CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 2 JANUARI 1970
3e jaargang — No. 40

de nederlander

edactie : Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie : Van Dèventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Mr. W. Scholten :

Een onjuiste methode

Déjoné („De Jonge Nederlander") van juli/augustus 1968 kwam het navolgende richt voor:
n verband met het feit dat de CHU op advies van de commissie-Scholten voortaan or de kandidaatstelling voor de verkiezingen van de Tweede Kamer een zg. bal-agecommissie zal instellen om een beoordeling te geven over de zittende en gelijke kandidaat-Kamerleden, zal de CHJO ingevolge een besluit van de lande-e bestuursraad een commissie benoemen, die tot taak krijgt een verslag op te llen over de werkwijze en het beeld van de Tweede Kamerfractie en over de aliteiten van deze fractie, zowel wat betreft het geheel als wat de individuele estaties van de leden aangaat. Dit om t.z.t. ook van de zijde van de CHJO een fundeerd advies te kunnen geven aan genoemde commissie van de CHU. Bijzon-re aandacht zullen krijgen deskundigheid, aanwezigheid, all round politici, reiding specialismen, slagvaardigheid, toewijding en eigentijdse benadering van politieke problemen."

t bericht bracht destijds nogal wat nnen in beweging. Afkeurende en lo-nde reacties wisselden elkaar af. Wat persoonlijk betreft heb ik geen en-bezwaar tegen een dergelijke kriti-e begeleiding. Ik verricht mijn werk de Unie in volstrekte openheid en lereen in en buiten de Unie kan en g daarover zijn of haar oordeel ge-n. Ook de jongeren die zich verenin-n in de C.H.J.O.
taak die de CHJO op zich heeft nomen blijkt echter kennelijk moei-ker te zijn dan men in eerste aanleg d aangenomen. Vandaag, 29 decem-r, ontving ik namelijk van de heer F. van Lynden, voorzitter van de mmissie Fraktiebegeleiding, de na-lgende brief:

oals u bekend is, stelde de Landelijke stuurs Raad van de CHJO een Com-ssie Fraktiebegeleiding in.
ze commissie betrekt haar informatie vele bronnen.
t leek haar zowel vanwege de extra-ormatie, als vanwege de fairheid, ge-nst ook aan de Kamerleden zélf vra-n te stellen.
t resulterende vragenformulier, be-ande uit vier delen, gelieve u hierbij n te treffen.
aard van de vragen is dusdanig, dat denken door uw beantwoording erzijds gegevens te verkrijgen die or ons zelf niet zo gemakkelijk te ver-ren zijn, anderzijds worden hierdoor tten van uw werkzaamheden be-ht, die ons wellicht op andere wijze gaan waren. Gaarne ontvangen wij r 10 januari 1970 het formulier inge-ld van u terug."

gevoegd zijn vier vragenformu-ren met in totaal 44 vragen, waar-verschillende weer in a en b zijn lerverdeeld. De vragen variëren van n naam en voorletters, adres en bur-lijke status — gegevens die ondanks jaarlijkse publikatie in „parlement kiezer" kennelijk nog niet tot de JO zijn doorgedrongen — tot infor-tie over „godsdienstige overtui-g", de opleiding, vroegere beroeps-rkzaamheden en huidige maatschap-ijke activiteiten van mijn echtgenote, r de omvang van mijn bijverdien-, over mijn kontakten met het be-drijfsleven, over mijn aktiviteiten bin-nen de Unie en over mijn werk als Ka-merlid.
Van de laatste serie is ongetwijfeld de meest interessante: „Heeft u de in-druk dat uw politieke denkbeelden een faktor van gewicht vormen bij de mi-nister, mede-Kamerleden, pers , kie-zers?" Dat is echt een vraag die men aan de betrokkenen zelf voorlegt! In het rijtje mis ik overigens node de CHJO. Ook niet mis is de vraag welke eigen-schappen ik belangrijk vind voor een Kamerlid (in volgorde van belangrijk-heid te vermelden): „ervaring, deskun-digheid, creativiteit, politiek inzicht en talent, slagvaardigheid, humor en open-heid". En maar denken dat je daarop van de betrokkene — onder eigen naam! — een bevredigend antwoord zult krij-gen, waardoor „er facetten van zijn werkzaamheden worden belicht, die ons wellicht op andere wijze ontgaan waren".
Mijn grootste bezwaar vormen echter nog niet deze onzin-vragen. En evenmin dat de Commissie Fraktiebegeleiding op deze wijze tracht onder het mom van „fairheid" door de leden van de fraktie werk te laten verrichten dat zij als com-missie zelf had moeten verrichten. Wan-neer de CHJO mijn optreden als frak-tielid wil beoordelen zal zij op zijn minst zelf moeten nagaan wanneer ik van mijn parlementaire bevoegdheden gebruik heb gemaakt en niet alleen wanneer ik dat (zoals vraag 12 van onderdeel D doet) voor het laatst heb gedaan.
Mijn grootste bezwaar is echter dat de CHJO met deze enquête heel duidelijk een po ing doet op de stoel te gaan zit-ten v het dagelijks bestuur, van het hoofd tuur en van de zg. commissie van wijze mannen en vrouwen die straks advies over de toekomstige Ka-merfractie zal moeten uitbrengen. Ik pas er vóór om daaraan medewerking te verlenen. Wanneer de competente orga-nen van de Unie mij in de toekomst met het oog op een eventuele kandidaatstel-ling vragen willen stellen, zal ik daar-aan zoveel als in mijn vermogen ligt medewerking verlenen. Maar binnen de Unie moeten de verhoudingen goed in het oog worden gehouden. En dat is met deze enquête naar mijn oordeel beslist niet gebeurd. Daarom: een onjuiste me-thode.

Terwille van de ook door de CHJO zo gewenste openheid heb ik er prijs op gesteld de CHJO publiekelijk mede te delen dat en waarom ik aan deze en-quête van haar Commissie Fraktiebege-leiding geen medewerking zal verlenen.

Den Haag, 29 december 1969

Voor de kiesverenigingen

In tegenstelling tot hetgeen in het ledencon-tactblad van december jl. werd gepubli-ceerd bericht het secretariaat van de CHU ons, dat de kiesverenigingen hun amende-menten op de concept-programs in tweede lezing vóór vrijdag 23 januari 1970 moeten inzenden. Zulks vanwege het feit, dat alle kiesverenigingen statutair in de eerste we-ken van februari de amendementen weer in hun bezit moeten hebben ter voorbereiding van de Buitengewone Algemene Vergade-ring op zaterdag 7 maart a.s.
Het Uniesecretariaat herinnert er aan, dat ditmaal uitsluitend kiesverenigingen amen-dementen of wijzigingsvoorstellen op de bei-de programs (concept-beginselprogram en concept-praktisch politiek program) kunnen indienen.
De Unieleden wordt geadviseerd het leden-contactblad van december, dat de volledige nieuwe tekst van de concept-programs be-vat, zorgvuldig te bewaren. Zij hebben deze krant nodig ter Algemene Vergadering.
Zo lang de voorraad strekt kunnen exem-plaren van het december-nummer à 25 cent per stuk bij het Uniebureau, Wassenaarse-weg 7, 's-Gravenhage, worden aangevraagd.

Nederland verzamelt gegevens over hart-infarcten voor Wereldgezondheids-organisatie

Op initiatief van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid dr. R. J. H. Kruisinga is een project dat beoogt op de meest volledige wijze inzicht te krijgen in het voorkomen van hart-infarct onder de bevolking tot stand gekomen, dat thans in het stadium van uitvoering is gebracht. De uitvoering van dit project in ons land geschiedt in het kader van een door het re-gionaal bureau Europa van de Wereldge-zondheidsorganisatie op voorstel van Ne-derland opgezet onderzoek op het terrein van de hart- en vaatziekten in Europa.

Daartoe zullen in verschillende delen van Europa gegevens verzameld worden die be-trekking hebben op:

a) het voorkomen van hart-infarcten;

b) de daarop volgende behandeling (in ziekenhuis of thuis) en

c) het resultaat van deze behandeling en de eventuele al dan niet acute, dodelij-ke afloop.

Naast Nederland wordt aan dit project deelgenomen door: Zweden, Tsjechoslo-wakije, Finland, Denemarken, Engeland en de USSR.
In ieder van deze landen zal in een be-paald gebied (zgn. „pilot area") de vol-ledige registratie van de benodigde ge-gevens worden uitgevoerd.
Voor ons land zal het onderzoek worden uitgevoerd in het gebied van Nijmegen en omstreken met een totale bevolking van plm. 250.000 inwoners.
Het gehele onderzoek zal drie jaren in beslag moeten nemen, zodat de afslui-ting in 1973 zal vallen.

Uit de begroting van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid zijn door dr. Kruisinga de benodigde gelden beschik-baar gesteld.
Daar over de veelvuldigheid van het optre-den van het hart-infarct ook in ons land nog te weinig bekend is, zijn de resultaten niet alleen voor de Wereldgezondheidsorga-nisatie van betekenis.
De resultaten zijn evenzeer van groot be-lang in de Nederlandse situatie om over meer betrouwbare en meer uitvoerige in-formatie de beschikking te verkrijgen.
Ook hierom is met de begeleiding van het project geparticipeerd, mede het Staatstoe-zicht op de Volksgezondheid belast.
Omtrent het belangrijkste gegeven van de belangrijkste ziekte — de omvang van de morbiditeit van het hart-infarct — is even-als in andere landen ook in ons land nog onvoldoende bekend.
Het registratieformulier is door de werk-groep van de Wereldgezondheidsorganisatie vastgesteld.

De teams van de deelnemende landen zul-len het in gebruik nemen. Gevraagd wordt naar:

1. persoonlijke gegevens;
2. vroege omstandigheden van de aanval;
3. voorafgaande verschijnselen;
4. geneeskundige voorgeschiedenis;
5. rookgewoontes;
6. klinische verschijnselen;
7. definitieve diagnose.

Bij het herhalings-onderzoek en bij overlij-den worden aanvullende gegevens verza-meld. Waarschijnlijk zal in Nijmegen de eerste helft van 1970 de aanloop-periode van het onderzoek vormen.
Het registratieproject van de Wereldgezond-heidsorganisatie is een ambitieuze onderne-ming om de hoge eisen, die aan de regis-tratie worden gesteld, met name wat de klinische en pathologisch-anatomische gege-vens betreft. In Nijmegen lijkt het mogelijk een adequate bijdrage te leveren, niet in het minst door de medewerking van de Nij-megse huisartsen en specialisen en het St. Radboudziekenhuis en het St. Canisius-ziekenhuis.
Tevens kon door deze bereidheid in Nijme-gen aan het project te willen medewerken een verbinding worden gelegd met het eveneens door de staatssecretaris gesteunde experiment van de inschakeling van een hart-ambulance met als doel door middel van een versnelde alarmering en snelle aanvang van de behandeling patiënten met een acute hart-infarct door de eerste crisis heen te helpen.

Tweede Kamer over Biafra

Nog juist voor het kerstreces kwam de Tweede Kamer toe aan het langverbeide debat over het conflict Nigeria/Biafra. Uitgangspunt voor dat debat was de regeringsnota, waarin minister Luns van Buitenlandse Zaken uitvoerig uiteenzette, wat er van de zijde van de Nederlandse regering de laatste jaren en met name ook de afgelopen maanden, gedaan is om te trachten tot beëindiging van het conflict te komen. Aan het slot van het debat werden drie moties aangenomen, die door vertegenwoordigers van de vijf fracties van de regeringspartijen waren ingediend. Mr. C. A. Bos tekende namens de christelijk-historische fractie deze moties.

De ene motie luidde:

„De Kamer,
gehoord de beraadslagingen over de nota van de regering inzake Biafra; van mening, dat alles in het werk gesteld dient te worden om de beide bij het conflict betrokken partijen te brengen tot een onvoorwaardelijk staakt het vuren en tot onderhandelingen over een politieke oplossing;
van oordeel, dat stopzetting van de wapenleveranties aan beide partijen bevorderlijk kan zijn voor dit doel;
verzoekt de regering stappen te ondernemen bij de Veiligheidsraad, zo mogelijk samen met andere landen, om te komen tot een embargo op de levering van wapens aan beide bij het conflict betrokken partijen."

De tweede motie luidde:

„De Kamer,
gehoord de beraadslagingen over de Biafra-nota van de regering; doet een dringend beroep op de parlementen van de landen, die op het ogenblik wapens leveren aan één van de bij het conflict Nigeria/Biafra betrokken partijen, geen medewerking te verlenen aan de voortzetting van deze wapenleveranties;
verzoekt haar voorzitter een delegatie te benoemen, die deze motie kan aanbieden aan het Engelse Lagerhuis, en voorts de tekst van deze motie toe te zenden aan het parlement van Frankrijk en aan de Opperste Sovjet."

De derde motie luidde:

„De Kamer,
gehoord de beraadslagingen over de nota van de regering inzake Biafra; spreekt als haar oordeel uit, dat al het mogelijke moet worden gedaan om te voorkomen, dat de bevolking van Biafra door voortdurende hongersnood in nog omvangrijker mate het slachtoffer wordt van het reeds meer dan twee jaren durende conflict tussen Nigeria en Biafra;
en doet daartoe een beroep op de regering:

a) voldoende financie-middelen ter beschikking te stellen van de Nederlandse organisaties, die internationaal samenwerken in de Joint Church Aid om de nachtelijke voedselvluchten in stand te kunnen houden en de voornemens tot uitbreiding van deze luchtbrug te realiseren;
b) krachtig haar pogingen voort te zetten om zo spoedig mogelijk te komen tot het instellen van dagvluchten."

Politieke oplossing

Mr. Bos was ook de woordvoerder van de christelijk-historische fractie bij het Biafra-debat. Hij zei, dat gezocht moet worden naar een politieke oplossing van het conflict. Aan de ene kant; aldus mr. Bos, is een militaire oplossing voorlopig niet voorzienbaar. Maar aan de andere kant heeft de organisatie voor Afrikaanse eenheid na twee-en-een-half jaar ook nog niets bereikt. Er zullen, volgens de christelijk-historische woordvoerder, de volgende acties noodzakelijk zijn. In de eerste plaats zal pressie moeten worden uitgeoefend op Engeland om de wapenleveranties te staken. Het Verenigd Koninkrijk neemt hier een sleutelpositie in. Maar de oproep tot het staken van de wapenleveranties zal niet tot Engeland beperkt moeten blijven. Zij zal ook gericht moeten worden tot de andere wapenleverende landen.
In de tweede plaats, aldus mr. Bos, zal via de Verenigde Naties om een wapenembargo moeten worden verzocht. En in de derde plaats zal aan de strijdende partijen een oproep moeten worden gedaan om het vuren te staken.
Mr. Bos wees er op, dat ondertussen de humanitaire hulp voortgezet zal moeten worden. Ook zal geprobeerd dienen te worden om die hulp uit te breiden. In dit verband zal de luchtbrug van de Joint Aid Church de beste oplossing zijn. De regeringen zelf zullen, naar het oordeel van mr. Bos, alleen dan iets kunnen ondernemen, als ze geheel nieuwe, doeltreffende plannen hebben, zoals een rivierenplan, het inschakelen van helikopterschepen en dergelijke.
De christelijk-historische woordvoerder sprak als zijn mening uit, dat voor de vredesbesprekingen de inschakeling van een commissie van goede diensten gewenst is. Deze commissie zou benoemd kunnen worden door de Verenigde Naties, of door de organisatie voor Afrikaanse eenheid, of door de twee strijdende partijen.
Mr. Bos zei het ook gewenst te achten, als een parlementaire missie zich in Nigeria en Biafra op de hoogte gaat stellen.

Kerstreces

De Tweede Kamer is tot de laatste week van januari op kerstreces gegaan. Het is opnieuw niet gelukt om nog voor de kerstvakantie de gehele begrotingsbehandeling af te ronden. Na het reces zal nog een groot aantal weken besteed moeten worden aan de gedachtenwisselingen over departementale begrotingen in plenaire vergaderingen van de Kamer. Ook zijn verschillende openbare commissievergaderingen vastgesteld, voor het behandelen van begrotingsonderdelen.
Achtereenvolgens komen, na de kerstvakantie, aan de orde: de begrotingen van sociale zaken, van volksgezondheid, van financiën, van buitenlandse zaken en van ontwikkelingshulp, en als hekkesluiter (in de week van dinsdag 24 februari) de begroting van verkeer en waterstaat.

Binnenlandse zaken

In de laatste week voor het kerstreces kwam de Tweede Kamer nog toe aan de verdere afhandeling van de begroting van binnenlandse zaken. Mej. E. H. Haars was woordvoerdster voor de christelijk-historische fractie.
Zij vroeg zich af, of men — wat de bestuurlijke organisatie betreft — niet eerst een structuurschets zal moeten opstellen, voordat men komt tot gewestvorming. Zij wees erop, dat de provincie Friesland een studiecommissie opdracht heeft gegeven een rapport uit te brengen over herziening van de gemeentegrenzen. Mejuffrouw Haars vroeg, of ook in andere provincies dergelijke studies op gang zijn gekomen. Indien dit het geval is, zullen vraagpunten opgesteld moeten worden om een goede cordinatie te bevorderen.

Grond- en kieswet

De christelijk-historische woordvoerdster meende, dat de discussie over het kiesstelsel tot de juiste proporties teruggebracht moet worden. De onvrede is vooral ontstaan in de periode 1963-1967. Bij het optreden van het kabinet-Cals hebben destijds CHU en VVD gezegd, dat kamerontbinding en nieuwe verkiezingen juister zouden zijn geweest. Nu kan men dit standpunt in rapporten van vrijwel alle partijen terugvinden. Deze steen des aanstoots lijkt van het parlementaire pad verdwenen.
Het onbehagen over de toename van het aantal partijen in de Kamer dient, aldus mejuffrouw Haars, niet te ontaarden in vruchteloze staatsrechtelijke discussies. Sinds de verkiezingen van 1967 zijn er drie fracties in de Kamer bijgekomen als gevolg van afsplitsing. Men kan het huidige kiesstelsel hier niet de schuld van geven.
Zij vroeg minister Beernink in overweging te nemen de kieswet zodanig te wijzigen, dat afgesplitste groeperingen, in de toekomst, in de Kamer geen eigen bestaan meer kunnen leiden.
Zij informeerde, of de minister nog denkt aan invoering van een kiesdrempel.
Spreekster leek het vooralsnog onwaarschijnlijk, dat de minister zal komen met een voorstel tot invoering van een beperkt districtenstelsel met daarbinnen wel en daarbuiten geen lijstbinding, waarvoor enkele leden van har fractie wel iets voelen. Zij zag zo'n stelsel overigens niet als een conditio sine qua non om tot een sterkere band tussen kiezer en gekozene te komen.

Andere mogelijkheden zag zij in subsidies aan de wetenschappelijke bureaus van de politieke partijen, waarvoor zij nog dit jaar effectuering vroeg en verkreeg, een ruimere uitbreiding van het effect van de voorkeurstem en een uitbreiding van het aantal kamerleden.

Rijnmond

Mej. Haars herinnerde aan de destijds gedane toezegging om drie jaar na instelling van het openbaar lichaam Rijnmond (in 1964) een nota aan de Kamer te zenden over de hierbij opgedane ervaringen. Zij informeerde, wanneer deze nota zal komen.
Spreekster vroeg op zo kort mogelijke termijn een aanvulling van de wet die het beroep regelt op administratieve beslissingen. Hier moet niet lang meer mee gewacht worden. Thans ontbreekt nog te vaak voor bepaalde zaken een beroepsmogelijkheid.
Mejuffrouw Haars meende, dat aandacht nodig is voor het verwezenlijken van inspraak op gemeentelijk niveau. Vooral voor iets grotere gemeenten zal het dan nodig zijn voor deze inspraakmogelijkheid zekere regels op te stellen.
Mejuffrouw Haars betuigde instemming met het voornemen van de minister om tot samenbundeling van regionale hulpverleningsdiensten te komen. Zij vond, dat in deze organen ook voor de vrijwillige brandweer een tak zal blijven bestaan.

H. L.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave :

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie :
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties :
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon : (uitsluitend overdag) :
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie :
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 2 13 96.

Kamerleden
VRAGEN
Bewindslieden
ANTWOORDEN

Op schriftelijke vragen van het Tweede Kamerlid dr. H. A. Schuring (CHU) heeft staatssecretaris Grosheide van Onderwijs geantwoord, dat het in zijn bedoeling ligt binnenkort een voorlopige regeling vast te stellen, die er op neerkomt dat een ieder, die bevoegd is tot het geven van voortgezet onderwijs aan een bepaald schooltype, tevens bevoegd wordt geacht aan die schoolsoort onderwijs te geven in het vak maatschappijleer. In de regeling zullen voorts afgestudeerde politicologen bevoegd worden verklaard tot het geven van onderwijs in maatschappijleer, aan de nader aan te duiden scholen voor voortgezet onderwijs. De bewindsman heeft meegedeeld advies te vragen over de mogelijkheid afgestudeerden in de sub-faculteit van de sociaal-culturele wetenschappen, onder wie ook de politicologen, onderwijsbevoegdheden te verlenen o.a. voor staatsinrichting indien dit vak deel heeft uitgemaakt van het doctoraal examen.
Het christelijk-historische Tweede Kamerlid mr. W. Scholten heeft minister Roolvink van sociale zaken gevraagd of hij bereid is de nog bestaande incongruentie tussen kinderbijslag en kinderaftrek voor de belastingheffing — te weten dat geen recht op kinderbijslag bestaat indien krachtens ouderlijk vruchtgenot aan de ouder toevallen inkomsten uit vermogen van het kind van zodanige omvang zijn dat, indien deze inkomsten bij wege van fictie als inkomsten van het kind worden beschouwd, rekenkundig niet kan worden gezegd dat de kosten van levensonderhoud van het kind geheel of nagenoeg geheel, grotendeels of in belangrijke mate door de ouder worden gedragen — weg te nemen.
Als de minister niet hiertoe bereid is, dan wil het kamerlid weten welke bezwaren er zijn om de in de fiscale wetgeving neergelegde regeling door te trekken naar de kinderbijslag. Ook wil mr. Scholten horen, of er nog andere verschillen bestaan tussen kinderbijslag en kinderaftrek.
Mr. C. A. Bos (CHU) stelde met collega's van de andere grote kamerfracties schriftelijke vragen aan minister Luns van Buitenlandse Zaken over de werkzaamheden van het bureau ontwapening en internationale vredesvraagstukken. Zij willen weten of de minister niet van mening is dat de werkzaamheden en de belangrijkheid van dit bureau zijn toegenomen, o.a. door de voortdurend toenemende ingewikkeldheid van de vraagstukken betreffende wapenbeheersing en ontwapening. De bezetting van het bureau is onvoldoende aangepast aan de snel stijgende hoeveelheid van werkzaamheden, aldus de kamerleden. Zij vragen de bewindsman op korte termijn voorzieningen te treffen, zodat ons land de maximale inbreng kan leveren bij de besprekingen van de vraagstukken van wapenbeheersing en ontwapening.
Drs. A. M. de Boo, Tweede Kamerlid voor de CHU, stelde schriftelijke vragen aan minister Den Toom van Defensie over een krante-artikel, waarin sprake was van de volgende opmerking van ir. L. Veelenturf over de toelating van aanstaande marineofficieren tot de studie aan de technische hogeschool in Twente: „Niemand juicht 't toe, onderwijs te geven aan mensen, die meewerken aan de toekomstige vernietiging van de wereld". Het kamerlid wil weten, of een dergelijke uitspraak inderdaad gedaan is en vraagt of de bewindsman deze uitlating van een lid van het wetenschappelijk personeel van de T.H. Twente op haar plaats acht. Als dat niet het geval is, aldus het kamerlid, zal de minister de betrokkene moeten wijzen op het volkomen onjuiste karakter van de bedoelde woorden.

H. L.

Jac. Huijsen

Partijvernieuwing rond de jaarwisseling

Er is in de afgelopen jaren veel gediscussiëerd over de vernieuwing van de partijpolitieke verhoudingen in Nederland. De klachten betroffen vooral de onduidelijkheid, m.a.w. men vond de scheidslijnen te vaag of te weinig relevant, de totstandkoming van de besluitvorming te versluierd en het grote aantal partijen verwarrend.

We zagen in de afgelopen jaren de opkomst en de afgang van de Boerenpartij, de komst van D'66, de verwarring binnen de PvdA, de activiteiten van de radikalen in de christelijke partijen en een groeiende politieke bewustwording binnen een aantal jongerenorganisaties.

Wat leverde dit alles nu voor concrete resultaten op, zo vraag je je aan het begin van de zeventiger jaren af.

Ter linker zijde groeide een steeds scherper wordende tegenstelling tussen de meer democratischen en de extremisten, vooral zien we dat in de PSP. De PPR bleek een doodgeboren kindje, dat m.i. ten onrechte KVP-zetels bezet hield. Het PAK dat oorspronkelijk had moeten bestaan uit: PvdA, D'66, PPR en PSP kwam niet van de gronde. Eigenlijk zijn alleen de PPR en de PvdA bereid samen te gaan. De PSP is door haar extremistische vleugel te sektarisch om een compromis te kunnen sluiten en D'66 ziet meer heil in een vrijblijvende opstelling. 't Is merkwaardig, dat de partij, die vanwege de onduidelijkheid in de Nederlandse politiek in het leven geroepen werd, zelf zo in de mist blijft. Op het laatst gehouden partijcongres moest de leiding van deze partij zelfs beamen, dat er nogal wat witte plekken in het program weg te werken waren en op datzelfde congres hield Van Mierlo een rede waarmee hij zich meteen tot schutspatroon van de politieke onduidelijkheid promoveerde. Hij hield zich niet alleen verre van een keuze voor een coalitiepartner vóór de verkiezingen — dat kan op bepaalde ogenblikken zeker te billijken zijn — maar ook na de verkiezingen vreest hij een keus en daarom komt hij met een zakenkabinet op de proppen.

Hij zegt wel heel stoer, dat hij niet wil wijken voor de chantage van het dreigen met onregeerbaarheid, en dat er dan maar een zakenkabinet moet komen, maar dit betekent het toppunt van onduidelijkheid, omdat dan ook nà de verkiezingen de zaak in de mist blijft. En dàt, terwijl er in de komende tijd zoveel gedaan moet worden. We vinden dit een onverantwoordelijke maneuver. In de N.R.C. van 12 december kan men dit, als tactisch, kennelijk wel plaatsen, maar we zouden de opmerkingen toch wel eens willen horen, als de confessionele partijen zich zo zouden opstellen.

VVD op winst

Ter rechter zijde zijn de Boeren verder versplinterd en we geloven dat ze wel afgedaan hebben. De VVD staat eigenlijk buiten het gehele vernieuwingsproces. Ook de pas gepubliceerde resultaten van het Liberaal Beraad bewezen dit. De VVD hoopt op winst door stemmen op te vangen van mensen, die de vernieuwing in andere partijen niet bij kunnen benen. Op langere termijn blijft de bundeling van de christen-democratische krachten en een mogelijke wijziging van het kiesstelsel als een bedreiging boven hun hoofd hangen, maar op korte termijn is de positie van de VVD ten opzichte van het kabinet en van de confessionele coalitiepartners aanmerkelijk versterkt. Deze liberale positieverbetering is niet zozeer te danken aan de tactiek van de VVD zelf, als wel aan de vertraging van de christendemocratische samenwerking.

„Achttien" vertraagd

We kunnen zonder meer stellen, dat vergelijkenderwijze de ARP, de CHU en de KVP zich het meest intensief met de vernieuwing van zichzelf en met de samenwerking bezig gehouden hebben en het minst hun tijd verdeden met het klagen dat de fouten elders lagen e.d. Er liggen een aantal rapporten op tafel van de z.g. groep van „Achttien" en regionaal is de samenwerking soms ver gevorderd.

't Is echter jammer, dat door de ARP veroorzaakte vertraging de vaart uit de samenwerking is. Nu kan dr. Veerman wel zeggen, dat er geen sprake is van een frustreren van de samenwerking, maar van een faseren, doch het resultaat blijft op korte termijn — en dan denken we aan de statenverkiezingen — hetzelfde. Inplaats dat we nu tegenover de verdeeldheid alom, kunnen wijzen op een duidelijk resultaat van constructieve samenwerking, is er ook bij ons nog te veel onzekerheid. Dit kan invloed hebben op het enthousiasme van de confessionele achterban en op de verkiezingsresultaten in 1970.

Zolang hierover nog onduidelijkheid bestaat, verkeert de VVD in de Kamer nog in een gunstiger positie. De AR-redikalen en de Arjos werken zo in het belang van iedereen behalve van de confessionele partijen. 't Zou fair zijn, als ze de beoordeling nu eens baseerden op het uiteindelijk gezamenlijk program en de bemanning die dit program gaat uitvoeren. Jammer is het ook dat men zijn kritiek op de KVP cultiveert en inzake zijn liefde tot de PvdA slechts bewijst, dat liefde blind is. Daar we vooralsnog mogen veronderstellen, dat de ARP uiteindelijk toch wel voor een bepaalde vorm van samenwerking zal kiezen, is de vertraging slechts zinloos en schaadt ze onze drie partijen in gelijke mate, zowel thans in het parlement, als bij de verkiezingen in 1970. We zien eigenlijk niet in, wat er voor bezwaar tegen zou kunnen bestaan als de „Achttien" in de tijd, dat de ARP haar kernprogram opstelt, alvast een gezamenlijk program op zouden stellen.

De ARP kan dan net zoals wij dit program aan eigen visie i.c. eigen kernprogram toetsen. De indruk bestaat, dat de confessionele partijen vooral na de misrekening van Biesheuvel in de Tweede Kamer wat in het defensief zijn. Het is belangrijk dat men het beleid meer cordineert en dat de christen-democratische politiek markantere trekken krijgt.

Te vaag en te weinig dynamisch

Als christelijke partij heeft de CHU uiteraard eveneens de handicap van de overbodige vertraging van de samenwerking.

't Is de vraag of het wel zo verstandig is, het schema van de samenwerking en van de afzonderlijke partijvernieuwing zo zeer op 1971 te richten. Een feit is het dat het resultaat van de voorafgaande Statenverkiezingen vaak de stemming voor de volgende Kamerverkiezingen beïnvloedt. De CHU heeft net als de andere z.g. „oude partijen" te maken met de levensgrote concurrentie van D'66. Het is ook in dit opzicht jammer, dat de landelijke samenwerking niet reeds in 1970 duidelijke contouren heeft. Nu moeten we zeggen we zijn onderweg, of dit een direct wervend effect heeft is maar zeer de vraag. Zo is het ook met de vernieuwing van de Unie apart. We zijn bezig, maar het beeld van een „Unie Nieuwe Stijl" kan de kiezer van de CHU nog nauwelijks hebben. Een optimale inzet blijft de hele voor ons liggende periode tot de verkiezingen in 1971 dringend noodzakelijk, omdat o.i. de uitslagen van dat jaar verder reiken dan de komende vierjarige periode. Nogmaals, we mogen de verkiezingen van 1970 hier niet van isoleren. In dat opzicht ben ik voorlopig niet optimistisch. Het beeld, dat men van ons heeft, is nog te vaag en te weinig dynamisch. Dit onderkennen van onze problemen, moet niet leiden tot een defaitisme, maar tot groter inzet en creatiever aanpak.

Grove en Groffe

In het ledencontactblad van december jl. schreef de Unievoorzitter, prof. dr. J. W. van Hulst, over „een groffe leugen". Een aantal lezers wees de redactie op een taalfout; men schrijft toch „een grove leugen", zo werd gesteld.

Het onderwerp „grove en groffe" kwam ook in een ander decembernummer ter sprake en wel in het maandblad „Onze taal" van het Genootschap Onze Taal.

De heer G. J. Uitman in Zeist schreef in dit taalblad, dat zich beijvert voor goed Nederlands, het volgende over het woord „grof". Ter informatie geven wij de opmerkingen van de heer Uitman gaarne aan onze lezers door.

Grof

Bij het hanteren van de verbogen vorm of de vergrotende trap van dit woord aarzelen we soms even, zowel bij mondeling als schriftelijk taalgebruik.

We zèggen als regel: grovve(r) of groffe(r), maar schrijven we, dan zal eerder **grover** tevoorschijn komen.

Koenen en Van Dale geven de vormen: grove(r), grovve(r), groffe(r), waarbij het laatste speciaal aantekent, dat groffe en grovver spreektaal zijn.

De uitvoerige behandeling van dit woord in WNT (1900) beslaat twintig kolommen. Als vergrotende trap kent het grover en grover, als overtreffende grofst en groofst (grovest). De klank in de gewone spreektaal in de verbogen en vergelijkende trapvorm karakteriseert het als de scherpkorte o, dezelfde als in de uitspraak van de onverbogen vorm en in b.v. belofte.

Slechts in verheven stijl gaat hij bij flectie en motie over in de **heldere o**. Alleen bij enigszins deftige spreektrant klinkt hij in het dagelijks leven, en hij heeft dan een bijsmaak van betweterigheid en gemaaktheid. Deftige mensen zijn aan zichzelf verplicht hem te hanteren. Spreken we in het gewone leven van grôve taalfouten, voor de balie, op de kansel en in een voordracht van grove belediging of zonden. Het wil mij voorkomen, dat na zeventig jaar de gemeenzame vormen op de preekstoel geen contrabande meer zijn.

Voorts constateert het WNT dat de vormen grove(r), grofst en grove(r) en (groofst) oorspronkelijk tot een verschillend dialect behoorden, maar thans in de algemene taal zich hebben ontwikkeld tot verschillende stijlen behorende vormenreeksen en dat de nieuw-nederlandse dialecten nog een derde vorm kennen, namelijk groffe(r). In de citaten komen al deze vormen aan het licht. Enkele licht ik eruit, chronologisch gerangschikt, nl. op **zijn groofs** zijn (Samuel Coster, grens 16e en 17e eeuw); **groffe** (J. de Brune, Emblemata. 1624, 1661); **groofste** gecken (Jeremias de Decker, 1726); een **groffe** leugen (W. Broes, Leerredenen, 1810-1815); **groffer** (G. Krook, Molenboek voor ingenieurs, etc., 1850-1853); dat **groffe** ongelijk (Molema, Groninger Volkstaal in de 19e eeuw, 1887).

In een **Aanmerking** noemt WNT de spelwijze **grofve(r)** een kwalijk geslaagde poging om de verbogen vormen met een scherpkorte o voor te stellen, opmerkend dat ons spelsysteem niet over bruikbare middelen beschikt om de onvolkomen o in open lettergrepen af te beelden: rochelen, bochel. De beschaafde uitspraak neemt het verschil tussen scherp- en zachtkorte o in acht (resp.: belofte, poffertje), terwijl ze gewestelijk verwisseld worden.

Prof. Van Haeringen vraagt (NTg60) of de auteurs van een werk over klankleer ook onder de misleidende invloed van de spelling staan, als ze van mening zijn, dat we óf **groffe** óf **groove** zeggen en **grovve** blijkbaar vermijden. Of, schrijft hij, kennen ze soms de tegenstelling stemloos — stemhebbend bij de spiranten niet?

Hij verwijst naar het heel andere, en zuiverder geluid, dat Heeroma (NTg59) deed horen: „de door iedere Nederlander als beschaafd gevolgde vorm **grovve**, „grove", die stellig op geen enkele wijze gedisqualificeerd kan worden."

Er zijn trouwens ook revolutionairen die de spelling **grovve** aandurven. In WNT 34 schrijft redacteur Heinsius in verband met tabak: „(grovve en fijne snee)".

En daar zoekt men niet allereerst revolutionaire spellingen. Later liet dr. Zaalberg het in zijn proefschrift over Das Buch Extasis von Jan van der Noot (1954) drukken.

Conclusie: de verbogen vormen grove(r), grovve(r), groffe(r) bestaan alle drie, worden alle drie gesproken in onze huidige taal en we kunnen ze derhalve ook alle drie schrijven.

G. J. Uitman, Zeist.

Kritische notities

Aardappelen

kunnen een politiek onderwerp vertegenwoordigen en het is in geen geval het monopolie van Mevrouw Gerda Brautigam - de prijzengek van de PvdA-fraktie in de Tweede Kamer zoals zij zichzelf noemt - er over te schrijven of te spreken. Minister Lardinois heeft er kort geleden voor de radio over gesproken. Hij heeft de mensen aangeraden een voorraadje op te slaan, omdat het er op lijkt dat er dit jaar een krappe positie is over de gehele wereld gerekend. Blijkbaar kunnen we de landbouw toch niet missen, zoals sommige koud-economische rekenmeesters het voorstellen en ons willen doen geloven. Ik wil ze wel eens zien regeren op basis van een zich voor de voedsellevering afhankelijk maken van derde landen.

Qui se fait brebis, le loup mange (wie zich schaap maakt, wordt door de wolf opgegeten).

De aardappelproducenten hebben twee slechte verliesgevende jaren achter de rug. Nu de bordjes verhangen zijn en de prijzen hoog, dreigt 'n uitvoerverbod van de EEG. Immers, zegt men, het zou te gek zijn nu zoveel te exporteren dat wij eind april b.v. zonder zouden zitten en dan tegen dubbele prijzen zouden moeten importeren, daargelaten dat ze niet te krijgen zouden zijn. Nationaal ekonomisch klopt het niet, maar voor de telers is het een soort slavensysteem. Als 't slecht gaat laat men ze aan hun lot over en omgekeerd roomt men ze af. Dat werkt vernielend, materieel en mentaal.

Het Vrije Volk

heeft het in Amsterdam niet kunnen bolwerken. Elk jaar, landelijk gezien, f 2.000.000,- er bij is niet vol te houden, dus saneren. De voorzitter van het N.V.. (met de Centrale Arbeiders Verzekerings Bank een van de twee grote aandeelhouders) kwam het zelf voor de t.v. uitleggen.

Twee dingen kwamen niet voldoende uit de doeken. Ten eerste dat men zich volmaakt verkeken had op de markt voor het type krant met zijn regionale inleg en ten tweede de vraag naar de invloed van de stijgingen van loon- en salarispeil.

Het is kennelijk moeilijker een onderneming kritiekloos te runnen, dan men uit de N.V.V.-pers meestal op kan maken. En de beste stuurlui stonden dit keer niet aan de wal, maar op het lekke schip.

Koe of kalf

Mevrouw Gerda Brautigam interrumpeerde tijdens de behandeling van de begroting van Landbouw in de Tweede Kamer minister Lardinois:
„Zegt U nu eens wat het verschil is tussen een melkkoe en 'n slachtkoe".
De minister na enig aarzelen: „Eén kalf per jaar.

Aankoop kultuurgronden

Naar aanleiding van wat ik in het vorig nummer schreef over het konsept-program van de PvdA las ik dat de Groningse lektor Ir. Van Hees uitgerekend had dat wanneer de overheid alle kultuurgrond zou aankopen, dit een jaarlijkse belasting van het overheidsbudget met 1,1 miljard gulden zou betekenen. Met dit cijfer voor ogen mag men met hem verwachten, dat de overheid niet spoedig tot een zodanige nationalisatie van alle grond zal kunnen besluiten.

Statenvergadering

Op een dergelijke vergadering in 't Noorden des lands ging de enige afgevaardigde van de Boerenpartij op een gegeven moment buiten de agenda. De Commissaris der Koningin riep als voorzitter hem tot de orde. De afgevaardigde: „Mijnheer de voorzitter, ik moet wel, ze breken mijn bek open".
De voorzitter: „Dan doe ik die nu weer dicht!"

Nog een interruptie

In de Tweede Kamer sputterde de heer Sake van der Ploeg, de Friese zuivelarbeidersvertegenwoordiger en voorzitter van de N.W.-landarbeidersbond tegen spreektijdbekorting, terwijl de minister 3½ uur gesproken had. 2 uur was het maximum dat een mens kon opnemen, zei de heer Van der Ploeg. Wat vindt U dan van de minister, die 7 uur achtereen naar de Kamerleden moet luisteren, interrumpeerde voorzitter Van Thiel.

En naar men zei wist „Sake" één van de zeldzame keren geen repliek te geven.

Insider.

Financiële Beschouwingen in Eerste Kamer

jhr. de Geer:

Gemeenten hebben steeds meer geld nodig

Tijdens de algemene financiële beschouwingen over de begroting voor 1970 in de Eerste Kamer was jhr. De Geer van Oudegein woordvoerder namens de CHU.

Hij begon zijn rede met te herinneren, dat de CH-fractievoorzitter in de Senaat, prof. Van Hulst, een week te voren in zijn beschouwingen de aandacht vestigde op het feit, dat het 400 jaar geleden is dat Alva onze voorouders een aantal belastingen oplegde. Prof. Van Hulst wees er toen op, dat twee van die belastingen, de tiende en de twintigste penning, omzetbelastingen waren.

In onze opvatting omtrent belastingen lijkt het een onbegrijpelijke zaak, zo zei de heer De Geer, dat er tegen de toen genomen maatregelen, die vergeleken bij wat wij nu gewend zijn, zeer bescheiden waren, zoveel verzet rees dat het vier eeuwen later nog een plaats heeft in het onderwijs. Toch is het niet zo onbegrijpelijk als het lijkt. Ook hier geldt wat de beschouwer van de historie nooit uit het oog mag verliezen, dat men in het verleden genomen beslissingen en getroffen maatregelen nooit mag benaderen vanuit de omstandigheden, waarin men zo veel jaren later leeft.

Een goede benadering en een juiste beoordeling zijn slechts mogelijk, wanneer men in staat en bereid is zich te verplaatsen in de in het verleden bestaande toestanden en verhoudingen. Wanneer men dat in dit geval doet, blijkt het verzet goed te begrijpen, daar de maatregelen voor die tijd een zeer zware belastingdruk betekenden.

In een belangrijk opzicht kan zelfs gesteld worden, dat die druk zwaarder was — althans zwaarder werd gevoeld — dan die van de belastingen, waaraan wij zijn onderworpen. Het is immers zo, dat de mate, waarin belastingdruk als zwaar wordt ervaren, mede afhankelijk is van de bestemming, die aan de penningen wordt gegeven. Toen, in 1569, waren zij bestemd om de Spaanse staatskas te vullen en, wanneer zij daar weer uitkwamen om in de richting van de Nederlanden te vloeien, om de middelen te leveren om de bevolking uit die landen onder het Spaanse juk te houden.

Wel een verschil met onze huidige situatie. Nu kunnen wij uit de rijksbegroting lezen, dat onze belastingpenningen worden gebruikt voor een scala van collectieve voorzieningen, waar wij allen van profiteren, voor tal van sociale maatregelen, waardoor de minder draagkrachtigen onder ons in betere omstandigheden worden gebracht en voor het verlenen van hulp aan volkeren in andere delen van de wereld dan ons bevoorrechte werelddeel. In zoverre kan mijn herdenking van de 10e penning, als omzetbelasting van roerend goed het meest aangevochten van het drietal, een feestelijk karakter dragen, dat wij ons erover mogen verheugen, dat nu de vaak wel steunend opgebrachte belastingpenningen tenminste goed besteed worden.

Een bijzonderheid, die ik daar nog aan toe kan voegen, leidt evenzeer tot de conclusie, dat er in de achter ons liggende 400 jaar wel wat verbeterd is. Dr. J. Craeybeckx heeft in een voordracht voor het Historisch Genootschap in 1961 medegedeeld, dat het tot het heffen van de 10e penning niet of nauwelijks gekomen is. Daarvoor was het verzet er tegen te groot. Nu is het enige, wat ons overkomen kan, dat de opbrengst tegenvalt, zoals bijvoorbeeld in 1969 met de omzetbelasting het geval was.

De heer De Geer vervolgde zijn rede met te stellen:

„De vreugde over wat er sinds de tijd van Alva verbeterd is, mag ons de ogen niet doen sluiten voor het feit, dat er ook nu nog op het financieel terrein vraagstukken liggen, waarmee wij worstelen en waarover niet allen gelijk denken.

Belastingdruk kent grenzen

De ontwikkeling, die zich in die 400 jaren heeft voltrokken op alle terreinen des levens en niet het minst in het denken van de mens, heeft meegebracht, dat de behoeften, waarin moet worden voorzien, in tal en omvang zo enorm zijn toegenomen, dat het moeilijk is de daarvoor nodige middelen te vinden.

Naar onze inzichten van vandaag zijn wij met de meest juiste inkomensverdeling nog niet, waar wij komen willen. De hulp, die wij aan in welvaart achtergebleven volkeren verlenen, zal nog opgevoerd moeten worden. Het zijn deze overwegingen, die ons ertoe zouden kunnen brengen de belastingen nog hoger op te voeren dan zij nu zijn.

Daar staan andere overwegingen tegenover, die ook niet uit het oog mogen worden verloren, wil men de verantwoordelijkheid kunnen dragen voor het welzijn van het Nederlandse volk. Dit brengt met zich, dat er grenzen in acht moeten worden genomen bij het aandraaien van de belastingschroef. Hoe waardevol en noodzakelijk collectieve voorzieningen ook zijn, er zal toch altijd aan de individuele burger een niet te klein deel van zijn inkomen gelaten moeten worden, waarover hij zelf naar vrije keuze kan beschikken. Het fiscale klimaat zal in ons land in verhouding tot de ons omringende landen niet zo ongunstig mogen worden, dat hiervan een nadelige invloed uitgaat op beslissingen ten aanzien van het vestigen of uitbreiden van ondernemingen in ons land. De stimulans voor het vinden van mogelijkheden om belastingen te ontgaan of af te wentelen, moet niet te sterk worden.

Ik wijs in dit verband, evenals de geachte afgevaardigde de heer Thurlings heeft gedaan, op tabel 5-3, op blz. 81, van de miljoenennota. Daaruit blijkt, dat tussen 1961 en 1970 de totale belastingbaten in verhouding tot het nationale inkomen met omstreeks 11,5 procent zijn gestegen. En uit antwoord 55, door de minister gegeven aan de Tweede Kamer, wordt duidelijk, dat wij in de EEG althans in 1967 nog fors aan de kop stonden.

Evenwicht

Mijn fractie is van mening, dat tussen deze twee elkaar tegenstrevende complexen van overwegingen in de aangeboden begroting voor 1970 een zodanige mate van evenwicht aanwezig is, dat zij, wat dat betreft, daarmee in grote lijnen kan instemmen. Voor zover er ten aanzien van onderdelen bij mijn fractie wensen of kritiek leven, zal daarvan bij de behandeling van de onderscheidene begrotingswetten blijken.

Dit brengt met zich, dat wij akkoord kunnen gaan met de beslissing, vooralsnog af te zien van een neutralisering van de reële progressie, waarvoor op zich zelf alle reden zou zijn. Ik heb daarvoor eerder in deze Kamer gepleit. Helaas is daarvoor geen ruimte, zonder schade te doen aan de doelstellingen van het uitgavenbeleid.

Anders is het gesteld met de inflatiecorrectie. Wij achen het juist, dat het kabinet en de Tweede Kamer daaraan hebben vastgehouden, al was dit onder de huidige omstandigheden niet zo gemakkelijk. Dat heeft er dan ook toe geleid, dat een niet onbelangrijk deel van die correctie nog weer een jaar is uitgesteld en nu pas in 1971 zal worden gerealiseerd.

Het is te betreuren, dat met deze aanpassing „politiek" bedreven wordt in de slechte zin van het woord door deze voor te stellen als een reële belastingverlaging. In feite is het slechts een maatregel om de automatisch en zonder bewuste afweging als gevolg van ons belastingtarief in samenwerking met de opgetreden inflatie tot stand gekomen verzwaring van belastingdruk te corrigeren en dat nog maar ten dele, omdat enige jaren niet in de correctie zijn opgenomen. Wil men zich op het standpunt stellen, zoals sommigen doen, dat de belastingdruk verzwaard moet worden, dan zullen de voor- en nadelen daarvan tegen elkaar afgewogen moeten worden, waarna tot een bewuste besluitvorming kan worden gekomen.

Ik hoop, dat het mogelijk zal blijken uitvoering te geven aan het voornemen om te komen tot een wettelijke regeling ter automatisering van de aanpassing van een eventueel in de toekomst optredennde inflatiewerking. Dat zal een stuk verleiding tot het bedrijven van demagogie wegnemen en een bijdrage leveren tot de geestelijke volksgezondheid.

Het moeilijke probleem van de afweging van de behoefte aan middelen enerzijds en van de op te leggen lasten anderzijds brengt mij nog tot een andere historische vergelijking, nu niet met 400 jaar, maar met slechts ruim 40 jaar geleden. In die tijd verplaatst ons de dissertatie van Puchinger, het eerste deel van „Colijn en het einde van de Coalitie". Wij lezen daarin, hoe simplistisch in die tijd — ik denk aan het jaar 1923 — het probleem werd benaderd. Een tekort op de begroting kon slechts op één wijze worden opgelost en wel door het mes diep in de uitgaven te zetten. De lectuur van de politieke geschiedenis in een nog zo kort achter ons liggende tijd is nuttig, al was het alleen maar om de weldadige conclusie, dat wij in de sedertdien verstreken tijd wel een eind verder zijn gekomen. Maar niet alleen daarom, mijnheer de voorzitter. Het kennisnemen van wat in het verleden werd gedaan en gedacht is nuttig, omdat daaruit lessen kunnen worden geleerd die ons wegen kunnen wijzen voor de toekomst. Het is dan ook daarom, dat wij, leden van de CHU, het „historisch" in onze naam in ere houden en niet, zoals wel eens beweerd wordt, omdat wij verstard vast zouden willen houden aan wat eens was en toen goed en juist geacht werd.

Als belangrijkste doelstelling van deze begroting en het daarin tot uitdrukking gebrachte beleid is gesteld: het doorbreken van de loon- en prijsspiraal. Aan de overzijde is uitvoerig van gedachten gewisseld over de vraag of deze doelstelling bereikt zal kunnen worden. Die discussie in aansluiting op de miljoenennota heeft ons de overtuiging geschonken, dat dit het geval zal kunnen zijn. Uiteraard blijven er onzekerheden. Het komt mij voor, dat er zich intussen één heeft aangediend in de vorm van het resultaat van de loononderhandelingen in de metaalsector.

Gemeentefinanciën

Een punt van zorg vormt mijn vermoeden, dat in de toekomst nog meer saneringen van het Gemeentefonds zullen moeten plaatsvinden. Veel van de voorzieningen, die verband houden met de stijgende welvaart, komen op het bord van de gemeenten terecht. Deze zullen, ook wanneer zij enige uitbreiding van hun eigen belastinggebiedje krijgen, in hoofdzaak afhankelijk blijven van het Gemeentefonds. Ik voorzie dan ook de onontkoombare noodzaak van meer dan trendmatige verhogingen van de uitkeringen aan de gemeenten in de toekomst. Nu treffen wij nog de grootste problemen aan bij de vier grote gemeenten. Kan de minister ons iets mededelen over hetgeen er voor deze gemeenten in het vat zit en op welke wijze dit gefinancierd zal worden? Rekening zal gehouden moeten worden met het feit, dat steeds meer gemeenten met soortgelijke problemen zullen gaan worstelen als nu evident zijn bij de vier grote. Ik denk in het bijzonder aan de gemeenten met een disproportionele groei.

Zij komen te staan voor de noodzaak van een snelle aanpassing van hun apparaat, voor de voorziening in openbaar vervoer, voor kostbare uitbreidingen op het terrein van het onderwijs en voor een aanzienlijke toename van gemeenschapsvoorzieningen om het leven gezond en goed te houden en voor het welzijn te zorgen. Te verwachten valt dan ook, dat in een nabije toekomst een stijgend aandeel in de totale overheidsmiddelen naar de gemeenten zal moeten vloeien.

Iets soortgelijks zal aan de orde komen bij de provincies. Nu loopt het nog wel, maar een toeneming van taken en een verzwaring daarvan brengt het moment nabij, waarop de uitkeringen uit het provinciefonds, althans voor sommige provincies, niet meer toereikend zullen zijn. Hoewel de minister er blijk van heeft gegeven met iets meer optimisme de ontwikkeling op de kapitaalmarkt in het komende jaar te bezien vormt deze onder de huidige omstandigheden nog een knelpunt voor de gemeenten. In dit verband wil ik de minister drie vragen stellen.

Drie vragen

1. Hoe is thans de stand van zaken met betrekking tot de kapitaalvoorziening van de gemeenten in vergelijking tot de twee vorige jaren?
2. Is er een weg te vinden, die ertoe kan leiden, dat de gemeentebesturen wat meer zicht krijgen op de te verwachten kapitaalmiddelen. Nu tasten deze wel erg in het duister, wat het voeren van een doelmatig beleid met betrekking tot de uitvoering van kapitaalwerken zeer bemoeilijkt. Ik begrijp, dat het niet gemakkelijk zal zijn daar iets aan te doen omdat niet voorzien kan worden welke mogelijkheden de markt in de toekomst zal bieden. Ik heb de indruk, da de heer Notenboom op deze moeilijkheden voor de gemeentebesturen doelde toen hij aan de overzijde van het Binnenhof sprak over de mogelijkheid van het in het leven roepen van een egalisatiefonds. Het antwoord van de minister dat hem verwees naar de vlottende schuld, die als egalisatiefonds zou fungeren, ging — dunkt mij — aan de bedoeling van de vraag voorbij.
3. Aan de overzijde stelde de minister aan de gemeenten financieringsmiddelen in uitzicht uit de voorinschrijfrekening. Is het intussen mogelijk gebleken dit te realiseren?

Voor de ontwikkeli g op de kapitaalmarkt is het belangrijk, dat de bestedingen in de hand kunnen worden gehouden. Te dien aanzien gaf de minister aan de overzijde blijk van gunstige verwachtingen, waarbij hij onder meer wees op de ontwikkeling van het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans. Gaarne zal ik van hem vernemen of hij dit kan handhaven nu de cijfers over het derde kwartal van 1969 bekend zijn geworden.

Budgettering

Het is nog maar twee maanden geleden, dat de algemene politieke en financiële beschouwingen aan de overzijde aan de orde waren. Tal van vragen, waaruit aarzeling bleek ten aanzien van de vraag of de juist geoordeelde doelstellingen van het beleid met deze begroting ook zouden kunnen worden gerealiseerd, werden naar mijn mening door de minister toen bevredigend beantwoord. Ik denk b.v. aan de vragen met betrekking tot de toetsing aan de norm en omtrent de betekenis van het beleid voor de conjunctuur-politiek.

Aan de overzijde is ook van gedachten gewisseld over het voornemen tot het in het leven roepen van een nieuw conjunctuurpolitiek instrument in de vorm van een mogelijkheid van een tariefvariatie voor een drietal belastingen met goedkeuring achteraf door de Kamer. In beginsel trekt mij die gedachte aan. De minister deelde mee, dat het plan in een vergevorderde fase van voorbereiding is. Kan er binnenkort een voorstel verwacht worden?

In de miljoenennota is een interessante uiteenzetting opgenomen over een in de Verenigde Staten toegepaste methode van uitgavenanalyse, de programmabudgettering. Ook in NAVO-verband werd hier aandacht aan besteed in een cursus in het Europacollege in Brugge in augustus en september van dit jaar. Ik juich het van harte toe, dat de praktische toepassing daarvan bij het Ministerie van Financiën met aandacht wordt gevolgd en dat wordt overwogen om op enkele onderdelen van de rijksbegroting een proefneming met dit systeem te verrichten.

Alle middelen die ertoe kunnen bijdragen, dat wij door middel van een analyse kunnen komen tot een voortdurende afweging van het nut van uitgaven tegenover elkaar en zodoende tot het op verantwoorde wijze vaststellen van prioriteiten begroet ik met instemming.

Een woord van bijzondere waardering voor de nota van een ambtelijke werkgroep over de inkomensverdeling, als bijlage 15 toegevoegd aan de miljoenennota, mag niet ontbreken. Er komen tal van interessante gegevens in voor, waaraan ik graag enige beschouwingen zou hebben gewijd. Helaas heeft de tijd mij ontbroken voor een daarvoor nodige diepgaande bestudering van hetgeen in die nota aan de orde wordt gesteld. Aangezien het vraagstuk van de inkomensverdeling nog wel enige tijd op de agenda zal blijven staan, zal deze nota zonder enige twijfel in de toekomst haar nut nog kunnen hebben.

Tenslotte samenvattend, kan ik mededelen, zo besloot de heer De Geer, dat mijn fractie haar steun verleent aan het uitgestippelde financiële beleid en kan instemmen met de voorgestelde belastingmaatregelen.

Noordelijke samenwerking

door mr. N. Wijma

Het botert nog niet zodanig tussen Friesland, Groningen en Drenthe dat men hetzelfde merk boter gebruikt, laat staan dat men de drie provincies onder één merk samenvoegt. Elke poging in de richting naar meer samenwerking zal moeten worden aangegrepen.
Het VVD-Eerste Kamerlid Ir. H. J. Louwes uit Ilrum heeft pas weer zo'n poging gedaan. In een interview met een verslaggever van de „Leeuwarder Courant" zegt hij: „De bestuurlijke structuur in het Noorden is bepaald een hindernis. Maar je kunt met behoud van ieders regionale identiteit toch samen allerlei dingen opzetten. Die structuur behoeft toch de economische ontwikkeling niet in de weg te staan. Als noorderling kun je overigens best je hoed afnemen voor de Friese cultuur. Groningen kan van de Friezen nog wel meer leren.
Friesland heeft een bank, die al haar geld in noordelijke projecten belegt (Friesland Bank). Die beheert het merendeel van de Friese spaargelden." Ik zou hieraan toe willen voegen: Omgekeerd kan Friesland van Groningen leren (bijv. toepassing universitaire kennis en wetenschap).

In dit verband zou het al bijzonder belangrijk zijn, wanneer de steden Groningen en Leeuwarden dichter bij elkaar zouden komen. Er zou een planologische brug tussen deze twee plaatsen moeten worden geslagen. Naar de geest zou de afstand dan eveneens verminderen, hetgeen indirect de noordelijke samenwerking zou bevorderen. Zelf geboren halfweg deze twee steden, in Buitenpost, zal niemand hopelijk het mij kwalijk nemen, wanneer ik in dit artikel mij beperk tot dit gedeelte van het noordelijk gebied.
„Om de agglomeratie Groningen te kunnen opstuwen tot het hogere urbanisatieniveau van een conurbatie, dient Leeuwarden in het model te worden betrokken', aldus prof. G. J. van der Berg, hoogleraar in de planologie te Groningen. Maar dan zal de regering Leeuwarden wel op enigerlei wijze moeten opstuwen.
Tijdens het „gehoor", dat ter voorbereiding van het Kamerdebat over het Noorden in maart 1968 in Assen plaatsvond, heeft de burgemeester van Leeuwarden de aandacht gevraagd voor het ontbreken van iedere aanwijzing in deze richting. Bijna twee jaar later. In de situatie is niet veel veranderd. Trouwens de beide polen Leeuwarden en Groningen zullen versterkt moeten worden. Zij zijn op elkaar aangewezen. Beide steden hebben nieuwe vestigingen in de diensten-sector dringend nodig opdat de gekwalificeerde werkgelegenheid wordt bevorderd.

Snelle trein

Hoe kunnen Groningen en Leeuwarden dichter bij elkaar worden gebracht? Dit is mogelijk: 1. door rijtijdverkorting en frequentieverhoging van de railverbinding Groningen—Leeuwarden.

Autosnelweg

2. door 'n autosnelweg Leeuwarden-Groningen. Deze autosnelweg is urgent. En in het kader der Noordelijke samenwerking van groot belang. Immers wanneer men met een auto in een half uur van Groningen naar Leeuwarden kan rijden, komt men ook naar de geest dichterbij. Deze snelweg zal naar het Westen een uitloper moeten hebben in de richting van Harlingen en Afsluitdijk en naar het Oosten in de richting van Delfzijl, een brug over of tunnel onder de Eems door, en Emden (grondslag voor een gezamenlijke Nederlands-Duitse programmering van een geharmoniseerde urbanisatie in 't grensgebied tussen de Wadden en het Ruhrgebied).

Woonband

3. door langs de lijn Groningen—Leeuwarden een woonband te ontwikkelen op daarvoor geschikte plaatsen. De stedenband Twente staat mij daarbij als goed voorbeeld voor ogen. De grondslag van zo'n stedenband is reeds gelegd. Wie van Leeuwarden naar Buitenpost gaat, vindt merendeels reeds een aaneengesloten bebouwing, uitgezonderd aan de oostkant van Leeuwarden, waar de gemeente Leeuwarden een zeer omvangrijk recreatiecomplex uit de grond stampt, een park, dat in deze woonband zeer welkom is. Wanneer bovendien de gemeenten Kollumerland en Achtkarspelen nog kans zien om de dorpen Buitenpost en Kollum naar elkaar toe te laten groeien, kan hier een prachtig woonpark ontstaan voor de werkers uit de beide steden. Het is van belang groene zones in de woonband te hebben.
Op de weg van Buitenpost naar Groningen kan men deze groene gordels vinden. Overigens zou het functioneel bekeken van groot belang zijn, wanneer bijvoorbeeld tussen Visvliet en Grijpskerk een groot agrarisch proefveld zou worden aangelegd, tevens een centrum waar toeristen worden geconfronteerd met de agrarische produkten van de rijke bodem van Nederland. Met de forensendorpen Noordhorn en Zuidhorn in zicht nadert u tenslotte op uw reis langs de woonband Leeuwarden—Groningen de stad Groningen, die om de woonband een stimulans te geven best eens nog meer westelijker mag gaan bouwen.

Industrie

4. door nieuwe bedrijfsterreinen voor middelzware industrie te situeren enerzijds in het Eemsmondgebied en anderzijds in de Friese Woudstreek.
Ik hoop, dat de bestuurders in het Noorden begrip zullen hebben voor de urgentie van een verdergaande samenwerking. De ons in de Unie zo bekende woorden „eigen identiteit" behoeven daarbij niet in de prullemand te worden gegooid. Moge dit artikel een bescheiden bijdrage daartoe hebben geleverd.

Kiesvereniging Deventer zwaar getroffen

In één en dezelfde week werden van de kiesvereniging Deventer twee belangrijke steunpilaren ten grave gedragen. Het waren de Unievrienden J. Konijnenberg en A. E. Kruisinga. Beiden werden zij plotseling van hun gezinnen weggenomen en verslagen brachten wij hen naar de laatste rustplaats. J. Konijnenberg was jarenlang raadslid en respectievelijk secretaris en voorzitter van de kiesvereniging. Hij werd 69 jaar. Naast zijn omvangrijke carrière bij de belastingdienst vervulde hij talloze functies. Hij was een nauwgezette en rechtvaardige persoonlijkheid en leefde vanuit een grote geloofsovertuiging.

A. E. Kruisinga was nog in de kracht van zijn leven met zijn 54 jaren. Hij was voorzitter van de Deventer kiesvereniging. Op de laatste algemene vergadering van de Unie te Utrecht zaten wij nog bij elkaar. Waar hij kon getuigde hij van zijn Heer en Heiland. De Baptistengemeente verliest in hem een toegewijd ouderling. Verder deed Kruisinga veel voor het werk van de Simavi en trok zich erg het lot aan van de Ambonnese medeburgers.

De CHU van Deventer kan deze actieve leden maar node missen en met de Psalmist zouden wij bijna zeggen: „Help toch, Heer, want er zijn geen vromen meer; ja, de getrouwen zijn schaars onder de mensenkinderen."

Het heeft geen zin om te vragen naar het waarom? Gods wegen zijn niet de onze, maar één ding is zeker: „Hij zal niet laten varen het werk dat Zijn Hand begon." Weer anderen zullen de lege plaatsen gaan innemen.

Wij danken de beide Unievrienden voor het vele werk, dat zij deden. God trooste hun echtgenoten en kinderen.

H. Wisselink.

Novib over ontwikkelingssamenwerking

In een nota aan de regering en de Staten-Generaal heeft de NOVIB (Nederlandse Organisatie voor Internationale Ontwikkelingssamenwerking) commentaar geleverd op de in de Rijksbegroting voor 1970 opgenomen ontwikkelingssamenwerking met de landen van de Derde Wereld.
De NOVIB spreekt haar waardering uit voor de wijze waarop het buitenlands beleid samen met het ontwikkelingsbeleid in geïntegreerde vorm is gepresenteerd. Het feit, dat thans separate landenhoofdstukken aan de eigenlijke begrotingsdocumenten zijn toegevoegd, valt eveneens te waarderen.
De NOVIB kan haar eigen inzichten in vele punten van het voorgestelde beleid terugvinden, in het bijzonder wanneer men het in de begrotingsstukken gegeven beeld van de Nederlandse ontwikkelingspolitiek beschouwt in het licht van de aan het beleid ten grondslag liggende strategie, zoals deze door de minister voor Ontwikkelingszaken in zijn rede van 5 november 1969 is gepresenteerd voor het Economisch en Financieel Comité van de Algemene Vergadering der Verenigde Naties.
Met instemming heeft de NOVIB kennis genomen van het standpunt van de regering om het hier ter discussie staande beleid aan te duiden met de term „ontwikkelingssamenwerking" in plaats van het tot nu toe gebezigde woord „hulpverlening". Naar haar mening is hierbij van essentieel belang, dat men zich realiseert dat het woord samenwerking een gemeenschappelijke doelstelling en een gemeenschappelijke beleidsvisie van welvarende landen en ontwikkelingslanden inhoudt. Hierbij moet het gevaar ontweken worden, dat overleg over gemeenschappelijke doelstellingen en gemeenschappelijk beleid zou leiden tot onderwaardering van de uitgangspunten van de ontwikkelingslanden — om wier ontwikkeling het immers primair gaat — in het bijzonder voor wat de vrije keuze van de eigen sociaal-economische structuur betreft. In dit verband stelt de Memorie van Toelichting op de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, dat het beeld van een grote en toenemende welvaartskloof tussen rijke en arme landen niet langer als uitgangspunt hanteerbaar is. De regering stelt hiervoor in de plaats de „sfeer van samenwerking" zoals die in het overleg tussen de landen van de „Vierde Wereld" wordt nagestreefd. Dit acht de NOVIB evenwel een versluiering van de realiteit, omdat de echtheid van een sfeer van samenwerking wel sterk afhangt van de vergelijkbaarheid in economische mogelijkheden van de partners in het overleg.
Het is evident, dat juist het enorme verschil in levensomstandigheden tussen de rijke en arme landen de kern van de problematiek vormt die tot de noodzaak van internationale ontwikkelingssamenwerking geleid heeft. Stellig moet dit beleid in samenwerking met zoveel mogelijk betrokkenen worden geformuleerd en gevoerd. Naar in de afgelopen jaren echter bij herhaling is gebleken, zijn de welvarende landen (waaronder Nederland) nog niet bereid om de noodzakelijke ontwikkelingssamenwerking tot een integraal en substantieel onderdeel van hun sociaal-economisch beleid te maken. Zolang deze situatie voortduurt, vreest de NOVIB, dat het niet meer willen spreken over de bestaande welvaartskloof als uitgangspunt voor het beleid slechts — zoals gezegd — tot een verdoezeling van de problemen en een continuering van de halfslachtige ontwikkelingspolitiek van de welvarende landen zal leiden.

Halfslachtigheid

In het Nederlandse beleid meent de NOVIB een zekere halfslachtigheid te moeten constateren; deze manifesteert zich onder meer in de verspreide wijze waarop het beleid gepresenteerd wordt. Enerzijds wordt de ontwikkelingssamenwerking thans meer dan voorheen geïntegreerd in het buitenlandse beleid in algemene zin. Anderzijds blijven vele wezenlijke aspecten van het ontwikkelingsbeleid onbesproken in de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, omdat zij onder andere ministeries ressorteren. Hierbij valt allereerst, maar niet uitsluitend, te denken aan de Ministeries van Economische Zaken, van Landbouw en van Financiën, alsmede aan het kabinet van de vice-minister-president.
Evenals in vorige jaren wil de NOVIB pleiten voor een jaarlijkse nota, waarin alle onderdelen van het regeringsbeleid ten aanzien van de ontwikkelingslanden worden besproken. Bij het overleg tussen de regering en het parlement, c.q. de vaste commissie voor ontwikkelingssamenwerking, over het ontwikkelingsbeleid zouden ook tenminste de vier bovengenoemde ministeries vertegenwoordigd moeten zijn.

ZO denk ik er over

Publiciteit

In de Nederlander van 19 december jl. stond een ingezonden stukje van de heer N. Koren. Hij is m.i. niet volledig geïnformeerd!
Aan „de Rotterdammer" gaf ik in héél 1969 geen interview. Mocht hij het elders gelezen hebben, dan houd ik me voor een knipseltje aanbevolen.
Tegen het huidige dagelijks bestuur heb ik momenteel geen enkel bezwaar. En ik ben het met hem eens, dat het zeker democratisch verkozen is.
Ik overhandigde de CH-Tweede-Kamerfractie geen enkel geschrift, misschien slaat het op een CHJO-resolutie over de motie-Goudzwaard-Nelissen, dan kunt u zich nader informeren in „de Nederlander" van 12 december jl. En van persoonlijke vetes is geen sprake.

Jac. Huijsen.

Commissie Hofstra

Insider dwingt mij — helaas wederom — stelling te nemen tegen een opmerking gemaakt onder punt g, onder het hoofd „Nieuw Links", onder het rubriekje „Korte Notities", van 19 december in De Nederlander.
Insider merkt onder dit punt op:
De PvdA is „voor een modern maatschappelijk beleid voor de werkende vrouw. Daar kan men alle kanten mee op. Laat de Partij van de Arbeid de aanbeveling voor het fiscale beleid terzake van de commissie Hofstra (**oud PvdA-minister van Financiën,** daarna directeur van Verolme) nog eens in dit verband **publiceren.** Dan betekent het een grotere belastingbijdrage van de werkende vrouw!"
Ik meen, dat de vetgedrukte passages een zo grote suggestiviteit bevatten, dat daarmee de normen van politiek fatsoen in ruime mate worden overtreden. Het is toch volstrekt onjuist om te suggereren, dat Hofstra, en in hem de PvdA, een grotere verantwoordelijkheid voor het rapport **„gehuwde** vrouw" zou dragen dan elk van de andere leden, onder wie de ondergetekende, die reeds vele jaren lid is van de CHU.
Men heeft het volste recht om — na degelijke studie van het rapport — het niet eens te zijn met de conclusies van dat rapport. Ik acht het op bijzondere wijze leggen van een verband tussen de conclusies van het rapport van de Fiscale Adviescommissie met Hofstra en in hem met de Partij van de Arbeid een politiek onzindelijke manoeuvre.

A. Nooteboom, Rotterdam.

Commentaar

Het was mij niet bekend, dat de heer Nooteboom lid was van de commissie-Hofstra. Het doet er overigens niet toe. Ik heb mijn wetenschap uit de dagbladen.
In al mijn functies als voorzitter heb ik altijd een grotere verantwoordelijkheid gevoeld bij het nemen van beslissingen dan het gewone lid. Het is dan ook geen wonder, dat ik het verband met de voorzitter heb gelegd en niet wil uitvlakken.

Insider.

Minister Udink over:

Mondiale aspecten van het landbouwvraagstuk

Drs. B. J. Udink, de c.h.-minister voor Ontwikkelingssamenwerking, heeft ter gelegenheid van de jaarvergadering van het Koninklijk Nederlands Landbouw Comité in Den Haag een rede gehouden waarin hij het belang van de landbouw in de ontwikkelingssamenwerking heeft belicht. Uit het maandblad „Internationale Samenwerking" hebben wij de integrale tekst van deze rede overgenomen.

Indien men het begrip revolutie definieert als een beweging, die een fundamentele breuk met de levensomstandigheden van het verleden tot stand brengt, is het probleem van de ontwikkelingslanden, in zijn wijdst historische verband, de resultante van de twee grote omwentelingen in de geschiedenis van de mensheid: de agrarische revolutie van omstreeks 10.000 jaar vóór en de industriële revolutie van omstreeks 1800 jaar na Christus. De eerste bracht een dergelijke omwenteling teweeg door de mens van jager en voedselzoeker te maken tot herder en boer; de tweede door hem van herder en boer te maken tot producent van goederen via een mechanisch verlopend produktieproces.
In het raakvlak van deze revoluties treffen wij de situatie aan, zoals zij zich thans in de meeste ontwikkelingslanden voordoet. Enigszins grof samengevat laat die zich omschrijven als het proces, waarbij de bevolking zich uitbreidt onder de voorwaarden van een industrieel tijdperk. De gevolgen hiervan zijn niet nieuw in zoverre, dat het grootste deel van de mensheid in feite de gehele geschiedenis door heeft verkeerd in min of meer behoeftige omstandigheden en zelfs op de grens van het bestaansminimum; nieuw is veeleer, dat er voor het eerst in de geschiedenis gehele bevolkingen zijn, die redelijk tot zeer goed gevoed, gekleed en gehuisvest zijn.
Nieuw is dientengevolge ook het verschijnsel van de grote welvaartsverschillen tussen deze, als rijk gekwalificeerde, volkeren en die welke door een reeks omstandigheden voorlopig nog gedwongen zijn de historisch maar al te bekende armoede in een historisch ongekende omvang voort te zetten. Deze beide verschijnselen zijn de rechtstreekse gevolgen van de industriële revolutie: de omvang van de armoede is het resultaat van een, mede onder invloed van de industriële revolutie teweeggebrachte, verstoring van het evenwicht tussen geboorten en sterfte; het welvaartsverschil is het gevolg van het feit, dat deze revolutie zich niet gelijktijdig in alle landen voltrekt. Confrontatie met het bestaan van deze welvaartskloof door middel van de communicatie-media, het toenemende besef tot één wereldgemeenschap te behoren, de feitelijke éénwording van de wereld als belangengebied en object van staatkundige en economische politiek, alsmede overwegingen van religieuze en humanitaire aard hebben vervolgens de wereld in steeds wijdere kringen rijp gemaakt voor de gedachte, dat de ontwikkeling van de arme landen een zaak is die om een aantal economische, sociale, politieke en ethische redenen tot de zorg en de verantwoordelijkheid van alle landen en volken ter aarde behoort.
Het internationale karakter van het ontwikkelingsvraagstuk maakt het oplossen ervan per definitie tot een object van internationale politiek. Het zou onbillijk zijn de lasten van de hulpverlening te leggen op de schouders van één, of slechts enkele naties. De ontwikkeling van de derde wereld is bovendien niet alleen een kwestie van het geven en het ontvangen van hulp. Zij is, naar haar wezen, veeleer te omschrijven als een internationale verhouding. Deze verhouding wordt onvoldoende tot uitdrukking gebracht door het woord ontwikkelingshulp; om recht te doen aan haar bindend en verplichtend karakter en haar als een totaliteit samen te vatten spreken wij thans over ontwikkelingssamenwerking.
Het woord samenwerking is in dit verband geen door opportunisme of vriendelijkheid ingegeven euphemisme. Het drukt precies uit wat ontwikkelingshulp bedoelt te zijn, en wat zij steeds meer moet worden: een gemeenschappelijk beleid van arme en rijke landen met als doel het versnellen van de economische en sociale groei in de Derde Wereld. Dit uitgangspunt — het versneld bereiken van het historisch punt vanwaar de ontwikkelingslanden zullen kunnen groeien op eigen kracht — vormt ook de grondgedachte van het rapport dat de commissie-Pearson onlangs het licht heeft doen zien.
In dit rapport, dat een buitengewoon belangrijke en inspirerende evaluatie omvat van de motieven voor en de resultaten van de ontwikkelingsbijstand gedurende de afgelopen twintig jaar, wordt de internationale hulpverlening gekarakteriseerd als een eindige onderneming, die zowel aan ontvangende als aan gevende landen ten goede kan komen. Daartoe is, naar het standpunt van de commissie, vóór alles een politieke wilsvorming nodig die beide groepen ertoe moet bewegen een gemeenschappelijk beleid te aanvaarden, dat de hulpverlening in het kader plaatst van een doelmatig gecordineerde, wereldomspannende en alles omvattende ontwikkelingsstrategie. Deze strategie en het uitvoeren van de daaruit voortvloeiende verplichtingen zal de grondslag moeten vormen van het beleid, dat in het komende Tweede Ontwikkelingsdecennium, de tien jaar van 1971 tot 1980, gestalte zal krijgen.

Vitaal onderdeel

Het leek mij niet overbodig mijn beschouwingen over de landbouw in de ontwikkelingslanden aan te vangen met een uiteenzetting over het internationale karakter en het doel van de ontwikkelingssamenwerking. De landbouw staat immers, als vitaal onderdeel van en zelfs als sleutel tot deze ontwikkeling, model voor de andere sectoren van het samenwerkingsbeleid en mag als toetssteen gelden voor het aandeel, dat zowel de ontwikkelde als de ontwikkelingslanden daarin moeten leveren. Men denke slechts aan zulke vraagstukken als de internationale handel, of de eigendoms- en pachtverhoudingen — vraagstukken die tot de neteligste behoren, omdat het oplossen ervan noodzakelijkerwijs zal moeten tornen aan de machtsstructuren, welke er aan ten grondslag liggen.
De landbouw is bovendien op zich zelf reeds een kern-vraagstuk in de ontwikkelingslanden. Dit wordt allereerst geïllustreerd door het feit, dat de agrarische sector in deze gebieden veruit de grootste is van de totale beroepsbevolking. Niet minder dan 67 procent van de bevolking (het vasteland van China niet meegerekend), ofwel 1100 van de 1600 miljoen daar levende mensen vinden hun bestaan in de landbouw.
Volgens gegevens verstrekt door het Indicatieve Wereldplan voor Agrarische Ontwikkeling draagt de agrarische sector in de meeste ontwikkelingslanden voor ongeveer 50 procent bij tot het bruto nationale produkt en, de olie exporterende landen buiten beschouwing gelaten, tot 50 procent van de totale export. Voor een derde van deze landen bedroeg de uitvoer van landbouwprodukten in 1962 zelfs 70 procent van alle exportverdiensten.
Bovendien is de landbouw, zelfs afgezien van zijn betekenis als middel van bestaan en bron van export, voor het tot ontwikkeling komen van de arme landen van het hoogste gewicht, omdat hij bepalend is voor het op gang brengen van de industrialisatie. Daarvoor zijn twee redenen aan te voeren. De eerste is, dat vele industrieën, en vooral die, welke in aanmerking komen in de betrokken gebieden gevestigd te worden, voor het verwerken van ruwe grondstoffen afhankelijk zijn van een continue produktie en aanvoer van landbouwprodukten uit de ontwikkelingslanden zelf; de tweede is, dat de landbouw tenminste een zodanige meeropbrengst zal moeten leveren als nodig is voor de voeding van degenen, die in de industrie te werk kunnen worden gesteld.
De landbouw is echter bovenal van belang om zijn relatie tot het bevolkingsvraagstuk. In de geschiedenis van de economie heeft het verband tussen de bevolkingsaanwas en de voedselproduktie vooral vermaardheid gekregen door de leer van Malthus. De ervaring heeft inmiddels geleerd, dat de door Malthus geformuleerde omineuze kringloop tussen bevolkingsgroei, achterblijvende voedselproduktie en daarop volgende sterfte, niet het noodlot der geschiedenis behoeft te zijn. Merkwaardig genoeg lost dit probleem niet op, of liever, voegt er één aan toe van nog verbijsterender omvang dan dat van de voedselvoorziening alléén. De bevolkingsaanwas zal immers, onder gelijkblijvende sociaal-economische omstandigheden en niet door het Malthusiaanse remmechanisme in zijn groei gestuit, al spoedig zodanige astronomische hoogten bereiken, dat het leven binnen het tijdsbestek van één à twee eeuwen ernstig zal worden bedreigd. Indien wij er in slagen al onze idealen in vervulling te doen gaan — oorlogen uit te bannen, epidemieën te voorkomen en voldoende voedsel te verbouwen — wat zal de mensheid dan beletten te groeien met een snelheid, die zoals een eenvoudige berekening ons kan leren, binnen afzienbare tijd het leven ruimtelijk en sociaal geheel zal verstikken?

Verhoging levensstandaard

Dit zal, zoals vanzelf spreekt, tenslotte alleen kunnen gebeuren door een geleidelijke vermindering van de bevolkingsaanwas. Eén van de middelen daartoe, en wellicht het meest effectieve, is verhoging van de levensstandaard der bevolking. De taak van de welvarende landen moet er dan ook op gericht zijn een zodanige economische groei te bevorderen, dat deze er als zelfstandige factor toe meewerkt de bevolkingsaanwas te reguleren. De verwachting, dat verhoging van de levensstandaard tenslotte vanzelf zal resulteren in vermindering van de bevolkingsaanwas, lijkt geen al te stoutmoedige gedachte. Men kan constateren, dat een dergelijk proces zich op den duur in alle welvarende landen heeft voltrokken. Indien wij daaruit de gevolgtrekking mogen maken, dat deze wetmatigheid zich te zijner tijd ook in de ontwikkelingslanden zal voordoen, moet dit een extra stimulans zijn er naar te streven de economische groei een voorsprong te geven op de bevolkingsaanwas. Deze landen stan echter voor de, in vergelijking met de Europese landen, veel grotere moeilijkheid, dat de snelle daling van de sterftecijfers hen gelijktijdig confronteert met het probleem hoe de levensstandaard te verhogen — een vraagstuk tot het oplossen waarvan Europa meer dan een eeuw de tijd heeft gehad. Wij bevinden ons hier weer in één der beruchte vicieuze cirkels. Hoe sneller immers de bevolkingsgroei plaatsvindt, hoe moeilijker het is de middelen te sparen om investeringen uit te voeren.
Deze investeringen echter, zowel in de landbouw als in de industrie en — vooral ook — in het onderwijs, zijn juist de voorwaarden voor het bereiken van een hogere levensstandaard, die op zijn beurt weer zal moeten zorgen voor vermindering van de bevolkingsaanwas. Voedsel produceren, juist genoeg om de groeiende bevolkingen in leven te houden, is dus niet voldoende; men heeft daarmee nog niet meer gewonnen dan tijd. Deze tijd is, ondanks de schijn van het tegendeel, niet onbeperkt; hij is in feite zelfs even beperkt als de bewoonbare oppervlakte van de aarde. Indien men niet méér doet dan voedselproduktie en bevolkingsgroei met elkaar in evenwicht houden, wordt het steeds moeilijker deze vicieuze cirkel te doorbreken. Hoe groter immers de wereldbevolking is, hoe meer men moet investeren om haar tot hogere welvaart te brengen en hoe dichter men ook nadert tot het punt, waarop de aarde haar maximale capaciteit, zowel in ruimtelijk opzicht als ten aanzien van haar voedselproduktie, bereikt heeft. Snel handelen om de wereldbevolking tot hogere welvaart te brengen en zelfstandige groei in de ontwikkelingslanden te bevorderen is dan ook, in de meest letterlijke zin, van vitaal belang.
Wij zijn er steeds van uitgegaan, dat de voedselproduktie in staat zal zijn ook een snel groeiende wereldbevolking te voeden. Dit uitgangspunt is in overeenstemming met de vrijwel unanieme mening van de deskundigen, dat de aarde in potentie vele malen haar huidige bevolking van voldoende voedsel voorzien kan.
Zo heeft tijdens het internationale symposium, dat de Landbouwhogeschool te Wageningen het vorige jaar ter gelegenheid van haar 50-jarige bestaan heeft georganiseerd, één van de inleiders, prof. De Wit, de stelling geponerd, dat de calorie-behoefte van de huidige wereldbevolking zou kunnen worden gedekt uit de opbrengst van een stuk landbouwgrond, dat niet meer dan vijftien maal de oppervlakte van Nederland bedraagt. Bekend is ook de zienswijze van de ontwikkelingsdeskundige Colin Clark, die berekend heeft, dat het voor landbouw beschikbare deel van de aarde voldoende voedsel kan opbrengen voor 47 miljard mensen op Amerikaanse en voor 157 miljard mensen op Japanse levensstandaard. Genoemde getallen zijn echter voorlopig nog theoretische maxima. Van groter praktisch belang is de vraag in hoeverre de landbouw in de ontwikkelingslanden in staat is meer te produceren dan nodig is om aan de consumptieve vraag te voldoen. Wij kunnen die vraag het beste trachten te beantwoorden aan de hand van het door mij zoëven al genoemde Indicatieve Wereldplan voor agrarische ontwikkeling, een door de Wereldvoedselorganisatie opgesteld document over de periode tussen 1965 en 1985, dat één van de hoofdthema's zal vormen voor het in juni van het komende jaar in Den Haag te houden tweede Wereldvoedselcongres.

Indicatieve wereldplan

Ofschoon de algemene conclusie van het rapport tendeert naar een gematigd optimisme over de ontwikkelingskansen van de landbouw in de betrokken gebieden, verheelt het plan niet, dat de ontwikkelingslanden in de naaste toekomst nog ernstige moeilijkheden te wachten staan. Op basis van een geraamde bevolkingsgroei van 2,6 procent zullen in de ontwikkelingslanden (het vasteland van China uitgezonderd) in 1985 één miljard mensen méér leven dan in 1965.
Alleen reeds deze bevolkingstoename zou, vergeleken met 1962, een verhoging van het voedselaanbod noodzakelijk maken met 80 procent, zonder dat hierdoor in de voeding kwantitatief of kwalitatief verbetering zou worden gebracht.
Van het miljard mensen, waarmee de bevolking in 1985 zal zijn toegenomen, zouden bovendien tenminste 400 miljoen werkgelegenheid moeten vinden in de landbouw, welke sector nu al met grote open en verborgen werkloosheid te kampen heeft. Zonder krachtige maatregelen ter bevordering van landbouw en industrie zal volgens het rapport de werkloosheid nog aanzienlijk toenemen met alle economische en sociale implicitaties van dien. Deze terugslagen zullen niet door een evenredige expansie van de export kunnen worden gecompenseerd. De Wereldvoedselorganisatie raamt de stijging van de export van landbouwprodukten uit de ontwikkelingslanden voor de periode 1962-1975 op slechts 1,8 procent per jaar en voorziet een nog langzamere toename voor de periode daarna. Dit zou het verrichten van investeringen op het gebied van de landbouw en op andere sectoren van de economie buitengewoon moeilijk maken en het importeren van massale hoeveelheden voedsel op economische gronden praktisch uitsluiten.
Behelzen de aldus geprojecteerde feiten en verwachtingen stellig geen lichtvaardig optimistische evaluatie van de agrarische situatie in de ontwikkelingslanden, de door het Wereldplan gedane aanbevelingen bedoelen deze moeilijkheden het hoofd te bieden teneinde een haalbaar geachte jaarlijkse groei in de landbouwproduktie van vier procent te bereiken. Van deze aanbevelin-

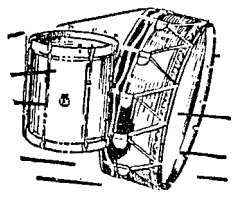

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

gen zijn de volgende van fundamenteel belang:

- Het bevorderen van een veel snellere groei in de graanproduktie, voornamelijk van tarwe en rijst in het bijzonder gedurende de eerste periode van het plan teneinde de aanvoer van stapelvoedsel te verzekeren.
- Het opstellen van een geïntegreerd programma op korte en lange termijn om een gevarieerder menu mogelijk te maken en vooral om in de behoefte aan eiwitrijk voedsel te voorzien.
- Het vergroten van de opbrengst aan deviezen door een krachtiger exportpolitiek, het doorvoeren van structurele veranderingen volgens een daartoe opgesteld plan en een doelmatige produktie en afzet van landbouwgoederen; en het besparen van deviezen door import van goederen te vervangen door zelfvoorziening.
- Het scheppen van extra werkgelegenheid in de agrarische sector en in de landbouwprodukten-verwerkende industrieën.
- Een intensiever grondexploitatie, zowel om de vereiste verhoging van de produktie te bereiken in landen, waar de bevolkingsdruk ten opzichte van de bebouwde grond het zwaarst is, als om de problemen ten aanzien van de werkgelegenheid op te lossen.

Het zou mij te ver voeren op elk van deze aanbevelingen in te gaan. Ik beperk mij vandaag derhalve tot de, in de lijn van mijn betoog en ook voor de Nederlandse verhoudingen, meest relevante aspecten, te weten: de kwantitatieve en kwalitatieve verbetering in de voedselvoorziening van de ontwikkelingslanden en de relatie daarvan met hun economische groei, alsmede de handelspolitieke aspecten van het vraagstuk, waarna ik ook de rol ter sprake zal brengen die de EEG ten aanzien van de voedselvoorziening naar mijn opvatting zou moeten spelen.

Vooruitgang

Wat de kwantitatieve zijde van het voedselvraagstuk betreft, is u allen zonder twijfel bekend, dat de laatste jaren een onvoorziene en zelfs revolutionair genoemde vooruitgang is geboekt door de invoering van veredelde tarwe- en rijstrassen. Deze ontwikkeling is de bekroning van de langdurige en moeizame onderzoekingen die de Rockefeller- en Ford Foundation op dit gebied ten uitvoer hebben gebracht, en is vooral daarom zo belangrijk, omdat van de stapelvoeding veruit het grootste deel — ongeveer 87 procent — uit granen bestaat en slechts 13 procent uit knolgewassen.
Slaagt men erin, door de aanvoer van voldoende kunstmest en insecticiden, en door het ten uitvoer brengen van irrigatiewerken, de nieuwe variëteiten over het gehele daarvoor geschikte areaal te verspreiden en daarbij de juiste landbouwmethoden aan te wenden, dan zal deze ontwikkeling ongetwijfeld het krachtigste wapen zijn waarmee de voedselschaarste in de betrokken gebieden kan worden bestreden.
De succesrijke invoering van de nieuwe rijst, mais- en tarwerassen heeft de vooruitzichten op een drastische verbetering van de voedselsituatie in één van de zorgwekkendste probleemgebieden, Zuidoost-Azië, plotseling een nieuwe wending gegeven. De laatste drie jaar heeft de verspreiding van de nieuwe variëteiten in Azië in snel tempo plaatsgevonden. Zij omvat thans ruim vijf miljoen hectare, exclusief het Chinese vasteland, of ongeveer 6 procent van het totale landbouwgebied. Duidelijk is, dat de investeringen op lange termijn, zoals bijvoorbeeld de opleiding van 4000 Aziatische landbouwkundigen gedurende het afgelopen decennium, gepaard gaande met het ten uitvoer brengen van talrijke kleinere en grotere irrigatiewerken en de aanleg van wegen tussen boerderijen en plaatselijke markten, hun vruchten beginnen af te werpen. Mede dankzij de hernieuwde concentratie op de landbouw in vele Aziatische landen worden thans nieuwe landbouwmethoden ingevoerd; de ontwikkeling gaat zo snel, dat het Internationale Centrum tot verbetering van de mais- en tarwebouw in zijn jaarverslag over 1968 de verwachting uitspreekt, dat India met zijn ruim 500 miljoen inwoners over twee jaar in zijn eigen behoeften aan tarwe zal kunnen voorzien.
De Indiase minister van planning heeft tegenover mij tijdens mijn recente bezoek aan India deze verwachtingen bevestigd. Hij deelde mij mede, dat India er thans bij een jaarlijkse produktie van 95 à 100 miljoen ton graangewassen, en een geringe aanvoer van buitenlandse granen, in is geslaagd een buffervoorraad van circa 3 miljoen ton aan te leggen. Deze voorraad zal in de komende 2 à 3 jaren tot ongeveer 5 miljoen ton stijgen. Daarnaast zijn maatregelen genomen om tot een effectief systeem van distributie van voedsel in noodgevallen te komen. De gestegen en de in de komende jaren met circa 5 procent per jaar stijgende produktie, wettigen tezamen met dit voorraadsysteem de verwaching, dat India niet langer het toneel zal zijn van de acute of slepende hongersnoden, die dit land zo lang hebben geteisterd.
Het spreekt vanzelf, dat deze nieuwe situatie aanzienlijk betere voorwaarden voor de totale economische ontwikkeling van India schept. Voor het eerst sinds jaren is daarom een nieuwe geest van hoop vaardig over dit grote land. Het lijkt op de drempel te staan van een nieuwe periode van agrarische en industriële groei, een groei die zeker niet weinig zal worden gestimuleerd door de vastbeslotenheid, die zich van velen in India heeft meester gemaakt om op eigen kracht te steunen. Men wil niet langer armlastig zijn, maar zodra dat maar even kan, met steeds minder wordende buitenlandse hulp het eigen lot in handen nemen.

Achterstand

Men mag uit de verrassende uitkomsten van het landbouwtechnisch onderzoek niet de voorbarige conclusie trekken, dat de moeilijkheden in de voedselvoorziening van alle arme landen nu met één slag zijn overwonnen. Het spreekt immers vanzelf, dat ook de nieuwe zaden geen wonderzaden zijn in die zin, dat zij ongeacht de omstandigheden kunnen groeien. Nog afgezien van de gevolgen van eventueel optredende plantenziekten (waartegen men nog niet voldoende is beveiligd) wordt de vooruitgang door tekort aan kunstmest en door onvoldoende, of juist te overvloedige, watertoevoer belemmerd of gestoord. Ook de afzetmogelijkheden en het transport laten nog veel te wensen over. Voorts zijn de pachtverhoudingen vaak verre van ideaal. Het systeem, waarbij 50 procent van de opbrengst aan de landeigenaar toevalt, dreigt de landbouw te beroven van wat gebleken is, zowel in de vrije als in de collectief georganiseerde economieën (zoals met name de Sovjet-Unie heeft ervaren), steeds zijn belangrijkste stimulans te zijn geweest: de prikkel van de individuele boer tot hogere produktie.
Herziening van het pachtsysteem of een algehele landhervorming, al is de laatste stellig geen passe-partout waarmee men simpelweg de voorraadschuren der vooruitgang kan openstellen, kunnen hierin, onder geëigende omstandigheden en begeleid door de juiste sociale en economische maatregelen, verbetering brengen.
Niet minder belangrijk is verbetering van het landbouwonderwijs en vergroting van de kennis aangaande moderne landbouwmethoden. De achterstand op dit terrein is nog groot, niet alleen wat het aantal onontwikkelde boeren betreft, maar ook ten aanzien van de tijd die het zal duren het niveau van kennis te bereiken, dat vooruitgang kan doorgeven en op eigen kracht bevorderen.
In dit perspectief is de overeenkomst tussen de Indiase organisatie voor ruimte-onderzoek ISRO en de Amerikaanse NASA aangaande het lanceren van een televisie-satelliet van historische betekenis. Strekking van de overeenkomst is, met behulp van de nieuwe zogenaamde ATS-6 satelliet, over drie jaar 5000 dorpen in Noord- en Centraal-India voor het ontvangen van instructieve programma's bereikbaar te maken. Het behoeft geen betoog, dat de opbouw van een nationaal communicaties steem op deze wijze praktisch gelijk staat met het treffen van een heel complex van kostbare en tijdrovende infrastructurele voorzieningen.
Voegt men hieraan nog toe, dat momenteel plannen in voorbereiding zijn om in 1973 boven de Atlantische Oceaan een ATS-7 televisiesatelliet te lanceren, waarmee het mogelijk zal zijn uitzendingen te verzorgen naar Afrika en Zuid-Amerika, dan is het wellicht niet overdreven te stellen, dat ook op het gebied van de communicatie en kennisoverdracht een nieuw tijdperk is aangebroken.

Gematigd optimisme

Mogen wij, gunstige en minder gunstige perspectieven overwegende, mèt de directeur-generaal van de Wereldvoedselorganisatie, uitdrukking geven aan een gematigd optimisme over de mogelijkheid een groei in de landbouw van 4 procent te bereiken, deze groei kan pas als een begin worden gezien van werkelijke economische vooruitgang. Dit percentage, op zichzelf reeds een ambitieus streefgetal dat niet zonder grote inspanningen kan worden geëffectueerd, vertegenwoordigt immers slechts een werkelijke groei van 1½ procent, in geval de bevolkingsaanwas inderdaad de verwachte 2,5 procent zal bedragen. De conclusie moet dan ook luiden, dat een groei van 4 procent van de landbouwproduktie niet als een juichend binnen te halen oogst van vooruitgang moet worden beschouwd, maar als een minimum dat een hoogst welkome, hoogst belangrijke, maar niettemin voorlopig nog slechts bescheiden verbetering in het vooruitzicht stelt.
Een punt van groot belang is vooral ook de zorg voor compenserende werkgelegenheid en de verhoging van de koopkracht der bevolking. De gestadige opbouw van een zorgvuldig gekozen industrieel apparaat, aangepast aan de specifieke omstandigheden in elk der ontwikkelingslanden, is daartoe even noodzakelijk als het totstandkomen van een voldoende produktieve en gevarieerde landbouw. Heeft de ervaring geleerd, dat de poging de industrialisatie in een geforceerd tempo tot ontwikkeling te brengen teleurstellende resultaten oplevert, het is evenzeer waar, dat een uitsluitend agrarische economie niet in staat zal zijn de vereiste groei in het vereiste tempo gaande te houden. Verhoging van de koopkracht der bevolking zal, aanvangende met een vermeerderde landbouwproduktie, tegelijkertijd moeten worden gestimuleerd door industriële produktie; landbouw en industrie zullen zich in een vreedzame escalatie van langzaam, maar gestadig toenemende groei aan elkaar moeten optrekken. Is aldus verhoging van de koopkracht oorzaak en gevolg van verhoging van agrarische produktie, zij is niet minder noodzakelijk om de voedselvoorziening ook kwalitatief te verbeteren. Ervaringen in bijvoorbeeld Nigeria hebben geleerd, dat stimulering van de veeteelt teneinde een eiwitrijker voedselpakket te verkrijgen, weliswaar resulteerde in een verhoogd aanbod van vlees, eieren en melk, maar dat de bevolking niet de middelen bezat deze duurdere produkten te kopen. Het invoeren van een eiwitrijker menu is derhalve niet alleen een kwestie van voorlichting en het aanpraten van betere eetgewoonten, maar betreft, evenals het verhogen van de kwantitatieve produktie, een structureel economisch probleem.

Eiwitten

Ik ben hiermee gekomen op een punt, waarop het Indicatieve Wereldplan terecht grote nadruk legt: de zorg voor een kwalitatieve verbetering van de voedselvoorziening. Talrijke onderzoekingen hebben de ernstige gevolgen aangetoond van ondervoeding door tekort aan hoogwaardige eiwitten. Zuigelingen vóór hun zesde levensmaand kunnen als gevolg van dit tekort blijvend hersenletsel oplopen. Langdurige ondervoeding in de eerste levensjaren, ook na de kritieke fase van een half jaar, kan verstoring van geestelijke functies veroorzaken. De hoge kindersterfte in sommige ontwikkelingslanden houdt rechtstreeks verband met eiwittekorten. In Zuid-Amerika sterft 40 procent van de kinderen vóór hun vijfde levensjaar.
Afgezien van het feit, dat deze gevolgen van ondervoeding op zichzelf reeds een onduldbare toestand inhouden, zijn de sociale en economische implicaties ervan weer zelfstandige factoren die groei en vooruitgang belemmeren. Men kan immers van een bevolking, die voor een aanzienlijk deel permanent ondervoed is, hetgeen zowel een laag intelligentiequotiënt als apathie en een verhoogde vatbaarheid voor infectieziekten tot gevolg heeft, bezwaarlijk hoge arbeidsprestaties verwachten, laat staan de extra hoeveelheid energie, initiatief en inzicht die het verbeteren van hun levensomstandigheden zou kunnen stimuleren.
Het zal uiterst moeilijk zijn en veel tijd vergen de door ondervoeding aangerichte schade ook in zuiver economisch opzicht te herstellen en de achterstand weg te werken, die het gevolg is van een bepaalde sociale en economische structuur, en tevens de oorzaak, waardoor die structuur wordt gehandhaafd en in de hand gewerkt.
Terecht heeft de Wereldvoedselorganisatie aan de bestrijding van het eiwittekort in haar programma hoge prioriteit toegekend. Het Indicatieve Wereldplan wijst daartoe verscheidene mogelijkheden aan. Vooreerst zou door een lichte stijging van het eiwitgehalte in granen — vooral rijst, maar ook tarwe en sorghum — reeds een aanzienlijke verbetering in het dagelijks menu te verkrijgen zijn. Het landbouwtechnisch onderzoek dient zich dan in het bijzonder op dit doel te richten. Vervolgens moet de produktie worden gestimuleerd van gewassen die een hoog eiwitgehalte bevatten, zoals peulvruchten, bonen en oliehoudende zaden.
In de tweede plaats beveelt het plan de intensivering aan van de pluimvee- en varkensteelt, diersoorten die zich snel voortplanten en gevoed kunnen worden uit de vermeerderde graanproduktie.
Een groei van 5 procent varkensvlees en 10 procent pluimvee per jaar lijkt haalbaar en zou de invoer van 5 miljoen ton vlees overbodig maken. Het succes van een dergelijke onderneming hangt echter af van vele factoren, zoals de beschikbaarheid van voldoende krachtvoer, het aanbod van granen tegen redelijk aanvaardbare prijzen en de voor elke verbetering van de landbouw noodzakelijke infrastructurele voorzieningen als wegen, transportmiddelen en opslagruimten. Aan voorziening in de eigen behoefte aan rund- en kalfsvlees, die zelfs bij een snelle toename van de varkens- en pluimveeteelt in 1985 nog altijd 50 procent van het totaal zal bedragen, valt voor de meeste ontwikkelingslanden voorlopig niet te denken.
Dit houdt verband zowel met de lange voortplantingscyclus van rundvee, als met het feit, dat men voor het produceren van een gelijk aantal calorieën voor vlees tienmaal zoveel land nodig heeft als voor graan — één van de hoofdoorzaken waarom koolhydraten een zoveel groter aandeel hebben in het dagelijks menu van arme landen dan dierlijke eiwitten. Aangezien in deze toestand op korte termijn geen wezenlijke verandering kan worden gebracht, zal — om een voldoende invoer in vleesbehoevende landen mogelijk te maken — opvoering van de produktie van vlees in Zuid-Amerika en Oost-Afrika noodzakelijk zijn. De Wereldvoedselorganisatie heeft hiertoe al initiatieven ontplooid.
Een in verhouding tot granen en vlees bescheiden, maar toch niet onbelangrijk aandeel in de vermindering van het eiwittekort kan worden geleverd door intensivering van de visserij, zowel voor directe voedselvoorziening als voor de verwerking tot vismeel voor veevoeder. Het Indicatieve Wereldplan schat de totale wereldbehoefte aan vis in 1985 op 107 miljoen ton. Vergeleken met de opbrengst aan vis in 1965 van 54,5 miljoen, verwacht men derhalve in twintig jaar nagenoeg het dubbele van de huidige vangst nodig te hebben. De in de ontwikkelingslanden thans in gebruik zijnde middelen zijn daartoe niet in staat; motorisering van de vissersvloot, hetzij door het aanbrengen van mechanische aandrijfkracht aan daarvoor geschikte inheemse vaartuigen of door aanschaf van moderne vissersschepen, gecombineerd met het gebruik van beter visgereedschap, kan aanzienlijke verhoging van de vangst opleveren.
Overbevissing van bepaalde, intensief geëxploiteerde gedeelten van de oceanen zoals bijvoorbeeld ten zuiden van Japan, ten noorden van Australië en ten westen van

Namens de C.H.J.O.
wensen wij u een gezegend 1970.

het dagelijks bestuur:

Jac. Huijsen
A. F. baron van Lijnden
drs. J. van Helleman
J. de Prieëlle
mej. L. Veldsink
F. Boersma
G. de Bruin
R. Vermaas

Afrika, is daarbij geen denkbeeldig gevaar en zal door internationale overeenkomsten moeten worden voorkomen. Een veelbelovende ontwikkeling is gaande in de zoetwatervisserij, in het bijzonder voor wat de visvijvers betreft. In deze vijvers heeft men, onder optimale condities en door toepassing van selectiemethoden niet ongelijk aan die welke tot veredelde graanrassen leidden, vissen gekweekt die sneller volgroeid en drie- tot vijfmaal groter waren dan hun minder verwende soortgenoten. In het Duitse Max Planck-Instituut is men er zelfs in geslaagd nagenoeg graatloze vissen te kweken, hetgeen neerkomt op een belangrijk hogere hoeveelheid voedsel per vis.
Op langere termijn kan het eiwittekort worden bestreden door de ontwikkeling van projecten die thans nog in het experimentele stadium verkeren, maar waarvan men mettertijd belangrijke resultaten mag verwachten. Ik noem het produceren van eiwitten uit gras en bladeren alsmede uit anorganische stoffen als ruwe olie en aardgas. Een tot de verbeelding sprekend project op dit gebied is ook het door de Universiteit van Berkeley ondernomen onderzoek inzake de fotosynthese, d.i. het proces in levende organismen waarbij kooldioxide onder invloed van zonlicht wordt omgezet in koolhydraten. Het project is er op gericht te onderzoeken hoe de omzettingsprocessen van koolstof in eiwitten, vetten en suikers verlopen, zodat men wellicht eens, door bespuiting bijvoorbeeld, de plant kan conditioneren meer eiwitten dan koolhydraten aan te maken. Hele oerwouden zouden op deze wijze geoogst kunnen worden, waarmee een onmetelijk gebied van eiwitten voor menselijke of dierlijke consumptie ontsloten zou zijn.

Zuivelproduktie

Biedt de ontwikkeling van dergelijke onconventionele produktiemethoden op lange termijn ongetwijfeld nog wijde perspectieven, op korte termijn zal men de vermeerdering van eiwitten in het menu moeten zoeken in verhoogde produktie van traditionele voedingsmiddelen. Naast het verwezenlijken van de reeds genoemde mogelijkheden met betrekking tot granen, vlees en vis, komt daarvoor ook zuivel in aanmerking. Het Indicatieve Wereldplan schat het tekort aan melk in 1985 op ruim 34 miljoen ton per jaar, waarvan Azië veruit het grootste deel — namelijk 26 miljoen ton — voor zijn rekening neemt. Voedselhulp in de vorm van geconserveerde melk is daarom, volgens het plan, van vitaal belang en naar het zich laat aanzien de aangewezen manier, waarop ontwikkelde landen in de jaren zeventig voedselhulp kunnen verlenen. De directeur-generaal van de Wereldvoedselorganisatie heeft in verband hiermee aan de Goederencommissie van deze organisatie een plan tot verbetering van de melkvoorziening in de ontwikkelingslanden aangeboden. In dit plan zijn voorstellen opgenomen zowel om de melkproduktie in de arme landen op te voeren, als om de melkoverschotten in de rijke landen voor voedselhulp te bestemmen. Daarnaast zouden technische hulp, materialen en geldmiddelen in multilaterale en bilaterale vorm ter beschikking kunnen worden gesteld. Het plan stelt zich voor een soepel multilateraal orgaan van consultatie en samenwerking in het leven te roepen, da ten doel heeft ertoe bij te dragen de zuivelindustrie in de ontwikkelingslanden tot versnelde ontwikkeling te brengen en de zuivel-import uit de ontwikkelde landen te verhogen.
Tegen de achtergrond van de weinig optimistische verwachtingen, die het Indicatieve Wereldplan koestert ten aanzien van de commerciële afzet van zuivelprodukten, verdient het m.i. aanbeveling te onderzoeken welk aandeel ons land in het verlenen van meer uitgebreide zuivelhulp aan de ontwikkelingslanden kan leveren. Ook het rapport „Zuivel en hulp aan ontwikkelingslanden" — een onder auspiciën van het Produktschap voor Zuivel en het Landbouwschap samengesteld document — beveelt deze hulp sterk aan. Men moet hierbij echter twee zaken goed in gedachten houden. De eerste is, dat de wijze waarop hulp wordt verleend, moet zijn aangepast aan de behoeften, het niveau en de verlangens van de ontvangende landen. Wij kunnen hun onze zuivelhulp niet opdringen. De tweede opmerking is, dat de Nederlandse hulpverlening, in welke vorm ook, een keuze van prioriteiten binnen de totale voor buitenlandse hulp vastgestelde en vast te stellen begroting moet zijn, zodat verhoging van zuivelhulp vanzelf proportioneel vermindering van hulp op andere sectoren tot gevolg zal hebben. Het is een kwestie van doelmatigheid aan welke vorm van bijstand in het totaal van het Nederlandse hulpprogramma de voorkeur moet worden gegeven.

Handelsproblemen

Mij thans naar de handelspolitieke aspecten van het ontwikkelingsvraagstuk verplaatsend, ben ik mij ervan bewust een terrein te betreden dat vol ligt met emotionele explosieven en dat door twee strijdbare groepen onder vuur wordt gehouden: zij die menen, dat onze maatschappelijke structuur vèrgaand moet worden veranderd om tegemoet te komen aan, onder meer, de handelsbelangen van de derde wereld; en zij die vrezen, dat door een dergelijke, of zelfs een minder ingrijpende, herstructurering rechtstreeks in hun belangen te worden getroffen. In mijn onlangs in de Tweede Commissie van de Algemene Vergadering van de VN in New York gehouden rede heb ik getracht beide zijden van het probleem te belichten: enerzijds door begrip te tonen voor het redelijk verlangen van de ontwikkelingslanden om zonder op onoverkoombare handelspolitieke barrières te stuiten hun export te kunnen vergroten en voortgang te maken met het overeenkomen van gestabiliseerde prijzen voor grondstoffen; anderzijds door begrip te vragen voor de vele moeilijke en ingewikkelde vraagstukken, die samenhangen met de daaruit voortvloeiende, veelal diep ingrijpende veranderingen in de economische structuur van de ontwikkelde landen.
De politieke implicaties daarvan — het aanvaarden van een beleid op lange termijn en de voorbereiding en ratificatie van de daarop betrekking hebbende besluiten — vragen noodzakelijkerwijze tijd. Ik heb er bovendien op gewezen, dat de internationale handel, hoe belangrijk ook, niet de enige maatstaf is, waaraan de vooruitgang moet worden getoetst. Economisch gezien is deze handel slechts één van de middelen om ons doel — verwerving van buitenlandse valuta zodat de ontwikkelingsprogramma's ten uitvoer kunnen worden gebracht — te bereiken.

Rol EEG

Met dat al blijft de export voor de ontwikkelingslanden hun belangrijkste bron van inkomsten. De donorlanden, van hun kant, dienen dan ook maatregelen te nemen, die aan ontwikkelingslanden de kans geven hun exportprodukten tegen redelijk lonende prijzen af te zetten en hun handelsbelangen te bevorderen. Men zou kunnen zeggen, dat het treffen van dergelijke maatregelen een bijzondere vorm van ontwikkelingssamenwerking is, die een prikkel kan zijn voor de inspanningen van de ontwikkelingslanden zelf.
Het is duidelijk, dat het realiseren van afzetmogelijkheden in belangrijke mate wordt bepaald door het antwoord op de vraag, of de ontwikkelde landen hiertoe bereid en in staat zijn. Wat ons eigen land betreft moeten wij daarbij constateren, dat onze bewegingsvrijheid op dit gebied sterk is gebonden aan ons lidmaatschap van de EEG. De houding van de Gemeenschap ten opzichte van ontwikkelingssamenwerking wordt in negatieve zin beïnvloed door de omstandigheid, dat het EEG-verdrag op dit terrein geen beleidsbepalingen bevat. De lidstaten hebben hun competentie terzake, behalve voor wat betreft bepaalde specifieke gebieden zoals associaties, niet aan de Gemeenschap overgedragen.
Of de EEG ooit een algemene competentie ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking zou moeten worden verleend, is een moeilijke vraag, waaraan ik hier wil voorbijgaan.
Er zijn echter een aantal beleidssectoren, waar de EEG wèl competent is, die van belang zijn of kunnen zijn voor ontwikkelingslanden. Op dit gebied kan het communautaire beleid directe gevolgen hebben voor bijvoorbeeld het handelsverkeer en de afzetmogelijkheden van derde landen in ontwikkeling. Men kan echter constateren, dat de Gemeenschap, dagelijks meer geconfronteerd met de problemen, waarvoor de eenwording van Europa haar stelt, nog altijd de neiging heeft zich te beschermen tegen de buitenwereld.
Deze tendens doet zich vooral gelden op het gebied van de landbouw, waar weliswaar het meeste werk is verzet, maar waar zich tevens de grootste complicaties voordoen. Wil men onder de huidige omstandigheden binnen de EEG, met de steeds toenemende landbouwoverschotten en daarmee samenhangende kosten, de belangen van derde landen op concrete wijze in het beleid betrekken, dan moet een ingrijpende herstructurering van de Europese landbouw in overweging worden genomen. Ik meen, dat de EEG, ondanks haar grote interne moeilijkheden, de grote verantwoordelijkheid moet gaan beseffen, die zij als belangrijkste handelspartner van de ontwikkelingslanden in de wereld te dragen heeft. De huidige gang van zaken acht ik onder meer uit het oogpunt van internationale arbeidsverdeling nog altijd onbevredigend. Ik wijs bijvoorbeeld op het anti-verwerkingseffect van het invoerregime, dat hogere rechten en heffingen kent naar de mate van bewerking van het invoerprodukt.
Een voorbeeld van teleurstellend optreden in internationaal verband is de houding, die de EEG heeft aangenomen bij de onderhandelingen over de internationale suikerovereenkomst. Tenslotte herinner ik aan de voor ontwikkelingslanden ongunstige gevolgen van de voorgestelde heffing op oliën en vetten. Intussen heeft men zich wel gerealiseerd, dat de situatie in verband met de stijgende overschotten om verandering vraagt. Dit besef heeft geresulteerd in de voorstellen van de Europese Commissie tot herstructurering van de Europese landbouw, bekend als het plan-Mansholt.
De vraag dient echter te worden gesteld, of deze plannen of andere plannen, indien zij zullen worden uitgevoerd, in de exportpositie van ontwikkelingslanden verbetering zullen brengen. Ik zou deze vraag genuanceerd willen beantwoorden: betere produktiebeheersing kán uiteindelijk leiden tot voordelen voor derde landen. Dit hangt echter zowel af van het succes van de herstructurering als van de wil der lidstaten om hierbij ook het ontwikkelingsaspect te betrekken, d.w.z. additionele ruimte voor invoer te scheppen.
Zelfs wanneer de beroepsbevolking in de landbouw, zoals is voorzien, in aantal zal afnemen en gronden aan de landbouw worden onttroken, blijft nog de vraag bestaan of de EEG-produktie zodanig kan worden beheerst, dat er een zekere ruimte ontstaat voor de afzet van landbouwprodukten uit de ontwikkelingslanden. In dit opzicht is dus een nieuwe dimensie nodig.

Evenwicht

Samenvattend zou ik over deze complexe aangelegenheid willen zeggen, dat het voor de positie van de EEG in de wereld en in het bijzonder voor wat betreft de ontwikkelingslanden, van het grootste belang is dat in de toekomst gestreefd wordt naar een weloverwogen evenwicht tussen de Europese en de mondiale belangen. De Zes zouden naar mijn mening serieus moeten nagaan, op welke wijze hun landbouw op een harmonische wijze aangepast moet worden aan de belangen van de wereldgemeenschap als geheel. Ik ben ervan overtuigd, dat het algemeen als juist aanvaarde beginsel van een optimale internationale arbeidsverdeling kan worden toegepast ook op het moeilijke terrein van de landbouw en voor alle betrokken landen uiteindelijk de meeste voordelen oplevert. Bezinning op onze eigen positie én de bereidheid om in internationaal verband daadwerkelijk mee te werken aan het vinden van bevredigende regelingen is daartoe een eerste vereiste.
Met deze opmerking over de zich in een nieuwe richting bewegende Europese Economische Gemeenschap zou ik mijn rede willen besluiten. Het zal u zijn opgevallen, dat ik in het bijzonder de nadruk heb willen leggen op de mondiale aspecten van het landbouwvraagstuk. Ik ben daarbij uitgegaan van de opvatting, dat de landbouw de basis vormt van de indrukwekkende pyramide van sociale- en economische vooruitgang, die de ontwikkelingslanden bezig zijn op te richten. Dit werk tot een goed einde te brengen is zonder twijfel de grootste en meest omvattende prestatie, waartoe het gezamenlijk menselijk kunnen in de loop van zijn geschiedenis is uitgedaagd. Voor zover de welvarende landen daaraan hun bijdrage leveren, moet hun intentie worden bepaald, niet door een kortzichtige politiek van eigen belang, maar door een vooruitziend beleid, dat door de verzamelde politieke wil van arme en rijke landen tot stand wordt gebracht — een raamwerk van internationale samenwerking, dat de aarde voor allen bewoonbaar maakt en uitzicht biedt op het ontstan van een waarlijk geïntegreerde wereldgemeenschap.

Scholing en vorming door werkgevers en werknemers gezamenlijk

Het Convent der Christelijk-Sociale Organisaties heeft een Stichting in oprichting voor scholing en vorming van hen die in het bedrijfsleven werkzaam zijn.
In het Convent der Christelijk-Sociale Organisaties werken samen: het Christelijk Nationaal Vakverbond, de Federatie van de Katholieke en Prot. Chr. Werkgeversverbonden, de Christelijke Boeren- en Tuindersbond en het Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond.
De Stichting (in oprichting) heeft reeds haar eerste werkzaamheden ontplooid, door in de afgelopen maand ten behoeve van twee ondernemingen cursussen in internaatsverband te organiseren.
De werkzaamheden van de Stichting worden in eerste instantie gericht op de scholing en vorming van het middenkader van een onderneming (bazen en chefs), alsmede op de scholing en vorming van de leden van de ondernemingsraad.
Vooral in verband met de te verwachten uitbreiding van de taak en de bevoegdheid van de ondernemingsraden heeft een aantal ondernemingen reeds aan de Stichting gevraagd de Scholing en vorming van de ondernemingsraad ter hand te nemen.
De Stichting van het Convent maakt voorshands bij haar activiteiten gebruik van de scholings- en vormingsdeskundigen van elk der Conventorganisaties.

CURSUS STAATSBURGERLIJKE VORMING KOST SLECHTS f 25,-

Aan een ieder — kaderleden, CH-leden in vertegenwoordigende lichamen, jong en oud, leden van CHJO of de CH-Vrouwenorganisatie — biedt de CHU de mogelijkheid in te schrijven op een schriftelijke cursus Staatsburgerlijke Vorming, gegeven door de Stichting Burgerschapskunde.

Deze cursus kost voor de leden slechts f 25,— en behandelt onder meer zaken als:

De taak van de landelijke overheid, van gemeenten, provincies en waterschappen, als de organisatorische structuur en de functies van politieke partijen.

De cursus behandelt de ruimtelijke ordening, het sociaal-economisch beleid, onderwijs- en cultuur-politiek, de NAVO, de EEG, ontwikkelingssamenwerking, om slechts enkele dingen te noemen.
In de cursus wordt zoveel mogelijk naar objectiviteit gestreefd, een bestuur waarin alle belangrijke politieke partijen vertegenwoordigers hebben zitten, staat hiervoor garant.

Wie kunnen de cursus volgen?

Voor het volgen van de cursus is geen speciale vooropleiding vereist. Wel is het gewenst, dat deelne(e)m(st)ers over een algemene ontwikkeling beschikken, die minimaal overeenkomt met het eindpeil van een ULO-(MAVO)-opleiding.

Hoe lang duurt de cursus?
Circa 10 maanden. Hierbij dient men er rekening mee te houden, dat de cursus uit 40 lessen bestaat en dat elke maand 4 lessen worden ontvangen.
Bij de lessen zijn vragen opgenomen, die — als u er prijs op stelt — ingestuurd kunnen worden; deze ontvangt u dan gecorrigeerd terug.
Overigens kunt u geheel uw eigen studietempo bepalen.

Cursusgeld
Totaal slechts: **f 25,—.**
Doordat de Stichting Burgerschapskunde voor de uitgifte van de cursus subsidie ontvangt van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, kan deze lage prijs gerealiseerd worden (de werkelijke kosten per cursus zijn f 75,—).
De lessen zijn rijk geïllustreerd en worden elk jaar aan de actualiteit aangepast.

Hoe aan te melden?
Voor het jaar 1969 heeft de CHU — op gezamenlijk initiatief van de Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting en de Scholingscommissie — 100 cursussen bij de Leidse Onderwijs Instellingen (die de cursus verzorgt) gereserveerd. Daarmee is de Unie de eerste partij, die de cursus in haar kaderwerk opneemt. De deelname is dus beperkt. Geeft u dus snel op.
Dat kunt u doen door even een briefkaartje te sturen aan het **Uniebureau, Wassenaarseweg 7, Den Haag.**

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 9 JANUARI 1970
6e jaargang — No. 2

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Minister de Block *afgetreden*

De CH fractieleider in de Tweede Kamer, de heer J. T. Mellema, gaf ons het volgende commentaar op het besluit van minister L. de Block om als minister van Economische Zaken af te treden:

„Ik betreur het altijd, wanneer zich een situatie voordoet, waarin een minister of een ander hooggeplaatst figuur zich genoodzaakt ziet uit een bepaalde zaak consequenties te trekken.
Het standpunt van minister De Block ten aanzien van de metaal-CAO deel ik niet, al heb ik veel begrip voor zijn benaderingswijze. Ik kan mij n.l. heel goed voorstellen, dat men tegen een besluit grote zakelijke bezwaren heeft, maar uit psychologische en politieke overwegingen kan men niet altijd deze zakelijke bezwaren de doorslag laten geven. Zeker niet bij een beslissing over de metaal-CAO, die toch een vrucht is van goed overleg tussen werkgevers en werknemers. Men moet dan toch wel heel sterke argumenten hebben om te blijven stellen: deze arbeidsovereenkomst kan niet door de beugel; ze moet gewijzigd worden.
Het kabinet heeft het met de metaal-CAO overigens niet gemakkelijk gehad. Er is langdurig vergaderd. Het besluit van de regering om deze CAO te laten passeren respecteer ik. Ik ben het met het kabinet op dit punt eens.
Het aftreden van de bewindsman van Economische Zaken zie ik als een lokaal conflict. Voor een opvolger moet in de eerste plaats bij de KVP worden gezocht. De opvolging kan mijns inziens niet zo geregeld worden, dat de KVP meteen ook de opvolger en het betrokken departement claimt voor de formatie in 1971.
Het zou een voor de hand liggende zaak zijn, wanneer iemand gevonden zou kunnen worden, die politiek niet ambitieus is, doch wel een gezaghebbende figuur is in kringen van het bedrijfsleven enz. In elk geval zal de opvolger, waarvan ik hoop, dat hij spoedig gevonden zal zijn, een man van kaliber zal moeten zijn. Immers een nieuwe minister van Economische Zaken wacht een zwaar jaar met vele lang niet gemakkelijke problemen."

Prof. dr. J. W. van Hulst, onze Unievoorzitter en tevens voorzitter van de CH-fractie in de Eerste Kamer, zei over het besluit van minister De Block het volgende:

„In de eerste plaats wil ik stellen, dat minister De Block een zeer bekwaam en integer mens is, die leefde op grote geestelijke reserve. Maar hij had niet het vermogen om sterk primair te reageren. En daardoor zijn zijn kwaliteiten, vooral in het contact met de volksvertegenwoordiging, wat in de schaduw gebleven.
Ik vind de beslissing van het kabinet over de metaal-CAO juist. En ik vind het daarom ook juist, dat de heer De Block besloot af te treden, omdat hij zich met dit besluit niet kon verenigen.
De vakature is in de eerste plaats een aangelegenheid van de KVP. Maar ze mag niet buiten de andere regeringspartijen om vervuld worden.
Ik zou willen, dat er iemand kwam, die niet onmiddellijk grote politieke ambities heeft. Maar iemand die bereid is om gedurende een jaar de erfenis van minister De Block over te nemen.
Ik wil zelfs zo brutaal zijn (prof. Van Hulst gaf op woensdagmorgen dit commentaar - red.) enkele namen te noemen. Ik denk aan iemand als prof. Van den Brink of aan iemand als prof. Thurlings, het Eerste Kamerlid. Beiden hebben ook in het verleden weinig ambitie getoond voor een ministeriële loopbaan.

Bespaar

**Uzelf hoge incassokosten door het abonnementsgeld voor „de Nederlander" deze maand aan ons over te maken.
Dan helpt U bovendien onze administratie.
De abonnementsprijs is thans nog f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, te voldoen op giro-rekening 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg.
Mogen wij op U rekenen? Hartelijk dank.**

Administratie Uniepers

Onze opdracht

**Ziezo, de wensen en opdrachten voor 1970 zijn weer gesproken en geschreven. Hoeveel zijn er gehoord en gelezen? Hoeveel zijn er genoteerd en bewaard met de bedoeling er rekening mee te houden, zo mogelijk op te volgen of uit te voeren?
Zien we de jaaroverzichten over het afgelopen jaar — sommige bladen gaven ze zelfs over de zestiger jaren — dan wordt één ding duidelijk: overschat de zaken vooral niet.
Overzien we het politieke erf over 1969 dan is er nog iets duidelijk geworden: dat we de jaren '70 ingaan met veel storm, onrust, intolerantie, onzekerheid en onbehagen.
Deze maand nog wil de PvdA duidelijk afstand nemen van de jaren '60 met een aantal nieuwe programmapunten waarop oude SDAP-ers en Nieuw Links gezamenlijk een nieuw progressief beleid willen voeren. Begin maart zal prof. Steenkamp gereed moeten zijn met een nieuw kernprogram voor de KVP. In juni zal de AR haar kiezers een nieuw program aanbieden.
Onze eigen Unie heeft de afgelopen maand reeds het nieuwe beginsel- en politiekprogramma aan de leden en kiesverenigingen aangeboden. Dank zij het ledencontactblad kon dit in één keer bij alle leden thuis gebracht worden. Daardoor heeft elke kiesvereniging de kans nog deze maand — vóór 23 januari — op vruchtbare wijze met haar leden deze programma's te bespreken en waar nodig te amenderen.
Heeft dat zin? Is daar iets mee te bereiken? Wis en waarachtig. Indien u er van overtuigd bent, dat de CHU een taak heeft in ons land, dan heeft elk lid en elke kiesvereniging een opdracht. De opdracht die taak zo scherp en duidelijk mogelijk te formuleren. In ons denken en handelen verantwoordelijkheid te nemen voor die taak. Gelooft u in die opdracht? Dan zal tegelijkertijd de betrekkelijkheid er van u weerhouden uw taak, onze gemeenschappelijke taak, te overschatten. Maar ook onverschilligheid, fatalisme en onvruchtbaar gekrakeel zult u willen inruilen voor constructief denken en handelen, voor een tintelend en dynamisch medragen van de taak onzer Unie.
Ongetwijfeld bent u overtuigd van de invloed van de kerk. Een invloed ten goede. Zelfs anno 1970. Goddank. Welnu, dan gelooft u ook aan de invloed van de politiek vanuit de bijbel. Maar dan moet u geloven in uw opdracht. Ook nu in het jaar 1970.
Dan is er geen behoefte aan de status quo noch aan revolutie. Dan komt u als vanzelf tot vooruitgang tot vernieuwing. Vernieuwing van onszelf, onze Unie, deze maatschappij. Dan zal misschien niet alles onmiddellijk klaar en duidelijk zijn, maar er verdwijnt wel veel onzekerheid en vaagheid.**

BOL.

„Ik ben je Jonge Nederlander niet"

CHJO-tijdschrift heet nu: STAKKATO

Deze maand verschijnt het eerste nummer van STAKKATO, tijdschrift van de christelijk-historische jongeren organisatie. Vormgeving en inhoud wijken niet veel af van De Jonge Nederlander, maar de redactie meende dat met de geleidelijke verandering van denkbeelden en mentaliteit van 't blad, ook de naam moest worden aangepast.

De STAKKATO-rubriek bleek in De Jonge Nederlander de meest gelezen, meest gewaardeerde en meest verguisde pagina van het CHJO-blad te zijn. Het was voor de redactie dan ook niet moeilijk een nieuwe naam te vinden voor De Jonge Nederlander.

Kort, stotend brengt de redactie de politiek voor jongeren van deze tijd. Met kleine tussenruimten.

De oplage van het eerste nummer is gelijk aan die van de laatste Jonge Nederlander: 2500. Voor een politiek jongerenblad niet weinig, maar wel onvoldoende voor een tijdschrift, dat zich wil ontplooien en ook buiten het kringetje van CHJO-leden gelezen wil worden.

Als organisatieblad heeft STAKKATO een belangrijke taak in de CHJO. De redactie wil echter meer. Het gaat er ook om, de denkbeelden van de CHJO via STAKKATO bekendheid te geven in de CHU. Vervolgens mikt de redactie - vooral met het oog op de naderende kamerverkiezingen - op een bredere groep niet partijgebonden jongeren, die straks hun stem mogen uitbrengen.

Wanneer de CHJO een beroep doet op de CHU-leden en kiezers, zich te abonneren op STAKKATO, gaat het dus niet alleen om hun eigen informatie, maar door vergroting van 't abonnementenaantal komen er meer mogelijkheden het blad ook buiten de CH bekendheid te geven. Een brief of briefkaartje aan: CHJO, Postbus 370, Haarlem, is voldoende om u te abonneren. Het abonnementensgeld bedraagt slechts zeven gulden per jaar. Dat kan dus nooit een probleem zijn. De abonnees van De Jonge Nederlander krijgen STAKKATO automatisch toegestuurd.

In 1926 gaven CH-jongeren voor het eerst een blad uit: „De Chr.-Historische Jongeren". In de jaren '30 werd het „De Jonge Nederlander". Januari 1970 brengt onder 't motto „Ik ben je Jonge Nederlander niet" het eerste nummer van STAKKATO. Een volwassen jongerenblad op zakformaat.

STAKKATO staat onder redactie van Rob Vermaas (eindredacteur), Marijke Bleumink, Gerrit de Bruyn, Obe Groenewoud, Bernard Kobes, Betty van Vliegen en Jan Wieten.

BON *Ja:*

ik versterk

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

de Unie

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Mr. F. A. PIKET:

Orde en openbare orde behoren met gezag een eenheid te vormen

In de inleiding van de toelichting bij zijn begroting voor 1970 merkte minister Polak van Justitie op, dat de Justitie geroepen is tot handhaving van orde zonder welke geen enkele vrijheid mogelijk is en tot bescherming van de vrijheid zonder welke geen enkele orde aanvaardbaar is. De eerste zin van de orde ligt in de vrijheid, aldus minister Polak. Hij merkte op, dat een dergelijke taak uiterst moeilijk is, zodat alle waarden die tot nu toe zekerheden waren dusdanig in discussie zijn, dat de zekerheden vervagen.
Bij de behandeling van de begroting van Justitie in de Eerste Kamer zei de woordvoerder van de christelijk-historische fractie, mr. F. H. Piket, dat hij zich in de gedachtengang van minister Polak kon vinden.

„Met deze gedachtengang hangt samen", aldus mr. Piket, „dat justitie gezag dient uit te oefenen om orde en vrijheid te waarborgen, want waar wanorde heerst wordt het gezag niet of onvoldoende uitgeoefend. Orde en openbare orde zijn als het ware de complementen van het gezag, of anders gezegd: orde en openbare orde behoren met gezag een eenheid te vormen, elkaar in evenwicht te houden. Naarmate de burger zich op deze democratiserende maatschappij anders opstelt ten opzichte van het gezag moet men aan de orde en aan de openbare orde steeds meer aandacht besteden ten einde het dynamische karakter van de hedendaagse ontwikkeling van de maatschappij volledig recht te doen wedervaren en geen schijnorde op te houden."
Mr. Piket vond enerzijds, dat de gewijzigde opvattingen van de burger ten opzichte van het gezag toe te juichen vallen. „Ik doel dan op de inspraak bij besluitvorming van de overheid, de minder formele benadering van de burger ten opzichte van de overheid en de behoefte ook van de gezagsdrager de afstand tussen burger en overheid te verkleinen". Aan de andere kant vond mr. Piket dat de gewijzigde opvattingen te betreuren zijn. „Ik doel op bepaalde vormen van gezagsondermijning, zoals deze blijken uit verschillende meningsuitingen via diverse media, als radio, televisie en tijdschriften en het optreden van burgers of groepen van burgers, waarbij ik wil noemen het onheuse optreden van een student ter gelegenheid van zijn berechting door de Utrechtse politierechter."
Mr. Piket zei de negatieve wijzigingen met betrekking tot het gezag met klem van de hand te wijzen. „Met de positieve wijzigingen zal uiteraard in deze moderne samenleving rekening moeten worden gehouden."
Volgens de christelijk-historische senator zullen de gezagsdragers van hoog tot laag, nu en niet later, zich aan de veranderende opvattingen moeten aanpassen. „Begrippen als gezag, openbare orde en orde zijn dynamisch. Wat vroeger een inbreuk op de openbare orde werd genoemd, wordt nu als een volkomen aanvaardbare handelwijze geaccepteerd. Daarom is het bij een begrip als openbare orde maar goed, dat in de wet niet vastomlijnd het begrip openbare orde is omschreven. Deze omschrijvingen kunnen door hun elastische karakter worden aangepast aan de hedendaagse opvattingen."

Instemming

Mr. Piket zei dat zijn fractie verheugd is en kan instemmen met het standpunt van minister Polak dat daar, waar ingevolge 't gezag moet worden opgetreden, dit ook geb eurt. De senator betuigde zijn instemming voor het feit, dat de justitie na een aarzelend begin tenslotte met tact en toch krachtdadig is opgetreden tijdens en na de Maagdenhuisaffaire. „Ik ben mij ervan bewust", aldus mr. Piket, „dat een en ander voor de rechterlijke macht bijzonder veel moeilijkheden en complicaties heeft opgeleverd en veel inspanning en uithoudingsvermogen heeft gevergd. Ik geloof dat het goed is dit nog eens te memoreren. Dat de justitie hier met voortvarendheid te werk is gegaan, heeft de volledige sympathie van mijn fractie", zo sei de senator.
In het vervolg van zijn beschouwingen merkte mr. Piket op, dat deze moderne tijd voor vele zaken en ook voor het recht naar een andere oplossing zoekt. „Het recht zoekt een andere bedding. Belemmerende banden worden doorgesneden. In de moderne codificatie is de oplossing in vele gevallen niet meer in de wetstekst te vinden. De rechter interpreteert vele gevallen naar aanleiding van in de maatschappij, maar soms ook uitsluitend bij hem levende opvattingen", aldus mr. Piket.
Sprekende over de wetgeving inzake de pornografie herinnerde hij aan hetgeen de procureur-generaal bij de Hoge Raad eind november jl. zei, toen hij herziening van de wetgeving op dit terrein bepleitte. „Pornografie moet alleen dan worden veroordeeld, wanner het voor de eerbaarheid aanstotelijke voorstellingen aan anderen zou opdringen, hetgeen zou impliceren geen porno-reclame meer in brievenbussen, couranten en geen misleidende bekendmakingen meer om mensen naar tentoonstellingen te krijgen."
Mr. Piket zei naar aanleiding van deze opmerking, dat over het opdringen dan ook weer naar zijn mening een omvangrijke jurisprudentie zou ontstaan. „Want wat is opdringen in deze tijd, waar openheid, samenspraak, inspraak woorden van de dag zijn?". Naar de mening van mr. Piket zou het enige alternatief zijn volkomen vrijheid op dat terrein, maar vrijheid, waartoe de meerderheid van ons volk nog niet aan toe is, zou hij in dit stadium nog niet willen bepleiten.

Eén lijn trekken

Wat het vervolgingsbeleid in de verschillende arrondissementen betreft merkte mr. Piket op, dat het hoog tijd wordt, dat één lijn wordt getrokken. Het mag algemeen bekend worden geacht, zo zei hij, dat in 't ene arrondissement bepaalde delicten veel eerder worden vervolgd, dan wel zwaarder gestraft dan in een ander arrondissement. Dat is onjuist, aldus mr. Piket. „Wat in Nederland recht is, geldt in alle windstreken: in noord, in zuid, in oost en in west. Anders zou de eenheid van rechtspraak — ieder kan het zich niet pe mitteren de zaak tot in hoogste instantie uit te vechten — wel zeer ernstig in het gedrang komen."
Naar de mening van mr. Piket dient ook ten aanzien van de berechting van verkeersovertreders één lijn te worden getrokken. „De rechtspraak betreffende verkeersovertredingen is in sommige kantons soms bijzonder rigoureus, terwijl toch algemeen de tendens bestaat bij een eerste overtreding clement te oordelen". Mr. Piket meende, dat ook het vervolgingsbeleid ten aanzien van de gebruiker van drugs niet in alle arrondissementen gelijk is.
Naar aanleiding van het bericht, dat De Kruisberg in Doetinchem wordt ingericht als vormingscentrum voor licht-gestraften van 23 tot 50 jaar zei mr. Piket in te stemmen met deze maatregel, als zij bedoeld is als experiment. „In principe toch kan de gestrafte, die niet altijd een criminele inslag behoeft te hebben, op deze wijze beter worden opgevangen en heropgevoed en worden voorbereid op zijn terugkeer in de maatschappij dan in het huidige toch sterk verouderde systeem. De vaak geestdodende arbeid, die thans van gedetineerden in gevangenissen en huizen van bewaring wordt verlangd, is niet meer van deze tijd". Mr. Piket zei er meer en meer toe te neigen om de lange gevangenisstraffen, waaraan vaak elk pedagogisch karakter ontbreekt, uit den boze te achten.
De senator zei het gelukkig te achten, dat in arrondissementen thans lagere straffen opgelegd worden dan vroeger het geval was.

Wapenbezit

Aan het slot van zijn beschouwingen sprak mr. Piket over het wapenbezit. „Verboden wapenbezit, wapengeweld zijn veel voorkomende koppen in de dagbladen. Moord, doodslag, mishandeling en terreur zijn daarvan vaak het gevolg. Voor talloze soms minder ernstige misdrijven is vaak voorlopige hechtenis mogelijk. Dat is bij een eenvoudige overtreding van de wapenwet niet mogelijk. „Elke officier van justitie en ook menig rechter-commissaris zou in sommige gevallen van overtreding van de wapenwet verlangen, dat voorlopige hechtenis mogelijk ware. Nu is tijdens de politiebewapening van maximaal 4 dagen geen behoorlijk onderzoek in te stellen naar de herkomst van verboden wapenbezit. En toch zal het nodig zijn in dat soort zaken na te gaan vanwaar de wapens toegeleverd worden." Mr. Piket kwam dan ook met het verzoek bij verboden wapenbezit voorlopige hechtenis mogelijk te maken.

H. Lokkerbol.

Kamerleden VRAGEN — Bewindslieden ANTWOORDEN

Minister Beernink van Binnenlandse Zaken staat met het christelijk-historische kamerlid mejuffrouw mr. E. A. Haars op het standpunt, dat de gemeentewet de onschendbaarheid van raadsleden onvoorwaardelijk waarborgt. Dit blijkt uit het antwoord, dat de bewindsman gaf op vragen van het kamerlid over een in Utrecht ingediende klacht wegens smaad jegens een vrouwelijk raadslid. Mejuffrouw Haars vroeg of niet op grond van het bepaalde in de gemeentewet de klacht niet tot een onderzoek zou mogen leiden. De minister deelt mee, dat er geen opsporingsonderzoek is ingesteld.
Op vragen van drs. A. D. W. Tilanus (CHU) inzake de proef met het alarmnummer 0011 in het telefoondistrict Tilburg, deelde de minister van Binnenlandse Zaken mee, dat inderdaad de districtsgrenzen van GGD, brandweer en PTT niet samenvallen. Voor het houden van de proef is dit geen bezwaar. Het doel is nl. de praktische mogelijkheden van een alarmnummer te onderzoeken en te bezien, welke consequenties er zijn voor wat betreft de organisatie van de hulpverlenende diensten. Overigens is de bewindsman het met drs. Tilanus eens, dat op den duur de districtsgrenzen moeten samenvallen. Daarnaar wordt dan ook gestreefd bij de verdere ontwikkeling van de regionale hulpverleningsdiensten.
Staatssecretaris Grosheide van onderwijs heeft in antwoord op vragen van het christelijk-historische kamerlid dr. H. A. Schuring meegedeeld, dat hij bekend is met de ongerustheid, die heerst bij opleidingsinstituten voor M.O.-akten over het verschil in mogelijkheden voor het afleggen van tentamens en examens indien men dagopleidingen aan de universiteiten vergelijkt met de acht erkende opleidingsinstituten in ons land.
Alhoewel de verschillen niet geheel weggenomen kunnen worden is de bewindsman van oordeel dat zij zoveel als mogelijk is opgeheven moeten worden.
Staatssecretaris Grosheide zal begin van dit jaar, zo deelt hij mee in antwoord op andere vragen van dr. Schuring, de scholen uitvoerig informeren over de positie van de leraren, die bevoegd zijn middelbaar onderwijs te geven in het vak staatsinrichting. Het verdwijnen van het afzonderlijke vak staatsinrichting zal niet tot gevolg hebben, dat leraren staatsinrichting M.O. niet bevoegd zijn voor maatschappijleer, aldus de bewindsman.
In antwoord op vragen van het christelijk-historische kamerlid de heer C. F. van der Peijl en collega's van andere fracties heeft minister Bakker van Verkeer en Waterstaat geantwoord, dat het vraagstuk van de veerverbindingen in ons land in studie genomen is. De veranderde verkeersomstandigheden die bij sommige veren tot 'n vermeerdering, bij andere daarentegen tot een vermindering van het verkeersaanbod hebben geleid, gaven aanleiding tot deze studie, die uitgevoerd wordt in overleg met de lagere overheden. Bij de studie komen aan de orde het bestaansrecht en de beheerstoestand van alle veren in onderling verband en in verband met de verkeersbehoefte op korte en op langere termijn, het gewenste draagvermogen, de uitrusting, de bedieningstijden en de tarieven. Intussen zal worden voortgegaan, aldus de minister, met het treffen van de voorzieningen welke nodig zijn om de aanwezige veren zo veilig mogelijk te doen functioneren. H. L.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave :

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie :
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties :
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon : (uitsluitend overdag) :
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie :
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 2 13 96.

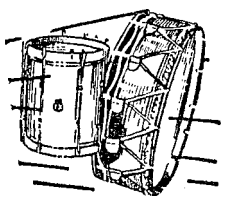

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

De Stichtingenziekte en het astma-fonds

door dr. E. Bleumink

Nederlanders leiden aan een merkwaardige ziekte: een overorganisatieneiging met als modernste vorm het stichtingensyndroom. Onderkent men een bepaald probleem dan wordt er snel een stichting opgericht, gecollecteerd en subsidie bij de overheid gevraagd. Vaak is men pas tevreden als er een mooie organisatie is opgebouwd en een bureau is met enkele „deskundigen". De moeilijkheid is daarbij eigenlijk dat de zelfkritiek bij de vele stichtingen en verenigingen op sociaal, medisch of cultureel vlak niet zelden ver te zoeken is en het apparaat een eigen leven gaat leiden. Uiteraard is al dit particulier initiatief prachtig, alleen mag en moet de vraag wel eens gesteld worden of verschillende van de ruim 250.000 verenigingen en stichtingen die Nederland telt niet overbodig zijn, of er geen onafhankelijk onderzoek moet opgezet worden naar de doelmatigheid van al dit werk, mede gelet op de behoeften onder de bevolking. Het zou mij kortom nogal wat waard zijn, als er eens wat sanering zou plaatsvinden in de stichtingen-wereld. Drie willekeurige voorbeelden waarvan ik de laatste paar weken stukken onder ogen kreeg hebben de verontrusting bij mij hierover nogal versterkt.

Staatsburgerlijke vorming

Er bestaan reeds twee landelijke stichtingen, die zich met de staatsburgerlijke vorming bezighouden, te weten de NPJCR (voor jongeren) — de Nederlandse Politieke Jongeren Contact Raad — en de stichting Burgerschapskunde die zoals bekend is cursussen uitgeeft. Recentelijk heeft de stichting „Democratische burgerschapsvorming" doen weten de staatsburgerlijke vorming ter hand te willen nemen („omdat er zo duidelijk behoefte aan is").
D'66 heeft verder de andere partijen een brief geschreven met het verzoek gezamenlijk initiatieven te nemen om de politieke vorming van de burgers te vergroten. Een mooi voorbeeld van pragmatisme!
Al twee jaar lang is er voorts bij defensie op aangedrongen bij de politieke voorlichting onder de militairen gebruik te maken van de mogelijkheden die de NPJCR en de stichting Burgerschapskunde bieden. Men studeert op het ministerie nog steeds hierover.

Permanente vorming Instemming

In november vond er in Den Haag een door Curema georganiseerde conferentie plaats over de „éducation permanente". De tientallen organisaties, die zich bezighouden met vormingswerk buiten schoolverband, vonden het erg belangrijk, zeiden ze en ze zouden er allemaal wat aan willen doen (als de overheid tenminste over de brug komt). De vraag of het vormingswerk (dat slechts een kleine élite-groep bereikt) niet moest worden herzien en in zijn geheel uitgebouwd in de richting van de permanente vorming van grotere groepen mensen kwam **niet** aan de orde.

Fondsvorming voor medische zorg en research

De laatste tien jaar zijn er vele stichtingen opgericht, die zich ten doel stellen gelden te verzamelen voor medisch werk (buiten de vele organisaties voor voorlichting, medische zorg e.d.)
Eén daarvan is het Astma Fonds. Dit fonds kwam enige weken geleden in het nieuws, omdat enkele bestursleden van de „Vereniging tot steun aan het Nederlandse Astmafonds" bedankten als lid, w.o. de voorzitter mr. J. L. Janssen van Raaij en de secretaris dr. H. A. van Geuns. Zij deelden de pers mee, dat zij bedankt hadden, omdat zij zich niet langer konden verenigen met het beleid van de stichting en met name van dat van de bureaudirecteur, mr. A. Katan, die met zijn grote staf (26 personeelsleden) een nieuw pand wilde betrekken à raison van f 800.000,-. Het stichtingsbestuur verklaarde daarop, dat de twijfels van de afgetreden bestuursleden over de doelmatigheid van het beheer van de gemenschapsgelden (subsidies en opbrengsten collecten e.d.) ongegrond waren.
Wie nu echter de stukken van het astmafonds bekijkt, kan het niet veel anders dan eens zijn met mr. Janssen van Raaij en dr. Van Geuns. Al veel langer waren er trouwens tendensen, die er op wezen, dat de zelfkritiek bij het fonds niet al te groot was.

Het waterhoofd van het Astmafonds

Gezien de thans gerezen moeilijkheden is het wellicht eens goed wat dieper op de zaak van het Astmafonds in te gaan. Het Astmafonds zelf bestaat uit twee organisaties: het Astmafonds zelf ('n stichting met als doelstelling stimulering van research, sociaal-medische zorg, instandhouding centra e.d.) en een vereniging tot steun aan het fonds die zich bezighoudt met de inzameling van gelden, propaganda en voorlichting.

Het organisatiewerk wordt gedaan door een in Utrecht gehuisvest bureau: totale kosten over 1967 ruim f 350.000,—. Aan bestuurs- en vergaderkosten, propaganda, afdelingskosten en kosten voor collecten werd in 1967 voor ruim f 150.000,— uitgegeven of wel een totaal van f 500.000,— aan apparaatskosten(!). Dit lijkt mij nog al hoog, namelijk bijna 40 procent van de totale ontvangsten aan collecten, subsidies en giften (over 1967: 1,3 miljoen gulden).
Een gedeelte van de inkomsten wordt belegd (de balans per 31 december 1967 vermeldt een totale belegging van f 1,7 miljoen). Deze reserve wordt nu niet, zoals men zou mogen hopen, in de stichting van een Astmacentrum gestoken, maar wordt gebruikt ter financiering van een pand, blijkbaar nodig om het apparaat verder uit te bouwen.
De vraag moet gesteld worden of één en ander wel te rijmen is met de doelstelling van het Astmafonds en de propaganda, die zozeer benadrukt, dat er nog zoveel gedaan moet worden voor de mens die aan astma lijdt.

Financiering van research géén taak voor het Astmafonds

Het Astmafonds is opgericht om de medische zorg van astmatische patiënten te verbeteren en de research te stimuleren. Dit doet zij door het geven van subsidies. Zo werd in 1967 een half miljoen gulden uitgegeven aan subsidies (of wel slechts veertig procent van de inkomsten!).
Men kan zonder mer stellen, dat gelden uitgegeven ter verbetering van de behandeling van de patiënten in de astmacentra (in Nederland en één in Davos) welbesteed zijn. Controle op de besteding van de gelden is hierbij gemakkelijk. Uit het Astmafonds komen echter ook gelden voor research aan universitaire instituten. Zo is in 1967') tussen de 250 en 300 duizend gulden uitgetrokken voor onderzoek op de instituten van dr. Voorhorst (Leiden) en prof. dr. Orie (Groningen).
Beoordeling van de kwaliteit van het onderzoek kan moeilijk plaatsvinden, omdat zij zelf zitting hebben in de medische raad die de gelden toekent. De meer fundamentele vraag moet overigens gesteld worden of we niet af moeten van dit soort subsidie van wetenschappelijk werk door particuliere fondsen.
Subsidie van research op medisch vlak gebeurt in Nederland door de universiteiten, door TNO, door ZWO (het aparte fonds Flingo ter stimulering van fundamenteel geneeskundig onderzoek en rechtstreeks door sociale zaken en volksgezondheid (de laatste jaren enorm toegenomen).
Voor wetenschappelijk werk van hoog gehalte (en volgens internationale maatstaven; onderzoek dat internationaal niet „meetelt" is per definitie waardeloos) zijn er altijd gelden te vinden, alleen TNO en ZWO leggen zware maatstaven aan; terecht mijns inziens. Het is gebruikelijk wanneer het niet lukt gelden los te branden bij de genoemde instellingen. Fondsen zoals de Astmastichting aan te spreken (waar men blijkbaar minder kritisch is).
De vraag is dan gerechtvaardigd of het wel zin heeft dergelijke onderzoekingen in aanmerking te brengen voor steun. Daarbij is het verder geheel onjuist, dat een medische raad steun verleent aan maaschappelijk werk, dat via of onder leiding van leden van de raad gebeurt. Het gevaar is dan niet denkbeeldig, dat men elkaar de bal gaat toespelen.
Het komt mij daarom voor, dat het Astmafonds subsidiëring van fundamenteel werk op het gebied van de astma moet overlaten aan de overheid (die al het werk subsidieert) en aan TNO (er is al een TNO-werkgroep voor astmatische ziekten). Dan is in ieder geval een doelmatige besteding van de gemeenschapsgelden gewaarborgd.

Conclusie

Concluderend kan gesteld worden, dat slechts een klein gedeelte van de gelden van het Astmafonds doelmatig besteed is. Een klein bureau en een organisatie die zich geheel toelegt op stimulering van verbetering van de sociale begeleiding van patiënten met astmatische ziekten en van de medische behandeling via de astmacentra en eventueel de therapeutische kampen, komt mijns inziens veel beter aan de behoeften tegemoet. De rest is ballast en onnodig en dient alleen maar ter meerdere glorie van de organisatie van mr. Katan en de zijnen. Er hoeft dan meteen niet meer geklaagd te worden door mr. Katan, dat er nog zo veel geld nodig is en dat de collecten wéér zijn tegengevallen.
Het is de laatste jaren gebruikelijk kritisch te staan tegen de overheid en de doelmatigheid van het apparaat. Gelukkig vind ik dat.
Alleen zouden wij ook wat meer kritischer moeten zijn tegen het zogenaamde particulier initiatief. Daar zijn de doelmatigheid, de openheid en de zelfkritiek ook vaak ver te zoeken.

E. Bleumink.

') De cijfers van de daaropvolgende jaren vertonen hetzelfde beeld. Het jaar 1967 is als voorbeeld gekozen, omdat het verslag over deze periode in ruime kring werd verspreid en in 1969 dit verslag in de stands van het Astmafonds op tentoonstellingen, vergaderingen e.d. te vinden was. Velen hebben dus kennis kunnen nemen van het beleid van het Astmafonds over dit jaar.

CHJO lust geen tomaten in de schouwburg

De CHJO heeft stelling genomen tegen de ordeverstoringen bij de opvoering van het toneelstuk Toller, in de Amsterdamse schouwburg.
In een verklaring zegt het dagelijks bestuur van de christelijk-historische jongeren, dat niet alleen de kunstenaars gestoord worden in de vrije uitoefening van hun werk en dat voor vele mensen hun vrije avond wordt verknald, maar dat in de ordeversoringen een in democratisch opzicht ongezonde mentaliteit schuilt.
„De verstoring van de voorstelling in Amsterdam, op 22 december, door lieden die het niet met de strekking van dit stuk eens waren, ziet de CHJO als een voorbeeld van ondemocratisch en intolerant gedrag. Deze groepen creëren nieuwe taboes en miskennen op agressieve wijze 't pluriforme karakter van onze samenleving, waarbij men niet welgevallige geluiden tracht te verstikken en andere opvattingen tracht te forceren.
De CHJO meent te moeten waarschuwen tegen dat soort uitingen en ondemocratisch optreden. Dit gedrag heeft niets te maken met de vernieuwing en democratisering van het cultuurbeleid, waar de CHJO voorstander van is. Sterker. Het leidt juist de aandacht af van deze dringend noodzakelijke modernisering van het toneelbeleid en van verbetering van de positie van de kunstenaar", aldus de verklaring van het dagelijks bestuur van de CHJO.

R. V.

Europa in de jaren zeventig

Het Dagelijks Bestuur van de Europese Beweging in Nederland heeft bij gelegenheid van de jaarwisseling de navolgende verklaring uitgegeven:
„Het Dagelijks Bestuur van de Europese Beweging in Nederland wijst bij het begin van de jaren zeventig op het historische belang van de stap, die ook door ons land in de Oudejaarsnacht is gedaan. Met de klokslag van Nieuwjaar kwam een einde aan de overgangsperiode van de Europese Gemeenschap die nu in haar definitieve fase is gekomen. De Haagse Topconferentie en de december marathonzitting van de Ministerraad van de Gemeenschappen hebben aan de stagnatie in het Europese werk voorshands een eind gemaakt en voor een belangrijk stuk het onderling vertrouwen hersteld.
Nu, aan het begin van de jaren zeventig staat de Europese Gemeenschap voor een groot aantal taken, die alleen tot een goed einde zullen worden gebracht als een waakzame publieke opinie de politieke leiders voortstuwt op de weg naar het Europa van morgen.
Er is op tal van gebieden een achterstand ontstaan, die met spoed moet worden ingehaald. Uit het jongste verleden zijn nog met het verdrag strijdige praktijken overgebleven, die onverwijld moeten worden opgeruimd, zoals het niet bij meerderheid van stemmen besluiten nemen in de Ministerraad.
Op vier grote taken wil de Europese Beweging in het bijzonder wijzen. Nog voor de zomer moeten de onderhandelingen beginnen om de voor haar taken in de wereld allang te klein geworden Gemeenschap van de Zes uit te breiden met Groot-Brittannië en de andere kandidaat-leden. Tegelijk moet een begin worden gemaakt, in dit ruimere verband, met het verbreden van de gemeenschapssamenwerking tot de terreinen van internationale politiek, van ontwikkelingssamenwerking, vrede en veiligheid, die tot nu toe aan de nationale regeringen werden overgelaten. De Europese Gemeenschap moet één gemeenschappelijk economisch en monetair beleid gaan voeren, en het met nieuwe bevoegdheden uitgeruste Europese Parlement moet nu, in de eerstkomende jaren, een werkelijk parlement worden, dat door de Europese burgers wordt gekozen.
Nieuwjaar 1970: nieuwe mogelijkheden voor een Europese Gemeenschap, die na twaalf jaar moeizaam voorbereidingswerk een definitieve vorm gaat krijgen. Nu een stuk vertrouwen is teruggekeerd, komt de vaart weer in het schip; voor Europa geldt meer dan ooit: als de politieke wil tot samengaan sterk genoeg is, kan de Gemeenschap met volle kracht vooruit!"

De Vries prikte een zeepbel door

„Het was een geweldige zeepbel, die op de televisie uiteenbarstte". Zo schreef de NRC over het optreden van Eric de Lange, perssecretaris van de Nederlandse Studentenraad, voor het VPRO-programma „Berichten uit de samenleving". De Lange probeerde kritiek te leveren op het werk van de commissie Onderwijs, Culturele Zaken en Voorlichting van de Noord-Atlantische Assemblee. Hij trof het ongelukkig, dat ons Eerste Kamerlid De Vries, die als lid van die commissie aan het werk had deelgenomen, op het scherm verscheen en zijn beweringen, alweer volgens de NRC, tot nihil reduceerde. Beroerd voor De Lange, een geluk voor de televisiekijkers, die waarheidsgetrouwe voorlichting verlangen.

De Geer.

Lohmancommissie grondwetsherziening

voltooide studie met eindrapport

Aan het eindrapport van de commissie grondwetsherziening van de Savornin Lohmanstichting over de hoofdstukken 2, 3, 4, 5 en 8 van de Proeve van een nieuwe grondwet ontlenen wij het volgende:

Inleiding

Op 29 september 1966 heeft de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken aan de Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting verzocht haar oordeel kenbaar te maken over de volgende vragen:

- Bestaat behoefte aan een algehele of gedeeltelijke herziening van de grondwet?
- Welke verlangens zouden bij een gehele dan wel een gedeeltelijke herziening verwezenlijkt moeten worden?
- Zijn de in de Proeve van een nieuwe grondwet voorgestelde oplossingen aanvaardbaar?

Overeenkomstig de wens van het bestuur van genoemde stichting heeft een commissie zich belast met de opstelling van het verlangde rapport. In de loop van de tijd heeft deze commissie vier interimrapporten gepubliceerd. Zo zagen achtereenvolgens op genoemde data het licht:

- 26 jan. 1968: rapport over het kiesstelsel;
- 9 mei 1968: rapport over de grondrechten (hoofdstuk 1 Proeve);
- 6 febr. 1969: rapport over de rechtspraak (hoofdstuk 6 Proeve);
- 14 mei 1969: rapport over de openbare lichamen (hoofdstuk 7 Proeve).

De commissie heeft onlangs haar werkzaamheden voltooid. Het eindrapport bevat beschouwingen over de nog niet besproken hoofdstukken van de Proeve.

Samenstelling van de commissie

Gedurende de afgelopen tijd traden er enige wijzigingen op in de samenstelling van de commissie. De commissie bestaat thans uit de volgende leden:

- prof. mr. H. G. Schermers te Amsterdam, voorzitter;
- mr. Sj. H. Scheenstra te Asperen, secretaris;
- dr. I. N. Th. Diepenhorst te Epe;
- mejuffrouw mr. E. A. Haars te Breukelen;
- mr. F. H. Kernkamp te Rotterdam;
- mr. S. Kloosterman te Voorschoten;
- jhr. mr. J. W. Rell te 's-Gravenhage;
- mr. S. B. Ybema te Leiden.

Als leden met raadgevende stem zijn aan commissie verbonden:

- jhr. mr. L. E. de Geer van Ondegein te Jutphaas;
- mr. Y. Scholten te 's-Gravenhage.

Bij haar studie heeft de commissie tevens in haar beschouwingen betrokken de vraag betreffende de wenselijkheid van een preambule in de grondwet, waarin de soevereiniteit Gods tot uitdrukking wordt gebracht.
Reeds bij de bespreking van het levensbeschouwelijk-staatkundig uitgangspunt voor haar werkzaamheden, opgenomen in het eerste interim-rapport pag. 3/4, heeft de commissie haar gedachten op dit punt ontvouwd. Ofschoon zij kortheidshalve naar genoemd rapport zou kunnen verwijzen, wil de commissie op deze plaats toch graag de volgende passage uit dat rapport herhalen:

„Zij meent het bijbels getuigenis aldus te mogen verstaan, dat de overheid er is van Godswege als ook dat haar gezag en autoriteit — wil zij rechte overheid zijn — een dienende strekking behoren te hebben en trekken van goddelijke wijsheid en liefde behoren te dragen. De bijbel laat er geen twijfel over bestaan, dat er gerechtigheid behoort te geschieden, opdat recht en vrede heersen.
Dit impliceert enerzijds een plicht van de burger tot gehoorzaamheid aan de overheid en tot functioneel deelnemerschap aan het staatsverband maar anderzijds een fundamentele aanspraak op eerbiediging en bescherming van zijn rechten en zijn geestelijke vrijheid.
Het is de overtuiging onzer commissie dat er, in dit licht gezien, noch voor volks- noch voor staatssoevereiniteit plaats is. Aan dit uitgangspunt hecht zij grote betekenis."

De commissie grondwetsherziening van de Savornin Lohmanstichting heeft haar eindrapport uitgebracht over de hoofdstukken 2, 3, 4, 5 en 8 van de Proeve van een nieuwe grondwet.
In dit laatste rapport, dat zeer omvangrijk is, geeft de commissie haar mening over vier onderdelen: koning, ministers en Staten-Generaal; vaste colleges; wetgeving en bestuur en herziening van de grondwet.
De Lohmancommissie en daarmee de CHU is de eerste politieke groepering, die haar studie over de Proeve van een nieuwe grondwet heeft voltooid.
In dit en enkele volgende nummers van ons weekblad publiceren wij gedeelten uit het eindrapport.

De commissie handhaaft dit standpunt nog onverkort. Zij wil echter niet zover gaan, dat haar visie, namelijk dat Gods gezag gaat boven het overheidsgezag, moet worden neergelegd in een preambule zoals boven bedoeld.
Een dergelijk verlangen wordt door het Nederlandse volk, gelet op de geestelijke en politieke structuren, in grote meerderheid niet ondersteund. Het is om deze reden en in verband daarmee met het oog op het democratisch principe, dat de commissie gemeend heeft niet te moeten adviseren tot opname van de bedoelde preambule in de grondwet.
Niettemin stelt zij er prijs op haar opvattingen over deze materie kenbaar te maken.

Deel A - Koning, ministers en Staten-Generaal

Inleidende opmerkingen: In dit deelrapport zullen enige beschouwingen gewijd worden aan de constitutionele monarchie en de parlementaire democratie hier te lande. Aan de hand van de bepalingen van de Proeve van een nieuwe grondwet zal de onderlinge verhouding worden nagegaan van de hoogste staatsorganen koning, ministers en Staten-Generaal.

I. Koning en ministers

Algemeen: In de toelichting op de Proeve (blz. 86) wordt zonder nadere motivering vermeld, dat in het ontwerp, en in de toelichting de termen kroon, regering en koning door elkaar worden gebruikt. De commissie betreurt, dat bij een zo ingrijpende algehele herziening door de stellers van de Proeve niet de gelegenheid te baat is genomen een duidelijke begripsomschrijving te geven, teneinde de verwarring over de betekenis, die aan genoemde termen wordt gehecht, weg te nemen. De historisch gegroeide verhouding tussen koning en Staten-Generaal, door de grondwet als uitgangspunt genomen, is thans voor de burger niet meer doorzichtig. Immers niet de koning maar de regering is de antipode van de Staten-Generaal.
Blijkens de indeling van hoofdstuk 2 van de Proeve maakt ook de koning deel uit van de regering. Aan het spraakgebruik in de volksmond, dat met „regering" het kabinet, de ministers bedoelt, is hiermee evenwel niet tegemoet gekomen. De mogelijkheid moet niet uitgesloten worden geacht, dat met het door de Proeve gevolgde systeem het koningschap licht in een verkeerde positie wordt gesteld. Om dit te voorkomen stelt de commissie voor het tweede hoofdstuk van de Proeve de titel te geven: „Koning en Ministers', waarmee de eenheid van deze beide elementen die samen het orgaan vormen, dat in de staatsrechtelijke literatuur en praktijk aangeduid wordt met „de kroon", duidelijker wordt geaccentueerd, zonder dat gevaar bestaat dat men de koning een actieve rol in de politiek toedicht. Een eens gemaakt onderscheid zou in alle bepalingen van een grondwet gehandhaafd dienen te blijven.

1. Koning

De historisch gegroeide band van het Huis van Oranje met het Nederlandse volk bij zijn ontwikkeling naar geestelijke vrijheid en staatkundige eenheid is een belangrijk element van het koningschap hier te lande. De vraag kan gesteld worden of alleen deze band voldoende kan zijn om aan het koningschap in ons staatsbestel een zo belangrijke plaats toe te kennen als in de grondwet en ook door de opstellers van de Proeve is gedaan.
Het koningschap van het Huis van Oranje ontleent zijn waarde ook aan zijn functie in het hedendaagse staatsbestel.
Overgang van het hoogste staatsgezag volgens een tevoren vastgelegde procedure is een belangrijk goed. Verkiezingen van het staatshoofd kunnen immers tot verdeeldheid leiden. De opvolging mag geen voorwerp van politieke twist zijn. Juist omdat de drager van de kroon voor de vervulling van deze hoge plaats in ons staatsbestel niet afhankelijk is en onder invloed staat van politieke- en belangengroepen, heeft de koning als onpartijdig orgaan een onmiskenbaar gezag, dat in wijze zelfbeperking gehanteerd, aan 's-lands belang dienstbaar gemaakt kan worden. (Handelingen Tweede Kamer 1965/66).
De uitvoerige regeling van de troonopvolging in de grondwet en ook in de Proeve is hiermee alleszins gerechtvaardigd en terecht is er van afgezien de regels van staatsrechterlijke erfopvolging aan de wetgever over te laten (Proeve blz. 73). In verband met het voorgaande wordt opgemerkt, dat van het koningschap bovendien een continuïteit bevorderende werking uitgaat in land en volk bedreigende omstandigheden; men denke aan de meidagen 1940 en de daarop volgende oorlogsjaren.
Voorts ziet de commissie in het koningschap het in ons parlementaire regeringssysteem van „checks and balances" noodzakelijke stabiliserende element vertegenwoordigd.
Gebruikmakend van „the right to encourage, the right to warn and the right to be consulted" vervult de koning, buiten het politieke strijdperk, doch in wezen nauw betrokken bij de grote staatkundige gebeurtenissen een bijzondere rol.
Ook al behoeven zijn medewerking en invloed niet louter formeel van aard te zijn, toch zal voor alle handelingen van de kroon het beginsel van de ministeriële verantwoordelijkheid moeten gelden (D. Simons, Regering en Parlement in de Proeve NJB 1966 p. 77), hetgeen ook inhoudt, dat van het persoonlijk inzicht van de koning naar buiten niet blijkt.

Met het bovenstaande wil de commissie bestrijden dat **uitsluitend** symbolische betekenis aan het koningschap dient te worden toegekend, al ontkent zij niet dat het koningschap ook evenals overigens de grondwet een functie als symbool van nationale eenheid vervult.
De Proeve doet aan deze functie tekort door bepaalde artikelen van de huidige grondwet, die het onderling verband tussen de hoogste Nederlandse staatsorganen ook als symbolen accentueren niet in de grondwet op te nemen: eed van de koning op de grondwet, eed van trouw aan de koning en de grondwet van de leden der Staten-Generaal.
Vooral het huidige artikel 163 waarmee de eenheid en de hoogheid van de rechtspraak is gesymboliseerd, wordt in de Proeve node gemist.

De artikelen van de proeve

De Lohmancommissie stelt bij een troonopvolging de volgende procedure voor in afwijking van de thans geldende: de Staten-Generaal komt bijeen in dubbelen getale, de zittende Kamers en de nieuwgekozen Kamers fungeren als kiescollege. Nadat een besluit terzake van een troonopvolger of anderszins is gevallen, dient echter de taak van de nieuwgekozenen als beëindigd te worden beschouwd.
Naar de mening van de commissie worden de bezwaren die de toelichting noemt tegen een besluit van de Staten-Generaal in dubbelen getale met deze procedure volledig ondervangen, terwijl tegelijkertijd aan een beginsel van democratie uitvoering wordt gegeven. Een argument temeer om de bevolking zich te laten uitspreken levert de formulering van art. 20 lid 2 Proeve. In de geschetste situatie is de bijzondere band van het Nederlandse volk met het Huis van Oranje verbroken.
De commissie, hoezeer verknocht aan het koningschap van het Huis van Oranje, zou zich kunnen voorstellen, dat in dat geval tot een andere staatsvorm wordt overgegaan. De formulering van de Proeve laat de mogelijkheid hiertoe dan ook terecht open. Over een zo belangrijke vraag moet de bevolking zich zeker kunnen uitspreken.
De commissie acht in artikel 26 Proeve een grondwettelijke waarborg, dat het advies van de Raad van State wordt ingewonnen wanneer de ministerraad van oordeel is, dat de koning buiten staat is het koninklijk gezag uit te oefenen, onsmisbaar. In het algemeen verdient de regeling van de artikelen 38 en 39 van de grondwet echter de voorkeur. Er kunnen zich situaties voordoen, dat de koning en de leden van het Koninklijk Huis, die voor de troonopvolging in aanmerking komen, door gevangenneming, ontvoering eto. (men denke aan België 1940) niet in staat zijn het koninklijk gezag uit te oefenen. Een argument temeer om de Raad van State in te schakelen, daar deze dan belast zal worden met de tijdelijke waarneming van dit gezag.

Het Koninklijk Huis

Het begrip Koninklijk Huis waarvan uitsluitend in artikel 28 Proeve, evenals in artikel 24 grondwet, in verband met aan enkele leden van dit Huis te verlenen inkomsten uit 's Rijks kas en vrijdom van personele lasten melding wordt gemaakt, geeft aanleiding tot enige opmerkingen.
Bij het ontbreken van een (grond)wettelijke definitie van het begrip Koninklijk Huis is het niet altijd duidelijk wie als leden van dit Huis dienen te worden beschouwd, hetgeen in dubbel opzicht rechtsonzekerheid met zich brengt.
Enerzijds ten aanzien van de toepasselijkheid van wettelijke bepalingen, die bepaalde rechtsgevolgen aan het lidmaatschap van het Koninklijk Huis verbinden (bijv. Wetboek van Strafrecht art. 108, 110, 112, 113; Wetboek van Strafvordering art. 226, Kieswet, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) en anderzijds omtrent de omvang van de ministeriële verantwoordelijkheid.
Dit laatste kan vergaande staatsrechtelijke gevolgen hebben, indien men met de commissie er van uitgaat, dat de ministeriële verantwoordelijkheid niet alleen geldt voor handelingen en gedragingen van de koning doch ook in zekere mate voor de leden van zijn Huis. Immers de leden van het Koninklijk Huis staan in nauwe relatie tot het hoofd van dit Huis en hun gedragingen zullen meer dan die van anderen het belang van de staat raken. (Handelingen Tweede Kamer 1964/65 7800 no. 7, Nota Marijnen).
De ministeriële verantwoordelijkheid zal voor de handelingen van de leden van het Huis dan ook in zoverre moeten gelden, dat aan het in art. 55 grondwet en art. 41 Proeve neergelegde beginsel van de Koninklijke onschendbaarheid een zodanige inhoud wordt gegeven, dat de functie van de koning als bovenpartijdig orgaan is gewaarborgd. Zulks betekent, dat de handelingen die het staatsbelang raken door de verantwoordelijke ministers gedekt moeten zijn.
De scheiding tusen de privé persoon en het staatshoofd is in vele gevallen echter niet duidelijk, bij de leden van het Koninklijk Huis is zulks evenmin het geval.
De commissie wil aanbevelen, dat bij een herziening der grondwet de ministeriële verantwoordelijkheid ten aanzien van de leden van het Huis duidelijk wordt gesteld. Zij acht een wettelijke omschrijving van de kring van personen, die in de zin van grondwet en wet als leden van het Koninklijk Huis dienen te worden aangemerkt, onontbeerlijk.
De commissie is er zich van bewust, dat de

persoonlijke vrijheid van het staatshoofd en van leden van zijn Huis bij het effectueren van deze ministeriële verantwoordelijkheid ten dele wordt opgeofferd aan het landsbelang.
Mede in verband hiermee wordt voorgesteld de kring van personen eng te begrenzen en slechts diegenen die een inkomen genieten uit 's Rijks kas krachtens de huidige grondwet tot de leden van het Koninklijk Huis te rekenen in de zin van grondwet en wet. Dit zijn de koning en echtgenoot alsmede de troonopvolger en echtgenoot (en kinderen) en de voormalige kroondrager en echtgenoot.
Dit heeft bovendien het voordeel, dat duidelijk uitkomt, dat er geen enkele ministeriële verantwoordelijkheid bestaat voor degenen, die zonder toestemming van de Staten-Generaal in het huwelijk treden. Wellicht ten overvloede wordt opgemerkt, dat een dergelijke regeling onverlet laat de bevoegdheid van de koning te bepalen welke personen in dynastieke zin tot zijn Huis zullen behoren.

2. Ministers

De tweede paragraaf van hoofdstuk 2 Proeve wordt geopend met de bepaling „De ministers vormen tezamen met de koning de regering", die een schakel vormt in de overgang van de eerste naar de tweede paragraaf. In het licht van de beschouwingen aangaande de titel van hoofdstuk 2 Proeve op blz. 1 van dit rapport stelt de commissie voor, het begrip regering in de zin van overheidsfunctie te bezigen. Teneinde dit duidelijk tot uitdrukking te brengen wordt de volgende redactie van art. 29 lid 1 Proeve aanbevolen: „De koning en ministers vormen de regering".
Een scharnierartikel tussen de eerste en de tweede paragraaf, dat het accent legt op de band tussen koning en ministers, blijft in deze formulering gehandhaafd.
De commissie koestert tegen het tweede lid ernstige bezwaren. Hierin is neergelegd de regel, dat de koning als hoofd van de regering optreedt.
Deze regel is onverenigbaar met het in art. 30 lid 1 Proeve letterlijk uit de grondwet overgenomen beginsel van de koninklijke onschendbaarheid en de ministeriële verantwoordelijkheid, dat thans de grondslag vormt van ons parlementaire stelsel. De duidelijke tegenstrijdigheid in de regeling van de positie van de koning in de Proeve, namelijk zowel hoofd van een orgaan waarin zich de politieke verantwoordelijkheid concentreert als ook onschendbaar, leidt de commissie tot de raadgeving het tweede lid van art. 29 te schrappen. Dit kan ook daarom geschieden, omdat reeds iedere minister naar buiten de regering vertegenwoordigt.
De formulering in art. 30 Proeve van de politieke ministeriële verantwoordelijkheid, laat weliswaar de weg naar toekomstige ontwikkelingen open, doch de aandacht wordt er op gevestigd, dat hiermee het parlementaire stelsel niet is veilig gesteld. In het volgende hoofdstuk zal nader op de werking van dit stelsel worden ingegaan; thans zij reeds vermeld, dat de commissie niet aan dit stelsel getornd zou willen zien. Door vast te leggen dat de ministeriële verantwoordelijkheid geldt tegenover de Staten-Generaal wordt een historische ontwikkeling in de grondwet bevestigd en een dam opgeworpen tegen stromingen, die in wezen het parlementaire stelsel aantasten.
Het opnemen in de grondwet van de ministerraad en van de minister-president (art. 31 Proeve) is een erkenning van de ontwikkeling van beide instituten. De noodzaak te komen tot een algemeen coördinerend lichaam voor het bepalen van het regeringsbeleid is hiermee temeer benadrukt. Met het uitgroeien van de bestuurstaak van de overheid heeft integratie en verwevenheid van het beleid van de verschillende departementen een zodanige omvang aangenomen, dat er slechts een klein gebied rest, dat niet het gehele regeringsbeleid raakt. Ook de integratie op internationaal niveau heeft hiertoe in belangrijke mate bijgedragen. Met de veranderde functie van de ministerraad heeft ook de positie van de voorzitter van deze raad een enigszins andere inhoud gekregen. Om te komen tot een algemeen regeringsbeleid coördineert hij het beleid van de verschillende bewindslieden in het overleg van de ministerraad.
Eventuele onderlinge geschillen tracht hij te beslechten. Dit betekent geenszins, dat hij daarmee de politieke leider is geworden. Het kabinet voert een bepaald beleid, waarvoor de verantwoordelijkheid collectief wordt gedragen, onverminderd de individuele verantwoordelijkheid van de ministers.
Zou men de minister-president met de **leiding** van het regeringsbeleid belast willen zien, dan houdt dit een dergelijke concentratie van de verantwoordelijkheid voor het regeringsbeleid bij de minister-president in, dat daarmee de individuele verantwoordelijkheid van de ministers zou worden uitgehold. Dit zou tot ongewenste situaties kunnen leiden. Het coalitie-karakter van de optredende regeringen vereist nu eenmaal een afwegen en tot elkaar brengen van de verschillende politieke standpunten.
De ongewenste concentratie van de collectieve verantwoordelijkheid in de persoon van de minister-president ten koste van die van de individuele ministers zou nog worden versterkt door rechtstreekse verkiezing van de minister-president.
Met het bovenstaande is uitdrukkelijk niet bedoeld het beginsel van de collectieve verantwoordelijkheid te ontkennen, doch de nadruk te leggen op de tegelijkertijd te handhaven individuele verantwoordelijkheid teneinde de mogelijkheid open te laten, dat niet het kabinet als geheel de vertrouwenskwestie verbindt aan een aangelegenheid, die niet het algehele regeringsbeleid raakt.
In aansluiting op het voorgaande doet de commissie het voorstel in de grondwet op te nemen een summiere omschrijving van taak en bevoegdheden van de ministerraad. Te denken ware aan de volgende toevoeging aan art. 31 Proeve: „De ministerraad bepaalt het algemene regeringsbeleid" ook weer om duidelijk te maken, dat deze bevoegdheid niet uitsluitend bij de minister-president berust.
De taak van ministers besaat onder meer in het leiding geven aan een departement in politieke zin. Door vervanging van de term „beheer" in artikel 32 lid 1 Proeve door „leiding" zou zulks duidelijker worden geaccentueerd.
Geschikte kandidaten voor het ministersambt zijn degenen, die met een scherp verstand gepaard aan een politieke feeling, in staat zijn het beleid van een departement te bepalen. Deskundigheid op het terrein van het betreffende ministerie is niet a priori een vereiste.
Dit laatste geldt evenzeer voor de staatssecretarissen, in de Proeve met werkelijkheidszin ten aanzien van de positie van deze ambtsdrager aangeduid met „ondermi-nister".
Ook overigens is deze benaming een verbetering als men bedenkt tot welke misvattingen op internationaal niveau en bij het Nederlandse publiek het begrip „statssecretaris" aanleiding heeft gegeven. De tekst van art. 32 lid 2 Proeve opent de mogelijkheid tot benoeming van een staatssecrearis voor meer dan één departement (blz. 91 Proeve). Dit acht de commissie een duidelijke verbetering, die aan de vraag van de praktijk tegemoet komt.
Ondanks het zgn. „hybridische" karakter van de positie van de staatssecretaris zou de commissie toch willen bepleiten, dat bij afwezigheid van het hoofd van het departement een staatssecretaris van hetzelfde departement tijdelijk belast wordt met de algehele leiding van dat departement en als zodanig ook de minister in de ministerraad kan vervangen.

3. Regering en Staten-Generaal

In het reeds uitgegeven deelrapport kiesrecht heeft de commissie enige beschouwingen gewijd aan de relatie overheid en volk enerzijds en kiezerskorps en volk anderzijds. In deze paragraaf zal de verhouding tussen regering en parlement aan een nadere analyse worden onderworpen.
Deze verhouding wordt beheerst door de regels van het parlementaire-stelsel.
Van dit stelsel zijn in de grondwet en in de Proeve twee pijlers te vinden.
Ten eerste het principe van de ministeriële verantwoordelijkheid, dat door aan de Staten-Generaal toekomende bevoegdheden, zoals het interpellatie-recht, vragenrecht e.d. geëffectueerd kan worden en ten tweede het recht van de koning de Kamers te ontbinden. Dit recht dient alleen in uitzonderingsgevallen te worden gehanteerd en als ultimum remedium beschouwd te worden.
Van oorsprong was het slechts bedoeld voor het geval de volksvertegenwoordiging niet meer geacht werd representatief te zijn voor de mening van de kiezers. Allengs werd het eveneens gehanteerd in die situaties waarin de staatsmachine in een impasse verkeerde vanwege een conflict tussen Kamers en regering of binnen de boezem van de regering. (W. de Kwaadsteniet, Het recht van Kamerontbinding, blz. 197).
In deze gevallen dient naar het oordeel van de commissie echter spaarzaam van het ontbindingsrecht gebruik te worden gemaakt. Het zal gehanteerd **moeten** worden als een regeringscoalitie tussentijds in duigen valt en serieuze pogingen de breuk te herstellen hebben gefaald, zodat op grond van een andere partijcombinatie een kabinet zal moeten worden gevormd.
Het parlementaire stelsel wordt gecompleteerd door een derde niet in de grondwet neergelegde regel, de als constitutionele convention te beschouwen vertrouwensnorm, die inhoudt, dat geen minister of regering kan aanblijven wanneer gebleken is, dat deze minister of regering het vertrouwen van de meerderheid van het parlement niet meer bezit.
Een belangrijk postulaat derhalve in het raam van het parlementaire-stelsel, dat erop gericht is overeenstemming tussen regering en volksvertegenwoordiging te handhaven (P. J. Oud, Constitutioneel Recht I, blz. 105), is de samenstelling van een kabinet, dat voldoende steun van de Kamers kan verwachten.
De benoeming van de ministers is een bevoegdheid van de **Koning** en **formeel** heeft de Staten-Generaal geen taak ten aanzien van de samenstelling van de regering. (Stempels, Bestuurswetenschappen 1954, blz. 312 e.v.).
Materieel gezien evenwel speelt de uitslag van de Tweede Kamer-verkiezingen een belangrijke rol in het proces van de samenstelling van de regering. Het kiesstelsel heeft derhalve een niet te onderschatten invloed op de werking van het parlementaire-stelsel, zoals dat te onzent functioneert, al moet naar de mening van de commissie een oplossing van de huidige problemen rond de werking van dit selsel niet uitsluitend in hervorming van het kiesrecht worden gezocht. Het kiesstelsel van evenredige vertegenwoordiging beoogt een zodanige samenstelling van de volksvertegenwoordiging, dat de staatkundige en levensbeschouwelijke stromingen onder het kiezerskorps zo zuiver mogelijk worden weerspiegeld.
Aan dit effect dient grote waarde te worden gehecht. Ook met behoud van het evenredigheidsbeginsel, behoeft de in Nederland bestaande pluriformiteit van politieke opvattingen zich niet in een zodanige verscheidenheid van partijen en fracties te manifesteren, dat daardoor de werking van de vertegenwoordigende lichamen en ook de kabinetsformatie dreigen te worden bemoeilijkt.
In het rapport kiesrecht heeft de commissie wegen aangegeven om te komen tot grotere politieke eenheden. Gewezen is op de mogelijkheid meer gebruik te maken van het recht tot het uitbrengen van een voorkeurstem en op de wenselijkheid ook van de onderscheiden politieke partijen in de verschillende kiesdistricten de lijsten te kunnen verbinden. (Eerste interimrapport van de Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting, blz. 19).
Dit laatste zal de politieke partijen bij uitstek stimuleren in het zoeken naar meer duurzame samenwerkingsvormen, die hun neerslag kunnen vinden in gemeenschappelijke beginselverklaringen en programmatische punten.
Voorts wil de commissie hierbij opmerken, dat het aanbeveling verdient om in het verband van de samenwerkingsvorm de mogelijkheid te onderzoeken namen van personen aan te geven, die in aanmerking zouden kunnen komen voor het ministerschap. Duidelijk wil de commissie nogmaals stellen, dat er bezwaren zijn verbonden aan afspraken van **louter incidentele** aard, die er **uitsluitend** op gericht zijn een meerderheidspositie te veroveren.
Bij de samenstelling van een regering die op basis van eerdergenoemde gemeenschappelijke beginselverklaring en programmatische punten van de aan de verkiezingen deelnemende partijen zal kunnen worden gevormd, zal men het bestaan van een oppositie niet behoeven te vrezen. In het algemeen acht de commissie de aanwezigheid van een **constructieve** oppositie een belangrijke bijdrage tot het goed functioneren van het parlementaire stelsel: zij werkt stimulerend op een duidelijke stellingname van de regeringsfracties in het parlement.
In het **kunstmatig** creëren van een te sterke oppositie schuilt echter het gevaar, dat de verhoudingen worden vertroebeld, indien de oppositie de regering stelselmatig de voet dwars gaat zetten in de mening haar taak als oppositie eerst dan adequaat te vervullen. De parlementaire democratie wordt ondermijnd als de debatten in het parlement ontaarden in een zuiver politiek steekspel. Dit zal de waardering voor het parlementaire werk slechts kunnen schaden en resulteren in een zekere ongeïnteresseerdheid van de kiezers.
Anders dan in Engeland, waar de regering als het ware een commissie vormt van de meerderheidspartij in het Lagerhuis, is te onzent de plaats van de regering — zoals ook blijkt uit de plaatstoewijzing in het parlement — **naast** de regeringspartijen en de oppositie.
Dit verschil met de Engelse situatie, dat overigens te dikwijls wordt verwaarloosd, is ten dele een gevolg van het feit, dat in ons land met een coalitie moet worden geregeerd. Door een zekere polariteit tussen regering en Staten-Generaal zal naar de mening van de commissie het staatkundig en politiek evenwicht worden bevorderd.
Thans valt echter een ontwikkeling waar te nemen naar een sterker contact tussen de regering en de Tweede Kamer. De commissie wil deze ontwikkeling positief waarderen, er daarbij de nadruk opleggend, dat beide bij dit overleg betrokken partijen — regering en parlement — zich duidelijk van hun eigen verantwoordelijkheid bewust moeten blijven. De geschetste ontwikkeling mag er niet toe leiden, dat in feite het beginsel van de ministeriële verantwoordelijkheid voor een belangrijk deel wordt uitgehold.
Terecht is ook in de Proeve aan de regering en aan de Staten-Generaal een eigen plaats en een eigen taak toegekend, waarmee uitdrukking is gegeven aan een zekere zelfstandigheid van deze organen ten opzichte van elkaar. Beide organen behoren in het spanningsveld van het parlementaire stelsel samen te werken, doch dit houdt niet in, dat de regering en het parlement zich steeds naar elkaar behoeven te voegen (J. V. Rijpperda Wierdsma, Diesrede Leiden 1961) en de regeringspartijen in de Kamers zich altijd met het regeringsbeleid moeten vereenzelvigen. Ook voor de regeringspartijen moet er een mogelijkheid blijven gezonde kritiek op het regeringsbeleid uit te oefenen, zonder dat zulks direct aanleiding geeft tot ernstige fricties in het stelsel.
De verhouding regering en parlement is onderhevig aan een wisselwerking. De zoeven geschetste polariteit zal nu eens duidelijk dan weer vaag naar voren komen. Neerleggen van dit beginsel in de grondwet is dan ook onmogelijk en onwenselijk.
De commissie is er zich van bewust, dat met de door haar voorgestelde samenwerkingsverbanden niet altijd een zodanige verkiezingsuitslag wordt verkregen, dat duidelijk kan worden welke combinaties van politieke partijen in de regering zullen worden vertegenwoordigd. In een dergelijk archimedisch punt in ons staatsbestel als de periode van de kabinetsformatie, kan de koning een stabiliserende functie vervullen, met name in onduidelijke situaties.
De adviezen aan de koning, bij he geven waarvan geen rekening behoeft te worden gehouden met de politieke tribune, zijn een belangrijk kompas bij het benoemen van een (in)formateur. De gedachte tijdens de formatieperiode reeds tot publikatie van deze adviezen over te gaan heeft de commissie echter verworpen op de volgende gronden: ernstige belemmering in het werk van de formateur, de adviezen zouden inboeten aan duidelijkheid en openhartigheid, voorts zou bij tegenstrijdige adviezen de koning politieke stellingname verweten kunnen worden. De commissie realiseert zich het belang van meer openheid voor de burger ten aanzien van de kabinetsformatie, doch zij acht de nadelen verbonden aan publikatie van de aan de koning uitgebrachte adviezen groter dan de voordelen.
Wel wil de commissie pleiten voor de regel, dat een eenmaal gevormd kabinet terstond onder verantwoordelijkheid van de minister-president aan de Staten-Generaal een feitelijk verslag uitbrengt over het verloop van de formatie en de totstandkoming van het kabinet.
Tegen de als bijdrage tot meer openheid en duidelijkheid van verschillende zijden gedane suggestie, de Tweede Kamer korte tijd na de verkiezingen in een openbaar debat een voordracht te laten opmaken aan de koningin tot benoeming van een formateur, wil de commissie enkele bezwaren inbrengen. Het zoëven geschetste beginsel van polariteit in de verhouding regering en parlement en de representativiteit van de volksvertegenwoordiging komen in ernstig gevaar. Het stelsel van evenredige vertegenwoordiging is primair gericht op de samenstelling van de Tweede Kamer. Zou de aanwijzing van een minister-president bij de verkiezingen eveneens in het geding zijn, dan bestaat een grote kans dat de uitslag van de kamerverkiezingen voornamelijk door de keuze van de regeringsleider wordt beïnvloed, zodat de volksvertegenwoordiging haar representatieve karakter verliest en geen volksvertegenwoordiging meer is, doch slechts een college van kiesmannen.
Naar de mening van de commissie zal een dergelijk kamerdebat geen werkelijke bijdrage kunnen zijn tot de zo gewenste openheid, daar de afspraken voordien reeds gemaakt zullen zijn en het openbare debat daarvan alleen een vage afspiegeling in de vorm van een schijndiscussie zal opleveren. Eerder nog is een vertragende invloed op de gehele procedure van kabinetsformatie te verwachten; eerst nadat achter de schermen enige overeenstemming is bereikt, zal tot het houden van een openbaar debat worden overgegaan. De moeilijkheden worden verplaatst naar de fase vóór het debat, de aanwijzing van de kabinetsformateur, ten aanzien waarvan zich thans geen problemen voordoen.
Haar bezwaren samenvattend tegen genoemd voorstel meent de commissie dat het onbehagen slechts zal toenemen.

Vervolg op pagina 6 onderaan

Hearings-langs-de-lijn

CHU-Kamerleden overspoeld met argumenten

„Operatieve verwijdering van deze korte rib (spoorlijn Almelo-Mariënberg) zou bijdragen tot de invaliditeit van Noord-Oost-Overijssel" waren de woorden van CH-Statenfractieleider H. Fokke in de Almelose stationsrestauratie bij de begroeting van de Tweede Kamerleden, mej. mr. E. Haars, T. Tolman en drs. A. M. de Boo.

De CH-kamerleden namen met de statenleden, mr. W. J. E. Crommelin, gedeputeerde, H. Fokke en H. Wisselink deel aan de CH-hearing-langs-de-lijn, die de CHU-Overijssel met aandringende CH-jongeren organiseerde om te protesteren tegen de opheffing van de spoorlijn Almelo—Mariënberg. Het was in Almelo het begin van de hearing in drie etappes, die in Vriezenveen spontane reacties, in Vroomshoop industriële en in Hardenberg structurele kwesties opriep. Dit deed mej. mr. Haars opmerken: „Het waren totaal verschillende hearings, dat was het fijne."

Om 17.56 uur vertrok het gezelschap in noordelijke richting. In het voor deze keer op dit baanvak rijdende dubbele treinstel legden een in tuniek geklede mej. Haars, een glimlachende Tolman en een Gauloise rokende De Boo contacten met treinreizigers.
In Vriezenveen verliet men de overvolle trein en begeleid door de Vriezenveense Harmonie en een spandoek met de woorden: „NS laat ons niet ontsporen tussen Twente en het Noorden" vertrok men naar de gelagkamer van hotel Zandwijk, waar men zich verdrong om een plaatsje. Een cynische CHU-voorzitter Klasens: „Als er in de Kamer een partij voor opheffing is, kan ze in Overijssel wel inpakken."

Toppunten

Burgemeester H. W. K. ridder Huyssen van Kattendyke wilde in plaats van opheffing, alleen maar praten over verbetering. Volgens Vriezenveens eerste burger was het reizen per trein op dit gedeelte nooit aantrekkelijk gemaakt. Een goed voorbeeld zijn wel de wachtkamers, dat zijn „toppunten van ongezelligheid", alsmede de slechte aansluitingen op doorgaande treinen.
Verschillende aanwezigen merkten op, dat deze lijn niet moest verdwijnen, maar aantrekkelijker gemaakt en verlengd moest worden naar Hoogeveen of Assen of Delfzijl.

Statenlid H. Fokke achtte de problematiek niet alleen van economische aard, maar eiste een maatschappelijke behandeling van hoge prioriteit.

Afhankelijk

Om 19.05 uur vertrok het CH-gezelschap met Vriezenveense aanhang naar Vroomshoop. Op dit volgende station stond weer een Harmonie klaar. In Vroomshoop ook een spandoek, ook veel mensen, ook veel argumenten.
„Dit kunnen we niet aanvaarden", begon voorzitter B. F. Aalderink, en merkte daarna op: „Dit probleem zou niet aan de orde zijn, als men sinds jaren aan verbetering had gewerkt."
Het belang van de werknemers en werkgevers werd onderstreept door de heer Mertens, terwijl de heer Hoff, als directeur van de Chr. LTS met veel leerlingen uit omliggende dorpen, de afhankelijkheid van zijn leerlingen naar voren bracht.

Minimaal

Om 20.16 uur vertrok men uit Vroomshoop via Mariënberg naar de Hardenbergse stadhuishal, waar iedereen al rechtop zat om de belangen tot behoud te accentueren.
Burgemeester mr. Van Splunder zei: „Bij alle voordelen, die het westen des lands heeft — wij gunnen die iedereen graag — behoren ook de nodige voorzieningen in de sfeer van het openbar vervoer. Dat mag, wat ons betreft, de Staat der Nederlanden nog wel wat geld kosten, als men in het kader van een evenwichtige verdeling van baten en lasten, het noorden en oosten van het land zijn minimale voorzieningen laat behouden."

Terwijl we weer terugboemelden zegt CH's jongste kamerlid drs. De Boo: „Het is een duidelijke ader voor dit gebied. Je moet de lijn daarbij niet alleen in een duidelijk vervoersfunctie zien, maar ook in de sociale functie. De structuur is ook een gevoelig argument. Ik ben trouwens toch erg onder de indruk van de argumenten en de instandhouding zal ik zeker verdedigen."

BERNARD KOBES.

CHU-Drenthe wil snellere verbindingen met Holland

De rijksweg Groningen-Assen-Hoogeveen-Zwolle moet binnen enkele jaren dubbelbaans en kruisingvrij worden gemaakt. Dat staat in het program van de Chr.-Historische Unie, waarmee men de verkiezingen van de Provinciale Staten van Drenthe op 18 maart ingaat. Goede verbindingen, die de afstand tussen Drenthe en de randstad Holland sneller overbruggen, worden van vitaal belang voor de economische ontwikeling van Drenthe genoemd.

Het vliegveld Eelde neemt als vliegveld voor de burgerluchtvaart in het Noorden een centrale plaats in. De Drentse CHU acht uitbreiding en modernisering — met in achtneming van de leefbaarheid in de omgeving van het vliegveld — noodzakelijk. Emmen en Hoogeveen moeten voor zakelijke en industriële doeleinden kunnen beschikken over een airstrip met een verharde landingsbaan.
Verder wordt in het hoofdstuk „Verkeer en vervoer" — één van de zestien programma-onderdelen — gezegd dat een spoorwegverbinding Emmen-Hoogeveen uit infra-structureel oogpunt gezien van groot gewicht is. Het openbaar vervoer door middel van autobussen moet volgens de CHU voor een goede onderlinge bereikbarheid van de Drentse steden en dorpen meer aandacht krijgen.

Meer samenwerking

De samenwerking tussen de drie noordelijke provincies moet op zeer korte termijn aanmerkelijk worden vergroot. De samenwerking moet gericht zijn op het realiseren van de taken, die de tweede nota ruimtelijke ordening het Noorden geeft. De bestuurscommissie Noorden des Lands wordt in het CHU-program het instituut genoemd, dat permanente en dagelijkse samenwerking tussen de drie colleges van Gedeputeerde Staten van Groningen, Friesland en Drenthe verzekert.
Industrialisatie, werkgelegenheidspolitiek, ruimtelijke ordening, verkeersverbindingen en in het algemeen verbetering van de infrastructuur zijn onderwerpen, waarbij de besturen van de drie provincies een gemeenschappelijk beleid moeten voeren. Er moet gestreefd worden naar samenvoeging van de drie provinciale economische technologische instituten (ETI's).

De CHU in Drenthe vindt het noodzakelijk dat er een samenvoeging c.q. herindeling van het grondgebied van gemeenten en waterschappen komt als sterkere bestuurlijke eenheden kunnen leiden tot een betere aanpak van de problemen en tot een versnelde ontwikkeling van bepaalde gebieden.
De CHU is van mening dat het mede op de weg van het provinciaal bestuur ligt samenvoeging c.q. herindeling te onderzoeken, eventueel initiatieven te nemen. Men is van mening dat herindelingen niet incidenteel, maar streekgewijs moeten plaatsvinden. Van de gemeentebesturen wordt verwacht dat zij in regionaal verband komen tot een zo groot mogelijke samenwerking op basis van gelijkwaardigheid. Gedeputeerde Staten van Drenthe moeten deze samenwerking — waar nodig — stimuleren.

Openheid voorop

Openheid moet het bestuur van de provincie kenmerken. Het regelmatig beleggen van persconferenties, het aanstellen van voorlichtingsfunctionarissen, het geven van inspraak aan burgers en organisaties en 't houden van hoorzittingen (hearings) zijn middelen om de burgers meer bij het openbaar bestuur te betrekken. De CHU in Drenthe staat op het standpunt dat de resultaten van onderzoekingen, die van algemeen belang zijn voor de ontwikkeling van Drenthe, behoren te worden gepubliceerd. Andere punten, die in het program worden genoemd:

- Uit een oogpunt van algemene belangenbehartiging door de Waterschappen moeten uitkeringen van het rijk en de provincie in overweging worden genomen. De aan de uitvoering van de waterstaatstaak verbonden lasten hebben namelijk voor de ingelanden van de waterschappen een enorme hoogte bereikt.
- Op het terrein van de Ruimtelijke Ordening wordt opgemerkt dat voor de gehele provincie streekplannen moeten worden vastgesteld. Behalve over terreinen voor verblijfsrecreatie moet de provincie kunnen beschikken over voldoende terreinen voor dagrecreatie. Drenthe moet beschikken over enkele recreatieprojecten van meer dan provinciaal belang.
- In de spreiding van de rijksdiensten moet ook Drenthe worden betrokken. Een verdere groei en ontwikkeling van de primaire ontwikkelingskernen Assen, Emmen en Hoogeveen is van belang voor de gehele provincie. Coevorden, Klazienaveen, Meppel, Nieuw Duinen en Roden moeten als secundaire kernen worden gehandhaafd.
- Met het oog op een snelle voortgang van de industrialisatie en een maximale krotopruiming is het van groot belang dat de contingenten woningwetten premierwoningen belangrijk worden vergroot. Deze bouw moet in de eerste plaats zijn gericht op de laagst bezoldigden zonder dat daarbij de kwaliteit van de woningen wordt aangetast.
- Zo veelzijdig mogelijk beroepsonderwijs is in Drenthe van groot belang. Met name de vestiging van een HTS (Hogere Technische School) in Emmen is zeer urgent.
- De jeugd dient te worden betrokken bij het bepalen van de structuur van het jeugdwerk. Te veel wordt in negatieve zin over de jongeren gesproken. Bepleit wordt een algemene en volwaardige inspraak voor de jeugd.
- Voor de bouw van zwembaden en sporthallen behoort een spreidingsplan aanwezig te zijn. De bouw van meer overdekte instructiebaden verdient de grootst mogelijke aandacht van het provinciaal bestuur. De mogelijkheid tot het bouwen van een station zou kunnen worden onderzocht.
- Subsidies van rijk, provincie en gemeenten moeten het mogelijk maken dat iedere inwoner zonder overwegende financiële bezwaren van de belangrijke ontwikkelingsmogelijkheden op cultureel gebied gebruik maakt.

Vervolg 'Lohmancommissie' van pag. 5

De aanwijzing van de kabinetsformateur in een openbaar debat in de Tweede Kamer is slechts één stap verwijderd van de formateur, die tegelijkertijd als minister-president zal optreden.
Een volgende fase zal dan onontkoombaar zijn de aanwijzing van de minister-president met een vaste ambtsperiode door middel van rechtstreekse verkiezingen. Tegen een dergelijke ontwikkeling wil de commissie ernstig waarschuwen. De vertrouwensband tussen regering en volksvertegenwoordiging wordt doorgesneden (van der Pot/Donner, Handboek van het Nederlandse Staatsrecht 1968, blz. 333) en de stabiliserende rol van de koning zou zijn uitgespeeld. Met het verlaten van het parlementaire stelsel wordt het gehele in de loop der tijd ontwikkelde systeem van checks and balances verstoord.
De functie van de volksvertegenwoordiging bestaat in het kanaliseren van de in het volk levende staatkundige en levensbeschouwelijke stromingen. Zowel bij de wetgevingsarbeid als bij de directe controle op het regeringsbeleid komt deze functie tot uiting.
Nieuwe opvattingen kunnen hierbij meteen worden geregistreerd en het regeringsbeleid kan daaraan direct worden getoetst. Door rechtstreekse verkiezing van de minister-president wordt de beleidscontrole aan het parlement ontnomen en in handen gelegd van de kiezers, die slechts eens in een bepaald aantal jaren repressieve controle kunnen uitoefenen, bestaande in het al of niet verlengen van een mandaat. Het parlement daarentegen staan bij uitstek geschikte middelen ten dienste om ad hoc in te grijpen en de beleidscontrole effectief te maken.

Conclusie

Gegeven de Nederlandse politieke verhoudingen, dient het parlementaire stelsel gehandhaafd te blijven.
Oorzaken van de onvrede omtrent de werking van dit stelsel dient men buiten dit stelsel te zoeken, bijvoorbeeld in de zich wijzigende functie van de poliieke partijen in de moderne democratie.
Een analyse van deze functie en vooral van de lijnen waarlangs de informatie plaats vindt in de driehoeksverhouding kiezerskorps - politieke partij en gekozene, zal de plaats van de politieke partijen in het staatkundige en politieke bestel moeten verduidelijken.
Een dergelijk onderzoek valt echter buiten de opzet van dit rapport.
Ook verdient het aanbeveling middelen te zoeken, die de Staten-Generaal in staat stellen tegenspel te bieden tegen de „heerschappij" van de ministerraad. (Van Maarsseveen, De heerschappij van de ministerraad).
In verband met de klacht van vele parlementsleden onvoldoende informatie te ontvangen zowel van de zijde van de regering als van de kant van de kiezers, dient de aandacht gericht te worden op de werkwijze van het parlement en met name van de Tweede Kamer.
In het volgende hoofdstuk zal in de paragraaf betreffende de Tweede Kamer hierop nader worden ingegaan.

ZO *denk ik er over*

Rectificatie

In de Nederlanden van 19 december 1969 stond in deze rubriek: „Alsof dit nog niet genoeg is, enz. tussen twee haakjes (ook volgens „de Rotterdammer"). Dit is niet juist. Het moest zijn: „volgens de commentator van Scala van de T.V." rond het rumoer over de motie-Goudzwaard-Nelissen.
Verder noemde ik nergens het jaar 1969, vandaar misschien **de vergissing** van de heer Huysen, dat ik het zou gehad hebben over het huidige dagelijks bestuur.
Er stond verder ook: „dat hij ontevreden is over de samenstelling van **het bestuur der CHU**". De conclusie over beide stukken laat ik aan de lezers over.

Schiedam, 3 jan. 1970. N. Koren.

Gelderse cultuur in opmars

door D. Rebel

Tegelijk met de begroting 1970 hebben de Staten van Gelderland het lijvige boekwerk „Gelders Perspectief op Maatschappelijk Terrein" behandeld, een uitstekend rapport, waarop hier aanstonds terug gekomen wordt.
De ARP, CHU en KVP hebben met de samenwerking niet gewacht op de nieuwe zittingsperiode. In het afgelopen jaar werd er een begin mee gemaakt door als statenfracties gezamenlijk te vergaderen over belangrijke zaken, althans door die statenleden wier „portefeuille" het betrof.
Bij de begrotingsbehandeling kreeg deze samenwerking vorm doordat bij de algemene beschouwingen voor elk van de drie fracties één woordvoerder een deel van begroting namens de drie fracties voor zijn rekening nam. Met medewerking van de statenvergadering werd het zelfs mogelijk, dat ze direct na elkaar spraken, dit in afwijking van het gebruik dat de volgorde van het uitspreken der algemene beschouwingen door de grootte der fractie wordt bepaald.
Op voorstel van de Drie werd besloten, dat er uit de staten een commissie gevormd zal worden welke nog vóór de nieuwe zittingsperiode onderzoeken zal, of de voorbereiding van de statenzitting en de zitting zelf geen reorganisatie behoeven. Aan de orde zullen daarbij onder meer komen: de wijze van toezending der stukken aan de statenleden, de „zwaarte" van een agenda, het nut van de afdelingsvergaderingen, de status van de fractievergaderingen, enzovoort.

De cultuur

Het rapport „Gelders Perspectief op Maatschappelijk Terrein" moet worden beschouwd als een vervolg op „Gelders Perspectief 1964". Het laatstgenoemde richtte zich meer op de ruimtelijke en economische ontwikkeling van Gelderland, het nu verschenen rapport heeft in de eerste plaats ten doel „gegevens en denkbeelden te bieden aan de besturen van de provincie Gelderland, de Gelderse gemeenten en particuliere instellingen teneinde het voeren van een systematisch beleid op 't maatschappelijk terrein te bevorderen". Het werd op verzoek van Gedeputeerde Staten samengesteld door „de Commissie van Samenwerking tussen de Stichting Gelderland voor Maatschappelijk Werk, Stichting Culturele Raad voor Gelderland, Vereniging Provinciale Jeugd- en Sportraad Gelderland en de Provinciale Raad voor Volksgezondheid in Gelderland". Het bevat een schat aan gegevens en ideeën, waarmee belangstellenden buiten de provincie Gelderland ongetwijfeld ook hun voordeel zouden kunnen doen.
Het CH-statenlid, de heer mr. J. D. le Grand uit Heteren, wijdde er een algemene beschouwing aan, terwijl het CH-statenlid, de heer ir. J. de Jong uit Doetinchem zich speciaal op het cultureel-kunstzinnige aspect richtte. Van beide sprekers volgt hier een aantal opmerkingen.

Historische ontwikkeling

De heer Le Grand zei, dat de historische ontwikkeling op het terrein van het maatschappelijk werk zich wel laat verstaan. Spreker stelde zich voor, dat het in eerste aanleg burenhulp is geweest. „En het is nog steeds zo, dat een goede buur beter is dan een verre papieren vriend."
„Later ontstond het kerkelijke en diaconale werk, terwijl ook seculiere organisaties de mens in nood gingen bijstaan. Door dit alles moest het maatschappelijk werk wel een veelkleurig beeld gaan opleveren."
Hoewel spreker zich kon indenken, dat „schaalvergroting in levensbeschouwelijk verband" mogelijk zou moeten zijn, waarschuwde hij er juist met het oog op de historische achtergrond voor, niet met klompen aan de porseleinen kast te betreden. Spreker zou het bijvoorbeeld onjuist vinden als een bepaald initiatief niet zou worden beloond „enkel en alleen vanwege het feit, dat het nog niet in groter verband is opgenomen". „Alle hang naar perfectionisme dient hier te worden onderdrukt."

Overheid en maatschappelijke hulp

Spreker wees voorts op de ontwikkeling, waarbij de gedachte veld wint, dat „maatschappelijk werk niet alleen een kwestie is van veredelde burenhulp, maar dat ook de overheid hier een taak heeft." De overheid kan zich — aldus de heer Le Grand — van de aan haar gegeven opdracht niet meer afmaken met de Schriftuurlijke vraag: „Ben ik mijn broeders hoeder?" In de raden en organen, die zich met maatschappelijk werk bezighouden, heeft noodzakelijkerwijs „naast het particulier initiatief ook de overheid te participeren."
Spreker achtte het een gezonde gedachte in het rapport, dat in beginsel gesubsidieerd dient te worden door die bestuurstrap — rijk, provincie of gemeente — welke het meest bij de te financieren taak is betrokken. Een gedachte ook in overeenstemming met het aloude adagium, dat het hemd nader is dan de rok.
Maar spreker moest hierbij stellen, dat het Ministerie — van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk — kennelijk van een andere gedachte uitgaat. „De minister — of moet ik zeggen de ministerse? — nu had te kiezen tussen twee mogelijkheden. Of wel het rijk geeft een bijdrage aan het lagere orgaan dat subsidieert, of wel het rijk subsidieert rechtstreeks." Het ontwerp-subsidieregeling van de minister koos voor een rechtstreeks subsidie. De fracties van ARP, CHU en KVP hebben zich in verband hiermee afgevraagd, of „deze keuze niet in strijd komt met de typische Nederlandse gedachte van de gedecentraliseerde staat. „Een gedachte", aldus de heer Le Grand, „waarvoor ik zal blijven pleiten zolang ik lid van deze staten mag zijn". Spreker zei te vrezen, dat de door de minister gekozen wijze van financiering de taak der lagere organen zal uithollen.
Een ander ernstig bezwaar van de drie fracties tegen het ontwerp-subsidieregeling is gericht tegen „de verregaande uniforme voorschriften, welke in het ontwerp worden gegeven, zelfs tot aan de personeelsbezetting toe!" „Wij voor ons hadden liever gezien, dat rekening was gehouden met de regionaal gevarieerde problematiek. Deze kan van provincie tot provincie aanzienlijk verschillen."

Bejaardenzorg

Na geconstateerd te hebben, dat de cultuurbeoefening en de bevordering van de creativiteit de volle aandacht van het college van Gedeputeerde Staten hebben, gepleit te hebben voor een doelmatige voorlichting (public relations) zodat de mens in nood niet van het kastje naar de muur gestuurd wordt, ging de heer Le Grand nog nader in op de bejaardenzorg: „Het is bekend, dat de belangstelling van de rijksoverheid zich heeft verlegd van de bouw van bejaardencentra naar de stichting van bejaardenwoningen."
Spreker wilde voorshands in het midden laten of „financiële redenen de oorzaak zijn dan wel dat ook factoren van psychologische of andere aard hier een rol hebben gespeeld". Maar als men voor bejaardenwoningen kiest, dan houdt dit in dat er dienstencentra moeten komen, echter daar zijn de financieringsmogelijkheden nog gering voor. Spreker vroeg hier alle aandacht voor, alsmede voor het feit dat de verzorging der bejaarden voor een belangrijk deel in het medisch vlak zal liggen. In verband hiermee hebben de drie fracties zich afgevraagd, of de Kruisverenigingen wel voldoende bij de opbouw van het bejaardenwerk zijn betrokken.

Verticale cultuurspreiding

De heer De Jong zei, dat zijn opmerkingen „in de eerste plaats bedoeld zijn als kritisch meedenken over problemen die zich voordoen wanneer de overheid zich met cultuur gaat bemoeien". Sprekend over de verticale cultuurspreiding, stelde de heer De Jong de vraag of aan de meeste cultuuruitingen verhoudingsgewijs niet veel en veel meer wordt deelgenomen — hetzij passief, hetzij actief — „door mensen uit kringen die ook al deel hadden aan deze culturele uitingen voordat de subsidies loskwamen"?
Wijzend op het nut van een onderzoek op het gebied van het muzikeonderwijs, stelde de heer De Jong: „Misschien kunnen de uitkomsten van een dergelijk onderzoek ook dienen om de minister te overtuigen van de noodzaak om voor het muziekonderwijs aan bijvoorbeeld 8-12-jarigen ruimere middelen beschikbaar te stellen. Gratis en verplicht algemeen vormend muziekonderwijs voor deze kinderen is van gróter belang voor de gemeenschap dan sterk gesubsidieerd individueel onderwijs aan enkelen op oudere leeftijd."
De heer De Jong bepleitte vervolgens om op meer populaire wijze kunstprodukten — met name schilderstukken — aan de man te brengen.
Een andere suggestie van deze CH-woordvoerder was, dat de provincie gelden beschikbaar zal stellen voor de vorming van instrumentenfondsen. Deze instrumenten moeten dan gehuurd kunnen worden, want juist de aanschaf van instrumenten staat een uitbreiding van het muziekonderwijs in de weg.
Een betoog, waarin enerzijds met waardering over de provinciale — en in het algemeen de overheids — bemoeiingen ter bevordering van de cultuurspreiding werd gesproken, maar waarin aan de andere kant de vraag werd gesteld, of met hetzelfde geld niet groter resultaat kan behaald worden

D. Rebel.

CURSUS STAATSBURGERLIJKE VORMING KOST SLECHTS f 25,-

Aan een ieder — kaderleden, CH-leden in vertegenwoordigende lichamen, jong en oud, leden van CHJO of de CH-Vrouwenorganisatie — biedt de CHU de mogelijkheid in te schrijven op een schriftelijke cursus Staatsburgerlijke Vorming, gegeven door de Stichting Burgerschapskunde.

Deze cursus kost voor de nieleden slechts f 25,— en behandelt onder meer zaken als:

De taak van de landelijke overheid, van gemeenten, provincies en waterschappen, als de organisatorische structuur en de functies van politieke partijen.

De cursus behandelt de ruimtelijke ordening, het sociaal-economisch beleid, onderwijs- en cultuur-politiek, de NAVO, de EEG, ontwikkelingssamenwerking, om slechts en kele dingen te noemen.
In de cursus wordt zoveel mogelijk naar objectiviteit gestreefd, een bestuur waarin alle belangrijke politieke partijen vertegenwoordigers hebben zitten, staat hiervoor garant.

Wie kunnen de cursus volgen?

Voor het volgen van de cursus is geen speciale vooropleiding vereist. Wel is het gewenst, dat deelne(e)m(st)ers over een algemene ontwikkeling beschikken, die minimaal overeenkomt met het eindpeil van een ULO-(MAVO)-opleiding.

Hoe lang duurt de cursus?
Circa 10 maanden. Hierbij dient men er rekening mee te houden, dat de cursus uit 40 lessen bestaat en dat elke maand 4 lessen worden ontvangen.
Bij de lessen zijn vragen opgenomen, die — als u er prijs op stelt — ingestuurd kunnen worden; deze ontvangt u dan gecorrigeerd terug.
Overigens kunt u geheel uw eigen studietempo bepalen.

Cursusgeld
Totaal slechts: **f 25,—.**
Doordat de Stichting Burgerschapskunde voor de uitgifte van de cursus subsidie ontvangt van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, kan deze lage prijs gerealiseerd worden (de werkelijke kosten per cursus zijn f 75,—).
De lessen zijn rijk geïllustreerd en worden elk jaar aan de actualiteit aangepast.

Hoe aan te melden?
Voor het jaar 1969 heeft de CHU — op gezamenlijk initiatief van de Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting en de Scholingscommissie — 100 cursussen bij de Leidse Onderwijs Instellinger (die de cursus verzorgt) gereserveerd. Daarmee is de Unie de eerste partij, die de cursus in haar kaderwerk opneemt. De deelname is dus beperkt. Geeft u dus snel op
Dat kunt u doen door even een briefkaartje te sturen aan het **Uniebureau, Wassenaarseweg 7, Den Haag.**

UIT DE BOUWWERELD

boele & van eesteren

b en van e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★

NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526-2277

★

ABBENES — TELEFOON 02534-226

★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

Bouwbedrijf

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 · 11189 · 16777

HILVERSUM

AANNEMERSBEDRIJF

GESMAN EN ZOETEMEYER

ALPHEN a. d. RIJN

Telefoon 01720 - 5141

Momenteel in uitvoering:

BEJAARDENCENTRUM TE DELFT, SCHOONHOVEN, HOOFDDORP en WIJK BIJ DUURSTEDE

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.

KANAALWEG 10-11 — TELEFOON 08385-11451

VEENENDAAL

BOUW- EN AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 - Telefoon 01719 · 2100 · 4831
Oude Zeeweg 33 - Telefoon 01719 - 4500
NOORDWIJK

Timmer- en Aannemersbedrijf

VAN WIERINGEN N.V.

Van Foreestlaan 9 · Telefoon 01720 · 3016

Alphen aan de Rijn

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk

RIJKSSTRAATWEG 37 - TELEFOON 02502 - 6282

BENNEBROEK

nijhuis

bouwbedrijf

MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW

Inlichtingen:

Molendijk 86-d (Postbus 1) Rijssen.

tfn 3788 alphen aan den rijn technisch bureau maastricht - tfn 21248

N.V.

RIJDAM

METAALSPUITEN
MACHINEBOUW
STAALKONSTRUKTIES

Voor loodgieters-, gas-, sanitaire- en leiwerken

(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER N.V.

KELDERS 27 - LEEUWARDEN - TELEFOON 05100-20841

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF · AANNEMERS

Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

De Nederlander

ook voor

al Uw

familieberichten

Voor speciale

soort - kleur - maat

GRINT

ZAND

VAN LOON
VREESWIJK nv

Tel. 03470 - 443 - 444

N.V. AANNEMERSBEDRIJF

Ph. DE KONING Jr.

Voor alle betonwerken

Vissersbuurt 110 - Telefoon 01850 - 39543 - 51543

PAPENDRECHT

Aannemers Kassenbouw

Firma SCHOTTE

Oude Leedeweg 83-87 - Telefoon 01736 : 2335 - 2464

PIJNACKER

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 · Telefoon 03480 · 2204

WOERDEN

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

AANNEMINGSBEDRIJF

Hoogvliet & Zn-nv

BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT

Burg. de Bruinelaan 45 · Telef. 26651 · 27034

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 16 JANUARI 1970
6e jaargang — No. 3

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Tunesië 1969

Rampjaar

door prof. dr. J.W. van Hulst

De vreemde vijand

Toen in het najaar van 1969 de regen eindelijk inzette, herademde Tunesië. Ook deze lange, droge zomer eindigde tenslotte. Als een weldaad overspoelde de regen de door de hitte geschroeide en gescheurde grond. En de Tunesiër, als goed Mohammedaan, dankte Allah, dat hij na de zengende zomerzon, deze lafenis gaf. Maar wat aanvankelijk als een zegen ervaren werd, veranderde in korte tijd in een immense dreiging, die al na enige tijd de vorm van een nationale ramp ging aannemen. Onafgebroken gutste de regen dag in dag uit, vele weken lang.
Het dorstige en harde land kon de stromen niet meer verzwelgen. Wegen werden vernield, bruggen weggeslagen, huizen stortten in, kamelen, ezels, schapen, geiten en paarden verdronken bij duizenden. Vele mensen vonden eveneens de dood; het aantal daklozen naderde de 150.000. En de winter stond voor de deur. De nachten vooral kunnen in Tunesië bitter koud zijn.

Tunesië onderging 39 dagen lang de aanval van die vreemde, ongekende vijand: het water. Statistici berekenden, dat een dergelijke zondvloed slechts eens in de 2000 jaar zou kunnen plaatsvinden.
Het land stond tegenover deze vreemde vijand volstrekt machteloos.
De president, monsieur Bourguiba, aarzelde om de ramp wereldkundig te maken.
Het kon een verkeerde indruk wekken in het buitenland...; men zou kunnen denken, dat de president in z'n beleid gefaald had...; en wat heel erg zou zijn: de toeristen zouden wegblijven. En Tunesië heeft de laatste jaren ontzettend veel gedaan om de toeristen te trekken. Prachtige hotels verrezen overal. Er werden excursies door het gehele land georganiseerd, tot aan de Sahara toe...

Hulpacties

Maar de ramp werd toch wereldkundig. En toen kwamen de hulpacties op gang.
Nederland, dat de erfvijand — het water — maar al te goed kende, voelde zich ineens met dit Noordafrikaanse land zeer verbonden. Wij zonden dekens, medicamenten, voedsel. Maar daar kon het niet bij blijven. Een paar honderd man van onze genietroepen zouden uitstekende diensten kunnen bewijzen. Er werd van hen een belangrijk offer gevraagd: drie maanden weg van huis, geen kerstfeest en oudejaarsavond bij verloofde of vrouw en kinderen.
Maar zij gingen, onder leiding van majoor Schokker. Want als een land door watersnood is getroffen, dan helpt Nederland.
Dit alles was voor mij aanleiding om de reis naar Tunesië te ondernemen. Zelf wilde ik eens zien, hoe groot de ramp was geweest. Vooral wilde ik een bezoek brengen aan de Nederlandse troepen, om te zien welk karwei zij daar op moesten knappen. Tevoren had ik de minister van Defensie van dit voornemen in kennis gesteld. Als voorzitter van een politieke partij voelde ik mij verplicht, zoveel mogelijk door eigen aanschouwing te weten, wat er precies in de wereld gebeurt. Vooral als Nederland erbij betrokken is.

De Nederlandse vlag waait in Kairouan

De tocht door Tunesië was werkelijk ontstellend. De verwoestingen maakten een ontzettende indruk op mij.
Vrijwel onherstelbaar lijkt mij de schade aan de landbouwgronden toegebracht: een geweldige zandlaag is over de vruchtbare grond heengeschoven. Het werk van vele jaren is in enkele weken vernietigd.
Maar de Tunesiër draagt dit alles zeer gelaten. Het is immers de wil van Allah? Het is nutteloos voor de mens zich daartegen te verzetten.
De autobus, die mij vervoert, moet soms door decimeters diep water rijden. Sommige wegen zijn over enkele kilometers totaal vernield, overal nog staan de boomgaarden onder water.
Maar in Kairouan waait de Nederlandse vlag; 27 december meld ik mij bij de commandant van de daar gelegerde Nederlandse troepen. De geest blijkt uitstekend te zijn. Er wordt heel hard gewerkt.
Uitvoerig licht men mij in over de taak, die onze soldaten hier hebben. Laat mij enkele van de werkzaamheden vermelden.

Waterputten

In de omgeving van Kairouan bevinden zich 100 waterputten; de doorsnee varieert van 2 tot 8 meter; de diepte is plm. 15 m. Niet alleen zijn alle putten onbruikbaar geworden, maar ze zijn niet eens meer terug te vinden. De Bedoeïenen, die hier leven, hebben een generatie lang gewerkt om één put te graven. Het zal misschien eeuwen duren, alvorens er weer 100 putten gegraven zijn.
Maar de Nederlandse soldaten weten er wel raad mee. In drie maanden moeten al deze putten weer bruikbaar zijn.
En voor onze soldaten is het een nooit gekende emotie: als er weer een put klaar is, knielt de bevolking neer om Allah te danken. En dan krijgen alle soldaten een hand. Op dit moment staan Nederlandse kerels als bomen, te huilen als een kind.
Maar in drie maanden moet nog veel meer gedaan worden. Vlakbij het Nederlandse militaire kamp ligt een kleine nederzetting met stenen huisjes. Door de „zonvloed" waren deze woningen geheel onder slib en zand bedolven.
In een paar dagen hadden de Hollanders alle huizen weer bewoonbaar gemaakt. Maar de bevolking wilde niet terugkeren. In duidelijk Arabisch gaven zij ons te verstaan, dat er ook nog een dijk om het dorp gelegd moest worden; want het water zou terug kunnen komen.
Nu is het volstrekt zinloos om met deze primitieve bevolking te gaan discussiëren; we moeten hen niet gaan vertellen, dat het misschien 2000 jaar zal duren eer er weer zo'n watervloed komt. De Nederlandse commandant gaf eenvoudig de opdracht een dijk om het dorp te leggen. Toen de dijk klaar was, keerden de bewoners dankbaar terug.
Een landbouwschool beschikte over een groot aantal werktuigen; maar door de ramp waren al die machines onbruikbaar geworden. Toen ik het Nederlandse kamp bezocht, waren onze militairen druk bezig dit alles weer te herstellen. Dit werkte zo inspirerend, dat vele landbouwers uit de omgeving met hun kapotte werktuigen naar onze soldaten toe kwamen. En ieder werd op z'n beurt geholpen.

Tunesiërs op spreekuur

Natuurlijk was er een militaire arts meegegaan. Misschien heeft dr. Zuurmond gedacht, dat hij het in een kamp met een paar honderd gezonde en sterke jonge mannen wel erg makkelijk zou hebben. Maar zijn taak kreeg een geheel ander accent. was namelijk perfect. Maar de inheemse De gezondheidstoestand van onze soldaten bevolking had al gauw gehoord van de Hollandse arts. Daarom hield hij spreek-„uur" van 8-13 en van 14-17 uur; 6 dagen per week. Bij de ingang van z'n tent stonden tientallen patiënten: tuberculose, schurft, rachitis, enz.
Z'n medicijnkast was na drie weken al bijna leeg. Maar we zullen zorgen, dat hij geholpen wordt.
Vervolgens helpen wij de bevolking met de graantransporten en met de inzaai voor de

Vervolg op pagina 3

** De geneeskundige dienst van de Nederlandse militairen in Tunesië houdt de gehele dag spreekuur voor de inheemse bevolking.*

Mr. R. J. Nelissen

Minister van Economische Zaken

De CH-fractieleider in de Tweede Kamer, de heer J. T. Mellema, vroegen wij commentaar op de benoeming van mr. R. J. Nelissen tot minister van Economische Zaken.

De heer Mellema zei: „De benoeming van de heer Nelissen heeft mijn instemming, omdat ik de heer Nelissen ken in zijn parlementaire werk. Ik weet hoe hij denkt over een aantal vraagstukken, dat straks in de binnenlandse politiek een rol zal spelen. Ik noem de kwestie-Verolme en de zaken van werkgelegenheid, o.a. bij Werkspoor en in de textielsector.

Ik weet ook hoe de heer Nelissen denkt over de industrialisatiepolitiek, zijn standpunt inzake de motie-Engels omtrent de uitbreiding van subsidies voor het noorden des lands.

Ik heb vertrouwen in de nieuwe bewindsman, omdat zijn opvattingen over tal van zaken overeenkomen met mijn standpunt en dat van de CH-fractie.

De heer Grapperhaus, de staatssecretaris van Financiën, die eveneens kandidaat stond voor de post van Economische Zaken, is een bekwaam man.

Maar met tal van vraagstukken op economisch terrein is hij toch niet op de hoogte. Ik vind, dat wij bij een keuze geen risico moeten nemen en onze voorkeur moeten laten uitgaan naar iemand, wiens opvattingen men kent.

In deze mening stond ik niet alleen. Ook anderen —dat bleek uit persberichten — wilden een figuur, die op economisch terrein bekend is en wiens opvattingen men kent. Leden van de KVP-fractie en ook de AR-fractieleider, mr. Biesheuvel, voelden meer voor een figuur als mr. Nelissen.

De heer Mellema zei de moed van de heer Nelissen te bewonderen om zich als minister beschikbaar te stellen. De portefeuille van Economische Zaken is een bijzonder moeilijke, temeer omdat in het komende jaar tal van grote problemen zich aandienen. „Zoveel als in mijn vermogen ligt, zal ik de heer Nelissen steunen."

Ik heb waardering voor de handelwijze van de minister-president. Hij kwam tot zijn benoeming na goed en regelmatig overleg met de fractievoorzitters.

De heer Mellema is tenslotte blij, dat de nieuwe bewindsman van Economische Zaken uit het parlement voortkomt.

BON *Ja:*

ik versterk

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander. Van Deventerlaan 49, Voorburg

de Unie

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Mr. H.K.J. Beernink

opende nieuw crematorium

De christelijk-historische minister van Binnenlandse Zaken, mr. H. K. J. Beernink heeft vorige week in Rotterdam een crematorium geopend. „Als bewindsman, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de wet op de lijkbezorging, heb ik de uitnodiging voor de opening zonder aarzeling aanvaard", aldus zei mr. Beernink in zijn rede bij de opening. „Hiermee toon ik aan, dat voor de regering de gelijkheid van beide vormen van lijkbezorging (begraven en cremeren) niet slechts een met de mond beleden beginsel uitmaakt, doch metterdaad wordt betracht".
Met deze opmerking greep de bewindsman terug op de ontwikkeling, die zowel regering als parlement de afgelopen jaren hebben doorgemaakt en die er toe leidde, dat bij wet van 26 september 1968 een volledige gelijkstelling tussen begraven en cremeren tot stand kwam.

Het feit, dat in „De Nederlander" aandacht besteed wordt aan de opening van het crematorium te Rotterdam, wordt veroorzaakt door de opmerkelijke rede, die minister Beernink hield. Hij begon met te zeggen, dat de wet op de lijkbezorging een bewogen geschiedenis achter de rug heeft, althans wat het jongste verleden betreft.
De op 10 april 1869 tot stand gekomen wet bevatte alleen bepalingen inzake het begraven van lijken, de begraafplaatsen en de begrafenisrechten. Alle andere vormen van lijkbezorging bleven buiten beschouwing. Ze werden niet verboden, ze werden gewoon genegeerd, aldus minister Beernink.
Hij wees er op, dat dit merkwaardige consequenties had. Toen in het jaar 1914 de eerste crematie op Westerveld plaats vond, kwam onmiddellijk de vraag naar voren, wie hier nu strafbaar was. De Hoge Raad deed hierover op 1 maart 1915 uitspraak. Crematie was niet geoorloofd, maar strafvervolging was onmogelijk, omdat niemand in de Begraafwet verantwoordelijk was gesteld voor het begraven van een lijk. Voor degenen, die een crematie bevorderden, leverde zulks derhalve geen strafbaar feit op. Nu zat in die tijd de crematie wat in een moeilijke hoek, aldus mr. Beernink.
De voorgeschiedenis van de lijkverbranding was niet vlekkeloos geweest en er lagen op dit terrein nogal wat ressentimenten. Hij doelde hier op de eerste crematoriumbouw, vorige eeuw in Italië, die mede ten doel had stelling te nemen tegen de opvattingen van de rooms-katholieke kerk aldaar. Men gebruikte namelijk toen de crematie als een strijdmiddel tegen die kerk. Vandaar dat deze kerk zich aanvankelijk — en terecht — fel tegen de crematie heeft verzet. Er kwam een verbod voor katholieken om zich te laten cremeren. Een verbod dat eerst in 1964 werd ingetrokken. In het rapport van de derde commissie-Kan wordt — zo zei mr. Beernink — op deze ontwikkeling als volgt gewezen:
„Van rooms-katholieke zijde wordt er op gewezen, dat de katholieke kerk van oudsher in haar zorg voor het stoffelijk overschot ook de mogelijkheid van crematie heeft gekend, en onder bepaalde voorwaarden de crematie heeft aanvaard. In de vorige eeuw is de lijkverbranding echter in de sfeer van de ideologische tegenstellingen geraakt, waarbij een emotionele benadering en een verzet van kerkelijke zijde tegen bepaalde atheïstische tendenzen geleid hebben tot een kerkelijk verbod van lijkverbranding. In dit opzicht is de situatie zodanig veranderd, dat de rooms-katholieke kerk zich thans op het standpunt stelt, dat katholieken die zich willen laten cremeren, zulks vrijelijk kunnen laten doen."
Ook de houding van de protestantse kerken heeft in de loop der jaren verandering ondergaan, aldus de bewindsman. Zo kon de derde commissie-Kan dan ook in haar rapport van 1965 schrijven, dat er in roomskatholieke en in protestantse kringen over het algemeen geen overwegingen meer gelden, die zouden moeten leiden tot handhaving van de in de huidige wet vastgelegde uitzonderingspositie van de lijkverbranding. Men moet goed voor ogen houden, dat het voorgaande betrekking heeft op de houding van de kerken tegenover een wetswijziging, die de crematie in het algemeen zou legaliseren voor degenen die deze vorm van lijkbezorging voor zichzelf wensten. Hieruit volgt niet zonder meer, dat crematie voor iedere christen aanvaardbaar is. Men zal daartoe bij zichzelf te rade moeten gaan, want de bijbel biedt in dit opzicht geen aanknopingspunt.
Bij de behandeling in de Tweede Kamer van het wetsontwerp, dat zou leiden tot de wet van 5 juli 1955, waarbij de crematie wettelijk werd geregeld, is hierover uitvoerig gesproken door o.a. de heren Bruins, Slot en Mol. Zij stelden, dat de Heilige Schrift de lijkverbranding niet verbiedt, maar dat het begraven gezien moet worden als een stuk christelijke traditie en praktijk, als een diepgewortelde volksrede.
In dit verband leek het de minister de moeite waard, nog eens aan te halen wat zijn partijgenoot de heer F. Goudzwaard in „De Jonge Nederlander" van 3 december 1954 schreef:
„Men kan ook niet zeggen: verbranden is heidens en begraven christelijk. Want er waren tal van volkeren, die hun doden begroeven. En ook het begraven kon wel degelijk een heidense inslag hebben. De geborgenheid in Moeder Aarde, waaruit men was geboren, vertoont evenzeer een heidense trek. Zo eenvoudig ligt de zaak dus niet. Men zal het verstandigst doen met te zeggen: de bijbel geeft geen enkele aanwijzing in de vorm van ge- of verbod. Men mag niet verder gaan dan te zeggen: begraven is een christelijke traditie."

In zijn slotconclusie — en deze conclusie bewijst, dat de stand van het vraagstuk verschoven is — merkte de heer Goudzwaard op:
„Binnen de ruimte der christelijke kerk zal men elkaar op dit punt, waar geen enkel goddelijk gebod ligt, moeten vrijlaten. Principieel vrijlaten betekent vanuit de erkenning der christelijke vrijheid dan ook praktische mogelijkheid geven om inderdaad tot crematie over te gaan."
En hij voegde hieraan toe de — in een artikel dat 15 jaar geleden werd gepubliceerd bijna profetische — woorden: „Nu de mogelijkheid niet uitgesloten is, dat Rotterdam zijn crematorium krijgt, bedenke men dit wel."
Bij zijn afronding van de historische beschouwingen zei de bewindsman, dat in 1955 de crematie gelegaliseerd werd. Maar de wet ging er van uit, dat, in overeenstemming met de Nederlandse traditie, begraven regel, crematie uitzondering was. Crematie werd slechts toegelaten, indien daartoe bij uiterste wil of bij codicil de wens te kennen was gegeven.
De wetswijziging van 1959 heeft in deze principiële stellingname geen verandering gebracht. Er werd in enige leemten voorzien, meer niet. Eerst bij de wet van 26 september 1968 is er een volledige gelijkstelling tussen begraven en crematie gekomen.

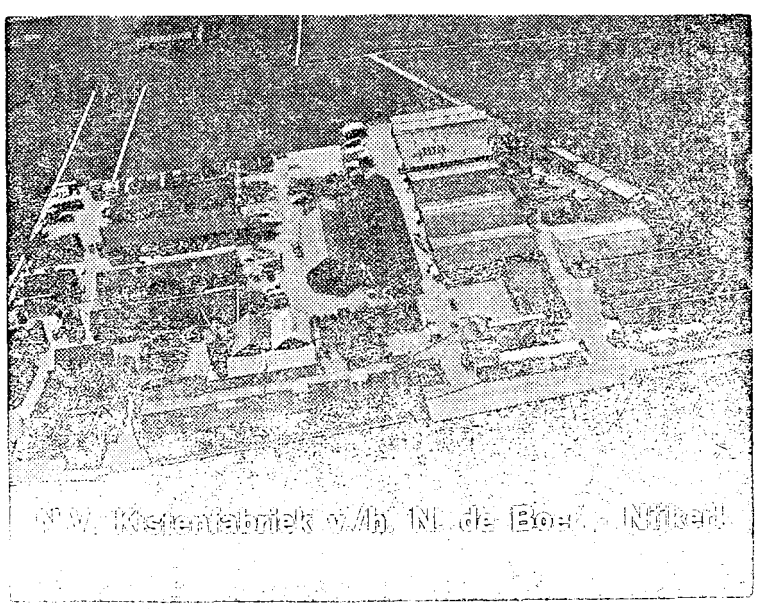

Biafra

Midden in het kerstreces werd de Tweede Kamer geconfronteerd met de dramatische ontwikkelingen in Nigeria/Biafra. Dat leidde er toe, dat de vaste kamercommissie voor Buitenlandse Zaken spoedheidshalve in vergadering bijeenkwam om de hulpverlening van ons land aan Biafra te bespreken. Een dag tevoren had het christelijk-historische Tweede Kamerlid, mr. C. A. Bos, met collega's van de fracties van de KVP en ARP reeds schriftelijke vragen gesteld aan minister Luns van Buitenlandse Zaken. De bewindsman, aldus deze vragen, zal alles moeten doen om de Nigeriaanse regering zo ver te krijgen, dat de vliegvelden worden opengesteld voor voedselvluchten. Er zal ook, aldus deze kamerleden, contact gezocht moeten worden met de organisaties van de Verenigde Naties, zodat het aantal VN-waarnemers kan worden uitgebreid.

E.E.G.

Er dient in het weekblad „De Nederlander" nog gememoreerd te worden, hoe van de kant van de christelijk-historische kamerfractie gereageerd werd op de in december jl. in Den Haag gehouden Europese topconferentie.
Mr. C. A. Bos, die de woordvoerder van de Tweede Kamer-fractie was, zei, dat die conferentie niet teleurgesteld heeft. „Op sommige punten zijn de resultaten meegevallen, op andere tegengevallen." De twee belangrijkste conclusies van de conferentie noemde mr. Bos: in de eerste plaats, dat het bestaande wantrouwen en het toenemende nationalisme weer hebben plaatsgemaakt voor een stuk gemeenschappelijk denken. In de tweede plaats, aldus mr. Bos, stal niet Frankrijk, maar West-Duitsland de show door het sterk onafhankelijke en constructieve optreden van Duitsland.
Hij meende, dat dit laatste wel eens van belang kan zijn, omdat het zijns inziens een nieuwe periode gaat inluiden, namelijk de periode van een verschuiving van niet alleen de economische macht maar ook de politieke macht naar West-Duitsland.
„Eerlijkheidshalve", aldus mr. Bos, „moet ik zeggen, dat ik — na wat wij in de laatste maanden hebben gezien — toch wel bewondering heb voor wat door de heer Brandt is gedaan, ook ten aanzien van de topconferentie: enerzijds met alle kracht de ontspanning naar het oosten bevorderen, anderzijds met alle kracht de versterking van het westen voorstaan, in een poging om te komen tot een nieuw evenwicht in Europa. Dit verschuiven van het zwaartepunt is niet onopgemerkt gebleven, noch in Moskou, noch in Parijs. Het is toch opvallend, dat slechts weinige dagen nadat deze verschuiving duidelijk aan het licht was getreden Moskou er in toestemde, onderhandelingen met West-Duitsland te beginnen."
Mr. Bos meende dan ook, dat de grotere bereidheid van Frankrijk om op de Europese weg voort te gaan voor een deel moet worden verklaard uit de verschuiving, die geconstateerd kan worden.
De christelijk-historische woordvoerder zei, dat de uitbreiding van de EEG met Engeland ongetwijfeld de hoofdmoot van de topconferentie is geweest. Hij betreurde het, dat geen nauwkeurige datum voor het begin van de onderhandeingen werd genoemd. Maar gezien de Franse positie is dat toch wel aannemelijk te noemen.
Mr. Bos noemde het opvallend, dat in het slotcommuniqué van de topconferentie een grote plaats is ingeruimd voor de economische en monetaire zijde. Het was hem evenwel tegengevallen, dat er niets uit de bus kwam wat betreft de Europese verkiezingen en dat de versterking van de institutionale opzet niet uit de verf kwam. „Juist wanneer wij overgaan tot uitbreiding van de gemeenschap is versterking van de institutionele opzet dringend noodzakelijk."
Wat de bevoegdheden van het Europese parlement betreft, merkte mr. Bos op, dat hij weer moed heeft gekregen. „Wij zijn weer wat optimistischer geworden over de verdere ontwikkeling."

Overheidspersoneel

Bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken in de Tweede Kamer sprak mr. W. Scholten namens de christelijk-historische kamerfractie over het overheidspersoneelsbeleid. „Wie zijn oor te luisteren legt bij de organisaties van overheidspersoneel krijgt over één punt een volkomen eenstemmig oordeel, nameliik over de wijze waarop in het jaar 1969 van de kant van de regering het georganiseerd overleg is gevoerd. Dat cordeel", aldus mr. Scholten, „kan in één woord worden samengevat: voortreffelijk."
De christelijk-historische woordvoerder sloot zich dan ook aan bij de woorden van lof, die aan het adres van mr. C. van Veen, de staatsecretaris van Binnenlandse Zaken, gesproken werden.
Kritisch gestemd was de heer Scholten over de situatie bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, waar door de verhuizing naar Heerlen duidelijk een tekort aan getraind personeel ontstaat.
Wat het salarisbeleid met betrekking tot het overheidspersoneel betreft, gaf mr. Scholten zijn instemming met de verdere voorzetting van het trendbeleid.

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

Tunesië 1969

Rampjaar

vervolg van pagina 1

nieuwe oogst; enkele vliegstrips voor de landing van kleine vliegtuigjes zijn al aangelegd.
De hulp voor bronbemaling in een waterleiding-project zal ons f 150.000,— kosten. Dat geld is er nog niet. Maar m.i. moet ook deze hulp geboden worden.
Er is ook geestelijke verzorging voor onze militairen. De kerstnachtdienst werd door iedereen bezocht. De leiding berustte bij de veldprediker en bij de kapelaan. Als we in een mohammedaans land niet oecumenisch kerstfeest kunnen vieren, waar kan het dan wel?
Wat ik in Kairouan van de Nederlandse militairen heb gezien, heeft mij met trots en bewondering vervuld. Er wordt in Tunesië veel over gesproken. Radio en televisie houden de bevolking op de hoogte van wat onze manschappen daar presteren.
Het Nederlandse leger heeft in Tunesië zijn mooiste opdracht vervuld: hulpverlening ten dienste van de naaste die in nood verkeert. Schoner vredeswerk is nauwelijks denkbaar.

Nog enkele persoonlijke indrukken

Natuurlijk kunt u deze overslaan. Ze zijn alleen van enige betekenis voor wie het mee heeft gemaakt.
Maar misschien heeft het bovenstaande toch uw belangstelling gewekt.

x x x

Het is eerste kerstdag, 's morgens kwart voor tien. In Nederland luiden nu de klokken voor de kerstdienst.
Ik ben nu in het zuiden van Tunis, waar de onmetelijke Sahara zich voor mij uitstrekt. Het dorpje waar ik ben is klein en de Bedoeïenen scharrelen rustig wat rond. Het zijn voornamelijk de mannen, die hier aan het „openbare" dorpsleven deelnemen. De vrouwen zijn óf thuis, óf ze werken op het land. In de straten zijn steeds opvallend weinig vrouwen; in de café's ziet men ze nooit.
Dicht bij dit dorp ligt een oase. De afstand kan men te voet afleggen. Maar waarom zou ik dit doen, terwijl een vriendelijke Bedoeïen z'n kameel aanbiedt?
Het dier knielt gedwee neer. Een beetje onwennig bestijg ik dit oudste vervoermiddel. Zo ben ik dan op de eerste kerstdag, gezeten op een kameel, op weg naar een oase.
Dar zou men over kunnen theologiseren. Voor mijzelf doe ik dat: maar ik zal het u besparen. Want u hebt immers een degelijke Hollandse kerstpreek gehoord?

x x x

In de oase zitten de Bedoeïenen onder de palmen, alsof er niets anders in de wereld is dan dit plekje. Ze praten graag met een vreemdeling; ook hier spreekt iedereen wel wat Frans. Voorzichtig informeer ik, of hen iets bekend is van de strijd tussen Israël en de Arabische landen. Ze weten ervan.
Aan één van hen vraag ik, of zij sympathie hebben voor Egypte. De man kijkt mij met een ondoorgrondelijke blik aan; hij denkt lang na alvorens iets te zeggen. Dan krijg ik een heel diplomatiek antwoord.
Hij zegt: Sympathie betekent niet veel; men moet kunnen helpen; wij zijn veel te arm om iemand te helpen; daarom heeft het weinig zin om sympathie te hebben voor een bepaald land.

x x x

In het dorp teruggekeerd, is er al gauw een jongen, die zich aanbiedt „alles" te laten zien. De kleine gids vertelt mij veel over het leven van de mensen hier; over de regen, die in zijn dorp als een weldaad werd gezien; over de zandstormen, die soms een paar dagen kunnen aanhouden.
Ik vraag hem, of hij ouders heeft, en of deze ook hier wonen.
Weer krijg ik zo'n merkwaardig antwoord: natuurlijk heeft hij ouders, maar hij woont niet bij hen. Z'n vader slaapt; al vier jaar lang, even buiten het dorp. Moeder is vorig jaar gaan slapen; ze ligt nu niet ver van hem...

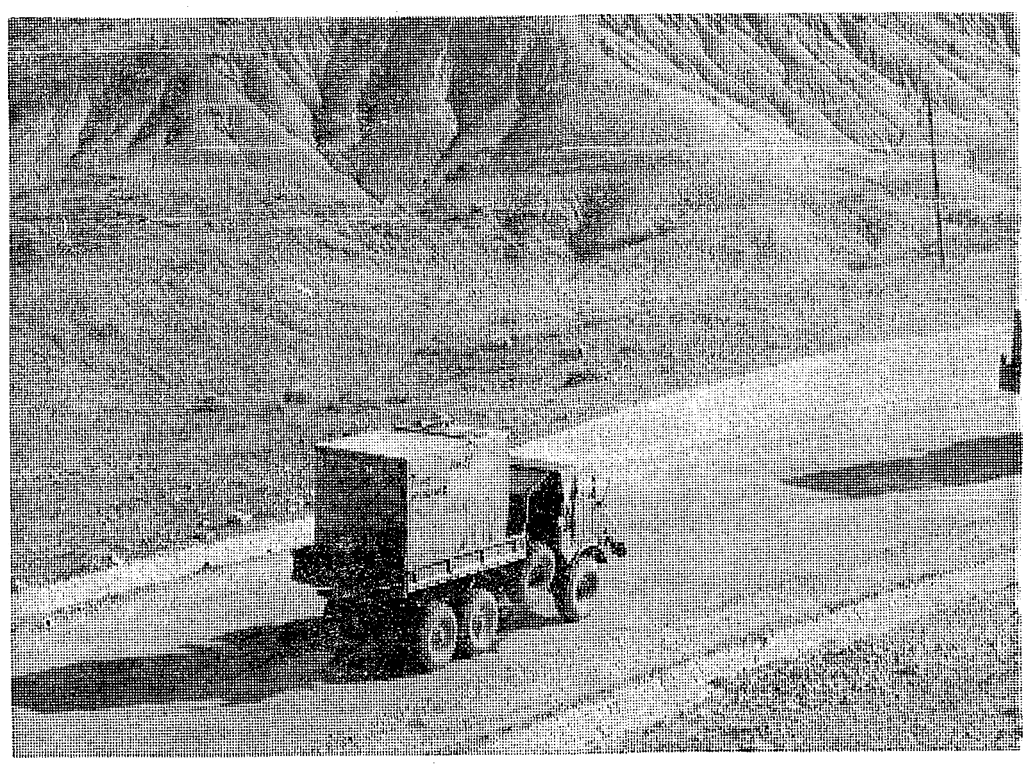

Legertrucks met Nederlands materiaal door het bergland van Tunesië op weg naar het rampgebied.

Nog een laatste herinnering uit een ander plaatsje.

Ik heb 2½ uur gelopen om m'n doel te bereiken. Op een huis is een bord bevestigd met sierlijke Arabische letters. Ik denk: dat zou wel eens „café" kunnen betekenen.

Binnengekomen legt de man mij uit, dat die Arabische woorden betekenen, dat men hier gezaagd hout kan kopen. Maar koffie wil hij voor een Nederlander wel even zetten ...

Samen drinken we de koffie. Jammer zeg ik, dat ik hier geen taxi kan krijgen, want ik moet nog 2½ uur terug lopen. Maar nu raakt de man opgewonden. Hier geen taxi? Hij zal wel even z'n vriend waarschuwen.

Deze meldt zich na twintig minuten. En als ik buiten kom, wacht daar een levensgrote kameel op mij, om mij terug te brengen ...

REACTIE CHJO - commissie fractiebegeleiding

De reactie van het Tweede Kamerlid, mr. W. Scholten, op de enquête van de CHJO-commissie fractiebegeleiding bewijst, teleurstelend als zij is, dat er altijd nog kamerleden zijn, die niet beseffen, dat zij gekozen door vele kiezers de plicht hebben aan deze kiezers uitgebreid verantwoording af te leggen.
Kennelijk weet mr. Scholten zelf met dit probleem geen weg. Enerzijds stelt hij immers geen bezwaar te hebben tegen het bestaan van een CHJO-commissie fractiebegeleiding, anderzijds vindt hij deze commissie onverteerbaar, daar zij de prerogatieven van de competente Unie-organen zou usurperen!
Dat de bewuste enquête niet volmaakt is, geef ik de heer Scholten graag toe. Toch slaat zijn kritiek op de meeste vragen, naar mijn gevoel, de plank duidelijk mis. Wat betreft de persoonlijke gegevens, die ook in „Parlement en kiezer" te vinden zijn: ten eerste is het gebruikelijk gegevens voor onderzoeken te „double checken", ten tweede beginnen alle diepgaande enquêtes met vragen naar personalia. Wat de zogenoemde „onzin-vragen" betreft, die wij niet aan de fractieleden zelf zouden kunnen stellen: Kennelijk denkt mr. Scholten er niet aan, dat de opvattingen van kamerleden over hun functie bij de commissie enig gewicht in de schaal zouden kunnen leggen. Bovendien staat het voor mij vast, dat als we geen enquête verstuurd hadden, wij de veel gerechtvaardigder kritiek gekregen zouden hebben, dat wij ook niet zelf aan de kamerleden gevraagd hadden wat zij van hun werk dachten.
Onze commissie heeft voldoende vertrouwen in onze fractieleden om te veronderstellen, dat niet allen zullen reageren als mr. Scholten. Te stellen, dat men de door de CHJO gewenste openheid betracht door publiekelijk te weigeren deze enquête in te vullen, is een woordenspelletje. Er blijkt uit in hoe geringe mate het belang en de inhoud van het begrip „duidelijkheid" nog door sommigen begrepen wordt.
Amsterdam, 5-1-1970. A. F. van Lynden.

Kritische notities

Biafra

al zolang een drama, eindigt in een nachtmerrie. De Westerse oliemaatschappijen en Engeland hebben hun volle gewicht in de schaal geworpen ten bate van Nigeria en dat betekende het einde voor Biafra, n.b. afgedwongen met Russische wapenen met het geld van de oliemaatschappijen gekocht. De wind die hier gezaaid is zal meer storm oogsten dan het arme Ibovolk al heeft moeten doorstaan. Frankrijk moge Biafra gesteund hebben, dat land levert nu weer 50 Mirage-straaljagers aan Libye, waar men een heilige oorlog (Islam) predikt, en misschien straks ook aan Irak.

Pastoraal concilie

Protestanten pleegden vroeger hun schouders op te halen over de vraag van het celibaat. Het pastoraal concilie trekt echter sterker de aandacht dan de Algemene Kerkvergadering der Hervormden.
Eén procent van de Rooms-Katholieken ter wereld, namelijk de Nederlandse kerkprovincie, heeft nu zijn acht bisschoppen geadviseerd het gebod voor zijn priesters ongetrouwd te blijven op te heffen. In welke dwangpositie zijn nu kardinaal Alfrink en de zijnen en moet nu een breuk met Rome het gevolg zijn? Het gaat eerstens om een advies. Voorts is het celibaat geen dogma, maar een voorschrift. Het gaat bij het Nederlandse standpunt niet om een geloofsprincipe, maar om een geschil over een disciplinaire regel.
Dat wil niet zeggen dat de dwangpositie voor het Nederlandse episcopaat daarom niet een zeer ernstige betreft. Typisch is dat geheel op de achtergrond blijft de RK-priester die zijn celibaat-belofte met overtuiging en trouw wil blijven beleven. Begrijpelijk dat iemand als Godfried Bomans pleit voor het vrijwillige celibaat te verkiezen boven het algemene voorschrift. Een dergelijk vrijwillig offer is eerst een verantwoordelijk offer.

Het aftreden van minister De Block

was alleen, wat het moment betreft, een verrassing. Hij paste ervoor zijn zwakke prijzendrama van een klein jaar geleden in tweede instantie te moeten gaan opvoeren, want dat zag hij als gevolg van het goedkeuren van de metaal-cao op zich afkomen. Het jaar 1970 zal ons ter zake leren, wat deze dagen nog niet zeker kunnen weten.
Ondertussen laten volgens de bladen CHU en AR (fractievoorzitter Mellema voorop) Schmelzer en zijn KVP spitsroeden lopen om een all-round opvolger te leveren. Is die eis overdreven? Veldkamp kwam een maand na Van Rooy. Het was wel een duurkoop, maar geen goedkope keuze.

Het onkruid in de tuin van de buren

kan troostrijk lijken, meer niet. De afbraak van de PvdA lijkt met Eindhoven, waar de zes raadsleden voor de eer van een nieuw links beheerste socialistische partij bedankten, wel schrikbarend op weg. Wat bloeit hier ooit uit de ruïnes. Voorlopig toch geen regeerbaarder Nederland.

Radicale terreur

Al lang lag op mijn schrijftafel een knipsel uit een NRC van eind vorig jaar. Het gaat over de PSP in Rotterdam. Ik neem twee passages over. De eerste luidt: „PSP-leden voor het grootste deel afkomstig uit de Socialistische Jeugd en aanhangers van de theorie dat geweld in revolutionaire situaties wel acceptabel, ja zelfs vereist is, hebben, aldus voorzitter Zondergeld (wat een symbolische naam!) door hun terreur ten opzichte van de werkelijk pacifistische meerderheid de afdeling Rotterdam onbestuurbaar gemaakt".
De tweede: „Het is tot 'n uitbarsting gekomen toen het bestuur van de vergadering in een uitspraak vroeg om het schelden op partijgenoten principieel te veroordelen. Het kwam niet tot een stemming, omdat het pacifistische beraad dreigde te ontaarden in een veldslag. Het bestuur trad af".
Aardig oefenterrein voor activisten, die PSP.

Insider.

Naar een nieuw kiesstelsel?

Theorie en werkelijkheid staan nog ver uit elkaar

door drs. H.van Spanning

Het onlangs gepubliceerde eindrapport van de commissie-grondwetsherziening van de Savornin Lohmanstichting biedt een gunstige gelegenheid om een tussenbalans op te maken over de stand van zaken rond de voorbereiding tot grondwetsherziening. Zoals bekend is de discussie hierover op gang gebracht door de publikatie van de Proeve van een nieuwe grondwet. In dit artikel kan slechts een greep gedaan worden uit de grote hoeveelheid onderwerpen. We kozen enkele punten die sterk in de belangstelling staan, te weten:

a) het kiesstelsel

b) de verhouding regering - parlement

Het kiesstelsel

Na de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 1967 kreeg het kiesstelsel grote aandacht. Vooral de werking van de evenredige vertegenwoordiging werd kritisch bezien. Het kiesstelsel werd zowel door de staatscommissie-Cals-Donner als door de diverse wetenschappelijke bureaus van de politieke partijen bij voorrang behandeld.
In eerste instantie is vooral gezocht naar een ander kiesstelsel binnen de huidige grondwet. Dat wil zeggen: een stelsel waarvoor alleen een wijziging van de kieswet nodig zou zijn en geen grondwetsherziening.
Van verschillende zijden is de suggestie gedaan om te komen tot een verbod van lijstbinding buiten de kieskringen en het openen van de mogelijkheid om binnen de kieskringen lijsten te verbinden.
Een zodanig systeem is nadelig voor kleinere partijen omdat de zetels op basis van de evenredige vertegenwoordiging per kieskring worden verdeeld en niet meer zoals thans gebeurt, in feite het gehele land als een groot kiesgebied geldt. Wanneer de lijstbinding binnen de kieskringen over het hele land gelijk is, ontstaat een zwakke prikkel tot vorming van politieke concentraties tussen verschillende partijen.
De hierboven vermelde suggestie is naar voren gekomen in rapporten van de Kuyperstichting (AR); het Centrum voor Staatkundige Vorming (KVP); en de commissie Duidelijkheid van de CHU.
De Wiardi Beckmanstichting (PvdA) accentueert naast de lijstbinding de mogelijkheid van een premiestelsel van restzetels. Het eerste rapport van de Lohmanstiching gaat meer in de richting van een landelijke lijstbinding.

Tegen: VVD en de kleine partijen

Op het oog lijkt een ruime meerderheid voor het systeem van lijstbinding binnen de kieskringen en een verbod van lijstbindingen daarbuiten, aanwezig. In de praktijk levert de haalbaarheid meer moeilijkheden op.
In de eerste plaats zijn de kleine partijen tegen wijziging van het huidige systeem van evenredige vertegenwoordiging. Dit blijkt uit de adviezen aan de minister van Binnenlandse Zaken van de Boerenpartij (toen nog onverdeeld), de CPN, PSP, SGP en GPV.
Ook van de VVD-zijde geeft men de voorkeur aan het huidige stelsel. Zowel het rapport van de liberale Teldersstichting als het congres van de VVD hebben zich tegen lijstbinding binnen de kieskringen uitgesproken. Een verbod van lijstbinding buiten de kieskringen acht het VVD-congres in strijd met de grondwet.
In de staatscommissie heeft het oud-VVD-Tweede Kamerlid mevrouw Fortanier-de Wit zich — met de vertegenwoordiger van de kleine partijen in deze commissie, GPV-secretaris dr. Verbrugh — eveneens op dit standpunt gesteld.

Te weinig: PvdA en D '66

Bovendien is voor enkele partijen dit voorstel, dat zoals gezegd een zwakke prikkel tot het aangaan van stembuscombinaties inhoudt, te gering.
Met name voor D'66 met zijn op de Verenigde Staten geïnspireerde staatsrechtelijke opvattingen is het beslist onvoldoende. Ook bij de PvdA wil men het liefst verder gaan.
In november 1968 sprak het congres van de PvdA zich uit voor vorming van een kiesstelsel, gericht op totstandkoming van concentraties c.q. samenwerking van partijen, alsmede een directe relatie tussen de verkiezingsuitslag en regeringsvorming.
Deze voorkeur houdt nauw verband met de wens van de PvdA om tot een progressieve concentratie te geraken.

Nuancering: de staatscommissie

De nuanceringen in de opvatingen over het kiesstelsel komen vooral goed tot uiting in het tweede rapport van de staatscommissie.
In dit rapport adviseert een meerderheid der leden het land in kiesgebieden te verdelen, waar op grond van de evenredige vertegenwoordiging per kiesdistrict 10 Kamerleden gekozen kunnen worden.
Deze meerderheid in de staatscommissie heeft echter een bijzondere opbouw.
Zes leden 1) steunen het voorstel als middel om de partijen tot samenwerking te stimuleren. Zes andere leden 2), verwant aan D'66, de PvdA en een KVP'er achten dit voorstel op zich zelf onvoldoende, maar steunen het wanneer **gelijktijdig** het verderop te bespreken voorstel om de kiezers een uitspraak over een formateur te laten aanwijzen, overgenomen wordt.
Bovendien achten drie van de zes genoemde leden, die deze combinatie van voorstellen op zich zelf niet nodig vinden, aanwijzing van een formateur door de kiezers op zich zelf wel acceptabel. 3)

> We zien hier duidelijk onderstreept, dat de vraag naar de functionering van het kiesstelsel sterk samenhangt met de mate waarin men tot concentratie van partijen bij de verkiezingen wenst te komen.

Positie CHU

Alvorens echter op dit aspect nader in te gaan, willen we de haalbaarheid van een voorstel om tot lijstbinding binnen de kieskringen te komen, met een verbod van lijstbinding daarbuiten nader bezien.
Een zodanig voorsel wordt, gezien de verhoudingen in de staatscommissie, theoretisch gesteund door ARP, CHU en een deel van de KVP. Tegen zijn de VVD en de kleine partijen. Voor de PvdA, D'66 en een deel van de KVP gaat het denkbeeld niet ver genoeg.
Daarbij komt echter, dat van de ARP, buiten het rapport van de Kuyperstichting, nog geen uitspraken bekend zijn. Ook over de mening in de KVP weten we slechts weinig. Van de CHU zijn meer uitspraken bekend, maar het beeld dat hieruit naar voren komt is verward en onduidelijk.
De CH-vertegenwoordigers in de staatscommissie (mr. Y. Scholten; drs. J. W. de Pous) staan achter de lijstbinding. Ook de commissie-Duidelijkheid van de CHU staat er achter. Blijkens het eindrapport van de commissie grondwetsherziening van de Lohmanstichting kan men eveneens mee gaan met dit denkbeeld. Deze uitspraak is naar mijn gevoel duidelijker dan de opmerkingen hieromtrent in het eerste interimrapport, waarnaar het eindrapport verwijst.

De Unieraad heeft echter in zijn vergadering van 22 november een zodanig voorstel uit het ontwerp-beginsel en algemeen politiek-program geschrapt.

Regering - Parlement

We zagen reeds, dat de vorm van het kiesstelsel een belangrijke rol kan spelen bij de totstandkoming van partijcombinaties voor de verkiezingen. Op dit tweede punt willen we thans onze aandacht richten.
Een geheel eigen geluid laat hier D'66 horen. Zij wenst een gekozen minister-president en een via een districtenstelsel gekozen Kamer. Regering en parlement zien D'66 als twee relatief sterk onafhankelijke krachten.
Bij de PvdA gaan de gedachten meer uit naar een stelsel geënt op het Engelse kabinetsysteem.
In dit stelsel bestaat een vrij nauw contact tussen de regeringspartijen en het kabinet.
Zowel in het door de PvdA uitgebrachte rapport „Een stem die telt", als in het door de zogenaamde **commissie-Veldkamp** aan de groep van 18 (KVP, ARP, CHU) aangeboden studierapport inzake de politieke duidelijkheid is deze tendens duidelijk waarneembaar.
Het rapport-Veldkamp bepleit voorts aanwijzing van een kandidaat-formateur/premier en aanwijzing van kandidaat-ministers.
Tenslotte heeft de staatscommissie met de kleinst mogelijke meerderheid van negen tegen acht leden een voorstel gedaan om de kiezers een uitspraak te laten doen over een kandidaat-formateur/premier.
Hoe liggen de kaarten hier?
We constateerden reeds een zekere overeenkomst in de gedachtengang van het rapport „Een stem die telt" en het stuk van de commissie-Veldkamp.
Daarbij kan onmiddellijk worden aangetekend, dat de VVD op haar partijraad van 22 november jl. de denkbeelden van de commissie-Veldkamp inzake een nauwere band tussen kabinet en Kamermeerderheid heeft afgewezen.
Ook mr. Van Mierlo heeft op het congres van D'66 d.d. 13 december jl. zich tegen een dergelijke gedachte gekeerd. Het parlement dient zijns inziens primair een controlerende functie te hebben, min of meer los van het kabinet.
Theoretisch is de uitwerking van de denkbeelden van het rapport-Veldkamp dus vrijwel beperkt tot de PvdA.
Vooralsnog is het rapport van de commissie-Veldkamp echter niet al te best ontvangen. Interessant is dat oud-premier dr. Drees in Vrij Nederland van 8 november jl. een groot aantal bedenkingen tegen dit stuk ontvouwde. Maar ook de partners van de 18 hebben hun bedenkingen.
De oud-KVP-leider prof. Romme en het AR-Tweede Kamerlid prof. I. A. Diepenhorst hebben zich in redevoeringen tegen de inhoud van voornoemd rapport gekeerd.
De Unieraad stelde op 15 november jl. in een resolutie, dat het rapport van de commissie-Veldkamp bezwaren oproept en nadere bestudering vraagt.
Het eindrapport van de commissie grondwetsherziening van de Lohmanstichting wijst eveneens een strakke band tussen ministers en Kamermeerderheid af. Onder meer omdat men hiervan een uitholling van de ministeriële verantwoordelijkheid vreest.

Kandidaat-formateur

In de gedachtenwisseling over de verhouding tussen kabinet en parlement en de invloed van de kiezers op de samenstelling van het kabinet heeft de mogelijkheid om een kandidaat-formateur aan te wijzen aandacht gekregen.
Aanwijzing van een kandidaat-formateur wordt bepleit door de commissie-Veldkamp, de commissie-Duidelijkheid van de CHU en de Kuyperstichting.
In deze stukken wordt bepleit de Tweede Kamer na de verkiezingen een voordracht voor een formateur te laten doen.
Iets verder gaat de staatscommissie. Hier stelt een meerderheid van 9 leden tegen 8 leden voor de kiezers een uitspraak te laten doen over een kandidaat-formateur.
Bezien we allereerst de suggestie van een parlementair debat over de voordracht van de Tweede Kamer. Een discussiepunt is nog of dit kan zonder grondwetsherziening.
De commissie-Veldkamp meent, — evenals de staatscommissie — dat het weinig toegepaste artikel 129 van de grondwet deze mogelijkheid opent 4).
De Kuyperstichting acht een grondwetsartikel niet noodzakelijk maar gewenst. In het rapport van de Kuyperstichting is hiervoor een ontwerp-tekst opgenomen.
Ook ten aanzien van dit voorstel is de haalbaarheid echter twijfelachig.
Een congres van de VVD heeft het denkbeeld van een kandidaat-formateur afgewezen. Binnen de kring van de 18 bestaan reserves.
Het KVP-bestuur heeft in november in een discussierapport de gedachte gelanceerd om met de groep van 18 gezamenlijk een kandidaat-formateur aan te wijzen.
De reacties hierop waren weinig enthousiast. AR-voorzitter dr. Veerman betoogde, dat dit denkbeeld in zijn kring niet leeft. Waarnemend Unie-voorzitter Van Mastrigt wees er op, dat de kwestie van een kandidaat-formateur niet in de 18 aan de orde is geweest. Kort hierop zei KVP-voorzitter Van der Stee, dat het slechts om een schets ging. Niet om een situatie „zo en niets anders."
Ook hier botsen theorie en praktijk met elkaar. Realisering van het denkbeeld om met een kandidaat-formateur te komen is sterk afhankelijk van de politieke situatie.
Het eindrapport van de commissie grondwetsherziening van de Lohmanstichting voert belangrijke argumenten tegen de voordracht van een formateur aan. Men vreest een verplaatsing van het formatieoverleg. Niet meer na de verkiezingen, maar voor de verkiezingen zal een besloten overleg plaatshebben. Een discussie in de Tweede Kamer zal geen werkelijke bijdrage leveren tot de gewenste openheid, meent deze commissie.
Daartegenover stelt de commissie-Veldkamp, dat het parlementair debat in ieder geval van belang is, omdat de diverse fracties hun standpunt publiekelijk dienen te motiveren, te verantwoorden en te verdedigen.

Staatscommissie: verbrokkelde meerderheid

De statscommissie wil de aanwijzing van de kandidaat-formateur dienstbaar maken aan de vorming van partijconcentratie.
Een logisch uitgangspunt, wanneer men bedenkt, dat concentratievorming voor het welslagen van het denkbeeld van de kandidaat-formateur vrijwel onmisbaar is. In meerderheid stelt de commissie daarom voor de kiezers de vraag voor te leggen wie men als formateur, c.q. kandidaat-premier wil zien optreden.
De uitvoerige argumenten pro en contra willen we hier niet herhalen. Wel dient te worden herhaald, dat de meerderheid voor dit voorstel de kleinst mogelijke is (9 tegen 8). Bovendien is deze meerderheid innerlijk niet sterk.
De meerderheid voor dit voorstel bestaat uit leden verwant aan de KVP, PvdA, D'66 en één van de twee AR-leden 5).
De met de PvdA en D'66 verwante leden, alsmede een KVP'er 6) wensen echter een combinatie van dit voorstel met invoering van het systeem van lijstbinding binnen de kieskringen. We hebben hierboven reeds gezien, dat door deze koppeling de uitvoering van dit voorstel hoogst twijfelachtig is. Een extra nadeel is bovendien, dat in tegensteling tot het parlementair debat over aanwijzing van een formateur voor een kiezers-uitspraak over een kandidaat-formateur wel grondwetswijziging nodig is. De meerderheid van de commissie doet hiertoe een voorstel in haar rapport.
Zelfs wanneer men er in zou slagen een meerderheid voor dit voorstel te vinden, blijft de praktische toepassing hoogst twijfelachtig. Veel minder dan een discussie over een kandidaat-formateur levert een beslissing van de kiezers bij het ontbreken van een duidelijke meerderheid voor één persoon en vooral bij afwezigheid van de noodzakelijke politieke concentraties allerlei moeilijkheden op.
Opvallend is trouwens, dat het voorgestelde grondwetsartikel over de keuze van een formateur absoluter gesteld is dan de voorgestelde indeling in kiesgebieden.
„De wet **kan** het land in afzonderlijke kiesgebieden verdelen in elk waarvan tenminste tien leden worden gekozen", stelt de staatscommissie voor.
Maar voor de gekozen formateur wordt gesteld: (eerste lid)
„Bij de verkiezing van de Tweede Kamer **wordt tevens** gestemd, volgens regels bij de wet te stellen, over de vraag wie zal worden belast met de leiding van het te vormen kabinet."
Op deze wijze wordt in de grondwet een voorschrift gegeven, dat door gebrek aan overeenstemming niet toepasbaar is. Weliswaar wordt bij het voorgestelde artikel over de kandidaat-formateur opgemerkt, dat de thans gebruikelijke procedure moet worden gevolgd als geen der kandidaten een meerderheid haalt, maar in feite geeft de grondwetgever hier aan de wetgever een taak waarvan hoogst twijfelachig is of de Staten-Generaal in meerderheid bereid is deze opdracht uit te voeren. Zonder dat met voldoende zekerheid vaststaat, dat de

voorgeschreven wet er komt, zou men in de grondwet een dode letter creëren; terwijl de Proeve juist een zo kort mogelijke grondwetstekst wil ontwerpen.
Gesteld dat de wet er komt, dan kleven aan de toepassing diverse bezwaren. Men zou kandidaat-formateurs kunnen aanwijzen. Er zouden ook enkele concentraties van partijen kunnen optreden. Mislukt dit of zijn de deelnemende concentraties te zwak, dan loopt men het gevaar dat partijen die op de wip komen te zitten of een concentratie die naar verwachting klein zal zijn, zullen proberen de keuze van een kandidaat-formateur voor politieke doeleinden aan te wenden. Bijvoorbeeld door een kandidaat een meerderheid te bezorgen en hem daarna met opzet te laten stranden.
Toegegeven, dit is een handelwijze die volstrekt unfair is, maar zolang de concentratievorming in ons partijstelsel nog uiterst kleine afmetingen heeft, zoals thans, dient men met deze mogelijkheid rekening te houden.

Conclusie

De belangrijkste conclusie van dit artikel kan niet anders zijn dan de gewaarwording, dat de stand van zaken rond het kiesrecht en de verhouding tussen kabinet en parlement nog verward is. Een duidelijke, algemeen gedeelde visie op hoofdpunten ontbreekt nog.
Belangrijk is vooral, dat theorie en praktijk nog te ver van elkaar af staan. Een voorwaarde voor concretisering van de geopperde denkbeelden is de aanwezigheid van politieke concentraties van partijen. Op dit punt ontbreekt echter nog veel. De groep van 18 zit nog midden in de discussie over een program. De progressieve concentratie (het PAK) is niet van de grond gekomen. D'66 houdt zich volstrekt afzijdig. De VVD wil wel concentraties maar geen belangrijke wijziging van de evenredige vertegenwoordiging.
Hoe moeten theorie en praktijk op elkaar worden afgestemd? Kernachtig komt dit probleem tot uiting in het eindrapport van de staatscommissie. Een aantal leden 7) meent, dat de voorstellen van de commissie vooral nadere studie moeten stimuleren. De toepassing hangt van de partijen af. De opvattingen moeten nog uitkristalliseren.
Andere leden 8) adviseren wel tot grondwetsherziening. De grondwet moet, volgens hen, tijdig het kader aangeven dat de partijen nodig hebben.
Het is niet zo eenvoudig een keuze uit deze alternatieven te doen. Als het politieke klimaat niet rijp is, wordt het voor een kabinet een onmogelijke taak zijn voorstellen door de Staten-Generaal te loodsen.
Anderzijds kan men bezwaar maken tegen het scheppen van zogenaamde blanco-artikelen, welke de wetgever moet uitwerken. Temeer als valt te verwachten, dat de nodige wetgeving wel eens lang kan uitblijven.
Het verdere verloop van de gesprekken in de 18 en de uitslag van de statenverkiezingen in dit jaar kunnen belangrijke aanwijzingen vormen voor het verdere verloop van de gedachtenwisseling over de hier besproken onderwerpen. Dit artikel is echter niet bedoeld om hierover door te filosoferen. Het ging mij er om de problemen scherper te begrenzen.
Als men daarbij bedenkt, dat in de gedachtenwisseling over de Proeve nog talloze andere, vaak gecompliceerde vraagstukken op behandeling wachten, past een woord van waardering voor het werk dat thans onder leiding van minister Beernink op Binnenlandse Zaken wordt verricht.
Waardering ook voor de commissie grondwetsherziening van de Lohmanstichting, die als eerste wetenschappelijk bureau haar studie over de Proeve thans heeft afgerond.

Drs. H. van Spanning.

1) De heren Cals, Donner, De Pous, Prins, Scholten en Witte.
2) De heren Albrecht, Cramer, Daudt, Gruijters, Van der Hoeven en Meeuwissen.
3) De heren Cals, Donner, Witte.
4) Dit artikel luidt: „Andere voordrachten dan voorstellen van wet, kunnen door elke Kamer afzonderlijk aan de koning wordengedaan."
5) De heren Albrecht, Cramer, Cals, Daudt, Donner, Gruijters, Van der Hoeven en Meeuwissen.
6) Zie onder nr. 2.
7) Mevrouw Fortanier-de Wit en de heren Jeukens, Kan, De Pous, Scholten en Simons.
8) De heren Albrecht, Cals, Cramer, Daudt, Donner, Gruijters, Van der Hoeven, Meeuwissen en Witte.

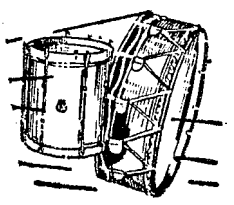

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Volkshuisvesting in de praktijk

of: Hoe het vergroeid is

Herfst 1965 verhuisde het echtpaar X van de Haagse Beeklaanbuurt naar een kleine zelfstandige woning bij Hollands Spoor. Mei 1969 betrokken zij een keurige woningwetwoning in Scheveningen. Beide malen geheel volgens de regelen van het Huisvestingsbureau. Alle voorschriften waren nauwgezet toegepast.

Intieme betrekkingen

De werkelijkheid was, dat mevrouw X intieme betrekkingen onderhield met een heer in Spoorwijk en dat zij er in geslaagd was tegenover hem te komen wonen.
Het werd een tegenvaller. Wat op grote afstand geheim kan blijven, loopt dichtbij in de gaten. En dan werd zij nu ook nog met de neus gedrukt op het feit, dat de vriend een ook bij andere dames zwervende ziel bezat.
Reeds na korte tijd moest de politie de lijfelijke protesten van de beide bedrogen wederhelften komen sussen en de opgetogen belangstelling der omwonenden noopte tot de tweede verhuizing. Op het ogenblik ligt de vriend in scheiding, maar schijnt het huwelijk X voorlopig gekramd.
Niet-woningverhuurders zullen lachen om alle keurige huisvestingsformulieren, die bij deze beide verhuizingen zijn ingevuld, gestempeld en ambtelijk goedgekeurd om te dienen als maskerade van het overspel. Vakmensen denken daar anders over. Met vallen en opstaan hebben zij geleerd, dat men nooit zal weten waarom mensen huizen begeren of afwijzen, behalve misschien als het te laat is.
Een dichtbije moeder kan een donker huis licht en een naburige schoonmoeder kan een zonnig pandje te donker maken; de aanwezigheid van een voormalige vlam kan onbewoonbaarheid van een hele buurt veroorzaken. Alleen bij de onhandigste leugenaars wil wel eens een schaduw van de werkelijkheid door de jokkentjes heen schemeren. Aan ambtenaren, aan verkopers en verhuurders vertelt geen zinnig mens meer dan hij kwijt wil.

Gemaskerde drijfveren

Sedert de invoering van de huurbescherming in 1940 heeft ons volk zich dertig jaren lang geoefend in het vermommen van persoonlijke drijfveren als noden, die omschreven staan in wetten en voorschriften. Zo kwamen nieuwe buurten vroeger pas enkele jaren na de in gebruik neming op sterkte. Nù constateren de wakkere middenstanders met smarte een opmerkelijke daling in de buurtbevolking zodra de pandjes maar definitief toegewezen zijn. De „inwonende zoon" zit op een kamer in de gemeente van zijn studie of vertoeft bij zijn militaire onderdeel. De „inwonende dochter" is juist ten tijde van de ouderlijke verhuizing in het huwelijk getreden, vliegt rond de wereld als stewardess of vervult gewoon een betrekking in een andere plaats. En de „van het gezin van aanvrager deel uitmakende" oma, is regelrecht doorgegaan naar het rusthuis, waar ze stond ingeschreven.
Er moeten heel wat halve waarheden verteld worden om onze grote nationale leugen tot stand te brengen. Maar het lukt voortreffelijk! En zo bezetten dan steeds minder mensen steeds meer — goeddeels voor de helft uit belastinggelden gesubsidieerde — woonruimte.

Economische binding

Echt onwettige dingen behoeven er nauwelijks aan te pas te komen. Stel u voor de Haagse winkelbediende Y. Met mevrouw Y en 1½ kind woont hij duur en bekrompen in onderhuur. In de stad, waar men meer breekt dan bouwt, valt het hem moeilijk een passende woning te vinden. Hij begeeft zich dus naar de Sociale Werkster van het grootwinkelbedrijf C en D, waar hij in dienst is. Zij kent het klappen van de zweep en doet hem overschrijven naar hun vestiging in het Koopcentrum, juist over de grens van Rijswijk. Hij is nu economisch gebonden aan deze snelgroeiende voorstad en zo kon het tweede kind nog geboren worden in een redelijke comfortabele woning nabij de Herenstraat. Nu hij eenmaal gevestigd is, doet het er niet meer toe waar hij werkt.
(Het was dus maar gelukkig voor Y, dat hij niet in dienst was van een gewone middenstander met één enkele vestiging).

Ambtelijk verklede wensen

Het is uit de aard van de zaak een wenselijke toestand, als men niemand hoeft te zeggen waarom men hier wèl en daar niét wil wonen. Zulke beslissingen zijn dermate persoonlijk, dat zij niemand anders behoren aan te gaan. Teneinde deze wenselijke toestand zoveel doenlijk te benaderen, verkleedt ons volk zijn persoonlijke wensen in ambtelijke paragrafen. De maatschappelijk geslaagden vertonen daarbij de grootste vaardigheid en oogsten dan ook het merendeel van de successen.
Bepaalde wensen hebben heel veel mensen gemeen. Zij willen graag een ruimer huis met meer gemakken, dat goedkoper is en toch ligt in een buurt, die zij als „beter" beschouwen. Zeker twee op de drie officieel als woningzoekend erkende gezinnen hebben niets anders gedaan dan deze begrijpelijke wensen urgent aangekleed. Veelal worden ze nog ondersteund door medische attesten, waarvan het aantal omgekeerd evenredig is aan hun waarde.
Gewoonlijk komt meer dan de helft van de door huisvestingsbureaus opgegeven gegadigden voor woningen niet eens kijken.

Voorsprong voor slimmerikken

Corruptie op huisvestingsbureaus komt zelden voor. Zij is haast niet te verbergen en er wordt voortdurend op gejaagd. De arbeidzaamheid van de betrokken ambtenaren onderscheidt zich niet merkbaar van die in andere dienstvakken. Men kan niet van ze vergen, dat ze echte en namaakurgenties van elkaar onderscheiden. Daarvoor zit er te veel kaf onder het koren der woningzoekenden en daarvoor zou men mogelijkheden en bevoegdheden moeten hebben, die zij niet bezitten.
Men kan hen daarom niet verwijten, dat de vlotste invullers van formulieren en de slimste opstapelaars van urgentiepunten sedert jaar en dag hun onbedreigde voorsprong op de gewone sukkelaars bewaren en vergroten.

Zelf geen moeite doen

Op 23 september 1967, toen iedereen terug was van vakantie, stond op goede plaatsen in enkele Haagse dagbladen de volgende advertentie:

> DOORSTROMING — Huiseigenaar kan weer een dozijn gezinnen van middelbare leeftijd inschrijven als gegadigden voor degelijke 3-kamerwoningen van ca. f 110,— per maand. Brieven met leeftijd, beroep, aantal personen en nummer Volkshuisvesting aan ... enz.

Onder de 61 brieven was er een dozijn van mensen, die economisch aan een andere gemeente dan Den Haag gebonden waren, te grote gezinnen hadden of duidelijk uiting gaven aan geestelijke gestoordheid. Een tweede dozijn kwam van alleenstaanden (aan wie nu eenmaal geen 3-kamerwoning mag worden verhuurd) en 11 van echtelieden, die nog niet de verplichte drie jaren waren getrouwd. Zo bleven er 26 (of slechts 42 procent) over, waar niets in stond dat verhuur op voorhand belette. Toch kwam er geen enkele tot stand. Een aantal gezinnen leefde wat ál te slordig om aanvaardbaar te zijn. Verschillende reflectanten stelden onvervulbare eisen (centrale verwarming bijv. voor hun ruim honderd gulden!) en weer anderen wilden alleen maar verhuizen naar een bepaalde buurt van hun keuze. In enkele gevallen werd in het geheel geen reden gegeven. Een echt dringend geval was er niet bij. En die moeten er toch zijn in een stad, die meer dan 14.000 gezinnen als woningzoekenden heeft ingeschreven!
Na dertig jaren huisvestingspraktijk gaan de mensen voor brood naar de bakker, voor margarine (merkwaardigerwijs) naar de melkman, maar hun huis moet van een ambtenaar komen.

Heeft het nog zin ?

Men kan het nuttige rendement van de huisvestingsbureaus nog op een andere wijze toetsen. De functionaris, die bij de grootste woning-exploitatie-maatschapij in Den Haag over de verhuur gaat, verklaarde desgevraagd, dat hij in de afgelopen vier jaren door overleg met het huisvestingsbureau eenmaal een pand anders verhuurd heeft dan hij eerst van plan was.
Hij verstrekte een compleet overzicht: vier verhuringen, die aanvankelijk door het bureau waren afgewezen (2 in Spoorwijk, 1 in het Statenkwartier en 1 in de Transvaalbuurt) werden bekrachtigd nadat nadere gegevens waren verstrekt.
Toen een huisvestingsambtenaar met pensioen ging, werd hem — bij wijze van geste — aangeboden voor een ledig pand in de Vruchtenbuurt de z.i. geschiktste huurders aan te wijzen. Dat kwam natuurlijk uitstekend in orde, maar als „ingreep door het Huisvestingsbureau" kan dit voorval moeilijk worden geklasseerd.
Tenslotte dan was er de zaak van een gepensioneerde subalterne KNIL-officier, die van een benedenhuis in een randgemeente naar een flat in Leyenburg zou verhuizen, waarbij zijn maandhuur van minder dan honderd gulden tot ca. f 140,— zou stijgen. Huisvesting constateerde, dat zijn pensioen wel toereikend was voor een huur van f 240,—. Zo iets kan dit bureau gemakkelijker constateren dan een verhuurder. Zo kwam de flat ten goede aan iemand met een veel lager pensioen.

Kosten en baten

Bij deze particuliere onderneming was er dus één niet-goedgekeurde verhuur in vier jaren. De gemeentelijke Woningdienst verhuurt zijn 25.000 panden aan eigen kandidaten en laat dit pro forma achteraf door het Huisvestingsbureau goedkeuren. De onafhankelijkheid der woningbouwverenigingen met hun tienduizenden panden is welhaast spreekwoordelijk. Geheel los van de eerlijke ijver en bekwaamheid, waarmee zoveel huisvestingsambtenaren hun taken verrichten, is er dus ruimte voor de vraag of de aanzienlijke uitgaven voor hun salarissen, sociale voorzieningen en kantoorkosten de laatste jaren nog wel geheel verantwoord zijn geweest.

P. Brijnen van Houten.

Scheveningen, 5 januari 1970.

Gemeentebeleid en Midden- en Kleinbedrijf

Hoe kan de samenwerking tussen het gemeentebestuur en het plaatselijk georganiseerde bedrijfsleven (detailhandel, dienstverlening, ambacht, kleinindustrie, horeca en vervoer) worden verbeterd? Welke onderwerpen zijn daarbij aan de orde? Welke mogelijkheden kunnen worden benut? Hoe kan er een goed gebruik gemaakt worden van de adviseurs en de specialisten van de Ondernemersfederatie? Nieuwe tijden vragen nieuwe vormen van overleg en samenwerking. De problematiek van de zeventiger jaren.

Op deze vragen heeft de federatie van het katholiek en het christelijk ondernemersverbond in het midden- en kleinbedrijf geantwoord in een zojuist verschenen rapport over Gemeentebeleid en midden- en kleinbedrijf.

In de inleiding stelt het raport:

In het komende jaar worden in vrijwel alle Nederlandse gemeenten de verkiezingen voor de nieuwe samenstelling van de gemeenteraden gehouden. Aan deze stembusstrijd behoort vooraf te gaan een bezinning op de taak van het gemeentebestuur en op de doelstelingen van het gemeentebeleid.
In een aan de eisen van de moderne tijd aangepast gemeenteprogramma, dat dus gericht is op de problematiek van de zeventiger jaren, kan aan de taak en de plaats van het zelfstandig midden- en kleinbedrijf niet voorbij worden gegaan. Het zelfstandig midden- en kleinbedrijf is immers van nationale betekenis.
Van onze beroepsbevolking vindt 24 procent werkgelegenheid binnen het midden- en kleinbedrijf. Darmee benadert het midden- en kleinbedrijf met zijn ruim 1,1 miljoen arbeidsplaatsen de industrie (1,4 miljoen arbeidsplaatsen) en overtreft het royaal de in werkgelegenheid steeds verder teruglopende landbouw (0,4 miljoen arbeidsplaatsen).
Ook het totale omzetcijfer van het zelfstandig midden- en kleinbedrijf is indrukwekkend; voor het afgelopen jaar 1968 is deze totale omzet berekend op f 47,3 miljard.
Naast het nationale belang van het midden- en kleinbedrijf moet gewezen worden op de lokale betekenis. Het midden- en kleinbedrijf manifesteert zich in een zeer groot aantal onderling soms sterk uiteenlopende bedrijfstypen op het gebied van detailhandel, verzorgend en producerend ambacht en klein-industrie, goederen- en personenvervoer, binnenvaart, horecasector, recreatie en dienstverlening. In deze sectoren is het zelfstandig midden- en kleinbedrijf geen monopolist; het ontmoet het grootbedrijf als partner.
Het midden- en kleinbedrijf neemt van de totale detailhandelsomzet f 22,6 miljard voor zijn rekening tegenover het grootwinkelbedrijf en de verbruikscoöperaties samen f 7,8 miljard.
Hoewel er kleinere en middelgrote ondernemingen zijn die hun activiteiten ver buiten de eigen vestigingsplaats en zelfs internationaal uitstrekken — men denke in dit verband aan het internationale vervoer en de producerende kleinbedrijven — zijn toch de activiteiten van het overgrote deel van het midden- en kleinbedrijf gericht op de eigen woonplaats, op de lokale markt. Met een breed gevarieerd aanbod van goederen en diensten vervullen zij een belangrijke functie voor het „leefbaar" maken en houden van de eigen woongemeenschap.

Overleg en samenwerking

Het is in het belang van een goede gang van zaken, dat het gemeentebestuur en het georganiseerde midden- en kleinbedrijf elkaar op geregelde tijden in een reëel overleg ontmoeten om een basis te leggen voor een gezonde ontplooiing van de mogelijkheden in de eigen woon- en werkgemeenschap.
In vele gemeenten zullen gemeentebestuur en plaatselijke ondernemersverenigingen er goed aan doen zich te bezinnen op de vraag in hoeverre het thans bestaande overleg werkelijke inhoud heeft en een bijdrage levert voor een goed samenspel tussen de lokale overheid en het zelfstandig midden- en kleinbedrijf. Een dergelijke bezinning zou geheel passen in het streven van veel gemeentebesturen om de communicatie met de verschillende bevolkingsgroepen te verbeteren en de in de loop der jaren gegroeide afstand tussen bestuur en bestuurden te overbruggen.
Sedert de wijziging van de gemeentewet van 9 juli 1964 biedt artikel 61 e.v. zowel aan de gemeenteraad als aan het college van burgemeester en wethouders de formele mogelijkheden om deze voorzieningen te treffen.
Dus een besluit van de gemeenteraad, waarbij wordt ingesteld een commissie midden- en kleinbedrijf. Bij dit rapport is een model-overlegverordening gemeentebestuur — midden- en kleinbedrijf gegeven.
Bij het opstellen van deze model-verordening zijn de nodige zelfbeperkingen in acht genomen. In dit rapport wordt gepleit voor het tot stand brengen van een reëel overleg en een goed samenspel tussen lokale overheid en plaatselijke ondernemersverenigingen. Een door de gemeenteraad in te stellen commissie midden- en kleinbedrijf zal daarom nauwelijks behoefte hebben aan bevoegdheden liggend op het terrein van medebewind of autonomie, maar daarentegen wél alle accent willen geven aan de adviestaak, tot uiting komend in een regelmatig vertrouwelijk overleg. Bij de formulering van de model-verordening is nauw aansluiting gezocht bij het „Georganiseerd Overleg", dat de ambtenarenorganisaties kennen met de lokale overheid.
De bijzondere positie, die de zelfstandige ondernemers met middelgrote en kleine bedrijven in de plaatselijke samenleving (moeten) innemen en de afhankelijkheid van vele kleinere ondernemers van het gemeentelijk beleid, rechtvaardigt o.i. ten volle ook voor het overleg gemeentebestuur — midden- en kleinbedrijf een eigen geïnstitutionaliseerde vorm te vragen.
Zulk een gesprek wordt vruchtdragend, indien beide gesprekspartners in de sterkst mogelijke opstelling aan het overleg deelnemen. Voor het gemeentebestuur wordt gedacht aan een lid uit het college van burgemeester en wethouders en tenminste drie leden uit de raad, die tegelijkertijd de verschillende fracties representeren. In artikel 12 van de modelverordening wordt bepaald, dat de voorzitter altijd de deskundige gemeente-ambtenaren voor deze vergadering kan uitnodigen en toestaan aan de besprekingen deel te nemen. In verschillende plaatsen zal het voor het aldaar gevestigde midden- en kleinbedrijf niet eenvoudig zijn om op korte termijn tot een goede vertegenwoordiging te komen.
In het voorafgaande hoofdstuk werd reeds gewezen op de aanwezigheid van allerlei clubs en verenigingen met een zeer beperkte doelstelling, n.l. het behartigen van enkele concrete deelbelangen. Deze verenigingen met een (zeer) beperkte doelstelling kunnen een nutige functie vervullen (b.v. zegelacties, winkelweken), maar men moet zich deze beperkte doelstelling wel terdege bewust zijn. Men mag het de lokale overheid niet euvel duiden, als het hier voorgestelde overleg tussen gemeentebestuur en midden- en kleinbedrijf niet tot stand komt, omdat de plaatselijke ondernemers in hun organisatievorm niet verder denken dan aan het behartigen van enkele concrete zaken. Het gemeentebestuur heeft er recht op in overleg te treden met vertegenwoordigers van plaatselijke ondernemersorganisaties, die representatief zijn voor het gehele plaatselijke midden- en kleinbedrijf en zich met de gehele plaatselijke problematiek actief willen bezighouden. In een groot aantal gemeenten zijn zulke verenigingen, veelal landelijk aangesloten bij een centrale ondernemersorganisatie, aanwezig.
De bereidheid van het gemeentebestuur om tegemoet te komen aan de op zichzelf redelijke wensen van het georganiseerde bedrijfsleven om inspraak te hebben in het beleid en tegelijkertijd de bereidheid om zo veel mogelijk aanwezige deskundigheid bij de gedachtenvorming in te schakelen, kan het gevaar inhouden dat de lokale overheid overstroomd wordt met een groot antal commissies, die over de meest verschillende soorten van onderwerpen hun advies of inspraak wensen en waarvan het gevolg is, dat dit alles bijzonder vertragend werkt en dat van een vlot afwerken van zaken geen sprake meer kan zijn. Naar onze overtuiging wordt met de instelling van een commissie midden- en kleinbedrijf dit gevaar voorkomen. Het zal mogelijk moeten zijn om in deze éne commissie alle vraagstukken betrekking hebbende op het brede terrein van het midden- en kleinbedrijf te concentreren. De grote gevarieerdheid van onderwerpen — ook al beperkt de commissie zich tot beleidszaken en houdt zij zich niet bezig met individuele gevallen die behandeld behoren te worden door de organisaties — zal aan de ondernemersleden van de commissie hoge eisen stelen.
De Taak van de commissie is te beraadslagen over alle onderwerpen van gemeentebeleid, waarbij de belangen van het midden- en kleinbedrijf betrokken zijn. „Beraadslagen" is ernstig overleggen met elkaar. De commissie kan over alle hier bedoelde onderwerpen vooraf „haar gevoelen kenbaar maken." De commissie adviseert, de commissie beslist niet. Het beslissende woord is aan de tot regeling bevoegde overheidsorganen.

J. T. Mellema steunt beleid kabinet-de Jong

In de woensdag 7 januari jl. uitgezonden televisie-uitzending van de CHU heeft de CH-fractieleider in de Tweede Kamer, de heer J. T. Mellema, aandacht besteed aan de gebeurtenissen rondom het aftreden van minister De Block. De heer Mellema zei hierover onder meer:

Het tussentijds aftreden van een minister is — vooral in het persoonlijke vlak — een bijzonder trieste zaak. Dit geldt zeker voor een man als De Block, van wie bekend is, dat hij met wegcijfering van zichzelf en met enorme arbeidskracht het publieke belang heeft willen dienen.
Zijn verdiensten inzake de vestiging van enkele grote industrieën in ons land worden algemeen erkend en zijn bemoeienis met Euratom en het ultra-centrifuge project in Twente wordt alom gewaardeerd.
Zijn bijdrage als minister van Economische Zaken aan het terugdringen van de werkloosheid in de afgelopen jaren, door velen reeds vergeten, wil ik in dit verband met nadruk noemen.

Metaal-CAO

Het verbaast mij, dat deze minister nu van de metaal-CAO een halszaak heeft gemaakt in verband met de te verwachten loon- en prijsontwikkeling.
Als de berichten juist zijn, heeft namelijk minister De Block in het begin van 1969, toen de invoering van een acute prijsstop aan de orde was, niet zijn portefeuille ter beschikking gesteld, maar een meegaandheid getoond, die hem later zuur is opgebroken. De kritiek is hem op dit punt namelijk niet bespaard.
Naar mijn oordeel is de situatie thans bepaald minder ernstig dan in het begin van 1969.
Want wat is nu de kern van de door de regering goedgekeurde metaal-CAO? Het gaat er bij deze CAO om, dat de lonen verhoogd zullen worden naarmate de prijzen zullen stijgen. Dit heeft weer tot doel, dat de werknemers in deze sector en in later stadium waarschijnlijk veel meer werknemers een gegarandeerde inkomensverbetering krijgen, die dan niet meer door prijsstijgingen ongedaan kan worden gemaakt. Dat is op zich zelf een rechtvaardige zaak, temeer, omdat in het afgelopen jaar gebleken is, dat de werknemers bij de algemene inkomensstijging zijn achtergebleven.
We moeten van deze nieuwe methodiek — want nieuw is dit zeker wel — niet al te hard schrikken. Het is namelijk bekend, dat in het verleden bij de afsluiting van collectieve arbeidsovereenkomsten alvast een belangrijk voorschot werd genomen op eventuele verwachte, maar niet precies bekende, prijsverhogingen. Dit systeem is nu doorbroken. In het verleden was het zo, dat de lonen in de prijzen werden doorberekend en nu zullen prijsstijgingen de hoogte van het loon mede beïnvloeden.
Tegen dit systeem is in principe niets aan te voeren. Ik vind het zelfs een verbetering. De moeilijkheden van dit systeem zijn niet te verwaarlozen, maar van technische aard. Namelijk op welke wijze moeten de prijsveranderingen in de lonen doorwerken en welke prijsverhogingen spelen daarbij een rol? Maar dat is een technische en geen beginselkwestie. Wel is het absoluut noodzakelijk dat men bij het aanwijzen van welke prijsverhogingen wel en welke niet de realiteit niet uit het oog verliest.
Maar ik ben het met de heer De Block niet eens, dat aanvaarding van dit metaal-akkoord onaanvaardbaar is.
Ook niet eens ben ik het met zijn standpunt, dat er bij aanvaarding geen prijsbeleid meer te voeren is. Het zou te technisch worden, wanneer ik daar nu uitvoerig op in zou gaan, maar er zijn m.i. wel degelijk verschillende maatregelen mogelijk, die de prijsontwikkeling in de hand kunnen houden. De heer De Block had een andere visie en trad af. Gedane zaken nemen geen keer.
Wij moeten nu in de toekomst vooruitkijken en overwegen wat ons te doen staat.

Opvolging

Er zal voor de heer De Block een nieuwe minister moeten worden gevonden. Deze zal aan zekere voorwaarden moeten voldoen. Het lijkt mij voor een nieuwe minister van Economische Zaken een onmisbare voorwaarde, dat hij volledig vertrouwen van het bedrijfsleven — dus van werknemers en werkgevers — geniet en bovendien in het parlement kan optreden met een natuurlijk gezag op zijn specifieke terrein.
Ik erken overigens volmondig, dat het niet zo eenvoudig zal zijn iemand voor anderhalf jaar bereid te vinden minister te worden. Ik maak hierbij de kanttekening, dat de kabinetsformatie van 1971 niet zal mogen worden belast met op voorhand bestaande claims, zowel t.a.v. bepaalde departementen als t.a.v. bepaalde personen. Hoewel niet eenvoudig, het moet toch zeker mogelijk worden geacht iemand te vinden, die aan deze criteria voldoet. De minister-president zowel als de KVP-fractievoorzitter hebben duidelijk aangegeven, waar gezocht dient te worden: het kabinet, de fractie van de KVP of iemand daarbuiten. Er zal zeker iemand te vinden zijn, die aan de genoemde criteria voldoet en ik verwacht, dat de minister-president zijn keuze zal bepalen in overleg met de vier fractievoorzitters.

Kabinetsbeleid

In elk geval is het noodzakelijk, dat zo snel mogelijk een opvolger van de heer De Block aan de werkzaamheden van het kabinet kan deelnemen, opdat deze regering haar werkzaamheden weer in alle volledigheid kan uitoefenen.
Het is u bekend, dat wij de hoofdlijnen van het gevoerde beleid onderschrijven. Ik wil daar nog even bij stilstaan.
Dit beleid wordt vaak miskend. Men — en zeker de oppositie — signaleert alleen vermeende negatieve elementen, met voorbijgaan aan het werkelijk vele positieve, wat tot nu toe is tot stand gebracht. Ik wil u daarvan enkele overtuigende voorbeelden geven:

1. Men verweet dit kabinet in de jaren 1967/1968, dat het de werkloosheid niet effectief bestreed.
   De werkgelegenheid in ons land is onder dit kabinet met zulke grote sprongen toegenomen, dat wij — zeker in het westen — alweer te maken hebben met een overspannen arbeidsmarkt.

2. De positie van de Betalingsbalans, die een beeld geeft van de gezondheid van onze economie ten opzichte van het buitenland, ontwikkelt zich voortreffelijk.

Slot onderaan op pagina 7

Afsluiting van de Noordzee zou fataal voor ons land zijn

In de Nieuwe Rotterdamse Courant van zaterdag 20 december jl. heeft redacteur F. den Houter een vraaggesprek gevoerd met de Chef van de dienst Hydrografie van de Koninklijke Marine, de schout-bij-nalht ir. W. Langeraar. In dit interview geeft de heer Langeraar, die o.a. lid is van de Defensiecommissie van de Savornin Lohmanstichting, zijn mening over een Deltaplan voor de gehele Noordzee. Het interessante gesprek laten wij hieronder volgen:

Vooral de toelichting „Geen fantasie, maar een zeer serieuze suggestie van Engelse en Nederlandse geleerden' was aanleiding wat meer aandacht te besteden aan een bericht in het blad Jeune Afrique, waarin werd gewaagd van een plan om de Noordzee te transformeren in een zoetwaterbekken door het leggen van gigantische dammen, die het uiterste puntje van Bretagne met Land's End en de Noorse westkust met het noorden van Schotland zouden verbinden.
Het plan zou mede zijn ingegeven door het verontrustende verschijnsel, dat in dit deel van Europa de bodem geleidelijk daalt, terwijl het zeeniveau stijgt, waardoor dit stuk van ons werelddeel in ongeveer 1500 jaar onder water zou verdwijnen. Dat zou zijn te voorkomen door het leggen van eerder aangeduide dammen. Hierdoor zouden het Kanaal, de Noordzee en de Oostzee één groot binnenmeer gaan vormen, dat — dank zij de vele erin uitmondende rivieren — binnen de eeuw geheel zou verzoeten.
Schout-bij-nacht ir. W. Langeraar, chef van de dienst Hydrografie van de Koninklijke Marine — van wiens hand zojuist het boek **Mens en Zee** is verschenen — was bereid ons zijn oordeel te geven over dit Westeuropese deltaplan.

Gaten van 500 meter

„We zijn nu bezig met het Deltaplan — een zeer ambitieus plan — dat zo tegen 1980 klaar moet zijn. Het zou me niet verbazen wanneer er daarna aan andere zaken zou worden begonnen. Men zou een deel van de gaten tussen de Waddeneilanden kunnen gaan dichten en land uit zee winen, dat zou kunnen worden gebruikt voor de recreatie, misschien voor een deel als militair oefenterrein en ook als woongebied, want onze bevolking blijft stijgen."
„Zitten we nu met zo'n 13 miljoen zielen op een kluitje, tegen het jaar 1990 zullen het er zo'n 15 tot 18 miljoen zijn."
„Ik geloof, dat onze waterstaat, die beslist niet van domme huize is, aan een plan — als omschreven in dat Franse blad — op zijn vroegst tegen 1990 zou kunnen beginnen. En wellicht is het dan mogelijk het in 25 jaar te voltooien, gesteld dat de diensten van alle bij het plan betrokken landen er ten volle aan meewerken.
Technisch zou uitvoering van dit gigantische Westeuropese deltaplan enorm veel vergen, want al is de Noordzee grotendeels niet dieper dan 60 meter, er zijn gaten die ruim 500 meter diep zijn!
Voor de kust van Noorwegen bevindt zich een diepe trog en de dijk van Schotland naar het Noorse vasteland — een afstand van 700 kilometer — zal dan ook de grootste, wellicht onoverkomelijke moeilijkheden opleveren. Zo'n dijk zou aan de voet kilometers breed moeten zijn en de hoeveelheid grondverzet is schier onvoorstelbaar. Bovendien zal moeten worden gewerkt onder buitengewoon ongunstige omstandigheden. Het gebied is rijk aan Noordwesterstormen en het aantal werkdagen zal, naar mijn schatting, nauwelijks 40 per jaar zijn."

Zeekaarten

We vragen of de bestande zeekaarten wel voldoende gedetailleerd zijn om aan de hand daarvan te kunnen beoordelen of uitvoering mogelijk is. Immers, zeekaarten werden in het verleden in de eerste plaats gemaakt om de scheepvaart aan te duiden waar zich ondiepten bevonden, waar niet gevaren kon worden, en de makers voelden weinig de noodzaak om wateren waarvan bekend was, dat zij voldoende diep waren, nog verder te peilen om de grootste diepten exact vast te stellen.
„Dat is waar", zegt de heer Langeraar. „De kaarten zijn goed, maar missen bepaalde verfijningen en wanneer er bijvoorbeeld pijpleidingen moeten worden gelegd, dan verrichten we alsnog de nodige peilingen, want dan moet de hele bodem precies bekend zijn."
Op de vraag, of de oliemaatschappijen die op de Noordzee boren, hun gegevens ter beschikking stellen van de hydrografische dienst, krijgen we ten antwoord, dat bepaalde maatschappijen inderdaad gegevens leveren. Wel niet de seismische gegevens zelf, maar de uit die gegevens afgeleide waterdiepten.
„Op die gegevens varen we niet dicht. Er is controle. We krijgen de „gestoomde trek' — de peilingen van een onderzocht traject — en vergelijken zeer kritisch hun gegevens met die van ons."

Het Kanaal

We vragen en passant of niet voor grote tankschepen, de mammoets, straks in het Kanaal een eenrichtingsverkeer moet worden ingesteld. Binnenkomende schepen zouden om Schotland heen naar de Noordzee worden geloodst en vertrekkende schepen zouden via het Kanaal koersen.
Zo ver blijkt het voorlopig nog niet te zijn. Wel is er de noodzaak voor het Kanaal een betere navigatieregeling te maken. De zuidelijke route is nu verplicht voor schepen die naar de Noordzee gaan (doorgaans vol beladen) en daar is het water juist het minst diep, terwijl vertrekkende (veelal dus lege) schepen de diepere, noordelijke geul moeten nemen.
„Er is al de aandacht gevestigd op de noodzaak van deze regeling — die gezamenlijk is bepaald door de navigatiediensten van de hierbij belang hebbende landen — te herzien en de grote oliemaatschappijen, die hierbij uiteraard groot belang hebben, zullen ongetwijfeld druk uitoefenen."
We zijn wat afgegleden van het eigenlijke onderwerp en vragen schout-bij-nacht Langeraar of de niveau-verandering van land en water — de rechtstreekse aanleiding tot het plan waarover we van gedachten wisselen — inderdaad dwingt tot een ingrijpen binnen afzienbare tijd.

Geen Europoort bij Maastricht

In zijn boek neemt ir. Langeraar stelling tegen de voorspelling, dat het zeeniveau ongeveer 40 meter zal stijgen als de thans nog aanwezige poolkappen zouden smelten. Hij is van oordeel, dat de schatting veel te laag is.
De totale inhoud van het ijs op het Zuidpoolcontinent, op Groenland en in het arctische zeegebied schat hij op 35.000.000 km3. Als dit ijs zich als water over 361.100.000 km2 zeeën en oceanen verspreidt, zou dat een niveaustijging van 95 meter ten gevolge hebben.
Toch is er naar zijn mening geen reden tot ongerustheid. In de eerste plaats omdat er geen redenen zijn om een totale afsmelting der ijskappen te verwachten, en ten tweede omdat een dergelijk proces, hoewel geologisch in korte tijd, naar menselijke maatstaven onmerkbaar langzaam zou verlopen.
In zijn boek concludeert ir. Langeraar dan ook, dat er vooralsnog geen reden is om op de rijksbegroting bedragen op te brengen voor het aanleggen van een Europoort nabij Maastricht!

Stijgen en dalen

Over de niveauverandering van land en zee zegt hij ons nog: „Zo'n 15.000 jaar geleden — aan het einde van het pleistoceen — begon, door een wijziging van het klimaat, de in de laatste ijstijd gevormde ijskap die over Noord-Europa, Noord-Azië, noordelijk Noord-Amerika en een deel van centraal Europa lag, te smelten en terug te trekken. De zeespiegel steeg.
Scandinavië raakte bevrijd van zijn ijslaag en door het wegvallen van miljarden tonnen druk kwam het land omhoog. Een proces, dat nog steeds aan de gang is.
De schol, waarop ook Nederland rust, maakt een soort kantelbeweging, zodat de westelijke kant daalt — héél langzaam overigens, niet mer dan 1 millimeter per tien jaar.
Het is moeilijk te voorspellen hoe de situatie over een aantal eeuwen zal zijn. Immers de expansie van Noorwegen houdt op een gegeven ogenblik op, daarmee ook de kantelende beweging en de daling van de schol waarop Nederland rust.
Daar door de afsmelting van ijs in het hoge Noorden het zeeniveau enkele millimeters per tien jaar stijgt, is er nog een duidelijke niveau-verandering van de zee ten opzichte van het land. Men moet die daling en stijging tezamen beschouwen en ziet dan, dat Nederland ten opzichte van de zee met zo'n 5 millimeter per tien jaar zakt.
Er zijn vele factoren van invloed op het proces; de zon heeft ermee te maken, de temperatuur is van invloed.
Een geringe stijging van bijv. 1/10 graad Celcius (dat is maar weinig), gedurende tien jaar is voldoende om het ijsevenwicht in het Noorden te verstoren en zoveel ijs te doen afsmelten, dat het zeeniveau waarneembaar stijgt. Anderzijds is een zelfde geringe daling van temperatuur voldoende om de afsmelting van de ijskap te verminderen en dan daalt het zeeniveau.

Klimaatsverandering

Hoewel de heer Langeraar het Europese deltaplan technisch in de toekomst wel uitvoerbaar acht, toont hij zich er uiterst huiverig voor.
Het gevolg zal namelijk zijn, zegt hij, dat er een groot zoetwaetermeer ontstaat, dat elke winter volledig zal dichtvriezen, want door de dammen zal de Golfstroom niet meer zijn weldadige invloed kunnen uitoefenen.
Verder moet er rekening mee worden gehouden, dat het dichtvriezen van een watergebied zo groot als de Hudsonbaai ernstige en nog niet te overziene gevolgen kan hebben voor het klimaat van de omliggende landen.
In dit deel van Europa zouden we in ieder geval een deel van ons zeeklimaat — regenachtige, milde winters — kwijtraken en daarvoor in de plaats een landklimaat met sneeuwrijke strengere winters krijgen.
Het wegvallen van de Golfstroom dient niet te worden onderschat. Door dat warme water is de gemiddelde januari-temperatuur van Hammerfest in het noorden van Noorwegen (op 70 graden n.b.) dezelfde als die van New York (op de breedte van Madrid).
Er zijn plannen om de Beringstraat af te grendelen. Die is niet diep en er stroomt in feite alleen maar oppervlaktewater uit de IJszee, dat relatief het warmst is, doorheen. Sluiting van deze zeestraat zou betekenen, dat in het Noorden wat meer warm water zou worden vastgehouden en dat op de (hele lange) duur de hele IJszee ijsvrij zou worden.
„Ik ben echter uiterst huiverig voor dit soort grapjes", aldus ir. Langeraar. „We moeten eerst aan de weet zien te komen wat de gevolgen zijn. Ik ben niet zo zeer bevreesd voor overstromingen (het smelten van in het water drijvend ijs geeft geen stijging van het niveau), maar wel voor de klimaatsveranderingen. Mogelijk dat het noorden van Canada bijzonder vruchtbaar wordt, maar dat in Europa zich woestijnvorming gaat voordoen.

Alleen in uiterste noodzaak

Zolang we niet in staat zijn het weer van overmorgen met enige zekerheid te voorspellen — het KNMI geeft niet voor niets alleen „verwachtingen" — is er geen verstandig woord te zeggen over de gevolgen van dergelijke ingrepen. We weten ternauwernood waardoor de baan van een depressie wordt beïnvloed.
Ik geloof, dat een plan om de Noordzee af te sluiten alleen mag worden uitgevoerd, als vaststaat dat de ondergang van West-Europa anders niet is te voorkomen. Is dat niet het geval, dan mag je het niet uitvoeren.
De Noordzee is het dichtstbevaren gebied van de wereld; dat af te sluiten van de rest van de wereld zou uiterst ingrijpend zijn en fataal voor de economie van Nederland en vele andere landen.
Ik zie in het plan, dat vele grote havens grotendeels zal uitschakelen — doordat zij niet meer bereikbar zijn in de winter — een vrome wensdroom van de Fransen, want hun zuidelijke havens zullen er wel bij varen. Nederland kijke wel uit zijn scheepvaart de nek om te draaien!"

Slot „J. T. Mellema steunt kabinet De Jong"
Vervolg van pagina 6

3. Het beleid van deze regering maakt ernst met een zo noodzakelijke herziening van de ondernemingstructuur. Wetsontwerpen inzake het enquêterecht, ondernemingsraden en publikatie van de bedrijfsjaarrrekeningen zijn bij de Kamer in behandeling en het is zeker te verwachten, dat dit kabinet nog met een verstrekkend wetsontwerp zal komen over de herziening van de Raad van Commissarissen.
4. Ook het vraagstuk van de herstructurering van de universiteiten en hogescholen zal door dit kabinet worden aangepakt. Een wetsvoorstel hierover valt spoedig te verwachten.
5. De nota binnenlands bestuur is verschenen.
6. Verder zal ik nog de aandacht willen besteden aan het belangrijke gegeven, dat onder deze regering in 1971 de ontwikkelingshulp één procent van het netto nationale inkomen zal bedragen. Dat wil zeggen: alleen de overheidshulp. Particuliere bijdragen zijn daarbij niet inbegrepen.

Aan de hand van een paar voorbeelden heb ik duidelijk willen maken, dat het beleid, zoals dat wordt gevoerd, terecht onze instemming heeft.
Het is belangrijk, dat het werk wordt voortgezet. Het heengaan van een minister mag die arbeid niet verstoren. 1970 zal een moeilijk jaar worden. Met afbrekende kritiek lossen we geen problemen op. De CHU doet daar niet aan mee. Zij wil aan dit beleid een positieve bijdrage leveren.

Bespaar

Uzelf hoge incassokosten door het abonnementsgeld voor „de Nederlander" deze maand aan ons over te maken.
Dan helpt U bovendien onze administratie.
De abonnementsprijs is thans nog f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, te voldoen op giro-rekening 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg.
Mogen wij op U rekenen? Hartelijk dank.
Administratie Uniepers

Ik weet, dat mijn Verlosser leeft.
In vrede is heden onverwacht overleden, onze geliefde moeder, behuwd-, groot- en overgrootmoeder

JAKOBA HENDRIKA MARIA VISCH

weduwe van Ds H. Bogers

in de gezegende ouderdom van 87 jaar.

Barendrecht: H. Bogers
C. Bogers-Baan
's-Gravenhage: D. C. Bogers
F. Bogers-Hamstra
Alphen aan de Rijn: J. H. Bogers
J. B. M. Bogers-Weijenbergh
Klein- en achterkleinkinderen

Katwijk aan Zee, 24 december 1969
Correspondentie-adres:
Laan van Meerdervoort 1512, 's-Gravenhage
De begrafenis heeft plaats gehad op 29 december 1969 te Katwijk aan Zee op de nieuwe begraafplaats „Duinrust".

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ
N.V. OUD-SCHOONEBEKER
A. VELDKAMP - ERICA
Telefoon (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

FA. GEBR. BAKKER
Zevenpelsen 25 - IJLST - Telefoon 05155 - 253 b.g.g. 217 of 338
Fabriek van windmotoren voor polderbemaling en irrigatiedoeleinden, mechanische poldergemalen, motorkruisers enz.
Reparatie-inrichting poldergemalen
Groothandel in jacht- en scheepsbenodigdheden

CHR. RUSTHUIS „HEBRON"
Hilversum, Loosdrechtseweg 37, telefoon 02150—47917
Herstellingsoord voor dames tot 65 jaar, die na ziekte of operatie hun taak nog niet aankunnen en enkele weken rust en verzorging nodig hebben. 30 bedden.
Prospectus en aanvraagformulier (ter beoordeling van onze behandelend geneesheer) worden gaarne toegezonden.
Directrice: Zr. J. A. DANE

D. DE VRIEZE N.V.
Noordkade 10 — Telefoon 05120 - 2421
HANDELSONDERNEMING DRACHTEN
★
FABRIEK BUSSENVERF - KOUDWATERVERVEN - WITKALK UIERZALF EN VASELINE
★
GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN - CHEMICALIËN CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN - BORSTELWAREN - KWASTEN

Wij leveren:
„Van Zaad tot Plant door het gehele land"
T. M. NOORDAM & ZN. N.V.
PLANTENKWEKERIJ „'T WESTLAND"
MAASDIJK 101 — TELEFOON 01748 - 2432
'S-GRAVENZANDE

Garagebedrijf BREEDIJK
's-Gravenweg 200 - 227 — Telefoon 010 - 333180 - 333395
CAPELLE AAN DE IJSSEL

Van Zwol Groothandel N.V.
IN ROOKARTIKELEN
Eemstraat 76 - Telefoon 03490 - 16914
AMERSFOORT

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM
VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

UIT DE BOUWWERELD

boele & van eesteren
b
en van
e
rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

Drs. J. A. UDING & PARTNERS
Advies- en Bemiddelingscollege voor financiële- en organisatorische belangen,
Van Maerlantlaan 7 - Telefoon 03490 - 16853
AMERSFOORT
hypotheek
bijna 100 %, normale rente. Geen afsl. provisie.
Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz.
coll. contracten, spaarplannen.
Organisatie en reorganisatiebedrijven.

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES
N.V. Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

Makelaarskantoor Hoogenraad
Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.H.)
Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

TRANSPORT- EN GARAGEBEDRIJF
Firma J. STOLK & Zn.
Bergweg 23 - Telefoon 01892-2337-2930
BERGSCHENHOEK

ALUMINIUM RAMEN
en
WINKEL PUIEN
WIJNVEEN - WAGENINGEN

ADVERTEERT IN DE NEDERLANDER

HANAB N.V.
VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 - 6741
VEENDAM
Telefoon 05987 - 3800
GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

de nederlander

Leden - contactblad

VRIJDAG 23 JAN. 1970
6e Jaargang - No. 4
Verschijnt maandelijks

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Uw welzijn, onze zorg

door dr. E. Bleumink

Nog maar een paar weken en dan wordt de buitengewone algemene vergadering gehouden. Op deze vergadering moeten de kiesverenigingen van de CHU zich uitspreken over het concept-beginsel en -politiek program. Deze stukken hebben een enorme lange weg afgelegd. Wanneer de Unie de programma's op 7 maart aanvaardt dan is daarmee een periode van meer dan twee jaar voorbereiding afgesloten. De CHU is dan ook een van de eerste partijen die een „all-round" programma aan de kiezer kan presenteren. De bedoeling is met deze stukken als basis een kern-programma op te stellen, ze zijn dus ook het fundament van het verkiezingsmanifest voor 1971. Tevens kan het nu duidelijk worden waar de Unie staat, principieel en politiek, welke punten de CHU van belang acht, wat de inbreng van onze partij moet zijn in het overleg in de „Groep van Achttien" en uit welke achtergronden de Tweede en Eerste Kamerleden politiek moeten bedrijven.

Een programma door de leden gedragen

Het is wellicht goed nog even kort aan te geven hoe deze programma's zijn ontstaan. Het concept-beginselprogramma heeft wel de langste weg afgelegd. In de zomer van 1967 is dr. Beerekamp namelijk in opdracht van het D.B. begonnen een concept op te stellen van een stuk waarin de **principiële uitgangspunten** van de Unie duidelijk tot uitdrukking waren gebracht. Dit stuk werd in het begin van 1968 in twee vergaderingen van de Unieraad besproken, waarna de algemene vergadering van 1968 zich uitsprak over enkele hoofdpunten van het program. Een commissie, bestaande uit: **dr. Beerekamp, dr. Bleumink, drs. Van Leyenhorst en dr. Schuring,** heeft toen een nieuw ontwerp gemaakt, dat in oktober klaar kwam, in december op een persconferentie aan het D.B. werd aangeboden en in de Unie ter discussie werd gesteld. Bij de voorbereiding waren overigens ook verschillende vooraanstaande theologen betrokken, waaronder: prof. Lekkerkerker, prof. Van Niftrik en prof. Van Ruler.

Tegelijkertijd met het beginselprogramma werd in december 1968 ook een politiek (werk-) program gepubliceerd. Met de opstelling daarvan was sinds februari van dit jaar een commissie — bestaande uit **mr. Bos** (voorzitter), **dr. Blankestijn, dr. Bleumink, mr. De Geer** (jr.) en **drs. Schouten** — bezig geweest.

Bij de voorbereiding van het program werd gebruik gemaakt van de adviezen van een vijftig-tal Unieleden.

Het woord was toen aan de Unie-organen en de CH-leden. Het resultaat was verheugend: de commissies van de Lohmanstichting gaven uitgebreid commentaar, 'n groot aantal kiesverenigingen stuurde reacties in, veel leden reageerden ook persoonlijk, zodat er bijna 150 stukken binnenkwamen, totaal tussen de 1500 en 2000 amendementen omvattend.

In mei 1969 zijn de twee commissies, aangevuld met deskundigen op verschillende terreinen, begonnen de reacties te verwerken in de oorspronkelijke concepten. Dit was vaak niet eenvoudig, temeer omdat de ingediende amendementen elkaar soms niet dekten. Het bleek nodig op verschillende punten de programmas' te herschrijven en uit te breiden. Daarna zijn de concepten nog besproken in het Dagelijks Bestuur en in de Unieraad, die elk ook weer wijzigingen aanbrachten.

Menigeen zal vinden, dat de concepten nogal op een ingewikkelde wijze tot stand zijn gekomen. Dit is waar, maar ook noodzakelijk om tot een **evenwichtig program te komen, dat door de gehele Unie kan worden gedragen.**

Ondertussen zal het ook duidelijk zijn geworden hoe het komt dat **niet** alle ingediende amendementen in de ontwerpen zijn verwerkt. Zo moest op verschillende punten een keuze worden gemaakt tussen de ingediende voorstellen. Dit is onvermijdelijk bij zo'n groot aantal amendementen.

Welzijnsbeleid, eigentijdse uitwerking van het politiek handelen van een christelijke partij

Politieke programma's zijn géén stukken, die op een achternamiddag behandeld kunnen worden, die door het merendeel van de kiezers gelezen zullen worden, of die door alle partij-leden op alle punten onderschreven kunnen worden. Een partijprogramma geeft wel het fundament van de partij, het geeft de mentaliteit aan van waaruit gewerkt wordt.

Wie nu de programma's van de CHU bestudeert, zal bemerken, dat er twee grondtrekken duidelijk naar voren komen. Deze zijn:

1. **de evangelische opdracht van een christelijke partij;**
2. **het streven naar een welzijnsbeleid, nationaal en internationaal, zodat een ieder, individueel en in groepsverband, zich in lichamelijk, geestelijk en maatschappelijk opzicht naar eigen mogelijkheden kan ontwikkelen.**

Dit betekent, dat er grote nadruk moet worden gelegd op de **immateriële** aspecten van het bestaan. Het gaat **niet** primair om de **materiële** welvaart, maar om het algehele welbevinden van de mens („niet bij brood alleen").

In het CH-program wordt daarom de nadruk gelegd op:

- het dempen van de kloof tussen rijke en arme landen, met een beleid gericht op een evenwichtige ontwikkeling van de arme landen;
- de **leefbaarheid,** het wonen en werken in Nederland, de mogelijkheid van recreatie en sport;
- de **structurering** van het beleid t.a.v. **onderwijs, vorming en dienstverlening;**
- de zorg voor de **achterblijvende groepen** in de samenleving;
- **het vergroten van de mogelijkheden van inspraak en medezeggenschap in alle geledingen van de samenleving.**

Hoofdpunten waaruit blijkt, dat de Unie actief wil bezig zijn met de herstructurering van de maatschappij, waarbij haar visie op mens en maatschappij bepalend is voor de detaillering van het politieke beleid. Voorheen beheerste het sociaal-economische beleid het totale politieke veld in Nederland. Het is zeker, dat zaken als onderwijs, leef-

Slot op pagina 2 onderaan

CH-studieconferentie op 4 april 1970

De eerstvolgende studieconferentie van de Christelijk-Historische Unie wordt gehouden op zaterdag 4 april a.s. in het Berghotel te Amersfoort.

Thema voor deze bijeenkomst is: „Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid".

Deze studieconferentie zal weer worden voorbereid door een commissie uit de Mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting.

Van de geslaagde tweede studieconferentie „Uitspraak over inspraak" zijn nog enkele documentatiemappen verkrijgbaar (f 1,— + verzendkosten) en de teksten van de inleidingen van de staatssecretaris Mr. van Veen en burgemeester Rijpstra van Almelo (f 0.25 per stuk + verzendkosten). Bestellingen: Uniebureau, Wassenaarseweg 7, Den Haag, telefoon (070) - 249607.

CHU christelijk-historische unie

stichting unie-werkfonds — straatweg 19 — rotterdam-12 — giro 45015

OPEN TELEGRAM

Bestemd voor de leden van de Christelijk Historische Unie.

Verzonden door het bestuur van de stichting Uniewerkfonds.

Inhoud van het telegram:

„Aan alle Unieleden — Actie „open brief" bracht f 26.000,- op — Tekort van f 25.000,- over 1969 weggewerkt — Heel veel dank aan offervaardigheid Unieleden — Bijzondere dank aan de kiesverenigingen Wierden, Huizen (Fr.), Puttershoek, Almelo, Wageningen, Schiebroek, Veenendaal, Langbroek, Loosdrecht en vrouwengroep Groningen voor bedragen uit eigen kas of voor inzamelingen tijdens hun vergaderingen — Wie volgt? — Meer geld is nodig — Tekort voor 1970 is f 50.000,- — Ook dit bedrag moet er komen — Hebt u het Uniewerkfonds nog niet geholpen met een extra bijdrage voor de CHU? — Doet het dan vandaag! — Morgen kunt u het vergeten zijn — Elk bedrag is welkom — Wanneer u meer dan f 25,- kunt missen dan heel graag — Giro 45015 ten name van stichting Uniewerkfonds, Straatweg 19, Rotterdam, wacht op u! — De CHU rekent op u! — Betaling is ook mogelijk per postwissel — Of per bank die uw gift op de giro van het Uniewerkfonds overboekt — Mededeling voor vaste donateurs van het Uniewerkfonds: in februari ontvangt u een acceptgirokaart voor uw jaarlijkse bijdrage — Met hoogachting — Bestuur stichting Uniewerkfonds — "

„Minister moet zèlf met jongeren praten over de Navo'

Bij de behandeling van de defensiebegroting in de Eerste Kamer heeft minister W. den Toom van Defensie, op uitdrukkelijk verzoek van de christelijk-historische senaatsfractie, toegezegd dat hij bereid is met zijn collega van Buitenlandse Zaken, mr. J. M. A. M. Luns, na te gaan of met groepen, als de Nederlandse Studenten Raad door de bewindslieden zèlf gesproken zal worden over de Navo. Mr. dr. K. de Vries, die een der woordvoerders van de CHU-fractie was bij deze begrotingsbehandeling, had het weigeren van rechtstreeks contact tussen de ministers en groepen als de NSR gelaakt. Hij zei het niet juist te vinden, als deze contacten aan ambtenaren worden overgelaten.

Mr. dr. De Vries knoopte bij zijn beschouwingen over deze zaak aan bij het op 21 en 22 november van het vorige jaar in Amsterdam gehouden anti-NAVO-congres. Bij de schriftelijke voorbereiding van de behandeling van de defensiebegroting in de Eerste Kamer hadden senatoren aan minister Den Toom gevraagd, wat het oordeel van de regering over dat congres was.
Naar de mening van de christelijk-historische senator had de regering onmiddellijk op dat congres moeten reageren. „Zeker toen op 31 oktober op de deuren van een aantal kerken „91 stellingen tegen de NAVO" werden aangeplakt of na de zogenaamde Zwarte Pieten-actie tegen de NAVO hadden er reacties moeten komen", zo zei mr. dr. De Vries. „Waarom heeft de regering niet gereageerd? De lijvige congresmap van het anti-NAVO-congres en het overige propaganda-materiaal boden stof te over voor een repliek. Speciaal van een Ministerie van Defensie mag toch slagvaardigheid worden verwacht, ook op het terrein van de voorlichting?"
In zijn antwoord op de schriftelijke vragen van senatoren „kwam er ten langen leste een reactie". Minister Den Toom antwoordde, dat het oordeel van de regering over het anti-NAVO-congres afwijzend is. In het bijzonder verwerpt de regering de aan deze anti-NAVO-activiteiten ten grondslag liggende en in de anti-NAVO-brochure geformuleerde conceptie, dat de NAVO een instrument zou zijn tot handhaving van onrecht en onderdrukking.

Uiterst summier

Mr. dr. De Vries noemde deze reactie van de kant van de minister uiterst summier. Hij zei de indruk te hebben, dat de bewindsman tot voor kort de anti-NAVO-activiteiten heeft onderschat. „Ik neem aan", aldus mr. dr. De Vries, „dat het laatste nieuws op dit terrein — het torpederen van de door de Atlantische Commissie georganiseerde conferentie van 4 en 5 januari jl. — hem tot andere gedachten heeft gebracht. Ook bij deze („geslaagde") actie was, evenals bij het („mislukte") anti-NAVO-congres behalve de Bond van Dienstweigeraars en de Socialistische Jeugd de Nederlandse Studenten Raad betrokken."
Als minister Den Toom tot andere gedachten is gekomen, zo zei mr. dr. De Vries, dan is te hopen, dat hij ook een ander antwoord geeft op de vraag, of hij bereid is tot een gesprek met de NSR over de op de NAVO geuite kritiek.
De minister verwees in antwoord op die in de schriftelijke stukken gestelde vraag simpelweg naar de mogelijkheid om met een departementale functionaris een afspraak te maken. Dat antwoord vond de christelijk-historische senator teleurstellend.
Hij herinnerde er aan, dat de commissie voor onderwijs, culturele zaken en voorlichting van de Noordatlantische assemblee (NAVO) vorig jaar reeds tweemaal een gesprek voerde met radicale Europese studentenleiders.
Blijkens de op 18 oktober jl. door de assemblee aangenomen „recommendation" is zij van plan dit gesprek voort te zetten en uit te breiden. Een volgende keer, aldus mr. dr. De Vries, zullen ook vertegenwoordigers van de werkende jeugd worden uitgenodigd.
De senator zei, dat bij de gesprekken tussen commissie en jeugd in Brussel opgevallen was, dat de daaraan deelnemende studenten zeer weinig wisten van de NAVO. Hij drong er dan ook met klem bij minister Den Toom op aan, het voorbeeld uit Brussel te volgen.
Mr. dr. De Vries signaleerde, dat in het voorlichtingsmateriaal van de NSR tal van feiten verzwegen of verdraaid waren. „Het ligt voor de hand zich af te vragen, of er in het voortgezet onderwijs, met name bij de opleiding van onderwijzers en leraren, voldoende aandacht besteed wordt aan het ontstaan en de ontwikkeling van de NAVO
Hij vond het duidelijk, dat voor de beantwoording van deze vraag een onderzoek van de geschiedenisboeken voor het voortgezet onderwijs nodig is.
„Om misverstand te voorkomen", zo voegde hij daaraan toe, „ik ben een voorstander van vrijheid van onderwijs en een tegenstander van staatspedagogiek. Het onderzoek moet niet ten doel hebben schrijvers van geschiedenisboeken te beïnvloeden; het moet enkel dienen om degenen, die met de informatieverzorging over de NAVO belast zijn, klaarheid te verschaffen omtrent de vraag, wat bekend verondersteld mag worden."

Onderschrijven

De christelijk-historische senator zei in zijn betoog, dat zijn fractie in grote lijnen het defensiebeleid voor 1970 kan onderschrijven. Sprekende over de problematiek van crisisbeheersing, wapenbeheersing en wapenbeperking zei hij het jammer te vinden, dat de NAVO-raad, die begin december vorig jaar in Brussel vergaderde, een onduidelijk communiqué publiceerde. Mr. dr. De Vries vond goed, dat minister Den Toom in de schriftelijke stukken duidelijke wijn schonk en het volgende neerschreef: „dat als beginsel is aanvaard, dat atoomwapens eerst kunnen en zullen worden gebruikt, wanneer bij een conventionele agressie de eigen conventionele middelen duidelijk ontoereikend zijn om de nodige doeltreffende tegenweer én de daarin tevens te leggen waarschuwing te kunnen uitvoeren."
Het is ook goed, aldus de senator, dat de minister daaraan toevoegde: „of de zogenaamde atoomdrempel lager zal worden, met andere woorden of de elasticiteit en de flexibiliteit van de verdedigingsmogelijkheden gaandeweg verloren zullen gaan, hangt af van de mate waarin de NAVO-bondgenoten bereid zijn zich in te spannen voor de handhaving en verdere opbouw van de niet-nucleaire component van het defensie-apparaat."
Mr. dr. De Vries vond het duidelijk, dat van wapenbeheersing en wapenbeperking niets terecht komt, als deze bereidheid ontbreekt. „Welk belang zouden de landen van het Warschaupact hebben bij ontwapening, als de NAVO-bondgenoten daar uit zichzelf toe zouden overgaan? De NAVO zal geloofwaardig moeten maken, dat het haar ernst is met de stelling, dat wapenbeperking slechts mogelijk is op basis van wederkerigheid."

H. Lokkerbol.

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45016

ten name van de Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

Het komt heel vaak voor, dat onze ledenadministratie de wijzigingen in de samenstelling van het bestuur van een kiesvereniging niet ontvangt. Het Uniebureau is dan niet op de hoogte met de veranderingen en verzendt post naar oude adressen. Een reden te meer voor de secretarissen der kiesverenigingen om bestuurswijzigingen, adresveranderingen van leden enz. regelmatig aan het Uniebureau, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage, door te geven.

CH-Kamerleden naar rivierengebied

Op **donderdag 26 februari 1970** zal een **werkbezoek aan het Rivierengebied** worden gebracht door de Tweede Kamerleden: mej. mr. E. A. Haars, drs. D. F. van der Mei, J. T. Mellema, mr. W. Scholten, dr. H. A. Schuring, drs A D W Tilanus en een aantal Christelijk-Historische Statenleden en oud-Statenleden.

Het programma ziet er als volgt uit:

10.00 - 11.15 uur te Nijmegen
Hotel Metropole, Bisschop Hamerstr. 14. (Zijstraat van 't Keizer Karelplein).

11.45 - 13.15 uur te Elst (Gld.)
Jeugdgebouw Elst. (Bij Ned. Herv. Kerk). Met wandelende lunch.

14.15 - 15.30 uur te Tiel
Raadzaal — Gemeentehuis Tiel.

16.15 - 17.30 uur te Zaltbommel
Sociëteit de „Verdraagzaamheid'.' Waalkade 6.

18.00 - 19.30 uur
Warme maaltijd in de sociëteitszaal.

20.00 uur te Geldermalsen
Openbare vergadering in „Ons Huis", Herman Kuijkstraat 11:
Korte inleiding door de heer J. Stuvers, Dijkgraaf; en de heer Van Verschuer, lid van G.S., waarna discussie met de aanwezige Kamer- en Statenleden.

Naast genoemde Kamerleden zullen ook leden van Staten en gemeenteraden en bestuurders der kiesverenigingen aanwezig zijn.
Er zal een aantal voor plaats en streek actuele problemen aan de Kamerleden worden voorgelegd en besproken.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

Slot „Uw welzijn" pagina 1

baarheid, cultuurbeleid, recreatie en het inrichtingsbeleid de jaren 70 zullen bepalen. Daarom voelt de CHU zich thans met haar program als een vis in het water.

Wanneer het program op 7 maart wordt aanvaard, kan de CHU vol goede moed de verkiezingen tegemoet zien, met als slogan:

UW WELZYN, ONZE ZORG.

Wie de blauwdruk van de zeventiger jaren van de KVP heeft bestudeerd, weet dat er een grote overeenkomst is tussen de ideeën die neergelegd zijn in het welzijnsrapport van de „Achttien", in het CH-program en in deze blauwdruk. Men mag veronderstellen, dat de ARP in dezelfde richting gaat. De hele partij (dus ook de radicalen) onderschrijft immers het welzijnsrapport van de „Groep van Achttien".
Nu de PvdA zich steeds meer in de richting van een dogmatische socialistische partij ontwikkelt, ziet het er naar uit, dat de drie christelijke partijen de voornaamste initiatiefnemers zullen zijn voor de realisatie van een welzijnssamenleving, waarin het gaat om de kwaliteit van het bestaan. Dit heeft ook niemand enkele jaren kunnen voorspellen, omdat er in de zestiger jaren in de PvdA een duidelijk streven was naar een progressieve volkspartij, waarvoor de kwaliteit van het bestaan het belangrijkste politieke item (op binnenlands vlak) was. Deze rol is nu aan de confessionele partijen toegevallen. Het kan verkeren.

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CHU
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

UNIE-VERS

Unie-vers is een nieuwe rubriek! De secretaris, drs. G. Leijenhorst, hoopt onder deze titel (de naam is van hem) U elke maand op de hoogte te houden van wat er zich in de Unie op het terrein van de organisatie, de besturen e.d. afspeelt. Er wordt wel eens geklaagd dat er te weinig bekend is van wat „op hoger niveau" wordt besproken of besloten; of dat een en ander te laat in alle hoeken van de Unie doordringt. Welnu, deze rubriek wil proberen U, voorzover dat met een maandeditie mogelijk is, vers van de lever — Unie-vers — over allerlei dingen in te lichten. Ruimer gezien is ze mede bedoeld om het contact tussen de verschillende organen van de Unie te bevorderen en te versterken.

In dit nieuwe jaar

willen we elkaar — voorzover we dat nog niet hebben gedaan — van harte sterkte toewensen bij al het werk, dat we dit jaar voor de Unie te verrichten hebben. Verschillende kiesverenigingen hebben de laatste tijd nieuwe bestuursleden gekregen. Wij heten hen van harte welkom om een stukje Unie-organisatie mee te helpen dragen.
Een christelijke partij moet het naast een goed functionerend apparaat toch vooral hebben van mensen, die omwille van de beginselen er wat voor over hebben. Onze dank geldt ook hen, die na jarenlange arbeid voor de Unie ermee hebben moeten stoppen, in verband met leeftijd, gezondheidstoestand of anderszins. Uw inzet voorheen en medeleven nu inspireert ons om enthousiast door te gaan.

Verkiezingen

Dit jaar is voor de Nederlandse politiek een belangrijke periode. Vóór de zomer staan ons twee verkiezingen te wachten, namelijk: die van de Provinciale Staten op 18 maart en de gemeenteraadsverkiezingen op 3 juni a.s. De kiesverenigingen hebben het veelszins in de hand of het voor de CHU een succes zal worden of niet.
Mogen we u in dit verband tot de grootst mogelijke activiteiten prikkelen! Voor de Statenverkiezingen verzorgen verschillende provincies zelf hun propaganda, met name die waar de ARP, CHU en KVP met één lijst uitkomen (Friesland, Utrecht, Limburg). De landelijke propagandacommissie heeft met alle provincies contact opgenomen en gevraagd in hoeverre ze de helpende hand kan bieden bij de te voeren propaganda.
Op 22 januari heeft deze commissie, onder leiding van voorzitter burgemeester P. Bode te Veenendaal, opnieuw vergaderd om ook de propaganda i.v.m. de gemeenteraadsverkiezingen te bespreken. Op 26 januari zal deze commissie haar plannen ontvouwen op een vergadering van het Dagelijks Bestuur.

Beginsel- en practisch politiek program

Op 7 maart a.s. zullen op een **Bijzondere Algemene Vergadering te Rotterdam** het **beginsel- en praktisch politiek program** worden vastgesteld. De amendementen die de kiesverenigingen voor de tweede maal — nu op de door de Unieraad aangenomen ontwerpen — kunnen indienen, komen gestadig binnen. In het ledencontactblad van februari zullen de amendementen worden afgedrukt. Wilt u deze voldoende op hun waarde kunnen beoordelen, dan dient u wel de beide ontwerp-programs — opgenomen in het ledencontactblad van 12 december jl. — ernaast te leggen. Exemplaren hiervan kunt u alsnog verkrijgen op het Uniebureau à f 0,50.
Op 7 maart hebben de kiesverenigingen het in de hand hoe de programs er zullen uitzien. Het belang, dat men eraan hecht, lezen we graag af aan een grote belangstelling op de vergadering in Rotterdam. We ontveinzen ons niet, dat het een hele toer zal zijn om de programs degelijk en zorgvuldig te behandelen. Maar daarvoor is naast een grondige voorbereiding van het Dagelijks Bestuur — we zijn er druk mee bezig — de medewerking nodig van alle afgevaardigden en belangstellenden.

De Algemene Jaarvergadering

De jaarvergadering zal plaatsvinden op 23 mei a.s. De plaats is nog niet bekend. Op deze vergadering zullen naast twee redevoeringen van **prof. dr. J. W. van Hulst** en de heer **J. T. Mellema** (aan de hand van stellingen) voorstellen van kiesverenigingen en de verkiezing

van nieuwe hoofdbestuursleden en Unieraadsleden op het programma staan.
Aftredende en herkiesbare hoofdbestuursleden zijn: mevrouw **H. van Riet-Augsburger** te Rotterdam, de heer **J. Wieten** te Zaandam en **jhr. mr. F. O. J. Sickinghe** te Naarden. Verder zijn er twee vacatures, nl. de vacature-**dr. H. A. Schuring,** die op 1 juli 1969 is afgetreden en de vacature-**C. J. van Mastrigt.** De heer Van Mastrigt te Zeist, die de Unie zo lang en op zoveel wijzen trouw heeft gediend, acht nu de tijd gekomen om zich uit het bestuur terug te trekken.
Aftredende en herkiesbare Unieraadsleden zijn: de heren **drs. C. Dekker** te Elburg, **dr. P. A. Elderenbosch** te Amersfoort en **H. Schoonderbeek** te Enschede.
Voor de Unieraad is er verder nog een vacature van **mevrouw E. M. A. Slot-Schouten** te Koudekerk a.d. Rijn. Mevr. Slot is door de Centrale van CH-vrouwen benoemd in het Hoofdbestuur, waardoor er in de Unieraad een open plaats is gekomen.

De organisatie

Op 28 november jl. heeft de door het Hoofdbestuur ingestelde commissie een uitvoerig rapport ingediend, dat op die vergadering werd besproken. Helaas kon echter slechts het organisatorische gedeelte worden afgehandeld; het financiële deel komt uitvoerig aan de orde op de Hoofdbestuursvergadering van 14 februari a.s.
De voorstellen betreffende de reorganisatie werden in grote lijnen aanvaard en deze zijn ook op de vergaderingen van het Dagelijks Bestuur op 1 december, 19 december en 9 januari verder uitgewerkt. Voor het Uniebureau betekent dit, dat er een nieuwe personeelssamenstelling komt, die mede aangepast is aan de financiële situatie, waarin de Unie verkeert.
De heer **P. H. A. Willemse** zal het bureau binnenkort verlaten. Als administrateur heeft hij met name een werkzaam aandeel gehad in de opzet van de centrale ledenadministratie. Zijn taak zal worden overgenomen door de nieuw te benoemen bureau-chef, die verder belast zal worden met de algehele leiding van het bureau. Als waarnemend bureau-chef treedt voorlopig de heer **A. Buntsma** op.
Twee part-time-krachten, mevrouw **C. van Beukering-Vermeer** en de heer **H. Selle**, zullen eveneens ons bureau gaan verlaten. Mejuffrouw **A. E. M. Ravoo** zal als secretaresse zich vooral toeleggen op het contact met de kiesverenigingen en individuele leden, met de propaganda en met het notuleren en verslaan van vergaderingen.
Mevrouw C. J. Visser-Krijger is per 1 januari in dienst getreden van de Savornin Lohmanstichting als medewerkster van **mevrouw mr. A. D. L. Patijn-Vriesendorp.**
De capaciteit van het bureau is momenteel onvoldoende. Dit brengt met zich mee, dat alles nog niet voor honderd procent functioneert. We betreuren het, dat kiesverenigingen nog wel eens worden teleurgesteld, of even moeten wachten op reactie. Wij hopen, dat er begrip is voor de situatie zoals die nu is. Er wordt hard aan gewerkt om de reorganisatie te bespoedigen, waarna via een wat strakkere opbouw alles gedaan zal worden om het Uniewerk optimaal te doen functioneren.
Een veel voorkomend verzoek betreft het samenstellen van een nieuw **jaarboekje.** Momenteel is het apparaat nog onvoldoende om dit uit te voeren. Maar zodra dit verbeterd is, zal dit werk direct ter hand worden genomen. Het staat op het programma om in elk geval dit jaar nog een nieuw jaarboekje samen te stellen.
Reeds enige tijd leeft er bij het Dagelijks Bestuur de behoefte om het contact tussen D.B. en de Kamerkringen te intensiveren.
De voorzitter en de secretaris zullen ook dit jaar weer de Kamerkringen bezoeken — afspraken zijn reeds gemaakt met de besturen van Assen, Zwolle, Haarlem, Den Haag en Middelburg. Daarnaast is aan iedere Kamerkring een D.B.-lid „toegewezen", dat het contact zal onderhouden en zal adviseren in allerlei organisatorische — vaak plaatselijke — problemen. Het is van groot belang, dat alle kanalen van D.B. via Kamerkringen naar de kiesverenigingen open blijven en ook als zodanig goed functioneren.

Vergaderingen

Zoals reeds is vermeld, komt op 14 februari a.s. het Hoofdbestuur opnieuw bijéén, met als voornaamste punt op de agenda: de financiële situatie en de begroting 1970. Op 11 april komt het H.B. bijeen ter voorbereiding van de Algemene Vergadering van 23 mei en op dezelfde dag de Unieraad om allerlei politieke onderwerpen te bespreken.
Op 14 februari zal worden voorgesteld een financiële commissie in te stellen, die de penningmeesters adviseert bij het door hen te voeren beleid. Aan de Statutencommissie, onder leiding van **mr. W. Scholten,** is opdracht gegeven daarvoor noodzakelijke statutenwijzigingen te bestuderen.
Het Dagelijks Bestuur heeft zich op de laatste vergaderingen vooral beziggehouden met de organisatorische vraagstukken van de Unie. De resultaten van de besprekingen zijn boven deels vermeld.
Als besluiten memoreren we de benoemingen namens het D.B.: in de Savornin Lohmanstichting: **dr. E. Bleumink** (hij was reeds secretaris van deze stichting); in de Stichting Uniewerkfonds: **mevrouw H. van Riet-Augsburger** en **drs. D. W. Hoonakker**; in de Stichting Uniepers: **mevrouw H. van Riet-Augsburger** en **drs. G. van Leijenhorst** (laatstgenoemde tevens redactielid van De Nederlander); in de propagandacommissie: **ds. A. Oliemans** en in de publiciteitscommissie: **ds. A. Oliemans** en **drs. G. van Leijenhorst.**
De bestuursleden die contacten zullen onderhouden met de CHJO en met de velijk: **mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta** en **dr. C. Blankestijn.**
Binnen het Dagelijks Bestuur is er voorts een politieke commissie benoemd, bestaande uit de heren: **prof. dr. J. W. van Hulst, dr. E. Bleumink, Jac. Huijsen** en **ds. A. Oliemans,** die de besprekingen in het D.B. over politieke onderwerpen zullen voorbereiden.
Rest ons nog te vermelden het werk van de Achttien. Namens de CHU hebben hierin thans zitting: **prof. dr. J. W. van Hulst, prof. dr. G. C. van Niftrik, jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein, dr. C. Blankestijn, J. T. Mellema, Jac. Huijsen** en **drs. G. van Leijenhorst.**
Binnen het kader van de samenwerking van de ARP, CHU en KVP hebben de leden van de Commissie-Duidelijkheid — voor de Unie bestaande uit: **prof. Van Hulst, jhr. De Geer van Oudegein** en **Jac. Huijsen** — opdracht gekregen aan de hand van de verschenen rapporten overeenkomsten en verschillen te inventariseren, vooral in verband met het kiesstelsel, alsook om standpunten te bepalen over de vrijheid van wetenschap, de vrijheid van kunst en de vrijheid om advies te vragen t.a.v. een strafbaar feit.
Deze eerste keer „Unie-vers" zijn niet alle Unie-„versiteiten" vers. Ze bevatten — dunkt ons — voor velen enig nieuws, in elk geval enige informatie, waarvan wij hopen, dat ze schakels vormen naar nieuwe activiteiten, waarin we ook u gaarne willen betrekken.

v. L.

Kritische notities

DE GEKOZEN BURGEMEESTER

Deze is nu het congres van de P.v.d.A. gepasseerd, ondanks de bezwaren van burgemeester Thomassen van Rotterdam en 49 collega's Trouwens, Thomassen had het voorspeld: je weet hoe congressen zijn! Ik voorspel dat men niet veel goede kandidaten straks voor het burgemeesterschap zal krijgen. Volgens oud-minister Vrolijk moet men de nieuwe figuur zien als een beter soort eerste wethouder. De representant van de gemeente, tevens het hoofd, zal dan elke vier jaar de politieke speelbal zijn van de op dat moment voorkomende politieke capriolen.
Welke flinke jonge kerel zal voor zijn gezin en zichzelf het risico nog zoeken gedeclasseerd te worden als een aan de dijk gezette burgemeester?
Wie de continuïteit zoekt zal met iedereen goede vrienden moeten zien te blijven, behalve daar waar een duidelijke meerderheid aan bod is en waar is dat in het gesplitste Nederland het geval?
Welke gevolgen dit systeem heeft kan men in België terugvinden: er gebeurt zeer weinig in tal van gemeenten, omdat de leiding het zich niet kan veroorloven bepaalde groeperingen niet ter wille te zijn. Toen ik eens voorstelde een Belgisch politicus voor ons politieke praatje over deze zaak te interviewen bleken zelfs gezellige praters daartoe niet bereid, omdat zij in hun gewest zekere burgemeesters liever niet voor het hoofd wilden stoten. Leuk vooruitzicht, alleen het is nog niet zo ver.

OLIE EN BIAFRA

In de Economisch- Statistische Berichten van 14 januari j.l. heeft A.P.A. van Meurs een artikel geschreven onder bovenstaande titel.
Hoewel in dit blad evenzeer hooggeleerden en andere deskundigen somstijds stokpaartjes weten te berijden als elders in alle arena's achten wij het toch van een dergelijke standing dat wij de in het artikel voorkomende voorlichting middels een kort volgend uittreksel een wijdere verbreiding willen geven. Ik citeer globaal: „De olie-inkomsten van Nigeria bedroegen in 1967 f 300 miljoen op een totale begroting, in 1964, van f 1200 miljoen. Er is vaak over gespeculeerd of de afscheiding van Biafra zou zijn bevorderd door de oliemaatschappijen. Naar de mening van Van Meurs is het onwaarschijnlijk dat Shell-BP hier een rol in zou hebben gespeeld. De afscheiding van Biafra kan nauwelijks in het voordeel van Shell-BP zijn geweest. Immers, deze maatschappij had enorme belangen zowel ten oosten als ten westen van de Nigen; steun aan de ene partij na een afscheiding zou leiden tot moeilijkheden met de andere partij.
De Shell had verwacht, tien procent van haar totale wereld-netto-produktie uit Nigeria te kunnen verkrijgen als er geen oorlog zou zijn uitgebroken. Het lijkt uitermate onwaarschijnlijk dat een bedrijfsdirectie dergelijke belangen op het spel zou zetten voor een twijfelachtig voordeel. Het artikel beschrijft tot in details de verschillende situaties, ten aanzien van de olie-exploratie en winning.
Ondanks de oorlog kon de produktie niet alleen — niet tegenstaande vernielingen en onderbrekingen — worden voortgezet, maar sterk uitgebreid in vergelijking met 1968. In 1969 slaagden bombardementsacties van Biafra er niettemin in de Nigeriaanse olieproduktie te beperken tot ongeveer de helft van wat zij eind 1969 had kunnen zijn. Vermindering van de produktie en dus vermindering van de inkomsten van Lagos, maakte de financiering van wapenleveranties moeilijker.
De druk die Biafra zodoende uitoefende was echter onvoldoende te achten om het conflict te kunnen beëindigen. Zo lagen de belangrijke concessies van de Gulf en Mobil praktisch buiten bereik van de Biafranen.
Shell-BP was territoriaal helemaal in federale handen. Per 30 november moest de helft van de concessies op het continentaal plat worden teruggegeven het het was duidelijk dat de federale regering de hernieuwde uitgifte alleen zou toewijzen aan „steunpilaren". Van Meurs concludeerde dan ook dat Ojoekwoe zich over de houding van de oliemaatschappijen beter geen illussies kon maken.
De schrijver wees er nog op dat het vreemd was dat minister Luns in zijn antwoord op de vraag van enige kamerleden gegevens produceerde over de Shell, een wel zeer bij het conflict betrokken partij. Daartegen is in Nederland dan ook al bezwaar gerezen en men meent bovendien dat de gegeven cijfers zeer onvolledig zijn.
Een andere vreemde zaak betreft het belastende telegram van opposanten van het als federale politiek gedoodverfde Shell-beleid, waarvan de genoemde mede-verzender, de Shalomgroep inmiddels heeft verklaard het niet ondertekend te hebben en in de verzending niet te zijn gekend. Men gebruike bovenstaande gegevens om zelf conclusies te trekken. INSIDER

Politiek werkprogram CHU

nog eens kritisch bekeken

De tekst van hoofdstuk V, Welvaart, zoals gepubliceerd in de „Nederlander" van 12 december 1969, betekent een belangrijke verbetering t.o.v. het concept van de commissie Blankestijn. Toch zijn er nog een aantal marxistische ideeën blijven hangen (de invloed van onze socialistische dominees?), die — in het programma van een christelijke partij — gemist kunnen worden. Paragraaf III, Inkomens- en vermogensbeleid! Onder punt a wordt gesteld: het bevorderen van minder verschillen in particuliere inkomens.

Belangrijker dan het verkleinen van de verschillen in inkomens is nog altijd het verhogen van de inkomens van de laagste groepen, om nog meer mensen te laten delen in de toenemende welvaart.
Het zal een ieder duidelijk moeten zijn, dat de huidige welvaart nog lang niet voldoende is als men de problemen betreffende de huisvesting, de milieuverontreiniging en de ontwikkelingslanden in aanmerking neemt.
Dank zij de toepassing van de moderne technologische wetenschappen kan de welvaart nog belangrijk toenemen, waarbij de nadelen van de toenemende industrialisatie, met name de milieuverontreiniging, belangrijk verminderd en mogelijk zelfs opgeheven kunnen worden.
De voorwaarde voor een toenemende welvaart is echter, dat de mens bereid is zich hiervoor **volledig** in te zetten. Om dit te doen heeft de mens, nog altijd, een aansporing nodig. Een verdergaande nivellering maakt het weinig aantrekkelijk om zich in te spannen iets meer te presteren dan een ander, bij de lagere loongroepen is dit thans reeds het geval.

Paragraaf B, Vermogensbeleid. Hier wordt voorgesteld: het doen delen van werknemers in de bedrijfsresultaten door middel van winstdeling, vermogensaanwasdeling en investeringsloon.
In het kader van het méér betrekken van de mens in het maatschappelijk gebeuren, lijkt dit voorstel zeer aantrekkelijk. De praktische uitwerking van dit voorstel brengt echter een aantal vragen en problemen met zich, waarvoor nog geen bevredigende antwoorden of oplossingen gevonden zijn. De moeilijkheid is o.a., dat het gestelde tezamen met het voorstel genoemd onder paragraaf VII, De invloed van de laatsten arbeid en kapitaal op de samenstelling van de raad van commissarissen van grotere open en gesloten NV's moet even groot zijn — ook past in het kader van de syndicalisering van de onderneming, een situatie waarin de vakbonden ook de rol van aandeelhouders hebben overgenomen.
Het is gebleken, dat velen nog niet weten wat de termen winstdeling, vermogensaanwasdeling en investeringsloon inhouden, daarom de volgende korte toelichting.

Winstdeling: Een delen van de werknemer in de overwinst van de onderneming, waarbij de werknemer vrijblijft ten aanzien van de bestedingsmogelijkheden.
Naar aanleiding hiervan kunnen de volgende vragen gesteld worden:

1. Wat zijn de gevolgen voor de werknemer als de onderneming één of meerdere jaren geen overwinst maakt, of zelfs een verlies heeft?
2. Wat krijgen de werknemers in dienst van de overheid of van stichtingen of ondernemingen die geen winst maken?

In de praktijk blijkt, dat de winstdelingsregeling gezien wordt als een vast loonsbestanddeel, hetgeen sterk tot uiting komt bij de huidige moeilijkheden bij VMF.
In plaats van een winstdelingsregeling kan men beter een verhoogde prestatiepremie invoeren, wat helaas, door bepalingen in verschillende CAO's, vaak onmogelijk is.

Vermogensaanwasdeling. Vermogensaanwas kan ontstaan door:

1. Waardevermeerdering als gevolg van inflatie. In feite is dit geen waardevermeerdering, de eenheid waarin waarde wordt uitgedrukt, het geld, ondergaat een waardevermindering.
   Als men deze schijnbare waardevermeerdering zou gaan verdelen, tast men het vermogen van de onderneming aan.
2. Het inhouden van winst ten behoeve van zelffinanciering. Deze winsten worden ingehouden ten koste van dividendbetalingen aan aandeelhouders. De aandeelhouders zullen deze inhoudingen goedkeuren als de leiding van de onderneming deze gelden doelmatig kan aanwenden, b.v. ten behoeve van de groei van de onderneming, en als dit tot uiting komt in de koersvorming van het aandeel.
   In verband met het industrialisatieprogramma is deze vorm van financiering door de regeringen aangemoedigd: hiervan profiteert de gehele gemeenschap.

Investeringsloon. Dit is een beloning, die een werknemer zou moeten ontvangen bovenop zijn gewone besteedbaar loon t.b.v. vermogensvorming.

De gedeelten van de gelden die niet uitgekeerd zullen worden aan de werknemer, dus de opbrengsten van de vermogensaanwasdeling en het investeringsloon, zal moeten worden beheerd. Hiertoe zullen dan Sociale Beleggings-Instituten worden opgericht, waarin — onvermijdelijk — vertegenwoordigers van de vakbonden zitting zullen nemen en de vakbonden, die dan naast de invloed via de werknemers ook als kapitaalverschaffer invloed op de ondernemingen kunnen gaan uitoefenen. De machtsconcentratie bij de leiders van de vakbonden zou dan zo groot worden, dat ze de enige macht in de lande zou zijn geworden.
Een andere wijze van het betrekken van de mens bij de gang van zaken in de onderneming is, naast een verhoogde prestatiepremie, het bevorderen van het beleggen van spaargelden in aandelen, waardoor niet alleen werknemers, doch ook anderen méér bij de onderneming kunnen worden betrokken.

Democratisering bedrijfsleven. Democratisering van het bedrijfsleven zal eveneens moeten worden gezien in het kader van het méér betrekken van de mens bij het steeds ingewikkelder worden van het maatschappelijk gebeuren.
Door een democratiseringsproces, mits goed begeleid, kunnen veel misverstanden, die momenteel het klimaat voor de ondernemingen vertroebelen, worden opgeruimd, met name de misverstanden betreffende de doelstelling van de onderneming en het winstcriterium, dat hierbij wordt toegepast.
Voorkomen moet worden, dat de leiding van de onderneming belast wordt met taken, die het functioneren van de onderneming in de maatschappij, belemmeren.
Ook moet worden voorkomen, dat „pressure"-groepen door manipulaties met het democratiseringsproces de verspreide economische macht van de ondernemingen in handen krijgen en dan — versterkt met deze macht — de gehele maatschappij gaan overheersen.
Het voorgestelde in het concept-programma beantwoordt niet volledig aan het voorgaande.

a) Meer nadruk zal moeten worden gelegd op het betrekken bij de gang van zaken in de onderneming van dat gedeelte van de gemeenschap, dat niet tot de werknemers gerekend wordt.
b) De marxistische stelling, dat kapitaal en arbeid een evengrote invloed moeten hebben op de samenstelling van de raad van commissarissen, opent voor de vakbonden de gelegenheid om via de werknemer en als kapitaalverschaffer een overwegende invloed te krijgen op de raad van commissarissen, waardoor de belangen van de aandeelhouders en de overige leden van de gemeenschap in de verdrukking kunnen komen.
c) De verwijzing naar een SER-advies is ongewenst, omdat de verspreiding van de volledige tekst te beperkt is en omdat dergelijke stukken vaak gesteld zijn in een vakjargon, dat ontoegankelijk is voor leken.
d) Het artikel betreffende de verslaggeving is beslist onvoldoende.

Hieronder volgt een poging met een nieuwe redactie aan de bovengenoemde bezwaren tegemoet te komen.

1. Na de eerste alinea vervolgen met: Belanghebbenden zijn alle leden van de gemeenschap.
   Democratisering van het bedrijfsleven is naast de democratisering van de verhouding overheid - burger, één van de middelen om de mens, in meerdere mate dan thans het geval is, te betrekken in het maatschappelijk gebeuren en om, mede op deze wijze, tot een verdere ontplooiing van zijn mens-zijn te komen.
   Het is belangrijk, dat de gemeenschap beter wordt voorgelicht over de gang van zaken in de onderneming, mede met het oog op het bevorderen van het beleggen van spaargelden in aandelen door kleine spaarders, hetgeen thans, als gevolg van de gebrekkige voorlichting, vaak te riskant wordt geacht. Met name op het gebied van inspraak van de werknemer en de kleine spaarder is een snelle verbetering noodzakelijk.
   Om de aanwezige mogelijkheden voor de werknemers in de onderneming te ontwikkelen en daarbij terugslag te voorkomen, is een geleidelijk proces nodig.
   Onderwijs en vorming moeten een belangrijke bijdrage geven om de mens geschikt te maken voor het aanvaarden van meer verantwoordelijkheid. Deze geschiktheid moet dan ook in meerdere mate tot ontplooiing kunnen komen in het beroepsleven. Om de achterstand in te halen, enz.
2. De eerste alinea van -a- vervangen door: De invloed van de werknemer op de kleine spaarder-aandeelhouder op de samenstelling van de raad van commissarissen moet worden vergroot.
3. -g- vervangen door: Naast overleg binnen de onderneming met de werknemers is ook openheid naar buiten noodzakelijk om in ons produktiestelsel het vertrouwen te kunnen behouden. Naast een duidelijker jaarverslag is een verslag over een kortere termijn (kwartaalverslag) noodzakelijk ten behoeve van de kleine spaarders-aandeelhouders en de overige leden van de gemeenschap. Een verplichte verslaggeving over kortere termijn bovendien zal voor vele ondernemingen een betere interne bedrijfscontrole tengevolge hebben.
   Meer openheid van gesloten NV's is eveneens dringend gewenst.

Als besluit nog een opmerking over de laatste regel van paragraaf B, Vermogensbeleid, namelijk: het voorkomen en bestrijden van speculatie.
Met deze zin geven de voorstellers blijk weinig te weten van het verschijnsel — speculatie —, hetwelk ook zeer nuttige aspecten heeft, namelijk: de nivellerende werking bij sterke prijsfluctuaties als gevolg van, soms kleine, onregelmatigheden in het verloop van vraag en aanbod. Wil men iets van — speculatie — zeggen, dan moet het niet verder gaan, dan: het voorkomen en bestrijden van ongewenste speculaties.

Ir. J. Bijl.

Kamer praat over ministerscrisis

Op 27 januari a.s. zal op verzoek van de Partij van de Arbeid minister-president De Jong in de Tweede Kamer een verklaring afleggen. Daarna verwacht ik fractieberaad waarop de discussie over de ministerswisseling van begin januari zal beginnen.
Het wonderlijke is, dat de begroting van Sociale Zaken en Volksgezondheid op de agenda van de Tweede Kamer staat, waarbij natuurlijk de goedkeuring van de metaal-CAO, die de aanleiding was voor het aftreden van minister De Block, ter sprake komt.
Maar deze metaal-CAO vormt eveneens een discussiepunt in het debat na de regeringsverklaring. We kunnen dus niet eerst beginnen aan Sociale Zaken en daarna spreken over de ministerswisseling op Economische Zaken.
Het kan een belangrijke discussie worden, want de grote punten van het regeringsbeleid in 1970 hangen hier ten nauwste mee samen. Minister De Block zag immers een onoverkomelijk bezwaar in de goedkeuring van de metaal-CAO met het oog op het stijgen van de prijzen. In het debat zal duidelijk moeten worden, wat nu de visie van de regering en die van de nieuwe minister van Economische Zaken, mr. Nelissen, op dit punt is.
Intussen zijn de moeilijkheden omtrent het Verolme-concern nog levensgroot aanwezig. Het rapport Biesheuvel-Langman is niet aan de Kamer bekend. Er is wel een besloten vergadering van de commissie van Economische Zaken gehouden, tijdens welke minister Nelissen een summiere uiteenzetting heeft gegeven. Iedereen klaagde, dat het zo summier was, maar iedereen zei ook, dat de nieuwe bewindsman het zo goed gedaan had.
Blijkbaar was ook de meerderheid van de commissie tot het inzicht gekomen, dat thans niets naar buiten kon worden gebracht wat mogelijke onderhandelingen zou doen mislukken.
Niet alleen de Verolme-groep, maar de gehele Nederlandse scheepsbouw is hier min of meer bij betrokken. Er ligt nog altijd het rapport-Keyzer, dat een ingrijpende reorganisatie van de scheepsbouw in ons land voorstelt.
Zelf was ik nog in het buitenland, toen de ministerscrisis zich voordeed. Terugkomend had ik dadelijk de heer Mellema aan de telefoon, die mij — voorzover ik het niet in de kranten had gelezen — nader informeerde. Ik kon mij volledig achter zijn opvattingen stellen en vond het daarom belangrijk, dat hij zelf aan de discussie op 27 januari a.s. zou deelnemen. Ook de fractie was hier in meerderheid voor en ik ben dankbaar, dat de reis van de heer en mevrouw Mellema naar Zuid-Afrika enkele weken kon worden uitgesteld.

Mr. C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Invoering nieuw Burgerlijk Wetboek

Een onderwerp dat weinig mensen interesseert, maar wat van het grootste belang is als men er mee te maken krijgt. Dit betreft de invoering van het eerste boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Het gaat om personen- en familierecht. Jarenlang is de Kamer al bezig met dit zware werk.
Prof. mr. E. M. Meijers, die de specialist van Nederland was op het gebied van het burgerlijk recht, heeft, toen hij gevangen zat in Theresienstadt, de vernieuwing van het Burgerlijk Wetboek ter hand genomen. Na de oorlog, namelijk in 1947, heeft minister Van Maarseveen als minister van Justitie opdracht gegeven aan prof. Meijers om een ontwerp van wet-BW bij hem in te dienen. Die opdracht werd gegeven nadat het toenmalig Eerste Kamerlid, de heer R. Zegering Hadders — thans Tweede Kamerlid — een suggestie in die richting had gedaan.
Prof. Meijers, die reeds een groot gedeelte van dit werk klaar had liggen, en verder uitgesproken gedachten had over de voltooiing hiervan, heeft deze opdracht met vreugde aanvaard. Hij werd tot regeringscommissaris benoemd om de minister van Justitie bij te staan bij de openbare behandeling in de Tweede Kamer. Men heeft het systeem gevolgd van eerst de vraagpunten in te dienen over omstreden politieke zaken en men had de illusie, dat als die vraagpunten nu maar waren opgelost, de politieke klontjes eruit waren en dus na de indiening van de verschillende boeken de behandeling in de Tweede Kamer zeer vlot zou verlopen.
Het is anders gegaan. De vraagpunten zijn uitvoerig behandeld alsof het al wetsontwerpen waren, maar toen het eerste boek in openbare behandeling kwam was daar een andere Kamer, waren er nieuwe juristen die geheel opnieuw begonnen, dus er verscheen een voorlopig verslag dat niet summier maar zeer uitvoerig was, gevolgd door een Memorie van Antwoord, die natuurlijk ook omstandig inging op de vragen uit de Kamer. Ook de openbare behandelling leverde een interessante discussie op, die enige dagen in beslag nam.
Helaas ontviel ons in 1954 prof. Meijers, die toen al 74 jaar was. Het was behalve een verlies van een groot geleerde voor Nederland, een klap voor de behandeling van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Ik heb mij eens laten vertellen, dat prof. Meijers dacht nog slechts drie maanden nodig te hebben om alle boeken in te dienen. Na zijn overlijden werd een driemanschap benoemd door de minister om dit werk voort te zetten. Maar waar drie geleerden bijeenzitten, komen er drie opvattingen en kan niet anders dan vertraging ontstaan. Prof. mr. J. Drion, die intussen tot regeringscommissaris was benoemd, is ook reeds overleden en heeft evenmin zijn werk kunnen afmaken. Minister Donker overleed in 1956. Volgende ministers van Justitie moesten zich natuurlijk inwerken en voor niet iedereen had het nieuwe BW de prioriteit, die minister Donker hieraan gegeven had.

Herdenkingszegel

In de loop der jaren gingen er zelfs stemmen op die twijfelden aan de mogelijkheid van de volbrenging van dit gigantische werk.
Naar mijn mening zullen die geluiden alleen maar kunnen verstommen nu het eerste boek is ingevoerd op 1 januari 1970. In een in de ware zin des woords plechtige bijeenkomst in de Ridderzaal, waar de minister van Justitie in de eerste plaats, de oud-minister mr. Y. Scholten, en mr. K. T. van Rijckevorsel de hoofdlijnen van het nieuwe boek bespraken en suggesties deden voor verdere behandeling.
Vervolgens werd door de directeur-generaal van de PTT, de heer Reinoud, een bijzondere postzegel ter ere van dit plechtig gebeuren overhandigd aan de weduwe van prof. Meijers, de 84-jarige mevrouw T. Meijers-Gottschalk. De gelijkenis van prof. Meijers op de postzegel is treffend.
Alle aanwezigen ontvingen een exemplaar van deze postzegel, gedateerd op de eerste dag van uitgifte, te weten 13 januari 1970. Voor filatelisten is de zegel om van te smullen. Als ik het goed heb begrepen, is deze zegel slechts zes weken geldig en mijns inziens nog veel te weinig bekend.
Bij al het gewirwar van deze tijd, van protesten en bezettingen, van rellen en uit de hand lopende demonstraties, was het een verkwikking om met de top van de Nederlandse juridische wereld in de Ridderzaal aanwezig te zijn om dit gedenkwaardige moment, dat van zo groot belang is voor het Nederlandse volk, mee te mogen maken. Publiciteit was zeer matig; men realiseerde zich niet, dat vele vereenvoudigingen en verbeteringen op het gebied van het personen- en familierecht, zoals de verhouding tussen man en vrouw in het huwelijk; de vraag of een kind een wettig kind en wie volgens het recht zijn vader is; de verhouding van ouders tot kinderen, het zijn alle zaken, waarmee men op de één of andere manier geconfronteerd kan worden. Maar het zal wel zo zijn, dat men de waarde van dit werk pas gaat waarderen, wanneer men ermee in aanraking komt onder moeilijke omstandigheden.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

ARP-A'dam stelt mr. Scholten teleur

Mr. W. Scholten, lid van de CHU-Tweede-Kamerfractie, heeft zijn teleurstelling uitgesproken over het besluit van de ARP-Amsterdam, om voor de komende gemeenteraadsverkiezingen de jarenlang bestaande samenwerking met de CHU te verbreken en het gesprek over samenwerking na 1970 alleen met de PPR voort te zetten.
Tegen de achtergrond van de groeiende samenwerking in landelijk verband vond mr. Scholten, die maandagavond sprak op een vergadering van de CH-kiesvereniging te Aalsmeer, dit een ingrijpende beslissing. Zulks temeer, waar de Politieke Partij Radicalen niet nalaat er de nadruk op te leggen, dat zij geen confessionele partij is.
Mr. Scholten vond het niet juist aan deze plaatselijke beslissing consequenties te verbinden op het landelijk vlak. „Ik kan ook moeilijk aannemen, dat de afdeling Amsterdam op dit punt representatief is voor de ARP." Overigens zou een voortgaande ontwikkeling in deze richting in ruimere kring wel de bijl aan de voet van de samenwerking tussen de drie christelijke partijen leggen.
Mr. Scholten toonde zich verheugd over de komende structurele verhoging van de AOW-pensioenen.
Ten aanzien van de inpassing van deze verhoging in de ambtelijke pensioenen en salarissen merkte mr. Scholten op, dat het kabinet zich niet tweemaal in één kabinetsperiode uitgavenbeperkende maatregelen ten aanzien van de ambtenaren zal kunnen veroorloven.
Dat minister Schut blijkens de cijfers van het CBS zijn woningbouwprogramma voor 1969 waarschijnlijk juist niet heeft gehaald, is bijzonder spijtig. De woningnood is nog steeds onze ergste vijand, maar een mogelijk verschil met de taakstelling van nog geen 2 procent kan politiek geen halszaak zijn.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 - KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE.

WIE DOET WAT IN DE TWEEDE KAMER?

De CH-Tweede Kamerfractie heeft ten aanzien van het werk in de Begrotingscommissies de volgende verdeling tot stand gebracht:

Algemene Beschouwingen	
Algemeen	Mellema
Financieel	Van der Mei, Scholten
Hoofdstuk I	
Huis der Koningin	Mellema, Jkvr. Wttewaall van Stoetwegen
Hoofdstuk II	
Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	Mellema
Hoofdstuk III	
Algemene Zaken	Mellema, Scholten Van der Mei
Hoofdstuk IV	
Kabinet Vice Minister-President	Mellema, Scholten
Hoofdstuk V	
Buitenlandse Zaken	Bos, Mellema, Van der Mei, De Boo
Hoofdstuk VI	
Justitie	Jkvr. Wttewaall van Stoetwegen, Mej. Haars, Scholten
Kinderbescherming	Scholten
Algemeen gedeelte	Jkvr. Wttewaall van Stoetwegen, Mej. Haars
Gevangeniswezen en politiezaken	Jkvr. Wttewaall van Stoetwegen
Strafrechtelijke en civielrechtelijke zaken	Mej. Haars
Vreemdelingenzaken en reclassering	Jkvr. Wteewaall van Stoetwegen
Grondwetswijziging	Mej Haars, Bos, Jkvr. Wttewaall van Stoetwegen (plv.), Mellema (plv.)
Hoofdstuk VII A	
Binnenlandse Zaken	
Algemeen gedeelte	Mej. Haars
Ambtenarenzaken en gemeentefinanciën	Scholten
Grenswijzigingen	Tolman
Grond- en Kieswetzaken	Mej. Haars, Bos, Mellema
Hoofdstuk VII B	
Civiele Verdediging	De Boo, Tilanus
Hoofdstuk VIII	
Onderwijs en Wetenschappen	Schuring, Tilanus, Bos
Algemeen en VHMO, W.O., L.O. en N.O.	Schuring, Tilanus, Bos
Hoofdstuk IX A	
Nationale Schuld	Van der Mei, Scholten
Hoofdstuk IX B	
Financiën	Scholten, Tolman Van der Mei, Kikkert (plv.)
Hoofdstuk X	
Defensie	Kikkert, De Boo, Bos
Algemeen	Kikkert, De Boo, Bos
NATO (Defensie) en WEU	Le Boo, Bos, Kikkert
Luchtmacht en Marine	De Boo, Bos, Kikkert
Landmacht	Kikkert, De Boo
Personeelszaken	Kikkert, De Boo
Hoofdstuk XI	
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	Van der Peijl, Mej. Haars, Tolman (plv.)
Volkshuisvesting en krotopruiming	Van der Peijl, Tolman
Ruimtelijke Ordening	Mej. Haars, Van der Peijl
Hoofdstuk XII	
Verkeer en Waterstaat	Van der Peijl, Mellema, Tolman
Hoofdstuk XIII	
Economische Zaken	Van der Mei, Kikkert, Van der Peijl
Energie	Van der Peijl
Kernenergie	Bos, Van der Peijl
Middenstand	Scholten, Mej. Haars (plv.)
Handelspolitiek	Van der Mei, Bos, De Boo
Reg. industrialisatie	Kikkert, Van der Mei
Hoofdstuk XIV	
Landbouw en Visserij	Tolman, Kikkert, Mellema
Hoofdstuk XV	
Sociale Zaken en Volksgezondheid	Kikkert, De Boo, Van der Mei, Tilanus, Mellema
Algemeen	Kikkert, De Boo
Sociale verzekering	De Boo, Tilanus
Europese zaken van dit Hoofdstuk	Van der Mei, De Boo
Volksgezondheid	Tilanus, Mellema
Hoofdstuk XVI	
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	Tilanus, De Boo, Kikkert, Jkvr Wttewaall van Stoetwegen (plv.)
Jeugdzaken Volksontwikkeling, recreatie	De Boo, Schuring Tilanus
Maatschappelijke ontwikkeling	Tilanus, Kikkert, De Boo
Radio, televisie, pers	Jkvr. Wttewaall van Stoetwegen, Kikkert, Scholten, De Boo
Hoofdstuk XVII	
Onvoorziene uitgaven	Scholten
a) Algemeen Burgerlijk Pensioen Fonds	Scholten
b) Zuiderzeefonds	Tolman
c) Landbouw-Egalisatie Fonds	Tolman
d) Gemeentefonds	Scholten, Mej. Haars
e) Provinciefonds	Scholten, Mej Haars
f) Staatsdrukkerij en Uitgeverijbedrijf	Scholten
g) Staatsbedrijf PTT en Rijkspostspaarbank	Tolman
h) Staatsmuntbedrijf	Scholten
i) Staatsvissershavenbedrijf	Tolman
j) Staatsmijnen	Van der Peijl, Kikkert
k) Staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen"	Kikkert, De Boo
l) Rijkswegenfonds	Tolman, Van der Peijl

Een BRIL van EIKENDAL
gaat bovenal!
WAGENINGEN
VEENENDAAL

Hotel-Restaurant
HAYTINK
LOOLAAN 25 - APELDOORN
Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen
Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

DR. L. DE JONG

Het Koninkrijk der Nederlanden in de tweede wereldoorlog

deel 2: neutraal

Het tweede deel van de „studie voor het leven" van Dr. De Jong heeft in de vaderlandse pers niet die belangstelling ondervonden waarmee het eerste deel werd begroet. Misschien omdat het zich niet over een zo ruim tijdperk uitstrekt en ook niet zo brede maatschappelijke facetten doorlicht. Inderdaad is deel 2 specialistischer, immers geheel gericht op de mobilisatietijd, maar het heeft zeer veel te bieden.

Koningin Wilhelmina

Het boek begint met een hoofdstuk van liefst 44 bladzijden geheel gewijd aan koningin Wilhelmina. Het beschrijft de jeugd en de vorming van de koningin en haar regeringsperiode. Het oordeel van dr. De Jong over koningin Wilhelmina is uitermate positief. Het heeft in vrijwel alle dagbladen doorgeklonken en ik acht het dan ook niet nodig hierop thans nog verder in te gaan.

In de volgende hoofdstukken blijkt nog hoezeer koningin Wilhelmina realiste was in die moeilijke periode. Zij kende, zoals dr. De Jong kenschetst, Duitsland en de Duitsers goed. De chauvinistische Duitse mentaliteit beklemde haar al in de jaren '20. Omtrent Hitler en de zijnen koesterde zij geen enkele illusie.

Op 9 september 1939 belegde zij de eerste van een aantal besprekingen met een commissie van drie ministers (De Geer, Van Kleffens en Dyxhoorn, dus respectievelijk: minister-president, Buitenlandse Zaken en Defensie) benevens de opperbevelhebber generaal Reijnders. De eerste en de laatste hadden er weinig behoefte aan; beiden beschouwden de koningin als lastig, en wat erger was, als geneigd tot overdreven bezorgdheid.

De bezorgdheid van koningin Wilhelmina echter was het waar Nederland later op kon bouwen, de beide andere heren faalden. Het was bovendien geen bezorgdheid in het vage, maar uit dr. De Jong's relaas en nasporingen blijkt, dat de Moeder des Vaderlands beter op de hoogte was van de krijgskundige toestand en zijn zwaktes dan een groot deel van de regering. Dit eerste hoofdstuk van Neutraal over onze „oude" koningin, geeft met het hoofdstuk aan haar gewijd uit het boek „The Dutch Puzzle" van de voormalige Spaanse ambassadeur, de hertog van Baena, een onvergetelijk beeld van een vrouw, die een onmogelijk zwaar ambt in een ongunstig tijdperk voor een groot deel onbegrepen maar met grote daadkracht en ziele-adel heeft volvoerd.

De belangrijkste zaken die voorts in dr. De Jong's tweede werk ter sprake komen, zijn: het Venlo-incident, de conflicten met generaal Reynders, het optreden van generaal Winkelman, de neutraliteit als probleem, de vijfde colonne, de Duitse aanvalsplannen, de Nederlandse krijgsmacht (qua uitrusting, enz.) en de dagen en uren vóór het overschrijden van onze oost-grens.

Het Venlo-incident

Bij de behandeling van het Venlo-incident worden de activiteiten van de inlichtingendiensten, zowel binnenlandse als buitenlandse, uit de doeken gedaan. Hitler had het Venlo-incident nodig om een wapen te smeden voor de motivering van zijn inval. Men wendde van Duitse zijde voor, als anti-nazi's en samenzweerders tegen het régime, contact te willen zoeken met het Engelse Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het eind van het lied was, dat men in de val trapte, zodat twee Engelse agenten plus de Nederlandse inlichtingen-man luitenant Klop bij een overval over de grens werden gesleept.

Generaal Van Oorschot, het hoofd van GS III (militaire inlichtingen-dienst), moest bij de ministerraad (die vrijwel van niets wist) op het matje komen, het kostte hem zijn baan. Hij gaf toe, dat hij van de besprekingen geweten had, doch hij had luitenant Klop ter beschikking gesteld om te zorgen, dat niets geschiedde dat met de Nederlandse neutraliteit in strijd zou zijn. Klop was zwaar gewond bij de overval en de gekidnapte overleed, zonder bij bewustzijn te zijn geweest, nauwelijks gearriveerd in het Evangelische ziekenhuis in Düsseldorf. Eén van de Engelsen sloeg door. Er bleek contact tussen de Britse Intelligence Service en de Nederlandse GS III, maar dat bewees niets ten ongunste van de Nederlandse militaire leiding.

Geen nood. De Duitsers, o.a. de chef van de Gestapo in Düsseldorf, stelden een bekentenis op, die zogenaamd door luitenant Klop voor zijn overlijden afgelegd was. Luidens die bekentenis zouden de „revolutieplannen" met betrekking tot het nazi-regime door de Nederlandse Generale Staf in voortdurend overleg met de Engelse Generale Staf actief bevorderd zijn. Papieren van Klop waren buit gemaakt; zijn handtekening kwam nagemaakt onder het van a tot z gefantaseerde stuk te staan: het stuk dat, samen met een vervalste overlijdensakte, het pièce de resistance zou worden in het lange memorandum dat het Auswärtige Amt in de ochtend van 10 mei 1940 wereldkundig zou maken ter rechtvaardiging van het offensief tegen Nederland, België en Luxemburg.

Grotesker nog dan het Venlo-incident luidt het verhaal over de Duitse reserve-majoor Kiewitz. Hitler kwam op de idee om op het moment dat de eerste aanvallen en bommen op ons land losgingen een afgezant zich aan het Huis ten Bosch te doen melden met de mededeling aan koningin Wilhelmina, dat de aanval meteen gestaakt zou worden als Nederland direct bereid was Duitse militaire bescherming te aanvaarden. Hoe het Kiewitz van dag tot dag voor de inval verging laat zich lezen als een thriller en ook hoe het ultimatum tenslotte niet doorging. Overigens kan men het met dr. De Jong eens zijn, dat Hitler noch de Nederlandse constitutie, noch het karakter van koningin Wilhelmina goed kende.

Neutraliteit

Oud-minister-president De Geer schreef in 1953: „Mijn vurig streven zou zijn onze neutraliteit naar alle zijden te handhaven... Ik **zag** dit doel... Wat er **achter** kon liggen, zag **ik niet**. Althans niet anders dan in de wazige verte. Het werd niet als realiteit verwerkt, veeleer als boze droom ter zijde geschoven."

Hiermee is het problem, waarmee Nederland in de vooroorlogse jaren geconfronteerd was, voldoende geschilderd en hierop is van toepasing wat dr. De Jong ook concludeerde t.a.v. de vraag of ons land tijdens de algemene mobilisatie genoeg ter verzekering van zijn veiligheid verricht heeft. Hij schrijft (blz. 363): „In wezen konden kabinet, volksvertegenwoordiging en publieke opinie zich niet in voldoende mate losmaken van gedachtengangen die in de vooroorlogse periode gedomineerd hadden en hun achtergrond vonden (zoals ook in deel I Voorspel met nadruk betoogd) in bijkans anderhalve eeuw — niet schokkende — vaderlandse geschiedenis."

Dr. E. van Raalte heeft dr. De Jong gekritiseerd t.a.v. het feit, dat hij de rechtsvraag onbesproken heeft gelaten hoe het volkenrechtelijk met de militaire contacten met Fransen, Belgen en Engelsen gesteld was. Van Raalte betoogt, „dat deze contacten door hun aard volkomen toelaatbaar waren. Zij beoogden namelijk niets anders dan bevordering van militaire samenwerking van het moment af, dat de Nederlandse neutraliteit door een Duitse inval geschonden zou worden."

Dr. De Jong echter zag ergens anders het zwaartepunt en afgezien van eerdere juridische vraag was voor hem het werkelijke probleem van het neutraliteitsbeleid hoe ver men, vooruitlopend op te verwachten Duitse agressie, in die andere contacten kon gaan. Immers, dr. Van Raalte zegt: zij waren volkenrechtelijk volkomen toelaatbaar. Dr. De Jong's vraag luidt: Wat konden de Nederlandse leidslieden en generaals voor dit gelijk kopen. Met andere woorden: Hoe voer ik een verantwoorde — dus niet alleen legaal gedekte — neutraliteitspolitiek, wanneer ik nu eenmaal niet van dit principe zomaar af kan en er trouwens geen bruikbaar alternatief zich democratisch aanbiedt. Het is typisch dit verschil in benadering en wij begrijpen, dat dr. De Jong de voorkeur geef aan de interpretatie der Ouden, namelijk: „Wat om natuurlijke redenen onder alle mensen is komen vast te staan, heet volkenrecht" (Gaius 1). Dr. De Jong deelt kennelijk niet de mening door de oud-staf-officier luitenant-generaal Wilson in zijn „vijf oorlogsdagen" (1960) met veel klem verdedigd inzake de zgn. Peel-Raamstelling. Het gaat om de verdedigingslinie op de grens van Brabant en Limburg (de Raam was een klein riviertje). Wilson schreef: „Het zal toch duidelijk zijn, dat het lot van de Grebbelinie en dat van de Peel-Raamstelling onverbrekelijk aan elkaar waren verbonden; de verdediging aan de Grebbe was slechts mogelijk, zolang als de linie in het zuiden werd verlengd door de Peel-Raamstelling, terwijl omgekeerd de laatste noordelijk zou kunnen worden omtrokken, als de Grebbelinie niet zou worden verdedigd.

Dr. De Jong geeft een uitvoerig overzicht van de pogingen die gedaan zijn om de Belgen en Fransen op deze stelling via de grens te doen aansluiten. Men kwam niet tot een voldoende coördinatie, ook al weer omdat het neutraliteits-principe overal tussen zat en Nederland weigerde om rekening te houden met het feit, dat o.a. generaal Gamelin zijn Franse troepen niet verder in wilde zetten dan op de lijn Moerdijk—Breda—voorland van Antwerpen, terwijl men van Belgische zijde hoogstens aan Breda—Turnhout dacht.

Bijzondere staaltjes

De neiging bestaat altijd uit werken als deze te blijven citeren, al ware het alleen om bijzondere staaltjes, die of vergeten of onbekend waren te presenteren.

De Duitse gezant in Den Haag, Graf Zech von Burkersroda, die op 8 mei 1940 zijn groot persoonlijk vermogen, dat bij een New Yorkse bank gedeponeerd was (!), fictief in eigendom overdroeg aan de zoon van een bevriende relatie in de bankwereld.

Of: de circulaire van 9 januari '40, waarin het bestuurslid van de Arbeidersjeugd Centrale (AJC), W. Thomassen, aan een aantal gemobiliseerde AJC-leden een lange „vertrouwelijke" vragenlijst stuurde, met vragen als: „Over welke zaken heb je ernstige klachten en waarom? Wat heb je ons over de geest in je onderdeel mee te delen?" En generaal Reynders, die deelneming aan deze enquête verbood.

Of: De Jong's kritiek op het slakkentempo, waarmee de verdedigingswerken tot stand (of niet tot stand) kwamen: „Een merkwaardig contrast blijft het: de visie en de energie waarmee in de periode tussen de twee wereldoorlogen de Zuiderzeewerken aangepakt werden — en het gebrek aan visie en het gebrek aan energie die bleken uit de traagheid waarmee stellingen aangelegd werden die het land in een betere staat van verdediging moesten brengen."

Soms moet men knarsetanden als men leest hoe er ge-amateurd werd. In de meidagen van '40 telde de landmacht niet minder dan achtendertig verschillende typen geschut, die elk vaak weer uiteenlopende, deels verouderde en vrijwel waardeloze modellen en merken omvatten. Het luchtafweergeschut kwam uit negen verschillende landen met tien verschillende fabrikaten — en dan waren er nog zeven types vuurleidingtoestellen en vijf soorten hoogtemeters.

Gemiddelde Nederlander

De gemiddelde Nederlander — wat wist hij eigenlijk van de gevaren die het land bedreigden. Hij ging in zijn dagelijks bestaan op, zegt dr. De Jong. En dat was moeilijk genoeg, kunnen wij er bij voegen. Ja, de oorlog wekte in hem misschien wel een vage bezorgdheid, maar de landen waar die oorlog woedde of gewoed had, lagen ver weg: Polen, Finland, Denemarken, Noorwegen.

Zeker bij vele ouderen was de neiging sterk, het in de eerste wereldoorlog ontstane beeld a.h.w. automatisch te continueren: zou het in West-Europa tot gevechtshandelingen komen, dan zou vermoedelijk wel hetzelfde gebeuren als in '14; dan zou Duitsland door België marcheren en Nederland zou buiten schot blijven.

Hoe was het bij mij zelf. Ik was misschien geen gemiddelde Nederlander, ik was toen jong, student in Wageningen en afgekeurd voor dienst. Maar het was bij mij niet beter. Ik zat midden in mijn werk; ik deed een examen in Utrecht en op de terugweg kwam ik via Woudschoten midden in de mobilisatie terecht. De „veld" zat met paarden voor kanonnen bij Doorn in het stuifzand vast. Het was zoiets als je in romans uit de eerste wereldoorlog las.

's Winters reed ik schaatsen op de ondergelopen Grebbelinie tot Veenendaal. In het voorjaar reed ik met de bus van de Wed. De Haas door de Gelderse vallei en als je dan in een bocht van de weg op een bunker aanreed met links en rechts weglopende prikkeldraadversperringen, dan getuigde je met jeugdig enthousiasme: Daar komen ze nooit door. De contacten met militairen waren menigvuldig. Ik organiseerde de mobilisatiecolleges op talrijke plaatsen in den lande. Een aantal hoogleraren had zich namelijk bereid verklaard aan studenten onder de wapenen gedecentraliseerd colleges te gaan geven. Daartoe huurde ik lokaliteiten, o.a. in Pulchri-studio in Den Haag herinner ik mij en hamerde iedere week reeksen briefkaarten uit mijn schrijfmachine aan de veldpost- en andere adressen van de gemobiliseerde studenten.

Op de sociëteit wemelde het regelmatig van de militairen: collega's-studenten, introducés; militairen-officieren uit de Grebbelinie; uitvoering van O. en O. vond op de sociëteit plaats. In maart ging ik in praktijk in Limburg. Ik las de zinsnede van Menno ter Braak in Vrij Nederland (of was het: het Vaderland) na de inval in Noorwegen met de strekking: „Het heeft de Nederlanders wel geschokt, maar dat de volgende dag de treinenloop geen twee minuten vertraging kende, heeft hem weer gerustgesteld."

In Limburg zag ik de grensversperringen en de tot de tanden gewapende patrouilles daarachter. Ik ontmoette een gevlucht joods echtpaar, Grosz, hij een geleerde werkzaam bij Smeets meelfabrieken, hun dochter gelukkig — reeds overzee. Ik kende de gevolgen van de Kristallnacht; ik had de S.A. zien marcheren met hun laarzen, vlaggen en liederen in Bonn en ik had gehuiverd. En toch werd het mij pas in die laatste tien dagen in Limburg duidelijk, dat het niet goed zou gaan. En nog hoopte men tegen beter weten in. En eenmaal bezet, was één van de eerste dingen die ik deed een brief naar een kennis in Zwitserland posten, omdat ik dacht dat mijn ouders in

Leest u al één van deze modern verzorgde christelijke kranten?

wenst U een proefweek?

*

DE ROTTERDAMMER
Witte de Withstraat 25 - Tel. 010 - 115588
NIEUWE HAAGSE COURANT
Parkstraat 22 - Tel. 070 - 184150
NIEUWE LEIDSE COURANT
Steenstraat 37 - Tel. 01710 - 31441
DORDTS DAGBLAD
Scheffersplein 1 - Tel. 01850 - 33370

Kranten van het KWARTET

het westen misschien lange tijd anders niet bereikbaar zouden zijn.

Dr. Boon's kritiek

Wanneer men dit overweegt, komt ook de vraag boven of we er thans beter aan toe zijn. Dr. H. N. Boon heeft in de NRC van 3 januari jl. geschreven, dat dr. De Jong wel aandacht geschonken heeft aan de Nederlandse vertegenwoordiging in Berlijn, maar terzijde heeft gelaten de inlichtingen die van diplomaten op andere belangrijke posten, zoals Londen, Washington en Parijs hadden kunnen worden verkregen. Dr. Boon loopt overigens wel wat hard, wanneer hij schrijft, dat dr. De Jong verzuimde ook te vermelden, dat de officieren die verantwoordelijk waren voor de omstandigheid dat de inlichtingen van majoor Sas, militair attaché in Berlijn, en anderen niet of verminkt werden doorgegeven, en daarmee grote verantwoordelijkheid op zich laadden, later toch zeer hoge militaire rangen wisten te bereiken. Wie zegt hem, dat dr. De Jong daar in zijn beschrijving van latere tijdsbestekken toch niet bij het signaleren van deze personen op zal terugkomen.
Dr. Boon, die hoofd van de permanente vertegenwoordiging van Nederland bij de Noord-Atlantische Raad te Brussel is, stelt ook de vraag of wij de werkelijkheid van thans onder ogen willen zien. „Ogenschijnlijk wel", schrijft hij, „omdat Nederland op de nieuwe bedreiging van de herwonnen vrijheid door de expansie van het communistische Rusland heeft gereageerd door zich aan te sluiten bij de Noord-Atlantische verdragsorganisatie. De wezenlijke vraag is echter of wij daarmede ook de consequentie hebben aanvaard om bewust kennis te willen nemen van de inlichtingen die ons in zo ruime mate bereiken over wat zich in die andere wereld afspeelt. Communicatiemogelijkheden zijn er in overvloed, maar worden tijdig conclusies getrokken uit de voorhanden zijnde gegevens of legt men toch liever, evenals in 1939, naast zich neer wat niet past in de voorsteling die wij Nederlanders ons gaarne maken van de taak die wij in de wereld willen verrichten?"
Wij onderschrijven zijn vragen. Het is geen stemmingmakerij, wanneer men er op wijst, dat én door de geldontwaarding én door bezuinigingen ons militaire apparaat de laatste tien jaren weer gevaarlijk is gaan achterlopen. Betekent voortgaan op deze weg en daarmee verzwakking van onze NAVO-verplichtingen niet de vergroting van kansen op een eventueel conflict met het Oostblok? Wij liggen (helaas?) in een strategisch belangrijke positie. Rotterdam is de grootste haven ter wereld; de drukste scheepvaartlijnen ter wereld raken ons.
Uitsluitend vanuit een positie van kracht kan de NAVO een duurzaam en veilig vredescompromis met het Oostblok bereiken.

Majoor Sas

Zal er straks een nieuwe majoor Sas komen om ons de werkelijke gevaren van militaire plannenmakers elders — waar dan ook — aan te zeggen? En zullen we hem dan geloven of niet? De majoor Sas uit Berlijn in 1939 en 1940 werd door de topmensen van regering en leger niet geloofd. Hij verdient een monument; het boek van dr. De Jong heeft dat, naar mijn mening althans, voor hem opgericht. Mag ik daarom eindigen met iets wat koningin Wilhelmina later tegen haar secretaris Thijs Booy zei:
„Het is heel wel denkbaar, dat men afgestoten werd door de geëxalteerde toon van de heer Sas, maar werkelijke staatslieden hadden door die geëxalteerde toon heen de waarheid moeten peilen."

M. A. Geuze.

Dr. L. de Jong: Het koninkrijk der Nederlanden in de tweede wereldoorlog. Deel 2: Neutraal. Uitgegeven door de Staatsdrukkerij. Prijs: f 16,—.

Uitzendbureau
start oppascentrale

Kort geleden werd mijn aandacht getrokken door een artikel in het Algemeen Handelsblad, waarin vermeld werd dat de Uitzendorganisatie Tempo-Team per 15 januari een oppascentrale zou openen.
De heer M. Spruytenburg, directeur Tempo-Team Nederland N.V. zei over zijn ervaringen met de gehuwde vrouw als tijdelijke werkkracht: Voor haar prestaties bestaat in het bedrijfsleven veel waardering. Het zorgzame, de grote levenservaring en vooral de werklust worden door de bedrijven waar zij als tijdelijke werkkracht aan de slag gaat als belangrijke pluspunten aangemerkt. Ook de nauwgezetheid waarmee een moeder werkt wordt alom geappreciëerd. In het grote economisch sociaal kader van ons land bestaat er een groeiende behoefte aan de werkkracht van gehuwde vrouwen.

Hoe verlangend het bedrijfsleven ook naar de werkende moeders uitziet, ze moeten zich wel aan de „normale" werktijden houden, zij verstoren anders in ernstige mate het arbeidsritme. Dat wel. Dat is nu juist het punt, waarop vele werklustige moeders afknappen, omdat zij tussen 4 en 6, op woensdagmiddag en in de schoolvakanties zich niet beschikbaar kunnen stellen.
De heer Spruytenburg bedacht een plan: Het sluimerend potentieel aan arbeidskrachten, zoals hij dat noemt, moet aan de oppervlakte komen. Een oppascentrale moest er komen in het belang van de industrie én van de vrouw. Daarbij vielen gewichtige woorden als: Wij zoeken naar een optimale taakvervulling en wij voelen grote verantwoordelijkheid voor onze uitzendkrachten.
Het is de bedoeling, dat moeders met één of twee schoolgaande kinderen bij een gastgezin in de wijk een opvang krijgen voor hun kinderen. Een speciaal daarvoor aangezochte kracht selecteert de „oppassen", die zich op een advertentie melden. Dit zijn in de eerste plaats moeders, die zelf door jonge kinderen aan huis gebonden zijn. Zij willen graag iets extra's verdienen ter verhoging van het gezinsinkomen of ten bate van het zo begeerde „eigen potje". Bovendien vinden zij het voor de eigen kinderen heel gezellig er één of twee speelkameraadjes bij te krijgen. In de tweede plaats oudere dames — vaak zelf oma — die het heerlijk vinden om weer eens een paar kleintjes over de vloer te hebben of met de groteren een spelletje te spelen.
Het is zonder meer duidelijk, dat deze vorm van kinderoppas hoge kosten met zich meebrengt. Tempo-Team neemt het grootste deel van die kosten voor haar rekening. Uitzendkrachten die van de Oppascentrale gebruik maken, verdienen iets minder dan de anderen. Oppassters krijgen een vast bedrag in handen, ongeacht wat de uitzendkracht verdient. Het bedrag, dat afhangt van geleverde prestaties en zo — men deed daar nogal vaag over — varieert van f 1,25 tot max. f 4,— per uur. Wij menen, aldus de heer Spruytenburg, voor één van de grootste problemen van de gehuwde vrouw, die buitenshuis wil werken een goede oplossing gevonden te hebben, omgeven met voldoende waarborgen.

Bezwaren

De schrijver in het Algemeen Handelsblad, aan wie bovenstaande tekst grotendeels ontleend is, maakt zich zorgen omtrent deze waarborgen, vooral in het geval van ziekte van één der betrokkenen. Mijn bezwaren gaan veel verder. Deze hele opzet is als algemene oplossing voor mij beslist onaanvaardbaar.

Ik kan meevoelen met de moeders die buitenshuis willen werken in de uren die zij „over" hebben. Het zal een normaal verschijnsel worden, dat de huisvrouw zich niet alleen op het huishouden concentreert. De woningen zijn meestal eenvoudig te bewerken, de gezinnen zijn kleiner dan vroeger, boodschappen worden veelal eens per week aangevoerd en in de koelkast opgeslagen, technische uitvindingen hebben het huishouden verlicht.
Moeders met baby's en kleine kinderen hebben niettemin de handen vol. Zij zullen bij een goede organisatie en een hoog tempo met moeite enkele uren en de avonden voor zichzelf kunnen vrijhouden. Worden de kinderen echter groter, dan bemerken deze moeders dat zij door haar efficiënte huishouding steeds meer vrije tijd krijgen. Bij velen ontstaat dan de behoefte om in contact met anderen betaald werk te gaan verrichten.
Voor huishoudelijke krachten (b.v. bejaardenhelpster) zijn de werktijden meestal wel onderling te regelen. Daar heeft men begrip voor de moeder, die de kinderen weer wil opvangen en tijdig het eten moet verzorgen.
Maar op de kantoren en bedrijven wil men deze krachten de „normale" uren laten maken. Daardoor ontstaan de moeilijkheden waarvoor het uitzendbureau een oplossing zocht. Maar zij zochten een verkeerde oplossing. Want het is niet alleen de oppas die geregeld moet worden. Het zijn gewoon de werktijden die te lang worden voor een vrouw met gezinsverplichtingen. Juist dat uurtje later beginnen en om vier uur naar huis, geven de mogelijkheden tot combinatie van baan en gezinsleven.

Aangepaste werktijden

Wanneer niet binnen de bedrijven de bereidheid bestaat hieraan tegemoet te komen, dan zal het grootste deel van de huisvrouwen thuis blijven. En dat deel dat toch gaat werken zal de moeilijkheden niet bespaard blijven. Hoelang zal de „oppas-moeder" het volhouden als zij op economische of emotionele gronden verzorging aanbiedt? Hoe wordt het gezinsleven als b.v. de vader altijd eerst thuis komt? De praktijk zal het leren, maar mijn bezorgdheid is groot. Ik vrees, dat de weerstand tegen het buitenshuis-werken van de gehuwde vrouw eerder zal toenemen dan afnemen door deze gang van zaken.
Veel zou rond dit thema nog te schrijven zijn. Over de „Kinderdagverblijven" wordt binnenkort iets gepubliceerd in „Vrouwengeluiden", het contactblad van de CH-vrouwen. In de wereld van de vrouwenorganisaties heeft het probleem van „part-time"-werk de grootste aandacht en ook de politieke partijen kunnen zich hiervoor inzetten.
Maar het bedrijfsleven zelf zal de redelijkheid van aangepaste werktijden voor huisvrouwen moeten inzien en streven naar een goede oplossing. Zij staan voor niets, dat bewijst de oprichting van de oppascentrale. Maar laat er, in deze tijd van de roep om inspraak, liever een regeling komen die door de vrouwen zelf gewenst wordt.

H. T. B.

NIEUWS VAN DE KIESVERENIGINGEN

- Het nieuwe jaar mogen we beginnen met weer een nieuwe kiesvereniging een hartelijk welkom toe te roepen. Donderdag 15 januari 1970 werd te **Benthuizen** een afdeling van de CHU opgericht. Op de eerste vergadering traden reeds 18 leden tot de Unie toe. Naar het voorlopige bestuur verwacht, is het ledental voor uitbreiding vatbaar.
- Vermeldenswaard zijn verder verschillende goed opgezette **ledenwerfacties.** Met het oog op de komende verkiezingen zijn deze activiteiten van het grootste belang. Wij zijn dankbaar voor de genomen initiatieven en dringen er bij **alle** kiesverenigingen op aan het goede voorbeeld van onderstaande afdelingen te volgen:
- De Provinciale Propaganda Commissie (PPC) in de **Kamerkring Zwolle** heeft een voortreffelijke instructie voor de kiesverenigingen opgesteld. De PPC vindt dat propaganda voeren een taak is van **ieder,** die politiek bedrijft.
  De kiesvereniging **Zwolle** start met een korte circulaire, waarbij een ball-point is gevoegd met de opdruk: „Bent u al lid van de CHU? Voor inlichtingen telefoon ...". Over enige dagen zullen de geadresseerden worden bezocht.
- In een uitvoerige brief geeft het bestuur van de kiesvereniging **Eindhoven** een duidelijk overzicht van de plaatselijke situatie. Deze goed gestelde circulaire wordt aan vijfhonderd gerichte adressen toegezonden.
- Kort maar krachtig schrijft de kiesvereniging **Nijkerk** in een gedrukte brief: „Er is werk aan de winkel!" Gevraagd wordt lid te worden van de plaatselijke afdeling van de CHU of te gaan praten met één van de bestuursleden of raadsleden.

A. E. M. Ravoo.

Capelle aan de IJssel

De ARP, de CHU en de KVP te Capelle aan den IJssel hebben besloten bij de eerstvolgende gemeenteraadsverkiezing met één lijst te zullen uitkomen.
Dit besluit werd op een werkconferentie unaniem genomen, als een logisch gevolg op het enkele weken eerder genomen besluit met een gemeenschappelijk program te zullen gaan werken.
Algemeen werd aangenomen, dat de uitgangspunten van de drie partijen een samengaan noodzakelijk maakten.
Als naam van de gezamenlijke groeperingen werd gekozen: Combinatie Christelijke Partijen (ARP - CHU - KVP).
De kandidatenlijst zal worden samengesteld op basis van door de drie afzonderlijke partijen ingediende lijsten en moet worden goedgekeurd in een gemeenschappelijke ledenvergadering.
Alle drie de partijen zullen overeenkomstig het ideële principe van de samenwerking in gelijke mate kandidaten naar voren kunnen schuiven.

Vlaardingen

● De Christelijk-Historische Unie, afdeling Vlaardingen, spreekt in een brief aan het kiesbestuur haar verontrusting uit over de wijze waarop de pennestrijd tussen de landelijke CHJO en de Centrumgespreks-groep wordt gevoerd. Zij nodigt het dagelijks bestuur van de CHU uit om te komen tot een gesprek tussen deze „strijdende" groeperingen, in de hoop, dat door een samenspreking een gemeenschappelijke, frisse aanpak bij de verkiezingen in 1970 en 1971 mogelijk is.

☆ Twee Unie-kandidaten in de Statenkringen Tiel, Nijmegen en Wychen — mr. O. W. A. Baron van Verschuer te Beesd en mr. J. D. le Grand te Heteren — zullen zich presenteren op vier Unievergaderingen, die als volgt worden gehouden: **29 januari 1970 te Tiel,** in „Ons Huis", Gasthuisstraat 30; **5 februari '70 te Geldermalsen,** in „Ons Huis", Herman Kuykstraat 11; **12 februari '70 te Zaltbommel,** in het Centraal Gebouw, Ruiterstraat 23; **12 maart '70 te Elst (Gld.),** in het Herv. Jeugdgebouw, Gr. Molenstraat.
De onderwerpen zijn: „Gelderland — morgen!" en „Het program voor Gelderland".

J. T. Mellema stelt reis naar Zuid-Afrika uit

De voorzitter van de CH-fractie in de Tweede Kamer, de heer J. T. Mellema, heeft zijn reis naar Zuid-Afrika veertien dagen uitgesteld. Zulks in verband met het debat in de Tweede Kamer over het aftreden van minister De Block op 27 januari a.s.
De heer Mellema zal nu op 29 januari a.s. naar Zuid-Afrika vertrekken.

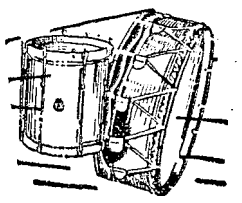

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Unie-kandidaten in de provincies

Een week na de groepsvergaderingen had het Uniebureau de volgende kandidatenlijsten ontvangen op zijn verzoek de uitslagen zo spoedig mogelijk aan het bureau/secretariaat kenbaar te maken.

De vijf statenkringen van de Kamerkring Nijmegen:

1. mr. O. W. A. baron van Verschuer, Beesd; 2. W. A. Mateman, Aalten; 3. mr. J. D. le Grand, Heteren; 4. S. Oosterhaven, Doetinchem; 5. drs. H. J. Willemse, Nijmegen; 6. H. Haering, Barlo-Aalten; 7. J. Duinkerken, Tiel; 8. G. W. Kuiling, Eibergen; 9. A. van Oostrum, Zaltbommel; 10. H. W. Kip, Angerlo; 11. mevr. W. P. Huizinga-van Dee, Buren; 12. A. K. Kisman, Doetinchem; 13. J. Stuvers, Hedel; 14. G. B. J. Wansing, Dinxperlo; 15. G. M. van Dee, Nijmegen; 16. jhr. mr. H. G. van Holthe tot Echten, Zelhem; 17. C. J. de Jonge, Nijmegen; 18. A. Groeneveld, Zaltbommel; 19. drs. C. A. Rutgers, Nijmegen; 20. W. v.d. Zalm, Rossum (Gld.).

Statenkring Friesland:

1. T. Tolman, Oldeholtpa; 2. D. Sijtsma, Hantumhuizen; 3. H. Beuckens, Leeuwarden; 4. D. Y. W. de Graaff-Nauta, Sneek; 5. J. Groeneveld, Menaldum; 6. I. Veldhuis, Tirns; 7. T. D. Tilkema, Drachten; 8. ir. L. Eringa, Leeuwarden; 9. J. Wijmenga, Ureterp; 10. J. Baarda, Sneek; 11. P. Travaille, Koudum; 12. mr. N. Wijma, Leeuwarden; 13. drs. H. Kesting, Dokkum; 14. H. Deinum, Burgwerd; 15. P. Houtsma, Schingen; 16. B. Th. Holtrop, Dokkum; 17. J. Nienhuis, Sneek; 18. J. Wiersma, Leeuwarden; 19. W. J. de Boer, Tjerkgaast; 20. mr. B. van Haersma Buma, Workum.

Noord Brabant: Kamerkringen Den Bosch en Tilburg

A. Korteweg, Zevenbergen; C. P. van de Hoven, Waalwijk; A. B. Kramer, Breda; M. B. Verrijp, Veldhoven.

Lijst Den Bosch: mevr. A. Werther-van Suylekom, Almkerk; D. M. van Andel, Werkendam; J. L. van Rijswijk, Andel; dr. ir. J. Cornelissen, Geldrop; D. J. Kaasjager, Den Bosch; dr. ir. G. A. Kluitenberg, Eindhoven; Jac. de Haan, Meeuwen.

Lijst Breda: mevr. F. Mout-Schelfhorst, Breda; A. Oosters, Bergen op Zoom; mr. E. P. van Veldhuizen, Fijnaart; A. H. Munters, Fijnaart; J. H. Reinders, Willemstad; P. A. Smits, Breda; A. van Rijsbergen, Hoge Zwaluwe.

Kamerkring Rotterdam:

1. J. de Meer; 2. mr. H. Franken; 3. dr. ir. P. J. A. L. de Lint; 4. mevr. G.R. de Ridders-Hoeksema; 5. H. Bos; 6. drs. F. L. Burger; 7. drs. H. J. Viersen; 8. N. van Wijngaarden; 9. mr. F. H. Kernkamp; 10. C. Euser; 11. mevr. ir N. C. de Ruiter; 12. mej. F. de Jong; 13. L. C. van As; 14. J. van der Vlist; 15. mevr. mr. Bellingwout-Roodenburg; 16. drs. J. van Helleman; 17. A. W. Cok; 18. L. de Snayer; 19. J. de Geus, Noordwijk aan Zee; 20. ir. N. Buysert; 21. J. Boon; 22. ir. A. B. J. de Koning; 23. J. van Bochoven; 24. D. Brouwer de Koning; 25. ir. J. van den Ende.

Statenkring Assen:

1. J. Trip, Nieuw-Buinen; 2. P. de Noord, Smilde; 3. H. Schoemaker, Meppel; 4. J. J. Geldhof, Hoogeveen; 5. H. Mol, Hoogeveen; 6. B. Bouwland, Emmen; 7. J. Middelbrink, Gieten; 8. H. J. Prenger, Ruinen; 9. J. H. Hahn, Vries; 10. A. A. Beckeringh van Rhijn, Beilen.

De nummers 11 tot en met 20 zijn in de vier Statenkringen als volgt door de kiesverenigingen vastgesteld:

Statenkring Assen: 11. mevr. M. Kwint-Hoos, Assen; 12. mevr. S. J. van Bergen-Kranendonk, Eelde; 13. G. Schreuder, Smilde; 14. J. Brouwer, Assen; 15. B. R. Voortman, Smilde; 16 mevr. L. T. Visser-Wijers, Assen; 17. G. Wolters, Assen; 18. A. Metselaar, Assen; 19. A. Oosting, Beilen; 20. J. van Aalderen, Hoogeveen.

Statenkring Emmen: 11. drs. E. A. Terbijhe, Emmen; 12. G. Hoven, Valthermond; 13. K. J. Speelman, Gasselterboerveenschemond; 14. G. Smid, Nieuw-Buinen; 15. drs. M. Brommersma, Emmen; 16. P. Koops, 2de Exloërmond; 17. A. H. Veenendaal, Emmen; 18. G. J. Gerrits, Borger; 19. E. Thiele, Schoonoord; 20. M. Jager, Gieterveen.

Statenkring Hoogeveen: 11. J. Somer, Coevorden; 12. J. van de Haar, Schoonebeek; 13. E. Thiele, Schoonoord; 14. A. Oosting, Beilen; 15. A. Blokzijl, Elim; 16. mej. O. Jager, Hoogeveen; 17. J. van Aalderen, Hoogeveen; 18. H. D. Minderhoud, Coevorden; 19. B. Sikken, Beilen; 20. H. van Faassen, Veenoord.

Statenkring Meppel: 11. J. Hooyer, Zuidwolde; 12. H. Zwikker, Meppel; 13. W. Doosje, Ruinerwold; 14. W. Benthem, Wateren; 15. L. A. F. Lambregts, Vledder; 16. A. Ruiter, Kockange; 17. H. Bouwknegt, Nijeveen; 18. R. Weeman, Zuidwolde; 19. R. J. Frijlink, Meppel; 20. W. de Vries, Nijensleek.

Kamerkring Middelburg:

1. A. J. Kaland, Middelburg; 2. C. F. v.d. Peijl, Kleotinghe; 3. ir. J. Prins, Goes; 4. E. Ph. Nieuwkerk, Poortvliet; 5. H. IJssel, Zierikzee; 6. J. A. Scheele, Groede; 7. P. G. v.d. Bosse, Axel; 8. mr. J. L. Osterman, Vlissingen; 9. N. Verboon, Middelburg; 10. H. Harrewijn, Middelburg; 11. P. G. Vermaire, Kapelle; 12. H. Eversdijk, Heinkenszand; 13. mevr. L. v. d. Plas-Tanis, Zaamslag; 14. A. Hack, Arnemuiden; 15. J. R. de Boer, Goes.

En per Statenkring de volgende staartlijsten: 16. D. Lodder, Driewegen; 17. C. M. Dagevos, Wemeldinge; 18. M. J. Goud, Baarland; 19. J. Lako, Kruiningen; 20. J. L. Evertse, Oudelande.

Statenkring Middelburg: 16. M. L. Almekinders, Middelburg; 17. S. J. Lous, Oostkapelle; 18. mevr. mr. A. Hooij-Snoep, Middelburg; 19. J. Cevaal, Serooskerke; 20. W. P. J. Baars, Middelburg.

Statenkring Vlissingen: 16. L. Wouters, Westkapelle; 17. P. Schout, Biggekerke; 18. M. Bode, Vlissingen.

Statenkring Hulst: 16. A. van Dijk, Terneuzen; 17. D. J. Dekker, Terneuzen; 18. D. Dekker, Zaamslag; 19. J. de Pree, Zaamslag; 20. A. van Hoeve, Sluiskil.

Statenkring Sluis: 16. A. A. Verhage, Schoondijke; 17. drs. P. C. G. Vroegop, Oostburg; 18. S. van Hoeve, Biervliet; 19. P. Oosterling, Breskens; 20. J. P. Vercouteren, Retranchement.

Statenkring Tholen: 16. W. K. Quist, Tholen; 17. W. L. Bijl, Tholen; 18. A. C. Breure, St. Maartensdijk; 19. A. L. G. Doorn, Scherpenisse; 20. C. van Winkelen, St. Annaland.

Statenkring Zierikzee: 16. mej. M. K. Beye, Zierikzee; 17. L. C. Hoogerhuis, Renesse; 18. A. Deurloo, Zierikzee; 19. J. v.d. Maas, Oosterland; 20. J. J. Dorst, Zierikzee.

Statenkring Delft:

1. ir. J. v.d. Ende; 2. J. C. v.d. Eijk; 3. L. de Snayer; 4. W. S. Kroon; 5. mevr. mr. Bellingwout-Roodenburg; 6. H. G. van Hoeven; 7. W. A. Poot; 8. G. van Baalen; 9. C. Buitelaar; 10. A. Zwarts; 11. H. J. van Marle; 12. C. van Velden; 13. P. de Vries; 14. T. Oosterom; 15. D. van Velden; 16. M. Prins; 17. S. Kruithof; 18. J. Kersbergen; 19. P. Hofman; 20. mej. A. E. M. Ravoo; 21. J. Sonneveld; 22. mej. E. G. H. Kamphuis; 23. mej. F. de Jong; 24. mevr. ir. N. C. de Ruiter; 25. mevr. H. Groenendijk-Bernard; 26. drs. J. van Helleman; 27. prof. ir. Th. Seldenrath; 28. mr. H. Franken; 29. dr. C. Blankestijn; 30. ir. N. Buijsert; 31. Wm. C. de Kruijf; 32. J. van Bochoven.

Kamerkring Amsterdam:

1. mr. W. F. Reus; 2. H. P. H. Plevier; 3. dr. R. Hoegen; 4. mevr. C. H. Evenhuis-van Essen; 5. G. Bos; 6. C. v.d. Roest, Huizen; 7. P. Cnossen; 8. C. L. van Gulyk; 9. C. G. W. M. van Hoogstraaten; 10. E. Steenbergen; 11. drs. D. W. Hoonakker; 12. S. Schouten; 13. mevr. B. F. Bos-Beernink; 14. mevrouw I. J. H. Schreuder-Struik Dalm; 15. Th. Schaafsma, Oostzaan; 16. mevr. mr. T. Grooten-van Boven; 17. G. J. Thoolen; 18. T. H. Riemers; 19. E. H. van Eeghen, Heemstede; 20 mevr. mr. A. J. H. Gaasterland Braaksma, Heemstede.

Wil de moderne mens

op de hoogte zijn van alles wat er in de wereld gebeurt, dan is een goede krant onontbeerlijk.

Wilt U daarnaast ook nog **wekelijks** op de hoogte blijven van wat er in de Christelijk Historische Unie gebeurt, dan is **DE NEDERLANDER** onmisbaar.

Die houdt U elke week op de hoogte van allerlei zaken die voor elk lid onzer Unie van belang zijn en die geen enkel ander blad U geeft. Meer nieuws, meer informatie over de C.H.U., vindt U in het C.H.-weekblad **DE NEDERLANDER**.

Abonneert U nu door inzending van onderstaande bon, dan ontvangt U voortaan elke week Uw eigen weekblad. Voor slechts f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, dat is slechts één kwartje per week.

BON

Ondergetekende:

adres:

plaatsnaam:

geeft zich hiermee op als abonné op „de Nederlander".
In te zenden aan: de Stichting Uniepers, v. Deventerlaan 49 te Voorburg.

top form meubelen

batjes

Zwolle-Emmeloord

officieel TOP-FORM adviseur

CHU-Drenthe presenteert haar kandidaten

CHU-voorzitter en Eerste Kamerlid prof. dr. J. W. van Hulst, vijf Eerste en Tweede Kamerleden van de CHU en CHJO-voorzitter Jac. Huysen uit Delft komen deze maand, in februari en maart naar Drenthe om spreekbeurten te vervullen in het kader van de Drentse Statenverkiezingen op woensdag 18 maart. De eerste bijeenkomst is vrijdagavond jl. in Schoonebeek gehouden, waar dr. J. W. Beerekamp uit Hoogeveen, lid van de Eerste Kamer, de spits heeft afgebeten.

Aan de twaalf openbare vergaderingen, die gepland zijn tussen 16 januari en 16 maart werken ook mee de kandidaat-statenleden, die zaterdag 10 januari door de CH-kiesverenigingen zijn aangewezen. Gedeputeerde J. Trip uit Nieuw-Buinen en Statenlid P. de Noord uit Smilde nemen elk twee spreekbeurten voor hun rekening.

Er zijn bijeenkomsten gepland in Zuidwolde (26 januari), Klazienaveen (5 februari), Smilde (10 februari), Vledder (16 februari), Hollandscheveld (23 februari), Koekange (2 maart), Beilen (6 maart), Vries (9 maart), Coevorden (13 maart), Assen (14 maart) en Nieuw-Buinen (16 maart).

Naar Drenthe komen de CHU-Tweede Kamerleden T. Tolman (Hollandscheveld), H. Kikkert (Vledder en Nieuw-Buinen), mr. W. Scholten (Beilen) en mej. mr. E. A. Haars (Coevorden). De voorzitter van de Christelijk-Historische Jongeren-Organisatie, de heer Jac. Huysen, komt naar Smilde, gedeputeerde Trip spreekt in Klazienaveen en Koekange en statenlid De Noord gaat naar Zuidwolde en Vries.

Voor het eerst in de geschiedenis gaat de CHU in Drenthe de Staten-kandidaten presenteren aan de bevolking. Op elke bijeenkomst zullen vier van de eerste tien gegadigden voor een Staten-zetel aan de kiezers worden voorgesteld. De zes kandidaten, die op grond van de uitslag van de Statenverkiezingen in 1966 op een verkiesbare plaats staan, houden een korte inleiding over het onderwerp: „Wat moet er de komende vier jaar in Drenthe gebeuren?"

Politiek café te Assen

De aandacht van de CH-leden in Drenthe, in het bijzonder van die in Assen en in de Statenkring Assen, wordt er op gevestigd, dat het politiek café te Assen op 6 februari a.s., n.m. 8.30 uur, een bijeenkomst organiseert, waar het onderwerp „Geloof en politiek" aan de orde komt.

Plaats der bijeenkomst: het ontmoetingscentrum „De Kolk", Vaart NZ 4 te Assen.

De inleiders zijn de heren: dr. J. W. Beerekamp, lid van de Eerste Kamer voor de CHU, en drs. H. M. Franssen, lid van de Tweede Kamer voor de PvdA.

Hierna is er ruime gelegenheid tot discussie.

ZO denk ik er over

Tweeërlei kwaad in de Unie

Prof. dr. J. W. van Hulst heeft in het ledencontactblad van 12 december jl. een tweeërlei kwaad in de Unie bespeurd, namelijk: de onbetrouwbaarheid en de leugen. De onbetrouwbaarheid zou onder meer op H.B.-leden slaan, die genegen zijn uit een besloten H.B. vergadering het nodige aan de pers te vertellen.
Ik kan hierover slechts opmerken, dat de wijze waarop bepaalde rapporten en de bespreking daarvan in het H.B. via H.B.-leden in de pers verschijnen, mij — uiteraard — geheel onbekend is. Intussen kan ik de soms hierdoor ontstane openheid en duidelijkheid toch wel toejuichen; veel, wat misschien vroeger achter gesloten gordijnen werd behandeld, komt nú in het licht van de publieke opinie te staan. De Unie is de laatste jaren meer in de pers geweest dan in de daaraan voorafgaande decennia, de Unie is dus kennelijk nog niet dood! 1)
En dat zij, die op de Unie hun stem plegen uit te brengen op deze wijze meer geïnformeerd zijn over de gang van zaken in de Unie, kan ik niet onjuist vinden — zij het dat uiteraard zich niet alles voor publikatie in de pers leent.
Daarnaast tilt prof. Van Hulst nogal zwaar aan een in de pers verschenen leugen — zonder dat noch hij, noch ik weten hoe het betrokken bericht in de pers kwam — omtrent het tijdstip van bedanken voor het D.B. van enkele kandidaten, die ook het vertrouwen van de Centrumgespreksgroep bezitten. 2).
Belangrijker dan het tijdstip van bedanken van de hierbedoelde kandidaten — welk tijdstip inderdaad niet voor alle drie kandidaten op de juiste wijze in de pers was vermeld — is evenwel volgens mij het feit, dát zij bedankt hebben, een ieder uit verschillende slechts deels aan de openbaarheid prijsgegeven motieven. Een aanhouden in dit verband van de benoeming van kandidaten tot (ged.) uitbreiding van het Dagelijks Bestuur der Unie was niet alleen zeer denkbaar doch ook zeer wenselijk geweest.
In dit verband signaleer ik een geheel ander tweeërlei kwaad bij de Unie, namelijk: het in de laatste jaren steeds toenemend geroddel in de Unie en het feit, dat bepaalde stromingen in de Unie buiten het D.B. gehouden zijn, zodat dit D.B. niet meer een afspiegeling vormt van de verschillende opvattingen, die in de Unie leven. Deze mening komt ook heel duidelijk naar voren in het door prof. Van Hulst volgens hem te vroeg aan de openbaarheid prijsgegeven rapport. 3).
Dit ontbreken van het vertegenwoordigd zijn van de verschillende stromingen in de Unie, onder meer in D.B., acht ik een **levensgroot kwaad** voor het **voortbestaan der Unie in al haar geledingen**. 4).
In het belang van de Unie moeten wij allen trachten een oplossing te vinden, willen de gevolgen van het voortwoekeren van het door mij gesignaleerde kwaad niet voor een ieder duidelijk zichtbaar worden.
Amsterdam, januari 1970. Mr. W. F. Reus.

Opmerkingen

1) De Unie is gelukkig niet dood, al hebben andere partijen zich reeds herhaaldelijk opgemaakt haar begrafenisfeest te vieren.
Ten opzichte van de „openheid" moeten we echter proberen niet langs elkaar heen te praten.
Ik ben vóór openheid, vóór het publiceren van alle rapporten. Maar een totaal andere zaak is het — en dáár heb ik mij tegen gekeerd — indien een rapport nog niet klaar is (zoals met het rapport Commissie-Haars het geval was), dat de commissieleden toch reeds tot hun grote verwondering passages uit dit **concept-rapport** in de pers vinden. Dat acht ik een onzindelijke zaak, die met openheid niets te maken heeft. Het was van meet af aan de bedoeling van het D.B. dit rapport aan de openbaarheid prijs te geven. Maar toen ik nog geen letter van dit rapport had gezien, las ik reeds grote passages eruit in de pers. Ik kan niet aannemen, dat de heer Reus meent, dat op deze wijze de Unieleden beter geïnformeerd worden.
2) Natuurlijk til ik daar zwaar aan. Want een beslissing die genomen wordt, ontleent voor een zeer belangrijk deel haar waarde aan het tijdstip, waarop zij wordt genomen. Daar zou de heer Reus als jurist een heel college over kunnen geven.
De Centrumgespreksgroep heeft indertijd in een groot aantal brieven drie personen aanbevolen: Kaland, Grasmeyer en Oosters (Bergen op Zoom). Maar de Centrumgespreksgroep heeft verzuimd aan deze Unieleden te vragen, of zij ook bereid waren een functie in het D.B. te aanvaarden. Zij waren nogal verwonderd, dat hun namen zonder hun voorkennis genoemd werden. Alle drie hebben toen, om diverse redenen, bedankt.
3) Nogmaals wijs ik erop, dat het niet geheel juist is te zeggen, dat het rapport te vroeg aan de openbaarheid is prijsgegeven; wat aan de openbaarheid is prijsgegeven was nog geen rapport. Als het H.B. besluit, dat er een rapport moet komen over een bepaalde zaak, dan hebben de H.B.-leden het recht dit stuk als eersten in handen te krijgen.
4) De heer Reus weet, dat het mijn ernstig streven is, om te zorgen, dat het D.B. een goede afspiegeling is, van wat er in de Unie leeft. Dat is een gezonde democratische zaak. We bezitten echter geen wetenschappelijke gegevens, die ons precies vertellen, hoe de verhoudingen binnen de Unie liggen. Bovendien zijn alle benoemingen in H.B. en D.B. op volstrekt legale wijze tot stand gekomen.
Niettemin ben ik als voorzitter gaarne bereid te streven naar zo'n samenstelling van onze bestuursorganen, dat een ieder daarmee vrede kan hebben. Voor mij is daartoe een zeer belangrijk criterium: is iemand onze CHU van harte toegedaan, en heeft hij voldoende bekwaamheid en bekendheid.
Daarom is het voor mij zo'n grote teleurstelling geweest, dat de drie door de CGG genoemde personen, allen om overigens respectabele redenen bedankten. Als men eerlijk meent, dat het D.B. anders samengesteld moet worden, dan moet men ergens beginnen. Door het bedanken der drie genoemde leden, is dit begin mij bij de handen afgebroken.
Tenslotte deel ik nog het volgende mee: Reeds enige maanden geleden heb ik telefonisch aan één der leden van de CGG gevraagd: noem mij nu eens een aantal namen van mensen, die uw groep gaarne in ons D.B. wil hebben; dat moeten dus personen zijn, die lid zijn van ons H.B.
Tot nu toe heb ik geen antwoord ontvangen. Maar misschien krijg ik morgen een telefoontje of een brief.

J. W. van Hulst.

Waarom gemakkelijk als het moeilijk kan

Misschien hebben meerderen ongeveer hetzelfde gevoel gehad, toen zij het commentaar van A. F. van Lynden op mr. Scholtens visie betreffende de CHJO-fractiebegeleiding lazen. En dan bedoel ik niet de strekking van het artikel, beiden schrijven enkele waarheden, maar de „vertaling". Van Lynden meent te moeten schrijven, daar zij de prerogatieven van de competente Unie-organen zou usurperen.
Is de CHU niet meer de beginselpartij, met nu een programma, voor het gehele Nederlandse volk?
Is dit de taal, die in de Unie door de grote meerderheid wordt gesproken en begrepen? Neen!
Waarom staat er dan niet — daar zij het bijzonder recht van de bevoegde Unie-organen onrechtmatig zou toeëigenen.
Het is ook een vorm van duidelijk zijn om gewoon te schrijven wat men gemakkelijk lezen kan.
Dan krijgt de laatste zin van het artikel een nog grotere betekenis. Overigens, deze ontboezeming heeft geen andere bedoeling, dan de CHU-zaak te dienen.
Daarom moest er geschreven worden. Maar als het goed is, hoeft het voorlopig niet meer.

E. Ph. NIEUWKERK, Poortvliet.

Versiering

„Uitgaande van de fundamentele gelijkwaardigheid van alle mensen, dient elke discriminatie op grond van ras, geloof, overtuiging, geslacht, afkomst en maatschappelijke positie principieel uitgesloten worden."
Zie hier een stukje fraai Nederlands waarin alleen het woordje „te" voor „worden" ontbreekt, een kniesoor die daar over valt.
Deze zinsconstructie siert het nieuwe concept-beginselprogramma van de CHU en wel in hoofdstuk 1, waar het gaat over vrede, enz.
Deze zin is niet verzonnen om als versiering te dienen, maar wel om zin te hebben.
Kamerleden kennen natuurlijk dit conceptprogramma, het moet hun leidraad zijn.
Daarom vraag ik me ernstig af, hoe het mogelijk is, dat de CHU-Kamerfractie tegenstemde in het Biafra-debat, toen hun gevraagd werd het zelfbeschikkingsrecht van het Biafraanse volk te erkennen. Worden moties verworpen omdat ze niet kloppen met het beginselprogramma of omdat ze uit de verkeerde hoek komen?
Met mooie woorden kunnen we leden en stemmers winnen, maar wanneer de daden niet navenant zijn, verworden die daden tot wandaden en de woorden tot holle frasen: beide anti-propaganda!

F. M. Ringnaldeu, Joure.

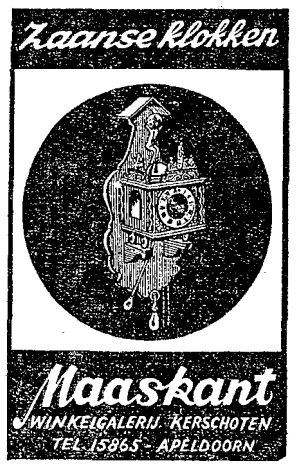

STROOMBERG

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

-Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

*

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND.

DRUKKER VAN:
Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.

DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

Het dagelijks bestuur van de Christelijk-Historische Unie wil graag in contact treden met kandidaten voor de functie van

BUREAUCHEF

Zijn taak zal bestaan uit het zo doelmatig mogelijk leiden van het in Den Haag gevestigde bureau van de CHU. In overleg met de secretaris van de CHU zal hij uitvoering moeten geven aan alle tot een bureau van een politieke partij behorende werkzaamheden.

Van de kandidaten verwachten wij administratieve ervaring, leidinggevende kwaliteiten, contactuele en representatieve eigenschappen, een grote mate van zelfstandigheid in het behandelen van bureauzaken en inzicht in en gevoel voor bestuurlijke verhoudingen.

Gegadigden dienen de beginselen van de CHU te onderschrijven en bereid zijn zich, zonodig, aan een psycho-technisch onderzoek te onderwerpen.

Salaris nader overeen te komen.

Sollicitaties te richten aan: Drs. G. van Leijenhorst, secretaris CHU, Helena Rietbergstraat 16, Gouda.

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE

APARTE AFDELINGEN voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN
STOOMWASSERIJ CHEMISCHE WASSERIJ EN VERVERIJ "DE NIJVERHEID" APELDOORN
Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

UIT DE BOUWWERELD

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71
Telefoon 05761 no. 276
KLARENBEEK

MACHINEFABRIEK STORK

HENGELO (O.)

Maakt deel uit van het VMF/Stork-Werkspoor concern

Machinefabriek voor stoomketels, stoomturbines, pompen, ventilatoren, compressoren, componenten voor nucleaire installaties en machines voor de kunststof verwerkende industrie.

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 - 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

Bouwbedrijf

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825 - 590
BERGAMBACHT

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

tfn 3788 - alphen aan den rijn technisch bureau
maastricht - tfn 21248

N.V. RIJDAM

METAALSPUITEN
MACHINEBOUW
STAALKONSTRUKTIES

BEGRAVEN, CREMEREN, ROUWTRANSPORTEN
IN BINNEN- EN BUITENLAND
Gedipl. Uitvaartverzorger

S. VLIEM

Concordiastraat 35 - Telefoon 05232 - 7843
SASSENHEIM

Voor loodgieters- gas-, sanitaire- en leiwerken
(ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

Gebr. BEKKER N.V.

KELDERS 27 - LEEUWARDEN - TELEFOON 05100-20841

J. VELLEKOOP

Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige,
Adviezen in grond- en pachtzaken.
Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 - 2203
's-GRAVENZANDE

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

KOCH

Telefoon 05760-14259
Apeldoorn

Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school- en huismuziek.

AANNEMER METSELAAR

C. VAN KATWIJK

Hoofdweg 145 - Tel. 03489 - 361
ZEGVELD (U.)

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 - Telefoon 03480 - 2204
WOERDEN

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

Adverteer in De Nederlander

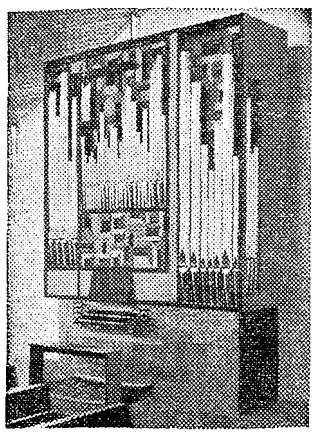

Echte kerkorgels

ook voor moderne kerken

Orgelbouw

Ernst Leeflang

Telefoon 05760 - 17582
APELDOORN

Voor uw

★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

Het AANGEWEZEN ADRES voor lezers van dit blad

Bloemenmagazijn „WEIDEMA"

Steenstr. 13a - Arnhem - Tel. 25201 Postrek. 157181

Apeldoornse Begrafenis-Onderneming

FIRMA W. KAMPHUIS

NIEUWSTRAAT 73 - APELDOORN TELEFOON 12873

Meer dan 60 jaar een betrouwbaar adres voor begrafenissen - crematies - transporten
ROUWKAMERS TER BESCHIKKING

VERPLEGING - VERZORGING

De Ds. Th. Delleman-stichting, samenwerkingsorgaan in de Provincie Groningen, zoekt ten behoeve van de stichtingen:

1. **Chr. Sociale Arbeid Oost-Groningen**
2. **Chr. Sociale Arbeid Appingedam/Delfzijl e.o.**

kontakt met

MAATSCHAPPELIJK WERK(STER)ERS

a. voor de leiding van de gezinsverzorging,
standplaatsen: Delfzijl
Winschoten
b. voor het algemeen maatschappelijk werk,
standplaatsen: Hoogezand
Winschoten
(dienstwoning aanwezig).

Vereisten:
— prot. levensovertuiging
— voor a: diploma Sociale Academie of M.S.A.-opleiding
— voor b: diploma Sociale Academie.

Ook zij die de urgentie-opleiding volgen of hiervoor toegelaten zijn kunnen solliciteren.

Salaris afhankelijk van opleiding, leeftijd en ervaring, van *f* 793,61 - *f* 991,75 per maand of *f* 1.024,95 - *f* 1.362,31 per maand, inclusief A.O.W.-compensatie en 6% vakantietoeslag.

Sollicitaties en verzoeken om inlichtingen te richten aan het bureau van bovengenoemde stichting, H. W. Mesdagplein 15, Groningen, telefoon 050-31101.

Voor ons huis, met 60 blinde bewoners, waarvan er 40 gedurende 5 dagen per week een taak hebben in de Sonneheerdt Werkplaatsen,

vragen wij een

hoofdassistente

van tenminste 30 jaar, die als eerste het hoofd van het tehuis terzijde staat en haar bij afwezigheid kan vervangen.
Opleiding: ULO, Huishoudkundige, of daarmee gelijk te stellen opleiding.
In- of extern.

Tevens hebben wij plaats voor een

assistente

van tenminste 23 jaar.

Interne huisvesting.
Beide medewerksters zullen met het hoofd van het tehuis en de andere verzorgingsassistentes zorgdragen voor de opvang en begeleiding van de bewoners.
Daarbij zijn avond- en weekeind diensten onvermijdelijk.
Belangstellenden voor deze funkties gelieven hun sollicitaties te richten aan de directeur, die ook telefonisch bereikbaar is onder telefoon (03417) 2741.

BLINDENTEHUIS
„SONNEHEERDT"
ERMELO

Dennenheul
Ermelo (Veluwe)

In dit **BLINDENVAKANTIEOORD** tevens **CONFERENTIEOORD** is per circa 1 maart a.s. vacant de functie van

gastvrouw/
hoofd huishouding

Gedacht wordt aan een persoon van protestant-christelijke overtuiging ;tenminste 30 jaar oud; met een opgewekt karaker, aandacht voor de omgeving en belangstelling voor huishoudelijk werk; met een opleiding op het niveau van MULO; die, leiding gevend aan een staf van circa 4 jongere dames, een prettige sfeer weet te scheppen in dit gebouw (52 bedden) waar des zomers blinde gasten met hun geleide, in het voor- en najaar groepen ziende bejaarden of gehandicapten en des winters conferentiegezelschappen verblijven.

Een zelfstandige functie, uitgeoefend onder verantwoordelijkheid van de directeur van Blindentehuis Sonneheerdt te Ermelo, aan wie de sollicitaties gericht kunnen worden (telefoon 03417 - 2741).

Alleen voor de a.s. **zomermaanden** kunnen nog

twee assistentes
van de gastvrouw

worden aangesteld: 20-25 jaar, met belangstelling voor huishoudelijk werk.

Sollicitaties aan hetzelfde adres.

VERZEND UW GOEDEREN
PER TRANSPORTBEDRIJF
„DE STORMVOGEL"
naar Amsterdam en Zaanstreek
REIGERSWEG 105 - TELEFOON 32178 - APELDOORN

TREKKEN IS BETER DAN DRAGEN
Koop een „Védaf"
AANHANGWAGEN
arrosserie en wagenbouw
J. v. DRIE
DIEMEN
Telefoon 020 940265 53577

meubelshowroom
MEELSTRAAT 31 TEL. 01110 - 2946
woningtextiel
APPELMARKT 4 TEL. 01110 - 2825
deurloo ZIERIKZEE

ZIET U ER ZELF GEEN GAT MEER IN?

neem dan kontakt op met

de stichting mechanische registratie en administratie ten dienste van de nederlandse hervormde kerk

deze stichting verzorgt de kerkelijke bevolkingsadministratie voor een groot aantal hervormde gemeenten en maakt daarbij gebruik van

IBM 360/20 COMPUTERS

met magneetbandeenheden, snelle afdrukeenheden en een multifunktie-kaartmachine

de surplus-capaciteit van deze apparatuur wordt aangeboden in de vorm van:

— huur van computeruren;
— verzorging van de (leden)-administratie van kerkelijke en particuliere instellingen, verenigingen, scholen en bedrijven

wendt u voor nadere inlichtingen tot de

S.M.R.A. röntgenweg 6, delft, tel. (0 1730) 41950

VERPLEGING - VERZORGING

Met deze advertentie willen wij ons richten tot die

JONGELUI

die nog geen vastomlijnde toekomstplannen hebben. We zouden hen gaarne eens willen wijzen op de mogelijkheden die het Ziekenhuis hen biedt. Want waar krijgt men kosteloos een volledige opleiding voor een beroep, dat zo afwisselend is en dat bovendien goed wordt betaald?

De opleiding tot verpleger of verpleegster

duurt 3½ jaar. Gedurende deze opleiding ontvangt men een salaris, dat na aftrek van een bedrag voor kost en inwoning nog *f* 257,19 in het eerste jaar, *f* 274,37 in het tweede jaar en *f* 325,79 in het derde jaar bedraagt. Aftrek van A.O.W. en A.W.W. premie vindt niet plaats. Ook de overige sociale voorzieningen zijn zeer goed. Arbeidsweek van 43¾ uur (5 dagen). Reiskostenvergoeding, onregelmatigheidstoeslag enz. enz. Zeer goede promotie mogelijkheden. Jullie zien dus, er wordt zeer veel geboden.

Wat wij vragen is:

1. Dat je in 't bezit bent van een mulodiploma of een gelijkgestelde opleiding. (Informeer zo nodig),
2. een goede gezondheid geniet,
3. dat je ambitieus bent en in deze wereld wat wil bereiken. De mogelijkheden zijn groot.

De nieuwe cursus vangt aan op 1 maart a.s.

Sollicitaties worden echter nu reeds verwacht. Indien je dit wat lijkt, maak dan eens een afspraak met de direktrice of onze docente, telefoon 01830-3541, ten name van Het Streekziekenhuis „Prinses Beatrix", Gorinchem.

Jongelui met een praktische instelling

...die in de verpleging werkzaam willen zijn, kunnen op 1 maart a.s. in ons ziekenhuis deelnemen aan de 2-jarige opleiding voor het diploma

ziekenverzorging

Belangstellenden die tenminste 17 jaar oud zijn, worden uitgenodigd nu hun sollicitatie te richten aan het hoofd Personeelszaken, Rijksstraatweg 113, Bennebroek (N.H.).

Bennebroek, gelegen in de bollenstreek, heeft goede verbindingen met Amsterdam (28 km), Haarlem en Zandvoort.

Wie eerst nadere inlichtingen wil of een oriënterend onderhoud, kan onderstaande bon invullen en aan ons toesturen, ter attentie van het hoofd Personeelszaken. Hij of zij ontvangt dan per omgaande antwoord!

Ik wil graag nadere inlichtingen/een oriënterend onderhoud over de opleiding Ziekenverzorging (doorhalen wat niet gewenst wordt).

NAAM EN VOORLETTERS: .....
ADRES : .....
WOONPLAATS : .....
LEEFTIJD : .....
VOOROPLEIDING : .....
GODSDIENST : .....

Prot.-christelijk psychiatrisch ziekenhuis
„VOGELENZANG"
te Bennebroek

In het Diaconessenhuis te Meppel

kunnen worden geplaatst

LEERLING-VERPLEEGSTERS

Sollicitanten die op 1 september 1970 de leeftijd van 17 jaar en 7 maanden bereiken, kunnen deelnemen aan de vooropleiding die eind april a.s. van start gaat. Zij dienen tevens in het bezit te zijn van een Ulo-, Inas-, A.O.L.V.- of A.V.-diploma.

Salaris volgens rijksregeling. Reiskostenvergoeding twee maal per maand, voor zover deze kosten per keer een bedrag van *f* 2,50 te boven gaan.

Sollicitaties te richten aan de Besturend Zuster, Zuster A. G. Glasbergen, Hoogeveenseweg 38, Meppel.

DE HELPER HAVEN
Prot. Chr. Inrichting voor Observatie en Behandeling te GRONINGEN

vraagt voor enige groepen oudere meisjes (15-18 jaar):

leiders en leidsters

Bij voorkeur ervaring in het omgaan met kinderen. Genegen de cursus Kinderbescherming te gaan volgen.

Minimum leeftijd 21 jaar.

Salaris volgens rapport Haeck.

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in: september en januari

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 30 JAN. 1970
6e Jaargang - No. 5

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Kruistocht tegen de inflatie

door drs. D. F. van der Mel

Men kan de Nederlandse economie vanuit verschillende gezichtshoeken benaderen en op die wijze natuurlijk verschillende conclusies trekken. Ik noem een drietal benaderingswijzen:

1. We kunnen kijken naar de **sterke groei in de chemische sector,** de **aardgasvondsten** en de eventuele mogelijkheden, die de **kalium- en magnesiumvondsten** hebben. Op deze wijze naar onze economie kijkend krijgen we daarvan een sterke indruk, ofschoon men de economische positie van ons land ook dan niet moet overschatten.
2. We kunnen de Nederlandse economie ook bezien vanuit de gezichtshoek, dat we hier te maken hebben met een **economie in overgangsfase.** Op die manier komen vanzelfsprekend de zwakkere kanten naar voren. Ik denk in dit verband aan de structurele veranderingen, die zich in verschillende bedrijfstakken en regio voltrekken of nog moeten gaan voltrekken. De textielindustrie en de scheepsbouw zijn hiervan belangrijke voorbeelden, terwijl ook de kolenmijnbouw een diep ingrijpend herstructureringsproces aan het doormaken is.
   Daarbij komt, dat de overgangsfase in onze economie een bijzonder accent krijgt, omdat een sterkere verlegging van het zwaartepunt van de werkgelegenheid van de industriële sector naar de dienstensector verwacht wordt. Voor 1980 schat men, dat plm. 65 procent van de totale werkgelegenheid in de dienstensector zal moeten worden gevonden. De ontwikkeling van de loonkosten zal bij het bepalen van de weerstandskracht van onze economie dan een grotere rol gaan spelen.
3. Nog een andere wijze van benadering van de Nederlandse economie is die, waarbij de nadruk valt op het **open karakter van onze economie.** De sterke afhankelijkheid van de internationale conjuncturele ontwikkeling en de omstandigheid, dat wij ons geen ongelimiteerde kostenontwikkeling kunnen veroorloven, komen dan sterk naar voren.

Inflatie

Al naar gelang de gezichtshoek, die men kiest, komt men tot een meer of minder optimistische kijk op onze economie. **Echter:** Welke gezichtshoek men ook kiest, steeds stuit men op het **probleem van de inflatie** als één van de krachten, die de gewenste ontwikkeling ondermijnen. De inflatie vormt, en terecht, **het centrale punt in de huidige discussie over het te voeren economische beleid.**

Van alle zijden — overheid, werkgevers en werknemers, maar ook internationaal — benadrukt men de noodzaak van inflatiebestrijding. De kruistocht tegen de inflatie is dus in volle gang. De inflatie is al een oud zeer in onze economie (trouwens niet alleen in de onze).

Om niet te ver terug te gaan: De heer Vondeling stelde in 1965 bij z'n eerste optreden als minister van Financiën, dat hij twee zorgen had: de strijd tegen de inflatie en de situatie op de kapitaalmarkt. Op het tijdstip van zijn aftreden was er alleen maar aanleiding tot grotere zorg: er was geen verbetering in de situatie opgetreden, integendeel. Het was dan ook bepaald niet ten onrechte, dat het kabinet-Cals geen meerderheid meer kon vinden voor z'n beleid.

De Sociaal-Economische Raad kwam in de herfst van 1966 met een apart rapport over de inflatie. Een rapport met goede adviezen voor een preventief beleid, teneinde de inflatie tot een meer incidenteel verschijnsel te maken. Ondanks de goede raadgevingen uit 1966 zitten we thans nog steeds levensgroot met het vraagstuk van de doorbreking van loon- en prijsspiraal. Een probleem zowel voor de overheid als voor het bedrijfsleven.

Open economie

Wanneer we stellen, dat Nederland een typische **open** economie heeft, dan krijgen de gevaren, verbonden aan een niet-doorbreken van de huidige loon- en prijsspiraal een nog duidelijker accent, wanneer we zien, dat de gemiddelde prijsstijging in de periode 1959-1968 in ons land vergeleken met onze vijf voornaamste concurrenten het grootste is geweest. Onze concurrentiemarge heeft zich aanzienlijk verkleind, wat uit een oogpunt van werkgelegenheid bedenkelijke kanten heeft.

Maar, zo kan men opmerken, een open economie betekent toch ongetwijfeld ook, dat men de bestrijding van de inflatie niet helemaal in eigen hand heeft. Voor een doeltreffende bestrijding is dan toch ook een stuk internationale coördinatie nodig. Dat is natuurlijk juist; waarbij men echter goed moet bedenken, wat de SER in 1966 in bovengenoemd rapport schreef.

> Nederland kan met meer gezag voor een internationaal gecoördineerd preventief beleid pleiten, naarmate het erin slaagt in eigen land de prijs-inflatie tot het onvermijdelijke minimum terug te dringen.

Bezinning

Tegen die achtergrond is het niet verwonderlijk, dat er bij de jaarwisseling vele oproepen tot bezinning op de spanningsproblemen in onze economie hebben geklonken.

SER-voorzitter drs. De Pous heeft in z'n voortreffelijke nieuwjaarsrede ons weer eens bepaald bij de noodzaak de doeleinden van het beleid in ons land op een verantwoorde wijze op elkaar af te stemmen.

De loon- en prijspolitiek — op de noodzaak waarvan ook door de SER-voorzitter in z'n nieuwjaarsrede nadrukkelijk werd gewezen — raakt bij toepassing vele gevoelige tenen in het bedrijfsleven. Vooral in een periode van stijgende kosten en krappe arbeidsmarkt. Het recente verleden kan daar verschillende voorbeelden van geven. Desondanks kan men dit instrument niet missen en zal men er ook in de nabije toekomst naar moeten streven een toepassing te vinden, die op minder bezwaren stuit dan men thans tegenkomt. Overheid en bedrijfsleven hebben hier een gemeenschappelijke taak.

Wat de **begrotingspolitiek** betreft, zal een **stringent begrotingsbeleid** nodig zijn, ook met het oog op de toekomstige ontwikkelingsmogelijkheid van verschillende door ons allen belangrijk geachte bestedingscategorieën. De Europese Commissie wijst in haar zojuist genoemde memorandum ook in die richting. Daarnaast is het nodig, dat er hard gewerkt wordt aan een verdere verbetering van de begrotingspolitiek als conjunctuurpolitiek instrument.

De OESO heeft hierover een tijd geleden een rapport gepubliceerd met concrete suggesties. In de strijd tegen de inflatie moet de begrotingspolitiek meer manoeuvreermogelijkheid krijgen.

1970 zal geen eenvoudig jaar worden. Slechts met grote inspanning van alle betrokken partijen zal de kruistocht tegen de inflatie tot een aanvaardbaar einde kunnen worden gebracht. Ook in 1970 zal daaraan een belangrijke bijdrage moeten worden geleverd. Langs die weg zal het mogelijk zijn een sterkere structuur van onze economie in de regio en de bedrijfstakken tot stand te brengen.

Drs. D. W. Hoonakker stelt functie beschikbaar

Drs. D. W. Hoonakker, penningmeester van de CHU, heeft het Dagelijks Bestuur van de Unie meegedeeld voornemens te zijn om ter Algemene Vergadering op 23 mei 1970 zijn functie beschikbaar te stellen. Zulks vanwege zijn drukke werkzaamheden als economisch directeur van het oude én het onlangs in gebruik genomen tweede Diaconessenhuis in Amsterdam.

Waarom een gekozen burgemeester?

Er zijn zo van die dingen, waarvan je tevoren al kunt zien, dat zij als vraagpunt belangrijk worden. Tot voor kort piekerde niemand over de positie van de benoemde burgemeester. D'66 kwam met het idee de burgemeester door de gemeenteraad of door de kiezers — dat is mij nooit duidelijk geworden — te laten kiezen. Er is wat over gepraat, maar deze gedachte vond weinig steun.

Nu is plotseling op het laatste congres van de PvdA een resolutie aangenomen, waarbij de gekozen burgemeester aanvaard wordt.

De meeste tegenstand komt uit de PvdA zelf. Burgemeesters uit hun kring zijn furieus tegen. „Alkmaar" begon met te bedanken als lid. Er zijn meer gebeurtenissen in Alkmaar van start gegaan, hoewel ik de navolging van dit voorbeeld niet bepaald zie en ook niet verstandig zou vinden.

Toch is het merkwaardig, dat de huidige burgemeesters zich blijkbaar heel wel bevinden bij hun benoeming. Ik kan mij dat voorstellen. Want wat gaat er gebeuren als de gekozen burgemeester een feit wordt? Welke maatstaven worden er aangelegd? Vooral in kleinere plaatsen — voorzover ze dan niet zijn opgeheven — is het niet denkbeeldig, dat de meest populaire of getapte figuur goede kans maakt eerste burger van zijn gemeente te worden. Naar bekwaamheden wordt dan vaak minder gekeken En hoe moet zo'n man zich dan handhaven? Het wordt wel heel moeilijk om boven de partijen te staan, hoewel er natuurlijk mensen zijn die dit zouden kunnen opbrengen. Maar dan wel de kans lopen na enige jaren niet meer herkozen te worden. Wat is het gezag van een gekozen burgemeester in de gemeenteraad? De menselijke zwakheid om de kiezers naar de ogen te zien zal waarschijnlijk een onzeker beleid meebrengen.

Nu hoor ik de lezers al vragen: En het Kamerlidmaatschap dan? Dat geeft inderdaad ook wel eens moeilijkheden. Er worden wel eens beslissingen genomen onder het motto: „Dat willen de mensen nu éénmaal." Maar een lid van de Tweede Kamer vervult toch een andere functie dan een burgemeester. Hij is geen eenling; er is altijd een fractieverband; er zijn gezamenlijke besluiten en er zijn regeringspartijen en er is de oppositie. De Kamer controleert de regering; men behandelt wetsontwerpen; men heeft het recht van amendement. Zo lopen de functies van burgemeester en van het Kamerlidmaatschap niet parallel. En het zijn onvergelijkbare grootheden.

Wat de benoemde burgemeester aangaat, zijn positie is mijns inziens sterker door de wijze, waarop hij burgemeester is geworden. Op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken, die meestal kiest uit een voordracht van de commissaris der koningin, wordt de burgemeester door de Kroon benoemd. Dat geeft een onafhankelijke positie tegenover de gemeenteraad. En die is nodig.

Bovendien is de minister van Binnenlandse Zaken achteraf verantwoording schuldig aan het parlement, ook over zijn benoemingsbeleid. Inderdaad is dit een repressieve controle, maar die werkt toch wel preventief. Een minister zal zich wel wachten voor benoemingen, die een algemeen onbehagen zouden kunnen wekken, zowel in het parlement als daarbuiten.

Tenslotte: we zien de gekozen burgemeester nog niet komen. Merkwaardig is het feit, dat de PvdA telkens zegt, dat er de eerste vijf jaar op dit punt niets verandert. Dat getuigt niet van animo voor de aanvaarde resolutie.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Prof. dr. J. W. van Hulst over:

militaire research

Bij de behandeling van de defensie-begroting in de Eerste Kamer heeft de voorzitter van de christelijk-historische fractie, prof. dr. J. W. van Hulst, de Nederlandse militaire research aan de orde gesteld. Daarover, zo zei hij, duiken van tijd tot tijd verhalen op, alsof er in Rijswijk — waar het laboratorium is van de Rijks Verdedigings Organisatie/TNO — een soort bacteriologische oorlogsvoering wordt voorbereid. Het punt is onder de studenten in de B-afdelingen zeer actueel, omdat men vreest door zijn studie ongemerkt ingekapseld te worden in een systeem van oorlogsvoering waarin naast de atoomwapens (A-wapens) ook de bacteriologische en chemische wapens (B- en C-wapens) een beslissende rol spelen, zo zei prof. Van Hulst. De senator bracht enkele gedachten naar voren uit een rapport, dat een groep B-studenten van de Vrije Universiteit opstelde. „In die gedachten kunnen wij ons bijzonder goed vinden," aldus prof. Van Hulst.

De Nederlandse militaire research, die wordt uitgevoerd binnen de RVO/TNO, achten wij defensief gericht, zo begint prof. Van Hulst zijn weergave van het rapport. De laatste tijd wordt speciaal kritiek gehoord op het feit, dat medici, biologen, biochemici en bio-fysici aan deze research deelnemen. Maar ten onrechte wordt soms gesuggereerd, dat het hier gaat om met prikkeldraad afgesloten laboratoria, waar onder de dekmantel der geheimhouding de huidige kennis van de biologie wordt gebruikt om de vernietiging van mensen voor te bereiden. Er is zelfs geopperd, dat deze laboratoria worden gebruikt voor de produktie van strijdgassen en biologische wapens. In de werkelijkheid, aldus de senator, gaat het hier om een verzameling van fundamentele gegevens omtrent de schadelijke werking van moderne milieu-factoren, die zowel in oorlogstijd als in vredestijd een bedreiging vormen.

Voorbeelden hiervan zijn de zenuwgassen, die nauw verwant zijn aan insecticiden, radio-actieve stoffen en straling, die niet alleen na atoom-explosies, maar die ook na ongelukken met kernenergie-installaties een gevaar opleveren. Het is dan ook niet toevallig, dat de research in de laboratoria te Rijswijk vruchten heeft opgeleverd voor het functioneren van de samenleving. Dat is bijvoorbeeld te demonstreren aan de wijze, waarop de transplantatie-biologie zich in Nederland heeft ontwikkeld, aan de wijze waarop de overheid straling en radio-activiteit controleert en aan de toepassing van de kennis van aerosolen in de bestrijding van de luchtvervuiling.

Het fundamentele karakter van het werk in deze laboratoria verklaart ook het feit, dat het overgrote deel van dit werk wordt gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften. Slechts de rechtstreekse defensietoepassing van de verzamelde kennis is uiteraard geheim, daar zonder geheimhouding de defensieve waarde van zulke toepassingen aanmerkelijk kan dalen. De algemene betekenis van het werk van een deel van de rijksverdedigingsorganisatie voor de Nederlandse volksgezondheid komt tot uiting in het feit, dat er plannen bestaan dit werk nauwer te verbinden met het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid, aldus prof. Van Hulst. Als dit zo is, zo voegde de senator er aan toe, dan kan dat een gunstige ontwikkeling genoemd worden.

Risico's

Prof. Van Hulst wees er wel op, dat intussen de door hem genoemde principiële risico's van defensieresearch blijven bestaan. Deze worden nog vergroot door de contacten met de NAVO-bondgenoten, speciaal met de VS. Hierdoor zal men zich kunnen voorstellen, dat de in ons land verzamelde kennis elders voor offensieve doeleinden wordt gebruikt.

Deze risico's vallen niet te ontkennen en het is begrijpelijk, dat hierover ongerustheid ontstaat, mede in verband met de gerechtvaardigde kritiek op het huidige Amerikaanse optreden onder andere in Vietnam. De door defensie gesubsidieerde research neemt echter in dit opzicht geen uitzonderingspositie in. Ook onderzoekers aan de universiteiten en in de industrie komen tot resultaten, die door anderen tot schade van de mensheid kunnen worden gebruikt. Prof. Van Hulst noemde als sprekend voorbeeld het onderzoek van genetisch materiaal, dat door de Nobelprijswinnaar Wilkens bewust werd begonnen uit afkeer van de zuivere fysica, die immers leidde tot de atoombom. Maar door zijn werk heeft Wilkens evenwel mede de grondslag gelegd voor de mogelijkheid tot biologische oorlogsvoering. De positie van onderzoekers in laboratoria voor defensieresearch heeft het voordeel, dat zij duidelijk is. Zij kunnen scherper beoordelen, aldus prof. Van Hulst, of hun werk offensieve potenties krijgt.

De senator vroeg dan ook aan minister Den Toom van Defensie of de medewerkers aan de biologische defensieresearch in Nederland offensieve research afwijzen, en of zij onderzoekopdrachten in zulk een richting zonder enige reserve weigeren.

In zijn antwoord zei de bewindsman dankbaar te zijn voor hetgeen prof. Van Hulst opmerkte. „Er is nog eens beklemtoond, dat de activiteiten van de researchlaboratoria van RVO/TNO defensief gericht zijn." De vraag van de christelijk-historische senator of de medewerkers van de laboratoria offensieve research afwijzen, noemde minister Den Toom niet opportuun. Op het gebied van het chemisch-biologisch onderzoek worden slechts opdrachten tot defensieve research verstrekt. Gezien de ondertekening van Nederland van het verdrag van Genève zal nooit tot offensieve research worden overgegaan, aldus de bewindsman.

Wat betreft de deelname van het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid in het werk van de laboratoria te Rijswijk zei minister Den Toom, dat bepaalde meetmethoden voor het onderzoek van chemische strijdmiddelen overeenkomen met die voor het onderzoek van verontreinigingen van het milieu. Het ligt voor de hand, dat voor zover de militaire onderzoekingen zich hiertegen niet verzetten hulp wordt geboden, aldus de minister.

H. Lokkerbol.

Het staat

DE NEDERLANDSE MILITAIREN

vrij zich te organiseren in een belangenvereniging. De Nationale Christen Onderofficieren Vereniging (N.C.O.O.V.) is de enige militaire belangenvereniging, welke is aangesloten bij een vakcentrale: het Christelijk Nationaal Vakverbond.

Het lidmaatschap van de vereniging staat niet alleen open voor onderofficieren en oud-onderofficieren.

Volwaardig lid kunnen zijn ALLE beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant, alsmede militairen in opleiding tot onderofficier.

De enige voorwaarde, welke voor het lidmaatschap wordt gesteld, is dat moet worden ingestemd met artikelen 2 en 3 van de statuten.

Daarover zal in het volgende nummer van „De Nederlander" op dezelfde wijze, dus per advertentie, uitvoeriger informatie worden verstrekt.

Wie meer wil weten van de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur van de vereniging, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

Kamerleden

VRAGEN

Bewindslieden

ANTWOORDEN

Het christelijk-historische Tweede Kamerlid, de heer T. Tolman, stelde schriftelijke vragen aan minister Lardinois van Landbouw over vertraging, die optrad bij de export van pootaardappelen naar Frankrijk en Italië. Hij wil weten of het juist is, dat zich vervoersmoeilijkheden voordeden, doordat ongeveer 200 spoorwegwagons te weinig beschikbaar waren.

Als de bewindsman deze vraag bevestigend beantwoordt, kan dan meegedeeld worden, zo vraagt het kamerlid, waarom er niet voldoende wagons beschikbaar waren voor het vervoer van het tijdgebonden produkt als de pootaardappel is.

Welke maatregelen denkt de minister te nemen om een dergelijke situatie in de toekomst te voorkomen, teneinde deze tak van vervoer voor de spoorwegen veilig te stellen? aldus de heer Tolman in zijn vragen.

Minister Roolvink van Sociale Zaken antwoordde uitvoerig op schriftelijke vragen, die het kamerlid mr. W. Scholten (CHU) stelde over de bestaande incongruentie tussen kinderbijslag en kinderaftrek voor de belastingheffing in het geval van ouderlijk vruchtgebruik, als inkomsten uit het vermogen van het kind aan de ouder toevallen. Alhoewel de bewindsman geen directe aanleiding zag voor een nader onderzoek, deelde hij mee, er geen bezwaar tegen te hebben, indien de problematiek rond het ouderlijk vruchtgebruik bij een daartoe geschikte gelegenheid nog eens onder ogen wordt gezien. Die gelegenheid zou zich kunnen voordoen, wanneer — bij het vereenvoudigingsonderzoek, dat de SER voornemens is te doen instellen — de integratie van de kinderaftrek en de kinderbijslag aan de orde komt.

Op de vraag van mr. Scholten of er nog andere verschillen zijn tussen kinderbijslag en kinderaftrek deelt minister Roolvink mee, dat deze er inderdaad zijn. In de eerste plaats is er het op technische overwegingen beruste verschil in peildatum. Voor de kinderbijslag en voor de kinderaftrek in de loonbelasting is dat altijd de eerste dag van een kalenderkwartaal. Voor de inkomstenbelasting is echter de laatste dag van een kalenderjaar de peildatum. Voorts kent de kinderbijslagwetgeving de mogelijkheid van kinderbijslag in een beperkt aantal gevallen, waarin bij ontstentenis van één der ouders of van beide ouders oudere kinderen hun jongere broers of zusters geheel of gedeeltelijk onderhouden. Niet in al die gevallen zal aanspraak op kinderaftrek bestaan, al zal bij gebreke daarvan veelal wel de mogelijkheid aanwezig zijn van aftrek van buitengewone lasten.

Prijs-controle

Op vragen van de christelijk-historische kamerleden mejuffrouw mr. E. H. Haars en drs. A. M. de Boo antwoordden de bewindslieden van Economische Zaken, dat inderdaad in sommige gevallen de huurprijzen van grond voor plaatsing van een zomerhuisje of een caravan in de periode 1960 tot 1969 belangrijk zijn verhoogd. De prijzenwet, aldus de bewindslieden, is niet van toepassing op huurprijzen van onroerend goed, tenzij daarin een belangrijk element van dienstverlening is begrepen. Als dit zo is, dan is de prijzenbeschikking van toepassing.

De bewindslieden zeggen, dat zij het berekenen van redelijke tarieven door exploitanten van kampeerterreinen van wezenlijk belang achten uit een oogpunt van toerisme en recreatie. Zij hebben dan ook de Economische Controle Dienst de opdracht gegeven bij de kampeerterreinen te controleren, of de berekende prijzen, voorzover de prijzenwet daarop van toepassing is, in overeenstemming is met het bepaalde in de prijzenbeschikking.

Mr. C. A. Bos (CHU), die met collega's van de KVP en ARP schriftelijke vragen stelde aan minister Luns van Buitenlandse Zaken over de voedselhulp aan de Biafranen, kreeg te horen, dat de Nederlandse regering alles doet om te bewerkstelligen, dat die hulp verleend kan worden. De regering stelde, aldus de bewindsman, een bedrag van f 3 miljoen beschikbaar om de hulpverlening te intensiveren. Op het verzoek van de kamerleden om aan te dringen op uitbreiding van het aantal buitenlandse waarnemers in Nigeria deelde minister Luns mee, dat daaromtrent contact was opgenomen met VN-secretaris-generaal Oe Thant. Nederland is zelf ook bereid waarnemers te leveren, aldus de minister.

Mr. Bos stelde, nadat er tegenstrijdige berichten waren over de financiële situatie bij instanties, die hulp verlenen, de volgende vraag aan de ministers Luns en Udink: „Kunnen de bewindslieden op zo kort mogelijke termijn duidelijk aangeven, welke de financiële behoeften zijn van de verschillende organisaties, die zich bezighouden met de hulpverlening aan Nigeria?" H. L.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Dr H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr.-Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

De Nederlandse militaire research

door
prof. dr. J. W. van Hulst

Onder research wordt hier verstaan: wetenschappelijk speurwerk.
Het is een harde noodzaak, dat de Staten-Generaal hiervoor ieder jaar — via de begrotingsbehandeling — de gelden moet voteren om dit werk mogelijk te maken.
We moeten er namelijk toch rekening mee houden, dat Nederland wel eens in een oorlog gewikkeld kan raken. Ieder zal het er over eens zijn, dat dit een afschuwelijke zaak zou zijn.

Met de constatering van zo'n feit mogen noch de regering noch de Staten-Generaal genoegen nemen.
De vraag óf en hoe wij ons in zo'n geval met militaire middelen moeten verdedigen, is in dit artikel niet aan de orde. Wel is aan de orde de vraag, of in geval van oorlog de bevolking ook nog door andere gevaren dan door kogels en bommen bedreigd wordt.
Helaas moeten we deze vraag bevestigend beantwoorden. We spreken namelijk van a-, b- en c-wapens.
De a-wapens zijn de atomaire krachten, die via atoom- en hydrogeenbommen boven een gebied losbarsten. Ze hebben niet alleen op het moment dat zij ontploffen een verwoestende werking, maar door de radio-actieve straling kan een gebied soms jarenlang uiterst gevaarlijk zijn. Hiroshima en Nagasaki zijn daarvan het onweerlegbare bewijs.
De b-wapens zijn van bacteriologische aard: zij kunnen op grote bevolkingsgroepen besmettelijke ziekten over brengen.
De c-wapens zijn van chemische aard; in Vietnam zijn ze bijv. op grote schaal gebruikt met de zogenaamde ontbladeringsprogramma's. Door een „chemische regen" sterven duizenden bomen.

Speurwerk nodig

Ik ben mij bewust, dat ik thans geen opgewekt verhaal schrijf. Maar als volksvertegenwoordiger namens de CHU ben ik realist genoeg, om te beseffen, dat Nederland althans in dit opzicht al het mogelijke moet doen om, indien dit onverhoopt nodig mocht zijn, zijn bevolking, zijn planten en zijn dieren zoveel als het maar enigszins kan te beschermen tegen de gevolgen van de b- en c-wapens.
Daarom is wetenschappelijk speurwerk noodzakelijk; het heeft uitsluitend defensieve betekenis. Dit werk wordt door uiterst bekwame deskundigen in een laboratorium te Rijswijk verricht.
Nu hebben enige studenten van de Vrije Universiteit, onder leiding van de hoogleraar Joh. Blok, die zelf verbonden is geweest aan dit laboratorium, een rapport opgesteld over de verantwoordelijkheid van de natuuronderzoeker. Daarbij gaven zij ook aandacht aan de militaire research.
De meningen van de studenten bleken verdeeld te zijn. Maar één der opvattingen, waarschijnlijk die van prof. Blok zelf, was zó positief gericht, dat ik gemeend heb, deze bij de openbare Defensiebehandeling (op 13 januari 1907) te moeten citeren.
Door het bovenstaande hoop ik bij onze lezers zoveel belangstelling voor dit onderwerp te hebben gewekt, dat zij geïnteresseerd zijn in wat uw afgevaardigde daarover in de Eerste Kamer heeft gezegd. Het volgt hier:

De defensieve gerichtheid

De Nederlandse militaire research, die wordt uitgevoerd binnen de rijksverdedigingsorganisatie TNO, achten wij defensief gericht. De laatste tijd wordt speciaal kritiek gehoord op het feit, dat medici, biologen, bio-chemici en bio-fysici aan deze research deelnemen.
Maar ten onrechte wordt soms gesuggereerd, dat het hier gaat om met prikkeldraad afgesloten laboratoria, waar onder de dekmantel der geheimhouding de huidige kennis van de biologie gebruikt wordt om de vernietiging van mensen voor te bereiden. Er is zelfs geopperd, dat deze laboratoria worden gebruikt voor de produktie van strijdgassen en biologische wapens.
In werkelijkheid, mijnheer de voorzitter, gaat het hier om een verzameling van fundamentele gegevens omtrent de schadelijke werking van moderne milieu-factoren, die zowel in oorlogstijd als in vredestijd een bedreiging vormen.
Voorbeelden hiervan zijn de zenuwgassen, die nauw verwant zijn aan insecticiden, radio-actieve stoffen en straling, die niet alleen na atoom-explosies, maar die ook na ongelukken met kernenergie-installaties een gevaar opleveren. Het is dan ook niet toevallig, dat de research in de laboratoria te Rijswijk vruchten heeft opgeleverd voor het functioneren van de samenleving.
Dit is bijvoorbeeld te demonstreren aan de wijze, waarop de transplantatiebiologie zich in Nederland heeft ontwikkeld, aan de wijze, waarop de overheid straling en radioactiviteit controleert en aan de toepassing van kennis van aerosolen in de bestrijding van luchtvervuiling.
Het fundamentele karakter van het werk in deze laboratoria verklaart ook het feit, dat het overgrote deel van dit werk wordt gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften.
Slechts de rechtstreekse defensie-toepassing van de verzamelde kennis is uiteraard geheim, daar zonder geheimhouding de defensieve waarde van zulke toepassingen aanmerkelijk kan dalen.
De algemene betekenis van het werk van een deel van de rijksverdedigingsorganisatie voor de Nederlandse volksgezondheid komt tot uiting in het feit, dat er — voor zover ik ben ingelicht — plannen bestaan, dit werk ook organisatorisch nauwer te verbinden met het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Als dit zo is, is het een gunstige ontwikkeling, waardoor misverstanden kunnen worden weggenomen. Intussen blijven de genoemde principiële risico's van defensie-research bestaan.
Deze worden nog vergroot door de contacten met de NAVO-bondgenoten, speciaal met de Verenigde Staten.
Hierdoor zal men zich kunnen voorstellen, dat de in Nederland verzamelde kennis elders voor offensieve doeleinden wordt gebruikt. Deze risico's vallen niet te ontkennen en het is begrijpelijk, dat hierover ongerustheid ontstaat, mede in verband met de gerechtvaardigde kritiek op het huidige Amerikaanse optreden o.a. in Vietnam.
De door defensie gesubsidieerde research neemt echter in dit opzicht geen uitzonderingspositie in. Ook onderzoekers aan de universiteiten en in de industrie komen tot resultaten, die door anderen tot schade van de mensheid kunnen worden gebruikt.
Een sprekend voorbeeld is het onderzoek van genetisch materiaal, dat door de Nobelprijswinnaar Wilkins bewust is begonnen uit afkeer van de zuivere fysica, die immers heeft geleid tot de atoombom, maar door zijn werk heeft Wilkins echter mede de grondslag gelegd voor de mogelijkheid tot biologische oorlogvoering.
De positie van onderzoekers in laboratoria voor defensie-research heeft het voordeel, dat zij duidelijk is. Zij kunnen scherper beoordelen, of hun werk offensieve potenties krijgt. Wijzen de medewerkers aan de biologische defensieresearch in Nederland offensieve research unaniem af en zullen zij research-opdrachten in zulk een richting zonder enige reserve weigeren?

De reactie van prof. Sizoo

Prof. Sizoo is voorzitter van de RVO-TNO (de Rijksverdedigingsorganisatie Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek).
Hij schreef uw voorzitter op 16 januari 1970 de volgende brief, waarmee wij dit artikel besluiten. Wij hebben hoop, dat onze Unieleden hierdoor een stuk informatie hebben ontvangen, die voor ieders oordeelsvorming toch eigenlijk noodzakelijk is.
Prof. Sizoo schreef:

Hooggeachte prof. Van Hulst,

In Trouw van 14 januari 1970 trof ik in het verslag van de behandeling van de defensiebegroting in de Eerste Kamer een passage aan, waaruit blijkt, dat u enige opmerkingen in gunstige zin gemaakt hebt over de Rijksverdedigingsorganisatie TNO.
Ik stel er prijs op u daarvoor, mede namens de medewerkers van de RVO-TNO hartelijk te danken.
In de laatste tijd worden over het werk van onze organisatie veel onware en van wantrouwen getuigende dingen gezegd en geschreven.
Dit is voor de medewerkers vaak ontmoedigend en zelfs krenkend. Dat u in de volksvertegenwoordiging deze onjuiste geruchten hebt willen weerspreken en daarbij op zakelijke gronden van waardering voor het werk van de RVO-TNO hebt blijk gegeven, zal door onze medewerkers ook als een morele steun worden ondervonden.
Wij ontvingen enige tijd geleden een verzoek van de studenten in de scheikunde aan de Vrije Universiteit een bezoek aan een onzer laboratoria te mogen brengen, wij zijn daarop gaarne ingegaan en hopen hen op 14 februari a.s. in het Chemisch Laboratorium RVO-TNO te ontvangen en hen met grote openheid over het aldaar verrichte werk te informeren.

U nogmaals dankend,

hoogachtend
w.g. prof. dr. G. J. Sizoo
(voorzitter).

Putten telegrafeerde

De CH-kiesvereniging in Putten zond het ministerie-De Jong op 18 januari jl. het volgende telegram:

Excellenties,

Het bestuur der CHU-kiesvereniging te Putten, door velerlei berichten ernstig verontrust, inzake het lot der Biafraanse bevolking, verzoekt u dringend, met alle ten dienste staande middelen, te bevorderen, dat in Biafra direct hulp wordt geboden.

Het geeft u hierbij in overweging:

a) Op zeer korte termijn een bezoek van de minister van Buitenlandse Zaken, al dan niet vergezeld van een aantal parlementsleden, aan Lagos, om daar te bewerkstelligen, dat de mogelijkheid wordt geopend tot het verlenen van humanitaire hulp.

b) Via de Verenigde Naties sterke uitbreiding van het aantal waarnemers in Nigeria.

w.g. H. v.d. Kerkhof, voorz.
D. v. Nijhuis, secr.

Kritische notities

1962	*89.778*	*91.880*	*78.375*	*122.272*
1966	*126.358*	*114.536*	*121.699*	*140.572*
1967	*134.235*	*134.733*	*127.433*	*145.016*
1968	*124.375*	*127.653*	*122.773*	*148.880*
1969	*133.630*	*112.829*	*123.000*	*150.550*
		(t/m nov.)		*(t/m nov.)*

Waterverontreiniging

Het laboratorium van de Shell in Rijswijk heeft 'n methode ontwikkeld om olie-„vlekken" op zee onschadelijk te maken. Deze methode zou betrekkelijk goedkoop zijn. Men wil binnenkort een demonstratieve proef nemen met een hopperzuiger van de firma Volker uitgerust met sproeiarmen waarmee uit de zeebodem opgezogen zand, na een speciale behandeling te hebben ondergaan, over de olievlek gesproeid kan worden. De olie zakt dan naar de bodem. (FD 15/1/'70).

Luchtverontreiniging

Shell is ook bezig met het ontwikkelen van een „schone" (auto)-motor. Chevron echter komt met „schone" benzine. De afgifte van onverbrande koolwaterstoffen wordt tot minder dan de helft teruggebracht. De nieuwe brandstof vermindert ook de afgifte van koolmonoxyde (kolendamp) belangrijk. Het belangrijkste ingrediënt in de nieuwe brandstof is een uniek bestanddeel, F-310, het resultaat van 15 jaar speurwerk. (FD).

Klompen

blijven in Nederland nodig, al was 't maar om ergens op die houten schoenen door te lopen. Wij Nederlanders verbruiken 3/4 kostuum per jaar volgens de kleermakerij en 1/4 paar klompen, aldus het proefschrift over de Brabantse Klompenmakerij van de heer F. J. M. van Puyenbroek. Maakten wij in 1919 nog 9 miljoen paar klompen met 8400 klompenmakers, in 1968 waren er dat 3,2 miljoen paar door 738 personen in 216 bedrijven. Vermoedelijk dragen nog driekwart miljoen Nederlanders geregeld klompen, terwijl de rest als nationaal kwaliteitsmerk in toeristenhanden, eerder dan aan toeristenvoeten verdwijnt.

Spitsroeden

In de Betuwe hebben zes Tweede Kamerleden spitsroeden gelopen bij de fruittelers, te weten Zijlstra (ARP), Tuynman (VVD), Van Koeverden (KVP), v. d. Ploeg (PvdA), Dijkstra (D'66) en Tolman (CHU). Geen van de Kamerleden had een goed antwoord op de vraag wat te doen tegen de Franse subsidie van 4 ct/kg appels, ondanks het ontoelaatbare daarvan in EEG-verband. Stemmen zij dan zonder meer toe dat onze nationale fruitteelt zo afgeslacht wordt en berusten zij er in dat deze door oneerlijke concurrentie zal moeten ondergaan? Onbegrijpelijk.
Men zou beter kunnen vragen hoeveel arbeiders er bij liquidatie van Verolme werkelijk zonder werk zouden geraken bij de huidige enorme vraag rond groot-Rotterdam. Is het dan wel de moeite waard een kwart miljard gulden te steken in de onzekere bouw van ontploffende mammoet-tankers tegenover het aan hun lot overleveren van 6000 kleine zelfstandige fruittelers?

Nog meer spitsroeden

zal meneer Schut deze week lopen. Hij heeft met zijn cijfers niet handig geschutterd, ook al bouwde hij op 2000 woningen na de gestelde 125.000 in 1969. Laat de nuchtere cijfers zelf op u inwerken.
Resp.: Jaar, Goedkeuringen, Begonnen woningen, Voltooide woningen, In uitvoering genomen woningen.

Gezegd

door de Beverwijkse pedagoog W. Sprenger - de leraar die in de affaire van de pedagogische academie in Beverwijk aan de zijde van de protesterende leerlingen stond -: „Uit de roep om gezag, om de sterke man die de gevestigde orde herstelt, merk je, heel sterk uitgedrukt, dat het Nederlandse volk voor driekwart in aanleg uit fascisten bestaat (Volkskrant 23/1/'70). Daar sta je dan, 25 jaar na de bevrijding van de nazi's.

Ook gezegd

door dezelfde: „De jongelui hebben de tijd om de nieuwste publicaties te lezen, van nieuwe ideeën kennis te nemen. Wij docenten niet".
Als het systeem zo functioneert dat de docenten de tijd niet hebben om bij te blijven, door de massa's beslommeringen, - lessen voorbereiden, huiswerk nazien, scripties kritisch doorlezen enz. enz. - zou er in de eerste plaats alle reden zijn om wat milder over deze docenten te oordelen en vervolgens aan het systeem te dokteren.

P.v.d.A-congres

Het meest onthullende van het congres vond ik het verzet tegen het spaarloon. Op die manier zou - aldus o.a. Noordhollandse afgevaardigden - volkskapitalisme worden geïntroduceerd en zij meenden dat dergelijke systemen thuis hoorden in de corporatieve staat. Het doet mij wel denken aan datgene wat men vroeger zekere kringen verweet: Houdt gij ze (het volk) arm, dan houd ik ze dom.

Insider.

Toets-stenen van de tijd

De onherbergzaamheid van onze woonwijken

Ook een stad is waard dat de burgers er van houden

„Alleen in mijn gedichten kan ik wonen"
schreef Slauerhoff:

„Nooit vond ik ergens anders onderdak".

Dit lezende zou men mèt Horatius kunnen denken, dat onze dichters letterlijk niéts onbezongen lieten... Maar Slauerhoff, zwerver over zeeën, berijmde niet de WONINGNOOD, die onder ons nog altijd is en niet te rijmen valt met een ministerieel woord van 5 jaar terug, dat ze in 1970 zou zijn opgeheven. De dichter was willenswetens onbehuisd. ‚Voor d'eigen haard — zo geeft hij toe — gevoelde ik nooit een zwak: alleen in mijn gedichten kan ik wonen".

Wij staan er nu, als representanten van een stadscultuur, wel wat ánders voor, doch mogelijk ook wel iets gelijk: wij immers moeten in verdichtingen huizen. Het is al om 't even: Blok, blok, blok — hoeveel mensjes gaan er in je hok?

De woorden stokken eerder in je keel dan cijfers op papier...
Hier
in de omarming van gebouwen
zijn wij overbodig.
Zittend op een terras
kijken miljoenen stenen
op ons neer
stenen van het laatste uur.

Zo gaf Wim Hazeu uiting aan zijn gedachten. En Herman Wigbold schreef goed vier jaar terug:
Volgens minister Bogaers kunnen we in 1970 allemaal wonen. We kunnen alleen niet léven...

Met die woorden weer in memorie, kunnen we het Sirius niet nazeggen, dat als de klokken der herinnering luiden het zóndag wordt in 't hart. Het is wèrkdag, nog altijd.

Woningzoekend abstractum

Vele nieuwe woonwijken zijn eindeloos saai. Jubeltonen over zgn. „tuinsteden" kunnen de kale feiten niet verbloemen. Wiekart schreef trouwens pas van het Finse Tapiòla dat de benaming „tuinstad" er tot onmiskenbare werkelijkheid was gemaakt. Aarne Ervi, architect van de jongere generatie, liet er éérst een park aanleggen, met op het eerste gezicht onlogische kronkelpaden en -wegen. Er kwamen enorme bloemengazons bij, waterpartijen en vijvers.
Pas daarna ging Ervi kijken waar nu ruimte bleef voor een huis, een torenflat, een winkelcentrum, een schouwburg, een school. Toch moeten ook de Finnen de economische mogelijkheden terdege in de gaten houden...
De betekenis van zó'n tuinstad ligt vooral in het plezierig samenspel tussen bestaande natuur, ontworpen parklandschap, stramien van straten en huizen en de wezenlijke conceptie, waarin dit alles architectonisch vórm heeft gekregen: de vorm namelijk van het léven.
In ons goede vaderland beginnen we veelal andersom: er worden straten op papier gezet, woonblokken erlangs. Waar in de rechtlijnigheid dan nog iets overblijft, komt een gemeentelijk grasveldje, vaak met een bordje „verboden toegang". We vinden het groen zo mooi te kijk staan, dat je er vooral geen gebruik van moet maken...

Dat is, laat men het weten, nog niet over. Al vier jaar pleit ik in de Hilversumse raad voor het weghalen van die bordjes op een groene long tussen drie woonstraten, die men bekijken mag doch niet doen functioneren. Nóg is 't beraad daarover gaande, zegde de betrokken wethouder eindelijk toe er eens een kijkje te gaan nemen.

Het is illustratief voor een gemeentelijk apparaat,
dat hier en daar, en nog altijd,
niet wil aan de verandering der tijden,
behept is met wat Mitscherlich noemt:
„de ideeloosheid van pure restauratie".

Het element van de recreatieve voorzieningen moge dan niet utilistisch zijn, niet in nut en geld te méten, het is (of zou) niet los te maken (zijn) van wat we aan stedebouw doen. Het gaat om **woning**voorzieningen, zeker, maar niet minder om **woon**voorzieningen.

Eens was in het wonen,
daar waar de mens gevèstigd was,
het al besloten.
Gerrit Achterberg kon zijn ouderlijk huis,
de blauwe boerderij,
nog „dichte kluis" noemen,
waar men „met man en muis bijeen woonde".

Nù liggen de elementen zó lòs van elkaar, dat het verband niet meer duidelijk is, zeker niet voor de hand ligt: het moet gezócht worden.

Als we politiek willen werken in steden voor ménsen, dienen we bezig te zijn in experimenteerlaboratoria, in voortdurende omwenteling, met toetsstenen van de tijd, van ónze tijd en liefst al van de tóékomst. We zullen dat niet meer kunnen doen door een betere toekomst te beloven, maar alleen door een beter milieu te scheppen:

een milieu waarin de **zelfbestudering** als **taak van de mens** gehonoreerd wordt (Mitscherlich) en de burger dus oneindig veel meer is dan een woningzoekend abstractum.

Tuinkabouters in de gemeenschap

De herbergzaamheid van een wijk hangt niet af van de hoeveelheid woningen die men erin plaatst, doch van de **opzet** van de wijk, de **manier** waarop een **functionerend** centrum wordt bedoeld. Het heeft te maken met een pleidooi als van prof. Bakema voor een „ruimtestad", waarin de bouwelementen zo zullen zijn, dat er voor iedereen passende woonvormen mee gemaakt kunnen worden, en óók: waarin de woonplaats tevens recreatie waarde heeft. Een plaats waar de natuur niet buitengestoten, maar binnengehááld wordt — en dat geldt niet alleen voor bós doch ook voor slóót.
Dat vraagt fantasie en durf tot verándering:

twee elementen waaraan het ons, in 't algemeen,
nogal eens schort —
bevroren als we zijn
in patronen, die er niet meer zouden moeten zijn,
ook niet onder de verbleekte noemer „tuinstad".

Zoals Mitscherlich het aangeeft:

Niet bij een onderverdeling van bouwmassa's, maar bij een goed functionerende indeling van menselijke betrekkingen in de stadsruimte moet de verandering van mentaliteit beginnen. Doch wat we waarnemen, is vlucht in droomcliché's.

We weten met de stad geen raad; tóch zullen we er in moeten leven. Kùnnen leven ook, wanneer we niet, en ambtelijk vooral, vasthouden aan het oude dat vóórbij is.
In 1900 is een terug-naar-de-natuur gepredikt, werd de stad vervangen door een supervolkstuincomplex, ook wel TUINSTAD geheten... We zien er nóg de sporen van, ook van verkeersongelukken op hoeken, waar de heggen rijzen om de tuinen. Soms zijn ze, op politioneel verzoek, nog wel schuin afgestoken, doch ze blijven levensgevaarlijk onoverzichtelijk voor het modern verkeer, dat nu eenmaal niet meer rijdt met paard en wagen.

De schuinmarcheerders pakken we, gevat in wettelijke boeien, maar schuineheggelaars laten we ongemoeid:
karakteristiek voor 't apparaat,
dat beschermt wie héèft,
compromis-oplossing
(die de ánder niet hélpt)
voor de financieel sterkere,
die zich natuur kóópt,
die omhéint en er buitenmannetje speelt
in letterlijke zin:
zich buiten 't nieuw gebeuren plaatst,
op zijn tuinrechten staat,
groot in zijn eigen rijk(je),
maar tuinkabouter in de gemeenschap.

Bódem is object, niet de mèns

In „De onherbergzaamheid van onze steden" zet Alexander Mitscherlich het psychosomatisch aan ons voor:

STEDEN ZIJN IN DE WORTEL (tot die van de héggen toe) VERBONDEN MET EGOISME.
Men moest over de schaduw van het egoïsme kunnen heenspringen om het stadsleven aan te passen aan de nieuwe bevolkingsaantallen.

Ik zal, binnenkort niet meer in de raad, niet langer vragen kunnen stellen over uitzichtbelemmerende heggen, kinderspeelplaatsen, trapveldjes, banken met leuningen, wandelpaden — maar hier en nu nog wél over uitzichtbelemmerende (ambtelijke) opvattingen, die **de wisselwerking** in de weg

Ziektes

Het neerslachtig karakter van de hedendaagse volkshuisvesting is van tweeërlei aard. Er is de gelijkvormigheid van de woonblokken en de wijken, met de scheiding van functies die de stad bedreigt te desintegreren - en er is de gelijkvormigheid van de woningen, die elke individualiteit dreigt te verstikken. De Stichting Experimentele Woningbouw wil beide ziektes te lijf gaan, waarbij men met het afzonderlijke huls wil beginnen, en waarbij voorlopig wordt gestreefd naar het opzetten en ontwikkelen van zoveel mogelijk proefmodellen.

K. Wiekart, in „Vrij Nederland" van 24 jan.

Flexibel

Nog niet meer dan een duur prototype, maar het begin is er in Delft. Architect is Herman Hertzberger („Woningbouw van vandaag is niet meer dan een OPBERGSYSTEEM voor mensen"), die van 8 eensgezinswoningen iets fijs maakt door ze „stapelbaar" en schakelbaar te maken, met een flexibele indeling, een autohaven in plaats van een garage, „leefeenheden" die per verdieping een halve meter verspringen, een echt halffabrikaat. „Als het eerste kind komt, wordt er gewoon een kamer afgescheiden, zegt Hertzberger simpel: „Met dit huis kun je alle kanten op".

„Het Vrije Volk" van 20 jan.

Fantasie

Beleidszaken frustreren veel bouwkundige vernieuwingen: Eén van de conclusies van de Amsterdamse architect Frank van Klingeren (50). Eén van de uitgangspunten voor Van Klingeren wat of hij ook bouwt, is vrijgelaten, mogelijkheden openlaten voor veranderingen en niet een volgende generatie opscheppen met te goed verankerde onvervangbare bouwsels.
Laten we proberen de verbodsbepalingen, waar toch iedereen van nature tracht onderuit te komen af te schaffen of niet te bedenken, maar laten we daarvoor in de plaats met fantasie stimulerende maatregelen komen.

„Gooi en Eemlander" van 21 jan.

Nog altijd ?

De curven van het overgaan van het éne naar het àndere zijn àndere curven dan die waarmee onze actuele woningbouwbeleidsadministratie zich bedient. Met het staatskasregister kunnen slechts kostenfactoren van routineobjecten worden aangeslagen.

Prof. J. B. Bakema, in „Wending" van febr. 1964

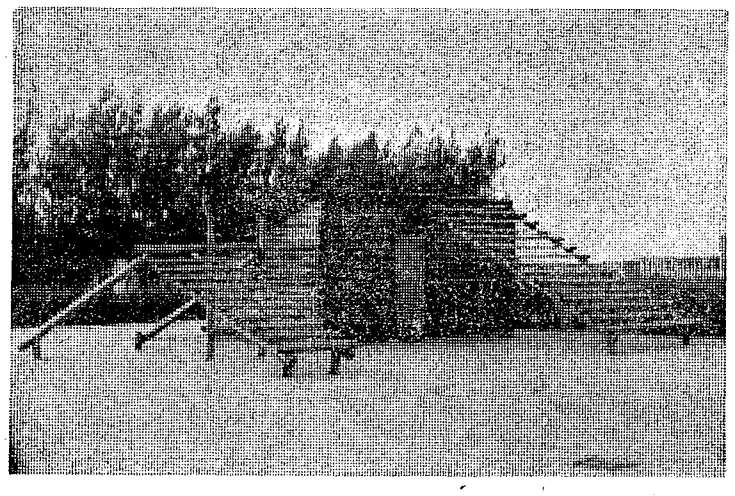

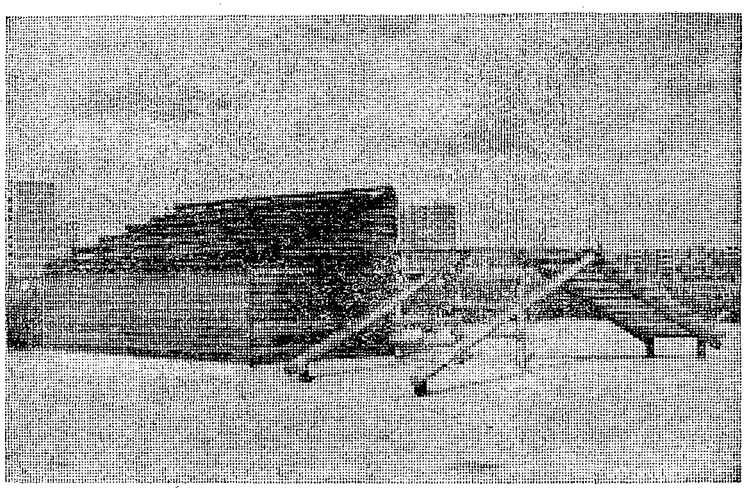

Voor- en achterzijde van een fietsenbergplaats op de speelplaats van de Anne de Vriesschool aan de Aart van der Leeuwlaan in Delft. Het werd een rijwielstalling met tal van klauter- en klimgelegenheden voor de schooljeugd.

(Foto's Dienst Openbare Werken Delft)

staan **tussen de grond en zij die daarop wonen.**
Gelukkig breken andere standpunten zich baan (al is het meer nog op papier dan in de werkelijkheid). Zo staat er in de Nota inzake de Ruimtelijke Ordening in Nederland:

„Is de ruimtelijke **ontwikkeling** een proces dat zich als het ware vanzelf voltrekt, van ruimtelijke **ordening** kan men spreken wanneer van overheidswege **bewust** getracht wordt aan dit proces **leiding** te geven. Men beweegt zich daarbij tussen twee polen: **de mens en de bodem.** De laatste is het object.

Dat is, naar hier en daar te constateren valt, nog wel eens te ruim gezien. Er zijn nog altijd plaatsen, waar niet de grond, maar **mens en verkeer** objècten zijn — grassprietjes hóger genoteerd staan dan kindervoeten.

Het is deze nonchalance, die maakt dat de interesse van de burgerij, die nu eenmaal dicht bij huis ligt, het niet meer hààlt. Het is de gebrekkige vorm van ruimtelijke aanpassing, die individuen sterkt in hun desinteresse of zelfs vijandigheid voor de gemeenschap, voor 't apparaat dat wel het al behéérst maar het daarom nog niet altijd begrijpt.

Toegespitst — zegt Mitscherlich, en verontrust over het louter vegeteren van democratie spitse elk de oren — kan men zeggen, dat een stad die aan haar kinderen geen ruime speelplaatsen, aan haar jeugdigen geen gemakkelijk bereikbare sport- en speelruimten, geen zwembaden en jeugdhonken in de nabij-eenheid van hun woningen verschaft, zich niet mag verwonderen als haar volwassen bewoners dan láter niet meer deelnemen aan het politieke leven van de gemeente.

Er groeit — zegt Mitscherlich ook nog — weliswaár een burger op die in de stad is geboren, maar **geen burger bij wie de stad echte belangstelling, echt respect afdwingt.** Hij is te vroeg gestuit op egoïstische regelingen van het type „Het betreden van het grasveld is verboden" om zich later ánders dan egoïstisch zijn weg te kunnen banen door 't kreupelhout der steden.
Willen we — ik citeer nog steeds deze pedagoog — deze cirkel doorbreken, dan moeten we voor kind en jeugdige de voor hen nodige speelruimte scheppen en openhouden, **ondanks alle andere overwegingen van doelmatigheid.**
Het is de ruimte voor de jeugd die de leefbaarheid, beter nog: de herbergzaamheid van het woonmilieu bepaalt. Daarmee zal pas tenvolle gerékend worden totdat ook de laatste stadsbestuurder (zegt Mitscherlich) begrepen heeft, dat hij niet alleen grond kan onteigenen voor de aanleg van nieuwe wegen, maar ook voor de aanleg van een speelplaats.

Na de eerste levensfase, waarin het kind sterk afhankelijk is van de moeder, neemt de bewegingsdrang van het kind toe en moet verzadigd worden. En hier begint veelal de lijdensweg voor kinderen van de stad. Hun nog onhandige activiteit is steen des aanstoots; zowel in de beperkte ruimte van de woning als in die van de woonwijk ontbreekt te vaak de aparte ruimte voor het kinderspel. En zo ze al niet ontbreekt, dan is het niet genóég, moeten ze de kracht der voeten al vroeg zó leren inperken dat op te kleine veldjes, op hoekjes van de straat, toch nog tegen een bal getrapt kan worden.
Om speelmogelijkheden, zeker in óúdere wijken, toch nog zo groot mógelijk te maken, dienen ook schoolspeelplaatsen zo te worden aangelegd of verbeterd, dat ze tijdens vrije tijd bereikbaar zijn. In Delft deed men daarmee goede ervaringen op: de onderhoudskosten aan de school bleken láger dan vóór de ópenstelling. Toen alles werd afgesloten, zag de jeugd toch wel kans de speelplaats en het schoolgebouw te bereiken.

Slechts één nadeel kwam duidelijk naar voren: de beschadigingen aan de lage fietsenbergplaats werden gróter. Het gebouwtje werd duidelijk als klimobject gezien...

In oude stijl zou het experiment daarmee zijn gedáán, omrastering hersteld, speelterrein geslóten. Maar zo ging het niet in Delft. Ambtelijk en creatief denken gingen er sámen; men kwam voor de oplossing nu eens in van de ándere kant. Niet het kind werd object, maar de fíetsenbèrgplaats. Er werd hier op het schoolplein namelijk een **klimmogelijkheid** gebouwd, waarin óók fietsen geborgen konden worden...
Een kléín aspect, denkt mogelijk een lezer. Maar in de eenvoud van de eigen tijd is het gróóts en voorbeeldig.

VAN DULST.

„Weest niet bezorgd... maar zorg wel!"

Zorg **N U** om latere zorgen voor u en uw verwanten te voorkomen. Laat u daarom inschrijven als deelnemer van de Stichting.

NED. PROTESTANTS UITVAARTFONDS (NPU)

Een goede dienstverlening wordt u gegarandeerd door de vorm van natura-verzekering. Wij verzorgen zowel begrafenissen als crematies.

Nadere inlichtingen kunt u krijgen aan ons adres. Oudenoord 2, Utrecht.

Een Comprehensive-school in Engeland

door F. M. Ringnalda

In de V.S. en Engeland heeft men niet zoveel goede woorden over voor ons, Nederlands, onderwijssysteem. Men vindt het ondemokratisch dat ouders en leerlingen al moeten kiezen tussen beroeps- en theoretisch onderwijs wanneer deze leerlingen nog maar twaalf jaar zijn. Ook in ons land begint men dit in te zien. De staatssecretaris van Onderwijs, mr. J. H. Grosheide uitte zijn gedachten op dit punt in Zoetermeer aldus : „Een eerste stap in de richting van de beroepskeuze mag men niet laten zetten op 12-jarige leeftijd, maar moet eerst op latere leeftijd worden gevraagd. Het onderscheid tussen algemeen voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs voor 12- tot 15-jarigen dient te vervallen.

Behalve dat ons onderwijs ondemocratisch is, werkt het ook volgens de Amerikanen statusverschillen in de hand. Prof. Van Gelder deelt die mening: „Met het huidig onderwijssysteem kweek je mensentypen; de school is een statussymbool."
Een gymnasiast spreekt van MULO-mannetje en laatstgenoemde ziet weer neer op een ambachtsman, die maar technische school heeft gehad. Dit is een vorm van discriminatie door het schoolsysteem in de hand gewerkt. In de V.S. en Engeland heeft men een schooltype, dat beide genoemde gebreken tracht te doen verdwijnen.
Op uitnodiging van „the Educational Interchange Council" kreeg ik de kans in Engeland kennis te maken met o.a. dat schooltype: de Comprehensive school.

Comprehensive education

Dit nieuwe type school ontstond bij het inwerking treden van de onderwijswet van 1944: de Engelse Mammoetwet zou je kunnen zeggen. De Comprehensive-school is een staatsschool, waar alle leerlingen van de lagere school naar toe kunnen gaan. Alle leerlingen wil zeggen, dat men niet gaat schiften:, elke intelligentie, elk kind, arm of rijk, elk kind van een arts of arbeider is welkom. Iedereen is op school gelijk, dat zien we ook aan de kleding, want de leerlingen dragen uniformen. Bekijk je echter de uniformen goed, dan zie je toch wel weer verschillen in de kwaliteit van de stoffen.
De school wil een natuurlijke gemeenschap zijn net als de maatschappij om haar heen. Het uniform vond ik echter niet zo natuurlijk, maar daar viel niet aan te tornen, want dat is een „tradition" en dan hoef je als bewoner van het „continent" niets meer te zeggen.
Rijke kinderen kunnen in Engeland nog steeds naar peperdure particuliere onderwijsinstituten gaan. Eén van de beroemdste scholen is Eton. Reeds voor hun geboorte worden hier kinderen door hun ouders ingeschreven. Heb je die opleiding gehad, dan hoor je automatisch tot de toplaag in Engeland; de hoogste functies zijn voor de Eton-boys; in het leger zijn ze meteen officier als ze onder de wapenen moeten.

Politieke kwestie

De Labourparty probeert de Comprehensive-schools er steeds meer in te krijgen. In de laatstgehouden troonrede was weer een gedeelte gewijd aan de noodzaak tot uitbreiding van dit onderwijsinstituut. De conservatieven zijn fel tegen en prefereren de „grammarschool" en andere scholen van voortgezet onderwijs.
Een meisje uit Wombwell kreeg van het hoofd van de lagere school tot advies: geschikt voor de grammarschool. Maar ze kon niet worden toegelaten, omdat de school geen plaats meer had; men verwees haar naar de Comprehensive-school. Geen kwestie van, zeiden de ouders. Vijf kilometer verder stond een andere grammarschool, om hun dochter daar op te krijgen, hebben ze haar afgestaan aan vrienden die nu als voogd en voogdes optreden. Je moet namelijk wonen in het voedingsgebied van de school die je bezoekt. Het meisje komt nu één nacht in de week thuis en woont voor vijf jaar bij andere mensen in een andere plaats.

Leicesterplan-school

De Comprehensive-school waar ik een week mocht ronddolen met als doel er kennis op te doen van dit schooltype staat in de omgeving van Leicester, een rijke industriestad in midden-Engeland. Het is een Leicester-planschool, d.w.z. de 6-jarige school is gesplitst in een „lower-school" en een „upper-school". De lower-school heeft een 3-jarige cursus en werkt zeer nauw samen met de „upper-school". De splitsing verhindert, dat men te grote scholen krijgt. Wil een Comprehensive-school alle mogelijkheden volledig benutten, dan is een leerlingental van boven de 1000 vereist. Dat is veel te veel, zeggen de tegenstanders, maar de meeste grammar- en secondary-modern-schools hebben dit aantal ook al bereikt of overschreden.
Een ander punt dat voor splitsing pleit is dat de leerlingen na 3 jaar weer met een „fresh start" kunnen beginnen in een ander gebouw met andere docenten; bovendien zijn de leeftijdsgroepen (11-15 e 15-18) zo verschillend, dat één splitsing gerechtvaardigd is.
De aandacht, die het docententeam nu aan de lagere klassen kan besteden, is groter. In de „lower-school" wordt de basis gelegd voor de „upper-school". Het kind krijgt er de kans zich te ontplooien naar eigen begaafdheid, tempo en interesse.

„De Middenschool"

Bovengenoemde 3-jarige school lijkt veel op de „Middenschool", waar in ons land de laatste tijd nogal wat discussie over is. Een school voor algemene vorming voor alle leerlingen, waar alle vormen van voortgezet onderwijs aansluitend op het basisonderwijs, plaats voor moeten maken. Na het doorlopen van deze school kunnen de leerlingen beter hun keuze doen i.v.m. verdere studie. Ook het NVV kwam met een plan voor een nieuw onderwijssysteem, waarin men pleit voor zo'n middenschool.

Leicester

Het is erg moeilijk om voor „Roundhillschool", de naam van mijn hospesschool, een lesrooster te maken. Het totaal aantal leerlingen is 986, waarvan er 323 in het eerste leerjaar zitten, verdeeld over 11 klassen.
Op grond van het advies van de lagere school worden de leerlingen verdeeld in drie „bands": band A boven gemiddelde intelligentie, band B gemiddelde intelligentie en band C beneden het gemiddelde. Na zes weken op school geweest te zijn kan men al „switchen" van de ene naar de andere band. Alle eerste klassen hebben de diverse vakken tegelijkertijd, dit geldt niet voor band C. Dit geeft de mogelijkheid kleine groepjes van begaafden of van „moeilijke gevallen" te vormen.
Op de rooster is één vak verplicht, namelijk godsdienst. De vrijheid van de school is groot op het punt van de lesrooster, er bestaan geen verdere voorschriften. De school is vrij in de vakken die zij op de rooster wil zetten en stelt zelf ook de urentabellen samen. De inspecteur hoeft niets te keuren, want hij is alleen maar adviseur. De „headmaster" is een zeer belangrijk man, maar natuurlijk zal hij overleg plegen met zijn adjunct of conrector, de vakgroephoofden en de docenten als hij democratisch ingesteld is. De leerlingen zijn 5 dagen lang van 9.00 tot 16.00 uur op school, na vieren beginnen de schoolclubs.

Clubaktiviteiten

De schoolleiding dringt er bij de ouders op aan, dat hun kinderen meedoen aan de diverse schoolclubs. Het bevordert de saamhorigheid, er ontstaat een beter contact met de docenten en het is een nuttige vorm van gezonde vrijetijdsbesteding. Roundhillschool heeft de beschikking over een jeugdhuis met jeugdleiders, een eigen zwembad, overdekte sporthal, sportvelden, bibliotheek en leeszaal, grote zaal voor toneel en concert, een eetzaal met grote keuken en zelfs een openluchttheatertje. Van de leerlingen is 50 procent lid van een club, er zijn vele mogelijkheden: schaken, archeologie, discussieclub, dans en toneel, schoolkoor, orkest, motortechniekclub en diverse sportclubs. Het schoolfonds betaalt hoofdzakelijk de kosten.
Na schooltijd en ook tijdens de lunchpauzes komen vakmusici instrumentale lessen geven aan die leerlingen die muzikale talenten hebben laten blijken. De school zorgt in vele gevallen voor de instrumenten.

Service van de school

In de lunchpauze krijgen de leerlingen in de eetzaal tegen kostprijs een „sch lmeal" van goede kwaliteit. Docenten eten ook tussen de leerlingen. Het cafetariasysteem loopt er voortreffelijk. De schoolbussen rijden gratis, men kan er gebruik van maken als men wil. Fietsers moeten een verkeersdiploma hebben, willen ze fietsend naar school komen.

„Creative design"

Alle leerlingen hebben 6 uur per week „Creative design" op hun lesrooster staan. Dat zijn lessen in tekenen, boetseren, metaal- en houtbewerking, koken en naaien. In deze lessen krijgen ze gelegenheid kennis op te doen van materialen, gereedschappen en machines; bovendien ontdekken ze waar ze aanleg voor hebben en ontwikkelen ze hun creatieve vermogens. Ook dit vind ik een groot pluspunt van deze school, want men wil álle vermogens van de leerlingen ontwikkelen en hen opvoeden tot „happy, stable men".

Pluspunten

Pluspunten van deze school en dit systeem — die ook in onze scholen de moeite waard zouden zijn — zijn:

1. De voortreffelijke outillage, uitgezonderd het meubilair.
2. Het comprehensive systeem van de 3-jarige school met de gelijke kansen voor iedereen.
3. De creatieve vorming voor ieder, ook voor de toekomstige academici.
4. De persoonlijke begeleiding d.m.v. „tutors" en beroepenvoorlichters.
5. De uitgebreide bibliotheek en leeszaal.
6. De vrijheid i.v.m. de lesrooster en bouw van een school, er is meer ruimte voor experimenteren.
7. De schoolmaaltijden.
8. Het parallel zetten van de vakken van één leerjaar met de mogelijkheden, die daar uit voortvloeien.
9. De schoolbussen, gratis voor ieder.
10. De schoolclubactiviteiten en het verder jeugdwerk o.l.v. jeugdwerkleiders.

Met de Mammoetwet is pas een begin gemaakt met de vernieuwing van ons onderwijssysteem, maar er rest nog veel werk en het zal nog veel tijd, geld en energie vragen. Dit geldt ook voor de CHU. Het nieuwe Unie-programma is echter inzake het onderwijs nog niet zo veelbelovend. Onderwijs moet onze nationale prioriteit nummer één zijn.

ZO *denk ik er over*

Stichtingenziekte, maar niet bij het Astmafonds

Nederlanders lijden, zoals dr. E. Bleumink onlangs in een artikel in „De Nederlander" opmerkte, inderdaad aan een „overorganisatieneiging". Hij beschreef deze „ziekte" overigens zonder daarbij een duidelijke diagnose te stellen en zonder een therapie aan te geven. Bovendien koos hij — ten onrechte — het Astmafonds als voorbeeld van de organisaties, waartegen zijn bezwaren zich richtten, maar daarover later.

Er zijn meer ziekten, waaraan wij Nederlanders lijden, dan de stichtingenziekte. Wij kennen zo onder meer ook de apartheidsziekte. Wij vinden het veel te vaak nodig een aparte organisatie te stichten met overigens wel zeer goede doelstellingen. Maar waarom niet meer samenspel, niet meer coördinatie? Daarover schreef de heer Bleumink ook iets, overigens zonder die apartheidsziekte uitdrukkelijk als oorzaak aan te geven.

Nu zal ik hier geen voorbeelden noemen om mijn bezwaren tegen die „apartheidsziekte" te verduidelijken, want dan doe je al gauw onrecht, zelfs onbedoeld.

Alleen wil ik wel kwijt, dat een te veel aan aparte organisaties, evenals bijvoorbeeld een te veel aan autonomie ook tot onnodig geldverspillen kan leiden.

Maar nu de stichtingenziekte.

Naar mijn mening bestaan de kenmerken en de nadelige gevolgen van die ziekte meer hierin, dat stichtingen een geheel zelfstandig leven kunnen gaan leiden, dat de statuten kunnen bepalen dat een stichtingsbestuur zichzelf kan aanvullen en prolongeren en dat stichtingen soms ook overigens bijzonder weinig „open" kunnen zijn. De huidige wettelijke regeling maakt dat ook mogelijk.

Leden kent een stichting niet, mag ze ook niet kennen. Hoogstens kunnen de bestuurders door derden worden aangewezen, die dan niet als „leden" kunnen worden aangemerkt. De controle op het bestuur van sommige stichtingen is zoek. Ze leiden een eigen leven en aan „zelfkritiek" doen ze niets of weinig.

Dat zijn dan doorgaans stichtingen, die weinig in de publiciteit komen, die niet of nauwelijks kritiek kennen en die geen controle kennen op de doelmatigheid van het beleid, inclusief het financieel beleid.

Men kan zich afvragen of er geen gegronde aanleiding bestaat de huidige wettelijke regeling betreffende de stichtingen te wijzigen in die zin, dat althans meer controle op besteding van bijeenvergaarde gelden mogelijk wordt.

De grote nationale fondsen, waartoe men ook het Nederlands Astmafonds mag rekenen, behoren zeker niet tot die stichtingen, waartegen men ernstige bezwaren zou kunnen uiten. De kritiek, welke de heer Bleumink daartegen in zijn genoemd artikel uitte, is goeddeels ook zakelijk onjuist. Ik zal mij houden aan de grote lijn van zijn artikel.

Ik veronderstel van de heer Bleumink, die ik in velerlei opzicht waardeer, niet, dat hij bewust onjuiste voorlichting omtrent het Nederlands Astmafonds bood. Maar ik moet wel constateren, dat hij geheel onjuist werd voorgelicht en dat hij ook onjuiste conclusies trok.

Enkele bestuursleden van het NAF en van de Vereniging tot steun aan het NAF zijn weggegaan. Dit betekent evenwel niet, dat zij allen om dezelfde redenen zijn afgetreden. En evenmin, dat dit een groot aantal bestuursleden betrof. Daarbij komt nog, dat de verschillen van inzicht, die met een paar vertrokken bestuursleden bestonden, niets te maken hadden met datgene, wat de heer Bleumink in zijn genoemd artikel als bezwaar aanvoert.

Geen bestuurskrisis

Tot goed begrip stel ik met nadruk, dat geen sprake is van een bestuurscrisis in het Nederlands Astmafonds.

Het Astmafonds is circa tien jaar geleden mede op initiatief van overheidsvertegenwoordigers opgericht in verband met de ernst en de omvang van het Cara-probleem. In de toen opgerichte stichting werd een deel van de arbeid van een vrij belangrijk aantal organisaties gecoördineerd.

Die arbeid betrof niet alleen fondsenwerving, maar vooral ook financiële en andere hulpverlening en onderzoek. Enige tijd later is door de stichting de Vereniging tot steun aan het Nederlands Astmafonds opgericht, met een overigens zeer beperkte doelstelling ten dienste van het NAF.

De ontwikkeling van de vereniging is in de loop der jaren veel belangrijker en voorspoediger geweest dan men bij de oprichting had verwacht. Als gevolg daarvan zijn er redenen om die vereniging meer mogelijkheden te geven. Daarbij is toen de vraag opgeworpen of het niet beter zou zijn tot één organisatie te komen, waarbij de voorkeur werd uitgesproken voor de verenigingsvorm.

Ik wil daaraan wel toevoegen, dat ik persoonlijk daar ook geheel achter sta. Mijn mening is daarbij niet gegrond op het oordeel, dat de thans bestaande structuur niet redelijk goed zou hebben gefunctioneerd. Integendeel. Maar in de situatie is zich een wijziging aan het voltrekken en het lijkt juist de juridische vormgeving daaraan aan te passen. Er is dan ook een structuurcommissie onder deskundige leiding aan het werk gezet met instemming van allen.

Zelfkritiek

Wanneer de heer Bleumink laakt een bestaand gebrek aan zelfkritiek bij besturen van stichtingen, dan mag hij dat niet met betrekking tot het Nederlands Astmafonds stellen.

In de eerste plaats al niet, omdat de besturen van stichting en vereniging, de Medische Raad en de Stichtingsraad alle zeer kritisch zijn ook op de eigen organisatie en arbeid.

Maar bovendien ook niet, omdat het Astmafonds een open organisatie is, waarin zeer velen en ook overheidsvertegenwoordigers inspraak hebben, althans kunnen hebben. Ook al daarom hing de heer Bleumink, toen hij in zijn artikel het Nederlands Astmafonds als voorbeeld noemde, zijn hoed aan een verkeerde kapstok.

Het door het bestuur van het Nederlands Astmafonds genomen besluit tot het scheppen van een sobere en efficiënte andere huisvesting is een besluit, dat na uitvoerig onderzoek en deugdelijke advisering is genomen. Bij het bepalen van de omvang van het bureau zijn de besturen voorts uiterst kritisch. Maar wie niet voldoende op de hoogte is van de arbeid, die door het NAF en de vereniging tezamen wordt verricht, heeft niet het recht een oordeel uit te spreken over de vraag welk bureau en welke huisvesting het Nederlands Astmafonds nodig heeft. Evenmin kan iemand, die het werk niet nauwkeurig heeft nagegaan zich een oordeel vormen over de aanvaardbare verhouding tussen inkomsten en uitgaven. Men vergeet bovendien al te vaak, dat er zoveel takken van zorg zijn, die alleen maar geld kosten.

Research

De heer Bleumink heeft bovendien twee bezwaren geuit met betrekking tot de financiering van research door het NAF. Hij vindt dat geen taak voor dat fonds en stelt dat de overheid de research financieren moet. Hij voegt er zelfs aan toe in zijn artikel, dat men niet bij de overheid komt omdat TNO en ZWO zware maatstaven aanleggen. Daarom vraagt men dan juist financiering door het Nederlands Astmafonds, zo stelt hij.

In dit betoog werken zich naar mijn mening twee foutieve gedachten.

In de eerste plaats is het niet meer dan een vrome wnes om te veronderstellen, dat de financiering van alle research-werk door de overheid zou kunnen geschieden. Daar is nu eenmaal geen geld voor.

Bovendien zou de stand van de wetenschap bij lange na niet het huidige peil hebben bereikt wanneer men steeds op beslissingen van de overheid had moeten wachten. Ik wil in dit verband er nog eens met nadruk op wijzen, dat de Volksgezondheidsnota 1966 juist met grote waardering vermeldde het baanbrekende werk in het verleden bij wetenschappelijke speurarbeid verricht voor rekening van de nationale fondsen, waaronder het Nederlands Astmafonds.

Maar behalve het feit, dat financiering van alle speurarbeid door de overheid een onmogelijkheid is, krijgt men — anders dan blijkbaar de heer Bleumink dacht — door het Nederlands Astmafonds ook niet zo maar speurarbeid gefinancierd. Het project wordt beoordeeld door de Medische Raad, waarin juist een duidelijke band gelegd is met TNO en ZWO, beide door de heer Bleumink genoemd. Er vindt ook een begeleiding plaats van de speurarbeid.

Ter verdere geruststleling van de heer Bleumink kan ik hem nog mededelen, dat zijn bezwaar tegen het feit, dat leden van de Medische Raad ook gelegenheid krijgen voor wetenschappelijke speurarbeid met financiering van het Astmafonds ook al een kwestie is, die in de eerste helft van 1969 al in de Medische Raad zelf te sprake is geweest en waarvoor een oplossing wordt gezocht. Ik moet er evenwel aan toevoegen, dat ik dit bezwaar niet zo groot acht, wanneer de Medische Raad voldoende evenwichtig is samengesteld, zoveel mogelijk het betreffende terrein bestrijkt en daarin zowel de band met de rijksoverheid als met TNO en met ZWO is gelegd. Ik laat dan nog maar daar, dat de door hem genoemde cijfers over kosten van speurwerk onder leiding van bepaalde leden van de Medische Raad in de verste verte niet kloppen. Ik meen dan ook te mogen stellen tenslotte, dat bij het Nederlands Astmafonds voldoende zelfkritiek bestaat, dat er volledige openheid is (die er ook moet zijn en blijven) en dat wel degelijk bij alle arbeid de doelmatigheid wordt betracht.

J. W. van Gelder.

Het kwaad zet zich nog voort

In het nummer van 12 december 1969 van „De Nederlander" schreef onze Unievoorzitter een pittig en duidelijk artikel over: **„Tweeërlei kwaad in de Unie".** Helaas heeft dat nog niet veel geholpen, want dezer dagen verscheen in de pers een mededeling onder de kop: „Crisis dreigt in de CHU". Hierin werd gewag gemaakt van het **vertrouwelijk schrijven** van enige Unieleden, die het initiatief hebben genomen om op 31 januari a.s. een bijeenkomst te beleggen met de voorzitters van de Kamerkringen, omdat zij zorg hebben over het feit, dat om andere dan persoonlijke redenen vele vooraanstaanden in onze Unie zich niet meer beschikbaar willen stellen voor belangrijke bestuursfuncties.

Een vertrouwelijk schrijven schijnt in de Unie een tegengesteld effect te bereiken. Wanneer het schrijven van voormelde initiatiefnemers niet vertrouwelijk was verzonden, had de mededeling „de pers" niet gehaald en was het waarschijnlijk niet belangrijk genoeg gevonden. Zaken die wij wél graag in de publiciteit hebben willen zijn vaak voor de pers niet interessant genoeg. De z.g. vertrouwelijke stukken zijn immers veel pikanter — daar zit nieuws in. Ik wil dat de journalisten niet kwalijk nemen, want het is hun boterham, maar ik ben zeer ontstemd over die Unievrienden, die er blijkbaar een bijzonder behagen in hebben om juist de interne problemen „buitenshuis" te brengen. Wanneer het in de kraam van deze z.g. Unievrienden te pas komt, nemen zij de pers in de arm om in den lande bekend te laten maken hoe het bij ons soms rammelt. Wanneer men kritiek heeft en dat is op zich een gezond verschijnsel, dan mag dat nooit ontaarden in een soort van dwang via de publiciteitsmedia.

Men schopt hier tegen de goede democratische opbouw van onze Unie, waar de kritiek moet komen van de kiesverenigingen, statenkringen en kamerkringen. Vorming van willekeurige groepen van Unieleden, die de hoofden bij elkaar steken om bepaalde zaken kritisch te bekijken, kan in bepaalde situaties nodig zijn, maar dit middel moet toch zeer voorzichtig gehanteerd worden. Het wordt zelfs gevaarlijk voor onze CHU wanneer zulke groepen ál te dwingerig gaan opereren door het bestuur via de pers onder druk te zetten. Gebeurt dat middels „De Nederlander" dan valt hierover te praten, maar wanneer dit achterbaks gebeurt via de z.g. neutrale persorganen, dan is het een misselijk en ondermijnend spelletje.

Wij hebben zo vaak de mond vol over de regeerbaarheid van ons land, die in gevaar komt door de partijversplintering en de acties van allerlei negatieve groeperingen. Akkoord, maar kan hier ook niet hetzelfde gesteld worden voor de bestuurbaarheid van onze Unie? Laten wij toch vooral achter het hoofdbestuur gaan staan, ook al zijn wij het soms niet eens op bepaalde punten van het beleid. Onze houding moet voor alles constructief blijven.

H. Wisselink, voorzitter
Kamerkring Zwolle.

NASCHRIFT.

Het is goed, dat niet alleen de Unie-voorzitter fulmineert tegen wat hij als een kwaad ziet, maar dat ook de leden hem

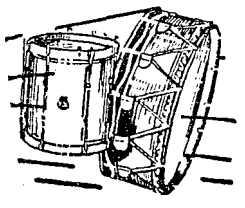

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Wil de moderne mens

op de hoogte zijn van alles wat er in de wereld gebeurt, dan is een goede krant onontbeerlijk.
Wilt U daarnaast ook nog **wekelijks** op de hoogte blijven van wat er in de Christelijk Historische Unie gebeurt, dan is **DE NEDERLANDER** onmisbaar.
Die houdt U elke week op de hoogte van allerlei zaken die voor elk lid onzer Unie van belang zijn en die geen enkel ander blad U geeft. Meer nieuws, meer informatie over de C.H.U., vindt U in het C.H.-weekblad **DE NEDERLANDER.**
Abonneert U nu door inzending van onderstaande bon, dan ontvangt U voortaan elke week Uw eigen weekblad. Voor slechts f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, dat is slechts één kwartje per week.

BON

Ondergetekende:

adres:

plaatsnaam:

geeft zich hiermee op als abonné op „de Nederlander".
In te zenden aan: de Stichting Uniepers, v. Deventerlaan 49 te Voorburg.

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45016

ten name van de Stichting Uniewerkfonds
Straatweg 19 - Rotterdam

steunen; deze steun spreekt thans te sterker, omdat een kamerkringvoorzitter deze verleent.
Overigens meen ik, dat we in de Unie wel op weg zijn onszelf belachelijk te maken. Het z.g. „vertrouwelijke" schrijven las uw voorzitter eerst in de pers; de dag daarna had hij het in z'n brievenbus. Ik suggereer hiermede niet, dat de opstellers van het vertrouwelijke schrijven hun brief eerst aan de pers hebben gegeven en daarna hebben verzonden. Niettemin zal ieder het ridicule van de situatie inzien, als men met een bepaalde belangstelling een brief gaat lezen, waar „vertrouwelijk" boven staat, en men moet dan, al lezende, tegen zichzelf zeggen: „Oud nieuws; het stond gisteren al in de krant."
Niettemin zal ik 31 januari op de vertrouwelijke vergadering aanwezig zijn. Als een aantal leden meent, dat er naast de vele D.B.'s-, H.B.'s-, Unieraads- en Algemene Vergaderingen nog extra vergaderd moet worden, dan zal uw voorzitter niet ontbreken.

J. W. v. H.

CH-tijdschrift over echtscheidingsrecht openbaarheid bestuur en kabinetsformatie van 1922

In het januari-nummer van het CH-Tijdschrift, dat dezer dagen is verschenen, wordt aandacht besteed aan de herziening van het echtscheidingsrecht; de conferentie van de Lohmanstichting onder de naam „Uitspraak over Inspraak"; en een stukje parlementaire geschiedenis, namelijk de kabinetsformatie van 1922.
Het aanhangige wetsontwerp tot herziening van het echtscheidingsrecht wordt besproken door dr. M. B. van der Werk. De schrijver meent, dat het wetsvoorstel diverse verbeteringen bevat, zoals onder meer de invoering van één echtscheidingsgrond: duurzame ontwrichting. Dr. Van der Werk acht het niet juist om — zoals wordt voorgesteld — de rechter de mogelijkheid te geven de ouders van de echtgenoten op te roepen voor het geven van inlichtingen.
Mr. B. van Haersma Buma geeft een nabeschouwing over het congres, dat de Lohmanstichting in november jl. hield, met als thema „Uitspraak over Inspraak".
De schrijver meent, dat men in de toekomst moet trachten dergelijke congressen met enkele concrete uitspraken af te sluiten. Deze conclusies kan men aan het Hoofdbestuur en de Kamerleden voorleggen.
De houding van de CHU bij de kabinetsformatie van 1922 wordt uitvoerig beschreven door drs H. van Spanning. Hij doet dit aan de hand van onlangs door hem gevonden aantekeningen van een gecombineerde vergadering van de Eerste en Tweede Kamerfractie van de Unie. Deze bijeenkomst werd kort na de verkiezingen in 1922 gehouden.
De schrijver behandelt onder meer de houding van de CHU tegenover het premierschap van een rooms-katholiek. Verder geeft hij de opvattingen weer, die in de Kamerfracties leefden, onder meer ten opzichte van Ruys de Beerenbrouck, Colijn en De Geer.

Het januari-nummer van het CH-Tijdschrift kan besteld worden bij de Savornin Lohmanstichting; Wassenaarseweg 7, Den Haag (giro 604500; fl. 1,50).

Verzorging-Verpleging

STICHTING „HET HOOGELAND" TE BEEKBERGEN

vraagt voor haar inrichting „HET HIETVELD" te Beekbergen

groepsleider

bij voorkeur met enige ervaring en/of in het bezit van het diploma zwakzinnigenzorg.
In dit tehuis worden meerderjarige geesteszwakke personen verpleegd.
Beekbergen heeft goede busverbindingen met Apeldoorn.
Salaris volgens rijksregeling.
In verband met uitbreiding van haar jongenshuis „De Beele" te Voorst:

groepsleid(st)ers

In het bezit van het diploma kinderbescherming A en/of B.
Salaris volgens rapport Haeck.
Voorts heeft goede busverbindingen met Apeldoorn, Deventer en Zutphen.
Sollicitanten dienen meelevend lid van een Protestantse Kerk te zijn.

Schriftelijke sollicitaties aan de Algemeen Directeur der Stichting, Loenenseweg 44, Beekbergen (telefoon 0 5766 - 1545).

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

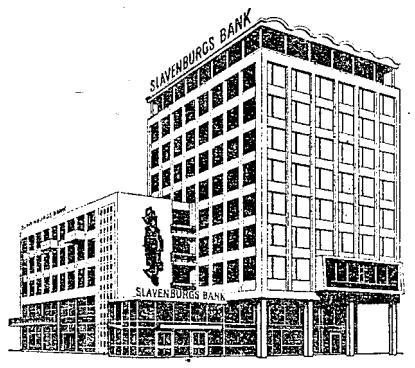

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

Voor uw
★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).

Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

Van Zwol Groothandel N.V.

IN ROOKARTIKELEN

Eemstraat 76 Telefoon 03490 - 16914
AMERSFOORT

tuinaanleg

BINDER N.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.

★ grond- en straatwerken
★ drainages rioleringen
★ beplantingen
★ windkeringen en afrasteringen
★ aanleg grasgazons
★ onderhoud van groenvoorzieningen
★ onkruidbestrijdingen
★ kleigrond teelaarde
★ graszaden en graszoden
★ bloembakken

Dorpsdijk 50-52 Postbus 20 RHOON Telefoon 01897-2367-2385

Dr. Gort WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE IN TE STE GAAN

Asselsestraat 21—23,
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61,
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

directrice-positie

beschikbaar voor wie bejaardenzorg een boeiend en dankbaar werkterrein vindt . . . .

De huidige directrice van HUIZE „RUSTOORD" (het bejaardentehuis van de Nederlandse Hervormde Gemeente te Voorburg) gaat ons wegens haar op handen zijnde huwelijk verlaten.

Daarom zijn wij op zoek naar een opvolgster, die het diploma ziekenverpleging A en/of B bezit.
Zij krijgt de zorg voor en de verantwoording over 75 bejaarden, waarvan er 50 in de pensionafdeling wonen, terwijl de overige 25 in de verpleegafdeling verblijven.

Voor het goed vervullen van deze belangrijke taak is interne huisvesting noodzakelijk.

De honorering is in overeenstemming met de richtlijnen van de Nederlandse Federatie voor Bejaardenzorg.

Serieuze gegadigden kunnen hun sollicitatie of verzoek om verdere informatie richten aan de secretaresse van het Bestuur, mej. T. J. Schotanus, Nic. Beetslaan 94, Voorburg (Z.H.), telefoon 070 - 86.86.12.

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

Politiek vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 *

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

IR. BUREAU
FA. L. AAFTINK & ZN.

CENTRALE
VERWARMINGSTECHNIEK

ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

boele & van eesteren

boele en van eesteren
rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

DRAINEERBUIZEN

met en zonder kraag
plastiek draineerbuizen ook kant en klaar omwikkeld met glasvlies
flexibele buizen op rol ook kant en klaar omwikkeld met nylondoek,
eindbuizen, turfstrooisel, turfband,
Horman vlasfilter, Lips'aluminium beschoeiingsband
Levering, alle maten, franko werk in binnen- en buitenland tegen scherp concurrerende prijzen.

Sneep's Drainagematerialen NV
Postbus 10 — WILLEMSTAD
Telefoon 01687 500 (4 lijnen) b.g.g. 480 of 304

C.V. Makelaars- & Assurantiekantoor
A. H. VAN WAGENSVELD
Kerkewijk 71 - Telefoon 08385 - 11741
VEENENDAAL

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK
Firma L. SCHOTTE en Zn.
Bouw- en Aannemersbedrijf
WIERINGERWERF
Bedrijfsweg 2b · Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

W. v. d. BERG
Voor al Uw
ELECTRISCHE APPARATEN
Boomgaardslaan 3 - Tel. 01738-294
B. M. Singel 1 - Tel. 01738-394
SCHIPLUIDEN

ADVERTEERT IN DE NEDERLANDER

DE KATTENBEKER
internationale kunstnijverheid
Liesveld 151 Telefoon 010-343473
VLAARDINGEN

AANNEMINGSBEDRIJF
Hoogvliet & Zn-nv
BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW
● NIEUWBOUW
● VERBOUW
● ONDERHOUD
ZWIJNDRECHT
Burg. de Bruinelaan 45 Telef. 26651 27034

Houthandel S. O. DE VRIES n.v.
Oppedijkstraat 2
Telefoon 05155: 201 - 202 - 301 - 402
IJLST

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

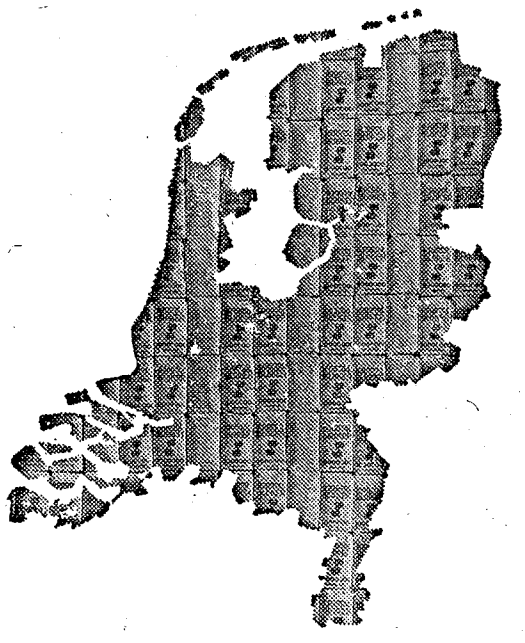

SUIKER UNIE
DINTELOORD – GRONINGEN – PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL–SAS VAN GENT–ZEVENBERGEN
COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 6 FEBR. 1970
6e Jaargang - No. 6

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Waarom eigenlijk geen CDU?

door Rob Vermaas

Wie zo'n jaar of twee geleden tegen samenwerking van de drie christelijke partijen was, behoorde tot de meest conservatieve personen in AR, CH en KVP. Alle drie de partijen herbergden wel een groep minder vooruitstrevenden, die voor de eigen identiteit, de specifieke verworvenheden, van de partij vochten, opdat zij niet tenonder gingen in het logge lichaam van de christelijk combinatie.

De anti-samenwerkingsmensen haalden zich de hoon op de hals van de konsekwent vooruitstrevenden, die betoogden dat het onwaarachtig en niet te verkopen is, dat drie partijen die hetzelfde uitgangspunt hebben en die politiek vrijwel tot een gelijke opstelling komen, nog gescheiden optreden.

Wie in 1970 betoogt, dat de samenwerking tussen de drie christelijke partijen snel tot stand moet komen, en bij de verkiezingen hun goede relatie tot uitdrukking dienen te brengen, behoort tot de meest conservatieve personen in AR, CH en KVP. Alle drie partijen herbergen wel een groep minder vooruitstrevenden, die voor de eigen identiteit, de specifieke verworvenheden, van de drie partijen vechten en samenwerking bepleiten, opdat zij niet ten onder gaan in de onduidelijkheid van het Nederlandse partijstelsel.
De samenwerkingsmensen halen zich de hoon op de hals van de konsekwent vooruitstrevenden, die betogen dat het onwaarachtig en niet te verkopen is, dat de drie christelijke partijen, die weliswaar in de groep van Achttien doen alsof ze hetzelfde uitgangspunt hebben en in de Kamer wel eens tot een gelijke opstelling komen, tot nauwere samenwerking zouden moeten komen.

Ja, u raadt het goed lieve lezer, ik spot. Ik spot vooral met dat deel van de radicalen in de ARP, dat vanuit de gedachtewereld van het congres der christen-radicalen in Scheveningen, als doelstelling had: het omvormen van de christelijke partijen tot vooruitstrevende open partijen. Die doelstellingen lijken zij vergeten te zijn. Niets wordt nagelaten, om de oude partijen en de minder snel denkende partijleden, tegen zich in het harnas te jagen.
Wanneer je als de AR-radicalen besluit donatie te betalen aan de Politieke Partij Radikalen, alles doet om de samenwerking in de Achttien te saboteren, je — zoals deze week — uitspreekt tegen samenwerking van de drie partijen bij de Provinciale Statenverkiezingen en — zoals Bas de Gaay Fortman — dan ook nog adviseert om maar liever op de PPR te stemmen; als je die middelen hanteert, moet je je eigen doelstelling toch wel volkomen vergeten zijn. Om nog maar te zwijgen van die radicalen, die het grootste bezwaar zeggen te hebben tegen de samenwerking, maar wel een mooi plaatsje innemen op de kandidatenlijst, zoals Boukema, die in zijn gebied lijsttrekker is voor de AR in Noord-Holland, waar de drie één gedetailleerd program hebben en op een persconferentie verklaarden naar zo nauw mogelijke samenwerking van de fracties te streven. Of zoals Scholten, lijsttrekker van de AR/CH-combinatie in Noord-Brabant, waar de twee protestants-christelijke partijen hun samenwerking niet beperken tot één program, maar tevens met een gezamenlijke lijst en één fractie uitkomen. De onwaarachtigheid ten top.

Dr. Berghuis

In het januari-nummer van Anti-Revolutionaire Staatkunde schrijft drs. D. Th. Kuiper, een redelijke radicaal, over: „Dilemma's van christelijke samenwerking en radicaliteit." Kuiper herinnert aan de activiteiten van de vroegere AR-voorzitter dr. Berghuis, om de ARP te bekeren tot de „evangelische radicaliteit". Aanvankelijk wilde Berghuis dit proces samen met de CHU doormaken, maar de consequent afwijzende houding van de toenmalige CHU-leiding, deed de AR-voorzitter besluiten, eerst zijn eigen partij in beweging te brengen.
Berghuis is als geestelijk vader van de „evangelische radicaliteit" zo'n beetje de heilige van de AR-radicalen. (Ook hierin ziet men het forceren van tegenstellingen, want op het moment, dat de katholieken de heiligen geleidelijk afschaffen, komen de radicalen er mee; maar dit terzijde).
Kuiper beperkt zijn herinneringen niet tot het radicale, maar hij wijst zijn lezers er tevens op, dat dezelfde dr. Berghuis de initiatiefnemer is van het gesprek van de Achttien. De radicalen vergeten dat laatste voor het gemak meestal maar. Zo niet Kuiper — de geweldige.
Aan het streven van Berghuis, om een gesprek van de drie christelijke partijen tot stand te brengen, lagen meerdere overwegingen ten grondslag. De AR-voorzitter wilde wel eens weten wat de KVP in het rapport „Grondslag en karakter van de KVP" bedoelde met de opmerkingen, dat een algemeen-christelijke partij in Nederland wenselijk is, maar dat de instandhouding van een dergelijke partij een kwestie van doelmatigheid en opportuniteit is, niet van beginsel of noodzakelijkheid.
Kuiper schrijft, dat Berghuis dit rapport kritiseerde, omdat de samenstellers een „bredere christelijke partij in belangrijke mate zien als een soort programpartij in een centrumpositie". Hij miste er in „een christelijke politiek", die „zowel tegenover het socialisme als het liberalisme met een eigen radicaliteit staat". Een tweede overweging van Berghuis, was de val van het kabinet en de vorming van het kabinet-De Jong, waar hij met verontrusten in zijn partij, spijtig tegenaan keek.
„Zo werd Berghuis zowel de initiator van de Evangelische Volkspartij als van het gesprek der Achttien".
De AR-radicaal weidt vervolgens uit over de doeleinden van de christen-radicalen en laat de lezer tot de niet uitgeschreven conclusie komen, dat het gedeelte van de KVP-radicalen, dat uit de partij trad en zich grotendeels in de PPR verenigde, onverstandig handelde, in het licht van de oorspronkelijke doelstelling, het omvormen van de christelijke partijen tot vooruitstrevende groeperingen, die Berghuis' evangelische radicaliteit als grondslag namen.
Kuiper hanteert bij zijn vraagstelling, of ze KVP'ers moesten breken, een interessant normenpatroon. „Ten eerste moet men beschikken over een duidelijk issue, waarom nu en hier wordt gebroken. Ten tweede moet men zekerheid hebben, dat belangrijke delen van de oude groep en de oude organisatie meegaan. Tenslotte moet men, indien men tot aparte groepsvorming overgaat, enige zekerheid hebben, dat deze levensvatbaar is. Met enige schroom wil ik stellen, dat aan deze voorwaarden slechts ten dele was voldaan", aldus Kuiper.
Voor de eerlijkheid moet ik nu eerst even vermelden, dat Kuiper zijn verhaal schreef om te concluderen, dat de huidige houding van de ARP tegenover de Achttien in overeenstemming is met de oorspronkelijke wensen van Berghuis. Ik hanteer de „objectieve feiten" van Kuiper voor een ander verhaal en een andere conclusie.

CH-jongeren

In de CHJO is de samenwerking steeds warm bepleit. Vijf jaar geleden, toen de CHU onder de harde lijn van Beernink zich verzette tegen de toenaderingspogingen van Berghuis en tegen het streven van de Vriendenkring AR/CH, zei de jongerenorganisatie reeds, dat samenwerking van AR-CH onvoldoende was. Dit vond de CHJO een achterhaald station. De samenwerking moest breder worden, ook de KVP hoorde er bij. Het gesprek van de Achttien, dat in 1967 startte, wekte daarom enthousiasme bij de CHJO.
Geleidelijk kwamen in EEN POGING TOT HERORIENTERING en EEN UNIE NIEUWE STIJL de programmatische wensen van de CHJO naar voren. Met de oorspronkelijke doelstelling van de christen-radicalen meenden en meent de CHJO, dat in ons land gekomen moet worden tot een vernieuwingsgezind beleid. Voor het christen-radicalen congres van Scheveningen was dat al duidelijk in genoemde brochures vastgelegd. Het omvormen van de samenwerkende christelijke partijen kan tot zo'n progressief beleid leiden.
In tegenstelling tot de radicalen, staat de CHJO nog steeds op dit standpunt: Voor de afgescheiden KVP-radicalen kunnen in het persoonlijke vlak zulke moeilijkheden zijn geweest, dat zij de conflicten aangrepen om uit de partij te stappen. Vorming van een splinterpartijtje levert je echter niet de meerderheid, die nodig is voor verwezenlijking van het gewenste progressieve program.
Nu enkele AR-radicalen, zoals De Gaay Fortman jr., Feddema en Reugebrink luidkeels roepen er uit te stappen, wanneer de samenwerking van de drie partijen doorzet, kan het geen kwaad de oorspronkelijke doelstellingen er nog eens bij te betrekken. Hoe principieel je ook bent met je evangelische radicaliteit, het heeft geen zin in de politiek als een roepende in de woestijn radicaliteit te beleiden, om vervolgens als een gemartelde held met bewogen woorden te vertellen, dat je uit de partij treedt. Vooral bij Feddema wordt dit een uitstekende act.
Wat beweegt deze radicalen eigenlijk? Op dit moment is het namelijk onmogelijk vast te stellen, of de christelijke partijen menen, wat zij alle drie in hun partijresoluties hebben gezegd over het vooruitstrevend karakter van de partij. De rapporten van de Achttien zijn een duidelijke aanwijzing, dat het in die richting gaat, maar neem het kamerfracties van vóór de Achttien nu eens kwalijk, dat zij niet zo vooruitstrevend zijn. De CHJO moppert regelmatig wanneer de stellingname van sommige fractieleden opvallend veel afwijkt van de denkbeelden van de Achttien. Wij moeten niet vergeten, dat de huidige fracties in de Kamer van vóór de Achttien dateren. Pas bij de volgende kandidaatstelling voor de Tweede Kamer zal moeten blijken op welke wijze de drie partijen het echt menen met de Achttien.
Wanneer de radicalen in de ARP op het ogenblik de samenwerking van de Achttien willen saboteren, doen zij dit om in het gevlei te komen bij een PPR of PvdA, die weigert met de christen-democraten samen te werken. En dat is gevaarlijk, wanneer je het werkelijk meent met het progressieve beleid en als je meent, dat partijvorming op christelijke grondslag wenselijk is. Merkwaardig genoeg bevestigen de radicalen juist die wenselijkheid van christelijke partijvorming sterk. Waarom dan niet gezamenlijk als drie christelijke partijen, die het over het uitgangspunt eens zijn en die een gezamenlijk program in de Achttien hebben geformuleerd, proberen zo'n beleid te voeren.

Leve de Achttien

Om nu tenslotte het predikaat „ultra-reactionair" van de radicalen te krijgen, vraag ik me af of een CDU eigenlijk zo verwerpelijk is. Wanneer de christelijke partijen bij de komende verkiezingen hun resoluties niet waarmaken, geen progressief program brengen, weigeren een partner-keuze vooraf te doen, zwijgen over de mensen die zij in het kabinet willen brengen; dan is het gemakkelijk je houding te bepalen. Als ze echter blijk geven, dat de rapporten van de Achttien niet bij woorden blijven, zie ik niet waarom de integratie van de drie niet moet worden voortgezet.
Discussie van drie partijen over een progressief beleid geven meer garanties voor de uitvoering van zo'n beleid, dan het gesprek van een kleine Gideonsbende. Het is onwaarachtig om een toekomstige CDU nu al SeeDeeOe te noemen. Zoiets is politiek onbenullig. Tenminste, wanneer je een progressieve meerderheid wilt bereiken en je wensen in een regering tot uitdrukking wilt zien komen.
Leve de Achttien. Leve Berghuis.

ROB VERMAAS.

BON *Ja:*

ik versterk

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

de Unie

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Fractievoorzitter J. T. Mellema

behoudt vertrouwen in kabinet

De Tweede Kamer heeft vorige week enkele uren met minister-president De Jong van gedachten gewisseld over de portefeuille-wisseling bij het departement van economische zaken: het aftreden van minister De Block en het komen van minister Nelissen. Het debat geschiedde aan de hand van enkele schriftelijke stukken, o.a. de verklaring van minister De Block waarom hij aftrad, en de in de vergadering afgelegde regeringsverklaring door de premier.
Namens de christelijk-historische fracie verklaarde fractievoorzitter J. T. Mellema, dat zij niet alleen vertrouwen heeft in de nieuwe bewindsman, maar dat zij dat ook heeft in het gehele kabinet.

De heer Mellema beperkte zijn bijdrage aan het debat tot de zaak, waarom het in eerste instantie gaat, nl. de portefeuille-wisseling op Economische Zaken. Hij herinnerde er aan, dat minister De Block in zijn afscheidsbrief meedeelde, niet langer meer de verantwoordelijkheid voor het economische beleid te kunnen dragen, omdat hij gevaren zag in het goedkeuren van de metaal-CAO door het kabinet.
De heer Mellema wilde over de aspecten van de loonvorming voorbijgaan, omdat daarover in de dagen na dit debat gesproken zou worden met minister Roolvink van Sociale Zaken. Alleen tekende de heer Mellema aan, dat zijn fractie de opvatting van de afgetreden minister van Economische Zaken niet deelt, maar het juist vindt, dat de regering — voor de keuze staande waarvoor zij stond — het metaalcontract heeft aanvaard en goedgekeurd.

De heer Mellema wilde niet nalaten de heer De Block waardering toe te zwaaien voor het beleid, dat hij in de afgelopen jaren als minister voerde.
Sprekende over de procedure, die gevolgd werd bij het zoeken van een opvolger, zei fractievoorzitter Mellema, minister-president De Jong erkentelijk te zijn voor het feit, dat hij heeft willen kennisnemen van het standpunt van de vier regeringsfracties en dat hij met dit standpunt rekening heeft willen houden. „Ik ben er erg gelukkig mee, dat dit overleg en dit beraad bij de minister-president heeft geresulteerd in een oplossing, die de instemming van alle vier regeringsfracties heeft kunnen hebben", aldus de heer Mellema.
Eerder in het debat had de voorzitter van de PvdA-fractie, drs. J. M. den Uyl, de vraag gesteld, waarom de voorkeur van de heer Mellema — toen er twee kandidaten in het geding waren: staatssecretaris Grapperhaus en het kamerlid Nelissen — uitgegaan was naar de heer Nelissen.
Den Uyl veronderstelde, dat het verzet van protestantse zijde tegen de heer Grapperhaus niet anders gezien kan worden dan als een voortzetting van het naar zijn mening zeer gemotiveerde wantrouwen in het beleid van minister Witteveen van Financiën, bij wie de heer Grapperhaus staatssecretaris is.
„De veronderstelling van de heer Den Uyl is niet juist", aldus de heer Mellema. „De heer Den Uyl veronderstelde namelijk, dat dit wel eens zou kunnen zijn, omdat een wisseling van het staatssecretariaat van Financiën voor het Departement van Economische Zaken met zich zou kunnen brengen, dat de invloed van de „Kneuterdijk" zou worden vergroot, en dat het beleid ook nog een bepaalde lokale kleur zou krijgen. Het is de heer Den Uyl ongetwijfeld bekend, dat ministers of staatssecretarissen van bepaalde kabinetten van post zijn gewisseld en daarbij ook van standpunt zijn gewisseld, omdat zij in een andere positie kwamen. Ik geloof, dat het niet juist zou zijn te veronderstellen, dat — wanneer de heer Grapperhaus het staatssecretariaat van Financiën had gewisseld voor het Departement van Economische Zaken — dit zonder meer met zich zou hebben gebracht, dat hij als een „Zweite im Bunde" op een gegeven moment zou opereren vanuit zijn standpunt van de Kneuterdijk."

Voorkeur

De heer Mellema zette uitvoerig uiteen, waarom hij bij afweging van de twee kandidaten de voorkeur gaf aan de heer Nelissen. „Ik wil", zo zei hij, „een aantal motieven noemen, die hieraan ten grondslag hebben gelegen. Ik ben het ermee eens, dat de politieke grondslag van het kabinet door deze wisseling niet is aangetast. Ik was het ermee eens, dat de opvolging gezocht moest worden in dezelfde politieke partij, als waaruit de heer De Block voortkwam. Bij die opvatting meen ik, dat het advies van de KVP-fractie op zichzelf bijzonder zwaar zou moeten wegen voor een geestverwante fractievoorzitter. In mijn overwegingen heb ik voorts bertokken, dat, wanneer de heer Grapperhaus zou gaan naar Economische Zaken, dit wederom met zich bracht het vervullen van een vacature. Ik vind, dat de heer Grapperhaus het staatssecretariaat van Financiën bijzonder deskundig beheert en ik kan mij voorstellen, dat hij daar alléén om bijzonder zware redenen zou weggaan. De heer Nelissen, in wie mijn fractie vertrouwen heeft, was bekend met de vraagstukken die op hem zullen afkomen. De opvattingen van de staatssecretaris daarover waren mij onbekend. Dit alles bij elkaar afwegende heb ik mijn voorkeur uitgesproken. Ik herhaal, dat die niets te maken heeft met de veronderstelling van de heer Den Uyl."

In één van de dagbladen was op de dag van het debat de stelling geponeerd, dat bij de opvolging van de heer De Block de protestants-christelijke fractievoorzitters verder zijn gegaan met eisen van beslissingsmacht dan gewoonlijk geschiedt.
De heer Mellema verzette zich met klem tegen die veronderstelling. Hij zei, dat als de premier de fractievoorzitters hoort, dit slechts een adviseren kan zijn. Maar de minister-president heeft de volle verantwoordelijkheid om te kiezen wie hij wil. Bij hem alleen ligt de beslissingsbevoegdheid, aldus de heer Mellema.
„Adviezen uitbrengen kan nooit betekenen, dat men op een gegeven moment beslissingsmacht uitoefent. Wanneer de minister-president zo vriendelijk is kennis te willen nemen van de mening van fractievoorzitters, dan geloof ik, dat men zijn advies moet uitbrengen. Dan staat het hem vrij daarmee te doen, wat hij wil", zo zei de christelijk-historische fractievoorzitter.
Nadat dit gezegd was, onderbrak de heer Den Uyl het betoog van de heer Mellema en vroeg hij of de christelijk-historische fractievoorzitter nu niet zijn invloed onderschatte.
„Het was toch algemeen bekend, dat de voorkeur van het kabinet uitging naar de heer Grapperhaus? Als dan niettemin de heer Nelissen wordt benoemd, is toch duidelijk, dat de invloed van de heer Mellema van doorslaggevende aard is geweest", aldus de heer Den Uyl in zijn interruptie.
De heer Mellema zei daarop, dat hij de heer Den Uyl zou kunnen antwoorden, dat het misschien toch mogelijk is, dat hij voor zijn overwegingen zoveel begrip vond bij de premier, dat deze gezegd heeft: Het is niet helemaal onredelijk wat u zegt.
„Misschien is de minister-president, misschien met andere motiveringen, toch tot dezelfde voorkeur gekomen", aldus de heer Mellema. Aan het slot van zijn betoog sprak de christelijk-historische woordvoerder zijn vertrouwen uit in de nieuwe minister en in het gehele kabinet.

Woningbouw in Senaat

In de Eerste Kamer vond vorige week de behandeling plaats van de begroting van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Daarvoor bestond grote belangstelling, omdat de laatste weken met name het woningbouwprogramma van minister Schut, de bewindsman van het Departement van Volkshuisvesting, van bepaalde zijden kritiek had ondervonden. Het ging daarbij om de vraag, hoe de uitvoering van dat programma over het afgelopen jaar 1969 beoordeeld moest worden.
„Er is geen na-oorlogs probleem zo in de belangstelling geweest en heeft zoveel betrokkenen van het Nederlandse volk geraakt als dat van de woonruimtevoorziening." Zo begon de woordvoerder van de christelijk-historische senaatsfractie, de heer D. Rijnders, zijn bsechouwingen over de begroting.
„Er is ook geen probleem, dat in zo grote mate gevoelens van onbevredigd zijn geeft 25 jaar na de tweede wereldoorlog als dat van de volkshuisvesting. Het is begrijpelijk, dat een grote groep Nederlanders malcontent is. Men lijdt door gebrek aan voldoende ruimte of moet wonen in een slechte situatie, waardoor men een heel persoonlijke zorg heeft te dragen. Het gebrek aan voldoende woonruimte is patroonbepalend geweest voor talrijke gezinnen, waardoor zij een eigen patroon onvoldoende in eigen ruimte konden creëren.
Bovendien moeten wij helaas constateren, dat in talloze gevallen de minst-draagkrachtige het minst beschermd is en dat er ook op het terrein van de volkshuisvesting een ongelijke welvaartsverdeling, dus een sociale nood is ontstaan", aldus de heer Rijnders.
Namens zijn fractie kon hij zeggen, dat er begrip is voor het beleid van minister Schut, in het bijzonder voor wat hij opnieuw in onderzoek en uitvoering heeft gegeven. „Hij en zijn departement hebben moedig gearbeid", aldus de senator. Hij wees er op, dat er van de kant van zijn fractie een kritische begeleiding is. „Dat is noodzakelijk in verband met de grootte van de problemen."

De heer Rijnders zei niet academisch, maar praktisch en nuchter een aantal punten van het beleid te willen benaderen. „Het magische getal 125.000 — het jaarlijkse woningbouwprogramma — betekent voor de christelijk-historische fractie een vloergeven, dat wil zeggen: tenminste. Dit getal mag en kan niet in verband met de grote nood gehanteerd worden als een plafond." De senator voegde daaraan toe, dat als over 125.000 woningen gesproken wordt, het moet gaan over de afgebouwde woning. „Wij willen die woning hanteren, waarop een huissleutel past, die men concreet aan iemand, die geen of een slechte woning heeft, kan geven."
Bij de algemene politieke beschouwingen in de Eerste Kamer, enkele maanden geleden, was bekend, dat het Centraal Planbureau het verzoek gekregen had om een onderzoek in te stellen naar de gevolgen voor de totale economie van een opvoering van de woningbouwcapaciteit. Er werd in het verzoek om advies aan het planbureau alleen gesproken over de tijd na 1970. De christelijk-historische fractievoorzitter in de Eerste Kamer, prof. dr. J. W. van Hulst, vroeg bij de algemene beschouwingen, of het jaar 1970 zelf ook bij het onderzoek betrokken zou kunnen worden. Premier De Jong antwoordde toen niet duidelijk genoeg.
Senator Rijnders stelde daarom dezelfde vraag aan minister Schut. „Ik meen, dat, wanneer men reeds 125.000 woningen in ons welvarende land bouwt, het nauwelijks een rimpel behoeft te geven om er 1.000 méér te bouwen. Niemand zal er een sneetje roggebrood minder om eten", aldus de heer Rijnders.

Minister Schut heeft wel gesteld, dat er in ons land nauwelijks sprake is van woningnood, maar wel van meer woningbehoefte. De heer Rijnders zei te menen, dat in de stedelijke milieus nog wel degelijk van woningnood gesproken kan worden. Die nood is daar nog sterk aanwezig. „In de steden, waar de grootste concentratie van de bevolking is, is de toeneming van de woningvoorraad achtergebleven bij de landelijke groei."
Naast het stellen van de diagnose wilde de heer Rijnders niet achterblijven met het aangeven van de therapie. Al degenen, die bij de volkshuisvesting betrokken zijn, moeten door ons gestimuleerd worden: het rijk, de minister, de provincies en de gemeenten, zo zei hij.
Bij het gehele volkshuisvestingsbeleid speelt de subsidiëring een rol, aldus de heer Rijnders. De pogingen van minister Schut om zo snel mogelijk de huren van de gebouwde woningen zelfdekkend te maken hebben in het algemeen de instemming van de christelijk-historische senaatsfractie. „Alhoewel de minister in de gegeven omstandigheden het huidige stelsel van de objectieve subsidiëring een noodzakelijk instrument schijnt te vinden, zouden wij toch willen vragen te blijven onderzoeken, of een stelsel van uitsluitend individuele subsidiëring tot de mogelijkheden gaat behoren", zo stelde de senator.
De heer Rijnders bracht in zijn betoog ook ter sprake de richtlijnen, die minister Schut onlangs aan de gemeentebesturen gaf voor het vrijer maken van het huisvestingsbeleid. De christelijk-historische fractie in de Eerste Kamer aanvaardt die maatregel, die diep ingrijpt in het woningstoewijzingsbeleid. „Het is een moedig besluit", aldus de senator. Toch zei hij enkele vragen te hebben.
Die vragen hadden voornamelijk betrekking op de situatie in de grote gemeenten, waar nog in het bijzonder met een ernstig woningtekort wordt gekampt. De bewindsman legde in de maatregel vast, dat hij ontheffing kan verlenen, als de plaatselijke situatie daartoe aanleiding geeft. De heer Rijnders vroeg de minister op dit punt soepel te zijn.

Wat het deltagebied betreft zei de heer Rijnders namens zijn fractie gelukkig te zijn met de opvatting van de bewindsman van Ruimtelijke Ordening over de hoofdlij-

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave :

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie :
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties :
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon : (uitsluitend overdag) :
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie :
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

nen van de wenselijke ontwikkeling van dit gebied, speciaal het zuidwestelijke deel. Het is de vraag, aldus de senator, of door het geprononceerd stellen van de Rotterdamse wensen het noord-deltagebied (Amsterdam, Noordzeekanaalgebied) niet wat in het gedrang is gekomen. Er is voorts op de Zuidhollandse eilanden nogal wat onrust over de vraag wat er in de toekomst nu in werkelijkheid zal gebeuren.
Eén van de vragen die zich daar voordoet: Zal er aanleiding zijn om positief te staan achter de bouw van een nieuwe stad in het hart van Goeree-Overflakkee, en zo ja, tot welke grootte. Hoe staat het met de uitbouw van Hellevoetssluis, aldus de vragen van de heer Rijnders.

Tenslotte: de christelijk-historische senator pleitte er met kracht voor, om binnen een tijdsbestek van, zeg zeven jaar, een zeer duidelijke organisatie op te zetten voor het oplossen en tot uitvoering brengen van het gehele complex van nieuwbouw, krotopruiming, vervanging, sanering, reconstructie, vervanging van slechte of slecht-verbeterbare woningen en verbetering van betere woningen.
„Het is noodzakelijk door een heel nauwe samenwerking van rijk, provincie, gemeenten en bedrijfsleven, waarbij de overheid altijd volledig en onbelemmerend moge instaan voor het algemeen belang, een krachtige, gecoördineerde en planmatige integrale aanpak te krijgen. Dan is het meer dan ooit mogelijk in Nederland grote stappen te doen in de ontwikkeling op basis van een duidelijk zevenjarenplan voor de volkshuisvesting. Dit alles moet zo open met onze bevolking worden gespeeld, dat het open is tot in de huiskamer", aldus de heer Rijnders aan het slot van zijn betoog.

H. LOKKERBOL.

Mr H. K. J. Beernink
zestig jaar

Maandag was het een vreugdevolle dag ten huize van minister Beernink. Hij werd zestig jaar. 's Middags gaf hij een ontvangst in Hoornwijck aan de Vliet, een ouderwets, maar mooi gerestaureerd huis op de grens van Rijswijk en Den Haag.
Het kabinet, het gemeentebestuur van Rijswijk, de Tweede- en Eerste Kamerfractie van de CHU, voor zover niet verhinderd, waren aanwezig om de heer Beernink geluk te wensen. Wij zijn dankbaar voor het vele wat Beernink in en voor de Unie sedert jaren heeft kunnen en mogen doen.
De kritiek is hem niet bespaard en hij heeft ze ook niet ontlopen. Hij zegt keihard, wat hij ervan vindt en dat valt niet altijd in goede aarde. Als je erom heen draait en bij de goden dezer eeuw in het gevlei komt, ben je populairder. Maar het ligt niet in zijn aard om populair te doen. Zijn presentatie is door vriend en vijand aan de kaak gesteld.
Maar te weinigen zijn doordrongen van zijn grote kennis van zaken en zijn intense liefde voor de CHU. Hij is voor velen een begrip in de Unie en nog zeer onlangs hoorde ik de uitspraak van een voorzitter van een grote kiesvereniging, naar aanleiding van kritiek van de jongeren: „U moet goed begrijpen, Beernink is onze man."
Onze hartelijke gelukwensen en nog vele goede jaren voor veel werk in ons „goede vaderland".

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Kamerleden
VRAGEN

Bewindslieden
ANTWOORDEN

Naar aanleiding van het verzoek van het christelijk-historische kamerlid mr. C. A. Bos om een inzicht te geven in de financiële behoeften van de organisaties, die zich bezighouden met de hulpverlening aan Nigeria, heeft minister Luns van Buitenlandse Zaken geantwoord, dat het geven van zo'n inzicht strijdig zou zijn met het particuliere karakter van de organisaties.
Tot dusverre, aldus de bewindsman, hebben de organisaties in kwestie, wanneer hun door eigen acties verkregen middelen niet toereikend bleken te zijn voor een doelmatige hulpverlening aan orlogsslachtoffers in Nigeria, steeds een beroep gedaan op de regering om van haar kant eveneens een bijdrage aan bedoelde hulpverlening te willen schenken. Op zodanige beroepen heeft de regering steeds zoveel mogelijk positief gereageerd.
Het Tweede Kamerlid mr. W. Scholten (CHU) heeft minister Polak van Justitie in schriftelijke vragen gewezen op het veelvuldig adverteren voor buitenlandse kansspelen in Nederlandse bladen en op de reizen, die per bus vanuit verschillende plaatsen worden gemaakt naar speelgelegenheden in binnen- en buitenland. Gevraagd wordt, of de bewindsman een indruk kan geven van het vervolgingsbeleid ten aanzien van deze genoemde en andere feiten. Naar de mening van mr. Scholten is er namelijk sprake van overtreding van de wet op de kansspelen.
Mr. Scholten vroeg, met een collega van de KVP-fractie, minister Bakker van Verkeer en staatssecretaris Van Son van Economische Zaken, of zij bereid zijn bij de toewijzing van nieuwe benzinestations langs de rijkswegen mede voorrang te geven aan brandstoffenhandelaren, wier bedrijf door penetratie van het aardgas onrendabel is geworden.
Met zijn fractiegenoot drs. A. M. de Boo stelde mr. Scholten vragen aan minister Klompé van CRM over het bericht, waarin gezegd werd, dat de stichting studio elektro — instrumentale muziek — een door de overheid gesubsidieerde instelling, grammofoonplaten van de opera Reconstructie op de markt gaat brengen. Volgens het bericht zou een eventuele opbrengst ten goede komen via het comité solidariteit Cuba aan Cuba.
De kamerleden willen weten of één en ander juist is en of dit dan betekent, dat buiten de normale kanalen van ontwikkelingshulp om het Departement van CRM geldelijke steun verleent aan Cuba. Dergelijke situaties moeten voorkomen worden, aldus de kamerleden.

H. L.

Belgische onderscheiding voor staatssecretaris Kruisinga

Koning Boudewijn van België heeft de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, de heer B. Roolvink, benoemd tot Grootkruis in de Kroonorde van België en staatsecretaris dr. Kruisinga (rechts op de foto) tot Grootkruis in de Orde van Leopold II. De minister van Sociale Zaken en Voorzorg van België, de heer Pl. H. de Paepe (links), heeft de bij deze onderscheidingen behorende versierselen aan de beide bewindslieden uitgereikt ten departemente van Sociale Zaken en Volksgezondheid. De uitreiking geschiedde in aanwezigheid van de Belgische ambassadeur, dr. W. van Cauwenberg, de secretaris-generaal van het ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, mr. A. D. Kuiper, en de kabinetschefs van de ministers De Paepe en Roolvink, de heren J. Petit en J. van der Kooij.

Kritische notities

Minister Luns (I)

is verknipt op de televisie terechtgekomen en hij heeft daartegen in een persoonlijke brief aan de Vara geprotesteerd. Zijn toelichtend antwoord op vragen naar zijn standpunt inzake de toestand op dat moment in Biafra kwam niet goed uit de verf en de enkele overgenomen zinsneden waren uit hun verband gerukt, zodat van een juiste voorlichting geen sprake kon zijn. Niet velen krijgen publiciteit wanneer zij tegen deze handelwijze, die in bepaalde kringen in radio- en televisieland te zeer is ingeslopen, in het geweer komen. De in dit geval betrokken commentator verdedigde zich met het argument dat de minister had kunnen weten dat in een kort programma niet alles „letterlijk" een plaats zou kunnen vinden. Omdat het minister Luns betrof, werd een onderzoek toegezegd. Maar de meer gewone man loopt er geregeld in. Vele politici durven, naar onze indruk, omdat zij publiciteit nodig hebben als water en brood, tegen deze praktijken niet openbaar optreden en zij onderwerpen zich aan dit soort journalistiek dan ook met vrees en beven. Anderen weigeren, tenzij het een „live"-uitzending betreft, die niet verknipt of onderbroken kan worden. Het is mij te gematigd om van beroepsblindheid te spreken, zoals ik in een hoofdartikel in een provinciaal dagblad las.
In ieder geval moet men niet beweren dat, sedert onder andere de mentaliteit voorkomt dat Hilversum uitmaakt wat wel en niet als gezegd beschouwd zal worden, wij nog het recht van vrije meningsuiting voor 100 procent en ongecensureerd in Nederland kennen. Misschien dat we ook ongedisciplineerd optreden van jeugd voor de televisie moeten toeschrijven aan de onlust, dat hun geluid evenmin voor en door dit medium goed doorkomt. Overigens met verontschuldigingen aan de groep „fatsoensrakkers" die er in dit opzicht in het Gooi en omgeving gelukkig nog resideert. Zij zijn althans Gooilanders die weten dat men niet voor zichzelf de vrijheid kan opeisen, indien men die van een ander beperkt.

Minister Luns (II)

de man die nog altijd de merkwaardige top-populariteit in Nederland (19 procent van de stemmen in het laatste Nipo-onderzoek) geniet, was vorige week te horen op de jaarvergadering van het Beneluxcomité in Arnhem. Hij verving daar minister-president De Jong die in de Kamer moest blijven en dat zal aan de levendigheid van de vergadering niet tekort gedaan hebben. Hij sprak over Benelux als de invalspoort van de EEG. Hij ziet Benelux verder in zijn brugfunctie voor de EEG naar Engeland en de Scandinavische landen. Er is nog van alles te doen om de centrale kracht van de brugfunctie uit te bouwen, o.a. door een gecoördineerd zeehavenbeleid, door samenwerking in de grensgebieden, de aanleg van grensoverschrijdende autowegen en de onderlinge liberalisatie van het wegvervoer. Begin april zal er weer een bijeenkomst van de regeringen zijn. Dat klonk goed, maar men weet het nooit.

Op cultureel gebied vordert Benelux niet. Als men het verloop van de affaire de Saeger in België ziet, kan men slechts medelijden hebben met alle goede bedoelers, waarbij ik zelve. De Walen zijn oer-wantrouwend tegen alle samenwerking met Nederland, omdat zij hun oude overheersende positie in het tweetalige land steeds meer hebben moeten prijsgeven. Zij vertrouwen niet op eigen kracht, komen met overdreven eisen en remmen uit alle macht, wat zij zien als versterking van de Vlaamse partij — en daarbij behoort culturele integratie met Nederland — af.

Verontrusten

Wat moet ik over de verontrusten in de CHU schrijven; ongetwijfeld zal er elders in dit blad over te lezen zijn. Ik zal het ook ijverig nalezen. Het accent ligt wat anders dan elders, dacht ik. Het gaat om slordige naleving — of niet naleving — van de statuten. Het gaat om de besteding van de financiën. De penningmeester gaat aftreden, vernamen wij. In ieder geval dienen contribuanten gerust te kunnen zijn dat hun gelden de Unie maximaal ten goede komen en dat men niet verstrikt raakt in verschillen van mening om wat niet en wat wel goed besteed geacht mag worden.
De narigheid bij de ARP ligt anders. Netjes gezegd zou men kunnen zeggen in ongedisciplineerd optreden van de radicalen. Bij de PvdA lijkt het meer op gedisciplineerd optreden van Nieuw Links. De splijtzwam zit er nu helemaal in. In Eindhoven, Gorcum, Leiden heeft men democratische socialisten gekregen. In Amsterdam en Rotterdam hebben geruststellende woordvoerders ernstige verwikkelingen inzake de plaatsing van zittende wethouders en raadsleden op de kandidatenlijsten getracht te camoufleren. Een fractielid van de PvdA in Rotterdam eindigde een ingezonden stuk in de NRC dezer dagen: „Na lezing van het verslag van het gesprek met de voorzitter van de gewestelijke fractie van de PvdA heb ik maar één conclusie: de inbrekers zijn op heterdaad betrapt en proberen zich nu met niet geheel duidelijke, maar vooral voor ingewijden onzindelijke redeneringen van schuld vrij te pleiten."

Verolme

is door de nieuwe minister Nelissen energiek en voortvarend aangepakt. Het mag ook wel met meer dan een kwart miljard garanties en overheidsgelden. Als de nieuwe leidersclub het bedrijf net zo uit de put weet te halen als destijds bij de KLM gebeurd is, is het nog niet te laat. In ieder geval zagen we tot ons genoegen een oud-vakbondsman bij de commissarissen, namelijk J. van Eibergen.

Aantreden

het blad van de Expogé stelt de vraag hoe links je moet zijn, om niet rechts genoemd te worden. Ben je alleen maar links, als je voor niets méer een goed woord over hebt? (Behoudens dan voor jezelf!) Ben je alleen maar links als je probeert alle bestaande verhoudingen onderstebovenen te halen? Ben je alleen maar links als je elke menselijke waarde als oud vuil behandelt? Het oud-verzetsblad geeft dan zelf een antwoord door te stellen dat de samenwerking van een aantal allemaal anders getinte Nederlanders, die elkaar in bange uren hebben leren kennen en waarderen, belangrijker is dan de vraag of we links of rechts zijn. Als er straks geregeerd moet worden is te hopen dat er genoeg werkelijke Nederlanders zijn, die deze noodzaak vóór de verkiezingen ter dege zullen beseffen.

INSIDER

De les van Biafra

door E. A. van Eeghen

De recente ontwikkelingen in en rond Biafra zijn voor vele Nederlanders verbijsterend. Het enorme leed dat de Biafranen de afgelopen drie jaar hebben moeten ondergaan, de ontelbare onschuldige slachtoffers en de grote politieke verwarring zijn voor velen in ons land even onbegrijpelijk als onaanvaardbaar.
Het is derhalve de hoogste tijd dat men zich gaat afvragen hoe de feitelijke situatie nu werkelijk gelegen heeft, welke fouten er gemaakt zijn aan de kant van de hulp verstrekkende organisaties en landen en wat ons nu nog te doen staat.

1. Het Biafra-conflict is voor ingewijden niet als een verrassing gekomen. De gespannen verhouding tussen de drie grote bevolkingsgroepen in Nigeria bestond reeds in de koloniale tijd en werd alleen in bedwang gehouden door het Britse koloniale regime.
De Ibo's waren en zijn veruit de meest pientere en geavanceerde bevolkingsgroep en werden derhalve door het Britse bewind in grote mate gebruikt voor de belangrijkste ambtenarenbaantjes, welke voor inheemsen openstonden. Voorts zijn de Ibo's uitstekende handelaren, in tegenstelling tot de overige bevolking. Tenslotte zijn de Ibo's grotendeels christenen in tegenstelling tot de meeste overige Nigerianen.
Vanwege deze drie redenen waren de Ibo's in Nigeria, buiten Biafra, vrij gehaat. Men kon hun positie vergelijken met die van de Ambonnezen en Chinezen in het voormalige Nederlands-Indië.
De laatste gouverneur van Nigeria, Sir Hugh Foot (de tegenwoordige Lord Caradon) heeft hier ongeveer zes jaar geleden een uitstekend boek over geschreven, waarbij hij de Britse fouten bepaald ook niet onder stoelen en banken stak.

2. Na de vervolging en gedeeltelijke uitmoording (30.000 doden!) van de Ibo's in Nigeria, buiten Biafra, vluchtten de overblijvenden naar Biafra. Hun leider werd generaal Ojoekwoe, terwijl de leider van het federale Nigeria tenslotte generaal Gowon werd. Beiden zijn christenen en komen openlijk voor hun geloof uit.

3. De aanleiding van het conflict kwam voort uit de verlegging van de provinciegrenzen in Nigeria, waardoor Biafra bestuurlijk in drie delen opgesplitst werd.

4. Gowon wilde op dat moment niet onderhandelen over een autonome status van Biafra. Ware dit wel het geval geweest, dan was het huidige conflict waarschijnlijk niet uitgebroken, aangezien Ojoekwoe hiermee, althans volgens zijn toenmalig zeggen, genoegen had genomen.

5. Het conflict brak uit met alle afschuwelijke ellende van dien. Biafra ontving van vele zijden steun in de vorm van voedsel en medicamenten en van Frankrijk militaire steun.
De Fransen hebben in Nigeria, met uitzondering van één onbeduidende oliemaatschappij (in Biafra) nooit iets te maken gehad, maar dachten een mogelijkheid te zien om via dit conflict een vinger in de Nigeriaanse of liever gezegd Biafraanse olie-pap te krijgen (eenzelfde soort poging heeft het oliearme Frankrijk in Irak ondernomen en momenteel in Libië).
Het hoogst onaangename feit deed zich voorts voor, dat Ojoekwoe verklaarde alleen voedselhulp te willen aanvaarden indien deze, althans gedeeltelijk, vergezeld ging van wapenleveranties. Zo moesten bijvoorbeeld dezelfde vliegvelden zowel voor voedsel als voor militaire hulp gebruikt worden en vonden voedsel- en wapentransporten door de lucht soms gecombineerd plaats. Hierdoor werd logischerwijs de voedselhulp in de ogen van de federale Nigeriaanse regering besmet .

6. Federaal Nigeria ontving onmiddellijk (onverwacht grote) steun van Rusland. Rusland had tot dat moment nooit iets met Nigeria uit te staan gehad, doch zag nu een mogelijkheid tot het ondermijnen van de Britse positie in dat land en speciaal de Britse oliebelangen aldaar. Teneinde haar positie niet geheel te verliezen werd Groot-Brittannië derhalve gedwongen ook militaire steun aan Nigeria te geven. Ongeveer 20 procent van de totale militaire steun was afkomstig van Groot-Brittannië. Het overgrote deel hiervan bestond uit defensieve wapens, zoals anti-luchtdoelgeschut. De offensieve wapens (80 procent) werden door Rusland geleverd, inclusief vèrdragend geschut.
Had Groot-Brittannië deze beperkte militaire steun niet verleend, dan had Rusland maar al te gaarne willen suppleren. Inzake de **totale** militaire steunverlening maakte de Britse steun dus niets uit, al was zij moreel natuurlijk geheel onaanvaardbaar.

7. Een snelle overwinning van federaal Nigeria, welke zich aanvankelijk liet aanzien, werd ernstig bemoeilijkt door de Franse wapenleveranties aan Biafra, de kunde en moed van de Biafraanse soldaten en de politieke moeilijkheden welke Gowon ondervond in de Western Region van zijn land.

8. De Organisation of African Unity (OAU), het belangrijke en enige overkoepelende politieke lichaam, waarvan alle Afrikaanse staten lid zijn, behalve de Portugese koloniën, Rhodesië en Zuid-Afrika, heeft zich herhaaldelijk met het Biafraanse vraagstuk bemoeid. In overgrote meerderheid werden steeds de eisen van Ojoekwoe om soevereiniteit met beslistheid afgewezen. Daarentegen werd aangedrongen op een regeling, waarbij de veiligheid van de Biafranen verzekerd zou zijn en zo mogelijk een grote mate van autonomie aan hen zou worden gegeven.
Een aparte soevereiniteit voor Biafra is voor het overgrote deel der Afrikaanse landen totaal onacceptabel aangezien zij zonder uitzondering zelf met minderheids-problemen binnen hun grenzen zitten. Zou het hek hier van de dam gaan, dan zouden tientallen andere conflicten binnen deze staten ontstaan, met alle ellende die daarmee gepaard gaat en zou het aantal Afrikaanse staten mogelijk vertienvoudigd worden, terwijl vrijwel geen van deze staten economische levensvatbaarheid zou hebben.

9. Op verscheidene internationale conferenties inzake Biafra werd de Europeanen van Afrikaanse zijde voortdurend en fel verweten zich met de Biafraanse zaak in te laten, ondanks alle goede bedoelingen van de geboden (niet militaire) hulp. Deze Afrikaanse staten achten de tijd van de Europese inmenging definitief voorbij en zien deze als een soort neo-kolonialisme, welke het conflict onnodig verlengt en daardoor veel meer hongersnood en dood met zich meebrengt dan anders het geval geweest zou zijn. Daarbij is überhaupt iedere inmenging in hun soevereiniteit door het Westen voor hen totaal onacceptabel.

10. Een klein jaar geleden werd het duidelijk, voornamelijk door de pressie van de Afrikaanse staten, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten, dat Gowon bereid was Biafra autonomie te verlenen. Alleen Buitenlandse Zaken en Defensie zouden federaal geregeld worden, doch er zou onderhandeld kunnen worden over een plaatselijke Biafraanse politiemacht, zodat de federale troepen Biafra niet per sé zouden bezetten. Ook een apart deviezen-regime zou ter discussie zijn.
Met Ojoekwoe viel echter niet te praten. Hij was dermate optimistisch en over het paard getild geworden door de Franse militaire steun en de overige hulp die hij uit vele delen van de wereld ontving, dat hij nu meende dat een aparte soevereiniteit binnen zijn bereik lag. Hier beging hij zijn grote fout, want — zoals reeds vermeld — valt hierover met de OAU dus ook met Nigeria niet te onderhandelen.

11. De World Council of Churches (WCC) heeft zich met het Biafra-conflict diepgaand bezig gehouden. De secretarisgeneraal, dr. Blake, heeft herhaaldelijk het meest ernstige beroep op Gowon en Ojoekwoe gedaan en hen gewezen op hun christelijke verantwoordelijkheid.
Voorts heeft WCC zeer grote bedragen ter beschikking gesteld voor de voedsel- en medicamentenhulp aan Biafra. Enige maanden geleden was WCC echter tot de conclusie gekomen, dat een redelijke en verantwoorde vrede mogelijk werd sedert generaal Gowon een veel gematigder houding had aangenomen. Deze houding bewees zich ook in de behandeling van de Biafranen, die zich buiten het tot voor kort onbezette deel van Biafra, dus in het sinds meer dan 1 jaar door de federale troepen bezette gebied bevonden. Deze mensen zijn zeer redelijk behandeld en hebben niets te vrezen gehad. Hun aantal was bijna even groot als dat wat tot enkele weken geleden nog in het onbezette deel van Biafra verbleef.

12. In november 1966 nodigde keizer Haile Selassi beide partijen uit naar Addis Abeba te komen teneinde nu toch vrede te sluiten. Alle basis-voorwaarden waren hiervoor aanwezig indien tenminste Ojoekwoe een redelijke houding had willen aannemen en zijn irreële overmoedigheid had laten varen. De autonomie van zijn land lag voor het grijpen en er was geen enkele reden meer waarom één Biafraan zou behoeven te verhongeren of te sneuvelen.

13. Een dag na de aankomst van de Biafraanse delegatie in Addis Abeba vertrok zij reeds, omdat zij niet wilde onderhandelen onder auspiciën van de OAU, d.w.z. zij wilde niet onderhandelen indien niet de mogelijkheid van totale soevereiniteit openstond. De conferentie was al geëindigd voor zij begonnen was. Ruwer, dommer en onverantwoordelijker had Ojoekwoe het spel niet kunnen spelen.

14. Het onvermijdelijke geschiedde toen: het grote federale offensief werd ingezet en in de afgelopen weken werd Biafra veroverd, voornamelijk vanwege de overweldigende hoeveelheid van Russische zware wapenen. Van een autonoom Biafra is nu uiteraard geen sprake meer en vele duizenden zijn geheel doelloos gesneuveld en verhongerd.
De oorlogsgoden zijn weer losgebroken en zij zijn slechte meesters en laten alleen destructie en ellende over. Wat begin december in Addis Abeba aan de conferentietafel voor Biafra bereikt had kunnen worden is nu voor onafzienbare tijd een onhaalbare zaak geworden.

15. Generaal Gowon heeft niet geaarzeld onmiddellijk te verklaren, dat hij met de hulporganisaties die op Biafra gevlogen hadden niets te maken wil hebben. Wie zijn verklaring goed leest, begrijpt onmiddellijk dat zijn sinds jaren opgekropte haat tegen diegenen die de soevereiniteit van zijn land hadden geschonden, een rekening te vereffenen heeft. Alle oude en nog immer latente anti-koloniale gevoelens komen uiteraard weer naar boven. Moreel is hier natuurlijk van alles tegenin te brengen, doch daar gaat het in wezen niet om. Het enige punt van belang is: hoe kunnen wij de grote nood in (het vroegere) Biafra lenigen. Het antwoord hierop is eenvoudig. Deze hulp kan uitsluitend verstrekt worden via de federale regering en wel door die landen en instanties die in de ogen van generaal Gowon niet besmet zijn.
Voorts dient men zich volstrekt afzijdig te houden met betrekking tot de toekomstige structuur van het vroegere Biafra. Iedere inmenging kan uitsluitend averechtse gevolgen hebben voor de Biafranen en dit is wel het laatste wat de Westerse landen wensen.
Een hoopvol teken is, dat generaal Gowon op 15 januari zich tot Groot-Brittannië en de Verenigde Staten heeft gewend inzake de hulpverlening en dat hij deze landen dus nog onbesmet acht.

16. Welke is nu de les, die wij uit dit alles moeten trekken? In de eerste plaats van de grote fout, die velen in de Westerse landen gemaakt hebben om zich met de soevereiniteit van Nigeria te bemoeien. Wij zagen er geen been in ons te bemoeien met een Afrikaanse stam in een overigens soeverein Afrikaans land. Wij stuurden wel wapens en voedsel naar Biafra, maar piekerden er nooit over om hetzelfde te doen inzake Tsjechoslowakije toen de Russen dit land binnenvielen. Terecht meenden wij, dat in het laatste geval deze hulp het conflict alleen kon verergeren, maar wij realiseerden ons niet, dat de methode van onze hulp aan Biafra tot precies hetzelfde effect heeft geleid, alleen was de Westerse veiligheid hier niet bij betrokken.
Toen generaal Ojoekwoe zich ten rechte verzette tegen de opdeling van Biafra na het vermoorden van vele Ibo's in het overige Nigeria, had diplomatieke druk van de grote mogendheden op Lagos uitgeoefend moeten worden.
Hulpacties zouden alleen mogelijk geweest zijn in overleg met de OAU en dus ook met de Nigeriaanse regering. Dit klinkt hard, maar indien men de optelsom maakt van al het leed, ziet men het bewijs. Over deze hulpverlening viel aanvankelijk met generaal Gowon te praten. Pas toen deze vergezeld ging met wapenleveranties, zij het uit andere bron, sloeg het getij in Lagos om.
Maar ook indien dit alles gefaald zou hebben, zou het lot van de Biafranen nog altijd beter geweest zijn dan het nu is.
Een goede vergelijking vormen hier de gebeurtenissen in de zuidelijke Sudan. Ook hier kwamen Afrikaanse stammen om begrijpelijke redenen in opstand tegen de (Arabische) regering in Khartoum.
Het Westen greep niet in en naar schatting werden ongeveer 100.000 Afrikanen gedood, terwijl er voorts nog ongeveer 100.000 Zuidsudanese refugees zijn in Noord-Kongo en in Uganda. Een afschuwelijk menselijk drama heeft zich ook hier voltrokken, doch het aantal slachtoffers is tenslotte een fractie gebleven van dat in en om Biafra.
Westerse hulp had dit conflict nog veel bloediger gemaakt en ook hier zou de afloop niet anders geweest zijn dan in Nigeria, aannemende dat de Westerse landen om begrijpelijke redenen niet bereid waren geweest een leger naar Afrika te sturen en Rusland altijd bereid is zich populair te maken door steunverlening aan de sterkste, dus winnende kant.
Van de tragedie in de Sudan heeft zich in het Westen vrijwel niemand iets aangetrokken; men is er nauwelijks van op de hoogte (met uitzondering van het dagblad „de Tijd"). Het is nu eenmaal de harde werkelijkheid dat wij Westerlingen in Afrika-politiek niets meer te zoeken hebben en geen enkele politieke verantwoordelijkheid dragen met uitzondering van zuidelijk Afrika.
Wij hebben in Afrika onmogelijke grenzen achtergelaten, welke in feite de lachspiegel zijn van de 19e eeuwse Europese verdeeldheid. Wij kunnen aan

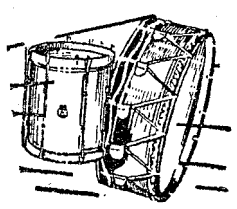

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

dit onzalige feit niets meer veranderen.
Wel kunnen wij humanitaire steun verlenen en liefst in zo groot mogelijke mate doch **uitsluitend** daar waar een soevereine regering dit toelaat. Negeren wij deze soevereiniteit, hetgeen door onze superieure technische hulpmiddelen (vliegtuigen) soms mogelijk is, dan wordt de rekening heel duur betaald en wel door diegenen die wij juist hadden willen helpen.
Wij weten maar al te goed welk een oceaan van bloed en tranen het ontstaan van de huidige Europese grenzen met zich mee hebben gebracht. Veelal zijn deze ontstaan door inmenging van het ene grote Europese land in de zaken van een ander Europees land. Nog steeds bestaan er ook in Europa grote minderheidsgroepen doch gelukkig zijn wij nu zover, dat anderen zich hier niet meer mee bemoeien. Ook deze minderheden zullen hun eigen weg moeten vinden. Men denke aan: Normandië, het Baskenland, Macedonië, Wales, de Sudeten-Duitsers, etc. Voor talloze minderheidsgroepen in Afrika geldt hetzelfde.

Wij leven nu eenmaal in een ongelukkige wereld, doch dit wil niet zeggen dat wij door emotionele beweegredenen deze wereld nog ongelukkiger moeten maken. Wij dienen bovenal ons verstand te gebruiken.
Een typische analogie in deze is te vinden in de tijd en de geest van de middeleeuwse kruistochten. Men leze die geschiedenis er op na. Ook hier waren de resultaten even rampzalig, zowel voor de kruisvaarders als voor de verdrukte christenen in het Heilige Land.
In de huidige tijd spelen de communicatiemiddelen en speciaal de televisie soms een aanvechtbare, alhoewel ongetwijfeld goedbedoelde rol.
De emoties die verwekt worden zijn heel begrijpelijk, maar tot het grote publiek dringt veelal niet door, dat er toestanden in de wereld zijn waaraan men, speciaal in het Westen, nu eenmaal niets (meer) kan doen, behalve adviseren en trachten de betrokkenen van een hogere ethiek te doordringen. Het is gevaarlijk en daarom onjuist om alleen de emotionele elementen wakker te schudden, zonder daarbij het **totale** beeld, dus ook de politieke en staatkundige achtergronden — hoe treurig ook — even duidelijk te maken.
Waar mogelijk moet natuurlijk op grote schaal hulp verleend worden, doch nooit tegen de wil in van een soevereine regering, ook al is deze dan „maar" een Afrikaanse. De chaos en ellende worden anders, zoals nu helaas weer gebleken is, alleen maar vergroot en wel speciaal voor hen die wij hadden willen helpen.

AMSTERDAM, 21 januari 1970.

E. H. VAN EEGHEN.

Alles kan niet ineens

Ondanks de beknotting door de AVRO kan de VPRO als de VARA 's morgens aan bod is, wel een dagopening houden. Vroeger was dat een woord voor de dag zoals ds. Kater dat eens per veertien dagen nog doet. Voor de rest is het één groot protest tegen alles wat reilt en zeilt in ons goede vaderland. Soms vraag je je af, wat de gemiddelde kiezer nu eigenlijk snapt van het parlementaire werk.

Maandagmorgen jl. beluisterde ik de klacht: Gaan die 150 Tweede Kamerleden weer niet over wereldproblemen praten? „Neen meneer, dat gaan ze niet, dat doen ze alleen als het aan de orde is."
Natuurlijk wordt via een interpellatie de agenda wel eens doorbroken. Er is dan een actualiteit, die dadelijk in bespreking komt. Doch men weet blijkbaar niet, dat de Tweede Kamer een wetgevend college is, dat de begrotingen van de diverse departementen moeten worden goedgekeurd en vastgesteld. Dat gaat via een wetsontwerp. Als u nu ziet wat vorige week en deze week aan de orde was, dan gaat het over veler belangen.
De verhoging van de AOW, die minister Roolvink in uitzicht heeft gesteld, wordt besproken en stellig aanvaard. Daar kijken honderdduizenden mensen naar uit. Daarnaast worden de belangen besproken van de mensen die vallen onder de Arbeidsongeschiktheidswet.
Bij het invoeren van de wet in 1964 is een bepaalde groep, die wel viel onder de interimwet invaliditeitsuitkering, buiten de WAO gelaten. Deze groep behield wel de interimuitkering, maar krijgt dus niet de hogere uitkering van de WAO. Dat heeft deze groep altijd als discriminatie gevoeld. Wat waren nu de redenen om deze groep buiten de nieuwe wet te laten? Daar waren vele redenen voor. O.a. de geringe band als werknemer met het bedrijfsleven. Zij die invalide waren bij het intreden in het arbeidsproces.
Door de CHU is meermalen gepleit voor het inventariseren van deze groep en daaruit de schrijnende gevallen te selecteren en deze alsnog onder de WAO te brengen of op andere wijze te helpen.
Alle sociale voorzieningen moeten worden betaald. Zelfs dagopeners betalen een premie en als die plotseling niet onaanzienlijk verhoogd wordt dan kermt iedere betaler en zelfs de meneer van de VPRO.
Deze week staat ook nog de volksgezondheid op de agenda. Onze actieve staatssecretaris dr. R. J. H. Kruisinga treedt dan in discussie met de Kamer, waarbij de medici — drs. A. D. W. Tilanus en dr. J. Lamberts — de meest deskundigen zijn. De nota voor de cyclamaten wordt hierbij behandeld en uiteraard zal ook over de milieu-hygiène worden gesproken. Nationaal zowel als internationaal een probleem.
Deze maand komt ook de begroting van Buitenlandse Zaken en van Ontwikkelingssamenwerking ter sprake. De wereldproblemen van onze dagopener zullen daar stellig onderwerp van discussie zijn. Of we ze kunnen oplossen? In elk geval kunnen wij een steentje bijdragen in velerlei vorm. Voor ontwikkelingssamenwerking wordt enorm veel gedaan.
Minister Udink weet, waar hij over praat. Hij heeft zijn begroting al doen uitgroeien, zodat deze in dit jaar één procent van het nationaal inkomen zal bedragen. Zijn wij er daarmee? Natuurlijk niet. Maar er moet een afweging zijn van belangen. Er wordt gemopperd als we onze sociale wetgeving niet behoorlijk omhoog kunnen brengen.
Men klaagt, dat er geen geld genoeg is voor de woningwetbouw. Er is een groot gebrek aan zwembaden en gymnastieklokalen. Onze industrie kampt met tekorten, waarvoor de regering ook wel zal moeten opdraaien. Op cultureel gebied worden steeds hogere subsidies gevraagd. En zo zou ik kunnen doorgaan.
Minister Beernink heeft als kamerlid eens gezegd tegen het kabinet-Cals: Alles kan niet ineens. Deze uitspraak geldt ook vandaag nog.
Geldontwaarding en betalingsbalansmoeilijkheden zijn er op de andere kant van de weegschaal. En dus kan er veel worden gedaan, maar wij moeten ons er bij neerleggen, dat sommige zaken uitgesteld moeten worden.

Honderdvijftig kamerleden zitten niet stil, maar gebruiken wel hun verstand.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

ZO *denk ik er over*

Enkele bezwaren tegen het concept-politiek program

Ir. J. Bijl heeft in het ledencontactblad van januari jl. bezwaren ingebracht tegen hoofdstuk V van het concept. Ik wil beknopt nog enige punten aanwijzen, waartegen ik nog zo ernstige bezwaren heb, dat de kiesvereniging, waartoe ik behoor, voorstellen tot wijziging heeft ingediend. Ik zeg dit op deze wijze, omdat ik nadrukkelijk wil vaststellen, dat hetgeen voorgesteld wordt door mij ten dele slechts als een compromis wordt aanvaard.

In hoofdstuk I afd. III Oost-West verhouding wordt in punt 5b gezegd: Dit neemt niet weg, dat bij het streven naar ontspanning, veiligheid, wapenbeheersing en ontwapening het nemen van een beperkt risico niet bij voorbaat uitgesloten moet worden.
Ik ben het hiermee niet eens en meen, dat deze zin geschrapt moet worden. Ik acht het niet verantwoord, om ook maar enig risico te nemen. Wij hebben hier te maken met Rusland en het communisme, die m.i. wezenlijk niet van karakter zijn veranderd. Ik behoor niet tot die mensen, die thans maar zo zoetsappig over Rusland en het communisme denken. Trouwens, wie slechts aan Tsjechoslowakije denkt zou wijzer moeten zijn.
Ik ben daarom van mening, dat deze zin in punt 5b geschrapt moet worden.
Ook heb ik bezwaar tegen punt 9b. Daar staat te lezen: Een „de facto" erkennen van de Oder-Neisse-grens door de NAVO-landen met West-Duitsland voorop. Ofschoon deze erkenning in West-Duitsland eerder haalbaar zal zijn dan een „de facto" erkenning van de DDR, dient ook dit laatste — zo mogelijk als onderdeel van een algemene regeling — in NAVO-verband ernstig te worden onderzocht en gestimuleerd.
De totstandkoming van de Oder-Neissegrens is uit het oogpunt van rechtmatigheid een zeer aanvechtbare zaak. Of is men reeds vergeten welke volksverhuizingen hiermee zijn gepaard gegaan? Rusland en het daar heersende communisme blijven een levensgroot gevaar voor het Westen, omdat hun karakter niet verandert. Het hier gestelde probleem zal in de eerste plaats door West-Duitsland beslist moeten worden. Daarom meen ik, dat dit punt 9b geheel geschrapt moet worden.
Bezwaar ontmoet ook de laatste zin van punt 11: De vorming van een zelfstandige Europese Kernmacht is ook dan ongewenst. Het is onjuist reeds op voorhand deze bewering uit te spreken. Dit zal toch geheel afhangen van de concrete situatie, waarin deze beslissing genomen moet worden. Indien het mogelijk is en aanvaardbaar is om zonder Europese kernmacht de veiligheid te waarborgen dan moet dit geschieden, maar indien de veiligheid en de internationale situatie de opbouw van een kernmacht vereist, dan moet dit gebeuren. Thans is dit probleem nog niet aan de orde en daarom dient thans nog geen beslissing te worden genomen. Daarom dient deze laatste zin te worden geschrapt.

Kiesstelsel

In hoofdstuk II, afdeling IIA komt het kiesstelsel aan de orde. In de laatste zin van punt 1a wordt gezegd: Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging voldoet daaraan het beste en dient dan ook gehandhaafd te blijven.
Aanvankelijk werd vervolgens het pleidooi gevoerd voor het districtenstelsel. Gelukkig heeft de Unieraad dit verworpen, maar dit bewijst, dat deze tekst te ruim kan worden opgevat. Daarom ben ik van mening, dat deze zin gewijzigd moet worden in: Het bestaande stelsel van evenredige vertegenwoordiging voldoet daaraan het beste en dient dan ook gehandhaafd te blijven.
Het bestaande stelsel van evenredige vertegenwoordiging doet het best de invloed van de stemmen tot hun recht komen, die gekozen hebben voor een bepaalde politieke partij. Wanneer een partij de kiesdeler aan stemmen behaalt, kan zij bij het bestaande stelsel haar stem in de Tweede Kamer tot uitdrukking brengen. Iedere beperking hierop maakt groepen monddood ten bate van de grotere partijen. Dit is in strijd met de beginselen der democratie. Ook is dit in strijd met de heersende geest in onze Unie. Bij ons kan ieder lid zijn mening naar voren brengen. De kleine partijen zijn geen belemmering om een regering te vormen; daarvoor hebben zij te weinig kamerleden. Indien er geen regering is te vormen, is dit de schuld, de onwil en de machteloosheid van de grote partijen.
In hoofdstuk II, afdeling V Justitie luidt onder punt 1 Rechtspraak de derde alinea als volgt: Overweging verdient in de Nederlandse rechtspleging bij het hoogste rechtscollege een opening te maken voor het doen blijken van een afwijkende mening, welke bij de beoordeling van een zaak wordt gehuldigd. Dit kan een bijdrage leveren aan het democratisch functioneren van de rechtspleging en het kan de openheid van de rechtspleging naar de burgers vergroten.
Ik ben het hiermee niet eens en meen, dat deze alinea beter geschrapt kan worden. De doorsnee burger snapt niets van de problemen, die hier aan de orde komen. Dit is een zaak voor de wetenschappelijke tijdschriften, waarin deskundigen van gedachten kunnen wisselen over de al of niet juistheid van bepaalde rechterlijke uitspraken.

D. SCHOUTEN.

Zondagsrust

In het bestaande program van beginselen van de CHU wordt hierover gesproken in artikel 12. Dit luidt als volgt:

1. De overheid handhave het Christelijk-Historisch karakter van ons volksleven door bevordering van de zondagsrust, door er tegen te waken, dat het karakter van de zondag als christelijke rustdag zou verloren gaan en door de instandhouding van de algemeen erkende christelijke feestdagen.
2. Zij doe de arbeid, waarop zij invloed kan uitoefenen op zondag zoveel mogelijk stilstaan.

Ook in de oudere programs van de CH-kiezersbond b.v. wordt gezegd: Wel zij het streven van de staat daarheen gericht, dat de zondagsrust algemeen geëerbiedigd, dronkenschap en ontucht beteugeld worden. In het program van de Vrij A.R.-Partij werd gezegd: zij (de overheid) neme de nodige maatregelen ter bevordering van de zondagsrust.
Thans wordt er voorgesteld in het concept-beginselprogram in uitgangspunten voor het politiek handelen punt 5: Met het oog op de openbare eredienst handhaaft de overheid het karakter van de zondag als dag van samenkomst van de christelijke gemeente.
Wie deze teksten vergelijkt vraagt zich af, waarom de zondagsrust en derzelver handhaving thans uit ons program moet verdwijnen. Alsof het al niet erg genoeg is, dat wij het christelijk-historisch karakter van de natie geruisloos laten verdwijnen en er liever maar niet meer over spreken. De Achttien, niet waar? En nu wil men ook de handhaving der zondagsrust om hals brengen. Waarom? Aanvankelijk stond in een concept nog een tweede alinea, die sprak van bevordering van zondagsrust. De tweede alinea was in de tekst van het Dagelijks Bestuur verdwenen. De Unieraad weigerde deze tweede alinea aan te brengen. Ik vraag: Zijn wij intussen zo vrijzinnig geworden, dat wij de handhaving en bevordering van de zondagsrust niet meer nodig achten? De komende algemene vergadering zal hierover dienen te beslissen.
De kiesvereniging te Waalwijk stelt voor aan punt 5 een tweede alinea toe te voegen, die als volgt luidt: Zij eerbiedigt, waar mogelijk, de zondagsrust in haar eigen dienst en bevordert deze in het maatschappelijk leven.

Ik hoop, dat vele kiesverenigingen hun stem voor dit voorstel zullen uitbrengen en dat zij de importantie van dit voorstel zullen inzien. Het gaat hierin mede om het karakter van de CH-Unie.
En dit geldt niet alleen van dit voorstel van Waalwijk, maar evenzeer ten aanzien van andere voorstellen, die Waalwijk heeft ingediend.

D. SCHOUTEN.

Langgerekt hopen maakt het hart ziek...

Gebrek aan lenigheid bij bouw gymnastieklokalen

Men steekt er zijn vinger voor op, maar mág niet: het is ophouden geblazen. Het is een wat gewaagde beeldspraak, ik weet het. Doch een rijksinspecteur lichamelijke opvoeding is me er pedagogisch in voorafgegaan. Vijftig jaar na het verplicht stellen van het vak — zo zei hij — worden er nog altijd scholen gebouwd zonder gymnastieklokalen: Het is nog gekker dan het bouwen van scholen zonder toilet.

Het is een raadsel, waar menige Gemeenteraad zich, begroting-in begroting-uit, over verbazen blijft. We praten erover, verklaren ons machteloos, maar we krijgen géén gymnastieklokalen. In begrippen van de Fabeltjeskrant: de gebroeders Bever kunnen niet aan deze klus beginnen, omdat er geen materiaal verkrijgbaar is in 't Haagse Buitenbos. De Hilversumse Raad, die na 1964 niet meer kan roemen over nieuwbouw, heeft daarom Ome Gerrit de Postduif een brief aan de landsoverheid in de snavel gestopt. De inhoud wordt bij dit artikel afgedrukt. Ik keerde er mee terug bij het loket, dat ik in mijn maidenspeech al voor m'n fractie opzocht:

In de regeringsnota van 13 februari 1960 over Lichamelijke Opvoeding en Sport wordt opgemerkt, dat een school zonder gymnastieklokaal geen komplete school is.
Daaraan kan worden toegevoegd, dat een regering die wèl konstaterend maar niét realiserend bezig is, geen kompléte regering is.

E. Kupers, leidinggevend functionaris op het terrein van de lichamelijke oefening, heeft zes jaar geleden gezegd, dat het scheppen van sportzalen en gymnastieklokalen één lijdensweg is... We kunnen er ook in Hilversum over méépraten. Uit een recent onderzoek van de afd. Lichamelijke Opvoeding weten we, dat **ongeveer 2900 leerlingen geheel of gedeeltelijk verstoken zijn van onderwijs in de lichamelijke oefening.**

Fryslân Boppe

Misschien schudt het iedereen wakker als gememoreerd wordt, dat men voor vele kinderen van een slèchte lichamelijke conditie kan spreken — zei een collega-raadslid (uit het onderwijs) in januari 1965. Zij noemde toen 11 lagere scholen zónder gymnastieklokaal. Intussen zijn het er 20 geworden...
In 1967 hoorde de fractievoorzitter van de Boerenpartij tot zijn verbazing zeggen, dat er in Hilversum nog scholen zijn zónder gymnastieklokalen. Hij dacht de spreker verkeerd verstaan te hebben, want zoiets leek hem irreëel: dat was iets uit zijn schooljaren, maar toch niet meer van déze tijd. Ruw gewekt uit deze sluimer weet hij nú, dat het barre gymnastische tijden zijn waarin we leven...

In Friesland staat men er met één gymnastieklokaal per 1.970 inwoners het beste voor in ons land, zo is mei vorig jaar vastgesteld op een conferentie over sport-accommodaties. Maar zelfs op dit topcijfer kan men niet roemen: 37 procent an alle lagere schoolleerlingen krijgt ook in deze provincie niet of slechts gedeeltelijk gymnastiekonderwijs...
Volgens het rapport „Wat niet is kan komen" van het Prov. Opbouworgaan Friesland zijn er op korte termijn dan ook nog 63 gymnastieklokalen nodig. Zou men uitgaan van twéé i.p.v. één uur gymnastiek per week, dan zal ongeveer het dubbele aantal nodig zijn...

Elk jaar kan geconstateerd worden, dat de lichamelijke toestand van de jongens, die in dienst moeten, verder achteruitgaat. In 1965 stelde het Tweede Kamerlid Wilmans er vragen over, die de minister van O., K. en W. een opstapje gaven voor een reuzenzwaai op de Haagse brug: het plan om het aantal uren lichamelijke opvoeding in de schoolprogramma's van 2 op 3 te brengen. Departementaal zal wel gedacht zijn: streven doet leven, maar daar is dan toch méér voor nodig dan er nu aan gymnastieklokalen beschikbaar komt! Vijf jaar geleden rekende de Kon. Ned. Vereniging van leraren lichamelijke opvoeding de minister al voor, dat het toenmalige tekort van 1477 lokalen bij één lesuur per week méér op 4168 moest worden...

Speciaal

In het gehele onderwijs zal meer aandacht besteed moeten worden aan de vorming van de jonge mens. Hierbij moet speciaal gedacht worden aan de lichamelijke en creatieve ontwikkeling...

Politiek Werkprogram CHU.

Langgerekt hopen maakt het hart ziek — zei de Israëlische wijsheidsdichter. Het ontbreken van bewegingsoefeningen doet het aantal hart- en vaatziekten toenemen — weten wij. In de gemeenteraden waren en zijn we het er wel over eens, dat het zo als het nu is niet langer kán. Maar wat dóén we? Wat kúnnen we doen, ook al om schoolhoofden duidelijk te maken, dat ze zelfs 14 jaar nadat de raad financiële medewerking voor de bouw van een gymnastieklokaal heeft verleend, nog altijd zónder zitten, omdat er geen geld beschikbaar komt?
Urgentieverklaringen, zo blijkt, komen béter af dan de geldmiddelen. Dat roept dan weer vragen op naar de wáárde van die verklaringen. Urgent betekent: **dringend, nood**zakelijk. Zo'n verklaring is dus een officieel stuk, waarin iets **spóéd**eisend verklaard wordt. Best: haastige spoed is zelden goed, maar een verklaring die spoed, zoals in Hilversum, tot 5 en 6 jaar weet uiteen te rekken, is slècht en bouwt hooguit verkeerde beeldvormingen op.

In 1968 is het aantal urgentieverklaringen landelijk van 5 op 112 gekomen, vorig jaar zelfs op 200. We zitten er dus mee in de lift. Houdt dit ook een vèrdergaande ontwaarding in van die officiële stukken?

Hijgend achter tekorten aan

Het feit, dat naar schatting 400.000 leerlingen van lagere scholen in het cursusjaar '68-'69 géén les in lichamelijke opvoeding in een gymnastieklokaal hebben gekregen, betekent een ernstige belemmering van een goede lichamelijke ontwikkeling en conditie,

zo verklaarde staatssecretaris Grosheide deze maand op vragen van twee liberale Kamerleden, die kennelijk wilden nagaan of er toch niet nog belangrijker zaken te financiëren waren dan belastingverlagingen.

O. en W. staan hier kennelijk voor Ach en Wee. Weer een Hilversums voorbeeld: In 1965 richtten we ons (met **al onze aandacht,** zei de betreffende wethouder) op de mogelijkheid van stichting van gymnastieklokalen in **seriebouw.** De staatssecretaris achtte het toen wenselijk een onderzoek in te stellen naar de belangstelling in omliggende gemeenten. Die bleek — hoe kon hij ánders verwachten? — rijkelijk te bestaan. Hij werd hiervan op de hoogte gebracht, met het verzoek **op zo kort mogelijke termijn** voor de bouw in aanmerking te mogen komen.
Het antwoord was in de laatste maand van dat jaar, ondanks aandringen, nog niet binnengekomen, maar — zei de wethouder — we zullen hier met **kracht** achterheen zitten. Of hij daarmee ook op krachttèrmen duidde, weet ik niet, maar zo'n situatie is wèl een leerschool...
Een jaar later was het een fractiegenoot, die een lenige term gebruikte:

We veerden op — zei hij — toen we vernamen, dat Hilversum op het departement een ernstige kandidaat was voor één van de series, die in het najaar van 1966 van de grond zouden komen.

Hij hoopte toen nog, dat 1967 enige uitkomst zou geven. Nú weten we, dat we nog steeds **afgewezen kandidaat** zijn...
De Hilversumse Raad wéét het niet meer. Den Haag hééft (er) niet meer (voor over). We lopen alsmaar hijgend achter ontstellende tekorten aan. En dat bij zo weinig training in volhardend en soepel lopen...
In april 1965 schreef ik al t.a.v. ons onderwijs: „Het hóófd wordt bevorderd — het líchaam blijft zitten". We zijn er inmiddels niet léniger op geworden. Het zal ook nú nog wel dúidend zijn, dat het sociaal aanzien van de „gewone" leraar aanmerkelijk hoger is dan een leraar M.O. lichamelijke opvoeding... (bij een Zwols onderzoek rangcijfer 26 tegen 72...). Er zijn dan ook niet voldoende bevoegde krachten, al is er soulaas gekomen sinds CIOS-mensen door het halen van de J.akte les op scholen mogen geven.
Inspecteurs Lichamelijke Opvoeding achten het terecht het meest ideaal, wanneer ieder kind eenmaal per dág gymnastiek krijgt van een **vakkracht.** Maar zolang wij in Nederland — om met de Leeuwarder inspecteur Kamphuis te spreken — het intellectuele onderwijs nog steeds veel belangrijker vinden dan de algemene vorming van het kind, zie ik dat voorlopig nog niet.

Dat zal waar zijn. En tóch had Lubach gelijk, toen hij poneerde, dat allen die weten wat gymnastiek is, en die de noodzakelijkheid ervan voor onze tijd inzien, daarin overeenstemmen dat de gymnastiek een vólkszaak moet worden. Alleen: hoeveel ouders, hoeveel raads-, staten- en kamerleden ook, zijn nog lenig genoeg van geest en daadkracht om er een volkszaak van te máken?

VAN DULST.

Links en rechts

Lichamelijke en geestelijke gezondheid horen in de werkelijkheid van ons bestaan bijeen. Hun reactie kan worden vergeleken met die van linkerhand en rechterhand.

Prof. dr. F. J. J. Buytendijk.

De Raad der gemeente Hilversum
op 15 december 1969 bijeen ter bespreking van de Begroting-1970.

constaterend,
dat **2900** leerlingen van het lager onderwijs geheel of gedeeltelijk verstoken zijn van onderwijs in de lichamelijke opvoeding wegens ontbreken van accommodatie en/of leerkracht,

dat **20** scholen voor lager onderwijs **geen gymnastieklokaal** bezitten,

dat in de **laatste** 5 jaar op dat tekort niet ingelopen kon worden door het ontbreken van vaste financieringsmiddelen,

dat voor **6 gymnastieklokalen urgentieverklaringen** beschikbaar zijn waarvan de oudste dateren uit **1964,**

dat de vereiste medewerking van de Raad voor de bouw van één dezer lokalen reeds in **1955** verleend werd,

wachtend sedert 1965
op een gunstig antwoord van de betreffende staatssecretaris op het verzoek in aanmerking te mogen komen voor de stichting van noodgymnastieklokalen in seriebouw,

het volstrekt **moede** nog langer te volstaan met in de Raad naar een ten deze belemmerend regeringsbeleid te wijzen zonder duidelijk te stellen, dat hij ten einde raad is,

wijzend op een recente uitspraak van de betreffende staatssecretaris dat het ontbreken van (verplichte!) lessen in lichamelijke opvoeding een ernstige belemmering betekent van een goede lichamelijke ontwikkeling en conditie,

verzoekt de Regering het op de kortst mogelijke termijn mogelijk te maken in te lopen op het ontstellende tekort aan gymnastieklokalen in Hilversum,

en gaat, bezwaard door de blijvende zorg en verantwoordelijkheid voor een goede lichaamsontwikkeling van de Hilversumse schooljeugd, over tot de orde van de dag.

In volgende artikel:

De meervoudige functie van de sporthal

ZO *denk ik er over*

CH-Bloemendaal wil Kennemerband

Wanneer de burgemeester van Haarlem inderdaad het beste voorheeft met zijn stad, zal hij een saneringsplan moeten doen opstellen en uitvoeren. Dan kunnen krot-buurten en stegen veranderen in normale straten en erbarmelijke woninkjes plaatsmaken voor aanvaardbare torenflats.
De Christelijk-Historischen van Bloemendaal waren in hun laatste vergadering weinig te spreken over de gelanceerde nieuwjaars-wensdroom van burgemeester De Gou.
Schaalvergroting en dergelijke opmerkingen mogen dan gepast zijn voor een flinke provinciestad, maar zoiets is een onmogelijkheid in een overbevolkte Randstad, waar rijk en provincie van alles betrachten om de stads-agglomeraties binnen hun perken te houden. Niet het in beslag nemen van wat ons hier nog rest aan bewoonbaar gebied is eerste zorg van de overheid, maar veeleer de overwoekering door de giganten. Haarlem (en ook Haarlems burgemeester) moet beseffen, dat de stad „vol" is. Er moet niet naar ruimte gezocht worden in de breedte, maar in de hoogte. En als het vat vol is, moet er, zoals voor Den Haag is geschied in Zoetermeer, een „overloop" gemaakt worden door het scheppen van een forenzenstad. Lynden en/of Hoofddorp lijken daartoe bij uitstek geschikt.
Bovendien zou het goed zijn, wanneer burgemeester De Gou zich eens verstaat met bestuurscolleges en collega's van de randgemeenten.
De Bloemendaalse Christelijk-Historischen menen, dat de tijd gekomen is voor die randgemeenten om de hoofden eens bij elkaar te steken om hun belangen te bundelen en gezamenlijk te zien wat er te winnen valt bij een nauwe samenwerking. Daarbij mogen de provinciegrenzen rustig overschreden worden. Christelijk-Historisch is namelijk geenszins „Kijken naar de historie", maar veeleer **zelf historie maken.**
Er schijnt alles voor te zeggen, om één „landelijk" woon- en werkgebied te scheppen, waar veel ruimte is voor recreatie, dat zich uitstrekt van IJmond tot Katwijk. Een agrarisch-recreatief dorpen-agglomeraat, dat zowel Noordwijk en Noordwijkerhout omvat als De Zilk, Vogelenzang, Zandvoort, Bennebroek, Aerdenhout, Bentveld, Overveen en Bloemendaal, alsmede Santpoort-Zuid. Vrijwel alles westelijk van de spoorlijn Haarlem-Leiden ten zuiden van IJmond.
Een dergelijke nauwe samenwerking, zonder meteen in elkaar „op" te gaan, schept mogelijkheden, die ieder van de partners alleen niet, maar die zij samen wél kunnen realiseren. Zoiets hoeft niet met kunst en haastig vliegwerk in elkaar gedraaid te worden. Toch lijkt de tijd rijp om hierover contacten te leggen en de mogelijkheden om te komen tot een band van gemeenten, **Kennemerband** (of **Kennemerbeemd?**), af te tasten. Hoe zou Binnenlandse Zaken er tegenover staan?
Aan de kandidatenlijst, die de CHU zal aanbieden aan de AR voor de gemeenteraadsverkiezingen in Bloemendaal, zal wel niets meer veranderen: 1. mr. J. A. Snijders, 2. J. Kousemaker, 3. D. ter Steege, 4. M. P. Baron van der Borch van Verwolde, 5. mej. C. Louisse, 6. C. Hogenbirk, 7. mevr. A. van der Werff-Hoekstra, 8. N. P. J. Kousemaker.

Jaarvergadering CH gemeente- en provinciebestuurders

De vereniging van christelijk-historische leden van gemeente- en provinciebesturen houdt haar jaarlijkse algemene ledenvergadering op woensdag 11 februari 1970 in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen, Mariaplaats 27 te Utrecht.

De agenda vermeldt voor de morgenuren de jaarrede van de voorzitter, de heer J. Hoekstra en herkiezing van bestuursleden. Aan de beurt van aftreding zijn: mw. A. C. Ybema-Fortgens uit Schoonebeek en de heren J. Hoekstra uit Nijkerk en H. G. Niezink uit Oldehove. Tevens dient voorzien te worden in de vacatures van wijlen de heren burgemeester mr. J. C. Bührmann en burgemeester J. C. Vogelaar.
De besturen van de kringen hebben het recht voor de vacatures kandidaten te noemen. Het bestuur stelt voor in de vacatures: de heer J. H. Reinders, burgemeester van de gemeente Willemstad en de heer J. van den Brink, secretaris van de gemeente Maasland.

Middagpauze van 12.30 uur tot plm. 13.30 uur.

In de middaguren houdt dr. R. J. H. Kruisinga, staatssecretaris van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, een inleiding over: Medeverantwoordelijkheid van gemeente en provincie voor een gezond leefmilieu.

Wil de moderne mens

op de hoogte zijn van alles wat er in de wereld gebeurt, dan is een goede krant onontbeerlijk.
Wilt U daarnaast ook nog **wekelijks** op de hoogte blijven van wat er in de Christelijk Historische Unie gebeurt, dan is **DE NEDERLANDER** onmisbaar.
Die houdt U elke week op de hoogte van allerlei zaken die voor elk lid onzer Unie van belang zijn en die geen enkel ander blad U geeft. Meer nieuws, meer informatie over de C.H.U., vindt U in het C.H.-weekblad **DE NEDERLANDER.**
Abonneert U nu door inzending van onderstaande bon, dan ontvangt U voortaan elke week Uw eigen weekblad. Voor slechts f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, dat is slechts één kwartje per week.

BON

Ondergetekende:

adres:

plaatsnaam:

geeft zich hiermee op als abonné op „de Nederlander".
In te zenden aan: de Stichting Uniepers, v. Deventerlaan 49 te Voorburg.

VISSER & SMIT'S AANNEMING MIJ NV

HEIWERKEN BOUWWERKEN PIJPLEIDINGEN

ZINKERS GRONDBORINGEN

PAPENDRECHT 01850-51044

ZINKER CALANDKANAAL

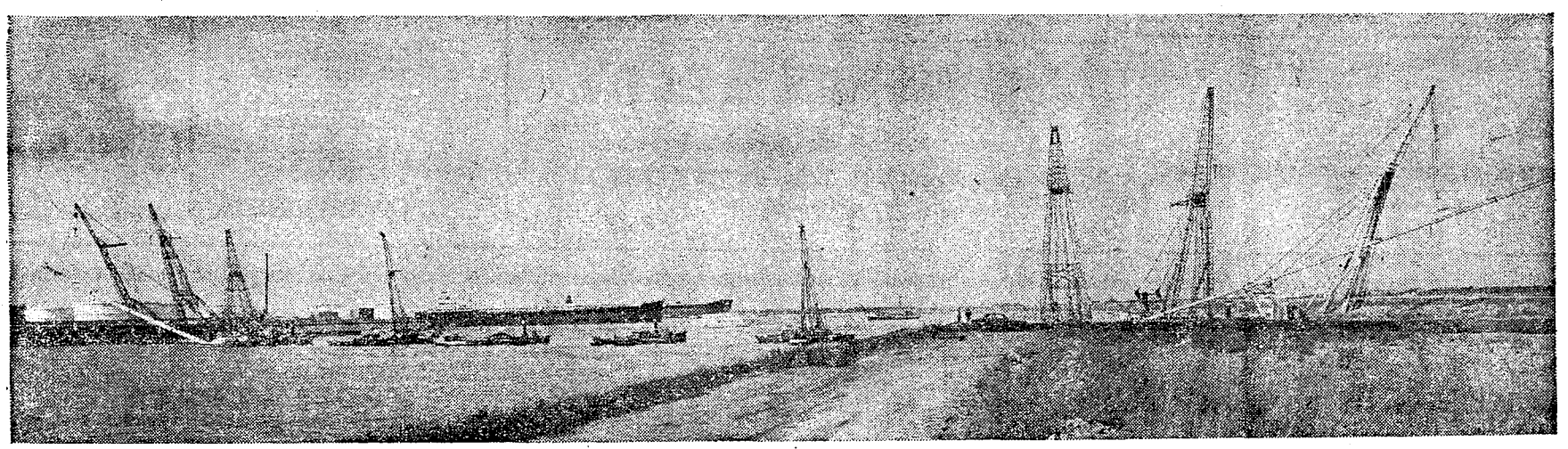

Diep bedroefd geven wij kennis van het plotseling overlijden van onze innig geliefde man, vader, opa en broer

CORNELIS HEIJ

Ridder in de Orde van Oranje Nassau;

echtgenoot van Maria Jacoba Heij,

op de leeftijd van 69 jaar.

Psalm 66 : 10 (berijmd).

M. J. Heij-Heij
Dith
Ger en Herman
Anne, Marja, Corné, Okke en Rinke
Thea en Bert
Ellemieke en Kees
Ria
Renée en Wouter
Reinilde en Corneel
M. J. de Vries-Heij
W. Roelofsen-Heij
A. Roelofsen

Ede, 20 januari 1970
Arthur van Schendellaan 3.

De teraardebestelling heeft plaats gehad op vrijdag 23 januari j.l. op de Algemene Begraafplaats te Ede.

UIT DE BOUWWERELD

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★

NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277

★

ABBENES — TELEFOON 02534 - 226

★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS

BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

Van Zwol Groothandel N.V.

IN ROOKARTIKELEN

Eemstraat 76 - Telefoon 03490 - 16914

AMERSFOORT

Voor **LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN** (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 - Leeuwarden - Telefoon 05100 - 20841

Bouwbedrijf

VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERKEN

Fa. R. v. ROOYEN

Beatrixlaan 21-23, telefoon 08370 - 2209 - 5310, Wageningen

boele & van eesteren

b en van **e** **rlouwstraat 162 tel 636916 den haag**

FA. VAN LEUSDEN

zand- en grinthandel

containervervoer

Telefoon 08370 - 2274 en 7070 - Nude 1

WAGENINGEN

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 - Telefoon 01719 - 2100 - 4831

Oude Zeeweg 33 - Telefoon 01719 - 4500

NOORDWIJK

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 - 2204

WOERDEN

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk

Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282

BENNEBROEK

AANNEMINGSBEDRIJF

Hoogvliet & Zn-nv

BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT

Burg. de Bruinelaan 45 - Telef. 26651 - 27034

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.

KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451

VEENENDAAL

Houthandel R. van Aalderen & Zn. N.V.

Schutstraat 199 - Telefoon 05280-2021

HOOGEVEEN

Bouwhout - Triplex en boards
Gezaagd inlands grenen hout

tfn 3788 - alphen a.d. rijn
maastricht - tfn 21248

technisch bureau

n.v.

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF - AANNEMERS

Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

BOUWBEDRIJF

Firma R. Wijbenga & Zn.

G. Japicxstraat 12
Tel. 05100 - 25298

W. Loréstraat
Tel. 05100 - 25290

Euterpestraat 26
Tel. 05100 - 22075

LEEUWARDEN

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

Aannemers KASSENBOUW

Firma SCHOTTE

OUDE LEEDEWEG 83 - 87 - TELEFOON 01736 - 2335 - 2464

PIJNACKER

J. W. BRUININK en Zn. C.V.

Aannemersbedrijf en Onderhoudswerken

Hoogstraat 20 - Telefoon 03410-2038

HARDERWIJK

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN

KABELWERKEN

ZINKERS

de nederlander

Leden - contactblad

VRIJDAG 13 FEBR. 1970
6e Jaargang - No. 7
Verschijnt maandelijks

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

UNIE-VERS

door drs. G. van Leijenhorst

De vergadering, waarin de beide programs zullen worden vastgesteld, nadert nu snel. Op 7 maart zal de CHU als eerste van de drie grotere confessionele partijen haar visie op een groot aantal politieke vraagstukken hebben geformuleerd. Traagheid kan de Unie in elk geval niet verweten worden. Zoals reeds eerder is vermeld, moet het Politiek Werkprogram gezien worden als een document, waaruit straks de essentiële elementen worden gedestilleerd voor propaganda-materiaal, verkiezingslectuur, etc.

De amendementen, die zijn ingediend, vindt u gebundeld in dit nummer. De schaar is er veel aan te pas gekomen om ze in de goede volgorde te plaatsen. Verwacht wordt, dat er het meest gediscussieerd zal worden over het sociaal-economische deel van het praktisch program, dat in het ontwerp het sluitstuk vormt. Dit hoofdstuk WELVAART wordt daarom direct na 't Beginselprogram aan de orde gesteld. Daarna volgt het eveneens veel geamendeerde hoofdstuk VREDE, VEILIGHEID EN SAMENLEVING en vervolgens de andere hoofdstukken.

Er zal tijdens de vergadering veel gestemd moeten worden. We stellen ons voor weer de bekende Unie-vlaggetjes te gebruiken. In gevallen, waaruit geen duidelijke meerderheid blijkt, zal er schriftelijk gestemd worden. Daartoe is de zaal in een aantal vakken verdeeld, elk met een eigen stemcommissie. De amendementen zijn genummerd, evenals de stembriefjes, zodat een vlotte en betrouwbare werkwijze mogelijk moet zijn. Stemrecht hebben alleen leden van de Unieraad en de afgevaardigden van de plaatselijke kiesverenigingen, deze laatsten alleen indien hun kiesverenigingen de verschuldigde contributie over 1969 hebben betaald. Dit betekent niet, dat we alleen afgevaardigden op deze belangrijke Unievergadering verwachten: natuurlijk zijn alle Unie-leden van harte welkom.

De Rivièra-hal op het terrein van de Rotterdamse diergaarde is een zeer geschikte vergaderruimte. De hal is goed verwarmd... en biedt voldoende uitwijkmogelijkheden voor diegenen, die politiek moegestreden hun heil zoeken bij de reine dieren des velds.

Algemene Vergadering - 23 mei

Zoals we reeds in onze eerste Unie-vers meedeelden, worden er op deze vergadering nieuwe hoofdbestuursleden en Unieraadsleden gekozen. **Dr. P. A. Elderenbosch** berichtte ons, dat hij zich niet opnieuw vier jaar beschikbaar kan stellen, omdat drukke werkzaamheden op zaterdag hem beletten op de vergaderingen aanwezig te zijn.
Er zijn nu de volgende vacatures:
Voor het Hoofdbestuur: de vacature Van Mastrigt; de vacature Schuring.
Voor de Unieraad: de vacature mevr. Slot; de vacature Elderenbosch; de vacature Schoonderbeek.
De besturen van de kiesverenigingen willen wij er opmerkzaam op maken, dat in de door hen ontvangen brief, gedateerd 6 februari, voor de Unieraad slechts twee vacatures zijn genoemd. Dit moeten er dus drie zijn, zoals boven vermeld.
Kiesverenigingen moeten vóór 10 april namen van kandidaten bij de secretaris hebben ingediend.
De kiesverenigingen kunnen eveneens **voorstellen** voor de Algemene Vergadering indienen. Deze worden, volgens artikel 68 van de Statuten, voorzien van een pre-advies van het Hoofdbestuur, terwijl ditzelfde college de bevoegdheid heeft (art. 58d) te besluiten welke voorstellen schriftelijk zullen worden afgehandeld en welke ter Algemene Vergadering aan de orde worden gesteld.
Dit laatste is indertijd in de Statuten opgenomen, om te voorkomen, dat op een landelijke vergadering eindeloos gesproken wordt over punten, die politiek en partij-organisatorisch nauwelijks relevant zijn.

Hoofdbestuur en Unieraad

Het Hoofdbestuur hoopt op 14 februari en op 11 april weer te vergaderen. Het belangrijkste punt op eerstgenoemde vergadering is de financiële situatie, met als onderdelen de begroting 1970, het instellen van een financiële commissie en de hoogte van de contributie voor de komende jaren. Verder komen aan de orde het voorlopige rapport „De Unie en de jonge kiezer" en het absenteïsme van Hoofdbestuurs- en Unieraadsleden aan de hand van een daartoe opgestelde lijst.
Op 11 april komen zowel Unieraad als Hoofdbestuur bijeen. Op de vergadering van de Unieraad, die openbaar zal zijn, zullen de fractievoorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer de belangrijkste wetsontwerpen van de afgelopen periode toelichten. Dat de uitslag van de Statenverkiezingen op 18 maart mede een rol zal spelen bij de discussies op deze vergadering, behoeft geen betoog.

In dit nummer

zijn opgenomen de van de CH-kiesverenigingen ontvangen amendementen op het concept-beginselprogram en het concept-politiek werkprogram van de CHU.
Aan de hand van dit blad en van het ledencontactblad van december 1969, dat de volledige tekst van de programs bevatte, zal de Buitengewone Algemene Ledenvergadering op zaterdag 7 maart a.s. de nieuwe Unieprograms bespreken.
Het is dus raadzaam ook dit februari-nummer zorgvuldig te bewaren.

Agenda Buitengewone Algemene Vergadering

De BUITENGEWONE ALGEMENE VERGADERING van de Christelijk-Historische Unie wordt gehouden op zaterdag 7 maart a.s. in de Rivièra-hal te Rotterdam. Deze vergadering begint om 10.00 uur.

Zoals u weet worden op deze dag het BEGINSELPROGRAM en het POLITIEK WERKPROGRAM van de Unie vastgesteld.

Op de vergadering worden u voorgelegd het door de Unieraad aangenomen ontwerp-program (opgenomen in het Ledencontactblad van 12 december jl.) en de door de kiesverenigingen daarop ingediende amendementen (opgenomen in het Ledencontactblad van 13 februari a.s.).

De *agenda* voor de Buitengewone Algemene Vergadering luidt:

1. Opening
2. a. Bespreking amendementen en vaststelling Beginselprogram
   b. Bespreking amendementen hoofdstuk I Politiek Werkprogram „Welvaart"
   c. Bespreking amendementen hoofdstuk II „Vrede, veiligheid en samenwerking"
   d. Bespreking amendementen hoofdstuk III „Overheid en Burger"
   e. Bespreking amendementen hoofdstuk IV „Onderwijs, vorming en dienstverlening"
   f. Bespreking amendementen hoofdstuk V „Wonen, werken en recreatie"
   g. Vaststelling Politiek Werkprogram.
3. Rondvraag
4. Sluiting.

De kiesverenigingen hebben een geloofsbrief ontvangen, die door de voorzitter en de secretaris van de *plaatselijke* kiesvereniging ondertekend moet zijn. Ten overvloede wijzen wij u er op, dat overeenkomstig de Statuten alleen de leden van de Unieraad en de afgevaardigden van de *plaatselijke* kiesverenigingen ter algemene vergadering stemrecht hebben.
Voor de goede orde merken wij tevens nog op, dat alleen die afgevaardigden stemrecht hebben, die behoren tot kiesverenigingen, waarvan de *contributie over 1969 betaald* is.
Wij gaan ervan uit dat de leden van de CHU er voldoende van doordrongen zijn welke grote beslissingen op 7 maart a.s. genomen zullen worden. Een extra opwekking deze vergadering toch vooral te bezoeken, moet daarom overbodig zijn.

Het Dagelijks Bestuur van de CHU,
J. W. van Hulst, voorzitter
G. van Leyenhorst, secretaris.

Zakelijke mededelingen Buitengewone Algemene Vergadering C.H.U.

De Rivièra-hal te Rotterdam, waar de CHU op zaterdag 7 maart a.s., haar buitengewone algemene vergadering houdt, bevindt zich op het terrein van de Diergaarde Blijdorp.
Het dierentuincomplex is vrij toegankelijk voor de bezoekers van de Algemene Vergadering.
Aan de zijkant van de vergaderruimte bevindt zich een buffet waar men de gehele dag door koffie (*f* 0,75), thee (*f* 0,75) en frisdranken (*f* 0,95) kan krijgen. In de middagpauze kan men belegde broodjes kopen (*f*1,—) en/of soep (*f* 1,10).
De kiesvereniging hebben een folder van Blijdorp ontvangen, die laat zien hoe u het gemakkelijkst de Rivièrahal kunt bereiken. Komt u per trein naar het Centraal-Station in Rotterdam, dan kunt u het beste aan de voorzijde van het station lijn 3 nemen, tenzij u gaat lopen (ongeveer één kilometer). Wandelaars kunnen de weg naar Blijdorp via de achterzijde van het station vinden.
Voor automobilisten is er voldoende parkeergelegenheid nabij de Diergaarde.

Bestuur CHU

Comité 31 januari 1970

De voorzitter en de secretaris waren op bovengenoemde datum aanwezig op een bijeenkomst, die door 18 Unie-leden was belegd, waar behalve de voorzitter van de Unie ook alle voorzitters van de 18 Kamerkringen waren uitgenodigd. Er waren zes voorzitters aanwezig, terwijl twee Kamerkringen door andere Kamerkringbestuurders waren vertegenwoordigd.
De samenkomst werd geleid door de heer **P. Brijnen van Houten** uit Den Haag, inleiders waren verder: de heer **J. A. Langelaan**, eveneens uit Den Haag en de heer **G. K. Timmerman** uit Amstelveen. Een verslag van deze ontmoeting hebt u in de dagbladen kunnen lezen; zelfs al voor het tijdstip, dat de vergadering was afgelopen. Punten van bespreking vormden vooral de financiële situatie, de naleving van de Statuten en de CHJO.
Er werd in een goede geest gediscussieerd. Gelukkig kon een aantal misverstanden uit de weg worden geruimd. Op te merken is voorts, dat er een grote mate van eenstemmigheid bestond ten aanzien van enkele problemen die voor de Unie actueel zijn.
Als voorbeelden noem ik: de wenselijkheid om te komen tot een financiële commissie en de opvatting, dat alle stromingen in de besturen en organen van de Unie voldoende vertegenwoordigd dienen te zijn; waarbij bekwaamheid en de bereidheid zich in te zetten als vanzelfsprekende voorwaarden werden beschouwd.
Er werd opgemerkt, dat men de bijeenkomst zou kunnen zien als een soort zomerontmoeting, met enige weemoed terugdenkend aan de vroegere CHU-zomerconferenties, toen er meer gelegenheid bestond om allerlei moeilijkheden in alle rust met elkaar door te praten. De kou in de vergaderzaal in Utrecht bracht ons bepaald niet in een zomerse stemming. Maar de discussie had wel iets zomers, of misschien moeten we zeggen iets lente-achtigs, zodat als de tekenen zich niet bedriegen, we mogen concluderen, dat er voor de Unie beter weer op komst is.

v. L.

Drs. A. D. W. Tilanus bracht PvdA-Kamerleden in het nauw

Het christelijk-historische Tweede Kamerlid drs. A. D. W. Tilanus heeft vorige week in de Tweede Kamer, bij de behandeling van de begroting van Volksgezondheid, zijn collega's van de P.v.d.A.-fractie in flinke moeilijkheden gebracht. Dat was toen drs. Tilanus het recente, te Groningen gehouden congres van de P.v.d.A. ter sprake bracht en met name in ging op de daar aangenomen resoluties inzake de gezondheidszorg in ons land.

Uit de Handelingen van de Tweede Kamer (het stenografisch verslag) blijkt duidelijk, hoe flitsend en indringend de woorden- en gedachtenwisselingen waren:
Tilanus: „Ik zou een aantal vragen aan collega Lamberts willen stellen. In de resoluties van het partijcongres lees ik de woorden „socialisatie" en „nationalisatie". Het is een woordenspel, waaraan ieder een eigen inhoud kan geven. Ik wil drie zeer concrete vragen stellen om de inhoud van deze woorden te peilen. Meent collega Lamberts inderdaad, dat alle artsen, tandartsen, verloskundigen, apothekers, wijk- en districtverpleegsters, laboratoriumassistenten en apothekersassisten in overheidsdienst moeten komen?"
Lamberts (PvdA): „antwoord: neen!"
Tilanus: De tweede vraag is: meent de PvdA dat voor de nationalisatie van de produktie van geneesmiddelen onderdelen van Philips en Akzo, zoals Philips-Duphar en Organon staatsbedrijven moeten worden?"
Lamberts: „Antwoord: neen"!
Tilanus: „Derde vraag: meent de PvdA dat ziekenhuizen, verpleeginrichtingen, kruisgebouwen en kruisverenigingen alle overheidsbedrijven moeten worden en dat daarmee tienduizenden bestuurders...."
Lamberts: „Antwoord: neen!"
Tilanus: „Dank u, mijmheer de voorzitter! Ik begrijp dan absoluut niet, wat de woorden socialisatie en nationalisatie betekenen".
Va.. Lier (PvdA): „Dat is duidelijk. Zij betekenen, dat er eens een gesloten financieringsssyteem moet komen voor alle volksgezondheidsvoorzieningen. Uit de publikatie van de Wiardi Beckmanstichting en uit eerdere mededelingen in de kamer van de kant van de heer Lamberts heeft u kunnen begrijpen, dat wij denken aan een volksverzekering".
Tilanus: „Dat is heel iets anders dan socialisatie en nationalisatie. Het is totaal iets anders dan het Engelse systeem".
Lamberts: „Dat hebt u mij ook nooit horen zeggen".
Tilanus: „Ik meen, dat men dan de woorden socialisatie en nationalisatie niet moet gebruiken, want dat is misleiding en onduidelijkheid".
Van Lier: „U heeft zelf gezegd, dat het woord socialisatie op zich zelf voor verschillende uitleggingen vatbaar is. U heeft hier van ons nu een authentieke uitleg gekregen".
Tilanus: „Ik moet zeggen, dat deze uitleg wel bijzonder met elastiek is gevonden. Het is niet de uitleg, die men normaal aan deze woorden geeft".
Lamberts: „In de afgelopen jaren heb ik hier diverse keren over de exegese van ons boekje gesproken. U heeft mij nooit iets anders horen zeggen dat wat u heeft gehoord en dat is het officiële standpunt van mijn partij".
Tilanus: „Dan hebben wij nu eindelijk de duidelijkheid, dat u met socialisatie en nationalisatie niet de inhoud van de woorden bedoelt, zoals deze normaal wordt begrepen".
Van Lier: „U heeft die duidelijkheid verleden week al gekregen, toen u de tekst van deze resolutie van de PvdA hebt ontvangen. U hebt toen aan 't slot kunnen lezen in de aantekening van het partijbestuur van de PvdA, dat de motie over de nationale volksgezondheidszorg, die op het congres is aangenomen, voorrang heeft boven de formulering socialisatie en nationalisatie, die als amendement was ingediend. Dat had u kunnen lezen en het had u dus verleden week al duidelijk kunnen zijn".
Tilanus: „Dat heb ik heel goed gelezen, maar daardoor werd het mij nog onduidelijker, omdat in de eerste versie van de resolutie het woord „socialisatie" werd gebruikt en in de tweede versie het woord „nationalisatie". U moet mij eens vertellen wat het verschil is".
Lamberts: „U heeft nu de juiste exegese vernomen. Neemt u dat nu aan."
Tilanus: „Het betekent voor mij, dat u van socialisatie en nationalisatie afziet en dat 't u alleen gaat om een ronde financiëring".
Nadat ook de liberale kamerleden, mevr. Veder-Smit en Rietkerk interrupties hadden geplaatst, ging het gesprek tussen drs. Tilanus en de socialist Van Lier als volgt verder:
Van Lier: „Socialisatie moet men lezen als een aaneensluitend gesloten financieringssysteem".
Tilanus: „Ook voor de geneesmiddelenbedrijven?"
Van Lier: „Voor de kosten van de volksgezondheidszorg. Wij denken hierbij aan de volksverzekering".
Tilanus: „Dat is heel iets anders. In de resolutie wordt ook gesproken over de produktie van geneesmiddelen. Deze moet worden genationaliseerd. Wat bedoelt men daarmee?"
Mejuffrouw van Leeuwen (ARP): „Ze kunnen een nieuw congres houden".
Van Lier: „Ik heb gezegd: wij bedoelen met socialisatie van de volksgezondheidszorg...."
Tilanus: „Neen, socialisatie van de produktie van geneesmiddelen. Daar heb ik het over".
Van Lier: „Wij moeten deze twee zaken uit elkaar houden. Socialisatie van de gezondheidszorg betekent een volksverzekering en nationalisatie van de geneesmiddelenIndustrie betekent natuurlijk nationalisatie van de geneesmiddelenindustrie".
Tilanus: „Dat betekent dus, da u inderdaad Organon en Philips Duphar van Akzo en van Philips wilt amputeren? U maakt hiervan dan staatsbedrijven.
Dacht u dat deze bedrijven dan hier in het land zouden blijven? Zij zouden de volgende dag al over de grens zijn".
Lamberts: „Dat is op het congres niet aangenomen. Wij zien de onmogelijkheid daarvan in".
Tilanus: „Dan moet u het ook niet in de resolutie stellen".

Onderwijs

Bij het onderwijsdebat in de Eerste Kamer vorige week besteedde prof. dr. J. W. van Hulst, de voorzitter van de christelijk-historische senaatsfractie, ruime aandacht aan het wetenschappelijk onderwijs.
„Wie de zaak van de buitenkant beschouwt, komt tot geruststellende conclusies", zo zei prof. Van Hulst. „Het lijkt mij niet tegen te spreken, dat het universitaire patroon in dit academisch jaar een veel rustiger beeld vertoont dan in 1968-1969. De explosieve situaties verplaatsten zich naar pedagogische academies en leergangen voor de m.o.-akten. Welnu, zo kan men redeneren, als deze tendens doorzet, dan hebben we het volgend jaar de moeilijkheden op het lyceum, daarna bij de leerlingen van het basis-onderwijs, zodat de opstandigheid via de kleuterscholen en de bureaus voor zuigelingenzorg weer uit onze samenleving verdwijnt. Wij moeten de grootte van de groep, die op een dergelijke evolutie hoopt, niet onderschatten", aldus de senator. Hij vond, dat er slechts een minimum aan profetische visie nodig is om in te zien, dat 't pe_ se zo niet zal gaan. „Laten wij de betrekkelijke rust aan onze universiteiten niet verkeerd vertalen en vooral niet verkeerd gebruiken", zo zei prof. Van Hulst. „Wij verwachten van de regering stellingname, beleid. Maar dan ook zo'n stellingname, dat er een mogelijkheid is om in een goed klimaat aan wetenschap te doen op een creatieve wijze, tot 't wezenlijk heil van mens en maatschappij". In zijn beschouwing, die prof. Van Hulst mede hield namens de anti-revolutionaire fractie, zei hij, dat hij meegaat en voorop wil lopen, als het erom gaat de democratie aan de universiteit een levende gestalte te geven. „Ik heb er volledig begrip voor, dat voor de studenten het onderkennen van een probleem belangrijker is dan het napraten van probleemoplossingen die anderen ons hebben voorgepraat; dat studenten in het opbouwen van de leersituatie creatief willen participeren; dat studenten binnen de universiteit gelegenheid moeten krijgen om antwoorden te zoeken op hun vragen; dat de universiteit de dialoog met de samenleving niet mag ontlopen; maar als gesteld wordt dat de wetenschap pas in gezamenlijke discussie in relatie tot de stroomversnellingen der maatschappelijke verschijnselen gemaakt wordt, dan zit men toch op 'n verkeerd spoor. Dan versmalt men z'n begrip wetenschap tot een heel speciale opvatting over de sociale wetenschappen".

Naast die jeugd

Aan het slot van zijn betoog zei prof. Van Hulst, dat de fracties van de ARP en CHU als een volstrekte eenheid willen gaan staan naast die jeugd, die met inzet van alle krachten streeft naar een betere wereld, ook naar een betere universitaire wereld; naast een jeugd die tegen elke onderdrukking is. De fracties willen eveneens gaan staan naast een jeugd die door een harde en consequente tactiek bepaalde structuren tot democratisering wil dwingen, indien men de veelvuldige verzoeken daartoe met dove oren meent te kunnen beluisteren. „Maar wij keren ons tegen een ieder, die meent dat slechts chaos de enige solutie is voor de universitaire wereld", aldus prof. Van Hulst. „We leggen voor ons wetenschappelijk onderwijs jaarlijks vele honderden miljoenen guldens op tafel. De universitaire jeugd is in een ontelbaar aantal zaken bevoorrecht boven de werkende jeugd. Ook de gelden die deze kamer thans voor wetenschappelijk onderwijs gaat voteren, zijn gemeenschapsgelden. Die bedragen komen mede bij elkaar door de belastingen die de werkende jeugd moet opbrengen. Bovendien profiteren de jonge mensen uit de sociaal-hogere milieus toch al meer van hogere vormen van onderwijs dan de jonge mensen uit de sociaal-zwakke milieus. Dit legt de gehele gemeenschap de verplichting op, om kei-hard te werken. Juist nu aan de universiteiten een betrekkelijke rust is, moet de tijd optimaal benut worden. Enerzijds een innerlijke structuur, die de student in staat stelt als mens binnen de universitaire muren te leven; anders de wettelijke garantie voor een werkklimaat, waarin de docenten hun wetenschappelijk geweten geen geweld behoeven aan te doen. Zowel voor het een als voor het ander is het de hoogste tijd".

Friese taal

Mr. dr. K. de Vries behandelde namens de christelijk-historische fractie bij het onderwijsdebat in de Eerste Kamer ondermeer de kwestie van de Friese taal. Hij zei het verheugend gevonden te hebben, dat staatssecretaris Grosheide van onderwijs in november van vorig jaar toezegde, dat de Friese taal en letterkunde zal worden aangewezen als examenvak voor het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs en havo, en de Friese taal als examenvak voor het mavo. Mr. De Vries noemde dit een stap in de goede richting, maar hij betreurd het, dat de staatssecretaris nog steeds geen reden ziet „alleen op grond van de toevoeging van een vak aan de eind-examenvak-

Vervolg op pag. 3

Leest u al één van deze modern verzorgde christelijke kranten?

wenst U een proefweek ?

*

DE ROTTERDAMMER
Witte de Withstraat 25 - Tel. 010 - 115588
NIEUWE HAAGSE COURANT
Parkstraat 22 - Tel. 070 - 184150
NIEUWE LEIDSE COURANT
Steenstraat 37 - Tel. 01710 - 31441
DORDTS DAGBLAD
Scheffersplein 1 - Tel. 01850 - 33370

Kranten van het KWARTET

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave :

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie :
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties :
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon : (uitsluitend overdag) :
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie :
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

Statenverkiezing 1970:

Eénstemmig samenstemmen (ARP, CHU en KVP) in Friesland

Onder dit motto is in Friesland de verkiezingscampagne voor de gezamenlijke lijst ARP, CHU en KVP van start gegaan. Enthousiast is en wordt er gewerkt door de ingestelde commissies, zoals program-commissie, organisatie-commissie en de propaganda-commissie. Dit alles onder begeleiding van de drie provinciale partij-besturen.

Natuurlijk doen er zich bij een samenwerking als deze problemen voor, men denke slechts aan het in elkaar schuiven van de verschillende lijsten.

Er werd één lijst samengesteld waarop 56 kandidaten voorkomen, te weten: 26 AR-, 20 CHU- en 10 KVP-kandidaten. Hierbij werd uitgegaan van het aantal zetels die de christelijke partijen in de huidige Staten bezetten (ARP 13 zetels, CHU 10 en KVP 4). Deze gemeenschappelijke lijst werd verdeeld over de vijf Statenkringen in Friesland. In iedere Statenkring werd een lijst met 20 kandidaten ingediend.
Zeer onlangs hebben, op uitnodiging van de drie provinciale partijbesturen tijdens een speciaal daarvoor belegde vergadering de 56 kandidaten met elkaar kennis kunnen maken. De sfeer op die vergadering was uitstekend. Gesproken werd over organisatorische en politieke vraagstukken.
In de verkiezingscampagne wordt gewerkt met raambiljetten (hoe kan het anders), folders, een verkiezingskrant, advertentiecampagnes, een verkiezingskaravaan (te organiseren door de jongerenorganisaties) en regionale verkiezingsbijeenkomsten. Wij mogen aannemen, dat het enthousiasme, waarmee aan de nauwe samenwerking tussen de drie christelijke partijen in Friesland wordt gewerkt door de drie provinciale partijbesturen en de commissies, zal overwaaien naar de kiesverenigingen, zodat het distribueren van het propaganda-materiaal wel geen problemen zal opleveren.

Vergaderingen

De volgende regionale vergaderingen zullen worden gehouden:

20 februari: Franeker, „Korenbeurs,
20.00 uur: W. S. Westendorp (KVP), P. v.d. Mark (ARP), mr. T. J. Kingma (CHU).
26 febr.: Sneek, „aula Bogerman college",
20.00 uur: mevr. D. Y. W. de Graaff-Nauta (CHU), W. S. Westendorp (KVP), P. v.d. Mark (ARP), mr. T. J. Kingma (CHU)-leiding.

2 mrt.: Heerenveen, „Tropenfauna",
20.00 uur: Tj. Walburg (ARP), T. Tolman (CHU), P. J. Engels (KVP).

2 maart: Dokkum, „Bolwerk",
20.00 uur: D. Sijtsma (CHU), J. M. A. Mulder (KVP), R. Renkema (ARP).

6 maart: Balk, „Treemter",
20.00 uur: mr. dr. K. de Vries (CHU), P. J. Engels (KVP), P. van der Mark (ARP)-leiding.

6 maart: Oosterwolde, „Het Anker",
19.30 uur: R. Kok (ARP), T. Tolman (CHU) J. M. A. Mulder (KVP)-leiding.

13 maart: Drachten, „Irene",
20.00 uur: J. M. A. Mulder (KVP)-leiding, R. Kok (ARP), mevr. D. Y. W. de Graaff-Nauta (CHU).

16 maart: Leeuwarden, „de Beurs",
20.00 uur: drs. W. Schmelzer (KVP), J. T. Mellema (CHU), mr. B. Biesheuvel (ARP), leiding: mr. dr. K. de Vries.

Aan de slotavond op 16 maart in Leeuwarden wordt medewerking verleend door de alom bekende brass-band „Soli Deo Gloria" uit Leeuwarden, onder leiding van Sjoerd Nieuwland.

Kaarten voor de slotavond in Leeuwarden zijn verkrijgbaar bij de secretariaten van de kiesverenigingen of bij het bureau ARP te Dokkum, telef. 05190-3010, postbus 111.
De kosten zijn f 1,50 per persoon. Men gelieve spoedig kaarten te bestellen, er wordt een grote belangstelling verwacht.

J. BAARDA.

Verkiezingsbiljetten bestellen

Ten behoeve van de Statenverkiezingen op 18 maart a.s. kan het Unieraadbureau de kiesverenigingen aan het einde van deze maand biljetten leveren tegen de volgende prijzen:

— Biljetten voor o.a. verkiezingsborden 60 x 90 cm *f* 1,— per stuk

— Raambiljetten 30 x 45 cm *f* 0,50 per stuk
In beperkte oplage zijn beschikbaar grote biljetten van 82 x 114 cm, waarvan de prijs *f* 1,50 per stuk zal bedragen. Autobiljetten zijn beschikbaar tegen een prijs van *f* 0,95 per stuk.

De kiesverenigingen in de provincies, waarin de CHU met een eigen lijst aan de verkiezingen deelneemt, wekken wij op hun bestellingen zo spoedig mogelijk op te geven aan de provinciale of stedelijke propagandacommissies.

Deze commissies kunnen dan hun verzamelde bestellingen snel aan ons doorgeven.

Van de provinciale en stedelijke propaganda-commissies

verwachten wij een duidelijke opgave, in het bijzonder wat betreft het lijstnummer en de naam van de „lijsttrekker" die op de gevraagde biljetten moet voorkomen.

Mogen wij de bestelling spoedig van u tegemoetzien.

Bureau CHU
Wassenaarseweg 7, Den Haag,
telefoon (070) 24 96 07

Neen, wij noemen geen namen.....

Er zou stof te over zijn om over vele benoemingen en vele ontslagen te schrijven. Maar alles hangt nog in de lucht. Om met de herindeling in Zeeland te beginnen. Moeilijkheden te over. Veel teleurgestelden, weinig gelukkigen. Beloftes, die niet nagekomen kunnen worden door onverwachte uitslagen van de verkiezingen in Noord-Beveland.

Om wat verder van huis te gaan. De noodzakelijke benoeming van een gouverneur voor de Nederlandse Antillen kan niet doorgaan, want ook daar is de toestand veranderd. Complicaties genoeg. Wat je ook doet, van kolonialisme wordt men toch beticht.
Men kan het namelijk niet iedereen naar de zin maken. En Nederland heeft een vrij overwegende stem bij de beslissing over deze benoeming. Waarschijnlijk een reden om het Statuut op de helling te zetten. Weinigen weten wat het Statuut precies is. Wanneer er jaarlijks — op de 15de december — gevlagd wordt, vraagt iedereen: wie is er nu jarig? En als je dan zegt: het Koninkrijk, dan valt de mond open van verbazing. Nederland heeft op 15 december 1957 het Statuut van het Koninkrijk vastgesteld, waarbij Suriname en de Nederlandse Antillen autonoom werden. Slechts Buitenlandse Zaken en Defensie worden door Nederland behartigd. Niet zo'n beetje, zult u zeggen. Als er moeilijkheden van buiten komen voor Suriname en de Antillen, dan moet Nederland optreden.

De benoeming van een gouverneur voor de Nederlandse Antillen is reeds voor de moeilijkheden van 30 mei 1969 tot stand gekomen. Pas later zijn de bezwaren tegen de benoemde kandidaat naar voren gebracht. Minister Bakker heeft er alles aan gedaan. Hij is naar de Antillen gereisd om iedereen te horen en moest tot de slotsom komen, dat de benoemde er verstandiger aan deed zich terug te trekken, gezien de discussie die er om zijn benoeming is ontstaan. Het Nederlandse kabinet en de gevolmachtigde minister van Suriname deelden de conclusie van minister Bakker. Doch de benoemde heeft gebruik gemaakt van een bepaling in het Statuut, waarbij de mogelijkheid van een intern appèl is opgenomen. De uitslag is, zoals te verwachten was, dat de benoeming ongedaan is gemaakt.
Om weer tot het eigen land terug te keren. Er zijn ook benoemingen te verwachten in de vacatures van Commissaris der Koningin in Friesland en Utrecht. Bovendien komt de stad Utrecht vrij, doordat de huidige burgemeester 65 jaar wordt. Dezelfde reden speelt natuurlijk in de twee provincies.

Er zijn voor alle drie de vacatures heel wat namen genoemd. En toch kan maar één man het worden in elke vacature. (Dolle Mina is in deze sector van ons staatkundig leven nog niet doorgedrongen). Dat betekent, dat een aantal mensen zal worden teleurgesteld. Het pijnlijke vind ik niet, dat ze niet benoemd worden, maar dat zij reeds maandenlang gedoodverfd waren als de toekomstige bestuurder.
Ik vind de methode van vissen naar eventuele kandidaten — het laten lekken door partijen om hun favorieten naar voren te brengen — langzamerhand een onmogelijke zaak. Er wordt niet gerekend met persoonlijke gevoelens. Er wordt gegokt en gegoocheld met namen. Plotseling blijken de kaarten heel anders te liggen dan iedereen aanvankelijk gedacht heeft. En dan is de boot aan.
De inspraak, waarbij slechts de kwaliteiten van de eventueel te benoemen functionaris worden geëtaleerd en geen namen worden genoemd, heeft goede kanten. Het is niet ideaal, maar het bespaart wel veel ellende voor de betrokken personen.
Uit dit alles is misschien de les te leren, dat het noemen van namen voor ministers en zelfs het aanwijzen van een kabinetsformateur vóór de uitslag van verkiezingen wel eens een farce zou kunnen blijken, wanneer bepaalde partijen flink winnen en andere partijen gevoelige verliezen lijden.
Men kan natuurlijk altijd zijn gedachten laten gaan over bepaalde personen — dat is in het verleden ook steeds gebeurd — maar het noemen van namen, neen, dat doen wij niet!

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

KRITISCHE NOTITIES

Antillen

Misschien zal, wanneer u dit leest, een gouverneur benoemd zijn voor de Antillen. Ik hoop dan toch dat het de heer Jonckheer niet is. Ongetwijfeld heeft hij kwaliteiten, maar de risiko's voor zo'n benoeming zijn te groot. De regering Petronia zal wel door zich achter de heer Jonckheer te stellen, het idee vertegenwoordigen: wij kunnen niet toegeven, dat zou een bewijs van zwakte zijn. Maar dit soort prestige-overwegingen maakt juist vaak de zwakte uit van een bewind: de historie loopt over van bewijzen. Een benoeming van Jonckheer kan in dit kruitvat alleen maar uitgelegd worden als een met alle geweld willen handhaven van de oude lijn en te vrezen valt dan dat het zoëven genoemde verbale met feitelijk geweld opnieuw te doen krijgt.

Opkomstplicht

De opkomstplicht zal verdwijnen en reeds snel, hoewel precies wanneer moet nog blijken. Het zij zo, het huidige systeem had zichzelf overleefd, want tegen het menigvuldige wegblijven kon onvoldoende worden opgetreden.

Er komt een nieuwe plicht voor in de plaats: de plicht van de partijbroeder en -zuster maximale aandacht en aktiviteit te besteden aan 't stemrecht van de kiezers en de opwekking dit recht te effectueren.

Gaat men dit laten sloffen, dan gaan we de studentenmaatschappij achterna, waar een kleine groep van de lawaaimakende gemeente de aktiviteiten bepaalt, juist door hun aktiviteit, terwijl de hardwerkende thuis en in de werkplaatsen vertoevende meerderheid er onderdoor gaat.

Insider

Vervolg van pagina 2

ken" het systeem inzake de leraarlessen in dier voege te herzien, dat voor het Fries extra-lessen beschikbaar gesteld worden. De senator wees er op, dat in het gezamenlijk program van de raad van de Friese beweging en de provinciale besturen van ARP, CHU, D'66, FNP, KVP, PvdA, PPR en PSP in Friesland het volgende bepleit wordt: „Aan de scholen voor voortgezet onderwijs, waar Fries wordt onderwezen, behoren hiervoor extra leraarlessen beschikbaar te worden gesteld. Wij denken hierbij aan een aantal leraarlessen gelijk aan het aantal klassen van de school".
In dit parlementaire overzicht van de vorige week willen wij nog wijzen op de schriftelijke vragen die het christelijk-historische Tweede Kamerlid drs. D. F. van der Mei stelde aan minister Nelissen van economische zaken. Hij ging daarbij uit van berichten, waarin gezegd werd, dat de DAF-fabriek overweegt om een bedrijf in België te vestigen. Drs. van der Mei wil, dat de bewindsman meedeelt om welke redenen de Daf-fabrieken naar België gaat en of men ook overwogen heeft zich elders in ons land — in een gebied met een economische zwakkere structuur — te vestigen.
Mej. mr. E. H. Maars (CHU) stelde minister Beernink van Binnenl. Zaken vragen over verwikkelingen rond de Boerenpartij, niet alleen over het feit, dat Boerenpartijvoorzitter Koekoek zich in alle provincies als lijsttrekker aandiende — terwijl hij toch maar in één provincie als statenlid gekozen zal kunnen worden, maar ook over de berichten, dat kandidaten van de Boerenpartij voor de statenverkiezingen een waarborgsom van f 2000,- moesten storten.
Drs. A. D. W. Tilanus (CHU) stelde staatssecretaris Kruisinga van Volksgezondheid schriftelijke vragen over de berichten, dat het Duitse bedrijf Hoechst dagelijks 150 tot 400 gram van de giftige stof endosulfan in de Main, een zijrivier van de Rijn loost. Met name wil het kamerlid weten, of de Nederlandse vestigingen van het bedrijf ook giftige stoffen in Nederlandse wateren lozen.
Als dit zo is, dan zal de Nederlandse overheid daaraan onmiddellijk een einde moeten maken, aldus drs. Tilanus.

H. Lokkerbol.

Welvaart en milieuhygiëne

door prof. dr. ir. H. G. van Beusekom

Op het inter-universitaire congres over de hygiëne van het milieu, dat de laatste dagen van januari te Wageningen is gehouden, heeft staatssecretaris Kruisinga in het bijzonder aandacht gevraagd voor het verband tussen de hygiënische aspecten van de milieuvervuiling en de economische vooruitgang.
„Geconstateerd moet worden" - aldus het verslag in „Trouw" - dat de planning op het terrein van de milieuhygiëne nog niet voldoende is geïntegreerd in de planning van de economische ontwikkeling. In gezamenlijke verantwoordelijkheid staan wij thans voor de taak, de eerste bladzijden te schrijven van een hoofdstuk over de economie ten nutte van de gezondheid van het milieu. De vraag mag gesteld, of het niet hoog tijd wordt, het denken in termen van economische groei minstens te completeren door een denken, dat expliciet op het bereiken van een gezond milieu en van een gezond volk is gericht."

Nixons campagne

Ongeveer tegelijkertijd heeft president Nixon in zijn „State of the Union" een grootscheepse campagne tegen de water- en luchtvervuiling aangekondigd, waarbij hij ongeveer dit heeft gezegd, dat de industrie in de kostprijs van haar produkten niet alleen rekening moet houden met wat haar de grondstoffen en hulpstoffen kosten, die zij voor haar produktie nodig heeft, maar dat zij ook moet incalculeren de kosten, die zij moet maken om haar afvalprodukten te verwijderen en onschadelijk te maken. Met andere woorden: de bedrijven mogen hun hinderlijke gassen en dampen niet zonder meer uitstoten in de atmosfeer en hun ernstig vervuild afvalwater niet ongereinigd in het openbare water laten wegvloeien.

Haagse klacht

Als derde zou ik willen aanhalen een gedocumenteerd artikel van de oud-directeur van de Haagse dienst van gemeentewerken J. G. W. Bolomey, die in het bijzonder de aandacht vestigt op de rampzalige gevolgen van de in ons land gebruikelijke lozing van afvalwater. Zowel van industrieën als van stedelijke agglomeraties in openbaar water, zonder dat dit voldoende wordt gereinigd. Deze deskundige spreekt van een kritieke toestand, die ingrijpende maatregelen noodzakelijk maakt.
Het grote belang van deze zaak is voor mij aanleiding om daarvoor de bijzondere aandacht te vragen. Evenals de heer Bolomey beperk ik mij daarbij tot **de waterverontreiniging**. De verontreiniging van de atmosfeer door gassen en dampen van industriële bedrijven en vooral ook van het autoverkeer vormt, evenals de steeds toenemende hinder van lawaai, een ander aspect van de milieuhygiëne, dat evenzeer maatregelen vraagt.
Wij kunnen dit ook niet afdoen met de woorden, die paus Paulus heeft gesproken bij zijn intrede als aartsbisschop van Milaan, waarbij hij de hoop uitsprak, dat de dampen der fabrieken in wierook en het lawaai der machines in een lofzang zouden veranderen.
Ook deze aspecten van de milieuhygiëne zullen ernstige studie vragen, maar ik beperk mij nu tot de waterverontreiniging.

Waterverontreiniging

In 1967 leverden de gezamenlijke waterleidingbedrijven 742 miljoen kubieke meters water voor de openbare voorziening, dat is precies 160 liter per hoofd der bevolking per dag. Deze hoeveelheid neemt snel toe; in 1958 was zij nog slechts 110 liter per dag. En zien wij naar de ontwikkeling in de Verenigde Staten, dan staat ons nog een enorme uitbreiding van het waterverbruik te wachten. Wij hebben het Amerikaanse peil van „waterbeschaving" nog lang niet bereikt.
Waar komt dit water vandaan? De tijd is al lang voorbij, dat het benodigde water door oppompen uit de bodem kon worden verkregen. Wij hebben onze toevlucht moeten nemen tot oppervlaktewater uit meren en plassen en vervolgens tot rivierwater. Al dit water wordt door buisleidingen naar de duinen gevoerd, waaruit het later weer wordt opgepompt.
En waar blijft dit water? Voorzover het niet wegzakt in de bodem, wordt het afgevoerd naar openbaar water en verder naar zee. Voorbeelden van directe lozingen in zee zijn de persleiding in Scheveningen van de Haagse riolering en de onlangs in gebruik gestelde persleiding van Hoogkerk naar Westernieland aan de Waddenzee.
Terwijl aldus enorme hoeveelheden gebruikt water worden uitgestort in het zoute water van de zee, pompen de waterleidingbedrijven iedere dag weer grotere hoeveelheden vers water in hun reservoirs. Water, waarvan verondersteld wordt, dat het rein is of althans rein kan worden gemaakt.

Stranden vuiler

Wat echter is het gevolg van dit alles voor onze samenleving? Daarover doet de heer Bolomey een boekje open.
Eerst de afvoer **naar zee**. Deze gaat regelrecht in tegen de toenemende behoefte aan **recreatieruimte,** waaronder vooral de zeestranden een belangrijke plaats innemen.
Bestaande badplaatsen worden uitgebreid, nieuwe worden geprojecteerd en de „slagen" (toegangswegen door de duinen naar het strand) worden verbeterd en nieuwe aangelegd. Er wordt badruimte geschapen voor honderdduizenden, maar tegelijk wordt het badwater voor onze gasten op een onvoorstelbare wijze bevuild met de rioolstoffen van een grote stedelijke agglomeratie.
In Los Angeles perst men het rioolwater in de oceaan door een leiding van 8 kilometer lengte, waarvan de mond tot een diepte van 50 meter reikt. De Amerikaanse deskundigen noemen dit een politieke oplossing, die echter volstrekt onvoldoende is. Wat dan te zeggen van de Scheveningse leiding, die slechts ruim 2 kilometer lang is en tot 15 meter diepte reikt?
Reeds voordat deze installatie was gemaakt, hebben deskundigen gezegd, dat zij geen oplossing zou geven. De praktijk heeft dit bevestigd. Met de regelmaat van een klok geeft de zee het gestorte vuil terug en deponeert het op het strand. Tot Hoek van Holland toe is het zeewater feitelijk voor baden niet meer geschikt. En dat is een afstand van 16 kilometer.

Geen proeven

De Haagse installatie is feitelijk als een proef bedoeld. De heer Bolomey betreurt het daarom, dat niet terstond met grote voortvarendheid zowel door de gemeente als door het RIZA (rijksinstituut voor de zuivering van afvalwater) proeven zijn gedaan om na te gaan, of de methode bruikbaar is gebleken of niet. „Dit onderzoek zou reeds twee jaar geleden onverwijld, systematisch en gemakkelijk kunnen zijn gedaan door middel van één of meer drijfproeven."
Hoe deze proeven zouden moeten geschieden wordt door Bolomey omstandig uiteengezet. Maar het is niet gebeurd. Hij drukt zich intussen uiterst voorzichtig uit, wanneer hij zegt, dat zolang geen duidelijke uitkomsten van proefnemingen worden gepubliceerd, die aantonen, dat het experiment geslaagd is, „voedsel wordt gegeven aan het vermoeden", dat het mislukt is.
Zolang mag Den Haag ook niet worden genoemd als een voorbeeld van een geslaagde lozing op zee, zoals door de minister van Verkeer en Waterstaat bij de ingebruikstelling van de leiding Hoogkerk—Waddenzee is geschied.

De Waddenzee

Hiermee zijn wij bij een tweede voorbeeld van milieu-verontreiniging gekomen: de lozing van een deel van de provincie Groningen op **de Waddenzee,** een hoeveelheid afvalwater als die van Rotterdam en Den Haag samen.
Door deskundigen is vergeefs de aandacht gevestigd op het grote belang van de Wadden als het grootste vogelgebied van Europa en Noord-Afrika. De Waddenzee brengt jaarlijks 20 à 30 miljoen gulden op aan vis, garnalen en mosselen. Tienduizenden beoefenen er de sportvisserij en het wadlopen. Zij is ook één van de voornaamste broedplaatsen van zeevis.
In deze waardevolle zee worden thans dagelijks enorme hoeveelheden vuil water geloosd, dat niet in de Noordzee terecht komt, maar in de Waddenzee heen en weer blijft stromen, waardoor bij zwakke wind de concentratie steeds groter wordt.
Hoewel na de ingebruikstelling enig biologisch onderzoek is verricht, is van een onverwijld en groots onderzoek naar het effect van de lozing geen sprake geweest.
Volgens Bolomey was dit echter ook nauwelijks nodig. De waarnemingen van vissers, wadlopers en omwonenden logen er niet om.
Ik citeer: „de lozing op dit subtiele gebied van internationaal belang veroorzaakte — wij kiezen de ruige taal van de waarnemers — een zodanig vuile, stinkende troep, dat aan een grondig en kostbaar wetenschappelijk onderzoek nauwelijks meer behoefte wordt gevoeld. Garnalen en vissen waren uit de Warffumerlaag en het zuidelijk deel van de Z.O.-Lauwers, dit eens zo prachtige gebied van kristalhelder water en van een uiterst boeiend en uitbundig leven, verdwenen. De stank was mijlen ver waarneembaar; bij Z.O.-wind zelfs op de steiger van Schiermonnikoog."
Met beschaamdheid denken wij aan de houding van de Duitse autoriteiten, die door wettelijke maatregelen gezorgd hebben, dat in hun deel van de Waddenzee, langs de gehele Noordzeekust van de Duitse Bondsrepubliek nagenoeg geen enkele lozing van vuil water mogelijk is.

Oceanen besmet

Wij schieten met onze maatregelen ten behoeve van de milieu-hygiëne op een schromelijke wijze tekort. Ik citeer nog één keer:
„Wij hebben in het begin van deze eeuw onze beken en riviertjes overschat en er stinkende stroompjes van gemaakt. Wij hebben in het midden van de eeuw de grote rivieren overschat en ze bijna onherstelbaar vervuild. Zouden wij nu tegen het einde van deze eeuw, niets geleerd hebbende, druk doende moeten zijn onze zeeën met hun kostelijke estuariën, lagunen en andere getijdewateren, te overschatten?
Wij zijn er al in geslaagd de oceaan, moeder van alle leven, tot in haar verste uithoeken (pinguins in het Zuidpoolgebied) te vergiftigen met DDT. Wij hebben dat gedaan in de geologisch onvoorstelbaar korte tijd van 25 jaar. Nog geen seconde in het bestaan van de oceanen. In brede stromen vloeit het vuil van de industrieën van steeds meer miljoenen via de rivieren de zeeën in en besmet daar de ondiepe en visrijke kuststroken van het continentale plat."

Zuiveren en nog eens zuiveren

Gelukkig doet Bolomey in zijn artikel, dat opgenomen is in „De Ingenieur" van 30 januari 1970 een waardevolle suggestie, waardoor wellicht aan deze noodlottige ontwikkeling een halt kan worden toegeroepen.
Wij zitten met de situatie, dat onze waterleidingbedrijven op het ogenblik circa 800 miljoen en over een paar jaar zeker een miljard en meer kubieke meters zuiver water per jaar nodig hebben. Tegelijkertijd laten wij enorme hoeveelheden van ditzelfde water, met vuil belast, in zee stromen, waar het onherstelbare schade aanricht.
Wat ligt dan meer voor de hand dan dat wij dit afvalwater **zuiveren** en het **opnieuw gebruiken**? Is dit mogelijk? Ja, want de tegenwoordige zuiveringstechnieken stellen ons in staat, stedelijk afvalwater langs biologische weg tot 99 en zelfs tot 99½ procent te reinigen.
Dit gereinigde water is dan al zuiverder dan het Rijnwater, dat op het ogenblik onder meer door Den Haag aan de Lek wordt onttrokken via een persleiding van Bergambacht naar de duinen van Wassenaar.
Op de technische bijzonderheden van het voorstel-Bolomey ga ik niet verder in. De ervaringen in andere landen, bijv. in Zwitserland, hebben uitgewezen, dat de zuivering van stedelijk afvalwater mogelijk is en dat zij goedkoop is.
Dit gezuiverde water is veel beter dan het Rijnwater en zou in de plaats daarvan zonder bezwaar en zelfs beter voor de aanvulling van de Haagse en Amsterdamse waterleidingduinen kunnen worden gebruikt.
De thans ontworpen kostbare voorzieningen — een kanaal van Waddinxveen naar Voorburg en een ander van Maarssen naar Bodegraven (samen 150 miljoen gulden) — zouden dan niet nodig zijn.
Dit hergebruik van afvalwater vindt in verschillende andere landen, waarvan ik hier alleen **Israël** noem, een uitgebreide toepassing. Ons land is in dit opzicht een achtergebleven gebied.
In 1968 is een rapport uitgebracht over de mogelijkheid van afvoer van het gezamenlijke fabriekswater van de Groninger veenkoloniën en van delen van Drenthe en zelfs van Overijssel door middel van persleidingen naar de monding van de Eems.
Het gaat hier om een hoeveelheid afvalwater van 24 miljoen inwonerequivalenten, dat is meer dan het stedelijk afvalwater van de gezamenlijke bevolking van Groot New York en Tokio.
Dit project zou naar het prijspeil van 1968 ongeveer 145 miljoen gulden kosten, waarvan het rijk 80 procent zou dragen.
Volgens de heer Bolomey — en hij beroept zich daarbij op de hem verleende steun van deskundigen op het gebied van chemie, biologie, ecologie, waddenregiem, rioolwaterzuivering en behandeling van industriewater — zou dit plan noodlottige gevolgen hebben, omdat het heen en weer pendelende vuile water slechts zeer langzaam naar de zee zou worden weggevoerd. Immers de Eems is slechts een kleine rivier met een zeer beperkte afvoer.

Zuiveren bij de bron

Wij klagen terecht over de ernstige vervuiling van de Rijn, zowel door Duitse als door Franse industrieën.
Maar wanneer wij in aanmerking nemen, wat de Duitse Bondsrepubliek doet om de vervuiling van openbare wateren tegen te gaan, dan is het duidelijk, dat wij ons een vervuiling van de Eemsmond als thans in de bedoeling ligt, eenvoudig niet kunnen veroorloven.
Ook hier ga ik niet op technische en financiële details in. Ik wil slechts de aandacht vestigen op de conclusie van Bolomey, dat er maar één middel is om een einde te maken aan de toenemende watervervuiling. Dat middel is **algehele zuivering van het afvalwater bij de bron,** d.w.z. daar waar het water vuil wordt gemaakt.
In een fabriek, die afvalwater produceert, zitten in de staf ook de mensen, die in staat zijn te beoordelen, hoe zij het best en het goedkoopst het vuile water weer schoon kunnen maken.
Het zal echter nodig zijn, dat wij afkomen

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CHU
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

van de primitieve gedachte, dat er een recht zou bestaan om ons afval in openbaar, d.w.z. andermans water te storten.

Dat het enige moeite zal kosten, voordat deze gedachte overwonnen zal zijn, wordt wel duidelijk, wanneer wij zien hoe in Amsterdam afgedankte stoelen, matrassen, fietsen en ander huishoudelijk afval eenvoudig in de grachten wordt gestort.

Een bedrijf, dat misschien al jarenlang zijn afvalwater eenvoudig in het openbare water heeft laten afvloeien, moet tot het inzicht komen, dat het al die tijd bevoorrecht is geweest. Hieraan zal een einde moeten komen en ieder zal moeten beseffen, dat de kosten van de zuivering van het eigen afvalwater evenzeer tot de produktiekosten behoren als „een vliegasvanger, een trillingsdemper of een inrichting tot vermindering van lawaai".

Nagenoeg elke industrie zal in staat zijn haar afvalwater te zuiveren en terug te winnen. Bovendien zal door gezamenlijk onderzoek getracht kunnen worden, de beste en goedkoopste oplossing te vinden. En zou in een bepaald geval een bdrijf in verband met de buitenlandse concurrentie de kosten niet kunnen dragen, dan zou een (tijdelijke) subsidie uitkomst kunnen bieden.

Deze zuivering bij de bron zou ook in overeenstemming zijn met de nieuwe wet **Verontreiniging oppervlaktewateren,** die ervan uitgaat, dat hij die het water vervuilt, de kosten van zuivering behoort te betalen.

De bedrijven krijgen er dan een financieel belang bij, zelf hun afvalwater te zuiveren. De openbare voorzieningen kunnen veel goedkoper worden en met hetgeen van de bovengenoemde 80 procent van 145 miljoen overblijft kunnen heel wat bedrijven over het dode punt heen worden geholpen.

Besluiten nemen

Wij moeten het aandurven, een groot besluit te nemen. Na de watersnood van 1953 hebben wij dat ook gedaan met het Deltaplan. Laten wij dat nu weer doen.

De snel toenemende waterverontreiniging dreigt ons levensmilieu, maar ook dat van de dieren- en plantenwereld onherstelbare schade toe te brengen. Laten wij dus ophouden onze enorme produktie van vuil en stinkend afvalwater, die met de dag toeneemt, door primitieve maatregelen te lijf te gaan, waardoor het kwaad slechts wordt verplaatst. Wij dragen voor het welzijn van ons milieu een grote verantwoordelijkheid.

Het is daarom dringend nodig, dat alle aspecten van deze milieuvervuiling grondig worden onderzocht. Dit onderzoek zal ook betrekking moeten hebben op de economie van de bedrijven.

In hoeverre zullen zij de kosten van de waterzuivering kunnen doorberekenen? En wat betekent het economisch, dat enorme hoeveelheden gezuiverd water weer ter beschikking komen?

Dit vraagstuk is waard, dat het naar alle kanten grondig wordt onderzocht. En wij hebben geen tijd te verliezen. Er zijn nationale en internationale belangen mee gemoeid.

Wij moeten het probleem van het vuile water zien in het kader van de economische ontwikkeling. En zou de oplossing offers kosten dan moet onze welvaart ons die offers waard zijn.

Ontwikkelingssamenwerking

door ir. A. Osinga

Zijn wij werkelijk bereid een deel van onze eigen welvaart prijs te geven ten behoeve van de arme landen?

Dit is een samenvatting van een diskussie, gevoerd in de Landbouwkommissie van de Savornin Lohmanstichting, op 20 januari 1970 in 't Tweede Kamergebouw, naar aanleiding van een diskussiestuk van ondergetekende. Op die vergadering is afgesproken de diskussiepunten via de „Nederlander" te publiceren.

De kloof NOORD-ZUID

Bij het zoeken naar mogelijkheden om de kloof noord-zuid te versmallen zal men tot een compromis moeten komen tussen de bestaande wensen (visie!) en het praktisch haalbare.

Hierbij dient de armoede van het arme land als graadmeter te fungeren en niet de overvloed van het rijke land. Het gaat dus niet om datgene wat wij kunnen missen (zuiveloverschotten en dergelijke of een bepaald beperkt gedeelte van ons nationaal inkomen—) maar het gaat om datgene, waar het ontwikkelende land om vraagt.

Werkgelegenheid

Het ontwikkelingsland vraagt nu om werkgelegenheid en dit kunnen wij hem bieden. Het verschaffen van werkgelegenheid is de enige manier om een land te ontwikkelen. Een land is ontwikkeld, zodra het een spanning op de arbeidsmarkt heeft meegemaakt. Er wordt in de discussies rond de ontwikkelingssamenwerking nog teveel van uitgegaan, dat de ontwikkelingslanden primair behoefte hebben aan voedsel, medische hulp, betere woningen, transportmogelijkheden en zelfs nieuwe landbouwmethoden. Dit zijn secundaire noden, die vrijwel automatisch worden opgelost indien volop werkgelegenheid ontstaat (gepaard gaande met een zekere mate van materialisme).

Dankzij de verhoogde industriële werkgelegenheid is ook de Nederlandse landbouw geïntensiveerd en efficiënter geworden.

Hoe kunnen wij werkgelegenheid in de ontwikkelingslanden uitbreiden?

In de eerste plaats dient ook in de ontwikkelingslanden een economisch klimaat te worden geschapen, waarin het voor deze mogelijk wordt tegen concurrerende prijzen op de markten van de rijke landen te leveren. Momenteel vormen diverse grenstarieven hiervoor een grote belemmering.

Tarieven die slechts dienstbaar zijn aan belangen van rijke landen. Deze zelfbescherming van de rijke landen vestigt de indruk, dat men de industriële concurrentie van de ontwikkelende landen vreest. Het is ook denkbaar, dat men in sommige kringen in het geheel niet gelukkig is met b.v. de industriële ontwikkeling van Japan. Onze eigen scheepsbouwindustrie (onze werkgelegenheid) is hier duidelijk de dupe van geworden. Toch houdt de industriële ontwikkeling van de nu arme landen ook enorme beloften in voor de nu rijke landen.

Niet alleen wordt politiek extremisme (oorlogsgevaar) voorkomen, maar met een stijgende koopkracht in de nu arme landen stijgt ook de exportpotentie van de nu rijke landen.

De grote fout, die een aantal rijke landen maakt bij de ontwikkelingssamenwerking ligt in het feit, dat men graag „een vingertje in de pap" wil houden. Het is kennelijk bijzonder moeilijk de belangen van het ontvangende land te laten prevaleren boven het eigen belang. Het vestigen van een dochteronderneming van een Nederlandse firma in een ontwikkelingsland is daarom ook minder geslaagd dan het stichten van industrieën onder eigen verantwoordelijkheid van het ontwikkelingsland. Natuurlijk zal ook in het laatste geval, zo lang als nodig is, technische begeleiding moeten worden gegeven. Zoals ook in de jongste Nigeriaanse burgeroorlog is gebleken, hebben de commerciële belangen in de ontwikkelingslanden de politieke bewegingsvrijheid van de rijke landen belemmerd (ook van Nederland).

Naast incidentele zware industrie komt vooral de landbouwprodukten-verwerkende industrie in aanmerking voor ontwikkeling in de arme landen (zuivel, suiker, papier, chocolade, conserven, e.d.).

Bereidheid tot het opofferen van een brok van de eigen welvaart

Met het geven van geld (percentage van het nationaal inkomen) kunnen wij misschien ons eigen geweten zuiveren (armenhuis-politiek?) maar het toont niet onze oprechte bereidheid om een brok van onze eigen welvaart op te offeren. Wij gebruiken o.a. als voorwaarde, dat de betalingsbalans in evenwicht moet worden gehouden, t.o.v. de arme landen zou dit wel eens niet geoorloofd kunnen zijn.

UIT DE KAMERKRINGEN

Kamerkring Zwolle

Wij willen de Unieleden uit de Kamerkring Zwolle nogmaals attenderen op het volgende:

1. Op maandagavond 16 februari is er om half acht in Hotel Van Gijtenbeek te Zwolle een speciale bijeenkomst van de Kamerkring om kennis te maken met onze Unievoorzitter en secretaris. Tevens zal een exemplaar uitgereikt worden van het inmiddels gereedgekomen kernprogram van de ARP, CHU en KVP voor de verkiezing van Provinciale Staten.
2. Op donderdag 12 maart zal staatssecretaris Kruisinga spreken te Nijverdal in het Hervormd Centrum. Aanvang: acht uur.
   De heer Kruisinga is de laatste tijd nogal in het nieuws. Komt u nu hem ook beluisteren?
3. Tenslotte willen wij de auto-bezitters opwekken om op 14 maart deel te nemen aan de CHU-autorally.
   Er zijn door de propagandacommissie drie routes uitgestippeld:
   a) N.O.P. en N.W.-Overijssel.
   b) Noord-Salland en N.O.-Overijssel.
   c) Twente en Zuid-Salland.

   Meldt u zich voor inlichtingen of inschrijving voor één van deze routes aan bij de secretaris van de propagandacommissie: de heer S. v.d. Belt, Grenslaan 27, Zwolle, telef. 12413.

H. Wisselink.

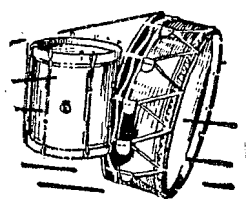

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Kamerkring Nijmegen

Op **donderdag 19 februari 1970** zal een **werkbezoek aan Oost-Gelderland** worden gebracht door de **Tweede-Kamerleden:** drs. A. M. de Boo te Delft; mej. mr. E. A. Haars te Breukelen; drs. D. F. van der Mei te De Meern; mr. W. Scholten te 's-Gravenhage; dr. H. A. Schuring te Schiedam; drs. A. D. W. Tilanus te Arnhem; en 's namiddags: T. Tolman te Oldeholtpa bij Wolvega; en enkele **Chr.-Hist. Statenleden.**

Het programma ziet er als volgt uit:
10.00 - 12.00 uur, te Doetinchem:
Stadhuis, bespreking met B. en W.

14.00 — 14.45 uur, te Dinxperlo:
Gemeentehuis, bespreking met B. en W.

14.45 - 15.45 uur, te Dinxperlo:
Hotel Het wapen van Oldenburg (openbaar).

16.00 - 18.00 uur, te Aalten:
Raadhuis (openbaar).

20.00 uur, te Doetinchem:
Openbare forumavond in zaal Wildenbeest, nabij de veemarkt.

Naast genoemde Kamerleden zullen ook leden van Staten, Gemeenteraden en Besturen van Kiesverenigingen aanwezig zijn. Er zal een aantal voor plaats en streek actuele problemen aan de Kamerleden kunnen worden overgelegd.

Kamerkring Utrecht

De Kamerkring Utrecht van de CHU belegt gecombineerde vergaderingen met de AR en KVP, in verband met de Statenverkiezingen op de volgende data:

17 februari in Vleuten/De Meern.
23 februari in Maarssen.
2 maart in Zeist.
4 maart in Soest.
9 maart in Amersfoort.
13 maart in Utrecht.

In Mijdrecht, Doorn, Vreeswijk, Jutphaas, IJsselstein en in Wijk bij Duurstede werden reeds geslaagde vergaderingen gehouden.

De volgende CHU-verkiezingsvergaderingen worden in de Kamerkring Utrecht gehouden:

19 februari Vreeland/Loenen.
26 februari Lopik.
6 maart Woudenberg.
16 maart Veenendaal.

ZO denk ik er over

Vrij van port

Ik hoorde, dat de heer Vondeling van de PvdA de brieven e.d. van politieke partijen portovrij wil laten verzenden. Altijd meewerken aan zo'n plan, natuurlijk! Of wordt het door de regeringspartijen afgeketst, omdat het een voorstel van een lid van de oppositie is?

Om het tekort in de kas niet groter te maken: wat minder schrijven in allerlei geschriften en brochures, die toch niemand leest en wat meer doen zonder al te veel te praten.

M. JAGER,
Gieterveen - Gieten.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE.

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE

APARTE AFDELINGEN voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.

SPECIALE TARIEVEN

STOOMWASSERIJ CHEMISCHEWASSERIJ EN VERVERIJ „DE NIJVERHEID" APELDOORN

Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

*

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND.

DRUKKER VAN:

Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.

DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

IR. BUREAU

FA. L. AAFTINK & ZN.

CENTRALE VERWARMINGSTECHNIEK

ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

ROEL DEKKER
Ons Roombotergebak is voortreffelijk
Hoofdstraat 190, tel. 12076 Filiaal Kerschoten, telef. 11352 — Filiaal Asselsestr. 164, tel. 21194 · Apeldoorn

Stukadoorsbedrijf
GEERKEN
Marspoortstraat 8
Tel. 05750 - 3575 - 2329 - 3323
ZUTPHEN
*
Gespecialiseerd in:
Restauratiewerken en muurbehandeling tegen vocht van kerken, kastelen en andere gebouwen.

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

VAKANTIE omgeving Arnhem

Te huur: rustig gelegen, modern ingericht boerderijtje, zeven slaapplaatsen.
Vlak bij watersportcentrum: de Bylandt.
Volop speelruimte voor kinderen.

Inlichtingen:
telefonisch na zeven uur 's avonds (01186 - 596)
adres: mevrouw S. L. Lamping-de Feijter, Wielingenstraat 4, Zoetelande.

Apeldoornse Begrafenis-Onderneming
FIRMA W. KAMPHUIS
NIEUWSTRAAT 73 - APELDOORN - TELEFOON 12873
Meer dan 60 jaar een betrouwbaar adres voor begrafenissen - crematies - transporten
ROUWKAMERS TER BESCHIKKING

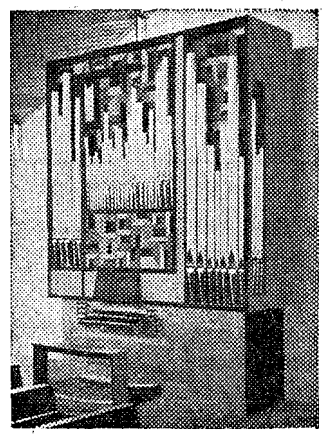

Echte kerkorgels
ook voor moderne kerken
Orgelbouw
Ernst Leeflang
Telefoon 05760 - 17582
APELDOORN

Makelaarskantoor Hoogenraad
Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.H.)
Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

Dr. Gort WONINGINRICHTING
EEN TAAK OM MEE IN TE GAAN
Asselsestraat 21—23, Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61, Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

Wil de moderne mens

op de hoogte zijn van alles wat er in de wereld gebeurt, dan is een goede krant onontbeerlijk.
Wilt U daarnaast ook nog **wekelijks** op de hoogte blijven van wat er in de Christelijk Historische Unie gebeurt, dan is **DE NEDERLANDER** onmisbaar.
Die houdt U elke week op de hoogte van allerlei zaken die voor elk lid onzer Unie van belang zijn en die geen enkel ander blad U geeft. Meer nieuws, meer informatie over de C.H.U., vindt U in het C.H.-weekblad **DE NEDERLANDER.**
Abonneert U nu door inzending van onderstaande bon, dan ontvangt U voortaan elke week Uw eigen weekblad. Voor slechts f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, dat is slechts één kwartje per week.

BON

Ondergetekende:

adres:

plaatsnaam:

geeft zich hiermee op als abonné op „de Nederlander".
In te zenden aan: de Stichting Uniepers, v. Deventerlaan 49 te Voorburg.

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Rotterdam
Alle Bankzaken
Meer dan 55 vestigingen in Nederland

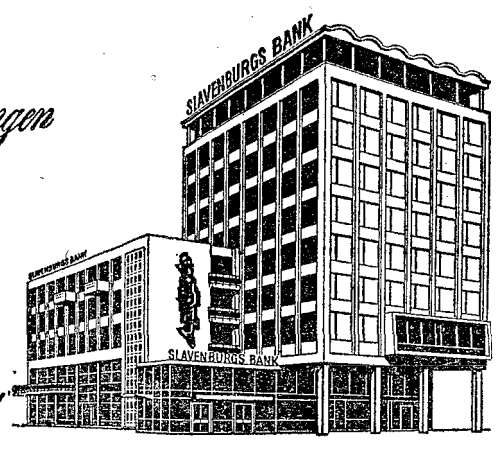

Affiliatie te New York

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

UNIE - KANDIDATEN IN DE PROVINCIES

Kandidatenlijst voor de verkiezing van de Provinciale Staten in de Statenkring Dordrecht:

1. Jhr. drs. P. A . C. Bee leart va n Blokland, Vianen; 2. J. W. Sluimer, Hardinxveld-Giessendam; 3. F. Meijdam, Asperen; 4. ir. P. Heij, Dubbeldam; 5. R. C. de Bruyn, Sliedrecht; 6. drs. H. A. Dousma, Gorinchem; 7. J. van Bommel, Dordrecht; 8. A. de Jong, Nieuw-Lekkerland; 9. H. H. Hanssen, Papendrecht; 10. L. T. Fennema, Gorinchem; 11. J. W. Gründlehner, Dordrecht; 12. D. van Buuren, Leerbroek; 13. J. van Dieren, Lexmond; 14. P. Schenk, Alblasserdam; 15. G. Hokken, Sliedrecht; 16. G. Janssen, Lexmond; 17. E. Ouweneel, Alblasserdam; 18. G. M. J. van Lomwel, Tienhoven; 19 G. Willemse, Meerkerk; 20. W. van Noordenne, Hardinxveld-Giessendam.

Kamerkring 's-Gravenhage:

1. drs. A. C. den Dulk; 2. Wm. C. de Kruyf; 3. B. Bol; 4. mej. E. G. H. Kamphuis; 5. T. Reesink; 6. W. P. van Leeuwen; 7. ir. B. Vrijhof; 8. ir. P. van der Burgh; 9. J. Speelman; 10. mr. J. H. Luijerink; 11. dr. C. Blankestijn; 12. J. W. van Raaij; 13. mr. L. W. Sluyterman van Loo; 14. J. H. van der Jagt; 15. mevr. B. Seine; 16. mr. J. J. F. van Hulsteijn; 17. drs. A. G. Hilbrink; 18. mr. J. de Valk; 19. mr. K. J. Versol; 20. mej. A. E. M. Ravoo.

Kamerkringen Den Helder, Haarlem en Amsterdam:

ALKMAAR:

1. drs. W. P. Tip, Westzaan; 2. P. Meinema, Heiloo; 3. D. W. Sietses, Enkhuizen; 4. A. Breur, Alkmaar; 5. P. Huurdeman, Monickendam; 6. L. E. H. Reeser, Alkmaar; 7. Th. Schaafsma, Oostzaan; 8. G. van der Meij, Zaandam; 9. S. Zoodsma, Wieringerwerf; 10. mr. N. Sluis, Hoorn; 11. drs. H. Hamann, Alkmaar; 12. J. L. Dick, Hippolytushoef; 13. D. de Jong, Middenmeer; 14. P. de Geus, Den Helder; 15. H. Oosterkamp, Middenmeer; 16. W. Bloem, Hoorn; 17. W. Bijl, Enkhuizen; 18. A. de Visser, Den Oever; 19 mevrouw J. H. Vos-Muller, Beverwijk; 20. G. A. Provoost, Hoorn.

AMSTERDAM:

1. Mr. W. F. Reus; 2. H. P. H. Plevier; 3. Dr. R. Hoegen; 4. Mevr. C. H. Evenhuis-van Essen; 5. G. Bos; 6. C. vd. Roest, Huizen; 7. P. Cnossen; 8. C. L. van Gulyk; 9. C. G. W. M. van Hoogstraaten; 10. E. Steenbergen.

HAARLEM:

1.Drs. J. van Dis Azn, Hilversum; 2. C. van der Roest, Huizen; 3. K. C van der Mije Pzn, Zandvoort; 4. Mevr. H. Prinsen Geerligs-Muller, Haarlem; 5. J. Boor, Huizen; 6. G. Petersen, Heemskerk; 7. Ds. D. ter Steege, Overveen; 8. J. G. Kolkman, Santpoort; 9. E. H. van Eeghen, Heemstede; 10. S. W. Rijpstra, Badhoevedorp; 11. R. Vermaas, Haarlem; 12. J. de Jonge, Abbenes; 13. Ir. D. J. Enschedé, Heemstede; 14. Dr. L. J. van der Lof, Hilversum; 15. H. Bos, Hilversum; 16. W. Jongeneel, Muiden; 17. D. Pont, Naarden; 18. Mevrouw J. H. Vos-Muller, Beverwijk; 19. F. Kool, Huizen; 20. Mevr F. W. van Setten-Dam, Bussum. 11. Drs. D. W. Hoonakker; 12. S. Schouten; 13. Mevr. B. F. Bos-Beernink; 14. Mevr. I. J. H. Schreuder-Struik Dalm; 15. Th. Schaafsma, Oostzaan; 16. Mevr. Mr. T. Grooten-van Boven; 17. G. J. Thoolen; 18. T. H. Riemers; 1' E. H. van Eeghen, Heemstede; 20. Mevr. mr. A. J.. H. Gaasterland Braaksma, Heemstede.

KAMERKRINGEN GOUDA EN LEIDEN:

1. Ir. N. Buyssert, Alphen aan de Rijn; 2. J. de Geus, Noordwijk aan Zee; 3. M. van der Voet, Oegstgeest; 4. G. W. Baron van Dedem, Boskoop; Mevr. Ir. N. C. de Ruiter, Voorschoten; 6. Mevr. H. Groenendijk-Bernard, Waddinxveen; 7. C. M. van der Linden, Koudekerk a.d. Rijn; 8. Drs. G. Leijenhorst, Gouda; J. de Geus, Wassenaar; 10. Drs. J. van Helleman, Capelle aan de IJssel; 11. Dr. H. van der Linden, Oegstgeest; 12. J. van Bochoven, Nieuwerkerk a.d. IJssel; 13. C. Leeuwenburg, Rijnsburg; 14. L. van Dommelen, Woerden; 15. Ir. J. Bijl, Wassenaar; 16. J. van der Ende, Delfgauw; 17. Drs. S. Voorburg; 18. Jac. Booij, Boskoop; 19. A. Bult, Valkenburg (Z-H); 20. P. Schenk, Alblasserdam.

KAMERKRING UTRECHT:

1. Jhr. U. L. E. de Geer van Oudegein, Vreeswijk post Jutphaas; 2. C. Genderen, Veenendaal; 3. Mej. Z. E. Maars, Breukelen; 4. H. Nijen Swilhaar, Amersfoort; 5. H. H. Deisz, Harmelen; 6. H. Haanschoten, Woudenberg; 7. J. A. Hosang, Woudenberg; 8. Drs. E. Bleumink, Jutphaas; 9. A. A. v. Veldhuyzen, Zeist; 10. Drs. A. G. W. Schapenk, Leersum; 11. G. C. de Bruyn, Amersfoort; 12. J. den Ouden, Maarssen; 13. Mr. F. J. H. Schneiders, Leusden; 14. Jhr. mr. W. H. de Beauford, Driebergen; 15. J. Donselaar, Rhenen; 16. T. G. van Dam, Wilnis; 17. Mr. J. Prins, Amersfoort; 18. G. Gerritse, Soest; 19. Drs. G. B. Klein Wassink, Breukelen; 20. M. Bastmeijer, Veenendaal.

KAMERKRING ZWOLLE:

In alle 7 statenkringen zijn de eerste 12 namen gelijk, nl.:

1. Mr. W. J. E. Crommelin, Zwolle; 2. H. Wisselink, Bathmen; 3. H. Fokke, Vriezenveen; 4. H. Schoonderbeek, Enschede; 5. G. de Groot, Steenwijk; 6. B. F. Aalderink, Vroomshoop; 7. W. Netjes, Rutten (N.O.P.); 8. G. J. Van Amerongen, Almelo; 9. H. Wasseballe, Staphorst; 10. v. d. Linde, geb. Pelger, Zwolle; 11. Hamer Winsemius, Hengelo; 12. H. J. W. Hilbrink, Hardenberg.

ALMELO HENGELO EN ENSCHEDE:

13. G. Strijker, Rijssen; 14. J. A. Ledeboer, Enschede; 15. H. J. Groenbos, Hengelo; 16. G. Bruggink, Rijssen; 17. Ing. W. Duiker, Wierden; 18. H. v. Heuven, Enschede; 19. A. J. Vogel, Enschede; 20. J. Korten Urk.

ZWOLLE EN DEVENTER:

13. J. Meijerink, Raalte; 14. A. Slotman, Wijhe; 15. Ir. J. F. Koolhaas, Dalfsen; 16. H. Rietberg, Holten; 17. H. Roetman, Zwolle; 18. S. v.d. Belt, Zwolle; D. Schat, Nieuwleusen; 20. H. J. Zweverink, Heino.

KAMPEN:

13. J. Korten, Urk; K. Zeefat, Steenwijkerwold; 15. H. J. Broek Kampen; 16. T. Feenstra, Oldemarkt; 17. F. L. Dijksterhuis, Kampen; 18. J. Schuur, IJsselmuiden; 19. F. de Jonge, Blokzijl; 20. J. H. Peereboom-Visscher Tuk gem. Steenwold.

OMMEN:

13. L. Wetering, Ommen; 14. L. H. v. Bruggen, Ommen; 15. Z. Groothuismink, Hardenberg; 16. G. Postma, Dedemsvaart; 17. Ing. W. Duiker, Wierden; 18. E. B. J. v.d. Poll, Hardenberg; 19. J. H. Bakker, Den Ham; 20. J. Webbink, Vriezenveen.

Een BRIL van EIKENDAL

gaat bovenal!

WAGENINGEN VEENENDAAL

CURSUS STAATSBURGERLIJKE VORMING KOST SLECHTS f 25,-

Aan een ieder — kaderleden, CH-leden in vertegenwoordigende lichamen, jong en oud, leden van CHJO of de CH-Vrouwenorganisatie — biedt de CHU de mogelijkheid in te schrijven op een schriftelijke cursus Staatsburgerlijke Vorming, gegeven door de Stichting Burgerschapskunde.

Deze cursus kost voor de nieleden slechts f 25,— en behandelt onder meer zaken als:

De taak van de landelijke overheid, van gemeenten, provincies en waterschappen, als de organisatorische structuur en de functies van politieke partijen.

De cursus behandelt de ruimtelijke ordening, het sociaal-economisch beleid, onderwijs- en cultuur-politiek, de NAVO, de EEG, ontwikkelingssamenwerking, om slechts enkele dingen te noemen.
In de cursus wordt zoveel mogelijk naar objectiviteit gestreefd, een bestuur waarin alle belangrijke politieke partijen vertegenwoordigers hebben zitten, staat hiervoor garant.

Wie kunnen de cursus volgen?

Voor het volgen van de cursus is geen speciale vooropleiding vereist. Wel is het gewenst, dat deelne(e)m(st)ers over een algemene ontwikkeling beschikken, die minimaal overeenkomt met het eindpeil van een ULO-(MAVO)-opleiding.

Hoe lang duurt de cursus?
Circa 10 maanden. Hierbij dient men er rekening mee te houden, dat de cursus uit 40 lessen bestaat en dat elke maand 4 lessen worden ontvangen.
Bij de lessen zijn vragen opgenomen, die — als u er prijs op stelt — ingestuurd kunnen worden; deze ontvangt u dan gecorrigeerd terug.
Overigens kunt u geheel uw eigen studietempo bepalen.

Cursusgeld
Totaal slechts: **f 25,—.**
Doordat de Stichting Burgerschapskunde voor de uitgifte van de cursus subsidie ontvangt van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, kan deze lage prijs gerealiseerd worden (de werkelijke kosten per cursus zijn f 75,—).
De lessen zijn rijk geïllustreerd en worden elk jaar aan de actualiteit aangepast.

Hoe aan te melden?
Voor het jaar 1969 heeft de CHU — op gezamenlijk initiatief van de Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting en de Scholingscommissie — 100 cursussen in de Leidse Onderwijs Instellinger (die de cursus verzorgt) gereserveerd. Daarmee is de Unie de eerste partij, die de cursus in haar kaderwerk opneemt. De deelname is dus beperkt. Geeft u dus snel op
Dat kunt u doen door even een briefkaartje te sturen aan het **Uniebureau, Wassenaarseweg 7, Den Haag.**

OPEN BRIEF
aan het Unie-Werkfonds

In antwoord op uw brief van 21 november 1969 in „de Nederlander" zou ik het volgende willen antwoorden.

U doet begrijpelijkerwijs een beroep op alle leden van de C.H.U. Maar daaronder zijn er heel, heel veel die de zo drastisch verhoogde contributie niet of nauwelijks kunnen opbrengen.
Laat daarom af van hen!

Ik stel dit voor:

Laat iedereen die iets, wat meer of veel via de C.H.U. verdient, ook al heeft de Unie aan de meeste van hen natuurlijk ook veel te danken, nu eens duidelijk van die inkomsten wat afstaan.
En ik denk aan: ministers, staatssecretarissen, leden van de Eerste en Tweede Kamer, gedeputeerden, leden van Provinciale-Staten, burgemeesters, wethouders en raadsleden.
Als ieder van hen 5% geeft, zijn we waar we wezen moeten.

Ik sluit hier 5% van mijn bruto presentiegelden van raads- en commissievergaderingen bij in.)*

Vertrouwende dat iedereen dit zal doen, teken ik,

met de meeste hoogachting,
J. W. SLUIMER

Hardinxveld, 6 december 1969.

*) Dat bedrag zit in mijn copie van dit schrijven aan het Unie-Werkfonds Straatweg 19, Rotterdam - 12.

VERPLEGING - VERZORGING

meisjes die
VERPLEEGSTER

willen worden, kunnen zich nu reeds aanmelden voor de cursus die 1 maart 1970 aanvangt.

Om aan de cursus te kunnen deelnemen dient men op 1 maart 17 jaar en 7 maanden oud te zijn en in het bezit van een ULO of ongeveer gelijkwaardig diploma. Het verpleegstersdiploma, inclusief kraamaantekening kan worden behaald in 3½ jaar.

Het aanvangssalaris voor leerling-verpleegsters bedraagt volgens de thans geldende salaristabel *f* 376,75 per maand plus vrije kost, inwoning en bewassing. Tweemaal per maand worden reiskosten boven *f* 2,50 vergoed voor bezoek aan de ouderlijke woning. Ruime eerste aanschaffing van dienstkleding voor rekening van het ziekenhuis.

Belangstellenden worden uitgenodigd te solliciteren of eens vrijblijvend te komen praten met de adjunct-directrice die graag alle gewenste inlichtingen verstrekt. Telefoon (0 2280) 2456.

Snouck van Loosen

ZIEKENHUIS ENKHUIZEN

VIJZELSTRAAT 24

OLDENKOTTE

Bij deze protestants-christelijke inrichting, gelegen bij Eibergen vaceert de funktie van

rapporteur

Voor deze belangrijke staffunktie wordt gevraagd:

- middelbare schoolopleiding,
- goede stylistische kwaliteiten,
- ruime inrichtingspraktijk, eventueel in een andere funktie.

Salaris van f 1.119,- tot f 1.470,- per maand bruto (exclusief vakantie-uitkering van 6%). Aanstelling boven het minimum is mogelijk.

Bij het zoeken van huisvesting wordt alle medewerking verleend.

Overeenkomstig de daarvoor geldende regeling is een bijdrage in de verhuiskosten mogelijk.

Schriftelijke sollicitaties te richten aan de personeelsafdeling van de Vereniging Rekkense Inrichtingen onder nummer P127.

Telefonische inlichtingen worden gaarne verstrekt, (tel. 05453-241, toestel 212.)

De **HERVORMDE VERENIGING „KINDERZORG-UTRECHT"** vraagt voor huize „Aldegonde" te Amersfoort een

GROEPSLEIDSTER

Het betreft een groep van 12 meisjes en jongens; jongens tot 11 jaar en meisjes tot 16 jaar.
Er is een vijfdaagse werkweek.
Salaris volgens de jongste richtlijnen van het rapport Haeck.
Er is praktijkbegeleiding en er zijn mogelijkheden voor verschillende opleidingen.
Ervaring en opleiding zijn vereist; bij voorkeur kinderbescherming A en B, B of A en studerend voor B.
Prot. chr. godsdienst. Leeftijd 23-35 jaar.

Uitvoerige eigenhandig geschreven sollicitaties, met vermelding van tenminste drie referentie-adressen, aan de directeur van de ver. „Kinderzorg", Arnhemseweg 67, Amersfoort.

BEJAARDENTEHUIS (70 bedden) van de **HERVORMDE GEMEENTE IN BUSSUM,** vraagt zo spoedig mogelijk

VERPLEEGSTER (intern)

plm. 40 jaar,
die tevens de directrice bij afwezigheid kan vervangen.

En een

HOOFD v.d. HUISH.

(intern).

Salaris volgens richtlijnen van de Fed. voor Bejaardentehuizen.

Schriftelijke sollicitaties aan het bestuur, p/a de heer C. Veerman, Huizerweg 188, Bussum.

PCRV

PROTESTANTS CHRISTELIJKE RECLASSERINGS VERENIGING

De Protestants Christelijke Reclasserings Vereniging zoekt voor haar regionale bureaus te: Leeuwarden, Groningen, Zutphen, Amsterdam, Den Haag en Rotterdam

MAATSCHAPPELIJK WERK(ST)ERS

die in het bezit zijn van het diploma van de Sociale Academie of de urgentie-opleiding volgen. De hiervoor aan te trekken medewrk(st)ers zullen worden aangesteld in de functie van reclasseringsambtenaar.

Het reclasseringswerk is dynamisch en biedt ruime afwisseling. Er wordt hulp en steun geboden aan mensen, die met justitie in aanraking zijn gekomen of dreigen te komen en die moeite hebben zich in onze samenleving staande te houden of wier herinpassing een korte of langere begeleiding noodzakelijk maakt.

De salariëring geschiedt afhankelijk van leeftijd, ervaring en opleiding volgens de normen voor door het Rijk gesubsidieerde reclasseringsinstellingen.

Het te bereiken maximum salaris ligt op *f* 1.543,— bruto per maand voor opgeleide medewerkers.
Deelname aan een collectieve zieketekostenverzekering is mogelijk. Een welvaartsvast pensioen kan in uitzicht worden gesteld. Supervisie en/of praktijkbegeleiding kan worden gegeven.

Mocht u zich eerst willen oriënteren over de inhoud van deze functie, belt u ons dan gerust op (telefoon 070 - 32.17.85).

Uw uitvoerige sollicitatiebrief wordt met belangstelling tegemoetgezien aan het adres van de algemeen directeur der PCRV, Prins Hendrikstraat 26, Postbus 1515, Den Haag.

De Stichting Haagse Hervormde Kindertehuizen

vraagt voor haar tehuizen in
DEN HAAG EN VOORSCHOTEN

GROEPSLEIDERS en GROEPSLEIDSTERS

Leeftijd 23 jaar en ouder.

Diploma's kinderbescherming strekken tot aanbeveling.

Uitvoerige sollicitaties te richten aan de directeur van de Stichting, Scheveningseweg 78, Den Haag.

---

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden ? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

STICHTING HERVORMDE INTERNATEN VOOR SCHIPPERSJEUGD
Stationsplein 9, Amsterdam-1

Voor ons internaat „**Prinses Margriet III**" te ZWOLLE, waar schoolgaande schippersjeugd van 7 tot en met 12 jaar verblijft, vragen wij

een eerste leidster

die in staat is de directrice bij afwezigheid te vervangen. Leeftijd tenminste 25 jaar.

- Prettige werkkring.
- Vakantie 6 weken per jaar.

Sollicitaties te richten aan bovenstaand adres.
Telefonische inlichtingen 05200 - 14426.

STICHTING „PROBEZO" - Prot. Chr. Bejaardentehuis - te Diemen bij Amsterdam vraagt zo spoedig mogelijk voor haar tehuis (99 bedden en 2 ziekenkamers):

ZIEKENVERZORGSTER

met ervaring.

Prettige werkkring etc., salaris volgens de bekende richtlijnen.

Sollicitaties te richten aan de directrice, Arent Krijtstraat 48 te Diemen, telefoon 020 - 92.27.16.

ADVERTEERT IN DE NEDERLANDER

Amendementen op het beginselprogram

Amendementen op het concept-beginsel-program, te behandelen op de buitengewone algemene vergadering van 7 maart 1970 in de Rivièrahal te Rotterdam van de Christelijke Historische Unie

Beginselverklaring

AI Amendement Weesp

De kiesvereniging afdeling Weesp blijft van mening, dat in het concept-beginselprogram van de Christelijk-Historische Unie:

Beginselverklaring en uitgangspunten voor het politiek handelen

vervangen dient te worden door:

Program van uitgangspunten voor de CHU uit:

Een Unie nieuwe stijl, p. 6. e. v.

MOTIVERING:

Hier wordt in hedendaags Nederlands een betere poging gedaan om iedereen op éénvoudige wijze duidelijk te laten zien, waar het ons om gaat.
Dit bondige, strakke betoog spreekt de mensen eerder aan dan de beginselverklaring en uitgangspunten voor het politieke handelen uit het concept-beginsel-program.

A2 Amendement Wassenaar

Voorgesteld wordt het beginselprogram terug te brengen tot de volgende drie punten:

I. De Christelijk-Historische Unie acht Gods geboden en beloften maatgevend voor mens, maatschappij en overheid, en wil als christen-democratische volkspartij alle mensen tot hun recht laten komen.
II. Het dienen van God en naaste is uitgangspunt van alle politiek handelen. De staatsburgers erkennen door het vormen van politieke partijen hun mede-verantwoordelijkheid met de overheid voor het welzijn van de maatschappij, die een gemeenschap is van mensen en groepen met eigen opdracht en verantwoordelijkheid.
III. De Christelijk-Historische Unie wil haar taak en optreden samen met de kerken in wereldwijd verband en met de in de maatschappij werkende organisaties en instellingen doordenken.

TOELICHTING:

Het karakteristieke van de CHU dient uit de beginselverklaring voor iedereen duidelijk te zijn. Bondige omschrijving van het meest wezenlijke is daartoe vereist.

A3 Amendement Dokkum op art. Ha:

LUIDT THANS:

De overheid is Gods dienares, bekleed met een van Hem ontvangen gezag.

VOORSTEL: De overheid is in eerste instantie aan God verantwoording schuldig en is geroepen een teken te zijn van Zijn gezag.

TOELICHTING:

In de voorgestelde amendering van dr. Elderebosch geeft dit punt een veel meer aanspreekbare en eigentijdse verwoording.

A4 Amendement Delft op art. IIa:

IIa THANS:

De overheid is Gods dienares, bekleed met een van Hem ontvangen gezag.

IIa VOORSTEL:

De overheid is in eerste instantie aan God verantwoording schuldig en is geroepen een teken te zijn van zijn gezag.

TOELICHTING:

In de voorgestelde, eerder reeds door dr. Elderenbosch geformuleerde amendering, heeft dit punt een veel meer aanspreekbare en eigentijdse verwoording.

A5 Amendement prof. dr. A. F. N. Lekkerkerker op art. IIb:

Ik stel voor de woorden „behalve aan God" te schrappen. „God" wordt hier post pro memorie. De verantwoordelijkheid aan God komt al voldoende tot uitdrukking in IIa en IIIA.

A6 Amendement Benoordenhout-Archipel-Den Haag op art. IIb:

Het hieronder genoemde: „verantwoording aan God en de gemeenschap" levert een innerlijke tegenstelling op.
Beter ware wellicht: de overheid is binnen het kader van de staatkundige structuur verantwoording schuldig aan de gemeenschap, die door haar wettig gekozen vertegenwoordigers in alle geledingen van de maatschappij, het bestuur daarvan waarborgen.

A7 Amendement Zwijndrecht op art. IIc:

VOORSTEL:

Door haar arbeid ten behoeve van het volk groeit haar gezag en wordt haar macht noodzakelijk om vrede en vrijheid te waarborgen.

WIJZIGEN IN:

Haar macht is noodzakelijk om vrijheid en vrede te waarborgen, door haar arbeid ten behoeve van het volk groeit haar gezag.

TOELICHTING:

Het is onwaarschijnlijk, dat haar macht noodzakelijk wordt door haar arbeid ten behoeve van het volk.

A8 Amendement Benoordenhout-Archipel-Den Haag op art. IV:

Is het mogelijk de tweede zin te verduidelijken? Anders overbodig.

A9 Amendement prof. dr. A. F. N. Lekkerkerker op art. VI:

Ik stel voor: „in menig opzicht" te schrappen. Het is een weinig of niets zeggende toevoeging. Bovendien verzwakt het de uitspraak over de invloed van de Reformatie.

A10 Amendement Delft op art. VI:

VI THANS:

De uit het christendom voortgekomen geestelijke en zedelijke normen zijn in de geschiedenis van ons volk niet buiten de leiding Gods omgevormd. Deze normen, die in menig opzicht opnieuw door de reformatie zijn gestempeld, behoren de samenleving in Nederland te blijven beïnvloeden. Met inachtneming van deze normen, die in het licht van het evangelie een actuele toepassing behoeven, dient de overheid het feestelijk en zedelijk welzijn van ons volk te bevorderen.

VI VOORSTEL:

Dit punt kan vervallen.

TOELICHTING:

Dit punt geeft een veelheid aan woorden, die concreet weinig zeggen.

Uitgangspunten politiek handelen

A11 Amendement Assen op art. 3:

VOORSTEL:

Voor „de overheid" ware te lezen: „de regering".

TOELICHTING:

Het in eerste instantie geuite bezwaar wordt gehandhaafd: deze redactie wordt onjuist geacht en behoeft verbetering. De wettig gekozen vertegenwoordigers vormen n.l. mede de overheid (denk b.v. aan de gemeenteraad, die het hoofd van de gemeente is).

A12 Amendement Huinen (Putten) op art. 5:

De C.H.-kiesvereniging Huinen verzoekt deze aanvulling op punt 5 van: „uitgangspunten voor het politiek handelen:
„Zij eerbiedigt, waar mogelijk, de zondagsrust in haar eigen dienst en bevordert deze in het maatschappelijk leven."

TOELICHTING:

Wij begrijpen niet, waarom dit in een christelijke partij niet wenselijk geacht wordt. Moeten wij dan toch naar een SGP, om onze beginselen wat veiliger te stellen? zo vraagt men ons. We hopen, dat dit niet nodig zal zijn.

A13 Amendement „Oud-Amsterdam" op art. 5:

AANVULLEN MET:

Zij eerbiedigt, waar mogelijk, de zondagsrust in haar eigen dienst en bevordert deze in het maatschappelijk leven.

TOELICHTING:

Steeds hebben de christelijke partijen zich ingezet voor de bevordering van de zondagsheiliging — en zich voor deze bevordering ook nadrukkelijk uitgesproken. Er is geen enkele reden aan te voeren, waarom de voorgestelde passage niet meer in ons program zou worden opgenomen. Het is toch niet aan te nemen, dat wij de noodzaak van het bevorderen van de zondagsrust niet meer aanwezig achten; juist nu de continue arbeid steeds verder in ons economisch leven doordringt en aantasting van het karakter van de zondag ook het gezinsleven bedreigt.

A14 Amendement Waalwijk op art. 5:

AANVULLEN MET:

Zij eerbiedigt, waar mogelijk, de zondagsrust in haar eigen dienst en bevordert deze in het maatschappelijk leven.

TOELICHTING:

Steeds hebben de programma's der christelijke partijen, waaruit de CHU is ontstaan, en ook de CHU zelf zich conform bijbelse noties uitgesproken voor de bevordering van de zondagsrust. Er is geen enkele aanvaardbare reden, waarom wij dit niet meer zouden doen.

A15 Amendement Veenendaal op art. 8:

De gehele tekst van dit artikel moet worden geschrapt en vervangen door de volgende woorden: „De Christelijk-Historische Unie spreekt zich uit voor de constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje, een democratische rechtsstaat met een parlementair stelsel."

TOELICHTING:

Het is ongewenst, dat de CHU zich uitspreekt voor een bepaalde staatsvorm, die eventueel niet de constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje zou zijn. De verdere voorgestelde inhoud van het artikel is voldoende gewaarborgd in de grondwet.

A16 Amendement Zwijndrecht op art. 8:

De Christelijk-Historische Unie spreekt zich uit voor een democratische rechtsstaat met een parlementair stelsel, waarbij de constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje de meest aangewezen staatsvorm is.

WIJZIGEN IN:
De Christelijk-Historische Unie spreekt zich uit voor de constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje als een democratische rechtsstaat met een parlementair stelsel.

TOELICHTING:
Het is gewenst zich zo duidelijk mogelijk uit te spreken voor het Huis van Oranje.

A17 Amendement Vogelwijk—Duinoord op art. 8:

„waarbij de constitutionele monarchie....." vervangen door: in de vorm van een constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje.

TOELICHTING:

Elke twijfel aan de verbondenheid met het Huis van Oranje dient te worden buitengesloten.

8f TOEVOEGEN:

— recht op bescherming van persoon en eigendom.

TOELICHTING:

Er is geen reden om ook dit grondrecht, dat thans is opgenomen in art. 4 van de Grondwet en dat vrijwel woordelijk werd gehandhaafd in de „Proeve van een nieuwe Grondwet" (aangeboden door de regering-Cals in april 1965), achterwege te laten.

TOEVOEGEN:

— recht op vrije bedrijfsuitoefening.

TOELICHTING:

Dit betreft een essentiële vrijheid, welke niet onder andere vrijheden is vermeld.

A18 Amendement Assen op art. 8:

Voorgesteld wordt deze alinea als volgt te redigeren:
„De Christelijk-Historische Unie spreekt zich uit voor een democratische rechtsstaat met een parlementair stelsel onder het Huis van Oranje."

TOELICHTING:

De huidige redactie wordt t.a.v. het Huis van Oranje niet positief genoeg gevonden („waarbij de constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje de meest aangewezen staatsvorm is").

A19 Amendement Assen op art. 8e:

LID 8, TWEEDE ALINEA ONDER e
Voorgesteld wordt het hier bepaalde te schrappen.

TOELICHTING:

Het hier gestelde is onzin: aan de democratische **besluit**vorming kunnen uiteraard slechts de wettig gekozen vertegenwoordigers deelnemen.

A20 Amendement prof. dr. A. F. N. Lekkerkerker op art. 8f:

Ik vind „vrijheid van demonstratie" hachelijk. De straat behoort aan het verkeer en aan alle burgers. De overheid moet ook het recht hebben de demonstratie te verbieden. Desnoods te lezen: „vrijheid van ordelijke demonstratie".

A21 Amendement Haarlem op art. 8f:

Negende gedachtestreepje wijzigen in:
— recht op een minimumloon vanaf de leeftijd van meerderjarigheid en sociale zekerheid ...enz. (verder ongewijzigd).

TOELICHTING:

Het jeugdloon voor meerderjarigen tot en met 23 jaar is één van de meest antieke en onrechtvaardige instituten in onze samenleving. In het kader van een meer rechtvaardige inkomensspreiding dient deze tenachterstelling van jonge volwassen werknemers te worden opgeheven en moet het minimumloon worden gekoppeld aan de leeftijd van meerderjarigheid.

A22 Amendement Haarlem op art. 8f:

Nieuw grondrecht toevoegen aan de gedachtenstreepjes:

— recht op vorming en onderwijs voor een ieder tot de leeftijd van meerderjarigheid.

TOELICHTING:

De overheid heeft de plicht het welzijn van de burgers te bevorderen. Het is hierbij ondenkbaar, dat jonge mensen van 14 of 15 jaar de maatschappij worden ingeslingerd, zonder reële kansen op verdere studie en vorming. Het recht op vorming en onderwijs voor minderjarigen moet de overheid dan ook waarborgen. Het dient als grondrecht te worden vastgelegd.

A23 Amendement Benoordenhout-Archipel-Den Haag op art. 8f:

Onder 8f de punten vanaf recht op minimumloon lijken ons hier overbodig. Deze vindt men, voorzover nodig en in het juiste verband terug in het politiek program.

A24 Amendement Arnhem op art. 8f:

VOORGESTELDE TEKST:

— recht op een minimum-loon en sociale zekerheid waarbij een menswaardig bestaan gewaarborgd moet zijn;
— recht op werk onder sociaal verantwoorde omstandigheden;
— recht op gelijke kansen van ontwikkeling;
— recht op gezondheidszorg:
— recht op bijstand bij materiële en/of geestelijke nood.

TOELICHTING:

Deze volgorde is logischer, de inhoud is hetzelfde als van het concept-program.

Amendement op: „Inleiding concept-politiek werkprogram".

B1 Amendement Vogelwijk-Duinoord, Den Haag:

INLEIDING:
De Christelijk-Historische Unie wil een beginselpartij zijn, vervangen door:
De Christelijk-Historische Unie **is** een beginselpartij.

TOELICHTING:
Dit dient positief te worden gesteld.

Amendementen op hoofdstuk I: „Vrede, veiligheid en samenwerking".

C1 Amendement Ond-Amsterdam op de inleiding:

Na de tweede alinea (... in een internationale rechtsorde) nieuwe alinea toevoegen:
De ontwikkelingshulp dient in regelrechte dienst te staan van de economische en sociale ontwikkeling van de bevolking.

TOELICHTING:
Ondanks de paragraaf Ontwikkelingssamenwerking (11) moet het gewenst worden geacht het belang van deze hulp nog eens prealabel te stellen door deze direct te noemen bij het begin van het onderhavige hoofdstuk.

C2 Amendement Haarlem op de inleiding:

Aanhef, tweede gedachtestreepje wijzigen in:
— opheffen van de tegenstelling tussen arme en rijke landen.

TOELICHTING:
„Vermindering" is negatief. Hier schuilt de defaitistische gedachte achter, dat een echte overbrugging van de kloof niet mogelijk is. Bij boze uitleg van de oorspronkelijke tekst kan men ook concluderen, dat volledige opheffing van de verschillen niet wenselijk wordt geacht.

C3 Amendement Benoordenhout-Archipel, Den Haag op art. I/i:

De zin „aangezien de V.N. enz." laten vervallen.

C4 Amendement Vlaardingen op art. I/i 1 en 2:

Terecht wordt geconstateerd, dat er een minimum aan gemeenschappelijk rechtsbewustzijn is. Dit er nooit geweest zijnde, zal er ook nooit komen, daar de landen niet uitgaan van hetgeen recht en billijk is, maar hetgeen hun belangen dient, althans de meeste landen.
Indien er dus geen gemeen bewustzijn is, hoe is dan de derde alinea van 1 te verwezenlijken? Temeer daar de grote mogendheden met acties moeten instemmen.
Voorgesteld wordt de derde alinea van punt 1 weg te laten.
Het bovenstaande krijgt nog meer reliëf, indien men dit beziet in het verband met paragraaf IV, Defensie punt 8a.
Reeds bij een minimum aan rechtsbewustzijn is het gevaarlijk militaire eenheden ter beschikking te stellen, en dan nog wel op ruime schaal. Dit punt zou ons tot ongewilde en niet te overziene consequenties kunnen voeren. Te overwegen is om vrijwilligers met toestemming van de regering voor individuele acties te laten deelnemen; dit als vervanging van de concept-regeling. Bestrijding van rampen is een sympathieker en reëler doel en dit kan gehandhaafd blijven.

C5 Amendement Wassenaar en Zwijndrecht op art. I/2:

2 in de tweede zin (negende regel)
— betere welvaartsverdeling —

WIJZIGEN IN:
— beter welvaartsbeleid —

TOELICHTING:
Het is moeilijk om welvaart te verdelen, beter kan men welvaart bevorderen in andere landen. Hiervoor is nodig een beter welvaartsbeleid.

C6 Amendement Vlaardingen op art. I/3:

Discriminatie wordt in de praktijk te ongenuanceerd gebruikt. Segregatie zowel als integratie laten zich wel en niet verstaan met discriminatie.
De woorden worden door elkaar gebruikt. Voorzichtigheid is geboden. Segregatie, soms zelfs spontaan ontstaan, kan aan etnologisch en/of godsdienstig verschillende groepen een rustig bestaan geven en spanningen voorkomen of verminderen: Joden en Samaritanen, Joden en Palestijnen, Hindoes en Islamieten, Christenen en Islamieten.
Daarom toevoegen: onder discriminatie behoeft niet altijd segregatie te worden verstaan.

C7 Amendement Benoordenhout-Archipel, Den Haag op art. I/4:

4. Laten vervallen (Er is wel degelijk **respectabele** blokvorming).

C8 Amendement Assen op art. I:

Voorgesteld wordt de volgende bepaling op te nemen:
„Gestreefd dient te worden naar het beter tot uitdrukking brengen van het gewicht van de stemmen der grote naties in de Algemene Vergadering der Verenigde Naties, teneinde het bezwaar te ondervangen, dat zeer kleine naties een stem hebben met gelijk gewicht als landen, die vele malen groter zijn of zeer vele malen meer inwoners vertegenwoordigen."

TOELICHTING:
Het in eerste instantie gedane voorstel wordt dus gehandhaafd.

C9 Amendementen Benoordenhout-Archipel, Den Haag op art. II:

De voorgestelde beschouwingen zijn niet voldoende homogeen en kunnen niet geacht worden voldoende representatief te zijn voor de opvattingen omtrent ontwikkelingshulp, welke in de CHU leven.

PUNT 3:
„De eisen van elementaire mensenrechten..." dient te vervallen. Voor ons zijn dat juist niet de belangrijkste criteria, de opsomming is in elk geval onvolledig en willekeurig en de doeltreffendheid is een criterium van een andere orde dan „de eisen van elementaire mensenrechten". De terminologie betr. die eisen is vreemd.
De politieke regeringsvorm van de ontvangende landen zal zeer wel doorslaggevend kunnen zijn en moeten zijn om de hulp in bepaalde gevallen niet te verlenen.

PUNT 6:
Punt 6 is hier niet op zijn plaats. Misschien in hoofdstuk V? Dit punt en de daaropvolgende punten betreffen economische en technische aspecten, die zijn ontleend aan het de facto in uitvoering zijnde program van het kabinet-De Jong (minister Udink). Zij passen niet in het CH-werkprogram en zeker niet als eigen gedachten, welke wij zouden willen opwerpen, zonder naar het regeringsprogram te verwijzen.

PUNT 11:
Punt 11 is fout, want juist ideologische overwegingen zullen in vele gevallen de keus moeten bepalen.
Een algemeen bezwaar tegen deze paragraaf is, dat ten onrechte wordt voorbijgegaan aan het interim-rapport van de groep van Achttien. Het niveau van dat document is o.i. beter dan de nieuw opgezette paragraaf.
Voorgesteld wordt de paragraaf te laten vervallen en een werkgroep te belasten met het opstellen van een andere tekst, welke op het interim-rapport van de 18 zal moeten worden afgestemd.
Een voorstel terzake worde hierbij reeds overgelegd:

II Ontwikkelingssamenwerking

1. Grote opgave van deze tijd.

Het voltrekken van de politieke, culturele, economische en maatschappelijke emancipatie van de in ontwikkeling achtergebleven gebieden is één van de grootste opgaven, waarvoor de mensheid in de tweede helft van de twintigste eeuw is gesteld. De ontwikkelingspolitiek en de vredespolitiek vormen een samenhangend geheel...
De noodzaak van emancipatie van de in ontwikkeling achtergebleven gebieden houdt de verplichting in, dat een aantal staten in de wereld (w aronder Nederland), die op het ogenblik een bevoorrechte positie innemen, bereid is in hun beleid rekening te houden met de behoeften van de meer en meer tot eenheid komende wereld.

2. Basis voor de ontwikkelingshulp.

Het is de christelijke leer der naastenliefde, die voor ons talloze positieve aanknopingspunten biedt voor de gezindheid, welke nodig is voor de niet door zelfzucht bepaalde ontwikkelingshulp.

3. Handvest.

Het Nederlandse inititatief tot formulering van een handvest voor de internationale ontwikkelingssamenwerking en in het bijzonder tot opstelling van een internationale ontwikkelingsstrategie voor de jaren zeventig (tweede ontwikkelingsdecade der V.N.) dient met kracht te worden voortgezet. In het kader van zulk een ontwikkelingsstrategie moet een redelijke internationale lastenverdeling worden bevorderd. Nederland dient er naar te streven, dat die lastenverdeling door de rijke landen als een verplichting wordt aanvaard.
Een maatstaf voor het totaal der op te leggen lasten zal moeten worden gevonden in het door de Verenigde Naties vast te stellen absorptievermogen van de ontwikkelingslanden. Het vooralsnog ontbreken van een dergelijke lastenverdeling ontslaat ons niet van de verplichting onze nationale bijdrage in de komende jaren te verhogen. Tussen 1970 en 1975 dient te worden gestreefd naar een verdubbeling van de totale Nederlandse ontwikkelings-inspanning.

Voorkeur voor directe hulp.

4. Wij kunnen erkennen, dat de V.N. geschikte systemen voor multilaterale ontwikkelingshulp zullen kunnen voorbereiden en dat een deel van de ook door Nederland multilateraal te verlenen hulp via de V.N. zal kunnen worden geleid, maar voor het overige zien wij grote voordelen voor hulp welke direct van land tot land gaat en steun of versterking kan vinden in wederzijdse impulsen en in directe contacten, waarvoor in allerlei lagen relaties kunnen worden gelegd en uitgebouwd.

TOELICHTING:
Zo zouden relaties tussen kerken en tussen Nederlandse gemeenten en instituten in de ontwikkelingslanden, proclamaties van solidariteit en adopties een nieuwe ontwikkeling voor de ontwikkelingshulp kunnen inluiden.
De ervaringen van de hulp door de Nederlandse Genie aan het door overstromingen geteisterde Tunesië zijn verrassend door de wederzijdse ontdekking en waardering. Hier werd spontaan door de nood een technisch apparaat ingezet, dat zeer wel ook voor andere dan directe noodgevallen een sterke arm voor de ontwikkelingshulp zal kunnen blijven. Nederland beschikt over andere „sterke armen" zoals de Cultuurtechnische Dienst — kosten van aanwenning voor binnenlands gebruik: circa f 300 miljoen, welker technische potentie grotendeels naar de ontwikkelingslanden zou moeten worden verlegd en dan ons land in één stoot in de voorlinie der hulpverlenende landen zou brengen.
Voor de uitvoering van de ontwikkelingshulp zal onze eigen benadering een factor van betekenis moeten zijn.

5. Respectering Cultuurpatroon.

De emancipatie van de in ontwikkeling achtergebleven gebieden kan niet los worden gezien van het daar aanwezige cultuurpatroon. Evenmin mag de voortgang van de ontwikkeling in deze landen afhankelijk worden gemaakt van het instandhouden van de in het westen gevestigde samenlevingsstructuur. De emancipatie vergt integendeel, zowel hier als daar, een aanpassing van de structuren van de samenleving, nationaal en internationaal.
De christelijke politiek moet bij de omwenteling en aanpassing van de structuren in de ontwikkelingslanden bedacht zijn op de daarmee gepaard gaande processen van secularisatie en onthumanisering.
Een doeltreffende ontwikkelingspolitiek veronderstelt derhalve een integrale aanpak bij alle betrokkenen. Missie en zending kunnen terzake een onvervangbare functie vervullen.

6. Bevolkingsvraagstuk.

Bij de aanpassing van de structuren zal tevens het bevolkingsvraagstuk in de ontwikkelingslanden betrokken dienen te worden. De ontwikkelingslanden zullen naast de directe oplossing van het voedingsprobleem de mogelijkheid van een actieve bevolkingspolitiek onder ogen dienen te zien. De ontwikkelende landen zullen hulp moeten bieden, opdat de betrokken volken hun verantwoordelijkheid terzake kunnen nakomen.

7. Doelbewust zal moeten worden gestreefd naar internationale overeenkomsten, die de afzet van produkten uit de ontwikkelingslanden op de markten van de ontwikkelde landen stimuleren (b.v. via algemene of bijzondere tarief-preferenties; regels betreffende research naar zinvolle vervangende produkten).

8. Overheid, bedrijfsleven, particuliere organisaties en particulieren geven onder meer door kapitaalsoverdracht, technische bijstand, kennisoverdracht, gestalte aan de samenwerking tussen rijke en arme landen. De overheid zal bedrijfsleven, particuliere organisaties en particulieren moeten steunen door garanties en/of belastingfaciliteiten.
De investeringen van bedrijven in de ontwikkelingslanden dienen ook bij te dragen aan de verbetering van de sociale infra-structuur.

9. Aangezien een zo volledig mogelijke informatie van de burger van wezenlijk belang is voor een actief ontwikkelingsbeleid in wereldwijd verband, dient in nauwe samenwerking met de overheid, het onderwijs, de particuliere organisaties en de massa-media een goede voorlichting te worden gegeven.

10. Nederland zal het wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de ontwikkelingslanden alsook de evaluatie van de hulpverlening moeten stimuleren en uitbreiden.

11. Een doelmatig en slagvaardig ontwikkelingsbeleid vereist in Nederland een goed functionerende interdepartementale samenwerking. In de ontwikkelingslanden zullen de ambassades van de donorlanden i.c. de Nederlandse ambassades, moeten optreden als verbindingsorgaan op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking in al haar aspecten. Meer dan tot dusverre zullen de ambassades in ontwikkelingslanden daartoe moeten worden toegerust met voor een dergelijk beleid gekwalificeerd personeel.

12. Om de doeltreffendheid van de ontwikkelingssamenwerking te verhogen, dient meer de nadruk te worden gelegd op de uitzending van (assistenten-)deskundigen (met name op middelbaar niveau) en op de uitvoering van deskundigenprogramma's.

13. De resultaten van de ontwikkelingssamenwerking dienen voortdurend te worden getoetst aan de doelstellingen.

C10 Amendement Zwijndrecht op art. II/1:

1 — De samenwerking met en de hulpverlening aan de ontwikkelingslanden bevorderen de totstandkoming van een internationale rechtsorde. —
Voorgesteld wordt deze zin te schrappen en de tweede zin aan te passen.

TOELICHTING:
De bovengenoemde stelling is nog niet bewezen.

C11 Amendement Overschie op art. II/2:

In de laatste zin een punt te plaatsen na het woord „gehandhaafd" en de rest van de zin te laten vervallen.

TOELICHTING:
De ontwikkelingshulp is een zeer belangrijke zaak, die inderdaad hoge prioriteit verdient. De eis van steeds ruimere middelen is echter te absoluut en daardoor niet realistisch. Bovendien strijdt de eis met het slot van punt 5.

C12 Amendement Vlaardingen op art. II/3:

De politieke regeringsvorm is hierbij niet doorslaggevend: „niet" vervangen door: vaak.
Het woord „niet" kan tot zeer ongewenste, en door onze kiezers nooit gewenste consequenties leiden.
Bekijkt men tevens hetgeen voorgesteld

wordt in II/5, waar sprake is van een maatstaf die te vinden is in het absorptievermogen, en voorts in 11 waar gesproken wordt van indien bilateraal dan ongebonden, dan voert dit in totaal tot onhoudbare situaties. — Ongebonden dan uitgelegd in de zin dat de besteding van fondsen door het ontwikkelingsland mag plaatsvinden in landen naar eigen inzicht. —
Het kan toch immers niet de bedoeling zijn, dat een land met een in onze ogen verderflijke regeringsvorm een fonds krijgt toegewezen, dat besteed mag worden in een ander ons even onsympathiek land.
Daarom wordt voorgesteld:
II/5 Er zal een evenredige lastenverdeling moeten worden opgesteld. Verder niets toevoegen.

C13 Amendement Arnhem op art. II/4:

VOORGESTELDE TEKST:

Van de niet-commerciële organisaties, die op dit terrein in vele ontwikkelingslanden een belangrijke rol spelen, verdient vooral het kerkelijk ontwikkelingswerk, opgebouwd door Werelddiaconaat, Zending en Missie, bijzondere steun.

TOELICHTING:

De toevoeging „Werelddiaconaat" doet recht aan de uitgebreide hulpverlening, die via de diaconale organen van de Nederlandse Kerken en van de Wereldraad van Kerken (Inter-Church Aid) is en wordt verleend in vele ontwikkelingslanden.

C14 Amendement Klundert en Moerdijk op art. II/5:

De zinsnede, aanvangende met: „Het vooralsnog ontbreken, enz., dient naar onze mening als volgt te luiden: — „Zo lang een dergelijke maatstaf ontbreekt, dient er, met inachtneming van 's lands financiën, naar gestreefd te worden onze nationale bijdrage in de komende jaren te verhogen." De laatste zin van dit punt laten vervallen.

TOELICHTING:

Gezien de binnen onze eigen grenzen nog te verbeteren sociale toestanden en de grote nood op dit en ander gebied in de overzeese gebiedsdelen, komt het ons voor, dat hieraan allereerst prioriteit dient te worden verleend.

C15 Amendement Klundert en Moerdijk op art. III/5 (algemeen):

Alhoewel, zoals in genoemd punt voorkomt, naar onze mening ook voortdurend gestreefd moet worden naar vermindering van de bestaande spanningen tussen Oost en West, dient hier toch voorzichtigheid te worden betracht. Nog kort geleden stond ergens in een periodiek geschreven, dat — volgens oude Russische communisten — het Westen bij het aangaan van handelsbetrekkingen met de communisten, daarmee tegelijk begon aan de ondergang van zijn bestaande politiek.

C16 Amendement Haarlem op art. III/5a:

Dit punt dient te vervallen.

TOELICHTING:

De bewering die onder meer in de CHU vaak is te horen over de belangrijke taak die kleine landen kunnen hebben bij het streven naar ontspanning, dient niet ongedaan gemaakt te worden door deze passage. In punt 5a wordt conservatief gedacht. Men gaat uit van de bestaande situatie van afhankelijkheid. Wanneer men werkelijke ontspanning wil bevorderen, moeten de Westeuropese landen de moed hebben zelfstandige stappen te ondernemen, zo nodig onafhankelijk van de Verenigde Staten. In de groep van Tien zouden dan alleen „onbelangrijke" regelingen tot stand kunnen komen.

C17 Amendement Oud-Amsterdam op art. III/5b:

Laatste regel van het gestelde onder 5 laten vervallen. („Dit neemt niet weg...").

TOELICHTING:

Op dit gebied kunnen in het geheel geen risico's worden genomen, gezien ook de ervaringen in Hongarije en meer recentelijk in Tsjechoslowakije.

C18 Amendement Waalwijk op art. III5b/:

In punt 5b wordt de laatste zin: Dit neemt niet weg, dat bij het streven naar spanning, veiligheid, wapenbeheersing en ontwapening het nemen van een beperkt risico niet bij voorbaat uitgesloten moet worden — geschrapt.

TOELICHTING:

Het is niet verantwoord, gezien de mentaliteit van Rusland en het communisme, ook maar enig risico te nemen.

C19 Amendement Wassenaar en Zwijndrecht op art. III/5b:

5b laatste zin — Dit neemt niet weg, dat bij het streven naar ontspanning, veiligheid, wapenbeheersing en ontwapening het nemen van een beperkt risico niet bij voorbaat uitgesloten moet worden. —

WIJZIGEN IN:

— Bij het streven naar ontspanning, veiligheid, wapenbeheersing en ontwapening moet het nemen van risico's tot het uiterste beperkt blijven. —

TOELICHTING:

In de oorspronkelijke tekst is niet duidelijk, wat met een beperkt risico wordt bedoeld, in de voorgestelde tekst komt de bedoeling beter tot uitdrukking.

C20 Amendement Benoordenhout-Archipel, Den Haag op art. III/7:

De voorliggende tekst ware te vervangen door:
„Een goede politieke consultatie, coördinatie en besluitvaardigheid in de NAVO bevordert een positieve bijdrage van de NAVO-landen, individueel en gezamenlijk, tot de verbetering van de Oost-West verhouding en de Europese veiligheid."

TOELICHTING:

De huidige tekst suggereert een tekortkoming van de NAVO, die wordt toegelicht noch waargemaakt. Integendeel, de NAVO heeft gedurende de afgelopen jaren met betrekking tot de coördinatie van de standpunten der lidstaten aangaande Oost-West vraagstukken, ontwapening e.d., zeer positief en nuttig werk verricht. Indien een tekortkoming zou kunnen worden aangetoond, zouden anderzijds ook de middelen dienen te worden aangegeven waardoor terzake verbetering zou kunnen worden bewerkstelligd.

C21 Amendement Vogelwijk-Duinoord, Den Haag op art. III/9:

Punt 9 geheel laten vervallen.

MOTIVERING:

Wij kunnen moeilijk de grote mogendheden zeggen wat zij moeten doen.

C22 Amendement Oud-Amsterdam op art. III/9b:

Het gestelde in ditzelfde hoofdstuk onder 9b laten vervallen. („Een de facto-erkenning...").

TOELICHTING:

In het programma der Unie behoren geen richtlijnen voor „West-Duitsland" te worden opgenomen, terwijl het onjuist moet worden geacht — mede gezien de recente ontwikkelingen in Oost-Europa — thans aandrang uit te oefenen op een erkenning van de Oder-Neisse grens de jure door de NAVO-landen alsmede van een — zij het slechts de facto — erkenning van de DDR.
De eisen, die de DDR nog onlangs aan West-Duitsland heeft gesteld in het kader van een wederzijdse regeling der betrekkingen moet ons toch wel tot voorzichtigheid manen, terwijl wij ook niet — in overeenstemming met de houding van de NAVO-landen te dezen — de positie van de Bondsrepubliek in dit opzicht, op welke wijze dan ook, moeten verzwakken door een voortijdige erkenning van de DDR onzerzijds.

C23 Amendement Assen op art. III/9b:

De kiesvereniging vraagt zich af, of — ook al gaat het hier slechts om een de facto-erkenning, een dergelijke erkenning van de Oder-Neisse grens en van de DDR een aanvaardbare oplossing van het Duitse vraagstuk niet in de weg zal staan.

C24 Amendement Zwijndrecht op art. III, 9b:

— Een „de facto" erkennen van de Oder-Neisse grens, etc. — Voorgesteld wordt dit artikel te laten vervallen.

TOELICHTING:

Dit artikel treedt teveel in details. Het erkennen van de Oder-Neisse grens en de DDR zijn onderdelen van een onderhandelingspakket. Bij de onderhandelingen zal getracht moeten worden voor de bevolking zo veel mogelijk verlichting te verkrijgen van het communistische dictatoriale juk.

C25 Amendement Benoordenhout-Archipel op art. III/9b:

VOORSTEL:

De tweede zin ware te schrappen.

TOELICHTING:

Indien, zoals terecht is geschied, in de aanhef van hoofdstuk I Atlantische en Europese samenwerking tot de belangrijkste doelstellingen van het Nederlands buitenlandse beleid worden gerekend, impliceert zulks dat wij de problemen van de partners waarmee Nederland in deze verbanden wil samenwerken, ernstig nemen en niet met lichtvaardige leuzen afdoen. Het vraagstuk van de status van de DDR is, hoe men daar verder ook over moge denken, voor de Bondsrepubliek een vraagstuk van zodanig primaire betekenis, dat de bondgenoten en partners in de Europese samenwerking, het met grote voorzichtigheid moeten benaderen. Het streven naar politieke samenwerking en eenwording in Europa (zie paragraaf V van hoofdstuk I) veronderstelt politieke solidariteit en verantwoordelijkheidsbesef aangaande de grote beleidsproblemen waarmee de partners geconfronteerd worden.
De huidige regering van de Bondsrepubliek voert een fantasievolle en vergaande „Ostpolitik", teneinde haar verhouding tot de Sovjet-Unie en de andere Oosteuropese landen te verbeteren en tevens tot enige redelijke vorm van samenwerking met de DDR te komen. Zij neemt daarbij aanzienlijke risico's. Enerzijds is er tot nog toe geen enkele aanwijzing, dat de Sovjet-Unie en het regime Ulbricht van hun kant tot enige tegemoetkoming bereid zijn; integendeel, ondanks een zekere matiging in de toon blijft men voor wat de materie betreft volstrekt star en onverzoenlijk.
Anderzijds is duidelijk het gevaar aanwezig, dat de Ostpolitik van de regering-Brandt belangrijke inzet zal worden van de interne politieke strijd in West-Duitsland, een gevaar dat uiteraard toeneemt naarmate concessies van Oostelijke zijde inderdaad geheel uitblijven.
Aandrang tot erkenning van de DDR zou de constructieve politiek van de huidige Bondsregering doorkruisen, slechts wrevel en frustratie in Duitsland kunnen bevorderen, gevoeligheden tussen de Westelijke bondgenoten creëren c.q. aanwakkeren en aldus, tenslotte, allerminst bijdragen tot de beoogde ontspanning tussen Oost en West.
Bovendien kan het vraagstuk van de status van de DDR niet los worden gezien van dat van de toegang tot, en het voortbestaan van het vrije West-Berlijn. Erkenning van de DDR zonder meer maakt, mede gezien haar openlijk beleden pretenties m.b.t. Berlijn, waarschijnlijk, dat de conflictstof rond deze stad zou worden aangescherpt, hetgeen wederom allerminst bevorderlijk zou zijn voor daadwerkelijke ontspanning.

C26 Amendement Overschie op art. III/9b:

In de eerste zin een punt te plaatsen achter het woord „West-Duitsland" en de rest van dit punt te laten vervallen.

TOELICHTING:

De typische aspecten van het Duitse vraagstuk en de hiermee verbonden internationale machtsverhoudingen tussen twee supermogendheden maken het voor Nederland raadzaam een bescheiden en behoedzame politiek te voeren. Daarbij past niet een streven naar de facto erkenning van de DDR, dat onze bondgenoten slechts zou irriteren en door niemand serieus zou worden opgevat.

C27 Amendement Waalwijk op art. III/9b:

Punt 9b wordt geheel geschrapt.

TOELICHTING:

De totstandkoming van de Oder-Neissegrens is uit het oogpunt van rechtmatigheid een zeer aanvechtbare zaak. Rusland en het daar heersende communisme blijven een levensgroot gevaar voor het Westen, omdat hun karakter niet verandert. Het hier gestelde probleem zal in de eerste plaats door West-Duitsland beslist moeten worden.

C28 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag op art. III/9d:

VOORSTEL:

De volgende tekst ware toe te voegen:
„Op een dergelijke conferentie dient onomstotelijk te worden vastgesteld, dat voor alle deelnemers geldt dat gewelddadig ingrijpen in elkanders interne aangelegenheden ontoelaatbaar is. De z.g. „Brezjnev doctrine" moet duidelijk worden afgewezen."

TOELICHTING:

De tot nog toe gedane communistische voorstellen voor een Europese veiligheidsconferentie zijn kennelijk zodanig geformuleerd, dat ruimte blijft voor toepassing van de „Brezjnev doctrine."

C29 Amendement Benoordenhout-Archipel, Den Haag op art. III/10:

VOORSTEL:

De tweede zin ware te schrappen.

TOELICHTING:

Zie in eerste plaats de toelichting op het wijzigingsvoorstel inzake art. 9b, waar werd gewezen op de fantasievolle en constructieve „Ostpolitik" van de regering Brandt, waarbij de Duitse hereniging kennelijk op de lange baan wordt geschoven. De beste steun, die wij als Atlantische bondgenoot en Europees partner aan dit beleid kunnen geven, is het in acht nemen van de nodige terughoudendheid en tact. Een uitspraak als de gewraakte lijkt thans noodzakelijk noch opportuun.

C30 Amendement Oud-Amsterdam op art. III/11:

Het gestelde onder 11, laatste regel („De vorming van een...") laten vervallen.

TOELICHTING:

De voorgestelde uitspraak is te apodictisch. Van te voren kan moeilijk worden vastgesteld of deze vorming ongewenst is.

C31 Amendement Waalwijk op art. III/11:

De laatste zin: De vorming van een zelfstandige Europese Kernmacht is ook dan ongewenst — wordt geschrapt.

TOELICHTING:

Of een zelfstandige Europese kernmacht al of niet gewenst is, zal van de concrete situatie afhangen en kan daarom niet op voorhand beslist worden.

C32 Amendement Haarlem op art. III/11:

11 wijzigen in:

11. Binnen het Atlantisch kader dient een verdere militaire samenwerking tussen de Europese leden te worden nagestreefd. De vorming van een zelfstandige Europese kernmacht is ongewenst.

TOELICHTING:

De toetreding van Engeland tot de EEG verandert niets aan de onwenselijkheid van een eigen Europese kernmacht. Verdere blokvorming in de wereld is ongewenst en in strijd met het streven naar ontspanning. Naast het Sovjet-blok, het VS-bolwerk en het hongerlijdende blok is een apart Europees blok, met kernwapen, te veel van het kwade. Afwijzing van het eigen Europese kernwapen dient daarom zonder omhaal van woorden gesteld te worden.

C33 Amendement Wassenaar en Zwijndrecht op art. III/11:

11 laatste zin — De vorming van een zelfstandige kernmacht is dan ook ongewenst. —
Voorgesteld wordt deze zin te schrappen.

TOELICHTING:

De conclusie is voorbarig en in strijd met het voorafgaande.

C34 Amendement Vlaardingen op art. III, 12:

Om het volle gewicht te blijven toekennen aan de NAVO zoals gesteld in punt 2, dient als sluitstuk — tot meerdere zekerheid — in punt 12 te worden doorgehaald: „dan ook grote" en te worden toegevoegd: echter mogen deze landen niet uit de NAVO worden verwijderd of in hun taak t.o.v. de NAVO worden belemmerd.

C35 Amendement Wassenaar op art. III, 12:

12 laatste zin — Op de regeringen van Griekenland en Portugal dient dan ook grote politieke druk te worden uitgeoefend om de democratie in deze landen te herstellen. —
Voorgesteld wordt deze hele zin te schrappen.

TOELICHTING:

Te pretentieus.

C36 Amendement Zwijndrecht op art. III, 12:

Laatste zin — Op de regeringen van Griekenland en Portugal dient dan ook grote politieke druk te worden uitgeoefend om de democratie in deze landen te herstellen. — wijzigen in: — Bij de regeringen van Griekenland, Portugal en Spanje moet worden aangedrongen op het voorbereiden van een Westers democratisch regeringsstelsel.

TOELICHTING:

Het is niet zeker, dat het onmiddellijk instellen van Westers democratisch regeringsstelsel in de genoemde landen de gewenste resultaten zullen opleveren.
Ook kan men niet van een herstel spreken, omdat deze volken altijd onder een dictatuur (soms gematigd) hebben geleefd. De bevolking zal daarom moeten worden voorbereid op een democratie in Westerse zin, anders dreigt een democratie in Oosterse zin.

C37 Amendement Benoordenhout-Archipel, Den Haag op art. III/12:

VOORSTEL:
Punt 12 te laten vervallen.

C38 Amendement Veenendaal op art. III, 13:

De laatste zin van dit artikel: „Daarbij zal ook een oplossing moeten worden gezocht voor de belangen van de Palestijnse vluchtelingen" moet geheel worden geschrapt. Er moet een nieuw artikel 14 worden opgenomen: „Nederland zal moeten streven naar rechtvaardige oplossingen voor vluchtelingen, waar ook ter wereld." Het huidige artikel 14 moet 15 worden genoemd.

TOELICHTING:
Het recht van Israël op een zelfstandig bestaan dient niet te worden gekoppeld aan de belangen van de Palestijnse vluchtelingen. Voorts moet niet alleen voor de Palestijnse vluchtelingen, maar ook voor die elders in Azië (bijv. Tibet), in Afrika (bijv. Biafra, Zuid-Soedan), Amerika (bijv. Cuba) enz. moet naar rechtvaardige oplossingen worden gestreefd.

C39 Amendement Zwijndrecht op art. III, 13:

Derde zin — Voor wat het laatste gebied betreft dient Nederland — zowel binnen de Verenigde Naties als daarbuiten — alles te doen om te bevorderen, dat de vrede in dit gebied wordt hersteld onder erkenning en garantie van het recht van Israël op een zelfstandig bestaan. —
wijzigen in: Voor wat het laatste gebied betreft dient Nederland — binnen de Verenigde Naties en zoveel mogelijk daarbuiten — mee te werken aan een zo spoedig mogelijk herstel van de vrede in dit gebied onder erkenning, etc. —

TOELICHTING:
Het oorspronkelijke voorstel gaat iets te **ver**, moeten wij de oorlog verklaren aan de Arabieren of hulptroepen sturen?

C40 Amendement Wassenaar op art. III, 14:

— In verband met de Oost-West tegenstellingen, etc. — Voorgesteld wordt dit artikel te schrappen.

TOELICHTING:
Te pretentieus.

C41 Amendement Zwijndrecht op art. III, 14:

— in verband met de Oost-West tegenstellingen, etc. — Voorgesteld wordt dit artikel te schrappen.

TOELICHTING:
Verwacht kan worden, dat China zelf het initiatief zal nemen als het wil toetreden tot de Verenigde Naties. Hierbij kan dan een aantal voorwaarden gesteld worden.

C42 Amendement Benoordenhout-Archipel, Den Haag op art. III:

VOORSTEL: artikel 15: Toevoegen:
Zuid-Afrika.
Het ligt op de weg van Nederland om nauwe contacten te onderhouden met de Republiek van Zuid-Afrika, zowel rechtstreeks als via de internationale samenwerkingsverbanden als de V.N.
Er dient een veel bredere uitvoering te worden gegeven aan het Nederlands Zuid-Afrikaans Cultureel Verdrag, welke dienstbaar moet worden gemaakt aan het onderling begrip en de kennis van maatschappelijke instituten en toestanden over en weer.

C43 Amendement Oud-Amsterdam op art. IV/9:

Ook dient — in overleg met de VVDM — ernaar te worden gestreefd, dat de bezoldiging van de dienstplichtigen steeds meer in overeenstemming wordt gebracht met hetgeen sociaal wenselijk is. Uiteindelijk zal zo mogelijk — met afweging van prioriteiten — worden gestreefd naar een normale bezoldiging van de dienstplichtigen.

TOELICHTING:
Nu het aantal dienstplichtigen, dat in werkelijke dienst wordt opgeroepen, slechts een percentage bedraagt van de betroffen jaarklasse, wordt het steeds meer als een ongerechtsvaardigheid gevoeld, dat zij, die in werkelijke dienst worden opgeroepen, slechts een betrekkelijk geringe vergoeding ontvangen.
Bovendien wordt de afhankelijkheid van Europa t.o.v. de Verenigde Staten door de voorgestelde passage blijvend in dit opzicht bestendigd.

C44 Amendement Zwijndrecht op art. V, 3a:

— Dat zij open is, zowel voor wat betreft de toetreding van andere democratisch bestuurde Europese landen, met name van het Verenigd Koninkrijk, als ook voor samenwerking met andere landen of economische blokken. —
Voorgesteld wordt de woorden — democratisch bestuurde — te schrappen.

TOELICHTING:
Niet alle volken van Europa zijn even ver gevorderd op het gebied van democratie. Toetreding van Portugal en Spanje tot de Europese samenwerking kan een nuttige invloed uitoefenen op het democratiseringsproces in deze landen.

C45 Amendement Arnhem op art. V5/:

VOORGESTELDE TEKST:
Voor een doeltreffende samenwerking op wetenschappelijk-, onderzoek- en technologisch terrein dient thans reeds rekening te worden gehouden met een uitbreiding van de gemeenschappen.

TOELICHTING:
De ontwikkeling van wetenschap en wetenschappelijk onderzoek kan deels vanwege de kosten, deels vanwege het vormen van een evenwicht met de Verenigde Staten, niet meer binnen de landsgrenzen worden gehouden. Zoveel mogelijk dient de ontwikkeling van wetenschap en onderzoek in Europees verband te worden gebracht om een goede coördinatie, uitwisseling en taakverdeling te kunnen verkrijgen.

Amendementen op hoofdstuk II: „Overheid en burger".

D1 Amendement Vogelwijk-Duinoord, Den Haag, op art. I/3a:

„Van overheidsbeslissingen, enz." dient te vervallen.

TOELICHTING:
Wat wordt bedoeld met „door wie"? Het is toch altijd bekend welk overheidsorgaan een beslissing heeft genomen.

D2 Amendement Oud-Amsterdam op art. IIA/1a:

Het gestelde: „Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging..." wijzigen in:
Het bestaande stelsel van evenredige vertegenwoordiging.

TOELICHTING:
Er bestaan grote bezwaren tegen voorstellen, die de evenredige vertegenwoordiging in ons kiesstelsel willen aantasten. Als middelgrote partij, die de Unie toch is, is het juist voor de Unie een levensbelang, dat er niet aan ons kiesstelsel getornd wordt; temeer, daar de Unie uit het gehele land haar stemmen verkrijgt. Hoewel bij een grote toename van kleine partijen de werkwijze van ons parlement bemoeilijkt zal worden, moet anderzijds niet worden vergeten, dat bij bijv. een verhoging van de kiesdrempel aloude — toevallig ook nog protestantse — groeperingen uit het parlement zullen verdwijnen. Een wijziging van ons kiesstelsel, die slechts beoogt, de verschijning van bestaande politieke groeperingen in ons parlement onmogelijk te maken, is ondemocratisch, terwijl een verhoging van de kiesdrempel of het eventueel niet meer mogelijk maken van lijstverbinding tussen de verschillende kieskringen ook politieke verstarring en conservatisme in de hand werkt, aangezien het nieuwe partijen dan vaak onmogelijk zal worden gemaakt in het parlement hun denkbeelden naar voren te brengen.
Ook de Unie is eens met één zetel haar politieke verschijning in de Tweede Kamer begonnen!

D3 Amendement Delft op art. IIA/1a:

THANS (tweede volzin):
Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging voldoet daaraan het beste en dient dan ook gehandhaafd te blijven.

VOORSTEL (tweede volzin):
Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging voldoet daaraan het best; hoewel een nieuwe indeling van het land in een aantal kieskringen mogelijk is. Met inachtneming van het stelsel van e.v. is een zodanige wijziging gewenst, dat het in het vervolg mogelijk is, binnen een kieskring wel lijstverbindingen toe te staan, doch daarbuiten niet.

TOELICHTING:
Op deze wijze blijft het belangrijkste voordeel van het stelsel van e.v. namelijk, dat de belangrijkste stromingen in het parlement vertegenwoordigd zijn, gehandhaafd, maar gelijkertijd wordt voortgaande versplintering van ons parlement door een dogmatisch hanteren van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging voorkomen. Bovendien bevordert men door lijstverbindingen binnen de kieskringen de samenwerking van verwante groeperingen. In de staatscommissie vonden de afgevaardigden van de confessionele partijen elkaar op dit standpunt.

D4 Amendement Sneek op art. IIA/1a:

...Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging voldoet daaraan het beste en dient dan ook gehandhaafd te blijven.

WIJZIGING:
Deze gehele zin schrappen en vervangen door:
Teneinde het democratisch functioneren van het staatsbestel te bevorderen, is het gewenst, dat de invloed van de kiezer zich zal kunnen uitstrekken tot het bereiken van een regeerbare meerderheid. Om deze invloed te vergroten, dient gestreefd te worden naar een stelsel van evenredige vertegenwoordiging binnen een beperkt aantal districten, waarbij lijstverbindingen daarbinnen wel en daarbuiten niet zijn toegestaan.

MOTIVERING:
Bij de evenredige vertegenwoordiging is het gevaar zeer groot, dat door een teveel aan kleine partijen geen stabiele regering kan worden gevormd.

D5 Amendement Waalwijk op art.IIA/1a:

Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging enz. wordt gewijzigd in: Het bestaande stelsel van evenredige vertegenwoordiging enz.

TOELICHTING:
Het bestaande stelsel van evenredige vertegenwoordiging doet het best de invloed van de stemmen tot hun recht komen, die gekozen hebben voor een bepaalde politieke partij. Wanneer een partij de kiesdeler aan stemmen behaalt, kan zij bij het bestaande stelsel haar stem in de Tweede Kamer tot uitdrukking brengen. Iedere beperking hierop maakt groepen monddood ten bate van de grotere partijen. Dit is in strijd met de beginselen der democratie. De kleine partijen zijn geen belemmering om een regering te vormen; daarvoor hebben zij te weinig kamerleden. Indien er geen regering is te vormen, is dit de schuld en machteloosheid van de grote partijen.

D6 Amendement Assen op art. IIA/1b:

Voorgesteld wordt het hier genoemde percentage van „vijftien" te brengen op „vijfentwintig".

TOELICHTING:
Het genoemde percentage van „vijftien" wordt nog te laag geacht. Indien dit percentage te laag is, dan kunnen vele regionale voorkeursacties voor bepaalde kandidaten door kleine belangengroepen verwarrend werken.

D7 Amendement Sneek op art. IIA/1b:

...de voorkeurstemmen een sterker effect hebben, te worden verlaagd tot vijftien... te wijzigen in: ... de voorkeurstemmen een sterker effect hebben, te worden verlaagd tot vijfentwintig.

MOTIVERING:
De deskundigheid van een kleine fractie loopt groot gevaar als de plaatsing op de lijst te gemakkelijk wordt verbroken door het behalen van een „voorkeur"-zetel.

D8 Amendement Klundert en Moerdijk op art. IIA/1c:

De duidelijkheid in de politiek, enz., met nadruk op het woord: **„menen".**
Hoe moet dit worden opgevat? Naar onze mening wat „flexibel", wat buigzaam zijn, dus niet bij voorbaat bijv. verlaging van loon- en inkomstenbelasting beloven, voor de komende zittingsperiode, dit dan ook in bepaalde onverwachte financiële moeilijke omstandigheden, star en strak willen doorvoeren, terwijl er in die situatie toch weer andere, minder aangename bronnen moeten worden aangeboord, om aan het vereiste bedrag te komen. Tijdelijke heffingen wil men dan ook nogal eens gemakkelijk definitief maken.
Dus niet eerst, omdat het „beloofd" is, braaf met de rechterhand geven, doch gauw langs een andere weg met de linkerhand terughalen.
Dit lid zou, naar onze mening, behoren te luiden:
„De duidelijkheid in de politiek kan aanzienlijk worden bevorderd als de diverse partijen voor elke verkiezing zich duidelijk uitspreken over de inhoud van hun program en over de wijze waarop zij **er naar willen streven,** dit program uit te voeren in de na de verkiezingen volgende regeringsperiode."

D9 Amendement Klundert en Moerdijk op art. IIA/2b:

Dit lid behoort, naar onze mening, een meer positieve inhoud te krijgen en aldus te worden gewijzigd, in die zin, dat een lid van de Kamer, Provinciale Staten en/of Gemeenteraad **moet** uittreden, bijv.:
„Indien één of meer leden van een Kamer-, Staten- of raadsfractie tijdens een zittingsperiode uit de fractie treden, houdt dit tevens een uittreden uit de Kamer, de Staten en/of de Raad in."

TOELICHTING
Door deze meer positieve redactie kunnen, naar onze mening, geen belachelijke situaties meer ontstaan, zoals bijv. bij de Boerenpartij in de Tweede Kamer al is gebeurd. Eerst als fractieleden samenwerken en bij uittreden van één of meer, elkaar dwarszitten of zich op andere wijze bespottelijk maken als volksvertegenwoordigers. Men moet niet teveel rekenen op een bepaalde moraal, spijkers met koppen iets positief vastleggen, zodat er niemand onderuit kan.

D10 Amendement Sneek op art. IIA/2b:

...tijdens een zittingsperiode uit de fractie treden, **behoort** dit tevens een uittreden uit de Kamer in **te** houden.

WIJZIGING:
...tijdens een zittingsperiode uit de fractie treden, **moet** dit tevens een uittreden uit de Kamer inhouden.

MOTIVERING:
Aan de kandidaten der CHU voor de vertegenwoordigende lichamen wordt eerst vooraf gevraagd hun schriftelijke instemming met dit artikel. Men voorkomt dan moeilijkheden zoals onlangs in de gemeente Opsterland.

D11 Amendement Delft op art. IIA/2c:

THANS:
De leeftijdsgrens voor het actief kiesrecht dient gekoppeld te blijven aan de algemene meerderjarigheidsgrens.

VOORSTEL:
De verlaging van de algemene meerderjarigheidsgrens dient gerealiseerd te worden; een studie hierover is noodzakelijk. De kiesgerechtigde leeftijd dient verlaagd te worden tot 18 jaar.

TOELICHTING:
We moeten proberen jonge mensen zo spoedig mogelijk bij de maatschappij te betrekken en hen ook verantwoordelijkheid te laten dragen, zodat ze zich ook werkelijk verantwoordelijk kunnen weten. In democratisch opzicht is dit eveneens een vereiste, terwijl daarenboven onze samenleving hun creativiteit hard kan gebruiken. Het zou uitermate jammer zijn, als de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd ondanks, in plaats van dankzij de CHU tot stand zou komen. Bovendien zou dit nodeloos veel jonge mensen van ons vervreemden.

D12 Amendement Haarlem op art. IIA/2c:

WIJZIGEN IN:
(nieuw:) De leeftijdsgrens voor het actief kiesrecht dient te worden verlaagd tot achttien jaar.

D13 Amendement Haarlem op art. IIA/2d:

(nieuw:) Een snelle studie is nodig over verlaging van de leeftijd voor het passief kiesrecht, waarbij als uitgangspunt geldt, het gelijktrekken van de leeftijd voor passief kiesrecht voor gemeenteraad, Provinciale Staten en Tweede Kamer.

TOELICHTING:
Uit studies in verschillende landen blijkt, dat jongeren tegenwoordig op hun achttiende jaar volwassen zijn. Dit dient wettelijk te worden bevestigd, evenals in bijvoorbeeld Engeland, waar de kiesgerechtigde leeftijd

en de leeftijd van meerderjarigheid kort geleden werd verlaagd tot 18 jaar.
Hoewel én verlaging van de leeftijd voor actief kiesrecht én verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid hoge prioriteit verdienen, is koppeling ongewenst, daar het één de invoering van het ander kan ophouden (zie ook amendement op IV - 5d).

D14 Amendement Klundert en Moerdijk op art. IIA/2d:

TOE TE VOEGEN:
„Zij dienen financieel niet bij bedrijven of ondernemingen betrokken te zijn."

TOELICHTING:
Toevoeging van dit lid wordt aanbevolen, omdat (zoals tegenwoordig nogal eens gebeurt) bij aanvragen om regeringssteun door een bedrijf of onderneming, waarbij een kamerlid direct financieel is betrokken, hij belanghebbende kan zijn en dus niet neutraal staat t.o.v. het al of niet verlenen van regeringssteun dus vóór of tegen stemmen.

D15 Amendement Sneek op art. IIA/2d:

...Leden van de Tweede Kamer zullen het kamerlidmaatschap als hoofdfunctie **dienen te hebben...**

WIJZIGING:
...Leden van de Tweede Kamer zullen het kamerlidmaatschap als hoofdfunctie hebben, ***met geen betaalde nevenfuncties.***
MOTIVERING:
Cumulaties van inkomens voor Tweede Kamerleden is niet wenselijk. In bepaalde gevallen is men niet geheel onafhankelijk.

D16 Amendement Haarlem op art. IIA/2d:

II - A, 2d oud, wordt: II - A, 2e en luidt:
2e Leden van de Tweede Kamer zullen het kamerlidmaatschap als hoofdfunctie dienen te hebben. Kamerleden dienen hun betaalde en onbetaalde nevenfuncties openbaar te maken.

TOELICHTING:
De meeste fracties in de Tweede Kamer hebben de motie-Weyters over het openbaar maken van nevenfuncties uitgevoerd. De CHU is één van de weinige, die dit niet deed. Volstrekte openheid is terwille van de integriteit van het kamerlid gewenst.

D17 Amendement Oud-Beijerland op art. IIA/2d:

Leden van de Tweede Kamer zullen het kamerlidmaatschap als hoofdfunctie dienen te hebben en derhalve geen deel uit mogen maken van provinciale en gemeentelijke besturen.

D18 Amendement Oud-Beijerland op art. IIB/4a:

De Eerste Kamer dient gehandhaafd te blijven. De leden dezer Kamer dienen geen deel uit te maken van provinciale besturen.

D19 Amendement Oud-Amsterdam op art. IIB/4b:

Het gestelde onder B, 4b (De functie van de Eerste Kamer) schrappen.

TOELICHTING:
De Eerste Kamer heeft als regel zichzelf een wijze zelfbeperking opgelegd en het voorgestelde is dus niet alleen overbodig, maar ook onjuist, aangezien er toch een begin van aantasting van ons twee-Kamerstelsel uit spreekt.

D20 Amendement Oud-Amsterdam op art. IIB/4e:

Het gestelde B, 4e, tweede zin, tweede gedeelte („alsmede — zo mogelijk — op personen...")schrappen.

TOELICHTING:
De aanwijzing van de kabinetsformateur behoort tot de bevoegdheid van de koningin. De voorgestelde gang van zaken is niet alleen onpraktisch te noemen voor ons land met zijn vele partijen, vooral ook als de uitslag van de verkiezingen een zodanige is, dat geen enkele groep, die een afspraak van te voren heeft gemaakt, de meerderheid in de Tweede Kamer behaalt, doch juist, indien de uitslag der verkiezingen moeilijkheden geeft bij de formatie van een kabinet is het goed, dat althans een onafhankelijke instantie — Soestdijk! — die boven de partijen staat, een kabinetsformateur kan aanwijzen.

D21 Amendement Oud-Beijerland op art. III/1a:

De overheidsstukken moeten in begrijpelijke taal zijn gesteld en er dient gestreefd te worden naar het gebruik van de meest eenvoudige titulatuur.

D22 Amendement Oegstgeest op art. IV (kop):

De kop van art. IV „Gemeenten en provinciën", te wijzigen in:
„Provinciën, Gemeenten en Waterschappen".
Reden van het voorstel tot toevoeging van „Waterschappen":
Het bijzondere belang van deze, vooral in de provincie Zuid-Holland (plm. 500 stuks waterschappen), waarvan de voorgestelde reorganisatie zeer veel, ook politieke aandacht vraagt.

D23 Amendement Sneek op art. IVA (1-5):

Hieraan **toevoegen:** A 6. — Ook bij de benoeming van de commissaris der Koningin dienen de Provinciale Staten te worden gehoord. Tevens is een goed samenspel tussen de minister en de Provinciale Staten noodzakelijk.

MOTIVERING:
De toevoeging spreekt voor zichzelf in verband met A 5.

D24 Amendement Alphen a.d. Rijn op art. IVA/3:

VOORSTEL:
De woorden „van groepen" schrappen.

TOELICHTING:
De huidige redactie is in z'n letterlijke betekenis ongetwijfeld niet bedoeld. Indien bedoeld is, dat er een vertegenwoordiging van bepaalde „groepen van burgers" moet worden ingeschakeld, dan is dit duidelijk in strijd met artikel IV van de beginselverklaring uit het concept-beginsel-program en tendeert dit artikel naar een corporatieve opbouw.

D25 Amendement Arnhem op art. IV A/3:

VOORGESTELDE TEKST:
Aanbeveling verdient het inschakelen van groepen burgers in diverse functionele en territoriale raadscommissies.

TOELICHTING:
Niet duidelijk is waarom in het ontwerp de term „niet-raadscommissies" wordt gebruikt. De Gemeentewet biedt de mogelijkheid om voor bepaalde onderdelen van het gemeentelijk beleid (bijv. jeugdwerk, bejaardenwerk, cultuurbeleid, e.d.) en voor bepaalde delen van de gemeente (bijv. een stadswijk of een afzonderlijke dorpskern) door de raad commissies te doen instellen. Deze mogelijkheid moet zoveel mogelijk benut worden. Niet-raadscommissies hebben geen wettelijke basis en blijven in de lucht hangen.

D26 Amendement Oud-Beijerland op art. IV A/3:

Als volgt te wijzigen:
Het inschakelen van niet-raadsleden in raadscommissies dient te worden bevorderd.

D27 Amendement Oud-Beijerland op art. IV A/5:

Tekst wijzigen in:
De burgemeester dient benoemd te worden door de Kroon op voordracht van Gedeputeerde Staten, nadat de gemeenteraad is gehoord.

D28 Amendement St. Laurent op art. IV A/5:

„Er dient bij de benoeming van een burgemeester meer openheid te zijn in de procedure, terwijl de bekwaamheid van de te benoemen burgemeester op de voorgrond dient te staan."
Verder was de vergadering van oordeel, dat aan het Nederlandse volk via de volksvertegenwoordiging in het openbaar duidelijk gemaakt moet worden hoe de procedure verloopt bij de benoeming van een burgemeester.

D29 Amendement Oud-Beijerland op art. IV A:

Toevoeging van een zesde punt:
A6 Gehandhaafd moet worden de benoeming van de wethouder door de gemeenteraad. Wettelijk dient de gelijkwaardige, verantwoordelijke functie van de wethouder ten aanzien van de burgemeester in het college ook in financieel opzicht gelijkwaardig te worden vastgelegd.

D30 Amendement Assen op art. V/1:

Voorgesteld wordt de derde alinea te schrappen.

TOELICHTING:
Het in eerste instantie gedane voorstel wordt dus gehandhaafd.

Het openbaar maken van „dissenting opinions", in casu bij de Hoge Raad, is een Angel-saksische gewoonte, die op zich zelf ook interessante kanten heeft, maar weinig past in ons rechtsstelsel, dat juist rechtseenheid beoogt door de werking van het Cassatie-Hof.
Ook voor het vertrouwen in de rechtspraak — althans voor de aanvaarding daarvan door de burgers — zou deze bepaling niet aanbevelenswaardig zijn.

D31 Amendement Waalwijk op art. V/1:

Voorgesteld wordt de derde alinea: Overweging verdient in de Nederlandse rechtspleging bij het hoogste rechtscollege een opening te maken voor het doen blijken van een afwijkende mening, welke bij de beoordeling van een zaak wordt gehuldigd. Dit kan een bijdrage leveren aan het democratisch functioneren van de rechtspleging en het kan de openheid van de rechtspleging naar de burgers vergroten — te schrappen.

TOELICHTING:
Dit is meer een zaak voor de wetenschappelijke tijdschriften dan voor de burgers.

D32 Amendement Wassenaar op art. V/1:

VOORSTEL:
1. derde alinea — Overweging verdient... de burgers vergroten. —
Voorgesteld wordt deze zin te schrappen.

TOELICHTING:
Dit geeft een vermindering van de rechtszekerheid, want de arresten van de HR zijn een interpretatie van het geschreven recht.

D33 Amendement Assen op art. V/3:

Strafrecht en politie: zie voorstel onder hoofdstuk III (Verkeer en vervoer) inzake verhoging strafmaat.

D34 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, art. V/3a:

Voorgesteld wordt punt 3 sub a als volgt te lezen:
a) Het beleid van de overheid inzake de handhaving van de strafwet en de daarmee samenhangende problemen, zoals gevoerd en ontwikkeld door het kabinet-De Jong kan als progressief en vruchtbaar worden onderschreven.
Dat geldt mede voor de voorgestelde wijzigingen in het Wetboek van Strafvordering inzake de voorlopige hechtenis.

Nog achtergebleven gebieden zijn:
a) de beveiliging van de maatschappij tegen de beroeps- en gewoontemisdadigers;
b) de beveiliging van de maatschappij tegen personen, die strafrechtelijk ter beschikking van de regering zijn gesteld en de verantwoordelijkheid van de overheid tot het goedmaken van nadelen, welke door deze personen gedurende en ondanks het t.b.r.-regime aan derden zijn toegebracht;
c) de regeling van de rechtspositie van personen, die het slachtoffer zijn geworden van misdrijven van anderen. Deze personen hebben o.i. aanspraak op tegemoetkoming in verschillende opzichten, zoals gratis rechtsbijstand, vergoeding uit een publiek fonds van niet verhaalbare schaden, enz.

D35 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, art. V/3c:

Voorgesteld wordt punt 3 sub c als volgt te lezen:
c) De overheid heeft tot taak de openbare goede zeden te doen respecteren, met inachtneming van de overtuiging, inzichten en aspiraties van de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking, die aan handhaving van de goede zeden wil vasthouden. Daarom dienen in onze strafwetgeving te blijven staan: bepalingen tegen schennis van de eerbaarheid en tegen het openlijk tentoonstellen, verspreiden, enz. van ontuchtige geschriften, waaronder ook foto's en dergelijke.

D36 Amendement Vlaardingen op art. V/3c:

De strafwaardigheid behoort bepaald te worden door hetgeen o.a. in de „Uitgangspunten voor het politiek handelen" punt f. wordt gesteld, m.n. recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. In dit licht behoort dus b.v. huisvredebreuk te worden bezien. De opgesomde verschijnselen behoren alle met name volgens strengere normen te worden beoordeeld: „aanpassen" zou bepaald onjuist zijn.

D37 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. V/3d:)

Voorgesteld wordt punt 3 sub d) te lezen als volgt:
d) Het recht van demonstratie dient, in verband met de noodzaak dat onze volkshuishouding ongehinderd blijft functioneren en ter breideling van aanslagen van kleine minderheden, aan regels te worden gebonden.

D38 Amendement Arnhem op art. V/3e:

VOORGESTELDE TEKST:
(e) De samenvoeging van Rijks- en Gemeentepolitie tot één districtsgewijze georganiseerd politie-korps is gewenst, waarbij de mogelijkheid van specialistische eenheden op nationaal niveau onmisbaar is.

TOELICHTING:
Het lijkt noodzakelijk zich in deze paragraaf uit te spreken over de wenselijkheid van districtsgewijze georganiseerde politie, waarbij het onderscheid tussen Rijks- en Gemeentepolitie verdwijnt.
Specialistische groepen, zoals de verkeerspolitie op de grote wegen, de vreemdelingenpolitie, het politie-laboratorium, e.d. dienen te blijven bestaan als functionele onderdelen van één politiekorps.

D39 Amendement Benoordenhout/Archipel, (Den Haag, op art. V.:)

Voorgesteld wordt twee punten toe te voegen (e en f), als volgt:
e) De ingewikkelde structuur van onze hedendaagse samenleving maakt het scheppen en instandhouden van een groot aantal wettelijke bepalingen noodzakelijk. Willen deze bepalingen effect kunnen sorteren, dan zal de nakoming ervan afgedwongen moeten kunnen worden.
Uit de toename van de criminaliteiten van de verkeersonveiligheid blijkt duidelijk, dat de overheid thans onvoldoende bij machte is de overtredingen van de wettelijke bepalingen op het terrein van het strafrecht en van het verkeer tegen te gaan. Het is dringend noodzakelijk, dat aan deze toename een halt wordt toegeroepen. Een eerste vereiste daarvoor is een behoorlijke uitbreiding en waar nodig betere outillage van de **politie,** opdat met meer daadkracht tegen wetsovertreders kan worden opgetreden en de nakoming der wetten meer onder controle kan worden gehouden.
f) Aan de in Nederland als gasten verblijvende Zuid-Molukkers, die niet willen worden genaturaliseerd, zal bij de wet een afzonderlijke rechtspositie moeten worden toegekend.
De rechtsbescherming der gastarbeiders dient nader te worden bezien en waar nodig verbeterd.

Amendementen op hoofdstuk III: „Wonen, werken en recreatie".

E1 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, art. I (Algemeen):

Hierin worden land- en tuinbouw, kleine zelfstandigen, haven- en industriebeleid genoemd, maar geen woord over de visserij, die voor velen (Scheveningen, Urk, Goedereede, enz.) toch zo belangrijk is.

VISSERIJ:
a) De visserij vraagt de voortdurende aandacht van de rijksoverheid. De visserij is een wisselvallig en riskant bedrijf. De laatste jaren waren voor vele bedrijven niet gunstig. De grote visserij kampt met moeilijkheden van structurele aard, het achterwege blijven van schaalvergroting, buitenlandse concurrentie-vervalsing en het uitblijven van een Europees visserijbeleid.

TOELICHTING:
De technologische ontwikkeling kon door vele bedrijven niet bijgehouden worden, waardoor noodzakelijke investeringen niet konden worden gedaan.
Zowel binnen als buiten de EEG wordt de visserij gesteund door rente-subsidies, zeer hoge subsidies op nieuw te bouwen schepen, saneringspremies, enz.

Voor Nederland, als grootste export-land van visserij-produkten binnen de EEG heeft deze concurrentievervalsing funeste gevolgen.

b) Het zeer snel tot stand brengen van een goed EEG-visserijbeleid kan verder uitgroeien voorkomen en onze nationale visserij in een gelijkwaardige positie brengen met die van de andere EEG-staten.
Indien dit niet spoedig verwezenlijkt kan worden, dient de rijksoverheid nu met maatregelen te komen, opdat een verdere achterstand — met voor vele bedrijven en bedrijfsgenoten catastrofale gevolgen — wordt voorkomen.

c) Schaalvergroting zal het mogelijk maken de visserij steeds meer als industrieel bedrijf te voeren. Moderne visserij vraagt dit.

d) Kottervisserij en garnalenvisserij vragen — of zullen in toenemende mate vragen — om structurele veranderingen.
Overheid en bedrijfsleven zullen deze gezamenlijk kunnen oplossen.

e) Beter onderwijs, goede loonsystemen en sociale verzekeringen, met daar waar mogelijk behoud van de maatschapsverhouding, kan meewerken het bemanningsvraagstuk te verbeteren.

E2 Amendement Joure op art. I (algemeen):

Om de spreidingspolitiek beter tot zijn recht te laten komen en de hieraan ten grondslag liggende beweegredenen een gefundeerde achtergrond te geven, zal onmogelijk kunnen worden ontkomen aan een zodanige herziening van het kernen-en subkernenbeleid dat voortaan alléén daar injecties worden gegeven waar de ontwikkeling ter plaatse dit rechtvaardigt.
Met name dient hierop in de z.g. noordelijke probleemgebieden sterk de aandacht te worden gevestigd.
Vooral in Friesland vraagt het kernenbeleid om een spoedige en grondige herziening.
In dit gewest profiteren tal van gemeenten van de revenuen welke inherent zijn aan hun aanwijzing tot kern, c.q. subkern, terwijl het een publiek geheim is, dat in vele daarvan de vestiging van nieuwe industrieën volledig in een impasse is geraakt.
Daarentegen moeten gemeenten, waar vanouds gevestigde industrieën zich krachtig en expansief ontwikkelen, de middelen ontberen, die noodzakelijk zijn om een beleid te voeren, dat gericht is op een passende en noodzakelijke begeleiding van de ontwikkeling ter plaatse.
Als bijzonder aansprekend voorbeeld moge hier de plaats Joure worden genoemd, welke zich als gevolg van de sterke ontwikkeling van het concern van Douwe Egberts inmiddels de vierde plaats (na Leeuwarden, Drachten en Sneek) heeft veroverd qua aantal arbeidsplaatsen in de rij van industriecentra in Friesland en dat, terwijl het alle faciliteiten van het kernen-beleid moet ontberen.
Vanzelfsprekend heeft een dergelijke situatie ook zijn repercussies op het terrein van de volkshuisvesting. Het is toch zonder meer een absurde situatie, dat werknemers van Douwe Egberts N.V. (een vijftig-tal) leegstaande woningen in Heerenveen en in Sneek (beide kerngemeenten) krijgen toegewezen, terwijl het gemeentebestuur van Haskerland bij voortduring moet blijven aandringen op verruiming van de aan haar toegedachte contingenten. Kennelijk is hier iets mis, dat op korte termijn om herstel vraagt.

E3 Amendement Alphen a.d. Rijn op art.I/1:

VOORSTEL:

Geheel weglaten de zinsnede: — Stichting van schouwburgen, sportaccommodaties en het treffen van voorzieningen op het terrein van de recreatie, de maatschappelijke-, sociale- en geneeskundige dienstverlening, en dergelijke.

TOELICHTING:

Het is ontoelaatbaar — want sociaal onrechtvaardig — deze welzijnsvoorzieningen anders dan op grond van een directe behoeftenvergelijking over het land te spreiden. Reeds thans kan tengevolge van het tot dusver gevoerde beleid een achterstand voor een deel van deze voorzieningen in het westen des lands geconstateerd worden.
Men mag de huidige bevolking van het westen deze voorzieningen niet onthouden om een toekomstige bevolking van het noorden, oosten en zuiden reeds thans in dit opzicht veilig te stellen. Bovendien bestaat de indruk, dat het middel weinig effectief is.

E4 Amendement Assen op art. I/1:

Eerste alinea. Voorgesteld wordt achter de woorden „door een geleidelijke uitstraling van woon- en werkgebieden vanuit de Randstad Holland" de zin verder als volgt te redigeren: „en voorts door de vestiging van industrieën en een versterkte ontwikkeling van enige stadsgewesten van grote omvang in het oosten, zuiden en noorden van ons land."

TOELICHTING:

De spreiding van de bevolking behoeft niet alleen te worden bevorderd door de „uitstraling" van woon- en werkgebieden. Deze spreiding zal naar de mening van de kiesvereniging hoofdzakelijk moeten komen van vestiging van industrieën in het noorden, oosten en zuiden des lands.
Overigens wordt aan de aldaar opgesomde maatregelen door de rijksoverheid reeds het nodige gedaan, **zij het met uitzondering van industrievestigingen in het noorden.**

E5 Amendement Alphen a.d. Rijn op art. I/2d:

VOORSTEL:

De laatste zinsnede „waarbij de overheid en de natuurbeschermingsorganisaties tot afspraken komen" vervangen door: „één en ander na overleg met de natuurbeschermingsorganisaties".

TOELICHTING:

De overheid maakt geen afspraken met dergelijke organisaties, doch overlegt daarmee en stelt daarna — zonodig in afwijking van de visie van deze organisatie — vast. De tekst van het concept gaat ten onrechte uit van gelijkgerechtigdheid van de gesprekpartners.

E6 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. II:

In hoofdstuk III par. II Land- en tuinbouw, worden de navolgende clausules ingevoegd:

SUBSIDIEBELEID:

Met een passend subsidiebeleid zal de overheid steun dienen te verlenen aan de agrarische ondernemers naar de mate waarin dat beleid kan bijdragen aan de vermindering van het aantal arbeidskrachten in de landbouw en aan de vergroting en modernisering van de landbouwbedrijven.
De bedrijfsbeëindiging middels de regeling voor Ontwikkeling en Sanering zal op een nieuwe leest moeten worden geschoeid, zodat binnen 10 jaren het aantal landbouwbedrijven zal zijn teruggebracht tot een aanvaardbaar maximum.

RUILVERKAVELING:

De maatregelen tot verbetering van de structuur van de landbouw zullen meer dan totdusver moeten worden overgelaten aan het eigen initiatief van de bedrijfsgenoten.
Ruilverkavelingen krachtens overeenkomst moeten voorrang krijgen boven ruilverkavelingen krachtens de wet en deze tweede categorie zal uitzondering moeten worden. De ondemocratische wettelijke bepaling dat de afwezige stemgerechtigden worden geacht voor een ruilverkaveling te hebben gestemd, dient te vervallen.
Voorzover investeringen in ruilverkavelingen niet aanwijsbaar zijn gericht op de verbetering van de rentabiliteitsbasis van de agrarische bedrijven, zullen de daartoe aan te wenden fondsen beschikbaar moeten worden gesteld door andere ministeries dan dat van Landbouw en Visserij, dan wel door lagere overheden.
Maatregelen tot ontsluiting en ontwatering, waarmee niet in hoofdzaak agrarische belangen worden gediend, behoren niet in de ruilverkavelingen te worden geïncorporeerd.
De ruilverkavelingen zullen beperkt gehouden moeten worden, opdat plaatselijke commissies kunnen worden samengesteld, die wezenlijk representatief zijn voor de belanghebbenden in het blok.
De ruilverkavelingen zullen nauwkeurig moeten worden aangepast aan de gegeven ruimtelijke ordening, zoals die door de gemeentelijke en provinciale besturen is vastgesteld. Er zal met name geen van die gegeven ordening afwijkend plan van wegen en waterlopen mogen worden geïntroduceerd.
De ruilverkavelingen mogen ook niet dienen om de Waterstaat of andere instanties voor wegenaanleg of andere doeleinden goedkoop land in handen te spelen.

E7 Amendement Midwolda op art. II:

In dit punt worden volgens ons alleen maar de belangen van de grondbezitters en pachters naar voren gebracht. Maar waar blijven de arbeiders, die hierdoor getroffen worden en vooral de oudere mensen, welke categorie hier in het noorden een grote rol speelt?

TOELICHTING:

Wij zijn ons er van bewust, dat hier geen achterstand in moet komen. Om ons landbouwbeleid op een zodanig peil te brengen en hopelijk te houden, moet er getracht worden naar grotere eenheden, waardoor er een doelmatig mechanisatiesysteem doorgevoerd kan worden.
Maar doordat die opgevoerd wordt, komen er ook meer mensen vrij uit de agrarische sector, vooral oudere mensen. Wat moet er met deze mensen gebeuren? Voor jongere mensen bestaat er nog kans tot omscholing, maar de omscholing van mensen van 55 jaar en ouder is toch te kostbaar, zoals de heer Kikkert twee jaar geleden stelde op een vergadering van de Arjos in Groningen (mei 1968).
Deze mensen zijn aangewezen op de CTW-werken, waar zij dan met een paar bussen vol naar toegereden worden, voor een loon dat maar een paar gulden ligt boven hun W.W.-wetuitkering. Is dat hun dank voor wat zij gedaan hebben, toen onze landbouw nog een goede plaats bezette in ons welvarend Nederland.
Is dat hun dank, en dan in het bijzonder weer die landarbeiders, die al de laatste 10 à 15 jaar een loonachterstand hebben van plm. 20 procent op hun collega's in de overige bedrijfstakken?
Voor deze mensen dient ook een saneringsfonds in het leven geroepen te worden, waar zij dan ook aanspraak op kunnen maken om verzekerd te zijn van een goed inkomen, naar alle normen van deze maatschappij en dan niet op een norm van een dagloonbesluit van het sociale minimuminkomen. Ook voor deze laatste groep van mensen hebben wij te zorgen, dat wil ons beginsel: Wij zijn toch christen.
Mensen, dus wij moeten terdege strijden voor de zwakkeren, maar dat wordt in ons Nederland wel eens vergeten, vooral door de rechtse zijde.

E8 Amendement Alphen a.d. Rijn op art. III, aanhef:

VOORSTEL:

De aanhef met een zinsnede over de werkgelegenheid aanvullen en aldus lezen:
„Met het oog op een evenwichtige ontwikkeling van handel en industrie; met het oog op een op de ambities en potenties van de bevolking gerichte spreiding — zowel naar omvang als differentiatie — van de werkgelegenheid en met het oog op een goed ruimtelijk beleid is het nodig, dat er een landelijk plan op middellange termijn voor de industrialisatie en zeehavenontwikkeling wordt opgesteld.

TOELICHTING:

De spreiding en differentiatie van de toekomstige werkgelegenheid is één van de belangrijkste doeleinden van dit beleid. Een zinsnede als de onderhavige kan derhalve niet gemist worden.

E9 Amendement Assen op art. III/b:

Voorgesteld wordt de tweede zin als volgt te doen luiden: Prioriteit worde gegeven aan de aanleg van een grote zeehaven (van rijkswege) en van industrieterreinen in het noorden des lands."

TOELICHTING:

De huidige redactie is te vaag. Overigens zal een industriehaven in het noorden des lands door de rijksoverheid tot stand moeten worden gebracht. Deze heeft ook namelijk t.b.v. Rotterdam de Nieuwe Waterweg tot stand gebracht (ware dat niet geschied, dan zou Rotterdam geen wereldhaven zijn geworden). Ook draagt het rijk bij in de bekende geul voor de zeer grote tankers.
Het zou namelijk dwaas zijn te verwachten, dat een grote zeehaven in het noorden des lands door het particulier initiatief tot stand zou komen.

E10 Amendement Arnhem op art. III/f:

VOORGESTELDE TEKST:

Schrappen: „Op langere termijn moet gedacht worden aan een aparte staatssecretaris voor technologie en research".

TOELICHTING:

Er dient een bewindsman te komen voor de coördinatie van het wetenschapsbeleid op nationaal en Europees niveau. Het is te beperkt onder het hoofdstuk Haven- en Industrialisatiebeleid een staatssecretaris voor technologie en research voor te stellen. Dit hoort onder het hoofdstuk „Wetenschapsbeleid". Men zou daarbij ook kunnen denken aan een minister-zonder-portefeuille, die de coördinatie en de planning van wetenschap en research voor zijn verantwoordelijkheid krijgt. Daarom wordt voorgesteld toe te voegen aan **hoofdstuk IV:**

onderdeel II, 2, B, Wetenschapsbeleid:

e) Het verdient aanbeveling voor de coördinatie en de planning van wetenschappelijk onderzoek een minister of staatssecretaris zonder portefeuille voor het wetenschapsbeleid aan te stellen.

E11 Amendement Assen op art. V/e:

VOORGESTELD WORDT:

„voor goede controle op het verkeersgedrag" ware te lezen: „voor **intensieve** controle op het verkeersgedrag".
De volgende bepaling ware op te nemen **en wel onder hoofdstuk II, punt V.3 (strafrecht en politie):**
„De strafmaat voor verkeersmisdrijven en -overtredingen dient te worden verhoogd."

TOELICHTING:

Het aantal verkeersongelukken met dodelijke afloop noopt tot veel intensievere controle op het gedrag op de weg. Het zijn de menselijke fouten en de mentaliteit en niet zo zeer technische gebreken aan weg en voertuig, die jaarlijks honderden mensenlevens kosten. Daarom is meer politiecontrole en zijn strengere straffen noodzakelijk. Wat de geldboetes betreft, dient als bijkomstige omstandigheid nog de waardedaling van het geld in aanmerking genomen te worden.

E12 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. VII/a en b:

a) Akkoord met de bestaande tekst.
Echter toevoegen:
„In concreto zullen hiervoor de volgende maatregelen noodzakelijk zijn:
1. Opvoering van het woningbouwprogramma van 125.000 met een zodanig aantal als in verband met bouwcapaciteit, financieringsmogelijkheden en beschikbare bouwgrond mogelijk is; hierbij wordt aan een geleidelijke verhoging met in totaal 10 à 15.000 woningen per jaar over de periode 1971 - 1975 gedacht (in 1975 derhalve 135 à 140.000 woningen).
2. Relatief snellere inhaal van het kwantitatief tekort in het westen des lands."

b) Akkoord met de bestaande tekst.
Echter toevoegen:
„Hierbij zal van rijkswege bijzondere aandacht moeten worden besteed aan de stimulering van georganiseerde verbetering van particuliere woningen door gemeentelijke activiteiten."

E13 Amendement Assen op art. VII/b:

Voorgesteld wordt hieraan de volgende zin toe te voegen:
„De gemeentebesturen dienen er voor zorg te dragen tijdig uitvoerbare en subsidiabele plannen gereed te hebben."

TOELICHTING:

De rijksoverheid heeft juist betere financiële regelingen per 1 januari 1970 bekendgemaakt.
De gemeentelijke overheid is dikwijls niet in staat gebleken tijdig uitvoerbare en subsidiabele plannen te produceren.

E14 Amendement Rijnsburg op art. VII/c:
In dit onderdeel de tussen haakjes geplaatste tekst („eventueel verplichte") in de vijfde regel weglaten.

TOELICHTING:

Het verder bevorderen van de zogenaamde doorstroming moet voldoende geacht word , zonder de suggestie van (eventueel verplichte).
De vrijheid en het recht van de burger op de keuze voor huisvesting moet blijven bestaan, zeker voor de in gebruik zijnde woning.
Een financiële maatregel ter bevordering van de doorstroming moet voldoende zijn.

E15 Amendement Oud-Amsterdam op art. VII/d:

Het gestelde onder VII, Volkshuisvesting, onder d (Bij de programmering) als preambule plaatsen voor het onder a gestelde. (Ev. als eerste punt, dus niet als preambule doch als punt a).
Aan het gestelde onder d — volgens voorstel kiesvereniging dus naar voren brengen — toevoegen:
Naast de voortschrijdende vrijmaking der huren dient voorrang verleend te worden aan aangepaste woonvormen voor bejaarden, studenten, ongehuwden en gehuwden zonder kinderen. In verband hiermee is het gewenst, om de bouw van goedkope woningen te bevorderen.

TOELICHTING:

Het moet gewenst worden geacht de woningnood van bovenvermelde groepen in ons volk met nadruk naar voren te brengen.

E16 Amendement Assen op art. VII/e:

Aangenomen wordt, dat conform ons eerder gedaan voorstel thans **de algemene** subsidies op de woningbouw **zijn** vervangen door

individuele subsidies voor die gezinnen, die de kostprijshuur niet kunnen betalen.

E17 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. VII/e:

Akkoord.

Echter toevoegen:

„Onder verantwoorde huurprijzen worden verstaan zodanige huurprijzen, welke gelet op de kwaliteit van de woning bij een vrije woningmarkt door de verhuurder zouden kunnen worden bedongen.
In de overgangsperiode, welke zal moeten verlopen voordat in het gehele land het huurprijsbeleid geliberaliseerd kan worden, zal op zo ruim mogelijke schaal het middel van huurharmonisatie (waardoor ongerechtvaardigde huurverschillen tot een minimum worden teruggedrongen) moeten worden toegepast."

E18 Amendement Assen op art. VII/f:

Voorgesteld wordt dit lid als volgt te redigeren:
Het aantal woningwetwoningen ware niet te verhogen, doch het rijkssubsidiebedrag per woningwetwoning. Verdere stimulering van de particuliere bouw is gewenst, enz.

TOELICHTING:

Het komt de kiesvereniging juister voor eerder het rijkssubsidiebedrag per woningwetwoning te verhogen.
Overigens wordt gesteld, dat degene, die zich de financiële offers wil getroosten, verbonden aan de bouw van een eigen woning, als regel daardoor toch al een belangrijk hoger deel van zijn inkomen uitgeeft dan degene, die in een door het rijk gesubsidieerde woning (huurwoning) is gehuisvest.
In dit verband zij nog het volgende opgemerkt:
Hoe meer Nederlanders gestimuleerd worden door de bouw van een eigen woning zelf in hun huisvesting te voorzien, des te minder gesubsidieerde huurwoningen door de gemeentelijke overheid en de woningbouwverenigingen behoeven te worden gebouwd.
Op lange termijn zal blijken, dat dit minder lasten voor de overheid zal betekenen. In feite zouden de subsidies voor de bouw van eigen woningen derhalve nog aantrekkelijker moeten worden gemaakt.

E19 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. VII/f:

Het hier gestelde lijkt ons niet helemaal juist. Wellicht kan beter worden gesteld: „Bevordering van de particuliere woningbouw tot een zodanig aandeel in de totale woningbouw als waartoe deze — gelet op de naoorlogse maatschappelijke ontwikkelingen — maximaal bereid is.
Daarnaast bevordering van de verdere ontwikkeling van de woningcorporaties, opdat deze hun gedurende de afgelopen jaren zich uitgebreid hebbende taken met toenemend succes kunnen vervullen."

E20 Amendement Assen op art. VII/g:

Akkoord, vooral wat betreft de voorschriften van rijkswege. Betreffende de juiste gegevens omtrent de werkelijke woningbehoefte zij nog vermeld, dat slechts weinig gemeentebesturen hiernaar een gedegen onderzoek hebben ingesteld.

E21 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. VII/g:

Akkoord, met dien verstande, dat er geen sprake moet zijn van „verdeling" van vrije woningbouw over de provincies.
De vrije woningbouw moet — zoals thans het geval is — zich volledig vrij kunnen ontplooien waar en wanneer men dat wil.
Daarom suggestie om in de tekst van g) de woorden „zowel gesubsidieerde als vrije woningbouw" te vervangen door: „gesubsidieerde woningbouw".

E22 Amendement Assen op art. VII/i:

Voorgesteld wordt de eerste zin als volgt te redigeren: „Aan het woongerief en de kwaliteit van de woningen ware voortdurend aandacht te schenken, ook in relatie tot het woonmilieu."

TOELICHTING:

De oorspronkelijke redactie is qua inhoud nu wat afgezwakt: nog verdere verhoging van het woongerief van de woningen betekent een nog verdere stijging van de bouwkosten, d.w.z. nog hogere huren dan wel nog hogere subsidies. Het woongerief van de woningen — ook zelfs van de „eenvoudige" woningwetwoningen — die in het afgelopen jaar gereed kwamen, ligt op een peil, waarvoor Nederland zich beslist niet behoeft te schamen.
Terecht is de opmerking inzake de hoogbouw. Afgezien nog van de woonwensen van de bewoner is hoogbouw altijd duur.

E23 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. VII/j:

O.i. veranderen:

„door uitbreiding en vooral door meer doeltreffende organisatie van de bouwresearch".

E24 Amendement Rijnsburg op art. VIII:

In de eerste alinea: „Het beleid ten aanzien van wonen, werken en **vrijetijdsbesteding** zal moeten worden uitgevoerd door de overheid (rijk, provincie en gemeente) in nauwe samenwerking **met de overheidsinstanties en** met de particuliere organisaties", de vetgedrukte woorden laten vervallen.
vrijheid van de burger.

TOELICHTING:

De „vrijetijdsbesteding" is een zaak van de De recreatieve voorzieningen, enz., zijn een taak van de overheid. De besteding van de tijd is des burgers.

Amendementen op hoofdstuk IV: „Onderwijs, vorming en dienstverlening".

F1 Amendement Joure op art. I/1 (Uitgangspunten):

Uitgangspunten (i.p.v. de gestelde onder a, b en c):

a) Onderwijs is nationale prioriteit nummer één.
b) De Mammoetwet is al weer verouderd.
c) Het huidige systeem creëert typen van mensen met frustraties — alternatief de Middenschool.
d) Creatieve vorming, maatschappelijke vorming en beroepenvoorlichting zijn van fundamenteel belang bij het onderwijs.
e) Belangstelling voor de pedagogische academies is nu al onrustbarend.

F2 Amendement Heinskenszand op art. II, inleiding:

Voorstel aan art. II (Onderwijs, vorming en ontwikkeling), achter de zin: „De vrijheid van het bijzonder onderwijs is een groot goed, waaraan onder meer door ongunstige subsidievoorwaarden niet getornd mag worden", de volgende zin toe te voegen: **„Binnen de CHU is ruimte zowel voor hen die principieel het bijzonder onderwijs steunen, als voor hen die dit doen met openbaar onderwijs".** De rest van dit artikel willen we graag gehandhaafd zien. (Dit betreft de subsidiëring van het godsdienstonderwijs op de openbare school).

TOELICHTING:

Vooral in Zeeland steunen veel CHU-leden het openbaar onderwijs, met name in de dorpen, in onze afdeling is dat plm. 90 procent. (Zowel de voorzitter als enkele leden van de oudercommissie zijn lid van de CHU, alle Hervormde kinderen bezoeken hier vrijwel de o.l.s.).
De formulering van onze toevoeging ontleenden we aan een brief van mr. W. Scholten aan onze voorzitter (brief 8 februari '67 aan H. Eversdijk te Heinkenszand). Deze brief is uiteindelijk de aanleiding geweest tot stichting van onze afdeling. Tevens is de toevoeging min of meer een uitvloeisel van de brief van drs. A. P. W. Tilanus aan H. Eversdijk te Heinkenszand (van 16 april 1969), waarin hij onder meer stelt: „De CHU is niet tegen openbaar onderwijs" en wat verder: „In onze partij zijn er zeker mensen die werkelijk geheel en al voor het openbaar onderwijs zijn."

F3 Amendement Sneek op art. II/1A, inleiding:

...Goede scholing stelt de staatsburger in staat zich als mens te ontplooien.

WIJZIGING:

Deze zin schrappen.

MOTIVERING:

Deze zin is hier niet op zijn plaats als behorende tot een facet van de onderwijsvernieuwing. Het doel van onderwijs is onder meer reeds opvoeden tot staatsburger.

F4 Amendementen en aanvullingen Joure op art. II/1A:

Alle waardering voor uw paragraaf Onderwijs, maar het kan kernachtiger en progressiever.
De volgende veranderingen en aanvullingen vinden wij gewenst:

A ONDERWIJSVERNIEUWING:

a) is nodig i.p.v. verdient overweging.
f) Concreter: b.v. bijscholing verplichten; na 5 jaar werkzaam geweest te zijn een half jaar vakstudie om „bij" te blijven. (Zoals Amerika dit heeft. Dus geen weekend- en avondcursussen).
k) Een drie- of vierjarige Middenschool voor alle leerlingen na de basisschool is i.v.m. i zeer wenselijk en nuttig.
l) De scholen moeten meer kansen krijgen voor experimenten door minder-bindende voorschriften t.a.v. de bouw en lessentabel.
m) Het examensysteem blijft onderwerp van studie.
n) Beroepenvoorlichters moeten in het docentenkorps worden opgenomen.
o) Kunstschatten uit onze Rijksmusea moeten op de onderwijsinstituten circuleren i.v.m. de culturele vorming.
(N.B.: Nachtwacht en andere zéér dure en grote stukken worden niet bedoeld).
p) Televisie moet veel meer ingeschakeld worden bij het onderwijs.
q) Meer begeleiding voor de leerlingen zoals Remidial Teachers.
r) Spelling-vereenvoudiging blijft gewenst (dt-kwestie, enz.).

F5 Amendement Sneek op art. II-1A/f:

...terwijl de periodieke bijscholing voor alle leerkrachten **dient te worden bevorderd.**

WIJZIGING:

...terwijl periodieke bijscholing voor alle leerkrachten **noodzakelijk** is.

MOTIVERING:

De snel veranderende maatschappij vereist nu eenmaal periodieke bijscholing, zoals ook in het bedrijfsleven het geval is.

F6 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. II - 1B:

De tweede zin dient te luiden:
Daarom moet alles in het werk gesteld worden om de verdere democratisering van het onderwijs te bevorderen, zodat meer kinderen **tijdig zodanig worden opgeleid,** dat zij voortgezet en wetenschappelijk onderwijs kunnen gaan volgen.

F7 Amendement Utrecht op art. II - 2A, inleiding:

A. Universiteiten en hogescholen.
De eerste alinea loopt taalkundig niet (...blijven voldoen om..., dan dienen).

F8 Amendement Arnhem op art. II - 2A/a:

Laatste alinea.

VOORGESTELDE TEKST:

Schrappen: „en verdient de instelling van een landelijk vergelijkend propaedeutisch examen per studierichting overweging."

TOELICHTING:

Het moet onbillijk geacht worden, dat alleen wegens plaatsgebrek studenten met gelijke prestaties het ene jaar wél en het andere jaar niet zouden mogen doorstuderen. Ieder die een voldoende propaedeutisch examen heeft afgelegd, behoort in de gelegenheid gesteld te worden, hetzij direct hetzij na enige wachttijd zijn studie voort te kunnen zetten. Het examen behoort daarbij objectieve wetenschappelijke criteria aan te leggen en niet een op toevallige plaatsruimte gebaseerde beoordeling van de student te geven. Bij onvoldoende plaatsruimte zou loting voor **alle** geslaagden aan allen gelijke kansen geven.

F9 Amendementen Utrecht op art. II - 2A/a, II - 2A/c en II - 2B/b:

A.a. Het eerste punt, de instelling van een volledig afgeronde (verkorte) studie van omstreeks vier jaar, af te sluiten met een doctoraal examen, is overgenomen uit de nota-Postumus, die juist op dit punt weinig waardering heeft ontmoet.
Als wij dit doct.examen zo belangrijk vinden, zullen we m.i. ook moeten zeggen, wat wij er mee willen doen.
In het concept wordt al vermeld, dat het gevolgd moet worden door een gespecialiseerde opleiding voor arts, apotheker en leraar. Moet men daar ook achter denken: scheikundige, natuurkundige, enz., of moeten die zo de praktijk in? Dat zouden dan wat opleiding betreft, ongeveer baccalaurei zijn met een drs.-titel. Voor het buitenland zullen ze zeker niet meer dan bachelors zijn. Het is nu al moeilijk of onmogelijk een drs. gelijk gesteld te krijgen met een master of Diplom-Ing. en de nieuwe drs. komt t.o.v. de buitenlandse examens in de lucht te hangen.
De leraren zouden misschien nog het eerste in aanmerking kunnen komen voor een studie van vier jaar, ev. gevolgd door een stage.
Ik ben voor pensionering op 65-jarige leeftijd, maar het punt in de discussie is de overgangsbepaling voor hen die op latere leeftijd bij de Universiteit zijn gekomen met de verwachting tot hun 70e jaar het volle salaris te houden (weinig pensioenjaren).

A.c. Als het punt c in het wetsvoorstel-Veringa wordt opgenomen, heeft het weinig zin het in een werkprogram op te nemen.

B.b. Als in het werkprogram wordt gesproken van een relatieve achterstand zou men moeten zeggen waar deze achterstand optreedt en wat relatief in deze betekent. Is het de bedoeling meer geld beschikbaar te stellen voor research t.b.v. de industrie en de handel en moet dit onderzoek bij de Universiteiten en T.H.'s gebeuren of door afzonderlijke organisaties of instituten?
Wie gaan de prioriteiten vaststellen? Als men in het werkprogram iets wil zeggen over wetenschapsbeleid, zal het m.i. duidelijker geformuleerd moeten worden dan in B.

F10 Amendement Arnhem op art. II/4a:

Tweede alinea.

VOORGESTELDE TEKST:

Daarnaast dient de popularisering van kunst en cultuur-uitingen bevorderd te worden, zodat veel meer mensen, enz., enz.

TOELICHTING:

Het woord „socialisering" in de ontwerptekst kan misverstand oproepen omdat socialisatie in strikte zin betekent, dat kunst en cultuur-uitingen in handen van de overheid zouden moeten komen. De bedoeling is waarschijnlijk dat kunst- en cultuur-uitingen meer populair worden, d.w.z. door de bevolking als iets gewoons en als iets van haarzelf wordt beschouwd. Het woord „popularisering" drukt beter uit, dat kunst- en cultuur-uitzingen gemeengoed moeten worden.

F11 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. II/4a:

Tweede zin. Liever als volgt: Daarnaast dient bevorderd te worden, enz.

F12 Amendement Vlaardingen op art. II, 4c:

Met name in televisieprogramma's vindt herhaaldelijk plaats hetgeen het concept stelt in III Dienstverlening Ia, namelijk: krenking van godsdienstige en zedelijke opvattingen. Juist ook, omdat in de Beginselverklaring paragraaf VI ook gesproken wordt over bepaalde normen, is bij het televisiebeleid een strenger handhaven van deze normen onverwijld en absoluut nodig. Maatregelen dienen te worden ontworpen om deze normen tot uitdrukking te doen komen.

F13 Amendement Oud-Amsterdam op art. II/4h:

Aan het gestelde onder B, 4, h („Aan de kunstenaars...") nog toevoegen:
Wel dienen kunst-uitingen — terwille van een zeer kleine groep-actieven zowel als passieven — niet met onevenredig hoge subsidies of tegen abnormaal lage toegangsprijzen krampachtig in stand te worden gehouden.

TOELICHTING:

Voorgestelde spreekt voor zichzelf.

F14 Amendement Haarlem op art. II/5d:

De meerderjarigheidsgrens dient te worden verlaagd tot 18 jaar.

TOELICHTING:

Zie toelichting bij amendement-Haarlem op II - A, 2c.

F15 Amendement Vlaardingen op art. III, 1b:

De tekst van het derde opgesomde wenspunt is onnodig en niet ter zake in een par-

tij van onze signatuur. Deze zaken liggen in de strikt persoonlijke sfeer.
Vervangen door: Homoseksualiteit in welke verschijningsvorm ook behoort op godsdienstige en zedelijke normen te worden veroordeeld als een kwaad. Bestrijding volgens moderne normen behoort te worden aangevat.

F16 Amendement Vlaardingen op art. III, 3e:

Om aan de heersende en nog toenemende nood tegemoet te komen: de zinsnede: ..... van sociale dienstplicht verdient nadere studie — vervangen door: ...dienstplicht behoort binnen afzienbare tijd te worden ingevoerd, met name voor meisjes.

F17 Amendement Arnhem op art. III/4f:
Laatste zin.

VOORGESTELDE TEKST:
Ook is voorlichting nodig ten aanzien van het gebruik van stimulerende en verdovende middelen.

TOELICHTING:
De ontwerp-tekst heeft het alleen over stimulerende middelen, maar ook het gebruik van verdovende middelen neemt toe en vraagt voorlichting aan de gebruikers.

F18 Amendement C.H.Vrouwengroep, Amsterdam, op art. III/4 a - f:

4 (zie De Nederlander d.d. 12 december 1969) bij amendement uit te breiden, zodanig dat de mogelijkheid van een algemene ziekteverzekering wordt toegevoegd aan het totale pakket van Sociale Voorzieningen.

F19 Amendement Haarlem op art. IV:

De lijst van prioriteiten aanvullen met een achtste streepje:

— Verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid tot 18 jaar.

F20 Amendement Sneek op art. IV:

TOEVOEGEN:
— het beschikbaar stellen van financiële middelen voor een integrale uitvoering van de Wet op het Voortgezet Onderwijs en voor de verdere uitbouw van deze eerste aanzet tot democratisering.

MOTIVERING:
Veel onrust bij het V.W.O. zal op deze wijze kunnen worden voorkomen.

Amendementen op hoofdstuk V: „Welvaart".

G1 Amendement Dokkum op hoofdstuk V in zijn geheel:

HOOFDSTUK V: WELVAART.
Onze kiesvereniging stelt voor dit gehele hoofdstuk te herschrijven, omdat:

a) In dit hoofdstuk te sterk de nadruk wordt gelegd op nivellering van de inkomens en dat het begrip „loon naar werken en prestaties" in het geheel niet tot uitdrukking komt.
b) In paragraaf VI: Democratisering bedrijfsleven de positie van de factor Arbeid zo sterk wordt, dat de animo om risico-dragend kapitaal te verschaffen, benodigd voor investeringen in bedrijven bijzonder gering zal worden. Om dezelfde redenen dient ook de voorgestelde wijze van samenstelling van de raad van commissarissen van de bedoelde ondernemingen te worden afgewezen.

G2 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag op art. II - 1e zin:

In de eerste zin de woorden „voor vier jaren" beter weg te laten.

G3 Amendement Assen op art. II, 2de alinea:

Voorgesteld wordt de tweede alinea te schrappen.

TOELICHTING:
Wordt in wezen niet mogelijk geacht. Alleen de regering heeft dan een plan; de anderen hebben geen alternatief of kunnen een niet-vergelijkbaar plan hebben.

G4 Amendement Alphen a.d. Rijn op art. II, 4de alinea:

VOORSTEL:
Waar in dit artikel sprake is van „middellange" termijn te spreken van „korte" termijn en waar sprake is van „lange" termijn te spreken van „middellange" termijn.

TOELICHTING:
Gezien de hier gegeven definities (vier respectievelijk tien jaar) is de gebruikte terminologie verwarrend. (Vergelijk bijvoorbeeld hoofdstuk III-III).

OPMERKING:
Het verdient aanbeveling de gehele tekst op dit gebruik van deze termen na te zien, teneinde eenheid in het gebruik te bereiken.

G5 Amendement Assen op art. III, inleiding A:

Voorgesteld wordt in de eerste alinea op pagina 14 bovenaan voor „met geen of zeer gering inkomen" te lezen: „met geen of zeer gering vermogen."

G6 Amendement Haarlem op art. III, inleiding A:

Het bevorderen van minder verschillen in de particuliere loon-inkomens, me' name door een snellere stijging van het minimumloon, dan de gemiddelde loonstijging.

TOELICHTING:
Wanneer men ernst wil maken met het bevorderen van minder verschil in de particuliere inkomens, is toelichting overbodig.

G7 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag op art. III, inleiding a+b:

Inleiding, 2e alinea: „Deze situatie vraagt ... vermogensverhoudingen" geheel schrappen, daar zij een gewijzigde, doch geen verbeterde herhaling van de voorgaande alinea bevat.

G8 Amendement Waalwijk op art. III, inleiding a:

„Het bevorderen van minder verschillen in de particuliere inkomens" wordt gewijzigd in: het vergroten van het inkomen van de groepen met lagere inkomens.

TOELICHTING:
De tekst van het concept-programma gaat nog teveel uit van de nivelleringsgedachte, waarbij, uiteindelijk, iedere aanmoediging iets meer te presteren of te bereiken komt te vervallen. De hier voorgestelde tekst gaat uit van de gedachte nog meer mensen te laten delen in een toenemende welvaart, mogelijk gemaakt door de ontwikkeling van de moderne technologie, door het continueren, of zelfs versnellen van de economische groei. Hiervoor is het noodzakelijk, dat een ieder zich **volledig** inzet. Het woningprobleem, de problemen rond de milieuverontreiniging en de problemen betreffende de ontwikkelingslanden, zijn van dien aard, dat een aanmoediging tot een volledige inzet niet gemist kan worden.

G9 Amendement Wassenaar op art. III, inleiding a:

— het bevorderen van minder verschillen in de particuliere inkomens — wijzigen in: — het vergroten van het inkomen van de groepen met lagere inkomens —

TOELICHTING:
De tekst van het concept-program gaat nog te veel uit van de nivelleringsgedachte, waarbij uiteindelijk iedere aanmoediging iets meer te presteren of te bereiken komt te vervallen.

G10 Amendement Zwijndrecht op art. III, inleiding a:

— het bevorderen van minder verschillen in de particuliere inkomens — wijzigen in: — het vergroten van het inkomen van de groepen met lagere inkomens —

TOELICHTING:
De tekst van het concept-programma gaat nog te veel uit van de nivelleringsgedachte, waarbij, uiteindelijk, iedere aanmoediging iets meer te presteren of te bereiken komt te vervallen.
De voorgestelde tekst gaat uit van de gedachte nog meer mensen te laten delen in een toenemende welvaart, mogelijk gemaakt door de ontwikkeling van de moderne technologie, door het continueren, of zelfs een versnellen, van de economische groei. Hiervoor is het noodzakelijk, dat een ieder zich **volledig** inzet. Het woningprobleem, de problemen rond de milieuverontreiniging en de problemen betreffend de ontwikkelingslanden, zijn thans nog van dien aard, dat een aanmoediging tot een volledige inzet niet gemist kan worden.

G11 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. III A/1:

1. (minimum-inkomen) laten vervallen, „alsmede het langzamerhand verlagen van deze leeftijdsgrens tot 21 jaar". Door de verlaging van 24 naar 23 jaar en het brengen van jongere kostwinners onder het minimumloon zou al een behoorlijke stap worden gezet. Het lijkt gewenst eventuele gevolgen daarvan af te wachten, alvorens verdergaande plannen vast te leggen.

G12 Amendement Haarlem op art. III A/1:

Sub I, wijzigen in:

1. Het wettelijk garanderen van een welvaartsvast minimum-inkomen aan iedere werknemer die kostwinner is en aan iedere meerderjarige werknemer.

TOELICHTING:
Voor de bestaande situatie, waarbij volwassenen tot en met 23 jaar op een jeugdloon worden gezet, is geen argument aan te voeren. Dit onrecht dient daarom snel te verdwijnen.
(Zie ook amendement op 8f, negende gedachtestreepje, van de uitgangspunten voor het politieke handelen).

G13 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. III A/3:

Geheel laten vervallen. Het is een zinledige bepaling: in feite wordt gepleit voor een progressieve inkomstenbelasting en die is er al.

G14 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. III B:

VERMOGENSBELEID:
Er liggen op dit punt twee duidelijke SER-suggesties, waarop de regering nog niet gereageerd heeft.

Het betreft:

1. verhoging vrijstelling van fiscale en sociale lasten van een werkgeverspremie van 80 procent (in plaats van 50 procent) voor de eerste f 250,— werknemersbesparing;
2. vrijstelling van de eerste f 200,— vermogensinkomsten.

Het is wenselijk deze suggesties in het CH-program bij wijze van concretisering van overigens goede algemene uitspraken over te nemen.
Overigens verdient het voorkeur in deze paragraaf te spreken van „vormen van vermogensaanwasdeling en investeringsloon", omdat verscheidene mogelijkheden ter zake denkbaar zijn.

G15 Amendement Vogelwijk/Duinoord, Den Haag, op art. III B - 1e punt:

„— het houden van de inflatie binnen beperkte grenzen" — vervangen door: — het actief bestrijden van de inflatie.

G16 Amendement Waalwijk op art. III B, 4e punt:

— het doen delen van werknemers in de bedrijfsresultaten door middel van winstdeling, vermogensaanwasdeling en investeringsloon — vervangen door: — het bevorderen van belegging in aandelen van het spaarloon door kleine spaarders.

TOELICHTING:
In het kader van het meer betrekken van de werknemer in de gang van zaken van de onderneming, lijkt het voorstel van het concept-program zeer aantrekkelijk. De praktische uitwerking geeft echter een aantal vragen en problemen, waarvoor nog geen bevredigende antwoorden en oplossingen zijn gevonden, namelijk:

WINSTDELING:
Een delen van de werknemer in de overwinst, waarbij de werknemer vrij blijft ten aanzien van de bestedingsmogelijkheden.

VRAAG 1:
Wat zijn de gevolgen voor de werknemer als een onderneming één of meerdere jaren geen overwinst maakt of een verlies heeft?

VRAAG 2:
Wat krijgen de werknemers in dienst van de overheid of stichtingen/ondernemingen, die geen winst maken?

VERMOGENSAANWASDELING:
Vermogensaanwas kan ontstaan door:

1. Waardevermeerdering tengevolge van inflatie.
2. Inhouden van winst ten behoeve van zelffinanciering. Deze winsten worden ingehouden ten koste van dividendbetalingen aan de aandeelhouders. Een aandeelhouder zal deze inhoudingen goedkeuren als de leiding van de onderneming deze winsten doelmatig aanwendt, b.v. ten behoeve van de groei van de onderneming en als dit tot uiting komt in een stijging van de koers van het aandeel. De werknemer en de gemeenschap zijn gebaat bij financieel gezonde ondernemingen.

INVESTERINGSLOON:
Een beloning, die een ondernemer ontvangt naast zijn gewone vrij besteedbaar loon t.b.v. bezitsvorming.
Men gaat er van uit, dat het in het bijzonder de werknemer is die in de praktijk niet de besparingen verkrijgt van voldoende omvang. Hierbij laat men buiten beschouwing de besparingen van de werknemer in de vorm van zijn stortingen in het pensioenfonds. Rekent men echter deze stortingen als besparingen, wat ze in feite ook zijn, dan blijkt deze stelling onjuist. Mochten de pensioenvoorzieningen van een werknemer nog onvoldoende zijn, dan dient de voorkeur gegeven te worden aan een verhoging van de premie (zie ouderdomsvoorzieningen).
Vooral het instellen van sociale beleggingsinstituten, waarin onvermijdelijk vertegenwoordigers van de vakbonden zullen zitten, moet worden ontraden, omdat dan het gevaar van een geleidelijke syndicalisering van de onderneming (een programmapunt van de heer Kloos) reëel wordt.
In verband met het bovenstaande dient het beleggen in de vorm van aandelen van bonafide ondernemingen te worden aangemoedigd, ook voor de groep van de z.g. kleine spaarders.

G17 Amendement Wassenaar op art. III B, 4e punt:

— het doen delen van werknemers in de bedrijfsresultaten van winstdeling, vermogensaanwasdeling en investeringsloon — vervangen door: het bevorderen van belegging in aandelen van spaargelden door kleine spaarders.

TOELICHTING:
Zie het artikel van ir. J. Bijl in het ledencontactblad „de Nederlander" van vrijdag 23 januari jl.

G18 Amendement Zwijndrecht op art. III B, 4e punt:

— het doen delen van werknemers in de bedrijfsresultaten door middel van winstdeling, vermogensaanwasdeling en investeringsloon —
vervangen door: het bevorderen van belegging in aandelen van spaargelden door kleine spaarders —

TOELICHTING:
In het kader van het meer betrekken van de werknemer in de gang van zaken van de onderneming, lijkt het voorstel van het concept-programma zeer aantrekkelijk.
De praktische uitwerking geeft echter een aantal vragen en problemen, waarvoor nog geen bevredigende antwoorden en oplossingen zijn gevonden, namelijk:

WINSTDELING:
Een delen van de werknemer in de overwinst, waarbij de werknemer vrijblijft t.a.v. de bestedingsmogelijkheden.

VRAAG 1:
Wat zijn de gevolgen voor de werknemer als een onderneming één of meerdere jaren geen overwinst maakt of een verlies heeft?

VRAAG 2:
Wat krijgen de werknemers in dienst van de overheid of stichtingen/ondernemingen die geen winst maken?

VERMOGENSAANWASDELING:
Vermogensaanwas kan ontstaan door:

1. Waardevermeerdering, vnl. ten gevolge van dividend-betalingen aan de aandeelhouders. Een aandeelhouder zal deze inhoudingen goedkeuren als de leiding van de onderneming deze winsten doelmatig aanwendt, b.v. ten behoeve van de groei van de onderneming en als dit tot uiting komt in een stijging van de koers van het aandeel.
   De werknemer en de gemeenschap zijn gebaat bij financieel gezonde ondernemingen.

INVESTERINGSLOON:
Een beloning, die een werknemer ontvangt naast zijn gewone vrij besteedbaar loon t.b.v. bezitsvorming.
Men gaat er van uit, dat het in het bijzonder de werknemer is die in de praktijk niet de besparingen bereikt van voldoende omvang. Hierbij laat men buiten beschouwing

de besparingen van de werknemer in de vorm van zijn stortingen in een pensioenfonds. Rekent men echter deze stortingen als besparingen, wat ze in feite ook zijn, dan blijkt deze stelling onjuist. Mochten de pensioenvoorzieningen van een werknemer nog onvoldoende zijn, dan dient de voorkeur gegeven te worden aan een verhoging van de premie. (Zie ouderdomsvoorziening).
Vooral het instellen van sociale beleggingsinstituten, waarin onvermijdelijk vertegenwoordigers van de vakbonden zitting zullen nemen, moet worden ontraden omdat dan het gevaar van een geleidelijke syndicalisering van de onderneming (een programmapunt van de heer Kloos) reëel wordt.
In verband met het bovenstaande dient het beleggen in de vorm van aandelen van bonafide ondernemingen te worden aangemoedigd, ook voor de groep van de zogenaamde kleine spaarders.

19 Amendementen Rijnsburg op art. III B, 5e punt:

In dit onderdeel worden de woorden: „door dit buiten beschouwing te laten bij de toepassing van de inkomstenbelasting" vervangen door: „onder meer door wijziging van het bestaande systeem van heffing van inkomstenbelasting van de eigenaar-zelfbewoner."

TOELICHTING:

Het is zeer de vraag of het eigen woningbezit optimaal wordt bevorderd door de huidige regeling in de inkomstenbelasting **volledig** over boord te zetten. Immers, dan vervalt ook volledig de mogelijkheid van aftrek van de onderhoudskosten en andere kosten.
Het amendement snijdt — in tegenstelling tot de voorgestelde tekst — de weg naar een gedeeltelijke wijziging van het bestaande systeem niet af, terwijl het anderzijds geen barrière vormt voor een beslissing om de eigen woning voor de inkomstenbelasting volledig buiten beschouwing te laten.
Voorts worden de woorden „en Vermogensbelasting en" vervangen door: „vergroting van vrijstellingen aan de voet in de vermogensbelasting".

TOELICHTING:

Bij het eigen woningbezit gaat het niet alleen om vermogensbestanddelen van meer beperkte omvang, maar ook om grote tot zeer grote vermogensbestanddelen. Waar de gevraagde maatregelen in de eerste plaats gericht moeten zijn op bezitsvorming bij de **laagste** inkomensgroepen, is het, ook sociaal bezien, onevenwichtig het gehele eigen woningbezit voor de vermogensbelasting buiten beschouwing te laten en daardoor ook de meer welgestelden een fiscaal voordeel toe te spelen.
Een veel betere weg is een vergroting van de algemene vrijstellingen aan de voet (thans groot f 55.000,— voor gehuwden plus f 13.500,— voor elk kind).
Belangrijke groepen van huiseigenaren zullen door de verhoogde vrijstellingen aan de voet niet terzake van hun huis met vermogensbelasting worden belast, terwijl bovendien langs deze weg ook een verlichting van lasten wordt bereikt voor mensen, die niet via de eigen woning, maar bijv. door middel van obligaties en spaarbanktegoeden enig bezit vormen. Een algehele vrijstelling voor alleen het zelfbewoonde huis, zoals wordt voorgesteld, werkt discriminerend.
Tenslotte worden de woorden: „en bevordering van het vrijstellen" — vervangen door het woord: „vrijstelling".

TOELICHTING:

Dit amendement beoogt een taalkundige verbetering.

G20 Amendement Waalwijk op art. III B, 6e punt:

— het voorkomen en bestrijden van speculatie — vervangen door: — het voorkomen en bestrijden van ongewenste speculatie.

TOELICHTING:

Het voorstel van het concept-programma miskent de nuttige aspecten van speculatie, namelijk: de nivellerende werking bij sterke prijsfluctuaties als gevolg van — soms kleine — onregelmatigheden in vraag en aanbod.

G21 Amendement Wassenaar op art. III B, 6e punt:

— het voorkomen en bestrijden van speculaties — vervangen door: — het voorkomen en bestrijden van ongewenste speculaties —

TOELICHTING:

Het voorstel van het concept-program miskent de nuttige aspecten van speculaties, namelijk: de nivellerende werking bij sterke prijsfluctuaties als gevolg van, soms kleine, onregelmatigheden in vraag en aanbod.

G22 Amendement Zwijndrecht op art. III B, 6e punt:

— het voorkomen en bestrijden van speculatie — vervangen door: — het voorkomen en bestrijden van ongewenste speculaties —

TOELICHTING:

Het voorstel van het concept-programma miskent de nuttige aspecten van speculaties, namelijk: de nivellerende werking bij sterke prijsfluctuaties als gevolg van, soms kleine, onregelmatigheden in vraag en aanbod.

G23 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag, op art. IV/1:

PUNT 1 ware als volgt te lezen:
„Na het verschijnen van het rapport inzake de vereenvoudiging van de sociale verzekeringen, opgesteld door de organisatiebureaus die daartoe aangewezen zijn door de SER dienst de doelmatigheid in opzet en de uitvoering van de sociale verzekeringswetgeving nauwlettend te worden bezien.
Bij de uitvoering dient een menswaardige behandeling van de verzekerde centraal te staan.
Het op overzichtelijke wijze codificeren van de sociale wetten dient te worden bevorderd."

G24 Amendemt Midwolda op art. IV/2.

Dit voorstel is volgens ons niet aanvaardbaar. Dit moet volgens ons een andere opbouw van vaststelling van de te bepalen hoogte van de gebaseerde 70 procent van het in de laatste 3 jaar verdiende loon. Dit moest volgens ons zijn: een gemiddelde hoogte van gebaseerd loon voor een ieder mens gelijk, zowel hoofd- als handarbeider.

TOELICHTING:

Wij menen dat dit niet een juist stelsel kan zijn, want dan zou hij, die de laatste 3 jaar het minste heeft verdiend, ook het minste AOW krijgen. En ook vooral voor dat aantal mensen die door bepaalde omstandigheid de laatste 3 jaar het slachtoffer zijn geworden door omstandigheden die door de regering in de hand gewerkt worden. Dan denken wij b.v. aan de agrarische medewerker boven de leeftijd van 55 jaar die door b.v. mechanische bedrijfsvergroting uit deze sector noodgedwongen moet afvloeien.
Dus men dient één lijn te trekken en dan niet bedrijfstakgewijze, maar voor ieder gelijk. Moeten de minstbetaalden dan ook nu weer in achterstand komen?

G25 Amendement Benoordenhout/Archipel, Den Haag op art. IV/3.

Op het punt van de arbeidsongeschiktheidsverzekering dient een bodemvoorziening te komen voor zelfstandigen.
Het ligt meer voor de hand voor de gehandicapt geborenen een groepsregeling te treffen in het kader van de Algemene Bijstandswet.

G26 Amendementen Zeist op art. IV/4a-d.

Onder **a:** te doen vervallen de zin „In dit stelsel past een systeem van beperkt eigen risico ter vermindering van de premiedruk".
Onder **c:** te doen vervallen de zin „De ruimte hiervoor kan worden gevonden door het instellen van een beperkte eigen bijdrage voor de verschillende dienstverleningen door alle verzekerden".
Tussen te voegen een punt **d:** luidende: „Een verdere studie van het vraagstuk van het eigen risico is gewenst. Invoering kan worden overwogen indien geen afbreuk wordt gedaan aan het beginsel van een premiedruk naar draagkracht".
Het punt **d** op te nemen onder **e.**

TOELICHTING:

De kiesvereniging is van oordeel dat het beginsel van heffing van premie naar draagkracht instemming verdient. Het is dan echter onjuist om tegelijkertijd te pleiten voor een eigen risico, ter vermindering van de premiedruk.
Wil de premiedruk n.l. belangrijk worden verlicht, dan dient een flink bedrag aan eigen risico te worden geheven.
Dit betekent echter dat met name voor de gezinnen met lagere inkomens geen sprake meer is van betaling van gezondheidszorg naar draagkracht.
De twee principes zijn derhalve onverenigbaar. Een en ander neemt niet weg dat een verdere studie naar een concrete vorm van eigen risico, welke rekening zou houden met de inkomenspositie van de laagstbezoldigden, aanbeveling kan verdienen.

G27 Amendement Oud-Amsterdam op art. IV/4c.

Toevoegen aan het gestelde onder 4 (Ziektekosten) letter c, derde zin: (op een verantwoord peil te houden MET NAME voor hen enz.

De letters in kapitaal vlgs. voorstel toevoegen.

TOELICHTING:

Het is nodig, dat de onderhavige premie **voor een ieder,** die van de vrijwillige ziektekostenverzekering gebruik maakt, op een verantwoord peil wordt gehouden.

G28 Amendement Oosterbeek op art. IV/4.

Toe te voegen aan 4, Ziektekosten een punt e) „Indien de ziektekosten niet bin. en bepaalde grenzen gehouden kunnen worden dient een eigen beperkt risico te worden ingesteld".

TOELICHTING:

Ziektekosten kunnen niet blijven stijgen met 15% per jaar terwijl de toename nationaal produkt 3à4 is. Men herstelle een kleine eigen risico zoals dat voor materieelschade bij aanrijdingen ook geldt. Door indexatie v. de lonen + groeipercentage is er weinig ruimte voor uitbouw van sociale voorzieningen. Men zal de zwaartepunten moeten verschuiven. Beperkt eigen risico zal ingebeelde ziekten en absenteïsme tegengaan.

G29 Amendement Midwolda op art. IV/5.
Dit onderzoek moet o.i. niet worden uitgevoerd.

TOELICHTING:

Mocht deze kinderbijslag vervallen ep opgevangen te worden door b.v. een huurloonsverhoging of etc., dan is de zekerheid van de mens vervallen dat hij op een bepaald moment een bedrag à contant kan ontvangen.

TOELICHTING:

Wanneer een gezin met een bepaald aantal kinderen — en vooral een groot gezin — op een bepaald moment komt te staan voor een grote uitgave voor zijn kinderen, wat nogal financiële kosten met zich meebrengt, dan is het begrijpelijk dat deze uitgave in een goedgeleid gezin gesteld wordt op het moment dat zij hun kinderbijslag ontvangen.
Als de kinderbijslag zou vervallen dan is deze zekerheid ook weg. Wij moeten ons Christenmens niet steeds baseren op de categorie mensen met een goed inkomen, maar ook op die mensen, waar de ontvangst van de kinderbijslag op een bepaald moment een financiële verlichting betekent.

G30 Amendement Overschie op art. IV/5.

Aan te vullen met de zin: „Indien de kinderbijslag wordt gehandhaafd, dient in ieder geval het schrijnende verschil in behandeling van enerzijds werknemers en anderzijds van zelfstandigen te vervallen".

TOELICHTING:

Het is een eis van rechtvaardigheid, dat de toch al in de knel zittende zelfstandigen kinderbijslag genieten vanaf het eerste kind.

G31 Amendement Midwolda op art. IV/6.

Een algemene opmerking over dit punt.
Wij vinden het juist dat aan dit punt aandacht wordt besteed. Hier rust n.l. ook een taak voor de politieke partijen. Maar als de regering werk wil geven aan de werkwilligen, dan moet het volgens ons inzien ook zinvol werk en ook blijvend werk wezen. Want het Noorden van ons land is echt niet gered met een CTW-object hier en een CTW-object elders, waar dan ook nog mensen geplaatst worden boven de 50 jaar. Maar er dient ook werk te komen voor hen die nog geen 50 jaar zijn. Moeten deze mensen dan maar zonder dat er aandacht aan wordt geschonken uit hun streek vertrekken waar zij geboren en groot gebracht zijn, waar zij aan gehecht zijn.
Is de regering en ook de CHU-fractie zich er wel van bewust, dat als dit zo door gaat met de industrialisatie in het Westen van het land en de daaruit voortvloeiende migratie dat als het Westen over enkele jaren vol zit en dan het Noorden eens aan de beurt komt, dat er dan verschillende jonge krachten vertrokken zijn uit het Noorden, dat de aanbod dan gering is.
Wij zijn als kiesvereniging ervan overtuigd dat de regering het Noorden in de steek laat. Het Noorden dient gelijk getrokken te worden met het Westen en de overige delen van het land.
Toen de mijnen in Limburg gingen sluiten, rees de DAF-fabriek de grond uit. Nu in het Noorden de landbouw zijn personeel afstoot, wat gebeurt nu hier. Wij zijn niet gered met goed opgestelde rapporten met alle nut vandien. Maar wij moeten daden zien. Wij stellen ons vertrouwen geheel op de CHU-fractie in de regering, als CHU-mensen stelt u ons nu ook niet teleur. Kom nu ook eens met concrete plannen voor het Noorden waar wij dan vruchten van zien, dan wordt ons vertrouwen niet verzwakt in U, maar daarentegen nog sterker.

G32 Amendement Benoordenhout/Archipel Den Haag op art. IV/6.
Als volgt te lezen: „Een hernieuwe bestudering van de werkloosheidswetgeving is gewenst. De studie zal gericht moeten zijn op een dienstbaar maken van deze wetgeving aan een actief arbeidsmarkt- en arbeidsbemiddelingsbeleid.

G33 Amendementen Vogelwijk/Duinoord, Den Haag op art. V/1, 2 en 5.

De titel „de kleine zelfstandigen te vervangen door:

„het midden- en kleinbedrijf".

1. Titel Inleiding vervalt. De tekst wordt vervangen door de volgende tekst: Een goed sociaal-economisch beleid vraagt om actieve bevordering van ondernemersactiviteiten en de mogelijkheid voor elke capabele man of vrouw zich als ondernemer te kunnen vestigen.
   Hiertoe is o.m. noodzakelijk, dat het tot dusverre gevoerde beleid t.a.v. gegarandeerde kredieten met kracht wordt voortgezet en uitgebouwd en de op het ondernemerschap gerichte vormen van onderwijs en collectieve en individuele voorlichting worden uitgebreid en geïntensiveerd met geldelijke steun van de overheid.
   Voorts dient gestreefd te worden naar het aanpassen en verbeteren van de wetgeving met betrekking tot het ordelijk economisch verkeer, openstellingstijden van winkels, alsmede de vakbekwaamheidseisen, waaraan moet worden voldaan.
   Tevens dient een ruimtelijk ordeningsbeleid te worden gevoerd, dat duidelijk kansen schept voor de kleinere ondernemer.
   Bij het algemene sociaal-economische beleid o.a. fiscaal beleid, loon- en prijsbeleid en het beleid t.a.v. de sociale verzekeringen zal mede de positie van de brede en grote groep van zelfstandigen het beleid dienen te bepalen.
   Een goede inspraak in het beleid door het georganiseerde bedrijfsleven is onmisbare voorwaarde voor het welslagen daarvan.
2. De huidige tekst kan vervallen.
   Hierdoor dient gelezen te worden:
   Kleine zelfstandigen
   Speciale aandacht verdient de positie van de kleine zelfstandigen. In het bijzonder diegenen, die regelmatig een inkomen behalen beneden het voor loontrekkenden geldende minimumloon.
   Er dient de nadruk op te worden gelegd, dat er bij deze kleine zelfstandigen knelpunten zijn, die hun mens-zijn als zodanig raken.
5. kan geheel vervallen.

TOELICHTING:

Toelichting op dit amendement.
De huidige tekst legt te sterk en daardoor eenzijdig de nadruk op de problematiek van een beperkt deel van de zelfstandigen. Het is beslist noodzakelijk, dat ook en vooral aandacht wordt besteed aan de problemen van de levensvatbare en groeiende ondernemingen in midden- en kleinbedrijf. Het in één paragraaf behandelen van de problematiek van land- en tuinbouw en midden- en kleinbedrijf, kan slechts t.a.v. enkele onderdelen van het beleid.
Het is noodzakelijk enkele specifiek problemen van het midden- en kleinbedrijf met name aan te duiden.
Wij hebben de huidige tekst grotendeels in stand gelaten en slechts op onderdelen enkele wijzigingen en verschuivingen in volgorde aangebracht, teneinde de samenhang met overige delen van het probleem niet al te zeer te verstoren.

G34 Amendement Waalwijk op art. VI, inleiding.

De zinnen: In deze tijd is democratisering van het bedrijfsleven..... tot aan Om de achterstand in te halen enz. vervangen door: Democratisering van het bedrijfsleven is, naast de democratisering van de verhouding overheid en burger, één van de middelen om de mens, in meerdere mate dan thans het geval is, te betrekken in het maatschappelijk gebeuren en om, mede op deze wijze, tot een verdere ontplooiing van mens-zijn te komen.
Met name op het gebied van de voorlichting en inspraak van de werknemer en de kleine spaarder-aandeelhouder is een snelle verbetering noodzakelijk.
Het is belangrijk, dat de gemeenschap beter wordt voorgelicht over de gang van zaken in de onderneming, mede met het oog op het bevorderen van het beleggen van spaargelden in aandelen door kleine spaarders, hetgeen thans, als gevolg van gebrekkige voorlichting, vaak te riskant wordt geacht.
Om de aanwezige mogelijkheden voor de werknemers te ontwikkelen en daarbij een

terugslag te voorkomen is een geleidelijk proces nodig.
Onderwijs en vorming moeten een belangrijker bijdrage geven om de mens geschikt te maken voor het aandurven van meer verantwoordelijkheid. De geschiktheid moet dan ook in meerdere mate tot ontplooiing komen in het beroepsleven.

G35 Amendement Wassenaar op art. VI, inleiding.

— Belanghebbenden zijn de werknemers.... tot aan Om deze achterstand in te halen — vervangen door: — Belanghebbenden zijn alle leden van de gemeenschap. Democratisering van het bedrijfsleven is, naast de democratisering van de verhouding overheid en burger, één van de middelen om de mens, in meerdere mate dan thans het geval is, te betrekken in het maatschappelijk gebeuren en om, mede op deze wijze, tot een verder ontplooiing van zijn mens-zijn te komen.
Met name op het gebied van de voorlichting en inspraak van de werknemer en de kleine spaarder-aandeelhouder is een snelle verbetering noodzakelijk.
Het is belangrijk dat de gemeenschap beter wordt voorgelicht over de gang van zaken in de ondernemingen, mede met het oog op het bevorderen van het beleggen van spaargelden in aandelen door kleine spaarders, hetgeen thans, als gevolg van gebrekkige voorlichting vaak te riskant wordt geacht.
Om de aanwezige mogelijkheden voor de werknemers te ontwikkelen en daarbij een terugslag te voorkomen is een geleidelijk proces nodig.
Onderwijs en vorming moeten een belangrijker bijdrage geven om de mens geschikt te maken voor het aanvaarden van meer verantwoordelijkheid. Deze geschiktheid moet dan ook in meerdere mate tot ontplooiing kunnen komen in het beroepsleven. Om deze achterstand in te halen....

TOELICHTING:

Zie artikel van ir. J. Bijl in het ledencontactblad „De Nederlander" van vrijdag 23 jan. j.l.

G36 Amendement Zwijndrecht op art. VI, inleiding.

— In deze tijd is democratisering van het bedrijfsleven.... tot aan: Om deze achterstand in te halen etc.
Vervangen door: — Democratisering van het bedrijfsleven is, naast de democratisering van de verhouding overheid en burger, een van de middelen om de mens, in meerdere mate dan thans het geval is, te betrekken in het maatschappelijk gebeuren en om, mede op deze wijze, tot een verdere ontplooiing van zijn mens-zijn te komen.
Met name op het gebied van de voorlichting en inspraak van de werknemers en de kleine spaarder-aandeelhouder is een snelle verbetering noodzakelijk.
Het is belangrijk dat de gemeenschap beter wordt voorgelicht over de gang van zaken in de onderneming, mede met het oog op het bevorderen van het beleggen van spaargelden in aandelen door kleine spaarders, hetgeen thans als gevolg van gebrekkige voorlichting, vaak te riskant wordt geacht.
Om de aanwezige mogelijkheden voor de werknemers te ontwikkelen en daarbij een terugslag te voorkomen is een geleidelijk proces nodig.
Onderwijs en vorming moeten een belangrijker bijdrage geven om de jonge mens geschikt te maken voor het aanvaarden van meer verantwoordelijkheid. Deze geschiktheid moet dan ook in meerdere mate tot ontplooiing kunnen komen in 't beroepsleven. Om deze achterstand in te halen etc.

G37 Amendement Oud-Amsterdam op art. VI/a.

De eerste alinea („De invloed van de factoren..") vervangen door: De invloed van de factor arbeid moet op een redelijke wijze in de raad van commissarissen vertegenwoordigd zijn.

TOELICHTING:

De in het ontwerp-programma voorgestelde regeling is veel te stroef. Verwezen wordt in dit opzicht o.m. ook naar het rapport in de Jonge Nederlander in het septembernummer j.l. over deze materie.

G38 Amendement Oud-Beijerland op art. VI/a.

Een studie is gewenst ten aanzien van zogenoemde Raden van Bestuur, enz. en Digenoemde Raden van Besuur, enz. en Directie enz. om deze begrippen onder één noemer te brengen ter voorkoming van enige vorm van wetsontduiking.

G39 Amendement Waalwijk op art. VI/a.

De eerste alinea van letter a wordt vervangen door: — De invloed van de werknemer en de kleine spaarders-aandeelhouders op de samenstelling van de raad van commissarissen moet worden vergroot.

Amendement Wassenaar op art. VI/a.

De invloed van de factoren arbeid en kapitaal op de samenstelling van de raad van commissarissen van grotere open en besloten vennootschappen moet even groot zijn.
Het advies van de Sociaal Economische Raad d.d. 19 sept. 1969 betreffende de wijziging van de structuur van de onderneming geeft een goede grondslag voor de uitwerking hiervan.
Vervangen door: — De invloed van de werknemers en de kleine spaarders — aandeelhouders op de samenstelling van de raad van commissarissen moet worden vergroot.

TOELICHTING:

Zie artikel van ir. J. Bijl in het ledencontactblad „de Nederlander" van vrijdag 23 jan. j.l.

G40 Amendement Zwijndrecht op art. VI/a.

— De invloed van de factoren arbeid en kapitaal op de samenstelling van de raad van commissarissen van grotere open en besloten vennootschappen moet even groot zijn. Het advies van de Sociaal-Economische Raad d.d. 19 september 1969 betreffende de wijziging van de structuur van de onderneming geeft een goede grondslag voor de uitwerking hiervan.—
Vervangen door: — De invloed van de werknemers en de kleine spaarders-aandeelhouders op desamenstelling van de raad van commissarissen moet worden vergroot.—

G41 Amendement Waalwijk op art. VI/g.

Letter g wordt vervangen door: — Naast overleg binnen de onderneming met de werknemers is ook openheid naar buiten noodzakelijk om in ons produktiestelsel het vertrouwen te kunnen behouden. Naast een duidelijker jaarverslag over een kortere termijn (kwartaalverslag) noodzakelijk ten behoeve van de kleine spaarders-aandeelhouders en de gemeenschap. Een verplichte verslaggeving over kortere termijn zal voor vele ondernemingen een betere interne bedrijfscontrole tengevolge hebben. Meer openheid van gesloten N.V.'s is eveneens dringend gewenst.

TOELICHTING OP BOVENSTAANDE DRIE VOORSTELLEN:

In de aanhef wordt gesteld, dat de belanghebbende meer moet worden betrokken in de menings- en besluitvorming van de onderneming. De belanghebbenden zijn de werknemers, de aandeelhouders en de gemeenschap.
In de tekst van het concept komt hierna echter uitsluitend de medezeggenschap van de werknemer aan de orde, terwijl de belangen van de gemeenschap en de aandeelhouders nauwelijks worden genoemd.
Met de voorgestelde wijzigingen wordt getracht hierin verbetering te brengen, terwijl tevens de nadruk gelegd wordt op het meer betrekken van de kleine spaarders in de gang van zaken van de onderneming.

G42 Amendement Wassenaar op art. VI/g.

— Naast interne democratisering dient ook het streven naar meer openheid door de maatschappij te worden bevorderd. Interne en externe democratie kunnen niet los van elkaar worden gezien. Te denken valt aan de publikatie van de jaarverslagen en aan het verder opengaan van de huidige besloten NV's —

VERVANGEN DOOR:

Naast overleg binnen de onderneming met de werknemers is ook openheid naar buiten noodzakelijk om in ons produktiestelsel het vertrouwen te kunnen houden. Naast een duidelijker jaarverslag is ook een verslag over een kortere termijn (kwartaalverslag) noodzakelijk ten behoeve van de kleine spaarders-aandeelhouders en de gemeenschap. Een verplichte verslaggeving over kortere termijn zal voor vele ondernemingen een betere interne bedrijfscontrole tengevolge hebben. Meer openheid van gesloten NV's is eveneens dringend gewenst.

TOELICHTING:

Dit artikel is beslist onvoldoende. Zie in dit verband wederom het artikel van ir. J. Bijl.

G43 Amendement Zwijndrecht op art. VI/g.

-Naast interne democratisering dient ook 't streven naar meer openheid door de maatschappij te worden bevorderd. Interne en externe democratie kunnen niet los van elkaar worden gezien. Te denken valt aan de publikatie van de jaarverslagen en aan het verder opengaan van de huidige besloten NV's.

VERVANGEN DOOR:

-Naast overleg binnen de onderneming met de werknemers is ook openheid naar buiten noodzakelijk om ons produktiestelsel 't vertrouwen te kunnen behouden. Naast een duidelijker jaarverslag is ook een verslag over een kortere termijn (kwartaalverslag) noodzakelijk ten behoeve van de kleine spaarders-aandeelhouders en de gemeenschap. Een verplichte verslaggeving over kortere termijn zal voor vele ondernemingen een betere interne bedrijfscontrole tengevolge hebben. Meer openheid van gesloten NV's is eveneens dringend gewenst.

TOELICHTING:

In de aanhef wordt gesteld dat de belanghebbende meer betrokken moeten worden in de menings- en besluitvorming van de onderneming. De belanghebbenden zijn de werknemers, de aandeelhouders en de gemeenschap.
In de tekst van het concept komt hierna echter uitsluitend de medezeggenschap van de werknemer aan de orde, terwijl de belangen van de gemeenschap en de aandeelhouders nauwelijks worden genoemd.
Met de voorgestelde wijzigingen wordt getracht hierin verbetering te brengen, terwijl tevens de nadruk gelegd wordt op het meer betrekken van de kleine spaarders in de gang van zaken van de onderneming.

G44 Amendement Oud-Amsterdam op art. VI (toevoeging).

Toevoegen een afzonderlijke paragraaf:

i) De overheid dient het recht en de bevoegdheid te hebben, in geval van fusies, die haar ongewenst voorkomen, in te grijpen.

TOELICHTING:

Bij fusies kan een ongewenste monopolievorming optreden. Daar, waar de consumenten de nadelige vruchten van de monopolisering zouden plukken, behoort de Overheid op te treden. Ook in de Ver. Staten heeft men allang tegen de ongewenst monopolievorming een wet, de Anti Trust Law, in het leven geroepen.

G45 Amendement Vlaardingen, op art.VII/a.

Grote voorzichtigheid zij geboden met het gestelde in Hoofdstuk I, par II punt 7 wat betreft een andere internationale arbeidsverdeling. Evenzo dus **Hoofdstuk V**, par. VII a voor wat betreft de nationale, interne aanpassing. Men late zich niet door het geringe gewicht van zijn eigen stem bij internationale arbeidsverdeling daar eventueel dringen, waar wij zelf niet gaarne ons bevinden.
Het betreffende artikel is te absoluut gesteld. Overigens spreke men in een politiek program liever niet van „arbeidsmarkt".

G46 Amendement Assen op art. VII/b.

VOORGESTELD wordt de laatste alinea te schrappen.

TOELICHTING:

Heeft in deze redactie geen zin.

G47 Amendement Waalwijk op art. VII/b.

Letter b Aanhef laatst zin: Aan de basis van dit beroepsonderwijs vervangen door: Naast dit beroepsonderwijs.

TOELICHTING:

Vooral voor de minder- en eenzijdig begaafden is het wenselijk het beroepsonderwijs voor het zestiende jaar te laten aanvangen, teneinde schoolmoeheid zoveel mogelijk te voorkomen.

G48 Amendement Zwijndrecht op art. VII/b.

b. Aanhef laatste zin — Aan de basis van dit beroepsonderwijs —

VERVANGEN DOOR:

Naast dit beroepsonderwijs.

TOELICHTING:

Vooral voor de minder- en eenzijdig begaafden is het wenselijk het beroepsonderwijs vóór het zestiende jaar te laten aanvangen, teneinde schoolmoeheid zoveel mogelijk te voorkomen.

G49 Amendement Assen op art. VIII/b.

KWALITEIT VAN DE VRAAG

VOORGESTELD wordt het hier bepaalde te schrappen, behalve het gestelde onder c., dat thuis hoort onder hoofdstuk IV: Onderwijs, vorming en dienstverlening.

TOELICHTING:

De te schrappen inhoud wordt niet als een overheidstaak aangemerkt.

G50 Amendement Benoordenhout/Archipel Den Haag, art. IX, 1.

Ten aanzien van het gestelde in 1, rijst de vraag of het gewenst is in de aanpassingstijdstippen van de automatische aanpassing een spelingsmogelijkheid te behouden ten behoeve van de conjunctuurpolitiek. Het verdraagt zich moeilijk met de grondgedachte van die aanpassing. Bovendien zou de noodzaak van dit instrument kleiner zijn als metteraad zou worden ingevoerd de conjuncturele hantering van een aantal belastingtarieven, waaromtrent de regering in januari 1970 het advies van de S.E.R. heeft gevraagd. Moet daarover in het program van actie overigens geen standpunt worden bepaald?

G51 Amendement Assen op art. X A.
Eerste alinea.

VOORGESTELD wordt de eerste alinea als volgt te redigeren:

Bij de uitbreiding van de bestaande taken en het aanvatten van nieuwe taken moet bij voorkeur vermeden worden, dat de stijging van de overheidsuitgaven sneller is dan de groei van het nationale inkomen. Doet dit laatste zich echter voor, dan zal deze stijging echter, mede gelet op het peil van de belastingdruk, dat thans reeds is bereikt, niet onbeperkt kunnen doorgaan.

TOELICHTING:

Het komt de kiesvereniging niet juist voor het bij voorbaat al als onvermijdelijk te beschouwen, dat de stijging van de overheidsuitgaven sneller zal zijn dan de groei van het nationale inkomen. In eerste instantie zal er naar gestreefd moeten worden dat laatste te vermijden.

G52 Amendement Benoordenhout/Archipel Den Haag op art. X A.

Laatste regel van de voorlaatste alinea het woord „zeer" is zeer overdreven, dus kan beter vervallen.

G53 Amendement Benoordenhout/Archipel Den Haag op art. X A.

NIEUW PUNT
FINANCIERING - PROGRAMMERING.

Voor een evenwichtig sociaal-economisch beleid is het gewenst voor de uitbreiding van de sociale verzekeringen een middellange termijnplanning te maken, waarin prioriteiten worden aangegeven.
De kosten van de sociale verzekeringen behoren tezamen met de kosten van de overige collectieve voorzieningen deel uit te maken in het beraad over het gedeelte dat van de groei van het nationaal inkomen aan collectieve voorzieningen besteed kan worden (zie par. X A).

G54 Amendement Rijnsburg op art. X B/3.

De laatste zin van dit onderdeel; „Aandacht is daarbij b.v. te geven aan sportvoorzieningen (sporthallen en zwembaden) culturele voorzieningen, de gesubsidieerde woningbouw, vuilverwijdering, de prijzen van openbare nutsbedrijven en onderdelen van de recreatieve voorzieningen", — te laten vervallen.

TOELICHTING:

Het onderzoek naar het toekennen van een grotere plaats aan het profijtbeginsel is 'n goede zaak, evenwel zal het afwegen van de belangen naar welke onderdelen van het maatschappelijk leven dit uit moet gaan eerst moeten worden bestudeerd, alvorens suggesties te doen omtrent de onderwerpen.
De genoemde onderwerpen zijn niet gelukkig gekozen. Het is aanbevelenswaardig geen discussie over deze onderwerpen op te roepen, daar met name **sportvoorzieningen (Sporthallen en zwembaden), culturele** voorzieningen nimmer rendabel zijn te maken, bij algemeen gebruik.

G55 Amendement Oosterbeek op art. X B/4

Toe te voegen aan het punt „De Financiering na het woord „omzetbelasting", „echter niet hoger dan in de andere EEG staten".

TOELICHTING:

Door hogere BTW wordt het leven en dus de produktiekosten hoger, waardoor de oneerlijke concurrentie, die door ongelijke belastingdruk en subsidie systeem toch al bestaat, nog groter wordt.

Hotel-Restaurant
HAYTINK
LOOLAAN 25 - APELDOORN
Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen
Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

VERZEND UW GOEDEREN
PER TRANSPORTBEDRIJF
„DE STORMVOGEL"
naar Amsterdam en Zaanstreek
REIGERSWEG 105 · TELEFOON 32178 · APELDOORN

Het AANGEWEZEN ADRES voor lezers van dit blad
Bloemenmagazijn „W E I D E M A"
Steenstr. 13a - Arnhem - Tel. 25201 · Postrek. 157181

Voor uw
★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer
„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

Van de Craats' Graanhandel n.v.
Telefoonweg 32
EDE
Telefoon 08380 10483

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

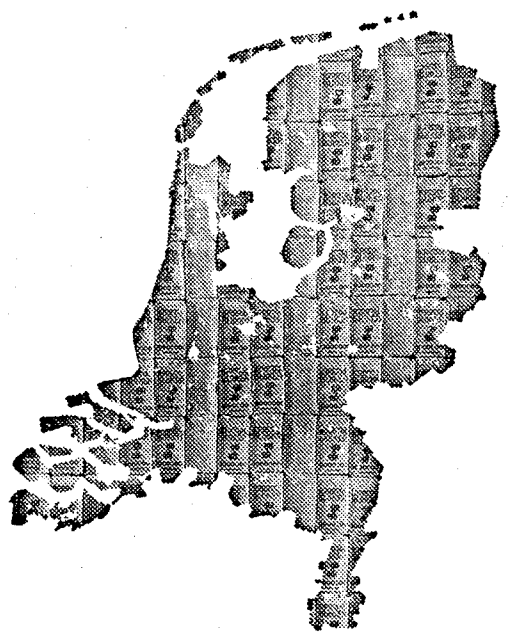

SUIKER UNIE
DINTELOORD – GRONINGEN – PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL–SAS VAN GENT–ZEVENBERGEN
COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

Zaanse klokken

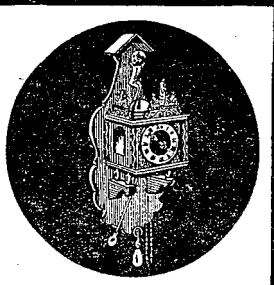

Maaskant
WINKELGALERIJ KERSCHOTEN
TEL. 15865 - APELDOORN

STIJGENDE OMZET!
Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:
Stroomberg's
Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.
Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.
GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS
VALKENBURG (Z.H.) Telefoon 01718 6741 •
VEENDAM Telefoon 05987 3800

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

tfn 3788 - alphen a.d. rijn
maastricht - tfn 21248
technisch bureau n.v.
RIJ DAM
metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

J. VELLEKOOP
Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige,
Adviezen in grond- en pachtzaken
Naaldwijkseweg 249a · Telefoon 01748 · 2203
's-GRAVENZANDE

AANNEMERSBEDRIJF
FA. RADIX & VEERMAN
Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204
WOERDEN
Verbouw · Nieuwbouw door geheel Nederland

Drs. J. A. UDING & PARTNERS
Advies- en Bemiddelingscollege
voor financiële- en organisatorische belangen,
Van Maerlantlaan 7 · Telefoon 03490 - 16853
AMERSFOORT
hypotheek
bijna 100 %, normale rente. Geen afsl. provisie.
Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz.
coll. contracten, spaarplannen.
Organisatie en reorganisatiebedrijven.

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?
CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V.
Morsweg 21 - Leiden Telefoon 33260

TREKKEN IS BETER DAN DRAGEN
Koop een „Védaf" AANHANGWAGEN
Carrosserie en wagenbouw
J. v. DRIE
DIEMEN
Telefoon 020 940265 · 53577

W. v. d. BERG
Voor al Uw
ELECTRISCHE APPARATEN
Boomgaardslaan 3 - Tel. 01738-294
B. M. Singel 1 - Tel. 01738-394
SCHIPLUIDEN

UIT DE BOUWWERELD

HEIWERKEN BOUWWERKEN PIJPLEIDINGEN
ZINKERS GRONDBORINGEN

VISSER & SMIT'S AANNEMING MIJ NV

PAPENDRECHT 01850-51044

ZINKER CALANDKANAAL

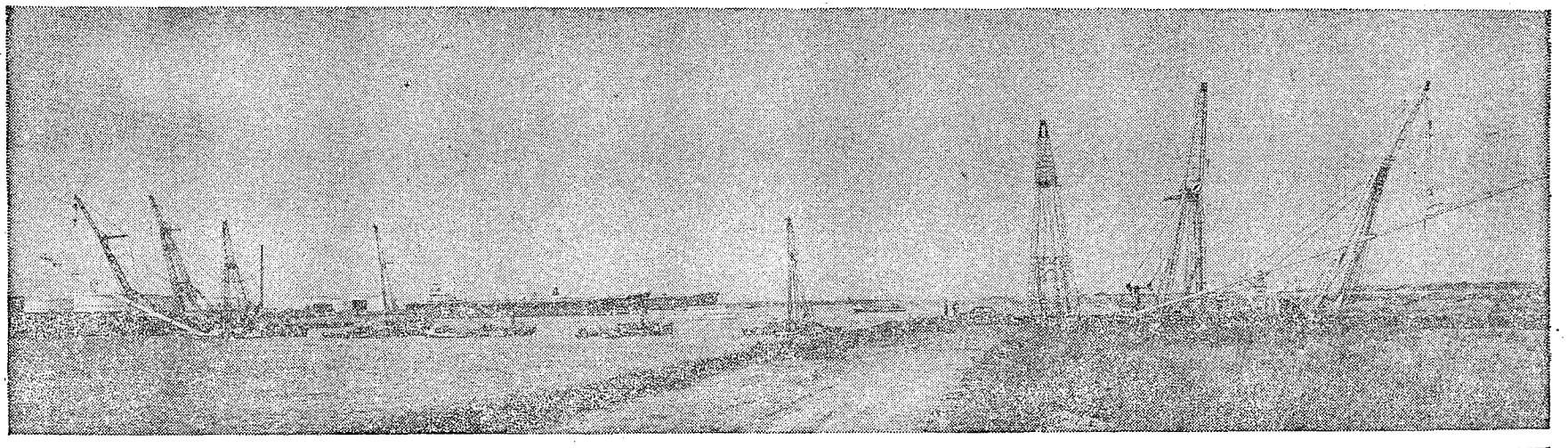

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

Adverteer in De Nederlander

DE KATTENBEKER
internationale kunstnijverheid
Liesveld 151 · Telefoon 010-343473
VLAARDINGEN

FIRMA P. HULSBOS Jzn.
AANNEMINGSBEDRIJF
★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
Dijklaan 84 - Telefoon 01825 - 590
BERGAMBACHT

Voor LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:
GEBR. BEKKER N.V.
Kelders 27 - Leeuwarden - Telefoon 05100 - 20841

VOOR AL UW BOUWWERKEN
Bouw- en Aannemersbedrijf
J. A. Buitenhuis n.v.
Woudweg 71
Telefoon 05761 no. 276
KLARENBEEK

boele & van eesteren
b en van e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 20 FEBR. 1970
6e Jaargang - No. 8

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Unievoorzitter tot hoofdbestuur:

Hedendaagse politieke partijen in gistingsproces

In zijn openingswoord op de hoofdbestuursvergadering van 14 februari jl. in Utrecht, zei de voorzitter van de CHU, prof. dr. J. W. van Hulst het volgende:

Naar mijn inzicht is het niet goed om onmiddellijk tot de agenda-werkzaamheden over te gaan. Mag ik een kort openingswoord tot u richten? Daarin zou ik dan vooral enkele partij-politieke stuwkrachten met u willen bezien. Het is op voorhand duidelijk, dat niet verzwegen zal blijven, wat er momenteel in de Unie omgaat.
De Nederlandse politieke partijen verkeren op het ogenblik in een gistingsproces, waarvan einde en resultaat nog niet zijn te overzien. Dit proces signaleren we in alle partijen.
Een betrekkelijk groot aantal raadsleden en wethouders van de PvdA is uit de partij getreden. De richting Nieuw-Links in het socialisme doet een bewuste greep naar allerlei bestuursfuncties, daarmee een grote groep socialisten in de strijdhouding jagende. Uitermate belangrijke partij-uitspraken als bijv. om de gekozen burgemeester en de erkenning van de DDR wordt door een aantal vertegenwoordigers van die partij openlijk naast zich neergelegd. Het huidige socialistische principe: „eenheid in pluriformiteit" moge een aardige slagzin zijn, de innerlijke gebrokenheid laat zich moeilijk verhullen.
D'66 gedraagt zich als een voetballer van wie het publiek heel veel verwacht, maar op het veld loopt hij doorlopend naar z'n vorm te zoeken. Hij maakt wel veel doelpunten, maar u moet daar aftrekken de ballen die hij in eigen doel schoot. D'66 legt bovendien een rookgordijn om z'n naaste toekomst. De kracht wordt gezocht in het-niet-partij-kiezen. Maar dit spelletje houdt men echt geen jarenlang vol.
De drie samenwerkende confessionele partijen zijn op de goede weg. De CHU is werkelijk hard bezig uitvoering te geven aan de opdracht van 16 december 1967.
Het zoeken wat bindt, is momenteel veel belangrijker dan de accentuering op hetgeen ons gescheiden houdt. Maar denkt u vooral niet, dat uw voorzitter — die een belangrijke rol moet spelen in het bouwen aan een nieuwe structuur — een gemakkelijke taak heeft. Doorlopend moet hij zich van elk voorstel afvragen, of en in hoeverre zo'n voorstel door de eigen visie van de Unie wordt gedekt.
Gelukkig blijkt aan uw voorzitter keer op keer, dat er in de Unie nog veel verstandige mensen rondlopen. Zij beseffen, dat het uitermate moeilijk is om straks met één kernprogram te komen. Het is echter belangrijker, dat zij ook beseffen, dat in een samenwerking de Unie niet voor de volle honderd procent haar wensen kan doordrukken. Wij zullen naar eer en geweten moeten zijn, wat wij wel en wat wij niet kunnen aanvaarden. Ten aanzien van de toekomst van deze samenwerking ben ik op goede gronden optimistisch.
Toch doen zich in dit samenwerkingspatroon heel merkwaardige ontwikkelingen voor. Sinds 1945 hebben de AR en CHU elkaar in Amsterdam gevonden. Ook met de KVP was het contact ronduit goed. Maar momenteel geeft de Amsterdamse AR de voorkeur aan de PPR. En iemand als Bas de Gaay Fortman zegt openlijk, dat hij als AR-man de PPR prefereert. Over duidelijkheid gesproken!
Ook de KVP-jongeren zien bezwaren tegen samenwerking in de drie partijen. Dat is heel merkwaardig. De samenwerking is indertijd juist vanuit de jeugd gestimuleerd: zij namen geen genoegen meer met het gescheiden optrekken. Maar nu de gelederen zich proberen te sluiten, gaan AR- en KVP-jongeren hun reserves formuleren. Zij doen dit echter zonder een duidelijk alternatief te stellen.
Het blad Staccato heeft de laatste weken veel kritiek te incasseren gekregen. Zij hebben gekaatst; zij wisten dat zij de bal konden verwachten. Dat is in sportieve politiek een reële zaak. Zij hebben bovendien de leeftijd: zij kunnen en zullen voor zichzelf spreken.
Niettemin mag ik één ding met vreugde constateren: de CHJO heeft de Unie in haar samenwerkingsstreven steeds van harte gesteund. Reeds daardoor onderscheidt zij zich in positieve zin van andere groeperingen.
Dat er in de CHU moeilijkheden zijn, is een lot dat zij met alle andere partijen deelt. Objectief gesproken zijn de moeilijkheden bij ons zeker niet groter dan in de andere partijen.
Wij zitten inderdaad voor een financieel probleem; de financiële situatie in de Unie is wel zorgelijk, maar is volstrekt niet hopeloos. De contributie is de laatste weken op zodanige wijze binnengekomen, dat we ons erover verheugen.
U weet, dat de penningmeester het voornemen te kennen heeft gegeven, af te treden. Het is hier en nu niet de plaats om de min- en de pluspunten van zijn beleid tegen elkaar af te wegen. Voor mijzelf wil ik stellen: hij heeft de wind ook niet mee gehad. Het zoeken van een goede eerste penningmeester is thans dwingende noodzaak. Dat mevrouw Van Riet reeds haar hand aan de financiële ploeg heeft geslagen, stemt ons tot dankbaarheid.
Een ander punt is de vertegenwoordiging in het D.B. van de diverse accenten die in de Unie gehoord worden. Dat acht ik een legale zaak in het rapport. Mej. Haars stelt deze eis terecht. Ieder weet, dat door het bedanken van enkele kandidaat-leden deze zaak niet dié voortgang heeft gevonden, als ikzelf wel had gewenst. Niettemin wordt de urgentie hiervan door uw D.B. terdege gevoeld. Nog voor de zomer z'n intrede doet, moet dit punt althans in principe in orde zijn. Laat men niet teveel brieven schrijven, of de pers proberen te beïnvloeden. Uw D.B. kent in deze kwestie ten volle zijn verantwoordelijkheid.
Ik mag niet voorbijgaan aan het feit, dat één onzer H.B.-leden gemeend heeft de Unie te moeten verlaten, om zich aan te sluiten bij een andere politieke partij. Laat ik beginnen met te stellen, dat er een bepaalde moed voor nodig is, om openlijk met z'n partij te breken en naar andere gelederen over te gaan.
Als iemand meent, dat het Evangelie geen kritische functie meer heeft in het partij-politieke denken, en dat men zich beter thuis voelt in een partij die in geen enkel opzicht expliciet rekening wil houden met wat God in Zijn woord tot ons zegt, dan moet men gaan. Veel minder waardering heb ik ervoor, dat de persoon in kwestie zich onmiddellijk liet plaatsen op de kandidatenlijst van de gemeenteraad voor dié partij, waarvan hij eigenlijk nog slechts enkele uren lid was. Maar dat is zijn zaak.
We hebben in de afgelopen maanden naast dit geval met een H.B.-lid, nog één geval gehad op de eilanden. Als dan een dagblad schrijft: „verdere afbrokkeling van de CHU", dan is dit mateloze overdrijving. We kunnen er tegenover stellen, dat de vergaderingen van onze kiesverenigingen beter bezocht zijn dan ooit en dat er bij velen een diep vertrouwen is in de CHU.
We hebben het vorige week eveneens mee moeten maken, dat één der Unieleden zich zeer denigrerend uitliet over uw gewezen voorzitter, de heer Tilanus. Als hij in de pers verklaart, dat Tilanus een hele domme jongen is, die er gekomen is omdat hij heette als zijn vader, dan acht ik zo'n oordeel zakelijk onjuist, ethisch oneerlijk en in het menselijke vlak onbarmhartig, omdat Tilanus zijn krachten aan de Unie heeft gegeven tot aan de grens van het toelaatbare. En het gevleugelde woord van vader Tilanus: „Moet dat nu zó?" is hier meer dan ooit op z'n plaats. Als Unie-leden zijn wij geroepen elkaar te helpen, zoveel wij kunnen. Ondanks verschil van inzicht hebben wij elkaar meer dan ooit nodig. We zijn, als ik het zo eens uit mag drukken, elkaars politieke levensverzekering. In de Unie kan de één zonder de ander niet bestaan. Daar is de Unie te klein voor.
Iets van deze werkelijkheid moet ook vandaag in de zichtbaarheid komen. De agenda is moeilijk. Maar we vatten moed.
En de veelszins verguisde Jan Pieterszoon Coen had althans gelijk, toen hij zei: Couragie, dan sal 't waerachtig wel gaen!

BON *Ja:*

ik versterk

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

de Unie

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Buitengewone algemene vergadering gaat op
7 maart a.s.
normaal door

Het Hoofdbestuur van de Christelijk-Historische Unie heeft in zijn zaterdag 14 februari jl. in Utrecht gehouden vergadering onderstreept, dat de buitengewone algemene vergadering van zaterdag 7 maart a.s. in de Rivièrahal te Rotterdam normaal doorgang vindt. Dit als reactie op een mededeling van de Actiegroep 31 januari 1970, waarin de buitengewone algemene vergadering in twijfel werd getrokken.

Op de vergadering in Rotterdam worden de concept-programs (beginsel- en politiek program) van de CHU besproken en vastgesteld.
Het Hoofdbestuur die het rapport over financiële en organisatorische zaken van een commissie ad hoc verder behandelde, besloot dit werkstuk als richtlijn te aanvaarden.
Bepaalde organisatorische zaken uit het rapport zijn reeds ter hand genomen. Zo werkt men aan een andere opzet van het Uniebureau en aan een goede scheiding van de verschillende in de Unie werkzame stichtingen.
Het Hoofdbestuur ging in principe akkoord met de begroting voor 1970, die een tekort van f 50.000,- vertoont.
In de vergadering van 11 april a.s. zullen het Hoofdbestuur en het Dagelijks Bestuur de begroting verder gereed maken voor de Algemene Vergadering van 23 mei a.s.
Goedkeuring hechtte het Hoofdbestuur aan de instelling van een commissie voor de jonge kiezer die zich bezig zal houden met een onderzoek onder jonge volwassenen naar het beeld, dat dezen van de Unie hebben en met een rapport over jeugd- en jongerenzaken.
Voor het openingswoord van Unievoorzitter Van Hulst in de vergadering van het Hoofdbestuur verwijzen wij naar elders in dit blad.

Loonwet, ontwikkelingshulp, binnen- en buitenlands beleid in het parlement

De belangrijkste politieke gebeurtenis aan het Haagse Binnenhof is vorige week wel geweest het feit, dat de meerderheid van de Eerste Kamer stemde voor de nieuwe loonwet. De stemverhouding was: 44 stemmen voor en 24 stemmen tegen. De fracties van de vier regeringspartijen KVP, VVD, ARP en CHU waren de voorstemmers. Tevoren was, met de stemmen van de KVP, ARP en CHU voor een motie van de anti-revolutionair prof. De Gaay Fortman aangenomen. Deze motie nodigt de regering uit een samenhangend inkomensbeleid te formuleren.

De nieuwe loonwet van minister Roolvink van Sociale Zaken is lange tijd volop in de discussie geweest. Vooral het artikel 8 van deze wet, waarin de minister bevoegdheid wordt gegeven om in te grijpen in individuele CAO's, was het middelpunt van de discussies. De twee vakbonden NVV en NKV zagen in het feit, dat dit artikel alleen nog maar in het wetsontwerp stond, al aanleiding om geen medewerking te verlenen aan het loonpolitieke overleg binnen de Sociaal-Economische Raad en de Stichting van de Arbeid.
De voorzitter van het CNV, de heer J. Lanser, verklaarde kort na de belangrijke eindstemming in de Senaat, dat de drie vakcentrales nu al vrij spoedig rond de tafel kunnen gaan zitten om te bezien in hoeverre een normalisering van de verhoudingen kan worden bereikt.
De heer J. Hey, die namens de christelijk-historische fractie in de Eerste Kamer de loonwet behandelde, had gezegd, de bezwaren van de vakorganisaties NVV en NKV te kunnen begrijpen. Hij deelde het standpunt van deze organisaties evenwel niet en betreurde de consequenties, die NVV en NKV hebben getrokken nadat de Tweede Kamer de loonwet had aanvaard.
De heer Heij vroeg minister Roolvink de beide Kamers der Staten-Generaal volgend jaar schriftelijk te informeren over de wijze, hoe de wet heeft gewerkt, en met name over de werking van het beruchte artikel 8.
De senator zei er bij de beoordeling van de wet vanuit te gaan, dat het omstreden artikel alleen bij strikte noodzaak zal worden gehanteerd en dat ook volgende kabinetten in deze geest zullen handelen.
De christelijk-historische woordvoerder schonk voorts aandacht aan het centraal overleg. Hij sprak de verwachting uit, dat alsnog een oplossing gevonden zal kunnen worden voor een herstel van het overleg tussen de vakbonden als het om loonpolitieke zaken gaat. Immers, zo zei hij, de medewerking van de vakbonden bij het centraal loon-overleg is niet alleen dringend gewenst, doch ook praktisch noodzakelijk.
De conclusie van de heer Heij luidde dan ook, dat de verschillen van mening niet als zodanig fundamenteel behoeven te worden gekarakteriseerd, dat het overleg niet hersteld kan worden. Aan de meningsverschillen dient, aldus de christelijk-historische senator, niet een welhaast absoluut karakter gegeven te worden.
Minister Roolvink reageerde in zijn antwoord positief op de suggestie van senator Heij, om de loonwet een jaar te laten „proefdraaien". Tegen het einde van dit jaar zal de bewindsman zowel de Sociaal-Economische Raad als de Stichting van de Arbeid naar hun ervaringen vragen. Dan kan eventueel nog wetswijziging volgen. Tegen die tijd zal ook rapport uitgebracht worden aan de beide Kamers over de wijze, waarop de wet gewerkt heeft.

F.M.O.

De Tweede Kamer hield zich vorige week praktisch de gehele week bezig met het buitenlands beleid en de samenwerking met de ontwikkelingslanden. Een apart onderdeel van die ontwikkelingssamenwerking kwam ter sprake bij de behandeling van het wetsontwerp inzake de oprichting van de Financieringsmaatschappij Ontwikkelingslanden, de FMO. Deze maatschappij, waaraan de overheid meewerkt, moet het mogelijk maken, dat Nederlandse ondernemingen kapitaal willen investeren in ontwikkelingslanden.
De KVP-er Mommersteeg, die mede namens de christelijk-historische fractie over het wetsontwerp sprak, kreeg enkele verbeteringen in het ontwerp. Hij diende een amendement in om gedaan te krijgen, dat er een uitdrukkelijke schriftelijke bevestiging komt van de regeringen van ontwikkelingslanden, dat zij instemmen met de gedachte investeringen. Als deze bevestiging wordt verkregen, dan is er meer zekerheid dat het geld niet tegen de wil van het betrokken land daarheen gaat.
Mommersteeg diende ook een motie in om een onafhankelijk instituut een studie te laten maken van de positieve en de negatieve aspecten van particuliere investeringen in de arme landen.
Minister Udink (Ontwikkelingshulp) stelde zich positief tegenover deze motie op. Uit de studie, aldus lichtte het kamerlid zijn motie toe, zullen criteria moeten komen voor de beoordeling van de projecten. Op die projecten kan het beleid van de financieringsmaatschappij zich dan richten. De woordvoerder voor de fracties van de KVP en CHU waarschuwde er nog voor, dat de particuliere kapitaalstroom, die via de FMO vloeit, nooit beschouwd zal mogen worden als een vervangingsmiddel voor de publieke hulpverlening.
Het wetsontwerp kreeg niet de steun van alle fracties. Een aantal van de oppositiepartijen was tegen. Hun hoofdbezwaren kwamen er op neer, dat er twijfel bestaat aan het ontwikkelingskarakter van de FMO-gelden. Zij hadden de indruk, dat het in de eerste plaats gaat om de belangen van het bedrijfsleven en waren voorts van oordeel, dat de vorm, die gekozen is — namelijk van een naamloze vennootschap — niet voldoende parlementaire controle zou toestaan.

Cuba

Later in de week wisselde de Tweede Kamer met minister Udink van gedachten over zijn begroting voor het jaar 1970. Mr. C. A. Bos, de woordvoerder van de christelijk-historische fractie, uitte zijn waardering voor het beleid van de bewindsman. Eén van de onderwerpen, die bij dit begrotingsdebat aan de orde kwam, was de hulpverlening aan Cuba, en mr. Bos zei persoonlijk in beginsel niet tegen die hulpverlening gekant te zijn. Hij verklaarde zich bereid in enkele commissies van de Verenigde Naties de vraag op te werpen, of de boycot van Cuba niet beter zou kunnen worden opgeheven.
Mr. Bos verklaarde, dat een verdere stijging van de Nederlandse bijdrage aan het United Nations Development Program ongewenst is, tenzij een grondige reorganisatie wordt doorgevoerd. Gebeurt dit niet, dan zou zelfs de bijdrage kunnen worden verminderd ten gunste van de International Development Association of een andere organisatie voor multilaterale hulpverlening.
Deze opmerkingen van de christelijk-historische woordvoerder waren ingegeven door het feit, dat er nogal wat kritiek is losgekomen over de geschiktheid van het programma, zoals dit ontwikkeld werd door de United Nations Development Program — het VN-ontwikkelingsprogramma.
De vraag rees namelijk of dit lichaam zijn taken in 't tweede ontwikkelingsdecennium wel kan uitvoeren. Vandaar dan ook de vraag van mr. Bos of Nederland zijn bijdrage aan dit programma niet afhankelijk moet stellen van een nieuwe opzet.
In zijn betoog stelde mr. Bos ook de vraag, waarom het vraagstuk van de herstructurering van de industriële en agrarische produktie in de Europese Economische Gemeenschap nog nooit op de agenda van de raad van ministers van de EEG heeft gestaan.

D.D.R.

Bij het debat over het buitenlands beleid, waarvoor minister Luns de eerst-verantwoordelijke bewindsman is, werd veel aandacht gegeven aan de erkenning van de Duitse Democratische Republiek, de DDR (Oost-Duitsland).
Opmerkelijk was bij dit onderdeel van het debat, dat verschil van mening bleek te bestaan binnen de fractie van de PvdA. Een aantal socialisten wil zonder meer uitvoering geven aan de uitspraak van het PvdA-congres van vorig jaar, waarin om erkenning van de DDR gevraagd wordt. Een ander deel evenwel vroeg voorzichtigheid.
Mr. Bos, die ook bij Buitenlandse Zaken de woordvoerder was van de christelijk-historische fractie, zei over het probleem van Oost-Duitsland, dat het onjuist zou zijn de Westduitse regering voor de voeten te lopen met een erkenning van de DDR. Die erkenning, zo zei hij, moet een deel zijn van een pakket, dat ook de positie van West-Berlijn omvat en zij moet het resultaat zijn van bondgenootschappelijk overleg.
Natuurlijk kwam de situatie in het Midden-Oosten ter sprake. Mr. Bos herinnerde aan het komend bezoek van minister Luns aan enkele Arabische landen en verzocht hem poolshoogte te nemen van de positie van de joden daar. Eventueel moet er poging gedaan worden om het lot van deze bevolkingsgroep te verzachten en hun vertrek uit die landen mogelijk te maken.
Wat de situatie als geheel in het Midden-Oosten betreft, bracht mr. Bos ter sprake het bezoek dat de Israëlische minister van Buitenlandse Zaken Abba Eban in het begin van deze week aan zijn Nederlandse collega bracht. Als het overleg tussen de Grote Vier geen resultaten oplevert, dan zal — naar het oordeel van mr. Bos — het initiatief in handen moeten worden genomen door de kleine landen. Het bezoek van Eban en de reis van minister Luns naar het Midden-Oosten kunnen goede gelegenheden zijn om in die richting werkzaam te zijn.
De christelijk-historische woordvoerder bracht de waterverontreiniging van de Rijn ter sprake. Er zal — naar zijn mening — een internationaal beheersinstituut moeten komen, dat ook regelende bevoegdheden krijgt wat de verontreiniging van het water betreft.

Gewestvorming

De vaste Tweede Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken sprak vorige week, in een openbare vergadering, met de bewindslieden van Binnenlandse Zaken minister Beernink en staatssecretaris Van Veen over hun nota bestuurlijke organisatie.
Mejuffrouw mr. E. A. Haars, die namens de christelijk-historische fractie het woord voerde, zei blij te zijn met deze nota, omdat het een goed discussiestuk is. Maar zij waarschuwde er voor, dat de nota geen eigen leven gaat leiden.
De hoofdgedachte van de nota is, dat de gemeenten in ons land op vrijwillige basis moeten komen tot de vorming van gewesten. Eerst als de gemeenten hiertoe niet willen overgaan, zal de gewestvorming dwingend kunnen worden opgelegd.
Mejuffrouw Haars wees de gedachte van de hand, dat gewestvorming zou moeten leiden tot het creëren van een nieuwe bestuurslaag, een vierde bestuurslaag. Zo'n laag ertussen zal vertragend werken en log en zwaar worden, zo zei zij.
Bij de bespreking van de huidige problematiek van het lokale bestuur wees mejuffrouw Haars op een rapport van de Lohmanstichting, het studiecentrum van de CHU. In dit rapport wordt gesteld, dat slechts grotere en kwalitatief sterkere eenheden het lokale bestuur naar behoren kunnen behartigen, mits daarbij aan de relatie burger-bestuur niet te kort wordt gedaan. Het kamerlid vroeg hoe de burger meer bij de gemeentelijke problematiek betrokken kan worden, in het kader van de binnengemeentelijke decentralisatie.
Minister Beernink antwoordde daarop, dat de gemeenteraden zelf op dit terrein actief dienen te zijn. Later in de week, op de jaarvergadering van de Vereniging van christelijk-historische leden van gemeente- en provinciebesturen, kwam de bewindsman op dit onderwerp terug.
De gemeenteraden kunnen zelf initiatieven nemen om te komen tot vorming van wijkraden, commissies of corporaties, waarin burgers-niet-raadsleden zitting hebben en waaraan bepaalde taken worden overgedragen. Dat kan de band tussen overheid en burger verstevigen.
Mejuffrouw Haars kon de oplossing, die de bewindslieden hebben gekozen om te komen tot gewestvorming, wel waarderen. Er wordt namelijk gedacht om de bestaande wet gemeenschappelijke regelingen (die het samen behartigen van een aantal taken door enkele gemeenten of een groep van gemeenten regelt) uit te bouwen. Wij voelen, aldus het kamerlid, niets voor een kaderwet. Het is juist om de experimenteerruimte te handhaven, en de mogelijkheid open te houden om later met stringentere voorwaarden te komen.
Mejuffrouw Haars meende, dat het voordeel van het voorstel van de bewindslieden is, dat niet zonder meer gesteld wordt, dat overal gewesten moeten komen. De mogelijkheid wordt opengelaten. De gemeenten moeten zelf beslissen. De keuze van de bewindslieden voor een flexibel beleid is zeer belangrijk, aldus het christelijk-historische kamerlid.

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave :

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie :
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties :
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon : (uitsluitend overdag) :
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie :
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

Bespaar

Uzelf hoge incassokosten door het abonnementsgeld voor „de Nederlander" deze maand aan ons over te maken.
Dan helpt U bovendien onze administratie.
De abonnementsprijs is thans nog f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, te voldoen op giro-rekening 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg. Mogen wij op U rekenen? Hartelijk dank.
Administratie Uniepers

Unievoorzitter naar ziekenhuis

Prof. dr. J. W. van Hulst, de voorzitter van de Christelijk-Historische Unie, zal op korte termijn ter observatie in het ziekenhuis worden opgenomen en waarschijnlijk een operatie moeten ondergaan.

Daarna zal hij een aantal weken rust dienen te houden en dus geen politieke werkzaamheden ter hand kunnen nemen.
De vice-voorzitter van de CHU, de heer C. J. van Mastrigt, zal de buitengewone algemene vergadering van de CHU op zaterdag 7 maart a.s. in Rotterdam leiden.

Dit bericht, waarvan de Unievoorzitter mededeling deed in de vergadering van het Hoofdbestuur van zaterdag jl., maakte ons allen stil.
De heer Van Hulst heeft het voorzitterschap van de Unie met groot enthousiasme op zich genomen. Naast zijn professoraat en het voorzitterschap van de Eerste Kamerfractie, is dit geestelijk en lichamelijk een zeer zware belasting.
Nu blijkt, dat hij enige tijd alle werkzaamheden zal moeten neerleggen. Dit betekent een nieuwe klap voor de Unie. Wij wensen onze Unievoorzitter van harte sterkte voor de komende weken. Wij dragen onze voorzitter op aan Hem, Die ook in tijden van ziekte ons nabij is.

De heer Van Mastrigt, die als altijd weer klaar staat om in te springen, mogen wij niet te zwaar belasten. Er wordt heel veel gevraagd van de leiding van de Unie in de komende maanden: twee algemene vergaderingen, Hoofdbestuur en Unieraad, om over de vergaderingen van het Dagelijks Bestuur maar niet te spreken. Voorts de rondreis van de voorzitter en de secretaris langs de achttien Kamerkringen van de Unie.

Het is de vraag of dit alles door de heer Van Mastrigt kan worden gedaan naast zijn werkzaamheden als wethouder van Zeist.
Wij vertrouwen erop, dat meerdere leden van het Dagelijks Bestuur de heer Van Mastrigt waar mogelijk zullen helpen.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

DE STATEN-VERKIEZINGEN

Achttien maart nadert, de datum waarop de verkiezingen voor de Provinciale Staten zullen worden gehouden. Het vreemde is, dat het soms lijkt alsof het Kamerverkiezingen zijn. Men ziet deze verkiezingen als een soort opiniepeiling van de mening in het land over de verschillende politieke partijen.
Dat is het in wezen niet, want Statenverkiezingen hangen veel meer samen met de problemen, waarmee de provincies te maken hebben. Volgens mij zal de uitslag van de Statenverkiezingen misschien een aanwijzing zijn in welke richting de kiezers denken. Maar men mag er m.i. niet de conclusie uit trekken, dat het bij eventuele Kamerverkiezingen tot eenzelfde uitslag zal komen.
Toch wordt dit wel gedaan. Zelfs is er gepreludeerd op vervroegde Kamerverkiezingen wanneer de Statenverkiezingen grote verschuivingen te zien zouden geven. Mocht dit zo zijn, zelfs dan is dit voor mij nog geen absolute graadmeter.
Immers, bij Tweede Kamerverkiezingen gaât het om veel meer politieke partijen dan bij de Statenverkiezingen. Bovendien komen de politieke controversen dan veel sterker naar voren.
Indirect hebben de verkiezingen van de Provinciale Staten wel gevolgen voor de landelijke politiek. Immers, de Statenleden kiezen de leden van de Eerste Kamer. Onze winst van negen zetels in 1966 heeft gemaakt, dat wij een zetel extra in de Eerste Kamer hebben gekregen, hetgeen pas in 1969 werd geëffectueerd. Mede daarom is het nodig alle zeilen bij te zetten om deze verkiezingen zo goed mogelijk te laten verlopen voor de Unie.

Verwacht wordt, dat de opkomstplicht nog voor 18 maart zal zijn afgeschaft. Dit betekent een extra-inspanning voor de leden van de kiesverenigingen in ons land. Zij zullen de mensen ervan moeten overtuigen, dat de gang naar het stemlokaal even dringend is als voorheen, toen een proces-verbaal dreigde voor degenen die verstek lieten gaan. Niemand betaalt graag boete.
Het is natuurlijk fout om onder deze dreiging alleen maar naar de stembus te gaan. Maar helaas was het toch voor velen een stimulans om aan de verkiezingen deel te nemen. Nu dit niet meer zo is, moet het bewustzijn, dat stemrecht stemplicht is, aangewakkerd worden.
Van de leden van de kiesverenigingen zullen nu meer activiteiten worden gevraagd om mensen, die bijvoorbeeld slecht ter been zijn, op te halen en hen naar het stembureau te vervoeren.
Ook moeten wij eraan denken, dat bij een teruggang in het aantal Statenzetels, het aantal Unie-gedeputeerden gevaar gaat lopen.
Ik hoop van harte, dat vooraanstaande Statenleden — zoals gedeputeerden en fractievoorzitters — de gelegenheid zullen krijgen om in de twee-wekelijkse uitzendingen voor de radio uiteen te zetten wat de specifieke belangen van hun provincie betreffen.
Tot mijn spijt zijn de uitzendingen thans op zaterdagen van kwart over zes tot vijf voor half zeven. Echt een tijdstip om speciaal aan te denken. Het is een uur, waarop velen onzer aan de maaltijd zitten en misschien de enige dag van de werkweek, waarop vader thuis is. Dan wordt er vaak gezegd: nu de radio eens niet aan. Maar op 28 februari en 14 maart moet de radio tien minuten beluisterd worden.
Volgens mij zullen de radio-uitzendingen van de CHU op deze data geheel aan de Statenverkiezingen gewijd moeten zijn.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Stemmen bij volmacht of stemmen in een andere gemeente

Op 18 maart a.s. zijn er de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Hier volgen enkele richtlijnen:

1. **voor die personen die zelf hun stem niet kunnen uitbrengen — bijvoorbeeld: zieken, bejaarden of diegenen die op 18 maart buiten de provincie vertoeven;**
2. **voor die personen die zich op 18 maart niet in hun woonplaats maar zich wel elders in dezelfde provincie bevinden;**
3. **voor zeevarenden, schippers, vissers, en dergelijken.**

1. Voor het stemmen bij volmacht kan als gemachtigde optreden: de echtgenote of echtgenoot; een der bloedverwanten (of aanverwanten) in eerste, tweede en derde graad; de echtgenoot of echtgenote van schoonzuster of zwager, alsmede een huisgenoot of huisgenote van de volmachtgever (volmachtgeefster), die op hetzelfde adres staat ingeschreven.

De gemachtigde hoeft niet in dezelfde plaats woonachtig te zijn als de volmachtgever, maar moet wel binnen dezelfde provincie wonen. De gemachtigde mag ook in de eigen woonplaats de volmachtstem uitbrengen.
Voor het stemmen bij volmacht is een formulier (model K4 - 1) nodig, dat men kan krijgen bij de gemeentesecretarie, bij het bestuur van de CH-kiesvereniging ter plaatse en bij het Uniebureau.
Dit formulier, dat zowel door volmachtgever als door gemachtigde ondertekend moet worden, moet uiterlijk op 4 maart bij de gemeentesecretarie zijn ingeleverd.

2. Bent u op 18 maart niet in uw woonplaats aanwezig, maar wel in een andere plaats in dezelfde provincie, dan kunt u op de gemeentesecretarie een formulier (J - 4) halen. Dit moet u ook uiterlijk op 4 maart ingevuld hebben ingeleverd.
U ontvangt dan een oproepingskaart, waarmee u in elke gemeente in uw provincie uw stem kunt uitbrengen.

3. Zeevarenden, schippers, vissers e.d. kunnen een speciaal volmachtformulier (K4 - 2) aanvragen. Voor deze groep kiezers is het niet nodig een gemachtigde te vragen uit de eigen familiekring. Deze personen kunnen iedere kiezer machtigen hun stem uit te brengen. Ook voor deze categorie staatsburgers moet alles uiterlijk op 4 maart geregeld zijn.

Op de gemeentesecretarie zal men ongetwijfeld gaarne ingaan op alle vragen, die misschien nog zijn overgebleven. Ook het Uniebureau wil graag alle medewerking verlenen.
Misschien wil iedere lezer(es) eens nagaan, of hij/zij geen personen weet voor wie het bovenstaande van toepassing kan zijn.

Van Leyenhorst.

Kritische notities

Kleine gemeenten

Staatssecretaris dr. Kruisinga van Volksgezondheid heeft op de jaarvergadering van de vereniging van CH-gemeente- en provinciebestuurders in Utrecht gepleit voor een nieuwe benadering van zijn sector. De huidige economie vindt hij uit welzijnsoogpunt verouderd. Een planmatige aanpak van de milieuhygiëne - met niet alleen de nadruk op vervuiling van water, bodem en lucht, maar vooral op de psycho-hygiënische kwaliteit van de samenleving - moet geïntegreerd worden in de totale economische ontwikkelingsplannen. Het interessantste was dat dr. Kruisinga in dit verband wees op het feit, dat juist de kleine gemeente in deze tijd deze psycho-hygiënische opdracht uitstekend blijkt te kunnen vervullen. Een herbezinning over het vraagstuk van de opheffing van de kleine gemeenten leek hem daarom gewenst.
Een opmerkelijk geluid. Heeft dr. Kruisinga minister Beernink al overtuigd?

Loonwet

Prof. de Gaay Fortman (AR) heeft in de Eerste Kamer het door de vakbeweging zo omstreden artikel 8 van de loonwet nog niet eens zo'n verschrikkelijk slecht artikel genoemd. De toepassing is intussen met alle denkbare waarborgen omkleed.
Wanneer NVV en NKV nu, na de aanneming van de wet nog verder overleg weigeren, moet men toch wel concluderen dat dit optreden primair tegen de persoon Roolvink gericht is en niet langer op zakelijke gronden te verdedigen. Wat deze prestige-slag met democratische maatschappijbeleving te maken heeft, snap ik dan niet meer. Zeker niet, wanneer Mertens beweert dat de vakbonden toch eigenlijk, zij het niet formeel, materieel gewonnen hebben.

Degrelle

In Spanje is iets aan 't veranderen. De Belgische oud-rexistenleider Leon Degrelle, die reeds 25 jaar asiel in dat land geniet, heeft memoires in een dagblad gepubliceerd en wordt thans gezocht. Hij verbleef er al die jaren op voorwaarde zich - althans openbaar neem ik aan - niet met politiek te zullen bemoeien. In Spanje zeggen de tegenstanders van dit regime is niets aan 't veranderen. Degrelle werd tevoren gewaarschuwd en men zal hem heus niet vinden.
In ieder geval maakt één zwaluw nog geen zomer, hoogstens het vermoeden van een lente.

Sport

en ontspanning plegen in één adem genoemd te worden. Wie enige jaren geleden voorspeld zou hebben dat wij de tonelen van Latijns-Amerika met zoveel doden op de voetbalterreinen ook in Nederland konden verwachten zou nog met een schouderophalen zijn afgedaan. Nu echter moet men van de KNVB verlangen dat deze bond voorschriften zal geven voor zodanig hekwerk rond de velden dat spelers en scheidsrechters tegen het publiek beschermd zullen zijn. Afgezien dan nog van de bierflessen waarmee men ze probeert dood te gooien. Er lijkt niet zoveel meer dan een gradueel verschil te zijn met de arena's der Romeinen. En wij maar volhouden dat men zich eigentijds moet aanpassen, want anders kunnen we niet meer mee.

Dean Acheson

De minister van Buitenlandse Zaken van de Ver. Staten van 1949-1953 in zijn memoires:
„Hen ontdekt bij het onderhandelen met Fransen dat zij uniek zijn in hun eis aan hun bondgenoten om altijd 't Franse standpunt in ieder probleem te aanvaarden. Zonder zelfs naar de zin van dat standpunt te mogen vragen.

Engelands toetreden tot de EEG

zal het bovenstaande bij de onderhandelingen wel bewijzen. De prijzen van voedingsmiddelen in Engeland zullen met een orde van grootte van een kwart stijgen. Het is voor geen enkele regering een sinecure zoiets den volke te verkopen, al heeft men het inmiddels aangekondigd.
Een lange overgangsregeling lijkt het allernoodzakelijkste.

Insider

J. Hoekstra voor CH-gemeentebestuurders

Aan de jaarrede van burgemeester J. Hoekstra, gehouden voor de Vereniging van CH-gemeente- en provinciebestuurders, ontlenen wij het volgende:

● Helaas zal ons nieuwe gemeenteprogram nog niet ten grondslag liggen aan de raadsverkiezingen 1970. De proeve van het gemeenteprogram van de Christelijk-Historische Unie, in het prille begin van 1969 aangeboden aan het Hoofdbestuur der Unie, heeft tot dusverre niet die aandacht gekregen die het nodig had.
Ik heb er begrip voor, dat het hoofdbestuur bezig met tal van vernieuwingen, zowel de opbouw als de samenstelling van beginselprogram en politiek werkprogramma nog niet heeft kunnen bevorderen.
Dat is zeer te betreuren, nu toch zeker bij de komende raadsverkiezingen de kiezer zou mogen verwachten, dat een aan de tijd aangepast gemeenteprogram mede richtlijn voor de kiezer en bestuurder zal zijn.

● De bij de burgers levende belangstelling voor het samenlevingsverband van eigen gemeente zal meer tot openbaarheid dienen te komen, opdat de komende bestuurlijke organisatie naast de bewuste keuze van de burger, ook begrip en verantwoordelijkheid als grondslag zal dienen te kennen.

● De voorwaarden te scheppen die het arbeidsklimaat behoeft, liggen zeker ook binnen de gezichtskring van de gemeentebestuurder. De **huisvesting**, de **omscholing van de werknemer**, de vorming van de bedrijfsjeugd zijn alle factoren, die aan de aandacht van de gemeentelijke overheid niet mogen ontsnappen.

● **Het is niet eenvoudig bestuurder in 1970 te zijn!** In het kader van de zozeer begeerde vernieuwing en openbaarheid, zal men zich ook dienen te bezinnen op de **rechtsbescherming van de burger tegenover de overheid.** Dat wil zeggen, dat de overheid tot zijn taak ziet gesteld, te waken voor de belangen van de burger.

● Bij de bepaling van het aandeel in de overheidstaak, die ook o.m. aan het lokale bestuur toebehoort moet rekening worden gehouden met de groeiende politieke bewustwording van de kiezer, zij het dan misschien meer bij de jongeren als bij de ouderen. Overigens een verblijdend en bemoedigend teken.

● Woorden als **verantwoordingsplicht, medezeggenschap, openheid en inspraak** moeten bij de lokale bestuurder toch wel het begrip doen ontstaan, dat zijn taak in belangrijke mate is verzwaard. Hij tone de bereidheid, zijn tijd te verstaan.

● **Volkshuisvesting** blijft het grote zorgenkind van de plaatselijke overheid, ondanks alle z.g. optimistische verklaringen van de verantwoordelijke bewindsman.
De woningwetwoning de enige mogelijkheid aan de sociaal zwakkere van eigen verantwoorde huisvesting te bieden. Komt onvoldoende mate ter beschikking.
Het menselijke leed van krotbewoner en ingetrouwde kinderen (met kleinkinderen) mag aan de lokale bestuurder niet voorbijgaan.
Al mag met voldoening worden geconstateerd, dat de nieuwe regeling premie bijdragen voor keur- en koopwoningen in niet onbelangrijke mate door een verhoging meerdere belangstelling hebben ontmoet.
De woningnood te plattelande voor de sociaal zwakkere voor wie in de woningwetsector een oplossing moet worden gezocht, is daarmee nog niet opgeheven.

● De 25-jarige herdenking van de bevrijding, waarbij menig gemeentebestuur diep in z'n zwaar gesubsidieerde beurs meent te moeten tasten, roept bij het aanschouwen van de diepmenselijke tragedie van het krottenbestand en woningtekort een schrille tegenstelling op in meerdere lagen van ons volk.
De regering dient zich daarom bewust te zijn van haar zeer zware verantwoordelijkheid op dit terrein. De trieste woningbouwcijfers spreken overduidelijk.

● Het is in bepaalde kringen tegenwoordig „in" om geporteerd te zijn voor de gekozen burgemeester.
Het klinkt zo aanvaardbaar, zo democratisch, dat ook een burgemeester, ja ook een Commissaris der Koningin door verkiezing op zijn zetel behoort te worden gebracht. Maar degenen die zo denken en spreken bevroeden niet welk een verschil in staatsrechtelijke structuur de verkozen dan wel de benoemde burgemeester te zien geeft. Wanneer men opteert voor de gekozen burgemeester wil dat toch zeggen, dat men eens in de vier jaar, tegelijk met de gemeenteraadsverkiezingen, ook de burgemeester kiest.

Die burgemeester is dan noodgedwongen de eerste figuur van de ter plaatse grootste politieke partij.
In de uitoefening van zijn ambt is hij dus sterk politiek gebonden.
Niet alleen in de raad, maar ook in het college van burgemeester en wethouders. Dit heeft tot gevolg, dat de eerste gemeenteambtenaar (of dat nu de gemeente-secretaris is of b.v. de directeur gemeentewerken moge hier buiten beschouwing blijven) aan zwaarte in het bestuur wint, wat de gekozen burgemeester ten opzichte van de benoemde burgemeester noodzakelijkerwijs heeft verloren.
Immers de eerste gemeente-ambtenaar is de enige in de beleidssfeer die niet politiek gebonden is en zakelijk kan bevorderen wat voor de gehele gemeente nuttig is. Daarbij bedenke men, dat zijn gewicht in het college veel geringer is dan die van de benoemde burgemeester.
Voorts zou ik willen wijzen op een aspect van het burgemeestersambt, wat men zou kunnen noemen de pastorale zijde van zijn taak.
Er zijn nog zeer velen in de maatschappij, die als het ware vermalen dreigen te worden door de in die maatschappij werkende krachten. Voor die mensen is de burgemeester in zijn huidige positie vaak een klankbord, een ombudsman, een laatste hoop.
Die burgemeester — hij komt niet uit de plaats zelve, heeft geen familie of zakelijke banden, is niet of nauwelijks politiek gebonden, en geniet omdat hij erboven staat, het vertrouwen.
De verkozen burgemeester loopt het gevaar veelal alleen het vertrouwen van zijn politieke partij te genieten.
Het ligt thans in de ontwikkeling van de staatkundige inzichten, dat de Commissaris der Koningin de gemeenteraad breder dan voorheen vraagt naar de wensen die leven omtrent de te benoemen burgemeester.
Dat dan niet steeds die man wordt benoemd die elk van de fracties van de raad zich had gewenst is duidelijk. Dat kan ook niet. Maar wel zal worden bereikt, dat een man wordt benoemd die de brug kan zijn tussen de fracties en die een duidelijke binding heeft met de heersende levensbeschouwelijke inslag van de gemeente. Bij een gekozen burgemeester is dit uiteraard uitgesloten. Daar verkrijgt men de epigoon van de grootste partij, m.a.w. de politieke controversen worden verscherpt en treden ook naar voren op terreinen waar de politiek nog niet is doorgedrongen. In deze tijd van schaalvergroting, van een trachten te werken van het grote naar het kleine, lijkt de gekozen burgemeester een anachronisme, en een zich afkeren van een positie waarin de ons omringende landen ons zo terecht benijden.

Bezoldiging

● Met betrekking tot de bezoldiging van burgemeesters zou ik het volgende willen opmerken.
In de kleine gemeente wordt vaak benoemd tot burgemeester een ambtenaar van een grote gemeente of een provinciale griffie, die reeds een reeks van jaren dit ambt begeert.
Op het moment van zijn benoeming moet hij veelal twee offers brengen. Het eerste is dat hij een in-gang-zijnde carrière afbreekt. Het tweede offer is, dat men meestal een teruggang in salaris moet incasseren.
Dit komt u wellicht wat onwaarschijnlijk voor, maar de feiten spreken een duidelijke taal. Ten departemente kan men u daarvan vele saillante voorbeelden noemen.
Is het nu zo vreemd, het Bezoldigingsbesluit Burgemeesters aan te vullen in dier voege, dat indien in een gemeente een burgemeester wordt benoemd die in een vorige overheidsfunctie een salaris genoot welke uitging boven het maximum dat geldt voor de gemeenten waar de functionaris benoemd wordt, het salaris wordt vastgesteld op het bedrag, dat de benoemde functionaris laatstelijk in zijn betrekking genoot?
Dit lijkt toch een redelijk verlangen, dat parallellen kent (bijv. bij Buitenlandse Zaken).
Een tweede punt de rechtspositie van burgemeesters rakende, kan worden gevonden in de salarisschalen van de burgemeesters van gemeenten tot bijv. 5 of 6 duizend inwoners.
Deze schalen eindigen na een periode en op een peil, welk een ambtenaar in een groter administratief orgaan als een stadium in zijn carrière ervaart.
Afgezien van het geringe soulaas, dat in de laagste klassen na zeven dienstjaren als burgemeester te hebben volbracht, wordt genoten, kan men stellen dat het redelijk is dat ook burgemeesters van kleine gemeenten een anciënniteitsprogressie in hun inkomen mogen hebben dat vergelijkbaar is met ambtelijke loopbanen in andere sectoren van de overheid.
Tenslotte worden aan burgemeesters bepaaldelijk geen lagere eisen gesteld dan aan andere overheidsdienaren.
Hiermee zou tevens kunnen worden bereikt, dat de burgemeesters van de kleine gemeenten wat honkvaster werden en zich minder genoodzaakt zagen na een aantal jaren te gaan solliciteren omdat met het ouder worden van de kinderen het gezin meer inkomsten behoeft.
Men zou daarmee tevens voorkomen, dat vele burgemeesters van kleine gemeenten minder verdienen dan b.v. de hoofden van de in hun gemeente gevestigde lagere scholen, welke hoofden een veel langere bezoldigingsschaal kennen.

Statenleden vragen

De CH-Statenleden in Overijssel, de heren: H. Wisselink te Bathmen en H. Fokke te Vriezenveen, hebben Gedeputeerde Staten in hun provincie de volgende vragen gesteld:

1. Heeft uw college kennisgenomen van de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek m.b.t. de gegevens over de woningbouw in 1969, die voor Overijssel verontrustend zijn?

2. Kan uw college meedelen, welke de oorzaken zijn dat in 1969 in Overijssel **dertien procent** minder woningen in aanbouw zijn genomen en eveneens 13 procent minder zijn voltooid dan het jaar daarvoor?

3. Acht uw college dit geen bedenkelijke zaak, temeer nu uit reacties van meerdere gemeenteraden blijkt, dat in vele gemeenten in deze provincie nog sprake is van woningnood, althans een aanmerkelijke woningbehoefte?

4. Staan uw college middelen ten dienste, en zo ja, overweegt uw college maatregelen te nemen, die er toe kunnen leiden dat de woningbouw in Overijssel nieuwe impulsen krijgt en niet verder achterop geraakt?

5. Mag de oorzaak ondermeer worden gezocht in het feit, dat in het afgelopen jaar zeer schraal vaste financieringsmiddelen door de centrale overheid aan de provincie Overijssel zijn toegekend, waardoor onder meer het bouwrijpmaken van terreinen voor de woningbouw wordt afgeremd?

6. Wordt in het algemeen, naar uw inzicht, door de gemeentebesturen voldoende prioriteit toegekend aan voornoemde objecten?

7. Acht uw college de toekenning van vaste financieringsmiddelen aan Overijssel, in een juiste verhouding staan tot het daarvoor door de rijksoverheid in zijn totaliteit beschikbaar gestelde bedrag?

8. Is uw college bereid, een meer soepel beleid te voeren t.a.v. het bouwen door particulieren op terreinen waarop thans een bouwverbod ligt, om voor de particuliere bouw meer mogelijkheden te scheppen? (Hierbij wordt **niet** gedacht aan het bouwen in het z.g. „buitengebied").

Toelichting:

Uit de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt, dat de in aanbouw, respectievelijk gereedgekomen woningen in Overijssel in de volgende verhouding staan tot de landelijke cijfers:
Ten opzichte van 1968 (uitgedrukt in procenten):

Voltooid: Nederland + 0,3; Overijssel - 13.
Begonnen: Nederland - 5; Overijssel - 13.
Onder meer blijkt uit de gepubliceerde gegevens, dat Overijssel relatief de grootste daling aan woningbouwactiviteiten te zien geeft van geheel Nederland.

Suggesties van de CHJO voor de structuur van de CHU

Inleiding

In de afgelopen tijd is er vanuit de CHJO een aantal rapporten ingediend, die ideeën bevatten om de vernieuwing van de CHU te stimuleren. We denken hierbij aan de suggesties voor een nieuw beginselprogram en een nieuw politiek program, zoals deze aangegeven waren in de brochures „Een Unie Nieuwe Stijl" en „Een poging tot heroriëntering."
Het eerste rapport bevatte ook voorstellen van organisatorische aard, die voor een deel terug te vinden zijn in het rapport van de commissie-Scholten.

Na 16 december 1967 is er veel ten goede veranderd in de Unie. Er liggen nieuwe ontwerp-programma's op tafel, de opstelling van de CHU ten aanzien van de ontwikkelingen in de groep van Achttien is zonder meer duidelijk, de CHU was het eerst met een goed rapport over de duidelijkheid klaar en alle leden ontvangen sinds enige tijd het ledencontactblad. Ook de congressen van de Savornin Lohmanstichting waren goed.
Eén en ander wil niet zeggen, dat de CHJO momenteel geen kritiek op sommige zaken zou kunnen hebben. Het rapport-Scholten zou daarenboven consequenter uitgevoerd kunnen zijn. Wat dat betreft, is het aanbevelenswaardig dit rapport nog eens te herlezen.
Het imago van de CHU heeft zich eveneens enigermate in gunstige zin gewijzigd, maar nog te weinig om op korte termijn, in 1970 dus, al zo attractief genoemd te kunnen worden, dat men al als politiek alternatief kan functioneren.

Aandacht voor de jeugd

De aanpak van de t.v.-uitzendingen vraagt nog steeds verbeteringen. De relatie met de publiciteitsmedia kan pas goed worden, als men steeds duidelijk en aktueel politiek stelling neemt. Bovendien ligt er nog het levensgrote probleem van de vergrijzing van het Unie-kader. Trouwens qua aanhang zit de CHU bij de jeugd bepaald nog niet best. Toch zijn er enige lichte veranderingen en kom je op congressen en op een aantal kandidatenlijsten wat meer jonge mensen tegen dan vroeger. Dit proces moet zich echter nog drastisch doorzetten.
Na allerlei vernieuwingen staat de CHU voor de uitdaging, de inbreng van de jeugd in haar beleid te integreren. Eigenlijk had dit al voor de verkiezingen van 1970 ingrijpend moeten plaatshebben: Jonge mensen willen iets van zichzelf in het gezicht van een politieke partij terugvinden. Dat is nu nog niet het geval. Integendeel, de geluiden van gefrustreerde groepjes, die de pers nogal frequent bewerken, schrikken juist veel jonge mensen af. Zelfs bij het CHJO-kader is dit duidelijk merkbaar.

Nogmaals, ondanks het feit dat er redelijk wat in de CHU veranderd is, mogen we constateren, dat we er nog lang niet zijn. Zoals bekend wil de CHJO graag meedenken met de ontwikkelingen binnen de Unie. Vandaar weer eens wat gedachten en suggesties, die het DB van de CHJO verzamelde.

I. Hoe zien we een moderne christelijke partij?

Christelijke partijen leggen zich als volkspartijen niet toe op het accentueren van belangen-tegenstellingen, maar ze trachten deze juist met elkaar in harmonie te brengen. De bewogenheid met het lot van de zwaksten in de maatschappij dient echter de eerste drijfveer te zijn. Doordat men zich niet conformeert met een bepaalde sociaal-economische doctrine, kan men samen in alle openheid een oplossing zoeken voor de problemen van deze tijd en zo zonder vooringenomenheid het politieke beleid, na een goede interne dialoog, formuleren en in een duidelijk program neerleggen.
Zeer wezenlijk voor het evangelisch karakter van een partij als de CHU is het feit, dat het evangelie ons een gemeenschappelijke basis geeft, d.w.z. dat we wederzijds een appèl op elkaar mogen doen om elkaar de vraag te stellen, of we ook als christenen verantwoord handelen.

Samen accepteert men het evangelie als inspiratiebron en samen stelt men zich onder de kritiek van dit evangelie.
't Is de vraag of wij die wedertijdse appèlmogelijkheid altijd benutten en of een wezenlijke dialoog voldoende plaatsvindt.
Eerder genoemde openheid geeft de zich mondig achtende burger de ruimte. Hij hoeft zich niet te pressen in het keurslijf van één of ander „isme", noch hoeft hij zich te identificeren met een bepaalde eenzijdige belangenbehartiging. Het karakter van zo'n partij vraagt echter wel een optimale informatie voor de leden en een goede interne discussie om tot een duidelijke stellingname te komen. Daarom is ook de structuur van de partij van grote betekenis.

II. De structuur van de C.H.U.

Organisatorisch maakt de CHU nog steeds geen sterke indruk. De interne communicatie is nog niet best. Daardoor ging de vernieuwingsbeweging o.i. af en toe gepaard met misverstanden.
Hieronder volgt een aantal organisatorische suggesties voor een discussie over de structuur van de Unie.

Voorstel 1: Verdeel het land in een aantal districten, bijvoorbeeld gelijk aan het aantal provincies. Zo zou men de tijdelijke provinciale groepsbesturen permanent kunnen maken en dit in de statuten vast kunnen leggen. Het aantal van 18 kamerkieskringen, met vaak meerdere in een provincie, maakt de organisatie van de CHU moeilijk grijpbaar en daardoor wordt het communicatieprobleem groter. 't Is ook wat onoverzichtelijk. Zo'n district kan eens per jaar een provinciaal evenement organiseren en verder de activiteiten en propaganda coördineren. Indien deze indeling congruent is aan de provincies kan men belangstelling wekken voor wat er in de Staten plaatsvindt. Thans is dit alles te incidenteel. Ruimschoots tevoren kan men de programma's dan opstellen.

Voorstel 2: Momenteel vindt de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer plaats door de groepsvergaderingen, nadat een ontwerp-kandidatenlijst door het Hoofdbestuur verstrekt is, dat in de toekomst voorafgegaan zal zijn door een advies van de zogenaamde commissie van wijze mannen. Toch blijft het systeem van de groepsvergaderingen een soort roulettespel. Te overwegen zou zijn om, als men de gedachte van voorstel 1 zou volgen, een soort kiesraad bestaande uit districtsafgevaardigden de kandidatenlijst te laten vaststellen. Elk district kan naar evenredigheid van het aantal leden, in deze kiesraad vertegenwoordigd zijn!

Voorstel 3: Interessant zou het zijn om de taak van het Hoofdbestuur en van de Unieraad nog eens te bezien. De Unieraad houdt zich volgens opzet bezig met politieke zaken, het Hoofdbestuur met organisatorische kwesties. Zo stelt de Unieraad het politieke program vast en kiest hij de Unievoorzitter. Waarom kiest hij niet de overige D.B.-leden en stelt hij niet de advieslijst vast voor de Tweede Kamer? De Tweede Kamerleden moeten tenslotte ditzelfde program uitvoeren. De lijsttrekker wordt daarentegen weer wèl door de Unieraad aangewezen!
Voorstel 4: Het is belangrijk, dat de Unieraad reeds deze zomer de lijsttrekker aanwijst, opdat deze zich hierop kan instellen en landelijk bekend kan zijn. De suggestie van sommigen om meerdere lijsttrekkers te benoemen, lijkt niet zo verstandig, omdat de CHU, met haar beperkte publiciteitsmogelijkheden, de aandacht in de verkiezingstijd dan over drie personen moet laten versnipperen. Dan bestaat het gevaar, dat de Unie totaal niet uit de verf komt.
Voorstel 5: De ter ziele gegane werkgroep van CH-journalisten zal weer tot leven moeten komen en weer moeten worden geactiveerd.
Voorstel 6: Nu reeds zal een commissie benoemd worden, die apart tot taak krijgt de verkiezingen van 1971 grondig en meer professioneel dan vroeger voor de bereiden. Onze kernvraag is daarbij welke partij willen we zijn en wat is ons electoraal publiek.

III. Slotopmerking

Deze organisatorische suggesties hebben natuurlijk eerst dan zin, als de CHU de koers van 16 december 1967, toen ze zich uitsprak voor christen-democratische samenwerking en een vooruitstrevend beleid, consequent door blijft zetten.
Belangrijk is het ook, dat de bijzondere algemene vergadering van 7 maart een nieuw program vaststelt, waaruit blijkt, dat ze de noden van deze tijd kent en waaraan men kan zien, dat christelijke politiek anno 1970 volledig op zijn plaats is.
Een meer markante politieke opstelling blijft overigens gewenst, zodat ook een duidelijker beeld van het Uniebeleid ontstaat en daardoor etiquetteringen van bepaalde zijde, in de trant van een socialistisch of vrijzinnig beleid, vanzelf ontkracht wordt. Progressiviteit en bewogenheid hebben hier namelijk niets mee te maken.
Bepaald niet onbezorgd is het D.B. van de CHJO over de consequenties van sommige acties tot „behoud van een conservatieve Unie". Niet alleen uit electorale overwegingen, maar vooral ook omdat de positie van de CHU als ze door bepaalde acties, hoe ten onrechte ook, te conservatief overkomt, t.o.v. de Achttien ondermijnd wordt, omdat dit voor ARP en KVP immers te compromitterend zou zijn.

Financieringsmaatschappij voor ontwikkelingslanden

door drs. D. F. van der Mei

In de week van 9 februari is in de Tweede Kamer onder meer behandeld een wetsontwerp met een lange naam, namelijk:

> **„Machtiging tot deelneming in het aandelenkapitaal van een door de Staat met anderen op te richten Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden N.V., alsmede tot het treffen van maatregelen ten behoeve van de middelenvoorziening van die vennootschap",**

kortweg genoemd: F.M.O.

Dit wetsontwerp — door regering en Kamermeerderheid terecht als een onderdeel van de Nederlandse ontwikkelingshulp beschouwd — heeft nogal wat stof doen opwaaien.
Vooral de laatste weken gonsde het van acties van mensen, die dit wetsontwerp om welke reden dan ook een onjuist middel vinden om ontwikkelingshulp mee te bedrijven.
Daarom lijkt het mij goed om in het kort nog even op het wetsontwerp in te gaan.
Het doel van de F.M.O. is het verlenen van financieringshulp ten behoeve van natuurlijke en rechtspersonen, die in een ontwikkelingsland een bedrijf uitoefenen of gaan uitoefenen, waarbij het Nederlandse bedrijfsleven een substantieel belang heeft. Dit alles om daardoor een bijdrage te leveren aan de ontplooiing van het bedrijfsleven in ontwikkelingslanden in het belang van de economische en sociale vooruitgang van deze landen. Door een amendement van de heer Mommersteeg is die bedoeling duidelijker in de wettekst gekomen dan in het oorspronkelijke ontwerp het geval was.
De F.M.O. is een N.V. met een maatschappelijk kapitaal van 20 miljoen, waarvan bij de oprichting 5 miljoen zal worden geplaatst.
Van die 5 miljoen zal de helft in handen van de Staat zijn, terwijl de andere helft voor rekening komt van ondernemingen en werknemersorganisaties.

Samenwerking en coördinatie

In de F.M.O. zien wij op die wijze een samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven. Een samenwerking, die erop gericht is een krachtiger stimulans aan particuliere investeringen in de ontwikkelingslanden te geven dan tot nu toe mogelijk was.
In een sterke verdediging van het wetsontwerp heeft minister Udink er nog eens op gewezen van hoeveel betekenis particuliere investeringen voor de ontwikkelingslanden zijn: Zonder een uiterst intensieve stimulering van de particuliere investeringen in de ontwikkelingslanden zal het tweede ontwikkelingsdecennium niet slagen.
Het belang van de zaak, waarover het hier gaat, werd daarmee heel duidelijk aangegeven.
De F.M.O. kan in verschillende vormen financieringshulp voor particuliere investeringen verstrekken. Het kan in de vorm van kapitaaldeelnemingen, in die van leningen (met normale of bijzondere voorwaarden) en tenslotte in die van subsidies. Goed bedacht moet worden, dat die hulp niet zo zonder meer gegeven wordt, doch aan bepaalde voorwaarden is gebonden. Het moet gaan om commercieel verantwoorde projecten, die tot de ontwikkeling van het betrokken ontwikkelingsland moeten bijdragen.
Projecten, waarvoor bovendien geen financieringshulp van de bestaande banken te verkrijgen is en die de volledige instemming moeten hebben van de bevoegde autoriteiten in het betrokken ontwikkelingsland.
Willen de projecten voor financieringshulp van de F.M.O. in aanmerking komen, dan moeten zij de unanieme instemming hebben van een goedkeuringscommissie. Deze goedkeuringscommissie bestaat uit de voorzitter van de Raad van Commissarissen van de F.M.O. en 6 leden. Van deze 6 leden worden er drie door de Staat benoemd en drie door de zgn. aandeelhouders B (aandeelhouders, die de aandelen van het bedrijfsleven in de F.M.O. in handen hebben).
Een belangrijke vraag in de hele discussie was, of de middelen, die via de F.M.O. ter beschikking zouden komen voor de realisering van projecten van particuliere investeerders in ontwikkelingslanden tot ontwikkelingshulp gerekend moeten worden.
Minister Udink beantwoordde deze vragen bevestigend.
Eén van de argumenten voor dit bevestigend antwoord was, dat de aard van de financieringssteun van de F.M.O. voldoet aan de definitie van publieke ontwikkelingsbijstand, zoals die internationaal is ontworpen.

Studie

> Tenslotte heeft de Kamer een motie-Mommersteeg — de heer Mommersteeg sprak mede namens de ARP en de CHU — aanvaard.
> In deze motie wordt de regering verzocht aan een onafhankelijk instituut de opdracht te geven een studie te maken van de positieve en negatieve aspecten, die investeringen van het Westerse bedrijfsleven in ontwikkelingslanden kunnen hebben.
> Het resultaat van deze studie zal o.a. de goedkeuringscommissie op de duur kunnen helpen bij het beoordelen van de voorgelegde projecten.

Ontwikkelingshulp bestaat uit vele elementen. Bevordering van particuliere investeringen in ontwikkelingslanden is één van die elementen. De regering heeft — hierin geadviseerd door de voorzitter van de SER, drs. De Pous — aan dit laatste element door het wetsontwerp voor de F.M.O. een belangrijke steun gegeven.
Thans is het woord — nadat ook de Eerste Kamer aan dit wetsontwerp haar goedkeuring zal hebben gegeven — aan het Nederlandse bedrijfsleven, waarvan zowel de werkgeversorganisaties als de werknemersorganisaties zich positief tegenover deze F.M.O. hebben opgesteld.

Dr. v.d. Mei.

Stichtingenziekte (2)

Het Astmafonds en researchbeleid

door dr. E. Bleumink

Van verschillende kanten is gereageerd op mijn artikel in het CH-weekblad van enkele weken terug, waarin ik de „stichtingsziekte" aan de kaak stelde. Met name keerde ik mij daarbij tegen het Nederlands Astma Fonds (NAF). De voorzitter van het NAF, mr. J. W. van Gelder, heeft via de radio en een artikel in het CH-weekblad van 30 januari jl. — zoals te verwachten was — het werk van zijn organisatie verdedigd. In grote lijnen begrijp ik zijn verweer wel. Het heeft mij echter wel verbaasd, dat hij zonder veel argumentatie beweert dat het NAF géén organisatorisch waterhoofd heeft en nergens aangeeft welke taken het bureau heeft die de vrij hoge organisatorische kosten (40 procent) en beleggingen rechtvaardigen.

Van Gelder heeft daarmee de discussie een beetje in de sfeer getrokken van de deskundige die de leek toespreekt, die per definitie niet oordelingsbevoegd is (overigens een veel gebruikte techniek). Het moet gezegd, dat het fonds een vrij goede mate van openheid opbrengt, zódat een buitenstaander (zoals ik) gemakkelijk aan stukken kan komen.
Het is waarschijnlijk ook wel juist, dat het bureau professioneel goed geleid wordt.
Mijn bezwaren richtten zich dan ook hoofdzakelijk tegen de doelstellingen en de taakstelling van het fonds.
Mijn vraag was en is: „Wat kan (en moet) de functie van het NAF in het gehele kader van de volksgezondheid zijn?" Is het verder verantwoord (gezien deze doelstellingen) een grote organisatie op te zetten? Of concreter: Wat kan de taak van het NAF zijn om de lijders van astma zo doelmatig mogelijk te helpen?
Het NAF is ontstaan uit het duidelijk besef, dat astma een volksziekte is (meer dan tien procent van de bevolking lijdt er aan) waar wat aan gedaan moet worden. De oprichting van een fonds dat daartoe gelden inzamelt, is een voor de hand liggende gedachte. Nochtans blijft de vraag bestaan of mr. Van Gelder met zijn organisatie op de goede weg is en of de tijd niet rijp is voor grondige herstructurering.

Samenwerking en coördinatie

Behandeling van astma past in het normale kader van de medische zorg buiten en binnen het ziekenhuis. Deze behandeling staat in Nederland op een redelijk peil. Er zijn goede longartsen, enkele uitstekende universitaire longcentra (voor advanced medical care) en er zijn enige astmacentra.
Een zaak van groot belang is daarbij de onderlinge samenwerking, iets waar het in Nederland nogal aan schort (een duidelijk blijk van medisch provincialisme en wat Van Gelder de apartheidsziekte noemt). Het astmafonds heeft m.i. naast de sociaalmedische begeleiding van astmatici (die vaak bij beroepsuitoefening gehandicapt zijn) een duidelijke taak voor wat betreft de coördinatie van de astmabestrijding. De vraag is nu of de structuur van het NAF (stichting, vereniging en medische raad) wel zodanig is, dat op de meest efficiënte wijze de samenwerking en coördinatie worden bevorderd. De voorkeur zou dan moeten uitgaan naar een vrij kleine organisatie waarin met name alle universitaire longcentra en de astmacentra participeren.
De nadruk zou bij het NAF moeten liggen op de coördinatie van de medische behandeling.
De overheid zou deze activiteit voor 100 pct. moeten subsidiëren. De eventueel in te zamelen gelden zouden dan kunnen worden benut om de outillage van de medische centra te verbeteren. Dit is dan ook een activiteit, die aan iedereen (de geldgever) zichtbaar te maken is en is tevens weinig organisatie intensief.

Wetenschapsbeleid

Wetenschap is één van die moderne gouden afgodsbeelden. Geen wonder, dat het NAF nogal graag reclame maakt met het feit, dat zij de wetenschap — de astmaresearch — stimuleert. „Geweldig", denken de mensen dan, „zo wordt het astmaprobleem door de geleerden spoedig opgelost."
Toch blijf ik er bij, dat subsidiëring van wetenschappelijke projecten door het astmafonds (via de ingezamelde gelden) een uit de tijd zijnde activiteit is (afgezien van het probleem dat het gevaar niet denkbeeldig is, dat men elkaar de bal gaat toespelen).
Zoals prof. Kuening enige tijd geleden opmerkte, is het een griezelig verschijnsel, dat wij in Nederland de gemeenschapsgelden voor research enorm aan het versnipperen zijn (zowel over verschillende fondsen als over de duizenden projecten en onderwerpen).
In het ZWO-jaarverslag van 1967 komt prof. Jonxis tot de conclusie, dat veel klinisch onderzoek niet veel meer is dan biologisch sleutelwerk. Deze tendenzen doen de behoefte groeien van een doelgericht (medisch) wetenschapsbeleid. Conform het rapport-Maréchal is er een ontwikkeling de research meer planmatig te richten door middel van een „tweede geldstroom" (de eerste geldstroom is die rechtstreeks via de universitaire budgetten). ZWO is daartoe de meest geëigende instantie, waarbij een onafhankelijke beoordeling zoveel als mogelijk wordt gewaarborgd.
Wanneer we in Nederland een bijdrage willen leveren aan de oplossing van het astmaprobleem, dan zal het schaarse geld gestoken moeten worden in enkele projecten van hoog gehalte en internationaal kaliber. ZWO (of de FUNGO) is m.i. de instantie, die op de meest doelmatige wijze de geldstroom voor astmaresearch kan richten.
Een medische raad van grotendeels direct betrokkenen gekoppeld aan een organisatie (het NAF) die wetenschappelijk niet voldoende op de hoogte is om tot evenwichtige oordeelsvorming te komen is een structuur die in deze tijd niet meer kan optreden als researchstimulator.
Zoals gezegd, ik twijfel niet aan de goede bedoelingen, wel aan de effectiviteit. Waar we vanaf moeten is het researchprovincialisme. Het astmaprobleem wordt **niet** in Nederland opgelost; we kunnen hoogstens een kleine bijdrage leveren wanneer althans het onderzoek internationale allure heeft. Natuurlijk is het best mogelijk, dat het NAF projecten van hoog gehalte subsidieert. Ik ben niet competent om dat te beoordelen. Het gaat er mij alleen maar om, dat de astmaresearch uit de sfeer van de goed bedoelde pogingen wordt gehaald, dat er overzichtelijker vormen komen van stimulering van medische research en dat het NAF intern te rade gaat of deze taakstelling wel in deze tijd past.
Daarnaast zou het het meest ideale zijn, wanneer er een landelijk centrum voor geavanceerde medische behandeling van lijders aan chronische a-specifieke respiratoire afwijkingen met een goed researchteam (van artsen, chemici, fysici, statistici) zou komen (identiek aan het kankercentrum). Dit centrum zou dan de gehele astmabestrijding kunnen bundelen. Alleen zal dit de eerste tien jaar wel geen haalbare kaart zijn. Daarvoor is Nederland te klein, letterlijk en figuurlijk.
Ook figuurlijk, omdat samenwerking tussen alle betrokkenen hiervoor een voorwaarde is en dat nu roept vele problemen op, omdat ook hier de apartheidsziekte heerst.
Pogingen in het verleden aangewend om tot een dergelijk centrum te komen zijn althans jammerlijk mislukt. Misschien is voor het NAF hier wel een dankbare taak weggelegd. Als dit mr. Van Gelder met zijn bestuur lukt, dan komt het mij voor, dat het NAF in de huidige vorm overbodig zal zijn geworden. Daar blijf ik dan maar op hopen.

Dr. E. Bleumink.

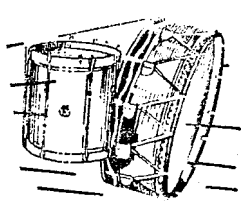

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

Benoemde of gekozen burgemeester nader beschouwd

De vraag, of een burgemeester benoemd moet blijven dan wel gekozen dient te worden, blijft de gemoederen gaande houden. Afgaande op een artikel in „De Telegraaf" van 14 februari, kunnen we stellen, dat in België en Frankrijk op democratische gronden even heftig verzet zou zijn tegen wijziging van de gekozen in de benoemde burgemeester als ten onzent tegen verandering van de benoemde in gekozen burgervader. Ver van het hartstochtelijk strijdgewoel willen wij in verband hiermee het vraagstuk nader beschouwen.

Wie denkt, dat het gevecht een gloednieuwe vondst van D'66 is, vergist zich jammerlijk. Bij N.V. Dagblad en Drukkerij De Standaard verscheen onder de doorluchte titel „Saevis Tranquillus In Undis" (rustig temidden van de woedende baren) in 1940 de tweede druk van „Toelichting op het Antirevolutionair Beginselprogram door dr. H. Colijn". Daarin zegt de schrijver onder het motto: „Benoeming van den burgemeester en eischen aan het ambt te stellen", onder meer het volgende:

Vrije keuze

„Van anti-revolutionaire zijde is meermalen het pleit gevoerd voor een benoeming door de burgerij of door den Raad. Thans is het zoo, dat de Kroon de burgemeester aanwijst, zonder eenige voordracht van den Gemeenteraad, in geheel vrije keuze.
Gevolg van dit systeem is, dat de meeste gemeenten burgemeesters gestuurd krijgen, die van buiten komen en er geheel onbekend zijn. Reeds vroeger geschiedde dit herhaaldelijk, maar in den laatste tijd is het er zeker niet op verbeterd. In de vorige eeuw gebeurde het nog wel vaak, dat een vooraanstaand man uit de burgerij zelve werd benoemd en zulk een persoon tot zijn dood toe het burgemeestersambt in zijn geboorteplaats bekleedde. Heden ten dage zijn we zoo ver, dat jonge menschen, die eenige examens achter de rug hebben en een paar jaar op een gemeentesecretarie zijn werkzaam geweest, beginnen naar een kleine gemeente te solliciteren en, worden ze na een tien- of twintigtal mislukte sollicitaties eindelijk benoemd, reeds bij hun installatie denken aan een grootere gemeente in de toekomst, aan wier hoofd zij bij wijze van promotie geplaatst zullen worden.
Het ligt voor de hand, dat er in dit stelsel nog al eens „ongelukken gebeuren", dat er bijv. een jonge burgemeester op een dorp komt, die zijn positie heelemaal niet begrijpt, de menschen onder wie hij leeft niet verstaat, met zijn wethouders niet kan opschieten, zich in den Gemeenteraad niet thuis voelt, allerlei plannen voorstaat waarvan zijn dorpsgenooten niets moeten hebben, kortom een droef bestaan leidt en, vaak ondanks de beste bedoelingen, zijn gemeente eer achteruit dan vooruit brengt.
Ook is vaak de vrees geuit, dat, bij deze wijze van benoeming, de burgemeester zich TE VEEL zou gevoelen als een soort commissaris van de rijksregeering en TE WEINIG als hoofd van het gemeentebestuur.
Er zijn er daarom altijd nog, die er op aandringen, dat de burgemeester niet door de Kroon maar door den Raad of rechtstreeks door de burgerij zal benoemd worden."

Geen wezenlijke verbetering

Wie na het bovenstaande zou denken, dat de heer Colijn zich vervolgens als een radicaal voorstander van de gekozen burgemeester ontpoppen gaat, slaat de plank al even radicaal mis. Het is slechts de praktisch psycholoog Colijn, die eerst al de argumenten van zijn tegenstanders netjes opsomt en dan ze met de eerste de beste volgende zin reeds als onvoldoende afdoet: „Zonder de bezwaren, die het huidig stelsel aankleven, te willen ontkennen gelooven we toch, dat een RECHTSTREEKSCHE BENOEMING door Raad of burgerij geen wezenlijke verbetering zou brengen. Dan toch zouden zich weer andere bezwaren voordoen, wier gewicht men niet moet onderschatten."
Eén der argumenten van de heer Colijn is, dat verkiezing van de burgemeester door burgerij of raad onvoldoende waarborgen inhoudt, dat „de uitverkorene ook de noodige kennis zou bezitten om de functie naar behooren waar te nemen." „Bij deze overweging voegt zich nog een andere. Zooals men weet, is de burgemeester hoofd der politie. Hij is de man, op wien men in troebele tijden meer dan iemand anders, moet aan kunnen."
Als pleister op de wonde zijner tegenstribbelende lezers zegt de heer Colijn nog: „Natuurlijk moet door de Kroon wel rekening gehouden worden met de geaardheid en gezindheid der bevolking. Maar als dit met nauwgezetheid en onpartijdigheid geschiedt, dan is de benoeming in handen van het centraal gezag het veiligst."
Aldus een wel uitermate zakelijke — tegenwoordig zouden we zeggen: pragmatische — Colijn, voor wie het dus principieel geen verschil uitmaakt of een burgemeester nu benoemd of gekozen wordt.
We zouden er nog aan toe willen voegen, dat het — welk systeem men ook kiest — altijd moeilijk blijft uit vele gegadigden nu net de beste te kiezen.

Nader beschouwd

Hoe pittig de heer Colijn het ook allemaal gezegd heeft, wij wensen de zaak nog wat nader te beschouwen en — hoe kan het anders — in het historisch vlak te trekken. Allereerst de jongste historie, namelijk de woorden, die de heer J. Hoekstra, burgemeester van Nijkerk, woensdag 11 februari aan dit probleem gewijd heeft op de jaarvergadering van de Vereniging van C.H.-Leden van Gemeente- en Provinciebesturen. De heer Hoekstra stelde onder meer, dat de benoemde en de gekozen burgemeester slechts de naam gemeen hebben: „...de één is de goeverneur, de bestuurder, hij die toeziet op de uitvoering van wetten en verordeningen en ... de ander is de politicus, de volksvertegenwoordiger, hij die geroepen is om vanuit zijn levensbeschouwelijke achtergrond vorm te geven aan zodanige wetten en verordeningen."
Pleitend voor handhaving van de benoemde burgemeester, verbond de heer Hoekstra er wel aan, dat „het thans in de ontwikkeling der staatkundige inzichten ligt, dat de Commissaris der Koningin de gemeenteraad breder dan voorheen vraagt naar de wensen die leven omtrent de te benoemen burgemeester."
Onzes inziens heeft hiermee de heer Hoekstra het verschil tussen benoemde en gekozen burgemeester en de bron der huidige „agitatie" punctueel gesteld.

Meier

Dieper in de geschiedenis ploegend, komen we in het Engels en Frans achtereenvolgens de woorden „mayor" en „maire" tegen, welke verdacht veel op ons Nederlandse „meier" lijken.
De Latijnse woorden „maior domus" vormden — aldus onze bronnen — vroeger een Frankische titel voor „opzichter over een huis" en onder „meier" verstaan we later „de vertegenwoordiger van de landsheer", naderhand een rentmeester, hoofd van personeel op boerderij. Daarbij gaat het er om, dat we met een vertegenwoordiger van de landsheer, van het centrale gezag te maken hebben.
Duidelijkheidshalve dienen we er nog aan

toe te voegen, dat het in die tijd niet gaat om democratische staatsvormen!

Schoutambt

Raadplegen we vervolgens professor mr. A. J. M. Kunst (Oosthoeks Encyclopedie), dan zien we, dat „het ambt van burgemeester, zoals wij dit in Nederland kennen, is ingesteld door koning Lodewijk Napoleon. Ook vóór die tijd was burgemeester de naam van ambtsdragers in de steden en op sommige, meest grotere dorpen, maar onze tegenwoordige burgemeester kan niet als hun opvolger worden beschouwd. Bij de regeling van het burgemeesterschap heeft Lodewijk Napoleon aangeknoopt het SCHOUT--AMBT. De tegenwoordige burgemeester neemt dus de plaats in van de vroegere schout. Evenals deze wordt hij aangesteld door het centrale gezag en vertegenwoordigt dit."

De schout was in de Middeleeuwen tot aan de Franse revolutie de vertegenwoordiger van de landsheer in bestuur en rechtspraak, voornamelijk in de steden. Burgemeesters waren in die tijd ongeveer wat nu wethouders zijn. Schout en schepenen — in België heet ons college van B. en W. nog college van burgemeester en schepenen — hadden in de steden aanvankelijk geheel het bestuur, de rechtspraak en de wetgeving in handen. Maar met de uitbreiding der bemoeiingen van de stadsregering werden naast hen ambtsdragers aangesteld „die aanvankelijk raden, later burgemeesters werden genoemd."

Gematigde centralisatie

We zouden liever het burgemeestersambt plaatsen in het kader van de gematigde centralisatie: de gemeente aan de ene kant autonoom, aan de andere kant deel van het koninkrijk. Voorshands kiezen we daarbij voor de benoemde burgemeester, maar waarom zou bijvoorbeeld daartoe de betrokken gemeenteraad niet in de gelegenheid gesteld kunnen worden een voordracht bij de Kroon in te dienen, zoals dat ook gebeurt bij de benoeming van een watergraaf door het waterschapsbestuur. De Kroon blijft vrij de voordracht al dan niet te volgen, de raad krijgt de gelegenheid de naar zijn inzicht beste sollicitanten naar voren te brengen.

Maar voor er tot wijzigingen besloten wordt zou er beter een staatscommissie benoemd kunnen worden, welke opdracht krijgt dit gehele vraagstuk met zijn vele aspecten te onderzoeken.

D. Rebel.

Adverteert in dit blad

ZO denk ik er over

Stichtingenziekte, ook bij het Astmafonds

In tegenstelling tot mr. J. W. van Gelder in de Nederlander van 30 januari 1970 heb ik bijzondere waardering voor de beschrijving van de stichtingenziekte en de duidelijke diagnose die dr. Bleumink eerder stelde. Mr. Van Gelder mist de therapie en na een duidelijke diagnose zou die eigenlijk gemakkelijk moeten zijn aan te geven. Daar het hier geen humane patiënt betreft, zou ik de therapie door een dierenarts willen laten verzorgen. Aangezien het een vrijwel ongeneeslijke ziekte betreft is het daarom eenvoudig: „afmaken".

Hoewel mr. Van Gelder zijn uiterste best heeft gedaan om de stellingname van dr. Bleumink te ontzenuwen, heeft hij die slechts vastere grond gegeven. Dat de Volksgezondheidsnota bijv. in 1966 grote waardering vermeldt voor het werk van de nationale fondsen is toch gewone logica. Wat zou hier het alternatief zijn geweest? Er zijn toch ambtenaren van het Ministerie van Volksgezondheid vertegenwoordigd in de besturen van de nationale fondsen en betrokken geweest bij de voorbereiding van de betreffende Volksgezondheidsnota! De rest van de argumenten van de heer Van Gelder liggen alle ongeveer op hetzelfde niveau.

Persoonlijk betwijfel ik met dr. Bleumink het nut van deze nationale fondsen. Voor patiëntenhulp zijn zij niet nodig in verband met de verzekeringen. De fondsen voor research zijn reeds op deugdelijke gronden door dr Bleumink aangevallen.

Het is ook een vreemde zaak, dat deze nationale fondsen betrekking hebben op louter medische taken. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken, dat men met de rammelende collectebus appelleert aan de individuele angst van de Nederlanders voor een bepaalde ziekte. Men profiteert dan min of meer van deze angst voor het ziek worden. Deze volksangst geldt speciaal voor kanker, reuma en astma, het kan immers iedereen treffen en het is dan onontkoombaar. Deze ziekten worden alle beschouwd als een nationale zaak en onze overheid zou tekort schieten indien hiervoor nog collectebussen nodig zouden zijn.

Mr. Van Gelder wil ons doen geloven, dat er bij het Ned. Astmafonds voldoende zelfkritiek bestaat en volledige openheid en doelmatigheid wordt betracht. Ik heb zijn argumenten hiervoor niet kunnen onderkennen. Hij heeft zelfs verzuimd het doel van de fondsen te omschrijven. Wel blijkt, dat het astmafonds meer geld heeft binnengekregen dan zij aanvankelijk had verwacht. Wat doet men met het meerdere? De heer Bleumink staafde zijn verhaal met cijfers, maar de heer Van Gelder verzuimt dit waarschijnlijk opzettelijk; het is ook moeilijk te verkopen wanneer 40 procent aan de „strijkstok" blijft hangen.

Ir. A. Osinga,
Prof. van Uvenweg 374,
Bennekom.
Telefoon: 08370-5121.

HEIWERKEN BOUWWERKEN PIJPLEIDINGEN
ZINKERS GRONDBORINGEN

VISSER & SMIT'S AANNEMING MIJ NV

PAPENDRECHT 01850-51044

ZINKER CALANDKANAAL

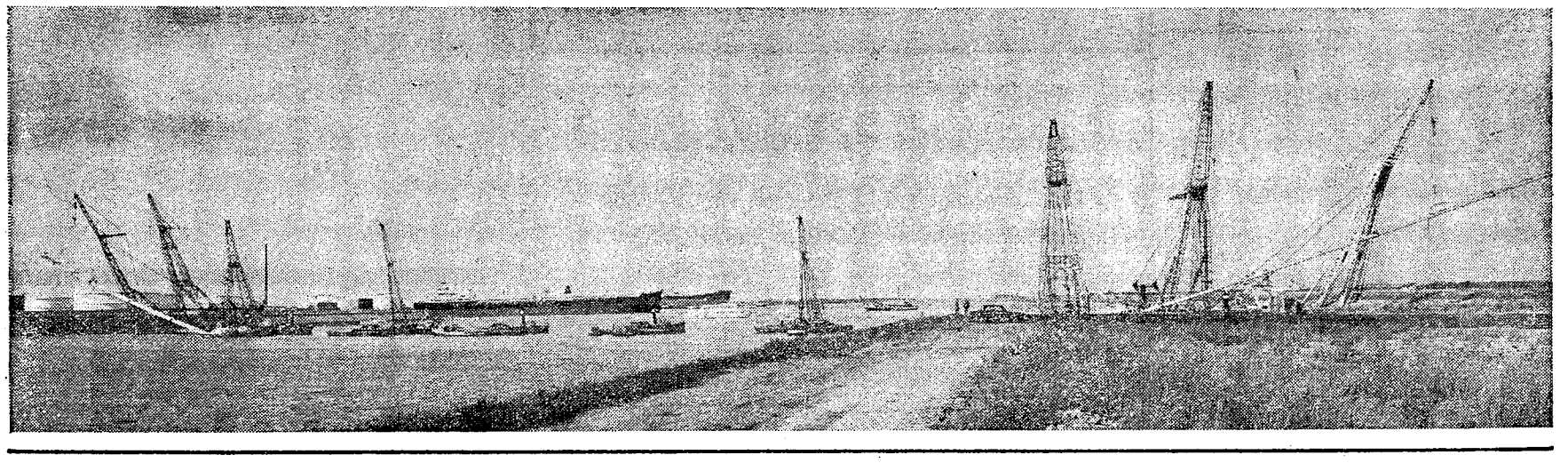

Heden nam God nog onverwacht tot Zich, mijn lieve man, onze zorgzame vader en grootvader

JAN JALVING

in de ouderdom van 69 jaar.

Zwolle: W. Jalving-Potkamp

Hoogeveen: A. Logt-Jalving
R. Logt

Epe: W. Jalving
J. Jalving-Hillebrand
en kleinkinderen.

Zwolle, 17 februari 1970
Molenweg 301.

Thuis liever geen bezoek. — Geen bloemen.

Gelegenheid voor condoleantie: donderdag a.s. van 20.00 tot 21.00 uur in de bestuurskamer van het Sophia Ziekenhuis. (Hoofdingang Rhijnvis Feithlaan).

Een rouwdienst zal worden gehouden op zaterdag 21 februari a.s. om 10.00 uur in de Jeruzalemkerk, Molenweg, waarna om pl.m. 11.00 uur de teraardebestelling zal geschieden op de begraafplaats „Kranenburg".

VAKANTIE omgeving Arnhem

Te huur: rustig gelegen, modern ingericht boerderijtje, zeven slaapplaatsen.
Vlak bij watersportcentrum: de Bylandt.
Volop speelruimte voor kinderen.

Inlichtingen:
telefonisch na zeven uur 's avonds (01186 - 596)
adres: mevrouw S. L. Lamping-de Feijter, Wielingenstraat 4, Zoetelande.

CHR. RUSTHUIS „HEBRON"
Hilversum, Loosdrechtseweg 27, telefoon 02150—47917

Herstellingsoord voor dames tot 65 jaar, die na ziekte of operatie hun taak nog niet aankunnen en enkele weken rust en verzorging nodig hebben. 30 bedden.
Prospectus en aanvraagformulier (ter beoordeling van onze behandelend geneesheer) worden gaarne toegezonden.
Directrice: Zr. J. A. DANE.

Van Zwol Groothandel N.V.
IN ROOKARTIKELEN
Eemstraat 76 - Telefoon 03490 - 16914
AMERSFOORT

Makelaarskantoor Hoogenraad
Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.H.)
Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

TECHNISCH HANDELSBUREAU
M. v.d. SCHANS
MACHINES - GEREEDSCHAPPEN - KOGELLAGERS
IJSSELSTRAAT 25 — TELEFOON 01807-2751
Krimpen aan de IJssel

TURFSTROOISEL
los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN
(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND
samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ
N.V. OUD-SCHOONEBEKER
A. VELDKAMP - ERICA
Telefoon (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

P. Dekker jr.
Crijnssenstraat 5 - Telefoon 01155-527
AXEL (Zld.)
Import en Export Machines - Houthandel

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES
N.V. Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

ALUMINIUM RAMEN
en
WINKEL PUIEN
WIJNVEEN - WAGENINGEN

AANNEMINGSBEDRIJF
Hoogvliet & Zn-nv
BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW
- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Burg. de Bruinelaan 45 · Telef. 26651 · 27034

A. DE BOO
Industrie- en Handelmaatschappij N.V.
Sedert 1876
Vestigingen te:
Delft - Rotterdam - Spijkenisse
Handel in:
alle bouwmaterialen
wand- en vloertegels
zand en grint
Fabrikant van:
Betonmortel
Betonwaren
Kalkmortel

BETONFABRIEK „VRIJENBAN"
P. M. J. HOEKE
Rotterdamseweg 376, Delft, telefoon 01730 - 24178 b.g.g. 24008
Betonwaren

Bouwbedrijf P. VALKENBURG
Bospolderstraat 5 — Telefoon 01803—2668
Kerklaan 67 — Telefoon 01803—2768
NIEUWERKERK AAN DE IJSSEL

boele & van eesteren
boele en van eesteren rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 27 FEBR. 1970
6e Jaargang - No. 9

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Het zwijgende kader gaat spreken

door H. Kikkert

Vondeling, Vondeling, geef mij mijn legioenen weer, aldus Dr. Drees in „Terzijde" in Vrij Nederland.

Zijn de legioenen van de Partij van de Arbeid verdwenen en zo ja, wie is dan de schuldige?

Is Dr. Vondeling zo'n slecht veldheer geweest, dat hij ze nodeloos opofferde? Of waren er krachten en machten in zijn partij aan het werk, die zijns ondanks sterker waren, of kwam het gevaar van buitenaf?

Was het soms een vergezicht over de nevelige Waddenzee, waarin wat schimmig het beeld van de berendanser Van der Louw opdook, bezig een der laatste legionairs in de verte te doen verdwijnen?

Maar alle ironie terzijde latend, de P.v.d.A. biedt een droevige aanblik. Van eenheid (en van een moderne partij in opbouw) is geen sprake meer.
Pluriformiteit noemt Den Uyl deze verscheidenheid en versplintering. Dus eenheid in verscheidenheid. Voorheen van zijn kant een veel gebruikte uitdrukking, waarmee hij dan de confessionele partijen aanduidde. Geen vlees en geen vis.
Wel stemmen, maar niet kiezen.
Welnu, Den Uyl en Vondeling zullen dat van hun eigen partij nu moeten goed praten en bovendien moeten erkennen, dat de confessionele partijen nimmer zo'n chaotisch beeld hebben vertoond. Snelle veranderingen hebben zich voltrokken, zowel in de partijen als bij de verantwoordelijke leiders van de P.v.d.A. Want wat is er gebeurd?

Bijna gelijktijdig met het ontstaan van D '66 verschenen de eerste geschriften van Nieuw Links „Tien over Rood" en „Een partij om mee te werken".
De klap, die de P.v.d.A. bij de verkiezingen van 1966 en 1967 had te incasseren, was daar niet onschuldig aan.
Vandaag is het interessant om eens een vergelijking te maken tussen de wensen in „Tien over Rood" en de resoluties aangenomen op het Groninger congres van de P.v.d.A. in januari 1970.

a) Elk verkiezingsprogram van de P.v.d.A. dient een minimum te bevatten, zonder de uitvoering waarvan de P.v.d.A. niet aan coalitiekabinetten zal deelnemen.
Het congres in november 1966 verwierp dit omdat er dan geen onderhandelingsbasis zou overblijven.
Vandaag past men dit zelfs toe bij programma's voor de Statenverkiezing. Dr. Drees schreef: „dan wordt besturen voor Statenleden en leden van colleges van Gedeputeerde Staten onmogelijk."

b) Onvoorwaardelijke erkenning van de D.D.R.

c) Socialisatie of nationalisatie van de volksgezondheid.

d) Uittreden uit de NAVO.

Om met Vondeling te spreken in zijn boek Nasmaak en voorproef: „nieuws is er niet bij".
Wel echter geeft deze vergelijking duidelijk weer, dat Nieuw Links qua programma en qua personen heeft gewonnen. Vooral dit laatste is markant en verontrustend.

Een citaat uit het genoemde boek van Vondeling illustreert dit:
„Echte visie is helaas in dit programma niet te bespeuren. Het is zonder meer slechter dan het verkiezingsprogramma van de partij. Dat er stommiteiten en futiliteiten in staan, is bijzonder jammer. Maar dat ik nergens bij een onderwerp of door woordkeus ga meevibreren, dat ik op die vier volle bladzijden geen enkele aardige of originele gedachte tegenkom, dat doet de deur dicht."
Ondanks deze duidelijke uitspraken van partijleider Vondeling is het gehele lijstje van Nieuw Links partijlijn geworden op het P.v.d.A.-congres in Groningen.
Dr. Vondeling is omgezwaaid en de partij toont onder zijn leiding scheuren. De P.v.d.A.-vergaderingen zijn daarvan een bewijs. De techniek van de 20e eeuw om op vergaderingen door middel van pressure-groups de minderheid te laten beslissen is geslaagd.
Op een vergadering kan men beslissingen door drukken, maar daarmee dring je het kader en de kiezers nog niet in eigen richting.

Het zwijgende kader is nu wakker geworden, al heeft dat nog niet in alle gevallen tot een verbreking van de band geleid.
Begrijpelijk, want een partij die men mede heeft opgericht en jaren gediend, verlaat je niet zonder pijn.
Toch is er de eerste aanzet. Democratisch Socialisme '70 is de voorbode van wat Nieuw Links te wachten staat, nu zij aan de top de wacht meent te moeten aflossen.

In vele plaatsen, Eindhoven, Leiden, Gorkum, Groningen, Zeist en Amersfoort om er enkele te noemen, heeft men de consequenties getrokken.
Zou dit doorgaan en daar ziet het wel naar uit, dan krijgt de Heer Goedhart pelt de P.v.d.A. tot een revolutionaire sekte.
En als het programma van zo'n partij daaraan is aangepast bestaat daar geen enkel bezwaar tegen.

Tenslotte is dát duidelijkheid in de politiek. Wel jammer voor alle goedgelovigen die in de „doorbraak" hebben geloofd. Wij zijn benieuwd hoe de jongens van Tijd en Taak gaan reageren!

Buitengewone Algemene Vergadering niet tijdig aangekondigd?

Hier en daar wordt het gerucht gehoord, dat de Buitengewone Algemene Vergadering van 7 maart a.s. niet tijdig genoeg zou zijn aangekondigd. De Statuten schrijven voor, dat dit tenminste vier maanden voor de dag der vergadering moet hebben plaatsgevonden. Omdat dit binnen deze termijn niet is gebeurd, zo wordt gesteld, hebben de kiesverenigingen onvoldoende tijd beschikbaar gehad om het concept-beginselprogram en het concept-politiek werkprogram grondig te bestuderen, respectievelijk te amenderen. Volgens bepaalde zegslieden is de vergadering van 7 maart a.s. dan ook niet bevoegd om deze beide programs vast te stellen.
Hierover graag de volgende kritische kanttekeningen. Het is menigeen misschien ontgaan, dat reeds in het Ledencontactblad van 23 mei 1969 werd aangekondigd, dat er op 27/28 februari 1970 een Buitengewone Algemene Vergadering zou worden gehouden, gewijd aan de vaststelling van het beginsel- en politiek werkprogram. Deze krant heeft ieder lid in zijn bus gehad, zodat er van enig misverstand in dit opzicht geen sprake zou mogen zijn. Op aandrang van velen kon deze vergadering nog één week worden verschoven, om de kiesverenigingen iets meer tijd te geven zich over de ontwerpen in tweede lezing te beraden.
Er is ook overwogen een nog later tijdstip te kiezen, maar dit bleek onmogelijk, gezien o.a. de datum van de gewone Algemene Vergadering, de data van twee verkiezingen, andere geplande vergaderingen, enz.
Indien gesteld wordt, dat de tijd tussen 13 december en 24 januari te kort zou zijn, dient bedacht te worden, dat het hier concept-programs in tweede lezing betreft, waarvan verondersteld mag worden, dat de tekst in grote lijnen reeds bekend was.

Het Dagelijks Bestuur,
drs. G. van Leyenhorst, secretaris.

Afschaffing van de opkomstplicht

Wij weten, dat de afschaffing van de opkomstplicht — let wel niet van de stemplicht — reeds door de Tweede Kamer is aangenomen.
Nu moet het wetsontwerp door de Eerste Kamer en zal de wet nog in werking kunnen treden voor de Statenverkiezingen van 18 maart a.s.
Er heerst nu reeds de grootste begripsverwarring. Kamerleden kunnen grote betogen houden over de mondige kiezer en over verantwoordelijkheidsgevoel van het individu, maar als men in het alledaagse leven zo'n kiezer tegenkomt, dan stuit men toch nog op de grootste onwetendheid.
Zo zei mij onlangs iemand: „Nu krijg ik toch ook niet meer zo'n kaart?" Ik antwoordde: „Welke kaart bedoel je?" „Nou, zo'n oproep om te komen". Ik zei: „Natuurlijk komt die kaart. Iedereen die kiesgerechtigd is, wordt opgeroepen om te komen stemmen. Geef die kaart af op het stembureau, dan wordt er gecontroleerd of men ingeschreven staat en vervolgens krijgt men een stembiljet om in te vullen (namelijk één hokje rood te maken!)."
Het was in de tijd van Drees de gewoonte — vooral bij bejaarden — om Drees te stemmen voor de AOW en Tilanus vanwege het christelijk-historische beginsel. Vandaar: vele ongeldige biljetten.
Een ander geval. Een academisch gevormde vrouw vertrekt voor een maand naar het buitenland. Zij is zich bewust, dat zij aan de verkiezingen van 18 maart a.s. niet kan deelnemen. Zij belt de gemeentesecretarie op en zegt: Wat moet ik nu doen?
In plaats dat de ambtenaar zegt: U moet een huisgenoot of familielid uw stem overdragen, zegt hij: „Gaat u maar heerlijk op reis; de opkomstplicht is afgeschaft; er kan u dus niets gebeuren!" De afschaffing van de opkomstplicht was op dat moment nog niet eens door de Tweede Kamer aanvaard. Nu twijfelen wij niet — zoals reeds gezegd — aan de goede afloop van dit wetsontwerp. Maar men is er toch wel heel vroeg bij wanneer men vóór de openbare behandeling in de Tweede Kamer het publiek al mededeelt, dat niemand zich ergens zorgen over hoeft te maken en gerust op reis kan gaan.
Nu zal de betrokken academica waarschijnlijk niet duidelijk gezegd hebben, dat zij het stemmen bij volmacht bedoelde, maar op de vraag: „Wat moet ik doen?" was toch het minste geweest, dat men gewezen had op de mogelijkheid van stemoverdracht.
De lezers van „de Nederlander" hebben het in het vorige nummer uitvoerig kunnen vernemen hoe de procedure in deze is. Beperk dit niet tot uw eigen kring, maar zegt het voort en wijs erop, dat iedereen zijn stem kan overdragen.
Mejuffrouw Haars heeft bij de openbare behandeling van het wetsontwerp afschaffing opkomstplicht niet voor niets gevraagd om rijdende stembussen, die bijvoorbeeld bejaardenhuizen aandoen. Bureaucratisch gezien is dit natuurlijk weer niet mogelijk, maar men zou toch bijvoorbeeld hulpstembureaus in de bejaardenhuizen kunnen maken. Als men niet tijdig maatregelen neemt, zowel van overheidszijde als van de kant van de kiesverenigingen, voorzie ik stemverlies door onwetendheid.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

BON *Ja:*

ik versterk

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

de Unie

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

CH-Kamerfractie achter beleid kabinet in zaak-Jonckheer

De christelijk-historische Tweede Kamerfractie heeft vorige week, bij de behandeling van de begroting voor de betrekkingen met de overzeese rijksdelen, het beleid van het kabinet gesteund wat betreft het ongedaan maken van de benoeming van dr. Jonckheer tot goeverneur van de Nederlandse Antillen. Ook schaarde de fractie zich achter het standpunt van het kabinet inzake de staatkundige verhoudingen tussen Nederland, Suriname en de Antillen: Nederland dient geen initiatief te nemen wat de wijziging van die verhoudingen betreft, maar wel open te staan voor allerlei verlangens die in de West leven. Wat dit laatste betreft stemde de christelijk historische fractie dan ook tegen ingediende moties, die verlangden dat Nederland wel initiatieven zou nemen.

Mr. W. Scholten, die de woordvoerder van de christelijk-historische fractie was, onderstreepte het dilemma, waarvoor minister Bakker, als vice-minister-president belast met de betrekkingen met de West, stond bij het nemen van de beslissing om de benoeming van dr. Jonckheer ongedaan te maken.

Enerzijds — aldus schetste mr. Scholten het dilemma — kan de beslissing de suggestie teweegbrengen, dat Nederland verouderde koloniale verhoudingen oproept, anderzijds zou niet ongedaanmaking van de benoeming tot onlusten op de Antillen hebben kunnen leiden.

Mr. Scholten zei, dat de heer Jonckheer — ondanks zijn grote verdiensten — in de situatie zoals die na 30 mei van vorig jaar op de Antillen ontstond (de grote rellen) niet meer gelden als een figuur, die voldoende boven de partijen stond. Het niet-benoemen van de heer Jonckheer heeft ongetwijfeld grote risico's met zich meegebracht, maar het wel-benoemen zou volgens de christelijk-historische fractie tot grotere risico's hebben geleid, aldus mr. Scholten. Hij zei het te betreuren, dat de affaire-Jonckheer ook in de persoonlijke sfeer een trieste zaak is geworden. Overigens vroeg hij zich af, of de heer Jonckheer de ernst van de situatie na 30 mei jl. en de daarmee in gang gezette en versnelde sociale ontwikkeling voldoende heeft onderkend.

Statuut

Met betrekking tot de staatkundige verhoudingen, zoals zij zijn neergelegd in het nu vijftien jaar oude Statuut, zei mr. Scholten van oordeel te zijn, dat de Nederlandse regering zich bij voortduring de vraag moet stellen of en in hoeverre een eventuele herziening van het Statuut kan bijdragen tot versnelling van het proces naar volledige zelfstandigheid, dat aan de gang is.

Toch dienen wij ons ervoor te behoeden, aldus de woordvoerder van de christelijk-historische fractie, om ons beleid ten aanzien van het Statuut door incidentele voorvallen te laten beïnvloeden. „We moeten ons goed realiseren, dat de gedachtenvorming over het Statuut in de West nog niet is uitgekristalliseerd." Mr. Scholten betoogde, dat de regering er goed aan doet de bestaande onzekerheid niet nog verder te vergroten door van haar kant op een drastische herziening van het Statuut op korte termijn aan te dringen. Staatkundige onzekerheid is voor de West geen katalysator voor economische ontwikkeling.

Inzake de afspraken, die einde januari jl. door minister Bakker tijdens zijn bezoek aan de West gemaakt werden met Suriname en de Antillen, merkte de christelijk-historische woordvoerder op, dat zijn fractie akkoord gaat met de Surinamisering en de Antillianisering van het leger. Hij achtte echter ook een spoedige opleiding van het militaire kader in de West gewenst.

Samenvattend zei mr. Scholten, dat het Statuut voor de christelijk-historische fractie geen onaantastbare zaak is, maar slechts een middel op weg naar volledige zelfstandigheid van Suriname en de Nederlandse Antillen. „Maar zolang de weg naar zelfstandigheid door de volken in de West nog niet als afgelegd wordt beschouwd, achten wij het onverantwoord om ons eenzijdig aan de verplichtingen van het Statuut te onttrekken, of eenzijdig het Statuut op te zeggen. Wel dient Nederland de verdere ontwikkeling niet passief te ondergaan."

In zijn betoog zei mr. Scholten van oordeel te zijn, dat het Statuut van het Koninkrijk gebruikt moet worden om tot een snelle sociaal-economische ontwikkeling van de West te komen. De christelijk-historische fractie is verontrust over het ontbreken van voldoende werkgelegenheid in de West. „De sociaal-economische situatie is zorgelijk, met name op Curaçao", aldus mr. Scholten. Hij zei de totstandkoming van een goed geleide vakbondsorganisatie in de West van groot belang te achten voor de sociale ontwikkeling en de sociale rust daarginds. Er werd dan ook bij minister Bakker aangedrongen op het verlenen van bijstand om in de West tot een bredere opleiding van vakbondsbestuurders te komen. Ook wees mr. Scholten er op, dat het leggen van een goede economische basis belangrijk is op weg naar de zelfstandigheid.

Eén N.V.

Sprekende over de plannen om tot de stichting van een dok op Curaçao te komen, zei de christelijk-historische woordvoerder het van groot belang te achten, dat die plannen worden uitgevoerd. Wanneer het gevaar bestaat, dat zij niet kunnen worden gerealiseerd, dan zal — aldus stelde mr. Scholten voor — gekomen moeten worden tot een bundeling van de dokprojecten in Nederland en in de West. Dat zou kunnen bijvoorbeeld door het Verolmedok op Rozenburg, het Maasvlaktedok van de Rijn-Scheldegroep en het dok op Curaçao ter wille van de werkgelegenheid in een naamloze vennootschap onder te brengen. Het aandelenkapitaal zou dan voor een belangrijk deel in handen moeten zijn van de Nederlandse en de Antilliaanse overheden.

Mr. Scholten beklemtoonde, dat het te gevaarlijk is om de economische ontwikkeling van de West te veel op één kaart te zetten, namelijk die van het toerisme.

Wat de ontwikkeling van West-Suriname aangaat, merkte de christelijk-historische woordvoerder op, dat het een goede zaak zou zijn, wanneer, meer dan tot nu toe, de verwerking van bauxiet in Suriname zou kunnen plaatsvinden. Hij stelde dan ook de vraag of er reeds plannen zijn om de hydrologische mogelijkheden ('t opwekken van elektrische energie door waterkracht) van de rivieren de Nickerie en de Corantijn volledig uit te buiten.

Mr. Scholten drong er voorts op aan studies over de ontwikkeling van West-Suriname te doen plaatsvinden onder primaire verantwoordelijkheid van de Surinaamse regering. Hij sprak de hoop uit, dat het Nederlandse bedrijfsleven meer belangstelling zou tonen voor de ontwikkeling van de West. „In het verleden heeft hieraan nog al eens iets ontbroken."

Opkomstplicht

De Tweede Kamer ging vorige week met 92 stemmen voor en 15 stemmen tegen akkoord met het afschaffen van de opkomstplicht bij verkiezingen. Als ook de Eerste Kamer zich daarmee verenigt, dan zal er bij de komende statenverkiezing al geen wettelijke plicht meer zijn om op het stembureau te verschijnen. Bij het uitvoerige debat, dat de Kamer aan het afschaffen van de opkomstplicht wijdde, kwam toch wel heel sterk naar voren, dat de kiezers wel een morele plicht blijven behouden om hun stem uit te brengen.

De christelijk-historische fractie stemde verdeeld over deze afschaffing. Tegen stemden jonkvrouwe mr. C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen en de heren C. F. van der Peijl en mr. W. Scholten, en voor stemden mej. mr. E. A. Haars en de heren H. Kikkert, J. T. Mellema, drs. A. M. de Boo en mr. C. A. Bos. (De andere fractieleden waren afwezig in verband met een fractiebezoek aan het Gelders rivierengebied).

Mejuffrouw Haars was bij de behandeling van het voorstel de woordvoerdster van de fractie, en zette de beide standpunten, die in de fractie leven, uiteen. In haar betoog lanceerde mejuffrouw Haars de gedachte om het mogelijk te maken, dat bij verkiezingen gebruik gemaakt wordt van een rijdend stemlokaal. Met zo'n rijdende stembus zal het mogelijk zijn allerlei bejaardenoorden op te zoeken en het daarmee de bejaarden, die slecht ter been zijn, gemakkelijk te maken hun stem uit te brengen. Minister Beernink was dankbaar voor de suggestie, die hij nader zal laten onderzoeken op de praktische mogelijkheid.

De christelijk-historische fractie stelde zich niet achter het initiatief-wetsontwerp van de kamerleden Laban en Franssen van de PvdA. Zij wilden het mogelijk maken, dat onderwijzers van gemeentelijke scholen lid kunnen worden van de gemeenteraad, als zij in dezelfde gemeente wonen en werken. De aanleiding voor de indiening van dit wetsontwerp was het feit, dat onderwijzers van bijzondere scholen wel gemeenteraadslid kunnen worden. De beide kamerleden zagen hier een niet-billijke ongelijkheid.

Mejuffrouw mr. Haars, die ook dit wetsontwerp namens de christelijk-historische fractie behandelde, wees er op, dat een gemeenteraad vele problemen te behandelen krijgt, waarbij onderwijzers van openbare scholen betrokken zijn. De gemeente is er niet bij gediend als er de schijn is, dat een raadslid een stuk eigen belang behartigt, aldus mejuffrouw Haars. Bovendien kan het feit, dat een onderwijzer van een gemeentelijke school raadslid is, de andere raadsleden beperken in hun kritiek.

Mejuffrouw Haars was ervan overtuigd, dat een vergelijking met het personeel van bijzondere scholen niet opgaat. Hier draagt een particulier schoolbestuur de volle verantwoordelijkheid. Bij een gemeentelijke school is de gemeenteraad, die aan het hoofd van de gemeente staat, tevens ook schoolbestuur.

In de afgelopen week werd het initiatief-wetsontwerp verworpen.

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het herhaaldelijk voor dat brieven, adr ringen, enz. nog gezonden wor- den adres van de vorige exploitante. Dat aakt moeilijkheden en ook ver- tra le verzending van ons week- en led blad. Wij verzoeken onze lezers in volg rekening te houden met de ad ermeld in onderstaande opgave :

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie :
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties :
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon : (uitsluitend overdag) :
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie :
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

STEUN HET
UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de
Stichting Uniewerkfonds
Straatweg 19 - Rotterdam

De doop van Constantijn en Bernhard

Het schijnt nog nooit te zijn voorgekomen, dat twee prinsjes tegelijk werden gedoopt. Maar op zaterdag 21 februari maakten wij dit heuglijke feest mee in de Domkerk te Utrecht. Tevoren was er al kritiek. Waarom op zaterdag? Waarom niet op zondag in het midden der gemeente? Waarom moet het kabinet tegenwoordig zijn?
Wie de uitzending de vrijdagavond tevoren heeft gezien op de televisie van prof. Mönnich uit Amsterdam en prof. Van Ruler uit Utrecht maakte de beantwoording van deze vragen mee.
Prof. Mönnich was één en al somberheid. Prof. Van Ruler straalde zoals ik hem nog nooit gezien heb. Voor prof. Mönnich was alles verkeerd aangepakt. Prof. Van Ruler zag alles in het positieve. Het was een merkwaardig schouwspel hoe je de dingen van twee kanten kunt benaderen.
Behalve de reeds genoemde vragen die opgeworpen werden maakte prof. Mönnich ook nog aanmerking op het hebben van peters en meters. En vooral op de aanwezigheid van Koning Constantijn van Griekenland: die was grieks-orthodox en verbeeld je, dat hij de opvoeding van het prinsenkind zou moeten overnemen.
Dat dit volstrekt niet de bedoeling was werkte prof. Van Ruler uit. Hij zag het meer als een eerbetoon aan vrienden en mensen, waaraan de doopouders iets te danken hebben. Want de Luchtmachtvertegenwoordiger was namelijk de Stafchef generaal Wolff, natuurlijk in de ogen van professor Mönnich ook een kwalijke noot in het geheel. Een zeer begrijpelijke zaak als men weet dat mr. Pieter van Vollenhoven onder het wakend oog van generaal Wolff bij de Luchtmacht heeft gediend. Men moet er verder niets achter zoeken.
Het peetschap zou, aldus prof. Mönnich, een wezensvreemd element zijn in de Nederlands Hervormde Kerk. Maar hij vergeet, dat in een onderdeel van de Nederlands Hervormde Kerk, namelijk in de Waalse gemeenten, het peetschap een bekend verschijnsel is. Maar daar praat niemand over. Het gezelschap peters en meters overziende, kan men wel zeggen, dat gevoelens van vriendschap en dankbaarheid de keuze bepaald hadden. En verder heeft het geen enkele betekenis. Men kan ze ook doopgetuigen noemen, dan is men het dichtst bij de bedoeling.
Wat het grieks-orthodox-zijn van Koning Constantijn betreft, ik dacht dat we in de oecumene elkaar tegenwoordig allemaal omhelsden. Maar als er dan iets van verwerkelijkt, dan wordt men plotseling schichtig en rijzen er vraagtekens.
De doopdienst zat prachtig in elkaar. De tekst uit Jesaja 45 was een vondst: „Vraagt Mij naar de toekomstige dingen, vertrouwt Mij mijn zonen en het werk mijner handen toe."
De preek verscheen volledig in enkele dagbladen. Men leze het nog eens rustig na. De doop zelf werd door de aanwezigheid van de broertjes van de dopelingen opgevrolijkt en misschien ook wel iets gestoord. Weinigen hebben de toespraak van ds. Kater verstaan. Alexander raakte door het dolle heen en hij moest tenslotte door prof. Berkhof gevangen worden en door zijn vader uitgewezen. Misschien had hij staande op een bankje iets meer kunnen zien van de doop en was hij daardoor meer betrokken geraakt bij het gebeuren. Een feit is, dat miljoenen mensen mateloos genoten hebben van zijn zelfstandig optreden.
Wat ving ds. Kater aan het einde van de doopdienst het kinderspel uitstekend op door te danken voor de onbevangenheid van het kind.
Bij alle kritiek, die we hoorden, miste ik deze opmerking: Wat is het heerlijk, dat de prinselijke ouders hun kinderen laten dopen en „ja" zeggen op de doopvragen. Dat is voor Nederland een reden om dankbaar te zijn.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen

Overzicht van een aantal werkzaamheden van het kabinet De Jong

Unievoorzitter Van Hulst noemde de CH-jongeren op hun conferentie de volgende werkstukken van het kabinet-De Jong:

BINNENLANDSE ZAKEN:

Gerealiseerd is een groot aantal grenswijzigingen, o.m. Zeeuws Vlaanderen en Zuid-Beveland.

INGEDIEND:

w.o. tot afschaffing van de opkomstplicht; w.o. tot vergroting effect voorkeurstem.

NOTA'S:

Bestuurlijke organisatie; wijziging gemeentegrenzen.

JUSTITIE:

Gerealiseerd: wet betr. verkoop anticonceptionele middelen (wijziging W. v. Sr.).

In behandeling: Wijziging echtscheidingswetgeving, Art. 248 bis W. v. Sr. (homofilie).
Aangekondigd: wijziging art. 117 W. v. Sr. (kwestie Johnson Moordenaar).

VOLKSGEZONDHEID:

Gerealiseerd: wet hygiëne kampeerplaatsen; wet hygiëne zwem-inrichtingen; wet verontreiniging oppervlaktewateren.
In behandeling: w.o. bestrijding luchtverontreiniging.

ONDERWIJS:

Verreweg hoogste begroting met 7,8 miljard. Nota Veringa; toezeggingen aan werkende jeugd. Verlaging leerlingenschaal kleuter-, en lager onderwijs.

DEMOCRATISERING BEDRIJFSLEVEN:

In behandeling of in voorbereiding: w.o. Verplichte Jaarverslaggeving; Recht van enquête; wijziging wet op de ondernemingsraden; w.o. betr. stakingsrecht. Samenstelling Raden van commissarissen.

SOCIAAL ZWAKKEREN:

Wet minimumloon en minimum vakantiebijslag.
Alg. wet bijzondere ziektekosten.
Wijziging werkloosheidswet (veiligstelling loon en vakantiegeld bij faillissement werkgever).
De kosten der sociale voorzieningen stegen van 1,5 miljard in 1965 tot 3 miljard in 1970.
Structurele verhoging AOW en AWW.
Verbetering ziekenfondsregeling bejaarden.
Verbetering kinderbijslag voor kleine zelfstandigen.
Herziening dagloonbepalingen.
Instelling Raad voor de Arbeidsmarkt.
Nog in voorbereiding of in behandeling: Het wetsontwerp bezitvormingsfonds (Breedbandmiljoenen). w.o. verplichte regeling in beroepspensioenen.
Wijzigingen van Alg. Bijstandswet; Ziekenfondswet; Kinderbijslagwet kleine zelfstandigen en wijziging AOW-wet.

ONTWIKKELINGSHULP:

Nederland loopt hierin stellig voorop; in 1971 zal 1 procent van het netto nationaal inkomen bereikt zijn.

Kritische notities

Echtscheiding

Volgens een werkgroep van D'66 is het afschaffen van de grote leugen bij de echtscheidingsprocedure, zoals het ontwerp-Polak voorstaat, al weer verouderd. Men moet kunnen scheiden op aanvrage van één van de partners na een half jaar wachttijd. De evolutie van opvattingen gaat in bepaalde kringen wel heel snel.
De vraag in de hierop volgende fase kan luiden: Waarom zou men nog trouwen?
Wij zijn er van overtuigd dat deze evolutie in ons volk niet of nauwelijks van kwantitatieve betekenis aanwezig is, ondanks een N.V.S.H. Hoezeer we het ook anderzijds belachelijk vinden dat men in Italië nu pas aan officieel echtscheiden toe is en het nog bedenkelijker achten dat Paus Paulus zich als verstarrend machtselement in 'n dergelijke zaak mengt.

Dr. Mansholt

Mr. A. F. Stroink schreef in de Landbode naar aanleiding van het televisie-interview van Dr. Mansholt o.a. De aanval was scherp, de verdediging deskundig. Mansholt kent zijn zaken. Toch had ik graag zijn verdediging anders willen zien. Het irriterende van Mansholts optreden is, dat hij zich de hele E.E.G. waant. Hij voelt zich niet een radertje in het geheel, doch het E.E.G.-rad zelf. Hij voelt zich verantwoordelijk voor het heden en voor de toekomst, hoewel in feite de E.E.G. een kort tijdsbestek is in de loop der eeuwen. Daarom verdedigt hij de E.E.G. en zichzelf, ook als dat niet nodig is, want hij is niet de maker van de landbouw van 1957 (verdrag van Rome) en van 1970. Daarom meent hij zich te kunnen permitteren om „de boeren wakker te schudden" met stellingen over 500 à 1000 hectare-bedrijven, terwijl hij moest weten dat de zelfstandigheid voor de boer over de hele wereld het wezen van zijn bestaan is, of om „symbolische" aanbiedingen te doen, die de boer als een slag in het gezicht voelt. Dat wuift hij weg met te stellen dat de boer geen minderwaardigheidsgevoel moet hebben. Maar 't ligt meer aan het feit dat Mansholt 'n meerderwaardigheidsgevoel heeft.

De één procent

Drs. J. P. Pronk in de E.S.B. van 18 febr. j.l. schrijvende over 1% ontwikkelingshulp „Minister Udink is - ere wie ere toekomt - tot op heden onder alle bewindslieden, zowel in ons land als daarbuiten, de krachtigste en meest effektieve pleitbezorger gebleken voor een vergroting van de hulpinspanning".
Van deze zeer kritische staffunktionaris van de Rotterdamse Ekonomische Hogeschool, mede-promotor van de riet-biet aktie een opvallende uitspraak!

Meerderjarig met ? ? jaar ! !

Onder deze titel signaleert Dr. Marja A. Pijl in „Inkom" de paradoxale situatie waarmee Neerlands jongeren zijn gekonfronteerd voor wat hun formele positie betreft, die is vastgelegd in de wet. De gehanteerde leeftijdsgrenzen liggen telkens anders. „Het meest bekend zijn waarschijnlijk de leeftijd van meerderjarigheid (21), de leeftijd van aktief kiesrecht (21), van passief kiesrecht (respektievelijk 23 en 25 jaar voor gemeenteraad en voor Provinciale Staten en Tweede Kamer). In onderwijskringen mogen de bepalingen ten aanzien van de leerplicht bekend verondersteld worden. In het strafrecht en in het arbeidsrecht geldt men op 18-jarige leeftijd als volwassen. Recht op minimum loon heeft men vanaf het 24e jaar. De jongste leeftijdsgrens ligt bij 3 jaar. Tot die leeftijd kan een kind gratis vervoerd worden per tram. De laatste wettelijke beperking van rechten wordt opgeheven als men 40 is; men mag dan plaatsvervangend raadsheer bij het gerechtshof zijn".
„Het doet ironisch aan te bedenken, dat een meisje van 16 jaar met toestemming van haar ouders mag trouwen maar met dezelfde toestemming niet naar een film voor boven 18 jaar mag. Een jongen van 18 jaar kan o.a. zonder toestemming van zijn ouders een testament maken en een kind erkennen maar slechts met toestemming van zijn vader of voogd een paspoort aanvragen".

Insider.

In Memoriam J. JALVING

Midden januari moest onze vriend Jalving weer opgenomen worden in het Sophia-ziekenhuis te Zwolle. Een zware operatie was onvermijdelijk, maar na afloop hiervan kwam plotseling het einde. Een zwaar verlies, vooral voor zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen, maar ook voor de Unie.
Naast zijn dagelijks werk bij de belastingen, heeft hij in zijn vrije tijd de maatschappij op vele terreinen gediend. Zijn grootste belangstelling had echter de CHU, waarvoor hij in vele functies veel gedaan heeft. Zo was Jalving jarenlang voorzitter, eerst van de kiesvereniging te Deventer en later van Zwolle. In Zwolle was hij elf jaar lid van de gemeenteraad, waarvan het grootste deel als fractievoorzitter.
Vanaf de bevrijding was hij lid van het Kamerkringbestuur en toen hij vorig jaar aftrad, werd hij spontaan benoemd tot adviserend bestuurslid.
Geen wonder, dat hij ook geroepen werd lid te worden van de Unieraad, waarvan hij zelden de vergaderingen verzuimde.
Naast zijn werkzaam aandeel in de politiek, was hij o.a. nog bestuurslid van het Sophia-ziekenhuis in Zwolle.
Onze vriend Jalving werd algemeen gewaardeerd om zijn helder inzicht en overtuigingskracht. Hij was een man die zich niet ophield met beuzelingen. Hij kon dit alles aan, omdat hij leefde vanuit een sterk geloof in het rentmeesterschap dat God hem had opgedragen. Jalving heeft zijn talenten dan ook niet begraven en velen hebben van zijn rijke gave geprofiteerd. Wij allen zullen hem zeer missen en nog vaak in dankbaarheid aan hem terugdenken.
Thuis blijft zijn vrouw achter, die haar man nog sterker zal missen. Wij wensen haar en de kinderen de rom veel sterkte toe en de kracht van het Geloof om dit verlies te kunnen dragen.

M. H. Kuiper

H. Wisselink

voor

DE NEDERLANDSE MILITAIREN

welke instemmen met de artikelen 2 en 3 van de statuten, bestaat de gelegenheid zich te organiseren bij de Nationale Christen Onder Officieren Vereniging (N.C.O.O.V.).

artikel 2 luidt:

„De vereniging erkent de Heilige Schrift als Gods Woord en aanvaardt die als grondslag en richtsnoer voor haar arbeid."

in artikel 3 is gesteld:

„De vereniging stelt zich ten doel het bevorderen van de verbreding van de christelijke beginselen in de krijgsmacht."

De N.C.O.V.V. is aangesloten bij het Christelijk Nationaal Vakverbond en bij de Christelijke Centrale van Overheids- en Onderwijzend Personeel (C.C.O.O.P.).

Wie meer wil weten van de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

Unie-voorzitter Van Hulst voor CH-jongeren:

Wat verwachten wij van een komend kabinet?

De voorzitter van de CHU, prof. dr. J. W. van Hulst, heeft zaterdag, op een conferentie van de CHJO de vraag beantwoord: Wat verwachten wij van een komend kabinet? Prof. Van Hulst zei hierover:

De oppositie heeft kennelijk als een van haar slagzinnen: „Het kabinet van De Jong doet niets!"

Als men deze zin maar geregeld herhaalt, gaan de mensen het geloven. Daarom is het nodig nog eens konkreet aan te geven, wat dit kabinet tot stand heeft gebracht en wat het in deze zittingsperiode nog hoopt te doen; en waarin het faalde.
Het program van dit kabinet is verantwoord. Ik zie het als zwakte, om nu met de oppositie mee te gaan en het kabinet te laten vallen.
Dit kabinet moet z'n program af kunnen werken, zodat straks de baan vrij komt voor een nieuwe politieke koers met een nieuwe mentaliteit.
Daarom mag het Kabinet-De Jong geen inzet zijn voor de verkiezingen. Een komend kabinet moet niet een voortzetting zijn van het huidige, maar het moet een nieuwe politieke visie uitdragen.
Mede daarom is het van veel betekenis, dat de huidige regering haar program af kan werken. Een komende regering moet niet bezwaard worden door onafgewerkte restanten van deze regering.
Vanzelfsprekend moet voor enkele goede ministers en staatssecretarissen uit dit kabinet straks een plaats zijn.
Aan de komende bewindslieden moeten we zeer hoge eisen stellen.

Unievoorzitter Van Hulst gaf vervolgens een overzicht van een aantal werkzaamheden van het kabinet-De Jong, dat wij elders in dit blad hebben opgenomen.

Zwakke punten in het Kabinet-De Jong

Het feit, dat vele duizenden mensen in Nederland niet in staat zouden zijn een lijst als elders in ons blad aangegeven enigermate samen te stellen, wijst er op, dat de presentatie van het beleid niet voldoende is, aldus prof. Van Hulst.
Het achterblijven van de ontwikkeling van het noorden des lands is een ernstig feit.
Het niet oplossen van de woningnood mag niet vergoelijkt worden door te zeggen, dat ook regeringen in dit opzicht gefaald hebben.

De nieuwe mentaliteit

De grote vraag voor een komende regering zal zijn, of Nederland nog een land zal zijn, waar in alle provincies voor alle bevolkingsgroepen het leven nog leefbaar zal zijn (en de dood nog sterfbaar).
In een stad als Milaan bijvoorbeeld moet men nu reeds stellen, dat de grenzen van de leefbaarheid zijn overschreden.
De politieke vragen die straks (in 1971) beantwoord moeten worden, gaan boven de schematiek van links-rechts en conservatief-progressief uit. Het wordt straks met klemmende ernst een vraag van zijn of niet-zijn voor ons volk.
Vandaar een geweldige prioriteit van de problemen: zuiverheid van lucht en water; het behoud van groenstroken voor recreatie; verruiming van mogelijkheden voor sport (zwembaden!); eindelijk eens een „delta-plan voor de jeugd", met mogelijkheden voor clubhuiswerk, buurthuiswerk, vormingswerk, maatschappelijk opbouwwerk, studiemogelijkheden voor werkende jeugd; goede lerarenopleiding; gezonde democratisering van het onderwijs in al z'n geledingen; permanent education; zorg voor ouden van dagen met veel groter mogelijkheden tot opname in bejaardenoorden en ziekenhuizen; regeling van de status der ongehuwde moeder en haar kind(eren).
Dit alles kan slechts gerealiseerd worden als er mede is: een optimaal werkgelegenheidsbeleid dat voldoende gespreid is over het gehele land. De Nederlandse industrie heeft nog rijke mogelijkheden.
De voortgaande democratisering van onderwijs en bedrijfsleven moet een gezonde basis hebben; momenteel dreigt een te eenzijdige verschuiving van de verantwoordelijkheden, waarbij de noodzakelijkheid van het „verantwoording afleggen" te veel in de schaduw blijft. „Beverwijk is in tweeërlei opzicht een teken aan de wand.
Enerzijds een bestuur dat op een volstrekte humorloze wijze meent jeugdproblemen te kunnen oplossen. Anderzijds een jeugdgroep die meent, dat de regering alle bestaande wetten maar even opzij moet schuiven, om een nieuwe pedagogische akademie (die haar bestaansrecht nog ten volle moet bewijzen) te subsidiëren; onbewust en ongewild vraagt men dan om dictatuur.
Misschien moeten we het in de naaste toekomst (?) normaal vinden, dat we bij het betreden van een pedagogische akademie reeds in de hall getroffen worden door een bord: „Laat niet als dank voor 't aangenaam verpozen, de directeur der school de condooms met de dozen."

Buitenlandse zaken

Van een minister van Buitenlandse Zaken wordt straks grote inventiviteit en creativiteit verwacht. De grote mondiale problemen zijn van geweldige ethische importantie, waar — Gode zij dank — zich vele duizenden Nederlanders in bepaalde mate verantwoordelijk voor voelen. Vooral de jeugd voelt deze problemen scherp aan.
We hebben het conflict Nigeria-Biafra gehad. We dienen ons ernstig af te vragen of Nederland bij het spreken over „de mens in nood", in feite niet „de olie" bedoeld heeft. Deze vraag wil absoluut geen blaam werpen op de vele goede initiatieven die door regering, kerken en particulieren ondernomen zijn. De vraag moet echter met het oog op de toekomst nochtans gesteld worden.
Nederland kan een positieve rol spelen in het conflict in het Nabije Oosten. Elke eenzijdigheid — hoe begrijpelijk ook vanuit onze emoties — moet ons vreemd zijn. Het probleem der Palestijnse vluchtelingen is wel zeer moeilijk, maar is niet onoplosbaar.
De ongenuanceerde kritiek die momenteel tegen Luns wordt gelanceerd, is niet rechtvaardig.
De Nederlandse Defensie kan effectiever worden, indien ze kwantitatief afneemt en kwalitatief toeneemt. Dus meer vrijstellingen en groter beroepskader. Democratisering van de krijgsmacht en herziening van het militaire strafrecht dienen hoge urgentie te hebben.

Crisis in de politiek

Nederland maakte in partijpolitiek opzicht een ernstige crisis door. Overal dreigen scheuringen en het optreden van splinterpartijen. De verdwerging van het parlement betekent het einde. De PvdA kan met de leus: „Eenheid in pluriformiteit", geen gezonde politiek meer voeren. De moeilijkheden treden pas duidelijk aan het licht, als de PvdA straks de hoofdlijnen van een toekomstig regeringsbeleid moet construeren.
D'66 toont haar onervarenheid onverbloemd als zij een pleidooi voert voor een zakenkabinet. Juist nu de grote problemen om een politieke aanpak vragen, kan een zakenkabinet niet eens serieus overwogen worden.
De interne moeilijkheden van de CHU zijn geringer dan bij andere partijen. De CHU zal grote ernst moeten maken met het noemen van namen, die straks een rol moeten spelen (a.o. lijsttrekkersprobleem; t.v.-uitzendingen).

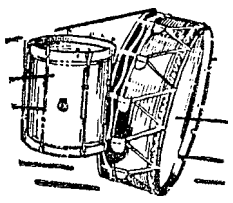

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Defensie en duidelijkheid

door F. BOERSMA

In verband met de behandeling van het concept-politiek program van de Christelijk-Historische Unie heeft het Dagelijks Bestuur van de CHJO een schrijven gericht aan het Dagelijks Bestuur van de CHU betreffende hoofdstuk I par. IV „de Nederlandse defensie":

In verband met het niet in behandeling nemen van de defensieparagraaf op de Unieraadsvergadering van 22 november jl. te Utrecht en met het oog op de feitelijke inhoud van de thans opgenomen tekst, stelt het D.B. van de CHJO voor:

> Naar aanleiding van de inhoud van de punten 1 tot en met 4, door **de defensiecommissie van de CHU** te laten vaststellen en — in een extra in te voegen punt — op te nemen een globaal overzicht van de minimaal gewenste sterkte van de land-, zee- en luchtstrijdkrachten (paraat en mobilisabel) en tevens op grond hiervan aan te geven welk percentage van het bruto nationaal inkomen beschikbaar moet zijn voor defensie.
> Evenzeer is noodzakelijk de punten 5 en 7 te herzien zodanig dat duidelijk wordt in welke richting oplossingen moeten worden gezocht en hoever daarbij te gaan voor de problemen die nu slechts worden genoemd.

Eén en ander is noodzakelijk, daar in een volgende regeringsperiode waarschijnlijk in discussie komt de sterkte van de marine, het aantal brigades (paraat) in het legerkorps, de (territoriale) luchtverdediging etc. De inhoud van genoemde punten is te vaag voor een toekomstig defensiebeleid.

Tussen kade en schip

Het is opvallend hoe defensie-zaken steeds weer tussen de kade en het schip kunnen geraken. De oorzaak moet gezocht worden in het feit, dat slechts weinigen geïnteresseerd zijn; anderzijds is openheid niet één van de sterkste punten van het defensieapparaat.
De tweede versie van het ontwerp politiek program werd op diverse punten van verschillende zijde geamendeerd, hetgeen vóór behandeling in de Unieraad leidde tot het schrijven van een nieuwe ontwerp-paragraaf. De nieuwe paragraaf bereikte de leden van de Unieraad op de dag van behandeling.
Hierop werd besloten behandeling uit te stellen, althans het Dagelijks Bestuur eerst gelegenheid te geven kennis te nemen van de inhoud. Naar verwacht kon worden, nam het Dagelijks Bestuur de nieuwe paragraaf over. Alleen de kiesverenigingen zouden nog wijzigingsvoorstellen kunnen indienen; hetgeen nagenoeg niet gebeurd is.

Woordenspel

Bij het lezen van de defensie-paragraaf in zijn huidige vorm, zal men slechts kunnen concluderen, dat het geheel slechts een woordenspel is, waarmee men alle kanten op kan. De tekst is gevuld met kreten als:

> „...een sterke, mobiele en moderne strijdmacht..."
>
> „...een doeltreffende conventionele strijdmacht..."
>
> „...op de aanvaarde taak afgestemde gevechtswaarde..."
>
> „...steeds voldoende geldmiddelen ter beschikking..."
>
> „...koppeling aan een, overeen te komen, percentage van het bruto nationaal inkomen..."

Het gebruik van dergelijke zinsneden doet een vervolg verwachten, waarin één en ander geconcretiseerd is, zodat duidelijk wordt wat de CHU in de komende periode met defensie wil.
De defensie-commissie van de Savornin Lohmanstichting — bemand met mensen die goed thuis zijn in deze zaken — mag in staat geacht worden concreet aan te geven wat de vereiste minima zijn voor de drie krijgsmachtsdelen in de komende jaren. Het is immers nu welhaast zeker, dat aan de orde zullen komen kwesties als het aantal paraat te houden brigades (en de sterkte daarvan) in het legerkorps, de sterkte van de marine en wellicht de nationale luchtverdediging (luchtdoelartillerie en luchtmacht) enz.
De voorgestelde paragraaf demonstreert een onvermogen de huidige defensie-problemen te beheersen of op te lossen.
In de punten 5 en 7 worden de problemen, die voor de krijgsmacht van uitermate groot belang zijn in deze tijd, slechts aangeroerd. Ook hier ontbreekt een visie voor de toekomst; men kan toch niet volstaan met het vermelden van de problemen!

Men realisere zich, dat 3 à 4 miljard per jaar aan de defensie wordt besteed. Het is onaanvaardbaar, dat in het politiek-program van de CHU niet zorgvuldig aangegeven wordt wat met dit bedrag gedaan moet worden of hoe groot dit bedrag mag zijn.
Vandaar het schrijven aan het Dagelijks Bestuur; vandaar de extra nadruk in deze uitgave van de Nederlander.

Landelijke Bestuursraad CHJO schouwt amendementen programs

Zoals in het appèl al is gesteld, is in onderstaand overzicht de visie van de Landelijke Bestuursraad van de Christelijk-Historische Jongeren Organisatie op een aantal amendementen opgenomen (het betreft hier één amendement op het ontwerp-beginsel- en 22 op het concept-politiek-program).

Het concept-politiek-program ademt in grote mate de geest uit van de stellingname van de CHJO in haar brochure „Een Unie nieuwe stijl". Hierbij valt o.a. te denken aan het accent op openbaarheid en inspraak, aan de ruime plaats die is gegeven aan de uitwerking van het begrip „welzijn", aan de prioriteit die gegeven wordt aan de ontwikkelingshulp en een betere spreiding van de welvaart in ons land en aan democratisering van onderwijs en bedrijfsleven. Ondanks dit feit heeft de LBR bepaalde bezwaren, die in grote mate bij onderstaande amendementen zijn aangegeven. De Raad geeft u in ernstige overweging de amendementen, genoemd onder A1, A21, A22, C43, D4, D12, F4, F14, G41 en G44, zoals vermeld in het Ledencontactblad van 13 februari jl. te **ondersteunen.**

De Raad **ontraadt u ten sterkste** uw steun te geven aan de amendementen genoemd onder: C6, C9 punt 3, C22, C24, C35, C42, D2, D35, F12, F15, F16, G8 en G34

De Landelijke Bestuursraad van de CHJO

Jac. Huijsen, voorzitter
J. de Prieëlle, secretaris

A1 Amendement Weesp:
Conform het voorstel van de kiesvereniging Weesp is de LBR van mening, dat in het concept-beginselprogram van de Christelijk-Historische Unie:

Beginselverklaring en uitgangspunten voor het politiek handelen

vervangen dient te worden door:

Program van uitgangspunten voor de CHU uit:
Een Unie nieuwe stijl, p. 6. e. v.

MOTIVERING:
Hier wordt in hedendaags Nederlands een betere poging gedaan om iedereen op éénvoudige wijze duidelijk te laten zien, waar het ons om gaat.
Dit bondige, strakke betoog spreekt de mensen eerder aan dan de beginselverklaring en uitgangspunten voor het politieke handelen uit het concept-beginsel-program.
Advies LBR-CHJO: dient ondersteund te worden.

A21 Amendement Haarlem op art. 8f:
Negende gedachtestreepje wijzigen in:
— recht op een minimumloon vanaf de leeftijd van meerderjarigheid en sociale zekerheid... enz. (verder ongewijzigd).

TOELICHTING:
De LBR is van mening, dat het jeugdloon voor meerderjarigen tot en met 23 jaar één van de meest antieke en onrechtvaardige instituten in onze samenleving is. In het kader van een meer rechtvaardige inkomensspreiding dient deze tenachterstelling van jonge volwassen werknemers te worden opgeheven en moet het minimumloon worden gekoppeld aan de leeftijd van meerderjarigheid.
Advies LBR-CHJO: dient ondersteund te worden.

A22 Amendement Haarlem op art. 8f:
Nieuw grondrecht toevoegen aan de gedachtenstreepjes:
— recht op vorming en onderwijs voor een ieder tot de leeftijd van meerderjarigheid.

TOELICHTING:
De overheid heeft de plicht het welzijn van de burgers te bevorderen. Het is hierbij ondenkbaar, dat jonge mensen van 14 of 15 jaar de maatschappij worden ingeslingerd, zonder reële kansen op verdere studie en vorming. Het recht op vorming en onderwijs voor minderjarigen moet de overheid dan ook waarborgen. Het dient als grondrecht te worden vastgelegd.
Advies LBR-CHJO: dient ondersteund te worden.

C6 Amendement Vlaardingen op art. I/3:
Discriminatie wordt in de praktijk te ongenuanceerd gebruikt. Segregatie zowel als integratie laten zich wel en niet verstaan met discriminatie.
De woorden worden door elkaar gebruikt. Voorzichtigheid is geboden. Segregatie, soms zelfs spontaan ontstaan, kan aan etnologisch en/of godsdienstig verschillende groepen een rustig bestaan geven en spanningen voorkomen of verminderen: Joden en Samaritanen, Joden en Palestijnen, Hindoes en Islamieten, Christenen en Islamieten.
Daarom toevoegen: onder discriminatie behoeft niet altijd segregatie te worden verstaan.

TOELICHTING:
De Landelijke Bestuursraad is van mening, dat het uitgangspunt dient te zijn de **fundamentele** gelijkheid van alle mensen. Daarom dient **elke** vorm van discriminatie op grond van ras, geloof, overtuiging, sekse en afkomst principieel te worden uitgesloten. Wij mogen niet via een „achterdeurtje" de discriminatie sanctioneren. Ter zake verwijzen wij naar het beroep van de Generale Synode der Nederlands-Hervormde Kerk op de Staten-Generaal.
Advies LBR-CHJO: onaanvaardbaar.

C9, punt 3 Amendement Benoordenhout-Archipel:
„De eisen van elementaire mensenrechten..." dient te vervallen. Voor ons zijn dat juist niet de belangrijkste criteria, de opsomming is in elk geval onvolledig en willekeurig en de doeltreffendheid is een criterium van een andere orde dan „de eisen van elementaire mensenrechten". De terminologie betr. die eisen is vreemd.
De politieke regeringvorm van de ontvanggende landen zal zeer wel doorslaggevend kunnen zijn en moeten zijn om de hulp in bepaalde gevallen niet te verlenen.

TOELICHTING:
Met verontwaardiging heeft de Landelijke Bestuursraad kennisgenomen van dit amendement. De Raad meent, dat hier de elementaire mensenrechten en prioriteiten van de ontwikkelingshulp worden aangevochten.
Advies LBR-CHJO: onaanvaardbaar.

C22 Amendement Oud-Amsterdam op art. III/9b:
Het gestelde in ditzelfde hoofdstuk onder 9b laten vervallen. („Een de facto-erkenning...").

C24 Amendement Zwijndrecht op art. III, 9b:
— Een „de facto" erkennen van de Oder-Neisse grens, etc. — Voorgesteld wordt dit artikel te laten vervallen.

TOELICHTING:
Het betreft hier de „de-facto-erkenning" van de Oder-Neisse-grens door West-Duitsland en een eveneens „de-facto-erkenning" van de DDR.
In tegenstelling tot de indieners van deze amendementen is de Landelijke Bestuurs-Raad van mening, dat de erkenning van zowel de Oder-Neisse-grens als de DDR gewenst is, zoals de formulering in de ontwerp-tekst ook aangeeft.
Advies LBR-CHJO: onaanvaardbaar.

C35 Amendement Wassenaar op art. III, 12:
12 laatste zin — Op de regeringen van Griekenland en Portugal dient dan ook grote politieke druk te worden uitgeoefend om de democratie in deze landen te herstellen. —
Voorgesteld wordt deze hele zin te schrappen.

TOELICHTING:
De kiesvereniging Wassenaar acht deze clausule „te pretentieus". De LBR is zo vrij hieromtrent van mening te verschillen en ondersteunt gaarne de oorspronkelijke tekst.
Advies LBR-CHJO: onaanvaardbaar.

C42 Amendement Benoordenhout-Archipel Den Haag op art. III:
VOORSTEL: artikel 15: toevoegen:
ZUID-AFRIKA:
Het ligt op de weg van Nederland om nauwe contacten te onderhouden met de Republiek van Zuid-Afrika, zowel rechtstreeks als via de internationale samenwerkingsverbanden als de V.N.
Er dient een veel bredere uitvoering te worden gegeven aan het Nederlands—Zuidafrikaans Cultureel Verdrag, welke dienstbaar moet worden gemaakt aan het onderling begrip en de kennis van maatschappelijke instituten en toestanden over en weer.

TOELICHTING:
De Landelijke Bestuurs-Raad is geen voorstander van „nauwe contacten" en een „bredere uitvoering" van het Nederlands-Zuidafrikaans Cultureel Verdrag. Zie hiervoor ook het betreffende beroep van de Generale Synode der Nederlands-Hervormde Kerk op de Staten-Generaal.
Advies CHJO-LBR: onaanvaardbaar.

C43 Amendement Oud-Amsterdam op art. IV/9:
Ook dient — in overleg met de VVDM — ernaar te worden gestreefd, dat de bezoldiging van de dienstplichtigen steeds meer in overeenstemming wordt gebracht met hetgeen sociaal wenselijk is. Uiteindelijk zal zo mogelijk — met afweging van prioriteiten — worden gestreefd naar een normale bezoldiging van de dienstplichtigen.

TOELICHTING:
Nu het aantal dienstplichtigen, dat in werkelijke dienst wordt opgeroepen, slechts een percentage bedraagt van de betroffen jaarklasse, wordt het steeds meer als een onrechtvaardigheid gevoeld, dat zij, die in werkelijke dienst worden opgeroepen, slechts een betrekkelijk geringe vergoeding ontvangen.
Bovendien wordt de afhankelijkheid van Europa t.o.v. de Verenigde Staten door de voorgestelde passage blijvend in dit opzicht bestendigd.
Advies LBR-CHJO: dient ondersteund te worden.

D2 Amendement Oud-Amsterdam op art. IIA/1a:
Het gestelde: „Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging..." wijzigen in:
Het bestaande stelsel van evenredige vertegenwoordiging.

TOELICHTING: overbodig.
Advies LBR-CHJO: onaanvaardbaar.

D4 Amendement Sneek op art. IIA/1a:
...Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging voldoet daaraan het beste en dient dan ook gehandhaafd te blijven.

WIJZIGING:
Deze **gehele** zin ware te schrappen en te vervangen door:
„Teneinde het democratisch functioneren van het staatsbestel te bevorderen, is het gewenst, dat de invloed van de kiezer zich zal kunnen uitstrekken tot het bereiken van een regeerbare meerderheid. Om deze invloed te vergroten, dient gestreefd te worden naar een stelsel van evenredige vertegenwoordiging binnen een beperkt aantal districten, waarbij lijstverbindingen daarbinnen wel en daarbuiten niet zijn toegestaan.

MOTIVERING:
Bij de evenredige vertegenwoordiging is het gevaar zeer groot, dat door een teveel aan kleine partijen geen stabiele regering kan worden gevormd.
Advies LBR-CHJO: dient ondersteund te worden.

D12 Amendement Haarlem op art. IIA/2c:

WIJZIGEN IN:
(nieuw): De leeftijdsgrens voor het actief kiesrecht dient te worden verlaagd tot 18 jaar.

TOELICHTING:
Uit studies in verschillende landen blijkt, dat jongeren tegenwoordig op hun 18e jaar volwassen zijn. Dit dient wettelijk te worden bevestigd, evenals (bijvoorbeeld) in Engeland, waar de kiesgerechtigde leeftijd en de leeftijd van meerderjarigheid kort geleden werden verlaagd tot 18 jaar.
Hoewel én verlaging van de leeftijd voor actief kiesrecht én verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid voor de Landelijke Bestuursraad zeer hoge prioriteit verdienen, is koppeling ongewenst, daar het één de invoering van het ander kan ophouden (zie ook F14).
Advies LBR-CHJO: Dient met klem ondersteund te worden.
Als te zijner tijd in de Staten-Generaal hieromtrent een beslissing valt **ondanks**, in plaats van **dankzij** de CHU, zou dit een vervreemding betekenen van jonge mensen t.o.v. de Unie.

D35 Amendement Benoordenhout-Archipel, Den Haag, art. V/3c:

Voorgesteld wordt punt 3 sub c als volgt te lezen:
c) De overheid heeft tot taak de openbare goede zeden te doen respecteren, met inachtneming van de overtuiging, inzichten en aspiraties van de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking, die aan handhaving van de goede zeden wil vasthouden. Daarom dienen in onze strafwetgeving te blijven staan: bepalingen tegen schennis van de eerbaarheid en tegen het openlijk tentoonstellen, verspreiden, enz. van ontuchtige geschriften, waaronder ook foto's en dergelijke.

TOELICHTING:
De taak van de overheid is hier overtrokken. De Landelijke Bestuurs-Raad is van mening, dat de persoonlijke verantwoordelijkheid prevaleren moet boven het „doen respecteren van de openbare goede zeden door de overheid".
Advies LBR-CHJO: onaanvaardbaar.

F4 Amendementen en aanvullingen Joure, op art. II/1a:
De Landelijke Bestuursraad heeft — evenals de kiesvereniging Joure — waardering voor de paragraaf „onderwijs", doch is van mening, dat de essentie kernachtiger en progressiever kan worden samengevat. In verband hiermee achten wij de navolgende veranderingen en aanvullingen gewenst:

A ONDERWIJSVERNIEUWING:
a) is nodig, i.p.v. verdient overweging.
f) Concreter: b.v. bijscholing verplichten; na 5 jaar werkzaam geweest te zijn een half jaar vakstudie om „bij" te blijven. (Zoals Amerika dit heeft. Dus geen weekend- en avondcursussen).
k) Een drie- of vierjarige Middenschool voor alle leerlingen na de basisschool is i.v.m. i zeer wenselijk en nuttig.
l) De scholen moeten meer kansen krijgen voor experimenten door minder-bindende voorschriften t.a.v. de bouw en lessentabel.
m) Het examensysteem blijft onderwerp van studie.
n) Beroepenvoorlichters moeten in het docentenkorps worden opgenomen.
o) Kunstschatten uit onze Rijksmusea moeten op de onderwijsinstituten circuleren i.v.m. de culturele vorming. (N.B.: Nachtwacht en andere zéér dure en grote stukken worden niet bedoeld).
p) Televisie moet veel meer ingeschakeld worden bij het onderwijs.
q) Meer begeleiding voor de leerlingen zoals Remidial Teachers.
r) Spelling-vereenvoudiging blijft gewenst (dt-kwestie, enz.).

Advies LBR-CHJO: dient ondersteund te worden.

F12 Amendement Vlaardingen op art. II, 4c:
Met name in televisieprogramma's vindt herhaaldelijk plaats hetgeen het concept stelt in III Dienstverlening Ia, namelijk: krenking van godsdienstige en zedelijke opvattingen. Juist ook, omdat in de Beginselverklaring paragraaf VI ook gesproken wordt over bepaalde normen, is bij het televisiebeleid een strenger handhaven van deze normen onverwijld en absoluut nodig. Maatregelen dienen te worden ontworpen om deze normen tot uitdrukking te doen komen.

TOELICHTING:
De taak voor de overheid is op dit punt van zeer delicate aard. Zij heeft te maken met een veelheid van opvattingen en meningen. Een gepaste terughoudendheid is gewenst. Ook hier geldt, dat men zich bewust dient te zijn van de persoonlijke verantwoordelijkheid.
Advies LBR-CHJO: onaanvaardbaar.

F14 Amendement Haarlem op artikel II, 5d:
De meerderjarigheidsgrens dient te worden verlaagd tot 18 jaar.

TOELICHTING:
Uit studies in verschillende landen blijkt, dat jongeren tegenwoordig op hun 18e jaar

volwassen zijn. Dit dient wettelijk te worden bevestigd, evenals in (bijvoorbeeld) Engeland, waar de kiesgerechtigde leeftijd en de leeftijd van meerderjarigheid kort geleden werden verlaagd tot 18 jaar.
Hoewel én verlaging van de leeftijd voor actief kiesrecht én verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid voor de Landelijke Bestuurrsaad zeer hoge prioriteit verdienen, is koppeling ongewenst, daar het één de invoering van het ander kan ophouden (zie ook amendement D12).

ADVIES LBR-CHJO: dient ondersteund te worden.

F15 Amendement Vlaardingen op art. III, 1b:

De teks van het derde opgesomde wenspunt is onnodig en niet ter zake in een partij van onze signatuur. Deze zaken liggen in de strikt persoonlijke sfeer.
Vervangen door: Homoseksualiteit in welke verschijningsvorm ook behoort op godsdienstige en zedelijke normen te worden veroordeeld als een kwaad. Bestrijding volgens moderne normen behoort te worden aangevat.

TOELICHTING:

Zie het standpunt van de CHJO op de najaarsconferentie 1969 en de uitspraak van mej. mr. Haars als woordvoerdster van de fractie tijdens de debatten over de Koninklijke goedkeuring van het COC „dat in elk geval een discriminatie ter zake afgewezen moet worden"

ADVIES LBR-CHJO: onaanvaardbaar.

F16 Amendement Vlaardingen op art. III, 3e:

Om aan de heersende en nog toenemende nood tegemoet te komen: de zinsnede: ..... van sociale dienstplicht verdient nadere studie — vervangen door: .....dienstplicht behoort binnen afzienbare tijd te worden ingevoerd, met name voor meisjes.

TOELICHTING:
Een achterhaalde zaak.

Advies LBR-CHJO: onaanvaardbaar.

G8 Amendement Waalwijk op art. III, inleiding a:

„Het bevorderen van minder verschillen in de particuliere inkomens" wordt gewijzigd in: het vergroten van het inkomen van de groepen met lagere inkomens.

TOELICHTING:

Gezien het **feit**, dat er zo'n enorm verschil ligt tussen de hoge en de lage inkomens, kan de LBR de bezwaren van Waalwijk niet onderschrijven en acht deze eveneens lichtelijk overdreven. Advies LBR-CHJO onaanvaardbaar.

G34 Amendement Waalwijk op art. VI, inleiding.

De zinnen: In deze tijd is democratisering van het bedrijfsleven..... tot aan: Om de achterstand in te halen enz. vervangen door:

Democratisering van het bedrijfsleven is, naast de democratisering van de verhouding overheid en burger, één van de middelen om de mens, in meerdere mate dan thans het geval is, te betrekken in het maatschappelijke gebeuren en om, mede op deze wijze, tot een verdere ontplooiing van menszijn te komen.
Met name op het gebied van de voorlichting en inspraak van de werknemer en de kleine spaarder-aandeelhouder is een snelle verbetering noodzakelijk.
Het is belangrijk, dat de gemeenschap beter wordt voorgelicht over de gang van zaken in de onderneming, mede met het oog op het bevorderen van het beleggen van spaargelden in aandelen door kleine spaarders, hetgeen thans, als gevolg van gebrekkige voorlichting, vaak te riskant wordt geacht. Om de aanwezige mogelijkheden voor de werknemers te ontwikkelen en daarbij een terugslag te voorkomen, is een geleidelijk proces nodig.
Onderwijs en vorming moeten een belangrijker bijdrage geven om de mens geschikt te maken voor het aandurven van meer verantwoordelijkheid. De geschiktheid moet dan ook in meerdere mate tot ontplooiing komen in het beroepsleven.

TOELICHTING:

De benadering in het ontwerpprogram is, naar de mening van de Landelijke Bestuursraad, juist.

Advies LBR-CHJO onaanvaardbaar.

G41 Amendement Waalwijk op art. VI/g
Letter g wordt vervangen door: — Naast overleg binnen de onderneming met de werknemers is ook openheid naar buiten noodzakelijk om in ons produktiestelsel het vertrouwen te kunnen behouden. Naast een duidelijker jaarverslag over een kortere termijn (kwartaalverslag) noodzakelijk ten behoeve van de kleine spaarders-aandeelhouders en de gemeenschap. Een verplichte verslaggeving over kortere termijn, * bijvoorbeeld door het verstrekken van tussentijdse verslagen, zal voor vele ondernemingen een betere interne bedrijfscontrole tengevolge hebben. Meer openheid van gesloten N.V.'s is eveneens dringend gewenst.

** Noot LBR: bijvoorbeeld door het verstrekken van tussentijdse verslagen.*

TOELICHTING OP BOVENSTAANDE DRIE VOORSTELLEN:

In de aanhef wordt gesteld, dat de belanghebbende meer moet worden betrokken in de menings- en besluitvorming van de onderneming. De belanghebbende zijn de werknemers, de aandeelhouders en de gemeenschap.

In de tekst van het concept komt hierna echter uitsluitend de medezeggenschap van de werknemer aan de orde, terwijl de belangen van de gemeenschap en de aandeelhouders nauwelijks worden genoemd.
Met de voorgestelde wijzigingen wordt getracht hierin verbetering te brengen, terwijl tevens de nadruk gelegd wordt op het meer betrekken van de kleine spaarders in de gang van zaken van de onderneming.

ADVIES LBR-GHJO: dient ondersteund te worden.

G44 Amendemend Oud-Amsterdam op art. VI (toevoeging):

Toevoegen een afzonderlijke paragraaf:
i) De overheid dient het recht en de bevoegdheid te hebben, in geval van fusies, die haar ongewenst voorkomen, in te grijpen.

TOELICHTING:

Bij fusies kan een ongewenste monopolievorming optreden. Daar, waar de consumenten de nadelige vruchten van de monopolisering zouden plukken, behoort de overheid op te treden. Ook in de Ver. Staten heeft men allang tegen de ongewenste monopolievorming een wet, de Anti Trust Law, in het leven geroepen.

ADVIES LBR-CHJO: dient ondersteund te worden.

ZO *denk ik er over* | De CHJO en de Algemene Buitengewone Vergadering in Rotterdam

Met enthousiasme, maar ook in het besef dat 'n partij tot op zekere hoogte moet kunnen geven en nemen, zette de Christelijk-Historische Jongeren-Organisatie zich in de afgelopen tijd in voor de Christelijk-Historische Unie.

De CHJO wil een Unie-nieuwe-stijl verwerkelijken met een progressieve koers, die door redelijkheid wordt gekenmerkt.
De resolutie van de Algemene Vergadering van 16 december 1967 van de CHU hield en houdt voor de CHJO beloften in dezen in. Toen sprak men zich immers massaal uit voor christendemocratische samenwerking en voor een vooruitstrevende koers.
De goede relatie tussen de CHU en de CHJO is vooral gebaseerd op de voornemens van 1967 en het ogenblik komt waarop de CHJO de vraag stelt in hoeverre deze voornemens waargemaakt zijn.
Hoewel de Landelijke Bestuurs-Raad van de CHJO het onjuist vindt om, zoals sommige groepjes steeds doen, bij herhaling te dreigen uit de Unie weg te lopen, is het duidelijk, dat juist het enthousiasme van de CHJO voor een zich grondig vernieuwende CHU geen geaarzel bij de uitvoering van de resolutie verdraagt.
Er is een aantal punten waaraan men vanuit de CHJO de realisering van een consequente vernieuwing kon toetsen.
In de eerste plaats mag men gelet op de resolutie een duidelijke houding ten aanzien van de Groep van Achttien verwachten. Wat dit betreft, heeft de CHJO geen zorgen.
Minstens even belangrijk is echter de politieke opstelling zoals deze zal blijken uit het nieuw te formuleren program van de CHU op de Buitengewone Algemene Vergadering van 7 maart a.s.
De CHJO hecht hier bijzondere betekenis aan.
Het beginselprogram is weinig eigentijds geformuleerd en is alleen als momentopname aanvaardbaar, doch onmiddellijk dient de discussie weer voortgezet te worden, omdat dit ontwerp-beginselprogram alleen door de verwoording al een barrière vormt tussen de CHU en een nieuwe potentiële aanhang van jonge mensen.
Het politieke program, dat op zichzelf niet onredelijk is, wordt bedreigd door een aantal amendementen van zeer conservatieve aard. Anderzijds zijn enige wijzigingen in meer progressieve zin nodig, waarvoor wij naar de pre-adviezen van de Landelijke Bestuurs-Raad verwijzen.
In 1967 hebben we geconstateerd, dat de CHU organisatorisch en politiek achterop geraakt was, hetgeen niet zozeer bleek uit de verkiezingsnederlaag als wel uit een geïsoleerde positie die de CHU innam ten aanzien van de jongeren, intellectuelen en de meelevenden in de protestantse kerken. Reeds nu bemerken we, dat voor velen het wachten op de concretisering van de Unie-nieuwe-stijl wel wat erg lang duurt.
Een niet volledig inlossen van de belofte van 1967 kan, gezien de toenemend politieke bewustwording binnen de CHJO niet anders dan tot kortsluiting leiden, hetgeen ingrijpende gevolgen zou hebben voor de CHU op zich en in het geheel van de Groep van Achttien.
Wij stellen u van onze zorg, hoop en betrokkenheid op de hoogte, omdat wij erop vertrouwen dat u de aantijging aan ons adres dat de CHJO een eiland van progressiviteit in een zee van conservatisme zou zijn door uw beslissingen zult ontkrachten, want de CHJO'ers willen niet verder als politieke eilandbewoners door het leven gaan.

Amersfoort, 21 februari 1970.

Landelijke Bestuurs-Raad CHJO.

Ber Holtrop, voorzitter district Friesland; Geert Koopman, secretaris district Friesland; Jan Keijzer, voorzitter propagandacommissie; Cees van der Roest, secretaris district Noord-Holland; Corry Gideonse, documentaliste; Aafke Vries, secretaresse district Utrecht; Tjenno H. Keulen, voorzitter commissie studiegroepen; Gina Hoving, secretaresse district Groningen; Loek F. Schipper, voorzitter district Zuid-Holland; Thera J. Luiten, secretaresse district Zuid-Holland; Bert J. van Malenstein, voorzitter CH-studentenwerk; Hanneke Verhoef, gedelegeerde commissie Welzijn; Bernard Kobes, bestuurslid district Overijssel; Coos Huysen, voorzitter; Johan van Helleman, vice-voorzitter; John de Prieëlle, secretaris; Rob Vermaas, algemeen adjunct; Gerrit C. de Bruyn, algemeen adjunct; Folbert Boersma, penningmeester; Lenie Veldsink, tweede secretaresse; Rob Ouwerkerk, voorzitter commissie Evangelie en Politiek; Chr. L. van Gulyk, voorzitter district Noord-Holland; Betty van Vliegen, wnd. voorzitster commissie groepswerk.

Over enige amendementen op het Concept-Beginselprogram

Ernstige bezwaren heb ik tegen sommige ingediende amendementen. Dit begint met amendement A I van Weesp. Het woord beginselverklaring mag m.i. beslist niet worden weggelaten, omdat dit een verarming zou betekenen. Het woord beginsel heeft een zwaarder accent dan het woord uitgangspunt, maar anderzijds is het zeker niet minder goed te begrijpen dan het woord uitgangspunt. Daarom een vriendelijk, doch dringend verzoek aan de kiesverenigingen: wijs dit af!

Hetzelfde verzoek geldt het amendement A2 Wassenaar. Indien dit zou worden aanvaard zouden nog veel meer wezenlijke elementen uit het bestaande program onder de tafel verdwijnen. Dit voorstel A2 is voor mij onaanvaardbaar.
Eveneens onaanvaardbaar voor mij zijn de amendementen A3 en A4, die ten doel hebben om de bijbelse uitdrukking, dat de overheid Gods dienares is uit ons program te verwijderen. Wanneer termen, die in de bijbel zelf staan niet meer aanvaard worden, dan kunnen we het woord christelijk in onze naam wel schrappen. Daarom dringend verzocht: stem hier tegen.
Amendement A9 heeft mijn instemming en ik zou dit willen steunen. Dit houdt tevens in, dat ik amendement A10 ten sterkste moet afwijzen. Dit is afbraak van goede elementen, die nog in dit nieuwe concept zijn gebleven.
Reeds eerder heb ik gewezen op het belang van de amendementen A12, 13 en 14, die de zondagsrust betreffen. Laat iedere kiesvereniging deze steunen. Of helpt u ook liever mee trouwe Unieleden weg te jagen?
De band met het Huis van Oranje wordt krachtiger gesteld in amendement 16 van Zwijndrecht, welk amendement wellicht de voorkeur verdient boven de andere variaties, die worden voorgesteld.
Onder A17 verdient de voorgestelde toevoeging 8f recht op bescherming van persoon en eigendom m.i. alle steun.
Ook het amendement A20 komt mij voor een verbetering te zijn. Demonstratie kan alleen een recht zijn als aan de voorwaarde wordt voldaan, dat deze ordelijk verloopt.
Uit mijn toelichting op het amendement Waalwijk D5 volgt uiteraard, dat ik een fervent tegenstander ben van amendement D4 van Sneek, dat het districtenstelsel wil invoeren. Dit is ondemocratisch en een ongepaste onderdrukking der minderheden. Daar wilt u toch niet aan mee doen? Stem dus tegen D4.
Overigens moge ik mijn verzoek dringend herhalen: steun de amendementen van Waalwijk, die ook door enkele andere kiesverenigingen, Wassenaar, Zwijndrecht enz., zijn ingediend. Het gaat er om welke koers de CHU in de naaste toekomst zal varen. Daarom mag geen enkele kiesvereniging verstek laten gaan. De zwijgende meerderheid mag niet langer zwijgen, maar zij moet thans spreken. Zo niet, dan wordt er beslist over u en zonder u.

D. Schouten.

het is voor de nederlandse militairen

die zijn georganiseerd in de NATIONALE CHRISTEN ONDEROFFICIEREN VERENIGING,

een geruststellende gedachte, dat zij hun rechtspositie behandeld weten in twee organen van overleg met de overheid.
Buiten het z.g. militaire georganiseerd overleg spreekt de NCOOV ook mee in de Christelijke Centrale voor Overheids- en Onderwijzend Personeel. Op die wijze wordt zijn stem ook gehoord in het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken.

Dit is één van de voordelen, welke de NCOOV zijn leden biedt tengevolge van zijn aansluiting bij het CNV.

Uitvoeriger informaties over de NCOOV worden gaarne verstrekt door het hoofdbestuur, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

De sporthal komt met meer mogelijkheden over de vloer

Het Westen als te dunbebouwd gebied

De behoefte-bepaling voor speelvelden, zwembaden en sporthallen is geen eenvoudige zaak. Er zijn vuistregels, waaraan elke gemeente het bestaande tekort kan meten: 4,5 m2 per inwoner aan sportvelden, 0,1 m2 wateroppervlakte voor zwembaden. Buiten Eindhoven en Rheden zullen weinig gemeenten daarmee aan de maat zijn. Behóéfte betekent dan ook: Gebrek aan het nodige. En evenzeer verlangen naar hetgeen men mist. Dat houdt met elkaar in, dat het niet alleen om manifeste behoeften gaat, doch ook om latente en te verwachte behoeften. Tal van gemeentebestuurders weten het uit ervaring: een sporthal schept zijn eigen behoeften — èn méér.

Prof. Walter Künzel, verbonden aan het Oostenrijks instituut voor bouw en inrichting van voorzieningen t.b.v. onderwijs en sportbeoefening, heeft zich na een grondig onderzoek in 12 landen ook voor de sporthál aan een vuistregel gewaagd. Nederland werd er niet op bekeken, maar zou log door de vloer gegaan zijn... Eén sporthal per 5.000 inwoners: daar hijgen wij nog amechtig achteraan...

De provincie Groningen, t.a.v. sporthallen in Nederland op kóp, draait vrij lenig al 1 op 36.000. In de Randstad-Holland moet men het met 4-maal minder doen en tilt men loodzwaar aan een gemiddelde van één hal per 150.000 inwoners. Daar komt dan nog bij, dat de kwaliteit van de bestaande Randstadse accommodaties aan gymnastieklokalen en sporthallen bepaald niet om over te roemen is: Bijna 40 procent van de zalen dateert van vóór 1929, slechts 10 procent werd ná 1958 gebouwd.

Op een Sporthal-conferentie in november '69 heeft de heer J. J. Jansen, inspecteur van het Departement van CRM, dan ook gesteld dat het moment leek aangebroken om het rijkssubsidiëringsbeleid óm te buigen. Er zou meer aandacht moeten komen voor die streken, die in verhouding tot de bevolkingsdichtheid duidelijk minder bedeeld zijn.

Per 1 januari van dit jaar is het beleid niet alleen omgebogen, bijgestuurd, maar zelfs 180 graden gedraaid. Ging voordien 85 procent van de beschikbare subsidie naar plattelandsgemeenten, nu zullen deze het voortaan met 10 à 15 procent moeten doen. 85 procent van de rijksmiddelen voor sportaccommodaties zal voortaan voor dichtbevolkte gebieden zijn, die in het totaal van de *lándelijke achterstand ver achterop zijn* geraakt.

C.R.M. te optimistisch

Kleinere gemeenten kunnen overigens zeer gebaat zijn bij de nieuwe bereidheid van CRM om sportzálen te subsidiëren. Tot nu toe kwamen immers alleen de sporthállen daarvoor in aanmerking; een categorie waarvoor overigens de maximale subsidie van f 200.000,— op f 225.000,— is gebracht. Het ministerie wil daarmee tegemoet komen aan de erkende „grote behoefte aan sportaccommodaties". Daar hebben we het woord dus wéér. Doch ook nu is de discussie er niet mee rond — integendeel. Volgens CRM-normen zouden 350 hallen genoeg zijn om de behóéfte te dekken.

Mr. L. B. van Ommen, hoofd Directie Jeugdzaken, volksontwikkeling en sport van het departement, meent dan ook, dat er binnen 10 jaar een verzadigingspunt zal zijn bereikt.

E. Kupers, inspecteur lich. opvoeding in Amsterdam, gelooft daar niets van. Als er in 10 jaar genoeg sporthallen zouden zijn, moesten er in die periode minstens 6.000 bijkomen — en dat zijn er in één jáár al 250 méér dan bij CRM in 10...

Kupers moet wat wrang lachen om een opmerking van Van Ommen, dat de versnelde realisatie van specifieke sporthallen een **daadwerkelijk bewijs** vormt, dat de rijksoverheid het hare tracht bij te dragen aan de lichamelijke ontplooiing van de mens. Kom er eens om, denkt hij, uit ervaring wetend, dat er weinig schot in de sporthalbouw zit.

> In november '69 lagen er op het departement **ruim 140** aanvragen voor subsidiëring in de stichtingskosten van een sporthal. Jaarlijks komen er zo'n **55 bij**, en CRM verwacht dat er **dit jaar 24** plannen met een subsidie gesteund kunnen worden. Het aftelresultaat is duidelijk niet gewèldig: eind 1970 zullen er nog 170 liggen, volgend jaar kunnen dat er minstens 200 zijn... Waaruit maar blijkt, dat een gemeenteraad erg „in" kan zijn voor een sporthal, maar het er zonder Haagse steun voorlopig niet „uit"haalt, alle programma's en praat ten spijt.

Het een met het ander

Dit alles spreekt temeer tegen de achtergrond van het enorme tekort aan gymnastielokalen, waarover we in het nummer van 6 februari schreven. Trouwens, de behoefte aan twee of drie gymnastieklokalen in één wijk is in tal van gemeenten de eerste oorzaak geweest voor de bouw van een sporthal, gezien als een soort drie onder de kap. Ook nú vertegenwoordigen de aanvragen bij CRM nog twee op elkaar aansluitende behoeften-elementen:

1. gebrek aan overdekte ruimte voor sportbeoefening;
2. behoefte aan lokaliteiten voor het gymnastiekonderwijs.

In het kader van de financiële verhoudingswet kan men zo ook voordeliger aan het rekenen gaan. Stel, dat er een sporthal komt in de utilistische sfeer tegen een bedrag van f 1.000.000,—. Dan is er in potentie een CRM-subsidie van max. 2 1/4 ton. Uit de voetbaltoto kan een halve ton verworven worden — samen dus **2 3/4 ton.**

Een gebruik van 60 klokuren onderwijs kan worden toegestaan. Dat kan een vergoeding betekenen uit de Wet Fin. Verhoudingen, die de lasten dekt voortkomend uit een geldlening van 4½ ton. Woont men in een provincie, die sporthallen aanvullend subsidieert, dan kan de rekensom nog met 1 ton oplopen tot f 825.000,—, zijnde het bedrag dat op een totaal van f 1.000.000,— geheel vrij is van kapitaallasten.

Nu is bekend, dat er in kringen van het onderwijs nogal verschillend gedacht wordt over de meervoudige mogelijkheden van de sporthal. Het onderwijs in de lichamelijke opvoeding zou er niet ideaal zijn. Dat zal wel waar zijn, maar géén of te weinig onderwijs houdt onze idealen nu ook niet bepaald hóóg op de brug. Gelet op de meerdere mogelijkheden voor de financiering zou er dan ook altijd naar een combinatie gezocht moeten worden.

> Trouwens, de ervaring leert óók. Volgens de heer Heugen, inspecteur lich. opvoeding, zijn onderwijzers en leraren die van gymnastieklokalen gebruik maken, jaloers op hen die in een sporthal werken. Zij zien de grote vóórdelen van een sporthal: conciërge, telefoon, ruimte voor EHBO, grotere oefenruimte, betere kleed- en wasaccommodaties, etc. Dat de sporthal slechts doorgangshuis zou zijn voor 't gymnastiekonderwijs, bij gebrek aan béter, wordt evenzeer aangevochten. Het onderwijs in de lichamelijke oefening vertoont namelijk een toenemende tendens in de richting van het bewegingsonderwijs.

Drie in één

Het komt mij voor, dat we zouden moeten ophouden met gymnastische ideaal-oefeningen in de lege ruimte, waar géén lokalen zijn. Economisch gebruik van een sporthal — en dat houdt dus volledig dag- en weekgebruik in — is een eis waar we niet omheen kunnen, zeker niet bij de huidige enorme achterstand, zowel aan gymnastieklokalen als sporthallen.

In Duitsland wordt consequent gestreefd naar hallen van 27 x 45 meter, door scheidingswanden verdeeld in 3 zalen. Er is een totaal nieuwe industrie van „Trennunˌwanden" van velerlei soort en uitvoering uit ontstaan. Er wordt in honderden hallen uitstekend gelest en geoefend. Strijd tegen schotjesgeest is in ons land nog altijd nodig, maar niét in sporthallen Wat Duitse gymnastiekleraren kunnen, zal ook hier wel lukken. En wellicht kan CRM met 24 gesubsidieerde hallen per jaar nog eens een reuze-zwaai leren maken op de brug van de staat om iets te krijgen van het bouwtempo van de Oosterburen, die tussen 1961 en 1967 liefst 7.127 sporthallen wisten te zetten.

Daar ook kunnen architecten en bouwkundigen van gemeentelijke diensten leren, hoezeer zij nog vaak werken met produkten en grondstoffen, die buiten onze landsgrenzen niet meer vervaardigd worden.

Volgens deskundigen staat het sein ook op dát punt op rood-gloeiend: Kurklinoleum komt vrijwel niet meer op de markt, traditionele sintels als triabas, rode aarde en aroda worden finaal weggedrukt door kunststoffen.

Steen en ijzer spelen in de bouw van moderne gymzalen, sporthallen en zwembaden een uiterst geringe rol. Polyester is zo goed geworden, dat men daar niet meer omheen kan.

Laat men er ook in Raadscommissies voor Sportzaken attent op zijn. Anders gaan we achterstanden wegdrukken met accommodaties, die ons straks loodzwaar op de gemeentelijke maag liggen. Niet alleen omdat ze niet meer voldoen aan de alsmaar verschuivende behoeften, maar ook nog omdat ze veel te veel onderhoud vergen. Onderhoud waarvoor het verouderde materiaal straks nauwelijks meer te leveren zijn. Ook het bóúwen van gymzalen, van sporthallen vraagt lenigheid, in dénken en dóén.

VAN DULST.

HERSTEL

In het art. van 6 februari: „Gebrek aan lenigheid bij bouw gymnastieklokalen", viel bij de vermelding van de urgentieverklaringen een 7 weg, waardoor de stijging in 1968 wel erg groot werd. De juiste getallen: van 75 op 112.

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

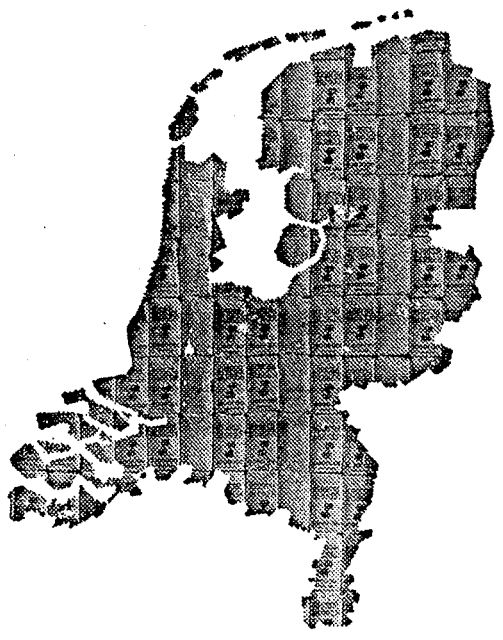

SUIKER UNIE

DINTELOORD - GRONINGEN - PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL-SAS VAN GENT-ZEVENBERGEN

COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

Politiek vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.

Elektro Technisch Installatie Bureau

„MERWESTROOM" N.V.

Buiten Walevest 15, Dordrecht, tel. 01850-34900

Uitvoering, onderhoud en ontwerpen van :

* **licht**
* **kracht**
* **signaal**
* **communicatie**
* **meet en regel**
* **centrale verwarming**
* **luchtbehandeling**
* **koeltechn. installaties**

te Gorinchem - Nieuwstad 5 - 7 - tel. 01830 - 2332
te Hardinxveld - Rivierdijk A. 426 - tel. 01846 - 2050

Voor uw

★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).

Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden ? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

VENTEVOGEL'S ASSURANTIEBEDRIJF

alle verzekeringen

BADHUISSTRAAT 89 - TELEFOON : 01184 - 2202/4461

VLISSINGEN

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

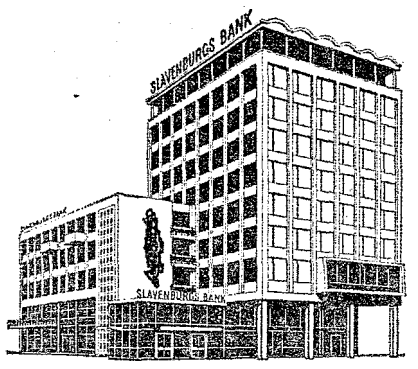

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

Dr. Gort WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE TE LEVEN

Asselsestraat 21—23,
Apeldoorn, tel. 12903
Th. a Kempisstr. 59—61,
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw- en Aannemersbedrijf

WIERINGERWERF
Bedrijfsweg 2b · Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

BIJL TEXTIEL

De Kempenaerstraat 30 · Telefoon 01710-50808
OEGSTGEEST

ADVERTEERT IN DE NEDERLANDER

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

IR. BUREAU
FA. L. AAFTINK & ZN.

CENTRALE VERWARMINGSTECHNIEK

ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 · 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 6 MAART 1970
6e Jaargang - No. 10

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Het Noorden vooruit!

door H. Kikkert

De jaren zeventig zijn begonnen. Een nieuw decennium waarin wij vragen naar de komende ontwikkeling en nieuwe perspectieven. De jaren vijftig en zestig waren de jaren waarin de slagzin „Het noorden industrialiseert" opgeld deed.

De jaren waarin van regeringszijde de nota's ruimtelijke ordening I en II verschenen. Waarin werd aangekondigd, dat er een spreiding van bevolking en werkgelegenheid naar het noorden moest plaatsvinden.

Het zijn de jaren waarin bepaalde dorpen en steden werden aangewezen als de plaatsen waar de industrie gevestigd zou worden.

Financiële bijdragen in de vorm van premies en subsidies werden daarvoor beschikbaar gesteld.

Hoe is nu de ontwikkeling geweest? Wat zijn de resultaten?
Neen, wij gaan niet op het huilen van een minister op het noorden des lands de nadruk leggen.
Er is hier en daar zelfs veel tot stand gekomen.
Plaatsen als Emmen, Delfzijl en Drachten zijn daarvan een bewijs. De bestuurlijke samenwerking tussen de drie noordelijke provincies heeft een eerste aanzet gekregen.
Met de openlegging, de verbindingen is een aanvang gemaakt. De leefbaarheid van het gebied is bevorderd en in ontwikkeling. De verbinding met het bestuurscentrum Den Haag is verbeterd.

Doorbreken!

Maar toch... het geheel is achtergebleven bij de verwachtingen. De stagnatie in de zestiger jaren is nog niet doorbroken. En toch zal dat moeten gebeuren.
De Kamer heeft zich de laatste twee jaar in versterkte mate met het noorden beziggehouden.
Er zijn ook allerlei initiatieven gekomen van de zijde van de kamer soms in het deponeren van concrete plannen, soms verwoord in moties.
Reactivering, dus het opnieuw beschikbaar stellen van Rijksgelden die elders zijn belegd om die in het noorden te investeren. Een voorstel onzerzijds om in het noorden joint ventures te vestigen, het gezamenlijk door rijk en particulieren deelnemen, ieder voor de helft, in op te richten bedrijven.
Het bijzonder stimuleren van de komst van grote bedrijven naar het noorden.
En het laatste: een herstructureringsplan opstellen voor Oost-Groningen.
Hiervoor heeft de regering een werkgroep ingesteld die deze week haar rapport zal aanbieden.
In het noorden zelf zijn ook activiteiten ontplooid. Wij noemen van de laatste maanden er slechts twee, namelijk de samenwerking in het bedrijfsleven om tot aantrekking van nieuwe bedrijven te komen.
Onze kamerkringvoorzitter van Groningen, de heer C. van Hoogstraten, neemt daarbij een belangrijke plaats in. De samenwerking van de Economisch Technologische Instituten is nog niet zo compleet als wel dringend nodig is.
En toch... ondanks dit gonzen van activiteiten zijn wij er nog niet.

Suggesties

Den Haag zal meer moeten doen. De aandacht en de inzet qua mankracht en financiële middelen is nog te weinig en dus onvoldoende.
De blik naar het zuiden is voldoende geweest, de herstructurering van Limburg is geslaagd.
Nu zal de kracht op het noorden gericht moeten worden. Mogen we daarom een aantal suggesties doen in de hoop dat sommige instanties niet onmiddellijk zeggen: dat kan niet.
Wie de cijfers van de werkloosheid in het noorden beziet, die moet constateren dat met uitzondering van de bouw en de water-, spoor- en wegenbouw er niet veel geschoolde arbeiders werkloos zijn.
Wel is het percentage jeugdigen onder de werklozen te groot. Arbeidsintensieve bedrijven hebben arbeiders nodig. Die komen er in de komende jaren van 70. Door schoolverlating, sanering van bestaande bedrijven, door uitstoting uit de landbouw.
Er moeten echter niet alleen ongeschoolde arbeidskrachten zijn. Dus de mogelijkheid van omscholing moet ruimschoots aanwezig zijn.
Dat moet ook aantrekkelijk worden gemaakt.
Belangrijk is dat ouderen en jongeren vooraf geselecteerd worden inzake beroepskeuze.
Een viertal centra van vakopleiding zou daarvoor een goede aanzet zijn.
En om de vicieuze cirkel te doorbreken bij het aantrekken van nieuwe bedrijven zouden geschoolde gastarbeiders kunnen worden aangetrokken.
Ook daarvoor zouden nieuwe faciliteiten nodig zijn als bijvoorbeeld na één jaar een woning en de mogelijkheid van gezinsoverkomst.

Bureau Bloemendaal

Uiteraard moet men de nieuwe bedrijven zoeken.
Daarvoor is het noorden nog onvoldoende toegerust en centraal vanuit Den Haag is dit een te moeilijke opgave.
Welnu, in Limburg is het bureau Bloemendaal van de Staatsmijnen aanwezig. Het belangrijkste werk is daar gebeurd en dus kan dit bureau voor het grootste deel naar het noorden onder persoonlijke leiding van het hoofd, de heer Bloemendaal. Dit bureau zou in samenwerking met het reeds genoemde particuliere initiatief voortreffelijk werk kunnen doen.
Het is het meest deskundig toegeruste bureau op dit terrein in ons land.

Landbouw

Een gezonde spreiding naar het noorden die het geld dubbel en dwars waard is. Een ander vraagstuk is het gebruik van de bodem. De landbouw kampt ook daar met moeilijkheden. Ruilverkaveling en herinrichting van het land zijn dringend nodig. Dat kost extra geld.
Ruilverkavelen in de veenkoloniën is duurder dan elders. Toch is het noodzakelijk. De eisen die vandaag aan de landbouw in EEG-verband worden gesteld zijn zwaar om de concurrentie te kunnen volhouden.
Naast het nationale budget voor ruilverkaveling op de begroting van Landbouw en Visserij ontvangt ons land een bedrag uit Brussel voor structuurverbetering.
Ik vraag mij af of juist voor deze dure ruilverkaveling met de zware lasten er niet een extra prikkel van de Brusselse gelden voor deze gebieden zou kunnen uitgaan. Het is mijns inziens stellig het bestuderen en overwegen waard.
Onderwijs en scholing zijn meer dan ook het slagwoord van onze tijd. We zijn bezig om onze werkende jeugd beter voor te bereiden op hun leven en werken.
Kinderen die kunnen studeren moeten alle kansen krijgen, ook in het noorden. Technisch is een nieuwe HTS nodig. Emmen of Ter Apel al naar gelang welke plannen worden uitgevoerd, zijn daarvoor aangewezen.
Het noorden is de plaats om te experimenteren met een middenschool voor een betere doorstroming en gelijke kansen voor alle kinderen uit alle lagen van ons volk.
Het noorden vooruit! Wij hebben het reeds jaren gezegd.
Het kan nu en dus zal het moeten gebeuren!

BON *Ja*

ik versterk

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

de Unie

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Dat komt van de haast

Midden tussen de Kamerzittingen in wordt ik weggeroepen door de heer Verhagen van de AVRO: U kent wel de rubriek Radar van de AVRO. „O ja", zeg ik, daar luister ik nooit naar, want dan heb ik al nieuws, Hilterman en het journaal achter de rug en is het tijd voor wat anders." „Nou maar, daar komt dit keer het onderwerp doodstraf in voor en wij zouden het prettig vinden uw mening hierover te horen."
Er was namelijk iemand, een meneer van de SGP, die verteld had, dat wij de doodstraf nog in ons beginselprogram hebben staan. Ik was me dat artikel niet bewust. Ik sprak fris van de lever tegen de doodstraf, ervan uitgaande, dat de doodstraf bij ons in geen enkel program stond. En dat de SGP-meneer dus ongelijk had. Ik kan mij ook geen Kamermeerderheid indenken, die voorstandster hiervan is.
Maar ziet, vanmorgen word ik opgebeld door een trouw CHU-lid, die mij wijst op het program van beginselen, artikel 21, dat luidt: „Bij de vaststelling en toepassing van het strafrecht behoort uitgegaan te worden van het beginsel dat aan de overheid het recht om te strafen van Godswege is toegekend tot herstel van de geschonden gerechtigheid, desnoods door middel van de doodstraf, waartoe het recht haar in beginsel toekomt en ter bescherming van individu en maatschappij."
Het staat er. Maar het woord **desnoods** moet ook wel benadrukt worden. Desnoods is een relatief begrip. Is daarmee bedoeld dit te beperken zoals onze wetgeving dat kent bij de bijzondere rechtspleging of in tijd van oorlog Men kan het natuurlijk ook zo uitleggen, dat het er dan toch maar in staat.
IJlings vroeg ik aan twee ijverige medewerkers: „Staat er iets dergelijks in ons beginselprogram of in de statuten?" Maar men haalde het er niet uit. Waarschijnlijk was men al zover met het nieuwe program van beginselen, dat al enige jaren op stapel staat, dat men niet eens meer het oude program er op heeft nageslagen.
Het wonderlijke is toch, dat ik al die jaren dat ik in de Kamer bij de begroting van Justitie sprak, nooit op de vraag van de heer Van Dis aan de regering om de doodstraf weer in te voeren, ben ingegaan. En dat nooit iemand mij op de vingers heeft getikt, voorzover ik mij herinner. Intussen heb ik ook nog voor Radar gezegd, dat ik mij niet kon voorstellen, dat er een meerderheid voor de wederinvoering van de doodstraf in de Kamer te vinden zou zijn. In het nieuwe program staat er niets over, naar ik verneem.
Ik was dus mijn tijd vooruit, al is het misschien maar een week, toen ik zei, dat in geen enkel program van de CHU de doodstraf genoemd wordt. Na 7 maart a.s., waarop de Unie haar nieuwe programs zal bespreken en vaststellen, zal dit stellig het geval zijn.
Maar in elk geval was ik er naast door de haast!

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen

C. F. van der Peijl in Tweede Kamer:

Verhoging rijksuitgaven voor vervoer onontkoombaar

„De verhoging van de rijksuitgaven voor het vervoer is onder de huidige omstandigheden een onontkoombare zaak. Het openbaar vervoer zowel in de stad als in de streek heeft in de toekomst zeker nog een uiterst belangrijke maatschappelijke taak te vervullen." Aldus zei vorige week in de Tweede Kamer, bij de behandeling van de begroting van Verkeer en Waterstaat, de christelijk-historische woordvoerder, de heer C. F. van der Peijl. Hij vond goed openbaar vervoer een zaak van het algemeen belang. Het is, zo zei hij, zelfs een noodzaak.

Toch is het openbaar vervoer in ons land een zorgenkind geworden als gevolg van de voortdurende kostenstijgingen bij de vervoersbedrijven. Vooral de particuliere vervoersondernemingen, die in Nederland nog vrij veelvuldig voorkomen, worden met deze zorgen geconfronteerd, aldus de heer Van der Peijl.

„Ondanks de sterk verhoogde subsidies heerst er in de kringen van het streekvervoer ongerustheid over de toekomst van deze bedrijfstak, zowel in werkgevers- als in werknemerskring. Men wordt namelijk nog voortdurend gedwongen vervoer af te stoten, frequenties te verminderen of lijnen te sluiten als de exploitatie op grond van bedrijfs-economische overwegingen niet meer verantwoord is." Van de kant van de regering werd een bijdrage van f 15 miljoen toegezegd, maar — aldus de heer Van der Peijl — deze bijdrage vermindert de onrust zeker niet.

„Men is in kringen van het streekvervoer van mening, dat dit bedrag totaal onvoldoende zal zijn om aan de huidige noden tegemoet te komen. Men becijfert dan, dat bij handhaving van de huidige vervoerscapaciteit er dit jaar minstens f 40 miljoen nodig zal zijn en volgend jaar zelfs f 70 miljoen. Men vraagt zich af, wat er in de toekomst met het streekvervoer moet gebeuren."

De christelijk-historische woordvoerder herinnerde er aan, dat staatssecretaris Keyzer alvorens een beslissing te nemen eerst wil afwachten tot het rapport van het Nederlands Economisch Instituut over de vervoersstromen gereed gekomen is. Maar het rapport, aldus de heer Van der Peijl, kan nog wel een jaar op zich laten wachten!

„Een totaal nieuwe aanpak van het verzorgingsniveau zal, zo zegt men, noodzakelijk zijn, met name nu het streekvervoer in een zo benarde positie is geraakt. Wil men de continuïteit van de huidige streekvervoervoorziening handhaven, dan zal, zo suggereert men, een bedrag ter beschikking moeten komen dat alle noodzakelijk geachte onrendabele activiteiten financieert. Het zal overigens zaak zijn", aldus de heer Van der Peijl, „dat de ingestelde werkgroep exploitatieve samenwerking streekvervoer de aan de verlieslijdende autobusdiensten te verstrekken bijdrage kritisch zal begeleiden. In dit verband lijkt het gewenst, dat de betrokken verliesgevende bedrijven zullen worden doorgelicht door een gerenommeerd efficiency-bureau."

Interessant

Volgens de christelijk-historische woordvoerder lanceerde de stichting Weg — een samenbundeling van allerlei organisaties, die met het verkeer en vervoer te maken hebben — een interessante gedachte in het kader van de subsidiëring van het openbaar vervoer.

„Men stelt namelijk, dat het subsidiëren in een exploitatietekort geen juiste methode is, omdat de subsidie op deze manier namelijk ten goede komt aan alle categorieën gebruikers van het openbaar vervoer, onafhankelijk van wat zij kunnen betalen. De stichting Weg geeft een betere methode in overweging, waarbij het uitgangspunt is een ritprijs, die leidt tot een sluitende exploitatierekening. Men wil deze ritprijs echter door middel van subsidies aanpassen aan specifieke categorieën, dus een soort individuele groepen. Er wordt hierbij gedacht aan groepen, die speciaal op het openbaar vervoer zijn aangewezen als de jongeren tot 18 jaar, de groep boven 65 jaar alsmede andere groepen, voor wie de ritprijs te hoog zal zijn. Ook in het woon-werkverkeer zal een deel van de prijs voor subsidie, bijvoorbeeld via de werkgever, in aanmerking kunnen komen.

Op deze wijze", aldus de heer Van der Peijl, „komt de subsidie rechtstreeks ten goede aan degenen, die op het openbaar vervoer zijn aangewezen en wordt losgekoppeld van de uiteindelijke bedrijfsresultaten van de vervoersonderneming. Volgens de stichting Weg is het niet alleen sociaal beter verantwoord om de gebruiker rechtstreeks te subsidiëren, maar ook efficiënter". De Christelijk-Historische woordvoerder, die naar de mening van de bewindsman vroeg, zei zich te realiseren, dat de financiële consequenties een rol zullen spelen en dat de administratieve bemoeiïngen bij het gedachte systeem niet gering zullen zijn.

Belangwekkende groei

Sprekende over de verkeersvoorzieningen in en nabij de steden noemde de heer Van der Peijl de groei van de rijksbijdrage van f 5 miljoen in 1968 tot f 31 miljoen in 1970 „inderdaad belangwekkend". Gelet evenwel op de zeer grote verkeersproblematiek in de middelgrote en de grote steden kan deze begrotingspost nauwelijks van invloed zijn, zo voegde de heer Van der Peijl aan zijn opmerkingen toe.

„De verkeerssituatie in bepaalde steden is immers bepaald alarmerend. Indien binnen redelijke tijd geen oplossing gevonden wordt voor het verstoppingsprobleem in de binnensteden, zal een gedeelte van de economische activiteiten zich van het stadscentrum verplaatsen naar de periferie. Er zal dan ook op korte termijn een orgaan moeten komen, dat voor coördinatie en integratie van het randstedelijk en stedelijk openbaar rail- en wegvervoer zorg draagt. Aan een inbreuk op de gemeentelijke autonomie, alsmede op de min of meer autonome vervoerspolitiek van de Nederlandse Spoorwegen en streekvervoersbedrijven valt dan niet te ontkomen", zo zei de christelijk-historische woordvoerder.

Hij vond, dat een plan voor herstructurering van de staf vooraf zal dienen te gaan aan het ontwerpen en uitvoeren van de gemeentelijke verkeersvoorzieningen. „De randstedelijke ruimtelijke structuur is daarbij van groot belang voor de oplossing van het randstedelijk vervoersprobleem. Een uitgebreid verkeers- en vervoersonderzoek zal dienen te worden uitgevoerd."

De heer Van der Peijl wees er op, dat het concept-politiek program van de CHU met betrekking tot de verkeersvoorzieningen in de steden zegt, dat maatregelen om in de binnensteden te komen tot een verschuiving van het particulier vervoer naar het openbaar vervoer en tot het leggen van doorgaand verkeer om de woonkernen heen, dienen te worden gestimuleerd. „De ontwikkeling zal zoveel mogelijk moeten gaan in de richting van het weren van langparkeerders uit de binnenstad, autovrije winkelstraten gecombineerd met goed openbaar vervoer en voldoende parkeergelegenheid aan de randen van de stad. De bouw van parkeergarages dient te worden gestimuleerd", aldus de heer Van der Peijl.

Bij de bespreking van de aangelegenheden, de Nederlandse Spoorwegen betreffende, merkte de heer Van der Peijl allereerst op het juist te vinden, dat staatssecretaris Keyzer nog geen bselissing nam over het opheffen van een aantal onrendabele spoorlijnen in ons land. „Het is juist, dat eerst het rapport van het Nederlands Economisch Instituut over de toekomstige verkeers- en vervoersstromen in ons land wordt afgewacht. Ik heb altijd opheffing van spoorlijnen in strijd geoordeeld met de regionale politiek van de regering."

De geaccumuleerde verliezen van de N.S. tot en met 1969, aldus de heer Van der Peijl, zijn met een totaalbedrag van ongeveer f 400 miljoen zowel in het personen- als het goederenvervoer bijzonder hoog opgelopen. „Het verlies over 1969 ad f 84 miljoen is ondanks de omzetstijging inderdaad niet gering. Het indienen van een wetsontwerp tot gezondmaking van de financiële positie van de N.S. is dan ook een goede zaak, waarmee naar mijn mening zoveel mogelijk spoed moet worden betracht."

Uiteraard bracht de heer Van der Peijl ook de Schiphollijn ter sprake, de spoorlijn van Amsterdam via Schiphol naar Den Haag. De regering besliste enige tijd geleden, dat in de huidige kabinetsperiode geen voorstel meer gedaan zal worden tot het bouwen van deze belangrijke lijn. Inmiddels heeft een werkgroep zes jaar op het project gestudeerd en deze groep heeft wel haast, omdat de bouwtijd naar schatting acht jaar zal bedragen. Uitstel, aldus de christelijk-historische woordvoerder, maakt de zaak alleen maar duurder. De kostentaxatie thans bedraagt al ruim f 450 miljoen.

Toch kon de heer Van der Peijl er begrip voor hebben, dat het kabinet thans de situatie — met name de financiële — niet geschikt acht dit enorm kostbare project tot uitvoering te brengen. „Met het oog echter op het grote belang van het openbaar vervoer in het algemeen en van deze lijn in het bijzonder, dienen de bewindslieden toch wel diligent te blijven."

Binnenscheepvaart

Wat de binnenscheepvaart betreft, wees de heer Van der Peijl er op, dat de voorgenomen afschaffing op 1 juli a.s. van de evenredige vrachtverdeling heel wat beroering in de binnenscheepvaart veroorzaakt heeft. „Er is nogal wat verontrusting ontstaan, omdat van de evenredige vrachtverdeling toch altijd een beschermende werking uitging. Als dus de evenredige vrachtverdeling verdwijnt, valt ook de bescherming weg. Het laten vervallen van de evenredige vrachtverdeling zal gepaard moeten gaan met een pakket van overheidsmaatregelen, die liggen op het gebied van ontwikkeling, sanering, vergunningstelsel en organisatie. Deze maatregelen zullen tijdig moeten worden getroffen, opdat zij hun uitwerking hebben voordat de evenredige vrachtverdeling verdwijnt", aldus de heer Van der Peijl.

Sprekende over het zeehavenbeleid zei de heer Van der Peijl er verheugd over te zijn, dat de aanleg van de Eemshaven ten westen van Delfzijl binnen enkele weken kan worden aanbesteed. Een zeer belangrijk stuk infra-structuur voor de noordelijke provincies zal hiermee tot stand worden gebracht. „Ik hoop, dat met de totstandkoming van de Eemshaven een nieuwe bloeiperiode voor de noordelijke provincies zal aanvangen en tevens, dat de werkzaamheden een snel verloop zullen hebben", aldus de christelijk-historische woordvoerder.

Hij wees voorts op de hoge prioriteit, die de Hempoorttunnel heeft en drong aan op het nemen van een snelle beslissing inzake de bouw van een tweede grote sluis in IJmuiden. Wat het zeehavenbeleid in Zeeland betreft, informeerde de heer Van der Peijl naar de kansen voor de vestiging van de Totalraffinaderij in het Sloegebied, naar de onderhandelingen met betrekking tot het Baalhoekkanaal en de daarmee verband houdende inpoldering van het Land van Saeftinge.

Gedurende vele jaren voerde de heer Van der Peijl al een pleidooi voor die inpoldering. „Het gaat daarbij om de vraag", zo zei hij nu in de Kamer, „in hoeverre de aanleg van het Baalhoekkanaal dienstbaar gemaakt kan worden aan Nederlandse belangen, bijv. door een gelijktijdige inpoldering van het Land van Saeftinge, met eventuele insteekhavens, waardoor het industriele beeld van Zeeland direct zou veranderen. Op dit moment onderhandelen Nederlandse en Belgische commissies over de aanleg van het kanaal. Het zou zeker gewenst zijn, als bij de totstandkoming van deze waterweg ook bepaalde Nederlandse wensen zouden kunnen worden gerealiseerd, bijv. dat het Baalhoekkanaal aftakkingen zou krijgen op Nederlands gebied. Alle Belgisch verzet tegen inpoldering van Saeftinge zou dan moeten worden opgegeven."

Aan het slot van zijn betoog vroeg de heer Van der Peijl om spoed met betrekking tot de studie van een tweede luchthaven in ons land.

H. Lokkerbol.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE.

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening
70154 t.n.v. Stichting Uniepers,
Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

**STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"**

Redaktie:
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327,
Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

Utrechtse Statenleden luidden Commissaris uit

Dank voor veel provinciaal werk

Bij het afscheid van mr. C. Th. E. Graaf van Lijnden van Sandenburg als Commissaris der Koningin in de provincie Utrecht heeft de nestor van de Utrechtse Staten, de heer C. P. de Groot (CHU) een toespraak gehouden, waarin hij onder meer stelde:

Er zijn bijna 16 jaar voorbijgegaan sinds u m.i.v. 1 juli 1954 tot Commissaris der Koningin van deze provincie werd benoemd.
Bij het bekend worden van uw benoeming in het hoge ambt, dat u ging bekleden, deed zich het toch wel opmerkelijke voor, wat bepaald geen regel is, bij welke belangrijke benoeming ook, dat geen of vrijwel geen kritiek werd gehoord; integendeel, deze benoeming werd met instemming ontvangen.
Dit was naar alle waarschijnlijkheid niet slechts het gevolg van het feit, dat wijlen uw vader, mr. dr. F. A. C. Graaf van Lijnden van Sandenburg, onder hen die u voorgingen in uw ambt, zich grote verdienste en waardering voor dit gewest had verworven.
U was ook zelve geen onbekende in de brede kring van het bedrijfsleven en wel zeer in het bijzonder had u zich grote verdiensten verworven in het landbouw-organisatieleven. En dit niet alleen in het provinciaal verband, maar stellig ook in nationaal verband. Ook als spreker op internationale landbouwcongressen dwong u respect af.
Het presideren van de vergaderingen onzer Staten leek voor u dan ook nauwelijks een inspanning te kunnen betekenen.
Ons als Statenleden gaf uw eerste optreden echter reeds de toen onuitgesproken voldoening over uw hoge opvatting van uw nieuwe taak en van uw bedoeling om met ons College oprecht samen te willen werken, waarmee u de sympathie van velen onzer aanvankelijk had gewonnen.
Gedurende de eerste jaren van uw ambtsvervulling gold nog het oude artikel 150 van de Grondwet, dat bepaalde, dat de Commissaris des Konings o.m. belast was met het toezicht op de verrichtingen der Staten.
Ook in die periode tot de wijziging van genoemd artikel in 1956 kan ik verzekeren, dat de Staten geen ogenblik het gevoel hebben gehad bij hun verrichtingen onder uw toezicht te staan. Uw verhouding tot de Staten had reeds de vorm weten te vinden, die in 1956 door de wetgever tot uitdrukking werd gebracht.
Intussen bleven de mogelijkheden voor de Provinciale Staten gedurende verscheidene jaren nog vrij beperkt om hun vleugels wijder uit te slaan als wenselijk moest worden geacht in het belang der bevolking. Toch breiden de activiteiten zich reeds **geleidelijk** uit, een uitbreiding die mede haar weerslag vond in de **Provinciewet** in 1962.
Van de meerdere mogelijkheden, die deze wet tezamen met enige andere wetten aan de Staten gaf, werd een dankbaar gebruik gemaakt.

Ik zou willen noemen: de uitbreiding van de provinciale zorg voor de volksgezondheid, de volksontwikkeling, de cultuur, de recreatie en de sport, die de welzijnsverzorging van de burgerij in ons gehele gewest en ten plattelande in het bijzonder, ten goede komen.
Ik denk aan één der jongere taken van die welzijnszorg, die op de schouders van het provinciaal bestuur werd gelegd, n.l. het toezicht op de bejaardenoorden, die hoe moeilijk ook onder de huidige omstandigheden reeds op talrijke verbeteringen voor deze groep der bevolking kon wijzen.

De zorg voor de droge en de natte waterstaat, de oude taken van het provinciaal bestuur, vereisen een steeds grotere aandacht door haar sterke en gecompliceerde uitbreiding, terwijl een nieuwe zware opgave door de wetgever werd toegevoegd m.b.t. de ruimtelijke ordening, een arbeid van zo **groot belang voor de leefbaarheid van de huidige en toekomstige bevolking.**
Ik mag niet vergeten de totstandkoming van het Waterleidingbedrijf Midden-Nederland, waardoor — naar wij verwachten — de bedreigde drinkwatervoorziening in ons gewest wordt veilig gesteld, en waaraan u **persoonlijk** in de eerste helft van zijn bestaan zulk een gewichtig aandeel hebt willen nemen.
Deze enorme taakuitbreiding in een zo betrekkelijk korte spanne tijds tot stand te brengen, vereiste een grote inspanning, die slechts door een sterke wil tot samenwerking van de voorzitter der Staten, tezamen met het College van het dagelijks bestuur der Provincie, de Staten en het ambtenarenkorps, kon worden bereikt.

Wij, de Staten, hebben de overtuiging, dat het uw grote verdienste is, dat u door uw zeer grote kennis van onze provincie en haar bewoners, uw samenbindende persoonlijkheid en uw stimulerende belangstelling zowel naar de zijde der bestuurders, als naar die der ambtelijke medewerkers het mogelijk is geworden, dat een provinciaal verzorgingspeil voor de gehele burgerij werd bereikt, als nimmer tevoren en waarop u bij het neerleggen van uw ambt met bijzondere voldoening terug moogt zien.

Van de mogelijkheid in de Provinciewet neergelegd om zelve het aantal vergaderingen der Staten te bepalen en die door de sterk toegenomen arbeid der Staten tot een aanzienlijke vermeerdering van het aantal moest leiden, hebt u steeds uw volle medewerking willen geven.
Nog op één van uw gewaardeerde kwaliteiten wil ik wijzen. U hebt altijd weer blijk gegeven van een open oog te hebben voor de snelle evolutie die zich gedurende de laatste decennia bezig is in onze samenleving te voltrekken.
Wie verwacht mocht hebben, dat **uw hoge geboorte** aanleiding zou kunnen zijn u van deze ontwikkeling te distantiëren, heeft voor die verwachting **geen enkele grond** gevonden.
Integendeel, u trachtte alle veranderingen te stimuleren, die het welzijn der **gehele** bevolking zouden kunnen bevorderen.
Uw jovialiteit en uw belangstelling t.o.v. ons, leden der Staten, hebben wij allen hoog gewaardeerd.

Kamerleden
VRAGEN
Bewindslieden
ANTWOORDEN

Enkele weken geleden stelde dr. H. A. Schuring (CHU), met de heer J. A. van Bennekom (ARP) de schriftelijke vraag aan staatssecretaris Grosheide van Onderwijs, of hij bereid zou zijn op zo kort mogelijke termijn concrete maatregelen te treffen tot verlichting van de taak van hoofden van scholen voor basisonderwijs. Zij wezen daarbij op de zware druk, waaronder deze schoolleiders — dikwijls ten koste van het onderwijs — hun taak moeten verrichten.
In een toelichting bij de vraag stelden de twee kamerleden, dat volgens recente gegevens de arbeidstijd van de bedoelde schoolhoofden meer dan 70 uur per week bedraagt. Deze arbeidstijd wordt steeds langer als gevolg van de voortgaande verzwaring van de werkzaamheden, die eigenlijk buiten de eigenlijke onderwijstaak vallen. In andere takken van onderwijs is de situatie voor schoolleiders gedurende de laatste jaren al enigszins verbeterd, aldus de kamerleden. Die van de hoofden van basisscholen wordt daarentegen voortdurend moeilijker.
In zijn antwoord liet de bewindsman weten, dat sinds enkele jaren, met toepassing van een bepaald artikel van de Lageronderwijswet, rijksvergoeding verleend wordt voor het salaris van één extra onderwijzer voor de taakverlichting van het hoofd van een school voor basisonderwijs, waaraan naast het hoofd elf of meer verplichte leerkrachten verbonden zijn. In de onderwijsbegroting voor 1970 werden evenwel geen gelden uitgetrokken voor een uitbreiding van deze maatregel. Overwogen wordt evenwel of in de begroting voor 1971 ruimte kan worden gevonden voor maatregelen tot een verdere taakverlichting van hoofden van basisscholen, aldus de staatssecretaris.
Jonkvrouwe mr. C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen (CHU) stelde minister Beernink van Binnenlandse Zaken de schriftelijke vraag of hij bereid is voorlichting te geven over het stemmen bij volmacht en het stemmen in een andere gemeente. Het kamerlid constateerde, dat een deel van de kiezers in de mening verkeert, dat het afschaffen van de opkomstplicht ook inhoudt, dat niet meer bij volmacht gestemd kan worden of niet meer in een andere gemeente de stem kan worden uitgebracht. Omdat dit niet zo is, zal de bewindsman ter zake voorlichting moeten geven.
De heer H. Kikkert (CHU), die met collega's van de ARP en KVP vragen stelde aan minister Roolvink van Sociale Zaken over het bedanken als lid van de heer D. Roemers, oud-voorzitter van het NVV, als lid der loonpolitieke adviescommissie, kreeg ten antwoord, dat die ontslagaanvrage gebaseerd werd op het feit, dat door het aannemen van de nieuwe loonwet de vertrouwensbasis voor het werken in de commissie naar het oordeel van de heer Roemers is weggevallen.
H. L.

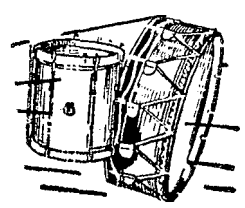

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Kritische notities

De raadsverkiezingen

in Zeeuws Vlaanderen hebben veel spekulatieve beschouwingen in de pers opgeleverd met het oog op politieke verschuivingen voor de komende Statenverkiezingen. De kanaalzône van Oost-Zeeuws Vlaanderen met de nieuwe grotere gemeenten Terneuzen, Axel en Sas van Gent is daarbij zwaar geïndustrialiseerd. Toch zijn deze spekulaties zoiets als kijken in koffiedik, zoals een beschouwer schreef. In de eerste plaats zijn raadsraadsverkiezingen geen statenverkiezingen. In de tweede plaats zijn er een aantal gebieden in Nederland, waar de strijd om plaatselijke belangen door plaatselijke groeperingen hoogtij viert, waarbij men zich weinig bekommert om landelijke partijschema's. Zeeuws-Vlaanderen is ook in 't bijzonder één van die gebieden. Zo waren in Hulst voor 17 raadszetels 'n stuk of 13 lijsten ingediend, waarvan één officiële bekende, de Boerenpartij. Deze haalde met 3,9% geen zetel (tegen 13,4% voor de Kamerverkiezingen in 1967). Eén lijst haalde thans 4 zetels, twee haalden er 3, één 2 en liefst 5 haalden er telkens 1 zetel. Ruimweg 1/3 van de zetels in de 7 Zeeuws-Vlaamse gemeenten ging naar „overige lijsten" dus lijsten buiten de gangbare partijen om.

In Terneuzen met 23 te vergeven zetels viel de uitslag wel iets anders uit dan in Hulst. De Ver. Chr. Partijen en de PvdA verdeelden ieder 8 zetels; de SGP nog eens 2. Onder ook vijf 1-zetel-partijen vallen de VVD, 't GPV, de BP, D'66 en T.70-2000. De PPR kwam er hier niet aan te pas. Wel haalde de PPR in Oostburg een zetel.

In Sas van Gent haalden VVD en PvdA elk 3 zetels en de Ver. Chr. Partijen de andere 7.

Was er nu voor de algemene lijn toch wat meer te konkluderen uit de uitslag van deze toevallige stemming? Welnu, een percentage van 3,1% voor D'66 (2 zetels op 109) en 2,1 voor de PPR is niet om over naar huis te schrijven. Afgewacht zal natuurlijk moeten worden hoeveel stemmen bij Statenverkiezingen van de thans aanwezige serie „overige lijsten" bij deze partijen terecht komen. Verder heeft de VVD in West-Zeeuws Vlaanderen het goed gedaan, ongetwijfeld omdat het Tweede Kamerlid Wiegel de gemeente Sluis door een amendement heeft weten te redden. De SGP is van 2,1 naar 2,6% gegaan. Dat viel te verwachten omdat de nieuwe 0,5% het samengaan van de Protestantse partijen met de KVP niet kon verwerken. Ook het GPV kwam van 0,9 op 1,2%. De PvdA heeft opmerkelijk weinig verloren, slechts 0,3% sinds 1966. De KVP en de gecombineerde Christelijke partijen hadden in 1966 voor de Gemeenteraadsverkiezingen totaal 33,2%, nu 27,4%. Een teruggang met 5,8% (van 36 naar 33 zetels). 2,1% daarvan kan men wellicht globaal op rekening van de PPR schuiven en dito 0,8% op rekening van SGP + GPV. Wanneer de andere helft (2,9%) een meer definitieve verschuiving voor dit ogenblik zou inhouden moet de confessionele partijhoek op een aderlating rekenen de 18e maart. Dat is overigens alleen al te verwachten door de versplintering die in het Nederlandse partijwezen steeds meer doorwoekert en die ten koste zal gaan van alle partijen waar men elkaar te vuur en te zwaard bestrijdt van vleugel tot zijtak en van jong tot oud.

Minister Schut

lijkt een onverstoorbaar man. Hij bleef zelfs onverstoorbaar toen men in de Tweede Kamer een bandje wilde afdraaien met kritische woorden over de woningbouwpolitiek, die door premier De Jong op een verkiezingsvergadering in Roermond zouden zijn gesproken. Deze zou zoiets gezegd hebben als: Het gaat thans met de bouw niet goed, maar het beleid heeft niet gefaald. Het laatste werd zelfs driemaal gezegd. De premier zal intussen zijn uitlating wel nader hebben toegelicht. Ik zou mij kunnen voorstellen - de eerlijkheid van minister De Jong kennende - dat hij de matige bouwcijfers van de laatste maanden met het slechte weer in verband gebracht heeft en dan gaat het inderdaad met de bouw niet zo goed. Al eerder heeft de oppositie, ten tijde van een strenge winter, getracht een minister als een soort negatieve weergod te wraken en minister Van Aartsen had het toen zuur. Maar oprecht oppositie voeren is zoiets niet, ook al ligt niet alles aan het weer.

Kernprogramma K.V.P.

Een stuurgroep onder voorzitterschap van prof. Steenkamp heeft een kernprogram voor de KVP van honderd en zoveel punten voorgelegd.
Dit program dat onder bepaalde en duidelijk omschreven voorwaarden breekt met het tot nog toe steeds door onze regeringen (onder leiding van de resp. minister van Financiën) ingenomen standpunt dat de Rijksuitgaven niet sneller mogen stijgen dan de particuliere bestedingen, zou wel eens de politieke vormgeving voor de naaste toekomst kunnen komen beheersen. En dat niet alleen voor de confessionele partijen, maar wat de mogelijkheden van bredere samenwerking betreft. Ik acht het rapport zo belangrijk dat ik 't niet genoeg in de aandacht kan aanbevelen. Overigens moet men eerst weten wat de KVP zelf ervan konsumeert.

Daarnaast kan het PAK met zijn wilde program waarvan de PvdA (na eerst overal PAK-samenwerking doorgedrukt te hebben) zich nu van de konsekwenties distantieert, wel afdruipen. Om niet te spreken van een rapport van een stuurgroep van D'66, die met het oog op de begrenzing van onze vaderlandse bevolking tot 17 à 18 miljoen - op zichzelf een redelijk idee - uiteindelijk voor verplichte sterilisatie niet zou schromen! Vreemde gedachte, die 'n koktail van vrijheid, inspraak, demokratie en pragmatisme kan opwekken.

Insider.

Requiem *van een journalist*

door prof. dr. J. W. van Hulst

In **Het Vrije Volk** lees ik het volgende:

Die CHU-voorzitter Van Hulst is trouwens een merkwaardig man. In Dokkum, waar Bonifatius vermoord is, zei hij, volgens de Leeuwarder Courant: „Het kabinet-De Jong heeft wat het noorden betreft in zijn beleid gefaald. Het is beneden de maat gebleven." Als die man in het zuiden en westen op dezelfde toer gaat, kun je wel lachen bij de verkiezingen.
Van Hulst sprak overigens niet alleen over het noorden. Hij had het ook over de woelige studerende jeugd. Hij zei: „Er moet nog een recht zijn voor professoren en rectoren. Ik wil ook nog wel wat inspraak hebben. Ik heb meegemaakt, dat eerstejaars studenten op hun eerste college discussie over het rooster wilden (kun je nagaan). Toen heb ik gezegd: Laten we nu niet allemaal stapelgek worden."
Over Beverwijk ook niets dan leuks van Van Hulst: „Laten we nu niet net doen of er geen gezag meer is. Ik ben zelf achttien jaar directeur van een kweekschool geweest. Stel u voor, dat ik weer in mijn oude kweekschool kom en aan het bord hangt een briefje: Laat niet als dank voor het aangenaam verpozen de directeur de condooms en de dozen." Achttien jaar lang heeft deze man onderwijzers opgeleid.
Hoeveel kinderen heeft hij daarmee indirect benvloed? Hoeveel CHU-kiezers? Ik moet er niet aan denken.

Van Hulst? Die is veel gevaarlijker dan U denkt!

Gaat u zitten, meneer de journalist; we moeten toch eens even samen praten. Ik heb namelijk iets tegen u!
U tekent mij onbedoeld mooier en beter dan ik in werkelijkheid ben. En dat is niet helemaal eerlijk tegenover uw lezers. Zij hebben er in de eerste plaats recht op om te weten, hoe gevaarlijk ik meer dan veertig jaar lang voor kinderen en jonge mensen ben geweest. En nog steeds ben.
U zegt namelijk, dat ik 18 jaar lang onderwijzers heb opgeleid; en u moet er niet aan denken, hoeveel kinderen ik **indirect** heb beïnvloed. Welnu, daarin tekent u mij veel te mooi.
Ik ben namelijk ook nog 9 jaar schoolmeester geweest; op verschillende plaatsen in ons land. Dat is geen **indirecte,** maar heel **directe** invloed op het kind; daarna doceerde ik aan een viertal scholen voor VHMO (christelijke en openbare), zodat ik ook toen alle gelegenheid had jongelui met mijn aftandse ideeën te indoctrineren.
Daarna 18 jaar kweekschooldirecteur; maar daar kom ik straks nog wel even op terug. In 1960 ging ik naar de universiteit, waar ik dus nu al tien jaar lang vele honderden jonge mensen een vorming voor het leven poog te geven. En dat niet in chemie of tandheelkunde, maar uitgerekend in de pedagogiek! En die invloed werkt dus straks honderdvoudig door onder ons Nederlandse volk.
Terecht schrijft u, meneer de journalist, „ik moet er niet aan denken". Maar u hebt nog lang niet alles geweten over het levensgrote gevaar, dat Van Hulst heet. En daar een journalist goed geïnformeerd moet zijn, wil ik deze voor u zo noodzakelijke informatie gaarne verschaffen.
Want mijn invloed op de kweekscholen werkt nog steeds door. Ook vandaag nog behoort mijn Leerboek voor de pedagogiek voor duizenden jongelui tot de verplichte literatuur. Het is jammer, dat u dit niet hebt geweten, want in dit boek staan vele bladzijden over de verhouding jeugd en maatschappij, jeugd en cultuur, en zelfs staat er een hoofdstuk in over de seksuele opvoeding. Daar kunt u dus uit citeren, als u weer eens over mij schrijft.
Vermoedelijk gaat u er nu iets van begrijpen, waarom het in Nederland zo slecht gaat. Als Van Hulst niet meer dan 40 jaar lang kinderen en jonge mensen had vergiftigd, dan was er misschien nog hoop.
Maar de zaak is nog veel triester dan u denkt. Ik doceerde de pedagogiek aan ongeveer 20 buitenlandse universiteiten, in vier werelddelen; ik kan u vertalingen van mijn geschriften overleggen in het Frans, Duits, Engels-Amerikaans en Italiaans. Ik vermoed, nu u dit weet, dat uw woorden „ik moet er niet aan denken", voor uzelf plotseling een onvermoede diepte krijgen...

De lof der lafheid

In 1938 verbond ik mijn lot aan dat der Hervormde Kweekschool in Amsterdam.
Nu, meneer de journalist, dat heb ik geweten. Die school stond in de Plantage Middenlaan, middenin de Jodenbuurt, op een armlengte afstand van de Joodse Schouwburg. Misschien hebt u daar nooit van gehoord. Maar op dat punt zijn tienduizenden Joden hun laatste reis begonnen; bij hen waren vele duizenden kinderen.
De Duitsers waren geen vrienden van mijn kweekschool: ze namen ons alles af. En — u kunt mij geloven of niet — maar het valt echt niet mee om zonder één cent subsidie een kweekschool, die op het allermoeilijkste punt in Nederland is gelegen, door een oorlog heen te helpen.
Maar bijzonder geërgerd heb ik mij aan de lafheid van mijn leerlingen in die tijd. Ze waren zelfs te laf om met condooms te spelen. Ze speelden domweg met andere dingen, bijv. met pine-apples (voor hetgeval dat u niet weet wat dat zijn, meneer de journalist, het zijn Amerikaanse handgranaten) en met stenguns. Ze waren zelfs nog laffer: ze speelden met hun leven.
U begrijpt natuurlijk wel, dat ik ze heb gewaarschuwd, en dat ik tegen hen heb gezegd: Jongens, dat moet je niet doen, je moet je vooral nergens mee bemoeien. Maar het hielp gewoon niet.
De resultaten zijn niet uitgebleven: enkelen zijn door de Duitsers vermoord; zij rusten nu op de Erebegraafplaats in Overveen. Dit offer hebben zij gebracht, om Nederland weer de persvrijheid te geven. Omdat zij vermoord zijn, kan nu een journalist schrijven, dat hij er niet aan moet denken op welke wijze de Nederlandse jeugd door zulke onderwijzers moet zijn beïnvloed. Maar het verhaal is nog niet ten einde.
Niet alleen de jongens, maar ook de meisjes deden aan dit spel mee. Enkele meisjes hebben met ware doodsverachting vele Joodse kinderen gered uit de klauwen van de bezetters. Eén van deze meisjes heeft dit avontuur dan ook niet overleefd.
U moet me goed begrijpen, meneer de journalist, dat waren m ij n leerlingen.
Niettemin geef ik u één ding grif toe: ze hebben nooit onder de lessen met condooms gespeeld; daar waren zij te laf voor. Zij hebben er echter wel toe bijgedragen, dat de geschiedenis van de Hervormde Kweekschool met bloed en tranen moet worden geschreven.
Zij wisten zich bovendien gesterkt door het bestuur der school; de voorzitter, ds. Koningsberger, jarenlang in gevangenschap; diens zoon Harry nog net voor de bevrijding vermoord...
Zeg nu zelf, meneer de journalist, kan uit zo'n schoolgemeenschap nog iets goeds voortkomen voor het Nederlandse kind?
Weer hoor ik u verzuchten: „ik moet er niet aan denken."

En daarna

Ook na 1945 heb ik nog honderden onderwijzers opgeleid. Zij bekleden zeer eervolle functies in alle geledingen van het Nederlandse onderwijs. Velen hadden ook politieke interesse; ik vind mijn oud-leerlingen terug in vrijwel alle politieke partijen. Daar doen ze actief in mee. Sommigen werden socialist; één zelfs jarenlang lid van de Tweede Kamer.
Maar ik wil niet zover gaan, dat u nu ook de moeilijkheden in het socialisme wijt aan de indirecte invloed die ik via mijn oud-leerlingen in die kring heb uitgeoefend. Want dan zeg ik: Dit is werkelijk te veel eer voor mij.

Het Requiem

Meneer de journalist!

U mag over mijn politieke opvattingen precies schrijven zoals u wilt. Als u dat doet in de stijl, zoals het hierboven afgedrukte citaat aangeeft, dan zal uw kritiek niet kunnen stijgen tot de enkels van mijn verachting. Het zal mij zelfs in hoge mate onverschillig zijn, hoe u over mij schrijft. Maar u hebt met modder gegooid naar de duizenden mensen die ik in alle fasen van mijn leven over een tijd van meer dan 40 jaar heb opgeleid.
U hebt geïnsinueerd, dat zij via mijn indirecte invloed het kind op directe wijze een verkeerde opvoeding hebben gegeven.
De duizenden aan wier vorming ik mocht meewerken, kunnen zich niet verdedigen. daarom doe ik het. Want één ding moet u goed begrijpen. Van die duizenden mensen, die nu op allerlei posten proberen de Nederlandse jeugd naar een betere toekomst te leiden, hebt u volstrekt af te blijven. U bent totaal incompetent, om daar maar één woord over te zeggen, hetzij goed hetzij kwaad.
U hebt een blaam geworpen op een onderwijsinrichting, die onder mijn directoraat iets heeft moeten ervaren van wat het wil zeggen in een hel te leven.
U hebt door een volstrekt gemis aan informatie en aan kennis van feiten het ergste gedaan wat men kan doen: U hebt een smet geworpen op dié leerlingen van mij, die met hun leven uw en mijn vrijheid hebben gekocht.
Ik neem onmiddellijk aan, dat u dit alles niet hebt geweten; dat het niet uw bedoeling is geweest om op deze wijze de staf te breken over mijn indirecte invloed en over de directe invloed van mijn leerlingen op de Nederlandse jeugd.
Ik neem aan, dat u in onwetendheid gezondigd hebt. Van u vraag ik niet om excuses, openlijk in de krant. Daar heeft niemand behoefte aan.
Het enige wat ik van u vraag, is, dat u naar Overveen gaat, om bloemen te leggen op de graven, bijvoorbeeld op de graven van mijn leerlingen: Jan en Max Fleer, die samen met hun vader zijn gefusilleerd.
Als u dit durft te doen en als u dat ook in de krant schrijft, dan zal ik weer respect voor u hebben.
Veertien jaar doe ik thans — als lid van de Staten-Generaal — actief aan politiek. In die jaren is er zo nu en dan over mij geschreven, goed en kwaad. Het past m.i. een politicus niet daarop te reageren. Wie in het openbaar het woord voert, neemt bewust het risico, dat er in het openbaar **over** hem en **tegen** hem geschreven wordt. Dat is een normale zaak. Maar als men het levenswerk van iemand — in dit geval mijn carrière bij het onderwijs — verdacht gaat maken om mijn politieke opvattingen te bestrijden, dan komen de kaarten plotseling anders te liggen.
Temeer, omdat bewust hierbij betrokken worden al diegenen die direct of indirect mijn pedagogische invloed hebben ondergaan. Dan gaat het niet meer om **mij,** maar om **hen.** Dan zal ik als hun „ouwe baas" het nog één keer opnemen voor die jonge mensen, die in de meest letterlijke zin alles hebben gegeven om Nederland weer tot een leefbaar land te maken en om de jeugd nog een toekomst te geven. En ik zal het opnemen voor die velen, die nu in allerlei onderwijsfuncties proberen oplossingen te vinden voor de jeugdproblematiek van onze tijd.
Daarom zal ik mij keren tegen ieder, die over **deze** mensen sarcastisch of denigrend meent te moeten schrijven.
De bedoeling van een Requiem is, dat degene aan wie het is opgedragen, rust vindt. We zijn in Nederland met ons polemiseren op de verkeerde weg. Daarom heb ik scherp gereageerd.
Niettemin is mijn enig verlangen, dat wij op eerlijke en gewetensvolle wijze met elkaar kunnen discussiëren. Dat schijnt helaas nauwelijks meer mogelijk.
Het opschrift van dit artikel „Requiem voor een journalist", dient u op te vatten als een waarschuwing voor de toekomst. Laten wij hopen, da ik het nooit behoef te schrijven. Maar als men van welke zijde dan ook nochtans door zou gaan om eerlijke, hardwerkende jonge-mensen verdacht te maken dan zal ik niet aarzelen. Dan zal het Requiem verkeren in zijn tegendeel, de onrust. Laat men mij niet dwingen om die onrust zó te formuleren, dat degene tegen wie ik mij zal keren, slechts moeilijk daarvan bevrijd zal kunnen worden.

„Slag om het water" moet gewonnen worden

Bij de behandeling van de nota „Waterhuishouding in Nederland", vorige week in de Tweede Kamer, zei de heer T. Tolman (CHU) twee hoofdaspecten te zien in deze nota:

a) de strijd tegen de verzilting, met name in Z.W.-Nederland;

b) de zorg voor een goede drinkwatervoorziening.

Sprekend over de strijd tegen de verzilting bepleitte de christelijk-historische woordvoerder aanleg van een nieuwe aanvoerweg van zoet water voor Delfland, in de vorm van een kanaal van Waddinxveen naar Voorburg, dit ter compensatie van verloren waterinlaat bij de Parksluis.
Voorts achtte hij voor de zoetwatervoorziening van Midden- en West-Nederland een nieuw toevoerkanaal van Maarssen naar Bodegraven van belang. Ten behoeve van de drinkwatervoorziening in het Zuiden drong de heer Tolman aan op aanleg van spaarbekkens in het Maasgebied.
Bijzondere aandacht vroeg de christelijk-historische woordvoerder voor het IJsselmeer als zoetwaterreservoir, aangezien het Noorden sterk op dit reservoir zal zijn aangewezen. Voorts wees de heer Tolman op de problemen, die het koelwater voor de waterhuishouding kan meebrengen.
Samenvattend meende hij, dat „de slag om het water" in Nederland gewonnen kan worden, mits:
tijdig de financiën, nodig voor uitvoering van bepaalde projecten, beschikbaar zijn;
de strijd tegen de verzilting prioriteit krijgt;
de drinkwatervoorziening tijdig wordt veilig gesteld en de strijd tegen waterverontreiniging met niet nalatende ijver op nationaal en internationaal terrein gevoerd wordt.

H. L.

Jonge Lijstaanvoerder (31) in Wageningen

Op de jaarvergadering van 24 februari jl. van de CH-kiesvereniging in Wageningen werd, naast hulshoudelijke zaken, vooral aandacht besteed aan de samenstelling van de kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen 1970.
Er zal wederom met de AR-kiesvereniging worden samengewerkt, zodat samen één lijst zal worden gevormd onder de naam „Protestants Christelijke Combinatie" (CHU plus AR). Reeds voor de vergadering hadden de zittende raadsleden, de heren Merkens en Van der Velden, te kennen gegeven om persoonlijke redenen niet voor een nieuwe kandidaatstelling in aanmerking te willen komen.
Na uitvoerige beraadslagingen en stemmingen is de volgende kandidatenlijst vastgesteld: 1. ir. A. Osinga, 2. A. F. Bouwman, 3. dr. R. Brouwer, 4. jhr. A. W. van Holthe, 5. G. Krist, 6. Tj. Jager, 7. ir. M. M. de Lint, 8. ir. J. P. L. Petri, 9. E. Hagoort, 10. H. Barten, 11. W. D. Jagtenberg, 12. W. van der Brink, 13. B. Wijers.

CHJO wil discussie over de politieke jongerenorganisatie

Op dit moment zijn er voor een politieke jongerenorganisatie nog veel mogelijkheden, mits haar activiteiten worden gekenmerkt door onafhankelijkheid, creativiteit en dynamiek. Nu er partijen zijn, die zich vooral op de jonge generatie richten, kunnen de jongerenorganisaties ook hierdoor niet meer vrijblijvend bezig zijn, maar moeten ze bewijzen, dat hun inbreng effect heeft.
Dit staat in de conclusies van de nota „De politieke jongerenorganisatie in de zeventiger jaren", die het CHJO-tijdschrift STAKKATO deze maand publiceert.

Het dagelijks bestuur van de CHJO meent, dat een politieke jongerenorganisatie zich steeds de vraag moet stellen, of zij een bestaansreden heeft, wat doel en functie zijn en of de bestaande structuur voldoet. Vijf jaar geleden werd daarom de federatie van christelijk-historische jongerengroepen omgevormd tot de Christelijk-Historische Jongerenorganisatie. Dat was meer dan een naamswijziging. De federatieve structuur werd losgelaten en er kwam een beter gestructureerde landelijke organisatie, die beter paste bij de gewijzigde doelstelling.

Doorbreken van barrière

Na vijf jaar stelt de CHJO zichzelf en de poliiteek jongerenorganisatie in het algemeen, opnieuw in discussie. Het dagelijks bestuur hoopt, dat er veel reacties binnenkomen. Ook buiten het CHJO- en CHU-wereldje. De nota is geschreven door CHJO-voorzitter Jac. Huijsen. Hij meent, dat een voorname taak van de jongerenorganisaties is, het doorbreken van de barrière tussen jeugd en partijpolitiek.
„Vroeger, toen er andere gezagsverhoudingen waren, en gezag en democratie anders beleefd werden, beperkte de jongerenorganisatie zich tot studie en onderlinge discussie. Van het poneren van eigen opvattingen en het kritiseren van de partijleiding was nauwelijks sprake.
Tegen de partijleiders zag men hoog op. Zij wisten het, want zij hadden ervaring. Men ging niet uit van de eigen positie van de jongerenorganisatie. Men imiteerde de ouderen meer; de jongerenorganisatie was in de eerste plaats opleidingsinstituut voor toekomstig partijkader. Jongerenorganisaties fungeerden zo dikwijls als applausmachines van de partij. In die tijd, met zijn opvattingen, was dat logisch en in niemands ogen verwerpelijk. Thans is er voor zulke jongerenorganisaties geen plaats meer. Het conformisme van de jongerenorganisaties sprak de jonge mensen zelf in steeds mindere mate aan en het isoleerde de organisaties van de jeugd. Naast de studie en onderlinge discussie, kreeg de eigen meningsvorming vooral de aandacht.
Men werd zich — aanvankelijk nog aarzelend — meer bewust van de kritische functie van de jongerenorganisatie. Die aanvankelijke aarzeling blijkt tevens uit de protesten, die er eerst zelfs uit de eigen organisaties kwamen. De partijleiding sprak in het begin steeds van het bevuilen van het eigen nest.
Toch hebben ze juist door hun kritische functie zin. De politici bevinden zich voortdurend in het spanningsveld tussen tactiek en opportunisme; de partij raakt gauw in de ban van de haalbaarheid. De sleur dreigt te overheersen, omdat deze de kortzichtigen het meest zonder risico lijkt. De jongerenorganisatie dient dan op te treden als een kritische avant garde, die de sleur, de ban van de haalbaarheid doorbreekt en opportunisme aan de kaak stelt.
D'66 heeft geen jongerenorganisatie, maar als we Van Mierlo horen spreken over een „honorabel opportunisme" dan vraag je je af, hoe lang ook deze jonge partij nog buiten een kritische begeleiding uit eigen kring kan. Wie fungeert er als douane op de grens van pragmatisme naar opportunisme. Wat dat aangaat wordt er in D'66 ook al aardig gesmokkeld. Is zo'n grensbewaking niet typisch een zaak van de jongerenorganisatie?"
Bij het beïnvloeden van de partij gaat het, volgens de nota, niet alleen om het slijten van een aantal programmapunten, die de jongeren interesseren, of het bijsturen van een politieke koers, maar het gaat er evenzeer om, binnen zeer korte termijn de stijl en de creativiteit van de jonge generatie — althans voor een deel — op de sterk vergrijsde partijen te transplanteren.
„Dit is een uitdaging en de wederzijdse vervreemding zou wel eens zo ver kunnen zijn, dat het eindresultaat toch een afstotingsproces te zien geeft, omdat de jeugdige mentaliteit als een vreemd weefsel wordt ervaren. Dit zou stellig het spoedige einde van de „oude" partijen betekenen."

De nieuwe Stakkato is uit. Altijd een feestelijke gebeurtenis voor iedereen, die zich maandelijks wil amuseren, informeren, conformeren of irriteren. Deze keer een extra dik nummer, met het oog op de bijzondere algemene ergadering van de CHU en wegens een uitvoerige nota van CHJO-voorzitter Huijsen, over de politieke jongerenorganisatie in de zeventiger jaren.
De CHJO is zich bewust, dat het een kostbare aangelegenheid is, lid van de CHU te zijn. Om de financiën geen belemmering te laten zijn voor het lezen van het CHJO-tijdschrift, kunnen niet-CHJO-leden daarom voor slechts zeven gulden een abonnement nemen.
Kijk op de bijzondere algemene vergadering uit naar de CHJO-stand, waar Stakkato in grote voorraden aanwezig is. Of vraag een proefnummer of abonnement bij: Algemeen secretariaat CHJO, Postbus 370, Haarlem.

Achterstand inlopen

Op korte termijn ziet de nota voor de CHJO in de huidige vorm als generatiebeweging nog een belangrijke taak. In de eerste plaats om te bevorderen, dat de CHU de achterstand in politiek bewustzijn en slagvaardigheid inloopt en daarnaast om de politieke koers in progressieve richting te stimuleren.
Hierbij wordt gedacht aan de samenwerking van ARP, CHU en KVP, de interne partijdemocratie, uitgaande van de mondigheid van alle Unieleden en de kleur van het politiek program. „Steeds zal men zich daarbij moeten afvragen hoe de kritische functie van het evangelie in de christelijke politiek tot zijn recht komt."
Eveneens is het de taak van de jongerenorganisatie, de mancipatie van de jeugd te effectueren. Als jonge mensen zich echt thuis kunnen voelen in de politieke partij, als capabele volwassenen vanzelfsprekend in allerlei politieke functies worden geaccepteerd, zonder zich te hoeven compromitteren door conformisme, zal de barrière pas doorbroken zijn.
Daarna zal de politieke jongerenorganisatie zich opnieuw moeten bezinnen op het nut van de organisatie. Dit zal in elk geval betekenen, dat het karakter van de organisatie zich weer zal wijzigen. Het publiek, waarop men zich dan richt, zal zich hoogst waarschijnlijk beperken tot de 16- tot 22-jarigen, of hoogstens 25-jarigen.
De belangstellende lezer die het vervolg van het verhaal wil weten, heeft — nu we zover zijn gekomen — inmiddels besloten STAKKATO aan te vragen, waar de nota in is afgedrukt. Misschien heeft hij er zelfs 'n abonnementje tegenaangegooid. Daarom volstaan we verder met het noemen van de discussiepunten, die in de samenvatting van de nota zijn vermeld:

1. Een nieuwe open structuur is gewenst, met onderwerpsgewijs georganiseerde en taakgerichte actiekernen, die samenwerken met andere jongeren-actiegroepen zoals: de VVDM, de werkende jeugd, studentenorganisaties enz.
2. De jongerenorganisatie als generatiebeweging, die onder meer tot uitdrukking kan komen in het kritisch begeleiden van de politiek en het propageren van een eigen visie. Te denken valt aan: eigen tweejaarlijks politiek programma, fractie-begeleidingscommissies en verkiezingsadvies.
3. Aanvraag van overheidssubsidie is noodzakelijk en in beginsel juist.
4. Er dient een federatie van jonge christen-democraten te komen.
5. Politieke clubs op middelbare scholen enz. zijn gewenst om kritisch-creatieve politieke vorming mogelijk te maken, onder leiding van de leerlingen zelf, gecoördineerd door de NPJCR en in samenwerking met het ministerie en de politieke jongerenorganisaties.

ZO *denk ik er over*

Zestig jaar mr. H. K. J. Beernink

Het is opmerkelijk zo slecht als wij mensen, ook als Unieleden, van elkanders persoonlijk leven weten of misschien wel vergeten. Geen haar op mijn hoofd heeft gedacht, dat mr. Beernink 60 jaar geworden is. Wel laat, maar met deze dag als nog hartelijk gefeliciteerd en bovenal Gods zegen toegewenst.
Als oud-voorzitter van de Statenkring Delft en oud-voorzitter van de afdeling Schiedam, ook als oud-lid van de Unieraad, heb ik vanaf vlak na de oorlog mr. Beernink meegemaakt.
Hij was altijd bereid als men hem vroeg om te spreken, maar ook als **gewoon lid** bezocht hij vele Statenkringvergaderingen en Streekvergaderingen en trad hij nooit op de voorgrond.
Mr. Beernink is een echte vriend van allen, die de christelijke beginselen zijn toegedaan, ook al verschilde men met hem van mening. Nimmer drong mr. Beernink zich op, al stak hij zijn mening niet onder stoelen of banken.
De houding van hem ten opzichte van samenwerking is mijns inziens altijd verkeerd begrepen. Zijn antwoord op de algemene vergadering was, dat zolang de kerken niet samengaan, het ongewenst was om politiek samen te gaan.
Vele AR-leden mochten en mogen daarom nr. Beernink niet en de pers deed daar flink aan mee. Dit werkte door op enkele leden der CHU. Maar zeker is, dat thans uitkomt wat hij toen voorzag. Men ziet een uiteenvallen of verlaten van de CHU.
Leden die zich zelf zo knap vonden om in aanmerking te komen voor het Tweede Kamerlidmaatschap, heeft hij gauw door. Eigen belang mag niet gelden voor een christen. Zo zijn deze personen vertrokken naar de PvdA of naar andere meer links gerichte partijen, hoewel het nooit zijn schuld was, want de groepsvergaderingen beslisten toch uiteindelijk.
Dan mag wel eens gezegd worden, dat de harde lijn eigenlijk verkeerd gebruikt wordt en deze moet zijn: standvastigheid in het CH-beginsel.
Als minister bestaan vele meningen in zijn voordeel, maar ook in zijn nadeel. Doch ieder is er van overtuigd, dat het een minister is die met kennis van zaken spreekt en werkt.

N. KOREN, Schiedam.

Inspraak

Veel kunnen we tegenwoordig lezen en horen over democratisering-inspraak op allerlei gebied. Als Unielid (waarvan sinds 1962 lid van de kiesvereniging Amersfoort) denk je dan ook wel eens aan politieke inspraak. Vergeet het maar...
In de krant zag ik de lijst van CHU-kandidaten voor de a.s. Statenverkiezingen. Ik wist niet welke kandidaten door de kiesvereniging Amersfoort zijn ingediend, laat staan dat er sprake is geweest van enige inspraak.
Wat moet ik nu constateren: op nr. 4, dus op een verkiesbare plaats, prijkt de naam van de voorzitter van de kiesvereniging Amersfoort. Een man, die (voor mij althans) enige jaren geleden uit het politieke niets kwam en waarvan ik alleen maar weet en wel uit zijn eigen mond, dat hij een fel tegenstander is van inspraak in het bedrijfsleven!
Wie zijn nu eigenlijk die personen in de CHU, die blijkbaar zonder mij en naar ik vermoed zonder velen aan de touwtjes trekken en straks zeggen, dat het toch zo democratisch is toegegaan en dat ze ook mij vertegenwoordigen
Het nieuwe program van de CHU spreekt mij wel aan, maar daar horen frisse mensen bij met veel elan... Maar wat praat ik toch, 't gaat toch zonder mij die kandidaatstelling, waar zal ik me druk over maken.

K. TOLMAN.

Noot: Neen, ik ben maar een doodgewoon mannetje — geen familie van kamerlid Tolman. Mijn naam is enkel bekend bij de CHU-scholingscommissie. De documentatiemap over Inspraak hoeft u me echt niet meer te laten sturen.

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de Stichting Uniewerkfonds Straatweg 19 - Rotterdam

Welke koers in de zeventiger jaren?

Niets nieuws onder de zon

DOOR P. BODE

Jacques Bargum, de filosoof, vertelt ergens over het oude dametje, dat klaagde, dat: „de onweersbuien van tegenwoordig de lucht nooit meer zuiveren."
Dat is een opvatting, die niet alleen bij oude dametjes voorkomt en niet alleen op meteorologische onderwerpen slaat.

Luister maar eens naar de volgende verdrietige regels:

Met wie kan ik nog praten?
De milde mens is omgekomen.
De geweldenaar heeft toegang tot iedereen.
Het onrecht dat het land teistert heeft geen einde.
Er zijn geen rechtschapen mensen.
De aarde is overgeleverd aan misdadigers.

Het heimwee van de schrijver naar vroeger, milder, rechtschapene jaren treft ons als iets van onze tijd.
Maar dit gedicht werd geschreven door een man die speelde met de gedachte aan zelfmoord in de tijd van het Egyptische middenrijk, ongeveer 4000 jaar geleden.

Ik geloof, dat het altijd kenmerkend is voor de mens, dat hij gelooft, dat de oude deugden aan het verdwijnen zijn; de bestaande waarden uiteenvallen, de aloude, goede, strenge zeden niet meer betracht worden.
Met name in onze tijd schijnen velen te denken, dat onze moraal, onze toewijding aan deugd en rechtvaardigheid een vergaarbak is, die lang geleden werd gevuld (ongeveer in de tijd van onze grootvaders) en die sindsdien zachtjes is leeggelopen. Maar hebben onze grootvaders niet hetzelfde gedacht? Zou dat niet komen, omdat de mens alles beleeft vanuit het verleden, dat hem vormde?

Het duizelingwekkende heden

Echter, wij kunnen ons er niet aan onttrekken, dat wij betrokken zijn bij het ogenblik van het heden, waarin wij handelen en beslissen en dat wij leven in de verwachting van het volgende ogenblik van de toekomst.
Wij leven in een tijd, waarvan kan worden gezegd, dat het duizelingwekkend is wat er in de wereld gebeurt en waarin vele in de maatschappij geldende waarden discutabel zijn.
Men zoekt naar vernieuwing en herstructurering. De relatie van de werknemer tot de onderneming staat in het middelpunt van de belangstelling. De intermenselijke verhoudingen tussen ouderen en jongeren ondergaan ingrijpende wijzigingen en voor het maatschappelijk leven wordt een nieuw patroon geweven. Verantwoordingsplicht, medezeggenschap, openheid en inspraak lijken daarbij sprekende motieven te zullen worden.

Eisen des tijds

Dit alles confronteert ons met, wat men noemt, een generatieprobleem, ook wel aangeduid als een vernieuwingsvraagstuk. Niet te ontkennen valt, dat elke tijd zijn eigen problemen, zijn eigen methoden en vormen moet bezitten. Het zich schrap zetten tegen deze noodzaak; het zich schrap zetten tegen pogingen om tot nieuwe vormgeving te geraken is even onmogelijk als heilloos. Het is onmogelijk, want men kan de eisen des tijds niet veronachtzamen.
Het is heilloos het te doen, omdat dit verzet tegen de eisen des tijds betekent: zichzelf uitschakelen bij het bepalen van het antwoord op de eisen des tijds.
Al is de roep om vernieuwing van vormen van methode op zichzelf een juiste roep, tegelijkertijd zal het horen van die roepstem moeten leiden tot een zekere bedachtzaamheid. Wat betekent vernieuwing? Waar stuwt die vernieuwing in geestelijk, psychologisch en sociaal opzicht naar toe? Wat wil men met de oproep om de eisen des tijds niet te veronachtzamen en op de tekenen der tijden te letten, van onze maatschappij gaan maken?

Zeker is, dat er in de eisen des tijds elementen van een historische noodwendigheid aan de dag treden. Maar evenzeer is het waar, dat in de wijze, waarop de mens antwoord geeft op die eisen en dus de komende ontwikkeling mede bepaalt, eigen inzichten, eigen principiële en godsdienstige uitgangspunten in belangrijke mate mede bepalend zijn.

Tijd van relativisme

Ik kan mij echter niet aan de indruk onttrekken, dat wij in Nederland met de roep om vernieuwing reeds zover zijn gegaan, dat wij in puur relativistisch vaarwater zijn terechtgekomen. Dat baart mij de grootste zorg. En waarom? Omdat het relativisme, dat alles betrekkelijk maakt, aan het nihilisme voorafgaat. Gaat Nietzche, die een merkwaardig woord schreef in zijn boek Der Wille zur Macht, te weten: „Ik beschrijf wat komt en wat niet uitblijven kan, de opkomst van het nihilisme", dan toch gelijk krijgen?
Het lijkt er inderdaad op, dat wij leven in de eeuw van de opkomst van het nihilisme: geen God en geen meester; geen noemer en geen waarheden; geen beginsel en geen bestemming; geen geloof en geen uitzicht, alles is niets.
De mens, hij leeft niet meer. Hij wordt geleefd. Hij is bevreesd geworden voor uitvindingen, die desastreuze verwoestingen kunnen aanbrengen. En de uiterste consequentie van wat er leeft in de harten van miljoenen mensen wordt teruggevonden in de uitspraken van één hunner denkers, de existentie-filosoof en schrijver Sartre: „Er rest ons maar één taak om de zinneloosheid onder de ogen te zien om destemeer in verbeten woede de tanden op elkaar te klemmen."

Heeft het zin?

Heeft het zin onder zodanige tijdsomstandigheden te spreken over politiek en dan nog wel over beginselen en doelstellingen van een christelijke politieke groepering?
Heeft het zin om elkaar te wijzen op onze taak om anderen te bewegen zich in organisatorisch verband bij de Christelijk-Historische Unie aan te sluiten?
Heeft dat zin in onze dagen nu aardsatellieten hun banen door het heelal beschrijven; de mens op de maan is geland en de „bevreesde" mens toch nog meer belust blijkt te zijn op sensatie dan dat hij zijn toevlucht neemt tot Gods Woord?
Maar is het stellen van het uitgangspunt „heeft het zin" wel juist?
Komt alles niet in een ander licht te staan, wanneer als uitgangspunt wordt genomen: Is het geen plicht om... en vul het zojuist geschrevene maar in.
Wanneer ik let op de hand over hand toenemende vervlakking der grenzen, dan meen ik, dat het inderdaad een plicht is om mede-landgenoten te wijzen op het protestantschristelijk karakter van de Christelijk-Historische Unie en hen te bewegen de Unie-gelederen te versterken.

Wat is politiek?

Maar waarom nu juist de CHU?
Hieraan dient eerst een andere beantwoording vooraf te gaan, nl. het antwoord op de vraag: „Wat is politiek?"
Het woord politiek is afgeleid van het Griekse woord „polis", dat stad betekent. De oude Grieken beschouwden de kunde van het stadsbestuur als een afzonderlijk begrip. Iedere staat was een apart staatje. Later toen het begrip „polis" zich verwijdde tot „staat" werd het de kunde van het staatsbestuur.
Politiek houdt dus eenvoudig gezegd in het zich bezig houden met bestuursaangelegenheden van de staat of een onderdeel daarvan. Politiek is het behandelen van 's lands zaken: van zaken van provinciale en van gemeentelijke aard.
Maar laat ons dieper in deze materie doordringen.
Aanstonds wil ik dan opmerken, dat u niet de indruk mag verkrijgen dat politiek uitsluitend een zakelijke kwestie van bestuurskunde zou zijn, dus een kwestie van pragmatisch doelmatig overheidsingrijpen zonder meer.
Voor goed begrip verklaar ik voorts, dat hiermee niet wordt bedoeld, dat we niet zakelijk zouden mogen zijn.
Integendeel. Maar er moet voor opgepast worden de politieke activiteit te verzakelijken, want principieel dient enerzijds erkend te worden, dat er grenzen zijn bij het beoefenen van de staatstaak, grenzen die verband houden met Gods Woord en met Gods Wet.
Anderzijds hebben wij echter ook een opdracht terrein te veroveren voor Gods Koninkrijk, waarin geen einde en geen grens is. Een opdracht, waaraan wij gebonden zijn uit hoofde van ons **christen-zijn.**
Politiek bedrijven is dus niet alleen technische arbeid. Het raakt dieper. Het is een werk, dat raakt aan de wortels van het leven zelf, waarbij het gaat om de diepste levensbelangen. Het wezenlijke motief van het politieke handelen dient „het geloof" te zijn.
Daarom hebben wij juist in onze dagen van relativisme en opkomend nihilisme te kiezen voor het beginsel, dat Groen van Prinsterer in ons volksleven heeft geplant, welk beginsel hij vanwege de grondpijlers „Er staat geschreven en er is geschied" Christelijk Historisch noemde.

Geen wetboek

Wil dat zeggen, dat met de Bijbel kan worden geopereerd als zijnde een soort wetboek? Houdt dat in de Nederlandse verhoudingen te conformeren met oud-Israëlitische toestanden?
Geenszins.
Wat toen en daar, in een bepaalde situatie door God is bevolen, kan in een andere tijd, op een andere plaats, in een andere situatie niet zonder meer worden herhaald.
Als men die herhaling wil, verraadt men een wettische geest.
Wat ons in de Bijbel wordt geopenbaard is niet een conglomeraat van beginselen, inzettingen en meningen, maar bovenal de persoon van Jezus Christus. Door de Bijbel weten wij wat Zijn eigenlijke wil is. God heeft ons Zijn hart geopenbaard in Jezus Christus.
Daarom zullen wij altijd weer moeten trachten nieuwe vormen te geven aan de liefde, die ons in Jezus Christus is geopenbaard; altijd de ere Gods moeten zoeken en de naaste moeten liefhebben en dienen.
Men zal zich dus steeds moeten afvragen, waarom heeft God toen en daar, dat en dan bevolen? Wat is de zin en de betekenis van dat bevel? Om dan te trachten in andere omstandigheden diezelfde zin tot gelding te brengen.
Dus niet een slaafs opvolgen van bijv. alle geboden eens aan Israël gegeven. Dat is letterknechterij. God wil, dat wij in onze omstandigheden eigen beslissingen nemen, opdat de eeuwige, onveranderlijke wil Gods tot heil en behoud van de mens in elke tijd (ook in de onze!) op nieuwe wijze geconcretiseerd en verwerkelijkt worden.

Wat dan wel?

Christelijke politiek kan dus niet zonder fantasie en experiment. Die politiek wil en kan niet ingekapseld worden in liberalistische en in socialistische dogma's.
Het is wel een politiek, die uitgaat van de belijdenis, dat God als Schepper van hemel en aarde de mens opdracht gaf die aarde te bebouwen en te bewaren; dat Hijzelf het ambt der overheden instelde en dat Hij van ieder gehoorzaamheid eist aan Zijn wet, samengevat in het „God liefhebben boven alles en de naaste als zichzelf."
Die belijdenis dient grondslag te zijn voor de te voeren politiek. Dat is een politiek, die de rechten en vrijheden van de burgers beschermt; een goede gezagshandhaving waarborgt; een harmonische verhouding tussen de verschillende levenskringen bevordert en acht geeft op de geestelijke, zedelijke en stoffelijke belangen van de bevolking.
De overheid is — ik schreef het reeds — Dienaresse Gods ons ten goede. Maar ook als dienaresse Gods wreekster tot straf dergenen die kwaad doen. Handhaving van de gerechtigheid dus. Geen politiestaat, maar ook geen welvaartsstaat in de zin van heilstaat, waarin alles draait om de mens. Wel gerechtigheid van liefde, welke de waarborgen zijn, dat de zwakken worden beschermd tegen de sterken; dat de ene groep de andere niet verdringt; dat de één niet bovenmatig belast wordt ten behoeve van de ander, maar dat we samen elkanders lasten dragen.

Chr. Historisch denken

Dit Christelijk-Historisch denken wortelt in het verleden, maar strekt zich ook uit naar de toekomst.
Maar... als dat verleden automatisch gaat werken, als wij het verleden alleen maar laten voortduren, zijn wij in verwerpelijke zin conservatief geworden.
De Heilige Schrift vraagt echter van ons, dat wij op de tekenen der tijden hebben te letten.
Wij trekken dan ook niet alleen de lijnen van het verleden door, maar staan ook open voor nieuwe opdrachten, die ons door God gegeven worden en zijn bereid nieuwe wegen te gaan, die ons door Hem gewezen worden.
Dat beginsel lijdt niet aan ziekelijke behoudzucht. Maar voor elke tijd en voor elke levensvorm brengt het nieuwe kracht en nieuwe wijsheid om nieuwe vraagstukken op te lossen en nieuwe verhoudingen te regelen.
Levend vanuit dat beginsel mogen wij weten, dat in deze tijd, in deze wereld niet Nietzche het laatste woord heeft, maar dat Christus de Zege is, Die gezegd heeft: „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde".
Het nihilisme verslaat zijn duizenden in deze eeuw.
Maar ook in deze eeuw geldt nog altijd het woord van Da Costa: Zij zullen ons niet hebben de goden dezer eeuw.
Niet het nihilisme is het laatste, maar het Koninkrijk der Hemelen, dat is en dat komt.
Met deze wetenschap gaan we ook in de zeventiger jaren op politiek terrein voorwaarts, temidden van het opkomend relativisme, temidden van het radicaal nihilisme, onbekommerd zingend met het oog omhoog gericht, het strijdlied van de Kerk, het strijdlied der reformatie: „Gij toch, Gij zijt hun roem, de kracht van hunne kracht."

Wat doet U?

Verstaat u uw roeping? Kent u uw opdracht? En dat met name in deze tijd, waarin onze christelijke gezinnen zelf schuld dragen aan het voortschrijdende vermageringsproces binnen de kring der christelijke organisaties.
Het is teleurstellend te zien, hoevelen er telkens weer gegrepen worden in die ban der neutraliteit. Het slot van het lied is hier vrijwel altijd een oriëntering naar links. Bovendien, neutraliteit draagt de kleur van de mist.
Welnu, als we ergens in het leven van vandaag buiten kunnen, is het toch wel buiten die grijze mist, die de tekenende trekken van het christelijk leven bedekt. Er staat nog altijd in de Bijbel, dat indringende woord van Jezus: „Laat zo uw licht schijnen voor de mensen, opdat zij uw goede werken zien en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken" (Matth. 5:16).

Aanpakken!

Met eenparige schouder zal dan ook door al degenen, die van oordeel zijn, dat alleen een christelijke politiek in het waarachtig belang van ons volk is, een nog grotere activiteit dan normaal aan de dag gelegd moeten worden. Vanaf vandaag zullen alle leden van de kiesverenigingen, mannen zo- Het voornaamste is, dat van man tot man wel als vrouwen, hun taak moeten verstaan en zich met volle inzet moeten geven aan het vele werk, dat moet worden verricht. Het voornaamste is, dat van man tot man en van vrouw tot vrouw gesproken wordt.
Niemand zal zich mogen onttrekken aan de arbeid, welke noodzakelijk verricht moet worden. Aanpakken is de boodschap. Het gaat om hoge waarden. Het gaat om de richting van het beleid in het land, in de provincies en in de gemeenten in de komende zeventiger jaren.

P. BODE.

Het paasei van Veringa

door A. C. van Roon

Het wetsontwerp over de universitaire bestuurshervorming waar vele bij het wetenschappelijk onderwijs betrokkenen al in december als naar een sinterklaassurprise uitgekeken hebben, zal nu voor het Paasreces bij de Tweede Kamer ingediend worden. Wat er uit dit paasei te voorschijn zal komen is te lezen in het kort geleden verschenen voorontwerp van wet. Wijzigingen in dit voorontwerp zijn nog mogelijk maar het definitieve wetsontwerp zal toch waarschijnlijk slechts weinig van het voorontwerp verschillen. De weg via eerst een nota, daarna een voorontwerp, met daartussen zeer veel overleg, naar het uiteindelijke wetsontwerp is een vrij lange geweest. Dit was gezien de gecompliceerdheid van de materie en de ingrijpende consequenties onvermijdelijk en de minister is daarom terecht zeer bedachtzaam en grondig te werk gegaan. Het resultaat is een evenwichtig en goed doordacht geheel geworden waarin de twee voornaamste doeleinden van de bestuurshervorming, de democratisering en het doelmatig functioneren van het bestuur, beide tot hun recht komen.

Enkele belangrijke punten uit het voorontwerp die een belangrijke wijziging in de gang van zaken binnen de universiteiten en hogescholen tengevolge zullen kunnen hebben wil ik hier noemen. Als belangrijkste wijziging zie ik de vervanging van de leerstoelen door vakgroepen. Dit voorstel, van eminent belang voor de komende onderwijsvernieuwing, hangt nauw samen met de erkenning van het principe van de eenheid van het wetenschappelijk corps. In de vakgroepen en ook in de faculteiten krijgen de leden van het wetenschappelijk corps, hoogleraren, lectoren en wetenschappelijke medewerkers, nagenoeg gelijke rechten.

Een tweede punt is de effectuering van het recht op medebeslissen van studenten en nietwetenschappelijk personeel. De meeste zeggenschap is terecht gegeven aan diegenen die de meeste verantwoordelijkheid dragen voor het onderwijs en het onderzoek n.l. de leden van het wetenschappelijk corps.

Bovengenoemde vernieuwingen zullen het naar men mag hopen mogelijk maken om op het niveau van de vakgroep en het niveau van de (sub)faculteit tot beter functionerende bestuursorganen te komen die in straat en bereid zullen zijn om de noodzakelijke onderwijsvernieuwingen door te voeren zoals die welke door prof. Posthumus voorbereid worden.

Als derde winstpunt zou ik willen noemen de eenheid van bestuur aan de top die het oude dualisme van Curatoren en Senaat vervangt. Het moeilijke vraagstuk van de bevoegdheden en de onderlinge verhoudingen tussen universiteitsraad, college van bestuur en minister is naar mijn mening in het voorontwerp op bevredigende wijze geregeld, mede doordat de minister hier één van de CHU bouwstenen verwerkt heeft.

Academische raad

Een betere coördinatie tussen de instellingen maar ook interuniversitair tussen de studierichtingen is een dringende noodzaak om tot een goed beleid te komen en om verspilling van geld en mankracht tegen te gaan. Dit brengt een zekere beperking van de autonomie van de afzonderlijke instellingen mee. Het lichaam dat met de zorg voor deze coördinatie belast kan worden is de Academische Raad. Het is daarom belangrijk dat de minister de positie van de Academische Raad wil versterken en dat hij, indien dit goede resultaten geeft, wil overwegen de bevoegdheden van de Academische Raad nog verder uit te breiden. De secties van de Academische Raad waarin het interuniversitair overleg tussen de studierichtingen plaats vindt, dienen vergaande bevoegdheden te krijgen bv. ten aanzien van het vaststellen van de cursusduur en de onderwijsprogramma's. Het verdient aanbeveling om in de secties deskundigen van buiten de universiteiten op te nemen, dat lijkt mij effectiever dan deze deel uit te laten maken van de afzonderlijke (sub)faculteitsraden zoals door de CHU-fractie is voorgesteld, een voorstel dat mij moeilijk uitvoerbaar lijkt.

Bij de discussies over de nota bestuurshervorming van juni 1969 kwamen vaak diametraal tegenover elkaar staande standpunten naar voren die voor een groot deel terug te voeren zijn op twee verschillende zienswijzen t.a.v. de universiteit en het doel van de bestuurshervorming. Zij die de universiteit vooral zien als een arbeidsgemeenschap leggen de nadruk op de democratisering, zij daarentegen die de universiteit vooral zien als een professionele organisatie leggen het accent op het verkrijgen van meer efficiëntie bij het onderwijs, het bestuur en het beheer.

De universiteit is evenwel beide, in zekere zin is de universiteit een professionele organisatie maar dat behoeft een democratische opbouw van de universitaire gemeenschap niet uit te sluiten. De minister heeft getracht beide aspecten recht te doen en is er daarbij op knappe wijze in geslaagd een evenwicht te vinden maar heeft daarmee, zoals was te verwachten de extremisten zowel van links als van rechts tegen zich in het harnas gejaagd.

Evenals na het verschijnen van de nota bestuurshervorming het geval was is er een stroom van kritiek van de zijde van de activistische studenten losgekomen, helaas weer gesteund door diverse dagbladen.

Onredelijke kritiek

Ik schrijf helaas omdat deze kritiek t.a.v. de minister uitermate onredelijk en onverdiend is. Ik kan niet beter doen dan, verkort, de Leeuwarder Courant van 18 februari citeren, die schrijft: „Nog maar net is het ontwerp verschenen of allerlei studenten trappen het al in de grond. Zij stellen vast dat er niets van deugt en delen mee dat zij niet zullen meedoen, integendeel zij zullen sabotagetechnieken ontwikkelen om de zaak te ondermijnen. De N.S.R. noemt de voorstellen schaamteloos, een fopspeen. Deze reacties zijn tekenend voor de mentaliteit en de methoden van de studenten in de activisten groep. Zij willen niet meer praten. Ze zijn niet bereid tot overleg. Democratie betekent voor hen dat zij meteen en in alle opzichten hun zin moeten krijgen en krijgen ze hun zin niet dan zullen ze de boel vernielen."

De onverdiendheid van al deze kritiek is des te pijnlijker, omdat de minister permanent bereid is geweest om met alle groeperingen te praten, hij heeft iedereen willen horen en heeft actief getracht zich van alle meningen op de hoogte te stellen, ook van de staf en ook van de studenten. De minister heeft getracht met alle redelijke verlangens rekening te houden maar daarnaast heeft hij evenwel zijn eigen verantwoordelijkheid niet willen ontlopen zoals hem ten onrechte wel is verweten.

Het was al vorige zomer duidelijk dat met de studenten-activisten niet tot overeenstemming is te komen. Dit wordt begrijpelijk als men weet dat volgens hen de universiteit het breekijzer zou moeten zijn in onze kapitalistische op onderdrukking en uitbuiting gebaseerde maatschappij, die hoe dan ook vervangen moet worden door een niet-autoritaire, echt marxistische samenleving. Met minder nemen deze studenten geen genoegen. Het gaat om een groep die in feite een zeer kleine minderheid omvat maar die desondanks kans ziet om de constructieve elementen in de studentenwereld buiten het spel te houden. Het conflict met de activisten is onoplosbaar, daar zij in wezen onze parlementaire democratie afwijzen en deze van nul en generlei waarde vinden. Nu wil ik niet beweren dat ons politiek systeem geen grondige herziening zou behoeven en dat bijvoorbeeld buitenparlementaire acties daar geen deel van uit zouden kunnen maken, maar om in hedendaagse taal te spreken, een alternatief voor onze parlementaire democratie, dat ook maar enigszins het overwegen waard is heb ik nog niet gezien. Ook van andere dan studentenzijde is er veel kritiek op de voorstellen van minister Veringa, zo noemt bv. Trouw van 8 februari deze voorstellen een tegenvaller en ook de Volkskrant heeft weinig waardering. De tegenstanders van de ideeën van Veringa vindt men zowel bij links als bij rechts, echte tevredenheid alleen bij de gematigden die als regel weinig aan de weg timmeren.

In Vrij Nederland concludeert dr. Gras dat als dit voorontwerp wet zal worden alles bij het oude blijft, inclusief de toenemende activiteiten van studentenactiegroepen. Het laatste zal wel waar zijn, het eerste niet en als het wel zo is dan is dat niet de schuld van de minister. Dr. Gras beweert, dat er van de eenheid van het wetenschappelijk corps niets overblijft en dat de hoogleraren op rozen zitten. Vergelijken we daarmee een reactie van uiterst rechts. In de Telegraaf geen rozen voor de hoogleraren om op te zitten, integendeel professor Duynstee beweert dat de helft van de hoogleraren Veringa's voorontwerp als een vuistslag ervaren. Dat men niet helemaal bevredigd is of dat men bezorgd is of het wel allemaal zal functioneren wat is voorgesteld dat is begrijpelijk en acceptabel. Bij de meest extreme kritiek evenwel zoals die van sommige studenten en die van professor Duynstee in een reeks artikelen in de Telegraaf, kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat hier sprake is van kwaadwillig misinterpreteren van de voorstellen en vooral van de bedoelingen van de minister. Het is niet waar als men zegt dat er door dit wetsontwerp niets ten goede kan veranderen en het is ook niet waar als men ontkent dat de oude structuur in vele opzichten zo rot is als een mispel. De critici vergeten dat de komende wet geen eindpunt is maar het startpunt van een experimenteerperiode van zes jaar waarbij bovendien in de spelregels de mogelijkheid van een soepele hantering hiervan is ingebouwd.

Bezwaren

Zijn er nu helemaal geen bezwaren tegen dit voorontwerp? Integendeel, het is spijtig te moeten constateren dat sommige artikelen uit het voorontwerp zeer onduidelijk zijn en dat enkele belangrijke zaken niet of onvoldoende geregeld zijn. Ook komt men nogal wa tegenstrijdigheden en inconsequenties tegen. Dat was naar mijn mening niet nodig geweest na de ruime tijd die men voor de voorbereiding gehad heeft.

Het lijkt me niet zinvol om op deze plaats in details te treden. Het is de taak van de universiteiten en hogescholen om de minister op de onvolkomenheden attent te maken en aan de Tweede Kamer om zonodig amendementen voor te stellen.

De behandeling van de Nota-Veringa afgelopen herfst in de Tweede Kamer was van een goed niveau en de CHU-fractie is daarbij uitstekend voor de dag gekomen, dit mag naast de kritiek die er op de fractie is toch wel eens worden gezegd. Er is in de Tweede Kamer met kennis van zaken gesproken hetgeen ik, nadat ik een hearing van de fractie van de Partij van de Arbeid en tweemaal een hearing van de Vaste Commissie voor Onderwijs had bijgewoond, niet anders had verwacht. Het is jammer dat het debat werd ontsierd door het optreden van de heer Schmelzer die de minister onnodig moeilijkheden bezorgde en die door zijn optreden de aanwezige kans dat het wetsontwerp ook de steun van de Partij van de Arbeid zal krijgen niet heeft vergroot. Laten wij hopen dat de Partij van de Arbeid niet op politieke gronden tegen het wetsontwerp zal stemmen, voor een zo belangrijke zaak is een zo groot mogelijke meerderheid gewenst. Verheugend is in dit verband de steun die de minister in de Eerste Kamer kreeg van P.v.d.A. zijde.

Het krijgen van een paasei is een vrolijk iets. Het gepubliceerde voorontwerp is een verheugend geheel waarvoor de universiteiten en hogescholen en het Nederlandse volk minister Veringa en zijn medewerkers grote dank verschuldigd zijn. Laten alle betrokkenen er aan meewerken dat het kuiken dat uit het ei te voorschijn komt zal opgroeien tot een produktieve hen en laten we er niet over vallen als de kleur van niet alle veren ons aanstaat.

Hoogoven op Maasvlakte leidt tot overbelasting van milieu in Rijnmondgebied

De Contact-Commissie voor Natuur- en Landschapsbescherming heeft de regering verzocht de voorgenomen vestiging van een hoogoven- en staalbedrijf op de Maasvlakte aan een veelzijdig onderzoek door onafhankelijke deskundigen te onderwerpen alvorens aan dit project medewerking te verlenen. De Contact-Commissie meent, dat de vestiging van arbeidsintensieve industrieën in het zuidelijk deel van de randstad in strijd is met de hoofdlijn van het ruimtelijk beleid van de rijksoverheid, die spreiding van bevolking en werkgelegenheid beoogt. Bovendien veroorzaakt deze vestiging een verscherping van de milieu-hygiënische problemen.

De situatie in het Rijnmondgebied wordt immers gekenmerkt door een toenemende overbelasting van het milieu; de hieruit voortvloeiende consequenties voor het woon- en leefklimaat hebben reeds duidelijk aantoonbare nadelige gevolgen voor de arbeidsmarkt. De vraag moet dan ook worden gesteld of vestiging in dit gebied van een hoogoven- en staalbedrijf (aantal werknemers 2000 à 2500 in de beginfase, oplopend tot 15.000 à 20.000 in het eindstadium) nationaal-economisch gezien inderdaad de voordelen biedt, die ervan worden verwacht. In het bepleite onderzoek dienen uiteraard ook de consequenties van een dergelijke vestiging voor het milieu in volle zwaarte te worden betrokken.

Over dit laatste aspect bevat een brief van het Actiecomité „Leefbare Delta" aan de regering uitvoerige gegevens. In verband met de mogelijke verdubbeling van de reeds aanwezige, vnl. petro-chemische industriële capaciteit op de nog niet bebouwde, maar wel uitgegeven terreinen moet nu al worden gerekend op een belangrijke toeneming van de milieubelasting in het Rijnmondgebied. De vestiging van een hoogoven- en staalbedrijf betekent — alle voorzorgen ten spijt — onvermijdelijk een verdere verzwaring van de problemen.

Ter illustratie van de effecten die daarbij kunnen optreden wordt vermeld, dat onder invloed van roet en stof omzetting plaatsvindt van zwaveldioxyde in zwavelzuur, dat schadelijk kan zijn voor de ademhalingsorganen. De huidige emissie van zwaveldioxyde in het Rijnmondgebied bedraagt 600 ton per dag. Naar verwachting zal een hoogoven- en staalbedrijf in zijn eindfase hieraan 40 ton toevoegen. Om deze 40 ton zwaveldioxyde te verdunnen tot een door TNO aanvaardbaar geachte maximum-concentratie in de lucht van 150 microgram per m3 is dagelijks een luchtlaag nodig ter dikte van 100 m over een oppervlakte van 40 x 67 km2.

De twee organisaties dringen tenslotte aan op het stellen van duidelijke voorwaarden ter beperking c.q. voorkoming van milieuverontreiniging. Daarbij dienen maxima te worden aangegeven voor produktiecapaciteit, gebruiksintensiteit en gebruikswijze per afzonderlijke installatie, teneinde luchtverontreiniging door overbelasting te voorkomen. Deze voorwaarden dienen in een openbaar convenant volledig te worden omschreven.

Koudekerk aan de Rijn

Op donderdag 12 maart 1970 zal er een gecombineerde openbare vergadering ARP-CHU worden gehouden in het Verenigingsgebouw aan de Hoogewaard in Koudekerk aan de Rijn.

Spreker is de heer J. de Geus, lid van Provinciale Staten van Zuid-Holland en wethouder van Noordwijk.

Aan deze vergadering gaat vooraf een korte gescheiden bijeenkomst van de beide kiesverenigingen, eveneens in het Verenigingsgebouw, waarin de groslijst voor de komende gemeenteraadsverkiezing zal worden samengesteld. Aanvang: 19.45 uur.

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden ? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

Voor uw
★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

Van Zwol Groothandel N.V.
IN ROOKARTIKELEN
Eemstraat 76 - Telefoon 03490 - 16914
AMERSFOORT

A. DE BOO
Industrie- en Handelmaatschappij N.V.
Sedert 1876
Vestigingen te:
Delft - Rotterdam - Spijkenisse
Handel in:
alle bouwmaterialen, wand- en vloertegels, zand en grint
Fabrikant van:
Betonmortel - Betonwaren - Kalkmortel

Garagebedrijf BREEDIJK
's-Gravenweg 200 - 227 — Telefoon 010 - 333180 - 333395
CAPELLE AAN DE IJSSEL

Makelaarskantoor KOLPA
Beëdigde taxateurs en bouwkundigen
Lid N.B.M.
HILLEGONDASTRAAT 7 — TELEFOON 010 - 226144
ROTTERDAM

boele & van eesteren
boele en van eesteren
prinsessegracht 182 tel 636916 den haag

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES

N.V. Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

N.V. AANNEMERSBEDRIJF
Ph. DE KONING Jr.
Voor alle betonwerken
Vissersbuurt 110 - Telefoon 01850 - 39543 - 51543
PAPENDRECHT

FA. TIJHUIS & KREIJKES
Aannemers van Timmer- en Metselwerken
Industrieweg 12 - Telefoon 05480-2834
RIJSSEN

AANNEMINGSBEDRIJF
Hoogvliet & Zn-nv
BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW
● NIEUWBOUW
● VERBOUW
● ONDERHOUD
ZWIJNDRECHT
Burg. de Bruinelaan 45 - Telef. 26651 - 27034

Uw adres
VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN
Fa. A. J. Stoppels & Zoon
TIMMER- EN METSELBEDRIJF - AANNEMERS
Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

nijhuis
bouwbedrijf
MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW
Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

MAKELAARS- en EXPERTISEKANTOOR
BLOKLAND
Hugo de Grootstraat 70 — Telefoon 01840 - 3396
SLIEDRECHT

Aannemers KASSENBOUW
Firma SCHOTTE
OUDE LEEDEWEG 83 - 87 - TELEFOON 01736 - 2335 - 2464
PIJNACKER

Makelaarskantoor Hoogenraad
Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.H.)
Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

ADVERTEERT IN DE NEDERLANDER

HANAB N.V.
VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •
VEENDAM
Telefoon 05987 3800
GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

de nederlander

Leden - contactblad

VRIJDAG 13 MAART 1970
6e Jaargang - No. 11
Verschijnt maandelijks

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

C. J. van Mastrigt:

Samen werken aan wat wij als CHU willen

De vice-voorzitter van de CHU, de heer C. J. van Mastrigt leidde de Buitengewone Algemene Vergadering van de CHU van zaterdag 7 maart jl. als volgt in:

Wij zijn hier vandaag in een buitengewone algemene vergadering bijeen. Het is goed, dat onze statuten deze mogelijkheid kennen, zodat we voor de behandeling van belangrijke zaken niet uitsluitend aangewezen zijn op onze jaarlijkse algemene vergadering.
Een schaduw valt op deze vergadering. Wij hadden allen graag onze voorzitter op deze plaats gezien. Het is hem echter buiten zijn schuld niet mogelijk. Hij verblijft nog in het ziekenhuis, waar hij een operatie heeft ondergaan. Ik kan u meedelen, dat er goede vooruitgang in zijn gezondheidstoestand is.

We mogen bijeen zijn in Rotterdam, de stad van het bruisende en dynamische leven. Een stad met een enorme ontwikkeling, waarnaar sommigen met enige beduchtheid zien en anderen menen, dat het nog te langzaam gaat.
Zoals deze stad zich stormachtig ontwikkelde, zo is er ook een stroomversnelling in het politieke leven van Nederland. Ons hierzijn vandaag met deze agenda is daarvan voor wat de CHU betreft reeds een bewijs.

Nieuw enthousiasme

Wanneer wij terugzien naar december 1967 toen wij eveneens in Utrecht een buitengewone algemene vergadering hielden, dan mogen we constateren, dat er een stormachtige ontwikkeling in onze Unie is geweest. Op de vergadering in Utrecht is het begonnen, het nieuwe enthousiasme. Het bewust en met elan aanpakken van de politieke en organisatorische problemen. We hebben onze bijdrage geleverd in het gesprek met de 18 en onze medewerking verleend aan de door deze gespreksgroep tot stand gebrachte rapporten over verschillende zaken. Ik mag zeggen alleszins goede rapporten, waarin een visie is vervat en waaruit ook duidelijk blijkt, dat een dergelijke visie ook gezamenlijk met anderen kan groeien. Deze bijdrage kunnen we slechts leveren door een toenemende interne affiniteit. Een sterk gegroeid meeleven en nadenken in alle geledingen van onze Unie.

Eigen visie

We hebben ons niet beperkt om met anderen over politieke problemen te spreken, maar hebben vooral gewerkt aan onze eigen visie op de zaken. In betrekkelijk korte tijd is een nieuw beginsel — en een nieuw politiek program samengesteld.
Vandaag zijn wij hier in een dynamische stad om het resultaat van een gelijke dynamische ontwikkeling in onze Unie een vaste vorm te geven. Ons wacht vandaag een zware en gewichtige taak, want men maakt het ons niet gemakkelijk. Het tot nieuw leven komen van onze Unie — door velen reeds voor dood of schijndood verklaard — is daarvan de oorzaak. En wij verblijden ons daarover. De discussie rondom ons program en de vele amendementen daarop, worden niet veroorzaakt door grote fundamentele verschillen in onze kring, maar door een nieuwe bezinning op onze eigen taak en roeping. Het gaat niet gepaard met dissonanten of andere minder prettige dingen.
We hebben tot nog toe kunnen werken in een goede vriendschappelijke sfeer en doordrongen van de wil om tot een nieuwe aanpak der dingen te komen. Een nieuwe aanpak, die vraagt een nieuwe bezinning op de relatie tussen Evangelie en politiek.
Een nieuwe verwoording van hetgeen vandaag van ons wordt gevraagd vanuit ons gezamenlijk uitgangspunt. Opnieuw ons duidelijk voor ogen stellend — dat we illen zijn een politieke partij — die zich Gods Woord als basis en richtsnoer heeft gekozen voor haar handelen ten behoeve en temidden van ons volk. Daarin zit dynamiek. Dit alles betekent niet, dat we in onze kring nimmer verschil van mening zouden hebben, dat we gezapig tegen elkaar steeds jaknikken. Zeker niet, we weten het elkaar soms duidelijk te zeggen.

Samen zoeken

Doch dit duidelijk zijn behoort tot ons samen zoeken naar het juiste handelen en goed uitspreken en formuleren wat we willen. Waar meningsverschillen bestaan, mag dit er nooit toe leiden, dat we elkaar niet meer vasthouden, dat we elkaar niet meer zouden houden voor goede en aanvaardbare leden van onze christelijke partij.
Ik hoop, dat dit ook vandaag zo zal zijn. Er is al verwarring genoeg en niet het minst in de politieke wereld van ons land. Ieder roept om duidelijkheid en het dreigt steeds ondoorzichtiger en mistiger te worden. Er is veel studie gemaakt om de programma's die we vandaag behandelen samen te stellen. Over de formuleringen zal er altijd wel enig verschil van mening blijven bestaan. Maar wat we met ons program bedoelen, daarover mag geen verschil van mening zijn. Het kan best zijn, dat we door de ontwikkeling der dingen de formuleringen over enkele jaren weer moeten wijzigen, maar wat niet gewijzigd kan worden is onze taak en opdracht t.a.v. ons volk.
Die taak en opdracht zijn onveranderlijk, maar we moeten deze uitvoeren in een totaal veranderde wereld. De problematiek van de dertiger jaren was een geheel andere, veler onzer zullen zich dat nog wel herinneren. We zijn door de diepte van een economische crisis heengegaan. Een nieuw dieptepunt, namelijk een tweede wereldoorlog moesten we door en we stonden daarna bij de brandende puinhopen van ons land. Opnieuw moesten we ons beraden op onze koers en aanpak der dingen. En nu staan we tezamen in een land van welvaart en het schijnt, dat de problemen nog groter zijn dan in de zojuist genoemde perioden. Misschien is het wel te verklaren. In beide genoemde perioden was er sprake van nood, zichtbare materiële nood. En door de nood gedreven zijn we driftig aan het werk gegaan en — zo denken we — we hebben het gered. In die nood hebben we ons steven gezet op vooruitgang, technisch en economisch. De stad, waarin we thans vergaderen is er een duidelijk bewijs van. En we blijven er maar mee door gaan. Onze drijfveer is nog steeds economische groei, alsof we zo ver mogelijk af moeten komen van de materiële nood, die we eens hebben gekend.

Welzijn van allen

Er is welvaart en geen nood? Zijn we klaar met de verdeling van onze welvaart, zowel in ons volk als over de gehele wereld gezien?
De vraag stellen is haar beantwoorden. Voor groepen van ons volk is er nog de dreiging van de nood in materiële zin, denk ook aan de woningnood. Ons program zegt daar iets over. Maar nog veel meer willen we zeggen over het welzijn van alle mensen.

Materiële welvaart is zeker belangrijk, maar veel belangrijker is het geestelijk en lichamelijk welzijn van ons volk. We bouwen onze chemische bedrijven en gebruiken de produkten in het belang van de vooruitgang, de economische vooruitgang.
Maar we worden steeds duidelijker geconfronteerd met de gevolgen daarvan voor plant, dier en mens. Derhalve het welzijn van de schepping, die aan ons is toevertrouwd. Kunnen we met elkaar blijven leven? Dat is een zeer indringende vraag, die betrekking heeft op schone lucht, zuiver water, ruimte om te werken, maar ook ruimte om te leven, waaronder recreëren.

In ons program hebben we getracht deze zaken nieuw aan te pakken. Onze opdracht is immers het dienen van God en het dienen van het welzijn der mensen. In onze kring wordt nogal eens met gemak gesproken over ons rentmeesterschap. God is de bezitter en wij zijn z'n rentmeesters. Ik heb tegen dit zo gemakkelijk praten over het rentmeesterschap geen bezwaar. Maar we moeten dan ook goede rentmeesters zijn en ons derhalve niet gedragen als **alleen**-bezitters. We zijn voor elkaar verantwoordelijk. We mogen leven in een volks- en staatsverband. Een gemeenschap dus. Voor het goed functioneren van deze gemeenschap en het welzijn van de leden dragen wij allen een stuk verantwoordelijkheid. Dat zijn we ons bewust. Daarom willen we het bestuursbeleid der gemeenschap beïnvloeden.
Daarom hebben we een politieke partij. Een partij die dan ook duidelijk wil zeggen, wat ze met de gemeenschap wil. Daarom een program. Voor ieder die kan lezen moet duidelijk zijn wat we willen. Dat program willen we thans vaststellen.
Een program, waarin we getracht hebben te zeggen wat we als onze opdracht zien. We zijn ons daarbij bewust, dat het mensenwerk is. Dat het een poging is om Gods bedoeling met ons en de wereld onder woorden te brengen en daarin onze taak en opdracht te vinden. Ik ben met opzet niet uitvoerig geweest, want we hebben onze tijd nodig voor een groot en groots stuk werk. Maak uw Unie sterk.

Een nieuw gezicht

Zaterdag kreeg de CHU een nieuw gezicht. Met de aanvaarding van haar Beginselprogram en de onderdelen „Overheid en burger" en „Welvaart" van haar politieke program is het wezen van de CHU duidelijk vastgelegd.

Daar is veel aan voorafgegaan. In december 1967 werd o.l.v. Tilanus op enthousiaste wijze door duizenden Unie-leden een nieuwe richting aangegeven. Een nieuwe lijn voor het eigen beleid en voor haar plaats te midden der confessionele partijen in ons land. Door bestuur, Unieraad en vele organen — samen vele leden van de Unie — is sedertdien onmenselijk veel werk verzet. Dit culmineerde in dat wat zaterdag werd beoordeeld en vastgesteld: een nieuw beginsel- en politiek program. Als eerste politieke partij van Nederland.

Vele geruchten waren deze vergadering vooruit gegaan. Zal de Unie een echte politieke partij worden? Oud en jong zullen op elkaar botsen. De verwarring in de Nederlandse politiek zal nog groter worden. Dan waren zo enkele voorspellingen met vele vragen.

De verwarring is inderdaad groot. In vele partijen laaien de emoties zo hoog, dat er nogal eens ontploffingen plaats vinden, maar het resultaat van de Unievergadering was totaal anders.

De discussies waren soms fel en diep geladen, hartverwarmend, ook wel eens hartverscheurend. Opvallend veel jongeren waren aanwezig, bereid mee te denken en mee te discussiëren, omdat zij wisten hoe belangrijk deze vergadering was voor de toekomst van onze Unie. Zij deden dit veelal sportief, fris en minder dogmatisch, gewoon als stuwers van hun Unie.

De ouderen waren er bepaald niet uitsluitend om — uit behoudzucht — te bewaren en te bewaken. Ook zij wilden duidelijk vooruit, in de heilige overtuiging dat onze Unie, ook in de zeventiger jaren, nog een belangrijke taak heeft, voor heel ons volk. Veelal vonden men elkaar daarop weer vinden, waardoor meermalen bepaalde controversieel lijkende punten in een merkwaardig massale eensgezindheid werden beslist.

De CHU heeft sinds zaterdag weer een duidelijke koers, op weg naar een toekomst die de vaart dezer onstuimige jaren mee kan bepalen.

We zijn er natuurlijk nog lang niet, maar we zijn op weg. We leven snel en ongetwijfeld zal binnen niet te lange tijd veel opnieuw geschreven worden. laten we zorgen, dat vanuit de basis van nu, straks een fris en pittig verkiezingsprogram op tafel komt. Geïnspireerd door de kracht onzer beginselen, onszelf telkens weer vernieuwend, gaan we de nieuwe tijd tegemoet.

De vergadering van zaterdag was voortreffelijk voorbereid en werd uitstekend geleid. Terecht werd Van Mastrigt door Mellema hartgrondig bedankt en dankte de zaal hem staande met een langdurig ovatie. „Ik ben ongelooflijk blij", dat was het slotwoord van Van Mastrigt. Daar zijn we het volledig mee eens.

Bol.

Opvattingen, die in Unie leven, kwamen duidelijk naar voren

„De opvattingen, die in de Unie leven, zijn duidelijk naar voren gekomen. Men heeft elkaar redelijk te woord gestaan. De vergadering heeft zeer duidelijk uitgesproken, dat de Unie verder moet op de weg, die in december 1967 is ingeslagen". Aldus sprak de waarnemend-voorzitter van de CHU, de heer C. J. van Mastrigt, zaterdagmiddag j.l. aan het einde van de buitengewone algemene vergadering van de Christelijk-Historische Unie in de Rivièra-hal van Diergaarde Blij-dorp te Rotterdam.
De heer Van Mastrigt bekende, dat hij wel opgezien had tegen die vergadering. Hij was er verheugd over, dat alles zo goed gegaan is. Weliswaar konden niet alle hoofdstukken worden afgehandeld. Vastgesteld werden het beginselprogram en de hoofdstukken „overheid en burger" en „welvaart" van het politiek werkprogramma. Op de jaarvergadering van de CHU, die op zaterdag 23 mei gehouden wordt, zullen aan de orde komen de hoofdstukken „vrede, veiligheid en samenwerking", „onderwijs, vorming en dienstverlening" en „wonen, werken en recreatie".

Uitgangspunt voor de discussies op de buitengewone algemene vergadering waren de concepten van het beginselprogram en het politiek werkprogram, welke concepten door de Unieraad werden vastgesteld.
Vele kiesverenigingen dienden vele amendementen in op de artikelen van de concept-programs. Het Dagelijks Bestuur van de CHU voorzag alle amendementen van een pre-advies en over deze pre-adviezen werd in de vergadering van zaterdag jl. gestemd.
„Waarom werd gestemd over de pre-adviezen en niet over de amendementen?", zo werd voorzitter Van Mastrigt na afloop van de vergadering gevraagd. „Wel", zei de heer Van Mastrigt, „met het stemmen over de pre-adviezen sprak de vergadering zich uit over de voorstellen van het eigen gekozen bestuur."

Zondagsrust

Het is ondoenlijk in dit verslag de besprekingen over alle onderdelen van de programs, die aan de orde kwamen, op de voet te volgen. Slechts enkele punten worden uitgelicht.

Het eerste belangrijke onderwerp, dat besproken werd, was het al dan niet opnemen van een uitspraak over het eerbiedigen en bevorderen van de zondagsrust door de overheid.
De Unieraad had hierover geen passage willen opnemen in het beginselprogram, maar amendementen wilden dat wel. Het Dagelijks Bestuur adviseerde, de gevraagde toevoeging: „De overheid eerbiedigt, waar mogelijk de zondagsrust in haar eigen dienst en bevordert deze in het maatschappelijk leven" op te nemen in het hoofdstuk van het politiek werkprogram over „Wonen, werken en recreatie".
Er bleken onder de aanwezigen twee stromingen te zijn. Aan de ene kant werd gepleit voor het opnemen van een passage over de zondagsrust in het beginselprogram. „Het heeft er sinds 1908 in gestaan", zo werd gezegd.
Aan de andere kant evenwel, en met name bij de jongeren, werd gevraagd de bedoelde passage niet op te nemen. De uitspraak, dat de overheid de zondagsrust moet bevorderen, zal verkeerd worden uitgelegd, aldus de motivering, en het zal moeilijk worden om jongeren enthousiast te maken voor het Unie-program.
Toen het op stemming aan kwam — zoals steeds met de oranje en witte vlaggetjes — bleek, dat de meerderheid van de buitengewone algemene vergadering er voor was om de passage over de zondagsrust in het beginselprogramma op te nemen.

Oranjehuis

Het artikel in het concept-beginselprogram, waarin gesproken wordt over de band met het Oranjehuis, onderging eveneens een wijziging. In het concept stond: „De CHU spreekt zich uit voor een democratische rechtsstaat met een parlementair stelsel, waarbij de constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje de meest aangewezen staatsvorm is."
Ingediende amendementen pleitten er voor, die band met het Oranjehuis sterker accent te geven. Het Dagelijks Bestuur van de CHU kwam met het pre-advies om de voorgestelde tekst als volgt te redigeren: „De Christelijk-Historische Unie spreekt zich uit voor een democratische rechtsstaat met een parlementair stelsel in de vorm van een constitutionele democratie onder het Huis van Oranje." Dit pre-advies werd aanvaard. Voor het overige gaf het beginselprogram niet zo veel stof tot spreken, en het was dan ook nog niet zo laat op de ochtend toen voorzitter Van Mastrigt mocht concluderen: „De CHU heeft nu een nieuw beginselprogram. Ik hoop, dat u zich dat bewust bent."

Kiesstelsel

Bij de behandeling van het hoofdstuk „Overheid en burger" van het politiek werkprogram bleek er groot verschil van mening te zijn over voorgestelde formuleringen met betrekking tot het kiesstelsel.
Er stond in het concept onder meer: „Eén van de eisen, die aan een democratie gesteld moet worden, is, dat de stemmen van degenen, die voor bepaalde beginsel- en/of politieke programma's en personen hebben gekozen, ook zo goed mogelijk tot hun recht komen. Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging voldoet daaraan het beste en dient dan ook gehandhaafd te blijven."
Er kwamen amendementen, waarmee beoogd werd vast te leggen, dat het niet gaat om een stelsel van evenredige vertegenwoordiging, maar om „het thans bestaande stelsel van evenredige vertegenwoordiging".
Het Dagelijks Bestuur van de CHU sprak in haar pre-advies uit, dat die amendementen niet moesten worden overgenomen. De formulering „het bestaande stelsel" legt teveel beperkingen op; de uitdrukking „een stelsel" doet dit minder.
Bij overname van „het bestaande stelsel" zal een eventuele verhoging v n de kiesdrempel onmogelijk zijn, aldus het pre-advies van het Dagelijks Bestuur. De aanhangers van de amendementen — en dus tevens tegenstanders van het pre-advies — stelden, dat elke afzwakking van het huidige stelsel van evenredige vertegenwoordiging voorkomen moest worden. Bovendien zal voorkomen moeten worden, dat kleine partijen geweerd worden.
Maar de voorstanders van het pre-advies betoogden, dat er niet te strak moet worden vastgehouden aan het thans van kracht zijn-

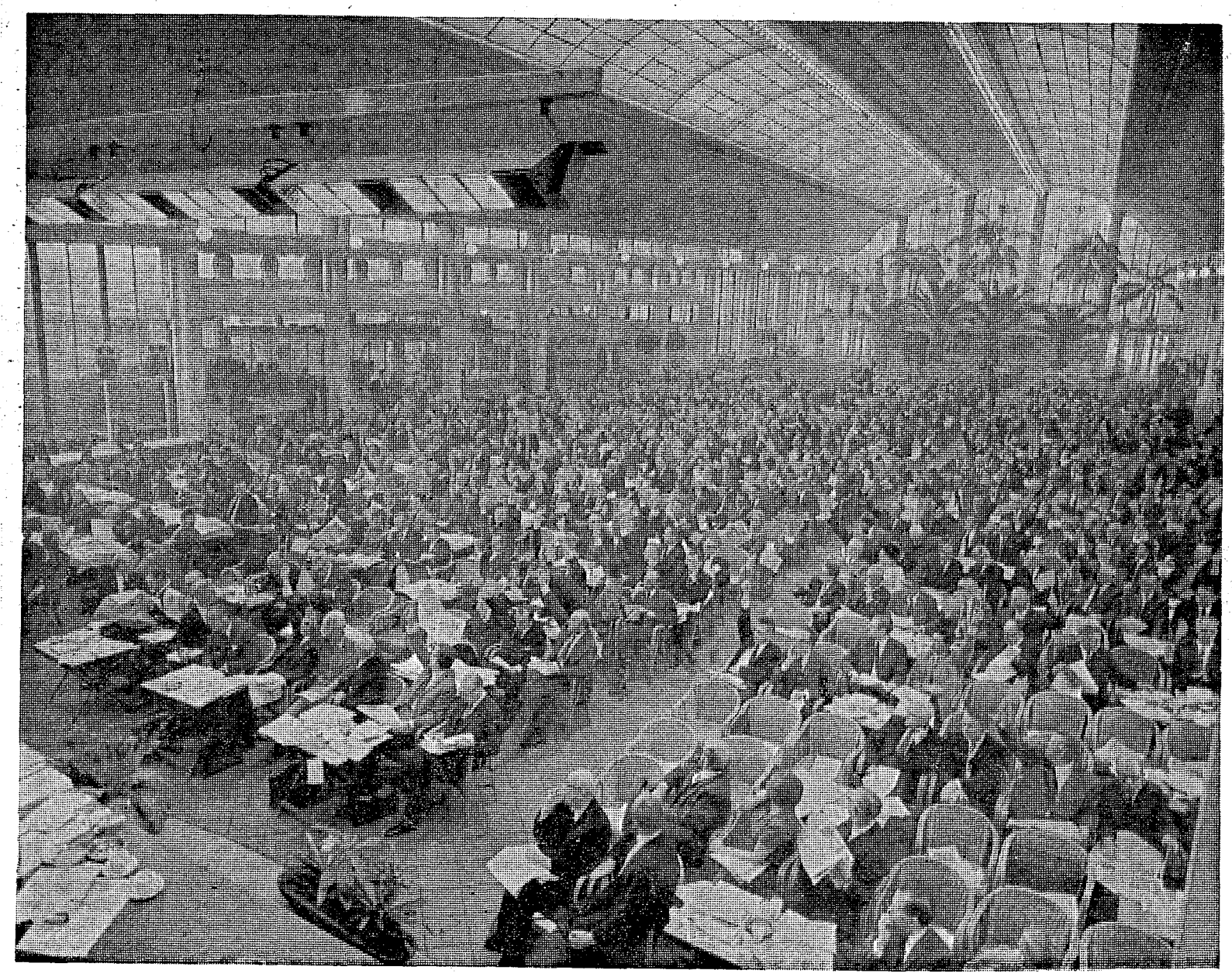

Een overzicht van de goed bezette (circa 750 Unieleden waren present) Rivièrahal in de Diergaarde te Rotterdam tijdens de Buitengewone Algemene Vergadering.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

de stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Enige soepelheid is gewenst. De meerderheid van de vergadering bleek voorkeur te geven aan het pre-advies van het Dagelijks Bestuur.

Nog verder

Maar de vergadering bleek nog verder te willen gaan. Er was namelijk ook een amendement om de passage in het concept: „Een stelsel van evenredige vertegenwoordiging voldoet daaraan het beste en dient dan ook gehandhaafd te blijven" geheel te schrappen en te wijzigen in: „Teneinde het democratisch functioneren van het staatsbestel te bevorderen, is het gewenst, dat de invloed van de kiezer zich zal kunnen uitstrekken tot het bereiken van een regeerbare meerderheid. Om deze invloed te vergroten, dient gestreefd te worden naar een stelsel van evenredige vertegenwoordiging binnen een beperkt aantal districten, waarbij lijstverbinding daarbinnen wel en daarbuiten niet zijn toegestaan." Het Dagelijks Bestuur kwam niet met een pre-advies over dit amendement.

De Unieraad, zo werd gezegd, heeft tot tweemaal toe met een kleine meerderheid de bestaande ontwerptekst aanvaard. De beslissing werd dan ook geheel en al aan de buitengewone algemene vergadering overgelaten. De meerderheid stemde er voor, om de tekst van het amendement in het politieke werkprogram op te nemen.

Achttien jaar

In het concept-program had de Unieraad voorgesteld, ten aanzien van de kiesgerechtigde leeftijd het volgende te bepalen: „De leeftijdsgrens voor het actief kiesrecht dient gekoppeld te blijven aan de algemene meerderjarigheidsgrens".

Er kwamen op dit voorstel twee amendementen. De ene stelde de volgende tekst voor: „De verlaging van de algemene meerderjarigheidsgrens dient gerealiseerd te worden; een studie hierover is noodzakelijk. De kiesgerechtigde leeftijd dient verlaagd te worden tot 18 jaar."

En het andere amendement luidde: „De leeftijdsgrens voor het actief kiesrecht dient te worden verlaagd tot 18 jaar."

Het Dagelijks Bestuur adviseerde de beide amendementen niet te aanvaarden met de volgende motivering: „Het is onjuist om, sinds de leeftijdsgrens voor het actief kiesrecht gelijk gesteld is aan die van de algemene meerderjarigheidsgrens, deze beide leeftijdsgrenzen van elkaar te ontkoppelen. Er ontstaat een innerlijke tegenstrijdigheid, indien iemand in het private rechtsleven niet kan optreden, maar het publieke „stem"-recht wel zal kunnen uitoefenen. Op zichzelf zijn er argumenten voor verlaging van de betreffende grens. Echter niet ontkoppelen, omdat door verlaging van de leeftijdsgrens voor het actief kiesrecht de beslissing voor de meerderjarigheidsgrens reeds is genomen, terwijl die laatste beslissing dan onvoldoende is bestudeerd. De concept-tekst is in overeenstemming met de unanieme opvatting van de staatscommissie inzake grondwet en kieswet."

Ook wat de hier-bedoelde amendementen betreft, stonden de standpunten in de buitengewone algemene vergadering tegenover elkaar. Er waren sprekers, die zich ronduit tegen de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd verklaarden en anderen, die eerst de studies maar eens wilden afwachten.

Van de kant van de jongeren werd hartstochtelijk gepleit voor de verlaging. Er werd gewezen op andere partijen, die wel voor de verlaging zijn. „Waarom zouden wij geen jonge kiezers kunnen trekken?" zo werd gevraagd. Ook werd gezegd: „Toon dat de Unie niet vergrijsd is, maar dat de jongeren er in thuishoren." Het uiteindelijke resultaat was, dat het pre-advies verworpen werd en dat de meerderheid van de buitengewone algemene vergadering zich uitsprak voor verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot 18 jaar.

Een fors debat was er ook over de voorgestelde tekst: „Leden van de Tweede Kamer zullen het kamerlidmaatschap als hoofdfunctie dienen te hebben." Er was een amendement, om vast te leggen, dat kamerleden geen betaalde nevenfuncties mogen hebben.

Het Dagelijks Bestuur raadde dat amendement af, met te verwijzen naar de eigen verantwoordelijkheid van de kamerleden. Bovendien, zo werd gezegd, kunnen ervaring en contacten met het bedrijfsleven soms wel gewenst zijn. Bovendien is het amendement voor kamerleden, die banden hebben met familiebedrijven, onaanvaardbaar.

Er was, omdat het opsteken van de vlaggetjes geen duidelijk inzicht gaf, een schriftelijke stemming nodig en deze gaf als resultaat, dat het pre-advies van het Dagelijks Bestuur om het amendement af te wijzen, met 342 tegen 244 stemmen aanvaard werd.

Wat het hoofdstuk „Overheid en burger" betreft, dient nog vermeld te worden, dat het amendement om de benoeming van een burgemeester te laten geschieden op voordracht van Gedeputeerde Staten werd afgewezen.

Motie

Bij de behandeling van het hoofdstuk „Welvaart" diende plotseling ir. J. Bijl uit Wassenaar een motie in. Hij wilde, dat de buitengewone algemene vergadering nadrukkelijk zou uitspreken, dat „de vooruitstrevende politiek, waartoe besloten werd op de buitengewone algemene vergadering van 16 december 1967 niet zodanig vertaald mag worden, dat deze politiek socialistische tendenzen in zich moet dragen." Deze motie kwam niet in behandeling. Voorzitter Van Mastrigt moest concluderen, dat op een algemene vergadering alleen maar voorstellen aan de orde kunnen komen, die zijn ingediend namens een kiesvereniging. Dat staat in de statuten.

Overigens gaf het vaststellen van dit hoofdstuk aanleiding tot levendige discussies, maar de vergadering week praktisch gesproken niet af van hetgeen het Dagelijks Bestuur geadviseerd had.

Wat de oudedagsvoorziening betreft, was in het concept-werkprogram opgenomen, dat gestreefd zal moeten worden om op lange termijn te komen aan een welvaartsvast pensioen van ongeveer 70 procent, gebaseerd op het gemiddeld genoten loon of salaris van de laatste drie jaren. Dit voorstel werd niet aanvaardbaar geacht, met name niet wat betreft op het stuk van de opbouw van de vaststelling van de te bepalen hoogte van 70 procent. Er kwamen tussenvoorstellen en besloten werd, dat de zaak nog nader zal worden bestudeerd.

Aanvaard werd een amendement, waardoor in het program wordt vastgelegd, dat de overheid het recht en de bevoegdheid dient te hebben om in geval van fusies, die haar ongewenst voorkomen, in te grijpen.

Het was reeds ver over vier uur, toen de beraadslagingen over dit hoofdstuk konden worden beëindigd. En volgens de aan het begin van de buitengewone algemene vergadering gemaakte afspraak, werd niet meer aan een nieuw hoofdstuk begonnen.

„We zijn", zo constateerde voorzitter Van Mastrigt, „in christelijke zin bijeen geweest. Er waren verschillen van mening, maar we wisten elkaar vast te houden. Wij willen dienstbaar zijn voor het gehele volk."

H. LOKKERBOL

Vice-voorzitter C. J. van Mastrigt tijdens het CH-congres in de Maasstad in gesprek met de heer J. Richter uit Rijswijk. Op de achtergrond v.l.n.r. het DB-lid dr. E. Bleumink en de wetenschappelijk medewerker van de CH-Tweede Kamerfractie, drs. J. G. de Klerk.

Kritische notities

Oostenrijk

het vakantieland van velen onzer, heeft, nadat het zich de laatste vier jaren had laten regeren door de Österreichische Volks-Partei (de hoofdzakelijke R.K. volkspartij) bij de vorige week gehouden verkiezingen de 85 zetels van deze partij teruggebracht tot 79 en de socialisten er 81 geschonken. Aangezien er ook nog 't minimum van 5 liberalen bleef bestaan zal Oostenrijk terug moeten naar de onpopulaire koalitie van de twee grote partijen, welke na de Tweede Wereldoorlog reeds 20 jaren aan bod is geweest. Het is tekenend dat een partij, waarvan vrijwel iedereen verklaart dat zij het goed gedaan heeft de laatste 4 jaren, toch zoveel weerstanden oproept, dat de weegschaal omslaat, misschien juist omdat ze regeerde. Wel moet de door de Socialisten voorgestane diensttijd van 6 maanden (i.v.v. 9 maanden) bij de 400.000 nieuwe jonge kiezers zijn ingeslagen. Het is anderzijds verheugend dat een volk als Oostenrijk niet geschroomd heeft de socialist Kreisky, tevens van Joodse afkomst zijnde, te kiezen.

In één krant gelezen

Een onbekende omroep in ons land heeft het steunfonds van de Maagdenhuisbezetters f 20.000,- geschonken.

De grote Amerikaanse televisiemij C.B.S. is wellicht in 1966 betrokken geweest, aldus het rapport van een sub-commissie van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, bij 'n complot voor invallen in Haïti en Cuba, met het doel zich van de exclusieve rechten te verzekeren op een film van de veronderstelde val van Duvalier, resp. Fidel Castro.

Dit soort nieuws doet mij denken aan een verhaal van ruim 70 jaar geleden over de U.S.A.-Spanje oorlog, een verhaal dat Dr. J. Presser in zijn Amerika-studie vermeldde. De krantenkoning Hearst zou in die dagen de tekenaar Frederic Remington naar Cuba hebben gezonden om „gruwelen" te vereeuwigen; toen de arme man terug wilde komen, omdat hij ze niet kon vinden, zou zijn patroon hebben getelegrafeerd: „Blijf asjeblief, U levert de plaatjes, ik lever de oorlog".

Steun

Ik heb al een paar keer in deze rubriek geschreven dat steun aan Verolme enerzijds en het laten „stikken" van duizenden fruittelers anderzijds meten met twee maten betekent. Maar men kon mij als een zwartgallige buitenbewoner beschouwen. Nu heb ik - en wat betekent dat voor de gelijkhebbersmentaliteit in ons - van ik dacht onverdachte zijde steun gekregen. Drs. Van der Kwast als directeur van de Ned. Jaarbeurs zei bij 'n rede in verband met de aanstaande voorjaarsbeurs: „Er is duidelijk een diskriminatie ten nadele van de kleine ondernemer, die het hoofd niet boven water kan houden. Hij klopt in Den Haag vergeefs om hulp aan".

Het aantal mensen dat om deze reden de 18e maart a.s. niet gaat stemmen of „radikaal" stemt, kon wel eens groter zijn dan vele politici gedacht hebben.

P.A.K.-Mee

Men heeft mij gevraagd wat het „wilde" uit het P.A.K.-programma waarover ik schreef nu eigenlijk was. Welnu, pak mee, een kleine bloemlezing: schoolhuiswerk en landmacht afschaffen; het beschikbaar stellen van 50 miljoen gulden per jaar aan revolutionaire bewegingen in andere landen, die gericht zijn op vrijheid van de massa of meer sociale rechtvaardigheid (Salomo wordt niet bijgeleverd om deze puzzle op te lossen); nationalisering van de gezondheidszorg en boete's naar de draagkracht (net of dat niet gebeurt, behalve eerst bij Rambonnet).

Niet alleen de PvdA (houden de beslissingen aan ons zelf) maar zelfs de Volkskrant had er niet van terug. En de N.R.C. vroeg zich af of 't rapport straks bij 't opbergen niet ware te katalogiseren onder de rubriek „fictions".

De wereld op zijn kop

Met Insider, die in zijn goeie jaren (jaren geleden) al voor een groter aantal beoefenaren van meer exakte wetenschappen in de regering pleitte met het oog op de gevaren die ons leefklimaat bedreigden, is nu ook president Nixon terecht in de tophit „Milieu hygiëne" geklommen. Maar wat te denken van onze Europese zwaargewicht: de Russen willen de rivieren de Ob, de Jenessei en de Pechora niet langer naar de Noordelijke IJszee laten stromen, maar deze afdammen en het water vervolgens teruggeleiden naar het steppegebied rond de Kaspische en Aralzeëen. West-Europese meteorologen en klimaatdeskundigen achten dergelijke „stunts", waarvan de gevolgen uitermate moeilijk te bestuderen zijn, uitermate riskant en gevaarlijk. De IJszee zal zoveel minder zoet water krijgen, dat het hogere zoutgehalte minder ijsvorming en meer dooi zal toelaten.

De „meteorologische" gordel die zorgt voor de regenval in de gematigde zône zou zodoende naar het Noorden kunnen opschuiven en in onze streken zou (behalve het zeewaterniveau) de gemiddelde temperatuur enige graden kunnen stijgen. Het Middellandse zeegebied zou het echter qua temperatuur en droogte beroerder kunnen krijgen. Zo zouden de Russen toch nog hun revolutie in West-Europa kunnen bewerkstelligen, zij het dat Marx op dit punt niet gerehabilliteerd zou gaan worden. En het is nog geen onzin-verhaal ook.

Open, dicht

In de Tweede Kamer heeft de KVP-er Van Koeverden, 17 jaar na de waternoodsramp van 1953, minister Bakker van Waterstaat belaagd over het afsluiten van de Oosterschelde: 't Zou nog eens bekeken moeten worden! Nu is het aan de kust, waar veiligheid 'n bestaansvoorwaarde is, al eerder beweerd. Onze Rooms-Katholieke broeders, zei men daar wel spottend-nijdig, plegen hoog en droog op het zand te wonen en niet zo zeer direkt achter duinen en dijken en zij snappen er dan ook niets van. Ik heb het altijd tegengesproken, maar op den duur zou je 't nog moeten geloven. Dacht de heer Van Koeverden, die overigens in de Betuwe achter rivierdijken woont, nu werkelijk dat hij die paar honderd miljoen die nodig zijn om de Gelderse rvierdijken te verhogen later zou krijgen omdat de Oosterschelde konsekwent in het schema van de Delta-kommissie moet worden afgesloten. 'k Heb alle 131 punten van het kernprogramma-Steenkamp nog niet gekontroleerd, maar 'k maak me sterk dat een open Oosterschelde (en dan geen Reimerswaalplan voor Noord-Brabant) er niet in staat.

Insider.

UNIE-VERS

door drs. G. van Leijenhorst

De Buitengewone Algemene Vergadering

De Unie heeft weer een zware dag achter de rug: de buitengewone Algemene Vergadering van afgelopen zaterdag, waarop het Beginselprogram en een gedeelte van het politiek werkprogram werden vastgesteld. Een zware dag, omdat er van de bezoekers veel werd gevraagd. Van de genodigden: de CH-bewindvoerders, de AR- en KVP-vertegenwoordigers en de pers, die mochten ervaren dat de Unie-leden niet alleen in de zonovergoten Blijdorp-hal als een vlucht vogels gezellig bij elkaar waren neergestreken, maar bovenal werden geconfronteerd met een partij die, naast het formuleren van haar beginselen, heel duidelijk de weg aanwees, waarin zij de komende jaren programmatisch de politieke problemen van deze tijd te lijf wil gaan.

Van de afgevaardigden van de kiesverenigingen werd veel inspanning en denkkracht gevraagd om zich in snel tempo van het ene probleem in het andere te verdiepen, gepaard gaande met de lichamelijke arbeid, die noodzakelijk was om zijn (haar) stem via het opsteken van de onafscheidelijke Unie-vlaggetjes aan het voorgestelde pre-advies te geven, resp. te onthouden.

Tenslotte was het ook een zware dag voor het Dagelijks Bestuur en alle medewerkers, die niettemin met overgave de verplichtingen, die een Unie-nieuwe-stijl zichzelf oplegt, gestalte wilden geven.

Maar naast een zware dag is het ook een geslaagde dag geworden. De wijze waarop gediscussieerd en naar elkaars standpunten geluisterd werd, bevestigt nog eens de mening, dat de Unie niet zo maar uit een aantal toevallig bij elkaar terechtgekomen stromingen bestaat, maar dat de Unie een middelpunt heeft waaromheen allerlei mensen vanuit verschillende achtergronden en denominaties zich willen scharen, om van daaruit het antwoord te zoeken op de politieke werkelijkheid van vandaag.

Dat middelpunt is het Woord van God, waarvan in het beginselprogram gezegd wordt, dat het van beslissende betekenis moet zijn in heel ons denken en handelen. We kunnen gerust zeggen, dat het vele en moeizame werk dat de commissie herziening-beginselprogram over een aantal jaren samen met een aantal adviseurs heeft verricht op zaterdag 7 maart beloond — zo niet bekroond — werd.

Zowel bij de behandeling van de beide hoofdstukken „Overheid en Burger" en „Welvaart" van het concept-politiek-werkprogram als van het beginselprogram bleek, dat de op 28 februari gevoerde voorbespreking in Gouda met de indieners van de amendementen een succes is geweest, gezien de vlotte wijze waarop een groot aantal artikelen kon worden afgewerkt. Met name denken we aan het artikel, w.arin de monarchie aan de orde wordt gesteld. Meer details over de bereikte resultaten vindt u elders in dit blad.

Het geheel overziende mogen we zeggen, dat de oudere generatie bepaald tevreden was over de formulering van het beginselprogram en de jongeren vooral ingenomen waren met wat in het praktisch program werd vastgesteld. Een vluchtig gesprek met diverse afgevaardigden schraagde onze mening, dat er allerwegen tevredenheid bestaat over wat bereikt is. Dat dit perspectieven biedt zo vlak voor de Staten-verkiezingen behoeft geen betoog. De uitslag van de recent gehouden Nipo-enquête bergt de belofte in zich, dat we in dit opzicht niet somber gestemd behoeven te zijn. Eén en ander betekent niet, dat de vastgestelde program-hoofdstukken hun werk reeds gedaan hebben.

Inhakend op de woorden van onze vicevoorzitter, de heer **C. J. van Mastrigt**, zeggen we, dat we ook hiermee de Unie sterk zullen moeten maken. Opdat voor een ieder duidelijk blijkt wat de Christelijk-Historische Unie politiek te zeggen heeft.

Dat de vergadering van 7 maart een succes geworden is, danken we, naast die medewerkers van het Uniebureau die zoveel werk hebben moeten verzetten, ook aan de Rotterdamse commissie van ontvangst, die onder de bekwame leiding van de heer **J. de Meer**, ons in deze grote havenstad een prettig oponthoud geboden heeft.

Tenslotte willen we niet onvermeld laten die afgevaardigden van een aantal kiesverenigingen, die ervoor gezorgd hebben dat de stemmingen een vlot verloop hadden. Gelukkig konden de heren van het hoofdstembureau, de heer P. Hylarides te Gouda en ir. F. Prak te Haastrecht, het na één schriftelijke stemming wat kalmer aan doen, omdat de vlaggetjes in het vervolg een duidelijke uitslag aanwezen.

Op de Algemene Vergadering van 23 mei hopen we de andere hoofdstukken van het politiek program vast te stellen, nl.:

hoofdstuk 1 Vrede, veiligheid en samenwerking

hoofdstuk 3 Wonen, werken en recreatie

hoofdstuk 4 Onderwijs, vorming en dienstverlening.

Van het bestuur

Zoals bekend is, heeft onze voorzitter **prof. dr. J. W. van Hulst** op 26 februari een operatie ondergaan. Gelukkig gaat zijn toestand goed vooruit en waarschijnlijk zal hij — als u dit leest — reeds het ziekenhuis hebben verlaten. Vice-voorzitter, **dr. C. Blankestijn**, heeft eveneens een week in het ziekenhuis vertoefd, in verband met een longonderzoek. Hij heeft zijn werkzaamheden inmiddels weer kunnen hervatten.

Het Dagelijks Bestuur heeft vergaderd op 19 februari, op 28 februari (bespreking met indieners amendementen en commissies gevormd uit leden van de Unieraad) en op 6 maart („generale repetitie" Algemene Vergadering).

Op 14 februari kwam het Hoofdbestuur bijeen. Als belangrijkste punt kwam aan de orde de financiële situatie, die besproken werd aan de hand van het rapport dat de HB-commissie („rapport-Haars") reeds op 28 november indiende en aan de hand van financiële stukken van de penningmeester.

Er werd besloten een voorlopige financiële commissie in te stellen, die o.a. het Dagelijks Bestuur zal adviseren inzake het te voeren financiële beleid over 1970. Hierin zijn benoemd de heren **De Pont** te Naarden, **Des Viersen** te Rotterdam en **Wagenvoort** te Middelburg. Deze commissie is reeds op 28 februari samen met de eerste en tweede penningmeester in vergadering bijeen geweest. De bedoeling is, dat deze commissie ook zal adviseren inzake de op de Hoofdbestuursvergadering van 11 april vast te stellen begroting.

Van het Uniebureau

Per 1 maart heeft de heer **P. H. A. Willemse** ons bureau verlaten. De administratie wordt thans deels waargenomen door **mevrouw C. J. Visser-Krijger.**

Het Dagelijks Bestuur hoopt zeer binnenkort te kunnen overgaan tot het aanstellen van een bureaudirecteur, welke functie thans wordt waargenomen door de heer **A. Buntsma.** De bezetting, de samenstelling en de capiciteit van het bureau zijn momenteel onvoldoende.

De voortgang van de reorganisatie is gedeeltelijk gestremd door de moeilijke financiële situatie, waarin wij ons bevinden. Eén en ander heeft tot gevolg gehad, dat het bureau niet zodanig functioneerde als wij graag hadden gezien. De laatste tijd moest er meer werk verzet worden door minder mensen: denk aan de Algemene Vergadering, de werkzaamheden rondom Staten- en gemeenteraadsverkiezingen.

Het Dagelijks Bestuur wil zo spoedig mogelijk, binnen het kader van de financiële mogelijkheden, die maatregelen treffen, die voor het goed functioneren van de organisatie noodzakelijk zijn.

Bezoek Kamerkringen

De voorzitter, de secretaris en de heer Buntsma hebben bezoeken afgelegd aan de kamerkringen Den Haag (13 febr.) en **Zwolle** (16 februari), terwijl de heer mr. W. Scholten (bij ontstentenis van de voorzitter) en de secretaris op 23 februari kamerkring **Haarlem** bezochten. Deze bezoeken voorzien blijkens de ervaringen in een duidelijke behoefte. Enerzijds kunnen allerlei informaties van de zijde van het bestuur heel wat misverstanden wegnemen en talloze zaken verduidelijken, anderzijds is het voor het Dagelijks Bestuur bijzonder noodzakelijk te vernemen wat er in het land leeft.

Dit leidt tot een nauwere band tussen bestuur en kader, en verschaft tevens het bestuur die informatie die het bij zijn beleid nodig heeft.

Maak de Unie sterk! aldus luidde het verzoek van de heer Van Mastrigt op 7 maart in Rotterdam. Dat moeten we samen met al' kracht proberen. Er is sinds 16 december 1967 al veel gedaan. Maar er valt nog veel meer te doen. Uw inzet is nodig om het ons samen te doen gelukken.

v.L.

De vrouw op weg.... waarheen?

Er is iets aan het veranderen in onze maatschappij, met name in de positie van de vrouw. Dolle Mina's trachten op spectaculaire wijze de vrouwenemancipatie te voltooien. De roep om crèches en kinderdagverblijven wordt overal gehoord en het buitenshuis werken van de gehuwde vrouw is allang geen zeldzaamheid meer.

Wat zijn nu de oorzaken en de gevolgen? Hoe stellen wij ons een ideale situatie voor? Welke rol moet de politieke partij hierin spelen? Deze en andere vragen wil de **Centrale van CH-Vrouwen** beantwoorden op de **studiedag,** die **12 mei** a.s. in **Utrecht** gehouden zal worden. De discussie wordt ingeleid door de bestuursleden, die korte referaten geven over:

opleiding, bijscholing en herscholing — de situatie van alleenstaanden t.o.v. gehuwden — het gezin en de opvang van kinderen — de arbeid buitenshuis — de belastingheffing — mentaliteitsverandering en toekomstbeeld.

In het volgende contactblad zal een inleidend artikel verschijnen en zullen nadere mededelingen volgen. Noteert u nu reeds deze datum, want alle geïnteresseerden zijn van harte welkom. De jaarvergadering van de Centrale wordt 11 mei gehouden in het Zendingscentrum te Baarn, waar ook gelegenheid is tot overnachten.

H. T. B.

Een BRIL van EIKENDAL

gaat bovenal!

WAGENINGEN
VEENENDAAL

J. T. Mellema:

Constructief samenwerken met andere partijen

De Buitengewone Algemene Vergadering van zaterdag 7 maart jl. heeft aan het einde van haar werkdag vice-voorzitter C. J. van Mastrigt een ovationeel applaus gebracht, als een huldeblijk voor zijn vele werkzaamheden gedurende een groot aantal jaren in dienst van de Unie.

Zoals bekend is, trekt de heer van Mastrigt zich in mei a.s. uit de politiek terug en stelt hij zich als bestuurslid van de Unie niet herkiesbaar. Met een hartelijke handdruk vertolkte fractieleider Mellema de dank van de vergadering.

De heer J. T. Mellema besloot het congres in Rotterdam met een pakkend slotwoord. Daarin onderstreepte hij, dat de CHU beginselpartij wil zijn en blijven. Vandaag hebben wij onder woorden gebracht wat wij vanuit ons beginsel in de praktijk verwezenlijkt willen zien.

De CHU is de eerste partij in nederland, die haar partijprogram op tafel legt. Zij wil, aldus de CH-fractieleider, constructief samenwerken met andere partijen.

De heer Mellema nodigde de VVD uit eerst het eigen gezicht te laten zien. „Dan zijn wij bereid te praten!"

Aan D'66 vroeg de heer Mellema klare wijn te schenken. Dat is in de hedendaagse politiek een gebiedende eis. Volgens de heer Mellema viert de onduidelijkheid binnen de Pvda hoogtij. „Wij weten vandaag niet hoe de Pvda er uit ziet."

Het schonk de heer Mellema tenslotte veel voldoening, dat de CHU op het congres hard heeft gewerkt. Drie belangrijke stukken — het beginselprogram en de hoofdstukken „Overheid en burger" en „Welvaart" — zijn vastgesteld.

„Met deze stukken kunt u de komende verkiezingen reeds ingaan. Ik doe een dringend beroep op u allen om aan het werk te gaan. De CHU heeft u nodig. Succes toegewenst.

Telegram voor zieke voorzitter

De Buitengewone Algemene Vergadering van de CHU in Rotterdam stuurde zaterdag jl. haar zieke voorzitter, prof. dr. J. W. van Hulst, een telegram, waarin zij zich verheugde over het gunstige verloop van de ziekte van de Unievoorzitter en hem een spoedige beterschap toewenste.

CHU vraagt in najaar 1970 weer extra geld

De speciale actie om via open brieven in het ledencontactblad de CHU financieel vaster in het zadel te helpen is stopgezet. Het Dagelijks Bestuur van de Unie en het bestuur van de stichting Uniewerkfonds hebben hiertoe besloten.

Dank zij de hulp van vele Unieleden is het tekort van f 25.000.- over 1969 weggewerkt.

Natuurlijk kan de CHU nog veel geld voor veel en belangrijk werk gebruiken. De begroting voor 1970 toont een geraamd tekort van f 50.000.-.

Het Dagelijks Bestuur en het Uniewerkfonds vinden het echter niet verantwoord om via een speciale actie een dringend beroep op de Unieleden te blijven doen voor opheffing van een tekort dat nog maar een schatting is.

Het is de bedoeling om in september of oktober — wanneer meer bekend is over de financiële positie van de Unie in 1970 — de leden te vragen de Unie opnieuw te helpen.

Thans volstaan de genoemde besturen met de gevers en geefsters hartelijk te danken voor hun offervaardigheid.

Kranten *over het Unie-congres*

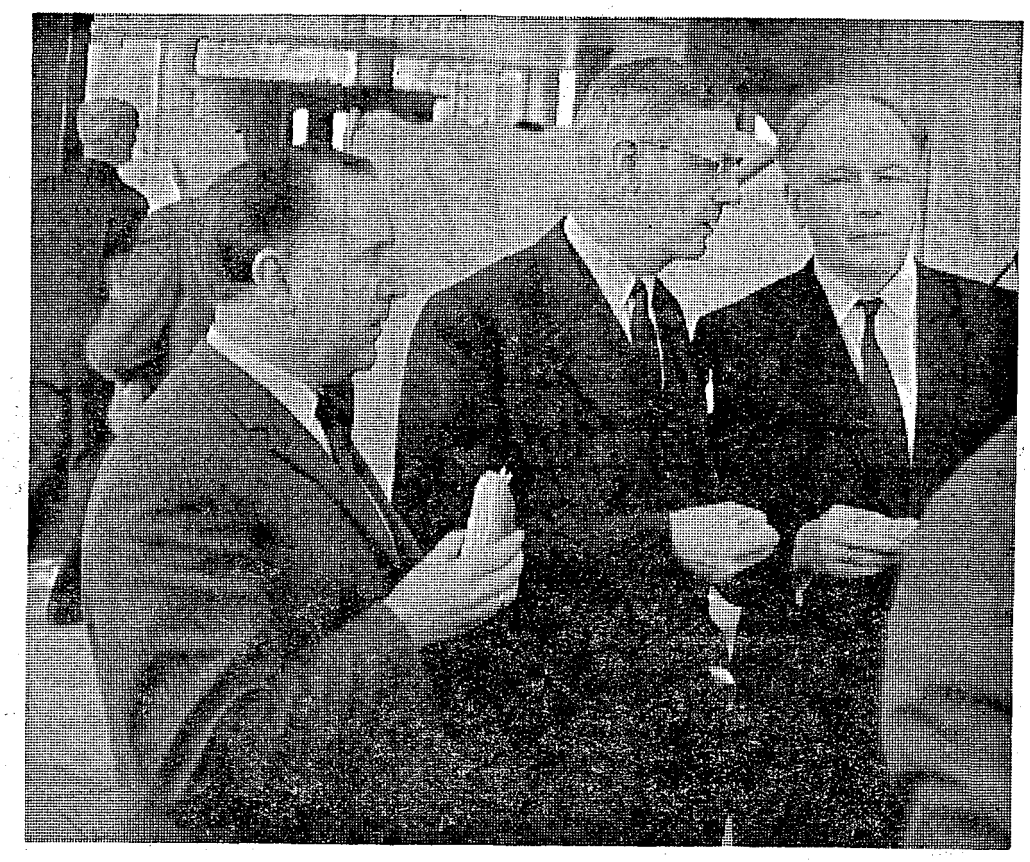

Drie CH-bewindslieden tijdens de lunchpauze van het Uniecongres in de Rotterdamse Diergaarde Blijdorp: van links naar rechts staatssecretaris mr. Chr. van Veen, minister drs. B. J. Udink en staatssecretaris dr. R. J. H. Kruisinga.

Hieronder laten wij een aantal perscommentaren volgen naar aanleiding van de zaterdag jl. in Rotterdam gehouden Buitengewone Algemene Vergadering van de C.H.U.

„De Rotterdammer:"

De C.H.U.

De CHU is een politieke partij, waarin van oudsher de mogelijkheid van geschakeerd denken als het ware is ingebouwd. Daarom kan zij doorstaan dat nu eens hier dan weer daar het accent wordt gelegd. Deze instelling heeft haar een onmiskenbare soepelheid gegeven tot behoud van het waardevolle èn aanvaarding van het nieuwe.
Zaterdag is dit alles opnieuw gebleken. Onder bekwame en verstandige leiding groeide zij, al vergaderend, toe naar een nieuw compromis, waarover op het moment zelf wellicht niet ieder tevreden was, maar dat het allen toch mogelijk maakte elkaar vast te houden.
De uiteindelijke eenheid staat hier in feite buiten kijf, en op deze basis kan men elkaar des te gereder de waarheid zeggen. Op principiële grondslag werd aldus aanpassing bereikt aan de eigen tijd. Het geschiedde — zoals op deze vergadering gebruikelijk — zelfs met vlag en wimpel.

„DE VOLKSKRANT":

Op weg

Zij, die geloven, haasten niet. Zo dacht zaterdag in Rotterdam blijkbaar ook de Algemene Vergadering van de CHU er over. Het nieuwe beginselprogram werd helemaal afgehandeld, maar van het nieuwe werkprogram bleven ettelijke hoofdstukken rustig voor een volgende gelegenheid liggen. Tegen vijven werd vastgesteld, dat iedereen het voor dit keer welletjes vond en één van de vergadering-voorzitters had al eerder laten weten dat ook hij — als dominee met twee zondagspreken voor de boeg — een tijdig einde op prijs zou stellen.
Blijkt daaruit, dat de CHU nog altijd beantwoordt aan het imago van een wat gezapig gezelschap mensen, dat vrijwel uitsluitend door de „beginselen" bij elkaar wordt gehouden en het verder graag aan de eigen afgevaardigen overlaat hoe zij zich in de praktische politiek willen opstellen?
Met een dergelijke conclusie zou men de CHU van 1970 onrecht doen. De Algemene Vergadering van de CHU in de Rotterdamse Rivièrahal mag niet vergeleken kunnen worden met de fel bewogen bijeenkomsten als die van het partijconvent van de AR en de laatste partijraadsvergadering van de KVP, ook in deze christelijke partij is onmiskenbaar een bepaalde ontwikkeling aan de gang.
Het zijn vooral de jongeren die hierbij de leiding nemen. Zij doen niet revolutionair. Het nieuwe beginselprogram had, wat hen betreft, best een stuk korter mogen zijn. Maar als de oude garde hierin toch al node uitvoeriger passages over het koningshuis en de zondagsrust miste, laten zij het zo en richten zich liever op concreter zaken. Zij slepen er door dat in het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging een stimulans voor het aangaan van stembusakkoorden kan worden ingebouwd. En, ondanks bijbelse bezwaren van de achterhoede, krijgen ook zij de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot 18 jaar in het werkprogram opgenomen.
Is bij de gedeeltelijke behandeling nog geen afgerond oordeel mogelijk, ook uit de hele geest van dat program wordt duidelijk, dat er in de CHU iets aan het veranderen is. Men koerst in de richting van een vooruitstrevende politiek. Kunnen de behoudenden in de Unie de zwenking meemaken? Eén spreker riep uit, dat hij geen behoefte voelde om deel uit te maken van een partij die bezig zou zijn, zo niet rood, dan toch wel roze te worden.
Ook kwam een om statutaire redenen niet behandelde motie ter tafel, waarin werd gewaarschuwd, dat een vooruitstrevende CHU-politiek geen „socialistische tendensen" mag gaan vertonen. Dat waren maar rimpeltjes op het rustige vlak van deze Uniesamenkomst, maar er zou wel een aanwijzing in kunnen liggen, dat voor het conservatieve deel van de CHU de grens nu al bereikt is.
Waar het verder heen moet, hangt van allerlei omstandigheden af. De Partij van de Arbeid zit nog steeds vast aan haar afwijzing van de KVP en dat zou, als de christelijke samenwerking een feit wordt, dan mede voor AR en CHU moeten gelden. Beter dan steeds meer in dit standpunt te verharden, ware het de verdere ontwikkeling met open ogen te blijven volgen.
En uit het nieuwe ontwerpkernprogram van de KVP en ook uit het program, zoals dat nu bij de CHU uit de verf komt, blijkt weer, dat er straks toch nog wel degelijk mogelijkheden zouden kunnen liggen voor een breed gesteunde vooruitstrevende politiek. Daarnaast blijft echter gelden, dat met programs niet alles gezegd is. Het gaat ook om de personen, die het moeten uitvoeren en de bereidheid om zich duidelijk als partners voor elkaar uit te spreken.
De heer Van Mierlo van D'66 heeft eindelijk, zij het persoonlijk, en „met het pistool op de borst", iets van voorkeur voor de Partij van de Arbeid bekend.
De fractievoorzitter van de CHU, de heer Mellema, volstond zaterdag in Rotterdam met wat grimmigheidjes, zowel aan het adres van de VVD als aan de Partij van de Arbeid.
Vooral daaruit blijkt, dat de CHU nog enkel op weg is. Zij zal, tenslotte of bij de één of bij de ander moeten uitkomen.

Algemeen Dagblad:

De barsten in de C.H.U.

De krachtmeting binnen de CHU tussen de vooruitstrevende Christelijk-Historische Jongeren Organisatie en de behoudende rechtse Centrumgespreksgroep is met ruime voorsprong door de CHJO gewonnen.
De jongeren leden in Rotterdam wel enkele nederlagen op het confessioneel gevoelige terrein van het beginselprogram. Zij kwamen echter volop aan hun trekken bij de bespreking van het politiek program.
Het had er alle schijn van, dat de leiding van de CHU een op de achtergrond dreigende scheuring — uittreden van de Centrumgespreksgroep — wilde voorkomen. Op het punt van de beginselen gaf zij nl. de rechtse verontrusten wat toe.
Maar wat de politieke praktijk aangaat, wees zij deze verontrusten beslissend terug. En dat terwijl nog maar nauwelijks de helft van het politieke programma is afgewerkt.
De CHU openbaarde zich in Rotterdam als een pluriforme (veelvormige) partij onder de vlag van het Evangelie. Een wat hachelijke positie voor een niet zo hechte gemeenschap als de Unie toch is.
Vroeg of laat zal het daarom ook in deze partij wel tot een scheiding der geesten komen. De barsten tekenden zich in Rotterdam in elk geval duidelijk af.

Algemeen Handelsblad:

Stabiliteit verloren

Het gaat te ver om te zeggen, dat de CHU op haar Algemene Vergadering door de vooruitstrevende jongeren een totaal nieuwe koers is opgedrongen. Het beginselprogramma ademt nog steeds een, zij het wat gemoderniseerd, confessioneel karakter.
Het ten dele niet afgehandelde werkprogramma daarentegen bleek nu reeds voor de rechtse groep — kennelijk de ouderen — op het randje van een knieval voor de rozerode jongeren, die overigens meer in schijn dan in wezen revolutionaire wensen koesteren.
De jongeren blijken alleen de politieke ontwikkeling in ons land met wat reëler ogen te bekijken dan de rechtse „behoudender" groep in de CHU, voor wie nog maar heel weinig water in de wijn gedaan zal mogen worden of zij stappen er uit. Dat zou betekenen, dat de grote stabiliteit, die de CHU al jaren achtereen bij verkiezingen heeft vertoond, verloren zou gaan. Maar het zou ook betekenen, dat de vorming van een CDU weer wat meer kansen krijgt om tot stand te komen.
De meer vooruitstrevende weg, die de CHU wil inslaan, opent bepaald nog niet de richting naar samenwerking met de PvdA. Eerder lijkt in theorie een toenadering tot D'66 en in mindere mate tot de VVD mogelijk.
Hoewel, de recente verklaringen van D'66-fractievoorzitter Van Mierlo, dat „als hem het pistool op de borst zou worden gezet", hij voor de PvdA zou kiezen, bij de CHU toch weer aarzeling zal opwekken.
Feitelijk heeft de Algemene Vergadering in Rotterdam het toekomstige tracé nog niet duidelijk uitgezet. Men wil wel kiezen, maar weet nog niet precies in welke richting.
Door zich uit te spreken voor een stembusakkoord voor de verkiezingen heeft de CHU zich op dit punt althans meer met de VVD-opvattingen verenigd dan met D'66, die ondanks de uitspraak van Van Mierlo nog steeds de boot afhoudt.
Het sociaal-economisch programma van de CHU vertoont ongetwijfeld een vooruitstrevend beeld. Het zal er van afhangen hoe op dit punt de programma's van VVD, D'66 en PvdA er uit zullen zien, of in 1971 wellicht op deze basis een redelijke vorm van samenwerking kan worden gevonden.
Indien in de PvdA Nieuw Links de overhand krijgt, zoals kan worden verwacht, kan een dergelijke samenwerking nauwelijks aannemelijk worden geacht.
Er is echter op het ogenblik nog te veel verwarring om uit het programma van een partij: de CHU, nu reeds bepaalde conclusies te trekken voor een regeringscoalitie.

Nieuwe Rotterdamse Courant:

Politieke activiteiten

Zaterdag zijn er heel heel wat politieke activiteiten geweest. De CHU heeft gewerkt aan haar beginselprogramma en haar politieke programma. In het beginselprogramma is de oude CHU nog makkelijk te herkennen. Het politieke programma daarentegen brengt heel wat vernieuwing, in het bijzonder door toedoen van CH-jongeren, die evenwel geen voet aan de grond kregen met pogingen om door herformulering het beginselprogramma meer op deze tijd te laten slaan.
Zo werd de CHU een deftige dame, die in corset en op knooplaarsjes meedanst in de rei harer kleinkinderen.
Op deze manier hoeft misschien het gistingsproces, dat ook in deze partij gaande is, niet te leiden tot afscheiding van een CH'70, zoals de gisting in de PvdA een DS'70 deed geboren worden.
Maar geschrokken zijn sommigen wel, vooral van de aanvaarde ideeën aangaande het inkomensbeleid, ook van de gewenste verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot achttien jaar.
Nu kan niet alles wat tegenwoordig ter verandering wordt aanbevolen, als „vooruitstrevend" worden beschouwd. Dat lijkt ons bijvoorbeeld allerminst het geval te zijn met het denkbeeld van de staatscommissie-Cals-Donner aangaande wijziging van het kiesstelsel.
De CHU heeft dit denkbeeld in haar politieke programma overgenomen: invoering van een stelsel van een beperkt aantal districten, waarbinnen evenredige vertegenwoordiging zal gelden, met de moeilijkheid van lijstverbindingen alleen binnen de districten. Dat is eerder een stap terug dan een stap vooruit. Het lijkt één van die anachronistische grillen, zoals die in de mode wel worden waargenomen.

Haagse Courant:

De C.H.U. richt zich op

„Rechts" in de CHU is verpletterend verslagen. Maar rechts bevindt zich dan ook wel in zeer orthodoxe sferen.
„Links" in de CHU heeft gewonnen. Maar links is nogal klein in omvang en heeft te weinig greep op de praktische politieke lijn van de Unie om de uitvoering van het nieuwe program ook voor honderd procent te garanderen.
De vergadering zaterdag in Rotterdam kan echter toch wel enige betekenis worden gegeven. De Unie toonde zich hard op weg

Slot bovenaan pagina 7

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CHU
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

W. v. d. BERG

Voor al Uw
ELECTRISCHE APPARATEN

Boomgaardslaan 3 - Tel. 01738-294
B. M. Singel 1 - Tel. 01738-394
SCHIPLUIDEN

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts ƒ 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

SUIKER UNIE

DINTELOORD – GRONINGEN – PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL–SAS VAN GENT–ZEVENBERGEN

COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

Zaanse klokken

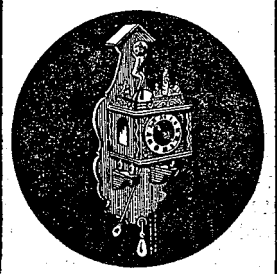

Maaskant
WINKELGALERIJ KERSCHOTEN
TEL. 15865 - APELDOORN

ALLES wit, bont, wol ONDER VOLLE GARANTIE

APARTE AFDELINGEN
voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN

STOOMWASSERIJ CHEMISCHEWASSERIJ EN VERVERIJ "DE NIJVERHEID" APELDOORN

Fa W. Karreman
Telefoon 32441

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

*

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND.

DRUKKER VAN:
Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.

DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

STROOMBERG

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 - 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

Makelaardij R. W. van WEENUM

Beemterweg 36 - Telefoon 05762 - 270
WENUM (gem. Apeldoorn)

Taxatiën
Verzekeringen
Kredieten

AANNEMER METSELAAR
C. VAN KATWIJK
Hoofdweg 145 - Tel. 03489 - 361
ZEGVELD (U.)

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF
M. DE RAAD & ZN.
Pickéstraat 64 - Telefoon 01719 - 2100 - 4831
Oude Zeeweg 33 - Telefoon 01719 - 4500
NOORDWIJK

tfn 3788 - alphen a.d. rijn
maastricht - tfn 21248

technisch bureau n.v.
RIJDAM
metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

Drs. J. A. UDING & PARTNERS

Advies- en Bemiddelingscollege
voor financiële- en organisatorische belangen,
Van Maerlantlaan 7 - Telefoon 03490 - 16853
AMERSFOORT

hypotheek
bijna 100 %, normale rente. Geen afsl. provisie.
Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz.
coll. contracten, spaarplannen.
Organisatie en reorganisatiebedrijven.

J. VELLEKOOP

Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige,
Adviezen in grond- en pachtzaken
Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 - 2203
's-GRAVENZANDE

Slot van pagina 5

een echte politieke partij te worden. De gezapige bundeling van kiesverenigingen is voorbij.
In de discussies gaven de verschillende stromingen elkaar bovendien voldoende ruimte om het verlaten van de partij niet tot een acute zaak te maken. Wat er tenslotte uitrolde, was een hoofdstuk „Welvaart", dat de Unie in staat stelt meer te laten horen dan pleidooien voor benarde kleine zelfstandigen.
Een zaak die met optimisme tegemoet gezien zou kunnen worden, als de CHU beschikte over meer vertegenwoordigers als oud-CNV-voorzitter C. J. van Mastrigt. Hij verving de zieke prof. dr. J. W. van Hulst bekwaam als voorzitter. Hij leverde ook een pleidooi voor een inkomenspolitiek af, dat klonk als een klok. Van Mastrigt echter moet er om gezondheidsredenen mee ophouden.
Het is nog een open vraag of de jongeren die zich zaterdag lieten horen, voldoende ernstig worden genomen om ook enkele vertegenwoordigers in de Tweede-Kamerfractie te krijgen. Aan het Binnenhof bepaalt de CHU tenslotte haar gezicht.
De radicalen, die ironisch genoeg het prijzenswaardige hoofdstuk „Welvaart" mede hebben ontworpen, hebben inmiddels de CHU verruild voor de Politieke Partij Radikalen. Diezelfde Unie is overigens voor anderen weer te links gebleken, zoals voor een hoofdbestuurslid, dat kortgeleden de VVD heeft opgezocht.
De blik naar links lijkt de CHU geen rijke stembusoverwinning te beloven. De rechtsen hebben er al vaak op gewezen, dat de vrij krachtige stem van de radicalen in de ARP, veel kiezers van ARP naar CHU doet zwenken.

Als nu ook de Unie diezelfde kant opgaat, schuiven de begeerde kiezers door naar SGP en GPV. Mogelijk, dat de Gereformeerde-Bonders en de zeer confessionele kiezers in de hervormde kerk, die zich nog in het spoor van de CHU bevinden, een nieuw argument om te blijven hebben gevonden in de nadrukkelijke uitspraak over de zondagsrust.
Hun beproevingen zijn echter nog niet achter de rug, want hun voorstelletjes tot bijvoorbeeld het „bestrijden van de homofilie" liggen nog op tafel. De stormlopen van de jongeren op die onverdraagzaamheid laat hun weinig hoop. De vraag is ook, of zij nog wel plezier beleven aan het beginselprogram, dat de jongeren „brallende retoriek" noemden en dat zij uit de herinnering wegdrukten door overwinningen op het praktisch politieke terrein.
Met „Rotterdam" heeft de CHU echter getoond, dat het haar ernst is met een redelijk vooruitstrevende koers, die haar naast KVP en ARP moet brengen. Daar was het tenslotte om begonnen.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE

Van Dulst vertrekt met het woord naar de wereld

Aad van Dulst gaat ons verlaten. En niet alleen ons, redactie van de Nederlander, maar ook al het werk dat hij in zo vele organen en op zo velerlei wijzen in en voor onze Unie heeft gedaan. Daarmee verliezen wij niet alleen een zeer bekwaam medewerker, maar onze Unie een lid dat van jongsaf op eigen, vaak uitermate dynamische wijze de CHU diende en stimuleerde.

Het centrale comité van de Wereld Associatie voor Christelijke Communicatie, de WACC, heeft de heer **A. J.** van Dulst benoemd tot directeur van de afdeling voor „church-related communication". Deze organisatie wil het doelmatig gebruik van de communicatiemiddelen in de verkondiging van het Evangelie bevorderen. Dit wereldomspannend lichaam omvat vele radio- en televisie-organisaties van christelijke signaturen over de hele wereld.
Arie Jan van Dulst, geboren 1929, in Rotterdam, opgegroeid in Capelle aan den IJssel, heeft eerst enige jaren voor streekbladen, daarna voor de protestants-christelijke pers gewerkt, ook gedurende zijn studietijd in Utrecht, waar hij kandidaatsexamen rechten en theologie deed.
Kerkelijk voltooide hij zijn theologische studie, was leervicaris in Wassenaar en verliet in mei 1958 het Theologisch Seminarium.
De heer Van Dulst ging niet de pastorie in, maar vond zijn werk bij de NCRV, als hoofd van de programma-afdeling voor het gesproken woord. Hij heeft zich in het bijzonder ingezet voor de succesvolle theologische etherleergang. Kort geleden heeft hij zijn doctorale studie theologie voltooid met een scriptie over: „Kerk en massa-communicatie". Zondag a.s. (15 maart) zal prof. Berkhof hem bevestigen als predikant voor buitengewone werkzaamheden.
Het was geen gemakkelijke beslissing, maar daarom een **gezins**beslissing, die hem tenslotte voor dit internationale werk deed kiezen. Hij zal vermoedelijk Hilversum spoedig gaan verlaten en zich waarschijnlijk in Londen moeten vestigen.
Daarmee komt een einde aan zijn werkzaamheden — gedurende 12 jaar — bij de NCRV, aan zijn kerkelijke activiteiten in allerlei landelijke en internationale verbanden, maar ook aan zijn politieke werk als gemeenteraadslid en lid gewestraad van het Gooi, in hoofdbestuur en Unieraad, en tenslotte als de zeer gewaardeerde medewerker van ons blad.
Zijn nieuwe werk is van grote missionaire betekenis. Het zal een immense uitdaging zijn voor iemand die er van uit gaat, dat het woord het beste communicatie-middel is tussen God en de mensen. Daarbij mag hij zich begeleid weten door vele vrienden hier in Nederland. Vrienden die hem graag en van harte danken voor zijn werk en zijn vriendschap, voor zijn ongelofelijke inzet en zijn intense betrokkenheid in zoveel werk voor zovelen die hij simpelweg wilde leiden of dienen.

Bol.

ZONDAG a.s. zal drs. A. J. van Dulst worden bevestigd tot predikant voor buitengewone werkzaamheden door prof. dr. H. Berkhof. Deze dienst wordt gehouden in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg-Diependaalselaan te Hilversum, en vangt aan 's avonds om 7 uur.
Na de dienst zal er gelegenheid zijn afscheid te nemen van de heer en mevrouw Van Dulst.
Wij verwachten daar vele Unievrienden.

ONDUIDELIJKHEID IN N.W. OVERIJSSEL HEEFT DE AANDACHT VAN DE CHU

Onduidelijkheid is HET probleem van N.W.-Overijssel, nl. ten aanzien van de gemeentelijke indeling, reeds jarenlang een object van onderzoek, wijzigende voorstellen en uitblijvende beslissing. Mede daardoor is er een onduidelijke planologische begeleiding van de ontwikkeling van dit gebied met weinig of geen inspraak van de bevolking, waarbij komt een knellende provinciale verordening tot bescherming van het landschap.

Deze conclusie kan worden getrokken na een toespraak van mr. W. J. E. Crommelin, gedeputeerde en tevens lijstaanvoerder voor de Christelijk-Historische Unie op een openbare vergadering, uitgeschreven door de statenkring der CHU Kampen in de Wielewaal te Scheerwolde.
Mr. Crommelin uit Zwolle sprak o.a. over de toenemende inspraak van de bevolking in het algemeen en de zelfstandigheid van de gemeentebesturen bij het vaststellen van bestemmingsplannen.

Nadat de heer Wisseling, voorzitter van de Kamerkring Zwolle van de CHU, tevens lid van Provinciale Staten, actuele problemen voor de aanstaande verkiezing van leden voor Provinciale Staten had belicht en door het secretariaat van de provinciale propagandacommissie praktische aanwijzingen waren gegeven, o.a. betreffende de 3 autotochten die op 14 maart a.s. worden gehouden, kregen talrijke bezoekers de gelegenheid hun vragen te stellen.

Het forum, bestaande uit mr. Crommelin uit Zwolle, gedeputeerde; de heren drs. De Groot uit Steenwijk en Netjes uit NOP, leden van Provinciale Staten; de heren Blikman uit NOP en Zeefat uit Steenwijkerwold, wethouders; de heer Korten uit Urk, hoofdbestuurder van de CHU; onder leiding van mr. Krol, voorzitter van de CHU-statenkring Kampen en burgemeester van Vollenhove, beantwoordde de vragen, waaruit o.a. blijkt, dat bij het vaststellen van bestemmingsplannen het gemeentebestuur te veel leunt op de adviezen van de planologische commissie c.q. -ambtenaren, zonder overleg met de bevolking en belanghebbenden.

Verordeningen

Vertegenwoordigers en besturen van verenigingen van dorpsbelangen (waterstreekdorpen) stelden vragen en toonden aan, dat de betreffende provinciale verordening het niet toelaat, dat een grondeigenaar (niet agrariër of visser) zijn grond beschermt tegen afkalven. Het komt voor, dat meerdere eigenaren een strook grond van 10 meter (of meer) aan het water hebben verloren. Men vraagt zich af, of het geoorloofd is deze grond te herwinnen, of waar de beschoeiing mag worden gemaakt om verder verlies tegen te gaan, of dat de eigenaar van het openbare vaarwater niet de verplichting heeft de aangrenzende landeigenaren te beschermen door het plaatsen van beschoeiingen.
Het is hen dan ook volkomen **onduidelijk**, dat een verordening van Provinciale Staten dit kan verbieden, erger nog, dat het reeds is voorgekomen, dat een keurig gemaakte beschoeiing in opdracht van het provinciaal bestuur door personeel van de provinciale waterstaat op kosten van de eigenaar is verwijderd. Dit is mede oorzaak geweest, dat in de zomer van 196 drs. De Groot uit Steenwijk hieromtrent vragen aan het College van Gedeputeerde Staten heeft gesteld.

Streekplan

De vergadering drong er op aan, dat hier toch spoedig een oplossing moet komen, nog temeer omdat werd aangetoond, dat **onduidelijkheid** in de betreffende verordening, willekeur in de hand werkt.
De vraag doet zich voor, of in 1968 met de vaststelling van het nieuwe **streekplan**, waarin bestemmingen voor dag- en openluchtrecreatie werden gecreëerd, niet de uit 1962 daterende provinciale verordening als aanvulling op het in 1955 vastgestelde streekplan, moest vervallen.
Niet alleen het landschap, dat op natuurlijke wijze — zonder ordening — is ontstaan nadat het voorgeslacht „hun moer" hebben verbrand, moet worden beschermd, doch het gaat primair om de bevolking die daar is blijven wonen en de recreant die daar in eigen omgeving rust vindt. De plaats en de voorzieningen voor de massa-openluchtrecreatie zijn per bestemmingsplan (streekplan) te realiseren.

Voor de lectuur- en studiehoek op het Uniecongres te Rotterdam bestond goede belangstelling. Links op de foto de studiesecretaresse van de Lohmanstichting, mevrouw mr. A. Patijn-Vriesendorp. Rechts de stand van de Stichting Burgerschapskunde.

VERPLEGING - VERZORGING

Op korte termijn komt in ons **PROT. CHR. BEJAARDEN-TEHUIS** te **DIEMEN (bij Amsterdam)** de functie vacant van

HOOFD VAN DE HUISHOUDING

Van gegadigden met een pos. chr. levensovertuiging verwachten wij ervaring in een soortgelijke functie. Het bezit van het dipl. huishoudk. voor inr. of het INAS-dipl. strekt tot aanbeveling.

Mooie kamer beschikbaar.
Salaris volgens de richtlijnen van de P.V.I.B.

Uw sollicitatie te richten aan de directrice, zuster J. van Wijk, Arent. Krijtstraat 48, Diemen. Tel. 020 - 92.27.16.

Het **JAN GEERKENS HUIS** (Kinderhuis voor 34 normale kinderen, leeftijd 1 tot 18 jaar) vraagt zo spoedig mogelijk:

a. ERVAREN LEIDSTER

diploma kinderbescherming strekt tot aanbeveling.

b. HOOFD VAN DE HUISHOUDING

Prot. Godsdienst.

Brieven aan de directrice, mej. J. J. de Laater, Weteringschans 261, Amsterdam.

Het bestuur van de
VERENIGING TOT OPVOEDING EN VERPLEGING VAN GEESTESZWAKKE KINDEREN
(protestants-christelijk) zal gaarne in contact treden met geestverwante belangstellenden voor de funktie van

DIREKTEUR

op een door genoemde vereniging binnen afzienbare tijd te openen nieuwe inrichting te Julianadorp (gemeente Den Helder).

Voor die funktie wordt gedacht aan:

a. Artsen met een gespecialiseerde opleiding, die voor het werk van de zwakzinnigenzorg van betekenis kan worden geacht.
b. Artsen, die reeds ervaring bij de verzorging en behandeling van zwakzinnigen hebben of daarvoor belangstelling hebben.
c. Andere academici of personen van dit niveau, die zich tot het leiding geven aan een centrum voor geestelijk gehandicapten aangetrokken voelen en daarvoor - gelet op hun antecedenten - in aanmerking komen.

Voor genoemde funktie geldt de volgende salarisregeling:
Minimum f 37.680,— per jaar, met 12 jaarlijkse verhogingen van f 2.235,— opklimmend tot het maximum van f 64.500,— per jaar.
Boven genoemde salarisbedragen wordt een vakantietoeslag genoten van 6% van het jaarsalaris.
Volwaardige pensioenregeling. Eigen pensioenbijdrage 7.9% van de pensioengrondslag.
Voor het verkrijgen van woongelegenheid zal alle medewerking worden verleend.
Sollicitaties kunnen worden gericht aan het bestuur van de vereniging, p/a de heer mr. W. R. van der Sluis, secretaris-penningmeester, Pieter Bothlaan 1 te Amersfoort, die gaarne alle nadere gewenste inlichtingen wil verstrekken.

JH hoenderloo

Het Jongenshuis „HOENDERLOO" te **HOENDERLOO** zoekt beginnende en ervaren groepsleid(st)ers, die

BEROEPSOPVOED(ST)ER

willen worden.

Belangstellenden die:

a. meelevend lid zijn van een protestants christelijke kerk,
b. bereid zijn te studeren voor de vereiste Kinderbeschermingsdiploma's.
c. niet jonger zijn dan 22 jaar,
d. in teamverband willen werken bij moeilijk opvoedbare jongens,

kunnen schriftelijk en telefonisch (05768-341) inlichtingen verkrijgen bij de Directie van het Jongenshuis.

---

de helper haven

zoekt voor haar paviljoen „Mussegang", waarin opgenomen jongens en meisjes van 0 - 6 jaar een

waarnemend paviljoenshoofd

Deze funktionaris moet het hoofd kunnen vervangen en zal tevens met de leiding van een afdeling van dit paviljoen worden belast.

Ervaring in de Kinderbescherming is vereist.

Prot. Chr. Godsdienst.

Sollicitatie z.sp.m. aan en inlichtingen bij de direkteur, Haydnlaan 6 te Groningen, telefoon 050-51110.

Kinderhuis „De Schuilhoeve"

Klein, prot. pedagogisch tehuis voor jongens en meisjes met opv.-moeilijkheden i. d. leeft. van 6-18 jaar, vraagt:

LEIDSTER

5-daagse werkweek, 3 weken vakantie, salaris *f* 550,— tot *f* 1.400,— per maand.

Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent leeftijd, ervaring, opleiding, referenties e.d. aan de directeur, Zesstedenweg 159, Grootebroek (bij Enkhuizen).

„Groot-Emaus" - Ermelo

De directie van dit Internaat voor jongens en meisjes met opvoedingsmoeilijkheden, zou gaarne contact opnemen met belangstellenden voor de functie van

VORMINGSLEIDER

en

ASSISTENT-VORMINGSLEIDER

ten dienste van de opgroeiende jeugd van deze inrichting.

Wij stellen ons voor het vormingswerk te ontwikkelen in ons vormings- en recreatiecentrum „De Pôlle" gelegen te Westhem (Fr.) aan het Rietmeer, dat over enige tijd zal worden geopend.

De overweging bestaat om de sportieve mogelijkheden van de gunstige ligging van dit object tot een bestanddeel te maken van de vormingsprogramma's.

Het diploma Sociale Academie met als specialisatie Cultueel Werk voor de ene en de jeugdleiders-opleiding met eventueel vervolgopleiding van b.v. de Jelburg voor de andere functie worden wenselijk geacht.

Pos. Chr. levensopvatting.

Brieven met volledige inlichtingen aan de Directeur van de Stichting „GROOT-EMAUS" te Ermelo.

STREEKZIEKENHUIS
„PRINSES BEATRIX"
TE GORINCHEM

JONGELUI

Zoals jullie ongetwijfeld wel weten is er een schrijnend tekort aan verplegend personeel. Dat komt voornamelijk doordat de behoefte steeds groter wordt, maar ook omdat de gemiddelde huwelijksdatum met enige jaren is vervroegd.

Ook wij hebben daarom dringend behoefte niet alleen aan gediplomeerd personeel maar ook aan leerlingen, zowel manlijk als vrouwelijk.
Indien u voor dit beroep wat voelt, laat eens even wat van u horen.

De vereiste minimum opleiding is MULO of daarmede gelijkgesteld onderwijs.

Tijdens de leerperiode wordt een goed salaris betaald en de sociale voorzieningen zijn ook zeer goed.

De cursussen in 1970 vangen aan op 1 september.

Sollicitaties of informatie-aanvragen te richten aan de directrice van het Streekziekenhuis „Prinses Beatrix", Postbus 90 te Gorinchem. Telefoon 01830 - 3541.

STICHTING PROT. CHR. INTERNAAT
VOOR SCHIPPERSKINDEREN
Burg. de Raadtsingel 95 - DORDRECHT - Telefoon 0 1850 - 32182

Voor ons Internaat, waar 225 schipperskinderen zijn gehuisvest, die de lagere school bezoeken, vragen wij zo spoedig mogelijk, wegens reorganisatie

EEN HOOFD VAN HET INTERNAAT (VRL.) EN EEN HOOFD VAN DE HUISHOUDING

Een speciale opleiding is wel gewenst, maar niet beslist noodzakelijk.
Een goede algemene ontwikkeling, takt en leidinggevende capaciteiten zijn nodig voor een goede vervulling van deze taak.
Minimum leeftijd 24 jaar.
Intern.
5-daagse werkweek.
Vakantie ongeveer als de lagere scholen.
Salaris naar opleiding en ervaring.

Informaties en/of sollicitaties te richten aan de direkteur, de heer J. Kroon

---

wilt u niet één-van-de-velen zijn en werken voor een ideële doelstelling...?

Op korte termijn willen wij ons team aan de wal versterken met een aktieve

MEDEWERKSTER

in de leeftijdsgroep van 17 - 23 jaar, die — meestal geheel zelfstandig — de administratieve begeleiding gaat verzorgen van de op zee verleende hulp.

Daarbij is ze verantwoordelijk voor de gage-adminjstratie.

Voor deze interessante funktie gaat onze voorkeur uit naar een medewerkster met een Mulo- of hogere opleiding, die in het bezit is van een typediploma.

Over haar salaris worden we het wel eens!

Met gemaakte vakantie-afspraken houden wij vanzelfsprekend rekening.

Sollicitaties worden ontvangen door de directeur van

Vereniging Hospitaalkerkschip „DE HOOP"

Beursgebouw bij „De Bijenkorf", Damrak 62a, Amsterdam, Telefoon no. (020) - 24.44.43.

Staatssecretaris Kruisinga over:

Medeverantwoordelijkheid voor een gezond leefmilieu

Dr. R. J. H. Kruisinga, staatssecretaris van de Volksgezondheid, heeft onlangs een interessant referaat over „de medeverantwoordelijkheid van provincie en gemeente voor een gezond leefmilieu" gehouden voor de vereniging van CH-gemeente- en -provinciebestuurders. De staatssecretaris zei onder meer het volgende:

● Er ontbreekt nog wel het één en ander aan de hygiëne in ons land.

Wilt u een enkel voorbeeld: maandelijks wordt op het Amsterdams Centraal-station 260 kubieke meter perronvuil verzameld, dat is 26 wagons of 78 vrachtwagens vol. Het schoonhouden van het Rotterdamse Centraal-station kost jaarlijks f 120.000,—.

Persoonlijke hygiëne is een stuk zelfdiscipline. Maar het moet wel worden aangeleerd.

Onze welvaart brengt behalve haar positieve effecten een aantal zeer negatieve voort. En dan denk ik natuurlijk in de eerste plaats wel aan de welvaartsziekten, die we de laatste decennia beter als zodanig leren onderkennen, en die in hun betekenis voor de volksgezondheid helaas van de grootste betekenis zijn.

De bevordering van het betrachten van hygiëne in de ruimste betekenis van het woord staat ook centraal bij enkele **wetsontwerpen**, die momenteel bij het parlement aanhangig zijn dan wel die juist gepasseerd zijn. Zoals de Wet **hygiëne en veiligheid zweminrichtingen**, de Wet **hygiëne kampeerplaatsen**, het wetsontwerp inzake de **luchtverontreiniging** en de Wet op de verontreiniging van oppervlaktewater.

Het is duidelijk, dat wij allen ervan doordrongen zijn geraakt, dat de milieu-hygiëne een probleem is geworden, waar men dagelijks zelf bij betrokken is in woon- en werkomgeving en in het verkeer.

Ik zou echter daarnaast nog eens nadrukkelijk willen stellen, dat wij moeten leren ons te realiseren, dat het **niet voldoende is te menen, dat de Overheid wel voor alles zal zorgen,** maar dat iedere Nederlander zeker bij dit onderwerp direct en indirect verantwoordelijkheid blijft dragen voor het hygiënisch niveau van onze samenleving.

Bij de Wet op de luchtverontreiniging wordt uitgegaan van het beginsel: de vervuiler betaalt.

Over de toedeling, de verdeling van de verantwoordelijkheden tussen Rijk, Provincie en Gemeente kan worden gezegd, dat de Provincie taken heeft in de Wet op de ziekenhuisbouw, in de Wet op het ambulancevervoer en in de Wet op de hygiëne kampeerplaatsen.

Een medeverantwoordelijkheid zowel op het terrein der klassieke milieu-hygiëne als op dat der psycho-hygiëne.

Vooruit denken

● Het overgecultiveerde land wordt zowel bevolkter en voller als welvarender. Tegelijk wordt men zich bewust van het recht en de plicht hogere eisen aan de kwaliteit van het leefmilieu te stellen. Daarmee wordt een periode ingeluid van de noodzaak om vooruit te denken, om in groter verband te gaan samenwerken. En last but not least: om **een groter stukje van de welvaart over te hebben om de handhaving en verbetering van de kwaliteit van het leefmilieu te bekostigen.**

Een enkel voorbeeld op een detailpunt wat het vooruitdenken betreft: Veertien miljoen ton afvalstoffen in het jaar 2000 tegen ongeveer 5 miljoen ton nu. Voor de vernietiging daarvan zal een investering in de orde van grootte van vele honderden miljoenen guldens in de loop van de komende 3 decennia nodig zijn.

De effecten van overheidshandelen dienen consequent te worden getoetst aan hun secundaire effecten ten aanzien van de psycho-hygiënische gevolgen en de milieu-hygiënische gevolgen.

Teveel zijn in het verleden de overheidsmaatregelen op zich beoordeeld en niet getoetst aan hun consequenties voor andere sectoren in het maatschappelijk leven.

Beoordeling van de maatregelen met name in het financieel-economisch vlak aan hun gevolgen voor maatschappelijk welzijn en gezondheid is in de komende jaren essentieel.

● **Voor de toekomst is dan met name de hygiënische planning van groot belang. Daarbij zullen we in elk geval moeten constateren, dat de planning op het terrein van de milieu-hygiëne nog niet op voldoende wijze is geïntegreerd in de planning van de economische ontwikkeling als geheel.**

De economische analyse, die nog maar al te vaak de uitsluitende basis vormt voor wat welvaartsbeleid wordt genoemd, stoelt in wezen nog steeds op de bestudering van verschijnselen ten aanzien van prijzen en marktsituatie. De diensten die zorgen voor de gezondheid van de bevolking en voor de hygiëne van het milieu worden in die visie tot de „diensten" gerekend. Zij worden gerekend tot een „tertiaire" categorie. De waarde van haar diensten wordt eenvoudig als een negatieve bijdrage bij het verkrijgen van welvaart beschouwd.

In gezamenlijke verantwoordelijkheid staan wij thans voor de belangrijke en stimulerende taak, de eerste bladzijden te schrijven van een hoofdstuk over de economie ten dienste van de gezondheid van de mens en ten dienste van de gezondheid van het milieu.

Dat zal een zeer noodzakelijke opgave zijn. Het zal de eerstvolgende paar jaren een stap vooruit kunnen betekenen in de economische analyse.

Het inzicht zal baan moeten breken, dat de menselijke factor in de maatschappelijke vooruitgang en de noodzaak van een mobilisatie van alle **ménselijke** hulpbronnen van tóenemend belang zijn. Er zal ook blijken, dat ook de economische expansie, méér dan tot nu toe werd aangenomen, bepaald wordt door — wat we zouden mogen noemen — de bedrevenheid van de mens.

In de toekomst zal er sprake zijn van een steeds groter wordende spanning tussen dat wat als economisch wenselijk wordt beschouwd en dat wat noodzakelijk is uit een oogpunt van gezondheidszorg en milieuhygiëne. De vraag mag vanuit het gezichtspunt van onze gezamenlijke verantwoordelijkheid — dunkt me — worden gesteld of het niet hoog tijd wordt het denken in termen van louter economische groei minstens te completeren door een denken, dat expliciet op het bereiken van een gezond volk en een gezond milieu is gericht?

We horen zoveel van vooruitgang en we spreken er zoveel over, dat we aannemen, dat we „beter af" moeten zijn.

We mogen dunkt me, ons thans afvragen of de wezensbronnen van maatschappelijke welvaart per sé in economische groei moeten worden gezocht. En dit is een essentieel vraagstuk.

Want **deze vooronderstelling heerst over de hele wereld.** Over de hele wereld beheerst in feite dat axioma onze economische beslissingen, onze financiële beslissingen, ons beleidsmatig handelen.

Het gaat er nu om, dat we aan dat axioma fundamenteel gaan twijfelen. Dat vraagt om een nadere bezinning op de verschillende aspecten van de welvaart.

De vraag **mag** gesteld worden of **de met geld meetbare levensstandaard het doel en de universele maatstaf van het menselijk welbehagen mag zijn.**

Gistingsproces

● In onze maatschappij vindt een gistingsproces plaats.

Wij zijn zelf in deze processen betrokken, als staatsburger, als man, als vrouw, als gezin, als overheid.

Wij behoeven bij de betekenis van dit proces en zijn verschijnselen slechts te denken aan de onrust en het onbehagen in sommige lagen van onze bevolking, de problemen rondom de vragen van gezag en orde; de jeugdproblematiek, de moderne problematiek op het terrein van de massa-communicatiemiddelen.

Naar het mij voorkomt, raakt dit proces, raken deze zaken bij uitstek het psychohygiënische klimaat in onze samenleving, raken zij met name ook de acties, die uit het réveil zijn voortgekomen.

Zeker raken zij de verantwoordelijkheid van de overheid, maar zeer bijzonder ook die van belangrijke particuliere verbanden in de samenleving, zoals de kerken.

Het is te betreuren, dat tot dusverre bij de begripsbepaling van milieu-hygiëne we altijd primair gericht waren op de materiële vervuiling. Milieu-hygiëne wordt aldus zeer eenzijdig geïnterpreteerd.

Er zal in de komende jaren grotere aandacht voor de psycho-hygiënische kwaliteit van de samenleving moeten worden gevraagd.

We komen dan op vragen als: wat is geestelijke gezondheid, hoe is deze in stand te houden? Ook, wat is geestelijke gezondheid en hoe is geestelijke gezondheid te bevorderen?

Deze vragen brengen ons buiten het concrete en aanwijsbare en voeren ons naar het vlak van het existentiële, totaal-menselijke, het totale zich-welbevinden.

Wij zijn daar op het terrein, waar de pastor evenveel of nog meer bij te dragen heeft aan de geestelijke gezondheid als de geneesheer; waar de maatschappelijk werker naast de psychiater staat.

Wij zijn in de sfeer van cultuur en cultuuroverdracht, van vormingswerk en voorlichting, van maatschappelijke, culturele en psychische opbouw van onze samenleving.

Wij zijn ook in de sfeer van de grote en kleine structuren daarin, zoals gezin, buurt, dorp, streek, arbeidsomgeving.

De noodzaak van de toenemende aandacht voor de psycho-hygiëne betekent ook toenemende betekenis van de kleine gemeente.

Juist de kleine gemeente, de kleinere werkende gemeenschap, kan de psycho-hygiënische opdracht in de moderne tijd uitstekend vervullen.

De kleine gemeente is vanuit die gezichtshoek bijzonder waardevol. Herbezinning over überhaupt opheffing van de kleine gemeente lijkt daarom toch wel gewenst.

Het réveil

● Juist in het kader van de psycho-hygiënische problematiek moet, dunkt me, de vraag gesteld worden wat **de betekenis juist nu is van het christelijk réveil** van honderd jaar geleden voor de samenleving van nu. **Wat juist nu de betekenis is van de beleidslijn, die Groen van Prinsterer en Savornin Lohman ons hebben meegegeven.**

Er is een drietal kentekenen van het réveil die met name voor onze tijd van grote betekenis zijn. In dit verband mogen wij noemen dat: het réveil is gekenmerkt geweest door:

1. In de eerste plaats de evangelische alliantie, die **in zijn fundament de oecumenische christelijke gezindheid ademde.**
2. In de tweede plaats is een kenmerk van het réveil het **verlangen naar een gerealiseerde christelijke sociale actie.** Naar een actie, zoals Slotemaker de Bruïne die zuiver formuleerde in Christelijk Sociale Studiën.
3. En in de derde plaats is kenmerk van het réveil het **verlangen naar arbeid in christelijke gemeenschap.**

Hetgeen betekende het **werken in kleine kernen,** in groepen die als **krachtig zuurdesem in de maatschappij** konden werken.

Het réveil van de negentiende eeuw heeft in deze kenmerken nog zijn volle betekenis voor onze maatschappij behouden. Zij raakt hier aan de essentie van, wat wij als psycho-hygiënische problmatiek van de moderne tijd mogen aanduiden.

De oecumenische gezindheid van christenheid is als ooit noodzakelijk.

De christelijke sociale actie krijgt met name vanuit een mondiaal gezichtspunt een nieuw perspectief maar ze heeft het ook in de actualiteit van de welvaartsstaat.

En over dit laatste zou ik hier in het bijzonder nog graag iets zeggen.

Welvaartszorg, en daarmee de zorg voor de economie van het land, is — en dat wordt vandaag vaak vergeten — meer dan economisme, het is meer dan het opvoeren van de produktiviteit, dat mag en dat moet in een veel bredere kring worden beseft.

In het verleden is vooral de vraag naar de rechtvaardige verdeling en de vraag naar een verantwoordelijke produktie herhaaldelijk en met nadruk gesteld.

De vraag en de beantwoording zijn daarbij sterk gericht geweest op de kwantitatieve facetten van dit vraagstuk. Er is weinig aandacht geweest voor de kwaliteit, voor de hoedanigheid van de welvaart.

Naast de vraag naar een verantwoordelijke produktie dient zich in het huidige stadium van ontwikkeling van onze welvaart daarom de vraag naar een **verantwoordelijke consumptie** met nadruk aan.

En dit is een vraag, die de essentie raakt van de milieu-hygiënische van de psycho-hygiënische problematiek.

Verantwoordelijke consumptie staat in nauwe relatie tot de ethische waardering van de behoeften, van de noden en van de bevrediging van de behoeften.

In het rapport Welvaart en Welvaartsdenken van de Oecumenische Raad van Kerken wordt in dit kader gesteld:

Men behoeft allerminst de grote winst en vooruitgang op technisch wetenschappelijk terrein noch de zegen daarvan te ontkennen om nochtans overtuigd te zijn, dat de sociale en internationale vrede in de eerste plaats afhankelijk zijn van de gerechtigheid.

En het Bijbelwoord, dat de mens niet alleen zal leven van brood (dat is de materiële welvaart), krijgt juist in een economie van overvloed een nieuwe en een kritische actualiteit.

Daarbij gaat de **strijd** niet tegen het brood, of tegen de welvaart, maar wel **tegen een ideologie, die deze tot het fundament van het leven maakt. Die de materiële welvaartsbevordering tot het idool van de samenleving maakt.**

In de derde plaats haakte het réveil **naar arbeid** in christelijke gemeenschap, het wilde werken in kernen, in **christelijke groepen die als krachtig zuurdesem in de maatschappij konden werken.** Dit aspect mogen wij niet vergeten, ook daarin heeft het réveil ons iets te zeggen! **Juist t.a.v. de psy-**

Leest u al één van deze modern verzorgde chr'stelijke kranten?

wenst U een proefweek?

*

DE ROTTERDAMMER
Witte de Withstraat 25 - Tel. 010 - 115588
NIEUWE HAAGSE COURANT
Parkstraat 22 - Tel. 070 - 184150
NIEUWE LEIDSE COURANT
Steenstraat 37 - Tel. 01710 - 31441
DORDTS DAGBLAD
Scheffersplein 1 - Tel. 01850 - 33370

Kranten van het KWARTET

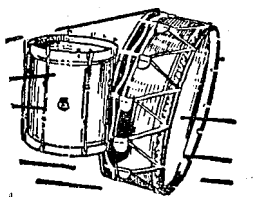

VAN DER GLAS Heerenveen

Blaas- en Slaginstrumentenfabriek

Telefoon 05130 - 2652

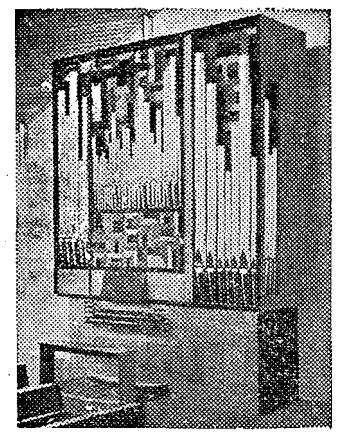

Echte kerkorgels

ook voor moderne kerken

Orgelbouw

Ernst Leeflang

Telefoon 05760 - 17582
APELDOORN

KOCH

Telefoon 05760-14259
Apeldoorn

Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school- en huismuziek.

Hotel-Restaurant HAYTINK

LOOLAAN 25 - APELDOORN
Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen
Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

VERZEND UW GOEDEREN
PER TRANSPORTBEDRIJF
„DE STORMVOGEL"
naar Amsterdam en Zaanstreek
REIGERSWEG 105 - TELEFOON 32178 - APELDOORN

Stelt u prijs op
VAKWERK
KWALITEITS-ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

meubelshowroom
MEELSTRAAT 31 TEL. 01110 - 2946
woningtextiel
APPELMARKT 4 TEL. 01110 - 2825
deurloo ZIERIKZEE

VERPLEGING
VERZORGING

CHR. RUSTHUIS „HEBRON"
Hilversum. Loosdrechtseweg 27, telefoon 02150—47917
Herstellingsoord voor dames tot 65 jaar, die na ziekte of operatie hun taak nog niet aankunnen en enkele weken rust en verzorging nodig hebben. 30 bedden.
Prospectus en aanvraagformulier (ter beoordeling van onze behandelend geneesheer) worden gaarne toegezonden.
Directrice: Zr. J. A. DANE.

Voor speciale
soort - kleur - maat
GRINT
ZAND
VAN LOON
VREESWIJK nv
Tel. 03470 - 443 - 444

cho-hygiënische problematiek van eenzaamheid, hardheid en vervreemding, waaronder onze huidige maatschappij gebukt gaat.
In het bijzonder heeft het réveil ons in dit verband iets te zeggen, als het verlangt naar gezonde samenlevingsstructuren in de maatschappij.
Als het ook op de betekenis die het gezin als cel, als bron van een gezonde maatschappij moet hebben. Als het daarnaast wijst op de paulinische waarheid, dat de christenen elkander nodig hebben. Er op wijst, dat ze elkander zeker nodig hebben in een geseculariseerde samenleving. En dat christenen slechts tezamen het woord kunnen brengen en slechts gezamenlijk tot actie kunnen komen.
De heenwijzing, de indicatie naar een levende en werkende christelijke gemeente, die tal van verschijningsvormen kan hebben, is niet de geringste vingerwijzing, is niet de geringste eis van het réveil voor onze huidige geseculariseerde gemechaniseerde maatschappij en vooral de christelijke groeperingen daarbinnen in het bijzonder.
Juist waar agressie, eenzaamheid, hardheid, gebrek aan waardering voor de ander en liefdeloosheid zo kenmerkend zijn voor deze tijd, dat zij voor geschiedschrijvers wel eens als de meest kenmerkende symptomen van dit tijdsbestek zouden kunnen worden beschouwd.

Uit de kiesverenigingen

- De Christelijke-Historische kiesvereniging te Noord- en Zuidhorn stelde de kandidatenlijst vast voor de gemeenteraadsverkiezingen in 1970.

Op een zeer goed bezochte ledenvergadering van de Christelijk-Historische kiesvereniging werd de volgende kandidatenlijst vastgesteld voor de gemeenteraadsverkiezingen in 1970: 1. Joh. Tempel, Noordhorn, 2. A. D. de Jong, Zuidhorn, 3. G. Foppen, Noordhorn, 4. F. J. Aardema, Zuidhorn, 5. G. E. Schuiringa, Noordhorn, 6. H. Geertsema, Noordhorn, 7. IJ. Wiersema, Noordhorn.

Voor de kiesverenigingen

De besturen van de kiesverenigingen wordt gevraagd geen volledige ledenlijsten naar de ledenadministratie van het Uniebureau te zenden, doch alleen de mutaties. Dit ter voorkoming van een tijdrovende controle, die nodig is om complete ledenlijsten te verwerken.

Wanneer het Uniebureau weer over voldoende mankracht beschikt, is het mogelijk volledige ledenlijsten te controleren.

Uniebureau,
ledenadministratie.

Herv. Bejaardencentrum „VAARTLAND"
HOLYSINGEL 4 - VLAARDINGEN
vraagt voor spoedige indiensttreding:
2 BEJAARDENHELPSTERS
bij voorkeur gediplomeerd.
1 HULP voor de ziekenafdeling
Sollicitaties te richten aan de Directrice, telefoon 010 - 34.14.44.

Wegens huwelijk gevraagd in CHR. BEJAARDENTEHUIS (80 bedden) te HATTEM (Gld.)
ADJUNCT-DIRECTRICE
(VERPLEEGSTER CHR. LEVENSOVERTUIGING)
Zelfstandige woning ter beschikking en twee
BEJAARDENHELPSTERS
Intern. Gediplomeerd of met ervaring in het Bejaardenwerk of meisjes, die de opleiding Bejaardenhelpsters willen volgen.
Salaris en vakantieregeling volgens richtlijnen landelijke organisatie voor Bejaardenzorg.
1 maal per 14 dagen lang weekend vrij.
Sollicitaties te richten aan de directrice, mevrouw A. C. Funke-Lucas, Chr. Bejaardencentrum De Bongerd te Hattem. Telefoon 05206 - 1887.

Opleidingsschool van het Diakonessenhuis Utrecht

OPLEIDING TOT VERPLEGER(STER)
De nieuwe opleidingen beginnen 17 augustus en 16 november a.s. met een vooropleiding van drie maanden.
Eisen van toelating: MULO-diploma of daarmee gelijkgestelde opleiding.
Duur van de opleiding: 3½ jaar.
Leeftijd 17 jaar en 7 maanden.
Per 1 september en 1 december 1970 is er plaats voor enkele
B-VERPLEGERS(STERS)
om aan de A-opleiding deel te nemen.
Zij krijgen een korte introduktiecursus.

OPLEIDING TOT ZIEKENVERZORGSTER
De nieuwe opleidingen beginnen 1 september en 1 februari a.s. met een vooropleiding van 10 weken.
Eisen van toelating:
3 jaar voortgezet onderwijs.
Duur van de opleiding: 2 jaar.
Leeftijd: 17 jaar.

OPLEIDING TOT OPERATIE-ASSISTENTE
Voor de 3e maal begint op 17 augustus a.s. een opleiding voor operatie-assistente.
Ook deze begint met een vooropleiding van 3 maanden.
Eisen van toelating: bij voorkeur middelbaar onderwijs.
Duur van de opleiding: ruim 2 jaar.
Leeftijd: 18 jaar.

Naast de opleiding wordt ook aandacht aan de vorming besteed.
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt.
Sollicitaties te richten aan mej. E. A. Streefland, Hoofd Opleidingen, Bosboomstraat 1 te Utrecht.

BARTIMEUS, Christelijk instituut voor blinde en slechtziende kinderen te **ZEIST**, heeft in haar tehuis voor meervoudig gehandicapte kinderen in **Doetinchem** plaats voor enkele
LEIDERS/STERS
Het diploma K.B./A. of die hiervoor opgeleid willen worden.
De kursus wordt aan huis gegeven.
Frot. Godsdienst.
5-daagse werkweek.
Salaris volgens rapport Haeck.
Plm. 8 weken vakantie per jaar.
Zij, die 17 jaar zijn en binnenkort hun schoolopleiding beëindigen, kunnen ook nu reeds solliciteren.
Inl. bij en sollicitaties aan de Directrice, zuster H. M. de Kok, Wrangelaan 9, Doetinchem. Telefoon 0 8340 - 3459.

Voor ons nieuwe verzorgingstehuis van de Herv. Diaconie zoeken wij
GEDIPLOMEERDE BEJAARDENVERZORGSTERS EN -HELPSTERS OF MEISJES
die daarvoor in een 2-jarige cursus opgeleid willen worden.
De mogelijkheid tot interne huisvesting is aanwezig.
Als dit iets voor u is, stelt u zich dan in verbinding met de directrice van ons huis
Ons adres is: **VERZORGINGSTEHUIS „DE BEUKELAAR", Torenlaan 22, BLARICUM ('t Gooi), Tel. 02153-3323.**

HEIWERKEN BOUWWERKEN PIJPLEIDINGEN
ZINKERS GRONDBORINGEN

VISSER & SMIT'S AANNEMING MIJ NV

PAPENDRECHT 01850-51044

ZINKER CALANDKANAAL

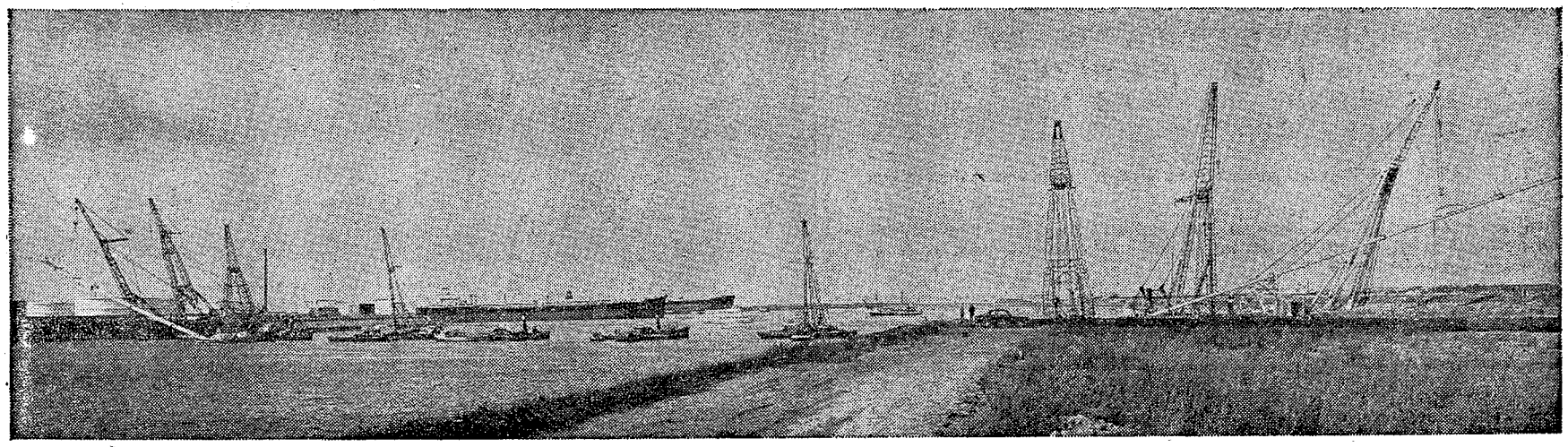

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

STEUN HET
UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de
Stichting Uniewerkfonds
Straatweg 19 - Rotterdam

Adverteert in dit blad

Wil de moderne mens

op de hoogte zijn van alles wat er in de wereld gebeurt, dan is een goede krant onontbeerlijk.
Wilt U daarnaast ook nog **wekelijks** op de hoogte blijven van wat er in de Christelijk Historische Unie gebeurt, dan is **DE NEDERLANDER** onmisbaar.
Die houdt U elke week op de hoogte van allerlei zaken die voor elk lid onzer Unie van belang zijn en die geen enkel ander blad U geeft. Meer nieuws, meer informatie over de C.H.U., vindt U in het C.H.-weekblad **DE NEDERLANDER.**
Abonneert U nu door inzending van onderstaande bon, dan ontvangt U voortaan elke week Uw eigen weekblad. Voor slechts f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, dat is slechts één kwartje per week.

BON

Ondergetekende:

adres:

plaatsnaam:

geeft zich hiermee op als abonné op „de Nederlander".
In te zenden aan: de Stichting Uniepers, v. Deventerlaan 49 te Voorburg.

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

Apeldoornse Begrafenis-Onderneming
FIRMA W. KAMPHUIS
NIEUWSTRAAT 73 - APELDOORN - TELEFOON 12873
Meer dan 60 jaar een betrouwbaar adres voor begrafenissen - crematies - transporten
ROUWKAMERS TER BESCHIKKING

UIT DE BOUWWERELD

boele & van eesteren

b
en van
e lauwsfraat 182 tel 636916 den haag

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

Mabuwat n.v.

ZWIJNDRECHT

* UTILITEITSBOUW
* GEWAPEND BETONBOUW
* GRONDWERKEN

TELEFOON 01850 - 27866

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

Timmer- en Aannemersbedrijf

VAN WIERINGEN N.V.

Van Foreestlaan 9 · Telefoon 01720 - 3016

Alphen aan de Rijn

Voor LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 · Leeuwarden · Telefoon 05100 - 20841

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 · Telefoon 03480 · 2204
WOERDEN

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825 - 590
BERGAMBACHT

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE

M. van der Voet N.V.

Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

MACHINEFABRIEK STORK

HENGELO (O.)

Machinefabriek voor stoomketels, stoomturbines, pompen, ventilatoren, compressoren, componenten voor nucleaire installaties en machines voor de kunststof verwerkende industrie.

Maakt deel uit van het VMF/Stork-Werkspoor concern

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en
Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71
Telefoon 05761 no. 276
KLARENBEEK

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 20 MAART 1970
6e Jaargang - No. 12

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

De democratie na morgen

door H. Kikkert

Datum: januari, louwmaand, de 23ste 1970. Stad. Eindhoven. Plaats van handeling: De Globe: stadsschouwburg. Het is tien uur in de avond. In de zaal kan men aan kleding en andere uiterlijkheden duidelijk twee soorten publiek onderscheiden. Het Eindhovense publiek, een weerspiegeling van de bevolking van deze stad van hoog tot laag. Vermoedelijk iets hoger dan lager, maar dat houdt verband met degenen die op het podium zijn geïnstalleerd.

In twee rijen, de ene rij iets hoger gezeten dan de andere, houdt de Tweede Kamer in Eindhoven een hoorzitting. Het onderwerp luidt: de militaire oefenterreinen.

Er is een levendige en serieuze en een niet-serieuze belangstelling.

De blik van de voorzitter, dr. K. van Dijk, in de richting van het spreekgestoelte is veelzeggend.

Begrijpelijk. Achter het spreekgestoelte heeft een fraai uitgedoste en qua lengte een welgevormd heer plaatsgenomen. Zijn kleding is met de aanduiding „heer" niet in overeenstemming. De pet, een zwarte, met overhangende klep blijft bij het spreken op zijn gebaarde hoofd.

In korte bijtende zinnen begint deze heer een betoog te houden.

De voorzitter vraagt: Wilt u uw naam even noemen?

De onbekende heer zegt: Ik heet Willem.

Voorzitter: Wilt u het andere deel van uw naam ook even mededelen?

De zich noemende Willem: Ik ben de alom bekende Willem.

De voorzitter staakt zijn pogingen om meer te weten te komen over de „alom bekende Willem".

De alom bekende zet zijn betoog voort.

Het is een bekend sabotagelesje over suiker en zand in benzine en motoren van tanks.

De kamerleden blijven rustig zitten en bladeren wat in hun papieren. Eén begint het echter duchtig te vervelen. Schakel, buiten het kamerlidmaatschap burgemeester van de Zuidhollandse dorpen Hoornaar en Noordeloos, heeft een bekend ochtendblad voor zich liggen. Demonstratief neemt hij deze Telegraaf en verschuilt zich daar achter.

Deze demonstratie is niet naar genoegen van een deel van het publiek.

Ze beginnen te schreeuwen: Wie is die mijnheer? Wie is die vent met die snor?

De demonstrerende heer blijft onbewogen zitten.

Het protesterende deel dringt op naar het podium.

De vraag wordt nu van dichtbij herhaald: Wie bent u?

De heer Schakel (lachend): Ik?

Ik heet Piet.

En hoe heet u nog meer, uw achternaam?

O, ik ben de alom bekende Piet.

Er wordt gegrinnikt. Tijd voor de heer Schakel om de ondervragers en ondervraagsters een vraag te stellen.

Zijn vinger wijst naar het spreekgestoelte. Is die alom „bekende Willem" jullie grootvader?

Vraag van een deel van het publiek: „Waarom?"

„O, zo maar, jullie lijken allemaal op hem."

De alom bekende Willem heeft zijn les beëindigd en daar niemand iets te vragen heeft, nodigt de voorzitter hem uit het spreekgestoelte te verlaten.

Dat is niet naar de zin van de bekende Willem en zij.. aanhang. Er klinken uitroepen en iemand op de achterste rij is bezig een rookbom te ontsteken.

De rookbom valt tussen de eigen aanhang. Dat is het sein voor uur „M".

De onbekende Willem en zijn aanhang dringen op naar het podium.

De hoorzitting wordt gesloten.

De waarnemend burgemeester van Eindhoven gelast eerst de onbekende Willem en zijn aanhang de zaal te verlaten.

De vreedzame aanhang verandert in een furie als zaalwachters pogen dit deel van het publiek de zaal te laten verlaten.

Daarop volgt een algemeen ontruimingsbevel.

Kamerleden en publiek verlaten de zaal behalve een tweetal kamerleden en de onbekende Willem en zijn aanhang.

Moraal

En nu de moraal van dit geval.

Winston Churchill heeft eens gezegd: „Democratie is de slechtste regeringsvorm die ik ken, maar aangezien ik geen betere weet geef ik daaraan toch verre de voorkeur."

Dank zij deze vrijheid en democratie kunnen deze lieden als de onbekende Willem en zijn trawanten hier tegen aan schoppen.

Zelf missen dezen zich noemende vrije socialisten en anarchisten elk gevoel en elke levenshouding die bij de democratie behoren.

Zij zijn, volgens hen, de democraten van overmorgen. Democraten van overmorgen? Wie het gelooft? Zij zijn de dictators van overmorgen na eerst de democratie te hebben vermoord!

Hun wapens zijn indoctrinatie en sabotage!

Een goed gezagsapparaat zal moeten zorgen, dat deze lieden geen kans krijgen de vrijheid alleen voor hen te doen gelden.

Daar is het Nederlandse volk te goed voor. Democratie? Ja! Nu en morgen!

Hoe wordt de bevrijding gevierd?

Vijf mei 1970 is de dag, waarop wij herdenken dat wij 25 jaar geleden werden bevrijd. Ik herinner het me nog als gisteren. Ik was zeer aan huis gebonden, daar mijn zuster met difterie te bed lag. Plotseling gingen de vlaggen uit in de straat. Iedereen rende naar buiten en riep: vrede, vrede! Het was voorbij. Vijf jaar lang druk en spanning. Altijd weer maatregelen die het leven moeilijker maakten en ingewikkelder.

De hongerwinter is met geen pen te beschrijven. Men was machteloos als men mensen op straat in elkaar zag zakken. In de ziekenhuizen waren op de zalen met de ernstigste gevallen iedere morgen de doden te tellen.

In Den Haag was een goede organisatie, genaamd IKB, het interkerkelijk bureau, dat kinderen uit gezinnen die totaal niets meer hadden, liet eten bij gezinnen waar men nog wel over voedsel beschikte.

Velen in de grote steden trachtten hun kinderen op het platteland uit te besteden. Daarvoor werden barre tochten gemaakt op gammele fietsen. Bij de terugkeer trachtte men dan nog wat voedsel mee naar huis te nemen, dat vaak bij de ingang van de stad weer werd afgenomen door de Duitsers.

Nog altijd is de hulp van de Zweden — zij stuurden meel waar het beroemde Zweedse wittebrood van gebakken werd — iets wat wij in dankbare herinnering houden.

En toen de voedseldroppings begonnen uit Londen zie ik nog de mensen op de daken zwaaien met lakens om de piloten te begroeten. De solidariteit onder de mensen was toen bijzonder groot. Niet alleen op het terrein van het voedsel, maar ook bij het verstoppen van mannen beneden de veertig jaar, die in november bij een razzia zouden worden weggevoerd.

Het is goed om bij dit alles even stil te staan. Als je nu de eisen van vele mensen op allerlei gebied hoort, en merkt hoe men gewend is aan de welvaart en dit als iets vanzelfsprekends aanvaardt, dan is het goed eens te herinneren aan wat vijfentwintig jaar geleden is doorgemaakt en hoe men toen heeft geleden.

De vrijheid is duur gekocht. Toen de concentratiekampen opengingen, bleek pas hoevelen niet terug zouden komen en hoevele lege plaatsen nooit meer gevuld zouden worden in vele gezinnen.

De ouderen zullen in dankbaarheid kunnen terugzien op de bevrijding. Maar er is een generatie gegroeid — zeg maar gerust, dat deze gaat tot dertig jaar — die niets van dit alles heeft meegemaakt. En die nu vindt, dat velen steeds maar weer teruggrijpen op het verleden, dat haar niets zegt. Deze generatie moet met de ouderen nu de vijfde mei gaan vieren. Men heeft daarvoor als motto gekozen: „Vrijheid, ook voor de ander". Dit is natuurlijk een mooi gegeven, maar de uitwerking ervan lijkt mij niet eenvoudig. We moeten hierbij niet verzanden in discussies, die wij bij andere gelegenheden ook kunnen voeren.

Het bevrijdingsfeest moet een feest worden van eenheid. We behoren op zo'n dag de politieke verschillen te vergeten en uit te zien naar de mogelijkheid om iets te verwerkelijken van datgene wat ons in die oorlogsjaren samenbond en voor ogen stond.

Dat was een leefbaarder wereld, waarin een blijvende vrede mogelijk zou zijn en de eensgezindheid van ons volk ook zonder onderdrukking in stand zou blijven.

Als we ons vaderland nu bezien, dan vragen wij ons af, wat er van terecht gekomen is. Materieel is het Nederland goed gegaan; er heerst welvaart. Het gevaar hierbij is, dat men altijd meer wil. Zelden hoort men mensen die tevreden zijn. Er blijven natuurlijk altijd achterstanden, die men moet verbeteren. Daartoe is het middel van demonstreren en actie voeren schering en inslag.

Hier is niets op tegen, want velen die vastgeroest zitten in oude denkpatronen ontdekken op deze wijze dat er ook nog wel tekorten zijn. Wanneer echter de acties overgaan in wanorde, dan ontstaat er een reactie. Daarom zijn er zovelen tegenwoordig die zeggen: Het zou goed zijn wanneer de jongere generatie zich eens verdiepte in de armoede en de ellende, waarin wij gedurende de oorlog, maar ook in de dertiger jaren, geleefd hebben.

Ik kom terug op mijn uitgangspunt: Hoe wordt de bevrijding gevierd? Laten we hopen in dankbaarheid en vreugde over wat bereikt is en met begrip voor hetgeen nog gebeuren moet voor al degenen die het nog moeilijk hebben. En dat zijn jongeren en ouderen. Moge de bevrijdingsdag tenslotte in volle eensgezindheid worden gevierd door alle Nederlanders.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

BON

Ja: ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Tal van onderwerpen in Tweede Kamer

Tal van grote en kleine onderwerpen zijn in de afgelopen weken de Tweede Kamer gepasseerd en er is alle aanleiding, om daaraan nog enige aandacht te schenken. In willekeurige volgorde zal dit geschieden. Bij het voorstel van minister Beernink van binnenlandse zaken om de gemeenten Oudewater en Schoonhoven uit te breiden en Oudewater, dat thans in de provincie Zuid-Holland ligt, over te laten gaan naar de provincie Utrecht, zei de heer T. Tolman (CHU), dat de reden duidelijk is. Hij vond, met de bewindsman, dat de beide gemeenten geen passende ruimte hebben voor concentratische stadsuitleg en er zal dan ook niet langer gewacht mogen worden.

De heer Tolman zei geen spectaculaire ontwikkeling in het gebied van Oudewater te verwachten, maar er zal aan het gebied gedaan moeten worden, wat gedaan kan worden. Het gaat met name om de vraag, aldus de christelijk-historische woordvoerder, wat er met Hoenkoop moet gebeuren. De heer Tolman vond, dat deze gemeente agrarisch dient te blijven. Wat de positie van Schoonhoven betreft, kon het kamerlid eveneens akkoord gaan met de voorgestelde situatie.

Sportnota

De vaste Tweede Kamercommissie voor Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk besprak in het begin van de maand maart met minister Klompé (CRM) over haar sportnota.
Drs. A. M. de Boo, die namens de christelijk-historische fractie het woord voerde, zei over het nationale sportbeleid, waarover in de nota gesproken wordt, dat een dergelijk beleid ten aanzien van de georganiseerde sportbeoefening qua uitvoering niet zo moeilijk is. Er zijn hier duidelijk bonden, koepelorganisaties, die hun bijdrage bij de vorming van zo'n beleid door de overheid kunnen leveren.
„Het gaat mij", aldus drs. De Boo, „voornamelijk om de ongeorganiseerde sportbeoefening, waarvan in de nota wordt gezegd of althans wordt gesuggereerd, dat zij bijna een belangrijker functie heeft dan de georganiseerde sportbeoefening, waaraan tegelijkertijd echter wordt toegevoegd, dat zij zo moeilijk te grijpen is en dat er ten aanzien van deze zaak heel weinig vaste waarnemingspunten zijn."
Drs. De Boo vroeg dan ook op welke wijze gedacht wordt deze ongeorganiseerde sportbeoefening in ons land aan te vatten. Het kamerlid zei bang te zijn, dat het blijft bij wat vrijblijvende constateringen van de belangrijkheid van het onderwerp. „Juist gezien het grote aantal mensen, dat zich er mee bezighoudt, moeten er op dit terrein toch ook bepaalde plannen worden ontwikkeld."
Drs. De Boo vroeg, of dit aan de georganiseerde sport moet worden overgelaten. „Moet zij de voorzieningen daarvoor entameren, of ziet de minister ook voor de overheid zelf een bijzondere taak op dit terrein?" Het kamerlid zei te geloven, waar het hier om een zaak gaat, die niet kwantitatief precies te vatten is in een aantal cijfers, dat juist op dit terrein een onderzoek naar de behoeften en naar de aantallen wel op zijn plaats zou zijn. Hij vroeg de minister dan ook, of zij mogelijkheden ziet in dit verband om een onderzoek te verrichten.
Het christelijk-historische kamerlid ondertekende, met collega's van de fracties van KVP, ARP en VVD twee moties. De een motie luidde:
„De Kamer, gehoord de besprekingen in deze Kamer omtrent de discussie-nota met betrekking tot het sportbeleid,
van oordeel, dat daarmee een eerste voorbereidende stap is gezet naar een nationaal sportbeleid,
van mening, dat de door het particulier initiatief aangekondigde nota omtrent een nationaal sportbeleid van grote betekenis kan zijn voor het in de toekomst te voeren sportbeleid,
nodigt de regering uit, na verschijning van laatstgenoemde nota, opnieuw met de Kamer in discussie te treden aan de hand van een schriftelijk aan de Kamer kenbaar te maken standpunt, waarin de concrete beleidspunten van een door de overheid te voeren nationaal sportbeleid zijn neergelegd."

De tweede motie had als inhoud:
„De Kamer, gehoord de besprekingen in deze Kamer omtrent de discussienota met betrekking tot het sportbeleid,
nodigt de regering uit de interdepartementale werkgroep op het gebied van de lichamelijke vorming en sportbeoefening, in en na overleg met het betrokken particulier initiatief:

a) op korte termijn advies uit te laten brengen over de wijze, waarop aan het permanente overleg tussen overheid en particulier initiatief inzake de sport vorm behoort te worden gegeven;

b) op korte termijn advies te laten uitbrengen over te verrichten onderzoekingen en de prioriteit die daarin moet worden aangehouden;

c) te belasten met een globale behoeftepeiling inzake de benodigde accommodaties — overdekte en niet-overdekte — in de eerstkomende tien jaren, daarbij gebruikmakend en coördinerend de reeds verschenen behoeftepeiling van provincies en gemeenten, en daaraan een prioriteitenoverzicht toe te voegen."

Topsport

Uiteraard kwam bij het debat ook de topsport ter sprake. Drs. De Boo vond het duidelijk, dat een onderscheid wordt gemaakt tussen de amateur- en de beroepstopsport. Hij meende, dat de topsport in de sportnota minder aandacht kreeg dan zij verdient.
Verwezen werd naar de vraag van de minister: Wat dient de sociale begeleiding van de topsporters in te houden? „Dit is", aldus drs. De Boo, „nu juist een terrein waarover wij eerst zekerheid moeten hebben." Hij wilde wel eens een onderzoek van het departement over de vraag: Wat gaan wij verstaan onder de begeleiding van de topsporters? „Dat hier een taak ligt, niet alleen voor de sportbonden, maar ook voor de rijksoverheid, daarover is zo langzamerhand iedereen het wel eens. Dit geldt zeker voor de amateurtopsporters, die een heel belangrijke functie vervullen. Deze mensen offeren een groot deel van hun tijd op. Zij offeren studietijd op en hebben in vele gevallen een stuk loonderving."
Drs. De Boo noemde het een zeer ernstig vraagstuk, waarop niet zo lang moet worden gestudeerd, maar waarmee wij in ieder geval in zoverre in het reine moeten komen, dat wij weten waarover wij praten." Het kamerlid meende, dat er in de samenwerking met de bonden toch wel degelijk een taak voor de overheid ligt, die zal moeten uitmonden in het subsidiëren van die dingen, waarin deze mensen ten behoeve van hun sport bepaalde schade kunnen lijden.
Wat het vraagstuk van de doping betreft, verwees drs. De Boo naar een mededeling van zomer 1967, toen gemeld werd, dat er intensief overleg gepleegd werd tussen de departementen van CRM en Sociale Zaken en Volksgezondheid over een mogelijke opzet van dopingwetgeving. „Het is een moeilijke materie, maar gelet op het feit, dat men in het buitenland — met name in België en Frankrijk — tot een aanzet van een regeling van dopingsvoorschriften is gekomen, zou ik willen vragen, waartoe het overleg, dat blijkbaar twee jaar geleden al is begonnen, tot nu toe heeft geleid." Drs. De Boo drong er op aan, zo er nog niets uit de bus is gekomen, de materie althans in beginsel van de grond te krijgen.

Wapenfabriek

Uitvoerig werd in de Kamer gesproken over de vestiging van de Deense wapenfabriek Jørgen-H øyer in Ubach over Worms in Limburg. Dat geschiedde door een interpellatie van PSP-zijde.
De heer H. Kikkert sprak bij deze interpellatie namens de christelijk-historische fractie. Hij begon met er op te wijzen, dat het de laatste tijd in ons land voorkomt, dat een deel van de bevolking zich emotioneel richt tegen bepaalde gemengde bedrijven. Het betreft, zo zei hij, niet alleen deze nieuwe vestiging in Zuid-Limburg, maar ook een bedrijf, dat in Den Bosch is gevestigd.
„Op zichzelf", aldus de heer Kikkert, „heb ik tegenacties, die door edele motieven worden gedreven om aan de vrede in de wereld mee te werken, geen bezwaar." Hij meende evenwel, dat deze individuele acties, zoals die nu gevoerd worden inzake de vestiging van het Deense bedrijf op zichzelf weinig zinvol zijn.
„Wanneer wij in deze wereld willen komen tot betere verhoudingen, tot een wereldrechtsorde waarmee ook de vrede wordt gediend, geloof ik, dat wij als volksvertegenwoordiging inspraak en mede-beslissingsrecht moeten hebben in de vorm en de procedure, die worden toegepast om bij te dragen aan deze wereldvrede."
De heer Kikkert zei het niet eens te zijn met de interpellant Van der Spek, dat hij op deze wijze zou kunnen bijdragen aan die wereldvrede. „Het overgrote deel van ons volk verbeeldt zich niet, dat het leeft in de wereld van morgen. Het houdt rekening met de wereld van vandaag waarin het leeft. In de wereld van vandaag is het nu eenmaal noodzakelijk. Ik meen, dat wij in ons land, en ook in NAVO-verband, deze vestigingen voor wapenproduktie niet kunnen missen."
De heer Kikkert zei te menen, dat het onderhavige bedrijf behandeld moet worden, zoals met alle andere bedrijven het geval is. Er mag geen uitzonderingspositie worden geschapen. En ook zal het bedrijf zich moeten houden aan de spelregels, die gelden op het gebied van de export, ook als het gaat om export van wapens.

H. Lokkerbol.

Kamerleden VRAGEN — — — — — Bewindslieden ANTWOORDEN

Het christelijk-historisch kamerlid dr. H. A. Schuring heeft schriftelijke vragen gesteld aan minister-president De Jong als minister van Algemene Zaken en minister Veringa van Onderwijs over de plannen van de Algemene Nederlandse Onderwijs Federatie voor de uitgifte van een publikatie met levensverhalen van enkele bekende verzetsstrijders. Dat boekje zou aan de schooljeugd moeten worden uitgedeeld ter gelegenheid van de 25-jarige bevrijding.
Het ANOF, dat het Departement van Onderwijs om steun vroeg, kreeg te horen dat het nationale comité voor de viering van 25ste bevrijdingsdag geen gelden beschikbaar kon stellen.
Het kamerlid heeft nu de bewindslieden gevraagd alsnog steun te geven aan het ANOF.
Minister Nelissen van Economische Zaken antwoordde op schriftelijke vragen van het Tweede Kamerlid drs. D. F. van der Mei over plannen van de Daf-fabrieken, dat gedacht wordt aan uitbreiding van de bestaande Daf-vestiging in Oevel te België. Dit is noodzakelijk om de toelevering voor de zich sterk uitbreidende vrachtwagenproduktie in Eindhoven te verzekeren.
Verder zullen zowel in de fabriek te Eindhoven voor vrachtwagens als die in Born voor personenwagens, omvangrijke uitbreidingen plaatsvinden.
Drs. Van der Mei vroeg of er met Daf overleg gepleegd was over vestiging in een bestaand stimulerings- of herstructureringsgebied.
Daarvoor, aldus de bewindsman, is gesproken, maar daarbij bleek dat DAF thans de uitbreiding van de produktie die men voor de naaste toekomst heeft gepland om klemmende redenen van bedrijfseconomische en bedrijfsorganisatorische aard wil realiseren in de plaatsen, waar reeds een bedrijf van DAF gevestigd is, t.w. in Born en Eindhoven in Nederland en te Oevel in België.
In antwoord op vragen van het kamerlid mr. W. Scholten CHU) heeft minister Polak van Justitie geantwoord de indruk te hebben, dat niet op omvangrijke wijze in ons land geadverteerd wordt voor deelname aan buitenlandse, in ons land verboden kansspelen. Als er duidelijke overtredingen zijn, wordt proces-verbaal opgemaakt en een strafvervolging ingesteld.

H. L.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H Kikkert; H. Lokkerbol; Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie :
p/a Bureau Chr.- Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties :
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon : (uitsluitend overdag) :
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie :
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327, Apeldoorn. Tel. (05760) - 18919

D'66, de stunt en directe democratie

door Rob Vermaas

Te kort voor de statenverkiezingen ontdekten de landelijke leiders van de christen-democratische partijen dat ze zich de laatste jaren in het defensief hebben laten drukken. Zelfbewust trokken zij ten strijde. In Heerlen, vorig weekend, gingen Schmelzer, Biesheuvel en Mellema gezamenlijk in de aanval.

Een paar dagen daarvoor was in Den Haag hetzelfde te zien. Op een verkiezingsbijeenkomst van AR, CH en KVP konden de drie lijsttrekkers in Zuid-Holland nauwelijks uit de verdediging komen door de aanvallen van PPR en D'66. Na de pauze (die — toevallig? — samenviel met het einde van Ajax-Jena) verscheen minister Udink op het strijdtoneel om de zaak te redden.
Ook hij liet weten, dat het nu maar eens afgelopen moest zijn met dat defensieve. De christelijke partijen zijn al jarenlang de spil van het regeringsbeleid en er was geen kabinet dat zoveel deed aan democratisering van de onderneming en democratisering van het onderwijs, als het kabinet-De Jong, aldus Udink.

Bij het aanvallend beleid van de christen-democratische leiders werd D'66 niet vergeten. Ieder pakte de Democraten op zijn manier. Biesheuvel zocht het voornamelijk in het ontbreken van een geestelijke achtergrond. Wanneer je in de politiek het program uitsluitend afhankelijk stelt van wat de kiezer wil, loopt het er tenslotte op uit, dat de meerderheid beslist en dan zitten we bij de volkssoevereiniteit, verweet Biesheuvel D'66. Hij meent, dat deze partij „de visie van de visieloosheid" heeft.
KVP-voorzitter Van der Stee noemde in Arnhem het pragmatisme van D'66 „een vlucht uit de werkelijkheid". Een geloofwaardige politiek vraagt een diepe visie op de verhoudingen van mens en maatschappij en daarom ziet Van der Stee niets in D'66.
Schmelzer profiteerde dankbaar van de grootste misser sinds jaren, het rapport bevolkingspolitiek van D'66. Aanvankelijk kon de KVP-fractieleider volstaan met vernietigende kritiek op de gedachte van de D'66-commissievoorzitter, die op een persconferentie vertelde wel iets te voelen voor gedwongen sterilisatie, tegen de tijd dat we met 17 à 18 miljoen mensen zitten in ons land. Nadat het hoofdbestuur van D'66 zich van deze gedachte distantieerde, was Schmelzers kruit nog niet verschoten, want hij vindt het hele rapport „ouderwets en provincialistisch". Bij het denken over de bevolkingstoename mogen we niet vergeten dat er in Nederland veel ontvolkte gebieden zijn en daar komt bij, dat we leven in een groeiend Europa, zei Schmelzer.

Vertrouwen

De christelijk-historische minister voor ontwikkelingssamenwerking, Udink, pakte het weer anders aan. Het streven naar directe democratie, dat hij bij D'66 bespeurt, vindt hij volstrekt onjuist. In Den Haag zei Udink, dat een dergelijk systeem de democratie onwerkbaar maakt. Directe democratie betekent, volgens Udink, dat niemand iemand meer vertrouwt. De christelijke partijen zien inspraak in samenhang met het vertrouwen, dat je in je volksvertegenwoordigers stelt, zei Udink. Het kwam er ongeveer op neer, dat inspraak juist is, maar de volksvertegenwoordiger moet de ruimte hebben om te werken en als je de hele dag alle burgers op schoot hebt die zitten in te spreken, gaat dat een beetje moeilijk.
Met zijn pleidooi voor vertrouwen in de volksvertegenwoordiger haalde Udink het applaus van de AR-, CH- en KVP-kiezers, maar de hoon van de aanwezige D'66-ers op zijn hals. D'66 verzekerde mij, dat dit toch wel de meest autoritaire en anti-democratische houding is, die je je denken kunt.
Vanuit de gedachtenwereld van D'66 is zo'n veroordeling begrijpelijk. De burgers bij het bestuur was de leuze. En daar past gedelegeerd vertrouwen niet bij? Nu is het ook mogelijk, dat Udink gehoond werd, omdat D'66 zelf wat slechte ervaringen heeft met haar volksvertegenwoordigers. Een berichtje in De Volkskrant van 12 maart doet dit vermoeden.

Achttien jaar

Aan het Volkskrantberichtje gaat een verhaal vooraf. Nadat de oppositie geschrokken constateerde, dat „zelfs" de CHU zich op haar bijzondere algemene vergadering verklaarde voor verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot 18 jaar, haastten PvdA, PSP, PPR en D'66 zich om een initiatief wetsontwerp tot wijziging van de grondwet in te dienen. De leeftijd voor het actief kiesrecht moet omlaag van 21 tot 18 jaar.
De actiegroep leeftijdsgrenzen, gecoördineerd door de Nederlandse Jeugdgemeenschap, noemde in De Volkskrant het initiatief van de oppositiepartijen een „partijpolitieke en elektorale stunt". Niet gek gezien. In een telegram aan de Tweede Kamer zei de actiegroep, het te betreuren, dat voor de indiening van het initiatief geen overleg met de jongeren is gepleegd. „De indienende partijen schieten ernstig tekort door zo'n maatregel zonder discussie met belangstellenden, voor te stellen. Dit ondanks het feit dat zij inspraak en medezeggenschap in hun vaandel schrijven", meent de actiegroep volgens De Volkskrant. De jongeren hebben het idee, dat de indiening eerder haar grond vindt in electorale overwegingen dan in een wezenlijke behoefte de inspraak van de jongeren te vergroten.
Het oordeel van de actiegroep leeftijdsgrenzen behoeft verder geen commentaar. Het is duidelijke taal. Het aardigste komt nog. De Volkskrant-correspondent, actief als altijd, belde het Tweede Kamerlid van D'66, mej. Goudsmit op om een reactie. Gezien het pleidooi van D'66 voor inspraak en de wensen van de Democraten die tegenover minister Udink de directe democratie bepleitten, moest zij zich het verwijt van de jongeren wel bijzonder aantrekken, zou je verwachten.
Wat antwoordde mej. Goudsmit echter? „Ik heb er niet over gepiekerd om een actiegroep leeftijdsgrenzen van te voren in te schakelen. Ik vind, dat jongeren die over deze zaken tevoren willen meepraten, dat via de partijen kunnen doen. Overigens ken ik die actiegroep verder niet."
Als je zo'n autoritair verhaal hoort van een D'66 kamerlid, is het wat begrijpelijker, dat de leden van D'66 zo weinig vertrouwen stellen in hun volksvertegenwoordigers. De afstand tussen de theorie van het program van D'66 en de praktijk van mej. Goudsmit is wel erg groot.

ROB VERMAAS.

het is voor de nederlandse militairen

die zijn georganiseerd in de
NATIONALE CHRISTEN
ONDEROFFICIEREN VERENIGING,

een geruststellende gedachte, dat zij hun rechtspositie behandeld weten in twee organen van overleg met de overheid.
Buiten het z.g. militaire georganiseerd overleg spreekt de NCOOV ook mee in de Christelijke Centrale voor Overheids- en Onderwijzend Personeel. Op die wijze wordt zijn stem ook gehoord in het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken.

Dit is één van de voordelen, welke de NCOOV zijn leden biedt tengevolge van zijn aansluiting bij het CNV.

Uitvoeriger informaties over de NCOOV worden gaarne verstrekt door het hoofdbestuur, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

Kritische notities

Pistool op de borst

D'66 heeft, toen zijn voorzitter Van Mierlo door stellige vragen gedwongen werd kleur te bekennen, niet gekozen voor de VVD, maar voor de PvdA. Wie het verloop van enkele jaren stemmingen in de Tweede Kamer heeft gevolgd, kan daarover niet verbaasd zijn. Daarmee is wel een stuk onduidelijkheid vanwege het tot nog toe nooit partij willen kiezen van D'66 uit de wereld, maar daarmee heeft D'66 nog geen program. D'66 is en blijft een partij die in beginsel tegen alle andere partijen is. Die moeten ontploffen en D'66 heeft - niemand kan dat ontkennen - duchtig en handig gebruik gemaakt van de bezwaren die zich opstapelden bij allerlei maar vooral jonge kiezers, tegen vastgeroeste standpunten en methodieken bij gevestigde politieke instellingen. Zij is, om het met Ortega y Gasset te zeggen, voorstander van 'n wereld waarin geen andere politieke partijen voorkomen.

Dit toegespitste monopolistische streven moet echter tezelfdertijd door 't eigen pragmatisme worden onderkend en aan de onmogelijkheid van deze wens en de reële praktijk van de optredende politieke verhoudingen worden aangepast.
Zolang er echter nog te weinig ontploft of ontploft is en zolang de onlustgevoelens over de aanhangige politieke situatie ten gunste van D'66 nog onvoldoende zijn en konden worden uitgebuit, vervolgt men zijn onafhankelijke pragmatische - lees: voor velen onduidelijke, vage en geen houvastbiedende - koers.
Dat men in dit vage ook risico's loopt heeft de rel om de verplichte sterilisatie thans bewezen. Van Mierlo moge nu beweren dat Schmelzer daarmee schandalige demagogie heeft bedreven: er lopen dan toch blijkbaar in D'66 snuiters rond die stom genoeg zijn om dergelijke denkbeelden in D'66-verband te ventileren.
En dat D'66 politiek te vaak nog onervaren en groen is, is op zichzelf helemaal geen schande, maar het betekent wel dat men er goed aan zou doen niet steeds zo'n grote bek op te zetten over andermans fouten.
Getuige het oordeel van de hoofdredacteur van de Provinciale Zeeuwse Courant vorige week over uitspraken van de Zeeuwse D'66 lijsttrekkers die beweerd hebben figuren van andere partijen (o.a. GS-kandidaat Kaland van de CHU) af te wijzen, zijnde veel te weinig voorstander van openheid. Ook met de twee PvdA-kandidaten was men niet gelukkig, maar dat was nog vóór de pistool op de borst-verklaring van de grote Van Mierlo (die door het congres nog zal moeten worden gesanctioneerd). Na er op gewezen te hebben dat de verantwoordelijkheid voor openheid in laatste instantie bij Provinciale Staten zelf ligt, schrijft De Kok dienaangaande verder o.a.: „Het begint er op te lijken, dat D'66 bezig is zondebokken te zoeken, een gemakkelijke zaak voor politici die nog nooit enige verantwoordelijkheid in beleid en bestuur hebben gedragen. De voornaamste vraag, die bij het verkiezen van Gedeputeerden aan de orde behoort te komen, luidt: is de man bekwaam, is hij een goed bestuurder? Daarnaast zijn er vragen, die de Statenleden aangaan: hoe dwingen wij het College tot verantwoording en in hoeverre gaan wij akkoord met allerlei functieverdelingen. D'66 gooit die twee dingen door elkaar".

De EEG als concurrent van Amerika

Het klachtenregister van de Verenigde Staten tegen de EEG is opengegaan. Een woordvoerder heeft verklaard ervan overtuigd te zijn, dat de VS niet protectionistisch zullen worden. Dat klopt wel; ze zijn het altijd al in de overtreffende trap geweest!

Brandt en Stoph

zullen toch voor Pasen confereren, ook al werd er reeds geschreven dat het er vóórdien zeker niet meer van zou komen. Berlijn werd verlaten: het bleek 'n tactische fout van Brandt geweest te zijn überhaupt bij Berlijn aangeknoopt te hebben. Doch verder opereert de Westduitse kanselier met grote voorzichtigheid en vasthoudendheid. Thuis wordt het hem niet gemakkelijk gemaakt door de uitspraak van zijn partijgenoot Wehner over uiteindelijke erkenning van de DDR. Men dient dit belangrijkste politieke gesprek in midden-Europa sedert enige tientallen jaren niet met directe illusies af te wachten. Zelfs de Volkskrant was op dit punt oer-duidelijk: „Als technische voorbesprekingen dreigen stuk te lopen op onzinnige politieke eisen en de Westduitse regering en Brandts socialistische partij door Oost-Berlijn worden beladen met oude verwijten van wraakzuchtige expansiedrang, dan mag van de ontmoeting in Erfurt niet al te veel verwacht worden". Met Brandt willen wij hopen op een niet-aanvalsverdrag. En de CHU moet zich binnenkort in zijn nieuwe programma terzake onthouden van voorlijke kreten, die koren op verkeerde molens kunnen zijn.

Insider.

Beginselprogram, inleiding en uitgangspunten

De tekst van de beginselverklaring, van de inleiding tot het politiek werkprogram en van de uitgangspunten voor het politiek handelen van de Christelijk-Historische Unie, zoals die tijdens de Buitengewone Algemene Vergadering in Rotterdam op 7 maart 1970 werd vastgesteld en aanvaard, luidt als volgt:

Beginselverklaring

I

De Christelijk-Historische Unie acht het bijbelsgetuigenis van Gods beloften en geboden van beslissende betekenis, zowel voor de overheid als voor mens en maatschappij.
Van daaruit wil zij als democratische volkspartij haar kritische bijdrage leveren aan de opbouw en versterking van de samenleving.

II

a) De overheid is Gods dienares, bekleed met een van Hem ontvangen gezag.
Bij de uitoefening van haar taak is zij geroepen een teken te zijn voor Zijn gezag.

b) De overheid is bij haar handelen ook verantwoording schuldig aan de gemeenschap die in haar wettig gekozen vertegenwoordigers bij de ordening van de samenleving betrokken is.

c) Door haar arbeid ten behoeve van het volk groeit haar gezag en wordt haar macht, noodzakelijk om vrede en vrijheid te waarborgen, bewaard voor ontaarding in dictatuur.

III

a) Het dienen van God en de dienst aan de naaste vormen het uitgangspunt van alle politieke handelen.
De dienst aan de naaste en de gemeenschap houdt in, dat ieder mens de hem geschonken gaven niet alleen inzet voor zichzelf en de zijnen, maar ook om die van de medemens tot ontplooiing te doen komen.

b) Deze taak kan in gemeenschapsverband zinvol tot politieke partijvorming leiden, opdat de mens als staatsburger zijn medeverantwoordelijkheid met de overheid voor het welzijn van de samenleving gestalte kan geven.

c) De inhoud van deze taak is het betrachten van de bijbelse gerechtigheid bij de ordening van de samenleving in sociaal, cultureel en zedelijk opzicht.

IV

De maatschappij moet gezien worden als een gemeenschap van mensen en groepen met elk een eigen opdracht en verantwoordelijkheid. De Christelijk-Historische Unie verzet zich derhalve tegen het opdelen van de samenleving in groepen onderscheiden naar godsdienst, ras, afkomst of maatschappelijke positie. Zij wijst elke vorm van discriminatie af en elk politiek stelsel dat hierin zijn grondslag vindt.

V

De Christelijke Kerk functioneert in haar belijden en getuigen als het geweten van overheid en volk.

VI

De uit het christendom voortgekomen geestelijke en zedelijke normen zijn in de geschiedenis van ons volk niet buiten de leiding Gods om gevormd. Deze normen, die in menig opzicht opnieuw door de reformatie zijn gestempeld, behoren de samenleving in Nederland te blijven beïnvloeden. Met inachtneming van deze normen, die in het licht van het evangelie in iedere tijd een actuele toepassing behoeven, dient de overheid het geestelijk en zedelijk welzijn van ons volk te bevorderen.

VII

a) Het doel van de Christelijk-Historische Unie is op basis van haar uitgangspunten haar praktisch program te verwezenlijken.

b) Hoezeer zij als middel daartoe doelbewust vergroting van haar invloed zoekt, bovenal gaat het haar om de doorwerking van het Woord van God in de samenleving.

c) De Christelijk-Historische Unie wil haar taak en optreden doordenken in gemeenschap met de kerken in wereldwijd verband en samen met de in de maatschappij werkzame organisaties, instellingen en andere politieke partijen.

Inleiding bij conceptpolitiek werkprogram van de C.H.U.

De Christelijk-Historische Unie is een beginselpartij met een duidelijk politiek werkprogram. De beginselen, vervat in het beginselprogram, vormen ACHTERGROND en RICHTSNOER voor het politieke handelen van de partij. Het politiek werkprogram geeft de middelen aan, die gebruikt moeten worden om aan die uitgangspunten in het politieke handelen concrete inhoud en gestalte te geven.
De beginselen zullen steeds opnieuw getoetst moeten worden aan het Evangelie. Het politieke werkprogram zal voortdurend kritisch moeten worden bezien in het licht van de maatschappelijke situatie waarin wij leven. Op grond daarvan zal het telkens voorafgaande aan de verkiezingen voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal moeten worden aangepast aan de nationale en internationale ontwikkelingen.

1 De opzet van het program

a) De verschillende onderwerpen en programpunten zijn gegroepeerd in vijf hoofdstukken rondom eenzelfde aantal sectoren van het overheidsbeleid. Bepaalde onderwerpen zouden in meer dan één hoofdstuk behandeld kunnen zijn. Dit is echter achterwege gelaten. Daar waar dit nodig was, is verwezen naar voorstellen of aanbevelingen elders in het program.

b) Ten aanzien van vrijwel alle onderdelen van het program geldt, dat de nationale inzichten en omstandigheden in belangrijke mate mede bepaald worden door de internationale situatie en door de verwevenheid van de Nederlandse problematiek met die in Europa en mondiaal verband.

2 Doel van het program

a) Het politieke handelen zal gericht dienen te zijn op de bevordering van het welzijn van de mens in het geheel van een rechtvaardige samenleving. Hieronder wordt verstaan, dat alle maatregelen, voorzieningen en activiteiten van overheid en volk erop gericht moeten zijn de mens, individueel en in groepsverband, in staat te stellen zich in lichamelijk, geestelijk en maatschappelijk opzicht te ontplooien en zijn menszijn te beleven overeenkomstig zijn mogelijkheden en zijn opdracht. Het hele program is doortrokken van deze grondgedachte en het geeft wegen en middelen aan om dit welzijnsbeleid te concretiseren. Daarbij zijn twee hoofdaspecten te onderscheiden, die onderling nauw met elkaar verbonden zijn en elkaar aanvullen.

b) Enerzijds wil het program bereiken, dat de opdracht van overheid en volk tot het bouwen en bewaren van een goede orde en van goede structuren in de samenleving wordt uitgevoerd en aldus de aarde bewoonbaar wordt gemaakt.
Deze orde en structuren zullen geen belemmering mogen zijn voor de ontplooiing van de mens.
Integendeel, zij zullen het maatschappelijke en geestelijke klimaat moeten scheppen, waarbinnen de mens tot ontplooiing kan komen. Dit betreft zowel de maatschappelijke en materiële omstandigheden, waaronder de mens moet leven als de velerlei verbanden, organisaties en regelingen in onze maatschappij. Dit alles zal ruimte en stimulansen moeten bieden tot de ontplooiing van de mens, tot het dragen van verantwoordelijkheid, tot democratisch functioneren, tot meespreken en zoveel mogelijk meebesturen.

c) Anderzijds wil het program bereiken, dat overheid en volk de opdracht uitvoeren om de mens zèlf te stimuleren en in staat te stellen aan zijn persoonlijk welzijn mee te werken. Deze opdracht omvat primair de toerusting van de mens.
Alle vormen van onderwijs en vormingswerk kunnen hieraan meewerken, evenals activiteiten op het terrein van cultuur, sport en recreatie. Deze opdracht omvat in de tweede plaats de velerlei vormen van dienstverlening aan mensen, die niet op eigen kracht binnen de gegeven maatschappelijke orde kunnen leven.

Uitgangspunten voor het politiek handelen

1. Overheid en volk zijn geroepen in het geheel van een verantwoordelijke maatschappij de bijbelse gerechtigheid gestalte te geven, opdat vrede en recht heersen, het welzijn van allen wordt gediend en de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid kan beleven.

2. De overheid dient de vrede tussen de volkeren en de verdere ontwikkeling van de internationale rechtsorde te bevorderen. Naarmate mensen, groepen of volkeren meer kennis en/of rijkdom bezitten is het beroep op hun verantwoordelijkheid voor en hun solidariteit met de zwakkeren groter. Daarom dient Nederland naar vermogen bij te dragen aan de verdere opbouw van de landen in ontwikkeling.

3. De overheid dient de medeverantwoordelijkheid van de staatsburgers en hun wettig verkozen vertegenwoordigers voor het welzijn van het volk te erkennen.
Het gezag en de verantwoordelijkheid van de overheid functioneren alleen zinvol op basis van voortdurende samenwerking en nauw overleg met de in de maatschappij werkzame organisaties, verbanden en instellingen.

4. De overheid dient de Kerk te erkennen als van eigen rechte.

5. Met het oog op de openbare eredienst handhaaft de overheid het karakter van de zondag als dag van samenkomst van de Christelijke gemeente. Zij eerbiedigt, waar mogelijk, de zondagsrust in haar eigen dienst en bevordert deze in het maatschappelijk leven.

6. Godsdienstige en andere gewetensbezwaren tegen door de overheid opgelegde verplichtingen worden zoveel mogelijk door haar geëerbiedigd.

7. Ongeacht geloof, overtuiging, ras, geslacht, afkomst of maatschappelijke positie deelt elke Nederlandse staatsburger tegenover de overheid in dezelfde rechten. De overheid eerbiedigt de vrijheid van personen en bevolkingsgroepen binnen de grenzen van de openbare orde en goede zeden. Zij kent aan de bonafide vreemdeling zoveel mogelijk burgerrechten toe en betracht de gastvrijheid voor de vluchteling die zich in zijn mens-zijn elders bedreigd acht.

8. De Christelijk-Historische Unie spreekt zich uit voor een democratische rechtsstaat met een parlementair stelsel, in de vorm van een constitutionele democratie onder het Huis van Oranje. Van wezenlijke betekenis voor dit staatsbestel zijn:

   a. de onschendbaarheid van de koningin;

   b. de verantwoordingsplicht van de ministers aan de Staten-Generaal;

   c. de zelfstandigheid en de eigen verantwoordelijkheid van de regering, van de volksvertegenwoordiging en van de volksvertegenwoordigers afzonderlijk;

   d. de vrije verkiezing van de vertegenwoordigende lichamen;

   e. het recht van iedere staatsburger om aan de democratische besluitvorming deel te nemen.

   f. de eerbiediging van de persoonlijke rechten en vrijheden van een ieder welke in de Grondwet neergelegd zijn of zouden moeten zijn, te weten:

   — vrijheid van godsdienst
   — vrijheid van levensovertuiging
   — vrijheid van meningsuiting
   — vrijheid van vereniging, vergadering en demonstratie
   — vrijheid van onderwijs
   — recht van petitie
   — recht op onafhankelijke rechtsspraak
   — recht op bescherming van persoon en eigendom
   — recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer
   — recht op een minimum-loon en sociale zekerheid waarbij een menswaardig bestaan gewaarborgd moet zijn
   — recht op werk onder sociaal verantwoorde omstandigheden
   — recht op gelijke kansen van ontwikkeling
   — recht op gezondheidszorg
   — recht op bijstand bij materiële en/of geestelijke nood.

Werkbezoek van CHU-Kamerleden aan Oost-Gelderland

DOETINCHEM. — Een aantal CHU-kamerleden en enkele CHU-statenleden brachten een werkbezoek aan Oost-Gelderland. Het gezelschap werd 's morgens op het stadhuis te Doetinchem door het gemeentebestuur begroet, waarna een besloten bijeenkomst plaats vond tussen de kamer- en statenleden met het college van B. en W.

's Middags werd op het gemeentehuis te Dinxperlo van gedachten gewisseld met het gemeentebestuur van deze plaats, waar als gasten aanwezig waren het stadsbestuur van Bocholt en Amt Liedern-Werth. Gesproken werd onder meer over de samenwerking met Dinxperlo en Süderwick, over de in Dinxperlo te bouwen sporthal en het overdekte bad dat in Süderwick zal worden tot stand gebracht.

Ook de verbetering van de weg Dinxperlo-Bontebrug (het zorgenkind van de gemeente Dinxperlo) werd onder de aandacht van de kamerleden gebracht. Ook een snellere uitvoering van de ruilverkaveling Dinxperlo werd ter sprake gebracht.

In een openbare bijeenkomst in hotel 't Wapen van Oldenburg werden in het bijzonder de faciliteiten voor beginnende ondernemers onder de loep genomen en kwam de wenselijkheid van de dag- en nachtopenstelling van de grenspost Dinxperlo-Süderwick ter sprake.

In Aalten werden na het bezoek aan Dinxperlo talrijke problemen aangesneden. Met name het streekziekenhuis, de ruilverkaveling, middenstandsproblemen en de opheffing van de spoorlijn Arnhem-Winterswijk, die in het verleden al eens ter sprake is gebracht. Ook drong men er met klem op aan bij Den Haag aan te dringen op een grotere toewijzing bij de woningbouw. Van groot belang achtte men de snellere aanleg van Rijksweg 15, opdat de Achterhoek geen problemengebied gaat worden.

De heer W. Mateman, die de bijeenkomst in Aalten leidde, attendeerde de kamerleden erop de gedane opmerkingen goed ter harte te nemen, ze in de Kamer aan de orde te stellen; anders beschouwde hij deze bijeenkomst als mislukt.

Als sluitstuk van dit werkbezoek werd des avonds in zaal Wildenbeest te Doetinchem een forumavond gehouden. De voorzitter van de afdeling Doetinchem der CHU, de heer G. Oosterhaven, sprak een woord van welkom tot de forumleden en de plm. 30 belangstellenden. Hij wees op bijzondere problemen van onze regio in deze dynamische tijd. De hoop werd uitgesproken, dat door de opgedane informatie, de wensen van dit gebied in Den Haag zullen doordringen.

Mr. O. W. A. baron van Verschuer, Gedeputeerde van Gelderland, was van mening, dat „Gelderland nu en morgen" vele problemen bevat. Als een rode draad loopt door alle vraagstukken heen de vraag: Hoe kunnen wij dit gebied gestalte geven?

Spreker was ervan overtuigd, dat er een zuiver regionaal beleid gevoerd moet worden, waarop provincie en rijksoverheid moeten inhaken. De samenwerking tussen de gemeenten onderling zal nog veel moeten verbeteren. Men zal over de bestuurlijke grenzen heen moeten stappen om regionaal tot betere resultaten te komen.

Het forum kreeg hierna veel vragen te beantwoorden, o.a. over de industrievestiging, schooladviesdienst, subsidies voor overdekt instructiebad en muziekschool, agrarische sector, bouw van gymnastieklokalen en sporthallen, recreatie, ruilverkaveling en bejaardencentrum.

„Weest niet bezorgd... maar zorg wel!"

Zorg NU om latere zorgen voor u en uw verwanten te voorkomen. Laat u daarom inschrijven als deelnemer van de Stichting

NED. PROTESTANTS UITVAARTFONDS (NPU)

Een goede dienstverlening wordt u gegarandeerd door de vorm van natura-verzekering. Wij verzorgen zowel begrafenissen als crematies.

Nadere inlichtingen kunt u krijgen aan ons adres: Oudenoord 2, Utrecht.

Burgemeester G. W. Baris van Hummelo en Keppel overhandigde de kamerleden een nota, handelende over de bestuurlijke problematiek, die zich voordoet bij de grenswijzigingsplannen tussen de gemeenten: Doesburg, Angerlo en Hummelo en Keppel, die welwillend in ontvangst werd genomen.

(„De Graafschapsbode").

ZO *denk ik er over*

De goedkope aardappel

Vele jaren is de aardappel een goed consumptie-artikel geweest. Nu de prijs van de aardappel hoger is geworden, begint zo langzamerhand de één na de ander de opmerking te maken, dat de aardappelen eigenlijk te duur worden als volksvoedsel. Men vraagt maatregelen, daarbij betogend, dat de voorraad wel eens lang niet voldoende zal zijn tot de nieuwe oogst. Met andere woorden, men wil de verkoop naar andere landen beperken.

Wat de exportstop betreft, de tuinders en landbouwers zijn de exportmaatregelen van enkele jaren geleden nog niet vergeten. Hun haren rijzen ten berge, wanneer zij daaraan terugdenken.

Toen zette de regering onder druk van de vakbonden en anderen de gehele aardappelexport stil. Zulks onder het motto: de binnenlandse consument mocht niet ontevreden worden.

In een vergadering van de CHU in Alkmaar heb ik toen gesteld, dat de tuinders en landbouwers de dupe zouden worden van deze exportstop. Het antwoord was: het zou zo'n vaart niet lopen. Er moesten nu eenmaal maatregelen genomen worden.

Welnu, de gevolgen voor de tuinders en landbouwers waren er dan ook naar.

Ging het bij het begin van de nieuwe oogst voor de producent heel goed (hoge prijzen en een goede export), bij de exportstop was het afgelopen: de prijs stortte in elkaar en de aardappel bracht niet meer op dan tien cent per kg.

Wie bekommerde zich om de producent? Niemand; iedereen profiteerde van de lage aardappelprijs. Men dacht alleen maar aan zichzelf en de producent werd vergeten. Geen rekening werd gehouden met het feit, dat de gehele exportmarkt totaal vernield was.

De buitenlandse afnemers hadden uiteraard andere adressen gezocht, waar zij aardappelen konden kopen. En zij toonden later in het geheel geen haast om weer naar Nederland te komen om Hollandse aardappelen te kopen. Dit is geheel verklaarbaar.

Hoe zou men zelf reageren? Als men altijd klant is in een winkel en de artikelen liggen gereed, maar men krijgt te horen: Het spijt ons, maar u kunt niet kopen. Het zal heel lang duren aleer men deze winkel weer binnenstapt om iets te kopen.

Alle tekenen wijzen erop, dat de producenten opnieuw een soortgelijke aanval als enkele jaren terug kunnen verwachten. Het is goed, dat de tuinders en landbouwers nu al duidelijk laten weten, dat zij exportmaatregelen niet zo maar zullen accepteren. De gevolgen van een exportstop zullen voor rekening van de regering moeten komen en niet voor rekening van de tuinders en de landbouwers.

De producent is niet bereid de jaarlijkse heffingen te betalen. Exportmaatregelen betekenen een rem op de verbetering van de bedrijven van tuinders en landbouwers.

Feit is toch, dat een goede export ook de regering geld in het laatje brengt.

Gelukkig heeft het Landbouwschap in deze materie zijn mening duidelijk laten horen. Het heeft voorgesteld om een exportstop van aardappelen alleen te laten gelden voor die landen die normaal niet op de markt komen. Als producenten verwachten wij, dat het Landbouwschap voet bij stuk zal houden, zodat zijn leden geen sociaal onrecht wordt aangedaan.

Welke mogelijkheden heeft de consument om aan niet al te dure aardappelen te komen? Er zijn tal van mogelijkheden om de aardappelprijs in de hand te houden.

1. Elke consument kan in het najaar direct na de oogst aardappelen tegen een redelijke prijs kopen; hetzij individueel, hetzij coöperatief. De opslag van aardappelen geeft de consument natuurlijk problemen, maar deze heeft de producent ook.
2. Men kan coöperatief of via veilingen partijen goede consumptie-aardappelen kopen op monster en dan gezamenlijk de kosten van bewaren en koelen voor zijn rekening nemen.
3. De regering kan haar zorgen over een te verwachten hoge aardappelprijs opheffen door in het najaar een kwantum uit de markt te nemen en deze zelf opslaan. Zij kan deze voorraad voor de nieuwe oogst weer op de markt brengen; een hoge prijs in het voorjaar blijft dan uit.
4. De regering kan bij een stijging van de aardappelprijzen de consument tegemoet komen met een subsidie. Dit is geen gemakkelijke zaak, maar mogelijk is het.

Uit bovenstaande blijkt, dat genoeg mogelijkheden aanwezig zijn om een stijging van de aardappelprijs het hoofd te bieden. De producent behoeft niet de dupe te worden in deze kwestie.

Wanneer regering en consument toch willen ingrijpen in de aardappelprijs of -export, dan zit er voor de producent niets anders op om de aflevering stil te zetten en te wachten op vrije prijzen en vrije export. Zou hij dat niet doen, dan vernietigt hij het eigen bedrijf.

Jac. van Klaveren,
Hauwert 133,
post Nilbiswoud.

Bravo

Eindelijk is er dan een zinnig woord geschreven over mr. Beernink. De heer Koren uit Schiedam, die toch wel veel ervaring heeft, sloeg de spijker op de kop. De bescheide Beernink, maar, ook de persoonlijkheid, met alleen de juiste visie op de samenwerking. Eerst de kerken: beginnen bij het begin.

Met deze visie ontmoet je tegenstanders, onnadenkende massa mensen. Dat de pers nooit zo duidelijk is, zijn wij wel gewend. In ieder geval nooit uitgesproken pro C.H. Ik denk aan het verkiezingsmanifest van de laatste jaren. Gezag en vrijheid, dat is Beernink. Beide in een harde lijn. Een democratie zonder dat leidt tot verval.

Bravo mr. H. K. J. Beernink.

P. J. Luijendijk, De Lier.

STEUN HET

UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de

Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

Het Voorontwerp-Veringa

door dr. H. A. Schuring

In het voorjaar van 1969 werden we geconfronteerd met één van de felste vormen van het jeugdprotest, nl. het studentenprotest. Hoogtepunten vormden de gebeurtenissen aan de Katholieke Economische Hogeschool in Tilburg en aan de Gemeentelijke (Stedelijke) Universiteit van Amsterdam. Nadien blven we kampen met onrust in de onderwijswereld. Aan de Pedagogische Academie van Beverwijk brak een conflict uit, terwijl de werkende jongeren op 1 november een demonstratie hielden, die er niet om loog.

Om alle misverstand te vermijden: ik wil deze gebeurtenissen niet als volledig identiek beschouwen. Zo gaat mijn sympathie in hoge mate uit naar de 1 november demonstranten, in geringe mate naar de bezetters van het Maagdenhuis. Ik heb veel begrip voor het feit, dat studenten aan Pedagogische Academies hun schoolse opleiding niet langer acceptabel achten. Hun leraren en schoolbesturen denken er trouwens net zo over.
Daarentegen voel ik er weinig voor de methoden van de Maagdenhuis-bezetters, die wat hun denkbeelden betreft teruggrijpen naar de tweede helft van de 19e eeuw, d.w.z. het pre-democratische tijdvak, te honoreren. Ik heb er begrip voor, dat een aantal docenten bij het Wetenschappelijk Onderwijs het bijltje er bij neer wil leggen, omdat ze niet in een sfeer van intimidatie en Marcusiaans dogmatisme willen werken. Desondanks blijf ik van mening, dat ze er beter aan zouden doen op hun post te blijven en samen met de overgrote welwillende meerderheid van de studenten te streven naar democratisering van de universiteiten en naar meer aanvaardbare verhoudingen op hun terrein.

Het is immers overduidelijk, dat de zg. activisten, die het niet gaat om verbeteringen in de wereld van het Wetenschappelijk Onderwijs, en die er slechts op uit zijn grieven te gebruiken voor heel andere doeleinden, gemakkelijk spel hebben dankzij het feit, dat die gerechtvaardigde grieven er in overmaat zijn.
Om nogmaals misverstand te vermijden: indien ik nu in de eerste plaats schrijf over de universiteiten en hun problemen, dan is dat, omdat er een Nota-Veringa, een Nota-Posthumus, een voorontwerp-Veringa en een vervolgnota-Posthumus op tafel liggen. Deze stukken staan op het ogenblik in het centrum van de parlementaire discussie, er moeten besluiten over genomen worden. De problemen van de werkende jeugd zijn echter in het kader van de democratisering van het onderwijs van meer belang, al was het slechts omdat er zoveel meer jonge mensen bij betrokken zijn.

Jeugstatuut

Wat dit betreft rust er schuld op de maatschappij, op de onderwijswereld en op de politici. Het is duidelijk, dat de studenten van hun bevoorrechte positie t.o.v. hun leeftijdsgenoten (meer kennis, meer relaties, meer publiciteitsmogelijkheden) gebruik hebben gemaakt om hun eisen krachtiger naar voren te brengen.
Het is m.i. een goede zaak, dat de CHU zich met de problemen van de universiteiten intens bezighoudt, maar dat mag niet leiden tot een veronachtzaming van andere sectoren van de maatschappij, waaruit het jeugdprotest minstens zo terecht opklinkt.

Daarom zal het een goede zaak zijn, indien de CHU naast haar plan voor de herstructurering van de bestuursvormen van de universiteiten en naast haar ideeën omtrent de inrichting van het Wetenschappelijk Onderwijs, ook een initiatief ontwikkelt om te komen tot een oplossing van de problemen van de werkende jeugd. Het is niet voldoende in theorie te belijden, dat er een jeugdstatuut moet komen? men zal ons pas ernstig nemen als we ook op dit terrein creatief (en dus serieus) blijken te werken.
Dit vooropgesteld zijnde wil ik enkele opmerkingen maken over het Voorontwerp van een Wet Universitaire Bestuursvorming 1970, dat minister Veringa op 17 februari '70 heeft vrijgegeven.
Op 27 juni 1969 had minister Veringa een Nota Bestuursvorming Universiteiten en Hogescholen gepubliceerd. In deze nota was een aantal gedachten neergelegd, die de minister ter beoordeling voorlegde aan de wereld van het wetenschappelijk onderwijs, aan de maatschappij in het algemeen en aan de Tweede Kamer. De Kamer heeft de nota behandeld bij de begroting van Onderwijs en Wetenschappen voor het dienstjaar 1970. De CH-fractie (met name de heer Tilanus en ondergetekende) heeft vóór de behandeling van de begroting een plan ingediend, in de vorm van een schema. Dit plan hield een groot aantal veranderingen, en naar wij meenden verbeteringen, in. Tijdens de debatten over de onderwijsbegroting heb ik het uitgewerkt en toegelicht. Ik heb me daarbij op het standpunt gesteld, dat het hier „bouwstenen" betrof, die de minister zou kunnen gebruiken in zijn komende wetsontwerp.
Minister Veringa heeft nu zijn gedachten neergelegd in een voorontwerp. Waarom niet direct een wetsontwerp? De minister is gehouden om, alvorens hij een wetsontwerp indient, allerlei adviescolleges te raadplegen (o.a. de Academische Raad). Om tijd te winnen en een aantal „bouwstenen" in de publieke discussie te kunnen brengen, heeft hij de vorm van een voorontwerp gekozen. Er is echter geen reden om aan te nemen, dat het eigenlijke wetsontwerp veel van het voorontwerp zal verschillen.

Kernpunten

Het voorontwerp van minister Veringa lijkt als twee druppels water op het plan van de heer Tilanus en mij. Ik illustreer dit met enkele kernpunten:

1. Het voorontwerp gaat uit van een opzet van het universiteitsbestuur vergelijkbaar met die van het gemeentebestuur. Een universiteit heeft een begroting, waarvan het totaalbedrag vergelijkbaar is met die van de gemeente Utrecht. De minister heeft zijn bezwaar, nl. dat de universiteit en de gemeente bestuursrechtelijk onvergelijkbaar zijn, ingetrokken. Als gevolg daarvan komt er een „zware" universiteitsraad aan het hoofd van de universiteit. (Vlg. de gemeente: „aan het hoofd der gemeente staat de raad"). Voorts heeft de minister de gedachten over het college van bestuurders overgenomen van de CHU. Zijn constructie is nu zo, dat in het college van bestuurders zowel onderwijsdeskundigen als financiële specialisten zitting hebben (vergelijk wethouders).
2. De minister onderscheidde in zijn nota 5 geledingen. In het voorontwerp is dit, overeenkomstig ons voorstel, teruggebracht tot 3, nl.:
   a) de wetenschappelijke staf (hoogleraren, lectoren en wetenschappelijke ambtenaren in vaste dienst);
   b) studenten;
   c) technisch en administratief personeel.
3. De samenstelling van de diverse colleges gaat langs twee lijnen:
   a) de 3 geledingen;
   b) de onderwijskundige eenheden (bijv. werkgroepen, faculteiten).
4. Er is invloed van buiten de universiteit, namelijk:
   a) in de universiteitsraad (bijv. financiële deskundigen);
   b) in de faculteitsraad (bijv. vertegenwoordigers van de Raad van Leraren of van geaffilieerde ziekenhuizen).

Al met al een voorontwerp, dat onze stoutste verwachtingen overtreft!

Prof. Van Hulst ontvangt de gouden Europa-medaille

De voorzitter van het Europees Parlement, Mario Scelba, heeft in een schrijven, gedagtekend 10 maart 1970, aan onze Unie-voorzitter meegedeeld, dat aan hem een gouden Europa-medaille is toegekend.

In dit schrijven staat o.a.:

„Deze medaille, een copie van een oude munt uit Tyrus, waarop de mythe van Europa staat afgebeeld, is niet slechts een getuigenis van het feit, dat u lange tijd (1961-1968) lid van ons Parlement bent geweest, maar tevens een waardige beloning voor al uw arbeid en de zware taak, die u gedurende uw Europees mandaat hebt vervuld.

Ik ben ervan overtuigd, dat u deze onderscheiding op prijs zult stellen en dat het u zal sterken bij ons aller taak de idealen van het Verenigd Europa uit te dragen.

Het is mij een genoegen u hierbij het beste toe te wensen voor de vervulling van uw huidige werkzaamheden."

Tot zover de heer Scelba.

Wij kunnen hier nog aan toevoegen, dat prof. Van Hulst tijdens zijn Europees mandaat tevens vice-voorzitter was van de grote Christen-Democratische fractie en dat hij in die functie vele malen de fractie heeft geleid

Voor het Europees Parlement schreef prof. van Hulst een aantal rapporten, waarvan de bekendste zijn: een rapport over de hulpverlening aan de geassocieerde Afrikaanse staten, en het grote jaaroverzicht van de sociale situatie in de Gemeenschap. In opdracht van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal schreef hij een uitgebreide studie over de invloed van de mechanisatie-processen op de arbeidsproduktiviteit

Hij trad vervolgens als referent op tijdens Europese studiedagen in Rouaan, Rome en Bonn.

A. J. IMMINK
In memoriam

Wederom verloor de CHU in Overijssel één van haar voormannen. Op 3 maart jl. is, na een kort ziekbed, op 66-jarige leeftijd overleden de heer A. J. Immink te Lemele.
De heer Immink was in Overijssel, maar ook daarbuiten een zeer geziene figuur, vooral in de agrarische wereld had zijn naam grote betekenis.
Ruim 35 jaar heeft de heer Immink namens de CHU zitting gehad in de gemeenteraad van Ommen, terwijl hij in die periode 30 jaar wethouder is geweest. Bovendien heeft hij meer dan 13 jaar de CHU vertegenwoordigd in de Provinciale Staten van Overijssel.
De heer Immink was een zeer bijzonder mens, die zijn werk deed vanuit een diep geloof en vanuit zijn overtuiging, dat de maatschappij alleen gebaat is bij een christelijk sociale politiek.
Hij was een man van groot gezag, die respect afdwong door zijn persoon en de wijze waarop hij de moeilijke zaken benaderde; altijd even stijlvol, altijd rekening houdende met de medemens. Hij had een enorme werklust, hetgeen ook blijkt uit de vele functies die hij in de loop der jaren in het maatschappelijk leven heeft bekleed.
Het verscheiden van de heer Immink laat in en buiten de Unie dan ook een grote leegte achter. Wij zullen zijn activiteiten, zijn wijze raadgevingen, maar vooral ook zijn grote beminnelijkheid moeilijk kunnen missen.
Het heengaan van de heer Immink betekent het heengaan van een man, aan wie de Christelijk-Historische Unie veel dank verschuldigd is; het betekent bovendien: het heengaan van iemand, die altijd intens heeft getracht zijn plicht als christen te vervullen.
Het is ons onmogelijk in te denken wat dit zware verlies moet betekenen voor zijn vrouw en kinderen, moge God hen sterken om dit verlies te kunnen dragen.

L. H. van Bruggen
H. Wisselink

Fiscale positie zelfstandigen

De CHU Tweede Kamerleden Mellema, Scholten en Tolman hebben de bewindslieden van Financiën, Landbouw en Economische Zaken schriftelijk vragen gesteld over de voortgang van werkzaamheden van de Commissie-Van Soest, die de fiscale positie van zelfstandigen bestudeert.
Naar het oordeel van de vragenstellers zal het resultaat van de studie van deze Commissie in ieder geval in deze kabinetsperiode tot wetsvoorstellen moeten leiden. Zij vragen de bewindslieden, of zij bereid zijn te bevorderen, dat bij het opstellen van de begroting voor het jaar 1971 met zodanige wetsvoorstellen wordt rekening gehouden.

Voorts vragen zij, of het juist is, dat over het vraagstuk van een belastingvrije investeringsreserve het beraad in de Commissie-Van Soest inmiddels is afgesloten. Aangezien in de kring van de zelfstandigen de behoefte aan een beslissing over dit onderwerp op zeer korte termijn steeds dringender wordt gevoeld, informeren zij naar de mogelijkheid van het interim-rapport van de Commissie.

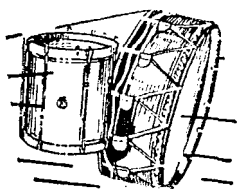

VAN DER GLAS
Heerenveen

Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek

Telefoon 05130 2652

Nieuws uit de Statenkring Enschede

Vrijdagavond 6 februari hield de Statenkring der CHU te Enschede een bijzondere ledenvergadering, die het karakter droeg van een ontmoetingsavond.
Uitgenodigd waren: de leden, hun dames en belangstellenden. De leden e.a. kregen de uitnodiging thuis via een brief, door diverse bestuursleden overhandigd.
Ook werd onder de rubriek „Verenigingsnieuws" via de Hervormde kerkbladen hiervan melding gemaakt. Simpel, kosteloos en effectief.
De agenda bevatte twee belangrijke onderwerpen:
Mevrouw C. Hamer-Winsemius, CHU-raadslid te Hengelo en kandidate voor de Provinciale Staten van Overijssel, sprak zeer geanimeerd en leerzaam over „haar" Christenvrouwenbond.
De heer H. Schoonderbeek, CHU-wethouder te Enschede, liet dia's zien van zijn reis door Israël.
Een nieuw CHU-lid vertolkte de avond als een echte CHU-bijeenkomst. Na afloop meldden zich drie nieuwe leden aan. Al met al mochten we de laatste weken een twaalftal nieuwe leden verwelkomen.
Op een ledenvergadering werd in de plaats van de heer G. J. ter Welle, die door drukke werkzaamheden genoodzaakt was zijn functie als secretaris te beëindigen, met algemene stemmen ondergetekende benoemd. De heer Ter Welle werd dank gezegd voor het vele werk steeds door hem verricht.

F. Makkinga,
Kastanjestraat 29,
Enschede. Telef. 10228.

Wil de moderne mens

op de hoogte zijn van alles wat er in de wereld gebeurt dan is een goede krant onontbeerlijk
Wilt U daarnaast ook nog **wekelijks** op de hoogte blijven van wat er in de Christelijk Historische Unie gebeurt, dan is **DE NEDERLANDER** onmisbaar.
Die houdt U elke week op de hoogte van allerlei zaken die voor elk lid onzer Unie van belang zijn en die geen enkel ander blad U geeft. Meer nieuws, meer informatie over de C.H.U., vindt U in het C.H.-weekblad **DE NEDERLANDER**.
Abonneert U nu door inzending van onderstaande bon, dan ontvangt U voortaan elke week Uw eigen weekblad. Voor slechts f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, dat is slechts één kwartje per week

BON

Ondergetekende:

adres:

plaatsnaam:

geeft zich hiermee op als abonné op „de Nederlander".
In te zenden aan: de Stichting Uniepers, v. Deventerlaan 49 te Voorburg.

HEIWERKEN BOUWWERKEN PIJPLEIDINGEN
ZINKERS GRONDBORINGEN

VISSER & SMIT'S AANNEMING MIJ NV

PAPENDRECHT
01850-51044

ZINKER CALANDKANAAL

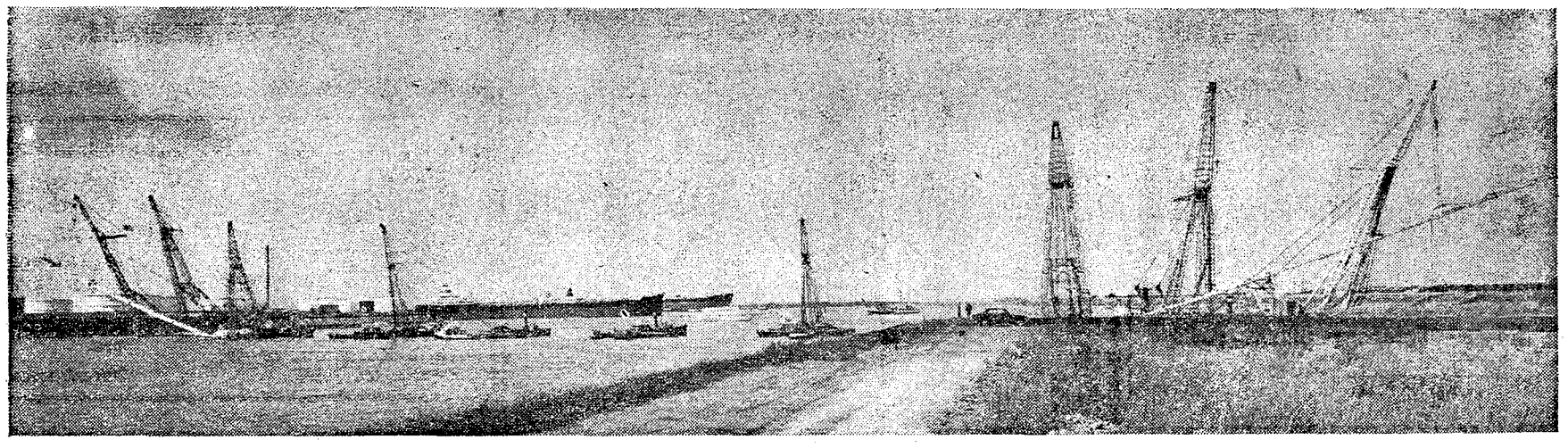

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

Met grote ontsteltenis namen bestuur en leden van de Christelijk Historische Kiesvereniging te Lemele kennis van het overlijden van haar lid,

de heer A. J. IMMINK

Hij heeft zich gedurende vele tientallen jaren, met terzijdestelling van eigen belangen ingezet voor een uitgesproken Christelijke sociale politiek in Gemeenteraad en Provinciale Staten.

Zijn nagedachtenis zal in Lemele met grote eerbied in ere gehouden worden.

Namens bestuur en leden,

C. W. Wagtendonk, voorzitter
H. Runhard, secretaris

Diep getroffen door de grote belangstelling en de vele bewijzen van deelneming bij het plotseling overlijden van onze innig geliefde man, vader, opa en broer

CORNELIS HEIJ

betuigen wij langs deze weg onze hartelijke dank.

Uit aller naam:
M. J. Heij—Heij

Ede, maart 1970
Arthur van Schendellaan 3

TURFSTROOISEL

los in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ
N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

---

TECHNISCH HANDELSBUREAU
M. v.d. SCHANS

MACHINES GEREEDSCHAPPEN KOGELLAGERS

IJSSELSTRAAT 25 — TELEFOON 01807-2751
Krimpen aan de IJssel

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk

Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282

BENNEBROEK

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw- en Aannemersbedrijf

WIERINGERWERF
Bedrijfsweg 2b - Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 Telefoon 010-343473
VLAARDINGEN

Houthandel S. O. DE VRIES n.v.

Oppedijkstraat 2
Telefoon 05155: 201 - 202 - 301 - 402
IJLST

ALUMINIUM RAMEN
en
WINKEL PUIEN

WIJNVEEN - WAGENINGEN

---

tuinaanleg

BINDER N.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.

★ grond- en straatwerken
★ drainages - rioleringen
★ beplantingen
★ windkeringen en afrasteringen
★ aanleg grasgazons
★ onderhoud van groenvoorzieningen
★ onkruidbestrijdingen
★ kleigrond - teelaarde
★ graszaden en graszoden
★ bloembakken

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 20 - RHOON - Telefoon 01897-2367-2385

C.V. Makelaars- & Assurantiekantoor

A. H. VAN WAGENSVELD

Kerkewijk 71 - Telefoon 08385 - 11741
VEENENDAAL

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

N.V. Aannemersbedrijf

J. v. d. VLIES

Telefoon 01840 -3343
SLIEDRECHT

Uitvoering van:

- rijs-, zink- en
- glooiingswerken
- Handel- en rijsmaterialen

FA. GEBR. BAKKER

Zevenpelsen 25 - IJLST - Telefoon 05155 - 253 b.g.g. 217 of 388
Fabriek van windmotoren voor polderbemaling en irrigatiedoeleinden, mechanische poldergemalen, motorkruisers enz.
Reparatie-inrichting poldergemalen
Groothandel in jacht- en scheepsbenodigdheden

N.V.SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.

KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451

VEENENDAAL

De Wit Gort WONINGINRICHTING
EEN STAAL OM MEE INGERICHT TE GAAN

Asselsestraat 21—23,
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61,
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

---

boele & van eesteren

boele en van eesteren rouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH W EKBLAD

VRIJDAG 27 MAART 1970
6e Jaargang - No. 13

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v Stichting Uniepers, Voorburg

Kritische notities

DE STATENVERKIEZINGEN

zijn ruim 'n week achter de rug. Het stof, dat ze deden opwaaien, is alweer aan 't verwaaien. De aardverschuivingen, die verwacht werden, zijn niet verschenen. Dezelfde avond al praatte men niet meer over aftreden van 't kabinet de Jong. Alleen de Waarheid schreef er de volgende morgen nog over als een realistische zaak en Marcus Bakker vroeg discussie in de Tweede Kamer. Niemand zag er echter de urgentie van in. De grootste verliezer was het NIPO doch volgens dit bureau was het door de VARA misbruikt. De politici mogen hen echter dankbaar zijn. Tengevolge van die overtrokken voorspellingen kon bijna iedereen op de verkiezingsavond voor de microfoon verklaren dat het was meegevallen. Alleen Van Mierlo en de PPR (Aarden) kwamen voor hun teleurstelling uit.

DE THUISBLIJVERS

waren wel voor allen een teleurstelling. De karakteriseringen variëren van bedroevend tot gevaarlijk. Dat 't absenteïsme zulke vormen zou aannemen was - alweer - onverwacht.
Men zal er goed aan doen de fout niet zozeer bij de afwezigen, als in het eigen politieke bedrijf te zoeken. De verkettering over en weer, dagelijks door de t.v. in de huiskamers gepresenteerd, heeft dergelijke vormen aangenomen, dat het voor een heleboel doorsnee mensen niet meer hoeft. De politiek is voor deze groep helemaal ongeloofwaardig of onbegrijpelijk geworden. Niets of niemand deugt immers meer. Laat ze 't maar uitzoeken, maar dan een ander. Wij geloven het wel of liever: wij geloven het niet-langer.
De vraag is of het thuisblijvers-effekt (de eerste keer!) juist bij de Statenverkiezingen op den duur niet het grootste zal zijn. Wellicht spreekt volgend jaar de landelijke politiek meer aan. En de gemeente-politiek? Men kan het veronderstellen. Niemand weet het echter nog.

DE C.H. UNIE

moge dan in het kader van de konfessionele groep, vergeleken bij de Kamerverkiezingen van 1967, er goed uitgekomen zijn (zelfs met 0,2% winst), daarnaast is het verlies t.o.v. de Statenverkiezingen van vier jaar geleden, behoorlijk. Behalve in Noord Brabant en Limburg, waar de samenwerkingssituatie een ander beeld gaf, heeft de Unie in elke provincie één of meer zetels verloren, en dat terwijl in enige provincies het totale zeteltal werd uitgebreid. In 8 provincies verloor de Unie 9 Statenzetels. In Noord-Holland waren het er 2; met de 4 resterende was men overigens weer op het getal van 1962. In Friesland verloren zowel de samenwerkende christelijke partijen als het PAK, mede door de winst van de Friese Nationale Partij.

DE REGERING DE JONG

bleek nog steeds een redelijke meerderheid te vertegenwoordigen. En dat ondanks de tegenwerking van grote delen van de kommunikatiemedia, met name radio en televisie. Maar ook kranten uit het vroegere konfessionele bastion, zoals de Volkskrant en Trouw lieten zich te dezen niet onbetuigd. De afgang van de PPR (1,7%) is voor de Volkskrant evenzeer een nederlaag. Het is bedenkelijk dat de publiciteit er al lange tijd in slaagde een zo vertekend beeld van de werkelijke verhoudingen in ons volk te suggereren. Vele wensen zijn de vaders van vele gedachten gebleken.

DE V.V.D.

heeft met haar winst de pretenties in 't algemeen waargemaakt. Zij zal nu een beheerste en verstandige politiek moeten voeren en in de periode 1970/1971 geen extra spanningen in de Regering oproepen. Laat Witteveen c.s. tevreden zijn met het dempen van de progressie van de I.B. En laat hij eerst de Hiro (Humanistische Radio-omroep), van welke Stichting hij bestuurslid is, maar saneren.

DE K.V.P.

heeft zich merendeels kranig gehouden en dat ondanks de krisis in de katholieke geloofswereld. Het nieuwe kernprogram van de Commissie Steenkamp heeft daartoe ongetwijfeld nog net op tijd een goede stoot gegeven. Om dit kernprogram zullen Witteveen c.s. straks niet heen mogen trekken. Den Uyl heeft de KVP voorts nog een goede dienst bewezen door Van Mierlo met het pistool op de borst zijn late liefdesbekentenis tot de PvdA af te dwingen.

DE P. v. d. A.

heeft zich zeker goed gehouden met slechts 0,2% landelijk verlies, zeker ook gelet op moeilijkheden met de rechtervleugel en de winst van de Communisten. De harde lijn die Den Uyl is gaan volgen, opgejaagd door zijn Nieuw Links, heeft bij een deel van het volk sukses.

DE C.P.N.

mag zodra weer persoonsverheerlijking buiten Paul de Groot om is toegestaan een portret van Fré Meis laten maken.

DE A.R.P.

heeft het verlies ten opzichte van 1967 weten te beperken en zelfs een stukje winst, vergeleken met 1966, weten te konsolideren. De heer Biesheuvel, die voor velen lange tijd een raadsel was, voor anderen een meesterjongleur in de politieke wetenschappen, heeft door enkele forse verklaringen en uitspraken nog wat verwarring terug weten om te buigen.

DE S.G.P.

groeit tegen de verdrukking in. Vele fundamenteel-protestanten zijn naar deze partij toegezwaaid, omdat zij 't nationale leven zien afglijden op zedelijk gebied. De jongeren uit b.v. de Ger. Gemeenten kunnen het wel vinden met een man als Ir. Van Rossum. De CHU heeft zeker niet onbelangrijk aan de SGP moeten afstaan. De verklaring over de Zondagsrust in het nieuwe CHU-program is te moeilijk en te laat tot stand gekomen. Bovendien bleek de discipline voor de gang naar de stembus bij de SGP bewonderenswaardig.

D '66

heeft een toontje lager gezongen. Als het zo blijft - en wij zien niet alles meer van de pretenties terecht komen, ook niet a.s. jaar - zijn de pioniers van de vernieuwing in onze politiek niet alleen in 't zand vastgelopen, maar hebben ze als extra er bij gekomen midden-partijtje de situatie nog moeilijker, nog ingewikkelder en verwarder gemaakt.

KOEKOEK

komt in het bedrijf nauwelijks meer voor. Hij was ook zowat de enige, die we niet op de verkiezingsavond te horen kregen.

DE SHOW

was voor VVD-senator Mr. Harm van Riel die opmerkte, dat meneer Den Uyl zich klaar kon maken voor 5 jaar oppositie.

TENSLOTTE:

mijn indruk is dat vele vroegere Uniestemmers verloren gingen door een gemiddeld grotere lauwheid dan bij de meeste andere partijen. De Unie dient zich te vermannen en zijn zaakjes beter en straffer te organiseren. Met één goede programmabijeenkomst alleen zoals enige weken geleden komt men er niet. Men zal niet moeten aarzelen op zichzelf goede, trouwe en hun sporen verdiend hebbende figuren voor beter tegen de eisen en de slijtage van de huidige politieke brouwketel bestand zijnde nieuwelingen in te ruilen. Laat daarbij de jongeren met b.v. hun Koos Huysen ook eens iets waar maken, althans meer dan de paar procent die volgens Marcel van Dam slechts op de Unie gestemd zouden hebben. Of deugt dit opinie-onderzoek ook al niet? Doch met lijstaanvoerders volgend jaar als Udink, Kruisinga en Mellema moet er een goede verkiezingscampagne te voeren zijn. De Unie moet duidelijk uit laten komen dat zij veranderingen voorstaat, anderzijds dat zij de wijze waarop velen deze vernieuwingslust menen te moeten „presenteren" om in" te zijn of mee te doen, zonder goed onderzoek en terdege overwegen, niet lust.

Insider.

Afschaffing van de opkomstplicht

Toen op de zondagmorgen voor de week waarin de Statenverkiezingen zouden gehouden worden de Nederlands Hervormde Kerk een kanselboodschap uitgaf, waarin stond dat men toch vooral naar de stembus moest gaan, begreep ik dat er iets mis was.

Het werd mij ook uit anderen hoofde duidelijk dat velen niet van plan waren te gaan. Het hoeft toch niet meer? Waarom zou ik dan moeite doen? Wat kunnen mij die Staten schelen? Wat is dat eigenlijk? Zo werd er gepraat. En alle bekvechterij van de fractievoorzitters tegen elkaar in Maastricht en Leeuwarden vond de gewone kiezer maar een verwarrend beeld geven. Wie heeft er nu gelijk? Waar hebben ze het eigenlijk over? Zo kon men alom horen. Maar de Vara was de avond tevoren nog optimistisch. Het zou allemaal best meevallen. Maar het viel niet mee.

In de ochtenduren van de verkiezingsdag was het op de stembureaus veel leger dan andere jaren. Men had nog hoop op de velen die na afloop van hun werkdag naar de stembureaus zouden komen. Maar ook daarvan liet een hoog percentage verstek gaan. Iedereen was verbijsterd, maar niemand zei: daar hadden wij nooit aan moeten beginnen, zo vlak voor de verkiezingen.

Als men nu eens goed na denkt dan is het best te begrijpen, dat het onmogelijk is om alle kiesgerechtigden in Nederland in nkele weken duidelijk te maken, dat bij een wijziging van de Kieswet het grote goed van te mogen stemmen behouden is gebleven.

Het is ruim vijftig jaar geleden dat het algemeen kiesrecht is ingevoerd. Er is toen hier voor een harde strijd gestreden. De mensen die dit gevecht voor een algemeen kiesrecht hebben geleverd, zullen wel nooit gedacht hebben dat er na een halve eeuw zo weinig prijs werd gesteld op dit recht.

Wanneer men zich afvraagt welke categorieën nu zijn weggebleven dan is een exact antwoord nog niet mogelijk. De politicologen zijn druk aan het onderzoeken. Nu al is gebleken dat het niet alleen aan de ouderen lag zoals verwacht werd. Er zijn ook vele jongeren weggebleven. Waarschijnlijk uit onverschilligheid en onbehagen over de werking van de parlementaire democratie. In een radio-interview hoorde ik telkens ondervraagden antwoorden: Het helpt toch allemaal niks en waarom zullen we dan gaan? Men beseft blijkbaar niet, dat niet gaan — dus geen stem uitbrengen — ook een keuze is. Me verlaagt daardoor de kiesdeler en geeft anderen de kans. Men heeft dan namelijk minder stemmen nodig om een zetel te bereiken.

Op welke partijen het absenteïsme het meest heeft gedrukt is nog niet duidelijk. Zo te zien blijken de wegblijvers door alle partijen heen te lopen. We zullen echter een deskundige analyse moeten afwachten, alvorens we gevolgtrekkingen kunnen maken die stellig tot maatregelen zullen moeten leiden.

De politieke partijen zullen zich beter verstaanbaar moeten maken bij de kiezer. Maar het is ook de taak van de overheid om via de voorlichting en het onderwijs de mensen te overtuigen van de noodzaak om naar de stembus te gaan en een verantwoorde keuze te doen.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Goede synthese in wijziging van krankzinnigenwet

De Tweede Kamer is vorige week eindelijk toegekomen aan de openbare behandeling van de wijziging van de Krankzinnigenwet. Het voorstel tot deze wijziging werd reeds vele jaren geleden ingediend.

Het christelijk-historische Kamerlid, drs. A. D. W. Tilanus — woordvoerder van de fracties van KVP, ARP en CHU — zei, dat een aantal elementen die vanuit de juridische en medische denkwijze moeten worden benaderd, door de bewindslieden tot een goede synthese zijn gebracht. Het gaat daarbij om:

— de rechtsbescherming van de burger bij inbewaringstelling;

— de rechtsbescherming van de zieke bij de machtigingsprocedure tot gedwongen verpleging;

— de bescherming van de omgeving tegen schadelijke handelingen van de geestelijk gestoorde;

— de bescherming van de zieke tegen zijn omgeving.

Wat de genoemde machtiging betreft merkte drs. Tilanus op het in principe juist te vinden, dat alleen een zenuwarts een verklaring kan afgeven. Er zal evenwel in sommige gevallen snel gehandeld moeten worden en in sommige delen van het land zijn zenuwartsen dun gezaaid. Daarom meende drs. Tilanus, dat er een ontsnappingsmogelijkheid voor bijzondere gevallen moet zijn. Hij diende derhalve een amendement in ,om te bewerkstelligen dat met instemming van de volksgezondheidsinspectie een andere arts de verklaring mag afgeven.

Drs. Tilanus schaarde zich achter een amendement, ingediend door het PvdA-kamerlid, mevrouw H. Singer-Dekker. Dit amendement bedoelde het mogelijk te maken, dat een in bewaring gestelde een raadsman moet kunnen inschakelen. Zonder medewerking van de arts, die zijn beroepsgeheim heeft, kan de raadsman niet tot een juist oordeel komen, aldus drs. Tilanus. Hij vond dan ook, dat de beëdigd raadsman en de medicus elkaar moeten vinden in een gedeeld beroepsgeheim. Daartoe zou de raadsman inzage van de stukken moeten hebben.

In bewaringstelling

De woordvoerder van de drie christelijke fracties sprak uitvoerig over de nieuwe procedure van inbewaringstelling. Enerzijds, zo zei hij, zou de jurist kunnen menen, dat het bij inbewaringstelling slechts gaat om een vermoeden van krankzinnigheid, die eerst bewezen moet worden. Anderzijds heeft de medicus tot opdracht om de patiënt niet langer dan nodig is in een desolate toestand te laten. Als de bewaring gezien mag worden als een stap op de weg naar plaatsing, zou hij het laatste woord en de beslissing over de behandeling aan de medicus willen laten.

De verbetering, die het wetsontwerp biedt voor de inbewaringstelling, aldus drs. Tilanus, zal in de praktijk op haar juistheid moeten worden getoetst. Daarvoor is het nodig de ervaringen vast te leggen. Er zal een beredeneerd verslag nodig zijn, zo zei hij, en hij diende een desbetreffend amendement in.

In zijn betoog wees drs. Tilanus er op, dat er telkens weer berichten komen over grote moeilijkheden en soms over de onmogelijkheid, om iemand opgenomen te krijgen. De inrichtingen, aldus deze woordvoerder, zouden hiervoor reservebedden ter beschikking moeten hebben. Maar, zo voegde hij daaraan toe, lege bedden kosten geld. Er zal dan ook overleg moeten plaatsvinden tussen de staatssecretaris van volksgezondheid en het centraal orgaan ziekenhuistarieven om de reservebedden in de [illegible] in verpleegprijs op te nemen.

Teneinde te voorkomen, dat patiënten noodgedwongen moeten worden opgenomen in een politiecel, vroeg drs. Tilanus aan de staatssecretaris om ten spoedigste een regeling te treffen, met name voor de weekeinden. Hij zei te denken aan afspraken tussen de directeuren van de psychiatrische inrichtingen en de soc.-psychiatrische diensten, zodat er rayonsgewijze reservebedden ter beschikking zullen staan. Het aantal bedden en de personeelsbezetting mogen geen excuus zijn voor kortsluitingen in de opnameprocedure, aldus drs. Tilanus.

Eerst na het paasreces zal de kamer over de ingediende amendementen en het wetsontwerp zelf stemmen.

Volkstelling

In de Tweede Kamer kwam ook aan de orde de volkstellingenwet, waarin regels gesteld worden voor het houden van algemene volkstellingen. Zoals bekend was het de bedoeling aan het einde van dit jaar 1970 weer een volkstelling te houden. Er wordt thans evenwel overleg gepleegd over een uitstel van twee maanden, omdat rond de jaarwisseling niet alleen veel mensen niet thuis zijn, maar ook ambtenaren vaak druk bezet zijn en dan moeilijk als volksteller kunnen optreden.

Dr. H. A. Schuring, die namens de Christelijk-Historische fraktie het woord voerde over de volkstellingenwet, zei dat deze wet een goede grondslag geeft om te komen tot een efficiënte verzameling van statistisch materiaal. Daaruit, zo zei hij, zal een goede bevolkingsboekhouding kunnen ontstaan die de overheid de nodige basisgegevens biedt om te komen tot een slagvaardig beleid op diverse onderdelen. Dr. Schuring pleitte voor een goede coördinatie. Niet alleen moet voorkomen worden, dat doublures ontstaan, maar er moet ook worden gestreefd naar een gezamenlijke aanpak en taakverdeling tussen bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek, particuliere instituten en universiteiten, waar dat maar mogelijk is.

Dr. Schuring betuigde zijn instemming met een door mejuffrouw mr. A. Goudsmit (D'66) ingediend amendement. „Het is inderdaad wenselijk", aldus de Christelijk-Historische woordvoerder, „om zekere gegevens op een bepaald moment te vernietigen. Kolonels mogen daarover in een bepaalde situatie niet beschikken; vopo's mogen dat ook niet. Wat dat betreft, steun ik graag het amendement van mejuffrouw Goudsmit". Wat de tellers en hun legitimatiebewijs betreft drong dr. Schuring er op aan, dat die tellers dat bewijs steeds weer opnieuw tonen. „Dat is niet bedoeld als bewijs van wantrouwen tegen degenen, die als teller optreden, maar wij moeten natuurlijk voorkomen, wat in het verleden het geval is geweest bij verschillende volkstellingen, n.l. dat wij betrekkelijk kort daarna een aantal berichten lezen over bijvoorbeeld alleenwonende bejaarden die van hun spaargeld zijn beroofd door lieden, die zich als volksteller hebben voorgedaan."

Accentverlegging

Bij de interpellatie van minister Schut van Volkshuisvesting door het kamerlid C. Egas (PvdA) over de afremming van de bouw van bejaardenoorden, sprak drs. A.D.W. Tilanus namens de Christelijk-Historische fraktie. Nu na zoveel jaar na de tweede wereldoorlog de ergste nood, wat betreft de verzorging van bejaarden in tehuizen, is gelenigd, gaan wij wat meer aandacht besteden aan de normale huisvesting van bejaarden. Drs. Tilanus zei te geloven, dat dit een accentverlegging is en met die accentverlegging was hij het eens.

„Die overschakeling moet weloverwogen worden gedaan", zo zei hij, en dat was dan ook de reden waarom hij enige tijd terug bij de behandeling van de begroting van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk in de kamer meedeed met een motie van mejuffrouw J. van Leeuwen van de ARP, omdat juist daarin gevraagd werd naar onderzoek en planning. „Alleen op basis van dat onderzoek en die planning zou men tot een ombuiging van het beleid kunnen komen."

H. Lokkerbol.

BON

Ja

ik versterk

de Unie

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander. Van Deventerlaan 49. Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol, Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

De gekozen christelijk-historische Statenleden

Volgens de officieuze uitslagen zijn in de provincies de volgende Christelijk-Historischen gekozen tot lid van Provinciale Staten.

Groningen: Mr. G. L. J. Gazem [illegible], Haren; P. G. van Delden, Groningen; C. Hoogstraten, Veendam; J. W. Pier, Bedum en mr. H. J. Brouwer, Stadskanaal.

Friesland: H. Beuckens, Leeuwarden; D. Sytsema, Hantumhuizen; J. Wijmenga, Ureterp; T. Tolman, Oldeholtpa; mevrouw D. IJ. W. de Graaf-Nauta, Sneek; I. Veldhuis, Tirns; J. Groeneveld, Menaldum; ir. L. Eringa, Leeuwarden en Tj. D. Tilkema, Drachten; om één zetel moest aan het begin van deze week nog geloot worden.

Drenthe: J. Trip, Nieuw-Buinen; P. de Noord, Smilde; H. Schoenmaker, Meppel; J. J. Geldof, Hoogeveen en H. Mol, Hoogeveen.

Overijssel: Mr. E. J. E. Crommelin, Zwolle; H. Wisselink, Bathmen; H. Fokke, Vriezenveen; H. Schoonderbeek, Enschede; drs. G. de Groot, Steenwijk; B. F. Aalderink, Vroomshoop; W. Netjes, Putten en G. J. van Amerongen, Almelo.

Gelderland: H. Alberts, Bennekom; G. van Loo, Nijkerk; J. Wieten, Apeldoorn; W. J. Beltman, Velp; W. Timmer, Arnhem, mevrouw mr. H. A. Strijd-Groenewegen, Harderwijk; mr. O. W. A. baron van Verschuer, Beesd; W. A. Mateman, Aalten en mr. J. D. le Grand, Heteren.

Utrecht: C. P. de Groot, Utrecht; jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein, Jutfaas; C. van Genderen, Veenendaal; mejuffrouw mr. E. A. Haars, Breukelen; H. Nijen Twilhaar, Amersfoort; J. K. Deiz, Harmelen en H. Haanschoten, Woudenberg.

Noord-Holland: Mr. W. F. Reus, Amsterdam; drs. W. P. Tip, Westzaan; drs. J. van Dis Hzn, Hilversum en C. van der Roest, Huizen.

Zuid-Holland: J. de Meer, Rotterdam; drs. A. C. den Dulk, Den Haag; ir. N. Buysert, Alphen aan de Rijn; J. de Geus, Noordwijk aan Zee; M. van der Voet, Oegstgeest; ir. J. van Ende, 's-Gravenzande; jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, Vianen.

Zeeland: A. J. Kaland, Middelburg; C. F. v. d. Peijl, Kloetinge; ir. J. Prins, Goes; E. Ph. Nieuwkerk, Poortvliet; H. IJssel, Zierikzee; J. A. Scheele, Groede en P. G. van der Bosse, Axel.

Noord-Brabant: K. de Geus, 's-Gravenmoer en A. Korteweg, Zevenbergen, die deel uitmaken van de Protestants-Christelijke fractie.

Limburg: Tj. de Graaf, Brunssum, die deel uitmaakt van de gecombineerde KVP-ARP-CHU-fractie.

W. A. MATEMAN:

Jongste kandidaat-Statenlid

De Graafschapsbode schreef op 17 maart pal voor de Statenverkiezingen het volgende:

AALTEN — Vorige week brachten wij een gesperk met de heer H. W. F. C. Donkersloot (24), naar wij (toen) meenden het jongste kandidaat-Statenlid bij de verkiezingen morgen. Inmiddels is ons echter gebleken, dat wij dichter bij huis hadden moeten zoeken. Werd de VVD-jongerenkandidaat geboren op 19 april 1945, de CHU kandidaat W. A. Mateman uit Aalten zag het levenslicht op 7 mei 1945, nog een halve maand later dus.

Dat betekent, dat hij op dit ogenblik nog niet voldoet aan de wettelijke leeftijdsgrens, die voor de Staten is gesteld op 25 jaar. Deze leeftijdsbepaling gaat echter pas een rol spelen bij het feitelijke zittingnemen en dan voldoen beide kandidaten aan de eisen. Er is tussen beide kandidaten nog een verschil: de heer Donkersloot bezet de zevende plaats op de VVD-lijst, de heer W. A. Mateman de tweede plaats op de CHU-lijst in de Betuwe en Oostelijk Gelderland, die als verkiesbaar geldt.

24-jarige HBS-leraar op CHU-lijst

„Dat laatste legt een grote verantwoordelijkheid op mij" meent W. A. (Wim) Mateman. „Ik ben er blij om dat de CHU in Gelderland ook aan ons jongeren een zo duidelijke kans wil geven. Het zal er nu echter op aankomen om deze kans te benutten en het gegeven vertrouwen wáár te maken."

Hij voelt zich daarbij gesteund door de verschillende Oostgelderse kiesverenigingen, die zich unaniem achter zijn kandidatuur hebben gesteld. „Mede om deze reden beschouw ik mij dan ook beslist niet als vertegenwoordiger van de jongeren alleen. Ik vind het trouwens helemaal fout om je als Statenlid als vertegenwoordiger van welke groep dan ook te beschouwen. De uitdrukking algemeen belang mag dan door de jaren heen uitgesleten zijn, ik wil het toch wel in die richting zoeken." Dat hij zich vooral met Oostgelderse zaken wil bezighouden, acht hij daarmee niet in strijd: „Streekproblemen kunnen het beste door streekgenoten bekeken worden. Die zitten er immers met de neus bovenop. De andere gewesten hebben ook eigen vertegenwoordigers van de Staten. Wij zullen echter voor streekchavinisme moeten waken. Daar is niemand mee gediend." Aldus de 24-jarige CHU-kandidaat, van beroep HBS-leraar en sinds een half jaar getrouwd.

„Ik zal overigens blij zijn, als de verkiezingen achter de rug zijn. De afgelopen maanden ben ik nauwelijks thuis geweest en dat is bepaald geen pretje, als je pas getrouwd bent" zegt hij lachend. „Alleen *dankzij mijn vrouw heb ik zoveel tijd in* spreekbeurten en bijeenkomsten kunnen steken. Wij zijn er samen nu echt aan toe om het wat rustiger aan te doen." Nog meer tijd dan de vergaderingen zelf kost de voorbereiding daarvan. „Ik heb mij door stapels literatuur heen moeten zwoegen om mij een beetje in te werken. Juist van een jonge kandidaat wordt het één en ander verwacht. Hoe meer je je echter in de problemen verdiept, hoe meer het je duidelijk wordt, dat je er eigenlijk nog maar zo weinig van afweet. Bij een heleboel zaken voel je met je klompen aan, dat het beleid anders moet worden. Het is echter niet gemakkelijk om gefundeerde tegenvoorstellen te doen. Voor loze kreten koop je nu eenmaal niks."

Volksgezondheid

„In de verkiezingscampagne heb ik de nadruk gelegd op volksgezondheidsproblemen. Wij zijn zo gauw geneigd om te zeggen, dat een goede gezondheid het kostbaarste bezit van de mens is. In de praktijk wordt hier echter te weinig aandacht aan geschonken. Zo beschouw ik de vestiging van één of twee moderne, goed geoutilleerde streekziekenhuizen in de oostelijke Achterhoek als een probleem van de eerste orde. Het is ronduit een schandaal, dat er nog gevochten wordt over de vestigingsplaats.

Soms staan daarbij plaatselijke belangetjes méér voorop dan het belang van de patiënt. Een tweede probleem: een veel betere coördinatie van de verschillende ziekenvervoer- en ongevallenhulpdiensten. Het uitrusten van de plaatselijke huisartsen met goede oproepingsinstallaties, waardoor geen onnodige tijd in geval van nood meer verloren zal gaan. Bestudering van de vraag of het voor ons gebied loont een districtsgeneeskundige dienst op te richten. Het betrekken van ons gebied in het helicopternet bij ongevallenhulpverlening zou ik ook eens bestudeerd willen hebben. Een goede planning van de bouw van verpleeghuizen. Zijn de verbindingen met de bestaande ziekenhuizen wel goed, bijv. vanuit Dinxperlo naar Doetinchem?"

„In de komende periode zal de vaststelling van het nieuwe Streekplan voor oostelijk Gelderland al onze aandacht vragen. Het is ontstellend te zien hoe weinig juist in onze streek gerekend wordt met de spoedige komst van dit plan. Reeds nu zou men in vele kringen moeten beginnen om hiervoor studiecommissies in te stellen. Ik denk daarbij aan de samenwerkingsverbanden, werkvrouwenbonden, middenstandsvereniging. Ik denk ook aan de Kamers van Koophandel en aan de SSOG. Wat dat laatste betreft heb ik de sterke indruk, dat de afzonderlijke gemeenten aan de SSOG, die over een kundig planoloog beschikt, veel te weinig speelruimte willen geven. Mocht ik in de Staten gekozen worden, dan zal ik daar voorstellen om de zitting van de Staten, waarin het Streekplan wordt behandeld, in Doetinchem te doen plaatsvinden. De wetgeving opent deze mogelijkheid, maar er is bij mijn weten nog nooit gebruik van gemaakt."

Over de regionale samenwerking wil de hr. Mateman niets zeggen: „Dat wordt langzamerhand een doodgepraat onderwerp. Iedereer weet nu wel waar de schoen wringt. Het wordt nu de tijd om te handelen — de tijd van praten is voorbij."

Recreatie tekort geschoten

„Op één terrein durf ik nu al te zeggen dat het provinciale beleid volkomen tekort geschoten is, nl. op het gebied van de recreatie. Als je in de provinciale Recreatienota leest hoe weinig geld de provincie in de komende jaren in de recreatie in oostelijk Gelderland wil steken, dan kun je alleen nog maar boos worden. Natuurlijk is dat ook onze eigen schuld. De recreatieproblematiek in ons gewest is in vergelijking tot bijv. de Veluwe veel te laat planmatig en gezamenlijk aangepakt. Zelfs nu zijn er nog twee Oostgelderse recreatieschappen."

Fel verzet hij zich tegen de gedachte, dat Oost-Gelderland een recreatief stiltegebied zou moeten blijven. „Die stilte kunnen wij alleen maar handhaven als wij ook een aantal grote attractiepunten scheppen, die het massa-bezoek aantrekken. Dat laatste brengt geld in het laatje."

Onze tijd is om. Wij zouden nog wel verder hebben kunnen praten, want er zijn onderwerpen te over. „Bijv. het wegtrekken van geschoolde jongeren. Hier is maar één remedie: regionale industrieparken van hoogwaardige industrieën." Wellicht zal hij dit binnenkort in de Staten aan de orde kunnen stellen — maar eerst zullen de kiezers moeten spreken.

CH-studieconferentie op 19 september

De voor zaterdag 4 april a.s. aangekondigde CH-studieconferentie gaat niet door. Als nieuwe datum voor deze conferentie is vastgesteld zaterdag 19 september a.s. Dr. P. A. Iderenbosch te Amersfoort en ds. A. Landsman te Den Haag zullen op deze studiedag refereren over: „Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid".
In het volgende ledencontactblad zullen meerdere bijzonderheden over de CH-conferentie worden gepubliceerd.

In Memoriam
Mr. H. MULDERIJE

Het bericht kwam wel heel onverwacht via het IKOR: mr. Mulderije is plotseling overleden. Hij is 74 jaar geworden waar menigeen verbaasd over was. Ogenschijnlijk nog vitaal werd de laatste maanden toch wel een snelle veroudering geconstateerd. De heer Mulderije die altijd al actief in de C.H.U. was maar geen landelijke bekendheid genoot, trad in *1951* op als minister van Justitie. Het eerste kabinet-Drees was afgetreden en er werd naarstig gezocht naar C.H.-ministers. Het resultaat was dat Ir. C. Staf minister van Defensie werd, toen was het nog „Oorlog en Marine". De heer Wemmers kreeg Verkeer en Waterstaat. Mr. Mulderije kwam op Justitie. Ik kende hem toen nog niet, maar merkte al spoedig dat dit een man was van karakter en eigen stijl.

Hij is in de korte tijd dat hij minister is geweest voor zware beslissingen gesteld. Zijn voorganger mr. Struycken was nogal kwistig met gratieverlening omgesprongen. Mulderije moest daar niets van hebben. „U dacht toch niet dat ik die of die gratie ga geven? Ik pieker er niet over." En het gebeurde niet. „Bent u het er mee eens?" En zonder het antwoord af te wachten hoorde je dan: „En ik doe het toch niet." Het betrof niet alleen politieke delinquenten, ook op andere gevallen werd een hardere lijn toegepast. „I begrijp niet hoe de mensen het durven vragen" zei hij me eens toen iemand voor een „deftige" zondaar een goed woord wilde doen.

Het duurde slechts tot 1952. Na de verkiezingen kwam er een andere minister van Justitie. De heer Mulderije bleef in de Unie hard meewerken; hij werd lid van de Provinciale Staten, was lid van het hoofdbestuur. Hij overleed op de dag dat een ander in zijn plaats in de Staten van Noord-Holland gekozen zou worden. Afscheid heeft hij niet behoeven te nemen. Zijn werk als voorzitter van het IKOR bleef hij trouw, ook al waren daar wel eens gebeurtenissen die hem het hoofd deden schudden.

Zelfs heb ik hem jarenlang meegemaakt als voorzitter van de Stichting tot vertegenwoordiging van de Protestantse kerken in Indonesië. Geen spectaculair werk, maar wel nuttig. Er gebeurt in Nederland ook nog wel veel zonder publiciteit en dus zonder belangstelling buiten de kring van mensen di hur tijd nog geven en zij die ontvangen uit de pot die minister Lieftinck na de souvereiniteitsoverdracht ter beschikking stelde om predikanten uit te zenden, pensioenvoorzieningen te treffen en in nood geraakte medewerkers op dit terrein te helpen.

Er werd geen cent verspild. De voorzitter zag toe dat de gulheid die sommige bestuurders ten aanzien van vroegere collega's of hulpkrachten wilden betrachten tot juiste proporties werd teruggebracht. „Tenslotte is ons dat geld toevertrouwd", zei hij en dus was porverteren er niet bij. Soms werden er discussies over bepaalde grensge allen gevoerd en was zijn conclusie na vele overwegingen: „Zullen we het dan maar doen?" Betaalde bestuurders werden niet geduld. En als degene die de zware last en verantwoordelijkheid had van de administratie van het kapitaal en een grote correspondentie bijhield door ons werd voorgedragen voor een tegemoetkoming in financiële vorm, dan ging dat bij de voorzitter altijd met enige moeite gepaard. Ik kan er na zijn heengaan met een glimlach op terugzien. Het tekende Mulderije, hij behoort tot de generatie waar ik allereerst de heer Tilanus Sr. onder reken: geen geldsmijterij, niet in het particuliere leven, maar vooral niet van geld van een ander en helemaal niet van overheidsgeld dat je is toev trouwd.

Waarom ik zo uitvoerig spreek over deze kant van zijn werk? Omdat die voorzover mij bekend is nergens tot uiting kwam. Bij de begrafenis spraken velen om zijn bekwaamheden. Typerende karaktertrekken werden genoemd, maar ik geloof niet dat er velen zijn die weten wat Mulderije in dat ene jaar van zijn ministerschap heeft uitgedragen tegen ieders mening in. Zijn volstrekte afkeer van alles wat zweemde naar karakterloosheid en afwijken van de weg die hij vond dat gegaan moest worden is typerend voor hem. Dat is hem niet altijd in dank afgenomen, maar hij is er niet voor uit de weg gegaan.

Van zijn wetgevende arbeid vermeld ik de Beginselenwet voor het gevangeniswezen die door hem tot een goed einde werd gebracht.

Wij leven mee met zijn vrouw en kinderen die hem zo zullen missen — God zij hen nabij.

De Unie is hem dankbaar voor zijn trouw en toewijding aan onze beginselen en onze staatkundige opvattingen.

C.W.I. Wttewaal van Stoetwegen.

De Unie en het Peter-Principe

Een kijk op onbekwaamheid

door Gerrit de Bruyn

Zolang de officiële wetenschap een bepaald terrein verwaarloost of door abstrakt geëmmer oninteressant houdt, loopt ze het risico, dat deze of gene tot dan toe onbeduidende wetenschapper een dolle bestseller gaat schrijven, waarmee dat terrein dan onmiddellijk een wereldwijde belangstelling krijgt.

Zo wist Vance Packard in 1957 met „Hidden Persuaders" de reklamepraktijken in the picture te krijgen. En sinds zijn artikel in „The Economist" en „Parkinson's Law or the persuit of Progress" (1958) kende iedereeen de prachtige nonsensformules van C. Northcote Parkinson over de vermenigvuldigingsneigingen in de burokratieën (zie hierover bijvoorbeeld ook Pen's „Het aardige van de economie")

De truc van dit soort bestsellers is: de lezer met behulp van een even simpele als verrassende „theorie" op leutige wijze met de ernst van een bepaalde zaak te konfronteren.

Professor Laurence Peter nu kent die truc ook en verwerkte die in een schitterend boekje „The Peter-Principle, why things go always wrong" (nu in Nederlandse vertaling bij Kluwer, Deventer; goed samengevat in de Avenue van april 1970).
Het principe van professor Peter komt hier op neer: in onze maatschappij wil iedereen hoger op en dat is goed mogelijk, want die maatschappij beschikt over een uitgebreide hiërarchische struktuur. Mensen nu worden in funkties op een hoger niveau gekozen op grond van hun gebleken bekwaamheid op een lager niveau. Men zal net zolang promoveren tot men op een niveau komt, waarop men niet voldoende bekwaamheid meer heeft. Verdere promotie is er dan niet meer bij.
Men blijft voor de rest van zijn leven op dat niveau, ten zij het met de onbekwaamheden de spuigaten uitloopt; dan vliegt men nog wel eens de laan uit. De hiërarchie is echter zo verfijnd, dat de onbekwaamheid vaak niet zo direct in het oog loopt. Maar op den duur vertoont toch iedere funktie de neiging te worden bezet door iemand, die niet tegen die funktie is opgewassen. Het systeem draait in feite op die lieden, die hun niveau van onbekwaamheid nog niet hebben bereikt. Dit principe nu wordt door Peter prachtig uitgewerkt. Men leze zijn boek er verder maar op na. Een avondje lachen, gieren, brullen en dozijnen „aha-erlebnissen" zitten er dik in.

Kandidaten

Ik kan niet nalaten het Peter-Principe met de Unie-praktijk te confronteren. Te meer daar u -lieve lezer- in deze tijd van promoties (verkiezingen Staten, gemeenteraden, Tweede Kamer, Unieraad en hoofdbestuur) dit principe zelf op zijn waarde kunt toetsen.Gaat u maar na: Er vindt in de Unie nagenoeg geen kandidatenbespreking plaats of men beantwoordt aan Peter's stelling: mensen worden in funkties op een hoger niveau gekozen op grond van hun bekwaamheid op een lager niveau.
De pleidooien worden bijna voortdurend gevoerd niet vanuit de kwaliteiten die voor de „vakante" funkties nodig zijn, maar vanuit de kwaliteiten die de kandidaat op een lager niveau heeft gedemonstreerd. Bekend zijn de argumenten: „De heer P. is al meer dan twintig jaar een gezien ouderling in de NH-kerk" (zal dus ook wel een gezien statenlid worden). „De heer M. is onze uitstekende penningmeester; onlangs won hij in één week nog vijf nieuwe leden en hij zit in negen plaatselijke besturen en comité's (dus geschikt voor alle baantjes die er in en voor de Unie te krijgen zijn; de heer M. wordt dan ook al jaren voor „alles wat los en vast zit" kandidaat gesteld).
Een bijzonder type viel onlangs te beluisteren: „De heer S. zit al jaren in de gemeenteraad en in de Staten; hij wordt een dagje ouder en uit dankbaarheid zouden wij hem graag in de Eerste Kamer verkozen zien.
Multatuli ondertekende dit type met „door gebrek aan gewicht omhoog vallen". Vooral op Staten en raadsniveau wordt de kandidaatstelling nagelaten te inventariseren welke kwaliteiten er in het bestuur nodig zijn en te bezien of de kandidaten op het „vakante" niveau niet hun „niveau van onbekwaamheid" zouden kunnen bereiken. Van zittende leden wordt bijna steevast nagelaten hun prestaties in de teneinde lopende periode te evalueren en de konsekwenties daaruit te trekken („lief zijn voor elkaar, is onze kracht")
Volgens Peter behoeft de onontkoombaarheid van zijn „wet" nog niet rampzalig te zijn als er maar voldoende mensen op hun „bekwaamheidsniveau" blijven zitten. Hij roept op tot creatieve onbekwaamheid; dat is: wek de indruk dat u uw onbekwaamheidsniveau al hebt bereikt. Dat kan een bevredigender uitdaging zijn dan het bereiken van de top.

Bekwaamheid

De zwakheid van de Unie zit voor een deel in het zwakke middenkader. Niet verrassend, want een groot deel daarvan zit op het onbekwaamheids niveau. Dat grote deel is dan weer verantwoorlijk voor het omhoog vallen van „hoger kader". Een ander aspekt van het Peter-Principe komt nu om de hoek kijken: vanuit het gezichtspunt van de hiërachie is gehoorzaamheid een teken van bekwaamheid. Met name in de Unie - waar creativiteit, vooral als die nog critisch is ook, bepaald geen aanbeveling is- vormen loyaliteit en „het trouwe Unielid" de hoogste gedragsbegrippen.
Toch levert die loyaliteit nog een voordeeltje op: Heb je een bekwaam bestuur aan de top, dan holt de rest makkelijk mee. Vandaar dat de omvorming tot een vooruitstrevende Unie thans goed verloopt. Het gevaar zit natuurlijk in de promotie van het bekwame bestuur; zie maar dat je er een nieuw bekwaam bestuur voor terug krijgt. Daarom moet u maar eens overwegen bij al die komende kandidaatstellingen en verkiezingen lieden te steunen die ook op het hogere niveau nog bekwaam zijn.
Een nadeel voor jongeren is in de Unie nog altijd, dat zij zich niet op decennia ervaring kunnen beroepen. Maar misschien bent u er door dit wetenschappelijk totaal niet verantwoorde verhaal toch wel van overtuigd geraakt, dat de „bekwaamheid" op het lagere niveau minder belangrijk is, dan de werkelijke bekwaamheid op het niveau waarvoor u moet kandideren.
Why ? Why not ?, zei Parkinson al.

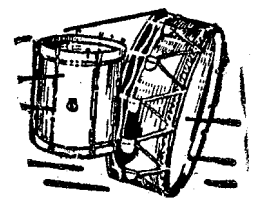

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Monumentenzorg, werkende gehuwde vrouw en het celibaat

Eind januari 1970 werd door het instituut voor Marktonderzoek Pre/View te Amsterdam aan een landelijk representatieve steekproef van huishoudens een vragenlijst toegezonden met het verzoek deze te laten invullen door één van de (door het instituut tevoren aangewezen) gezinsleden.
Van de 485 uitgezonden vragenlijsten werden er 434 ingevuld retour ontvangen (= 98%). Hieruit werd een steekproef samengesteld van 405 personen, die naar leeftijd, regionale spreiding, urbanisatiegraad van de woonplaats en opleidingsniveau representatief geacht mag worden voor de Nederlanders van 18 jaar en ouder die in gezinsverband wonen.
De steekproef bestaat uit 176 vrouwen, 167 mannen en 62 inwonende zoons en dochters van 18 jaar en ouder.

De gestelde vragen hadden betrekking op 3 onderwerpen:

a. de houding tegenover monumentenzorg en de „binnenstad-loopstad"-gedachte
b. de houding tegenover het uitoefenen van een beroep door de gehuwde vrouw
c. de houding tegenover de celibaatskwestie.

Binnenstad - loopstad en monumentenzorg

De ondervraagden werden de volgende standpunten voorgelegd:

— Auto's moeten niet in de binnenstad worden toegelaten, de binnenstad moet een „stad voor voetgangers" worden en het vervoer moet overgelaten worden aan taxi's, trams en bussen.

— Je kunt de vooruitgang niet tegenhouden en het is van belang dat je alle punten van een stad snel en gemakkelijk kunt bereiken. Daarom is het noodzakelijk dat er brede straten en parkeerruimten in de binnenstad komen en daar moet je desnoods een paar oude huizen voor durven afbreken (al moet je dat natuurlijk tot het minimum beperken).

88% van de ondervraagden had hierover een mening: 54% koos voor de eerste mogelijkheid en 34% voor de tweede. Tussen de ondervraagde mannen, vrouwen en zoons/dochters traden geen duidelijke verschillen naar voren.
Over de vraag aan wie de zorg voor monumenten in Nederland moet worden overgelaten werden de volgende twee standpunten geformuleerd:

— De overheid moet de monumentenzorg ter hand nemen en alle Nederlanders dragen er via hun belasting aan bij.

— De monumentenzorg wordt overgelaten aan partikulieren en aan degenen die er geld voor willen geven.

Hier werd het tweede standpunt het vaakst gekozen (door 56% van de ondervraagden), terwijl 41% meende dat de monumentenzorg een overheidsaangelegenheid moet zijn (3% had geen mening).
Dat monumentenzorg aan partikulieren moet worden overgelaten werd het vaakst naar voren gebracht door de vrouwelijke ondervraagden.
Ook werd nagegaan of er een verband bestond tussen het standpunt dat men innam t.o.v. de binnenstad-loopstad-gedachte en het standpunt dat men had t.a.v. de vraag aan wie monumentenzorg overgelaten moet worden.
Het bleek dat er een vrij sterke samenhang is: de „binnenstad-loopstad"-gedachte wordt vooral vaak aangehangen door degenen die er vóór zijn dat de monumentenzorg een overheidsaangelegenheid is, en ook het tegengestelde geldt.
Tenslotte werden de ondervraagden geconfronteerd met de hypotetische situatie dat de overheid een aparte belasting zou heffen voor de monumentenzorg. Gevraagd werd hoeveel die belasting wat hun betreft per jaar zou mogen bedragen.
Uit de antwoorden bleek dat de Nederlander in het algemeen weinig voor monumentenzorg over heeft: 30% van de ondervraagden zou er geen cent belasting voor willen geven, 10% minder dan f 10.—, 20% zou er een tientje per jaar voor over hebben, 11% f 25.— en 8% méér dan f 25.— (een restgroep van 17% gaf geen antwoord op deze vraag). De vrouwen blijken nog wat zuiniger te zijn dan de mannen en de zoons + dochters.

Gehuwde werkende vrouw

Aan de gehuwde mannen en vrouwen uit de steekproef werd een vraag van de volgende strekking gesteld:

— Als het in uw gezin mogelijk zou zijn, b.v. doordat u hulp kunt krijgen of wanneer u de kinderen goed verzorgd overdag onder kunt brengen, hoe zou u er dan tegenover staan om buitenshuis te werken (resp. hoe zou u er tegenover staan als uw vrouw buitenshuis ging werken?).

Het blijkt dat van de gehuwde vrouwen 28% zou willen gaan werken en 47% niet, terwijl 25% hierover geen duidelijke mening heeft. Van de mannen zou 20% het prettig vinden als hun vrouw ging werken, 57% is er tegen en 24% heeft hierover geen uitgesproken mening.
Onderverdeling toont dat de ouderen het minst positief zijn en dat naarmate de opleiding hoger ligt de instelling positiever is.
Nagegaan werd ook hoe de feitelijke situatie in de gezinnen was. In de ondervraagde gezinnen bleek in 19% van de gevallen de vrouw wel eens te werken: 12% voor halve dagen, 1% voor hele dagen en 6% onregelmatig.
Opvallend is dat dit percentage niet veel lager is dan het aantal vrouwen dat zou willen werken (het verschil is 9%).
Het blijkt dat de werkende vrouw het vaakst voorkomt bij de jongeren (beneden 34 jaar) en ouderen (50 jaar en ouder), wat uiteraard samenhangt met het feit dat de tussenliggende groep het meest kampt met het „probleem" van de kinderen.
Interessant is dat de werkende gehuwde vrouw relatief het vaakst voorkomt in de groep met een opleiding die enigszins boven de lagere school ligt. Met andere woorden: in de groep die de middenpositie inneemt ten aanzien van de houding tegenover de werkende gehuwde vrouw komen zij het vaakst voor terwijl zij even vaak voorkomen, en dan in geringere mate in de beide uiterste groepen, te weten zij die het meest en zij die het minst positief zijn met betrekking tot dit punt.
Daarbij valt het op dat in de groep met de hoogste opleiding veel, de meeste, wisselvallige baantjes voorkomen; baantjes van enkele uren per week, betaalde assistentie in de zaak van de man en ook enkele vrouwen die voor enkele uren per week als werkster een inkomen(tje) hebben.
Voor zover er nog sprake is van een „arbeidspotentieel" bij gehuwde vrouwen, zal deze dan ook naar onze mening vooral nog te vinden zijn in de groepen met hogere opleidingen. Kennelijk is het voor deze vrou-

wen moeilijk om hun wens in realiteit om te zetten.

De celibaatskwestie

Over de celibaatskwestie zijn in de afgelopen maanden verschillende opinie-onderzoeken gehouden die alleen aangaven dat ca. 70% van de Rooms-Katholieken in Nederland het verschijnsel van de gehuwde priester aksepteren.
Het onderzoek van Pre/View omvatte niet alleen Rooms-Katholieken maar ook andersdenkenden en wij komen dan ook op 'n wat hoger percentage: 76% zegt het „helemaal eens" te zijn met de stelling dat priesters mogen huwen en 7% is het er gedeeltelijk mee eens. De jongeren zijn de meest uitgesproken voorstanders van het accepteren van de gehuwde priester.
Bij een onderverdeling naar godsdienst bleek dat 64% van onze R.K.-ondervraagden het „helemaal eens" was met deze stelling en 13% „gedeeltelijk", de andere groepen toonden zich nog wat sterker dan de R.K.-groep voorstander van het accepteren van de gehuwde priester.
Het blijkt dat de tegenstanders van de gehuwde priester de volgende argumenten hanteren: ze hebben de gelofte afgelegd en ze wisten waar ze aan toe waren toen ze ermee begonnen — de paus beslist — het moet maar blijven zoals het is — het celibaat maakt dat priesters zich geheel aan hun taak kunnen wijden.
De voorstanders gebruiken vooral de volgende argumenten: priesters zijn normale mensen en ze moeten gewoon een gezin kunnen stichten net als iedereen — waarom een dominee wel en een priester niet — dan zijn ze beter op de hoogte van de problemen in een samenleving, in een gezin, en dan kunnen ze er ook beter over oordelen en adviseren — het celibaat is onnatuurlijk — het celibaat is niet gebonden aan het geloof, het vormt geen belemmering voor het uitoefenen van het ambt van priester.

Het voorontwerp basisonderwijs

door dr. H. H. Schuring

Het Nederlandse onderwijs is, wat de wetgeving betreft, tot voor betrekkelijk kort, een onoverzichtelijk geheel geweest. Nieuwe onderwijsvormen of schoolsoorten ontstonden vaak in de praktijk en werden daarna in de wetgeving opgenomen volgens een soort optelsysteem. Men regelde een nieuw schooltype in de wet zonder na te gaan of de wetgeving als geheel ook veranderd en aangepast moest worden.
Bovendien ontstonden er ook schooltypen, die in de wet helemaal niet werden opgenomen.

Zo is b.v. het lyceum van 1912-1963 (Mammoetwet) „illegaal" geweest. Als belangrijkste wetten, die een schooltype of onderwijsgebied regelden (en ten dele nog regelen) zijn te noemen!

1. de kleuteronderwijswet (1955);
2. de lager onderwijswet (1920);
3. de kweekschoolwet (1952);
4. de nijverheidsonderwijswet (1919);
5. de middelbare onderwijswet (1863);
6. de hoger onderwijswet (1876);
7. de wet tot regeling van het hoger landbouwonderwijs (1917).

Voorts spelen o.a. nog een rol het besluit buitengewoon onderwijs (1949) en de tamelijk recente wet op het leerlingwezen. De nadelen van dit systeem waren van verschillende aard:

1e. bepaalde schooltypen hingen in de lucht (het lyceum);

2e. de versnippering maakte het geheel onoverzichtelijk;

3e. de verschillende schooltypen stonden los van elkaar; er waren niet voldoende mogelijkheden van doorstroming. Wie b.v. op een H.B.S. zat kon wel naar een Ulo overstappen, maar verloor dan één of twee jaar;

4e. sommige scholen zaten in een wet, waarin ze eigenlijk niet thuishoorden.
Het Ulo b.v., een vorm van voortgezet onderwijs, werd geregeld in de Lager Onderwijswet;

5e. van sommige schooltypen kwamen er teveel, van anderen te weinig. Via de Lager Onderwijswet kon men gemakkelijker komen tot oprichting van een Ulo dan via de Middelbaar Onderwijswet tot die van een H.B.S. Voor het eerste was namelijk een bepaald aantal kinderen nodig om de oprichting en subsidiëring volgens wettelijke normen af te dwingen (automatisme), voor het 2e was men veel meer afhankelijk van de goedkeuring van het departement.
Gevolg: een wanverhouding tussen het aantal Ulo's en het aantal H.B.S.-en.

In vier trappen

Deze bezwaren werden reeds lang onderkend. Het eerst door Abraham Kuyper, die als minister van Binnenlandse Zaken — het departement van O. en W. bestond nog niet — in 1903 de zgn. ineenschakelingscommissie instelde om te komen met voorstellen tot verbetering.
De eigenlijke vernieuwing is echter — ere wie ere toekomt — het werk van mr. Cals. Hij heeft als minister gestreefd naar een overzichtelijke opbouw in 4 trappen, namelijk:

1. het kleuteronderwijs;
2. het basisonderwijs;
3. het voortgezet onderwijs;
4. het wetenschappelijk onderwijs.

Kleuteronderwijs, voortgezet onderwijs en wetenschappelijk onderwijs zijn onder Cals in wetten geregeld, met als kasstuk de wet op het voortgezet onderwijs (de Mammoet).
Het basisonderwijs heeft hij aan zijn opvolgers overgelaten. De discussie over het basisonderwijs was namelijk nog niet voldoende uitgekristalliseerd, terwijl bovendien de Lager Onderwijswet relatief de beste was.
Staatssecretaris Grosheide gaat nu de opbouw in vieren voltooien. Vorige week heeft hij een voorontwerp van wet op het basisonderwijs gepubliceerd. Nadat de onderwijsorganisaties hun mening hebben gegeven, kan dit voorontwerp worden omgebouwd tot een wetsontwerp, dat aan de Staten-Generaal kan worden aangeboden. De bewindsman taxeert, dat het wel 1973 zal worden, voordat de nieuwe wet van kracht is.
Uiteraard is het onmogelijk in kort bestek een overzicht te geven van het voorontwerp dat 173 artikelen omvat.
Daarom wil ik voorlopig volstaan met enkele in het oog springende aspecten te vermelden:

Zitten blijven

Het zitten blijven zal er niet meer bijhoren. Het leidt tot ondoelmatige herhaling van grote delen van het jaarprogramma. Daarom zal een onderwijssysteem ontworpen moeten worden, waarin het kind centraal staat en niet de school.
Het betekent bovendien, dat niet alle kinderen hetzelfde leren en dat, voor diegene, die hetzelfde leren, het tempo zeer verschillend kan zijn.

Onderwijs

Volgens het voorontwerp wordt de scheiding tussen de vakken minder scherp. Het onderwijs moet omvatten: Nederlandse taal, Engels, inleiding in bepaalde kennisgebieden (o.a. geschiedenis, aardrijkskunde, biologie, hygiëne) expressievakken, lichamelijke oefening (waaronder zwemmen) en eventueel Fries.
Onze aardrijkskundige ligging en de integratie van W. Europa maken het wenselijk, dat iedere Nederlander minstens één vreemde taal leert. De keuze is gevallen op het Engels, omdat het een wereldtaal is, die bovendien in de brugklas van het voortgezet onderwijs wordt onderwezen.

Onderwijsgemeenschap

Het ontwerp introduceert de onderwijsgemeenschap van kleuter- en basisonderwijs als mogelijkheid. Een dergelijke onderwijsgemeenschap moet in één gebouw of in één gebouwencomplex gehuisvest zijn. Het doel is verbetering te brengen in de aansluiting tussen het kleuter- en het basisonderwijs.

Schoolhoofd

Afhankelijk van de grootte van de school wordt het hoofd geheel of gedeeltelijk vrijgesteld van het geven van onderwijs. Hij wordt hierdoor in staat gesteld leiding te geven aan het onderwijs. Het voorontwerp noemt in dat verband als taken de zorg voor de uitvoering van het leerplan en de begeleiding van de onderwijzers.

Onderwijzers

Het ontwerp maakt onderscheid tussen groepsonderwijzers, taakonderwijzers en vakonderwijzers. De groepsonderwijzer kan het beste vergeleken worden met de huidige klasse-onderwijzer. Hij heeft echter niet de zorg voor een klas, maar voor een groep. Hij wordt bijgestaan door de taakonderwijzer, die hulp verleent aan leerlingen, die meer dan normale zorg nodig hebben. De vakonderwijzers zijn voor lichamelijke oefening en voor onderwijs in expressievakken aan de school verbonden. Op scholen, waar les wordt gegeven in het Fries, kan voor dat vak eveneens een vakonderwijzer worden aangesteld.
Het lijkt mij, dat dit voorontwerp goede mogelijkheden biedt voor aanpassing van de onderwijswetgeving aan de paedagogische en onderwijskundige ontwikkelingen van de laatste jaren.

Drs. C. Dekker secretaris van de Lohmanstichting

Tot secretrais van de jhr. mr. A. de Savornin Lohmanstichting — het studiecentrum van de Christelijk-Historische-Unie — is benoemd drs. C. Dekker, burgemeester van Elburg.
Hij volgt in de functie dr. E. Bleumink op, die in de afgelopen jaren zeer veel heeft bijgedragen aan de reorganisatie van de Lohmanstichting.

„Vrij Nederland" en de mythe van links en rechts

door H. van Spanning

De hantering van de begrippen links en rechts in de politiek levert al jaren verwarring op.
Ongeveer een jaar geleden trachtte dr. I. Lipschits in zijn boekje „Links en rechts in de politiek" tot een definiëring van deze begrippen te komen. Lipschits hield toen een pleidooi tegen het gebruik van deze termen. Slechts wanneer men duidelijk aangeeft wat men onder links en rechts verstaat, kan men er mee werken. Bovendien blijkt een partij steeds ten aanzien van een bepaald onderwerp een andere plaats in het schema in te nemen, aldus de schrijver.
Onlangs kon men weer kennis nemen van een staaltje van verwarring rond de begrippen links en rechts.
Het Algemeen Handelsblad publiceerde 14 maart j.l. resultaten van een Makrotest-onderzoek, waar 1000 kiesgerechtigden werd gevraagd en rubricering van de Nederlandse partijen in het schema „links-rechts" te geven.
Uitkomst hiervan: De CPN kwam als meest linkse partij te voorschijn; de CHU werd door de ondervraagde kiezers uiterst rechts geplaatst.
Vrij Nederland geeft in het nummer van 21 maart j.l. hierop het volgende commentaar.
„Men kan daaruit afleiden dat Beernink de man is die zijn partij het beste kent en dat zelfs een zwakke koers van het kabinet-De Jong de CHU niet zal schaden."
Hier is voor de zoveelste maal sprake van een poging om de CHU in het verdomhoekje te drukken, met behulp van ongedefinieerde frases. Wat de Unie ook doet, zij zal in de ogen van V.N. rechts of „conservatief" zijn; steunpilaar van het zwakke beleid van de Jong c.s.
Iedere mogelijkheid om dit beeld te adstrueren wordt aangegrepen. Een uitslag van een enquête waar de CHU als rechts te voorschijn komt wordt onmiddellijk gekoppeld aan Beernink (hoe past de benoeming van burgemeester Samkalden in het beeld dat V.N. van deze minister heeft?) en het zwakke beleid van De Jong c.s.
Misschien heeft men bij V.N. het boekje van Lipschits niet bij de hand gehad. Jammer, want men had er interessante dingen uit kunnen leren. Lipschits betoogt namelijk — zoals wij reeds zeiden — dat bij iedere definitie van links en rechts een partij een andere plaats krijgt.
De juistheid van deze stelling kan als volgt worden aangegeven.
Links is volgens de enquête van het Handelsblad vooral progressief — wat dat ook moge zijn —. Van de ondervraagde kiezers noemt 65 pct. links progressief tegen 29 pct. voor rechts.
Maar ten aanzien van de vraag of men links en rechts praktisch en betrouwbaar acht, komt rechts beter te voorschijn.
Praktisch, oordeelt 56 pct. van de ondervraagden rechts tegen 33 pct voor links. Betrouwbaar noemt 65 pct. rechts en links krijgt hier 22 pct.
Men kan dus stellen dat rechts vooral als praktisch en betrouwbaar wordt gezien. Welnu, het is volstrekt geen schande om dan als rechts te worden beschouwd.
We kunnen vervolgens, evenals V.N., ook een koppeling gaan maken en b.v. denken aan minister Udink of staatssecretaris Kruisinga. Voorts kan het nieuwe beginsel- en algemeen politiek program van de CHU hieraan worden toegevoegd. Een program waarvan de waarschijnlijk zelfs door V.N. niet als rechts beschouwde Volkskrant schreef, dat de CHU in de richting van een vooruitstrevende politiek koerst. En zo ontstaat dan een beeld van de rechtse CHU dat er best mag zijn.
Maar wat schieten we eigenlijk met zo'n discussie op?
Een gedachtenwisseling over links en rechts heeft iets weg van een gezelschapsspelletje. Een goochelarij met de begrippen links en rechts. Het is jammer dat een blad als V.N. ten koste van de CHU meent zich met dit gezelschapsspel te moeten inlaten.
V.N was in het nabije verleden het weekblad dat de Unie publiciteit bezorgde tijdens de klassieke zomerconferenties, voor het rapport van de commissie-Scholten.
Het is jammer dat V.N. kennelijk bij die tijd is stil blijven staan en niet de moeite heeft genomen de ontwikkelingen van de Unie, inclusief de zomerconferenties nieuwe stijl, te volgen.
Wellicht zou dit V.N. kunnen brengen tot een beter inzicht in de CHU en het blad weerhouden van kretologie.

N. van Spanning.

Lohmanstichting ziet terug op goed jaar

Aan het verslag over 1969 van de jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting — het studiecentrum van de CHU — ontlenen wij het volgende:

De Lohmanstichting kan terugzien op een goed jaar. Dit jaar werden twee studieconferenties georganiseerd, die op een ruime belangstelling mochten rekenen, er verschenen verschillende rapporten en de reorganisatie van het commissiewerk kon grotendeels worden voltooid.

Per 1 april kon voorts mevrouw mr. A. D. L. Patijn-Vriesendorp als studiesecretaresse worden aangetrokken.

Tenslotte kreeg de Stichting de toezegging in aanmerking te komen voor subsidie door de Rijksoverheid. Verheugend ontwikkelingen, die goede hoop voor de toekomst geven.

Bestuur

Het bestuur van de Lohmanstichting kwam gemiddeld eenmaal in de zes weken bijeen. Daarnaast werd regelmatig vergaderd door verschillende commissies uit het bestuur, zoals het dagelijks bestuur van het bestuur, de redactiecommissie en commissies ad-hoc ter voorbereiding van conferenties.
Op 19 maart 1969 werd de nieuwe Stichtingsakte gepasseerd.

In de nieuwe statuten is de bepaling opgenomen dat bestuursleden worden benoemd voor de tijd van vier jaar en slechts tweemaal herkiesbaar zijn.

Tevens is vastgelegd, dat één lid van het bestuur wordt benoemd door het dagelijks bestuur van de CHU.

Op 31 december had het bestuur de volgende samenstelling: Dr. I. N. Th. Diepenhorst te Epe, voorzitter; mejuffrouw mr. L. G. Baud te Breukelen, penningmeesteresse (namens de centrale van CH-vrouwen); Dr. E. Bleumink te Jutphaas, secretaris (per 1 januari 1970 namens het D.B. van de CHU); Mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta te Sneek (namens het D.B. van de CHU, afgetreden per 1 januari 1970); dr. P. A. Elderenbosch te Amersfoort; drs. J. W. de Pous te Den Haag; mr. F. J. H. Schneiders te Leusden; prof. dr. C. H. Schouten te Oudewater; drs. H. van Spanning te Den Haag; drs. B. Voelderink te Krimpen a.d. IJssel (namens de CHJO).

Vertegenwoordigingen: In het hoofdbestuur van de CHU: dr. I. N. Th. Diepenhorst (adv. lid); In de Stichting Uniepers: mej. mr. L. G. Baud; In de Stichting Uniewerkfonds: mr. F. J. H. Schneiders; In de Stichting Burgerschapskunde: dr. E. Bleumink.

Hoofdpunten beleid

Het bestuur hield zich het afgelopen jaar met de volgende hoofdpunten bezig:

— Reorganisatie van het commissiewerk, bespreking van nota's en rapporten;
— Organisatie van studieconferenties;
— Inhoud van 't Christelijk-Historisch Tijdschrift, instellingen van de redactiecommissie.
— Subsidiëring van het werk door overheid. Hiertoe werden door de secretaris intensieve besprekingen gevoerd met de directeuren van de bureaus van de Kuyperstichting (ARP), Centrum voor Staatkundige Vorming (KVP) Wiardi Beckmanstichting (PvdA) en de Telderstichting (VVD).
In april werd er na intern overleg, onder meer met het dagelijks bestuur van de CHU, een gezamenlijke brief aan de minister-president gestuurd met het verzoek in aanmerking te komen voor financiële steun van de overheid. Op 15 september vond over deze materie een bespreking plaats met de minister van Binnenlandse Zaken, waar dr. Diepenhorst en dr. Bleumink de Stichting vertegenwoordigden. Inmiddels heeft minister Beernink medegedeeld, dat aan de bedoelde instellingen subsidie zal worden verleend.
— Functionering van het bureau, met aantrekken van een studie-secretaresse.
— Voorbereiding van nieuwe activiteiten, waaronder samenwerking met de wetenschappelijke instellingen van ARP en KVP, de opzet van workshops en het vormingswerk.

Secretariaat

Tot 1 april 1969 werden alle secretariaatswerkzaamheden verricht door mevrouw C. J. van Vliet-Albers die op part-time basis bij de CHU in dienst was. Door een financiële bijdrage uit het jubileumfonds van de CHU kon per 1 april mevrouw Patijn worden aangetrokken, die al snel met enthousiasme de (te) vele werkzaamheden ter hand nam
De financiële administratie van de Lohmanstichting wordt onder leiding van mejuffrouw Baud verricht door mejuffrouw M. J. Kuiper te Voorburg.
Het bureau van de Stichting is thans in een aparte ruimte van het Uniebureau gehuisvest. De inrichting van het bureau laat vrij veel te wensen over.
Het ligt in de bedoeling, gezien de toegezegde overheidssubsidie, begin 1970 tot definitieve afspraken hieromtrent met het dagelijks bestuur van de CHU te komen.

Commissies

In de verslagperiode werd de reorganisatie van het commissiewerk grotendeels voltooid.
In de loop van 1969 werden de volgende commissies geïnstalleerd:

— welzijnsbeleid (nieuw) met opheffing van sport en recreatie en cultuur.
— middenstand (overgenomen v. d. CHU);
— onderwijs.
— volkshuisvesting en ruimtelijke ordening (reorganisatie van de bestaande commissies voor woningbouw en ruimtelijke ordening);
— defensie (reorganisatie van de bestaande defensiecommissie);
— sociaal-economisch beleid met opheffing van de sociaal-economische commissie en de commissie bezitsvorming.

De volgende commissies werden in overleg met de commissieleden opgeheven:

— verzuiling;
— welvaartsstaat;
— werkgroep van C.H-historici.

Voorts werden voorbereidingen getroffen voor de instelling van een justitiecommissie en een werkgroep politicologen. Deze zullen begin 1970 met hun werkzaamheden beginnen.
Op 31 december 1969 had de Lohmanstichting 16 vaste commissies en werkgroepen.

Rapporten

Begin 1969 werden de toen bestaande commissies gevraagd commentaar te leveren op de in december verschenen rapporten van de C.H.-commissies voor de opstelling van het beginsel- en politiek program. De nota's van de commissies van de Lohmanstichting werden toegezonden aan de Unieraad en zijn gebruikt bij de herschrijving van de concept-programs.

Daarnaast verschenen de volgende rapporten:

— De Vierde Assemblee van de Wereldraad van Kerken te Uppsala,;
— Rapport van de commissie oecumene en politiek.
— Het vierde interimrapport van de commissie grondwetsherziening, handelend over de openbare lichamen.
— Rapport van de belastingcommissie inzake het voorontwerp van een wettelijke regeling tot jaarlijkse bijstelling van de tarieftabellen van de inkomsten- en loonbelasting.
— Het eindrapport van de commissie grondwetsherziening, handelend over Koning, Ministers en Staten-Generaal, Vaste Colleges, Wetgeving en Bestuur en de Herziening van de Grondwet.

Studieconferenties

Op verzoek van het dagelijks bestuur van de CHU organiseerde de Lohmanstichting twee studieconferenties.

Voorjaarsconferentie, gehouden op 12 april 1969 in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht.
Thema: welzijn-nietzijn, de mens en zijn welzijn. Sprekers: dr. R. J. H. Kruisinga; dr. C. Blankestijn en ir. J. Ph. L. Petri.
De leiding was in handen van de heer C. J. van Mastrigt, waarnemend voorzitter van de CHU.
's Middags was er een forumdiscussie waarin naast de sprekers, met uitzondering van dr. Kruisinga, zitting hadden: de heer A. J. van Dulst, drs. A. A. Soetekouw en mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta.

Najaarsconferentie, gehouden op donderdag 27 november 1969 in het paviljoen van het Berghotel te Amersfoort.
Thema: Uitspraak over inspraak.
Sprekers: mr. C. van Veen (openingswoord), mr. C. A. Bos (democratie in de branding), mr. H. Rijpstra (bestuur en schaalvergroting) en de heer G. A. de Kok (de betrokkenheid van de burger).
De leiding van de conferentie was in handen van dr. I. N. Th. Diepenhorst, voorzitter van het bestuur van Lohmanstichting.
's Middags werd groepsgewijze gediscussieerd over de inleidingen. Deze discussie werd afgerond met een levendige algemene discussie.
Beide conferenties mochten zich in ruime belangstelling verheugen, terwijl pers en radio redelijk veel aandacht aan deze congressen besteedden.
Het CH-tijdschrift verscheen in de verslagperiode zes maal. — het dec. 1969, jan. 1970-nummer verschijnt op 15 januari 1970 — waaronder twee themanummers, te weten het april-mei nummer (14e jaargang no. 4) met als titel „wel-niet zijn" en het augustus-september nummer (14e jaargang no. 6) handelend over het wetenschappelijk onderwijs.
In 1969 is een aparte redactiecommissie ingesteld met als leden: dr. I. N. Th. Diepenhorst, dr. P. A. Elderenbosch en dr. H. van Spanning (redactie-secretaris en eindredacteur).

Vormingswerk

In 1969 is er overleg geweest met het dagelijks bestuur van de CHU over de opzet van het vormingswerk. Het gevolg is dat per 1 januari 1970 het vormings- en scholingswerk door de Stichting zal worden gecoördineerd.
Het vormingswerk heeft zich in 1969 beperkt tot de studieconferentie en de algemene staatsburgerlijke vorming door middel van de cursus van de Stichting Burgerschapskunde. Vele CH-leden maakten gebruik van deze cursus die, door een overheidssubsidie van f 50 op elke lessenreeks, voordelig kon worden aangeboden (f 25,- per cyclus van 40 lessen).
De bedoeling is in 1970 te starten met regionale studie-bijeenkomsten en met een cursus voor gemeenteraadsleden.

Slotopmerkingen

Het werk van de Lohmanstichting is de laatste jaren enorm toegenomen, onder meer door uitbreiding van het commissiewerk en door overname van het studie- en conferentiewerk van de CHU. Door overbezetting van het bureau, dat hiervan het gevolg was, konden verschillende plannen niet worden gerealiseerd, zoals de organisatie van workshops en de opzet van enquêtes (door de werkgroep politicologen). Voorts kwam het studiewerk — nodig om de meningsvorming te verdiepen — sterk in de verdrukking. Hierbij wordt met name gedacht aan het uitbrengen van nota's en rapporten over actuele politieke vraagstukken. In 1970 zal geprobeerd worden juist ook aan de genoemde punten grote aandacht te schenken.

ZO *denk ik er over*

(Aan)-matiging C.H.J.O.!

Het onderzoek dat een commissie uit de C.H.J.O. wil instellen naar de kwaliteiten en verrichtingen van onze kamerleden wordt, waar de C.H.J.O.-voorzitter zich ook maar bevindt, door deze den volke voorgehouden als **het** middel om aan te tonen dat het **anders** moet. In Elseviers magazine van 28 februari j.l. stelt hij — en terecht — dat *het gezicht van de C.H.U. in de Tweede Kamer ontstaat.* Dat hij daar niet onverdeeld gelukkig mee is, laat ik gaarne voor zijn rekening. In C.H.-kringen zal niemand ontkennen dat de jongeren, die op velerlei wijze blijk hebben gegeven daadwerkelijk te willen medewerken aan de noodzakelijke „gezichtsvernieuwing" — evenals alle anderen in de C.H.-gelederen — het recht op kritiekuitoefening dienen te hebben.
In het bewuste onderzoek onderken ik echter een **aanmatiging** van de C.H.J.O., welke doet denken aan een veldheer, die wel eens even wapenschouw zal houden en daarna zijn beslissing zal nemen.
Als die veldheer zijn troepen kent zal hij ze niet **onnodig** in de strijd opofferen.
Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat de heer Huijsen zich als (mogelijk) aanstaand 2e kamerlid van dat lidmaatschap reeds nu een bepaalde voorstelling eigen heeft gemaakt. Dat is eigenlijk heel logisch. Maar ik zou hem toch vriendelijk willen verzoeken zich te matigen wanneer hij spreekt of iets beweert over onze kamerleden. Ik mag aannemen dat ook hij ge-

abonneerd is op de Handelingen van de 1e en 2e Kamer en dat hij bij het nauwkeurig volgen daarvan ook zonder het „befaamde onderzoek" kan weten wat onze kamerleden waard zijn.
Het is niet fair om op deze wijze een aanval op hen te richten en daaraan reeds bij voorbaat een conclusie (hoewel die eigenlijk niet wordt uitgesproken!) te verbinden. Ook in het belang van het overigens verdienstelijke werk van de C.J.H.O. zelf dacht ik dat — tenzij ik het beslist verkeerd zien — enige matiging in uitingsvormen de C.H.U. zowel intern als naar buiten alleen maar ten goede zal komen.
Coevorden J. Somer.

Commentaar

Het recht op kritiek-uitoefening erkent de heer Somer. Hij ziet echter een aanmatiging in het instellen van de CHJO-commissiefraktiebegeleiding, de CHJO ziet dit nu eenmaal niet zo en daarom stelde de Landelijke Bestuursraad — en niet de heer Huysen — genoemde commissie in om onder meer een verantwoord inzicht te krijgen in de kwaliteiten en de samenstelling van de CH-Tweede Kamerfraktie.
Als de heer Somer meent dat de CHJO-voorzitter, wáár hij zich ook bevindt deze commissie propageert, dan hoort hij hem toch weinig spreken. De opmerking over de Tweede Kamerfraktie is in het bewuste interview enorm mild gesteld en heeft niets te maken met een aanval of een aanmatiging.
Secretariaat CHJO.

STEUN HET

UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de

Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

VERPLEGING - VERZORGING

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden ? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

„BARTIMéUS", Chr. Instituut voor blinden, slechtzienden en meervoudig gehandicapten. Utrechtseweg 84, **ZEIST,** telefoon 03404 - 16341, vraagt voor de **BRAILLESCHOOL** een

MAATSCHAPPELIJK WERKER

Taken:

— De voorzorg van blinde kinderen in nauwe samenwerking met een huisbezoekster onder begeleiding van de wetenschappelijke staf.
— De begeleiding van de gezinnen, wier kinderen de Brailleschool bezoeken.
— De voorbereiding van de beroepsplaatsingen van de schoolverlaters.

Bij gebleken geschiktheid kan aan betrokkene de coördinatie worden opgedragen van ons team van maatschappelijk werk(st)ers.

Salariëring volgens rijksnormen.

Inlichtingen worden gaarne verstrekt door J. L. van der Zwan, direkteur Brailleschool van bovengenoemd instituut.

Sollicitaties te richten aan de algemeen direkteur, Ds. A. de Vries, Utrechtseweg 84 te Zeist.

Hervormd Bejaardencentrum
WILLEM III STRAAT 36 - LOOSDUINEN

zoet zo spoedig mogelijk voor haar ziekenafdeling:

a. VERPLEEGKUNDIGE of GEDIPLOMEERD ZIEKENVERZORGSTER
In- of extern.

b. VERPLEEGKUNDIGE of GEDIPLOMEERD ZIEKENVERZORGSTER
voor de nachtdienst.
In- of extern.

c. BEJAARDENHELPSTER
Intern. Leeftijd 18 jaar, of iemand, die hiervoor opgeleid wil worden.

Salariëring voor de funkties volgens landelijke regeling.

Sollicitaties of verzoeken om inlichtingen aan de directie van bovenstaand centrum. Telefoon 070 - 396439.

D. DE VRIEZE N.V.
Noordkade 10 — Telefoon 05120 2421

HANDELSONDERNEMING
DRACHTEN
★
FABRIEK BUSSENVERF · KOUDWATERVERVEN · WITKALK · UIERZALF EN VASELINE
★
GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN · CHEMICALIËN · CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN · BORSTELWAREN · KWASTEN

Wegens huwelijk en uitbreiding van de verzorging behoevende bejaarden kunnen wij

2 BEJAARDENHELPSTERS of LEERLING-BEJAARDENHELPSTERS

plaatsen. In- of extern.

Salaris, vakantie, vakantietoeslag etc. volgens de richtlijnen van de Federatie Bejaardenzorg

Verzoeken om inlichtingen of sollicitatie te richten aan de Directrice van het Prot. Chr. Bejaardencentrum

„OUDELANDT", Oudelandseweg 49, WOERDEN.
Telefoon 03480 - 3141.

De **STICHTING HAAGSE HERVORMDE KINDERTEHUIZEN** vraagt voor haar tehuizen in **DEN HAAG** en **VOORSCHOTEN** enige

GROEPSLEIDERS en GROEPSLEIDSTERS

Leeftijd 23 jaar of ouder.

Diploma's kinderbescherming strekken tot aanbeveling.

Uitvoerige sollicitaties te richten aan de directeur van de stichting: Scheveningseweg 78, Den Haag.

Van Zwol Groothandel N.V.
IN ROOKARTIKELEN
Eemstraat 76 Telefoon 03490 - 16914
AMERSFOORT

ADVERTEERT IN DE NEDERLANDER

UIT DE BOUWWERELD

boele & van eesteren

b en van e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★

NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277

★

ABBENES — TELEFOON 02534 - 226

★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

tfn 3788 - alphen a.d. rijn
maastricht - tfn 21248

technisch bureau n.v.

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

J. VELLEKOOP

Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige,
Adviezen in grond- en pachtzaken.

Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 - 2203
's-GRAVENZANDE

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

Politiek vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.

AANNEMINGSBEDRIJF

Hoogvliet & Zn-nv

BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Burg. de Bruinelaan 45 Telef. 26651 - 27034

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 - Telefoon 01719 - 2100 - 4831
Oude Zeeweg 33 - Telefoon 01719 - 4500

NOORDWIJK

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204
WOERDEN

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

Voor **LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN** (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 - Leeuwarden - Telefoon 05100 - 20841

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 - 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 3 APRIL 1970
6e Jaargang - No. 14

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Over pensioenen en belastingen

Mr. W. Scholten

Bij twee rapporten welke in de week vóór Pasen in de openbaarheid zijn gekomen wil ik in deze beschouwing enkele korte kanttekeningen plaatsen. Het zijn het door de Sociaal Economische Raad uitgebrachte advies over de programmering van de sociale verzekering op middellange termijn en de belastingparagraaf van het ontwerp-program van actie voor de jaren 1971-1975 van de Anti-Revolutionaire Partij (over welk program u elders in dit nummer meer bijzonderheden kunt lezen).

Pensioenen

De Sociaal Economische Raad heeft in zijn advies eenstemmig als zijn oordeel uitgesproken, dat de hoogste prioriteit moet worden toegekend aan 'n verbetering van de pensioenen door middel van een structurele verhoging van de AOW/AWW-uitkeringen tot het niveau van het netto minimumloon. Over het tempo waarin deze verbetering van de pensioenen moet worden gerealiseerd, laat de S.E.R. zich niet in deze zin uit, dat concrete data worden genoemd. Veel, zo niet alles, zal afhangen van de toeneming van het reëel besteedbaar inkomen in de komende jaren.

Ik ben met dit eenstemmige advies van de S.E.R. gelukkig. In de eerste plaats omdat hieruit blijkt, dat ook in de kring van ons bedrijfsleven volledig wordt beseft, dat hier nog van een dringend tekort sprake is. De materiële voorziening van onze bejaarden is nog verre van ideaal. Velen onder hen hebben de grootste moeite om in het dagelijkse leven de touwtjes aan elkaar te knopen. En daarbij moeten wij — als jongere generatie — naar mijn oordeel heel goed beseffen dat de arbeid van hen die op dit moment niet meer aan het arbeidsproces deelnemen, mede de basis heeft gevormd voor de welvaart welke ons nu ten deel valt en in de toekomst ten deel zal vallen. Daarom is het afstaan van een stukje van onze welvaart aan hen die nu oud zijn naar mijn oordeel niet meer dan een simpel stukje rechtvaardigheid.

In de tweede plaats ben ik gelukkig met dit advies omdat het *eenstemmig* is. Hieruit blijkt dat tussen werkgevers, zelfstandigen en werknemers geen principieel verschil van mening over de noodzaak tot verdere pensioenverhoging bestaat. Het *eenstemmig* zijn van het advies heeft ook de kans verhoogd, dat dit advies politiek realiseerbaar zal zijn. Aan ons in het politieke vlak is nu de taak om dit advies in onze programs voor de komende kabinetsperiode te vertalen. Wanneer de drie christelijke partijen in de loop van dit jaar 1970 tot de formulering van een aantal kernprogrammapunten zullen komen, zullen zij naar mijn oordeel daarbij aan het vraagstuk van de pensioenen niet voorbij kunnen en mogen gaan.

Veel geld

Wij moeten ons daarbij goed realiseren, dat gestalte geven aan deze prioriteit veel geld zal kosten. Ook hier geldt, dat iedere gulden maar éénmaal uitgegeven kan worden. Dat betekent, dat, indien wij politiek deze door de S.E.R. geadviseerde prioriteit overnemen, in andere sectoren automatisch met een iets langzamere stijging genoegen genomen zal moeten worden. Dat geldt zowel voor de sfeer van de overheidsuitgaven en de collectieve voorzieningen, als voor onze persoonlijke welvaart en dus de stijging van ons persoonlijk inkomen. Wanneer wij deze consequentie niet zouden willen aanvaarden, dan moeten we de moed opbrengen om ook tegen dit S.E.R.-advies neen te zeggen. Maar doen wij dit laatste niet en aanvaarden wij deze prioriteit van de pensioenen, dan zullen wij daarvan ook de gevolgen moeten aanvaarden. Om dat ons volk duidelijk te maken is de plicht van iedereen die met deze vraagstukken direct bemoeienis heeft.

Het is een realistische benadering van de S.E.R. dat de Raad het onaanvaardbaar vindt dat verbeteringen in de sociale verzekeringen tot stand zouden komen ten koste van elke reële verbetering van de inkomens. Zouden we dit uitgangspunt nl. niet aanvaarden, dan zouden we m.i. de boog van de solidariteit veel te strak spannen. Met als gevolg dat in het maatschappelijk leven toch een uitweg voor de verlangens tot inkomensverbetering wordt gezocht. En dat dan de kans op verdere inflatie groot is behoeft geen betoog.

Belastingen

Hetgeen in de belastingparagrafen van het ontwerp-program van de A.R.P. wordt gezegd, vertoont op enkele punten een treffende gelijkenis met het op 8 maart jl. door de algemene vergadering aanvaarde CHU-program. Maar op andere punten zijn er ook duidelijke afwijkingen.

Evenals de C.H.U. is de A.R.P. bereid een verdere verhoging van de omzetbelasting te aanvaarden. Dat daarbij compenserende maatregelen getroffen zullen moeten worden voor de minst draagkrachtigen, is beslist geen strijdpunt.

De A.R.P. denkt er eveneens aan om ook in de komende kabinetsperiode — evenals dat nu is gebeurd — de progressie welke in onze loon- en inkomstenbelasting optreedt door de werkelijke stijging van dat loon en inkomen, niet te corrigeren. Persoonlijk zou ik daarbij overigens nog wel willen aantekenen, dat we deze drukverzwaring in de sfeer van de inkomstenbelasting niet onbeperkt kunnen voortzetten. Op de lange duur leidt dat namelijk tot een onaanvaardbaar zware belastingdruk op loon en inkomen.

Ten aanzien van de correctie van het zogenaamde nominale progressie-effect — d.w.z. het effect dat optreedt door de geldontwaarding — ligt er m.i. een verschil in nuance tussen beide programma's. De C.H.U. heeft het systeem van automatische jaarlijkse correctie aanaanvaard. In het A.R.P.-program wordt gesproken van een periodieke aanpassing (hetgeen niet jaarlijks behoeft te zijn), terwijl daarbij uitdrukkelijk het voorbehoud wordt gemaakt, dat daarbij de overige doelen van het financieel beleid niet mogen worden aangetast. Ik proef in deze formuleringen hetzelfde verschil als destijds geconstateerd moest worden tussen het rapport van de Lohmanstichting over het voorontwerp voor een automatische correctie en het rapport dat de Kuyperstichting over dit voorontwerp heeft uitgebracht.

Ik vind het jammer, dat in het A.R.P.-rapport wederom de gedachte van stal wordt gehaald om voor de overheidsbijdrage aan de ontwikkelingssamenwerking zonodig aan de Nederlandse bevolking afzonderlijke lasten op te leggen. Naar mijn oordeel maakt de gehele ontwikkelingssamenwerking een zo integrerend deel uit van het gehele overheidsbeleid, dat we hier niet de gedachte van een bepaalde bestemmingsheffing welke door een bepaald deel van de bevolking wordt opgebracht, moeten gaan invoeren. Het is algemeen politiek doel, dat uit de algemene middelen moet worden gefinancierd. Of die algemene middelen verhoogd moeten worden, bv. omdat onze bijdrage voor de ontwikkelingssamenwerking verder stijgt, zal voor de kabinetsperiode van 1971-1975 een heel reële vraag zijn. Maar ik voel er niets voor om zo rechtstreeks als hier wordt gesuggereerd verbindingen te gaan leggen tussen bepaalde stijgingen van de uitgaven en bepaalde belastingverhogingen.

Fiscale onderdelen

Bepaalde fiscale onderdelen van het ARP-program hebben duidelijk primair een niet-fiscaal oogmerk. Mede om de verschillen in inkomens en vermogens te verkleinen wordt gedacht aan verhoging van de vermogensbelasting, aan het belasten van speculatiewinsten en aan een verzwaring van de successierechten op vererving van grote vermogens. Tegen een verzwaring van successierechten met name bij vererving niet in de rechte linie heeft de CHU zich ook in de rapporten van „de 18" akkoord verklaard. Men moet zich daarbij overigens wel realiseren dat het wegbelasten van bezit bij de huidige bezitters niet automatisch tot bezitsvorming bij de niet-bezitters leidt. En dit laatste zou ik in onze strijd voor betere bezitsverhoudingen altijd voorop willen stellen. Met een verdere verhoging van de vermogensbelasting — het tarief is nu al één punt hoger dan het jaren geweest is — moeten we m.i. voorzichtig zijn. De druk van deze belasting kan namelijk niet los worden gezien van de druk van de inkomstenbelasting. Het totale fiscale klimaat ten aanzien van inkomen en vermogen mag in ons land niet zo ongunstig worden, dat in nog veel sterkere mate belastingvlucht zou gaan optreden. En tenslotte zie ik in het belasten van speculatiewinsten in ons huidige fiscale systeem weinig heil. Als bron van inkomsten voor de Staat is een dergelijke belasting van weinig betekenis (het ontwerp dat het kabinet Cals-Vondeling destijds ontwierp, maar nooit indiende, zou circa vijf miljoen gulden per jaar opleveren). Van de invloed van een dergelijke belasting op de vermogensverhoudingen moet men zich ook geen te grote voorstellingen maken. Temeer waar afwenteling van een dergelijke belasting zeker niet tot de onmogelijkheden behoort. Daartegenover vraagt realisering van een dergelijke belasting, zeker wanneer men met de geldontwaarding rekening wil houden, én een ingewikkelde wet én een voortdurend intensief controlesysteem van de fiscus. Pas wanneer het ontwerp-program van de ARP zijn definitieve vorm heeft gekregen, zullen we over punten als deze nader van gedachten kunnen wisselen. Over de overeenstemming welke nu al over enkele hoofdpunten bestaat, verheug ik mij.

BON

Ja, ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Minister drs. B. J. Udink:

Sociale planning bij ontwikkelingswerk van moeilijk te overschatten belang

De minister van ontwikkelingshulp, drs. B. J. Udink, heeft vorige week in Amsterdam een cursus voor sociale planning van de Verenigde Naties geopend.
Deelnemers aan deze cursus waren functionarissen van ministeries en van nationale plannnig-organisaties van Brazilië, Brima, Griekenland, Jamaica, Kenia, Korea, Koeweit, Maleisië, Roemenië, Tanzania, Thailand en Venezuela.

In zijn openingsrede zei de bewindsman, ken aansnijdt, die zeker van niet minder dat het thema van de cursus vraagstukgroot gewicht zijn dan die waaraan economische deskundigen en planbureaus hun aandacht wijden.

Men kan zelfs staande houden, dat sociale planning aan economische planning voorafgaat, namelijk in zoverre als achtergebleven ontwikkeling in beginsel is te verklaren als het produkt van een maatschappijvorm, waarin van economie in de eigenlijke zin van het woord nog geen sprake was. Het proces van ontwikkeling moest zich dus in eerste instantie wel ten doel stellen verandering te brengen in de sociale structuur van de arme landen zelf. Hieruit volgt reeds dat economische ontwikkeling niet het primaat heeft boven sociale ontwikkeling; veeleer zijn zij te beschouwen als twee kanten van één zelfde socio-economische realiteit.

Wie sociale politiek wil bedrijven zonder economische politiek is als een jockey die zonder renpaard aan de start verschijnt, wie economische politiek zonder sociale politiek wil bedrijven is als een renpaard, dat niet weet waarom en met welk doel hij door zijn berijder wordt voortgedreven.

Verhoging levensstandaard

Hiermee is natuurlijk nog niet de vraag beantwoord, aldus de bewindsman hoe de sociale en economische factoren zich tot elkaar moeten verhouden, nadat de ontwikkeling zover is voortgeschreden, dat tussen bepaalde sociale en economische doeleinden een keuze moet worden gemaakt, zoals bijvoorbeeld het direct verhogen van de levensstandaard of het aanwenden van de beschikbaar staande middelen voor het doen van investeringen. Nadere beschouwing brengt echter aan het licht, dat men hierbij in feite niet een keuze maakt tussen sociale of economische groei, maar voor de vraag wordt gesteld of men de levensstandaard snel, maar in geringe mate, of langzamer maar in sterke mate wenst te verhogen. Het is niet mogelijk op deze vraag een algemeen geldend antwoord te geven. Dat antwoord hangt af van de situatie zoals deze zich in een bepaald land op een bepaald moment voordoet en houdt bovendien een politieke keuze in, die niet door de donorlanden kan worden gemaakt, maar waarvoor de regering van het betreffende land haar eigen verantwoordelijkheid draagt.

Gegeven de noodzaak tot sociale ontwikkeling ligt er niettemin een welhaast onafzienbaar terrein van studie en onderzoek braak, die er belangrijk toe kunnen bijdragen, dat de te nemen beslissingen zo juist een doelmatig mogelijk zullen zijn. Bestudering onder andere van de historische ontwikkeling van de thans welvarende landen zal daarbij voor het bereiken van een zoveel mogelijk evenwichtige groei van groot nut kunnen zijn. De minister bedoelde hiermee niet, dat de ontwikkelingslanden er verstandig aan zouden doen te trachten de westerse of oosteuropese maatschappijvormen kritiekloos te copiëren; het is zelfs aan twijfel onderhevig, of zij daarin, in aanmerking genomen de aanzienlijke verschillen tussen het Europa van weleer en de derde wereld van thans, zouden kunnen slagen. Europa heeft immers de sprong naar de industrialisatie gedaan na een aanloop van bijna vier eeuwen, een tijdsperiode, waarin een geldloze, feodale maatschappij geleidelijk voor een kapitalistische en democratisch bestuurde maatschappij heeft plaats gemaakt. Het werd bovendien niet, zoals thans de ontwikkelingslanden, geplaagd door een zeer snelle bevolkingsgroei — de storende factor in de ontwikkeling van niet weinig landen, die als een hardnekkige Penelope des nachts het werk ongedaan maakt wat zij overdag heeft tot stand gebracht. De verschillen tussen Europa anno 1800 en de ontwikkelingslanden anno 1970 zijn te groot om te verwachten — en de Europese geschiedenis op zichzelf is, in sociaal opzicht, te weinig rooskleurig om er zelfs op te hopen — dat de maatschappelijke ontwikkeling in de minder welvarende landen dezelfde wegen zal gaan als de welvarende landen hebben gevolgd.

Bron van ervaringen

De westerse en oosteuropese geschiedenis bevat echter wèl een rijke bron van ervaringen, waaruit de ontwikkelingslanden kostbaar materiaal kunnen putten. In de eerste plaats doelde drs. Udink hierbij op de mogelijkheid tot het vermijden van zulke tragische vergissingen als die welke het gevolg zijn geweest van het 19-eeuwse laissez-faire, het vrije spel der economische krachten, waaruit zoveel sociaal en menselijk onheil is voorgekomen. In de tweede plaats is de wetenschap der economie zover voortgeschreden, dat het mogelijk is economische wervelstormen als de grote depressie der jaren dertig te voorkomen; zij weet bovendien tamelijk precies welke economische maatregelen in principe de groei bevorderen, ook al kan men de mate van succes niet te voren voorspellen. Door te putten uit het hele arsenaal van kennis dat in de geschiedenis der welvarende landen ligt opgeborgen, kan de derde wereld, wat haar sociale ontwikkeling aangaat, hoe eruptief deze ook zal zijn, althans vermijden zich in de valkuilen te storten, waaruit de westerse en oosteuropese maatschappijen zich pas na anderhalve eeuw, en dan nog slechts ten koste van het scheppen en in stand houden van twee, elkaar scherp beconcurrerende machtsblokken, hebben bevrijd. En in de derde plaats meende de bewindsman dat de ontwikkelingslanden kunnen profiteren van het feit, dat 't sociale leven in de welvarende landen een druk ontgonnen gebied is, waarvan de oogst ook de derde wereld ten goede kan komen. Problemen waarmee ook de ontwikkelingslanden steeds meer te maken zullen krijgen, zoals werkgelegenheid, urbanisatie, ruimtelijke ordening, onderwijs, openbare gezondheir, geboortenregeling, milieubeheersing en vele andere, hebben diepgaande onderzoekingen en een grote hoeveelheid studiemateriaal uitgelokt, aan de hand waarvan de sociale ontwikkeling in andere delen van de wereld met des te meer kans op succes kan worden beheerst en in goede banen geleid.

Eigen keuze

Een belangrijke vraag tenslotte, betreft de kwestie door wie de sociale ontwikkeling op gang zal worden gebracht, aldus drs. Udink. Hierover is in de eerste plaats op te merken, dat ook dit een keuze zal zijn van de ontwikkelingslanden zelf. Er zijn tekenen die er op wijzen dat de centrale overheden van de betrokken landen, op welk politiek stramien ook gebaseerd, daarin een belissende rol zullen spelen. Het vaak zwak ontwikkelde particulier bedrijfsleven in de ontwikkelingsgebieden, veeleer er toe geneigd te volgen, dan voor te gaan, zal waarschijnlijk niet in staat zijn de stimulerende factor te zijn waarvan de grote vooruitgang te verwachten is.

Indien men al te hoog oplopende interne sociale spanningen, om nog te zwijgen van bloedige revoluties of burgeroorlogen, wil vermijden, dan vereist het ontwikkelingsproces een volgens doeltreffende plannen uitgestippeld verloop, ook en juist op het gebied dat het thema vormt van de cursus, waarvoor deze workshop is georganiseerd.

In het perspectief van het moeilijk te overschatten belang, dat aan sociale planning bij het ontwikkelingswerk dient te worden toegekend, meende de minister aan deze cursus een daarvan afgeleide betekenis te mogen geven. Op de snel stijgende weg van de sociale verandering, waarop grote hoogtenverschillen moeten worden overwonnen, zal uitvoerige terreinverkenning in de vorm maatschappelijk veldwerk en research noodzakelijk zijn.

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol, Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 249607

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 96 07

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

STEUN HET

UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de

Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

Progressieven
achter de schrijftafel

Progressief is „hip". Dat is zo ongeveer de eerste reactie bij het lezen van twee onlangs verschenen boekjes, die beide een pleidooi voeren voor bundeling van „progressieven" in ons land; twee werkstukken met een alternatieve politiek voor het beleid van het kabinet-De Jong. Ik heb het oog op het werkje „Pak Mee", een opzet voor een bundeling van vooruitstrevenden, van de Landelijke Werkgroep PAK en „De PPR op Aarde" van mr. Erik Jurgens. Beide boekjes zijn uitgegeven door De Forel, Nieuwendijk (N. Brabant).

De redactie vraagt mij een indruk van deze werkjes te geven. Wanneer ik dan ten eerste „Pak Mee" bezie, dan wil ik vooropstellen, dat er ongetwijfeld een aantal punten genoemd wordt die waard zijn door iedere partij nader bestudeerd te worden. In zijn totaliteit is het evenwel een typisch studeerkamerstuk, of wellicht beter een studentikoos stuk. De voorstellen zijn enerzijds onvoldoende uitgewerkt en in zeer algemene bewoordingen vervat; anderzijds staan de samenstellers dikwijls ver van de politieke realiteit af.
Met name het belangrijkste voorstel: de wijze van kandidaatstelling voor de verkiezingen heeft mij verbaasd. In feite wordt namelijk aan de hand van een luchtig geschreven verhaal over de vrijblijvendheid van partijen, die belangstelling hebben voor een progressieve concentratie, de bestaande partij-organisatie zo goed als uitgehold.
Men vraagt de kandidaatstelling — nog wel de eerste plaatsen op de lijsten — over te laten aan een buiten de partijen staand concentratie-congres. Daarbij wordt dan weer vermeld, dat een partij zich desgewenst op het laatste moment kan terugtrekken.
Voorts wordt gesteld, dat de congresresultaten ten aanzien van programmapunten — eveneens op te stellen door genoemd concentratie-congres — uitsluitend morele kracht hebben nota bene **omdat** veel mensen uit verschillende milieus er een hele tijd mee bezig zijn geweest.
Als ik dit lees, krijg ik het gevoel dat men van de kandidaatstelling een soort „hippe happening" wil maken.
Voorts worden twee alternatieve procedures gesuggereerd om een zittend kamerlid tussentijds terug te roepen. De werkgroep ziet daarbij over het hoofd, dat de Tweede Kamerleden krachtens de huidige Grondwet voor vier jaar gekozen worden. Dit laatste overigens tot voordeel van de heer Aarden en de leden van zijn groep.
Verder wil men elk kamerlid jaarlijks verplicht verantwoording laten afleggen aan zijn kiezers. De Kamer dient zich met de organisatie daarvan te belasten.
Het is de vraag of de Kamer daar het meest geëigende lichaam voor is. Los daarvan is dit voorstel slechts behoorlijk uitvoerbaar bij een districtenstelsel. Evenals trouwens het denkbeeld kamerleden tussentijds tot aftreden te dwingen. Men spreekt namelijk over een groep van 50.000 kiezers — niet uitsluitend partijleden — die daartoe een voorstel dienen te doen. Opvallend is, dat het PAK over wijziging van het kiesstelsel ten gunste van het districtenstelsel geen concreet voorstel doet.
Het gaat om een werkstuk. Maar ook een werkstuk kan weinig doordacht zijn. Bij talloze passages wrijft men zich de ogen uit. Voor de liefhebbers enkele korte citaten.
Man en vrouw kunnen elk hun huwelijk opzeggen.
Afschaffing van de landmacht; opheffing van de veiligheidsdiensten. Klakkeloos wordt ergens neergeschreven, dat we de staat niet moeten gebruiken om kinderen van onberaden stappen terug te houden. (Een leuke passage voor de kinderbescherming).
Tenslotte: **„vijftig miljoe**n per jaar ter beschikking stellen van revolutionaire bewegingen in andere landen, die gericht zijn op vrijheid van de massa of op meer sociale rechtvaardigheid". Met de toelichting: „Laat de behoudzuchtigen maar niks doen, de vooruitstrevenden zullen wel blunderen."
Ik heb gemeend dit stuk serieus te moeten behandelen. De samenstellers hebben er recht op .Toch is dit wel eens moeilijk. Bij sommige programmapunten denkt men: „Zijn dit werkelijk volwassen mensen of nog niet ontgroende studenten?"
Op blz. 21 las ik: „Aankomende politici moeten beter opgeleid worden." Zonder hatelijk te willen zijn en bij voorbaat mijn excuses makend als de samenstellers van „PAK Mee" zich beledigd voelen, wil ik zeggen dat ik na lezing van dit boekje onder de geciteerde zin een dikke streep heb gezet.

Jurgens' „vloek en zucht"

Studentikoos is vooral het werkje van Erik Jurgens. De PPR-voorzitter stelt echter reeds voorop, dat hij „De PPR op Aarde" in een vloek en een zucht geschreven heeft. Hij wil informatie verschaffen over het bestaan van de PPR, aangezien volgens een Makrotest-onderzoek eind 1969 50 procent van het bestaan van deze partij nog niet afwist.
In kort bestek wordt onder meer een overzicht gegeven van het werk van de groep-Aarden in de Tweede Kamer; het program van de PPR en haar doelstellingen.
Ik mis in dit boekje een beetje een uiteenzetting over het recht waarmee Aarden c.s. meenden na hun afscheiding van de KVP hun zetels te mogen blijven bezetten. Voor een politicus die in het dagelijks leven staatsrecht doceert, vind ik het wat slordig om bij opgave van stemmingen in de Tweede Kamer voortdurend over de PPR te spreken, terwijl formeel de Groep-Aarden bedoeld is. Ik wil hier overigens volstrekt niet over vallen.
De positie van de PPR blijft, ook na lezing van dit boekje, wat moeilijk te plaatsen. De PPR stelt zich ten doel progressieven te b lelen. Zij is bereid zich zelf op te heffen zodra dit doel bereikt is. Dit acht zij belangrijker da.. het verwijt een „bijwagen van de PvdA" te zijn. Nu moet gezegd worden, dat de recente verkiezingstournee van Van der Louw en Jurgens wel voeding geeft aan dit verwijt.
Wie bijvoorbeeld het hoofdstuk „Christus en christelijk te pas en te onpas" leest, waant zich bij de Doorbraak-leden van de PvdA in 1946. Maar nee, deze brochure is bijna 25 jaar later verschenen. Iemand zei mij eens, dat hij stemmen op de PPR een ingewikkelde manier vond om op de PvdA te stemmen.
In zo'n opmerking wordt de problematiek van de PPR kernachtig samengevat. De PPR lijkt het meest op een onafhankelijke werkgroep van de PvdA. Daarbij is het opvallend, dat de **PPR** werd **opgericht** omstreeks dezelfde tijd, dat de **PvdA** besloot tot **opheffing** van haar **werkgemeenschappen.**

Progressief Nederland

Wanneer deze twee werkjes het resultaat vormen van ongeveer een jaar arbeid aan een program voor „progressief Nederland", dan moet mij van het hart, dat de resultaten uiterst summier zijn. Voor de werkgroepen die het PAK wil instellen, is nog heel wat te doen. Ik betwijfel sterk, of men uitgaande van „Pak Mee" er in zal slagen tijdig voor de komende kamerverkiezingen een program en een partijcombinatie voor een progressief akkoord rond te krijgen.
De linkerzijde van het politiek spectrum toont vooralsnog een ongestructureerd beeld. Dit bevestigt mijns inziens opnieuw het groot belang van een welslagen van het overleg in de groep van 18.

H. van Spanning.

Kamerleden
VRAGEN
Bewindslieden
ANTWOORDEN

Het christelijk-historische Tweede Kamerlid mr. W. Scholten zal na het paasreces van de kamer, tijdens het wekelijks vragenuurtje, staatssecretaris Grapperhaus van financiën mondelinge vragen stellen over diens opmerkingen inzake de negatieve inkomsten-belasting. Tijdens een rede op een NKV-kaderdag gaf de bewindsman als voorlopige conclusie, dat Nederland op dit moment nog niet rijp is voor invoering van de negatieve inkomstenbelasting.
Mr. Scholten gaat vragen of deze opmerking te beschouwen is als een afsluiting van een aan de Staten-generaal gedane toezegging, dat aan het vraagstuk van de negatieve inkomstenbelasting. een studie gewijd zal worden.
Ook wil het kamerlid weten of de opmerking van de bewindsman niet de indruk zal wekken, dat het kabinet voor een volledige studie van de negatieve inkomstenbelasting geen belangstelling heeft, en welke maatregelen genomen zijn om de studie over het vraagstuk te bevorderen en te coördineren.

H. L.

Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland Nimo-voorzitter

In het Nimo-bulletin van februari 1970, een uitgave van het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw te Den Haag, lezen wij het volgende:

Drs. A. D. W. Tilanus — lid van de Tweede Kamer voor de CHU — heeft zijn functie van voorzitter van het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw — een functie welke hij sinds de oprichting van het instituut in 1965 bekleedde — om gezondheidsredenen moeten neerleggen.
Op de Algemene Bestuursvergadering van 19 december jl. werd tot opvolger van de heer Tilanus benoemd: jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland.
De heer Beelaerts van Blokland — die sociale geografie studeerde te Utrecht — was hoofdcommies bij de gemeente Gorinchem en burgemeester van Wolphaartsdijk. Sinds 1 juni 1967 is hij burgemeester van Vianen.
De nieuwe NIMO-voorzitter is 37 jaar. Hij bekleedt tal van nevenfuncties, onder meer is hij voorzitter van de Stichting Streekontwikkeling Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, voorzitter van het Instituut Contact Randgemeenten, lid van de Redactie De Nederlandse Gemeente en lid van de Redactie Bouw.

Uitgangspunt nieuw AR-program:

God en medemens in vrijheid en verantwoordelijkheid dienen

„Nu het levenspatroon en het denkpatroon van de mens zich diepgaand wijzigen, moet de mens zich meer dan ooit rekenschap geven van de zin en het doel van het mensenleven. De opdracht van de ARP is te trachten vanuit haar overtuiging deze veranderingen te toetsen en de politieke ontwikkelingen te leiden en daaraan vorm te geven. Haar uitgangspunt daarbij is het Evangelie van Jezus Christus, aan wie alle macht gegeven is in de hemel en op de aarde. Zijn verlossing van mens en wereld schenkt uitzicht op een nieuwe wereld, waarin gerechtigheid en vrede bestaan en waarin de mens in vrijheid en verantwoordelijkheid leven kan. Dit uitzicht houdt anderzijds de opdracht in vanuit deze toekomstverwachting de strijd aan te gaan met de machten, die deze verlossing in de weg staan." Dit staat in de inleiding van het ontwerpprogram van actie, dat de Anti-Revolutionaire Partij verleden week presenteerde.
De AR zegt zich bewust te zijn, dat mensen niet ten volle kunnen voldoen aan de radicale eis van het Evangelie. Zij wil vanuit de opdracht tot die radicaliteit streven naar vernieuwing van de samenleving, haar instellingen en verhoudingen, nationaal en internationaal.
Centraal staat voor de AR een beleid, dat erop gericht is, dat elke mens, persoonlijk en in zijn levensverbanden, in vrijheid en verantwoordelijkheid God en de medemens kan dienen. „Daarvoor is nodig zorg voor een verantwoord menselijk bestaan en voor ontplooiingsmogelijkheden van elk mens. Daarbij gaat het niet om een aantal de lproblemen; nodig is een beleid vanuit een visie op het geheel en op de samenhang van de dingen", aldus het program.
Een vreedzame en harmonisch goed geordenende samenleving is nationaal en internationaal, het doel van de ARP. De zorg en de aandacht van de overheid moet in het bijzonder uitgaan naar de zwakken en ontrechten; zij vooral dreigen slachtoffers te worden in een harde samenleving.
De inleiding zegt verder, dat zowel de overheid als de burgers behoren uit te gaan van de geheel eigen bevoegdheid van het overheidsgezag als een bijzondere opdracht van God aan mensen gegeven. „Dit gezag heeft zijn zin in het dienen van de mens; bij de uitoefening ervan is wezenlijk de inspraak en medewerking van de burgers. Daarvoor is nodig een grote openheid en de bereidheid van de overheid voor al haar beleidsdaden rekenschap af te leggen."
De ARP neemt met ernst kennis van de uitspraken van de kerken, zowel in nationale als in internationale organen, over de betekenis van de christelijke boodschap voor mens en samenleving, aldus de inleiding op het program van actie.

R. V.

Ook ARP geeft visie op volgende kabinetsperiode

Christelijke partijen werken hard aan politieke programs

door Rob Vermaas

Dat gemeenschappelijk urgentieprogram, waar de drie christen-democratische partijen straks aan gaan werken, moet wel het meest begenadigde en vlekkeloze politieke geschrift zijn, dat ooit in de Nederlandse politieke geschiedenis ter tafel is gekomen. In april 1967 startte de groep van Achttien met het denken over dit program. Zes rapporten verschenen in de loop der jaren.

Inmiddels offerden enkele christelijk-historischen een stukje van hun zondagsrust op, om voor de CHU een ontwerp politiek program te schrijven. Begin maart werd het eerste deel van dit program aanvaard. De CHU heeft hiermee de stellingen betrokken voor de slag om het urgentieprogram.

Een voortvarend KVP-bestuur wilde niet achter blijven en bracht vorig najaar met gezwinde spoed een Blauwdruk voor de zeventiger jaren in discussie. Even bekwaam werkte de KVP-partijraad de Blauwdruk onder tafel. Er was maar één mogelijkheid om de KVP te redden, vond de partijraad. Professor Steenkamp, het progressieve paradepaardje van de KVP, moest zich maar een tijdje in een klooster terugtrekken om met een aantal andere top-KVP'ers een program te ontwerpen.
Het gebeurde tussen kerst en nieuwjaar. Het gekozen tijdstip en de gewijde sfeer van het retraitehuis in Heeze stonden er borg voor, dat alle wereldellende devotelijk overhoop werd gehaald. Waarmee de KVP zijn ontwerp politiek program van de stuurgroep-Steenkamp heeft.
Vandaag is de beurt aan de ARP. „Ontwerpprogram van actie 1971-1975 van de Anti-Revolutionaire Partij, Evangelische Volkspartij" staat er boven. Tot juni hebben de 85.000 AR-leden de tijd zich over het ontwerp te beraden. Die maand vergadert het Partij Convent om het program vast te stellen. Tussen twee haakjes, het Partij Convent is wat de KVP partijraad noemt, wat bij de PvdA partijcongres heet, en wat wij algemene vergadering noemen. Het is maar, dat u het weet.
Wanneer de KVP dit voorjaar ook een goede bui heeft en het rapport van de stuurgroep-Steenkamp aanvaardt, kunnen de drie partijen eindelijk samen aan het werk. In werkelijkheid wordt er allang gewerkt aan het gezamenlijk urgentieprogram. Deskundigen beraden zich over de financiële mogelijkheden voor de komende kabinetsperiode. Daar moeten we nou maar niet zoveel over praten, want anders krijgen de AR-radicalen het weer op hun heupen. Al is het natuurlijk verschrikkelijk belangrijk. Want je kunt nog zulke mooie programs formuleren — als je niet aangeeft waar het geld vandaan moet komen, kom je er geen stap verder mee.
In feite is die financiële kant van de zaak de grote tragiek van alle rapporten die met zoveel toewijding worden geschreven. De ARP schrijft in de inleiding van het program, dat de partij vanuit de radicale eis van het Evangelie wil streven naar vernieuwing van de samenleving, haar instellingen en verhoudingen, nationaal en internationaal. Wat komt er echter in de krant? „ARP wil zwaardere belastingdruk". Haal de portemonnee maar tevoorschijn. Niemand die meer oog heeft voor de politieke doeleinden, waar het geld voor bestemd is. Tragisch.
Bij de presentatie van het KVP-rapport Steenkamp was het al niet anders. Een half procent extra stijging van de overheidsuitgaven per jaar, bepleit Steenkamp voor de uitvoering van zijn pretentieuze program. Bij de aanbieding van het program zei Steenkamp te verwachten, dat de VVD hiermee wel niet akkoord zou kunnen gaan. Geen zorg. VVD-fractieleider Geertsema, die net een paar weken terug een kleine verlaging van de jaarlijkse stijging bepleitte, zat er niet mee. Het enige is, dat de KVP een jaarlijks accrès van iets meer dan zes procent wil, terwijl wij zeggen de overheidsuitgaven iets minder dan zes procent per jaar te laten stijgen, was Geertsema's reactie. Is dat nou zo'n probleem? Daar kunnen we toch rustig over onderhandelen, zei de onverstoorbare liberaal.
De komende maanden zullen het uitwijzen. Zeker is, dat de ARP aan de kant van Steenkamp staat, wanneer het gaat om uitbreiding van de publieke voorzieningen en stijging van de belastingdruk. Geertsema kon wel eens al te optimistisch zijn. Voor diegenen die van het rapport-Steenkamp alleen nog weten, dat het geld ging kosten, is het ontwerp-program van de ARP een aardig geheugensteuntje. Op meerdere punten lijken de programs ontroerend veel op elkaar.

Prioriteiten

Het ontwikkelingsbeleid staat bovenaan het lijstje verlangens van de ARP. Het program schrijft, dat het nakomen van de eis van sociale gerechtigheid en het aan zijn bestemming doen beantwoorden van de medemens, vragen om een actief beleid

VAN DE ARP MOGEN DE BELASTINGEN WEL WAT HOGER

teneinde in samenwerking met de betrokken landen de scherpe tegenstellingen tussen rijke en arme landen te overwinnen.
Voor mondiale ontwikkelingssamenwerking is een mentaliteitswijziging in de rijke landen noodzakelijk, vinden de opstellers van het program. Zij willen deze mentaliteitswijziging onder meer bevorderen via het onderwijs.
Gestadige verhoging van de overheidsbijdrage voor de ontwikkelingssamenwerking vindt de ARP noodzakelijk. Zo nodig dienen hiervoor aan de Nederlandse bevolking afzonderlijke lasten te worden opgelegd.
Steun dient de overheid te geven aan de totstandkoming van een ontwikkelingshandvest, waarin de rechten en verplichtingen van de staten internationaal zijn geregeld en waarin verdere normen voor hulpverlening zijn vastgesteld.
De ontwikkelingssamenwerking staat onbetwist bovenaan in het prioriteitenpakket van de ARP. De verdere hoofdpunten zijn niet in volgorde gezet. De tweede plaats op het lijstje voor de defensie dient de VVD dus niet als een concessie van de AR aan de liberalen, die verhoging van de defensielasten voorstaan, te beschouwen. Al zei prof. Kooimans, AR-vicevoorzitter en invloedrijk deelnemer aan het opstellen van het program, dat de ARP zich niet verzet, wanneer extra inspanningen voor de defensie nodig blijken.

Het prioriteitenpakket bevat verder:

— voorzieningen op het gebied van het onderwijs, in een in overleg met de organisaties te bepalen fasering;

— versterking van het beleid inzake de volkshuisvesting, met name krotopruiming;

— gerichte sociale maatregelen voor zwakke groepen; mede ter compensatie van de verhoging van de BTW; verwezenlijking van een aaneensluitend geheel van voorzieningen voor bejaarden en lichamelijk en geestelijk gehandicapten;

— stimuleringsbeleid voor economisch achterblijvende gebieden en bedrijfstakken in structurele moeilijkheden;

— verbetering van de situatie van de kleine zelfstandigen (ontwikkeling en sanering; fiscale maatregelen);

— ontwikkeling van de sport en aanleg van recreatiegebieden.

Hoop geld

Met al deze wensen beseft de AR, dat voor de nieuwe kabinetsperiode een verdere stijging van de overheidsuitgaven onvermijdelijk is. Het gaat allemaal een hoop geld kosten en aan een verzwaring van de belastingdruk ontkomen we niet.
Een belangrijke factor in het beleid moet, volgens de ARP, zijn een vermindering van de bestaande verschillen in inkomens en vermogens. De stijging van de belastingdruk wil de AR daarom leggen op de niet uit arbeid verkregen inkomens. Gedacht wordt aan:

— verhoging van de vermogensbelasting en belasting van tot onrechtvaardige verrijking leidende speculatiewinst;

— belangrijke verzwaring van de successierechten op de vererving van grote vermogens.

Bij deze belastingmaatregelen moeten voorzieningen komen, om de continuïteit van familiebedrijven niet in gevaar te brengen, aldus het program. Jammer voor Vondeling, want als je die met zijn initiatiefwetsontwerp zijn gang laat gaan, kan er geen bedrijfje meer van vader op zoon worden voortgezet. De PvdA wil immers de successierechten ook in de directe lijn aanzienlijk verzwaren.
Het fiscaal beleid zal volgens het AR-program in bijzondere mate rekening moeten houden met de belangen van de laagste inkomenscategorieën. Bij een verdere verschuiving van de belastingdruk naar belastingen op het verbruik, is compensatie voor deze groepen nodig. Ook heeft de AR oog voor de huidige belastingdruk op het inkomen van de werkende gehuwde vrouw en van de ongehuwden, waar wat aan moet gebeuren.
Voorzover de overige doeleinden van het financieel beleid daar niet door worden aangetast, dient volgens het program een periodieke aanpassing van de belastingtarieven aan mogelijke waardevermindering van de munteenheid te worden toegepast.

18 jaar

De passage over het kiesstelsel is vrij beperkt. Dr. Veerman deelde mee, dat binnenkort een rapport verschijnt van een AR-commissie, die zich hiermee bezig houdt. Aan de hand van dit rapport wordt het program van actie nader bekeken. In het program staat nu alleen, dat de evenredige vertegenwoordiging voor ons land de beste vorm is om via vertegenwoordigende lichamen de volksinvloed tot gelding te brengen. De kiesgerechtigde leeftijd wil de ARP verlagen tot 18 jaar. Dus ook de ARP, waar men over het algemeen toch niet minder tekstvast is dan in de CHU, slaat de les van Rehabeam in de wind. Waar moet het met onze wereld toch naar toe, vraag je je af.
De mogelijkheid tot staats- en wereldburgerlijke vorming van de jeugd in en buiten schoolverband verdient volgens de AR stimulering. De ARP is voor subsidiëring van politieke jongerenorganisaties.
Versterking van het beleid inzake de volkshuisvesting is volgens de AR nodig. „De nog steeds voortdurende ellende van de woningbouw eist een krachtig beleid, dat er op gericht is het tekort aan woningen op de kortst mogelijke termijn op te heffen", staat in het program. Van hoeveel woningen de overheid per jaar de bouw mogelijk moet maken, vermeldt het program niet. Dr. Veerman zei boven het program van 125.000 woningen uit te willen, maar volgens hem is op dit moment niet te overzien wat de mogelijkheden zijn.
Voor sanering, krotopruiming en woningverbetering, moet de centrale overheid volgens het program op grotere schaal gelden beschikbaar stellen.
Ten aanzien van de bevolkingspolitiek bepleit de ARP meer voorlichting over geboorteregeling en opname van anti-conceptionele middelen in het verstrekkingspakket van de ziekenfondsen.
Voorlichting en vorming met betrekking tot seksuele vraagstukken wil de ARP inbouwen in het onderwijs, in overleg met ouderraden en oudercommissies. Onder het kopje „geestelijke volksgezondheid" bepleit de AR verder:

— het opheffen van discriminaties van de homofiele medemens;

— het scheppen van voldoende mogelijkheden om op verantwoorde wijze te kunnen komen tot abortus provocatus op medisch-sociale indicatie, waarbij de inbreng van de vrouw bij het vaststellen van de noodzaak van deze ingreep voldoende gewaarborgd moet worden;

— bezien van de strafbepalingen met betrekking tot het verspreiden van pornografie.

De ARP wijst een Westeuropese kernmacht af. Doeltreffende wegen moeten volgens het program worden gezocht om Europa volwaardige inspraak te geven in het bepalen van de nucleaire strategie in de NAVO.
De op ontspanning gerichte politiek van de nieuwe regering in West-Duitsland wil de ARP steunen. Een oplossing van het Duitse vraagstuk ziet de partij in erkenning van de DDR, in bondgenootschappelijk overleg en met respectering van de huidige positie van West-Berlijn.
Bij verwezenlijking van het program is het volgens de AR nodig, om te streven naar samenwerking en gemeenschappelijk optreden met andere partijen, die in hun praktische politiek voor zo'n beleid mede verantwoordelijkheid willen dragen. „In bijzondere mate is samenwerking gewenst met die partijen, waarmee naast overeenstemming over het program, ook overeenstemming bestaat over het uitgangspunt." Dit geldt met name voor CHU en KVP.
In zijn toelichting op het program zei dr. Veerman, dat het geen principiële verschillen vertoont met het onlangs aanvaarde program van de CHU en het ontwerpprogram van de stuurgroep-Steenkamp bij de KVP. En dat is een geruststellende gedachte, wanneer de drie hun urgentieprogram gaan opstellen.

Die Unieleden, die meer willen weten van het ontwerp AR-program, dan wat deze samenvatting met al die verwerpelijk subjectieve tussenzinnetjes vermeldt, kunnen terecht bij het bureau van de ARP, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

R. V.

Actief/passief kiesrecht

Ofschoon de CHU reeds akkoord ging met de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot 18 jaar, willen wij toch nog even aandacht besteden aan een artikel in het decemberblad van de Nederlandse Jeugd Gemeenschap. Daarin wordt onder het kopje „Actief/passief kiesrecht" het volgende gesteld :

De wet geeft de volgende bepalingen:

- actief kiesrecht op 21-jarige leeftijd, d.w.z. iemand krijgt zodra hij 21 is het recht zijn stem uit te brengen bij de verkiezing van leden van de gemeenteraad, Provinciale Staten en Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- passief kiesrecht op 23- en 25-jarige leeftijd, d.w.z. iemand kan met 23 jaar worden gekozen in de gemeenteraad en met 25 jaar in de Provinciale Staten of Tweede Kamer.

Wanneer wij kijken naar deze grondwetsartikelen, dan komt een aantal vragen op betreffende de verschillen in leeftijden. Is iemand van 21, die zijn stem uitbrengt, niet in staat als lid van bijv. een gemeenteraad het gemeentebeleid (het algemeen belang dienend) mede te bepalen? Waarom moet een lid van de Provinciale Staten of Tweede Kamer minimaal 2 jaar ouder zijn dan een gemeenteraadslid? Omdat die 2 jaar extra rijping betekenen? Kunnen ze dan de provinciale en landelijke problemen beter overzien?
Is het niet zo, dat dit discriminerende leeftijdsverschil zo snel mogelijk dient te verdwijnen?
Het verlagen van de leeftijdsgrenzen in het staatsrecht wordt bepleit door de Commissie Cals-Donner, die zich bezighoudt met de grondwetsherziening. Bepleit wordt een verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot 18 jaar. Ook verschillende politieke partijen hebben zich uitgesproken voor verlaging tot 18 jaar.
Discussiepunt in dit streven blijft echter: het gelijkstellen qua leeftijd van het actief en passief kiesrecht. Tegenstanders van verlaging stellen vaak, dat de jongeren van 18 jaar niet of nauwelijks in staat zijn een gefundeerde stem uit te brengen. Dat vele ouderen deze gefundeerdheid ook missen, komt bij hen niet op. Gaan wij echter uit van dit argument, dan moeten we stellen, dat de vorming van (jonge) mensen tot volwaardig staatsburger een eerste vereiste is. Deze vorming moet mogelijk gemaakt worden, zowel op scholen en universiteiten, als in kazernes en bedrijven.

Bestaande leeftijdsgrenzen

Het blad van de Nederlandse Jeugd Gemeenschap geeft een interessante opsomming van de bestaande leeftijdsgrenzen. Onze medewerker Rob van Dijk noemde er enkele maanden geleden al enkele in zijn pleidooi voor een verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd.
Wij laten hieronder nog eens de „waslijst" volgen:

Tot 3 jaar: gratis vervoer per tram.

Tot 4 jaar: gratis vervoer per trein.

Van 4-7 jaar: recht om kleuterschool te bezoeken.

Vanaf 5 jaar en 10 maand: recht om lagere school te bezoeken.

Vanaf 7 jaar: plicht om lagere school te bezoeken.

Tot 12 jaar: niet strafrechtelijk vervolgbaar.

Van 12-18 jaar: toepasbaarheid van het kinderstrafrecht.

Vanaf 12 jaar: mogelijkheid lichte landarbeid te verrichten voor verwanten (max. 5 uur per dag).

Tot 14 jaar: absoluut arbeidsverbod.

Vanaf 14 jaar: voorwaardelijk arbeidsverbod voor jongens.

Vanaf 14 jaar: toegang tot andere films dan die voor alle leeftijden.

Tot 15 jaar: verbod van bedrijfsarbeid voor jongens en meisjes.

15 jaar: einde leerplicht.

15-jarigen: moeten gelegenheid krijgen aangevangen opleiding of vorming te voltooien.

15-18-jarigen: moeten gelegenheid krijgen één hele of twee halve dagen per week lessen of cursus te volgen.

Vanaf 15 jaar: eedsaflegging toegestaan in burgerlijke zaken.

Vanaf 16 jaar: eedsaflegging toegestaan in strafzaken.

Tot 16 jaar: maximale werktijd in fabrieken of werkplaatsen: 10 uur per dag/48 uur per week.

Vanaf 16 jaar: mogelijkheid gewoon strafrecht toe te passen.

Vanaf 16 jaar: toegestaan zonder geleide van meerderjarigen zich in inrichtingen te bevinden, waar alcoholhoudende dranken worden verstrekt.

Vanaf 16 jaar: bevoegdheid tot het besturen van een rijwiel met hulpmotor.

Vanaf 16 jaar: bevoegdheid tot het verkrijgen van een zweefvliegbewijs.

Vanaf 16 jaar: mag een meisje zonder toestemming van de koningin — maar met toestemming van ouders of voogd — trouwen.

Van 16-18 jaar: maximale werktijd in fabrieken of werkplaatsen: 10 uur per dag/55 uur per week.

Tot 18 jaar: verbod van gevaarlijke nacht-, zondags- en ploegenarbeid.

Tot 18 jaar: zijn jongens vrij van inschrijvingsplicht militaire dienst.

Tot 18 jaar: verbod sterke dranken ingeschonken te krijgen.

Vanaf 18 jaar: mag een jongen, zonder toestemming van de koningin — maar met toestemming van ouders of voogd — trouwen.

Vanaf 18 jaar: mag men een natuurlijk kind erkennen.

Vanaf 18 jaar: mag men een testament maken.

Vanaf 18 jaar: toegang tot alle films.

Vanaf 18 jaar: aanstelling tot rijksambtenaar.

Vanaf 18 jaar: bevoegdheid tot het besturen van een motorrijtuig.

Vanaf 18 jaar: strafrechtelijke meerderjarigheid.

Vanaf 18 jaar: is de koning(in) meerderjarig.

Vanaf 19 jaar: bevoegdheid tot het besturen van een ballon.

Tot 20 jaar: zijn jongens vrij van inlijving bij militaire dienst.

Vanaf 21 jaar: meerderjarigheid (bekwaamheid tot het stellen van rechtshandelingen).

Vanaf 21 jaar: actief kiesrecht.

Vanaf 21 jaar: mag men het examen ziekenverpleging en het vroedvrouwexamen afleggen.

Vanaf 21 jaar: actief kiesrecht voor de ondernemingsraad, mits men een jaar in het bedrijf werkt.

Vanaf 21 jaar: mag men een autobus en huurauto t.b.v. vervoer van personen besturen.

Vanaf 23 jaar: kan men gekozen worden tot lid van de gemeenteraad.

Vanaf 23 jaar: mag men hoofdleidster van een kleuterschool zijn en gemeentesecretaris/ontvanger.

Vanaf 23 jaar: kan men in de ondernemingsraad gekozen worden, mits men drie jaar in het bedrijf werkt.

Vanaf 24 jaar: heeft men recht op het minimumloon en de minimum vakantie-uitkering.

Vanaf 25 jaar: kan men gekozen worden in de Eerste en Tweede Kamer en de Provinciale Staten.

Vanaf 25 jaar: mag men burgemeester, notaris, hoofd van een lagere school en kantonrechter worden.

Vanaf 25 jaar: kan men vergunning tot uitoefening van een horecabedrijf krijgen.

Bij 27 jaar: eindigt noodzakelijk de leerovereenkomst (leerlingstelsel).

Vanaf 30 jaar: mag men raadsheer worden bij het gerechtshof.

Vanaf 35 jaar: mag men raadsheer zijn bij de Hoge Raad.

Vanaf 40 jaar: mag men plaatsvervangend raadsheer bij het gerechtshof zijn.

Enkele pikante details:

- Wie een minderjarige vrouw schaakt kan 9 jaar gevangenisstraf krijgen. Wanneer men haar toestemming heeft, kan dat 3 jaar schelen.
- Op vrouwenhandel (zonder leeftijdsgrens) en handel in minderjarige jongens staat maximaal 5 jaar gevangenisstraf.
- Een wettelijke vertegenwoordiger van een minderjarige kan eisen, dat het door de minderjarige verdiende loon aan hem wordt uitbetaald.
- Een meisje van 16 jaar mag met toestemming van haar ouders trouwen en wordt daardoor meerderjarig, maar ze mag nog steeds niet naar een film van boven de 18.
- Een jongen van 18 jaar mag een natuurlijk kind erkennen, maar tot zijn 21e kan hij alleen met toestemming van zijn ouders of voogd een paspoort aanvragen.

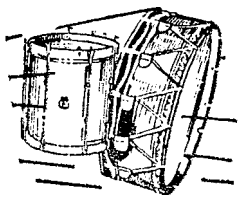

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

ZO denk ik er over

Herstel opkomstplicht

Als trouw lezer van De Nederlander zou ik toch graag een kleine kanttekening maken bij het artikel van freule C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen over Afschaffing Opkomstplicht. (Zie Nederlander van 27 maart '70). Ik zou in alle bescheidenheid, niet alleen de freule maar aan alle politici van alle partijen deze vraag willen stellen: Is het in een democratische staat, vooral waar allerwege blijkbaar loze kreten klinken over inspraak en democratisering te veel gevraagd aan de kiezers éénmaal in de zoveel jaar verplicht op het stembureau te verschijnen? Staan altijd tegenover rechten ook plichten? Temeer waar velen zich erop beroemen: ik ben lekker thuis gebleven (bij de laatste Provinciale Statenverkiezingen).
Hebben de freule en de andere politici zich wel eens afgevraagd of het kiezerskorps als geheel wel rijp was voor deze afschaffing van de opkomstplicht en dreigen hier niet grote gevaren?
Zijn evenredige vertegenwoordiging en opkomstplicht niet onlosmakelijk met elkaar verbonden?
Onze CHU vooral is weinig gedisciplineerd en het heeft haar stemmen gekost. Ik schrijf dit niet, omdat het in de gemeente waar ik woon de opkomst zo slecht was. GRAMSBERGEN: 85,2 procent opkomst - Statenverkiezingen 1966 - 27,8 procent. Statenverkiezingen 1970 - 27,7 procent, PAK 13,1 procent naar 10,8 procent, ARP 23,4 procent - 24,3 procent.
Ik schrijf dit vooral, zoals bovenvermeld, omdat velen er groot op gaan n i e t te hebben gestemd en daar schuilen de gevaren voor onze democratie.
Zou ook de freule en met haar de hele CHU-fractie haar houding in dezen nog eens ernstig willen overwegen? Het lijkt mij niet te veel gevraagd in naam van de ware democratie.

Gramsbergen, J. B. Tillema.

Mensheid gaat straks de mist in

Professor Kuenen:

Wij werken systematisch aan eigen ondergang

„Er gebeuren op de wereld op het ogenblik zoveel dingen, die nu nog niet gevaarlijk lijken of onaangenaam zijn, maar er bestaan aanwijzingen, dat we op een verkeerd spoor zitten. Door de mensheid wordt nogal wat olie, kolen en aardgas verstookt en dat veroorzaakt 'n kleine toename van koolzuur, met daarnaast een nog geen meetbare afname van zuurstof. Tegelijk zijn wij bezig bossen te kappen voor landbouwterrein en papierproduktie. Ook hierdoor neemt de zuurstofproduktie af en het koolzuurgehalte toe. Alles wat we maar aan vergiften kwijt willen, lozen we in zee. Het gevolg: sterfte van plankton in een gebied, dat onze grootste zuurstofproducent is. Wij werken zodoende systematisch aan onze eigen ondergang."

De mensheid begint langzamerhand wat verontrust te worden door de steeds groeiende stroom van waarschuwingen, die geuit worden door geleerden met wereldnaam. Als aan professor dr. D. J. Kuenen, directeur van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, gevraagd wordt, of het werkelijk zó erg is, lacht hij even, maar wordt direct weer ernstig.

„Ik dacht, dat het werkelijk heel erg was", zegt hij. „Het gevaar van zuurstofgebrek zien wij nu nog niet en het is er ook nog niet, maar als wij in het huidige tempo doorgaan, gaat het komen. De toename van koolzuur is, ondanks het feit dat koolzuur heel snel door de planten wordt verwerkt, meetbaar. En dan krijgen wij het griezelige verschijnsel van het broeikas-effect."

De mist in

Met dit broeikas-effect bedoelt professor Kuenen, dat door aanwezigheid van koolzuur de temperatuur op aarde zal gaan stijgen. Volgens hem is er maar een klein beetje toename van temperatuur nodig om te maken, dat het afsmelten van de ijskappen aan de polen sneller verloopt. Daardoor zal ook het zeepeil aanzienlijk stijgen en talrijke uiterst vruchtbare delta's over heel de wereld zullen onder water lopen. Haven en havensteden zullen niet meer functioneel zijn.

Als Nederland onderloopt — en die kans bestaat dan levensgroot — is er ook elders op de wereld nog maar weinig leefruimte over.

Dus de mens is duidelijk de oorzaak? Professor Kuenen: „Ik dacht, dat het tempo, waarmee wij bezig zijn de fossiele brandstoffen te gebruiken, zo hoog is, dat het een verschil in snelheid van de verandering van de wereld met zich mee zou kunnen brengen.

Nu bestaat er wel kans, dat door het intensieve verkeer van straalmotoren op grote hoogte, meer wolkenvorming en daardoor minder instraling gaat optreden. De temperatuursverhoging veroorzaakt door het koolzuureffect zal dus maar heel langzaam toenemen, maar we blijven dan zitten met een min of meer permanente bewolking, waardoor we voortdurend in de mist leven. Een weinig aantrekkelijk idee, omdat wij die zonnestraling juist zo nodig hebben voor onze gezondheid."

En dat in de mist leven zou voorafgaan aan een algehele overstroming van de aarde?

„Dat hangt van verschillende factoren af. De zeespiegel zou bijvoorbeeld maximaal vijftig tot zestig meter kunnen stijgen, maar dat kan nog wel duizenden jaren duren. Eén en ander is afhankelijk van het wolkendek dat de aarde gaat omsluiten, waardoor — als ik al zei — de „opwarming" minder wordt. Maar dat wij dus bezig zijn het klimaat van de wereld te beïnvloeden, is zonder twijfel."

Extra truitje

Uiteraard vraagt de consumptie-maatschappij, waarin de hedendaagse mens leeft, een geweldige produktie van de industrie.

Professor Kuenen: „Als je eens ziet, wat wij aan papier gebruiken, dan sta je werkelijk paf. Alleen al door kranten en toiletpapier zullen wij in het jaar 2000 zoveel hout moeten produceren, dat daar al spoedig de oppervlakte voor ontbreekt. Er wordt geweldig slordig met papier omgesprongen en niemand die een krant leest of zijn bureau met paperassen voor zich ziet, beseft niet altijd, dat het allemaal bomen zijn geweest.

„Trefpunt", het maandblad van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, wijdt zijn februarinummer aan het natuurbeschermingsjaar 1970. Het is een zeer leesbaar nummer geworden en wij ontlenen eraan een interview met prof. dr. D. J. Kuenen, directeur van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer.

Nu worden er wel andere bomen voor in de plaats gezet, maar als wij zo doorgaan met papier te gebruiken, dan kun je dat verbruik niet bijhouden. En dat betekent dus weer vermindering van zuurstofproduktie. Een ander voorbeeld. Als ik hier in deze kamer lekker warm zit — we zeggen dat het nu eenmaal zo hoort — werk ik mee aan vervuiling. In feite zou ik een extra truitje moeten aantrekken en de kachel wat minder hard moeten laten branden.

En zo kun je talrijke zaken noemen, waardoor je dus aan je eigen ondergang werkt."

Een voorbeeld van een ander euvel, de watervervuiling, vindt professor Kuenen in het Hollandse polderlandschap.

„Als het vroeger in de polder vroor, was er voor de vissen niets gevaarlijks aan de hand. Als het nu vriest en de sloten een paar dagen dicht liggen, sterven de vissen door gebrek aan zuurstof in het water. Het is een duidelijk voorbeeld en het moeilijke is, dat het allemaal en overal kleine stukjes en beetjes zijn, die samen een vrij grote hoeveelheid vormen."

Waarschuwing

Het sombere beeld, dat professor Kuenen van de toekomst van de mensheid schildert, wordt zakelijk en zonder enig uiterlijk spoor van emotie gedaan. Hij constateert nuchter de feiten, maar geeft daarnaast een ernstige waarschuwing.

„Wij moeten geen bossen meer kappen en proberen ervoor te zorgen, dat het vernietigen van groene planten beperkt blijft. Het tweede ding, dat we moeten doen is ervoor te zorgen, dat we de zee niet vergiftigen. Men weet wat vervuiling is, men weet nu langzamerhand ook, dat we het zoete water niet mogen vergiftigen en men weet wat er tegen gedaan kan worden. Maar de organisatie om er voor te zorgen, dat dit allemaal niet gebeurt, is er nog niet. Ook het begrip — de achtergrond — die nodig is om tot een dergelijke beslissing te komen, is er nog niet. Wij kunnen veel tegen luchtvervuiling doen, maar het is duur.

Nog niet zo heel lang geleden heb ik met een aantal industriëlen hierover gesproken. Zij stelden heel nadrukkelijk — en naar mijn mening volkomen juist — „Als de overheid ons opdracht geeft schoon te werken, dan zullen wij dat doen. En als wij daardoor dan internationaal niet meer kunnen concurreren, dan is het aan de regering om te zeggen wat er moet gebeuren."

Zij weigeren dus niet hun installaties schoon — dus duurder — te maken, maar zij weigeren het te doen als een ander het niet ook doet."

Uiteraard is „schoon werken" een kostbare aangelegenheid. En of dat nu honderd miljoen of een miljard gaat kosten, weet professor Kuenen niet, maar hij schat het zeker niet minder.

Geboortebeperking of anders....

Wil de mensheid in leven blijven, dan zal er geproduceerd moeten worden. Maar ondertussen moeten wij het oog gericht houden op het probleem van de bevolkingstoename.

„Er is geen enkel biologisch systeem wat een continue groei kan tolereren. Er is altijd een zogenaamde negatieve terugkoppeling ingebouwd, dat wil zeggen, dat als de één of andere factor gaat toenemen, veranderingen in het systeem plaatsvinden, waardoor de toename van die factor weer wordt afgeremd. Als er ergens een bepaalde plant zich sterk uitbreidt, zijn er insekten die deze planten opeten. Als er van een diersoort teveel komen, dan verschijnen er parasieten, die voor regulatie zorgen.

Bij de mens geldt dit niet meer. Hij heeft alles gedaan om te zorgen, dat die regulatie niet meer zal bestaan. Hij doet niets anders dan proberen het sterftecijfer te verminderen, maar verzuimt daarbij evenveel geld en energie te besteden aan de vermindering van de geboorten. Een heel begrijpelijk standpunt van de individuele medicus, die de verantwoordelijkheid voor de mens persoonlijk voelt, maar als je door gaat met dit systeem, dan wordt het onmogelijk voor alle mensen die nu in leven zijn, ook te blijven leven."

Professor Kuenen noemt het onontkoombaar, dat als wij op deze manier doorgaan, of een des-integratie krijgen van ons hele hygiënische systeem, waardoor de parasitaire ziekten de zaak opruimen, of een totale mislukking van de voedselvoorziening waardoor honger het einde zal brengen.

Afzien van economische groei

Dit zijn de twee biologische mogelijkheden die professor Kuenen aanhaalt. Een andere mogelijkheid noemt hij het afzien van economische groei.

„Ik zou willen beweren, dat indien wij van het idee van economische groei af zouden kunnen komen, een goede stap in de richting doen.

Bijvoorbeeld: Ik heb nu een elektrische boiler in de keuken, zodat het heel gemakkelijk is om de afwas te doen. Je moet maar een kraantje omdraaien en je hebt heet water. Een elektrische wasmachine betekent een enorm gemak voor de huisvrouw. Maar wat ga ik nu doen? Ik gebruik meer elektriciteit, meer water en meer wasmiddelen. Ik ga dus systematisch alles doen, waartegen ik ageer, alleen om te zorgen, dat mijn vrouw het wat gemakkelijker krijgt in het huishouden.

En nu kan ik wel zeggen, dat ik geen wasmachine koop, maar in de hele stad zijn er laten we zeggen 5.000. Dan is die ene van mij verwaarloosbaar. En waarom zou ik het dan niet doen?

Ik zal het ook niemand kwalijk nemen, dat hij in een auto rijdt, die lood produceert, maar er moest eigenlijk een verbod op zijn. Iedereen weet maar een klein beetje schuldig te zijn aan de vervuiling. De gemeenschap kan geen vrijwillige offers verlangen, die niets uithalen, maar kan wel maatregelen opleggen, die vooruitgang betekenen."

Wil de moderne mens

op de hoogte zijn van alles wat er in de wereld gebeurt, dan is een goede krant onontbeerlijk.

Wilt U daarnaast ook nog **wekelijks** op de hoogte blijven van wat er in de Christelijk Historische Unie gebeurt, dan is **DE NEDERLANDER** onmisbaar.

Die houdt U elke week op de hoogte van allerlei zaken die voor elk lid onzer Unie van belang zijn en die geen enkel ander blad U geeft. Meer nieuws, meer informatie over de C.H.U., vindt U in het C.H.-weekblad **DE NEDERLANDER**.

Abonneert U nu door inzending van onderstaande bon, dan ontvangt U voortaan elke week Uw eigen weekblad. Voor slechts f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, dat is slechts één kwartje per week.

BON

Ondergetekende:

adres:

plaatsnaam:

geeft zich hiermee op als abonné op „de Nederlander".

In te zenden aan: de Stichting Uniepers, v. Deventerlaan 49 te Voorburg.

HEIWERKEN BOUWWERKEN PIJPLEIDINGEN

ZINKERS GRONDBORINGEN

VISSER & SMIT'S AANNEMING MIJ NV

PAPENDRECHT

01850-51044

ZINKER CALANDKANAAL

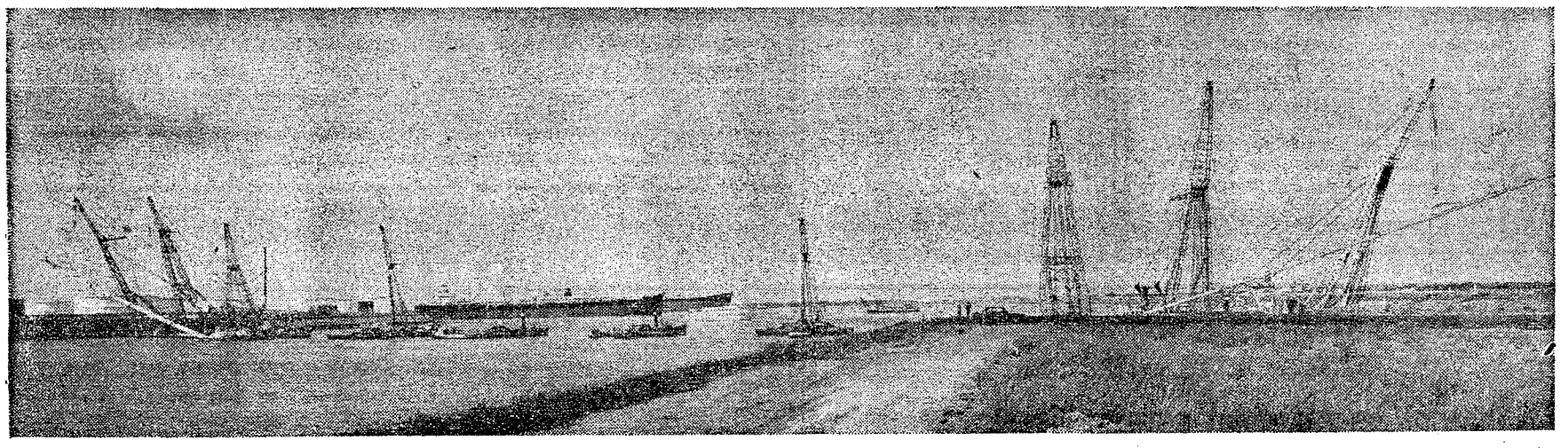

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ

N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

Stukadoorsbedrijf

GEERKEN

Marspoortstraat 8

Tel. 05750 - 3575 - 2329 - 3323

ZUTPHEN

Gespecialiseerd in:
Restauratiewerken en muurbehandeling tegen vocht van kerken, kastelen en andere gebouwen.

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277

ABBENES — TELEFOON 02534 - 226

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

Makelaarskantoor Hoogenraad

Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560

RIJSWIJK (Z.H.)

Onroerende goederen

Hypotheken - Taxatiën

W. v. d. BERG

Voor al Uw
ELECTRISCHE APPARATEN

Boomgaardslaan 3 - Tel. 01738-294
B. M. Singel 1 - Tel. 01738-394
SCHIPLUIDEN

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

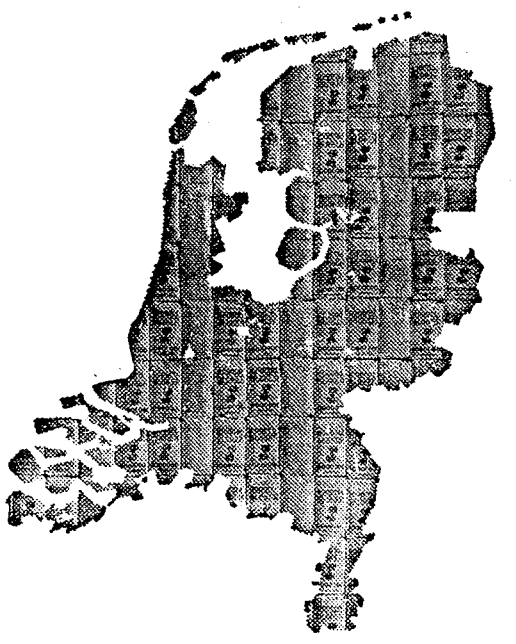

SUIKER UNIE

DINTELOORD - GRONINGEN - PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL-SAS VAN GENT-ZEVENBERGEN

COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

Heden ging in de volle vrede des geloofs van ons heen, onze lieve zorgzame vader, behuwd-, groot- en overgrootvader

MARINUS VAN AS

weduwnaar van Johanna Kosten,

in de leeftijd van bijna 88 jaar.

„Zijn leven was in dienst van zijn naasten"

Uit aller naam:
Zr. J. van As

Zeist, 29 maart 1970
Woudenbergseweg 1

De teraardebestelling zal plaats hebben te Zeist op de Algemene Begraafplaats aan de Woudenbergseweg vrijdag 3 april. Vooraf wordt een rouwdienst gehouden in de Aula van de Begraafplaats, welke aanvangt om 15.00 uur.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

CHR. RUSTHUIS „HEBRON"
Hilversum, Loosdrechtseweg 27, telefoon 02150—47917

Herstellingsoord voor dames tot 65 jaar, die na ziekte of operatie hun taak nog niet aankunnen en enkele weken rust en verzorging nodig hebben 30 bedden.
Prospectus en aanvraagformulier (ter beoordeling van onze behandelend geneesheer) worden gaarne toegezonden.
Directrice: Zr. J. A. DANE.

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

Bij een huis-aan-huisblad in grote, snel groeiende gemeente, is op korte termijn plaats voor een

ACTIEVE JOURNALIST

die de capaciteiten bezit om het blad een aantrekkelijke inhoud te geven, afgestemd op interessante lokale en regionale ontwikkelingen.

* Aan kandidaten wordt de eis gesteld, dat zij geopinieerd werkzaam kunnen zijn in een open, rechts-constructieve geest.

Gedacht wordt aan een journalist, die er plezier in heeft, zelfstandig een eigen krant te maken, puntige commentaren kan schrijven en zich de moeite geeft om, wat de feiten betreft, door vele contacten op de hoogte te blijven.

* Leeftijd niet het belangrijkste, wel animo en enige gerijptheid.

* Salariëring nader overeen te komen, rekening houdend met de betekenis van de functie.

Brieven met volledige inlichtingen en voorzien van werkstukken, die spoedig aangetekend zullen worden geretourneerd, onder nummer 6000 bureau van dit blad.

STIJGENDE OMZET !

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

tfn 3788 - alphen a.d. rijn
maastricht - tfn 21248

technisch bureau n.v.

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

Voor LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.
Kelders 27 - Leeuwarden - Telefoon 05100 20841

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk

Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282

BENNEBROEK

ADVERTEERT IN DE NEDERLANDER

Voor uw

★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).

Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

boele & van eesteren

b
e van
rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 10 APRIL 1970
6e Jaargang - No. 15

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Unlepers, Voorburg

Civiele verdediging.... een beginsel!

Wie zich verwant weet en voelt met de CHU leest en bestudeert als vanzelfsprekend het beginselprogramma. Dat deed ik dus ook. Uit hoofde van mijn werkkring ging mijn bijzondere belangstelling uit naar hoofdstuk 1: „Vrede — Veiligheid — Samenwerking" en met name dat deel waar het gaat over onze weerbaarheid: „De Nederlandse Defensie".

Voor iemand die dagelijks met de vraagstukken rond de civiele verdedigingsvoorbereiding heeft te maken, rijst bij het lezen van dit programmadeel de vraag, waarom in het denkpatroon over de veiligheid geen woord wordt gezegd over CIVIELE VERDEDIGING. Gaat het echt alleen maar om militaire verdediging? Gaat het alleen om een verantwoord militair evenwicht, om een doeltreffende conventionele strijdmacht, om een instandhouden van de op de aanvaarde taak afgestemde gevechtswaarde, en het daarvoor beschikbaar stellen van voldoende geldmiddelen? Dat al deze zaken aandacht krijgen en zo belangrijk zijn, dat zij als uitgangspunten voor een toekomstig beleid worden gezien, is zonder meer duidelijk.

Maar hoe zit het met die 12, 13 straks 14 miljoen Nederlanders, met die maatschappelijke orde, als deze doeltreffende, op haar taak afgestemde, veel geld vragende strijdmacht moet worden ingezet door een misrekening van de crisisbeheersing, waardoor Nederland in een oorlog betrokken raakt, of — wat ook best zou kunnen gebeuren — als die miljoenen Nederlanders, onze samenleving, de dupe worden van oorlogshandelingen op grotere schaal elders in de wereld, waardoor allerlei ernstige tekorten bij ons ontstaan?

Binnen een breed scala van mogelijke narigheid ligt de plaats van de civiele verdediging met als taak de rampspoed die over ons komt zo goed mogelijk te doorstaan, de miljoenen Nederlanders met hun have en goed, die door ernstige rampen worden bedreigd, zo goed mogelijk te beschermen en te verzorgen, het bestuur zo goed mogelijk voort te zetten en het sociaal-economisch leven zo goed mogelijk in stand te houden. Alles **zo goed mogelijk**, want meer is het niet, afdoende zal het nooit zijn. Civiele verdediging is het leven (de samenleving) behouden in rampspoed, maar niet zonder kleerscheuren, niet zonder littekens.

Voorzorg

Waar gaat het dan **in het concreto** om? In een groot gedeelte van Nederland leven wij onder de waterspiegel, het is pompen of verdrinken. Het pompen moet doorgaan, ook als de olie-aanvoer en -voorziening stagneert. Er moet misschien nog harder worden gepompt dan in vredestijd, omdat als gevolg van een calamiteit een dijk bezwijkt, of anderszins de wateroverlast toeneemt. Wij zullen alle gemalen en windmolens moeten bijzetten en daarom is het goed, dat de ons nog resterende molens worden gerestaureerd — mede met geld uit de civiele verdedigingsbegroting.

Wij kunnen te maken krijgen met chemie in de oorlogvoering, opzettelijk omdat een vijand deze strijdmiddelen gebruikt en de bevolking daarbij betrokken raakt, maar ook doordat er als gevolg van de oorlog zich in de chemische of daaraan verwante industrie ongelukken voordoen, waarvan de gevolgen zich niet tot het industrieterrein beperken.

Heeft u het wel eens een week zonder elektriciteit en wateraanvoer of één van beide moeten stellen? Het is een bijna onvoorstelbare toestand, in vredestijd vrijwel uit de tijd, maar zonder voorzorgsmaatregelen in oorlogstijd zeer goed denkbaar.

En wat te denken over de levensmiddelenvoorziening. De enige-weken-reserve bij de kleinhandel verdwijnt, wordt verdreven door de „super" winkels waarvan de bevoorrading, de toevoer inclusief de rijroute, het inladen van de vrachtauto's, het aanvullen van de centrale voorraden door een elektronisch brein worden bestuurd. Er is nu nog maar sprake van een enige-dagen-reserve. Is het te aanvaarden, dat deze en andere elektronische breinen in grote getalen wegvallen. De Postcheque- en Girodienst, alsmede de banken, kunnen steeds perfecter ons geld beheren en er voor zorgen dat iedereen op tijd over zijn centjes kan beschikken. Maar, als de zegeningen van het wetenschappelijk verduft ons ontvallen, ontstaat er een financiële chaos, waar niemand uitkomt, terwijl het instrumentarium niet op korte termijn is te vervangen.

Zo kunnen wij doorgaan, de behoefte aan telefonisch contact tussen bestuurders en via alarmcentrales, de noodzaak een reserve ziekenhuiscapaciteit voor een 100.000 gewonden paraat te hebben en medische staven, die voor de volksgezondheid op langere termijn onmisbaar zijn, adekwaat in de ziekenhuizen te beschermen, de inzet van een veelvoud van bestaande brandspuiten en ambulance-auto's met bemanning bij de bestrijding van oorlogscalamiteiten, het vervoer over zee en door de lucht, op de binnenwateren, langs de weg en per spoor.

In een moderne oorlog is schuilgelegenheid onmisbaar. Tegen het ergste is effectieve bescherming onmogelijk, op die plaatsen zal dood en verderf om zich heen grijpen op een wijze en in mate, die men zich nauwelijks kan voorstellen, maar elders, waar de ellende minder hard zal aankomen, is het leven van velen te behouden, mits men niet wacht tot het niet meer hoeft.

En dan de voorlichting; tijdens een crisis en gedurende een oorlog, als de spanning maar al te vaak op verschrikkelijke wijze aan ons zal knagen, is zij onmisbaar.

Incasseringsvermogen

Civiele verdediging is het **incasseringsvermogen** van mens en maatschappij verhogen, een maatschappij, die in deze tijd hand over hand complexer en daardoor kwetsbaarder wordt. Dat incasseringsvermogen moet in vredestijd worden verhoogd zonder dat die samenleving niet-om-in te-leven wordt.

Veel dat nodig is om het incasseringsvermogen te vergroten, moet in de vredessamenleving worden ingebouwd. Niet ineens, of op het laatste moment, maar tijdelijkertijd met vredesvoorzieningen, zoals deze van dag tot dag tot stand komen, met een gezonde harmonische relatie tussen civiele verdediging en planologie. Wil men elektronische rekenmachines, tele-communicatieapparatuur, utiliteitsvoorzieningen en zovele andere onmisbare verworvenheden van onze moderne samenleving een kans geven een oorlog te doorstaan, dan vraagt de vredesopstelling een redelijke mate van bescherming voor tijden van rampspoed.

Wil men schuilgelegenheid voor de bevolking verschaffen dan moet dat bij de nieuwbouw plaatsvinden en moet men geen uitbreidingsplannen ontwerpen in de richting van potentiële doelen, zoals bijv. vliegvelden en horen deze, tenzij het niet anders kan, niet in de buurt van woonconcentraties te liggen.

Wil men de ziekenhuisverzorging in oorlogstijd redelijk kunnen voortzetten, dan moet die nu bij de nieuwbouw worden geregeld. Hetzelfde geldt voor extra veiligheidsmaatregelen in de hogedruk gasleidingen, voor de luchtvervuiling (radio-actieve neerslag en chemische stoffen), voor de rampenbestrijding enz. enz. Sommige van deze voorzieningen kosten veel, andere weinig, sommige helemaal niets als het bij de bouw of de aanleg gebeurt, maar later aanbrengen kost handen vol geld en soms kan het dan gewoonweg niet meer.

Ook al heeft de civiele verdediging slechts EEN LEED EN SCHADE BEPERKEND KARAKTER, voor ieder mens, die zijn eigen leven en dat van anderen van onschatbare waarde acht en die de vele positieve elementen in onze samenleving wil behouden, moet civiele verdediging een beginsel zijn, een beginsel dat evenals de militaire verdediging een premie vraagt van land en volk, al of niet gekoppeld aan een bepaalde draagkrachtnorm.

C. E. van Asbeck.

Mevrouw De Graaff fractievoorzitster in Friese Staten

Mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta te Sneek, lid van het Dagelijks Bestuur van de CHU, is gekozen tot voorzitster van de gecombineerde ARP-CHU-KVP-fractie van de Provinciale Staten van Friesland.

Deze benoeming is een gelukwens waard.

Reeds acht jaar maakt mevrouw De Graaff-Nauta deel uit van de Friese Staten. Behalve het vele werk dat zij op landelijk niveau voor de CHU verricht, ligt de provinciale politiek haar zeer na aan het hart.

Het aanvoeren van een fractie van 25 man sterk — om precies te zijn telt de fractie twee dames en 23 heren — beschouwt mevrouw De Graaff-Nauta als een uitdaging, die zij met groot elan wil aanvaarden.

Het betekent voor haar wel een verzwaring van haar taak, omdat een fractievoorzitter tenvolle betrokken is bij het werk in de provincie.

Als voornaamste vraagstukken voor Friesland ziet mevrouw De Graaff de ruimtelijke ordening, de bestuurlijke herindeling van Friesland, de recreatieve ontwikkeling van haar provincie en natuurlijk de werkgelegenheid.

Wij feliciteren mevrouw De Graaff van harte met haar benoeming en hopen dat de nieuwe taak haar veel voldoening zal schenken.

A. B.

Telefoonnummer Uniebureau: (070) 244516

Sinds vorige week is het bureau van de Christelijk-Historische Unie, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage, niet meer bereikbaar onder het oude vertrouwde telefoonnummer 24 96 07. Het nieuwe telefoonnummer is 24 45 16. Het Uniebureau beschikt op dit nummer over twee lijnen, zodat gehoopt kan worden, dat de lange wachttijden tot het verleden zullen gaan behoren.

BON

Ja, ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Senator S. R. Knottnerus:

is er aarzeling bij bezetten van gebouwen?

Bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken in de Eerste Kamer heeft de christelijk-historische senator, de heer S. R. Knottnerus aandacht gevraagd voor de handhaving van de openbare orde. Hij wees er op, dat de laatste tijd wel enige twijfel rees over het standpunt van de regering inzake onrechtmatige bezettingen, die veelvuldig voorkomen.

„Wij menen", aldus de heer Knottnerus, „enige aarzeling te bespeuren bij het ontruimen van deze onrechtmatig bezette gebouwen. Is de regering niet van mening, dat het Wetboek van Strafrecht tot optreden noopt, wanneer hierom gevraagd wordt? Wat kan dan de reden zijn van deze gesignaleerde aarzeling: het tekort aan politiepersoneel of de overweging van justitionele zijde, dat het vervoer van alle overtreders naar het politiebureau, het opmaken van processen-verbaal en berechting van alle verdachten te grote moeilijkheden kan opleveren?"

Volgens de heer Knottnerus kan dit niet het belangrijkste aspect zijn. Vast dient te staan, zo zei hij, dat de bescherming van ieders persoon en goed wordt gewaarborgd. De senator wees er met nadruk op, dat hij niet sprak over de doelstellingen van de bezetters en of hun wensen of eisen al of niet terecht zijn. Deze dienen, naar de mening van de christelijk-historische fractie, slechts te worden bewerkstelligd langs geordende weg en op democratische wijze, willen de rechtsstaat en de democratie niet in gevaar komen.

„Wij achten het een kwalijke zaak, dat kleine groepen op ondemocratische wijze het Nederlandse volk trachten te terroriseren. De actie van de werkende jeugd at zien, dat het op betere en verantwoorde wijze kan. De regering en de politieke partijen hebben er blijk van gegeven daarvoor open te staan. Aan provocaties en terreur dient de regering naar onze mening niet toe te geven", aldus senator Knottnerus.

De heer Knottnerus herinnerde er aan, dat hij bij de begrotingsbehandeling van Binnenlandse Zaken in het vorig jaar sprak over het tekort bi de politie en de onvoldoende sterkte van de politiek rpsen, waardoor de politietaak in ons land niet goed kan worden uitgeoefend. Minder dan vijftig procent van de in Nederland gepleegde misdrijven wordt slechts opgehelderd, aldus de senator. Hij wees verder op de mededeling van de commissaris der koningin in Gelderland, dat in geen enkele vorm voor politiebijstand gezorgd zou kunnen worden bij een eventueel in Apeldoorn te houden popfestival, en op een uitspraak van de afgetreden Haagse hoofdcommissaris van politie die zonder meer stelde, dat de voortdurende onderbezetting van de politiekorpsen maakt, dat de politie ook in haar preventieve taak tekort moet schieten en dat een betere bezetting van de korpsen het aantal misdrijven zou doen afnemen.

„Het betreft hier toch wel een ernstige zaak en het is zeer te betreuren, dat hieraan niet meer aandacht kan worden geschonken. Er zijn veel prioriteiten", aldus de heer Knottnerus. „De prioriteit van het goed kunnen functioneren van de politie in ons land moet toch wel zeer hoog worden gesteld. Het moet noodzakelijk worden geacht, dat hierin verbetering ten goede wordt gebracht, nu reeds, maar voor bij de reorganisatie van het poli tel, die voor de deur staat."

De christelijk-historische senator stelde zich op het standpunt, dat het politieapparaat steeds meer geïntegreerd dient te zijn in het bestuur, ook in verband m de verantwoordingsplicht van de burgemeester als hoofd van de politie, aan de gemeenteraden.

Het apparaat zal dan ook moeten ressorteren onder het Departement van Binnenlandse Zaken. De heer Knottnerus pleitte voor een landelijke politie-organisatie met regionale eenheden.

Gemeentefinanciën

Jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein was de woordvoerder van de christelijk-historische senaatsfractie bij de behandeling van de begrotingen van het gemeentefonds en het provinciefonds in het bijzonder over de gemeentelijke financiën. „Bepalend voor het antwoord op de vraag in hoeverre de gemeenten financieel in staat zijn haar taken naar behoren te vervullen, is de tekortsituatie allerminst. Er is nog altijd een respectabel aantal gemeenten, dat bij het voeren van de huishouding ervan uitgaat, dat een sluitende begroting noodzakelijk is en dat, om dit te bereiken, dringend nodige voorzieningen — bijvoorbeeld in de subsidiëringssector — moeten worden nagelaten", aldus jhr. De Geer van Oudegein.

Hij wees er voorts op, dat de onmogelijkheid in de vaste financiering te voorzien, voor vele gemeenten betekent, dat tal van investeringen moeten worden uitgesteld. „Dit heeft zijn invloed op de gewone dienst van de gemeentebegrotingen en geeft daarvan in verhouding tot de werkelijke behoeften een vertekend beeld."

De senator vond het dan ook wel bijzonder te betreuren, dat er nog steeds geen methode gevonden is om te komen tot een objectieve afweging van de toename van de taken en de daaraan verbonden behoefte aan middelen van het rijk enerzijds en de gemeenten anderzijds. „Zonder de resultaten van een dergelijk onderzoek zullen de discussies over de verdeling van de gemeenschapsgelden over de onderscheidene publiekrechtelijke lichamen slechts kunnen steunen op gevoelsmatige benadering, een wonderlijke en zeer onbevredigende toestand in een tijd, waarin op velerlei terrein nieuwe onderzoekmethoden worden ontwikkeld."

Mr. De Geer van Oudegein vroeg de bewindslieden van Financiën en van Binnenlandse Zaken, de ministers Witteveen en Beernink, of zij het vraagstuk al eens hebben voorgelegd aan specialisten op dit terrein.

Onderwijstekorten

Wat de onderwijstekorten betreft, wees de christelijk-historische senator er op, dat deze tekorten niet alleen optreden in de grote steden. Ook vele kleinere gemeenten worstelen er mee en zij zien hun begroting erdoor verstoord. In sommige gemeenten, aldus jhr. De Geer van Oudegein, wordt het onderwijstekort in aanmerking genomen bij het toekennen van een aanvullende bijdrage uit het gemeentefonds.

Gemeenten, die daaraan niet toe zijn of die verkeren in de omstandigheid, dat dit tekort niet in aanmerking wordt genomen, blijven er mee zitten. De senator drong dan ook aan op spoedige uitbetaling van de bedragen, die de gemeenten over de jaren 1963 tot en met 1968 nog tegoed hebben. Bij de beantwoording door de bewindslieden kon van die spoedige uitbetaling gewag worden gemaakt.

Jhr. De Geer van Oudegein juichte het streven van de bewindslieden toe, te komen tot financiële prognoses voor een langere tijd dan één jaar, hetzij in een planning, hetzij in een meerjarenbegroting. Hij vilde weten, hoeveel gemeenten er reeds mee bezig zijn. „Zijn de bewindslieden niet van mening, dat het voor de gemeenten, willen zij tot een verantwoorde opzet komen, nodig is dan ook inzicht te hebben in de toekomstige ontwikkeling van haar belangrijkste inkomstenbron, het gemeentefonds. Denken de bewindslieden daaraan tegemoet te komen?" zo vroeg de senator.

Knelpunt

Er werd op gewezen, dat één van de knelpunten in het gemeentelijk financieel beleid gevormd wordt door het openbaar vervoer. „Met zekerheid valt te voorspellen, dat dit voor de tot de grote stedelijke agglomeraties behorende gemeenten in de nabije toekomst in verhevigde mate het geval zal zijn. Voor Amsterdam is nu, naast andere verheugende besluiten, komen vast te staan dat voor de gedeeltelijke aanleg van een metro een rijksbijdrage zal worden gegeven van vijftig procent van de investeringskosten." Jhr. De Geer van Oudegein wilde weten, of hiermee een norm in het leven geroepen is, die ook voor andere vergelijkbare gevallen toepassing zal vinden.

Aan het slot van zijn betoog zei de senator, dat zijn fractie met de begroting voor het gemeentefonds kon instemmen. „Deze begroting vertoont in de rij van begrotingen het op twee na hoogste stijgingspercentage, nl. 15,2 vergeleken met die van 1969. De bewindslieden doen dus bepaald wel wat om de gemeenten financieel het leven mogelijk te maken."

P.T.T.

De vaste kamercommissie voor Verkeer en Waterstaat besprak in een openbare vergadering met minister Bakker allerlei aangelegenheden, de PTT betreffende De christelijk-historische woordvoerder, de heer C. F. van der Peijl, stelde, dat het totaalbeeld van de PTT gunstig is. Het bedrijfsresultaat over 1968, bijna f 190 miljoen, was ongeveer f 30 miljoen meer dan in 1967. Dat is uitstekend, aldus de heer Van der Peijl. Hij vond het ook verheugend, dat ondanks het zeer arbeidsintensieve karakter van het bedrijf met dientengevolge stijging van lonen en kosten, tariefsverhoging voor 1970 achterwege kon blijven.

Alhoewel PTT een aantal serviceverbeteringen doorvoerde, zijn er bij het Nederlandse volk toch nog wel een aantal bezwaren over PTT. Deze zijn ten dele gerechtvaardigd, aldus de heer Van der Peijl, maar ten dele ook ongerechtvaardigd.

„Recente ontwikkelingen op het gebied van de particuliere postbestellingen wijzen er op", zo zei de christelijk-historische woordvoerder, „dat het vooral de hoge tarieven van de PTT zijn, die de bedrijven hun toevlucht doen nemen tot de particuliere bezorging. Het publiek vraagt zich af, misschien niet geheel ten onrechte, waarom de PTT voortdurend zijn produkten duurder maakt en tegelijkertijd de kwaliteit ervan, de verleende service, vermindert. Er is een achteruitgang van de postdienst, verminderde service bij gestegen tarieven, het wegvallen van de tweede postbestelling en op vele kantoren geen bezorging van telegrammen in de avonduren en tijdens de weekeinden. Men is overgegaan tot bestrijding van de kleine particuliere postbestelddiensten, die goedkoper werken."

Na gevraagd te hebben naar de ervaringen met de ene postbestelling per dag informeerde de heer Van der Peijl naar de wachtlijst bij de telefoon. Er is een wachtlijst van 100.000 aanvragen en de minister wil die lijst aan het einde van dit jaar teruggebracht hebben tot 76.000 wachtenden. Het kamerlid vroeg of het voornemen ook inderdaad gerealiseerd zal kunnen worden. „Het is een al jaren bestaande achterstand."

Goede wil

De heer Van der Peijl wilde niet alleen kritisch zijn tegenover de PTT. „Het heeft de PTT en zijn mensen in het afgelopen jaar niet aan goede wil en ijver ontbroken. De expansie bij de bestaande diensten en de capaciteitsuitbreiding vooral bij de telecommunicatie en bij de gelddiensten zijn bepaald spectaculair geweest." Gewezen werd op het zeer hoge investeringsniveau voor het lopende jaar van f 600 miljoen, alsmede op de fascinerende technische ontwikkelingen.

„Deze ontwikkelingen vragen een vast investeringsbeleid. De klacht van de PTT-directie is, dat men geen investeringsbeleid kan voeren, als men niet voor een aantal jaren een inzicht heeft in de voor investering beschikbare bedragen. Ook heeft men bij de PTT bezwaren tegen het te lage niveau van de investeringen. Daardoor heeft de bedrijfsleiding in allerlei opzichte onvoldoende armslag. Dat maakt de gang van zaken in het financiële vlak dan ook tot een volstrekt ondoorzichtige zaak. Het speelt ook een rol bij het aantrekken van hoger personeel. Eerst dan zal ten aanzien van deze problemen soelaas worden geboden als de door de directie nagestreefde zelfstandigheid en onafhankelijkheid worden verkregen. Pas dan zal een behoorlijke langetermijnplanning noodzakelijk zijn", aldus de heer Van der Peijl.

Hij vond, dat het PTT-bedrijf zal moeten worden omgezet in een normale naamloze vennootschap met een structuur, die ongeveer gelijk is aan die van de Staatsmijnen of van de Nederlandse Spoorwegen. Het bedrijf zou dan ook in staat zijn zichzelf via de kapitaalmarkt geld te verschaffen. „Dat is een heel belangrijk aspect", aldus de heer Van der Peijl. „Men zou ook meer vrijheid hebben op de buitenlandse markten met andere telecommunicatiebedrijven te concurreren."

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol, Dr. H. A. Schuring; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN OF VRAAGT BROCHURE

Verlaging leeftijd van meerderjarigheid

Verantwoordelijkheden leggen bij jongeren die ze willen dragen

door Rob Vermaas

De verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd is er door. Maar nu de rest. Op de algemene vergadering van 23 mei moet de CHU het laatste deel van het politiek program behandelen en daar krijgt men de gelegenheid zich uit te spreken over verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid.

In wezen is de kiesgerechtigde leeftijd, die we nu op 18 jaar willen brengen, een piepklein onderdeeltje van de algehele problematiek van de leeftijdsgrenzen. De meeste politieke partijen denken het toppunt van progressiviteit te hebben bereikt, door zich voor verlaging van die kiesgerechtigde leeftijd uit te spreken, maar — zoals prof. Christiaanse het zegt — door dit accent op het stemrecht worden een heleboel belangrijker zaken vergeten. De kwestie van de leeftijdsgrenzen omvat veel meer.

Prof. Christiaanse is voorzitter van de Nederlandse Jeugd Gemeenschap (NJG). Zijn club die de pretentie heeft de belangen van het particulier initiatief in het jeugd- en jongerenwerk te behartigen, bestaat 25 jaar. De NJG viert het jubileum onder meer door een bestorming van de in ons land geldende leeftijdsgrenzen. Voorwaar geen overbodige zaak. Want terwijl in Engeland de leeftijd van meerderjarigheid op 1 januari jl. werd verlaagd tot 18 jaar en terwijl de Raad van Europa deze kwestie in studie heeft, is er in ons land nauwelijks discussie of onderzoek over deze zaken, die gaan over de mogelijkheden om „de meest vitale en inspirerende jonge generatie die zich sinds mensenheugenis heeft aangediend", rechten op het dragen van verantwoordelijkheid te geven. Om misverstand te voorkomen: het citaat is niet van Roel van Duyn, die de kabouters van de Oranje Vrijstaat bejubelt, maar het is van de voorzitter van de Engelse staatscommissie die de leeftijdsgrenzen bestudeerde, Latey.

In „De Nederlander" van verleden week kon u al iets lezen over de absurditeit van de bij ons geldende leeftijdsgrenzen. De Rotterdamse hoogleraar Hulsman zette er deze week nog een paar op een rijtje. De leeftijdsgrens voor strafrechtelijke vervolgbaarheid (12) verschilt van die van de dienstplicht (18 en 20), die op zijn beurt weer verschilt van de civielrechtelijke meerderjarigheid (21), die weer verschilt van het passief kiesrecht (23 en 25).

Aan het lijstje van prof. Hulsman is heel wat toe te voegen. Want waarom heb je maar tot het derde jaar gratis vervoer in de tram, terwijl je tot vier jaar voor niets in de trein mag? En waarom mag je op je zestiende een zweefvliegtuig besturen (of bevliegen — wat doe je eigenlijk met zo'n ding), terwijl je achttien jaar moet zijn om auto te mogen rijden. Om met enkele minder belangrijke zaken de absurditeit nog eens aan te tonen.

Geen overbodige zaak

Duidelijk is, dat aandacht voor de leeftijdsgrenzen geen overbodige zaak is. In de CHU gaan we een onderdeel van de leeftijdsgrenzen binnenkort bestuderen, tenminste, wanneer het hoofdbestuur ernst maakt met het aangenomen program. In Rotterdam zeiden we immers, dat een snelle studie over verlaging en gelijktrekking van de leeftijden voor het passief kiesrecht nodig is. Ik neem aan, dat dit studeren niet alleen wordt overgelaten aan toekomstige regeringen, maar dat de CHU zelf ook een poging tot standpuntbepaling onderneemt.

In het geheel van de leeftijdsgrenzen neemt de grens van de civielrechtelijke meerderjarigheid echter de centrale plaats in. Op het feestje, dat de Nederlandse Jeugdgemeenschap deze week bouwde rond The Honourable mr. Justice Latey, wees prof. Hulsman er op, dat deze grens bepaalt, vanaf welk moment men juridisch op zelf gekozen wijze aan het maatschappelijk leven kan deelnemen. In deze zin markeert juist deze grens juridisch de scheidingslijn tussen volwassenheid en onvolwassenheid.

Belangrijker dan de juridische grens tussen volwassenheid en onvolwassenheid is voor prof. Hulsman de vraag in hoeverre men volgens zijn eigen zelfbeeld volwassen (in de zin van vrij en zelfstandig) kan zijn, in hoeverre dit zelfbeeld ook wordt aanvaard door de mensen met wie men in contact komt en in hoeverre men economisch en op andere wijze in de maatschappelijke structuur mogelijkheden tot zelfbepaling heeft.

Ook in Amerika

In een aantal Europese landen is er een duidelijke tendens naar verlaging van de civielrechtelijke meerderjarige leeftijd. In de meeste lidstaten van de Raad van Europa is deze leeftijd 21. (Op Cyprus en Malta is hij echter 18 en in IJsland en Zwitserland 20). In Japan begint de meerderjarigheid met 20, in sommige landen van het Oostblok en in Israël daarentegen al met 18 jaar, terwijl de grens weer bij 21 jaar ligt in Australië, Brazilië, Chili, Canada en de Verenigde Staten.

De gegevens zijn gepikt uit een informatiebulletin, dat de Raad van Europa vorig jaar opstelde. Het is nu al niet meer volledig, want de grens van 21 jaar in de Verenigde Staten wankelt, nu president Nixon zijn plannen tot verlaging naar 18 jaar in een gevorderd stadium van besluitvorming heeft.

Noorwegen, Zweden en Denemarken willen wel verlagen, maar zitten nog met de vraag naar welke leeftijd. Een grens van 21 jaar is hoger dan bij deze tijd past, zei de Zweedse minister van Justitie H. Kling. „In biologisch opzicht zijn de jongeren van vandaag eerder volwassen dan die van enkele tientallen jaren geleden. De school geeft ze een opvoeding, die ze in staat stelt het hoofd te bieden aan de eisen van de moderne maatschappij. Ze nemen in hoge mate actief deel aan de discussie over belangrijke actuele vraagstukken en ze blijken over het algemeen bijzonder goed op de hoogte van sociale en economische kwesties. Al spoedig nadat ze begonnen zijn met werken, worden ze financieel onafhankelijk. Ook in andere opzichten maken ze zich los van hun ouders. Velen trouwen en krijgen kinderen op zeer jonge leeftijd. Over het algemeen lijken ze lang voor hun 21ste al volledig onafhankelijke persoonlijkheden, die graag bereid zijn op eigen benen te staan en hun eigen verantwoordelijkheid te dragen zowel op financieel als op ander gebied."

Toen minister Kling dit zei, had hij vast de bestudering van het rapport-Latey net beëindigd, want daarin wordt het precies zo gesteld. Met dit verschil alleen, dat Latey en zijn commissie de consequentie trok uit dit alles en een aanbeveling deed om de leeftijd van meerderjarigheid te brengen op 18 jaar. Met als gevolg de nieuwe wet, die 18-jarige Engelsen sinds 1 januari het recht geeft te trouwen zonder toestemming van de ouders, overeenkomsten te sluiten, onroerende goederen te bezitten, een testament te maken en te stemmen (om maar een paar puntjes te noemen).

In het kader van de actie, die Nederland aan het denken moet zetten over de leeftijdsgrenzen, heeft de NJG in de persoon van Latey dus de meest aangewezen figuur uitgenodigd, om zijn ervaringen te vertellen. Latey erkende, bij het aanvaarden van het voorzitterschap van de staatscommissie nauwelijks iets van de jeugd te weten. Er was weinig wetenschappelijk onderzoek, dat gehanteerd kon worden.

Een berg van informatie, enquête-materiaal en brieven, verzekerde Latey van 'n enorme arbeid, die zijn gebrek aan kennis over de jeugd snel deed inlopen. Begrijpelijk is daarom, dat zijn grootste sympathie uitging naar de brief van die persoon, die zonder veel woorden te verspillen schreef: „Mijnheer, Verhoog de leeftijd van meerderjarigheid. 21 is fout. 50 is juist. Hoogachtend, ...".

Wellicht een briefschrijver die nog steeds de opvatting huldigt, dat de wijsheid pas met grijsheid komt en die niets ziet in de jonge generatie. Een slachtoffer, zou Latey zeggen, van de publiciteitsmedia. Pers, radio en televisie geven, volgens hem, een totaal vertekend beeld van de tegenwoordige generatie. Teveel ligt het accent op extreme groepen en op verschijnselen die niet representatief zijn voor de hele groep.

In schreeuwende krantekoppen lezen we over jeugdige delinquenten, druggebruikers en revolutionaire studenten. Zij bestaan, maar vormen slechts een heel kleine minderheid, aldus Latey. In verhouding lees je maar weinig over hen die meedoen aan jongerenvrijwilligerswerk of bijvoorbeeld een sociaal jaar. Latey gelooft, dat er sprake is van een praktisch idealisme onder de jeugd, dat zijn weerga niet kent.

Discussie

De NJG heeft op dit moment nog geen standpunt vastgelegd, hoever de leeftijd van meerderjarigheid omlaag moet. Op een congres in het paleis op de Dam, 16 en 17 oktober, wil de jeugdgemeenschap met voorstellen tot wetswijziging komen. Voorlopig gaat het er om, een zo breed mogelijke discussie op te zetten.

Prof. Hulsman heeft zich nu reeds uitgesproken voor verlaging tot 18 jaar. Hij noemde twee argumenten, die hier voor pleiten. In onze snel veranderende samenleving is het noodzakelijk de groep jeugdigen een meer dan evenredig aandeel in het veranderingsproces te geven, meent prof. Hulsman. Jongeren beschikken, volgens hem, meer dan de andere krachten in de samenleving over de geschiktheid om een rol te spelen in de veranderingen.

Een tweede overweging is voor de hoogleraar, dat een niet onbelangrijk deel van de jeugdigen het zelfbeeld van volwassenheid en de wil tot verwerkelijking daarvan op jeugdiger leeftijd krijgt.

Een verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid zal — volgens prof. Hulsman — een erkenning zijn van de gelijkberechtigdheid van de jongerencultuur ten opzichte van die van de ouderen. Vervolgens betekent het een verschuiving van de machtsverhoudingen tussen ouderen en jongeren. „Een machtsverschuiving die de jongeren meer kans geeft mede het gezicht te bepalen van de samenleving waarin zij — langer dan de ouderen — zullen moeten leven."

De ervaringen in Engeland met een meerderjarigheidsgrens van 18 jaar, zijn nog pril. Volgens Latey is het nog te vroeg om te zeggen of de nieuwe wet in Engeland goed werkt. Na het verschijnen van het rapport van Latey's commissie was de publieke opinie in Engeland enthousiast voor de verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid tot 18 jaar en hij heeft de indruk, dat daar sinds de inwerkingtreding van de wet geen verandering in is gekomen. Integendeel, er zijn weinig problemen, aldus Latey.

Staatscommissie

In onderwijskringen, bij jeugdorganisaties, kerken, overheid en medisch-wetenschappelijke kringen haalde de Engelse staatscommissie haar informaties. Algemeen was men van oordeel, dat de grens tot 13 jaar moest worden verlaagd. Nu zullen situaties in Engeland en Nederland niet op alle punten hetzelfde zijn. De emancipatie van de jeugd die Latey voor Engeland constateerde, zal in ons land echter niet verschillen.

Wanneer men voor de Nederlandse situatie twijfels heeft, is het wenselijk snel ook hier een staatscommissie in te stellen, die de meerderjarigheidsgrens en de leeftijdsgrenzen in het algemeen onder de loep neemt.

Uitgangspunt voor deze commissie moet — evenals in Engeland — de gedachte zijn, dat degenen die verantwoordelijkheid op zich willen nemen, daartoe het recht moeten hebben. Wanneer dit niet gebeurt, wordt er meer schade aangericht.

Het rapport-Latey toont aan, dat het op medische, psychologische en sociologische gronden onlogisch en onverstandig is, mensen boven de 18 jaar als onmondigen te behandelen.

Dat de CHU verantwoordelijkheid niet wil onthouden aan degenen die deze willen dragen, kan de Unie 23 mei bewijzen.

ROB VERMAAS.

Insider stopt aantal maanden

De rubriek van Insider zal een aantal maanden wegens onregelmatige afwezigheid van de schrijver worden onderbroken. Teleurgesteld, maar tegelijk met groot begrip heeft de redactie van ons weekblad van het besluit van Insider kennisgenomen. In het najaar hoopt onze medewerker de draad weer op te kunnen nemen.

De redactie

Onderzoek naar de ongevallen in de privé-sector

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga (CHU), heeft zijn medewerking verleend aan een aantal onderzoekingen onder auspiciën van het in Amsterdam gevestigde Veiligheidsinstituut.

Via literatuuronderzoek, een enquête en de analyse van ongevallen in de privé-sector wordt verwacht een beter inzicht te verkrijgen in het aantal en de aard van de ongevallen thuis.

Nagegaan zal worden of er enig verband bestaat tussen het voorkomen van ongevallen en leeftijd, geslacht en sociale status. Het is onder meer de bedoeling, dat er mogelijkerwijs bevolkingsgroepen uit te voorschijn zullen treden, die een hoge(re) kwetsbaarheidsgraad bezitten. Hierdoor kunnen bijzondere maatregelen ter bevordering van de veiligheid worden getroffen.

Het onderzoek zal zich over een periode van één jaar uitstrekken om beter na te kunnen gaan of er verband bestaat tussen aantal en aard van ongevallen, de graad van verstedelijking en het seizoen.

Teneinde de doelmatigheid van de veiligheidsvoorlichting te bepalen, zal verder een onderzoek worden ingesteld naar het effect van deze voorlichting. Bij dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van audiovisuele hulpmiddelen (bijv. dia's).

Vooral de doelmatigheid van de voorlichting van instellingen die groepsvoorlichting geven op het terrein van de gezondheidszorg, de huishoudkunde en de opvoeding zal voorwerp van onderzoek zijn.

Bij de voorbereiding van dit onderzoek hebben o.a. samengewerkt het Veiligheidsinstituut en de Stichting Gezondheidsvoorlichting en -opvoeding.

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de Stichting Uniewerkfonds Straatweg 19 - Rotterdam

Overheid en nutsvoorzieningen

Op weg naar nieuwe structuren

door A. J. Kaland

Onder bovenstaande titel mocht ik als gastspreker aan het diner van de jaarvergadering van de VWN (Vereniging voor Waterleidingsbelangen in Nederland) een praatje houden, dat daarna is gepubliceerd in H20 van 15 mei 1969. Naar aanleiding daarvan verzocht de redactie mij dit onderwerp nog wat uit te diepen, hetgeen ik bij deze gaarne doe.

Wie in het overheidsbestuur werkzaam is, weet dat de overheidstaak in snel tempo in omvang toeneemt. Hoe we daar politiek ook over mogen denken, dit feit blijft. In ons bestuur, in de aanpak van de diverse problemen, zullen we daar rekening mee moeten houden.

Een ander bekend feit is, dat de aanpak van een bepaalde taak het beste kan worden gerealiseerd door o.a. een goede organisatie. Een goede organisatie is o.a. afhankelijk van management, deskundigheid en omvang. Als we ons tot deze drie elementen beperken, is het duidelijk dat het laatste — omvang — onmisbaar is voor de eerste twee. Immers in een te klein bedrijf kan een „managersbeloning" niet worden geboden, terwijl specialisten in de diverse sectoren (jurist, econoom, ingenieurs) onmogelijk allemaal een plaats kunnen bezetten.

De schaduwzijde van te grote bedrijven is de ondoorzichtigheid, het langs elkaar werken, verstarring en bureaucratie. Maar daar zijn we in ons land, althans als gevolg van de omvang, in de utilitysector nog lang niet aan toe!

Hoewel een optimale omvang niet exact is te omschrijven, ben ik er van overtuigd dat dit bedrijfsoptimum bij vele nutsbedrijven van de overheid ontbreekt. Met als gevolg te weinig management, te weinig deskundigheid. Het optimaal — kunnen — functioneren ontbreekt. Zou dit in het vrije bedrijf leiden tot een zichzelf uit de markt prijzen, vanwege de monopoliepositie kabbelt het overheidsbeekje rustig verder. Ten detrimente van de consument, welke belangen juist door die overheid om niet optimaal dienen te worden behartigd!

De tijd van de particuliere ondernemer die gas produceert, elektriciteit opwekt en water wint, en deze produkten in de directe nabijheid afzet, is voorbij. De overheden, gemeenten, provincies en rijk, hebben zich zowel publiek- als privaatrechtelijk met deze en andere nutsvoorzieningen beziggehouden. De structuren wisselden daarbij voortdurend.

Via het publieke recht wordt het gas door de particuliere ondernemer geproduceerd. Door middel van een privaatrechtelijke overeenkomst met de Staat geëxporteerd en als groothandelaar gedistribueerd. De distributie is nog een sterk verbrokkelde aangelegenheid. De bewindslieden van Economische en Binnenlandse Zaken hebben dan ook zeer onlangs een kleine commissie ingesteld, die gaat adviseren over een gewenste concentratie. Het is jammer, dat zoveel lagere overheden hier tekort schieten in hun publiekrechtelijke taak. Naar mijn mening voortvloeiende uit het feit, dat mogelijk private belangen moeten worden opgeofferd...

Een op stapel staande Gaswet zal waarschijnlijk wel ordenend gaan werken. Reeds te lang geleden adviseerde de Gasadviescommissie omtrent de hoofdlijnen van wetgeving.

Elektriciteit wordt weliswaar niet centraal geproduceerd, maar via samenwerkingsverbanden hebben de produktiebedrijven zo'n stuk autonomie prijsgegeven, dat de produktie geacht kan worden centraal te zijn gecoördineerd. De diverse produktie-eenheden worden slechts daar gebouwd, waar dit in het nationale plan is voorzien. De koppelnetten garanderen een efficiënte benutting, zodat het reservevermogen relatief gering kan zijn en grote overcapaciteit bij het gereedkomen van nieuwe eenheden wordt voorkomen.

Ook hier is er in de distributiesector nog veel te doen. Ook daarvoor is een commissie, ingesteld door dezelfde voornoemde bewindslieden, aan het werk. Maar er is gelukkig meer. Een nieuwe wetgeving op het gebied van de elektriciteitsvoorziening is bijna gereed. Het is te hopen — ook te verwachten — dat deze wetgeving mede op een vergaande concentratie gericht zal zijn. Dat het nodig is staat voor mij vast, zolang er nog bedrijven zijn waar een gemeentesecretaris directeur is...

Op het terrein van de watervoorziening is de problematiek het grootst. Produktie en distributie is praktisch voor ieder bedrijf een autonome zaak. En dat terwijl de vraagstukken van een goede watervoorziening, zowel wat betreft de drinkwater- als de industriewatervoorziening, met grote snelheid op ons afkomen. De versnippering en de verspilling gaat door, zelfs nadat de VEWIN — de vereniging van de waterleidingbedrijven — in 1964 zo'n mooie resolutie had aangenomen. Daar komt de resolutie:

- reeds thans is in incidentele gevallen de organisatie van de openbare drinkwatervoorziening niet meer op de eisen van deze tijd berekend;
- Nederland evolueert snel van een landbouw- en handelsstaat tot een dichtbevolkt, geïndustrialiseerd land met belangrijke zware basisindustrieën en chemische bedrijven; aangenomen moet worden, dat deze ontwikkeling zich voortzet;
- de openbare watervoorziening zal worden gesteld voor de eis haar produktievermogen enorm uit te breiden en zal voorts in toenemende mate worden geconfronteerd met problemen van kwaliteitsbeheersing;
- de organisatie van de openbare watervoorziening zal zodanig moeten zijn, dat optimale mogelijkheden worden geschapen om deze problemen tot een oplossing te brengen.

Voorwaar schone taal! We zijn nu vijf jaren verder en wat is er gebeurd? Bijna niets. Ieder tobt met de eigen problemen. Van een werkelijk gezamenlijke aanpak is zelfs het bekende wolkje „als eens mans hand" nog niet te bespeuren!

Het terrein van deze nutsbedrijven overziende, vraag ik mij af of deze veelvervige rok ook te zien zou zijn indien de particuliere ondernemer deze taken moest vervullen. Ik betwijfel dat zeer. Nu moet de lezer daarbij niet denken, dat ik in aanbidding neerkniel voor iedere particuliere activiteit en al het overheidsondernemen als onvoldoende — of erger — kwalificeer. Zo is het niet. Er zijn particuliere ondernemers die stuntelen en er zijn voortreffelijk georganiseerde overheidsactiviteiten. Alleen we moeten, ook al maken we deel uit van het overheidsbestuur, niet alleen letten op de splinter in het oog van de ander. Zelfkritiek is een voortreffelijke eigenschap.

Het is voor mij beslist dan ook geen dogma, naar links noch naar rechts, wie deze taken het beste kan vervullen.

Ik sluit me graag aan bij de woorden van prof. dr. W. Drees, die op het in 1967 te Eindhoven gehouden symposium over tarievenpolitiek en investeringen bij openbare nutsbedrijven zei: „Dogmatische lieden weten onmiddellijk zonder analyse wat het beste is: die van links wensen zonder nadere argumentatie vrijwel volledige socialisatie, die van rechts wensen alle produktie van deelbare goederen en diensten over te laten aan de vrije ondernemer. Maar de huidige mens in het Westen (en in toenemende mate ook in het Oosten, zij het met ander zicht op het begrip eigendom) is geneigd om te vragen: Wat dient het welzijn het beste?"

Welnu, laat daar geen twijfel over bestaan:

Voor wat betreft de hierbedoelde nutsvoorzieningen, ben ik van mening, dat het publieke welzijn in onze tijd een grote overheidsbemoeienis eist. Publiekrechtelijk en privaatrechtelijk. Met dien verstande, dat het private belang altijd ondergeschikt zal dienen te zijn aan het publieke belang.

Indien particuliere ondernemers energie zouden distribueren zoals de overheid thans doet en zeker indien de particuliere ondernemer de openbare watervoorziening tegemoet trad zoals de overheden het thans doen, ben ik van mening dat diezelfde overheid reeds op basis van het publieke recht ordenend was opgetreden. Het komt me echter voor, dat nu de lagere overheden merendeels verstek laten gaan, de rijksoverheid ordend zal gaan optreden. Ik hoop en verwacht, getuige ook de aandrang van de zijde van de volksvertegenwoordigers, dat een gerichte wetgeving een doelmatige en goed functionerende bedrijfsstructuur zal weten tot stand te brengen.

Bedrijfsvoering

Met bovenstaande is echter niet alles gezegd. Ook ten aanzien van de bedrijfsvoering zou ik nog een paar opmerkingen willen maken. Bedoelde bedrijven bezitten een monopoliepositie. Dat kan ook niet anders. De ondernemer dient te worden beschermd vanwege zijn grote investeringen die lange tijd meegaan en de goede en slechte klanten die in het voorzieningsgebied aanwezig zijn. De concurrent kan en mag de krenten — compacte woongebieden — niet uit het brood halen. Maar... een monopoliepositie mag niet eenzijdig werken. Ook de consument heeft in die situatie recht op bescherming! Hij dient verzekerd te zijn van een goede kwaliteit tegen de laagst mogelijke prijs. Via de vrije markt heeft toch niemand de kans een betere kwaliteit of een lagere prijs, dan wel beide aan te bieden?

En hoewel drs. A. van Stuivenberg, wethouder van Financiën en Bedrijven der gemeente Eindhoven in H20 van 12 juni zijn instemming betuigt — van ganser harte zelfs — met mijn opmerkingen over de noodzaak van herstructurering van de nutsbedrijven, is hij het oneens met mij als ik beweer dat deze nutsbedrijven geen melkkoetjes — zeg hier en daar maar koeien! — mogen zijn van de overheid. Ik zou tot deze wethouder willen zeggen: Ik begrijp uw bezwaar, maar gij weet ook wel, niemand kan twee heren dienen. Ik ben er van overtuigd, dat de wethouder van Financiën de bewuste reactie heeft geschreven...

Ik beweer namelijk — en dat in strijd met dat wat prof. dr. W. Drees voorstaat en doceert — dat:

a) de overheid geen winst behoort te maken op gas, elektriciteit en water; althans geen overheidskassen bijvult met middelen afkomstig uit deze activiteiten;

b) dat afschrijving op basis van vervangingswaarde voor de overheid niet noodzakelijk is; ja zelfs leidt tot het kweken van een eigen vermogen ten koste van de burgerij, hetgeen in strijd is met de dienstverlenende taak van de overheid.

Laat ik dit nog wat toelichten. Indien winsten aan openbare kassen worden uitgekeerd, betekent dit dat een te hoge prijs voor het produkt wordt gevraagd.

Opvallend is daarbij het verschil tussen de uitkeringen aan de gemeentelijke, respectievelijk provinciale kassen.

Beliepen de jaarlijkse winstuitkeringen van de gemeentelijke bedrijven over de jaren 1951 t.e.m. 1955 gemiddeld plm. 36 miljoen gulden, in de periode 1961 t.e.m. 1965 was dat gemiddelde gestegen tot plm. 62 miljoen gulden. De uitkeringen aan de provincieën daarentegen bleven gedurende beide perioden nog beneden 1 miljoen gulden, terwijl toch de produktie van elektriciteit voor een belangrijk deel in provinciale handen is.

Daarboven worden de gemeentelijke kassen vaak nog versluierd gevoed door precariorechten en beheerskosten. Vaak ook door onjuiste kostenberekening aan de openbare verlichting of door de bedrijven verrichte diensten. Dat de gezamenlijke gemeenten thans een bedrag van naar schatting 100 miljoen gulden bate dan wel besparing hebben lijkt me een reële benadering. Gezien de totale belastingdruk niet zo indrukwekkend.

Niettemin komt het mij onjuist voor. De monopoliepositie en de taak van de overheid beide mag niet ontaarden in een vraagprijs voor het geleverde produkt die wordt afgestemd op de behoefte aan algemene middelen. Overheidskassen worden gevoed en behoren te worden gevoed door belastingen en heffingen welke worden beheerst door het publieke recht.

In ons geperfectioneerd belastingstelsel is geen plaats voor extra heffingen op een willekeurige groep Nederlanders. Via de BTW is reeds de consumentenheffing betaald en de extra heffing, voorwaarde tot het maken van winst, houdt geen rekening met de draagkracht, zodat de minst draagkrachtiger het zwaarst worden belast.

In een tijd waarin draagkracht en bestedingen met de maatlat gemeten en met de weegschaal gewogen worden, past geen heffing die slechts als norm de gemeentelijke behoefte hanteert!

Een investering van de overheid vindt meestal plaats met vreemd kapitaal. Tijdens de levensduur van het kapitaalwerk wordt rente en afschrijving vanzelfsprekend in de prijs van het produkt verwerkt. De nominale guldens, destijds aangetrokken, zijn afgelost en de restwaarde is meegenomen. Deze bate dient ter compensatie van voortijdige vervangingen. Maar welke zin heeft het nu de consument van vandaag, met het huidige inkomensniveau, de prijs — ten dele — van morgen te laten betalen? Een hogere prijs uiteraard, die slechts past bij het hogere inkomen van straks?

Ook een overheidsbedrijf heeft reserves nodig. Akkoord. Maar in principe om exploitatieverschillen en onvoorziene stroppen te kunnen opvangen. Niet om daarmee straks de investeringen te kunnen financieren. Ik vind het wel erg ver gaan als de overheid guldens leent en sterk in waarde verminderd aan de spaarder terug betaalt en zichzelf daarnaast, en bovenop een tarief, schadeloos stelt voor de verminderde koopkracht!

Bovendien heb ik nog een praktisch argumentje. Welk afschrijvingssysteem hanteren we bij dalende stichtingskosten? De stalen gasbuis die door de PVC wordt vervangen of de hoog renderende machine in de centrale die de minder renderende vervangt? Ik ben bang, dat de voorstanders van afschrijving op basis van vervangingswaarde, zonder blikken of blozen voor die projecten op kostprijsbasis zouden gaan afschrijven. En terecht, want anders liep het met de financiering — aflossingen — fout.

Tot slot een vraag. Willen de voorstanders van afschrijving op basis van vervangingswaarde de huur van de overheidswoningen ook vaststellen op basis van vervangingswaarde?

Het gaat naar mijn stellige mening niet op een vergelijking te maken met de particuliere ondernemer, die vanuit een gans andere positie — veel zwakkere! — opereert.

Zeeuwse situatie

Vanwaar toch deze benadering? Als lid van het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland, sinds 1962, heb ik geleidelijk aan de nutsvoorzieningen als in dit artikel bedoeld in mijn portefeuille gekregen. Een kleine provincie, dun bevolkt en doorsneden met belangrijke rivierarmen. Een moeilijk te voorzien gebied, zowel van gas, elektriciteit als van water. Het electriciteitsbedrijf omvatte de gehele provincie met uitzondering van Middelburg-oud. *) Er waren zeven waterleidingenbedrijven en negen gasbedrijven.

Met het oog op de komst van het aardgas hebben we alles in één bedrijf — uitgezonderd Middelburg-oud — ingebracht. Tweederde van het aandelenkapitaal was in handen van de gemeenten en éénderde in die van de provincie.

Dit bedrijf is gefuseerd met het elektriciteitsbedrijf. De gemeenten krijgen daarmee invloed in de totale energievoorziening — éénderde deel van het aandelenpakket — en de provincie heeft hiermee een eenheid en een meerderheid — tweederde — verworven in de Zeeuwse energievoorziening.

Vanwege de N.V.-vorm is een grotere slagvaarigheid en een autonoom leven mogelijk. Omdat het aandelenbezit in handen van de overheden is, blijft de uiteindelijke zeggenschap bij de „volksvertegenwoordi-

gers". Via interpellaties kunnen de verantwoordelijke politici altijd ter verantwoording worden geroepen. Hetgeen ook gebeurt! En terecht!
Met een dikke honderdduizend elektriciteitsaansluitingen en over twee jaar 60 à 70.000 gasaansluitingen, met dan bovendien nog een paar energiegiganten, voor de elektriciteitsvoorziening, en een waterfabriek, een prachtig bedrijf. Met nog geen duizend man personeel beslist niet te groot of onoverzichtelijk.
De tegenstanders komen nogal eens aandragen met het argument van kostprijsvervalsing en het wegvallen van de concurrentie. Ik geloof daar niet in.

Een kostprijsvervalsing is natuurlijk altijd mogelijk. Ook bij het elektriciteitsbedrijf tussen huishoudelijke en industriële tarieven. Maar een goed beleid staat borg voor een juiste kostenberekening. Het ontbreken van concurrentie lijkt ons meer hout te snijden, maar doet het niet. Bij de industriële tarieven speelt het geen rol, omdat de Gasunie en de elektriciteitsbedrijven afzonderlijk opereren.

Resteren de huishoudelijke en andere kleinverbruikers. Is het nu werkelijk zo, dat daar geconcurreerd kán worden? Met ruimteverwarming niet. Die is voor het gas. Met licht en huishoudelijke apparatuur evenmin, dat is voor de elektriciteit weggelegd. Blijft over de heetwatervoorziening en het koken. Maar hier speelt de prijs niet de enige rol. De ligging van keuken en doucheel, de persoonlijke voorkeur van de huisvrouw zijn veel belangrijker. Ook de vraag of men met olie of gas verwarmt is daarbij doorslaggevend. Een objectieve voorlichting door de verkoper van beide energiesoorten zonder „concurrentie" is mij meer waard dan een subjectieve „voorlichting" van een verkoper die slechts zijn energiesoort te verkopen heeft!
Eveneens kwamen de fusies rond van de waterleidingbedrijven, met uitzondering van Middelburg-oud. Eén bedrijf in de gehele provincie en een stukje Noord-Brabant.
Eveneens ongeveer 100.000 aansluitingen en een paar grote waterverbruikers waarvan één met een contract dat oploopt tot 20 miljoen m3 per jaar, w.o. gedistilleerd water. Bij dit project gaan energiebedrijf en waterleidingbedrijf hand in hand. Het elektriciteitsbedrijf wint het water via de ontziltingsinstallatie en verkoopt de volledige produktie aan het waterleidingbedrijf, die dit dan weer distribueert. Nog verder gaan met concentratie? Ik heb het niet als doelstelling, maar waar de praktijk tenslotte toe zal leiden is nu nog niet te voorzien.
De produktie van water, uitgezonderd dan het distillaat, is een op zichzelf staande zaak. Zelfs regionaal is dat niet meer op te lossen. Naar mijn mening ligt hier een nationale taak. Over een concentratie van de distributie is in principe met mij te praten, hoewel we in Zeeland enige jaren rust nodig hebben voor een consolidatie van de verkregen posities.

Ik dacht, dat we in Zeeland een eind op de goede weg zijn. Nieuwe structuren zijn ontstaan. En in de statuten van deze bedrijven is bepaald, dat geen winsten mogen worden uitgekeerd. Het dividend is zelfs beperkt tot maximaal twee procent boven het geldende renteniveau. Tot nu toe was dit 6 procent bij het elektriciteitsbedrijf en niets bij gas en water.

Dank zij een intensieve aanpak en een goede verstandhouding tussen provincie en gemeenten, alsmede de omstandigheden en de grote uitdaging die op Zeeland afkomt, is dit tot stand gekomen op basis van vrijwilligheid. En zo behoort het ook te zijn. Het is in wezen vreemd dat de — hogere — overheid de — lagere overheid publiekrechtelijk moet dwingen een bepaalde weg op te gaan. Zij staan toch voor hetzelfde belang?

Een beleidsfiguur

Nog een — vrome? — wens. Op bestuurlijk niveau kan er ook nog wat geordend worden. In de gemeenten is er vaak een wethouder die alle bedrijven beheert. Helaas ook financiën! Bij de provincies, waarvan de betrokkenheid nogal wat uiteen loopt, is die eenheid zelden aanwezig. Ik kan u verzekeren, dat het bijzonder nuttig is als één beleidsfiguur het vele of weinige dat een provincie op het gebied van de gas-, water- en elektriciteitsvoorziening onderneemt in zijn portefeuille heeft.
Naar mijn stellige overtuiging geldt dit ook voor het nationale beleid. Gas en elektriciteit, zij het onder twee directoraten, ressorteren onder de minister van Economische Zaken. Ook met de industriewatervoorziening houdt die minister zich bezig. Maar de drinkwatervoorziening ressorteert nog immer onder Volksgezondheid. In het verleden terecht. Afgezien van de duidelijke taal van de huidige staatssecretaris van Volksgezondheid, toen hij sprak over de reorganisatie van de watervoorziening en mijn algemene waardering voor deze bewindsman, ben ik van mening, dat het ook tot het verleden behoort dat de watervoorziening primair een zaak van volksgezondheid is. Het is een bedrijfseconomische aangelegenheid van de eerste orde waar het water vandaan komt en op welke wijze dit gewonnen en — op steeds grotere afstanden — getransporteerd en daarna gedistribueerd moet worden.
Een goede kwaliteit en de laagst mogelijke prijs is een voorwaarde. Niet alleen voor de huishoudelijke verbruikers, hoewel het ook daar van het grootste belang is dat de opwaartse druk zoveel mogelijk wordt beperkt. Maar ook en vooral met het oog op de functie die de overheid vervult als toeleverancier voor de grote industriële verbruikers. Bij een verbruik van enorme hoeveelheden energie is 1/10 cent erg belangrijk en bij grote waterverbruikers kan 1 cent per m3 een paar ton uitmaken!
Met deze problemen wordt de overheid geconfronteerd. Het is een uitdaging voor velen. Een herstructurering is nodig. De vorm van de herstructurering is overal ter discussie. Ir. D. Tinbergen pleitte onlangs voor één nationaal gasdistributiebedrijf ter vervanging van de bestaande 188. De noodzaak daarvan zie ik niet in.
Alvorens daarover een uitspraak te doen is de vraag van belang of er een verticale dan wel een horizontale concentratie tot stand zal worden gebracht.
Voor het gas is dat eenvoudig: horizontaal. De produktie is volledig gescheiden van de distributie.
De constructie Tinbergen zou bij de meest vergaande concentratie dus passen. Maar er is meer dan gas. Een aantal statenleden in Noord-Brabant staat ook een horizontale concentratie voor, maar dan van gas, water en elektriciteit waarbij de produktie van water en elektriciteit, net als bij het gas, gescheiden wordt. Mijns inziens terecht verzet de PNEM zich hiertegen. Ik ben van mening, dat produktie en distributie van elektriciteit met het oog op de industriële verbruikers, niet kan worden gescheiden.
Bovendien, bij de herstructurering, dus concentratie, zal moeten worden gewaakt tegen desintegratie. Een gecombineerd gemeentelijk utilitybedrijf kan moeilijk één of twee activiteiten afstaan en met de rest overblijven.

Welke structuur

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga, suggereerde onlangs dat het aantal waterleidingbedrijven van 146 met minimaal 100 zou dienen te verminderen.
Welke structuur staat mij voor ogen? Duidelijk is, dat ik voorstander ben — en velen met mij — van het in één hand zijn van produktie en distributie van elektriciteit. Daarvan uitgaande dacht ik, dat het het meest voor de hand ligt om deze bedrijven tevens met de distributie van gas te belasten. Moeilijker wordt het voor wat betreft de watervoorziening. De produktie zal in de toekomst — afgezien van de ontzilting — slechts op enkele plaatsen kunnen gebeuren. Misschien één nationaal waterproduktiebedrijf voor de nieuwe grote winningen? De distributiebedrijven kunnen dan geconcentreerd over de bestaande — beperkte — produktiebronnen beschikken en ondersteund en aangevuld door „het nationale waterwinbedrijf" hun taak blijven vervullen. Maar hoe de herstructurering ook zal uitvallen, één ding is duidelijk: er is ook een heroriëntatie qua mentale instelling gewenst, van hoog tot laag. Ik dacht, dat de problematiek groot genoeg was om aan één van de departementen, naar mijn mening Economische Zaken, een speciale staatssecretaris te benoemen die, met volledige inzet, aan de top deze herstructurering zou kunnen bewerkstelligen. Mogelijk dat aan deze functionaris dan nog meer ondernemersactiviteiten van de overheid zouden kunnen worden toevertrouwd, waarbij ik wijs in de richting van NS, KLM, PTT en Staatsmijnen.
De wijze, waarop de overheid in dit land ondernemingsactiviteiten ontwikkelt, behoort zich aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden. Een rationale taakverdeling is een eerste vereiste.

Industrie en nutsvoorzieningen

Nog één aspect wil ik nog wat nader uitwerken. En wel met betrekking tot de in omvang en belangrijkheid toenemende industriële klantenkring.
Terloops heb ik daar al een paar opmerkingen over gemaakt met name over de kosten van het geleverde produkt. Maar er is meer. Op basis van 1963 is 100, was de gemiddelde dagproduktie van de nutsbedrijven — gas-, water- en elektriciteitsbedrijven — in 1968 gestegen tot 200. Slechts één bedrijfstak bereikte een nog sterkere stijging, de chemische nijverheid, n.l. tot 221. Het merendeel van de overige bedrijfstakken blijft steken onder de 150. Er is een duidelijke relatie tussen de twee hoogvliegers. Een sterk expanderende chemische industrie, doet een groot beroep op de nutsbedrijven.
Dat betekent niet alleen dat de leiding van het nutsbedrijf of de nutsbedrijven wordt geconfronteerd met een sterke uitbreiding van de produktiecapaciteit, maar ook dat als gesprekspartner met de toekomstige grootverbruiker over de procestechniek moet kunnen worden gesproken. Over de te bouwen installaties, over de wijze van voeding en over de optimale benutting voor beide partijen. Over de mogelijkheid van moduleren dient vroegtijdig te worden gesproken en kan voor beide partijen bijzonder interessante perspectieven bieden.
Bij een toenemende industrialisatie, ook in meerdere regio's van ons land, dienen de nutsbedrijven te beschikken over deskundigheid van hoog niveau. De internationale concerns hebben hun sector „utility" bijzonder goed bezet.
In de gassector worden de grootverbruikers weliswaar meestal door de deskundigen van de Gasunie bediend, maar ook de kleinere grootverbruikers kunnen „toepassingsproblemen" hebben, waar het nutsbedrijf een antwoord op moet kunnen geven.
Op dit moment lijkt de problematiek het grootst rondom de elektriciteitslevering, waar toepassing (modulatie?) en prijsniveau voor producent en afnemer essentieel zijn. Maar ook voor onze nationale economie!
Het lijkt er echter op, dat de industriële watervoorziening nog uitdagender op ons afkomt. En niet alleen qua omvang. De tijd dat water water was, behoort tot het verleden voor wat betreft de procesindustrie. De chemicus moet precies weten welk water hij krijgt aangeboden. Bij de onderhandelingen kan de „koopman" het niet meer alleen af. Wat dat betreft sluit ik me graag aan bij datgene wat dr. J. M. Juran schreef in het nummer van 11 juli jl. met betrekking tot de afnemer-leverancier-relatie.
De ontziltingstechniek heeft het mogelijk gemaakt, dat de utilitybedrijven gedistilleerd water in grotere hoeveelheden produceren en tegen aanvaardbare prijzen aan de procesindustrie ter beschikking stellen.
De samenstelling van het water dient echter nauwkeurig te worden geoffreerd en de kwaliteitscontrole en -beheersing met de grootste deskundigheid dagelijks te worden begeleid.
De toepassingen van het aardgas, van de — kern! — energie en van de waterwinning kunnen best binnen kortere tijd voor een technologische doorbraak worden geplaatst. Vooral bij de waterwinning.
Ook en vooral met het oog op de relatie die de utilitybedrijven onderhouden met de chemische bedrijven, dient de lappendeken van bedrijven en bedrijfjes op korte termijn te worden vervangen door goed georganiseerde ondernemingen die partner kunnen en willen zijn van chemiereuzen en energiegiganten.
Een onderneming van voldoende omvang, met de beschikking over meerdere deskundigen, management en slagvaardigheid, die antwoord kan geven op de moeilijkste vragen van de procesindustrie. Het is geen eenvoudige opgave voor de overheidsbedrijven. Toch worden ze vandaag de dag daarvoor geplaatst, en zeker morgen.
Wij zijn in Nederland dan ook dringend aan een herstructurering van de nutsbedrijven toe. In Zeeland hebben we er iets aan gedaan. Het energiebedrijf werkt als katalysator: Dow Chemical, Hoechst, Péchiney, wereldconcerns, hebben zich genesteld in een kleine provincie. Ze worden voorzien van grote hoeveelheden energie en gedistilleerd water. Straks ook van kernenergie.
De eigentijdse aanpak, soms met vallen en opstaan, van de utilitybedrijven heeft dit mede tot stand gebracht. Een verbrokkeld produktie- en distributie-apparaat is een belemmering voor de onstuimige ontwikkeling van de procesindustrie.
In eindig met de wens uit te spreken, dat de bestuurders van CH-huize niet zo historisch gebonden zullen zijn, dat ook zij voor een rationele aanpak open staan.

A. J. Kaland.

*) Middelburg-oud is Middelburg van voor de gemeentelijke herindeling. De toegevoegde gemeenten St. Laurens en Nieuw- en Sint Joosland worden door de provinciale bedrijven voorzien, zodat in de huidige gemeente twee bedrijven opereren.

Wil de moderne mens

op de hoogte zijn van alles wat er in de wereld gebeurt, dan is een goede krant onontbeerlijk.
Wilt U daarnaast ook nog wekelijks op de hoogte blijven van wat er in de Christelijk Historische Unie gebeurt, dan is **DE NEDERLANDER** onmisbaar.
Die houdt U elke week op de hoogte van allerlei zaken die voor elk lid onzer Unie van belang zijn en die geen enkel ander blad U geeft. Meer nieuws, meer informatie over de C.H.U., vindt U in het C.H.-weekblad **DE NEDERLANDER**.
Abonneert U nu door inzending van onderstaande bon, dan ontvangt U voortaan elke week Uw eigen weekblad. Voor slechts f 10,- per jaar, of f 5,60 per half jaar, dat is slechts één kwartje per week.

BON

Ondergetekende:

adres:

plaatsnaam:

geeft zich hiermee op als abonné op „de Nederlander".
In te zenden aan: de Stichting Uniepers, v. Deventerlaan 49 te Voorburg.

Commissievergaderingen van de Interparlementaire Unie in Monte Carlo

Het vorstendom Monaco bestaat uit één rots en een klein gebied eromheen, waarop de stad Monte Carlo gebouwd is. Bekend om het Casino, waar meer verloren dan gewonnen wordt, want daar moet de tent van draaien. Men kent geen inkomstenbelasting in deze staat, maar als je er gaat wonen, ben je pas na drie generaties „Monegasque". Anders zou 't gedrang te groot worden.

Ik ben er 2e Paasdag heengereisd, 't ging per vliegtuig in 1½ uur naar Nice; je was in een ommezien van de regen in Nederland in de zon van de Rivièra. Maar..... de wind blies even hard als bij ons en het was ijskoud. De reis van Nice naar Monte Carlo duurde door oponthoud langer dan van Amsterdam naar Nice.

Wat is eigenlijk die Interparlementaire Unie, vraagt men vaak. Dat is ee vereniging van kamerleden over de gehele wereld, die ieder jaar in een ander land congresseert. Ook de voorbereidende voorjaarsvergadering wordt in verschillende plaatsen gehouden, al zijn Nice en Monte Carlo in de laatste 20 jaar nogal in trek ge.v st.
Het secretariaat van de IPU is in Genève, dus voor de staf is het zuiden van Frankrijk dan gemakkelijk bereikbaar.
Dit jaar is de grote conferentie in Nederland, van 1-9 oktober a.s. U zult er dan wel meer van horen en merken. Want dat is altijd een hele gebeurtenis in een land. De Liberianen in hun speciale kleding en om maar een keuze te doen, de dames uit Japan, die meekomen, als echtgenote en (of) secretaresse zijn in hun prachtige zijden toiletten wel iets om naar te kijken. En men zal hen telkens tegenkomen!
We kwamen 30 maart in Monte Carlo aan en dinsdagmorgen de 31e werd de conferentie geopend door prins Rainier, die met prinses Grace zeer hartelijk werd verwelkomd. Televisielampen richtten zich telkens weer op **haar**, hetgeen zeer begrijpelijk is. Een filmster, die prinses wordt, blijft een boeiende attractie!
Zo'n openingszitting is een aaneenschakeling van vele woorden en velerlei complimenten. De commissievergaderingen, die daarna begonnen, waren gelukkig belangrijker. Ik zat zelf in twee commissies van de 5, dus was steeds bezig.
Er was een goed gesprek over de te nemen maatregelen tegen **hijacking**, d.i. kaping van vliegtuigen. Er was een vrouwelijke afgevaardigde uit Korea, die een zeer illustratief betoog hield, maar door de voorzitter werd terechtgewezen!: „Dit is de juridische Cie en we spreken dus alleen over de juridische kant van de zaak. De politieke kant moet naar de politieke commissie", zei hij. De voorzitter vreesde natuurlijk een botsing tussen Israëliërs en Arabische afgevaardigden en hield het dus streng binnen de perken van wat je met wettelijke maatregelen zou kunnen doen.

Dat is natuurlijk prachtig, maar zuivere theorie. Zoiets als: het stelen neemt zulke vormen aan, dat we er wat aan moeten doen door wettelijke bepalingen, die preventief zullen werken. Best, maar daarmee heb je het dievendom nog niet uitgeroeid. De grote vraag: hoe voorkom je kapen van vliegtuigen en wat erger is, sabotage met desastreuze gevolgen, zoals onlangs met het vliegtuig, dat na een bomontploffing in Zwitserland te pletter viel.

Over dit onderwerp zal stellig op de conferentie in Den Haag nog uitvoerig worden gesproken. We komen er dan wel op terug. Het kolonialismecomplex, dat iedereen bezig houdt en waaraan niemand ontkomt, was onderwerp van discussie in een andere commissie. Men kwam er niet uit en benoemde een Cie van redactie om tot een eensluidende resolutie te komen.
Na veel hangen en wurgen lukte dat, maar toen de zaak in 't openbaar moest aangenomen worden, werden toch weer amendementen ingediend en aangenomen, die men bij de voorbereiding dacht te hebben weggediscussieerd.

En het is op alle internationale conferenties hetzelfde lied. Als de Arabieren iets voorstellen, worden zij vaak door de communistische landen en de Afrikaanse afgevaardigden gesteund en dan is het gebeurd, Europa is dan in de minderheid en krijgt zijn zin niet. Dit is iets, waar men aan wennen moet, maar eenvoudig een feit is.
De verdeling van de posten voor de leiding van de commissies is zoveel mogelijk gespreid over de verschillende landen. Dat maakt, dat je wel eens een voorzitter hebt, die in zijn land zeker een kei is, maar die in dit werk door gebrek aan talenkennis bepaald moeilijk te volgen is. Hij wordt wel steeds geassisteerd door iemand van het secretariaat, anders zou er soms niets van terechtkomen.
Bovendien werkten de microfoons, die aansluiten op de vertaalcabines, waar de tolken direct alles overbrengen in de taal, die je wenst (Engels, Frans, Japans of Russisch) niet altijd feilloos, zodat het af en toe een Babylonische spraakverwarring was. Maar 't kwam uiteindelijk toch altijd weer op z'n pootjes terecht.

Voor mij zijn de contacten, die men met vele en velerlei collega's legt uit de gehele wereld, eigenlijk het belangrijkst.
Het is goed om elkaar te ontmoeten en in persoonlijke gesprekken ervaringen uit te wisselen en moeilijkheden te vergelijken.
Vaak spelen zich dezelfde problemen in allerlei landen ook zo af. En onwillekeurig vat men weer moed als men constateert, dat bepaalde punten in andere landen net zo moeilijk zijn als bij ons.
Onder leiding van mr. M. de Niet, de voorzitter van de Eerste Kamer, die ook in het Uitvoerend Comité zit van de Interparlementaire Unie, hadden we goede en nuttige dagen.

De geest onder de delegatie was voortreffelijk. Het was alleen jammer, dat het zo kort was, want ik was na maandag vertrokken te zijn vrijdagavond al weer thuis. Er waren zóveel indrukken te verwerken, dat het leek of ik een maand op reis was geweest!

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Afschaffing of herstel opkomstplicht?

De heer Tillema uit Gramsbergen schrijft onder de titel „Herstel opkomstplicht" een ingezonden stuk over mijn artikel „Afschaffing van de opkomstplicht" in de Nederlander van 29 maart jl. In de slotalinea vraagt hij: „Zou ook de vreule en met haar de hele CH-fractie haar houding in dezen nog eens ernstig willen overwegen?"
Mijn antwoord is: Kon dat maar!!
De wet is aangenomen en in werking. Zou men tot HERSTEL van de opkomstplicht willen komen, dan zou een nieuw wetsontwerp moeten worden ingediend, dat het NIET zou halen.
Het is de heer Tillema waarschijnlijk ontgaan, dat DRIE leden van de CH-Tweede Kamerfractie gestemd hebben TEGEN de afschaffing van de opkomstplicht. Eén van deze leden was ondergetekende.

Ik heb in 1967 voor de televisie **handhaving** van de opkomstplicht verdedigd tegenover drs. Gruyters van D'66, die tegen was. In de Kamer was een ruime meerderheid voor afschaffing.
Stemmen voor dit wetsvoorstel vond ik zelf een ingaan tegen mijn eigen overtuiging, die **niet** veranderd is.
Maar nu het eenmaal was aangenomen kon ik er achteraf over schrijven, zoals ik gedaan heb. Zeer zeker heb ik me afgevraagd, of het kiezerskorps als geheel wel rijp was voor deze afschaffing. De heer Tillema maakt mij hier ten onrechte een verwijt. Hij kan het zelfs in mijn vorige artikel constateren. Ik schreef nl.: „Het is **onmogelijk** om alle kiesgerechtigden in Nederland in enkele weken duidelijk te maken, dat het grote goed van te **mogen** stemmen behouden is gebleven."
Ik weet veel te goed, dat velen naar de stembus gingen om de politie niet aan de deur te krijgen! Dat is voor velen nog een angstig idee. Verder was een enkele jaren geleden verhoogde boete bij wegblijven ook geen prettig vooruitzicht.
Dat er aan die boete niet zo erg de and werd gehouden, hindert niet. Het idee alleen al werkte preventief. Ik ben mij al jaren bewust van de helaas bestaande onverschilligheid van ontelbaren in alle rangen en standen van de maatschappij tegenover alles wat „politiek" is. Maar o we als het de portemonnee gaat raken, dan weet men wel een kamerlid te vinden.
Als ieder bewust kiezer eens om zich heen keek en 10 anderen wees op de verantwoordelijkheid, die men draagt als men **niet** naar de stembus gaat, dan waren we al een heel eind.
Het is mij vaak overkomen, dat iemand zei — en het is zelfs „bon ton" in sommige kringen om dat te doen —: het is zo'n zoodje, die politiek en zó ingewikkeld, dat ik echt niet weet op wie ik moet stemmen".
Daar sta je dan als kamerlid bij en voordat je nog kunt uitbrengen, dat je toch al jaren een beetje tracht vooral om de vrouwen wegwijs te maken, zegt diezelfde persoon: „Oh, luistert u even, ik heb een zoon en die moet een zaak openen, maar dat mag niet, want hij heeft de nodige diploma's niet. Maar u kunt daar zeker wel wat aan doen, want u kent als kamerlid zoveel mensen..., enz. enz.!
't Is merkwaardig hoe gauw de weg naar het kamerlid gevonden is, als er hulp nodig is, maar hoe moeilijk het is om „keus" te maken als er gestemd moet worden. En ja, nu het niet meer „hoeft" was de algemene kreet: Nu gaan we niet meer.
Soms lijkt het wel of het grote goed van de parlementaire democratie zelfs na 5 jaar bezetting nog niet tot Nederland is doorgedrongen.
We moeten altijd maar weer naar de mensen toegaan en ze duidelijk maken, waarom het nodig en dus een zedelijke plicht is om je met moeite veroverde kiesrecht te gebruiken ook zonder de dwang van de opkomstplicht. M.i. is ook de medewerking en informatie, die de gemeentesecretarieën geven, onvoldoende. Vraagt men: Wat moet ik met mijn stem doen, want ik ben dan op reis; behoort beantwoord te worden met een verwijzing naar de mogelijkheid van het stemmen bij volmacht. Dit geldt ook voor de gemeenteraadsverkiezingen, die op 3 juni plaatsvinden. Dan is al een aantal mensen met vakantie. Dus vroegtijdig een formulier halen op het stadhuis en uw stem overdragen aan een huisgenoot. 't Kan tot 14 dagen vóór de 3e juni.

De kiesverenigingen moeten veel meer met auto's rijden om ouderen of gehandicapten op te halen en naar de stembus te brengen. Daar mankeert in de steden vooral nog veel aan. Zoiets moet tijdig georganiseerd worden.
Ik was jaren geleden de dag voor de verkiezingen op een hofje om iemand, die graag op mij wilde stemmen, uit te leggen hoe dat moest. Toch op het terrein van het hofje zijnde stapte ik ook bij de buurvrouw binnen en bood mijn diensten aan om te wijzen hoe het moest; noemde dus het lijstnummer van de CHU.
Ja, zei ze, dat zou ik wel willen doen, maar ik word gehaald door een auto „van Schouten" en dan vind ik wel, dat ik op hem en dus op de lijst van de ARP moet stemmen.
Ik gaf haar groot gelijk. Voor wat hoort wat, maar bedacht wel, dat een auto „van Tilanus" stemmen voor onze lijst kon opleveren.
Nu deze mensen niet meer behoeven te komen, piekeren ze er niet over als ze niet gehaald en geholpen worden. Ik heb dat vaak gezegd en ook voorzien en daarom stemmenverlies gevreesd bij afschaffing van de opkomstplicht.
Maar waarde heer Tillema, er zijn veel dingen, waarvan je voorziet, dat het mis gaat, maar die toch doorgaan. En als het dan mis gaat, schrikt men even en doet er, hoop ik, zijn voordeel mee. Volgens Gruyters in het Parool van zaterdag 4 april zijn ons 100.000 stemmen ontgaan.
Dat zal niet alleen door de afschaffing van de opkomstplicht komen, maar het heeft er wel véél mee te maken. De opkomst in Gramsbergen was 85,2 procent. Dat zal zeker ook aan het ijverige bestuur van de kiesvereniging en aan de heer Tillema te danken zijn.
Het komt ook, omdat men in kleinere plaatsen precies weet, wie wel en wie niet geholpen moet worden om de stap naar de stembus te doen.
In de steden zal men heel goed moeten organiseren om een overzicht te krijgen, waar de lacunes vandaan zijn gekomen. Want de opkomstplicht **is** afgeschaft en we allen er mee moeten leren werken. Want **herstel** van de opkomstplicht zit er niet in.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

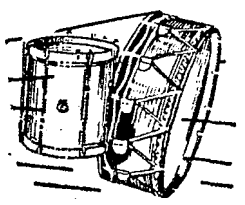

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

Wij wijzen

TECHNISCHE SPECIALISTEN

die zich hebben aangemeld of verbonden om de Koninklijke landmacht gedurende een aantal jaren als vrijwilliger te dienen, op het feit dat voor hen het lidmaatschap open staat van de Nationale Christen Onder Officieren Vereniging.

Door lid te worden kunnen zij 't lidmaatschap voortzetten van het Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland, waarbij de N.C.O.O.V., als enige militaire belangenvereniging, is aangesloten.

De rechten, verbonden aan het lidmaatschap van een C.N.V.-organisatie, worden voor hen onverkort gecontinueerd.

Van de N.C.O.O.V. kunnen lid zijn ALLE beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant, alsmede militairen in opleiding tot onderofficier.

Wie meer wil weten over de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur van de vereniging, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

manipuleren maar.....

knutselen aan de kiesdrempel

Onze vaderlandse splinterpartijenkultus en de apatiserende politieke onduidelijkheid vormen al jaren de hobbyhoek van sleutelaars aan ons politieke bestel. De ruim 30 procent thuisblijvers bij de verkiezingen van 18 maart j.l. veroorzaakte een nieuwe hausse in de belangstelling voor deze problemen. Nu zijn er lieden, die deze onduidelijkheid (mede) als gevolg van die versplintering zien, terwijl anderen van mening zijn, dat de versplintering alleen maar een symptoom van de malaise is en dat de schuldvraag voor de malaise juist bij de grote partijen ligt (Ed. van Thijn).

Voorstanders van een kiesdrempel verhoging, die daarmee aan de splinterkultus een halt willen toeroepen, baseren zich echter ook nogal eens op „de doelmatigheid van het binnenhofwerk" (Beernink) of „de regeerbaarheid" (Steenkamp).

Drempelhoogte

De door de Tweede Kamer aangenomen maar door de minister niet uitgevoerde motie-Beernink (22 februari 1962) stelde de eis van anderhalf maal de kiesdeler voor toelating tot het parlement. Albrecht had het in zijn dissertatie (1960) over een 5 procentgrens als minimum. De kiesraad bleek onlangs 2 procent geschikt te vinden en Steenkamp (KVP-ontwerp-program) hield het midden met 3½ procent. De Duitse 5 procent praktijk bleek fataal voor de communisten en de neo-nazi's.

Als ik dit schrijf, is het wachten nog op de kabinetsnota over deze Beernink-hobby. Voor de tv verklaarde onze minister 3½ procent aan de hoge kant te vinden. De nota zal dan ook wel dichter bij de 2 procent van de kiesraad staan.

Volgens het Algemeen Dagblad (3 april j.l.) zitten de meeste voorstanders van een drempelverhoging in de KVP en ook wel in de CHU en de ARP.

Tegenstanders

Tegenstanders zijn behalve uiteraard de potentiële slachtoffers (GPV, SGP, PSP, PPR, CPN en de ruïnes van het boerenbolwerk) ook de liberalen. De VVD huldigt het standpunt -dat bijvoorbeeld in onze kring ook werd verdedigd door Schouten op de Algemene Vergadering van 7 maart- dat die drempelverhoging ondemokratisch is. Ook Kuypers ('Het politieke spel in Nederland", Meppel, 1967) moet niks van die drempel hebben: „Splinteren zit diep in onze cultuur ingebakken, het behoort tot onze folklore, het is een belangrijk ludiek element in ons leven". Faas ("God, Nederland en de franje", Utrecht, 1967) vindt drempelverhoging een flauw trucje van de bedreigde grote partijen. In hoeverre Faas hiermee ten aanzien van de Unie gelijk heeft weet ik niet. Er is immers geen uitspraak gedaan door de Unie over de kiesdrempel, laat staan dat de motieven duidelijk zouden zijn.

In ieder geval heeft de Unie zich op 7 maart -zij het me kleine meerderheid- uitgesproken voor evenredige vertegenwoordiging binnen kiesdistrikten. Die ingreep in het kiesstelsel raakt het onduidelijkheids probleem veel beter. Het gaat bij die ingreep namelijk om: de kiezer een betere kans te geven zich uit te spreken voor een bepaalde regeringscombinatie, de partijen te dwingen alert te worden („bij hen ligt immers de schuld"), de relatie kiezer-gekozene- te verbeteren, etc. Daarmee dwing je ook de splinters het folkloristi che elitaire isolationisme op te geven. Als bijkomend effect heeft Beernink dan ook zijn zin waar het de doelmatigheid van het parlementaire werk betreft. Immers het stelsel van evenredige vertegenwoordiging binnen de distrikten leidt tot bundeling van gelijk gerichte krachten en daarmee tot minder lange sprekerslijsten in het parlement.

Nep

De nep van het kiesdrempeltje verhogen nu zit hier in: Je lost alleen het „detail" probleem van de doelmatigheid op, je maakt het de grote partijen gemakkelijk rustig door te slapen, je „vermindert" de noodzaak tot wezenlijker veranderingen in het kiesstelsel, je vergroot het wantrouwen van de kiezer in de politiek, de partijen en de politici („samenspannen om de 40 mille per jaar veiliger te stellen"), en je vergroot het percentage thuisblijvers, want de splinter-adepten zien „er" dan helemaal niks meer in.

Wanneer mejuffrouw Haars beweert voorstandster te zijn van een „niet te zware" drempelverhoging met een overgangsbepaling, waarmee bijvoorbeeld GPV en SGP zich binnen bepaalde tijd „waar' moeten maken, dan vraag ik me wer ik af, wie zich nou eigenlijk waar moeten maken. Dat zijn toch in de eerste plaats de ...te partijen, die er zo voortreffelijk in geslaagd zijn „politiek" het beeld te geven van haar tweede betekenis, namelijk: „een handig spelletje zeg maar: manipulatie, een hip-begrip, waarvan nu weer eens een leuk staaltje over de (kies) drempel dreigt te komen..

Gerrit C de Bryn, Amersfoort, 5 april 1970.

Het telefoonnummer (070) 24 96 07 van het bureau der CHU in Den Haag is vervallen. Het Uniebureau is thans te bereiken onder telefoonnummer (070) 24 45 16.

ZO *denk ik er over*

Heeft de landbouw nog iets te zeggen in het pijpleidingstracé?

In de Hoekse Waard heerst ontevredenheid onder boeren en tuinders, over de gang van zaken met de pijpleidingen. Een paar maanden geleden werden de belanghebbenden door het Landbouwschap opgeroepen om in een gezamenlijke vergadering met vertegenwoordigers van de Olie Mij. aan te horen wat was overeengekomen aan voorwaarden tussen het Landbouwschap en de pijpleiding-vertegenwoordigers.

Ter vergadering bleek duidelijk, dat veel aanwezigen het totaal oneens waren met afspraken die het Landbouwschap namens hen was overeengekomen. Vooral de vergoeding voor het vestigen van het zakelijk recht wilde men hoger stellen, waardevast, aan een index gebonden, jaarlijk uitgekeerd, afhankelijk van doorstromende olie, enz., maar in geen geval een uitkering **nu** ineens zonder herzieningsmogelijkheid van een altijd durend recht.

Het grote manko bleek vooral te liggen in het feit, dat door het Landbouwschap vooraf de belanghebbenden niet waren gehoord. De band met de achterban, de inspraak, had gefaald.

Intussen is via de standsorganisaties getracht de relatie tussen de belanghebbenden en hun vertegenwoordiging te herstellen en is ook wel gebleken hoe moeilijk de onderhandelingspositie van het schap is.

Moeilijk: Indien op Rijksniveau beslissingen worden genomen over vestigingen van industrieën bij Moerdijk en in Zeeland. Indien er geen kanaal komt door de Hoekse Waard. Indien de Hoekse Waard groen blijft (groen niet alleen te verstaan als weiland, aardappelen, bieten, maar vooral ook als woon- en recreatiegebied). Dan houdt dat in, dat de verder afgelegen te industrialiseren gebieden van energie moeten worden voorzien. Dan zal men er begrip voor moeten opbrengen, dat bijvoorbeeld pijpleidingen vanaf Pernis dwars door de Hoekse Waard gaan. Men wil nog al wat pijpleidingen en deze dan samen bundelen, tot leidingstraten. Men spreekt over de vestiging van het zakelijk recht of zelfs over de onteigening van zo'n pijpenstrook, die 100 à 200 meter breed wordt.

Uit antwoorden op vragen aan minister Bakker door Tweede Kamerleden, waaronder de heer Kikkert, gesteld, blijkt dat een z.g. „stuurgroep" uit vertegenwoordigers van de vier betrokken ministeries: Verkeer en Waterstaat, Landbouw, Economie en Financiën is gevormd, om diverse zaken rond deze aangelegenheid te bezien.

De uitvoering is in handen gelegd van een projectbureau, samengesteld uit functionarissen van Cultuur-technische Dienst en Rijkswaterstaat.

Een z.g. „Nutswet" wordt voorbereid om, als ik het goed begrijp, indien tot onteigening wordt overgegaan sneller te kunnen werken dan bij een gewone onteigeningsprocedure.

Vooraf zal het plan wel, als gewoonlijk, ter visie liggen en belanghebbenden gelegenheid hebben hun bezwaren kenbaar te maken.

Aan bedoelde tervisielegging zal voorafgaan de vaststelling van het voor de leidingstraat te volgen tracé, dat thans in overleg met de betrokken provincies en de door de minister van Economische Zaken ingestelde planologische werkcommissie wordt voorbereid. Aldus het antwoord van minister Bakker mede namens de betrokken ambtgenoten.

Zelf heb ik een landbouwbedrijf in dat deel van de Hoekse Waard waar zo'n pijpenstraat gepland wordt. Dat deel wordt aangeduid als ruilverkavelingsgebied Hoekse Waard-Noord. In deze ruilverkaveling is men thans al zo ver gevorderd, dat een voorlopige toewijzing van de percelen heeft plaatsgehad. Deze ruilverkaveling, die toch enige miljoenen gekost heeft, werd bij voorrang en gelijktijdig uitgevoerd met de aanleg van de Rijksweg van Varingvlietbrug naar Heinenoordtunnel, omdat ter plaatse deze weg zó veel schadelijke doorsnijdingen van de percelen veroorzaakte.

Maar als men nu ziet hoe pijpleidingen en eventuele tracés van leidingstraten en wegen opnieuw dwars door dit gebied geprojecteerd worden, dan slaat de schrik je om het hart. Van een door de ruilverkaveling verbeterde kavelinrichting blijft op deze manier niets over.

Wij agrariërs hebben de indruk, dat de landbouw hier nog minder is dan het vijfde wiel aan de wagen. Rijks-Provinciale Waterstaat, gemeenten, planologen, Defensie, oliemij. en tal van instanties maken de dienst uit. De landbouw wordt nog gehoord, maar heeft praktisch geen stem in het kapittel.

Onze landbouwgrond wordt ondergronds industrieterrein en bovengronds onnodig versnipperd. Voor de toch al zwakke economische positie van de landbouw wordt door allerlei nieuwe belemmeringen en het teloor gaan van aangebrachte verbeteringen in ruilverkavelingsverband de economische bedrijfsvoering bemoeilijkt.

Met alle begrip voor de huidige industrialisatie vraag ik me toch af: Moet dat nu zo? „In overleg met de betrokken provincies zal een door de minister van Economische Zaken ingestelde planologische werkcommissie het leidingstraten-tracé voorbereiden."

Heeft de landbouw in deze commissie een voldoende stem? „Het zal je grond maar wezen!" Want als de heren het tracé eenmaal getekend hebben, is het bijna een stuk van d'r leven en kom je er niet meer aan. Deze week nog gebeurde het mij, dat toen ik op een vergadering namens medecollega's een voorstel deed tot wijziging van een tracé van een Shell-leiding te horen kreeg: Hiervoor hebben wij, d.w.z. Ruilverkaveling, Cultuur-technische Dienst en Landbouwschap, ook gepleit, maar 't is afgewezen. Op mijn wedervraag: „Waarom afgewezen?" moest men het antwoord schuldig blijven.

Dan zit je daar met al je argumenten: korter, rechter tracé, veel minder schadelijke doorsnijdingen van percelen en drainage lopend door kwalitatief mindere grond, instemming van meer grondgebruikers. Kijk, als men dan geen antwoord krijgt op redelijke gegronde argumenten en je ziet je zaak zo vernielen, méér dan nodig is, dan vraag je je in arren moede af: Is dat onze inspraak? Is dat onze democratie?

G. A. Rietveld,

Mijnsheerenland.

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

*

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND.

DRUKKER VAN:

Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.

DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★

NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277

★

ABBENES — TELEFOON 02534 - 226

★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

Stukadoorsbedrijf

GEERKEN

Marspoortstraat 8

Tel. 05750 - 3575 - 2329 - 3323

ZUTPHEN

Gespecialiseerd in:
Restauratiewerken en
muurbehandeling
tegen vocht
van kerken,
kastelen en andere
gebouwen.

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES

N.V Fabriek voor Houtbewerking

„LA VITESSE"

GOES

Telefoon 01100-5413-5007-6493

FA. VAN LEUSDEN

zand- en grinthandel
containervervoer

Telefoon 08370 - 2274 en 7070 - Nude 1

WAGENINGEN

UW ADRES

VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw- en Aannemersbedrijf

WIERINGERWERF

Bedrijfsweg 2b - Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

AANNEMINGSBEDRIJF

Hoogvliet & Zn-nv

BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT

Burg. de Bruinelaan 45 Telef. 26651 27034

P. Dekker jr.

Crijnssenstraat 5 - Telefoon 01155-327

AXEL (Zld.)

Import en Export Machines - Houthandel

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ

N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

---

J. VELLEKOOP

Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige,
Adviezen in grond- en pachtzaken.

Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 - 2203
's-GRAVENZANDE

Asselsestraat 21—23,
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61,
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.

800 m2 toonruimte

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 - Telefoon 01719 2100 4831

Oude Zeeweg 33 - Telefoon 01719 - 4500

NOORDWIJK

Timmer- en Aannemersbedrijf

VAN WIERINGEN N.V.

Van Foreestlaan 9 - Telefoon 01720 - 3016

Alphen aan de Rijn

Garagebedrijf BREEDIJK

's-Gravenweg 200 - 227 — Telefoon 010 - 333180 - 333395

CAPELLE AAN DE IJSSEL

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ

AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

de nederlander

VRIJDAG 17 APRIL 1970
6e Jaargang - No. 16
Verschijnt maandelijks

Leden - contactblad

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

UNIE-VERS

door drs. G. van Leijenhorst

Allereerst het meest recente nieuws: Unie-vers! Op de dag dat ik dit schrijf, heeft de Unie een zware dag van vergaderen achter de rug. Zaterdag 11 april kwamen 's morgens het Hoofdbestuur en s'middags de Unieraad bijeen.
De voorzitter, prof. dr. J. W. van Hulst, had graag de vergadering als „waarnemer" willen bijwonen, maar dit werd hem door zijn artsen ontraden. In een brief gericht aan het Hoofdbestuur en de Unieraad schreef hij o.a.: „Zeer belangrijk is echter, dat aan mij — althans voor zover de medische wetenschap zulks vermag te beoordelen — algeheel herstel in het vooruitzicht is gesteld. Dat houdt in, dat ik binnen enkele weken mijn functies in de Unie weer hoop op mij te nemen. Ik dank allen die op enigerlei wijze met mij hebben meegeleefd uit het diepst van mijn hart."
Deze dank wil ik namens hem ook graag in deze rubriek doorgeven, omdat we weten dat ook zeer velen buiten het verband van de Unieraad met de Unievoorzitter hebben meegeleefd.
Het Hoofdbestuur had een zeer omvangrijke agenda af te werken. Een belangrijk punt betrof de verkiezing van een nieuwe penningmeester. Op voorstel van het Dagelijks Bestuur werd de heer A. J. Kaland te Middelburg met algemene stemmen gekozen. De heer Kaland is gedeputeerde van Zeeland en heeft in de gehele Unie bekendheid gekregen door het bekende rapport-Scholten, waarvan hij naast de heren mr. Y. Scholten en Jac. Huijsen één der samenstellers was. Dit rapport, dat op de Algemene Vergadering van 16 december 1967 werd ingediend, betekende het begin van de organisatorische en politieke vernieuwing, die een ieder sinds die tijd heeft kunnen waarnemen.
De heer Kaland kent de Unie door en door en heeft reeds vele ideeën om de reorganisatie te helpen voltooien.
De waarnemend voorzitter, de heer C. J. van Mastrigt, sprak ook woorden van dank tot de scheidende penningmeester, drs. D. W. Hoonakker, die de Unie in een moeilijke periode, zoveel als in zijn vermogen lag, heeft gediend. De heer Hoonakker, die economisch directeur is van twee ziekenhuizen in Amsterdam, zag geen kans meer voldoende tijd vrij te maken om zijn drukke dagelijkse functie met het penningmeesterschap van de Unie te combineren.

Vacatures Hoofdbestuur en Unieraad

Om bij het punt verkiezingen te blijven, het Hoofdbestuur heeft zich ook beraden over de twee vacatures die ontstaan zijn in het Hoofdbestuur en de vier vacatures van de Unieraad. Zoals bekend is, zijn er in het Hoofdbestuur de vacature-Schuring en de vacature-Van Mastrigt te vervullen. Uit een lijst van 21 door kiesverenigingen ingediende kandidaten adviseerde het Dagelijks Bestuur aan de Algemene Vergadering van 23 mei a.s. in de Rivièrahal (Diergaarde Blijdorp te Rotterdam) voor te dragen de heren: P. Bode, burgemeester te Veenendaal, en de heer L. C. van Dalen te Utrecht. Door stemming bleek, dat het Hoofdbestuur zich met deze voordracht van het Dagelijks Bestuur kan verenigen.
In de Unieraad zijn er zo vijf vacatures ontstaan, namelijk van: dr. P. A. Elderenbosch, H. Schoonderbeek, mevrouw E. M. A. Slot-Schouten, L. C. van Dalen en mr. H. Rijpstra. Laatstgenoemde is benoemd tot Commissaris van de Koningin in de provincie Friesland en heeft daarom liever zijn kandidatuur beschikbaar gesteld.
Vanzelfsprekend is er alleen een vacature-Van Dalen als de Algemene Vergadering het advies van het Hoofdbestuur overneemt en hem in dit college benoemt. Het Hoofdbestuur heeft door stemming besloten de Algemene Vergadering te adviseren de volgende personen in de Unieraad te benoemen: drs. G. Bos, Ned. herv. predikant te Hoornaar; H. Fokke te Vriezenveen, H. Groeneveld te Waarder, mevrouw ir. N. C. de Ruiter te Voorschoten en L. de Snayer te Vlaardingen.

De Algemene Vergadering zal zich op 23 mei a.s. uiteindelijk over de nieuwe samenstelling van Hoofdbestuur en Unieraad kunnen uitspreken. Het is misschien niet overbodig te stellen, dat het Dagelijks Bestuur en het Hoofdbestuur bepaald niet op lichtvaardige gronden tot deze keuze zijn gekomen. Er is getracht om op reële wijze rekening te houden met de gerechtvaardigde wensen, die er in de Unie leven, waarbij we denken aan de vertegenwoordigingen van de regio's en aan de stromingen die er in de CHU bestaan. We willen niet beweren, dat met de voorgestelde nieuwe samenstelling van de beide organen het ideaal voor iedereen bereikt is. Met name voor een provincie als Overijssel zal er tussen ideaal en werkelijkheid nog een bepaalde marge zijn overgebleven.
De aftredende en herkiesbare leden van het Hoofdbestuur, mevrouw H. van Riet-Augsburger, jhr. mr. F. O. J. Sickinghe en J. Wieten, alsmede drs. C. Dekker van de Unieraad, zullen op de Algemene Vergadering voor herbenoeming worden voorgedragen.

Op 20 juni: lijsttrekker

Het Hoofdbestuur hield zich voorts langdurig bezig met de voorbereidingsprocedure van de Tweede Kamerverkiezingen, waarvoor Statutenwijzigingen nodig zijn. Besloten is de procedure wat te vervroegen, wat o.a. inhoudt dat de kiesverenigingen reeds vóór 16 september (in plaats van 1 oktober) kandidaten voor de groslijst moeten indienen. Hiermede hangt samen, dat er nu vóór de zomervakantie een lijsttrekker zal worden aangewezen. De Unieraad zal zich hierover op de vergadering van 20 juni a.s. uitspreken.
Opnieuw wijdde het Hoofdbestuur veel aandacht aan de financiële situatie en werden de stukken goedgekeurd die aan de Algemene Vergadering zullen worden voorgelegd.

De verkiezingen

Dit onderwerp, te weten de verkiezingen van de Provinciale Staten en ook de komende gemeenteraadsverkiezingen, was een belangrijk punt, dat in de Unieraadsvergadering aan de orde kwam. Een verslag hierover vindt u elders in dit blad.
We willen slechts enkele conclusies vermelden, die het Dagelijks Bestuur getrokken heeft en eigenlijk reeds getrokken had. We moeten gewoon stellen, dat het bij de laatste verkiezingen te veel ontbroken heeft aan een optimale bundeling van krachten in één dynamische verkiezingscommissie, die aan de hele actie stuwkracht en aan de te voeren strategie leiding en richting had moeten geven.
In verband hiermede komen de Tweede Kamerfractie en het Dagelijks Bestuur op 27 april a.s. bijeen, niet alleen om een nabeschouwing te houden over de laatstgehouden Statenverkiezingen en welke lessen we hieruit geleerd hebben, maar ook om vooruitziende tot een zo goed mogelijke coördinatie te komen bij de volgende verkiezingen. In het Dagelijks Bestuur was reeds een politieke commissie benoemd, waarvan ook de fractievoorzitter in de Tweede Kamer, de heer J. T. Mellema, deel uitmaakt; deze commissie is bezig om politieke „herkenningspunten" voor en van de Unie te formuleren. Ook de propagandacommissie en de publiciteitscommissie werken mee om in dit opzicht zo spoedig mogelijk tot een integraal beleid te komen.

Raadsverkiezingen op 3 juni

Hoewel de hogere organen van de politieke partijen bij deze verkiezingen een belangrijke taak hebben, zal het zwaartepunt van de te voeren activiteiten toch liggen bij de kiesverenigingen. We hebben op 18 maart met schrik moeten constateren, dat de opkomst ver beneden de verwachtingen is gebleven en voorts, dat het aantal aanvragen om bij volmacht te stemmen vel lager lag dan bijvoorbeeld vier jaar geleden.
Hier ligt voor de kiesverenigingen een geweldig belangrijke taak. Wij willen u allen met klem verzoeken, niet alleen om de meest doelmatige propaganda te voeren, maar ook om overal in uw omgeving geestverwanten op te wekken toch vooral naar de stembus te gaan. Via berichten in bladen en ook in kleinere kring dient men er bekendheid aan te geven, dat zieken en bejaarden iemand kunnen machtigen hun stem uit te brengen.
De kiesverenigingen kunnen hierin op vele manieren de helpende hand bieden. Tot veertien dagen voor de verkiezingen va 3 juni a.s. kan men nog op de gemeentesecretarieën terecht om de daarvoor bestemde formulieren te verkrijgen. Tenslotte kan men zich nu reeds over een in te stellen taxi-dienst beraden om hulpbehoevenden en bejaarden naar de stemlokalen te rijden. Op dit gebied ligt er ook in de Unie nog enig terrein braak. In deze tijd kunnen we het ons niet meer veroorloven wat laconiek de gebeurtenissen af te wachten, om daarna te concluderen, dat het met een beetje meer inspanning veel beter had gekund!

De „Achttien"

Meermalen wordt de vraag gesteld: Bestaat de „Achttien" (het overlegorgaan van de ARP, CHU en KVP) eigenlijk nog wel?
We antwoorden: Niet in die vorm zoals we die een tweetal jaren hebben gekend. Op de vergadering van de Unieraad van 15 november jl. werd gesteld, dat de verschenen rapporten van de „Achttien" een goede basis vormen om de besprekingen voort te zetten. Soortgelijke uitspraken werden gedaan door ARP en KVP. Daarmee zijn de besprekingen in een nieuwe fase gekomen.
Op bovengenoemde vergadering werd in een resolutie tevens aangedrongen op meer openheid betreffende de te voeren besprekingen tussen de drie partijen. We behoeven ook op dit punt niets te verbergen. Thans vindt het zogenaamde „zes voorzittersoverleg" plaats, namelijk van de drie fractievoorzitters en de drie partijvoorzitters.
Namens de Unie wordt hieraan deelgenomen door de heren J. T. Mellema en (tijdelijk) door dr. C. Blankestijn. Voorts is er een zevental commissies gevormd, vooral bestaande uit Kamerleden die de opdracht hebben om materiaal aan te dragen voor de zes voorzitters, aan de hand waarvan men kan overgaan tot het opstellen van een kernprogram voor de verkiezingen van 1971. Het is de bedoeling, dat deze zogenaamde „technische commissies" hun werk voor het zomerreces hebben afgerond.

De Algemene Vergadering

Tenslotte: De Algemene Vergadering wordt, zoals reeds is vermeld, gehouden op zaterdag 23 mei a.s., weer in de Rivièrahal in de Diergaarde Blijdorp te Rotterdam. Op die dag zal het overgebleven deel van het politieke programma worden vastgesteld.
Het zal een drukke dag worden, maar toch met veel variatie, omdat er tevens een groot aantal agendapunten moet worden afgewerkt. Denkt u er alvast om, dat afgevaardigden van kiesverenigingen alleen stemrecht hebben als de helft van de contributie over 1970 is betaald! Op deze vergadering verwachten we een grote opkomst en een talrijk electoraat, waarmee we o.a. willen zeggen, dat we de Unie politiek en organisatorisch sterker moeten maken. Hebt u het al genoteerd? 23 mei ... in Rotterdam!

vL

Telefoonnummer Uniebureau: (070) 244516

't Bureau van de Christelijk-Historische Unie, Wassenaarsew. 7, 's-Gravenhage is niet meer bereikbaar onder het oude vertrouwde telefoonnummer 24 96 07. Het nieuwe telefoonnummer is 24 45 16. Het Uniebureau beschikt op dit nummer over twee lijnen, zodat gehoopt kan worden, dat de lange wachttijden tot het verleden zullen gaan behoren.

Discussies tussen Unieraad en CH-kamerleden

De Unieraad, het politiek adviescollege van de Christelijk Historische Unie, heeft zaterdagmiddag 11 april j.l. in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht met de praktisch voltallige christelijk-historische fracties in de Eerste Kamer en de Tweede Kamer — in een openbare vergadering — van gedachten gewisseld over een aantal punten van praktisch-politieke aard. Er werd alleen door de waarnemend-voorzitter, de heer C. J. van Mastrigt, een korte inleiding gehouden en daarna was er een vrije discussie gedurende enkele uren. Puntsgewijs, met vragen en antwoorden, wordt in dit artikel het debat zoveel mogelijk op de voet gevolgd.

Waarnemend-voorzitter C. J. van Mastrigt zei in zijn inleiding, dat de CHU bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten op woensdag 18 maart 1970 hier en daar enig verlies leed. In het algemeen, zo zei hij, heeft de Unie zich kunnen handhaven. Het meest-benauwende vond de heer Van Mastrigt evenwel, dat het Nederlandse volk in zo grote mate verstek heeft laten gaan bij het opkomen op de stembureaus. In een goede democratie is dit een pijnlijke zaak, omdat een groot deel van de kiezers meende geen „inspraak" te moeten hebben.
Vaststaat, aldus de heer Van Mastrigt, dat de beste vorm van „inspraak" is het kiezen van de eigen volksvertegenwoordigers. „Ik maak me hierover ongerust", zo zei hij. Er zal dan ook een onderzoek moeten worden ingesteld naar de reden van het wegblijven en naar de groepen, die de stem niet hebben uitgebracht. „Alle partijen, en zeker de CHU, zullen er iets aan moeten doen. De democratie in ons mooie land moet veilig gesteld worden", aldus de heer Van Mastrigt.

Verkiezingsuitslag

Over de verkiezingsuitslag, het wegblijven van de kiezers en het werk van de beide Kamers der Staten-Generaal waren er de volgende vragen en antwoorden:
J. Tramper, Rijnsburg: In Maastricht bleek, dat een groot aantal jonge kiezers niet heeft gestemd; in een nieuwbouwwijk kwam zelfs 62 procent niet op. Het stemmen zelf is thans éénrichtingsverkeer: de kiezer moet naar het stembureau. Waarom wordt het kiezen niet gemakkelijker gemaakt. Wat kunnen de politieke partijen daaraan doen en wat doet de overheid? Is het niet mogelijk mobiele stembureaus in te richten en kan het stemmen bij volmacht niet aan minder strenge voorwaarden gebonden worden? Verdient het geen aanbeveling de stembureaus langer open te stellen?
A. J. Kaland, Middelburg: Waaraan is de teruggang van de CHU bij de verkiezingen te wijten geweest? Is niet één van de oorzaken van de geringe politieke belangstelling, dat een groot deel van het publiek meent, dat in de politiek maar een spelletje gespeeld wordt?
Over de tv-uitzending kort voor de verkiezingen van de spreekbeurt van Biesheuvel, Schmelzer en Mellema in Leeuwarden en Den Uyl in Limburg waren vel klachten. Men vond het beneden peil van zulke vooraanstaande figuren op landelijk niveau. Zij zaten elkaar vijgen af te zangen. De vraag me af, of het niet juister zou zijn als we ons via tv-uitzendingen — maar ook tijdens de Kamerdebatten — meer constructiever opstellen, zonder de ander al te veel op de korrel te nemen en zonder gehakketak. Daarmee wordt de politiek een dienst bewezen.
De CHU is in het verleden bij de statenverkiezingen altijd beter voor de dag gekomen. De eerlijkheid in de politiek wordt geweld aangedaan als we nu, na de verkiezingen van 18 maart een beeld proberen op te roepen, dat in strijd is met de werkelijkheid: de CHU heeft in vrijwel alle provincies een zetel verloren. Dat is niet zo prettig, maar het is beter om dat eerlijk te zeggen.
L. C. van Dalen, Utrecht: Ik ken diep verontrust over de ontwikkeling, dat zoveel jonge kiezers wegbleven en kennelijk weinig politiek bewust waren. We moeten er meer aan doen. Men heeft inderdaad het gevoel, dat er een spelletje gespeeld wordt. De politiek is niet doorzichtig genoeg. De politiek moet eenvoudig zijn en duidelijk overkomen. We zullen aan zelf-analyse moeten doen. We moeten voor het Nederlandse volk geloofwaardiger worden.
Gerrit de Bruyn: Marcel van Dam, die de verkiezingen analyseerde, kwam o.a. tot de conclusie, dat de christelijke partijen het meest geprofiteerd hebben van het afschaffen van de opkomstplicht, en dat die partijen het minst geprofiteerd hebben van de jonge kiezers, die voor het eerst gestemd hebben. Dat geeft te denken.
A. A. de Graaff, Amsterdam: Het afschaffen van de opkomstplicht is fout geweest, de minister en het parlement zullen dat moeten erkennen. Is het niet mogelijk de zaak terug te draaien?
Ds. A. Oliemans, Dordrecht: De CHU heeft begin maart een nieuw beginselprogram en een nieuw werkprogram aangenomen. In hoeverre is de Unie al met dat program bezig en in hoeverre wordt dat betrokken bij het werk van de kamerfracties?
G. Strijker, Ommen: Is het niet mogelijk in de Tweede Kamer wat stijlvoller te vergaderen?
Jac. Huijsen, Delft: Op zichzelf is het niet zo vreemd, dat de CHU anders dan bij vorige statenverkiezingen er dit keer bij de verkiezing wat minder goed uitkwam. Deze verkiezingen hebben een sterk landelijk karakter gekregen dat de CHU ligt landelijk gezien bij kamerverkiezingen altijd wat achter. Wij zijn bij de Unie nu bezig met het vaststellen van een goed politiek program.
De vraag is nu: Hoe wordt het gevoerd? Heeft de fractie een duidelijk idee van de wijze, waarop zij dat program gaat beklemtonen? Bij de verkiezingen traden de drie fractievoorzitters Schmelzer, Biesheuvel en Mellema gezamenlijk op. Hoe gaat het in de Kamer? Is de samenwerking daar niet wat in de mist gebleven? Is een duidelijk beeld?

Niet vergelijken

Antwoord fractievoorzitter J. T. Mellema: De verkiezingen van 18 maart 1970 zijn met geen enkele voorgaande verkiezing te vergelijken. Door het afschaffen van de opkomstplicht staat deze verkiezing op zichzelf. Bovendien is het karakter van de verkiezingen gewijzigd, doordat — onder meer onder invloed van de publiciteitsmedia — de regionale aangelegenheden niet op de voorgrond stonden.
Waaraan is de teruggang bij de CHU te wijten? De uitslag geeft geen duidelijk beeld. Bovendien moet bedacht worden, dat er allerlei combinaties waren. Er zal een diepgaande analyse gemaakt moeten worden, voordat precies gezegd kan worden, waardoor één en ander veroorzaakt is.
De Unieraadsleden Kaland en Van Dalen hebben gezegd, dat er verontrusting is, omdat het bedrijven van politiek gezien wordt als het spelen van een spelletje en het vliegen afvangen. Ik ben bepaald niet gelukkig geweest met het schakel-tv-programma Leeuwarden—Limburg. De organiserende instanties moesten bessen, of de tv al dar niet opnamen kon maken. Maar je zult je wel de vraag moeten gaan stellen, of een dergelijke uitzending wel goed overkomt. Aan de ndere kant is het evenwel zo, dat je wel „ja" moet zeggen, omdat „neen" uitgelegd zal worden als een teken van zwakte. Je komt wellicht een dwangpositie, vooral als program en regie zonder enige vorm van inspraak worden vastgesteld. Ik geef toe, dat de uitzending niet op de juiste wijze in de huiskamers is overgekomen.
Wat de analyse van de verkiezingsuitslag betreft, merk je dat de CHU in de stedelijke gebieden van een middelgrote tot een kleinere partij dreigt te worden. Bij onze presentatie zullen we daarmee rekening moeten houden. Wij hebben nog een jaar de tijd om ons voor te bereiden, zowel wat ons program betreft als de presentatie.
Inderdaad wordt er bij het werk in de Kamer veel vakjargon gebruikt, maar dat is toch niet vreemd als je dagelijks met de politieke zaken bezig bent. Als er gevraagd wordt om een stijlvoller optreden, dan wil ik er op wijzen, dat de oppositie in de Kamer een vertragingstactiek uitvoert. Door het stellen van vele mondelinge vragen en het verzoeken om interpellaties blijven andere, normale zaken liggen. Er zal dan ook bezien moeten worden, of de mondelinge vragen en de interpellaties wel effect hebben.
Wat het op de buitengewone algemene vergadering van de CHU op 7 maart jl. aangenomen nieuwe program betreft: de huidige Tweede Kamerfractie is gekozen op basis van het verkiezingsmanifest-1967. In de fractie wordt thans bezien, hoe het program na de aangenomen amendementen precies luidt. Nadere bestudering is vereist. Bezien wordt, welke hoofdlijnen de aandacht moeten hebben, en deze kunnen dan betrokken worden in de besprekingen met ARP en KVP.
Met betrekking tot de samenwerking tussen de drie christelijke partijen moet gezegd worden, dat deze in de Tweede Kamer niet gelijk is aan die in de Eerste Kamer. Maar er is in de Tweede Kamer toch een zeer duidelijk overleg.
Antwoord senator dr. J. W. Beerekamp: De vertragingstactiek van de oppositie in de Tweede Kamer is in de Eerste Kamer merkbaar. In de komende weken heeft de senaat geen openbare vergaderingen, omdat er geen wetsontwerpen zijn.
In de Eerste Kamer overleggen ARP en CHU steeds over de behandeling van begrotingen en wetsontwerpen en worden afspraken gemaakt om voor elkaar het woord te voeren.
Wat de tv-uitzending Leeuwarden—Limburg betreft: er behoeven niet alleen negatieve opmerkingen gemaakt te worden. Er waren in Leeuwarden een paar duizend mensen aanwezig en het programma voor het begin van de tv-uitzending was heel goed. Friesland verdient een pluim.
Antwoord kamerlid mejuffrouw mr. E. A. Haars: Een groot deel van de Tweede Kamerfractie stemde voor het afschaffen van de opkomstplicht, omdat als de kiezers het zelf willen uitmaken of zij al dan niet naar het stembureau willen, zij dat ook moeten kunnen doen. Bij de behandeling van het afschaffen van de opkomstplicht heb ik gepleit voor mobiele stembureaus, zodat meer mensen gelegenheid zouden krijgen gemakkelijk hun stem uit te brengen.
Het zal moeilijk zijn om het verstrekken van volmachten aan minder strenge bepalingen onderhevig te maken. Voorkomen moet worden, dat politieke groeperingen langs de huizen rond gaan om volmachten aan te bieden. Wel zal bezien moeten worden of het mogelijk gemaakt kan worden, dat volmachten nog kort voor de verkiezingsdag kunnen worden aangevraagd. Het

(Vervolg op pag. 3)

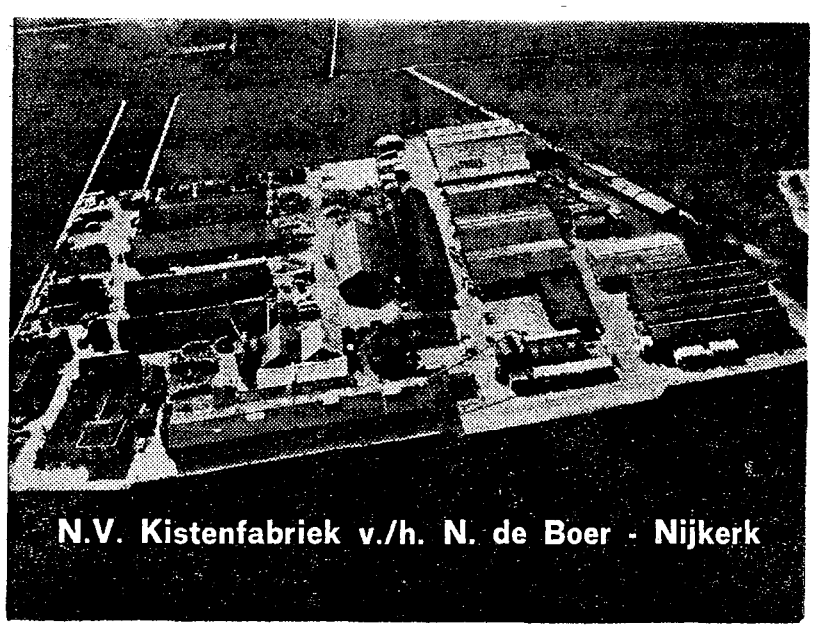

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Woensdag 3 juni

Terwijl in vele bladen nog commentaren en analyses over de verkiezingen van de vorige maand te lezen zijn, naderen we alweer de volgende. Over zes weken wordt u voor de tweede maal naar het stemhokje genodigd. U mag opnieuw gebruik maken van uw recht. Ditmaal om uw gemeenteraad te kiezen. U kiest daarmee rechtstreeks uw eigen gemeentebestuur. Zal daar meer belangstelling voor bestaan dan op 18 maart? Dat kan voor een deel van u en van ons allemaal afhangen.

Ik weet, dat onze kiesverenigingen en daarbij uiteraard vooral de bestuursleden daarvan, geen gemakkelijk jaar hebben. Binnen drie maanden twee verkiezingen vraagt veel. Hebt u de gelden al bij elkaar voor raambiljetten, folders, advertenties en/of speciale vergaderingen? U weet, dat de Statenverkiezingen t.o.v. 1966 verlies brachten, maar in vergelijking met de Kamerverkiezingen van 1967 over het geheel een kleine winst opleverden. Wilt u die winst consolideren of nog verbeteren, dan zal er gewerkt moeten worden. Dan kan daar waar op 18 maart winst geboekt werd, opnieuw gewonnen worden. Succes brengt nog wel eens nieuw succes. Dat geldt dikwijls bij verkiezingen, die snel op elkaar volgen. Mits u niet verslapt, maar juist nu bereid bent er nog een extra schepje op te gooien.

Helaas hebben vele grote en middelgrote gemeenten verlies opgeleverd. Daar zal alles op alles gezet moeten worden dit verlies terug te halen. Bent u daar al mee bezig? Is uw programma al gereed of in uitvoering? Het is kort dag. Nog maar zes weken en uw kansen zijn voorbij.

Is elk lid van onze Unie bereid in de komende zes weken, elke week iets extra's te doen voor de gemeenteraadsverkiezingen? Alleen wanneer u allemaal het uiterste wilt doen wat in uw vermogen ligt, kunt u, hoe de uitslag ook zal zijn, tevreden en zonder verwijt de resultaten tegemoet zien.

U kent uw tegenstanders. U weet, hoe men van uiterst links tot uiterst rechts alles in het werk zal stellen uw kiezers voor zich te winnen. Wat doet gij daartegen? Hebt u een fris programma en flinke kandidaten? Ga er dus tegenaan. Help mee uw stad of dorp regeren zoals gij het wilt. Zorg voor meer invloed van uw eigen mannen of vrouwen.

Stemmen bij volmacht

Woensdag 3 juni zijn er misschien nog meer mensen niet in staat te stemmen dan op 18 maart. Welnu, ga reeds nu de kiezers voorbereiden op 3 juni, wek ze op aanvraagformulieren, om bij volmacht te mogen stemmen, af te halen. Of haalt u ze zelf en maak in zo ruim mogelijke kring bekend, waar men die formulieren kan krijgen. Elke stem is belangrijk. Indien opnieuw vele kiezers zouden wegblijven, heeft elke stem dubbele arde. Vergeet dat niet.

Door goede voorlichting zijn er wellicht velen, — die op 18 maart wat al te gemakkelijk thuisbleven, — die nu toch nog wel bereid zijn naar de stembus te gaan. Maak het ze gemakkelijk. En laten niet uw kiezers, die op 18 maart wel gingen, maar op 3 juni misschien wat moeite zouden hebben, verloren gaan. Dat kan, wanneer u ze tijdig en indringend zodanige voorlichting geeft, dat ze als vanzelf een volmacht aanvragen.

Ideeën

En tenslotte nog dit: Kunt u verklaren waarom in uw gemeente de laatste keer werd gewonnen of verloren? Zo ja, wilt u ons dat melden. Indien dit ook voor andere gemeenten van belang zou kunnen zijn, willen we uw mening graag aan anderen doorgeven.

Hebt u ideeën die voor de komende raadsverkiezingen van belang kunnen zijn? Schrijf ze ons en we zullen ze graag in De Nederlander opnemen.

Denkt niet te gauw, dat anderen uw ideeën al kennen en uitvoeren. Wees niet beschroomd, opdat ook anderen uw methode kunnen beproeven.

Laat geen kans voorbijgaan. Niet voor uzelf en niet voor onze Unie. Vecht tot de laatste dag. Pas daarna is het prettig rusten.

B.

Verkiezingsbiljetten SNEL bestellen

De kiesverenigingen hebben vorige week een circulaire ontvangen, waarin hen de mogelijkheid wordt geboden via het Uniebureau eenvoudige en duidelijke verkiezingsbiljetten te bestellen voor de gemeenteraadsverkiezingen van woensdag 3 juni 1970. De kiesverenigingen dienen echter zelf het lijstnummer en de naam van de lijsttrekker te doen indrukken bij de plaatselijke drukker. Het is ook denkbaar om stroken bij de plaatselijke drukker te laten vervaardigen, voorzien van de naam van de lijsttrekker en het lijstnummer en deze stroken op de biljetten te plakken.

Het Uniebureau kan een tijdige levering garanderen, wanneer de kiesverenigingen vóór 21 april a.s. hun bestellingen plaatsen. Er zijn twee modellen CH-biljetten verkrijgbaar: formaat 60 x 90 cm voor f 0,70 per stuk en formaat 30 bij 35 cm voor f 0,35 per stuk.

Kiesverenigingen die plaatselijk samengaan met de ARP en KVP in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen kunnen ARP-CHU-KVP-biljetten bestellen. Ook op deze biljetten moeten de naam van de lijstaanvoerder en het lijstnummer zelf worden aangebracht.

De prijs van deze biljetten bedraagt f 0,40 per stuk. Ook deze biljetten dienen tijdig te worden besteld.

De propagandacommissie van de CHU kan voorts de kiesverenigingen autobiljetten leveren voor de prijs van vijf cent per stuk.

Ook is een korte lees- en kijkfolder beschikbaar, die bij voldoende afname onder de prijs van vijf cent per stuk blijft. In dit vlugschrift worden de taken van de gemeenteraden en de betekenis van de gemeenteraadsverkiezingen in het kort weergegeven.

Luciferboekjes

Tenslotte kan het Uniebureau met CHU bedrukte luciferboekjes leveren, mits de kiesverenigingen gezamenlijk inschrijven voor een 30.000 à 40.000 stuks. De prijs per boekje bedraagt vijf cent. Ook voor de lucifers is een tijdige bestelling noodzakelijk. Wij voldoen graag aan het dringende verzoek van de propagandacommissie de kiesverenigingen te vragen hun propagandamateriaal op tijd te bestellen.

De propagandacommissie van de CHU (secretariaat Wassenaarseweg 7, Den Haag) verneemt graag van de kiesverenigingen hun plannen en ideeën voor de raadsverkiezingen. Zij hoorde reeds van enkele kiesverenigingen die een fotobriefkaart van de plaatselijke raadszaal laten vervaardigen en op de achterzijde van deze fotokaart een pakkende tekst van de CHU laten drukken met de vraag aan de kiezers om zoveel mogelijk raadszetels voor de Unie te bezetten.

Ideeën en initiatieven verneemt de propagandacommissie gaarne om ze door te geven aan andere kiesverenigingen en ze mogelijk te betrekken in de plannen voor de grote verkiezingscampagne van 1971. Doet u mee?

---

zal niet mogelijk zijn stembureaus langer dan tot zeven uur 's avonds open te stellen. Er is nu al gebrek aan personeel.
Antwoord kamerlid jonkvrouwe mr. C. W. I. Witteveall van Stoetwegen: Het is onmogelijk om het afschaffen van de opkomstplicht weer ongedaan te maken. Het is een kardinale fout geweest om die afschaffing zo kort voor de verkiezingen door te voeren.

Ombudsman

A. J. Kaland, Middelburg: In de tv-uitzending van VARA's ombudsman Marcel van Dam is het kamerlid Kikkert ten onrechte ten tonele gevoerd. Heeft hij geprobeerd een recht van wederwoord te krijgen?
Antwoord kamerlid H. Kikkert: De VARA-ombudsman is begonnen met op te komen voor de man, die tussen wal en schip valt. Ik betreur, dat deze ombudsman niet meer op speelt, maar speelt op buitenparlementaire oppositie. Marcel van Dam heeft verzuimd — het is een ernstig verzuim voor een ombudsman — de handelingen van de Tweede Kamer te lezen in verband met zijn uitzending over de invaliditeitsrentetrekkers. De brief, die ik aan een kiezer schreef, was in overeenstemming met het standpunt, dat de fractie in de Tweede Kamer innam. Ik heb een brief naar VARA-voorzitter Broeksz gestuurd en gevraagd Marcel van Dam op zijn onzorgvuldigheid te wijzen en hem te verzoeken de zaak recht te zetten.

Verontrusting

Gerrit de Bruyn: Waarom wordt, als de verstoring van de openbare orde aan de orde komt, bij de CHU zo weinig ingegaan op de argumenten, die er achterstaan? In de Unie is te weinig bekend over de verontrusting en de maatschappij-kritische visie van de verontrusten. Er wordt te weinig over nagedacht.
Het antwoord van senator Knottnerus: Het is goed christelijk-historisch om bij de handhaving van de openbare orde de handhaving van het gezag centraal te stellen. Er moet dan ook de grote prioriteit worden toegekend aan handhaving van openbare orde en gezag. De eisen van de verontrusten zullen langs democratische weg aan de orde gesteld moeten worden. Maar regering en politieke partijen zullen niet alleen na acties en eisen met hun standpunt moeten komen. Zij zullen de standpunt vroeger moeten bepalen.
Antwoord kamerlid dr. H. A. Schuring: Ik kan een heel eind meegaan met De Bruyn. Het gaat hier om demonstraties voor vrijheid. De Unie heeft niet altijd alleen het gezag centraal gesteld, maar ook de vrijheid. De *onlustgevoelens* komen hieruit voort, dat een groot deel van het volk zijn politieke vrijheid niet meer kan beleven, bijv. op cultureel gebied. De CH-fractie staat op het standpunt, dat zij de democratie wil handhaven en de onvrijheid wil ombuigen. Wij zullen bij al die zaken de vinger bij de pols houden om de vernieuwingen te kunnen volgen.

Woningbouw

J. Tramper, Rijnsburg: Hoe staat het met de continuïteit en het opvoeren van de woningbouw? Kan de procedure voor het totstandkomen van bestemmingsplannen niet versneld worden? Wordt het geen tijd minder-draagkrachtigen inzake de woninghuur te subsidiëren?
Mr. J. F. de Groot, Monnikendam: Woningbouwverenigingen moeten geen uitsluitende voorkeur hebben voor het bouwen van woningwetwoningen en andere gesubsidieerde woningen.
Antwoord kamerlid mejuffrouw mr. E. A. Haars: Het gebeurt wel, dat bestemmingsplannen lang bij de Raad van State blijven liggen. Maar is dat de schuld van die raad of van de adviseurs? Ik ben het er mee eens, dat de procedure bekeken zal moeten worden.
Er zijn thans twee wetsontwerpen aan de orde voor het versnellen van onteigeningsprocedures. Het standpunt daarover is nog bepaald.
Antwoord kamerlid **C. F. van der Peijl**: Reeds enkele jaren geleden heeft de CHU gepleit voor het opvoeren van de woningbouw, en wel in het woningbouwrapport. Wij blijven daarop aandringen. Het gaat thans niet goed met de woningbouw. Het jaar 1969 is teleurstellend. Wij hebben steeds gezegd, dat het aantal van 125.000 jaarlijks te bouwen woningen een minimum moet zijn.
De procedure voor het subsidiëren van de huurder is in gang gezet. Ook de minister wil daartoe overgaan en hij heeft de individuele huursubsidies voor halverwege dit jaar toegezegd.
Antwoord senator mr. D. Reinders: Nu de liberalisatie van de huren voortgang vindt, zal het nodig zijn op te komen voor kleine groepen, als invaliden, bejaarden en minstbedeelden. Het is terecht, dat de minister tracht de prijzen van de grond zoveel mogelijk in de hand te houden. Als het gaat om vaststellen van allerlei plannen zal er meer coördinatie moeten komen tussen het werk van gemeenten, provincies en rijk.
W. Janssen, Harderwijk: Waarom hebben de regeringspartijen geen interpellatie aangevraagd toen minister Lardinois van Visserij het kuilverbod voor de IJsselmeervissers instelde?
Antwoord fractievoorzitter **J. T. Mellema**: Het is jammer, dat het kamerlid T. Tolman, die de visserij behandelt, niet aanwezig is. We zullen de afwikkelingsregeling voor de kuilvissers en de aan deze visserij verwante bedrijven moeten afwachten.

Noorden des lands

L. C. van Dalen, Utrecht: De in de Tweede Kamer ingediende, maar nog niet in behandeling genomen motie-Wierenga (PvdA) brengt onvoldoende tot uitdrukking, dat er voor het gehele noorden des lands op korte termijn een totale aanpak moet komen. Het gaat niet alleen om de strokarton-industrie. Er moet een duidelijk omlijnd beeld komen voor het noorden des lands, speciaal voor Oost-Groningen.
Antwoord kamerlid H. Kikkert: Voor het bedoelde gebied zal er een veel grotere scala van mogelijkheden moeten komen. Wellicht is het mogelijk met Wierenga te overleggen en de motie een wijdere strekking te geven. Misschien zal het mogelijk zijn te wachten op het rapport van de werkgroep die de problematiek van Oost-Groningen onderzoekt en in welke groep rijk, provincie en gemeenten vertegenwoordigd zijn. De Unie wil constructief werkzaam zijn voor het noorden des lands.

Homofilie

Drs. D. Schouten, Waalwijk: Artikel 248bis van het Wetboek van Strafrecht, dat homofilie van minder- en meerderjarigen strafbaar stelt, mag niet geschrapt worden, zoals minister Polak van Justitie heeft voorgesteld. De Bijbel veroordeelt homofilie. De Unie mag onder geen beding goedvinden, dat de echtscheidingsgronden verruimd worden, ook dat is in strijd met de Bijbel.
Antwoord kamerlid drs. A. D. W. Tilanus: Wij moeten aanvaarden, dat God niet alle mensen gelijk gemaakt heeft. Er zijn mensen met een afwijkende instelling, waaraan zij zelf niets kunnen doen. Wij moeten die mensen niet straffen, maar juist helpen, dat is christelijk. We moeten naast die mensen gaan staan.
Iets anders is het koninklijk goedkeuren van de statuten van de COC, de vereniging van homofielen. Zolang deze vereniging ook gehuwden als lid toelaat kan er geen goedkeuring van statuten zijn.
Antwoord kamerlid mejuffrouw mr. E. H. Haars: Minister Polak heeft een wetsontwerp voor verruiming van de echtscheidingsgronden ingediend. De nauwkeurige bepaling van het fractiestandpunt heeft nog niet plaatsgevonden. Maar het is duidelijk, dat er iets aan de echtscheidingsregeling moet gebeuren.

H. Lokkerbol.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN OF VRAAGT BROCHURE

Dr. L. de Jongs derde boek over Nederland in de 2de wereldoorlog

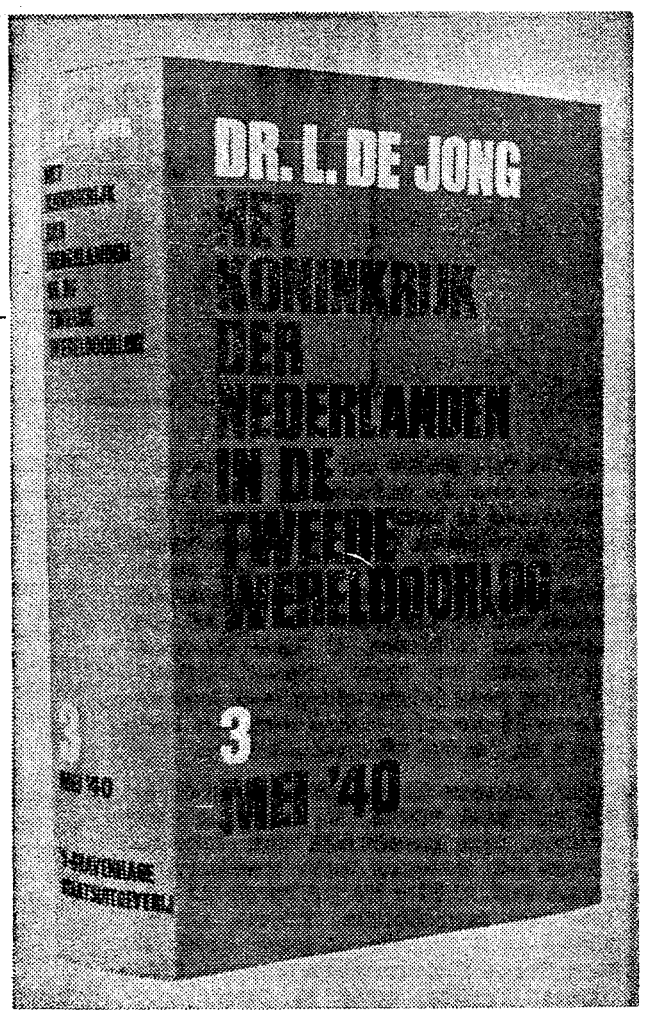

Deel 3 van de serie van dr. L. de Jong: Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, is reeds bijzonder snel na het verschijnen van deel 2 ook van de pers van de Staatsdrukkerij in Den Haag gekomen.
Intussen is ook bekend geworden, dat het levenswerk van dr. De Jong niet voor 1980 afgerond zal worden. Voorlopig zullen geen nieuwe delen verschijnen, want de auteur moet het bronnenonderzoek voor de gebeurtenissen in bezet Nederland en het optreden van de regering in Londen nog verder voortzetten. Wel is aangekondigd, dat wanneer dit eenmaal gebeurd zal zijn men verwachten kan dat ook snel de delen 4 tot en met 7 zullen verschijnen. Daarna echter zal dr. De Jong opnieuw tijd nodig hebben om zich verder te verdiepen in de Nederlandse koloniale geschiedenis als voorbereiding van zijn deel over Indië in de Tweede Wereldoorlog. Tenslotte denkt hij te eindigen met een laatste deel, waarin Nederlands naoorlogse geschiedenis behandeld wordt, vooral in verband met die ontwikkelingen welke rechtstreeks uit de bezettingstijd voortvloeiden.

Men hoort over dit nieuwe werk van dr. De Jong zeer verschillend oordelen. Trouwens, dit blijkt ook al uit de gedrukte kritieken die tot nog toe verschenen zijn ouderen, die als hun mening te kennen geven, dat deel 3 tegenvalt vergeleken bij de eerste twee delen. Ik vermoed, dat dit oordeel mede ingegeven wordt door het feit dat zij in de eerste twee delen veel van wat hun tot dan onbekend was hebben aangetroffen, terwijl in het algemeen de geschiedenis van de vijf meidagen 1940 bij de generatie, die deze gebeurtenissen zelf bewust heeft meegemaakt wel bekend was.
Inderdaad zullen zij dan in dit derde deel niet zoveel nieuwe bijzonderheden hebben gevonden. Aan de andere kant is toch ook wel gebleken, dat een tal van jongeren zijn, die — waarschijnlijk omdat zij veel minder op de hoogte waren met de geschiedenis van de meidagen - thans uitermate geboeid dit nieuwe werk hebben gelezen. Ook mij is het zo gegaan, dat ik praktisch aan één ruk het boek heb uitgelezen.

Roermond

Ik bevond me op de tiende mei 1940 in Roermond, en laat op de avond was het duidelijk dat er iets mis ging. Aan het springen van versperringen en de algemene gealarmeerdheid was dit merkbaar. Wij waren een stel jonge kerels, ten dele studenten, en wij overwogen om Roermond nog te verlaten en naar het westen te trekken. Toen ik mij midden in de nacht met het oog hierop gereed ging maken en me stond te scheren, sprong de grote brug over de Maas. Het eerste wat ik echter daarvan merkte was — één van de meest „unheimische" momenten in mijn leven, en nooit heb ik het vergeten — dat ik mezelf heen en weer zag gaan in de spiegel. Onmiddellijk daarop klonk de daverende klap van het springen van de brug over de Maas.
We zijn er ook niet meer weggekomen en ik heb de stoottroepen zien arriveren; ik heb wielrijders uit een binnengereden trein vanaf platte open wagons van het perron van het station over het stationsplein zien sprinten; de zwaargewapende Duitsers met de handgranaten in hun laarzen en in hun hand de hoeken van het stationsplein zien bezetten; daarna de gemotoriseerde en later de infanteriekolonnes zien passeren. En vervolgens enige dagen later de grote kolonnes Nederlandse en soms ook Belgische krijgsgevangenen in omgekeerde richting door zien komen. Ik heb nooit vergeten hoe inderdaad net als in Venlo — wat door dr. De Jong beschreven wordt — in Swalmen de bevolking niet genoeg voor de eigen jongens aan kon slepen, tot hele verschoningen toe, want „droog goed" was bij sommigen op dat moment het hoogste verlangen, na urenlang in de felle voorjaarszon gemarcheerd te hebben.
Wie na mei 1940 de afleveringen van de Militaire Spectator verslonden heeft, wie later het grote werk van generaal Wilson heeft bestudeerd en vervolgens ook nog de vele intussen verschenen andere standaardwerken (o.a. Nierstrasz), om tenslotte te eindigen bij het nog pas vorig jaar verschenen, maar uiterst instructieve werk van Bakker, „De Slag om Den Haag", zal — zoals gezegd — in de beschrijving van deze vijf oorlogsdagen niet een vat vol verrassingen aantreffen, voor wat betreft het strategische gedeelte — de krijgsverrichtingen zelf. Wel ziet hij die centrale oorlogsgebeuren dan in het grotere verwarde kader van het Nederlandse geheel geplaatst. Niet zozeer zal hij daarbij bepaald worden bij al datgene wat het Nederlandse volk in brede lagen die dagen heeft gevoeld en bewogen, maar vooral zal zijn aandacht gericht worden op het doen en laten van het staatshoofd, koningin Wilhelmina, het prinselijk gezin en vooral de regering.

De strijd

Niet vergeten mag worden het zoeklicht op de vijfde kolonne, de ervaringen daarmede en de opvattingen die daaromtrent in die moeilijke dagen en daarna hebben gegolden. Dr. De Jong is daarbij op zeer bekend ijs, omdat juist hij op dit onderwerp is gepromoveerd. Het viel te verwachten, zoals destijds uit zijn dissertatie bleek, dat de zeer geëxalteerde opvattingen, die ten onzen tijde dienomtrent hebben gegolden, nog weer uitgebreid tot de meest juiste proporties zouden worden teruggebracht. Trouwens, dat gold niet alleen voor de vijfde kolonne, dat gold voor veel meer. De werkelijkheid was, schrijft dr. De Jong, anders dan wat men meende dat geschied was.
„Nederland", zo meende men dan, „was door het Derde Rijk onverhoeds en verraderlijk besprongen. Daarbij hadden de Duitsers niet alleen een verpletterende militaire overmacht ingezet — zij hadden ook op grote schaal verboden en lafhartige methodes toegepast — : luchtlandingstroepen in vermommingen gestoken, op grote schaal misbruik gemaakt van Nederlandse uniformen, een omvangrijke vijfde kolonne opgericht, bewapend en geïnstrueerd, valse geruchten verspreid, hier en daar ook leden van de Nederlandse strijdkrachten vergiftigd.
Niettemin hadden die Nederlandse strijdkrachten zich over 't heftig geweerd, „wonderen van dapperheid" verricht, duizenden en nog eens duizenden uit hun rijen zien sneuvelen. Bij Kornwerderzand waren de Duitsers eenvoudig van de Afsluitdijk geblazen; de kanonnen van de Johan Maurits van Nassau hadden dood en verderf gezaaid in hun rijen. Bij de Grebbeberg waren die Duitsers er tenslotte wel door gekomen, maar dat had tienduizenden doden gekost, die met karrevrachten naar het Rijnland gebracht waren, naar een crematorium of naar een „hoogoven"-bedrijf, waar de stoffelijke overschotten in rook waren opgegaan.
Speciaal in Rotterdam was een heroïsche strijd geleverd, door geen formatie moediger dan door het korps mariniers, „de zwarte duivels", die de Maasbruggen bestormd hadden met een mes tussen de tanden om er elke Duitser die ze tegenkwamen mee te lijf te gaan. Ook daar waren de Duitsers er niet doorgekomen, daarom hadden ze Rotterdam plat gegooid. Onder de ruïnes lagen de lijken van dertigduizend Rotterdammers. Middelburg was 1 even moedwillig en nodeloos geteisterd, maar ook in Zeeland hadden de Nederlanders van zich af gebeten! Prins Bernhard had in Zeeuws-Vlaanderen persoonlijk dapper meegevochten; hij had er een arm verloren."

Cijfers en feiten

Nu blijkt overduidelijk en met cijfers en feiten geboekstaafd, dat deze veronderstellingen — die ongetwijfeld voor ons Nederlanders blijk gaven van een diepe emotionele gekrenktheid – in werkelijkheid een vertekening van het beeld hebben gegeven. In zoverre wij ons in oorlogstijd aan dat beeld hebben opgetrokken, is het een stimulerende factor voor het Nederlanderschap en het handhaven van een goede houding en gezindheid geweest. Maar, om slechts een enkel ding tot de juiste verhouding terug te brengen, het aantal slachtoffers in Rotterdam bedroeg waarschijnlijk 981, nl. 750 als gevolg van het bombardement en de overigen als slachtoffer van de brand. Zes mariniers zijn tot de Willemsbrug doorgedrongen, één beurtelings de gewonden verzorgend met niet meer dan de zuurtjes van enkele rollen Frujetta, die één hunner uit een kapotgeschoten winkel had weten weg te grissen op weg naar de brug.
Toen de Duitsers, die in het gebouw van de Nationale Levensverzekering zaten, op het punt stonden zich over te geven — men had de witte vlag reeds gereed — zijn de mariniers geweken, waardoor het ook onmogelijk werd de al klaar liggende springmiddelen naar de bruggen over te brengen. Op de Afsluitdijk zijn de Duitsers er inderdaad niet doorgekomen, maar — welk een fraaie verrichting op zichzelf ook — de vloed viel elders niet te keren. Prins Bernhard is in Zeeuws-Vlaanderen geweest, maar hij heeft er gelukkig geen arm verloren.
Wat voor het schrijven als een werk als dit een bijzondere handicap is geweest, is, dat van Duitse zijde nooit officiële krijgsverslagen zijn verschenen. Het is dan ook of men iemand moet leren kennen, terwijl men alleen zijn rechterzijde mag aanschouwen, en de linkerzijde blijvend in de schaduw vertoeft.

Vorstin en regering

Buiten de geschiedenis van de krijgsverrichtingen zelf is er toch weer het nodige onthullende materiaal in het werk van dr. De Jong terug te vinden. Daar is het vertrek van koningin Wilhelmina en van de regering. Dr. De Jong constateert, dat de koningin zonder reëel overleg met haar ministers Den Haag verliet, zich daarmee van die ministers en impliciet ook van haar grondwettelijke gebondenheid distantiërend. Van Hoek van Holland uit trachtte zij Zeeuws-Vlaanderen te bereiken, het kabinet daarentegen Engeland. Zij wist op 13 mei niet waar zich het kabinet op de 14e zou bevinden; het kabinet wist niet waar dan de koningin zou vertoeven.
Toevallig bevonden zich tevel koningin Wilhelmina, als haar ministers zich op 14 mei in de Engelse hoofdstad. Hier openbaarde zich — schrijft dr. De Jong — een spanning in het constitutioneel bestel, waaraan de parlementaire enquête-commissie is voorbijgegaan. Er waren tevoren door de regering geen plannen gemaakt voor verplaatsing van de zetel in een noodzakelijk geval, men wist zelfs niet hoe men daarop grondwettelijk diende te reageren. Terwijl men toch uit het voorbeeld van Tsjechoslowakije met zodanige realiteit had dienen rekening te houden.
De koningin koos, nadat gebleken was dat zowel de regering als generaal Winkelman wenste dat zij uit zou wijken, als reisdoel Zeeuws-Vlaanderen. Toen tengevolge van de omstandigheden de knoop moest worden doorgehakt en Harwich het reisdoel werd en niet Breskens, werd het de koningin te machtig en barstte zij in snikken uit. Zij vond echter steun in het denkbeeld, dat zij van Harwich uit contact met Nederland zou kunnen opnemen en daar „kon ik dan beoordelen wanneer ik naar het vaderland kon terugkeren en naar welke plaats; bovendien zou ik nu nog een poging kunnen doen hier militaire bijstand te verkrijgen". (13 mei). Achteraf is maar al te zeer gebleken, hoe juist het besluit van koningin Wilhelmina uiteindelijk is geweest, wanneer we dit beeld vergelijken met de consequenties die het blijven van koning Leopold der Belgen uiteindelijk heeft gehad.
Dr. Van Raalte heeft geschreven over de romantische beschrijving die dr. De Jong van dit vertrek van koningin Wilhelmina heeft gegeven en ook van de romantische gedachtengang, welke zij er op nahield. Koningin Wilhelmina toch zag de regering, de ministers, als tijdelijke gezagsdragers en in haarzelve belichaamd de continuïteit voor het voortbestaan van de natie. Het woord romantisch dekt naar mijn opvatting deze lading niet goed. Het is een te eenvoudig begrip, de instelling van koningin Wilhelmina wordt veeleer gedekt door de kenschetsing: mystisch; gelet op het roepingsbesef en de religieuze overtuiging van de landsvrouwe.

Generaal Winkelman

De regering komt er niet best af. Jonkheer De Geer gaf niet de minste leiding. Zijn door neutralisme en pacifistische gezindheid gekenmerkte maatschappelijke opvattingen waren de bodem in geslagen en hij was dientengevolge totaal uit het lood geslagen. Het is eigenlijk verbijsterend te lezen, dat de meeste ministers nog nooit in Engeland geweest waren, en zelfs geen Engels kenden. Enkele ministers komen beter te voorschijn, met name de jongere mr. Steenberghe, verder Gerbrandy (hoewel ook niet steeds) en ook de man die net tot de regering toegetreden was, mr. dr. A. A. van Rhijn.
Wie dan het verhaal leest, dat De Jong zelf betitelt als de worsteling om het regeringscommuniqué — het communiqué over de capitulatie — ervaart dat als een farce. De Nederlander A. Pelt, hoofd van de afdeling voorlichting van het Secretariaat van de Volkenbond te Genève, die naar Londen was gevlogen zodra hij vernomen had dat minister Van Kleffens daar was aangekomen, bekende 15 jaar later: „Ik ben nooit zo geschrokken van onze Nederlandse regering als op de beruchte avond van de 14de mei."
Een ander, Van Bijlandt, sprak van: „een eindeloos geleuter". We zouden generaal Winkelman onrecht doen, wanneer we niet vermelden, dat het oordeel van dr. De Jong over onze Nederlandse bevelhebber na dit herhaalde onderzoek en herhaald wegen zeer positief is uitgevallen. Hij was — zoals wij reeds meenden te weten – een man uit één stuk, die consequent een beleid heeft gevoerd, ook al kan men achteraf zeggen, dat het op een onderdeel niet of minder juist is geweest. Doch prachtig steekt af zijn vastberadenheid en tot het uiterste beleven van verantwoordelijkheidsgevoel tegenover de enorme verwarring en besluiteloosheid die bij de top van het burgerlijk bestuur, de regering, heerste.

Evacuaties

Men vindt in deel 3 ook een paragraaf over de evacuaties van de burgerbevolking, die op grote schaal hebben plaatsgevonden. De plannen betroffen, behalve de bewoning van zestig gestichten, uiteindelijk 440.000 personen en meer dan 130.000 koeien.

Slot op pagina 11

ARP PPR en de 18

papieren progressieven

door Rob Vermaas

Radicaaltje spelen valt niet mee. De anti-revolutionairen in Amsterdam hebben dat gemerkt. Ferm kondigden zij een paar maanden geleden aan de samenwerking met de „conservatieve" CHU te verbreken, om de Politieke Partij Radikalen als partner binnen te halen. De jonge liefde heeft maar kort mogen duren. Verleden week kreeg de goedbedoelende Amsterdamse ARP een trap onder het politieke zitvlak, zodat men nu moederziel alleen op de keien staat. Zonder PPR en zonder CHU. De vraag of de ARP gelijk had, toen men indertijd de samenwerking met de CH verbrak, is interessant maar niet meer aan de orde. Niemand zal ooit de indruk hebben gekregen dat Amsterdam het meest vooruitstrevende bolwerk van de CHU is. En in een stad waar een Reus opereert temidden van kaboutertjes, is zoiets vanzelfsprekend schrijnend. Maar goed, ik zei dat het niet aan de orde is, dus moet ik me er aan houden.

Het gaat nu om de vergissing die AR-radicalen maken, wanneer zij menen een gezamenlijk program of een gemeenschappelijke lijst met niet-confessionelen op te kunnen stellen, terwijl zij vast willen houden aan het evangelisch uitgangspunt, dat de christen-democratische partijen in hun vaandel voeren.

In Amsterdam was de zaak duidelijk. De anti-revolutionaire kiesvereniging trekt lessen uit het evangelie, dat aanspoort tot een breken met het bestaande, tot een beleid dat gericht is op vernieuwing van de samenleving. Met de CHU meende men zo'n beleid niet te kunnen voeren. De CH werd ingeruild voor de PPR.

Hoe radicaler een anti-revolutionair meent te zijn, des te vaker komt hij echter het evangelisch uitgangspunt van de christelijke partijen belijden. Nu kan dat intern in ARP, CHU en KVP geen kwaad, want maar al te velen menen nog dat het christelijk uitgangspunt een aardig bindmiddel is om de clubs bij elkaar te houden, zonder hieraan politieke consequenties te verbinden. In Amsterdam wilde de ARP in het gezamenlijk program met de PPR ook duidelijk tot uitdrukking brengen, welk uitgangspunt de twee partijen tot het program bracht. Deze vergissing had de ARP niet hoeven maken, want de PPR is geen evangelische partij.

Opwinding

De Amsterdamse CHU wist dit en voerde het aan, toen zij in november 1969 moest uitleggen, waarom men niet — zoals de AR — met de PPR wenste samen te werken.

In zijn boekje „De PPR op Aarde" windt PPR-voorzitter Erik Jurgens zich verschrikkelijk op over dit argument van de CHU. „Waar haalt de CHU de aanmatiging vandaan om te oordelen over het al of niet evangelisch zijn van anderen?" vraagt Jurgens zich af. De PPR-voorzitter schrijft, dat het evangelie zelf aangeeft, dat het oordeel hierover niet in onze handen ligt en dat in ieder geval niet allen evangelisch zijn die zichzelf zo benoemen. „Juist vanwege dit soort pretenties heeft de PPR duidelijk verklaard: wij zijn geen christelijke partij. Christelijke politiek bestaat volgens de PPR niet."

De onzinnigheid van Jurgens' opwinding wordt duidelijk uit het citaat. De CHU in Amsterdam bedoelde gewoon te zeggen wat de PPR van zichzelf zegt: „Wij zijn geen christelijke partij. Christelijke politiek bestaat volgens de PPR niet".

De CHU geeft helemaal geen waarde-oordeel over de politiek van de PPR, zij constateert slechts, dat de PPR zich geen christelijke partij wil noemen, waarmee een duidelijk principieel verschil is aangegeven tussen PPR enerzijds en de christen-democratische partijen anderzijds.

In zijn boekje herinnert Jurgens aan het congres in Dronten, waar de PPR op 27 april 1968 de volgende omschrijving gaf van haar eigen karakter:

„De partij „Radikalen" behoort niet tot de confessionele partijen en noemt zich niet christelijk, want:

1. zij wil niet de schijn opwekken, dat een partij of een beleid aan de aanduiding „christelijk" voldoet of kan voldoen;
2. zij wil niet, dat het christendom misbruikt wordt om mensen uit elkaar te houden, die het politiek eens zijn;
3. zij wil niet, dat een politieke strijd met de oude partijen zou gaan ontstaan over twee „soorten" christendom.

Nogmaals, het zou geen kwaad kunnen wanneer de overwegingen van de PPR om zich tot de niet-confessionele partijen te rekenen, in onze kringen eens wat meer aandacht kregen. Het is natuurlijk gemakkelijk om deze partij af te doen met de opmerking, dat de oprichters allemaal gefrustreerde KVP'ers met een ongeneeslijk Schmelzer-trauma zijn, die nu in een bijwagen van de PvdA zitten. Maar daar komen we ook niet verder mee, al valt het Schmelzer-trauma en het achter de PvdA aanhobbelen van de PPR natuurlijk niet te ontkennen.

Uit de formulering van Dronten blijkt het principiële verschil. Dat wist de CHU in november 1969 en dat had de ARP evenzeer kunnen weten. Het was daarom politiek naïef om met een PPR-ARP-lijst uit te willen komen, terwijl de anti-revolutionairen vasthielden aan hun principiële basis.

De ervaringen van Amsterdam komen ruim voor de Tweede Kamerverkiezingen. Ze moeten de AR-radicalen toch wel iets zeggen. Tot nu toe verwierpen de AR-radicalen de samenwerking van ARP, CHU en KVP in de Achttien steeds, omdat christelijke samenwerking niet tot de gewenste progressiviteit zou leiden en omdat volgens hen door een „exclusief christelijk blok" te grote barrières werden opgeworpen, voor samenwerking met linkse partijen.

Geen uitschieter

Het argument, dat een zelfstandige AR progressiever zou zijn dan in samenwerking met CHU en KVP, kan nauwelijks meer worden gehandhaafd sinds het verschijnen van het ontwerp-program van actie 1971-1975 van de ARP. Vergeleken bij het nieuwe program, waar de CHU mee bezig is, het ontwerp-program van de stuurgroep-Steenkamp bij de KVP en in het licht van de rapporten van de Groep van Achttien, vertoont het AR-program vrijwel nergens een opvallend progressieve uitschieter. Maar ja, zegt men dan, het gaat om de uitvoering en met CHU en KVP weet je het nooit. Inderdaad gaat het om de uitvoering. Maar de ARP biedt op dit moment hiervoor geen centje meer zekerheid dan CHU en KVP. Pas bij de opstelling van de kandidatenlijsten voor de Tweede Kamer en bij de keuze van aspirant-ministers, blijkt in welke mate zekerheid bestaat over de uitvoering van de programs.

Dan het tweede argument. De leiders van de christen-democratische partijen — of laat ik liever zeggen: de mensen die aan de top staan in de christen-democratische partijen — laten geen gelegenheid voorbijgaan, om te benadrukken, dat de samenwerking niet tot exclusiviteit mag leiden. Hoezeer sommigen dat ook betreuren, van een fusie van de drie christelijke partijen is geen sprake. En voor toekomstige regeringspartners is het alleen maar plezierig, wanneer de christelijke partijen het onderling in een klein-regeerakkoord eens zijn geworden. Het is dan gemakkelijker om te spreken over een stembusakkoord, of — om de Achttien-terminologie aan te houden — over een groot-regeerakkoord.

Laatste verweer

Verder dan een stembusakkoord gaat geen enkele partij. Zelfs niet met een nog zo radicale ARP. Dat blijkt wel uit het échec van Amsterdam.

Het is daarom vermakelijk, dat de jongerenorganisatie van de ARP, de ARJOS, uitgerekend op de dag dat de mislukking van de AR-PPR-combinatie in Amsterdam bekend werd, nog wat laatste verweer tegen het gesprek van de Achttien aan de dag legde. In het ontwerp-program van de ARP staat, dat de partij het program uitvoeren met die partijen, die het eens zijn over het program en met welke partijen naast deze overeenstemming ook overeenstemming bestaat over het uitgangspunt. „Met name geldt dit voor CHU en KVP." Dit laatste zinnetje willen de AR-jongeren schrappen en ongetwijfeld krijgen zij steun van de AR-radicalen — voorzover deze groepen elkaar niet overlappen.

Het is boeiend om straks op het anti-revolutionaire Partij Convent de discussie over dit zinnetje te volgen. AR-voorzitter Veerman zei bij de presentatie van het ontwerp-program, dat het is bedoeld als duidelijke plaatsbepaling van de ARP, om vervolgens te beginnen aan de besprekingen met CHU en KVP over het gezamenlijk urgentieprogram voor de komende kamerverkiezingen. Dat weten de radicalen en dat weet de ARJOS ook. En dat het gesprek van de Achttien niet meer terug te draaien is, weten zij evenzeer. Het zijn daarom wat laatste stuiptrekkingen, om de eigen radicaliteit maar te benadrukken. Of, zoals CHJO-voorzitter Huijsen het zei, de ARJOS zit met de ARP in een trein die richt naar het station van de Achttien. Om de aankomst wat te verlaten, hollen ze naar de achterste wagon. Maar wat ze ook doen, ze komen er toch.

Papieren progressieven

Het is altijd moeilijk — zeker in de politiek — om te bekennen, dat je op het verkeerde paard hebt gewed. De realiteit van de Achttien is echter niet meer te ontkennen. Daarom zou het beter zijn, wanneer radicalen en ARJOS zich eens serieus gaan bezighouden met de ontwikkelingen in de christen-democratische partijen ten aanzien van het program. Amsterdam heeft geleerd, dat het niet meevalt om radicaaltje te spelen.

ARP, CHU en KVP hebben stuk voor stuk op papier blijk gegeven, een progressieve koers in te willen slaan. Bij de één heeft dit wat sneller praktisch politieke consequenties dan bij de ander. Zo wordt CH-fractievoorzitter Mellema pas progressief, wanneer de kamerverkiezingen van 1971 zijn gehouden, want hij zei op de openbare Unieraadsvergadering van 11 april, zo ongeveer, dat hij met alle progressiviteit van de Achttien nu nog niets te maken heeft, omdat de fractie het verkiezingsprogram van 1967 moet uitvoeren.

Het is maar dat u het weet. Formeel heeft Mellema natuurlijk gelijk, maar het zou plezierig zijn geweest, wanneer de fractie met de mentaliteitsverandering van de christelijke partijen zich ontwikkeld had. Maar dat zien we bij de kandidaatstelling wel.

Om zekerheid te krijgen over het waarmaken van de papieren vernieuwingsgezindheid van de christelijke partijen is nog heel wat werk te doen. Daarbij kunnen ARJOS en AR-radicalen een belangrijk aandeel leveren.

Laten zij maar letten op de ARP. De KVP-jongeren en mensen als Steenkamp en Van Agt nemen de KVP wel voor hun rekening en over de CHU hoeven zij zich vooralsnog geen zorgen te maken. Gelet op het program voorzover dat op 7 maart werd vastgesteld, zit dat op papier wel goed. Uit de perscommentaren blijkt duidelijk, dat de vernieuwingsgezinde richting, de slag in de CHU heeft gewonnen. Daarom nu alle aandacht op de uitvoering.

ROB VERMAAS.

Beschouwing over inflatieverschijnsel in CH-tijdschrift

Het onlangs verschenen maart-nummer van het Christelijk-Historisch Tijdschrift bevat een uitvoerige beschouwing over de inflatie, geschreven door drs. H. H. de Klerk, secretaris van het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond. De schrijver geeft een overzicht van de diverse factoren die er toe hebben geleid, dat de inflatie sinds 1945 een hardnekkig verschijnsel in onze samenleving is geworden. Door een betere programmering, een actief arbeidsmarktbeleid en waar nodig een loon- en prijsbeleid, moet getracht worden het inflatietempo van bijna 5 procent der laatste jaren, weer terug te brengen tot een meer aanvaardbaar niveau van 2 procent.

Verder dient ook internationaal, bezien te worden of een verdergaande doelstelling binnen het bereik der mogelijkheden ligt, aldus drs. De Klerk.

Filmkeuring

Dr. I. N. Th. Diepenhorst, voorzitter van de Lohmanstichting, besteedt aandacht aan recente ontwikkelingen rond de filmkeuring. Hij wijst op de vragen die in de jurisprudentie kunnen rijzen, wanneer na de voorgenomen afschaffing van de keuring voor volwassenen de artikelen 221 van de Gemeentewet en 240 Wetboek van Strafrecht, een extra zwaar accent zullen krijgen.

Het betreft hier respectievelijk de bevoegdheid van de burgemeester om te waken voor de openbare orde; en de strafbaarstelling van onder andere het verspreiden of tentoonstellen van geschriften, afbeeldingen en voorwerpen, aanstotelijk voor de eerbaarheid.

Een volledig schrappen van deze artikelen is, aldus de schrijver, gezien de huidige zedelijke en godsdienstige opvattingen in ons volk, haalbaar noch wenselijk.

Openbaarheid overheidsdocumentatie

Drs. B. Woelderink bespreekt een aantal aspecten, samenhangend met de openbaarheid van overheidsdocumenten. De schrijver bepleit, zich aansluitend bij een preadvies van mr. Ribberink, op het congres „Administratieve Dagen" het aanbrengen van een onderscheid tussen een openbaar uitvoeringsarchief en een besloten beleidsarchief. Hij benadrukt, dat de politieke partijen zullen moeten nagaan waar de grens tussen beide soorten archiefmateriaal getrokken dient te worden.

De heer Woelderink meent, dat de grens van 50 jaar voor openbaarheid van overheidsarchieven zonder bezwaar tot 25 à 30 jaar kan worden teruggebracht.

Tenslotte geeft G. de Bruyn een overzicht van het boekje „Kultuur als uitspoort voor revolutie", een uitgave van de Werkgroep 2000. De schrijver acht het van belang, dat de CHU zich bezint op de denkwijze en de opvattingen van de zogenaamde maatschappij-kritische activisten.

Op 5 mei a.s. hopen onze geliefde ouders

G. SINNEMA

A. SINNEMA-RINGNALDA

te Oldeboorn hun gouden huwelijksfeest te vieren. Wij, hun kinderen en kleinkinderen, zijn dankbaar en blij. Dat zij nog veel jaren voor ons gespaard mogen blijven!

Y. A. Sinnema
Drachten: T. Sinnema—Nauta
J. Sinnema
Oldeboorn: J. Sinnema—Buursma
en kinderen

Receptie: hotel Goeres te Oldeboorn van 15 - 17 uur op de dubbele feestdag.

Voor **LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN** (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 · Leeuwarden · Telefoon 05100 · 20841

Apeldoornse Begrafenis-Onderneming

FIRMA W. KAMPHUIS

NIEUWSTRAAT 73 - APELDOORN - TELEFOON 12873

Meer dan 60 jaar een betrouwbaar adres voor begrafenissen - crematies - transporten

ROUWKAMERS TER BESCHIKKING

---

meubelshowroom

MEELSTRAAT 31 TEL. 01110 - 2946

woningtextiel

APPELMARKT 4 TEL. 01110 - 2825

deurloo ZIERIKZEE

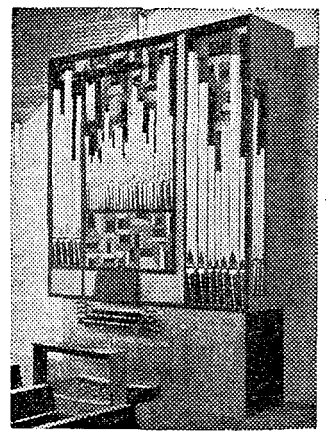

Echte kerkorgels

ook voor moderne kerken

Orgelbouw

Ernst Leeflang

Telefoon 05760 - 17582
APELDOORN

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 - Telefoon 010-343473

VLAARDINGEN

Van de Craats' Graanhandel n.v.

Telefoonweg 32

EDE

Telefoon 08380 · 10483

STIJGENDE OMZET !

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

ROEL DEKKER

Ons Roombotergebak is voortreffelijk

Hoofdstraat 190, tel. 12076
Filiaal Kerschoten, telef. 11352 — Filiaal Asselsestr. 164, tel. 21194 · Apeldoorn

---

Voor uw

- ★ Kolen, Huisbrandolie,
- ★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
- ★ Tank-transporten
- ★ Butaan- en Propaangas
- ★ Campingflessen vullen
- ★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).

Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

*

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND.

DRUKKER VAN:

Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - DenHavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.

DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

Stelt u prijs op

VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN

dan

VAN ZEBEN'S

Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

VERZEND UW GOEDEREN

PER TRANSPORTBEDRIJF

„DE STORMVOGEL"

naar Amsterdam en Zaanstreek

REIGERSWEG 105 · TELEFOON 32178 · APELDOORN

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ

N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

---

de vrouw op weg... waarheen?

12 mei
naar Utrecht
jaarbeurs
congreszaal

OP DE STUDIEDAG VAN C.H. VROUWEN

bespreken wij
met elkaar
de nieuwe positie
van de vrouw
in de maatschappij
en maken wij
onze wensen
kenbaar

aanvang 10.15 uur
inlichtingen
telefoon 03406-2130

KOCH

Telefoon 05760-14259
Apeldoorn

Kerkorgels
Elektronische orgels

voor kerk-, school- en huismuziek.

Van Zwol Groothandel N.V.

IN ROOKARTIKELEN

Eemstraat 76 - Telefoon 03490 - 16914
AMERSFOORT

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE

APARTE AFDELINGEN *voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.* SPECIALE TARIEVEN

STOOMWASSERIJ CHEMISCHE WASSERIJ EN VERVERIJ **DE NIJVERHEID" APELDOORN**

Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

Een vrouw *is ook een mens*

Leuke kreet voor een spandoek, maar wat er achter zit is niet zo leuk. Dolle Mina's met wilde akties waren nodig om de vrouwenmaatschappij weer eens wakker te schudden, om alle gezellige vrouwen uit hun knusse hoekjes te halen en ze te laten beseffen dat het met hun emancipatie nou echt nog niet zo rooskleurig er uitziet.
Het is eigenlijk helemaal niet leuk te moeten konstateren dat mannen én vrouwen nog lang niet als gelijkwaardige deelnemers naast elkaar staan. Nergens eigenlijk nog, niet als één team samen in het huwelijk, niet als gelijkwaardige partners in het arbeidsproces, niet als precies gelijke leden van een vereniging, niet als volwaardige mensen met recht van spreken in de politiek.
Kortom, de ontdekking dat EEN VROUW OOK EEN MENS IS, zou al lang gedaan moeten zijn. O ja, er zijn hier en daar best situaties aan te wijzen waarin alles goed gaat, waarin de vrouw niet uitsluitend als vrouw gezien wordt maar gewoon als een mens dat goed zijn of haar taak vervult. Maar dat zijn inderdaad situaties die aan te wijzen zijn, die als voorbeeld aangehaald kunnen worden, die echter alleen maar bevestigen dat het nog lang niet overal zo is, dat dit beeld nog een uitzondering is.

Wat is er eigenlijk precies aan de hand? Hebben alle vrouwen er ineens genoeg van, willen alle moeders ineens buitenshuis gaan werken? Wel ja, en Vadertje staat dan maar voor de kindertjes zorgen. Wat een waanzin, het lijkt Rusland wel! Waarom eigenlijk, ze zitten toch lekker thuis achter de koffie met de buurvrouw en ze lopen door de winkels te slenteren, lekker jurkjes kijken of zoiets. Ja, NATUURLIJK moeten ze wel voor de kinderen zorgen, dat is hun taak, daar zijn ze voor. NATUURLIJK moet ook het huishouden op rolletjes lopen. Daar zijn ze ook voor. Als ze niet getrouwd zijn, nou dan moeten ze maar gewoon blijven typen of les geven en zoiets, dat is toch een mooie taak voor een vrouw? Dat zijn zo van die reacties, die men te horen krijgt als men het woord Dolle Mina ergens laat vallen.
Vervelende reacties? Nee, helemaal niet. Normale reacties, gezien het maatschappijbeeld waar we al zo lang mee omzeulen. Als iets al zo lang regel is geweest, dan is ook nu nog heel wat nodig om een dergelijke instelling te veranderen.
Steun van de mannenwereld in het algemeen om hierin wijziging te brengen zal niet vaak spontaan gegeven worden. Hun positie wordt gedeeltelijk ondermijnd, hun verzorging loopt gevaar en hun superioriteit zullen ze dan soms moeten gaan BEWIJZEN. Allemaal voor hen vervelend zaken, vooral daar ze nog niet zien wat zij er mee kunnen winnen.
De vrouw echter weet wel degelijk wat zij er mee kan winnen. Zeker, het leven zal er niet gemakkelijker op worden, zolang er geen ingrijpende maatregelen genomen kunnen worden, maar de doelen die gesteld worden zijn de moeite waard om ervoor te vechten. Zij zal dan eindelijk normaal deel kunnen nemen aan het maatschappijleven in alle geledingen. Zij zal de plaats kunnen vinden en krijgen die haar specifieke, eigen talenten tot hun recht doet komen. Zij zal niet meer als ze getrouwd is en genoten heeft van haar moederschap, op een bepaalde leeftijd, als de kinderen opgegroeid zijn en niet meer elk uur van dag en nacht haar nodig hebben, het gevoel krijgen: „Ziezo, dat was het dan wel."
Nu dus maar zo'n beetje doormodderen, pappie verzorgen en na een jaar of tien zo langzamerhand eens wat bejaardeninrichtingen gaan bekijken. Als zij niet getrouwd is, zal zij niet meer gedoemd zijn haar hele leven lang onbevredigend werk of zelfs werk dat ze haat te moeten doen, omdat ze nu eenmaal een meisje was en er in haar tijd met haar wensen na de middelbare school (als ze die al heeft MOGEN doorlopen) niet zo erg rekening kon worden gehouden.

Dat is eigenlijk het voornaamste euvel van de huidige moeilijkheden. Iedere vrouw, getrouwd, ongetrouwd, met of zonder kinderen wordt nog steeds opgevoed, opgeleid en geleefd volgens het patroon van Huwelijk, Kinderen, Verzorging. Dat in wezen dit aspect van haar leven, zó ze al trouwt en zó ze al kinderen krijgt, slechts een beperkt aantal jaren haar volledig in beslag neemt, wordt óf genegeerd óf slechts voor een zeer klein deel in aanmerking genomen.
Dat dit kan veranderen, dat dit gewijzigd moet worden, is het streven van vele vrouwen. Ook de Centrale van C.H.-Vrouwen houdt zich met deze problematiek bezig. Op de studiedag van 12 mei a.s. worde diverse aspecten belicht en er is volop gelegenheid tot discussie. De resultaten zull wij u niet onthouden!

E. Sleijser-Tegelaar.

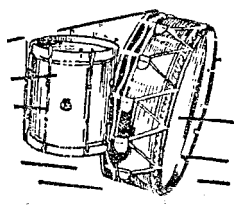
VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

VOORJAARSCONFERENTIE C.H.-VROUWEN

De lente betekent niet alleen schoonmaaktijd of af en toe in de zon zitten, er is meer te doen voor vrouwen, dat hoort u tegenwoordig van alle kanten.

De Centrale van C.H.-vrouwen heeft al heel lang de goede gewoonte om de Jaarvergadering te combineren met een bespreking van actuele onderwerpen, hetgeen bij elkaar de Voorjaarsconferentie genoemd wordt.

Dit jaar ligt het accent op de STUDIEDAG die op 12 MEI aansluitend op de jaarvergadering plaats vindt, maar die gehouden wordt in UTRECHT in de jaarbeurscongreszaal, om zoveel mogelijk belangstellenden gelegenheid te geven deze dag mee te maken.

De JAARVERGADERING begint maandag 11 MEI of half twee in het Zendingscentrum te BAARN, waar ook gelegenheid is tot overnachten.
Naast de gebruikelijke verslagen vermeldt de agenda bestuursverkiezingen, in verband met het aftreden en niet herkiesbaar zijn van mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta. Als kandidaten zijn gesteld mevrouw ir. N. C. de Ruiter uit Voorschoten en mevrouw mr. H. A. Strijd-Groenewegen uit Harderwijk.
(Uitvoerige inlichtingen vindt u in het aprilnummer van „Vrouwengeluiden" en kunt u telefonisch krijgen bij mevrouw J. M. M. van der Mei-Zilverentant, telefoon 03406-2130)

De studiedag heeft als thema: DE VROUW OP WEG . . . WAARHEEN?

Het is een onderwerp dat overal de belangstelling heeft, want de positie van de vrouw is aan het veranderen. Ook de politieke partijen zullen hun standpunt over deze zaken kenbaar moeten maken. Goede informatie en ruime discussie dient hieraan vooraf te gaan. Daarom heeft het bestuur van de Centrale besloten deze matrie zelf in te leiden, uitgesplitst naar de volgende onderwerpen:

Opleiding, bijscholing en herscholing	- mevrouw H. J. Groenendijk-Bernard
De situatie van alleenstaanden t.o.v. gehuwden	- mevrouw J. M. M. van der Mei-Zilverentant
Het gezin en de opvang van kinderen	- mevrouw A. A. ten Kate-Veen
De arbeid buitenshuis	- mevrouw E. M. A. Slot-Schouten
De belastingheffing	- mevr. Mr. T. Grooten-van Boven
Mentaliteitsverandering en toekomstbeeld	- mevrouw H. Tegelaar-Boonacker

Alle belangstellenden zijn van harte welkom. Kosten *f* 5,50 (inclusief lunch). Reductie op dagretours N.V. Ned. Spoorwegen is mogelijk.

Kaarten hiervoor kunnen bij het secretariaat worden aangevraagd: Meentweg 96, De Meern. Aanvang 10.15 uur. Sluiting 15.30 uur.

H.T.B.

APRIL *feestmaand voor de koninklijke familie*

De koninklijke familie breidt zich snel uit. Er werden binnen drie jaar zes zonen geboren die Koningin Juliana en Prins Bernhard als grootouders hebben.
Bij alle verjaardagen staan we niet stil in dit blad, maar we willen voor de vier verjaardagen die in april worden gevierd, toch een beetje ruimte vragen.
Op 17 april wordt Maurits twee jaar; hij is de oudste zoon van Prinses Margriet en mr. Pieter van Vollenhoven.
Op 27 april wordt Willem Alexander drie jaar. Hij is de oudste van het drietal dat Prinses Beatrix en Prins Claus bezitten. Een rap mannetje dat nog onbewust tv-shows weggeeft. Hoe zal het zijn als hij notie krijgt van zoveel belangstelling.
De Koningin viert op 30 april haar 61e verjaardag; haar schoonzoon is ook op die dag jarig. Dus geen vlagproblemen! Wij wensen de gehele familie heel veel goeds voor het nieuwe levensjaar.

De bekende rubriek Dezer Dagen in de Nieuwe Rotterdamse Courant leverde onlangs een soort toekomstbeschouwing voor de vele jonge prinsen. Zo in de trant van: Wat moeten we er mee. Ze moeten allemaal gaan studeren als 't kan, maar dan? Hoe vinden ze werk en wat hebben zij voor kansen.

Dat is wel erg futurologisch gedacht, daar de oudste nu pas drie jaar wordt. Maar inderdaad: Het wordt een probleem. Drs. M. G. Schenk, hoofdredactrice van de „Vrouw en haar huis" knoopt er bij aan en pleit voor democratisering om maar eens een modewoord te gebruiken. Ze zegt: „Zou het probleem niet voor een groot deel worden opgelost als wij die leden van het koninklijk huis wier rechten op de Kroon slechts in theorie bestaan het recht geven

— na afstand van die rechten op de Kroon

— hun eigen leven te leiden?

Zij beperkt die mogelijkheid voor de kinderen van prinses Margriet en wil hen Van Vollenhoven doen heten en voor prins Constantijn die dan een Van Amsberg moet worden. Eerlijk gezegd, ik zie het nog niet en er rijzen vragen: Kan men afstand van het recht op de Kroon doen en dan in noodgeval toch troonopvolger zijn? Want de mogelijkheid **blijft** bestaan dat er een ramp gebeurt en dus bevoorbeeld Constantijn tot regeren geroepen zou worden. Moet hij dan die troonafstand ongedaan maken? Hier komen staatsrechtelijke problemen om de hoek kijken waar dr. E. van Raalte veel beschouwingen aan zou kunnen wijden, maar waar wij hier niet aan beginnen. Kan men in deze tijd zonder afstand van rechten te doen toch niet zijn plaats in de maatschappij innemen? Dat moet toch mogelijk zijn. Natuurlijk kunnen al die prinsjes niet gaan linten knippen of bruggen openen als dagvulling. Daar zullen hun verstandige ouders hen ook niet toe opvoeden. Wat er wel moet en kan gebeuren is gelukkig nog niet aan de orde al kan men er stellig over nadenken en schrijven. Nu de oudste pas drie jaar wordt en langzamerhand de kleuterleeftijd nadert gunnen we hem met broertjes en neven een dolle verjaardag en hun ouders wensen wij veel wijsheid toe bij de opvoeding die stellig elk jaar moeilijker zal worden naarmate de bewustwording groter wordt dat er toch iets aan de hand is als iedere fotograaf zich op je stort als je te zien bent en alle mensen lief tegen je willen zijn.

Problemen te over maar geen getob vooraf. Voorlopig alleen nog maar vreugde om autootjes, bootjes en blokkendozen; de harde werkelijkheid komt gauw genoeg. Dus feest in april. Misschien dat de zon schijnt en de sneeuw en hagel verstek laat gaan.

C. W. I. Wttewaal van Stoetwegen.

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CHU
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

Politiek

vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

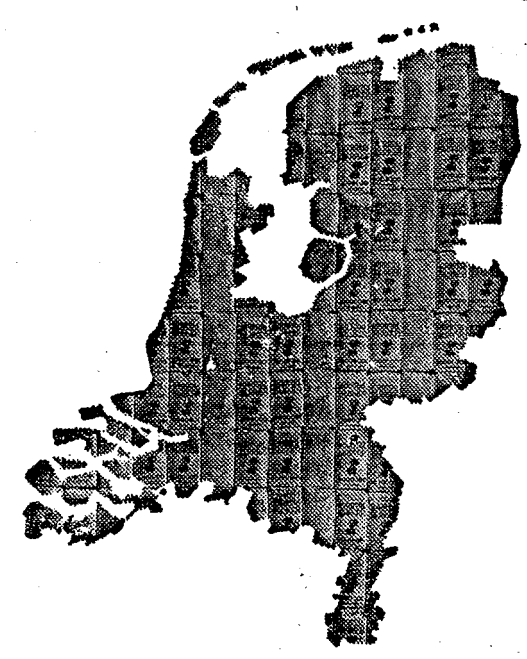

SUIKER UNIE

DINTELOORD – GRONINGEN – PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL–SAS VAN GENT–ZEVENBERGEN

COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

J. VELLEKOOP

Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige,
Adviezen in grond- en pachtzaken
Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 - 2203
's-GRAVENZANDE

J. W. BRUININK en Zn. C.V.

Aannemersbedrijf en Onderhoudswerken
Hoogstraat 20 - Telefoon 03410-2038
HARDERWIJK

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
Dijklaan 84 - Telefoon 01825 - 590
BERGAMBACHT

tfn 3788 · alphen a.d. rijn
maastricht · tfn 21248

technisch bureau n.v.
RIJDAM
metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF
M. DE RAAD & ZN.
Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 - 4500
NOORDWIJK

AANNEMERSBEDRIJF
FA. RADIX & VEERMAN
Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204
WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en
Aannemersbedrijf
J. A. Buitenhuis n.v.
Woudweg 71
Telefoon 05761 no. 276
KLARENBEEK

nbm
N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM
voor:
WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN
uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.
KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialaweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

boele & van eesteren
b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

OPROEP AAN ALLE LEDEN VAN DE CHU

1970 en 1971 zijn bijzonder belangrijke jaren ook voor de CHU. Na de Statenverkiezingen op 18 maart jl. volgen op 3 juni a.s. de verkiezingen voor leden van de gemeenteraad en in 1971 de Tweede Kamerverkiezingen.
In verband met de komende activiteiten vragen wij u:

1. Hebt u reeds uw contributie over 1970 — en vanzelfsprekend over de voorafgaande jaren — voldaan? Zo niet, mogen wij u dan vriendelijk verzoeken dit ten spoedigste te doen? U verlicht daarmee de taak van uw penningmeester(esse) en helpt de financiën van de Unie te versterken.
2. Bent u op 3 juni a.s. niet in de gelegenheid uw stem uit te brengen, zorgt u dan tijdig, d.w.z. vóór half mei, voor een volmacht, zodat uw stem niet verloren gaat.
3. Door niet te stemmen bevoordeelt u alle partijen gelijkelijk. Dit is zeker niet uw bedoeling. Daarom wekken wij u op uw stem uit te brengen op één van de kandidaten van de CHU of op de gemeenschappelijke lijst van de christelijke partijen in uw gemeente.
4. Bezit u een auto, bent u dan bereid ouden van dagen of minder-validen naar het stembureau te brengen? Een goed georganiseerde autodienst is van groot belang.
5. Een speciaal verzoek tot alle vrouwen: Jarenlang hebben de ouderen onder u gepleit voor gelijke rechten voor mannen en vrouwen. Na moeizame strijd is het zover gekomen. Maakt u dan ook gebruik van dit **recht**, ook nu de opkomstplicht is vervallen.
6. Het aantal echtgenote-leden is bedroevend laag: nog geen 4 procent van het totale aantal bestaat uit dames, wier echtgenoot lid is van de Unie.
   Dames, toont uw belangstelling voor de politiek en wordt lid van de CHU. U betaalt slechts de helft van de contributie en hebt gelijke rechten als uw echtgenoot.
   Heren, introduceert u uw echtgenote in de kiesvereniging. U kunt dan samen spreken over de politieke problemen en elkaar bijstaan bij de politieke vorming van uw kinderen.

A. E. M. Ravoo.

Wat leert de Bijbel over de homofilie?

In oktober 1969 meldden de dagbladen, dat de minister van Justitie een wetsvoorstel heeft ingediend tot afschaffing van art. 248-bis van het Wetboek van Strafrecht. Dit artikel verbiedt homoseksuele ontucht met een minderjarige. Dit is mede voor een juiste beoordeling een goede gelegenheid om te zien wat de Bijbel over de homofilie leert.

Het gaat er dus niet om wat deze of gene kerk leert, het gaat er ook niet om wat deze of gene dominee beweert, maar het gaat er om, wat God de Here in Zijn Woord gebiedt of verbiedt.
Gen. 1:27 zegt, dat God de mens schiep, als man en vrouw.
Gen. 2:24 zegt: Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen en zij zullen tot één vlees zijn. En dit zijn niet alleen maar uitspraken van een oud scheppingsverhaal, maar de Here Jezus dekt deze uitspraken met Zijn gezag in Matth. 19:4 vv: Hebt gij niet gelezen, dat de Schepper hen van den beginne als man en vrouw heeft gemaakt?
Het huwelijk van één man en één vrouw is door God ingesteld en geheiligd. Het mag zelfs een afschaduwing zijn van de verhouding van Christus en Zijn gemeente. Het huwelijk is blijkens Efeze 5:30v. de kleinste vorm van de gemeente van Christus.
De Bijbel spreekt dan ook nergens over een homoseksuele aanleg, een structuur, die sommigen vanaf hun geboorte zouden hebben meegekregen. Maar wel spreekt de Bijbel op een gans andere wijze over de homoseksuele handelingen. God laat in Zijn Woord zien, dat als Zijn schepselen daartoe komen dit een diepe val van hun mens-zijn betekent.
Dit blijkt uit de geschiedenis van Sodom en Gomorra. In gen. 18:20 lezen wij dan ook: Daarop zeide de Here: Het geroep over Sodom en Gomorra is voorwaar groot, en haar zonde is voorwaar zeer zwaar.

De homoseksuele praktijken, die in de oudheid zeer bekend waren, worden door de wet van God scherp veroordeeld.
Lev. 18:22 zegt: Ik ben de Here. En gij zult geen gemeenschap hebben met een, die van het mannelijk geslacht is, zoals men gemeenschap heeft met een vrouw: een gruwel is het. Vs. 24 zegt ook: Verontreinigt u niet door dit alles, want door dit alles hebben zich verontreinigd de volken, die Ik voor u uit wegdrijf. Het land toch werd verontreinigd en Ik vergold daaraar zijn ongerechtigheid, zodat het land zijn inwoners uitspuwde.

Op homoseksuele handelingen wordt voor het volk Israël in Lev. 20:13 de doodstraf gesteld.

Ook het volk Israël heeft zich in zijn afval van God soms aan deze zonde schuldig gemaakt volgens Richteren 19:22, die door de profeet Hosea in Hosea 9:9 en 10:9 als goddeloosheid worden veroordeeld.

Echter niet alleen het Oude Testament bevat veroordelingen van de homofilie, ook in het Nieuwe Testament zijn ze te vinden.
Hierover valt te lezen in 1 Cor. 6:9-11. Of weet gij niet, dat onrechtvaardigen het Koninkrijk Gods niet beërven zullen? Dwaalt niet! Hoereerders, afgodendienaars, overspelers, schandjongens, knapenschenders, dieven, geldgierigen, dronkaards, lasteraars of oplichters zullen het Koninkrijk Gods niet beërven. En sommigen uwer zijn dat geweest. Maar gij hebt u laten afwassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd door den naam van den Here Jezus Christus en door den Geest van onzen God.

Hieruit blijkt, dat sommigen van de leden van de christelijke gemeente vroeger schandjongens, lustknapen waren geweest, die zich door mannen lieten misbruiken. De mannen, die zulke onzedelijke handelingen plegen met jongeren noemt de Bijbel hier knapenschenders.

Voor zulke zonden is echter ook vergeving, zoals uit de woorden van Paulus blijkt. En door de Geest van God mochten ze een nieuw leven beginnen. Het was de kracht van de Heilige Geest, die hen staande hield. Als ze in de zonden gebleven waren, zouden ze verloren zijn gegaan. Hier wordt voor iedere zondaar de weg gewezen ter ontkoming, dat is het geloof in Jezus Christus als Verlosser en Zaligmaker.

Wat is nu de taak der overheid? Wel, zij heeft als Gods dienaresse Zijn geboden te gehoorzamen en te volgen. Zij heeft de goddelijke normen te handhaven. In concreto heeft zij de homofilie te bestrijden en te verbieden.

Keren wij terug tot artikel 248bis van het Wetboek van Strafrecht. Dit luidt als volgt: De meerderjarige die met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij kent of redelijkerwijs moet vermoeden, ontucht pleegt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren. Wie het voorgaande gelezen en begrepen heeft, zal moeten toestemmen, dat deze bepalingen stoelen op bijbelse gronden. Er is geen enkele aanvaardbare reden in het licht van de Bijbel om deze bepaling op te heffen.

Het argument van de minister, dat er nog enige andere bepalingen bescherming blijven bieden, gaat niet op, omdat er een groep jongeren is, die bij opheffing van dit artikel niet meer beschermd worden. Dit voorstel van de minister is dan ook voluit anti-bijbels en anti-christelijk. Van een vrijzinnige minister moge dit te verwachten zijn, van de z.g. christelijke partijen mag en moet verwacht worden, dat zij als één man tegen dit voorstel zullen stemmen. Indien zij hier toch voor zouden stemmen kan alleen maar geconcludeerd worden, dat de woorden in bijv. ons program: De CH-Unie acht het bijbels getuigenis van Gods beloften en geboden van beslissende betekenis, zowel voor overheid als voor mens en maatschappij — slechts een loze en nietszeggende kreet is. En dat kan ik toch niet geloven?

D. Schouten.

Nieuws van de kiesverenigingen

- De kiesvereniging **Tiel** berichtte ons, dat één van haar leden, de heer **mr. J. van Nes** 50 jaar lid is van de CHU. Onze hartelijke gelukwensen aan deze jubilaris, die de Unie een halve eeuw trouw heeft gediend.
  Door allerlei omstandigheden is deze rubriek de laatste maanden enigszins in het vergeetboek geraakt. Het doet ons genoegen u thans een groot aantal goede berichten te kunnen melden:
- In **Benthuizen** werd een kiesvereniging opgericht met 18 leden.
  De kiesvereniging **Winschoten** schreef ons, dat men opnieuw is gestart. Een ledenlijst volgt.
  Uit de volgende plaatsen kregen wij de verheugende mededeling, dat de CHU tot nieuw leven is gekomen, of werd volstaan met de toezending van een ledenlijst — waardoor het mogelijk is ook deze leden op de hoogte te houden met de ontwikkelingen binnen de Unie door middel van het ledencontactblad — :

Oene	met 40 leden
Buren (Gld.)	met 38 leden
Lemelerveld	met 21 leden
Beekbergen	met 62 leden
Rijswijk (N.Br.)	**met 15 leden**
Rheezerveen	met 28 leden

- In willekeurige volgorde willen wij hier met ere vermelden de volgende kiesverenigingen, die erin zijn geslaagd vele nieuwe leden in te schrijven:

Nieuwleusden	13 nieuwe leden
Vriezenveen	10 nieuwe leden
Koudekerk a.d. Rijn	13 nieuwe leden
Ermelo-Speuld	**5 nieuwe leden**
Exmorra	13 nieuwe leden
Akkrum	5 nieuwe leden
Gem. kv. Gaasterland	14 nieuwe leden
Sibculo	8 nieuwe leden
Renswoude	22 nieuwe leden
Maassluis	12 nieuwe leden
Puttershoek	6 nieuwe leden
Oude Haske	6 nieuwe leden
Ee (Fr.)	14 nieuwe leden

  Ongetwijfeld zullen hier enkele actieve kiesverenigingen ontbreken. Wilt u ons dit niet kwalijk nemen? Door de overvloed van werk was het niet mogelijk de gegevens nauwkeurig statistisch te verwerken. Wel kunt u ervan verzekerd zijn, dat alle nieuwe leden in de centrale ledenadministratie worden opgenomen en het ledencontactblad ontvangen.
- Ledenwervingsacties worden — hetzij door het bestuur, hetzij door één of meer enthousiaste leden — gevoerd in de volgende plaatsen: **Klundert, Groningen, Leiden, Hilversum, Deil, Nieuw-Vennep** en **Zoetermeer**.
- In **Westervoort** en in **Blaricum** worden pogingen aangewend om te komen tot de oprichting van een CH-kiesvereniging.
  Voor al deze activiteiten zijn we zeer erkentelijk. Wij hopen, dat het mogelijk zal blijken velen die de CH-beginselen onderschrijven van CH-kiezer ook CH-lid te maken. Vooral nu de opkomstplicht is vervallen, is het zaak meer belangstelling te wekken voor de christelijke politiek en voor die van de CHU in het bijzonder.
- Tot die kiesverenigingen die een ledenverlies moesten boeken, willen wij zeggen: **houdt goede moed!** Met enige inspanning zult u er in vele gevallen in slagen leden te winnen en op die manier uw achterstand in te halen. Wij willen u daarbij graag helpen.

A. E. M. Ravoo.

Scherpenzeel (Gld)

In het besef, dat schaalvergroting en teamvorming ook bij de gemeentepolitiek steeds meer de eis wordt, heeft de CH-kiesvereniging in Scherpenzeel (Gld.) reeds vorig jaar een verzoek gericht tot de plaatselijke afdelingen van SGP en ARP om voor de gemeenteraadsverkiezing van 3 juni a.s. tot samenwerking te komen.
Hoewel de SGP tot een dergelijk gesprek niet bereid bleek, hebben de onderhandelingen omtrent kandidaatstelling, program, propaganda en werkwijze tussen ARP en CHU tot volledige overeenstemming geleid.
In het uitvoerig en nauwkeurig omschreven program hebben vooral bevordering contact burgerij en overheid, opheffing woning-tekort en sport, spel, recreatie en cultuur grote aandacht gekregen.
Ten aanzien van de werkwijze is overeengekomen, dat een permanente commissie uit beide besturen voor een blijvend overleg tussen de samenwerkende kiesverenigingen zal zorg dragen. Minstens eenmaal per jaar zal deze stuurgroep een gezamenlijke openbare vergadering beleggen, waarin de raadsfractie, uitkomend onder de naam CH-AR-COMBINATIE, verslag uitbrengt van haar beleid en dat discutabel stelt.
Hiermee hoopt de combinatie o.a. een bijdrage te leveren aan de intensivering van de belangstelling voor het gemeentebestuur.
In haar ledenvergadering van woensdag 25 maart jl. heeft de CH-kiesvereniging haar 12 kandidaten aangewezen voor de gezamenlijke lijst. Dit werden achtereenvolgens: 1. G. van Rootselaar, 2. J. Schimmel, 3. D. Kroodsma, 4. J. Bakker, 5. J. Osnabrugge, 6. J. Brons, 7. G. Cozijnzen, 8. J. v.d. Ham, 9. W. Schimmel jr., 10. W. Werkman, 11. B. W. Hooyer, 12. J. van Ginkel.
De ARP bezet op deze lijst 6 plaatsen.
Helaas konden wethouder J. v.d. Ham en raadslid M. Veldhuizen zich om persoonlijke redenen voor de volgende periode niet opnieuw beschikbaar stellen. Met welgekozen woorden en een kleine attentie bracht voorzitter B. Valkenburg beide heren dank namens alle leden voor hun grote ijver en toewijding. Gelukkig blijven beiden als bestuurslid voor de kiesvereniging behouden. Tevens werd die avond nog afscheid genomen van oud-penningmeester Jac. Vermeulen en secretaris C. van Ginkel.

D. Kroodsma (wnd. secr.).

Leest u al één van deze modern verzorgde christelijke kranten?

wenst U een proefweek?

*

DE ROTTERDAMMER
Witte de Withstraat 25 - Tel. 010 - 115888
NIEUWE HAAGSE COURANT
Parkstraat 22 - Tel. 070 - 184150
NIEUWE LEIDSE COURANT
Steenstraat 37 - Tel. 01710 - 31441
DORDTS DAGBLAD
Scheffersplein 1 - Tel. 01850 - 33370

Kranten van het KWARTET

Het CHRISTELIJK CULTUREEL STUDIECENTRUM biedt voor middelbare scholieren met artistieke belangstelling

EEN ORIENTERINGSJAAR

DOEL:

jonge mensen hun eigen weg op artistiek en/of cultureel terrein te helpen ontdekken, gericht zowel op hun voortgezette studie, als op de moderne maatschappij.
Dit brengt met zich, dat de cursus een open karakter draagt.

THEMATA:

naast de meer zogenaamde theoretische vakken als bijbelstudie, maatschappij en kunst, sociologie, kunstgeschiedenis, aesthetica en kunstbeschouwing, wordt een belangrijk deel van de dag besteed aan het zelf-werkzaam-zijn binnen de gewenste beroepsrichting.
Daarbij worden twee mogelijkheden aangeboden:
a. beeldende kunsten
b. toneel (spelexpressie) en muziek.

KOSTEN:

f 500,— voor de gehele cursus (leermiddelen zijn inbegrepen).

AANMELDING:

voor 1 juni 1970 bij de secretaris van het C.C.S., ir. J. Bulens, Geestbrugweg 42, Rijswijk (Z.H.)

NADERE INLICHTINGEN:

het secretariaat van het curatorium is gevestigd op het C.C.S.-centrum:

Geestbrugweg 42, Rijswijk (Z.H.), telefoon 070 - 99.46.40.

Protestants Chr. Vormingscentrum 'De Heikant'

te **WAALRE**, zoekt voor zo spoedig mogelijk een

VORMINGSLEIDER/ PROGRAMMALEIDER

Zijn taak zal o.m. bestaan uit:
leiding geven aan en begeleiden van groepen,
programma-samenstelling en coördinatie ten behoeve van werkweken van scholen en vormingsinstituten.
Diploma Sociale Academie (J.L.O.), Jelburg, Kopse Hof o.d. is vereist.
Minimum leeftijd 25 jaar.
Salaris volgens richtlijnen Salco.

Sollicitaties te richten aan de Directeur, Bergmannstraat 66, Eindhoven.

CHRISTELIJKE HOGERE LANDBOUWSCHOOL
Dronten Oost-Flevoland

3-JARIGE OPLEIDING

voor

- het ondernemerschap in de landbouw
- middelbaar agrarische functies
- voortgezette studies (LH Wageningen, Veeartsenij e.a.)

met

- schoolboerderij van 100 ha
- internaatsaccommodatie voor 230 leerlingen

Toelatingseis voor:

het voorbereidend jaar:

- MULO-B, 3-jarige HBS of overeenkomstige opleiding
- MLS
- MAVO (met wis- en natuurkunde) voldoende praktijkkennis

de 1e klas:

- HAVO-peil, met als keuzevakken bij voorkeur wis- en natuurkunde of scheikunde en biologie voldoende praktijkkennis

Aanmelding:

Indien mogelijk een jaar van te voren;
voor het cursusjaar 1970-1971 bij voorkeur vóór 1 mei 1970
telefonisch of schriftelijk bij de directeur van de school; adres: De Drieslag 1, Dronten (telef. 03210-2824).

VERPLEGING E N VERZORGING

STICHTING BOEKHOUDBUREAU EN ACCOUNTANTSDIENST VAN DE CHRISTELIJKE BOEREN- EN TUINDERSBOND

In verband met de toename der werkzaamheden hebben wij vakatures op onze kantoren.
Er is plaats voor

a. BELASTINGCONSULENT
In het bezit van het federatiediploma of studerend daarvoor. Hij die daarnaast over een ruime praktijkervaring beschikt geniet de voorkeur.

b. BELASTINGASSISTENTEN
Moeten in staat zijn zelfstandig aangiften Inkomstenbelasting en Vermogensbelasting te verzorgen.

c. ADMINISTRATIEVE KRACHTEN
Hun werkzaamheden zullen bestaan uit het verzorgen van land- en tuinbouwadministraties, fiscaal en/of bedrijfs-economisch; terwijl plaatsing op de afdeling middenstandsbedrijven ook mogelijk is.

In verband met de op onze kantoren reeds ingevoerde of nog in te voeren mechanische verwerking (o.a. computer) is een opleiding op MBA-niveau of daarvoor studerend een vereiste.

Voor de bedrijfseconomische afdeling is een landbouwkundige opleiding zeer gewenst. Aan onze stichting is een goede pensioenvoorziening verbonden waarin opneming, afhankelijk van leeftijd, mogelijk is.

Met gemaakte vakantie-afspraken houden wij volledig rekening.

Indien u voor één van bovenstaande functies belangstelling hebt, gelieve u uw sollicitatie te richten aan het Hoofdkantoor, Notaris Fischerstraat 24, Ede.

HEBT U INTERESSE IN EEN ZELFSTANDIGE WERKKRING ALS

maatschappelijk werkster

IN EEN AANTREKKELIJKE OMGEVING?

Wij bieden u:

een salaris overeenkomstig de rijksregelingen;

een gunstige regeling voor vergoeding van lokale vervoerskosten;

een prettige, zelfstandige werkkring op een bureau voor algemeen uitvoerend maatschappelijk werk, waar reeds één gediplomeerd maatschappelijk werkster aanwezig is;

een eigen goed geoutilleerde werkkamer;

werkbegeleiding en mogelijkheid van supervisie.

Wij verwachten van u:

dat u op enthousiaste wijze zult meewerken aan de uitbouw van het werk;

dat u in het bezit bent van het diploma sociale academie of vergevorderd bent met uw studie aan een urgentie-opleiding;

dat u met het bestuur in positieve zin wilt meedenken en vorm wilt geven aan samenwerking in groter verband met andere instellingen voor maatschappelijk werk in de regio.

Mocht u nadere inlichtingen wensen dan kunt u zich wenden tot:
het bureau voor maatschappelijk werk, Nassaupark 11 te Bussum (telefoon 0 2159 - 11202);
de voorzitter van de commissie, Top Naefflaan 31 te Bussum (telefoon 0 2159 - 12849).

Uw sollicitatie kunt u inzenden aan:

DE COMMISSIE VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK VAN DE DIAKONIE DER HERVORMDE GEMEENTE TE BUSSUM, p.a. Mej. A. Dik, Ceintuurbaan 87 te Bussum.

Meisjes en jongens die een verzorgend beroep willen kiezen...

...kunnen op 1 september a.s. beginnen aan de cursus die in 2 jaar opleidt voor het (wettelijk erkende) diploma Ziekenverzorging.

Vooral voor het verpleegtehuis „Aeneas", maar ook op de verschillende afdelingen van het ziekenhuis, zijn zij welkom als

leerling-ziekenverzorg(st)er

Wie belangstelling heeft voor een waardevol beroep en bij het begin van de cursus tenminste 17 jaar is, moet maar even contact met ons opnemen.

Alle inlichtingen, ook over salaris, huisvesting en verdere studiemogelijkheden, worden graag verstrekt door zr. W. Deurman, besturend zuster, Langendijk 75, Breda, telefoon (01600) 22133.

DIACONESSENHUIS BREDA

ZO *denk ik er over*

Stakkato-brieven

(Op herhaald verzoek van de heer J. W. Sluimer besloot de hoofdredactie onderstaande briefwisseling, gepubliceerd in het maandblad van de CHJO van januari 1970, en door de heer Sluimer reeds in december jl. ons toegezonden — althans zijn brief — alsnog te publiceren).

Open brief aan de redactie van „De Jonge Nederlander" en het bestuur van de Christelijk-Historische Jongerenorganisatie.

Ironisch is spottend of schamper prijzen van wat men in wezen afkeurt. Maar ironie blijft altijd iets milds houden, met een ondertoon van weemoed. Cynisch is stuitend en getuigt van ongeloof in de oprechtheid van motieven en daden. Cynisme kan diep wonden en veel leed berokkenen.

Op pag. 141 van „De Jonge Nederlander" schrijven jullie over minister Beernink. De laatste alinea luidt: „Bij de algemene beschouwingen was de bewindsman helaas ziek. Maar hij was in ieders gedachte. Den Uyl en Biesheuvel maakten er een complete cabaretvoorstelling van. Zielig, zult u zeggen. Niet zo, want hij kreeg steun: Harmsen, Koekoek en Kronenburg namen het uitstekend voor Bernink op. Toch gelukkig voor onze Henk. Na de CHU wacht hem een grote carrière als leider van Nederlands rechtse profeten."

Dat is geen ironie meer, dat is cynisme.

Als een politieke tegenstander zoiets schrijft, dan kun je dat nog begrijpen. Maar als eigen mensen dat neerpennen dan rijst de vraag van wijlen Tilanus: „Moet dat nu zo?" En dan zal het antwoord luiden: Zo kan het niet en zo mag het niet. Zo kan het niet tegenover iemand die zo'n enorme verdienste, naast alle menselijke fouten en gebreken, voor de CHU heeft. Zo mag het niet onder mensen die zich christelijk-historisch noemen, want dit is on-christelijk en dus zondig.

En nu nog een paar vragen die kort zijn en waarop ik derhalve een bondig antwoord verwacht: 1. Hoeveel leden telt de CHJO nu? 2. Hoeveel van hen zijn lid van de CHU? 3. Hoeveel subsidie kregen jullie in 1969 van het Hoofdbestuur? 4. Kregen jullie ook een bijdrage uit het Unie-Werkfonds en zo ja, hoeveel dan?

Met belangstelling uw antwoord tegemoet ziende, teken ik,

Hoogachtend,
J. W. Sluimer.

Hardinxveld, 6 december 1969.

Antwoord aan J. W. Sluimer.

Terecht bespeurt u in de Stakkato over minister Beernink (pag. 141, De Jonge Nederlander) cynisme. De uitlatingen van de heer Beernink in De Telegraaf getuigen namelijk van een dusdanige rechts reactionaire politieke visie, dat het niet leuk meer is. Ironie, milde spot, zou de indruk wekken, dat wij vergoelijkend over het Telegraaf-interview kunnen schrijven. Daartoe zijn wij niet in staat. Iemand die als minister Beernink het werkschuw langharig tuig, de links-negatieve pers en alle andere vermeende bedreigingen van de gevestigde orde zo ongenuanceerd benadert, beschouwen wij als redactie niet als een politieke medestander.

Dat cynisme diep kan wonden en veel leed kan berokkenen, kunnen wij ons voorstellen. Maar begrijpt u hoevel „leed" het christelijk-historische jongeren berokkent, geconfronteerd te worden met een partijgenoot die met dergelijke ongenuanceerde praat komt op een moment, dat we begonnen te geloven in een CHU die zich volgens de rapporten van de Achttien openstelt voor een kritische benadering van onze samenleving?

Dat cynisme getuigt van ongeloof in de oprechtheid van motieven en daden, wisten wij niet. Die formulering is voor uw rekening. Wanneer u meent, dat wij niet geloven in oprechtheid van minister Beernink, zit u er naast. Wij weten zeker, dat de heer Beernink meent wat hij in het Telegraaf-interview zei. Daarvoor is hij veel te consequent in dit soort uitlatingen.

Immers, als fractievoorzitter van de CHU in de Tweede Kamer merkte Beernink reeds op, dat het onruststokende tuig in werkkampen gegooid moet worden.

Wanneer u met Tilanus vraagt: „Moet dat nu zo?" is ons antwoord: ja. Als de Beernink-ideologie namelijk wint in de CHU, is er voor ons geen plaats meer in deze partij. Voorlopig houden wij het er echter op, dat de vernieuwingsbeweging die 16 december 1967 is ingezet, doorgaat. Het ontwerp-politiek program wijst hier op, evenals de steun aan de rapporten van de Achttien en de samenstelling van het dagelijks bestuur van de CHU.

Op de laatste vier vragen in uw brief zal het dagelijks bestuur van de CHJO wel reageren. Wij willen u alleen nog verzoeken ons voortaan uw banvloek te onthouden. U noemt onze politieke stellingname „onchristelijk en dus zondig". Wij hebben niet de moed iemand onchristelijkheid te verwijten, wegens een door ons onjuist geachte politieke stellingname. Zelfs al menen wij in het evangelie aanwijzingen te vinden voor een politiek die vernieuwing van alle dingen zelfkritiek en een kritische instelling ten aanzien van deze wereld, voorstaat.

Namens de redactie,
R. Vermaas, eindredacteur.

STRIKT NEUTRAAL ten gunste van het abnormale

Het ligt nu eenmaal in de aard van het programma-maken, dat er voor de TV onderwerpen worden gezocht waarover „iets te zeggen" valt. Zo zal er geen enkele krant uitkomen met een voorpagina, waarop alleen maar staat: „Burgers alles was rustig Niets (schokkends) te melden". Ook de programma-makers van de NOS zoeken naar wat onrust, naar iets schokkends, naar wat abnormaals. Daarin slagen zij redelijk wel. Hoewel gezegd moet worden, dat ze daarbij heel wat minder arm slag hebben. Is „neutrale" instelling, dan de jongens van (bijv.) de VARA en VPRO.

Mooi is het wanneer je als programmamaker een vaste rubriek tot je beschikking hebt. Zodra er een sportjournaal, een sport-in-beeld of een sportbulletin verzorgd wordt, komen de routiniers aan hun trekken. De enige zorg blijft: het moet het bekijken/beluisteren waard zijn.

Wanneer is dat het geval? Wanneer er „iets te zeggen valt", als er wat onrust in gebracht wordt, als het (een beetje) schokkend is, een pietje abnormaal, of erg abnormaal. Zo is dat ook met de vaste rubriek KORT GEDING.

Je moet dan wél iets aan de orde stellen, dat ligt binnen de sector van het controversele. Daar kun je dan „nee", of lief er „ja" op zeggen. Het eindoordeel berust bij een jury.

De jury maakt per slot uit of het abnormale, het schokkende, eigenlijk niet (door ons allen) aanvaard dient te worden. Wie het met de jury niet eens is, is nog wat achterlijk en geestelijk nog een wat onderontwikkeld gebied. Zo doet de jury nog het wat nuttig werk bij het verlagen van de normen. Is pornografie schadelijk? Gekheid. Is het toneelbeleid juist? Natuurlijk niet. Is abortus geoorloofd? Natuurlijk wel. Is er terecht reden tot verontrusting over het optreden van vernieuwers in de kerken? Stop! Zó moet je de vraag niet stellen. Het zou *kunnen zijn, dat het extreme niet aan* zijn trekken kwam bij de uitspraak van de jury. En dat is de bedoeling niet. Daarom zal de vraagstelling iets listiger zijn: verontrusting over het **autoritair** optreden van die vernieuwers.

Nu kan men verwachten verwachten worden, dat de jury zich uitspreekt voor het extreme. Het vermoeden heeft namelijk kost gevat, dat de jury dat **altijd** doet en ook altijd doen **zal.** Dat daarop wordt ingestuurd. Dat kan namelijk.

Je kunt ervoor zorgen, dat je in meerderheid een „progressieve" jury krijgt, zodat het opzienbarende het wint, het abnormale tot het normale wordt verklaard en het schokkende tot het gewone wordt herleid. Zo voeden we Nederland op. De duizenden kijkers/luisteraars die het met de jury niet eens zijn, vragen zich **in stilte** af: „Ben ik dan (nog zo) achterlijk?"

Nu ligt het op de weg van de NOS om met enige verontwaardiging van de hand te wijnez, dat het met die jury een doorgestoken kaart zou zijn. Want, zal de NOS zeggen, niet wij stellen die jury samen. Dat láten we doen. Uiterst objectief. Door een (neutraal) bureau voor opinie-onderzoek bijvoorbeeld. Wie kan daar wat op tegen hebben? Daar kan het hele volk wat op tegen hebben wanneer dat werk niet juist gedaan wordt. Het heeft namelijk nogal wat voeten in de aarde voordat je een jury bij elkaar hebt van goed 20 personen (en dat is een erg klein groepje op een bevolking van 13 miljoen) die **representatief** is voor heel Nederland.

Wij wensen in twijfel te trekken, dat de NOS-jury van KORT GEDING een representatieve vertegenwoordiging is. Het is onze (niet bewijsbare) vrees, dat het gros van de jury woont binnen een niet zo erg grote straal met Bussum of Amsterdam als middelpunt. En dat **zou** een kwalijke zaak zijn. Omdat, zoals algemeen onderkend wordt, hte Amsterdams Peil terzake van samenlevingsnormen, zeden, democratie, geloofszaken, gewoonten e.d. met de dag inzakt en verder af geraakt van de grootste gemene deler, die door het Nederlandse volk wordt bepaald, mag dat (Nieuw) Amsterdams Peil — en dat gebeurt toch herhaaldelijk — **niet** representatief geacht worden door onze populatie. Er is nu eenmaal een enorm verschil tussen de vogel Rokus en de gebroeders Bever, tussen provo's en mariniers.

De NOS lanceert een these. Redigeert die listiglijk. Door toevoeging van het woordje „autoritair". Wie zich moet uitspreken over het al of niet terecht verontrust zijn over datgene wat in de kerken op gang gekomen is, zou nog kunnen twijfelen tussen ja en neen. Maar zet men het woord autoritair er tussen, dan lijkt de **case** gered en zal de balans zeker wel doorslaan ten gunste van het extreme, het abnormale, het gewaagde, het controversele, het N.A.P.

Bovendien is een telkens gebleken bezwaar tegen een jury-oordeel gelegen in het feit, dat de juryleden beïnvloedbaar zijn. Niet alleen door de pleiters. Maar óók door het publiek. Een getuige vroeg eens aan de Kort Geding-leiding: „Waar komen die mensen vandaan? Hoe komen die hier? Wie roept die bij elkaar?" Haar werd geantwoord, dat ze dat zelf mede in de hand gehad had. Ze zou immers uitnodigingskaarten hebben. Maar de praktijk had geleerd, dat het geavanceerde publiek wél op invitaties inging en present was, maar dat de niet-extreme genodigden gewoonweg niet de interesse hadden om eveneens te komen.

Omdat de dame in kwestie in het geheel geen uitnodigingskaarten voor publiek had gekregen, stelde ze zich ter plaatse onmiddellijk in contact met een drietal van haar medestanders, die **evenmin** invitaties gekregen hadden voor belangstellend publiek. Waardoor al meteen bij voorbaat verzekerd was, dat de stemming in de zaal ten faveure van het extreme standpunt zou zijn en de beïnvloeding van de jury ongestoord kon plaatsvinden.

Het lijkt gerechtvaardigd te zeggen, dat de NOS strikt neutraal is, ten gunste van het abnormale. Voor die strikte neutraliteit betalen we dan ook ons luister/kijkgeld.

Kousemaker.

Slot „Dr. de Jongs derde boek" van pagina 4

Als regel was de verplaatsing op de vesting Holland gericht. Koolhaas Revers heeft dit in een werk met meer dan 500 dichtbedrukte pagina's destijds behandeld.

Dr. De Jong geeft als voorbeeld de inwoners van Wageningen — 12.000 mensen —, vertelt hoe Amersfoort op 12 en 13 mei spookachtig verlaten lag, vertelt lders over de kolonnes die Breda verlieten en waarvan de laatste pas eind juni (circa 4.000 bevonden zich bij de Loire of verder zuidwaarts) terugkeerden. Voor 23 juni was hun verblijfplaats in Breda volledig onbekend.

Treffend is hoe goed deze burgerlijke evacuaties waren voorbereid en in het algemeen werden uitgevoerd, in tegenstelling tot de wanorde te vaak bij de militaire verrichtingen.

Dr. De Jong beschrijft ook hoe het bekenden en onbekenden gelukte om nog uit Nederland te ontkomen en ook hoe talloze Joden moesten achterblijven. Admiraal Furstner beschreef het dilemma waarvoor velen stonden: „Je wist niet of je deserteur was dan wel het landsbelang goed zag." Dr. De Jong: „Ook wie meende, het landsbelang, of althans een bovenpersoonlijk belang, goed te zien, voelde zich tegelijk deserteur."

De schrijver beschrijft ons mede de ontsnapping van hemzelf en zijn vrouw uit IJmuiden en wat zich daar afspeelde.

Over de strijd in Zeeland en zijn nasleep werd een apart hoofdstuk geschreven. Hoe er soms nog over de exactheid van bepaalde gebeurtenissen onzekerheid kan bestaan, bewijst een ingezonden stuk van J. Adriaansen in de Provinciale Zeeuwse Courant, waaruit men zou kunnen opmaken, dat de lossing van munitie uit het Franse koopvaardijschip Pavon te Vlissingen op Tweede Pinksterdag bijvoorbeeld wel wat anders verliep dan weergegeven.

De kaarten die betrekking hebben op de gevechten in Nederland, zijn alle gebaseerd op toegevoegde kaarten aan het seriewerk „De strijd op Nederlands grondgebied tijdens Wereldoorlog II" (sectie Krijgsgeschiedenis en ceremonieel van het Hoofdkwartier der Koninklijke Landmacht). Ze zijn beter dan de foto's, waarvan de afdruk vaak niet te best overkomt. Maar in die verwarde dagen zullen ook vaak onder moeilijke omstandigheden slechte haastige en sluikse foto's zijn gemaakt.

Poortvliet, april 1970. Geuze.

BON

Ja, ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Hotel-Restaurant
HAYTINK
LOOLAAN 25 - APELDOORN
Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen
Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

Een BRIL van EIKENDAL
gaat bovenal!
WAGENINGEN
VEENENDAAL

VERPLEGING - VERZORGING

Streekziekenhuis Gorinchem

Wilt u een voldoening schenkende baan?
Met uitstekende promotiekansen?
Denk dan eens aan het beroep van

VERPLEEGSTER OF VERPLEGER

De minimum vooropleiding is Mulo, Mavo, INAS enz. In ieder geval informeer eens. Dat kost niet.

De nieuwe cursus vangt aan op 1 september a.s.

Schriftelijke informatie geeft gaarne onze directrice, Zr. A. Hettema, Postbus 90 te Gorinchem of telefonisch onder nummer 01830 - 3541.

„Bartiméus"

Chr. Instituut voor blinde en slechtziende kinderen te Zeist,

zoekt voor spoedige indiensttreding een

GROEPSLEIDER

voor een groep slechtziende jongens van 7 tot 14 jaar.

Vereist:

— prot. chr. godsdienst,
— leeftijd van plm. 21 tot 30 jaar,
— ongehuwd,
— tenminste ULO-niveau,
— geduld, begrip en tact,
— bereidheid tot samenwerking met anderen

Gewenst:

enige ervaring en eventueel opleiding in de kinderbescherming.

Informatie:

gunstige vakantieregeling,
salaris volgens rapport Haeck.

Verdere inlichtingen: telefoon tijdens kantooruren aan secretaresse van Ds. de Vries, tel. 0 3404 - 16341.
Soll. aan: Ds. A. de Vries, alg. directeur, Utrechtseweg 84, Zeist.

Aan het **KINDERDORP NEERBOSCH te NIJMEGEN** wordt gevraagd

MEDEWERKSTER IN HET PERSONEELSCENTRUM

In dit centrum gebruikt het interne personeel de maaltijden en brengt er de vrije tijd door ter recreatie.

Salaris nader overeen te komen.

Sollicitaties te richten aan de Directeur van het Kinderdorp Neerbosch, Westkanaaldijk 321, Nijmegen.

Hervormde Evangelisatie Vereniging Hasselt (Ov.)

Het bestuur van bovenvermelde vereniging vraagt wegens bijzondere omstandigheden een

EMERITUS PREDIKANT

of een PREDIKANT

die de rechten van een emeritus predikant bezit, welke in staat is om enkele dagen per week het pastorale werk in onze snel groeiende vereniging te verzorgen.

Een moderne woning met c.v. en een garage is beschikbaar.

Reacties worden gaarne ingewacht bij de secretaris, W. Egbertsstraat no 2 te Hasselt, telefoon 05209 - 296.

Op 15 mei a.s. beginnen wij met een

introductie-cursus

voor een aansluitende B-opleiding voor hen, die het A of Z diploma hebben behaald of binnenkort zullen behalen.

Geïnteresseerden kunnen informaties inwinnen bij de hoofd-docent, overdag onder no. (02502) 7241 toestel 443, of
's avonds onder no. (02502) 6424.
Sollicitaties worden gaarne ingewacht bij het hoofd Personeelszaken, Rijksstraatweg 113, Bennebroek.

Vanuit Bennebroek, gelegen in de bollenstreek, zijn Amsterdam, Zandvoort en Haarlem gemakkelijk en snel te bereiken.

Protestants-christelijk psychiatrisch ziekenhuis „VOGELENZANG" te Bennebroek

---

„Bartiméus"

Chr. instituut voor blinde en slechtziende kinderen te Zeist

zoekt voor spoedige indiensttreding en ook per 15 aug. a.s.

GROEPSLEIDERS EN -LEIDSTERS

Vereist:

— prot. chr. godsdienst
— leeftijd van plm. 21 tot 30 jaar
— ongehuwd
— tenminste ULO-niveau
— geduld, begrip en tact
— bereidheid tot samenwerking met anderen

Gewenst:

— enige ervaringen en event. opleiding in de kinderbescherming

Informatie:

— gunstige, gedeeltelijk nieuwe, opleidingsmogelijkheid voor de diploma's Kinderbescherming
— het internaat sluit één weekend p. mnd.
— de overige weekends gaan veel kinderen naar huis
— schoolvakanties
— salaris volgens rapport Haeck

Verdere inlichtingen: tel. tijdens kantooruren aan secretaresse van Ds. de Vries, 03404-16341.

Soll. aan: Ds. A. de Vries, alg. directeur, Utrechtseweg 84, Zeist.

---

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

OPLEIDING VAN HET DIAKONESSENHUIS UTRECHT

Opleiding tot

VERPLEGER(STER)

De nieuwe opleidingen beginnen 17 augustus en 16 november a.s. met een vooropleiding van drie maanden.
Eisen van toelating: MULO-diploma of daarmee gelijkgestelde opleiding.
Duur van de opleiding: 3½ jaar.
Leeftijd: 17 jaar en 7 maanden.

Per 24 augustus en 1 december 1970 is er plaats voor enkele

B-VERPLEGERS(STERS)

om aan de A-opleiding deel te nemen. Zij krijgen een korte introductiecursus.

tot

ZIEKENVERZORGSTER

De nieuwe opleidingen beginnen 1 september en 1 februari a.s. met een vooropleiding van tien weken.
Eisen van toelating: 3 jaar voortgezet onderwijs.
Duur van de opleiding: 2 jaar.
Leeftijd: 17 jaar.

Opleiding tot

OPERATIE-ASSISTENTE

Voor de derde maal begint op 17 augustus a.s. een opleiding voor operatie-assistente.
Ook deze begint met een vooropleiding van drie maanden.
Eisen van toelating: bij voorkeur middelbaar onderwijs.
Duur van de opleiding: 2½ jaar.
Leeftijd: 18 jaar.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt.
Sollicitaties te richten aan mej. E. A. Streefland, Hoofd Opleidingen, Bosboomstraat 1 te Utrecht.

Het ziekenhuis van de LUTHERSE DIAKONESSEN INRICHTING

vraagt voor de opleiding tot

verpleegkundige

welke 1 september a.s. een aanvang neemt

JONGENS en MEISJES

Deze leerlingverpleegkundigen moeten op die datum de leeftijd van 17 jaar en 7 maanden hebben bereikt en voldoen aan de gestelde toelatingseisen.

Wie belangstelling heeft voor deze opleiding kan alle gewenste inlichtingen verkrijgen bij de directrice, Koninginneweg 3, Amsterdam-Zuid, telef. (020) 79.11.11.

Stichting „Het Hoogeland" Beekbergen

vraagt voor haar inrichting „HET HIETVELD" te Beekbergen:

GROEPSLEIDER

bij voorkeur met enige ervaring en/of in het bezit van diploma zwakzinnigenzorg.
In dit tehuis worden meerderjarige geesteszwakke personen verpleegd.
Sollicitanten dienen meelevend lid van een protestantse kerk te zijn.
Salaris volgens rijksregeling.

Schriftelijke sollicitaties aan de Algemeen Directeur der Stichting, Loenenseweg 44, Beekbergen. Tel. 05766 - 1545.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 24 APRIL 1970
6e Jaargang - No. 17

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

De programs van ARP, CHU en KVP
Hoe progressief is de ARP
Een gezamenlijk urgentieprogram

door dr. E. Bleumink

De Unieraad heeft zich vorig jaar november uitgesproken voor de opstelling van een gezamenlijk urgentie- of kernprogram van ARP, CHU en KVP. Basis voor dit gemeenschappelijke program, dat de grote lijnen voor het eventueel te vormen kabinet voor de periode 1971-1975 moet aangeven, zijn uiteraard de programs van deze drie partijen.
Zowel ARP als KVP hebben nu ook hun concept-programs gepubliceerd, zodat deze vergeleken kunnen worden met het CH-program om zodoende een indruk te krijgen óf een gemeenschappelijke prioriteitenlijst er voor de komende vier jaar überhaupt inzit.
Daarbij moet er direct aangetekend worden dat niet het gemeenschappelijke program op zichzelf het doel mag zijn, maar dat het om de inhoud van het program gaat. Niet de samenwerking is het belangrijkste, maar primair de politieke inhoud van deze samenwerking.

Wanneer nu van verschillende kanten wordt beweerd, dat er een „treffende gelijkenis" is tussen het AR- en CH-program, dat de „stukken van ARP en KVP ontroerend veel op elkaar lijken" of dat er „geen grote verschilpunten" tussen de programs zijn te onderkennen, dan moet ik na aandachtige bestudering en vergelijking van de drie concepten concluderen, dat al deze conclusies niet de vrucht zijn van uitgebreide studie.

Integendeel, wil er inderdaad een aanspreekbaar (voor de kiezer) en uitvoerbaar (door het kabinet) gemeenschappelijk program uitrollen, dan zal er nog veel geknokt moeten worden.
Anders wordt het een minimum-akkoord met veel zogenaamde „eigen identiteit" van de drie partners. De andere mogelijkheid is een wazig stuk, dat de meeste klippen omzeilt, wat ook al géén aantrekkelijk perspectief is. Daarom zal de CHU alle zeilen moeten bijzetten om een goed urgentieprogram met de twee andere partners te realiseren. Dat zal dan wel enkele maanden van uitgebreid onderhandelen worden. Veel zomervakantie voor de partijbesturen zal er daarom wel niet in zitten.

In het bovenstaande wordt dus gesuggereerd, dat er verschilpunten en afwijkingen tussen de programs van de ARP, CHU en KVP zijn. Wie dat beweert, zal dat aannemelijk moeten maken. Welnu, dat zal in een aantal artikelen worden geprobeerd, waarbij het wellicht ook iets duidelijker kan worden waar nu de CHU precies staat.

Hoe progressief is de ARP?

Degenen die van de ARP een aanspreekbaar en progressief program hadden verwacht, zullen bij de lezing van de gepubliceerde stukken teleurgesteld worden. Ondanks het gemanipuleer met de „evangelische radicaliteit" en al het gedrijf van de radicalen is het AR-concept op vele punten stukken minder concreet dan het Unie-program.
Men heeft consequent de departementale indeling gevolgd en slechts bij uitzondering een meer algemene visie op de ontwikkeling van bepaalde hoofdterreinen van staatszorg (ruimtelijke ordening en spreidingsbeleid; specifieke welzijnsbehartiging, democratisering) gegeven. Wanneer we datgene wat in het CHU-stuk staat onder het hoofdstuk „Overheid en burger" vergelijken met het AR-program, dan blijven er hoofdzakelijk vraagtekens over.
Dr. Veerman heeft overigens wel aangekondigd, dat hierover nog een stuk komt. Dat is dan wel vrij laat en in het program wordt daarover nergens gesproken. Het enige positieve vind ik, dat de AR geporteerd is voor verlaging van de leeftijdsgrens voor actief kiesrecht tot 18 jaar en voor een wettelijk vastgelegde gewestelijke indeling van Nederland.
De ARP heeft in haar prioriteitenlijstje sport en recreatie opgenomen, in het program zelf worden over sport en (openlucht-) recreatie echter grotendeels algemeenheden opgesomd; recreatie wordt zelf in zeven zinnen (van de 34 bladzijden) afgedaan.
In het CH-program wordt een pleidooi gevoerd voor de opstelling van een landelijk plan voor sport en recreatie met aangeving van de prioriteiten. De uitgangspunten voor het beleid zijn daarbij concreet aangegeven.
Uitbreiding van de ontwikkelingshulp wordt in AR en CH een grote prioriteit toegekend. De AR spreekt echter over gestadige verhoging van de bijdragen. Het CH-stuk spreekt over verdubbeling van de uitgaven in de periode 1971 tot 1975.
Een belangrijk item is de laatste tijd ook de milieuhygiëne, waarbij het beginsel moet gelden, dat de verontreiniger betaalt. Dit uitgangspunt geldt ook voor luchtverontreiniging, hetgeen betekent dat we er ook naar toe moeten, dat de automobilist en de oliemaatschappijen maatregelen moeten nemen om de schadelijke stoffen die uit de uitlaat van auto's e.d. komen tot een minimum te beperken.
De ARP schijnt dat te zijn vergeten. Bij het economisch beleid moet geconstateerd worden, dat de vervuiling (van oppervlaktewater) met name verwerpelijk is in de omgeving van belangrijke bevolkingscentra en van recreatiegebieden. Afgezien van het feit, dat dit een loze constatering is, is het ook onjuist, omdat de verontreiniging van bijvoorbeeld de Lek bij Vianen (relatief dun bevolkt) voor Rotterdam uiteindelijk even erg is als het vuil, dat Vlaardingen spuit.

Wetenschapsbeleid

Zoals bekend mag verondersteld worden, geeft de overheid ruim 1 miljard uit voor wetenschappelijk onderzoek. De CHU is daarbij voorstander van een doelgericht wetenschapsbeleid met de opstelling van een landelijk researchplan, waarin de prioriteiten van het wetenschapsbudget zijn aangegeven. Genoemd als prioriteit wordt o.a. onderzoek op het terrein van de mens- en gedragswetenschappen.
Het CH-program is geporteerd voor centralisatie van research in landelijke instituten van topklasse en van sterkere stimulering van de internationale samenwerking op wetenschappelijk terrein (afgenomen de laatste paar jaar).
Op voorstel van een kiesvereniging wordt hieraan toegevoegd, dat er een minister zonder portefeuille voor het wetenschapsbeleid moet worden aangesteld. De ARP vindt het voldoende te constateren, dat er een gecoördineerd wetenschapsbeleid moet komen.
Zo zou er nog een tijd doorgegaan kunnen worden, maar ook hieruit zal wel duidelijk zijn geworden, dat er op verschillende punten nog niet sprake is van een eenheid in politieke opstelling. De genoemde voorbeelden zijn dan ondertussen ook geen detailpunten maar hoofdzaken, die de politiek voor de komende jaren zullen gaan beheersen. Immers, ontwikkelingshulp, wetenschapsbeleid, sport en recreatie, milieuhygiëne, inspraak en medezeggenschap, zijn zaken die om een concreet overheidsbeleid vragen.

Kabinet voor maatschappelijke en staatsrechterlijke vernieuwing

Het AR-program is dus mijns inziens een stuk dat op veel punten nog concretisering verdient.
Het program, dat door de KVP-werkgroep is opgesteld, is veel concreter en frisser en vooral goed uitgewerkt op het terrein van de financieel-economische politiek. Natuurlijk is het zo, dat we heel concreet moeten zeggen welke financiële prioriteiten we stellen en hoe we dit willen bekostigen (belastingverhogingen!). Daarbij zullen de financiële experts ons meteen voorrekenen, dat er betrekkelijk weinig ruimte is. Ondertussen is die financiering niet het enige hete hangijzer (al wordt dat altijd het sterkst benadrukt), maar wordt de herstructurering van de maatschappij in al haar geledingen een steeds urgenter probleem. Denkt u maar eens aan de herziening rechtsvorm onderneming, aan de noodzakelijke herstructurering van het universitaire bestel of aan de bestuurlijke vormgeving.
Blijkens haar program wil de CHU juist ook streven naar maatschappelijke vernieuwingen zoals op het terrein van het specifieke welzijnsbeleid (grotendeels ressorterend onder het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk).
De huidige minister, dr. Klompé, wil wel, maar zij loopt eigenlijk stuk op het particulier initiatief waar de verzuiling naar werksoort, de gerichtheid op beperkte groepen (jeugdwerk, vormingswerk) en de organisatorische verstarring hoogtij vieren.
De Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn heeft in dit verband een pleidooi gevoerd voor een nationale plan-ontwikkelingsraad op deze terreinen, nauw aansluitend bij de gedachten die in het CH-program zijn neergelegd. Het zal nodig zijn, dat hierover vóór 1971 duidelijke afspraken worden gemaakt.
Het AR-program spreekt zich in feite uit voor handhaving van de bestaande situatie. Ook het KVP-werkstuk blijft op het vlak van de noodzakelijke herstructurering van het maatschappelijk bestel duidelijk onder de maat. Uit de KVP-blauwdruk voor de zeventiger jaren spreekt mijns inziens een enigszins andere mentaliteit.
In dit opzicht zijn dus de stukken van zowel ARP als KVP nogal teleurstellend en blijft de indruk hangen, dat de financiering als het belangrijkste probleem wordt gezien, terwijl men veeleer ook moet gaan denken in termen van herstructurering (welzijnsbeleid, bestuur, staatsrechtelijke vernieuwing, buitenlands beleid, planning, ruimtelijke ordening, spreidingsbeleid, ontwikkeling van het platteland, industriële ontwikkeling). De departementale indeling zal hierop moeten zijn afgestemd.

„Het oefenen op zondag"

Het concept van de ARP is weinig concreet en een ieder zal wellicht van deze partij, die zich evangelisch, radicaal en bewogen noemt, een frisser program hebben verwacht. Het door de KVP-werkgroep Steenkamp opgestelde program is veel bewogener en frisser. Dit hangt natuurlijk wel samen met de gevolgde procedure van opstelling. Het KVP-rapport is opgesteld door een kleine groep, die fris van de lever standpunten kon formuleren. De KVP-organen en partij-technocraten zullen er wel voor zorgen, dat er nuanceringen worden aangebracht en de scherpe kanten er af gaan. Bij de opstelling van het ARP-stuk zijn vele commissies van deskundigen betrokken geweest, die naar formuleringen gezocht hebben, waarmee iedereen het eens kon zijn en waarin de belangen en ideeën van de opstellers doorklinken. Dan krijg je automatisch een stuk, waarin noch een algemene visie uitspreekt noch duidelijke voorkeuren worden genoemd.
Ondertussen heb ik toch de indruk, dat de AR in de in de zestiger jaren door Berghuis c.s. op gang gebrachte sociale bewogenheid is blijven steken en dat men weinig aandacht heeft voor de in de laatste jaren opgekomen problemen.
Het thans in behandeling zijnde concept staat daarom veel dichter bij het AR-program van 1967 dan bij de ideeën die thans in KVP en ARP naar voren komen. Men mag hopen, dat de ARP-organen en met name de radicalen en de Arjos hier verbetering in brengen.
Tot slot: het ARP-program is duidelijk het resultaat van haastwerk. Zo klopt het door het secretariaat gemaakte uittreksel, dat overigens ruim elf bladzijden omvat, op verschillende plaatsen niet met de stellingen die in het program zijn geponeerd.
Twee voorbeelden: In het paragraafje jeugd wordt een pleidooi gevoerd voor een nationale raad voor jeugd- en jongerenwerk, die duidelijk beleidstaken krijgt. In het uittreksel komt dit (blijkens het stuk belangrijke punten) niet voor. In de samenvatting lees ik, dat er „overheidstoezicht met betrekking tot de levensmiddelen" moet komen. Welnu, die was er in de tijd van Kuyper al. Wat vindt u verder van de zin: „in het sportbeleid als deel van de volksgezondheid wordt bijzondere aandacht gevraagd voor de bevordering van de recreatiesport."
Dat de ARP, ondanks mijn kritiek, toch veel aandacht heeft voor de problemen van deze tijd moge blijken uit de stelling: „het oefenen op zondag dient tot het uiterste te worden beperkt." Dit geeft de burger of liever de militair dan weer moed.

E. Bleumink.

BON *Ja:*

ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Senator dr. J. W. Beerekamp

Waarom opleiding verplegenden niet onder mammoetwet?

Bij de behandeling van de begroting van volksgezondheid in de Eerste Kamer heeft de christelijk-historische senator dr. J. W. Beerekamp veel aandacht gegeven aan de opleiding van verplegenden in ons land en hij vroeg zich met name af, waarom deze opleiding evenals alle andere beroepsopleidingen, niet onder de mammoetwet valt.

Na het citeren van enkele conclusies uit rapporten zei dr. Beerekamp: „Het ene rapport gaat wat verder dan het andere, maar het is duidelijk dat ze alle hetzelfde bedoelen. Men verlangt de gelijkstelling van 't beroepsonderwijs voor verplegenden met al het andere beroepsonderwijs; althans de mogelijkheid om naast de ouderwetse in-service-training ook de opleiding via de wet voortgezet onderwijs (de Mammoetwet) te kunnen doen plaatsvinden."
Dr. Beerekamp zei, dat er al wel ziekenhuizen zijn, die opleidingen hebben in samenwerking met een school. De meeste scholen, die voor één ziekenhuis opleiden, zijn gewoon afdelingen van dat ziekenhuis en zij staan onder dezelfde directie. Leiden de scholen op voor meer ziekenhuizen, dan is de directie van zulk een school meestal weer ten nauwste met de betrokken ziekenhuizen verbonden. „In ieder geval is de leerling tegelijk werknemer. De patiënt betaalt zijn opleiding, terwijl bijna alle andere beroepsopleidingen worden bekostigd uit de openbare kas", aldus dr. Beerekamp.

Uit openbare kas

De christelijk-historische senator zei, dat de medicus in het ziekenhuis zijn opleiding genoot via de wet op het wetenschappelijk onderwijs, bekostigd uit de openbare kas. Het laboratoriumpersoneel komt voort uit één van de eenentwintig opleidingsinstituten uit de sector van het middelbaar beroepsonderwijs of het hoger beroepsonderwijs. Dat kan een afdeling zijn van een HTS, of een afzonderlijk instituut, maar altijd alweer bekostigd uit de openbare kas via de wet op het voortgezet onderwijs.
„Ik laat nu", aldus dr. Beerekamp, „andere medewerkers in het ziekenhuis, die geen in-service training hebben genoten verder onbesproken, zoals de apotheker, de econoom enz., want de verplegende is de uitzondering voor wat de opleiding betreft. Hij is als het ware gestigmatiseerd voor de Mammoetwet, omdat zijn beroepsopleiding uitdrukkelijk bij koninklijk besluit van 14 december 1967 verboden gebied is verklaard voor het normale beroepsonderwijs. Hij deelt die uitzonderingspositie alleen met de beoefenaar van een paramedisch beroep, voor zover het onder het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid ressorteert. Dat de minister van Onderwijs de bestaande toestand wil handhaven is begrijpelijk. Inschakeling van de opleiding voor verplegenden in de Mammoetwet zou hem vele miljoenen kosten. De bewindslieden van Sociale Zaken en Volksgezondheid kunnen onmogelijk budgettaire bezwaren hebben. Hun handhaven van de traditionele opleidingsmethode zal meer op principiële gronden berusten."
Daarom vroeg dr. Beerekamp wat de principiële zin is van de uitzonderingspositie, waarin die leerling verkeert die wil worden opgeleid voor een verplegend of para-medisch beroep.

Experimenteren

De senator wees er op, dat in de naaste toekomst steeds meer verplegend personeel nodig zal zijn. Ook voerde hij een pleidooi voor de verlaging van de leeftijd, waarop aan de beroepsopleiding mag worden begonnen. Nu moet een leerling, die na een normale schoolloopbaan met 16 jaar het MAVO-diploma haalt, wachten tot hij 17 jaar en 7 maanden is voor hij officieel kan starten met de beroepsopleiding. De verlaging van de leeftijd kan vele MAVO-abituriënten onmiddellijk doen doorgaan naar de verplegingsopleiding, aldus dr. Beerekamp. „Het beroep heeft nog steeds een goede image. Bepaald niet alleen vanwege de zeer verbeterde salariëring, maar ook omdat velejongeren terecht verwachten, dat zij in dit beroep nuttige en bevredigende arbeid vinden."
Dr. Beerekamp zei graag een begin te zien gemaakt met de principiële wijziging van de opleiding. „Waarom zou er niet op bescheiden schaal geëxperimenteerd kunnen worden met een andere opleidingsvorm? Eindhoven, Leeuwarden en Hoogeveen hebben zich grondig in de materie verdiept en zouden dus snel met het experiment kunnen beginnen. Eindhoven bijv. speelt met de gedachte om te beginnen in 1971, Hoogeveen kan het al dit jaar. De drie experimenteerschema's wijken onderling wel af, hetgeen het eventuele experiment alleen maar nuttiger maakt. Zij stemmen echter overeen in hun aanpassing op de wet op het voortgezet onderwijs, zodat toch van één experiment kan worden gesproken. Kan dit niet worden ingepast in de experimenteerwet, die is ingediend bij de Tweede Kamer?', aldus de christelijk-historische senator.
In zijn betoog over de begroting van Volksgezondheid sloot dr. Beerekamp zich aan bij de waarderende woorden, die in de Tweede Kamer gesproken werden over de Nederlandse huisartsen en over de redelijkheid van hun tariefsverhogingen. Toch vond dr. Beerekamp, dat de Landelijke Huisartsenvereniging niet te veel het accent moet leggen op de vrijheid om zelf de tariefhoogte te bepalen, omdat artsen beoefenaars zijn van een vrij beroep. „Ook fabrikanten en ondernemers oefenen en vrij beroep uit. Niettemin zijn zij onderworpen aan de prijzenbeschikking van de regering. Deze poging om de noodlottige stijging van de loonprijsspiraal af te remmen, komt het gehele volk, inclusief de huisartsen, ten goede."
Het leek de christelijk-historische senator dan ook niet onbillijk dat dan ook de diensten van artsen aan een landelijke regeling worden gekoppeld. „Het lijkt mij met andere woorden een geoorloofde politiek zaak, dat de overheid alle bestedingen voor de gezondheid kritisch begeleidt, ook de tarieven. Het is overigens een verheugend verschijnsel, dat over het algemeen de financiële consequenties die de Nederlandse arts trekt uit zijn medische ethiek, door de patiënt als maatschappelijk redelijk wordt geaccepteerd."
Naar aanleiding van berichten dat hier en daar in het land een tekort aan huisartsen dreigt, wees dr. Beerekamp er op, dat de overheid eigenlijk machteloos staat tegenover noodsituaties rondom de huisartsenvestiging, een zaak waarmee mensenlevens gemoeid zijn. Hij vroeg dan ook of er door één of andere vorm van premiering iets aan gedaan kan worden.

Eminent belang

Bij de begroting van Sociale Zaken sprak namens de christelijk-historische senaatsfractie de heer J. Heij. Hij noemde het verheugend, dat de regering, als gevolg van de bij het loonwet-debat aangenomen motie, de Sociaal-Economische Raad een advies vroeg met betrekking tot een doelbewust inkomensbeleid. „Een in beginsel voor allen geldend inkomensbeleid ter bevordering van een betere inkomensverdeling achten wij van eminent belang", aldus de heer Heij.
Onlangs diende de regering bij de Tweede Kamer een nota in over de buitenlandse arbeiders. De christelijk-historische senator herinnerde er aan, dat in ons land zo'n 83.000 buitenlanders werkzaam zijn. „Als wij zovele tienduizenden buitenlandse werknemers naar hier laten komen ter versterking van onze economische mogelijkheden, zullen wij met elkaar er zorg voor moeten dragen, dat zij hier een menswaardig bestaan kunnen hebben. Zowel in de lonen, sociale voorzieningen en werkomstandigheden, als in huisvesting, vrije-tijdsbesteding en verdere immateriële bestaansmogelijkheden zal dat menswaardige tot uitdrukking dienen te komen."
De heer Heij zei het streven naar de instelling van lokale en regionale ambtelijke commissies voor verdere planning, informatie en advies voor de buitenlandse werknemers toe te juichen. Maar met name de huisvesting van de buitenlandse werknemers bleef hem met zorg vervullen. De senator onderschreef dan ook de noodzaak voor alle buitenlandse werknemers, een verantwoorde huisvesting te bevorderen. „Alleen als wij het welzijn van de buitenlandse werknemers naar vermogen bevorderen, zullen wij met een goed geweten de vruchten van hun arbeid kunnen plukken. Dat geldt zeker ook voor het bedrijfsleven."

Redelijke wensen

Wat de sociale werkvoorziening in ons land betreft — het bieden van vervangende werkgelegenheid aan vele categorieën van personen die door uiteenlopende persoonlijke factoren in het vrije bedrijf geen werk vinden — zei de heer Heij positieve waardering te hebben voor enkele recent doorgevoerde verbeteringen in de arbeidsvoorwaarden. Hij meende, dat er nog enkele redelijke wensen waren overgebleven, o.a. wat betreft de verruiming van de beloningsmogelijkheden, het laten vervallen van het onderscheid tussen hoofd- en handarbeiders. Naar de mening van de christelijk-historische senaatsfractie dienen maatregelen en voorzieningen voor de werkende jeugd, met name ten aanzien van de vorming en opleiding, zo spoedig mogelijk te worden ingevoerd. „De werkende jeugd", aldus de heer Heij, „heeft op een naar ons oordeel uitstekende wijze zelf bijgedragen tot het verkrijgen van een beter zicht op de voor deze groep reeds op korte termijn gewenste beleidsmaatregelen. Zowel met het oog op het belang van deze waardevolle groep in onze samenleving als met het oog op de positieve doelgerichte actie van deze groep, pleitten wij voor het betrachten van spoed."

Méér maatregelen

Bij de schriftelijke voorbereiding van de behandeling van de begroting van Sociale Zaken kwamen ook de structureel zwakke gebieden en het noorden des lands aan de orde. De heer Heij meende, dat de minister de situatie in die gebieden te gunstig beoordeelde. „Er is in het noorden des lands enige zorg over de vraag, of er wel voldoende zicht is op de noden van het gebied. Als zelfs in tijden van hoogconjunctuur nog een hoog werkloosheidspercentage blijkt aanwezig te zijn en als de werkloosheid in het noorden in de tijden van laagconjunctuur altijd nog hoger is geweest dan in Limburg, dan is er alle aanleiding ernstig te overwegen welke maatregelen verder zullen kunnen bijdragen tot de sociaal-economische gezondmaking van de structureel zwakkere gebieden in het noorden. In dit verband drong de christelijk-historische woordvoerder aan op vergroting van de mogelijkheden voor de uitvoering van objecten in het kader van de aanvullende werkgelegenheid, met name ook voor het gebied van Oost-Groningen. „Wij achten dit een zaak van groot belang."
De heer Heij pleitte voorts spoed te betrachten om de zo dringend gewenste arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen binnen een aanvaardbare termijn gerealiseerd te krijgen.

Democratisering

De onderwijscommissie uit de Tweede Kamer sprak met de bewindslieden van Onderwijs, minister Veringa en staatssecretaris Grosheide, over de in de zomer van het vorig jaar gepubliceerde nota inzake de democratisering van het onderwijs. Dat geschiedde in een openbare vergadering van deze commissie.
In hun inleiding tot die nota schreven de bewindslieden: „Ook in Nederland wint de overtuiging veld, dat krachtig gestreefd moet worden naar een oplossing van het vraagstuk van de democratisering van het onderwijs. De stemmen die pleiten voor gelijke (onderwijs-)kansen voor gelijk-begaafden — ongeacht milieu, streek van herkomst of sekse — worden steeds luider. Het onderwijs, dat iemand genoten heeft, is immers in het huidige maatschappelijke bestel een zeer belangrijke factor geworden bij de toewijzing van sociale posities en de daaraan verbonden status, macht en inkomsten, welke zaken naar sociologische opvattingen drie hoofdinzetten zijn van het sociale „spel".
Ook vindt men het niet langer vanzelfsprekend, dat de culturele en intellectuele verrijking die het onderwijs het individu kan geven in sterkere mate ten goede komt aan hen die in dit opzicht uit anderen hoofde al bevoorrecht zijn. Van belang is in dit verband ook, dat een verdere verkorting van de arbeidstijd verwacht wordt. Tot een „zinvolle" besteding van de verkregen vrije tijd zou een gedemocratiseerd onderwijs het zijne kunnen bijdragen. Voor een verdere economische groei tenslotte wordt de bezetting van steeds meer arbeidsplaatsen met hoger gekwalificeerde arbeidskrachten noodzakelijk geacht. Dit is alleen te verwezenlijken, als potentieel talent optimaal tot ontwikkeling wordt gebracht."
Dr. H. A. Schuring, de woordvoerder van de christelijk-historische fractie, bij de behandeling van de nota, zei in het algemeen grote waardering voor het stuk te hebben.

Slot op pagina 3.

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

KNAGEN AAN NAVO

door Rob Vermaas

Mr. dr. Imkamp, lid van de Tweede Kamer voor D'66, heeft altijd wat moeite om duidelijk te maken wat hij bedoelt. Gelet op de twee titels voor zijn naam zal het wel komen door de spreekwoordelijke wetenschappelijke verstrooidheid, dus is hij verontschuldigd.

Imkamps vaagheid kan soms wel eens storend zijn. Verleden week interpelleerde hij in de Tweede Kamer minister Den Toom van defensie. Waar het de Democraat om ging is nu nog niemand duidelijk. Sommigen zeggen dat hij een pacifist is in een D'66 jasje. Het is mogelijk. Voorzover ik echter iets van pacifisten heb begrepen, zijn die tegen de NAVO. En dat is D'66 niet. Ook Imkamp verwierp het noord-atlantisch verbond niet bij zijn interpellatie.

Wel gaf hij in twee van de drie moties die hij ter verwerping indiende, blijk van onvrede met de NAVO. In een van zijn moties vroeg de D'66-er aan de regering om stappen te ondernemen ter verwijdering van de voorraden nucleaire wapens in ons land. Een aardige gedachte. In een overbevolkt land als het onze zijn die dingen maar knap gevaarlijk. Stel je voor, moet Imkamp hebben gedacht, als er oorlog komt zal de vijand eerst eventjes dié atoomvoorraden van de NAVO bestoken. Als ons Nederlands nucleair bezit een bommetje op zijn petje krijgt zijn wij er allemaal geweest. En dat is niet leuk. Al staan er na afloop nog zoveel noodwachtplichtige BB'ers klaar om ons af te voeren.

Wanneer de NAVO die wapens in 'n ander land opbergt, lopen wij slechts indirect gevaar. Nu weet Imkamp wel, dat er in de andere Westeuropese landen ook mensen wonen, maar bij een aanval op de kwetsbare plekken gaan zij er dan eerst aan en dat is niet zo erg. Uiteindelijk hebben ze daar niet zo'n groot cultuurgoed als Nederland. Kunt u wel nagaan. Behalve Frankrijk, waar die Servan Schreiber wat zit te knoeien, hebben ze in de andere landen niet eens een D'66. Daar moeten de structuren dus maar nucleair tot ontploffing worden gebracht. Voor ons land zorgt D'66 wel.

De Kamer volgde D'66 niet. En dat vind ik nou kinderachtig. KVP'er Jansen zei dat de Democraten met deze motie wel de lusten maar niet de lasten van de NAVO willen. Dat is nou weer typisch klein burgerlijke en primitief partijpolitieke praat. De gevestigde partijen - inclusief de PvdA - gunnen D'66 gewoon het licht niet in de ogen. Het gaat er om, D'66 de kans te ontnemen om hun ontploffingstheorie in praktijk te brengen. Flauw hoor.

Het huisvestingsprobleem van de kernwapens was bij de interpellatie-Imkamp niet de belangrijkste zaak. Bij het stellen van vragen informeerde de Democraat vooral naar 'n door hem vermoede wijziging in de NAVO-strategie. Een essentiële zaak voor onze veiligheid, waar de hele kamer wel warm voor zal lopen - zou je denken. Mis evenwel. De defensiedeskundigen konden er niet onderuit, maar de rest van de kamerleden was óf naar huis, óf genoot in Nieuwspoort van een klein feestje dat Rob van Dijks Nederlands Zuivelbureau aanbood (op verzoek van enkele kamerleden). Kaas en wijn. Dat smaakt beter dan conventionele of nucleaire verdediging.

Voor de lezers van De Nederlander, die gewoon zijn de defensieverslagen in de krant maar over te slaan en ook liever hun geweten sussen bij het genot van kaas en wijn, een korte toelichting op die NAVO-strategie.

„Flexible response" wordt deze strategie genoemd. Oftewel: het aangepaste antwoord. Wanneer de vijand - wie dit dan ook mag zijn - lelijk doet, krijgt hij een aangepast antwoord. Of dit met conventionele of atomaire wapens gebeurt, is een verrassing. Bij de atoomwapens is er nog keus tussen tactische en strategische wapens. De tactische nucleaire wapens dienen als ondersteuning van de conventionele wapens. Om te laten zien dat het ernst is. In de denkbeelden van de NAVO kan een antwoord met een licht atoomwapentje tijd rekken. De vijand ziet dat het menens is, maar een conflict hoeft niet direct uit te groeien - te escaleren - tot een oorlog waarbij de betere bommen worden gebruikt. 't Niet zo zware atoomtuig kan de vijand dwingen tot verder vechten aan de onderhandelingstafel.

Imkamp wilde weten waar de grens ligt tussen het gebrek van conventionele en atomaire wapens. Hoe snel worden nucleaire wapens ingezet, of: hoe hoog is de atoomdrempel. Imkamp had de indruk, dat deze atoomdrempel enigszins verlaagd is. Hij wees onder meer op de aanzienlijke daling van het aantal Amerikaanse troepen in Europa, waardoor volgens hem een conventioneel NAVO-antwoord minder effect kan sorteren.

Minister Den Toom kon die daling van 408.000 man in 1962 tot circa 310.000 man in 1970, vanzelfsprekend niet ontkennen. De minister meent echter dat het terugbrengen van de sterkte voor een belangrijk deel terug te voeren op niet-gevechtseenheden, die tijdig in Europa kunnen terugkeren bij dreiging van een militair conflict. Van een afnemen van de conventionele gevechtssterkte is volgens Den Toom daarom veel minder sprake dan de cijfers doen vermoeden.

Hoe hoog de atoomdrempel is, weet nu nog niemand. De minister zei alleen dat deze niet is verlaagd. De rest is geheim.

Die geheimhouding bleek Imkamp niet te bevallen. Hij diende een motie in, met het voorstel om de NAVO-strategie voortaan te laten berusten op het uitgangspunt, dat onder alle omstandigheden de nucleaire wapens slechts in laatste instantie - dat wil zeggen bij duidelijk falen van conventionele afweer - ingezet kunnen worden. Voor minister Den Toom en de kamermeerderheid was deze motie onaanvaardbaar. De minister meent dat met deze uitspraak het element van onzekerheid wegvalt. In de strategie van de flexible response is het verrassingselement juist essentieel.

Hoe de strijd gaat verlopen moeten we dus gewoon even afwachten. Dat vind ik wel jammer, want het is natuurlijk reuze leuk om tevoren te weten of je nu sterft door toedoen van een tactisch of een strategisch kernwapen. Maar ja, dood ga je dan toch.

Meer zekerheid wist de defensieminister te bieden over het aantal slachtoffers bij een nucleaire aanval op kwetsbare punten in ons land. Wanneer tijdig alarm wordt geslagen vallen er 270.000 doden. Zonder voorafgaand alarm schat de minister dit cijfer op 450.000. Van de weersomstandigheden hangt af hoeveel slachtoffers hierbij komen door radio-actieve neerslag. Laconiek voegde de minister er aan toe: „Men kan intussen aannemen dat het aantal personen, dat aan een gevaarlijke stralingsdosis zal worden blootgesteld, vele honderdduizenden kan bedragen".

De gegeven cijfers zijn gebaseerd op een grondexplosie. Is er sprake van een luchtexplosie, dan blijven de fall-out verschijnselen achterwege, maar het aantal directe slachtoffers kan dan bij benadering het dubbele bedragen van de cijfers voor een grondexplosie.

Dat weten we dan ook weer. Dankzij de Amerikaanse atoomparaplu, dankzij de zorgvuldig geheim gehouden verrassingen die de NAVO voor een eventuele vijand in petto heeft, wordt het wellicht nooit urgent. Toch jammer van alle moeite.

Als je de toon hoorde waarop dit kamerdebat werd gevoerd, kreeg je niet de indruk dat al deze mensen beseften over welke sinistere toestanden ze spraken. Over de vissterfte in de Rijn wordt met meer emoties gedebatteerd.

Het betoog van PvdA-er Franssen - socialist en pacifist - was daarom 'n verademing. In een hartekreet herinnerde hij aan het kernwapenrapport van 1962 van de hervormde synode, waarin staat dat de wereld nu reeds moet weten van de christenen en van de kerk, dat zij van oordeel zijn dat kernwapens ook in het uiterste geval niet mogen worden gebruikt.

Van de opschudding die het kernwapenrapport toen teweeg bracht, is nu niets meer te merken. Bij het kamerdebat in ieder geval niet.

De kamerleden die de kaas en wijn in Nieuwspoort prefeerden boven de interpellatie-Imkamp hadden gelijk. Je realiseren dat we leven met de bom, kan niet.

UNIEPERS NIEUWS

Maandag 13 april jl. vergaderde het bestuur van de Stichting „Uniepers", die o.a. de uitgave van „de Nederlander" — weekblad en ledencontactblad — exploiteert.

Balans, Verlies- en Winstrekening over 1969 werden besproken en goedgekeurd. Afscheid werd genomen van de penningmeester, de heer C. C. van Woudenberg, die helaas wegens drukke werkzaamheden zijn voortreffelijk werk t.b.v. onze stichting moest staken.

In zijn plaats werd de heer D. van der Kwaak gekozen. Als oud-penningmeester van onze Unie, lid van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland en op vele andere manieren heeft de heer Van der Kwaak onze Unie reeds gediend. Het bestuur van de „Uniepers" is dan ook bijzonder verheugd, dat de heer Van der Kwaak zich met de financiën van onze stichting wil gaan bezighouden.

Het bestuur van de Stichting „Uniepers" is thans als volgt samengesteld:

voorzitter: B. Bol, Roelofsstraat 14, 's-Gravenhage;
vice-voorzitter: J. C. Aschoff, Axelsestraat 245, Terneuzen;
vice-voorzitter: jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, Vinxwaard 2, Vianen;
secretaris: D. Rebel, Dijkje 2, Barneveld;
secretaresse/adm.: mej. Th. E. Vroegop, Van Deventerlaan 49, Voorburg;
penningmeester: D. van der Kwaak, Goohorstlaan 1, Noordwijk aan Zee.

Leden:

J. Baarda, Pieter Sikkesstraat 40, Sneek;
Mej. mr. L. G. Baud, Kerkplein 16, Breukelen;
R. W. van Dijk, H. Tollensstraat 268, Delft;
J. L. van Hasselt, Amersfoortsestraat 16a, Soesterberg;
J. Hoekstra, Callenbachstraat 14, Nijkerk;
Drs. G. van Leyenhorst, H. Rietbergstraat 16, Gouda;
Mevrouw H. van Riet-Augsburger, Straatweg 19, Rotterdam-N 12.

Weekblad en ledencontactblad werden uitvoerig besproken. Besloten werd begin september een enquête te houden onder onze lezers over wensen en ideeën die bij hen leven ter verbetering van onze bladen.

Verder werd besloten op zaterdag 26 september 1970 opnieuw een vergadering te houden met donateurs van „Uniepers" en lezers van „de Nederlander" ter bespreking van ons blad. Wij hopen daar een inleiding te kunnen laten houden door een hoofdredacteur van één der Nederlandse dagbladen. Noteer die datum vast.

Bestuur „Uniepers".

B.B. en de rampenbestrijding

bescherming bevolking in de Tweede Kamer heeft de heer Tilanus ervoor gepleit een mogelijkheid te openen, dat kosten daarvan geheel of gedeeltelijk voor rekening van het Rijk komen.

In de voorgestelde wijziging van de Wet bescherming bevolking was een artikel 26 door de regering een 2e lid toegevoegd, dat luidde, dat de kosten terzake van het verrichten van hulpverleningswerkzaamheden ten laste van de getroffen kring of de gemeente zouden komen.

De minister van Binnenlandse Zaken zag het billijke van het verzoek van de heer Tilanus in en diende een Nota van Wijziging in, waardoor aan artikel 26 wordt toegevoegd: Onze minister kan bepalen, dat deze kosten geheel of gedeeltelijk voor rekening van het Rijk worden genomen.

De gemeenten zullen wel verheugd zijn over deze toevoeging, die op initiatief van de CHU is aangebracht.

Slot van pagina 2

Hij vond, dat daarin een goede samenvatting is gegeven van de onderwijsproblematiek van het ogenblik. Maar hij achtte de verwerkte gegevens wat belégen.

Dr. Schuring zei in de nota gemist te hebben een behandeling van het probleem van de gehandicapte kinderen. „Ik denk aan de lichamelijk gehandicapten, de geestelijk gehandicapten, de zintuigelijk gehandicapten, ook degenen die psychologisch gehandicapt zijn en die bijvoorbeeld op de scholen voor leer- en opvoedingsmoeilijkheden zitten en ik denk aan degenen, die sociaal gehandicapt zijn, met name de kinderen wier ouders een trekkend bestaan hebben, schipperskinderen."

De christelijk-historische woordvoerder vestigde de aandacht op de grote noodzaak, die zich voordoet om te komen tot meer mogelijkheden van doorstroming tussen enerzijds het gewoon lager onderwijs en anderzijds het buitengewoon lager onderwijs, in de vorm van een tweerichtingsverkeer.

Dr. Schuring meende, dat het goed zou zijn als op de duur onderwijsgemeenschappen ontstaan, waarin mogelijkheden zijn voor kleuteronderwijs, lager onderwijs en buitengewoon lager onderwijs. „Het voordeel is, dat de normale kinderen leren omgaan met hun gehandicapte leeftijdsgenoten, en voorts dat de gehandicapte kinderen niet in een soort ghetto worden ondergebracht en dat de drempelvrees bij de ouders wellicht wat vermindert."

Eén van de grote moeilijkheden bij de democratiseringsproblematiek, aldus dr. Schuring, is de belangrijke kloof tussen school en gezin en de verschillende culturen, waarin school en gezin zich bevinden. Een bijdrage, niet meer dan dat, kan worden geleverd door een verdere uitbouw van de schoolbegeleidingsdiensten, met name in de vorm van regionale diensten.

Benoemingen

Aan het slot van dit overzicht willen wij vermelden, dat de christelijk-historische senator jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein en het christelijk-historische Tweede Kamerlid mr. W. Scholten deel uitmaken van de parlementaire delegatie, die van 12 tot 28 mei een bezoek zal brengen aan de Antillen en Suriname.

Het christelijk-historische Tweede Kamerlid drs. A. M. de Boo en de christelijk-historische senator mr. dr. K. de Vries zijn benoemd tot lid van de Noordatlantische assemblee.

H. Lokkerbol.

Het bezoek van een aantal leden van de Tweede Kamerfractie van de CHU aan het Gelderse rivierengebied op 26 februari 1970, heeft op 15 april in de Tweede Kamer een staartje gehad.

Tijdens dat bezoek bleek namelijk, dat in verband met de hoge waterstand en de dreigende dijkdoorbraak in de Bommelerwaard de BB in staat van paraatheid was gebracht.

Uiteraard bracht dit voor de betrokken gemeenten kosten met zich mee, omdat mensen moesten worden opgeroepen, aan wie inkomensderving moest worden vergoed, de evacuatie van 30.000 inwoners moest worden voorbereid, voorraaddepôts moesten worden bemand en vrachtwagens moesten worden gereserveerd.

Eén van de burgemeesters uit het rivierengebied vroeg toen, of het wel billijk was, dat de bedreigde gemeenten voor alle kosten zouden moeten opdraaien, hetgeen hen in grote financiële moeilijkheden zou kunnen brengen.

Bij de toenemende groei van de BB naar een algemene hulpverleningsorganisatie zal een dergelijke inschakeling bij rampen veel meer gaan voorkomen, hetgeen op zichzelf toegejuicht moet worden.

Bij de behandeling van een wijziging van de Wet op de noodwachten en van de Wet

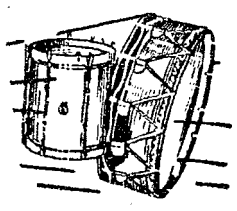

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

Nota van Lohmanstichting :

Het recht van wederwoord

Inleiding

Naar aanleiding van een voorstel van de kiesvereniging Harderwijk om uitspraak te doen over de wenselijkheid om wettelijk het recht van antwoord (droit de réponse) ten aanzien van pers, radio en televisie vast te leggen, heeft de secretaris van het dagelijks bestuur van de CHU de Lohmanstichting verzocht deze zaak te bestuderen. Het resultaat van deze studie is neergelegd in een nota, die de Unieraad ter overweging is aangeboden.

De kiesvereniging Harderwijk deed haar voorstel vergezeld gaan van de volgende toelichting:
„De invloed van pers, radio en televisie op de meningsvorming is groot. Menig keer komt het voor, dat genoemde communicatiemiddelen onjuiste informaties geven met alle gevolgen van dien. Soms volgt enige dagen later een rectificatie, soms ook niet. Naar onze mening dient het gevaar van verkeerde voorlichting door genoemde communicatiemiddelen onderkend te worden en dient daartegen te worden opgetreden door iemand over wie deze communicatiemiddelen onjuiste informaties verstrekken, het recht te geven om daarop in of via datzelfde communicatiemiddel direct te antwoorden, welk antwoord op dezelfde wijze dient te worden weergegeven als het oorspronkelijke bericht."
In de nota wordt voornamelijk gesproken over het recht van wederwoord bij de omroep. Veel van hetgeen hierbij wordt opgemerkt, is eveneens van toepassing op de situatie bij de pers. Een aparte paragraaf gewijd aan de pers is aan het slot opgenomen.

Doel van het recht van wederwoord

Naar onze mening moet het recht van wederwoord tweeërlei doel beogen:

1. Het waarborgen van een zo volledig en waarheidsgetrouw mogelijke voorlichting.
2. Het bieden van een verweermiddel aan personen of instellingen, die in een bepaalde uitzending (publikatie) in een verkeerd daglicht zijn gesteld.

Dit is met name bij de omroep van belang. Het vrijelijk beschikken over zendtijd is, anders dan het geval is bij de drukpers, niet mogelijk. Op technische gronden bestaat er voor de omroep een vergunningenstelsel.
Tevens is, gezien de beperkte zendtijd, bij de omroeporganisaties een soort ingezonden stukkenrubriek niet wel denkbaar.

De inhoud van het recht van wederwoord

Of men aan het recht van wederwoord een ruime dan wel een beperkte inhoud wil geven, hangt af van de gevallen, waarin men het recht wil laten gelden en de personen (instellingen), aan wie men het wil toekennen.
Van een recht van wederwoord in ruime zin is sprake, indien de mogelijkheid bestaat tegenover iedere voorstelling van zaken, of dit nu feiten of meningen betreft, een andere voorstelling van zaken te stellen. Van een beperkt recht van wederwoord kan worden gesproken, als men de mogelijkheid heeft tegenover of ter aanvulling van feitelijke mededelingen andere feitelijke mededelingen te stellen.
De eerste opvatting wijzen wij beslist af. Men komt hiermee terecht in een „mer à boire". Het beoordelen van de gegrondheid van de klacht zal op grote moeilijkheden stuiten. Niet denkbeeldig is, dat querulanten een dankbaar gebruik van de geboden mogelijkheden zullen maken.
Het grootste gevaar is echter, dat een dergelijke regeling actualiteitenrubrieken en vergelijkbare uitzendingen praktisch onmogelijk kan maken. Dit zou een ernstige aantasting van de vrijheid van meningsuiting betekenen.
Overigens schept ons verzuilde bestel alle kansen verschillende geluiden te laten horen.

Op grond van bovenstaande overwegingen geven wij dan ook de voorkeur aan een beperkt recht van wederwoord (feiten tegenover feiten).
Moet het recht van wederwoord worden toegekend aan ieder, die het oneens is met, c.q. gekwetst is door een bepaalde uitzending of alleen aan de rechtstreeks betrokkene, die een aantoonbaar belang heeft?
Mede in verband met onze opvatting over de gevallen, waarin het recht moet gelden, geven wij de voorkeur aan het laatste.

wijze van ten uitvoerlegging Procedure en

Om aan het doel te kunnen beantwoorden is een snelle procedure noodzakelijk. Ons recht kent hiervoor het kort geding. Bij de discussie over het recht van wederwoord is echter veelal gesproken over de instelling van een speciale functionaris. Wil men dit bepleiten, dan zal men wel duidelijk moeten vastleggen, welke beroepsmogelijkheden er zijn en in hoeverre beroep op de rechter mogelijk blijft. Te denken valt aan:

a) Vrijblijvend advies. Dit is zinloos.
b) Bindend advies. De rechter zal in beginsel de beslissing als bindend moeten aanmerken, doch marginale toetsing is toegestaan (nagaan of het advies hetzij uit hoofde van zijn inhoud, hetzij uit hoofde van zijn totstandkoming zozeer ingaat tegen redelijkheid en billijkheid, dat een partij in strijd met de goede trouw handelt door een wederpartij daaraan gebonden te houden).
c) Arbitrage. Alleen in bepaalde gevallen (bijv. bedrog) kan de rechter de uitspraak vernietigen.

Vanzelfsprekend zal het wederwoord moeten worden uitgezonden in de zendtijd van de omroeporganisatie, onder wier verantwoordelijkheid de oorspronkelijke uitzending viel.
Daarnaast kunnen nog andere voorwaarden worden gesteld, bijvoorbeeld:

— de uitzending van het wederwoord dient te geschieden op een gelijkwaardig tijdstip. Indien sprake is van een rubriek, in die zelfde rubriek.
— verbod om onmiddellijk commentaar te leveren op het wederwoord. Een verbod om nooit meer op de zaak terug te komen zou in strijd zijn met de vrijheid van meningsuiting (zie bijv. Hof Amsterdam, 24 januari 1968, NJ 1970, no. 66, Vrij Nederland/Campagne).

Voorstel van de commissie-Scholten

Bij beschikking van 4 april 1961 stelde de toenmalige staatssecretaris van OKW, mr. Y. Scholten, een commissie in om de regering van advies te dienen over een aantal vraagpunten betreffende de radio- en televisiewetgeving. Voorzitter van de commissie was prof. mr. L. W. G. Scholten.
In haar op 15 juli 1963 aangeboden rapport stelt de commissie voor in de toekomstige omroepwet de volgende bepaling op te nemen:
Artikel 14 (van het ontwerp van de commissie-Scholten):

1. Iedere instelling, die zendtijd heeft verkregen, kan naar aanleiding van een door haar gedane uitzending worden verplicht tot uitzending van een wederwoord van een persoon of instelling, die een redelijk belang heeft bij de uitzending van een wederwoord naar aanleiding van de in de oorspronkelijke uitzending vermelde feiten.
2. Wij wijzen een arbiter aan, die beslist op verzoeken tot uitzending van een wederwoord. De procedure, die hierbij wordt gevolgd, en de wijze, waarop het wederwoord wordt uitgezonden, worden bij algemene maatregel van bestuur vastgesteld.
3. Op de dag, waarop het wederwoord wordt uitgezonden, mag de instelling, die de oorspronkelijke uitzending deed, niet terugkomen op dat wederwoord of op haar oorspronkelijke uitzending.
4. De uitzending van het wederwoord ontslaat de betrokken instelling niet van haar strafrechtelijke of burgerrechtelijke verantwoordelijkheid ter zake van de oorspronkelijke uitzending.

Een afwijkend standpunt had J. W. de Vries (lid van de Radio-raad): „Zolang de praktijk niet sterker de noodzaak doet gevoelen en zolang niet een betere procedure is gevonden in overeenstemming met de betekenis van dit recht dan het meerderheidsrapport bevat, geven wij er de voorkeur aan het droit de réponse buiten beschouwing te laten. Een onderzoek naar de mogelijkheid van een droit de réponse, dat bij de pers is ingesteld, heeft al uitgewezen, dat hier grote praktische bezwaren bestaan."
In het voorgaande is een uiteenzetting gegeven van de wijzen, waarop een recht van wederwoord gerealiseerd zou kunnen worden. Het zal duidelijk zijn, dat wij ons in beginsel met het voorstel van de commissie-Scholten zouden kunnen verenigen.
Als men echter **op dit moment** de vraag stelt of een wettelijke regeling van het recht van wederwoord noodzakelijk is, zal men moeten kijken welke mogelijkheden er op dit moment bestaan, om de in het begin genoemde doeleinden van dit recht te verwezenlijken. Men zal dus wat men wenselijk acht, moeten toetsen aan de huidige situatie. Die is anders dan ten tijde van de commissie-Scholten, aangezien op 1 maart 1967 de Omroepwet in werking is getreden.

De omroepwet

In de Omroepwet is niet gekozen voor het recht van wederwoord, maar voor een recht op rectificatie.
Het betreffende artikel luidt als volgt, artikel 38:

1. Iedere instelling, die zendtijd heeft verkregen, kan ter zake van een onjuiste of door onvolledigheid misleidende mededeling van gegevens van feitelijke aard in een door haar gedane uitzending, worden verplicht tot uitzending van een rectificatie, op vordering van een rechtstreeks bij de mededeling betrokkene, indien deze een voldoende belang bij die rectificatie heeft.
2. De president van de rechtbank te Amsterdam beslist in kort geding op deze vordering, wat de wijze en het tijdstip van uitzendingen van de rectificatie betreft, nadat hij daarover de regeringscommissaris heeft gehoord of in de gelegenheid gesteld hem van advies te dienen.
3. De uitzending van de rectificatie ontslaat de betrokken instelling niet van haar strafrechtelijke of burgerrechtelijke aansprakelijkheid ter zake van de oorspronkelijke uitzending.

Tijdens de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer (bijl. Hand. II 66/67, 995-1031, 1033-1077, 1094-1101) bleek deze bepaling op weinig weerstand te stuiten, zij het dat sommige leden overigens op uiteenlopende gronden — de voorkeur hadden gegeven aan een recht van wederwoord boven een rectificatierecht.
Voor de CHU voerde jkvr. mr. Wttewaall van Stoetwegen (lid van de commissie-Scholten) over deze zaak het woord.
Het liefst had zij gezien, dat de formulering van de commissie-Scholten was overgenomen, waarbij niet zozeer de onjuistheid van de vermelde feiten, als wel de vraag of men kan menen belang te hebben bij de uitzending van een reactie, omdat men zich in een ongunstig daglicht gesteld acht voor een miljoenenpubliek, voorop staat.Met het antwoord van minister Klompé — beperkingen (onjuistheden, onvolledigheden, belang) zijn noodzakelijk, „oeverloosheid" en een toeloop van querulanten moeten worden vermeden — kan zij zich verenigen. Bij de replieken zegt zij dan ook genoegen te willen nemen met de in het wetsontwerp opgenomen regeling. De gehele Kamer verklaart zich akkoord met het artikel.

De thans bestaande mogelijkheden

1. Strafrechtelijke procedure. Zie art. 261 van het Wetboek van Strafrecht (belediging).
2. Burgerrechtelijke procedure. Zie artikel 1401 (onrechtmatige daad) en 1408 (belediging) van het Burgerlijk Wetboek.
3. De procedure van art. 38 van de Omroepwet.

Vergelijking van art. 14 van het ontwerp van de commissie-Scholten met art. 38 van de Omroepwet.

— In art. 14 is sprake van een recht op wederwoord, in art. 38 van een recht op rectificatie (rechtzetting, resp. aanvulling van feitelijke onjuistheden en onvolldigheden). Niet valt in te zien, waarom een (eigen) antwoord meer effect zou sorteren dan een op last van de rechter uitgezonden rectificatie.
N.B. Deze redenering gaat uiteraard alleen op als men, zoals wij, het recht van wederwoord zouden willen beperken tot feitelijke onjuistheden.
Voor een rectificatierecht pleit de omstandigheid, dat dit aansluit bij de toekomstige regeling van deze materie in het (nog in te voeren) nieuwe Burgerlijk Wetboek:
Art. 6.3.19

1. Wanneer iemand ter zake van een onjuiste of onvolledige publikatie uit onrechtmatige daad jegens een ander aansprakelijk is, kan de rechter hem op vordering van die ander veroordelen tot openbaarmaking van een rectificatie op een door de rechter aan te geven wijz.

— In art. 14 gaat het om een antwoord naar aanleiding van in de uitzending vermelde feiten, in art. 38 om een rectificatie van onjuiste of door onvolledigheid misleidende mededelingen van feitelijke aard. Hoewel in het artikel niet met zoveel woorden gezegd, blijkt uit de toelichting van de commissie-Scholten, dat ook het antwoord zich moet beperken tot het vermelden van feiten. Het verschil is, dat het in het ontwerp-Scholten gaat om het stellen van feiten tegenover andere feiten, in de Omroepwet om juiste (volledige) feiten tegenover onjuist (onvolledige) feiten. Door de uitdrukkelijke vermelding, dat ook onvolledigheid een recht op rectificatie geeft, lijkt de regeling van de Omroepwet ons voldoende.
— In art. 14 ligt de beslissing bij een arbiter, in art. 38 bij de president van de rechtbank te Amsterdam in kort geding (na het horen van de regeringscommissaris). Het door de commissie-Scholten aangevoerde argument voor de instelling van een arbiter is de aldus te verwachten snelle procedure. Aangezien juist het kort geding, dat bestemd is voor spoedeisende zaken en waarbij de rechter niet gebonden is aan tijdrovende formaliteiten en termijnen, een snelle procedure beoogt, mist dit argument iedere grond.
Aan de uitspraak in kort geding kan kracht worden bijgezet door het stellen van een dwangsom.

— Met het voorgaande houdt verband, dat de wijze waarop de rectificatie, resp. het wederwoord wordt uitgezonden, in art. 38 wordt overgelaten aan de rechter. In art. 14 is bepaald, dat dit wordt vastgesteld bij algemene maatregel van bestuur.
— Art. 14 verbiedt de instelling, die de oorspronkelijke uitzending deed, op de dag van het wederwoord hierop, of op de oorspronkelijke uitzending, terug te komen. In art. 38 treft men een bepaling van deze strekking niet aan. Dit wordt dus aan de rechter overgelaten. In het reeds genoemde arrest Vrij Nederland/Campagne is de eis daartoe afgewezen — na in eerste instantie door de president van de rechtbank te zijn toegewezen — als zijnde in strijd met de vrijheid van meningsuiting.
Ook in de zaak van De Volkskrant tegen Hiltermann*) is een daartoe strekkende eis, ditmaal zonder nadere motivering, afgewezen.
Wij vragen ons af of ook het verbod tot onmiddellijk commentaar (bijv. aansluitend aan de rectificatie) in strijd moet worden geacht met de vrijheid van meningsuiting. Naar onze mening is dit niet het geval en zal de mogelijkheid tot een dergelijke toevoeging opengelaten moeten worden, aangezien in sommige gevallen een commentaar afbreuk zou kunnen doen aan het effect van de rectificatie.

De pers

Wat betreft de pers bestaat er noch een wettelijk geregeld recht van wederwoord noch een wettelijk geregeld recht op rectifiatie.
Zodra het nieuwe Burgerlijk Wetboek van kracht is geworden, zal ook ten aanzien van de pers het rectificatierecht gelden. Dit betekent niet, dat men krachteloos staat. Afgezien van het feit, dat de mogelijkheden van verweer hier, zoals reeds opgemerkt, groter zijn, en afgezien van de gevallen van belediging, bestaat de mogelijkheid tot het

Slot op pagina 5

*) Hof Amsterdam 8 januari 1970, NJ 1970, no. 67.
Het verbod om in dezelfde uitzending commentaar te verbinden aan de bevolen rectificatie was geëist tegen Hiltermann, niet tegen de AVRO. De vordering tegen de AVRO werd afgewezen, omdat de AVRO zich reeds bereid had verklaard om, indien Hiltermann in het ongelijk gesteld zou worden, gelegenheid te geven voor een rectificatie.
De vraag of de AVRO o.g.v. art. 38 van de Omroepwet zou kunnen worden veroordeeld, is in het midden gelaten.

van de hand in de tand

achtergronden der ontwikkeling

De viering van de Dag van Europa 1970 was voor „De Nederlandse gemeente" en „De Europese gemeente" aanleiding een speciaal Europanummer uit te geven. De c.h.-minister voor ontwikkelingssamenwerking, drs. B. J. Udink, schreef hierin het volgende:

Als ik mij niet vergis, wordt het woord Europa in zijn cultuurhistorische betekenis tegenwoordig met een minder triomfalistische ondertoon gebezigd dan een tiental jaren geleden nog te beluisteren viel. De verwachtingen, gewekt door de beweging tot staatkundige integratie van ons werelddeel, verleidden menig enthousiast voorstander van deze conceptie er destijds nog wel eens toe de blaasbalg van de lange en grootse culturele traditie van Europa te hanteren om gloed te geven aan het vuur, dat ook in het puin en de as van een ongekende verwoestingsoorlog niet geheel was gedoofd. De oorlog was voorbij en Europa scheen op weg, in een nieuw staatkundig verband en met betere economische vooruitzichten dan ooit, de glorie van zijn beschaving te herstellen.

Dergelijke geluiden vernemen we tegenwoordig niet vaak meer. Ofschoon de gestadig toegenomen welvaart in de meeste Europese landen, ondanks de slechts moeizaam vorderende staatkundige hervorming, de optimisten in het gelijk heeft gesteld, heeft de zich gelijktijdig voordoende mondiale schaalvergroting de volkeren in Europa tot een bescheidener en meer realistische houding gedwongen.

Niet de minst belangrijke factor, die tot deze verandering in de verhoudingen en vooral ook in het bewustzijn van ons, Europeanen, heeft bijgedragen, is zonder twijfel de confrontatie geweest met het vraagstuk van de ontwikkelingslanden. Het overrompelend snelle einde van het koloniale tijdperk bracht de wereld met een schok tot de herkenning van een probleem, dat bijna geheel achter de sluiers van de koloniale administraties verborgen was gebleven: de diepe armoede waarin gehele volken, gehele continenten zelfs, uit de smeltkroes van de geschiedenis te voorschijn waren gekomen.

Politieke bijbedoelingen

Het zijn allereerst de Verenigde Staten geweest, die zich tot hulpverlening aan de arme gebieden geroepen voelden. Ofschoon deze hulp, naar de destijds heersende en nog steeds niet geheel overwonnen tijdgeest, niet zonder politieke bijbedoelingen werd verstrekt, mag men de Amerikanen de eer geven de eersten te zijn geweest, die de hulpverlening op wereldschaal aanpakten; pas veel later zetten de landen van Europa hun eerste schreden op de weg der ontwikelingssamenwerking en het is in feite pas een vijftal jaren geleden, dat hun activiteiten op dit gebied serieus op gang begonnen te komen.

Omstreeks dezelfde tijd was het Amerikaanse enthousiasme al danig geluwd, hoofdzakelijk als gevolg van het feit, dat de politieke en economische resultaten niet aan de verwachtingen beantwoordden. Wellicht hebben de Verenigde Staten, naast de ontwikkeling van de arme landen als een misrekening dat met hulp vrienden konden worden gemaakt, de vergissing begaan de uitsluitend economisch, in plaats van als een daarmee samenhangend maatschappelijk vraagstuk te beschouwen, dat in eerste instantie slechts oplosbaar is door een proces van sociale veranderingen op gang te brengen. et deze stelling raken we, naar mijn mening, een kwestie van fundamenteel belang, die zich laat samenvatten in de vraag: wat is de aard van het ontwikkelingsproces en met welke middelen kan het in gunstige zin worden beïnvloed.

Van geen der oorzaken die men heeft aangevoerd om de armoede in de ontwikkelingslanden te verklaren — klimaat, bodemgesteldheid, onregelmatige regenval en zelfs het op uitbuiting gerichte systeem van het kolonialisme — kan men na enig onderzoek volhouden, dat zij de doorslaggevende factor is geweest, die met onwrikbare wetmatigheid tot onderontwikkeling moest leiden. Elk van deze omstandigheden heeft in meer of mindere mate tot de armoede bijgedragen, maar zij verklaren haar, ook in combinatie met elkaar, slechts ten delen.

Men zal het antwoord moeten zoeken in de maatschappijvorm der ontwikkelingslanden, die tot voor kort (en ook nu komt daarin slechts langzaam verandering) bepaald werd niet door het streven naar economische groei, maar door een levenswijze die kernachtig wordt uitgedrukt door de Nederlandse zegswijze „van de hand in de tand leven".

Dit is precies wat de meeste volkeren in de geschiedenis hebben gedaan; ook de ontdekking van de landbouw, ruim 10.000 jaar geleden, bracht daarin geen principiële wijziging: de landbouw loste wel, althans gedeeltelijk, het eeuwige voedselprobleem op, maar leidde niet overal (en vooral niet in geïsoleerd wonende gemeenschappen) tot het ontstaan van een op economische vooruitgang gerichte maatschappijvorm. De landbouw bleef, millennia lang, wat het in de meeste ontwikkelingslanden ook in onze tijd nog is: voedsel verbouwen om in leven te blijven — niet om de verbouwde produkten te verkopen en de aldus gewonnen koopkracht aan te wenden om er investeringen mee te doen en een hogere levensstandaard te bereiken.

Het behoeft dan ook geen verbazing te wekken, dat men één van de meest opvallende verschillen tussen arme en rijke landen kan aantreffen in de statistieken van de beroepsbevolking; hoe groter het percentage van hen die in de landbouw werkzaam zijn, hoe meer kans men heeft er de typische verschijnselen te vinden die een land onderontwikkeld maken.

Een voor de hand liggende oplossing van dit probleem schijnt dan ook te liggen in een zo snel mogelijk op gang brengen van de industrialisatie. Om een aantal redenen leidt deze eenvoudige remedie evenwel niet tot het gewenste resultaat. De ervaring heeft geleerd, dat een al te overhaaste nadruk op het vestigen van industrieën het betrokken land maar bitter weinig vooruit hielp. De industrie moet aansluiten op een daarvoor geschikte maatschappelijke en economische structuur, te weten een zeker minimum aan infrastructuur (wegen, vervoer, markten, opslagplaatsen, onderwijsvoorzieningen, enz.), een enigszins koopkrachtige, tot besparingen in staat zijnde bevolking, en een bepaald, relatief groot aantal op alle niveaus geschoolde arbeidskrachten. Merkwaardig genoeg blijkt het juist de geminachte landbouw te zijn, die de sleutel vormt tot ontwikkeling; een landbouw wel te verstaan, die een aandeel kan leveren in de economische groei. Daarvoor is in de eerste plaats nodig de produktiviteit in deze sector, zowel per hectare grond als per man sterk te verhogen.

Besparingen

Een dergelijke verhoging kan alleen tot stand komen door zich toe te leggen op het invoeren van betere produktiemethoden, hetgeen, evenals het gelijktijdige stimuleren van een aan de omstandigheden aangepaste industrie, in de eerste plaats het vormen van kapitaal vereist. Daarvoor is echter weer nodig zich besparingen op te leggen, dat wil zeggen de produktiemiddelen slechts gedeeltelijk voor het vervaardigen van consumptiegoederen aan te wenden; gegeven de situatie, waarin armoede en gebrek juist het uitgangspunt vormen, lijkt dit een onmogelijk te volbrengen taak, nog verzwaard door het feit, dat van elk produkt moeizaam bereikte groei ongeveer de helft wordt geabsorbeerd door de snelle bevolkingsgroei.

Uit het gemiddelde groeicijfer van ongeveer vijf procent per jaar blijkt intussen, dat dit probleem toch niet onoplosbaar is en dat door vermeerderde krachtsinspanningen, zowel door de ontwikkelingslanden zelf als van de zijde der donorlanden, een zelfs nog beter resultaat in principe haalbaar moet worden geacht. Daartoe zal een combinatie van hulpmiddelen en doeltreffend beleid voorwaarde zijn: een beter gebruik van het aanwezig potentieel in de ontwikkelingslanden, een meer doeltreffende en omvangrijke buitenlandse hulpverlening, een herstructurering van de internationale arbeidsverdeling, resulterende in een groter aandeel van de arme landen in de wereldhandel en in verhoging van hun exportverdiensten, en tenslotte ook een daling van de geboorten in die landen, waar de bevolkingsgroei de ontwikkeling belemmert, al zou het vanzelf moeten spreken hierbij als uitgangspunt te aanvaarden, dat het plannen van de gezinsgrootte bij uitstek een aangelegenheid is die tot de verantwoordelijkheid behoort van de ontwikkelingslanden en hun bewoners zelf.

Aanvullend

Dit laatste beschouw ik als een fundamentele stelling in onze verhouding tot de ontwikkelingslanden, die zich in meer algemene zin laat herleiden tot de formule: ontwikkeling is een zaak van de ontwikkelingslanden zelf.

Ons aandeel daarin is, niet slechts in verhouding tot dat van de ontwikkelingslanden, in feitelijke zin van aanvullende aard (slechts ongeveer 20 procent van de groei kan aan buitenlandse hulpverlening worden toegeschreven), maar dient dat ook te zijn als norm voor ons handelen: zoekend naar gemeenschappelijke actie zal onze hulp veeleer dienstbaar dan bevoogdend moeten zijn, veeleer rationeel en terughoudend dan emotioneel en demonstratief.

Deze conceptie ligt dan ook aan het Nederlandse hulpverleningsbeleid in de vorm van kapitaalhulp en technische hulp (dit is kennisoverdracht in de ruimste zin) ten grondslag.

Zich op het standpunt stellend, dat de gevende en ontvangende landen „deelgenoten in ontwikkeling" en niet in blokken gegroepeerde tegenstanders moeten zijn, streeft de regering er naar een tussen gelijkberechtigde, souvereine staten overeen te komen, internationale ontwikkelingssamenwerking tot stand te brengen op basis van een strategie die in wereldwijd verband kan worden aanvaard en in uitvoering genomen. Respect voor de eigen wijze, waarop de arme landen de schok der vernieuwing zullen verwerken en aan de ontwikkeling politiek en sociaal gestalte zullen geven, zal ons werk moeten kenmerken ook van hen die in het veld werkzaam zijn, de deskundigen en jongeren vrijwilligers. Alleen op deze wijze kan de derde wereld een nieuwe maatschappijvorm in het leven roepen en kan de ontwikkeling wortel schieten op de goede grond van eigen verantwoordelijkheid, identificatie en zelfrespect.

Slot „Het recht van wederwoord"

instellen van een vordering uit onrechtmatige daad (Vrij Nederland).

Konklusie

Overwegende, dat de huidige regeling voor wat betreft de omroep voldoende bescherming biedt tegen onjuiste en onvolledige voorlichting, overwegende dat het hierin verleende rectificatierecht aansluit op de algemene regeling in het nieuwe Burgerlijk Wetboek, overwegende dat de situatie bij de pers niet van dien aard is, dat niet gewacht kan worden op de invoering van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, ziet de Lohmanstichting geen aanleiding te pleiten voor de invoering van een wettelijke regeling van het recht van wederwoord.

Voor de Lohmanstichting,
A. D. L. Patijn-Vriesendorp.

Veronica: *ja of neen*

Nu weten wij het nog niet: gaat Veronica verdwijnen, ja of neen.

Trouw schrijft maandagmorgen 20 april: Verdwijnen van Veronica kost kabinet de kop niet. De Volkskrant daarentegen zegt, dat de regering Veronica zal laten voortbestaan.

Wat is nu waar? Er is namelijk een Verdrag van Straatsburg ter bestrijding van piratenzenders, dat onze regering nog niet heeft ondertekend. Doet ze dat wel, dan is zij verplicht de zender Veronica aan te pakken. De vraag was: hoe de VVD tegenover een dergelijke maatregel zou staan. Jan Nagel is met zijn opname-apparaat door de Tweede Kamer gelopen. Hij was „mirabele dictu" gekleed in een oranje jas en zijn assistent droeg ook de meest nationale kleuren, waarbij het nassaublauw overheerste.

We werden allemaal in de gang gestrikt voor een uitspraak over het al of niet voortbestaan van Veronica.

Eenstemmigheid was er bij KVP, ARP en CHU, die resulteerde in een uitspraak — en nu citeren wij de heer Kieft (ARP) — die stelde, dat het Verdrag van Straatsburg eindelijk eens geratificeerd moet worden.

Maar over het verdwijnen van Veronica, dat dan een gevolg moet zijn bij aanvaarding van dit Straatsburgse Verdrag, was er toch wel enige aarzeling.

Zelf heb ik gezegd: „Nu Veronica tien jaar bestaat, vraag ik me af of de zender niet en gewoonterecht heeft gekregen en daardoor en soort titel heeft om te mogen blijven bestaan. Orde en regel moeten er zijn, ook in de ether. Wij zijn nu eenmaal gebonden aan toegewezen kanalen in de ether. Maar de regering heeft zo lang geaarzeld, dat je nu beter een maatregel achterwege kunt laten als er geen dringende noodzaak is."

Het is natuurlijk wel zo, dat een programma zoals door Veronica wordt uitgezonden, ook door onze Hilversumse zenders kan worden gebracht. En als ik mij niet vergis, was Hilversum 3 daarvoor bestemd.

Het vreemde is echter, dat Hilversum 3 er gewoonweg niet ingegaan is en dat men zo gewend is Veronica aan te zetten, dat men niet meer op een andere zender overschakelt.

Leest men nu de Volkskrant van maandag jl., dan zou het kabinet zich in het laatste jaar van zijn bestaan niet meer wagen aan de impopulaire maatregel om Veronica uit de ether te bannen. Ik kan mij wel voorstellen, dat het kabinet hieraan niet gaat beginnen. Al heeft men het recht aan zijn kant, dan zijn er nog zo vele andere overwegingen die meespelen, dat men na tien jaar aarzeling er ook nog wel een elfde jaar bij kan nemen.

Het systeem piratenzender is namelijk langzamerhand zo geperfectioneerd, dat als men vandaag Veronica verbiedt er morgen een ander voor in de plaats komt, die men dan nog ongrijpbaarder heeft gemaakt dan de vorige piratenzender.

Veronica: ja of neen. We moeten het afwachten. Het meest voor de hand liggende is, dat Veronica een vraagteken blijft tot in lengte van jaren.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Politiek program CHU

OVERHEID EN BURGER

Hieronder volgt de volledige, op 7 maart 1970, aanvaarde tekst van het Hoofdstuk „Overheid en Burger" van het nieuwe CHU-programma.

Het is van groot belang, dat een ieder zich betrokken weet bij het maatschappelijke en politieke gebeuren. Dit betekent, dat alles in het werk moet worden gesteld om de actieve deelname van de bevolking — dat wil zeggen: het meedenken, meespreken en meeverantwoordelijkheid dragen — te bevorderen en te vergroten.
Van de besturen zal daarbij een grote mate van openbaarheid en openheid mogen worden verwacht; van de bevolking actieve belangstelling en een democratische instelling.

I Bevolking — bestuur.

1a) Aangezien voor het goed functioneren van het democratisch bestel een zo groot mogelijke betrokkenheid van de bevolking bij het bestuur van groot belang is, zal ook voortdurend naar wegen moeten worden gezocht om deze betrokkenheid te bevorderen en te waarborgen.

b) Voor het goed functioneren van de democratie is het ook van groot belang, dat het bestuur slagvaardig en doelmatig is. Daarom zal er ook steeds naar moeten worden gestreefd deze efficiëntie te vergroten, opdat bij de totstandkoming en de uitvoering van het beleid tijdig de juiste beslissingen kunnen worden genomen.

c) Een bestuurder dient een democratische instelling te hebben. Hij moet het meespreken van de bevolking zien als een belangrijke bijdrage aan het zo goed mogelijk functioneren van het overheidsbestel. Hij zal medewerking moeten verlenen aan methoden en procedures, die de betrokkenheid van de bevolking bij het meespreken in de beleidsvorming van de overheid moeten bevorderen.

2. De staatsburgerlijke vorming moet worden gestimuleerd, met name in het onderwijs en vormingswerk. Organisaties, die zich ten doel stellen de staatsburgerlijke vorming te bevorderen, verdienen financiële steun van de overheid.

3. Voorts zijn de volgende punten van belang:

a) Van overheidsbeslissingen zal bekend moeten zijn door wie, op welke gronden en wanneer deze worden genomen.

b) Het enquêterecht van vertegenwoordigende lichamen dient verruimd te worden.

c) Bevorderd dient te worden, dat openbare hearings worden gehouden, waarbij in het bijzonder ook gedacht moet worden aan het horen van belanghebbende groeperingen.

d) De overheidsdocumentatie, voorzover deze geen betrekking heeft op private handelingen, dient zoveel mogelijk openbaar te zijn.

e) In geval van delegatie van wetgeving zal bij afkondiging van een Algemene Maatregel van Bestuur of van een Koninklijk Besluit een nota van toelichting moeten worden gegeven.

II Volksvertegenwoordiging.

A. Het kiezen van de volksvertegenwoordiging.

1a) Eén van de eisen, die aan een democratie gesteld moet worden, is, dat de stemmen van degenen die voor bepaalde beginselen en/of politieke programma's en personen hebben gekozen, ook zo goed mogelijk tot hun recht komen. Teneinde het democratisch functioneren van het staatsbestel te bevorderen, is het gewenst, dat de invloed van de kiezer zich zal kunnen uitstrekken tot het bereiken van een regeerbare meerderheid. Om deze invloed te vergroten, dient gestreefd te worden naar een stelsel van evenredige vertegenwoordiging binnen een beperkt aantal districten, waarbij lijstverbindingen daarbinnen wel en daarbuiten niet zijn toegestaan.

b) Teneinde de invloed van het uitbrengen van voorkeurstemmen te vergroten, dient het percentage, waarboven de voorkeurstemmen een sterker effect hebben, te worden verlaagd tot vijfentwintig. De kandidaten, die dit percentage behaald hebben, worden benoemd en gerangschikt na de kandidaten, die rechtstreeks de volledige lijstkiesdeler hebben behaald.

c) De duidelijkheid in de politiek kan aanzienlijk worden bevorderd als de diverse partijen voor elke verkiezing zich duidelijk uitspreken over de inhoud van hun program en over de wijz waarop zij dit program menen te kunnen uitvoeren in de na de verkiezingen volgende regeringsperiode.

2a) Het dient gebruik te worden, dat na een tussentijdse kabinetscrisis, niet zonder dat nieuwe verkiezingen worden gehouden een nieuwe coalitie kan optreden, welke geheel of gedeeltelijk bestaat uit andere partijen dan die deelnamen aan het afgetreden kabinet.

b) Indien één of meer leden van een Kamerfractie tijdens een zittingsperiode uit de fractie treden, behoort dit tevens een uittreden uit de Kamer in te houden. Regels van de wetgever op dit punt worden niet wenselijk geacht.

c) De leeftijdsgrens van het actief kiesrecht dient te worden verlaagd tot achttien jaar.

d) Een snelle studie is nodig over verlaging van de leeftijd voor het passief kiesrecht, waarbij als uitgangspunt geldt, het gelijktrekken van de leeftijd voor passief kiesrecht voor gemeenteraad, Provinciale Staten en Tweede Kamer.

e) Leden van de Tweede Kamer zullen het Kamerlidmaatschap als hoofdfunctie dienen te hebben.

B. Het functioneren van de volksvertegenwoordiging.

1a) Voor het goed functioneren van de volksvertegenwoordiging is het noodzakelijk, dat de Tweede Kamerfracties van de politieke partijen de beschikking hebben over een behoorlijk toegerust bureau met een aan de omvang van de fractie aangepast apparaat ten behoeve van documentatie en secretariaatswerkzaamheden.

b) De wetenschappelijke bureaus van de politieke partijen zullen gesubsidieerd moeten worden, opdat deze instellingen in staat zullen zijn een deskundig apparaat in stand te houden ten behoeve van het studie- en vormingswerk.

2. Kamerleden zullen, indien de verantwoordelijke minister daarmee instemt, het recht hebben zich te laten voorlichten door ambtenaren.

3. De werkwijze van de Tweede Kamer dienst zodanig te worden gewijzigd, dat in de plenaire zittingen van de Kamer de algemenen politieke beleidslijnen en vraagstukken worden besproken, terwijl het overleg over de uitwerking van de verschillende onderdelen van het algemene beleid meer in openbare commissievergaderingen zou kunnen plaatsvinden.

4a) De Eerste Kamer dient gehandhaafd te blijven.

b) De functie van de Eerste Kamer zal primair gericht moeten zijn op het medebespreken van wetsontwerpen en van het politieke beleid op lage termijn. De begrotingsbehandeling kan worden vereenvoudigd.

c) De verkiezingen van de leden van de Eerste Kamer dienen te blijven geschieden door de Provinciale Staten in vier kiesgebieden. De periode van zes jaar, waarvoor Eerste Kamerleden gekozen worden, dient te worden teruggebracht tot vier jaar.

d) De gekozen minister-president of gekozen formateur wordt afgewezen. Het recht tot aanwijzen van de formateur blijft bij de koning.

e) De openheid rondom de kabinetsformatie kan worden bevorderd, als de politieke partijen, die bereid zijn met elkaar regeringsverantwoordelijkheid te dragen, telkens voor verkiezingen hieromtrent afspraken maken en deze afspraken ook in de openbaarheid brengen.
Deze afspraken zullen in ieder geval betrekking moeten hebben op de hoofdzaak van het regeringsprogram, alsmede — zo mogelijk — op personen, die eventueel minister-president of minister kunnen worden.

f) Ook de kabinetsformateur zal aan deze openheid moeten bijdragen door tijdens zijn formatiewerkzaamheden zoveel mogelijk inlichtingen te verstrekken over het verloop en de inhoud van de besprekingen.

5. Bij de huidige verdeling van taken over de verschillende departementen is de coördinatie van het overheidsbeleid onvoldoende gewaarborgd. Om hierin verbetering te brengen moeten de volgende maatregelen worden genomen:

a) De minister-president en de vice-minister-president dienen een sterke coördinerende bevoegdheid te hebben. Bij verschil van mening tussen ministers over deze aangelegenheden dienen zij op nog nader te regelen wijze een beslissende stem te krijgen.

b) De coördinerende raden binnen de ministerraad dienen uitgebreid te worden.

c) De ministers dienen een stringente opdracht aan ambtenaren te geven tijdig contact op te nemen met andere ministeries, die bij onderhavige zaken betrokken zijn.

III Het overheidapparaat.

1. De ontwikkelingen van het moderne overheidsapparaat en de toenemende vervlechtingen van de overheid met het maatschappelijk gebeuren vragen om een efficiënte bescherming van de burger tegen een onpersoonlijk technische en ambtelijk handelen van de overheid. Daarom dienen de volgende maatregelen aanbeveling:

a) De overheidsstukken moeten in begrijpelijke taal zijn gesteld.

b) Antwoorden op verzoeken van burgers, instellingen e.d. moeten binnen drie maanden worden gegeven. Indien dit niet mogelijk is, moet bericht worden gezonden waarom afdoening nog niet kan plaatsvinden.

c) De voorlichtingsdiensten van de overheden moeten, naast de gebruikelijke voorlichting over het hoe en waarom van het overheidshandelen in het algemeen, de burger ook inlichtingen kunnen geven over de vraag, waar hij de nodige informatie ten aanzien van een bepaalde sector van het overheidsbeleid kan krijgen.

d) Betere regelingen van het administratief beroep tegen beschikkingen van lagere overheidsorganen moeten worden getroffen.

e) Bij beschikkingen dienen de gronden van beslissingen te worden gegeven en dient te worden vermeld waar en hoe beroep kan worden aangetekend.

f) Versnelling van de bestaande beroepsprocedures is dringend nodig.

g) Een spoedige aanstelling van een parlementaire ombudsman dient te worden bevorderd.

2. De Algemene Rekenkamer dient meer aandacht te schenken aan de doelmatigheid van het beleid. Zij moet onder meer nagaan, of er op de departementen wel voldoende aandacht aan de doelmatigheidsbevordering wordt besteed en welke resultaten hiermee worden bereikt. Tot dit doel zat de staf van de Rekenkamer moeten worden uitgebouwd met gekwalificeerde deskundigen. Ook moet zij in de gelegenheid worden gesteld, waar dat wenselijk is, van de diensten van externe organisatie- en efficiëncybedrijven gebruik te maken. Tot haar taak moet ook gerekend worden na te gaan in hoeverre aan uitgebrachte adviezen gehoor wordt gegeven.

8a) De kwaliteit van het ambtelijk apparaat moet worden bevorderd door meer aandacht te schenken aan scholing en bijscholing.

b) De mobiliteit van de ambtenaar dient te worden bevorderd door gerichte overplaatsing op basis van een weloverwogen personeelsplanning op lange termijn.

IV Gemeenten en provincies.

A. Betrokkenheid van de bevolking bij het bestuur.

1. De gemeentelijke overheid staat het dichtst bij de bevolking. De gemeentebesturen dienen te streven naar een zo groot mogelijke openbaarheid en dienen de betrokkenheid van de bevolking bij het bestuur te bevorderen.

2. De gemeentebesturen zullen naar goede voorlichting moeten streven, zodag het inzicht van de bevolking in het beleid wordt vergroot. Discussies over belangrijke beleidsaspecten zullen zo veel mogelijk in het openbaar moeten geschieden. Dezelfde eisen kunnen aan de provinciale besturen worden gesteld.

3. Het inschakelen van niet-raadsleden in door de raad in te stellen commissies dient te worden bevorderd.

4. Voorts dienen gemeentebesturen — over zaken en onderwerpen die zich daartoe lenen — openbare hearings te houden, zodat de bestuurders meer inzicht krijgen in de opvattingen die onder de bevolking leven. Voor dit doel zal ook gebruik moeten kunnen worden gemaakt van een plaatselijk referendum.

5. De burgemeester dient benoemd te worden door de Kroon, op voordracht van de Commissaris der koningin, nadat de gemeenteraad is gehoord. Bij deze benoeming is een goed samenspel tussen de Commissaris der koningin en de gemeenteraad noodzakelijk.

6. Ook bij de benoeming van de Commissaris der koningin dienen de Provinciale Staten te worden gehoord. Tevens is een goed samenspel tussen de minister en de Provinciale Staten noodzakelijk.

B. De organisatie van het bestuur.

Door de noodzaak van een gericht ruimtelijk beleid; door de noodzakelijke specialisatie van het apparaat, gevoegd bij de schaalvergroting en een toeneming van de taken, zien gemeentelijke en provinciale besturen zich voor grote problemen geplaatst. Dit maakt een herstructurering van het bestuur noodzakelijk. Hierbij gaat het primair om het welzijn van de ingezetenen. Bij de bestuursinrichting zal grote aandacht moeten worden besteed aan doelmatigheid, overzichtelijkheid, openbaarheid en krachtige bestuurseenheden.

1. In vele agglomoraties is de laatste tijd een sterke intergemeentelijke samenwerking gegroeid, mogelijk gemaakt door de wet gemeenschappelijke regelingen. Het verdient aanbeveling de mogelijkheden van intergemeentelijke samenwerking te vergroten en door middel van een wettelijke regeling het totstandkomen van agglomeratie-organen te stimuleren. Hierbij dient openbaarheid van de vergaderingen van de bestuursorganen te worden voorgeschreven om te bereiken, dat de bevolking bij haar werkzaamheden betrokken is.

2. In het licht van de schaalvergroting zal de inter-provinciale samenwerking, alsmede de provinciale indeling en de taken en posities van de provincies moeten worden bezien. Daarbij moet worden nagegaan welke indeling het best past bij de toekomstige ontwikkeling. Bovendien zal de taakverdeling tussen de drie bestuurslagen aan een kritisch onderzoek moeten worden onderworpen, waarbij met name een vergroting van de bevoegdheden van de provincies op het financiële terrein aandacht verdient.

3. Tot herziening van gemeentegrenzen moet worden overgegaan als ruimtelijke, sociale of economische ontwikkeling van een bepaalde streek dit noodzakelijk maakt. Aan de herindelingsplannen zal een onderzoek moeten voorafgaan, waarbij de bevolking en de door haar gekozen vertegenwoordigers worden betrokken.

4. Decentralisatie van het bestuur verdient speciale aandacht, met name in grote gemeente (circa 100.000 inwoners en meer). De groei van zeer grote steden zal zoveel mogelijk moeten worden afgeremd. De voorkeur moet worden gegeven aan satellietgemeenten met een eigen bestuur.

5. Het beleid van de bestuursorganen moet op elkaar worden afgestemd. Daartoe is regelmatig overleg tussen de landelijke overheid, de provinciale, regionale en gemeentelijke organen dringend nodig.

6. Coördinatie van beleid van Provinciale Staten en gemeenten is noodzakelijk, in het bijzonder op het terrein van de ruimtelijke ordening, infra-structuur en welzijn.

V. Justitie.

1. Rechtspraak.

De onafhankelijkheid van de rechtspraak is één van de grondslagen van een democratisch staatsbestel. De wetgever dient er dan ook steeds op toe te zien, dat deze onafhankelijkheid wordt gewaarborgd. Rechtsmacht toegekend aan andere onafhankelijke colleges dan die behorende tot de gewone rechterlijke macht, dient uitzondering te zijn.
Voor een goede onafhankelijke rechtspraak zijn goede rechters, een goed openbaar ministerie en goede acvocaten van groot belang. Het terugbrengen van de leeftijdsgrens tot 65 jaar voor de zittende magistrateur is gewenst.
Overweging verdient in de Nederlandse rechtspleging bij het hoogste rechtscollege een opening te maken voor het doen blijken van een afwijkende mening, welke bij de beoordeling van een zaak wordt gehuldigd. Dit kan een bijdrage leveren aan het democratisch functioneren van de rechtspleging en het kan de openheid van de rechtspleging naar de burgers vergroten.
Het zou wenselijk zijn, dat de taal van de rechterlijke macht in haar vonnissen eenvoudiger wordt.
Een loopbaan bij het openbaar ministerie dient aantrekkelijk te worden gemaakt. Het openbaar ministerie dient openheid te verschaffen aan het publiek ten aanzien van zijn beleid, zodat men kan begrijpen waarom in het ene geval wel wordt vervolgd en in het andere geval niet.
De toegevoegde raadslieden hebben er recht op, dat hun diensten in zaken, waarin zij kosteloze rechtsbijstand verlenen, volledig van staatswege worden vergoed.

2. Wetgeving.

Gelet op de invoering van het eerste Boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek is spoedige totstandkoming van de andere boeken daarvan gewenst. Er dient voor te worden gewaakt, dat door te grote detaillering het nieuwe Burgerlijk Wetboek niet in het slop geraakt.
Spoedige totstandkoming van een wettelijke regeling van het stakingsrecht is gewenst. Het recht van demonstratie dient wettelijk te worden vastgelegd en aan regels te worden gebonden.

3. Strafrecht en politie.

a) De strafrechtspleging dient aan de inzichten en eisen van deze tijd mede in de overwegingen te worden betrokken. Het zal in de strafrechtspleging moeten gaan om het oplossen, c.q. het begrenzen van conflictsituaties met het doel de menselijke grondslagen van onze maatschappij te beschermen en de belangen van burgers te waarborgen. Daarbij moet aandacht worden geschonken aan de elementen van preventie en vergelding.
Voorzover mogelijk dient vrijheidsbeneming en in het bijzonder preventieve hechtenis te worden vermeden.
Nadruk dient te vallen op de gedragsbeïnvloeding van de gestrafte. De schadeloosstelling van het slachtoffer dient beter te worden geregeld, bijvoorbeeld door een „Fonds tot schadeloosstelling", waarin ook de veroordeelde kan bijdragen en de betaalde boetes zouden kunnen worden gestort.
De regeling van de schadevergoeding aan de ten onrechte vervolgde moet eveneens worden verbeterd.

b) Aan modernisering van het gevangeniswezen in het algemeen en in het bijzonder wat de gebouwen betreft, moet een hogere prioriteit worden gegeven.

c) Een herziening van het Wetboek van strafrecht is gewenst, met name met het oog op een heroriëntatie omtrent de strafwaardigheid van bepaalde daden. Te denken valt in dit verband aan delicten op het terrein van de zedelijkheid, het gebruik van stimulerende en verdovende middelen en de huisvredebreuk.
Dit betekent niet een afschaffing zonder meer van alle desbetreffende bepalingen.
Het een en ander zal dienen te geschieden in overeenstemming met het beginselprogram.

d) Het politie-apparaat dient beter wetenschappelijk te worden toegerust, teneinde de mogelijkheid van goed reageren op conflictsituaties te vergroten en het zelfvertrouwen te bevorderen.
De samenwerking tussen het politieapparaat, de reclasserings-instellingen en de instellingen voor geestelijke volksgezondheid en maatschappelijk werk dient te worden gestimuleerd.
Het is noodzakelijk de verkeersdiscipline te bevorderen, onder meer door uitbreiding van de verkeerspolitie.

e) De ingewikkelde structuur van onze hedendaagse samenleving maakt het scheppen en instandhouden van een groot aantal wettelijke bepalingen noodzakelijk. Willen deze bepalingen effect kunnen sorteren, dan zal de nakoming ervan afgedwongen moeten kunnen worden.
Uit de toename van de verkeersdelicten blijkt duidelijk, dat de overheid thans onvoldoende bij machte is de overtredingen van de wettelijke bepalingen op het terrein van het strafrecht en van het verkeer tegen te gaan. Het is dringend noodzakelijk, dat aan deze toename een halt wordt toegeroepen. Een eerste vereiste daarvoor is een behoorlijke uitbreiding en waar nodig betere outillage van de politie, opdat met meer daadkracht tegen wetsovertreders kan worden opgetreden en de nakoming der wetten meer onder controle kan worden gehouden.

f) De rechtsbescherming der gastarbeiders dient nader te worden bezien en waar nodig verbeterd.

de vrouw op weg... waarheen?

12 mei
naar Utrecht
jaarbeurs
congreszaal

OP DE STUDIEDAG VAN C.H. VROUWEN

bespreken wij
met elkaar
de nieuwe positie
van de vrouw
in de maatschappij
en maken wij
onze wensen
kenbaar

aanvang 10.15 uur
inlichtingen
telefoon 03406-2130

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

★

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND

DRUKKER VAN:
Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.

DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKBOND

Straatweg 19 - Rotterdam 12

N.V.SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

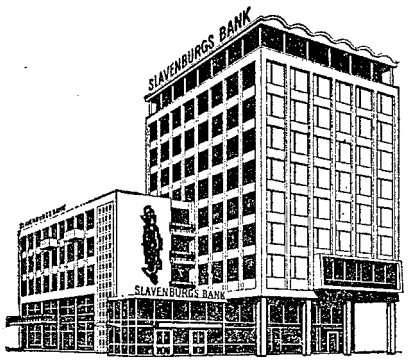

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

tuinaanleg

BINDER N.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.

★ grond- en straatwerken
★ drainages · rioleringen
★ beplantingen
★ windkeringen en afrasteringen
★ aanleg grasgazons
★ onderhoud van groenvoorzieningen
★ onkruidbestrijdingen
★ kleigrond · teelaarde
★ graszaden en graszoden
★ bloembakken

Oorpsdijk 50-52 Postbus 20 · RHOON Telefoon 01897-2367-2385

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.

diaconessenhuis eindhoven
wilt u
verpleegster worden ?
vraag dan inlichtingen
bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ
N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

N.V. Aannemersbedrijf

J. v. d. VLIES

Telefoon 01840 -3343
SLIEDRECHT

Uitvoering van:

- rijs-, zink- en
- glooiingswerken
- Handel- en rijsmaterialen

C.V. Makelaars- & Assurantiekantoor

A. H. VAN WAGENSVELD

Kerkewijk 71 - Telefoon 08385 - 11741
VEENENDAAL

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

Aannemers KASSENBOUW

Firma SCHOTTE

OUDE LEEDEWEG 83 - 87 · TELEFOON 01736 - 2335 - 2464
PIJNACKER

BIJL TEXTIEL

De Kempenaerstraat 30 · Telefoon 01710-50808
OEGSTGEEST

Van Zwol Groothandel N.V.

IN ROOKARTIKELEN

Eemstraat 76 · Telefoon 03490 - 16914
AMERSFOORT

VOOR DE BETERE INSTALLATIES ?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V.
Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

Drs. J. A. UDING & PARTNERS

Advies- en Bemiddelingscollege
voor financiële- en organisatorische belangen,
Van Maerlantlaan 7 · Telefoon 03490 - 16853
AMERSFOORT

hypotheek

bijna 100 %, normale rente. Geen afsl. provisie.
Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz.
coll. contracten, spaarplannen.
Organisatie en reorganisatiebedrijven.

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF · AANNEMERS
Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 1 MEI 1970
6e Jaargang • No. 18

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

CHJO-voorzitter pleit voor federatie van jonge christen-democraten

Aan de jaarrede van de voorzitter van de christelijk-historische jongerenorganisatie, de heer Jac. Huijsen, zaterdagmiddag 25 april uitgesproken op de Algemene Vergadering van de CHJO te Hydepark/Driebergen, ontlenen wij de volgende punten:

● **Het moment is gekomen, om weer de bestaansgrond en werkwijze van onszelf als politieke jongerenorganisatie ter discussie te stellen. Aan de hand van de discussieresultaten over de nota „de politieke jongerenorganisatie in de zeventiger jaren" zullen we in de tweede helft van dit jaar een algeheel heroriënteringscongres houden.**

Grondgedachte van de nota is de ruimte, die we claimen voor de eigen mentaliteit van de jonge generatie en dus voor de eigen plaats van de jongeren in de politiek. Alleen die partijen zullen namelijk uit hun geïsoleerde positie t.o.v. de jeugd geraken, die niet alleen om de stemmen van de jonge kiezers leuren, maar ook hun mentaliteit positief waarderen! Sommige suggesties in genoemde nota betekenen nogal ingrijpende wijzigingen van onze aanpak.

Zo wordt er gepleit voor een nieuwe open structuur met onderwerpsgewijze en taakgerichte actiekernen, die samenwerken met andere jongerengroepen zoals de VVDM, de werkende jeugd, studentenorganisaties enz. De CHJO zal zich daarbij doelbewuster dan tot nu toe gaan richten op de specifieke belangenbehartiging van jonge mensen. In dit verband verschijnt er één dezer dagen een jeugdnota van de CHJO.

In de nota: „de politieke jongerenorganisatie in de zeventiger jaren" vraagt men zich af, of de politieke jongerenorganisaties zich in de toekomst nog beperkt moeten richten op één partij. Kunnen we ons in Nederland met zijn vele partijen, die vaak zo weinig verschillen, niet beter gaan richten op een aantal verwante partijen, die samen als een stroming onderkend kunnen worden zoals bijvoorbeeld een socialistische, een liberale en een christendemocratische.

● **Wij willen pleiten voor de vorming van een „Federatie van jonge christen-democraten".**

Als de Arjos hier nog niet aan toe is, wat we mogen aannemen, zouden we een gesprek hierover met de KVPJG kunnen beginnen. De relatie met de KVPJG is trouwens al prima. 't Is jammer, dat de Arjos over de samenwerking van ARP, CHU en KVP moeilijk blijft doen. Hun acties zijn bovendien zo zinloos. De trein van de samenwerking is op gang gekomen en al loopt de Arjos nu sputterend naar de laatste wagon, ook die komt op het zelfde station aan en hun armen halen de noodrem toch niet. Gedrieën zouden we een eensgezinde visie kunnen geven op de groeiende samenwerking en op het in opbouw zijnde kernprogramma. Zo zouden we samen de koers in progressieve zin kunnen blijven stimuleren.

● **Ook onze voorwaarden in dit opzicht zijn bekend en tegen de vorm van het overleg van ARP, CHU en KVP het zg. geheime „zes voorzitters beraad" hebben we ernstig bezwaar, evenals tegen het besloten karakter van commissies-ad hoc. Waarom worden de leden niet constant goed geïnformeerd? Waarom deze ivorentoren-politiek van de christen-democratische patriarchen? Zo wordt de interne partijdemocratie de das omgedaan! De positie van de fractie-leiders is toch wat onduidelijk in dit verband. Ze dragen verantwoordelijkheid tot '71, maar hier wordt de koers vastgelegd voor de periode '71-'75. Wie zegt, dat ze alle drie op die plaats terug komen?**

● Biesheuvels verstoting van D'66 op voorhand, is wel wat erg voorbarig en voordat het gemeenschappelijk kernprogram op tafel ligt, behoeft Schmelzer nog niet met de VVD op te komen draven.
Mellema is inconsequent als hij zich voorzichtig en nogal vrijblijvend opstelt ten opzichte van het nieuwe Unieprogram, omdat dit pas voor de periode '71-'75 zou gelden, maar wel volop de samenwerking propageert voor dezelfde periode. Dat haalt hij ook niet uit het oude program. Wij zijn voor samenwerking van de drie christen-democratische partijen, mits deze een progressief karakter draagt, en daarom mogen we de gesprekken over de samenwerking niet loskoppelen van de interne en programmatische vernieuwing.

● Tijdens de bijzondere algemene vergadering van de CHU op 7 maart in Rotterdam bleek duidelijk, dat de Unie haar uitleid serieus bedoeld had. De hoofdstukken spraak van '67 over een vooruitstrevend be-„Overheid en burger" en „Welvaart" geven blijk van een frisse mentaliteit. Veel van de door de CHJO gepropageerde amenderingen werden aanvaard.

Overduidelijk bleek bovendien, dat de z.g. centrumgespreksgroep op bijzonder weinig steun kan rekenen, nog minder dan de grootste optimist had durven hopen. Daarom is deze groep met twee sympathisanten in het huidige hoofdbestuur al oververtegenwoordigd.

We weten langzamerhand wel, dat je in de politiek moet kunnen geven en nemen, maar het toekennen van enkele zetels aan deze club, waartoe momenteel de neiging bestaat, omdat dit een volstrekt ongevaarlijk zoethoudertje zou zijn, vinden wij gezien hun geringe aanhang op het laatste congres onjuist en overbodig.

● **Over het principiële gedeelte van het program zijn onze bezwaren bekend. Hoewel veel opvattingen uit onze brochure „een poging tot heroriëntering" overgenomen zijn, kan de CHJO zoals eerder gezegd het nieuwe beginselprogram slechts als een „momentopname in een discussie" accepteren. Dit kan ook niet anders, omdat eigenlijk van een wezenlijk andere benaderingswijze uitgegaan wordt.**

We dienen namelijk te beseffen, dat in de dynamische tijd waarin we leven, met zijn vele revolutionaire veranderingen, steeds meer oude waarheden en zekerheden op de tocht zullen komen te staan. Van ons wordt de bereidheid tot een zelfonderzoek gevraagd, dat tot de kern gaat, opdat we weten waar we staan. Dan zal blijken, dat we als christenen conventie en confessie nogal eens door elkaar gehaald hebben. Het huidige beginselprogram geeft aan, dat men zo'n principiële confrontatie nog uit de weg gegaan is. Er is slechts sprake van een spijtig aanpassen. Met het geloof zelf, hebben we het trouwens eveneens steeds minder gemakkelijk. De agrarische samenleving, waarin de bijbelse boodschap weergegeven werd, wijkt sterk af van de hooggeïndustrialiseerde maatschappij van nu. De weg naar de kern van het Evangelie is van hieruit niet altijd gemakkelijk te vinden. Van de christenen van de 20e eeuw wordt het vermogen gevraagd om de essentie van het Evangelie te onderkennen en de creativiteit om deze in de huidige samenleving te kunnen plaatsen, a.h.w. te transponeren!
De meeste mensen ervaren dit niet als een uitdaging: ze vrezen slechts de onzekerheid, die er mee gepaard gaat. Zo verdedigen ze krampachtig versleten formules en verkalkte structuren. Een aantasting hiervan veroorzaakt angst en vervolgens agressiviteit t.o. het nieuwe en t.o. de mensen, die vraagtekens durven plaatsen.

● We moeten niet denken, dat zij, die het Evangelie verwerpen, wel de onzekerheid zouden aan kunnen of open tegenover de ontwikkelingen staan. Meestal creëren ze nieuwe zekerheden en taboes en gaat men met doctrinaire oogkleppen door het leven. Kritiek op hun visie op de maatschappij veroorzaakt eveneens angst en agressie. Wij mensen van deze tijd, christenen van deze tijd zullen alternatieven moeten proberen te formuleren en daarbij de onzekerheid onder ogen moeten durven zien. We zullen ons dan vaak verwant voelen met verschillende maatschappij-kritische stromingen, die onze samenleving trachten te doorlichten en wijzen op de rotte plekken. Een echte kritische houding, vanuit het Evangelie, houdt echter allereerst zelfkritiek in en daar willen we ons van bewust blijven.

● **Een voortdurend herijken vanuit het Evangelie is nodig. Als het politieke concilie, het z.g. Evangelisch-politiek beraad dat dagblad Trouw propageerde, dit voorheeft, kan het erg zinvol zijn, maar als men meent een soort super-christelijk antwoord te kunnen vinden, bedanken we ervoor, omdat dat een pretentieus anachronisme zou zijn.**

Tot zover de zaken, die wij voor de interne dialoog van belang achten. **Naar buiten zullen we terdege rekening moeten houden met de toenemende secularisatie, waardoor het wervingsgebied voor de christendemocratische partijen steeds kleiner dreigt te worden. Een stabilisering van deze partijen betekent hierdoor momenteel eigenlijk al winst. We zullen daarom wars moeten zijn van elk sektarisme. Sterker, de mentaliteit, die uit het program spreekt en de kwaliteit van de mensen die dit program uitvoeren, zullen zodanig dienen te zijn, dat we de begrenzing van onze potentiële aanhang van kerkelijk-meelevenden doorbreken en een alternatief gaan worden voor het kiezerspubliek van D'66 en een deel van VVD en PvdA.**
Voorwaarde hiervoor is, dat de christen-democratische politiek gekenmerkt wordt door een redelijke progressiviteit. Zo'n christen-democratische politiek kan dan het frame zijn voor een breder georiënteerd beleid van maatschappelijke en politieke vernieuwing, waar o.i. een kabinet voor de periode 1971-1975 op gebaseerd moet zijn.

Een aantal hoofdpunten hiervoor zal door ARP, KVP en CHU gezamenlijk vastgesteld moeten worden. Wij denken daarbij aan de democratisering van onze samenleving, politiek, in het onderwijs en in het bedrijfsleven. De integratie van de jonge mens in het maatschappelijk leven is van groot belang. Voorts zijn voor de komende kabinetsperiode belangrijk: de verhoging van de ontwikkelingshulp, de bestrijding van de milieuverontreiniging en van de woningnood. Bijzondere en concrete aandacht verdienen die groepen die door de huidige ontwikkelingen in verdrukking komen, zoals de boeren en middenstanders en die groepen die nog steeds niet echt van de welvaartskoek konden proeven zoals de bejaarden die steeds meer de „paria's van de 20e eeuw" **blijken te worden.**

Voor het inlopen van de achterstand van zo'n groep, of voor het opheffen van de woningnood en voor de verhoging van de ontwikkelingshulp mag onze algemene welvaartsgroei best iets trager gaan.

● Bij een vernieuwingsgezind kabinet mogen we ook meer creativiteit op Buitenlandse Zaken verwachten. De rapporten van de „Achttien" en van de afzonderlijke partijen gaan in veel opzichten al in de richting van bovenomschreven koers.

In het bijzonder het rapport van de stuurgroep-Steenkamp van de KVP is een uitstekend basisstuk. Als de KVP dit kernprogram aanvaardt, is zij van de grote partijen de partij met het meest progressieve en meest concrete program!

De andere partijen hebben nog weinig tegenover de christendemocratische vernieuwingsactiviteiten gesteld.

● Terug naar de CHJO en de CHU. In de komende periode hebben we heel wat werk te verzetten. Op 23 mei komt het tweede gedeelte van het CH-program aan de orde. Een aantal amenderingen vormt nog even zovele hete hangijzers, die voor de CHJO niet te pruimen zijn. Er kan voor ons geen sprake van zijn, dat we een program zouden kunnen onderschrijven, dat amenderingen aanvaardt, die positief zijn t.a.v. de Zuidafrikaanse rassenpolitiek. Toch verwachten we ook voor het tweede gedeelte van het program redelijke resultaten.

Klemmender is de vraag hoe dit goede program nu politiek operationeel gemaakt wordt. Bij de verkiezingen leek de Unie jonge mensen weinig aan te spreken, terwijl er vooral een verlies naar links was. Het is duidelijk, dat de progressievere koers dringend geëffecteerd moet worden, opdat men weet dat de CHU het meent.

● Nog deze zomer komt het eerste thema van de uitvoerders aan de orde, nl. de verkiezing van een lijsttrekker.

De gedachte voor een driemanschap Udink, Kruisinga, Mellema, vinden wij voor een duidelijke markante aangeving van het gezicht ongewenst.

Wij wensen een lijsttrekker, die de kwaliteiten heeft en de mentaliteit om de koers van de Unie geloofwaardig en uiterst deskundig te verdedigen. Deze zelfde eisen stellen wij t.a.v. de toekomstige fractie, die het nieuwe Unieprogram uit zal moeten voeren.
Geloofwaardige christelijke politiek, is politiek van beweging. Jonge mensen zijn graag in beweging. Als de politiek daarom geloofwaardig is van de CHU, zullen we ons er bij thuis voelen en voor inzetten in de komende periode.
Daar kan men van verzekerd zijn.

CH-FRACTIE ACHTER

stringent prijsbeleid

VAN MINISTER NELISSEN

De christelijk-historische fractie in de Tweede Kamer staat achter minister Nelissen van Economische Zaken wat het voeren van een stringent prijsbeleid betreft. Dit standpunt bleek maandag j.l., toen de vaste Kamercommissie voor Economische Zaken met de bewindsman van gedachten wisselde over de prijsontwikkeling in de eerste drie maanden van dit jaar. In een nota aan de Kamer had minister Nelissen een week te voren laten weten, dat het prijsindexcijfer van de kosten van levensonderhoud halverwege maart 2,3 procent hoger lag dan halverwege december 1969. „De factoren, die een opwaartse druk op het prijspeil uitoefenen, zijn nog krachtig. Het voeren van een stringent prijsbeleid blijft ook voorshands noodzakelijk," aldus de bewindsman in zijn nota.

Mr. W. Scholten, één van de woordvoerders van de christelijk-historische fractie in de vergadering van de vaste kamercommissie, achtte het stringente prijsbeleid weliswaar noodzakelijk. Maar, zo voegde hij daaraan toe, de boog mag niet zo lang gespannen blijven. Mr. Scholten zei, dat het prijsbeleid zich zo langzamerhand bij het midden- en kleinbedrijf doet gevoelen. Het prijsbeleid mag niet zo zijn, dat het bedrijfsleven zich er niet meer achter stelt. De christelijk-historische woordvoerder drong er dan ook op aan, dat het prijsbeleid zodanig is, dat er mogelijkheden voor concurrentie zijn.
Eerder bij het debat had mevrouw Gerda Brautigam, van de fractie van de PvdA, gezegd, dat de prijzen steeds de gangmaker van de inflatie zijn. Mr. Scholten bestreed deze stelling. Hij citeerde daarvoor het enkele dagen geleden gepubliceerde Centraal Economisch Plan 1970.

Daarin staat:

„De prijsstijging van 1969 vond grotendeels haar verklaring in:

- de invoerprijzen die met 4 procent opliepen, en aldus het inflatoire klimaat in het buitenland weerspiegelden;
- de overgang op de belasting naar toegevoegde waarde;
- de loonstijging, die 10 à 11 procent bedroeg, en daarmede het produktiviteitsaccres met 6 procent overtrof;
- de tot ongekende hoogte gestegen rentestand, en
- de algemene conjuncturele situatie, met name de omvang van het buitenlandse prijspeil — in enkele gevallen duidelijk aanwijsbaar — omhoog gestuwd werd."

Dat is een wetenschappelijke analyse, het is wel erg eenzijdig om de prijzen alleen de schuld te geven van de inflatie, aldus mr. Scholten. Hij vond later minister Nelissen aan zijn zijde.

Zorgelijk

Drs. D. F. van der Mei, die eveneens namens de christelijk-historische fractie sprak bij het prijzendebatje, noemde de stijging van 2,3 procent wel zorgelijk.
Minister Nelissen gaf in zijn brief een uitsplitsing van het prijs-indexcijfer en de stijging daarvan over de verschillende groepen en diensten. De groep agrarische produkten en vis had een invloed van 0,81 procent op het totaal van 2,3 procent; de groep produkten uit voornamelijk agrarische grondstoffen een invloed van 0,32 procent; de groep overige industriële produkten een invloed van 0,47 procent; de groep huren een invloed van 0,01 procent; de groep overheidsdiensten een invloed van 0,03 procent; de groep particuliere dienstverlening een invloed van 0,09 procent en de groep medische verzorging, verzekeringen en belastingen een invloed van 0,57 procent.
Drs. Van der Mei vond, dat de invloed van de groep overige industriële produkten wel gering was. Hij vroeg zich af, of hier sprake is van een geringe doorwerking van de loonkosten, meer sprake is geweest van concurrentie of sprake van produktiviteitsverhoging.
Opvallend noemde de woordvoerder van de christelijk-historische fractie de stijging van de groep medische verzorging. Dat is geen bevredigende situatie, zo zei hij. Drs. Van der Mei vroeg ook naar een vergelijking met de omringende landen. Na deze analyse stapte het kamerlid over op het beleid zelf en hij wees er op, dat het doel moet blijven de verbreking van de loon- en prijsspiraal.
Minister Nelissen kon cijfermateriaal uit enkele nabuurlanden verschaffen. In de eerste twee maanden van dit jaar bedroeg de prijsstijging in Frankrijk 1,4 procent, in West-Duitsland 1,7 procent, in Engeland 1,6 procent en in België 1 procent. Voor ons land was in die periode het percentage 0,8.

Medische studie

De Tweede Kamer behandelde vorige week (zonder nog te komen tot de eindstemming) het wetsontwerp van minister Veringa, waarbij werd voorgesteld wachtlijsten in te voeren voor medische studenten, die geslaagd zijn voor het propadeutisch examen. Dr. H. A. Schuring, die namens de christelijk-historische fractie het woord voerde over dit voorstel, informeerde allereerst of al cijfers bekend zijn over het aantal eerstejaarsstudenten, dat dit najaar verwacht kan worden. Hij wees er op, dat in gevallen van een overcapaciteit van een bepaalde studierichting vaak de wet van de „non-fulfilling-prophecy" werkzaam is. Voorts vroeg hij naar de ontwikkeling in de faculteiten voor tandheelkunde en diergeneeskunde.
Het voorstel voor de wachtlijsten heeft een werkingsduur van enkele jaren en naar aanleiding daarvan wilde dr. Schuring weten, wat er zal gebeuren als de werkingsduur van de tijdelijke maatregel afloopt. Wordt er dan aan verlenging gedacht, zo vroeg hij.
De christelijk-historische woordvoerder informeerde ook naar de resultaten van het overleg met de medische faculteiten over mogelijke vervangende stof met name in de maatschappijwetenschappen voor hen, die niet tot het normale tweede studiejaar kunnen worden toegelaten. Spreker zei vooral te denken aan colleges over gezinssociologie, filosofie, ethiek en vergelijkende studie van de verschillende stelsels van nationale gezondheidszorg. Gezien het grote tekort aan huisartsen vroeg dr. Schuring zich af, of deze colleges niet dienstbaar gemaakt kunnen worden aan bezinning op en stimulering van de huisartsenpraktijk.
Uitvoerig sprak de christelijk-historische woordvoerder over het selectie-criterium, dat minister Veringa wil hanteren bij het toelaten tot het tweede studiejaar. Volgens de bewindsman moet er een cijfermatige beoordeling van de propadeuse komen.
Dr. Schuring beklemtoonde, dat hij loting tussen alle studenten, die voor de propadeuse voldoende zijn, een juister selectiecriterium acht. In de eerste plaats, zo zei hij, is er het psychologische argument. „De eerstejaarsstudent komt kort na zijn eindexamen wederom te leven onder het spook van de naderende zomer, waarbij zijn cijfer beslissend zullen zijn. Mocht een student naar een andere faculteit, waar plaatsen over zijn, worden overgeplaatst dan zal hij daar als domme jongen worden beschouwd, die het aan zijn eerste faculteit niet kon redden."
De christelijk-historische woordvoerder noemde in de tweede plaats het competitieargument. „Het gevaar bestaat, dat de eerstejaarsstudenten als gladiatoren tegenover elkaar komen te staan." Spreker zei een ongezonde na-ijver te vrezen, waarbij men overgaat tot het hinderen of tegenwerken van elkaar bij laboratoriumproeven met alle gevolgen voor een slechte verstandhouding van dien.

Loting

Op grond van zijn uitgangspunt bepleitte dr. Schuring een systeem van loting, en wel tussen alle eerstejaarsstudenten, die voldoende halen voor hun propadeuse. Van deze loting wilde hij alle studenten, die hun eerste oefening in militaire dienst hebben vervuld, alsmede zij die uitstel van eerste oefening bij een voldoende resultaat voor de propadeuse van de loting vrijstellen en onmiddellijk tot het tweede studiejaar toelaten. Deze gedachte legde dr. Schuring neer in een amendement. Mocht de Kamer het denkbeeld van loting afwijzen, dan is er nog een alternatief amendement, waarin om onmiddellijke toelating tot het tweede jaar gevraagd wordt van de genoemde groepen. Voor dit laatste amendement zei minister Veringa wel te voelen.

Humanitair

Bij het voorstel om de wet op de noodwachten en de wet op de bescherming bevolking te wijzigen, o.a. voor het opnemen van tucht- en strafbepalingen, zei drs. A. D. W. Tilanus, woordvoerder van de christelijk-historische fractie, dat de bescherming bevolking niet als militaire zaak gezien moet worden, maar wel als een zaak met een beschermend en menslievend karakter.
„Men komt niet in een militaire organisatie. Dit spreekt nog meer als de bescherming bevolking zich ontwikkelt tot een algemene hulporganisatie, die ook in vredestijd bijzonder nuttig werk kan verrichten. Als die organisatie goed wil werken, moet er ook een zekere tucht zijn en moet er ook een zeker tuchtrecht zijn." Drs. Tilanus zei het eens te zijn met de bewindslieden, die in de schriftelijke stukken stelden, dat de betrokken wetten misschien wel omgebouwd moeten worden in verband met het sterker wordende karakter van de algemene hulporganisatie. Eveneens vond dr. Tilanus, dat het beroep op gewetensbezwaar niet toepasselijk is als men opgeroepen wordt burger hulpplicht te vervullen.
De heer T. Tolman sprak bij de behandeling van het voorstel om de grens tussen Hoogeveen en een aantal omliggende gemeenten te wijzigen. Namens de christelijk-historische fractie constateerde hij, dat Hoogeveen één van de belangrijke groeipolen van het noorden des lands is. „Wij hebben kunnen constateren, dat de industrie goed is aangeslagen in Hoogeveen en dat er sprake is van een heel duidelijk perspectief voor deze kern. Bovendien kan in de beschouwingen worden betrokken, dat Hoogeveen ook als verzorgingscentrum een bijzonder belangrijke plaats in dit deel van Drenthe inneemt." De heer Tolman zei de indruk te hebben, dat de grenswijzigingen Hoogeveen ook voor de toekomst duidelijke mogelijkheden geeft.

NAVO

In de afgelopen weken trok in de Tweede Kamer enige aandacht de interpellatie van het kamerlid Imkamp (D'66) inzake de NAVO-strategie van de flexible response ofwel van het aangepaste antwoord. Deze strategie heeft betrekking op de wijze, waarop de NAVO-landen eventuele agressie zullen beantwoorden en dan komt ook aan de orde het tijdstip, waarop atoomwapens zullen worden ingezet.
Namens de christelijk-historische fractie voerde mr. C. A. Bos het woord. Hij meende, dat het onmogelijk is te zeggen, in welk stadium van het gevecht de inzet van het nucleaire wapen, het tactische al dan niet gevolgd door het strategische, zal en moet plaatsvinden. Deze inzet, aldus mr. Bos, hangt af van bijzonder veel factoren. „Zelfs al zou het mogelijk zijn alle meer en minder bekende en onbekende factoren op te sommen en in hun betekenis te rangschikken, dan nog kan men ze niet achter elkaar zetten als voorwaarden, waaraan moet zijn voldaan, alvorens tot een inzet wordt besloten. Trouwens, in deze zaak legt men niet alle kaarten op tafel, zeker niet als men alle kaarten in handen heeft. Wij hebben in dit geval niet alle kaarten van het spel in handen. De kracht van de strategie van de flexible response ligt mijns inziens enerzijds in de aanwezigheid van een zo groot mogelijke verscheidenheid van nucleaire en niet-nucleaire wapens en de paraatheid daarvan en anderzijds in de onzekerheid, of en zo ja, wanneer de nucleaire wapens zullen worden ingezet." Mr. Bos zei nog, dat de NAVO ervoor moet zorgen niet crisisbevorderend te werken door een te sterke of een te zwakke strijdmacht en bewapening.
Bij het voorstel tot wijziging van de grens tussen de gemeenten Sneek, Wymbritseradeel en IJlst sprak namens de CH-fractie de heer T. Tolman. Hij wees op de goede ontwikkeling van Sneek in de afgelopen jaren en zei dat de gemeente na aanvaarding van het wetsontwerp tot 1990 kan uitgroeien tot een inwonertal van 45.000. Zowel de woningbouw als de industrie krijgen door de grenswijziging voldoende ruimte. Sneek zelf zegt, aldus de heer Tolman, dat het wetsontwerp niet ver genoeg gaat, maar hij vond, dat de gemeente zich aan schromelijke overdrijving schuldig maakt als ze betoogt, dat het niet geven van meer ruimte de doodsteek voor haar ontwikkeling zal zijn.
Veel tijd besteedde de Tweede Kamer aan de gemeentelijke herindeling van het eiland Tholen: het terugbrengen van het aantal gemeenten op dit Zeeuwse eiland van zeven tot één. Ook hier was de heer T. Tolman woordvoerder van de christelijk-historische fractie en na enige aarzeling kon de fractie tenslotte met het wetsontwerp meegaan.

H. LOKKERBOL

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Van Dulst *blijft (in de) Nederlander*

In het nummer van 13 maart brachten we een artikel over onze redacteur Van Dulst: „Vertrekt met het woord naar de wereld". Het was een gelukwens bij zijn benoeming tot adj. directeur van de World Association for Christian Communication, met als hoofdkantoor Londen. Tevens wezen we op zijn komende bevestiging tot zendingspredikant van de Hervormde Kerk, uitgezonden door de Nederlandse Zendingsraad. Hilversum beleefde er op 15 maart weer eens een volle avonddienst aan, mede door de aanwezigheid van vele CH-relaties, onder wie minister Beernink (trouwens, ook diens AR-collega Roolvink was er).

Drs. F. A. J. van Dulst, die zich nu inwerkt in zijn mondiale taakgebied, vertrekt na de Pinksteren voor een grote reis naar Z.O.-Azië. Hij zal er onder meer in Indonesië, op uitnodiging van de Raad van Kerken, colleges communicatieleer en christelijke publicistiek geven aan universiteiten en theologische scholen.

Gebleken is, dat hij bereid is van zijn wereldwijde ervaringen in het oecumenisch communicatiewerk zo nu en dan ook in ons blad verslag uit te brengen. We accepteren dat graag en zien tegelijk beschouwingen tegemoet over de grote rol, die de massamedia kunnen spelen in het ontwikkelingsproces. Een tot voor kort weinig onderkende functie zal dan door één onzer nader geadstrueerd kunnen worden. Het zal, naar we vertrouwen, ook buiten de eigen kring interesse ontmoeten. Drs. Van Dulst heeft trouwens al relaties met kerkelijke weekbladen als Hervormd Nederland en (het Gereformeerde) Centraal Weekblad.

Overigens: kort voor zijn bevestigingsdienst nam drs. Van Dulst afscheid van de Hilversumse gemeenteraad. We kregen kortgeleden een afdruk in handen van zijn korte afscheidsspeech, die we hierbij grotendeels laten afdrukken. Met verkiezingen zo vlak voor de raadsdeur, kan het goed zijn te lezen hoe een aftredende volksvertegenwoordiger zijn taak zag.

Drs. Van Dulst reageerde op woorden van erkentelijkheid van burgemeester dr. P. J. Platteel, die zich onder meer afvroeg wie nu met zoveel verve zou opkomen voor speelterreinen en recreatiemogelijkheden voor kinderen: een activiteit die Van Dulst de erenaam bracht van „kampioen der jonge moeders"...

Red.

(Raads)leven is beweging

Drs. A. J. van Dulst zei in de Hilversumse gemeenteraad in zijn afscheidsrede onder meer:

„Mijnheer de voorzitter, graag wil ik u danken voor uw vriendelijke woorden. Op 10 september 1964 deed ik mijn intrede in deze raad. Uw voorganger, de heer Boot, heeft er toen aan herinnerd, dat mijn vader kort daarvoor zijn 25-jarig raadslidmaatschap in Capelle aan de IJssel had gevierd. De heer Boot sprak de hoop uit, dat dit ook voor mij nog eens het geval zou zijn. Ik heb het niet gehaald — ben slechts tot bijna een kwart ervan gekomen. Een teken wellicht, dat de huidige (midden)generatie in de politieke dienst geen kwart eeuw pleegt te dienen en sneller dus dient door te stromen.

Ik werd in 1964 op een donderdag tot lid van deze raad geïnstalleerd, intredend in een tussentijdse vacature. Het was opmerkelijk, dat in diezelfde week — enkele dagen ervoor — mijn vader, eveneens tussentijds, uit de raad trad. Opmerkelijk in elk geval in dit opzicht, dat in één week de lijn der generaties, dienend de publieke zaak, werd gesloten. Dat was toen, maar nu niet meer. Mijn oudste zoon van 10 kan de kloof niet overbruggen, zelfs niet wanneer door een nieuw ingrijpen de jonge burger eerder aan het politieke leven mag deelnemen.

Toch heb ik juist getracht op de tóékomst van deze stad en allen die erin leven, bedacht te zijn. Ik accentueer, dat woordje „léven", want helaas bouwden we ook hier kwartieren, waarin het wel leek en was alsof het stedelijk leven geen jeugd meer kent, geen vrijheid van bewegen, ingesteld is op utiliteit, en jongzijn beschouwd wordt als een futiliteit, waar je zo gauw mogelijk uit moet komen om aan het werk te gaan. Wáárvoor aan 't werk? Ik denk in dit verband aan het werk vóór allen die leven in deze stad. En ik herhaal en geef het door als richtlijn voor bestuurlijk handelen, dat ook een stad wáárd is dat de mensen ervan hóúden. Dat kan niet vroeg genoeg beginnen.

Ik heb mij vaak gericht op wat dan heet „de kleine dingen van het leven", al zult u de jonge moeders, mijnheer de voorzitter, daar niet onder willen rekenen. De kleine dingen van het leven, die niettemin in het alledaags gebeuren zo'n belangrijke plaats innemen. De moeilijkheid die ik eenmaal met de voorzitter had, ging over dat gebrèk aan leefbaarheid, dat ontbreken van het speelse element. Liever dan als TUIN-stad zag ik Hilversum als SPEEL-stad. Hoe erkentelijk ik dan ook ben voor het cadeau, dat mij zojuist is overhandigd: ik ben het volkomen met u eens, dat mij geen mooier afscheidsgeschenk gegeven had kunnen worden dan de 4+1 voorstellen, die vanavond betrekking hebben op de aanleg van speelplaatsen.

Daarmee wil niet zijn ingestemd met het Franse gezegde „pas aan het eind van het spel weet men wie gewonnen heeft". Wie zal dat durven spelen? WAAR is dit werk, frustrerend bezig-zijn als het vaak is, eens áf? Mijn maidenspeech ging over dat, wat in Hilversum nog altijd een droevig verschijnsel is: het groot gebrek aan gymnastiekonderwijs. Bij de begrotingsbehandeling namen we er eensgezind een motie over aan. En daarmee kom ik aan het element, dat ik tenlaatste graag nog wil onderstrepen: de groei naar een **gezamenlijk verstaan,** dat ik zowel in mijn eigen fractie als in de hele raad heb mogen ervaren. Bij mijn tweede speech — het ging over sport en maatschappelijk gebeuren — vroeg de toenmalige wethouder van sportzaken of ik wel namens mijn hele (prot. chr.) fractie sprak. Men heeft kunnen constateren, dat dit inderdaad zo was en is gebleven.

Ik ben er ook dankbaar voor, dat het mogelijk was in het brede kader van deze raad zó op elkaar in te spelen als dat de laatste jaren is gebeurd. Niet alleen over links, over rechts, of door het centrum, maar over de héle linie.

We zetten ons, elk op eigen wijze, in voor de publieke zaak; we zetten ons in voor de stad die we bewonen, voor al onze medeburgers, opdat het hier voor een ieder een mènselijke samenleving mag worden. We doen dat niet door het zaaien van haat en verdeeldheid of door er altijd maar weer op te staan, dat alleen wij het weten. We mogen mèt elkáár en áán elkáár leren wat het is om te diénen. Het is vooral in die zin, dat ik geprobeerd heb te voldoen aan datgene wat ik in het begin van mijn raadslidmaatschap heb gezegd, nl. dat ik hoopte een góéd ráádslíd te mogen zijn. Ik dank u allen in deze raad voor deze leerschool, deze oefenschool van het leven, waarin we het ook samen hebben weten te vinden, het leven dat nooit pas op de (eigen) plaats is, maar ritme oftewel: beweging. Zo u mij nog gevraagd zoudt hebben waarom ik toch zoveel poëzie in mijn verhalen placht te doen, ik zou gezegd hebben wat ik nu tenslotte uitspreek: omdat de hartslag van de poëtische taal dat ritme is", aldus drs. A. J. van Dulst.

Zedelijkheidswetgeving blijft aan normen gebonden

door mej. mr. E. A. Haars

Enkele weken geleden hoorde ik door de radio een redacteur van een sexblad de opmerking maken: „Wij bepalen wat kan en wat niet kan en Justitie loopt er wel achteraan", althans woorden van deze strekking.

Deze woorden hebben mij ernstig verontrust. Wordt er door de minister van Justitie nog een bepaald beleid gevoerd op het terrein van hetgeen wij met een ouderwets woord zedelijkheidswetgeving noemen?

Ik ben mij ervan bewust, dat tijden en normen altijd aan veranderingen onderhevig zijn, maar normen blijven bestaan.

Onze wetgeving kent een aantal duidelijke bepalingen, die door Justitie gehandhaafd moeten worden, al is het mogelijk, dat sommige termen een iets gewijzigde grensafbakening vragen. Voor mij liggen deze grenzen daar, waar de waardigheid van de medemens schade wordt aan gedaan.

Ik zal graag van de minister vernemen hoe hij zijn beleid denkt te voeren op enkele concrete punten.

Art. 240 Sr. spreekt over eerbaarheid en stelt strafbaar verspreiding enz. van geschriften en wat dies meer zij, die aanstotelijk voor de eerbaarheid zijn.

Wordt dit artikel nog gehandhaafd en wat verstaat de minister dan onder aanstotelijk voor de eerbaarheid? Als ik die opmerking voor de radio goed heb begrepen, is het initiatief tot handhaving van dit artikel de minister uit de hand genomen en dat verontrust mij.

Vrijheid en verdraagzaamheid zijn in een democratie onontbeerlijk, maar dat betekent toch ook, dat degenen, die om een duidelijke handhaving van bepalingen vragen als zij zich in hun menselijke waardigheid geschaad achten, daarop recht hebben.

Een tweede grens, die de wet uitdrukkelijk stelt, ligt op het terrein van de kinderbescherming. Ontucht met minderjarigen beneden 16 jaar is strafbaar en die bepaling wens ik te handhaven.

Een sex-centrum, zoals de NVSH overweegt te openen, kan aan deze bescherming beslist te kort doen. Ik heb altijd respect gehad voor het werk van de NVSH, voorzover via deze vereniging werd gestreefd naar meer openheid en begrip. Dit respect is men de laatste tijd wel aan het verspelen. Een dergelijk sex-centrum is nl. niet alleen uit oogpunt van kinderbescherming af te keuren, het zou m.i. ook een overtreding van 250bis Sr, het artikel over gelegenheid geven, opleveren. Graag zal ik hierover de mening van de minister vernemen.

Tenslotte noem ik nog een derde grens, die m.i. belangrijk is, en dat is het huwelijk. Naar onze mening is een huwelijk n eer dan alleen een band tussen twee personen. Het is een goed, dat wij hebben gekregen, ook al maken we er vaak een chaos van. Maar het is ook één van de belangrijkste pijlers, waarop onze maatschappij rust. Organisaties, die bewust of onbewust deze basis ondermijnen, handelen m.i. in strijd met de openbare orde.

Graag verneem ik hierover het standpunt van de minister en zijn beleid in dit opzicht. Ik vind het namelijk een teken aan de wand, dat ons omringende landen een aantal uit Nederland afkomstige bladen verbieden.

Hoezeer ik de vrijheid waardeer, ik heb er geen behoefte aan, dat Nederland de naam krijgt een land te zijn, waar op het terrein van de sex letterlijk alles kan.

Kamerleden VRAGEN — Bewindslieden ANTWOORDEN

Eind april wordt in het Staatsblad een algemene maatregel van bestuur gepubliceerd, waarin regels worden gegeven met betrekking tot beleggingsinstellingen, aldus heeft de staatssecretaris van Financiën, dr. Grapperhaus, meegedeeld in antwoord op vragen van het Tweede Kamerlid Scholten (CHU).

De maatregel zal voor het eerst toepassing vinden met betrekking tot het jaar dat met of in 1970 aanvangt, aldus de staatssecretaris. Het is hem niet bekend, dat belangrijke beslissingen zijn opgeschort wegens het uitblijven van de publikatie. Belanghebbenden hebben de gelegenheid gehad zich op deze algemene maatregel van bestuur in te stellen.

Invoering met terugwerkende kracht is zeer zeker verantwoord, omdat beleggingsmaatschappijen en -fondsen er bij hun beleid van zijn uitgegaan, dat het nieuwe regime met ingang van het wettelijk vastgelegde tijdstip van toepassing zal worden, aldus dr. Grapperhaus.

In Gouda komen ARP en CHU bij de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen op woensdag 3 juni 1970 uit met één lijst onder de naam AR-CHU. Er is een affiche gereedgekomen die in verschillende maten op aanplakborden, ramen e.d. zal worden aangebracht.

We willen gaarne de aandacht op dit biljet vestigen, omdat we er van uitgaan, dat ook andere kiesverenigingen in combinatie met de ARP met één lijst zullen uitkomen bij de komende verkiezingen.

Hierbij speelt een rol, dat de totale kosten lager zullen zijn, indien meer plaatselijke politieke groeperingen van dezelfde affiche gebruik gaan maken.

De kleuren van het verkiezingsbiljet zijn turquoise-blauw en wit. De letters zijn donkerblauw tot paars. Het biljet is op grote afstand duidelijk te lezen. Lijstnummers en namen van personen kunnen naar believen gekozen worden.

Wenst U inlichtingen over prijs en dergelijke? Inlichtingen verstrekt de heer H. C. Jukkenekke, Fluwelensingel 76, Gouda, telefoon 01820-14894.

CHU-voorzitter prof. dr. J. W. van Hulst:

NAVO moet garant staan voor rechten van de mens

De jeugd van 1970 is verontrust, geschokt, door de ethische problemen van deze tijd. Dat de kritiek van de jeugd zich richt tegen de NAVO, moeten we positief waarderen, wat niet betekent dat we die kritiek moeten delen.
Dit zei prof. dr. J. W. van Hulst, voorzitter van de CHU, afgelopen weekend op de voorjaarsconferentie van de CHJO in Driebergen.

Prof. Van Hulst noemde het krantebericht, dat „zo'n slordige duizend lijken in de Mekong-delta drijven". Dagenlang weet niemand wat voor mensen dit waren, nog minder wie hen hebben vermoord. De slachtoffers zijn mannen, vrouwen, kinderen. Pas langzamerhand worden er sluiers opgelicht.
Moet het ons dan verwonderen, vroeg de CHU-voorzitter, dat er in Nederland vooral een grote groep jeugd is, die elke verbondenheid — in de zin van bondgenoot — volstrekt afwijst met landen die in deze strijd participeren?
Vervolgens noemde prof. Van Hulst Griekenland en Portugal. „Het zijn trouwe NAVO-partners, maar Griekenland tart eenvoudig de gehele vrije wereld."
Een alternatieve NAVO-politiek betekent, volgens prof. Van Hulst, niet het liquideren van de verdragsorganisatie, maar het betekent wel de NAVO zo'n structuur geven, dat de partners vrijwillig, uit eigen machtsvolkomenheid, garant staan voor de fundamentele rechten van de mens in een democratisch geregeerd land.

Laten we er geen doekjes om winden, zei de CHU-voorzitter: De NAVO is opgericht om de democratie te bewaren. Nu zien we, dat de NAVO mede-dictaturen in stand houdt. Prof. Van Hulst meent, dat het de taak van een alternatieve buitenlandse politiek is, om aan deze situatie zo snel mogelijk een eind te maken. Het zou voor Nederland geen politieke schande zijn hierin voorop te lopen, aldus prof. Van Hulst.

Uit het veelvuldig gebruik van het woord „alternatief" begreep de lezer reeds, dat de toespraak van de CHU-voorzitter ging over een alternatieve buitenlandse politiek. Geen eenvoudig onderwerp, vond Van Hulst. Dit begrip veronderstelt een nieuwe mogelijkheid, een andere kans, een nog onopgemerkt aspect, een nog onvermoede horizon. Om een alternatieve buitenlandse politiek te formuleren moet je in de eerste plaats een duidelijk beeld met scherpe contouren hebben van de huidige buitenlandse politiek en in de tweede plaats moet een scherp normbesef worden gehanteerd, om die politiek te beoordelen en ten derde moeten uit deze beoordeling de alternatieven als vanzelf te voorschijn komen.

Een-eiëge tweeling

De Nederlandse buitenlandse politiek en minister Luns zijn in de loop van de jaren een één-eiige tweeling geworden, zei prof. Van Hulst. Of er socialisten of geen socialisten in het kabinet zaten, Luns was still going strong. „Wie werkelijk nog de nodige objectiviteit kan en wil betrachten, moet erkennen, dat Luns een hardwerkende en veel-afsjouwende minister is, die in de loop van een zeer lange carrière een groot internationaal gezag heeft verworven", aldus de CHU-voorzitter.
Prof. Van Hulst zei — hoewel hij op sommige punten fundamenteel verschilt van mening met de minister — zich altijd scherp te hebben gekeerd tegen ieder die doet of Luns eigenlijk een politieke prutser is, die door de grote mondiale problemen nauwelijks bewogen wordt en die eigenlijk zo snel mogelijk van het toneel moet verdwijnen.
Als Eerste Kamerlid heeft prof. Van Hulst minister Luns veertien jaar in de praktische politiek gadegeslagen en hij zei, dat deze minister zijn blijvend respect heeft verworven.

Alternatieven

Dit alles neemt niet weg, dat het prof. Van Hulst nauwelijks moeite kost, een aantal alternatieven te noemen ten aanzien van de buitenlandse politiek. Naast de taak, die de CHU-voorzitter voor Nederland noemde bij de beïnvloeding van de NAVO-partners Griekenland en Portugal, ziet prof. Van Hulst voor ons land mogelijkheden om in de Oosteuropese landen te pleiten voor het lot der joden. Met de Sovjet-Unie sluiten we handelsverdragen, er is een cultureelverdrag en er zijn sportcontacten. Het indienen van protesten tegen de jodenvervolging laten we, volgens Van Hulst, echter te veel over aan particulieren. Juist vanwege de talloze contacten, moet het voor Nederland betrekkelijk gemakkelijk zijn, de weg te vinden naar die autoriteiten in het Oosten, die de joden hun vrijheid onthouden.

Toelating van Spanje tot de EEG is voor de CHU-voorzitter alleen aanvaardbaar, wanneer het de Spaanse regering ernst wordt met democratisering. We mogen, volgens Van Hulst, geen genoegen nemen met vage beloften, dat er wel het één en ander zal gebeuren, wanneer de handtekeningen onder de verdragen staan. „Zonder ons al te veel met binnenlandse Spaanse aangelegenheden te bemoeien, moet toch als minimumeis gelden: verbetering van het lot of vrijlating van de politieke gevangenen, de mogelijkheden tot arbeidersorganisaties en de vrijheid van wetenschap en kunst."

Prof. Van Hulst zei, dat wij vanzelfsprekend het recht missen om Spanje ons partijpolitieke systeem op te dringen, maar wanneer het land wil worden toegelaten tot de EEG zal het eveneens moeten beseffen, dat het een duidelijk en positief antwoord moet geven op onze vraag naar het lot der verdrukten.

Gespletenheid

Uitgebreid ging prof. Van Hulst in op de situatie in Latijns-Amerika. Hij meent, dat Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied, de komende jaren de politieke discussie in die mate zullen beheersen, als Vietnam en Biafra ons hebben beziggehouden.
De politieke gespletenheid van Latijns-Amerika loopt, volgens prof. Van Hulst, parallel met „een moeilijk te verhullen gespletenheid in de rooms-katholieke kerk". Van een keuze van Paus Paulus voor de progressieve priesters hangt veel af, zei de CHU-voorzitter.
De Paus heeft de problemen van Latijns-Amerika — volgens prof. Van Hulst — in persoon. Een deel van de Latijnsamerikaanse priesters is politiek bewust geworden, maar veel priesters wensen een risicoloos bestaan te leiden en conformeren zich met de bestaande situatie. Zij accepteren de feodale structuren „en wat het ergste is, zij zwijgen als het graf als tegenstanders van het regime bij honderden in de gevangenis worden geworpen en daar de afschuwelijkste folteringen moeten doorstaan", zei Van Hulst.
De laatsten zijn de trouwe dienaren van de r.-k. kerk. Voor hen staat het vast, dat de Paus hun houding als de enige christelijke zal erkennen. De rebellenpriesters hebben, volgens Van Hulst, echter ook maar één hoop: dezelfde Paus Paulus, die volgens hen de pionier moet zijn van de sociale gerechtigheid.
De CHU-voorzitter meent, dat uit het wegblijven van Paus Paulus bij het eucharistisch congres in Brazilië blijkt, dat hij geen partij wil kiezen. Van Hulst zei, dat het congres was georganiseerd door in hoofdzaak gezagsgetrouwe priesters. „Presentie op dit congres zou uitgelegd worden als steun aan het regime. Maar aanwezigheid in Brazilië zou voor de rebellenpriesters onmiddellijk aanleiding zijn om de Paus te vragen, de strijd voor sociale gerechtigheid openlijk te steunen.
Prof. Van Hulst gelooft, dat Nederland een nadrukkelijker rol zou kunnen spelen bij de ontwikkelingen. „Hiermee is verwant, de nogal precaire vraag of een r.-k. minister van Buitenlandse Zaken de aangewezen man is om de Vatikaanse politiek te beïnvloeden!"
De CHU-voorzitter meent, dat er veel voor te zeggen is, dat deze minister katholiek is, „maar misschien is er meer tegen". Een niet-katholieke minister zou — volgens Van Hulst — door zijn volstrekte ongebondenheid deze problematiek met veel meer openheid kunnen benaderen.

ROB VERMAAS.

Volgende week geen weekblad!

Volgende week zal ons weekblad niet verschijnen. Dit in verband met de bevrijdingsdag op 5 mei en Hemelvaartsdag op 7 mei, welke dagen problemen geven om het weekblad op tijd bij onze abonnees te bezorgen. Het eerstvolgende nummer van de Nederlander zal vrijdag 15 mei a.s. verschijnen.

De redactie

Minister Udink ziet nieuw perspectief voor de wereld

Minister Udink meent dat het onjuist is om te veronderstellen dat de internationale situatie helemaal is vastgelopen. Op de voorjaarsconferentie van de CHJO zei de minister voor ontwikkelingssamenwerking, dat er tekenen zijn, „ja, wonderen zelfs", die wijzen op een nieuw levensgevoel van grensvervaging en vrijheidsverwachting. Macht is bezig onmacht te worden, zei minister Udink. Toe voor enige tijd konden we alleen maar denken in termen van nucleaire macht, maar dat bestaat niet meer doordat macht bij de tegenpartij 'n nucleaire tegenhanger heeft.

Er zijn andere tekenen, zei minister Udink. Techniek en wetenschap drijven ons over grenzen, die tegenstellingen niet meer willen zien. De EEG is nooit een eindpunt, want dezelfde krachten die haar tot stand hebben gebracht, dwingen haar tot verdere samenvoeging van Europa. In dit verband noemde de minister de toetreding van Engeland tot de EEG, een provinciaal Europees probleem.
Is het niet merkwaardig, vroeg minister Udink, dat de twee grootste machten — weliswaar niet formeel gebonden — samen de ruimte buiten onze wereld verkennen?
De minister van ontwikkelingssamenwerking kwam tot zijn blijmoedig perspectief na een schets van de ontwikkelingen in de wereld, die doen vermoeden, dat de hele zaak is vastgelopen en dat er geen enkel uitzicht is op een nieuwe internationale situatie. Hij liet de drie grote wereldblokken de revue passeren.

Consumptiedrang

De westelijke naties hebben voor zichzelf de aspiratie van de verantwoordelijkheid voor een samenleving in vrijheid. Wat is daar van terechtgekomen, vroeg minister Udink. Die aspiratie is onder de werkelijkheid begraven, zei hij. De westelijke samenleving is gevat in een groei- en consumptiedrang. We kunnen niet anders meer denken dan in termen van groei en consumptie.
Deze ontwikkeling is — volgens minister Udink — gepaard gegaan aan een angst en afweerhouding, in militair, politiek en ook in economisch opzicht. Er is de beknelling, de eigen problemen niet meer meester te zijn. Het blijde missionaire perspectief van de westelijke wereld, voor de opbouw van een samenleving van vrije individuen, is weg. Er is geen beweging meer, aldus minister Udink.
Als we naar het Oostblok kijken, dan zagen we daar ook hoge aspiraties van de communistische leer, maar wat is de werkelijkheid? In het Oosten is er een kramp om nog sneller te groeien en nog harder te lopen dan de Westelijke wereld. Het Oosten zit opgesloten in de eigen wereld. De communistische boodschap is begraven onder de stilstand en de bewegingloosheid van het eigene.
Zoals Kennedy de laatste boodschapper was van de hoge aspiraties van de Westelijke wereld, zo trad Neroe op als laatste voorvechter van de idealen van de niet-gebonden landen. De niet-gebonden wereld lijkt, volgens minister Udink, verstikt in onderlinge twisten en in de armoede, die deze landen tot onbeweeglijkheid heeft gedwongen.
Wanneer je het beeld overziet, zijn de drie wereldblokken vastgelopen in de eigen werkelijkheid, zei de minister. „Oost-West blijft Oost-West, Noord-Zuid blijft altijd rijkarm en over ontwapening spreken we al twintig jaar, maar er gebeurt niets. De spanning duurt voort." Deze spanning kunnen we eigenlijk niet verdragen, zei minister Udink.
De minister vroeg zich af of het echt waar is, dat er niets beweegt. Of zien we het niet? Ik geloof, dat er wel iets beweegt, zei minister Udink. Ik geloof, dat er een nieuwe internationale situatie groeit.
Een aantal jaren geleden is die nieuwe situatie opgekomen bij een aantal mensen. Toen Teilhard de Chardin kwam met zijn theorie van globalisering, van de bijna biologisch bepaalde samensmelting van de wereld tot één, gaf hij uitdrukking aan een nieuw levensgevoel, dat bezig is op te komen.

Nieuwe factor

Dat dit gevoel niet slechts theorie blijft, ziet minister Udink in de positie van de ontwikkelingslanden. Na de oorlog kwam de dekolonisatie en in de periode 1960-1970, zag men de tekenen, dat het met de dekolonisatie niet was gedaan. Een geheel nieuwe factor is er in de wereld bijgekomen: de samenwerking tot ontwikkeling in de wereld. Het is nog niet indrukwekkend, zei de minister. De hulp gaat nog niet verder dan het eigen optimale belang toelaat en de roep tot ontwikkeling is nog niet algemeen aanvaard.
We staan nu echter aan het begin van een volgende periode in de ontwikkeling. Wanneer dit najaar het tweede ontwikkelingsdecennium wordt afgekondigd in de Verenigde Naties, betekent dit iets heel nieuws. Niet langer wordt gewerkt aan de opbouw van de volkeren, zover het eigen belang dit toelaat, maar voor het eerst komt er een systeem van wederzijdse rechten en plichten tussen arme en rijke landen.
Dit is nieuw, want nog nooit is het gebeurd, dat een staat iets in zijn politiek opnam, zei de minister, wat niet direct in het eigen belang van het land was.
Minister Udink wilde niet voorbijgaan aan

Slot op pagina 5 onderaan

J. van Riemsdijk, secretaris Raad voor de Kunst, tot de CHJO:

Zelfbewust protest zal in al zijn ernst speels zijn

Het protest dat zijn betekenis en zijn mogelijkheden op de juiste wijze taxeert, is een ludiek protest. Een zelfbewust protest tegen de ontwikkelingen in onze samenleving zal de eigen bijdrage voortdurend relativeren en in al zijn ernst speels blijven. Hoopgevend is daarom dat in het optreden van provo's, kabouters en dolle Mina's het ludieke een belangrijke rol speelt.

Dit zei de secretaris van de Raad voor de kunst, de heer J. van Riemsdijk, het vorig weekend op de voorjaarsconferentie van de CHJO. De heer Van Riemsdijk, die een particuliere mening gaf, sprak over de betekenis van het kunstenaarsprotest.
Hij waarschuwde aan het begin van zijn inleiding, dat hij kritisch zou zijn: „U zult mij horen zeggen, daar komt het tenminste op neer, dat dit protest slecht georganiseerd is, nauwelijks doordacht werd en belachelijk eenzijdig bleef. U zult mij horen zeggen — en dat is de scherpste kritiek — dat dit protest niet die allure, omvang en kracht heeft, die de beweging zou moeten bezitten als zij tot een omwenteling wil voeren." Met zijn kritische woorden wil Van Riemsdijk echter geen misverstand laten ontstaan over zijn gezindheid. Hij begon en eindigde met de mededeling, dat alle protest zijn sympathie heeft.

Economische macht

De doorslaggevende betekenis van het kunstenaarsprotest is, volgens Van Riemsdijk, dat het aanwijst hoe volkomen fout in onze samenleving de prioriteiten liggen. In onze maatschappij domineren de economische machten. Die economische machten zijn een eigen leven gaan leiden, zonder dat wij allen — als samenleving — veel inbreng hebben. Het kunstenaarsprotest is een opstand tegen deze eenzijdige en onmenselijke dominantie van de economie, tegen de domme dwang van geestloze produktie en geestloze consumptie, zei Van Riemsdijk.
Het kunstenaarsprotest benadrukt, dat dit onze wereld moet zijn en dat wij als vrije en creatieve mensen, ernstig of speels, vorm moeten kunnen geven aan alle aspecten van ons bestaan, meent de secretaris van de Raad voor de Kunst. Hij zei, dat kunstzinnige creativiteit zich nooit zal onderwerpen aan utiliteit of efficiency. Het kunstenaarsprotest stelt de mogelijkheid en de noodzaak van creatieve vormgeving opnieuw centraal.
Bij het protest van kunstenaars onderscheidt Van Riemsdijk het protest van hen die geïsoleerd zijn geraakt van de vertechnologiseerde maatschappij. Het zijn de „slachtoffers van onze ongezonde, scheefgegroeide maatschappij". In dit licht moet men hun militante, bijna wraakzuchtige protest zien.
De tweede groep richt zich op dezelfde zaken, maar heeft een ander allure. Van Riemsdijk doelt op hen die zich zouden kunnen aanpassen aan de eigenaardigheden van deze scheefgegroeide wereld. Maar zij wijzen deze aanpassing af, omdat het economisch bewind, de starheid en de gesloten heid van het bestuur hen in strijd lijken met de vrijheid, creativiteit en „volledigheid" van het menselijk bestaan.
Deze protesterenden hebben geen moeite met de techniek en zij verwelkomen, volgens Van Riemsdijk, de ontmaskerende en ontnuchterende inzichten welke de natuurwetenschappen ons voorleggen. Zij hebben alleen moeite met „de krampachtigheid, de domheid, de onmenselijkheid, de wreedheid of de slaafsheid, waarmee een heersende minderheid van bezitters, de technologie laat domineren over dat typisch menselijke: de vrije vormgeving.

Signaalwaarde

Van Riemsdijk zei niet zeker te zijn, of het harmonische en rijpe protest van de laatsten binnen de totale beweging van het moment een dominante stroming vormt. „In alle protestbewegingen, ook bij de kunstenaars, proeft men een vreemde mengeling van progressiviteit en reactionair gedrag, van moed en angst, van creativiteit en wrok." Van Riemsdijk meent, dat de signaalwaarde van alle protest, ook van het reactionaire en angstige protest, groot is, maar hij vraagt zich af of de gunstige werking van het protest niet wordt aangetast door de dubbelzinnigheid en de wisselvalligheid waarmee het zich openbaart.
„Steeds sterker leeft bij mij de indruk, dat het meest effectieve protest opvalt, doordat het nooit bitter of gewelddadig zal zijn. Niet alleen omdat bitterheid en gewelddadigheid de gespletenheid van deze wereld zouden vergroten, maar ook omdat deze vorm van protest zich niet verzet tegen de gedachte, dat de wezenlijke vooruitgang — het echte pioniersschap — te vinden is in de vorderingen van techniek en wetenschap."
Het ludieke element kan men — volgens Van Riemsdijk — beschouwen als een graadmeter voor de rijpheid en het overwicht van de protesterenden. „Toch is er reden om de komende tijd aandachtig te volgen wat het overheersende karakter wordt binnen het aanzwellende protest: het progressieve en ludieke element, of het reactionaire en wraakzuchtige element. Alle protest is — gezien de huidige situatie — begrijpelijk; alle protest verdient positieve aandacht, maar niet alle protest is van hetzelfde gehalte", aldus Van Riemsdijk.

Subsidiebeleid

Met inleider Van Riemsdijk, beeldhouwer Renze Hettema en schrijver Ed Visser, discussieerde de CHJO-conferentie over het kunstenaarsprotest. De CHJO vindt, dat de politieke partijen zich te weinig bezighouden met deze zaken. In een schrijven aan de CHU vraagt de CHJO, om een duidelijke visie te ontwikkelen op het kunstbeleid.
Speciale aandacht vraagt de conferentie voor de positie van de schrijvers. In een motie vraagt de CHJO erkenning voor de eisen van het actiecomité schrijversprotest, die ze als reëel ziet. Met name door het „zonder meer schandalige subsidiebeleid van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk", is de maatschappelijke positie van de schrijvers, volgens de CHJO, zonder meer als achterlijk te kwalificeren. De CHJO vraagt in ieder geval toepassing van het zgn. negatieve inkomen op deze groep staatsburgers.

ROB VERMAAS.

CHJO zoekt ludiek naar alternatief en anti-autoritair taalgebruik

Het zondagmiddagthema op de CHJO-voorjaarsconferentie was het kunstenaarsprotest. Bij zo'n onderwerp zijn woorden als ludiek, alternatief en anti-autoritair vanzelfsprekend niet van de lucht. Het vervelende is alleen, dat dit soort modewoorden veel misbruikt wordt door minder vooruitstrevenden, die een gespeelde progressiviteit willen bewijzen door actueel woordgebruik. Enkele CHJO-ers konden dit niet meer aanzien en dienden de volgende motie in:

"De CHJO, afstand nemend van pseudo-progressieven, die hun vooruitstrevendheid slechts tot uitdrukking willen brengen door gebruik van modewoorden, neemt zich voor de woorden ludiek, alternatief en anti-autoritair in woord en geschrift gedurende zes maanden niet meer te gebruiken".

Eigenlijk had de motie een dag eerder moeten komen, want het zaterdagmiddagthema was: een ALTERNATIEVE buitenlandse politiek. Om alle vijandige krachten de wind uit de zeilen te nemen: de titel verwijst naar de nota "alternatieve buitenlandse politiek", die de CHJO verleden jaar zomer uitgaf. Op dat moment kon je het woord nog gebruiken.

Een van de inleiders op de CHJO-conferentie was prof. Van Hulst.
Ook hij was was gestruikeld over wat hij noemde de "alternatief-itis".
De inleiding van de inleiding willen wij u niet onthouden:

"Onlangs is een alternatief symfonie-orkest opgericht; men is nu nog op zoek naar een alternatieve dirigent. Wellicht moet zijn vrouw behoren tot de alternatieve Dolle Mina's en gekleed zijn in een alternatieve mini-rok.
Het bijvoeglijk naamwoord "alternatief" wordt volgens De Volkskrant van 26 maart geplaatst voor de pedagogische akademie en voor de omroep, voor bevrijdingsfeesten en voor voetbalschoennoppen., voor de liefde en voor scheermesjes, voor het toneelbestel en voor de maatschappij We zijn dus volstrekt "in", als we 't nu voor de buitenlandse politiek plaatsen.
Ik heb de uitnodiging aanvaard, om om voor u daarover te spreken. Ik doe dit gaarne. Niettemin moet ik u eerlijk zeggen, dat ik deze uiteenzetting liever gehouden had voor een alternatieve CHJO. Maar aangezien die er nog niet is, ben ik gedwongen met deze groep genoegen te nemen.
En deze groep moet genoegen nemen met mij, want ik ben geen alternatief-voorzitter CHJ". Aldus prof. Van Hulst.

Dit artikeltje zal niet ondertekend zijn. Uw verslaggever is namelijk lid van de CHJO. Zijn naam stond zelfs onder de motie, die het gebruik van 't woord alternatief verbood. Vele malen negeerde hij nu reeds de CHJO-motie. Het valt niet mee om alternatieven voor "alternatief" te vinden.

Slot van pagina 4

de tegenkrachten, die deze ontwikkelingen oproepen. Die tegenkrachten zijn er op alle niveaus, bij regeringen en bedrijfsleven. Maar het proces gaat met heel veel kraken verder, aldus de minister.
Bij de groei naar een betere verhouding in de wereld, heeft Nederland — volgens minister Udink — een echt nieuwe rol kunnen spelen. Met landen als: Zweden, Canada, Joegoslavië en Chili, zoekt ons land naar oplossingen voor de ontwikkelingslanden, die boven het belang van de eigen groep uitgaan, waar deze landen toe behoren. Ten aanzien van de ontwikkelingssamenwerking handelt Nederland niet meer als lid van de Westelijke groep, zei de minister. Met deze politiek kan men een perspectief creëren, voor de groei van de hele wereld. De armen staan dan niet meer tegenover de rijken. Gezamenlijk werken de landen aan hun ontwikkeling. Dit wordt een buitengewoon vruchtbaar werk, als we ons maar afkeren van de politiek van verstarring, aldus minister Udink op de CHJO-conferentie.

ROB VERMAAS.

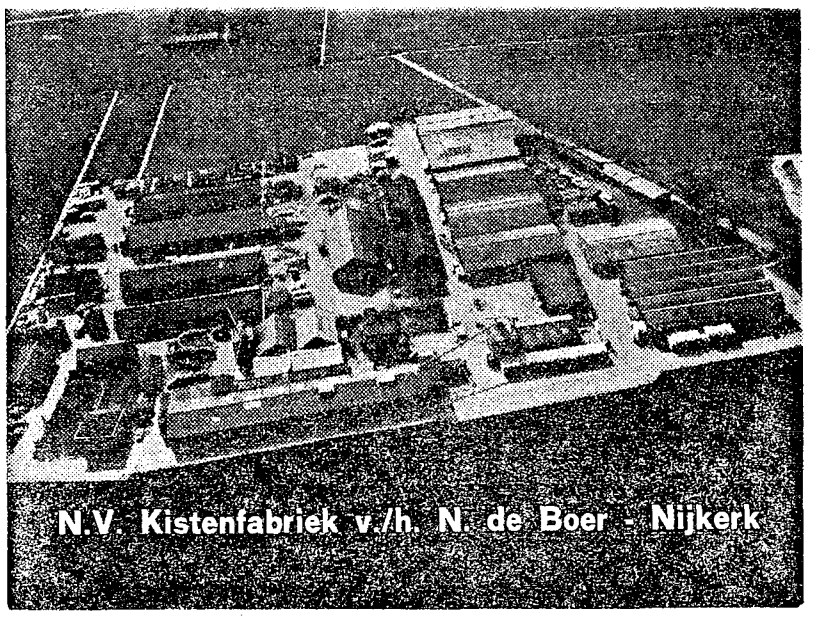

Staatssecretaris Kruisinga naar wereldgezondheids-vergadering

De staatssecretaris van Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga, vertrekt op dinsdag 5 mei naar Zwitserland voor het bijwonen van de 23ste wereldgezondheidsvergadering. De bewindsman leidt de Nederlandse delegatie op deze vergadering, die in Genève gehouden wordt en tot 22 mei duurt.

De wereldgezondheidsvergadering zal zich onder meer bezighouden met de samenwerking op het gebied van de milieu-hygiëne en de waterverontreiniging. Nederland zal voorstellen te komen tot een lange termijnprogrammering, zoals ons land **dit ook** voorstelde voor de regio-Europa.

Staatssecretaris mr. C. van Veen over bestuursplanning

In een rede, die staatssecretaris mr. C. van Veen van Binnenlandse Zaken vorige week hield op de landelijke vergadering van de groep bestuursambtenaren van de Nederlandse Christelijke Bond van Overheidspersoneel, wees de bewindsman op de grote betekenis van het feit, dat de bestuurder zelf duidelijk zicht heeft op wat er dient te gebeuren en welke mogelijkheden er zijn om die doeleinden te verwezenlijken.

Uitvoerig sprak de staatssecretaris over de bestuursplanning en dat deel uit zijn rede volgt hieronder:

„Bestuurders, en bestuursambtenaren die hen ter zijde staan, kunnen zich niet meer bepalen tot het oplossen van vraagstukken in het heden en evenmin tot het in beschouwing nemen van ontwikkelingen, die zich vermoedelijk in het aanstaande begrotingsjaar zullen voordoen. Zij zullen in staat moeten zijn deze korte-termijn-problemen te plaatsen tegen de achtergrond van plannen op langere termijn. En hiermee bedoel ik niet alleen de ruimtelijke plannen, maar de bestuurlijke plannen in het algemeen, dus óók op gebieden als sociale zaken, onderwijs, energie-voorziening; tevens denk ik hierbij aan planning op het gebied van de eigen apparaatzorg. Hoe zullen de taken van de secretarie en van de verschillende gemeentelijke organisaties en diensten zich in de komende, laten wij zeggen vijf jaren, moeten ontwikkelen om de gestelde doeleinden te kunnen bereiken? Aan welke alternatieve mogelijkheden kan men daarbij denken? Welke organisatievormen en welke procedures zullen daartoe de meest doelmatige zijn? Deze vragen zal men bij een beleid, dat zich niet alleen in de ruimte maar óók in de tijd verder uitstrekt dan voorheen, moeten beantwoorden.

Dit impliceert, dat men de vele snelgroeiende en vooral sommige wild-voortwoekerende problemen meer bij de wortel moet gaan aanpakken.

Wie zich gesteld ziet voor de vraag: „Welke situatie wil deze gemeente, bijv. over vijf jaar, bereikt zien en is dat „haalbaar"?" is immers gedwongen dieper op de zaak — op de essentiële elementen van de zaak — in te gaan dan wie zich van jaar tot jaar bepaalt tot het aanbrengen van enige veranderingen in het beleid, die in de afgelopen periode onontkoombaar zijn geworden. Door aan langere-termijn-planning te gaan doen, wordt het „besturen" eerst werkelijk tot „sturen", tot een sturen in de richting van een tevoren gesteld realistisch geacht doel, waardoor de wal het schip niet meer behoeft te keren. Het beleid is dan **evenwichtiger** geworden.

Over dat doel en die alternatieve mogelijkheden om dat te bereiken moet men tot overeenstemming komen met de gekozen colleges. En dit is het tweede punt, waarop de langere-termijn-planning het beleid beinvloedt. Het maakt het bestuursproces namelijk duidelijker, **doorzichtiger.** Bij dit tweede punt zou ik nog even willen stilstaan.

Het bezwaar, dat men zich bij het voeren van een korte-termijn-beleid kan bepalen tot een opportunistisch manoeuvreren en niet gedwongen is op de **essentie** van de zaken in te gaan, geldt niet alleen voor de bestuurders en het apparaat dat achter hen staat, maar ook voor de vertegenwoordigende colleges en de adviescommissies waarin maatschappelijke groeperingen zijn vertegenwoordigd. Het geldt in wijdere kring — ook voor het publiek, dat in de dagbladen over bestuursaangelegenheden léést. Onzekerheid, onduidelijkheid over de vraag waar het bestuur met zijn beleid nu eigenlijk op aan koerst; gebrek aan informatie over andere wegen-naar-dat-do l dan die, welke het bestuur als enig juiste aanbeveelt; een gevoel van frustratie soms ook, omdat het bestuur de vertegenwoordigende lichamen en de pers overspoelt met gegevens van wetenschappelijk of technisch karakter, die de leek met geen mogelijkheid kan begrijpen... Al deze typische bezwaren van het beleid-op-korte-termijn vertroebelen het democratisch bestuursproces. Zij wekken de weerzin op van de vertegenwoordigers der maatschappelijke groeperingen, die tot overleg met het bestuur en zijn organen zijn geroepen en zij leiden tot apathie en soms ook tot onbehagen bij het publiek.

Wie bezwaar heeft tegen uitingen van onbehagen met betrekking tot onze democratische bestuursvormen, moge bedenken, dat de gevoelens die hieraan ten grondslag liggen voor een deel te wijten zijn aan het rookgordijn, dat het bestuursproces omhult. Deze nevel moet optrekken, en dat kan alleen door de bestuursdoeleinden op langere termijn en de mogelijke wegen daarheen zichtbaar te maken, door ze kort en duidelijk te formuleren, zodat iedere belangstellende leek het kan begrijpen.

Deze ontwikkeling eist een ander type bestuurder en een ander type bestuursambtenaar dan voorheen.

In de eerste plaats zullen ze goed georiënteerd moeten zijn over de grote maatschappelijke ontwikkelingslijnen en de implicaties daarvan voor de lokale problematiek. Dit vereist brede belangstelling en visie.

In de tweede plaats zullen zij het belang van wetenschappelijk onderzoek moeten onderkennen om de feitelijke situatie en de vermoedelijke veranderingen daarin zo objectief mogelijk te kunnen vaststellen.

In de derde plaats vereist planning ke nis van organisatie en procedures, van nieuwe methoden tot informatieverwerking, van mogelijkheden van procesbeheersing.

In de vierde plaats moet de opsteller van een plan rekening houden met de beperkingen die voortvloeien uit het feit, dat zijn plan niet op zichzelf staat maar moet passen in een groter geheel van plannen, **óók financieel, óók qua mankracht.**

En tenslotte moet men bereid zijn het plan tijdens de uitvoeringsfase periodiek opnieuw te waarderen in verband met mogelijke veranderingen in omstandigheden en opvattingen, die aanvankelijk niet waren voorzien.

Dit gehele proces met zijn zo verschillende aspecten stelt ook zijn eigen eisen ten aanzien van de opleiding. Maatschappelijke ontwikkelingstendenzen, statistische methoden, planningstechnieken, informatieverwerking, procesbeheersing, planning-en-participatie... het zijn alle onderwerpen, die in het laatste decennium veel aan inhoud gewonnen hebben.

Wil men de bestuursambtenaar in staat stellen van deze nieuwe verworvenheden te profiteren, dan zal men hem daartoe alsnog de gelegenheid moeten geven. Met het kennispakket, dat hij tijdens zijn vooropleiding heeft meegekregen, kan hij niet meer volstaan. Aan de „éducation permanente" zal veel meer aandacht moeten worden besteed. Er worden al vele nuttige activiteiten ontwikkeld, bijvoorbeeld in de studiekringen van het Instituut voor Bestuurswetenschappen en in de cursussen van dit Instituut, die op speciale onderwerpen zijn gericht. Maar deze „éducation permanente" zal mijns inziens meer gesystematiseerd moeten geschieden en een wezenlijk onderdeel vormen van het personeelsbeleid van de lagere publiekrechtelijke lichamen.

Een moeilijk punt is en zal blijven, dat het voor de kleine gemeenten misschien nog wel mogelijk zal zijn om goede bestuursspecialisten aan te trekken, maar moeilijk om ze te behouden. Wij mogen onze ogen niet sluiten voor het feit, dat bij grotere organisaties meer ontplooiingsmogelijkheden voor de bestuursambtenaren aanwezig zijn. De grotere schaal en de veelheid van bestuursactiviteiten zijn voor velen een stimulans om naar grotere bestuursorganisaties over te stappen, waarbij zij over het nadeel van de wellicht ver doorgevoerde specialisatie willen heenstappen. Doorstroming op zichzelf acht ik een goede zaak, maar wel meen ik, dat de kleinere en middelgrote gemeenten hierbij op hun hoede moeten zijn. Dit moet niet resulteren in een krampachtig vasthouden van bestuursambtenaren, bijvoorbeeld door het geven van te hoge salarissen en emolumenten. Wel in een personeelsbeleid, dat zich over de grenzen van een lokale bestuurseenheid uitstrekt. Ik ontveins mij niet de moeilijkheden daarvan, maar het lijkt mij een zinvolle gedachte, dat de gemeenten zich eens zouden beraden over het opzetten van een gezamenlijk personeelsplan waarbinnen plaats is voor een meer gericht mutatie- en promotiebeleid van gemeentelijke bestuursambtenaren. Het zou de aantrekkingskracht van het gemeentelijke bestuursapparaat, ook voor de kleinere lokale bestuurseenheden, aanzienlijk kunnen vergroten. Hier liggen wellicht ook mogelijkheden voor de gewesten", aldus staatssecretaris Van Veen.

Stemmen bij volmacht

aanvragen voor 20 mei a.s.

Op 3 juni van dit jaar zullen de gemeenteraadsverkiezingen en de verkiezingen voor de Raad van Rijnmond worden gehouden. Het is van zeer groot belang, dat iedereen gaat stemmen. Mocht u op 3 juni buiten uw woonplaats vertoeven of om andere redenen niet zelf naar de stembus kunnen gaan, laat dan bij volmacht voor u stemmen. De mogelijkheid daartoe bestaat. Hieronder volgen de richtlijnen die voor uzelf van belang kunnen zijn en die vooral voor de secretariaten van de afdelingen van belang zijn om daarover anderen te kunnen adviseren. In tegenstelling tot vroegere publikaties mag de gemachtigde in een andere gemeente wonen dan de volmachtgever. Wel moet deze de stem voor gemeenteraadsverkiezingen uitbrengen in de gemeente waar de volmachtgever woont.

Aanvraag volmacht

Verzoeken om bij volmacht te mogen stemmen dienen uiterlijk op de veertiende dag voor die stemming ter gemeentesecretarie te worden ingediend. De termijn voor indiening voor de komende gemeenteraadsverkiezingen sluit op woensdag 20 mei. Voor het verzoekschrift moet gebruik worden gemaakt van een formulier (model K-4-1), dat verkrijgbaar is bij de gemeentesecretarie, bij het Uniebureau, Wassenaarseweg 7, Den Haag; ook sommige secretarissen van kiesverenigingen hebben de — kosteloze — formulieren voor u beschikbaar.

Als gemachtigde kan slechts worden aangewezen:

1. de echtgenoot/echtgenote;
2. één der bloedverwanten in de eerste tot en met de derde graad;
3. één der aanverwanten in de eerste tot en met de derde graad;
4. de echtgenoot van een schoonzuster of de echtgenote van een zwager;
5. één der huisgenoten van de volmachtgever, dus iemand die op hetzelfde adres staat ingeschreven.

Hij of zij die zich bereid verklaart als gemachtigde op te treden, moet op de dag van de kandidaatstelling, 21 april, ingeschreven zijn in een kiezersregister. Woont de gemachtigde in een andere gemeente dan de volmachtgever, dan moet hij/zij zich op de dag der stemming naar de gemeente begeven, waar de volmachtgever in het kiezersregister staat ingeschreven, om dus in de gemeente van de volmachtgever te gaan stemmen.

Een kiezer/kiezeres mag niet meer dan twee aanwijzingen als gemachtigde aannemen.

Voorbeeld voor gemeenteraadsverkiezingen:

A woont in Ede en B woont in Wageningen. A machtigt B. In Wageningen stemt B eerst voor zichzelf en reist vervolgens naar Ede om daar de stem voor A uit te brengen. (Kieswet art. K 5, 3e alinea: hij die zich bereid heeft verklaard als gemachtigde op te treden moet op de dag der kandidaatstelling zijn opgenomen in een kiezersregister).

Rijnmond

Ook verzoeken om bij volmacht te mogen stemmen voor zowel de eigen gemeenteraad als voor de Rijnmondraad kunnen worden aangevraagd door middel van volmachtformulier model K 4-1. Hij die zich bereid verklaard als gemachtigde op te treden, ontvangt dan slechts één volmachtlegitimatiekaart om voor beide verkiezingen te stemmen. Ook hier geldt, dat de gemachtigde in een andere gemente dan de volmachtgever mag wonen, maar dat hij de volmachtstem in de gemeente van de volmachtgever moet uitbrengen. Woont de gemachtigde in een andere gemeente binnen het Rijnmondgebied dan kán hij in zijn eigen gemeente wel de volmachtsstem voor de Rijnmondraad uitbrengen, maar dan gaat de volmachtstem voor gemeenteraad van de volmachtgever verloren.

Voorbeeld voor gecombineerde verkiezingen:

A woont in Rotterdam, B woont in Schiedam. A machtigt B, B stemt in Schiedam voor zichzelf zowel voor de gemeenteraad van Schiedam als voor de Rijnmondraad en kan de volmachtstem voor de Rijnmondraad uitbrengen.

Aangezien de volmacht-legitimatiekaart echter door het stembureau wordt ingehouden kan B dan niet meer alsnog naar Rotterdam gaan om de volmacht-stem voor A voor de gemeenteraad uit te brengen.

Daarom wordt dringend aangeraden ook hier naar de gemeente van de volmachtgever te reizen.

(Ontleend aan „Vrijheid en democratie").

CHJO koos nieuw bestuur

De algemene vergadering van de christelijk-historische jongerenorganisatie, die vorig weekend op Hydepark in Driebergen werd gehouden, heeft een nieuw bestuur gekozen. Zoals bekend treedt Jac Huijsen dit najaar af als voorzitter van de CHJO. Zijn opvolger zal zijn Folkert Boersma (28) uit Nunspeet. Boersma was sinds 1968 lid van het dagelijks bestuur. Hij beheerde de financiën.

Tot tweede secretaresse is gekozen Ria van Duivenboden (23) uit Apeldoorn. Zij volgt Lenie Veldsink op, die vier jaar in het dagelijks bestuur zat. Ria van Duivenboden zal niet, zoals Lenie Veldsink als enige vrouw in een mannenbestuur zitten: de nieuwe penningmeester is Gina Hoving (25) uit Sappemeer.

Bert van Malenstein (22) uit Amstelveen, volgt Gerrit de Bruyn op als algemeen adjunct, hij versloeg zijn tegenkandidaat D. Andel met groot verschil. Van Malenstein gaat zich speciaal met de buitenlandse contacten en het studentenwerk bezighouden als „reizend ambassadeur" van de CHJO volgt hij Lex van Lijnden op, die na een vice-voorzitterschap van drie jaar uit het dagelijks bestuur is gegaan.

Op initiatief van het CHJO-district Friesland werd het dagelijks bestuur niet teruggebracht op zeven man, zoals de Landelijke Bestuurs Raad had voorgesteld. Ben Holtrop (26) uit Dokkum werd gekozen tot achtste lid van het bestuur.

Twee zittende leden waren aftredend en stelden zich opnieuw beschikbaar. Het zijn Johan van Helleman (25), die vice-voorzitter binnenland was en blijft en Rob Vermaas (23), die na drie jaar algemeen secretaris en een jaar algemeen adjunct te zijn geweest, nu tot vice-voorzitter werd gekozen.

Wanneer u dan ook nog weet dat John de Prieëlle algemeen secretaris blijft van de CHJO, bent u helemaal op de hoogte met de samenstelling van het dagelijks bestuur. Een voorstel om de contributie voor de CHJO op een minimum van tien gulden te brengen, werd met algemene stemmen aangenomen.

ZO *denk ik er over*

Wat leert de bijbel over de homofilie?

Om te beginnen: ondergetekende is niet christelijk-historisch, niet geabonneerd op „De Nederlander". Toch pak ik dit blad nogal eens mee van de tafel van mijn buurman. Soms denk ik: hij betaalt de Nederlander, ik lees de Nederlander, elk wat, niet waar? Waarom ik dit doe? Vermoedelijk, omdat oude liefde niet roest, zeker ook omdat dit blad vaak lezenswaardige artikelen bevat. Soms ook ergerniswekkende artikelen.
Zo heb ik mij zeer geërgerd aan het artikel van de heer D. Schouten in het nummer van 17 april jl. onder de titel: Wat leert de Bijbel over de homofilie? Mijn ergernis is zo groot, dat ik hierover niet zwijgen kan. Ik hoop, dat De Nederlander in dezen ook naar mijn stem zal willen luisteren en haar lezers mee zal laten luisteren, naar de oude en goede stelregel, dat je ook naar de stem van je tegenpartij moet luisteren. Ik betreur dit artikel diep. Waarom?
Ten eerste omdat hier grof onrecht gedaan wordt aan de homofiele medemens. Deze wordt hier zonder meer als zondaar in de hoek getrapt. Dat is de methode van het nazidom. Zo deed Hitler met de Joden. Het is de methode van de Zuidafrikaanse regering t.o.v. de kleurling. Dat in dit artikel dan nog gezegd wordt, dat in het evangelie iedere zondaar de weg ter ontkoming gewezen wordt door het geloof in Jezus Christus als Verlosser en Zaligmaker, is om te gaan vloeken, een vrome dooddoener, schriftmisbruik van het ergste soort.
Hiermee kwam ik reeds tot het tweede wat ik meen te moeten zeggen. Ik betreur dit artikel diep om de wijze waarop hier met bijbelteksten wordt gegooid. Alleen sectariërs gooien in de regel met bijbelteksten, omdat zij slechts voor een sectie deel hebben aan de boodschap der schrift (denk o.a. aan de Baptisten).
Wie een stukje uit de jurk van mijn vrouw zou knippen, mag daar niet mee gaan wapperen en zeggen: dit is mevrouw Wilman, dat kan hij zelfs niet zeggen als hij met de hele jurk zou wapperen. Die jurk leeft pas als zij door mijn vrouw wordt gedragen.
Niet anders is het met de Heilige Schrift. Pas als de Heilige Geest in het geheel daarvan leeft, wordt deze voor ons het levende Woord van God, dat ons onze houding leert bepalen t.o.v. de homofiele medemens. Gewapper met teksten is uit de duivel.
Het was mij een lief ding waard, als de heer Schouten, voor er maar wat op los te schrijven, eerst eens uit „Pastorale zorg voor homofielen" het artikel gelezen had van ds. A. J. R. Brussaard: Bijbel en Homoseksualiteit. Misschien was hij er dan voor bewaard dit heilloos artikel te schrijven.
Ten derde betreur ik dit artikel voor De Nederlander en ons christelijk-historische volksdeel. Ik vertelde u al, dat ik een ontrouwe zoon ben, ook dat oude liefde niet roest. In ieder geval doet deze voorlichting van een groot deel van ons kerkvolk mij pijn. Historisch mag men misschien eeuwenlang een dergelijke houding hebben aangenomen tegenover de homofiele medemens, christelijk is het zeker niet.
Jammer, dat de christelijk-historische Nederlander in dezen nog wel een historisch geluid laat horen, maar het christelijke ten enen male ontbreekt. Met dank voor de plaatsing.

Sint Wilman,
Gaast aan Zee.

De bijbel en de homofilie

Het zij mij vergund 'n enkele kanttekening te maken bij het artikel van D. Schouten getiteld „Wat leert de Bijbel over homofilie" in het nummer van 17 april jl.
Los teksten citeren is een gevaarlijke zaak. Beter is het verband, waarin bepaalde uitspraken staan, onder ogen te zien. De zonde van Sodom is niet de homoseksualiteit, maar de volstrekte promiscuïteit, de ander, wie het ook is, gebruiken als lustobject.
Zo moet geheel Leviticus 18 gelezen worden, waarin duidelijke verboden staan tegen de bloedschande, en dan wordt er ook over homoseksuele handelingen gesproken, die evengoed God een gruwel zijn.
Zo is het ook als men Leviticus 20 gaat citeren. Waarop wordt de doodstraf gesteld? Als men zijn vader of zijn moeder vervloekt, als men echtbreuk pleegt, als men homoseksuele handelingen pleegt, ja, en dan blijkt dus het allerergste te zijn: als men bloedschande pleegt, zal men verbrand worden.
Als de heer Schouten schrijft, dat het in Richteren 19 over homoseksuele handelinger gaat, dan moet hij dit hoofdstuk toch nog maar eens lezen. Waar het om gaat, is, dat het een gruwel is als men de ander als lustobject ziet en beleeft. Precies hetzelfde als de zonde van Sodom.
Als de heer Schouten teksten uit het Nieuwe Testament aanhaalt, maakt hij zich schuldig aan dezelfde fout. Spreekt Paulus in 1 Cor. 6:9-11 over homoseksuele handelingen? Inderdaad, maar deze staan op dezelfde lijn als hoereerders, afgodendienaars, overspelers, dieven, geldgierigen, dronkaards enz.
Als de heer Schouten nu schrijft: „Wat is nu de taak van de overheid? Wel, zij heeft als Gods dienaresse Zijn geboden te gehoorzamen en te volgen. Zij heeft de goddelijke normen te handhaven. In concreto..." dan verwacht ik, dat hij zal schrijven: heeft zij alle hoererij, en dus alle prostitutie, al die handelingen waarin men elkaar tot lustobject verlaagt te bestrijden, te verbieden. Maar dat schrijft de heer Schouten niet. Hij schrijft: „heeft zij de homofilie te bestrijden en te verbieden". De teksten, die hij uit de Bijbel aanhaalde, spraken hier toch beslist anders.
De heer Schouten zou mij veel plezier doen, als hij een volgende maal eens uiteenzette, waarom homoseksuele handelingen erger, zondiger, zijn dan heteroseksuele handelingen, want dat is toch het uitgangspunt van artikel 248 bis.
Ook ware het goed als hij eens nadacht over de titel van zijn stukje. Leert de Bijbel ons iets over de homofilie? Duidelijk is, dat de Bijbel ons leert over „seksuele handelingen". Maar homofilie is wat anders dan seksuele handelingen, of weet de heer Schouten dat niet?

Ds. M. L. W. SCHOCH,
Hervormd predikant te Den Haag.

Geen gesodomieter

Melaatsen naar het abattoir!

Heeft niet iedere ketter zijn letter? Allerlei standpunten kunnen op bijbelteksten worden verdedigd en bestreden. We doen het al eeuwen. Laten we in het onderstaande nu niemand verketteren. Laten we ook vermijden om er teksten bij te halen. Dr. Schouten schreef (Ned. 17-4.'70) over het schrappen van art. 248bis van het W.v.S.
Nu wil ik de homofilie geenszins verdedigen. Ik geloof, met de heer Schouten dat het een pest in onze samenleving is (aan het worden is). Maar het gaat me te ver om door middel van een opeenstapeling van bijbel-passages alle homofielen te verdoemen. U hebt het uit de ondertitel al begrepen: „Alle melaatsen naar het abattoir"...
Wanneer S. onverkort gelijk wil hebben met zijn houding jegens deze sodomieten, dan moet hij, rechtlijnig als hij is, niet afbuigen van de Joodse reinigingswetten. Dan is **ieder** vleesgebruik in Nederland, de dag van vandaag, — óók van het rund — een godsgruwelijke zaak. Dan zijn alle vleesconservenfabrieken poelen van hemeltergende zondenbedrijvers.
We denken er nu wel iets anders over dan in de dagen van de Joodse wetgeving. En daarmee doen we aan de Bijbel **niets** te **kort.**
We kennen hospitalen voor melaatsen, waar aan deze ongelukkigen, goddank, heel wat meer en andere hulp wordt gegeven dan waarvan men in Jezus' dagen ooit had gedroomd of gehoord. Wat let de heer S. om naar de pen te grijpen en er fel tegenaan te gaan? Waarom geen kruistocht tegen openbare slachthuizen? Tegen leprozen-kolonies? Waarom geachte heer S., wél gefulmineerd tegen de homofilie? En dan moet het modewoord er even uit: waarom doet u dat ongenuanceerd?
U kunt van oordeel zijn, op bijbelse gronden, dat daarover gewoonweg niet genuanceerd gedacht mag worden. U maakt zich sterk met bijbelteksten? Akkoord.
Ik herhaal mijn vraag: waarom dan niet alle Joodse reinigingswetten overeind gehouden?
Omdat er wat veranderd is?
Aha.
Omdat we iets afweten van melaatsheid?
Omdat we er nu wel achter zijn, dat het eten van varkensvlees (waardoor de varkensfok wordt gestimuleerd) niet de onzindelijkheid van onze samenleving in de hand werkt?
En die homofilie dan?
Homofilie blijkt voor te komen onder mensen en dieren. U hebt ongetwijfeld wel eens (lesbische) koeien in de wei elkaar zien bespringen. Moet je ze daarom doodschieten? Het is kennelijk hun **ingeschapen aard.** Zoals u een bas bent of een bariton of een tenor. Wie zal u daarom veroordelen? We weten nu iets af van de oorzaken. We hebben gehoord van X en Y chromosomen. Van mannelijke en vrouwelijke hormonen. Waardoor individuen voorbestemd zijn tot heterofielen of homofielen. Daarom **kan** er nu anders gedacht worden dan 20, 30 eeuwen geleden. Sterker: daarom **moet** er anders gedacht worden.
Overigens, thans is de pest van het gesodomieter zich epidemisch aan het verbreiden. Onlangs hoorde ik Amsterdam betiteld worden als Nieuw-Sodom. En degenen die daarbij betrokken zijn, zijn maar voor een uiterst klein percentage (en dat ligt statistisch vrijwel vast) werkelijk homofiel. Velen doen met dit modeverschijnsel mee. Inderdaad „mode". Zoals het ook in Sodom, en bijv. het antieke Griekenland, „mode" was. Daarom meen ik, dat de overheid **die** vorm van „homofilie moet bestrijden en verbieden."
Wellicht was het beter, wanneer minister Polak erop gewezen werd (en daar hebben we de kamerleden voor), dat het bewuste artikel dient te worden gewijzigd, in plaats van geschrapt. Gewijzigd in deze zin, dat op medische indicatie een individu met een aangeboren afwijking niet voor maximaal vier jaar de nor ingaat. Maar dat h[i]/zij ter bescherming van minderjarigen, op een christelijke manier, door vakmensen wordt geholpen.

Kouseinaker,
Overveen.

Met stijgende verwondering, om geen krachtiger woord te gebruiken, trof ik in het nummer van vrijdag 17 april een artikel van een zekere heer D. Schouten over homofilie. Of beter nog, met een grote kop, liefst in kader, wordt gevraagd: Wat leert de Bijbel over de homofilie? Het artikel wordt dan ingeleid met de mededeling van het voorstel tot afschaffing van art. 248bis W. v. S.
Is het al vreemd, dat iemand in deze tijd op deze wijze over dit onderwerp schrijft, nog meer verbaast het mij, dat de redactie dit zonder meer opneemt en blijkbaar niet als „ingezonden", want dat wordt er niet bij vermeld! Op z'n minst zou men toch mogen verwachten, dat van de zijde van de redactie er op gewezen was, dat er momenteel allerlei lectuur over dit onderwerp verschenen is, die het heel wat bijbelser belicht. En dan wordt in uw blad zomaar zonder meer beweerd: In concreto heeft zij (= de overheid) de homofilie te bestrijden en te verbieden!
Het mankeert er nog maar aan, dat de heer S. niet terug gaat tot de 17e en 18e eeuw, waar de doodstraf werd gegeven aan deze bedrijvers. (Zie „Hervormd Amsterdam" met een artikelenreeks over dit onderwerp van de hand van dr. Evenhuis)
De PSVG — toch wel bekend bij de redactie? — heeft een uitstekend pamflet uitgegeven over homofilie. Misschien wil men daaruit eens iets publiceren; en anders zal de heer W. F. Geradts dat ongetwijfeld graag doen (al weet hij van dit schrijven niets af!).

P. M. Gerritse, Arnhem,
Hoofdredacteur „Hervormd Arnhem".

BON

Ja, ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

A.R. Partij belegt openbare partijconferentie

In het kader van de uitvoering van de resolutie van het Partij Convent d.d 8 november 1969 belegt de ARP een openbare partijconferentie over bezinning en staatsrechtelijke vernieuwing op 30 mei 1970 in Hotel Gooiland te Hilversum.
De conferentie zal worden voorgezeten door prof. mr. P. H. Kooijmans, ondervoorzitter van de ARP. Discussie vindt plaats in secties en met een forum, waarin — naast de conferentievoorzitter — zitting zullen hebben: mr. A. M Donner, drs. D. Th. Kuiper, J. Smallenbroek en dr. A. Vermaat.
De discussie op deze conferentie zal plaatsvinden op basis van de discussierapporten van de werkgroep bezinning, onder voorzitterschap van de heer J. Smallenbroek, en van de werkgroep staatsrechtelijke vernieuwing, onder voorzitterschap van mr. A. M. Donner.
De rapporten komen over enkele weken ter beschikking en worden gepubliceerd in het maandblad AR Staatskunde van mei 1970.

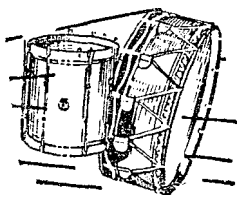

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

„DE ORANJEHOF"

Protestants Tehuis voor debiele voogdijkinderen te Huizen (NH) zoekt

a. EEN LEIDSTER

liefst in het bezit van diploma Kinderbescherming A en B

b. ASSISTENT-LEIDSTER

enige ervaring gewenst

c. EEN 2DE KOOKSTER

ter assistentie en vervanging.

Inas-diploma strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties aan de directeur, Oranjeweeshuisstraat 5, Huizen N.H., telefoon 02152 - 3495.

RUSTHUIS „VIJVERHOF" BODEGRAVEN (ZH)

(Prot. Chr. verzorgingscentrum voor 70 ouderen)

Voor **spoedige** indiensttreding worden gevraagd een

a. VERPLEEGSTER

in het bezit van diploma ziekenverpleging A of B en in staat om de directrice bij afwezigheid te vervangen
en/of een gediplomeerde

b. ZIEKENVERZORGSTER

liefst met ruime ervaring en eveneens in staat om leiding te geven,
zomede een flinke

c. KEUKENASSISTENTE

met ambitie voor opleiding tot 2e kookster. Salariëring en overige arbeidsvoorwaarden volgens landelijke regeling.

Sollicitaties met opgave van referenties worden graag omgaand ingewacht bij de directrice van „Vijverhof", Burgem. van Dobben de Bruynstraat 23 te Bodegraven (telefoon 01726 - 2955).

De **STICHTING JEUGDKAMP JEUGDHAVEN „RIDDERKERK"** vraagt voor haar clubhuis te Slikkerveer zo spoedig mogelijk

een jeugdleidster

Functie; het leiden van jongeren groepen. Leiding geven aan het vrijwilligers korps.

Vereisten:

Van positief christelijke beginselen.
Bij voorkeur gediplomeerd.
Enige ervaring in clubhuiswerk.

Geboden wordt:

Werk in nieuw clubhuis met steun van reeds aanwezige vaste kracht.
Salariëring naar opleiding en ervaring volgens landelijke regeling.

Sollicitaties te richten aan de secretaris P. A. v. d. Jagt, Oranjestraat 151, Slikkerveer.

Makelaarskantoor Hoogenraad

Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560

RIJSWIJK (Z.H.)

Onroerende goederen

Hypotheken - Taxatiën

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden ?

vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ

N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204
WOERDEN

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 · Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 · Telefoon 01719 · 4500

NOORDWIJK

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.

KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451

VEENENDAAL

A. DE BOO

Industrie- en Handelmaatschappij N.V.
Sedert 1876

Vestigingen te :

Delft - Rotterdam - Spijkenisse

Handel in :

alle bouwmaterialen
wand- en vloertegels
zand en grint

Fabrikant van :

Betonmortel
Betonwaren
Kalkmortel

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

BOUWBEDRIJF

Firma R. Wijbenga & Zn.

G. Japicxstraat 12
Tel. 05100 - 25298
W. Loréstraat
Tel. 05100 - 25290

Euterpestraat 26
Tel. 05100 - 22075

LEEUWARDEN

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

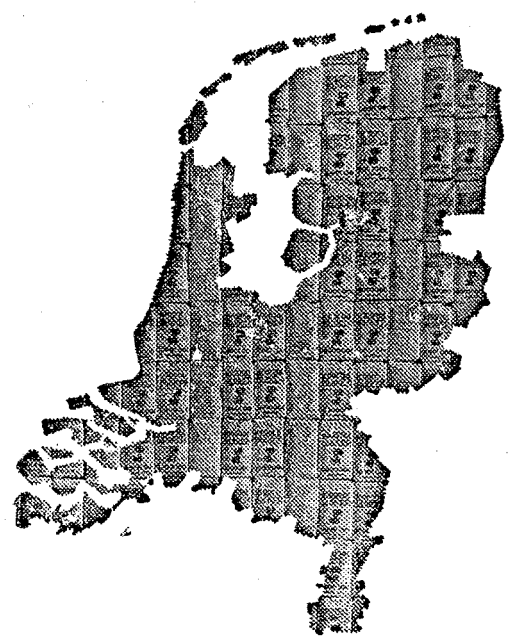

SUIKER UNIE

DINTELOORD - GRONINGEN - PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL - SAS VAN GENT - ZEVENBERGEN

COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

de nederlander

VRIJDAG 15 MEI 1970
6e Jaargang - No. 19
Verschijnt maandelijks

Leden - contactblad

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

We kiezen de gemeenteraad

door Unievoorzitter J. W. van Hulst

Het antwoord is heel eenvoudig: omdat de Grondwet eist dat er een Gemeenteraad is. Diezelfde Grondwet geeft tevens enige richtlijnen voor het bestuur van een gemeente.

Daarin ligt dus de eerste taak van een Gemeenteraad: de gemeente moet bestuurd worden. Dat houdt in, dat een Gemeenteraad tevens wetgevende macht moet bezitten.

De gemeentewet is een uitvloeisel van de Grondwet. Geeft de Grondwet slechts enkele principiële lijnen, de Gemeentewet regelt rechten en plichten van het Gemeentebestuur gedetailleerd.

Waarom een Gemeenteraad ?

Voorzitter van de raad (die minimaal 7 en maximaal 45 leden telt) is de burgemeester, die door de koningin benoemd wordt. Ieder weet, dat er de laatste tijd gesproken wordt over een gekozen burgemeester. Een dergelijke procedure heeft zowel vóór- als nadelen. Naar ons inzicht zijn de nadelen vrij groot, zodat we maar liever zien, dat de koningin dit recht blijft behouden.

Sinds de aanneming van de Gemeentewet (onder koning Willem III, 1851) zijn de raadsvergaderingen openbaar. Publiek en pers worden dus toegelaten. Maar de raad kan ook tot geheime zittingen besluiten.

Een belangrijke figuur is de gemeentesecretaris. Van hem wordt verwacht, dat hij goed op de hoogte is van alles waarmee hij de raad behulpzaam moet zijn. Menigmaal is hij de rechterhand van de burgemeester. De gemeenteraad bezit in feite alle bevoegdheden, die niet door de wet aan de burgemeester of aan het college van B. en W. zijn toegewezen. De regelende bevoegdheid van de gemeenteraad komt tot uiting in de (soms talrijke) gemeentelijke verordeningen.

Het geld en de bevoegdheidsgrenzen

Natuurlijk heeft iedere gemeente haar begroting. Het college van B. en W. dient deze begroting zeer tijdig bij de raad in. Het is duidelijk, dat bij het opstellen der begroting de hulp van de gemeentesecretaris onmisbaar is. Alle uitgaven, die een gemeente verplicht is voor haar rekening te nemen, moeten op de begroting voorkomen. Indien dit niet het geval is, dan hebben de Gedeputeerde Staten het recht om in te grijpen. De gehele begroting moet trouwens toch door Gedeputeerde Staten (G.S.) worden goedgekeurd. Indien G.S. overwegende bezwaren tegen de begroting hebben, en indien er geen overeenstemming tussen G.S. en gemeenteraad gevonden wordt, dan zal de Kroon in dit conflict moeten beslissen.

Het zal ook duidelijk zijn, dat aan de bevoegdheid van de gemeenteraad om wetten en verordeningen te maken, grenzen zijn gesteld. Met andere woorden: de autonomie van de gemeente is beperkt. En niet alleen in financieel opzicht.

Als blijkt, dat raadsbesluiten in strijd zijn met de nationale wetgeving, dan kunnen G.S. ingrijpen. De Kroon bezit dan de bevoegdheid om een aangenomen raadsbesluit weer te vernietigen. De vrijheid van de gemeente wordt dus begrensd door de nationale wetgeving.

Ook indien de gemeenteraad in zijn taak en zijn plicht tegenover de gemeente op ernstige wijze tekort schiet, kan de overheid ingrijpen.

Tenslotte is de raad nog verplicht om de landelijke wetgeving uit te voeren, indien de medewerking van de raad nadrukkelijk wordt gevraagd.

Recht en plicht van de kiezer

De Nederlandse kiezer heeft het recht zijn gemeenteraad te kiezen. In de hierboven gegeven (uiterst beknopte) uiteenzetting is vermoedelijk toch wel duidelijk geworden, hoe belangrijk het is, dat een gemeente een goed bestuur heeft.

Dat bestuur mag **u** kiezen. Het is nu wel geen wettelijke plicht meer, dat u kiest, maar het is toch stellig een morele plicht. Als u deze regels leest, is het nog maar kort geleden, dat Nederland herdacht 25 jaar geleden bevrijd te zijn. Dat is geen geringe zaak.

Velen onder ons zullen zich de vijf zwarte jaren herinneren, dat voor ons de stembus gesloten was. We leefden onder een afschuwelijke dictatuur, die als een terreur over ons land woedde. In dat geweld zijn vele tienduizenden Nederlanders omgekomen.

In 1945 werd de democratie weer hersteld. De belangrijkste vruchten daarvan zijn, dat wij onze eigen bestuurders mogen kiezen voor de gemeente, de provincie en het Rijk. Dat hangt weer ten nauwste samen met de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van drukpers, het recht van vereniging en vergadering, enz.

Laten wij zulke rechten niet gering achten. Laten wij er een dankbaar gebruik van maken. Juist nu de „opkomstplicht" vervallen is, moeten wij het als een morele plicht zien, dat we op 3 juni ter stembus gaan. De met zoveel bloed gekochte vrijheid moeten we niet verachten, door van een kostelijk recht eenvoudig geen gebruik te maken.

Versterkt u ook de grootste partij ?

Bij de in maart gehouden verkiezingen voor de Provinciale Staten heeft een nieuwe „partij" haar intrede gedaan in ons politieke bestel. Deze partij is onmiddellijk verreweg de grootste geworden. Het is de partij van de **thuisblijvers**.

Het pleit niet voor het politieke bewustzijn van ons Nederlandse volk, dat honderdduizenden van hun recht om niet te kiezen zo'n gretig gebruik hebben gemaakt. Wij achten dit een schromelijke miskenning van de zo duur gekochte vrijheid.

Daarom roepen wij u van deze plaats met klem toe:
Ga ter stembus op 3 juni.
Blijf niet uit laksheid thuis zitten.
Wek anderen op uw voorbeeld te volgen.
Neem hen die moeilijk ter been zijn mee!
U mag werkelijk de grootste partij in Nederland, die der thuisblijvers, niet nog groter maken.

De CHU en de gemeenteraad

De CHU heeft een eigen gemeenteprogram. Daaruit blijkt, dat de CHU een eigen visie heeft op het bestuur van een gemeente. Dat behoeft ons niet te verwonderen.

De Christelijk-Historische beginselen hebben betrekking op gemeente, provincie en land. De grote vraag voor u en voor mij is, of dit geluid straks wel voldoende dóórklinkt in de vergaderingen van de gemeenteraad en in het college van B. en W.

Vergeten we daarbij vooral niet, dat de samenstelling van de gemeenteraad mede van invloed is op de benoeming van een burgemeester.

Het is u bekend, dat de minister van Binnenlandse Zaken grote invloed heeft op de burgemeestersvoordracht. Welnu, het is bijna ondenkbaar, dat deze minister een voordracht opmaakt, zonder eerst eens te zien naar de samenstelling van de gemeenteraad.

De CHU bedrijft niet alleen landspolitiek. Die landspolitiek kan slechts een goede ruggegraat hebben, indien er in het bestuur van provincie en van gemeente voldoende vertegenwoordigers van onze politiek zitting hebben. Daarom zijn de verkiezingen op 3 juni een uitdaging voor ons.

Op deze uitdaging mogen wij het antwoord niet schuldig blijven. Laten vooral ook onze vrouwen haar plicht verstaan. Op 3 juni trekken wij in gesloten gelid naar de stembus. Want het gaat om uw eigen dorp, om uw eigen stad. En dan moet alle onverschilligheid of laksheid uitgedreven worden. In het bestuur van uw gemeente moet men met de stem der CHU rekening houden. De mate, waarin men daarmee rekening houdt, hangt af van u en van mij.

Unieleden onderscheiden

Bij degenen die op 29 april jl. ter ere van Koninginnedag verblijd werden met een koninklijke onderscheiding behoorden twee vooraanstaande leden van de CHU.

Mr. A. Wensing uit Haarlem, tal van jaren lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland, lid van de Unieraad, werd Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

De heer L. C. van Dalen, secretaris van het CNV, te Utrecht, lid van de Unieraad werd Officier in de Orde van Oranje Nassau.

Naar beiden gaan onze hartelijke gelukwensen uit.

Vijfentwintig jaar bevrijding

Wij hebben de bevrijding gevierd op zeer verschillende wijzen. Voor ouderen is het alsof de oorlog nog maar heel kort voorbij is. Voor jongeren, die er niets van hebben meegemaakt, lijkt het een overdreven zaak. Men vindt, dat er nog zoveel aan de vrijheid ontbreekt, dat er geen reden is om feest te vieren en dankbaar te zijn.

Voor degenen die de oorlog intens hebben meebeleefd en gezucht hebben onder de druk van de bezetter, was er wel behoefte aan even stil te staan en om te zien.

Zeker, ook wij weten best, dat er in die 25 jaar veel niet bereikt is. Maar wij zijn bevrijd in een leeg en verwoest land; de joden waren weggevoerd, slechts een enkeling kwam terug of dook op. Helaas hebben wij te weinig joden kunnen verbergen. Vele mannen en vrouwen waren weggevoerd naar concentratiekampen en men wachtte met angst en beven af wie er terug zouden komen.

De bruggen waren verwoest. Rotterdam moest zoel wat haven als stad betreft volledig worden herbouwd. Den Haag was totaal ontluisterd door de bouw van de Atlantikwal en de tankgracht, waarvoor hele buurten werden gesloopt. We kunnen zo doorgaan, maar dit slechts ter illustratie.

Ook het economisch-, handels- en geldverkeer was volledig in de knoop. Er was een geldzuivering nodig, die maakte dat iedereen in september 1945 een week lang met een tientje op zak liep.

Toestanden die de oudere generatie nooit zal vergeten, maar die de jongeren die nu in een welvaartsstaat leven, eigenlijk niet aanspreken.

Het is ongelooflijk wat er in die 25 jaar verzet is. Behalve de herbouw van steden en de opbouw van de verkeersverbindingen (spoorwegnet, verkeerswegen en bruggen) is er een volkomen nieuwe sociale wetgeving ingevoerd.

Vlak na de oorlog is een dagboek verschenen. Daaruit citeer ik het volgende: „En nu is de vrijheid daar. Ineens, zomaar, volledig. Zijn we in staat haar te hanteren? Kunnen wij er mee omgaan? Wat betekent vrijheid als we toch gebonden zijn aan vele bepalingen en beperkingen?"

Maar we mogen in de bepalingen en de beperkingen geen onvrijheid zien. In 2 Corinthe 3:17b staat: „Waar de geest des Heren is daar is vrijheid." Op deze wijze hebben wij gemeend als christenen die vrijheid te moeten gebruiken om ons land en volk op te bouwen.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

BON *Ja:*

ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

HOE *gebruiken wij de Bijbel?*

Helaas heeft men in de loop der eeuwen de Bijbel dikwijls gebruikt om bepaalde eigen theorieën te verdedigen. Laten we aannemen, meestal met de beste bedoelingen. Desondanks onjuist.

Ik wil dit met een paar voorbeelden verduidelijken. In de tijd, dat men begon te beseffen, dat slavernij een ongeoorloofde inbreuk is op de menselijke vrijheid, zijn er vele preken gehouden ter verdediging van de slavernij. Daarbij werden allerlei teksten uit het Oude Testament aangehaald. Natuurlijk deden bepaalde woorden van Paulus het in dit verband ook goed.

Het is nog niet zo lang geleden, dat men — wat wij tegenwoordig geestelijk gehandicapten noemen — beschouwde als wezens waarin de duivel huisde. Zij werden dan ook als zodanig „behandeld", of beter gezegd mishandeld. Men heeft nog maar heel kort in de gaten, dat dit ook schepselen Gods zijn. Jammer genoeg heeft de kerk dit pas in de allerlaatste tijd in de gaten gekregen. En zó hier en daar worden nu op zondag aangepaste diensten voor deze „mensen, die anders zijn als wij", gehouden. Wel laat, maar het begint te komen.

Nog een voorbeeld. Hoe zou het komen, dat nog altijd veel mensen bepaalde schuldgevoelens ondergaan, bij het gebruik van voorbehoedsmiddelen? Laten we er niet om heen draaien. De kerk heeft tientallen jaren allerlei teksten erbij gesleept om aan te tonen hoe zondig het toepassen van voorbehoedsmiddelen wel was.

Nu voel ik er weinig voor om anderen met teksten te bestrijden. Maar het kan geen kwaad om er op te wijzen, dat men teksten ten eerste in z'n verband moet lezen en ten tweede op de juiste wijze exegetiseren.

Als Paulus in 1 Timotheus 2:15 over de vrouw zegt: Doch zij zal zalig worden in kinderen te baren, dan oefent hij daarmee kritiek uit op de toenmaals gangbare opinie dat de vrouw er alleen was voor de procreatie.

De zaligheid en het hiernamaals waren er alleen voor de mannen. Dit zondige idee was ook in Israël binnen geslopen. Paulus bedoelt: Ook al is de vrouw degene die de kinderen baart, toch kan zij zalig worden. Kritiek dus op de manlijke hoogmoed. We weten echter allemaal hoe deze tekst eeuwenlang misbruikt is, zo in de geest van: des te meer kinderen des te meer zaligheid.

Als de C.H. Nederlander enkele eeuwe geleden bestaan had, zouden we er waarschijnlijk een stuk in hebben kunnen lezen: Wat leert de Bijbel over de slavernij? Of later: Wat leert de Bijbel over van den duivel bezetenen? Of 10 tot 15 jaar geleden: Wat leert de Bijbel over voorbehoedsmiddelen? En nu dan: Wat leert de Bijbel over homofilie?

Nogmaals, ik voel er weinig voor om anderen met teksten te bestrijden. Wel weet ik, dat Paulus heel voorzichtig was in zijn uitspraken.

Terecht heeft, naar mijn mening, drs. A. D. W. Tilanus in Utrecht gezegd: „Wij moeten aanvaarden, dat God niet alle mensen gelijk gemaakt heeft. Er zijn mensen met een afwijkende instelling, waaraan zij zelf niets kunnen doen. Wij moeten die mensen niet straffen, maar juist helpen, dat is christelijk. Wij moeten naast die mensen gaan staan." Tot zover drs. A. D. W. Tilanus.

Daarom:

Homoseksuele **ontucht** bestrijden, akkoord. Heteroseksuele **ontucht** bestrijden, ook akkoord. Maar dan ook de **ontucht** bestrijden en niet het heteroseksuele schepsel of het homoseksuele schepsel. Want dan zijn wij (waarschijnlijk onbedoeld) terecht gekomen bij het beoordelen (of veroordelen) van Gods schepping.

Vanzelfsprekend zouden hier nog veel meer vraagstukken bijgehaald kunnen worden. Niet in het minst dat van de rassen. Ik laat het rusten, maar dacht het toch niet ongenoemd te mogen laten.

We zullen moeten leren om genuanceerder te denken. Temeer, omdat er in de dagen dat de Bijbel geschreven werd, vele dingen nog onbekend waren, die wij nu weten.

Paulus had nooit van hormonen gehoord. Wij worden er dagelijks mee geconfronteerd. Wij zeggen dikwijls: Ik ben nu eenmaal zo. Daar bedoelen we mee: Ze moeten mij maar nemen zoals ik ben.

Er is er maar Eén die dit werkelijk doet. Jezus Christus. Hij neemt ons zoals wij zijn. Dat geldt voor alle mensen: heterofielen en homofielen. God dank!

Dordrecht. A. Oliemans.

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening
70154 t.n.v. Stichting Uniepers,
Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

NIEUWS VAN DE KIESVERENIGINGEN

- Na de goede berichten over ledenwinst van verschillende kiesverenigingen in het ledencontactblad van april 1970 kunnen wij deze maand opnieuw een aantal afdelingen noemen, dat erin geslaagd is nieuwe leden voor de Unie te winnen. Ook ditmaal vermelden we de plaatsnamen in willekeurige volgorde. Een uitzondering maken we voor **Vriezenveen.** Deze kiesvereniging kunt u in het aprilnummer terugvinden op de „erelijst" met 10 nieuwe leden. Daarna volgde een opgave van **18** nieuwe leden! Hulde voor zoveel activiteit!

- Mogen vele kiesverenigingen het goede voorbeeld van onderstaande afdelingen — die wij bijzonder erkentelijk zijn voor de ontplooide activiteiten — volgen:

Mijnsheerenland	7	nieuwe	leden
Ter Aar	6	„	„
Alphen a.d. Rijn	8	„	„
Zelhem-Halle	8	„	„
Ittersum-Zwolle	7	„	„
(- 3 bedankjes)			
Zeist	4	„	„
Doetinchem	6	„	„
Appelscha	10	„	„
Wageningen	6	„	„
Scheemda	7	„	„
Voorthuizen	6	„	„
(- 1 vertr. en 3 bed.)			
Lutten	10	„	„

- Dat het ook in de grote steden mogelijk is ledenwinst te boeken, bewijst de kiesvereniging **'s-Gravenhage-Morgenstond**, die ons **8** nieuwe leden opgaf. Dit resultaat werd bereikt met een goed gestelde circulaire, gevolgd door huisbezoek.

- Uit **Haaften** ontvingen wij bericht, dat aldaar de C.H.-kiesvereniging tot nieuw leven is gekomen.

- In **Middelharnis**, waar de C.H.-kiesvereniging door het bedanken van de voorzitter en ernstige ziekte van de secretaris geheel op „non-actief" leek te zijn, zijn enkele C.H.-kiezers erin geslaagd deze afdeling nieuw leven in te blazen. Er is zelfs een volledig bestuur gevormd. Een ledenlijst kan spoedig tegemoet worden gezien.
Hartelijk welkom in de lange rij van C.H.-kiesverenigingen, **Haaften** en **Middelharnis!** Wij wensen u alle goeds toe en hopen op goede contacten met bestuur en leden.

- Welke afdelingen mogen wij in het volgende ledencontactblad vermelden?

- Tenslotte nog een vraag in verband met de gemeenteraadsverkiezingen op 3 juni a.s.: Hebt u reeds een goede „autodienst" georganiseerd? Het is van het allergrootste belang, dat zoveel mogelijk C.H.-kiezers gebruik maken van hun **stemrecht.**

A. E. M. Ravoo.

Rijnmondverkiezingen 1970

De kandidatenlijst van de Protestants Christelijke Groepering voor de Rijnmondverkiezingen 1970 ziet er als volgt uit:
1. M. H. L. Weststrate, Vlaardingen; 2. drs. H. J. Viersen, Rotterdam; 3. mr. M. A. B. L. van Meetelen, Rotterdam; 4. C. Euser, Rhoon; 5. dr. W. de Kwaadsteniet, Rotterdam; 6. drs. F. L. Burger, Rotterdam; 7. A. Eijkenaar, Ridderkerk; 8. mr. A. J. Jansen, Rotterdam; 9. N. P. Kremer, Zuidland; 10. J. de Meer, Rotterdam; 11. L. L. Blok, Rotterdam; 12. A. van Wijngaarden, Capelle a.d. IJssel; 13. F. Streefkerk, Krimpen a.d. IJssel; 14. G. van Teylingen, Vlaardingen; 15. ds. A. J. Janssens, Rotterdam; 16. H. G. van Hoeven, Maassluis; 17. M. Eijkenaar, Schiedam; 18. J. Timmer, geb. Kroef, Rotterdam; 19. T. M. van de Griend, Barendrecht; 20. S. Kuiper, Schiedam; 21. P. van Gemeren, Rotterdam; 22. H. van Geest, Zuidland; 23. W. F. van Spronsen, Brielle; 24. drs. P. B. R. de Geus, Maassluis; 25. P. Berghoef, Rotterdam; 26. A. Sonneveld, Schiedam; 27. drs. Th. Heukels, Capelle a.d. IJssel; 28. P. T. van der Pols, Zuidland; 29. J. W. van der Schalk, Rotterdam; 30. mej. Frieda de Jong, Rotterdam.
Noot: de kandidaten achter de oneven nummers genoemd zijn AR-leden; de kandidaten met de even nummers zijn CH-leden.

Kies de Unie op 3 juni

Stem op 3 juni voor twee
breng een volmacht mee!!

Nieuw bestuur CHU in de Oost-Achterhoek

De CHU-Statenkring Winterswijk heeft een nieuw bestuur gekregen. Als secretaris werd gekozen J. B. Blekkink te Bredevoort, Kloosterdijk 2, als penningmeester B. Jolink te Varsseveld (Raiffeisenbank, Varsseveld). Als voorzitter werd ir. W. K. Renema te Aalten herkozen. In het algemeen bestuur werden aangewezen de heren: W. Oonk, (Bredevoort; Joh. Prinsen, Aalten) G. W. Kuiling en I. Bottenborg, Eibergen; A. J. Böke, Gelselaar; J. Gerritsen, Borculo; F. Ruessink, Zelhem-Halle; L. Hijink, Lichtenvoorde; M. Krooshof, Neede; J. G. Olthaar, Rietmolen en J. Scholten, Varsseveld.
Als adviseur werd toegevoegd het Statenlid W. A. Mateman. De kiesvereniging Winterswijk moet nog een vertegenwoordiger aanwijzen.

Het volgende werd besloten:

a) elke kiesvereniging draagt de contributie over 1970 af aan de heer B. Jolink;
b) voortzetting van het contact der Oostgelderse CH-raadsleden;
c) de vorming van een commissie ter bestudering van het komende provinciale streekplan.

UNIE-VERS

door drs. G. van Leijenhorst

De gemeenteraadsverkiezingen

In deze periode van het jaar, wanneer de lente zich laat voelen en men al een beetje een vakantiestemming gaat krijgen, treedt er op politiek gebied meestal een lichte malaise in. Van de kiesverenigingen bijvoorbeeld zal men zo tussen 1 mei en 1 september niet de grootste activiteiten van het jaar verwachten. Dit jaar is dat een beetje anders, nu we op 3 juni a.s. voor de tweede maal naar de stembus gaan. Bij de gemeenteraadsverkiezingen zullen vooral de kiesverenigingen er voor moeten zorgen, dat de uitslag voor de CHU straks positief uitvalt. Mogen wij u in deze rubriek ook nog eens opwekken om in deze laatste weken al het mogelijke te doen om 3 juni voor ons tot een succes te maken?
Daarvoor zijn allerlei activiteiten nodig. De kiesverenigingen kunnen ervoor zorgen dat zoveel mogelijk leden worden ingeschakeld. Dit betekent dat men naast het verrichten van bepaalde taken zich ook voortdurend bezint op wat er nog aan ontbreekt om het kiezerskorps van de Unie zo groot mogelijk te maken.
We denken dan onmiddellijk aan de mogelijkheid van het STEMMEN BIJ VOLMACHT. Gaat u voor uzelf nog even na, of er in uw omgeving personen zijn voor wie dit van toepassing is. Te denken valt hierbij aan zieken, invaliden en bejaarden, terwijl we ook zouden kunnen informeren hoe en of militairen, verpleegsters en elders studerenden uit onze familie- en kennissenkring hun stem wel gaan uitbrengen. En misschien kent u mensen die op 3 juni met vakantie zijn. Veel kiesverenigingen plaatsen een speciale advertentie, om de lezers er op attent te maken, dat de mogelijkheid bestaat bij volmacht te stemmen.
Zoals bekend is, heeft men nog tot 20 mei a.s. de tijd om de daarvoor bestemde formulieren in te leveren (bij de secretarie van de gemeente waar men ook de formulieren gratis kan verkrijgen).

Vergadering Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur vergaderde weer op 27 april. We waren erg blij, dat onze voorzitter, prof. dr. J. W. van Hulst na zijn ernstige ziekte weer aanwezig kon zijn.
De heer A. J. Kaland werd geïnstalleerd tot penningmeester. Gememoreerd werd tevens het vele werk dat de heer Hoonakker onder moeilijke omstandigheden voor de Unie heeft verricht.
Gezien de verwachtingen die we op 16 december 1967 op de Buitengewone Algemene Vergadering koesterden, zijn de financiële mogelijkheden niet meegevallen.
Drs. D. W. Hoonakker heeft in de laatste jaren van reorganisatie met beperkte middelen de tijd niet mee gehad.
Het belangrijkste punt van de vergadering betrof de te voeren strategie voor de Kamerverkiezingen van het volgend jaar. Gedurende anderhalf uur had het Dagelijks Bestuur hierover een prettige en vruchtbare discussie met de CH-fractie van de Tweede Kamer.
Twee ingekomen stukken vormden aanleiding tot een uitvoerige gedachtenwisseling. Het eerste handelde over de verhouding van het Hoofdbestuur en de Unieraad. De meeste leden zullen niet precies het verschil weten tussen deze beide organen in de Unie. Ruwweg kan men zeggen: het Hoofdbestuur behandelt de organisatorische, de Unieraad de politieke zaken van de partij. Maar er zijn vanzelfsprekend onderwerpen, waarbij men het organisatorische en het politieke niet geheel van elkaar los kan zien en daarmede is het probleem van de verhouding tussen deze twee colleges gegeven. Het Dagelijks Bestuur wil deze zaak te zijner tijd opnieuw aan de orde stellen.
Het tweede stuk had te maken met het feit, dat er hier en daar in ons land CH-kiesverenigingen dreigen te verdwijnen, doordat ze samen met een AR-afdeling opgaan in een protestants-christelijke groepering, waarbij het contact met de hogere organen van beide partijen teloor pleegt te gaan. Het Dagelijks Bestuur is van mening dat er niet te werken valt, als niet duidelijk blijkt tot welke landelijke politieke organisatie men behoort. Het voornemen bestaat deze zaak met de ARP en de KVP eens te bespreken om zo mogelijk een gezamenlijke gedragslijn te bepalen.
Het Dagelijks Bestuur vergadert opnieuw op 15 mei. Dan zal vooral aandacht worden besteed aan de Algemene Vergadering van 23 mei a.s., aan de HB-vergadering van 20 juni en aan de Unieraad die op dezelfde dag bijeenkomt. Op 20 juni zal de Unieraad, zoals reeds eerder werd meegedeeld, een lijsttrekker (of lijsttrekkers) aanwijzen voor de Kamerverkiezingen van 1971.

Mevr. D. Y. W. de Graaf-Nauta verlaat het D.B.

Mevrouw De Graaff-Nauta, die tot fractievoorzitter is gekozen van de drie samenwerkende partijen (ARP, CHU en KVP) in de Staten van Friesland kan 't lidmaatschap van het DB niet meer met haar nieuwe functie combineren. Dit betekent dat er een extra vacature ontstaat in het Dagelijks Bestuur, waarin het Hoofdbestuur spoedig zal moeten voorzien.

De Algemene Vergadering

Nog een week zijn we af van de jaarlijkse manifestatie; de Algemene Vergadering die ditmaal te Rotterdam wordt gehouden. De secretarissen van alle kiesverenigingen hebben hiervoor een programmaboekje ontvangen. Ieder lid kan een gratis exemplaar aanvragen bij het Uniebureau, Wassenaarseweg 7, Den Haag. Het belooft een drukke dag met een gevarieerd programma te worden. U komt toch ook naar Rotterdam?
Hier en daar zijn bezwaren geuit, dat de niet centraal liggende Maasstad als plaats voor de Algemene Vergadering gekozen is. Het is juist, dat indertijd is afgesproken, dat de jaarvergadering elk jaar in het centrum van het land zou worden gehouden, wat in de praktijk neerkomt op de stad Utrecht. Een combinatie van factoren heeft er toe geleid dat we toch Rotterdam hebben gekozen. Een belangrijke rol speelt daarbij de bijzonder gunstige condities waaronder we de Rivièrahal hebben kunnen huren.
Van harte hopen we dat ook vele Unieleden uit de noordelijke provincies de Rotterdamse diergaarde Blijdorp - uit politieke overwegingen - zullen bezoeken.
G. VAN L.

Penningmeester A. J. Kaland

rekent op de Unieleden

De heer A. J. Kaland te Middelburg legde enkele maanden geleden het penningmeesterschap neer van een grote streekschool in zijn provincie Zeeland. Zijn drukbezette functie van Gedeputeerde van Zeeland met vele daaraan verbonden vertegenwoordigingen in commissies noopte hem deze schooltaak en nog enkele andere werkzaamheden te staken.

Nog geen maand later doet de Christelijk-Historische Unie een dringend beroep op de heer Kaland om het penningmeesterschap van de Unie te behartigen.

De heer Kaland is een Zeeuw in hart en nieren; hij heeft een druk bezet leven en toch aanvaardt hij de niet-geringe werkzaamheden, die aan het financieel beheer van de penningen van de CHU verbonden zijn.

Waarom? „Gezien mijn kritische opstelling omtrent het functioneren van de CHU voel ik me nu moreel verplicht om een aantal jaren mee te helpen de CHU verder uit te bouwen."
In de laatste HB-vergaderingen hamerde de heer Kaland telkenmale op een betere organisatie en een goede en duidelijke financiële gang van zaken.
Nu de zaken langzaam maar zeker van de grond komen wil de heer Kaland zich niet onttrekken aan het dringende verzoek van het Hoofdbestuur van de CHU om nog meer medewerking te verlenen. „Ik heb evenwel met loden schoenen deze functie aanvaard", aldus de heer Kaland.

Partij-apparaat

Zijn eerste indrukken over de financiële situatie van de CHU geven hem geen reden tot juichen. Verder vindt hij, dat in organisatorisch opzicht nog verbeteringen kunnen worden aangebracht. Deze dringende veranderingen vindt de heer Kaland volkomen verklaarbaar.

Vergeet niet, zegt hij, dat wij altijd een Unie zijn geweest. Sinds einde 1967 wilden wij een politieke partij gaan vormen. Wij zijn ook in deze richting gegroeid, maar dat brengt consequenties mee voor de vorming van een goed functionerend partij-apparaat. En juist hier ligt voor de leden een knelpunt; men is nog niet gewend aan een politieke partij met een snel en efficiënt werkend apparaat, dat geld kost.
De contributieverhoging van 1967 van drie gulden naar negen gulden vindt de heer Kaland een geslaagde operatie. Maar deze optrek van de contributie ziet hij toch nog als een begin.
Willen wij het voortbestaan van de Unie mogelijk maken, dan is er veel meer geld nodig en zullen de leden ook meer voor de CHU als partij moeten over hebben.

Subsidiëring

Ten aanzien van subsidiëring van politieke partijen wil de heer Kaland geen absolute maatstaven aanleggen. Wij zien, dat de overheid in toenemende mate bijspringt om activiteiten die uit de maatschappij opkomen te ondersteunen. Het is bedrijven van politiek ten behoeve van de gemeenschap is een zonneklare activiteit uit de maatschappij. Het is niet vreemd, dat én maatschappij én overheid zich aan de studie zetten teneinde na te gaan op welke wijze ook politieke partijen op financiële steun kunnen rekenen.
De heer Kaland is geheel akkoord met het wetsontwerp van minister Beernink om de wetenschappelijke bureaus van de politieke partijen, die studie, vorming en scholing van de kiezers ter hand nemen, financieel bij te staan.
De nieuwe penningmeester van de CHU is van nature geen pessimist. Hij gaat niet over één nacht ijs. Dat blijkt ook uit zijn bestuurlijke werkzaamheden in de provincie Zeeland.
Hij blijft rekenen op de grote belangstelling van de Unieleden voor de Christelijk-Historische Unie. En hij verwacht ook bij vele Unieleden de bereidheid om mee te gaan in de richting van een goed functionerende politieke partij, die velen aanspreekt.

Centraal geld innen

Teneinde de kiesverenigingen minder zwaar te belasten is het, volgens de heer Kaland, wellicht mogelijk om voor wat betreft de contributie-inning nieuwe wegen in te slaan. Waarom is het bijvoorbeeld niet mogelijk om bij een bestand van 30.000 leden een centrale contributie-inning op touw te zetten?

Met voortvarendheid, zijn werk als gedeputeerde eigen, zet de heer Kaland zich voor de financiën van de Unie in. Hij weet zich in vele zaken gesteund door mevr. A. van Riet-Augsburger, de tweede penningmeester van de CHU, die ook de vorige penningmeester, de heer drs. D. W. Hoonakker, enige tijd assisteerde.

De heer Kaland heeft weinig gelegenheid voor hobby's, vertelde hij ons. Hij beheert als lid van Gedeputeerde Staten van Zeeland (sinds 1962) grote portefeuilles, te weten die van bedrijven, economische aangelegenheden, volkshuisvesting, volksgezondheid, inclusief de luchtverontreiniging.
Hij heeft als commissielid zitting in woningbouwverenigingen, is lid van de landelijke Raad voor de Volkshuisvesting, lid van het Dagelijks Bestuur van de Vereniging van Exploitanten van Gasbedrijven, lid van commissies van Binnenlandse Zaken en Economische Zaken, die zich bezighouden met de reorganisatie van de elektriciteits- en gasbedrijven.

Tenslotte is hij voorzitter van de stichting Verpleeg- en Rusthuizen in Zeeland en lid van het Dagelijks Bestuur van de Vereniging Kinderzorg.

Sinds 1962 maakt de heer Kaland, die 48 jaar is, deel uit van het Hoofdbestuur van de CHU. Hij heeft zich daarin doen kennen als een kundig en helder bestuurder met een grote zeggingskracht en met weloverwogen en vaste standpunten.

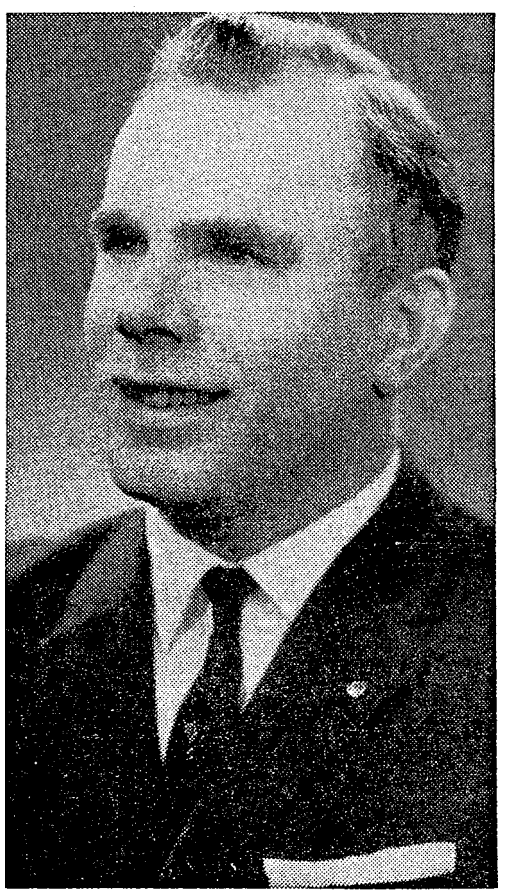

A. J. KALAND

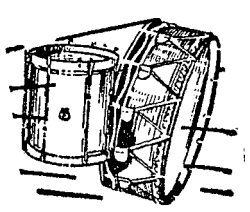

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Economische groei geen heilige koe

Programs van de drie op verschillend „niveau"

door jhr. mr. J. de Geer

„De mens te bevrijden van de macht van de economie zal de taak van een generatie zijn, de onze." Dit zegt Servan Schreiber (de man die naar Athene ging om Theodorakis onder het Griekse regime uit te halen) in zijn boek „Ciel et Terre". Deze uitspraak lijkt in tegenstelling te zijn met het onderwerp van dit artikel: Een vergelijking van de sociale-economische paragrafen in de (ontwerp)-programma's van ARP, KVP en CHU. Het is het niet.

Het tot stand brengen van een permanente economische groei heeft ons meer welzijn en meer vrijheid gebracht. Daar moeten wij blij mee zijn. Het heeft ons zoveel welzijn en vrijheid gebracht, dat vele oude structuren overbodig zijn geworden. Wij zitten midden in het rumoerige proces op zoek naar nieuwe structuren. De economie heeft ons echter ook zoveel gebracht, dat wij bezig zijn van deze prijskoe een heilige koe te maken; dat wij in de politiek de economie aan de macht hebben gebracht, terwijl de mens aan de macht behoort te zijn.
Moeten wij dit economisch denken dan vernietigen, zoals indertijd het gouden kalf vernietigd moest worden? Ik meen van niet, wie zou de kip met de gouden eieren willen slachten? Wel zullen wij de „economie" aan ons moeten onderwerpen, zoals de natuur inmiddels in belangrijke mate aan het menselijk vernuft onderworpen is geworden (dit betekent overigens niet, dat wij er altijd verstandig mee omspringen).
Ik zal trachten het voorgaande aan de hand van twee voorbeelden ietwat te verduidelijken. In de inleiding van het ontwerp-kernprogramma van de KVP wordt aangegeven, dat een verlaging van de leerlingenschaal bij het basisonderwijs met een punt, een stijging van de overheidsuitgaven met 28½ miljoen betekent. Daarmee wordt het streven naar een betere opvoeding voor onze kinderen niet onderworpen aan de economie. Daarmee wordt slechts meer duidelijkheid gebracht over de gevolgen van onze besluiten.
Vaak hoort men als overwegend bezwaar tegen voorstellen voor ingrijpende wijzigingen in de inkomens- en vermogens-structuren aanvoeren, dat deze een gevaar zouden kunnen inhouden voor de economische groei. Bij een dergelijke benadering onderwerpt men zich aan die economische groei. Hiermede gaat gepaard een zekere mystificatie van dit begrip.
Vanuit deze achtergrond worden in het onderstaande de programma's op enkele punten vergeleken. Daaruit kan blijken of zij op hetzelfde spoor zitten. Indien dat het geval is, is het nuttig om samen naar democratische macht te streven om de gestelde doeleinden te kunnen verwezenlijken. Indien dat niet het geval is, zouden wij gezamenlijk de macht terwille van de macht zoeken. Dit laatste zou onafwendbaar leiden tot vaagheid en stilstand. Dat is het grote gevaar, dat de samenwerking tussen de drie confessionele partijen bedreigt.

Economische orde

Zowel de AR als de CHU achten de doelmatigheid beslissend voor de keus aan de economische orde. In het KVP-stuk wordt aan dit punt in het geheel geen aandacht gegeven, hetgeen waarschijnlijk betekent, dat men uitgaat van de bestaande toestand en daar tevreden mee is.

Beslissende fase over program van de drie in schemerdonker?

De AR pleit voor de *ondernemingsgewijze* produktie. De CHU voelt voor de gemengde economische orde, waarin dus de betrokkenheid van de overheid op één lijn wordt gesteld met het produceren per onderneming.
Een bijzonder opvallend verschil tussen AR en CH is, dat de AR meent, dat de vrijheid van hen die aan het produktieproces deelnemen het meest tot zijn recht komt in een stelsel van *ondernemingsgewijze* produktie. De CH maakt daarentegen snelle voortgang op het gebied van de inspraak van de werknemersvoorwaarde voor het bewaren van vertrouwen in ons produktiestelsel.

Democratisering bedrijfsleven

De drie programma's zijn het er over eens, dat de invloed van werknemers en kapitaal op het beleid in de onderneming even groot dient te zijn. Voor de CH is dit echter slechts een begin. Uitgaande van vertrouwen in de mogelijkheden van de werknemers om medeverantwoordelijkheid te dragen, wordt een sociaal plan nodig geacht.

Successierechten

De Achttien waren het eens over een scherpere progressie in de zijlinie en jegens niet-familieleden. In het CH-program is over successierechten niets meer te vinden. De AR vraagt om een belangrijke verzwaring op de vererving van grote vermogens. De KVP onderschrijft de gedachten van de 18 en wenst voorts een onderzoek of in de tarieven een progressie naar het vermogen van de verkrijger kan worden aangebracht (de zgn. derde progressie, welke ook in de eerste versie van het CH-program stond).

Geen kernwapen voor Europa

Samen met de economische groei heeft de uitvinding van de kernwapens het gezicht van onze aarde fundamenteel gewijzigd. In het verdere samengaan van de Westeuropese landen zal de vraag of West-Europa een onafhankelijke kernmacht moet krijgen, in de komende jaren één van de belangrijkste beslissingen worden. De drie programma's zijn het roerend eens: Geen kernwapens voor West-Europa!

Ontwikkelingssamenwerking

Hier ligt de toets of wij aan onze politiek het bijvoeglijk naamwoord „christelijk" durven toevoegen. Ik zeg uitdrukkelijk „durven", omdat wij hiermee dagelijks het risico nemen te lasteren.
Over ontwikkelingssamenwerking kan men kort of lang praten. Naarmate wij er langer over praten wordt het gevaar voor verdoezeling groter. De bestaande toestand is in strijd met het evangelie en het helpt niet of wij onze kop in het zand steken door naar de maan te vliegen. Juist op dit punt lopen de programma's ver uiteen.
De KVP wil tenminste één procent van ons BNP bestemmen voor ontwikkelingshulp. Voorts wil men de prijzen van grondstoffen stabiliseren en voorkeurstarieven instellen voor halffabrikaten en eindprodukten uit ontwikkelingslanden.
De AR stelt de ontwikkelingssamenwerking centraal door haar een hoge prioriteit te geven bij het opstellen van het eigen nationale beleid. Wat betreft de kapitaalshulp beperkt zij zich echter tot een „gestage verhoging van de overheidsbijdrage". Wel is van groot belang, dat zij pleit voor herstructurering van de internationale arbeidsverdeling ten behoeve van de ontwikkelingslanden.
De CH gaat op alle punten verder. Zij wenst een verdubbeling van de totale Nederlandse ontwikkelingsinspanning in de komende kabinetsperiode (ik hoop, dat het woordje „tenminste" in de KVP-tekst ruimte zal bieden om hierin mede te gaan).
Voorts verbindt zij zich de conclusies van een onderzoek naar een betere internationale arbeidsverdeling te zullen aanvaarden. Dit laatste vind ik een typisch punt, waaruit blijkt, dat de CH bereid is de macht van de economie ondergeschikt te maken *aan de macht van de mens en zijn streven* naar gerechtigheid.

Financiering en prioriteiten

Wij hebben voorgesteld de economische koe niet te slachten. Het is dan ook van wezenlijk belang voor de duidelijkheid, dat de politieke partijen aangeven welke omvang van de overheidsuitgaven zij aanvaardbaar vinden.
De KVP *is heel precies* (*en dus heel duidelijk*): Een stijging van de belastingdruk in vier jaar tijds van 29 tot 31 procent, te realiseren door een gelijke bijdrage van de directe en indirecte belastingen.
De AR en de CH zijn minder duidelijk. Beiden aanvaarden echter het laten doorwerken van de progressie in loon- en inkomstenbelasting, welke uit de reële groei van het nationale inkomen voortvloeit. Bovendien aanvaarden beiden een verhoging van de omzetbelasting. In feite houdt dit in, dat zij bereid zouden zijn tot een snellere stijging van de belasting-druk dan de KVP. Daar staat echter tegenover, dat vooral in het programma van de CHU wordt gewezen op het reeds bereikte peil van de belastingdruk.
Het KVP-program geeft niet afzonderlijk prioriteiten aan voor de besteding van de beschikbare gelden. Op sommige plaatsen is dit in het programma verwerkt, op andere plaatsen komt het minder duidelijk tot uitdrukking. De AR heeft wel een prioriteitenlijst opgenomen, welke echter zo lang is (ontwikkelingshulp, defensie, onderwijs, volkshuisvesting, sociale maatregelen, stimuleringsbeleid, kleine zelfstandigen, sport en recreatie), dat zij naar mijn mening daardoor haar betekenis verliest. Het CH-program stelt **drie financiële prioriteiten: ontwikkelingshulp, onderwijs en vorming, krotopruiming.** Ik acht dit een belangrijke bijdrage tot meer duidelijkheid.

Conclusie

Er bestaan duidelijke verschillen tussen de drie programma's in de benadering van de sociale economische vraagstukken. Deze komen vooral tot uitdrukking in de besteding, die men wenst te geven aan de overheidsgelden en in de mate waarin men wijziging van de sociaal-economische structuren wenst.
Daarom is de volgende fase, waarvan melding werd gemaakt in een recent „Unievers", van essentieel belang. Werkgroepen, voornamelijk samengesteld uit kamerleden, gaan een gemeenschappelijk urgentieprogram voor de drie partijen opstellen. Op basis van de voorliggende programma's kan dit zowel leiden tot de uitstippeling van een duidelijk vooruitstrevend beleid voor de volgende regeringsperiode, als tot een vaag verhaal waar wij niets aan hebben.
Om twee redenen vind ik het jammer, dat deze beslissende fase zich in het schemerdonker lijkt te gaan afspelen.
In de eerste plaats, omdat het er nu echt om gaat, waar onze partijen in de komende regeringsperiode zullen staan en daarbij is openheid strikt noodzakelijk.
In de tweede plaats, omdat wij in de CHU nu langzamerhand gewend zijn aan een open discussie over politieke vragen. Moeten we dat weer gaan ontwennen?
Als Rob Vermaas in „de Nederlander" van 6 februari een artikel besluit met „leve de 18, leve Berghuis", vind ik dat voorbarig. Het gaat niet om de 18, maar om het politieke beleid dat zij na willen streven. Een vergelijking van de drie voorliggende programma's geeft mij dan, juist als men ze naast elkaar bekijkt, niet de zekerheid, dat dit een beleid zal zijn zoals Berghuis zou wensen.

Leest u al één van deze modern verzorgde christelijke kranten?

wenst U een proefweek?

*

DE ROTTERDAMMER
Witte de Withstraat 25 - Tel. 010 - 115588
NIEUWE HAAGSE COURANT
Parkstraat 22 - Tel. 070 - 184150
NIEUWE LEIDSE COURANT
Steenstraat 37 - Tel. 01710 - 31441
DORDTS DAGBLAD
Scheffersplein 1 - Tel. 01850 - 33370

Kranten van het KWARTET

BON

Ja, ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

De CHJO en 3 juni

Of het nu gaat om Provinciale Staten, Tweede Kamer, of gemeenteraad, de CHJO zal nooit nalaten, de christelijk-historische gemeente er van te overtuigen dat er jonge mensen op de kandidatenlijsten moeten worden geplaatst. Vandaar dat de CH-jongeren de laatste maanden tot de trouwste bezoekers van de vergaderingen van de kiesverenigingen behoorden, zodra de kandidaatstelling voor 3 juni ter sprake kwam.

In vele plaatsen is het CHJO-doel bereikt. Kiesverenigingen gaven blijk het belang in te zien van jongerenkandidaten op de lijsten voor de gemeenteraad. Het is uiteindelijk niet voldoende om jongeren te vragen op je te stemmen. Ze moeten ook de gelegenheid krijgen zelf mee te praten en - door het lidmaatschap van een volksvertegenwoordigend lichaam - mee te beslissen over de ontwikkelingen in de samenleving van nu en hun samenleving van morgen.

Helaas had men niet overal evenveel oog voor de jongeren. In Vriezenveen presteerde de CHU-kiesvereniging het, een kandidatenlijst op te stellen, met niemand op een verkiesbare plaats, van onder de veertig jaar.

Het zal de lezers van het Ledencontactblad wellicht bekend zijn dat de CHJO niet snel uit h et veld geslagen is. Zo ook de jongerenafdeling in Vriezenveen. Na de ongelukkige groslijststemming van de Kiesvereniging besloot de plaatselijke CHJO, met een eigen lijst uit te komen voor de gemeenteraadsverkiezingen van 3 juni.

De 26-jarige Jan Wilharms, die ergens op de staartlijst was weggestopt, trok zich terug op verzoek van de CHJO. Met de enthousiaste CHJO-afdeling werkt hij nu aan de campagne voor de enige jongerenlijst van Vriezenveen.

Lijsttrekker is de 24-jarige Bernard Kobes, lid van de landelijke bestuursraad van de CHJO en redacteur van STAKKATO. Kobes is onderwijzer aan een christelijke lagere school.

Tweede op de lijst is Jan Wilharms,, 26 jaar en chauffeur bij 'n transportbedrijf. Nummer drie is Frits Bokdam (30), van beroep uitvoerder. Jan Machiel Hospers staat op de vierde plaats. Hij is 24 en werkt in de fabriek van zijn vader. De CHJO rekent er zeker op, in Vriezenveen een plaats in de gemeenteraad te krijgen. Volgens de jongeren is de plaatselijke CHU nogal behoudend. Als voorbeeld mag gelden de stellingname van de CH-gemeenteraadsfractie bij de kwestie van de opening van het zwembad op zondag. De CHU was hier tegen. Voor de CHJO is dit een hoogtepunt van onverdraagzaamheid, want al meen je zelf, op de dag des Heren niet te mogen zwemmen, moet je anderen deze mogelijkheid dan ook ontnemen? Naast de CHU is er een SGP: Kortom, de behoudende kiezers hebben niet te klagen.

Ter linker zijde opereert in Vriezenveen de PvdA. Voor diegenen, die noch links, noch rechts willen kiezen, maar 'n evenwichtige middenkoers voorstaan, is in deze Overijsselse gemeente nauwelijks keus. De CHJO meent met haar lijst nu een vacuüm op te vullen. Maar in de eerste plaats wordt vanzelfsprekend 'n beroep gedaan op de jongeren.

Ondanks de teleurstelling bij de verkiezingen voor de kandidatenlijst van de CHU en het verschil in mentaliteit tussen CHU en CHJO in Vriezenveen, willen de jongeren alles doen om te voorkomen dat de twee groeperingen bij de gemeenteraadsverkiezingen als concurrenten tegenover elkaar komen te staan. Lijsttrekker Bernard Kobes heeft in het CHJO-bestuur deze zaak besproken en de jongeren hebben duidelijk de afspraak gemaakt, de propaganda van de CHU niet te doorkruisen. Zelfs heeft de CHJO het verkiezingsprogram overgenomen, al is dit volgens de jongeren veel te vaag. De aspirant-gemeenteraadsleden van de CHJO hebben het program daarom op verschillende punten uitgewerkt. Het CHU-program kunnen de meeste mensen wel onderschrijven, menen zij.

Geef Ans een kans

Wanneer de CHJO ,,leurt" met jonge kandidaten, gaat het niet in de eerste plaats om het jong zijn alleen. Uiteindelijk is het geen verdienste om nog niet oud te zijn.

Jong en bekwaam verdient dus de voorkeur.

Toch blijft het altijd leuk om te zoeken naar de allerjongste. Het dagblad Rijn en Gouwe meent dat de CHJO hier aanspraak op mag maken. In Alphen aan de Rijn staat Ans Klomp op een verkiesbare plaats voor de gemeenteraad. Ans is 22 jaar en een week voor de verkiezingen behaalt zij de leeftijd voor het passief kiesrecht.

,,Geef Ans een kans" stond er op de spandoeken van de CHJO, toen de CHU-kiesvereniging op 6 april de groslijst voor de verkiezingen in volgorde zette. Tegen De Rijn en Gouwe's Henk Langerak zei Ans Klomp ,,beschieden glimlachend", dat zij had gerekend op een plaatsje bij de eerste tien, maar het werd een ruimschoots verkiesbare vierde plaats.

Secretaresse van de door de plaatselijke pers actief genoemde CHJO-afdeling, politiek secretaresse van de CHJO-district Zuid-Holland en lid van de landelijke bestuursraad, is de jongerenkandidate in Alphen aan de Rijn. Van de CHJO-groep was zij qua leeftijd de enige die net in aanmerking kon komen voor het raadlidmaatschap.

Op de vraag van de Rijn en Gouwe journalist, waarom Ans zich aangetrokken voelt tot de CHU, terwijl ,,het merendeel van de jongeren wordt verondersteld een linkse politiek aantrekkelijker te vinden", zegt Ans: ,,Daar voel ik mij het meeste thuis. Ik beleef een christelijke politiek vanuit mijn eigen religie. Ik stel het als een dienst aan God van de mens.

Maar overigens vormt de CHJO de linker zijde van de rechtse CHU".

Als gemeenteraadslid wil Ans zich blijkens 't interview vooral dienstbaar maken voor de jongeren en de jonge gezinnen. Publiciteit vindt deze hoofdleidster bij het kleuteronderwijs ,,afschuwelijk", maar ze zegt te weten dat het nodig is. ,,De traditionele stemmers krijgen we toch weer, maar de twijfelaars moet je kunnen overtuigen".

Wat dat betreft heeft de CHU-kiesvereniging in Alphen aan de Rijn een goede zet gedaan.

ROB VERMAAS

Verkiezing leden Hoofdbestuur en Unieraad

Op de Algemene Vergadering van de CHU op zaterdag 23 mei a.s. komt de verkiezing van enkele leden van het Hoofdbestuur en van de Unieraad aan de orde.

1. Periodiek aftredende Hoofdbestuursleden zijn:
   mevrouw H. van Riet-Augsburger te Rotterdam;
   jhr. mr. F. O. J. Sickinghe te Naarden;
   J. Wieten te Zaandam.

Het Hoofdbestuur adviseert deze personen opnieuw te benoemen.

2. Er dient voorzien te worden in twee vacatures van het Hoofdbestuur, nl. in de vacature: dr. H. A. Schuring en de vacature: C. J. van Mastrigt.

Het Hoofdbestuur adviseert in de vacature-Schuring te voorzien door de verkiezing van:

P. Bode, burgemeester van Veenendaal, oud-lid van de Tweede Kamer

en in de vacature-Van Mastrigt te voorzien door de verkiezing van:

L. C. van Dalen, lid van de Unieraad; secretaris CNV.

Naast de bovengenoemden zijn voor het Hoofdbestuur kandidaat gesteld: 1. drs. C. Dekker, Elburg; 2. H. Fokke, Vriezenveen; 3. drs. G. Gerritse, Soest; 4. H. Groeneveld jr., Waarder; 5. J. de Geus, Wassenaar; 6. ds. W. A. B. Hagen, Zwolle; 7. ir. W. IJ. Heida, Dokkum; 8. C. Hoogstraten, Veendam; 9. mr. F. H. Kernkamp, Rotterdam; 10. A. B. Kramer, Breda; 11. dr. F. J. Krop, Bleiswijk; 12. J. A. Langelaan, Den Haag; 13. D. Rebel, Barneveld; 14. mr. W. F. Reus, Amsterdam; 15. mr. F. J. H. Schneiders, Leusden; 16. H. J. Schoolenberg, H.I.-Ambacht; 17. mevrouw H. A. Strijd-Groenewegen, Harderwijk; 18. drs. H. J. Viersen, Rotterdam; 19. H. Wisseling, Bathmen.

Unieraad

1. Periodiek aftredend en herkiesbaar is HET Unieraadslid drs. C. Dekker te Elburg.

Het Hoofdbestuur adviseert de heer Dekker opnieuw te benoemen.

2. Periodiek aftredend en niet herkiesbaar voor de Unieraad zijn:
   dr. P. A. Elderenbosch te Amersfoort,
   H. Schoonderbeek te Enschede.

Voorts is er een vacature ontstaan, doordat mevrouw E. M. A. Slot-Schouten te Koudekerk a.d. Rijn door de Centrale van C.H.-Vrouwen is benoemd in het Hoofdbestuur.

Verder heeft mr. H. Rijpstra te Almelo zich in verband met zijn benoeming tot Commissaris van de Koningin in Friesland uit de Unieraad teruggetrokken.

Indien de heer L. C. van Dalen wordt benoemd in het Hoofdbestuur zijn er in de Unieraad dus vijf vacatures te vervullen.

Het Hoofdbestuur adviseert u te benoemen:

in de vacature-Elderenbosch: drs. G. Bos te Hoornaar;

in de vacature-Schoonderbeek: H. Fokke te Vriezenveen;

in de vacature-mevrouw Slot: mevrouw ir. N. C. de Ruiter te Voorschoten;

in de vacature-Rijpstra: L. de Snayer te Vlaardingen;

in de vacature-Van Dalen: H. Groeneveld te Waarder.

Behalve bovengenoemde personen zijn voor de Unieraad kandidaat gesteld: 1. L. van As, Oud-Beyerland; 2. H. Bouman, Katwijk aan Zee; 3. ir. J. Bijl, Wassenaar; 4. dr. M. J. D. van Dam, Venendaal; 5 P. Don, Muiderberg; 6. dr. C. Graafland, Amsterdam; 7. C. van Genderen, Veenendaal; 8. H. J. W. Hilbrink, Hardenberg; 9. ir. W. Hoek, Den Haag; 10. A. A. Hofman, H.I.-Ambacht; 11. mej. E. .G H. Kamphuis, Den Haag; 12. mevrouw G. Kok-de Jonge, Berkum-Zwolle; 13. ir. A. B. J. de Koning, Zwijndrecht; 14. mr. J. J. Paarlberg, Zeist; 15. drs. J. Plantinga, Utrecht; 16. P. van der Vaart, Capelle aan den IJssel; 17. mevrouw Ybema-Fortgens, Wolvega.

Agenda algemene vergadering CHU

op zaterdag 23 mei 1970 te Rotterdam

De agenda voor de zaterdag 23 mei a.s., 's morgens om tien uur, in de Rivièrahal van de Diergaarde Blijdorp in Rotterdam, te houden Algemene Vergadering van de C.H.U., luidt als volgt.

1. Opening door de voorzitter van de C.H.U. Prof. dr. J. W. van Hulst.
2. Notulen van de Algemene Vergadering van 17 mei 1969.
3. Jaarverslag.
4. Financieel jaarverslag 1969.
   a. Balansen.
   b. Rekening van baten en lasten.
5. Begroting 1970 met toelichting op financiële ontwikkeling sinds december 1967.
6. Voorstel tot contributieverhoging.
7. Verkiezing leden Hoofdbestuur.
8. Verkiezing leden Unieraad.
9. Voorstellen tot Statutenwijziging.
10. Bespreking amendementen op ontwerp-politiek program: hoofdstuk Vrede, veiligheid en samenwerking.
11. Na afloop van de lunchpauze, zo nodig met onderbreking van de agenda, houdt de heer J. T. Mellema, voorzitter van de C.H.-Tweede Kamerfractie een rede over actuele politieke problemen.
12. Bespreking amendementen ontwerp-politiek program
    — Hoofdstuk: Wonen, werken en recreatie.
    — Hoofdstuk: Onderwijs, vorming en dienstverlening.
13. Vaststelling politiek werkprogram.
14. Rondvraag.
15. Sluiting.

Voorstel tot contributie-verhoging

In de vergadering van 11 april jl. heeft het Hoofdbestuur besloten aan de Algemene Vergadering van 23 mei a.s. een voorstel tot contributieverhoging voor te leggen.

Het is bekend, dat de Algemene Vergadering op 17 december 1967 de contributie heeft vastgesteld op f 9,— per lid, met ingang van 1968.

Drie jaar lang is deze contributie gehandhaafd, ondanks de toegenomen werkzaamheden, ondanks de algemene kostenstijgingen en ondanks de sterke loonsverhogingen die hebben plaats gevonden.

Het zal duidelijk zijn, dat met deze vaste contributie ieder jaar minder kan worden gedaan. Daarom zou het Hoofdbestuur het bijzonder op prijs stellen, indien de Algemene Vergadering zich zou willen uitspreken over de wenselijkheid van een jaarlijkse aanpassing van de af te dragen contributie, b.v. met f 1,10 per jaar.

Mede met het oog op de wenselijkheid, c.q. noodzakelijkheid, om op korte termijn over te gaan tot de aanstelling van een bureauchef, c.q. bureaudirecteur, is met ingang van 1971 een contributieverhoging van f 2,50 noodzakelijk.

Aan de hand van de begroting 1970 zal het duidelijk zijn geworden, dat het Hoofdbestuur de voorgestelde verhoging hard nodig heeft om tot de gewenste bureaubezetting te geraken, waardoor het mogelijk moet zijn de noodzakelijke bestuurlijke activiteiten te ontwikkelen en de organisatie naar behoren te laten lopen.

Het Hoofdbestuur stelt de Algemene Vergadering daarom voor:

a) in te stemmen met een jaarlijkse aanpassing van de contributie met f 1,50;
b) de contributie-afdracht aan het Hoofdbestuur met ingang van 1 januari 1971 vast te stellen op f 11,50 per lid.

Een BRIL van EIKENDAL

gaat bovenal!

WAGENINGEN
VEENENDAAL

De vrouwenadviescommissies voor de woningbouw

door mevrouw mr. H. A. Strijd-Groenewegen

In ons land functioneren een 140-tal vrouwenadviescommissies voor de woningbouw. Ze doen werk, dat zeker voor de vrouw belangrijk is. Toch kennen betrekkelijk weinig vrouwen deze commissies en dus leek het ons nuttig om over deze vrouwenadviescommissies (kortheidshalve VAC's genoemd) eens te schrijven.

Hoewel al vrij gauw na de tweede wereldoorlog in enkele grote steden vrouwenadviescommissies werden ingesteld, zijn de meeste in de laatste tien jaar tot stand gekomen. De VAC's komen meestal voort uit de diverse vrouwenorganisaties en hun taak is in de eerste plaats om lokale adviezen te geven.
De VAC heeft vrijwel altijd nauw contact met het gemeentebestuur en wordt gesubsidieerd.

De organisatie

De VAC's zijn gebundeld in de Stichting Landelijk Contact. De organisatie kent een Commissie van Overleg, waarin uit iedere provincie één vertegenwoordigster zit. Via een maandblad „VAC-nieuws" worden de leden van de VAC's op de hoogte gehouden van belangrijke uitvindingen, onderzoeken en ontwikkelingen.
Voor de leden van de VAC's worden studiedagen georganiseerd door het Landelijk Contact en Kadercursussen.

Onderwerp voor een studiedag was bijvoorbeeld de huisvesting van bejaarden.
De VAC wil **tijdens de voorbereiding** van de bouw van woningwet- en premiewoningen namens de toekomstige bewoners gesprekspartner zijn in het contact tussen opdrachtgever en ontwerper.
De behoefte van de huisvrouw om mee te spreken bij de woningbouw, waarbij ze zozeer is betrokken, ligt aan het ontstaan van de VAC ten grondslag.

De taak van de VAC

De VAC's bepalen zich in hun adviezen tot de bewoonbaarheid van de woning (woningtype, indeling en woonkwaliteit) en sinds vorig jaar beoordelen ze ook de woonomgeving. Het wonen begint immers niet pas bij de voordeur van de woning. Ook de woonomgeving is voor de bewoner van veel belang.
De VAC's kunnen erop aandringen, dat een studie of onderzoek verricht wordt — waarbij ze zelf ook kunnen worden ingeschakeld — hetzij door de eigen gemeente of woningbouwvereniging, als het een plaatselijke kwestie betreft, hetzij door het Landelijk Contact als het onderzoek of de studie van algemeen belang is. Van het laatste is een voorbeeld: een onderzoek naar de wasvoorzieningen in de woning.

Vakmensen voor de VAC?

De VAC-leden gaan bij hun oordeel uit van de ervaringen, die in de praktijk van het wonen zijn verkregen.
Ze moeten testen wat er aan woonwensen leeft en de eisen voor de bewoonbaarheid stellen tegenover wat „haalbaar" is. Grote deskundigheid op bouwkundig gebied is hiervoor niet nodig. Die deskundigheid is er voldoende bij de architect, de aannemer, de gemeentelijke dienst en het ministerie.
De VAC moet werken met reële wensen en niet aankomen met dezelfde argumenten, die de verschillende instanties hanteren (te duur, niet uitvoerbaar).
Menig VAC-lid zal zich in dit verband nog wel de wens herinneren naar „het" fonteintje in het toilet, dat er soms **toch** kwam al was het **altijd** „te duur".
De VAC- is geen studiecommissie, maar om het werk als lid van de VAC goed te kunnen doen is wel een oriënterende studie noodzakelijk.
Als men wil, dat er waarde aan de adviezen van de VAC wordt gehecht, dan zal men toch minstens van te voren het leren lezen van plattegronden moeten hebben bestudeerd, evenals het juiste gebruik van vaktermen om de wensen van de huisvrouw verstaanbaar te maken.
Voornaamste taak van de VAC-leden als niet-deskundigen op bouwgebied is het **constateren** van onmogelijkheden (bijv. een slaapkamer, waar geen bed geplaatst kan worden omdat dan de kastdeur niet open kan).
Geen oplossing aan de hand doen, hoe vanzelfsprekend die ook lijkt, want dan blijken die wensen niet realiseerbaar te zijn! Wel wijzen op de inconsequentie en aan de ontwerper de oplossing vragen.
De VAC moet zich aan de werkelijkheid, aan de praktijk houden. Ondanks ondeskundigheid op bouwgebied moet de commissie niet onder de indruk zijn van een **theoretisch** onderzoek, dat **niet** aan de praktijk getoetst is. Als men bijv. geluidshinder door de televisie van de buren wil uitsluiten, dan is niet de imponerende theoretisch-bepaalde samenstelling of de dikte van de muur van belang voor de VAC, maar alleen dat men in de praktijk de televisie niet hoort.
De stem van de VAC is niet de stem van een paar individuele leden, maar de VAC spreekt de woonwensen uit van de huisvrouwen, die ze vertegenwoordigt. Van groot belang is dan ook een goed contact met de huisvrouwen uit de verschillende organisaties, die vertegenwoordigd zijn.
Een voordeel hiervan is ook, dat meer vrouwen zich rekenschap gaan geven, waarom ze bepaalde wensen hebben en dus meer woonbewust worden.
Het moet mogelijk zijn om op plaatselijk niveau een principiële vraag van de vrouwen uit de verschillende groeperingen voor te leggen, welke immers vrijwel allemaal woonervaring hebben.
Het is gewenst, dat voor een goede wisselwerking vrouwelijke bestuursleden van woningbouwverenigingen in een VAC zitting hebben en dat omgekeerd de woningbouwvereniging voor het vervullen van bestuursfuncties gebruik maakt van de ervaring, die de leden van een VAC hebben.

Samenvatting

1. **Tot objectief oordelen in staat en verantwoordelijkheidsbesef hebben.**
2. **Constateren van inconsequenties voor de bewoonbaarheid, geen oplossingen aangeven wel aan de ontwerper deze vragen.**
3. **Goed contact houden met de „achterban" en juist kunnen formuleren van de wensen hiervan.**
4. **Kennisnemen van onderwerpen, die van belang zijn voor de uit te brengen adviezen.**
5. **Praktijk-ervaringen stellen boven de theorie.**

Geen moeilijke, wel een verantwoordelijke en belangrijke taak. Een taak, die wat tijd, wat studie maar bovenal interesse en een praktische instelling vraagt. Het is een dankbare taak, die tot resultaat zal hebben, dat de woningen in de toekomst beter bewoonbaar en minder stijlloos zullen zijn en dat de woonomgeving minder eentonig en ondoelmatig zal zijn, dan nu vaak het geval is.

Doet u ook mee?

Iedere vrouw kan, zoals wel blijkt uit het voorgaande, dit werk doen, als ze bereid is zich enigszins vertrouwd te maken met de materie.
Het adres waar men u graag verdere inlichtingen zal geven is: **Stichting Landelijk Contact van de vrouwenadviescommissies voor de woningbouw; Van der Spiegelstraat 15, Den Haag. Telefoon: 070-323644.**

Opzet cursus raadsleden

1. **Wat is de gemeente?** Plaats en taak in het algemeen t.o.v. Rijk en Provincie plus Waterschap.
   Vooraf **een inleiding** over wat het raadslid aan de cursus heeft.
2. **De rol van het gemeenteraadslid.**
   a) Het is een gekozene (volksvertegenwoordiger).
   b) Het kiest (wethouder) - zijn relaties tot de wethouders.
   c) Relatie tot de burgemeester (die benoemd is).
   d) Het bepaalt het beleid in grote lijnen.
   e) Relatie tot ambtelijk apparaat (formeel indirect, praktisch direct).
   f) Relatie met pers en publieke tribune.
3. **Ambtelijk apparaat** heeft B. en W. tot hoofd.
   Automatisering in zijn betekenis van verstarren en vernieuwen. (Bij deze onderdelen denken aan kleine en grote gemeenten en verwijzen naar de volgende lessen).
   Personeelswerving en benoemingsbeleid.
   Personeelsbeleid, promotie (ook waardering).
   Georganiseerd overleg.
4. **Begroting.**
5. **Financiële relatie met het Rijk** (lening, controle); doeluitkeringen.
   a) Wat kapitaalsuitgaven van publiekrechtelijke organen.
   b) Financiële verhoudingswet 1970. Belastingen.
6. **Ruimtelijke ordening.** Industrialisatie. Er moeten woningen komen. Kan niet overal. Waardoor? Daarvoor uitbreidingsplannen. Raadslid kan in commissie zitten.
7. **Ruimtelijke ordening.** Problemen bij de uitvoering. Rekening houden met de bestaande toestand, verplaatsing bedrijven, woning-ontruiming, bouwvoorschriften, onteigening, stadsvernieuwingsanering.
8. **Inspraak** van belanghebbenden op beleidsvorming.
   a) Beslissingsrecht gemeenteraad.
   b) B. en W. moeten **tijdig** met voorstellen komen.
   c) Hearing etc. Nieuwe technieken om opinies te peilen, openbare commissievergadering.
9. **Contact met bevolking** bij uitvoering. (Bijv. hulp opbouwwerkers).
   a) Inlichten in vroeg stadium.
   b) Deurwaardersexploten ontwijken.
   c) Buurtcomités bijeenroepen (afblaasfunctie, goede ideeën komen naar voren, menselijker worden relatie: ambtenaar-burgerij).
10. **Onderwijs.** Zorg voor openbaar en bijzonder onderwijs, volksontwikkeling.
11. **Sport, jeugd, cultuur en recreatie.** Relatie met particulier initiatief. Kunst.
12. **Bestuur door subsidie** (incl. subsidieontvangers en controle daarop).
13. **Functionele raden en wijkraden.** Binnengemeentelijke decentralisatie.
14. **Volkshuisvesting.** Gemeente kan bouwen of laten bouwen. Toezicht op bouwen. Samenwerking met woningbouwverenigingen (krijgen leningen en indirecte subsidie, bijv. lage grondprijs).
    Woningverdeling en monumentenzorg. Bejaardenhuisvesting.
15. **Intergemeentelijke samenwerking en gewestvorming.**
    a) Bij bouw- en woningtoezicht.
    b) Huisvesting en bouwen.
    c) Geringe inspraak gemeenteraad (bijvoorbeeld: Gooiraad is raad van burgemeesters).
    Deze punten zijn niet limitatief.
16. Volksgezondheid en sociale zorg. M.n. Bijstandswet. Positie van wet uitleggen; onder toezichtraad van deskundigen.
17. **Contact met individuele burger.** Weg wijzen, maar niet alles zelf uitvoeren; wel follow up; administratie van eigen zaken.
    Controle of ambtenaren inderdaad een zaak hebben afgehandeld.
    Cie.verzoekschriften: het in die verzoekschriften vervatte chequen; klachten van de burgers. Ombudsman. Vragen om in actiecommissies te willen zitten. Hoe blijft men in leven.
18. **Openbare orde.**
    a) Drank- en horecawet.
    b) Politie.
    c) Brandweer.
    d) B.B. (huisvesting buitenlanders).
19. **Nutsbedrijven en vervoersbedrijven** (tarieven!) Stadsreiniging.
20. **Verkeer en vervoer.**
21. **Milieuhygiëne.** Begraafplaatsen, crematoria, stookolie, autowrakken.
22. **Economisch beleid.** Werkgelegenheid. Marktwezen. Cash and Carry.

Het staat

DE NEDERLANDSE MILITAIREN

vrij zich te organiseren in een belangenvereniging. De Nationale Christen Onderofficieren Vereniging (N.C.O.O.V.) is de enig militaire belangenvereniging, welke is aangesloten bij een vakcentrale: het Christelijk Nationaal Vakverbond.

Het lidmaatschap van de vereniging staat niet alleen open voor onderofficieren en oud-onderofficieren.

Volwaardig lid kunnen zijn ALLE beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant, alsmede militairen in opleiding tot onderofficier.

De enige voorwaarde, welke voor het lidmaatschap wordt gesteld, is dat moet worden ingestemd met artikelen 2 en 3 van de statuten.

Daarover zal in het volgende nummer van „De Nederlander" op dezelfde wijze, dus per advertentie, uitvoeriger informatie worden verstrekt.

Wie meer wil weten van de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur van de vereniging, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

STROOMBERG

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

Voor CHU was 1969 jaar van vele activiteiten

Aan het jaarverslag van de Christelijk Historische Unie over het jaar 1969 ontlenen wij het volgende:

1969 is voor de Christelijk-Historische Unie een jaar geweest, waarin bijzonder veel activiteiten werden ontplooid. Veel activiteiten waren een direct gevolg van de op de Algemene Vergadering van 16 december 1967 ingeluide politieke en de organisatorische vernieuwing, waaraan in het verslagjaar met kracht werd verder gewerkt.
De Christelijk-Historische Unie heeft in het verslagjaar hard gewerkt om aan het Nederlandse volk haar nieuwe gezicht te laten zien. De Unie liep voorop met het formuleren van een integrale visie op het geheel van de samenleving. Een christelijke partij kan niet volstaan met zakelijke en deskundige formuleringen, hoe belangrijk ook. Het adjectief „christelijk" verplicht haar tevens een perspectief aan te wijzen, waardoor de dingen georiënteerd worden aan de in de Bijbel geopenbaarde nieuwe werkelijkheid, die alle menselijke beperktheid en machteloosheid te boven gaat. Dit is welhaast een te grote taak voor ons beperkte mensen; temeer daar we ons niet kunnen isoleren uit het geestelijke en maatschappelijke proces, waarvan we allen deel uitmaken.
Als beginselpartij staan we midden in de wereld en mogen we het contact met de tijd waarin we leven niet verliezen. Er moeten concrete antwoorden worden gegeven op de grote vragen, die zich in nationaal en in internationaal verband aan ons opdringen. De CHU is de grote problemen niet uit de weg gegaan, maar heeft in het belang van het gehele volk haar bijdrage geleverd aan de opbouw en versterking van onze samenleving.

De samenwerking

De besprekingen met de ARP en KVP werden ook in 1969 voortgezet. In het kader van de Ondernemingsstructuur, het rapport Welzijnsbeleid en het rapport van de Commissie-Duidelijkheid. Deze rapporten zijn in de drie partijen in het algemeen goed ontvangen. Op de vergadering van de Unieraad op 13 september vond hierover een bespreking plaats. Tegen het rapport-Duidelijkheid bleek de Unieraad echter grote bezwaren te hebben, vooral waar het handelt over de verhouding van kabinet en parlement en over de positie van de Kroon.
In de maand november spraken de ARP, CHU en KVP zich in hun vergaderingen opnieuw uit over de vorm en intensiteit van de samenwerking voor de nabije toekomst. De Unie aanvaardde op de vergadering van 15 november met algemene stemmen een resolutie, waarin gesteld werd, dat de Unieraad wederom uitgaat van de resolutie van de Algemene Vergadering van 16 december 1967 en formuleerde daarbij de volgende conclusies:

- dat de ARP, CHU en KVP met kracht naar een gezamenlijk urgentieprogram dienen te streven;
- dat bij voortzetting van het gesprek een grotere openheid gewenst is;
- dat het aanbeveling verdient, dat een orgaan van overleg en samenwerking van de drie partijen tot stand komt;
- dat de vorming van dit orgaan niet betekent, dat de eigen organisatie, identiteit en verantwoordelijkheid van de Christel.-Historische Unie teloor gaan;
- het gezamenlijk basis-urgentieprogram zal 'n aantal wezenlijke punten moeten bevatten, waarin wordt aangeduid, wat de drie partijen in de volgende kabinetsperiode wensen te realiseren;
- daarnaast zal er een sterke mate van overeenstemming moeten zijn over een aantal personen, dat bij de uitvoering van dat program een wezenlijke rol zal spelen;
- na het tot stand komen van bovengenoemd program zal onderzocht moeten worden of op basis van wederkerige bereidheid en programvergelijking met andere partijen een uitspraak mogelijk is over een regeringscombinatie voor de volgende kabinetsperiode;
- de Unieraad spreekt tenslotte uit, dat voortgegaan moet worden met de formulering van het eigen program.

Meer dan in voorgaande jaren het geval was, werd ook nu de eigen identiteit en verantwoordelijkheid van de CHU beklemtoond.
De besprekingen binnen het kader van de Achttien werden onderbroken en enige tijd later op een andere wijze voortgezet.

Verontrusten in de Unie

De Rotterdammer merkte niet lang geleden op, dat de CHU een politieke partij is, „waarin van oudsher de mogelijkheid van geschakeerd denken als het ware is ingebouwd. Deze instelling heeft haar een onmiskenbare soepelheid gegeven tot behoud van het waardevolle én aanvaarding van het nieuwe. Mede door deze instelling is o.i. de eenheid in de Unie bewaard gebleven en vormt de CHU een stabiel element in de samenleving."
Dit neemt niet weg, dat er in 1969 ook Unieleden waren die zich moeilijk konden verenigen met bepaalde „schakeringen", die zich in het denken en handelen van de Unie manifesteerden.
Een aantal Unieleden, verenigd in de Cetrumgespreksgroep, uitte in brieven gericht aan de kiesverenigingen haar bezwaren tegen het linkse beleid dat het Dagelijks Bestuur en daarmee de CHU zou voeren. Andere grieven betroffen haars inziens de onevenredige vertegenwoordiging van de verschillende stromingen in de besturen en Unieorganen en de vrees dat verdergaande samenwerking met de ARP ne KVP spoedig zou leiden tot een soort Nederlandse CDU.
Het Dagelijks Bestuur zond op 24 oktober een schrijven aan alle kiesverenigingen, waarin gesteld werd, dat hoeveel begrip men ook voor een aantal bezwaren moge opbrengen, het volstrekt onaanvaardbaar is dat bepaalde groepen zich op eigen houtje tot de kiesverenigingen richten.
Hiermee wordt afbreuk gedaan — aldus het bestuur — aan de door de Statuten erkende communicatie-kanalen van kiesverenigingen, Kamerkringen, Hoofdbestuur en Unieraad. Groepsvorming binnen de partij dient met klem te worden afgewezen.

Beginsel- en Politiek werkprogram

In 1969 is er bijzonder hard gewerkt aan de verdere formulering van deze beide programs. In mei 1969 zijn de twee commissies, aangevuld met deskundigen op verschillende terreinen, begonnen de zeer vele reacties en amendementen te verwerken in de oorspronkelijke concepten.
Daarna werden de sterk gewijzigde programs aan het Dagelijks Bestuur aangeboden, dat na uitvoerige besprekingen met de commissies en na het aanbrengen van verschillende veranderingen de stukken ter beoordeling aan de Unieraad toestuurde. De Unieraadsleden werden daarbij uitgenodigd schriftelijk hun amendementen op de nieuwe concepten in te zenden. Op 22 november werden deze amendementen, voorzien van pre-adviezen van het Dagelijks Bestuur, in een vergadering van de Unieraad besproken. De op deze dag vastgestelde tekst van beide ontwerp-programs werd gepubliceerd in het ledencontactblad van 13 december. Nu was opnieuw het woord aan de kiesverenigingen om voor de tweede maal voorstellen tot wijzigingen in te dienen. Op de Buitengewone Algemene Vergadering van 7 maart 1970 werden het beginselprogram en een deel van het politiek werkprogram definitief vastgesteld.

De organisatie

Mede door de sterke uitbreiding van de te verrichten werkzaamheden, met name in 1969, bleek de organisatorische structuur van de Unie nog niet aangepast te zijn aan de eisen die in deze tijd aan een moderne politieke organisatie worden gesteld. Daarnaast bleek de financiële situatie zich ongunstig te ontwikkelen. Eén en ander leidde ertoe, dat op de Hoofdbestuursvergadering van 13 september een commissie werd ingesteld, die tot taak kreeg het organisatorische en financiële beleid door te lichten. Tot leden van deze commissie werden benoemd: mejuffrouw mr. E. H. Haars en de heren H. J. Grasmeijer, drs. J. van Helleman, Joh Ledeboer en jhr. mr. F. O. J. Sickinghe.
Reeds op de vergadering van het Hoofdbestuur op 28 november bracht deze commissie een uitvoerig rapport ter tafel, waarin een groot aantal voorstellen op financieel en organisatorisch gebied werd bepleit. Op deze vergadering hield het bestuur zich vooral bezig met het organisatorische gedeelte.
Enkele van de meest belangrijke besluiten waren:

1. De verschillende stichtingen — o.a. Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting, Stichting Uniehuis, Stichting Uniewerkfonds en Stichting Uniepers — krijgen een gescheiden beheer van de financiën. Met iedere stichting moet door de CHU een afzonderlijke regeling worden getroffen.
2. Het Uniebureau wordt gereorganiseerd. Er zal een zodanige structuur en personeelssamenstelling worden gevormd, dat het bureau optimaal kan functioneren. Het rapport deed concrete voorstellen op dit punt.
3. In principe sprak het Hoofdbestuur zich uit voor de vorming van een financiële commissie, die het Dagelijks Bestuur adviseert bij zijn beleid.

Overige punten, o.a. de financiële situatie betreffend en voorstellen aangaande te nemen maatregelen, konden op de vergadering van 28 november niet meer aan de orde komen. Deze werden verwezen naar de vergadering van 14 februari 1970.
Het Dagelijks Bestuur heeft met spoed de reorganisatie ter hand genomen. De resultaten daarvan zullen pas in het volgende verslagjaar geregistreerd kunnen worden.

Het ledental

Het ledental is in 1969 met bijna 3.000 gestegen. Het hierna volgende staatje geeft een beeld van de groei van de CHU:

10 februari 1969:
26032 leden, waarvan 977 echtgenote-leden
10 maart 1969:
27188 leden, waarvan 1079 echtgenote-leden
10 juni 1969:
28134 leden, waarvan 1097 echtgenote-leden
1 september 1969:
28325 leden, waarvan 1107 echtgenote-leden
1 november 1969:
28178 leden, waarvan 1103 echtgenote-leden
6 januari 1970:
28984 leden, waarvan 1085 echtgenote-leden
10 maart 1970:
29256 leden, waarvan 1083 echtgenote-leden.
Dt overzicht laat zien, dat er na de daling van het aantal leden in verband met de relatief grote contributie-verhoging, nu weer sprake is van een gestadige groei. Blijkbaar begint men wat vertrouwd te raken met het contributie-bedrag, dat aan het Hoofdbestuur moet worden afgedragen. Het aantal echtgenote-leden is sinds september teruggelopen, een verschijnsel dat onze aandacht verdient.

Het Bestuur

De Unieraad vergaderde in 1969 zeven maal; het Hoofdbestuur hield vier vergaderingen, terwijl het Dagelijks Bestuur vrij frequent, ongeveer om de drie weken, bijeenkwam.
Op 28 november kreeg het Dagelijks Bestuur de volgende samenstelling:

prof. dr. J. W. van Hulst, voorzitter;
dr. C. Blankestijn, vice-voorzitter;
C. J. van Mastrigt, vice-voorzitter;
drs. G. van Leijenhorst, secretaris;
drs. D. W. Hoonakker, penningmeester;
mevr. H. v. Riet-Augsburger, tweede penningmeesteresse;
mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta;
dr. E. Bleumink;
ds. A. Oliemans;
J. T. Mellema, adviserend lid namens de Tweede Kamerfractie;
mevrouw mr. M. Grooten-van Boven, adviserend lid namens de Centrale van CH-vrouwen;
Jac. Huijsen, adviserend lid namens de CHJO;
prof. dr. G. C. van Niftrik, adviserend lid.
(Prof. Van Hulst vertegenwoordigt tegelijk de Eerste Kamerfractie).

De werkzaamheden betroffen naast het bespreken van politieke zaken vooral het voorbereiden van de vergaderingen van het Hoofdbestuur, de Unieraad en de Algemene Vergadering; voorts organisatorische en financiële onderwerpen. Er werd een nota ingesteld ten behoeve van de adviescommissie samenstelling kandidatenlijst Tweede Kamer. Om het contact met de Kamerkringen te bevorderen werd aan iedere Kamerkring een lid van het Dagelijks Bestuur toegevoegd. Bovendien werd besloten het Dagelijks Bestuur te doen vertegenwoordigen in de verschillende commissies van de Unie.

Commissies van de Unie

De Statutencommissie, onder leiding van de voorzitter mr. W. Scholten, heeft in het verslagjaar veel werk verricht.
De landelijke propagandacommissie, voorzitter de heer P. Bode, heeft de contacten met de provinciale propagandacommissies geïntensiveerd. Met name de provincies Utrecht, Zeeland en Overijssel blijken zeer actieve commissies te hebben.
In het voorjaar is er een ledenwervingsactie gevoerd in de gemeente Veenendaal. Deze proefcampagne heeft niet tot het gewenste doel geleid: een zodanig resultaat te oogsten, dat deze actie model kon zijn voor andere later te voeren acties. Geconcludeerd moet worden, dat een persoonlijke benadering de meeste kansen biedt.

Vervolg op pagina 9

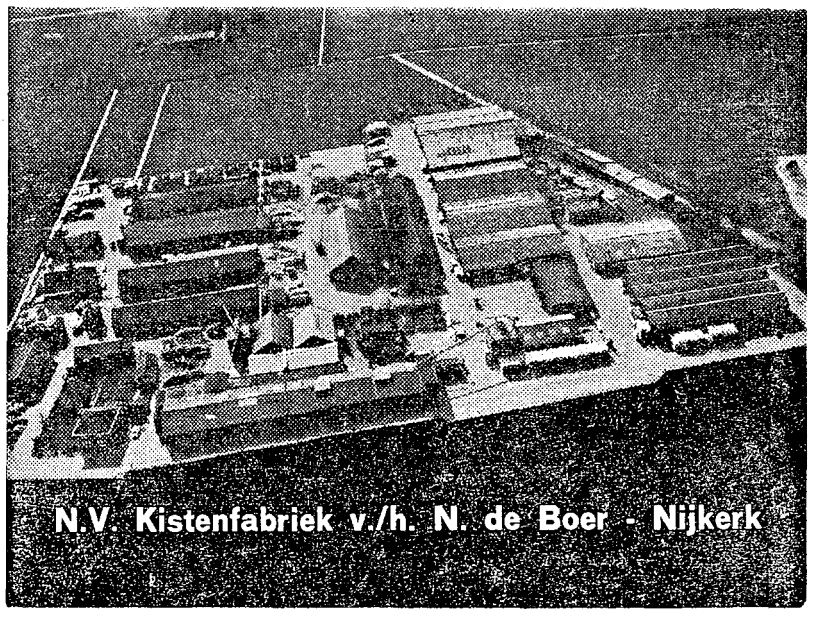

KOCH

Telefoon 05760-14259
Apeldoorn

Kerkorgels
Elektronische orgels

voor kerk-, school- en huismuziek.

MACHINEFABRIEK STORK

HENGELO (O.)

Maakt deel uit van het VMF/Stork-Werkspoor concern

Machinefabriek voor stoomketels, stoomturbines, pompen, ventilatoren, compressoren, componenten voor nucleaire installaties en machines voor de kunststof verwerkende industrie.

VERPLEGING VERZORGING

Blindentehuis SONNEHEERDT te Ermelo
(Veluwe)

Bij onze administratie is plaats voor een

TYPISTE

voor alle voorkomende werkzaamheden, zoals brieven, financiële overzichten enz.

Goede kennis van de Nederlandse taal en bij voorkeur enige kennis van moderne talen.

Protestantse Godsdienst.

Sollicitaties te richten aan de directie van „Sonneheerdt", Putterweg 140, Ermelo.

Jonge meisjes!

EEN JAAR HUISHOUDING IN HOHEGRETE !
In het voorjaar en de zomer 1970 nemen wij weer jonge meisjes vanaf 15 jaar op, die gedurende een jaar of langer in ons mooie Bijbel- en vakantiehuis in het Westerwald alle kanten van de huishouding willen leren.
U leert alles wat er te leren valt in de moderne keuken, de mooie verblijven en het bedienen van de gasten in de eetzaal.
De meisjes staan onder toezicht van onze huishoudkundige, die grote levenservaring heeft, zij vormen een blijde gemeenschap en ontvangen een vorming voor hun verdere leven.

Bibel- und Erholungsheim Hohegrete GmbH.
5249 Wickhausen/Hamm/Sieg

DE DIACONESSEN-INRICHTING
„HET WILHELMINA ZIEKENHUIS"
TE NIJMEGEN,

vraagt met spoed een

HOOFD VAN DE KRAAMAFDELING

in de rang van 1e verpleegster.
(Kleine afdeling).
Prot. Chr. levensovertuiging.

Sollicitaties aan de besturende zuster van bovengenoemde inrichting,
Dr. Cl. Noorduynstraat 5, telef. 0 8800 - 24141

Herv. Bejaardencentrum „VAARTLAND"
(200 bejaarden)
Holysingel 4 - Vlaardingen

vraagt:

2 ASSISTENTEN

in de Groot- en Dieetkeuken.
INAS-diploma vereist.

Sollicitaties te richten aan de Directrice. Telefoon 010 - 34.14.44.

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

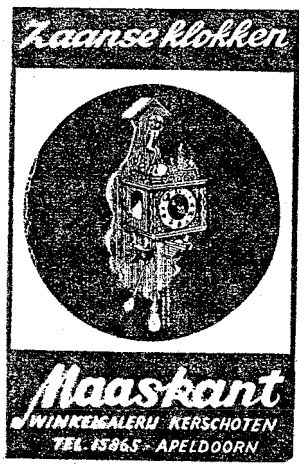

AANNEMINGSBEDRIJF
Hoogvliet & Zn-nv
BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW
- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Telefoon 26651 - 27034 - 24330

tfn 3788 alphen a.d. rijn
maastricht · tfn 21248

technisch bureau n.v.

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

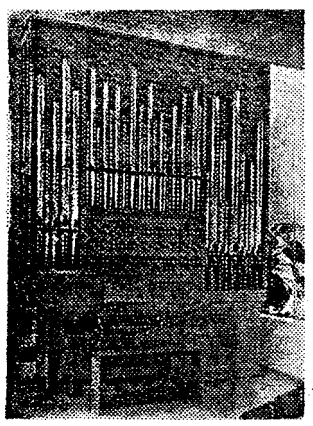

Echte kerkorgels

ook voor hedendaagse kerken

ORGELBOUW
Ernst Leeflang

Telefoon 05760 - 17582 en 17024

APELDOORN

ROMANTISCHE RIJN- en MOEZELREIZEN

7 Dagen met volledige verzorging
NIJMEGEN - COCHEM a/d MOEZEL

Met het luxe passagiersschip m/s Lorelei-Express.
Ook mogelijk in groepsverband.

Prijzen vanaf f 180,—

Vraag onze uitgebreide prospectus.

RHINE-CRUISES-COMP.
Raadhuisstraat 38 - Maasbracht - Telefoon 0 4746 - 2196

APARTE AFDELINGEN
voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN
ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE
STOOMWASSERIJ CHEMISCHE WASSERIJ EN VERVERIJ
DE NIJVERHEID" APELDOORN
Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

Voor uw
- ★ Kolen, Huisbrandolie,
- ★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
- ★ Tank-transporten
- ★ Butaan- en Propaangas
- ★ Campingflessen vullen
- ★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 · Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 · Telefoon 010-343473
VLAARDINGEN

VERZEND UW GOEDEREN
PER TRANSPORTBEDRIJF
„DE STORMVOGEL"
naar Amsterdam en Zaanstreek
REIGERSWEG 105 TELEFOON 32178 · APELDOORN

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese Integratie
- Ontwikkelingshulp.

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts f 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.

ADVERTEERT IN DE NEDERLANDER

Financiële ontwikkeling van de CHU sinds december 1967

In de vergadering van december 1967 is het besluit genomen om de activiteiten van de Unie aan te passen aan de eigentijdse situatie; tegelijkertijd moest een .antal activiteiten worden ontwikkeld t.a.v. het program, de voorlichting, de ledenadministratie e.d. De contributie-afdracht werd verhoogd van f 3.- tot f 9.- per lid per jaar. In januari 1968 stonden we als dagelijks bestuur voor de situatie dat we niet wisten hoeveel leden we bezaten als Unie bij deze verhoogde contributie. In 1967 hadden we getallen van 35 à 36.000 betalende leden; d.w.z. voor deze leden werd f 3.- per lid aan het Hoofdbestuur afgedragen.

Het dagelijks bestuur en de penningmeester moesten enerzijds de besluiten realiseren en anderzijds rekening houden met de financiële middelen.

Ledenadministratie

I. Om de reorganisatie zinvol te doen verlopen en om alle leden te kunnen bereiken, werd gestart met de ledenadministratie.
In het voorjaar van 1968 werden door het bureau de voorbereidingen getroffen om de gegevens te verwerken van de leden der kiesverenigingen. De kiesverenigingen werden verzocht de adressen van de leden te verstrekken aan het bureau.
In de zomer begonnen de eerste ledenlijsten binnen te komen, terwijl de grote stroom pas op gang kwam in het najaar en in de winter 1969-1969. Op 1 januari 1969 waren circa 24.000 leden geregistreerd. De registratie van de ledenlijsten werd voortgezet en op 1 juli 1969 waren circa 27.000 leden „verwerkt", op 1 januari 1970 was dit gegroeid tot plm. 28.900, waarvan plm. 1.000 echtgenote-leden, terwijl per heden — medio maart 1970 — plm. 29.200 leden (incl. plm. 1000 echtgenote-leden) in het register zijn opgenomen.
Bij dit alles moet worden bedacht dat bij de geregistreerde leden 2 soorten leden moeten worden onderscheiden: de gewone leden en de vrouwenleden, lid van de Centrale van C.H. Vrouwen.
De damesleden betalen slechts de helft van de contributie (f 4,50), echter deze vrouwenleden ontvangen niet het ledencontactblad, daar immers reeds de man het blad ontvangt; dubbel verzenden betekent dus verspilling. De registratie is min of meer geruisloos verlopen, echter met het groeien van het geregistreerde ledenbestand komen steeds meer mutaties door verhuizingen, etc.
De mutaties zijn arbeidsintensiever en kostbaarder dan was gecalculeerd. In de organisatie was min of meer rekening gehouden met het feit dat bij een afvoering van een lid van een bepaalde kiesvereniging tegelijkertijd het toekomstige adres zou moeten worden doorgegeven.
In de praktijk blijkt echter dat bij de secretaris moet worden nagevraagd — en soms meerdere malen — waar het lid naartoe is vertrokken. Ondanks deze kostbaardere administratie zijn wij van mening geweest bovenstaande maatregelen toch te moeten nemen, om te voorkomen dat een aantal leden „onderduiken."
We zijn dan ook van mening dat, om het aantal leden te laten groeien respectievelijk op peil te houden, dit één van de belangrijkste middelen is, naast propaganda en ledenwerfacties.

Ledencontactblad

II. Het tweede besluit dat tot uitvoering is gebracht, is de uitgave van het ledencontactblad. In juni 1968, bij het 60-jarig bestaan van de Unie, ter gelegenheid van het Unifest, is het eerste nummer verschenen. Aangezien op dat moment nog geen adressen bekend waren is dit nummer naar de secretarissen verzonden in aantallen op basis van de oude gegevens van 1966 en 1967.
In de loop van 1968 en tot begin 1969 is een gemengd systeem van verzending toegepast. Voor de kiesverenigingen waarvan de ledencontactbladen regelrecht aan de leden werden verstuurd. Voor de kiesverenigingen waarvan geen adressen bekend waren, werd een aantal nummers aan de secretarissen van de kiesvereniging gestuurd. Vanaf begin 1969 werden de ledencontactbladen alleen maar verzonden aan de geregistreerde leden.
III. Het derde besluit dat tot uitvoering is gebracht, is de aanstelling van een publiciteitsman in november 1968, mede om de uitgave van het ledencontactblad mogelijk te maken.
IV. In 1968 is een aantal commissies aan het werk gegaan om een conceptprogram op te stellen, hetgeen resulteerde in een conceptprogram met de daaraan verbonden kosten van commissies, stencil- en drukkosten. Uiteindelijk is een deel van het program aangenomen in de vergadering van 7 maart 1970.
We moeten hierbij bedenken, dat we tot dit resultaat hebben kunnen komen door extra vergaderingen van het H.B., D.B. en U.R. informaties aan de kiesverenigingen en last but not least de publikatie van het conceptprogram en amendementen, etc. in ons ledencontactblad, waardoor alle leden vertrokken zijn bij de opstelling van ons program.
V. In het voorjaar 1969 is tot aanstelling van een wetenschappelijk medewerker overgegaan. Gelijktijdig is de begane grond van het Uniehuis ter beschikking gekomen voor het bureau; ook hier gingen kostenvermeerderingen optreden door verwarming, elektriciteit etc.
Tenslotte is mede door de wijzigingen in het werk een reorganisatie binnen het bureau nodig waardoor het een dringende eis wordt een chef de bureau aan te stellen.
Het D.B. zou als afsluiting van de besluiten van december 1967 ook hiertoe gaarne overgaan. Echter gezien het begrotingstekort voor 1970 is dit een onhaalbare zaak, tenzij het besluit wordt genomen van contributieverhoging.

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CH
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

Vervolg van pagina 7

Eind 1969 werd een publiciteitscommissie gevormd, bestaande uit de heren: drs. A. M. de Boo, G. C. de Bruijn, A. Buntsma, drs. G. van Leijenhorst en ds. A. Oliemans. De taak van deze commissie betreft in het bijzonder de radio- en televisie-uitzendingen en de pers (naar buiten).
In het verslagjaar werd besloten de scholingscommissie onder te brengen bij de Savornin Lohmanstichting. Bijzonderheden hierover vindt men in het verslag betreffende deze Stichting, waarover wij reeds in een vorig nummer publiceerden.

De Stichting „Uniepers"

Hoewel het de Stichting Uniepers in 1969 niet aan moeilijkheden heeft ontbroken, kan het Stichtingsbestuur toch op een goed jaar terugzien. Dit is voornamelijk aan twee personen te danken: wat de administratie betreft aan mej. Th. E. Vroegop en wat de redactie aangaat aan de heer A. Buntsma, die als voorlichtingsfunctionaris van de CHU tevens de eindredactie voert van week- en ledencontactblad.
Het bestuur van de Stichting Uniepers ziet er momenteel als volgt uit: voorzitter B. Bol, Den Haag; secretarissen mej. Th. E. Vroegop, Voorburg (administratief) en D. Rebel, Barneveld (bestuurlijk); penningmeester C. C. van Woudenberg, De Bilt; leden J. C. Aschoff, Terneuzen; jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, Vianen; dr. E. Bleumink, Jutfaas; J. L. van Hasselt, Zeist; voor de Lohmanstichting mej. mr. L. G. Baud, Breukelen; voor het Dagelijks Bestuur: mevrouw H. van Riet-Augsburger, Rotterdam en drs. G. van Leijenhorst, Gouda; voor de CH-Jongeren R. W. van Dijk, Hoofddorp en voor de gemeentebestuurders: J. Hoekstra, Nijkerk.

Stichting Uniewerkfonds

Het bestuur van de Stichting was in het verslagjaar samengesteld als volgt:

voorzitter:
A. Nooteboom te Rotterdam;
secretaris:
F. Boersma te Nunspeet;
penningmeesteresse:
mevrouw H. van Riet-Augsburger te Rotterdam;
leden:
J. L. van Hasselt te Soesterberg;
mr. J. D. le Grand te Heteren;
A. B. Kramer te Breda en
mr. F. J. H. Schneiders te Leusbroek;
adviserende leden:
drs. D. W. Hoonakker te Amsterdam;
G. C. de Bruijn te Amersfoort en
A. Buntsma, voorlichtingsfunctionaris van de Unie.

In de loop van het jaar zag de heer Le Grand zich genoodzaakt wegens zijn vele werkzaamheden binnen de Unie te bedanken als bestuurslid van de Stichting. In zijn plaats werd met algemene stemmen door het Hoofdbestuur gekozen de heer drs. F. van der Mark, directeur van de N.V. Phs. van Ommeren te Rotterdam, wonende te Haastrecht.
Ten opzichte van het donateursbestand van 1968 kon 'n uitbreiding worden bereikt van ruim 20 procent. Plannen om tot verdere uitbreiding en eventueel gerichte acties te komen, zijn bij het bestuur in studie.
Ter dekking van het financiële tekort bij de Unie over 1969 voerde de Stichting de actie „open brief". Uit deze actie werd — hoewel zij nog niet is afgesloten — aan het einde van het verslagjaar f 22.000,— overgemaakt aan de Unie. Mede hierdoor kon de penningmeester van de Unie het boekjaar 1969 afsluiten zonder het gevreesde tekort!

De Vereniging van CH-leden van gemeente- en provinciebesturen

In 1969 overleed opnieuw een bestuurslid, nl. de penningmeester, de heer J. C. Vogelaar, burgemeester te Nieuwerkerk a.d. IJssel, die zovele jaren op voortreffelijke wijze de financiën heeft beheerd.
Zoals te verwachten was, is het aantal leden in het verslagjaar weer gedaald. Dit komt door overlijden, c.q. bedanken van leden van de gemeenteraad of Provinciale Staten. De opvolgers worden niet doorgegeven, zodat er verscheidene nieuwe raads- en statenleden geen lid geworden zijn.
De bedoeling van het bestuur is om na de gehouden verkiezingen in 1970 weer een landelijke actie te voeren.

De Christelijk-Historische Jongerenorganisatie

De Christelijk-Historische Jongerenorganisatie formuleerde in 1969 het christelijk-historisch uitgangspunt op eigen en eigentijdse wijze en dit werd als preambule bij de statuten opgenomen.
De CHJO hecht er waarde aan — zo werd gesteld — zich in het politieke denken en handelen te laten leiden door de evangelische inspiratie, welke ook als een gemeenschappelijke correctie kan functioneren.
De CHJO toonde zich bezorgd over het nieuwe beginselprogram, dat zij in eerste lezing weinig geslaagd vond. De betrokken commissie zou een werkelijke herwaardering en eigentijdse verwoording hebben nagelaten. Meer waardering was er bij de CHJO voor het ontwerp-politiek program en het rapport van de commissie-Duidelijkheid, dat naar hun mening veel goede ideeën bevat.
De jongeren hebben zich erover verwonderd, dat veel leden van de CHU zich ook in 1969 geërgerd hebben aan de kritische instelling van de CHJO.
Te weinig vraagt men zich af, zó wordt gesteld, of de kritiek ook juist zou kunnen zijn en vaak vergeet men, dat kritiek in een moderne partij een natuurlijke zaak is.
In het afgelopen jaar heeft de CHJO in uitspraken, rapporten en stellingnamen bewezen voorstandster te zijn van nauwe samenwerking van de christelijke partijen op basis van een gemeenschappelijke préambule, een gemeenschappelijk kernprogram en een team van aspirant-ministers.

Centrale van CH-vrouwen

In 1969 werd voor de eerste maal in de geschiedenis van de CHU, de vertegenwoordigster van de Centrale in het hoofdbestuur van de CHU, mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta, gekozen tot lid van het Dagelijks Bestuur van de Unie. Voor de Vrouwenorganisatie een hoogtepunt in haar bestaan.
Tot lid van het Hoofdbestuur CHU werd namens de Centrale mevrouw E. M. A. Slot-Schouten aangewezen en tot lid van de Unieraad mevrouw H. Tegelaar-Boonacker.
Op de jaarvergadering hield de Centrale van CH-Vrouwen zich uitvoerig bezig met het bestuderen van het concept-beginselprogram van de CHU.
Op 30 oktober 1969 werd door de Centrale een studiedag georganiseerd in Amersfoort. Onderwerpen van bespreking waren: de nieuwe echtscheidingswet en de abortuswetgeving.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE.

Steunt het Unie-Werkfonds
GIRO 45015
STICHTING UNIE-WERKBOND
Straatweg 19 - Rotterdam 12

VERPLEGING - VERZORGING

SERVICEFLAT "MIDDELBURCHT"

BIEDT U TE MIDDELBURG

IN EEN OMGEVING MET COMFORTABEL WONEN
RUIMTE, ZEELUCHT en ZON
GENIETEN VAN HET WALCHERSE LAND

Inlichtingen iedere donderdag van 10.00-12.00 uur op het werk aan de Henri Dunantlaan te Middelburg of dagelijks ten kantore van

MAKELAARSKANTOOR DE KOEPEL N.V.
MAKELAARS EN TAXATEURS ONR. GOEDEREN
Wilhelminastraat 3, BREDA, Telefoon 2 25 11 (01600)

"Het Westerhonk" te Monster, roept ook uw hulp in!

"HET WESTERHONK" is een moderne, protestants christelijke inrichting voor geestelijk gehandicapten. Rustig, vriendelijk oord met grote en kleine mensen, die juist Uw goede zorgen zo nodig hebben.

"HET WESTERHONK" Hun honk. Ook Uw honk? Dat hopen wij van ganser harte.

"HET WESTERHONK" ligt dicht bij het strand en heeft goede busverbindingen met o.a. Rotterdam en Den Haag voor ontspanning op niveau na een mooie en verantwoordelijke dagtaak.

Voor onze nieuwe paviljoens zoeken wij:
gediplomeerde verpleegsters (diploma Z);
leerling-verplegenden voor opl. dipl. Z. (mnl. + vrl.)

17 jaar en ouder, mulodiploma,, Inas, huishoudschool of gelijkwaardig diploma.

Mocht U nog geen 17 jaar zijn dan kunt U geplaatst worden in de vooropleiding.Bent U niet in het bezit van één van de genoemde diploma's, dan kunt U wel aangesteld worden, maar dient U de cursus Algemene Ontwikkeling leerling-verpleegster te volgen.

Het salaris voor 17 jarigen en ouder bedraagt f 281,97 netto per maand met volledig pension. Er is voor iedereen een leuke kamer. Wij betalen twee keer per maand de reis naar huis plus de aanschaf van eerste dienstkleding. Over de rest praten wij graag eens met U. Ons hoofd van de verplegingsdienst is gaarne bereid U mondeling of schriftelijk inlichtingen te verstrekken: Telefoon (01749) 2821.

Sollicitaties, uitsluitend schriftelijk, te richten aan
de Geneesheer-Directeur van "Het Westerhonk" Monster

JOHANNES ZIEKENHUIS

Algemeen christelijk ziekenhuis voor de Zaanstreek

Wij zoeken voor ons goed geoutilleerde afdeling **radiologie:**

a. een radiologisch laborante

b. enige leerlingen

c. een secretaresse-receptioniste

Leerlingen dienen de leeftijd van 18 jaar te hebben en in het bezit te zijn van een der volgende diploma's: H.B.SC. B; gymnasium B (eventueel overgangsbewijs naar de 4e klas); M.M.S.; H.A.V.O. met wiskunde of M.U.L.O. B (M.A.V.O. met wiskunde).

De opleiding duurt twee jaar; gedurende de opleiding wordt een goed salaris verdiend.

De secretaresse-functie houdt enerzijds in het ontvangen en registreren van patiënten, anderzijds het uitwerken van brieven van de radiologen.

Schriftelijke sollicitaties kunnen worden ingediend bij de directie van het ziekenhuis, postbus 21 te Zaandam.

Adverteert in dit blad

leerling-verpleegkundigen

Meisjes en jongens van 18 jaar ontvangen een boeiende opleiding tot verpleegkundige in ons Diaconessenhuis, waar zij als leerlingen al beginnen voor f 304,- netto per maand, met vrij kost en inwoning, gratis bewassing, medische verzorging en tweemaal per maand reiskostenvergoeding naar huis boven f 2,50.

Elke jongen en elk meisje zou hierbij eens moeten stilstaan. Omdat verpleegkundige zo'n prachtig beroep is, waarin je zo rechtstreeks iets voor een ander betekent. Goede verpleegkundigen zijn zo nodig. Weet U wat de artsen zeggen? Een goede verpleger of verpleegster is 80% van de genezing.

E.H.B.O. en verbandleer, anatomie en fysiologie, interne geneeskunde, chirurgie, psychologie, koken en voedingsleer, kunstgeschiedenis, muziek en zang, ziekenverpleging. Boeiende vakken, stuk voor stuk. Kennis die altijd van pas blijft komen.
Uiteraard wordt er wel een vooropleiding gevraagd: Havo-, Mulo-(Mavo-), Inas- of gelijkwaardige opleiding. Er zijn nog plaatsen vrij voor de cursus die in september a.s. begint.

Jongens en meisjes die (nog) niet aan de eisen betreffende leeftijd en opleiding voldoen, worden tevens uitgenodigd, kontakt met ons op te nemen. Zij kunnen worden geplaatst als adspirant-leerling-verpleegkundige en krijgen een introductiecursus voor de verpleging.

Maar waarom in Gouda? Omdat daar in juni a.s. een novum in de Nederlandse ziekenhuiswereld zal worden geopend: twee ziekenhuizen onder één kap. Niet letterlijk, want zowel het Diaconessenhuis als het Van Iterson ziekenhuis hebben ieder een eigen vleugel. En ook ieder een zusterhuis met voor iedere leerling een eigen kamer (met douche). Met een zwembad, waarvan de aanleg in voorbereiding is. Echter de opzet, veel diensten en voorzieningen en ook de cursus ter opleiding tot verpleegkundige, zijn gezamenlijk.

Wil je meer weten van ons ziekenhuis, de cursus, de salarissen, de huisvesting, de vakantie en wat niet al, schrijf of bel dan naar de besturend zuster, (mej. D. L. ter Burg), die graag alle inlichtingen verstrekt.

Diaconessenhuis De Wijk

Westhaven 11, Gouda,
Telefoon (01820 1 64 44.

DE VERENIGING „NEDERLANDSCHE HERVORMDE STICHTINGEN VOOR ZENUW- EN GEESTESZIEKEN"

vraagt voor haar
CENTRAAL BUREAU TE SOESTERBERG

stafmedewerker voor het secretariaat

Deze functionaris zal als naaste medewerker van een van de beide adjunct-directeuren onder meer worden belast met

- het voorbereiden, notuleren dan wel doen notuleren en uitwerken van vergaderingen
- het onderzoeken van en rapporteren over uiteenlopende aangelegenheden op het organisatorisch terrein van de geestelijke gezondheidszorg
- het mede begeleiden op basis van arbeidsreglementen, arbeidsovereenkomsten e.d. van het personeelsbeleid ten behoeve van een zevental psychiatrische ziekenhuizen en inrichtingen voor zwakzinnigen met een personeelsbestand van plm. 2.500 personen.
- secretariaatswerkzamheden in het algemeen.

Bij een goede functievervulling kan deze werkkring uitgroeien tot die van hoofd van het secretariaat.
Gegadigden voor deze functie dienen te beschikken over een ruime algemene ontwikkeling op academisch niveau - de voorkeur gaat uit naar een jurist - en zich in woord en geschrift gemakkelijk te kunnen uitdrukken. Enige ervaring op het gebied van documentatie strekt tot aanbeveling.
Leeftijd ca. 30 - 35 jaar, prot. christ. levensovertuiging.
Geboden wordt een salariëring in overeenstemming met capaciteiten en functie. Uitstekende pensioenvoorzieningen.

Eigenhandig geschreven brieven et curriculum vitae en recente pasfoto s.v.p. binnen een week na verschijning van deze advertentie in te zenden aan de directeur van bovengenoemd bureau, Amersfoortsestraat 12A te Soesterberg.
De benoeming vindt plaats na overleg met de Nederlandse Stichting voor Psychotechniek te Utrecht.

Christelijk-Historische Unie

Rekening van Baten en Lasten over de jaren :

Lasten :	1969 Werkelijkheid	1969 Begroting	1968 Werkelijkheid
EXPLOITATIEKOSTEN UNI-BUREAU			
Salarissen	ƒ 107.141,15	ƒ 114.000,—	ƒ 66.202,10
Sociale lasten	„ 19.071,14	„ 27.000,—	„ 11.346,16
	ƒ 126.212,29	ƒ 141.000,—	ƒ 77.548,26
Af: Ontvangen ziekengeld	„ 5.173,66	„ —,—	„ 872,37
Ontvangen bijdragen in personeelskosten	„ 18.452,32	„ —,—	„ —,—
	ƒ 102.586,31	ƒ 141.000,—	ƒ 76.675,89
Dotatie Verzorgingsfonds personeel	„ 5.000,—	„ 5.000,—	„ 5.000,—
	ƒ 107.586,31	ƒ 146.000,—	ƒ 81 675,89
Huisvestingskosten	ƒ 4.171,79	ƒ 4.000,—	ƒ 2.221,60
Porti en telefoonkosten	„ 13.046,34	„ 10.000,—	„ 7.537,94
Kantoorbehoeften en drukwerk	„ 10.116,39	„ 11.000,—	„ 9.975,35
Algemene kosten	„ 16.207,86		„ 7.803,51
Autokosten	„ —,—	„ —,—	„ 221,55
	ƒ 43.542,38	ƒ 25.000,—	ƒ 27.316,85
Afschrijving kantoorinventaris en apparatuur ledenadministratie	ƒ 6.015,47	ƒ —,—	ƒ 5.241,31
Subtotaal	ƒ 157.144.16	ƒ 171.000,—	ƒ 114.234,05
KOSTEN VAN BESTUUR, COMMISSIES ETC.			
Hoofdbestuur en Unieraad	ƒ 9.256,86	ƒ 15.000,—	ƒ 5.826,59
Algemene Vergadering	„ 5.418,72		„ 5.798,92
Dagelijks bestuur	„ 12.365,28	„ 15.000,—	„ 11.767,54
Diverse commissies	„ 5.014,37		„ 815,10
Kadercursus	„ 699,04	„ —,—	„ 972,42
	ƒ 32.754,27	ƒ 30.000,—	ƒ 25.180,57
PROPAGANDA EN PUBLICITEIT			
Propagandamateriaal	ƒ 6.817,72	ƒ 15.000,—	ƒ 5.491,70
Publiciteit	„ 11.905,54		„ 13.034,48
Ledencontactblad	„ 47.285,73	„ 40.000,—	„ 26.745,08
Dotatie verkiezingsfonds	„ —,—	„ 5.000,—	„ —,—
	ƒ 66.008,99	ƒ 60.000,—	ƒ 45.271,26
Af: Bijdrage Stichting Uniepers	„ 1.060,68	„ —,—	„ —,—
Bijdragen Uniewerkfonds	„ 22.000,—	„ —,—	„ —,—
	ƒ 42.948,31	ƒ 60.000,—	ƒ 45.271,26
BIJDRAGEN EN DONATIES	ƒ 18.760,90	ƒ 15.000,—	ƒ 11.328,20
BIJZONDERE LASTEN			
Verbouwing Uniebureau	„ —,—	„ —,—	„ 12.658,35
VOORDELIG SALDO	„ 2.730,03	„ —,—	„ 53,49
	ƒ 254.337,67	ƒ 276.000,—	ƒ 208.725,92

Baten :	1969 Werkelijkheid	1969 Begroting	1968 Werkelijkheid
ONTVANGEN CONTRIBUTIES			
1965 en voorgaande jaren	ƒ —,—	ƒ —,—	ƒ 328,—
1966	„ 48,—	„ —,—	„ 761,—
1967	„ 615,—	„ —,—	„ 6.641,—
1968	„ 56.638,—	„ —,—	„ 180.620,39
1969	„ 183.229,80	„ 216.000,—	„ —,—
	ƒ 240.530,80	ƒ 216.000,—	ƒ 188.350,39
INTREST			
Effecten	ƒ 821,67		ƒ 935,—
Spaar- en banktegoeden	„ 1.230,94		„ 635,92
	ƒ 2.052,61		ƒ 1.588,92
EXPLOITATIE PAND			
Ontvangen huren	ƒ 1.405,98		ƒ 2.633,09
Doorberekend ten laste van Exploitatie Bureau	„ 3.637,—		„ 1.623,—
	ƒ 4.442,98		ƒ 4.256,09
Af: Grond., straat- en polderlasten	„ 299,50		„ 266,15
Onderhoudskosten	„ 776,47		„ 392,72
Premie brandassurantie	„ 69,75		„ 69,75
	ƒ 3.306,26	ƒ 4.000,—	ƒ 3.527,47
BIJZONDERE BATEN			
Jubileum-actie	ƒ —,—		ƒ 15.159,14
Ontvangen legaten en giften	„ 8.448,—		„ 100,—
	ƒ 8.448,—		ƒ 15.259,14
NADELIG SALDO	ƒ —,—	ƒ 56.000,—	ƒ —,—
	ƒ 254.337,67	ƒ 276.000,—	ƒ 208.725,92

Begroting 1970 van de CHU

Met vergelijkende cijfers rekening 1969

Lasten :		Rekening 1969	Begroting 1970
Personeelslasten	ƒ 126.212,29		ƒ 106.750,—
	„ 23.625,98		„ 19.000,—
		ƒ 102.586,31	ƒ 87.750,—
Verzorgingsfonds		„ 5.000,—	„ 5.000,—
Huisvestings- en kantoorkosten		„ 43.542,38	„ 27.400,—
Afschrijving kantoorinventaris		„ 6.015,47	„ 6.000,—
Bestuurskosten		„ 32.754,27	„ 31.600,—
Propaganda en publiciteit	ƒ 66.008,99		
Bijdrage UWF	„ 23.060,68		
		„ 42.948,31	„ 55.000,—
Diverse kantoor-, propaganda- of publiciteitskosten		„ —,—	„ 10.000,—
Verkiezingsfonds		„ —,—	„ 5.000,—
Bijdrage en donaties		„ 18.760,90	„ 17.500,—
Accountantskosten		„ —,—	„ 4.000,—
Voordelig saldo		„ 2.730,03	„ —,—
		ƒ 254.337,67	ƒ 248.650,—

Baten :	Rekening 1969	Begroting 1970
Contributies	ƒ 240.530,80	ƒ 240.000,—
Interest	„ 2.052,61	„ 2.000,—
Exploitatie pand	„ 3.306,26	„ P.M.
Extra baten en giften	„ 8.448,—	„ P.M.
Tekort	„ —,—	„ 6.650,—
	ƒ 254.337,67	ƒ 248.650,—

Toelichting Begroting 1970

Baten
Per 20 maart waren 29.300 leden geregistreerd waaronder 1100 vrouwelijke leden. Op grond daarvan zou aan contributies kunnen worden geraamd ƒ 258.750,—. Er is minder geraamd, namelijk conform opbrengst 1969.
Aan rente is geraamd de interest van het verzorgingsfonds dat per 31 december 1969 ƒ 37.970,43 omvatte. De extra giften zijn P.M. geraamd.

Lasten
Als gevolg van reorganisatie wordt het geraamde bedrag aan lasten voldoende geacht. Uit de actie 1969 heeft het Uniewerkfonds plm. ƒ 7 000,— gereserveerd voor 'n eventueel tekort 1970.

Algemeen
Hoewel weinig perspectief biedend, zijn we van mening dat met het beschikbare bedrag voor 1970 het hoogst noodzakelijke kan worden gedaan.
Op langere termijn is zonder contributieverhoging, ja zelfs een jaarlijkse aanpasing daarvan, niet te werken.

UIT DE BOUWWERELD

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria

KANTOREN: Den Haag Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

J. VELLEKOOP

Beëdigd taxateur in onroerende goederen
Onteigeningsdeskundige.
Adviezen in grond- en pachtzaken

Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 2203
's-GRAVENZANDE

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

Voor speciale
soort - kleur - maat
GRINT
ZAND

VAN LOON
VREESWIJK nv
Tel. 03470 - 443 - 444

AANNEMERSBEDRIJF
FA. RADIX & VEERMAN
Oudelandseweg 30 - Telefoon 03480 - 2204
WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

AANNEMER METSELAAR
C. VAN KATWIJK
Hoofdweg 145 Tel 03489 361
ZEGVELD (U.)

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V.
Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

Voor LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:
GEBR. BEKKER N.V.
Kelders 27 Leeuwarden Telefoon 05100 20841

Timmer- en Aannemersbedrijf
VAN WIERINGEN N.V.
Van Foreestlaan 9 Telefoon 01720 3016
Alphen aan de Rijn

Houthandel R. van Aalderen & Zn. N.V.
Schutstraat 199 - Telefoon 05280-2021
HOOGEVEEN
Bouwhout - Triplex en boards
Gezaagd inlands grenen hout

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
Dijklaan 84 - Telefoon 01825 - 590
BERGAMBACHT

kbm KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 22 MEI 1970
6e Jaargang • No. 20

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Parlementair contact in Koninkrijks verband

door mr. W. Scholten

Parlementair contact in Koninkrijks Mr. W. Scholten, lid van de CH-fractie in de Tweede Kamer, verblijft thans met een delegatie uit beide Kamers in Suriname om het parlementair contact in Koninkrijksverband te bestendigen. Deze week schreef hij ons vanuit de West het volgende verslag:

Vandaag is het bezoek van parlementaire delegaties uit de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal en de Staten van de Nederlandse Antillen aan Suriname officieel begonnen met een buitengewone openbare zitting van de Staten van Suriame. Vooraf was er voor de delegaties gelegenheid kennis te maken met de gouverneur van Suriname, dr. J. H. E. Verrier.

Tijdens deze buitengewone openbare zitting is onder meer het woord gevoerd door de voorzitter van de Nederlandse delegatie, mr. F. J. F. M. van Thiel, voorzitter van de Tweede Kamer.

Hij wees er onder meer op, dat het van groot belang is, dat de koninkrijk-partners via deze parlementaire contacten naar elkaar luisteren. Een hoogst belangrijk punt bij de besprekingen in de komende dagen zal worden gevormd door de toekomstige staatkundige ontwikkelingen in koninkrijksverband. De heer Van Thiel verwees daarbij naar het zogenaamde protocol van Willemstad van 29 en 30 januari 1970. Daar is toen van Surinaamse kant vastgelegd, dat deze regeringsperiode voor Suriname niet tot inzet zal hebben de verwerving van volledige staatkundige zelfstandigheid.

In de Antillen zal over de ontwikkeling in koninkrijksverband nog nader beraad plaatsvinden alvorens tot een definitieve oordeelsvorming kan worden gekomen.

Een studiecommissie uit de Staten is daartoe inmiddels ingesteld. De Nederlandse regering heeft zich bereid verklaard steeds mede te werken tot de verwezenlijking van de in Suriname en de Nederlandse Antillen levende verlangens en gedachten ten aanzien van de rechtsorde van het koninkrijk.

De heer Van Thiel wees in het slot van zijn toespraak op het grote belang van de associatie van Suriname en de Antillen met de EEG en zei, dat Nederland — hoe de staatkundige ontwikkelingen ook zullen zijn — bereid zal zijn op basis van de diepgewortelde gevoelens van vriendschap, welke zijn gegroeid, te blijven medewerken aan de opbouw en ontwikkeling van Suriname en de Antillen.

Uit de rede van de voorzitter van de Surinaamse Staten, de heer J. Lachmon, bleek heel duidelijk de wens van Suriname om zelf en zonder dwang van derden te mogen beslissen over de vraag wanneer en op welke wijze men volledige zelfstandigheid wil verwerven. Een standpunt, dat geheel aansluit bij hetgeen ik bij herhaling — onder meer bij de laatste begrotingsbehandeling — in de Kamer heb gezegd. „Laat de eer aan de koninkrijkspartners om zelf te beslissen", aldus Lachmon.

Commissiewerk

Er wacht ons in de komende dagen een bijzonder druk programma. In de eerste plaats zullen wij ons verdelen over een viertal commissies om verschillende vraagstukken te bespreken. In de eerste commissie komt een door Suriname gelanceerd contactplan aan de orde. Met dit plan wordt beoogd de parlementaire contacten binnen het koninkrijk — die tot dusverre eenmaal per twee jaar plaatsvonden, zodat eenmaal in de zes jaar elke partner in het koninkrijk als gastheer kan optreden — te intensiveren.

Het wordt noodzakelijk geacht, dat de diverse parlementen een juister beeld krijgen van de zich in elk land voordoende problemen, met name is dit van belang wanneer i één der parlementen een onderwerp wordt behandeld, dat een ander of meerdere rijksdelen raakt.

In de nota, welke Suriname over deze zaak heeft opgesteld, wordt met nadruk gesteld, dat dit contactplan geenszins mag worden gezien als een vorm van inmenging in elkanders binnenlandse aangelegenheden. Maar de in het Statuut voorziene mogelijkheid van onderlinge hulp en bijstand zal alleen dan optimaal nut afwerpen indien men wederzijds goed geïnformeerd is. In de tweede commissie zullen de staatkundige ontwikkelingen binnen het koninkrijk aan de orde komen. Een hoogst belangrijke commissie, omdat de gesprekken daarin gevoerd, ons verdere informatie zullen kunnen geven omtrent hetgeen in de verschillende politieke partijen in Suriname en de Antillen op dit punt leeft.

In de derde commissie zullen alle besluiten van het protocol van Willemstad worden besproken, terwijl in de vierde commissie de sociaal-economische politiek aan de orde zal worden gesteld.

Als CH-leden van de delegatie hebben wij de taken aldus verdeeld: de heer De Geer van Oudegein zal zitting nemen in de tweede commissie inzake de staatkundige ontwikkelingen, terwijl ik mij met name bezig zal houden met het contactplan en de sociaal-economische vraagstukken.

Naast deze commissievergaderingen brengen wij een aantal werkbezoeken aan verschillende projecten in Suriname. Zo gaan wij naar de bauxiet-winning, het grote waterkrachtstation in de Afobakadam, naar een houtwinningsbedrijf in de binnenlanden en naar de grote landbouwprojecten in West-Suriname (Gorori, Wageningen en Nickerie).

Spanningen

Na een verblijf van 24 uur kan ik uiteraard nog geen afgeronde indrukken weergeven. Het straatbeeld in Paramaribo is sinds mijn laatste bezoek in 1968 niet veranderd. De „black power"-demonstraties in omliggende landen (Trinidad bijvoorbeeld) leiden ook in Suriname, met name in de kringen van het onderwijs, tot enige beweging.

Ook in het sociaal vlak is niet alles rustig, de staking bij bananencultuur duurt al geruime tijd en is nog steeds niet opgelost. Sommige mensen die ik sprak, vrezen een verdere uitbreiding van de sociale onrust. Aan de andere kant bestaat er in de Surinaamse samenleving toch kennelijk ook de behoefte om de problemen met een zekere gematigdheid te benaderen.

De regentijd is — helaas — begonnen. Van de warme Surinaamse zon heb ik tot dusverre weinig gezien en gevoeld. Maar alleen al het uitzicht vanuit de hotelkamer over de rijke tropische plantengroei is een verkwikking.

Tenslotte nog een heel persoonlijke noot: Bij mijn aankomst gisteravond trof ik op mijn hotelkamer een welkomstgroet in de vorm van prachtige orchideeën aan van iemand, met wie ik al 23 jaar geleden in Rotterdam-Kralingen op belijdeniscatechisatie had gezeten, die nu een belangrijke commerciële functie in Suriname vervult en die ik sinds 1947 niet meer had ontmoet. U zult begrijpen, dat ik stomverbaasd was, maar ook uiterst dankbaar voor persoonlijke contacten als deze die de tands des tijds blijken te doorstaan.

Op Eerste Pinksterdag hopen wij vele Rotterdamse herinneringen op te halen.

BON

Ja, ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Drs. J. W. de Pous

„Deze Pous is niet onfeilbaar, maar hij moet wel alles weten", sprak de heer J. W. de Pous jaren geleden in de Tweede Kamer, toen hij daar als minister van Economische Zaken vele vragen tegelijkertijd moest beantwoorden.

Telkens moest ik aan deze uitspraak denken, toen de naam „de Pous" de laatste weken vele malen in krantenberichten verscheen. De voorzitter van de Sociaal-Economische Raad werd gekritiseerd om een combinatie van functies in het openbare en in het bedrijfsleven. Net alsof dat iets onoirbaars is! Men wist dit al jaren, maar aangezien het nu mode is om bijverdiensten te diskwalificeren, kon er door een samenloop van omstandigheden eens op los gefoeterd worden.

Het ging om de fusie van de Nederlandse Kabelfabriek met Philips. Bij beide is de heer De Pous commissaris. Toen die fusie moeilijkheden gaf, was de heer De Pous, volgens sommigen, degene die dat had moeten voorkomen. Toen dat niet lukte, was hij de boosdoener.

Het is in ons land tegenwoordig zo, dat als iets niet naar de zin van iedereen gaat men kwaadaardig wordt en begint te insinueren. Het leek haast, of er dingen gebeurd waren, die niet door de beugel konden. „Dat is ook wat met die De Pous van jullie", werd er dan gesmaald.

Nu ken ik weinig mensen in Nederland, die zó integer en tegelijkertijd zó intelligent zijn als „onze Pous". Deze man door het slijk halen, lukt dan ook niet. Langzamerhand begon iedereen te zeggen en te schrijven, dat men niet twijfelde aan zijn integriteit. Ook wist men plotseling geen beter en bekwamer voorzitter van de SER te vinden. Zo kwam tenslotte alles weer op zijn pootjes terecht.

De heer De Pous wordt aan de regering voorgedragen als voorzitter van de SER met blanco stemmen van NVV- en NKV-leden van de SER. Men moest zich verschuilen achter zogenaamde suggesties van de heer De Pous, die nieuwe commissariaten zal bespreken met het Dagelijks Bestuur van de SER. Ook zal de positie van de voorzitter van de SER opnieuw bekeken worden.

Het is namelijk een slecht betaalde, zogenaamde „part-time" baan, maar in werkelijkheid is het veel meer. Vooral door de vele contacten met het bedrijfsleven, die er nodig zijn om de sociaal-economische adviezen zo efficiënt mogelijk te doen zijn.

Ik weet, dat er ook in onze kring mensen geneigd zijn te zeggen: Deze functie is niet te combineren met commissariaten. Men beseffe dan wel, dat een commissariaat-nieuwe-stijl veel verantwoordelijkheid meebrengt, iets wat niet iedereen kan opbrengen. Men kiest de heer De Pous niet omdat hij voorzitter van de SER is, maar omdat men zijn advies nodig heeft. Zijn advies, dat uit hetzelfde heldere brein komt of hij nu voorzitter van de SER is of niet.

Wij hopen nog lang te kunnen profiteren van zijn deskundigheid ten bate van Nederland in al zijn gedingen en wij zijn er trots op, dat deze Pous onze Pous is.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

J. T. Mellema bij Cambodja-debat:

C.H.-fractie beziet ontwikkeling in Z.O.-Azië met grote zorg

De Tweede Kamer heeft vorige week een middag en een avond met minister-president De Jong en minister Luns van buitenlandse zaken gediscussieerd over het recente Amerikaanse optreden in Cambodja. Dat geschiedde aan de hand van een regeringsnota. Ook de christelijk-historische fractie, zo zei fractievoorzitter J. T. Mellema bij dat debat,, was zeer geschokt bij het vernemen van de jongste ontwikkelingen in Indo-China. „Wij, in Nederland, leefden in de hoop en de verwachting, dat het dieptepunt van dit tragisch conflict achter ons lag," aldus de heer Mellema.
Hij herinnerde er aan, dat de Kamer reeds vele malen debatteerde over de situatie in Zuid-Oost-Azië. Deze keer, aldus Mellema, is re de bijkomstigheid dat de partijbesturen van de oppositiepartijen hun afkeuring over het Amerikaanse optreden al voor het debat aan de Amerikaanse ambassadeur in Nederland hebben doen weten.

De christelijk-historische fractievoorzitter zei, dat het niet zijn bedoeling was om bij het debat van thans zeer uitvoerig in te gaan op de complexe situatie in Indo-China. Bij vorige debatten zette de christelijk-historische woordvoerder mr. C. A. Bos uitvoerig uiteen, hoe de christelijk-historischen de situatie beoordelen. „Daarin is tot nu toe weinig verandering gekomen. Dat oordeel kwam er op neer, dat wij niet konden inzien dat de geschillen, die in dit gebied bestaan, enkel en alleen militair zouden kunnen worden opgelost. Dat oordeel hebben wij niet gewijzigd en vanuit dat gezichtspunt moeten we de huidige ontwikkelingen ook beoordelen", aldus de heer Mellema.
Het debat, zo voegde de christelijk-historische fractievoorzitter daaraan toe, gaat niet in de eerste plaats over de nieuwe Amerikaanse acties in Cambodja, maar — naar het hem voorkwam — veel meer over de reactie van de Nederlandse regering, over „het al of niet begrip hebben" en over de vraag, waarvoor begrip is getoond: begrip voor de actie zelf of voor de motieven.

Uit welke hoek ?

Bij de beoordeling van de vraag of de Amerikaanse president juist heeft gehandeld, rijst de vraag uit welk hoek je de handeling beoordeelt, aldus de heer Mellema. Vanuit militair, politiek, moreel, volkenrechtelijk standpunt kan het optreden beoordeeld worden. De heer Mellema zei te denken, dat militair gezien de acties volstrekt logisch zijn. „Hier is hoogstens de vraag: „Waarom heeft men dit niet eerder gedaan?" op zijn plaats. Maar, aldus de heer Mellema, het is niet een zuiver militaire aangelegenheid. „Bovendien lost deze tijdelijke actie in politiek opzicht niets op. Het brengt hoogstens enige tijd verlichting aan het langgerekte front. In het verleden hebben we meerdere malen kunnen horen, dat bepaalde acties een beslissende invloed zouden hebben op het verloop van de oorlog. De vorige president heeft zulke acties bij herhaling verdedigd en het heeft hem uiteindelijk zijn geloofwaardigheid gekost."
Volgens de heer Mellema motiveerde president Nixon zijn beslissing in politiek opzicht niet overtuigend. Nixon zei onder meer, dat de meerderheid van het Amerikaanse volk wenst een terugtrekken van de troepen uit Vietnam en dat de actie voor een succesvol terugtrekken onmisbaar is. Ook zei Nixon, dat de meerderheid van het Amerikaanse volk een einde aan deze oorlog wil en dat de actie dat doel dient.
Vervolgens zei de Amerikaanse president, dat de meerderheid van het Amerikaanse volk de risico's van de strijdkrachten tot het absolute minimum wil beperken en dat de actie daarbij essentieel is.
Dit zijn, aldus de heer Mellema, de redenen van de beslissing van de Amerikaanse president Nixon en hij vroeg aan minister Luns dan ook, of het deze redenen zijn, waarvoor de Nederlandse regering begrip kon opbrengen.

Kanttekeningen

Bij de motiveringen van Amerikaanse kant maakte de voorzitter van de christelijk-historische kamerfractie enkele kanttekeningen. Hij zei de argumentatie te nationalistisch en te Amerikaans te vinden, te weinig toegespitst op de situatie in Zuid-Oost-Azië. „Waar gaat het om? Ik dacht om het behoud van het machtsevenwicht, om de onafhankelijkheid van Zuid-Vietnam. Voor de vraag of deze handelingen al dan niet juist zijn, is het criterium of de handeling dienstbaar is aan dit doel. De situatie overziende ben ik geneigd deze vraag bevestigend te beantwoorden, wanneer ik het militair bekijk. Er zal niemand zijn, die zich bij voortduring graag in de rug laat aanvallen! Uit militair oogpunt heb ik begrip voor de acties. De tijdelijkheid is duidelijk een politiek compromis. Het is duidelijk, dat er getracht wordt met zowel de militaire als de politieke facetten rekening te houden en daaroor dreigt het vlees noch vis te worden", aldus de heer Mellema.
De christelijk-historische fractievoorzitter vond het te betreuren, dat de actie, politiek gezien, in Amerika veel reacties gegeven heeft. „Wij hebben er geen behoefte aan, dat de sterkste natie in de wereld een verdeeld huis is. Dat verzwakt haar kracht. Ik geloof, dat deze verzwakking, deze verdeeldheid te betreuren is, en dat bij deze actie dat aspect onvoldoende is voorzien."
De heer Mellema meende, dat het debat in de Tweede Kamer geen invloed op de gang van zaken zal hebben, noch in Amerika, noch in Vietnam. „Laten we ons dat wel bewust zijn. Laten we bij de beoordeling ook bedenken, dat Amerika de enige Westerse natie is, die in staat is een opdringend communisme een halt toe te roepen. En willen we dat of willen we dat niet? Dat neemt niet weg, dat wij de ontwikkeling in dit deel van de wereld met grote zorg bezien. De bloedbaden onder de burgerbevolking, het grote offer aan mensenlevens, de bijna uitzichtloosheid van de strijd doen vele vragen oproepen."

Wel begrip

Resumerende kwam de heer Mellema, voorzitter van de christelijk-historische Tweede Kamerfractie tot de conclusie, dat zijn fractie op korte termijn wel begrip voor de actie kan tonen. Maar de fractie is ook van mening, dat de actie op de langere duur waarschijnlijk toch geen bijdrage zal leveren tot de oplossing van het conflict.,, Naar onze overtuiging had dat in de eerste reactie van minister-president De Jong duidelijker moeten doorklinken. Maar ook mijn fractie heeft geen behoefte om bij beslissingen, die zo moeilijk liggen en waarbij zoveel factoren een rol spelen, die de beoordeling vanuit één criterium tot een apert eenzijdige maken, de Amerikaanse president af te vallen", aldus besloot de heer Mellema.
Het debat over het Amerikaanse optreden in Cambodja leverde vier moties in. Drie moties, t.w. één ingediend door PvdA, D'66, groep-Aarden en PSP, en twee alleen door de PSP, werden verworpen. Deze moties keurden het Amerikaanse optreden in Cambodja af en wilden onmiddellijke terugtrekking van Amerikaanse troepen zowel uit Cambodja als uit Zuid-Vietnam.
De tegenstemmers van deze moties zeiden, dat de moties eenzijdig waren, omdat zij alleen maar iets wilden van de Amerikanen. Er zijn, zo werd gezegd, twee partijen, die tegen elkaar strijden en als om terugtrekking van Amerikaanse troepen gevraagd wordt, dan zal hetzelfde geëist moeten worden van de communisten.
De vierde motie, ingediend door de KVP-er Mommersteeg, werd aangenomen. De regeringspartijen waren voor deze motie.

Deze motie luidde:

„De Kamer,
gehoord de discussies over de brief van de minister van Buitenlandse Zaken inzake de ontwikkelingen in Indo-China;
verontrust door de recente ontwikkeling in dit gebied;
van oordeel, dat slechts een internationaal gegarandeerde regeling, gepaard gaande met terugtrekking van alle buitenlandse troepen uit de vier Indo-Chinese landen de grondslag kan leggen voor de oplossing van dit conflict;
voorts van oordeel, dat als complement van een politieke oplossing de voorwaarden moeten worden geschapen voor herstel en opbouw door samenwerking in regionaal Aziatisch verband en dat het openen van een concreet perspectief voor zulk een herstel en opbouw door regionale samenwerking op zich zelf een bijdrage kan zijn tot het naderbij brengen van de vrede;

verzoekt de regering

1. haar pogingen om samen met andere landen te komen tot een zinvol initiatief voor het bevorderen van een vreedzame regeling met kracht voort te zetten;
2. ter bevordering van het tot stand komen van een concreet perspectief van sociaal-economisch herstel en opbouw door regionale samenwerking, zowel bilateraal als in het bijzonder ook in multilaterale organen als ECAFE, Mekong-commissie en Aziatische ontwikkelingsbank stimulerende activiteiten te ondernemen en in verband hiermede tevens te juister tijd een missie te zenden naar Hanoi,

en gaat over tot de orde van de dag."

Comptabiliteitswet

Vorige week heeft de Tweede Kamer zich ook beziggehouden met het ontwerp van een geheel nieuwe Comptabiliteitswet. „Het betreft een uiterst belangrijke materie: het gaat hier om de vormgeving van één van de meest fundamentele grondslagen van onze parlementaire democratie, nl. het budgetrecht. Daarnaast betreft het de financiele controle van de overheidsfinanciën in het algemeen", aldus zei de woordvoerder van de christelijk-historische fractie, drs. D. F. van der Mei.
Drs. Van der Mei wees er op, dat de huidige Comptabiliteitswet veertig jaar functioneert. „Het zal zeker geen nieuwe periode van veertig jaar vergen, voordat de nieuwe wet op de helling gaat. In de voor ons liggende jaren zullen ongetwijfeld weer nieuwe begrotingstechnieken naar voren komen."
De christelijk-historische woordvoerder wees op de zogenaamde „performance"-budgettering, ofwel prestatiebegroting. „Een dergelijke begroting zou het voordeel hebben, dat zij regering en parlement dwingt tot een jaarlijkse discussie over de te bereiken resultaten. Ook voor de Algemene Rekenkamer, die zich in de toekomst meer en meer zal gaan bezighouden met de beoordeling van de beleidsdoelmatigheid schijnt een dergelijke begroting een belangrijk hulpmiddel te zijn."
Drs. Van der Mei zei met grote belangstelling kennis te hebben genomen van de uitvoerige reactie van de bewindslieden op de, bij de schriftelijke voorbereiding van de openbare behandeling gestelde vragen over het „performance-budget". „Zonder nu al te diep op dit onderwerp in te gaan, zou ik er nog een enkele opmerking over willen maken", aldus drs. Van der Mei. „Het afwegen van resultaten en offers tegen elkaar zowel als het afwegen tegen elkaar van verschillende offers om eenzelfde resultaat te krijgen is uiteraard een bijzonder belangrijke zaak. Juist in een tijd, dat de overheidsuitgaven onder een voortdurende opwaartse druk staan, spreekt dit voor zich. De genoemde afweging verscherpt het inzicht in de begroting. Echter: om daarvoor de gegevens aan te dragen is bepaald geen eenvoudige opgave. Des te sterker juichen wij het toe, dat de regering geleidelijk aan toch de benodigde informatieverschaffing tot stand wil brengen."
Drs. Van der Mei wees er op, dat de regering in de schriftelijke stukken liet weten: „Waarschijnlijk zal dit om te beginnen nog slechts plaatsvinden in bepaalde deelsectoren van die rijksactiviteiten, waar één en ander zonder grote moeilijkheden op kleinere schaal mogelijk is; met de aldus verkregen resultaten en ervaring kan dan overwogen worden of een verdere uitbreiding tot andere sectoren wenselijk is."
De christelijk-historische woordvoerder vroeg dan ook of het de bedoeling van de regering is de Kamer regelmatig, bijvoorbeeld jaarlijks, in algemene zin in de Miljoenennota op de hoogte te stellen van de voortgang met deze aanpak. „Het lijkt mij juist, dat het parlement dit proces regelmatig kan volgen", aldus drs. Van der Mei.
Eén van de belangrijkste beslissingen, aldus drs. Van der Mei, die bij het aannemen van het wetsontwerp genomen worden, is de overgang naar het kasstelsel, zowel voor de

vervolg op pag. 3 onderaan

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen-en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

P. G. van der Weele:

Laat regering zich meer inzetten voor midden- en kleinbedrijf

Aan de onlangs door de heer P. G. van der Weele gehouden jaarrede voor het Koninklijk Verbond van Ondernemingen — de heer Van der Weele is er voorzitter van — ontlenen wij het volgende:

„Het staat ons allen klaar en duidelijk voor de geest, dat hoe we ook de zorg voor diegenen die de strijd in het ondernemersbestaan niet kunnen bolwerken, proberen te verbeteren, de sociale maatregelen op geen enkele wijze het bestaansrecht en de bestaansmogelijkheid van de ondernemer in Midden- en Kleinbedrijf kunnen verbeteren. Het is meer dan ooit nodig, dat de ondernemers in Nederland duidelijker gaan merken, dat het **niet** de bedoeling is om successievelijk maar allengs sneller de bedrijvigheid te stoppen, doch dat er daarentegen behoefte bestaat aan uitspraken en maatregelen, die de huidige ondernemers als een hart onder de riem ervaren. In dit verband zou ik een paar gedachten naar voren willen brengen.

Het stimuleren van de ontwikkeling naar betere en grotere bedrijven in ons land moet met kracht worden voortgezet. De maatregelen, die de regering daarvoor op dit moment ter beschikking van het bedrijfsleven heeft gesteld, zijn op zichzelf de moeite van het noemen waard, maar schieten in het grootste gedeelte van de gevallen, die deze hulp nodig hebben, te kort of blijken er zelfs niet voor gebruikt te mogen worden.

Wanneer de regering niet alleen met de mond, maar ook met de daad wenst te beklemtonen, dat zij vertrouwen heeft in dit zo belangrijke deel van het Nederlandse bedrijfsleven, zal zij dit kunnen bewijzen door allerlei maatregelen op het terrein van de ontwikkeling extra te accentueren. Snelle hulp is evenals elders ook hier dubbele hulp.

Nauw hiermee verbonden is de voorlichting, die de ondernemers in het Midden- en Kleinbedrijf ter beschikking dient te staan. Het wordt vrijwel onmogelijk voor een individuele ondernemer zich alleen met eigen kennis voldoende te oriënteren op de markt, waarin hij zijn artikelen wil verkopen of waaraan die markt behoefte heeft. Dit geldt voor de detailhandel al evenzeer als voor ambacht en industrie.

Maar ook op het terrein van kostenbewaking en fiscale uitwijkmaatregelen is het ondoenlijk voor een individuele ondernemer steeds weer de juiste weg te vinden. Daarom is de ontwikkeling van het Midden- en Kleinbedrijf ten nauwste verbonden met de mogelijkheid op elk gewenst moment te kunnen beschikken over deskundige voorlichters, die de ondernemer in zijn beslissingen kunnen bijstaan.

Het alléén blijven ploeteren in eigen zaak leidt via bedrijfsblindheid en het nemen van onjuiste beslissingen maar al te vaak naar de ondergang van het bedrijf.

Ook de organisatorische kracht, die het Midden- en Kleinbedrijf bij zijn bestaansmogelijkheden ter zijde kan staan, blijft behoefte houden aan verbetering en vernieuwing.

Wanneer wij in staat zijn de regering te bewegen zich meer in te zetten voor het Midden- en Kleinbedrijf, wanneer we kunnen profiteren van een goed-gericht voorlichtingsapparaat, bovenal echter wanneer we weer geloven in onszelf en dat gestalte geven in een organisatie-kracht, die aan het Midden- en Kleinbedrijf recht doet, behoeven we geen angst te hebben, dat onze bestaansmogelijkheden beperkt worden, maar kunnen we met gedurfd initiatief profiteren van het maatschappelijk leven van vandaag, dat boordevol mogelijkheden zit voor goede ondernemers op alle terreinen van het Midden- en Kleinbedrijf."

Nog enkele punten uit Van der Weele's jaarrede:

● Ondanks het feit, dat ons Verbond zich stelselmatig en rechtlijnig heeft verzet tegen een ongebonden loonpolitiek, cumulerend in het feit, dat wij ons vorig jaar in het SER-rapport over de inflatiebestrijding contre coeur hebben moeten vasthouden aan deze gedachtengang, is de overgrote meerderheid van werkgevers en ondernemers opnieuw door de knieën gegaan en moeten we constateren, dat de werknemers zich eerst moeizaam, maar later gemakkelijker hebben kunnen ontworstelen aan de bemoeienis van de overheid met de loonontwikkeling, de belangrijkste bron van inkomen van de werknemers. Hun enige zorg is te voorkomen, dat deze loonkostenontwikkeling in de prijzen wordt doorberekend. Ze hebben er dan ook min of meer kans voor gezien om de regering stelselmatig zó onder druk te zetten, dat de ondernemers nu gebukt gaan onder een stringent toezicht op de prijzen.

● Het is niet alleen verdrietig, maar in hoge mate irriterend, dat men zich bij het benaderen van het vraagstuk van de werkgelegenheid natuurlijk weer probeert te beperken tot het industriële grootbedrijf en de werkgelegenheid, die daarbij betrokken is. Het Midden- en Kleinbedrijf in de gehele Benelux met al zijn vormen van werkgelegenheid wordt in het EEG-overleg zelfs geen mogelijkheid geboden aan de besprekingen deel te nemen. Zouden de heren directeuren van grote bedrijven c.q. hoge ambtenaren het wellicht beneden hun waardigheid vinden in Luxemburg geconfronteerd te worden met vertegenwoordigers van het beneden hun stand liggende Midden- en Kleinbedrijf?

Uiteraard heeft het KVO tezamen met de zusterorganisaties hiertegen bij de minister van Sociale Zaken krachtig geprotesteerd en hem verzocht, dit protest aan de EEG-ministerraad ter kennis te brengen. Het KVO is niet van plan zich in deze zaken opzij te laten drukken.

---

vervolg van pag. 2

uitgaven als voor de inkomsten. (Het kasstelsel betekent, dat de uitgaven pas in de begroting verwerkt worden, als de uitgaven werkelijk gedaan zijn, en dus niet meer als de verplichting tot betaling is aangegaan). De voordelen van het kasstelsel zijn evident, aldus drs. Van der Mei. Hij noemde de volgende:

— het is eenvoudiger;
— het gevolg is, dat er een versnelling van het opmaken van de rekening plaatsvindt, hetgeen o.a. belangrijk is voor de controle door het parlement;
— de suppletoire begrotingen kunnen tijdiger worden ingediend;
— een gelijk stelsel van ontvangsten en uitgaven;
— een verbetering van de internationale vergelijkbaarheid.

Drs. Van der Mei zei toch grote aarzeling te hebben om minister Witteveen van Financiën te volgen in zijn argumentatie ten voordele van het kasstelsel. Een belangrijk bezwaar is, dat „de toevalligheid" van het tijdstip van een kasbetaling aanleiding kan geven tot misbruik.

Tussentijdse nota

Er is al meer in de parlementaire gedachtenwisseling aan de orde geweest of de begrotingen voor één jaar, dan wel voor twee jaar moeten gelden. Ook nu, bij de behandeling van de Comptabiliteitswet, is daarover gesproken. Drs. Van der Mei zei geen voorstander te zijn van een tweejaarlijkse begroting, en veel te voelen voor de gedachte de begrotingsperiode van één jaar te verkorten. Maar dat laatste is op praktische gronden niet mogelijk. „Dit betekent niet", aldus de christelijk-historische woordvoerder, „dat we geen stapje verder kunnen gaan."

In de praktijk heeft zich nl. de ontwikkeling van de begroting voorgedaan, dat de Staten-Generaal tussentijds verslag wordt gedaan over de ontwikkeling van de begroting. In eerste aanleg was de bedoeling dit uitsluitend te doen bij optredende aanmerkelijke verschillen. Maar het wordt steeds meer normaal, dat omstreeks april/mei een dergelijke nota aan de Kamer wordt aangeboden. Drs. Van der Mei sprak uit, dat het indienen van zo'n nota vastgelegd moet worden. „We vinden het van groot belang, dat de Staten-Generaal op de hoogte blijft van de ontwikkelingen. Dat is een gezonde en verantwoorde eis van democratie. Een dergelijke nota zal wel beknopt moeten zijn."

Drs. Van der Mei maakte vervolgens opmerkingen over de bevordering van de doelmatigheid. „De sterke stijging van de overheidsuitgaven en het vaak ingewikkelde karakter daarvan bevorderen de doorzichtigheid van het uitgavenbeleid bepaald niet. De controlefunctie van het parlement wordt daardoor ook moeilijker." De christelijk-historische woordvoerder meende dan ook, dat het voor de Kamer mogelijk moet zijn de Algemene Rekenkamer opdracht te geven voor het instellen van bepaalde doelmatigheidsonderzoeken. In dit verband pleitte drs. Van der Mei ook voor het uitbreiden van het ambtenarenapparaat van de Tweede Kamer.

H. Lokkerbol.

Zeuren over de zeden

door Gerrit de Bruyn

De politiek geïnteresseerde vaderlanders zijn er zo langzamerhand wel achter, dat er in de CHU de laatste tijd degelijke vooruitstrevende discussies worden gevoerd. De aandacht en de waardering voor de op 7 maart j.l. aangenomen programhoofdstukken zijn daarvan een bewijs. Zo er in de Unie in vroeger jaren al gediscussieerd werd, in ieder geval bleek daarvan naar buiten weinig. CHU-stemmen kon dan ook getypeerd worden met „een nette manier van blanko stemen".

Echter één soort discussie behoort al jaren tot de Unie-folklore, namelijk de discussie over de zeden. Je zou zelfs kunnen beweren, dat het er in de Unie soms op lijkt, dat de negatieve inspiratie van „zedenbederf" de plaats inneemt van de positieve inspiratie van het Evangelie. In Unieraad of Hoofdbestuur zul je nooit zoveel verontrusting vernemen over bijvoorbeeld de bedreiging van het milieu, als over een „kwetsend-tv-program", een „zondagstelegram", of een „borrelbotsing".

Nu is dat geen typisch CHU-verschijnsel. Uitingen van een veranderend cultuurpatroon winden velen op. Kijk maar naar de Telegraaf, Binding Rechts, Agnew, Springer, Vorster, etc.

Aanpassing

In het genoemde soort discussies zijn de standaardingrediënten: „normverzaking", „doelbewust kwetsen", „in zijn menselijke waardigheid aangetast zijn". In feite gaat het hierbij over de inhoud en de grenzen van bestaande normen. Normen zijn, volgens De Jager en Mok: „collectieve opvattingen over de wijze waarop men onder bepaalde omstandigheden behoort te handelen." Normen zijn aan tijd en plaats gebonden. Zo is in sommige Arabische landen opiumgebruik toegestaan, maar alcoholgebruik niet. In de vorige eeuw behoorde een vrouw in katzwijm te vallen bij het aanhoren van een schokkende mededeling; een gebruik, dat nu in onbruik is geraakt.

Het ontstaan van normen — gedragsregels — hangt samen met het bestaan van een samenleving. Omdat die samenleving voortdurend verandert, is het begrijpelijk, dat ook de gedragsregels nogal eens aanpassing behoeven. Was in de vroegere samenleving nauwelijks een verkeersnormenstelsel nodig, nu is dat wel degelijk noodzakelijk. Andere normen verdwijnen: het nabuurschap bijvoorbeeld.

Normen

Nu is het vooral op het gebied van de zedelijkheid, dat er nogal eens moeilijkheden ontstaan over de zin van bepaalde normen. Althans de puriteinen tonen nogal eens weinig neiging zich af te vragen of bepaalde normen nog wel zin hebben. En sommige libertijnen doen nogal eens exhibitionistisch met hun verworven inzichten.

Veel normen stammen nog uit een tijd, dat men zo nodig de mensheid wilde beschermen tegen „zedenbedervende invloeden". In het nieuwe Unieprogram staat gelukkig voorop: de vorming van een vrij en verantwoordelijk mens, d.w.z. een mens die bijvoorbeeld zelf wel de verantwoordelijkheid aan kan uit te maken of hij een pornografie wil kopen of de VPRO uit wil draaien. Een mens, die — naar ik hoop — ook bevrijd zal zijn van kwetscomplexen.

De tijd voor paternalistische normen is aan het voorbij raken. We beginnen door te krijgen, dat het zich gekwetst voelen in zijn menselijke waardigheid nogal wat op pedanterie lijkt, dat gekwetst zijn vaak berust op hypocrisie, frustratie, geestelijke immobiliteit en op intolerantie t.a.v. aanvallen op zinloos geworden normen.

Onkunde t.a.v. de functie, het ontstaan en het veranderen van normen heeft in onze kringen vaak tot verwarring geleid. Vooral als het ging over zgn. christelijke normen. De fout die daarbij gemaakt werd en wordt is, dat men normen met waarden verwart. Waarden zijn collectieve opvattingen over wat al dan niet goed of begerenswaardig is. Waarden hebben als het ware een hoger abstractieniveau dan normen. De belangrijkste christelijke waarde is liefde. Een andere is het niet doden, stelen, etc. Wie nu normen in de Bijbel voor deze tijd een absolute betekenis wil toekennen, miskent de functie van die normen, die immers plaats en tijd gebonden zijn.

Relativeren

In dit (te) korte bestek hoop ik duidelijk te hebben gemaakt, dat we toe zijn aan een relativering van die kwetsbare waardigheid en eerbaarheid en het hoger waarderen van de individuele verantwoordelijkheid. Het amendement F 12 (verscherpt toezicht op het TV-beleid), dat op 23 mei op de Algemene Vergadering van de Unie aan de orde komt, moet dan ook verworpen worden. Het is immers ZINLOOS geworden.

Ook het amendement F 15 (krachtige homofilie bestrijding) miskent een feitelijke situatie met een foutieve bijbelse motivatie. De Bijbel keert zich tegen het gebruik (cultus) van de quasi-homoseksualiteit. Tegenover de medemens met een werkelijke homofiele aard past een christen slechts een begripvolle, tolerante behulpzame houding: helpen en niet bestrijden. Het amendement is dan ook bepaald onchristelijk.

Laten we tot slot nou eens niet vergeten, dat al dat gezeur over zedelijkheidsgrenzen de aanvallen op die grenzen vergroot en de aandacht van het doel afleidt, namelijk het dienen van de waarde, in dit geval: liefde.

GERRIT DE BRUYN.

Bij wijziging Algemene Bijstandwet:

Drs. A. D. W. Tilanus wil

„rampregeling"

Bij de behandeling in de Tweede Kamer van een voorstel tot wijziging van de Algemene Bijstandswet heeft de christelijk-historische woordvoerder, drs. A. D. W. Tilanus een lans gebroken voor het snel inspringen van de overheid bij het opvangen van de gevolgen van een ramp. Hij verzocht staatssecretaris Van de Poel van het departement van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk een „rampregeling" in het leven te roepen.

Af en toe, aldus drs. Tilanus, gebeurt er iets waardoor mensen worden getroffen en schade wordt geleden. Hij noemde een aantal voorbeelden: ernstige wateroverlast in de Achterhoek en in Twente, een windhoos in Tricht, een bomexplosie in Zierikzee en pas weer bijna een grote watersnoodramp in de Bommelerwaard.

Drs. Tilanus wees er op, dat bij de genoemde rampen vele mensen schade leden. Zij hadden niet verzekerbare kosten, waarvoor eigenlijk geen goede regeling aanwezig is. Bij de wateroverlast in Twente is tenslotte de rijksgroepsregeling zelfstandigen toegepast, bij de windhoos in Tricht werd de rijksgroepsregeling oorlogsslachtoffers zoveel mogelijk gevolgd en daarbij is ook het Nationaal Rampenfonds ingeschakeld. In Zierikzee is het Rampenfonds bereid gevonden, hulp te bieden.

Betrokkenen, aldus de christelijk-historische woordvoerder, zitten echter op zo'n moment in benarde omstandigheden en dan duurt het veel te lang. „Zij verkeren veel te lang in het onzekere, hoe zij geholpen zouden kunnen worden. Het Nationaal Rampenfonds werkt wat moeilijk, omdat het bestuur eerst moet besluiten of het om een nationale ramp gaat. Het heeft dan als eerste doel, een aantal organisaties te helpen."

Drs. Tilanus meende te weten, dat het Rampenfonds over beperkte middelen beschikt. „Ik weet dit niet zeker, omdat het een besloten aangelegenheid is; jaarverslag, rekening en balans worden niet gepubliceerd."

Drs. Tilanus zei, dat bij dergelijke gebeurtenissen, als waarvan hij een opsomming gaf, de overheid — als vertegenwoordigster van het gehele volk — moet inspringen. „Er moet een rampregeling klaar liggen, die onmiddellijk van toepassing kan worden verklaard, waardoor de getroffenen direct weten wat zij mogen verwachten."

Gevraagd werd dan ook naar een regeling, hetzij in het kader van de Algemene Bijstandswet, hetzij op een andere grondslag. Staatssecretaris Van de Poel zou eerst in de loop van de afgelopen week op de suggestie van het christelijk-historische kamerlid ingaan.

Sluitstuk

De Algemene Bijstandswet trad op 1 januari 1965 in werking. Alhoewel de Kamer jaarlijks in commisoriaal verband met de staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk van gedachten wisselde over de uitvoering van de wet, was het er nog niet van gekomen, dat voorstellen tot wijziging werden ingediend. Al bij het eerste mondeling overleg, aldus drs. Tilanus, kwam een aantal wensen naar voren om de wet op sommige punten te wijzigen. „Wij zijn nu vijf jaar verder en ik vind, dat het rijkelijk lang geduurd heeft voor er wijzigingen werden voorgesteld. Ik hoop, dat nieuwe wijzigingsvoorstellen niet zolang op zich laten wachten."

De woordvoerdster van de anti-revolutionaire fractie, mejuffrouw J. van Leeuwen, die voor drs. Tilanus aan het woord kwam, zette nog eens uiteen, van welk belang de invoering van de Algemene Bijstandswet is geweest. Het lijkt ons goed, enkele passages uit haar betoog te releveren.

De invoering van de Algemene Bijstandswet vijf jaar geleden wilde mejuffrouw Van Leeuwen beschouwen als sluitstuk van het stelsel van sociale zekerheid. De invoering van die wet was een principiële vernieuwing op het terrein van de sociale hulpverlening, nadat dit terrein vele jaren in belangrijke mate was beheerst door de chatas-gedachte.

Mejuffrouw Van Leeuwen vertelde, dat zij een vijftal jaren geleden „de boer opging" met verhalen over principiële verschillen tussen de Armenwet en de Algemene Bijstandswet. Een zestal fundamentele verschillen riep zij bij het Kamerdebat in herinnering.

„Het eerste principiële verschil was", aldus mejuffrouw Van Leeuwen, dat er in de Algemene Bijstandswet een recht kwam op bijstand, omkleed ook met het recht van beroepen, tegenover in de Armenwet de maatschappelijke zorg als gunst. In de tweede plaats was er de duidelijke vooruitgang van het nu baseren van uitkeringen op de noodzakelijke kosten van het bestaan tegenover vroeger op het noodzakelijke levensonderhoud. Een derde principieel verschil was, dat de Bijstandswet de mogelijkheid bood de bijstand af te stemmen op de individuele omstandigheden en desondanks toch ook de mogelijkheid openliet verscheidene groepen, die als groep bepaalde omstandigheden gemeen hadden, op gelijke wijze te behandelen. Voorts was er het verdwijnen van het subsidiariteitsbeginsel met nu 'n eigen zelfstandige taak voor de overheid met betrekking tot de financiële hulpverlening. Dit vanuit een ander uitgangspunt, waarbij de overheid de plicht tot hulpverlening kreeg aan elke Nederlander, die in nood verkeert. Vervolgens was er als vijfde punt de ontkoppeling van de materiële en immateriële hulpverlening, ofwel van de financiële bijstand en het maatschappelijk werk. In de zesde plaats was er het vraagstuk van de positie van het kerkelijk en particulier initiatief en van de overheid ten aanzien van de dienstverlening. Door de overheid werd toen duidelijk erkend, dat dienstverlening nauwe samenhang had met de geestelijke aspecten van het mens-zijn.

Wijzigingen

De voorstellen tot wijziging van de Algemene Bijstandswet, die in de Tweede Kamer aan de orde kwamen, waren voor het merendeel technisch en formeel van aard.

Drs. Tilanus behandelde een aantal van de voorstellen. Wat betreft het buiten beschouwing laten van bepaalde bezittingen, als geoordeeld moet worden over het geven van bijstand en 't verlenen van bijstand in de vorm van een lening zei hij, dat er bepaalde dingen zijn, waaraan iemand gehecht kan zijn. Er kan een emotionele band bestaan: gedacht werd aan een kostbare postzegelverzameling, een waardevol boekenbezit. „Het zou een klaarblijkelijke hardheid zijn, als men die dingen te gelde zou moeten maken, voordat men bijstand kan krijgen", aldus drs. Tilanus. „Er zijn ook bepaalde andere dingen, die men gewoon uit zakelijk oogpunt beter niet direct kan verkopen, bijvoorbeeld een bewoonde woning, die men over enige tijd leeg kan verkopen. Dan kan in redelijkheid niet worden verlangd, dat men zo'n woning verkoopt op het moment, dat men bijstand nodig heeft. Dan is er nog de eigen woning, die men zelf bewoont: het zou wel bijzonder triest zijn als men die zou moeten verkopen en daaruit zou moeten verdwijnen." Drs. Tilanus zei het toe te juichen, dat in de Bijstandswet de mogelijkheid van krediethypotheek wordt verleend.

Ook behandelde de christelijk-historische woordvoerder het bescheiden vermogen, dat buiten beschouwing mag blijven. „In de groepsregelingen gaat dat om f 6.000 voor een echtpaar, f 3.600 voor alleenstaanden en f 1.200 voor een kind. Bij de bijstandsverlening hebben verreweg de meeste gemeenten — men kan wel zeggen praktisch alle gemeenten — deze bedragen ook overgenomen. Ongeacht de ontwikkeling van lonen en prijzen bestaan deze bedragen nu vijf jaar." Drs. Tilanus zei zich af te vragen, of deze bedragen nu niet moeten worden gewijzigd en moeten meegaan met de lonen- en prijzenontwikkeling. „Men zou ze bijvoorbeeld kunnen koppelen aan het minimum-jaarloon en dan kunnen vrijlaten voor een echtpaar anderhalf maal dat jaarloon, voor een alleenstaande eenmaal en voor een kind een half maal."

Kriterium

Een andere voorgestelde wijziging hield in, dat burgemeesters en wethouders van gemeenten met meer dan 75.000 inwoners het verlenen van bijstand mogen toevertrouwen aan gemeentelijke sociale diensten. Drs. Tilanus zei te menen, dat voor het openen van die mogelijkheid het inwonertal geen goed criterium is. „Criteria zouden bijvoorbeeld zijn het aantal aanvragen, de methoden van behandeling, de deskundigheid van de functionarissen. Het meetapparaat, dat de staatssecretaris gebruikt, klopt eigenlijk niet met wat men zou moeten meten. Het lijkt er haast wel op, alsof men het klimaat in de Kamer zou willen meten met een centimeter in plaats van met een thermometer en een vochtigheidsmeter. Het getal van 75.000 inwoners is gewoon een arbitrair getal. Dat komt neer op ongeveer een tweeentwintigtal gemeenten."

Drs. Tilanus meende, dat men niet al te angstig hoeft te zijn, dat het beleid in handen komt van het apparaat. Alle bezwaarschriften komen toch in handen van burgemeesters en wethouders, „en wij kunnen zeggen, dat het beleid bij B. en W. blijft". De christelijk-historische woordvoerder vroeg de bewindsman het getal te verlagen tot 50.000 en de Kamer in te lichten over de ervaringen.

Wat betreft degenen, die moeten worden opgenomen in een inrichting, die niet erkend is ingevolge de Algemene Wet bijzondere ziektenkostenverzekering zei drs. Tilanus, dat de onbillijkheden voor deze categorie zo snel mogelijk moeten worden teniet gedaan. „Hoewel zij premie betalen, zijn zij eigenlijk driedubbel gehandicapt. In de eerste plaats komen zij in een inrichting, die voor hen niet de juiste is, omdat ergens anders geen plaats is. In de tweede plaats moeten zij zelf betalen en in de derde plaats worden andere inkomsten, zoals sociale uitkeringen, in de bijstand verdisconteerd."

Drs. Tilanus zei, dat hij over deze aangelegenheid een heel betoog had willen houden, dat uitmondde in een motie, waarin de regering gevraagd zou worden de zaak met spoed te regelen en de onbillijkheden weg te nemen. Omdat evenwel in het antwoord op schriftelijke vragen van enkele socialistische kamerleden een spoedige regeling aangekondigd werd, bleef de motie voorshands achterwege.

De christelijk-historische woordvoerder zei voorts, dat de gemeenten formeel de bijstand kunnen stoppen op het moment van overlijden van iemand, die in een inrichting in een andere gemeente is opgenomen. De laatste gemeente moet dan noodgedwongen de begrafeniskosten betalen. Drs. Tilanus vroeg de bewindsman aan deze praktijk een einde te maken door te bepalen, dat de gemeente, die iemand in zorg heeft, die zorg ook behoort uit te strekken tot de zogenaamde terminale hulp.

Onderbezetting

Drs. Tilanus behandelde ook de beroepsprocedure, met name bij de colleges van Gedeputeerde Staten. „Wij moeten begrijpen, dat het hier gaat om mensen, die in de knel zitten. Dan is een gemiddelde behandelingsduur van zes maanden veel te lang. Zuid-Holland deed daar, in de eerste helft van het vorig jaar, gemiddeld twee en een halve maand over en Utrecht gemiddeld negen maanden."

Staatssecretaris Van de Poel had bij de schriftelijke voorbereiding van de wijzigingsvoorstellen meegedeeld niets te voelen voor het opnemen van een termijn in de wet. Er zouden dan vele besluiten tot verdaging van de beslissing komen. Met zo'n verdagingsmogelijkheid zouden wij helemaal niets opschieten, aldus drs. Tilanus. Hij wilde liever kijken naar de oorzaken van de lange termijnen en meende, dat deze wel eens zou kunnen liggen bij de onderbezetting van de provinciale griffies.

„Er komen steeds meer wetten, waarbij aan de provincie een taak wordt toebedeeld: de wet op de bejaardenoorden, de kampeerwet, de wet hygiëne zwembaden, de wet waterverontreiniging, binnenkort de wet luchtverontreiniging en de wet ziekenhuisbouw. „Het provinciaal bestuur wordt een steeds belangrijker schakel in het totaal van de bestuurlijke machinerie. Daarom moet dat apparaat ook adequaat worden uitgebouwd."

Drs. Tilanus vroeg staatssecretaris Van de Poel over deze aangelegenheid contact op te nemen met minister Beernink van Binnenlandse Zaken en met de colleges van Gedeputeerde Staten.

Tenslotte merkt ede christelijk-historische woordvoerder op, dat de Algemene Bijstandswet de gemeenten een instrument voor individuele hulp in handen heeft. Hij meende, dat er toch algemene aspecten van sociaal-structurerende aard zijn, die nationaal zouden moeten worden bezien en hij dacht aan de algemene normen, aan richtlijnen voor de draagkracht en aan de kwestie van de domicilie-bepaling. Drs. Tilanus vroeg de bewindsman of deze onderwerpen, die verband houden met het nationale sociale beleid als fundamentele zaken niet in de wet zelf geregeld zouden moeten worden.

H. Lokkerbol.

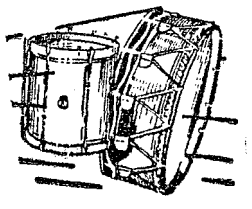

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

ZO *denk ik er over*

Nogmaals: bijbel en homofilie

In het eerste artikel heb ik enige teksten geciteerd om duidelijk te maken, dat in verband met het voorstel Polak om artikel 248bis te schrappen de Bijbel homoseksuele handelingen veroordeelt. Dat schijnt niet meer te mogen. Dat zal mij echter niet beletten daarmee voort te gaan. Men had moeten aantonen, dat ik de Bijbel onjuist geciteerd heb. Dat heeft men niet gedaan. Alleen ds. Schoch meent, dat ik een onjuiste exegese zou hebben gegeven en meent mij te moeten verbeteren. Ik ben gaarne bereid te luisteren, maar meen toch, dat er enig misverstand in het spel is (of misschien toch niet?). Ik ben het geheel met hem eens, dat 1 Cor. 6:9-11 een gehele scala van zonden aangeeft, maar in verband met het onderwerp ging het mij om de homoseksuele handelingen, die veroordeeld worden.

Ik ben inderdaad met ds. Schoch van mening, dat de overheid ook alle hoererij, en dus alle prostitutie, al die handelingen waarin men elkaar tot lustobject verlaagt, te bestrijden en te verbieden heeft. Maar in verband met mijn onderwerp liet ik dit rusten en beperkte mij ertoe te zeggen, dat zij de homofilie heeft te bestrijden en te verbieden. Ik meen te begrijpen, dat ds. Schoch dit nu ook met mij eens is.

Ik moet ten aanzien van Sodom toch opmerken, dat in het bijbelverhaal duidelijk sprake is van homoseksuele handelingen en dat ook deze duidelijk worden afgekeurd. Daarom begrijp ik niet, hoe ds. Schoch kan zeggen: De zonde van Sodom is niet de homoseksualiteit, maar de volstrekte promiscuïteit, de ander, wie het ook is, gebruiken als lustobject. Deze tegenstelling is op grond van de Bijbel voor mij onaanvaardbaar. Als hij zou zeggen: zowel de homoseksualiteit als de promiscuïteit zijn de zonden van Sodom, dan zou ik daarin mee kunnen gaan, maar nu zeg ik: neen, hier wordt hinein geïnterpreteerd.

Ds. Schoch stelt, dat het uitgangspunt van art. 248bis zou zijn, dat homoseksuele handelingen erger zouden zijn dan heteroseksuele handelingen. Ik weet dat zo net niet. Ik zou ds. Schoch willen wijzen op Rom. 1: 24-32.

Prof. Van Leeuwen maakt hierover in de Korte Verklaring de volgende opmerking: Het verval in religieus opzicht, dat als een oordeel Gods over de heidenwereld kwam, brengt met zich een inzinking op moreel gebied, die vs. 26vv in schrille kleuren tekent. De zedelijke orde wordt miskend en verbroken, wanneer de religie ontaardt. Bepaald op het terrein van het seksuele leven wordt deze ontreddering openbaar. De apostel spreekt van tegennatuurlijke zonden waaraan vrouwen en mannen zich overgeven. Hij vergoelijkt niet, en weet niet van verontschuldigende termen, maar noemt, wat tegen de scheppingsorde ingaat: „schandelijke hartstochten". Hier is een zedelijke waardering, die haar maatstaf ontleent aan de in de Heilige Schrift geopenbaarde goddelijke ordinantiën der schepping en, waar deze gebroken worden, spreekt van „schandelijke daden" en „dwaling".

Ik heb reeds opgemerkt, dat bij schrapping van art. 248bis de wettelijke bescherming van een aantal jongens van 16 tot 21 jaar vervalt. Ik acht dit niet verantwoord. En indien men al bezwaar zou hebben tegen enig verschil, waarom past men dan de andere bepalingen niet aan, aan art. 248bis? Ik betwijfel of het veel zin heeft om aan de heer Kousemaker te vertellen, dat de wetgeving van Mozes uit drie delen bestond: de burgerlijke wetgeving voor Israël, de ceremoniële wetten en de algemene wet der tien geboden. De eerste was uitsluitend voor Israël bestemd, de ceremoniële wetten zagen op de komst van Christus en werden met Zijn komst krachteloos. De derde bleef algemeen geldig. Meer dan vierhonderd jaar geleden heeft Calvijn dat al verteld in zijn Institutie: zie bijv. deel I pag. 380, deel III, pag. 344, 578.

En als besluit wil ik al mijn opponenten een citaat van Calvijn meegeven (deel I, pag 42): „Maar aangezien geen dagelijkse Godsspraken uit den hemel gegeven worden, en alleen de Schriften bestaan, door welke het de Here goedgedacht heeft zijn waarheid tot een eeuwige gedachtenis te doen voortleven, bezit de Schrift door geen ander recht een volledig gezag bij de gelovigen, dan wanneer ze geloven, dat ze uit de hemel is voortgekomen, even alsof levende stemmen Gods zelf vandaar gehoord werden."

D. SCHOUTEN

Antwoord aan de schrijvers over de homofilie

Om te beginnen aan Sint Wilman.

Waarde Sint.

Merkwaardig, dat zo vele mensen, van wie men dit niet zou verwachten, onoplettend lezen; een betoog, ook al is dat eenzijdig, niet goed volgen en dan reageren met ergernis, grof geschut en zelfs (willen) vloeken.

Nu, dit laatste is al verboden voor het profanum vulgus, voor een Sint is dat toch zeker uit den boze.

Ik ga uw schrijven nu eens bekijken, heel nuchter, zonder ergernis of vloeken.

Vooropgesteld dit: We gaan niet generaliseren. Er is een zeker percentage homofielen met aangeboren afwijking. Zij hebben recht op mededogen, medische begeleiding en pastorale zorg. Maar leest u ook op dezelfde pagina van „de Nederlander" het slot van het artikel van de heer Kousemaker. Ik ben het hiermee eens. Lees het enige malen met aandacht.

Nu verder over het artikel van de heer Schouten. Nogmaals, het is eenzijdig, rechtlijnig, maar de schrijver houdt zich aan zijn onderwerp. Hij gooit of wappert niet met bijbelteksten. Hij schrijft er niet maar wat op los, maar volgt 1 Corinthe 6:9-11 letterlijk.

Als dit een vrome dooddoener is, schriftmisbruik van de ergste soort, dan moet u dus gaan vloeken op St. Paulus, want hij is de auteur van dit schriftgedeelte:

„Gij echter, wat oordeelt gij uw broeder? Of ook gij, wat minacht gij uw broeder?" OOK van Paulus: Romeinen 14:10.

Z nu heb ik toch ook eens een vrome dooddoener geplaatst, schriftmisbruik gepleegd van de ergste soort. Altijd dan volgens de mening van Sint Wilman. Nu weer even ter zake.

De minister van Justitie heeft een wetsvoorstel ingediend tot afschaffing van artikel 248bis van het Wetboek van Strafrecht. Dit artikel verbiedt homoseksuele **ontucht** met een minderjarige.

Het zal je kind maar wezen (nieuwe spreekwijze), dat in handen valt van zo'n homoseksueel.

U schrijft zo over de homoseksuele medemens. Hoe denkt u **(voorzover ze toerekeningsvatbaar zijn)** over de stelende medemens, de moordende medemens, de aanrandende **medemens, en de schuldige** homoseksuele medemens? Verdienen zij straf, ja of neen?

Kom Sint, bezin u. Berg uw grof geschut, over „zonder meer als zondaar in de hoek trappen" en wat daar verder volgt, maar op. En maak uw excuses aan de heer Schouten.

Ik wil ook enkele kanttekeningen maken bij het artikel van ds. M. L. W. Schoch. Hij schrijft over de volstrekte promiscuïteit als de zonde van Sodom. Best mogelijk. Maar in Genesis 19 lees ik daarvan niets. Integendeel.

Ik lees daar: „Zij hadden zich nog niet ter ruste gelegd, of de mannen der stad, de mannen van Sodom, omsingelden het huis, van jong tot oud, de gehele bevolking, niemand uitgezonderd, en zij riepen Lot toe", enz.

Nogal zeer klare taal, geachte dominus! Lot, die zijn gasten wil beschermen, biedt zelfs zijn maagdelijke dochters aan de promiscuïteit, maar dit aanbod wordt afgewezen, het is de Sodomieten om de mannen te doen. Hier kan men toch moeilijk van promiscuïteit spreken.

Ds. Schoch verwacht, dat de heer Schouten zal schrijven, dat de overheid alle hoererij en dus alle prostitutie, al die handelingen waarin men elkaar tot lustobject verlaagt, dient te bestrijden en te verbieden.

Neen, zulk schrijven verwacht ik in dit verband niet.

Kijkt u nog eens naar het opschrift boven het artikel van de heer Schouten. Met grote letters staat daar: Wat leert de Bijbel over de **homofilie?** Zijn schrijven gaat uit van het wetsvoorstel tot afschaffing van art. 248bis Wetboek van Strafrecht. Hij houdt zich aan zijn onderwerp.

Wilt u beweren, dat de heer Schouten al die andere dingen maar negeert, niet erg vindt? Natuurlijk niet!

Even een kleine vergelijking: Gesteld iemand schrijft een verhandeling over de eigenschappen van het aardgas. Moet hij er dan tevens over gaan uitweiden, dat petroleum, benzine, steenkool, hout en turf ook brandbare stoffen zijn? Welnu dan, ter zake, logisch blijven.

Dan wil ds. Schoch graag weten, waarom homoseksuele handelingen erger, zondiger, zijn dan heteroseksuele handelingen.

Ik weet niet of de heer Schouten op al dat schrijven zal antwoorden en hoe dat antwoord eventueel zal zijn.

Maar goed, ik wil u mijn antwoord hier wel geven. Ook in heteroseksuele verhoudingen kan gruwelijk gezondigd worden! Maar de homoseksualiteit gaat van meet af aan in tegen de orde, die de Schepper heeft gemaakt. God heeft de mens geschapen, ook voor het seksuele leven, als man en vrouw. En daar gaat de homoseksueel dwars tegen in. Een hoon aan de Schepper en Zijn werk!

Duidelijk is, aldus ds. Schoch, dat de Bijbel ons leert over „seksuele handelingen".

Nu, ik neem aan, dat onder homofielen ook platonische verhoudingen zullen bestaan. Maar dat homofielen geen seksuele handelingen bedrijven, maak dat de kat wijs, maar mij niet!

En nu het schrijven van de heer Kousemaker. Ik herhaal nog eens, wat ik in het begin van dit artikel schreef: het gaat hier niet over de mensen, die het niet helpen kunnen dat ze homofiel zijn, maar over de anderen, die deze richting bewust kiezen.

De vergelijking die u maakt met de reinigingswetten van Israël en onze hedendaagse samenleving gaat niet op. Paulus heeft hiermede reeds afgerekend. Israël leeft nog onder het Oude Verbond. Wij leven onder het Nieuwe Verbond. De Doop is gekomen in plaats van de Besnijdenis.

Maar wat 4000 jaar geleden en 2000 jaar geleden zonde was, is ook in 1970 zonde. Daar gaat het om.

Met het tweede deel van uw schrijven ben ik het van harte eens.

Geachte heer Gerritse, uw stijgende verwondering over het reeds meerdere malen hier vermelde artikel en het opnemen door de redactie in „de Nederlander", kan ik niet delen.

In de eerste plaats verwonder ik mij niet zo gauw. In de tweede plaats acht ik de redactie van „de Nederlander" echt wel in staat haar eigen boontjes te doppen. Het siert haar, dat zij woord en wederwoord opneemt.

„Het mankeert er nog maar aan, dat de heer S. niet terug gaat tot de 17e en 18e eeuw, enz." Neen, dat doet de heer S. niet. Ik kan u nog zo'n voorbeeld geven. Zo in de tijd van de Renaissance werden valse munters levend gekookt. Doen we ook niet meer. Allemaal voltooid verleden tijd. Daar maken we ons dus niet meer druk over.

Maar art. 248bis Wetboek van Strafrecht moet blijven bestaan.

Ter geruststelling van alle schrijvers nog dit: Vrijwel niemand gaat tegenwoordig in Nederland de bajes in zonder dat over hem (haar) een psychiatrisch rapport en nog tal van andere rapporten zijn verschenen, waarmee de rechter wel degelijk rekening houdt.

Dr. C. VAN STAVEREN,
Vledder.

Atmosfeer, inhoud en geest

Bij het lezen van het concept-buitenlandprogramma van de CHU, dat op de Algemene Vergadering van 23 mei a.s. ter sprake komt, moesten wij denken aan hetgeen Nixons adviseur voor Buitenlandse Zaken, Henry Kissinger, eens gezegd heeft: „De bereidheid in het Westen tevreden te zijn met wijzigingen in de Sovjet-toon en atmosfeer met inhoud te verwarren, heeft in werkelijkheid de vooruitgang naar vreedzame samenwerking achteruitgezet."

Vooral deel III van hoofdstuk I, dat handelt over de Oost-West verhouding, stelt mij zeer teleur. In het hele concept-programma wordt met geen enkel woord gewezen op de nog steeds aanwezige gevaren van het communisme. Om het artikel niet te lang te maken, zal ik ter illustratie hiervan een enkel feit vermelden, dat zojuist heeft plaatsgevonden. Voor het eerst in de wereldgeschiedenis heeft de Sovjet-vloot grootscheepse manoeuvres gehouden op alle oceanen. Dat hieraan zo weinig aandacht is besteed, is tekenend. Elk knagen aan de NAVO, hetzij in het groot, hetzij in het klein, is dan ook levensgevaarlijk!

Allerlei kringen in de vrije wereld zien in het Oosten steeds nieuwe veranderingen, steeds andere tekenen van ontspanning, steeds zilveren strepen aan de horizon, steeds nuances. Ook de CH heeft zich niet kunnen onttrekken aan het „nieuwe denken", dat in werkelijkheid al voor de Tweede Wereldoorlog bestond („de geschiedenis herhaalt zich") en zich daarna gewoonweg continueerde.

Bij allerlei ontwikkelingen zal de één zijn wenkbrauwen fronsen, de ander zal ook een ingezonden stuk schrijven, nog een ander ontplooit weer andere activiteiten, terwijl sommigen het alle drie doen. Op dit moment is het echter het belangrijkst, dat **u** voor de Algemene Vergadering van 23 mei 1970 de ingediende amendementen op het nog resterend concept-programma, speciaal m.b.t. hoofdstuk I: Vrede, veiligheid en samenwerking, aan een nauwkeurig onderzoek onderwerpt en aan de hand daarvan uw stem bepaalt.

Ik ben begonnen met een citaat, ik zou graag willen eindigen met een citaat. De Russische ex-minister Sjepilow sprak zich eens aldus uit: „De volken van het Westen, stupide en gedegenereerd, zullen aan hun eigen vernietiging meewerken. Zodra zij het pantser van de geest hebben afgelegd, slaan wij hen met onze gepantserde vuist neer. Europa laat zichzelf annexeren."

Moge God dit verhoeden.

Amstelveen, 2 mei 1970.

GERT TIMMERMAN.

De beloning van de dienstplichtig militair

In Nederland bestaat nog, in tegenstelling tot de meeste andere NATO-landen, een leger, dat voor het grootste deel uit dienstplichtigen bestaat. Deze jonge mannen worden onder de wapenen geroepen op grond van de Dienstplichtwet, welke weer gebaseerd is op art. 194 van de Grondwet, hetwelk luidt: ALLE Nederlanders, daartoe in staat, zijn verplicht mede te werken aan de handhaving van de onafhankelijkheid van het Rijk en de verdediging van zijn grondgebied."

Nu moeten we dat „alle" wel met een korreltje zout nemen, want van alle Nederlanders hoeft ongeveer 50 procent al niet in dienst, omdat ze tot het vrouwelijk geslacht behoren en van de overblijvende helft valt nog een 67 procent af om allerlei redenen, zoals: afkeuring, broederdienst, buitengewoon dienstplichtig etc. Op de overblijvende 16 procent rust de taak ons land en haar inwoners te verdedigen, terwijl de anderen lachend vrijuit gaan en die anderhalf jaar, die ze niet hoeven te dienen, kunnen besteden aan de opbouw van gezin, carrière etc.

Nu zou een oppervlakkig opmerker uiteraard veronderstellen, dat het Nederlandse volk de inspanning van die 16 procent ook bijzonder waardeert, daarom ook navenant zal belonen. Mis evenwel. Deze jongens worden afgescheept met een salaris, dat geen enkele toets der kritiek kan doorstaan, tenzij men het meent te moeten vergelijken met de soldij van onze opa's. Waarom heeft de dienstplichtige nu eigenlijk recht op een volledig salaris?

1. Zijn leeftijdgenoten, die niet in dienst zijn, verdienen een volledig salaris of zijn twee jaar eerder afgestudeerd, met alle financiële consequenties van dien.
2. De dienstplichtige wordt opgeleid om zijn land in tijd van oorlog te kunnen verdedigen. Zijn beroep brengt dus grote risico's met zich mee (het kan zijn leven kosten). Geen enkel burgerberoep met een dergelijk groot risico wordt beloond met f 174,— schoon in de maand.
3. Op grond van:
   a) De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
   b) Het Europees verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden.

Deze drie verklaringen zijn alle drie door Nederland ondertekend. (1948, 1950, 1961).

ad a; In art. 23, lid 2 van de Universele Verklaring staat: „Een ieder, zonder enige achterstelling, heeft recht op gelijk loon voor gelijke arbeid.

ad b) en c) In het Eur. Soc. Handvest staan 19 artikelen opgesomd, waarvan enige met gelijke strekking als het bovenstaande. Dit Handvest is de basis voor de sociale politiek van de Raad van Europa.

Op grond van bovenstaande punten zou de

„wedde e.o.", die dienstplichtigen ontvangen, gelijk moeten worden gesteld aan het salaris van beroepsmilitairen, die van gelijke rang of stand zijn en die nog geen dienstjaren hebben.
De commissie-Peynenburg heeft in overeenstemming met de Vakcentrales, als haar mening uitgesproken, dat het jeugdloon een passende betaling zou vormen voor de dienstplichtigen. Deze mening is niet onrecht, aangezien het werk van een jeugdige verschilt van het werk van de dienstplichtige. Deze laatste heeft voortdurend te maken met allerlei zaken, die een groot deel van zijn vrije tijd in beslag nemen, zoals: oefeningen, wachten (vaak ook in de weekends), terwijl deze door het de hele week „binnen-zitten" toch een belangrijke betekenis hebben voor de militair). Daarbij komt nog, dat hij al deze zaken niet vrijwillig doet, zoals de beroepsmilitair, maar volkomen gedwongen, zodat hij eigenlijk nog beter betaald moest worden als die beroeps, in plaats van slechter.
Nu wordt er altijd beweert, dat er voor een beloning op niveau geen geld zou zijn, aangezien Defensie alles al nodig heeft voor het onderhouden van haar bezit en de betaling van de huidige salarissen, dat er zelf nu al geen geld meer zou zijn voor nieuwe investeringen. Maar het is natuurlijk niet eerlijk om onder dit geldgebrek nu juist die categorie te laten lijden, die toch al gedupeerd is door het maatschappelijke en intellectuele oponthoud, dat de dienst voor iedereen met zich meebrengt.
Hoe wij ook tegenover ons leger mogen staan, als het Nederlandse volk van oordeel is, dat ons leger gehandhaafd dient te blijven, zal het ook bereid moeten zijn daar de consequenties van te aanvaarden. Eén van die consequenties is, dat de groep die voor het grootste deel dit leger vormt, de dienstplichtige militairen, recht heeft op en daarom vraagt om een passende beloning, in de vorm van de wedde van beroepsmilitairen.

COOS VAN HEUVEN
(lid def.commissie CHJO)

CAMBODJA EN DE STRIJD

Donderdagavond (Ned. tijd), 30 april 1970: President Nixon van de Verenigde Staten houdt een uiterst belangrijke rede voor de televisie over de situatie in Indo-China, met verstrekkende consequenties, zoals blijkt. Nixon, die zich niet heeft laten leiden door overwegingen betreffende zijn persoonlijke toekomst, zegt: „Wij zullen niet verslagen worden. Wij zullen niet toestaan, dat er Amerikanen bij duizenden worden gedood door een vijand die opereert vanuit een bevoorrechte positie." Tegelijkertijd trekken duizenden Amerikanen en Zuidvietnamezen Cambodja binnen.
De Griekse minister van Buitenlandse Zaken oordeelde over Nixons besluit Cambodja binnen te vallen: „historisch en va een eenvoudige logica" Ook de rode „Groene Amsterdammer", een uiterst links geöriënteerd opinieweekblad, stelt, dat de gecombineerde Amerikaans-Zuidvietnamese operatie, gezien vanuit de Amerikaanse militaire optiek, volstrekt logisch en consequent is (hoewel Maarten van Dullemen, de schrijver van het artikel, haar natuurlijk hartgrondig afkeurt).
Het was niet moeilijk te voorzien, dat het protesten zou gaan regenen. Een schare van beroepsdemonstranten, beroepsagitatoren, meelopers en principiële, hoogstaande personen, waar we het niet mee eens zijn, verhief zijn stem. Niettemin verdient Amerika de steun van zijn bondgenoten. Met de heer Goedhart (uitgetreden uit de PvdA, Tweede Kamerlid), die in een brief aan de heer Den Uyl schreef, dat het pleit voor het gezond verstand van de Nederlandse regering begrip te hebben voor het Amerikaanse optreden en de heer Mellema (CHU-fractieleider in de Tweede Kamer), die zei er geen behoefte aan te hebben president Nixon af te vallen, zijn we het eens.
Ongelooflijk is de inhoud van een aan Nixon persoonlijk gerichte brief der voorzitters van de PvdA (een partij die met een andere brief, m.b.t. tot Vietnam, al eens op een enorme wijze is afgegaan), PSP en de PPR en de vice-voorzitter van D'66. Dit zowel vanwege de onbenulligheden die er in staan, als vanwege wat er niét in staat en dat is nogal wat. Van tweeën één: óf deze brief is bedoeld voor partijpolitieke doeleinden, óf men stelt zich achter de communistische agressie, in welk geval dit openlijk behoort te worden erkend.
De Amerikaanse senaatscommissie voor Buitenlandse Zaken heeft de inmenging in Cambodja unaniem gebrandmerkt als een ernstige ontwikkeling. De senaatsvoorzitter J. William Fulbright zou de president de bevoegdheid tot het zenden van troepen willen ontnemen. Interessant misschien om te vermelden, is, dat Fulbright daar vroeger anders over dacht. Uit het verslag van een senaatsdebat, gehouden op 22 januari 1951, citeren wij van hem: „...The Congress has the right and power to raise the Armed Forces, but the President has the responsibility for the command of those forces. In the long run decisions on military strategy are best left to the Executive..."
Niet de Amerikanen, maar de communisten treft schuld. Zij zijn de werkelijke agressors, hoe men het ook wendt of keert. Kort voor hij ten val werd gebracht, schreef prins Norodom Sihanoek, de evenwichtskunstenaar die tenslotte toch gevallen is, in Elsevier: „Sedert 1953 hebben wij moeten strijden tegen door Noord-Vietnam, dat onze onafhankelijkheid niet respecteerde, gesteunde en bewapende rebellen. Ik heb geleerd Noordvietnamese verklaringen over het respecteren van andermans onafhankelijkheid met enige reserve te beluisteren." Een interview met Sihanoek, dat 15 mei jl. via de televisie werd uitgezonden, juist op het moment dat wij dit schreven, doet daar niets aan af.
Op Nixons reis naar Japan, Hong-Kong, Taiwan, Maleisië, Singapore, Thailand en Vietnam in 1965 sprak iedere Aziatische leider, die hij ontmoette, met hem over de Amerikaanse aftocht uit Laos. De VS bieden aan allerlei naties hun bescherming aan. Het in hen m.n. door de landen van Zuid-Oost-Azië gestelde vertrouwen, willen zij niet opnieuw schokken. Dit vereist een beslist optreden.
Nixon heeft niet de makkelijkste weg gekozen. Zijn dramatische televisietoespraak ligt in het verlengde van de uitspraak, die hij eens heeft gedaan: „Naar mijn overtuiging is de belangrijkste les van de wereld deze, dat je niet alleen maar een beetje voortscharrelt met zo min mogelijk moeite, bereid om het op te geven."
Het strekt Nixon tot eer Indo-China niet ten prooi te willen laten vallen aan de oude Tonkinese veroveringslust. Net als Chamberlain toen had Nixon nu applaus kunnen krijgen, de massacommunicatiemedia, althans vele, waren hem om de hals gevallen. De Amerikaanse president heeft echter, dunkt ons, Churchill voor ogen gehad, iemand die hij het meest als wereldleider bewondert...

GERT TIMMERMAN.

Kamerleden VRAGEN — Bewindslieden ANTWOORDEN

Drs. A. D. W. Tilanus (CHU) heeft staatssecretaris Kruisinga van Volksgezondheid gevraagd of het juist is, dat in Engeland na de wijziging van de abortuswetgeving de abortusfrequentie regelmatig van jaar op jaar toeneemt. Is het juist, aldus een volgende vraag, dat hierbij een aanmerkelijk sterfterisico van de aanstaande moeders blijkt te bestaan bijvoorbeeld in vergelijking met normale bevallingen? Het kamerlid vraagt of gegevens verstrekt kunnen worden over het sterfterisico voor de aanstaande moeders bij de opgewekte abortussen, die in de ziekenhuizen van de nationale gezondheidsdienst worden uitgevoerd. Is het juist, zo vraagt drs. Tilanus verder, dat in Engeland met name ook onder zestienjarige meisjes de abortusfrequentie de laatste paar jaren regelmatig van jaar op jaar sterk stijgt, terwijl de geboorte van kinderen uit zestienjarigen daar niet afneemt? In het algemeen wil het kamerlid alle mogelijke inlichtingen over deze aangelegenheid.
Het kamerlid dr. H. A. Schuring (CHU) stelde met zijn liberale collega Van Dijk schriftelijke vragen aan de bewindslieden van Onderwijs. In de eerste plaats werd gevraagd naar een overzicht van de leerstoelen, lectoraten en onderwijsopdrachten die het wetenschappelijk onderzoek over de ruimtelijke ordening als onderwerp hebben. Ook vragen zij in welke mate het hoger beroepsonderwijs bij de zaken van de ruimtelijke ordening betrokken is. Zijn de bewindslieden van mening, dat bij dit onderwijs naast technische en planologische aspecten ook de juridische, sociologische en sociaal-psychologische kanten van deze veelomvattende materie ruimschoots de aandacht verdienen? In de tweede plaats vroegen de beide kamerleden naar eventuele lacunes bij het wetenschappelijk onderwijs wat betreft allerlei onderwijskundige aangelegenheden.
De kamerleden Schuring en Tilanus stelden staatssecretaris Grosheide vragen over een artikel in het weekblad „De Nederlandse Gemeente", waarin geschreven werd over een vergroot gymnastieklokaal. Daarin werd gezegd, dat het Departement van Onderwijs voor de bouw van een vergroot gymnastieklokaal verwees naar het Departement van CRM. De vragenstellers zien in de gang van zaken aanleiding om te verzoeken te komen tot een taakverdeling tussen beide departementen wat vergrote gymnastieklokalen betreft.
De beide kamerleden stelden ook vragen over een te stichten MTS in Tiel. Zij willen, dat staatssecretaris Grosheide deze school opneemt in het eerstkomende scholenplan. In antwoord op vragen van de kamerleden Schuring en Tilanus over de werkgroep Scholenbouw deelde staatssecretaris Grosheide mee, dat het arbeidsterrein van die werkgroep zich nog niet uitstrekt tot problemen op het gebied van jeugd- en schoolgezondheidszorg.

H. L.

HERMAN EMMINKS JUBILEUM

„Muzikaal onthaal" voor de 250ste maal, vijf jaar lang geleid door Herman Emmink die er wat van weet te maken.
Het is zijn enthousiasme dat dit „muzikaal onthaal" maakt tot wat het is: een uur van afwisselende muziek, solozang en samenzang, soms een interviewtje, altijd het oudje van de week, wat de melodie van vroeger is die geraden moet worden. Iedere week een bezoeker uit de zaal die in de mand moet „hutselen" en de winnaars van de vorige uitzending opnoemt!
Dit keer was het alles extra fleurig, omdat alle gasten met anjers werden gesierd en velen van verre gekomen waren om de jubilaris geluk te wensen. Heintje Davids voorop met naast zich Arie de Boo en zijn Willy! En ga zo maar door.
Zo kwam de kring van zeer uiteenlopende gasten het best tot zijn recht. Herman in de zenuwen vanwege al het bijzondere en toch verliep alles op tijd en bleef hij zoals steeds de vlotte causeur, die het hele programma in de hand had.
En wat hebben wij daar nu mee te maken? zult u zeggen. Onze relatie met Herman Emmink en zijn vriend Wim Verhagen is de volgende: Na het vertrek van Klaas Jan Hindriks naar Amerika zijn zij het die om de twee weken in de heilige hallen van de CH-Tweede Kamerfractie rondwaren en opnamen doen voor de tien minuten zendtijd die wij hebben voor de radio. Wij zijn dankbaar voor hun medewerking en wij wensen dus ook als Unie Herman Emmink geluk met z'n jubileum! Op naar de 500ste uitzending!

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Fressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25.—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde. Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

1 september 1970

begint in ons ziekenhuis weer de opleiding voor het diploma **Verpleegkundige B.**

Als u 18 jaar bent of dat spoedig wordt, van protestants-christelijke huize bent, diploma Ulo bezit of een gelijkwaardige opleiding hebt genoten, komt U voor deze opleiding in aanmerking en bouwt U hiermee aan Uw toekomst.

PSYCHIATRISCH-NEUROLOGISCH ZIEKENHUIS
"Valeriuskliniek"
VALERIUSPLEIN 9 - AMSTERDAM - ZUID

De Valeriuskliniek is een protestants-christelijk ziekenhuis met ± 200 bedden; het heeft zowel een psychiatrische als een neurologische afdeling en bovendien een afdeling neurochirurgie. Als opleidingscentrum onderhoudt het nauwe relaties met de Vrije Universiteit.

Inlichtingen over het studie-schema, het salaris en de huisvesting zult U ongetwijfeld op prijs stellen. De adjunct-directrice zal ze U gaarne geven. U kunt haar schrijven of eventueel bellen onder no. (020) 79.66.55.

Voor uw

- ★ Kolen, Huisbrandolie,
- ★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
- ★ Tank-transporten
- ★ Butaan- en Propaangas
- ★ Campingflessen vullen
- ★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).

Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

TECHNISCH HANDELSBUREAU
M. v.d. SCHANS

MACHINES GEREEDSCHAPPEN KOGELLAGERS

IJSSELSTRAAT 25 — TELEFOON 01807-2751

Krimpen aan de IJssel

TURFSTROOISEL

los in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen baler (press packs van 0,17 m3 en 0,085 m3)

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586) los in bulk of in plastic zakken van 80 l

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk Los in bulk of in plastic standaardzakken

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ

N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

ADVERTEERT IN DE NEDERLANDER

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES

N.V Fabriek voor Houtbewerking

„LA VITESSE"

GOES

Telefoon 01100-5413-5007-6493

Van Zwol Groothandel N.V.

IN ROOKARTIKELEN
Eemstraat 76 Telefoon 03490 16914
AMERSFOORT

UIT DE BOUWWERELD

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

Aannemers KASSENBOUW

Firma SCHOTTE

OUDE LEEDEWEG 83 - 87 TELEFOON 01736 - 2335 - 2464

PIJNACKER

FA. GEBR. BAKKER

Zevenpelsen 25 IJLST Telefoon 05155 - 253 b.g.g. 217 of 388

Fabriek van windmotoren voor polderbemaling en irrigatiedoeleinden, mechanische poldergemalen, motorkruisers enz.

Reparatie-inrichting poldergemalen
Groothandel in jacht- en scheepsbenodigdheden

Houthandel S. O. DE VRIES n.v.

Oppedijkstraat 2
Telefoon 05155: 201 - 202 - 301 - 402
IJLST

Makelaarskantoor Hoogenraad

Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560

RIJSWIJK (Z.H.)

Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

VENTEVOGEL'S ASSURANTIEBEDRIJF

alle verzekeringen

BADHUISSTRAAT 89 - TELEFOON : 01184 - 2202/4461

VLISSINGEN

Bouwbedrijf

VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERKEN

Fa. R. v. ROOYEN

Beatrixlaan 21-23, telefoon 08370 - 2209 - 5310, Wageningen

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw- en Aannemersbedrijf.

WIERINGERWERF

Bedrijfsweg 2b Telefoon 02272 279 b.g.g. 634

C.V. Makelaars- & Assurantiekantoor

A. H. VAN WAGENSVELD

Kerkewijk 71 - Telefoon 08385 - 11741

VEENENDAAL

Drs. J. A. UDING & PARTNERS

Advies- en Bemiddelingscollege
voor financiële- en organisatorische belangen,
Van Maerlantlaan 7 - Telefoon 03490 - 16853
AMERSFOORT

hypotheek

bijna 100 %, normale rente Geen afsl. provisie.
Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz.
coll. contracten, spaarplannen.
Organisatie en reorganisatiebedrijven.

Voor speciale

soort - kleur - maat

GRINT

ZAND

VAN LOON

VREESWIJK nv

Telefoon 03470 - 9444

A. DE BOO

Industrie- en Handelmaatschappij N V
Sedert 1876

Vestigingen te :

Delft - Rotterdam - Spijkenisse

Handel in :

alle bouwmaterialen
wand- en vloertegels
zand en grint

Fabrikant van :

Betonmortel
Betonwaren
Kalkmortel

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 Telefoon 01719 - 2100 - 4831
Oude Zeeweg 33 - Telefoon 01719 - 4500

NOORDWIJK

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk

Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282

BENNEBROEK

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.

KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451

VEENENDAAL

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS

Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

D. DE VRIEZE N.V.

Noordkade 10 — Telefoon 05120 2421

HANDELSONDERNEMING
DRACHTEN

★

FABRIEK BUSSENVERF · KOUDWATERVERVEN · WITKALK · UIERZALF EN VASELINE

★

GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN · CHEMICALIËN · CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN · BORSTELWAREN · KWASTEN

VERPLEGING VERZORGING

STICHTING
HERVORMDE INTERNATEN
VOOR SCHIPPERSJEUGD
Centraal Station - kamer 50 - Amsterdam

Wegens uitbreiding en werktijdverkorting vragen wij voor onze (10) internaten voor schoolgaande schippersjeugd (leeftijd 7 - 17 jaar) te

AMSTERDAM - ROTTERDAM - ZWOLLE - TERNEUZEN

a. LEIDSTERS

die in staat zijn de zorg voor een groep kinderen op zich te nemen. Afhankelijk van de groep is een minimale leeftijd van 21 - 23 jaar vereist.

Ervaring strekt tot aanbeveling.

b. ASSISTENT-LEIDSTERS

leeftijd tenminste 19 jaar.

★ prettige werkkring;
★ vakantie 6 weken per jaar;
★ salariëring en arbeidsvoorwaarden volgens landelijke regeling.

Telefonische inlichtingen 020 - 67779.
Sollicitaties (met vermelding voor welke plaats men solliciteert) aan bovenvermeld adres.

De Lutherse Diakonessen Inrichting

te Amsterdam-Z.

vraagt voor de algehele leiding van één van haar Rusthuizen — 15 bewoners — een

HOOFD

- prot. chr. levensovertuiging;
- leeftijd 30-45 jaar;
- huisvesting intern;
- salariëring volgens de richtlijnen Landelijke Organisatie Bejaardenzorg;
- deelname pensioenfonds P.G.G.M.

Sollicitaties en inlichtingen bij de directrice van de Luth. Diak. Inrichting, Koninginneweg 3, Amsterdam. Telefoon (020) 79.11.11.

Levensavond - Juliana-oord

BEJAARDENTEHUIS van de DIACONIE HERVORMDE GEMEENTE NIJMEGEN
Kwakkenbergweg 320—324, Nijmegen

Voor de afdeling Verpleging en Verzorging van ons bejaardentehuis met 285 bedden zoeken wij een

VERPLEEGSTER

(in het bezit van het diploma A of B)

die zich wil belasten met de leiding van deze afdeling, wegens huwelijk van het huidige hoofd.

Verwacht wordt dat zij leiding kan geven aan 15 bejaardenhelpsters/verzorgsters en twee nachtzusters.

Het salaris en de vakantie zijn afgestemd op de salaris en vakantieregeling voor Verplegend personeel.

De bestaande pensioenregeling kan gecontinueerd worden.

Met lopende vakantie-afspraken zal rekening worden gehouden.

Solliictaties te richten aan de directie van de tehuizen op bovengenoemd adres, telefoon 08800 - 22730 of 23721.

CHR. RUSTHUIS „HEBRON"

Hilversum Loosdrechtseweg 27, telefoon 02150—47917

Herstellingsoord voor dames tot 65 jaar, die na ziekte of operatie hun taak nog niet aankunnen en enkele weken rust en verzorging nodig hebben 30 bedden.
Prospectus en aanvraagformulier (ter beoordeling van onze behandelend geneesheer) worden gaarne toegezonden.

Directrice: Zr. J. A. DANE.

---

1 september 1970

begint in ons ziekenhuis weer de opleiding voor het diploma VERPLEEGKUNDIGE B.

Als u 18 jaar bent of dat spoedig wordt, van protestants-christelijke huize bent, diploma Ulo bezit of een gelijkwaardige opleiding hebt genoten, komt U voor deze opleiding in aanmerking en bouwt U hiermee aan Uw toekomst.

Psychiatrisch - Neurologisch Ziekenhuis

„Valeriuskliniek"

Valeriusplein 9 - Amsterdam - Zuid

De Valeriuskliniek is een protestants-christelijk ziekenhuis met ± 200 bedden; het heeft zowel een psychiatrische als een neurologische afdeling en bovendien een afdeling neurochirurgie. Als opleidingscentrum onderhoudt het nauwe relaties met de Vrije Universiteit.

Inlichtingen over het studieschema, het salaris en de huisvesting zult U ongetwijfeld op prijs stellen. De adjunct-directrice zal ze U gaarne geven. U kunt haar schrijven of eventueel bellen onder nummer (020) 79.66.55.

Christelijk Sanatorium Zeist

In de navolgende vooropleiding voor het diploma ziekenverpleging B zijn nog plaatsen open voor

LEERL.-VERPLEEGSTERS

en

LEERL.-VERPLEGERS

Minimum leeftijd 17 jaar en 3 maanden.

Opleiding voor het Staatsdiploma B (Zenuwverpleging).

Salaris tijdens opleiding, 1e jaars *f* 405,67; 2e jaars *f* 435,66; 3e jaars *f* 494,56 per maand, boven kost en inwoning. Toeslag voor onregelmatige diensten 14%. Gediplomeerden *f* 834,60 tot *f* 1.151,69 per maand + toeslag voor onregelmatige diensten.

Voor zusters met het diploma Zwakzinnigenzorg geldt een kortere opleidingsduur en een salariëring van *f* 577,17 per mnd., boven kost en inwoning.

Voor zusters met het A-diploma geldt een opleidingsduur van 1½ jaar en een salaris overeenkomend met dat van beginnend gediplomeerden.

Vakantie 17 werkdagen per jaar; vakantietoeslag 6%; vijfdaagse werkweek.

Reiskostenvergoeding naar huis 2 x per maand boven *f* 2,50.

Verstrekking eerste dienstkleding gratis.

Aanmeldingen voor de opleiding te richten tot de adjunkt-direktrice.

---

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden ? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

PROTESTANTS VERPLEEGHUIS „DE FLECKE" TE JOURE (Fr.)

Gevraagd in ons verpleegtehuis annex revalidatiecentrum (124 bedden) een

1STE VERPLEEGSTER (geh.)

diploma A en/of B

Salaris en pensioen volgens rijksregeling.

Nieuwe woning met centrale verwarming (o.a. vier slaapkamers is beschikbaar).

Vergoeding voor verhuis- en inrichtingskosten.

Inl. of soll. gaarne z.s.m. aan de directrice, Midstraat 10-12, telefoon 05138-2244.

Adverteer in De Nederlander

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 29 MEI 1970
6e Jaargang - No. 21

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Unievoorzitter Van Hulst:

Brokje welvaart afstaan voor oplossing maatschappelijke problemen

JAARREDE

De voorzitter van de C.H.U. heeft op 23 mei 1970 in de Rivièrahal te Rotterdam tijdens de algemene vergadering de volgende rede uitgesproken:

Een rede op een dag en op een vergadering als deze kan gemakkelijk het karakter krijgen van een show, dan kan ieder zien, hoe voortreffelijk wij het deden.
In deze tijd van partijpolitieke malaise zou niets zo misplaatst zijn als de show.
Toen we op 18 maart de Statenverkiezingen hadden, meldde zich op die dag een nieuwe partij; deze partij werd in één dag de grootste: het is de partij van de thuisblijvers.
De gezamenlijke politieke partijen hebben blijkbaar in zo geringe mate een appèl op de kiezers kunnen doen, dat vele tienduizenden Nederlanders het niet de moeite waard vonden, om zich enkele minuten vrij te maken voor de gang naar het stembureau. Dat gebeurt 25 jaar na de bevrijding.
Van 1940 tot 1945 waren ons alle democratische rechten onthouden. Wie bijvoorbeeld in de hongerwinter van '44-'45 voorspeld zou hebben, dat er een tijd zou komen, dat Nederland weer in vrijheid zijn eigen vertegenwoordigers zou mogen kiezen, maar dat bijna 1/3 van ons volk aan dit recht en aan dit voorrecht geen waarde meer zou hechten, hij zou als een slachtoffer van hongeroedeem slechts meelij hebben opgewekt.
Niettemin staat deze situatie van het thuisblijven als een levensgrote uitdaging voor alle politieke partijen. En wij in de CHU, die zo graag spreken van de dynamische kracht van het evangelie, wij die (zoals Van Mastrigt het op 17 mei 1969 in Utrecht formuleerde) zeggen, „dat onze vernieuwde CHU vanuit een nieuw verstaan van het evangelie in voor deze tijd verstaanbare taal, zich uitspreekt over vraagstukken van nu en morgen", wij moeten tot onze droefheid constateren, dat ons spreken kennelijk in onvoldoende mate is overgekomen tot ons kiezersvolk. Al zijn wij er, relatief gezien bij de Statenverkiezingen niet zo slecht afgekomen, de gehele situatie is nochtans een onheilspellend teken aan de politieke wand. Daarbij moeten we nog voegen, dat Nederland kennelijk in de veelheid van partijen z'n politieke heerlijkheid zoekt.
Toen ik in november 1969 in de Eerste Kamer voor onze fractie de algemene politieke beschouwingen mocht houden, zinspeelde ik zo duidelijk op een mogelijke breuk in de PvdA, dat de fractievoorzitter van die partij er aanleiding in vond, om op deze opmerking in te gaan. Hij probeerde de Senaat ervan te overtuigen, dat de kans op een breuk in zijn partij nog geen 2 procent haalde. In het licht der feiten behoef ik hier op 23 mei 1970 geen commentaar op te geven.
Laat men mij goed begrijpen. Elk leedvermaak is mij vreemd. Ik vind het zelfs voor gezonde politieke verhoudingen in ons vaderland een zeer ongezond verschijnsel, als de oppositie zienderogen afbrokkelt, aan zeggingskracht verliest en als politieke overtuiging met de dag ongeloofwaardiger wordt.
Men moet echter scherp beseffen, dat de regeringspartijen daardoor een kritischer functie krijgen.

Kabinetsbeleid

Vorig jaar — op 17 mei — zei de toenmalige Unie-voorzitter, „er geen behoefte aan te hebben dit kabinet aan zijn borst te drukken". En als u mij vraagt, of ik ook liever iets anders aan mijn borst druk, dan wil ik in alle eerlijkheid erkennen het vele goede, dat door het huidige bewind tot stand is gebracht; in de Nederlander heb ik daar meer dan eens een opsomming van gegeven.
De club als geheel haalt stellig het predikaat ruim voldoende; maar er liggen niettemin onverteerbare brokken.
Ik verheug mij erin, dat er nu maatregelen worden genomen voor het noorden des lands. Maar ze zijn wel wat aan de late kant. De woningnood wordt zo langzamerhand een zó trieste aangelegenheid, dat ons slechts schaamte past. Begrijp mij goed: ik gooi geen stenen naar de éne minister die hier in de eerste plaats voor verantwoordelijk is. Ik besef ten volle, hoe gecompliceerd het probleem is. Maar ik weiger de onoplosbaarheid ervan als een noodlot te aanvaarden. Wij weten bovendien, dat er duizenden Nederlanders zijn, die gezien hun inkomen te goedkoop wonen, en die daardoor een gezonde doorstroming afremmen.
Natuurlijk is de CHU een veel te fatsoenlijke partij, om ook maar één goed woord te zeggen over de woningkrakers. Maar laten wij wel beseffen, dat in duizenden gezinnen het water niet tot áán, maar tot óver de lippen is gekomen. En ik weet mij gesterkt door zeer velen, als ik heden als Unievoorzitter zeg: regering, dit kan zó niet langer doorgaan.
In het jaarverslag vindt u een opsomming van hetgeen de Unie deed. De Unie liep voorop met het formuleren van een integrale visie op het geheel van de samenleving. Wij hopen zelfs vandaag met onze programma's klaar te komen. Het siert de CHU, dat zij zoveel activiteit ontplooid heeft, om deze geweldige arbeid tot een goed einde te brengen. Aan allen die op enigerlei wijze hieraan hebben gearbeid, breng ik namens onze gehle Unie onze welgemeende dank. De partijen, waarmee wij een samenwerkingsverband begonnen, werken eveneens hard aan hun programma's.

Mentaliteit

Ik voel mij verplicht om n.a.v. onze programs twee opmerkingen te maken:

1. Een program kan voortreffelijk geformuleerd zijn, een evangelische visie openbaren, een duidelijke koers wijzen naar een betere wereld waarin meer gerechtigheid woont dan in de huidige; **het komt echter aan op de mentaliteit van hen die het program straks uit moeten voeren.** Als deze mentaliteit in onvoldoende mate aanwezig is, zal de geweldige arbeid die verzet is om deze programs te concipiëren, onvoldoende rente opleveren.
2. Het snel gereedkomen van onze programs moet er ons op verdacht doen zijn, dat de dynamiek van onze maatschappij eist, dat program en maatschappelijke ontwikkeling in doorlopende confrontatie op elkaar afgestemd worden.
   Dan zal de geest, die uit het program spreekt, sterker moeten zijn dan de letters der zakelijkheid. Ook dat is christelijk historisch.

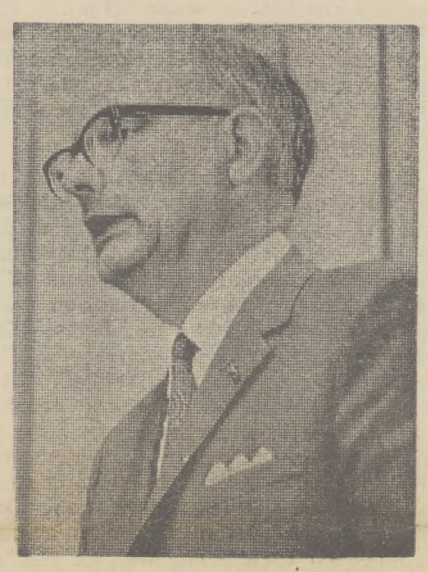

Unievoorzitter J. W. van Hulst tijdens zijn jaarrede.

In het samenwerkingsverband met andere partijen moeten wij straks alle actuele punten van de eigen programs terug kunnen vinden in een kernprogram, waarmee wij de verkiezingen ingaan. Ten overvloede zij opgemerkt, dat wij de tijd van het volstrekt gescheiden optrekken voorbij achten. Natuurlijk kunnen degenen die zulks per sé niet wensen, hun toevlucht nemen tot enkele kleine partijen, die in hun oren de bazuin een zuiver geluid laten geven. Het is in Nederland een goed recht dit te doen, al betreuren wij deze keus in hoge mate. Men moet dan wel terdege beseffen, dat men op het regeringsbeleid geen enkele invloed meer heeft. De drie samenwerkende christelijke partijen zijn straks opnieuw bereid de verantwoordelijkheid voor een regeerperiode van vier jaar op zich te nemen.
Zo'n zin is heel gemakkelijk neer te schrijven, en heel gemakkelijk voor te lezen.
Maar wie de immense problemen ziet, waarmee wij nationaal en internationaal geconfronteerd worden, die huivert toch wel een beetje. Regeringsverantwoordelijkheid is in het licht van de programma's, die de drie christelijke partijen straks op tafel leggen, een ongehoord zware taak.
Natuurlijk, we kunnen het kiezersvolk heel veel beloven. Dat is afschuwelijk goedkoop. Maar we zullen ons scherp moeten realiseren, hoe groot de financiële ruimte is, om onze beloften waar te maken, daarbij in de eerste plaats rekening houdend met de ongeveer 6 procent per jaar aan autonome stijgingen, voor een deel veroorzaakt door een geruisloos voortsluipende geldontwaarding.

Offers gevraagd

Van het Nederlandse volk zal straks gevraagd worden, of het inderdaad bereid is iets minder aandacht te geven aan de welvaartsverbetering, vooral in de consumptieve sector, „en meer te denken aan de wezenlijke veranderingen van ondernemings- en maatschappijstructuur". (Van Mastrigt).
Levensgroot staan thans de problemen vóór ons. Ik noem de procentueel steeds groter wordende groep van de bejaarden in onze samenleving. Laten wij toegeven, dat er voor deze groep wel iets gedaan wordt.
Niettemin hebben velen van hen het gevoel, dat zij — omdat zij economisch onrendabel zijn geworden —terzijde geschoven worden. Het is onze dure plicht hen voor een zinloze ouderdom te bewaren. Men beseffe echter, dat een dure plicht geld kost. Het sneed mij door de ziel, toen een oude man in een bejaardentehuis tegen mij zei: „Een ander gaat tenminste nog eens dood."

Slot op pagina 6

C. J. van Mastrigt erelid CHU

Met een ware ovatie stemde de Algemene Vergadering van de CHU zaterdag jl. in met het voorstel van het Dagelijks Bestuur om de aftredende vice-voorzitter de heer C. J. van Mastrigt te benoemen tot ere-lid van de CHU. Dit ere-lidmaatschap is wel verdiend: gedurende een lange reeks van jaren diende de heer Van Mastrigt de Unie op vele posten. In het bijzonder in de laatste jaren werd meerdere malen een dringend beroep op de heer Van Mastrigt gedaan om de CHU te leiden wegens ziekte van de heren Tilanus en Van Hulst.

CHU presenteert zich zeer duidelijk voor forum van Nederlandse volk

„Een historisch moment. De Christelijk-Historische Unie heeft een nieuw beginselprogram en een volledig nieuw politiek program." Aldus zei zaterdagmiddag 23 mei 1970, in de Rivierhal van Diergaarde Blijdorp te Rotterdam — waar de CHU in algemene vergadering bijeen was — de Unievoorzitter, prof. dr. J. W. van Hulst.
Even voordat de Unievoorzitter het woord nam, was er voor het laatst gestemd wat die programs betreft.
Vele maandenlang hielden de concepten van het beginselprogram en van het politiek werkprogram de Unieleden in alle organen bezig. Op zaterdag 7 maart 1970 was het mogelijk in een bijzondere algemene vergadering het beginselprogram en enkele hoofdstukken van het politiek program vast te stellen. Op de jaarlijkse algemene vergadering 1970 volgden de nog resterende hoofdstukken.
„De CHU", aldus Unievoorzitter Van Hulst, „presenteert zich nu zeer duidelijk voor het forum van het Nederlandse volk. Enkele Unieleden zullen teleurgesteld zijn, omdat zij de door hen ingediende voorstellen niet aangenomen zagen. Maar laten we blij zijn, dat niet iedereen zijn zin heeft gekregen, want dan zou er een kleurloos program gekomen zijn."
Nu de Unie haar politiek program gereed heeft, zullen de andere politieke partijen er hun tanden gaan inzetten, zo zei prof. Van Hulst. En de CHU zelf zal een heel duidelijke bijdrage kunnen leveren aan het kernprogramma, dat met de KVP en ARP wordt opgesteld.
Nog een belangrijk moment op de Uniejaarvergadering 1970: de heer C. J. van Mastrigt, het aftredende hoofdbestuurslid, die lange tijd het voorzitterschap van de Unie waarnam, werd met aller instemming benoemd tot ere-lid.

H. L.

Fractieleider Mellema pleit voor: herindeling departementen

Aan de rede van de heer J. T. Mellema, die hij als ch-fractieleider in de Tweede Kamer op de Algemene Vergadering van de CHU te Rotterdam op zaterdag 23 mei jl. uitsprak, ontlenen wij het volgende:

● In de afgelopen periode heb ik op mijn plaats de samenwerking tussen de drie partijen (KVP, ARP, CHU) zoveel mogelijk bevorderd en ik meen, dat wij op dat gebied belangrijke resultaten hebben geboekt. Resultaten, die overigens broodnodig zijn, want ook thans is de dageraad van een duidelijk politiek bestel in ons land nog niet aangebroken.
Wij doen er daarom goed aan ons vandaag nog eens te realiseren, dat we bezig zijn met een proces van politieke vernieuwing, waaraan ook de CHU haar belangrijke bijdrage zal moeten blijven leveren.
Er komt een gemeenschappelijk program. Er is de vaste wil om gezamenlijk regeringsverantwoordelijkheid te dragen in een volgende kabinetsperiode. Er is — met name in het parlement — een voortdurend overleg tussen de drie partners.
Wij zijn er in geslaagd om in belangrijke mate onze politieke ideeën gelijk te richten.
In ons zo door tradities bepaalde politieke leven is dat een belangrijk succes, dat des te meer reliëf krijgt, omdat wij bij vele andere partijen de splijtzwam van de desintegratie naar hartelust aan het werk zien. Een ontwikkeling, waarover ik mij in het belang van de Nederlandse politiek niet verheug.
Maar voor ons blijft voorlopig de opdracht: doorgaan op dezelfde weg, omdat wij ons bewust zijn van onze verantwoordelijkheid voor een modern en bekwaam bestuur van ons land.
Een verantwoordelijkheidsbesef, dat wortelt in onze diepste overtuiging en dat past bij een christelijke partijformatie.

● Ik ben er blij om, dat de Unie het beginselprogramma metterdaad op een moderne wijze heeft weten te verwoorden zonder aan de essentiële inhoud ervan te kort te doen.
Voordat ik op dat programma nader inga, wil ik een opmerking maken, die ik noodzakelijk vind, omdat een uitlating van mij op de Unieraad blijkbaar aanleiding geweest is tot enig misverstand.
In de Unieraad heb ik namelijk gezegd, dat déze fractie niet op dit program is gekozen, en dus ook niet verwacht mag worden, dat déze fractie zich in haar handelen **onmiddellijk** laat leiden door dit programma. Men heeft dat vertaald, als zou de Tweede Kamerfractie zich van dit program distantiëren.
Die mening is volmaakt onjuist. Die mening is onjuist, omdat de fractie zich in het voorbereidende stadium van de ontwerpen, zich intensief met de inhoud van de stukken heeft beziggehouden.
Ik kan u verzekeren, dat in talloze van onze fractiediscussies particuliere meningen vergeleken, zo men wil getoetst worden aan de inhoud van het ontwerpprogram.
De mening als zou het program voor ons als fractie geen actuele betekenis hebben, hoop ik met deze opmerking voldoende naar het rijk der fabelen te hebben verwezen.

● Wij kunnen om de strekking van het programma niet meer heen. De **Unie** kan er niet meer omheen. Ook niet in samenwerkingsverband. Noch in het beperktere verband van een samenwerking met KVP en ARP, noch in het kader van een groter geheel zoals een nieuwe regeringscoalitie. Dat is een goede zaak.
Dat betekent niet een voortkabbeling van een bepaald beleid. Dat betekent evenmin het handhaven van het bestaande, maar integendeel het zoeken naar nieuwe vormen en mogelijkheden. Het is het tegengestelde van behoudend. In het verleden hebben we de naam gehad behoudend te zijn en misschien hebben we die nog wel. Ik ben ervan overtuigd, dat juist de partijen, die zich als christelijk aandienen, die groeperingen zijn, die iets te zeggen hebben voor de toekomst.
Het nieuwe programma van de Unie is daarvan een voorbeeld en een kamerlid van de CHU kan zich en mag zich daartegenover niet vrijblijvend opstellen.

Vernieuwing

● Er is in de wereld van vandaag van alles in beweging. De verhoudingen tussen overheid en burger, tussen kiezer en gekozene, en evenzeer de verhouding tussen partij en fractie. Dat is begrijpelijk, want ook op deze gebieden kan stilstand onzichtbare achteruitgang betekenen. Met de erkenning, dat deze tendenties ook het gevaar kunnen inhouden van gebrek aan besluitvaardigheid door het ontbreken van een duidelijk beslissingspunt, zou ik toch willen concluderen, dat de tijd van OUD, ROMME, SCHOUTEN en TILANUS voorgoed voorbij is en dat wij daarom ons in moeten spelen op nieuwe verhoudingen. Wij leven in de tijd van de dialoog. Van de discussie. Van het gesprek. Van het protest en van de inspraak.
Dat is alles goed en wel. Ik meen dat letterlijk, zoals ik dat nu zeg.
Maar — en aan elke zaak zit een maar — ik herhaal dus: maar wij moeten ervoor waken, dat in de maalstroom van al deze op zichzelf te waarderen ontwikkelingen, met het waswater van de traditie het kind van de bestuurbaarheid wordt weggespoeld. Ik houd niet van het woord gezag, omdat het teveel belast is. Gezag betekent in feite het voor het zeggen hebben. En wij willen juist, dat in deze tijd de besluitvorming mede onder invloed van inspraak tot stand komt.
Eén en ander neemt echter niet weg, dat juist de bestuurbaarheid van een samenleving vereist, dat ergens bepaalde beslissingen worden genomen. Dat op een bepaald moment langs democratische weg de besluiten tot stand komen, waaraan wij ons tot wederopzegging hebben te houden.
Daarom moeten wij in een tijd, die zo vol is van protest, van al of niet terechte ontevredenheid, bepaalde richtlijnen voor het leven eerbiedigen. Het gaat tenslotte in de democratie om de spelregels, die wij in het politieke bedrijf moeten blijven hanteren om onze vrijheden te waarborgen.
In dat kader — en ik kan dat niet genoeg onderstrepen — moeten wij de ontwikkelingen met ontvankelijkheid en nuchterheid tegemoet treden en waarderen.
Maar het gevaar is zeker aanwezig, dat men onder indruk van de activiteiten van de spraakzame minderheid aan kritisch vermogen gaat inboeten, en de weg van de minste weerstand volgt door, voor alles en nog wat reeds op voorhand een maximum aan begrip te tonen.
Begrip voor kabouters, begrip voor de acties in Cambodja, begrip voor de „krakers", voor... nou ja, noemt u maar op.
Ik ben bijna geneigd te zeggen, dat — om een variant te nemen op het boek van Max Dendermonde — de wereld ook aan begrip ten onder kan gaan. Inclusief onze minister-president, die in een recent televisie-interview blijk gaf voor werkelijk alles begrip te hebben, maar overigens niet veel verder kwam dan het tonen van dat begrip.
En dat is niet zo moeilijk. Tenslotte hebben alle verschijnselen begrijpelijke en acceptabele kanten.
Ik ga niet te ver, wanneer ik de stelling verdedig, dat in onze tijd, waarin zoveel in beweging is, waarin zoveel waarden en normen veranderen, waarin zoveel facades worden afgebroken, het Nederlandse volk bij uitstek het recht heeft op tenminste enige leiding. Recht heeft op een omlijnd perspectief, op een toekomstbeleid, dat tastbaar en begrijpbaar is. Echt leiderschap zal dit perspectief moeten bieden.
Wij, in de CHU, willen mede die leiding geven en ik ben er zeker van, dat we dat ook **kunnen**. We kunnen dat, als partij, als fractie en als bewindslieden.

● Met nadruk wil ik stellen, dat zowel de Unie, als de fractie, zowel als onze bewindslieden hebben bewezen, dat zij iets te **zegge**n hebben. Ik beperk mij voorlopig tot de Tweede Kamerfractie.
Op het gebied van de Defensie was het mijn collega Kikkert, die met een afgerond plan kwam voor de vestiging van een ambitieus oefenterrein, welke niet slechts militaire, maar vooral ook economisch stimulerende betekenis heeft voor het gebied van Oost-Groningen.
Voor wat onderwijs betreft, waren het de heren Tilanus en Schuring, die een aandacht trekkende nota indienden. Recentelijk hebben de heren Schuring en De Boo een afgerond plan in de publiciteit gebracht op het gebied van de problematiek rondom de werkende jeugd.
De fractie heeft m.b.t. het wetenschapsbeleid met kracht de suggestie naar voren gebracht om voor dit terrein een aparte bewindsman te benoemen.
● De vraag is gewettigd, of de huidige

Departementen

verdeling van overheidstaken over de bestaande departementen nog wel aan de eisen van deze tijd beantwoordt.
Ik wil enkele persoonlijke overwegingen aan u doorgeven. Nemen we nu bijvoorbeeld eens de totale welzijnsproblematiek. De behartiging hiervan ligt over een aantal departementen verspreid, en wanneer ik dat zeg, heb ik in het bijzonder de relatie op het oog, die er bestaat tussen de volksgezondheid in het bijzonder, en de welzijnsvraagstukken in het algemeen. Het zou m.i. een vruchtbare gedachte zijn de mogelijkheid te overwegen, het huidige sub-departement van Volksgezondheid samen te voegen met een groot aantal diensten, die thans onder CRM vallen, om dit totaal onder een welzijnsministerie onder te brengen.
Lichamelijke en geestelijke volksgezondheid, education permanente, vrijetijdsbesteding, ontwikkelingen in cultureel opzicht en noemt u verder maar op, het zijn allemaal aspecten van dat grote, belangrijke, bijna ongrijpbare geheel, dat we tegenwoordig onder de term „welzijn" trachten te vangen.
Om nog een voorbeeld te noemen. Onze fractie heeft gepleit voor een aparte bewindsman, die belast zou worden met de coördinatie van het wetenschapsbeleid. Dat is een beleid, dat thans over verschillende departementen verspreid, behartigd wordt. Een andere suggestie, die ik naar voren zou willen brengen, betreft de totale bestuursproblematiek in Nederland. Inclusief grond- en kieswethervorming. Inclusief ook allerlei gedachten, die de aandacht vragen op het terrein van de voortgaande democratisering van het bestuur in ons land.
Tenslotte nog dit. De overheidsvoorlichting. Dat is een term, die nogal belast is en waarbij menigeen, die zich de geleide propaganda uit de bezettingstijd nog herinnert, zal rillen. Maar ook hier zou ik de vraag willen stellen, of de ontwikkelingen ons zo langzamerhand al niet hebben ingehaald, zo niet zijn voorbijgestreefd. Ik bedoel daar dit mee. De vraagstukken en de oplossingen van de vraagstukken zijn in deze tijd vaak zo complex, zo ingewikkeld geworden, dat van de belangstellende Nederlander niet zonder meer verwacht mag worden, dat hij alles begrijpt en verwerkt. Dat zou een onredelijke eis zijn.
Ik spreek hier graag mijn waardering uit voor de bestaande voorlichtingsdiensten. Zij doen voortreffelijk werk. Ik juich ook het initiatief toe van dit kabinet om na de vergadering een persconferentie te geven. Maar ik vraag mij wel af, of het zo langzamerhand niet tijd wordt, om ook deze aparte problematiek de erkenning te geven door een staatssecretaris aan de minister-president toe te voegen, die deze problematiek behartigt en de voorlichtingsdiensten van de verschillende departementen coördineert.
Bij de kabinetsperiode voor de periode 1971-1975 kan aan het vraagstuk van de departementale herindeling niet worden voorbijgegaan.

D'66

● De intern-politieke situatie van vandaag is onduidelijk. D'66 is bezig zichzelf om zeep te brengen. Zo ergens dan blijkt het bij deze club, dat woorden eenvoudiger zijn dan daden. Over de vraag wat D'66 nou eigenlijk meer voorstelt dan een kwijnend imago tast werkelijk elke Nederlander in het duister.
Eigenlijk mogen wij het D'66 niet eens kwalijk nemen, dat zij op het ogenblik zo schutteren. Een partij, die als enige basis het pragmatisme heeft, is werkelijk per definitie niet in staat om een toekomstvisie te ontwerpen.
Het kan eenvoudig niet, omdat pragmatisme gedoemd is om bij de dag te leven. Pragmatisme sluit ten principale elke mogelijkheid tot creativiteit uit.
Hoe paradoxaal het ook moge klinken, maar D'66 heeft zichzelf bij de laatste verkiezingen overleefd.

P.v.d.A.

● Wat de socialisten betreft zijn wij getuige van een uitermate tragisch gebeuren. Binnen het totaal van de socialistische be-

Slot op pagina 4

Fractieleider J. T. Mellema in Rotterdam in gesprek met zijn voorganger drs. A. D. W. Tilanus.

Herkozen leden en nieuwe leden van hoofdbestuur CHU en Unieraad

Tot nieuwe leden van het hoofdbestuur van de Christelijk-Historische Unie heeft de algemene vergadering, zaterdag 23 mei 1970 in de Rivièrahal van Diergaarde Blijdorp te Rotterdam bijeen, gekozen de heren L. C. van Dalen, lid van de Unieraad en secretaris van het CNV met 325 stemmen en H. Fokke te Vriezenveen, voorzitter van de protestants-christelijke fractie in de Staten van Overijssel met 274 stemmen.

Herkozen werden als hoofdbestuursleden: mevrouw H. van Riet-Augsburger te Rotterdam met 325 stemmen, jhr. mr. F. O. J. Sickinghe te Naarden met 325 stemmen en de heer J. Wieten te Zaandam met 299 stemmen.
Op de andere kandidaten werden uitgebracht: drs. C. Dekker te Elburg 21 stemmen, drs. G. Gerritse te Soest 24 stemmen, H. Groeneveld jr. te Waarder 24 stemmen, J. de Geus te Wassenaar 16 stemmen, ds. W. A. B. Hagen te Zwolle 19 stemmen, ir. W. IJ. Heida te Dokkum 27 stemmen, C. Hoogstraten te Veendam 28 stemmen, mr. F. H. Kernkamp te Rotterdam 32 stemmen, A. B. Kramer te Breda 18 stemmen, dr. F. J. Krop te Bleiswijk 11 stemmen, J. A. Langelaan te Den Haag 21 stemmen, J. Nauta te Leeuwarden 23 stemmen, D. Rebel te Barneveld 8 stemmen, mr. W. F. Reus te Amsterdam 24 stemmen, mr. F. J. H. Schneiders te Leusden 4 stemmen, H. J. Schoolenberg te Hendrik-Ido-Ambacht nul stemmen, mevrouw H. A. Strijd-Groenewegen te Harderwijk 21 stemmen, drs. H. J. Viersen te Rotterdam 10 stemmen en H. Wisseling te Bathmen 48 stemmen.

Stel Overijssel niet teleur

Aan de stemming over de hoofdbestuursleden ging een kort debatje vooraf. Het hoofdbestuur had geadviseerd de aftredende leden mevrouw Van Riet-Augsburger, jhr. Sickinghe en de heer Wieten te herkiezen. In de vacatures-Schuring en -Van Mastrigt adviseerde het hoofdbestuur te kiezen de heer P. Bode, burgemeester van Veenendaal en de heer Van Dalen.
Vanuit de algemene vergadering kwam met nadruk het verzoek om in één van deze vacatures de heer Fokke uit Vriezenveen te kiezen. Het bestuur van de kamerkring Zwolle onderstreepte dat verzoek met een stencil. „Overijssel heeft, door het vertrek van jhr. Sickinghe, thans slechts één hoofdbestuurslid, aangewezen door het kamerkringbestuur. Overijssel is naar verhouding te zwak vertegenwoordigd in het hoofdbestuur", aldus het stencil, dat met cijfers aantoonde hoe de randprovincies te weinig vertegenwoordigd zijn in het hoofdbestuur.
Er werd dan ook dringend aanbevolen de heer Fokke te kiezen, „een zeer actief Unielid, goed politiek geschoold en in Overijssel populair. Hij is fractievoorzitter van de protestants-christelijke statenfractie, heeft goede contacten in de gehele provincie met de kiesverenigingen en hij wordt het meest gevraagd voor spreekbeurten. Landelijk heeft hij bekendheid gekregen door zijn werk in de christelijk-historische jongerenorganisatie, waarvan hij vice-voorzitter is geweest." Het stencil eindigde met de woorden: „Kiesverenigingen stel Overijssel niet teleur."
Deze oproep kreeg van verschillende sprekers, ook uit andere delen van het land, steun. Unievoorzitter Van Hulst verdedigde de door het hoofdbestuur gestelde kandidaten. „De kandidaatstelling is altijd moeilijk, omdat de Unie veel bekwame figuren heeft." Prof. Van Hulst zei, dat de heer Van Dalen voorgedragen was, omdat hij als man van het CNV heel goed de heer C. J. van Mastrigt, de oud-voorzitter van het CNV, kan opvolgen en het wenselijk blijft een vakbondsman in het hoofdbestuur te hebben. De heer Bode, aldus prof. Van Hulst, heeft eveneens goede kwaliteiten: oud-kamerlid en thans burgemeester van Veenendaal.
De uitslag van de stemming bewees, dat Overijssel niet teleurgesteld werd. De heer Fokke kreeg meer stemmen dan de heer Bode.

Unieraad

In de Unieraad, het politiek adviescollege van de CHU, werd herkozen drs. C. Dekker te Elburg met 376 stemmen. Tot nieuwe leden werden gekozen drs. G. Bos te Hoornaar met 306 stemmen, mevrouw N. C. de Ruiter te Voorschoten met 335 stemmen, de heer H. Groeneveld te Waarder 315 stemmen en de heer H. J. W. Hilbrink te Hardenberg met 294 stemmen.
Op de overige kandidaten werden uitgebracht: L. van As te Oud-Beijerland 11 stemmen, H. Bouman te Katwijk aan Zee 10 stemmen, ir. J. Bijl te Wassenaar 76 stemmen, dr. M. J. D. van Dam te Veenendaal 11 stemmen, P. Don te Middelburg 3 stemmen, dr. C. Graafland te Amsterdam 23 stemmen, C. van Genderen te Veenendaal 10 stemmen, L. de Snayer te Vlaardingen 225 stemmen, ir. W. Hoek te Den Haag 23 stemmen, A. A. Hofman te Hendrik-Ido-Ambacht 3 stemmen, mejuffrouw E. G. H. Kamphuis te Den Haag 14 stemmen, mevrouw G. Kok-de Jonge te Berkum-Zwolle 82 stemmen, ir. A. B. J. de Koning te Zwijndrecht 30 stemmen, mr. J. J. Paarlberg te Zeist 13 stemmen, drs. J. Plantinga te Utrecht 114 stemmen, P. van der Vaart te Capelle aan den IJssel 4 stemmen en mevrouw Ybema-Fortgens te Wolvega 141 stemmen.
Ook bij de stemming voor de Unieraadsleden werd niet geheel het advies van het hoofdbestuur gevolgd. Dit bestuur had aanbevolen om in de ontstane vacatures te kiezen drs. Bos, mevrouw De Ruiter, de heer De Snayer en de heer Groeneveld. Uit de stemming bleek, dat de heer Hilbrink de heer De Snayer passeerde.

H. L.

Enquête bezoekers algemene vergadering

De werkgroep politicologen van de Savornin Lohmanstichting is bezig gegevens te verzamelen over de Christelijk-Historische Unie. Zij wil de mening over de CHU horen van zowel trouwe Unieleden als van degenen die buiten de Unie staan.
De Algemene Vergadering van zaterdag jl. bood een goede gelegenheid om informatie van Unieleden te ontvangen. Elke bezoeker kreeg een vragenlijst met het verzoek deze anoniem in te vullen. Vrijwel alle deelnemers aan de bijeenkomst van zaterdag gaven aan de oproep gehoor, daarmee de werkgroep nuttig materiaal verschaffend.
Het is de bedoeling, dat de werkgroep politicologen de gegevens benut om de kamerverkiezingen in 1971 zo goed mogelijk voor te bereiden.

Geen jaarlijkse automatische aanpassing maar eenmalige contributieverhoging

De algemene vergadering van de Christelijk-Historische Unie heeft zaterdag 23 mei 1970, in de Rivièrahal te Rotterdam bijeen, slechts ten dele het voorstel van het hoofdbestuur gevolgd wat de contributieverhoging betreft. Afgestemd werd het voorstel tot een jaarlijkse automatische aanpassing van de contributie met f 1,50, maar goedkeuring kreeg het voorstel de contributieafdracht aan het hoofdbestuur met ingang van 1 januari 1971 van f 9,- met f 2,50 te verhogen tot f 11,50.
In een toelichting liet het hoofdbestuur weten, dat de afdracht aan het hoofdbestuur met ingang van 1968 op negen gulden per lid bepaald werd. „Drie jaar lang", aldus de toelichting, „is deze contributie gehandhaafd, ondanks de toegenomen werkzaamheden, ondanks de algemene kostenstijgingen en ondanks de sterke loonsverhogingen die hebben plaatsgevonden. Met deze vaste contributie kan ieder jaar minder worden gedaan."
Het hoofdbestuur kwam dan ook met zijn voorstel tot jaarlijkse automatische verhoging. Wat de voorgestelde verhoging met ingang van het komend jaar betreft, werd in de toelichting gewezen op de wenselijkheid, c.q. noodzakelijkheid, om op korte termijn over te gaan tot de aanstelling van een bureauchef of een bureaudirecteur van het Uniebureau.

Ander voorstel

De kamerkringen Zwolle en Leeuwarden kwamen met een ander voorstel, omdat zij die van het hoofdbestuur te drastisch vonden. „Abrupte verhoging van de contributie zal ten gevolge hebben, dat het ledental — evenals na de drastische verhoging van 1968 — sterk zal teruglopen. Verschillende kiesverenigingen zullen zelfs verdwijnen", zo werd gesteld. De beide kamerkringen kwamen met de voorstellen: één gulden contributieverhoging per 1971, jaarlijks aanpassing van vijftig cents, streven naar een ledenwinst van tien procent.
Vele sprekers wezen op het gevaar van een forse contributieverhoging. „Voor de gewone man staat er niets tegenover", „Zelden is een voorstel met zoveel spoed en haast ingediend", zo waren enkele opmerkingen. Andere sprekers daarentegen stelden zich achter de hoofdbestuursvoorstellen, omdat zij er van overtuigd waren, dat de Unie geld nodig heeft. De Unie-penningmeester, de heer A. J. Kaland, verdedigde de voorstellen. Hij wees er op, dat de uitgaven van de CHU in 1968 f 210.000 beliepen, in 1969 f 300.000 en in 1970 f 275.000.
Het terugdringen van de uitgaven is een ongezonde ontwikkeling. De leden hebben allemaal meer inkomsten; een politieke partij, die dalende inkomsten heeft, zal er mee moeten ophouden.
De heer Kaland herinnerde de Unieleden er aan, dat de gulden van - vandaag - aande - dag veel minder waard is dan de gulden van tien jaar geleden.
In de vooroorlogse periode bedroeg de contributie twee gulden per jaar bij een weekloon van twaalf gulden. Nu is 't minimumloon het tienvoudige, maar de contributie is nog geen tienmaal zo hoog. „Wij zijn achtergebleven met het niveau van onze contributies", aldus de heer Kaland.
De alternatieve voorstellen van de kamerkringen Leeuwarden en Zwolle noemde de Unie-penningmeester op het oog aantrekkelijk. Maar die voorstellen staan of vallen met de ledenwinst van tien procent.
Vanuit het hoofdbestuur zijn de kiesverenigingen al meermalen opgeroepen tot activiteiten bij het winnen van leden, maar die activiteit was gering, aldus de heer Kaland. Hij zei dan ook geen vertrouwen te hebben in het alternatief.
De Unie-penningmeester kondigde aan, dat onderzocht wordt of het mogelijk is de contributies landelijk en centraal te innen. Dat zal de penningmeesters van veel werk ontlasten. Over de centrale-inning zal een enquête gehouden worden, en wel met medewerking van de redactie van het maandelijkse ledencontactblad „De Nederlander". Er zal ook bezien worden of het mogelijk is het abonnement van het weekblad „De Nederlander" te koppelen aan de contributie-afdracht.
Zoals gemeld werd de jaarlijkse aanpassing afgestemd. Een zeer grote meerderheid stemde in met de contributieverhoging van een rijksdaalder.

H. L.

Kamerleden VRAGEN — — — — — — *Bewindslieden* ANTWOORDEN

Drs. D. F. van der Mei (CHU) heeft minister Nelissen van Economische Zaken schriftelijk gevraagd of hij in algemene zin kan meedelen, welke resultaten op het gebied van de bevordering van de efficiency van de industrie door concentratie en rationalisatie tot nu toe in Engeland zijn bereikt met „The United Kingdom Industrial Reorganisation Corporation". Gevraagd wordt of er naar de mening van de bewindsman in Nederland behoefte bestaat aan een dergelijke organisatie en welke mogelijkheden er zijn om de oprichting te bevorderen.
De christelijk-historische senator prof. dr. J. W .van Hulst stelde een reeks vragen over politieke gevangenen in allerlei landen aan premier De Jong en minister Luns van Buitenlandse Zaken. Wat die gevangenen in Indonesië betreft, vraagt prof. Van Hulst onder meer of bij de regering de indruk bestaat, dat in het kader van de recente reis van prins Bernhard naar Indonesië een reële bijdrage is geleverd om te komen tot nog verdere stappen op de weg naar de oplossing van dit politieke gevangenenvraagstuk.
Ook wil de senator een gedocumenteerd overzicht van de landen, waar — om politieke redenen burgers worden gevangen genomen en gehouden,
— klachten zijn vernomen, dan wel ernstige vermoedens bestaan, dat deze gevangenen worden behandeld in strijd met conventioneel aanvaarde mensenrechten.
Het Tweede Kamerlid, drs. A. D. W. Tilanus (CHU) richtte schriftelijke vragen aan de bewindslieden, zowel van Sociale Zaken en Volksgezondheid als van CRM over een recent besluit inzake de medische kindertehuizen. Niet alleen wordt gevraagd, of er wel overleg geweest is tussen beide departementen, maar ook of het correct is dat het besluit werd genomen, terwijl het overleg, zowel interdepartementaal als met de betrokken organisaties om tot een gecoördineerde regeling voor alle tehuizen te komen, juist op gang kwam.

H. L.

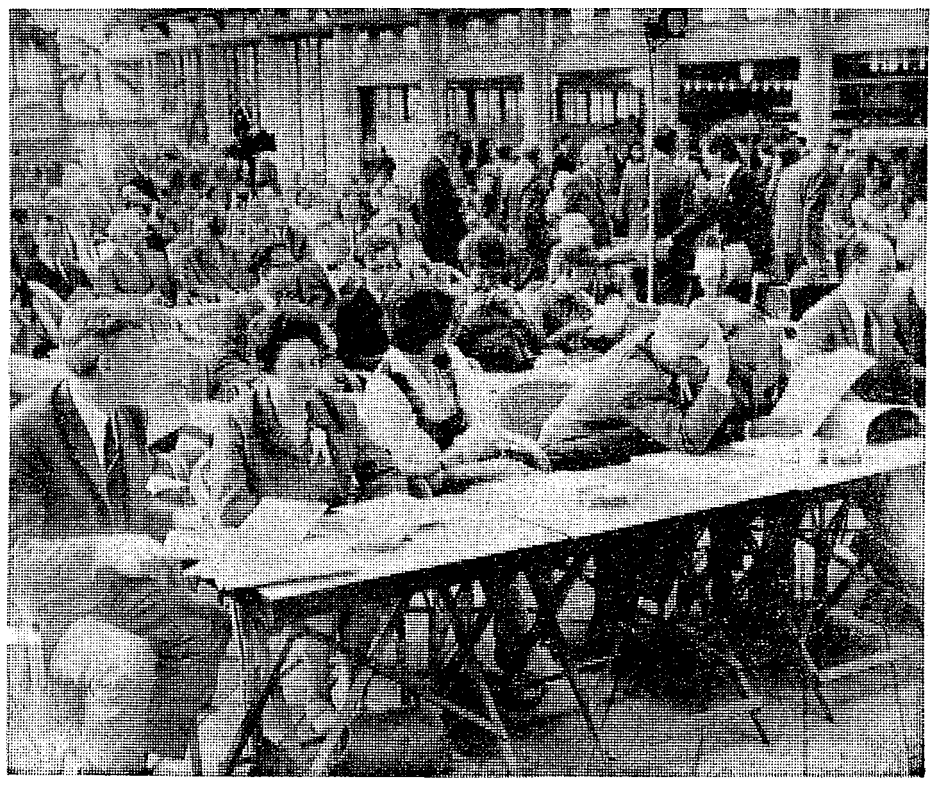

Deelnemers aan de Algemene Vergadering 1970 arriveren in de Rivièrahal. Op de voorste rij zitten de leden van het stembureau reeds op hun post.

Fractieleider Mellema pleit voor :

herindeling departementen

Vervolg van pagina 2

weging zijn er thans ongeveer evenveel stromingen als kleuren aan de regenboog. Als de PvdA op deze wijze voortgaat, behoeft zij nog maar één functionaris aan te trekken: dat is de executeur testamentair. Ik heb er al eerder op gedoeld: wij hunkeren niet naar een socialistisch failliet. Maar in die kring schijnt men daar zelf met heel veel enthousiasme aan te werken. „Nieuw Links", dat numeriek niets voorstelt, heeft de partij bezet. Den Uyl is de gevangene geworden van vermeende vernieuwers in zijn partij en de brandmeester in optima forma. Vondeling is er niet in geslaagd de uitslaande branden in Eindhoven, Gorkum en Hilversum te blussen. De oorzaak is bekend, maar de schade wordt niet door de politieke verzekering gedekt

Liberalen

● Een enkel woord over de liberalen. Wat anderen te veel hebben, hebben zij wellicht te weinig. Ik bespeur bij de liberalen te weinig van werkelijke verontrusting, van werkelijke zorg en bekommernis over de vraagstukken van deze tijd.
Zelfs wanneer de wind eens in de zeilen blaast, is het geen overbodige maatregel eens na te denken over de stromen van deze tijd. Achter veel van wat ons in deze maatschappij niet aanstaat, wat ons vreemd voorkomt, wat wij niet gewend zijn, staat een twijfelende mens, een aarzelende samenleving, die de grote sprong moet wagen naar een nieuwe tijd. Met electorale zelfgenoegzaamheid lost men dit vraagstuk niet op.

Samenwerking

● Op het eigen erf gaat de samenwerking tussen de drie christelijke partijen door. Ondanks de discussie in de ARP. Voor het tot stand komen van wat reeds nu op het terrein van de samenwerking is bereikt, hebben Schmelzer en Biesheuvel zich persoonlijk ingezet.
Daarom spijt het mij bijzonder, dat Schmelzer blijkens persberichten te kennen heeft gegeven er wellicht als fractieleider mee op te houden. Het zou jammer zijn, wanneer een man van dit formaat zich uit de actieve politiek zou terugtrekken.
Indien Schmelzer zich uit de parlementaire arena zou terugtrekken, dan zal het de KVP heel moeilijk vallen een man van dié ervaring, en bovendien een man van dát formaat in zijn plaats te stellen.

Keuze uit prioriteiten

● De situatie waarin wij ons nu bevinden is, naar mijn mening, zorgelijk. Buiten de drie christelijke partijen heeft alleen de VVD een zekere stabiliteit. Bij de KVP is het niet duidelijk wie daar na 1971 de fractie zal leiden.
Ook bij de Unie heerst daarover onzekerheid. Toch is het belangrijk nu al te weten wat er zal gaan gebeuren!
En terecht, want politiek is niet vrijblijvend. Men wil weten waar men aan toe is; men wil weten waar wij naar toe gaan en met wie. En voor alles wil men niet in het ongewisse worden gelaten over de mogelijkheden
Ik wil daarom met enkele persoonlijke opmerkingen over dat laatste, de openhartigheid betrachten.
Uitgaande van voorlopige cijfers, die overigens wel een duidelijke richting aangeven, moet ik tot de conclusie komen, dat de financiële mogelijkheden niet zo bijster groot zijn.
De cijfers tonen aan, dat in de periode 1971-1975 in vergelijking met nu jaarlijks slechts een bedrag van globaal 600 miljoen extra aanwezig zal zijn om nieuwe taken aan te vatten. Dat zijn ruw gesproken de extra inkomsten van de overheid door de stijging van ons nationale inkomen.
600 miljoen lijkt een fors bedrag, maar gesteld tegen een begroting die in de vele miljarden loopt en gesteld tegen de vele gerechtvaardigde verlangens op allerlei gebied is het maar bijzonder weinig.
Laat ik ter illustratie maar eens enkele prioriteiten opnoemen, die in het programma van de Unie terug te vinden zijn.
We lezen daar over een verdubbeling van de ontwikkelingshulp, over uitbreiding van de woningbouw, met name voor de economisch zwakkeren, over verlaging van de leerlingenschalen bij het onderwijs,
over een krachtige uitvoering van het spreidingsbeleid en verbetering van de infrastructuur,
over verbeterde verkeersvoorzieningen,
een krachtige aanpak van de recreatie,
speciale maatregelen voor zwakkere groepen als bejaarden en buitenlandse werknemers,
en last but not least over een grootse aanpak van het vraagstuk van de milieu-verontreiniging. Vele andere zaken als de defensie laat ik dan nog ongenoemd.
Dit zijn prioriteiten, waarvan het uiterst dringende karakter door niemand in twijfel wordt getrokken. Maar uitvoering daarvan, ook reeds een gedeeltelijke realisering, vergt een bedrag aan openbare middelen, dat de beschikbare ruimte wellicht belangrijk te boven zal gaan.
Het is gezond om dat maar direct vast te stellen. Wij moeten ons gezonde verstand gebruiken en eerlijk zeggen waar het op staat. We mogen de kiezer in 1971 niet iets voorschotelen, wat we niet kunnen waarmaken. Dan zouden we het Nederlandse volk in de luren leggen de politiek zou weer een stuk krediet verspelen. De gemiddelde Nederlander laat zich niets meer wijs maken.
We moeten kiezen En als ik een keuze moet doen, dan gaat die niet in de richting van nog meer luxe, maar in de richting van een betere maatschappij-structuur, zoals die omschreven staat in de inleiding van het werkprogram.
Wij zullen dat in samenwerking met anderen moeten trachten te realiseren in het eerlijke besef, dat zo'n politiek offers vraagt van het volk. Daarom is het een eerlijke zaak om te stellen, dat wanneer men alle prioriteiten gerealiseerd wil zien het nagenoeg onontkoombaar is om ons volk voor te houden, dat bij zoveel verlangens dieper in de beurs zal moeten worden getast.

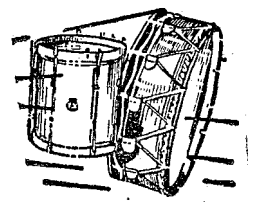

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

CHU-besluit

verlaging meerderjarigheid tot 18 jaar

De Algemene Vergadering van de CHU heeft zaterdag jl. besloten in het politiek program op te nemen een verlaging van de meerderjarigheidsgrens tot 18 jaar. Dit als gevolg van aanvaarding van een amendement van de kiesvereniging Haarlem, die in de concept-tekst „De meerderjarigheidsgrens dient verlaagd te worden" een leeftijd wilde opnemen. Dit besluit van de Algemene Vergadering sluit aan bij de beslissing van 7 maart jl., toen de CHU zich uitsprak voor een verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot 18 jaar.
Over deze „leeftijdsverlaging" werd zaterdag vrijwel niet gedebatteerd. De CHU kwam vlot tot haar besluit.

Meer discussie leverde op een brokje tekst uit de paragraaf Cultuurbeleid, dat luidt: „De massa-communicatiemiddelen en met name televisie moeten meer worden gebruikt ten behoeve van de creatieve en culturele ontplooiing van de mens."
De kiesvereniging Vlaardingen huldigde het volgende standpunt: „Met name in televisieprogramma's vindt herhaaldelijk plaats hetgeen het concept in III Dienstverlening Ia stelt, namelijk krenking van godsdienstige en zedelijke opvattingen. Juist ook, omdat in de Beginselverklaring (paragraaf VI) van de CHU ook gesproken wordt over bepaalde normen, is bij het televisiebeleid een strenger handhaven van deze normen onverwijld en absoluut nodig. Maatregelen dienen te worden ontworpen om deze normen tot uitdrukking te brengen."
Met name de CH-jongeren mengden zich in de discussie. De heer Boersma (Nunspeet) en ook de heer Van Gulik wezen er op, dat hier van de overheid enige terughoudendheid moet worden verwacht. We moeten naar een situatie toe, waarin niet de overheid moet ingrijpen, maar de mens zelf. „Een vrije en verantwoordelijke mens (G. C. de Bruyn te Amersfoort) moet zelf beslissen wat hij wil zien, horen en lezen en wat hij niet wil zien, horen en lezen."
De Algemene Vergadering nam het amendement van Vlaardingen niet over en hield zich aan de oorspronkelijke tekst.
Gesprekssstof leverde ook op een pleidooi in het Unieprogram voor meer voorlichting over de bevordering van een gezonde beleving van de seksualiteit en van de man-vrouw relatie in het algemeen. De heer Timmerman stelde zich op het standpunt, dat de overheid hiermee niets te maken heeft.
Ds. A. Oliemans, lid Dagelijks Bestuur, herinnerde aan het artikel, dat hij in het ledencontactblad schreef naar aanleiding van ingezonden stukken over de Bijbel en de homofilie. Hij waarschuwde ervoor om bijbelteksten uit zijn verband te rukken en ze als wapen tegen andere opvattingen te hanteren.
Ds. Oliemans stelde zich achter de heer Tilanus, die in de Unieraad stelde, dat God niet alle mensen gelijk heeft geschapen en wij de homofiele mens niet zo maar kunnen verbannen. Ook hier past christelijke naastenliefde.
De Algemene Vergadering hield zich zonder verder debat aan de voorgestelde tekst en wees het amendement-Vlaardingen af, waarin het volgende werd gesteld: „De tekst van de bevordering van een gezonde beleving van de seksualiteit en van de man-vrouw relatie in het algemeen is onnodig en niet ter zake in een partij van onze signatuur. Deze zaken liggen in de strikt persoonlijke sfeer."
Vlaardingen wilde deze concept-tekst vervangen door: Homoseksualiteit in welke verschijningsvorm ook behoort op godsdienstige en zedelijke normen te worden veroordeeld als een kwaad. Bestrijding volgens moderne normen behoort te worden aangevat.
Vlaardingen wilde voorts de dienstplicht voor meisjes binnen afzienbare tijd invoeren, terwijl het CHU-program spreekt van een studie over sociale dienstplichting voor meisjes. Ook dit amendement werd door de Algemene Vergadering niet aanvaard.

CHJO: redelijk progressief

Onmiddellijk na de algemene vergadering 1970 van de CHU gaf het dagelijks bestuur van de christelijk-historische jongerenorganisatie een verklaring uit. Deze luidde:
„Het dagelijks bestuur van de CHJO is bijzonder verheugd, dat de CHU op de algemene vergadering door het vaststellen van een nieuw politiek program overtuigd gekozen heeft voor een redelijk progressieve koers. Het komt er nu op aan het [illegible] programma in de politiek van alle dag waar te maken, dat wil zeggen, dat mensen die de Unie vertegenwoordigen hiertoe de mentaliteit en deskundigheid moeten hebben. Dit betreft zowel de aanwijzing van een lijsttrekker op zaterdag 20 juni a.s., en het noemen van bewindslieden voor de periode 1971-1975, als het vaststellen van de kandidatenlijst voor de nieuwe Tweede Kamerfractie.
In verband met het laatste zal de CHJO trouwens op maandag 15 juni a.s. een rapport publiceren over de werkwijze en de kwaliteiten van de christelijk-historische Tweede Kamerfractie.
Gezien het feit, dat ook nu weer bleek, dat de zogenaamde centrumgespreksgroep geen „poot aan de grond" kreeg, adviseert het dagelijks bestuur van de CHJO deze groep zich, in navolging van Democratisch Appèl binnen de PvdA en van de AR-radikalen in de ARP, op te heffen."
Aldus de verklaring van de CHJO.

H. L.

Algemene Vergadering 1970; de drukte bij de administratieve staf van 't Uniebureau

Vrede, veiligheid en samenwerking

Uitvoerige aandacht heeft de algemene vergadering van de Christelijk-Historische Unie zaterdag 23 mei 1970, in de Rivièrahal te Rotterdam bijeen, gegeven aan de vaststelling van het hoofdstuk „Vrede, veiligheid en samenwerking". De besprekingen daarover namen na de afhandeling van de huishoudelijke agenda de gehele morgenvergadering en een belangrijk deel van de middagbijeenkomst in beslag. De Unievoorzitter, prof. dr. J. W. van Hulst — op de buitengewone algemene vergadering van enkele weken terug, toen enkele hoofdstukken reeds werden vastgesteld moest hij wegens ziekte verstek laten gaan — leidde het debat in met een compliment aan het adres van de kiesverenigingen. „Ik ben onder de indruk van het werk en ik ben bijzonder erkentelijk voor de wijze, waarop de Unie zich met de ontwerp-programma's heeft bezig gehouden", aldus prof. Van Hulst.

We zullen trachten de besprekingen zoveel mogelijk op de voet te volgen. In het ontwerp-program van het hoofdstuk „Vrede, veiligheid en samenwerking" was een passage opgenomen, waarin er sprake van is, dat de Verenigde Naties met meer macht moeten worden uitgerust. Een enkel amendement stelde voor, de passage te schrappen. Het kamerlid mr. C. A. Bos en Unievoorzitter Van Hulst deden een beroep op de vergadering die passage te laten staan: „Het is niet te verteren als dit punt wordt afgestemd." Bij de stemming was er een meerderheid om de passage te behouden.
Het ontwerp-programma stelde ook voor op te nemen, dat elke discriminatie principieel uitgesloten moet worden. Met een amendement werd geprobeerd om voor het woord discriminatie het woord segregatie in de plaats te stellen, en in zijn pre-advies kwam het dagelijks bestuur van de Unie met het voorstel in plaats van discriminatie de uitdrukking ongelijke behandeling op te nemen. De discussie ontspon zich over het verschil van discriminatie en segregatie. Het kamerlid Bos pleitte voor de uitdrukking ongelijke behandeling, als zijnde een goede Nederlandse uitdrukking. De meerderheid was het met hem eens.
De passage over het werk van de Verenigde Naties kreeg, dank zij een ingediend amendement en het daarop gevolgde pre-advies van het dagelijks bestuur, een betere formulering, t.w.: „gestreefd moet worden naar een verdere democratisering en betere functionering van de Verenigde Naties".

Ontwikkelingshulp

Uiteraard sprak de algemene vergadering van de Christelijk-Historische Unie uitvoerig over de passages, welke betrekking hebben op de ontwikkelingshulp. Voorgesteld werd onder meer de passage „De eisen van elementaire mensenrechten en doeltreffende samenleving zijn de belangrijkste criteria voor hulpverlening". Er was evenwel een amendement, dat beoogde die passage te schrappen. „Het is beschamend, als dat voorgesteld wordt. De indieners van het amendement hebben kennelijk een black-out gehad", zei één der tegenstemmers van het amendement en de meerderheid van de vergadering was het met hem eens.

Ook de voorgestelde passages om steeds ruimere middelen voor ontwikkelingshulp ter beschikking te stellen en om de Nederlandse bijdrage voor die hulp in de periode 1971 tot 1975 (de nieuwe kabinetsperiode) te verdubbelen, ondervonden bestrijding. Eén amendement vond het steeds ruimere middelen ter beschikking stellen te absoluut gesteld en niet realistisch. „We moeten de kant van de armen van deze wereld kiezen, we moeten ons de boodschap van Uppsala herinneren", zo werd gezegd ter ondersteuning van het oorspronkelijke voorstel. Het kamerlid Bos zei nog: „We moeten duidelijk stellen, waar wij als christelijke partij staan."

Met betrekking tot de voorgestelde zin om in de komende kabinetsperiode de bijdrage te verdubbelen was er een amendement, om in de zin op te nemen, dat de verhoging van de bijdrage zal moeten plaatsvinden met inachtneming van 's lands financiën. „Het amendement gaat er van uit", aldus Unievoorzitter prof. Van Hulst, „dat eerst aan de eigen portemonnee gedacht wordt en dan pas aan de anderen. We moeten eerst zien, wat de ander nodig heeft." Het amendement werd verworpen.

Risico's tot uiterste beperken

Ten aanzien van de ontwapening en de bewapening was oorspronkelijk in het ontwerp-program opgenomen de passage: „Alle plannen zullen falen, indien zij ingrijpende veranderingen teweeg brengen in het huidige machtsevenwicht. Dit neemt niet weg, dat bij het streven naar ontspanning, veiligheid, wapenbeheersing en ontwapening het nemen van een beperkt risico niet bij voorbaat uitgesloten moet worden geacht." Naar aanleiding van enkele amendementen stelde het dagelijks bestuur voor deze laatste zin van die passage als volgt te wijzigen: „Bij het streven naar ontwapening, veiligheid, wapenbeheersing en ontwapening moet het nemen van risico's tot het uiterste beperkt blijven." Een ander amendement, om de zin geheel te schrappen, werd in het pre-advies afgewezen.

Er waren afgevaardigden, die de algemene vergadering opriepen in het geheel geen risico's te aanvaarden. „De regering moet zorgen voor de veiligheid van het volk. Er is geen enkele risico-dekking." Degenen die aldus redeneerden, kregen te horen, dat het bijzonder kortzichtig is, als wordt gezegd, dat geen enkel risico mag worden genomen. Dat werkt juist escalatie in de hand. Brigade-generaal De Savornin Lohman, lid van de defensiecommissie van de CHU, wees er op, dat Nederland zich al in een situatie bevindt, waarin vrij grote risico's worden genomen. Het is heus niet zo, dat er een evenwicht is. Het evenwicht is er niet, het Westen dreigt steeds grotere risico's te nemen, aldus de heer De Savornin Lohman. Met meerderheid van stemmen werd de gewijzigde passage goedgekeurd.

Erkenning

Het voorstel om zowel in het politiek program op te nemen de noodzaak van een de facto erkenning van de Oder-Neisse grens als van de DDR (Oost-Duitsland) bracht felle discussies. Voor- en tegenstanders kwamen aan het woord.
„Er zijn aan de erkenning van de DDR consequenties verbonden, die niet te overzien zijn", aldus een tegenstemmer. „Met de erkenning zullen wij Willy Brandt geen plezier doen. Hij gaat al veel te ver. Het is absurd als wij de Westduitse regering in de wielen rijden", zo zei een ander. De voorstanders wezen er op, dat de erkenning zal meehelpen aan de oplossing van het Europese probleem.
Het kamerlid Bos zei, dat de CHU anderhalf jaar geleden bij de publikatie van de eerste versie van het program met de bewuste passage „voorlijk" was. Nu is de passage „up to date", aldus Bos. Hij betoogde met klem, dat het zich uitspreken voor de erkenning van de DDR niet betekent, dat West-Duitsland voor de voeten gelopen wordt. „Er is geen sprake van eenzijdige erkenning". Bos wees er op, dat in de bewuste passage gezegd wordt, dat de NAVO-landen — met West-Duitsland voorop — de DDR moeten erkennen. „De CHU wil geen erkenning van de DDR zonder meer, maar West-Duitsland zal voorop moeten gaan."
De stemming over de voorgestelde passage leverde in eerste aanleg geen duidelijk beeld op. Er waren er, die twijfelden of de oranje vlaggen (de voorstemmers) wel in de meerderheid waren. Na een telling van vak tot vak concludeerde Unievoorzitter Van Hulst, dat de gevraagde erkenningen in het program waren opgenomen.
De zin „de Europese kernmacht is onder de huidige omstandigheden te voorbarig" en het amendement, om die zin te schrappen, kregen eveneens een bespreking. „We weten niet, wat er in de toekomst gaat gebeuren, b.v. als de Amerikaanse troepen zich terugtrekken. We kunnen daarom beter niets over de Europese kernmacht in het program opnemen", aldus de één. Een ander zei, dat de uitdrukking „onder de huidige omstandigheden" niet moet worden opgenomen. Als het noodzakelijk is een Europese kernmacht te vormen, dan zal een volgende algemene vergadering daarover een uitspraak moeten doen.
Het kamerlid Bos zei niet te geloven, dat binnen enkele jaren zich de noodzaak van een Europese kernmacht zal voordoen. Het politiek program van de CHU zal tegen die tijd heus wel eens in revisie gaan en dan zullen we ons opnieuw over zo'n kernmacht moeten uitspreken", aldus Bos. De voorgestelde zin werd dan ook opgenomen in het program.

Democratie herstellen

Wat de houding van de NAVO-landen ten opzichte van Griekenland en Portugal betreft, was in eerste aanleg voorgesteld het volgende op te nemen: „Op de regeringen van Griekenland en Portugal dient grote politieke druk te worden uitgeoefend om de democratie in deze landen te herstellen."
Naar aanleiding van ingediende amendementen stelde het dagelijks bestuur de zin als volgt te laten luiden: „Op NAVO-landen die een ondemocratische regeringsvorm hebben, moet permanente druk worden uitgeoefend om tot democratische politieke verhoudingen te komen."
Andere amendementen stelden voor de passage te schrappen. Ook hiet mengden zich voor- en tegenstanders in het debat. „Wij hebben geen recht ons te mengen in de interne zaken van die landen", zo zei de voorstander van schrappen. „Het is moeilijk te verteren, als wij die landen in bescherming nemen", aldus een voorstander van de voorgestelde, verbeterde passage.
Het kamerlid Bos zette uiteen, waarom het beter zou zijn om in plaats van Griekenland en Portugal met name te noemen, op te nemen, dat het gaat over NAVO-landen met een ondemocratische regeringsvorm in het algemeen. „We moeten de zaak in de tijd zien. Wat vandaag in Griekenland voorkomt, kan zich morgen in een ander land voordoen. Wij moeten steeds een afwijzende houding kunnen aannemen", aldus Bos. De meerderheid volgde het pre-advies.
Tijdens het debat over deze zaak stond één der jongere Unieleden vlak bij het spreekgestoelte, en hij liet duidelijk een aanplakbiljet zien met de woorden: „Portugal moordt met NAVO-wapens in Afrika."
Het ontwerp-programma bevatte geen passage over Zuid-Afrika. Een amendement beoogde enkele alinea's op te nemen, waarin uitvoerig gesproken wordt over de nauwe banden, die Nederland met Zuid-Afrika moet onderhouden.
Het dagelijks bestuur wees dat amendement af, met o.a. te zeggen, dat het bezwaarlijk is alleen over contacten te spreken, zonder maar ook iets te zeggen over de apartheid. „Waarom alleen over blanke bolletjes aaien?", aldus een medestander van het dagelijks bestuur.
Het kamerlid Bos betoogde, dat de opbouw van het politiek programma het niet toe liet Zuid-Afrika apart te noemen. „Ons standpunt over de apartheid is duidelijk genoeg. We kunnen in ons verkiezingsprogram er wel over spreken." De meerderheid schaarde zich aan de zijde van het dagelijks bestuur.
Tenslotte vermelden we nog, dat er bij de bespreking over de passages inzake de bezoldiging van de dienstplichtige militairen geprobeerd werd op te nemen, dat daarover overleg zal moeten worden gepleegd met de Vereniging van Dienstplichtige Militairen. Het kamerlid H. Kikkert wees een dergelijke toevoeging af. We moeten de Unie niet bij voorbaat binden aan de VVDM, zo zei hij. Kikkert voegde daaraan toe, dat de kamerfractie het er over eens is, dat dienstplichtigen een normaal loon krijgen. Binnenkort wordt daarover in de Kamer een uitspraak gedaan.

H. LOKKERBOL.

voor
DE NEDERLANDSE MILITAIREN

welke instemmen met de artikelen 2 en 3 van de statuten, bestaat de gelegenheid zich te organiseren bij de Nationale Christen Onder Officieren Vereniging (N.C.O.O.V.).

artikel 2 luidt:

„De vereniging erkent de Heilige Schrift als Gods Woord en aanvaardt die als grondslag en richtsnoer voor haar arbeid."

in artikel 3 is gesteld:

„De vereniging stelt zich ten doel het bevorderen van de verbreding van de christelijke beginselen in de krijgsmacht."

De N.C.O.V.V. is aangesloten bij het Christelijk Nationaal Vakverbond en bij de Christelijke Centrale van Overheids- en Onderwijzend Personeel (C.C.O.O.P.).

Wie meer wil weten van de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

CHU voor eventuele verplichte doorstroming

In het program van de CHU blijft staan, dat de doorstroming bij woningen moet worden bevorderd en eventueel verplicht wordt gesteld. De kiesvereniging Rijnsburg had gevraagd het „eventuele verplichte" te laten vallen. Zij vond het bevorderen van de doorstroming al voldoende en stelde in de toelichting, dat de vrijheid en het recht van de burger op de keuze van huisvesting moet blijven bestaan, zeker voor de ingebruik zijnde woning.
De heer Trampers lichtte het amendement namens Rijnsburg toe. Hij merkte op, dat invoering van gerechtelijke dwang bij doorstroming ook een soort woningkraken is.
De Algemene Vergadering hechtte evenwel sterke betekenis aan de bepleite doorstroming en schaarde zich achter het advies van de Unieraad om het „eventuele verplichte" in het CHU-program te handhaven. Hoofdstuk III (wonen, werken en recreatie) gaf overigens weinig stof tot debatteren. De amendementen gingen op vlotte wijze onder de hamer van vice-voorzitter Van Mastrigt door.
Op voorstel van de kiesvereniging Benoordenhout-Archipel te Den Haag wordt in het CH-program het belang van de visserij nog eens onderstreept.
De kiesvereniging te Assen zag haar pleidooi voor stadsgewesten van grote omvang in het oosten, zuiden en noorden van het land in het Unieprogram verwerkt. Evenzo voor de aanleg van een grote zeehaven en industrieterreinen in het noordwesten en noordoosten des lands.
Mede naar aanleiding van een amendement van de kiesvereniging te Arnhem wordt in het Unieprogram de aanstelling van een staatssecretaris voor haven- en industrialisatiebeleid en van een minister zonder portefeuille voor het wetenschapsbeleid nodig geacht.
Nog enkele andere amendementen op het terrein van de woningbouw waren ingediend, doch de Algemene Vergadering vond met het Dagelijks Bestuur, dat het Unieprogram op al deze punten duidelijk genoeg was en hield zich aan de oorspronkelijke tekst.

Vervolg van pagina 1 „Brokje welvaart"

De schijnwerpers moeten verder continu gericht zijn op de achterblijvende groepen in onze samenleving. Zij missen veelal de fysieke kracht om door demonstraties of protestmarsen hun problemen onder de lampen van de televisie te brengen. Maar hulp aan hen is een daad van eenvoudige rechtvaardigheid.
Nederland heeft de Mammoetwet aangenomen. Het zal de gevolgen daarvan sportief moeten accepteren. En de financiële ge volgen belopen in de honderden miljoenen. Veel wijsheid zal er nodig zijn om ons onderwijs te bewaren voor destructieve processen, maar om het te behouden voor een gezonde medezeggenschap, die de mens waardigheid van iedereen erkent. De ontwikkelingshulp zal op even krachtige wijze moeten worden voortgezet als thans door dit kabinet gebeurt.
De strijd voor de zuiverheid van lucht en water, thans zo uitstekend ingezet, zal nog verschillende jaren vergen, alvorens de overwinning behaald is.
De recreatiemogelijkheden voor kind en jeugd beslissen in belangrijke mate over de toekomst van ons volk.

Navo

Het zou vervolgens struisvogelpolitiek zijn, te zwijgen over defensie. De vraag, of Nederland de vrijwillig op zich genomen verplichtingen ook na wenst te komen, moet straks met een voor ieder hoorbaar ja of neen beantwoord worden. Men bedenke daarbij, dat Willy Brandt z'n politieke vrienden buiten de Bondsrepubliek wel een duidelijk lesje gaf, toen hij bij zijn bezoek aan Nixon met geen woord repte over verzwakking van de NAVO.
Dat de CHU daarnaast zich doorlopend moet afvragen, wat de zin van de NAVO is, is eveneens duidelijk. Elke poging om door open en eerlijke discussie te komen tot vermindering van de internationale spanningen, dienen wij met beide handen aan te grijpen. De vraag of het militaire geweld het **enige** antwoord is op conflictsituaties, dienen wij op evangelische gronden met een krachtig neen te beantwoorden. Niettemin moeten wij inzien, dat in de ze zo zeer gebroken wereld, het machtsmiddel niet uitgeschakeld kan worden. In het u voorgelegde ontwerp-program „Vrede, veiligheid, samenwerking" vindt u overigens duidelijk de directieven aangegeven, volgens welke de CHU de vrede en de veiligheid gewaarborgd wil zien.

Jeugd zoekt nieuwe waarden

Er is vervolgens nog een gehele problematiek, die zich door haar gecompliceerdheid uiterst moeilijk laat analyseren. In de eerste plaats heeft het jeugdvraagstuk ermee te maken. Daarmee hangen weer samen de grote ethische vraagstukken, waarmee de jeugd zich verbonden voelt: oorlog en vrede, rijk en arm, blanke en zwarte huidskleur, enz. De jeugd zoekt nieuwe waarden met nieuwe normen.
In de cultuuruitingen als roman, toneel, schilderij, maar ook door radio en televisie worden deze nieuwe cultuurvormen aan ons volk gepresenteerd. Een nieuwe seksuele moraal breekt zich baan. Ook in kringen der CHU is de discussie over abortus, homofilie, enz. in volle gang.
Laten wij proberen bijv. in jeugdacties datgene te ontdekken, wat legitiem is, wat de samenleving tot een betere kan maken. Laten wij toch op z'n minst luisteren naar al dat nieuwe, dat zich in hoog tempo op dynamische wijze aan ons presenteert. Zien wij ook naar al datgene, waarin de volwassenheid te kort is geschoten; zien wij naar datgene in ons denken en handelen, waardoor wij het protest eigenlijk hebben opgeroepen.
Maar daarnaast mag men van een CHU verwachten, dat zij nog weet heeft van normen, die zij niet aan zichzelf ontleent, maar aan het onfeilbaar woord. Openheid enerzijds en normbesef anderzijds dienen de richtsnoeren van haar handelen te zijn.
In ons jaarverslag vindt u ook (p. 20) enkele namen van hen die ons ontvielen. Daar moeten we thans nog aan toevoegen de naam van oud-minister mr. H. Mulderije. Vorig jaar am hij nog actief deel aan de Algemene Vergadering op 17 mei. In de discussie met prof. Wattèl signaleerde hij een spanningsrelatie tussen de doelstellingen der economie en de bijbelse gerechtigheid.
Zij die ons ontvielen hebben elk op hun wijze de Unie gediend; sommigen op bescheiden posten; een enkele in het hoogste ambt. Hun ijver en toewijding, maar ook hun liefde tot de Unie zij ons ten voorbeeld.

Van Mastrigt erelid CHU

In het D.B. zagen wij de penningmeester, drs. Hoonakker, vertrekken, terwijl mevr. De Graaff-Nauta haar vertrek heeft aangekondigd, evenals de vice-voorzitter de heer Van Mastrigt.
De heer Hoonakker heeft als penningmeester het getij niet mee gehad. En wie de financiële winden tegen heeft, oogst menigmaal de storm der kritiek.
Ik dank de heer Hoonakker oprecht voor het vele werk, dat hij voor de Unie heeft verzet. Wij weten dat zijn opvolger, de heer Kaland, het volle vertrouwen van de Unie geniet.
De verdiensten van de heer Van Mastrigt laten zich niet in weinig woorden zeggen. Het D.B. heeft t.a.v. deze vice-voorzitter, die zo lange tijd met vaardige hand de voorzitershamer hanteerde, een besluit genomen, waarvoor het D.B. uw aller instemming vraagt.
Het D.B. stelt u voor de heer Van Mastrigt te benoemen tot ere-lid der CHU.
Ik gaf u iets van de problemen, waarmee wij vandaag en morgen geconfronteerd worden.
En wederom zeg ik: het is geen eenvoudige zaak als de CHU niet alleen vandaag, maar ook morgen bereid is, regeringsverantwoordelijkheid op zich te nemen.
Wij prijzen ons gelukkig in onze gelederen mensen te bezitten, aan wie wij deze verantwoordelijkheid van harte kunnen toevertrouwen.
Ik maak dit openingswoord niet te lang. Veel werk wacht ons vandaag. Maar ik zou het zelf als een ernstig tekort voelen, indien ik niet terug kwam op het u voorgelezen woord uit Nehemia. Wij zijn niet hoogmoedig, dat wij onszelf zonder reserve met Nehemia vergelijken. Daarvoor was de situatie waarin hij zich bevond te uniek.
Maar wij mogen wel eerbiedig naar hem luisteren, als hij zegt, dat wij als Gods knechten ons gereed mogen maken om te bouwen.
En ook voor ons geldt, dat het werk groot en uitgebreid is en dat wij moeten arbeiden langs de muur, soms ver van elkander verspreid. De Unie heeft het zelfs verschillende malen tot haar schade moeten ondervinden, dat enkelen van haar leden overdag moeten werken en 's nachts de wacht moeten houden, zodat zij nauwelijks uit de kleren komen.
Niettemin hopen wij trouw te zijn aan het woord uit de Galatenbrief: Om waarlijk vrij te zijn, heeft Christus ons vrijgemaakt. Houdt dus stand en laat u niet weder een slavenjuk opleggen.
Als dit woord het richtsnoer is voor 23 mei 1970 in de Rivièra-hal te Rotterdam, zullen we een goede vergadering hebben. De samenkomst is geopend.

Besprekingen in Koninkrijksverband

door Mr. W. Scholten

Paramaribo, 21 mei 1970.

De besprekingen in Paramaribo tussen delegaties uit de Nederlandse Staten-Generaal en de Staten van de Nederlandse Antillen en Suriname naderen hun eindfase. Zaterdag zullen in een plenaire vergadering, welke openbaar zal zijn en door de televisie zal worden uitgezonden, de conclusies van de commissies worden vastgesteld.
In de commissie, welke zich in het bijzonder heeft beziggehouden met de toekomst van het Statuut, hebben de drie christelijke partijen een gezamenlijk standpunt ingenomen. Het effect van de „18" is ook in de West merkbaar.

De heren Westerterp, Geelkerken en De Geer van Oudegein, die ons in deze commissie vertegenwoordigen, hebben als uitgangspunt genomen de gedachte, dat wat de toekomst van het Statuut betreft, met Nederland over alles is te praten. Voor een initiatief van Nederlandse kant zien zij in dit stadium echter nog geen aanleiding. Helaas beschik ik op dit moment nog niet over het definitieve schriftelijke stuk, zodat ik de verslaggeving op dit punt met enig voorbehoud moet geven. In het verslag, dat van onze delegatiereis wordt gemaakt, zullen deze stukken echter ongetwijfeld als bijlagen worden opgenomen, zodat iedereen in Nederland straks van deze stukken kennis zal kunnen nemen. Overigens komt deze commissie niet verder dan tot een registratie van standpunten, maar ook dat kan al een belangrijke zaak zijn.

Hechtere contacten

De commissie, die het Surinaamse zogenaamde contactplan heeft bestudeerd, is tot de unanieme conclusie gekomen, dat er behoefte bestaat aan veelvuldiger en regelmatiger contact tussen de drie parlementen. Enkele leden van deze commissie tekenen hierbij overigens wel aan, dat hun instemming berust op het feit, dat de drie landen thans nog leven onder vigueur van het Koninkrijks-statuut, dat zij beëindigd willen zien.
Deze contacten zouden plaats vinden in de vorm van bijeenkomsten met tijdig voorbereide agenda's en zonodig oriëntatie ter plaatse. De gedachten gaan uit naar jaarlijkse bilaterale besprekingen van beperkte duur (een week). De bijeenkomsten zouden over en weer in Nederland en in Suriname-Nederlandse Antillen gehouden kunnen worden. Daarbij zou in Nederland ook contact kunnen worden gezocht met de commissies van Buitenlandse Zaken uit de beide Kamers en met de Nederlandse leden van het Europese Parlement (dit laatste in het bijzonder met het oog op de associatie-overeenkomst).

Woningbouw

In de sociaal-economische commissie is overeenstemming bereikt over het voorstel om aan de drie regeringen te vragen een commissie van deskundigen te benoemen, die op korte termijn moet rapporteren over bepaalde aspecten van de migratie van Surinamers en Antillianen naar Nederland. De hiermee samenhangende vraagstukken worden door de leden van deze commissie uitdrukkelijk als gezamenlijke vraagstukken van de drie landen gezien.
Voorts is uitgebreid aandacht besteed aan de volkswoningbouw. Waarschijnlijk zal de plenaire vergadering van zaterdag zich uitspreken over een opneming van deze woningbouw in een algemeen sociaal-economische planning op termijn.
Uit gesprekken buiten de kring van de delegaties is mij overigens wel gebleken, dat er op de volkswoningbouw zoals die tot nu toe is geschied nogal wat kritiek in Suriname bestaat.
Onder meer wordt de prijs van deze woningen te hoog geacht en de indeling ondoelmatig; subsidiëring lijkt ook hier onvermijdelijk. Uit eigen waarnemingen hebben we de zeer slechte woningtoestanden waarin vele mensen moeten leven, mogen constateren. Dat was geen opwekkende tocht, maar wel een erg instructieve.
Van de talrijke activiteiten welke we in dit tropische klimaat verder hebben verricht — het is echt geen reis om eens goed uit te rusten! — noem ik nog een bezoek in het oerwoud aan een houtkapplaats van Bruynzeel en een bespreking met minister Essed over het ontwikkelingsplan West-Suriname.
De Surinaamse regering heeft grote plannen om hier tot een geheel nieuwe concentratie te komen, met bauxiet-winning en zo mogelijk verwerking als kernpunt.

Venezuela

Gisteren heb ik mijn delegatie-pet voor één dag verwisseld voor een CHU-pet. Samen met de collega's Schmelzer en Geelkerken heb ik een bezoek gebracht aan de christen-democratische partij in Venezuela, die op dit moment als minderheidsregering het land bestuurt. Het was een hoogst interessant bezoek, waaruit in de toekomst verdere contacten kunnen voortvloeien. Mogelijk reeds dit najaar, tijdens de vergadering van de Interparlementaire Unie in Den Haag.

„Interparlementaire Unie" te Monte Carlo

Enkele weken geleden schreef jkvr. mr. C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen in ons blad over de in Monte Carlo gehouden vergadering van de Interparlementaire Unie. Het anti-revolutionaire Tweede Kamerlid, mr. W. Aantjes, die deze bijeenkomst eveneens bijwoonde, bracht daarvan voor ons mee terug deze foto die werd gemaakt tijdens een ontvangst bij Prins Reinier en Prinses Gracia van Monaco. U ziet de freule hier samen met een collega uit het Senegalse parlement.

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

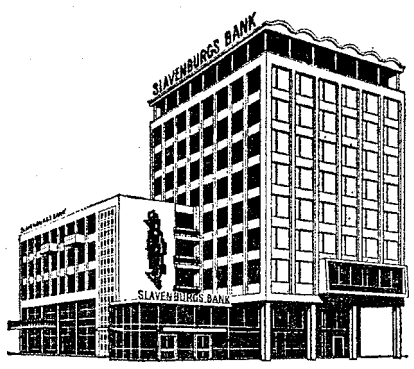

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling · Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

tuinaanleg
BINDER N.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.

★ grond- en straatwerken
★ drainages · rioleringen
★ beplantingen
★ windkeringen en afrasteringen
★ aanleg grasgazons
★ onderhoud van groenvoorzieningen
★ onkruidbestrijdingen
★ kleigrond · teelaarde
★ graszaden en graszoden
★ bloembakken

Dorpsdijk 50-52 Postbus 20 · RHOON · Telefoon 01897-2367-2385

Dv. Gort WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE IN TE TE GAAN!

Asselsestraat 21—23, Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61, Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

TRANSPORT- EN GARAGEBEDRIJF
Firma J. STOLK & Zn.
Bergweg 23 - Telefoon 01892-2337-2930
BERGSCHENHOEK

TECHNISCH HANDELSBUREAU
M. v.d. SCHANS
MACHINES GEREEDSCHAPPEN KOGELLAGERS
IJSSELSTRAAT 25 — TELEFOON 01807-2751
Krimpen aan de IJssel

D. DE VRIEZE N.V.
Noordkade 10 — Telefoon 05120 2421
HANDELSONDERNEMING
DRACHTEN
★
FABRIEK BUSSENVERF · KOUDWATERVERVEN · WITKALK · UIERZALF EN VASELINE
★
GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN · CHEMICALIËN CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN · BORSTELWAREN · KWASTEN

VERPLEGING VERZORGING

U kunt nu nog kiezen!

Op 1 augustus en 1 oktober a.s. begint weer onze opleiding voor leerling-verplegenden.

DAT HOUDT IN:
een introduktieperiode van 10 weken, ter oriëntatie voor de opleiding die U in 3 jaar voert naar het diploma Ziekenverpleging B.

DAT HOUDT IN:
een aangename combinatie van praktijk in de paviljoenen en theoretische vorming in ons moderne opleidingscentrum.

DAT HOUDT IN:
een grote kans voor jonge mensen vanaf 17 jaar met tenminste een opleiding op MAVO IV niveau

OM:
in het bezit te komen van een waardevol diploma.

OM:
een beroep uit te oefenen dat steeds meer belangstelling krijgt en veel toekomstmogelijkheden biedt.

Hebt u belangstelling?
Wacht dan niet langer en neem kontakt op met het hoofd Personeelszaken voor inlichtingen of een sollicitatie. Ons adres: Rijksstraatweg 113, Bennebroek (bij Haarlem) en ons telefoonnummer: (02502) 7241.

psychiatrisch ziekenhuis "vogelenzang"
te bennebroek (n.h.)
UITGAANDE VAN DE VERENIGING TOT CHRISTELIJKE VERZORGING VAN GEESTES- EN ZENUWZIEKEN

UIT DE BOUWWERELD

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

Bouwbedrijf P. VALKENBURG

Bospolderstraat 5 — Telefoon 01803—2668
Kerklaan 67 — Telefoon 01803—2768
NIEUWERKERK AAN DE IJSSEL

tfn 3788 alphen a.d. rijn
maastricht · tfn 21248

technisch bureau n.v.

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

Stukadoorsbedrijf

GEERKEN

Marspoortstraat 8

Tel. 05750 - 3575 - 2329 - 3323

ZUTPHEN

*

Gespecialiseerd in:
Restauratiewerken en
muurbehandeling
tegen vocht
van kerken,
kastelen en andere
gebouwen.

Voor LOODGIETERS- GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 Leeuwarden Telefoon 05100 20841

AANNEMINGSBEDRIJF

Hoogvliet & Zn-nv

BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Telefoon 26651 - 27034 - 24330

Houthandel R. van Aalderen & Zn. N.V.

Schutstraat 199 - Telefoon 05280-2021
HOOGEVEEN
Bouwhout - Triplex en boards
Gezaagd inlands grenen hout

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 Telefoon 010-343473
VLAARDINGEN

nijhuis

bouwbedrijf

MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW

Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

Elektro Technisch Installatie Bureau

„MERWESTROOM" N.V.

Buiten Walevest 15, Dordrecht, tel. 01850-34900

Uitvoering, onderhoud en ontwerpen van :

* licht
* kracht
* signaal
* communicatie
* meet en regel
* centrale verwarming
* luchtbehandeling
* koeltechn. installaties

te Gorinchem - Nieuwstad 5 - 7 - tel. 01830 - 2332
te Hardinxveld - Rivierdijk A. 426 - tel. 01846 - 2050

BETONFABRIEK „VRIJENBAN"

P. M. J. HOEKE

Rotterdamseweg 376, Delft, telefoon 01730 - 24178 b.g.g. 24008

Betonwaren

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 · Telefoon 03480 · 2204
WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 5 JUNI 1970
6e Jaargang - No. 22

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Besprekingen in Koninkrijksverband

door mr W. Scholten

Terug in Nederland van de reis naar Suriname en de Nederlandse Antillen in het kader van de tweejaarlijkse besprekingen tussen delegaties uit de Staten van de koninkrijksdelen in de West en de Nederlandse Staten-Generaal kan ik met voldoening op deze ontmoeting terugzien. Voldoening, omdat wij als Nederlandse delegatie op ruime wijze zijn geïnformeerd over allerlei economische en sociale problemen van deze landen.

Voldoening ook, omdat het mogelijk is gebleken in een geheel nieuwe opzet te komen tot een openhartige uitwisseling tussen de drie delegaties van gedachten en standpunten over onder meer de staatkundige toekomst van Suriname en de Nederlandse Antillen. De slotzitting van de conferentie op zaterdag 23 mei — integraal door de Surinaamse televisie uitgezonden — was door de zakelijke en ordelijke discussie een waardige afsluiting. Voldoening tenslotte ook, omdat wij als Nederlandse delegatie zowel in Suriname als in de Nederlandse Antillen op bijzonder hartelijke wijze zijn ontvangen. Niets was onze gastheren teveel en ook bij het leggen van contacten buiten de direct politieke sfeer werd alle medewerking verkregen.

Tijdens de slotzitting heeft collega Westerterp, lid van de KVP-fractie in de Tweede Kamer, mede namens de VVD-, ARP- en CHU-leden van de Nederlandse delegatie een verklaring afgelegd over onze visie op de toekomstige ontwikkeling van het Statuut. Hij zei daarbij onder meer, dat het Statuut 15 jaar goed heeft gewerkt, maar niet voor de eeuwigheid is gemaakt. De vraag is nu aan de orde, of het Statuut moet worden gewijzigd of worden opgeheven. Naar onze mening, aldus Westerterp, is het op de eerste plaats een zaak van Suriname en de Antillen te antwoorden op de vraag of volledige internationale soevereiniteit wordt verlangd. Indien die vraag bevestigend wordt beantwoord, hetzij door Suriname en de Antillen beide, hetzij door alleen één van de Koninkrijks-delen, zijn wij bereid volledig mede te werken aan een goede voorbereiding van die onafhankelijkheid.

Een streefdatum zou dan het beste zijn, teneinde te komen tot een zo goed mogelijke garantie voor de interne rechtsorde en voor de externe veiligheid voor de dan onafhankelijk wordende landen.

Wij verklaren ons uitdrukkelijk bereid geen enkele, door Suriname of de Antillen voor te stellen, staatsrechtelijke of volkenrechtelijke verhouding bij voorbaat uit te sluiten. Bij voortzetting van het Statuut zal dit in ieder geval gewijzigd moeten worden. In dit verband moet met name worden gedacht aan de artikelen regelende samenstelling van de Koninkrijks-regering, het intern appèl en artikel 43, regelende de waarborging van de handhaving van de interne rechtsverhouding.

Indien Suriname of de Antillen zouden besluiten de volledige internationale soevereiniteit te vragen, zal zulks niet van invloed zijn op de bereidheid van Nederland tot voortzetting van de economische hulpverlening aan beide landen.

Nederland dient, naar onze mening, niet het initiatief te nemen tot onafhankelijkheid voor Suriname of de Antillen. Wij zijn geen voorstanders van een door Nederland eenzijdig opgelegde onafhankelijkheid; dat is de weg van de minste weerstand. De volken van Suriname en de Antillen moeten dat zelf beslissen. Tot zover een korte samenvatting van de, ook namens de CH-leden van de delegatie, uitgesproken verklaring van drs. Westerterp.

Taak van Nederland

De heer Van Lier (PvdA), sprekende namens de aanwezige Nederlandse oppositiepartijen, betoogde, dat het tot de taak van Nederland behoort om aan te geven, dat gestreefd moet worden naar volledige zelfstandigheid binnen redelijke termijn. Naar zijn oordeel is de fase bereikt, dat de politieke zelfstandigheid bevorderlijk zou kunnen zijn voor de onafhankelijkheid in economische en nationale zin. Onafhankelijkheid betekent niet een oplossing voor alle problemen, maar het worden de problemen van Suriname en de Antillen zelf. Ook hij beklemtoonde de noodzaak de Nederlandse hulp in de toekomst voort te zetten. Voor Nederland moet het geen verschil maken wat de omvang van de hulp betreft welke staatsrechtelijke structuren er zullen komen.

Overhaasting is, aldus Van Lier, niet juist, maar er moet wel snel gehandeld worden. Anders wordt men eerder dan men denkt door de feiten overspoeld. Persoonlijk vond Van Lier een gemenebest-verhouding de beste oplossing, maar dit was duidelijk niet het unanieme standpunt van de andere Nederlandse delegatieleden, behorende tot de oppositie.

De gedachten van de Democratische Partij op de Antillen gaan uit naar een Unie tussen Nederland en de Antillen met aan het hoofd H.M. Koningin Juliana. Uitsluitend is echter van belang wat de meerderheid van het Antilliaanse volk wil. De ingestelde parlementaire studiecommissie zal dat moeten onderzoeken. Zodra we een standpunt hebben, dat redelijk uitvoerbaar is, zullen we dat via de geëigende kanalen duidelijk maken.

De Arubaanse partijen legden de nadruk op de eigen plaats van Aruba in een nieuw staatkundig geheel. Men streeft niet naar onmiddellijke zelfstandigheid, maar wel naar een versnelde ontwikkeling, naar meer zelfstandigheid.

De Frente Obrero (de partij van Brown, Goddet en Nina) ziet in het statuut een voortzetting van het Nederlands kolonialisme. Er is op de Antillen dank zij de Nederlandse bemoeiingen een grote kloof gegroeid tussen het volk en het bedrijfsleven. Het enige wat de jonge Antilliaan interesseert, is zijn onafhankelijkheid.

Van de Surinaamse partijen stelde de NPS (de partij van oud-premier Pengel, die nu in de oppositie is), dat Suriname vrij wil zijn om zonder enige beperking zijn eigen toekomst te bepalen. Het statuut was een compromis, dat nooit volledig bevrediging heeft geschonken. Het gaat nu remmend werken in het internationale vlak. Suriname bezit de ontwikkeling en de vereiste rijpheid voor zelfstandigheid. De dominionstatus is een goede oplossing, waarin de historisch gegroeide banden tot hun recht komen. Maar het zo spoedig mogelijk verkrijgen van soevereiniteit moet het doel zijn. De omvang van de Nederlandse hulp mag niet beïnvloed worden door wijziging van het statuut.

De PNP — een blok van partijen, behorende tot de regeringscoalitie — is voorstander van een nationaal zelfstandigheidsplan, waarbij data gesteld zouden kunnen worden. Deze groep zou een koninkrijks-commissie ingesteld willen zien ter voorbereiding van de zelfstandigheid. Een groep behorende tot het PNP-blok, namelijk de op de Javaan georiënteerde SRI, wees erop, dat er eerst planning moet komen en dan onafhankelijkheid. Er zijn vele voorbeelden van landen, die onafhankelijk zijn geworden en die terecht zijn gekomen in een poel van extremisme met veel ellende.

De VHP — met name vertegenwoordigende het Hindoestaanse volksdeel — wil zich niet laten leiden door sentimenten, maar door het gezonde verstand. Men is voorstander van een geleidelijke staatkundige ontwikkeling naar volledige onafhankelijkheid, met behoud van noodzakelijke banden met Nederland. De verdere staatkundige ontwikkeling dient zich aan te passen aan de economische en sociale ontwikkeling. Er moet geen abrupte zelfstandigheid komen; de rechtszekerheid moet gewaarborgd blijven. Het Surinaamse volk heeft het grootste belang bij een deugdelijke rechtsorde, bij een redelijke levensstandaard en bij een gelijke behandeling van iedereen. Wij willen niet in een ravijn van politieke onrust terechtgekomen.

Tot zover dit overzicht van de gedachtenwisseling tijdens de plenaire slotzitting over de staatkundige toekomst van het koninkrijk. Duidelijk blijkt hieruit, dat de gedachtenvorming zowel in Suriname als in de Antillen nog niet zodanig is uitgekristalliseerd, dat reeds van duidelijke meerderheidsopvattingen kan worden gesproken. In vrij brede kring leeft echter kennelijk de wens niet naar geforceerde oplossingen op korte termijn te streven. Als vaak ongeduldige Nederlanders zullen we daarmee rekening moeten houden.

BON

Ja, ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Minister mr. H. K. J. Beernink:

Tijd nog niet rijp voor ingrijpende wijzigingen kiesrecht en regeringsvormen

De chriteslijk-historische minister van Binnenlandse Zaken, mr. H. K. J. Beernink heeft de Tweede Kamer een nota gezonden naar aanleiding van de voorstellen, die de staatscommissie - Cals/Donner deed inzake wijzigingen van de grondwet en de kieswet met name wat het kiesrecht en de regeringsvorming betreft. Uit de nota van minister Beernink blijkt, dat het kabinet-De Jong de tijd nog niet gekomen acht om ingrijpende wijzigingsvoorstellen inzake het afschaffen van het verbod tot lijstverbinding binnen een kieskring, het geven van kiesrecht aan Nederlandse ambtenaren werkzaam in het buitenland en de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd.

Er komen geen voorstellen inzake

- **stemming over de aanwijzing van een kabinetsformateur,**
- **verdeling van het land in twaalf afzonderlijke kiesgebieden,**
- **rechtstreekse verkiezing van een minister-president,**
- **raadplegen van de kiezers over de vraag, met welke partijen de regering moet worden gevormd,**
- **verhoging van de kiesdrempel,**
- **het verplicht bedanken als Kamerlid, als dit lid uit zijn partij en/of uit zijn fractie treedt.**

De belangrijkste motivering van de regering om de genoemde zaken nog niet aan de orde te stellen is wel, dat de verschillende stromingen en gedachten die er zijn op het stuk van wijzigingen van het kiesrecht en de regeringsvorming nog niet zijn uitgekristalliseerd. Ook wijst minister Beernink er in zijn brief op, dat zowel bij de staatscommissie-Cals/Donner als bij de kiesraad fundamenteel verschil van inzicht bestaat over de vraagstukken.

Het kabinet-De Jong, zo schrijft minister Beernink in zijn brief, is het er over eens, dat het bestaande kiesstelsel onder de huidige staatkundige verhoudingen niet bevredigend functioneert. Maar deze constatering mag niet worden misverstaan. Zij houdt in, aldus de brief van minister Beernink, dat het kiesstelsel onder de huidige verhoudingen onvoldoende de vorming van een optimaal functionerende volksvertegenwoordiging en een zo direct mogelijk bij de uitspraak van de kiezers aansluitende regering bewerkstelligt. Dit is ongetwijfeld een belangrijk manco.

Echter mag hieruit niet worden afgeleid, dat dus aan het kiesstelsel op zichzelf ernstige gebreken kleven. Het kiesstelsel, zo zegt minister Beernink, is niet meer en niet minder een instrument, dat een belangrijke rol vervult in het proces van het vormen van volksvertegenwoordiging en regering. Dat instrument moet uiteraard deugdelijk zijn. Maar de deugdelijkheid van het instrument kan niet garanderen, dat het mede van zoveel andere factoren afhankelijke proces bevredigend verloopt. De vraag blijft of door wijzigingen van het kiesstelsel al dan niet een oplossing van de huidige problemen kan worden verkregen.

De bewindsman schrijft ook, dat de stelling, dat het kiesstelsel onbevredigend functioneert, nog geen indicatie geeft over het gewicht, dat deze kwalificatie heeft. Men kan er mee aanduiden, dat de huidige situatie fundamentele gebreken vertoont; men kan er ook mee te kennen geven, dat de bestaande toestand voor verbetering vatbaar is. De regering huldigt deze laatste zienswijze, aldus minister Beernink.

„De erkenning, dat een beter werkend staatkundig bestel denkbaar is, betekent nog niet, dat men het huidige bestel geheel en al moet verguizen. Ondanks gebreken, die men aan ons stelsel van verkiezingen en regeringsvorming meent te kunnen opmerken, dient men de democratische waarde daarvan niet te onderschatten. Het is uiteindelijk niet zo, dat het politieke bedrijf zich buiten de wil van de kiezers om voltrekt. Men moet met andere woorden de zaken in de juiste proporties zien."

Bestaat over de diagnose van de kwaal, waaraan het huidig bestel zou lijden, een grote mate van eenstemmigheid, over de meest wenselijke therapie om tot genezing te komen, bestaat veel verschil van opvatting. Daarbij demonstreert zich, aldus minister Beernink, een fundamentele tegenstelling, welke voorshands moeilijk overbrugbaar lijkt.

„Enerzijds wordt aanbevolen tot meer of minder ingrijpende wettelijke maatregelen op het terrein van het kiesrecht over te gaan, teneinde een samenwerking tussen partijen en daardoor een politieke meerderheidsvorming af te dwingen of althans te stimuleren, waardoor de gewenste duidelijkheid kan worden verkregen. Anderzijds wordt het standpunt ingenomen, dat het uitsluitend dan wel primair de politieke partijen zijn, van wie doorzichtiger maken van het politieke bestel mag en moet worden verwacht."

Tussenstandpunt

Na het signaleren van de tegenstellingen binnen de staatscommissie en binnen de kiesraad deelt minister Beernink mee, dat de regering een tussenstandpunt inneemt. „Enerzijds zou zij enige wijziging in het kiesstelsel in beginsel geen onjuiste maatregel achten om tot verbeteringen te komen. Anderzijds is zij er van overtuigd, dat de politieke partijen zelf een belangrijke bijdrage in dit opzicht kunnen leveren, zo wordt het regeringsstandpunt omschreven.

„De partijen blijken zich ook zeer wel bewust te zijn, dat zij die bijdrage kunnen leveren. Met name sedert de verkiezingen van 1967 is in vrijwel alle politieke partijen een bezinning op gang gekomen over de vraag hoe men tot een voor de kiezers meer duidelijke opstelling kan geraken. Dit proces is nog niet ten einde gekomen, maar dat de politieke partijen zich ter gelegenheid van de in 1971 te houden Tweede Kamerverkiezingen op andere wijze aan de kiezers zullen presenteren dan voorheen het geval was, mag wel worden aangenomen."

Samenvattend deelt minister Beernink mee, dat de regering, gezien het nog niet uitgekristalliseerd zijn van de verschillende stromingen en gedachten, de tijd nog niet gekomen acht voor herziening van de grondwet op het punt van het kiesrecht en de regeringsvorming. „De invoering van ingrijpende tot samenwerking van partijen en meerderheidsvorming stimulerende wijzigingen van het kiesstelsel en van het stelsel van regeringsvorming zou de in gang zijnde ontwikkelingen in het partijwezen doorkruisen. Bovendien kan beter in aansluiting op, dan tijdens deze ontwikkelingen worden overzien of en zo ja, welke maatregelen van wettelijke aard een bijdrage tot het beoogde doel zouden kunnen leveren."

Kiesdrempel

In zijn brief aan de Kamer bespreekt minister Beernink de verschillende onderwerpen. Wat de verhoging van de kiesdrempel, de drempel voor toelating tot de Tweede Kamer betreft, wordt het volgende gezegd. (De kiesdrempel is het minimum aantal stemmen voor de toelating van een politieke groepering tot de Kamer — dit minimum is thans gelijk aan de kiesdeler).

Verhoging van de drempel betekent, dat partijen, die wel de kiesdeler hebben gehaald, maar niet het daarboven gelegen drempel-percentage, bij de verdeling van de kamerzetels niet meer aan bod komen. Een minderheid van de commissie-Cals/Donner voelde voor verhoging van de drempel, en wel tot driemaal de kiesdeler. Eenzelfde advies gaf de meerderheid van de kiesraad. Minister Beernink somt in zijn nota de volgende voor- en nadelen op van verhoging van de kiesdrempel:

- De maatregel kan in zoverre voorkomen, dat het doelmatig functioneren van de Tweede Kamer belemmerd wordt, dat vertegenwoordigers van zeer kleine politieke groeperingen daarin niet meer gekozen kunnen worden.
- Zeer kleine fracties zijn minder goed in staat om het parlementaire werk op alle terreinen van wetgeving en bestuur te verrichten.
- De kiesdeler kan wel worden aangemerkt als een voor de hand liggende toelatingsgrens, maar niet als een van nature aangewezen toelatingscriterium. De evenredige vertegenwoordiging indiceert niet als zodanig tot het stellen van een bepaalde grens.
- Een drempelverhoging zal er, gerekend naar de huidige situatie, waarschijnlijk toe leiden, dat één of meer van de thans reeds kortere of langere tijd in de Tweede Kamer vertegenwoordigende partijen daarin niet meer zullen terugkeren, tenzij aan de maatregel een overgangsbepaling wordt verbonden.
- De stemmen, uitgebracht op partijen, die beneden de kiesdrempel blijven, komen via de restzetelverdeling indirect ten goede aan de grotere partijen.
- Zeer kleine fracties kunnen een zodanige eigen benadering van zaken hebben, dat het ontbreken van hun geluid in het parlement ten aanzien van bepaalde onderwerpen als een verlies moet worden beschouwd.
- Een drempelverhoging maakt het nieuwe politieke stromingen moeilijker om een plaats in het parlement te verwerven. De vorige Tweede Kamerverkiezing heeft echter bewezen, dat een hoge drempel geen onoverkomelijke barrière behoeft op te leveren voor een partij, die voor de eerste maal aan de verkiezingen deelneemt.
- Het weren van kleine partijen uit het parlement door drempelverhoging heeft tot gevolg, dat de Tweede Kamer minder zuiver dan thans de politieke opvattingen der bevolking zal weerspiegelen.
- Een drempelverhoging kan leiden tot het ontstaan van onlustgevoelens ten aanzien van de politiek bij de aanhangers van partijen, die door toedoen van de drempelverhoging niet in het parlement vertegenwoordigd zijn, en tot een toeneming van buitenparlementaire acties.

Alhoewel de Tweede Kamer in 1952 en in 1962 moties aannam, waarin de drempelverhoging werd aanbevolen, zal de regering geen voorstel indienen. „Thans is in het partijwezen een ontwikkelingsproces gaande, waarvan de uitkomsten nog niet zijn te overzien. In een dergelijke situatie kan een verhoging van de kiesdrempel als een storende factor worden ervaren en worden uitgelegd als een poging van de grotere partijen om hun positie in het proces van partijvorming met behulp van een wettelijke voorziening te verbeteren. Het is dan ook verklaarbaar, dat ook bij de vroegere voorstanders van een drempelverhoging thans een zekere „drempelvrees" valt te constateren", aldus minister Beernink in zijn brief.

Verlaging

De regering voelt heel duidelijk voor het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd. Maar zij wil deze verlaging niet koppelen aan het verlagen van de algemene meerderjarigheidsgrens.

De leeftijd voor het actieve kiesrecht (het recht om te mogen kiezen) dient verlaagd te worden van 21 tot 18 jaar. De regering komt zelf niet met een wetsvoorstel, omdat er reeds een initiatief-voorstel van de oppositie is ingediend. De leeftijd van het passieve kiesrecht (het recht om gekozen te worden) moet tot 21 jaar worden verlaagd — thans 23 jaar voor gemeenteraden en 25 jaar voor Staten en Kamers.

Tenslotte: wat het kiesstelsel betreft, deelt minister Beernink mee, dat voor de regering dit stelsel een stelsel van evenredige vertegenwoordiging moet blijven; een terugkeer naar een districtenstelsel lijkt weinig aantrekkelijk. Een verdeling in twaalf kiesgebieden wordt ook afgewezen, omdat dit een belangrijke inbreuk op de evenredige vertegenwoordiging betekent.

H. LOKKERBOL.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Kamerleden VRAGEN — *Bewindslieden* ANTWOORDEN

Staatssecretaris Grosheide (Onderwijs) heeft in antwoord op schriftelijke vragen van de christelijk-historische kamerleden dr. H. A. Schuring en drs. A. D. W. Tilanus bevestigd, dat Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben aangedrongen op opname in het eerstkomende scholenplan van een te stichten MTS in Tiel. Er vindt thans, aldus de bewindsman, een onderzoek plaats naar het te verwachten aantal leerlingen op deze MTS en naar de vermoedelijke ontwikkeling van het leerlingental van zulk een school.

Eveneens wordt onderzocht welke invloed de stichting van een MTS te Tiel, naar het zich laat aanzien, zal uitoefenen op de MTS-en van verschillende levensbeschouwelijke richtingen, die thans worden bezocht door de uit Tiel en omgeving afkomstige leerlingen.

De staatssecretaris kan thans nog niet zeggen, of de school geplaatst zal worden op het scholenplan 1971-1973, dat voor 1 oktober a.s. moet worden vastgesteld.

H. L.

De programs van ARP, CHU en KVP op het punt van DEFENSIE

DOOR F. BOERSMA

Men zal verwachten dat op een duidelijk begrensd terrein als defensie een vergelijking tussen de ontwerp-programs van ARP en KVP en het vastgestelde program van CHU een eenvoudige zaak is. Dit blijkt niet het geval.

De algemene lijnen van — wat men noemt — de veiligheid worden in de regel als een deel van het buitenlands beleid beschouwd. De militaire uitwerking binnen die lijnen is de competentie van het defensie-beleid. Met andere woorden, waar het buitenland de voorwaarden ziet, geeft defensie de concretisering in de vorm van een militaire inspanning, de krijgsmacht.
Dat de grenzen van het competentiegebied niet duidelijk zijn, moet gezocht worden in de wisselwerking, die bij de beleidsbepaling plaats vindt.
Zo valt dan ook in de vergelijking van de programma's op, dat de paragrafen buitenland en defensie van de drie elkaar overlappen. Toch komt een groot deel der defensieproblematiek apart te staan en leent zich voor een vergelijking.

Vaagheden

Een andere hinderlijke factor is de vaagheid waarmee men zich in andere defensieparagrafen uitdrukt. Dit laatste is reeds verder naar voren gebracht met betrekking tot het CHU-program.
Toegegeven zij, dat insiders achter de diverse vaagheden de zin zullen kunnen ontdekken. Maar ach, wie zijn insider op dit terrein? Wie zich zo durft te noemen, verdient in de regel zowaar het predicaat „partiële insider".
De vraag is nu of men niet meer concreet kan en moet zijn.
Het betreft de krijgsmacht, het samenspel van instituties, dat ten doel heeft de bestendiging van de soevereiniteit van ons grondgebied, of internationaal, van het grondgebied van ons bondgenootschap. De sterkte daarvan is binnen de lijnen van het buitenlands beleid een militair probleem. De sterkte van ons defensie-apparaat komt dus in verband met het NAVO-verdrag in een internationaal verband te staan.
De totale NAVO-defensie moet passen binnen een internationaal veiligheidsbeleid van de bondgenoten. De sterkte van onze krijgsmacht hangt dus mede af van de verplichting, die wij in dit verband aangaan.
Hoe komt nu die verplichting tot stand? Wordt datgene wat wij kunnen of willen aanbieden verplichting? Of wordt de verplichting gerealiseerd in een militaire inspanning? Het één sluit het ander niet uit. Hoe dan ook, tot heden leverden wij onze bijdrage en die noemden wij „onze verplichting".
Deze bestaat uit een aantal marine-, land- en luchtmachteenheden, ondergebracht in een MAVO-defensieplan, heeft deze MAVO-defensie aan haar doel — het bewaren van de vrede en voorkomen van agressie — beantwoord? Het enorme kern-potentieel van de Verenigde Staten „gaat met de eer strijken".
Het conventionele potentieel krimpt in of blijft achter bij dat van de vermoedelijke tegenstander. De „grote zorg" in defensiekringen betreft dan ook deze conventionele „evenwichts-stoornis" met het oog op de strategie van het aangepaste antwoord.
Wat ons land betreft, zijn de financiële middelen voor defensie relatief in de loop der jaren teruggelopen en hebben een niveau bereikt, dat het absolute minimum genoemd wordt. Met name de investeringsmogelijkheden zijn bijzonder krap geworden. Zo zelfs, dat voor de komende vijf jaar van een beslissende periode voor het zinnig voortbestaan van ons defensie-apparaat gesproken kan worden.
We kunnen nu terugkeren tot onze politieke programs. De verhoudingen in de wereld lenen zich nog niet voor een afschaffing van de krijgsmacht. In de paragraaf buitenland van elk der drie programs wordt het voorlopig voortbestaan van de NAVO nodig geacht.
De paragrafen „defensie" zouden zich dan over moeten toespitsen op de vraag hoe het defensie-apparaat in de komende vijf jaar in stand gehouden kan worden en — militair gezien — zinvol bijdragen in het NAVO-verdrag. In wezen gebeurt dit in deze paragraaf van het CHU-program en ook bij AR en KVP is daarvan iets te bespeuren.
Men is echter niet realistisch geweest. Het is politiek niet juist een vergroting van de defensie-inspanning te bepleiten. Dit laatste moet uit de tekst van het CHU-program — militair gezien — worden geconcludeerd, ook al is dat enigszins gecamoufleerd. Enerzijds is de veiligheid meer gediend met een voorlopige stabilisering der defensie-inspanning op het huidige niveau. Anderzijds vraagt het CHU-program op andere zaken (ontwikkelingshulp, collectieve voorzieningen) zoveel, dat deze mede daardoor slechts schone schijnwensen zouden worden, hetgeen ook voor de andere programs geldt.

Studie gewenst

De defensie-paragrafen hadden dan ook aan moeten geven **hoe** de **huidige** defensie-inspanning voor de komende vijf jaar gerealiseerd kan of moet blijven.
Zou dan in een politiek program opgenomen moeten zijn hoeveel, welk type en in welke mate van paraatheid marine-, land- en luchtmachteenheden beschikbaar moeten zijn? In eerste opwelling zegt men: Neen, dat hoeft of kan niet in een program. En toch zijn dat in de realiteit de zaken waar het om gaat. Het hebben en houden hiervan kostte dit jaar bijna vier miljard.
Als de opsomming of beschrijving van de gewenste sterkte van de krijgsmacht niet in een politiek program kan, dan zal een partij in een studierapport duidelijk moeten maken wat noodzakelijk is in deze toch wel dringende zaak. Omdat dit met name bij de CHU ontbreekt, was een meer concrete stellingname voor de komende regeringsperiode gewenst. De van de zijde van de defensie-commissie van de Unie toegezegde filosofie zal waarschijnlijk weer een concreet standpunt moeten ontberen. Een gezamenlijke studie en standpuntbepaling der confessionele partijen voor de komende regeringsperiode zal e.e.a. meer gewicht geven. Laten de militaire deskundigen hierin hun politieke verantwoordelijkheid niet vergeten.

Defensie van de „drie"

In het volgende bepaal ik mij tot een vergelijking van punten uit de drie programs. Wat het eerst opvalt, is de omvang van de drie paragrafen. Het CHU-program, dat de zaken puntsgewijs behandeld, heeft dezelfde omvang als het AR-program, dat meer verhalenderwijs de wenselijkheden opsomt. Het KVP-kernprogram heeft in verhouding tot de andere een zeer korte defensie-paragraaf.

- Het CHU-program wil onze defensie-inspanning afstemmen op hetgeen in NAVO-verband en in de NAVO-strategie (flexible response) noodzakelijk is. De AR stelt dat niet zo duidelijk, maar neigt wel in die richting; we moeten dat echter zoeken in de paragraaf „veiheid" in de woorden: ...„teneinde te voorkomen, dat de atoomdrempel te laag wordt, zijn belangrijke inspanningen in de sfeer van de conventionele bewapening noodzakelijk.
  De KVP maakt echter in de eerste alinea duidelijk, dat „handhaving van de huidige defensie-inspanning — onvoorziene ontwikkelingen voorbehouden — rekening houdend met de stijging van lonen en prijzen" voor de komende periode gewenst is. Dit KVP-standpunt is het meest concreet en kan daardoor van beslissende betekenis worden in de discussie tussen de drie partijen, indien zij besluiten tot een gezamenlijk standpunt voor de komende regeringsperiode.

Financiering

- Wat betreft de financiering stelt het CHU-program, dat deze gekoppeld moet worden aan een, overeen te komen, vast percentage van het Bruto Nationaal Produkt.
  Terwijl een dergelijke koppeling volop in discussie is, wordt hierover in het KVP-program niet gerept; in het AR-program is in de laatste alinea iets dergelijks verwoord met: „...een financieel stelsel dat waarborgt, dat op langere termijn de defensie als geïntegreerd deel van ons maatschappelijk bestel aan haar bovenomschreven opdracht kan voldoen".
  Hierbij kan opgemerkt worden, dat een koppeling op termijn van bijv. vier jaar wellicht een oplossing is voor het probleem van defensie om „bij te blijven". Een herziening moet echter na zo'n periode steeds mogelijk zijn. Een sterke (reële) groei van ons nationaal produkt hoeft natuurlijk niet een vergroting van de defensie-inspanning noodzakelijk te maken.

Democratisering

- Op het punt van de democratisering wordt in elk der programs in uiteenlopende bewoordingen de noodzaak van inspraak, openheid en integratie in de civiele maatschappij bepleit.
  Het is jammer, dat het daarbij gebleven is. Het is bekend, dat de militaire maatschappij bepaald niet democratisch functioneert. De dienstplichtigen, waarvan de soldaten in het bijzonder, worden in de dagelijkse praktijk nog te veel als een „onmondig volkje aan de teugels gehouden". De contactcommissies functioneren nog onbevredigend: vele commandanten weten er geen raad mee en de bevoegdheden zijn nihil.
  Daarnaast ervaart het beroepspersoneel dat „het systeem" inspraak of medezeggenschap overbodig acht. Twee belangrijke zaken maken dat duidelijk: In de eerste plaats het volkomen doch op zichzelf geworden personeelsbeleid — voorzover van beleid gesproken mag worden — dat voorbijgaat aan de betrokkenen en bovendien zelfs afbreuk doet aan het goed functioneren van het krijgsmachtbedrijf. In de tweede plaats de planning en uitvoering van oefening en opleiding van het parate legerkorps. In vele gevallen ontaarden z.g. grootscheepse oefeningen in gezeul met massa's mensen en materieel, zonder dat van doelmatig oefenen en tijd besteden sprake is. Zolang op de thans gebruikelijke wijze voortgegaan wordt, zal dit blijven leiden tot frustraties en gemiste kansen.

Andere zaken

- Bij de voorgaande opmerkingen sluit enigszins aan, dat het CHU-programma stelt, dat tekortkomingen in de gevechtswaarde o.a. op het gebied van de materiële uitrusting, de vaardigheid en de reactiesnelheid opgeheven dient te worden.
  Het KVP-program roert deze kwestie slechts aan met te stellen, dat de nadruk meer moet liggen op kwaliteit dan op kwantiteit. Het AR-program constateert, dat hoge eisen gesteld moeten worden aan paraatheid, mobiliteit en vaardigheid.
- In elk der drie programs wordt duidelijk gemaakt, dat beschikbaarstelling van Nederlandse militaire eenheden voor VN-taken, alsmede voor inschakeling bij rampen, ontwikkelingssamenwerking en andere algemene nutstaken toegejuicht moeten worden.
- Wat betreft de dienstplichtigen vraagt het CH-program aandacht voor de nadelige positie, waarin het relatief klein aantal dienstplichtigen verkeert.
  Het AR-program stelt — m.i. duidelijker — dat de rechtsposiite der dienstplichtigen gelijk moet zijn aan die van het beroepspersoneel en dat de betaling moet overeenstemmen met de maatschappelijke normen voor de financiële waardering van de arbeid.
- Rest nog te constateren, dat: het AR-program als enige de samenwerking tussen de krijgsmachtsdelen bevorderd wil zien — een uitermate belangrijke zaak —; AR en CHU kostenbesparing zien in het samenwerken internationaal op het gebied van de materieelvoorziening, opleiding en procedures; de AR het dienstweigeringsbeleid ruimer en meer geschakeerd wil benaderen; AR en KVP vóór de dienstplichtigen denken aan efficiënt gebruik van de diensttijd door deelname aan het verrichten van algemeen vormende activiteiten en het voortzetten van beroepsopleiding.

Slotopmerkingen

In het volgende wil ik enige opmerkingen maken, die beschouwd mogen worden als een zeer persoonlijk zicht op de zaken.
Hoe goed de drie programs ook bedoeld mogen zijn, reeds nu staat vast, dat de „wagen van defensie" zijn weg krakend en piepend zal vervolgen. Soms zal hij bijna stilstaan, maar toch juist weer voortrollen. Ik moet wel tot deze constatering komen. Ik heb reeds gesteld, dat handhaving van de huidige daadwerkelijke defensie-inspanning voorlopig redelijk lijkt. Om dit mogelijk te maken, is al een fors bedrag nodig en dit zal dan ook voorlopig beschikbaar moeten blijven. Als dit bedrag niet voldoende geweest is de laatste jaren, dan lijkt mij dit een aardige prikkel het instituut te saneren en te ontdoen van alle franje en ondoelmatigheid. Daar hierbij in de afgelopen jaren slechts aan de marge is gewerkt, is — onder meer — een verhoging van defensie-uitgaven (N.B. van reële bedragen) niet aanvaardbaar en zal zelfs de genoemde prikkel kunnen wegnemen. De hoge kosten van het defensiebedrijf liggen in het personele vlak en daarin zal dan ook allereerst bespaard moeten worden.
Gelet op de leegloop en gelet op de Nederlandse omstandigheden zal de diensttijd verkort moeten worden tot een tijdsduur nodig voor opleiding en training en zullen diverse hogere z.g. zuivere oorlogs-functies mobilisabel gemaakt moeten worden.
Er zal een efficiënt personeelsbeleid opgezet moeten worden, gericht op het bedrijf; de plaatsing van personeel moet gebaseerd zijn op capaciteiten en ambitie van het personeel en op noodzaak voor het bedrijf; bevorderingen moeten enerzijds op grond van behoefte, anderzijds op grond van capaciteiten, plaats vinden. Het is zeer kostbaar en frustrerend te veel mensen te hebben in de hogere officiersrangen, zo ook iedere 1 à 2 jaar vele lagere en bijna alle hogere officieren van functie te laten wisselen. Ik zou zo door kunnen gaan met ogenschijnlijk open deuren intrappen; ze blijven trouwens toch dicht.
Als binnen defensie niet groot gedacht wordt in deze zaken, dan blijft de wagen piepen en kraken.
Helaas is het tot heden haast onmogelijk geweest vooral jongere bekwame officieren — nog niet besmet door traditie en conservatisme — een kans te geven een bijdrage te leveren. Het systeem van de krijgsmacht indoctrineert en conserveert zichzelf.
Tot slot een passage uit het AR-program: „De opleiding van de — meestal jonge — burger tot een bekwaam militair, vrijwillig of dienstplichtig, dient mede gericht te zijn op het bijbrengen van het inzicht, dat hij tot behoud van recht, vrede en vrijheid in de wereld tot een zeer verantwoordelijke taak wordt geroepen. De ernst van het militaire bedrijf moet hem in alle eerlijkheid worden voorgehouden."
Dat een dergelijke suggestie in deze tijd nog gedaan moet worden is diep treurig, docht bitter noodzakelijk voor militairen èn politici! „Is de heer Nixon misschien in de zaal?"

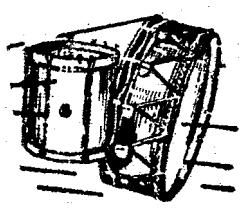

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Drie visies op de buitenlandse politiek ?

Jan Wieten

Het is met de buitenlandse paragrafen in de programs van onze politieke partijen een vreemde zaak. Zolang het gaat over zaken als de woningnood, de luchtverontreiniging e.d., weet men in het algemeen wel plasklare oplossingen aan te geven. Komt men echter op het terrein van de buitenlandse politiek, dan verandert de woordkeuze en komt men veelvuldig uitdrukkingen tegen als „streven naar", „bevorderen" en „gericht zijn op". Men zou dat misschien het „kleine-landen-complex" kunnen noemen. En geheel onbegrijpelijk is het niet. In de ontwerp-programs waar de drie christelijke partijen nu mee voor de dag komen is het dan ook al niet anders gesteld.

Op het eerste gezicht lijkt het of deze partijen hebben gemeend hun streven tot behoud van de recentelijk zo zeer gekoesterde eigen identiteit het best te kunnen tonen door met een geheel eigen en zoveel mogelijk van de andere twee verschillende opzet en indeling van het program te komen. Wat zij in feite te zeggen hebben over de algemene doeleinden van het buitenlands beleid komt in grote trekken overeen. Volgens de ARP behoren de door oorlogsgevaar en ongelijkmatige verdeling van welvaart bedreigde mens en zijn welzijn centraal te staan. De KVP zegt te streven naar vrede, het waarborgen van veiligheid en het scheppen van een rechtvaardige welvaartsverdeling. De CHU acht vooral de vrede van beslissend belang voor het gemeenschappelijke en het eigen leven.

Wat deze op zich zeer vage uitspraken betekenen, wordt in het concept-politiek werkprogram van de CHU in een aantal gevallen nog het meest concreet uitgewerkt.

Daaraan moet echter direct worden toegevoegd, dat dit geschiedt in een nauw (of te nauw opgevat) keurslijf van vijf rubrieken: Internationale rechtsorde, Ontwikkelingssamenwerking, Oost-West verhouding, de Nederlandse defensie en Europese samenwerking. Een aantal belangrijke zaken blijft zodoende in dit program onbesproken.

Toch zullen wij ons in deze bespreking aan dit voorbeeld hebben te spiegelen en zo slechts een enkel punt onder uw aandacht kunnen brengen.

Verschil in accent

Duidelijk merkbaar wordt bij een vergelijking van de verschillende programs, dat er — voorzichtig uitgedrukt — een belangrijk verschil in accent is. Zo wordt zowel in de programs van de AR en de CH als in de beide publikaties van de KVP de toelating van Communistisch China tot de Verenigde Naties bepleit. Bij de CH gebeurt dat in het kader van de Oost-West tegenstelling. De AR en de KVP verbinden de eis tot toelating van China aan een pleidooi voor de universaliteit van de Verenigde Naties. Uit het CH-program blijkt in geen enkele passage, dat de impasse, waarin de wereldorganisatie zich bevindt — en waar wel uitgebreid op wordt ingegaan — zeker voor een deel zijn oorzaak zou kunnen vinden in het nietvertegenwoordigd zijn van een betrekkelijk groot aantal landen. Gezegd moet overigens worden, dat ook de andere partijen geen concrete verdere consequenties trekken uit hun principiële uitspraak betreffende de universaliteit van de VN, al spreekt de AR in dit verband van de toelating van „met name" China.

Uit de behandeling die het onderwerp Verenigde Naties met alles wat daarmee samenhangt verder in de verschillende programma's krijgt, spreekt meer dan een accentverschil. Het is bepaald een andere aanpak welke we in het CH-stuk aantreffen; een andere opzet welke kennelijk niet geheel voor rekening van de eerder genoemde straffe rubricering komt.

Internationale rechtsorde

Onder het hoofd „Internationale rechtsorde" vinden we een — kritisch getinte — beschouwing van de toestand, waarin de wereldorganisatie zich bevindt en suggesties om tot een betere taakvervulling te komen. Wat echter de houding van Nederland, in casu van de Nederlandse delegatie, zou moeten zijn ten aanzien van concrete vraagstukken die regelmatig in New York aan de orde komen, vindt men in het CH-program met vrijwel geen woord vermeld.
Zoals gezegd, de toelating van China wordt genoemd, maar in een ander verband. Hoe zouden echter, om een voorbeeld te noemen, volgens christelijk-historische visie, de instructies aan onze delegatie moeten luiden met betrekking tot het probleem van de dekolonisatie?

In het Ontwerpprogram van actie 1971-1975 van de ARP lezen wij: „Het Portugese koloniale regime in Afrika moet worden veroordeeld en geëigende pogingen om in het kader van de Verenigde Naties aan dit regime een einde te maken, dienen te worden gesteund." En voorts onder „Veiligheidsbeleid": „Er dient voor te worden gezorgd, dat uit NAVO-landen afkomstige wapens niet worden gebruikt in koloniale conflicten."
De KVP „Blauwdruk voor de zeventiger jaren" spreekt van „bevordering van de dekolonisatie van de volkeren, die nog door vreemde mogendheden of door onwettige regimes worden bestuurd (o.m. de door Portugal bestuurde gebieden, Rhodesië, Zuid-West-Afrika)." In het eveneens van de KVP afkomstige „ontwerp-kernprogram" staat: „Actieve steun voor regeringen en bewegingen die de maatschappelijke positie van de minstbedeelden trachten te verbeteren, in het bijzonder in Latijns-Amerika." De CHU onthoudt zich van een stellingname.

Ontwapening

Soortgelijke bezwaren gelden de artikelen gewijd aan ontwapeningsvraagstukken. Men moet zich wel afvragen wat de Nederlandse afvaardiging in de Ontwapeningscommissie te Genève aan moet met de uiterst kryptische formulering van een artikel 4 onder „Oost-West verhouding":

„Minstens even belangrijk en gevaarlijk als het atoomwapen zijn de bacteriologische en chemische strijdmiddelen. De bestrijding van en de controle op de vervaardiging, opslag en het gebruik van deze middelen moeten daarom worden bevorderd."

Ter vergelijking de uitspraken ter zake van ARP en KVP. In het Ontwerp-program van actie: „Via haar lidmaatschap van de ontwapeningsconferentie van Genève kan Nederland — een actieve rol spelen. Met name moet daarbij worden gedacht aan regelingen, die beogen: gebruik en produktie van biologische en chemische wapens te verbieden."
In het Ontwerp-kernprogramma: „Als lid van de Ontwapeningscommissie in Genève heeft Nederland tot taak zich bijzonder in te spannen voor het beheersen en verminderen van de bewapening, met name voor een verbod op het gebruik van biologische en chemische wapens."

Oder-Neisse grens

Een gebrek aan duidelijkheid kan men ook aanvoeren tegen bepaalde andere punten uit het Concept-politiek werkprogram. Zo komt de bedoeling van het artikel over een Europese kernmacht onvoldoende uit de verf en laat ook de passage betreffende een „de facto"-erkenning van de Oder-Neisse-grens „met West-Duitsland voorop" nogal wat te raden over. Wat wordt met deze formulering nu eigenlijk bedoeld? Moet de toekomstige Nederlandse regering, volgens dit artikel, druk uitoefenen op de Westduitse om tot (de facto-) erkenning van de Oder-Neisse over te gaan, opdat Nederland dit voorbeeld dan kan volgen? Of wordt er alleen maar gesuggereerd, dat Nederland zich van initiatieven dient te onthouden totdat de Westduitse regering iets doet?
Ook wat de AR over dit onderwerp te zeggen heeft, is voor meer dan één uitleg vatbaar: „Een in bondgenootschappelijk overleg te regelen erkenning door het Westen van het bestaan van de DDR met als oostgrens de Oder-Neisse."
Duidelijker is de KVP. In de „Blauwdruk" wordt gesproken van „erkenning van de Oder-Neisse-grens en volkenrechtelijke erkenning van de DDR", beide „in bondgenootschappelijk verband". Het „Kernprogramma" gaat nog een stap verder. Het spreekt van „volkenrechtelijke erkenning van de Duitse Democratische Republiek in bondgenootschappelijk verband" en „De Oder-Neisse-linie als grens erkennen". Uit deze laatste versie blijkt, dat erkenning van de Oder-Neisse voor de KVP niet meer in bondgenootschappelijk verband hoeft te gebeuren.
KVP én ARP nemen de huidige status quo als uitgangspunt voor een regeling van de Duitse kwestie. De Duitse hereniging komt alleen in het CH-program ter sprake, zij het dat ook daar wordt gesteld, dat die hereniging geen essentiële voorwaarde mag zijn voor een Europees veiligheidsverdrag. Nog één pikant detail (?) willen wij niet onvermeld laten. Het is wel vreemd te moeten constateren, hoe in de toch vrij sterk geclausuleerde passages gewijd aan erkenning van de DDR en de Oder-Neisse-grens in het ontwerp-program van de CH van de bijzondere positie van Berlijn niet wordt gerept. In de programs van de andere twee partijen gebeurt dit wel en zelfs met enige nadruk.
Uiteraard gaan achter bovengenoemde verschillen tussen de ontwerp-programma's dieperliggende oorzaken schuil dan verschillen in de gevolgde indeling. Toch illustreert juist het hoofdstuk, waarin in het stuk van de CHU over ontwapening en de Duitse kwestie wordt geschreven, tot welke vreemde situaties de rubricering in dit program aanleiding geeft. Naast de hier genoemde onderwerpen en de Europese veiligheid in het algemeen, treffen we er onder het hoofd „Oost-West-verhouding" — zoals gezegd — de toelating van China tot de Verenigde Naties aan en eveneens de kwestie Israël. Natuurlijk is het volstrekt geoorloofd om een standpuntbepaling ten aanzien van beide zaken in dit kader te plaatsen. Indien men zich echter — zoals hier gebeurt — tot deze twee problemen beperkt, dan krijgt de keuze iets volstrekt willekeurigs. Men dient zich dan bijvoorbeeld af te vragen, waarom niet eveneens de problematiek van Zuid-Oost-Azië wordt aangesneden.
Er is op meer — en daarom ons inziens op té veel — punten kritiek mogelijk op dat gedeelte van het nieuwe program van de Christelijk-Historische Unie, dat gewijd is aan Vrede, veiligheid en samenwerking. Vooral wat gezegd wordt over ontwapening en Europese veiligheid maakt een zwakke en onevenwichtige indruk. Een groot aantal artikelen vertoont de littekens van vele doorstane compromissen. Ook een aantal andere is nu reeds dringend aan herschrijving toe. Ten aanzien van bepaalde belangrijke problemen ontbreekt zelfs iedere poging tot stellingname.

Ontwikkelingssamenwerking

Aan de andere kant springen de zwakke punten van het ontwerp juist sterk in het oog, omdat andere gedeelten van het eerste hoofdstuk van het program een sterke indruk maken en een vergelijking met de werkstukken van de beide andere partijen zeer goed kunnen doorstaan. De gehele paragraaf over de ontwikkelingssamenwerking vertoont een goede samenhang en de verschillende artikelen zijn steeds goed gemotiveerd. Het meest opvallende verschil met de programs van de KVP vooral, maar ook met het program van actie van de antirevolutionairen, is de zeer concrete wijze, waarop de consequenties van de ontwikkelingssamenwerking voor het nationale beleid worden aangegeven. Dit wordt onder meer gedaan in de artikelen 6, waar een relatie wordt gelegd met de eigen economische situatie, en 14, waarin ideeën worden ontwikkeld aangaande de noodzakelijke interdepartementale samenwerking en de rol die de Nederlandse ambassades bij de ontwikkelingshulp kunnen spelen.
Wellicht de belangrijkste vraag, die men zich in de huidige situatie dient te stellen, is, of ook de buitenlandse paragrafen (welke nu aan de drie partijen ter beoordeling worden aangeboden) een mogelijke basis bieden voor een toekomstige verdergaande programmatische samenwerking tussen de christelijke groeperingen.
In de rapporten van de Achttien werd reeds een eerste — bevestigend — antwoord op die vraag gegeven. In de hier besproken programs is veel van de ideeën van de Achttien terug te vinden. Toch hebben wij de nadruk gelegd op enige verschilpunten. Enerzijds omdat het ons onjuist lijkt gebleken verschillen te verdoezelen; anderzijds omdat in de programs van AR en KVP zeer bruikbare en wenselijke alternatieven voor en aanvullingen op de programmapunten van de CHU kunnen worden gevonden. **De overheersende indruk is die van een grote overeenkomst in visie, het meest manifest, waar het betreft de Europese samenwerking, maar ook vaak blijkend in het zoeken naar antwoorden op andere terreinen van de buitenlandse politiek. Daar spreekt diezelfde intentie van het politiek handelen, welke in de inleiding tot het concept-politieke werkprogram van de Christelijk-Historische Unie wordt aangeduid als: „de bevordering van het welzijn van de mens in het geheel van een rechtvaardige samenleving."**

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

Prof. dr. ir. H. G. van Beusekom

Volk onder of zonder dak?

Onlangs heeft minister Schut bij de opening van de bouwtentoonstelling „Volk onder dak" getracht, de kritiek bij voorbaat te ondervangen door een aantal positieve informaties. Tegenover de te verwachten opmerking, dat men beter van „Volk zonder dak" zou kunnen spreken, constateerde de minister, dat Nederland in de 25 jaren na de bevrijding 1.800.000 nieuwe woningen heeft gebouwd en daarmee wat de woningbouw per 1000 inwoners betreft, op de tweede plaats van de wereldranglijst is gekomen.

Verder wees de minister op de toeneming van het aantal vertrekken per woning en van de gemiddelde beschikbare oppervlakte. Nederland bouwt niet alleen **meer** woningen dan de meeste andere Westeuropese landen, maar ook **grotere**. Voorts hebben wij, vergeleken met 1945, meer douches, meer badkamers, meer centrale verwarmingen en zovele zaken meer.
Raadpleegt men in de recente CBS-publikatie „70 jaar statistiek" de cijfers omtrent het gemiddelde aantal personen per vertrek in de aanwezige woningvoorraad, dan blijkt, dat in 1900 **honderd** Nederlanders de beschikking hadden over 60 vertrekken, in 1930 over 105, in 1947 over 111 en in 1967 over 150 vertrekken, dat is twee en een half maal zoveel woonruimte als in 1900. Een gemiddelde bezetting, als thans aanwezig is, van **drie** vertrekken voor iedere **twee** personen gaat ver uit boven hetgeen ooit in het verleden bereikbaar werd geacht. Immers in 1900 moesten **vijf** personen het met **drie** vertrekken doen.

Woningzoekenden

Hoe komt het dan — zo wordt met name door kritische jongeren gevraagd — dat in de meeste gemeenten van enige betekenis nog lijsten van woningzoekenden met duizenden en zelfs tienduizenden namen voorkomen?
Hoe komt het, dat het jaar, waarin het woningtekort zal zijn opgeheven in iedere volgende publikatie van het ministerie verder in de toekomst verschoven wordt?
In verband met deze laatste vraag heeft iemand verwezen naar het verslag van de Centrale Directie van de Volkshuisvesting over 1966, waarin het woningtekort op 31 december 1965 wordt gesteld op 136.000. Bij een jaarlijkse aanbouw van 122.000 woningen in 1966 en daarna van 125.000 per jaar zou het tekort al in 1969 nagenoeg verdwenen zijn. Hierbij wordt dan slechts het voorbehoud gemaakt, dat dan in feite in de dichtbevolkte agglomeraties nog wel tekorten zullen optreden.
Het hier uitgestippelde bouwprogram voor de jaren 1966 tot en met 1969 (497.000 woningen) is op 2000 na gehaald. Er is echter geen sprake van, dat het tekort zou zijn opgeheven. De onrust over deze achterstand en de gevolgen daarvan zijn veeleer toegenomen.

Toenemende vraag

Is dit een gevolg van onvoldoende **produktie**, zoals bij herhaling aan de minister wordt verweten? Laten wij dan eens bedenken, dat wij nog in 1950 jaarlijks met moeite 5 woningen per 1000 inwoners bouwden, in 1960 ongeveer 7½ woning en thans bijna 10 woningen. Bij een dergelijke ontwikkeling valt men er niet over, wanneer de aanbouw in een bepaald jaar **anderhalf** procent bij de verwachting achterblijft, zoals in 1969 het geval was.
Het woningtekort, dat zich inderdaad in een tergend langzaam tempo oplost, is niet in de eerste plaats een kwestie van produktie, maar een kwestie van **woningvraag.** Niet een actueel tekort als gevolg van een oorlog, die al 25 jaar voorbij is, of van andere calamiteiten speelt hier de hoofdrol, maar de demografische ontwikkeling, die ertoe geleid heeft, dat juist de laatste jaren de vraag naar woningen veel sneller toenam dan de bevolking.
Tussen 1930 en 1940 werd de toeneming van de woningbehoefte geschat op gemiddeld 35.000 per jaar, dat is ongeveer 4 per 100 inwoners. In 1950 werd de toeneming voor de komende jaren gesteld op ten hoogste 40.000, dat is ook 4 per 1000 inwoners.
In 1960 kwam men op 50.000, dat is bijna 4½ per 1000, terwijl het woningbehoeftenonderzoek 1967 de jaarlijkse toeneming stelde op 72.000, dat is 5 3/4 per 1000 inwoners.
Op het ogenblik rekenen wij met 80.000 per jaar, hetgeen bij een bevolking van 13 miljoen op **meer dan 6 per 1000** komt.
De vraag naar woningen neemt dus aanmerkelijk sneller toe dan de bevolking. Men zegt, dat dit komt door de **gezinsverdunning.** Deze is echter, zoals men vaak meent, niet een gevolg van **minder** geboorten, doch van **meer** huwelijken.
Het geboortecijfer is op het ogenblik precies gelijk aan dertig jaar geleden. In 1934 was het 20,7 per 1000 inwoners, in 1964 was het weer 20,7. In 1937 daalde het voor het eerst beneden 20 per 1000, in 1965 begon opnieuw een daling tot beneden 20.
Het aantal huwelijken echter is aanmerkelijk groter, namelijk 8,5 per 1000 inwoners in de jaren 1960-1969 tegen 7,6 in de jaren dertig.
In 1930 was 44 procent van alle vrouwen gehuwd of gehuwd geweest; in 1960 was dit het geval met bijna 52 procent. Dit wijst erop, dat tegenwoordig een groter percentage der bevolking in het huwelijk treedt, terwijl bovendien de huwelijken gemiddeld op jeugdiger leeftijd worden gesloten. Om van dit laatste een voorbeeld te geven: de laatste 70 jaar is het percentage gehuwde vrouwen beneden 24 jaar verdubbeld.
Het aantal gezinnen is dus duidelijk in een sneller tempo toegenomen dan de bevolking. Nu is er weliswaar altijd een zeker percentage gezinnen, dat om bepaalde redenen geen aanspraak maakt op een woning. Maar ook met inachtneming hiervan is het duidelijk, dat de laatste jaren het aantal woningvragende gezinnen in procenten van de bevolking aanzienlijk is toegenomen. Dit verschijnsel is niet tijdig onderkend.

Alleenstaanden

Er is intussen nog een tweede factor in het spel, die in zijn effect wellicht nog belangrijker is en dat is de sterke toeneming van het aantal **woningvragende alleenstaanden.**
Er is altijd een groep alleenstaanden geweest, die voor een deel aanspraak maakte op een zelfstandige woning: weduwen en weduwnaars, gescheidenen, maar ook werkende vrouwen e.d. Deze groep omvatte in 1930 218.000 personen of 2,75 procent van de bevolking; in 1960 391.000 of 3,4 procent. Van deze groep wenste echter slechts een gedeelte een zelfstandige woning; de overigen wisten op andere wijze (bejaardentehuis, inwoning, enz.) in hun huisvesting te voorzien.
De toeneming van deze groep is toe te schrijven aan de stijging van de levenskansen, waardoor het aantal bejaarden relatief toeneemt, en de toegenomen welvaart en de betere sociale voorzieningen, waardoor vele alleenstaanden in hun oude woning kunnen blijven of zelfs een nieuwe kunnen huren.
Het verslag van de Centrale Directie over 1962 constateert, dat tussen de tellingen van 1956 en 1960 het aantal huishoudens, dat alleen in een woning woont, met 11 procent is toegenomen; het aantal **alleenstaanden,** dat alleen in een woning woont, echter met **40 procent,** zodat de vermeerdering van de woningvoorraad in veel sterkere mate aan de alleenstaanden is ten goede gekomen dan aan de gezinnen. Wij zijn nu 10 jaar verder en de volkstelling van aanstaand voorjaar zal uitwijzen, of deze emancipatie inmiddels nog weer grotere afmetingen zal hebben aangenomen.

Jongeren

Er is echter nog een groep woningvragende alleenstaanden, waaromtrent vooralsnog statistische gegevens ontbreken. Onder de tegenwoordige zich zo actief betonende jongeren zijn er velen, die zodra zij een zekere graad van volwassenheid bereiken, het als vanzelfsprekend beschouwen, dat zij niet meer bij hun ouders wonen, maar zelfstandig, ook al werken of studeren zij in dezelfde stad.
De toegenomen welvaart ook van deze jongeren maakt het hun mogelijk, eisen te stellen aan hun woning. Op kamers wonen is tegenwoordig niet meer „in". De meeste moderne woningen lenen zich trouwens ook niet voor het verhuren van kamers.
Wij hebben hier met een zich luidruchtig roerende groep te doen, waarmee wij bij onze woningbouwplanning eenvoudig **geen rekening hebben gehouden.** Deze zaak heeft ons feitelijk de laatste paar jaren overvallen, precies zoals de onrust aan de universiteiten en het „kraken" van leegstaande huizen.
Wat het laatste betreft trekt het de aandacht, dat in een bericht van 20 mei 1970, dat Amsterdam acht leegstaande huizen ter beschikking van de krakers heeft gesteld, vermeld wordt, dat in deze huizen ruim 200 jongeren onderdak zullen kunnen vinden. Het kraken is dus blijkbaar niet begonnen om slecht gehuisveste of inwonende gezinnen of krotbewoners te helpen, maar om scharen jongeren onder dak te brengen, waarvan wij ons echter afvragen, of zij nu „zonder dak" zijn.
Het schijnt mij overigens juist, dat een gemeentebestuur langdurig leegstaande huizen voor bewoning beschikbaar stelt, wanneer dit zonder schade voor andere belangen mogelijk is. Bepaald onjuist is het echter, dat de gemeente haar gezag op het spel zet door schijnbaar te zwichten voor geweld.
Intussen zal bij de woningbehoefteprognose ter dege met deze groep rekening moeten worden gehouden. Wij mogen ze niet weer vergeten.
Betrekken wij deze groep van alleenstaanden, die zich zonder twijfel nog sterk zal uitbreiden, niet in onze prognose, dan zal het gevolg zijn, dat te hooi en te gras woonruimte, die bestemd is voor gezinnen, aan personen uit deze groep wordt toegewezen. Als het om langdurig leegstaande oude huizen gaat, die voor bewoning door een gezin niet meer geschikt zijn, is dit niet zo erg. Het wordt wel erg, wanneer men nieuwe woningen, die met het oog op de behoeften van gezinnen zijn ontworpen, op grote schaal aan alleenstaanden gaat toewijzen. En dit gebeurt op het ogenblik.
Woningbouwcorporaties, die nieuwe woningen in exploitatie krijgen, hebben vaak op hun lijst van gegadigden niet voldoende gezinnen, die de hoge huur van de nieuwe woningen kunnen betalen, terwijl ook de doorstroming niet voldoende werkt.
Men is dan wel gedwongen, de [illegible]gen te verhuren aan personen, die de hoge huur **wel** kunnen betalen. Dat de nieuwste wijk van Amsterdam in de volksmond „een stad van kamerbewoners" wordt genoemd, bewijst dat de gezinnen, die het hardst een woning nodig hebben, van het beleid de dupe worden. Zij blijven op de lange lijst van woningzoekenden staan.

Doorstroming

Het telkens weer de kop opstekende woningtekort is in de eerste plaats een gevolg van het feit, dat de overheid de spectaculaire ontwikkeling van de woningvraag niet voldoende in haar beleid heeft geïntegreerd. Natuurlijk vraagt ook het woningaanbod voortdurend zorg. En zeker zullen wij, zoals de minister ook wenst, op korte termijn het jaarlijkse program moeten opvoeren, vooral met het oog op de noodzakelijke krotopruiming en sanering.

Uitbreiding van de produktie baat echter niet, wanneer de nieuwe woningen niet, hetzij direct, hetzij langs de weg van doorstroming, in de eerste plaats aan de meest woningbehoevende gezinnen ten goede komen.

De gemeente en haar diakonaat

Hoeft het diakonaat voor u niet meer? Dan moet u dit boekje van ds. D. J. Karres kopen. Voor f 11,90 kunt u dan een massa stimulerende gedachten en verrassende perspectieven rijk worden! Dat begint al, wanneer voor ons woord dienaar de bijbelse woorden diakonos, minister en leitourgos naast elkaar worden gezet, die allemaal het zich dienstbaar maken tot uitdrukking brengen. Vandaar komen de verschillende aspecten van de dienstbaarheid, de diakonia, aan de orde:

— de liturgische diaken, die herinnerend aan de liturgie van de Hogepriester in het heiligdom, mag dienen aan de tafel des Heren in het nieuwe verbond;

— de priesterlijke diaken, die in de eredienst de voorbeden mag doen voor de noden van mensen en volken;

— de oecumenische diaken, die met geld van de gemeente dienstbaar mag zijn in arbeid over de grenzen van eigen gemeente en eigen land heen;

— de missionaire diaken, de dienaar (leitourgos) van Jezus Messias voor de heidenen;

— de politieke diaken, die voor de overheden van Kerk en wereld onrechtvaardigheden moet signaleren en van gerechtigheid moet getuigen.

Tenslotte wordt uiteengezet, dat het ambtelijk diakonaat pas ten volle tot haar recht komt, wanneer het gevolgd en gedragen wordt door het diakonaat der gemeente.
Meer dan merkwaardig is, dat Jethro en Mozes in Exodus 18 dezelfde woorden en begrippen gebruiken waar het gaat om het aanstellen van helpers voor Mozes, als wanneer Petrus in Handelingen 6 voorstelt zeven mannen aan te stellen, die een deel van de taak van de apostelen kunnen overnemen.
Met als uitgangspunt de tafelgemeenschap gaat het om de philadelphia (de liefde tot de broeders), de philantropia (de liefde voor de mensen) en de philoxenia (de liefde voor de vreemdeling, in eigen land en ver weg). Hulp aan gast-arbeiders en werelddiakonaat. Weinigen zijn er zich van bewust, dat zij, een stukje Côte d' Or etend, proeven van de vrucht van de landbouwzending, die met het invoeren van de cacao-cultuur Ghana uit de armoede heeft gehaald. Het land is nu de grootste cacaoleverancier in de wereld.
De Griekse denker Plato heeft bij uitzondering één keer de staatsman een diaken van de polis (een dienaar van de stad-staat) genoemd, overigens werd dienen in de Grieks-Romeinse wereld als minderwaardig beschouwd. Paulus noemt nadrukkelijk in Romeinen 13 de overheid „diaken van God", zij is Gods dienaresse. Zij heeft dan ook de opdracht zo voor alle mensen te zorgen als God dat doet en wil realiseren, ook door de hand van de overheid. Juist de visie op de overheid als Gods leitourgos en diakonos doet ons zien, hoe het Evangelie van het Koninkrijk doorwerkt in aardse structuren.
Het is dan ook een goede zaak, wanneer de ordonnantie op het diakonaat van de Hervormde Kerk de diakenen opdraagt „overheid en volk te wijzen op hun roeping". Dat geldt niet alleen op nationaal en internationaal niveau, maar ook plaatselijk. Het vraagt van het plaatselijk diakonaat een bijzondere inzet, een politiek engagement in evangelische zin, dat boven partij-politieke leuzen uitgaat en dat echte interesse heeft voor kleine en grote vragen op politiek terrein ter wille van de gerechtigheid.
De diaken als contactpersoon van de Kerk bij de Overheid zou voor het diakonaat van overheid en kerk beide dienstig kunnen zijn.
Ziehier losweg wat gedachten van ds. Karres op een rijtje gezet. Ik zou het boekje zelf in handen wensen van iedere diaken, iedere ambtsdrager, ieder gemeentelid.

A. D. W. Tilanus.

Opzet cursus raadsleden

1. Wat is de gemeente? Plaats en taak in het algemeen t.o.v. Rijk en Provincie plus Waterschap.

   Vooraf **een inleiding** over wat het raadslid aan de cursus heeft.

2. **De rol van het gemeenteraadslid.**

   a) Het is een gekozene (volksvertegenwoordiger).

   b) Het kiest (wethouder) — zijn relaties tot de wethouders.

   c) Relatie tot de burgemeester (die benoemd is).

   d) Het bepaalt het beleid in grote lijnen.

   e) Relatie tot ambtelijk apparaat (formeel indirect, praktisch direct).

   f) Relatie met pers en publieke tribune.

3. **Ambtelijk apparaat** heeft B. en W. tot hoofd.

   Automatisering in zijn betekenis van verstarren en vernieuwen. (Bij deze onderdelen denken aan kleine en grote gemeenten en verwijzen naar de volgende lessen).

   Personeelswerving en benoemingsbeleid.

   Personeelsbeleid, promotie (ook waardering).

   Georganiseerd overleg.

4. **Begroting.**

5. **Financiële relatie met het Rijk** (lening, controle); doeluitkeringen.
   a) Wat kapitaalsuitgaven van publiekrechtelijke organen.
   b) Financiële verhoudingswet 1970. Belastingen.

6. **Ruimtelijke ordening.** Industrialisatie. Er moeten woningen komen. Kan niet overal. Waardoor? Daarvoor uitbreidingsplannen. Raadslid kan in commissie zitten.

7. **Ruimtelijke ordening.** roblemen bij de uitvoering. Rekening houden met de bestaande toestand, verplaatsing bedrijven, woning-ontruiming, bouwvoorschriften, onteigening, stadsvernieuwing-sanering.

8. **Inspraak** van belanghebbenden op beleidsvorming.
   a) Beslissingsrecht gemeenteraad.
   b) B. en W. moeten **tijdig** met voorstellen komen.
   c) Hearing etc. Nieuwe technieken om opinies te peilen, openbare commissievergadering.

9. **Contact met bevolking** bij uitvoering. (Bijv. hulp opbouwwerkers).
   a) Inlichten in vroeg stadium.
   b) Deurwaardersexploten ontwijken.
   c) Buurtcomités bijeenroepen (afblaasfunctie, goede ideeën komen naar voren, menselijker worden, relatie: ambtenaar-burgerij).

10. **Onderwijs.** Zorg voor openbaar en bijzonder onderwijs, volksontwikkeling.

11. **Sport, jeugd, cultuur en recreatie. Relatie** met particulier initiatief. Kunst.

12. **Bestuur door subsidie** (incl. subsidieontvangers en controle daarop).

13. **Functionele raden en wijkraden.** Binnengemeentelijke decentralisatie.

14. **Volkshuisvesting.** Gemeente kan bouwen of laten bouwen. Toezicht op bouwen. Samenwerking met oningbouwverenigingen (krijgen leningen en indirecte subsidie, bijv. lage grondprijs). Woningverdeling en monumentenzorg. Bejaardenhuisvesting.

15. **Intergemeentelijke samenwerking en gewestvorming.**
   a) Bij bouw- en woningtoezicht.
   b) Huisvesting en bouwen.
   c) Geringe inspraak gemeenteraad (bijvoorbeeld: Gooiraad is raad van burgemeesters).

   Deze punten zijn niet limitatief.

16. **Volksgezondheid en sociale zorg.** M.n. Bijstandswet. Positie van wet uitleggen; onder toezichtraad van deskundigen.

17. **Contact met individuele burger.** Weg wijzen, maar niet alles zelf uitvoeren; wel follow up; administratie van eigen zaken.
   Controle of ambtenaren inderdaad een zaak hebben afgehandeld.
   Cie.verzoekschriften: het in die verzoekschriften vervatte chequen; klachten van de burgers. Ombudsman. Vragen om in actiecommissies te willen zitten. Hoe blijft men in leven.

18. **Openbare orde.**
   a) Drank- en horecawet.
   b) Politie.
   c) Brandweer.
   d) B.B. (huisvesting buitenlanders).

19. **Nutsbedrijven en vervoersbedrijven** (tarieven!). Stadsreiniging.

20. **Verkeer en vervoer.**

21. **Milieuhygiëne.** Begraafplaatsen, crematoria, stookolie, autowrakken.

22. **Economisch beleid**: Werkgelegenheid. Marktwezen. Cash and Carry.

ZO denk ik er over

Bijdrage tot gesprek „Veilig Verkeer"

De klachten over tekort aan politiepersoneel nemen hand over hand toe. Men heeft daarover in de dagbladen van de laatste tijd zo het één en ander kunnen lezen. Dit tekort betreft zowel de verkeerscontrole als het handhaven van de openbare orde. Het vormt een ernstig probleem en schijnt moeilijk op te lossen.
In zou in dit verband de volgende suggestie willen doen. Jaarlijks wordt een bepaald contingent jongemannen opgeroepen ter vervulling van hun militaire dienstplicht. Ook een gedeelte van de jongelieden wordt vrijgesteld en — naar ik meen — bestemd tot buitengewoon dienstplichtige.
Nu zou men het contingent, dat jaarlijks wordt opgeroepen, met zeg duizend man of meer, kunnen verhogen.
Uit het geheel, dan op te roepen contingent, stelt men duizend man of meer in de gelegenheid de dienstplicht te vervullen als bijv. hulp veiligheids- of verkeerspolitie. Dat zou dan natuurlijk in de eerste plaats moeten geschieden op basis van vrijwilligheid.
Er zullen ongetwijfeld, nu het motorische verkeer zo'n enorme vlucht neemt, zeer velen onder de opgeroepenen zijn, die én motorisch-deskundig én wat hun kennis van de verkeersregels betreft voldoende zijn onderlegd. Uiteraard zouden deze jongemannen een speciale test moesten ondergaan en dat niet slechts wat betreft hun technische bekwaamheden en hun rijvaardigheid, maar ook — en dat acht ik zeer belangrijk — ten opzichte van hun mentale geschiktheid (een psychologische test dus).

Omtrent hun vorming het volgende:

a) Zes weken algemene militaire vorming.

b) Daarna bijv. drie maanden intense vorming voor de taak die hen als „verkeerspolitie" wacht, waarbij ook het verlenen van eerste hulp bij ongelukken een essentieel programmapunt zou moeten zijn. Wat de organisatie betreft: De aldus opgeleide dienstplichtigen worden gestationeerd over het gehele landelijke verkeersgebied op bepaalde knooppunten. Vanuit deze knooppunten wordt een bepaald rayon bestreken. Bureaus en huisvesting in te bouwen barakken.

Het bovenstaande biedt m.i. de volgende voordelen:

a) De verkeerscontrole kan op een meer intensieve wijze plaats vinden, waardoor vele mensenlevens gespaard kunnen blijven.

b) Het in te stellen apparaat is relatief niet duur, omdat het personeel jong is en als regel ongehuwd, en ook omdat de bezoldiging vrijwel gelijk kan zijn aan die van de andere dienstplichtigen.

c) Men krijgt de beschikking over een korps met grote mobiliteit. Gezinsmoei-

Stichting Burgerschapskunde start cursus voor gemeenteraadsleden

Tijdens een op 28 april in Den Haag gehouden persconferentie heeft de Stichting Burgerschapskunde haar cursus voor gemeenteraadsleden geïntroduceerd bij de pers.
Inleiders waren de voorzitter van het stichtingsbestuur en tevens voorzitter van de redactieraad, prof. dr. G. Kuiper Hzn. uit Amsterdam, die achtereenvolgens aandacht besteedde aan de in het najaar te verschijnen jongerencursus, de samenwerkingsverbanden waarin de stichting deelneemt en gaat deelnemen en uiteraard aan de cursus voor gemeenteraadsleden.
Eveneens op 28 april reikte de voorzitter der Tweede Kamer, mr. F. J. F. M. van Thiel, aan een 50-tal cursisten die de cursus Burgerschapskunde volledig hadden gevolgd, de „Verklaring" uit in aanwezigheid van vele belangstellenden.

Cursusgegevens

a) Samenstelling:

De cursus voor gemeenteraadsleden bestaat uit 25 lessen en is samengesteld o.l.v. onderstaande redactieraad:

Voorzitter: **Prof. dr. G. Kuiper Hzn.**, hoogleraar sociologie, Vrije Universiteit te Amsterdam.

Leden: **Drs. J. P. A. Gruijters**, lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland, D'66;

Drs. G. H. Heyne van Bale, wetenschappelijk medewerker aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, PvdA;

T. Koorevaar, gemeentesecretaris van Amstelveen, CHU;

Drs. F. K. Langemeijer, burgemeester van Warmond, KVP;

Drs. A. Pais, gemeenteraadslid van Amsterdam, VVD;

Mr. H. E. Pfaff, secretaris Vereniging voor Nederlandse Gemeenten;

Mr. J. A. Post, gemeenteraadslid van Purmerend, PvdA;

Drs. H. van Ruller, gemeenteraadslid van Amsterdam, AR.

Aan het eind van iedere les zijn vragen opgenomen, die de cursist ter correctie kan inzenden.
Tevens zijn de lessen voorzien van een literatuuropgave, waardoor verdere studie mogelijk is.

b) Wie kunnen de cursus volgen?

In de eerste plaats degenen die reeds als gemeenteraadslid werkzaam zijn of zullen zijn.
Zij krijgen in de cursus een goed gedocumenteerd overzicht van de vele interne taken van de gemeenteraad, de relaties van de gemeente in groter verband en de mogelijkheden de verhouding, kiezer - gekozene te onderhouden en te verbeteren.
In de tweede plaats is de cursus zeer geschikt voor een ieder die als geïnteresseerde kennis wil nemen van de gemeenteproblematiek en de vele mogelijkheden die er zijn om invloed uit te oefenen op het beleid.

c) Hoe lang duurt de cursus?

De cursusduur is circa 6 maanden, zodat de cursist 4 lessen per maand ontvangt.

d) Cursusgeld.

Totaal slechts f 20,—. Dit is mogelijk dankzij de subsidie van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, die de Stichting Burgerschapskunde voor haar activiteiten krijgt.

e) Wijze van betaling.

Het bedrag van f 20,— dient bij vooruitbetaling te worden voldaan door middel van overschrijving op postrekening 1501169, Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349, Leiden.
Eerst na ontvangst van de betaling wordt de inschrijving op de cursus geaccepteerd.

f) Portokosten.

In het cursusgeld zijn begrepen de portokosten voor de toezending der lessen. De ter correctie in te zenden vragen kunt u als drukwerk frankeren.
Een aan u gerichte, eveneens als drukwerk gefrankeerde envelop dient ingesloten te worden.
Hieruit blijkt, dat de portokosten, voor zowel het inzenden als het terugzenden van de vragen, voor rekening zijn van de cursist.

g) Aanmelding.

Aanmelding kan geschieden bij de Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349, Leiden.
Omdat er slechts een beperkt aantal cursisten kan worden ingeschreven, is spoedige aanmelding gewenst.

h) Wanneer begint de cursus?

De lesverzending begint juli 1970.

lijkheden e.d. zullen praktisch niet voorkomen.

d) De mogelijkheid is niet slechts denkbeeldig, dat er onder deze groep dienstplichtigen velen zullen zijn, die zich voor de politiedienst speciaal zijn gaan interesseren en gaarne bij rijk of gemeente in vaste dienst zouden willen treden. Men zou onder hen althans een wervingsactie kunnen gaan voeren. Langs deze weg zou het permanente tekort aan politiepersoneel, waarover zo sterk geklaagd wordt, zo al wellicht niet geheel verdwijnen, maar toch tot een minimum kunnen dalen.

e) Men geeft een deel van de opgeroepenen een taak, die aan sommigen wellicht meer bevrediging schenkt, dan het op gewone wijze vervullen van de dienstplicht.

f) Bij een dusdanige vrij-dichte bezetting van het verkeersnet door deze politionele groepen, zouden zij ook een doeltreffende schakel kunnen vormen binnen de bestaande organisaties voor hulpverlening aan verkeersslachtoffers. Zo biedt een en ander ook op deze wijze mogelijk goede perspectieven ter redding van mensenlevens.

Natuurlijk zal dit alles óók geld kosten: verhoging contingent, barakkenbouw, aanschaffing motorisch materieel, opleiding etc. Maar toch zou het op geen stukken na die bedragen vergen, welke voor het instandhouden van een apart korps beroepspolitie voor dit doel nodig zouden zijn. Immers, de groep wordt periodiek afgelost (groot verlof) door een nieuwe ploeg jongeren.
Het is langzamerhand wel duidelijk geworden, dat het uitvaardigen van wetten en verkeersvoorschriften, hoe nodig ook, toch niet voldoende is. Ze moeten ook nageleefd worden. En om dit laatste te bevorderen zijn uitgebreide en vaak rigoureuze maatregelen nodig, waaronder een intensieve controle op de wegen.
Met het bovenstaande hoop ik een positieve bijdrage te hebben gegeven in het gesprek over de verkeers(on)veiligheid. De wet op de militaire bijstand laat een regeling als hier bedoeld zeker toe.
Tenslotte: Het bovenstaande is uiteraard slechts schematisch van opzet. Zou ooit tot een organisatie in deze geest worden besloten, dan zou er over detailpunten stellig nog uitvoerig gesproken moeten worden, maar toch zou ik wensen, dat de militaire c.q. politionele deskundigen in onze CH-Unie en andere in de Unie geïnteresseerden, over de hier gegeven suggesties eens ernstig hun gedachten zouden willen laten gaan.

D. van Sinderen,

Leeuwarden. Gep. Adj. Ov.

Ik voel mij er niet meer thuis.....

Terwijl ik deze regels wat weemoedig opschrijf, wordt de Algemene Vergadering der CHU te Rotterdam gehouden. Ik kan mij de tijd niet meer heugen, dat ik daar niet heenging! Dat is op zichzelf niet zo bijzonder, als je reeds in de hoogste klassen der lagere school getrouw „De Nederlander" las. Doch vandaag ben ik maar thuis gebleven. Ik voel mij de laatste jaren namelijk niet meer thuis op de algemene ledenvergaderingen der Unie.
Sommige groepen plegen immers aldaar (pyrrhus?) overwinningskreten te slaken, als zekere, door hen voorgestelde amendementen of voorstellen in een 60 - 40 procent verhouding worden aangenomen. Men begrijpt in deze kringen niet altijd, dat een op een bepaald ogenblik verkregen meerderheid van stemmen over soms zec controversiële zaken in een Unie geen overwinning betekent. Daarvoor zijn de bedankjes voor het lidmaatschap — zie o.a. Van Kampenhout, v.d. Beke Callenfels, ir. Oosters, Grasmeyer en nu weer Callmeyer en anderen een duidelijk teken aan de wand.
Wil dit nu zeggen, dat men geen enkel besluit moet nemen op een Algemene Vergadering, tenzij deze besluiten praktisch éénstemmig zouden worden genomen? Natuurlijk niet. Maar de tijd voor het nemen van bepaalde besluiten over onderwerpen, waartegen bepaalde groeperingen in de Unie een zo groot bezwaar hebben, dat zij slechts een non possumus kunnen uitspreken, moet er rijp voor zijn. Men wil dit kennelijk niet inzien, hoewel de resultaten van de Statenverkiezingen, waarbij de Unie met een lager percentage voor **Statenverkiezingen** uit de bus kwam dan ooit tevoren — wel een zeer ongunstige prognose beduiden voor de komende Tweede Kamerverkiezingen. Dan zal blijken, of het nu zo verstandig geweest is, bepaalde besluiten in de Unie er door te drukken, of het een juiste tactiek geweest is bepaalde personen te weren uit functies in of voor de Unie, uitsluitend vanwege het feit, dat deze mensen „te rechts" zouden zijn — waarbij ik nog in het midden laat, of deze mensen wel zo rechts zijn als men soms denkt!
Maar de thans in de Unie gevoerde tactiek is onder meer het gevolg van de opvattingen van één van hen, die thans in het Bestuur der Unie hoog van de toren meent te moeten blazen. Diegene heeft immers beweerd, dat personen, die tot de z.g. Centrum-gespreksgroep behoren, niet voor enigerlei functie in of voor de Unie in aanmerking dienen te komen. En aldus heeft men hier en daar reeds gehandeld. Ik ben bereid man en paard te noemen, indien men mocht trachten het door mij gestelde te ontkennen.

Ook voel ik mij daarom niet meer thuis op de Algemene Vergadering, als men daar door de tegenstander — een vroeger in de Unie ondenkbaar begrip, aangezien men in de Unie over en weer waardering voor elkaars standpunt had — of belachelijk wordt voorgesteld, of verkeerd wordt geïnterpreteerd — de heer Huijsen wijs ik in dit verband op zijn interview destijds in de Haagse Courant, waarover ik hem nog heb benaderd — of als men achteraf bemerkt, dat een onjuiste voorstelling van zaken wordt gegeven.

Als namelijk de heer Huijsen in zijn jaarrede voor de CHJO opmerkt, dat overduidelijk bleek, dat de z.g. Centrum-gespreksgroep op bijzonder weinig steun kon rekenen op de Algemene Vergadering van 7 maart jl. (CH-weekblad van 1 mei jl.), dan noem ik dit een onjuist en demagogische voorstelling van zaken. Bekend is, dat bepaalde amendementen, op welker aanvaarding ook de Centrum-gespreksgroep prijsstelde, werden aangenomen (zondagsrust, Oranjehuis), terwijl een ander amendement — handelend over een districtenstelsel — tegen aanneming waarvan de Centrum-gespreksgroep bijzonder grote bezwaren koesterde, met een uiterst dubieuze meerderheid werd aangenomen. (De heer Van Mastrigt zei: „Het is kiele-kiele."). Het spijt mij nog, dat ik over dit amendement niet direct een schriftelijke herstemming heb aangevraagd — ook een kamerlid sprak na afloop van de vergadering zijn twijfels over deze stemming uit en betreurde het evenzeer, dat geen schriftelijke stemming alsnog was gehouden. Als de zaken nu zo liggen, dan is het eenvoudig een verdraaiing van de waarheid om te zeggen, dat de Centrum-gespreksgroep op bijzonder weinig steun kon rekenen.
Als gevolg van één en ander voorzie ik, dat meer en meer leden onze Unie zullen verlaten. Let u op mijn woorden voor zover het in dit opzicht de komende tijd betreft.
Als je jarenlang in de Unie hebt gewerkt en voor de Unie een grote liefde hebt gevoeld, doet dit alles slechts pijn. Zoals het mij pijn doet, dat het mij vooralsnog niet mogelijk meer is, aan de Algemene Vergaderingen deel te nemen. **Ik voel mij er niet meer thuis.** Of ik mij nog in de Unie thuis kan voelen? Ik kan het alleen nog maar hopen, de tijd zal het leren.

Mr. W. F. Reus,
Amsterdam.

Commentaar

Indien de heer De Reus eens bekijkt welke personen de laatste tijd benoemd of gekozen werden in functies in of voor de Unie, kan hij dan staande houden, dat bepaalde „te rechtse" figuren werden geweerd? Bewijzen overigens de door u genoemde amendementen niet overduidelijk, dat de CHU ook nu nog een Unie kan zijn, waarin „vrijheid voor de ander" nog mogelijk is?

Redactie.

„de Nederlander" en de CHU

Bij vergelijking van het ledencontactblad van 15 mei met de Nederlander van 1 mei viel mij op, dat u als redactie of als hoofdbestuur niet geheel consequent handelt.
In het jaarverslag van 1969 toont u zich een tegenstander van groepsvorming in de CHU. U kunt nog wel begrip opbrengen voor een aantal bezwaren, maar u acht het onaanvaardbaar, dat die bezwaren aan kiesverenigingen bekendgemaakt worden.
In de Nederlander van 1 mei gaat u op de voorpagina opnemen de jaarrede van de CHJO-voorzitter Jac Huijsen, die hij uitsprak op de algemene vergadering te Driebergen.
U plaatst deze tendentieuze jaarrede zonder enig commentaar, daarmee de schijn wekkend, dat het Hoofdbestuur geheel eensgezind is met de inhoud van deze toespraak. Gewoontegetrouw gaat de heer Huijsen spuien over de zgn. fouten, die anderen maken. Ons kamerlid Mellema gaat deze keer nog tamelijk zacht over de hekel. Verder meent de heer Huijsen de koers al te moeten aangeven, die in de komende jaren gevolgd zal moeten worden.
De CHJO vermoedt, dat er straks een drie partijenstelsel zal ontstaan, namelijk: een socialistisch, een liberaal en een christen-democratisch. Hij pleit al voor een federatie van jonge christen-democraten. Is het Hoofdbestuur van de CHU deze mening ook al toegedaan?
Overduidelijk heeft de heer Huijsen geconstateerd, dat de club — Centrum-gespreksgroep — weinig aanhang had op de algemene vergadering. Hoe hij dit geconstateerd heeft, is me niet duidelijk. Het kon wel eens zijn, dat deze club meer aanhang heeft in sommige delen van ons land dan het Hoofdbestuur en de heer Huijsen vermoeden.
De CHJO toonde zich bezorgd over het beginselprogramma, dat zij weinig geslaagd vond. Toch is dit aanvaard door de meerderheid van de algemene vergadering.
Rob Vermaas schrijft in de Nederlander van 15 mei, dat het merendeel van de jongeren wordt verondersteld een linkse politiek te voeren. De club (centrumgroep), bedoeld door de heer Huijsen, wil juist een rechtse politiek voeren en kan zich daarom zorgen maken over de zgn. „frisse mentaliteit".
De heer Huijsen constateert, dat er een groot verschil is tussen de agrarische samenleving en de hooggeïndustrialiseerde samenleving van nu. Het Evangelie is van hieruit niet gemakkelijk te vinden. Volgens mij is het Evangelie nog steeds hetzelfde gebleven en zal het Bijbels getuigenis van Gods beloften en geboden van beslissende betekenis blijven (art. 1 beginselprogram).
De heer Huijsen vindt, dat alleen die partijen mogen leuren om jonge kiezers, die hun mentaliteit positief waarderen. De CHU zal bij de komende gemeenteraadsverkiezingen moeten „leuren", niet alleen om de jonge kiezers, maar ook om de ouderen. Wel zullen we alleen maar moeten zoeken naar die jonge kiezers, die het beginselprogramma kunnen onderschrijven. De normen, die in menig opzicht opnieuw door de reformatie zijn gestempeld, behoren de samenleving in Nederland te blijven beïnvloeden (art. VI). Wie dit niet kan accepteren, hoort thuis bij een neutrale partij. De CHU kan dan kleiner worden, maar het oude programma sprak dan ook van minoriteit.
Door een dergelijke toespraak van een jongerenorganisatie op te nemen, meen ik, dat het Hoofdbestuur aan groepsvorming doet en tegenstellingen in de hand werkt.
Na het offer op de berg Karmel vluchtte Elia naar de woestijn. Zijn geloof zonk weg. De Here troostte hem. Nog 7.000 hebben de knieën niet voor Baäl gebogen.
Dat er nog velen gevonden mogen worden in Nederland en in de CHU, die de opgestane Heiland als hun richtsnoer kiezen in de politiek, is mijn bede.

A. DE GRAAFF,
Kiesvereniging Huinen Putten.

COMMENTAAR

De redactie van „de Nederlander" is vrij en onafhankelijk van 't Hoofdbestuur van de CHU. Het opnemen van de rede van de heer Huijsen behoeft beslist niet te betekenen dat de redactie het daarmee eens is. Redevoeringen van prof. Van Hulst, de heer Mellema en Van Mastrigt en vele anderen worden even goed door ons opgenomen. Met uw laatste zin zijn we het hartgrondig eens, ja, daar geloven we zelfs in.

De redactie

Het staat

DE NEDERLANDSE MILITAIREN

vrij zich te organiseren in een belangenvereniging. De Nationale Christen Onderofficieren Vereniging (N.C.O.O.V.) is de enig militaire belangenvereniging, welke is aangesloten bij een vakcentrale: het Christelijk Nationaal Vakverbond.

Het lidmaatschap van de vereniging staat niet alleen open voor onderofficieren en oud-onderofficieren. Volwaardig lid kunnen zijn ALLE beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant, alsmede militairen in opleiding tot onderofficier.

De enige voorwaarde, welke voor het lidmaatschap wordt gesteld, is dat moet worden ingestemd met artikelen 2 en 3 van de statuten.

Daarover zal in het volgende nummer van „De Nederlander" op dezelfde wijze, dus per advertentie, uitvoeriger informatie worden verstrekt.

Wie meer wil weten van de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur van de vereniging, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

*

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND.

DRUKKER VAN:

Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.

DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS
Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk
Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282
BENNEBROEK

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 4500
NOORDWIJK

FA. TIJHUIS & KREIJKES

Aannemers van Timmer- en Metselwerken
Industrieweg 12 - Telefoon 05480-2834
RIJSSEN

AANNEMINGSBEDRIJF

Hoogvliet & Zn-nv

BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Telefoon 26651 - 27034 - 24330

TECHNISCH HANDELSBUREAU
M. v.d. SCHANS

MACHINES GEREEDSCHAPPEN KOGELLAGERS
IJSSELSTRAAT 25 — TELEFOON 01807-2751
Krimpen aan de IJssel

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204
WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

J. W. BRUININK en Zn. C.V.

Aannemersbedrijf en Onderhoudswerken
Hoogstraat 20 - Telefoon 03410-2038
HARDERWIJK

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 16777

HILVERSUM

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

Adverteer in De Nederlander

STIJGENDE OMZET !

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling • Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden ? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

TURFSTROOISEL

los in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ
N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

L. VAN DOMMELEN

Groothandel in kaas
Utrechtsestraatweg 69/I - Tel. 03480-2979
WOERDEN

de nederlander

Leden - contactblad

VRIJDAG 12 JUNI 1970
6e Jaargang - No. 23
Verschijnt maandelijks

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

UNIE-VERS

door drs. G. van Leijenhorst

John A. Ledeboer

Juist voordat ik me aan het schrijven zette van deze rubriek, ontving ik het ontstellende bericht, dat de heer John. A. Ledeboer uit Enschede door een ongeval om het leven is gekomen. De heer Ledeboer nam in de CHU in Twente een grote plaats in, maar ook landelijk was hij zeer actief. Elders in dit blad schrijft de heer Kikkert een in memoriam. God geve mevrouw Ledeboer en haar familie de troost die zij bij dit verlies zo nodig hebben.

De verkiezingen

De gemeenteraadsverkiezingen zijn weer achter de rug. De uitslagen en de talloze commentaren hebt u via de communicatiemedia uitvoerig kunnen vernemen. Opvallend was het verlies in veel plaatsen, waar men met een gecombineerde lijst van ARP/CHU en KVP uitkwam. Dat we in veel gemeenten ook hebben verloren aan SGP en GPV versterkt me in de overtuiging, dat we naast het beklemtonen van een dynamische politiek met een duidelijk gezicht, de principiële kant niet uit het oog mogen verliezen.
Christelijke politiek is niet zuiver een programmatische zaak, waarmee nu eenmaal wat principiële uitgangspunten verbonden moeten worden. Juist omgekeerd: christelijke politiek is uitgaande van het beginselprogram concretisering en actualisering van de beginselen die daarin zijn neergelegd. In elk geval is ons nieuwe beginselprogram meer dan een momentopname (alsof het slechts een portret zou vormen van de Unie anno 1970), de daarin geformuleerde uitgangspunten zijn fundamenteel voor het heden en voor de toekomst.
De uitslagen van de verkiezingen hebben duidelijk te maken met de activiteiten die men ter plaatse heeft ontwikkeld. In gemeenten waar men bijvoorbeeld hard gewerkt heeft met volmachtformulieren zijn vaak goede resultaten geboekt. Bezoeken aan bejaardentehuizen, ziekenhuizen enz. kunnen heel wat volmachtstemmen opleveren.
Teleurstellend is dat veel personen en instanties bij het organiseren van vakantieweken, congressen e.d. rondom 3 juni zich te weinig hebben gerealiseerd, dat hierdoor veel mensen hun stem niet konden uitbrengen, tenminste voorzover geen maatregelen werden getroffen om bij volmacht te stemmen. Zo is mij bekend, dat een groep bejaarden onder leiding van een predikant zich in die tijd ver van huis bevond zonder dat de zaak geregeld was. Voor de kiesverenigingen kan het bijvoorbeeld geen kwaad tijdig bij de predikanten te informeren of er niet wat op dit gebied georganiseerd wordt.
In een brief uit Deventer die mij bereikte, wordt gesteld, dat het stemmen bij volmacht — slechts door familieleden of door huisgenoten — een veel te beperkte mogelijkheid is. Wij zijn het daar roerend mee eens. Van verschillende mensen die met vakantie waren en die geen naaste familieleden in hun gemeente hebben wonen, zijn de stemmen verloren gegaan. De bereidheid van de familieleden om de reis te ondernemen naar een andere gemeente voor de vakantievierende verwanten moet men niet overschatten. Misschien kan de CHU in dit opzicht wat initiatief ontwikkelen.
Bij elke verkiezing concluderen we achteraf, dat we bepaalde dingen toch beter hadden kunnen doen. Hieruit moeten we dan vooral lering putten voor de volgende verkiezingen.

De Tweede Kamerverkiezingen

En deze zijn er volgend jaar, de politieke krachtmeting bij uitstek. Het Dagelijks Bestuur heeft dit punt al enige malen op de agenda gehad. Op 25 maart jl. vergaderde het DB samen met de Tweede Kamerfractie en werden twee nota's besproken, die door de politieke commissie van het DB waren opgesteld.
Er komt een speciale commissieverkiezingen 1971 die naast het coördineren van verkiezingsacties een plan de campagne uitwerkt om de Unie zo goed mogelijk present te doen zijn.
Op 20 juni a.s. komt de Unieraad bijeen om de lijsttrekker aan te wijzen. Naar de mening van velen misschien een wat vroeg tijdstip, maar een verantwoorde afwerking van de procedure vóór de Kamerverkiezingen maakt dit noodzakelijk. Op de Algemene Vergadering van 23 mei jl. is een statutenwijziging opgenomen, waarin één en ander is geregeld. Zo zullen de kiesverenigingen reeds vóór 1 augustus een brief ontvangen, waarin verzocht wordt vóór 16 september a.s. vertrouwelijk opgave te doen van maximaal drie personen die zij voor het Kamerlidmaatschap in aanmerking wensen te brengen.
In deze brief wordt tevens de naam van de lijsttrekker meegedeeld. Tegelijkertijd ontvangen de kiesverenigingen een exemplaar van de nieuwe statuten zoals die op 23 mei jl. zijn vastgesteld.

De Algemene Vergadering

De jaarvergadering in Rotterdam is een zeer geslaagde bijeenkomst geweest. Hierover hebt u reeds kunnen lezen in „de Nederlander" van 29 mei jl. De berichten in de pers, dat alle amendementen ingediend op het politiek program door de Centrumgespreksgroep werden verworpen, zijn onjuist. In de eerste plaats omdat de Centrumgespreksgroep, als zijnde geen kiesvereniging, geen amendementen heeft ingediend; in de tweede plaats omdat bepaalde amendementen die gelokaliseerd werden binnen deze groep, wel degelijk zijn aangenomen.
Belangrijke punten van de agenda vormden voorts de verkiezing van Hoofdbestuurs- en Unieraadsleden. We heten de nieuwgekozenen van harte welkom. Het zijn voor het Hoofdbestuur de heren L. C. van Dalen uit Utrecht en H. Fokke uit Vriezenveen. De heer Van Dalen, die secretaris is van het CNV, was reeds lid van de Unieraad. De heer Fokke is o.a. fractievoorzitter van de Provinciale Staten in Overijssel.
Voor de Unieraad zijn gekozen: mevr. ir. N. C. de Ruiter uit Voorschoten, drs. G. Bos te Hoornaar, H. Groeneveld jr. te Waarder, L. de Snayer te Vlaardingen, H. J. W. Hilbrink te Hardenberg, terwijl drs. G. Dekker, burgemeester te Elburg, opnieuw benoemd werd.
Mevrouw De Ruiter heeft o.a. meegewerkt aan het politiek werkprogram; ze is deskundig op het gebied van de planologie. Drs. Bos is Nederlands Hervormd predikant en bereikt zich voor op een promotie bij prof. Van Ruler. Hij heeft meegewerkt aan het nieuwe beginselprogram.
De heer Groeneveld is bij het CNV in dienst als voorzitter van de jongerenorganisatie van dit vakverbond. Voorts heeft hij zitting in talrijke commissies, die zich met de werkende jeugd bezighouden.
De heer Hilbrink te Hardenberg is bankdirecteur en bekleedde functies als penningmeester van regionale instellingen (Jeugdwerk en Maatschappelijk Werk).
In „de Nederlander" van 29 mei jl. werd abusievelijk vermeld, dat de eer De Snayer niet gekozen werd. Wij herstellen gaarne deze fout en heten ook hem van harte welkom in de Unieraad. Hij heeft als oud-CHJO'er zijn sporen in de Unie reeds verdiend en ook op andere punten zijn belangstelling voor de Unie getoond.

In dit nummer van het ledencontactblad vindt u tevens de beide nieuwe programs afgedrukt. Binnenkort zullen ze ook in de vorm van een boekje verschijnen, dat men dan bij het Uniebureau kan bestellen.

Het jaarboekje en de contributie

De eerste werkzaamheden zijn begonnen om een nieuw jaarboekje samen te stellen. Langzamerhand is ons wel gebleken, dat hier erg veel behoefte aan bestaat. We zullen ons best doen u in het najaar een exemplaar te kunnen aanbieden.
Begrijpelijk doet ook een dergelijke uitgave een beroep op onze financiële middelen. O.a. in verband hiermee is het zo noodzakelijk, dat de kiesverenigingen ons niet op hun contributie-afdracht laten wachten.
Wij wensen u een onbezorgde vakantie toe. Die wens kunt u bij ons nog versterken als de besturen van de kiesverenigingen ervoor zorgen, dat nog vóór de vakantie aan de financiële verplichtingen wordt voldaan.

BON

Ja, ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander,
Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Staatssecretaris Van Veen onderscheiden

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, mr. C. van Veen, heeft vrijdag 29 mei 1970 uit handen van de Luxemburgse ambassadeur in Den Haag de onderscheiding ontvangen, behorende bij het grootkruis van de orde van verdienste van Luxemburg. Hij ontving deze onderscheiding voor zijn bijdragen tot gezamenlijke acties in de Benelux-landen.

CH-studieconferentie op 19 september a.s.

De studieconferentie „Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid" zal worden gehouden op: zaterdag **19 september** 1970, in het **Jaarbeurs**-Congres- en Vergadercentrum te **Utrecht.**

Inleiders zijn: dr. P. A. Elderenbosch te Amersfoort en ds. F. H. Landsman te Den Haag.

De studieconferentie staat onder auspiciën van de Savornin Lohmanstichting.

IN DIT NUMMER

vindt u afgedrukt de volledige tekst van het beginselprogram en het praktisch politiek program van de CHU, zoals deze is aanvaard en vastgesteld op de Algemene Vergadering van 7 maart en 23 mei 1970.

Studiedag Christelijk Historische Vrouwen

THEMA:

De vrouw op weg... waarheen?

Om als politiek georganiseerde vrouwen te komen tot een genuanceerde uitspraak over hoe zij zouden willen dat de positie van de vrouw in de toekomst zal worden, heeft de Centrale van C.H.-Vrouwen op haar studiedag het volgende besproken:
Allereerst stellen wij vast, dat wij zoveel mogelijk de vrouwen zullen moeten informeren over al hetgene dat momenteel gaande is en daarnaast zullen we ook onze wensen kenbaar moeten maken omtrent:

a) de positie van de gehuwde vrouw tegenover die van de ongehuwde of alleenstaande vrouw;
b) opleiding, bij- en herscholing;
c) gezin;
d) de arbeid van de vrouw;
e) de belasting;
f) toekomstverwachting.

Gehuwde vrouw

De positie van de gehuwde vrouw is in vele opzichten bevoorrecht t.o. de positie van de ongehuwde vrouw.
Bij haar huwelijk krijgt de vrouw de status van haar man, de ongehuwde vrouw moet geheel zelf haar status opbouwen.
Allereerst zullen we aan de mentaliteitsverandering moeten werken, dat we het huwelijk voor het meisje niet langer zien als een levensverzekering. Momenteel is het zo, dat 35 procent van de meisjes ongeschoold arbeidster is en als zodanig het huwelijk ingaat.
Vele vrouwen zijn volkomen vastgeroest in de rolverdeling tussen man en vrouw. Na een groot aantal jaren huwelijkspraktijk is de vrouw dan ook vaak niet meer in staat om deel te gaan nemen aan het arbeidsproces. Vele vrouwen voelen zich volkomen „happy" met deze situatie, maar de moeilijkheden beginnen eerst dan wanneer het huwelijk ontbonden wordt door scheiding of overlijden van de man of wanneer de vrouw over teveel tijd gaat beschikken, wanneer de kinderen het huis uit zijn en de vrouw nog in de kracht van haar leven is. Dan begint de vrouw het gemis te voelen van een goede beroepsopleiding. Juist als moeders zullen wij moeten meewerken, dat onze dochters het huwelijk niet als het enig juiste levensdoel gaan zien.
De positie van de ongehuwde of alleenstaande vrouw zal positief gewaardeerd moeten worden en deze waardering moet tot uiting komen in:

1. een goede woongelegenheid voor de alleenstaande vrouw;
2. verbetering en gelijkberechtigde werksituatie voor de vrouw;
3. beëindiging van de financiële discriminatie van de alleenstaande vrouw.

Tenslotte zullen we alle vrouwen (gehuwd of ongehuwd) moeten opwekken zelf lid te worden van een politieke partij en van een vakvereniging.

Opleiding, bij- en herscholing

Bij de basisopleiding van meisjes wordt in het moderne onderwijs reeds aandacht geschonken aan andere mogelijkheden dan typische vrouwelijke beroepen, maar bij het vervolgonderwijs moet momenteel toch nog op vrij jeugdige leeftijd worden beslist welke kant het meisje opgaat. Het huishoudschoolonderwijs is voor heel veel meisjes nog wel bepalend voor de latere beroepskeuze, terwijl de mogelijkheden hiermee beperkt zijn.
Ook voor de meisjes zal het goed zijn een vak te leren, dat bij hun aanleg en intellect past en waarmee ze ook op latere leeftijd iets kunnen doen. Thans is het zo, dat de meisjes weinig vakopleiding krijgen en meestal vroeg trouwen. De moeilijkheid is dan of zij later weer ingepast kunnen worden in het arbeidsproces. De gewestelijke arbeidsbureaus kunnen ons hier meer over vertellen. Er zijn namelijk scholingsmaatregelen, waar ook de vrouw onder kan vallen, mits zij als potentiële werkneemster ingeschreven staat bij een arbeidsbureau.
De vraag is echter of dit in brede kring wel bekend is. De voorlichting over de mogelijkheden tot bij- en herscholing moet sterk worden uitgebreid. Aan het werk van de Gewestelijke Arbeidsbureaus zal meer aandacht besteed moeten worden. Wellicht via de regionale televisie. De overheid (als grote werkgever) zal moeten voorgaan om de mogelijkheden te openen voor een part-time job zowel voor man als vrouw.

Het gezin

Bij het bespreken van de mogelijkheden om ook de gehuwde vrouw met kinderen deel te laten nemen aan het arbeidsproces, moeten wij de consequenties voor het gezin van de gehuwde vrouw nader onder ogen zien. Algemeen gesteld zien wij als C.H.-Vrouwen het gezin toch als een veilige haven voor alle gezinsleden en een ontmoetingsplaats der generaties.
Man en vrouw samen hebben de taak de opvoeding van de kinderen ter hand te nemen. Een moeder met zeer jonge kinderen (tot 4 jaar) is meestal aan huis gebonden, maar de oprichting van halve dagspeelzalen, peuterspeelzalen e.d geeft juist ook aan de jonge moeders gelegenheid om gedeeltelijk mee te blijven draaien, zodat ze niet alle contacten met het maatschappelijk leven behoeft op te geven. Goede, betaalbare crèches zijn nodig, wanneer de moeders de gehele dag moeten werken.
Wanneer de kinderen naar school gaan, komen de zaken weer anders te liggen. Dan doet zich de behoefte voor aan aangepaste werktijden, aangepaste schooltijden, opvangcentra voor de lunchpauze en na 4 uur eventueel een huiswerkcursus, evenals part-time mogelijkheden voor de gehuwde werkende vrouw met kinderen.
Het gezin waarvan de vrouw ook een hele of halve dagtaak buitenshuis heeft, hoeft echt geen verwaarloosd gezin te worden, maar ook hier moet de taakverdeling tussen man, vrouw en overige gezinsleden zeker op de helling.
Bij de opzet van kinderopvangcentra moet het geestelijk en lichamelijk welzijn van het kind voorop staan. Aan inrichting en leiding zullen hoge eisen gesteld moeten worden. Daarom willen wij als C.H.-Vrouwen pleiten voor een opleiding die hierop speciaal is afgesteld. Wij denken aan een speciale cursus, die bijv. bij het nijverheidsonderwijs gegeven zou kunnen worden. Wellicht kunnen hier gehuwde dames bij worden ingeschakeld. Dit in het kader van de bij- en herscholingskansen van de gehuwde vrouw.

Vrouw en arbeid

Recht op arbeid wordt voor de ongehuwde vrouw voor de volle 100 procent erkent. In de negentiende eeuw moest juist de ongehuwde vrouw vaak genadebrood eten.
De vraag waar het vandaag om gaat is: Heeft de gehuwde vrouw met kinderen recht op arbeid buiten haar gezin?
Dat deze vraag nu leeft, komt door het feit, dat het leven van vele vrouwen niet meer helemaal opgeslorpt wordt door de verzorging van man en kroost, vanwege de geweldige vooruitgang van de medische, biologische en technische wetenschap. Vele vrouwen krijgen juist in de kracht van hun leven hun handen weer vrij en dan komt de vraag: Welke mogelijkheden hebben wij nu nog?
Allereerst moeten wij constateren, dat wij dan een flinke achterstand hebben opgelopen. Bij- en herscholing zullen grote offers vragen. Momenteel neemt in Nederland slechts 16 procent van de vrouwen deel aan het arbeidsproces. In vergelijking met andere landen is dit percentage zeer laag. In de toekomst zal dit percentage zeker stijgen gezien de vraag naar arbeidskrachten, maar voor ons is de vraag of ons meedoen in de maatschappij als gehuwde werkende vrouw ons niet juist tot betere opvoedsters zal maken van meer belang dan economische motieven. Het mee-doen en mee-functioneren van de gehuwde vrouw in de maatschappij, evenals de man, is voor ons van essentiële betekenis.

Vrouw en belasting

De vrouw heeft recht op arbeid en daardoor het recht om zelfstandig belasting te betalen. Doordat het inkomen van de gehuwde vrouw bij dat van haar man wordt opgeteld, alsmede door de hoge progressie wordt het inkomen van de vrouw voor het grootste gedeelte door de te betalen belastingen weer weggezogen, waardoor de arbeid van de gehuwde vrouw niet erg aantrekkelijk wordt gemaakt.
Wij zullen moeten pleiten voor een zo hoog mogelijke aftrek, tenminste 50 procent van het arbeidsinkomen van de gehuwde vrouw, vervolgens aftrekbare kosten van verwerving voor vervanging in het gezin en opvang van de kinderen en tenslotte zullen we het wegvallen van het ongehuwdentarief moeten bepleiten.
Het voorstel van de staatssecretaris Grapperhaus is voor ons het uiterste minimum.

Mentaliteitsverandering en toekomstbeeld

Herwaardering van de rolverdeling tussen man en vrouw is gewenst, daar in de toekomst steeds meer vrouwen van rond 45 jaar weer in staat zullen zijn geruime tijd deel te gaan nemen aan het arbeidsproces. Deze herwaardering kan niet pas dan beginnen wanneer de vrouw haar handen weer vrij heeft. Ook bij het begin van een huwelijk zal de rolverdeling een beslissend element gaan vormen voor de toekomstige verhouding tussen man en vrouw en verdere leden van het gezin.
Als politieke vrouwenorganisatie zullen we bezig moeten zijn met de op ons afkomende vragen. De vrouw moet leren mee te spreken in het politieke spel. Zij zal zich vrij moeten maken om zich in te leven in de spelregels. Er zullen geen belemmeringen meer mogen zijn in de opvoeding en scholing van het meisje om volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Alleen dan zal de vrouw in staat zijn op een verantwoorde wijze mee te beslissen over het jaar 2000.
Wij hebben getracht enkele halteplaatsen aan te geven op de marsroute, die we nog hebben af te leggen. Wij zijn ons er van bewust, dat we deze marsroute zeker niet als snelwandelaarsters zullen kunnen afleggen. Wij hebben af en toe een rustpauze zeker nodig, maar willen we het einddoel bereiken, dan zullen we toch tijdig op pad dienen te gaan.
Dat einddoel hebben wij gesteld bij de mede-zeggenschap van de vrouw bij alle te nemen maatschappelijke beslissingen, maar die medezeggenschap zal de vrouw ook daadwerkelijk moeten en kunnen dragen. Eerst dan zullen we kunnen terugzien op een volledig afgeronde vrouwen-emancipatie.

J. M. M. van der Mei-Zilverentant.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter
Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

De Centrale wil meer CH-vrouwen bij het werk betrekken

Op de jaarvergadering van de Centrale van C.H. Vrouwen werd een warm pleidooi gevoerd om meer vrouwen bij de politiek te betrekken. Via de Centrale kunnen velen de weg naar de Unie vinden, maar ook die vrouwen die reeds actief in de CHU werkzaam zijn zullen binnen de Centrale de discussie moeten voeren over de zaken, waarbij de vrouw speciaal betrokken is.

De studiedagen bieden daartoe alle gelegenheid. Een verslag van de laatste studiedag treft u elders aan is er in het program van de Unie voldoende rekening gehouden met de veranderende positie van de vrouw? De Centrale meent, dat de discussie hierover pas nu goed op gang komt.

Voor de kamerverkiezingen van 1971 zullen we duidelijk moeten aangeven welke kant wij op willen en welke wensen we nog hebben. Inspraak van alle C.H. vrouwen is hierbij gewenst. Vandaar de dringende oproep om lid te worden van de Centrale (secretariaat: Meentweg 96, Den Meern).

Afscheid werd genomen van mevrouw De Graaff-Nauta, die vele jaren actief was in het bestuur. Haar wacht nog veel politiek werk als fractievoorzitster van de grootste fractie (AR, CH en KVP) in de Provinciale Staten van Friesland. Als opvolgster werd gekozen mevrouw mr. H. Strijd-Groenewegen te Harderwijk. Voor de redactie van Vrouwengeluiden werden benoemd de dames F. Oostwous-Schokking te Nieuwerkerk a.d. IJssel en E. Sleijser-Tegelaar te Den Haag.

Uit de verslagen van de groepsafgevaardigden bleek, dat in het hele land steeds meer vrouwen voorkomen op de kandidatenlijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen. Inmiddels is echter bekend, dat door de teleurstellende uitslag vele tot nu toe verkiesbare zetels verloren zijn gegaan, waardoor juist het aantal vrouwen in de gemeenteraden minder is geworden dan we gehoopt hadden.

Propaganda, speciaal voor de vrouw blijft een punt van studie in de Centrale. Een kleine commissie is op zoek naar nieuwe ideeën voor folders of kaarten, die binnenkort op de Femina tentoonstelling in Rotterdam verspreid zullen worden. Ook de kamerverkiezingen staan reeds in de belangstelling. De Centrale van C.H. Vrouwen hoopt op deze manier veel vrouwelijke kiezers te interesseren voor de politiek, speciaal die van de CHU.

H. T. B.

Amsterdamse CHU

moet de bakens verzetten

De klap kwam hard aan in Amsterdam. Slechts één christelijk-historische vertegenwoordiger komt in de nieuwe gemeenteraad. De vorige periode waren het er nog drie. Met de ARP zaten zij in een vijf man sterke protestants-christelijke samenwerking. De Amsterdamse ARP verbrak echter de samenwerking en zocht haar heil bij de Politieke Partij Radikalen. Uiteindelijk kwamen én CHU, én ARP en PPR met een eigen lijst uit. De AR haalde in haar eentje dan nog twee zetels.

De kersverse kamerkring voorzitter van de CHU in Amsterdam, de 39-jarige H. P. H. Plevier, vindt het een uitermate droevige zaak. Hij meent dat de CHU te lang op de ARP heeft gewacht. „We hebben fouten gemaakt. In het beginstadium hadden we geen genoegen mogen nemen met de houding van de ARP. Toen de ARP de 25-jarige samenwerking verbrak had de CHU zich direct op moeten maken, om zelfstandig de verkiezingen in te gaan."

Hoe de samenwerking hersteld kan worden, ziet Plevier niet zo snel. In de gemeenteraad zal die samenwerking toch onmisbaar zijn. Voor de kamerkringvoorzitter staat het vast, dat samenwerking met alleen antirevolutionairen onvoldoende is. Hij wil nu direct de KVP er bij betrekken. Wanneer de Unie op de huidige voet doorgaat, is er volgens Plevier bij volgende verkiezingen helemaal geen CHU meer in Amsterdam. De kiesverenigingen zullen daarom de bakens moeten verzetten.

In één van de kamers van de doopsgezinde Singelkerk te Amsterdam, stort Plevier zijn hart uit over de Amsterdamse problemen. Plevier is directeur van het landelijk bureau voor jeugd- en vormingswerk van de doopsgezinde kerk. Het zal dus niemand verbazen, dat hij bij zijn opsomming begint met het generatieconflict.

In de Amsterdamse kamerkring speelt het generatieconflict levensgroot, zegt Plevier. Er is heel wat gediscussieerd over de houding van de lokale overheid tegenover het specifieke deel van de jeugd, waar de bestuurders in Amsterdam geen raad mee weten. Veel oudere kiesverenigingsleden staan op het standpunt, dat er harde maatregelen tegen het langharig tuig moeten komen. Zij vinden, dat de politie er maar flink op moet timmeren.

Wat leeft er bij de jongeren?

Plevier stelt hier tegenover, dat je eerst eens moet weten wat er bij deze jonge mensen leeft. Toen een paar jaar geleden de provo's zich manifesteerden in Amsterdam, is hij er naar toe gegaan om met ze te praten. Hetzelfde heeft Plevier nu voorgesteld t.a.v. de kabouters. Hij vond nauwelijks weerklank bij de christelijk-historischen. Pleviers stelling is: „Als er moeilijkheden zijn met een aantal lieden, moet je er midden in gaan staan."

De CH-mensen willen dat niet. Zij vinden het optreden van kabouters alleen maar gezagsondermijnend en daarmee uit. Plevier geeft toe, dat het wel eens gezagsondermijnend zal zijn. Dit mag, volgens de kamerkringvoorzitter, echter geen argument zijn om ze dan maar links te laten liggen.

Als voorbeeld noemt Plevier ook de krakers. „De CHU doet hier niets aan." Hij bedoelt de CHU als partij-afdeling. Het raadslid Steenbergen is volgens hem wel bereid mee te doen met het contact zoeken met deze mensen. „Drie maanden geleden heeft Steenbergen vragen gesteld aan het college van B. en W., over de leegstaande huizen in Amsterdam. Het college zei geen overzicht te kunnen geven van de leegstaande panden. Nu blijkt het opeens wel te kunnen. Zoiets mag je als raadslid niet accepteren, meent Plevier. Steenbergen speelt het, volgens Plevier, keurig en is een zeer goed raadslid. Bij die huizenkwestie had hij het er niet bij mogen laten, vindt Plevier. „Steenbergen had in dit geval eigenlijk de vertrouwenskwestie moeten stellen."

Werkende jeugd

Een ander punt dat Plevier dwars zit, is het gebrek aan aandacht voor de werkende jeugd. De kiesverenigingen zagen wel, dat er iets over de werkende jeugd in het program moest komen, maar men vond het overdreven om ook in de verkiezingsfolder over dit thema te schrijven. „Pas op het moment, dat ik herinnerde aan de verwijten, die de werkende jeugd bij de statenverkiezingen over de borden van de partijen plakte, („deze partij doet niets voor de werkende jeugd"), zagen ze de noodzaak in."

De oudere CH-leden zijn, volgens Plevier, geneigd alles wat op de Dam slaapt onder één noemer te brengen. „We moeten deze jongeren opvangen", meent Plevier. Het moet, volgens hem, mogelijk zijn om twee à driehonderd slaapplaatsen te vinden, om deze jongeren onder dak te brengen.

Plevier weet ook wel, dat lang niet alle jongeren prijs stellen op onderdak. Hij heeft daarom voorgesteld, op het plein achter de doopsgezinde kerk een grote tent neer te zetten, waar alles in en uit kan lopen. Veldbedden zijn, volgens hem, wel bij de Bescherming Bevolking te krijgen.

Over het drug-gebruik wil een groot deel van de Amsterdamse CHU zich helemaal niet uitlaten. Dit is, volgens Plevier, nu juist één van de punten, waar een christelijke partij zich mee moet bezighouden. Hij meent, dat je als overheid aan de jonge generatie de geestelijke en maatschappelijke ruimte moet bieden, voor experimenten, zolang de grens van de menselijkheid niet wordt overschreden.

Is de bepaling van die grens niet erg subjectief? Plevier is zich dit bewust. Hij meent echter, dat we het er allemaal wel over eens kunnen worden, wanneer het onmenselijk wordt. Verwerpelijk vindt hij het om bij de discussies over dit soort zaken, elkaar met bijbelteksten om de oren te slaan. In dit verband zegt Plevier, dat hij zich enorm kan opwinden over het artikel, dat de heer Schouten in een vorig ledencontactblad schreef over de homofilie. „Met zijn kerkelijke dogma's gaat Schouten anderen te lijf."

Veel oudere Unieleden verheffen alles zo gauw tot een principe, zegt Plevier. „Maar voor mij is dit alles gemakkelijker, want het doopsgezinde geloof is bijzonder ondogmatisch."

De vragen rond vrijheid en gezag, zijn voor de nieuwe kamerkringvoorzitter de belangrijkste thema's, die hij de komende tijd in zijn CHU-afdeling aan de orde wil stellen.

Plevier wil voortaan vooral op de jonge generatie mikken. „We moeten de vinger aan de pols houden bij wat er allemaal gebeurt. Als partij-afdeling moeten we ook met een duidelijke mening komen. Vandaag vraagt niemand hoe de CHU over dit en dat denkt. Als CHU moeten we het zelf zeggen."

Zonder de trouwe CHU-aanhang tegen zich in het harnas te willen jagen, wil Plevier de vernieuwing doorzetten. Hij meent, dat een grote groep jongeren te winnen is, zodra de drie christen-democratische partijen nauw samenwerken. „Hoe kan je jongeren nu nog duidelijk maken waarom er nog drie christelijke partijen in de gemeenteraad zitten", vraagt Plevier zich af.

Openheid in overheid

OPENHEID IN OVERHEID is de stelling, waarmee de Amsterdamse CHU wil gaan werken. „Wij vinden, dat de overheid te ver van de burger staat." Plevier noemt een voorbeeld. „Als je iets met de overheid te maken hebt, weet je nooit waar je moet zijn. Op een gemeentehuis word je van het kastje naar de muur gestuurd. Het is toch een schandaal, dat je achter een loket tijden in de rij moet staan, voordat je te woord gestaan wordt? Er is geen zaak die haar klanten een half uur durft te laten wachten. Op die manier vervreemdt de overheid de burgers van het gezag."

Plevier meent, dat de burgers bij de beleidsvorming te veel voor een feit worden geplaatst. De burgers moeten, volgens hem, mee kunnen praten. „Je kunt een plan beter een half jaar later uitvoeren en alle gelegenheid bieden voor inspraak, dan dat je de mensen voor een niet terug te draaien feit stelt."

Hotel-Restaurant

HAYTINK

LOOLAAN 25 · APELDOORN

Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen

Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

Dit soort gedachten is aan de Amsterdamse CHU moeilijk te verkopen, zegt Plevier. In de kamerkring was het volgens hem nooit anders. „Er was een bestuur van uiterst bekwame mensen, maar zij „regeerden" op soortgelijke wijze. Het bestuur deed alles op eigen houtje. Zo nu en dan moesten zij noodgedwongen wel eens een vergadering houden met de achterban."

Bij de gemeenteraadsverkiezingen had Plevier in de voorafgaande weken graag de straat opgewild, om overal in de stad duidelijk te maken wat de CHU wilde. „Ik geloof, dat bij elkaar twee mensen hieraan mee wilden werken."

Beter politiek spel

Wij moeten het politieke spel gewoon wat beter leren spelen, zegt Plevier. „Het is niet voldoende om je alleen te beijveren voor de goede zaak. Je moet de mensen duidelijk maken wat en waarom je iets doet."

Bij de uitbouw van de kiesverenigingen neemt Plevier dit ook als uitgangspunt. Op ouderwetse manier probeerde Amsterdam in Buitenveldert een nieuwe kiesvereniging op poten te zetten: een keurige brief of de belangstellenden uit Buitenveldert daar en dan wilden komen, voor de oprichtingsvergadering. Er meldden zich drie mensen.

Het nieuwe bestuur wil het nu eens anders proberen. Een commissietje gaat de belangen van het stadsdeel een paar maanden aandachtig volgen, zodat de bewoners kunnen zien wat de CHU denkt en doet. Daarna gaan ze nog eens proberen een kiesvereniging op te richten.

Een totaal nieuwe aanpak en een wijziging van mentaliteit bepleit Plevier. Bij dit alles komt de vraag op, waarom de kamerkring hem tot voorzitter heeft gekozen. „Ik ben met algemene stemmen gekozen. Na tien minuten was de zaak rond. Ik denk, dat de leden het op prijsstelden, een theologisch geschoolde voorzitter te hebben, die qua leeftijd niet meer uitgesproken tot de jongeren behoort."

In memoriam

J. A. LEDEBOER

één die van ons was...

Een goede vriend en bijzonder man in de Unie is van ons heengegaan.

In deze turbulente tijd met zijn vele vragen en moeilijkheden stond John Ledeboer mede vooraan in de politieke strijd. Voor hem was deze tijd een uitdaging om komende uit de werkgeverskringen in Twente mee te werken aan de omvorming van onze maatschappij.

Wij hadden het voorrecht om namens de CHU met hem mee te werken aan het eerste rapport van de „Achttien" betreffende de inkomens- en vermogensverhoudingen.

Het oprichter zijn van de stichting Textielvak en de stichting Personeelsbeleid duiden zijn grote en warme belangstelling aan voor de werkende mens.

In de Unieraad en commissies legde hij meermalen getuigenis af van zijn visie op het politieke leven van ons volk.

John Ledeboer was een beminnelijk mens. Een goede vriend. Naar ons menselijk oordeel was dit verscheiden te vroeg. De Heer heeft echter anders beslist.

En ook al valt het moeilijk, wij zullen toch moeten zeggen, al is het stamelen: „Leer mij volgen zonder vragen."

Moge de familie, maar vooral zijn vrouw en kinderen, troost putten uit het geloof, dat deze Heer met ons is en ons ter dood toe zal geleiden.

H. Kikkert.

het ncrv NED. CHRISTELIJKE REISVERENIGING

n.c.r.v.-vakantieprogramma

met talloze mogelijkheden voor uw vakantie

ontvangt u na toezending van onderstaande bon

met de ncrv

bent u beter uit, ook voor uw privé-reis!

Nederlandse Christelijke Reisvereniging,
Weteringkade 22a, den Haag.

V.P. 70

naam:
adres:
woonplaats:

Beginselprogram

Beginselverklaring

I

De Christelijk-Historische Unie acht het bijbels getuigenis van Gods beloften en geboden van beslissende betekenis, zowel voor de overheid als voor mens en maatschappij. Van daaruit wil zij als democratische volkspartij haar kritische bijdrage leveren aan de opbouw en versterking van de samenleving.

II

a) De overheid is Gods dienares, bekleed met een van Hem ontvangen gezag.
Bij de uitoefening van haar taak is zij geroepen een teken te zijn van Zijn gezag.

b) De overheid is bij haar handelen ook verantwoording schuldig aan de gemeenschap, die in haar wettig gekozen vertegenwoordigers bij de ordening van de samenleving betrokken is.

c) Door haar arbeid ten behoeve van het volk groeit haar gezag en wordt haar macht, noodzakelijk om vrede en vrijheid te waarborgen, bewaard voor ontaarding in dictatuur.

III

a) Het dienen van God en de dienst aan de naaste vormen het uitgangspunt van alle politieke handelen.
De dienst aan de naaste en de gemeenschap houdt in, dat ieder mens de hem geschonken gaven niet alleen inzet voor zichzelf en de zijnen, maar ook om die van de medemens tot ontplooiing te doen komen.

b) Deze taak kan in gemeenschapsverband zinvol tot politieke partijvorming leiden, opdat de mens als staatsburger zijn medeverantwoordelijkheid met de overheid voor het welzijn van de samenleving gestalte kan geven.

c) De inhoud van deze taak is het betrachten van de bijbelse gerechtigheid bij de ordening van de samenleving in sociaal, cultureel en zedelijk opzicht.

IV

De maatschappij moet gezien worden als een gemeenschap van mensen en groepen met elk een eigen opdracht en verantwoordelijkheid. De Christelijk-Historische Unie verzet zich derhalve tegen het opdelen van de samenleving in groepen onderscheiden naar godsdienst, ras, afkomst of maatschappelijke positie. Zij wijst elke vorm van discriminatie af en elk politiek stelsel dat hierin zijn grondslag vindt.

V

De Christelijke Kerk functioneert in haar belijden en getuigen als het geweten van overheid en volk.

VI

De uit het christendom voortgekomen geestelijke en zedelijke normen zijn in de geschiedenis van ons volk niet buiten de leiding Gods om gevormd. Deze normen, die in menig opzicht opnieuw door de reformatie zijn gestempeld, behoren de samenleving in Nederland te blijven beïnvloeden. Met inachtneming van deze normen, die in het licht van het evangelie in iedere tijd een actuele toepassing behoeven, dient de overheid het geestelijk en zedelijk welzijn van ons volk te bevorderen.

VII

a) Het doel van de Christelijk-Historische Unie is op basis van haar uitgangspunten haar praktisch program te verwezenlijken.

b) Hoezeer zij als middel daartoe doelbewust vergroting van haar invloed zoekt, bovenal gaat het haar om de doorwerking van het Woord van God in de samenleving.

c) De Christelijk-Historische Unie wil haar taak en optreden doordenken in gemeenschap met de kerken in wereldwijd verband en samen met de in de maatschappij werkzame organisaties, instellingen en andere politieke partijen.

Uitgangspunten voor het politiek handelen

1. Overheid en volk zijn geroepen in het geheel van een verantwoordelijke maatschappij de bijbelse gerechtigheid gestalte te geven, opdat vrede en recht heersen, het welzijn van allen wordt gediend en de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid kan beleven.
2. De overheid dient de vrede tussen de volkeren en de verdere ontwikkeling van de internationale rechtsorde te bevorderen. Naarmate mensen, groepen of volkeren meer kennis en/of rijkdom bezitten is het beroep op hun verantwoordelijkheid voor en hun solidariteit met de zwakkeren groter. Daarom dient Nederland naar vermogen bij te dragen aan de verdere opbouw van de landen in ontwikkeling.
3. De overheid dient de medeverantwoordelijkheid van de staatsburgers en hun wettig verkozen vertegenwoordigers voor het welzijn van het volk te erkennen.
Het gezag en de verantwoordelijkheid van de overheid functioneren alleen zinvol op basis van voortdurende samenwerking en nauw overleg met de in de maatschappij werkzame organisaties, verbanden en instellingen.
4. De overheid dient de Kerk te erkennen als van eigen rechte.
5. Met het oog op de openbare eredienst handhaaft de overheid het karakter van de zondag als dag van samenkomst van de Christelijke gemeente. Zij eerbiedigt, waar mogelijk, de zondagsrust in haar eigen dienst en bevordert deze in het maatschappelijk leven.
6. Godsdienstige en andere gewetensbezwaren tegen door de overheid opgelegde verplichtingen worden zoveel mogelijk door haar geëerbiedigd.
7. Ongeacht geloof, overtuiging, ras, geslacht, afkomst of maatschappelijke positie deelt elke Nederlandse staatsburger tegenover de overheid in dezelfde rechten. De overheid eerbiedigt de vrijheid van personen en bevolkingsgroepen binnen de grenzen van de openbare orde en goede zeden. Zij kent aan de bonafide vreemdeling zoveel mogelijk burgerrechten toe en betracht de gastvrijheid voor de vluchteling die zich in zijn mens-zijn elders bedreigd acht.
8. De Christelijk-Historische Unie spreekt zich uit voor een democratische rechtsstaat met een parlementair stelsel, in de vorm van een constitutionele democratie onder het Huis van Oranje. Van wezenlijke betekenis voor dit staatsbestel zijn:

a) de onschendbaarheid van de koningin;
b) de verantwoordingsplicht van de ministers aan de Staten-Generaal;
c) de zelfstandigheid en de eigen verantwoordelijkheid van de regering, van de volksvertegenwoordiging en van de volksvertegenwoordigers afzonderlijk;
d) de vrije verkiezing van de vertegenwoordigende lichamen;
e) het recht van iedere staatsburger om aan de democratische besluitvorming deel te nemen;
f) de eerbiediging van de persoonlijke rechten en vrijheden van een ieder welke in de Grondwet neergelegd zijn of zouden moeten zijn, te weten:
— vrijheid van godsdienst;
— vrijheid van meningsuiting;
— vrijheid van levensovertuiging;
— vrijheid van vereniging, vergadering en demonstratie;
— vrijheid van onderwijs;
— recht van petitie;
— recht op onafhankelijke rechtspraak;
— recht op bescherming van persoon en eigendom;
— recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer;
— recht op een minimum-loon en sociale zekerheid, waarbij een menswaardig bestaan gewaarborgd moet zijn;
— recht op werk onder sociaal verantwoorde omstandigheden;
— recht op gelijke kansen van ontwikkeling;
— recht op gezondheidszorg;
— recht op bijstand bij materiële en/of geestelijke nood.

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

ASTRAL CARAVANS
ASTRAL biedt meer caravan voor uw geld.
Tour- en sta-caravans, zeldzaam mooi. Zeer gunstige prijzen. Nu voordelig kopen met aflevering wanneer u wenst. Staanplaatsen voor sta-wagens. Laat u eerlijk voorlichten.
DE MOLENKAMP - OOSTERHOUT bij Nijmegen.
Stationsstraat 10 - Telefoon 0 8818 - 316
Gemakkelijk te bereiken, autosnelweg Nijmegen - Arnhem of Arnhem - Nijmegen, afslaan bij grote ANWB-bord „Oosterhout".

ALLES wit, bont, wol ONDER VOLLE GARANTIE
APARTE AFDELINGEN voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN
STOOMWASSERIJ CHEMISCHE WASSERIJ EN VERVERIJ DE NIJVERHEID APELDOORN
Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

Zaanse klokken
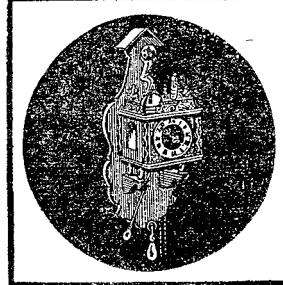
Maaskant
WINKELGALERIJ KERSCHOTEN
TEL. 15865 - APELDOORN

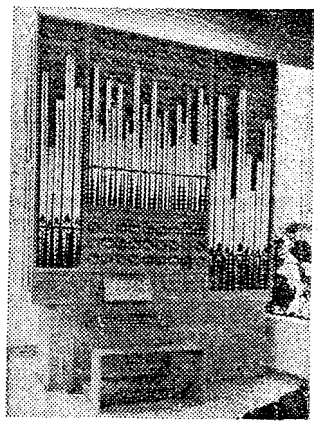
Echte kerkorgels
ook voor hedendaagse kerken
ORGELBOUW
Ernst Leeflang
Telefoon 05760 - 17582 en 17024
APELDOORN

meubelshowroom
MEELSTRAAT 31 TEL. 01110 - 2946
woningtextiel
APPELMARKT 4 TEL. 01'10 - 2825
deurloo ZIERIKZEE

Van de Craats' Graanhandel n.v.
Telefoonweg 32
EDE
Telefoon 08380 - 10488

Stelt u prijs op
VAKWERK
KWALITEITS-ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

KOCH
Telefoon 05760-14259
Apeldoorn
Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school- en huismuziek.

Politiek werkprogram

Inleiding

De Christelijk-Historische Unie is een beginselpartij met een duidelijk politiek werkprogram. De beginselen, vervat in het beginselprogram, vormen ACHTERGROND en RICHTSNOER voor het politieke handelen van de partij. Het politiek werkprogram geeft de middelen aan, die gebruikt moeten worden om aan die uitgangspunten in het politieke handelen concrete inhoud en gestalte te geven.
De beginselen zullen steeds opnieuw getoetst moeten worden aan het Evangelie. Het politieke werkprogram zal voortdurend kritisch moeten worden bezien in het licht van de maatschappelijke situatie waarin wij leven. Op grond daarvan zal het telkens voorafgaande aan de verkiezingen voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal moeten worden aangepast aan de nationale en internationale ontwikkelingen.

1. De opzet va het program:

a) De verschillende onderwerpen en programpunten zijn gegroepeerd in vijf hoofdstukken rondom eenzelfde aantal sectoren van het overheidsbeleid. Bepaalde onderwerpen zouden in meer dan één hoofdstuk behandeld kunnen zijn. Dit is echter achterwege gelaten. Daar waar dit nodig was, is verwezen naar voorstellen of aanbevelingen elders in het program.

b) Ten aanzien van vrijwel alle onderdelen van het program geldt, dat de nationale inzichten en omstandigheden in belangrijke mate mede bepaald worden door de internationale situatie en door de verwevenheid van de Nederlandse problematiek met die in Europa en mondiaal verband.

2. Doel van het program:

a) Het politieke handelen zal gericht dienen te zijn op de bevordering van het welzijn van de mens in het geheel van een rechtvaardige samenleving. Hieronder wordt verstaan, dat alle maatregelen, voorzieningen en activiteiten van overheid en volk erop gericht moeten zijn de mens, individueel en in verband, in staat te stellen zich in lichamelijk, geestelijk en maatschappelijk opzicht te ontplooien en zijn mens-zijn te beleven overeenkomstig zijn mogelijkheden en zijn opdracht. Het hele program is doortrokken van deze grondgedachte en het geeft wegen en middelen aan om dit welzijnsbeleid te concretiseren. Daarbij zijn twee hoofdaspecten te onderscheiden, die onderling nauw met elkaar verbonden zijn en elkaar aanvullen.

b) Enerzijds wil het program bereiken, dat de opdracht van overheid en volk tot het bouwen en bewaren van een goede orde en van goede structuren in de samenleving wordt uitgevoerd en aldus de aarde bewoonbaar wordt gemaakt.
Deze orde en structuren zullen geen belemmering mogen zijn voor de ontplooiing van de mens.
Integendeel, zij zullen het maatschappelijke en geestelijke klimaat moeten scheppen, waarbinnen de mens tot ontplooiing kan komen.
Dit betreft zowel de maatschappelijke en materiële omstandigheden, waaronder de mens moet leven als de velerlei verbanden, organisaties en regelingen in onze maatschappij.
Dit alles zal ruimte en stimulansen moeten bieden tot de ontplooiing van de mens, tot het dragen van verantwoordelijkheid, tot democratisch functioneren, tot meespreken en zoveel mogelijk meebesturen.

c) Anderzijds wil het program bereiken, dat overheid en volk de opdracht uitvoeren om de mens zèlf te stimuleren en in staat te stellen aan zijn persoonlijk welzijn mee te werken. Deze opdracht omvat primair de toerusting van de mens.
Alle vormen van onderwijs en vormingswerk kunnen hieraan meewerken, evenals activiteiten op het terrein van cultuur, sport en recreatie. Deze opdracht omvat in de tweede plaats de velerlei vormen van dienstverlening aan mensen, die niet op eigen kracht binnen de gegeven maatschappelijke orde kunnen leven.

Hoofdstuk 1: Vrede, veiligheid en samenwerking

Inleiding

De vrede is van beslissend belang voor het gemeenschappelijk en het eigen leven.
Een duurzame vrede kan slechts berusten op een stelsel van mondiale veiligheid en samenwerking, verankerd in een internationale rechtsorde.
Belangrijkste doelstellingen van het Nederlandse buitenlandse beleid zijn:

— het streven naar een internationale rechtsorde;
— vermindering van de tegenstelling tussen arme en rijke landen;
— ontspanning tussen de volkeren onderling, met bijzondere aandacht voor Oost en West;
— Atlantische samenwerking;
— Europese samenwerking.

I Internationale rechtsorde

1. Het streven naar de totstandkoming van een internationale rechtsorde, die de internationale vrede en veiligheid verzekert, dient onverminderd te worden voortgezet.
Aangezien de Verenigde Naties als wereldorganisatie het meest in aanmerking komen dit ideaal gaandeweg te verwezenlijken, dienen zij geleidelijk met meer autoriteit te worden toegerust. Om hun taak als vredebewarende organisatie beter te kunnen vervullen, moet de totstandkoming van een — voorshands kleine — permanente VN-politiemacht met kracht worden nagestreefd, ook al zal deze voorlopig slechts kunnen worden ingezet bij overeenstemming tussen de grote mogendheden.
2. De Verenigde Naties zijn op weg naar een internationale rechtsorde in een impasse gekomen door het ontbreken van een minimum aan gemeenschappelijk rechtsbewustzijn en aan onderling vertrouwen. De landen moeten zich de nodige inspanning getroosten om te komen tot gelijkberechtiging van alle mensen, een beter internationaal welvaartsbeleid en het bevorderen van ontspanning. Op deze wijze wordt een waardevolle bijdrage geleverd aan de totstandkoming van dit rechtsbewustzijn en onderling vertrouwen en daarmee aan de noodzakelijke versterking van het gezag van de Verenigde Naties.
3. Uitgaande van de fundamentele gelijkwaardigheid van alle mensen, dient elke ongelijke behandeling op grond van ras, geloof, overtuiging, geslacht, afkomst en maatschappelijke positie principieel uitgesloten worden.
4. Hoewel in de huidige omstandigheden blokvorming voor sommige doeleinden niet gemist kan worden, is een blijvende verdeling van de wereld in gesloten blokken geen hechte basis voor een mondiale samenwerking. Derhalve dient er voortdurend naar gestreefd te worden, dat de bestaande blokken op verantwoorde wijze worden doorbroken.
5. Gestreefd moet worden naar een verdere democratisering en een beter functioneren van de Verenigde Naties.
6. Doelbewust zal moeten worden gestreefd naar internationale overeenkomsten, die de afzet van produkten uit de ontwikkelingslanden op de markten van de ontwikkelde landen stimuleren (bijv. via algemene of bijzondere tariefpreferenties; regels betreffende research naar zinvolle vervangende produkten). Internationale grondstoffenovereenkomsten zullen de ontwikkelingslanden moeten beschermen tegen prijsbederf.
9. Overheid, bedrijfsleven, particuliere organisaties en particulieren geven, onder meer door kapitaaloverdracht, technische bijstand, kennisoverdracht, gestalte aan de samenwerking tussen rijke en arme landen. De overheid zal bedrijfsleven, particuliere organisaties en particulieren moeten steunen door garanties en/of belastingfaciliteiten.
De investeringen van bedrijven in de ontwikkelingslanden dienen ook bij te dragen aan de verbetering van de sociale infra-structuur.
10. Wanneer ontwikkelingslanden hulp vragen bij het opstellen en uitvoeren van geboorteregelingsprogramma's dient de ze te worden verleend. Hierbij moet de verantwoordelijkheid der betrokken personen het uitgangspunt zijn.
11. De vraag van bilaterale of multilaterale hulp is er vooral één van doelmatigheid. Voorzover zij bilateraal wordt verleend, moet zij in beginsel ongebonden zijn en geconcentreerd op een beperkt aantal landen en/of regio's en op een beperkt aantal vormen van hulpverlening.
12. Aangezien een zo volledig mogelijke informatie van de burger van wezenlijk belang is voor een actief ontwikkelingsbeleid in wereldwijd verband, dient in nauwe samenwerking met de overheid, het onderwijs, de particuliere organisaties en de massamedia een goede voorlichting te worden gegeven.
13. Nederland zal het wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de ontwikkelingslanden alsook de evaluatie van de hulpverlening moeten stimuleren en uitbreiden.
14. Een doelmatig en slagvaardig ontwikkelingsbeleid vereist in Nederland een goed functionerende interdepartementale samenwerking. In de ontwikkelingslanden zullen de ambassades van de donorlanden i.c. de Nederlandse ambassades, moeten optreden als verbindingsorgaan op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking in al haar aspecten. Meer dan tot dusverre zullen de ambassades in ontwikkelingslanden daartoe moeten worden toegerust met voor een dergelijk beleid gekwalificeerd personeel.
15. Om de doeltreffendheid van de ontwikkelingssamenwerking te verhogen, dient meer de nadruk te worden gelegd op de uitzending van (assistent-)deskundigen (met name op middelbaar niveau) en op de uitvoering van deskundigenprogramma's.
16. De resultaten van de ontwikkelingssamenwerking dienen voortdurend te worden getoetst aan de doelstellingen.

II Ontwikkelingssamenwerking

1. De samenwerking met en de hulpverlening aan de ontwikkelingslanden bevorderen de totstandkoming van een internationale rechtsorde. De ontwikkelingssamenwerking dient daarom een wezenlijk bestanddeel te vormen van onze nationale en internationale politiek.
Aan ons streven naar de vorming van een rechtvaardige wereldgemeenschap moet richting worden gegeven vanuit het besef der bijbelse gerechtigheid en naastenliefde.
2. De ontwikkelingssamenwerking beoogt een ontwikkelingsproces in deze landen op gang te brengen en te versnellen. Het verschil in welvaart tussen rijke en arme landen kan daardoor worden verkleind en een menswaardig bestaan in de arme landen worden bevorderd.
Daarom zal de bestaande hoge prioriteit voor ontwikkelingssamenwerking moeten worden gehandhaafd en dienen in de komende jaren steeds ruimere middelen ter beschikking te worden gesteld.
3. De eisen van elementaire mensenrechten en doeltreffendheid der samenwerking zijn de belangrijkste criteria voor hulpverlening. Samenwerking kan plaatsvinden op basis van de door ontwikkelingslanden opgestelde en aanvaarde doelstellingen. De politieke regeringsvorm van deze landen is hierbij niet het belangrijkst.
4. Aangezien in alle fasen van het ontwikkelingsproces de mens centraal moet blijven staan, dienen de maatschappelijke en culturele aspecten van het ontwikkelingsproces in verband met de optredende vervreemding van de eigen cultuur en het waardepatroon zorgvuldig te worden bezien.
Van de niet-commerciële organisaties, die op dit terrein in vele ontwikkelingslanden een belangrijke rol spelen, verdient vooral 't kerkelijk ontwikkelingswerk, opgebouwd door werelddiaconaat, zending en missie, bijzondere steun. Tevens moet aan de opbouw van eigen maatschappelijke organisaties de nodige steun worden verleend.
5. Om in de komende jaren tot een ruime en doeltreffende hulpverlening te komen dient voor de Verenigde Naties met kracht te worden gestreefd naar het spoedig in werking treden van een ontwikkelingshandvest en een internationale ontwikkelingsstrategie. Er zal een evenredige lastenverdeling moeten worden opgesteld, die door de betrokken landen als een verplichting wordt aanvaard, in het kader van een evenwichtige verdeling van rechten en plichten van arme en rijke landen.
Een maatstaf voor het totaal der op te leggen lasten zal moeten worden gevonden in het door de Verenigde Naties vast te stellen absorptievermogen van de ontwikkelingslanden. Het vooralsnog ontbreken van een dergelijke lastenverdeling ontslaat ons niet van de verplichting onze nationale bijdrage in de komende jaren te verhogen. Tussen 1971 en 1975 dient te worden gestreefd naar een verdubbeling van de totale Nederlandse ontwikkelingsinspanning.
6. Het integreren en handhaven van deze hoge prioriteit voor de ontwikkelingssamenwerking in de nationale politiek vereist een zorgvuldig beleid ten aanzien van de Nederlandse economie. Zij maakt het noodzakelijk nationaal zorg te dragen voor:
— gestage economische groei;
— een optimale werkgelegenheid;
— evenwicht van de nationale economie in relatie tot het buitenland;
— uitbreiding en verbetering van onderwijs en vorming.
7. Aangezien het belang van de internationale samenleving vraagt om een daaraan aangepaste internationale economische structuur, zullen de mogelijkheden van een andere internationale arbeidsverdeling verder moeten worden bestudeerd. De daaruit voortkomende conclusies zullen moeten worden aanvaard, zowel nationaal als internationaal.

III Oost-West verhouding

1. Algehele ontwapening is een zaak van lange adem. Bij zijn streven naar de vorming van een internationale rechtsorde en een hechte basis voor onderling vertrouwen, dient Nederland in het bijzonder activiteiten te ontwikkelen voor een zo juist mogelijke wapenbeheersing en beperking.
2. Zolang een internationale rechtsorde ontbreekt, is voor het verzekeren van de veiligheid het recht tot individuele en collectieve zelfverdediging onmisbaar en is het handhaven van het machtsevenwicht een belangrijke middel om de vrede tussen Oost en West te bewaren.
In verband daarmee moet onder de bestaande internationale machtsverhouding de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie als geïntegreerde defensieorganisatie worden gehandhaafd om haar belangrijkste taak, het voorkomen van oorlog, te vervullen.
3. Het machtsevenwicht is grotendeels gefundeerd op de aanwezigheid van nucleaire wapens. Het is echter niet aanvaardbaar, wanneer onze verdediging in beginsel op het gebruik van nucleaire wapens wordt afgestemd. Het bezit en het kunnen gebruiken is vooralsnog een realiteit. Naar een wederzijdse afschaffing van deze wapens zal steeds opnieuw met kracht moeten worden gestreefd.
4. Minstens even belangrijk en gevaarlijk als het atoomwapen zijn de bacteriologische en chemische strijdmiddelen. De bestrijding van en de controle op de vervaardiging, opslag en het gebruik van deze middelen moeten daarom worden bevorderd.

5. Voortdurend moet worden gestreefd naar vermindering van de bestaande spanningen tussen Oost en West.
   Bij het overleg dient er van te worden uitgegaan, dat:
   a) Geen enkele belangrijke regeling tot stand kan komen zonder de medewerking van zowel de Verenigde Staten van Amerika als van de Sovjet-Unie.
   b) Alle plannen zullen falen, indien zij ingrijpende veranderingen teweegbrengen in het huidige machtsevenwicht. Dit neemt niet weg, dat bij het streven naar ontspanning, veiligheid, wapenbeheersing en ontwapening, het nemen van risico's tot het uiterste beperkt moet blijven.
6. De huidige toestand van stabiliteit en evenwicht is een belangrijke voorwaarde voor een duurzaam vergelijk tussen Oost en West. Om deze reden moet voorkomen worden, dat — zonder afspraak tussen Oost en West over een wederzijdse vermindering van strijdkrachten — een verdere terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Europa plaats vindt. Het gevaar dreigt immers, dat anders de geloofwaardigheid van de bereidheid van het Westen om aan elke dreiging het hoofd te bieden wordt ondermijnd en de onderhandelingspositie van het Westen wordt verzwakt.
7. Door een betere politieke coördinatie, consultatie en besluitvaardigheid van de NAVO kunnen de NAVO-landen, individueel en gezamenlijk, een grotere bijdrage leveren tot de verbetering van de Oost-West verhouding en de Europese veiligheid.
8. Naast de taak, die de NAVO en haar leden in dit opzicht hebben, is het gewenst, dat ook in de Europese Groep van Tien (Finland, Zweden, Oostenrijk, Zuid-Slavië, Bulgarije, Hongarije, Roemenië, België, Denemarken en Nederland) het overleg inzake verbetering van het klimaat der wederzijdse betrekkingen en ontspanning zo spoedig mogelijk wordt voortgezet.
9. Initiatieven om tot zulk een klimaatsverbetering te komen en daarmee de ontspanning te helpen bevorderen, kunnen zijn:
   a) Het Verdrag om verdere verspreiding van kernwapens te voorkomen. Aanvaarding van dit Verdrag door vele landen, o.a. door West-Duitsland, is een noodzakelijke voorwaarde om hier te komen tot vruchtbare besprekingen over beëindiging van de nucleaire bewapeningswedloop en vermindering van oorlogsgevaar.
   b) Een „de facto" erkennen van de Oder-Neisse-grens door de NAVO-landen met West-Duitsland voorop. Ofschoon deze erkenning in West-Duitsland eerder haalbaar zal zijn dan een „de facto" erkenning van de DDR, dient ook dit laatste — zo mogelijk als onderdeel van een algemene regeling — in NAVO-verband ernstig te worden onderzocht en gestimuleerd.
   c) Het sluiten van non-agressiepacten tussen West-Duitsland en enkele Oosteuropese buurlanden, dient door de NAVO te worden bevorderd.
   d) Het houden van een Europese veiligheidsconferentie. Ter voorbereiding daarvan moeten in NAVO-, Westeuropees- en nationaal verband de nodige studies worden gemaakt.
      Op deze conferentie zal aandacht dienen te worden besteed aan het Duitse vraagstuk, de problematiek van wapenbeheersing en -beperking, aan het voorkomen van verrassingsaanvallen en aan het beginsel van non-interventie.
   e) Uitbreiding van de bilaterale contacten met Oost-Europa, vooral op economisch, technisch, wetenschappelijk en cultureel gebied. In dit verband dient ook het leggen van nauwere contacten tussen instellingen als de EEG en Comecon in overweging te worden genomen.
10. Ongetwijfeld is de kern van het spanningsveld in Europa de Duitse kwestie, die alleen maar in het kader van een Europees veiligheidsverdrag een vreedzame oplossing kan krijgen. De hereniging van de twee Duitse staten dient overigens niet als een essentiële voorwaarde te worden gesteld voor een Europees veiligheidsakkoord.
11. Binnen het Atlantische kader dient een verdere militaire samenwerking tussen de Europese leden te worden nagestreefd. Daarbij kan het vraagstuk van een Europese kernmacht pas actueel worden na uitbreiding van de Europese Gemeenschappen met Engeland en overeenstemming over het Europees buitenlands beleid. De vorming van een dergelijke kernmacht is zeker onder de huidige omstandigheden ongewenst.
12. Het vertrouwen in het Atlantisch bondgenootschap kan slechts blijven bestaan als het op de beginselen van democratie, persoonlijke vrijheid en rechtsorde blijft berusten. Derhalve moet op de NAVO-leden, die een ondemocratische regeringsvorm hebben, een permanente druk worden uitgeoefend om tot democratische politieke verhoudingen te komen.
13. Hoewel Nederland door zijn ligging nauw betrokken is bij de machtsstrijd tussen het westelijk en oostelijk blok, mogen de internationale machtsverhoudingen elders in de wereld niet uit het oog worden verloren. Met name is hierbij te denken aan het Middellandse Zeegebied en het Midden-Oosten. Voor wat het laatste gebied betreft, dient Nederland — zowel binnen de Verenigde Naties als daarbuiten — alles te doen om te bevorderen, dat de vrede in dit gebied wordt hersteld onder erkenning en garantie van het recht van Israël op een zelfstandig bestaan.
14. In verband met de Oost-West-tegenstelling dient Nederland door het nemen van initiatieven de doorbraak van het isolement van China te bevorderen. Aan Communistisch China moet de mogelijkheid worden geboden lid van de Verenigde Naties te worden en de permanente zetel van China in de Veiligheidsraad te bezetten. Deze toelating mag niet leiden tot uitstoting van Formosa uit de Assemblee der Verenigde Naties.
15. Het lot van de vluchtelingen, met name in 't Midden-Oosten en in vele andere gebieden in de wereld, dient de grootste aandacht te hebben.
    Bij het lenigen van de nood moet gestreefd worden naar hulpprogramma's in internationaal verband.

IV De Nederlandse Defensie

1. De Nederlandse defensie dient, in het kader van het vrije Westen en van de NAVO in het bijzonder, bij te dragen aan het voorkomen van oorlog en zo dit mocht falen, aan de daadwerkelijke verdediging van het NAVO-gebied, overeenkomstig de daartoe gemaakte afspraken. In het kader van deze afspraken rust op Nederland de verplichting bij te dragen aan de strategie van het aangepaste antwoord („flexible response"). Deze strategie beoogt bij een dreigende agressie een conflict te voorkomen en in elk geval het afglijden van een ontstaan conventioneel conflict naar een nucleair conflict zo lang mogelijk uit te stellen (crisisbeheersing). Deze strategie maakt de aanwezigheid van een sterke, mobiele en moderne conventionele strijdmacht noodzakelijk.
2. Het **internationale** defensiebeleid moet erop gericht zijn, dat:
   a) de NAVO verantwoord militair tegenwicht blijft c.q. gaat vormen voor de militaire macht van het Warschau Pact;
   b) de „atoomdrempel" zo hoog mogelijk wordt door de beschikking over een doeltreffende conventionele strijdmacht;
   c) de omvang en samenstelling van de NAVO-strijdmachten een mogelijke toenadering tussen Oost en West niet in de weg staan;
   d) de Europese NAVO-landen een zo groot mogelijke medezeggenschap verkrijgen in het bepalen van de nucleaire strategie van de NAVO.
3. Het **nationale** defensiebeleid dient gericht te zijn op het bereiken en instandhouden van de op de aanvaarde taak afgestemde gevechtswaarde. Daartoe is het noodzakelijk, dat steeds voldoende geldmiddelen ter beschikking staan. Aan deze eis kan worden voldaan door koppeling van de defensiefinanciering bijv. aan een, overeen te komen, vast percentage van het Bruto Nationaal Inkomen.
4. De omvang en de kwaliteit van de Nederlandse krijgsmacht moeten in maximale zin overeenstemmen met hetgeen in het kader van het bondgenootschap is overeengekomen. Een unilaterale vaststelling c.q. wijziging van de omvang van de Nederlandse strijdmacht is in tegenspraak met het lidmaatschap van de NAVO.
5. Gezorgd dient te worden voor:
   a) maximale integratie in de civiele maatschappij op ieder gebied, dat zich daartoe leent;
   b) democratisering van alle processen, waar die in overeenstemming zijn of kunnen worden gebracht met de taakuitvoering;
   c) maximale openheid, niet in het minst over de motivering van het gevoerde beleid zelf en de te nemen maatregelen;
   d) sociale zekerheid voor alle groepen van het militair personeel.
6. De thans bestaande tekortkomingen in de gevechtswaarde van de Nederlandse krijgsmacht o.a. op het gebied van de materiële uitrusting, de vaardigheid, (mogelijkheden voor het regelmatig houden van oefeningen) en de reactiesnelheid (het vraagstuk van de politieke en militaire waarschuwingstijd) moeten zo snel mogelijk worden opgeheven.
7. Mede in verband met de in punt 6 gesignaleerde tekortkomingen dienen/dient:
   a) een zo groot mogelijk deel van de voor de defensie beschikbare begrotingsgelden te worden besteed aan de investeringen;
   b) een onafhankelijk onderzoek naar de meest doelmatige structuur van het defensie-apparaat plaats te vinden;
   c) de bedrijfskosten scherp te worden bewaakt, waarbij met name moet worden gestreefd naar automatisering en een hechte samenwerking in bondgenootschappelijk verband;
   d) een verantwoorde aanschaffing respectievelijk beheer en onderhoud van het materieel te worden nagestreefd.
8. Aangezien handhaving van de vrede en veiligheid de belangrijkste taak van de krijgsmacht is, is het noodzakelijk, dat:
   a) Nederland op ruime schaal militaire eenheden ter beschikking houdt resp. stelt van de Verenigde Naties ter voorkoming of beëindiging van conflicten en het bestrijden van rampen.
   b) Militaire eenheden op basis van vrijwilligheid worden ingeschakeld in de ontwikkelingssamenwerking.
9. Een spoedige oplossing moet worden nagestreefd voor het probleem van de nadelige positie waarin een steeds geringer aantal voor de dienstplicht opgeroepenen verkeert t.a.v. een steeds groter aantal daarvan vrijgestelden.
   In verband hiermee is het gewenst, dat de voor- en nadelen worden onderzocht van een krijgsmacht uitsluitend bestaande uit beroepsmilitairen en kortverband-vrijwilligers.
   In het algemeen dient overigens te worden gestreefd naar vergroting van het aantal vrijwillig dienende militairen.

V Europese samenwerking

1. Een hechte Europese samenwerking op bovennationale basis, niet slechts op economisch maar ook op politiek terrein, zowel in het verband der Europese Gemeenschappen als van de Benelux, moet tot één der belangrijkste doelstellingen van het Nederlandse buitenlandse beleid blijven behoren. Deze integratie is niet alleen een economische noodzaak doch ook een voorwaarde wil Europa zichzelf kunnen ontplooien en een maximale bijdrage leveren tot de verdere vooruitgang van de internationale samenleving.
2. Aangezien ook het beleid van de Europese Gemeenschappen mede gericht dient te zijn op het verminderen van de tegenstellingen tussen de rijke en de arme landen en de Oost-West-relatie, moet voortdurend onderzocht worden of de ontwikkeling van de Europese samenwerking aan deze doeleinden beantwoordt.
3. Voor blijvende steun aan de verdere ontwikkeling van de samenwerking is van grote betekenis:
   a) dat zij open is, zowel voor wat betreft de toetreding van andere democratisch bestuurde Europese landen, met name van het Verenigd Koninkrijk, als ook voor samenwerking met andere landen of economische blokken.
      Ook naar de kant van de ontwikkelingslanden dient een grote openheid te worden nagestreefd;
   b) dat zij democratisch is, dat wil zeggen, dat er voldoende inspraakmogelijkheden zijn voor allerlei belangengroeperingen en er een doeltreffende parlementaire controle bestaat op de besluitvormende organen. Het Europese Parlement dient daartoe met de nodige bevoegdheden te worden uitgerust en via directe verkiezingen te worden samengesteld;
   c) dat zij bovennationaal is, om een bevredigende samenwerking tot stand te brengen. Daartoe moet de positie van de Europese Commissie worden versterkt en er naar worden gestreefd om de besluitvorming, conform de opzet van de Verdragen van Parijs en Rome, weer te leiden naar de meerderheidsbesluiten.
4. De samenwerking van de met het Verenigd Koninkrijk, Denemarken, Noorwegen en Ierland uitgebreide gemeenschappen en de Verenigde Staten van Amerika dient te worden bevorderd door de instelling van paritaire consultatieve overlegorganen.
5. Binnen de Europese Gemeenschappen dient verdere uitbreiding te worden gegeven aan het gemeenschappelijk beleid op economisch, sociaal, monetair en fiscaal gebied en een begin te worden gemaakt met een gemeenschappelijk beleid voor het midden- en kleinbedrijf en voor de industrialisatie.
   Voor een doeltreffende samenwerking op wetenschappelijk en technologisch terrein dient thans reeds rekening te worden gehouden met een uitbreiding van de Gemeenschappen.
6. De totstandkoming van een gemeenschappelijke buitenlandse politiek moet worden bevorderd.
   Voorzover deze beperkt blijft tot de Zes, moet zij gebaseerd zijn op de bestaande verdragen en gericht zijn op bevordering van een werkelijke eenheid.

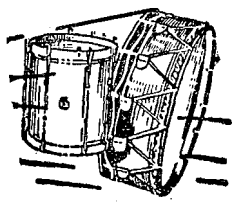

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE.

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CH
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

Hoofdstuk 2: Overheid en burger

Inleiding

Het is van groot belang, dat een ieder zich betrokken weet bij het maatschappelijke en politieke gebeuren. Dit betekent, dat alles in het werk moet worden gesteld om de actieve deelname van de bevolking — dat wil zeggen: het meedenken, meespreken en meeverantwoordelijkheid dragen — te bevorderen en te vergroten.
Van de besturen zal daarbij een grote mate van openbaarheid en openheid mogen worden verwacht; van de bevolking actieve belangstelling en een democratische instelling.

I Bevolking - bestuur

1a) Aangezien voor het goed functioneren van het democratisch bestel een zo groot mogelijke betrokkenheid van de bevolking bij het bestuur van groot belang is, zal ook voortdurend naar wegen moeten worden gezocht om deze betrokkenheid te bevorderen en te waarborgen.
b) Voor het goed functioneren van de democratie is het ook van groot belang, dat het bestuur slagvaardig en doelmatig is. Daarom zal er ook steeds naar moeten worden gestreefd deze efficiëntie te vergroten, opdat bij de totstandkoming en de uitvoering van het beleid tijdig de juiste beslissingen kunnen worden genomen.
c) Een bestuurder dient een democratische instelling te hebben. Hij moet het meespreken van de bevolking zien als een belangrijke bijdrage aan het zo goed mogelijk functioneren van het overheidsbestel. Hij zal medewerking moeten verlenen aan methoden en procedures, die de betrokkenheid van de bevolking bij het meespreken in de beleidsvorming van de overheid moeten bevorderen.
2. De staatsburgerlijke vorming moet worden gestimuleerd, met name in het onderwijs en vormingswerk. Organisaties, die zich ten doel stellen de staatsburgerlijke vorming te bevorderen, verdienen financiële steun van de overheid.
3. Voorts zijn de volgende punten van belang:
a. Van overheidsbeslissingen zal bekend moeten zijn door wie, op welke gronden en wanneer deze worden genomen.
b) Het enquêterecht van vertegenwoordigende lichamen dient verruimd te worden.
c) Bevorderd dient te worden, dat openbare hearings worden gehouden, waarbij in het bijzonder ook gedacht moet worden aan het horen van belanghebbende groeperingen.
d) De overheidsdocumentatie, voorzover deze geen betrekking heeft op private handelingen, dient zoveel mogelijk openbaar te zijn.
e) In geval van delegatie van wetgeving zal bij afkondiging van een Algemene Maatregel van Bestuur of van een Koninklijk Besluit een nota van toelichting moeten worden gegeven.

II Volksvertegenwoordiging

A. Het kiezen van de volksvertegenwoordiging

1a) Eén van de eisen, die aan een democratie gesteld moet worden, is, dat de stemmen van degenen die voor bepaalde beginselen en of politieke programma's en personen hebben gekozen, ook zo goed mogelijk tot hun recht komen. Teneinde het democratisch functioneren van het staatsbestel te bevorderen, is het gewenst, dat de invloed van de kiezer zich zal kunnen uitstrekken tot het bereiken van een regeerbare meerderheid. Om deze invloed te vergroten, dient gestreefd te worden naar een stelsel van evenredige vertegenwoordiging binnen een beperkt aantal districten, waarbij lijstverbindingen daarbinnen wel en daarbuiten niet zijn toegestaan.
b) Teneinde de invloed van het uitbrengen van voorkeurstemmen te vergroten, dient 't percentage, waarboven de voorkeurstemmen een sterker effect hebben, te worden verlaagd tot vijfentwintig. De kandidaten, die dit percentage behaald hebben, worden benoemd en gerangschikt na de kandidaten, die rechtstreeks de volledige lijstkiesdeler hebben behaald.
c) De duidelijkheid in de politiek kan aanzienlijk worden bevorderd als de diverse partijen voor elke verkiezing zich duidelijk uitspreken over de inhoud van hun program en over de wijze, waarop zij dit program menen te kunnen uitvoeren in de na de verkiezingen, volgende regeringsperiode.
2a) Het dient gebruik te worden, dat na een tussentijdse kanbinetscrisis, niet zonder dat nieuwe verkiezingen worden gehouden een nieuwe coalitie kan optreden, welke geheel of gedeeltelijk bestaat uit andere partijen dan die deelnamen aan het afgetreden kabinet.
b) Indien één of meer leden van een Kamerfractie tijdens een zittingsperiode uit de fractie treden, behoort dit tevens een uittreden uit de Kamer in te houden. Regels van de wetgever op dit punt worden niet wenselijk geacht.
c) De leeftijdsgrens van het actief kiesrecht dient te worden verlaagd tot achttien jaar.
d) Een snelle studie is nodig over verlaging van de leeftijd voor het passief kiesrecht waarbij als uitgangspunt geldt het gelijktrekken van de leeftijd voor passief kiesrecht voor gemeenteraad, Provinciale Staten en Tweede Kamer.
e) Leden van de Tweede Kamer zullen het Kamerlidmaatschap als hoofdfunctie dienen te hebbem.

B. Het functioneren van de volksvertegenwoordiging

1a) Voor 't goed functioneren van de volksvertegenwoordiging is het noodzakelijk, dat de Tweede Kamerfracties van de politieke partijen de beschikking hebben over een behoorlijk toegerust bureau met een aan de omvang van de fractie aangepast apparaat ten behoeve van documentatie en secretariaatswerkzaamheden.
b) De wetenschappelijke bureaus van de politieke partijen zullen gesubsidieerd moeten worden, opdat deze instellingen in staat zullen zijn een deskundig apparaat in stand te houden ten behoeve van het studie- en vormingswerk.
2. Kamerleden zullen, indien de verantwoordelijke minister daarmee instemt, het recht hebben zich te laten voorlichten door ambtenaren.
3. De werkwijze van de Tweede Kamer dient zodanig te worden gewijzigd, dat in de plenaire zittingen van de Kamer de algemene politieke beleidslijnen en vraagstukken worden besproken, terwijl het overleg over de uitwerking van de verschillende onderdelen van het algemene beleid meer in openbare commissievergaderingen zou kunnen plaatsvinden.
4a) De Eerste Kamer dient gehandhaafd te blijven.
b) De functie van de Eerste Kamer zal primair gericht moeten zijn op het medebespreken van wetsontwerpen en van het politieke beleid op lange termijn. De begrotingsbehandeling kan worden vereenvoudigd.
c) De verkiezingen van de leden van de Eerste Kamer dienen te blijven geschieden door de Provinciale Staten in vier kiesgebieden. De periode van zes jaar, waarvoor Eerste Kamerleden gekozen worden dient te worden teruggebracht tot vier jaar.
d) De gekozen minister-president of gekozen formateur wordt afgewezen. Het recht tot aanwijzen van de formateur blijft bij de koning.
e) De openheid rondom de kabinetsformatie kan worden bevorderd, als de politieke partijen, die bereid zijn met elkaar regeringsverantwoordelijkheid te dragen, telkens voor verkiezingen hieromtrent afspraken maken en deze afspraken ook in de openbaarheid brengen. Deze afspraken zullen in ieder geval betrekking moeten hebben op de hoofdzaak van het regeringsprogram, alsmede — zo mogelijk — op personen, die eventueel minister-president of minister kunnen worden.
f) Ook de kabinetsformateur zal aan deze openheid moeten bijdragen door tijdens zijn formatiewerkzaamheden zoveel mogelijk inlichtingen te verstrekken over het verloop en de inhoud van de besprekingen.
5. Bij de huidige verdeling van taken over de verschillende departementen is de coördinatie van het overheidsbeleid onvoldoende gewaarborgd. Om hierin verbetering te brengen moeten de volgende maatregelen worden genomen:
a) De minister-president en de vice-minister-president dienen een sterke coördinerende bevoegdheid te hebben. Bij verschil van mening tussen ministers over deze aangelegenheden dienen zij op nog nader te regelen wijze een beslissende stem te krijgen.
b) De coördinerende raden binnen de ministerraad dienen uitgebreid te worden.
c) De ministers dienen een stringente opdracht aan ambtenaren te geven tijdig contact op te nemen met andere ministeries, die bij onderhavige zaken betrokken zijn.

III Het overheidsapparaat

1. De ontwikkelingen van het moderne overheidsapparaat en de toenemende vervlechtingen van de overheid met het maatschappelijk gebeuren vragen om een efficiënte bescherming van de burger tegen een onpersoonlijk technische en ambtelijk handelen van de overheid. Daarom dienen de volgende maatregelen aanbeveling:
a) De overheidsstukken moeten in begrijpelijke taal zijn gesteld.
b) Antwoorden op verzoeken van burgers, instellingen e.d. moeten binnen drie maanden worden gegeven. Indien dit niet mogelijk is, moet bericht worden gezonden waarom afdoening nog niet kan plaatsvinden.
c. De voorlichtingsdiensten van de overheden moeten, naast de gebruikelijke voorlichting over het hoe en waarom van het overheidshandelen in het algemeen, de burger ook inlichtingen kunnen geven over de vraag, waar hij de nodige informatie ten aanzien van een bepaalde sector van het overheidsbeleid kan krijgen.
d) Betere regelingen van het administratief beroep tegen beschikkingen van lagere overheidsorganen moeten worden getroffen.
e) Bij beschikkingen dienen de gronden van beslissingen te worden gegeven en dient te worden vermeld waar en hoe beroep kan worden aangetekend.
f) Versnelling van de bestaande beroepsprocedures is dringend nodig.
g) Een spoedige aanstelling van een parlementaire ombudsman dient te worden bevorderd.
2. De Algemene Rekenkamer dient meer aandacht te schenken aan de doelmatigheid van het beleid. Zij moet onder meer nagaan, of er op de departementen wel voldoende aandacht aan de doelmatigheidsbevordering wordt besteed en welke resultaten hiermee worden bereikt. Tot dit doel zat de staf van de Rekenkamer moeten worden uitgebouwd met gekwalificeerde deskundigen. Ook moet zij in de gelegenheid worden gesteld, waar dat wenselijk is, van de diensten van externe organisatie- en efficiencybedrijven gebruik te maken. Tot haar taak moet ook gerekend worden na te gaan in hoeverre aan uitgebrachte adviezen gehoor wordt gegeven.
8a) De kwaliteit van het ambtelijk apparaat moet worden bevorderd door meer aandacht te schenken aan scholing en bijscholing.
b) De mobiliteit van de ambtenaar dient te worden bevorderd door gerichte overplaatsing op basis van een weloverwogen personeelsplanning op lange termijn.

IV Gemeenten en provincies

A. Betrokkenheid van de bevolking bij het bestuur.

1. De gemeentelijke overheid staat het dichtst bij de bevolking. De gemeentebesturen dienen te streven naar een zo groot mogelijke openbaarheid en dienen de betrokkenheid van de bevolking bij het bestuur te bevorderen.
2. De gemeentebesturen zullen naar goede voorlichting moeten streven, zodat het inzicht van de bevolking in het beleid wordt vergroot. Discussies over belangrijke beleidsaspecten zullen zo veel mogelijk in het openbaar moeten geschieden. Dezelfde eisen kunnen aan de provinciale besturen worden gesteld.
3. Het inschakelen van niet-raadsleden in door de raad in te stellen commissies dient te worden bevorderd.
4. Voorts dienen gemeentebesturen — over zaken en onderwerpen die zich daartoe lenen — openbare hearings te houden, zodat de bestuurders meer inzicht krijgen in de opvattingen die onder de bevolking leven. Voor dit doel zal ook gebruik moeten kunnen worden gemaakt van een plaatselijk referendum.
5. De burgemeester dient benoemd te worden door de Kroon, op voordracht van de Commissaris der Koningin, nadat de gemeenteraad is gehoord. Bij deze benoeming is een goed samenspel tussen de Commissaris der Koningin en de gemeenteraad noodzakelijk.
6. Ook bij de benoeming van de Commissaris der Koningin dienen de Provinciale Staten te worden gehoord. Tevens is een goed samenspel tussen de minister en de Provinciale Staten noodzakelijk.

B. De organisatie van het bestuur

Door de noodzaak van een gericht ruimtelijk beleid; door de noodzakelijke specialisatie van het apparaat gevoegd bij de schaalvergroting en een toeneming van de taken, zien gemeentelijke en provinciale besturen zich voor grote problemen geplaatst. Dit maakt een herstructurering van het bestuur noodzakelijk. Hierbij gaat het primair om het welzijn van de ingezetenen. Bij de bestuursinrichting zal grote aandacht moeten worden besteed aan doelmatigheid, overzichtelijkheid, openbaarheid en krachtige bestuurseenheden.

1. In vele agglomoraties is de laatste tijd een sterke intergemeentelijke samenwerking gegroeid, mogelijk gemaakt door de wet gemeenschappelijke regelingen. Het verdient aanbeveling de mogelijkheden van intergemeentelijke samenwerking te vergroten en door middel van een wettelijke regeling het totstandkomen van agglomeratie-organen te stimuleren. Hierbij dient openbaarheid van de vergaderingen van de bestuursorganen te worden voorgeschreven om te bereiken, dat de bevolking bij haar werkzaamheden betrokken is.
2. In het licht van de schaalvergroting zal de inter-provinciale samenwerking, alsmede de provinciale indeling en de taken en posities van de provincies moeten worden bezien. Daarbij moet worden nagegaan welke indeling het best past bij de toekomstige ontwikkeling.
Bovendien zal de taakverdeling tussen de drie bestuurslagen aan een kritisch onderzoek moeten worden onderworpen, waarbij met name een vergroting van de bevoegdheden van de provincies op het financiële terrein aandacht verdient.
3. Tot herziening van gemeentegrenzen moet worden overgegaan als ruimtelijke, sociale of economische ontwikkeling van een bepaalde streek dit noodzakelijk maakt. Aan de herindelingsplannen zal een onderzoek moeten voorafgaan, waarbij de bevolking en de door haar gekozen vertegenwoordigers worden betrokken.
4. Decentralisatie van het bestuur verdient speciale aandacht, met name in grote gemeente (circa 100.000 inwoners en meer). De groei van zeer grote steden zal zoveel mogelijk moeten worden afgeremd. De voorkeur moet worden gegeven aan satellietgemeenten met een eigen bestuur.
5. Het beleid van de bestuursorganen moet op elkaar worden afgestemd. Daartoe is regelmatig overleg tussen de landelijke overheid, de provinciale, regionale en gemeentelijke organen dringend nodig.
6. Coördinatie van beleid van Provinciale Staten en gemeenten is noodzakelijk, in het bijzonder op het terrein van de ruimtelijke ordening, infra-structuur en welzijn.

V. Justitie

1. Rechtspraak

De onafhankelijkheid van de rechtspraak is één van de grondslagen van een democratisch staatsbestel. De wetgever dient er dan ook steeds op toe te zien, dat deze onafhankelijkheid wordt gewaarborgd. Rechtsmacht toegekend aan andere onafhankelijke colleges dan die behorende tot de gewone rechterlijke macht, dient uitzondering te zijn.
Voor een goede onafhankelijke rechtspraak zijn goede rechters, een goed openbaar ministerie en goede advocaten van groot belang. Het terugbrengen van de leeftijdsgrens tot 65 jaar voor de zittende magistrateur is gewenst.
Overweging verdient in de Nederlandse rechtspleging bij het hoogste rechtscollege een opening te makén voor het doen blijken van een afwijkende mening, welke bij de beoordeling van een zaak wordt gehuldigd. Dit kan een bijdrage leveren aan het democratisch functioneren van de rechtspleging en het kan de openheid van de rechtspleging naar de burgers vergroten.
Het zou wenselijk zijn, dat de taal van de rechterlijke macht in haar vonnissen eenvoudiger wordt.
Een loopbaan bij het openbaar ministerie dient aantrekkelijk te worden gemaakt. Het openbaar ministerie dient openheid te ver-

schaffen aan het publiek ten aanzien van zijn beleid, zodat men kan begrijpen, waarom in het ene geval wel wordt vervolgd en in het andere geval niet.
De toegevoegde raadslieden hebben er recht op, dat hun diensten in zaken, waarin zij kosteloze rechtsbijstand verlenen, volledig van staatswege worden vergoed.

2. Wetgeving

Gelet op de invoering van het Eerste Boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek is spoedige totstandkoming van de andere boeken daarvan gewenst. Er dient voor te worden gewaakt, dat door te grote detaillering het nieuwe Burgerlijk Wetboek niet in het slop geraakt.
Spoedige totstandkoming van een wettelijke regeling van het stakingsrecht is gewenst. Het recht van demonstratie dient wettelijk te worden vastgelegd en aan regels te worden gebonden.

3. Strafrecht en politie

a) De strafrechtspleging dient aan de inzichten en eisen van deze tijd mede in de overwegingen te worden betrokken. Het zal in de strafrechtspleging moeten gaan om het oplossen, c.q. het begrenzen van conflictsituaties met het doel de menselijke grondslagen van onze maatschappij te beschermen en de belangen van burgers te waarborgen. Daarbij moet aandacht worden geschonken aan de elementen van preventie en vergelding.
Voorzover mogelijk dient vrijheidsbeneming en in het bijzonder preventieve hechtenis te worden vermeden.
Nadruk dient te vallen op de gedragsbeïnvloeding van de gestrafte. De schadeloosstelling van het slachtoffer dient beter te worden geregeld, bijvoorbeeld door een „Fonds tot schadeloosstelling", waarin ook de veroordeelde kan bijdragen en de betaalde boetes zouden kunnen worden gestort.
De regeling van de schadevergoeding aan de ten onrechte vervolgde moet eveneens worden verbeterd.
b) Aan modernisering van het gevangeniswezen in het algemeen en in het bijzonder wat de gebouwen betreft, moet een hogere prioriteit worden gegeven.
c) Een herziening van het Wetboek van strafrecht is gewenst, met name met het oog op een heroriëntatie omtrent de strafwaardigheid van bepaalde daden. Te denken valt in dit verband aan delicten op het terrein van de zedelijkheid, het gebruik van stimuleren en verdovende middelen en de huisvredebreuk.
Dit betekent niet een afschaffing zonder meer van alle desbetreffende bepalingen.
Het een en ander zal dienen te geschieden in overeenstemming met het beginselprogram.
d) Het politie-apparaat dient beter wetenschappelijk te worden toegerust, ten einde de mogelijkheid van goed reageren op conflictsituaties te vergroten en het zelfvertrouwen te bevorderen.
De samenwerking tussen het politieapparaat, de reclasserings-instellingen en de instellingen voor geestelijke volksgezondheid en maatschappelijk werk dient te worden gestimuleerd.
Het is noodzakelijk de verkeersdiscipline te bevorderen, onder meer door uitbreiding van de verkeerspolitie.
e) De ingewikkelde structuur van onze hedendaagse samenleving maakt het scheppen en instandhouden van een groot aantal wettelijke bepalingen noodzakelijk. Willen deze bepalingen effect kunnen sorteren, dan zal de nakoming ervan afgedwongen moeten kunnen worden.
Uit de toename van de verkeersdelicten blijkt duidelijk, dat de overheid thans onvoldoende bij machte is de overtredingen van de wettelijke bepalingen op het terrein van het strafrecht en van het verkeer tegen te gaan. Het is dringend noodzakelijk, dat aan deze toename 'n halt wordt toegeroepen. Een eerste vereiste daarvoor is een behoorlijke uitbreiding en waar nodig betere outillage van de politie, opdat met meer daadkracht tegen wetsovertreders kan worden opgetreden en de nakoming der wetten meer onder controle kan worden gehouden.
f) De rechtsbescherming der gastarbeiders dient nader te worden bezien en waar nodig verbeterd.

Hoofdstuk 3: Wonen, werken en recreatie

Het regelen van de bestemming van de ruimte in ons dichtbevolkte land is één van de belangrijkste taken van de overheid. Dit houdt in, dat aan de schaarse grond een dusdanige bestemming wordt gegeven, dat daardoor een gunstig woon-, werk- en leefklimaat wordt gewaarborgd, dat aan de voorwaarde van een gezond bestaan wordt tegemoetgekomen en dar daardoor de ontplooiing van mens en samenleving zo juist mogelijk wordt gediend.
De snelle veranderingen die zich in het maatschappelijke leven voordoen, gevoegd bij de sterke wijziging in het behoeftepatroon (verkeer, recreatie, sociaal-culturele voorzieningen), bij de grote bevolkingsdichtheid en de onevenwichtige spreiding van de werkgelegenheid, roepen de behoefte op aan een doelgericht beleid en coördinatie tussen de beleidsinstanties.
Dit beleid zal gebaseerd moeten zijn op breed opgezet wetenschappelijk onderzoek naaar de mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Tevens zal dit onderzoek de alternatieve beleidsmogelijkheden en de prioriteiten op middellange termijn moeten aangeven.
Het ruimtelijk beleid van Nederland dient te worden afgestemd op de ontwikkelingen op dit terrein in Europa. Er zullen daarom initiatieven genomen moeten worden om in EEG-verband te komen tot een europees ruimtelijk beleid.

1 Ruimtelijk beleid.

Het ruimtelijke ordeningsbeleid dient gericht te zijn op het bevorderen van een betere spreiding van de bevolking en op een evenwichtig inrichtingsbeleid met name in de sterk verstedelijkte gebieden.

1. Spreidingspolitiek

Een meer doelmatige spreiding van de bevolking over Nederland dient bevorderd te worden door een geleidelijke „uitstraling" van woon- en werkgebieden vanuit de Randstad Holland. Voorts door de vestiging van industrieën en een versterkte ontwikkeling van enige stadsgewesten van grote omvang in het Oosten, Zuiden en Noorden van ons land.
Vergroting van de economische ontwikkeling en daarmee van de werkgelegenheid van en in deze gebieden kan alleen effectief zijn bij verbetering van de infra-structuur en bij vergroting van het cultureel-sociaal verzorgingsniveau. Hiertoe dienen ten behoeve van deze gebieden onder meer de volgende maatregelen te worden genomen:
— versnelde aanleg van autosnelwegen van grote capaciteit in en naar deze gebieden;
— goede spreiding van de verschillende onderwijsinstellingen met name van die voor middelbaar onderwijs en voor de hogere beroepsopleidingen
— stichting van schouwburgen, sportaccommodaties en het treffen van voorzieningen op het terrein van de recreatie, de maatschappelijke- sociale- en geneeskundige dienstverlening e.d.;
— overheveling van (semi)-overheidsdiensten en stimulering van de vestiging van research-centra van overheids- en semi-overheidsinstellingen;
— stimulering van de vestiging van industrieën en dienstverlenende bedrijven, die niet noodzakelijk in de Randstad Holland moeten zijn gevestigd;
— daarnaast moet aan deze gebieden een grotere functie worden gegeven in het verschaffen van mogelijkheden van recreatie ten behoeve van de dichtsbevolkte delen van ons land.

2. Inrichtingsbeleid.

a) Met name voor het Westen is een selectief beleid t.a.v. industrievestigingen noodzakelijk. Bij beslissingen hierover zullen naast de economische facetten ook de welzijnsaspecten van de bevolking in de overwegingen dienen te worden betrokken.
b) Bij de planning van nieuwe wijken en woongebieden wordt veelal te eenzijdig de nadruk gelegd op kwantitatieve aspecten van de huisvesting. Er moet echter ook een harmonisch woonmilieu worden geschapen, waarbij gedacht kan worden aan:
— meer ruimte voor experimenten en ontwikkeling van nieuwe woonvormen;
— mogelijkheden voor recreatie, sport en spel in, of in de zeer directe omgeving van het woongebied (parken, speelweiden, speelterreinen voor de jeugd);
— winkelcentra;
— ruimten voor jeugdwerk, vormingswerk, voor kinderdagverblijven en crêches;
— centra voor dienstverlening op het welzijnsvlak, o.a. voor de werkende gehuwde vrouw;
— scholen en kerkcentra;
— effectief openbaar vervoer en goede verbindingswegen met het regionale stadscentrum;

Bij de realisatie van deze objecten dienen de bevolking en de particuliere organisaties zoveel mogelijk te worden betrokken.
c) Er zullen behoorlijke oppervlakten van een aaneengesloten open gebied tussen de woongebieden moeten zijn, zowel ten behoeve van de agrarische produktie als met het oog op de recreatie. Het beleid zal er op gericht moeten zijn, dat met name de centrale open ruimte in de randstad (her „groene hart") niet verder wordt volgebouwd.
d) De bescherming, het beheer en het behoud van de vanuit sociografisch en/of biologisch gezichtspunt waardevolle elementen, dienen in een nationaal plan voor de natuurmonumenten te worden vastgelegd, een en ander na overleg met de natuur beschermingsorganisaties.
e) Ter bevordering van de levendigheid en ten dienste van de werkende gehuwde vrouw zullen bepaalde vormen van werkgelegenheid gesitueerd moeten worden in directe relatie met de woongebieden.

II Land- en tuinbouw en visserij.

A. Het beleid zal er op gericht moeten zijn, dat landbouw, tuinbouw en veeteelt zich op evenwichtige wijze — mede gezien in het licht van de optredende schaalvergroting en de structurele veranderingen binnen en buiten de EEG — kunnen ontwikkelen.
Voor het bereiken van een menswaardig bestaan op deze ondernemingen zal moeten worden bevorderd dat:
a) voldoende ruimte en grond gereserveerd blijft voor gezonde agrarische bedrijven;
b) gestreefd wordt naar het handhaven van voldoende levenskrachtige dorpskernen in de overwegend agrarische gebieden. Om verschraling van de verzorging van het platteland te voorkomen zul bundeling van een aantal aspecten daarvan in grotere, regionale centra onvermijdelijk zijn.
c) door een gericht subsidiebeleid structuurverbeterende maatregelen worden gestimuleerd. Met name moet gedacht worden aan ruilverkaveling, ontsluiting, ontwatering en modernisering van bedrijfsgebouwen.
c) de werkers in de agrarische sector behoeven bijzondere aandacht; voor degenen die zonder werk komen dienen er ruime mogelijkheden te zijn voor omscholing met behoud van het oorspronkelijke inkomen, voor ouderen is een wachtgeldregeling of vervroegde pensionering de meest realistische oplossing.

Op de maatregelen om de sociale verzekeringspositie van de kleine zelfstandigen te verbeteren en om de problemen bij beroepsovergang op te vangen, wordt in dit program in hoofdstuk V ingegaan. Daarnaast dienen ten behoeve van land- en tuinbouw nog de volgende maatregelen te worden genomen:
a) het handhaven van die overheids- en semi-overheidsinstanties die dienstverlenende activiteiten (voorlichting e.d.) uitoefenen;
b) het financieel steunen van de bedrijven bij het streven naar doelmatige produktiemethoden en grotere produktieeenheden;
c) indien aan agrarische ondernemers beperkingen moeten worden opgelegd inzake de tot op dat moment gebruikelijke bedrijfsuitoefening of gronden aan hun agrarische bestemming moeten worden onttrokken, is een genoegzame schadeloosstelling van eigenaren en pachters vereist;
d) het zoveel mogelijk voorkomen van marktverstoringen voor agrarische produkten. Bij ernstige marktverstoring zal er voor gezorgd moeten worden, dat gezonde bedrijven zich kunnen handhaven.

B. De visserij vraagt de voortdurende aandacht van de overheid. Om onze nationale visserij in een gelijkwaardige positie te brengen met die van de andere EEG-landen dient een goed EEG-visserijgebied tot stand gebracht te worden.
De overheid zal door een actief beleid de schaalvergroting moeten bevorderen en zal de kottervisserij en de garnalenvisserij moeten steunen de structurele veranderingen te realiseren.

III Haven- en industrialisatiebeleid.

Met het oog op een goed ruimtelijk beleid en de gewenste spreiding en differentiatie van de werkgelegenheid en de evenwichtige ontwikkeling van handel en industrie is het nodig dat er een landelijk plan voor de zeehavenontwikkeling en industrialisatie op middellange termijn wordt opgesteld. Dit plan zal er vanuit moeten gaan dat:
a) Voldoende ruimte moet worden gereserveerd voor de aanleg en uitbreiding van zeehavens met in de onmiddellijke omgveing terrein voor de ontwikkeling van veel ruimte vergende (kapitaalintensieve) bedrijven.
b) Het plan dient zich te richten op een snelle ontwikkeling van de Brabantse wal en het Schelde-bekken ter ontlasting van Rijn- en IJmond. Voorts dient gestreefd te worden aan de aanleg van een grote zeehaven en van industrieterreinen in het noordwesten en noordooste van het land.
c) De woongebieden zullen op voldoende afstand van de industrieterreinen moeten liggen, zodat het gevaar, de hinder en de aantasting van het leefmilieu zoveel mogelijk worden beperkt.
d) De reclame voor de werving en vestiging van buitenlandse bedrijven zal landelijk moeten gebeuren.
e) De industrialisatie zal zoveel mogelijk geconcentreerd dienen te worden in de grote kernen. De overheid zal er zorg voor moeten dragen, dat er buiten de Randstad Holland voldoende aantrekkelijke vestigingsmogelijkheden zijn voor kleine en grote industrieën.
f) Om het beleid te kunnen coördineren zal er een staatssecretaris voor het haven- en industrialisatiebeleid moeten worden aangesteld.

IV Recreatieve- en sportvoorzieningen.

Een woongebied is dan pas „bewoonbaar" als er ruime mogelijkheden zijn voor de mens in zijn directe omgeving zichzelf te zijn en zich te recreëren. Om aan deze behoefte te kunnen voldoen, zal er gestreefd dienen te worden aan de opstelling van een landelijk plan voor sport en recreatie, waarin de behoeften op middellange termijn worden aangegeven en waarin de prioriteiten worden aangeduid. De uitvoering van het beleid kan mede in handen worden gelegd van de besturen van gemeenten en provincies, één en ander in nauwe samenwerking met de particuliere organisaties en het bedrijfsleven.
Daarbij zal in de algemene beleidssfeer dit plan de volgende elementen moeten bevatten:
a) De ontsluiting en ontwikkeling van grote recreatiegebieden en verbetering van het voorzieningsniveau.
b) Goede spreiding en ruime subsidie voor de mogelijkheden tot dagrecreatie voor het gehele gezin in de sterk verstedelijkte gebieden. Hiertoe behoort ook de ontwikkeling van het „groene hart" van de Randstad Holland.
c) De aanleg van sportvelden en andere sportaccommodaties dient sterk te worden versneld en moet zoveel mogelijk geschieden en de directe omgeving van het woonmilieu. Hierbij dient een goede spreiding voorop te staan. Bovengenoemde sportaccommodaties moeten in beginsel voor gemeenschappelijk gebruik worden opengesteld.
d) Grote aandacht voor werving van toeristisch bezoek aan Nederland door middel van effectieve propaganda en bevordering van het culturele en sociale toerisme.

V Verkeer en vervoer.

Als uitgangspunt moet gelden dat het wegenplan, het vaarwegenplan en het spoorwegnet moeten aansluiten bij het ruimtelijk beleid.
a) Prioriteit bij het wegenplan moeten hebben de aanleg en verbetering van autosnelwegen tussen de grote bevolkingscentra.
b) Er zal naar integratie van de planning van de spoorwegen en de ruimtelijke ordening gestreefd moeten worden. Bij de kwestie van onrendabele lijnen zullen mede de planologische en de sociale motieven in acht moeten worden genomen. De overheid zal daarbij, indien nodig, in de niet gedekte kosten tegemoet moeten komen.
c) Maatregelen om in de binnensteden te komen tot een verschuiving van 't particuliere vervoer naar het openbare vervoer en tot het leggen van het doorgaande verkeer om woonkernen heen dienen

te worden gestimuleerd. De ontwikkeling zal zoveel mogelijk moeten gaan in de richting van het weren van lang-parkeerders uit de binnensteden, autovrije winkelstraten, gecombineerd met goed openbaar vervoer en voldoende parkeergelegenheid aan de randen. De bouw van parkeergarages dient te worden gestimuleerd.

d) Evenals het lokale vervoer moet de overheid het niet-rendabele regionale openbare vervoer, indien en zolang het algemeen belang dit noodzakelijk maakt, financieel steunen.

e) De bevordering van de verkeersveiligheid moet als 'n zeer belangrijke taak worden gezien. Hierbij zijn nodig o.a. veilige wegen, snelle en efficiënte hulpverlening bij verkeersongelukken, controle op de veiligheid van motorrijtuigen, wettelijke regeling van het rijschoolonderwijs en intensieve contrôle op het verkeersgedrag.

VI Zuiverheid van lucht, bodem en water

Er zullen uitgebreide maatregelen genomen moeten worden om de toenemende verontreiniging van lucht, bodem en water terug te dringen.

a) De wet op de verontreiniging van oppervlaktewater is een eerste stap in de richting om een goede hygiëne van 't milieu en een gezond leefklimaat te kunnen waarborgen.
De overheid dient door een actieve subsidiepolitiek de bouw en de uitbreiding van rioolwaterzuiveringsinstallaties te bevorderen.

b) Een wettelijke regeling om de luchtverontreiniging tegen te gaan dient spoedig van kracht te worden. Deze wet zal zowel de mogelijkheden moeten openen om de verontreiniging door bedrijven tegen te gaan als ook maatregelen moeten aangeven om de verontreiniging door particulieren (huisbrand) en motorrijtuigen te kunnen beperken. Uitgangspunt dient te zijn dat de verontreiniger betaalt.

c) De overheid dient maatregelen te nemen om de geluidshinder (supersonisch luchtverkeer, fabrieken, enz.) te beperken.

d) Voor de afvoer van straat- en huisvuil en industriële afval dient vooral gestreefd te worden naar per regio opgezette vuilverbrandingsinstallaties.

e) Het aantal autokerkhoven dient sterk te worden beperkt. Op de invoer van gebruikte auto's dient een strenge controle te worden uitgeoefend.

f) Het onderzoek betreffende de hygiëne van het milieu en de gezondheidstechniek behoeft uitbreiding waarbij met name aan internationale samenwerking moet worden gedacht.

g) Nederland dient initiatieven te nemen om via de EEG te komen tot een internationale code tegen het lozen van afval in water en lucht en tot een internationaal controle- en waarschuwingssysteem.

h) Industrieën, die gevaren voor de omgeving kunnen opleveren bij brand, ontploffingen en het ontsnappen van giftige stoffen moeten in beginsel niet in de directe omgeving van woongebieden worden gevestigd. Bovendien zullen strenge voorschriften moeten worden gegeven inzake de beveiliging van de bevolking tegen rampen. Dit geldt ook voor het vervoer en de opslag van brandbare en giftige stoffen.

VII Volkshuisvesting.

a) Aan krachtige bestrijding van de woningnood — vooral voor de minder draagkrachtigen — en het voorzien in de woningbehoefte in die streken, waar de woningnood nog zéér groot is, moet een hoge prioriteit worden verleend.
In concreto zullen hiervoor de volgende maatregelen noodzakelijk zijn:

Opvoering van het woningbouwprogramma van 125.000 met een zodanig aantal als in verband met bouwcapaciteit, financieringsmogelijkheden en beschikbare bouwgrond mogelijk is; hierbij wordt aan een geleideljke verhoging met in totaal 10 à 15.000 woningen per jr. over de periode 1971-1975 gedacht (in 1975 derhalve 135 à 140.000 woningen).

b) De verbetering van bestaande woningen en de opruiming van krotten — bij voorkeur in het kader van een algehele buurt- dorps- of stadsreconstructie dienen krachtig te worden bevorderd.

c) Een doeltreffend middel om voor de minst draagkrachtigen meer woningen voor aanvaardbare prijzen te verkrijgen is het verder bevorderen van de zogenaamde (eventueel verplichte) doorstroming. Bevoegdheid van de plaatselijke overheid om ook de woningbouwverenigingen daartoe te verplichten is gewenst.

d) Bij de programmering van de sociale woningbouw zal in het bijzonder rekening moeten worden gehouden met de huisvestingsbehoeften van minder draagkrachtigen, grote gezinnen, lichamelijk gehandicapten, bejaarden, alleenstaanden, gezinnen van buitenlandse werknemers en studenten.

e) Het is gewenst dat er zo spoedig mogelijk een geheel vrije woningmarkt ontstaat met verantwoorde huurprijzen zowel voor woningen als ook delen daarvan (kamerverhuur). Daarbij dienen de belangen van huurder en verhuurder in voldoende mate te worden gewaarborgd. Voor gezinnen waarvoor de huur tijdelijk of blijvend te hoog is dienen individuele huursubsidies te worden verleend.

f) Naast bevordering van de woningwetbouw is verdere stimulering van de particuliere bouw gewenst onder meer door premieregelingen (gekoppeld aan het inkomen), door het beschikbaar stellen van goedkope kredieten of via het stellen van negatieve inkomsten of loonbelasting.

g) Teneinde tot een groter nuttig effect te komen bij de woningbouw, is het nodig dat de voorschriften aanmerkelijk worden vereenvoudigd en er een grotere decentralisatie wordt toegepast. De verdeling van de gesubsidieerde woningen per provinciee en gemeenten, moet plaatsvinden op grond van zo nauwkeurig mogelijke vaststelling van de werkelijk bestaande behoeften.

h) Aan de gemeenten dient 'n voorkeurrecht te worden gegeven bij de verkoop van gronden welke in een bestemmingsplan vallen Voor het bepalen van de prijs welke de gemeente bij onteigening of bij het gebruikmaken van het voorkeursrecht dient te betalen, moet de gebruikswaarde van de grond de grondslag te zijn.

i) Het woongerief en de kwaliteit van de woningen moeten sterk worden verbeterd, ook in relatie tot het woonmilieu. Bij de vaststelling van de verhouding hoogbouw-laagbouw dient vooral met de behoeften en wensen van de te huisvesten gezinnen of personen rekening te worden gehouden.
Voorts dient daarbij ook zorgvuldig tegen aantasting van het land-schappelijk karakter te worden gewaakt.

j) Het doelmatig bouwen en het streven naar bouwkostenverlaging moeten worden bevorderd, ondermeer door uitbreiding van de bouwresearch. Daarnaast dient de ontwikkeling van nieuwe bouwvormen te worden gestimuleerd, waarbij vooral rekening wordt gehouden met de behoeften en wensen van de bevolking.

k) De gemeentebesturen dienen er voor zorg te dragen tijdig uitvoerbare en subsidiabele plannen gereed te hebben.

VIII Uitvoering en prioriteiten.

Het beleid ten aanzien van wonen, werken en recreatieve voorzieningen zal moeten worden uitgevoerd door de overheid (rijk, provincies en gemeenten) in nauwe samenwerking met de particuliere organisaties.
Voor de uitvoering zal een visie op lange termijn noodzakelijk zijn. Deze visie zal moeten worden gevoed door het „toekomstonderzoek" naar de ontwikkelingen die zich zullen voordoen en deze zal mede moeten worden bepaald door de behoeften die er bij de bevolking leven.
Voor de vaststelling van het beleid op kortere termijn en de prioriteiten zal deze toekomstvisie bepalend moeten zijn.
Vanuit de in dit hoofstuk neergelegde visie kunnen de volgende punten worden genoemd die spoedige verwezenlijking vragen, rekening houdend met de economische mogelijkheden:

— spoedige verbetering van de woon- en leefomgeving van de sociaal en economische zwakken;
— krachtige bestrijding van de verontreiniging van bodem ,lucht en water;
— ontwikkeling van een landelijk plan voor sport en recreatie;
— ontwikkeling van een op de toekomst gericht haven- en industrialisatiebeleid;
— versnelde aanleg van autosnelwegen tussen de grote bevolkingscentra;
— krachtige uitvoering van het spreidingsbeleid.

Een BRIL van
EIKENDAL
gaat bovenal!
WAGENINGEN
VEENENDAAL

Hoofdstuk 4: Onderwijs, vorming en dienstverlening

Inleiding

1. Uitgangspunten.

a) Belangrijke elementen in het welzijnsbeleid zijn de toerusting van een ieder om mee te werken aan het tot stand brengen van persoonlijk welzijn en het helpen van degenen die daartoe zelf niet in staat zijn.
Dit geldt met name voor onderwijs en vorming, voor de recreatie en sport, voor de culturele en creatieve ontwikkeling en ook voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid.

b) In de allereerste plaats is de mens zelf verantwoordelijk voor zijn welzijn, voor dat van zijn medemens en voor de verbanden waartoe hij behoort zoals gezin, kerk, leef- en werkgemeenschap en daaruit vloeit de plicht voort om hierin werkzaam te zijn.
De overheid zal het particulier initiatief en het dragen van medeverantwoordelijkheid moeten stimuleren, onder meer door een actief subsidiebeleid. Zij zal structuren moeten scheppen, waarbinnen het particulier initiatief, het werk van de kerken en verenigingen en de persoonlijke verantwoordelijkheid tot hun recht kunnen komen. Daar waar 't particulier initiatief tekort schiet zal de overheid onder eigen verantwoordelijkheid voorzieningen moeten treffen.

c) Het beleid van de overheid op de genoemde terreinen moet gebaseerd zijn op drie fundamentele rechten. Deze zijn:
— het recht op volledige ontplooing en ontwikkeling
— het recht op bijstand als het persoonlijke welzijn is verstoord
— het recht op bescherming tegen gevaren, die het persoonlijk welzijn kunnen beïnvloeden.

2. Coördinatie, onderzoek en planning.

a) Om verdere versnippering te voorkomen zal de overheid moeten streven naar de totstandkoming van een landelijk ontwikkelingsplan dat met name de volksgezondheid, de maatschappelijke dienstverlening, de recreatie en sport, het vormingswerk, de culturele ontwikkeling en het jeugdwerk omvat. Dit plan zal de organisatiestructuren en de prioriteiten moeten aangeven. In een raamwet zal daarbij de subsidiëring van de verschillende organisaties en betrokkenen moeten worden geregeld.

b) Voor een weloverwogen opzet van het beleid op deze terreinen is wetenschappelijk onderzoek naar de mogelijke toekomstige ontwikkeling in de samenwerking en naar de werkelijke behoeften onder de bevolking onontbeerlijk. Dit onderzoek zal sterk moeten worden uitgebreid.

c) Daarnaast zal op het terrein van het particuliere initiatief de onderlinge samenwerking en de coördinatie moeten worden bevorderd.
Op het landelijke vlak moet worden nagegaan of de bestaande nationale overkoepelende instanties of raden voor de onderscheiden werkterreinen, kunnen worden gecoördineerd in 'n Centrale Welzijnsraad.
Deze raad kan als officieel adviesorgaan voor de rijksoverheid dienen en kan tevens coördinerend optreden tussen het beleid van het particulier initiatief en dat van de rijksoverheid.
Eveneens kunnen op provinciaal en lokaal vlak ook raden worden ingesteld met gelijke coördinerende en adviserende functies.

d) De uitvoering van het beleid zal bij voorkeur moeten geschieden door organen, die geografisch en psychologisch zo dicht mogelijk bij de bevolking staan. Er zal naar gestreeft moeten worden in dorpen en wijken ruimtelijke voorzieningen te treffen, waarbinnen naar behoefte en naar gelang de plaatselijke situatie dit mogelijk en wenselijk maakt, verschillende soorten van werkzaamheden op deze terreinen kunnen worden geconcentreerd, zoals dienstencentra en wijkcentra.

e) De verschillende particuliere organisaties zullen naar grote openheid moeten streven en dienen zoveel mogelijk de bevolking bij de activiteiten te betrekken. Alle gesubsidieerde instellingen dienen jaarlijks een beknopt verslag op te stellen dat in ruimte kring wordt verspreid.

II Onderwijs, vorming en ontwikkeling.

De vrijheid van het bijzonder onderwijs is een groot goed, waaraan — ondermeer door ongunstige subsidievoorwaarden — niet getornd mag worden. Er dienen ruime mogelijkheden (met name financiële) te zijn voor het geven van godsdienstonderwijs bij het openbaar onderwijs.

1. Onderwijs.

A. Onderwijsvernieuwing.

Goed en doelmatig onderwijs is van het allergrootste belang voor de toekomst van ons land en voor een harmonische uitbouw van de samenleving.
Voor een evenwichtige ontwikkeling van het onderwijs is het nodig, dat het zich doorlopend aanpast aan de veranderingen in de samenleving. Daarbij zal bijzondere aandacht moeten hebben:

a) Voor een systematische benadering van de onderwijsvernieuwing is de instelling van een nationaal onderwijs planbureau gewenst.

b) Goed toegerust onderwijskundig onderzoek is nodig om die gegevens te verwerven die onderwijsverbetering op goede gronden mogelijk maakt.

c) Begrijpelijk geformuleerde documentatie en informatie dienen tijdig aan alle belanghebbenden verstrekt te worden.

d) De opleidingsinstituten voor het onderwijs dienen een vruchtbaar contact met de pedagogische centra en de wetenschappelijke instituten te hebben.

e) De pedagogische centra hebben een belangrijke taak in het zicht vernieuwende onderwijs en verdienen derhalve een ruime financiële steun van de overheid.

f) De pedagogische en didactische vorming van leraren na hun wetenschappelijke studie behoeft verbetering, terwijl periodieke bijscholing van alle leerkrachten noodzakelijk is.

g) Een speciale leergang voor schoolleiders is noodzakelijk.

h) De ouders dienen bewust betrokken te worden in het geheel van het te vernieuwen onderwijsbeleid.

i) In het gehele onderwijs zal meer aandacht besteed moeten worden aan de vorming van de jonge mens. Hierbij moet speciaal gedacht worden aan de staatsburgerlijke vorming, aan de lichamelijke en creatieve ontwikkeling, aan seksuele vorming mede in relatie tot het menszijn en aan de confrontatie van de jeugd met de samenleving.

j) Alle leer- en hulpmiddelen voor de scholen dienen op hun waarde voor het onderwijs te worden getoetst.

k) Spelling-vereenvoudiging blijft nodig.

B. Democratisering van het onderwijs.

Ieder kind heeft er recht op het onderwijs te volgen dat met zijn gaven overeenkomt. Daarom moet alles in het werk gesteld worden om de verdere democratisering van het onderwijs te bevorderen zodat meer kinderen uit de lagere milieus tijdig zodanig worden opgeleid dat zij voortgezet en wetenschappelijk onderwijs gaan volgen. Voorts zal ruime aandacht moeten worden besteed aan de opvang van kinderen die door afkomst of milieu aanpassingsmoeilijkheden hebben. Middelen daartoe zijn ondermeer doelgerichte voorlichting aan de ouders en goede begeleiding van elk kind voor de leerkrachten. Dit geldt bovenal voor het kleuter- en basisonderwijs. Juist daarom is verdere verlaging van de leerlingenschalen voor het kleuteronderwijs en de laagste klassen van het basisonderwijs dringend gewenst.
Voorts dient de oprichting van schooladviesdiensten, in relatie tot hulpverleningsen adviesinstanties buiten school, te worden gestimuleerd.

C. Vormen van onderwijs

a) Een nieuwe wettelijke regeling voor het kleuter- en basisonderwijs dient spoedig te worden gerealiseerd, waarbij kleuter- en basisonderwijs naar elkaar toe dienen te groeien. (bv. door vorming van schoolgemeenschappen, speel-leer-klassen).
Ook bij het basisonderwijs dient een gematigde vorm van specialisatie bij de leerkrachten te worden ingevoerd. Daarnaast dient de opleiding van leerkrachten bij kleuter- en basisonderwijs op de pedagogische academies op een hoger peil te worden gebracht. De honorering dient hierop te worden afgestemd. Dit om te voorkomen dat het basisonderwijs zijn aantrekkelijkheid zal verliezen voor de leerkrachten.

b) De financiële steun aan het onderwijs en de daarbij behorende huisvesting voor schipperskinderen zullen sterk moeten worden uitgebreid.

c) Om stagnatie in de verdere doorvoering van de Mammoetwet te voorkomen is het nodig, dat de overheid ruime middelen ter beschikking stelt om de herstructurering te kunnen uitvoeren. Zij zal daartoe een flexibel en doelgericht beleid moeten voeren, zodanig dat de resultaten van de opgedane ervaringen in de verdere planning kunnen worden betrokken. Daarbij dienen de positie en de salariëring van de leerkrachten bijzondere aandacht te hebben.

d) Gezien de plaats die de technische en dienstverlenende beroepen zullen innemen in het toekomstige maatschappelijke bestel dient ruime aandacht te worden besteed aan het onderwijs in de moderne technische en verzorgende beroepen en van het middenstandsonderwijs.
Met het oog op de snelle verandering van het economische leven zullen het her- en bijscholingswerk en de beroepsopleiding van meisjes moeten worden uitgebreid.

e) Er moet naar nauwe integratie van 't hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs worden gestreefd.

2. Wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.

A. Universiteiten en hogescholen

Om te kunnen waarborgen, dat de instellingen voor wetenschappelijk onderwijs blijven voldoen om aan de groeiende behoefte van de maatschappij aan academisch gevormden, om in de toekomst de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek te waarborgen, om te voorkomen dat verspilling van financiële middelen en intellectueel potentieel optreedt dienen de volgende maatregelen te worden genomen:

a) Herziening van het wetenschappelijk onderwijs door reorganisatie van de onderwijsprogramma's. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:
— instelling van een volledig afgeronde (verkorte) studie van omstreeks vier jaar af te sluiten met een doctoraal examen:
— daarnaast moeten er vervolgopleidingen komen voor gespecialiseerde beroepen (bv. artsen, apothekers en leraren) en speciale cursussen voor periodieke bijscholing van academisch en niet-academisch gevormden;
— zij die een wetenschappelijke loopbaan ambiëren of zich in wetenschappelijk werk willen bekwamen kunnen hun opleiding afronden door een periode van twee tot drie jaar zelfstandig werk aan universiteitsinstituten af te sluiten met het verdedigen van een werkstuk of een aantal publicaties voor een kleine kring van deskundigen (promotie);
— voor toogleraren dient de pensioengerechtigde leeftijd gesteld te worden op 65 jaar;
— voorts moet gestreefd worden naar afstemming van de onderwijsprogramma's van de verschillende universiteiten onderling.

b) Er dient naar intensieve samenwerking tussen de universiteiten en hogescholen gestreefd te worden teneinde tot afspraken te komen over researchbeleid, de onderwijsprogrammering en omtrent de instelling van nieuwe instituten en specialisaties.

c) Universiteiten en hogescholen dienen aan de grondregels van openbaarheid en democratisch functioneren te voldoen. In de universiteitsbesturen dienen naast vertegenwoordigers uit de maatschappij en uit de kring van hoogleraren, lectoren en wetenschappelijke medewerkers ook vertegenwoordigers van het administratief en technisch personeel en van studenten zitting te hebben. Het huidige beurzenstelsel dient uitgebouwd te worden in de richting van 'n systeem van studieleningen waarvan alle studerenden boven de achttien jaar gebruik kunnen maken.

B Wetenschapsbeleid

a) Voor een evenwichtige uitbouw van de technologische ontwikkeling en van het onderzoek is een gericht wetenschapsbeleid een vereiste. Een landelijk researchplan zal er op gericht moeten zijn overlappingen te voorkomen en 't zal de leemten in onderzoek moeten aangeven; middellange termijnplanning is daarbij onontbeerlijk; openbaarheid van de plannen worden zoveel mogelijk bevorderd.

b) Prioriteit bij het wetenschapsbudget dient (gezien de relatieve achterstand) te hebben:
— onderzoek ten behoeve van industrie en handel
— fundamenteel medisch onderzoek
— onderzoek op het terrein van de mens- en gedragswetenschappen.

c) Er dient zoveel mogelijk naar centralisatie van onderzoek gestreefd te worden, ondermeer door de instelling van landelijke instituten van topklasse (b.v. voor automatisering moleculaire biologie, chemie en fysica van de mens, filosofie en sociale wetenschappen).

d) De internationale samenwerking op technologisch en wetenschappelijk terrein zal sterk moeten worden gestimuleerd.

e) Het verdient aanbeveling voor de coördinatie en de planning van wetenschappelijk onderzoek een minister zonder portefeuille voor het wetenschapsbeleid aan te stellen.

3. Vormingswerk

Door de structuurveranderingen in de maatschappij en de zich snel wijzigende samenleving, die ingewikkelder en onoverzichtelijker wordt, komt er steeds meer behoefte aan een doelgerichte aanpak van het vormingswerk.
Uitgaande van het thans bestaande vormingswerk voor volwassenen komen wij tot de volgende opzet:

a) wijks- of stadsgewijze opzet van het vormingswerk via avondcursussen, discussie- en voorlichtingsbijeenkomsten. Dit werk dient zoveel mogelijk ingebouwd te worden in het opbouwwerk en dient er mede op gericht te zijn de betrokkenheid en de actieve belangstelling van de bevolking te stimuleren.

b) uitbreiding van het werk van de vormingsinstituten en volkshogescholen, zodat deze instellingen meer betrokken raken bij de organisatie van cursussen e.d. op regionaal en plaatselijk vlak.

c) een landelijke opzet van het vormingswerk gericht op de permanente vorming (éducation permanente) van de bevolking met het doel het inzicht van de mensen in het maatschappelijk proces te vergroten, het vermogen tot kritisch verwerken van informatie te stimuleren en om een ieder in de gelegenheid te stellen op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen. Dit werk zal gezamenlijk moeten worden opgezet door vormingsinstituten, universitaire instellingen en door radio en televisie.

4. Cultuurbeleid

a) Een cultuurbeleid zal gericht dienen te zijn op het stimuleren en zoveel mogelijk tot ontwikkeling brengen van de creatieve mogelijkheden in ieder mens. Daarnaast dient door een gericht subsidiebeleid bevorderd te worden dat veel meer mensen gebruik gaan maken van de geboden mogelijkheden voor actieve en passieve cultuurbeoefening.

b) Naast musea en schouwburgen zullen ook andere mogelijkheden en ruimten beschikbaar moeten komen voor contacten met de professionele kunst, voor creatieve expressie.

c) De massa-communicatiemiddelen, en met name televisie, moeten meer worden gebruikt ten behoeve van de creatieve en culturele ontplooiing van de mens.

d) Het behoud van cultuuruitingen uit 't verleden is een zaak van groot gewicht. Dit punt zal dan ook een belangrijke plaats in het cultuurbeleid moeten innemen.

e) Onderzocht zal moeten worden of het huidige beleid ten aanzien van musea, monumenten en theaters, toneelgezelschappen, orkesten en de opera voldoet aan eisen van doelmatigheid en of er sprake is van een evenwichtige besteding en spreiding van de beschikbare gelden over voorbije, dan wel meer traditionele kunstuitingen en nieuwe, experimentele vormen van experessie.

f) De regionale culturen zijn in het geheel van het Nederlandse cultuurpatroon van groot belang. Zij dienen een constructieve bijdrage te leveren aan het culturele leven en als zodanig zullen zij door de overheid moeten worden erkend en gesteund. Onder de gebieden met 'n regionale cultuur neemt Friesland door de tweetaligheid een bijzondere positie in.

g) De overheid heeft de taak de professionele kunstbeoefening te stimuleren en te steunen.

h) Aan de kunstenaars moeten daarom in het maatschappelijke leven ruimer kansen worden geboden zich te ontplooien o.a. door ze meer in te schakelen bij de inrichting van het woonwerk- en leefklimaat van de mens.
Hiertoe zou de instelling van een afzonderlijke Rijksdienst stimulerend kunnen werken.

5. Jeugd- en jongerenwerk

a) Ten behoeve van de jonge generatie, moet gestreefd worden naar de totstandkoming van een jeugdstatuut, waarin de rechten en verantwoordelijkheden van de jonge mensen, in onderwijs, bedrijf, leger, jeugdraden en verenigingen voor jeugd- en jongerenwerk zijn vastgelegd.

b) Er zal spoedig een wettelijke regeling tot stand moeten komen waarin de vorming voor werknemers onder de achttien jaar wordt gewaarborgd. Het aantal instellingen voor vorming en ontwikkeling van jonge werknemers dient sterk te worden uitgebreid.

c) De mogelijkheden voor inspraak en medezeggenschap van de jonge generatie in onderwijs, op universiteiten en bij activiteiten die henzelf betreffen (jeugdsport, recreatieprojecten, jeugd, en jongerenverenigingen) zullen sterk moeten worden uitgebreid.

d) De meerderjarigheidsgrens dient verlaagd te worden tot 18 jaar.

e) Voor het jeugdwerk moet gestreefd worden naar een gemeentelijk opgezet beleid gekoppeld aan plaatselijke jeugdraden waarin naast de overheid en de particuliere organisaties ook de jongeren zelf inspraak en medebeslissingsrecht hebben.
Elke gemeente zal een beleidsplan voor het jeugdwerk moeten ontwikkelingen waarin de prioriteiten worden gesteld, met name at betreft de totstandkoming van jongerencentra, speelplaatsen en andere gelegenheden waar de jeugd zichzelf kan zijn. Er dienen ruime financiële middelen te zijn voor het experimenteren met eigentijdse vormen van jeugd- en jongerenwerk.

6. Sport en recreatie

Sport en recreatie zijn belangrijke middelen ter bevordering van de ontplooiing van de mens.
Het beleid ten aanzien van deze aspecten van een integraal welzijnsbeleid zal in het kader van een landelijk plan voor sport en recreatie, waarop ook in hoofdstuk III: V is gewezen, tot ontwikkeling dienen te worden gebracht.
In het bijzonder wordt nog de aandacht gevestigd op de volgende punten.

A. Algemeen

a) Subsidiëring van de overkoepelende- en landelijke sportorganisaties, recreatieschappen en andere instellingen welke zich met de bevordering van de vrijetijdsbesteding bezighouden, is gewenst.

b) Aan provinciale en plaatselijke overheden zal financiële steun moeten worden verleend, opdat zij hun taak ten aanzien van sport en recreatie naar behoren kunnen vervullen.

c) De provinciale en gemeentelijke overheden dienen binnen het kader van 't door de landelijke overheid gevoerde beleid coördinerend en stimulerend op te treden, o.a. door de aanstelling van deskundige functionarissen, de aanleg, bouw en inrichting van de benodigde terreinen en accommodaties en de subsidiëring van accommodaties, organisaties en verenigingen, waarbij ruimte moet worden gelaten aan het particulier initiatief.

d) Een betere kaderopleiding is gewenst zowel van beroeps- als amateurkrachten waarbij de voorziening in de toenemende vraag naar beroepskader dient te worden gestimuleerd door verbetering van de honorering en de maatschappelijke positie van het kader.

B Sportbeoefening

a) Een doelmatige opbouw en organisatie van het wetenschappelijk onderzoek is vereist, met name voor de medische-, sociale- en psychologische begeleiding en voorlichting van sportbeoefenaren, welke mede gericht dienen te zijn op de bestrijding van uitwassen (bv. gebruik van doping).

b) Een regelmatige medische keuring van sportbeoefenaren is noodzakelijk.

c) Bij de subsidiëring van de beroepssport is enige terughoudendheid geboden.

C Recreatie

a) Het tot stand brengen van de nodige voorzieningen ten behoeve van de recreatie is een zaak van groot belang.
Daarbij dient zowel gedacht te worden aan de grote- en weekend-recreatie (bv. kampeerterreinen, jachthavens e.d.) als aan de dagrecreatie (picknick-plaatsen, zwembaden, fietspaden, visvijvers, ijsbanen e.d.).

b) Regelmatig onderzoek naar de behoeften aan recreatie en de besturing van recreatiemiddelen is noodzakelijk.

III Dienstverlening

1. Preventie

a) Mede gelet op de ontwikkeling in de samenleving zal in de toekomst meer de nadruk moeten vallen op het voorkomen van stoornissen in het welzijn van de mens.
Dit betekent dat grote aandacht zal moeten worden besteed aan de opbouw en instandhouding van een zodanige maatschappelijke structuur, dat de mens zich zo goed mogelijk kan ontplooien en ontwikkelen.
Dat betekent ook, dat de mens moet worden beschermd tegen in de maatschappij aanwezige gevaren van inbreuk op zijn welzijn.
Gewezen wordt op de noodzaak van bescherming tegen bedreiging van de lichamelijk- en geestelijke gezondheid als gevolg van bijvoorbeeld water- en luchtverontreiniging, van geluidshinder, van inbreuken op de persoonlijke levenssfeer en van krenking van godsdienstige en zedelijke opvattingen.

b) De preventie zal ook moeten worden bevorderd door de medewerking van de mens zelf. Hiertoe is het geven van zakelijke informatie en voorlichting nodig. Hierbij kunnen naast de verschillende, daartoe in de samenleving aanwezige organisaties ook de massamedia een belangrijke rol vervullen. Gedacht wordt ondermeer aan voorlichting over:
— de bevordering van gezonde voedingsgewoonten
— de bevordering van hygiënische gewoonten
— de bevordering van een gezonde beleving van de seksualiteit en van de man-vrouw relatie in het algemeen
— het voorbereiden op het ouder worden in het algemeen en op de pensionering in het bijzonder.

2. Materiële voorzieningen

a) Sociale zekerheid

Voor de verschillende onderdelen van het stelsel van sociale zekerheid moge worden verwezen naar hoofdstuk V van dit program.
In het verband van dit hoofdstuk dient er op te worden gewezen, dat de uitkeringen krachtens de sociale verzekeringen van een zodanig niveau behoren te zijn, dat een menswaardig bestaan verzekerd is.
De uitkeringen krachtens de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet zijn, getoetst aan het criterium van een menswaardig bestaan nog te laag. Dat geldt met name voor de gezinshuishoudingen die geheel of voor e en groot deel daarop zijn aangewezen.
Er dient derhalve naar een verhoging van genoemde uitkeringen te worden gestreefd.

3. Maatschappelijke dienstverlening

a) Het beleid van de overheid dient gericht te zijn op het scheppen van mogelijkheden voor een meer volledige ontwikkeling van de maatschappelijke dienstverlening teneinde al degenen die in de maatschappelijke moeilijkheden verkeren op te vangen en te helpen.

b) De activiteiten op dit terrein dienen meer uitgebouwd te worden in de richting van de preventie en de maatschappelijke opbouw. In die gebieden waar door structuurwijzigingen — verstedelijking, streekverbetering, industrialisatie, sanering van oude kernen — spanningen moeten worden opgevangen, moet hieraan bijzondere aandacht worden besteed.

c) Op dit terrein verdient ook de zorg voor tenlandse werknemers alle aandacht.

Dit houdt niet alleen goede behuizing, het scheppen van recreatieve mogelijkheden en aanpassing van het nieuwe milieu in, maar ook het opkomen voor hun belangen.

d) Voorts dient het werk voor en onder bejaarden sterk te worden uitgebreid. Naast zorg en opvang van de vereenzaamde mens en stimulering van een zinvolle en actieve tijdsbesteding dient met kracht gestreefd te worden naar:
- uitbreiding van de geriatrische hulp;
- uitbreiding en goede spreiding van het aantal bejaardenwoningen en -flats, verzorgings- en verpleegtehuizen voor bejaarden. Daarbij zal ook het plaatsingsbeleid aan een kritisch onderzoek moeten worden onderworpen.
- speciaal verdienen het open bejaardenwerk en de gecentraliseerde dienstverlening (dienstencentra) de aandacht.

e) Op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening en de volksgezondheidszorg dient zo veel als mogelijk gebruik te worden gemaakt van vrijwilligehulpkrachten. Een vorm van sociale dienstplicht verdient nadere studie.

4. Volksgezondheid

Op de financieringsaspecten en de verdeling van de lasten van de persoonlijke gezondheidszorg wordt ingegaan in hoofdstuk V (Welvaart). Daarnaast verdienen op het terrein van de volksgezondheid de volgende punten de aandacht:

a) Vermindering van het aantal ziekenfondsen tot één ziekenfonds per regio is gewenst. Voorts dient in de besturen van de ziekenfondsen een belangrijke invloed van de verzekerden gewaarborgd te zijn.

b) Nauwgezet dient er op te worden toegezien, dat in kwalitatief en kwantitatief opzicht een zo doelmatig mogelijk gebruik gemaakt wordt van de beschikbare middelen en diensten ten behoeve gen te worden gezocht.

c) Bij de bouw, uitbreiding en aanpassing van ziekenhuizen en verpleegtehuizen en van inrichtingen en instellingen voor revalidatie en nazorg van langdurig zieken en gehandicapten dient naar een effectieve spreiding van deze instellingen te worden onderzocht.

d) De opleiding en nascholing van werkers in de gezondheidszorg vrager bijzondere aandacht. Onder meer zal de opleiding van de huisarts meer op de praktijk gericht moeten worden.

e) Het medisch wetenschappelijk onderzoek zal zoveel mogelijk gestimuleerd moeten worden.

f) Effectieve maatregelen ten aanzien van voorlichting zijn nodig met betrekking tot het voorschrijven en het gebruik van geneesmiddelen, alsmede met betrekking tot het gebruik van vrij verkrijgbare geneesmiddelen. Ook is voorlichting nodig ten aanzien van het gebruik van stimulerende en verdovende middelen.

IV Prioriteiten

Voor een beleid op lange termijn zijn veel zaken van grote betekenis. Uiteraard kunnen deze punten niet allemaal tegelijk worden verwezenlijkt. Daarom is het nodig een aantal prioriteiten te stellen.

Deze zijn:

- spoedige totstandkoming van een landelijk ontwikkelingsplan voor het gehele terrein van dienstverlening, van recreatie, sport, vorming, jeugdwerk en culturele ontwikkeling met aangeving van de organisatiestructuur en de financiële prioriteiten.
- verlaging van de leerlingenschalen, met name voor het kleuter- en basisonderwijs en het ter beschikking stellen van ruime financiële middelen voor een integrale uitvoering van de Wet op het Voortgezet Onderwijs.
- herziening van het wetenschappelijk onderwijs en vergroting van de mogelijkheden van inspraak en medezeggenschap van alle betrokkenen in het bestuur van universiteiten en hogescholen.
- de ontwikkeling van een evenwichtig en op de toekomst gericht wetenschapsbeleid.
- de totstandkoming van een jeugdstatuut.
- uitbreiding van het werk ten behoeve van bejaarden.
- betere dienstverlening/belangenbehartiging ten behoeve van de buitenlandse werknemers.
- verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid tot 18 jaar.

Hoofdstuk 5: Welvaart

De doelstellingen van het te voeren sociaal-economisch en financieel beleid dienen te zijn:
- een evenwichtige economische groei;
- een zo volledig mogelijke werkgelegenheid;
- een meer rechtvaardige inkomens- en vermogensverdeling;
- een regionaal gespreide economische groei onder handhaving — en herstel — van de leefbaarheid van de omgeving;
- een in relatie tot de ons omringende landen, stabiel prijspeil;
- democratisering van het bedrijfsleven;
- gezonde betalingsbalans.

De gemengde economische orde, zoals deze momenteel bestaat, is de meest doelmatige en mede daardoor kan zij als uitgangspunt van het te voeren beleid worden aanvaard. Kenmerken van deze gemengde economische orde zijn de particuliere ondernemingsgewijze produktie met daarnaast het corrigerend en stimulerend ingrijpen van de overheid.

In toenemende mate zal in de toekomst samenwerking tussen de particuliere sector en d overheid nodig zijn om zowel de economische groei als de bewoonbaarheid van ons land veilig te stellen. Van de overheid dient het initiatief uit te gaan om richting en inhoud te geven aan deze samenwerking.

In dit kader past, dat de overheid genoodzaakt kan worden deel te nemen aan het produktieproces. Namelijk daar, waar het particulier initiatief onvoldoende het belang van allen kan behartigen. Dit doet zich op het ogenblik voor in gebieden met een structurele achterstand. Dit kan zich ook voordoen bij het scheppen van nieuwe, zeer kapitaalintensieve kernindustrieën. De overheid dient in te grijpen, wanneer door het bedrijfsleven schade wordt veroorzaakt aan de gemeenschap.

II Sociaal-economische planning

Middellange-termijn- („voor vier jaren") planning van onze nationale economische ontwikkeling is noodzakelijk om te komen tot een krachtig economisch-, sociaal- en financieel beleid ter bevordering van een evenwichtige economische groei.

De plannen dienen regelmatig te worden aangepast. Deze plannen dienen een rol te spelen bij het maken van een politieke keuze bij verkiezingen voor de Tweede Kamer. De planning moet voor de overheid taakstellend zijn, voor het bedrijfsleven dient zij een oriënterend karakter te hebben. Naast een algemeen middellange termijn-planning zijn deelplannen op lange termijn (tien jaar) wenselijk, bijv. voor ontwikkelingshulp, ruimtelijke ordening, onderwijs, energievoorziening, woningbouw, research en arbeidsmarktbeleid.

Het initiatief voor macro-economische planning dient uit te gaan van de overheid. De plannen zelf behoren tot stand te komen door een samenspel van overheid en particuliere organisaties en instellingen op sociaal-, financieel- en economisch terrein.

De nationale plannen dienen getest te worden aan de internationale planning.

III Inkomens- en vermogensbeleid

Er zal gestreefd moeten worden naar meer rechtvaardige inkomens-verhoudingen in ons land. Het inkomens- en vermogensbeleid zal voornamelijk gericht moeten zijn op een verhoging van de lagere inkomens en het bevorderen van bezitsvorming bij de personen met geen of zeer gering vermogen. De verdeling van het nationaal inkomen dient op een meer evenwichtige wijze te geschieden.

Deze situatie vraagt om een beleid gericht op:

a) het bevorderen van minder verschillen in de particuliere inkomens;

b) het stimuleren van bezit bij hen die weinig of geen bezit hebben en van minder grote verschillen in de vermogensverhoudingen.

Een dergelijk beleid dient gevoerd te worden door het particulier bedrijfsleven en de overheid.

Daar waar het particuliere initiatief tekort schiet in het bereiken van de doeleinden, dient de overheid in de inkomens- en vermogensverdeling in te grijpen.

De volgende maatregelen zijn op het ogenblik noodzakelijk:

A. Inkomensbeleid. Een inkomenspolitiek gericht op alle vormen van inkomen is gewenst. Deze politiek moet over de nodige instrumenten kunnen beschikken om de primaire inkomensverdeling te beïnvloeden.

Voorzover hiermee het doel onvoldoende bereikt wordt, moeten in het kader van de secundaire inkomensverdeling aanmerkelijke correcties worden aangebracht.

Daartoe moet gestreefd worden naar:

1. Het wettelijk garanderen van een welvaartsvast minimum-inkomen aan iedere werknemer die kostwinner is en aan werknemers boven 23 jaar.
2. Het garanderen van een welvaartsvast inkomen aan hen die lichamelijk en geestelijk niet in staat zijn aan het arbeidsproces deel te nemen.
3. Het bewust bevorderen, dat het besteedbaar inkomen met een groter percentage toeneemt naarmate het inkomen kleiner is.
4. Een subsidiebeleid, dat op de inkomensverdeling betrekking heeft en in meerdere mate is gericht op de te subsidiëren persoon in plaats van op de te subsidiëren activiteit (gesubsidieerde woningen).
5. Verschuiving van de premiegrens voor volksverzekeringen en eventueel invoering van premiepercentages naar draagkracht om een tegenwicht te vinden tegen aanpassingen van ons belastingstelsel in het kader van de EEG, waardoor dit stelsel op zichzelf minder zal kunnen bijdragen aan de secundaire inkomensverdeling.

B. Vermogensbeleid. Het beleid ten aanzien van de vermogensverdeling moet in de eerste plaats tot doel hebben de bezitsvorming bij de laagste inkomensgroepen te stimuleren.

Hierbij kan gedacht worden aan:
- het houden van de inflatie binnen beperkte grenzen;
- het stimuleren van vrije besparingen door middel van premies en langs fiscale weg; deze dient vooral gericht te zijn op de „kleine spaarders";
- het bevorderen van overeenkomsten over spaarloon tussen werknemers en werkgevers;
- het doen delen van werknemers in de bedrijfsresultaten door middel van winstdeling, vermogensaanwasdeling en investeringsloon;
- het bevorderen van vermogensvorming door kleine spaarders;
- bevordering van het eigen woningbezit onder meer door wijziging van het bestaande systeem van heffing van inkomstenbelasting van de eigenaar-zelfbewoner;
- vergroting van vrijstellingen aan de voet in de vermogensbelasting;
- vrijstelling van een beperkt bedrag aan inkomen uit vermogen van fiscale lasten;
- het voorkomen en bestrijden van speculatie.

IV Sociale verzekering

1. Alle bestaande sociale wetten dienen in één wetboek te worden ondergebracht. De uitvoering van de sociale verzekering dient te geschieden door één centraal orgaan met districtskantoren. Waar aanleiding daartoe bestaat moeten wettelijke of andere maatregelen worden getroffen om misbruik tegen te gaan. Voorts dient de doelmatigheid in de opzet en de uitvoering van de sociale verzekeringswetgeving nauwlettend te worden bezien. Een nauwkeurige afbakening van de verschillende werkingssferen is daarbij belangrijk om onbedoelde en niet te rechtvaardigen overlapping te voorkomen.
Voortdurend dient in de aandacht te blijven, dat ongerechtvaardigde en niet noodzakelijke uitkeringen een extra belasting vormen van het werkende deel van de bevolking.

1. **Ouderdomsvoorziening.** Op lange termijn moet gestreefd worden naar een welvaartsvast pensioen van 70 procent, in beginsel gebaseerd op het in het laatste gedeelte van de loopbaan bestendigd bereikte loon- of salarisniveau. Bij de berekening van het gemiddelde dient de welvaartsstijging en het in het verleden genoten salarisniveau in aanmerking te worden genomen. Aan het op basis van deze regeling te realiseren pensioen dient een maximumgrens te worden gesteld.

3. **Arbeidsongeschiktheid.** Deze verzekering dient omgebouwd te worden tot een volksverzekering, waaruit aan ieder bij arbeidsongeschiktheid een bodemvoorziening wordt gegarandeerd, opdat ook de zelfstandigen en gehandicapt geborenen daaraan rechten kunnen ontlenen.

4. **Ziektekosten.**

a) Op langere termijn zal het stelsel van sociale zekerheid moeten worden uitgebreid met een algemene basisverzekering voor de persoonlijke gezondheidszorg met een premie naar draagkracht. In dit stelsel past een systeem van beperkt eigen risico ter vermindering van de premiedruk.
De uitvoering kan berusten bij de voor de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten toegelaten verzekeringsinstellingen. Deze basisverzekering moet iedere verzekerde naar behoefte kunnen aanvullen.

b) Als overgangsvoorziening zal gestreefd moeten worden naar uitbreiding van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, met name voor wat betreft de voorzieningen van verzorging en verpleging in ziekenhuizen, inrichtingen als ook op vormen van maatschappelijke- en geestelijke gezondheidszorg.

c) Voor die vormen van gezondheidszorg welke in deze overgangstijd niet vallen onder de werking van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten zal de mogelijkheid moeten bestaan voor het sluiten van een vrijwillige ziektekostenverzekering. Hieronder kan ook begrepen zijn een vrijwillige ziekenfondsverzekering zonder financiële toelatingsgrens en zonder de mogelijkheid van uitsluiting van bepaalde risico's.
Het is nodig om de premie voor deze vrijwillige ziekenfondsverzekering op 'n verantwoord peil te houden MET NAME voor hen die een inkomen genieten beneden een elk jaar opnieuw vast te stellen inkomensgrens.
De ruimte hiervoor kan worden gevonden door het instellen van een beperkte eigen bijdrage voor de verschillende dienstverleningen door alle verzekerden.

d) De overheid dient de kostenontwikkeling op het terrein van de gezondheidsvoorzieningen nauwkeurig te volgen. Zij moet over de bevoegdheden en instrumenten beschikken om te kunnen ingrijpen bij een onredelijke prijsontwikkeling op dit gebied.

5. **Kinderbijslag.** Onderzocht moet worden of de kinderbijslag kan worden afgeschaft als sociale verzekering en kan worden ingebouwd in de loon- en inkomstenbelasting met aanvaarding van de gedachte van de negatieve belasting.

6. **Werkloosheidsvoorzieningen.** Een hernieuwde bestudering van de werkloosheidswetgeving is gewenst. De studie zal gericht moeten zijn op een mede dienstbaar maken van deze wetgeving aan een actief arbeidsmarkt- en arbeidsbemiddelingsbeleid.

V Het Midden- en Kleinbedrijf.

1. Inleiding

Een goed sociaal-economisch beleid vraagt om actieve bevordering van ondernemersactiviteiten en de mogelijkheid voor elke capabele man of vrouw zich als ondernemer te kunnen vestigen.

Hiertoe is o.m. noodzakelijk, dat het tot dusverre gevoerde beleid t.a.v. gegarandeerde kredieten met kracht wordt voortgezet en uitgebouwd en de op het ondernemerschap gerichte vormen van onderwijs en collectieve en individuele voorlichting worden uitgebreid en geïntensiveerd met geldelijke steun van de overheid.

Voorts dient gestreefd te worden naar het aanpassen en verbeteren van de wetgeving met betrekking tot het ordelijk economisch verkeer, openstellingstijden van winkels, alsmede de vakbekwaamheidseisen, waaraan moet worden voldaan.

Tevens dient een ruimtelijk ordeningsbeleid te worden gevoerd, dat duidelijk kansen schept voor de kleinere ondernemer. Bij het algemene sociaal-economische beleid, o.a. fiscaal beleid, loon- en prijsbeleid en het beleid t.a.v. de sociale verzekeringen zal mede de positie van de brede en grote groep van zelfstandigen het beleid dienen te bepalen.

Een goede inspraak in het beleid door het georganiseerde bedrijfsleven is een onmisbare voorwaarde voor het welslagen daarvan.

2. Kleine zelfstandigen

Speciale aandacht verdient de positie van de kleine zelfstandigen. In het bijzonder

diegenen, die regelmatig een inkomen behalen beneden het voor loontrekkenden geldende minimumloon.
Er dient de nadruk op te worden gelegd, dat er bij deze kleine zelfstandigen knelpunten zijn, die hun mens-zijn als zodanig raken.

3. Sociale verzekeringspositie van de kleine zelfstandigen.

Aan een geleidelijke verbetering van de sociale verzekeringspositie van de zelfstandige beroepsbevolking, die zo min mogelijk gepaard gaat met schoksgewijze verhoging van de premielasten, moet grote aandacht worden besteed.
In het voorgaande zijn verschillende wijzigingen in de sociale verzekeringen voorgesteld, welke mede voor de kleine zelfstandigen van grote betekenis zijn. Genoemd kunnen worden de voorstellen tot herziening van de arbeidsongeschiktheidsverzekering en de ziektekostenverzekering. In het systeem voor kinderbijslag dient een geheel gelijke rechtspositie voor loontrekkenden en zelfstandigen te worden bevorderd.

4. Begeleiding beroepsovergang zelfstandigen.

Verwacht kan worden, dat in de nabije toekomst de afvloeiing van kleine zelfstandigen uit de sectoren middenstand, handel, visserij, binnenvaart en landbouw zich verder zal voortzetten. Naast de aanwezigheid van vervangende werkgelegenheid is een actief beleid van overheidswege, gericht op een zo goed mogelijke begeleiding van hun beroepsovergang, een onmisbare voorwaarde. Dit beleid zal bovenal gericht dienen te zijn op de bevordering van de omscholing van de betrokkenen.
Voorziening en tijdens werkloosheid in de periode voorafgaande aan de nieuwe dienstbetrekking dienen voor de zelfstandigen onder de werkingssfeer van de zich nu nog voor loontrekkenden geldende werkloosheidsvoorziening te worden gebracht.
Een premiestelsel ter bevordering van de omscholing, in te bouwen in de bestaande bedrijfsbeëindigingsregelingen, verdient overweging. Met het oog op de speciale positie van de zelfstandigen dienen ruime mogelijkheden aanwezig te zijn voor het volgen van vakopleidingen. Dit geldt met name voor die zelfstandigen die op oudere leeftijd van beroep veranderen.

VI Democratisering bedrijfsleven

Democratisering in het bedrijfsleven betekent het op zodanige wijze betrekken van belanghebbenden in meningsvorming en besluitvorming in het bedrijfsleven, dat in de geformuleerde standpunten en genomen besluiten de wensen van deze belanghebbenden tot uiting kunnen komen.
Belanghebbenden zijn de werknemers, de aandeelhouders en de gemeenschap. In deze tijd is democratisering van het bedrijfsleven één van de kernproblemen van onze samenleving.
Met name op het gebied van inspraak van de werknemers is snelle voortgang noodzakelijk om in ons produktiestelsel vertrouwen te kunnen behouden.
Vertrouwen in de mogelijkheden van de werknemer om medeverantwoordelijkheid te dragen is gerechtvaardigd en tevens heeft deze daarop recht om tot verdere ontplooiing van zijn mens-zijn te komen. Om de aanwezige mogelijkheden te ontwikkelen en daarbij terugslagen te voorkomen, is een geleidelijk proces nodig. Onderwijs en vorming geven een belangrijke bijdrage om de jonge mens geschikt te maken voor het dragen van verantwoordelijkheid.
Deze geschiktheid moet in meerdere mate dan nu het geval is tot verdere ontplooiing kunnen komen in het beroepsleven. Dit geldt met name voor werknemers in bedrijven. Om de achterstand in te halen is een **sociaal plan** nodig, waarover aan de SER om advies moet worden gevraagd.
Dit advies dient betrekking te hebben op de noodzakelijke wettelijke maatregelen en op het te voeren beleid binnen het bedrijfsleven.
Om aan een sociaal plan een krachtige impuls te geven is een aantal (wettelijke) maatregelen op voorhand gewenst. Een deel daarvan is reeds in wetsontwerpen neergelegd.

a) De invloed van de factoren arbeid en kapitaal op de samenstelling van de raad van commissarissen van grotere open en besloten vennootschappen moet even groot zijn. Het advies van de Sociaal-Economische Raad d.d. 19 september 1969 betreffende de wijziging van de structuur van de onderneming geeft een goede grondslag voor de uitwerking hiervan.
In verband hiermede zal de benoeming van de directie en raden van bestuur van een grotere naamloze vennootschap dienen te geschieden door de raad van commissarissen, het ontslag eveneens door deze raad, gehoord de aandeelhoudersvergadering.
De vaststelling van de jaarrekening zal, nadat deze in de ondernemingsraad is besproken, moeten plaatsvinden door de raad van commissarissen, terwijl de goedkeuring van deze jaarrekening door de aandeelhoudersvergadering zal moeten geschieden. De benoeming van de leden van de raad van commissarissen komt tot stand op enkelvoudige voordracht van de raad zelf na verkregen verklaring van geen bezwaar vanwege de aandeelhoudersvergadering en de gekozen leden van de ondernemingsraad.

b) Ingrijpende beslissingen, zoals sluiting, overplaatsing en fusie, dienen steeds met toestemming van de raad van commissarissen en na bespreking in de ondernemingsraad te worden genomen.

c) Voor alle naamloze vennootschappen waarvoor een ondernemingsraad verplicht is, dient ook een raad van commissarissen verplicht te zijn.

d) Nagegaan dient te worden op welke wijze democratisering in kleinere naamloze vennootschappen en andere ondernemingen kan plaatsvinden.

e) De positie van de ondernemingsraad dient te worden versterkt op basis van het in 1969 ingediende wetsontwerp. Naast de hierbovengenoemde invloed van de gekozen leden van deze raad op de benoeming van commissarissen kan worden gedacht aan het verplicht stellen van toestemming van de gekozen leden van de ondernemingsraad voor het gebruik van het aan de vakbonden te geven enquêterecht.
De vice-voorzitter en de secretaris van de raad dienen uit en door de leden te worden verkozen. De directeur is qualitate qua voorzitter, tenzij bijzondere omstandigheden dit ongewenst maken. In dat geval wordt de voorzitter door de directie in overleg met de ondernemingsraad aangewezen.

f) Er dienen mogelijkheden te komen voor een klachtenprocedure binnen de onderneming. Een dergelijke procedure kan van grote betekenis zijn voor individuele werknemers.

g) Naast interne democratisering dient ook het streven naar meer openheid door de maatschappij te worden bevorderd. Interne en externe democratie kunnen niet los van elkaar worden gezien. Naast een te publiceren duidelijker jaarverslag kan worden gedacht aan verslaggeving over een kortere termijn bijv. een kwartaal verslag. Meer openheid, ook in de verslaggeving van besloten NV's is zeer wenselijk.

h) De staat moet in die bedrijven, waarvan zij aandeelhouder is, aandringen op snelle voortgang op het bovenomschreven gebied.

i) De overheid dient het recht en de bevoegdheid te hebben, in geval van fusies, die haar ongewenst voorkomen, in te grijpen.

VII Arbeidsmarktbeleid

Het beleid van overheid en bedrijfsleven dient gericht te zijn op het scheppen van maximale werkgelegenheid en wel zo, dat ieder werk kan vinden op de plaats waar hij of zij het meest geschikt voor is. Om dat veilig te stellen dient een actiever, duidelijker en meer doorzichtig arbeidsmarktbeleid te worden gevoerd. Naast een beleid op korte en middellange termijn zijn ook prognoses en plannen op lange termijn nodig.
Het arbeidsmarktbeleid heeft vier aspecten, die in het bijzonder tot zijn terrein behoren:

a) In de eerste plaats moet een arbeidsmarktbeleid mede worden afgestemd op, en ingepast in een internationale planning op langere termijn, welke planning de mondiale arbeidsverdeling tot uitgangspunt heeft.

b) In de tweede plaats vraagt dit beleid een snelle aanpassing van het onderwijs aan de wijzigingen die zich in de arbeidsstructuren voltrekken. De snelle technische ontwikkeling maakt het gewenst in het beroepsonderwijs meer de nadruk te leggen op een ruime mate van inzicht en begrip, zodat zonder ernstige ingreep verschillende beroepstaken snel kunnen worden geleerd.
Dit bevordert de mobiliteit van de betreffende werknemer. Hiervoor is vergroting van het contact tussen onderwijs en bedrijfsleven gewenst en dienen nieuwe organisatorische vormen van samenwerking gevonden te worden.
Aan de basis (eventueel naast) dit beroepsonderwijs dient algemeen vormend onderwijs tot het zestiende jaar te staan.

c) Her- en omscholing. Het is wenselijk reeds voor het ontstaan van feitelijke werkloosheid door structuurwijzigingen in een bedrijfssector, met omscholingsprogramma's te beginnen. In toenemende mate zal omscholing een gebruikelijke zaak worden en deze dient ook als zodanig gepresenteerd en behandeld te worden. Op dit terrein moet ook gedacht worden aan herscholing en omscholing van de vrouw die op latere leeftijd geheel of gedeeltelijk aan het arbeidsproces deelneemt.

d) Ten vierde past in het werkgelegenheidsbeleid een oplossing voor het zonder werk komen van oudere werknemers. In overleg met de betrokkene dient hier als alternatief voor omscholing, een vervroegde pensionering mogelijk te zijn.
Naast genoemde specifieke punten vormt ook op vele elders in het program besproken gebieden van het arbeidsmarktbeleid een belangrijk aspect. Gedacht wordt bijv. aan de regionale ontwikkeling, de infrastructuur, staatsdeelneming in bedrijven. In de middellange termijnplanning zal een behoorlijke coördinatie van één en ander verzekerd moeten worden.

VIII Kwaliteit van de vraag

Behalve aan de totale omvang van de consumptie welke van belang is voor de economische groei, zal in sterk toenemende mate aandacht moeten worden geschonken aan de kwalitatieve waarde van het consumptiepatroon voor de gebruiker. Het uitdrukken in geld van het verbruik houdt het gevaar in, dat schijnbaar de welvaart toeneemt, doch kwalitatief gezien welvaart en welzijn kunnen achteruitgaan.
Om hiertoe een eerste zet te geven, is nodig:

a) Uitvoerige studie van de problematiek. De resultaten daarvan moeten door middel van voorlichting en onderwijs zo snel mogelijk overgedragen worden aan de bevolking teneinde een evenwichtige individuele benadering van onze welvaartssamenleving te ondersteunen.

b) Ook moet gezocht worden naar middelen ter beperking van reclame, die op verkeerde wijze en uit verkeerde motieven nieuwe behoeften stimuleert.

c) De overheid moet het belangrijke werk van de consumentenbonden met kracht stimuleren.

IX Belastingpolitiek

Het belastingstelsel dient gegrondvest te zijn op een rechtvaardige toepassing van het draagkrachtbeginsel, waarbij enerzijds de minst draagkrachtigen worden ontzien en anderzijds de welvaartsbronnen van de Nederlandse gemeenschap tot verdere ontwikkeling kunnen komen.

1. Gestreefd moet worden naar automatische aanpassing van de inflatoire progressiefactor. Het is gewenst ten aanzien van de aanpassingstijdstippen een spelingsmogelijkheid te behouden ten behoeve van het conjunctuurbeleid.
2. Invoering van een systeem van negatieve inkomstenbelasting in Nederland en de modaliteiten daarvan, verdienen nadere studie.
3. Mede gelet op de verhoudingen in EEG-verband dient naar enige verschuiving van directe naar indirecte belastingen te worden gestreefd. Een dergelijke verschuiving moet gepaard gaan met compensatiemaatregelen voor de lagere inkomensgroepen. Voorts dient zij over een langere periode te worden gespreid. Bij verdere verhoging van het tarief van de omzetbelasting dienen de primaire levensbehoeften zoveel mogelijk ontzien te worden. Bij een eventuele verlaging van de inkomstenbelasting dient in het bijzonder aandacht geschonken te worden aan het belastingvrije minimum en aan de scherpe progressie bij de lagere midden-inkomens.
4. Bij voortduring dient gestreefd te worden naar verdere vereenvoudiging van de belastingwetgeving. Ook in het opstellen van formulieren e.d. voor de belastingplichtigen wordt naar zo groot mogelijke eenvoud gestreefd.
5. Een aanpassing van de belastingwetgeving, waarbij het verschil tussen de totale belasting over uitgekeerde dividenden (vennootschapsbelasting plus inkomstenbelasting) en het totaal aan belastingheffing over obligaties wordt verminderd, verdient overweging. Dit mede om een streven naar een te grote schuldfinanciering te vermijden. Daarbij wordt met name aandacht geschonken aan de mogelijkheid van aftrek in de vennootschapsbelasting van een z.g.n. primair dividend.
6. Nader onderzoek is gewenst over de vraag in hoeverre en in welke mate afgeweken dient te worden van het gezinsinkomen als uitgangspunt voor het heffen van inkomstenbelasting. Hierop vooruitlopend dient de belastingvrije basis voor de werkende gehuwde vrouw, daaronder begrepen de in de onderneming van haar echtgenoot werkende vrouw, te worden verhoogd en regelmatig te worden aangepast aan de stijging van het inkomensniveau.

X Financiering van de overheidsuitgaven.

A. Uitgavenstijging

De uitbreiding van de bestaande taken en het aanvatten van nieuwe taken door de overheid zullen in de komende jaren een stijging van de overheidsuitgaven sneller dan de groei van het nationaal inkomen noodzakelijk maken. Deze stijging zal echter mede gelet op het peil van de belastingdruk, dat thans reeds is bereikt, niet onbeperkt kunnen doorgaan. Daarom is een voortdurende heroriëntatie op bestaande overheidsuitgaven noodzakelijk.
Voorzover de stijging gedekt kan worden uit de doorwerking van de reële progressie bij verdere groei van het nationaal inkomen, dient telkenmale gelijktijdig voldoende dekking te worden aangewezen, teneinde een afweging van de uitbreiding van de collectieve sector met de noodzakelijke lastenverzwaring tot stand te brengen. Bij de besteding van het beschikbare accres dienen intensivering van de ontwikkelingshulp en de uitbouw van het onderwijs en vorming alsmede de krotopruiming en een gelijktijdige bouw van nieuwe woningen zeer hoge prioriteit te hebben.
Het is dringend noodzakelijk voor de uitgaven in de publieke sector en de dekking daarvan, afgeronde middellange-termijnplannen op te stellen. Dit zal kunnen leiden tot een beter inzicht in hetgeen tot stand gebracht kan worden en tevens tot meer mogelijkheden voor de politieke partijen om gekwantificeerde prioriteiten te stellen.

B. De financiering

De financiering van de overheidsuitgaven mag niet leiden tot structurele inflatie. Voorts moet voldoende ruimte op de kapitaalmarkt worden gelaten om de noodzakelijke investeringen in de private sector te financieren. Het voorgaande in acht nemende kan de noodzakelijke ruimte voor een stijging van de overheidsuitgaven als volgt gevonden worden:

1. Uit een — te bevorderen — toeneming van de besparingen, waardoor voor de overheid de mogelijkheid ontstaat meer op de kapitaalmarkt te lenen.
2. Het steeds opnieuw afwegen van bestaande overheidsactiviteiten.
   a) Vergroting van de doelmatigheid. De Algemene Rekenkamer dient daarbij een grotere rol te spelen. (Zie hoofdstuk II, Overheid en burger).
   b) Het opnieuw afwegen van bestaande prioriteiten. Om dit effectief te doen zijn, is in de eerste plaats noodzakelijk, dat men bereid is gevestigde belangen in discussie te stellen. Om de discussie op gang te brengen over de vraag, welke van de bestaande activiteiten afgestoten moeten worden, is het wenselijk dit per ministerie te bezien.
3. **Het toekennen van een grotere plaats aan het profijtbeginsel.** Prijzen, tarieven en retributies dienen, waar dat technisch mogelijk is, in toenemende mate de kosten van de verleende diensten en ter beschikking gestelde goederen te dekken. Voorzover dat uit een oogpunt van sociale rechtvaardigheid aanvaardbaar is, dient hieraan de voorkeur te worden gegeven boven het laten meedragen van de betreffende lasten door alle belastingbetalers (ook zij die niet van de betreffende diensten gebruik maken).
   De verhogingen dienen geleidelijk plaats te vinden en mede te worden beschouwd in het licht van de welvaartsstijging als bedoeld in de paragraaf over het inkomens- en vermogensbeleid. Het is wenselijk, dat een algemeen onderzoek wordt ingesteld naar de gebieden waarop het profijtbeginsel in meerdere mate kan worden toegepast.
4. Voorzover nodig zullen tenslotte de middelen om een stijging van de overheidsuitgaven te dekken gevonden moeten worden in de belastingverhoging.
   Daarvoor is voorshands de progressie in de loon- en inkomstenbelasting, welke uit reële groei van het nationaal inkomen voortvloeit, nog beschikbaar.
   Voorts kan worden gedacht aan een verhoging van de omzetbelasting en eventueel de vennootschapsbelasting, zover dit niet strijdt met harmonisatie in de EEG.

VERPLEGING - VERZORGING

Christelijk Sanatorium Zeist

In de navolgende vooropleiding voor het diploma ziekenverpleging B zijn nog

plaatsen open voor

LEERLING-VERPLEEGSTERS

en

LEERLING-VERPLEGERS

Minimum leeftijd 17 jaar en 3 maanden.

Opleiding voor het Staatsdiploma B (Zenuwverpleging)

Salaris tijdens opleiding, 1e jaars *f* 405,67; 2e jaars *f* 435,66; 3e jaars *f* 494,56 per maand, boven kost en inwoning. Toeslag voor onregelmatige diensten 14%

Gediplomeerden *f* 634,60 tot *f* 1.151,69 per maand + toeslag voor onregelmatige diensten.

Voor zusters met het diploma Zwakzinnigenzorg geldt een kortere opleidingsduur en een salariëring van *f* 577,17 per maand, boven kost en inwoning.

Voor zusters met het A-diploma geldt een opleidingsduur van 1½ jaar en een salaris overeenkomend met dat van beginnend gediplomeerden.

Vakantie 17 werkdagen per jaar; vakantietoeslag 6 %; vijfdaagse werkweek.

Reiskostenvergoeding naar huis 2 x per maand boven *f* 2,50

Verstrekking eerste dienstkleding gratis.

Aanmeldingen voor de opleiding te richten tot de adjunct-directrice

---

DE HARTENBERG - EDE
Christelijk Centrum voor Geesteszwakken

Momenteel zijn in ons Centrum 230 — hoofdzakelijk jongere — geesteszwakken, opgenomen in paviljoens, die plaats bieden aan 24 verpleegden, verdeeld in 2 groepen van 12.

Voor de personeelsbezetting per paviljoen streven wij naar de volgende samenstelling: een hoofd, een waarnemend hoofd, een oudste en verder aangevuld met 10 — 3e, 2e en 1e jaars leerlingen.

Om de ingebruikname van twee nieuwe paviljoens zo spoedig mogelijk te kunnen realiseren én in enkele te verwachten vakatures te voorzien, vragen wij:

Z-GEDIPLOMEERDEN

en

LEERLING-VERPLEEGSTERS

Voor leerling-verpleegsters geldt als minimum-opleiding: Mavo 4, Inas of daarmee gelijkgestelde scholing.

Op ons terrein is moderne woonruimte (éénpersoons zit/slaapkamer) beschikbaar.

Schriftelijke sollicitaties gaarne aan de geneesheer-direkteur, Apeldoornseweg 60, Postbus 75, Ede. Telefonische inlichtingen bij het hoofd van de verpleegdienst (08382) 441.

Het bestuur van de Vereniging **„Nederlandsche Hervormde Stichtingen voor Zenuw- en Geesteszieken"** roept sollicitanten op voor funktie van

EKONOMISCH ADJUNKT-DIREKTEUR

van het psychiatrische centrum „Licht en Kracht" en „Port Natal" te Assen.

Deze funktionaris zal als lid van de direktie mede richting geven aan het algemene organisatiebeleid van het ziekenhuis, in het bijzonder in de financiële, ekonomische en administratieve sektor. Daarnaast zal hij een belangrijk aandeel hebben in de begeleiding van het nieuw- en verbouwprogramma.

Verlangd wordt ontwikkeling op akademisch niveau en management-ervaring.

Leeftijd circa 30-45 jaar; prot. chr. levensovertuiging.

De salariëring is in overeenstemming met de funktie.

Eigenhandig geschreven brieven met curriculum vitae en een recente pasfoto gaarne binnen twee weken na verschijning van dit nummer zenden aan het bestuur van bovengenoemde Vereniging, Amersfoortseweg 12A te Soesterberg.

De benoeming zal plaatsvinden in overleg met de Nederlandse Stichting voor Psychotechniek te Utrecht.

In de

Pieter van Foreestkliniek

Walborg 2, Amsterdam-Buitenveldert, wordt gevraagd:

* **ZIEKENVERZORGSTER**

* **VERPLEEGSTER**

Salaris volgens rijksregeling.

Alle nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door de directrice, zr. W. van Bokhorst, aan wie U ook Uw schriftelijke sollicitatie gelieve te zenden.

STREEKZIEKENHUIS „PRINSES BEATRIX" GORINCHEM

EINDEXAMEN

I.N.A.S., Mulo, Mavo, H.B.S. enz.?

EN DAN?

Natuurlijk, eerst uitblazen en vakantie houden, maar nogmaals

EN DAN?

Mocht je nog niet beslist hebben, overweeg dan eens of het hoogst interessante beroep van verpleegkundige iets voor je is.

We starten op 1 september weer met een nieuwe cursus. Vereiste leeftijd 17 jaar en 7 maanden.

Ben je dan nog niet zo oud, geeft niet, meld je toch maar aan.

Het onmiddellijk ingaande salaris bedraagt *f* 489,50 bruto per maand.

De opleiding is kosteloos; sociale voorzieningen zijn bijzonder goed.

Het ziekenhuis is nog nieuw en wordt voortdurend uitgebreid.

De promotiekansen zijn groot.

Kom eens praten (de reiskosten worden vergoed) of schrijf eens een briefje ana de direktrice, postbus 90 te Gorinchem.

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshu'

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

RHINE CRUISES COMPANY

voor een goed verzorgde RIJN-MOEZEL REIS.
7 dagen met volledige verzorging.
Vertrekt uit Nijmegen iedere zaterdag.
1-2-3-4-persoons hutten, stromend water, zeer goede keuken.

NAJAARSREIZEN TEGEN LAGE PRIJZEN.

Vraag onze gratis kleurenfolder.

RHINE CRUISES COMP.
Raadhuisstraat 38 - Maasbracht (L.) - Telefoon 04746 - 2196

ROEL DEKKER
Ons Roombotergebak is voortreffelijk
Hoofdstraat 190, tel. 12076
Filiaal Kerschoten, telef
11352 — Filiaal Asselsestr
164, tel. 21194 Apeldoorn

ADVERTEERT
IN DE NEDERLANDER

Op het bureau van de **CHRISTELIJKE - HISTORISCHE UNIE**, Wassenaarseweg 7 te 's-Gravenhage, kunnen wegens reorganisatie worden geplaatst:

a. CHEF DE BUREAU
Hij geeft leiding aan de dagelijkse werkzaamheden en moet over eigenschappen beschikken om van een klein team van medewerkers een enthousiaste eenheid te maken.
Vereisten: middelbare schoolopleiding, administratieve en organisatorische capaciteiten, boekhoudkundige kennis.

b. ASSISTENT(E)
Hij of zij moet de chef de bureau kunnen vervangen.
Vereisten: Minimaal Mulo-opleiding en enige ervaring in administratieve functies.

c. STENO-TYPISTE

d. MEDEWERKER(STER)
Haar taak omvat in hoofdzaak het verzorgen van de centrale ledenadministratie.

Sollicitaties met opgave van verlangd en van huidige salaris worden ingewacht bij de secretaris van de CHU: drs. G. van Leijenhorst, Helena Rietbergstraat 16, Gouda.

VERZEND UW GOEDEREN
PER TRANSPORTBEDRIJF
„DE STORMVOGEL"
naar Amsterdam en Zaanstreek
REIGERSWEG 105 TELEFOON 32178 APELDOORN

UIT DE BOUW-WERELD

boele & van eesteren
b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

J. VELLEKOOP
Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige,
Adviezen in grond en pachtzaken
Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 2203
's-GRAVENZANDE

Timmer- en Aannemersbedrijf
VAN WIERINGEN N.V.
Van Foreestlaan 9 Telefoon 01720 3016
Alphen aan de Rijn

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
Dijklaan 84 Telefoon 01825 - 590
BERGAMBACHT

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?
CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V.
Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

VOOR AL UW BOUWWERKEN
Bouw- en
Aannemersbedrijf
J. A. Buitenhuis n.v.
Woudweg 71
Telefoon 05761 no. 276
KLARENBEEK

Mabuwat n.v.
ZWIJNDRECHT
* UTILITEITSBOUW
* GEWAPEND BETONBOUW
* GRONDWERKEN
TELEFOON 01850 - 27866

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

Drs. J. A. UDING & PARTNERS
Advies- en Bemiddelingscollege
voor financiële- en organisatorische belangen,
Van Maerlantlaan 7 - Telefoon 03490 - 16853
AMERSFOORT
hypotheek
bijna 100 %, normale rente. Geen afsl. provisie.
Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz.
coll. contracten, spaarplannen.
Organisatie en reorganisatiebedrijven.

Makelaardij R. W. van WEENUM
Beemterweg 36 - Telefoon 05762 - 270
WENUM (gem. Apeldoorn)
Taxatiën
Verzekeringen
Kredieten

Wederom koninklijke onderscheidingen

De vermelding van de koninklijke onderscheidingen ter gelegenheid van de verjaardag van Koningin Juliana is helaas onvolledig geweest in het vorige ledencontactblad. We hebben nu ijverig de Staatscourant erop nagekeken en komen tot een veel groter aantal dan aanvankelijk gedacht werd. Toch is 't mogelijk dat het er nog voor ons onbekenden zijn die dus wèl gedecoreerd, maar niet door ons gesignaleerd zijn. Ook tot hen gaan de gelukwensen van de Unie uit!

Het leek ons goed slechts de namen en voor zover mogelijk de functies te noemen en 't onderscheid dat er nog altijd bestaat in het decoratiesysteem te negeren.

Of men nu Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw of Ridder in de Orde van Oranje Nassau is geworden; of men nu een gouden of bronzen medaille heeft gekregen doet aan de verdiensten van de gedecoreerden niets af. Zij allen zijn voor ons koninklijk onderscheiden Unieleden. Daar gaan we dan:

We beginnen natuurlijk bij onze dames! Het zijn er drie voorzover wij konden nagaan. Mejuffrouw mr. E. B. ten Bruggen Cate, jarenlang voorzitster van de vrouwengroep te 's-Gravenhage, voorzitster en bestuurslid van vele vrouwenorganisaties;

Zr. J. M. Paats, oud-directrice van „Bethel" te Delft, bestuurslid van de Vrouwengroep te Apeldoorn;

Mevrouw I. J. A. Schreuder - Struik Dalm, gemeenteraadslid te Amsterdam, voorzitster van vrouwenorganinsaties en oud-redactielid van Vrouwengeluiden.

De heer A. L. Wilkeshuis, directeur Binnenlands Bestuur van het ministerie van Binnenlandse Zaken, wonende te Wassenaar;

de heer H. J. Langma, burgemeester van Ermelo;

de heer J. van Dijk, burgemeester van Capelle aan den IJssel;

de heer J. Vader, burgemeester van Pijnacker;

de heer mr. A. Wensing, lid Provinciale Staten van Noord-Holland, wonende te Haarlem;

de heer T. T. M. H. Bijleveld, burgemeester van Breukelen;

de heer S. ten Napel, gemeenteraadslid te Harlingen;

de heer J. van Alderen, wethouder van Hoogeveen;

de heer B. de Jager, oud-wethouder der opgeheven gemeente Kapelle;

de heer A. Blok, wethouder der gemeente Zegveld;

de heer J. Bijker, wethouder der gemeente Nijeveen;

de heer C. van Velden te De Lier, tweede voorzitter van de Ned. Chr. Boeren- en Tuindersbond.

Het eerstvolgende ledencontactblad zal 18 september verschijnen

Leest u al één van deze modern verzorgde christelijke kranten?

wenst U een proefweek?

*

DE ROTTERDAMMER
Witte de Withstraat 25 - Tel. 010 - 115588
NIEUWE HAAGSE COURANT
Parkstraat 22 - Tel. 070 - 184150
NIEUWE LEIDSE COURANT
Steenstraat 37 - Tel. 01710 - 31441
DORDTS DAGBLAD
Scheffersplein 1 - Tel. 01850 - 33370

Kranten van het KWARTET

Nieuws van de kiesverenigingen

■ Het doet ons genoegen ook deze maand enige kiesverenigingen te kunnen vermelden die ons een aantal nieuwe leden opgaven. Gaarne brengen wij hulde aan de volgende actieve afdelingen van de Unie:

Reden	6 nieuwe leden
Schipluiden	9 nieuwe leden
Gem. kiesver.	
Voorst	4 nieuwe leden
Rhoon	4 nieuwe leden
Rheden	7 nieuwe leden
	- 3 bedankjes.

Een extra vermelding verdient de kiesvereniging **Oudewater**, die ons heden **18** nieuwe leden opgaf en hiermede is gekomen van 11 op 29 leden!

■ Van de secretaris van de gemeentelijke kiesvereniging Apeldoorn vernamen wij dat in **Uddel** binnen afzienbare tijd een C.H. kiesvereniging zal worden opgericht.

■ De afdeling **Kollumerland** verraste ons met een aanvulling van 20 leden.

■ In **Veenwouden** is de C.H.U. tot nieuw leven gekomen. De secretaris van de heropgerichte afdeling van de Unie kon ons voorlopig 10 leden doorgeven.

■ Wij hopen dat het verenigingsleven in de zomermaanden niet tot stilstand komt, maar dat ook in juli en augustus nieuwe leden mogen worden ingeschreven.

A. E. M. Ravoo.

CHRISTELIJK SANATORIUM VOOR

NEUROSEN EN PSYCHOSEN

te ZEIST

VRAAGT

docent(e) verpleegkundige

voor de theoretische opleiding voor het diploma Ziekenverpleging B, in nauwe samenwerking met degenen, die de leerlingen tijdens de praktische opleiding begeleiden.

Informaties te krijgen bij en sollicitaties te richten aan de Adjunkt-Direktrice, Zr. R. van Stek, Telefoon 03404 - 15841

Voor de PROVINCIES NOORD-HOLLAND, ZUID-HOLLAND EN UTRECHT zoeken wij

a. ASSISTENT-ACCOUNTANTS

met controle-ervaring en leidinggevende capaciteiten, die in staat zijn tot het geven van financieel-economische en administratief-organisatorische adviezen.
Goede uitdrukkingsvaardigheid in de Nederlandse taal vereist.
Opleiding op S.P.D. niveau.

b. ADMINISTRATIEVE MEDEWERKERS(STERS)

met boekhoud-ervaring, die vlot en accuraat met cijfermateriaal kunnen omgaan.

c. BEGINNENDE ADMINISTRATIEVE MEDEWERKERS(STERS)

In bezit van diploma M.B.A. of daarvoor studerend.
met boekhouddiploma of daarvoor in opleiding.
Het werk staat op hoog niveau en alle kansen voor een snelle carrière zijn aanwezig.
Goede salariëring en moderne secundaire arbeidsvoorwaarden w.o. studiekostenregeling en een uitstekende pensioen- en ziektekostenvoorziening.

Sollicitaties te richten aan het *Centraal Controle Bureau der Nederlandse Hervormde Kerk (o.l.v. registeraccountants), Parkweg 20a, Voorburg.*

Telefonische inlichtingen 070-87.22.27; na 19 uur: 01730-26851, 01790-7050 of 010-23.62.97.

„De Oranjehof"

PROTESTANTS TEHUIS VOOR DEBIELE VOOGDIJKINDEREN

te HUIZEN N.H. zoekt

a. EEN LEIDSTER

Liefst in het bezit van diploma Kinderbescherming A en B

b. ASSISTENT-LEIDSTER

enige ervaring gewenst

c. EEN 2e KOOKSTER

ter assistentie en vervanging.
Inas-diploma strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties aan de directeur: Oranjeweeshuisstraat 5, Huizen, N.H., telefoon 02152 - 3495.

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de Stichting Uniewerkfonds
Straatweg 19 - Rotterdam

VERPLEGING
VERZORGING

Het prot. chr. bejaardencentrum **„HET ELLERTSVELD"** te **SCHOONOORD** (Dr.) vraagt, wegens huwelijk van de huidige functionaresse, op korte termijn

een gediplomeerd bejaardenverzorgster

„Het Ellertsveld" is geen ultra modern tehuis, de verbindingen met de grotere plaatsen in de omgeving zijn niet zo frequent, maar:

— voor wie van natuurschoon en een rustige omgeving houdt valt er wel iets te beleven in Schoonoord;
— de bewoners van het tehuis weten vriendelijkheid en goede verzorging zeer zeker te waarderen;
— en: we gaan nog dit jaar verbouwen en uitbreiden. Voor degene die graag meedenkt bij dergelijke problemen een boeiend perspectief

Sollicitanten die voor dit alles belangstelling hebben: kom in ieder geval eens kijken en praten met de directrice.

Schriftelijke sollicitaties te richten aan de voorzitter van het dagelijks bestuur, ds. J. M. de Vries, Zuiderdiep 334, Valthermond.

In het Algemeen Bejaardencentrum „DE REGENBOOG" te Heerlen is plaats voor

2 gediplomeerde bejaardenverzorgsters en enkele leerlingen

Ons huis is in 1968 geopend en biedt plaats aan 150 bejaarden. Het salaris is volgens landelijke richtlijnen.

Sollicitaties aan de directrice, Meezenbroekerweg A 13, Heerlen, telefoon 045 - 719090.

Bejaardentehuis

70 bedden van de Herv. Gemeente te Bussum vraagt z.sp.m.

GEDIPL. ZIEKENHELPSTER of BEJAARDENVERZORGSTER

en twee HUISHOUDELIJKE HULPEN (intern)

Met vakantie wordt rekening gehouden. Salaris volgens de fed. van bej. Sch., 6 % vak. toesl.

Br. aan Directrice ‚Huize Spieghelzicht' Nassaupark 13, Bussum

---

U kunt nu nog kiezen!

Op 1 augustus en 1 oktober a.s. begint weer onze opleiding voor leerling-verplegenden.

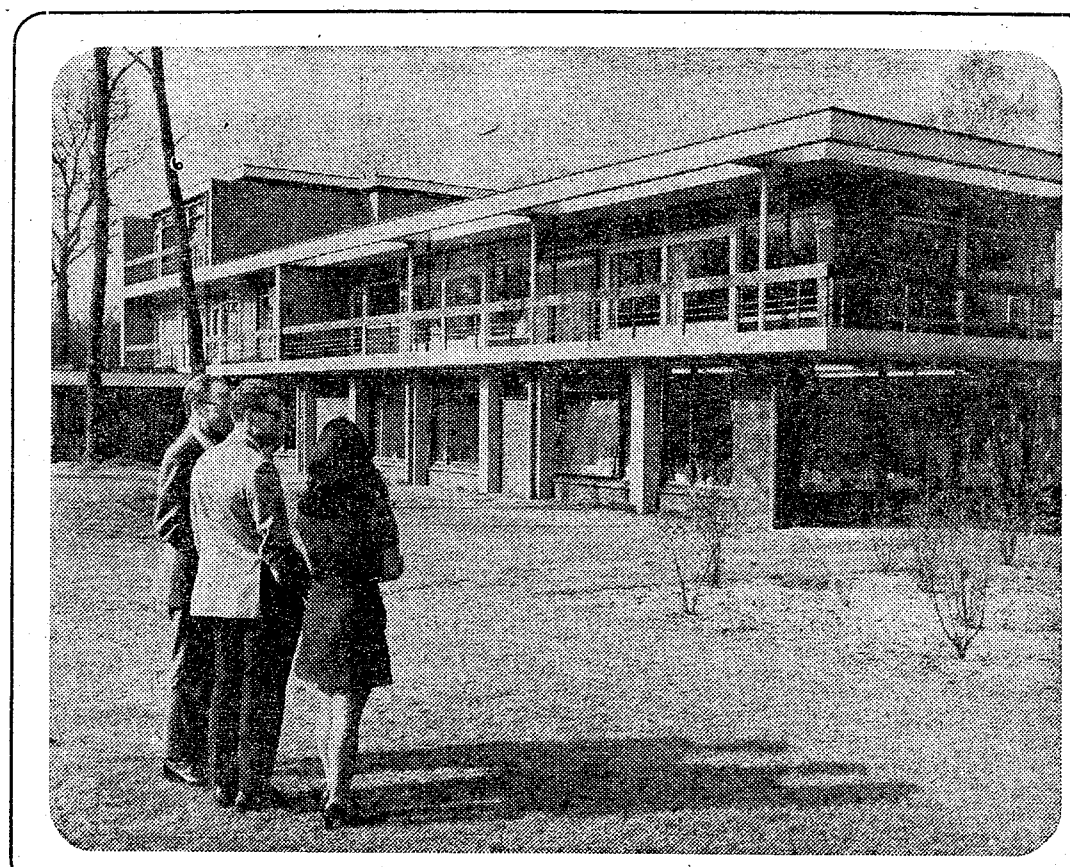

DAT HOUDT IN:
een introduktieperiode van 10 weken, ter oriëntatie voor de opleiding die U in 3 jaar voert naar het diploma Ziekenverpleging B.

DAT HOUDT IN:
een aangename combinatie van praktijk in de paviljoenen en theoretische vorming in ons moderne opleidingscentrum.

DAT HOUDT IN:
een grote kans voor jonge mensen vanaf 17 jaar met tenminste een opleiding op MAVO IV niveau

OM:
in het bezit te komen van een waardevol diploma.

OM:
een beroep uit te oefenen dat steeds meer belangstelling krijgt en veel toekomstmogelijkheden biedt.

Hebt u belangstelling?
Wacht dan niet langer en neem kontakt op met het hoofd Personeelszaken voor inlichtingen of een sollicitatie. Ons adres: Rijksstraatweg 113, Bennebroek (bij Haarlem) en ons telefoonnummer: (02502) 7241.

psychiatrisch ziekenhuis "vogelenzang"
te bennebroek (n.h.)

UITGAANDE VAN DE VERENIGING TOT CHRISTELIJKE VERZORGING VAN GEESTES- EN ZENUWZIEKEN

Observatiekliniek
'DE EDERHORST'
Horalaan 5 - Ede
telefoon 08380-19118

*

In de onmiddellijke omgeving van het station Ede-Wageningen, ligt op een prachtig bosterrein onze in uitbreiding zijnde kliniek voor observatie en behandeling van kinderen met ontwikkelingsstoornissen.

In verband met deze uitbreiding vragen wij per 1 oktober a.s. enige dames met prot. christelijke levensovertuiging, die als

LEERLING-VERPLEEGSTER

opgeleid willen worden voor het diploma Z (zwakzinnigenzorg).

De kinderen in onze kliniek vallen in de lagere leeftijdsgroepen.

U kunt verzekerd zijn van:

— **een prettige werksfeer**
— **huisvesting op een gezellige 1-pers. kamer**
— **een bruto aanvangssalaris van *f* 405,67 per maand, verhoogd met een onregelmatigheidstoeslag**
— **vrije kost, inwoning en bewassing**

Indien u in het bezit bent van minstens mulo/mavo-diploma, het diploma Inas of het diploma AOLV II van Ivio, op 1 oktober 1970 de leeftijd van 17 jaar hebt bereikt en u met enthousiasme aan onze kinderen wilt wijden , wordt u verzocht een sollicitatie of verzoek om inlichtingen te zenden aan de Adjunct-Directrice van onze kliniek, Postbus 68 te Ede.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 19 JUNI 1970
6e Jaargang - No. 24

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Rob W. van Dijk:

MILITAIR TUCHTRECHT

Jan Soldaat in het gareel

De juridische studiecommissie van de V VDM, de Vereniging van Dienstplichtige militairen, enkele jaren geleden als vak bond opgericht, heeft een buitengewoon evenwichtig en uitvoerig rapport samengesteld. Dit goed - leesbare, nuchtere werkstuk is een belangrijke bijdrage tot democratisering in de krijgsmacht. Het Ministerie van Defensie mag de samenstellers dankbaar zijn. Justitie ook, trouwens.

Het loden gareel

Gesteld wordt, dat tuchtrecht in feite strafrecht is. Voor een goed begrip: tuchtrecht is moeilijk te definiëren, het is het recht van een bevoegde „meerdere" om de tucht te handhaven. De tucht is, volgens het Reglement: de handhaving van regelmaat en orde in alle, zelfs in de schijnbaar nietige zaken, den militairen dienst betreffende, stipte nakoming van alle voorschriften en nauwgezette voldoening aan de ter zake van den dienst gegeven bevelen, ook waar deze slechts kleinigheden betreffen. Zij eischt een voortdurend besef van ondergeschiktheid aan iederen hooger geplaatste, het nalaten van elk min voegzaam en met de waardigheid van den militairen stand strijdig gedrag en in het algemeen onafgebroken plichtsbetrachting.
Mijn grootvader heeft deze uit '18 — zijn tijd — stammende tekst altijd als een giller beschouwd, maar wonderlijk genoeg staat deze verwerpelijke beginselverklaring van de tucht, die ideologie en normavititeit vermengt, nog steeds overeind.

ROB. W. VAN DIJK

Moderne discipline

„Discipline betekent altijd, in partij, leger, kerk, kortom in iedere willekeurige organisatie, het zich overeenkomstig de voorschriften en normen gedragen van de organisatieleden, in alle omstandigheden waarvoor de geldende voorschriften een specifieke gedragslijn bevelen." (R. Bigler, Der einsame Soldat (Ned.): De naamloze Soldaat, 1963).
Discipline is een goede zaak, maar nooit hét criterium voor de oorlogsbekwaamheid van de enkeling of de groep. Moderne discipline is niet uitwendig, maar is een zèlfdiscipline. Geen gedragsvoorschrift maar een code, vanwaaruit gedrag op rechtmatigheid wordt getoetst.
Bovendien moet deze code alleen op de dienstverrichting worden toegepast, de vrije tijd moet **vrij** worden en alleen het commune recht mag er op van toepassing zijn. Het is weer een onderstreping van de noodzaak in de dienst een goede rechtspositionele regeling te bezitten, die dit onderscheid aanbrengt en duidelijk afbakent.
Niet alleen in ons land is deze zaak op gang gekomen. Het Duitse leger, van huisuit zo Pruisisch, is tegenwoordig het meest „burgerlijke" leger, voor wat betreft de rechtspositie van de militair.
Gepaard aan de verschuiving van het formeel naar het informeel leiderschap — bij de beëdiging tot officier hoorde ik destijds al dat vakmanschap de basis is voor het verwerven van leiderschap — zal het tuchtrecht niet langer strafrecht mogen zijn.

Arbeidsvoorwaarden

De ontwikkeling van het denken en de toepassing van wat als logisch wordt ervaren, houdt in dat naast de herziening van het tuchtrecht, waarover straks meer, de bezoldiging niet mag verschillen van burgerbanen. Vooral als men bedenkt, dat de last der verdediging van het grondgebied, waarvan artikel 194 van de Grondwet rept, slechts drukt op een klein deel van de Nederlandse jongeren. Immers alleen op de jongens (bijna 50 procent van de bevolking) en daarvan gaat nog eens de helft niet in dienst wegens afkeuring, vrijstelling, broederdienst etc. Er blijft maar een paar procent over, die de last voor velen draagt. Naast de onderbreking van de carrière en de opleiding ook nog die, laten we lief zijn, symbolische beloning.

Een c.a.o. ?

Het is beslist nodig, dat de arbeidstijden, onregelmatige diensttijden, weekendactiviteiten, bijzondere oefeningen etc.,alsmede een volledige tegemoetkoming in de reiskosten worden geregeld. In zo'n contract moeten de secundaire voorwaarden ook opgenomen: dat betekent, dat de verouderde huisvestingsomstandigheden, de kantines (ruif) en het sanitair zo snel mogelijk moeten verdwijnen. Dit is nu zo'n verhoging van de defensiebegroting, die de minister-president heel wat gemakkelijker kan verdedigen dan die 225 miljoen voor materiaal.

Hoe lang loopt de CAO? Met andere woorden: hoe lang dient een soldaat? In een leger - nieuwe - stijl?

Mij dunkt, dat het een daad van morele moed zou zijn, een krijgsman waardig (zie het geciteerde artikel uit het Reglement), als de minister van Defensie een onafhankelijk en daartoe geschikt organisatie-advies-bureau zou opdragen hierover een advies uit te brengen. Het wellicht door kneuterige ambtenaren aan te voeren argument „als zou dit bureau, niet bestaande uit beëdigde ambtenaren, inzage krijgen van min of meer geheime dingen uit de organisatie etc., waardoor bepaalde zaken op-straat zouden raken", moet als belachelijk ter zijde worden geschoven. Immers, het gaat hier om zaken, die iedere dienstplichtige kan en zal waarnemen, in honderdduizendvoud, en die nu niet direct geheimen betreffen.

Naar een normale bedrijfssituatie

Wij moeten ervan uitgaan, dat de dienstplichtige - en ook de beroepsmilitair, eenzelfde rechtspositie moet hebben als een burger. Zij zijn ook burgers. Voor afwijkingen hierin berust de bewijslast bij de minister van Defensie. Het wetsontwerp Rechtstoestand Dienstplichtigen is daarom zo belangrijk, omdat de volksvertegenwoordigers e.e.a. nu gaan regelen en niet de minister met een hele piramide van militairen-oude-stijl.

VVDM-nota

De discussienota Militair Tuchtrecht stelt al dadelijk, dat het woord tucht niet deugt, want tucht is verkapt strafrecht in handen van juridische leken.
De bevelsbevoegdheid moet alleen gegeven worden aan de functionele chef en dienst „meerderen". Nú is het nog zo, dat iedere hoger in rang geplaatste een persoon met een langere rang kan bevelen iets te doen. In de toekomst moet dit tot de normale werksituatie worden teruggebracht. Hetzelfde zal bijvoorbeeld voor de groetplicht moeten gelden, al noemt de nota dit niet. Gewone bedrijfsdiscipline werkt ook psychologisch, de soldaat-nieuwe-stijl weet nu waar hij aan toe is en dit heeft positieve weerslag op de uitoefening van zijn **werk.**
Daarnaast moeten de gronden worden omschreven, waarop een militair **niet** strafbaar is als hij een bevel weigert. En overeenkomstig het **recht van Neurenberg** de aansprakelijkheid van degeen die wel uitvoering geeft aan bevelen.
Dit alles houdt in, dat de Dienstvoorschriften openbaar moeten zijn en de gedragsvoorschriften in de Wet moeten zijn omschreven.
Een overtreding is strafbaar. Beschreven zullen moeten worden in de Wet: alle delicten. Een strafreden als: onkrijgstuchtelijk gedrag moet eigenlijk nú al onbestaanbaar zijn.
Alleen een militaire kantonrechter moet de straffen kunnen opleggen die thans nog tuchtstraffen heten. Maar niet, nadat de militair is gehoord, hij de strafreden schriftelijk heeft ontvangen en de gelegenheid heeft gehad een verdediger in te schakelen (jurist, militair, anderszins). Het is toch normaal, dat men de beschuldiging kan vernemen?
Helaas is de huidige situatie nog steeds, dat een soldaat bij zijn commandant kan worden geroepen om een „douw" te krijgen, dat wil zeggen, dat hij ter plaatse de strafreden hoort lezen en een straf ontvangt, voor een vergrijp, waarvan hij zich bewust was, wellicht. De straf gaat meteen „in".
„Zo ben je binnen, of je hebt 4 dagen licht" is het nog. Strafredenen worden, in allerongelukkigst Nederlands vaak, voorgelezen. Wat vindt u van deze (uit het leven gegrepen): terwijl er stilte was gecommandeerd voor het voorlezen van orders, meende hij toch gekheid te moeten maken door een geit na te bootsen...

Beklag moet beroep worden

Het merkwaardige is, dat de militair wel „in beklag" kan gaan, maar dat de straf wèl meteen in werking treedt. Stel nu, en dat is beslist niet theoretisch, dat het beklag (over de strafreden, over de zwaarte van de straf) inderdaad „gegrond" wordt verklaard, en door de hogere commandant wordt toegewezen. Inmiddels is de straf al „uitgezeten" door de traagheid van de administratieve molen en alles is nakaarten. Verhouding bedorven, en één partij zijn gezicht verloren.
De VVDM-nota pleit er terecht voor, dat het eventuele vonnis — d.w.z. in de nieuwe situatie te geven door de militaire kantonrechter — waardoor de commandanten deze bevoegdheid verliezen — niet eerder ingaat, of de militair moet de mogelijkheid gehad hebben in beroep te kunnen gaan. Pas na het passeren van de beroepsinstantie — de krijgsraad in de nieuwe conceptie — is er een uitspraak, dus eventueel een vonnis. Met het vervangen van beklag-oude-stijl door beroep-nieuwe-stijl komen we bij de normale burger-situatie.

Geen tuchtrecht meer

Ongewenst waren dus de straffen door niet-juristen. Dan moet ook de z.g. opvoedkundige maatregel verdwijnen, waarbij een militair door een hogere wordt „opgevoed" door — naar aanleiding van de overtreding of bij een serie overtredingen — allerhande oefeningen te moeten doen (uitrukken in alarmkledij, sporttenue, vroeger heette dit de modeshow), in feite was dit een soort standrecht. In principe moest de militair, die een opvoedkundige maatregel wilde toepassen, zijn commandant hierover inlichten. Maar de routiné's hebben zulke zaken al ingebouwd in het gewone patroon, met de zekerheid, dat de commandant — wiens militaire carrière immers berust op de medewerking van iedere ondergeschikte — hem nooit in de kou zal laten staan.
Alle krijgstuchtelijke overtredingen (militaire overtredingen is beter) komen nu bij de militaire kantonrechter.
Plaatsing in een tuchtklasse als militaire straf moet worden afgeschaft. Niet alleen is uit gevallen in de praktijk gebleken, dat zij, die in het militaire bestaan niet passen, toch weer in „recidive" vervallen, maar bovendien is het in stand houden van een dergelijk instituut hopeloos ouderwets, als werd door lichamelijke oefening en uitputting een bepaalde discipline voor een latere — dus andere — werksituatie gegarandeerd.

Versleten vormen

Het afdwingen van de handhaving van „eer en waardigheid van de groep" is onmogelijk. Er mag niet meer voetstoots worden aangenomen, dat het tuchtrecht in vredestijd de gevechtskracht en de gevechtsbereidheid bij de militair in oorlogstijd verhoogt.
Zo staan we nog voor de ontmythologisering van een aantal zaken. Zonder er nu voor te willen pleiten, dat de militairen lang haar moeten laten groeien (leeuwekoppen, weetjewel) is het wel zo, dat het kort-knippen van militair haar voortkomt uit de vroegere onhygiënische toestanden, zodat men op de „stroom van ongerechtigheden" gemakkelijk de overhand kon krijgen.
Het exerceren is uit het circus Prins Maurits de stadhouder. Het bloksgewijs opereren in de gevechtssituatie was er de reden voor. Tegenwoordig heet het exerceren: bevorderend voor saamhorigheid en discipline.
Rationalisatie dus van de antiekvoorraad. Ook deze: Reglement betreffende de Krijgstucht, artikel 1-a:
„Daar de godsdienst de bron is van alle geluk, deugd en ware moed, behoort ook in de krijgsstand een ieder zich tot het hooghouden daarvan en tot een zedige levenswijze te bevlijtigen; de godslasteringen, het vloeken en zweren moeten worden nagelaten en zullen de meerderen hierin en in al wat de handhaving der goede zeden kan bevorderen, hun minderen met een goed voorbeeld voorgaan, en alle buitensporigheden algemeen vermeden moeten worden."
U kunt dus vooruit. Misschien zijn er nog lieden die dit schone specimen van vaderlandse letteren willen opnemen in het programma van de CHU. Dan mag Vlaardingen dat voorstellen.

Drs. A. M. de Boo over AOW/AWW-verhogingen

„Eerste stap op de weg naar behoorlijk ouderdomspensioen"

De Tweede Kamer heeft zich vorige week, met algemene stemmen, akkoord verklaard met een belangrijk, door minister Roolvink van Sociale Zaken ingediend wetsontwerp, en wel het wetsontwerp dat voorstelde de AOW- en AWW-uitkeringen, met ingang van het jaar 1970 met drie procent te verhogen (een structurele verhoging). Bovendien behelsde het voorstel de uitkering van een vakantietoeslag van drie procent over 1970 en van zes procent over 1971 en volgende jaren aan degenen, die de AOW/AWW-uitkering ontvangen.

„In overeenstemming met een algemeen aanvaarde prioriteitenkeuze zal de positie van onze bejaarden met deze wetsvoorstellen belangrijk worden verbeterd. Het is een eerste stap op weg naar een ouderdomspensioen, dat ieder een garantie geeft op een werkelijk behoorlijke oude dag". Aldus zei, bij het kamerdebat over de AOW/AWW-verhogingen de woordvoerder van de christelijk-historische Tweede Kamerfractie, drs. A. M. de Boo. „Wij zijn begonnen", aldus drs. De Boo, „met de noodwet Drees. Daarop volgde de AOW/AWW met de periodieke aanpassingen. Thans is er de structurele verhoging, die andermaal een belangrijke verbetering inhoudt. Het is deze regering, die met haar voorstellen een duidelijke weg heeft ingeslagen, die tot definitieve oplossing van het pensioenprobleem zal leiden".

Aan het begin van zijn betoog herinnerde de christelijk-historische woordvoerder er aan, dat het niet vaak voorkomt als een wetsontwerp nogal wat algemene bijval ondervindt. Maar met het wetsontwerp inzake de AOW/AWW-verhogingen was dit wel het geval. „De commentaren, die ik gelezen heb, spreken duidelijke taal. Over het algemeen is er instemming met de grote lijnen van het wetsontwerp en met de hoofdgedachten, die daaraan ten grondslag liggen", Het was hem gebleken, dat niet alleen het georganiseerde bedrijfsleven met minister Roolvink grote waarde toekent aan de oplossing van het pensioenvraagstuk. Zij worden, zo zei hij, daarin door een zeer belangrijk gedeelte van de publieke opinie gevolgd.

„En dat geschiedt terecht. Want het gaat hier ook naar onze mening om een uiterst belangrijke zaak. Een zaak, die de belangen raakt van ongeveer één-tiende gedeelte van onze bevolking", zo zei drs. De Boo.

Het was volgens hem terecht, dat zowel de Sociaal-Economische Raad als de Stichting van de Arbeid een zeer te waarderen spoed betracht hebben bij het uitbrengen van hun adviezen over de structurele verhoging van de AOW- en AWW-pensioenen. „Minister Roolvink is deze adviescolleges eveneens gelukkigerwijze met grote voortvarendheid gevolgd. Wij spreken daarover graag onze erkentelijkheid uit", aldus de woordvoerder van de christelijk-historische kamerfractie.

Vele wensen

Drs. De Boo herinnerde er aan, dat er op het gebied van het stelsel van de sociale zekerheid in ons land nog vele wensen tot uitbreiding leven. Ook zijn er wensen tot verbreding en tot heroriëntering. „In het advies van de Sociaal-Economische Raad van 20 maart jl.", aldus drs. De Boo, „welk advies handelde over de programmering van de sociale verzekering op middellange termijn, vinden wij deze wensen gewogen en beoordeeld. De SER komt in zijn advies tot de conclusie, dat de oplossing van het pensioenprobleem de hoogste prioriteit dient te hebben".

Namens zijn fractie betuigde drs. De Boo instemming met het SER-advies, „ook al vinden wij, dat daarnaast op het gebied van de sociale zekerheid een aantal andere, zowel belangrijke als gerechtvaardigde verlangens bestaan. Te denken valt met name aan een uitbreiding van de arbeidsongeschiktheidsverzekering tot anderen dan loontrekkenden, met name de zelfstandigen".

De Sociaal-Economische Raad kwam in haar conclusies onder meer tot het oordeel, dat bij een confrontatie met de totale lastenstijging, bij verwerkelijking van de wensen met de gebezigde maatstaf en uitgaande van een aanvaardbare stijging van het besteedbare inkomen, aan temporisering en prioriteitenkeuze niet valt te ontkomen. De SER zei ook in zijn conclusies: „Met betrekking tot uitbreiding van de sociale verzekering is de SER tot de conclusie gekomen, dat aan een verbetering van de pensioenvoorzieningen, en... in het bijzonder aan de structurele verhoging van de AOW- en AWW-uitkeringen, de hoogste prioriteit moet worden gegeven en dat daarmee zo snel mogelijk een aanvang moet worden gemaakt".

Instemming

Drs. De Boo betoogde met nadruk, dat zijn fractie die prioriteitenkeuze deelt. „Bij de behandeling van de begroting van Sociale Zaken hebben wij ons reeds in deze zin uitgesproken. Daarom zijn wij er — met de 65-plussers — verheugd over, dat minister Roolvink reeds vrij spoedig na de adviezen het wetsontwerp bij de Kamer heeft ingediend. Immers, het gaat hier om een hoogst urgente materie, die in een technisch nogal ingewikkeld ontwerp niet alleen beoogt de AOW/AWW-pensioenen structureel te verhogen, maar tevens de bedoeling heeft een belangrijke aanzet te vormen tot de oplossing van het pensioenvraagstuk in zijn geheel".

De christelijk-historische woordvoerder meende, dat over de urgentie van dit onderwerp moeilijk te twisten valt. Het is bekend, zo zei hij, dat ongeveer dertig procent van de AOW-trekkers een beroep heeft uitgeoefend, maar daaraan geen enkele aanspraak op aanvullend pensioen kan ontlenen. „Op het gebied van de oudedagsvoorzieningen bestaan nog toestanden, die rondweg a-sociaal zijn. Grote groepen mensen zien bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd hun inkomen tot een fractie van hun laatste loon of salaris terugzakken", aldus drs. De Boo. Hij vond dan ook, dat aan deze situatie binnen redelijke termijn een einde moet komen. De christelijk-historische fractie is van mening, zo zei hij, dat de voorstellen van minister Roolvink in die richting bijzonder kunnen helpen. „De voorstellen betekenen immers een verhoging van de AOW/AWW-uitkeringen met negen procent in twee jaar, afgezien van de verhoging, welke voortvloeit uit de koppeling van de pensioenen aan de loonindex."

Verstandig

Zoals gemeld beoogt het voorstel onder meer dit jaar een vakantietoeslag van drie procent uit te keren en volgend jaar zo'n toeslag van zes procent. De Sociaal-Economische Raad had geadviseerd de grootte van de vakantietoeslag voor 1971 eerst in het komend najaar vast te stellen, omdat dan een beter overzicht beschikbaar zou zijn over de economische situatie en omdat er dan ook een breder inzicht zou zijn in de ontwikkeling van de premies voor de andere sociale verzekeringen.

Minister Roolvink volgde het SER-advies op dit punt niet en kwam al met het voorstel inzake de hoogte van de vakantietoeslag voor 1971. Al zal de SER voor zijn standpunt ongetwijfeld zijn goede redenen gehad hebben,toch menen ook wij, aldus drs. De Boo namens de christelijk-historische fractie, dat het verstandiger is reeds nu de vakantietoeslagen definitief te regelen.

Drs. De Boo voerde twee redenen aan:

— in de eerste plaats is, zowel in als buiten het bedrijfsleven, het zo langzamerhand gemeengoed geworden, dat het inkomen bestaat uit een salarisbestanddeel en een deel, dat als vakantiegeld wordt aangemerkt;

— in de tweede plaats zou het inderdaad onplezierig zijn, indien de verwachtingen gewekt door het advies van de stichting van de Arbeid, alsmede door publikaties, niet zouden kunnen worden gehonoreerd. „Een definitieve regeling verdient daarom beslist voorkeur", zo zei drs. De Boo.

De christelijk-historische woordvoerder kwam er in de loop van zijn betoog nog eens op terug, dat het voorstel van minister Roolvink de verbetering van de levenspositie van de bejaarden beoogt. „Zij hebben er recht op in het resterende deel van hun leven gevrijwaard te worden van al te grote materiële zorgen."

Drs. De Boo vond het een verstandige gedachte, dat de in het voorstel neergelegde verhogingen buiten de aftrekbepalingen gehouden worden, d.w.z. dat deze verhogingen niet gekort mogen worden op eigen pensioenen. „Daarmee wordt deze verhoging nog in ander opzicht metterdaad structureel. Vooral in die zin, dat op deze wijze een begin van een ontwikkeling is ingezet, die moet leiden tot een AOW-uitkering, welke gelijk is aan het minimumloon op nettobasis. Wij mogen concluderen, dat de voorgestelde maatregelen een belangrijke verbetering inhouden van de inkomens van talloze bejaarden. Een belangrijke verbetering, die wij graag gerealiseerd zien."

Drs. De Boo vond evenwel, dat nog niet gezegd kan worden: „We zijn er". „Het uiteindelijke doel is een voorziening, waarbij het bejaardenpensioen komt te liggen op het niveau van het netto-minimumloon. Daarboven dient dan nog op wat langere termijn een regeling te komen, die de gepensioneerden het recht geeft op een bedrag, dat overeenkomt met ongeveer zeventig procent van het laatst verdiend loon."

De christelijk-historische woordvoerder citeerde met instemming hetgeen staat in het nieuwe program van de CHU: „Op lange termijn moet gestreefd worden naar een welvaartsvast pensioen van zeventig procent, in beginsel gebaseerd op het in het laatste gedeelte van de loopbaan bestendig bereikte loon- of salarisniveau."

De vraag, die onmiddellijk rijst, aldus drs. De Boo, is natuurlijk binnen welke termijn dit alles gerealiseerd zal kunnen worden. Hij herinnerde er aan, dat wellicht kort na de zomermaanden het bedrijfsleven met een advies komt inzake de hoofdlijnen van het pensioenbeleid. Bij minister Roolvink werd aangedrongen om spoed te betrachten met de verwerking van dat advies in een wetsontwerp.

„Wij willen de problemen, die aan deze materie verbonden zijn, niet onderschatten. Maar de beginselovereenstemming in de Stichting van de Arbeid geeft toch wel goede hoop", aldus drs. De Boo.

In het tweede deel van zijn betoog ging drs. De Boo nader in op de voorgestelde verhoging van de te betalen AOW/AWW-premie. Deze verhoging bedraagt 0,8 procent. „Dit betekent weer een bepaald beslag, dat op de beperkte ruimte voor de sociale voorzieningen wordt gelegd." Uit het antwoord van minister Roolvink op de schriftelijk vanuit de Kamer gestelde vragen, bij de voorbehandeling van het wetsontwerp, had drs. De Boo begrepen, dat geen sprake zal zijn van een bijdrage uit de algemene middelen — lees: de schatkist — voor deze AOW/AWW-verhogingen.

„Toch blijven er op het gebied van ons sociale zekerheidsstelsel enkele dringende wensen bestaan. In de rapporten van de SER en van de Stichting van de Arbeid komen die duidelijk tot uiting. Maar ook al geven wij prioriteit aan het pensioenvraagstuk, dat betekent dan nog niet dat andere knellende noden uit onze horizon zouden moeten verdwijnen. Graag erkennen wij", aldus drs. De Boo, „de noodzaak tot temporisering en realiteitszin met betrekking tot een verdere uitbouw van de sociale zekerheid. De prognoses van de SER inzake het te verwachten premieverloop spreken wat dat betreft een duidelijke taal. Ook de overweging, dat hier sprake is van concurrerende belangen van besteedbaar inkomen, sociale voorzieningen en andere collectieve uitgaven is een duidelijke zaak. Maar toch, als gedacht wordt aan de hachelijke positie van hen, die arbeidsongeschikt worden en daartoe wettelijk niet verzekerd zijn, dan ligt ook hier zeker nog een stuk sociale onzekerheid, dat zo spoedig mogelijk om een oplossing vraagt."

Drs. De Boo wees op een desbetreffend SER-advies, waarin wordt gezegd, dat in de eerste plaats gedacht moet worden aan een versnelde dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico voor zelfstandigen, als het mogelijk is de noodzakelijke stijging van het vrij besteedbare inkomen niet aan te tasten. De SER kondigde aan binnen niet te lange tijd met een tweede advies over deze materie te komen. „Er zal", aldus drs. De Boo, „op dit terrein voortgang moeten worden gemaakt. Het is algemeen bekend hoe sterk de verlangens hiertoe leven in de kringen van de landbouw en van de middenstand."

De christelijk-historische woordvoerder vroeg voorts aandacht voor het vraagstuk van de oud-I.W.I.-trekkers, d.w.z. zij die reeds invalide waren voor de invoering van de wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering op 1 juli 1967 en vallen onder de I.W.I., de interimwet voor invaliditeitsrentetrekkers. Reeds bij de invoering van de arbeidsongeschiktheidsverzekeringswet werd van christelijk-historische kant er op gewezen, dat een bepaalde groep achter zou kunnen blijven. Toch werd toen een bepaalde keuze gedaan, in de hoop, dat wellicht in de toekomst compenserende maatregelen zouden kunnen worden getroffen.

Drs. De Boo wees er op, dat er inderdaad mensen zijn, die gedupeerd zijn doordat zij alleen de I.W.I.-uitkeringen krijgen. Hij drong er bij de bewindsman op aan, iets voor deze categorie te doen.

„Ruilverkaveling?"

Aan het slot van zijn betoog ging de christelijk-historische woordvoerder in op allerlei wensen, die op het terrein van de sociale zekerheid leven, en de ruimte, die er voor het vervullen daarvan is. De vraag doet zich voor, of binnen het bestaande stelsel van sociale zekerheid niet een soort ruilverkaveling kan plaats vinden, door bijvoorbeeld van minder dringende zaken middelen los te maken voor voorzieningen, die een dringender karakter hebben. Sommigen — aldus drs. De Boo — denken aan de ziektekostenverzekering, anderen aan de kinderbijslag. Hij wees op allerlei studies, die aan de gang zijn en vond, dat er niet rauwelings over al deze zaken geoordeeld moet worden. Bezuinigingen, bijv. in de sfeer van de kinderbijslag, kunnen gemakkelijk fictief blijken, omdat deze via de lonen toch weer om de hoek kunnen komen kijken bij de verdeling van de ruimte, aldus drs. De Boo. Dit standpunt was mede de reden, om geen instemming te betogen met een liberale motie om reeds thans een uitspraak te doen over het bevriezen van de kinderbijslag.

H. Lokkerbol

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening
70154 t.n.v. Stichting Uniepers,
Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

drs. H. van Spanning

Wat hebben „de thuisblijvers" *ons te zeggen?*

We hebben twee verkiezingen zonder opkomstplicht achter de rug. Het aantal niet-stemmers heeft velen verrast. De „thuisblijver" is een belangrijk politiek fenomeen geworden. In dit artikel worden enkele aspecten van de thans op gang gezette ontwikkeling rond de niet-stemmers nader bezien. Gezien de voorshands geringe kennis van dit onderwerp heeft dit artikel een explorerend karakter, verdeeld over enkele vragen.

Welke ontwikkeling heeft het aantal thuis-blijvers te zien gegeven?

Globaal krijgen we het volgende beeld. Bij de Statenverkiezingen bracht 68,1 procent van de kiezers een stem uit. Voor de raadsverkiezingen was dit 66,6 procent. Het beeld is bij nadere beschouwing iets gevarieerder. De opkomst was in kleinere gemeenten bij de raadsverkiezingen beter dan bij de Statenverkiezingen. In de steden gingen echter minder kiezers naar de stembus. 1) Mogelijk is, dat in kleine gemeenten, waar de **bekendheid met de kandidaten** doorgaans groter is dan in de steden, op grond hiervan een krachtiger stimulans heeft bestaan om te gaan stemmen.
Een open vraag is nog hoe de ontwikkeling in de toekomst zal zijn. Geeft de grote stad het patroon van de opkomst aan, of het platteland. Zullen hier misschien in de toekomst verschillen ontstaan in stemgedrag?

Een vergelijking met het buitenland

Een vergelijking met het buitenland leert, dat het aantal thuisblijvers niet extreem afwijkt van verkiezingen in het buitenland. Onlangs werd in Zwitserland een referendum gehouden over het initiatiefvoorstel-Schwarzenbach, inzake de toelating van buitenlandse werknemers. De opkomst was uitzonderlijk hoog, namelijk 74 procent. Als regel is de opkomst in Zwitserland ongeveer 30 procent.
Italië heeft een zeer hoge opkomst, namelijk 90 procen.t In de Verenigde Staten wordt de opkomst goed geacht als ongeveer 60 procent van de kiezers zich uitspreekt inzake de toekomstige president.
In Engeland ligt de opkomst op ongeveer 70 procent.
Het betreft hier cijfers voor verkiezingen van een president of de volksvertegenwoordiging. Bij regionale of plaatselijke verkiezingen is de opkomst als regel lager.
Van belang zijn daarom de verkiezingen van 1971. We hebben nog geen ervaringen opgedaan met Kamerverkiezingen, zonder opkomstplicht. Het onderzoek, dat de V.U. instelde naar het stemgedrag in 1967 bracht de conclusie, dat 82 procent van de ondervraagden wel zou gaan stemmen als er geen opkomstplicht meer bestond; 16 procent zei thuis te zullen blijven; 2 procent wist het niet. Het is mogelijk, dat een aantal thuisblijvers van nu bij de Kamerverkiezingen wel gaat stemmen. Ook is denkbaar, dat in de toekomst een groep stemgerechtigden ontstaat, die uitsluitend bij Kamerverkiezingen de gang naar het stemlokaal maakt.

Een theoretische vraag

In diverse commentaren klinkt een bezorgde ondertoon over het functioneren van de verkiezingen als democratisch middel om de kiezers een oordeel te laten uitspreken over het beleid van de partijen.
Een dergelijke problematiek kan slechts theoretisch benaderd worden. Toch willen we enkele lijnen trekken.
Wanneer kan van een falen van de verkiezingen gesproken worden. Laten we een concreet voorbeeld nemen. Stel, dat in 1971 slechts 49 procent van de kiesgerechtigden zijn stem zou uitbrengen. Welke consequenties moeten hieraan verbonden worden voor de waarde van de uitslag?
Vooraf wil ik opmerken, dat voorstanders van afschaffing van de opkomstplicht hierin juist een waarborg voor een goede verkiezingsuitslag zagen. Zij stelden, dat diverse kiezers — zonder politiek bewust te zijn — uit sleur of traditie hun stem uitbrachten. Daarnaast waren het vooral protestpartijen die de stemmen van deze groep kregen, „omdat men nu eenmaal toch wat stemmen moest".
Uit de reeds genoemde VU-enquête bleek bijv. dat vooral bij de kiezers van de Boerenpartij, in 1967, een hoog percentage aanwezig was, dat zei niet te zullen stemmen, als er geen opkomstplicht meer bestond (namelijk 32 procent).
Wanneer kan men nu stellen, dat een verkiezingsuitslag niet meer aan haar doel — het peilen van de stemming bij de kiezers — beantwoordt? Niet op grond van het aantal thuisblijvers. Stemmen is na afschaffing van de opkomstplicht immers een subjectief recht. Men kan naar de stembus gaan; men kan ook thuisblijven. Bovendien is er, ongeacht de opkomst, een verkiezingsuitslag. De verkiezingen schieten eerst dan tekort, wanneer het volstrekt onmogelijk blijkt een regeringsmeerderheid te vormen. Men kan dan bovendien nog twisten over de vraag of de partijen hier niet primair schuld aan hebben.
Het ontbreken van een regeringsmeerderheid kan overigens ook voorkomen bij het bestaan van een opkomstplicht.
Italië is een voorbeeld van een land waar zelfs bij een hoge (vrijwillige) opkomst vorming van een regering steeds moeilijk is, omdat de basis van partijen die bereid zijn tot samenwerking te komen uiterst smal is. Mocht een merkbare meerderheid na verkiezingen volstrekt ontbreken, dan is vorming van een minderheidskabinet de aangewezen weg. Deze situatie deed zich voor bij de vorming van het kabinet-Cort van der Linden (1913-1918) en — zij het na een kabinetscrisis en niet rechtstreeks op grond van een stembusuitspraak — bij de vorming van het kabinet-De Geer (Intermezzokabinet 1926-1929).
We hebben echter al veel te veel getheoretiseerd. Terug naar de werkelijkheid. Het heeft weinig zin om de vinger beschuldigend op te heffen naar de thuisblijvers. Zij hebben volledig het recht daartoe. Belangrijker is het om te weten waarom men niet naar de stembus komt. Zo komen we op een volgend belangrijk punt:

De motieven van de thuisblijvers

We beschikken voor de Statenverkiezingen over interessant materiaal, uit het onderzoek in Leiden, van drs. H. A. A. Molleman. 2)

Molleman kwam onder meer tot de volgende conclusies:

a) 45 procent van de thuisblijvers is 30 jaar en jonger;

b) 44 procent van de thuisblijvers zijn bejaarden; vooral vrouwen;

c) het grootste deel van de thuisblijvers komt uit de lagere inkomensgroepen en heeft weinig schoolopleiding gehad;
82 procent heeft slechts lagere schoolonderwijs ontvangen;
25 procent verdient minder dan f 600,— per maand;
57 procent verdient minder dan f 800,— per maand;

d) 27 procent van de thuisblijvers is ongeinteresseerd en wantrouwend;

e) 20 procent ziet wel bepaalde problemen maar meent, dat de politici daar toch niets aan doen;

f) 15 procent meent, dat de partijpolitieke situatie te onoverzichtelijk is.

Welke globale conclusies zijn uit deze gegevens te trekken?
Wanneer we de genoemde cijfers van Molleman volgen, valt ten eerste het wegblijven van een grote groep **bejaarden** op. Daarnaast laten veel jongeren tussen 21 en 30 jaar verstek gaan. Twee randgroepen in de leeftijdsopbouw derhalve.
Ten aanzien van de bejaarden dient daarbij te worden gewezen op het feit, dat in diverse gemeenten specifieke partijen voor bejaarden in de raad een plaats kregen; o.a. in Rotterdam, Maastricht, Hilversum en Nijmegen. We kunnen dus wel spreken van een kortsluiting ten aanzien van de bejaarden. Een zaak, die de nodige aandacht verdient.
Wellicht nog ernstiger is de kortsluiting ten aanzien van de **jonge kiezers.** We zien hier een sterke afkeer van het huidige politiek bestel; vaak gepaard gaande met een voorkeur voor buitenparlementaire acties. Voor zover men wel een keuze doet, gaat dit sterk in de richting van partijen die zich duidelijk van anderen onderscheiden. De alternatieve stembusuitslag onder jonge, niet stemgerechtigde, Amsterdammers leverde ongeveer 60 procent voor de Kabouterpartij op. Verkiezingen op middelbare scholen gaven in 1967 hoge percentages te zien voor D'66. De Democraten blijken in het onderzoek van Molleman ook sterk favoriet te zijn bij de thuisblijvers in Leiden. Men kan het wegblijven van de jonge kiezers en hun sterke voorkeur voor geheel nieuwe partijen uitleggen als onkunde. Juister lijkt het echter om te constateren, dat de jonge kiezer een aanspreekbaar beleid mist. We spraken van een kortsluiting. Zowel aan de kant van de partijen, als bij de jonge kiezers zal getracht moeten worden deze kortsluiting te voorkomen. De partijen zullen een duidelijk, concreet beleidsprogram dienen te formuleren; waarover elders in dit artikel meer.
Naar de zijde der jonge kiezers kan gedacht worden aan een betere voorlichting over het politiek bestel in het algemeen. Na de komst van het algemeen kiesrecht is hier duidelijk van een lacune sprake. Reeds op de lagere school zou begonnen moeten worden met het bijbrengen van elementaire kennis over de functionering van onze staatsinstellingen. Vanzelfsprekend zal dit er niet toe leiden, dat dan alle jonge kiesgerechtigden ineens op „gevestigde" partijen gaan stemmen. Maar wel kan wellicht de overgang van de niet-kiesgerechtigde leeftijd naar de dag waarop men voor het eerst een oproep om naar het stembureau te komen ontvangt, minder groot worden gemaakt. En voorts kan een goede voorlichting over de vragen die bij de beleidsvorming van overheidsorganen aan de orde zijn, wellicht iets meer bijdragen tot een iets evenwichtiger oordeel over politici, ambtenaren en dergelijke.
Ondanks het werk van een aantal ijverige pioniers in het vak maatschappijleer is de mogelijkheid tot het geven van redelijk onderwijs op dit terrein uiterst summier. Behoorlijke boeken ontbreken en de mij bekende boeken voor staatsinrichting behoren niet direct tot de meest prettige lectuur om zich ook buiten de lesuren eens in te verdiepen.
Opvallend is ook, dat beoefenaren van de politicologie, tot op heden (nog) niet officieel bevoegd zijn om lessen in maatschappijleer te geven.

De sociale status van de thuisblijvers

Uit de gegevens van Molleman blijkt, dat vooral lagere inkomensgroepen met weinig schoolopleiding tot de niet-stemmers behoren. Andere onderzoekingen bevestigen dit beeld.
Opvallend is bijvoorbeeld, dat het aantal niet-stemmers zeer hoog geweest is in oude stadswijken als de Haagse Schilderswijk en de Amsterdamse Pijp. Ook de VU-enquête komt tot dergelijke conclusies. De Haagse Post gaf — op grond van dit onderzoek — in een artikel d.d. 24 februari jl. een korte typering van de niet-stemmer met de woorden: „de typische thuisblijver is woonachtig in de grote stad, hij heeft niet meer dan lager onderwijs genoten, hij valt in de inkomensklasse onder de f 10.000,— en hij is jong."
Dit is de samenstelling van de „zwijgende meerderheid", die VVD-senator Van Riel in zijn partij wil bundelen. Het lijkt overigens onwaarschijnlijk, dat de VVD nu juist de partij is waarin deze kiezers hun instemmend zwijgen zien belichaamd.
Belangrijker lijkt het mij om tot een zodanig beleid te komen, dat deze moeilijk bereikbare groep — met name de bewoners van oude binnensteden — hun afkeer van de politiek zullen overwinnen. Het probleem is te ingewikkeld om er op deze plaats concrete richtlijnen voor te geven. Temeer, omdat het hier gaat om een samenleving, die materieel en geestelijk in de knel zit, waarbij zich vaak — met name in de binnensteden van grote gemeenten — in het levenspatroon verschijnselen gaan aftekenen, die wijzen in de richting van een geheel eigen normenstelsel.

De motivering van het wegblijven

Het betreft hier de punten van Molleman, genoemd onder d. en e. We zien hier een groep kiezers, die menen, dat de politici zich toch niets van hen aantrekken; dat ze maar „raak kletsen" dan wel veel beloven maar niets waarmaken.
Voor de politieke partijen ligt hier de vraag hoe het **vertrouwen** kan worden hersteld. Men wenst duidelijke programmapunten, prioriteiten en geen waslijst van vage verlangens.
Daarnaast komt het **regeringsbeleid.** Ook hier zullen we moeten komen tot meer begrijpbare beleidsvorming. Inspraak is belangrijk, maar toch zal hier slechts een relatief kleine groep in hun onvrede mee zijn geholpen. De regering moet prioriteiten bepalen, keuzes doen, en tenslotte tot een concreet beleid komen.
Dit vereist afweging van belangen. Daartegenover dient dan een goede voorlichting te staan; een antwoord op de vraag: waarom doet de regering dit en niet iets anders.
Sinds kort beschikken we in het rapport van de commissie-Biesheuvel inzake de overheidsvoorlichting over een belangrijk discussiestuk voor deze problematiek.

De partijpolitieke situatie

Tenslotte is er een groep, die als motief voor het wegblijven bij de stembus, de onoverzichtelijke partijsituatie opgeeft. Hier komen we midden in de sedert 1967 op gang zijnde discussie over partijpolitieke vernieuwing. Men zal deze groep niet-stemmers toe moeten geven, dat de resultaten sindsdien niet opvallend groot zijn geweest. Tot nu is het overleg in de groep van 18 het verst gevorderd. Met het PAK zijn we — gezien de jongste rede van de heer Den Uyl op de partijraad van de PvdA — vrijwel even ver als twee jaar geleden. Met dit verschil dat Den Uyl nu kennelijk ook inziet, dat hij niet meer op D'66 hoeft te rekenen.
Ten aanzien van het kiesstelsel — een vraagstuk dat door de staatscommissie Cals-Donner bij voorrang werd behandeld — zijn we eveneens weinig opgeschoten. De enige belangrijke maatregel tot nu toe was de afschaffing van de opkomstplicht.
De CHU kan ten aanzien van het kiesstelsel in zoverre zich zelf sauveren door er op te wijzen, dat zij als eerste hierover een concreet standpunt heeft bepaald in haar nieuwe program. Zo langzamerhand mag wel eens openlijk worden gezegd, dat de VVD — de bundelaars van de zwijgende meerderheid — de partij is, die elke verandering van het kiesstelsel volstrekt van de hand wijst.

Voer voor politicologen

Onze kennis van de niet-stemmer is nog jong. Voor de politicologen komt er een belangrijk nieuw werkterrein.
Als collega in deze jonge tak van wetenschap wil ik tot besluit van dit artikel graag een paar probleemstellingen opwerpen, die wellicht na de verkiezingen van 1971 kunnen worden onderzocht.

1. Bestaat er een vaste kern van niet-stemmers of is hier een sterke fluctuatie?

2. Welke partijen hebben de niet-stemmers gekozen, toen de opkomstplicht nog bestond?

3. Onder welke voorwaarden zijn niet-stemmers bereid toch naar de stembus te gaan; dat wil zeggen: wat dient er volgens hen te veranderen, om hen te bewegen te gaan stemmen?

4. Wat denkt de niet-stemmer zelf van zijn gedrag bij de verkiezingen?

Drs. H. van Spanning.

---

1) Ter vergelijking de volgende cijfers betreffende de **opkomst**

	Staten 1970	Raad 1970
Plattelandsgemeenten	74,5	76,9
Verstedel. pl.l.	69,0	73,3
Forensengemeenten	69,1	66,2
Steden (tot 100.000 inw.)	67,4	64,2
Grote steden	63,5	64,7
Nederland	68,1	66,6

2) Een uitvoerig overzicht van deze studie is te vinden in de NRC van 2 juni j.l.

Discussienota Lohmanstichting over:

Aanstelling van een minister voor het wetenschapsbeleid

Een commissie van de Savornin Lohmanstichting heeft zich uitvoerig bezig gehouden met het wetenschapsbeleid. In een discussienota komen zij tot de conclusie, dat coördinatie van het wetenschapsbeleid (voor 1970 ruim 1,1 miljard gulden voor de wetenschapsbeoefening uitgetrokken) de aanstelling van een aparte minister zonder porttefeuille voor het wetenschapsbeleid noodzakelijk is. De Lohmancommissie bestond uit de CH-Tweede Kamerleden drs. A. D. W. Tilanus en dr. H. A. Schuring, de hoogleraren prof. dr. G. A. W. Rutgers te Utrecht en prof. dr. A. Wattel te Groningen en dr. E. Bleumink te Jutphaas. De discussienota van deze commissie luidt als volgt:

I. Inleiding

Wetenschap en wetenschapsbeleid krijgen de laatste jaren meer publieke belangstelling. Zonder meer kan gesteld worden, dat de wetenschapsbeoefening een steeds groter wordende plaats inneemt in de gehele samenleving. Dit vindt ook zijn weerslag in de aanzienlijke en steeds toenemende geldsbedragen, die hiervoor door de overheid ter beschikking worden gesteld. Dit jaar zullen de overheidsuitgaven voor wetenschapsbeoefening meer dan 1,1 miljard gulden bedragen (dus bijna 4 procent van de totale rijksuitgaven). Samen met de uitgaven van ondernemingen voor research (fundamenteel en toegepast onderzoek en ontwikkelingswerk) wordt in Nederland in 1970 naar schatting totaal 2,7 miljard (of wel 2,4 procent van het bruto nationaal produkt) aan onderzoek besteed. Ook al door de enorme sommen die gemoeid zijn met modern geavanceerd onderzoek is een in grote lijnen gecoördineerd wetenschapsbeleid een noodzaak. In 1966 werd daarom door de toenmalige minister van O. en W. de **Raad van Advies voor 't Wetenschapsbeleid** (RAWB) ingesteld, die om te beginnen tot taak kreeg zich te bezinnen op de hoofdlijnen van het in de komende jaren te voeren wetenschapsbeleid, met name wat betreft het stellen van financiële prioriteiten.

De RAWB heeft ondertussen enkele adviezen aan de regering aangeboden, die helaas echter slechts voor een zeer klein deel in overheidsbeleid zijn omgezet. Daarnaast is het gebruik geworden, dat de minister van Onderwijs en Wetenschappen elk jaar het zogeheten wetenschapsbudget publiceert. De tot nog toe gepubliceerde wetenschapsbudgetten zijn grotendeels „terugblikkend" van aard, d.w.z.: ze geven een overzicht van de door verschillende ministeries gedane of geplande uitgaven ten behoeve van wetenschapsbeoefening in de ruimste zin van het woord. De discussies in de Tweede Kamer over het wetenschapsbeleid zijn daarom ook in hoofdzaak vrijblijvend. In feite komt de minister voor Onderwijs en Wetenschappen niet toe aan het uitstippelen van een wetenschapsbeleid (daarvoor is hij te zeer bezig met de problemen van de universitaire herstructurering en die van het basis- en voortgezet onderwijs).

Dit alles betekent, dat de belangrijke (politieke) beslissingen omtrent het researchbeleid zich aan de publieke waarneming ontrekken en dat het stellen van de prioriteiten (wat een visie in grote lijnen veronderstelt) wordt overgelaten aan de universiteiten (zo er een bewuste keuze plaats vindt), aan de afzonderlijke ministeries, aan TNO, ZWO en aan enkele particuliere organisaties.

Om uit deze impasse te geraken verdient daarom de aanstelling van een aparte bewindsman voor het wetenschapsbeleid overweging. De ontwikkeling van research en technologie is te belangrijk voor de toekomst van het land, voor de uitbouw van de maatschappij, van handel en industrie, maar ook van gebieden als volksgezondheid om het van toeval te laten afhangen. Een doelgericht researchbeleid is ook een noodzaak om een goede besteding van de zeer beperkte middelen te kunnen waarborgen. In het vervolg van deze nota zullen hieromtrent enkele gedachten worden uitgewerkt.

II. Waar gebeurt onderzoek?

De universiteiten en hogescholen hebben niet het mandaat van het (fundamentele) onderzoek. Van de 1117 miljoen in 1970 door het rijk uitgetrokken voor research komt minder dan 550 miljoen rechtstreeks ten goede van de universiteiten.

Uit het onderstaande staatje blijkt, dat de geldstromen voor wetenschapsbeoefening zeer verschillende bestemmingen hebben.

Daarbij komt dan nog het onderzoek, dat door de ondernemingen betaald wordt (1,6 miljard).

De universiteiten zijn in hoofdzaak autonoom bij de bepaling van het onderzoekbeleid. Er is een duidelijke ontwikkeling van het totstandkomen van aparte instituten, die wel nauw gelieerd zijn met de universiteiten maar die de gelden via andere kanalen (bijv. ZWO, TNO, rechtstreeks van ministeries of wel particuliere fondsen) ontvangen. Voorbeelden daarvan zijn bijv. het Kankerinstituut, het Instituut voor Reumaonderzoek, de vele instituten voor landbouwkundig onderzoek, de instituten van de FOM.

Men kan stellen, dat via de universiteiten in principe het recht van „vrijheid van onderzoek" is gewaarborgd.

De organisatie TNO voert ook een zelfstandig researchbeleid, dat veel meer als bij de universiteiten door zakelijke overwegingen wordt beheerst. Het richten en stimuleren van onderzoek kan voorts gebeuren door ZWO en enkele ministeries. De organisatie ZWO heeft een duidelijke taak bij het richten van de zogenaamde „tweede geldstroom" voor fundamenteel onderzoek binnen en buiten de universiteiten. Dit geldt met name voor gebieden, die een disproportionele groei doormaken, zoals in het verleden het kernfysisch onderzoek (FOM) en het scheikundig onderzoek (SON). Men zou kunnen zeggen, dat ZWO de eerste stap was om te komen tot een doelgericht researchbeleid. De cordinatie met andere instellingen ontbreekt echter grotendeels.

Voorts zijn er verschillende ministeries, die een belangrijke vinger in de verdeling van de researchgelden hebben, zonder dat er wederom van een duidelijk gecoördineerd en vooruitziend beleid sprake is. Belangrijke researchministeries zijn: Onderwijs en Wetenschappen (650,9 miljoen, met nadruk op subsidiëring van de universiteiten), Economische Zaken (148,1 miljoen), Landbouw (152,1 miljoen), Defensie (49,0 miljoen), Sociale Zaken en Volksgezondheid (41,0 miljoen) en Verkeer en Waterstaat (37,9 miljoen). Er is in de begrotingen van deze ministeries betrekkelijk weinig of geen ruimte gereserveerd voor het stimuleren van nieuw opkomend onderzoek. Een stap in de goede richting is het creëren van beleidsruimte voor research-doeleinden, te beginnen in dit jaar (voorgesteld door de RAWB). De enige bewindsman, die zich welbewust met researchbeleid bezig houdt, is de staatssecretaris voor Sociale Zaken en Volksgezondheid, die verschillende nieuwe projecten op het gebied van de gezondheidsresearch heeft geëntamineerd. Eind april 1970 is de Raad voor Gezondheidsresearch geïnstalleerd, die de coördinatie op het terrein van het medisch onderzoek moet bevorderen. Op agrarisch terrein bestaat er al vele jaren de Raad van Landbouwkundig onderzoek, belast met de coördinatie op dit vlak.

Buiten deze twee gebieden is er nauwelijks van een doelgericht beleid sprake. Grofweg kunnen we zeggen, dat we te maken hebben met een sterk **gedecentraliseerd** beleid ten aanzien van de ontwikkeling van de wetenschappen. Andere instellingen zoals de Koninklijke Academie van Wetenschappen en de Academische Raad zijn in dit opzicht tekort geschoten, c.q. hebben onvoldoende kunnen functioneren.

Het zal duidelijk zijn geworden, dat we meer zullen toe moeten naar een sterker gecentraliseerd researchbeleid, waarbij de leemten in onderzoek worden opgespoord, de prioriteiten duidelijk zijn gesteld (rekening houdend met de maatschappelijke consequenties en behoeften) en de coördinatie is gewaarborgd. Zonder meer coördinatie zal de research nog verder versnipperen en researchgelden nodeloos worden verspild.

III. Ontwikkeling in ongunstige zin

Hierboven is geconstateerd, dat de beleidsbepaling omtrente de research sterk **gedecentraliseerd** is en dat er van enige coördinatie (of het moet zijn via ZWO en TNO) nauwelijks sprake is. **Daarbij komt, dat de politieke discussie over het researchbeleid en het wetenschapsbudget niet van de grond komt.** De gelden uitgetrokken voor onderzoek ontlokken blijkens de handelingen vrijwel géén kritiek, van een politieke discussie omtrent grondslagen en doelstellingen van een researchbeleid is in het geheel geen sprake. Dat is wellicht ook moeilijk, omdat de hele materie zo ondoorzichtig is, zodat waarschijnlijk geen enkele parlementariër er goed raad mee weet (uitgezonderd een enkeling die dan voor lege banken praat). Uitzondering zijn de discussies over het ultracentrifuge project en Euratom. In Amerika en Engeland is dit anders en wordt er ook in semi-wetenschappelijke tijdschriften veel aandacht geschonken aan researchbeleid en wat daarmee samenhangt.

In Nederland vindt vrijwel alleen de NRC dit thema belangrijk genoeg om er regelmatig aandacht aan te besteden (andere kranten vinden het voldoende „te verhalen van de grote wonderen van de wetenschap"). Toch is het nodig, dat de politieke discussie over de doelstellingen van een researchbeleid op gang komt, dat de bevolking op de hoogte raakt van de ontwikkelingen op dit terrein. Bij aanstelling van een aparte bewindsman voor het research beleid zal ook juist de parlementaire meningsvorming op dit terrein zich moeten toespitsen.

Zorgwekkend is voorts de verdergaande **versnippering**. In het wetenschapsbudget 1970 schrijft de minister voor Onderwijs en Wetenschappen: „Voorts zal het beleid er op gericht moeten zijn verbrokkeling in de organisatie van het onderzoek tegen te gaan. Deze vormt met name op het terrein van de maatschappijwetenschappen een probleem. Voor een vruchtbaar interdisciplinair contact en een behoorlijke toerusting mogen de eenheden voor de uitvoering van het onderzoek niet te klein zijn. Ook brengt de te ver doorgaande organisatie van het onderzoek op verschillende terreinen in op zichzelf staande instituten het gevaar van verstarring met zich."

Helaas geldt dit alles niet alleen voor de maatschappijwetenschappen, ook op het vlak van het landbouwkundige onderzoek doet de versnippering en de organisatorische verstarring van zich spreken, op het terrein van de medische research komt nu pas enige vorm van coördinatie op gang. De moeilijheid daarbij is (natuurlijk?) de geringe neiging tot samenwerking.

Een doelbewust wetenschapsbeleid zal zich juist tot taak moeten stellen versnippering te voorkomen en de samenwerking en concenteratie te bevorderen. De totsandkoming van **„institutes for advanced studies"**, zowel landelijk als in Europees verband, zal daartoe moeten worden gestimuleerd.

Onrustbarend is het feit, dat de Nederlandse bijdrage voor **internationale** samenwerking op **wetenschappelijk** gebied **de laatste paar jaar procentueel is gedaald.** In 1970 zal van de 1.117 miljoen gulden aan overheidsgelden voor research-doeleinden een bedrag van 53,6 miljoen (d.i. 5 procent van het totaal) besteed worden aan internationale research (Euratom, ruimte-onderzoek e.d.). Dit percentage was in 1965 nog 9 procent en is sedertdien gedaald. Voor de toekomst van het wetenschappelijk onderzoek in Nederland, met name op de moderne gebieden (zoals kernfysisch onderzoek, ruimte-onderzoek, computerkunde, moleculaire biologie, onderzoek t.b.v. de ontwikkelingslanden) is het noodzaak dat ons land intensief deelneemt aan internationale projecten op wetenschappelijk terrein en initiatieven terzake ontplooit. Men is in Nederland in de overheidssfeer nog steeds te afwachtend.

Zo zou er bijv. op korte termijn meer duidelijkheid moeten komen over het Nederlands standpunt over de deeltjesversneller en over het Amerikaanse aanbod betrokken te worden bij het Amerikaanse ruimte-(vaart-)programma — de Engelse minister voor technologie is op dit laatste punt direct ingesprongen).

Tot slot is de laatste tijd duidelijk naar voren gekomen, dat er verschillende **leemten in onderzoek zijn.** In het eerste advies van de RAWB (maart 1968) werden verschillende van die leemten geconstateerd. Blijkens dit rapport betrof dit onder meer onderzoek op de terreinen

van de Ruimtelijke Ordening
Volkshuisvesting
Volksgezondheid
en Onderwijs.

Al veel langer was het bekend, dat de mens- en gedragswetenschappen een zeer grote achterstand hebben op het fysisch en chemisch onderzoek.

Dat we dit nu pas zijn gaan inzien, is mede veroorzaakt door het feit, dat er van een systematische analyse van de ontwikkelingen op researchterrein nauwelijks sprake is. De wetenschapskunde (de science of science) heeft in Nederland nog geen voet aan de grond gekregen.

Overigens heeft een prioriteitenkeuze van researchgebieden dan pas waarde als men inderdaad inzicht heeft in de ontwikkelingen (analyse van de trends), maar ook als men een duidelijk beeld heeft van de ontwikkelingen, die men **wenst** in het licht van de maatschappijvisie, die men heeft. Doeleinden en referentiekaders van researchbeleid kan men alleen stellen, als er duidelijkheid is over de maatschappijvisie. **Wetenschapsbeleid heeft daarmee een duidelijk correlaat met de politieke doeleinden, die men stelt of wel met de politieke visie op de maatschappij als geheel.** De discussie hierover in het parlement en daarbuiten zal men niet kunnen ontlopen.

IV. Enkele conclusie en aanbevelingen

Hierboven werd geconstateerd, dat:

— gelden voor wetenschapsbeoefening uitgetrokken sterk stijgen (in 1970 ruim 1,1 miljard).
— onderzoek vooral ook buiten de universiteiten gebeurt.
— het researchbeleid sterk gedecentrali-

Slot op pag. 5

TABEL I

Verdeling van de overheidsuitgaven voor wetenschapsbeoefening naar eerste bestemming voor 1970 (bron wetenschapsbudget 1970).

Universiteiten en hogescholen	542.6	miljoen
Stichtingen overwegend door de overheid gesubsidieerd (instituten voor landbouwkundig onderzoek, Instituut voor de Tropen ...	203.7	,,
T.N.O.	97.3	,,
Ondernemingen	61.6	,,
Rijksinstellingen (R.I.V. e.d.)	61.1	,,
Z.W.O.	55.0	,,
Internationale organisaties	53.6	,,
Particuliere instellingen (verschillende studiecentra, Ned. stichting hart- en vaatziekten)	6.4	,,
Diversen	35.5	,,
Totaal	1116.8	miljoen

Vijf kabouters, maar geen goede fee

door Jac. Huijsen

Meteen na de bijzondere algemene vergadering van de CHU van 23 mei jl. kon de CHJO met recht in een verklaring stellen, dat de Unie door het vaststellen van het nieuwe politieke program op overtuigende wijze gekozen heeft voor een redelijk progressieve koers.
De kwalificatie redelijk progressief is gekozen, omdat dit gezien de taal en de inhoud van het nieuwe politieke program de identiteit van de zich snel vernieuwende Unie geworden is.
De progressiviteit blijkt onder meer uit de prioriteit, die men aan de ontwikkelingshulp geeft en uit de bereidheid om zich in te zetten voor de zwakkeren in onze samenleving. Duidelijk spreekt men zich ook uit voor verdere politieke en maatschappelijke democratisering.
Redelijk is de koers, omdat men zich over het algemeen weinig schuldig maakt aan holle kreten of eenzijdigheid. Zo bepleit men een ontspanningspolitiek en wenst men druk uit te oefenen op de ondemocratische regimes in de NATO, terwijl men daarnaast er geen twijfel aan laat bestaan, dat de NATO voorals nog een onmisbaar bondgenootschap voor het Westen betekent.
Sommige partijen aan de uiterste linkerzijde weten meestal uitstekende oplossingen voor zaken, die niet aan de orde zijn, maar de CHU geeft aan dat men weet, dat behalve een toekomstvisie eveneens de bereidheid nodig is om elke dag weer te doen wat je hand vindt om te doen.
Is de CHJO nu alleen maar tevreden? Nee, dat niet. Naar de mening van de CHJO had het program op verschillende punten toch nog concreter kunnen zijn. Denk maar eens aan de artikelen over de defensie. Gezien de interne ontwikkelingen, gelet op het vroegere program en vergeleken met andere partijen kan men over het politieke program niet ontevreden zijn. Het beginselgedeelte blijft ondanks ingrijpende wijzigingen qua verwoording nog weinig eigentijds. Hier zal men t.z.t. op terug moeten komen.
Spreken we over de identiteit van de Unie van redelijk progressief, dit geldt nog niet voor het imago van de CHU. Uit een enquête onder de bezoekers van een CHJO-conferentie bleek, dat het beeld van de Unie nog steeds zeer negatief is, o.i. stemt dat wel overeen met de algemene indruk onder het kiezerspubliek. Hier zal verandering in moeten komen, met een goed program alleen win je echt nog geen stemmen.
Het gaat er in de nabije toekomst om, dat er een nieuw Unie-beeld ontstaat, dat bij de vernieuwde identiteit van de CHU, als redelijk progressieve partij, past.

Goede lijstaanvoerder

Daarom is het o.i. gewenst met een goede lijsttrekker te komen. Een driemanschap wordt in kringen van de CHJO over het algemeen niet gewaardeerd, omdat dit de vorming van een markanter beeld belemmert. Verder zijn het vooral de fractie en in mindere mate toch ook de CH-bewindslieden, die in de politiek van alle dag vanuit het nieuwe politieke program opererend, het nieuwe beeld van de CHU zullen moeten waarmaken.
Bezien we het verloop van de discussie over de partijvernieuwing nog eens, dan blijkt, dat de vernieuwing bij de christelijke partijen het verst gevorderd is. De CHU stelde, zoals gezegd, een goed program vast en ook de KVP deponeerde een goed kernprogram op tafel. Wat de samenwerking aangaat, zijn van ARP, CHU en KVP waarschijnlijk alleen concrete resultaten te verwachten.

Andere partijen

De vernieuwingspartij bij uitstek, D'66, kan nog steeds geen resultaten aantonen, sterker, reeds zijn interne spanningen naar buiten getreden over de te volgen koers. Uitspraken zoals „honorabel opportunisme" en „alleen met het pistool op de borst" hebben het D'66-imago niet verbeterd. Mogelijk zou met deze partij programmatisch een compromis te sluiten zijn, maar neem maar gerust aan, dat ze voor de verkiezingen van 1971 niet zullen kiezen voor een partner.
De gemeenteraadsverkiezingen hebben aangetoond, dat D'66 als alternatief voor het huidige politieke bestel uitgeteld is.
De PvdA en het PAK maken het ook niet. Door de interne toestand in de PvdA is de politiek van deze partij volstrekt steriel. Terwijl de opvattingen van de CHJO grotendeels in het zojuist vastgestelde Unieprogram geïntegreerd zijn, waardoor zonder ernstige spanning vernieuwing mogelijk werd, legde Nieuw-Links de PvdA meer haar wil op, wat onder meer tot afsplitsing en verlies leidde. Het falen van de oppositie stimuleerde ook de opkomst van de Kabouters en de toeneming van buitenparlementaire acties.
Het wordt nu werkelijk tijd, dat de PvdA zich eens gaat afvragen of het kinderlijk-koppig blijven afwijzen van de KVP wel zo verstandig is en nog iets te maken heeft met het eigen-belang van deze partij. Wij menen van niet. Voorlopig lijkt het er meer op, dat de PvdA zichzelf volstrekt politiek oninteressant maakt.
Men zal in 1971 noch deelnemer aan een regering zijn, noch alternatief voor een regering, omdat men — zoals Kloos terecht profeteerde — geen meerderheid zal behalen als oppositiepartijen.
Belangrijk is het, dat onze partijen de voorkeur van de kiezers gaan onderkennen voor een wat minder formalistische, een wat minder saaie en gewichtige politiek, zoals bleek uit de opkomst D'66 en nu weer uit het sprookje van de vijf dwergen. De verpakking en het demonstreren, dat men niet volstrekt gevangen zit in de haalbaarheid, of wereldvreemd op een politiek eilandje leeft, is erg belangrijk.
Hoewel de CHU zich aan de ene kant heeft kunnen handhaven, zien we aan de andere kant, dat in veel steden of verstedelijkte gebieden de Unie juist in een moeilijke positie verkeert. In een land, waar het platteland steeds meer teruggedrongen wordt, is dit een verschijnsel, dat je niet kunt negeren. Daarnaast liggen er voor de zich vernieuwende Unie ook nog verschillende mogelijkheden, al is het alleen al door de problemen elders. Denk eens aan de vele protestanten momenteel in de PvdA. Nodig is dan de verwezenlijking van het eerdergenoemd meer positieve Uniebeeld. Nu er een nieuw program ligt, geloven wij zeker, dat dat kan gelukken mits we het program maar gaan gebruiken. Slechts dan hebben we meer kans in de verstedelijkte gebieden en bij de jongere kiezers.

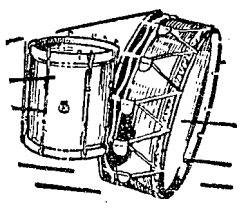
VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

De gemeenteraadsverkiezingen 1970

Het is weer voorbij, de strijd om de zetels in de gemeenteraden van Nederland. Door de samenvoeging van gemeenten waren er minder mogelijkheden en minder uitkomsten. Alle gemeenten die tussentijdse verkiezingen hadden gehouden, bleven ditmaal buiten mededinging. Wat het meest opvalt is het groot aantal thuisblijvers in de steden; in de dorpen viel het mee. Duidelijk blijkt daaruit dat men blijkbaar in kleinere gemeenschappen beter vat heeft op de opkomst dan in grotere plaatsen. Per slot is ondanks alle navorsingen de thuisblijver een ongrijpbaar en onbereikbaar mens.
De kreet „het hoeft niet meer, dus ga ik niet", doet nog altijd opgeld. Bovendien wordt het zogenaamde onbehagen van de daken gepredikt en wordt het mode om te foeteren op de politieke partijen!
In de Ikor-uitzending van zondagmorgen die door vele bejaarden, zieken en thuiszittenden wordt beluisterd, hoor je dan in plaats van een woord van troost en opbeuring dat politieke partijen programma's hebben die een alibi moeten zijn voor het niets doen! Verbaast u zich nog dat de luisteraars dan zeggen: nou als dominé het ook al zegt, dan zal het wel waar wezen! Anderen doezelen al weg bij het woord „alibi" wat ze niet begrijpen en denken: alweer politiek die ik niet snappen kan.

Kabouterwinst

De kabouterwinst is op ieders lippen. Ik vind het niet zo onbegrijpelijk, aangezien het nu eenmaal een waarheid als een koe is, dat wie de publiciteit mee heeft een kans maakt. Koekoek bracht het zo ver in 1966 omdat de pers en de televisie hem veel aandacht gaven. Nu zijn het de kabouters. De PSP heeft hen zo opgehemeld, dat de PSP-kiezers maar meteen zijn overgestapt.
En wat te denken van een groot artikel over de kabouterpartij in Trouw op de zaterdag vóór de verkiezingen, met een afbeelding van een verkiezingsbiljet met het lijstnummer 10 erbij!
Nu dat nemen we dan maar zal menig argeloos lezer hebben gedacht!
En mede daardoor kwamen de kabouters aan vijf raadszetels in Amsterdam.
De ARP kwam er in Amsterdam misschien mede daardoor bekaaid af. Men had met de CHU vijf zetels de vorige keer, nu alleen slechts 2, terwijl de CHU er maar één overhield. Het aanvankelijk samengaan van ARP en PPR liep op een fiasco uit! Had men anders kunnen verwachten? Ruzie over de volgorde op de lijst deed de combinatie springen.
Wat de nieuwe partijcombinaties CCP en PAK betreft, bleek er duidelijk verlies.
Er zijn mensen die die lettercombinatie niet begrijpen. CCP wordt verward met CPN en PAK werd hier en daar verworpen omdat men de P.v.d.A. op de lijst zocht!
Nu zal men zeggen: ja als je dat niet weet! Maar er zijn meer mensen dan men zou veronderstellen die nauwelijks een krant lezen en automatisch stemmen op een hem bekende partij. Als ze al niet thuisblijven.
Dan zijn er natuurlijk ook kiezers die de combinatie KVP-ARP-CHU niet willen. Die zijn gehecht aan **hun** KVP, **hun** ARP en **hun** CHU. En dan is het verwijt: moeten wij nu met Roomsen, Gereformeerden en Hervormden op één lijst? Een volstrekt verouderde gedachte, maar waarvan velen blijkbaar de noodzaak niet inzien.
Gevolg: winst voor SGP en GPV. Zoals we het ook al bij de Statenverkiezingen zagen. Geen spectaculaire winst, maar wel zo dat het hier en daar een zetel winst gaf en voor de combinatie een zetel verlies.
We zullen onze politiek steeds meer aannemelijk moeten maken en dat is een taak die ons in he tkomende jaar zeer zal bezighouden. 1971 is niet ver meer af, wij gaan met rasse schreden naar de kandidaatsstelling en de verkiezingscampagne. Begrijpbare taal zal hierbij gebruikt moeten worden en de meest eenvoudige formulering van de begrippen is noodzakelijk. Woorde n als escalatie en polarisatie zeggen de mensen niets.
Uitbreiding en afstoting kunnen ze bevatten. Ik noem maar een voorbeeld!

C. W. I Wttewaall van Stoetwegen.

Vervolg van pag. 4

seerd is en er van versnippering sprake is.
- de internationale samenwerking op wetenschappelijk terrein afneemt.
- er verschillende leemten in onderzoek zijn.
- er geen duidelijkheid is over de ontwikkeling van het onderzoek in Nederland (in relatie met wat internationaal gebeurt).
- de politieke discussie over doelstellingen en prioriteiten keuze niet of nauwelijks op gang komt, en dat er daarom een grote behoefte is aan het totstandkomen van een doelgericht-, doorzichtig en landelijk gebundeld wetenschapsbeleid, waarin de doelstellingen en prioriteiten worden gesteld.

Daarom zijn wij voorstander van de aanstelling van een aparte bewindsman zonder portefeuille voor het wetenschapsbeleid.
Teneinde coördinatie met het wetenschappelijk onderwijs te waarborgen zal deze bewindsman op het Ministerie van Onderwijs moeten worden ondergebracht. Deze minister zonder portefeuille krijgt de volgende taak:

a) **uitstippeling van het researchbeleid en coördinatie in grote lijnen van het wetenschappelijk onderzoek. Hij wordt daarbij geassisteerd door de RAWB.**

b) **stimulering en coördinatie van de internationale samenwerking op wetenschappelijk en technologisch terrein.**

c) **budgettering van de beleidsruimte voor wetenschappelijk onderzoek. Deze beleidsruimte zal binnen 5 jaar moeten worden uitgebreid tot 50-100 miljoen.**

d) **daarnaast draagt de bewindsman primaire verantwoordelijkheid voor TNO, ZWO, Internationale projecten, waaronder CERN, EL DO, ESRO, e.d.**
de hiervoor uitgetrokken gelden zullen op een verzamelpost wetenschapsgelden moeten worden opgenomen.

e) **stimulering onderzoek en analyse van de research.**

Aan een aparte bewindsman voor technologie — zoals door enkele partijen voorgesteld (zie bijvoorbeeld programs van ARP en D'66) — is in deze opzet geen behoefte. Wel kan men denken aan een aparte staatssecretaris voor haven en industrialisatiebeleid (op het Ministerie voor Economische Zaken), die het beleid t.a.v. de zeehavenontwikkeling, de industrialisatie en de technologische ontwikkeling (automatisering, de ontwikkeling „toekomst industrie") coördineert. Tot slot mogen wij er op wijzen, dat voor het kabinet 71-75 er een herverdeling van taken zal moeten plaatsvinden en wel zodanig, dat er rekening wordt gehouden met de moderne ontwikkelingen, waarvan het steeds groter wordende belang van wetenschap en technologie er één van is.
Voor meer informatie kan verwezen worden naar:
de adviezen en rapporten van de RAWB;
de wetenschapsbudgetten '68, '69 en '70;
ZWO jaarverslagen '68 en '69;
TNO jaarverslagen '68 en '69.

Een BRIL van
EIKENDAL
gaat bovenal!
WAGENINGEN
VEENENDAAL

Jong zijn
wordt steeds leuker

Kijk, dat stemmen steeds leuker wordt wist u allang. Anders had u op de programvergaderingen van de CHU niet zo enthousiast gestemd voor verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd tot 18 jaar. Ook besefte u, dat je de jongeren geen verantwoordelijkheid mag onthouden, wanneer zij verantwoordelijkheid willen dragen. De alinea in het nieuwe program over verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid tot 18 jaar geeft hier blijk van.
Met dit alles is het laatste woord over de emancipatie van de jeugd niet gezegd. Om ook het jong zijn als leuk aan te prijzen moet er nog heel wat gebeuren. De CHJO is zich dit bewust. Meer nog dan vroeger wil de CHJO zich richten op de specifieke belangenbehartiging van de jeugd.
In een deze week verschenen jeugdnota stelt de CHJO in het bijzonder de problematiek van werkende jeugd, dienstplichtige militairen en studenten aan de orde.

In zijn voorwoord op de nota zegt CHJO-voorzitter Jac. Huijsen, dat jonge mensen door de verouderde overwaardering van de ERVARING, te lang buiten de besluitvorming worden gehouden. „Terecht ervaren ze dat als een frustratie. Hierdoor vervreemden ze van de maatschappij waarin ze leven."
Het te lang onthouden van verantwoordelijkheden is, volgens Huijsen, ongunstig voor onze samenleving, die behoefte heeft aan de flexibiliteit en de creativiteit van de jeugd, „opdat de westerse samenleving niet als een verkalkt regime ineenstort."
Jeugdloon is diefstal, zegt de werkende jeugd. De CHJO is het daar — blijkens de nota — in zoverre mee eens, dat zij koppeling van het minimumloon aan de leeftijd van meerderjarigheid bepleit. Op het ogenblik moet je de 24 gepasseerd zijn om voor het minimumloon in aanmerking te komen. Een absurde situatie, die door geen enkel argument is te rechtvaardigen. „In feite is het reeds onrechtvaardig, dat jonge mensen die op hun veertiende of vijftiende jaar de maatschappij worden ingeslingerd, niet gelijk worden beloond als hun oudere collega's, daar van hen immers evenals van de ouderen een optimale arbeidsprestatie wordt gevraagd", aldus de nota. In de hoop echter, dat de medewerking van de werkgevers aan vorming- en studiedagen van de jongere werknemers binnenkort als verplichtend principe wordt aanvaard, kan de CHJO billijken, dat minderjarige (beneden 18-jarige!) werknemers het minimumloon nog niet geheel bereiken.

Het tweede hoofdstuk van de CHJO-jeugdnota is gewijd aan de emancipatie van de werkende jeugd. De eenzijdige aandacht, die de overheid had voor de studerende jeugd, is ten koste gegaan van de belangen van de werkende jeugd. De CHJO meent, dat deze beperkte aandacht goed gemaakt dient te worden, door de bedrijfsjeugd in versneld tempo aan hun rechten te helpen. Het is niet voldoende, wanneer het parlement bij de begrotingsbehandeling van Onderwijs en Wetenschappen, Sociale Zaken en CRM. enkele verplichte clichématige volzinnen ten gehore brengt, menen de nota-auteurs.
Bij het emancipatieproces kiest de CHJO voor een jongerenstatuut: „In principe is de CHJO tegenstander van het opdelen van de samenleving in aparte groepen. De leeftijdsgroepen waaruit onze samenleving is opgebouwd, dienen zoveel mogelijk te worden geïntegreerd. Wanneer blijkt, dat bepaalde groepen ten achter zijn gesteld, is het noodzakelijk een apart beleid te voeren, ter emancipatie en integratie. Evenals er van een apart bejaardenbeleid sprake dient te zijn, om deze groep uit hun positie van verstotenen der samenleving te halen, moet er een beleidsplan komen ten aanzien van de werkende jeugd."

Illusie

De CHJO meent dus, dat het beleidsplan het best kan worden neergelegd in een jongerenstatuut. De angst van de vakbonden voor zo'n wettelijke regeling is begrijpelijk, vindt de CHJO. „De vakbeweging is tekort geschoten bij de belangenbehartiging van de jonge werknemers. Bij CAO-onderhandelingen werden de wensen van de jongste werknemers het eerst onder tafel geschoven. Jongeren zijn tegenwoordig alleen nog lid van een vakbond, wanneer zij zich aan hoop of illusies willen overleveren. De hoop, dat de vakbeweging nog eens iets voor ze gaat doen."

Wanneer een jongerenstatuut verplichtingen voorschrijft ten aanzien van de CAO's, omtrent vormingsrechten, introductie in de arbeidssituatie en verplichte medische keuring, zijn de werkende jongeren tenminste niet meer afhankelijk van de welwillendheid van werkgevers- én werknemersorganisaties. Tevens kan een jongerenstatuut de rechten opvangen van die jonge werknemers die niet onder een collectieve arbeidsovereenkomst vallen.
Nog enkele punten uit het hoofdstuk werkende jeugd:

- De CHJO bepleit een 12-jarige leerplicht, waarbij tot en met het vijftiende jaar schoolonderwijs gevolgd dient te worden. Van het vijftiende tot achttiende jaar moet sprake zijn van een partiële onderwijs- en vormingsplicht.
- De beleidsvoering t.a.v. de werkende jeugd dient interdepartementaal te worden aangevat. Een aparte kamercommissie voor de werkende jeugd kan wellicht verandering brengen in de ongeinteresseerdheid van regering en parlement, voor de belangen van de werkende jeugd.
- Een goede belangenbehartiging van de jongste werknemers in het bedrijf kan pas worden bereikt, wanneer zij zelf ruim zijn vertegenwoordigd in de ondernemingsraad.
- De werkende jeugd heeft recht op evenlange vakanties als de studerende leeftijdsgenoten.

Dienstplichtigen

Daar slechts een beperkt deel van de jeugd daadwerkelijk de dienstplicht vervult, met alle nadelen daaraan verbonden, dient de overheid op korte termijn maatregelen te treffen, waardoor nadelen in vergelijking met de vrijgestelden — waar mogelijk — worden gecompenseerd, of tot een minimum worden beperkt. „Waar regering en Staten-Generaal in het verleden bereid waren extra middelen te bestemmen voor de aanschaf van materieel („de 225 miljoen"), blijven zij in gebreke tot ook voor het dienstplichtig personeel een dergelijke daad is gesteld.
De CHJO-nota wijst er op, dat de rechtspositie van de dienstplichtige in het algemeen niet mag verschillen van die, welke hij heeft in de burgermaatschappij.
Onaanvaardbaar vindt de CHJO het, dat betaling van normaal loon aan de dienstplichtige nog geen feit is. „Thans krijgt een beperkt deel der Nederlandse jeugd een stuk defensielast te dragen, nog afgezien van het nadeel, dat eigen opleiding en carrière tijdelijk moet worden onderbroken."
De eis van de VVDM, om te komen tot een beloning gelijk aan die van beroepspersoneel, is volgens de nota alleszins redelijk. De CHJO hoopt, dat nog in deze regeringsperiode een gelijke betaling wordt gerealiseerd.
Duidelijke regels moeten worden vastgesteld over arbeidstijd, onregelmatige diensten en vooral de compensatie hiervan. Volledige reiskostenvergoeding is op zijn plaats, daar de dienstplichtige die ver van zijn standplaats woont, nog eens extra wordt belast.
De huisvesting en hygiënische omstandigheden zijn in de meeste kazernes of legerplaatsen niet van deze tijd en behoeven dan ook dringend verbetering. De CHJO denkt hierbij in de eerste plaats aan slaap/woonkamers voor ongeveer zes personen met daarbij douches etc., alsmede eetgelegenheden, in plaats van „voederplaatsen".
Bij de herziening van de wet op de krijgstucht dient gestreefd te worden naar regels die een normale bedrijfsdiscipline beogen, waarbij bijzondere regels kunnen gelden voor oorlogstijd en oorlogssituaties.

Het verbod op politieke discussies in de kazerne dient opgeheven te worden. Het argument van het neutraal houden van de krijgsmacht vindt de CHJO niet acceptabel. „De beïnvloeding van de dienstplichtigen door de voorlichtingsofficieren met het doel, de motivatie voor de dienst in de krijgsmacht te verbeteren, getuigt geenszins van neutraliteit."

Langer dan noodzakelijk voor opleiding en training, mag de duur der diensttijd niet zijn, vindt de CHJO. Gedacht wordt aan een diensttijdverkorting, waarbij in de dan langere kleinverlofperiode bepaalde beschikbaarheidsregels vastgesteld kunnen worden (i.v.m. paraatheidseisen). Tevens moeten hierin met het oog op de vaardigheid der parate eenheden, bijvoorbeeld twee herhalingsoefeningen van veertien dagen gehouden kunnen worden.

Studenten

Financiële bezwaren zijn er nog al eens de oorzaak van dat degenen die voor een universitaire studie geschikt zijn, niet verder studeren. De CHJO meent, dat deze bezwaren door een soepele studiefinanciering moeten worden ondervangen. „Het huidige stelsel van beurzen en renteloze voorschotten voldoet niet meer, omdat het uitgaat van het principe dat de student tot in lengte van dagen van zijn ouders afhankelijk is. Daarbij komt, dat het ongewenst is, geheel andere normen op te leggen voor studenten aan universiteiten enerzijds en aan studenten aan andere vormen van voortgezet onderwijs (HTS, academies, HEAO etc.) anderzijds. Daarenboven bestaat er financiële discriminatie tussen studerende en werkende jongeren."
De CHJO meent, dat iedere volwassene (boven de 18 jaar) recht heeft op een minimum-inkomen, als hij uit maatschappelijk oogpunt zinvol bezig is, doch ook indien de maatschappij het hem mogelijk maakt zinvol bezig te zijn (werklozen bijv.).
Het recht op minimum-inkomen van iedere volwassene, kan door middel van de z.g. negatieve inkomstenbelasting worden geëffectueerd. Hierdoor wordt tevens een gelijkstelling van werkenden en studerenden bereikt, zodat de wens om te gaan studeren niet meer op financiële bezwaren behoeft af te stuiten. De mogelijkheden die toepassing van negatieve inkomstenbelasting op dit punt biedt, worden volgens de CHJO onvoldoende onderkend door staatssecretaris Grapperhaus.
Over de studieduur schrijft de jeugdnota, dat deze momenteel vaak te lang is, doordat de indeling van de studie niet optimaal is. „Er moet worden gestreefd naar bekorting van de studieduur tot vier à vijf jaar. Dit kan worden bereikt door het programma regelmatig aan te passen aan nieuwe ontwikkelingen, onder het gelijktijdig schrappen van verouderde stof."

Belemmering

Het wetsontwerp van minister Veringa op de universitaire bestuurshervorming belemmert, volgens de CHJO, de universiteiten in het experimenteren met hun bestuursstructuur. Daar staat tegenover dat krachtens het wetsontwerp bijzondere universiteiten en hogescholen mogen blijven bestaan.
Met betrekking tot de democratisering van de universiteit biedt het wetsontwerp een acceptabel uitgangspunt, voorzover het betreft de inschakeling van studenten en personeel bij het bestuur van de universiteit. Desondanks bepleit de CHJO enkele correcties in het wetsontwerp, die iets verder gaan en meer in overeenstemming zijn met de gelijkwaardige positie van docenten, niet-wetenschappelijk personeel en studenten enerzijds en met de betrekkelijk autonome positie van de universiteit anderzijds:

1. Uitgaande van de gelijkwaardigheid van de geledingen wetenschappelijk personeel, huishoudelijk en technisch personeel en studenten, dienen deze ieder voor een derde deel uit te maken van de universiteitsraad en de faculteitsraad. Met name de oververtegenwoordiging van hoogleraren in de faculteitsraad — krachtens het wetsontwerp — is niet aanvaardbaar.
2. Het dagelijks bestuur van de universiteit wordt door de universiteitsraad benoemd en is aan deze verantwoording schuldig. Met de door de CHJO aangebrachte correctie wordt voorkomen, dat bepaalde leden van het dagelijks bestuur van de universiteit door de minister of een curatotium worden benoemd en aan dezen verantwoording schuldig zijn, waardoor de democratisering illusoir zou zijn.

Met het voorgaande wijst de CHJO het systeem van directe democratie af. In de huidige verhouding zou dit ondoelmatig en ook ondemocratisch werken. Door namelijk aan iedere bij de universiteit betrokkene een stem toe te kennen, staat al bij voorbaat een overweldigend studentenoverwicht vast. Uit democratisch oogpunt vindt de CHJO een zodanige uitschakeling van de andere twee geledingen ongewenst.

Niet-universitair

Het niet-universitaire onderwijs komt in het laatste deel van de CHJO-jeugdnota ter sprake. Het wordt tijd, de structuur van het niet-wetenschappelijke onderwijs op haar democratische merites te bezien, schrijft de nota. „Hoewel incidenteel op paedagogische academies en middelbare scholen democratiseringstendenzen zijn waar te nemen, is ook hier een vernieuwing op grote schaal van de bestuursstructuur geboden. Het uitgangspunt daarvan kan gevonden worden in de inspraakstructuur zoals die voor universiteiten en hogescholen is voorgesteld. Dit betekent het tot stand komen van schoolraden en academieraden, die in principe voor de helft uit docenten en voor de andere helft uit studenten bestaan. De realisering ervan zal op korte termijn moeten beginnen. Groeperingen die deze vernieuwing voorstaan, dienen te worden gesteund."
Waarmee de nota uit is. Het CHJO-werkstuk is te verkrijgen bij: algemeen secretariaat CHJO, postbus 370, Haarlem.
Uit dit uittreksel blijkt wel, dat er nog heel wat kan gebeuren, om het jong zijn steeds leuker te laten worden.

ROB VERMAAS.

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

ZO *denk ik er over*

Begrip

In de Tweede Kamer is wederom een debat gehouden inzake de oorlog in Indo-China in verband met het besluit van de Amerikaanse regering Cambodja binnen te vallen.
Namens de CHU-fractie sprak de heer Mellema. Vrijwel aan het slot van zijn betoog vatte hij zijn conclusie als volgt samen (Handelingen Tweede Kamer nr. 3314): „Op korte termijn kan — naar het mij en mijn fractie voorkomt — wel begrip worden getoond."
Even verder stelt hij nog, dat hij geen behoefte heeft de Amerikaanse president af te vallen.
Het gehele betoog van de heer Mellema ademt een zeer kille en zakelijke sfeer en is gespeend van enig mededogen met hen, die slachtoffer zijn geworden van het oorlogsgeweld, dat weer verder om zich heen heeft gegrepen.
Op korte termijn begrip! Op korte termijn begrip voor de ellende, de doden, de verminkten, de verwoestingen, die de NAVO-bondgenoot Amerika maakt.
Is het te verwonderen, dat onder deze omstandigheden de jeugd zich afkeert van de traditionele partijen? Is de **C** in de CHU niet volstrekt ongeloofwaardig geworden?
Wij voeren de niet geringe pretentie Jezus te willen volgen. Hij ging geweldloos de weg van het lijden. Deze weg behoort ook voor de Tweede Kamerfractie van de CHU de weg te zijn.
Ik hoop, dat velen de film „De Zoon des Mensen" hebben gezien. In deze film wordt zeer duidelijk getoond, dat Jezus de weg van de geweldloosheid ging.
Voor de principiële pacifist wordt het wel zeer moeilijk het spel van de parlementaire democratie met overtuiging mee te spelen. De traditionele partijen (confessioneel, VVD, PvdA en D'66) staan aan de kant van de NAVO, de CPN kiest het geweld van het Warschau-pact, een PSP koketteert wel erg met een bepaald soort links. De CHU heeft wel zeer teleurgesteld. Daar was de verhoging van het defensiebudget met f 200.000.000,—, vervolgens het „begrip" voor Cambodja en als de krantenberichten juist zijn zal het defensieplafond bij de komende kabinetsformatie wederom worden verhoogd.
Van harte hoop ik, dat in de CHU een sterkere bezinning op de Bijbelse boodschap van gerechtigheid en naastenliefde zich baan breekt, een bezinning, die zal moeten leiden tot een afbraak van het defensie-apparaat en een zich terugtrekken uit de NAVO.

G. Jonker,
Hardenberg.

Jaarvergadering C.H.J.O.

Op de voorpagina van „De Nederlander" van 1 mei jl. staat een verslag van de jaarrede, gehouden door de voorzitter van de CH-Jongeren-Organisatie, de heer Jac. Huysen, uitgesproken op 25 april in Hijdepark (Driebergen).
Volgens dit verslag heeft de heer Huysen o.a. het volgende gezegd: Op 23 mei komt het tweede gedeelte van het CH-program aan de orde. Een aantal amenderingen vormt nog even zovele hete hangijzers, die voor de CHJO **niet te pruimen zijn**. Er kan voor ons geen sprake van zijn, dat we een program zouden kunnen onderschrijven, dat amenderingen aanvaardt, die positief zijn t.a.v. de Zuidafrikaanse rassenpolitiek. Toch verwachten we ook voor het tweede gedeelte van het program redelijke resultaten.
Klemmender is de vraag hoe dit goede program nu politiek operationeel gemaakt wordt. Bij de verkiezingen leek de Unie jonge mensen weinig aan te spreken, terwijl er vooral een verlies naar links was. Het is duidelijk, dat de progressievere koers dringend geëffecteerd moet worden, opdat men weet dat de CHU het meent.
Welnu — als dat de **progressieve** koers is, die dringend geëffectueerd moet worden (wat een nare vreemde woorden. Je zou willen, dat de Nederlandse onderwijzers wijzer waren. Een Afrikaner zou het beslist Nederlandser zeggen), dan vrees ik, dat de CHU een slechte dienst wordt bewezen. Een openlijke aanval in het program van de CHU op de samenlevingspolitiek van de verschillende bevolkingsgroepen in Zuid-Afrika, afgedwongen n.b. door de jongeren, die er vermoedelijk alleen maar over kunnen oordelen van „horen zeggen", en zo op de manier van „nieuw links" in de PvdA, **„we pruimen het niet als we onze zin niet krijgen"**, zal door vele CH-kiezers niet worden genomen!
Het zou tenminste voor mij en mijn vrienden, die **meer dan genoeg** hebben van het meestal ongefundeerde en hatelijke gestook tegen ons broedervolk in S.A., het einde betekenen van de CHU, als in de Unie niet tenminste verschillend kan worden geoordeeld over dat vraagstuk.
Ik verzeker de heer Huysen, dat de Zuidafrikaners **méér** doen als enig ander volk voor de opheffing van hun gekleurde broeders en zusters, en ik ben er van overtuigd, dat de mensen in Holland die nu zo'n grote mond hebben over de Z.A.-toestanden, niet in staat zouden zijn deze unieke opgave zonder ongelukken tot een dragelijk einde te brengen.
Ik heb vele vrienden in Zuid-Afrika en ben er een paar keer langdurig geweest op het platteland en in alle grote steden en ik heb **groot respect** gekregen voor hun wijze van benadering van de zeer moeilijke vraagstukken, die zij op te lossen hebben! De platvloerse veroordeling van Zuid-Afrika — zonder grondige kennis van de mogelijkheden en de omstandigheden ter plaatse — klinken in mijn oren als te farizeistisch, om dat ook nog in het program van de CHU te dulden!

D. Voet,
Voorzitter Statenkring Zaandam.

COMMENTAAR

De algemene vergadering van 23 mei verwierp met grote meerderheid de amenderingen, die wij op het oog hadden. De CHJO-mening staat kennelijk zeer dicht bij de Unie-opvatting.

JAC. HUIJSEN

Invloed van kleine partijen op het regeringsbeleid

Prof. Van Hulst merkt in zijn jaarrede — opgenomen in de Nederlander van 29 mei jl. — op, dat degenen, die volstrekt gescheiden willen optrekken, uiteraard hun toevlucht kunnen nemen tot enkele kleine partijen, die in hun oren de bazuin een zuiver geluid laten geven.
Men moet dan wel terdege beseffen — zo merkt hij op — dat men op het regeringsbeleid dan geen enkele invloed meer heeft. Dit zo door hem gesteld, lijkt wel juist, doch er is ook nog een ander facet aan dit geheel. Als aan bepaalde groeperingen in onze Unie stelselmatig het dragen van verantwoordelijkheid in en voor de Unie door anderen van diezelfde Unie wordt tegengegaan, dan hebben bedoelde groeperingen ook geen enkele invloed op het regeringsbeleid, zolang zij althans in de Unie blijven.
Wil men toch actief op politiek gebied optreden, dan blijft slechts de mogelijkheid over naar een andere ev. kleinere politieke groepering over te gaan. Heeft men dan geen invloed op het regeringsbeleid? **Dit ontken ik ten stelligste!**
Ik wijs slechts op de gang van zaken bij de gemeenteraadsverkiezingen te Vlissingen, waar de gevormde combinatie AR - CHU - KVP van 11 naar 8 zetels terugliep, doch een combinatie van verontruste en verdrukte rechts-geöriënteerde protestanten 2 zetels verwierf. Het is lang niet onmogelijk dat deze combinatie een wethouderszetel zal verwerven.
Of ik persoonlijk deze gang van zaken toejuich, is een andere zaak, maar ik wil slechts wijzen op dit voorbeeld. Een grotere politieke groepering zou wel eens geleidelijk minder invloed op het regeringsbeleid kunnen gaan uitoefenen als haar aanhang steeds achteruit loopt. Deze haar ontvallen invloed op het regeringsbeleid kon dan wel eens aan zo'n kleinere nieuw gevormde groepering toevallen. Slaapt de Unie?
Amsterdam, 6 juni. Mr. W. F. Reus.

Een misverstand recht gezet

In „De Nederlander" van 5 juni jl. lees ik, in een door mr. W. F. Reus te Amsterdam ingezonden stuk, onder de door deze inzender genoemde „bedankjes" voor het lidmaatschap van de Unie, ook mijn naam, zij het met twee „l" 's inplaats van één.
Ik stel er prijs op te verklaren, dat dit op een misverstand berust. Ik heb niet als Unielid bedankt en ben voorshands ook niet voornemens dat te doen.
Overigens stem ik met de strekking van de ingezonden artikelen van de heren Reus en De Graaff geheel in.
Indien men voortgaat met voet te geven aan degenen, die openlijk verklaren de Unie van karakter te willen doen veranderen, met als streefdoel haar in een CDU te doen opgaan, dan zal men hen, die Christelijk-Historisch wensen te zijn en blijven, steeds meer van zich vervreemden en afstoten. Wellicht is dat laatste ook de bedoeling van sommigen, maar juist daarom hoop ik, dat degenen, wie dit geldt, met mij de Unie niet zullen verlaten, zolang dit niet, om des gewetens wille, wordt geboden.

M. R. H. Calmeyer.

CHU en D.D.K.

Op de Algemene Vergadering van 23 mei jl. heeft mr. C. A. Bos ondergetekende uitgedaagd om waar te maken, dat, wanneer Nederland de DDR de facto erkent, dit de onderhandelingspositie van de Westduitse regering verzwakt. Omdat ik toen echter geen gelegenheid kreeg daar verder op in te gaan, doe ik dat alsnog langs deze weg.
Ook al zou die erkenning plaats vinden in bondgenootschappelijk verband, ben ik nog van mening, dat het een kwalijke zaak is, dat de CHU dit in haar programma heeft staan.
De onderhandelingspositie der communisten wordt beduidend sterker, indien zij erop kunnen wijzen, dat vele partijen in het Westen, waaronder sinds kort ook de CHU, de erkenning van de DDR in hun vaandel hebben staan. Zij zullen niet nalaten dit tegen Brandt en de zijnen te gebruiken. De toevoeging: in bondgenootschappelijk verband doet hier niets aan af. Alleen al om de Westduitse regering tegen zichzelf te beschermen, had dit punt niet in het CH-program dienen te staan.
Het verheugt mij dan ook, dat op de laatstgehouden Algemene Vergadering voor de de facto erkenning slechts een zeer **kleine** meerderheid te vinden was. Ik geef de heer Bos de verzekering, dat deze zaak bij de CH-kiezers zeer slecht ligt. Dat is mij overduidelijk gebleken op 23 mei en daarna in persoonlijke gesprekken.
Nu wil ik op mijn beurt de heer Bos uitdagen de erkenning de facto van de DDR tot een verkiezingspunt te maken voor de a.s. Tweede Kamerverkiezingen.

J. J. Timmerman,
Rotterdam.

Vietnam en Cambodja: een standpuntbepaling

De Nederlander geeft in het nummer van 22 mei een verslag van de rede van fractievoorzitter Mellema, gehouden tijdens het Cambodja-debat. Deze rede blijkt weliswaar enkele positieve elementen te bevatten, maar niettemin te leiden tot een teleurstellende en m.i. onjuiste conclusie.
Om te beginnen: „De heer Mellema meende, dat het debat geen invloed op de gang van zaken zou hebben, noch in Amerika, noch in Vietnam". Deze bescheidenheid lijkt mij misplaatst. Een Amerikaans politicus heeft eens gezegd: „Aandacht voor het oordeel van andere naties is belangrijk voor iedere regering, om twee redenen: de eerste is, dat het — los van de verdiensten van een bepaald plan — wenselijk is dat andere naties het zien als eindresultaat van een wijze en eerbare politiek; de tweede reden is, dat in twijfelachtige gevallen... de mening van de onpartijdige wereld de beste gids kan zijn die men kan volgen."
President Kennedy formuleerde kernachtiger: „Wij moeten het feit onder ogen zien, dat de Verenigde Staten niet almachtig en niet alwetend zijn... en dat er daarom geen Amerikaanse oplossing kan zijn voor ieder wereldprobleem."
Ook het volgende citaat illustreert het feit, dat Amerikaanse politici in het algemeen niet onverschillig zijn voor de opinie van anderen: „De Verenigde Staten lopen duidelijk gevaar om naakt en alleen over te blijven in een vijandige wereld... wat is de Amerikaanse politiek in Indo-China? We hebben allemaal geluisterd naar de trieste reeks koersveranderingen en verwarringen en alarmkreten die de laatste weken zijn uitgegaan van Washington... Onze vijanden hebben ons betrapt op bluffen. Onze vrienden zijn bang en vragen zich af, evenals wij, welke kant wij opgaan."
Het pikante van deze uitspraak is de herkomst: niet de Fulbright van 1970, maar de toenmalige leider van de democratische fractie in de senaat Lyndon B. Johnson in 1954. Deze en de eerder vermelde aanhalingen zijn te vinden in „De bittere erfenis" van Schlesinger, waaruit ook in het vervolg vrijmoedig zal worden geput.
Met het laatste citaat zijn we midden in het onderwerp terecht gekomen, het vestigt o.a. de aandacht op de lange voorgeschiedenis van het conflict. We kunnen nog verder teruggaan en constateren, dat gedurende wereldoorlog II Ho Tsji Minh als gewaardeerd leider van een anti-Japanse verzetsbeweging samen heeft gewerkt met het Amerikaanse Office of Strategic Services. Na het uitbreken van de koude oorlog echter werd Ho, inmiddels in een verwoede strijd gewikkeld met de Fransen die poogden hun koloniale bewind te restaureren, door het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken tot „agent van het wereldcommunisme" uitgeroepen.
Hoewel de V.S. zich opgeworpen hadden als kampioen van de koloniale volkeren in hun streven naar onafhankelijkheid, werd t.a.v. Vietnam een opvallende uitzondering gemaakt, met name: door de Fransen militaire en economische steun te verlenen. Dit „hielp", althans volgens de officiële uitspraken, de eersten van een lange rij die ons thans zo merkwaardig vertrouwd in de oren klinken.
Minister van Buitenlandse Zaken, Dean Acheson, in 1952: „De militaire situatie lijkt zich gunstig te ontwikkelen"; onderminister Robertson in 1953: „Wij geloven, dat het getij in Indo-China thans keert"; admiraal Radford in 1954: „de Fransen zullen winnen."
In datzelfde jaar werden de Fransen bij Dien Bien Phoe beslissend verslagen, volgde de conferentie van Genève, de verdeling van Vietnam, en tevens de oprichting van de ZOAVO. Ruim tien jaar later zou dit verdrag, ten onrechte, worden uitgelegd als inhoudend een verplichting voor de VS tot ingrijpen in Zuid-Vietnam. Na Genève werd de dictator Diem in het zadel geholpen en de Amerikaanse politiek zou voortaan ten doel hebben: „een ieder af te schrikken die een vreemde ideologie zou willen opleggen aan uw vrije volk", zoals Eisenhower aan Diem schreef.
Schlesinger zegt hiervan, dat het niet zo duidelijk was, of het volk wel zo vrij en de ideologie wel zo vreemd was als Eisenhower veronderstelde. Volgens hem kwam de binding aan Vietnam voort uit de opvatting van Foster Dulles (en toentertijd niet alleen van hem) dat de dreiging van het communisme ondeelbaar was en de verplichting om daartegen op te treden onbegrensd.
Dezelfde simpelheid van visie bespeur ik helaas bij onze fractievoorzitter, wanneer hij Amerika de rol toebedeelt „een opdringend communisme een halt toe te roepen".
Mellema vervolgt dan met de retorische vraag: „Willen we dat of willen we dat niet?" Blijkbaar is voor hem het antwoord duidelijk, maar hij verzuimt in te gaan op de centrale vraagstelling, nl. of de V.S. hiertoe in staat zijn en of de te brengen offers in een aanvaardbare verhouding staan tot het doel. Maar ik loop vooruit op mijn verhaal.
Na 1954 beperkten de Amerikanen zich aanvankelijk in hoofdzaak tot economische steun en bleef het enige tijd stil rond Vietnam. Vanaf 1956 begonnen zich echter opnieuw moeilijkheden af te tekenen. Het wanbestuur van Diem en het uitblijven van de dringend nodige sociale hervormingen veroorzaakten toenemende onrust op het platteland en de eerste verzetsgroepen ontstonden. Het is moeilijk de gebeurtenissen uit deze periode te reconstrueren, maar, aldus Schlesinger: „Slechts weinig kenners geloven, dat het toenemend verzet in het begin georganiseerd of geleid werd door Hanoi. Er zijn zelfs aanwijzingen, dat de communisten zich eerst afzijdig hielden (net als in Cuba tijdens de opkomst van Fidel Castro).
De burgeropstand begon aan kracht te winnen in 1958; pas in 1960 gaf de C.P. van Noord-Vietnam er officieel zijn zegen aan... Ho Tsji Minh begon de Vietkong te steunen... tot 1965 (toen de bombardementen op Noord-Vietnam begonnen) bleef echter het grootste deel van de Vietkong uit Zuid-Vietnam komen en de meeste Vietkongwapens werden buitgemaakt op het leger van Diem...
Nationalisten vochten zij aan zij met communisten..."
Vanaf eind 1962 vormde het Nationale Bevrijdings-Front — de politieke organisatie van de Vietkong — een hechte beweging met agrarische hervorming als voornaamste programmapunt. De strijdmethoden van de guerrilla's, o.a. het systematisch vermoorden van dorpshoofden, konden nauwelijks afbreuk doen aan hun populariteit on-

der de plattelandsbewoners, aangezien dezen weinig redenen hadden tot aanhankelijkheid aan het regime in Saigon. De regering Diem verviel intussen in een steeds bruter optreden tegen elke legale oppositie en slaagde er evenmin in het succes van de Vietkong — die overdag het halve land en 's nachts een stuk meer beheerste — te keren.

In 1961 kreeg Kennedy als president van de V.S. met het Vietnam-probleem te maken. Kennedy zag in, dat de strijd nooit gewonnen zou kunnen worden als Saigon de boeren niet op zijn hand kon krijgen. Pogingen om het Diem-regime tot het volgen van deze weg over te halen waren echter gedoemd te mislukken. Anderzijds beschouwden de Amerikaanse autoriteiten in Saigon Diem als een sleutelfiguur die voor een stabiel bewind niet kon worden gemist. De verslechterende militaire situatie vroeg echter om één of andere actie, waarop Kennedy met tegenzin instemde in een verhoging van het aantal militaire adviseurs (destijds nog zonder aanhalingstekens geschreven).

Dit was het standpunt van „de politiek van nog één stap, waarbij iedere nieuwe stap het succes zou brengen dat de vorige ook al beloofd had, maar om de één of andere onbegrijpelijke reden niet had kunnen waarmaken." Hoe dan ook, eind 1961 waren er 1364 Amerikaanse militairen in Vietnam; twee jaar later was dit aantal gegroeid tot 15.500. Als begeleidend verschijnsel ontmoeten we opnieuw de optimistische officiële uitspraken (die tot op heden onze goedgelovigheid op de proef stellen): Minister van Defense Mc Namara in 1962: „Iedere kwantitatieve berekening... toont aan dat wij deze oorlog winnen". President Kennedy in zijn State of the Union-rede in 1963: „De speerpunt van de agressie is afgeplat in Zuid-Vietnam". In hetzelfde jaar kwam het tot een uitbarsting in de gespannen situatie in politiek Saigon: Diem werd door zijn eigen volgelingen vermoord.

Na de dood van Kennedy in november 1963 werd L. B. Johnson met de moeilijkheden geconfronteerd. Vietnam was echter in deze tijd nog geen hoofdprobleem.

Tijdens de verkiezingsstrijd in 1964 toonde Johnson zich nog afkerig van massaal ingrijpen in Vietnam (contra de opvattingen van zijn opponent Goldwater).

Enkele maanden later valt het besluit tot het bombarderen van Noord-Vietnam, gevolgd door het inzetten van Amerikaanse gevechtseenheden. Achteraf wordt dit gemotiveerd door de slechte militaire situatie. Als dit waar is, zo zegt Schlesinger: „waarom is dit indertijd niet aan de Amerikaanse volk meegedeeld? Het feit zou tenminste de aandacht van Washington hebben moeten vestigen op de politieke onmacht van de regering in Saigon."

De escalatie-machine draait op volle toeren: in augustus 1965 waren er 125.000 Amerikaanse militairen in Vietnam, tegen het eind van 1966 is het aantal 400.000. „En zo lokte de politiek van — nog één stap — de V.S. steeds dieper in het moeras... Nieuwe experimenten op het gebied van de escalatie worden eerst ontkend, vervolgens verloochend, dan tegengesproken en tenslotte uitgevoerd."

De officiële uitspraken gewaagden blijmoedig van een keerpunt in de oorlog, maar in de maanden daarna bleek, dat de laatste stap er weer even weinig toe deed als de vorige, in hoofdzaak omdat Hanoi steeds tijdig passende tegenmaatregelen nam.

Er zijn ook andere geluiden. Ambassadeur Lodge zegt eind 1966: „Als we het leger van Noord-Vietnam en de geregelde troepen van de Vietkong hebben verslagen... is er altijd nog een kern van meer dan 150.000 georganiseerde guerrillastrijders, die er precies zo uitzien als burgers."

Mosje Dayan stelde na een bezoek aan Vietnam onder meer: „De Vietkong kan de Amerikanen niet verdrijven, maar zij kunnen verhinderen... dat zijzelf verdreven worden."

Met betrekking tot de officieel veronderstelde daling van het moreel van de Vietkong schrijft een medewerker van de New-York Times: „Het verdriet ons voortdurend te ontdekken dat idealisme en toewijding voornamelijk bij de vijand te vinden zijn... Ik kan slechts tot de conclusie komen, dat Vietnamezen liever zullen sterven voor een regime dat, hoewel communistisch, tenminste echt Vietnamees is en dat hun een zekere hoop geeft op een beter leven, dan voor een regime dat de ergerlijke status quo is toegedaan en een creatie is van Washington.

Schlesinger besteedt uitvoerig aandacht aan de onevenredige inzet van de Amerikaanse vuurkracht.

Bij één van die tientallen (of honderdtallen?) „incidenten", die vandaag nauwelijks nog de kranten halen, vallen meer dan honderd slachtoffers onder de bevolking van een dorp in de Mekong-delta, door een bombardement, uitgevoerd op het vermoeden dat daar een Vietkong-eenheid was, wat niet het geval bleek te zijn. Generaal Johnson, chef-staf van het leger zei tegen Dayan: „We hebben niet genoeg informatie; we bombarderen hele gebieden en geen geselecteerde doelen, uitgezocht op grond van gedetailleerde inlichtingen."

Uit de Times: „Bijna ieder provinciaal ziekenhuis in Vietnam ligt vol burger-slachtoffers van de oorlog. Sommige Amerikaanse artsen te velde zeggen, dat de meerderheid bestaat uit slachtoffers van de Amerikaanse luchtmacht en de Zuidvietnamese artillerie."

Schlesinger: „Als we blijven streven naar een militaire overwinning, zullen wij dit land achterlaten, verscheurd en verwoest door bommen, verbrand door napalm, veranderd in een woestenij door chemische middelen, een land van ruïnes en wrakken...

Als dit ons idee is van hoe je een land moet „beschermen" tegen „nationale bevrijdingsoorlogen", welk ander land zal dan door Amerika beschermd willen worden? Hoeveel geloof zal men dan nog hechten aan onze verplichtingen?"

Over de gebrekkigheid van de inlichtingen waarover de politieke en militaire leiders blijken te beschikken, vertelt Schlesinger verbijsterende staaltjes. Zo gaf generaal Westmoreland op 14 augustus 1966 een schatting ten beste van het aantal Noordvietnamese soldaten ten bedrage van 110.000, om drie maanden later zonder blikken of blozen een aantal van 50.000 te noemen.

Als de officiële statistieken van gedode vijanden ernstig genomen zouden worden, zou dit tot de conclusie leiden, dat de Amerikanen het hele Noordvietnamese leger ieder jaar weer volledig uitroeien. Het buitensporig optimisme van bijna alle officiële verklaringen over Vietnam sinds 1950 werd reeds genoemd. „Over het algemeen... weten degenen die de besluiten moeten nemen niet echt waar ze het over hebben", een citaat geplukt uit de Wall Street Journal.

Schlesinger valt zijn regering niet hard over haar gebrek aan kennis, want de feiten zijn niet te achterhalen en het vellen van een oordeel is moeilijk. Maar „het is onvergeeflijk, dat zij haar onwetendheid aan het Amerikaanse volk en de wereld presenteert als zekerheid en het land betrekt in een gevaarlijke politiek op zulk een vage en wankele basis."

Het boek van Schlesinger verscheen in 1966. De massamoord in My Lai moest nog gebeuren; de desastreuze gevolgen van ontbladerings- en oogstvernietigingsmiddelen waren nog niet zo duidelijk als nu.

Inmiddels zijn de bombardementen op Noord-Vietnam gestopt, en is Johnson opgevolgd door Nixon. In Parijs sleept zich een aanvankelijk met hoop begroete conferentie voort. Er is een, door de publieke opinie afgedwongen, begin gemaakt met terugtrekking van Amerikaanse troepen. In de voortzetting daarvan, overeenkomstig de belofte van Nixon, blijkt bij een recent opinie-onderzoek de helft van de Amerikaanse bevolking al niet meer te geloven. De nu gepleegde inval in Cambodja is een voortzetting van de escalatiepolitiek, die duidelijk maakt, dat ook Nixon nog denkt aan een militaire oplossing van het conflict.

De heer Mellema blijkt oog te hebben voor het menselijk lijden voortkomend uit de oorlog, tevens oefent hij terecht kritiek op de nationalistische argumentatie van de Amerikaanse president.

Zijn conclusie is er des te onbegrijpelijker door.

In mijn betoog meen ik te hebben aangetoond, dat de laatste noodsprong van Nixon geen enkel begrip verdient (welke inhoud men ook aan dit woord wil geven), zelfs niet uit militair oogpunt bezien.

Er wordt vaak gezegd, dat het Vietnamprobleem zo ingewikkeld is, dat we de feiten niet kennen enz. Inderdaad! Zo moeilijk dat een briljant man als Kennedy het juiste spoor niet kon vinden; dat een toch niet onbekwaam president als Johnson er zijn tanden op stuk beet.

Wat valt er nog te verwachten van een middelmatige figuur als Nixon? Laten de Amerikanen eindelijk de oplossing van het probleem overlaten aan de enige mensen die het kunnen — en zullen moeten — oplossen, de Vietnamezen zelf.

Santpoort, mei 1970. P. Tijssen.

Hotel-Restaurant
HAYTINK
LOOLAAN 25 · APELDOORN
Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen
Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

boele & van eesteren
boele en van eesteren
rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

BOUWBEDRIJF
Firma
R. Wijbenga & Zn.
G. Japicxstraat 12
Tel. 05100 - 25298
W. Loréstraat
Tel. 05100 - 25290
Euterpestraat 26
Tel. 05100 - 22075
LEEUWARDEN

A. BIJL
ALLE VERZEKERINGEN
AUTO - FINANCIERING
Schiedamseweg 66 - Telefoon 010 - 26 35 77
KETHEL

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES
N.V. Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

Garagebedrijf BREEDIJK
's-Gravenweg 200 - 227 — Telefoon 010 - 333180 - 333395
CAPELLE AAN DE IJSSEL

BIJL TEXTIEL
De Kempenaerstraat 30 - Telefoon 01710-50808
OEGSTGEEST

N.V. Aannemersbedrijf
J. v. d. VLIES
Telefoon 01840 -3343
SLIEDRECHT
Uitvoering van:
• rijs-, zink- en
• glooiingswerken
• Handel- en rijsmaterialen

J. SCHOTTE
Aannemersbedrijf en onderhoudswerk
Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282
BENNEBROEK

Voor uw
★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer
„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 26 JUNI 1970
6e Jaargang - No. 25

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Prof. Van Hulst tot Unieraad:

Met veel mankracht gunstige perspectieven voor CHU in 1971

In zijn openingsrede van de belangrijke vergadering van de Unieraad van zaterdag jl. in Utrecht zei prof. dr. J. W. van Hulst als voorzitter van de CHU het volgende:

De toekomst

Deze vergadering staat in het teken van de nabije toekomst. Vandaag over een jaar weten wij meer. Dan weten wij hoe opnieuw de politieke kaarten gelegd zijn, en hoe zij dan naar alle waarschijnlijkheid zullen blijven liggen voor vier jaar.
Maar ons spreken over de toekomst is enerzijds een spreken in onzekerheden. Nu meer dan ooit.
De situatie in het Midden-Oosten is uitermate kritiek. De Russische militaire deskundigen bevinden zich bij duizenden in Egypte. De Sovjet-Unie is stellig niet van plan dit bijzonder belangrijke strategische punt op te geven.
De oorlog in Z.O.-Azië woedt nog in alle hevigheid; de situatie is ook daar uitzichtloos.
De Latijns-Amerikaanse landen, met het Caraïbische gebied, maken een chaotische indruk. Het kidnappen van diplomaten, soms zelfs gevolgd door moord, vormt een voortdurende bedreiging voor mensen, wier onschendbaarheid sinds mensenheugenis gegarandeerd werd. Dit is de ene zijde van de zaak.
De andere is, dat wij vast mogen geloven, dat God de teugels van het wereldbestuur niet gelegd heeft in de handen van het Kremlin, noch in de handen van de president in Washington. De leiding van het wereldbestuur wordt niet uit handen gegeven maar de geschiedenis zal eindigen in Hem in Wie zij haar loop begon.
Daarom mogen wij ons zelfs met een bepaalde vreugde bezig houden met de politiek van een land als het onze. Wij werken niet aan een nutteloze zaak. Het is zinvol om constructief te arbeiden aan het welzijn van het Nederlandse volk.

Da afbraak der partijen

In de naaste toekomst moeten wij er terdege rekening mee houden, dat enkele partijen van het politieke toneel verdwijnen. In de eerste plaats komt de Boerenpartij voor algehele liquidatie in aanmerking. Men kan niet eens zeggen, dat de rol van de Boerenpartij is uitgespeeld; ze heeft namelijk nooit een rol gespeeld.
Koekkoek moge in het begin van zijn carrière een aardige beeldbuisverschijning zijn geweest, in de harde politieke arena bleek hij in geen enkel opzicht formaat te hebben. Wij zullen de Boerenpartij met droge ogen begraven.
Evenmin zijn wij rouwig om de ineenstorting van de PSP. Deze pacifisten bleken op hun congressen slechts in de kruitdamp te kunnen ademhalen. Hun extreme houding tegenover het koningshuis, hun pleidooi voor eenzijdige ontwapening, zijn psychologisch wel zeer slecht gevallen in het Nederlandse volk. Mocht deze partij uit de volksvertegenwoordiging verdwijnen, dan achten wij dit in geen enkel opzicht een verlies.
Een jonge partij die nu al aan de eigen opheffing gaat denken, is de PPR. Zelfs in een uitgesproken linkse stad als Amsterdam wist zij bij de gemeenteraadsverkiezingen geen zetel te behalen. De teleurstelling in deze gelederen was zo groot, dat men er over dacht officieel het bijltje er bij neer te leggen. Na moeizame discussies gaf de PPR er de voorkeur aan haar lijdensweg nog wat te verlengen. Dat was geen verstandig besluit.
De PPR heeft electoraal gezien geen enkele toekomst. Nog triester dan bij de drie genoemde partijen, is de gang van zaken bij D'66. Aan de wortels van deze wonderboom knagen blijkbaar wormen. D'66 heeft geleefd bij de gratie van haar succes. Nu de eerste klap is gevallen, blijkt Van Mierlo heel erg aangeslagen te zijn. Hoewel een ineenstorting van deze partij wellicht (nog) niet te verwachten is, zou het ons niet verwonderen, indien zij (zwaar) gehavend uit de verkiezingsstrijd van 1971 tevoorschijn komt.

De grote vraag

De grote vraag is, waar al die kiezers die in 1967 stemden op de Boerenpartij, de PSP en D'66 en die in 1970 nog de PPR steunden naar toe gaan. Het gaat hier om honderdduizenden kiezers!
Er is een kans, dat velen van hen, ernstig teleurgesteld in de vier genoemde partijen, eenvoudig thuis blijven en geen politieke interesse meer vertonen.
Wij moeten helaas, op grond van recente ervaringen, deze voorlopige conclusie trekken. Maar ieder begrijpt, dat ik het bijzonder zou betreuren, als mijn verwachting juist zou zijn. Nederland moet niet gered worden bij de gratie van de thuisblijvers.
Het is vervolgens duidelijk, dat een aantal van die zogenaamde zwevende kiezers naar extreme linkse of rechtse partijen zal vluchten. De winst der communisten is een zichtbaar teken aan de wand.
Misschien krijgt ook één of andere nieuwe partij, bijvoorbeeld de kabouterpartij — terecht reeds gekenschetst als kaboutermaoisme — straks een kans. Totdat men na enige jaren inziet, dat ook van deze groepering geen enkel positief resultaat te verwachten is. En dan zijn er onder de kiezers wederom evenzovele teleurstellingen.
De achteruitgang van de socialistische regering-Brandt in de Bondsrepubliek en de even onverwachte als duidelijke nederlaag van de Labourman Wilson in Engeland, bieden de Nederlandse socialisten weinig bemoedigende perspectieven.

Onze positie

Het ligt voor de hand, dat er onder deze omstandigheden voor de CHU gunstige perspectieven zijn.
In de eerste plaats heeft onze Unie een betrouwbare kern van kiezers, die ons vrijwel nooit in de steek laat.
Maar het ligt duidelijk voor de hand, dat zich onder de voormalige kiezers, speciaal van Boerenpartij, PPR en D'66, duizenden potentiële kiezers van de CHU bevinden. De CHU heeft nu een scherp omlijnd program. Zij is als eerste partij in Nederland gereed gekomen met het formuleren van beginsel en praktijk.
Zij heeft doelbewust gekozen enerzijds voor een eigen opstelling, anderzijds voor een samengaan met KVP en ARP.
Iedere partij die haar program formuleert, bemerkt, dat enkele van haar leden de partij verlaten. Op het Convent van de ARP is dat vorige week opnieuw gebleken. Dit is eenvoudig de consequentie van het zwart op wit stellen van hetgeen men in de politiek precies wil. Die consequentie dient iedere partij in haar begroting op te nemen. Maar deze medaille heeft eveneens een zeer gunstige keerzijde. Een scherp geformuleerd program kan als een magneet de kiezers aantrekken.
Blijkens hetgeen ik gezegd heb, zijn er straks vele tienduizenden zwevende kiezers, die door ons aangetrokken kunnen worden. Maar zij komen niet vanzelf.

Wat nu?

Voor de CHU zijn straks de velden wit om te oogsten. Maar voor deze oogst is heel wat mankracht nodig. Alleen als er grote activiteit ontplooid wordt, is er een goede oogst binnen te halen. Daartoe moet gewerkt worden met ons nieuwe program. Dit program moet bekend gemaakt worden aan het Nederlandse volk.
Zelf heb ik deze week, toen de begroting Buitenlandse Zaken in de Eerste Kamer behandeld werd, herhaaldelijk uit ons program geciteerd.
Dat is, naar ik meen, erg goed gevallen, omdat een verkiezingsprogram uitgaat boven de individuele mening van een spreker. Het is derhalve een reële mogelijkheid, dat wij als CHU van de „vrijkomende" stemmen van Boerenpartij, PPR, D'66 en PSP weer een behoorlijk percentage naar ons toetrekken. Maar dat gaat niet vanzelf, niet automatisch. Alleen als er vuur onder de ketel is, zal er een gunstig resultaat geboekt kunnen worden.

De dag van vandaag

Niemand zal durven ontkennen, dat er vandaag uiterst belangrijke beslissingen genomen moeten worden. Ik denk daarbij vooral aan het lijsttrekkerschap. Dit is geen geringe zaak in de Unie.
Weliswaar ligt er een duidelijk geformuleerd voorstel, maar de discussie over dit voorstel vindt uitsluitend in dit college plaats.
Moge het de Unieraad gegeven zijn die beslissing te nemen, die niet slechts voor onze Unie de beste is, maar die ook voor het Nederlandse volk een goede zal zijn. Zo denken wij dus ook vandaag aan de toekomst.
Bij alle onzekerheden die met dat enige woordje „toekomst" samenhangen, is er nochtans één zekerheid, die boven alles uitgaat. Daarvan sprak de apostel Petrus ons in het gedeelte, dat ik u zojuist voorlas.

BON *Ja: ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Lijsttrekker

De Unieraad heeft gesproken: De eerstvolgende verkiezingen voor de Tweede Kamer zal de CHU ingaan met één lijsttrekker en wel drs. B. J. Udink, de minister voor ontwikkelingshulp. Die uitslag is in overeenstemming met het moeizaam tot stand gekomen advies van het Dagelijks Bestuur aan de Unieraad.

Aan dit besluit is een langdurige discussie in de Unieraad voorafgegaan. Met slechts 2 stemmen meerderheid (29-27) besloot de Unieraad één lijsttrekker te kiezen. Die 27 hadden liever gezien, dat er 2 lijsttrekkers werden gekozen, bijv. drs. Udink en dr. Kruisinga. Toen dit voorstel werd verwerpen, leverde de schriftelijke stemming een overwinning op voor drs. Udink.

Uit de discussie bleek, dat de CHU over vele bekwame mensen beschikt. Niet alleen zeer bekwaam, maar die bovendien nog bereid zijn zich in te zetten voor de komende verkiezingen t.b.v. onze Unie. Zo nodig als lijstaanvoerder.

Op zichzelf een felicitatie waard Het bestaansrecht van de christelijke partijen is vele malen ontkend. Door socialisten en liberalen. Nog bij de laatste verkiezingen hebben velen getracht duidelijk te maken hoe onduidelijk christelijke politiek wel is. Waar die onduidelijkheid in werkelijkheid is, weten we zo langzamerhand wel, wanneer we zien wat zich bijv. afspeelt in de PvdA.

De eerste reactie van drs. Udink op de uitslag van het beraad in de Unieraad was glashelder: „Ik heb een vast geloof in de christelijke partijen. De politieke verhoudingen zijn moeilijk. De verwarring en het onbehagen zijn groot. Het is mijn vaste overtuiging dat juist nu, nu zoveel waarden worden beproefd, de christelijke partijen een bijzondere taak en opdracht hebben. Velen zullen ontdekken, dat de christelijke partijen houvast bieden. Ik beschouw het als een grote eer, dat de Unieraad mij heeft willen kiezen."

Graag willen wij de CHU gelukwensen met deze keuze. Wij verwachten, dat de Unie zich als één man achter drs. Udink zal stellen. Dit vertrouwen is de basis van waaruit een lijstaanvoerder moet werken. Met naast zich een aantal zeer bekwame medewerkers, die hem terzijde willen staan. Die zijn er gelukkig.
De Unie wete waar haar kansen liggen, moge zij die ook ten volle gebruiken. B.

De KVP over het midden-oosten

door ds. S. Gersen

„De opbloei van de Palestijnse beweging en van het Palestijnse nationalisme is de belangrijkste ontwikkeling in het Midden-Oosten sinds de oorlog van 1967. De Palestijnse kwestie kan zeker nu niet meer worden beschouwd als een louter humanitair probleek. Dat lijkt echter ook het enige aspect te zijn, dat positief kan worden geïnterpreteerd, en wel omdat erdoor wordt aangetoond, dat humanitaire hulp aan de Palestijnse vluchtelingen niet toereikend is en dat de wereld niet kan blijven hopen op de „ontbinding" van het Palestijnse volk door individuele integratie in verschillende landen. Voor het overige kunnen de consequenties van de toegenomen macht en invloed van de Palestijnse beweging niet positief gewaardeerd worden. Haar streven om het Zionistische Israël te vervangen door of te doen opgaan in een (Arabisch-) Palestijnse staat, kan uiteraard niet worden gebillijkt, omdat daardoor het aan de Arabische Palestijnen aangedane onrecht zou worden „hersteld" door een nieuw onrecht, ditmaal jegens de joodse Israëli's."

Dit citaat is ontleend aan een rapport over het conflict in het Midden-Oosten, dat op 6 februari jl. werd aanvaard door het partijbestuur van de KVP. Het werd opgesteld door een commissie waarvan prof. Th. E. E. H. Mathon voorzitter was en drs. J. J. M. Penders rapporteur. Graag wil ik op dit rapport de aandacht vestigen.

Het biedt in kort bestek veel nuttige gegevens en het trekt verstandige conclusies. Men staat soms versteld met hoeveel gemak sommigen de diepst ingrijpende meningen over het Midden-Oosten ten beste kunnen geven en op hoe weinig feitelijke kennis deze meningen berusten. Men kan zich er ook over verbazen hoe ver de discussie over dit conflict en de oplossing ervan zich van de politieke realiteit verwijderen kan. Dit rapport maakt zich daar niet aan schuldig. De opstellers hebben zich terdege op de hoogte gesteld en doen hun best beide partijen recht te doen.

Het rapport begint met enkele gegevens te vermelden, die men kennen moet wanneer men de situatie wil beoordelen. Tekenend is bijv. een staatje van het gemiddeld jaarinkomen per hoofd van de bevolking. Dat blijkt in Irak 240 dollar te zijn, in Jordanië 240, in Egypte 150, in Israël 1070 en in Koeweit 3290. (Ter vergelijking: in Nederland 1260 dollar). Deze cijfers maken duidelijk hoezeer een regionale sociaal-economische samenwerking geboden zou zijn. Die zou niet alleen ten goede komen aan alle Arabische landen, maar het verschil in ontwikkelingspeil met Israël zou daardoor minder schrijnend kunnen worden.

De commissie noemt het zelf wel utopisch, maar voegt hier toch aan toe, dat Israël over een uitgebreide ervaring inzake ontwikkelingsprocessen beschikt en een zeer goede partner zou kunnen zijn in regionale ontwikkelingsplannen. Waarmee maar gezegd wil zijn, dat een gezamenlijke opbouw van het gebied in vrede voor alle betrokken partijen verre te verkiezen is boven het voortduren en verheviging van het conflict.

Botsing tussen theocratieën

Het meest dramatische is wel, dat het aan beide kanten gaat om een politiek-maatschappelijk stelsel, dat op godsdienst berust. Niet alleen Israël is een staat, die men niet los kan denken van zijn religieuse achtergrond. Ook de Arabische landen zijn alle zo sterk verweven met het levenspatroon van de Islam, dat een moderne democratische Arabische staat nauwelijks denkbaar is. In elk geval werd zo'n staat tot dusver nergens gerealiseerd. Ondanks secularisatietendensen is Israël een joods land en het wil dat ook zijn. Het rapport legt veel begrip aan de dag voor de godsdienstige motieven van het Zionisme. Als religieus verschijnsel is dat immers „zo oud als de bijbel". Maar ook het Arabische nationalisme en het pan-Arabisme zijn religieus bepaald. Het gaat in het Midden-Oosten in wezen om een botsing tussen theocratieën. Daarom is het irreëel zich een oplossing voor te stellen in de richting van een democratische binationale staat. Als Israël zijn Zionistische structuur zou prijsgeven, zou het daarmee afstand doen van een essentieel moment in het jodendom. Maar ook binnen de Arabische wereld is geen enkel model aan te wijzen van een staat waarin de minderheden volledige gelijkberechtiging genieten. Het is ook de vraag of de Islam tot het creëren van een dergelijk staatsverband in staat kan worden geacht.

Het rapport wijst er op, dat er sommigen zijn die een scheiding van godsdienst en staat willen bevorderen, maar is niet optimistisch over de mogelijkheid, dat langs deze lijn een oplossing van het conflict tot stand zou kunnen komen. Ik zou eraan willen toevoegen, dat een dergelijk denken in Israël zich zover verwijdert van de tradities van het jodendom, dat het een breuk tussen Israël en het jodendom in de wereld zou betekenen.

Bovendien, en daar wordt in dit rapport ook op gewezen, zijn niet alleen in het recente verleden vele joodse vluchtelingen naar Palestina uitgeweken, maar „Israël wil een wijkplaats bieden aan alle joden die elders in de wereld aan vervolging bloot kunnen komen te staan." Er zal daarom zo iets als een „Wet op de terugkeer" mogelijk moeten blijven wil het jodendom niet in de toekomst van dit toevluchtsoord afgesneden worden. Want het is triest maar waar: telkens opnieuw zal het ergens in onze wereld gebeuren, dat joden tot zondebok worden gemaakt en niet langer worden geduld.

Dit rapport ziet de oplossing dus niet in de stichting van een nieuwe bi-nationale staat.

Wel is het van mening, dat er een modus vivendi zal moeten worden gevonden tussen Israël en de Palestijnen. Israël zal bereid moeten zijn een nader te bepalen aantal vluchtelingen, die dat wensen, toe te staan terug te keren. Maar „in verband met zijn eigen identiteit en veiligheid kan van Israël niet worden verlangd, dat het alle vluchtelingen opneemt." Volgens recente cijfers zou het immers gaan om ongeveer 1½ miljoen mensen. Men denkt eerder aan de stichting van een eigen Arabisch-Palestijnse staat binnen de grenzen van het oude Palestina. Dat zou te realiseren zijn in het nu door Israël bezette deel van Jordanië. „Een dergelijke Palestijnse staat en het dan weer tot Transjordanië gereduceerde Jordanië zouden hun economische basis kunnen verbreden door middel van een samenwerkingsverband met Israël." Overigens is men nuchter genoeg te beseffen, dat deze gedachte op het ogenblik weinig kans maakt verwezenlijkt te kunnen worden. Bovendien zou een grootscheeps internationaal vluchtelingenplan moeten worden ontworpen waaraan ook Israël zijn bijdrage zou moeten leveren.

Jeruzalem

Interessant is wat opgemerkt wordt over Jeruzalem. Behoudens zeer kleine correcties meent men, dat Israël alle bezette gebieden moet teruggeven. En men betreurt het, dat het Israëlische standpunt daarover tot dusver nogal onduidelijk is gebleven. Maar dat Israël in elk geval er niet aan denkt de toekomst van Jeruzalem ter discussie te stellen, ontmoet bij de grootst mogelijke meerderheid van de commissie een groot begrip. „De beste oplossing lijkt een regeling, waarbij de eenheid van Jeruzalem behouden blijft. Dit betekent, dat geheel Jeruzalem onder Israëlisch bestuur blijft, welke vorm en inhoud dit bestuur in onderhandelingen dan ook kan krijgen. Israël zou zich internationaal contractueel moeten verplichten de vrije toegang voor iedereen tot de heilige plaatsen te garanderen." Bij mijn weten zal het voor Israël geen probleem zijn of het deze garantie wel zou kunnen of willen geven. De idee van internationalisering van de oude stad acht het rapport niet zinvol. Jeruzalem zou dan immers weer een verdeelde stad worden en voorts is het twijfelachtig of een internationaal bestuur voldoende krachtig zou weten op te treden, desnoods tegen de belangen van één of meer in Jeruzalem geïnteresseerde partijen in. Het is vooral wel deze passage uit het rapport, die in joodse kring met erkentelijkheid is ontvangen.

Men moet een intern en een extern conflict in het Midden-Oosten onderscheiden. Wat tot nu toe werd weergegeven zou de indruk kunnen wekken, dat het alleen om een conflict gaat tussen de Arabieren, toegespitst in de Palestijnen, en Israël. Men zou kunnen verzuchten: Was dat maar waar. In werkelijkheid gaat het immers steeds scherper om de belangen van de Grote Machten, die dit conflict manipuleren. Of nog concreter: het gaat om de strijd van Rusland om invloed in het Midden-Oosten. Terwille daarvan heeft Rusland destijds niet geaarzeld de stichting van de staat Israël te steunen en verschaft het zich nu een sterke positie in de Arabische landen, vooral in Egypte. Het is daarom alleszins redelijk, dat Israël er steeds op heeft gestaan, dat er rechtstreekse onderhandelingen tussen de partijen in het Midden-Oosten tot stand zouden komen. Het heeft er echter alle schijn van, dat deze kaart niet haalbaar is.

Deze internationale belangstelling maakt, dat het conflict onoplosbaar schijnt. Ook dit rapport koestert daaromtrent weinig illusies. Het wijst op de terugtrekking van Engeland uit het gebied van de Perzische Golf en de politieke strijd om het overwicht in de Indische Oceaan, die stellig verwacht kan worden. Men kan dan ook verwachten, dat Rusland zal voortgaan een hechte positie op te bouwen in het gebied rondom de Middellandse Zee. Tenzij de Arabieren zelf gaan ontdekken, dat hun belangen meer gediend zijn met vrede met Israël dan met een steeds zwaardere druk van Rusland en misschien straks van China.

Het rapport bevat nog een apart hoofdstuk over Nederland en het Midden-Oosten. Men is zich er terdege van bewust, dat onze middelen om op de situatie enige invloed uit te oefenen zeer beperkt zijn. Men acht het ook niet geraden met eigen bemiddelingspogingen het overleg van de Grote Vier te doorkruisen. Nederland zou wel in de UNO stelling moeten nemen tegen ontwerp-resoluties, waarin op onredelijke wijze „eenzijdige veroordelingen van één der partijen bij het conflict zijn neergelegd".

Ieder weet, dat die eenzijdigheid altijd nog ten nadele van Israël is geweest. Wat de handelspolitiek betreft zou Nederland er een bijdrage aan moeten leveren, dat handelsvoordelen voor het ene land mogelijkheden voor een ander land niet aantasten.

Daarmee zal wel bedoeld zijn, dat wij moeten weigeren ons te laten betrekken in de economische boycot van Israël door de Arabische landen.

Het rapport acht het geen bezwaar, dat Nederland bekend staat als een land, dat Israël gunstig gezind is. Deze indruk wordt trouwens door dit KVP-rapport zeker niet verzwakt. Men merkt op: „Dit hoeft een verbindings- en eventuele bemiddelingstaak niet te bemoeilijken. Nederland geniet het vertrouwen der Israëli's, terwijl Arabische staten erop kunnen vertrouwen, dat Nederland Israëlische visies op juiste wijze doorgeeft."

Ik spreek graag nogmaals mijn waardering uit voor dit bezadigde KVP-rapport en ik hoop, dat het ook buiten de kring van de KVP bekendheid zal krijgen. Daarom verwijs ik u naar het bureau van de Katholieke Volks Partij, Mauritskade 25, 's-Gravenhage, waar dit rapport voor f 2,90 verkrijgbaar is.

Utrecht. S. Gerssen.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker: R Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

het is voor de nederlandse militairen

die zijn georganiseerd in de
NATIONALE CHRISTEN ONDEROFFICIEREN VERENIGING,

een geruststellende gedachte, dat zij hun rechtspositie behandeld weten in twee organen van overleg met de overheid.

Buiten het z.g. militaire georganiseerd overleg spreekt de NCOOV ook mee in de Christelijke Centrale voor Overheids- en Onderwijzend Personeel. Op die wijze wordt zijn stem ook gehoord in het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken.

Dit is één van de voordelen, welke de NCOOV zijn leden biedt tengevolge van zijn aansluiting bij het CNV.

Uitvoeriger informaties over de NCOOV worden gaarne verstrekt door het hoofdbestuur, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

CH-Tweede Kamerfractie haalt bij CHJO geen voldoende

Vorige week is het rapport van de commissie fractiebegeleiding der CHJO verschenen. Het is het eerste deel, dat het totaalbeeld van de Tweede Kamerfractie van de CHU behandelt, terwijl het andere deel van het rapport, dat tegen het einde van de zomer zal verschijnen, de leden der fractie toetst aan de hand van de in deel I van het rapport vermelde criteria.
Het CHJO-rapport over de Tweede Kamerfractie bevat een uitvoerige inleiding. Daarin wordt meegedeeld, dat tot het instellen van een CHJO-commissie fractiebegeleiding werd overgegaan na het besluit van het Hoofdbestuur van de CHU de wijze van kandidaatstelling voor de verkiezing van leden der Tweede Kamer te wijzigen.
Zoals bekend is, zal een commissie van wijze mannen (en vrouwen) zich met de kandidatenlijst bezighouden en de CHU een advies uitbrengen. Het CHJO-rapport over de Tweede Kamerfractie wordt door het CHJO-bestuur in de belangstelling aanbevolen van deze straks in te stellen „wijze commissie".
De commissie fractiebegeleiding bestond uit de heren A. F .van Lynden, L. J. van Malenstein, A. A. Soetekouw en J. Wieten. In het rapport wordt uitvoerig ingegaan op de taken van een Kamerfractie en op de eisen die aan een Kamerlid mogen worden gesteld. Het rapport bevat voorts de vragenlijst, die lek CH-Tweede Kamerlid werd voorgelegd, doch waarover de fractie besloot deze lijst niet in te vullen. Het rapport van de CHJO stelt hierover, dat de lijst, die elk CH-Tweede Kamerlid werd gehandicapt door de weigering van de CH-Tweede Kamerleden mee te werken aan een door de commissie georganiseerde enquête.

Criteria

Bij de beoordeling van de fractie ging de commissie uit van vijf min of meer objectieve criteria, waarmee de kwaliteit van kamerleden bepaald kan worden. Deze zijn:

1. Deskundigheid en politieke ervaring (7).
2. Creativiteit (6).
3. (Politieke) gestructureerdheid (4).
4. Contacten en activiteiten in de partij en in andere maatschappelijke organisaties (3).
5. Optreden naar buiten (5).

Als wegingsfactoren golden de achter deze criteria tussen haakjes vermelde cijfers.
Voor elk der genoemde eigenschappen konden de volgende cijfers worden gegeven: 1 (slecht); 2 (matig); 3 (voldoende); 4 (goed). Op deze manier is het maximaal te behalen aantal punten 100.
In het hiernavolgende heeft de CHJO-commissie deze kwantificering toegepast bij een beoordeling van de CH-Tweede Kamerfractie als geheel.

Beoordeling

De bedoeling van deze paragraaf is de hiervoor gestelde beoordelingsmaatstaven toe te passen op de fractie als geheel. Deze beoordeling wordt niet verkregen door de fractieleden afzonderlijk te beoordelen èn daaruit een gemiddelde vast te stellen, maar door de fractie als „eenheid" te bezien.

1. Deskundigheid en politieke ervaring.

De commissie kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat de deskundigheid van de fractie in zijn algemeenheid pover is. Hetzelfde geldt voor de politieke ervaring.
Het is zeker waar, dat enkele kamerleden op hun terrein met gezag kunnen spreken. Hierop wordt natuurlijk terug gekomen in het tweede deel van het rapport van deze commissie. Daarnaast moet gesteld worden, dat enkele goede ideeën door gebrek aan politieke ervaring niet de aandacht kregen die ze verdienden.
Algemeen echter is de commissie van mening, dat de fractie passief is. Te vaak deelt een kamerlid van een andere partij mee „ook namens de CHU" te spreken. Het is wenselijk om bijv. als confessionele partijen gezamenlijk op te treden, maar op het ogenblik lijkt het erop of men de zaken door een ander laat opknappen.
Als men al publiekelijk reageert op actuele politieke gebeurtenissen, dan is dat laat en vaak voorzichtig. Men is te weinig bereid risico te lopen met zijn politieke overtuiging, hetgeen de kleurloze indruk bij de kiezer versterkt.

2. Creativiteit.

Ook hier geldt weer, dat uitzonderingen de regel bevestigen. Als geheel kan de fractie nauwelijks als creatief beschouwd worden. Veel eerder bestaat de indruk, dat de fractie probeert de „trend" te volgen zodra ze die herkent, en dat is meestal laat. In de praktijk betekent dit, dat men zich aansluit bij door anderen genomen initiatieven. Het omgekeerde komt zelden voor. Vastgesteld moet worden, dat uit het beleid van de fractie weinig visie blijkt op de stormachtige maatschappelijke ontwikkelingen van de laatste tijd. Men geeft te weinig vorm aan het politieke beleid en er blijkt onvoldoende van een invloed op het regeringshandelen.

3. Politieke gestructureerdheid.

Het behoudende deel van de Unie is oververtegenwoordigd in de fractie. Dit schept een kloof tussen de politieke opvattingen welke bestaan in de partij-organen en het beleid van de fractie. De politieke meningsverschillen welke binnen de fractie bestaan, worden onvoldoende door de fractievoorzitter gekanaliseerd en leiden in de praktijk tot een verdeelde stellingname. Bovendien vindt mede hierin de weinig onderlinge loyaliteit zijn oorsprong. Dit optreden geeft bij de kiezers een verkeerd beeld van de CHU, omdat de nieuwe initiatieven welke binnen de partij worden genomen, en zoals die onlangs zijn vastgesteld in het nieuwe partijprogramma, geen weerklank vinden in het optreden van de fractie. Van een conscientieus fractielid mag verwacht worden, dat hij zich terugtrekt, zodra hij op principiële gronden van mening verschilt met zijn partij. Er is reden om aan te nemen, dat zulke meningsverschillen bestaan.
De commissie wijst erop, dat zij in dit verband de fractie heeft vergeleken met het CHU-kader zoals dat op de Algemene Vergaderingen aanwezig is, en niet met haar eigen opvattingen.
Een eigenschap, waarover de commissie zich in dit kader ook een oordeel probeert te vormen is de integriteit. Het is moeilijk deze karaktertrek voor een fractie als geheel te beoordelen, maar bij de beoordeling der individuele leden komt dit punt zeker aan de orde.

4. Contacten en activiteiten in de partij en andere maatschappelijke organisaties.

Vele kamerleden onderhouden goede contacten met landelijke en regionale partijorganen. Als fractie echter treedt men te weinig, ook in de partij, naar voren op een zodanige manier,dat er een discussie kan ontstaan tussen fractie enerzijds en partijorganen anderzijds. Het hiervoor reeds gesignaleerde gebrek aan eenheid binnen de fractie is hier mede debet aan.
Het is zeker waar, dat diverse kamerleden individueel goede contacten onderhouden met maatschappelijke organisaties, maar 't ware wenselijk, dat vanuit de fractie meer initiatieven zouden worden ondernomen om contacten te leggen met maatschappelijke pressure-groepen, die in steeds meerdere mate de neiging hebben het parlement bij hun acties te negeren.

5. Optreden naar buiten.

De fractie is er niet in geslaagd goede contacten met pers en andere publiciteitsmedia te leggen. Dit blijkt met name uit het veelvuldig ontbreken van het CHU-geluid in openbare discussies. Men wordt soms eenvoudig niet uitgenodigd of men laat verstek gaan wanneer dat wel is gebeurd. Hieruit blijkt een gebrek aan interesse voor het CH-standpunt, waardoor ook positief te beoordelen standpunten onvoldoende snel en grondig bij de kiezer bekend kunnen worden gemaakt.
Ter verontschuldiging wordt aangevoerd, dat de Unie niet over een „zuil" beschikt, welke prioriteit geeft aan haar uitspraken en initiatieven.
Indien dit waar is, hebben óf de CH-bestuursleden der zuilen niet genoeg hun best gedaan, óf de CH-fractie is niet interessant genoeg, zelfs voor haar bevriende zuilen, om veel aandacht aan te besteden.

6. Kwantificering van het commissie-oordeel over de fractie als geheel.

Een cijfermatige weergave van het hiervoor omschreven oordeel van de fractie luidt als volgt:

Criterium	Cijfer	Wegingsfactor	Resultaat
1. Deskundigheid en politieke ervaring	2 (matig)	7	14
2. Creativiteit	1 (slecht)	6	6
3. Politieke gestructureerdheid	2 (matig)	4	8
4. Contacten in en buiten de partij	3 (voldoende)	3	9
5. Optreden naar buiten	2 (matig)	5	10
		Totaal	47

Maximaal bereikbaar aantal punten is 100. De score is dus veel te laag en de „commissie van wijze mannen" der CHU zal er dan ook goed aan doen zich ernstig te beraden over haar advies aan het Hoofdbestuur, waarbij verwacht mag worden dat haar uiteindelijke voorstel voor wat betreft de fractie als geheel zowel als haar individuele leden bij toepassing van dit waarderingsmodel tenminste een voldoende oplevert.
Deze lage score wettigt het vermoeden, dat tenminste een belangrijk deel van het bekentelijk negatieve image van de CHU bij de kiezers, te wijten is aan de fractie. Vernieuwing van de fractie is dan ook dringend geboden.

Verkiezingen in zicht

„Over een jaar zullen wij meer weten", zei voorzitter Van Hulst op de laatst gehouden Unieraad. En hij doelde daarbij op de verkiezingen voor de Tweede Kamer, die waarschijnlijk in mei 1971 gehouden zullen worden.
We merken het aan velerlei. Er zijn voorbereidingen aan de gang. De fractie van de Tweede Kamer kan zich verheugen in het cijfer 5- van de zijde van de CHJO. Dat is niet bemoedigend, maar wel leerzaam. Ik heb het wel meegemaakt, dat leerlingen met een 5- overgingen met een 8. Het stimuleert de ijver en de daadkracht van ouderen en jongeren. De CHU bekleedt 12 van de 150 zetels in de Tweede Kamer. Dat is nog geen 10 procent. Wil zij deze zetels behouden, dan zal men poot-aan moeten spelen.
Voor het eerst is de lijstaanvoerder door de Unieraad gekozen en niet door de groepsvergaderingen. We kennen de uitslag. Drs. B J. Udink, minister zonder Portefeuille, belast met de aangelegenheden betreffende de hulp aan ontwikkelingslanden, zal de lijst aanvoeren. Berend Jan — onze man! Die kreet hoor ik nu al verluiden. Het wordt een zware tijd voor de a.s. lijstaanvoerder.
Het ziet er naar uit, dat de verkiezingen steeds intenser zullen gevoerd worden. Er is veel belangstelling voor een plaats op de lijst. De zetelkoorts kan men bij vele politici en a.s. politici reeds constateren. Dat is een gevaarlijke ziekte en men wordt er zo maar door overvallen. Het is een ziekte, christenen onwaardig. Men ziet het in alle partijen en de remedie is alleen maar: distantie, d.w.z. afstand nemen en de betrekkelijkheid ook van een kamerzetel blijven zien.
Het is ieders goed recht om een plaats op de lijst te veroveren, maar er moeten geen slinkse paden bewandeld worden en met ellebogen worden gewerkt.

C. W. I Wttewaall van Stoetwegen.

HEATH op de bok

Vergeef me, dat ik er soms een groot plezier in heb, wanneer de kiezers met alle opiniepeilingen omtrent verkiezingsuitslagen, al dan niet wetenschappelijk gefundeerd, de vloer aanvegen. Dat hebben ze in ieder geval in Engeland grondig gedaan. En dan te weten, dat ook in Engeland vele knappe koppen de bijna onleesbare boeken over het „gedrag" van de kiezers hebben bestudeerd en daarop meer of minder sluitende theorieën hebben gebouwd. Die echter niet klopten. Het gedrag van de kiezers en de hersenen van de computers blijken soms met elkaar op voet van oorlog te staan.

Dat de voorspellers dit niet zagen, is hun moeilijk kwalijk te nemen. De verschillen waren immers duidelijk: Wilson nogal zelfverzekerd, Heath nogal stijfjes en onwennig; Wilson de glanzende huisvader, Heath de in zichzelf gekeerde vrijgezel; Wilson met een paar bewijsstukken van zijn succes in handen, Heath met een paar mooie beloften en waarschuwingen in zijn mond. Kortom, de strijd leek ongelijk. Ook voor de Engelse opiniepeilers.

Maar dan komen de kiezers. Waarom die anders geredeneerd hebben is nog niet duidelijk. Ik denk, dat sommigen onder alle omstandigheden een aflossing van de wacht voorstaan onder het motto: verandering van spijs doet eten. Anderen zullen de waarschuwing van Heath, dat een nieuw Labourbewind zal leiden tot verdere prijsstijging en nieuwe devaluatie, volstrekt serieus hebben genomen. Tenslotte zal er een groep kiezers zijn, die meent twee vliegen in één klap te slaan: kies de conservatieven, dan help je die van een brok minderwaardigheidscomplex af en daarmede Labour van een brok superioriteitscomplex. De „balance of power" blijft de Engelsen dierbaar.

Ik heb geen reden om, zoals verschillende Nederlandse politici doen, nu ach en wee te roepen over de conservatieve overwinning, ondanks de aantrekkingskracht, die een man als Powell hier en daar heeft gehad. Natuurlijk zal het beleid op een aantal punten wel iets anders worden, maar toch ook weer niet zo heel veel. Aardschokken blijven vrijwel zeker uit, want daarvoor zit ook de Engelse regering nationaal en internationaal te veel ingekapseld Dat zij een aantal politiek gevoelige zaken opnieuw zal gaan bezien, is ondertussen wel zeker, zoals de verhouding tot Zuid-Afrika en Rhodesië en de afbrokkelende positie van Engeland ten oosten van het Suezkanaal. Maar of het beleid daaraan iets wezenlijks zal veranderen, moet vooralsnog worden afgewacht en betwijfeld.

Inzake de voor ons zo belangrijke kwestie van de aansluiting bij de Europese Gemeenschappen ben ik zeker niet pessimistisch. Tenslotte is de conservatieve partij steeds meer Europa-minded geweest dan Labour en ook heeft ze betere Europa-kenners in haar gelederen dan de Labourpartij. Hetgeen overigens niet wil zeggen, dat daardoor de a.s. onderhandelingen soepeler en sneller zullen verlopen. Ook de conservatieven zullen de Engelse huid heel duur proberen te verkopen, en zeker niet tot elke prijs. Maar hun instelling t.o.v. het Europa van de Zes is toch wat anders dan die van Labour. Dat uit de samenstelling van de regering-Heath reeds nu de conclusie kan worden getrokken dat, ondanks twee zeer capabele bewindslieden op EEG-zaken en Landbouw, Heath zelf het opperbevel van de onderhandelingen in handen wil houden, vind ik geen slechte zaak. Als leider van de Engelse onderhandelingsdelegatie in 1962-1963 kent hij de problematiek als geen ander.

Wat mij voorlopig wel wat teleurstelt is, dat de nieuwe regering in haar algemeenheid meer het gezicht heeft van een ploeg oudere veteranen dan van jonge coming men. Daardoor behoeft zij weliswaar niet minder goed te zijn, maar het gezicht wil ook wat!

Mr. G. A. Bos.

DE CHU EN HET PROTEST

Wij leven in een demokratie; de welvaart neemt toe; wij hebben een redelijk stelsel van sociale voorzieningen en zo is er wel meer fraais over onze samenleving te vertellen. Toch zijn de protesten tegen deze maatschappij niet van de lucht en schieten de aktiegroepen als paddestoelen de grond uit. Somige van deze groepen keren zich tegen de maatschappij als geheel, andere voeren slechts aktie op bepaalde punten. Het feit echter dat zij dit alleen op buitenparlementaire wijze menen te kunnen doen, wijst erop dat ook hier meer aan de hand is dan alleen verzet tegen incidentele misstanden.
De politieke partijen — die dus blijkbaar hebben gefaald (overigens niet alleen ten opzichte van de sprekende minderheid, maar ook ten opzichte van de zwijgende meerderheid, getuige het aantal thuisblijvers bij de verkiezingen) — kunnen niet langer de ogen sluiten voor deze ontwikkelingen. Zij kunnen zich er niet langer vanaf maken met het roepen om orde en gezag (n.a.v. een opmerking van een CH-senator in deze geest heeft zich tijdens de Unieraadvergadering van 11 april j.l. een korte diskussie hierover ontsponnen, met het verzoek t.z.t. in de Unieraad aan dit vraagstuk nadere aandacht te besteden. De politieke partijen zullen zich daarentegen voortdurend op de hoogte moeten stellen van en zich moeten verdiepen in de beweegredenen en de argumenten van de protesterenden. Zij zullen de eisen aan een nadere beschouwing moeten onderwerpen en bij gebleken gerechtvaardigheid in het politieke beleid moeten vertalen.

Een eerste stap hiertoe is gezet op zaterdag 13 juni jl. in Utrecht. Op initiatief van de commissie welzijnsbeleid van de Lohmanstichting heeft op deze dag onder leiding van ds. C. Aalders uit Utrecht een gesprek plaats gevonden tussen vertegenwoordigers van verschillende protestbewegingen (alternatieve pedagogische akademie, dolle mina, oranje vrijstaat, man-vrouw-maatschappij, studenten, werkende jongeren) en mensen uit het jeugdwerk enerzijds en leden van de CHU en CHJO anderzijds.

's Ochtends werden, al dan niet aan de hand van stellingen, inleidingen gehouden over de verschillende groepen, gevolgd door een discussie. 's Middags werd van gedachten gewisseld over de vraag in hoeverre veranderingen in, c.q. van de maatschappij noodzakelijk zijn en op welke wijze deze kunnen worden gerealiseerd.

Het is de bedoeling het gesprek op enigerlei wijze voort te zetten. Een eerste bijdrage om de discussie binnen de CHU op gang te brengen, treft u hieronder aan in de vorm van een verslag van bovengenoemde bijeenkomst.

Inleidingen [1]

Universiteit en maatschappij

Het onderwijs wordt een steeds belangrijkere produktiefactor; investeringen op dit gebied zijn dan ook economisch belangrijk. Het gevolg hiervan is schaalvergroting en de noodzaak tot interne rationalisatie, waarbij wordt uitgegaan van de eisen van het moderne kapitalisme. Deze interne rationalisatie wordt aangeduid met het begrip technocratische herstructurering.

De kenmerken hiervan zijn:

— Splitsing in een vakopleiding en een wetenschapsopleiding. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de behoefte van overheid en bedrijfsleven.
— Disciplinering van student, staflid en hoogleraar en daarmee afschaffing van de liberale studievrijheid.
— De beslissingsmacht ligt in handen van deskundigen (wetsontwerp Veringa). Nog afgezien van de vraag wie deskundig is (hangt af van degene die dat bepaalt) is dit merkwaardig gezien de alom beleden democratisering. De democratische besluitvorming wordt op deze wijze teniet gedaan.
— Centralisatie van het wetenschapsbeleid bij het departement (bijv. herziening begrotingsprocedure). Dit betekent ontrekking van de macht aan de democratische instellingen: het parlement (de feitelijke beslissingen zijn reeds genomen, het debat speelt zich af binnen de grenzen van de regeringsvoorstellen) en de raden.

Voor de wetenschapsopvatting betekent de technocratische herstructurering het afschaffen van de liberale wetenschapsideologie: de wetenschap staat niet meer in dienst van de waarheid, maar van concrete belangen van overheid en industrie (zie ook bijv. de contractresearch). Aangezien de liberale traditie het langst heeft gegolden in de alpha- en gamma-faculteiten, is hier het studentenprotest ontstaan: tegenstelling tussen het belang van de student, die na zijn studie de maatschappelijke structuur wil begrijpen en veranderen, en van overheid en bedrijfsleven. De studenten komen in dezelfde positie als het merendeel van de bevolking: geen beslissingsrecht over doeleinden en resultaten van hun werkzaamheden.

In dit proces van herstructurering richt de staat zich naar de grote economische machten. Het parlement is niet in staat het proces in democratische richting om te buigen, omdat ook zijn grenzen door de macht van het grootkapitaal worden bepaald. De parlementaire democratie staat geen democratie in de eigen werksituatie toe. Democratisering van de universiteiten is dan ook onmogelijk binnen de bestaande maatschappelijke structuur. Slechts op niet-fundamentele punten worden beslissingen aan de basis toegestaan. De politieke partijen kunnen nooit een basis vormen voor een verandering van de maatschappelijke structuur (die uiteindelijk slechts mogelijk is door socialisatie van de produktiemiddelen). Zij zijn immers een essentieel onderdeel van deze structuur. Slechts een actieve buitenparlementaire oppositie kan een verandering teweeg brengen. De studenten kunnen hierin een rol spelen door hun kennis ten dienste van de oppositie aan te wenden.

Onderwijs

Aansluiten bij bovenstaand betoog is dat van een vertegenwoordiger van de Alternatieve Pedagogische Akademie, ontstaan uit de moeilijkheden rond de Katholieke Pedagogische Akademie te Beverwijk in januari van dit jaar.

Ook hij stelt, dat het onderwijs niet langer vormingsinstituut is, maar produktiefactor is geworden. Bij bepaling van structuur en inhoud staat niet de mens centraal, maar een zo efficiënt en hoog mogelijke produktie.

Het voorstel van een nieuwe wet op het basisonderwijs bevestigt de stelling, dat iedere verbetering niets anders is dan een aanpassing aan de eisen van onze samenleving. Een voorbeeld: bij het opnemen van nieuwe vakken (wiskunde) is niet uitgegaan van het kind, maar van de produktiefactor. Andere bezwaren: de financiële regeling (controle uit Den Haag) en het blokkensysteem, dat een nog grotere beperking dan het zittenblijven betekent.

Het onderwijs is gebaseerd op de beginselen van (individuele) prestatie, concurrentie en autoriteit. Op deze wijze wordt men automatisch voorbereid op een functie binnen onze — op dezelfde gronden gebaseerde — consumptiemaatschappij.

De structuur van het onderwijs is autoritair, omdat deze maatschappij maatschappelijk aangepaste afgestudeerden zonder fundamenteel kritische instelling verlangt. Dit geldt met name voor de afgestudeerden van pedagogische akademies, omdat zij op hun beurt dergelijke produkten moeten afleveren. Kritisch leren denken is op de basisschool net zo belangrijk als taal, rekenen etc.

Aangezien het onderwijs als aanpassingsinstituut van de maatschappij centraal staat in onze samenleving, vereist een fundamentele verandering van het onderwijs een fundamentele verandering van de maatschappij, en omgekeerd. Het zich vastbijten in louter onderwijstechnische kwesties zonder aan maatschappij kritische fundering van onderwijsvernieuwing te willen denken, verraadt angst voor maatschappelijke veranderingen, die dwingen tot herziening van de eigen rol. (zie noot 1).

Een werkelijke verandering via ons parlementaire stelsel is niet te verwachten, aangezien dit slechts dienstbaar is aan de (economische) machthebbers. De parlementaire democratie is elite-politiek geworden, politiek zonder publiek. Het stelsel wordt gemanipuleerd in plaats van bestuurd door en voor het volk.

De berechtingvan de bezetters van de Beverwijkse pedagogische akademie is een voorbeeld van de chantage en intimidatie die door de machthebbers wordt toegepast. (zie noot 2).

Dolle Mina

De doelstelling van Dolle Mina, zoals vastgesteld op het eerste landelijke congres (Arnhem, april 1970) luidt als volgt:

„Ervan uitgaande, dat een rolverdeling tussen man en vrouw niet te verdedigen is op basis van het biologisch onderscheid, stelt Dolle Mina zich ten doel: een maatschappijverandering waardoor gelijke ontplooiingskansen voor iedereen, onafhankelijk van sekse, ontstaan. Dit kan verwezenlijkt worden door middel van sociale strijd, bewustwording en mentaliteitsverandering en daardoor beëindiging van de sociaal-economische ongelijkheid, zowel van man als vrouw."

Met andere woorden: het gaat om gelijke en maximale ontplooiingskansen onafhankelijk van sekse (op dit gebied — de rolverdeling tussen man en vrouw — bestaat er overeenstemming met de actiegroep Man-Vrouw-Maatschappij), maar óók om deze kansen onafhankelijk van milieu (een dochter uit een „hoger" milieu heeft betere ontplooiingskansen dan de zoon van een arbeider).

Om het doel te bereiken zijn onder meer veranderingen nodig op het gebied van opvoeding en onderwijs, arbeid en beroep, de seksuele (dubbele) moraal, sociale voorzieningen en woonklimaat.

Een aantal van de hierop gebaseerde programmapunten van Dolle ina zijn binnen de huidige maatschappij te verwezenlijken (bijv. meer crêches). Een veel groter aantal essentiële veranderingen blijven echter onmogelijk zonder fundamentele verandering van de maatschappij.

Er zijn twee belangrijke belemmeringen in onze samenleving: de christelijke moraal, zoals die met name op het gebied van de rolverdeling tussen man en vrouw lang heeft gegolden en vaak nog steeds geldt, en het huidige sociaal-economische systeem, gebaseerd op winst, concurrentie en carrière maken.

Terwijl er steeds meer in feite onbelangrijke luxe-artikelen worden geproduceerd zijn voor de wezenlijk belangrijke, en inderdaad veel geld kostende, zaken (zoals onderwijs) niet voldoende middelen beschikbaar.

Wat betreft arbeid en beroep moet worden gestreefd naar een gemeenschappelijk deelnemen van man en vrouw aan het arbeidsproces en aan de activiteiten daarbuiten (opvoeden van de kinderen): part-time banen voor bieden. Dit streven stuit af op het carrière-maken (een gevolg van het eerder genoemde beginsel van concurrentie en individuele prestatie), het soms economisch onvoordelig zijn (winstbeginsel; in tijden van personeelsschaarste worden de part-timers met liefde aangenomen) en het kunstmatig onsplitsbaar houden van de meer interessante banen. (zie noot 6).

Werkende jongeren

Op 1 november 1919 is de Arbeidswet van kracht geworden. In artikel 12 van deze wet is vastgelegd, dat werkende jongeren recht hebben op één dag (of twee halve dagen) vorming en onderwijs onder werktijd. Het vijftig-jarig bestaan van dit artikel, dat een dode letter is gebleven, vormde voor duizenden werkende jongeren de aanleiding om op 1 november 1969 en masse naar Den Haag te komen om hun eisen voor te leggen aan de verantwoordelijke instanties. De inhoud van deze eisen is o.a.:

a) Algemene uitgangspunten:

1. Voor de werkende jongeren dienen volledige ontplooiingskansen te worden gegarandeerd. In de komende jaren moet dit vorm krijgen door de invoering van een partiële leer- en vormingsplicht voor alle jongeren in Nederland in de leeftijd van 15 tot 18 jaar.
2. Onderwijs en vorming zijn daarbij een taak van de samenleving.
3. Wetten en andere maatregelen voor werkende jongeren dienen een volledige deelneming van deze jongeren in de samenleving te waarborgen.
4. De leef-, werk- en onderwijssituatie van werkende jongeren moet met wettelijke maatregelen worden omkleed.

b) Eisen op korte termijn (per 1 aug. '70):

1. In het kader van de arbeidswet moet er een wet komen afgestemd op de onderwijswetgeving. In deze wet dienen in elk geval de volgende zaken te worden opgenomen: werving en selectie, keuring, introductie, taak en plaatsing, beoordeling, begeleiding (jeugdmentor), vorming en scholing, vakantie, werktijden, beloning, medezeggenschap. Deze wet moet de overlegpartners per onderneming of bedrijfstak verplichten aan deze wet, in overleg met de jongeren, vorm te geven.
2. Het invoeren van een voorwaardelijk arbeidsverbod en van een partiële scholings- en vormingsplicht voor vijftienjarigen.
3. Een strenger toezicht van de Arbeidsinspectie op de naleving van het voorwaardelijk arbeidsverbod.
4. Het afschaffen van de schoolgelden voor werkende jongeren, die zij betalen als gevolg van deelneming aan opleiding (in het kader van de wet op het leerlingenwezen) en aan het vormingswerk.
5. Het ontkoppelen van de arbeids- en leerovereenkomst.
6. Het opzetten van centra voor werkende jongeren, waarin beroepsbegeleidend onderwijs en vormingswerk op basis van gelijkheid worden geïntegreerd. De tot nu toe autonome leerlingenstelsels dienen in deze centra te worden opgenomen.
7. Het afschaffen van alle vormen van avondonderwijs in het kader van het leerlingenwezen.
8. Het stichten van één egalisatiefonds, waarin zowel door de overheid als het bedrijfsleven gelden moeten worden gestort ter compensatie van loonderving, die ontstaat bij het volgen van partieel onderwijs.
9. Het democratiseren van de vrijetijdsbesteding door het tot stand brengen van medebeslissingsrecht van werkende jongeren op dit terrein. Hiertoe zijn meer mogelijkheden tot ontwikkeling en vorming vereist.
10. Het scheppen van waarborgen binnen het jeugdbeleid, waardoor werkende jongeren in organisatie en actie op eigen wijze hun rol kunnen vervullen.

Er zijn toezeggingen gedaan en er wordt aan deze problematiek gewerkt. Naar de mening van de werkende jongeren geschiedt dit echter op onvoldoende wijze en worden zij er te weinig zelf bij betrokken. (zie noot 4).

De stellingen van de op 13 juni aanwezige werkende jongeren tonen aan, dat het ook hier niet om incidentele aanpassingen gaat, maar dat fundamentele veranderingen noodzakelijk zijn:

— De maatschappij is teveel op winst gericht. Dit wreekt zich o.a. bij fusies, het vormt een belemmering om te komen tot kortere werktijden. De macht over de bedrijven moet in handen worden gelegd van de arbeiders.
— De ontwikkeling van de werkende jongeren wordt in de maatschappij tegengehouden. Er is geen (te weinig) medezeggenschap, het ontwikkelingspeil is onvoldoende, reeds op school dient informatie over de toestand in de bedrijven gegeven te worden.
— De mens wordt geleefd in deze maatschappij. Het programma, het tijdstip waarop het werk begint, ligt vast, zonder dat men daar iets over te zeggen heef .
— De kloof tussen arbeider en wetenschappelijk arbeider wordt kunstmatig groot gehouden. Dit geldt op het gebied van inkomen, opleiding, wonen (arbeiderswijken; een arbeider in een „betere" wijk wordt gediscrimineerd).
— De jongeren kunnen niet zelfstandig zijn; hun beloning is afgestemd op hun levensbehoeften. Ze worden geacht niet

zoveel geld nodig te hebben, omda ze noch thuis wonen, wat de zelfstandigheid niet bevordert. Gelijke prestaties als die van volwassenen worden niet gelijk beloond.

Kabouters (Oranje Vrijstaat)

De Oranje Vrijstaat — die een alternatieve maatschappij binnen de gevestigde maatschappij is — is niet één staat, maar bestaat uit een aantal, vrijwel autonome, volksdepartementen. Regelmatig worden grote volksvergaderingen gehouden, waarop door de departementen verslag wordt uitgebracht.
De nieuwe maatschappij, die de kabouters voorstaan, is een radendemocratie. Zij wil de mensen in staat stellen in de eigen leef- en werksituatie het heft zelf in handen te nemen. De nieuwe maatschappij is socialistisch, omdat zij het persoonlijk bezit van produktiemiddelen heeft afgeschaft.
Dit socialisme heef echter niets te maken met het bureaucratische en gecentraliseerde socialisme, zoals dat thans bestaat. Het is gedecentraliseerd en anti-autoritair.
Deze maatschappij heeft alleen kans van slagen als niet alleen de maatschappelijke structuur (produktieverhoudingen), maar ook de mentaliteit van de mensen verandert.
Door de kabouters van de Oranje-Vrijstaat wordt gedeeltelijk gewerkt conform de studentenoppositie: het aanwijzen van en ageren tegen de rotte plekken in de bestaande maatschappij (krakers, weren van auto's uit de binnenstad e.a.). Daarnaast wordt een geheel alternatief samenlevingsmodel geboden.
Na enige aarzeling hebben de kabouters besloten aan de gemeenteraadsverkiezingen deel te nemen. Het gaat hun daarin minder om de gebruikelijke problemen, dan wel om het maken van een begin met structuursveranderingen. Een gemeentebestuur op zichzelf achten zij niet verwerpelijk, zij het dat zij er slechts een coördinerende taak, nl. van de gedecentraliseerde raden, aan zouden willen toekennen.
De mensen uit Oranje-Vrijstaat werken, afgezien van de acties naar buiten, niet alleen binnen de eigen groep. Zo houden zij zich bijv. bezig met dienstverlening aan bejaarden en is het onderwijsdepartement actief in verschillende wijken, met name daar waar de taal- en begripsachterstand (er is door hen een onderzoek ingesteld met de bekende droeve resultaten) groot is, en waar de schooladviesdienst faalt. Ook in het basisonderwijs moet de structuur worden doorbroken, ook daar is de herstructurering op de verkeerde weg.
In dit verband wordt gewezen op het reeds eerder genoemde wetsvoorstel, waarin het zittenblijven wordt vervangen door het blokkensysteem. Hierdoor vindt de selectie al op het zesde jaar (in plaats van zoals nu het 12e) plaats.

Man - Vrouw - Maatschappij

Eén van de aanwezige CH-leden is lid van de actiegroep Man-Vrouw-Maatschappij. Zij is overigens van mening, dat het werken met de Dolle Mina's en de kabouters vaak effectiever is.
Evenals Dolle Mina gaat de actiegroep ervan uit, dat de huidige rolverdeling tussen man en vrouw onjuist is (het verwijt van Dolle Mina is dat deze groep de sociale strijd uit het oog verliest en zich teveel richt op vrouwen uit de midden- en toplaag. Op deze wijze heeft de strijd voor gelijke rechten en mogelijkheden voor een vrouw uit de arbeidersklasse slechts de gelijke onmogelijkheden als de man uit dezelfde klasse tengevolge).
Op grond van dit uitgangspunt wil de actiegroep M-V-M een waakhond-functie in deze maatschappij vervullen, door tegen misstanden in het geweer te komen. Succes kan alleen verwacht worden, als men een mentaliteitsverandering voorstaat. Tenslotte houdt de groep zich bezig met het activeren van de problemen rond de werkende vrouw. Er is een politiek program opgesteld, dat als leiddraad moet dienen.
De actiegroep bestaat thans twee jaar en verkeert momenteel enigszins in een impasse. Hoe moet men verder? Enerzijds zal men gezamenlijk moeten optreden met andere organisaties, die hetzelfde beogen, anderzijds zal men zich met studies moeten bezighouden.
In onze maatschappij is de kwantitatieve overtuiging belangrijker dan de kwalitatieve, hetgeen in het parlement tot uiting komt. Omdat ook de kwalitatieve overtuiging aan bod moet kunnen komen, zullen actiegroepen — verticaal door de partijen heen gebundeld met het oog op bepaalde aspecten — steeds nodig zijn.

Nederlandse Jeugd Gemeenschap

Aan het slot van deze inleidingen vermeldt de studiesecretaris van de NJG één van de activiteiten, waar men thans mee bezig is: het project leeftijdsgrenzen. Doel hiervan is het in discussie brengen van de — beperkende — leeftijdsgrenzen zoals vastgelegd in de Nederlandse wetgeving, en het bewust maken van de problemen die hierdoor worden veroorzaakt (onvoldoende ontplooiingsmogelijkheden, het gebruik maken van de capaciteiten van de jongere tegen een beloning die onder het minimumloon ligt, etc.). Het project zal culmineren in een congres, dat op 16 en 17 oktober a.s. in Amsterdam zal plaats vinden.

Diskussie naar aanleiding van de inleidingen

Universiteit

Naar aanleiding van een desbetreffende vraag wordt opgemerkt, dat bij de technocratische herstructurering niet alleen de positie van de student in het geding is. Ook de hoogleraren, die de zetbazen van hogere organen dreigen te worden, en de andere werkers aan de universiteit, onder wie de competitie wordt versterkt (contractresearch), hebben er mee te maken. Een vrijblijvende opstelling wordt door het verdwijnen van de liberale wetenschapsideologie trouwens steeds minder mogelijk.
Het afschaffen van de liberale wetenschapsideologie is niet moeilijk te constateren. Men behoeft maar te kijken naar de verschuivingen van het zwaartepunt op het gebied van lectoraten, studieprogramma's en boeken. De opleidingen worden steeds meer toepasbaar gemaakt. Het gaat niet langer om het zoeken naar waarheid, maar om het richten op wat gevraagd wordt. In een wijder kader komt dit tot uiting in de algemene functionaliseringstendenzen. Plaats, studie, relaties, alles wordt afgestemd op het nut.
De opmerking wordt gemaakt, dat het eigenlijk onzinnig is, dat mensen zich gedurende enkele jaren uitsluitend moeten richten op hun toekomstige positie (en inkomen), terwijl dit later slechts een beperkte dagvulling zal zijn en men zich ook met andere zal moeten (kunnen) bezighouden. Temeer daar de scheidslijnen tussen arbeid en recreatie zullen vervagen. Dit laatste wordt overigens in zijn algemeenheid, immers in de eerste plaats geldend voor de hogere beroepen, bestreden.
Het leren is noodzakelijk, maar men zal steeds moeten vragen naar het waarom, en datgene wat men leert kritisch moeten bekijken.
Aansluitend op deze opmerkingen wordt het voorstel gedaan om na verloop van tijd, eventueel te herhalen, een onderzoek in te stellen onder afgestudeerden teneinde te weten te komen hoe men de studie beter had kunnen inrichten. Tegen het uitgangspunt dat deze mensen tot oordelen in staat zijn, wordt de vrees geuit, dat juist zij dan te zeer ingekapseld zijn om hierover nog een objectief (niet gebaseerd op het systeem waarin men meedraait) oordeel te kunnen geven. In feite komt dit neer op de veronderstelling, dat men, eenmaal in de maatschappij, zijn kritische zin verliest. Hiertegen wordt fel bezwaar gemaakt: dit hoeft toch helemaal niet. Inderdaad is zoiets geen prettige gedachte. Dat dit — unaniem ongunstig geachte — aspect eerder regel dan uitzondering zal zijn, is echter niet zo onwaarschijnlijk, getuige bijv. de ervaring van één der aanwezigen (de postdoctoralen luisteren liever naar de kandidaten dan omgekeerd) en de oprichting van de Bond van Wetenschappelijke Arbeiders. (zie noot 5).

De parlementaire democratie

Uit vele uitlatingen is gebleken, dat men de parlementaire democratie niet al te hoog aanslaat.
Dat het parlement niet optimaal functioneert, daarover is men het eens. Er bestaat echter verschil van opvatting over de vraag of het parlement de democratie werkelijk kan dienen. Sommigen menen van niet, zoals reeds gebleken is. Zij wijzen erop, dat het parlement gebonden is aan de grenzen van de economische machthebbers, dat het te zeer een onderdeel is van het systeem en handelt vanuit bepaalde belangen om een wezenlijke democratisering — democratie aan de basis — tot stand te brengen, en dat de werkelijke machthebbers niet ter verantwoording kunnen worden geroepen. In feite komt dit erop neer, dat het parlement niet de belangen van de bevolking vertegenwoordigt.
Anderen menen, dat het instituut op zichzelf juist is, maar dat er fouten aan kleven, waarvoor oplossingen moeten worden gezocht: afstand parlement en kiezer, het niet meer representatief zijn, het teveel vastzitten aan bepaalde belangen, het hardnekkig steunen van ministers als men tot een regeringspartij behoort.
Ook tegen de gemeenteraad leven bezwaren. De kabouters stellen zich er niet veel van voor, maar ook een aanwezig raadslid is niet erg optimistisch.
Waarom gaan de kabouters zitting nemen in een orgaan, waarvan zij menen, dat dit niet de belangen van de bevolking behartigt, en hoe denken zij te voorkomen, dat ook zij tot het establishment gaan behoren? Geantwoord wordt, dat de kabouterraadsleden — om inkapseling te voorkomen — mee zullen blijven draaien in de departementen. Vanuit de raad zullen zij steun verlenen aan de buitenparlementaire oppositie. Daarnaast zullen zij trachten de raad in democratische zin om te smeden.
Hierbij gaat men er dus vanuit, dat de gemeenteraad een plaats heeft: overkoepeling en samenknoping van de verschillende raden. Gedacht wordt aan een mengvorm van vakgerichte raden en regionale communes. Voor een parlement is in deze opzet geen plaats. Wel voor een centrale raad met een ondergeschikte taak, die de samenhang van de autonome groepen regelt. De afgevaardigden staan onder directe controle van kiezers, van wie zij strikte opdrachten ontvangen.
Een algemener bezwaar tegen de gemeenteraad is, dat hij vaak niet meer representatief is na verloop van deze tijd. Er verandert erg veel in vier jaar. In dit verband wordt gewezen op raadsbesluiten de zwembaden op zondag te sluiten, terwijl een meerderheid van de bevolking het daarmee oneens is. Zoiets moet wel tot problemen leiden.
Het niet stemmen betekent, dat men zich niet meer gerepresenteerd acht. Zowel ongeïnformeerdheid als passiviteit (zwijgende meerderheid) worden genoemd als oorzaken voor het niet goed functioneren van de democratie. Oorzaken, die op hun beurt weer oorzaken hebben.
Het verschaffen van meer informatie ligt voor de hand, maar is niet voldoende. Bewust of onbewust is deze informatie gericht en dat betekent, dat er wordt gemanipuleerd.

Manipulatie en macht

Het is niet de eerste maal, dat in het gesprek manipulatietechnieken worden gesignaleerd. Al dan niet bewust wordt er gemanipuleerd. En deze manipulatie geschiedt ter handhaving van iets, waarvan het nog maar de vraag is of het gehandhaafd moet worden.
Is manipulatie uit te schakelen? Het onderkennen ervan betekent immers nog geen uitschakeling. Integendeel wordt zelfs de vrees geuit, dat het resultaat van het onderkennen de manipulatie alleen maar op een hoger plan brengt.
Is manipulatie inherent aan ons systeem of aan ieder systeem? Immers in ieder systeem is de macht er op uit zich te handhaven, hetgeen nu eenmaal tot manipulatie leidt.
Men acht het onmogelijk de manipulatie geheel te laten verdwijnen. Wel zijn twee wegen denkbaar om het effect te verkleinen. In de eerste plaats moet niet slechts informatie worden gegeven, maar is openheid en openbaarheid nodig en vooral: moeten alternatieven worden geboden alvorens de beslissingen worden genomen. In de tweede plaats moet men de mensen bewust maken, waarbij factoren als onderwijs, tolerantie en een kritische opstelling een rol spelen.
De vertegenwoordiger van de studentenoppositie ziet niet in de manipulatie (als uitdrukking van de macht) het centrale probleem, maar in het vraagstuk van de (economische) macht zelf. Het gaat niet om psychologische mechanismen, het gaat erom, dat de machthebbers voor het volk ter verantwoording kunnen worden geroepen.
Er is een herverdeling van de macht nodig. Dit geschiedt niet door mentaliteitsverandering — hier ligt dus een fundamenteel verschil met de kabouters — maar door een machtsstrijd tussen bevolking en machthebbers.
Socialisatie van de produktiemiddelen is hiervoor noodzakelijk. In een andere structuur zullen er andere doelstellingen zijn en zullen er andere overwegingen leiden tot wat geproduceerd moet worden.

Werkende jongeren

Wat betreft de werkende jongeren ligt er in de eerste plaats een taak voor de vakbeweging. In dit geval gaat het niet alleen om kwesties van winst en lonen, maar ook om andere, essentiëlere, zaken (opleiding, inspraak etc.).
De vakbonden schieten vaak te kort. Ze zijn er nog niet aan toe om actie te voeren. Het duurt bijv. erg lang voordat ze achter een staking gaan staan. De andere kant van het vraagstuk is, dat ook de jongeren zelf moeilijk voor acties te porren zijn.
(Niet erg verwonderlijk, als men de uitkomsten van de KRO-enquête over de werkende jongeren bekijkt. De passieve houding wordt hierin niet gezien als een teken van tevredenheid, doch veeleer van berusting). (zie noot 6).
De vertegenwoordiger van de werkende jongeren vraagt in hoeverre door de studenten iets wordt gedaan aan het basisonderwijs, waar immers de arbeiderskinderen een grote achterstand oplopen? Genoemd zijn reeds de wijkprojecten van de kabouters, waaraan ook door studenten meegewerkt wordt. In de studentenbeweging zelf houdt men zich minder met deze problematiek bezig dan wenselijk is. en bevindt zich thans in een overgangsfase van democratiseringsbeweging van de universiteit naar een beweging die zich met concrete maatschappelijke problemen bezig gaat houden.
De moeilijkheid is, dat enerzijds de studenten nog teveel vastzitten aan de universiteit, en anderzijds de problemen — en men wil zich verdiepen in problemen die niet al overal elders aangepakt worden — vrij ingewikkeld zijn.

Arbeid

Naar aanleiding van de opvattingen van Dolle Mina over de halve dagtaak voor man en vrouw, merkt één van de aanwezigen op, dat hij helemaal geen part-time baan wil.
Blijkbaar heeft hij werk, dat hij graag doet. Maar er zijn heel veel mensen die hun arbeid helemaal niet met iets zinvols identificeren.
Op zichzelf is het een aantrekkelijke gedachte: man en vrouw kunnen samen werken, de kinderen opvoeden etc., de minder plezierige beroepen hoeven niet meer de hele dag in beslag te nemen, terwijl meer mensen zich met de plezierige beroepen dan ook niet langer kunstmatig onsplitsbaar kunnen bezighouden. Deze laatste zullen mogen worden gehouden. Het is niet vol te houden, dat maar weinig mensen een bepaalde functie kunnen vervullen. Ook een directeursfunctie is splitsbaar (dit gebeurt allang, maar niet in halve dagen) en waarom niet het kamerlidmaatschap?
Tegen de stelligheid, waarmee wordt beweerd, dat deze indeling de beste is, wordt bezwaar gemaakt. Er zijn beslist mensen, die er anders over denken en die dit helemaal niet willen.
Dit laatste wordt betwijfeld: hoe kan men weten wat men wil, als men niet anders weet? Hiermee komt men bij de onoplosbare vraag wanneer mensen iets willen, omdat dit hun eigen overtuiging is en wanneer mensen iets willen omdat ze nu eenmaal geleerd hebben dat het zo hoort. Het antwoord op deze vraag is vaak een kwestie van wishful thinking. Niet te ontkennen is, dat cultuurbepaaldheid een zeer belangrijke factor is (denk bijv. aan Margaret Mead, maar ook aan het feit, dat het lang heeft geduurd voordat men inzag, dat een vrouw een goed arts en een man een goed verpleger kan zijn).
Dit neemt niet weg, dat het uit overtuiging niet willen niet uitgesloten is. Beter lijkt het dan ook te streven naar het scheppen van keuzemogelijkheden, hetgeen overigens dezelfde realisatieproblemen met zich mee zal brengen.

Diskussie over maatschappijverandering

De middagdiscussie is geheel gewijd aan de vraag of men veranderingen wenst en zo ja, op welke wijze men deze denkt te kunnen realiseren. Wat de mensen van het protest betreft, ligt deze zaak duidelijk. Minder duidelijk ligt het bij de politieke partijen, i.c. de CHU. In dit verband komt ook het confessionele karakter van de CHU aan de orde.
Eén van de aanwezigen toont zich verbaasd over het feit, dat het beginselprogram van de CHU zo eenduidig is. Hiermee wordt een constante aangegeven, die richtinggevend kan zijn. Wat relevant is voor het geloof wordt echter duidelijk in de toewijding aan de werkelijkheid (Nijk) en van de werkelijkheid bestaat nu juist geen eenduidig interpretatiesysteem. Met dit beginselprogram suggereert men, dat men kan blijven refereren aan de oude referentiekaders, terwijl dat niet kan.
Hoe moet men zich nu opstellen met een dergelijk uitgangspunt? Wat betreft de opstelling, wordt hij verwezen naar het politiek program. Dan blijft evenwel de vraag: waarom een Christelijk-Historische Unie?
Op deze vraag wordt een aantal antwoorden gegeven, zoals:

— In een christelijke partij wordt een verbinding gelegd tussen het evangelie en de maatschappelijke werkelijkheid van vandaag. Dit kan ook op andere manieren, maar ook en wel op effectieve wijze, binnen de christelijke partij.
— De waarde van een christelijke partij is gelegen in het feit, dat men in staat is

Vervolg op pagina 6

Prof. dr. J. Verkuyl

Laat ik beginnen met te zeggen, dat ik een bewonderaar ben van prof. Verkuyl. Hij heeft in die moeilijke jaren van de Indonesische kwestie een standpunt ingenomen, dat dwars tegen de inzichten van de anti-revolutionaire partij inging. Het was in die dagen zo, dat men zei van bepaalde jongeren: die denkt net als Verkuyl en dat leek dan erg zondig.
Het bewonderenswaardige was, dat hij altijd anti-revolutionair bleef en dat zijn toen zo gevreesde mening thans volledig als juist erkend wordt door diezelfde anti-revolutionaire partij. Trouwens, in de CHU-kring dacht men toen grotendeels precies eender als de anti-revolutionairen.
Wij schermden indertijd in de christelijke politiek veel te veel met de wil van God die „ons Indië" aan ons had toevertrouwd. Wij zullen nu niet ophalen wat er over het hoofd van Tilanus en de drie medevoorstemmers van de soevereiniteitsoverdracht is uitgestort, toen een gewijzigd inzicht bekend werd.
We leefden in de dagen van de doorbraak. En op vergaderingen werd mij altijd toegevoegd: God zegt in Zijn Woord: en dan zei ik: maar niet dat het Gods wil is om CHU of ARP te stemmen Velen meenden, dat een christen niet op de Partij van de Arbeid mocht stemmen. Men vergat hierbij wel eens de VVD te noemen en werd boos als ik daarop wees.
Het ging tenslotte om een christelijke of niet-christelijke politieke partij en dan staan VVD en PvdA op één lijn.
Christelijke politiek blijft en zal altijd blijven de zwaarste opgave die voor een politicus is weggelegd wanneer hij hiervoor kiest. We beleven dat nu weer met het atoomvraagstuk. En nu heeft prof. Verkuyl een uitspraak gedaan op het laatste convent van de AR-partij, waarbij het het verwijt kreeg te horen van de zijde van de heer Biesheuvel, dat hij nu precies dezelfde fout maakte, die hij indertijd de ARP had aangewreven.
Zoals gezegd is het het allermoeilijkste in de politiek om te weten wat Gods wil is. En ik kan me begrijpen, dat prof. Verkuyl uit de grond van zijn hart sprak, toen hij deze zware uitspraak deed over de atoombewapening. Maar is het niet zo, dat alle oorlog zonde is? De manier van oorlog voeren is in de loop der eeuwen steeds verergerd en in onze dagen wordt de wereld bedreigd met algehele vernietiging. Maar door alle eeuwen heen hebben ook christenen mee moeten doen met de verdediging en dus ook met de bewapening tegenover een bedreiging. Dat blijft een hachelijke zaak Daarom ben ik voor vermindering van de bewapening, maar dan van alle kanten. En niet eenzijdige ontwapening om je door de tegenstanders te laten overrompelen.

Toen de eerste atoombom viel op Hirosjima hield de wereld de adem in. Het was ook ontzettend. Later sprak ik mensen, die in de Jappenkampen gezeten hebben en mij zeiden: wij hebben ons leven te danken aan de atoombom. Zou de oorlog nog langer geduurd hebben, dan waren nog minder mensen levend uit de kampen gekomen dan nu het geval was. Onder de uit de kampen teruggekeerden hoort ook prof. dr. Verkuyl.
Deze week las ik een zeer bijzonder artikel van zijn hand in Trouw van maandag 22 juni jl. Daarin beschrijft prof. Verkuyl op meesterlijke wijze het leven van Soekarno. En hij heeft daar het recht toe, want hij kent als weinigen de Indonesische politiek, die door Soekarno en de zijnen is gevoerd. Prof. Verkuyl zegt in dat artikel: „Bij zijn leven heb ik Soekarno nooit geprezen, bij zijn dood zal ik het ook niet doen." En toch laat hij in dit artikel Soekarno volledig tot zijn recht komen. Dat is prof. Verkuyl ten voeten uit, die altijd het christendom heeft hoog gehouden tegenover vriend en vijand. Daarom is een man als prof. Verkuyl geheel en al verbonden aan een politiek, die uiteindelijk christenen samenbindt, al gebeurt dit vaak met vallen en opstaan

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Generaal Calmeyer 75 jaar

't Is alweer een paar weken geleden, dat de oud-staatssecretaris, oud lid van de Tweede Kamer van de CHU, de heer M. R. H. Calmeijer, 75 jaar werd.

Wanneer men de kaarsrechte gestalte van de heer Calmeijer in de kerkeraadsbank van de Waalse gemeente te 's-Gravenhage ziet zitten, zou men hem deze leeftijd niet toeschrijven. Hij ziet er precies zo stram en vastbesloten uit als toen hij van 1956-1959 lid was van onze fractie. Hij werd daarna staatssecretaris van Defensie en zijn technische kennis van de militaire problemen en het gemak, waarmee hij dit onder woorden kon brengen, dwongen ieders bewondering af. Ik herinner mij nog duidelijk de vreugde van de heer Tilanus sr., toen de heer Calmeyer hem kwam vertellen, dat hij lid geworden was van de CHU. Dit is het moment om te kiezen en die keuze duidelijk te doen blijken, zei hij.

Het was begin 1946 en er werd toen zwaar tegen de Unie aangebeukt en dat maakte Calmeyers strijdlust wakker. Hij kwam pas in 1956 in de fractie en het moet hem niet altijd gemakkelijk gevallen zijn in die heterogene club tegengesproken te worden, want een generaal werd in die dagen slechts met onderscheiding behandeld! Hij heeft zich echter spoedig aangepast en ik bewonderde hem altijd in zijn benadering van mensen, die in alle opzichten tot dat moment buiten zijn gezichtskring gelegen hadden. Dan kwam er een flauw lachje over zijn gezicht, maar hij ging volledig op de vragenstellers in en leerde hun problemen kennen.

De heer Calmeyer heeft moeilijke jaren doorgemaakt toen zijn vrouw ziek was en heenging. Gelukkig heeft hij sterke banden met zijn enige dochter, die met een legerpredikant getrouwd is. En zijn kleinkinderen zijn, zoals voor iedere grootouder, de vreugde van zijn bestaan.

Wij wensen de heer Calmeyer nog vele goede jaren en rekenen op zijn belangstellend meeleven met wel en wee van zijn en onze CHU.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Mr. H. Rijpstra benoemd in Orde van Oranje Nassau

Nog als burgemeester van Almelo kreeg de heer Rijpstra deze koninklijke onderscheiding. Hij is thans Commissaris van de Koningin in Friesland en als zodanig door de Koningin beëdigd en op 16 juni jl. geïnstalleerd. Hem wacht een enorme taak. Het is nog heel wat anders om Commissaris van de Koningin te zijn in Friesland dan burgemeester van een fabrieksstad als Almelo.

Hij heeft een Friese naam, maar heeft nooit in Friesland gewoond. Maar, hij zal een Fries onder de Friezen zijn. Jammer dat de landelijke pers nauwelijks één letter wijdde aan zijn installatie.

Wij wensen de heer Rijpstra geluk met zijn koninklijke onderscheiding en wensen hem en zijn vrouw in hun nieuwe omgeving toe tot zegen te mogen zijn voor Friezen en Nederlanders.

C. W. I. Wttewaal van Stoetwegen.

(Vervolg van pagina 5)

zijn medeleden aan te spreken vanuit het christendom.
— Het is oninteressant lid te zijn van een standengroepering. De CHU is een volkspartij.

De vraagstellers zijn hierdoor niet overtuigd. Afgezien van het feit, dat niet ieder in zo'n volkspartij gelooft (de klassentegenstellingen blijven, men blijft uitgaan van bepaalde belangen), is men van mening, dat het zich organiseren op basis van het evangelie alleen maar een grote mate van onduidelijkheid met zich mee brengt. Juist op basis van het christendom kan men door verschillende interpretaties alle kanten uit.
Beter kan men trachten zoveel mogelijk aanhangers te vinden van wat men wezenlijk acht, dan aldus te mikken op een maximum aantal kiezers (zie echter het eerste argument pro de CHU).
De stelling, dat de politieke partijen in wezen hetzelfde willen als de protesterenden, wekt enige verbazing. Dit hebben die partijen — waarbij opgemerkt, dat er wel degelijk verschil bestaat tussen de verschillende partijen — nog nooit laten merken. Hun functie binnen het bestaande systeem maakt de kans daarop bovendien zeer gering.
In aansluiting hierop zegt één van de CH-leden, dat de CHU zelfs nauwelijks weet heeft van het protest, laat staan, dat zij zich er achter stelt. Toch zou men naar zijn mening vanuit het christendom tot dezelfde gedachten moeten komen als de maatschappijcritici.
Hoewel het christendom hiertoe verplichtend is, is fundamentele maatschappijkritiek helaas geen algemene karaktertrek van de christelijke partijen.
Dat dit verband bestaat tussen christendom en mening over de maatschappij wordt bestreden. Het is ook niet historisch. Alle christenen denken weer anders. In de praktijk heeft het christendom meestal tot een behoudende opstelling geleid en bovendien een hang naar autoriteit vertoond.
Toegegeven wordt, dat er alle reden is voor kritiek op de christelijke partijen. Waar het nu op aan komt is integratie. Om te komen tot een betere christelijke partij moet men openstaan voor de wensen die in het protest tot uiting komen en deze trachten te richten.
Inderdaad kan de functie van de partijen niet tot een omkeer van het systeem leiden. Als de CHU zich ten doel stelt de maatschappij zodanig te veranderen, dat de mens daarin werkelijk mens kan zijn, is het de vraag hoe hieraan gestalte moet worden gegeven. Dit is een kwestie van methode: in het parlement, waarbij de minipartijen van de hand worden gewezen omdat men hiermee niets kan bereiken, of buitenparlementair. Het spreekt vanzelf, dat de CHU steeds zal proberen haar wensen langs parlementaire weg te verwezenlijken. Maar waarom geen combinatie van beide wegen? Waarom zou een politieke partij zo nodig niet buitenparlementair kunnen optreden? Bijv. de keurige mensen in de Tweede Kamer en de minder keurige daarbuiten. Het mag echter geen vrijblijvende opstelling zijn. Men zal daarbij dus uit moeten gaan van een conceptie over de maatschappelijke structuur.
In dit verband wordt er op gewezen, dat men rekening moet houden met de omstandigheid, dat de partij niet alleen bestaat uit mensen die op een program kiezen, maar ook uit mensen die zich er thuis voelen.
Zowel de mensen van het protest als de leden van de CHU willen dus verandering, waarbij men het er over eens is, dat het verschijnsel van de manipulatie hierin betrokken moet worden.
De vragen die opkomen zijn: Wil de CHU een werkelijke verandering en wie in de CHU willen dat?
Wat deze laatste vraag betreft, wordt gesteld, dat een bepaalde zienswijze binnen een volkspartij (dat een dergelijke partij ook werkelijk de belangen van het hele volk zou behartigen wordt overigens bestreden) nooit onmiddellijk die van de gehele partij kan zijn.
Zodra dat echter het geval is, zal het effect groot zijn. Het is gemakkelijker buitenparlementair te protesteren dan binnen de partijen. Met deze laatste stelling zijn velen het niet eens, alleen liggen de moeilijkheden op een ander vlak: het in aanraking komen met de justitie (Beverwijk, Maagdenhuis), het weggestuurd worden van school e.d.
Wil de CHU fundamentele veranderingen? De indruk bestaat, dat men om het conflict te voorkomen — een conflictloze maatschappij is immers in het belang van hen die meedraaien in het systeem — zal blijven afstemmen op deze maatschappij. Met dergelijke veranderingen tast men de werkelijke machthebbers niet aan.
Inderdaad wordt van CHU-zijde, althans zolang er geen duidelijke conceptie is van een nieuwe maatschappij, niet gedacht aan een omkeer maar aan het aanpakken van verschillende aspecten. Dit is mogelijk via het parlement, een groepering die groot genoeg is om besluiten te kunnen nemen (harmovolgens het conflictmodel, bereikt men nooit iets.
Het parlement is een grootste gemene deler. Voor de besluitvorming is steeds een synthese nodig. Dit betekent, dat niet alle meningen aan bod kunnen komen. Actiegroepen buiten het parlement zullen dan ook steeds nodig zijn, veranderingen komen oorspronkelijk altijd van een kleine groep mensen.
Als de groepen optreden moet er bij de partijen een rood lampje gaan branden en zal men zich moeten afvragen wat er mis is. Dit brengt de vraag naar voren of de verschillende rode lampjes misschien niet een gemeenschappelijke achtergrond hebben. Of niet bepaalde misstanden op bijv. onderwijsgebied milieuhygiëne, arbeidssituatie, alle op hetzelfde probleem terug te voeren zijn. Zo zou men, geredeneerd vanuit de protestbewegingen, de economische machthebbers hiervoor kunnen aanwijzen.
Naar aanleiding hiervan wordt opgemerkt, dat discussie over de werkelijke basis mogelijk is, maar dat, zolang elk denkbaar stelsel uit is op het handhaven van de macht en zolang geen ideale maatschappij voor ogen staat, het noodzakelijk is veranderingen aan te brengen waar deze nodig zijn.
Hier doet zich een duidelijk verschil van opvatting voor tussen CHU en protestbewegingen. De CHU is van mening, dat veranderingen, zolang er geen blauwdruk is van een nieuwe maatschappij, langs de bestaande kanalen moeten worden gerealiseerd. De mensen van het protest menen, dat veranderingen via het parlement, dat te zeer verweven is met de belangen van deze structuur, onmogelijk zijn. Op deze wijze verandert men vanuit de top, terwijl pas resultaat verwacht kan worden als de zaak van onderop wordt bevochten. Men moet ook niet kijken naar wat men tot nog toe veranderd heeft, maar naar wat men heeft verhinderd. Dan blijkt, dat weliswaar het welvaartsniveau omhoog is gegaan, maar dat de mensen nog steeds niets te vertellen hebben.
Tegen het veelgehoorde verwijt, dat men wel een fundamentele omkeer wenst, maar daar geen alternatief in de vorm van een blauwdruk van een nieuwe maatschappij tegenover stelt, wordt aangevoerd, dat zo'n uitgewerkt alternatief niet te geven is. Afgezien van het feit, dat de zaak daarvoor te complex is, is het geven van het ene systeem voor het andere strikt autoritair. Zoiets is mogelijk met een dictator aan het hoofd, maar niet als men naar een niet-autoritaire samenleving streeft. Dan gaat het erom de mensen te stimuleren het zelf te doen en de ruimte en kaders daarvoor te scheppen. Perfectionering van het systeem is pas mogelijk als ieder is ingeschakeld.
Dit betekent niet, dat de buitenparlementaire oppositie in een vacuüm werkt. Er wordt geëxperimenteerd en gewerkt vanuit een bepaalde ideologie, met als doelstelling: de mens is geen middel maar doel en mag niet ondergeschikt zijn aan het systeem, maar het systeem moet ondergeschikt zijn aan de mens.
Ook door hen die streven naar een nieuwe maatschappij worden fouten gemaakt, zowel door de druk van buitenaf als door het feit, dat zij in het huidige systeem zijn opgegroeid.

Slotbeschouwing

Hoewel beide groepen, die aan het gesprek deelnamen, ervan uitgaan, dat de huidige maatschappij niet ideaal is omdat de mens zelf in verdrukking raakt, en beide daarom streven naar een menswaardiger samenleving (vgl. de nadruk die de CHU legt op het welzijnsbeleid), zijn de verschillen van opvatting groot. Men kon dit tevoren verwachten en het zou dan ook naïef geweest zijn te veronderstellen, dat met een gesprek als dit volledige overeenstemming bereikt had kunnen worden.
Is het gesprek dan zinloos geweest? Nee, beslist niet. Algemeen was men, zij het de één meer dan de ander, overtuigd van het nut.
De protestgroepen hebben kunnen zien, dat de CHU anders is dan het beeld dat bij hen leeft: uiterst conservatieve volgers van de „harde lijn". De CHU-leden hebben nu beprepen, dat de protesterenden geen negatieve gezagsondermijners zijn, maar redelijk argumenterende mensen die een ideaal nastreven.
Deze constatering en het in meer of mindere mate begrip opbrengen voor elkaars standpunt is echter onvoldoende. De mensen van het protest zullen in moeten zien, dat mensen en partijen kunnen veranderen en tot verandering bereid kunnen zijn, terwijl de CHU de veranderingen, die zij met de mond belijdt, ook in praktijk zal moeten brengen.
Met de gedachte aan een voortzetting van het gesprek, stemt men in het algemeen in. Wel verwachten de protestgroepen dat ook dan weer het initiatief van de CHU zal uitgaan. Hoewel ook zij van mening zijn, dat het gesprek vruchtbaar was, is de behoefte eraan, blijkens het organiseren van deze

(Slot op pagina 7)

(Slot van pagina 6)

bijeenkomst, toch het grootst bij de CHU. Zij spreken daarbij de hoop uit, dat de CHU in daden zal laten blijken, dat hetgeen van haar zijde tijdens het gesprek naar voren is gebracht, haar ernst is.
Over de vorm waarin deze follow up zal moeten plaatsvinden, staat nog geen duidelijk beeld voor ogen. Deze dag was zeer algemeen met een sterk informatief karakter. Een volgende maal zal er in ieder geval gerichter gepraat moeten worden. Gedacht kan worden aan een bilateraal gesprek, bijvoorbeeld met de werkende jongeren, die te weinig aan bod zijn gekomen, of aan een gesprek aan de hand van een concreet discussiestuk, bijv. het CHU-program.
Niet alleen buiten, maar vooral ook binnen de CHU zal de discussie over deze problematiek voortgezet moeten worden. Aan de hand van het verslag van de bijeenkomst zullen de CHU-leden, die op 13 juni aanwezig waren, bekijken hoe dit gerealiseerd kan worden. Met het bekendheid geven aan dit verslag kan de meningsvorming reeds op gang gebracht worden.

Enkele konklusies

In de huidige maatschappij kan de mens niet volledig tot zijn recht komen. Dit maakt veranderingen noodzakelijk.
De protestbewegingen zijn van mening, dat onze parlementaire democratie in wezen niet-democratisch is. Werkelijke democratie — namelijk in de eigen leef- en werksituatie — kan slechts bereikt worden door een fundamentele maatschappijverandering.
Van het parlement is een dergelijke verandering niet te verwachten, omdat het te zeer verweven is met de huidige structuur, omdat het de belangen van de bevolking niet vertegenwoordigt en omdat zijn grenzen worden bepaald door de economische machthebbers, die niet ter verantwoording kunnen worden geroepen.
Een fundamentele maatschappijverandering is alleen mogelijk van onderop en via de buitenparlementaire oppositie.
De mate waarin de CHU veranderingen wenst, varieert. Een fundamentele omkeer acht zij onmogelijk, zonder blauwdruk van een nieuwe maatschappij.
Zolang deze blauwdruk er niet is, moet worden ingegrepen waar dat nodig is. Dit is mogelijk binnen de bestaande kaders.
Ook de CHU is van mening, dat het parlement niet optimaal functioneert. Met name acht zij het een bezwaar, dat de kwalitatieve overtuiging onvoldoende aan bod komt.
Zij is daarom van oordeel, dat de buitenparlementaire oppositie onmisbaar is.
De buitenparlementaire oppositie heeft bovendien een functie in het signaleren van de misstanden in deze maatschappij.
Hoewel de CHU zelf voorkeur geeft aan het tot stand brengen van veranderingen via het parlement, acht zij een combinatie van parlementair en buitenparlementair optreden denkbaar.
Deze eigen actiegroepen moeten zo nodig samenwerken met andere groepen, die hetzelfde beogen.
Het is noodzakelijk, dat de CHU zich op de hoogte blijft stellen van de argumenten van de buitenparlementaire oppositie.
De eisen van de buitenparlementaire oppositie zal zij op hun waarde moeten toetsen en zo nodig in politiek beleid moeten vertalen.

Ankie Patijn-Vriesendorp.

NOTEN

1) Het is onmogelijk in deze inleidingen een kompleet beeld van de betreffende organisatie te geven. Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot de boekhandel of de Lohmanstichting.
2) Zie de krantenverslagen van 4 en 13 juni j.l. Door het Kamerlid Voogd (PvdA) zijn aan de minister van Justitie vragen over deze kwestie gesteld.
3) Het blad van de aktiegroep Man-Vrouw-Maatschappij heeft een nummer gewijd aan het part-time werk, aan te vragen bij het sekretariaat P. C. Hooftstraat 15, Amsterdam.
4) Ondanks de wensen van de werkende jongeren en Dolle Mina is in het wetsontwerp inzake een voorwaardelijk arbeidsverbod voor 15-jarigen een uitzondering gemaakt voor meisjes in de huishouding. Een amendement om ook deze meisjes er onder te laten vallen, is door de regeringspartijen afgewezen.
5) De BWA moet worden gezien als een logisch en chronologisch vervolg van de studentenoppositie van de laatste jaren. Uitgangspunt is volledige demokratie op ieder maatschappelijk gebied van **alle** belanghebbenden, dus in het bijzonder op het ekonomische vlak.
6) De KRO-enquête is uitgezonden op 21 april j.l. De tekst is, als KRO-cahier-1970-2, te verkrijgen bij de KRO te Hilversum.

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

ZO *denk ik er over*

De waarheid lag in Barneveld op tafel

door drs. E. Broekhuis

In Barneveld wordt goed orthodox gekerkt en goed rechts gestemd. Maar als de prijs van een kilo eieren die van een kilo vroege aardappelen dicht nadert, daalt de Barneveldse stemming tot onder goed orthodox peil. De oproep voor een actievergadering in de grote pluimveehal vond gretig gehoor. Van links en rechts klonken de protesten van door zeer lage eierprijzen gedupeerde boeren. Toen zag ik hem ineens stilletjes op tafel liggen: De Waarheid!
Twee vreemde mannen hadden hem bij de ingang staan uit te delen. Hadden wij daar niet wat tegen moeten doen? Hadden wij in elk geval niet moeten zorgen, dat er meer „waarheden" werden uitgedeeld? In elk geval moet de waarheid op tafel komen. Mensen in moeilijkheden moeten precies de waarheid weten.

Protest

In inspraaktijd is het protest „in". Wie langs de normale weg zijn zin niet krijgt, kan het nog eens per spandoek proberen. Soms dient dat spandoek een hartverwarmend doel: de vrede, de nood van de verre naaste, een goede woning voor velen of frisse lucht voor allen. Een andere keer ligt het eigenbelang er echter spandoekenhoog bovenop. Doorgaans spreekt het spandoek van spanningen, en springen de problemen van de dragers duidelijk in het oog. Toch biedt de totale rij van protestanten en demonstranten geen betrouwbare basis voor een inventarisatie van problemen. Niet iedereen die moeilijkheden heeft demonstreert, maar ook niet iedereen die demonstreert, heeft echt moeilijkheden waar anderen iets aan kunnen doen. Protesteren biedt geen garantie voor rechtvaardigheid van de geuite verlangens, zelfs niet voor echtheid van de geëtaleerde problemen. In elk protest kunnen elementen schuilen, die niet voor honorering in aanmerking komen: aanpassingsonwil, gelijkhebberigheid of gewoon hebberigheid.
Het is goed ons dit alles te realiseren alvorens wij nader ingaan op de problemen van de agrariërs.

Boerenprotest

De akkerbouwers en veehouders in het noorden des lands zijn er mee begonnen. Door lege portemonnees is op originele wijze de aandacht getrokken. De meer politionele actie van de plattelandsvrouwen droeg eveneens tot de publiciteit bij.
Na de bodemproducenten uit het noorden volgen de pluimveehouders en een week later trokken meer dan 5000 fruittelers in optocht naar Den Haag. Hun spandoeken spraken aan:
— Appèl voor de appel.
— Minister treedt op of treedt af.
— Gelijke kansen voor de Fransen.
— Onze fruitteelt gaat kapot door het Franse overschot.
De massale mars naar het Binnenhof en het Ministerie verliep ordelijk. Iedereen liep keurig rechts...

Waarheid

Maar wat is er dan toch met die landbouw aan de hand?
Dat is niet in een paar woorden te zeggen, maar we proberen het toch eens in twee zinnen:

1. Door de enorme technische vooruitgang in land- en tuinbouw is de produktie op de consumptie vooruitgelopen, terwijl geen monopolistische macht aanwezig is om de markt te beheersen, waardoor de baten van de vergrote inspanning niet kunnen worden geoogst.
2. De EEG heeft ons binnen een nieuw krachtenveld gebracht, waar resten van nationale regelingen de concurrentieverhoudingen vertroebelen.

Dank zij het Wageningse speurwerk staat Nederland technisch aan de top. Verschil in concurrentiekracht kan echter slim versluierd worden door nationale subsidies, listig bedachte veterinaire bedenkingen, e.d. Moedig zijn wij de diverse fasen van de EEG ingegaan. In toenemende mate hebben we geprofiteerd van de grotere markt, waarop we toegang kregen. Niemand had echter vermoed, dat na de officiële fasen een zeer langdurige „na-fase" zou volgen, die zelfs onze voorsprong in gevaar zou brengen!
Tegen die nare „na-fase" protesteert de Nederlandse boer en tuinder met recht en reden.
Maar nu ligt nog niet de volle waarheid op tafel. We moeten ook nog eerlijk zeggen, dat er van een aantal agrarische produkten wat meer wordt geproduceerd dan geconsumeerd. Dat komt onder meer, omdat er teveel mensen in de agrarische sector werken. Europees bezien kan zelfs worden gesproken van een teveel aan cultuurgrond in land- en tuinbouw.
De agrarische sector kan overtollige werkers niet buiten de poort sluiten, waar ze ten laste van de gemeenschap een uitkering ontvangen. Die werkers zijn immers de boeren en tuinders zelf.
De landbouw zal een aantal werkers moeten laten afvloeien, niet teveel nieuwe ondernemers moeten opleiden, en de harde wetten van de economie ter harte moeten nemen met betrekking tot de marktstrategie. Vooral de zogenaamde veredelingsproduktie, waarvoor geen cultuurgrond nodig is (varkens, kippen, mestkalveren), heeft telkens de neiging te ver vooruit te lopen op de behoefte.
Dáár helpt geen demonstreren aan. Die waarheid kunnen we het best maar open en bloot op tafel leggen!
Ede, juni 1970. Drs. E. Broekhuis.

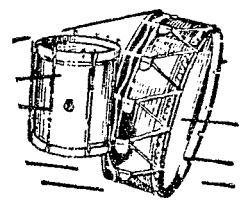

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 3652

Algemene Vergadering

Zijn de besluiten van de Algemene Vergadering der CHU, een weerspiegeling van de mening der kiezers van die zelfde CHU?
Mijn mening is neen. Hoe is het bijv. mogelijk, dat aan de ene kant het kolonelsbewind van Griekenland wordt veroordeeld (waar ik het mee eens ben), maar aan de andere kant de erkenning van de DDR wordt aangenomen. Waren het niet de Ulbricht-soldaten die voorop liepen de Tsjechen en de Slowaken opnieuw onder het dictatoriale regime te brengen, hetwelk ik in strijd acht met het Europese Verdrag tot Bescherming Van De Rechten van de Mens?
Verder ben ik het roerend eens met de heer Timmerman, die hierover schrijft in De Nederlander van 19 juni jl., behalve dat hij de heer Bos uitdaagt hier een verkiezingspunt van te maken.
Ik zou liever een voorstel aan de kiesverenigingen willen doen om naast de agendapunten voor een ledenvergadering, die meestal alleen maar huishoudelijke zaken betreffen, ook eens politieke vraagstukken te behandelen, o.a. van bovenstaande een agendapunt te maken, en de uitslag van de stemming daarover kenbaar te maken aan het Hoofdbestuur, dan zou men weleens tot de ontdekking kunnen komen, dat zoals de heer Timmerman het stelt het bij de CH-kiezers zeer slecht ligt.

D J. Eshuis,
Wierden.

boele & van eesteren

b en van e rlouwstraat 182 tel 636816 den haag

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 · 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★

NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277

☆

ABBENES — TELEFOON 02534 - 226

★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

---

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

AANNEMINGSBEDRIJF

Hoogvliet & Zn-nv

BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 · Telefoon 26651 - 27034 - 24330

Makelaarskantoor Hoogenraad

Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.H.)
Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

MAKELAARS- en EXPERTISEKANTOOR

BLOKLAND

Hugo de Grootstraat 70 — Telefoon 01840 - 3396
SLIEDRECHT

Het dagelijks bestuur van de CHJO

zoekt een enthousiaste (part-time)

administratieve kracht

ter assistentie van het secretariaat.

Typevaardigheid is vereist.

Vergoeding nader overeen te komen.

Zij, die interesse voor deze functie hebben worden verzocht zich vóór 1 juli a.s. in verbinding te stellen met de secretaris van de CHJO, John de Prieëlle, Ekamastraat 182, Haarlem. Telefoon 023 - 320461.

FA. VAN LEUSDEN

zand- en grinthandel
containervervoer

Telefoon 08370 - 2274 en 7070 - Nude 1
WAGENINGEN

P. Dekker jr.

Crijnssenstraat 5 - Telefoon 01155-527
AXEL (Zld.)
Import en Export Machines - Houthandel

N.V. AANNEMERSBEDRIJF

Ph. DE KONING Jr.

Voor alle betonwerken
Vissersbuurt 110 · Telefoon 01850 - 39543 - 51543
PAPENDRECHT

Gemeente-ambtenaar
in het bezit van o.a. dipl. boekhouden

ZAG GAARNE OPDRACHTEN

voor nevenwerkz. in avonduren als parttime funktie. Spec. interesse voor boekhandel en horeca-bedr. of scholen.

Brieven onder nr. 83 bureau van dit blad.

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.

KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451
VEENENDAAL

Voor LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 · Leeuwarden · Telefoon 05100 20841

Makelaarskantoor KOLPA

Beëdigde taxateurs en bouwkundigen
Lid N.B.M.
HILLEGONDASTRAAT 7 — TELEFOON 010 - 226144
ROTTERDAM

CHR. RUSTHUIS „HEBRON"

Hilversum. Loosdrechtseweg 27, telefoon 02150—47917

Herstellingsoord voor dames tot 65 jaar, die na ziekte of operatie hun taak nog niet aankunnen en enkele weken rust en verzorging nodig hebben. 30 bedden.
Prospectus en aanvraagformulier (ter beoordeling van onze behandelend geneesheer) worden gaarne toegezonden.
Directrice: Zr. J. A. DANE.

---

tfn 3788 · alphen a.d. rijn
maastricht · tfn 21248

technisch bureau **n.v.**

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

---

nijhuis

bouwbedrijf

MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW

Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

Apeldoornse Begrafenis-Onderneming

FIRMA W. KAMPHUIS

NIEUWSTRAAT 73 - APELDOORN - TELEFOON 12873

Meer dan 60 jaar een betrouwbaar adres voor begrafenissen - crematies - transporten
ROUWKAMERS TER BESCHIKKING

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw- en Aannemersbedrijf

WIERINGERWERF
Bedrijfsweg 2b · Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 3 JULI 1970
6e Jaargang - No. 26

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Prof. de Jong

Wijs of..... demagoog?

door H. Kikkert

Neen, prof. De Jong heeft voor het uitspreken van zijn rede geen contact met mij gezocht, noch in mijn kwaliteit van politicus, noch van defensiedeskundige.
Een communicatiestoornis? Och, waarom zou het. Natuurlijk zou ik hem als politicus en als defensiespecialist graag enige wenken en mogelijk hier en daar een correctie hebben voorgesteld. Maar goed dat het niet is gebeurd. Dan zou het immers weer een politiek betoog zijn geworden en was wellicht het pittige en aansprekende verdwenen. Een politicus moet immers voorzichtig opereren. Mag niet te veel op gevoelige tenen gaan staan. Hij moet denken aan de kiezers in een verkiezingsjaar.

Zou prof. De Jong wel deze communicatie gewenst hebben — althans vooraf — dan zou daardoor wel een stoornis zijn ontstaan. Nu is er immers de reactie op dit boeiende en leerrijke betoog. Dat die reacties uiteenlopen van schrik tot het verwijt van onzin, onwijsheid en demagogie doet niets af aan de gezonde reactie die de hooggeleerde spreker heeft opgeroepen.
De Volkskrant heeft haastig gezocht naar een historicus en een socioloog om op een hele pagina prof. De Jong van antwoord te dienen. Lezing en herlezing kunnen alleen maar de indruk versterken, dat meer de socioloog aan het woord is geweest dan de historicus.
Het is dan ook de vraag of het mensbeeld, dat de socioloog ons in dat artikel schetst — in fijnzinnige bewoordingen — niet meer een wensbeeld dan realiteit is.
De Russen hebben het in Tsjecho-Slowakije heel wat realistischer gesteld, namelijk: wil je niet mijn broeder zijn dan sla ik je de hersens in. Dat is nog niet lang geleden.

Overigens, met alle respect voor deze filosofie komt er praktisch niets uit. Herhaalt zich de geschiedenis? In het licht van dit genoemde artikel mag dat niet gezegd worden. Toch hebben wij deze vogelaars dat vaker horen fluiten.
Wat zouden de Israëli's zeggen als zij een zo ver van huis zijnde Rus zien achter een Sam-3-raket aan de Nijl? Te simpel van mij gedacht en gesteld? Mogelijk waar. Je zult echter maar Israëlisch soldaat zijn en ook nog de vrede beminnen.

Geen „begrip"

Minister-president De Jong is in zijn eerste reactie wat uitgeschoten. Hij had toen geen „begrip" voorradig, maar wel „onzin"
Zijn latere reactie was veel aanvaardbaarder, namelijk zijn schriftelijk antwoord op vragen van de heer Goedhart.
Het zou interessant zijn een groot aantal citaten uit dit antwoord te geven. De overeenstemming tussen de beide naamgenoten prof. dr. L. de Jong en de minister-president P. de Jong komt dan wel treffender tot uitdrukking. Wij volstaan echter met het geven van één citaat.
Een citaat, dat boekdelen spreek en ergens ook luguber is bij het doordenken van de inhoud.
„In het overleg met de Staten-Generaal heeft zij (de regering) er meer dan eens op gewezen, dat de collectieve inspanning voor het bondgenootschappelijk verdedigingsstelsel zodanig is dat — vooral wat onze conventionele bewapening betreft — moet worden gesproken van een nog net aanvaardbaar minimum."

Aanvaardbaar ?

Uiteraard plegen wij als defensie-deskundigen van de regeringspartijen regelmatig overleg met elkaar in de Tweede Kamer. Ook in dat overleg is meermalen over dit al dan niet meer aanvaardbare minimum gesproken
Het is immers onze verantwoordelijkheid of wij de Nederlandse jongens met dit minimum (hopelijk zal dit nooit nodig zijn) mogen plaatsen tegenover een beter getrainde en beter uitgeruste tegenstander.
Het is dan gemakkelijk te stellen: het gebeurt toch nooit, maar dat is je reinste struisvogelpolitiek. Wees dan radicaal en schaf de hele krijgsmacht af.
Ik verklap geen geheim door te vertellen, dat dit aanvaardbare minimum mij voor mijn overtuiging op de streep plaatst, waar feitelijk het „neen" zou moeten volgen. De hoop, dat een volgend begrotingsjaar beter is, doet mij het „neen" niet uitspreken. Dat is risico nemen. Risico, waarover wij bij de behandeling van het nieuwe program van de CHU veel en langdurig hebben gediscussieerd.
Ter illustratie van het minder worden van onze bondgenootschappelijke bijdrage in NATO-verband behoeft slechts gewezen te worden op de beperkingen die land-, lucht- en zeemacht de laatste jaren hebben doorgevoerd. Vanzelfsprekend in goed overleg met de bondgenoten.
Kwalitatieve tekortkomingen die algemeen bekend zijn als tekort aan vaardigheid en het ontbreken of verouderd zijn van bepaalde wapensystemen spreken voor zich. Het moreel stijgt daardoor zeker niet.

Het draait om geld

Immers, een overheid die telkens franje moet knippen om geld voor de noodzakelijke investeringen vrij te maken, komt aan het welzijn van de troepen om financiële redenen niet meer toe. Het is niet prettig werken in een bedrijf, dat financieel niet uitkomt. Dat geldt ook voor een bedrijf als leger, luchtmacht en marine.
Het draait alles om geld. Geld... dan komt de Nederlandse volksaard tot uiting. Geld voor onze veiligheid geeft immers in vredestijd geen zicht of meetbaar rendement
Een merkwaardige houding. Ik geef liever geld, veel geld in vredestijd in de hoop en daarvoor bidden wij, dat het nooit rendement zal opleveren. Hoe meer het weggegooid is hoe beter, al heeft het dan in onze ogen het beste rendement opgeleverd, namelijk het bewaren van de vrede.
Wanneer je nu de kwantiteit van het leger inperkt stijgt dan niet de kwaliteit van wat je overhoudt? Dat hangt af van de vraag welke bijdrage wij in NATO-verband willen leveren.
In gedachten van sommigen, bijvoorbeeld in de PvdA-kring, houdt dit in een overstappen van zes niet complete brigades op vier parate en complete brigades.
Maar laten wij niet vergeten, dat vier complete meer kosten dan de huidige zes brigades. Uiteraard moet ook de vraag worden bezien of het juist is als Nederland voor zo weinig mogelijk geld en inspanning onze veiligheid in NATO-verband wil kopen.
Eén van de verwijten aan prof. De Jong is geweest: als onze defensie deze manco's vertoont, wat doet u dan met een geringe verhoging van de uitgaven. Dit verwijt is mijns inziens onjuist. Het opvoeren van de uitgaven tot bijvoorbeeld vier procent, dus met enkele tiende procenten, zou de mogelijkheid bieden nu reeds een aanvang te maken met het opheffen c.q. het doen verminderen van de bestaande manco's. Daarmee zijn de genomen risico's nog niet verdwenen, maar wel aanvaardbaarder geworden.
Prof. De Jong heeft in ieder geval een resultaat bereikt, waartoe wij als defensiedeskundigen in de Tweede Kamer niet in staat waren. Het Nederlandse volk spreekt en schrijft over zijn veiligheid in een welvaartstijd. Daarvoor wil ik hem graag bedanken.

H. Kikkert

CH-radio- en t.v.-uitzendingen

Gedurende de maanden juli en augustus klinken de politieke partijen niet in de ether door via de eigen uitzendingen.
In het nieuwe seizoen, dat op 31 augustus begint is er voor wat betreft de radio-uitzendingen van de CHU een wijziging gekomen. De CHU schuift weer op en dat betekent voortaan een veertiendaagse uitzending op maandag in plaats van op zaterdag. De eerste radio-uitzending van de CHU is vastgesteld op maandag 31 augustus a.s. via Hilversum I van 18.19 tot 18.29 uur. Daarna volgt elke veertien dagen een CH-uitzending.

TELEVISIE

Voor de televisie-uitzendingen van de CHU zijn twee data vastgesteld: op woensdag 18 november 1970 en op woensdag 10 februari 1971.

CH-studieconferentie op 19 september a.s.

De studieconferentie „Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid" zal worden gehouden op zaterdag 19 september 1970, in 't Jaarbeurs congres- en vergadercentrum te Utrecht.

Inleiders zijn dr. P. A. Elderenbosch te Amersfoort en ds. F. H. Landsman te Den Haag.

De studieconferentie staat onder auspiciën van de Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting.

BON

Ja, ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander,
Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Dr. H. A. Schuring volgt Lohmanstichting in minister voor wetenschapsbeleid

Namens de CH-fractie nam dr. H. A. Schuring deze week deel aan het debat in de Tweede Kamer over het wetenschapsbudget 1970. De CH-woordvoerder zei hierover:

Onlangs heeft de commissie Wetenschapsbeleid van de Savornin Lohmanstichting, het wetenschappelijk bureau van de CHU, een discussienota gepubliceerd over het wetenschapsbeleid. U zult begrijpen, dat ik bij de behandeling van het Wetenschapsbudget 1970 graag de gelegenheid aangrijp om aan de hand van dit stuk met de minister van gedachten te wisselen over het wetenschapsbeleid in ons land.

Laat ik maar meteen met de deur in huis vallen. Het rapport van de Lohmanstichting geeft, naar de mening van mijn fractie, een aantal goede argumenten om te komen tot de aanstelling van een minister zonder portefeuille, belast met het wetenschapsbeleid.

Daarom zou ik deze suggestie graag onder de aandacht van de bewindsman willen brengen en via hem aan de toekomstige formateur.

Het belangrijkste argument voor aanstelling van een minister voor het wetenschapsbeleid is het **coördinatie-aspect.**

Deze minister dient leiding te geven bij de planning van het totale wetenschappelijk onderzoek, daarbij geassisteerd door de RAWB. Wij denken hierbij aan een planning en onderlinge coördinatie van de activiteiten van de universiteiten, TNO, ZWO alsook de Nederlandse bijdragen aan internationale projecten, zoals CERN.

Welke argumenten zijn er nu ten gunste van de hierboven geschetste benadering?

In de eerste plaats zou ik willen wijzen op de wenselijkheid van een gerichte planning van het wetenschappelijk onderzoek, en daarmee samenhangend een **prioriteitenkeuze.**

Nog te veel vindt ons inziens het huidige wetenschappelijk onderzoek in ons land plaats in een zekere **versnippering.**

Het wetenschappelijk onderzoek is, zoals het rapport van de Lohmanstichting dit uitdrukt, te veel gedecentraliseerd. Universiteiten, ministeries, TNO, ZWO en andere instellingen werken nog te veel langs elkaar heen.

Gerichte planning

Wanneer we kunnen komen tot een gerichte planning, waarbij diverse onderzoekingen op elkaar worden afgestemd en waarbij prioriteiten gesteld worden ten aanzien van de onderzoekingen die voor de komende jaren nodig worden geacht, dan kunnen we de in ons land aanwezige mankracht optimaal benutten.

Bovendien hebben we dan het voordeel, dat het parlement gelegenheid krijgt om zich veel uitvoeriger dan thans met het wetenschapsbeleid bezig te houden. Momenteel heeft de discussie over dit beleidsaspect doorgaans noodzakelijkerwijs een bespiegelend karakter, die in het teken staat van de **terugblik**. We moeten echter in gezamenlijk overleg van Staten-Generaal en regering vooruit kunnen zien.

Het rapport van de Lohmanstichting noemt het onderzoek via de Raad voor de Gezondheidsresearch en de Raad van Landbouwkundig Onderzoek als twee goede voorbeelden van een geslaagde coördinatie van research.

Lacunes

Doel van deze coördinatie zal ons inziens moeten zijn het opsporen en wegwerken van lacunes in het wetenschappelijk onderzoek. We zijn met elkaar op weg naar het jaar 2000. De vragen, die zich aan ons opdringen, kunnen slechts tot een goede oplossing worden gebracht, wanneer het wetenschappelijk onderzoek op de juiste wijze aansluit bij de vragen, waarvoor de diverse departementen een oplossing zoeken. Nodig is een analyse van de problemen, die om een oplossing vragen en vervolgens de vormgeving van een gericht onderzoek.

De RAWB heeft in haar rapport van maart 1968 enkele lacunes aangegeven. Genoemd werden Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting, Volksgezondheid en Onderwijs. Het komt mij voor, dat op deze terreinen nog steeds een achterstand bestaat. Wel moet worden gememoreerd, dat de staatssecretaris voor de Volksgezondheid zich met een bewust researchbeleid bezig houdt. Onder meer tot uiting komend in de installatie van de Raad voor de Gezondheidsresearch en vrij recent in het verstrekken van een onderzoekopdracht aan de Groningse universiteit naar het druggebruik.

Ik dacht, dat op het terrein van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting nog veel research verricht kan worden. Te denken valt aan een onderzoek naar nieuwe woonvormen; bijv. onlangs is de nota bestuurlijke organisatie besproken. Ook hier is de nadruk gevallen op de grote hoeveelheid onderwerpen, samenhangend met de gewestvorming, die om nadere studie vraagt.

Tenslotte wil ik wijzen, zonder te pretenderen deze zaak uitputtend te behandelen, op de noodzaak van research op het terrein van de maatschappij- en gedragswetenschappen.

Gedacht kan worden aan verkiezingsanalyses. In 1967 heeft de VU een grootscheeps onderzoek verricht naar het gedrag van de Nederlandse kiezer. Bestaan er reeds plannen bij enige instantie om tot een onderzoek naar het stemgedrag bij de Kamerverkiezingen voor 1971 te komen? Is de minister hier iets van bekend? Is hij eventueel bereid en dergelijk onderzoek te stimuleren en financieel te steunen?

Internationaal onderzoek

Nog een enkel woord over de Nederlandse bijdrage aan internationale onderzoekingen. Het rapport van de Lohmanstichting vermeldt, dat het Nederlandse aandeel hierin de laatste jaren is teruggelopen. In 1970 is 5 procent van het wetenschapsbudget voor internationale onderzoekingen gereserveerd; in 1965 was dit, aldus dit rapport nog 9 procent. Kan de minister een nadere toelichting op deze daling geven?

Samenvattend wil ik stellen, dat het researchbeleid nog te sterk versnipperd plaats heeft; dat er behoefte is aan een goede planning en coördinatie van het onderzoeksbeleid en dat een gerichte discussie tussen parlement en regering nog te weinig tot zijn recht komt in de huidige opzet.

Daarom menen wij, dat aanstelling van een bewindsman zonder portefeuille belast met het wetenschapsbeleid, voor de komende kabinetsperiode overwogen dient te worden.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante.

Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

CH-fractie akkoord met stringent begrotingsbeleid

De Tweede Kamer hield zich vorige week bezig met de tussentijdse nota van de regering omtrent de uitvoering van de Rijksbegroting 1970.

Woordvoerder namens de CH-fractie was drs. D. F. van der Mei, die in het begin van zijn betoog de bedoeling van de nota nog eens herhaalde, namelijk de Kamer een beter inzicht te geven in de stand van de begrotingsuitvoering in het lopende dienstjaar. „Wij dienene echter goed te beseffen dat het hier om een momentopname gaat, die uiteraard nog geen definitieve conclusie over de uitvoering van de rijksbegroting 1970 toestaat.

Drs. Van der Mei vond de nota van groot belang tegen de achtergrond van de toegenomen macro-economische betekenis van de begroting en vanwege het feit, dat de Staten-Generaal meer inzicht krijgt in de mate waarin de Rijksbegroting bij de uitvoering in overeenstemming met de ramingen kan worden gehouden.

Waardering had de heer Van der Mei voor het feit, dat de nota tijdig is verschenen.

In zijn betoog zei de CH-woordvoerder verder: „Wanneer we de nota vergelijken met de miljoenennota 1970 dan is het meest in het oog vallende en kwetsbare punt de toename van het begrotingstekort.

Hierdoor zal voor 150 miljoen méér — zo neem ik aan — een beroep op de open kapitaalmarkt moeten worden gedaan dan voorzien werd in de miljoenennota 1970.

In de krappe kapitaalmarktsituatie, waarin we thans verkeren, betekent dit dus minder mogelijkheden voor bijvoorbeeld de gemeenten en het bedrijfsleven.

In de nota over de uitvoering van de rijksbegroting die wij vorig jaar ontvingen stond met zoveel woorden, dat de minister het van bijzonder belang achtte, dat bij de nog voortdurende spanning op de kapitaalmarkt het beroep van het Rijk voor het resterende deel van 1969 tot een bepaald en aangegeven bedrag beperkt kon blijven.

In de voor ons liggende nota lezen we niet uitdrukkelijk over een dergelijk voornemen. Desondanks kan ik me nauwelijks voorstellen, dat de minister er thans anders over zou denken. Ik zou toch graag van de minister willen vernemen zijn opstelling tegenover de kapitaalmarktmogelijkheden in 1970 en met name op grond van welke gedachtengang hij een vergroot beroep op de kapitaalmarkt verantwoord acht.

Sprekende over de kapitaalmarkt kan men moeilijk voorbijgaan aan datgene wat de president van de Nederlandse Bank in zijn laatste jaarverslag schrijft over het structurele begrotingstekort van de Rijksoverheid.

Bij de interpellatie van de heer Franssen over de gemeentefinanciën is er mijnerzijds al aandacht aan besteed. Zoals bekend is, staat de president van de Nederlandse Bank op het standpunt, „dat aan een getemporiseerde vermindering van het thans bestaande structurele begrotingstekort niet zal kunnen worden ontkomen."

Een paar bladzijden eerder was hij na een bepaalde berekening tot de slotsom gekomen, dat het Rijk via de bijstelling van het structurele begrotingstekort als vrager op de openbare kapitaalmarkt zou verdwijnen. Hij voegde er evenwel aan toe, dat de berekeningen als door hem gemaakt uiteraard met niet geringe onzekerheden zijn omringd. Bij het spreken over de problematiek van de kapitaalvoorziening van de gemeenten enige weken geleden heb ik gesteld, dat wij toch meer de kant zullen uit moeten van de bijstelling naar beneden van het structurele begrotingstekort om daardoor onder andere de gemeentelijke financieringsproblematiek dichter bij een oplossing te brengen.

De minister heeft toen gezegd, dat zijn departement bezig was het betoog en de becijferingen uit het bankverslag nader te bekijken. Ik zou graag van de minister horen tot welke resultaten dit belangrijke onderzoek tot nu toe heeft geleid.

Inflatie internationaal

Het algemene beeld van onze economische ontwikkeling, aldus de heer Van der Mei, wordt nog steeds sterk bepaald door de inflatie. Ondanks het centraal stellen van de bestrijding van de loon- en prijsspiraal blijft die strijd zo moeilijk, dat het Centraal Economische Plan 1970 het gevaar van een versterkte loon- en prijsstijging in 1971 niet denkbeeldig acht.

Ook internationaal heeft de strijd tegen de inflatie thans grote aandacht. Ik denk in dit verband aan de laatste vergadering van de raad van ministers van de OESO eind mei. In de pers hebben we kunnen lezen hoe men daar voor de centrale vraag stond: aan welk gevaar men de grootste betekenis moest toekennen: aan het gevaar van de inflatie, dan wel aan het gevaar van een dreigende recessie. Een vraag die unaniem beantwoord werd: het grootste gevaar zit in de inflatie.

De inflatie is thans 'n zodanig internationaal verschijnsel, dat men daarvoor ook langs de weg van internationale coördinatie van beleidsmaatregelen een oplossing zal moeten zoeken. Dat neemt uiteraard niet weg, dat primair elk land hier zijn eigen verantwoordelijkheid heeft.

Dat ook tegen die achtergrond in dit inflatoire klimaat de regering evenals vorig jaar de noodzaak van een stringent begrotingsbeleid naar voren brengt, heeft dan ook onze instemming. Ook bij vorige gelegenheden is onzerzijds sterk die noodzaak van dat stringente begrotingsbeleid bepleit.

De uitgavenoverschrijdingen worden voor 'n gedeelte gecompenseerd door uitgavenverlagingen.

De heer Van der Mei zei aan te nemen, dat in elk geval in de Miljoenennota 1971 exact zal worden meegedeeld wáár de compensatie uiteindelijk gevonden is. Hij zei bovendien aan te nemen, dat de voorgenomen relevante uitgavenverlaging van 188 miljoen als totaalbedrag een vaststaand gegeven is.

De financiële politiek van de V.V.D.

door mr. W. Scholten

In deze beschouwing zou ik graag een enkele kanttekening willen plaatsen bij het onlangs verschenen concept-program van de VVD „Liberalen op nieuwe wegen." Daarbij wil ik mij hoofdzakelijk beperken tot de financiële paragraaf.
Evenmin als ons eigen CHU-programma bevat dit VVD-programma een becijfering van de financiële ruimte, welke in de komende kabinetsperiode, gelet op de gekozen uitgangspunten, ter beschikking zal staan en een exacte uitwerking van de wijze, waarop deze ruimte moet worden besteed (prioriteitenkeuze). Ik geloof niet, dat men in dit stadium van de verkiezingsvoorbereiding daarover hard mag oordelen. Maar anderzijds zou ik toch wel willen stellen, dat alle politieke partijen in Nederland er goed aan zullen doen bij de verkiezingen van 1971 aan de kiezers een grotere duidelijkheid op financieel terrein te verschaffen, dan tot nu toe mogelijk is gebleken.

De drie christelijke partijen, die in de herfst van dit jaar hun kernprogramma zullen formuleren, zullen m.i. daaraan een zo exact mogelijke becijfering van de financiële ruimte in de periode 1971-1975 moeten toevoegen.
Daarbij moeten we de alternatieve mogelijkheden in de fiscale sfeer vermelden en de consequenties daarvan. Het zou bijzonder nuttig zijn, wanneer bij de verdere ontwikkeling van dit concept VVD-programma ook naar een zodanige quantificering van het financiële beleid zou worden gestreefd.

Strikte begrenzing

Het VVD-programma vraagt een strikte begrenzing van de stijging van de overheidsuitgaven, in relatie tot de verwachte stijging van het nationale inkomen. In verscheidene commentaren is hieruit de conclusie getrokken, dat **dus** de VVD de overheidsuitgaven niet sterker wil laten stijgen dan het nationale inkomen.
Deze conclusie gaat mij vooralsnog te ver Zij wordt namelijk door de letterlijke tekst van deze passage niet gedekt. De tekst zegt niet meer, dan dat er een stringente begrenzing moet zijn in relatie met de stijging van het nationaal inkomen. Het zegt niet, dat er tussen de stijging van de overheidsuitgaven en de stijging van het nationaal inkomen per sé een relatie 1:1 moet zijn. Ik zie daarom op dit punt mogelijkheden voor verder gesprek, nu in ons program met zoveel woorden wordt uitgesproken, dat de uitbreiding van de bestaande taken en het aanvatten van nieuwe taken door de overheid in de komende jaren een stijging van de overheidsuitgaven sneller dan de groei van het nationaal inkomen noodzakelijk zullen maken.

Onhaalbaar

De tweede stelling in het program is, dat suppletoire begrotingen het totaalbedrag van de Rijksbegroting niet mogen verhogen. Dat is m.i. een te absoluut geformuleerde en ook onhaalbare stelling. Ik denk bijv. aan de suppletoire begrotingen, die nodig zijn voor het overeenkomstig het trendbeleid in de pas laten lopen van de ambtenarensalarissen met de loonbeweging in het particuliere bedrijfsleven. Een stringent begrotingsbeleid is een goede zaak, maar men moet ook deze zaak niet overtrekken.
Tijdens het recente debat in de Kamer over de begrotingsontwikkeling in 1970 heeft de VVD-woordvoerder Joekes op een interruptie zijnerzijds overigens al wel toegegeven dat deze stelling in het concept-program wat gerelativeerd zal moeten worden.
Ook de derde stelling uit het program is mij wat te absoluut. Daarin wordt gevraagd een zo ruim mogelijke toepassing van de regel, dat gebruikers van overheidsdiensten zoveel mogelijk de kostprijs van die diensten betalen. Ook in ons CHU-programma wordt gevraagd aan het profijtbeginsel een grotere plaats toe te kennen. Maar daaraan wordt toegevoegd: „voorzover dat uit een oogpunt van sociale rechtvaardigheid aanvaardbaar is". Dit element van sociale rechtvaardigheid mis ik in het VVD-program. Mogelijk zit het verscholen in de woorden „zoveel mogelijk". Maar wanneer het de bedoeling is geweest met deze woorden een beperking van sociale aard aan te brengen, dan had men dat m.i. beter met zoveel woorden kunnen zeggen.

Jaarlijkse aanpassing

Met het vierde punt van het VVD-program kan ik mij graag verenigen. Het vraagt om een automatische jaarlijkse aanpassing van de loon- en inkomstenbelasting aan de geldontwaarding. Ons CHU-program vraagt hetzelfde, zij het dat in ons program daaraan nog wordt toegevoegd, dat het gewenst is ten aanzien van de aanpassingstijdstippen een spelingsmogelijkheid te behouden ten behoeve van het conjunctuurbeleid.
Een essentieel verschil is dat m.i. echter niet. Ik meen, dat op dit punt van de automatische correctie er — althans op dit moment — grotere parallelliteit in denken is tussen de CHU en de VVD dan tussen de CHU en de ARP.

Fiscale zaken

Wat de meer specifieke fiscale punten betreft nog twee opmerkingen tot besluit. In de eerste plaats heeft het mij getroffen, dat de VVD ten aanzien van het probleem van de zogenaamde dubbele heffing van vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting geen indicatie geeft van de richting, waarin men de oplossing zoekt, in tegenstelling tot ons CHU-program, waarin de methode van het zgn. primair dividend met zoveel woorden wordt genoemd. Ik acht het een positief punt, dat ook de VVD bereid is de oplossing van de problematiek van de dubbele heffing zonodig gepaard te doen gaan aan een dienovereenkomstige verhoging van het tarief der vennootschapsbelasting.
Het program van de VVD spreekt niet over een studie van de gedachte van een negatieve inkomstenbelasting. Wie mijn belangstelling voor dit onderwerp kent, zal zich niet verbazen, wanneer ik zeg, dat ik het jammer vind, dat in dit VVD-program hierover niets wordt gezegd. Ook in het kader van de door de VVD bepleite reconstructie van het stelsel van sociale verzekeringen zou m.i. een verzoek om en studie van deze problematiek niet hebben misstaan.
Tenslotte een opmerking geheel buiten het financiële en fiscale vlak. De verlangens van de VVD samengevat onder het hoofd „grotere tolerantie op het gebied van de kansspelen" zijn m.i. zo vergaand, dat van de oorspronkelijke kanalisatiegedachte van de Wet op de kansspelen weinig of niets overblijft. Met name voor de toelating van gereglementeerde casino's in toeristische centra voel ik persoonlijk niets. Dergelijke speelbanken zouden, naar deskundigen menen, praktisch geen buitenlanders extra aantrekken, terwijl men evenmin weinig moet verwachten van een positieve invloed op de omzet van horeca, middenstand etc. Uit een oogpunt van geestelijke volksgezondheid moet een introductie van casino's m.i. zodanig negatief worden beoordeeld, dat de eventuele voordelen (bijv. het mindere bezoek door Nederlanders aan buitenlandse casino's) daar niet tegen opwegen.

Correctie mr. H. Rijpstra

In ons bericht van vorige week over de verleende koninklijke onderscheiding aan mr. H. Rijpstra kwam door het wegvallen van een regel niet tot uiting, dat mr. Rijpstra benoemd is tot officier in de Orde van Oranje-Nassau. Wij maken hiervan nog gaarne melding.

Kamerleden de Boo en Schuring in „Ruim Zicht" :

Weggooischolen nodig voor beter onderwijs

Er moet meer geld beschikbaar komen voor de vorming van de werkende jeugd. Dat moet gebeuren door verhoging van de begroting van onderwijs, van CRM en van het jeugdwerk, dat onder sociale zaken ressorteert; door verschuivingen binnen de onderwijsbegroting; en door bezuinigingen. In dat laatste kader zou men tot „wegwerpscholen" moeten komen.

Dat menen de Tweede Kamerleden dr. H. A. Schuring en drs. A. de Boo van de CHU. De heer Schuring is specialist voor Onderwijs en Wetenschappen en de heer De Boo voor Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.
Met 100 miljoen meer voor onderwijsvoorzieningen krijgt men maar een beperkte manoeuvre-mogelijkheid. Dat geld moet verdeeld worden over de uitvoering van de mammoetwet, verbetering van het basisonderwijs, vervulling eisen van de werkende jeugd en het onderwijs voor schipperskinderen.
Daarom zul je ook moeten gaan schuiven binnen de onderwijsbegroting, stelt de heer Schuring Men zal wat minder geld moeten besteden voor (universitair) onderwijs aan, wat hij noemt, „de happy few" om meer beschikbaar te krijgen voor uitbreiding van het onderwijs aan de werkende jeugd.

Maatregelen

De beide parlementariërs geven daarvoor drie concrete maatregelen aan:

1. Men moet de studieduur bij het Wetenschappelijk Onderwijs (W.O.) sterk verkorten. Als illustratie van wat mogelijk is, vertelt de heer Schuring, dat de apothekersstudie in Utrecht gemiddeld 10,7 jaar duurt en in Moskou maar twee jaar, terwijl hij niet de indruk heeft, dat de Russische bevolking daar het slachtoffer van is.
2. Men moet tot een concentratie van het wetenschappelijk onderzoek komen en de mogelijkheid van arbeidsdeling bekijken. In een zo klein land als het onze is het waanzin om op zoveel plaatsen dezelfde research in hetzelfde vak te beoefenen, zo stellen ze.
3. Het rijk geeft nu een fors bedrag aan studietoelagen uit. De studenten zouden die met rente moeten terugbetalen. De twee Kamerleden achten dit redelijk, omdat men door zijn universitaire studie een hoger inkomen krijgt.
   De rente, die men moet betalen, zou daarom ook hoger moeten zijn, naarmate het inkomen door de studie hoger is. Apothekers en artsen zouden zo meer rente moeten betalen dan bijvoorbeeld leraren. De t ebetalen rente zou men dan weer van de inkomstenbelasting af kunnen trekken.

Voor verbetering van het onderwijs zijn nog enkele algemenere maatregelen tot bezuiniging mogelijk, zeggen de CHU Tweede Kamer-leden dr. H. A. Schuring en drs. A. de Boo. De uitgaven van de universiteiten zouden onder controle moeten staan, zoals die van de gemeenten. Dat gebeurt nu niet. In het onderwijs in het algemeen kan veel perfectionisme worden afgeschaft.

Weggooischolen

Men zou tot „wegwerpscholen" moeten komen om de scholenbouw betaalbaar te houden. Daarmee bedoelt de heer Schuring semi-permanente schoolgebouwen met een gebruiksduur van 10 tot 20 jaar, die daarna vervangen kunnen worden door nieuwe typen gebouwen.
In de vijftiger jaren zijn veel nieuwe en mooie middelbare scholen gebouwd Door de invoering van de Mammoetwet met als kernpunt de scholengemeenschappen is een deel van het geld, dat daarin is gestoken, weggegooid. Net zomin als toen kan men nu voorzien welke nieuwe ontwikkelingen het onderwijs zal meemaken, en welke eisen dat stelt aan de scholenbouw straks.

Subcultuur

Dat is de financiële kant van de zaak. Het probleem van de werkende jeugd moet ook op een andere manier opgelost worden. Deze groep groeit op in een subcultuur, met een eigen taalgebruik.
Het vormingsonderricht en de cursussen na het (voortgezet) lager onderwijs pakken deze groep niet. Men zei dan steeds van die leerlingen dat ze niet „schoolgeschikt" waren, maar dat getuigt van een verkeerde instelling. Men moet vaststellen, dat het onderwijs niet geschikt is voor de kinderen en dus moet veranderen. Er moet voor die jeugd een schoolsysteem komen, dat het pakt, zodat de kloof tussen schoolcultuur en subcultuur wordt overbrugd.

Taalarmoede

Eén van de moeilijkheden, waarmee de werkende jeugd kampt, is de taalarmoede, die op de kleuterleeftijd ontstaat. Een tweejarige kleuterschool zou daarom ook verplicht moeten worden gesteld. Een speelleerklas moet de verbinding vormen met de lagere school en het geheel moet een soort scholengemeenschap vormen, waarin ook 't buitengewoon onderwijs is opgenomen. Daarmee kan de angst voor buitengewoon onderwijs bij de ouders worden weggenomen, omdat de huidige scherpe scheiding als denigrerend wordt ervaren.
De ouders voelen zich dan niet achterge-

Vervolg op pagina 5

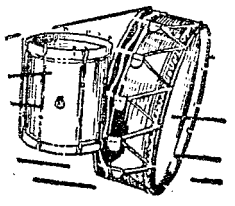

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Minister Udink tot Wereldvoedselcongres:

Ons doel moet zijn een leefbare wereld

Drs. B. J. Udink, de minister zonder portefeuille, belast met de aangelegenheden betreffende de hulp aan ontwikkelingslanden heeft op 16 juni jl. te 's-Gravenhage ter gelegenheid van de opening van het Tweede Wereldvoedselcongres een rede gehouden.
Tot de deelnemers aan dit congres zei de bewindsman het volgende:

De deelnemers aan het Wereldvoedselcongres van 1963 in Washington hadden een andere wereld voor zich dan wij. In twee opzichten is die wereld anders. Toen waren in grote dichtbevolkte delen van de wereld tekorten aan voedingsmiddelen, waardoor honderden miljoenen telkens weer bedreigd werden door hongersnood en in hun voortbestaan afhankelijk waren van de meteorologie, die over oogst of misoogst beslist. Nu zien wij landen, die op de rand van permanente honger leefden, zich opmaken om binnen enkele jaren voedselexporteur te worden. Nieuwe granen en nieuwe landbouwmethoden, waarin een blijkbaar onbeperkt menselijk vernuft van technologie en van research zich kan uitleven, hebben de voedselkaart van de wereld een nieuw aanzien gegeven. Die nieuwe ontwikkeling heeft zijn grenzen nog niet bereikt. De research gaat voort, nieuwe instituten van internationale samenwerking verrijzen en wij staan nu op dit tweede Wereldvoedselcongres te kijken naar een wereld waarvan wij het bestaan zeven jaar geleden niet kenden.

Echo van verwijt

In nog een tweede opzicht hebben er fundamentele veranderingen plaatsgevonden. Zij die in 1963 het woord voerden in de hoofdsteden, op de congressen en de internationale conferenties over de problemen van welvaart en armoede, overvloed en honger, hadden toen nog het oor en het gezag. Het voorbehoud, waarmede zij beluisterd werden, was nog latent, nog nauwelijks waarneembaar. Het onbehagen en het ongeloof in hun boodschap, in hun wijsheid, in hun beleid was voelbaar, maar nog niet hoorbaar. Nu — zeven jaar later — is het anders. Tegen de muren van de universiteitsgebouwen op de campussen weerklinkt een schreeuw.
Vanuit de kerken klinkt een roep en uit gemeenschapsgebouwen, waar jonge mensen bijeen zijn, galmt een echo van verwijt. Het stille onbehagen van toen is nu een kreet van twijfel, van afwijzing, van alternatief, een boze marteling van wantrouwen en onzekerheid.
Aan dit congres neemt voor het eerst de jeugd deel. Wanneer dit congres in de realiteit zal staan, zal ook tegen de wanden van dit gebouw de schrille echo klinken van wat miljoenen in de wereld roepen.
Ik wil een ogenblik trachten deze nieuwe wereld van toenemende overvloed en van toenemend onbehagen onder het oog te zien. Mijn generatie, de generatie van het gezag, van het beleid en van de zekerheden, — de generatie van de meerderheid in deze zaal — is bezig aan het handwerk van de economische en sociale ontwikkeling.
Wij doen dat in onze streken, in onze nationale staten, in regionaal verband en in internationale samenwerking. Het zou onzin zijn te zeggen, dat er niets gebeurt. Er is op vele plaatsen in de wereld redelijke, tot zelfs zeer belangrijke, economische en sociale groei. Er zijn honderden miljoenen, die weten dat hun kinderen het beter zullen hebben dan zij zelf, zoals ook zij het beter hebben dan hun ouders. Er is een grote stroom van hulpbronnen, van kennis en geld van de landen van grote welvaart naar de landen van stagnatie. De inspanning binnen de gebieden, die wij gewend zijn minderontwikkeld te noemen, is groot.
Het internationaal overleg is gegroeid, internationale instituten functioneren op niet-goevernementeel niveau en in intergoevernementeel verband. Internationale organisaties, zoals de Verenigde Naties en Gespecialiseerde Organisaties als de FAO, de UNESCO en de Wereldbank zijn groter dan ooit en zien hun werk en hun jaarlijkse budgetten ononderbroken groeien. Zij kunnen wijzen op belangrijke vooruitgang, die zij hielpen scheppen. Zij allen, zoals ook ikzelf als minister voor Ontwikkelingssamenwerking in Nederland, beoefenen naar ons beste kunnen en met de beste intenties dat handwerk van de ontwikkelingssamenwerking.

Alternatieve samenleving

Waarom dan dat onbehagen, dat protest? Waarom dan de wens naar een alternatieve samenleving? Zij, die daarom roepen, zeggen: Gij beoefent niet het handwerk van de ontwikkeling naar meer menselijk geluk, gij beoefent het cynisch handwerk van het levenloos beleid. Niet de mens staat voorop, maar de gevestigde belangen worden gediend, de mens is bijprodukt. In 1963 werd ons verteld van de honger en overal in de wereld begonnen, juist met de inzet van jonge mensen, de anti-honger-campagnes, want er was te weinig voedsel. Nu is er meer voedsel en misschien zelfs genoeg voedsel, waarop gij trots en welvoldaan wijst. Maar er ís honger, want zij die in overvloed leven, leven in groter overvloed en zij die geen kans kregen om mens te zijn, krijgen ook nu die kans nog niet. Wij aanvaarden niet meer uw anti-honger-acties. Het scheppen van een nieuwe wereld van meer geluk en meer menswaardigheid is niet het handwerk van de cynici der public relations. Uw slogans waren hol en voos. Zij beloofden ons, dat het ging om mensen, maar het ging om schijn, om het voorwenden van doen, maar het wezenlijk niets willen doen.
Daarom wijzen wij af wat er is en daarom scheppen wij nu een alternatieve wereld met een alternatief welvaartsbeleid en met een alternatieve liefde voor die wereld en de mensen die haar bewonen.
Wat staat ons te doen tegenover die bittere klacht en tegenover hen die gereed staan de communicatie te verbreken en door het symbool van het alternatief een eigen weg te gaan, zonder ons en tegen ons?
Het valt mij — en ik neem aan ook vele anderen — moeilijk te luisteren naar zoveel onredelijkheid en naar zoveel bitterheid. Waar geen communicatie meer is, valt ook niet meer te spreken. Maar ik zou toch ook niet kunnen aanvaarden, dat die breuk in de communicatie voor mijn verantwoordelijkheid kwam of voor de uwe.
Het is natuurlijk wel waar, dat meer voedsel nog niet betekent, dat die nieuwe welvaart wordt omgezet in landhervorming, in plattelandsontwikkeling, in verheffing van het levenspeil van de landarbeider, in verbetering van de mogelijkheden zijn kennis te vergroten door opleiding en onderwijs. Daar ligt naar mijn mening de kern van de boosheid om ons heen. Al onze ontwikkelingssamenwerking is een samenwerking tussen gevestigde belangen en niet met degenen die nog nimmer in de gelegenheid waren hun belang te vestigen.

Bereidheid tot inbreuk

Ik spreek de hoop uit, dat dit congres bereid is over zulke zaken te discussiëren. Dat is niet een kwestie van een agendapunt; dat is een kwestie van een mentale houding. Ik zou die houding willen noemen: onze bereidheid om inbreuk toe te staan op alles wat gevestigd is, wat belangen heeft en wat norm is voor het ogenblik. Ik bedoel dat in deze zin, dat ik bereid zou zijn alles, wat voor mij vaststaat, opnieuw te gaan onderzoeken op zijn deugdelijkheid en op zijn doeltreffendheid als instrument voor meer menselijkheid. Dat onderzoek betekent een onderzoek naar de vraag waaróm die verdeling zoveel te wensen overlaat en waaróm meer voedsel maar ternauwernood minder honger betekent.
Ik zou bereid zijn opnieuw — maar dan gezamenlijk met onze critici — te vragen in hoeverre nationale staten onvoldoende hoeders zouden blijken te zijn van het menselijk geluk binnen hun grenzen.
Door inbreuk te aanvaarden op alle gevestigde situaties, op alle heilige huizen, op alle gezetenheid en „establishment", zou ons onderzoek hier in de komende weken en ook elders ter wereld tot verrassend nieuw denken en verrassend nieuw beleid kunnen komen. Ik sluit dat niet uit en ik suggereer dan ook geen technische manoeuvre, maar ik meen dat de schreeuw, de kreet en de roep er recht op hebben gehoord en verstaan te worden.

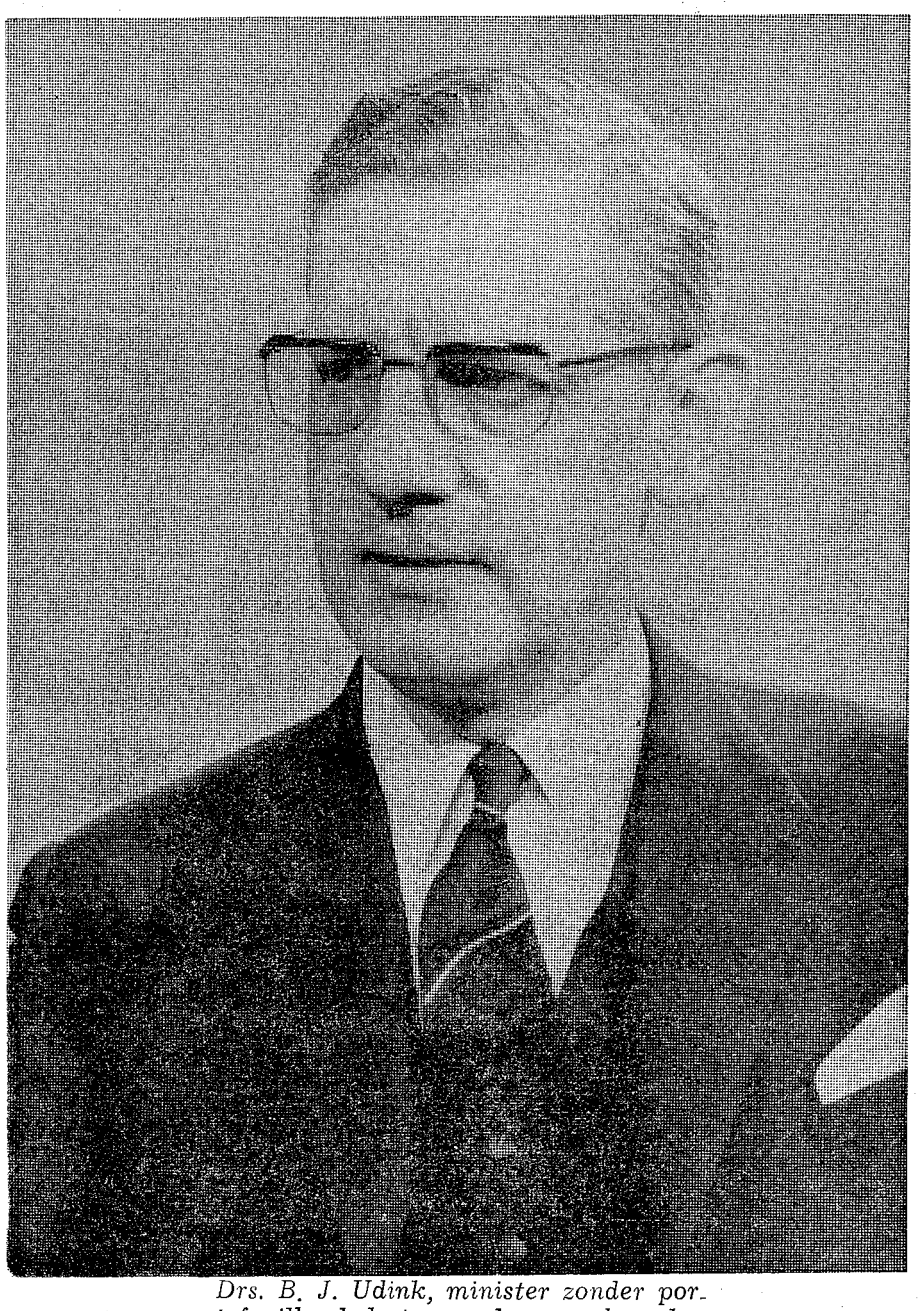

Drs. B. J. Udink, minister zonder portefeuille, belast met de aangelegenheden inzake de hulp aan ontwikkelingslanden

Nieuwe normen voor leefbaarheid

De wereld die wij gemaakt hebben is er een die teleurstelt en die weinig inspiratie biedt. Zo is het ook wel vroeger gegaan en zo is de mensheid voortgegaan van boosheid naar verwijt en van verwijt naar boosheid. Zij is intussen wlè vooruitgegaan, maar onze verwachtingen en onze eisen worden niet vervuld, omdat zij telkens opnieuw verder willen grijpen naar een betere toekomst voor de kinderen van morgen dan voor de kinderen van gisteren. Er dient zich van alles aan in die ontoereikende wereld, in de armste delen en in de welvarendste, want niet alleen de stagnerende welvaart in de zich ontwikkelende landen is aan de orde. In de rijkste landen stagneren industrie-takken, omdat zij niet meer passen in de nieuwe technologie als gevolg van een grenzeloos en ruimteloos voorwaarts denken van de wetenschap. Die technologie vraagt vernieuwing van de technische structuren, nationaal en internationaal. Er groeien nieuwe normen omtrent leefbaarheid en omtrent het recht van elke mens op ademhaling, zonder de dwang die adem te ontlenen aan een atmosfeer van afval en bederf. Zulke nieuwe normen betekenen nieuwe kosten- en prijsstructuren, een nieuwe verdeling van de produktie over de wereld betekent hetzelfde en de toepassing van nieuwe technologie of de modernisering van de industrie betekent alweer hetzelfde. Het vraagstuk van versnelde ontwikkeling in gebieden waar de welvaart stagneert is in wezen hetzelfde vraagstuk als de leefbaarheid van de wereld en in wezen hetzelfde vraagstuk als een herverdeling van de produktieve krachten in de wereld. Het protest dat wij horen, is er één tegen onze onmacht om de wereld leefbaarder en menselijker te maken.
Wanneer wij bereid zijn inbreuk toe te staan in onze volgende discussies en te onderzoeken wat bestaat, dan moeten wij alles in de weegschaal durven werpen wat gevestigd is. Doen wij dat niet, dan komt de communicatie niet tot stand en dan wordt het een strijd van een alternatieve wereld tegen de onze. Doen wij het wel, dan mogen wij van onze critici verlangen dat die communicatie wel tot stand komt en dat het alternatief niet in een andere wereld wordt gesteld, maar in de onze van vandaag, die hier aan de orde is, in uw midden.

Streng en open onderzoek

Concreet betekent dat, dat wij bereid moeten zijn te onderzoeken waarom landhervorming, die altijd stond op onze agenda's, nationaal en internationaal, niet lukt of onvoldoende lukt.
Concreet betekent dat, dat wij ons afvragen of onze instituten nationaal of internationaal voldoen aan de eisen die de mensheid mag stellen. Dat betekent een onderzoek naar de vraag of onze internationale samenwerkingsvormen, de Verenigde Naties en ook de FAO, bruikbare instrumenten zijn. Staan zij voldoende los van gevestigde belangen om kritisch en verhelderend te kunnen spreken? De wereld leefbaarder te maken komt er in feite op neer, dat wij nationaal en internationaal nieuwe prioriteiten bepalen bij de toewijzing van 's werelds schaarse hulpbronnen aan grondstoffen, aan geld en aan menselijk vernuft: nieuwe nationale prioriteiten en nieuwe internationale prioriteiten.
Misschien is daarvoor nodig minder te staan op nationale soevereiniteit wanneer het beleid zou moeten voortvloeien uit een wereldgevoel van samenhang en solidariteit.
Misschien is daarvoor nodig een streng en open onderzoek wáár de gevestigde belangen van economische of politieke macht of van een internationale bureaucratie tekort schieten en misschien zelfs tekort moeten schieten in een herverdeling van de hulpbronnen der wereld door een nieuwe rangschikking van prioriteiten.
Ik zou dit congres willen vragen om op alle gevestigde zaken in een gemeenschappelijk onderzoek inbreuk toe te staan en alles aan de orde te stellen als onzeker en alleen maar deugdelijk, indien het meer kan bieden voor een leefbaarder wereld. Dat, wat ondeugdelijk blijkt te zijn en geen instrument is dat ons dient, mag verdwijnen, naar mijn mening. Ik geloof persoonlijk, dat wij dat meedogenloze onderzoek niet behoe-

(slot op pagina 5)

Prinsenfeest

Op 28 juni was het vijf jaar geleden, dat prins Claus via de televisie zijn entree maakte bij het Nederlandse volk. Op 29 juni is prins Bernhard jarig en het was ook op deze dag, dat prins Claus met zijn schoonouders en zijn aanstaande vrouw in de Ridderzaal de Staten-Generaal voor het eerst ontmoette.
Het was een stralend begin van een moeizame tijd. We dachten toen, dat na vele kritische artikelen spoedig een periode zou aanbreken van algemene aanvaarding van dit huwelijk. Het duurde nog tot en met 10 maart 1966 voor de moeilijkheden met en om dit huwelijk een einde namen.
En als we nu op die tijd terugzien, dan verbaast het ons hoe een man, die op een dergelijke wijze in een land wordt ontvangen, zich zo heeft aangepast, dat hij kan zeggen in een televisie-interview: dit is mijn land.
Sommigen onzer zijn reeds vergeten hoe fel velen gereageerd hebben en hoe onheus het aanstaand bruidspaar is behandeld. Men moet wel heel veel van een vrouw houden als men er dit allemaal voor over heeft.
Het meest heeft hem — als ik het goed zie — gedeerd de belastering van zijn overleden vader. Op die dag hoorde ik via de microfoon hoe iemand daarover sprak in de Eerste Kamer. Ik kan mij nog goed herinneren hoe verbolgen ik toen over die opmerkingen was.
Maar nu na vijf jaar is het merkwaardig te horen en te lezen hoe prins Claus door voor- en tegenstanders gewaardeerd wordt. Dat heeft niets te maken met republikeinse of koningsgezindheid. Door zijn bescheiden tactvol optreden heeft hij Nederland voor zich in genomen.
Hij heeft nu reeds drie zonen en de ontelbare foto's van vader en kinderen tekenen het beeld van Claus.
Altijd is hij bezig met hen en men ziet aan de stralende blik van Alexander hoe hij aan pappa verknocht is.
De belangstelling die prins Claus voor Nederland heeft, komt op tal van wijzen tot uiting. Hij heeft zich gespecialiseerd op het terrein van de ruimtelijke ordening en woont met grote aandacht een Kamerzitting bij over dit onderwerp. Ook op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking is hij meer dan een belangstellend toeschouwer. Door zijn diplomatieke werk kwam hij in Afrika en wel in de Ivoorkust.

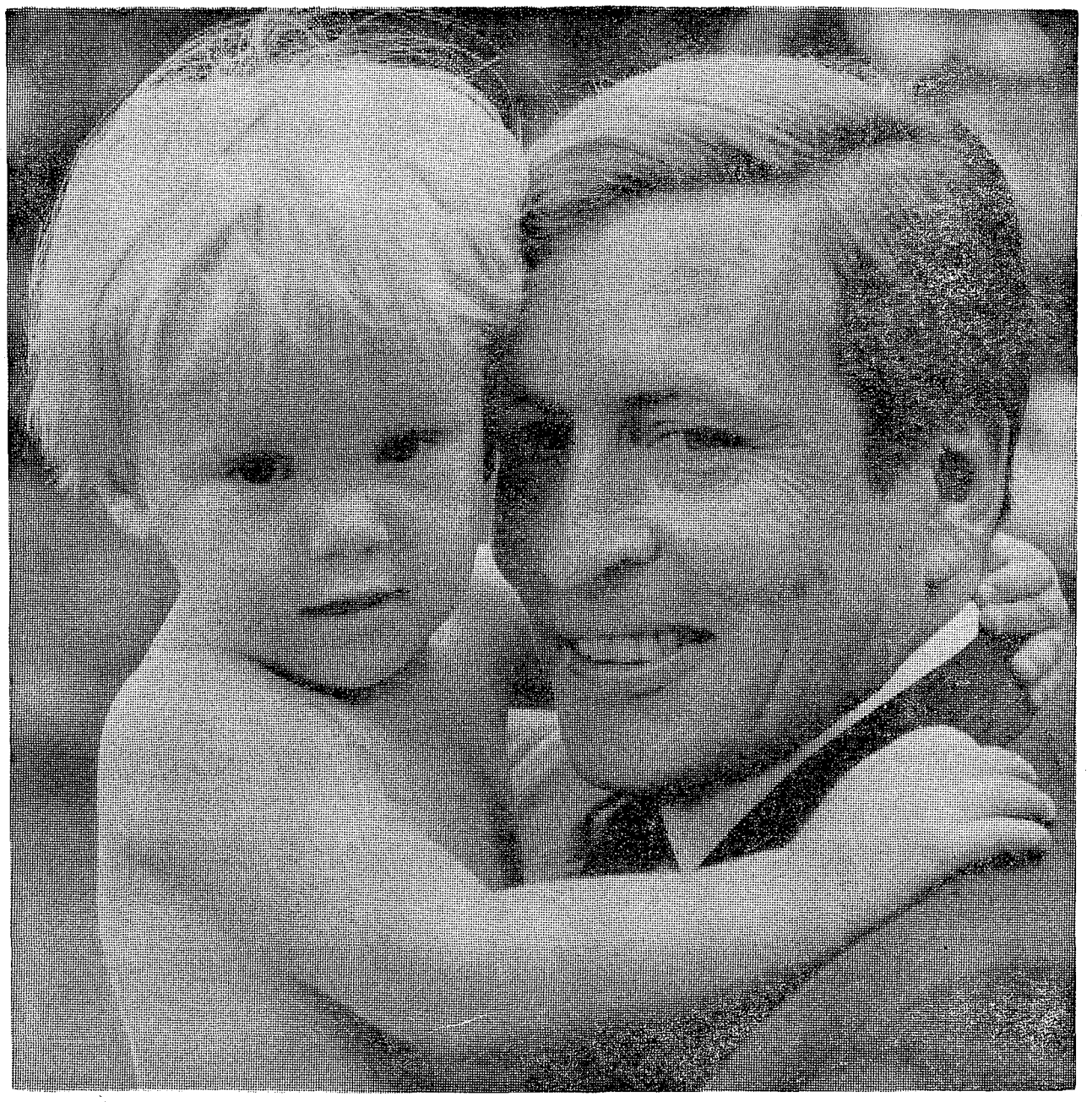

Prins Claus met prins Alexander

President Bouhouet-Boigny memoreerde dat op het afscheidsdiner, dat hij koningin Juliana aanbood aan het einde van zijn onlangs aan ons land afgelegd staatsbezoek. Prins Claus keek heel bescheiden voor zich. Prins Bernhard is nu 59 jaar geworden en is al 34 jaar Nederlander. Hij is hier met grote gulheid en onstuimige vreugde ontvangen. Men was zo dankbaar, dat de enige prinses uit het Huis van Oranje, die met haar moeder eenzaam was achtergebleven na de dood van haar vader, een dynamische echtgenoot kreeg.
De verdiensten van prins Bernhard voor ons land zijn heel in het bijzonder tot uiting gekomen in de oorlogsjaren. Hij heeft zijn leven niet ontzien om voor ons te vechten en als bevelhebber van de Binnenlandse Strijdkrachten was hij het, die bij de capitulatie in 1945 bij de onderhandelingen aanwezig was.
Hij is altijd voor velen een vraagbaak geweest en hij is altijd het idool van zijn dochters gebleven. Nu zijn hij en koningin Juliana in drie jaar tijd grootouders geworden van zes prinsjes.
Wij wensen de gehele koninklijke familie geluk met deze gedenkdagen en prijzen ons gelukkig, dat wij twee zulke prinsen hebben gekregen, die de moeilijke positie van echtgenoot van een regerend en toekomstig regerend vorstin zo voortreffelijk vervullen.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

(slot van pagina 4)

ven te vrezen. Ons zal niets meer gevraagd worden, dan wij kunnen dragen; er wordt immers van ons niets buitensporigs verlangd.
De enige vraag is, dat de wereld beter gaat functioneren zodat zij beter aan haar bedoelingen beantwoordt. In die geest vraag ik hun die uit nood grijpen naar het alternatief, dat te zoeken in onze wereld, met ons samen, en ik vraag ons zèlf om mee te zoeken.

Nieuw instrument

In de wereldsmidse wordt aan een instrument gesmeed, waarvan mijn regering en het parlement van Nederland grote verwachtingen hebben. Ik heb eigenlijk dáárover gesproken: de nieuwe strategie van doelstellingen en van verbintenissen. Doelstellingen van meer groei naar welvaart, heel concreet voor de wereld als geheel, voor de continenten en voor de landen en voor de sociaal-economische sectoren binnen de landen. Het Indicatieve Wereldplan van de FAO is daarin geïntegreerd. In de preambule van die strategie worden onze uitgangspunten voor een nieuwe wereld neergelegd. In diezelfde strategie voor het Tweede Ontwikkelingsdecennium, die naar wij hopen in de wereldvergadering van volkeren, in de VN-assemblee, omstreeks 24 oktober a.s. tot stand komt, staan de maatregelen, waartoe de landen, de gestelde soevereine machten, zich in deemoed verbinden, opdat die gestelde doelen van welvaart verwezenlijkt zullen worden. Daarin staat ook, dat niet de loze slogan het woord is waarop wij wachten, niet de cyniek van het métier, maar de bewogenheid der volkeren, die hun regeerders en parlementen, op grond van de voorlichting die zij krijgen, zullen nopen een nieuwe politieke wil te smeden van ongekende samenwerking. Tenslotte wordt in die strategie al dit streven naar grotere welvaart en meer geluk voor meer mensen uitgetild van het onverbindende nationale tot een nieuwe vorm van internationale samenwerking, waarin op boven-statelijk niveau de bereikte resultaten worden getoetst en beoordeeld, en waarin wordt onderzocht, of wij onze taakstelling te laag stellen en of wij onze verbintenissen zijn nagekomen, en zo wij te kort schoten — hoe wij alsnog naar de norm van een nieuwe wereld met meer welvaart kunnen groeien.
De strategie van DD-2 zal niet aanstonds kunnen functioneren op een wijze die de bestaande structuren kan omsmelten en de gevestigde belangen kan overstemmen. Zij is er wel voor ontworpen en wij groeien daarheen, naar de vaste overtuiging van mijn regering, want in de wereld is een bedding aan het ontstaan, waardoorheen meer menselijkheid stroomt. Wie zich in die stroom begeeft, gaat mee voorwaarts. Wie eruit stapt, stapt uit de wereld.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541, KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE

Slot van pagina 3 (Weggooischolen)

steld en de negatieve, debieliserende invloed van 't buitengewoon onderwijs wordt ondervangen.
Na de lagere school moet dan een 2-3 jarige middenschool komen, in plaats van de ongeveer 15 verschillende richtingen van voortgezet onderwijs, waaruit een kind nu op 12-jarige leeftijd moet kiezen
Op die middenschool moet men het onderricht aanpassen aan de verschillende begaafdheid van de kinderen. Pas daarna komen de verschillende typen voortgezet onderwijs. Op deze manier komt men tot een leerplicht tot en met 15 jaar en een volledig arbeidsverbod voor 15-jarigen, aldus de twee Kamerleden. Het zitten-blijven moet op de lagere en middenschool worden afgeschaft.
Het uiteindelijk doel van de heren Schuring en De Boo is het in fasen invoeren van een leerplicht tot 18 jaar. De heer De Boo meent, dat dit in maximaal 10 jaar te verwezenlijken moet zijn. Het probleem van de invoering is een economisch probleem.
Men moet bepaalde gaten in de arbeidsmarkt vullen. Dat gebeurt deels automatisch, omdat de industrie steeds meer scholing vraagt, maar voor bepaalde sectoren moet een andere oplossing komen.
„Wat er nu in de huishouding gebeurt en in de winkels is misbruik van kinderarbeid", menen ze. Deze kinderen hebben weinig kans op ontwikkeling.
Sectoren, die door het wegvallen van de goedkope arbeidskracht van de werkende jeugd in moeilijkheden komen, krijgen daardoor een stimulans om te rationaliseren. Verlenging van de leerplicht kost geld aan onderwijs en aan loonderving. Die kosten moeten uit de stijging van de arbeidsproduktiviteit worden opgevangen.
Investering in onderwijs is een diepte-investering. En die werpt zijn vruchten af, stellen de CHU-Kamerleden, die dit hele plan een persoonlijk idee noemen, maar wel in de lijn van het fractiebeleid. Ze gaan werken aan de uitvoering ervan.

Een zomerweek rond de bijbel

Samen met het Nederlands Bijbelgenootschap organiseert het vormingscentrum Den Alerdinck te Laag-Zuthem (Ov.) bij Zwolle van 4 tot 11 juli a.s. een zomervakantieweek rond de bijbel, bedoeld voor gezinnen (met of zonder kinderen) en zelfstandig huizenden. Actuele vragen rond bijbeluitleg, gebruik van kinderbijbels, nieuwe bijbelliederen e.d. komen per sprake. Ook staat er een excursie op het programma naar de oude librije van de St. Walburgskerk in Zutphen. Voor kinderen is er een afzonderlijk programma onder deskundige leiding. Prijs: f 107.- p.p., f 200.- p. echtpaar, f 60.- of f 75.- voor kinderen. Opg. en inl. Den Alerdinck, Laag-Zuthem (Ov.), tel. 05290-284.

Staatssecretaris Kruisinga over

veranderde plaats van de huisarts

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga heeft dinsdag jl. in Noordwijk voor het Symposium van de Wereldgezondheidsorganisatie een rede gehouden over: De rol van de huisarts in de gezondheidszorg.

Over de veranderende plaats van de huisarts zei de bewindsman:

Artsen hebben het moeilijk in de maatschappij van vandaag. Behalve hun lange werktijden en hun inspanning om de vorderingen van wetenschap en techniek bij te houden, worden zij geconfronteerd met veranderingen van die maatschappij.
Het zijn vooral de huisartsen die als eersten in de frontlijn op het eerste echelon deze veranderde behoeften moeten opvangen: patiënten en bevolking, overheid en besturen van organisaties, verpleegsters en andere medewerkers van de arts, psychologen en sociologen geven duidelijk blijk van hun zorgen en verlangens met betrekking tot de gezondheidszorg en de arts.
Daarbij komt nog, dat ook uit de kringen van de artsen zelf veranderde behoeften tot uiting komen. Individueel werkende artsen gaan samenwerken in groepen, technische vindingen eisen kostbare investeringen, jonge artsen eisen langere weekeinden en meer vakanties.
Een aantal van deze veranderingen is gelegen in het rationele vlak, een aantal echter in het sociaal-emotionele vlak. Deze laatste zijn in de regel weinig onderzocht en daardoor niet goed bekend. Deze veranderingen geven aanleiding tot spanningen en frustraties.
De vraag naar medische diensten neemt overal snel toe, de medisch-technische mogelijkheden worden groter, de ziekenhuisvoorzieningen groeien sneller dan de „alternatives for hospital care", de voorzieningen buiten ziekenhuizen en inrichtingen. Het aanbod van jonge artsen kan de vraag naar medische diensten niet bijhouden, de zuigkracht van andere dienstverlenende beroepen doet tekorten ontstaan bij het paramedische personeel.
Daarbij komt, dat de belangstelling bij jonge artsen om huisarts te worden, niet toeneemt, terwijl sommige plaatsen niet aantrekkelijk zijn om zich te vestigen als huisarts: als de centra van grote steden.

Maatschappelijke veranderingen

Het toenemen van wetenschap en techniek leidt tot grote ontdekkingen, die het maatschappelijk evenwicht in beroering brengen. Grotere kennis doet bij de bevolking ook de verwachtingen van de behandelingsmogelijkheden van de arts toenemen. De wetenschappelijke ontwikkeling plaatst het accent vooral op de somatische aspecten van de geneeskunde de psychosociale aspecten zijn voor de arts minder gemakkelijk te diagnosticeren en vaak nog minder gemakkelijk te genezen.
Ook de vervlakking en de verzakelijking van de gezondheidszorg door de massale

Dr. R. J. H. Kruisinga, staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

vraag om dienstverlening en het toenemende aantal dienstverleners voldoet niet aan de verwachtingen van de patiënt. De roep om de oude vertrouwde huisarts, die als persoonlijk arts de rol van vertrouwensman weer op zich kan nemen, wordt luider op vele plaatsen.
Het toenemende aantal specialisten schept de behoefte aan integratie en communicatie. De snelle groei van talloze dienstverlenende organisaties in de gezondheidszorg, die vaak langs en over elkaar heen werken, doet de vraag naar die éne arts, die de weg in deze doolhof kan wijzen, naar boven komen: de huisarts.

Veranderingen bij de patiënt

De toenemende verbreiding van kennis en de toenemende democratiseringstendenzen hebben de patiënt zelfbewust gemaakt. Hij verwacht van de arts een grotere mogelijkheid van genezing, niet alleen van zijn lichamelijke problemen, maar ook van zijn emotionele, zijn pedagogische, zijn sociale en zelfs zijn metaphysische problemen; hetzij dat deze rechtstreeks worden aangediend, hetzij dat zij bewust of onbewust vertaald worden in somatische klachten.
Maar zeker wil hij geen bevoogding meer door de arts en eist hij openheid bij de bespreking van zijn problematiek.

Veranderingen bij de arts

De arts wordt opgeleid om doeltreffend een diagnose te kunnen stellen bij een patiënt, die op eigen initiatief naar hem toekomt. Een diagnose die zo mogelijk in één ziektebeeld moet worden gevangen. Dit ziektebeeld tracht de arts op organisatorische basis te interpreteren. Vervolgens dient de arts de patiënt een therapie toe in de verwachting, dat hij snel beter zal worden en zich weer kan aanpassen aan de niet veranderde omstandigheden. De arts is dus enerzijds passief, hij wacht tot de patiënt naar hem toekomt. Anderzijds is de arts actief en directief bij zijn therapie.
Deze houding botst tegen verschillende veranderingen. Integrale benadering van de patiënt doet de noodzaak voor het opsporen van psychische en sociale oorzaken naast somatische oorzaken naar voren komen.
Hierdoor moet de ziekte door één oorzaak door het beeld van de ziekte door meer oorzaken vervangen.
Deze benadering vereist samenwerking van artsen met elkaar en met vertegenwoordigers van andere disciplines, vaak in teamverband. Het zich richten op genezing verschuift naar een begeleiding van de patiënt, van genezing naar zorg.
Het passief afwachten tot de patiënt komt wordt langzamerhand vervangen door als noodzaak bepaalde all-risk-groepen actief op te sporen door periodiek individueel of bevolkingsonderzoek. Deze secundaire preventie moet worden aangevuld door tertiaire preventie en door grotere mogelijkheden en meer aandacht voor revalidatie.
Voorlichting van de bevolking — health education — en medewerking bij de opleiding van aankomende huisartsen en bij research vragen meer tijd en energie dan vroeger.

Veranderingen bij de overheid

De overheid is rechtstreeks betrokken bij deze problematiek. Enerzijds is de vraag van de bevolking naar gezondheidszorg geevolueerd naar een recht op gezondheidszorg. Anderzijds is de uitbreiding van deze zorg direct afhankelijk van de financiële draagkracht van iedere burger en van het gehele volk.
Een toenemend beroep op het overheidsbudget is merkbaar. Deze tendenzen confronteren ook de overheid met de vraag naar efficiency en doeltreffendheid van de medische organisatie, naar een evenwichtige verdeling tussen ziekenhuiszorg en alternatieven van ziekenhuiszorg.
Bovendien is de vraag naar doelmatige aansluiting van de dienstverlening van de vele organisaties in de gezondheidszorg bij de vraag van de patiënt dringend geworden.
Het soms verouderde organisatiepatroon vereist aanpassing bij moderne mogelijkheden.
In de gehele wereld heeft men veel aandacht voor een goede opvang van de patiënt op het eerste echelon, de „primary medical care". In dit land heeft het Nederlands Huisartsen Genootschap sedert 1956 een aantal initiatieven ontwikkeld om de plaats van de huisarts in deze primary medical care veilig te stellen. Met steun van de overheid is een instituut voor wetenschappelijk onderzoek in het centrum van ons land tot ontwikkeling gebracht.
Door het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid is een commissie ingesteld om de plaats en de taak van de huisarts in de gezondheidszorg te bestuderen en om wegen aan te geven om de ontwikkeling van de huisarts te bevorderen.
Mede door deze initiatieven is aan iedere universiteit een hoogleraar-huisarts benoemd. Door deze hoogleraren wordt de huisartsgeneeskunde reeds vroeg in de medische studie onder de aandacht van de student gebracht.
Terwijl er nu een mogelijkheid gaat komen om een specifieke opleiding in de huisartsgeneeskunde te volgen. Daarnaast kan een onderzoek worden opgezet met behulp van de praktiserende huisartsen.
Vervolgonderwijs voor deze huisartsen wordt georganiseerd. Zodoende is een basis gelegd voor de ontwikkeling van de huisarts en voor het aantrekken van jonge huisartsen.
Daarenboven heeft de regering de totstandkoming van een aantal groepspraktijken van huisartsen bevorderd.
Ik meen, dat het voor de gezondheidszorg van vitaal belang is, dat de huisarts zijn taak goed kan vervullen en dat zijn plaats veilig is gesteld.

STEUNT HET UNIE-WERKFONDS!!

ZO denk ik er over

Ook voor mij straks geen plaats meer?

Met grote belangstelling heb ik de ingezonden brief van de heer Reus in „De Nederlander" van 5 juni jl. gelezen. Ik kan de inhoud daarvan — ondanks het onderschrift van de redaktie — volledig onderschrijven. Ook ik ben niet op de algemene ledenvergadering geweest, o.a. omdat ik mij daar niet meer thuis voel.
Er wordt op dit soort vergaderingen bikkelharde politiek bedreven, waarbij in grote principiële zaken met afwijkende meningen van grote minderheden geen rekening meer wordt gehouden. Dit is niet meer in de geest van de Unie, dit is va banque politiek tegen een zeer pragmatische achtergrond. Er wordt met zeer respectabele leden de spot gedreven en men maakt ze belachelijk of kleinceert ze, om daardoor ten koste van alles zijn eigen mening door te drijven. Het wederzijdse respect voor elkaar en elkaars standpunten is dikwijls ver te zoeken.
Vele trouwe leden hebben de Unie reeds verlaten — recentelijk drs. Schouten — en meerderen zullen volgen.
Dit is simpelweg een gevolg van het feit, dat men wel in theorie maar niet in de praktijk uitvoering geeft aan de verklaring van het hoofdbestuur en de commissie Haars, dat alle stromingen in de Unie dienen te worden gerespecteerd en tot hun recht moeten komen. Dit gebeurt in de praktijk niet of heel bescheiden.
De manipulaties, waarop de heer Reus o.a. doelt, zijn onlangs weer aan het daglicht getreden bij de verkiezing van een gedeputeerde van de CHU voor de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland. Hierbij hebben ongetwijfeld partij-politieke overwegingen een rol gespeeld, waarbij een lid van de centrumgespreksgroep op een uiterst linke en bijzonder onsportieve manier gemangeld is geworden.
De leden van de Centrumgespreksgroep schijnen de verdoemden in de Unie te zijn, de lieden met het boze oog en de zwarte ziel.
Ten aanzien hiervan maakt met name de top van de CHJO, te weten Huijssen c.s. zich schuldig aan een grote mate van onverdraagzaamheid. Als men hun lijfblad „Stakkato" regelmatig leest, proeft men de geest van radicalisme, nihilisme en socialisme, drie wezenstrekken die de Unie vreemd behoren te zijn.
Men zet zich af tegen bekwame en integere Unieleden, die toevallig niet in hun straatje liggen op een wijze die voor onze Unie ongepast is en dat alleen omdat ze per ongeluk — en mag dat misschien nog — wat rechtser denken dan zij.
Het is mij langzamerhand duidelijk geworden, dat er in de Unie twee soorten leden zijn, namelijk zij die loge zitten en zij die op het schellinkje geplaatst zijn. Dit is een onduldbare zaak en voor mij en vele anderen niet meer te accepteren.
Indien deze geestesgesteldheid verder terrein wint — en God verhoede ons daarvoor — en bovendien niet teruggedrongen wordt, voorspel ik voor volgend jaar bij de Kamerverkiezingen een grote debâcle voor onze CHU en dat zou ik ze graag willen besparen.
In mijn woonplaats Huizen hebben wij gelukkig nog een respectabele achterban. Bij de gemeenteraadsverkiezingen verkregen wij 2100 stemmen, zijnde 22½ procent van alle geldige uitgebrachte stemmen, wat resulteerde in 5 raadszetels (1 winst). Bovendien was onze stemmenwinst vergeleken met de Provinciale Statenverkiezingen 1,2 procent. Wij zitten hier dus nog, gezien tegen het landelijke beeld, op rozen. Deze goede positie danken wij nog aan de „image" die de Unie, ons plaatselijk bestuur en de raadsfractie tot op heden bij de bevolking nog heeft, zulks in tegenstelling tot de ARP, die dan ook 1 zetel verloor.
Ik vrees, dat ons in de naaste toekomst eenzelfde lot beschoren is als de ARP, aangezien de kritiek op de landelijke gang van zaken ook hier steeds groter wordt.
Teneinde misverstand te voorkomen kom ik nog even terug op de door mij gesignaleerde geest van het socialisme in o.a. „Stakkato".
Ik verwerp zonder meer de leer van Karl Marx, de geestelijke grondlegger van het socialisme en het communisme, tevens van de leer van de klassestrijd en de geestelijke vader van de gedachte: „Godsdienst is opium voor het volk".
Ik geloof slechts in de sociale ethiek van het Evangelie, dat ons voor alle tijden is meegegeven. Kortweg gezegd: ik geloof in een christelijke sociale maatschappij en ik verzet mij tegen een onchristelijke socialistische maatschappij.
Tenslotte roep ik gaarne alle trouwe en welmenende Unieleden op paraat te zijn voor het voortbestaan van de Unie en wel in de geest zoals een groot deel van ons dat toch nog voor ogen staat, want de ontbindende elementen knagen reeds aan de wortels van ons bestaan.
Ik heb boven dit artikel gezet: „Ook voor mij straks geen plaats meer?" Ik hoop op dit ogenblik nog op beter, maar ook voor mij zal wellicht de dag der waarheid moeten komen en dan zal ook ik daarvan de consequenties moeten trekken, zoals zovelen voor mij.

F. Kool,
secretaris kiesvereniging Huizen N.-H.

Inspraak

Nu alle partijen voor inspraak zijn van leden en kiezers is het besluit van de Unieraad op zaterdag 20 juni jl. om nu al een lijstaanvoerder aan te wijzen wel iets, dat uit de toon valt. Immers, de afdelingen kunnen nu al enkele kandidaten opgeven voor de groslijst. Daarna wordt deze vastgesteld, zodat de groepsvergaderingen hun keuze kunnen bepalen.
Door het besluit van de Unieraad is voor de groepsvergaderingen elke vrije keuze uitgeschakeld. De afstand van leden en ook kiezers tot het bestuur wordt hierdoor in plaats van kleiner juist groter.
Als inwoner van de Rijnmond heb ik geen enkel bezwaar tegen de keuze van drs. B. J. Udink, maar zij die een andere kandidaat wensen staan nu al helemaal buitenspel.
Bij mij rijst de vraag of de keuze van Udink de wens is van alle afdelingen over het gehele land?

N. Koren,
Schiedam.

Keuze lijsttrekker

De Algemene Vergadering heeft enige jaren geleden vastgesteld, dat de lijsttrekker wordt gekozen door de Unieraad. Zie artikel 56, lid d. van de Statuten. Op de laatstgenoemde Algemene Vergadering (23 mei jl.) is een aantal statutenwijzigingen aangenomen, die de procedure en het tijdschema aangeven met betrekking tot de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer. Hieruit vloeit voort, dat de lijsttrekker overeenkomstig artikel 56, lid d., vóór de zomervakantie door de Unieraad dient te worden aangewezen. Iedere kiesvereniging heeft het recht de Algemene Vergadering voor te stellen hierin verandering aan te brengen.

Drs. G. van Leijenhorst,
secretaris CHU.

HANAB N.V.
GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS
VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •
VEENDAM
Telefoon 05987 3800

FA. TIJHUIS & KREIJKES
Aannemers van Timmer- en Metselwerken
Industrieweg 12 - Telefoon 05480-2834
RIJSSEN

FA. VAN LEUSDEN
zand- en grinthandel
containervervoer
Telefoon 08370 - 2274 en 7070 - Nude 1
WAGENINGEN

N.V AANNEMERSBEDRIJF
Ph. DE KONING Jr.
Voor alle betonwerken
Vissersbuurt 110 · Telefoon 01850 - 39543 - 51543
PAPENDRECHT

nijhuis
bouwbedrijf
MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW
Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

Voor uw
★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer
„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 · Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

De Nederlander
ook voor
al Uw
familieberichten

STIJGENDE OMZET!
Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:
Stroomberg's
Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.
Belt u eens voor offerte of proefbestelling · Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

N.V. CENTRALE
SUIKER
MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM
VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

diaconessenhuis eindhoven

wilt u

verpleegster worden ?

vraag dan inlichtingen

bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

N.V.SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

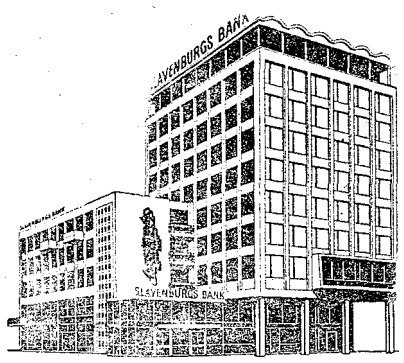

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

D. DE VRIEZE N.V.

Noordkade 10 - Telefoon 05120 2421

HANDELSONDERNEMING
DRACHTEN

★

FABRIEK BUSSENVERF KOUDWATERVERVEN · WITKALK UIERZALF EN VASELINE

★

GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN CHEMICALIËN CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN · BORSTELWAREN KWASTEN

Houthandel S. O. DE VRIES n.v.

Oppedijkstraat 2
Telefoon 05155: 201 · 202 · 301 - 402
LJLST

C.V. Makelaars- & Assurantiekantoor

A. H. VAN WAGENSVELD

Kerkewijk 71 · Telefoon 08385 · 11741
VEENENDAAL

BETONFABRIEK „VRIJENBAN"

P. M. J. HOEKE

Rotterdamseweg 376, Delft, telefoon 01730 · 24178 b.g.g 24008

Betonwaren

VOOR DE BETERE INSTALLATIES ?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE

M. van der Voet N.V.

Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

Elektro Technisch Installatie Bureau

„MERWESTROOM" N.V.

Buiten Walevest 15, Dordrecht, tel. 01850-34900

Uitvoering, onderhoud en ontwerpen van :

* **licht**
* **kracht**
* **signaal**
* **communicatie**
* **meet en regel**
* **centrale verwarming**
* **luchtbehandeling**
* **koeltechn. installaties**

te Gorinchem · Nieuwstad 5 - 7 · tel. 01830 - 2332
te Hardinxveld · Rivierdijk A. 426 · tel. 01846 - 2050

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ
N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. *Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.*

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204
WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

AANNEMER METSELAAR

C. VAN KATWIJK

Hoofdweg 145 Tel 03489 361
ZEGVELD (U.)

VENTEVOGEL'S ASSURANTIEBEDRIJF

alle verzekeringen

BADHUISSTRAAT 89 · TELEFOON : 01184 - 2202/4461
VLISSINGEN

tfn 3788 · alphen a.d. rijn
maastricht · tfn 21248

technisch bureau n.v.

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

Voor **LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN** (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 Leeuwarden · Telefoon 05100 20841

boele & van eesteren

boele en van eesteren rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 10 JULI 1970
6e Jaargang - No. 27

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Bevolkings-politiek

door Drs. J. G. de Klerk

Meer en meer komt het vraagstuk van de bevolkingspolitiek in de belangstelling te staan.
Ietwat meer gespecificeerd wil ik een enkel woord wijden aan het probleem van de bevolkingstoename.
De vraag luidt dan: „Is het wenselijk dat de bevolking toeneemt?"

Deze vraag is vooral door de problematiek rond de milieuhygiëne steeds meer om de hoek komen kijken. In het verslag van een conferentie in Londen, gewijd aan 't onderwerp „veranderingen in het milieu door toedoen van de mens" (uitgave van de Kon. Ned. Akademie van Wetenschappen, deel 22, 1970) wordt een heel duidelijke aanbeveling gedaan:

„een drastische inperking van de menselijke bevolkingsgroei is noodzakelijk voor het in standhouden van ons milieu".

De ernst van de situatie wordt aardig getekend door het volgende citaat uit dit verslag:
„Wanneer men de versnelde ontwikkelingen in de kwart eeuw na de Tweede Wereldoorlog extrapoleert naar de nabije toekomst en ervan uitgaat, dat de bevolking toeneemt met een factor 2 en dat men een levensstandaard aanhoudt, die men in de Westerse geïndustrialiseerde landen thans als wenselijk aanvaardt, dan zal een groot aantal voorzieningen, zoals voor elektriciteit- en watergebruik met een factor 10 en voor wegenbouw zelfs met een factor 20 toenemen.
Om aan de ontwikkelingen in USA het hoofd te bieden, zouden grote steden grotendeels herbouwd en zouden binnen 30 jaar vijftig nieuwe miljoenensteden gebouwd moeten worden."

Vijf miljoen meer

Voor Nederland wordt een toename van 5 miljoen mensen verwacht in de eerstvolgende 30 jaar.
Vooral de verontreiniging van het milieu geeft m.i. aanleiding tot een hernieuwde oriëntering op het probleem van de bevolkingstoename. Er is berekend, dat — zelfs bij een **constante** bevolking de totale energiebehoefte in de komende decennia enorm zal toenemen. Dat zal ook een flinke verontreiniging op allerlei gebied met zich meebrengen, afhankelijk van de maatregelen, die zullen worden genomen. Bij een **toenemende** bevolking worden deze vraagstukken uiteraard alleen maar moeilijker oplosbaar.
Men zou haast een politiek op korte termijn kunnen bepleiten, die erop gericht is de volgende 25 jaar de bevolking constant te houden om zodoende tot een werkelijke aanpak van de milieuverontreiniging te komen. Daarna kunnen we dan weer verder zien.
In Nederland kunnen we een dergelijke stationaire toestand pas **op den duur** bereiken, nl. als per (al dan niet gehuwde) vrouw statistisch i.p.v. 2,5 kinderen 2,1 worden geboren. Als dit zo snel al redelijk mogelijk is, bijv. in 5-10 jaar, zou worden bereikt, dan zal het inwonertal nog blijven stijgen tot het ongeveer in het jaar 2020 stationair geworden is op een niveau van 17-18 miljoen.
Als gevolg van de huidige bevolkingsgroei moet een relatief groot deel van het nationaal inkomen aan breedte-investeringen worden besteed. Deze dragen niet bij tot een welvaartsstijging. Andere gevolgen zijn voorts: het achterop raken van onderwijs, gezondheidszorg, woningbouw (uitbreiding van het aantal huishoudens eist de helft van de nieuwe woningen op), verkeersvoorzieningen en zaken als milieubeheersing.

Studie

Op zichzelf zijn m.i. geen principiële economische bezwaren verbonden aan een stationaire bevolking. Politiek ligt de zaak heel wat moeilijker. De kreet „Afschaffing van de kinderbijslag" doet menig politiek kopstuk rood kleuren. Dat is ook wel logisch, want verdedig maar een bewuste inkomensderving aan de kiezers. Toch zouden dergelijke standpunten de problematiek onrecht aandoen. Zij zijn echt te simpel geworden. Maar natuurlijk zullen we — stel dat deze bijslag in de toekomst wordt afgeschaft — compenserende maatregelen moeten nemen.
Voorzover ik het in ons nieuwe program heb kunnen nagaan, zegt de CHU over deze hele problematiek niet erg veel. Ik heb alleen het bepleiten van een betere spreiding van de bevolking kunnen vinden.
Verder is er van de zijde van de Sav. Lohmanstichting een rapport verschenen, gepubliceerd in het CH-tijdschrift van februari-maart 1967. Hoewel een uitstekend rapport, is dit nu duidelijk niet meer bij de tijd.
Zo staat er op blz. 20 te lezen:
„In dit rapport wordt dan ook met kracht stelling genomen tegen die veelal lichtvaardige en oppervlakkige redenering, die op grond van demografische overwegingen rechtstreeks concludeert tot geboortebeperking. Deze redenering gaat voorbij aan het specifieke karakter van het huwelijks- en gezinsleven en hecht een te grote normatieve betekenis aan berekeningen en prognoses van demografen."
En op blz. 21 wordt heel voorzichtig het volgende geformuleerd:
„In concreto kan men van de bevolkingsontwikkeling uit geredeneerd, uitsluitend komen tot vermindering van het aantal geboorten via de noodzakelijke relatie tussen het inzicht van de bevolking in het wezen van het mens-zijn, van de seksualiteit, van het huwelijks- en gezinsleven enerzijds en de mogelijke nadelige invloed, die een toenemende bevolkingsdichtheid kan hebben op een zo optimaal mogelijke beleving daarvan anderzijds.
Tegen deze achtergrond moet gepleit worden voor een zo intensief mogelijke voorlichting en opvoeding van de bevolking teneinde te komen tot de zo noodzakelijke verdieping van het inzicht in het wezen van het mens-zijn en het wezen van de menselijke relatie in het huwelijk en daarbuiten."
Het zijn belangrijke fundamentele uitspraken, maar ik ben van mening, dat we er hier niet meer mee komen. In elk geval is een nadere studie vereist, waarin de meer recente gegevens zijn verwerkt.
Zouden we niet tot een vaststelling kunnen komen van een optimale bevolkingsgrootte? Zo niet, dan moeten we — geloof ik — maar heel voorzichtig „op grond van onze eigen verantwoordelijkheid" en al of niet voorgelicht doorgaan met kinderen op deze aarde te zetten. De aarde bevolken is wat anders dan de aarde overbevolken en het gaat erom, dat we vaststellen, wanneer we dat doen.
Psychologisch wordt de situatie in Nederland in toenemende mate rijp om een politiek van een min of meer stationaire bevolking te bepleiten.
Of we daarheen moeten is een open vraag. Wel moeten we bedenken, dat het niet alléén om mensen gaat, maar óók om ruimte voor auto's, huizen, tweede huizen, eigen zwembaden op wat langere termijn en allerlei collectieve voorzieningen.

Het zou m.i. een goede zaak zijn, wanneer de Savornin Lohmanstichting zich nog eens over het vraagstuk zou willen buigen. Het rapport van 1967 biedt naar mijn mening te weinig houvast. Vooral wat betreft de te nemen maatregelen.
Er zit heel wat studie in, maar een boeiende problematiek is het wel.

Drs. J. G. de Klerk.

De bevolkingsgroei in ons land geeft het volgende beeld:

Aantal inwoners	Gerealiseerd		Duur
	Tijdstip		
2.000.000		1795	
3.000.000	februari	1844	ca. 50 jaar
4.000.000	augustus	1879	35 jaar 6 maanden
5.000.000	november	1897	18 jaar 3 maanden
6.000.000	september	1911	13 jaar 10 maanden
7.000.000	mei	1922	10 jaar 7 maanden
8.000.000	september	1931	9 jaar 3 maanden
9.000.000	december	1941	10 jaar 2 maanden
10.000.000	oktober	1949	7 jaar 10 maanden
11.000.000	mei	1957	7 jaar 6 maanden
12.000.000	oktober	1963	6 jaar 5 maanden
13.000.000	april	1970	6 jaar 5 maanden

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

in te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

CH-studieconferentie op 19 september a.s.

De studieconferentie „Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid" zal worden gehouden op zaterdag 19 september 1970, in 't Jaarbeurs congres- en vergadercentrum te Utrecht.

Inleiders zijn dr. P. A. Elderenbosch te Amersfoort en ds. F. H. Landsman te Den Haag.

De studieconferentie staat onder auspiciën van de Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting.

Drs. Tilanus in de Tweede Kamer:

Milieuhygiëne eist diepgaande bezinning op totale herwaardering van de maatschappij

Tijdens het debat over het wetsontwerp inzake de luchtverontreiniging in de Tweede Kamer leverde de heer Tilanus namens de ch-fractie een goede bijdrage. De heer Tilanus zei in zijn betoog, dat de luchtverontreiniging blijkens enkele grote advertenties in de afgelopen weken ook iets is voor sommige benzinemaatschappijen om reclame mee te maken. Dat is op zich zelf niet zo vreemd, als men bedenkt — dat geldt voor ieder van ons — dat men per etmaal 10.000 liter lucht in- en uitademt. Dan is het natuurlijk wel prettig te weten, dat zulks veilig kan gebeuren. Wij kunnen desnoods enkele weken leven zonder eten, enkele dagen kunnen wij zonder drinken leven, maar wij kunnen hoogstens enkele minuten leven zonder lucht. Instinctief voelen wij iets benauwends in het probleem van de luchtverontreiniging. In dat diepgewortelde gevoel van lijfsbehoud ligt ook eigenlijk het aangrijpingspunt voor het aanprijzen van benzine, die niet schoner is, maar die wel wat beter verbrandt.

Wij raken hier de kern van het wetsontwerp. Het is een onderdeel van een heel programma van milieu-wetgeving, zoals dit door staatssecretaris Kruisinga is aangekondigd. Het raakt de directe economische belangen en het raakt één van de meest fundamentele problemen van ons bestaan.

In de afgelopen eeuw hebben wij een technologie ontwikkeld, die de natuur bedreigt. In de afgelopen decennia hebben wij een aantal plantjes en beestjes met het grootste gemak opgeofferd, maar zo langzamerhand is de mens nu zelf aan de beurt. Mijn collega Lamberts heeft daarover een goed en wetenschappelijk betoog gehouden. Een oversterfte van 4000 mensen tijdens een fogperiode in december 1956 in Londen, is daarvan wel een bewijs.

De natuur, in stand gehouden via een keten van kringloopprocessen, wordt bedreigd door een aantal technologische elementen, die niet alleen in de bestaande ecosystemen — in de bestaande kringlopen — niet worden opgenomen, maar bovendien die kringlopen verstoren en misschien zelfs vernietigen.

Mag ik vervuilen?

Ik wil geen dramatisch verhaal ophangen over onze kinderen, die straks in de Sahara leven en die verse tomaten uit een reageerbuisje eten. Het probleem, waarmee de mensheid zich zelf heeft opgescheept, is voor iedereen — en zeker voor de deskundigen — duidelijk. In de publiciteitsmedia heeft de milieuhygiëne een vaste plaats veroverd en terecht. Het gaat er nu om, hoe wij de zaak kunnen terugdraaien en hoe wij de technologie in de hand kunnen houden. Ogenblikkelijk rijst dan de vraag naar de middelen, die wij moeten toepassen. Er zijn allerlei maatregelen te bedenken, die aan de hand van nationaal of internationaal vastgestelde normen zijn vastgesteld en die hun effect wel zullen hebben. Voor alles gaat het echter om het vinden van een uitgangspunt. In feite is het principe „de vervuiler betaalt" niet principieel genoeg, want het zou kunnen betekenen: „de betaler vervuilt".

De heer Imkamp heeft daarop ook al gewezen. Wij moeten ons eigenlijk de vraag stellen: Mag ik überhaupt vervuilen? De oplossing van het probleem van de vervuiling wordt niet gevonden — nu niet en over honderd jaar zeker niet — door het instellen van een soort van luchtpolitie. Ik ben het niet met de heer Imkamp eens, dat hier een taak voor de politie ligt. Deze luchtpolitie zou per helikopter de rook, die uit schoorstenen komt, moeten controleren en zij zou, als er teveel gifstoffen in de rook zitten, een kurk in de schoorstenen moeten stoppen.

Vandaag gaat het om de vraag: Mag ik vervuilen? In de natuur is een antwoord op deze vraag gevonden en 'n oplossing in 'n stelsel van aaneensluitende ecosystemen. In de technologie moeten wij de oplossing nog vinden.

Wij zullen haar moeten vinden. Wij zullen, met andere woorden, een technologische kringloop moeten ontwikkelen, waarbij, zeer in het algemeen gesproken, slechts technologische produkten mogen worden vervaardigd, welke geen eindprodukten zijn in deze zin, dat zij niet meer in de kringloop kunnen worden opgenomen. Elk produkt zal in een bepaalde fase van een technologisch ecosysteem moeten passen. Deze fase kan natuurlijk samenvallen met een fase in een biologisch ecosysteem en zal daarin misschien kunnen worden opgenomen. Dit is een immens probleem met bijzonder veel kanten. Het is bijvoorbeeld een probleem, waarbij wij te maken krijgen met een scala van uiterst subtiele wetten, die in toenemende mate een enorme hoeveelheid macht en verantwoordelijkheid bij de overheid zullen leggen. Bovendien gaat het om een probleem, waarbij de oplossingen, in geld uitgedrukt, nauwelijks zijn te schatten.

Eveneens is het nauwelijks te schatten, wat het ons zal kosten als wij géén oplossingen vinden. Een toekomstige technologische kringloop zal dan ook moeten passen in onze ecologische orde en in onze economische orde.

Bezinning

Ik breng dit naar voren, omdat ik daarmee wil zeggen, dat er veel meer nodig is dan een nieuwe aanpak van de ruimtelijke ordening en zelfs het uitvaardigen van wetten, die het grondrecht van de milieubescherming proclameren. Het vereist een diepgaande bezinning op een totale herwaardering van de doeleinden en de prioriteiten in onze maatschappij. Wij moeten in de toekomst weer zonder angst voor ons eigen milieu kunnen leven. Het gaat niet meer om „the survival of the fittest", maar het gaat om „the survival of all people". Als ik dan moet kiezen tussen economische belangen en de belangen van het menselijk leven in een milieu, waarin dit mogelijk is, kies ik voor het laatste. Het primaat van de leefbaarheid stel ik voorop. Ik meen, dat de staatssecretaris dit ook doet. In zijn toespraak tot de Gezondheidsraad op 17 oktober 1969 heeft hij gezegd, dat, wanneer men aan de gezondheid van het milieu tornt, men ook aan de gezondheid van de mens tornt.

In de artikelen 18 en 20 bespeur ik echter toch een iets andere tendens. Daar staat, dat geen nadere eisen kunnen worden gesteld „die in het algemeen uit economisch oogpunt redelijkerwijs niet gevergd kunnen worden". Het lijkt erop, alsof de staatssecretaris daar uitgaat van het primaat van de bestaande economische orde. Ik zou dus gaarne van hem vernemen, wat hij precies met deze bepalingen bedoelt en waarom hij deze bepalingen nodig heeft. Natuurlijk moeten wij zoeken naar een evenwicht van ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling en milieubeheer. Prealabel is echter de vraag van het menselijk leven. Het gaat hier om een principiële stellingname.

De heer Oele heeft — mijns inziens ten onrechte — dit in verband gebracht met de aanwijzing van een lijstaanvoerder voor de CHU. Ik ben erg benieuwd, uit welk vakgebied de lijstaanvoerder van de PvdA zal komen.

Grondslagen

De staatssecretaris heeft in zijn toespraak van 17 oktober de grondslagen voor het beleid bij de bestrijding van de luchtverontreiniging genoemd:

1. De bepaling van de samenstelling van de lucht en van de mate van de verontreiniging, waarbij het vooral om de meettechnieken gaat; dit is een zeer moeilijke materie, waarop wij nog lang niet zijn uitgestudeerd.
2. Het vaststellen van de maximaal toelaatbare concentraties; hierover heeft de staatssecretaris een advies gevraagd aan de Gezondheidsraad; bovendien is dit een punt, dat een sterk internationale benadering vraagt.
3. De vaststelling van de mate van giftigheid van verontreinigende stoffen in het milieu van de mens; ook op dit punt zal nog heel wat onderzoek moeten worden verricht.
4. Het tot stand brengen van wettelijke regelingen; het nieuwe wettelijke kader dient een efficiënte bestrijding te bevorderen, waarbij het internationale karakter even goed op de voorgrond treedt.

Ik meen, dat deze vier grondslagen juiste uitgangspunten zijn voor het bestrijdingsbeleid. De problematiek, die ik zoëven reeds aansneed, van de kringlooptechnologie, tilt hier eigenlijk wat bovenuit en is iets, dat niet specifiek in deze wet thuishoort. Dit is uiteraard iets voor langere termijn. Met het beleid op korte termijn, in de vorm van sectorsgewijze wetgeving, kan ik mij wel verenigen. Wel zullen wij zo snel mogelijk moeten komen tot het bepalen van een beleid op langere termijn. Daartegen zullen wij dan dit korte termijnbeleid moeten kunnen afzetten. Ik zou de staatssecretaris willen vragen, of het mogelijk is, een milieunota te produceren, die aan de Staten-Generaal wordt aangeboden, en waarin dat langere termijnbeleid en de uitgangspunten daarvan worden uiteengezet. Die nota zou — en dat zou wellicht aantrekkelijk zijn — de vorm kunnen hebben van een wetsontwerp, waarbij een raad voor de milieuhygiëne wordt ingesteld. Voor de instelling van een dergelijke brede raad, waarvoor wij erg veel voelen, lijkt mij het onderhavige wetsontwerp wat te eng, maar wij zouden wel erg graag naar een brede raad voor de milieuhygiëne toe willen.

Internationaal

Ik wil nog even terugkomen op het punt van de internationale samenwerking. De staatssecretaris zegt op blz. 5 van de memorie van antwoord mijns inziens terecht, dat deze samenwerking essentieel is. Ik wil nu gaarne van hem vernemen, of hij van mening is, dat de bestaande internationale verbanden een voldoende kader vormen om de milieuhygiëne effectief aan te pakken.

Ik wil in dit verband graag de staatssecretaris grote lof toezwaaien voor zijn aandeel in de vergadering van de Wereldgezondheidsorganisatie op 8 mei in Genève. Hij heeft daar een resolutie ingediend — wij hebben daarvan kennis kunnen nemen in de nota over de internationale volksgezondheidszaken, die wij dezer dagen hebben gekregen — waarin hij vraagt om versterking van de activiteiten op het gebied van de milieuhygiëne, en hij bepleitte daar o.a. met kracht het tot stand komen van een internationale wetgevinij. Dit is ook wel nodig, omdat de kleinere landen — daartoe moeten wij onszelf ook rekenen — alléén geen effectieve bestrijding kunnen bereiken. Ik wijs bijvoorbeeld op de loodvrije benzine, waarover vandaag ook al meer is gesproken. Shell-Oil en British Petroleum zijn bereid die te verkopen, als er in West-Europa eensgezindheid bestaat over de maatregelen tegen luchtverontreiniging. De autoindustrie zal zich daarbij dan moeten aanpassen. General Motors en Ford gaan dit inderdaad al in 1971 in Amerika doen. Het zou interessant zijn, van de staatssecretaris te horen, of hij kan meedelen, wat hij nu internationaal kan doen en hoe hij dit hoopt te bereiken.

Provinciale raden

Ik zou nog enkele punten willen bespreken, die met de uitvoering van de wet te maken hebben.

In de eerste plaats wijs ik erop, dat, evenals in vele andere wetten van de laatste tijd op het terrein van de volksgezondheid, ook in deze wet de provincies een belangrijke taak krijgen. Nu heeft men in Zeeland zeer goede ervaringen met een provinciale raad inzake de luchtverontreiniging en dit geeft de belanghebbenden uit het bedrijfsleven en anderszins een goede mogelijkheid tot meedenken en tot inspraak. Nu wil de staatssecretaris dit misschien liever niet bij de wet opleggen aan de provincies in de decentralisatiegedachte, maar ik zou de staatssecretaris toch wel willen vragen, of hij bij de provinciale besturen de wenselijkheid wil bepleiten, dergelijke provinciale raden voor de luchtverontreiniging in te stellen.

Mijn tweede punt is het vergunningenbeleid. Het is natuurlijk heel goed, dat de arbeidsinspectie en de inspectie voor de milieuhygiëne daarbij adviseren, maar er zijn ook andere belangen — ik denk dan met name aan landbouwbelangen — in het geding, zeker als het gaat om vestigingen in agrarische omgeving. Zou de staatssecretaris mij willen toezeggen, dat ook deskundigen op het gebied van schade door luchtverontreiniging aan landbouw, veeteelt en tuinbouw tijdig zullen worden ingeschakeld? Dit geldt ook voor het toekennen van schadevergoeding uit het fonds. Ik neem aan, dat de verplaatsing van landbouwbedrijven, zoals zij bij een herstructurering, bijvoorbeeld rondom Péchiney in het Sloegebied, zelfs door een minimale uitstoot van fluor al noodzakelijk zal zijn, voor integrale schadevergoeding in aanmerking komt. Die uitstoot kan in een strook van 2 km grote schade en in een strook van 10 km kleinere schade veroorzaken.

Het derde punt is de betaling van de kos-

Slot op pagina 5

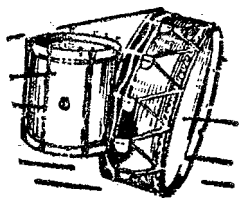

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

Is de worsteling binnen de CHU alleen nog maar een achterhoedegevecht?

door D. Rebel

Is de worsteling binnen de CHU alleen nog maar een achterhoedegevecht, de strijd van een leger dat niet ver meer staat van de totale instorting?
Toegegeven: een wat sombere vraagstelling.
Maar als ik in onze bloedeigen Nederlander lees over Amsterdam vraag ik me af, of ik de dingen niet te subjectief gezien heb al die jaren en voorbijgegaan ben aan de nuchtere feiten: „De klap kwam hard aan in Amsterdam. Slechts één christelijk-historische vertegenwoordiger in de nieuwe gemeenteraad. De vorige periode waren het er nog drie." En dan let ik niet eens op die ene, maar op de drie in de hoofdstad, waar rond 850.000 van de rond 13.000.000 Nederlanders wonen.

In mijn boekenkast staan ze keurig op een rij: Parade der Mannenbroeders, Uit het rijke Roomsche Leven, De zindelijke Burgerheren, De taaie rooie Rakkers, Het Beeld der Vad'ren, God Nederland en de Franje. Opstand der Gezagsgetrouwen, maar ook Tilanus (met als hoogtepunt de wederopbouw van de CHU) en Morgen zal alles anders zijn van Thijs Booy.
En komt in het „morgen" van Booy de CHU nog voor? Zijn boek moet ik nog lezen, maar uit het voorwoord neem ik vast van hem over: „Het klinkt wat pathetisch maar het moet toch de pen uit: sterkste aandrift tot het schrijven van deze discussie-inleiding was een zeker begaan zijn met de Nederlandse mens, die zoveel rijker is dan zijn vaderen ooit geweest zijn en die nog veel rijker wordt, maar zich zo hulpeloos kan voelen te midden van de elk kwartaal weer wat veranderde wereld. Wij moeten die hulpeloosheid kunnen overwinnen. Wij zien er toch samen kans toe weer een kompas te maken."

Samen weer een kompas maken

Treffende woorden van Thijs Booy: „.... samen ( ) weer een kompas ( ) maken"! Ze zouden zo voor onze Unie geschreven kunnen zijn, welke nog maar nauwelijks bekomen is van het gevecht om, tegen en voor een nieuw program.
Tegelijkertijd hebben we als partij enige ferme dreunen moeten doorstaan. De afschaffing van de opkomstplicht is voor ons niet voordelig geweest. We zijn altijd al een wat makkelijk volkje geweest, vaak niet altijd een verdienste.
Maar dat niet alleen: behalve uit gemakzucht zijn er mensen ook binnen onze kringen gewoon thuisgebleven, omdat ze het niet meer wisten.
In 1966 nog 583.231 stemmen op de CHU bij de statenverkiezingen, in 1970 gedaald tot 393.975 en het was maar een geluk, dat de meeste partijen in de opkomst-malaise deelden, echter ook in procenten duikelden we van 8,64 op 7,32.
Enfin, bij de raadsverkiezingen is het er — blijkens het vergelijkend overzicht voor 165 gemeenten — niet nog eens slechter op geworden: raad 1966 2,1, staten 1970 1,9 en raad 1970 2,1.
Bezien we onze CHU op langere termijn — kamerverkiezingen — dan vormen we toch een vrij stabiele groepering:

	1918	1922	1925	1929	1933	1937	1946	1948	1952	1956	1959	1963	1967
ARP	13,4	13,7	12.2	11.6	13,4	16,4	12,9	13,2	11,3	9,9	9,4	8,7	9,9
CHU	6,6	10.9	9,9	10.3	9.1	7,5	7,9	9,2	8,9	8,4	8,1	8,6	8,1
GPV									0,7	0,6	0,7	0,8	0,9
SGP	0,4	0,9	2,0	2,3	2,5	1,9	2,1	2,4	2,4	2,3	2,2	2,3	2.0
	20,4	25,5	24.1	24,4	25,0	25,8	22,9	24,8	23,3	21,2	20,4	20,4	20,9

Laten we 1918 en 1922 buiten beschouwing, dan zien we bij de ARP als hoogtepunt 16,4 procent in 1937 en als dieptepunt 8,7 procent in 1963, terwijl de CHU in 1929 met 10,5 procent haar hoogste en in 1937 met 7,5 procent haar laagste percentage behaalde. Maar dit zijn incidenten: op langer termijn ziet men de CHU schommelen tussen 8 en 9 procent en de ARP dalen van 13 naar 9 procent. Maar voorshands verwachten wij, dat de afschaffing van de opkomstplicht relatief gezien ten goede van de ARP en ten nadele van de CHU zal zijn, zodat het voor de Protestantse partijen gezamenlijk misschien niet zoveel verschil zal gaan uitmaken in 1971. Tenzij...

Tenzij ....

Tenzij we onze thuisblijvers kunnen bewegen weer naar de stembus te gaan. Een belangrijk uitgangspunt daartoe lijkt ons RUST AAN HET THUISFRONT. Het principieel- en werkprogram zijn nu vastgesteld. Niemand heeft helemaal zijn zin gekregen, maar alles bij elkaar gaat het toch om een respectabel werkstuk.
Het zou verstandig zijn nu de interne oppositie tot na de verkiezingen op non-actief te zetten. Als secretaris van de Stichting Uniepers weet ik, dat lang niet ieder tevreden is. Sommigen zijn boos op de plaatselijke kiesvereniging, andere weer op het hoofdbestuur.
Een abonnee uit Gouda schrijft: „.... omdat de gang van zaken mij niet bevredigt en mij ernstig heeft verontrust. In het hoofdbestuur van de CHU heb ik weinig vertrouwen meer, gezien hun „linkse" inzichten en hun drijven naar samenwerking met de PvdA. In het bijzonder bevalt mij het gebral niet van een handjevol schreeuwers onder aanvoering van de CHJO-voorzitter. „Wel", zo voegt hij er aan toe, „blijf ik het gemeentelijk werk en het provinciale werk steunen zolang dit niet besmet wordt door de z.g. nieuwe inzichten. Landelijk gezien bind ik mij niet."
Daarentegen schrijft een abonnee uit Groningen: „.... heeft geprobeerd constructief met het huidige bestuur zijner kiesvereniging samen te werken. Voornamelijk betrof dit een poging om inzake het concept-program tot een open gesprek te komen. Een schrijven van zijn hand ( ) over genoemd program meende men geruisloos weg te moeten werken. Wat het samenkomen van de kiesvereniging betreft, komt het er praktisch op neer, dat dit slechts gebeurt tegen bijv. de verkiezingen om een aantal namen van een aantal goedwillende lieden bij elkaar te „harken". En dan is de zaak weer rond. Inspraak vergt te veel tijd blijkbaar."
Zulke klachten moeten ernstig genomen worden. Ze komen vaak van de beste leden. De CHU zou bijvoorbeeld een geweldige stap vooruit doen als alle kiesverenigingen goed functioneerden: speciaal voorzitters, secretarissen en penningmeesters hebben daarin een belangrijke taak geheel belangeloos te vervullen, gewoon omdat ze menen dat hun politieke richting die doelbewuste activiteit alleszins waard is.
En wat de jongeren betreft, hun activiteit en originaliteit verdienen lof, niettemin mogen ze zich gerust zo nu en dan afvragen, of ze wat ze aan de ene kant winnen niet ruimschoots aan de andere kant verliezen. En die linkse image van de CHU, als daarmee bedoeld wordt dat we socialistisch aan het worden zijn, is dat faliekant mis gedacht, meen ik. Wij zijn immers juist CH, omdat we noch socialistisch noch liberaal zijn. Maar laten we dat dan ook duidelijk maken, telkens weer: we varen een eigen koers als moderne partij op aloude basis.
Daarmee mag niet vergeten worden, dat de CHU niet-welgezinde pers graag het vuurtje aanwakkert dat de CHU een verkeerde koers vaart. Niet voor niets heeft de Uniesecretaris, de heer drs. G. van Leyenhorst, geschreven: „De berichten in de pers, dat alle amendementen ingediend op het politiek program door de Centrum-gespreksgroep werden verworpen, zijn onjuist. In de eerste plaats, omdat de Centrumgespreksgroep als zijnde geen kiesvereniging, geen amendementen heeft ingediend; in de tweede plaats omdat bepaalde amendementen die gelokaliseerd werden binnen deze groep, wel degelijk zijn aangenomen."

Thuisvoelen

Als de heer mr. W. F. Reus in De Nederlander schrijft, dat hij zich „de laatste jaren niet meer thuis voelt op de algemene ledenvergadering der Unie", zal men daar niet achteloos aan voorbij kunnen gaan. De heer F. Kool is hem daarin bijgevallen: „Er wordt met zeer respectabele leden de spot gedreven en men maakt ze belachtelijk of kleineert ze, om daardoor ten koste van alles zijn eigen mening door te drijven."
Wel, ik neem aan dat het niet altijd zo bedoeld is. Zowel gebrek aan sprekerservaring als ongewilde emotie hebben er een aandeel in, maar ondertussen is het wel zo geworden, dat men zich nog wel even bedenkt aleer men op een algemene vergadering het woord gaat voeren.
Het strijdt ook allemaal met het karakter van de Unie, waar men niet gewoon is dat de helft plus één de dienst uitmaken.

Lijsttrekker

Hoewel iedereen er van op de hoogte kon zijn, dat ingevolge een wijziging der statuten voortaan de Unieraad de lijsttrekker aanwijst, heeft deze gang van zaken toch velen hogelijk verbaasd nu ze inderdaad in de praktijk toepassing vond. Het is ook dwars tegen het nobel streven in, kiezer en gekozene dichter bij elkaar te brengen. We hebben niet voor de aardigheid kiesverenigingen, staten- en kamerkringen. Naar mijn mening zal de oude toestand, dat de kiesverenigingen de lijsttrekker aanwijzen, snel hersteld moeten worden. De heer Van Leijenhorst heeft ook al weer niet toevallig in De Nederlander geschreven, „dat iedere kiesvereniging het recht heeft de Algemene Vergadering voor te stellen hierin verandering aan te brengen."
Het over u zonder u heeft hier wel op zeer botte wijze vorm gekregen. Vele Unieleden hebben dit pijnlijk ervaren. Was het bovendien een daad van wijs beleid met één lijsttrekker te komen wanneer van de 56 stemgerechtigden er 27 menen, dat het er tenminste twee zouden moeten zijn?
Misschien heb ik ongelijk, maar ik dacht van niet. Niettemin ben ik bereid me er bij neer te leggen, want de teneur van dit artikel is immers, dat we ons nu eendrachtig zullen moeten gaan opstellen, zij het met het vaste voornemen, de gemaakte fouten niet te herhalen.

Voorbeeld

Er heeft een aantal — laat ik ze omschrijven als kern-leden — de laatste tijd voor de CHU bedankt. Het is zeer te waarderen, dat het hoofdbestuur hen tracht terug te winnen. Goede leden moet men niet zo maar laten gaan.
Gemeld was dat ook de heer M. R. H. Calmeyer had bedankt. Van de heer Calmeyer is bekend, dat hij al een aantal jaren zich nou niet bepaald geheel met het Uniebeleid en -streven kan verenigen. Maar bedanken, neen, ik zou bijna zeggen: daar is hij als generaal b.d. ook teveel strateeg voor. Hij zegt er zelf in De Nederlander over: „Ik heb niet als Unielid bedankt en ben voorshands ook niet voornemens dat te doen."
De heer Calmeyer betoogt, dat men door te bedanken alleen maar degenen helpt met wie men van zienswijze verschilt. „...daarom hoop ik", schrijft de heer Calmeyer, „dat degenen, wie dit geldt, met mij de Unie niet zullen verlaten, zolang dit niet, om des gewetens wille, wordt geboden."
Een opvatting, welke ik gaarne ten voorbeeld stel.

De CH-Pers

Tenslotte nog wat over de CH-pers. Wanneer men wensen of klachten heeft, kan men zich hierover rechtstreeks met het bestuur de Stichting Uniepers — Van Deventerlaan 49, Voorburg — verstaan. Weliswaar is de redactie de eerste verantwoordelijke, maar het bestuur voert de directie en neemt daarbij een onafhankelijke positie in tussen aan de ene kant de lezers en aan de andere kant redactie en Unie-hoofdbestuur.
Het is de bedoeling op korte termijn een algemene enquête te houden. Er zal in De Nederlander namelijk een vragenlijst worden gepubliceerd.
Voorts is de verhouding tussen weekblad en ledenblad opnieuw in studie genomen. Zoals bekend is, ontvangen abonnees elke week De Nederlander — ze betalen daarvoor f 10 per jaar extra — terwijl niet-abonnees-Unieleden De Nederlander eens per maand gratis als ledencontactblad ontvangen. In studie is nu een voorstel van de nieuwe Unie-penningmeester, de heer A. J. Kaland, het ledencontactblad elke veertien dagen uit te geven. Nauw verband hiermee houden het centrale ledensysteem en de afdracht van de contributie door de penningmeesters van de kiesverenigingen. Er zou wel eens een belangrijke verbetering uit voort kunnen vloeien.
Dit alles overwegende, houd ik het er gaarne op, dat de worsteling binnen de CHU echt geen achterhoedegevecht is. Integendeel, als we met ons allen voldoende energie en zelfbeheersing weten op te brengen, vergezeld van een ruime dosis wijsheid en geduld, als we dat met elkaar zouden kunnen, boekt de Unie straks geen 8 of zelfs 7, maar de volle 9 procent!

D. Rebel.

ZO denk ik er over

„De dag der waarheid"

De heer Kool schrijft in zijn ingezonden stuk in het nummer van 3 juli, dat voor hem „de dag der waarheid" moet komen. Ik geloof, dat de heer Kool zich vergist. Ik meen namelijk, dat die dag op 23 mei al voor hem is aangebroken. Toen heeft de Unie met de vaststelling van haar politiek program duidelijk bewezen ernst te maken met de uitvoering van de resolutie van 16 december 1967.
Dat dit de CHJO, die de Unie steeds kritisch heeft mogen begeleiden en bijdragen heeft geleverd aan de totstandkoming van het program, vertrouwen geeft in de toekomst van de Unie, is duidelijk. Onder het „kritisch begeleiden" valt ook het herhaalde malen geklonken protest van de CHJO tegen de politieke handelwijze van de Centrumgespreksgroep. Dit heeft **niets** te maken met onverdraagzaamheid, noch met socialisme of nihilisme. Deze aantijgingen van de heer Kool aan het adres van de „top van de CHJO" en „STAKKATO" zijn dan ook volkomen misplaatst.
Dat de CHU bij de gemeenteraadsverkiezingen in Huizen zo goed uit de bus is gekomen is niet in de laatste plaats te danken aan Cees van der Roest (dat dit een CHJO-er is „vergeet" de heer Kool), die als lijsttrekker de CHU-fractie in de verkiezingsstrijd heeft aangevuurd. Daarbij heeft v.d. Roest geen mogelijkheid onbenut gelaten de kiezers er op te wijzen, dat hij ernstig streeft naar de uitvoering van het nieuwe Unie-program.
De uitslag heeft bewezen, dat de kiezers zo'n mentaliteit weten te waarderen. Jammer, dat juist dit aan het artikel van de heer Kool ontbreekt.

J. de Prieëlle,
alg. secretaris CHJO.

Het rapport van de CHJO over de Tweede Kamerfractie

door prof. dr. J. W. van Hulst

„Als je twintig bent, moet je denken dat alle mensen van veertig aftandse idioten zijn, die niets van het nieuwe begrijpen". Uitspraak van Jan Greshoff pl.m. 1930

Onze De Savornin Lohmanstichtig congresseerde over het protest. Wie de nota's bestudeert, die aan de conferentiegangers werden verstrekt, komt onder de indruk van de omvang en de intensiteit van het protest.
Wat op het ogenblik plaats vindt, is veel meer dan het door de eeuwen heen bekende „generatieconflict". Er is bij jonge mensen soms een diepgeworteld onbehagen ten aanzien van hetgeen in vroeger jaren tot stand is gebracht.
We staan hier niet voor een specifiek Nederlands verschijnsel; het is een mondiaal gegeven. Alleen in dictatoriaal geregeerde landen komt het protest weinig aan de oppervlakte; het blijft als een ondergronds vuur smeulen; totdat een uitbarsting volgt. En dan geldt in een strijd van hard tegen hard, het recht van de sterkste.
Zelf heb ik vele malen liever het openlijk protest; dan weet ik waar ik aan toe ben. Dan is ook verweer mogelijk.

Uw Unievoorzitter is hoogleraar in de faculteit der Sociale Wetenschappen. Juist in deze faculteit heeft het protest gewoed. We staan nergens meer verwonderd over; we staan niet zo gauw meer versteld; en waar worden we nog door geschokt?
Moet een hoogleraar er kapot van zijn, als een meiske van achttien tegen hem zegt: „maar u kunt ook geen college geven!", of als een eerste-jaars in een eerste ontmoeting met zijn professor opmerkt: „u beheerst uw eigen vakgebied niet eens"; of wanneer de eerstejaars studenten een paar weken na hun intrede op de universiteit een resolutie aannemen, waarin wordt gezegd, dat het gehele oeuvre van een bepaald hoogleraar voor hen als „onbruikbaar" van de hand wordt gewezen????
Soms denk ik temidden van dit gewoel wel eens aan de spreuk die in de wachtkamer van mijn tandarts hangt: „Ook dit gaat voorbij".
Niettemin is het uitermate boeiend, om heel dit revolutionaire jeugdbedrijf van nabij mee te maken. Het is een bepaalde sport om niet kwaad te worden; en het is onze opdracht, om positief mee te denken en om met elkaar te werken aan een wereld, waar meer gerechtigheid woont, dan in de huidige.
Als onze Unie nooit iets van haar jeugd in de hierboven omschreven zin zou merken, dan zou zij geen jeugd in haar gelederen hebben. Nu zij nog wel een groep jeugd aantrekt, neemt de Unie bewust het risico, dat er tegen schenen geschopt wordt.
Onze CH-jeugd is soms deksels lastig. Maar ik zou ze niet graag willen missen. Liever openlijke kritiek dan ondergronds geroddel. Ik ben op voorhand bereid dit sportief te nemen.
Daarbij verwacht ik van de CHJO eenzelfde sportiviteit, als ik ook nog een enkele noot te kraken heb. We leven in de tijd van de krakers; dus ik doe mee.

Televisie-verrassingen

Na de laatste Unieraadsvergadering zat ik onmiddellijk onder de lampen van de televisie. Dat gaat zo: je loopt de vergaderzaal uit en onmiddellijk in de gang wacht de TV je op. Het gesprek zou vanzelfsprekend gaan over de nieuwe lijsttrekker Udink.

Maar de kans voor de ondervrager was natuurlijk te mooi: „Wat denkt u van het rapport van de CHJO over uw Tweede Kamerfractie?" en „Welke gevolgen zal dit rapport voor de fractie hebben?"
Daar sta je dan! Als Unievoorzitter. Het rapport had ik nog niet ontvangen. Wel had ik heel vluchtig in het ochtendblad er iets over gelezen. De pers had het blijkbaar wel.

Ik heb toen als volgt gereageerd:

a) het verheugt mij, dat wij überhaupt nog een groep jeugd bij de CHU hebben;
b) jeugd is momenteel zeer kritisch, dat merk ik dagelijks op de universiteit;
c) het betrokken rapport zal ik serieus bestuderen;
d) over de gevolgen daarvan wens ik mij niet uit te laten.

Toen ik die dag thuiskomende, het rapport vond, las ik op pagina 1, dat de CHJO wilde zorgen voor een eigen inbreng in de „commissie van wijze mannen", die de toekomstige kandidaten voor de Tweede Kamer moet beoordelen.
Daartoe heeft de CHJO een „commissie fractiebegeleiding" ingesteld, die gedurende twee jaar de fractie in haar doen en laten heeft gevolgd. Deze commissie zal haar bevindingen aan de genoemde „commissie van wijze mannen" aanbieden. Ik vind dit een loffelijk initiatief.
Het is bovendien het goed recht van de CHJO om dit te doen. Dan weten wij precies, wat er in die kring voor gedachten leven. Niettemin lijkt het moeilijk tegen te spreken, dat de commissie van wijze mannen er nog niet is en dat het rapport dus niet kon worden bezorgd aan het adres, waarvoor het bestemd is. Het rapport is echter wel aangeboden aan de pers.
Dan komt als vanzelf de vraag naar boven, wat nu eigenlijk de bedoeling is geweest: de pers of de commissie?
Over het algemeen heb ik tegen openheid van rapporten geen bezwaar. Ook niet tegen openheid van dit CHJO-rapport. Maar zeer belangrijk acht ik het moment van openheid.
In het CHJO-rapport lees ik op pagina 1 derde alinea, dat het rapport aan de wijze mannen zal worden aangeboden; in de zesde alinea staat, dat het openbaar gemaakt wordt. Dit acht ik de juiste volgorde.
De vraag moet dan gesteld worden, of 't niet in strijd is met 't rapport zelf, om de volgorde zo drastisch om te keren. Deze omkering had mede tot gevolg, dat de Unievoorzitter voor de televisie geïnterviewd werd over een rapport, dat nog niet in zijn bezit was.
Op zo'n moment moet men toch wel heel erg oppassen, om geen brokken te maken, óf naar de éne, óf naar de andere kant.

De samenstelling van de Tweede Kamerfractie

Van de twaalf leden der fractie zijn er vijf (!), die eigenlijk uit de kring der CHJO zijn voortgekomen: het zijn Van der Mey, Scholten, Bos, Tolman en De Boo.
Een enkele van hen is op nadrukkelijk verzoek van de CHJO als kandidaat gesteld; de anderen kregen bij hun kandidaatstelling een goed getuigenis van de CHJO mee. Dit maakt de zaak nogal gecompliceerd. Zijn de vruchten zó ver van de boom gevallen? Natuurlijk kan men de oud-CHJO'ers voor hun werkzaamheden een negen geven; als de overige leden van de fractie dan met een drie gehonoreerd worden, dan komt men wel zo onijeveer aan de vijf punten Maar een dergelijke redenering zal niemand voor zijn rekening willen nemen.
Ook kan men stellen, dat de CHJO van 1970 een totaal andere is dan die van enkele jaren geleden. Akkoord. Maar dan moet men de reële mogelijkheid openlaten, dat de CHJO van 1973 weer een totaal andere is dan die van nu.
Het probleem ligt er en ik kom er niet uit. Het probleem is dus, dat onze jongerenorganisatie niet mag klagen over de invloed, die zij heeft gehad op de samenstelling van de fractie. Nochtans heeft zij nu de fractie geteld, gewogen en te licht bevonden.

Positieve uitgangspunten

Het rapport geeft ons enkele zeer positieve uitgangspunten, waarbij het slechts te betreuren is, dat door een zwakke methodische verwerking de conclusies wat in de lucht komen hangen. Doch daarover straks.
Het rapport bindt de strijd aan tegen het automatisme in de zin van „eens kamerlid, altijd kamerlid". Wie in het verleden eenmaal gekozen was, bleef zitten tot de dood erop volgt.
Toen ik in 1929 lid werd van de CHU en kort daarop de eerste verkiezingen meemaakte, circuleerden er in ons district kandidatenlijsten, waarop alle namen van de zitende kamerleden reeds gedrukt waren. Die tijd is gelukkig voorbij. Wie zich momenteel in de politieke arena waagt, moet weten, dat de strijd daar hard is. Wie in zijn prestaties beneden redelijke verwachtingen blijft, moet er onherroepelijk uit. Dit geldt vooral voor fracties als die van de ARP en CHU, waar men met een betrekkelijk kleine club heel veel werk moet verzetten.
Wie het kamerlidmaatschap voor de CHU aanvaardt, moet weten, dat er aan hem (haar) zeer hoge eisen worden gesteld. Terecht stelt het rapport in de volgende paragrafen, dat er onvoldoende communicatie is tussen de politici en hun achterban; dat de invloed van het parlement aan het verminderen is, deels door eigen falen, deels door het afschuiven van verantwoordelijkheden op allerlei adviescolleges. Eveneens hapert er veel aan fundamentele openheid tegenover de burger, aan erkenning van zijn recht op participatie in de beleidsvorming en aan doorzichtigheid van de besluitvorming.

Wat in paragraaf 3 als taak van een kamerfractie wordt gesteld, is mij uit het hart gegrepen:

nog meer dan de partij bepaalt de fractie het gezicht van een politieke richting;

de fractie dient als team op te treden;

de fractie moet de evolutie in de eigen partij zowel volgen als stimuleren; zij moet eveneens de partij op allerlei ontwikkelingen attenderen; zij dient het partijprogram consequent uit te voeren;

de fractie moet snel en adequaat reageren op buitenparlementaire acties;

er dient een bepaalde harmonie te zijn tussen regionale interesse en mondiale visie.

Naar mijn mening moet de CHU deze eisen aan haar fractie eenvoudig durven stellen. Misschien moeten wij de zaak wel omdraaien: een goede CHU-fractie zal slechts willen, dat deze eisen aan haar gesteld worden.

Beoordelingscriteria?

Op pagina 7 noemt het rapport vijf min of meer objectieve criteria, waarmee de kwaliteit van kamerleden bepaald kan worden:

1. deskundigheid en politieke ervaring,
2. creativiteit,
3. politieke gestructureerdheid,
4. contacten en activiteiten in de partij en in andere maatschappelijke organisaties,
5. optreden naar buiten.

Naar mijn inzicht is het verkeerd om hier van beoordelingscriteria te spreken; deskundigheid, creativiteit enz. zijn geen beoordelingscriteria, maar het zijn kwaliteiten die een kamerlid al of niet heeft. Deze kwaliteiten moeten aan een criterium onderworpen worden; op zichzelf kunnen kwaliteiten of eigenschappen, talenten of begaafdheden, nooit beoordelingscriteria zijn. Men kan wel een talent — of het gebrek aan talent — naar een objectief criterium beoordelen.
Uit het rapport blijkt ook, dat de opstellers in feite de kwaliteiten en talenten — dus ook de tekorten daaraan — volgens bepaalde criteria beoordelen.
En juist op dit punt maakt het rapport het mij moeilijk. Want de beoordelingscriteria zijn nu wel zeer subjectief komen te liggen bij de vier opstellers.
Ik wil onmiddellijk in mijn oordeel verdisconteren, dat dit rapport pionierswerk is en dat de CHJO over te weinig geld en mankracht beschikt, om een zaak als deze op wetenschappelijk verantwoorde wijze aan te pakken. Niettemin worden er conclusies getrokken. Conclusies, die zelfs resulteren in een vonnis over de fractie. Maar wat is een fractie eigenlijk?
Een fractie bestaat uit levende mensen; en deze mensen halen wat hun politiek niveau betreft, in het rapport gemiddeld de vijf min.
Nu zou ik zelfs zover willen gaan door te stellen: als ze niet meer verdienen, dan moet het maar gezegd worden ook! Maar het rapport is in zijn methodische bewijsvoering te aanvechtbaar, om een dergelijk vonnis onmiddellijk met de handtekening van de Unievoorzitter te bekrachtigen.
Gaarne wil ik op de methode nader ingaan.

Hoe vinden we een beoordelingscriterium ?

We zouden daartoe de volgende methode kunnen hanteren. Er zijn 150 Tweede Kamerleden; nu gaan we al deze leden aan een onderzoek onderwerpen. We gaan hun deskundigheid en politieke ervaring, hun creativiteit, hun politieke gestructureerdheid, plus hun andere activiteiten eens in kaart brengen. Dat is wel een heel karwei, maar volgens moderne wetenschappelijke methodes is dat stellig mogelijk.
De gevonden resultaten worden neergelegd in 150 statistieken. Daaruit resulteert een norm, die als criterium kan gelden. Voor elk kamerlid kan dan uitgemaakt worden, of hij boven of beneden deze norm zit, of dat hij met deze norm samenvalt.
Theoretisch bestaat dan de mogelijkheid, dat alles wat het CHJO-rapport over eigenschappen en kwaliteiten van onze Tweede Kamerfractie zegt, op zichzelf juist is, maar dat nochtans blijkt, dat onze CHU-fractie belangrijk boven het gemiddelde van de 150 kamerleden uitkomt! Eveneens zou kunnen blijken, dat onze fractie duidelijk beneden het gemiddelde blijft. Maar volgens de in het rapport gehanteerde subjectieve beoordelingscriteria weten we het eenvoudig niet.
Wie met de door mij voorgestelde norm geen genoegen wil nemen, zou zo'n onderzoek niet moeten bepalen tot de 150 Tweede Kamerleden, maar zou het uit moeten breiden tot de parlementen van enkele naburige landen. Dan zou primair kunnen blijken, of het gehele Nederlandse parlement onder of boven een Europese norm zat.
Als het rapport op pagina 9 zegt, dat gelet moet worden op het aantal vragen dat een kamerlid stelt, op het aantal ingediende moties en amendementen, op de alternatieve beleidsplannen die door het lid zijn ontwikkeld en op andere initiatieven zowel in als buiten het parlement, dan zal ik niet aarzelen, dit uit een bepaald oogpunt objectieve criteria te noemen, waaraan men de creativiteit kan meten. Men kan door een eenvoudig rekensommetje uitmaken, hoeveel vragen er in een jaar door de gehele Kamer gesteld zijn, en welk percentage daarvan door onze fractie werd ingediend. De vraag is, of wij daardoor zoveel wijzer worden.
In de eerste plaats vragen de oppositiepartijen altijd veel frequenter dan de regeringspartijen. Vervolgens is er een type parlementariër, dat 's morgens aan het ontbijt zijn ochtendblad lezende, papier en potlood naast zich heeft. En dan maar vragen opschrijven.

Hotel-Restaurant
HAYTINK
LOOLAAN 25 · APELDOORN
Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen
Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

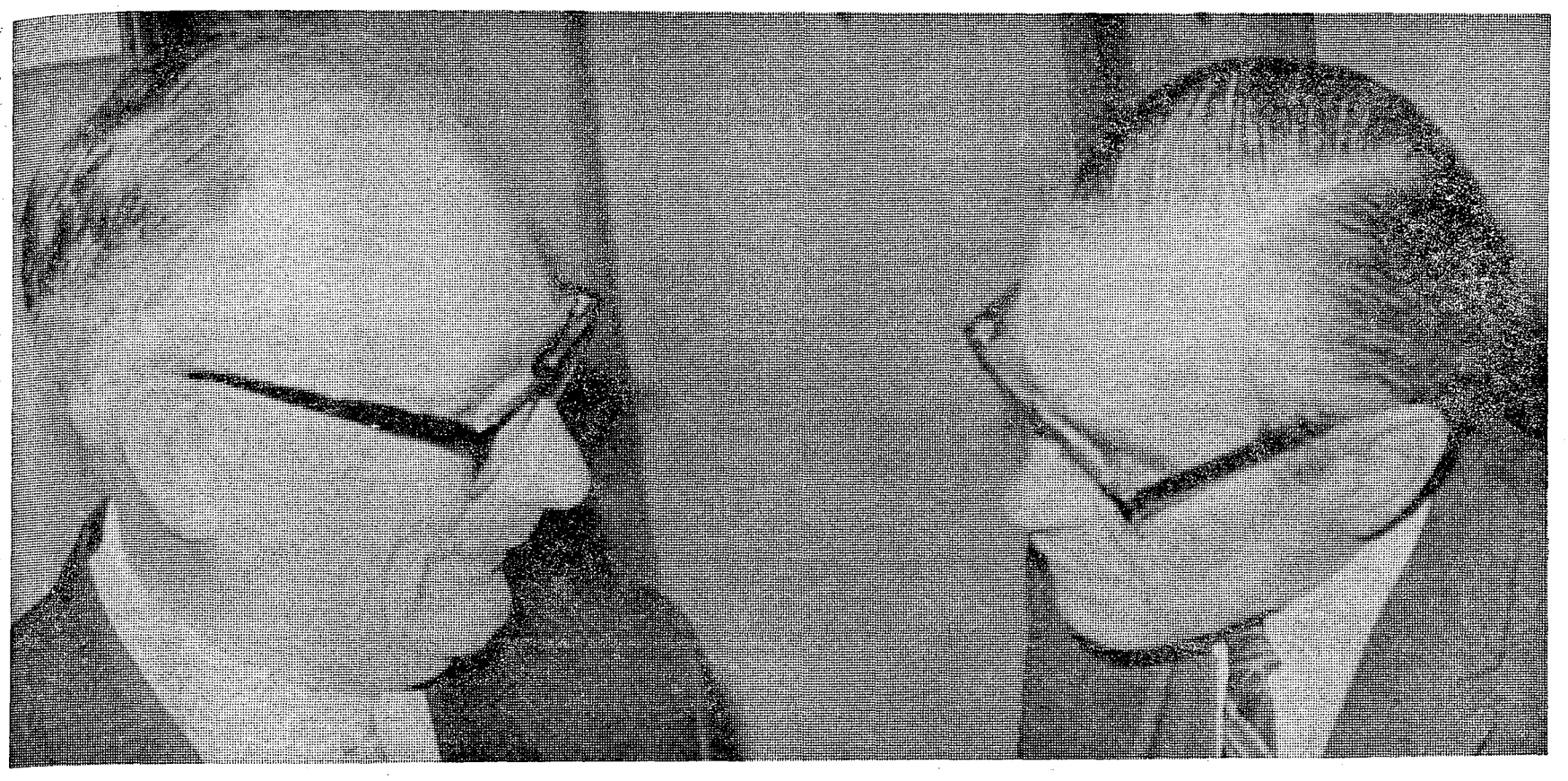

Unievoorzitter prof. Van Hulst (links) in gesprek met de CH-fractieleider in de Tweede Kamer, de heer J. T. Mellema.

Ik vermoed, dat het Eerste Kamerlid Van Wijk (PSP) wel zo langzamerhand recordhouder is in de vragenstellerij. Mocht men echter de creativiteit van uw Eerste Kamerfractie aan deze zondvloed van vragen gaan meten, dan zou dit van weinig politiek inzicht getuigen. Misschien heeft Kikkert wel het record van het andere uiterste: 10 vragen in 24 jaar!
Nu wil ik het CHJO-rapport in dit opzicht stellig geen onrecht doen. Het stellen van vragen ziet het rapport slechts als één indicatie, die met vele andere indicaties gecombineerd moet worden.
Mijn bedoeling is slechts geweest, om te waarschuwen tegen het maken van een optelsommetje.
Vergeten wij vooral ook niet, dat in zeer vele gevallen uitsluitend naar de bekende weg wordt gevraagd. Conclusie: de vragen van kamerleden moeten niet alleen gesteld, maar vooral ook gewogen worden.

Het oordeel

> „De commissie kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat de deskundigheid van de fractie in zijn algmeenheid pover is. Hetzelfde geldt voor de politieke ervaring. Als geheel kan de fractie nauwelijks als creatief beschouwd worden. Veel eerder bestaat de indruk, dat de fractie probeert de trend te volgen, zodra ze die herkent."

In deze uitspraken ligt de kracht én de zwakte van het rapport op merkwaardige wijze verstrengeld.
Te ontkennen valt niet, dat de vier schrijvers van dit rapport kennelijk deze indrukken hebben. Misschien heeft de CHJO als geheel deze indrukken ook. Dit is de subjectiviteit, die het gehele rapport doortrekt. De commissie heeft doorlopend indrukken. Ik zal niet nalaten voor deze indrukken respect te hebben. Ik wil ze gaarne serieus nemen.
Maar in een beoordelingsrapport mag het niet gaan om indrukken. Tegenover deze indrukken kunnen andere, even respectabele indrukken staan.
In een beoordelingsrapport kunnen de conclusies slechts uit door de wetenschap geijkte methodes gewonnen worden. En ik meen aangetoond te hebben, dat de gehanteerde methode niet de sterkste zijde van het rapport is. Misschien zal iemand opmerken, dat ik nu toch wel zware maatstaven aanleg.
Mijn antwoord hierop is, dat ik voor de televisie gezegd heb, dat ik dit rapport serieus zou nemen. Welnu, dat heb ik gedaan. Zowel wat de pluspunten als wat de minpunten betreft.

De toekomst

Drie opmerkingen:

1. Naar mijn inzicht zou de Unie eens de vraag onder ogen moeten zien, of de activiteiten van de toekomstige fractie ook langs officiële weg geëvalueerd moeten worden. Deze regels zijn een pleidooi daarvoor. Maar de Unie dient dit wel te overwegen. Gesteld, dat de Unie daartoe besluit, dan weten toekomstige kamerkandidaten, dat — bij eventuele verkiezing — hun werk door een kritisch ingestelde commissie (vanzelfsprekend samengesteld uit wijze vrouwen en mannen!) begeleid wordt.
Dat lijkt mij een eerlijke zaak. Niemand zal dan verhinderd worden om zijn eigen bijdrage aan deze commissie ter hand te stellen.
Niemand zal de kamerleden verhinderen, om ook van hun kant een exposé te geven, over wat zij deden of niet deden.
Een dergelijke commissie zou echter eveneens een bepaald zicht moeten hebben op de gehele Tweede Kamer; zij zal bovendien duidelijk moeten stellen, welke normen zij voor groepsbeoordeling en voor persoonlijke weging wenst te hanteren.
De Unie moet er maar eens over nadenken, of ze deze weg al of niet wenst te volgen.

2. De CHJO bereidt thans een tweede rapport voor, waarin oordelen worden uitgesproken over de kamerleden individueel. Ik zou niet gaarne het standpunt verdedigen, dat de CHJO zulks niet moet doen. Ze zouden er zich vermoedelijk ook niet zoveel van aantrekken.
Maar ik wil met alle ernst stellen, dat dit onder geen voorwaarde een rapport voor de pers moet zijn.
Terecht stelt rapport I, dat de individuele beoordeling een delicate aangelegenheid is. Vervolgens wordt met nadruk gesteld, dat dit tweede rapport in principe niet gepubliceerd wordt in verband met het vertrouwelijke karakter der informatie.
Ik verwacht van de CHJO dat zij de woorden „in principe" zo vertaalt, dat publikatie volstrekt buitengesloten is. Zou men het tweede rapport wel aan de pers verstrekken, dan zou de CHJO de zaak die zij wenst te dienen — namelijk de CHU — ernstig schaden.

3 Krijgt ieder volk de regering die het verdient, iedere partij krijgt de fractie die zij waard is. Dat dienen we ons terdege bewust te zijn.
De huidige Tweede Kamerfractie is conform statuten en reglementen van de Unie aan de kiezers voorgedragen. In vergelijk met andere partijen heeft de Unie daarvoor wegen, die het predikaat „democratisch" verdienen.
Laten wij ons scherp realiseren, dat de huidige fractie een bijzonder moeilijk jaar tegemoet gaat. Het rapport dat de CHJO over de fractie heeft uitgebracht, zal het haar niet makkelijker maken de taak naar behoren te volbrengen.
De fractie mag van mij als Unievoorzitter verwachten, dat ik haar in elk opzicht zoveel mogelijk help, om het werk te doen slagen.
Dat is niet alleen een Uniebelang, het is ook een landsbelang. Juist als na een scherpe analyse zou blijken, dat onze fractie in bepaalde opzichten niet aan de verwachtingen heeft beantwoord (maar welke fractie beantwoordt aan alle v erwachtingen?), dan heeft zij destemeer de steun van de partij nodig. Dat is menselijk en dat is christelijk. Ik hoop haar deze steun te geven, zoveel in mijn vermogen ligt.

J. W. van Hulst.

Slot „Milieuhygiëne" van pagina 2

ten, verbonden aan de uitvoering van de wet. In de memorie van antwoord spreekt de staatssecretaris van algemene kosten en van bijzondere kosten. Ik zou nu wel eens precies willen weten, wat hij onder de algemene kosten rekent, die dan uit de algemene middelen en niet uit het fonds zoiden moeten worden betaald.
Ik vind, dat de bescherming van het milieu en de bescherming van de volksgezondheid typisch een overheidstaak is. De overheid moet voor ons waken. Dit zou voor mij betekenen, dat het staatstoezicht en ook het toezicht van de provincies als eigen taak van de overheid uit de algemene middelen zou moeten worden betaald. Het zou voor mij betekenen, dat fundamentele research, zoals zij nu ook al door de overheid wordt bekostigd, voor rekening van de overheid zou moeten blijven, maar als er vervuilers zijn, die typische problemen oproepen, zouden zij daar zelf voor moeten betalen. Ik wil gaarne horen of de staatssecretaris het daarmee eens is.
Mijn vierde punt is het volgende. Bij de voorbereiding van dit etsontwerp is de vraag ter sprake gekomen of, door middel van fiscale maatregelen, de doelstellingen van dit wetsontwerp kunnen worden ondersteund. Van de zijde van het bedrijfsleven wordt met name aangedrongen op een soepele fiscale behandeling van de investeringen, die uit deze wet zullen voortvloeien. Mijn fractie heeft tegen een fiscale ondersteuning van het beleid geen bezwaar. Ik wil er echter toch voor waarschuwen, van dit gebruik van de belastingheffing voor nevendoeleinden te grote verwachtingen te koesteren. Meer dan een ondersteuning van een overigens zelfstandig te voeren beleid zal het niet kunnen worden. Overigens worden wij gaarne geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de besprekingen, die de bewindsman op dit punt met het Ministerie van Financiën voert.
De heer Oele heeft reeds uitvoerig gesproken over het lood in de benzine. In dit verband vraag ik, of bij de besprekingen met het Ministerie van Financiën ook weleens gedacht wordt aan een differentiatie in de benzine-accijns, naar gelang de benzine meer of minder schoon is.

Samenwerking

Met de kennis van het beheer van het milieu snijden wij een geheel nieuw gebied van wetenschap aan. Het gaat om een nauwe samenwerking van onder andere: biologie, biochemie, chemie, fysiologie, technologie, klimatologie, gezondheidsleer, planologie, gedragswetenschappen en misschien nog meer vakgebieden en dat alles met betrekking tot mens, dier en plant. Het is nog een onbemeten en niet verkaveld terrein.
De nadruk moet daarbij vallen op de samenhang van de verschijnselen. Ik vrees, dat wij nu al ongecoördineerd een aantal kaveltjes laten bezetten door universiteiten en hogescholen. Ik noem maar een paar zaken. In Wageningen is een hoogleraar in de studierichting milieuhygiëne. In Twente is men bezig met bepaalde aspecten van de milieuhygiëne. In Amsterdam bereidt men een opleiding milieubeheer voor. In Utrecht is door de staatsssecretaris medewerking verleend aan een onderzoek naar meetmethodes voor de vervuilingsgraad van het milieu. In Rotterdam heeft een assurantieconcern bij een jubileum f 50.000 aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool geschonken voor de bestudering van de milieuhygiëne.
Men is dus al op tenminste vijf, en waarschijnlijk al meer, hogescholen en universiteiten bezig en daar komen nog het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en TNO bij. Zo raken wij in de versnippering, terwijl wij juist een comprehensieve multidisciplinaire aanpak nodig hebben. Ik verzoek de staatssecretaris te voorkomen, dat achteraf de wildgroei met het snoeimes moet worden behandeld. Het belang van het wetenschappelijk inzicht en de beperkte middelen laten deze wildgroei niet toe. De staatssecretaris kan dat voorkomen, door met de minister van Onderwijs en Wetenschappen ten aanzien van het wetenschappelijk onderzoek en ten aanzien van het het onderwijs een sterk gecoördineerd beleid te voeren. Zij kunnen daarbij gebruik maken van adviezen van de Raad van Advies voor het Wetenschapsbeleid, de vernieuwde Academische Raad en de toekomstige Raad voor de Milieuhygiëne. Ik dring er bij de staatssecretaris heel sterk op aan een rigoureuze coördinatie toe te passen en hechte samenwerking van de verschillende instituten te eisen.
Mijn laatste onderwerp heeft ook op u betrekking. Wij staan aan het begin van de ontwikkeling van een milieubeleid. In het gemeen overleg tussen regering en Kamer zal dat moeten worden ontwikkeld.
Voor de voorbereiding van dit wetsontwerp heeft de Kamer, heeft u, een bijzondere commissie ingesteld. Ik wil de Kamer vragen om, wanneer dit wetsontwerp is afgehandeld, haar niet op te heffen, doch in stand te houden. Ik vraag de staatssecretaris, of hij bereid is, deze bijzondere commissie periodiek in te lichten over de vorderingen, die met de invoering en de toepassing van de wet worden gemaakt. Met een dergelijk overleg over de ontwikkeling van een nieuw beleid hebben wij zeer goede ervaringen opgedaan. Indien de staatssecretaris, naar ik hoop, binnen niet al te lange tijd komt met een nota of met een wetsontwerp inzake een Raad voor de Milieuhygiëne, kan de bijzondere commissie misschien worden omgebouwd tot een vaste commissie voor de milieuhygiëne.

Het gehele gebied, dat wij nu betreden, is een bijzonder belangrijk beleidsgebied. Het is mijns inziens gewettigd, daarvoor een aparte commissie uit de Kamer te hebben. Alles bijeengenomen kan ik meedelen, dat onze fractie grote waardering voor het wetsontwerp heeft. Wij wensen de staatssecretaris bij de uitvoering ervan heel veel succes toe.

Leven in de delta van morgen[1)]

wonen, werken en recreëren

door A. J. Kaland

Als we proberen onze gedachten onder woorden te brengen omtrent het leven, óns leven, van morgen, is dat onmogelijk zonder het leven van vandaag en gisteren daarbij te betrekken.

En dan sta je plotseling voor het feit, dat wij, ondanks de vrijwel onbeperkte mogelijkheden op velerlei gebied, met zekerheid niets weten van de dag van morgen. Ondanks de futurologie, ondanks de kennis die een aantal mensen zich probeert te verzamelen over het toekomstgebeuren.

Heel concreet: Wie onzer had in de veertiger jaren het leven van vandaag in onze Delta voor mogelijk gehouden?

Tegen deze achtergrond, het betrekkelijke van futurologische verkenningen voorop stellende, wil ik het één en ander onder woorden bregen.

Allereerst in enkele houtskoollijnen het beeld van gisteren: Het Deltamiddengebied, een geïsoleerd agrarisch, dun bevolkt gebied met hard werkende, gelovige, misschien ook wel bijgelovige, sober levende mensen.
Een betrekkelijk laag welvaartsniveau, sterk afhankelijk van de weersomstandigheden, van de werkgever en van de dorpsgemeenschap. Drie elementen die o.a. de kerkgang mede beïnvloeden...
Er was betrekkelijk weinig vrije tijd, er waren geen sociale voorzieningen en er was een betrekkelijk geringe kennis van het wereldgebeuren om ons heen.
Al met al een geïsoleerde, zwakke en kwetsbare leefsituatie, waarin onze afhankelijkheid zich concentreerde op de alom aanwezige, almachtige God.

Isolement opgeheven

Het beeld van vandaag is al heel anders. Het isolement is opgeheven. Bruggen en dammen verbinden de voormalige eilanden met elkaar en met de omliggende steden en regio's.
De gevolgen zijn o.a.:

a) Een confrontatie met duizenden recreanten en een aantal immigranten in de industriële en dienstverlenende sector die vaak anders denken, anders doen, anders leven; en zich meer kunnen permitteren.
b) Een uittocht van vooral jongere autochtone Deltabewoners die, nu wèl over vrije tijd beschikkende, in enkele uren in één der grote wereldsteden kennis kunnen nemen van alles wat daar leeft en beweegt. Rotterdam en Antwerpen, Amsterdam en Brussel, maar ook Londen en Parijs, zijn binnen een halve dag voor ieder te bereiken.
c) Moderne communicatiemiddelen zorgen dagelijks voor aanvullende kennis omtrent het gebeuren om ons heen.

In de Delta is er veel veranderd. De vorming, opleiding en vrije tijd is belangrijk uitgebreid. De sociale positie is verbeterd, het welvaartsniveau is toegenomen, de afhankelijkheid van natuur, dorpsgemeenschap en werkgever afgenomen.
Het zijn bijna twee wereldbeelden, zo groot zijn de verschillen, die we probeerden aan te geven. Toch heeft deze verandering zich voltrokken binnen een kwart eeuw en dan is de tijd nog ruim gemeten. Is het dan zo'n wonder, dat met name in vele gezinnen in de Delta, de samenstellende delen, ouderen en jongeren, nog zelden zo ver van elkaar hebben afgestaan?
Is het dan zo'n wonder, dat bij een toenemende onafhankelijkheid de mondige mens het traditionele Godsbeeld niet meer aanvaardt?
Terwijl deze dynamische ontwikkeling zich in onze Delta nog maar amper heeft aangediend, zij het dan met grote sprongen, vraagt u van mij het Deltaland van morgen te beschrijven, met de dan daarin levende mensen. Laat ik een poging wagen
Onder de Delta van morgen versta ik een gebied, dat zowel de noordzijde van de Waterweg, als de zuidzijde van de Westerschelde omvat en landinwaarts West-Brabant eveneens. Nationaal gezien één der belangrijkste regio's en ook internationaal van veel gewicht. De toegang tot twee wereldhavens wordt hier beheerd en bestuurd,

en de naoorlogse industriële ontwikkeling was en is van ongekende omvang.
Maar we weten ook, dat in diezelfde Delta de agrarische bedrijfsvoering nog steeds een belangrijke plaats inneemt en de recreatieve functie indrukwekkend toeneemt.
Voor het leven in de Delta van morgen is het voeren van een planologisch verantwoord beleid essentieel. Zal de industriële functie op de vleugels van dit gebied tot uitdrukking komen, het middenveld dient daarvan uitdrukkelijk te worden gevrijwaard.
Steeds klemmender wordt voor mij de vraag of een Reimerswaal-project in de Delta van morgen wel past. De functie van het middenveld van de Delta zou zich daar wel eens tegen kunnen verzetten. In het middenveld van morgen zal de agrariër en de recreant zich moeten kunnen ontplooien en zullen nog velen die werkzaam zijn op de vleugels hun woonruimte in dat gebied zoeken en vinden.

Recreatie

In de Delta van morgen zal de recreatie onvoorstelbaar toenemen. Onder invloed van algemene en specifieke factoren zal dit unieke gebied een enorme ontwikkeling ondergaan.

Die algemene factoren zijn:

a) de groeiende bevolking;
b) de toenemende vrije tijd;
c) als we de futurologen mogen geloven, een belangrijke welvaartsstijging.

Tot de specifieke factoren zou ik willen rekenen:

1. De ligging t.o.v. de Nederlandse, Belgische, Duitse, Noord-Franse en Engelse bevolkingsconcentraties, die binnen enkele uren de reis van hun woning naar de Delta kunnen maken.
2. Het unieke watersportgebied, dat ter beschikking komt in een tijd, waarin juist het watertoerisme de toekomst heeft.

Dit alles zal het aantal toeristen verveelvoudigen en de behoefte aan recreatieve voorzieningen sterk doen toenemen. Het zou mij niet verbazen indien in de Delta ook grootse voorzieningen tot stand zouden worden gebracht. Allereerste, internationale verkenningen, wijzen duidelijk in deze richting.

Ook woongebied

Maar er is meer. Het Deltaland van morgen wordt ook woongebied. Een goede planologische opzet, zal een duidelijke scheiding tussen het werk- en woongebied aanbrengen. Zeker, waar het Zeehavenindustrieën betreft.
Op de noordelijke vleugel zal op grote schaal worden gesaneerd en de bewoners een beter leefmilieu worden geboden. Zij zullen met een groot deel van de werkers op de tot ontwikkeling te brengen zuidelijke flank, op het middenveld komen te wonen.
Deze ruimte verdelen en de diverse functies inhoud geven en tot ontwikkeling brengen, is een zaak van ons allen. Niettemin, onze moderne samenleving doet vandaag aan taakverdeling. En morgen ook. Dat wil zeggen, dat de bevolking een aantal mensen afvaardigt die leiding moeten geven aan deze ontwikkeling.
De komende ontwikkeling vraagt een rationele benadering van talloze vraagstukken. Hoewel, en dat voeg ik daar gaarne aan toe, ook irrationele factoren mogen niet over het hoofd worden gezien. Ik denk hierbij met name aan sentimenten en emoties van zo geheel verschillende aard, zoals sterk wijzigende normen en zeden, maar ook milieuverontreiniging.
De tot bestuur geroepene zal deze factoren dienen te onderkennen en daarmee rekening dienen te houden. Maar ik dacht, dat ik mij in goed, althans hoog gezelschap bevindt, als ik daaraan toevoeg wat prof. mr. J. in 't Veld, oud minister en lid van de Raad van State, daarvan zegt, nl.: „...dat behoeft niet te betekenen, dat zij (de bestuurder) ootmoedig het hoofd buigt voor het irrationele. Haar taak is juist deze irrationele elementen zoveel mogelijk bloot te leggen en een waarschuwende vinger op te heffen, met name als van een toegeven daaraan ongewenste gevolgen of misschien zelfs ernstige gevaren te duchten zijn."
Het is erg verleidelijk ook enige notities te wijden aan de bestuurlijke indeling van het Deltaland van morgen. Dat ook hier de bestaande structuren niet zullen bestendigd blijven, staat voor mij vast. Maar evenzeer dat het historische gegeven van een stuk land, dat door de zee wordt omspoeld en dat Zeeland heet, niet zomaar over boord kan worden gegooid. Het rationele moge in het Deltaland doorslaggevend zijn, het irrationele speelt ook een rol. Niettemin, er is een aantal opgaven, taken zo u wilt, die slechts op verantwoorde wijze kunnen gebeuren, indien één beleid het gehele gebied omvat.
Dit zou ook moeten kunnen gelden voor de planologie, de haven- en industrie-activiteiten en de milieubeheersing in de Gentse kanaalzône en de beide Schelde-oevers tussen Antwerpen en de Nederlandse grens, want de Deltabewoners van morgen zullen ook op Nederlands territoir worden geconfronteerd met de consequenties van de al dan niet ontwikkelde activiteiten van onze Belgische buren.

Lust of last?

Naast de wat algemene opmerkingen, die ik tot nu toe maakte, willen we de Deltabewoner zelf wat dichter benaderen. Daarbij zou ik de volgende vraag willen stellen: Zal het leven in de Delta van morgen voor ons óf onze kinderen een lust of een last zijn?
De meningen, nu even los van de Deltabewoner, lopen daarover sterk uiteen. De één ziet het leven van morgen als een ludieke aangelegenheid: hoge welvaart, korte arbeidstijden, volstrekte vrijheid, creatief in het recreatieve, enz. Dezulken zullen ongetwijfeld zeggen, dat het straks een lust zal zijn om te leven.
Er zijn ook minder optimistische mensen. Ieder met een eigen accent.

> Zeker in deze kring mag ik wel beginnen met die groep die het ach en wee uitroept over de tijd van brood en spelen, die Sodom en Gomorra als tekenend voorbeeld aanhaalt en het boos en overspelig geslacht met de ondergang bedreigt ziet. Dat is nu niet zo mooi...

Een andere groep verwacht ook niet veel goeds. De mens is zo vernuftig en graaft zo diep, dat we letterlijk en figuurlijk aan onze vlijt ten onder gaan. De ontwikkeling van de atomaire, bacteriologische en chemische wapenen neemt zulke vormen aan, dat niemand weet of dit alles bij een komend conflict nog wel in de hand gehouden kan worden. Zij vrezen dan ook een vrijwel totale vernietiging.
Een bijzonder actueel probleem is het leefmilieu. Groepen deskundigen en leken maken zich zorgen om de bio-sfeer. Een aantal groeperingen vreest zelfs op langere termijn vernietiging van menselijk leven als gevolg van water-, lucht- en bodemverontreiniging.
Maar zelfs los daarvan, zijn er die beducht zijn voor de ontwikkeling van wetenschap en techniek. Zal een komende generatie uit een reageerbuisje te voorschijn komen? Zal de mens van morgen voor zijn essentiële onderdelen, vervangende delen ter beschikking staan?
Zal abortus gelijk worden gesteld met het trekken van een tand?
Ik dacht, dat velen zorgen hebben voor morgen. Keren we terug naar de Deltabewoner van morgen.
Want ook de menselijke **waardigheid** kan worden vernietigd.
Het leven van morgen een lust of een last?
Het wonen zal op een hoger peil komen te staan. Nu zien we al grote verschillen. De huisvesting van vandaag is onvergelijkbaar met die van gisteren. Die tendens zal zich doorzetten. Ook in zijn verscheidenheid. De absolute prijs zal sterk stijgen, in relatie tot het inkomen kan dat dan ook. Naast de grote stedelijke centra aan de vleugels van de Delta, zal er voorlopig een concentratie van het wonen plaats vinden in de kleinere steden, maar het gehele Deltaland zal voor de Deltabewoners gewild worden om te gaan wonen. En echt niet alleen voor de tweede woning.
De bewoners van deze huizen zullen actieve, nijvere mensen zijn. De scholing, vorming en opleiding zal langer en beter zijn, zodat ook hoogwaardige arbeid zal worden verricht. Dat geldt ook voor de getrouwde vrouw. Dat betekent, dat een belangrijk deel van het huishoudelijk werk, ook voor de getrouwde vrouw van morgen steeds minder aantrekkelijk wordt. Zij zal dan ook in toenemende mate ander dan huishoudelijk werk, meestal buitenshuis, gaan verrichten.

Gespecialiseerde landbouw

Naast het wonen zijn we nu automatisch bij het werken gekomen. We hebben er al iets over gezegd, maar ik dacht hier toch nog wel speciaal iets te moeten en mogen opmerken over de agrariër. Zal de te verwachten toenemende welvaart ook boer en tuinder ten goede komen? Of zal deze nijvere groep, zoals ook vaak in het verleden het geval was, de kastanjes uit het vuur moeten halen?
Ik zie het zo, dat nog steeds meer mensen de landbouw zullen moeten en ook willen verlaten. Vooral de jongeren generatie, de werkers van morgen, zullen door hun veelal hoger opleidingsniveau enerzijds en de kennis van de kwetsbare positie van de agrariër, een andere werkkring prefereren.
Mijns inziens terecht. Vooral het kleinere, niet gespecialiseerde agrarisch bedrijf, biedt weinig perspectief. Als ik het goed zie is in het Deltaland van morgen plaats voor grote èn voor gespecialiseerde bedrijven. De agrarische bedrijfstak zal zich hierin niet onderscheiden van alle andere producenten.
Het is mijns inziens dringend gewenst, dat de Deltabewoner van vandaag zich met die ontwikkeling bezig houdt en individuele plannen daarop richt.
Een absolute daling van het aantal werkers in de landbouw, en een relatief sterk groeiende bevolking eist nieuw werk. Nieuwe welvaartsbronnen moeten worden aangeboord. Dat dit kan is met name in het Deltagebied te zien.
Ik herhaal nog eens: bij een toenemende bevolking, beter en hoger geschoold dan ooit, is een industriële ontwikkeling noodzakelijk. Tegelijkertijd vraagt de arbeid in de dienstensector ons aller aandacht.
Maar ook dat houdt verband met het welvaarts- en welzijnsniveau van een moderne, industriële samenleving. Met name in deze dienstsector is een grote variatie van arbeid mogelijk, mits de jongeren nu een brede en zeer gevarieerde opleiding ontvangen. Voor het werken in de Delta van morgen zullen de eisen veel hoger liggen dan voor de hedendaagse arbeid.
Ik denk hierbij met name aan een toenemende vraag in de overheids- en semi-overheidssector. Een toenemende en belangrijk wordende overheidstaak vraagt hooggeschoolde en goed opgeleide medewerkers. Maar dat geldt ook voor het onderwijs, voor instellingen werkzaam op het gebied van de gezondheidssector, maatschappelijke dienstverlening, onderzoek en planning in de ruimste zin des woords bij overheid en particulieren, transport en bankwezen, horeca en recreatiebedrijven, enz.
Nog iets over het recreëren in de Delta van morgen. Ik durf wel te stellen, dat de recreatie hier nog in de kinderschoenen staat. Kampeerterreinen en tweede woningen, hotelaccommodatie en jachthavens, vermaakcentra en sportaccommodaties, casino's en vrije-tijd-centra, het zal in de Delta van morgen allemaal aanwezig zijn.
Een andere werksoort, een kortere werktijd, langere en meerdere vakantieperioden, een langere leertijd, een hoger inkomen, toenemende mobiliteit en misschien een vroegere pensionering, stuk voor stuk doet het de vraag naar ontspannings- en recreatiemogelijkheden toenemen.

Deo volente

Tot slot van dit verhaal nog een paar op-

Slot op pagina 7

De ambtenaar
en zijn taalgebruik

Kortgeleden heeft het College van Burgemeester en Wethouders van Amstelveen aan alle diensten en afdelingen van de gemeente een nota over 't taalgebruik van de ambtenaren toegezonden. Wij plaatsen deze nota graag in ons blad om de lezers kennis te laten nemen van een prijzenswaardig initiatief om de afstand tussen overheid en burger te verkleinen en de bevolking dichter bij het bestuur te brengen. De Amstelveense nota luidt als volgt:

De ambtenaar als verschijnsel

In de loop van eeuwen is het beroep van ambtenaar belast geraakt met namen als starheid, traagheid en afstand. Daar zijn talloze redenen voor aan te wijzen, waaraan het destijds karige, maar vaste salaris van de ambtenaar, het plichtmatig door hem hanteren van de wet en het omgaan met aktes en formulieren niet vreemd zijn. De ambtenaar was een man met zekerheden, hetgeen een bepaalde zekerheid aan zijn optreden gaf. Hij boezemde vroeger de burger ook wel een bepaald ontzag in, omdat vele ongeletterden van zijn hulp gebruik moesten maken bij het invullen van verklaringen en aktes. De burger kwam — en komt — juist op essentiële punten in zijn leven in contact met de ambtenaar: bij geboorte, dood, huwelijk en het verstrekken van vergunningen. Dat plaatst de ambtenaar in een wat plechtige sfeer. Omdat hij de autoriteiten adviseert en vertegenwoordigt, heeft hij ook een zekere macht. Hij kan zeer begeerde vergunningen doen weigeren of vertragen. Hij is in het oog van het publiek een niet groot, maar wel machtig man en heeft dit lange tijd maar al te goed geweten en zich ernaar gedragen. Daardoor kwam het dat juist hij, die door zijn functie zo dikwijls in contact kwam met het publiek, tegelijk op grote afstand bleef van dat publiek. Het was onontkoombaar dat de burgerij, met alle beroepen die daarin vertegenwoordigd waren, zich gezamenlijk een oordeel ging vormen over de ambtenaar en zich zelfs met het verschijnsel ambtenaar ging vermaken. Daar bleek moeilijk meer iets aan te veranderen. Hoeveel ambtenaren ook bijzonder hard werkten, hoe de houding van de ambtenaar zich in de loop van de tijd ook wijzigde, het publiek wilde zijn vermaak niet meer missen. Het greep elke gelegenheid dat een bepaalde ambtenaar nog een schijn van starheid wekte, aan, om zichzelf te bewijzen dat er nog niets veranderd was en dat de ambtenaar nog altijd traag, star en op een afstand was.

Wat velen niet beseffen is, dat binnen het ambtelijk stelsel zelf ook talloze beroepen vertegenwoordigd zijn: men kan ingenieur zijn, arts, tuinman, timmerman, grondwerker of jurist. Dat zijn beroepen die meer dingen niét dan wèl gemeen hebben. Alleen twee dingen heeft men gemeenschappelijk: men verdient een betrekkelijk vast salaris bij dezelfde baas, nè men gaat er na bepaalde tijd toe over in zijn briefwisseling met collega's en publiek een formele toon te gebruiken, een soort ambtelijk jargon.

De noodzaak namelijk, om bepaalde wettelijke papieren in formele taal te stellen, perste de taal van de ambtenaar reeds lang geleden in een keurslijf dat zo strak bleek, dat de ambtenaar zich er zelfs bij het voeren van de gewone briefwisseling met het publiek niet meer van los kon maken. Dat was één van de redenen waardoor de afstand bléef.

De ambtenaar nù

Over een brede linie verschilt de ambtenaar van nu met die van vroeger. Zijn overwicht op de gewone burger is verdwenen, de democratie werkt zo krachtig dat het geheimzinnig waas over het doen en laten van de ambtenaar wordt opgeheven door inspraak, hoorzittingen, enzovoorts. De gemiddelde ambtenaar van nu beseft, dat hij niet meer en niet minder is dan een burger die diensten uitvoert voor de gemeenschap en daarvoor wordt betaald. De problematiek waarmee de ambtenaar in zijn werk in aanraking komt, is in de tegenwoordige tijd dikwijls zo gecompliceerd, dat er een grote betrokkenheid ontstaat met dat werk.

Wat sfeer betreft is er nauwelijks enig verschil meer met de sfeer in het vrije bedrijf.

De ambtenaar, nog steeds belast met het edele doch zwaarwichtige woord „ambt" in zijn naam, voert dat ambt in elk geval zonder de vroegere zwaarwichtigheid uit. Hij vindt het de gewoonste zaak om plezierig met de burgerij samen te werken in een grote openheid. Tenminste — dat is de algemene en steeds sterker wordende tendens.

De taal in het keurslijf

Des te merkwaardiger si het, dat de taal van de ambtenaar zo moeilijk loskomt uit de vastgeroeste termen die reeds in de vorige eeuw werden gebruikt. Tot voor kort was het — althans in Amstelveen — nog de gewoonste zaak van de wereld dat een brief aan een burger boudweg zonder aanhef begon, en dat het niet noodzakelijk scheen, de aangeschrevene met hoogachting te groeten. De volzinnen, die de burger inmiddels werden toegevoegd, kregen gelukkig de laatste jaren een steeds menselijker klank, maar vervielen nu en dan nog in het jargon van de vorige eeuw.

Nu is een goed taalgebruik geen simpele zaak. Het is in feite bijzonder moeilijk, om iets eenvoudig te zeggen. Daarom is het wel begrijpelijk, dat juist druk bezette ambtenaren in hun brieven de bekende, oude staande uitdrukkingsvormen gebruiken. Het blijkt echter steeds opnieuw, dat de burger hierop schichtig reageert. De gunstige wijziging in zijn oordeel over de ambtenaar krijgt een schok te verduren die hij eerst na lange tijd weer te boven komt. Dat is jammer en onnodig. Wij zijn van mening dat de ambtenaar, indien hij zich intensief inzet voor een eigentijds taalgebruik, kan bijdragen tot de verbetering van het contact tussen burgerij en gemeentebestuur.

De taal van de Amstelveense ambtenaar

Om een goede indruk te krijgen van de taal die de Amstelveense ambtenaar in zijn briefwisseling met de burgerij gebruikt, hebben wij een uitgebreid onderzoek ingesteld naar de wijze waarop diensten, bedrijven en afdelingen zich tot het publiek richten. Het werd ons daarbij tot ons genoegen duidelijk, dat vele diensten de laatste jaren reeds zuiveringen hebben aangebracht in de teksten van dienstmededelingen en correspondentie. De taal is meestal beleefd en begrijpelijk en sinds enige tijd is het een algemene regel geworden om elk schrijven met een aanhef te beginnen en met een groet te beëindigen. Het lijkt nu zelfs onbegrijpelijk dat het ooit anders is geweest. Toch kan er nog een belangrijke verbetering worden aangebracht en deze ligt voornamelijk in een wijziging van de staande ambtelijke uitdrukkingen.

Om een indruk te geven van de moeilijkheden die de burger af en toe wel móet ondervinden bij het lezen van onze brieven, willen wij u een bloemlezing van enkele treffende stylistische uitingen niet onthouden:

- in het **kader** van de **sanering dient** het door u bewoonde **pand** te worden **geamoveerd.**
- het is **niet wel** mogelijk, dit in strijd met het **vigerende** uitbreidingsplan te **projecteren.**
- **te zijnen aanzien** verandert het tijdstip
- ... indien hij hier **metterwoon** gevestigd is;
- naar aanleiding van **ingekomen ambtsberichten...**
- indien u **wederom weigerachtig** mocht blijken;
- u kunt van deze aanschrijving **voorziening** vragen;
- u **dient u onverwijld ten kantore te vervoegen;**
- **in dier voege**, dat wij **na ampele overwegingen voornemens** zijn...
- hier wordt een ongewenst **precedent** geschapen;
- onder verwijzing naar het **in margine genoemd schrijven;**
- u **gelieve** per **omgaande** te betalen.

Geliefkoosde termen zijn: u dient, u moet, u gelieve.... Men komt woorden tegen als: desverlangd, onderhavig, commissie, indicatie. Voor de ambtenaar zélf hebben deze woorden een vertrouwde klank, maar men moet zich op de plaats stellen van de lezer. Voor bijna alle hierboven genoemde termen zijn simpele, Nederlandse omschrijvingen te vinden, die dikwijls tevens heel wat vriendelijker aandoen.

Overigens zijn het niet altijd alleen de wat vreemde, ambtelijke woorden die afstand scheppen tot de lezer. Ook de gehele toon van een brief kan afwerend of zelfs bestraffend zijn.

De argeloze lezer, die op het moment dat hij een nota met verzoek tot betaling ontvangt, onmiddellijk leest: „bij verzuim zal ingevolge de wet tot vervolging worden overgegaan", zal een zekere huivering niet kunnen onderdrukken. Ook ontwijkende antwoorden brengen de burger dikwijls tot wanhoop. De geliefkoosde term „het heeft de aandacht" geeft niemand het gevoel dat de gemeente over hem waakt.

Soms moet de gemeente afwijzend op een verzoek van een burger beschikken, zonder dat de reden van die afwijzing kan worden gemeld. Maar dikwijls kan die reden heel goed omschreven worden. Het blijkt dat het publiek gevoelig is voor een dergelijke verklaring.

Kortom — een schriftelijke benadering van het publiek zoals men dat in het particuliere leven bij een goede zakenrelatie zou doen, is in feit de beste weg om ook in de taal tot uitdrukking te brengen wat in de gehele open sfeer van de laatste tijd aan het gebeuren is. Als een onderdeel van het aan het publiek te tonen respect kan men ook beschouwen het zo snel mogelijk beantwoorden van brieven en verzoeken.

Samenvattend kan men zeggen, dat voor 'n goede schriftelijke benadering van het publiek de volgende regels van belang zijn:

a. het plaatsen van een aanhef boven elke brief, convocatie, dienstmededeling enz. en het ondertekenen van met „hoogachtend";
b) het gebruiken van een goede Nederlandse tekst waaruit zoveel mogelijk de staande ambtelijke uitdrukkingen en ingewikkelde benamingen worden geweerd;
c. het zo mogelijk toelichten van beslissingen en maatregelen;
d) het tijdig beantwoorden van brieven.

Het is niet de bedoeling van deze nota, kritiek te oefenen op de wijze waarop de Amstelveense ambtenaar zich tot het publiek richt. Wij zijn juist zeer verheugd aldus B. en W. van Amsstelveen, dat vele afdelingen op eigen initiatief een eigentijdse taal zijn gaan voeren en dat de burger in ruimere zin dan vroeger in brieven en convocaties wordt voorgelicht over zaken die hem rechtstreeks aangaan.

Wij zijn ons bewust, dat men een goed hanteren van de taal als een ware kunst kan beschouwen; een kunst, die zelfs de grootste litteratoren nog moeilijkheden geeft en waarvan men de beoefening niet ten volle mag verwachten van de vele ambtenaren die reeds op andere dikwijls technische gebieden aan zulke hoge eisen moeten voldoen. Maar het taalgebruik kan worden beinvloed door de nistelling waarmee men schrijft, en door een open, beleefde en heldere instelling kan elke ambtenaar bijdragen tot een voor de burgerij plezierig leesbare correspondentie.

Wij wijzen

TECHNISCHE SPECIALISTEN

die zich hebben aangemeld of verbonden om de Koninklijke landmacht gedurende een aantal jaren als vrijwilliger te dienen, op het feit dat voor hen het lidmaatschap open staat van de Nationale Christen Onder Officieren Vereniging.

Door lid te worden kunnen zij het lidmaatschap voortzetten van het Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland, waarbij de N.C.O.O.V., als enige militaire belangenvereniging, is aangesloten.

De rechten, verbonden aan het lidmaatschap van een C.N.V.-organisatie, worden voor hen onverkort gecontinueerd.

Van de N.C.O.O.V. kunnen lid zijn ALLE beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant, alsmede militairen in opleiding tot onderofficier

Wie meer wil weten over de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur van de vereniging, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

Slot „Leven in de delta van morgen" van pagina 6

merkingen over de mens in het Deltaland van morgen. Want daar gaat het tenslotte om. Om de mens wordt de ruimte geordend, om de mens bouwen we woningen, dorpen en steden, om de mens scheppen we werkgelegenheid en om de mens creëren we recreatiemogelijkheden, opdat het ludieke element in het leven van de mens tot ontplooiing kan komen.

Is het dan toch een zonnig perspectief dat ons toelacht? Hebben de pessimisten onder ons dan geen enkele grond onder de voeten? De zichtbare, dominerende positie van onze kerken zal verdwijnen. Uiterlijk waarneembare tekenen van gelovigheid zullen sterk devalueren. De vraag rijst zelfs of er nog geloof zal zijn in het Deltaland van morgen. Heeft de vrije, mondige en onafhankelijke mens van morgen nog wel behoefte aan een theologisch doordenken van zijn oorsprong en bestemming?

Vele vragen blijven over. Onbeantwoord. ook de futuroloog weet het antwoord niet. Wij kunnen slechts hopen op en geloven. Welnu, laten we dan hopen en geloven, dat aan welke wijziging het Godsbeeld ook onderworpen moge zijn, God die was en die is, ook in 't Deltaland van morgen zijn zal, een kracht die het leven beheerst.

Waar plaats voor zal zijn. En tijd.

In het Deltaland van gisteren werd het „Deo volente" vaak gebruikt. Ik zou het vandaag willen onderstrepen. Alle machten, natuurkrachten en naties, zijn onderworpen aan de Heer. In en uit dit geloof levende, mogen wij optimistisch voortgaan, met onze kinderen op weg naar het leven in de Delta van morgen.

') Over dit onderwerp hield de schrijver onlangs een referaat op een toogdag In Zierikzee van de Christelijke Boeren- en Tuindersbond.

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

Apeldoornse Begrafenis-Onderneming
FIRMA W. KAMPHUIS
NIEUWSTRAAT 73 - APELDOORN - TELEFOON 12873
Meer dan 60 jaar een betrouwbaar adres voor begrafenissen - crematies - transporten
ROUWKAMERS TER BESCHIKKING

Timmer- en Aannemersbedrijf
VAN WIERINGEN N.V.
Van Foreestlaan 9 Telefoon 01720 3016
Alphen aan de Rijn

tfn 3788 · alphen a.d. rijn
maastricht · tfn 21248
technisch bureau
RIJDAM n.v.
metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

P. Dekker jr.
Crijnssenstraat 5 - Telefoon 01155-527
AXEL (Zld.)
Import en Export Machines - Houthandel

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

U kunt nu nog kiezen!

Op 1 augustus en 1 oktober a.s. begint weer onze opleiding voor leerling-verplegenden.

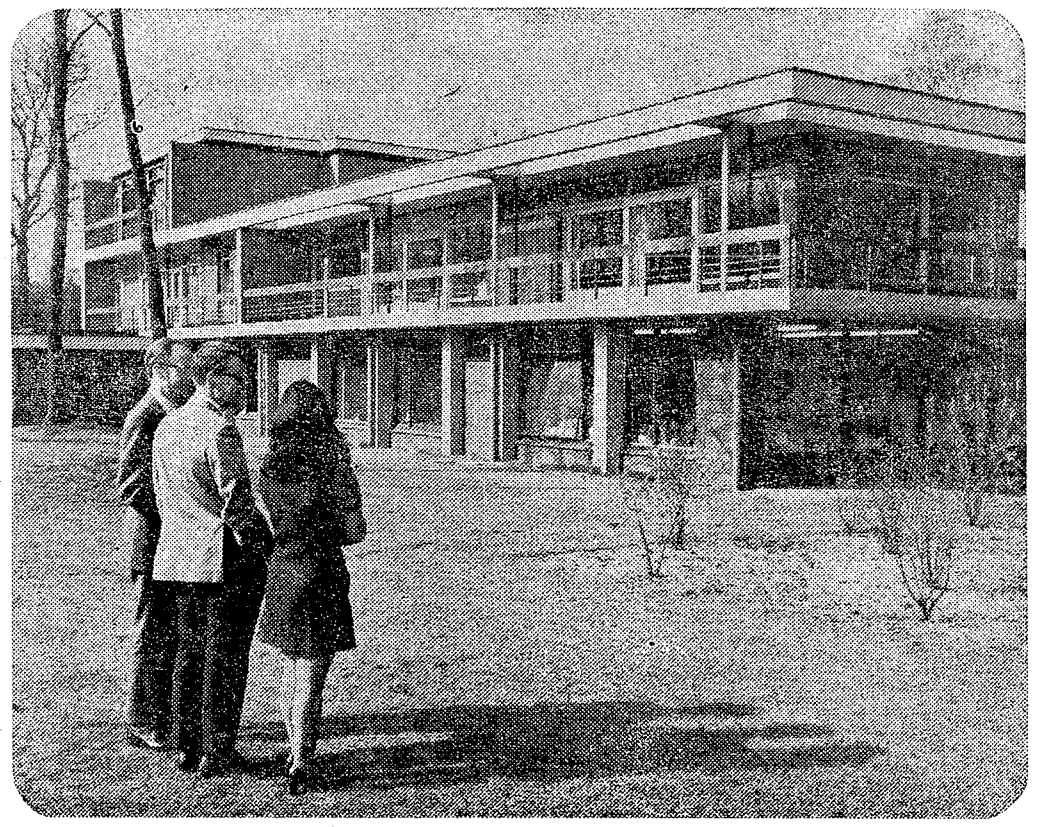

DAT HOUDT IN:
een introduktieperiode van 10 weken, ter oriëntatie voor de opleiding die U in 3 jaar voert naar het diploma Ziekenverpleging B.

DAT HOUDT IN:
een aangename combinatie van praktijk in de paviljoenen en theoretische vorming in ons moderne opleidingscentrum.

DAT HOUDT IN:
een grote kans voor jonge mensen vanaf 17 jaar met tenminste een opleiding op MAVO IV niveau

OM:
in het bezit te komen van een waardevol diploma.

OM:
een beroep uit te oefenen dat steeds meer belangstelling krijgt en veel toekomstmogelijkheden biedt.

Hebt u belangstelling?
Wacht dan niet langer en neem kontakt op met het hoofd Personeelszaken voor inlichtingen of een sollicitatie. Ons adres: Rijksstraatweg 113, Bennebroek (bij Haarlem) en ons telefoonnummer: (02502) 7241.

psychiatrisch ziekenhuis "vogelenzang"
te bennebroek (n.h.)
UITGAANDE VAN DE VERENIGING TOT CHRISTELIJKE VERZORGING VAN GEESTES- EN ZENUWZIEKEN

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE
APARTE AFDELINGEN
voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN
STOOMWASSERIJ CHEMISCHEWASSERIJ EN VERVERIJ "DE NIJVERHEID" APELDOORN
Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

KOCH
Telefoon 05760-14259
Apeldoorn
Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school en huismuziek.

boele & van eesteren
boele en van eesteren
rouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 17 JULI 1970
6e Jaargang - No. 28

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Openbaarheid van kabinetsformatie ?

Commissie Biesheuvel werpt knuppel in het hoenderhok

door drs. H. van Spanning

Na de verkiezingen van 1967 is de gedachtenwisseling over de politieke vernieuwing in een stroomversnelling geraakt. De belangrijkste motieven daarbij waren „duidelijkheid" en „openheid". Met de duidelijkheid zijn we in 1970 nog niet zo veel verder gekomen. Op partijpolitiek terrein heeft alleen de groep van 18 enig resultaat geboekt. Jonge partijen als D'66 en de PPR hebben — gelet op de onlangs gehouden Staten- en raadsverkiezingen — weinig aanhang verworven. De studie over de grondwetsherziening heeft nog weinig concrete voorstellen opgeleverd.

Aan de vragen rond de openheid is in mei van dit jaar vorm gegeven door de publikatie van het rapport van de commissie Heroriëntatie Overheidsvoorlichting (de zogenaamde commissie-Biesheuvel).
De commissie heeft met haar rapport, getiteld „Openbaarheid - Openheid" de knuppel in het politieke hoenderhok geworpen.

Gepleit wordt onder meer voor betere voorlichting over de hoofdlijnen van het regeringsbeleid, hetzij via de minister-president, hetzij via een staatssecretaris; voorts wenst men afschaffing van het recht van primeur van het parlement voor de publikatie van regeringsstukken; en openbaarheid van adviezen aan de regering uitgebracht door de Raad van State en niet-ambtelijke adviesorganen. Tenslotte wordt in het rapport een ontwerp van wet betreffende de openbaarheid van het bestuur opgenomen. Dit wetsontwerp breekt met de huidige praktijk en stelt openbaarheid als regel en beslotenheid als uitzondering.

De commissie wijst er op, dat zij in aansluiting op dit wetsontwerp ook voorschriften betreffende het provinciale en gemeentelijk bestuur wenselijk acht.
In dit artikel wordt nader ingegaan op één aspect van het rapport, namelijk het vijfde hoofdstuk, handelend over „Openbaarheid van de kabinetsformatie."

Openheid en formatieprocedure

Dit hoofdstuk is vooral interessant, omdat het strikt genomen niet op het overheidsbeleid betrekking heeft. De commissie heeft haar taak in dezen ruim opgevat. Uitgaande van de gedachte, dat zij de vraag moet beantwoorden op welke wijze en in welke mate informatie waarover de regering beschikt, ter beschikking moet komen aan de burgers, acht zij het ter beschikking komen van informatie, over de vorming van een kabinet in wording, een vraagstuk dat hier aan nauw verwant is.

De commissie gaat uit van de bestaande formatieprocedure, daarbij de vraag in het midden latend of de huidige gang van zaken bij een formatie de meest wenselijke is.

Als uitgangspunt wordt gesteld, dat „de vorming van een kabinet, welke een publieke zaak is, uit een oogpunt van democratie, in alle fasen een zo groot mogelijke openbaarheid vereist."
Voorts wordt gesteld, dat blijkens tal van publikaties het besef groeide, dat „de kiezers niet als quantité négligable behoren te worden behandeld zodra zij hun stem hebben uitgebracht, doch er recht op hebben te weten, wat er met die stem gebeurt, welke consequenties men aan hun keuze verbindt voor de vorming van een regeringscoalitie en het daarop steunende kabinet."

Minima en aanvullingen

De commissie schetst de huidige gang van zaken bij een kabinetsformatie. De formatie van het kabinet-Cals in 1966 was voor de openbaarheid een hoogtepunt. Men acht de voorlichting zoals die toen was — en in grote trekken werd gevolgd tijdens de informatie-Zijlstra in 1967 — het minimum, waarvan in de toekomst niet meer in negatieve zin moet worden afgeweken.
Nieuwe elementen bij deze formaties — naast de gebruikelijke communiqués van de directeur van het kabinet der koningin, de RVD en de persconferenties van de woordvoerder van de (in)-formateur — waren persconferenties van de (in)-formateur in belangrijke fases van de formatie, alsook publikatie van diverse stukken tijdens en na de formatie.
De commissie stelt de volgende essentiële aanvullingen voor:

1. Publikatie van de adviezen der fractieleiders inzake de aanwijzingen van de (in)-formateur. Eventueel ook publikatie van de adviezen van de kamervoorzitters, de vice-voorzitter van de Raad van State en andere adviseurs zoals ministers van staat.
   De commissie verschilt van mening over de vraag wanneer deze stukken openbaar gemaakt moeten worden. De meerderheid 1) meent, dat dit moet gebeuren op het moment, dat een (in)-formateur zijn werkzaamheden aanvangt. Een minderheid 2) meent, dat de keuze van het tijdstip van publikatie aan de fractieleiders moet worden overgelaten.
2. Publikatie van eind- en tussenrapporten van formateurs en informateurs, waarbij gewezen wordt op het belang van publikatie van rapporten van niet-geslaagde (in)-formateurs.
3. Publikatie van een volledig witboek met alle formatiebescheiden na afloop van de formatie.
4. Publikatie van departementale gegevens met knelpunten, prioriteiten e.d.; bij voorkeur ruim voor de verkiezingen.
5. Persconferenties door de (in)-formateur persoonlijk, zoveel als mogelijk is; alsmede een ruimere toelating van journalisten tot de diverse persconferenties tijdens de formatie.

Kanttekeningen

We zullen nu enige van deze punten nader bezien en daarbij enkele kanttekeningen maken.

a) De publikatie van adviezen.

Momenteel zijn deze adviezen niet openbaar. Openbaarmaking wordt door de commissie staatsrechtelijk mijns inziens correct verdedigd. Niet de koningin is verantwoordelijk voor de opdracht maar de formateur. Hij beslist of hij de opdracht uitvoert, aldus de commissie.
Als voordeel van openbaarmaking wordt het doorzichtig maken van de procedure genoemd. Ik zou willen wijzen op de volgende aspecten:
Bij openbaarmaking en goede mondelinge voorlichting zal het „schimmenspel" van de formatie aan begrijpelijkheid winnen. Men zal dan de keuze van een (in)-formateur en vooral wanneer meerdere (in)-formateurs nodig blijken te zijn, de volgorde van keuze meer logisch kunnen verklaren. Zo zal de formatie voor de kiezers aan begrijpelijkheid kunnen winnen. In bepaalde gevallen zal ook de rol van niet direct bij de formatie betrokken partijen beter tot zijn recht komen. 3).
Bovendien zullen de fractieleiders werken in openbaarheid, waardoor hun opstelling zakelijk zal moeten zijn. Lammers wijst er in zijn boek „De Kroon en de Kabinetsformatie" op, dat men in het formatiespel de koningin niet mag gebruiken voor een (partij)-politieke manoeuvre. 4). Als voorbeeld noemt hij de wens van de AR om in 1918 de linkerzijde een formatie op te dragen, kennelijk met de bedoeling om links openlijk haar onmacht te laten demonstreren.
In het midden latend of één der huidige fractieleiders ooit zou overwegen via de formatie sterk partijpolitieke elementen te laten meespelen, kan wel worden gesteld dat juist door openbaarheid van de adviezen een dergelijk streven, snel aan de kaak kan worden gesteld. In dit opzicht kan openbaarheid eerder beschermend voor de kroondraagster werken dan negatief.
Voorts zal wellicht openbaarheid van de adviezen leiden tot een zakelijke benadering van de keuze van coalitiepartners. De formaties in de jaren 60 zijn veelal gekenmerkt door een „nietes-welles-spel" tussen regeringspartijen en de grootste oppositiepartij. De regeringspartijen stelden dan „die partij wilde niet meedoen"; de oppositie zegt: „we mochten niet; waren niet welkom e.d."

Keuzeverschil

Ten aanzien van het tijdstip van publikatie van de adviezen bestaat in de commissie-Biesheuvel een interessant verschilpunt. Een meerderheid meent, dat dit dient te gebeuren op het moment dat de (in)-formateur zijn werkzaamheden aanvangt. Een minderheid wil de fractieleiders hierin vrijlaten. De meerderheid wijst daarbij op de verantwoordelijkheid van de (in)-formateur en de relatie tussen de adviezen en de hem gegeven opdracht. Dit standpunt, uitgaande van de gedachte, die ik zou willen omschrijven als „het geheel is meer dan de delen", spreekt mij iets meer aan.
Het tweede standpunt kan echter in bepaalde omstandigheden bijzonder gewicht krijgen. Namelijk wanneer enkele belangrijke partijen zich op het standpunt zouden stellen, dat hun advies niet openbaar gemaakt mag worden. Deze visie sluit aan bij de door de commissie vermelde doch niet gedeelde gedachtengang, dat de adviezen uitsluitend bestemd zijn voor de koningin.
Er zit hier echter nog een kleine hindernis. De commissie wijst er op, dat voorlichting over de kabinetsformatie niet tot de overheidsvoorlichting behoort, en niet door de ministeriële verantwoordelijkheid wordt gedekt. In een noot wordt dan opgemerkt:
„Wel kan (maar dat is van andere orde) na de formatie een geslaagde formateur, optredend als lid van het door hem gevormde kabinet, in deze laatste hoedanigheid door het parlement ter verantwoording worden geroepen over de voorlichting tijdens zijn formatiepoging."
Gesteld nu, dat een aantal fractieleiders ernstig bezwaar hebben tegen publikatie van hun advies; dan wel dat de (in)-formateurs die aan de formatie arbeiden voordat de laatste fase is beëindigd ernstig bezwaar hebben tegen publikatie van de adviezen, dan komt de zaak in een ander licht. De (in)-formateurs zouden zich op het standpunt kunnen stellen dat hun werkzaamheden uiteindelijk vallen onder de verantwoordelijkheid van de premier voor de hele formatie, blijvend zou worden gehuldigd, het uitgangspunt van de commissie-Biesheuvel zou worden lamgelegd.
Daartegenover kan worden gesteld, dat de huidige situatie volstrekt onbevredigend is en dat we ten aanzien van de openbaarheid van formaties met staatsrechtelijk gewoonterecht (zogenaamde conventions) te maken hebben. 5).
Mocht de hierboven geschetste situatie zich voordoen, dan is de opvatting die uitgaat van de beslissing over publikatie van adviezen door de fractieleiders van groot belang. Duidelijk is wel, dat we het meest gebaat zijn met een uniforme beslissing over publikatie van adviezen door de Kamer als ge-

(Vervolg op pag. 3)

Wegens vakantie van 't overgrote deel van de leden van de redactie zal het CH-weekblad De Nederlander volgende week vrijdag 24 juli a.s., niet verschijnen.

De redactie

D. Rijnders in Eerste Kamer

Maatschappelijk werk moet toe naar coördinatie en fusie

Onlangs heeft de heer D. Rijnders in de Eerste Kamer namens de fracties van de Anti-Revolutionaire Partij en de Christelijk-Historische Unie een boeiend betoog gehouden over Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Dit tijdens de behandeling van de begroting van dit departement.
De heer Rijnders zei zeer veel respect te hebben voor de vele en constructieve arbeid en het beleid van de minister en de staatssecretaris. Zij en hun ministerie hebben veel ontplooiingsmogelijkheden voor een goede begeleiding en verzorging van tallozen gegeven.
Hij betoogde voorts: Dat onze begeleiding een wat kritische is, ligt meer in de omstandigheid dat een voortdurende en snel zich aandienende verandering in het maatschappelijk patroon een continue waakzaamheid en controle vraagt ten opzichte van de functionerende regelen voor subsidie en hulp. De vraag of onze regelen nog overzichtelijk zijn, nog hun helpende en dienende functie vervullen, of er niet te veel detailregelen zijn, en of zij voldoende ruimte laten voor een flexibele organisatie en een veranderend werk, moet blijvend worden gesteld. Een keurslijf van bepalingen en voorschriften mogen de regelingen nooit zijn. De ambtelijke bemoeienis voor de toepassing zou dan adembenemend zijn en het werk zou lijden aan verstarring.
Een geheel andere vraag is of mede ten gevolge van de enorme batterij regelen er niet te veel instituten gaan ontstaan, die dan weer verbanden moeten creëren die weer zelfstandig moeten zijn.
Het totale organisatorische beeld van de maatschappelijke arbeid is ingewikkeld geworden en zal sterk naar coördinatie en fusie moeten worden geleid, om de gehele mens en de gehele groep nog te kunen waarnemen.

Bij **het welzijnsbeleid** doet zich in toenemende mate de kernvraag voor over de verhouding overheid-particulier initiatief. Er is ongetwijfeld en helaas op veel arbeid die door het particulier initiatief wordt opgezet en verricht, veel aan te merken. Dit particulier initiatief zal daarvoor de hand in eigen boezem moeten steken. Dit neemt niet weg dat er binnen dit particulier initiatief belangrijke ontwikkelingen de laatste jaren zijn aan te wijzen. Er is een verrukkelijke en groeiende bereidheid tot samenwerking en nota bene van binnen uitgegroeid; men gaat zich samen hoe langer hoe meer verantwoordelijk voelen voor de samenleving in haar geheel en niet meer zoals in het verleden ieder slechts voor de eigen groep of groepering. De opdeling van de patiënt in problemen wordt bovendien achterhaald door de behoefte de mens en de samenleving als totaliteit te zien.

Particulier initiatief geen zetbaas

Mij bekruipt vandaag de dag het gevoel dat de overheid bezig is deze en andere ontwikkelingen te forceren, op bepaalde ontwikkelingen vooruit te grijpen in een poging dat, wat er nog niet is, maar wat komen kan, en waaraan door heel velen wordt gewerkt, nu al in een subsidieregeling te persen. Ik heb het gevoel dat deze zeer vooruitstrevende situatie de kans in zich heeft, dat door de geëigende organen onvoldoende inspraak wordt geboden, (Men spreekt dan tegenwoordig van „inspraak onderweg", maar dit is een contradictio in terminis) en onvoldoende tijd wordt gegund tot een rijpe en eigen oordeelsvorming. Een wezenlijke democratisering van het welzijnsbeleid kan hierdoor wat moeilijk komen te liggen. Natuurlijk zal de minister het met mij eens zijn dat het particulier initiatief nooit mag worden teruggedrongen op een plaats waar het nog slechts als zetbaas van de overheid mag fungeren. Het zal altijd van een zelfstandige plaats en inbreng ten volle toe moeten komen. Daarom zullen op het locale niveau nooit van overheidswege patronen en structuren kunnen en mogen worden opgelegd, en zeker niet als men er nog niet aan toe is. Het zou de echte dragers van een groot stuk welzijnszorg daarvan vervreemden. Zij zouden zich terugtrekken en het volledig aan de professionelen over laten.
Ik zou graag zien dat de minister deze zienswijze deelt en dat ik met haar mag stellen, dat het nooit zo is en mag zijn dat de overheid het particulier initiatief wel bepaalde taken uit laat voeren, daarvoor de financiën wil verschaffen, maar vanuit de overheidspositie blijft zeggen hoe het moet worden gedaan en dat blijft controleren bovendien.
Talloze organisaties hebben vanuit het subsidiehulp- en machtmiddel het gevoel dat dit keurslijf van de overheid hen benauwd gaat zitten. Daar moet iets tegen te doen zijn. Ik moge hiervoor de bijzondere ministeriële aandacht vragen.

Subsidies

Het huidige **subsidiebestel** lijkt mij ook in ander opzicht wat star. Het lijkt mij nodig bijsturing aan de hand van nieuwe gezichtspunten te allen tijde mogelijk te maken. Subsidie aan nieuwe instellingen c.q. werkvormen moet mogelijk zijn. Ik heb wel de indruk dat men in veel gevallen voor een bepaalde organisatievorm kiest in verband met een gunstige subsidiemogelijkheid, alhoewel de voorkeur beslist naar een andere vorm uitgaat. Ook is het zeer wel mogelijk dat verouderde instellingen of verouderde vormen blijven bestaan, uitsluitend omdat de subsidiëring zonder meer wordt voortgezet. In dit verband wil ik er ook op wijzen dat er in vele gevallen onduidelijkheid bestaat over de vraag of voor bepaalde activiteiten die meestal experimenten zijn, al of niet rijkssubsidie kan worden verkregen. Het komt voor dat in bepaalde gevallen buiten de subsidieregeling om subsidie wordt gegeven aan gemeenten en instellingen die daarom vragen, terwijl in andere, misschien noodzakelijker gevallen geen subsidie wordt toegekend, omdat daarom misschien wegens onbekendheid met deze mogelijkheid niet wordt gevraagd. Voor deze experimenten zou een regeling kunnen worden getroffen, equivalent aan de onderwijsexperimenten waarvoor nu een ontwerp experimentenwet is ingediend.

Plaatselijk welzijn

Bij de bepaling van **het plaatselijk welzijnsbeleid** en bij de uitvoering daarvan vind ik een inspraak van de burgerij erg gewenst. Deze inspraak wordt bemoeilijkt, doordat de in het leven geroepen organen voor overleg en advies in verband met adviesorganen voor de gemeentebesturen veelal vrij zelfstandige organen zijn, die een eigen leven leiden. Vooral in kleinere gemeenten of groepen van kleinere gemeenten is de voorgeschreven kwalitatief sterke bezetting van deze organen er de oorzaak van dat het gemeentelijk tegenspel zeer moeilijk wordt. Het contact bestuur/bestuurde moet zo groot mogelijk zijn. Op het gebied van het welzijn zie ik juist nieuwe en grote mogelijkheden ten deze. Het welzijnsbeleid zal dan ook, anders dan het streven lijkt, grotendeels binnen de gemeenten door nauwe samenwerking en door allen moeten worden bepaald, uiteraard met inachtneming van de hoofdlijnen door de rijksoverheid gegeven. De relatie met het particulier initiatief moet niet primair en grotendeels op rijksniveau liggen, maar op gemeentelijk niveau. Dat zal ook het tegengaan van verstarring bevorderen. De provincie is hier in dit verband voor mij een wat wezensvreemd element Ik zie de provincie op dit gebied geen primaire taak hebben. Ik wil in dit verband wel denken aan regio's.

Behoeftepakket

Voor deze plaatsbepaling van rijk, gemeente en particulier initiatief is een grote toekomst weggelegd. Men zal daarbij steeds en opnieuw met elkaar overleg moeten plegen om met elkaars steun en inzichten te komen tot een voorziening in de behoeften. En het behoeftepakket is bijzonder groot. Behoefte wordt bijvoorbeeld op het onderhavige gebied gevoeld aan:

— research-planning

— programmering

— maatregelen die een optimale personeelsbezetting bij de verschillende instellingen bevorderen

— maatregelen ter opvulling van hiaten in het welzijnsbeleid ten aanzien van groepen van personen (ik denk hierbij aan thuislozen, woonwagenbewoners, minder validen, jeugdigen, kinderdagverblijven, bejaarden en buitenlandse arbeiders) en ten aanzien van voorzieningen waarbij ik dank aan gezinszorg, avondhulp, week-endhulp, bejaardenzorg, huishoudelijke hulp, kinderzorg en crèches voor kinderen van werkende vrouwen en weduwnaars.

Behoefte wordt ook gevoeld aan:

— maatregelen ter verbetering van de milieu-hygiëne

— maatregelen ter bescherming van de maatschappij tegen bepaalde kwaadwillige groepen

— maatregelen ter bevordering van gelijke voorzieningenniveaus op beleidsgebied, in ieder geval per provincie en zo mogelijk per regio, waarbij ik onder meer denk aan beddencapaciteit voor zieken, verplegings- en verzorgingshuizen, huisvesting, mogelijkheden en accommodatie welzijnszorg, sport, ontspanning, recreatie enz.

Voor **de organen van overleg en advies** en andere organen voor samenwerkingsopbouw zijn belangrijke taken toegedacht ten behoeve van de inspraak en participatie van de zijde van de bevolking. Gelet op dit feit rijst de vraag of het daartoe bevorderlijk is om de raden van overleg en advies te doen samenstellen uit vertegenwoordigers van overheid **en** particulier initiatief.
Bezit een dergelijk orgaan dan wel de vrijheid om zich zo nodig ook tegenover de overheid voldoende kritisch op te stellen? Kan een dergelijk orgaan leiding geven aan eventueel noodzakelijke sociale actie?
Bovendien valt te constateren dat de overheid zelf steeds meer via eigen kanalen (hearings bijvoorbeeld) tracht de bevolking te betrekken bij de bepaling van het beleid.
Voorts heb ik de indruk dat de raden van overleg en advies in tal van plaatsen slechts zeer moeizaam van de grond komen. Kan de minister ook meedelen op welke wijze zij de ontwikkeling van deze raden volgt en evalueert en zo nee, is zij bereid deze te bevorderen en is in deze evaluatie dan mogelijk ook de vraag te betrekken in hoeverre participatie van de zijde van de overheid al dan niet frustrerend werkt ter bereiking van de genoemde doelstelling.

Bejaardenwerk

Bij de behandeling van de begroting in de Tweede Kamer is aan de bejaarden reeds zeer veel aandacht besteed en met bijzonder veel belangstelling zien wij uit naar het in de motie van mejuffrouw Van Leeuwen c.s. gevraagde nationale beleidsplan voor **het bejaardenwerk.**
Het lijkt noodzakelijk om op betrekkelijk korte termijn te komen tot een aanvaardbare procedure met betrekking tot de planning van bejaardentehuizen. Deze zal onzes inziens moeten uitgaan van de plannen in de diverse gemeenten. Deze zouden vervolgens op provinciaal niveau moeten worden beoordeeld

Het is duidelijk dat een planning zeer nauw samenhangt met het opnemingsbeleid en de ontwikkeling van het open bejaardenwerk, maar het lijkt toch mogelijk om vooruitlopend op de verdere beleidsbepaling dienaangaande te komen tot een aanvaardbare planningsprocedure.

(Doorlezen op pag. 3 hiernaast)

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante.

Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) 18919

Openbaarheid van kabinetsformatie

(vervolg van pagina 1)

heel. De formatie is een nationale zaak. We zijn weinig gebaat met een alternatief witboek van de formatie van de zijde der oppositie.

De informatie

Nog een enkel woord over de rol van de informateur. De commissie wijst er op, dat invoering van de figuur van de informateur de openbaarheid niet ten goede is gekomen. In tegenstelling tot de formateur heeft deze namelijk geen formatie-opdracht maar een onderzoekende taak: voorlichting van het staatshoofd over de mogelijkheden van een formatie. Dit leidde er toe; aldus de commissie, dat de voorlichting naar buiten doorgaans op een laag pitje kwam te staan.

Terecht wijst de commissie er op, dat vaak de werkzaamheden van een informateur zich niet veel van een formateur onderscheidden. In dit verband valt het op, dat men in de noten niet heeft verwezen naar een interessante studie van Ringnalda over dit onderwerp hoewel men vermoedelijk wel kennis heeft genomen van dit artikel. 6).

Mijns inziens liggen er geen principiële bezwaren tegen publikatie van tussentijdse en eindrapporten van informateurs.

Vermoedelijk zal in de praktijk wel enige omzichtigheid geboden zijn juist bij de informateurs. Sinds 1951 zijn in ons land informateurs aangewezen, die als regel de formatie uit het slop moesten halen als de zaak dreigde vast te lopen. De informateur moet dan een Gordiaanse knoop ontwarren. Men heeft ook wel informateurs aangewezen bij interne partijstrubbelingen (Stikker 1951; De Gaay-Fortman 1960) 7). Dr. Zijlstra heeft in 1967 als informateur de keuze van de kabinetspartners voorbereid.

Het informateurschap heeft derhalve verschillende aspecten.

De commissie heeft overigens wel begrip voor deze situatie. Zij erkent in haar rapport, dat „het bezwaarlijk kan worden geacht in een onderhandelingsfase alles naar buiten te brengen." „En als personen in het geding zijn, ligt enige voorzichtigheid voor de hand." Juist bij sommige informaties kunnen deze aspecten naar mijn mening een rol spelen.

Terecht zegt de commissie, dat bij informaties de voorlichting naar buiten soms op een laag pitje staat. Men zal echter juist bij informaties niet mogen verwachten, dat „de vlam onmiddellijk op vol komt te staan."

Mentaliteit

Ik wil het bij deze opmerkingen laten. Op alle punten ingaan, zou een te lang artikel vergen.

Concluderend zou ik willen stellen, dat openbaarheid van kabinetsformaties in hoge mate een kwestie is van mentaliteit. Wie in alle oprechtheid aan het formatiespel deelneemt en daarbij de belangen die met de vorming van een kabinet zijn gemoeid, hoger acht dan partijpolitieke belangen, kan weinig bezwaar tegen de door de commissie-Biesheuvel voorgestelde plannen hebben.

Drs. H. van Spanning.

1. De heren biesheuvel, Cramer, Kuijpers, Martinot, Neuman, Seret en Stempels.
2. De heren Vrolijk en Rengelink.
3. Gewezen kan worden op de (geheime) opdracht aan de Geer in 1922. Uit de dissertatie van Puchinger (Colijn en het einde van de Coalitie) blijkt, dat SDAP-leider Troelstra heeft geadviseerd om de formatie aan de rechterzijde op te dragen aan een politicus uit de CHU.
4. Lammers: De Kroon en de kabinetsformatie blz. 145/146.
5. Ik ga hier voorbij aan de strijdvraag of conventions werkelijk recht zijn en daardoor rechtskracht verkrijgen. Dit standpunt wordt in de staatsrechtelijke literatuur verdedigd door o.a. Kranenburg en Struycken; het is bestreden o.m. door Van der Pot. Mijns inziens zijn conventions niet onveranderlijk houdbaar.
6. C. Ringnalda: „Waar gaat het met de kabinetsformatie heen"; afbakening van de taken van formateur en informateur. Acta Politica jrg. I blz. 77-112.
7. De informatie-Stikker was de eerste informatie in onze parlementaire geschiedenis. Aanleiding tot de kabinetscrisis was de motie-Oud (VVD), gericht tegen het beleid van diens geestverwant Stikker, minister van Buitenlandse Zaken. Dit was overigens een informatie, die zich weinig onderscheidde van een formatie.
   De informatie-De Gaay-Fortman had plaats naar aanleiding van de aanneming van de motie-Van Eibergen (A.R.) tegen het beleid van minister Van Aartsen (Volkshuisvesting), eveneens behorend tot de ARP.

Ontwerp vestigingswet detailhandel bij de Tweede Kamer ingediend

Bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal is een ontwerp Vestigingswet Detailhandel ingediend. Met dit wetsontwerp, waarvan de indiening is bevorderd door de staatssecretaris van Economische Zaken, drs. L. J. M. van Son, wordt beoogd een nieuwe vestigingsregeling voor de detailhandel tot stand te brengen aangepast aan de eisen van de tijd.

Het thans ingediende ontwerp houdt een volledige vestigingsregel in. Anders dan bij de Vestigingswet Bedrijven 1954 zijn dus voor de onderscheidende branches of groepen van branches geen afzonderlijke vestigingsbesluiten meer nodig. De structuur van de voorgestelde regeling vertoont verder wel veel overeenkomst met de thans van kracht zijnde wet. De wet zal volgens het ontwerp zo veel mogelijk voor de gehele detailhandel gelden, derhalve niet alleen voor dat deel, waarvoor nu reeds een vestigingsbesluit geldt, maar ook voor het grootste deel van de betrekkelijk weinige zgn. vrije branches, zoals de detailhandel in hobby-artikelen, kantoormeubelen, sanitaire artikelen enz.

Enkele uitzonderingen zijn noodzakelijk gebleken. Een van de belangrijkste is die waarbij detailhandel in het kader van „gemengde" ondernemingen (bijv. ondernemingen waarin een ambacht met de verkoop van aan dit bedrijf verwante goederen wordt gecombineerd) onder daarbij aangegeven voorwaarden niet aan een detailhandelsvergunning ingevolge de nieuwe wet is gebonden. Volstaan kan worden met de vergunning voor de uitoefening van het ambacht.

Eén vergunning

Volgens het thans ingediende wetsontwerp is voor de uitoefening van de gehele detailhandel slechts één vergunning nodig. Het bezit van één specifiek vakdiploma is voldoende om die vergunning te verkrijgen. Er wordt in het huidige wetsontwerp geen onderscheid gemaakt tussen eisen van handelskennis en van vakbekwaamheid. Een dergelijke splitsing is niet in overeenstemming met de geïntegreerde opleiding, die in overeenstemming met het door de SER uitgebrachte advies wordt beoogd. De vereiste algemene kennis zal in het kader van de branchegerichte vakbekwaamheidsopleiding dienen te worden onderwezen. Daarnaast zal het einddiploma van de middelbare detailhandelsschool (die een uitstekende vorming voor de detailhandel te bieden heeft) worden aangewezen als geldig bewijsstuk van bekwaamheid.

Met het karakter van de wet en de aard van de te stellen eisen hangt samen, dat volstaan kan worden met één vergunning voor de in de onderneming uitgeoefende detailhandel; het ontwerp kent derhalve geen beheerder, die naast de bedrijfsleider aan de eisen moet voldoen en geen verplichting van het bezit van speciale vergunningen voor de filialen van de onderneming. Er is naar gestreefd de overgang van de oude naar de nieuwe wet met zo min mogelijk administratieve bemoeienis te laten verlopen. Geldige vergunningen en ontheffingen gebaseerd op de huidige vestigingswet zullen in beginsel zonder meer bij de inwerkingtreding van de nieuwe wet geldig blijven. Voor de overige gevallen is gedurende drie maanden na het inwerkingtreden van de wet de mogelijkheid geopend een vergunning of ontheffing ingevolge de nieuwe wet aan te vragen. Het betreft hier o.m. degenen die thans in vrije goederen handelen en daarvoor tot dusver geen vergunning nodig hadden.

Voorts worden gedurende deze periode van drie maanden ondernemers die tot dusver onrechtmatig gevestigd zijn alsnog in de gelegenheid gesteld zich, onder bepaalde voorwaarden, in het bezit te stellen van een vergunning. Deze voorwaarden behelzen het voldoen aan de eisen van kredietwaardigheid en het verplicht volgen van detailhandelonderwijs. Treedt de in het thans ingediende wetsontwerp voorgestelde regeling in werking, dan is de Vestigingswet Bedrijven 1954 vanzelfsprekend niet meer op de detailhandel van toepassing. Wel blijft de Vestigingswet Bedrijven o.m. gelden **voor het ambacht**, dienstverleningsbedrijven en de ambulante handel.

(vervolg van pagina 2)

Crèches

Nederland wordt **crèche-rijp.** Een nieuwe generatie werkende moeders heeft de crèche voor haar flatkind nodig. De opvangcentra voor kinderen zijn vooral in de steden dringend gewenst. Het gaat niet alleen om kinderdagverblijven, maar ook om opvangcentra tussen 12 en 2 en om opvangmogelijkheden in de schoolvakanties.

De minister zal wel beschikken over gegevens met betrekking tot de behoefte aan deze verblijven. Ik hoop dat spoedig het resultaat van de inventarisatie bij een aantal gemeenten tegemoet kan worden gezien. De noodzaak tot een rijkssubsidiëring of het voorstellen van een bijdrageregeling acht ik thans reeds aanwezig.

Met de Dolle Mina's, is er een bijzonder grote groep vrouwen die het gevoel hebben: wij hebben alle rechten wel, maar in de praktijk komt er weinig van terecht. Zij zoeken wegen om zich te kunnen ontplooien en dat kan niet zonder een goede kwalitatieve oplossing van het vraagstuk der kinderverblijven.

Minister, doet u ook hierin wat u doen kunt voor de Nederlandse werkende vrouw.

Ik uit graag mijn respect voor de totstandkoming van **de subsidieregeling bureaus voor levens- en gezinsvragen** en de moderne zienswijze die hierin tot uitdrukking komt. Een opmerking hierover moge zijn dat ik het gewenst acht, dat er een nieuwe samenwerking komt tussen deze gesubsidieerde bureaus en de diensten voor de geestelijke gezondheidszorg, waaronder de medisch-opvoedkundige bureaus.

De vorming van duidelijk toezicht op **huwelijksbureaus** is zeer gewenst.

De vier levensbeschouwelijke bureaus voor huwelijkscontacten hebben zich nu verenigd tot één landelijk centrum Dit landelijke centrum is een particulier initiatief, dat goed kan functioneren zonder overheidsinmenging.

Ik ben met deze ontwikkeling wel gelukkig. Op deze wijze komen de huwelijksbureaus uit de **duistere anonimiteit.** Indien het landelijk centrum tot een soort erkenningsstelsel kan komen, zal dit ook tot verbetering leiden.

Bijstandsregeling

Een paar opmerkingen over **de bijstandsregeling.** In de praktijk blijkt de neiging te bestaan de Algemene Bijstandswet hoe langer hoe meer te benutten voor de financiering van noodzakelijke voorzieningen. Voorbeelden hiervan: kinderdagverblijven, warme maaltijdenvoorzieningen, psycho-therapieën e.d.

Voor de gemeenten is dit aantrekkelijk, gezien de gedeeltelijke verrekening van de uitgaven, gedaan op grond van de Algemene Bijstandswet. Voor de mensen die op deze wijze worden verwezen naar de Algemene Bijstandswet, is dit minder prettig, wat een overigens noodzakelijk en gerechtvaardigd beroep op deze voorzieningen ook wel eens in de weg zal staan. Bovendien kan maar een deel van de belanghebbenden gebruik maken van de Algemene Bijstandswet, terwijl voor dit deel dat er geen gebruik van kan maken. de lasten vaak onevenredig zwaar zijn. De oorzaak hiervan is het afwezig zijn van een adequate financieringsregeling ten behoeve van deze kostbare voorzieningen. Dit is niet altijd te wijten aan de overheid, maar bij voorbeeld in geval van de psycho-therapie aan het niet toereikend zijn van de sociale verzekeringen Het zal wel duidelijk zijn dat de overheid en met name de rijksoverheid in de financiering van noodzakelijke voorzieningen en belangrijke bijdrage zou kunnen geven.

In dit verband is met name ook de voorgestelde regeling met betrekking tot de individuele huurbijdragen van betekenis (met name voor de bejaarden).

Een ander aspect betreft de nivellering in de bestedingsmogelijkheden van bepaalde categorieën bijstandsbehoevenden. In dit verband denk ik aan de bejaarden, opgenomen in de tehuizen of woonachtig in de relatief dure bejaardenwoningen (huren van ca. f 200.- per maand zijn zeker geen uitzondering).

Ongeacht het eigen inkomen van betrokkenen wordt het besteedbaar inkomen teruggebracht tot het maandgeld c.q. de periodieke uitkering als thuiswonende bejaarden. Of deze bejaarden nu alleen AOW hebben of met veel moeite een pensioenvoorziening hebben getroffen die juist niet toereikend is om de verzorgingskosten of de huur te betalen: het effect is gelijk. Terwijl bij niet-bejaarden nog enige premie wordt gegeven op inkomen-uit-arbeid, wordt bij bejaarden op generlei wijze rekening gehouden met de inkomsten uit arbeid **in het verleden** Over deze aangelegenheid kan men zeer verschillend denken, doch als probleem verdient dit om gesignaleerd te worden. Actueel wordt deze zaak opnieuw door de invoering van de groepsregeling voor de bejaarden, opgenomen in de bejaardenoorden.

Een ander punt waarop ik de aandacht vestig, betreft de positie van die personen die thans nog onder de tijdelijke rijksgroepsregeling voor **minder-validen** vallen. Het betreft hier een betrekkelijk klein aantal personen dat niet onder de werkingssfeer van de Wet op Arbeidsongeschiktheid kon en kan worden gebracht. Met name ten aanzien van de meerderjarige thuiswonende personen, die onder de TRM-regeling vallen, steekt de inkomenspositie in vergelijking met die van personen, vallende onder andere regelingen. zeer ongunstig af. (Het netto inkomen bedraagt f 62,85 pl. ziekenfondspremie, waarvan kost en inwoning en zakgeld moeten kunnen worden betaald).

Zou de minister willen bevorderen dat ten behoeve van althans deze meerderjarige personen het inkomen wordt herzien, hetzij door hen alsnog onder de WAO te brengen, hetzij door verhoging van de uitkering. Met betrekking tot de Tijdelijke Rijksgroepsregeling Mindervaliden kan men zich voorts nog afvragen waarom hierin geen vakantietoeslag wordt toegekend. Het betreft immers personen die langdurig op periodieke bijstand zijn aangewezen. Waarom is deze rijksregeling in dit opzicht ongunstiger dan vrijwel alle gemeentelijke richtlijnen voor periodieke bijstand?

Hulpdiensten

Het verschijnen van het rapport van het NIMAVO betreffende **de georganiseerde burenhulp** zal mogelijk aanleiding geven om een subsidiëring van de z.g. **algemene hulpdiensten** te overwegen. Te denken valt dan bijvoorbeeld aan de subsidiëring van een functionaris voor het bureau, waarvoor een functionaris met een opleiding voor middelbare sociale arbeid, die gecoached wordt door een volledig opgeleide maatschappelijk werker, wellicht in aanmerking komt. Ook voor deze subsidiëring zou wellicht aansluiting kunnen worden gezocht bij die ten behoeve van het algemeen maatschappelijk werk.

Ons georganiseerde werk, door onvoorstelbaar veel instituten gedragen, en mogelijk door regelingen en subsidies, dreigt aan de eenling-mens-in-nood voorbij te leven De menselijke verhoudingen verkillen en de massa accentueert de eenzaamheid van hen wier schouders te smal zijn voor het leven. Mag alles worden gedaan, dat de honderdduizenden maal één de aandacht houden, dat zij niet alleen als geregistreerden worden behandeld, maar als mens menselijk worden benaderd, dichtbij en altijd als creatuur in de echte betekenis.

Allen van ons volk hebben de taak buurmans hoeder te zijn en mee te bouwen met een samen delen en helen aan een modern diaconaat.

Deze hulp — of wij die burenhulp of algemene hulp noemen — moge mede in verband met het NIMAVO-rapport de steun van de minister krijgen. Voor alle hulpdiensten geldt: de daad van vandaag maakt het leven van morgen lichter. Daarom is morgen vandaag al begonnen.

De Nederlandse defensie

door E. H. van Eeghen

Plotseling is dan, na de „historische" rede van Professor De Jong, onze defensie in de volle nationale aandacht gekomen.
De redactie van dit weekblad kan er ten minste prat op gaan dat de polemiek over dit onderwerp al sinds bijna 4 jaar in haar orgaan (en dat van haar voorgangster) gaande is. Er werd zelfs aanzienlijk dieper op verschillende tekortkomingen en problemen ingegaan dan Professor De Jong nu deed.
Het is daarom nuttig, mede gezien de nu los gebarste kakofonie, de balans nog eens op te maken en te trachten tot een afgerond beeld te komen.

Wij dienen ons hierbij niet te beperken tot de Koninklijke Landmacht, zoals professor De Jong, doch ook andere facetten van de defensie in het kort te belichten.

Wat professor De Jong inzake de **Landmacht** debiteert is zonder meer waar. Het heeft geen zin om hier omheen te draaien en er is sindsdien zoveel over geschreven, dat ik het hierbij wil laten.

Wel is het de moeite waard te vermelden, dat de achterstand in bewapening in geld uitgedrukt kan worden in een bedrag tussen de 1,2 en 1,7 miljard gulden. Dit moge onwaarschijnlijk ontstellend klinken, doch is met een eenvoudig rekensommetje direct verklaarbaar indien men becijfert, dat het percentage van het netto nationaal inkomen dat aan defensie werd besteed van 1962 tot 1970 terugliep van 5,1 procent tot 3,9 procent.

De hieruit voortvloeiende schade kwam voor de helft voor rekening van de Koninklijke Landmacht. Wat echter minstens even verontrustend is, is dat de organisatie binnen de landmacht steeds meer te wensen overlaat.

Met uitzondering van enige pieken is ons leger **inactief.** Er kan veel te weinig geoefend worden, men verveelt zich dodelijk of ergert zich aan onbenullig en overbodig werk. Het beste kader tracht de dienst te verlaten en de dienstplichtigen zwaaien af met afkeer van het militaire apparaat in hun hart en vaak ook in hun mond.
Hoe meer men „naar beneden graaft" en zich interesseert voor de details van ieder onderdeel, hoe somberder men wordt. Dit deed professor De Jong wel in zijn tweede en derde boekdeel, doch helaas niet in zijn recente rede.
Het zijn bepaald niet alleen de materiële, doch minstens zozeer de organisatorische tekortkomingen welke nu zulke grote zorgen baren.

Marine

Het probleem bij de **Marine** is van andere aard. De groanisatie is hier veel beter dan bij de landmacht doch de uitrusting is verre achtergebleven bij de ontwikkelingen elders. De bewapening en snelheid van een groot deel van onze schepen is inferieur geworden en maakt hen derhalve kansloos.
De huidige marinebegroting sluit het ten ene male uit om onze vloot afdoende te moderniseren en gedeeltelijk onder water nucleair voort te stuwen. De bedragen welke hiervoor nodig zijn, belopen een veelvoud van de momenteel beschikbare gelden. Het is echter zeer de vraag of een dusdanig moderne marine voor Nederland deze enorme financiële offers (zo deze ooit te verkrijgen zijn) waard zou zijn, gezien het feit, dat wij geen overzeese verantwoordelijkheden van enig belang meer hebben.
De taak van onze marine ligt in hoofdzaak in de wateren rond Nederland en wel speciaal in de duikbaatbestrijding aldaar.
Een uitbreiding van onze **marine luchtvaartdienst** uitgerust met sonorboeien en beperkte landingsfaciliteiten op zee, bij voorkeur in nauwe samenwerking met de Britten, zou de veiligheid van ons grondgebied en het voortbestaan van onze soevereiniteit waarschijnlijk veel meer ten goede komen en onze marinemensen **tenminste een eerlijke kans geven.**
De tijd van onze grotere, grotendeels verouderde, oppervlakte-schepen met uitzondering van enige kleine eenheden als mijnenvegers, is voor Nederland voorgoed voorbij. Het bouwen van nucleair aangedreven onderzeeboten kunnen wij wel uit ons hoofd zetten.

Luchtmacht

De Luchtmacht heeft met de vervanging van de zeer bejaarde F84F Thunderstreak door de NF5 de beschikking gekregen over een nieuwe fighter-bomber met een goede wendbaarheid en klimsnelheid. De wapenlast, die meegevoerd kan worden, is echter vrij gering, zeker wanneer men de actieradius daarbij in het oog houdt. Deze is zelfs inferieur aan de oude F84F
Dit laatste is een zeer belangrijke, zo niet de belangrijkste, factor in de huidige rol welke van de NF5 wordt verwacht.
Wellicht kan de aankoop van dit vliegtuig redelijk verdedigd worden met de argument, dat het goedkoop is en dat derhalve een relatief groot aantal toestellen kan worden aangeschaft.
Het Nederlandse publiek dient echter niet de indruk te krijgen, dat wij met dit vliegtuig nu het neusje van de zalm hebben gekocht. Dat is bepaald niet het geval.
De F104G Starfighter is in de (overigens twijfelachtige) rol van **nucleair**-strike bommenwerper en als verkenningsjager een goed vliegtuig te noemen. In de vervulling van zijn belangrijkste taken faalt de Starfighter echter.
Enerzijds is de F104G als **conventionele** fighter-bomber weinig effectief en zijn geld in deze niet waard.
Anderzijds is hij als luchtverdedigingsjager qua wapensystemen en vliegeigenschappen pover, onbetrouwbaar en incompleet, o.a. door zijn zwakke radar, geringe munitievoorraad en beperktheid door zijn gedwongen aanval in de rug met sidewinders.
De Starfighter kan zich in deze totaal niet meten met het materieel, dat de Amerikanen en Russen sinds jaren aanwenden. Vooral lager vliegende doelen en ontwijkende manoeuvres van vijandelijke vliegtuigen stellen de F104G maar al te vaak voor onoplosbare problemen.
De verdediging van de **bases** tegen luchtaanvallen, droppings en commando-overvallen is niet noemenswaardig. Een vijandelijke aanval op lage hoogte zou onze luchtmacht vrijwel onmiddellijk uitschakelen.
Uit bovenstaande zal duidelijk zijn, dat de vervanging van de Starfighter geen uitstel duldt en dat de bescherming van onze vliegvelden op korte termijn georganiseerd (men kan nauwelijks spreken van **gere**organiseerd) dient te worden, wil het geheel tenminste enigszins geloofwaardig zijn.
Welke **conflict-situaties** zijn nu het meest waarschijnlijk?

Rusland-China

De verhouding tussen de NATO-landen en het Sovjetblok heeft zich ongetwijfeld de afgelopen tien jaar belangrijk gewijzigd. De toenmalige rechtstreekse bedreiging is echter niet verdwenen, doch alleen van karakter veranderd. Deze bedreiging wordt nu in feite bepaald door wat zich **elders** in de wereld afspeelt.
Van de verschillende mogelijkheden tot een conflict zijn er twee welke in het oog springen en vermoedelijk het meest waarschijnlijk zijn.

a) Een Russisch-Chinees conflict.
Er zijn veel sterke aanwijzingen (men behoeft Chairman Mao maar te beluisteren), welke een dergelijk conflict zeer waarschijnlijk maken, zelfs op vrij korte termijn.

In de wereldgeschiedenis is het nog nooit voorgekomen, dat twee aan elkaar grenzende wereldmachten elkaar ongemoeid lieten. Naast deze geografische factor zijn er nog vele politieke, economische, sociale en ideologische tegenstellingen te noemen.
De taal die wederzijds gebruikt wordt, liegt er bepaald niet om. Een conflict tussen deze twee landen zal van een dergelijke immense afmeting zijn, mede gezien beider bewapening, dat iedere vorige oorlog hierbij vergeleken tot een burenruzie wordt teruggebracht. Rusland zal in dit conflict een groot en groeiend gebrek aan mankracht hebben. West-Europa, met haar enorm potentieel aan mensen en industrieel vermogen zal dan een grote verleiding voor Rusland vormen, indien dit gebied op eenvoudige, weinig riskante wijze bezet en vervolgens uitgebuit zou kunnen worden. Het is duidelijk, dat de Westerse „ontwapenaars" een dergelijke situatie in de hand werken.
De keus is tussen een redelijk bewapend West-Europa, dat geen „walk over" voor de Russen mogelijk maakt, dus een conventionele aanval uit het Oosten kan weerstaan, en derhalve een goede kans biedt de vrede te bewaren of een te zwak West-Europa dat zonder risico's door Rusland bezet kan worden en waardoor de Europese jeugd dan tenslotte gedwongen zal worden onder Russische banier in Azië of waar dan ook te strijden.
Ook hier dus niets nieuws onder de zon wanneer men bijv. denkt aan de methoden van de Romeinen, Napoleon en Hitler. Zoals zo vaak in de geschiedenis zouden onze, overigens goed menende, ontwapenaars precies het tegenovergestelde bereiken van hun bedoelingen.
Van een lijdelijk of geweldloos verzet, waarop sommigen in ons land in een dergelijk geval hun hoop hebben gevestigd, zal niets terecht komen.
De huidige ontwikkeling in Tsjechoslowakije maakt dit overduidelijk. Ook hier wordt momenteel het leger sterk met Tsjechische dienstplichtigen uitgebreid (en hard gedisciplineerd) en komt de Tsjechische jeugd dus onder Russisch commando. Verzet hiertegen is niet voorgekomen en zou ongetwijfeld deportaties op grote schaal teweeg brengen (het oude recept).

b) Een conflict in het Midden-Oosten waarin Rusland en de NATO (via Amerika) betrokken zouden worden.
Een „pat-stelling" (stalemate) zou dan in West-Europa gehandhaafd kunnen worden, indien onze verdediging een conventionele Russische opmars onmogelijk zou maken. In een dergelijk geval zal Rusland in West-Europa geen risico's willen nemen en zeker niet als eerste de nucleaire wapenen gaan hanteren.

Nucleair-conventioneel

Het probleem inzake de tegenstelling tussen **nucleaire en conventionele bewapening** kan als volgt worden uiteengezet.
De huidige situatie is dat West-Europa conventioneel uiterst zwak is bewapend en vertrouwt op haar goedkope tactische nucleaire wapenen. In laatste instantie ook op de Amerikaanse strategische nucleaire wapenen.
Deze laatste categorie kunnen wij gevoegelijk buiten beschouwing laten, want hun aanwending (en die der Russen) betekent het eind van de georganiseerde samenleving op deze wereld en zeker in ons kleine werelddeel.
De vraag is dus: wat is de tactische nucleaire bewapening, welke zich in West-Europa bevindt en welke alleen met Amerikaanse medewerking ingezet kan worden, in feite waard? Nog afgezien van het feit, dat Rusland een grote overmacht aan tactische nucleaire wapenen in Europa bezit, kan men gevoegelijk stellen dat ook om andere redenen het hoogst onwaarschijnlijk is, dat de Westeuropese nucleaire wapenen ooit ingezet zullen worden.
Stel, dat Rusland, overtuigd zijnde van de zwakte van de conventionele bewapening in West-Europa, om redenen als vermeld onder a) en b) besluit zich van West-Europa meester te gaan maken. Rusland zal dit dan ongetwijfeld doen via het „Hitler recept", oftewel de salami-politiek, bijv. door in eerste instantie een stuk van Noord-Noorwegen, of Denemarken of Sleeswijk-Holstein (dus een gebied waarin geen Amerikaanse troepen gelegerd zijn) langs conventionele weg te bezetten. Dit zal haar zoals de zaken nu liggen nauwelijks moeite kosten.
Zullen nu de Westeuropese landen Amerika verzoeken samen de tactische nucleaire wapenen welke in West-Europa zijn opgeslagen, in te zetten?
Zou zelfs het getroffen land dit aandurven?
Men kan gevoeglijk, met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid stellen, dat dit **niet** het geval zal zijn. Wie zou als **eerste** nucleaire wapens durven te gebruiken?
Zouden deze losgelaten moeten worden op het reeds bezette (eigen!) gebied of op het vijandelijke vaderland? Wat zal de reactie hierop zijn? Zouden de Russen niet een gelijksoortig antwoord geven en het einde

(Doorlezen op pagina 5 hiernaast)

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

Wij wijzen

TECHNISCHE SPECIALISTEN

die zich hebben aangemeld of verbonden om de Koninklijke landmacht gedurende een aantal jaren als vrijwilliger te dienen, op het feit dat voor hen het lidmaatschap open staat van de Nationale Christen Onder Officieren Vereniging.

Door lid te worden kunnen zij het lidmaatschap voortzetten van het Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland, waarbij de N.C.O.O.V., als enige militaire belangenvereniging, is aangesloten.

De rechten, verbonden aan het lidmaatschap van een C.N.V.-organisatie, worden voor hen onverkort gecontinueerd.

Van de N.C.O.O.V. kunnen lid zijn ALLE beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant, alsmede militairen in opleiding tot onderofficier

Wie meer wil weten over de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur van de vereniging, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

(vervolg van pagina 4)

van Europa binnen luttele uren of dagen bezegelen? De verliezende partij zal immers accelereren. Er is dan geen houden meer aan. Maar ook de Amerikanen zouden in een dergelijk geval zich wel bedenken hun medewerking te verstrekken. Hun vrees voor escalatie zal immers groot zijn.
Lord Wigg, Lord Mountbatten en nog een aantal top-militairen in Gr. Brittannieë zijn van mening dat de Amerikanen niet de kans willen lopen dat hun land totaal vernietigd wordt als prijs **voor een Europa dat te lamlendig was zich conventioneel behoorlijk te bewapenen** en zich langs conventionele weg de met conventionele wapenen aanvallende tegenstander van het lijf te houden.
Zou daarentegen een conventionele aanval met een conventionele verdediging succesvol tegemoet getreden kunnen worden, dan is om te beginnen de kans dat de Russen zich in dit avontuur zullen storten veel geringer. Dat zij dan als eerste tot het gebruik van nucleaire wapenen zouden overgaan lijkt uiterst onwaarschijnlijk aangezien de gevolgen voor Rusland dan even desatreus zouden zijn. In een dergelijk geval zouden de Amerikanen zich immers nooit onbetuigd kunnen of willen laten. Hierop kunnen de Russen hun klok gelijk zetten.
Wanneer de Russen er echter in slagen langs zuiver conventionele weg een eerste permanent succes te boeken, dan is het slechts een kwestie van tijd of geheel West Europa valt aan haar ten prooi. De NATO is dan immers een lachertje geworden omdat zij in eerste instantie reeds bewees niet te functioneren.

Defensieleiding

Het merkwaardige feit doet zich voor dat onze defensie sterk verwaarloosd is geworden in het tijdvak dat de Kapitein ter Zee b.d., P. de Jong, een man met een uitstekend oorlogsverleden, minister van Defensie en Minister President was en is.
Het is echter in de geschiedenis meermalen voorgekomen dat een beroepsmilitair, in z'n latere jaren en in een andere positie geplaatst, vreest uitgemaakt te worden voor een „vakidioot" en derhalve weinig betekenis meer toekent aan zijn oude vak.
Zo was zelfs een man als Winston Churchill, van 1908 tot 1910 als Minister van Binnenlandse Zaken in de liberale Britse regering, een groot tegenstander van de marinebegroting van Lord Fisher, de toenmalige First Sea Lord. Churchill had toen al een flinke carrière als beroepsofficier achter de rug maar desalniettemin wenste hij een deel van de marinebegroting aan te wenden voor sociale zaken.
Hij kreeg tenslotte niet zijn zin en veranderde kort daarna zowel van mening als van partij, maar nog jaren later werd hem verweten dat hij verantwoordelijk was voor het feit dat hij Groot Brittannië de slag bij Jutland tegen Duitsland 6 jaar later bijna had doen verliezen. Churchill geeft dit in zijn boek „world crisis" in 1923 ruiterlijk toe. Wie weet wat de memoires van onze premier nog eens zullen herhalen. De naam Marga zal er ongetwijfeld veel in voorkomen.
Ik wil hierbij overigens geenszins stellen dat men defensie uitgaven altijd boven sociale zaken dient te stellen, integendeel, er kunnen redenen zijn om sociale uitgaven primair te stellen.
Dit hangt af van de alternatieven en de situatie in de wereld.
Het is echter nuttig even vast te stellen dat een beroepsmilitair die in de politiek gaat zeker niet geacht mag worden zonder meer een verantwoord defensiebeleid te zullen voeren.
Met het aanstellen van een ex-beroepsmilitair in een belangrijke politieke functie koopt men zich geen verzekeringspolis inzake de nationale veiligheid.
Een ander feit is dat het militaire establishement de zwakheid van de eigen defensie eigenlijk nooit openlijk wil erkennen, hoe slecht deze ook is en hoezeer hier binnenskamers over wordt gesproken en gekankerd. Naar buiten wordt bijna altijd de schijn opgehouden.
Ook nu weer was het de socialist Professor De Jong en niet een beroepsmilitair of ex-beroepsmilitair die in de politiek is gegaan, die de deksel lichtte.
Ook dis is verklaarbaar. Men vreest een verdere afbrokkeling van het vertrouwen in de defensie-organisatie bij de „troep" en ook speelt ene zekere loyaliteit t.o.v. de militaire top, welke nog geen alarm heeft geslagen, een rol. Tenslotte wil men „de vijand" niet wijzer of wakker maken.
Al deze redenen zijn in feite nonsens. Jan Soldaat weet heel precies voor zichzelf wat zijn onderdeel waard is en waar de gaten zitten. Voorts is de potentieel vijandelijke legerleiding veelal veel beter op de hoogte en objectiever dan de eigen legerleiding.
Professor De Jong geeft hiervan in zijn twee laatste boeken enige duidelijke voorbeelden. Had de Nederlandse legerleiding in mei 1940 de eigen zwakte voldoende gerealiseerd, dan zou zij ons leger geheel anders opgesteld hebben. Deze opstelling was veel te optimistisch en de paar vitale punten werden nauwelijks en in ieder geval onvoldoende verdedigd.
Wanneer ik nu enkele gegevens omtrent onze luchtmacht publiceer, vermeld ik werkelijk niets wat het Sovjetblok niet al vele jaren bekend is, doch 99 pct van ons volk inclusief vele parlementsleden, zijn hiervan onkundig en dat is in feite onverantwoord. Wanneer men de defensienota 1969 legt tegenover de verklaringen van Professor De Jong en wat hieromtrent nog additioneel gesteld kan worden, dan kan men zich alleen maar verwonderen en zich ten rechte afvragen of Nederland sinds de dertiger jaren nog steeds niets geleerd heeft. Ooktoen werd ons volk en ons parlement de waarheid over de werkelijke toestand onthouden. Waarom toch?

Conclusie

1. De volgende Minister van Defensie en zijn Staatssecretarissen dienen geen beroepsmilitairen te zijn. Zij dienen een goed samenspel met de Chefs van Staven tot stand te brengen doch hoogst critisch ingesteld te zijn en vooral geen speciale banden te hebben met enigerlei krijgsmachtonderdeel of bepaalde militaire leiders. Wij kunnen hier Groot Brittannië als voorbeeld nemen.
2. Er dient ten minste 4,3 pct van het nationale inkomen aan defensie besteed te worden zolang de huidige wereldsituatie zo dreigend blijft. Tevens dient de verdeelsleutel tussen de krijgsmachtonderdelen opnieuw geëvalueerd te worden.
3. Alle nadruk dient op de conventionele bewapening gelegd te worden.
4. In NATO-verband dient aangedrongen te worden op onderhandelingen met Rusland over een denuclearisatie van Europa tussen de Atlantische Oceaan-Noordzee en de Poolse en Roemeense Oostgrenzen. Zou Frankrijk hier niet aan mee willen doen, dan dient dit land, dat toch vrijwel geen bijdrage aan de NATO levert, buiten deze overeenkomst gehouden te worden. Een bedreiging voor Rusland vormt dit land immers toch niet. Het gaat in feit om Duitsland.
5. Indien onvoldoende oefenterreinen te vinden zijn in Nederland (en wij weten allen dat hier de schoen wringt) dient de eerste opleiding van de Nederlandse troepen in Groot Brittanië plaats te vinden. De bezwaren welke hieraan kleven zijn aanzienlijk geringer dan de voordelen, n.l. om het mogelijk te maken dat het élan in ons leger terugkeert.
6. Er dient naar gestreefd te worden het Nederlandse leger meer het karakter te geven van een **volksleger**. De militaire dienst dient flinke jongemannen met weinig schoolopleiding alle kansen te verschaffen om beroepsofficier te worden. Momenteel is dit in feite uitgesloten. Het leger dient veel meer een deel te worden van ons volk en kansen te verschaffen die bepaalde flinke jonge' mannen anders niet zouden krijgen.
Met weemoed valt terug te denken aan de jaren 1944-1945 in Nederland en de daarop volgende jaren in Indonesië bij de oorlogs-vrijwilligers bataljons die werden uitgezonden om Japan te verslaan. Dat dit alles geheel anders uitliep was zeker niet de schuld van deze vrijwilligers. De officieren en onder-officieren van deze onderdelen bestonden toen voor een belangrijk gedeelte uit mensen voortgekomen uit de troep of uit de Binnenlandse Strijdkrachten. Zij werden vaak in (spoed) cursussen bijgeschaafd en opgeleid en vormden een uitstekend kader met groot prestige bij de manschappen. Ons leger had toen een typische Nederlandse, nationale inslag en karakter met een krijgstucht welke weliswaar afweek van het reglement, docht prima werkte en de gevechtsvaardigheid beslist geen afbreuk deed. De inzet van ons leger was toen veel beter dan tegenwoordig.
7. De tijden zijn nu uiteraard veranderd en gelukkig ligt er een lange periode van vrede achter ons. Dit heeft uiteraard ook sterk haar invloed gehad op de ontwikkeling in ons leger.
Wij zijn weer geïnstitutionaliseerd en daardoor vast geroest aan normen welke echter niet meer voldoen en waartegen onze jeugd zich vaak verzet.
De jeugd voelt zich voor een groot gedeelte niet meer thuis in onze krijgsmacht en hierin moet op korte termijn verandering komen. Ook de krijgstucht moet hierbij aangepast worden en dit is zeer goed mogelijk zonder dat de gevechtsvaardigheid hieronder heeft te lijden, want dit mag nooit het geval zijn. Krijgstucht is niet een stuk overlevering of erfenis. Een leger maakt, als het goed is, haar eigen krijgstucht, aangepast aan de volksaard en de veranderende omstandigheden, maar daartoe moet dit leger **actief zijn**, voortdurend in beweging en vol zelfvertrouwen.
Krijgstucht is de lijst welke maximale vrijheid en plezier bij maximale gevechtsvaardigheid encadreert.
De werving voor en de opleiding bij de K.M.A. zal opnieuw gewijzigd dienen te worden, waarbij het accent zal moeten worden gelegd op vlotte, sportieve officieren, die geen geleerden of halve geleerden behoeven te zijn. De opleiding tot de hoogste functies kan veel later plaatsvinden en lang niet allen zullen hiervoor in aanmerking komen.
Wat de doelstelling van ons leger betreft zal er klare wijn geschonken dienen te worden betreffende onze nucleaire bewapening, welke velen, ook vanwege de morele kant, tegen de borst stuit en onverantwoord schijnt. Duidelijk dient gemaakt te worden dat wij hier van af willen, zodra de mogelijkheid zich hiertoe voordoet. Zolang wij blijven hinken op twee gedachten zal het nooit lukken onze soldaten te inspireren en hen duidelijk te maken waar het om gaat en wat er van hen verwacht wordt.
In landen waar afstand gedaan is van de nucleaire bewapening, zoals Noorwegen, Zweden en Zwitserland, is de militaire dienst geen punt van publieke tegenstelling, zoals zij in Nederland in toenemende mate is.
8. Een gigantische taak wacht de nieuwe Minister van Defensie. Hij dient een man te zijn met brede visie, durf en bezieling, geheel onafhankelijk van bestaande toestanden en conventies, onbevreesd om man en paard, waar dan ook, te noemen.
Daarnaast dient hij zijn vinger op de pols van de Nederlandse soldaat te hebben, die hij moet begrijpen, opleiden, begeleiden en doordringen van zijn taak. Wanneer een dienstplichtige de dienst verlaat moet hij een beetje buiten adem maar dankbaar zijn dat hij een essentiële en daarom nuttige taak heeft vervuld, waarbij hij dan nog heeft kennis gemaakt met twee andere landen.
9. Tenslotte moet de minister in staat zijn in de NATO-vergaderingen zijn mannetje te staan en hier een krachtiger Nederlandse inbreng te leveren. Dan alleen zal onze defensie haar hoge kosten waard en geloofwaardig zijn, want daarom gaat het tenslotte. Men bedenke hierbij dat een slechte of halve defensie inhet beste geval een opleiding tot krijgsgevangenschap of vreemde staatsdienst is en in het slechtste geval een opmars naar het militaire kerkhof. Geen van beide zijn een dubbeltje waard.

Amsterdam, 1 juli 1970, E. H. van Eeghen.

Zo hoort het!

Tijdens de debatten in de Eerste Kamer over de begroting Suriname en de Antillen (kabinet vice-minister-president) beweerde de socialist Cammelbeeck, dat de regeringspartijen nooit een poging hadden ondernomen, om te komen tot wijziging van het Statuut. Dit was niet juist. Want in 1969 had de Unievoorzitter een vijftal motieven genoemd, die Nederland ertoe zouden kunnen bewegen zelf een bepaald initiatief te nemen.
Toen de heer Cammelbeeck hierop opmerkzaam werd gemaakt, vroeg hij onmiddellijk het woord, waarop hij het volgende zei:

De heer Cammelbeek (P.v.d.A.): „Mijnheer de Voorzitter! In mijn betoog in eerste termijn heb ik gesproken over de houding van de regeringspartijen in deze Kamer met betrekking tot de vraag van de wijziging van het Statuut. Ik heb gesteld, dat de regeringspartijen één lijn in dat opzicht hadden getrokken. Daardoor heb ik 'n onjuistheid begaan en tevens 'n onbillijkheid ten opzichte van de heer Van Hulst. Ik heb er behoefte aan om dat te corrigeren. De heer Van Hulst — ik heb dit nog eens nagelezen in de Handelingen van de behandeling van deze begroting van verleden jaar — heeft zeer nadrukkelijk — onder vijf aspecten — betoogd dat het wenselijk en noodzakelijk is, dat het Statuut wordt gewijzigd. Ik bied hiervoor mijn verontschuldigingen aan de heer Van Hulst aan".

Een dergelijke loyale verklaring moeten wij toch wel even memoreren. We nemen er met dankbaarheid nota van.

CH-studieconferentie op 19 september a.s.

De studieconferentie „Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid" zal worden gehouden op zaterdag 19 september 1970, in 't Jaarbeurs congres- en vergadercentrum te Utrecht.

Inleiders zijn dr. P. A. Elderenbosch te Amersfoort en ds. F. H. Landsman te Den Haag.

De studieconferentie staat onder auspiciën van de Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting.

Een nadere beschouwing op het nieuwe minimum-loon

door D. Rebel

Wie denkt er nog aan de plannen van minister Roolvink voor een loonstop? Of aan de steeds luider wordende protesten tegen de toenemende werkloosheid, waarvan regering-De Jong prompt voor een groot deel de schuld kreeg?
In plaats van te stoppen zijn de lonen met een sneltreinvaartje omhoog gegaan, maar tegelijk heeft zich de werkgelegenheid volledig hersteld. Bij een teruglopende werkgelegenheid willen belanghebbenden misschien nog even luisteren naar waarschuwingen tegen inflatoire loonstijgingen, maar wie heeft er aandacht voor als de vraag naar arbeidskrachten het aanbod enige malen overtreft?
Wat de aanpassing van het minimum-loon betreft, gaat het al niet anders. Laten we het ook royaal toegeven: als nu op dit terrein geen verbeteringen doorgevoerd kunnen worden, wanneer dan wel?

Jonge regeling

De wet op minimumloon en minimumvakantiebijslag heeft een nog maar jonge geschiedenis. Bracht op 20 mei 1966 de Sociaal-Economische Raad (ons aller SER) er advies over uit, de wet trad pas februari 1969 in werking.
Daarvoor was al het een en ander gebeurd. Door het College van Rijksbemiddelaars werd met ingang van 10 januari 1966 het minimuminkomen vastgesteld op f 120.— per week „voor volwaardige werknemers van 25 jaar en ouder, die een volledige dienstbetrekking hebben". Daarmee werd het bestaande minimuminkomen met f 10.— verhoogd, terwijl het op 2 januari 1964 voor Rijkspersoneel f 100.— bedroeg.
Kort daarna — op 21 januari 1966 — vroeg de minister van sociale zaken volksgezondheid, dr. G.M.J. Veldkamp, de SER hem te adviseren over een wettelijke regeling van een diepgaand onderzoek ingesteld moeten de SER (werkgevers en kroonleden) zou het betreuren, dat de minister via een bindend voorschrift inmiddels het minimuminkomen voor 1966 op f 120.— had gesteld. Eerst had een diepgaand onderzoek nigesteld moeten worden. Nu zat men met een algemene regeling op een peil, dat te hoog werd geacht.

Grondslag voor verhoging

Over de grondslag, waarop het minimuminkomen verhoogd zou moeten worden, bestond in het SER-advies van 20 mei 1966 geen eenstemmigheid.
De genoemde meerderheid wilde het bedrag van f 120.— laten gelden tot midden 1967. Daarna zou verhoging kunnen plaatsvinden „op basis van een gemengde index, die ligt tussen het prijsindexcijfer en de loonindex". Een minderheid (de werknemers) daarentegen was met de regering voorstander van koppeling aan de loonindex, waardoor het minimuminkomen zogenaamd welvaartsvast zou worden. Daarbij wenste deze minderheid voor 1966 uit te gaan van het geldende bedrag van f 120.— per week.
Men onderscheidde hier wel tussen loonindex en indexloon. Bij indexloon gaat het om het systeem van de glijdende loonschaal. Als het prijsindexcijfer stijgt, gaan de lonen automatisch mee omhoog. Hier is op het ogenblik nogal wat over te doen, omdat men daarmee volledig in de loon- en prijsspiraal kan geraken: de prijzen gaan omhoog, de lonen stijgen mee, daardoor moeten de prijzen weer omhoog, loonsverhoging wordt nu weer noodzakelijk enzovoort. Of het overigens veel verschilt van de al jaren bestaande praktijk?
Uitkeringen van sociale verzekeringen daarentegen worden momenteel pas verhoogd als de loonindex is gestegen. Daarmee volgen deze uitkeringen de richting van de loonbeweging en delen ze in de toeneming van de welvaart. Men noemt ze welvaartsvast.
Worden de uitkeringen gekoppeld aan de prijsindex van het levensonderhoud, dan wordt het nadeel van de prijsstijging vereffend. Ze heten dan waardevast.
Daar bij de huidige omstandigheden de lonen toch stijgen als de prijzen omhoog gaan, kan men beter voor koppeling aan de loonindex kiezen, omdat de uitkeringen dan ook omhoog gaan als de lonen stijgen en de prijzen per ongeluk..h.etzelfde zouden blijven.
Maar hoe dan ook, de SER adviseerd minimumloon voor 25-jarigen in een wettelijke regeling op te nemen, met de opmerking dat „dit algemene beginsel uiteraard de mogelijkheid niet uitsluit, dat in collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's) een lagere dan de wettelijk geldende leeftijd wordt overeengekomen."
De SER deelde niet ministers standpunt, dat er straf op overtreding gesteld moet worden. Voldoende werd geacht, dat de regeling door de burgelijke rechter afgedwongen kan worden.

Wet

Nadat met ingang van 1 januari 1968 het minimumloon op f 128.— werd gesteld — al eerder was het op f 125.— gebracht — en later met terugwerkende kracht tot 1 januari alsnog op f 131.—, diende minister B. Roolvink mei 1968 het wetsontwerp minimumloon en minimumvakantiebijslag bij de Tweede Kamer in.
Voorgesteld werd, het minimumloon per 1 juli 1968 op f 135.— per week te stellen voor alle personen tussen 25 en 65 jaar.
In beginsel — aldus een persbericht van het ministerie — wordt het minimumloon eenmaal per jaar, met ingang van 1 juli aangepast „en wel in evenredigheid met de wijzigingen, welke zich in het loon- en prijspeil, tezamen genomen, ten opzichte van het voorafgaande jaar hebben voorgedaan." (de hierboven genoemde „gemengde index" dus).
„Tussentijdse aanpassing, vooruitlopend op de herziening van 1 juli, is mogelijk, doch daarvoor zal dan een bijzondere aanleiding moeten bestaan, zoals bijvoorbeeld een algemene looncompensatie-maatregel."
„Eenmaal in de drie jaar zal de minister de SER advies vragen over de wenselijkheid van een bijzondere verhoging van het minimumloon in verband met de algemene welvaartssituatie."
Het wetsontwerp voorzag in de mogelijkheid, dat „in een onderneming dan wel een tak van bedrijf of beroep door de minister op verzoek een lager minimumloon wordt vastgesteld" als daar de omstandigheden aanleiding toe zouden geven.
De vakantiebijslag werd in het ontwerp op 6 pct gesteld, maar „de werkgever is niet verplicht om meer dan 6 pct van het tweevoud van het minimumloon uit te keren"
Op jaarbasis betekende dit een plafond van f 842,40. Daarvan afgezien mocht — mits bij cao of publiekrechterlijke regeling vastgesteld — minder dan 6 pct worden betaald „met dien verstande dat de bijslag nooit mag dalen beneden 6 pct van het minimumloon"
Wel, februari vorig jaar, kreeg dit alles kracht van wet en nu zitten we al weer volop in de wijzigingen. Inmiddels steeg het minimumloon regelmatig — op 1 juli 1969 steeg het van f 142.— op f 145.— — terwijl van 25- op 24-jarigen werd overgegaan.

Wijzigingen

Op 14 november 1969 vroeg de minister opnieuw advies aan de SER, thans speciaal over:

1. het aanpassingsmechanisme van het minimumloon;
2. de leeftijd waarop het recht op minimumloon wordt verworven;
3. het vraagstuk van de kostwinners.

De SER heeft op 19 juni jl. zijn advies hierover vastgesteld. Eensgezind is de SER van oordeel, dat de huidige gemengde index moet worden losgelaten als aanpassingsmechanisme. Het minimumloon dient aangepast te worden aan de ontwikkeling van de index der regelingslonen en wel jaarlijks. Daarbij wordt er op gewezen, dat de uitkeringen van de meeste sociale verzekeringen reeds worden aangepast aan de hand van de index van de regelingslonen.
De meerderheid is er voor, dat het nieuwe mechanisme al per 1 juli 1970 wordt toegepast, waardoor het minimumloon op die datum op f 157,— per week zal komen.

Leeftijd

Een deel van de SER is wat de leeftijd betreft voor een verlaging in fasen, „zodanig, dat in 1972 de leeftijdsgrens op 21 jaar zou zijn gebracht."
Een ander deel van de raad wil de wettelijke leeftijdsgrens laten aansluiten op de situatie in het bedrijfsleven. Als gedurende tenminste twee jaar het bedrijfsleven zelf een lagere dan de in de wet genoemde leeftijd aanhoudt, dient deze in de wet overgenomen te worden. Het moet dan gaan om minimaal 90 procent van de werknemers die onder CAO of loonregeling vallen. Een eerste verlaging tot 23 jaar zou, volgens dit deel van de raad, per 1 juli 1971 dienen plaats te hebben.
Weer een ander deel van de raad wenst thans geen verlaging van de leeftijdsgrens. Dit deel wijst erop, dat met de wet nog onvoldoende ervaring is opgedaan, terwijl voorts gewezen wordt op de gevolgen voor loonkosten, prijzen en werkgelegenheid. Ook acht dit deel van de raad een dergelijke verlaging in strijd met de vrije loonpolitiek.

Kostwinners

De raad spreekt zich uit tegen het verlenen van een wettelijke aanspraak op minimumloon aan kostwinners. Zo'n regeling past in dit kader niet en zou wel eens de werkgelegenheid voor de betrokken werknemers in gevaar kunnen brengen. Een minderheid van de raad acht het wel gewenst. In vele CAO's komen al bepalingen voor met extra voorzieningen voor kostwinners.

Jeugdigen

Eigener beweging stelt de raad de minister nog voor, een bepaling op te nemen waarbij voor jeugdige werknemers een minimumloon wordt vastgesteld, „dat aan de hand van de leeftijd in een percentage van het volle minimumloon wordt uitgedrukt."
Een minderheid van de raad zegt aan een dergelijke regeling geen behoefte te hebben. Het ziet de minimum loonregeling in de eerste plaats als een sociale maatregel.

Tijdstip van invoering

Wat het tijdstip van invoering van de aanpassing van het minimumloon aan de loonindex betreft, is — zoals boven al is gebleken — een minderheid voor 1 juli 1971. Het acht het bezwaarlijk het bedrijfsleven zo kort na de inwerkingtreding van de wet in februari 1969 met „een kostenstijging uit dezen hoofde te confronteren", temeer daar het ook invloed zal hebben op de algemene loonstructuur (het zogenaamde uitstralingseffect).

De minister

De minister tenslotte geeft zelf ook voorkeur aan aanpassing van het minimumloon op basis van ontwikkeling der regelingslonen. Dat aanvankelijk voor de gemengde index werd gekozen, lag aan de omstandigheden. De algemene werkgelegenheidssituatie gaf toen reden tot zorg. Voorkomen moest worden, dat de regeling de positie van de laagstbetaalden op de arbeidsmarkt zou verslechteren. Onzeker was ook of de werkgelegenheid voor vrouwelijke werknemers er niet ongunstiger door zou worden. Tot zijn voldoening kan de minister thans zeggen dat de opgedane ervaring geen aanleiding geeft de gemengde index te handhaven. Gebleken is voorts, dat de groep der laagstbetaalden verhoudingsgewijs afneemt.
Wat de datum van invoering betreft, had hij bezwaren van praktische aard ten aanzien van het verlenen van terugwerkende kracht van enkele maanden. Nu de Tweede Kamer echter het ontwerp op de kortst mogelijke termijn — 28 juli — in behandeling zal nemen, heeft hij — vertrouwend op de medewerking ook van de Eerste Kamer (komt daarvoor 4 augustus bijeen) — er geen bezwaar tegen de verhoging volgens de loonindex te doen ingaan op 1 juli 1970 (f 682,50 per maand of f 157,50 per week).
Betreurend, dat er binnen de SER geen overeenstemming over de leeftijdsgrens kon worden bereikt, is hij met een deel van de raad van mening, dat als leeftijd zoveel mogelijk moet worden aangehouden die waarop in CAO's aan werknemers een loon wordt toegekend, dat tenminste gelijk is aan het minimumloon. Voor de meeste werknemers is dit al 23 jaar, zodat hij deze leeftijdsgrens aanvaardbaar acht. De minister wijst er daarbij op, dat er zo nodig ontheffing van verleend kan worden.
Daarnaast zou de minister de mogelijkheid willen openen, dat deze leeftijd in de toekomst nog verder wordt verlaagd bij algemene maatregel van bestuur. Hij staat daarbij niet onwelwillend tegenover de gedachte de verlaging af te laten hangen van de feitelijke toestand in het bedrijfsleven zelf.
Een afzonderlijke regeling voor de kostwinners in het kader van deze wet lijkt ook de minister minder op zijn plaats. Is de minister bereid de nieuwe regeling per 1 juli '70 al te laten ingaan, de bezwaren hiertegen erkennend zou hij ook beslist niet verder willen gaan. Ook hier wijst hij op de mogelijkheid van dispensatie.
Met de meerderheid van de SER is hij van oordeel, dat er alle aanleiding is om de lijn van het wettelijk minimumloon door te trekken naar de jeugdige werknemers, omdat er een duidelijke samenhang bestaat tussen volwassenloon en jeugdlonen.

Commentaar

Onzes inziens is het standpunt van de minister goed te verdedigen, zowel wat de verhoging van het loon als de verlaging van de leeftijdsgrens betreft. Men trouwt tegenwoordig jonger en lagere betaling van jongeren en vrouwen gebeurde meer op bedrijfseconomische gronden dan op redelijke argumenten. Maar het is heel goed denkbaar, dat voor een aantal ondernemingen een langere overgangstijd zal moeten gelden.
Een regeling voor kostwinners past hier — menen wij — inderdaad niet. Hier kan het beste een regeling ingevolge de sociale verzekering voor gevonden worden.
Dat er verband moet bestaan tussen het minimumloon en het loon aan hen die beneden de leeftijdsgrens voor minimumloon zitten, lijkt ons een duidelijke zaak.
Kortom, in zijn totaal een goede verbetering.

D. Rebel

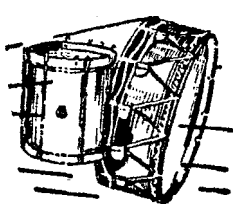
VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Nevenfuncties

van CH-Tweede Kamerleden

Zoals onlangs reeds is aangekondigd door de heer J. T. Mellema volgen hieronder de nevenfuncties van de leden van de CH-Tweede Kamer-fractie. Vooraf moge worden vermeld, dat alle leden krachtens de Statuten van de CHU adviserend lid zijn van het Hoofdbestuur en de Unieraad.

De rubricering is als volgt:

1. politieke functies buiten de Kamer (Gemeenteraad, Prov. Staten).
2. functies in de CHU, Lohmanstichting.
3. functies in het kerkelijk of maatschappelijk leven, waarvoor geen honorarium wordt ontvangen.
4. idem mèt honorarium (o.a. commissariaten).
5. betaalde werkkring of eigen bedrijf.

J. T. MELLEMA

1. Adv. lid D.B. van de CHU.
2. Lid Cie Landbouw van de Sav. Lohmanstichting.
3. Voorzitter van het bestuur van het Psychiatrisch Ziekenhuis „Licht en Kracht" te Assen.
4. Commissaris van de: N.V. ENNAM, Groningen, en een besloten N.V.
5. Landbouwer.

DRS. A. M. DE BOO

1. Voorzitter Kiesvereniging Pijnacker.
2. Adv. lid: Defensiecommissie, Commissie Welzijn en Commissie Sociale Zaken (van de Sav. Lohmanstichting).
3. Bestuurslid Christelijk Cultureel Studiecentrum.
4. Commissaris van een besloten N.V.
5. Geen.

MR. C. A. BOS

1. Adviserend lid Commissie Buitenland van de CHJO.
   Lid Comité Vrij Griekenland.
   Lid Bestuur Nederl. Equipe van de EUCD (Europ. Unie van Christen-Democraten).
   Lid van het Europees Parlement.
2. Adviserend lid Cie Buitenlandse Zaken (incl. subcie's) en
   Adviserend lid Cie Defensie
   van de Savornin Lohmanstichting.
   Lid Cie voor Internat. Zaken van Raad van Kerken in Nederland.
   Lid Raad voor de zaken van Overheid en Samenleving (v.d. N.H. Kerk).
   Lid Cie Interkerkelijk Beraad inzake Vredesvraagstukken.
   Lid Bestuur Ned. Instituut voor Vredesvraagstukken.
   Lid Hoofdbestuur Europese Beweging.
   Lid Bestuur Atlantische Commissie.
   Lid van de Staatscommissie voor Defensie.
4. Lid Nationale Raad van Advies inzake hulpverlening aan minder ontwikkelde landen.
   Lid Bestuur Radio Nederland Wereldomroep.
5. Buitengewoon lector V.U.

MEJ. MR. E. A. HAARS

1. Lid Provinciale Staten van Utrecht (fractievoorzitter van de Prot. Chr. fractie).
2. Adviserend lid van de:
   Commissie Justitie,
   Commissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en
   Commissie Middenstand
   van de Savornin Lohmanstichting.
   Lid Commissie Grondwet van de Savornin Lohmanstichting.
   Adv. lid van de Centrale van CH-Vrouwen.
   Lid van de Propagandacie van de Kamerkring Utrecht.
3. Lid van de Commissie-Bloembergen (13e penning).
   Voorzitter van de Stichting Welzijnszorg Dennenlust te Holten.
   Vice-voorzitter van de Stichting Bejaardenzorg van de Diaconieën in de Hervormde Kerk van de classis Breukelen.
   Lid van de Raad van Advies van de Stichting Voorlichtingscentrum Crematoriumbouw.
4. Secretaris van de Ned. Bond van Horlogemakers en Juweliers.
   President-Commissaris van drie besloten N.V.'s.
5. Advocaat en Procureur.

H. KIKKERT

1. Geen.
2. Tweede voorzitter kiesvereniging Zeist.
   Voorzitter Propagandacommissie van de Kamerkring Utrecht.
   Adviserend lid van de:
   Defensiecommissie,
   Landbouwcommissie,
   Commissie Welzijn en
   Commissie Sociale Zaken
   van de Sav. Lohmanstichting.
3. Lid van de Cie Trekkende Bevolking (woonwagenbewoners) van de Generale Diaconale Raad van de Ned. Herv. Kerk.
   Lid Algemeen Bestuur van de NCRV.
   Hoofdbestuurder van de CBATB.
   Bestuurslid van de Stichting Beheer Landbouwgronden.
   Lid van de Centrale Cultuurtechnische Commissie.
   Lid van de Landelijke Raad voor de Bedrijfsontwikkeling in de landbouw.
   Vice-voorzitter van de Cie grondgebruik van het Landbouwschap.
   Vice-voorzitter van de Cie Planologie van het Landbouwschap.
   Vice-voorzitter van het Bosbouwproefstation (TNO).
   Lid van de Cie voor Bedrijfsontwikkeling en Voorlichting van het Landbouwschap.
   Lid van het Dagelijks Bestuur van het Bosschap.
   Lid van de Staatscommissie voor Defensie.
   Lid van het Centraal scheidsgerecht van de Land- en Tuinbouw.
   Lid van de Cie Sport en Beleid van de Ned. Chr. Sport Unie.
   Plv. lid van het Bestuur van het Produktschap voor Pluimvee en Eieren.
4. Commissaris van twee besloten N.V.'s.
5. Geen.

DRS. D. F. VAN DER MEI

1. Lid van de Assemblée van de Raad van Europa.
   Lid van de Assemblée van de West-Europese Unie.
2. Adviserend lid van de:
   Sociaal-Economische Commissie,
   Commissie Buitenlandse Zaken en
   Commissie Ontwikkelingssamenwerking
   van de Sav. Lohmanstichting.
   Lid van de Propagandacommissie van de Kamerkring Utrecht.
3. Lid van de Commissie Varende Gemeenten van de Gen. Synode van de Ned. Herv. Kerk.
   Lid van het Bestuur van de Stichting Herv. Internaten voor Schippersjeugd.
4. Voorzitter Christelijke Bond van Ondernemers in de Binnenvaart en als zodanig tevens:
   a) Lid Raad van Bestuur Ned. Part. Rijnvaart Centrale.
   b) Lid Bestuur Stichting Watertransport.
   c) Lid Bestuur Stichting Ned. Part. Binnenvaart.
5. Geen.

C. F. VAN DER PEIJL

1. Lid Provinciale Staten van Zeeland (fractievoorzitter).
2. Adviserend lid van de:
   Sociaal-Economische Commissie en
   Commissie Volkshuisvesting
   van de Sav. Lohmanstichting.
   Voorzitter van de Kamerkring Middelburg der CHU.
3. Ondervoorzitter Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Midden- en Noord-Zeeland.
   Bestuurslid van het Economisch Technologisch Instituut Zeeland.
   Lid van de Raad van Bestuur van het Prov. Energiebedrijf.
   Lid van de Adviescommissie voor de MTS Vlissingen.
   Lid van het Bestuur van het Z.T.I. (Zeeuws Technisch Instituut).
   Kerkvoogd van de Ned. Herv. Kerk-Kloetinge.
4. Geen.
5. Directeur van de N.V. Fabriek voor houtbewerking „La Vitesse" voorheen S. van der Peijl te Goes.

MR. W. SCHOLTEN

1. Geen.
2. Voorzitter van de Statutencommissie CHU.
   Secretaris van de Belastingcommissie van de Lohmanstichting.
   Adv. lid van de:
   Sociaal-Economische Commissie en
   Commissie Middenstand
   van de Sav. Lohmanstichting.
3. Lid van de Cie Wiarda (herziening kinderrecht).
   Adv. lid Belastingcie Christelijke Werkgevers.
   Lid van het Algemeen Bestuur Christelijke Dagblad Pers.
   Adv. lid van het uitgebreid dagelijks bestuur van de:
   Federatie van Chr. Ondernemers (Chr. Middenstandsbonden).
   Lid van het Bestuur van de Vereniging voor Belastingwetenschap.
4. Lid redactie Weekblad voor Fiscaal Recht.
   Lid redactie Modellenboek voor de rechtspraktijk.
   Fiscaal medewerker Het Financiële Dagblad.
5. Geen.

DR. H. A. SCHURING

1. Lid van de Gemeenteraad van Schiedam.
2. Adv. lid:
   Onderwijscommissie en
   Commissie Wetenschapsbeleid
   van de Sav. Lohmanstichting.
3. Bestuurslid Christelijk Cultureel Studiecentrum.
   Lid van het Algemeen Bestuur van de Christelijke Dagbladpers.
4. Geen.
5. Geen.

DRS. A. D. W. TILANUS

1. Geen.
2. Adv. lid:
   Commissie Onderwijs,
   Commissie Wetenschapsbeleid,
   Commissie Volksgezondheid en
   Commissie Welzijnsbeleid
   van de Sav. Lohmanstichting.
3. Geen.
4. Commissaris van twee besloten N.V.'s.
5. Geen.

Leest u al één van deze modern verzorgde christelijke kranten?

wenst U een proefweek?

*

DE ROTTERDAMMER
Witte de Withstraat 25 Tel. 010 - 115388

NIEUWE HAAGSE COURANT
Parkstraat 22 Tel. 070 184150

NIEUWE LEIDSE COURANT
Steenstraat 37 Tel. 01710 31441

DORDTS DAGBLAD
Scheffersplein 1 Tel. 01850 33370

Kranten van het KWARTET

T. TOLMAN

1. Lid Provinciale Staten van Friesland.
2. Voorzitter Statenkring CHU Heerenveen.
   Lid Agrarische Commissie van de Sav. Lohmanstichting.
3. Lid van het bestuur van het Landbouwschap.
   Lid Hoofdafdeling veehouderij van het Landbouwschap.
   Voorzitter van de veehouderijcommissie van de Nederlandse CBTB.
   Vice-voorzitter Ned. CBTB.
   Bestuurslid van de Unie van Waterschappen in Nederland.
   Voorzitter van de financiële commissie van de Unie van Waterschappen.
   Commissaris van de Coöp. Zuivelfabriek „De Takomst".
   Commissaris van het Onderling Boerenverzekeringsfonds te Leeuwarden.
   Lid van het Algemeen Bestuur van de Ned Chr Radio Ver.
4. Voorzitter van de Friese CBTB.
   Voorzitter van het waterschap „De Stellingwerven".
5. Veehouder.

JKVR. MR. C. W. I. WTTEWAALL VAN STOETWEGEN

1. Geen.
2. Geen.
3. Erelid Ned. Chr. Vrouwenbond.
   Erelid Centrale CH-Vrouwen.
   Bestuurslid Stichting tot Vertegenwoordiging van de Protestantse Kerken in Indonesië.
   Commissaris Jongenshuis Hoenderloo.
   Lid Bestuur van de Vereniging Rekkense Inrichtingen.
   Lid Bestuur Hoofdstadoperette.
4. Geen.
5. Assurantiebemiddelaar.

het is voor de nederlandse militairen

die zijn georganiseerd in de
NATIONALE CHRISTEN
ONDEROFFICIEREN VERENIGING,

een geruststellende gedachte, dat zij hun rechtspositie behandeld weten in twee organen van overleg met de overheid. Buiten het z.g. militaire georganiseerd overleg spreekt de NCOOV ook mee in de Christelijke Centrale voor Overheids- en Onderwijzend Personeel. Op die wijze wordt zijn stem ook gehoord in het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken.

Dit is één van de voordelen, welke de NCOOV zijn leden biedt tengevolge van zijn aansluiting bij het CNV.

Uitvoeriger informaties over de NCOOV worden gaarne verstrekt door het hoofdbestuur. Lange Gracht 11 te Amersfoort.

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

*

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND.

DRUKKER VAN :

Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.

DIRECTIE : H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

A. DE BOO

Industrie- en Handelmaatschappij N.V.
Sedert 1876

Vestigingen te :

Delft - Rotterdam - Spijkenisse

Handel in :

alle bouwmaterialen
wand- en vloertegels
zand en grint

Fabrikant van :

Betonmortel
Betonwaren
Kalkmortel

Aannemers KASSENBOUW

Firma SCHOTTE

OUDE LEEDEWEG 83 - 87 TELEFOON 01736 - 2335 - 2464
PIJNACKER

VERZEND UW GOEDEREN
PER TRANSPORTBEDRIJF
„DE STORMVOGEL"
naar Amsterdam en Zaanstreek
REIGERSWEG 105 - TELEFOON 32178 - APELDOORN

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
Dijklaan 84 - Telefoon 01825 - 590
BERGAMBACHT

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

Voor speciale
soort - kleur - maat
GRINT
ZAND
VAN LOON VREESWIJK nv
Telefoon 03470 - 9444

KOCH
Telefoon 05760-14259
Apeldoorn
Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school- en huismuziek

BOUWBEDRIJF
Firma R. Wijbenga & Zn.
G. Japicxstraat 12
Tel 05100 - 25298
W. Loréstraat
Tel. 05100 25290
Euterpestraat 26
Tel. 05100 22075
LEEUWARDEN

Te huur als VAKANTIEVERBLIJF

vanaf ongeveer half augustus op **Walcheren:** geheel vrije gemeubileerde woningen, van alle gemakken voorzien, compleet ingericht. (Zoutelande en Koudekerke).

Telefoon 01186 - 596 (niet 's middags).

J. SCHOTTE
Aannemersbedrijf en onderhoudswerk
Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282
BENNEBROEK

Voor uw
★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK
Firma L. SCHOTTE en Zn.
Bouw- en Aannemersbedrijf
WIERINGERWERF
Bedrijfsweg 2b Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

AANNEMINGSBEDRIJF
Hoogvliet & Zn-nv
BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW
● NIEUWBOUW
● VERBOUW
● ONDERHOUD
ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Telefoon 26651 - 27034 - 24330

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden ? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in: september en januari

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 31 JULI 1970
6e Jaargang - No. 29

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

In 1971 met de P.v.d.A.?

door drs. J. G. de Klerk

Wie echt geinteresseerd is in de Nederlandse belastingpolitiek en speciaal in de mening van onze politieke belastingspecialisten, kan sinds kort terecht bij de Uitgeverij N. Samson N.V. te Alphen aan den Rijn. Deze heeft een bundel beschouwingen (op 140 bladzijden) onder redactie van de heer J. Reugebrink, lector in het belastingrecht aan de Universiteit van Leiden, het licht doen zien, onder de titel „Politici van heden over belastingen van morgen".

Daarin beantwoorden veertien parlementariërs een aantal uiterst actuele vragen als: Moet de BTW omhoog en de inkomstenbelasting omlaag? zal de belastingdruk stijgen of dalen? Wordt de inkomstenbelasting in de prijzen doorberekend? Moet er een vermogenswinstdeling komen? Is het redelijk dat men betaalt al naar gelang van het profijt van overheidsregelingen? Heeft de negatieve inkomstenbelasting een kans?

De beschouwing uit de CH-hoek is van de hand van ons Tweede Kamerlid mr. W. Scholten. Hij stelt onder meer, dat wij in Nederland in de nabije toekomst moeten streven naar een verschuiving van directe naar indirecte belastingen. Deze verschuiving zal echter moeten passen in onze sociale en economische politiek. Daardoor zal zij niet onbeperkt kunnen zijn, noch in korte tijd kunnen worden doorgevoerd. Voor de lagere inkomensgroepen zullen compensatiemaatregelen niet achterwege mogen blijven. Een verdeling bij helfte van de belastingdruk tussen directe en indirecte belastingen (de huidige verhouding is plm. 56:44) lijkt mr. Scholten het maximaal haalbare.

Aanvaardbaar

De totale belastingdruk acht mr. Scholten hoog, maar gelet op de enorme taken waarvoor wij als volk staan aanvaardbaar. Hij is voorstander van een automatische correctie van de inflatoire progressiefactor in de loon- en inkomstenbelasting. Aan invoering van een belastingheffing op vermogenswinsten behaald door particulieren, heeft hij geen directe behoefte. In de sfeer van het successierecht is mr. Scholten een voorstander van verlichting van de tarieven in de rechte linie en van verzwaring bij meer verwijderde familierelatie. Zoals uit vroegere publikaties in De Nederlander al overduidelijk was gebleken, is mr. Scholten een tegenstander van de gedachte van de zogenaamde derde progressie. Hij blijkt niet overtuigd van de sociale rechtvaardigheid van een breed opgezette toepassing van het profijtbeginsel in de belastingheffing, d.w.z. van het beginsel, dat de hoogte van de heffing bepaald wordt door het profijt dat men van bepaalde overheidsuitgaven heeft. Tenslotte bepleit mr. Scholten een voortgezette studie van de idee van een negatieve inkomstenbelasting.

Meer duidelijkheid

Eén van de doelstellingen van het boekje is het verschaffen van méér duidelijkheid aan de kiezer op het terrein van de fiscale politiek.

Door een aantal opvattingen naast elkaar te zetten krijgt men enigermate een overzicht, hetgeen van belang is nu door verschillende politieke partijen samenwerkingsverbanden worden gepropageerd.

Aan de hand van de antwoorden op de gestelde vragen heeft redacteur Reugenbrink, die zelf deel uitmaakt van de radicale vleugel van de ARP, een nabeschouwing geschreven, waarin hij onder meer een conclusie trekt inzake een mogelijk regeringsakkoord in 1971.

Hij komt tot de constatering, dat, indien men alleen let op de fiscale politiek, een regeringscombinatie van confessionele partijen en de socialisten méér voor de hand ligt dan een verband met de VVD.

„Niet omdat er geen meningsverschillen bestaan, doch wel omdat de overeenkomsten tussen PvdA enerzijds en de zgn. confessionele partijen anderzijds groter zijn (met name m.b.t. het politiek zo belangrijke onderwerp als de totale belastingdruk) dan die tussen laatstbedoelde partijen en de VVD", aldus Reugebrink.

In deze beschouwing wil ik mij verder tot dit punt beperken. Ik betwijfel namelijk sterk de juistheid van deze door Reugenbrink uit de geleverde beschouwingen getrokken conclusie.

Het gaat hierbij met name om wat van de zijde van de VVD en de PvdA over de totale belastingdruk wordt gezegd.

Drs. E. L. Berg van de PvdA schrijft: „Een onvermijdelijke verzwaring van de belastingdruk (ik neem aan dat hier bedoeld is de **totale** druk, De Kl.) ook in de toekomst, staat al in ons verkiezingsprogramma (van 1967) en zal daar vanzelfsprekend ook bij de komende verkiezingen in staan."

Mr. F. Portheine van de VVD wil bij belastingmaatregelen vooral ook letten op de Nederlandse concurrentiepositie, met name binnen de EEG. Voorts vraagt hij zich af, of de huidige belastingdruk wel in overeenstemming is met het welvaartsniveau van ons land, dat vergeleken met andere landen van Europa, vrij laag ligt. „Deze overwegingen zouden ertoe kunnen leiden de belastingdruk sterk in de hand te houden c..q deze eerder te verlagen dan te verhogen.

In ieder geval dient vermeden te worden, dat deze druk met een zeker automatisme stijgt." Even later zegt de heer Portheine, dat zijn bovengenoemde mening globaal in het huidige verkiezingsprogramma van de VVD is te vinden.

Nu is het wel belangrijk te bedenken, dat de VVD op dit laatste programma, na de verkiezingen in het kabinet-De Jong, is ingegaan. Dit zelfde kabinet heeft een stijging van de totale belastingdruk te zien gegeven van 27,5 procent van het nationaal inkomen in het jaar 1968 tot 29 procent in het jaar 1970. Voorwaar geen kleinigheid.

Deze meningen en feiten moeten orden vergeleken met de opmerkingen van de drie confessionele woordvoerders. Deze achten een stijging van de totale belastingdruk in het algemeen aanvaardbaar, hoewel met allerlei redenen omkleed. Mr. Scholten sluit zich op dit punt geheel aan bij het op 6 maart 1970 door de Algemene Vergadering van de CHU aanvaarde programma, waarin staat, dat de overheidsuitgaven in de komende jaren sneller zullen stijgen dan het nationaal inkomen.

Men kan nu de volgende indeling maken: Als we een partij, die geen stijging van de belastingdruk wil op 0 stellen, zou men de VVD, gezien het bovenstaande, op ±1 kunnen zetten, de confessionelen gemiddeld op +2 en de PvdA op +3.

Op grond daarvan is naar mijn oordeel samenwerking van de confessionelen met beide groeperingen mogelijk, voorzover het de totale belastingdruk betreft. En hiermee ontvalt naar mijn oordeel een belangrijke peiler aan het betoog van Reugenbrink.

Overigens de vraag welke samenwerking in 1971 het meest voor de hand ligt, wordt uiteraard niet alleen door fiscale overwegingen, maar primair door geheel andere factoren bepaald. Ik vermoed, dat de heer Reugebrink daarover niet anders zal denken.

De conclusie is eigenlijk nogal voor de hand liggend. Het voorjaar van 1971 zal uitkomst moeten verschaffen als de volledige programma's van alle partijen op tafel liggen. Tot dan toe kunnen we beter geen regeringscombinaties in en uit elkaar sleutelen en conclusies trekken, die niet voldoende door het beschikbare feitenmateriaal worden gedekt.

J. G. de Klerk.

Studieweekends

over „alternatieven voor onze democratie"

„Alternatieven van de ons bekende democratie" is het onderwerp van een reeks van drie studieweekends die in het najaar worden georganiseerd door Kerk en Wereld in Driebergen.

In de eerste plaats wordt een vergelijkend onderzoek ingesteld naar de burgerlijk-liberale democratie en de radendemocratie. Criterium hierbij is de mate waarin deze vormen van democratie stand kunnen houden tegen bureaucratie, technocratie en apathie.

Vervolgens wordt aandacht besteed aan de alternatieven van partijen en buitenparlementaire oppositie.

Het derde en laatste weekend is gewijd aan de ideologieën die achter elk alternatief staan.

De weekends vallen allemaal op zaterdag en zondag: 12-13 september, 17-18 oktober en 21-22 november. Deelname is mogelijk voor alle belangstellenden. In het bijzonder wordt gedacht aan studerenden, onderwijzend personeel, journalisten, leden van politieke (jongeren) bewegingen en kaderleden van vakbondsorganisaties. Informaties geeft Kerk en Wereld, de Horst, Driebergen, telefoon 03438 - 2241.

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander,
Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

De politieke jongeren-organisatie in de zeventiger jaren

In Stakkato, het tijdschrift van de christelijk-historische jongerenorganisatie CHJO) — in het julinummer — verscheen van de hand van CHJO-voorzitter Jac. Huijsen een bijdrage over de politieke jongerenorganisatie in de zeventiger jaren. De auteur geeft een soort „ideaalbeeld" van de christen - democratische politiek, zoals dat in de loop der jaren in de CHJO is gevormd. Nota's, verklaringen en stellingen van de CHJO vormden de basis voor de beschouwing. De beschouwing van Huijsen volgt hieronder.

Uitgangspunt

Als we in de CHJO dit najaar gaan spreken over zin en onzin van een politieke jongerenorganisatie, is het logisch dat we ook stil zullen staan bij de politieke uitgangspunten van de CHJO. De ze zijn op de Algemene Vergadering van 27 april 1968 als volgt vastgesteld: „De christelijk-historische jongeren organisatie spreekt spreekt zich uit voor een christelijk-democratische volkspartij, die zich door de evangelische opdracht wil laten inspireren. Dit houdt in dat deze partij zich bij haar politieke inzichten wil laten leiden door een visie op mens, maatschappij en overheid, die steeds getoetst wordt aan het Evangelie.

Daarbij erkent de CHJO dat de mens geroepen is tot dienst aan God en daarmee aan de medemens. Dienstbaarheid moet daarom hèt uitgangspunt van alle politiek handelen zijn.

De maatschappij moet gezien worden als een takengemeenschap, waarin de leden elk afzonderlijk en in groepsverband een opdracht vervullen om te komen tot een harmonische samenleving.

De overheid dient zowel nationaal als internationaal te streven naar een verantwoordelijke maatschappij, waarin recht en gerechtigheid heerst, het welzijn van allen wordt gediend en waarin de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid kan beleven.

De christen-democratische volkspartij moet haar taak doordenken met de kerken in wereldwijd verband, met andere christelijke partijen en in de maarschappij werkzame organisaties".

Eigenlijk zeer onlangs hebben we officieel vastgesteld en vast laten leggen dat we er waarde aan hechten om ook in de politiek het Evangelie als uitgangspunt te beschouwen. Toch is de discussie hierover niet afgesloten en zal ze als het goed is nooit afgelopen zijn, omdat christelijke politiek geen vanzelfsprekende zaak is. Steeds weer opnieuw zullen we ons de vraag moeten stellen hoe we God — hier en nu — het best kunnen dienen.

Er kleven duidelijk bezwaren aan de christelijke partijvorming. En dan bedoelen we niet de goedkope verwijten van onze tegenstanders, die de confessionele partijen verouderd, a-politiek en onduidelijk achten. Deze verwijten kunnen wel een grond van waarheid bevatten, maar ze zijn gelijk onjuist omdat ze niet specifiek de christelijke partijen treffen. Socialisme en liberalisme zijn bepaald niet de meest recente produkten van het menselijk brein en als we over onduidelijkheid spreken moet toch zeker de PvdA of D'66 zwijgen.

Een aarzeling t.a.v. de christelijke politiek, die mij aanspreekt betreft de schroom om Gods woord en Gods naam te verbinden met ons eigen politiek handelen waaraan niets menselijks vreemd is. Kan het al te menselijke, het kleinzielige vaak, de zaak van Christus, niet belasten?

Waarom toch ja?

Er zijn aspecten van de confessionele partijen, die ons aanspreken. Men laat zich bijvoorbeeld niet leiden door een bepaalde eenzijdige belangenbehartiging. Doordat deze partijen meer dan andere volkspartijen zijn, waar alle geledingen van de maatschappij in enige evenredigheid samen komen, streeft men juist bewust naar een in harmonie brengen van die verschillende vaak tegengestelde belangen. Belangrijk is het eveneens dat er bij de confessionele partijen sprake is van een open niet dogmatische opstelling, men is vrij van het keurslijf van een bepaald sociaal-economisch „isme" waar men de werkelijkheid van onze samenleving in moet persen.

In deze volkspartijen zoeken we met elkaar in alle openheid naar een antwoord op vragen, die we in de politiek van vandaag tegenkomen. Het Evangelie levert ons daarbij geen politieke patentoplossingen, maar het heeft voor de leden de betekenis van een gemeenschappelijke inspiratiebron, terwijl men zich tevens samen onder de kritiek ervan wil stellen.

Het volkspatijkarakter, de open instelling en het bewust met elkaar kiezen voor het Evangelie als gemeenschappelijk uitgangspunt zouden we de christen-democratische benaderingswijze kunnen noemen.

De richting van christen-democratische politiek

Christelijke politiek zal, als men het christelijk geïnspireerd zijn ernstig bedoelt, uitgaan van de solidariteit met de naaste, in het bijzonder met de zwakkere in onze samenleving. Dit heeft consequenties op 't nationale en internationale vlak. Vanuit het besef dat er nog erg veel mis is met onze wereld en uit bewogenheid met de verdrukten in onze samenleving zal men de maatschappij willen hervormen. Daarom dient christen-democratische politiek per definitie hervormingsgezinde politiek te zijn.

De maatschappij-kritsche functie dient daarom meer dan voorheen uit de verf te komen. Steeds zal men structuren, machtsverhoudingen moeten doorlichten met als criterium de mogelijkheid voor de mens, als schepsel van God, om zijn vrijheid en medeverantwoordelijkheid zo waarachtig mogelijk te kunnen beleven. De kritiek op de maatschappij vanuit het Evangelie, zal echter verder gaan dan de kritische instelling van verschillende moderne maatschappij-kritische stromingen, omdat er een dimesie bij komt. Van een goedkope negatieve houding zonder meer mag geen sprake zijn en de kritische instelling waar we vanuit gaan, geldt niet alleen voor de maatschappij waarin we leven maar ook voor de alternatieven die we menen te moeten aanprijzen. M.a.w. geen weg met de „united fruit company" en halleluja voor Castro.

Een kritische instelling in bovengenoemde betekenis, houdt evenzeer kritiek in op het optreden van de mensen binnen de structuren waarin ze leven. Onze verantwoordelijkheid om datgene te doen voor onze naaste, wat onze hand vindt om te doen, los van allerlei structuurhervormingen, wordt er niet minder om.

De beperkingen van Christen-democratische politiek

Christelijke politiek wordt in de praktijk bedreigd door verschillende vormen van sektarisme. In de eerste plaats denken we daarbij aan de politiek van de SGP en het GPV, die wel politieke patentoplossingen uit het Evangelie menen te kunnen halen en geen enkele schroom kennen om hun politieke interpretaties met Gods naam in verband te brengen. Het is duidelijk dat dit niets uit te staan heeft met de eerder genoemde christen-democratische benaderingswijze. Toch hebben we ook in de kring van CHU en ARP dit soort sektariërs.

Er is daarbij geen sprake van een samen zoeken, uitsluitend het alleen weten geldt. De bestaande normencode is zonder meer de van God gegevene en conventie en confessie worden op een niet ontwarbare wijze door elkaar gehaald.

Niet alleen de mensen aan de uiterste rechterzijde dreigen in de ban te geraken van zo'n levensgevaarlijke vereenzelviging. Sommigen die gegrepen werden door het Evangelisch radikalisme beschouwden ook de eigen mening van het eigen program als alleen zaligmakend. Het vermogen om zichzelf enigermate te relativeren en om dus tot een goede dialoog te komen was soms ternauwernood aanwezig. Dit is eveneens fout, want nogmaals christelijke politiek is niet zozeer de politiek van het zeker weten, maar meer van het samen op weg zijn.

Een derde vorm van sektarisme zouden we het eenzijdig gericht zijn van de christen-democratische partijen op de christen-kiezers kunnen beschouwen.

Het past niet alleen niet bij het oude CH-adagium „heel het volk", maar 't betekent gezien het huidige snelle seculariseringsproces een consequente achteruitgang bij de verkiezingen. Hier hoeft een principiële partij nu ook weer niet naar te streven. Zonder datgene los te laten wat hen ten diepste raakt zullen de christen-democratische partijen zich daarom meer moeten richten op de randkiezers. Ze zullen een alternatief moeten worden voor de kiezersaanhang van de PvdA, D'66 en de VVD. Dit kan als ze nauw samenwerken i.p.v. verschillen te cultiveren, die niemand meer begrijpt.

Voorwaarde is dan wel dat men komt met een goed program en een overtuigend team van aspirant-ministers. Als de vernieuwing in de CHU bijvoorbeeld consequent doorgezet wordt, dan zal een sterk punt in haar voordeel zijn, wat ook de randkiezers aanspreekt, dat hier progressiviteit en redelijkheid gecombineerd wordt. Een combinatie, die ter linkerzijde op het ogenblik volstrekt kapot is.

Konkretisering van christen-democratische politiek

De concretisering zal vooral moeten blijken uit het politiek kernprogram.

Lang heeft men dit aspect in de CHU verwaarloosd en „getuigde" men meer dan dat men politieke lijnen voor de toekomst uitstippelde, maar gezien het nieuwe program behoort die periode wel tot het verleden. Wij menen dat uit het nieuwe Unieprogram een aantal hoofdpunten gehaald moeten worden opdat het gezicht nog meer wordt gemarkeerd.

Primair spreekt daarbij de solidariteit, nationaal en internationaal.

De CHJO heeft haar nota over een alternatieve buitenlandse politiek geprobeert aan te geven wat er voor een klein land als het onze toch nog voor mogelijkheden zijn om enigermate zinvol met de buitenlandse politiek bezig te zijn. Veel hiervan vinden we ook in het CHU-program.

Eenzijdige ontwapening of vermindering van de defensie-inspanningen op dit moment of een uittreden uit de Nato, is gezien de internationale omstandigheden onverantwoord.

Een alternatieve buitenlandse poliiek betekent in dit geval echter, dat je je niet zonder meer conformeert aan je bondgenoten, juist als klein land kritisch bent, omdat je het ook kunt zijn en zijn moet.

Het houdt eveneens in dat je met initiatieven in de VN en in het geheel van Navo en E.E.G. komt en Griekenland en Portugal onder druk zet, wat niet betekent dat we de ogen dicht zouden hebben, of zouden zwijgen over de methoden van het Sovjetregiem. Duidelijk moet zijn, dat we bij de onderhandelingen bij de formatie zullen staan op verdubbeling van de ontwikkelingshulp en dat bij een eventuele beperkte verhoging van de defensieuitgaven eerst gekeken wordt naar de mogelijkheden van een ingrijpende reorganisatie van het defensieapparaat.

Solidariteit

Sprekend over de solidariteit op het nationale vlak, staan we in de eerste plaats voor de taak om in onze welvaatsmaatschappij de mensen, die nog steeds niet van deze welvaart kunnen genieten in versneld tempo uit de misère te halen. Dit betekent verbetering van de woningbouwproduktie en bijzondere aandacht voor de mensen die leven van een minimumloon en van A.O.W. en AWW e.d. In dit kader past ook de verlaging van de leerlingenschaal bij het basisonderwijs.

In het kernprogram behoort natuurlijk de hele problematiek van de democratisering van onze maatschappij, door democratisering van het onderwijs, de onderneming en van de relatie overheid en burger. Wat het eerste aangaat mogen we van de huidige regering nog wel wat verwachten, maar de staatrechtelijke en politieke democratisering wordt zeer stiefmoederlijk behandeld. Het kan niet anders dan dat wij, gezien onze hele aktie om ons als CHJO meer te richten op de specifieke belangenbehartiging van de jonge mensen, van onze partij verlangen dat ze zich inzet voor de integratie van de jonge mens in de maatschappij. Het nieuwe program ademt ook in dit opzicht een goede geest. Zo is er sprake van verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd en als eerste partij van de verlaging van de meerderjarigheidsgrens tot 18 jaar.

't Is logisch dat de milieuverontreiniging en het hele probleem van welzijn in onze dichtbevolkte en hoog geïndustrialiseerde samenleving in het kernprogram een belangrijke plaats moet krijgen. De tijd is voorbij, dat we wensen formuleren zonder rekening te houden met de kosten.

Zelfs de VVD weet al dat er de komende periode geen belastingverlagingen inzitten. Wij zullen na afweging van de prioriteiten en met het CHU-program in de hand ook nog verder de middelen moeten aangeven. Als we een eerlijke politiek willen voeren, moeten we ons zelf deze opgave stellen. Kortom als we de Christen-democratische-politiek op deze wijze gaan concretiseren, zal ze de motor worden voor een vernieuwingsgezind beleid, dat brede groepen aanspreekt.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

Minimum LOONWET de beste ter wereld

De sociale voorziening in ons land heeft weer een belangrijke stap vooruit gezet. De Tweede Kamer, die haar zomerreces voor één dag onderbrak, heeft dinsdag jl. de minimum-loonwet behandeld. Ondanks dat velen van vakantie moesten terugkeren was de Kamer goed bezet: een bewijs dat het Nederlandse parlement, wanneer het om belangrijke vraagstukken gaat, snel en adequaat overleg met regering en kabinet tot stand kan brengen. Zelfs zo snel moest worden gehandeld, dat minister Roolvink van Sociale Zaken geen gelegenheid had een schriftelijk antwoord te geven op het schriftelijk verslag van de Kamer.
Het minimum-loon, zoals dit in het wetsontwerp werd voorgesteld, is belangrijk hoger dan dat in de hoog-ontwikkelde landen van West-Europa en in de Verenigde Staten. Ons minimum-loon ligt gemiddeld 35 tot 40 gulden hoger.
De huidige minimum-loonwet, zoals de Tweede Kamer deze aanvaardde, geeft een garantie van een loon van f 157,50 per week.

x

Wat waren de belangrijkste punten die bij de behandeling naar voren kwamen? Waarover liep het debat in de Tweede Kamer? Dat was in de eerste plaats de omschakeling van de in 1968 aanvaarde index-regeling — regelingslonen en prijzen — naar de aanpassing alleen aan de regelingslonen.
Dit houdt in, dat in de toekomst zowel de prijs- als de loonsverhogingen zullen worden gevolgd zoals in het bedrijfsleven geschiedt.
Men kan stellen, dat de keuze van een gemengde index in het afgelopen jaar voor de minimum-inkomentrekkers gunstig is geweest, dat, zou alleen de index van de regelingslonen zijn toegepast, de werknemers in dat jaar een geringer minimumloon zouden hebben gekregen, nl. een loon dat een gulden lager lag. Op de langere duur echter zou door de gemengde indexering een achterstand ten aanzien van de regelingslonen zijn ontstaan. Vandaar dat minister Roolvink op dit punt het SER-advies heeft gevolgd.
De PvdA zag echter, als oppositie, hierin een gerede kans om aan de boom met appels in het verkiezingsjaar te schudden en stelde met een amendement voor om niet het regelingsloon, maar het verdiende loon als index te nemen. Haar schampere opmerkingen aan het adres van de confessionele partijen, dat zij altijd de laagste inkomenstrekkers wel met de mond wil helpen, maar de daad achter laat komen, snijdt geen hout. Het blijft immers altijd een vraagstuk van afmeten, welke maatstaf men kiest, terwijl juist het bedrijfsleven bij het gegeven van deze wet alle vrijheid heeft boven dat minimum uit te gaan en dit dan ook meestal doet. Vandaar de mededeling van minister Roolvink, dat het minimum-loon gelukkig hoe langer hoe minder te betekenen krijgt in ons maatschappelijk bestel.

x

Een tweede hoogtepunt in het debat van dinsdag jl. betrof de leeftijdskwestie. Bij de totstandkoming van de wet in 1968 was in het wetsontwerp voorgesteld om als leeftijdsgrens naar beneden te nemen 25 jaar. Dank zij een door mij ingediend amendement werd de grens gebracht op 24 jaar. Nu stelde min. Roolvink (in het wetsontwerp voor om 23 jaar als leeftijdsgrens te nemen. Deze 23 jaar is in overeenstemming met wat in het grootste deel van de CAO's in vrij overleg tot stand is gekomen.
Wij waren van oordeel, dat dit een juiste keuze is geweest. Uiteraard wil dit niet zeggen, dat de leeftijdsgrens altijd op 23 jaar moet blijven staan.
Minister Roolvink heeft bij nota van wijziging een facultatieve bepaling in het ontwerp gebracht, waardoor hij bij algemene maatregel van bestuur voor jeugdigen een bepaald percentage van het minimum-loon kan voorschrijven.

x

Een derde hoogtepunt in het debat was de vraag wanneer moet een structurele bijstelling van het minimum-loon plaats hebben. Het wetsontwerp stelde voor om de minister te verplichten in 1974 opnieuw advies aan de SER te vragen of een dergelijke verhoging zal moeten plaats vinden.
De confesionele partijen (KVP, ARP, CHU) — wier woordvoerder drs. J. Boersma (ARP) was — waren van oordeel, dat de trend van drie jaar gehandhaafd moet worden. Deze trend komt ook in andere wetten voor. Met een amendement van de drie partijen werd in plaats van 1974 het jaar 1973 in de wet gebracht.
Opnieuw kunnen we constateren, dat de minister van Sociale Zaken, uiteraard in overleg met het kabinet, een belangrijk stuk wetgeving de Tweede Kamer heeft doen passeren.

H. Kikkert.

In memoriam A. C. de Ruiter

De Tweede Kamerleden werden deze week opgeschrikt door het plotselinge overlijden van de plaatsvervangend griffier van de Tweede Kamer, dr. A. C. de Ruiter. De laatste maanden had de heer De Ruiter moeilijkheden met zijn gezondheid, maar verwacht werd dat hij per 1 september a.s. zijn werkzaamheden in het parlement weer zou kunnen aanvangen.
De heer De Ruiter was één van de meest deskundige en bekwame arbeidskrachten bij het administratieve apparaat van de Kamer. Hoewel hij een zeer uitgesproken partijman was, nl. anti-revolutionair, wist hij in zijn werk zodanige objectiviteit in acht te nemen, dat iedereen deze beminnelijke figuur het volledig vertrouwen schonk.
Wij bidden graag zijn weduwe en kinderen troost toe van Hem, Die in deze verhoudingen daartoe alleen in staat is.
De Heer roept op Zijn tijd.

H. Kikkert.

Waar gaan de golven heen? Zij komen recht op U af

De politieke golfbeweging in ons land gaat versnellen. Werd het kabinet De Jong in 1967 maximaal twee jaar gegeven, waarop zelfs vele weddenschappen werden afgesloten, thans kunt u in allerlei beschouwingen in dag- en weekbladen lezen, dat het nieuwe kabinet De Jong al gereed is.
Natuurlijk zal er een aantal „verbeteringen" in worden aangebracht. Formateur zal Biesheuvel zijn, waardoor vermoedelijk voor de huidige premier-„Pietje" voor de redactie van de Haagse Post - geen adequate plaats gevonden zal kunnen worden. Geertsema gaat Wassenaar als burgervader verlaten, om Beernink op te volgen op Binnenlandse Zaken óf, nog recenter, om Polak's plaats op Justitie over te nemen. Voor Roolvink zal beslist geen plaats meer zijn, beslist wel voor Udink Kruisinga en Van Veen. Ook voor Schmelzer zal in het nieuwe kabinet een plaats worden ingeruimd, ter compensatie van het „offer" dat hij moet brengen als fractie-voorzitter. Op die plaats mag hij in ieder geval niet meer terugkeren. Zo kunnen we nog wel even doorgaan als we sommige bladen moeten geloven.

Er is dus volop beweging, al beweren sommigen, dat juist de starheid in de verhoudingen „helaas" geen alternatief toelaat. Zij concluderen dit aan de hand van de uitslagen van de beide verkiezingen, die we dit jaar hebben gehad. Combinaties van CCP en PAK bleken geen succes. De gezamenlijke regeringspartijen bleken stabiel en de oppositie ging eer achteruit dan vooruit, waarbij bovendien een verdergaande versnippering de oppositie zou hebben verzwakt. Dit duidelijk gegeven was voor sommige scribenten een bewijs van de nog steeds voortdurende onduidelijkheid (!) in de Nederlandse politiek.

Wat de huidige regering betreft, menen wij dat het imago van dit kabinet inderdaad de laatste tijd weer is verbeterd. Ook daarin zit een duidelijke golfbeweging. Reeds spoedig na haar eerste optreden, kreeg het — tegen veler verwachting in — in toenemende mate het vertrouwen van zeer velen. Naarmate de presentatie slechter werd en niet weinig gelukkige uitspraken toenamen, werd het onbehagen groter. Een dieptepunt werd bereikt, toen de AR zich opstelde tegenover de belastingvoorstellen van de regering. Vanuit dit dieptepunt werd het vertrouwen langzamerhand hersteld, zij het dat het vele malen „begrip" tonen voor sommige situaties de geloofwaardigheid noch de duidelijkheid deden toenemen.
Nu de opstelling van de begroting voor 1971 in de boezem van het kabinet geen rimpeltje heeft veroorzaakt, stijgt het optimisme en vertrouwen voor het komende en laatste zittingsjaar.

De PvdA

Dat ziet ook de oppositie. Zij het vooral van onderop. Allerwege hoort men in de provincie en van lokale voormannen in de PvdA, dat de resolutie van vorig jaar, waarbij de PvdA zich tegen samenwerking met de KVP uitsprak, moet worden ingetrokken. Weliswaar is vice-voorzitter Van der Louw nog niet zover, maar het verzet tegen deze resolutie neemt toe. Waren het voorheen stemmen uit andere partijen die deze resolutie ongedaan wensten te maken, de jongeren uit de KVP, Lanser van de AR en vele anderen, ditmaal komt het verzet uit eigen kring.
Ongetwijfeld houdt dit verband met het uit- en optreden van DS '70, maar zeer zeker ook met de wens van vele socialisten, die niet opnieuw 4 jaren in de oppositie willen zitten. Met Nieuw Links.
Prof. Steenkamp zou al gezegd hebben, dat „zijn" kernprogram van de KVP dichter bij de PvdA staat dan bij de VVD. Volgens de HP van deze week — die de programma's van KVP, PvdA en VVD vergeleek — vond men slechts één keer de VVD dichter bij de KVP, en vele malen de KVP dichter bij de PvdA. De HP verwacht, dat KVP en PvdA elkaar weer spoedig in de armen zullen vallen. Velen verwachten in ieder geval op de partijraad van september a.s. nieuwe uitspraken van de PvdA. Zal ook daar vernieuwing doorbreken?
In de andere — reeds bekende — programma's is deze duidelijk aan de orde. De confessionele partijen zullen ongetwijfeld in staat zijn tot een aantal gezamenlijke uitgangspunten te komen en daardoor met een duidelijke visie op de toekomst. Zal dan eindelijk het cliché-gejammer ove. die onduidelijkheid der confessionele partijen tot het verleden behoren? Vermoedelijk niet, want meestal hoorde men deze geluiden het sterkst wanneer de onduidelijkheid in hun eigen kring het grootst was.
Het program van de VVD is — naar men zegt — net progressief genoeg om het contact met de eigen kiezers nog te behouden. Gedragen door zowel Van Riel en mevrouw Van Someren, als door Vonhof en Wiegel, zal het ongetwijfeld goed „vertaald" worden.
Van D'66 weet men alleen, dat vele uren vergaderen een immense massa papier opleverde, maar geen program. Althans niet iets, dat de ontploffing van andere partijen naderbij zou brengen. Maar Van Mierlo is drie maanden in retraite en hoopt straks fris en uitgerust, gesterkt door het succes van Servan-Schreiber in Nancy op soortgelijke wijze Nederland te veroveren. Met of zonder PvdA. En eventueel de confessionelen.
U ziet het, de formatie Biesheuvel is er nog lang niet. Schijnt plotseling verder weg dan ooit. Tenzij het gewoon een inruil wordt van VVD voor PvdA. Of zou het straks toch niet zo simpel liggen? De golven gaan nu reeds hgoer en sneller. De stellingen worden betrokken.
Voor de CHU zal het vanaf nu vooral gaan om haar daden. Ministers, staatssecretarissen en kamerleden zullen zeer kritisch gevolgd worden. Maar ook elk ander lid van onze Unie kan zijn of haar steentje bijdragen en ons program uitdragen, vertalen en duidelijk maken aan zijn omgeving.
Meer dan ooit zal ons gevraagd worden wat wij nu precies willen, hoe we dat willen en wie dat waar moeten maken. Dat eist degelijke voorbereiding, want de golven zullen hoog oplaaien en onstuimiger worden dan ooit. Daardoor ook worden onze kansen groter dan ooit omdat u nu de kans hebt dat er naar u geluisterd zal worden.
Zorg dan, dat door dat luisteren, door dat kritisch begeleiden van uw daden, u tegenover alle anderen des te geloofwaardiger, duidelijker en pittiger wordt. De velden zijn wit om te oogsten. Ook voor u, want de golfbeweging is in uw richting.

B.

Een BRIL van EIKENDAL
gaat bovenal!
WAGENINGEN
VEENENDAAL

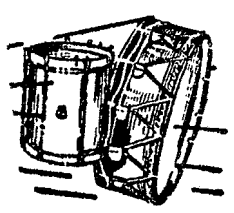

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Een week in Israël

door A. D. W. Tilanus

Op uitnodiging van het Israëlisch parlement, de Knesset, bracht een parlementaire delegatie uit Nederland, bestaande uit vijf Eerste en negen Tweede Kamerleden, van 6 tot 13 juli een bezoek aan Israël. Ik had het genoegen lid van deze delegatie te zijn, die verder werd gevormd door M. de Niet (P. v. d. A.), S. R. Knottnerus (CHU), L. M. de Rijk (P. v. d. A.), H. J. Louwes (VVD), A. L. J. Coenen (KVP), H. M. Franssen (P. v. d. A.), Tj. Walburg (ARP), P. J. Engels (KVP), A. G. van der Spek (PSP), M. van der Stoel (P. v. d. A), G. Koudijs (VVD), F. H. J. J. Andriessen (KVP), E. C. Visser (D'66) en J. J. A. Scholten, assistent van de griffier, als secretaris.

Israëli's begin

Israël is een land, dat voortdurend op zijn hoede moet zijn voor vijandelijke acties door of vanuit zijn buurlanden. Wij bemerkten dat reeds in Zürich, waar bij het instappen in het vliegtuig van de El-Al alle passagiers en hun handbagage stuk voor stuk werden gecontroleerd. De onafhankelijke staat van Israël bestaat nauwelijks 20 jaar, de voorbereiding daarvan begon reeds in 1897, toen dr. Theodor Herzl de Zionistische Wereld Organisatie oprichtte. Hij zag dat als het noodzakelijk begin van een Joodse staat in Israël.
Pas in 1917 gaf de Britse regering de Balfour Verklaring uit, waarbij steun werd beloofd voor de vestiging van een nationaal tehuis voor het Joodse volk in Palestina. In het Mandaatsverdrag van 1922 nam de Volkenbond de tekst van de Balfour-Verklaring op en erkende daarmee de historische band van het Joodse volk met Palestina.
Aan Engeland werd het mandaat opgedragen. Uit de gehele wereld kwamen de Joden naar Palestina. Aan het begin van de Eerste Wereldoorlog bestond de Joodse bevolking uit 85.000 personen, aan het begin van de Tweede Wereldoorlog uit 650.000 personen.
Na de Tweede Wereldoorlog, waarin 6.000.000 Joden door de nazi's vernietigd waren, wilden honderdduizenden overlevende ontheemde Joden zich in het enige land vestigen, waar zij zich „thuis" konden voelen. Die immigratie werd beperkt, hetgeen spanningen opriep tussen de Joodse gemeenschap en de Mandataris. In 1947 maakte Engeland het Palestijnse probleem aanhangig bij de Verenigde Naties. Het resultaat was een aanbeveling Palestina te verdelen in een onafhankelijke Joodse en een onafhankelijke Arabische staat, die door de Algemene Vergadering werd aanvaard. Op 15 mei 1948 kwam een einde aan het Britse Mandaat en werd de onafhankelijke staat Israël geproclameerd.
Na een korte kennismaking van de delegatie met de voorzitter van de Knesset, mr. Reuven Barkatt, werden op de eerste dag van het bezoek kransen gelegd op het graf van dr. Herzl en bij het gedenkteken van de Helden en Martelaren van de Tweede Wereldoorlog. Er was juist een Bergen-Belsen herdenking, waarin de voorzitter van de delegatie, mr. M. de Niet, een aandeel mocht nemen. Bij het gedenkteken is een „Hall of Names", waarin een registratie van de slachtoffers wordt opgebouwd, voor ieder een blad met zoveel mogelijk gegevens. Er zijn reeds meer dan 1.500.000 bladen gebundeld.

's Middags werd de delegatie in de plenaire openbare vergadering van de Knesset verwelkomd en toegesproken door de voorzitter. Mr. Barkatt herinnerde eraan, dat Nederland door de eeuwen heen een gastvrij land is geweest voor vervolgden en dat de Joodse vluchtelingen werden geïntegreerd in het economische en culturele leven. Vele vriendschapsbanden bestaan tussen Israël en Nederland.

De delegatie komt op een tijdstip, dat Israël weer zijn bestaan als natie moet verdedigen. Mr. Barkatt hoopte, dat het begrip voor het karakter van de staat Israël en de nieuwe gemeenschap, die hier wordt opgebouwd, ondanks de zware last van een wrede strijd, door het bezoek van de delegatie zou worden versterkt.
Zowel hier als bij andere gelegenheden, waarbij de delegatie contact had met leden van de Knesset, maar ook in gesprekken met vele burgers, werd het duidelijk, dat Nederland een aparte plaats inneemt.
Israël is een parlementaire democratie, gebaseerd op principes van vrijheid en verantwoordelijk bestuur. Het hoogste gezag berust bij de Knesset, de wetgevende vergadering, bestaande uit één Kamer van 120 leden. Er zijn drie grotere fracties: Labour met 56 leden, een Liberaal Blok met 26 leden en de Nationale Godsdienstige Partij met 12 leden. Verder zijn er nog tien fracties met één tot vier leden.
De Knesset kiest de president van de staat voor 5 jaar. In één der volgende dagen werd de delegatie door de huidige president, Zalman Shazar, ontvangen. Met de vorming van een regering belast de president, na overleg met de vertegenwoordigers der politieke partijen, één der parlementsleden. Voor de installatie van een nieuwe regering is de toestemming van de Knesset vereist.
In de Knesset zijn ook de in Israël levende Arabieren vertegenwoordigd. Eén der vicevoorzitters is een Arabier. Er is een simultaan vertaling van het gesprokene in het Arabisch of in het Hebreeuws.
Het gebouw van de Knesset is in 1968 in gebruik genomen. Voor Nederlandse Tweede Kamerleden is het om jaloers op te zijn. Moderne en ruime vergaderzalen, aantrekkelijke werkruimten voor de griffie, de fractiemedewerkers en de pers, ruime wandelgangen, lounges en eetzalen en tenslotte voor iedere commissie een aparte vergaderkamer met kamer voor de commissie-voorzitter en per twee parlementsleden een werkkamer!

Drie oorlogen

Op de tweede dag van het bezoek werd het contact van de delegatie met de Knesset en de regering geïntensiveerd. Voornamelijk kwam de internationale situatie en de verhouding van Israël tot Egypte en de andere Arabische landen aan de orde. Opvallend is enerzijds het intense verlangen naar vrede en anderzijds de onverzettelijke wil het bestaan van de staat te verdedigen. Beide tendenzen zijn begrijpelijk als men bedenkt, dat de staat Israël sedert 1948 reeds driemaal als overwinnaar uit een Arabisch-Israëlische oorlog te voorschijn kwam.
De eerste oorlog begon in 1948, toen de Arabische troepen reeds enige uren na de proclamatie van een onafhankelijk Israël van alle kanten over de grenzen trokken. Bij die gelegenheid zou het vluchtelingenprobleem ontstaan zijn, omdat de Arabische leiders er bij de Arabieren, die in Israël woonden, op zouden hebben aangedrongen, het grondgebied te verlaten en vrij te maken voor de binnenvallende legers. In 1949 tekenden de verslagen Arabische regeringen de wapenstilstandsovereenkomsten.
Sedertdien heeft Israël een voortdurende Arabische agressie moeten weerstaan. Vele daden van sabotage aan spoorwegen en irrigatie-werken, gewapende infiltraties, beschietingen e.d. zijn twintig jaar lang aan de orde van de dag of de nacht geweest.
De tweede Arabisch-Israëlische oorlog begon in 1956, toen Egypte zijn militaire bases in de Sinaï versterkte en de scheepvaart voor Israël door het Suez-kanaal en de Straat van Tiran blokkeerde. Israël verdreef de Egyptische strijdkrachten en de blokkade werd beëindigd. Op Egyptische beloften trok Israël zijn bezetting van de Sinaï weer terug.
De agressie van de andere Arabische landen ging door. Met name uit Syrië opereerden vele terroristen. Door een omzwaai in de Russische politiek, die tot nu toe Israël gesteund had, maar nu de Arabische landen ging steunen en Egypte van wapens ging voorzien, werden de Arabieren steeds agressiever. Nasser zei in 1967: „Egypte is bereid met alle bronnen — wat betreft mankracht, economie en wetenschap — zich in de totale oorlog te storten, die een einde van Israël zal betekenen."
De derde Arabisch-Israëlische oorlog begon op 5 juni 1967, toen Egypte weer de Straat van Tiran voor de Israëlische scheepvaart sloot. Weer van alle kanten aangevallen, wist Israël in 6 dagen de tegenstanders te verslaan en terug te drijven tot een veilige afstand van de voordien geldende grenzen. Nu hield Israël deze gebieden bezet, er kwam een bestandsovereenkomst, maar desondanks worden de bestandslijnen nog voortdurend overschreden uit Egypte, Syrië en Jordanië.
De Veiligheidsraad van de VN nam op 22 november 1967 een resolutie aan voor de vestiging van een rechtvaardige en blijvende vrede, waarbij Israël zijn troepen zou terugtrekken uit bezette gebieden en het recht van bestaan in vrede van iedere staat binnen veilige en erkende grenzen zou worden gerespecteerd. De Zweed, dr. Gunnar Jarring, zou de overeenstemming over een regeling bevorderen.
De Arabische landen aanvaardden na de Zesdaagse Oorlog een onvoorwaardelijke en ongelimiteerde wapenstilstand. Desondanks zei Nasser in 1968 alweer: „Van de volgende principes van het Egyptische beleid zal niet worden afgeweken: geen onderhandelingen met Israël, geen vrede met Israël, geen erkenning van Israël." Neem daarbij de installatie van Russische SAM-2 en SAM-3 raketten en de grote hoeveelheid Russische „adviseurs" in Egypte.

Mr. Zadok

Tegen deze achtergrond is de angst voor het voortbestaan van de staat Israël en het wantrouwen in de Arabische bedoelingen bij de Israëlische regering, parlement en bevolking begrijpelijk. De voorzitter van de Commissie voor Buitenlandse Zaken van de Knesset, mr. Zadok, gaf er uiting aan tegenover de delegatie, toen hij de Amerikaanse vredesvoorstellen besprak. Hij voelde niet voor een beperkte periode van wapenstilstand, want:

a) een onvoorwaardelijke en ongelimiteerde wapenstilstand was na de Zesdaagse Oorlog aanvaard;

b) het zou kunnen lijken alsof na afloop van een periode van bijv. 3 maanden de voortzetting van de oorlog geautoriseerd zou zijn;

c) intussen zou Egypte zich op de fronten kunnen versterken.

Hij zei, dat het Israëlische volk vrede wil om het land op te bouwen. Daartoe is wederzijdse erkenning en respectering van grenzen nodig, die veilig zijn. Volgens mr. Zadok kan Rusland doorgaan met het vestigen van een steunpunt in het Midden-Oosten, zolang er geen reactie van het Westen komt. Het Suez-kanaal openen betekent doorgang van Indische Oceaan naar Middellandse Zee voor de Russische vloot en voor de daarvoor benodigde olie. Het is een Russisch belang.

Golda Meir

In het daarop volgende gesprek met de minister-president, mevrouw Golda Meïr, kreeg de delegatie een zelfde standpunt te horen. Deze indrukwekkende vrouw betoogde op een rustige wijze, zonder hulp van enige medewerkers en ondanks het feit, dat zij juist bericht had gekregen, dat in het noorden weer 4 burgers door infiltranten waren gedood.
Zij zei, dat Egypte dacht vrij te zijn, na zich losgemaakt te hebben van Engeland, maar dat het nu aan Rusland veel sterker gebonden is. Israël heeft geen oorlog met Rusland, is niet gebonden aan Amerika, waarom dan multilaterale onderhandelingen? Israël wil met alle omliggende landen over alle onderwerpen praten, maar niet onder vooraf gestelde voorwaarden en niet gedicteerd.
Golda Meïr achtte het redelijk, dat Palestina uit twee staten zou bestaan, één hoofdzakelijk joods, Israël, en één hoofdzakelijk Arabisch naast de 13 andere Arabische staten. Als het Suez-kanaal opengaat, wil Israël niet gediscrimineerd worden. Israël doet al veel voor de vluchtelingen, Egypte heeft daar nooit iets voor gedaan. Men moet niet vergeten, dat Israël evenveel Joodse vluchtelingen uit de Arabische landen heeft opgenomen als er Palestijnse vluchtelingen zijn.
Een gesprek met de minister van Justitie (geen onderscheid tussen Joden en Arabieren in Israël); een lunch met de minister van Buitenlandse Zaken, mr. Abba Eban; een uiteenzetting over de samenwerking van Israël met Ontwikkelingslanden door de adjunct-directeur-generaal van het Ministerie van Buitenlandse Zaken; en tenslotte een ontvangst door de Nederlandse ambassadeur in Israël, O. F. baron Bentinck van Schoonheten, vulden de tweede dag van het bezoek.

Bezette gebieden

De derde dag begon met het bezichtigen van de Klaagmuur, de El Aqsa Moskee, de oude stad. Onbegrijpelijk, dat men in 1948 de demarcatie-lijn dwars door het oude Jeruzalem legde, zodat de Klaagmuur voor de Joden onbereikbaar was en zij het graf van David slechts konden bereiken over een pleintje, waarop aan de overkant de Arabieren zaten.
Na een ontvangst door de president van Israël en een bezoek aan het Weizmann Instituut (een soort TNO) ging de delegatie naar Tel Aviv. Daar vond een gesprek plaats met mr. Shimon Peres, minister zonder portefeuille voor Immigratie, Arabische en Vluchtelingenvraagstukken. Hij vertelde iets over de opvang van plm. 45.000 immigranten per jaar, die moeten worden geassimileerd. Talencursussen, werkgelegenheid en huisvesting vragen de meeste aandacht.
In de thans door Israël geadministreerde gebieden wonen plm. 1 miljoen Arabieren, waarvan plm. 450.000 vluchtelingen. Het beleid is erop gericht zo min mogelijk te interveniëren in lokale aangelegenheden. Lang niet overal zijn militairen aanwezig. Men wil open verbindingen met de aangrenzende gebieden, zodat vrij familie-bezoek mogelijk is. De inwoners genieten alle democratische rechten. Er is door Israël een economisch en sociaal ontwikkelingsprogramma opgesteld, dat tot uitvoering komt. De feodale omstandigheden worden door herverdeling en hercultivatie van land verbeterd, terwijl scholing voor technische vakken ter hand genomen is. Volgens mr. Peres deed de Arabische regering niets voor de vluchtelingen, omdat men die als politiek drukmiddel wilde houden.

Galilea, Golan

De vierde en vijfde dag waren bestemd voor een bezoek aan het noorden van Israël. Via Nazareth, Capernaum, het Meer van Tiberias, kwam de delegatie in de vlakte van Gallilea, waar enige kibbutsim werden bekeken. Van moerassen met malaria zijn vruchtbare velden met voornamelijk katoen gemaakt. Verscheidene kibbutsim, waarvan de oudsten reeds 60 jaar bestaan, zijn bezig industriële werkgelegenheid te ontwikkelen. Een tweede generatie komt op, die niet meer zo zeer het idealisme van de eerste generatie heeft.
Vanuit de vlakte nam de delegatie aan de oostkant een kijkje in de loopgraven en kazematten op de hoogten van Golan, die de Syriërs in de Zesdaagse Oorlog hebben verlaten. Het waren de meest ideale punten om de gehele vlakte met geschut te bestrijken. Twintig jaar lang is dat ook gebeurd. Telkens vielen er granaten in de dorpen. De kinderen slapen in schuilkelders. Door de kibbutsim zijn schuilloopgraven aangelegd. De landbouwtractoren zijn met beton- en staalplaten beveiligd. Langs de weg zijn schuilplaatsen met gele borden aangegeven. Aan de westkant van de vlakte liggen de berghoogten van Libanon, vanwaar ook steeds agressie wordt gepleegd. Geen wonder, dat Israël eindelijk veilige

(doorlezen op pagina 5)

Een normale bedrijfsvorm

De „moderne" inzichten in het militaire tuchtrecht zijn alleen daarom al interessant omdat zo duidelijk blijkt dat zij voortkomen uit een vredes-geestes-gesteldheid. De redenering is: militair zijn is een vak als een ander, waarom zou het dan anders moeten worden geregeld dan bij ieder ander vak. Dat klinkt vrij logisch, maar wie een oorlog heeft meegemaakt zal het toch een onwerkelijke opvatting vinden. Oorlog is n.l. allesbehalve een gewone bedrijfssituatie. In oorlogstijd heeft men afwisselend lange perioden van nietsdoen, afwachten en intense verveling, die onverwachts overgaan in min of meer korte perioden van uiterste spanning, inspanning, angst en dikwijls verwarring. De militaire oefening dient ertoe om zich voor te bereiden op die perioden van spanning en verwarring, inspanning en angst, waarbij men (gelukkig) in vredestijd alleen de eerste drie factoren min of meer kan nabootsen. Het is een voorbereiding voor een werkelijkheid waarin zich allerlei onwaarschijnlijke situaties voordoen waaruit men zich maar moet kunnen redden. Wie uitgaat van een „normale bedrijfssituatie" leert dat nooit.

Mensen die in de geest van een arbeidscontract hun dienst hebben gedaan, vormen op zijn best een soort schutterij. De geschiedenis leert helaas dat de militaire betekenis van schutterijen bijzonder gering is, wanneer zij tegenover behoorlijk geoefende troepen komen te staan. Hoewel het de schutters dikwijls niet aan enthousiasme voor de goede zaak ontbreekt, dan leert de geschiedenis dat zulk een enthousiasme wel tot grote bloedige offers maar niet tot succes in de strijd bijdraagt. Een dergelijk enthousiasme voor het vaderland, dat te laat komt, drijft de mensen tot binnenlands verzet tegen een bezettende macht en tegen de minderheid die zich achter de bezettende macht schaart. Nederlands oorlogservaring leert dat dit verzet wel veel offers kost, maar militair zeer weinig effectief is. Men vergete nooit dat Nederland per duizend inwoners meer verliezen heeft geleden dan Engeland gedurende de oorlog. Toch was onze bijdrage tot de eindoverwinning niet te vergelijken met de Britse.

Men kan natuurlijk zeggen, dat dit alles weinig met het tuchtrecht en met de disci pline te maken heeft. „Moderne discipline is niet uitwendig, maar is een zelfdiscipline". Dat klinkt heel mooi en er zit ook wat in. Maar waar in Nederland vindt men die zelfdiscipline? Ouders mogen hun kinderen niet te veel verbieden. Daar krijgen de kinderen complexen van! Onderwijzers mogen ook niet verbieden, maar kinderen mogen wel een grote mond opzetten en brutaal zijn. De discipline op onze scholen is dan ook tot een minimum gereduceerd en het onderwijs lijdt daaronder. Na dit soort scholing in zelfdiscipline komen de jongelui onder dienst. Het is zowel verheugend als verwonderlijk dat 80 procent van de dienstplichtigen dan nog een redelijk gevoel van discipline blijken te hebben. Maar daartegenover staat veelal een 20 procent aan wie ieder gevoel van discipline ontbreekt, zoals de man die terwijl er stilte gecommandeerd werd voor orders meende het geluid van 'n geit te moeten nabootsen — en dat zal heus wel niet de eerste keer geweest zijn dat hij de orde verstoorde. Met een troep waarin een paar zulke mensen zitten, valt niet te werken. Het is als de rotte appel in de maand, die de anderen aansteekt. Het is weer die schuttermentaliteit: Mijnheer de generaal beveelt de troep te zwijgen, daar roept er een brutaal: kijk jij maar naar je eigen. Waarde voor landsverdediging heeft zulk een troep niet. Is die leuze: moderne discipline is zelfdiscipline niet eigenlijk een lachertje? Zo eenvoudig ligt de zaak niet.

Het is natuurlijk niet waar, dat alleen een troep van brave jongens deugt. Dikwijls is de man, waar wat in zit lastig, maar dat is een soort lastigheid die het verdraagt in het gareel te worden gebracht. Dat dit in het gareel brengen soms met andere middelen moet gebeuren dan vroeger, en dat het militair tuchtrecht aan deze tijd zal moeten worden aangepast is, geloof ik, een veel verbreide opvatting, die ook in militaire kring wordt aangehangen, maar ik geloof ook dat daar niet de moeilijkheid ligt. Ik vraag mij af of men die niet veeleer moet zoeken bij de stemming van een kleine minderheid die alle waarden, inclusief die van zelfdiscipline verwerpt. Hoewel ik mij niet als deskundige wil uitgeven omdat ik alleen gedurende de oorlog heb gediend zou ik de aandacht willen vragen voor twee punten, die in dit verband misschien niet zonder belang zijn.

Waarom nodig?

Het eerste punt is, dat de realiteit van de landsverdediging op het ogenblik zo ver van onze bevolking afstaat. Men vraagt zich af, waarom dat nu nodig is. In die stemming is het volkomen begrijpelijk dat men de diensttijd tot een normale bedrijfssituatie wil maken, daarbij over het hoofd ziende dat men zich moet voorbereiden op iets dat een volkomen abnormale situatie is, waarbij het gehoorzamen aan niet directe meerderen e.d. een zaak van overwinningen of nederlaag kan betekenen. Trouwens, men is al heel ver aan dat verlangen naar de gewone bedrijfssituatie tegemoet gekomen. Het met de weekend naar huis gaan en het gemak waarmee men zich verplaatst helpen allemaal mee om het de moderne soldaat moeilijk te maken zich uit te werken boven het niveau van de schutter en de troep werkelijk tot een eenheid te maken, waarin men elkaar grondig kent en meerderen en minderen met elkaar vertrouwd zijn. Het tweede punt houdt verband met het feit dat niet iedereen psychisch geschikt is voor de dienst. Toen ik in India was, kwam dit aspect naar voren na de nederlaag van de Indiase troepen tegen de Chinezen. Ten eerste stonden veel van de subalterne Indiase officieren nog te dicht bij het voorbeeld van hun Britse voorgangers d.w.z. zij leefden niet samen met de troep en hadden daardoor in een aantal gevallen te weinig contact met en invloed op hun mannen.

Ten tweede kwamen de gevolgen uit van het breken met de oude traditie der Mogols en der Britten om alleen te recruteren uit bepaalde bevolkingsgroepen die een krijgsmanstraditie hadden. Het nieuwe leger moest immers een volksleger zijn en breken met de koloniale traditie. Men had in het officierscorps veel intelligente brahmanen opgenomen terwijl bij de troep mannen uit allerlei kasten inclusief harijans (paria's) dienden. Toen de beproeving van de werkelijkheid kwam bleken veel van die intelligente brahmanen het eerst hun kop kwijt te zijn, terwijl de soldaten van lage kaste zonder militaire traditie in grote getale bij het zien van de eerste chinees de benen namen. Bij die laatste groep waren veel chauffeurs van de treinafdelingen. Zij lieten hun wagens staan, zodat niet alleen de aan- en afvoer stagneerde, maar bovendien de nauwe bergwegen versperd werden door achtergebleven vrachtwagens. Zowel veel intellectuelen als veel primitieven bleken psychisch en emotioneel ongeschikt voor de bedrijfssituatie die oorlog heet.

In Nederland vormen, anders dan in India, de primitieve mensen die niet in de natie als geheel zijn geintegreerd een te verwaarlozen groep. Bij ons vormen de „intellectuelen" met onvoldoende zelfdiscipline en of verscherpt critische aanleg het probleem. Het is een soort dat te zenuwachtig en te gespannen is en daarom eigenlijk ongeschikt voor de dienst. Gedurende de oorlog hadden wij in Engeland ook zo'n stel van dat soort. Er waren natuurlijk ook studenten uit Amsterdam onder. Zij waren altijd dwars en vol kritiek. Meerderen waren ezels en hun makkers kregen te horen dat zij de aardappelen te dik jasten en daardoor te weinig vitaminen kregen. Zij waren een ergernis niet alleen voor hun meerderen maar ook voor de gewone jongen in de troep. Iedereen heeft zijn problemen en iedereen moet proberen die te verwerken. Met hun voortdurende agitatie maakten zij het de andere jongens alleen maar moeilijk.

Nooit zal ik de reactie vergeten van een van mijn makkers (ik was toen korporaal en hij soldaat) toen de mogelijkheid ter sprake kwam van het opgeven voor een groep die actief aan de strijd in de westelijke woestijn zou deelnemen: „Bé laten wij dat troepje maar thuis laten, dan zijn wij wat minder, maar wij weten tenminste wat wij aan elkaar hebben".

Onmisbaar

Het ligt heus niet alleen aan de krijgstucht. Die is nu eenmaal onmisbaar ook al is het mogelijk dat die naar de vorm moet worden gemoderniseerd. Het ligt voor een goed deel aan de mensen die psychisch en emotioneel de eigenschappen van een krijgsman missen. Ik vrees dat ons tegenwoordige systeem van schriften dat, naar ik meen, gebaseerd is op het in een computer brengen van de resultaten van een aantal onderzoekvragen, wèl de intellectuele eigenschappen op de juiste wijze weet te waarderen, maar niet in staat is karaktertrekken te onderscheiden die mensen eigenlijk ongeschikt maken voor de dienst. Dit laatste zal trouwens altijd moeilijk blijven, want in het uur der beproeving is niet alleen de bedrijfstoestand abnormaal maar kunnen ook reacties anders uitvallen dan verwacht. Hoe dan ook, men doet als Gideon, die alle ongeschikten thuis liet. Die ongeschikten in 't veld kunnen soms achter de linies nog nuttig zijn en dan behoeven zij geen wacht te kloppen, parade te lopen enz.

G. Beelaerts van Blokland.

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante.

Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) · 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) 18919

(vervolg van pagina 4)

grenzen wil hebben om in rust het land te kunnen bewerken, dat voorheen verwaarloosd en onvruchtbaar was.

Dat moet ook al om werkgelegenheid te scheppen voor de bevolking, die door de immigratie snel groeit:

1948	879.000 inwoners
1957	1.975.954 „
1967	2.773.900 „

Dit laatste aantal inwoners bestond uit:

2.383.900 Joden
286.600 Mohammedanen
30.100 Druzen en anderen.

De toekomst

Ondanks het feit, dat men in een oorlogseconomie zit, waarbij 25 procent van het budget voor de verdediging nodig is, kan men de immigranten absorberen, is er volledige werkgelegenheid, wordt er enorm gebouwd, wordt veel aan historische cultuurgoederen ten koste gelegd en wordt aan vluchtelingen- en ontwikkelingswerk gedaan.

Het is bewonderenswaardig hoe hier een samenleving groeit, die men als één volk kan beschouwen. Men beschouwt zich te behoren tot dezelfde afstamming, ook al komt men uit alle delen van de wereld. Men krijgt dezelfde taal, dezelfde leefwijze, een eigen gekozen parlement en regering, een eigen leger, dat een zeer sterke integrerende functie heeft. Maar het meeste ervaart de bezoeker overal de wil om als natie te bestaan en in vrede te leven. Zo'n land en volk kan men niet meer van de landkaart wegpoetsen.

Het is te hopen, dat de thans in gang zijnde onderhandelingen vrede zullen brengen.

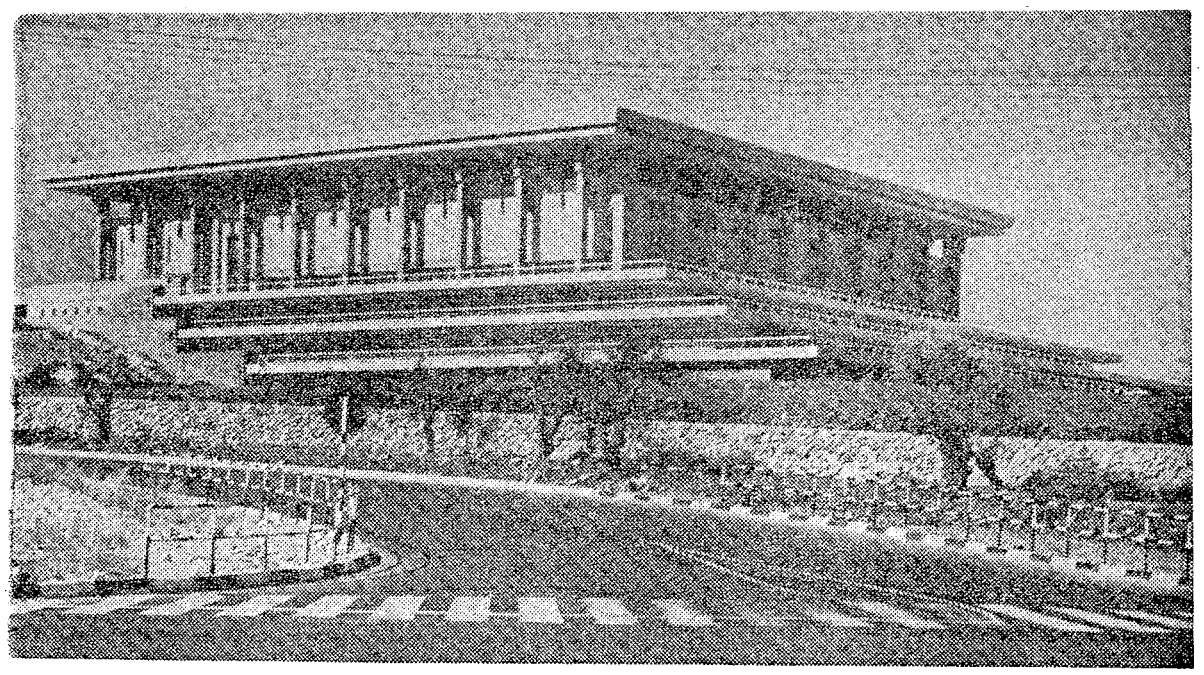

Het nieuwe gebouw van het Knesset in Jeruzalem

PREMIER DE JONG

in radio-interview over NATO, Portugal, Vietnam en groetplicht

Op dindagochtend 7 juli j.l. zond de NOS een radio-interview uit tussen de Minister-president P. J. S. de Jong en een tiental interviewers onder leiding van Henk Enkelaar. Een deel van deze rubriek „Praten met de Minister-President" laten wij hier volgen.

HENK ENKELAAR: Vandaag wordt het praten met premier De Jong. Hartelijk welkom, mijnheer de president, hartelijk welkom ook de tien Nederlanders van diverse pluimage, die met de premier vanmorgen in discussie zullen gaan. En wie mag ik voor het eerst het woord geven?

HEER V. ASSENDONCK: Ja, ik zou, mijnheer De Jong deze morgen willen beginnen met een actueel vraagje eigenlijk. Ik zou willen vragen, of u in het kort wilt reageren op hetgeen dit moment in het nieuws is, namelijk dat drie vrijheidsstr ders uit de Portugese kolonieën door paus Paulus ontvangen zijn. Juicht u dat toe, dat die mensen ontvangen zijn, temeer omdat daar algemeen in gezien wordt, een zekere erkenning van die zijde voor hun vrijheidsstrijd.

M.P.: Ik juich dat toe, mijnheer Van Assendonck, dat ze ontvangen worden. Ik zie geen enkele reden, ik zie zelfs alleen maar redenen voor de paus om wel iedereen te ontvangen. Alle representanten van alle stromingen.

INTERVIEWER: U zou zelf deze mensen ook graag ontvangen?

M.P.: Ik zou zeer geïnteresseerd zijn in hun standpunt.

INTERVIEWER: En wat vindt u van hun standpunt?

M.P.: Nou, dat zou ik eerst omstandig van hun zijde moeten weten.

HENK ENKELAAR: De heer Terlaak kan hierop inhaken.

HEER TERLAAK: U weet, mijnheer de president, al een paar maanden geleden er van alle kanten op aangedrongen is, dat de Nederlandse regering stappen zou ondernemen in de ministerraad van de NATO om te zorgen dat er geen wapens meer van Portugal, NATO-wapens van Portugal, naar Portugese gebieden zouden gaan. Als u nu de strijd van deze mensen voor hun vrijheid kunt toejuichen, is het dan ook niet logisch, dat wij nog meer aandringen dat er geen wapens naar die gebieden gaan, die ergens van ons komen.

M.P.: Eerst even een kleine correctie. Ik zeg niet, dat ik het toejuich, ik zou het interessant vinden om hun kant van het verhaal te horen. Wat betreft die wapens, dat is een heel andere zaak. De NAVO is essentieel voor onze veiligheid en wij hebben Portugal nodig in de NAVO Portugal heeft niet de NAVO nodig voor zijn veiligheid. Om de hele NAVO in stand te houden, is dus Portugal essentieel en moet ook bewapend worden en de wapens, die voor de NAVO bestemd zijn, worden niet gebruikt in die vrijheidsstrijd.

HEER KUIPER: U zegt, dat de NAVO essentieel is voor onze veiligheid. Daar kan ik ook wel inkomen. Maar de NAVO is ook essentieel voor een verdediging van de Westerse waarde, zoals in de preambule staat van het NAVO-verdrag. En de NAVO wordt toch wel een uitermate ongeloofwaardige zaak, als daar een land in zit, dat deze Westerse waarden en de Westerse democratie eigenlijk dagelijks schendt. En bovendien één of andere racistische oorlog voert in Afrika. Die twee dingen kan ik nooit combineren. Eén van de twee, of je zegt: „Oké, alleen veiligheid, dan Portugal er in", of je zegt: „De NAVO, zoals in de pre-ambule staat, is er voor democratie, voor de verdediging van de Westerse waarden", dan trap je Portugal er uit. Ik kan het niet anders zien.

M.P.: Dat is te zwart-wit gesteld. Het is niet zo, dat het allemaal koek en ei is in de NAVO. Niemand vindt dat mooi, maar men kan niet zeggen, dat dan de NAVO volstrekt ongeloofwaardig wordt. De NAVO is bedoeld voor de veiligheid. En er staat inderdaad in de preambule..., maar dat heeft veel minder waarde: als u de preambule van de Verenigde Naties werkelijk helemaal voor 100 procent nam, dan zou u het overgrote deel van de leden van de Verenigde Naties er uit moeten doen.

HEER TERLAAK: Nu we spreken over de NATO, dan zou ik een andere vraag hieraan vast willen koppelen. Je merkt nu overal in Nederland, dat er gelobbied wordt om volgend jaar de Nederlandse bijdrage voor de defensie te verhogen. Zou u daar uw standpunt over kunnen geven?

M.P.: „Gelobbied" vind ik niet het juiste woord. De veiligheid van een samenleving is een heel belangrijke kwestie en het is dus goed, dat dat eens in discussie komt. Want het is voor ons allemaal een heel belangrijke zaak. Of die inspanning omhoog moet of niet, dat is een kwestie die breder gefundeerd moet worden. Dan moet er eerst in zijn totaliteit van de NAVO een behoorlijke militaire en politieke analyse komen. Dan moet de NATO in zijn totaliteit zeggen, wat het antwoord daarop moet zijn. Dat wordt verdeeld, dat wordt door alle landen samen bekeken en dan kunnen de landen hierin hun aandeel leveren.

DE HEER BOSCH: Mag ik een hele andere kwestie aansnijden. Er is net ook al tegen u gezegd, in de loop van dit gesprek, dat u begrip heeft voor alle verschillende uiteenlopende zaken. U heeft inderdaad begrip opgebracht — uit naam van de Nederlandse regering — voor de inval van de Amerikanen in Cambodja. Ik moet zeggen, dat mij dat nogal geschokt heeft. Maar, waar baseert u dat begrip op? Ik weet van u, dat u vindt dat Nederland moet aanleunen tegen de grote broer Amerika, omdat je daarmee veilig bent t.o.v. Rusland. Is deze, voor mij wat primitieve polarisering, de achtergrond van het feit, dat u begrip heeft voor Amerika? En als dat zo is, is het dan zo dat — dat wou ik nog even aan elkaar koppelen — dat u meer aan de kant staat van de heer Nixon en Agnew en minder aan de kant van de opponenten in Amerika, die menen dat men volkomen ten onrechte in Indo-China deze verschrikkelijke oorlog jarenlang blijft voortzetten.

M.P.: In de eerste plaats, wat die kwestie betreft van Cambodja, daar heb ik heel duidelijke voorbehouden toen bijgemaakt. Ik heb gezegd, uitgaande van het standpunt dat het is om de spanning in Indo-China te verminderen en aannemende dat dit geen uitbreiding van de oorlog zal betekenen, dat men vasthoudt aan het juiste schema van terugtrekken van de troepen, als het daarvoor noodzakelijk is om dat te doen, — dat kunnen wij hier niet beoordelen — dan heb ik daar begrip voor. Dus dat begrip was met veel voorwaarden omkleed. Dat betekent echter niet dat maar alles wat Amerika doet, dat ik dat prachtig vind. Ik vind wel, dat de samenwerking met Amerika in de NAVO essentieel is voor onze veiligheid. Europa kan zich op het ogenblik niet alleen staande houden. Uit dien hoofde vind ik, dat in NAVO-verband het gewoon essentieel is voor onze veiligheid van heel Europa, dat Amerika en wij daarin samenblijven. Het is beslist niet waar, dat ik de ideeën van de heer Agnew aanhaal. Daar staat ook een heel groot vraagteken achter.

INTERRUPTIE: Als u dat met allerlei slagen om de arm formuleert, dan formuleert u slagen om de arm die de Amerikanen zelf ook maken. In dat opzicht zou ik u van Amerikaanse vriendelijkheid, „Amerikaans-Freundlichkeit" willen beschuldigen.

M.P.: Ja, u kunt beschuldigen, het is de vraag of dat terecht is.

INTERRUPTIE: Voorwaarden die u gesteld hebt. Bent u in twee maanden tot de conclusie gekomen, dat aan die voorwaarden is voldaan, of bent u nu na die twee maanden tot de conclusie gekomen, dat het inderdaad een uitbreiding van de oorlog in Indo-China is geworden, zodat u uw begrip weer intrekt?

M.P.: Er is gedeeltelijk een belang. Ik moet nog zien of het terugtrekken van de troepen inderdaad ook volgens het schema verloopt. Helemaal uit Indo-China. Uit Cambodja is het op tijd gedaan. In zoverre ben ik voldaan.

INTERRUPTIE: Nee, ik bedoel het punt van de uitbreiding. Uw voorwaarde was, als aangetoond kan worden dat dit geen uitbreiding van de oorlog is. Ik dacht, dat inmiddels was aangetoond dat het wel een uitbreiding van de oorlog was. De aanvallen van Amerika op Cambodja blijven doorgaan, de Zuidvietnamezen blijven zitten; je kunt toch wel zeggen dat de Vietnamese oorlog een Indo-Chinese oorlog is geworden. Kijk maar naar de internationale persverslagen. Dan blijkt ook — in een serieuze krant als de Times — dat het gewoon zo is, dat vroeger de Vietkong in twee provincies in Cambodja een beetje rondscharrelde, alleen maar om hun eigen Ho-Chi-Minh-route te beschermen en verder nergens anders om, terwijl nu door die Amerikaanse invallen enorme polarisatie in Cambodja is ontstaan, waardoor eigenlijk heel Cambodja strijdtoneel is geworden, en dat is geworden een uitbreiding van de oorlog. En al die ontzettende ellende, die we van Vietnam hebben gehad, ik vrees dat de Cambodjanen dat nu ook gaan krijgen, nl. die eindeloze bombardementen met B'52's en soortgelijke zaken, napalm-bombardementen en alles. Ik vind, dat je wel degelijk moet zeggen, dat de oorlog is uitgebreid en dat Cambodja oorlogstoneel is geworden als gevolg van de Amerikaanse interventie. Als u dat met mij eens bent, trekt u dan uw begrip in?

M.P.: Dat ben ik nu niet met u eens. Die bombardementen, die bestonden tevoren, die bestaan nu en die zullen ook nog wel doorgaan en ik meen...

INTERRUPTIE: Nee, die bombardementen op Cambodja bestonden niet.

M.P.: Bestonden ook tevoren.

INTERRUPTIE: Ja, Laos, maar Cambodja niet.

M.P.: Ja wel, Hochiminte is altijd gebombardeerd.

INTERRUPTIE: Ja, die twee provincies, maar ze zijn nu uitgebreid.

INTERRUPTIE: Mag ik u nog een vraag stellen? De heer Kuiper zegt, dat die oorlog in Indo-China uitgebreid is en u zegt: „Nou, dat weet ik nog niet, dat wacht ik nog maar even af", terwijl ik dacht, dat vrijwel alle commentaren zowel in de Nederlandse als de buitenlandse pers zich richten tegen de uitbreiding van deze oorlog. Ik ben erg benieuwd welke kranten of u leest. Kunt u dat concreet aangeven? En of de commentaren in die kranten uw opinie beïnvloeden of dat u andere referentiekaders hebt en welke dat dan wel zijn?

M.P.: Ja, ik lees praktisch alle kranten die er in Nederland verschijnen, in hoofdzaak hun hoofdartikelen. En van de provinciale kranten, de plaatselijke kranten, krijg ik de knipsels ook. Maar dat is meestal een paar dagen later.

INTERRUPTIE: Ja, maar welke kranten zijn voor u het meest anliegend, het meest voor u herkenbaar? Juist, omdat vrijwel de hele pers zich richt tegen die oorlog en u toch zegt: „Ja, ik zie dat nog niet", ben ik gewoon benieuwd waar uw referentiekader eigenlijk ligt. Dus twee vragen: welke kranten zijn voor u het meest herkenbaar en kunt u een paar namen noemen en waar ligt uw referentie-kader, dat u zegt: Ja, dat weet ik nog niet, dat laat ik open."

M.P.: Welke kranten voor mij het meest herkenbaar zijn, dat is niet zo zondermeer gezegd. Dat hangt af van het onderwerp. In het ene ogenblik spreekt het ene commentaar...

INTERRUPTIE: Ten opzichte van de oorlog in Indo-China. We hebben het over een concreet ding.

M.P.: Daar vind ik geen enkele krant die werkelijk mijn opinie weergeeft. Ik vind, dat ze allemaal iets te snel oordelen eigenlijk, daar heb ik mijn eigen opinie over. En die vind ik niet helemaal in een bepaalde krant verwoord. Soms zeg ik, ja dat ligt er wel dicht bij, soms bij een ander. Mijn oordeel vind ik gewoon omdat het nog te vroeg is. Die terugtrekking van die troepen is nog pas gebeurd. Ik moet nog even zien of het zich weer op dezelfde manier gaat voortzetten, zoals het in het verleden was. Het is nog net wat te vroeg om daar werkelijk een oordeel over te hebben.

INTERRUPTIE: Maar hoe kunt u zich dan centrum links noemen, als zelfs in Amerika de gematigde professoren en studenten, die altijd nog meegegaan zijn met het beleid van Nixon, nu tegenover hem staan? Hoe kunt u zich dan in 's hemelsnaam centrum links noemen?

M.P.: Centrum links, dat baseer ik voornamelijk op de sociale politiek. De socials maatregelen, de algemene maatregelen.

RONDVRAAG: Zal ik maar het rijtje afgaan en heel kort.

HEER TERLAAK: Mijnheer De Jong, er is een soldaat veroordeeld tot 8 maanden gevangenisstraf, omdat hij weigerde te groeten. Is wel hoog. Wat vindt u van het protest van de Vereniging van dienstplichtige militairen?

M.P.: Het is onjuist als u zegt, dat die man voor acht maanden is veroordeeld omdat hij niet wou groeten. Er is veel meer aan de hand, dus het is misleidend om het zo te stellen. Ik ben van mening, dat voor de veiligheid van ons land de strijdkrachten essentieel zijn in het kader van de NAVO, waar de heer ... over sprak. In een strijdkracht moet een zekere discipline heersen. Over hoe dat verder geregeld moet worden en hoe dat aangepast moet worden aan de moderne tijd, daar zou je lang over kunnen praetn, maar men kan geen helemaal tuchteloze of disciplineloze strijdkracht hebben.

INTERRUPTIE: Het protest van de VVDM, hoe oordeelt u daarover?

M.P.: Als het een gewone speelse zaak was, dan zou je er nog om kunnen lachen. Ik heb zo het idee, dat er veel meer achter zit en dan vind ik het verkeerd.

DE HEER KUIK: Ik wou nog even doorgaan met de vraag van de heer Terlaak over die groetplicht en zo. Het was inderdaad wel zo, dat die jongen wel iets meer had gedaan dan niet groeten, maar dat neemt toch niet weg, als je de vonnissen naast elkaar legt van burgerlijke en militaire rechtbanken, dan schrik je je ongelukkig, hè. Nico Scheepmaker heeft het laatst in de Volkskrant gedaan, mensen die voor moord 1 jaar en 8 maanden krijgen, wat ik verder uitstekend vind, dat zal wel goed zijn, en mensen die 12 of 10 maanden krijgen van de militaire rechtbank voor zaken die zo oneindig minder belangrijk zijn, zodat je zegt, de onderlinge verhoudingen die zijn helemaal zoek. Vindt u eigenlijk niet, dat de militaire rechtspraak veel beter kan worden afgeschaft en dat deze hele rechtspraak toch uiteindelijk beter in handen kan zijn van burgerlijke rechters? Vindt u ook niet, dat het eigenlijk wel heel erg raar is, dat je in Nederland, in elke behoorlijke samenleving 10 jaar moet studeren en een onkreukbare staat van dienst moet hebben om rechter te kunnen zijn en iemand eens veertien dagen in de gevangenis te kunnen stoppen, terwijl in dienst de eerste de beste kornet van 21 jaar de bevoegdheid heeft om je 14 dagen achter de wacht te frommelen, zoals dat heet?

M.P.: Kijk, die folder op zichzelf daar heb ik geen oordeel over. Ik ben met u van mening, dat die kwestie onder de loep genomen moet worden. Er is een commissie bezig over de krijgstucht zowel als de militaire justitie. Of het helemaal afgeschaft zal worden, dat durf ik op het ogenblik nog niet te zeggen.

INTERRUPTIE: Zou u er voorstander van zijn? Vindt u niet, dat burgerlijke rechters veel beter competent zijn om dit te doen, dan...

M.P.: Bij de militaire rechtspraak van de hogere colleges, zijn ook allemaal juristen en wat dat betreft maakt het dus niet zoveel verschil. Ik ben zelf van mening dat de strijdkrachten in tijd van moeilijkheden inderdaad, vermoedelijk altijd, militaire justitie nodig zullen hebben. Of dit in normale tijden ook moet zijn, dat weet ik niet.

INTERRUPTIE: U zet hier wel een vraagteken achter?

M.P.: Ik zou eerst de voor- en nadelen wat meer voor me willen zien, voordat ik zo maar zeg „ja" of „nee" hierop.

Ontleend aan persbericht van de Atlantische Commissie.

Gewestvorming van de drie noordelijke provincies en Overijssel

„In „Gemeentebeleid", het maandblad van de Vereniging van christelijk - historische leden van gemeente- en provinciebesturen, gaf de medewerker Kl. Vos een beschouwing over de gewestvorming, zoals die in de noordelijke provincies en in Overijssel op advies van de bewindslieden van Binnenlandse Zaken gestimuleerd wordt. Hij putte de gegevens uit een gesprek met staatssecretaris C. van Veen, een lezing van minister mr. H. K. J. Beernink te Arnhem uitgesproken en een ontmoeting met de beide bewindslieden, nadat zij in Zwolle met de provinciale besturen van Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel, geconfereerd hadden. Zijn beschouwing luidde:

De provinciale besturen van de drie noordelijke provincies en Overijssel zijn op het ogenblik bezig de vormen van gemeentelijke samenwerking in hun gewesten te inventariseren. Deze gegevens zullen het basismateriaal vormen voor de structuurschets, die in opdracht van minister mr. H. K. J. Beernink en staatssecretaris mr. C. van Veen ontworpen wordt voor de gewestvorming. Uit de studies van de provinciale besturen zal een indicatieve kaart voortkomen, die de gemeenten enige richting kan geven bij het zoeken van samenwerking met gemeenten in de diverse regio's.
De verwachting bestaat, dat de provinciale besturen hun werk omstreeks Sinterklaas afgerond zullen hebben.

Deze arbeid in de noordelijke provincies en Overijssel zal niet slechts van betekenis zijn voor deze gewesten. In het overleg met de vier provinciale besturen benadrukte staatssecretaris Van Veen, dat de in de vier provincies te ontwikkelen (pluriforme) methodiek van de gewestvorming aan de andere zeven provinciale besturen kan worden doorgegeven bij het op gang brengen van gewestvorming.
Over de gewestvorming bestaat nog al wat spraakverwarring. Schuldig hieraan is stellig de omstandigheid, dat ten tijde van de (vooral politieke) discussies over districtsvorming ook het gesprek over gewestvorming op gang kwam. Het is voor een goed verstaan nodig beide onderwerpen strikt uit elkaar te houden.
Bij districtsvorming is sprake van een nieuwe (de zogenaamde vierde) bestuurslaag, die geplaatst wordt tussen de gemeenten en het provinciaal bestuur. De voorstanders van deze conceptie verwachten, dat deze districtenstructuur de taken van de provinciale besturen zodanig zal uithollen dat ze beter kunnen verdwijnen.
Gewestvorming, zoals die minister Beernink en staatssecretaris van Veen voor ogen staat, moet beschouwd worden als een complementaire voorziening voor de gemeenten. Via een uitbouw van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen, ten departemente in een vergevorderd stadium van voorbereiding, zal de gewestvorming gestalte moeten krijgen. Daarbij wordt er vanuit gegaan, dat de initiatieven van onderop zullen worden ontwikkeld. Op basis van vrijwilligheid — met de mogelijkheid overigens dat aan één of meer gemeenten een samenwerkingsverband kan worden opgelegd — bepalen de deelnemende gemeenten zelve over de vorming van een gewest.
Sprekende voor de CH-bestuurders van provincie en gemeenten in Gelderland, zei mr. Beernink, dat de noodzaak van toenemende specialisatie zich aan het lokale bestuur opdringt. Planning en dienstverlening vragen een breder draagvlak dan het lokale bestuur alleen kan opbrengen. Gewestvorming is één van de middelen om het draagvlak te vergroten. De aandacht, die intussen aan de gewestvorming wordt gegeven, impliceert intussen niet, dat het oudste middel om het lokale bestuur te versterken — de samenvoeging van gemeenten — op de achtergrond is geraakt.
In Arnhem stelde minister Beernink met nadruk vast, dat het een zaak van én-én is en niet van of-of. Het zeker vrijblijvende karakter, dat in de gedachten aan de gewesten wordt gegeven, houdt niet in, dat de nieuwe instituten van gemeentelijke samenwerking uitsluitend een leven als intergemeentelijke adviesorganen zullen gaan leiden. In de gedachtengang van staatssecretaris Van Veen zullen de gewesten tenminste coördinerende en dirigerende bevoegdheden moeten krijgen.
In de praktijk zal dit leiden tot een beperking van de autonome taken van de gemeenten. In streekverband zullen aanstonds voor onderwerpen, die zich daarvoor lenen, hoofdlijnen worden getrokken. De afzonderlijke gemeenten blijven in hun eigen gebied verantwoordelijk voor de detaillering en de uitvoering.
Niet onmogelijk is, dat de gewestvorming ook consequenties heeft voor de taken, welke provinciale besturen tot nu toe uitvoeren. Denkbaar is bijvoorbeeld, dat op het vlak van de planologie het gewest een structuurschets op tafel gaat leggen, welke alle kenmerken van een streekplan in zich draagt.
Vaststelling van streekplannen is nu een taak van Provinciale Staten. Staatssecretaris Van Veen gaat er in zijn ideeën niet à priori vanuit, dat de gewestvorming de taak van de provincie ongerept zal laten.
Daarom ook hebben hij en minister Beernink de Raad voor de Territoriale Decentralisatie opdracht gegeven een studie te maken van de relaties, die er liggen en die er kunnen komen te liggen. De wetenschappelijk gefundeerde nota zal echter niet op korte termijn geschreven kunnen worden. De materie is er te complex voor.
In Arnhem sprak minister Beernink als zijn verwachting uit, dat de gewestvorming — ook als de mogelijkheden optimaal benut worden — de provincies niet overbodig zullen maken. Als tussenschakel blijven de provincies een belangrijke functie vervullen. De minister voegde er echter aan toe, dat dit niet inhoudt, dat de provincies zoals ze nu bestaan, ongewijzigd zullen blijven. De grenzen van de provincies liggen niet voor de eeuwigheid vast. De minister opperde zelfs de mogelijkheid, dat het aantal provincies beperkt zal worden. „Ook hier moeten we streven naar efficiency." Over de samenstelling van de gewestraad als het hoofd van het gewest bestaan nog geen afgeronde ideeën.
Minister Beernink noemde tijdens zijn lezing in Arnhem drie mogelijkheden, namelijk een aanwijzing door de deelnemende gemeenten, een rechtstreeksverkiezing en een mengsysteem van beide eerstgenoemde mogelijkheden. Minister Beernink toonde zich persoonlijk een voorstander van het meng-stelsel, waarbij de helft van het aantal leden rechtstreeks wordt gekozen en de andere helft door de deelnemende gemeentebesturen wordt aangewezen. In dit systeem zit namelijk de garantie, voor de hechte relatie, welke tussen de gewestraad en de gemeenteraden zal moeten bestaan. Bij een rechtstreekse verkiezing van alle leden is het niet uitgesloten, dat de nodige contacten onvoldoende tot stand komen.
Gewestvorming brengt ook financiële consequenties met zich mee. Ze worden degelijk ten departemente onderkend. Minister Beernink huldigt het principe, dat wanneer het gewest taken van deelnemende gemeenten gaat overnemen het logisch is, dat de gemeenten zelf voor de geldmiddelen zorgen. Neemt het gewest daarentegen nieuwe taken op zich, dan zal het rijk voor financiering moeten zorgen. De minister van Financiën heeft met een bedenkelijk gezicht van dit principe kennis genomen. Daar de redelijkheid ervan niet ontkend kan worden, zal in voortgezet overleg een bevredigende regeling gevonden moeten worden.
Bij hun gesprekken met de provinciale besturen van Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel ontmoetten de beide bewindslieden van Binnenlandse Zaken bereidheid om mee te werken de gewestvorming een stevige steun in de rug te geven. Deze bereidheid spruit niet slechts voort uit erkenning van de noodzaak, dat het lokale bestuur versterkt wordt, maar tevens uit de gedachte, dat het doorzicht van het bestuur een voorname eis van de democratie is. Vormen van intergemeentelijke samenwerking, zoals die nu bestaan, onttrekken zich veelal aan de publieke controle. De vergaderingen van intergemeentelijke wegschappen en dergelijke worden veelal in besloten kring gehouden. Bij het bestuur van de gewesten zal het beginsel van de openbaarheid, zoals die ook voor de gemeenteraden geldt, ernstig worden nagestreefd.

Kl. Vos.

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CH
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

Financiële verhouding kerkgenootschappen

Bij de Tweede Kamer is een wetsontwerp ingediend dat strekt tot het doen vervallen van artikel 185 van de Grondwet. Dit artikel,, dat in zijn huidige bewoordingen reeds in de Grondwet van 1815 werd opgenomen, bepaalt dat de traktementen, pensioenen en andere inkomsten, van welke aard ook, die door de onderscheidene godsdienstige gezindheden of hun leraars genoten worden, aan deze gezindheden verzekerd blijven. De bedoeling was door deze bepaling de toen bestaande toestand te bestendigen.

Naar aanleiding van het advies van de commissie-Van Walsum, die zich met deze materie had beziggehouden, heeft minister Witteveen van Financiën in zijn brief van 19 februari 1969 reeds namens de regering te kennen gegeven, dat zij een regeling tot afkoop van de huidige uitkeringen als de enige aanvaardbare oplossing zag. Aan de Staatscommissie van advies inzake de Grondwet en de Kieswet werd de vraag voorgelegd, of een afkoopregeling al dan niet zou moeten worden gebaseerd op een additioneel artikel van de Grondwet.
Dee staatscommissie heeft voorgesteld artikel 185 te laten vervallen onder opneming van een additioneel artikel, op grond waarvan de in artikel 185 neergelegde regeling van kracht blijft, totdat terzake bij wettelijke regeling een voorziening zal zijn getroffen. De staatscommissie acht het echter weinig raadzaam de structuur van de te treffen regeling in de additionele artikelen van de Grondwet vast te leggen.
De regering stemt met het voorstel tot schrapping van artikel 185 in. Zij deelt het standpunt van de staatscommissie, dat het artikel niet beoogt een principiële regeling te geven van de financiële verhouding tussen kerk en staat en dat het onvoldoende aansluit bij de huidige verhoudingen. Doch ook los van de specifieke inhoud van artikel 185 kan de regering zich aansluiten bij de mening van de staatscommissie, die deze verhouding een onderwerp acht, dat zich moeilijk leent voor regeling in de Grondwet.
Daarom wordt ingestemd met het voorstel een additioneel grondwetsartikel op te nemen waarin het vaststellen van het karakter van de nieuw te treffen regeling aan de gewone wetgever wordt overgelaten. De grondwetswijziging blijft dus op dit punt beperkt tot een deconstitutionalisering van de materie. Een beslissing omtrent de inhoud van het ontwerp voor de wettelijke regeling komt dientengevolge pas na de realisering van de grondwetswijziging aan de orde en zal een zaak zijn van het nieuwe kabinet.
Aangezien de nieuwe wettelijke regeling, wat deze overigens ook moge inhouden, naar het oordeel van dit kabinet toch mede een voorziening tot afwikkeling van de historisch verkregen rechten zal moeten bevatten, is een commissie ingesteld, die zich over de inhoud van een zodanige voorziening zal moeten beraden. Voorzitter van deze commissie is prof. mr. P. J. Verdam. De leden zijn: mr. S. Boas, raadsheer in het gerechtshof te Amsterdam; dr. C. J. de Jong, officiaal van het bisdom Breda; dr. J van Klinken, actuaris van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds; prof. dr. A. F. N. Lekkerkerker, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Groningen en mr. H. van Riel, lid van de Eerste Kamer. Secretaris is mr. J. H. van Wijk, administrateur bij het Ministerie van Financiën.

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

---

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★

NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277

★

ABBENES — TELEFOON 02534 - 226

★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS
Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 4500

NOORDWIJK

Dr. Gort WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE IN ZEE TE GAAN

Asselsestraat 21—23,
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61.
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.

800 m2 toonruimte

Politiek vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

---

nijhuis

bouwbedrijf

MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW

Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

Garagebedrijf BREEDIJK

's-Gravenweg 200 227 — Telefoon 010 - 333180 - 333395

CAPELLE AAN DE IJSSEL

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 Telefoon 010-343473

VLAARDINGEN

Te huur als VAKANTIEVERBLIJF

vanaf ongeveer half augustus op **Walcheren:** geheel vrije gemeubileerde woningen, van alle gemakken voorzien, compleet ingericht. (Zoutelande en Koudekerke).

Telefoon 01186 - 596 (niet 's middags).

Makelaarskantoor Hoogenraad

Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560

RIJSWIJK (Z.H.)

Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

Voor **LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN** (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 Leeuwarden Telefoon 05100 20841

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204
WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

N.V. AANNEMERSBEDRIJF

Ph. DE KONING Jr.

Voor alle betonwerken
Vissersbuurt 110 - Telefoon 01850 - 39543 - 51543
PAPENDRECHT

Houthandel S. O. DE VRIES n.v.

Oppedijkstraat 2
Telefoon 05155: 201 - 202 - 301 - 402
IJLST

---

boele & van eesteren

b
en van
e **rlouwstraat 182 tel 636916 den haag**

BOUWBEDRIJF

Firma R. Wijbenga & Zn.

G. Japicxstraat 12
Tel 05100 - 25298
W. Loréstraat
Tel. 05100 25290
Eutarpestraat 26
Tel. 05100 - 22075
LEEUWARDEN

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 7 AUG. 1970
6e Jaargang - No. 30

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Mr. W. Scholten

Omzetbelasting gaat verder omhoog

Belangrijke fiscale voorstellen op komst

In het voorland van de miljoenennota en de begroting voor het jaar 1971 zijn we in deze zomermaanden van 1970 verrast met belangrijke mededelingen over de toekomstige fiscale politiek van het kabinet-De Jong. Mededelingen uit de mond van de minister van Financiën persoonlijk (opgetekend door „Het Parool") en daarom van voldoende belang om er ook in „De Nederlander" bij stil te staan.

Minister Witteveen heeft in de eerste plaats enkele opmerkingen gemaakt over de eventuele noodzaak om nog vóór de verkiezingen in april 1971 maatregelen te nemen tot afkoeling van de oververhitte economie in Nederland. Verschillende politici (o.a. Den Uyl en Biesheuvel) hebben naar aanleiding hiervan verbindingen gelegd tussen deze opmerkingen en de belastingcorrectie van 900 miljoen gulden die het kabinet De Jong heeft doorgevoerd en waarvan het tweede deel ad f 300 miljoen gulden per 1 januari 1971 nog moet worden gerealiseerd. Wanneer ook ik hier een kanttekening maak, dan is het deze, dat deze ontwikkeling van onze economie de juistheid bevestigt van het ook door de CHU Tweede Kamerfractie ingenomen standpunt, dat het verstandig was het grootste deel van deze correctie (nl. 2/3 deel) reeds in 1970 door te voeren. Een verdeling bij helfte zoals de ARP-fractie tot op het laatste en voor haar bittere eind heeft verdedigd, zou de spanningen in onze economie in 1971 nog verder hebben opgevoerd dan reeds nu blijkens de uitlatingen van minister Witteveen moet worden gevreesd. Hoezeer het feit van de toegenomen spanningen in onze economie moet worden betreurd, zij levert in ieder geval geen grond op voor de stelling, dat met betrekking tot de verdeling van de belastingcorrectie over de jaren 1970 en 1971 in het verleden een onjuist beleid is gevoerd.

In tegenstelling met de publikatie in Trouw van maandag 13 juli jl. deed minister Witteveen de belangrijke mededeling, dat de omzetbelasting per 1 januari 1971 meer zal moeten worden verhoogd dan in de herfst van 1969 is beslist. De Staten-Generaal hebben toen voorstellen aangenomen om de tarieven van de omzetbelasting per 1 januari 1971 te verhogen van 12 op 13 procent (het gewone tarief) en van 4 op 4,3 procent (het tarief voor de eerste levensbehoeften).

Minister Witteveen denkt thans aan een verdubbeling van de eerder geschatte meeropbrengst ad 300 miljoen gulden. Bij dit bedrag moeten we overigens wel in aanmerking nemen, dat per 1 januari 1971 niet alleen de tarieven worden verhoogd, maar ook een aantal artikelen wordt overgebracht van het normale tarief naar het lage tarief voor eerste levensbehoeften. De negatieve invloed hiervan kan op 150 miljoen gulden worden gesteld. Bij een verdubbeling van de meeropbrengst zou het dus niet noodzakelijk behoeven te zijn om de voorgestelde percentageverhogingen ook te verdubbelen. Met andere woorden: uit de mededelingen van minister Witteveen kan niet zonder meer worden afgeleid, dat per 1 januari 1971 de percentages van de omzetbelasting op 14 en 4,6 zullen worden gebracht. Daarbij komt dat er ook nog andere oplossingen denkbaar zijn.

Matiging

Men zou bijvoorbeeld kunnen denken aan een verhoging van het normale tarief tot van het lage tarief op 4,3 of zelfs op het veertien procent, maar aan een handhaving thans geldende percentage van 4 procent. Uit een oogpunt van prijspolitiek zou een dergelijke matiging van de stijging van de omzetbelasting op eerste levensbehoeften 'n belangrijke zaak zijn. Immers dan wordt voorkomen, dat louter op grond van een bescheiden verhoging van de omzetbelasting alle prijzen van eerste levensbehoeften op de helling komen.

Voorts kan men denken aan een wijziging en/of uitbreiding van het pakket van goederen en diensten waarop het lage tarief voor eerste levensbehoeften van toepassing is. Hierdoor zou de stijging van de kosten van levensonderhoud welke voortvloeit uit de verhoging van het normale tarief in belangrijke mate kunnen worden weggenomen. Er leven bovendien op dit punt in het bedrijfsleven enkele gerechtvaardigde wensen. Gerechtvaardigd, omdat naar de situatie van dit moment de concurrentieverhoudingen door verschillende omzetbelastingtarieven op vergelijkbare produkten wordt scheefgetrokken.

Blijkens de mededelingen van minister Witteveen kunnen we nog vóór prinsjesdag voorstellen verwachten tot vereenvoudiging van de loon- en inkomstenbelasting. Hij heeft niet verteld welke onderwerpen daarbij aan de orde zullen komen. Maar wel heeft hij duidelijk gemaakt, dat het plan-Grapperhaus voor een zogenaamde verkorte aangifte teveel geld kost en daarom niet kan worden gerealiseerd.

In ieder geval zal aan de orde moeten komen het huidige régime voor de buitengewone lasten. Want de thans geldende regeling heeft een tijdelijk karakter en loopt 31 december van dit jaar af.

Commissie-Hofstra

De adviescommissie voor fiscale vraagstukken, de commissie-Hofstra, heeft in de afgelopen week een rapport over deze kwestie gepubliceerd. Hierin wordt onder meer voorgesteld om de premies voor ziekenfonds en ziektekostenverzekering voortaan op gelijke wijze als de premies voor AOW, AWW en AWBZ als persoonlijke verplichting op het inkomen in mindering te brengen. Een gedachte, die ik in het verleden ook al eens in de Kamer heb gelanceerd. Maar ik ben erg bang, dat dit voorstel zoveel geld kost, dat het budgettair niet kan worden ingepast, ook niet wanneer de invoering trapsgewijze zou plaats vinden.

Toch zal er iets ten aanzien van de buitengewone lasten — en in het bijzonder de ziektekosten — moeten gebeuren. De commissie stelt naast de premie-aftrek ook verscherpingen in de huidige situatie voor. Ik ben bang, dat van het totale rapport van de commissie deze laatste voorstellen het eerst in uitvoering zullen komen. In dit verband wil ik nog eens in herinnering roepen hetgeen de toenmalige staatssecretaris van Financiën, dr. Van den Berge, op 4 juni 1964 in de Tweede Kamer heeft opgemerkt, nl.: „Wanneer men een beperking aanbrengt in de regeling van de buitengewone lasten, moet men zich wel bewust zijn, dat men met iets bezig is, dat onsympathiek aandoet."

Ik hoop, dat de bewindslieden van Financiën erin zullen slagen om ten aanzien van de buitengewone lasten niet alleen tot verzwaringen te komen. We moeten ons realiseren, dat het hier gaat om belastingplichtigen, die met uitgaven voor ziekte etc. op zware lasten zitten. Het rapport van de commissie Hofstra is naar mijn gevoel een eenheid in deze zin, dat het voorstel om bepaalde dingen wat strakker te regelen niet los kan worden gezien van het tegemoetkomende voorstel om alle premies van het inkomen aftrekbaar te maken. Wanneer dit laatste niet door kan gaan, zal men m.i. met de eerder bedoelde maatregelen, die de druk van de loon- en inkomstenbelasting verzwaren, voorzichtig moeten zijn.

De commissie Hofstra heeft ook over andere onderwerpen haar licht laten schijnen. Voor een zeer belangrijk deel gaat het daarbij om vragen van fiscale techniek. Het is uiteraard hier niet de plaats om op deze voorstellen uitvoerig in te gaan. Voor één onderwerp wil ik echter nog de aandacht vragen. De commissie heeft de vraag onder ogen genomen of er in ons fiscale recht een mogelijkheid moet komen, dat belastingplichtigen een proefprocedure aanspannen over de fiscale consequenties van door hen beraamde, doch nog niet ten uitvoer gelegde rechtshandelingen.

De meerderheid van de commissie is tot de conclusie gekomen, dat de invoering van een algemene mogelijkheid voor een proefprocedure wenselijk is, indien de belanghebbenden een zwaarwegend belang hebben bij een beslissing vooraf van de rechters. Als argumenten worden hierbij aangevoerd, dat de staat in fiscalibus zulke zware eisen aan de contribuabelen stelt, dat deze er recht op hebben zo groot mogelijke zekerheid omtrent de fiscale gevolgen van de voorgenomen handelingen te verkrijgen.

Voorts zou dit instituut aan de burgers een verhoogde rechtsbescherming bieden. Hoewel ik de bezwaren welke de minderheid van de commissie tegen een dergelijke mogelijkheid van een proefprocedure heeft, zeer goed begrijp, zou ik mij toch aan de kant van de meerderheid van de commissie willen scharen. Bij de nog steeds voortschrijdende verzwaring van onze belastingdruk — die ook in de komende parlementaire periode niet tot stilstand zal komen — is het van het grootste gewicht de individuele belastingplichtige een zo groot mogelijke zekerheid en rechtsbescherming te bieden. Dat daarbij maatregelen ter voorkoming van misbruik van het instituut zouden moeten worden ingebouwd, is voor mij vanzelfsprekend.

Ik hoop, dat staatssecretaris Grapperhaus ook met het oordeel van de meerderheid van de commissie instemt en spoedig gelegenheid vindt om terzake een wetsontwerp in te dienen.

Het bezoek van de president van Indonesië aan Nederland

Onlangs werd ik opgebeld door een journalist. „Bent u bereid ter gelegenheid van het komende staatsiebezoek aan Nederland van president Suharto deel te nemen aan een gesprek tussen de heer Suharto en het parlement? U weet, de heer Den Uyl heeft daarover vragen gesteld."

Mijn antwoord was: „Als de heer Suharto bereid is met het parlement te spreken, dan zal ik daar zeker niet ontbreken."

„Ja maar, wat vindt uw fractie daarvan?" Antwoord: „Mijn fractie is met vakantie en we hebben daar dus niet over gesproken." De journalist hield aan: „Ja, er zijn toch wel enkele fractieleden aanwezig?"

„Natuurlijk", zei ik, „maar we hebben elkaar hierover niet benaderd."

„Bent u ook bereid aan een gesprek deel te nemen wanneer het gaat over politieke en economische problemen", vroeg de journalist verder.

„Natuurlijk", zei ik, „en ik dacht: waar zou het anders over moeten gaan. En let u er goed op", ging ik verder, „dat ik hier uitsluitend namens mijzelf spreek."

De achtergrond van dit alles is duidelijk. Telkens hoort men verschillende mensen die bezwaren aanvoeren tegen de komst van president Suharto naar Nederland. Die bezwaren zijn van verschillende aard.

De Ambonnezen willen met hem praten over de republiek Zuid-Molukken, die zij gaarne erkend willen zien. Het is natuurlijk de vraag of de heer Suharto hierop zal ingaan. Anderen nemen het hem kwalijk, dat een door hem geleid land nog zoveel politieke gevangenen vasthoudt.

Weer anderen zien de heer Suharto slechts als een generaal, die aan het hoofd staat van een regering in een land, dat geen parlementaire democratie kent zoals wij deze kennen.

Hoe moeten wij nu het bezoek van president Suharto aan ons land zien? De verhouding met Indonesië is na het optreden van de regering-Suharto snel verbeterd.

Prins Bernhard heeft op uitnodiging van Indonesië een officieel bezoek aan dat land gebracht. Bij die gelegenheid heeft de prins nog eens onderstreept, dat ook de koningin de uitnodiging van de Nederlandse regering aan het Indonesisch staatshoofd tot een bezoek aan Nederland warm ondersteunde.

Ik vind het een natuurlijke zaak, dat wanneer president Suharto een bezoek brengt aan West-Europa hij Nederland niet voorbijgaat. Dat zou ik zeer onjuist vinden.

Ik hoop en verwacht, dat het Nederlandse volk in grote meerderheid president Suharto welwillend zal tegemoettreden. Zoals bij elk staatsiebezoek zijn er natuurlijk bezwaren te opperen tegen bepaalde opvattingen van het desbetreffende land.

Ik geloof, dat het de taak is van de regering tijdens dit bezoek in zakelijke gesprekken, die er natuurlijk ook gevoerd worden, de moeilijkste punten die ik reeds heb genoemd, te bespreken.

We hopen, dat het bezoek van president Suharto op waardige wijze zal verlopen.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen,

Kamerleden
VRAGEN
Bewindslieden
ANTWOORDEN

De tijdens het bezoek van de fregatten van de Koninklijke Marine aan Kaapstad gesignaleerde voorvallen met niet-blanke bemanningsleden moeten worden toegeschreven aan het optreden van enkele Zuidafrikaanse burgers. Dit heeft minister W. den Toom van Defensie geantwoord op schriftelijke vragen van de voorzitter van de christelijk-historische Tweede Kamerfractie, de heer J. T. Mellema. De vragen werden gesteld, nadat bekend was geworden, dat bemanningsleden van de marine-fregatten Van Speijk en Van Galen, moeilijkheden hadden ondervonden bij het passagieren in Kaapstad.

De bewindsman merkt op, dat de Zuidafrikaanse regering zelf niet heeft gehandeld in strijd met de door haar gedane toezeggingen. „De regering van Zuid-Afrika heeft het gebeuren zeer betreurd. Zij verzekerde, dat er naar vermogen naar zou worden gestreefd herhalingen te voorkomen. Wel werd aandacht gevraagd voor de omstandigheid, dat de regering privé-optreden van burgers niet steeds in de hand kan houden", aldus minister Den Toom, die dan ook van mening is, dat de regering van Zuid-Afrika haar toezeggingen naar vermogen gestand heeft gedaan.
De bewindsman verwijst voor vragen over de toezeggingen van de Zuidafrikaanse regering naar zijn antwoord van 29 januari jl. op vragen van de heer Visser (D'66). Bij die gelegenheid stelde de minister, dat de Zuidafrikaanse regering hem de verzekering had gegeven, dat voor alle opvarenden de gebruikelijke bewegingsvrijheid aan de wal gewaarborgd zou zijn.
Tenslotte zegt minister Den Toom, dat Kaapstad — liggend op de kortste route naar Nederland — na het bezoek aan landen in de Stille en Indische Oceaan, o.m. in verband met olie laden in het reisplan werd opgenomen. Het bezoek had een informeel karakter.

Gevaarlijke vliegvelden

Het Tweede Kamerlid de heer C. F. van der Peijl (CHU) stelde de volgende schriftelijke vragen aan minister Bakker van Verkeer en Waterstaat:

1. Heeft de minister kennis genomen van publikaties omtrent een rapport van de Britse Vereniging van Verkeersvliegers, waarin 12 vliegvelden in Europa worden bestempeld als „technisch onvoldoende en zelfs gevaarlijk tijdens spitsuren"?
2. Heeft de minister voorts kennis genomen van mededelingen van de Vereniging van Nederlandse Verkeersvliegers, dat „de situatie op de Zuideuropese vliegvelden beslist niet zo verontrustend is als door de Engelse vliegers wordt voorgesteld", hetgeen door een woordvoerder van de Rijksluchtvaartdienst en door andere gezaghebbenden uit de Nederlandse luchtvaartwereld zou zijn bevestigd?
3. Is het waar, dat de Ifalpa (de Internationale Federatie van Verkeersvliegers te Londen) reeds enige tijd geleden een lijst van luchthavens heeft gepubliceerd, die volgens deze piloten onvoldoende zouden zijn uitgerust en heeft genoemde organisatie er bij de regeringen van de hierbij betrokken landen op aangedrongen hun luchthavens te verbeteren?
4. Is het voorts waar, dat zich juist dezer dagen op in het rapport van de Britse Verkeersvliegers genoemde vliegvelden — onder andere op het vliegveld van Barcelona en het Turnhouse vliegveld bij Edinburgh — opnieuw ongelukken hebben voorgedaan?
5. Acht de minister het niet dringend gewenst, dat aan de heersende onzekerheid omtrent de veiligheid van een aantal vliegvelden een eind wordt gemaakt, met name in het belang van een groot aantal vakantiegangers, dat in de komende weken van deze vliegvelden nog gebruik zal moeten maken?
6. Indien bovenstaande vragen bevestigend worden beantwoord, is de minister dan bereid op korte termijn inlichtingen in te winnen over de situatie op de in het rapport van de Britse verkeersvliegers genoemde vliegvelden?

Hofzichttunnel

In antwoord op vragen van de Tweede Kamerleden dr. H. A. Schuring en de heer C. F. van der Peijl over de opmerking van de Haagse burgemeester Marijnen, dat de geschiedenis van het Hofzicht-viaduct in Den Haag-Mariahoeve het schoolvoorbeeld is van gebrek aan agglomeratief denken en besturen antwoordde minister Bakker van Verkeer en Waterstaat, dat hij uit de pers kennisnam van de uitlating. Hem is echter niet geheel duidelijk, waarom de geschiedenis van de Hofzichttunnel een schoolvoorbeeld zou zijn van gebrek aan „agglomeratief denken en besturen". Immers, de gemeente 's-Gravenhage en de gemeente Voorburg hebben met behulp van een bijdrage krachtens de rijksbijdragenregeling voor stedelijke verkeers- en vervoersvoorzieningen voor gezamenlijke rekening de bedoelde Hofzichttunnel, waarin is opgenomen een vrije trambaan voor lijn 6 van De Haag via Voorburg naar Leidschendam, tot stand gebracht.
Voor de aanleg van de aansluitende vrije trambaan in Voorburg en Leidschendam is op grond van genoemde rijksbijdrageregeling aan deze gemeenten en aan de gemeente Den Haag in overeenstemming met de kostenverdeling een subsidie toegezegd van respectievelijk f 138.700, f 149.600 en f 892.400. In beide gemeenten betreft het een vrije trambaan op het grondlichaam van een nieuwe weg in een nieuwe wijk. Leidschendam heeft de weg op eigen kosten reeds grotendeels aangelegd, Voorburg moet nog met de wegaanleg, behorende tot het bestemmingsplan Essesteijn, beginnen.
Nadat de bouw van de Hofzichttunnel in gang was gezet heeft de gemeente Voorburg een subsidie-aanvraag ingediend voor de hoofdwegen in het bestemmingsplan Essesteijn, met inbegrip van het omhoogbrengen van de Hofpleinspoorbaan ter verkrijging van aansluiting op het wegennet in het overige deel van de gemeente. Hoewel de bijdrageregeling bestemd is voor bestaande knelpunten in de verkeersafwikkeling, heeft de minister de moeilijke situatie voor de nieuwe wijken van Voorburg en Leidschendam onderkend, in die zin dat hij bijdragen heeft toegezegd voor het doorbreken van de verkeersbarrières die deze gemeenten van Den Haag isoleren, nl. de spoorbaan Den Haag - Leiden en de Hofpleinspoorbaan. Voor de Hofzichttunnel zijn aan Den Haag en Voorburg bijdragen van respectievelijk f 925.000 en f 625.000 toegezegd voor het belang van het wegverkeer en vanwege het openbaar vervoersbelang (de vrije trambaan voor lijn 6) respectievelijk f 837.500 en f 625.000.
Voor het omhoogbrengen van de Hofpleinspoorbaan inclusief twee viaducten om hoofdwegen van het plan Essensteijn door te voeren, is aan Voorburg de toezegging gedaan van een rijksbijdrage, groot f 4.500.000,- onder afwijzing van het verzoek om een bijdrage voor de wegaanleg in de nieuwe wijk. Op deze afwijzing heeft Voorburg gereageerd met een hernieuwde aanvrage om een rijksbijdrage groot plm. f 4.200.000 voor de aanleg van de hoofdwegen in het plan Essesteijn. Over deze aanvrage heeft de minister onlangs nog een advies van de Commissie Bijdragen Stedelijke Werken ontvangen aan de hand waarvan hij binnenkort een beslissing zal nemen. Het zal echter duidelijk zijn, dat de desbetreffende begrotingspost niet bedoeld is en bijgevolg ook niet toereikend is, om alle aanvragen voor werken, ook al zouden deze geacht moeten worden te vallen binnen het toepassingsbereik van de bijdrageregeling, te honoreren met een subsidietoezegging.
De minister meent, dat hij bij het verlenen van bijdragen in de zeer kostbare werken voor het doorbreken van de barrières tussen Voorburg en Leidschendam enerzijds en Den Haag anderzijds, reeds in aanmerkelijke mate aan het agglomeratiebelang aandacht heeft besteed, aldus het antwoord.

Integratie

In antwoord op schriftelijke vragen van het christelijk-historische Tweede Kamerlid dr. H. A. Schuring over de integratie van de vakken staatsinrichting en geschiedenis heeft staatssecretaris Grosheide van Onderwijs geantwoord, dat in een circulaire van 30 januari jl. de scholen gewezen is op de consequenties voor de bevoegdheden van de door de wet beoogde integratie van de vakken staatsinrichting en geschiedenis. In die circulaire werd vermeld, dat het in het voornemen ligt aan het bezit van de akte middelbaar onderwijs geschiedenis de bevoegdheid te verbinden tot het geven van onderwijs in het vak geschiedenis en aardrijkskunde.

De bewindsman deelt mee, dat het hem bekend is, dat de circulaire ernstige ongerustheid heeft teweeg gebracht bij de bezitters van de akte m.o. staatsinrichting. In het antwoord word gezegd, dat een voorlopige regeling in voorbereiding is van de bevoegdheid tot het geven van onderwijs in de maatschappijleer. De adviezen daaromtrent worden thans ingewonnen. Het ligt niet in de bedoeling een aparte bevoegdheid in te stellen voor staatsburgerlijke vorming, een vak dat noch in de wet op het voortgezet onderwijs, noch in het besluit voor dat onderwijs wordt genoemd.
De staatssecretaris herinnert er aan, dat de commissie maatschappijleer advies moet uitbrengen. Zo lang dat advies over de bevoegdheden er niet is, zal een overgangsregeling nodig zijn. Deze zal zo spoedig mogelijk dienen te worden vervangen door een definitieve regeling na ontvangst van het advies van de commissie, aldus de staatssecretaris in zijn antwoord op vragen van dr. Schuring.

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening
70154 t.n.v. Stichting Uniepers,
Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante.

Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

De arts in de landspolitiek

door A. D. W. Tilanus

In het rapport van Makrotest N.V., getiteld „Huisarts en Publiek", uitgegeven door het Centraal Bestuur der Landelijke Huisartsen Vereniging, kom een paragraaf voor over huisarts en politiek. Daaruit blijkt, dat 76 procent geen lid is van een politieke partij en dat 46 procent niet geïnteresseerd is in politiek. Als er op de dag, dat het interview voor dit onderzoek werd gehouden, verkiezingen waren geweest, hadden de huisartsen als volgt gestemd:

V.V.D.	49%	P.v.d.A.	4%
A.R.P.	11%	P.P.R.	2%
K.V.P.	9%	niet stemmen	3%
D'66	9%	geen opgave	8%

Er is geen reden om aan te nemen, dat de verhoudingen bij de specialisten anders zouden liggen. Als men politiek mag omschrijven als „het meehelpen vorm te geven aan de samenleving", dan kan men niet zeggen, dat daarvoor onder de artsen grote belangstelling bestaat. Dat is wel merkwaardig, omdat bijna iedere arts dagelijks aanloopt tegen situaties in de samenleving, die invloed hebben op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de mensen.

Artsen in de politiek

Op 1 april 1950 deed voor het eerst een aparte bewindsman voor Volksgezondheid zijn intrede. Dr. P. Muntendam werd staatssecretaris voor Sociale Zaken. De naam van het departement werd op 20 augustus 1951 gewijzigd in Sociale Zaken en Volksgezondheid.
Dr. Muntendam bleef tot 1 oktober 1953 in functie. Daarna heeft minister J. G. Suurhoff zelf de volksgezondheids-aangelegenheden behartigd, evenals zijn opvolgers, totdat minister dr. G. M. J. Veldkamp op 3 september 1963 weer een staatssecretaris voor Volksgezondheid aantrok in de persoon van dr. A. J. H. Bartels, die aanbleef tot 5 april 1967. In het kabinet-De Jong werd weer een medicus tot deze post geroepen, op 18 april 1967 werd dr. R. J. H. Kruisinga staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met volksgezondheidsaangelegenheden.
Door de ontwikkeling van het terrein, dat door de staatssecretaris wordt bestreken, is de functie van zodanig gewicht geworden, dat een kabinet zonder een aparte bewindsman voor volksgezondheid niet meer denkbaar is. Zelfs gaan er stemmen op, en niet ten onrechte, om het staatssecretariaat om te zetten in een ministerschap met een eigen verantwoordelijkheid. De afdeling „Sociale Zaken" zou dan beter „Arbeidszaken en Sociale Zekerheid" kunnen heten.
Na de Tweede Wereldoorlog kwam op 6 november 1956 dr. J. H. Lamberts als eerste arts in het parlement. Hij is lid van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer. Op 1 juli 1958 kwam zijn partijgenoot prof. dr. A. Querido in de Eerste Kamer. Op 5 juni 1963 kwam ik als derde arts in de CHU-fractie van de Tweede Kamer. In verhouding tot andere beroepen en studierichtingen zijn twee artsen op 150 Tweede Kamer-leden en één arts op 75 Eerste Kamer-leden niet te weinig, maar ook niet te veel.
De belangstelling van de artsen in het parlement richt zich in grote lijnen op drie groepen van vraagstukken:
de personeelsvoorziening in de gezondheidszorg, de wetgeving en de financiering.

De personeelsvoorziening in de gezondheidszorg

Wat de eerste groep vraagstukken betreft, is daar de vraag, hoeveel artsen nodig zijn in Nederland, hoeveel er moeten worden opgeleid. Bij de discussie over de achtste medische faculteit is daarover uitvoerig gesproken, zowel met de staatssecretaris van Volksgezondheid als met de minister van Onderwijs en Wetenschappen. Maar niet alleen de kwantiteit, ook de inhoud van de opleiding tot arts is in discussie. Het curriculum is gewijzigd, de huisartsen-opleiding wordt verbeterd, de affiliatie begint gestalte te krijgen, hoewel nog te langzaam.
Bij de laatste begrotingsbehandeling heb ik de vraag opgeworpen, of wij wel bij de éénsoortige artsenopleiding moeten blijven. De artsen worden opgeleid voor de individuele klinische **geneeskunde** (de faculteiten heten ook zo), terwijl steeds meer artsen een rol zouden moeten spelen in algemene vraagstukken van de samenleving, zowel in beleid als in uitvoering, waarbij gezondheids-aspecten aan de orde zijn. De wetgeving van de laatste tijd geeft een indruk van dit omvangrijke terrein. Daarvoor zouden artsen moeten worden opgeleid tot een

**Het christelijk-historische Tweede Kamerlid A. D. W. Tilanus heeft in het blad „Metamedica" een artikel geschreven over: „De arts in de landspolitiek". „Metamedica" is een algemeen op het medische terrein georiënteerd blad.
Met toestemming van de heer Tilanus neemt de redactie van het christelijk-historische weekblad De Nederlander dit artikel over.
De heer Tilanus was onder meer huisarts in Voorburg en directeur van de stichting Gelderland voor maatschappelijk werk (provinciaal opbouw-orgaan). Als kamerlid is hij lid van de vaste kamercommissie voor Volksgezondheid.**

andersoortig arts-examen, bijv. te beginnen na het doctoraal examen, voor de algemene **gezondheidszorg**.
Ook bij de tandartsen-opleiding doen zich vragen voor van kwantiteit en inhoud van de opleiding. Tevens komt daarbij de assistente met of zonder boor in bespreking.
Vervolgens komt de verpleegsters-opleiding op de helling. Differentiatie lijkt gewenst en men denkt aan een universitaire opleiding voor de leidinggevende functies. Dat komt me zeer aantrekkelijk voor, omdat het niveau van deze functies een hoge kwaliteit gaat eisen.
Tenslotte moeten we denken aan de apothekers, de verloskundigen en de diverse paramedische beroepen.
In het kader van de personeelsvoorziening in de gezondheidszorg wordt ook aandacht besteed aan de salariëring, de rechtspositie en de pensioenvoorziening. Telkens komen er wensen, dikwijls gerechtvaardigd, uit de verschillende beroepsgroepen tot de kamerleden, die zij met de staatssecretaris bespreken.

Wetgeving

De wet, die ieder jaar op de agenda komt, is de begroting. Vroeger werd het hoofdstuk Sociale Zaken en Volksgezondheid als een geheel behandeld. Sedert een paar jaar krijgt het onderdeel Volksgezondheid een aparte behandeling, die een dag in beslag neemt. Enkele onderwerpen, die daarbij niet voldoende besproken kunnen worden, komen in openbare commissievergaderingen of in een mondeling overleg tussen de staatssecretaris en de vaste commissie voor volksgezondheid nader aan de orde.
Op die wijze kan het gehele volksgezondheidsbeleid worden doorgelicht. Daarnaast is in de afgelopen jaren een groot aantal wetsontwerpen behandeld. Voor de voorbereiding daarvan zijn informatieve gesprekken en hearings met diverse deskundigen en organisaties nodig, terwijl de kamerleden zelf literatuur-studie over de betreffende onderwerpen moeten verrichten. De toch wel indrukwekkende lijst van wetsontwerpen in willekeurige volgorde geeft het volgende te zien:
ziekenfondswet; gezondheidswet; geneesmiddelenwet; wet arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO); algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ); wet ziekenverzorgsters; wet medische hulpmiddelen; wijziging krankzinnigenwet; wet verontreiniging oppervlaktewater; wet hygiëne kampeerplaatsen; wet hygiëne zwembaden; warenwet; vleeskeuringswet; wet bestrijdingsmiddelen; wet luchtverontreiniging; medische tuchtwet; wet opleiding vroedvrouwen; nota drinkwatervoorziening; wet ziekenhuisvoorzieningen; wet ambulance-vervoer; wet op dierproeven, wet pensioenvoorziening vrije beroepen; achtste medische faculteit en wijziging wegenverkeerswet (bloedproeven en/of ademtest).
De meeste van deze wetten hebben juridische, medische, financiële, economische en bestuursrechtelijke aspecten. Soms moeten de artsen in het parlement op de bres staan voor de volksgezondheidsbelangen, die ze dan ook in hun redevoeringen benadrukken, tegenover bijv. economische belangen.
Wie zich bij ieder van deze wetten even indenkt, welk veld van activiteiten aan beleid, planning, uitvoering en controle daar achter ligt, zal begrijpen, dat een heel nieuw arbeidsterrein voor artsen met de opleiding voor algemene gezondheidszorg zich opent.
Ook wordt hiermede begrijpelijk, dat veel artsen een onbehagen krijgen over vele beslissingen, die op hun terrein worden genomen, waar zij mee te maken hebben en waar zij geen invloed op kunnen uitoefenen. Maar de artsen, die geen politieke belangstelling hebben, mogen een verwijt alleen tot zichzelf richten.

Financiering

Een belangrijk deel van onze curatieve geneeskunde wordt gefinancierd via het verzekeringsstelsel. Dat geldt voor de hulp van huisartsen, specialisten, farmaceutische hulp, medische hulpmiddelen, laboratoriumonderzoek, ziekenhuizen en verpleeginrichtingen. Omdat de premie telkens wordt aangepast aan de kosten, is het ook mogelijk de kwaliteit van de voorzieningen ingevolge de ontwikkeling van de medische wetenschap steeds optimaal te houden. Bijvoorbeeld in de verpleegprijs van de ziekenhuizen is de kapitaals-investering voor nieuwbouw en nieuwe apparatuur verdisconteerd. Het verzekeringsstelsel maakt het mogelijk buiten het beschikbare overheidsbudget om de nodige voorzieningen te treffen.
In Engeland ligt dat met de National Health Service heel anders. Daar moet de minister voor Volksgezondheid jaarlijks maar zien, welk deel van het nationale budget hij kan veroveren tegenover de vele andere behoeften die er zijn. Het is een jaarlijks afwegen van prioriteiten met de minister van Financiën en in het gehele kabinet. Hij moet maar afwachten welk deel van de belastinggelden hem toegekend wordt in dat spel van krachten. Het lijkt dan wel aantrekkelijk als de bevolking gratis van de gezondheidsvoorzieningen gebruik kan maken. Maar wie in Engeland de oude ziekenhuizen ziet en de weinige vernieuwing, krijgt sterk de indruk, dat de prioriteiten en de geldstroom niet optimaal naar de gezondheidszorg gaan.
In ons verzekeringenstelsel is de zekerheid van inkomsten voor de curatieve geneeskunde verankerd, los van het jaarlijks budgetgevecht. Nationalisatie van de gezondheidszorg naar Engels voorbeeld zou de financiering daarvan op losse schroeven zetten ten nadele van de kwaliteit. Hier zal in de komende jaren wel een politiek strijdpunt liggen, waarbij het leven en werken van de artsen direct in het geding is.
Indien wij in Nederland een rechtvaardige inkomenspolitiek willen voeren, waarbij de afstand tussen de laagste en de hoogste inkomens uit arbeid wordt verkleind, zullen ook de artsen daaraan mee moeten werken. Inpassing in het sociaal-economische bestel en vermijding van exorbitante inkomens is daarvoor nodig. Indien de artsen zich daartegen verzetten, zullen zij politiek gedwongen worden en geven zij zelf een motief voor socialisatie. Dat willen zij niet, gezien de politieke stem-verhouding onder de huisartsen! Maar dan moeten zij er ook geen aanleiding toe geven.
Iets anders is, dat het verzekeringsstelsel verbeterd en uitgebouwd moet worden. De gedachten gaan daarbij o.a. uit naar een uitbreiding van de AWBZ tot het eerste jaar ziekenhuisverpleging. Dat zou naar mijn mening maar een halve maatregel zijn, omdat we dan toch blijven zitten met de hoge nominale premie voor de overige voorzieningen voor zelfstandigen beneden de welstandsgrens en de bejaardenverzekering. Ook daarvoor is een premie naar draagkracht nodig. Dat kan alleen in een volksverzekering voor iedereen, waarin de basisvoorzieningen worden gedekt. Aansluitend daaraan zou het mogelijk zijn, dat ieder naar eigen behoefte meer kan verzekeren, bijv. een hogere klasse in het ziekenhuis, e.d.
Bij een dergelijk verzekeringsstelsel is het ook mogelijk een keuze te maken tussen het abonnementen-systeem, zoals thans bij de ziekenfondsen, en het verrichtingensysteem, zoals de ambtenaren en de politie dat kennen. Wellicht zouden zelfs de twee systemen naast elkaar in één volksverzekering kunnen functioneren.

Conclusie

Hij, die geïnteresseerd is in de ontwikkeling van onze samenleving en die bovendien belangstelling heeft voor de ontwikkeling van onze gezondheidszorg, vindt in de politiek op gemeentelijk, provinciaal en nationaal vlak voldoende aanknopingspunten. Ik meen zelfs, dat van artsen, die door hun opleiding een hoeveelheid kennis hebben en een leidinggevende rol kunnen spelen, verwacht mag worden, dat zij zich aan die verantwoordelijkheid niet onttrekken. Dat vraagt een maatschappelijk en politiek engagement. In het belang van de volksgezondheid mogen artsen dat niet alleen aan anderen overlaten.

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander,
Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar ƒ 10,— / per half jaar ƒ 5.60

„Op weg naar welzijn"

Het gemeentebestuur van Rotterdam heeft een aantal weken geleden een nota „Op weg naar welzijn" het licht doen zien. Een „vertaling" van deze nota, gevat in een luchtig boekje, is op grote schaal onder de Rotterdammers verspreid. Aan de officiële nota ontlenen wij het volgende:

1. Inleiding

Onze samenleving staat in het teken van snelle veranderingen. Technische vernieuwing en economische groei nopen voortdurend tot wijzigingen van het maatschappelijk bestel. Allerlei groepen worden gedwongen zich te bezinnen op de steeds ingrijpender gevolgen, welke dit versnellend veranderingsproces heeft op de verwerkelijking van hun idealen en de behartiging van hun belangen. Men moet opnieuw trachten zijn weg te zoeken.

In beginsel zijn deze veranderingen overigens niet het resultaat van volslagen onbekende processen. Onze samenleving kent reeds lange tijd de invloed van verstedelijking, industrialisering, verwetenschappelijking en bureaucratisering. Indertijd kwamen zij betrekkelijk geïsoleerd, nu eens hier, dan weer daar werkzaam, op ons af. Zij hadden daardoor op het gehele maatschappelijke leven een uitwerking, die betrekkelijk gemakkelijk kon worden opgevangen. Thans bewerkstelligen zij echter over een breed front een schoksgewijs lopende verandering. Tamelijk onvoorzien dringen zich omvangrijke wijzigingen op in velerlei vertrouwde, eerst als volkomen stabiel ervaren, sociale verhoudingen. Onrust en onbehagen zijn kernbegrippen geworden in de discussie over gezin en kerk, jongeren en kunstenaars, school en universiteit, politiek en bestuur, bedrijf en vakbeweging. In nagenoeg alle sectoren van de samenleving openbaren zich, zij het ook in uiteenlopende vormen, allerlei spanningen. Vrijwel ieder ervaart de situatie als een (toegejuicht of betreurd) keerpunt in onze wijze van samenleven. De betrokkenen voelen zich meegenomen in een maalstroom van veranderingen en zij trachten een greep te krijgen op deze ontwikkeling. Zij wensen niet langer te berusten in een passieve houding, maar actief mee te helpen bij het uitstippelen van de toekomst.

De eis naar zeggenschap, naar een fundamentele democratisering van de maatschappelijke verhoudingen, kondigt zich aan.

De thans nog veelszins chaotische aandoende discussies zijn een teken van de wil, de onderlinge betrekkingen op een geheel nieuwe leest te schoeien. Deze verandering richt zich op het doorzetten van een grotere gelijkheid. In deze gewijzigde opstelling van de burger kondigt zich een diepsnijdende omvorming van het sociale milieu aan.

De veranderingen van het maatschappelijk bestel worden dus vanuit twee bronnen gevoed. Enerzijds de impulsen vanuit techniek en economie, anderzijds vanuit het streven naar meer zeggenschap. Tussen deze twee bronnen bestaat een duidelijke samenhang.

Veranderingsprocessen behoeven de actieve aanvaarding van de bevolking, willen zij niet aanleiding geven tot weerstand en spanningen. Deze steun laat zich slechts verwerven, indien de doeleinden van de verandering door de bevolking worden gedeeld. Even gemakkelijk is dit niet altijd. Het vinden van een juiste houding tegenover veranderingsverschijnselen, die in omvang en snelheid waarschijnlijk zelfs nog zullen toenemen, is een grote opgave. Niemand kan zich daaraan onttrekken. Zeker in een democratie, dat is het unieke van de huidige situatie, is iedereen immers actief bij de problemen betrokken. Collectieve vraagstukken zijn voorwerp van gezamenlijke verantwoordelijkheid.

2. Welvaart

In de naoorlogse periode is welvaartsbevordering terecht als de belangrijkste taak van de overheid gezien. Daarin schuilt geen onbegrijpelijke eenzijdigheid. Oorlogsschade, woningnood, industrialisatie en bevolkingsgroei maakten die beleidslijn tot een vanzelfsprekendheid. De vaste wil tot het vermijden van massale werkloosheid onderstreepte dit. Het welvaartsbegrip werd onder die omstandigheden een voornamelijk materiële inhoud gegeven.

Een nauwkeurig gecontroleerde stroom van geld en goederen zou, binnen de beperkte economische mogelijkheden, ieder zijn rechtvaardig deel moeten garanderen. Er werd daarbij openlijk over armoede of, wat voorzichtiger, over langdurige tekorten gesproken. Indien er al economische ruimte zou zijn, zou dit slechts een gelukkig toeval mogen heten. Althans met betrekking tot de welvaart werden weinig illusies gekoesterd. Deze visie zou spoedig als te pessimistisch worden gelogenstraft. Verrassend vlug bleek een ongehoorde economische opgang het beeld te beheersen.

Het schaarstedenken brokkelt in de loop van de jaren zestig vrij snel af. Er kwamen veel meer economische mogelijkheden binnen het gezichtsveld, dan men nog slechts tien jaar geleden voor denkbaar had gehouden. Onverwacht en, belangrijker nog, onvoorzien nam de welvaart aanzienlijk toe. De consumptie nam een geweldige vlucht, hetgeen weer zijn gevolgen had voor veelsoortige maatschappelijke relaties. Grote bevolkingsgroepen kregen voor het eerst kansen voor het aanschaffen van duurzame consumptiegoederen, voor een breder assortiment aan levensmiddelen, voor het doen van luxe uitgaven, voor de kennismaking met vreemde landen. Niet alleen de consumptiegewoonten veranderden, maar ook de samenleving zelf. Met termen als „welvaart", „consumptie" en „overvloed" poogde men het nieuwe maatschappelijk bestel te schilderen. Er brak na de barre ervaringen van de jaren dertig en veertig een nieuw optimisme baan.

Wil men de huidige maatschappij begrijpen, dan is deze wisseling van maatschappelijke kansen van fundamenteel belang. Binnen een halve eeuw dragen eerst crisis, dan oorlog en bezetting, vervolgens wederopbouw bij tot telkens weer andere onzekerheden en risico's. Leek het menselijk bestaan eerst gekenmerkt door angst en schaarste, tamelijk plotseling kreeg men nu met welvaart en soms met overvloed te doen. Er is nauwelijks een situatie denkbaar, die meer kan bijdragen tot een ondermijning van vaste verwachtingen. Wat eens betrouwbare vooruitzichten hadden geleken, schenen thans slechts voorbijgaande incidenten. Ervaring, maar daarnaast ook traditie, verloor aan gezag. Zo borg de zekerheid van de welvaart weer zijn eigen onzekerheden in zich.

Lang wachten op de eerste tekenen van de nieuwe onzekerheid was niet nodig. De optimistische visie op de welvaart heeft niet lang bestaan. Vrij spoedig ontdekte men immers de nadelen van de eerst zo trots binnengehaalde welvaart. De sociale kosten van de economische groei kondigden zich aan. Men maakte kennis met verkeersproblematiek, ingrijpende stedelijke saneringsplannen, functieverandering van agrarische gebieden, omvangrijke geconcentreerde industrialisatie, verlies van natuurgebieden en tenslotte de vervuiling van het natuurlijk leefmilieu. Die ontdekking veroorzaakte een schok. Zeker nu, terwijl de kansen op zelfbepaling van de vrijetijdsbesteding toenemen, wilde men die prijs niet betalen. Daarmee werd aan de prioriteit van de welvaart een einde gemaakt. In deze omstandigheden vervult het begrip „welzijn" een ordenende functie. Het verleent een nieuwe betekenis aan een situatie, die eerst door zijn verwarrende ingewikkeldheid geen aanknopingspunt van handelen meer scheen te bieden. Zo gezien zou „welzijn" slechts een reddingsboei zijn, een voorbijgaand modewoord.

Er is echter nog een andere kant. „Welzijn" is tevens een verweer tegen de overlast, die men van de industrie en de grote stad ondervindt. Als zodanig is het een negatief begrip. Welzijnsbeleid is het voorkomen of wegnemen van de bedreiging, die in geluidshinder, water- en luchtverontreiniging e.d. tot uiting komt. Soms kan men nog andere, positieve betekenissen beluisteren, doch die munten voornamelijk uit door vaagheid. Zij hebben meestal betrekking op de gevolgen op het menselijke vlak van een modern industrieel-stedelijk bestel.

Schaalverkleining, inspraak, zelfontplooiing, harmonische groepsrelaties en voldoening in het leefmilieu zijn daarvan enkele voorbeelden. Er liggen hier ongetwijfeld problemen, doch die laten zich blijkbaar nog het best vanuit ontkenningen benaderen. Dat blijkt ook uit de behoefte om welvaart en welzijn als tegengestelde begrippen te omschrijven. „Welzijn" lijkt een oppositiebegrip te zijn geworden, gericht tegen „welvaart". Daarmee komt tevens tot uitdrukking, dat het begrip welzijn als een strijdkreet wordt gebruikt. Bij maatschappelijke meningsvorming is dit wel begrijpelijk, omdat men vooral de sociaal nadelige gevolgen van de welvaart ter discussie wil stellen. De welvaart bedreigt het genieten van de welvaart. Tegen die paradox komt men in verzet.

3. Verandering in de kansenstructuur

Het welzijnsprobleem werd acuut, toen de kansen, door de welvaart geboden, maar in beperkte mate konden worden benut. Verwachting en realiteit botsten op elkaar. Men verwachtte vele nieuwe mogelijkheden, maar ervoer, dat de werkelijkheid anders was. Meer onderwijs, meer vrije tijd en meer welvaart schenen voor een snel toenemend deel van de bevolking de gelegenheid te bieden, hun leven vrijer en meer in overeenstemming met de eigen voorkeuren in te richten. Dit liep dikwijls uit op een teleurstellende ervaring.

Men ontdekte, dat bepaalde mogelijkheden, die men min of meer als gewaarborgd beschouwde, verdwenen waren. Bepaalde voorzieningen, waarvan men gebruik zou kunnen en willen maken, bestonden nog niet of hun aantal en omvang was onvoldoende. Toen men eenmaal deze nieuwe kansen wilde aanspreken, bleken zij vrij moeilijk toegankelijk.

De kansenstructuur staat nu onder de druk van veranderingen. Ten dele heeft dat te maken met het nahinken van de verwachtingen. Voor zover deze zijn ontleend aan een landelijke of kleinstedelijke structuur, zal strijdigheid met een modern industrieel-stedelijk bestel onvermijdelijk zijn. De traditionele kansenstructuur wordt dan al te zeer verabsoluteerd en niet als een naar situatie gerelativeerd verwachtingenpatroon gehanteerd. Daar behoeft echter thans niet de kern van het probleem te worden gezocht. Er is op dit moment veeleer onenigheid over de mate van aanvaardbare relativeringen. Wat is — zo luidt de strijdvraag — nog net wel en wat precies niet meer aanvaardbaar?

En daarop volgt direct — nog polemischer — wie zal dat uitmaken? In het begin stootte men op de omstandigheid, dat de verwachtingen, waaraan men normatief gefundeerde aanspraken meende te kunnen ontlenen, niet langer werden gehonoreerd. Thans worden veel principiëler vragen aan de orde gesteld. In de grond betreffen die de normen waaraan een industrieel-stedelijke samenleving moet voldoen.

Ter discussie staat de vormgeving van het toekomstige samenlevingstype, dat wel als een „post-industriële", „technologische" of „geprogrammeerde" samenleving wordt aangeduid.

Dat de beknotting van de zelfbepaling door milieuverandering automatisch, als een soort onafwendbaar noodlot, over ons zou komen, wordt in deze visie verworpen. Kansen groeien niet als planten, maar zijn het gevolg van menselijke ingrijpen. Daarvan moeten de gevolgen worden aanvaard. Ook de vaststelling van de kansenstructuur dient het resultaat van een bewuste keuze, aan de hand van democratische procedures, te zijn. Reeds verloren kansen moeten worden teruggewonnen, bedreigde kansen dienen te worden verdedigd, nieuwe kansen dienen te worden geschapen. Welzijn verwijst zo, juist in een tijd van versnelde veranderingen, naar de toekomst.

4. Veelvormigheid in leven en denken

De inhoud van een welzijnsbeleid kan veel misverstand oproepen, nu het wegnemen van stoornissen zozeer in de publieke aandacht is gekomen. Er mag geen twijfel over bestaan, dat dit een belangrijk moment is. Toch — en dat is reeds in het voorgaande stilzwijgend gesteld — kan met maatregelen achteraf niet worden volstaan. Met verbieden wordt slechts een verdere teruggang breiding van het keuzepakket is echter een van welzijn een halt toegeroepen. De uitgeheel andere zaak. Daarom verdient de positieve pool grote aandacht. Juist in het stimuleren, in het openen van nieuwe kansen, komt het welzijnsbeleid tot volle ontplooiing. Daar liggen ook de grootste moeilijkheden: het uitbreiden van de kansenstructuur tijdens snelle veranderingen is een gewaagde onderneming.

Het probleem van het welzijn in positieve zin heeft grote actualiteit gekregen door het geleidelijk terugdringen van de arbeid voor de meerderheid van de bevolking. Zoals overal ter wereld heeft de arbeid, het economisch handelen, altijd feitelijk een belangrijk deel van de wakende tijd in beslag genomen. De westelijke cultuur vertoonde daarenboven nog de opvallende trek, aan de arbeid een hoge plaats op de waardenschaal toe te kennen.

Er lijkt zich een uitholling van deze „arbeidscultuur" te hebben ingezet. Ten eerste is nog wel het meest merkbaar een teruglopen van de arbeidstijd, welk proces nog lang niet aan zijn einde is gekomen. Ten tweede is er een minder merkbare maar onmiskenbare teruggang in waardering, waardoor het moreel-verplichtend karakter geleidelijk terugloopt. Daardoor verandert de vrije tijd wezenlijk. Was vrije tijd eerst alleen te plaatsen met betrekking tot de arbeid, thans kan met meer recht gesproken worden van gelijkwaardigheid van arbeid en vrije tijd.

Een overheersing van de „eigen" tijd, waardoor arbeid naar het tweede plan wordt verwezen, ligt in het verschiet. De betekenis van de vrije tijd wordt daardoor grondig gewijzigd. Momenten van vrijheid, vrijblijvendheid, voldoening en persoonlijke ontplooiing komen naar voren. Arbeid en sociale verplichtingen zullen terugtreden.

Er voltrekt zich een individualiseringsproces. Persoonlijke verschillen krijgen meer nadruk, hetgeen zich naar buiten openbaart als een inbreuk op het gelijkvormige. Een verscheidenheid van vormen en inhouden is al op dit moment te bemerken, doch zal in de toekomst aanzienlijk toenemen. Nu reeds zijn er tekenen van een groeiende culturele heterogeniteit.

Teneinde deze verscheidenheid te leren kennen, zal het nodig zijn dat de burgers zich zelf daarover uitspreken. De participatie van de burgers in het beleid van overheid en particuliere instellingen groeit uit tot een wezenlijk onderdeel van dit beleid. De drang naar medezeggenschap neemt op alle terreinen van het maatschappelijk leven sterk toe. Dit vereiste speelt eveneens op alle onderdelen van het welzijnsbeleid. Daarbij valt te denken aan voorzieningen op zo uiteenlopende terreinen als de volgende:

a) De beleving van musische waarden. Musische waarden zullen veel minder het privilege van een minderheid zijn. Het bewaren van oude, erkende kunstuitingen verdwijnt niet, maar krijgt een plaats in een veel ruimer scala van musische en ludieke uitingsmogelijkheden. Het dagelijks leven zal, door middelen als industriële vormgeving, stadsinrichting en massamedia veel meer schoonheidselementen opnemen.
Als middel tot zelfherkenning en zo tot zelfbepaling kan het kunstzinnige zich een nieuwe plaats verwerven in onze samenleving.

b) De beleving van educatieve waarden. Nu de samenleving toenemend van kennis en wetenschap afhankelijk wordt, zal een voortdurende vorming steeds meer aandacht vragen. Enerzijds laat zich dat verdedigen vanuit het beroepsperspectief, maar anderzijds evenzeer vanuit het welzijnsperspectief. Informatie en inzicht zijn nodig om als volwaardig burger de toekomst te kunnen meebeleven.

c) De beleving van recreatieve waarden. Hieronder valt ook het zelfdoen van velerlei huiselijke karweitjes. Al mag de toenemende noodzaak van het zelfdoen niet worden onderschat, daarnaast en daarin zullen ludieke behoeften van toenemende betekenis kunnen zijn.
De mogelijkheden voor lichamelijke ontspanning zijn in de afgelopen periode aanzienlijk toegenomen. Naarmate de sport grotere waardering geniet, in het kader van een juiste lichaamsverzorging, zal het beroep op betaalbare voorzieningen toenemen. Een grote variatie

zal ook hier nodig zijn om aan uiteenlopende behoeften te voldoen.

d) De beleving van sociale waarden. De omgang met anderen is tot op heden in sterke mate, behalve meestal in de intieme relaties, door afstand en concurrentie gekenmerkt. Een veel grotere keuze van omgangsstijlen zal mogelijk blijken. Een mobieler mensentype ontstaat, dat zich gemakkelijker en vrijer in de sociale ruimte zal bewegen. Bij de beleving van de andere waarden kunnen hulpvaardiger, warmer en vriendschappelijker verhoudingen worden geïntroduceerd. De voorwaarde hiertoe zijn van groep tot groep verschillend. Het beleid dient met deze verschillen rekening te houden.

Deze korte opmerkingen zijn niet als programma bedoeld. Zij beoogden slechts aan te geven, welke veranderingen tot de denkbaarheden behoren. Wil een gemeentelijk welzijnsbeleid enige toekomstwaarde hebben, dan dienen snelle, zelfs stootsgewijs verlopende veranderingen nauwlettend in het vizier te worden gehouden. Daarmee wil overigens niet gezegd zijn, dat alle veranderingen in gelijke mate voorwerp van gemeentelijke zorg moeten zijn. Samenwerking waar enigszins mogelijk is noodzakelijk teneinde het welzijn in een snel ontwikkelend industrieel-stedelijk milieu te kunnen waarborgen.

5. Samenvatting

Menselijke nood wisselt naar tijd en plaats. In onze samenleving voltrekt zich thans een ontwikkeling in de richting van een sterker beklemtoning van niet-materiële waarden. De prioriteiten van het beleid worden niet meer uitsluitend door economische overwegingen bepaald. In de loop van het betoog werden daarbij de volgende punten aangestipt:

1. Het welzijnsstreven werd een aanzienlijke maatschappelijke kracht op basis van een grotendeels onverwachte en indrukwekkende toeneming van de welvaart.
2. De inhoud van het welzijnsbegrip ondergaat allerlei wijzigingen in een betrekkelijke korte tijd, hetgeen duidelijk samenhangt met de snelle sociale veranderingen in onze samenleving.
3. Welzijn verwijst positief naar een gevoel van welbehagen of voldoening, negatief naar het verhinderen van onvoorziene storingen in het natuurlijk of sociaal milieu.
4. Welzijnsbeleid is gericht op een vergroting van de kansen, gerangschikt in een kansenstructuur, op het volgen van eigen voorkeuren bij de bepaling van zijn leven.
5. In concreto valt het welzijnsbeleid uiteen in de verzorging van verschillende waardengebieden, hetgeen aan samenwerking en coördinatie speciale eisen stelt.

Conclusies en aanbevelingen

Welvaart en welzijn zijn elkaar aanvullende begrippen. Voor een aantal welzijnsfactoren voorwaarde. Ook op het beleidsvlak dient is welvaart duidelijk een onmiskenbare de samenhang van deze begrippen tot uiting te komen. Er bestaan nu reeds allerlei initiatieven tot welzijnsbeleid, die echter zoveel mogelijk in hun onderlinge samenhang moeten worden gerealiseerd.
In het algemeen dient de aandacht te worden geconcentreerd op het verbeteren van de kansenstructuur, d.w.z. op de uitbreiding van de kansen voor het individu om zich te ontplooien.
In het bijzonder kan hierbij worden gedacht aan:

a) het herbergzaam maken van de stad;
b) de reconstructie resp. sanering van tal van oude wijken;
c) het bevorderen van een welzijnsbeleid op cultureel, recreatief, sociaal en educatief terrein;
d) het wegnemen van stoornissen in het milieu tezamen met een actief beleid op het gebied van het milieubeheer.

Dit zouden de hoofdlijnen kunnen zijn voor het welzijnsbeleid voor de komende jaren. Elk van de bovengenoemde punten vraagt nog wel om een nadere uitwerking. Een poging daartoe wordt hierbij ter discussie voorgelegd.

1. Het herbergzaam maken van de binnenstad houdt in, dat deze op een zodanige wijze wordt „aangekleed", dat het **er** aangenaam verkeren is. Het zal veel fantasie vergen om het betrekkelijk strakke schema volgens welke de stad tot dusver is opgebouwd, te doorbreken. Een zekere rommeligheid kan de binnenstad gezelliger maken.
2. De binnenstad is ook een plaats waar gewoond moet worden. Rondom het stadscentrum zijn grotendeels oude wijken gesitueerd, die in de komende jaren in aanmerking komen voor reconstructie resp. sanering. Zo veel mogelijk zal moeten worden getracht deze wijken als woonwijken te behouden.
3. Goede huisvesting is een eerste eis voor het welzijn. Het probleem van de noodzakelijke variatie in de woningbouw zal nog meer aandacht moeten krijgen, dan reeds thans het geval is.
4. Er dienen goede verbindingen te worden geschapen tussen de buitenwijken en het stadscentrum met zijn vele en veelsoortige activiteiten.
5. Bij de reconstructie resp. sanering van oude wijken zal de inspraak van de bewoners op een zodanig tijdstip moeten plaatsvinden, dat wordt voorkomen dat zij hun leefmilieu volledig voltooid krijgen aangeboden als een gebruiksartikel, dat alleen nog maar dient te worden geconsumeerd.
6. Het welzijnsbeleid kan niet uitsluitend worden verzorgd door gemeentelijke organen, maar zal door een breed vlak van mensen en organisaties gemeenschappelijk moeten worden gedragen.
7. Openbaarheid van alle plannen die de burgers direct raken is in een zo vroeg mogelijk stadium noodzakelijk, zodat de burger de beslissingen van door hemzelf gekozen vertegenwoordigers kan begrijpen en accepteren.
8. Belangrijke beslissingen zullen daar waar mogelijk, moeten worden voorafgegaan door opiniepeilingen en inspraak van hen, die hierbij betrokken zijn.
9. Initiatieven van de burgerij zullen zo positief mogelijk op hun uitvoerbaarheid moeten worden getoetst, in de overtuiging dat experimenten financiële offers waard zijn.
10. Het functioneren van een goede communicatie tussen overheid en bestuur vereist een open, flexibele structuur waarin allerlei vormen van inspraak tot hun recht kunnen komen. Daarnaast zal het wetenschappelijk onderzoek in de welzijnssectoren moeten worden uitgebreid.
11. De dienstvaardigheid en slagvaardigheid van het gemeentelijk apparaat zullen moeten worden opgevoerd mede door het voor de bevolking zichtbaar maken van de wegen die men moet inslaan om individuele en collectieve problemen aan de orde te stellen.
12. Grote vrijheid van handelen voor individuen en groepen is voorwaarde voor welzijnsbeleving. Initiatieven uit de bevolking dienen een kans te krijgen en een grote diversiteit in uitdrukkings- en gedragswijzen dient positief gewaardeerd te worden.
13. Welzijnsvoorzieningen moeten ruimte bieden voor veelvormigheid, onder meer door het aanbieden van afzonderlijke voorzieningen aan minderheidsgroepen, ook aan die groepen die een politiek-maatschappelijk doel nastreven.
14. Meer dan vroeger moet worden getracht alternatieven op te stellen, waaruit een keuze kan worden gemaakt. In het besef echter dat er geen rangorde is aan te geven (gezien de onvergelijkbaarheid van de te behartigen waarden) zal telkens weer opnieuw duidelijk gemaakt moeten worden, waarom de gevraagde offers verantwoord zijn.
15. De recreatiemogelijkheden laten op buurt-, wijk-, stadsdeel- en stedelijk niveau nog veel te wensen over. Op buurtniveau zal gestreefd moeten worden naar micro-recreatieve voorzieningen, op wijkniveau naar parken en plantsoenen, op stadsdeelniveau naar algemene voorzieningen van groter allure (bijv. de Zuiderparkgordel) en op stedelijk niveau dient de behartiging van de recreatieve belangen in het groot te geschieden, waarbij soms de grenzen van de gemeente zullen moeten worden overschreden (recreatieschappen, campings buiten de stad).
16. Op kunstzinnig gebied zal het assortiment van voorzieningen verder moeten worden uitgebreid. Ook voor kleinere en experimentele manifestaties, waarvoor in de Schouwburg en de Doelen geen plaats is, moeten mogelijkheden worden geschapen.
17. De creativiteitsontplooiing van de bevolking is een opdracht, die in de komende jaren steeds meer de aandacht zal vragen. In het kader van de permanente educatie zal deze ontplooiing in vormings- en trefcentra een plaats moeten vinden.

Tot slot

Stadslucht maakte niet alleen in de Middeleeuwen vrij. Ook in onze tijd is stadslucht nog een voorwaarde voor vrije ontplooiing, culturele overdracht, goede onderwijsvoorzieningen en intensief sociaal verkeer. De stad vertoont grote nadelen onder meer door de afwezigheid van natuurelementen nabij de woning. Maar daarvoor in de plaats biedt die zelfde grote stad op cultureel en sociaal gebied zo veel, dat een groot deel van de Nederlanders de voorkeur geeft aan het wonen in of nabij de grote stad. Men moet daarom de betekenis van de grote stad voor de ontplooiing van de menselijke mogelijkheden niet onderschatten.

De grote stad biedt een aantal kansen die moeten worden waargemaakt.

Adviezen G.S. inzake gemeentelijke herindeling voortaan openbaar

De minister van Binnenlandse Zaken, mr. H. K. J. Beernink, stelt er prijs op, dat de adviezen over voorstellen tot wijziging van de gemeentelijke indeling, die Ged. Staten overeenkomstig de in de gemeentewet voorgeschreven grenswijzigingsprocedure aan hem uitbrengen, voortaan terstond ook aan de betrokken gemeentebesturen worden gezonden.

Dit heeft mr. Beernink vandaag meegedeeld in een circulaire aan de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies. Tegen de suggestie van een aantal provinciale besturen, de adviezen ook ter beschikking te stellen van de pers, heeft minister Beernink evenmin bezwaar. Hij verzoekt verder, in voorkomende gevallen, de adviezen eveneens te zenden aan bij gemeenschappelijke regeling ingestelde gewestelijke bestuursverbanden.
Tenslotte wijst de minister op het in de Tweede Kamer uitgesproken verlangen, dat de bij een herindeling betrokken gemeenten zoveel mogelijk de beschikking krijgen over rapporten e.d., waarvan door de provinciale besturen bij de opstelling van het voorstel gebruik is gemaakt.
„Voor het geval deze rapporten door u nog niet aan de raden worden overgelegd", zo schrijft minister Beernink, „verzoek ik u dit voortaan — uiteraard tenzij de rapporten nadrukkelijk uitsluitend voor u zijn bestemd — wel te doen."

„Spoorslag" vol tegenslag

Het zit de Nederlandse Spoorwegen niet mee. De meeste bladen hebben deze week een opsomming gegeven van de ongelukken en ongelukjes, die zich na de invoering van de nieuwe dienstregeling hebben voorgedaan. Het was een uitvoerige lijst. Voor de Spoorwegen betekende elke treinbotsing of ontsporing een diepe ingreep in een nieuwe dienstregeling, die veel ongerief en onbehagen bij de reizigers teweegbracht.
Maar los van de storingen, waarmee Neerlands grootste reizigersbedrijf worstelt, doet de nieuwe dienstregeling bij tal van reizigers niet sympathiek aan.
Ook op dagen, dat het spoorwegnet in orde is, blijken vele treinen niet op tijd te rijden. Met veel reclame werden de intercity-treinen (kon niemand in Utrecht een Nederlands woord bedenken?) aangekondigd. Op bepaalde trajecten rijden deze treinen inderdaad lekker door, maar de tijdwinst gaat vaak weer verloren vanwege het feit, dat deze sneltreinen even voor de grote stations worden stilgezet. Na een wachttijd van enkele minuten is het sein dan veilig en rolt de trein langzaam het station binnen.
De verbinding tussen randstad Holland en het zuiden (Midden- en Oostbrabant) is er beslist niet op vooruitgegaan. Eén snelle verbinding per uur; voor de rest rijden er stoptreinen of is het overstappen geblazen. Ook de samenstelling van de treinen laat veel te wensen over. Regelmatig verschijnt voor de vele forensenreizigers één treinstel, dat bij binnenkomst al overbezet is. En helaas dit is geen verschijnsel van de laatste vakantieweken.
De service lijdt eveneens onder de nieuwe dienstregeling, die eigenlijk nog geen dag goed heeft gedraaid. Wie in de middaguren in de trein de handen wil wassen, vindt vaak een lege watertank.
Tenslotte: Wat te denken van dit incidentele gebrek aan service. In Den Haag meldt zich een reiziger bij de conducteur met de mededeling: Komt u straks even naar mij toe, ik heb mijn abonnement thuis laten liggen. De conducteur, die bij de bagageruimte van de trein staat, knikt; de man loopt naar de reizigersdeur, die pal voor zijn neus dichtklapt. De conducteur had al weer op de knop gedrukt en de trein rijdt. Een verbaasde man op het perron achterlatend.
Met weinig comfort „aan boord", minder service, te weinig eerste klasrijtuigen, te kleine treinen, en met tien minuten vertraging wint men geen enkele spoorslag. Integendeel, men verspeelt het vertrouwen van de dagelijkse reizigers die naar andere middelen van vervoer gaan omzien.

A. B.

Belangrijk bericht voor Overijssel

De door de Unieraad tot lijstaanvoerder gekozen minister van Ontwikkelingshulp, drs. B. J. Udink, komt op zaterdag 5 september in Zwolle om daar op de ledenvergadering van de Kamerkring Zwolle een inleiding te houden. Deze vergadering is voor een ieder toegankelijk, zodat verwacht wordt, dat vele CHU-ers in Overijssel van deze unieke kans gebruik zullen maken om kennis te maken met onze nieuwe lijstaanvoerder. De vergadering wordt gehouden in hotel van Gijtenbeek tegenover het N.S.-station en begint om half tien.
Op 16 oktober brengt de Tweede Kamerfractie een werkbezoek aan een nog nader te bepalen gebied in Overijssel. De kiesverenigingen in Overijssel ontvangen uiteraard nog nader bericht, maar laat iedere belangstellende nu reeds deze beide data noteren.

secr. Kamerkring **Zwolle.**

Volksgezondheid geeft aantal opdrachten

De christelijk-historische staatssecretarisvan volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga, heeft in de afgelopen maand een aantal opdrachten gegeven voor onderzoekingen op bepaalde terreinen of medewerking toegezegd aan bepaalde studies.

* De centrale raad voor de volksgezondheid kreeg verzoeken advies uit te brengen over de geneeskundige verzorging inrecreatiegebieden, over de terminologie van inrichtingen voor de volksgezondheid en over enkele aspecten van eerste hulp bij ongevallen.

* De hoogleraren C. S. Kruijt en N. Speijer, die van 1 september 1970 tot 1 september '71 'n nationaal onderzoek instellen naar de gevallen van zelfmoord en zelfmoordpogingen, kregen toezegging van medewerking.

* Voorts werd medewerking toegezegd aan een onderzoek naar de toepasbaarheid van de „casework"-methode bij de behandeling van kinderen met ontwikkelings- en aanpassingsstoornissen. Het onderzoek is opgezet door de werkgroep waarvan dr. M. A. J. Romme voorzitter is.

* Naar aanleiding van enige rapporten van de wetenschappelijke raad voor de kernenergie over de stand van zaken van de nucleaire geneeskunde in Nederland besloot de staatssecretaris drie research-projecten te subsidiëren. Het zijn de projecten: vet-absorptie en de bereiding van een inerte indicator, vitamine B-12 bepalingen en nieuw longonderzoek.

Recreatiegebieden

In een aan de staatssecretaris door de centrale raad voor de volksgezondheid aangeboden rapport werd gesteld, dat de recreatie en de geneeskundige verzorging van tijdelijk onder ongebruikelijke omstandigheden levende grote groepen een afzonderlijke en duidelijk groeiende problematiek vormt. Nader zou moeten worden beoordeeld, aldus dit rapport, of het noodzakelijk is voor kampeerplaatsen en dergelijke concentraties tijdelijk een behandelende arts aan te stellen. Deze zou over een specifieke outillage moeten beschikken en er zouden goed geregelde verbindingen moeten bestaan met instanties die hulp kunnen verlenen welke niet ter plaatse zou kunnen worden geboden. Inrichting van posten met een ziekenhuisachtig karakter, zoals in Frankrijk langs de grote toeristenroutes wel is gedaan, wordt in dit rapport in Nederland met zijn korte afstanden en goed geregelde verbindingen niet noodzakelijk geacht.
Dr. Kruisinga tekent hierbij aan, dat concentratie bij recreatie naast hygiënische inderdaad ook andere aspecten heeft waaraan uit het oogpunt van de volksgezondheid aandacht zou moeten worden besteed. Het gaat hierbij, volgens hem, niet alleen om hen die recreatie zoeken. Het gaat ook om de bevolking in en rondom de recreatiegebieden.
Daarom vraagt hij de centrale raad na te willen gaan of, en zo ja, welke maatregelen nodig zijn om de volksgezondheid te waarborgen.
Dr. Kruisinga wijst er ook nog op, dat de wet hygiëne kampeerplaatsen regels geeft over de hygiëne op en in kampeerplaatsen. Eveneens merkt hij op, dat dat de Nederlandse Kampeerraad in zijn richtlijnen inzake beheer en inrichting van kampeerplaatsen eisen aanbeveelt ten aanzien van ziekenzaal en EHBO.
Bij de behandeling van dit vraagstuk is nauwe samenwerking met de vertegenwoordigers uit de sectoren recreatie en maatschappelijk werk geboden.

Terminologie

Het tweede door dr. Kruisinga aan de centrale raad voor de volksgezondheid gedane verzoek betreft: de terminologie van inrichtingen voor de volksgezondheid.
Hierin verzoekt de staatssecretaris de centrale raad na te gaan of de nomenclatuur van inrichtingen op het gebied van de gezondheidszorg aanvulling behoeft.
De raad bracht al een keer — en wel in 1964 — advies uit over deze nomenclatuur. Dat advies heeft intussen al in belangrijke mate bijgedragen tot het krijgen van meer eenheid in de gebruikte terminologie. In de laatste vijf jaar heeft het inrichtingswezen echter een snelle ontwikkeling doorgemaakt. Er zijn nieuwe typen van inrichtingen en varianten van bekende inrichtingen ontstaan waarmee in het advies van 1964 nog geen rekening kon worden gehouden.
Voorbeelden zijn de psychiatrische dagziekenhuizen en enkele andere voorzieningen op het gebied van de geestelijke volksgezondheid.
Dr. Kruisinga merkt hierover op, dat het vooral ook in het kader van de uitvoering van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten wenselijk lijkt, dat door alle betrokken instanties eenzelfde terminologie wordt gebruikt.
De ziekenfondsraad wees hem er onlangs bijvoorbeeld op, dat ten aanzien van de typering van inrichtingen voor gezondheidszorg door de ziekenhuiscommissie een andere terminologie wordt gehanteerd dan in het kader van de ziekenfondswet of de AWBZ gebruikelijk is.

E.H.B.O.

In de derde plaats heeft de staatssecretaris een nader advies gevraagd ter zake van enkele aspecten van de Eerste Hulp bij Ongevallen.
Hij wijst er daarbij op, dat een wetsontwerp betreffende het ambulancevervoer thans bij de Staten-Generaal in behandeling is, en dat een door hem ingestelde coördinatiecommissie Opvang Ongevalsslachtoffers in ziekenhuizen die specifieke problematiek onder handen heeft. Daarbij lijkt een nader advies ter zake van eventuele aanvullende regelingen voor de medische hulpverlening mogelijk gewenst.
Hieromtrent wordt het nader oordeel van de centrale raad voor de volksgezondheid gevraagd.

Nationaal suïcide - onderzoek

Van 1 september van dit jaar tot 1 september 1971 wordt er door de hoogleraren C. S. Kruijt en N. Speijer een nationaal onderzoek ingesteld naar de gevallen van zelfmoord en zelfmoordpogingen. Dr. Kruisinga verleent zijn medewerking aan dit onderzoek.
Volgens een opgave van het Centraal Bureau van Statistiek plegen ongeveer duizend Nederlanders per jaar zelfmoord. Veel groter dan het aantal zelfmoordpogingen met dodelijke afloop is evenwel het aantal pogingen waarop de dood niet volgt. Dit aantal blijkt — zoals verscheidene onderzoekingen aantonen — wel tien à vijftien keer groter te zijn. Uit de laatste gegevens over dit maatschappelijk probleem blijkt, dat het aantal pogingen tot zelfmoord de laatste jaren een stijging vertoont.
Dr. Kruisinga acht het in verband met een passende behandeling van degenen die een zelfmoordpoging deden van groot belang, inzicht te krijgen in het feit of dergelijke patiënten inderdaad de dood hebben gewild of dat hun daad meer als „een roep om hulp" moet worden gezien en zo ja of hulp is gegeven of gegeven had kunnen worden. Ook vindt de staatssecretaris het onderzoek van belang voor de preventie van het verschijnsel zelfmoord.
Om het suïcide-onderzoek van de twee hoogleraren mogelijk te maken is de medewerking nodig van de huisartsen en de geneesheren-directeur van psychiatrische inrichtingen. In een brief aan deze medici dringt dr. Kruisinga erop aan, de twee onderzoekers medewerking te verlenen. Zij ontvangen kaarten die zij, als zij met een zelfmoordpatiënt te maken krijgen, op kunnen sturen aan de hoofdinspectie voor de geestelijke volksgezondheid van het staatstoezicht op de volksgezondheid. Als de kaart is ingezonden ontvangt de arts of geneesheer-directeur een invulformulier waarop nadere gegevens over de desbetreffende patiënt kunnen worden vermeld. Ambtsgeheim en anonimiteit van de patiënt worden bij dit onderzoek verzekerd.
Voor het suïcide-onderzoek is een indeling gemaakt van vijf categorieën: zelfmoord, zelfmoordpoging, vermoeden van zelfmoord (bijvoorbeeld: verdrinking, ongeluk), vermoeden van zelfmoordpoging (bijvoorbeeld: niet dodelijk ongeluk) en het geval dat een patiënt uitlatingen heeft gedaan, dat hij zelfmoord wilde plegen maar daaraan geen gevolg heeft gegeven.

Radioactieve middelen

In de geneeskunde wordt de laatste jaren steeds meer gebruik gemaakt van nieuwe technieken. Die nieuwe technieken betreffen ook de nucleaire geneeskunde. Dat betekent het gebruik van radio-actieve-isotopen voor allerlei doeleinden. Vooral voor het langs moderne weg vroeg stellen van een diagnose is deze techniek van groot belang.
Deze techniek vormt een onmisbaar hulpmiddel. Het verschaft bij medisch-biologisch onderzoek gegevens die met andere methode niet kunnen worden verkregen.
De nucleaire geneeskunde brengt met zich mee de noodzaak van samenwerking tussen de beoefenaren van verschillende takken van wetenschap. Het betekent ook het gebruik van gespecialiseerde en vaak kostbare apparatuur.
De wetenschappelijke raad voor de kernenergie heeft enige rapporten uitgebracht over de stand van zaken van de nucleaire geneeskunde in Nederland.
Een door de raad gevormde commissie onder leiding van prof. A. Querido heeft zich in het bijzonder bezig gehouden met projecten op het gebied van de nucleaire geneeskunde.
In de rapporten wordt de conclusie getrokken, dat coörinatie van activiteiten op dit gebied moet worden bevorderd. Daarnevens werd een aantal onderzoekprojecten aanbevolen.
De staatssecretaris heeft besloten hiervan een drietal research-projecten te subsidiëren. Hij acht deze van rechtstreeks belang voor de volksgezondheid.
Het doel van het project: vet-absorptie en de bereiding van een inerte indicator.
Het doel van dit project is de ontwikkeling van een snelle en eenvoudige methode voor de bepaling van de opname van vet in de dunne darm. Deze bepaling is van belang voor de beoordeling van de werking van de alvleesklier. De bepaling is ook van belang voor een oordeel over het effect van een speciaal dieet of op de vetopname.
Eveneens is ze van belang voor de schatting van het effect van operaties in het maag-darmkanaal. Verder kan de methode bijdragen tot verkorting van de opnameduur in ziekenhuizen. De tijdsduur van de opname voor het stellen van een diagnose zou hiermee kunnen worden bekort.
Het project vitamine B-12 bepalingen acht dr. Kruisinga van groot belang voor het onderzoek naar afwijkingen aan het zenuwstelsel.
De tot nu toe gebruikelijke methode om in het bloed het vitamine B-12 gehalte te bepalen is erg ingewikkeld. De bepaling berust op de groei van sommige bacteriën. Het is een ingewikkelde en veel tijd vragende methode. De uitkomsten worden vaak beïnvloed door andere factoren. Dit kunnen bijvoorbeeld geneesmiddelen zijn, die de patiënt kort tevoren heeft gebruikt.
Door gebruik te maken van de isotoop Cobalt-57 lijkt het mogelijk een snelle en betere bepalingswijze te ontwikkelen. Dat is van veel belang voor een goede behandeling van de patiënten.
Het project nieuw longonderzoek heeft ten doel om met de isotoop Strontium-87 het longonderzoek te verbeteren. Op deze manier kan onder andere de omvang van het lichaamsdeel met radio-actieve bestanddelen worden bepaald.
Tot nu toe wordt deze zogenaamde „scanning" uitgevoerd met de isotopen: jodium-131 of technetium-99. Aan het gebruik van deze isotopen zijn bezwaren verbonden. Die bezwaren kunnen worden ondervangen door het gebruik van Strontium-87.
De staatssecretaris heeft besloten deze drie projecten van wetenschappelijk onderzoek te steunen. Dr. Kruisinga is voor wat betreft het eerste project, de vet-resorptie, in onderhandeling met de N.V. Philips-Duphar, TNO en de Rijksuniversiteit te Groningen. Betreffende de andere projecten wordt door hem thans nagegaan hoe op de meest effectieve manier steun kan worden verleend.

ZO denk ik er over

In het nummer van vrijdag 17 juli jl. van De Nederlander wordt een keurige opsomming gegeven van de personalia van onze kamerleden voor zover die betrekking hebben op hun relaties en functies in de samenleving. Voor insiders staat hier weinig nieuws maar voor het overgrote deel van onze leden is deze samenvatting zeer waardevol.

Deze lijst geeft een beeld van de bonte verscheidenheid van onze kamerfractie en het geeft ook meteen een aanwijzing op welke speciale onderdelen men bij bepaalde leden mag aankloppen en wat men in de Tweede Kamer van hen verwachten mag.

De omvang die deze rubriek hebben mag, laat niet toe dit verder uit te werken en ik heb het alleen maar nodig om tot iets anders te komen. In het nummer van De Nederlander van 10 juli 1970 geeft onze Unievoorzitter, prof. dr. J. W. van Hulst, een aantal opmerkingen bij het CHJO-rapport over het functioneren van de kamerfractie. In dat rapport, gepresenteerd in De Nederlander van 26 juni 1970 komt de Tweede Kamerfractie van de CHU er niet zo best af. Bij de „doorlichtings- en examinatie-arbeid" van de commissie van de CHJO haalt de fractie geen voldoende en dat lijkt niet zo best. Blijkens hetzelfde nummer hebben de kamerleden in het raam van de „doorlichting" een vragenlijst gepresenteerd gekregen en zij hebben de inzending van antwoorden geweigerd en de commissie laat weten, dat haar arbeid daardoor gehandicapt is. Of deze weigering invloed heeft gehad op de puntenwaardering van de commissie wordt niet vermeld en blijft dus een vraag.

Na lezing van de beschouwing van onze Unie-voorzitter dringt zich één vraag op, die ik toch wel pre-alabel zou willen stellen. Prof. Van Hulst leidt zijn artikel in met een verhaal over een meisje van 18 jaar met een ietwat grote mond en eerste jaarsstudenten die wetenschappelijk gezien nog volkomen groen zijn en nat achter de oren. Een Amerikaanse professor spreekt in dit verband van „verwende blagen", die op grond van de verwenning en de daarmee corresponderende verwaarlozing nooit op hun plaats zijn gezet en waarschijnlijk, tengevolge van de scheefgroei, de kans missen om nog eens door scha en schande wijs te worden.

Van de „begeleidingscommissie" die criteria vaststelt en vragenlijsten rondzendt, geeft De Nederlander van 26 juni 1970 alleen maar de namen. Het zou voor de lezers van ons blad zinvol zijn en voor het ernstig nemen van de resultaten van de doorlichtingsarbeid ook noodzakelijk wanneer men de commissie aan de lezers en leden had voorgesteld. Zo ongeveer in de lijn van wat ik in hoofde aanhaalde over de kamerfractie. Daaraan is misschien nog tegemoet te komen.

Wie zijn die heren? Wat en waar hebben ze hoofd voor hoofd gestudeerd en met welke resultaten? En wat doen ze en vooral: Op grond waarvan kunnen zij in staat geacht worden het werk van een kamerfractie te overzien en te doorzien en daarover een in punten uitgedrukt examenoordeel te geven?

Is de commissie bekwaam en bevoegd om als examencommissie op te treden? Ik hoop zeer, dat deze vragen bevredigend beantwoord worden, want daarmee staat en valt tenslotte het hele rapport. Wij komen vandaag in verschillende situaties leraren tegen die niet bevoegd zijn en dat kan nog net, bij de examens wordt de zaak wel rechtgetrokken. Maar examinatoren die niet bevoegd zouden zijn, vormen een absurditeit.

Prof. Van Hulst stelt, dat het een goed recht is van de CHJO om zich in de openbaar geworden zin met de arbeid van de kamerfractie in te laten. Maar dat is ook het recht en de plicht van elke kiesvereniging die gefundeerd aan de kandidaatstelling in 1971 wil meewerken.

Daar is nog een ander punt waarover ik een paar opmerkingen zou willen maken. Prof. dr. L. de Jong heeft enige weken geleden de aandacht gevestigd op de deplorabele toestand waarin zich onze defensie bevindt. Hij heeft een parallel getrokken met wat voor 1940 zich ontwikkeld had. De heer H. Kikkert heeft hem daarvoor dank betuigd en de heer J. W. van Eeghen neeft dit nog eens in een breed artikel geadstreeerd. Daar is een zekere stilte ingetreden, maar nu in de pers globale overzichten zijn verschenen van de diverse begrotingsonderdelen krijgt men toch heel sterk de indruk dat met name ten aanzien van defensie de karavaan op de oude voet verder gaat.

Dat zat er ergens wel in, want de reactie van de minister-president op de rede van prof. De Jong was teleurstellend. In eerste instantie liet hij, blijkens persberichten, weten, dat de indringende en alarmerende opmerkingen van prof. De Jong „onzin" waren. In het vervolg liet hij via de pers weten, dat prof. De Jong het leger „onrecht" had gedaan. Prof. De Jong deed het leger „tekort".

Daarmee was de zaak in feite op haar kop gezet, want niet prof. De Jong deed onze defensie tekort. Hij constateerde op gedocumenteerde wijze, dat onze defensie in de laatste jaren door de regering zodanig is tekort gedaan dat onze jongens, wanneer de springvloed uit het Oosten zou opkomen, op grond van een vergelijking met de horden waar zij dan mee te maken hebben, een overlevingskans hebben die minimaal is.

Na het alarmsignaal van prof. De Jong had men mogen hopen, dat er bij de komende begroting van Defensie hard aan deze schrijnende en voor de veiligheid van ons land funeste tekorten zou zijn gewerkt. De cijfers, die nu bekend zijn, slaan deze hoop de bodem in en dat is een toch wel hachelijke zaak.

Het is te hopen, dat er bij de behandeling van de begroting van Defensie straks in de Tweede Kamer een senator opstaat van de allure van wijlen mr. Theo Heemskerk, die in 1908 een jarenlange verwaarlozing van defensie met een motie afsloot, de deplorabele zaak overnam, ondanks het wenkbrauwfronsen van de theoloog dr. A. Kuyper, de verantwoordelijkheid aanvaardde en het geheel saneerde.

N 21 augustus 1968 leven we in toenemende mate op een vulkaan en een uitstel tot 1971 is niet in 's lands belang.

Zwolle. H. J. Kruisselbrink,
tweede voorzitter CHU Zwolle.

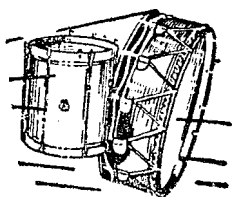

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Mabuwat n.v.
ZWIJNDRECHT

* UTILITEITSBOUW
* GEWAPEND BETONBOUW
* GRONDWERKEN

TELEFOON 01850 - 27866

FIRMA P. HULSBOS Jzn.
AANNEMINGSBEDRIJF
★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ
sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant
*
Moderne rotatie- en handelsdrukkerij
BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND.
DRUKKER VAN:
Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.
DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL
NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

VOOR AL UW BOUWWERKEN
Bouw- en
Aannemersbedrijf
J. A. Buitenhuis n.v.
Woudweg 71
Telefoon 05761 no. 276
KLARENBEEK

Garagebedrijf BREEDIJK
's-Gravenweg 200 - 227 — Telefoon 010 - 333180 - 333395
CAPELLE AAN DE IJSSEL

Uw adres
VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN
Fa. A. J. Stoppels & Zoon
TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS
Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

FA. TIJHUIS & KREIJKES
Aannemers van Timmer- en Metselwerken
Industrieweg 12 - Telefoon 05480-2834
RIJSSEN

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

boele & van eesteren

b
en van
e riouwstraat 182 tel 636916 den haag

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

Adverteer in De Nederlander

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

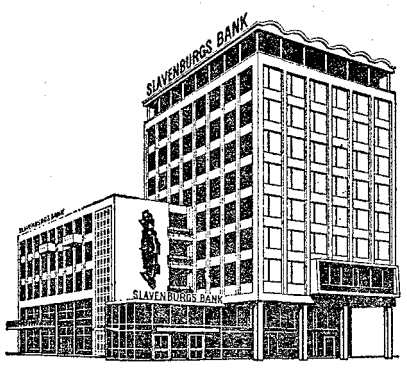

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

STROOMBERG

STIJGENDE OMZET !

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling • Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk
Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282
BENNEBROEK

Politiek vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—.
Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

diaconessenhuis eindhoven

wilt u

verpleegster worden ?

vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

AANNEMINGSBEDRIJF

Hoogvliet & Zn. nv

BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 · Telefoon 26651 - 27034 - 24330

Timmer- en Aannemersbedrijf

VAN WIERINGEN N.V.

Van Foreestlaan 9 · Telefoon 01720 3016

Alphen aan de Rijn

Voor uw

- ★ Kolen, Huisbrandolie,
- ★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
- ★ Tank-transporten
- ★ Butaan- en Propaangas
- ★ Campingflessen vullen
- ★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).

Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

VOOR DE BETERE INSTALLATIES ?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE

M. van der Voet N.V.

Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN

dan

VAN ZEBEN'S

Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

Stukadoorsbedrijf

GEERKEN

Marspoortstraat 8

Tel. 05750 - 3575 - 2329 - 3323

ZUTPHEN

*

Gespecialiseerd in:
Restauratiewerken en muurbehandeling tegen vocht van kerken, kastelen en andere gebouwen.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 14 AUG. 1970
6e Jaargang - No. 31

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Onze stinkende welvaartsstaat

door dr. E. Bleumink

Vooruitgang is de godheid van onze welvaartsstaat. Vooruitgang is het begrip waar het in de politiek in de maatschappij en bij de economie om draait. Alles moet sneller, beter en groter. Techniek, chemie en economie moeten ons daarbij helpen. Het gaat immers om economische groei, om vergroting van de door de overheid en het bedrijfsleven geproduceerde goederen en diensten, om vergroting van consumptie en bruto nationaal inkomen. Deze vooruitgang heeft ondertussen wel een nieuwe schaarste geschapen; schaarste aan ruimte, aan natuur, aan schone lucht en aan zuiver water. De economische groei heeft blijkbaar ook negatieve effecten.

Nistram heeft dat de **„kosten van de economische groei" genoemd**. Natuurlijk is er wel iets aan te doen. Zo kunnen we de nieuwe schaarsten gaan kwantificeren en meetellen, in de economische groei. Dat werkt dan pas op langere termijn. Op kort zicht kunnen we door allerlei maatregelen proberen bijv. de verontreiniging van water, bodem en lucht terug te dringen. De overheid is daar nu zeer druk mee bezig.

Probleem niet van vandaag of gisteren

Het moet gezegd de verontreiniging van de lucht, onze bodem het water is een probleem dat al vele jaren de aandacht heeft van overheid, deskundigen en vooruitziende wetenschapsmensen. In Amerika, Engeland en Duitsland had men al vele tientallen jaren last van de luchtverontreiniging. In Nederland kennen we al vele decennia het probleem van de watervervuiling. De Nederlandse overheid voert al vele jaren een actief beleid op deze terreinen, al vele jaren vóórdat politici zich ermee bemoeiden of studenten protesteerden.

De milieuhygiëne is nu (ongeveer drie jaar) een politiek punt geworden, omdat èn grotere groepen van mensen de nare verschijnselen aan den lijve gingen ondervinden en omdat gebleken is, dat alleen door ingrijpende beslissingen effectief de verdergaande verontreiniging kan worden tegengegaan.

Lucht- en watervervuiling is m.a.w. een probleem geworden, omdat politici, overheden, economen en wij met zijn allen te **kortzichtig** waren een en ander te ontkennen. **Te kortzichtig om vroegtijdig betere rioolwaterzuiveringsinstallaties te bouwen.** Dat kostte immers zoveel, en wij hebben toch zoveel water, wat geeft dan dat beetje vuil rioolwater van onze gemeente.

Ook nu nog (Anno 1970!) maken we een pijpleiding voor het rioolwater van de noordelijke provincies en laten die uitmonden in het Waddengebied. Dat is immers ver weg, maar het resultaat is dat dit Waddengebied binnen een paar jaar onherstelbaar vervuild en verwoest zal zijn. Als wij willen dat ons oppervlakte water zuiverder wordt (en wie wil dat niet?) dan zullen we er voor moeten betalen.

Dan zullen namelijk de reinigingsrechten omhoog moeten en dat is natuurlijk geen populaire maatregel. Het grote misverstand is namelijk, dat onze industrieën de enige oorzaak zijn van ons vuile water. Zij zijn er wel mede schuldig aan, maar ook alle gezinnen gezamenlijk produceren veel meer vuil dan vroeger. Ons bevolkingsaantal neemt toe, maar de hoeveelheid rommel en afval die wij maken neemt veel sneller toe.

(De afvalmakers is namelijk meer dan een aantrekkelijke titel van een boek.) De grotere hoeveelheid afval is daarbij een rechtstreeks gevolg van onze op consumptie en wegwerpen gebaseerde maatschappij. Zoals bekend is het centrale beginsel van de wetsontwerpen betreffende de waterverontreiniging en de luchtvervuiling dat **„de verontreiniger betaalt"**. Verontreinigers zijn wij met zijn allen. Wij zullen er voor moeten betalen. Niet primair door hogere belastingen, maar door veel hogere bijdragen aan de riool- en vuil (vast vuil) verwerkende installaties.

Na Londen, Los Angelos, Tokio en New York zijn wij ook de pieneut

De **smog** in Tokio, New-York en in het Rijnmondgebied haalde deze zomer de voorpagina's van alle kranten. Dit was dan het zoveelste bijverschijnsel van onze welvaartsstaat dat de kranten mogelijk maakte de komkommertijd door te komen. Na verstopte wegen, provo's en protesterende jongeren, de verontreinigde Rijn (vorig jaar) en nu de stinkende, „adembenemende" (letterlijk) mist in de Randstad, ook wel **smog** genoemd. Deze smog treedt op bij windstil weer en wanneer er weinig vertikale circulatie is (temperatuur inversie, waarbij er een koude luchtlaag boven het aardoppervlak hangt). In deze gevallen blijven de verontreinigende stoffen hangen en hopen zich op, waardoor ze hinderlijk gaan worden (stank, prikkelend op ogen, luchtwegen e.d.) en gevaarlijk voor de gezondheid. Dit kunnen velerlei stoffen zijn, zoals roet, zwaveldioxide, stikstofverbindingen, koolwaterstoffen (w.o. kankerverwekkende) en producten die ontstaan door inwerking van zonlicht op bepaalde verbindingen (zgn. fotochemische smog). Bronnen van deze verontreinigende stoffen zijn o.m.: de chemische industrieën, olieraffinaderijen en elektriciteitscentrales, maar zeker ook de **huisbrand en de auto's**.

De verwekkers van de beruchte Londense smog waren de industrieën en de huisbrand (vooral kolen!). Ook is het zo dat het motorverkeer de belangrijkste veroorzakers waren van de smog in Tokio en New-York. Toen daarom in Tokio in het centrum autoverkeer werd verboden, was al gauw het probleem van de smog opgelost. Dit wordt in vele commentaren nogal snel vergeten.

Het is maar al te gemakkelijk met de vinger naar de industrie te wijzen. Anderzijds heeft het mij verbaasd, dat zgn. deskundigen beweerden, dat het zo'n vaart niet liep. Ik ben eens, er is geen reden tot paniek. Wel is het zo dat „deskundigen" al te snel cijfers uit de bureaulade halen en beweren, dat aangezien de zwaveldioxide waarden (in de lucht) de laatste jaren iets afnemen, er zelfs van een daling in luchtverontreiniging kan gesproken worden. Zwaveldioxide wordt als graadmeter voor de verontreiniging beschouwd; het komt vrij bij verbranding van benzine, stookolie en kolen. Nu is men de laatste jaren omgeschakeld van kolen, olie en cokesgas op aardgas, wat weinig zwavel bevat. Deze omschakeling zal dus een daling van het zwaveldioxide gehalte geven. Toegenomen is echter de chemische bedrijfssector en het verkeer (vooral ook kruipverkeer in grote steden), die velerlei andere verontreinigende stoffen teweegbrengen, die veelal veel schadelijker zijn. Daarom is zwaveldioxide niet zo'n goede graadmeter, althans men kan uit daling van de gehaltes in de lucht niet concluderen dat de luchtverontreiniging afneemt en dat de luchtvervuiling niet zo'n groot gevaar (meer) oplevert. Er zijn daarom twee mogelijkheden: of de deskundigen zijn niet zo erg deskundig, of ze proberen ons voor de gek te houden. Beide mogelijkheden zijn even erg. In ieder geval zullen in het verschiet spoedig ook andere stoffen (bijv. koolwaterstoffen) gemeten moeten worden.

Schonere benzine en naverbranders op auto's zijn dwingende eisen

De nieuwe wet op de luchtverontreiniging biedt in principe de mogelijkheid de verontreiniging door industrieën veroorzaakt aan banden te leggen. Ze opent ook de mogelijkheid op te treden tegen verontreinigende handelingen (verbranding van vuil) en men kan eisen gaan stellen aan huisbrand, kachels, auto's en benzine.

De huisbrand vormt niet meer zo'n groot probleem, omdat aardgas relatief „schoon" is. Zo heeft Staatssecretaris Kruisinga ook bevordert, dat de tuinders in het Westland van olie (veel roet, zwaveldioxide etc.) op aardgas overgaan.

Een groot probleem vormt nog het verkeer, zijnde een van de belangrijkste verontreinigers in de sterke verstedelijkte gebieden. Uit de uitlaten komen namelijk grote hoeveelheden koolmonoxyde (vooral bij kruipverkeer en wanneer de motor niet goed afgesteld of vuil is), zwavel- en stikstof-verbindingen, koolwaterstofverbindingen (gedeeltelijk onverbrande benzine) en een loodverbinding. Dat ene autootje van U lezer is natuurlijk niet zo erg, maar al die auto's bij elkaar produceren een hoop troep. Is er wat aan te doen? Ja, een heleboel.

— **In de eerste plaats een goed afgestelde motor, zodat alle benzine wordt verbrand. Elke auto zou 1 x per jaar moeten worden gecontroleerd.**

— **Betere benzine, namelijk benzine met minder zwavelverbindingen, (dat kan, maar dat kost geld) en met minder toevoegingen.**

De oliemaatschappijen doen namelijk allerlei zogeheten **dopes** in hun producten om de motor beter te laten lopen. Zoals bijv. loodverbindingen die het „pingelen" tegengaan. Een nieuw snufje is een toevoeging die aanslag in de motor oplost. U heeft dat kunnen merken aan de groots opgemaakte advertenties („merk X, voor schone lucht" en meer van dat fraais). Het is echter alleen maar een doekje voor het bloeden en de hoeveelheid stikstof-verbindingen neemt er alleen maar door toe.

Overigens zal het in de praktijk moeilijk zijn de doping van de benzine te beperken. Wanneer bv. loodverbindingen worden verboden (gevaarlijk voor de volksgezondheid) dan stort een deel van de loodmarkt in en moeten er tevens veranderingen in de motor worden aangebracht. Zo'n maatregel kan daarom alleen in internationaal verband worden genomen. Wanneer we er verder nu toe zouden besluiten kan niet binnen 4 jaar de maatregel geëffectueerd worden. Men denkt nu aan maatregelen in de belastingsfeer, namelijk minder belasting op „schone" benzine, meer belasting op slechte benzine. Ontwikkeling van betere benzine kost ongetwijfeld geld en zal leiden tot prijsverhogingen. Dat moeten we er dan maar voor over hebben.

Het verplicht stellen van naverbranders op motorvoertuigen is de derde maatregel die genomen moet worden. In principe is daartoe besloten.

Daarvoor zijn er verschillende mogelijkheden, zoals veranderingen aan te brengen aan de motor, recirculatie van benzine etc. Het eenvoudigste en goedkoopste schijnt vooralsnog te zijn **katalytische naverbranders,** waarbij men voor enkele honderden guldens per auto uit de brand of wel uit de stank schijnt te zijn. Alleen een **katalytische naverbrander** wordt snel door de loodverbindingen in de benzine vergiftigd en is daarom voorlopig niet toepasbaar.

Tot slot nog dit: het protest van bepaalde studenten tegen de huidige welvaartsstaat beheerst door ongeremde consumptie, door technocraten en geleid door economische motieven wordt in onze kring nog al snel als eenzijdig of als onzin onder de tafel geschoven. Ik voor mij geloof, dat ze althans wat de hygiëne van ons millieu betreft het gelijk aan hun kant hebben. Problemen zoals lucht- en waterverontreiniging zijn dan pas oplosbaar, wanneer we inzien dat vooruitgang en welvaart wat anders is dan stijging van het bruto nationaal inkomen.

E. Bleumink.

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

Suriname en Nederlandse Antillen

naar eigen zelfstandigheid

Bij de behandeling van de Rijksbegroting Suriname en de Nederlandse Antillen, onlangs in de Eerste Kamer, was namens de CH-fractie woordvoerder de heer D. Rijnders. Aan zijn rede ontlenen wij het volgende:

„Wanneer wij de huidige ontwikkeling binnen het kader van het koninkrijksstatuut NU nader bezien, dan zijn wij op dit moment nog niet aan een volledige staatkundige zelfstandigheid van Suriname en de Antillen toe, doch dan behoort verandering van het statuut c.q. uittreding uit het statuut tot de later te verwachten mogelijkheden. Het einddoel zal zeker zijn de volledige souvereiniteit voor de beide gebiedsdelen, terwijl de situatie thans is een ieder afzonderlijk, en een met elkaar dit einddoel voorbereiden en er naar toe groeien. De minister-president van Suriname heeft namens zijn regering zich duidelijk uitgesproken over het feit dat de huidige regeringsperiode niet tot inzet zal hebben de verwerving van volledige staatkundige zelfstandigheid".

Ik neem echter aan, dat wel deze regeringsperiode zal worden gebruikt om de volledige staatkundige zelfstandigheid die later zal worden verworven, mede te willen helpen voorbereiden. De minister heeft meegedeeld, dat op de Antillen nog nader, op verschillend niveau, omtrent de vraagstukken van het statuut van het koninkrijk men zich wil beraden. Dit beraad zal tevens moeten inhouden een nadere studie omtrent hetgeen later definitief zal moeten worden beslist over het voortbestaan van het koninkrijksstatuut. Dankbaar ben ik voor de toezegging van de minister, dat hij zal willen bevorderen, dat wij ons in Nederlandse kring ook zullen oriënteren over de consequenties ook voor Nederland van mogelijke staatkundige onafhankelijkheid voor Suriname en de Antillen en de toch ook daarna nog blijvende financieel-economische banden tussen Nederland en deze gebieden. Om kort te gaan, het is een oriëntering in ieder land voor zich en een gezamenlijke oriëntering en gedachtenwisseling, **indien Suriname en de Antillen zulke onafhankelijkheid wensen.**

De CH-fractie acht het van belang, dat men in Suriname en de Antillen weet, dat wij die kant uit denken en dat Suriname en de Antillen het daarmee eens zijn. In Suriname en misschien ook in de Antillen zullen altijd groeperingen zijn die niet zo rechtstreeks op de onafhankelijkheid af willen koersen uit vrees de financiële steun uit Nederland dan geheel of gedeeltelijk kwijt te raken. Ik dacht, dat ten aanzien van dit bezwaar wij kunnen stellen, dat op grond van herhaalde toezeggingen van diverse Nederlandse regeringen bij de toekenning van ontwikkelingshulp deze gebieden een eigen plaats zullen blijven innemen.

Wanneer wij hier vanuit Nederland zouden stellen een **afgebakend** aantal jaren, om met elkaar te groeien naar de **onafhankelijkheids-realisering,** dan hebben wij ruimschoots de tijd om met elkaar te overleggen en aandacht te schenken aan de nationaliteitskeuze, met de vraag of deze nationaliteitskeuze moet worden geopend, het buitenlands beleid, het vormen van een apparaat ter handhaving van orde en rust, de hulp en bijstand, alsmede de EEG-relaties. Het is van het allergrootste belang, dat het verkrijgen van de soevereiniteit door het stellen van een voorbereidingstijd zonder al te grote schokken verloopt en in de grootst mogelijke samenwerking en met de grootst mogelijke medewerking geschiedt.

Sociale voorzieningen

Naast de genoemde maatregelen zullen in deze overgangstijd de economische mogelijkheden moeten zijn vergroot, een pakket sociale voorzieningen tot stand zijn gebracht, de verbetering van de huisvesting, een gerichte bestrijding van de werkloosheid, uitbreiding van de onderwijsmogelijkheden en verbetering van de infrastructuur de aandacht moeten hebben gehad. Deze opgesomde doeleinden zijn uitsluitend te bereiken, indien Nederland in die afgebakende periode een **extra** groot deel van de gelden voor ontwikkelingshulp ter beschikking van deze landen zal stellen. Ten aanzien van Suriname moge het duidelijk zijn, dat van structureel belang is, dat snel beslissingen worden genomen over de ontwikkeling van het nieuwe bauxiet-project in West-Suriname. Als dit project gefaseerd en financieel geholpen kan worden opgebouwd, zal het een verbetering geven van de financiële positie van de handelsbalans van Suriname en kan er een bestrijding in zitten van de werkloosheid.

Ik spreek graag de verwachting uit, dat de Surinaamse regering een maximum-opbrengst uit de onderhandelingen zal weten te halen. Weet de minister al hoeveel personen naar schatting bij dit project emplooi zullen vinden en wat zal de omvang van het volkswoningproject er voor moeten zijn? Wat gaan de infrastructurele werken rond de ontwikkeling van West-Suriname aan investering vergen en hoeveel zal Suriname d.i. zowel overheid als bedrijfsleven hiervan zelf moeten opbrengen?

De omvangrijke bauxiet-rijkdom in West-Suriname is al in 1960 ontdekt, toen Suriname in het kader van het tienjarenplan middels aero-geodetisch en geologisch onderzoek een systematische inventarisatie van de bodemschatten ter hand nam. Deze ontdekking moge thans leiden tot exploratie en exploitatie. Heeft de inventarisatie van de bodemschatten nog meer aanwijzing gegeven tot mogelijk meer technische en economische ontwikkeling? Zijn zodanige gegevens de regering bekend?

Ondertussen kunnen wij voor verschillende mogelijkheden tot verdere uitbouw van de zelfstandigheid het huidige statuut zeer goed gebruiken. Het door de minister aangehaalde protocol van 29/30 januari 1970 vermeldt hiertoe een aantal punten, die nader moeten worden uitgewerkt. Gaarne willen wij te zijner tijd vernemen, waartoe deze uitwerking heeft geleid.

Werkloosheid

De enorme werkloosheid in Suriname vraagt scherpe aandacht. Herstructurering van het landbouwwezen, opleving van bouwactiviteiten, nieuwe houtverwerkings- en fruitverwerkingsindustrie kunnen mede door ontwikkelingshulp een bijdrage tot werkloosheidsbestrijding geven. Met de Surinaamse regering ware het gesprek over bevolkingsgroei en de opheffing van het werkloosheidsprobleem open te voeren, zodra de wens tot dit gesprek van Suriname uitgaat. Ik zou de minister willen vragen of hij de Kamer enige mededelingen kan doen over mogelijke vestiging van een pulpbedrijf. Zijn mijn informaties juist, dan zou sprake kunnen zijn van een bedrijf met een produktie van 1000 ton per dag door 10.000 ha bos per jaar te kappen. Geven de onderhandelingen met de Amerikaanse ondernemer Weijrhauser reden tot optimisme? Kan Suriname zelf met een hoog percentage van het investeringskapitaal deelnemen in zo'n bedrijf, eventueel met onze hulp? Welke infrastructurele werken zullen nodig zijn en kan woningbouw hiervoor eventueel met hulp van Nederlandse bedrijven en met inschakeling van de Surinaamse bouwmacht een bijdrage leveren voor de projectovereenkomst?

Het pulpproject vereist wel veel watertoevoer. De Surinamerivier kan daar bruikbaar voor zijn. Maar de vuilwaterafvoer zal technisch moeten worden beheerst. Voor de Surinaamse economie kan dit pulpproject van grote betekenis worden. De werkgelegenheid kan én in de pulpfabriek én bij de herbebossing sterk toenemen. De CH-fractie vraagt de minister hierover onze Kamer nader te willen informeren.

Volkswoningbouw

Met grote belangstelling heb ik in de memorie van antwoord op het voorlopig verslag gelezen van de serie rapporten die thans ter beslissing liggen bij de Surinaamse regering over de volkswoningbouw, de krotopruiming, het creëren van een wettelijk kader voor de volkshuisvesting en het instellen van een grondbedrijf in Suriname. De verkrotting van de binnenstad van Paramaribo heeft ontstellende vormen aangenomen. Globaal genomen kan worden gesteld, dat tenminste 10.000 krotten zullen moeten worden vervangen. Bijna de helft van de stadsbevolking woont in slechte woningen of verblijft in mens-onwaardige ruimten.

En voor de bevolkingsaanwas én voor de krotvervanging zal het nodig zijn om te komen tot de bouw van 2000 woningen per jaar. Er is bovendien nog een geraamde achterstand van 10.000 woningen.

Bij een inhaalprogramma van bijv. 500 woningen wordt het jaarlijks te bouwen aantal woningen 2500. Helaas is aan echte volkswoningbouw veel te weinig gedaan en er is nog te weinig planning om tot een gerichte opzet in de komende jaren te geraken. Het Tammenga-project moge 400 nieuwe woningen geven, deze zijn echter voor wat de huren betreft te duur voor de krotbewoner. Is de minister al iets bekend over het voornemen van de Surinaamse regering individuele subsidiëring in de huur te regelen?

Wanneer 't stadsontwikkelingsplan Geijersvlijt niet snel tot uitvoering komt, is er geen enkel behoorlijk woningbouwproject dat de komende jaren in enige nood kan voorzien. Overigens, iedere dag dat Geijersvlijt stagneert (en dat doet het al jaren), betekent dit renteverlies en duurder worden van de woningen.

Een duidelijk gereorganiseerde Stichting Volkshuisvesting Suriname, geoutilleerd voor grote projecten, zal voor een productie van voorlopig 2500 woningen per jaar, gedurende enige jaren een goede stoot kunnen geven tot de oplossing van het eigenlandse probleem. Een gecoördineerde bouwmarkt zou tevens een grote groep werkloze bouwvakarbeiders jarenlang productief aan het werk hebben. Een stevige, geplande organisatie voor de volkshuisvesting vraagt echter tevens de directe aanwezigheid van een grondbedrijf. Als er een grondbedrijf is, kan er een volledige registratie van grond plaatsvinden, er kunnen goede kostprijsberekeningen worden vervaardigd en er kan een kredietbewaking worden ingesteld, in financieel-economische zin een voorpost voor de ontwikkeling van de ruimte. Wanneer wij uitgaan van ongeveer SF 3500 aan grondkosten per woning, dan zal voor een gericht bouwprogramma van 2500 woningen per jaar, en bijbehorende openbare gebouwen en voorzieningen, een bedrag van SF 21 miljoen voor kapitaalbehoefte in 1975 aanwezig moeten zijn. Hiermee kan steeds voor de komende vijf jaar aan bouwgrond worden voorzien van een bouwprogramma van 2500 woningen. Uiteraard is dit kapitaal niet ineens nodig. Een beginkapitaal is al aanwezig, als wordt besloten om de terreinen van de Stichting Grondex, te weten 241 ha met een boekwaarde van SF 2 miljoen, in te brengen.

Voor de feitelijke kapitaalbehoefte ware door de Nederlandse regering een zogenoemde harde lening te geven, die niet ineens, maar gaandeweg kan worden verstrekt al naarmate het grondbedrijf zijn activiteiten uitbreidt. Deze lening kan hard zijn, omdat het grondbedrijf op normale zakelijke wijze kan worden geleid.

Het is voor Suriname van het allergrootste belang, dat de Surinaamse regering zich thans op korte termijn duidelijk uitspreekt over de aan deze regering voorgelegde rapporten en dat de Nederlandse regering zich duidelijk uitspreekt over de mogelijkheden die er zijn om de in de rapporten opgezette plannen tot realisering te helpen brengen. Bovendien zullen wij moeten helpen via de technische hulpverlening tot het opzetten van de huishouding die daarvoor in Suriname nodig is. De Surinaamse regering zal snel een zódanige huishouding moeten bevorderen als nodig is voor een jarenlange opvang van een programma, dat tegelijkertijd reconstructie en leniging van de sociale nood betekent.

Het probleem van het achterblijven van voorzieningen in de sociale sector, de grote werkloosheid en nu nog daarbij zeer slechte woningtoestanden zullen op den duur grote ontevredenheid geven. De huidige volkshuisvestingssituatie in de stad Paramaribo en daarbuiten, is aanleiding tot gespannen situaties. Ik constateerde zelf toegenomen weerspannigheid over zoveel ruimte-armoede en a-sociale toestanden. Ook daarom is een helder en slagvaardig beleid der regeringen nodig.

Curaçao

De volkswoningbouw op Curaçao is iets beter op gang dan die in Suriname, al zijn de tot nu toe gebouwde woningen aan de kleine kant. Een minimum-oppervlakte van 85 tot 90 m2 is toch wel noodzakelijk. Sociaal gesproken is de bouw van een groot aantal woningen — 5000 tot 6000 — op Curaçao hard nodig. Daarnaast enige bouw op Aruba en de Bovenwindse Eilanden.

Ik moge de minister vragen of ook ten aanzien van deze woningbouw en voor zover deze voor de minst draagkrachtigen is bestemd, uit de ontwikkelingshulp het verschil tussen economische huur en sociaal aanvaardbare huur kan worden bijbetaald. Mogelijk zou de minister enige mededeling kunnen doen over de stand van zaken met betrekking tot de wetgeving op de Antillen, voor wat betreft de volkshuisvesting en de ruimtelijke ordening.

De wederopbouw van Willemstad zal tevens een duidelijke reconstructie mogen inhouden en kan getuigen van een ruimtelijk beleid. Een behoorlijk stedebouwkundig plan kan nieuwe impulsen geven voor een geleidelijke en gerichte ontwikkeling. Steun aan een zodanige reconstructie zal de minister zeker willen geven. Ik zou hem willen vragen welke steun Curaçao van ons heeft gevraagd en welke eigen mogelijkheden Cu-

Vervolg op pagina 5

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante.

Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Drs. A. J. van Dulst terug van oriëntatiereis

Radio kan belangrijk aandeel leveren in ontwikkelingswerk

HILVERSUM — „Het Gooi zou met zijn radio en televisie een heel belangrijk stuk ontwikkelingswerk voor zijn rekening kunnen nemen. Als de NOS bijvoorbeeld door de regering in de gelegenheid zou worden gesteld bekwame technici een tijdje af te staan aan de ontwikkelingslanden. Aan deze mensen is naar mijn vaste overtuiging in vele gevallen minstens evenveel behoefte als aan landbouwingenieurs, om maar iets te noemen." Oud-omroepman, ex-journalist, gewezen Hilversums raadslid en theoloog drs. A. J. van Dulst verkondigt deze opvatting terug van een uitgebreid en vooral uitputtend weggeweest. Acht weken Zuidoost Azië, als oriëntatie van een deel van zijn nieuw, wereldomvattend werkterrein.

Nieuw, omdat de nog in Hilversum woonachtige drs. Van Dulst, sinds luttele maanden mede-directeur is van de WACC, ofwel de World Association for Christian Communication te Londen. Hij is daar in het bijzonder belast met, wat we dan maar populair zullen aanduiden als het rijp maken van de Kerken — met name in de ontwikkelingslanden — voor de massamedia.

Communicatiedeskundigen even noodzakelijk als landbouwingenieurs

Informatie

Eén van onze redacteuren verbleef goed 8 weken in Zuid-Oost-Azië, doch niet om er vakantie te houden. Het is drs. Van Dulst, die over zijn ervaringen enkele interviews weggaf, waarvan we er hier één overnemen uit De Gooi- en Eemlander, niet alleen het blad van zijn (nóg) woonstreek, maar vooral van radio- en tv-medewerkers.
Onze redacteur is in de discussie over de ontwikkelingssamenwerking een sterk pleitbezorger voor de belangrijke rol van de informatie in het gehele proces. Dat blijkt dan ook wel uit dit interview en mogelijk nog meer uit de artikelen, die we graag van hemzelf nog tegemoetzien.

Eindredactie.

Bij zijn eerste oriëntatiebezoek is erg de nadruk gevallen op Indonesië, waar hij zes weken verbleef. Bezoeken aan Bombay (aanwezig bij een consultatie van r.-k. en protestantse kerken over radio en televisie), Bangkok en aan de Filippijnen (o.a. besprekingen over de bouw van zenders) waren kwesties van dagen.

Ontwikkeling

Massa-communicatie, een onderwerp waarin drs. Van Dulst zich al jarenlang verdiept, over spreekt en schrijft. Niet onbegrijpelijk voor de man, die tot voor kort de afdeling gesproken woord bij de NCRV leidde.
Binnenkort verschijnt daarover van zijn hand een boek. Vooral massa-communicatie in relatie tot de kerk is zijn specialisme. Hij ziet enorme mogelijkheden voor de kerk in het hanteren van de moderne media als radio en televisie. Daarover sprekend wil drs. Van Dulst, die dit jaar als zendingspredikant van de hervormde kerk beschikbaar werd gesteld voor het werk van de WACC, eerst nog wel kwijt: „Voor mij is kerk-zijn meer dan alleen maar preken. Het is bezig zijn op alle terreinen van het leven."
In een gebied als Z.O.-Azië kan dat onherroepelijk niets anders betekenen dan volop in de slag zijn voor de ontwikkeling van de landen daar. Een opdracht die voor hem vooral is toegespitst op de vraag: hoe de moderne media in dienst zijn te stellen voor die ontwikkeling?

Paulus

Wat heet modern? Drs. Van Dulst: „Kijk nou-es naar de apostel Paulus. Hij trok overeenkomstig het woord van Christus de wereld in. Daarbij maakte hij toch ook gebruik van het netwerk van die dagen: de Romeinse wegen. En je ziet hem dan steeds op twee plaatsen opduiken om mensen te ontmoeten: de synagoge, begrijpelijk, maar ook op de markt: het ontmoetingspunt in die dagen.
Radio en televisie zijn de móderne markt. En de kerk zal via dit hedendaagse netwerk de mensen moeten leren aanspreken. Daarin liggen voor haar in de ontwikkelingslanden grote kansen. Mogelijkheden, die ze vaak nog nauwelijks ziet."
Het ontdekken daarvan, het gebruik er van, is nu juist de taak van drs. Van Dulst. Vooral in Indonesië heeft hij in vele colleges voor studenten van hogescholen en academies, in tientallen vergaderingen, soms van gewone vrouwenverenigingen en in talloos vele discussies met jongeren over massa-communicatie gesproken.
Grote delen van de Archipel doorkruiste hij, soms vliegend, vaker nog hobbelend in weinig comfortabele voertuigen, een enkele keer duwend achter een vastgelopen auto, dan weer wadend over een ondergelopen weg. „Als ik het goed heb bijgehouden, heb ik in zes weken Indonesië in 39 verschillende bedden geslapen. Steeds weer kreeg ik uitnodigingen om te komen spreken. Het was een bijzonder uitputtende, maar uitermate boeiende en leerzame reis."

Veronica's

Vooral de leergierigheid van de jonge Indonesiër is drs. Van Dulst sterk opgevallen. Veel contacten heeft hij gehad met jonge radio-zendamateurs. „Het wemelt in Indonesië van amateurzendertjes, gerund door jonge mensen. Maar er wordt intensief naar geluisterd. Het zijn de radio Veronica's van Indonesië. Als je dit ontdekt, zie je ook wat voor mogelijkheden er liggen voor een land in ontwikkeling.
Ik heb die jongens en meisjes er dan ook op gewezen welke enorme kansen ze hebben om een aandeel te leveren in de opbouw van hun land. Maar ja, wat wil je, ze moeten zich behelpen. Kennis en bekwaamheid zijn onvoldoende om op de juiste manier de juiste informatie te verstrekken. Ze zullen tot samenwerking moeten komen om hun arsenaal en hun bereik te kunnen uitbreiden. Dan heeft het ook pas zin hulp in technische zin te bieden. Die hulp hebben ze nodig, van de kant van doorgewinterde technici maar ook van vakmensen op het gebied van de informatie."
Hulp, die drs. Van Dulst ook bepleit voor de professionele sfeer van het radio- en tv-werk daar en waarover hij eveneens besprekingen voerde.

Drs. A. J. van Dulst

Eerste informatie

Want van één ding is communicatieman Van Dulst heilig overtuigd. Dat heel wat ontwikkelingswerk veel beter van de grond zou komen als dit door uitgebreide informatie van de bevolking vooraf zou gaan. „Met veel goede wil opgezette objecten zie je de mist ingaan, omdat de bevolking in zo'n streek gewoon niet weet wat er aan de hand is. Als je met kostbare irrigatiewerken begint, zul je eerst de mensen uitgebreid duidelijk moeten maken wat er precies aan de hand is, waar het om gaat. Meer en meer kom ik tot de overtuiging, dat in vele streken informatie even noodzakelijk is als het tot ontwikkeling brengen van technische objecten.
En daarbij kan de radio, die dank zij de transistor is vele ontwikkelingsgebieden al een bekende verschijning is, een geweldige rol spelen. Voor televisie gaat straks het zelfde spelen. Maar nogmaals, als je deze middelen in dienst gaat stellen van de bevolking, zul je daarvoor vakmensen moeten opleiden en de technische uitrusting moeten leveren."
Drs. Van Dulst denkt daarbij niet in de allereerste plaats aan de inrichting van kostbare, hypermoderne trainingscentra, zoals die al op verscheidene plaatsen zijn.
„Die zie ik vooral als academies ten nutte van een happy few. We zullen echter vooral op het grondvlak hulp moeten geven en dat komt neer op het uitzenden van radio- en tv-technici, die in de studio's daar hun kennis overdragen, op het sturen van vakmensen op het gebied van de informatie, journalisten bijvoorbeeld, die leren hoe informatie verwerkt en doorgegeven moet worden. De ontwikkeling van een land schrijdt niet uitsluitend voort met het toenemen van het aantal wegen, maar vooral met het langer worden van de communicatiewegen."

Nederland

Een proces waarin Nederland een heel belangrijke bijdrage kan leveren, vindt hij. „Kijk, in de ontwikkelingslanden is men er in het algemeen wat huiverig voor juist op het gevoelige terrein van de voorlichting hulp te vragen aan de grootmachten Amerika en Rusland. Ook Engeland en Duitsland liggen in dit opzicht niet zo gunstig. En dan blijven eigenlijk alleen de Scandinavische landen en Nederland over. Scandinavië is op dit put al aardig actief."
Het laat zich gemakkelijk verklaren, dat ex-omroepman Van Dulst voor Nederlandse activiteiten de blik laat rusten op het omvangrijk technisch talent, dat sluimert op de zogeheten Gooise matras. „Ik weet, dat de NOS niet zonder meer mensen een tijdje kan afstaan voor de ontwikkelingslanden. Maar als van hogerhand daartoe mogelijkheden zouden worden gegeven, zou Nederland een bijzonder belangrijke bijdrage aan het ontwikkelingswerk leveren."

Iets bekort overgenomen uit: De Gooi- en Eemlander van donderdag 6 augustus 1970.

Kamerleden
VRAGEN
Bewindslieden
ANTWOORDEN

Het CH-Tweede Kamerlid mr. W. Scholten heeft schriftelijke vragen gesteld over het plan om het gebied tussen Den Haag en Leiden in te brengen in één nationaal park. Hij vraagt de bewindslieden van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Sociale Zaken en Volksgezondheid en Landbouw te onderzoeken of er mogelijkheden in deze richting bestaan.
Naar zijn oordeel gaat het hier om een gebied, dat zowel uit een oogpunt van natuurschoon als van milieuhygiëne voor dit deel van de Randstad Holland bijzonder belangrijk is.
Tevens vraagt hij te onderzoeken of dit gebied op deze wijze mede dienstbaar kan worden gemaakt aan de openluchtrecreatie.
Mr. Scholten vraagt tenslotte aan de bewindslieden om de Kamer omtrent het resultaat van dit onderzoek in te lichten.
In een toelichting op zijn vragen noemt mr. Scholten het van particuliere zijde ontvouwde initiatief om tot één nationaal park te komen van zo groot belang, dat een onderzoek gewenst is.

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Wat wil de KVP?

Een aantal punten uit het kernprogram

Deze week is het kernprogram van de KVP verschenen. Na een discussie hierover binnen de KVP zal het op 7 november a.s. worden vastgesteld. Aan dit KVP-program, dat 150 onderwerpen omvat, ontlenen wij het volgende:

Bouwbeleid

Een voortschrijdend meerjarenplan voor de bouwnijverheid ontwikkelen, waarin voor de verschillende streken van het land de produktie per sector van bedrijvigheid wordt aangegeven.
Het huidige woningbouwprogramma (125.000 woningen) opvoeren met 3.000 à 4.000 woningen per jaar in verband met de toeneming van de behoefte en vervanging van slechte woningen.
Bijzondere maatregelen om te voorzien in de woningbehoefte van de minder draagkrachtigen.
Een huur- en subsidiebeleid, dat erop is gericht:
de kwaliteit van de te bouwen woningen te verbeteren door hoge aanvangssubsidies;
voldoende kapitaal voor de verwezenlijking van het woningbouwprogramma beschikbaar te krijgen door het verstrekken van overheidssteun;
het aantal eigen woningen te vergroten, met name in de kring van de minder draagkrachtigen, mede door vrijstelling van registratierecht bij overdracht;
stadsvernieuwing, kroptopruiming en woningverbetering te versnellen door uitbreiding van de subsidiëring;
door stringente doorvoering van jaarlijkse huurverhogingen geleidelijk de kostprijshuur tot uitdrukking te brengen;
de huurprijzen sneller te harmoniseren.

Onderwijs en onderzoek

Algemeen

Door een samenstel van voorzieningen — in antwoord op de maatschappelijke behoeften — iedereen de gelegenheid bieden onderwijs te ontvangen dat bij zijn belangstelling past, zijn talenten tot maximale ontplooiing brengt en vormt tot een kritisch bewustzijn ten opzichte van mens en samenleving.
Intensivering van her- en bijscholing, ook van degenen die werkzaam zijn in het onderwijs.
Met handhaving van de vrijheid van onderwijs en van gelijkwaardige ontwikkelingsmogelijkheden, zoeken naar een doelmatiger bekostiging van openbaar en bijzonder onderwijs. Geleidelijk aan: kosteloos onderwijs tot de leeftijd van 18 jaar. Afschaffing van het huidige beurzen- en voorschottenstelsel, dat gebaseerd is op het inkomen van de ouders. Wie boven de leeftijd van 18 jaar nog onderwijs ontvangt, betaalt een reële bijdrage in de kosten daarvan. Daartoe kan een rentedragend voorschot worden verstrekt, dat ook voorziet in de kosten van levensonderhoud.
(Minderheid wil: op langere termijn alle onderwijs en voor het volgen daarvan noodzakelijk levensonderhoud kosteloos).

Kleuter-, basis- en voortgezet onderwijs.

Een eerste aanzet tot voorzieningen voor peuters en een flexibele overgang van het kleuter- naar het basisonderwijs. Een nieuwe opzet van het basisonderwijs met doorbreking van het jaarklassensysteem en van de strikte scheiding van de leerstof in vakken. Verdere verlaging van de leerlingenschaal.
Op langere termijn: een onderwijsstructuur, gebaseerd op een vloeiender overgang tussen de verschillende schooltypen; verschuiving van de keuze van de beroepsrichting naar de leeftijd van 15 jaar en verlenging van de leerplicht tot 18 jaar.

Tertiair en wetenschappelijk onderwijs.

Nieuwe studierichtingen in het hoger beroepsonderwijs, die hun pendant vinden in het wetenschappelijk onderwijs.
Een wettelijke regeling, die — uitgaande van de kritische functie van de wetenschapsbeoefening en van medezeggenschap voor alle geledingen op alle niveaus — het kader aangeeft waarbinnen de universiteiten en hogescholen zelf kunnen bepalen, hoe zij aan de democratisering van onderwijs en onderzoek gestalte geven.
Een propaedeutisch examen, dat een aanvaardbaar selectiecriterium vormt voor de voortzetting van de universitaire studie. Indeling van die studie in twee fasen. De eerste, van korte duur, geeft een kritisch-wetenschappelijke specialisische vorming; de tweede leidt op tot zelfstandig wetenschappelijk onderzoeker.

Inkomens- en vermogensverhoudingen *)

Het gehele overheidsbeleid wordt mede gericht op het verkrijgen van rechtvaardiger inkomens- en vermogensverhoudingen; met name het beleid ten aanzien van het onderwijs, de arbeidsmarkt, de verschillende vormen van inkomen, de sociale uitkeringen, de prijzen, de belastingen, de collectieve voorzieningen en de — noodzakelijke — economische groei.
Regelmatig overleg tussen de overheid en de betrokken groepen over de programmering van een sociaal-economisch beleid, dat mede zorgt voor deze rechtvaardiger inkomensverhoudingen. Ten dienste van dat beleid alle relevante gegevens actueel en doorzichtig maken.
De stijging van het minimumloon koppelen aan de gemiddelde loonindex, zodat het aandeel van de laagstbetaalde werknemers in de groei van de welvaart wordt verbeterd.
Het invoeren van systemen van winstdeling, winstdelingspaarregelingen, spaarloon, vermogensaanwasdeling en investeringsloon met kracht stimuleren ter bevordering van rechtvaardiger inkomens- en vermogensverhoudingen, bezitsvorming en van een wijdverbreide deelneming aan de nationale besparingen.
Verhoging van successie- en schenkingsrechten bij verkrijgen van verwanten in de zijlijn of van derden, tenzij de verkrijging het karakter draagt van uitgesteld loon of van pensioen.

*) Zie ook de twee volgende alinea's en de hoofdstukken Onderwijs, Bouwbeleid, Sociale Voorzieningen, Zelfstandigen in beroep en bedrijf, Economische Macht en Financiering.

Werkgelegenheid

Tezamen met het bedrijfsleven een richtinggevende sociaal-economische programmering op middellange termijn, uitgesplitst naar de verschillende streken van het land en de belangrijkste bedrijfstakken, opstellen en regelmatig aanpassen.
Bijzondere aandacht voor de herstructurering van gebieden met kwetsbare bedrijfstakken of te weinig werkgelegenheid (bijv. noorden des lands).
In het kader van de Europese Gemeenschappen een gemeenschappelijk werkgelegenheidsbeleid ontwikkelen.

Zelfstandigen in beroep en bedrijf

Algemeen:

De vermogensvorming in beroep en bedrijf bevorderen om de oudedagsvoorziening te waarborgen en de investeringscapaciteit te vergroten; een belastingvrije reserve invoeren voor bedrijven die geen naamloze vennootschap zijn; de grondslag voor het heffen van vermogensbelasting vaststellen met inachtneming van de functie van het vermogen voor de oudedagsvoorziening en voor de bedrijfsvoering.

Landbouw:

Een zodanig beleid voeren, dat op goed geleide sociaal-economisch verantwoorde bedrijven een redelijk inkomen verkregen kan worden. Doorgaan met een effectief ontwikkelings- en saneringsbeleid. Passende werkgelegenheid scheppen voor degenen, die de landbouw moeten verlaten.
Het vraagstuk van de overschotten van enkele landbouwprodukten oplossen door — rekening houdend met de totaliteit van behoefte en aanbod in de wereld — wijziging te brengen in het produktiepatroon.

Midden- en kleinbedrijf:

De bedrijfseconomische voorlichting van overheidswege, gericht op het individuele bedrijf, snel uitbreiden, ook ter bevordering van de onderlinge samenwerking.

Sociale voorzieningen

Een wettelijk jongerenstatuut voor de 14- tot 18-jarigen in het bedrijfsleven. Daarin met name voorschriften geven voor introductie, opleiding, werk- en rusttijden, vakantie en medische zorg.
Opheffing van het onderscheid tussen de verplichte, de bejaarden- en de vrijwillige ziekenfondsverzekering.
Op korte termijn de uitkeringen ingevolge de Algemene Ouderdomswet (AOW) en de Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW) optrekken tot het peil van het netto-minimumloon.
Op langere termijn: voor iedereen (voor de diverse bevolkingsgroepen op verschillende wijzen te verwezenlijken) een welvaartsvast pensioen van tenminste 70 procent van het laatst genoten inkomen, voorzover dit ligt beneden de premiegrens van de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO); voor de weduwe een welvaartsvast pensioen gebaseerd op het laatst genoten inkomen, voorzover dat ligt beneden de genoemde premiegrens: 50 procent van dat inkomen voor weduwen zonder kinderen oplopend tot 70 procent voor een weduwe met 4 of meer kinderen.

Democratisering van de onderneming

De ontwikkeling naar democratischer structuren in de ondernemingen bespoedigen door voortgaande vernieuwingen langs de hoofdlijnen van de betreffende wetsontwerpen en van het onlangs verschenen SER-advies inzake de herziening van het ondernemingsrecht.
Ruimer bevoegdheden voor de ondernemingsraad dan in het wetsontwerp voorzien, o.a. door aan dit college het recht toe te kennen mede te beslissen over het vaststellen van criteria voor de benoeming van leidinggevende functionarissen en in beroep te gaan bij de rechter tegen kennelijk onredelijke beslissingen van de leiding van de onderneming. Aan de ondernemingsraad worden geen aangelegenheden ter medebeslissing voorgelegd, die het voorwerp vormen van onderhandelingen met de vakbeweging.
De invloed van de medewerkers aan de voet van de onderneming, die van vitale betekenis is voor de mensen zelf en de basis vormt voor de democratisering van de gehele structuur, moet in eerste instantie tot stand worden gebrach door directie en ondernemingsraad tezamen.
In een wettelijke regeling aan de individuele werknemer de mogelijkheid te verschaffen binnen de onderneming beroep in te stellen tegen beslissingen, waardoor hij rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen.
Alle naamloze vennootschappen alsmede de grotere coöperatieve verenigingen en landbouwkredietbanken maken hun balans en hun winst- en verliesrekening met een toelichting op deze stukken openbaar.

Economische macht van de onderneming

Toezicht op het gebruik van bestaande economische macht in al zijn vormen door toepassing van de daartoe in nationale en supranationale wetgeving reeds neergelegde of nog neer te leggen mogelijkheden. Criterium daarbij zal zijn het algemeen belang, met name het belang van de consumenten; dat zal in bepaalde gevallen door de benoeming van één of meer overheidscommissarissen moeten worden veilig gesteld (bijv. levensverzekeringsbedrijven en grote beleggingsmaatschappijen).
Toezicht op het ontstaan van economische macht. Voor fusies en andere machtsconcentraties, met inachtneming van de belangen van werknemers en aandeelhouders, normen en procedures vaststellen en een voorafgaand toezicht door de overheid in het leven roepen, te hanteren met het oog op de plaats van de Nederlandse economie in de Europese en wereldeconomie. Bijzondere aandacht hierbij voor de overneming van Nederlandse bedrijven door buitenlandse ondernemingen.
Effectieve zeggenschap door de overheid in ondernemingen waarin zij door een deelneming of een omvangrijke garantie betrokken is, bijv. door middel van één of meer commissarissen.

Volksgezondheid

Eerbied voor het menselijk leven ligt ten grondslag aan het beleid ten aanzien van de volksgezondheid.
Nadere bezinning op vraagstukken van medische ethiek bevorderen.
Naast wettelijke regelingen op het terrein van water-, bodem- en luchtverontreiniging met spoed een wet ter bestrijding van het lawaai tot stand brengen.
Meer aandacht aan de preventie besteden, mede in verband met de toenemende nationale bestedingen voor de volksgezondheid.
In de hogere klassen van de lagere school gezondheidsleer in het programma opnemen.

Maatschappelijke dienstverlening en samenlevingsopbouw

Voor een goede functionering van maatschappelijke dienstverlening en samenlevingsopbouw — noodzakelijk in de huidige maatschappij — zijn met name vereist:
sociaal-wetenschappelijk onderzoek door de overheid zelf en, met steun van de overheid, door particuliere organisaties;
gemeentelijke of intergemeentelijke plannen voor de maatschappelijke dienstverlening;
een gebundeld aanbod van dienstverleningen, met inbegrip van die op het gebied van de maatschappelijke gezondheidszorg, op een centraal adres, bij voorkeur in een gemeenschapshuis voor buurt, wijk of dorp, dat tevens ruimte biedt aan sociale, culturele, creatieve en recreatieve activiteiten.
Een raamwet op de maatschappelijke dienstverlening ontwerpen die:
financiële zekerheid biedt aan de organisaties;
flexibiliteit en meegroeien met de maatschappelijke ontwikkeling waarborgt.

Sport en recreatie

Coördinatie van het gehele sport- en recreatiebeleid door één departement (thans CRM).
Jeugdwerk van sportorganisaties, dat vergelijkbaar is met het gesubsidieerde jeugd- en jongerenwerk, op gelijke voet subsidieren.
Leerstoelen „lichamelijke opvoeding en sport" aan universiteiten en hogescholen vestigen.
Een beleidsaanzet voor de recreatieve sportbeoefening (sportieve recreatie).
Een tienjarenplan voor de openluchtrecreatie met financieel schema. Een rijkssubsidieregeling ter tegemoetkoming in de hoge kosten van het beheer van natuurterreinen; een schema voor het aankopen van gronden.
De overheid bepaalt haar beleid ten aanzien van de kunsten zoveel mogelijk in samenspraak met kunstenaars en consumenten.

Communicatie-middelen

Streven naar handhaving van verscheidenheid in de publiciteitsmedia.
Het administratieve toezicht op de uitzendingen van radio en televisie vervangen door een toetsing van de programma's aan een code, te hanteren door een door de omroeporganisaties aangewezen ereraad.

Ruimtelijke ordening

Hoofdlijnen van nationaal beleid — in grote lijnen gebaseerd op de Tweede Nota Ruimtelijke Ordening — vastleggen in facetplannen: lucht- en zeehavens, wegen (ook spoor- en waterwegen), militaire oefenterreinen, leidingstraten, gronden voor land- en tuinbouw, voorzieningen voor openluchtrecreatie.
Hoofdlijnen van provinciaal beleid vastleggen in globale streekplannen, die voor de gehele provincie en zoveel mogelijk in aansluiting op intergemeentelijke structuurplannen worden opgesteld. In de wet de mogelijkheid openen tot het instellen van interprovinciale commissies, bevoegd tot het vaststellen van plannen voor grensgebieden.

Staatkundige vernieuwing

De invloed van de kiezer op de formatie en de samenstelling van het kabinet vergroten. Daartoe vanuit samenwerking met de ARP en de CHU ernaar streven vóór de

verkiezingen een groot regeerakkoord met andere politieke partijen te sluiten over een gezamenlijk uit te voeren regeringsprogramma en over kandidaten voor de samenstelling van het kabinet.
Een kiesdrempel invoeren: bij de verkiezingen tenminste 5 zetels behalen. Het Reglement van Orde van de Kamers in die zin wijzigen, dat een fractie uit minstens 5 leden bestaat.
Leidt hetgeen in de vorige punten wordt bepleit niet tot het gewenste resulaat, dan een herziening van de Grondwet in overweging nemen: rechtstreekse verkiezing van de minister-president, dan wel directe verkiezing van de formateur, zoals door de meerderheid van de staatscommissie-Cals-Donner voorgesteld (niet unaniem).
Verlaging van de leeftijd voor meerderjarigheid en voor actief kiesrecht tot 18 jaar.
De begrotingswetgeving wordt onttrokken aan de Eerste Kamer. Wetsontwerpen die door de Tweede Kamer zijn aanvaard, kunnen hetzij uitdrukkelijk, hetzij stilzwijgend door de Eerste Kamer worden goedgekeurd.
Uitdrukkelijke goedkeuring vindt plaats volgens de bestaande procedure. Stilzwijgende goedkeuring vindt plaats, indien niet binnen 21 dagen nadat het ontwerp door de Kamer is ontvangen door minstens 15 leden van de Kamer de wens wordt geuit, dat het ontwerp zal worden behandeld. (Minderheid wil afschaffing van de Eerste Kamer).
Ruimere financiële middelen voor parlement en fracties. Subsidiëring van de politieke partijen (het laatste niet unaniem).
De voorstellen gedaan in het Tweede Rapport van de staatscommissie-Cals-Donner over de klassieke grondrechten aanvaarden. De rechter de bevoegdheid toekennen wetten in formele zin buiten toepassing te laten, wanneer zij met deze grondrechten in strijd zijn. In de Grondwet ook de sociale grondrechten opnemen.
De burger heeft recht op informatie over het door de overheid gevoerde en te voeren beleid. Een wettelijke regeling tot stand brengen terzake van de openbaarheid van overheidsdocumenten en van aan de regering uitgebrachte adviezen.
Benoeming van de Commissaris der Koningin door de Kroon na overleg met Provinciale Staten. Benoeming van de burgemeester door de Kroon na overleg met de gemeenteraad (en met Gedeputeerde Staten, dit laatste niet unaniem).
Ingrijpende herziening van de bestuurlijke organisatie:
alle gemeenten opnemen in streek- of stadsgewesten, waaraan zij bevoegdheden overdragen en waarbinnen zij als zelfstandige bestuurseenheden blijven functioneren; de bestuurlijke en financiële autonomie van de gewesten waarborgen;
op langere termijn het aantal provincies terugbrengen tot 4 of 5; deze provincies toerusten met belangrijke bevoegdheden (dit laatste punt niet unaniem).
Invoering van een ombudsman in gemeenten met meer dan 50.000 inwoners.
De korpsen van rijks- en gemeentepolitie verenigen in één landelijk politie-apparaat.

Justitie

Versnelling van de civiele procedure.
Schadeloosstelling aan slachtoffers van misdrijven.
Ruimer mogelijkheden scheppen tot het toepassen van andere strafsancties dan vrijheidsbeneming. De voorlopige hechtenis kortwieken.
Voortvarende vernieuwing van het militaire tuchtrecht en van het militaire strafprocesrecht.
Hernieuwde bezinning op het echtscheidingsrecht.
Herziening van de zedelijkheidswetgeving: geen strafbepalingen tegen gedragingen die geen hinder of aanwijsbare schade veroorzaken, zoals het desgevraagd verstrekken van pornografie aan volwassenen.
Opheffing van discriminatie jegens de homofiele mens. (Een minderheid acht dit punt in een kernprogram overbodig. Zij vraagt zich af, of er nog discriminaties voorkomen waartegen de overheid kan optreden. Men kan het toch geen discriminatie noemen, dat homofielen geen huwelijk kunnen sluiten?).
De strafbepalingen terzake van stimulerende en verdovende middelen, met name voorzover deze de consumptie van zgn. soft drugs betreffen, op basis van wetenschappelijke inzichten besnoeien.
In de Wet op de kansspelen ruimte maken voor gereglementeerde roulettes en voor kien- en lottospelen.

Nederlandse Antillen en Suriname

Naar volledige soevereiniteit van de Nederlandse Antillen en Suriname, op basis van voorstellen die deze landen daartoe zullen indienen. Ook nadien zoveel mogelijk hulp blijven verlenen.

Internationale politiek

De internationale politiek moet gericht zijn op het bevorderen van vrede, veiligheid en een rechtvaardige welvaartsverdeling en op het waarborgen van de rechten van de mens.
Aan de Verenigde Naties meer taken en bevoegdheden toekennen, met name vredebewarende taken uitbreiden.
De Chinese Volksrepubliek toelaten als lid van de Verenigde Naties.
Geen Westeuropese kernmacht. Ontspanning tussen Oost en West bevorderen door een Europese veiligheidsconferentie, die zich ontwikkelt tot een orgaan voor permanent overleg.
Volkenrechtelijke erkenning van de Duitse Democratische Republiek — gekoppeld aan een regeling voor West-Berlijn — in bondgenootschappelijk verband.
Daarbij de Oder-Neisse-linie als grens aanvaarden.
In afwachting van een Europees of mondiaal veiligheidssysteem de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO) handhaven.
Meewerken aan de totstandkoming van een internationale ontwikkelingsstrategie.
Tenminste 1 procent van ons bruto nationaal produkt bestemmen voor ontwikkelingshulp.
Hulp bieden bij het voeren van een bevolkingspolitiek, mits het ontwikkelingsland zelf erom vraagt en de eigen verantwoordelijkheid van de mensen aldaar wordt geëerbiedigd.

Defensie

De NAVO-taken van het defensie-apparaat zijn primair gericht op het voorkomen van oorlog en het beheersen van crises.
De defensie-inspanning mede dienstbaar maken aan de vervulling van vredestaken in het kader van de Verenigde Naties, het streven naar een mondiaal veiligheidssysteem, de bestrijding van rampen in en buiten Nederland en het — op daartoe gedaan verzoek — verrichten van hulpverlenende activiteiten in ontwikkelingslanden.
Aan de militairen inspraak verlenen bij het bepalen van het werk- en leefklimaat in het apparaat om het functioneren daarvan in menselijk en zakelijk opzicht verder te verbeteren.

Financiering

Handhaving van de taken, die de overheid nu al vervult, betekent dat de overheidsmiddelen zullen moeten meegroeien met het nationaal inkomen. (In 1970 bedraagt het nationaal inkomen 100 miljard en de belastingopbrengst 29 miljard, derhalve 29 procent).
In dit program worden nieuwe taken aangegeven, die bij realisering tot extra-overheidsuitgaven zullen leiden.
Waar mogelijk dient daarom ruimte voor de financiering van nieuwe taken gevonden te worden door voortdurende afweging van bestaande, minder dringend geworden taken tegen die nieuwe en door beteugeling van te vergaand perfectionisme.
Daarnaast dient onderzocht te worden, waar redelijkerwijs de lasten van overheidsvoorzieningen (in meerdere mate) in rekening gebracht kunnen worden aan degenen die er individueel profijt van hebben, zoals bij parkeerplaatsen, zwembaden, rijbewijzen, legesgelden, niet-beroepsmatig gebruik van waterwegen, onderdelen van de maatschappelijke dienstverlening e.d.
Van belang is verder, dat de nationale besparingen vergroot worden door het bezitsvormingsbeleid en door daarvoor geschikte financieringsmethoden bij verbetering van de oudedagsvoorziening.
Ervan uitgaande, dat het voorgaande slechts in bescheiden mate zal kunnen bijdragen in de financiering van een ambitieus programma, zal in de eerstkomende jaren een zekere geleidelijke verzwaring van de belastingdruk moeten worden aanvaard.
Willen deze belastingverhogingen werkelijk leiden tot een groter beslag van de overheid op het nationale inkomen, dan zal voorkomen moeten worden, dat zij zodanig in het economisch proces doorwerken, dat het reële aandeel van de overheid in feite gelijk blijft. Dit houdt onder meer in, dat de prijzen niet verder stijgen dan nodig is wegens de verhoging van de indirecte belastingen — afgezien van eventuele andere kostenstijgingen — en dat er geen looncompensatie wordt gegeven voor prijsstijgingen, die rechtstreeks het gevolg zijn van verhoging van de indirecte belastingen. Wel zullen compensaties in de sfeer van de sociale zekerheid nodig zijn om de lasten niet te zwaar te laten drukken op de minstdraagkrachtigen.
Dit alles te bereiken zal slechts mogelijk zijn, als de overheid voor haar beleid de instemming en medewerking van het georganiseerde bedrijfsleven verkrijgt. Daartoe is het gewenst, dat de overheidsuitgaven en het financieringsplan worden ingepast in de sociaal-economische programmering op middellange termijn, die de overheid samen met het bedrijfsleven opstelt, waarin betrokken worden de groei van de overheidsvoorzieningen, de verdere uitbouw van de sociale voorzieningen en datgene wat beschikbaar moet blijven als vrij besteedbaar inkomen.
Als daarbij blijkt, dat de particuliere sectoren samen niet bereid zijn het overheidsaandeel aanmerkelijk te laten toenemen, zal een geringere uitbreiding van de collectieve voorzieningen overwogen moeten worden, ten einde het ontstaan van een inflatiespiraal te vermijden.

Vervolg van pagina 2 „Suriname en Nederlandse Antillen".

raçao heeft gebruikt om tot herstel van Willemstad te komen.
Krotopruiming, werkplanning en veiligstelling van de financiering zullen aan de reconstructie van Willemstad vooraf moeten gaan. Met nadruk distantieer ik mij van de zeer negatieve en mede daardoor tendentieuze uitzending van de „Achter het nieuws"-rubriek van 25 mei jl. over de Antillen.
Curaçao heeft een groot aantal bewoners te veel. Het is moeilijk dit aantal exact aan te geven, maar het zal de 100.000 wel overschrijden. Het vraagstuk van de emigratie zal dus moeten worden bezien. Kan de minister iets over de probleemstelling en de emigratiemogelijkheden meedelen en is hem hierover enig inzicht van de Antilliaanse regering bekend?

Nieuwe koers

Ik heb de indruk, dat een deel van het Antilliaanse bedrijfsleven een nieuwe koers gaat varen. Zowel de Kamer van Koophandel als de Vereniging Bedrijfsleven Curaçao entameren nieuwe activiteiten. Er is nu een nieuwe stichting, die onze aandacht heeft. Deze stichting heeft tot **doel mensen te helpen bij het opzetten van een bedrijf**. Door die activiteit kan worden bevorderd, dat meer mensen bij het economisch proces worden betrokken. De leiders van de Kamer van Koophandel en de Vereniging Bedrijfsleven Curaçao willen gericht zijn op een verbetering van de verhoudingen met en in de gemeenschap. Ik vind dit van uitermate groot belang. Niet alleen een eigen-bedrijfs-belang, maar ook een algemeen Curaçao's belang.
Als wij hen hierbij de helpende hand kunnen bieden om de kwetsbare economie van Curaçao daardoor mede minder kwetsbaar te maken, dan gaarne onze steun gegeven.
Ook de oprichting van het Antilliaanse management-centrum, dat beoogt de Antilliaanse ondernemers voorlichting te geven **over de sociaal-economische ontwikkelingen die zich in de wereld voordoen en hen oriënteren over nieuwe vormen van ondernemingsbestuur,** moeten wij toejuichen.
Een krachtige steun uit Nederland niet alleen van regeringswege, maar ook van de grote Nederlandse Kamers van Koophandel kan hun oriëntering breder maken en tot een nog grotere eigen activiteit brengen. Hun promotion kan buitenlandse bedrijven er toe brengen aandacht te hebben voor de Antillen.
Het is een bekend en toch wel enigermate betreurenswaardig feit, dat tamelijk veel van de door Suriname ingediende projecten bij het Europese ontwikkelingsfonds in een later stadium worden teruggetrokken. Dit kost tijd en geld. Mag ik de minister vragen of hij het als mogelijk ziet de beoordeling van deze projecten, vóórdat deze ter economische en technische bestudering aan het E.O.F. worden aangeboden, door een daartoe op te richten gemengde adviesraad te doen evalueren?
In verband met de geografische ligging van Suriname in de nabijheid van de Verenigde Staten-markt is het van belang, dat dit land zou kunnen profiteren van de **algemene preferenties** voor fabrikaten, half-fabrikaten en eventueel een aantal landbouwprodukten, afkomstig uit ontwikkelingslanden, waaraan in het kader van de OESO en de UNCTAD wordt gewerkt. Zou Suriname, indien de huidige associatieregeling zou blijven bestaan, met de daarin geldende bijzondere preferenties waartegen de Verenigde Staten zich scherp hebben gekant, kunnen profiteren van de algemene preferenties? Wordt Suriname erkend als een ontwikkelingsland, dat voor deze algemene preferenties in aanmerkingg komt en zo niet, kan de minister meedelen of hij of één zijner ambtgenoten stappen heeft ondernomen om deze erkenning te verkrijgen of dat deze stappen worden overwogen?
Ik betwijfel of de zienswijze juist is, dat Suriname en de Antillen al zonder slag of stoot als **ontwikkelingslanden** worden aangemerkt (zulks zou nodig zijn voor het verkrijgen van de algemene preferenties).

Statuut en EEG

Nu de toetreding van het Verenigd Koninkrijk en de andere drie toetredingskandidaten dichterbij schijnt te komen, gezien het voornemen, vastgelegd in het slotcommuniqué van de Haagse topconferentie van 1 en 2 december 1969, én de onderhandelingsvoorbereidingen van de Zes én de commissie én de blijkbare vastbeslotenheid van de Engelse regering, lijkt mijn vraag aan de minister gerechtvaardigd welke gevolgen deze toetreding naar zijn mening voor Suriname en de Antillen zal hebben en met name op het gebied van de concurrentiepositie van deze landen, indien in het kader van die toetreding aan gelijksoortige gemenebest-landen preferenties voor concurrerende produkten op de EEG-markt worden gegeven in de orde van grootte van de preferentie van de G.A.S.M.-landen?
Bij Suriname en de Antillen leeft, naar ik meen, de vrees dat de ontwikkelingslanden onder de gemenebest-landen gelijksoortige preferenties zullen krijgen op de EEG-markt voor niet uit Suriname en de Antillen afkomstige concurrerende produkten. Inderdaad ziet het er naar uit, dat het Verenigd Koninkrijk voor deze landen bij de komende toetredingsonderhandelingen gelijksoortige voordelen op de EEG-markt zal willen verkrijgen als de geassocieerde Afrikaanse landen en Madagascar (GASM-landen) krachtens de vorig jaar gesloten 2de conventie van YAOUNDE op de EEG-markt genieten en Suriname en de Antillen krachtens het nieuwe raadsbesluit inzake de associatieregeling, eveneens van vorig jaar.
Of hieruit inderdaad nadelen zullen voortvloeien, is mij nog niet duidelijk. Onberekenbare elementen zijn immers:

1. de vergrote EEG-markt bij toetreden van het Verenigd Koninkrijk, Denemarken, Noorwegen en Ierland;
2. de mogelijkheid dat door een soort „Plan-Mansholt" de invoermogelijkheid voor dit soort landen voor bepaalde produkten toeneemt (bijv. suiker).

Bij het begin van mijn betoog, sprekende over het statuut, heb ik de mening van mijn fractie voor de naastbijliggende tijd en de verdere toekomst u meegedeeld. Ik heb naar voren gebracht de noodzakelijkheid om zelf ook door studie op een eventueel uittreden van Suriname en de Antillen uit het koninkrijksverband op later tijdstip voorbereid te zijn.
Deze studie zal tevens antwoord moeten geven op de vraag welke gevolgen voor het huidige associatieregime er kunnen zijn, wanneer na een eventuele uittreding van Suriname en de Antillen uit het koninkrijksverband de bestaande associatieregeling in een andere associatieverhouding wordt voortgezet. Mogen wij er van uitgaan dat — zij het dan ook onder andere juridische structuur — de effectieve situatie voor Suriname en de Ned. Antillen gelijk blijft? De gevolgen zouden dan gunstig moeten worden geacht in vergelijking met de bestaande regeling.
Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan het feit, dat deze landen dan **wel** een aparte vertegenwoordiging kunnen hebben in een dan te vormen associatieraad.
Bij de associatie met Suriname en de Antillen ontbreken de een associatie-overeenkomst kenmerkende instituties als bijvoorbeeld: associatieraad, comité, parlementaire conferentie en arbitragehof, doordat door de koninkrijksconstructie deze landen worden geacht via Nederland in de EEG-raad vertegenwoordigd te zijn. Het — vaak door deze landen gevoelde — nadeel is, dat zij eigenlijk geen partij aan de gesprekstafel zijn.
Bij het uittreden uit het koninkrijksstatuut zouden wel de normale associatie-instellingen als associatieraad en dergelijke kunnen worden opgericht, waardoor deze landen **rechtstreeks** vertegenwoordigd zouden zijn.
Deelt de minister deze zienswijze en is hij bereid bij de door mij voorgestelde studievoorbereiding aandacht aan de rechtstreekse vertegenwoordiging van deze landen te besteden of acht hij het mogelijk, dat thans reeds Suriname en de Nederlandse Antillen een eigen vertegenwoordiging naast de Nederlandse representatie in de EEG-raad aan de gesprekstafel krijgen?"

Impasse in de Landbouwinkomenspolitiek

door T. Tolman

Al enige maanden is er een duidelijke onrust in de landbouw merkbaar. Speciaal in het noorden des lands. Bij belangrijke verkeerspunten staan borden opgesteld, waarin men aandringt op actie.
Op aandrang van de landbouworganisaties is minister Lardinois in Leeuwarden geweest voor een gesprek. En nadien heeft de bewindsman een werkbezoek aan het noorden gebracht.
De vaste commissie van landbouw zal medio september zich op de hoogte stellen van de situatie.

Vakantie op de boerderij

Naast de oriëntatiereis van de vaste commissie van landbouw, moet ook veel waarde gehecht worden aan de bezoeken van kamerleden, die — al of niet met hun gezinnen — op uitnodiging van organisaties en actiecomités op boerderijen logeren en zich laten voorlichten. Deze voorlichting, die zich voltrekt in de meest directe zin, is belangrijk.
Voorts worden door de parlementariërs in de pers soms interessante opmerkingen gemaakt, die men hopelijk bij de behandeling van de begroting van landbouw zich nog zal herinneren.

Toenemende zorg

Het is zonder meer duidelijk, dat de financiële zorg op de landbouwbedrijven nog zal toenemen. Uit Brussel is de laatste tijd slecht nieuws gekomen. Naast een groot gebrek aan slagvaardigheid op het terrein van de structuurpolitiek is er ook sprake van een bevriezing van de prijzen tot 1 april 1971.

Het is voor een ieder duidelijk, dat bij de sterk stijgende kosten en een gelijk prijzenniveau de rekening niet meer klopt.

Continuatie

Het is pijnlijk te moeten ervaren, dat door de gang van zaken de goede ondernemer in de knel komt. Wij voeren niet een pleidooi om de landbouw in stand te houden, zoals het steeds was. Beslist niet. De noodzakelijke structuurveranderingen kunnen deze sector niet voorbij gaan.
Er zal zich, wat dit betreft, een metamorfose voltrekken. Gelukkig heeft een vrij groot aantal jonge boeren dit begrepen. Maar helaas komt nu — vooral bij de zuivere veehouderijbedrijven — door de zware investeringslasten en de hoge rentevoet de voortzetting van deze bedrijven in gevaar.

Cijfers

Wat cijfermateriaal aangaat, kan men vaak te kust en te keur gaan. Soms vertonen ook de inkomenscijfers in de landbouw, althans uiterlijk, nog een redelijk beeld. Hierbij dient een enkele kanttekening gemaakt te worden.
In de eerste plaats is een inkomen van een (kleine) zelfstandige noch sociaal noch fiscaal vergelijkbaar met een loon- of salaristrekkende.
In de tweede plaats hebben interne berekeningen aangetoond, dat als men uitgaat van eigenaarsbasis (en waarom niet), bij een rentepercentage van 7 procent, elk bedrijf een deplorabel beeld te zien geeft! Tot nog toe zijn enkel gegevens op pachtbasis beschikbaar. Welke mogelijkheden tot verbetering zijn er?

Vrij globaal zou ik een drietal mogelijkheden willen noemen, welke van invloed zijn op de inkomensontwikkeling in de landbouw.

a) prijspolitiek;

b) fiscale politiek (bijv. Cie Van Soest);

c) structuurpolitiek.

Als de vraag zich toespitst op een directe inkomensverbetering in de landbouw kunnen we b en c in dit kader buiten beschouwing laten. Nu in Brussel de prijzen tot 1 april 1971 bevroren zijn, biedt ook het gestelde onder a weinig mogelijkheden.
Dit geldt uiteraard voor de basisprodukten — bijv. vlees - zuivel - granen. Een aantal artikelen valt buiten het prijsbeleid, bijv. aardappelen. In tegenstelling tot dit produkt, dat dagelijks op tafel kom, is de consumptiemelkprijs niet vrij.
Hier wordt om niet onvriendelijk, maar wel duidelijk te schrijven: een vrij stringent prijsbeleid gevoerd.

Botsing van belangen

Met name de laatste weken is de prijs van de consumptiemelk een discussiepunt geweest. Minister Nelissen onderbrak hiervoor zijn vakantie.
Het is duidelijk, dat als men eenzijdig ziet naar de kosten van levensonderhoud, een strenge prijsbewaking juist is.
Anderzijds als men ziet naar de inkomensontwikkeling van de boer zal er drastisch iets moeten veranderen. Dit klemt nog des te meer, als wij ons realiseren, dat niet alleen de producent, maar ook zijn medewerker de landarbeider nog steeds een grote achterstand in beloning heeft bij zijn collega in de industrie. Een achterstand — die juist in 1969 weer iets toenam — van plm. 18 procent.
In feite is het absurd, dat de Nederlander — overigens terecht — honderden miljoenen beschikbaar stelt voor ontwikkelingshulp en voorts — eveneens terecht — een goede regeling van minimum-lonen aanvaard, en dan daarnaast voor het dagelijks voedsel profiteert van lage landarbeidersloneh en rode cijfers van de boer. Het is dan ook geen wonder, dat er forse eisen van landbouwzijde worden gesteld.

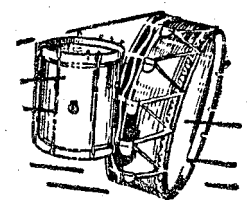

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Samenvatting

Het is duidelijk, dat we met de inkomensontwikkeling van de moderne bedrijven vooral in de veehouderijsector in een impasse zijn geraakt. Op korte termijn komt uit Brussel geen verbetering. De besprekingen in verband met uitbreiding van de EEG zullen ook weinig perspectief bieden. Resteert de nationale benadering.

De volgende mogelijkheden kunnen onder ogen worden gezien:

a) forse prijsverhoging van consumptiemelk als enige mogelijkheid i.v.m. inkomensontwikkeling van de boer;

b) vrijlaten van de prijs van genoemd artikel, alsmede uiteraard van verschillende andere zuivelprodukten.

De overheid dient op een zorgvuldige wijze de belangen van producent en consument tegen elkaar af te wegen.
Met een blik op de inkomensontwikkeling in de landbouw is het duidelijk, dat we andere wegen moeten inslaan.

T. Tolman.

ZO denk ik er over

Waarheid en verdichtsel

Het ingezonden artikel van de heer Kool in De Nederlander van 3 juli jl. getiteld „Ook voor mij straks geen plaats meer" en de reactie daarop van de heer De Prieëlle, alg. secretaris van de CHJO, getiteld „De dag der waarheid" in het weekblad van 10 juli jl. geven mij aanleiding het volgende op te merken.
In grote lijnen sta ik achter de tendens van het artikel van de heer Kool. Hem kennende weet ik dat hij het met de Unie zowel landelijk als plaatselijk goed meent en dat, mede gelet op het feit dat hij in de oorlog 3½ jaar verzetsleider is geweest, zijn vaderlandsliefde en zijn zorg voor de toekomst van ons land en volk boven enige twijfel verheven is.
Het doet mij derhalve zeer veel leed, dat de secretaris van de CHJO, de heer De Prieëlle, zonder meer durft te constateren, dat het uur van het bedanken voor de Unie voor de heer Kool op 23 mei jl. reeds was aangebroken. Ik kwalificeer dit als jeugdige onbezonnenheid met een kwaadwillig doel.

Een BRIL van EIKENDAL

gaat bovenal!

WAGENINGEN
VEENENDAAL

Men lust nu eenmaal bij de CHJO-top de leden van de centrumgespreksgroep niet, dus moeten ze maar verdwijnen. Voorwaar een fraai standpunt. Waar is de tolerantie in onze Unie gebleven?
Het wordt de hoogste tijd, dat deze jongelieden eindelijk eens goed beseffen waar hun plaats is, zodat zij in den vervolge niet zonder meer over ieder lid heenwalsen dat niet in hun straatje ligt. Leden die bovendien in dienst van het algemeen belang reeds hun sporen hebben verdiend. Sporen die, dat moeten deze lieden goed beseffen, door henzelf nog verdiend moeten worden.
Zelf ben ik voortgekomen uit de voormalige CDU (Chr. Democratische Unie), een meer naar links gerichte christelijke volkspartij, zodat men mij moeilijk tot een aanhanger van de centrumgespreksgroep kan rekenen. Toch meen ik, dat ook ten aanzien van deze groep het nodige respect moet worden opgebracht en dat ook zij een plaats in de Unie moeten hebben. Dit is **mijn** gedachte ten aanzien van tolerantie.
Dat neemt niet weg, dat ook mijn tolerantie grenzen heeft, want toen het fascisme in 1940 ook ons land slachtofferde, heb ik niet geaarzeld om mijn leven te riskeren in het verzet. Het moet hier dan ook eens maar gezegd worden, dat ik — gezien de situatie van nu — niet zal aarzelen om daar waar methoden gebruikt worden die verdacht veel lijken op anti-democratische, niet zal aarzelen mijn gehele persoonlijkheid in te zetten om deze de kop in te drukken.
Het verwijt van de heer De Prieëlle, dat de heer Kool, de rol die de heer v.d. Roest (lid van de CHJO en lijstaanvoerder) heeft gespeeld ter behaling van het plaatselijk verkiezingssucces, heeft verzwegen, is overigens volkomen ongegrond. Dit succes is nl. niet speciaal aan de heer v.d. Roest te danken, maar meer aan de krachtsinspanning van het gehele bestuur en de raadsfractie.
Dat daarbij de heer Kool, als secretaris der kiesvereniging, een grote rol heeft gespeeld, is **wel** waar. Zo is het gemeenteprogramma waarop de heer De Prieëlle kennelijk doelt, grotendeels zijn geesteskind, terwijl hij met ondergetekende de bezielende figuur is geweest in de reclame- en propagandacampagne.
Ik adviseer de heer De Prieëlle in den vervolge zijn informaties niet zo eenzijdig te trekken en daaraan bovendien geen voorbarige en foutieve conclusies te verbinden. Ware dit niet het geval geweest, dan had hij bovendien nog te weten kunnen komen, dat drie van de vijf leden van de nieuwe raad uit hoofde van hun leeftijd in aanmerking kunnen komen voor het lidmaatschap van de CHJO, maar dat twee van de drie pertinent weigeren, aangezien zij geen vertrouwen hebben in deze organisatie, haar doelstellingen en haar intolerante presentatie. Dit klinkt wel even anders dan het geschrijf van de heer De Prieëlle. Wenst hij overigens nadere informatie, hij kan te allen tijde bij mij terecht.
Overigens ben ik het volkomen eens met het door de heer D. Rebel in het weekblad van dezelfde datum (10 juni) gestelde, nl. dat we moeten trachten elkanders standpunten te respecteren en met het oog op de aanstaande kamerverkiezingen, de gelederen zo spoedig mogelijk moeten sluiten, opdat onze Unie volgend jaar zo goed mogelijk uit de bus mag komen.
Onder dankzegging voor de geboden plaatsruimte, verblijf ik inmiddels

Joost Boor,
raadslid CHU Huizen-N.-H.

Maatschappelijk werk en particulier initiatief

Zij het erg vertraagd, zou ik nog even willen reageren op een artikel van dr. Bleumink in De Nederlander van 24 april jl.
De heer Bleumink stelt onder het hoofd „Kabinet voor maatschappelijke staatsrechtelijke vernieuwing", dat de huidige minister van CRM die vernieuwingen wel wil, maar... „stuk loopt op het particulier initiatief, waar de verzuiling naar werksoort, de gerichtheid op beperkte groepen (jeugdwerk, vormingswerk) en de organisatorische verstarring hoogtij vieren."
Ik ben eigenlijk benieuwd op grond waarvan de heer Bleumink meent, dat minister Klompé de bedoelde vernieuwingen wenst. Te oordelen naar haar beleidsdaden — en daarnaar beoordelen wij immers in de politiek nietwaar, want dat de minister een lieve en verstandige vrouw is weten we allemaal wel — **is** mij daarvan niet veel gebleken.
Mijn indruk **is** integendeel, dat een zekere verzuiling naar werksoorten door de samenhang met departementale indelingen — misschien tegen wil en dank — in stand gehouden c.q. bevorderd wordt.
Ik kan me dan ook meer vinden bij het betoog van de heer Rijnders, dat u opnam in De Nederlander van 17 juli jl.
Bij de onlangs aan het particulier initiatief voorgelegde concept-subsidieregelingen voor resp. Jeugd- en Jongerenwerk en Samenlevingsopbouw bleek weer opnieuw hoe de rijksoverheid subsidiëring van organisaties voorstaat en daarmee per te subsidiëren werksoort (functie) een aparte organisatie als voorwaarde stelt.
In de praktijk tracht men juist veel meer dan voorheen tot een samenspel van elkaar aanvullende voorzieningen te komen, waarbij tevens aan een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het geheel uiting gegeven kan worden.
Mijns inziens moet dan ook in de betrokken plaatselijke situatie zèlf uitgemaakt worden of men al dan niet meerdere voorzieningen, functies vanuit één organisatie wil uitvoeren. Zo dit gewenst is, moet het niet door subsidieregelingen vanuit diverse departementale afdelingen, die dit samenspel niet kunnen realiseren, onmogelijk gemaakt worden.
Een minister die zó sterk het accent legt op het feit, dat plaatselijk moet worden uigemaakt hoe en waar maatschappelijke en culturele voorzieningen tot stand moeten komen, zou er verstandig aan doen de consequenties van dit uitgangspunt eens wat consequenter te doordenken en om te zetter in beleidsmaatregelen.
Hoewel de heer Bleumink toegegeven kan worden, dat ook bij het particulier initiatief verouderde en verstarde organisatiestructuren voorkomen, heeft hij in zijn aangehaald artikel teveel generaliserend en eenzijdig naar het p.i. gewezen, terwijl het juister ware te stellen, dat overheid en p.i. samen wegen zullen moeten vinden om flexibel en doelmatig te kunnen reageren op veranderende behoeften en opvattingen in de samenleving. En daarvoor is nodig, dat de minister wat meer leert luisteren, maar toen zij voor de klas stond was dat er misschien nog niet bij.

mr. J. Hillenius-van Draanen.

Mabuwat n.v.

ZWIJNDRECHT

* UTILITEITSBOUW
* GEWAPEND BETONBOUW
* GRONDWERKEN

TELEFOON 01850 - 27866

Commissie verkiezingen 1971 van start

Begin augustus is gestart een met goedkeuring van het Hoofdbestuur van de CHU ingestelde Commissie Verkiezingen 1971.
Deze commissie zal in samenwerking met andere Unie-organen, o.a. de propagandacommissie en de publiciteitscommissie, de strategie van de CHU uitstippelen met het oog op zo gunstig mogelijke verkiezingsuitslagen.
De commissie is er al van uitgegaan om circa zes regionale teams te laten optreden, die in meer dan één provincie activiteiten zullen moeten ontplooien.
In de commissie hebben zitting, de heren: drs. B. J. Udink (lijstaanvoerder en minister zonder portefeuille belast met aangelegenheden omtrent de hulp aan ontwikkelingslanden), dr. E. Bleumink (lid D.B. en voorzitter), drs. A. M. de Boo (Tweede Kamerlid), A. Buntsma (voorlichtingsfunctionaris CHU), J. Chr. van Gulik (student te Amsterdam), Jac. Huysen (voorzitter CHJO) en ds. A. Oliemans (vice-voorzitter van de CHU).

STIJGENDE OMZET !

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling • Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

IR. BUREAU
FA. L. AAFTINK & ZN.
CENTRALE
VERWARMINGSTECHNIEK
ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

diaconessenhuis eindhoven
wilt u
verpleegster worden ?
vraag dan inlichtingen
bij onze directrice.
onze cursussen vangen aan in:
september en januari

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF
M. DE RAAD & ZN.
Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 4500
NOORDWIJK

MAKELAARS- en EXPERTISEKANTOOR
BLOKLAND
Hugo de Grootstraat 70 — Telefoon 01840 - 3396
SLIEDRECHT

AANNEMER METSELAAR
C. VAN KATWIJK
Hoofdweg 145 Tel 03489 361
ZEGVELD (U.)

AANNEMERSBEDRIJF
FA. RADIX & VEERMAN
Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204
WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

tuinaanleg
BINDER N.V. - RHOON
Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.
★ grond- en straatwerken
★ drainages - rioleringen
★ beplantingen
★ windkeringen en afrasteringen
★ aanleg grasgazons
★ onderhoud van groenvoorzieningen
★ onkruidbestrijdingen
★ kleigrond teelaarde
★ graszaden en graszoden
★ bloembakken
Dorpsdijk 50-52 · Postbus 20 · RHOON Telefoon 01897-2367-2385

VOOR DE BETERE INSTALLATIES ?
CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V.
Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

N.V. Aannemersbedrijf
J. v. d. VLIES
Telefoon 01840 -3343
SLIEDRECHT
Uitvoering van:
• rijs-, zink- en
• glooiingswerken
• Handel- en rijsmaterialen

HANAB N.V.
VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 · 6741 •
VEENDAM
Telefoon 05987 · 3800
GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

boele & van eesteren

b
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES

N.V. Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

A. DE BOO

Industrie- en Handelmaatschappij N.V.
Sedert 1876

Vestigingen te:
Delft Rotterdam - Spijkenisse

Handel in:
alle bouwmaterialen
wand- en vloertegels
zand en grint

Fabrikant van:
Betonmortel
Betonwaren
Kalkmortel

Voor speciale
soort - kleur - maat
GRINT
ZAND
VAN LOON
VREESWIJK nv
Telefoon 03470 - 9444

nijhuis
bouwbedrijf

MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW

Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

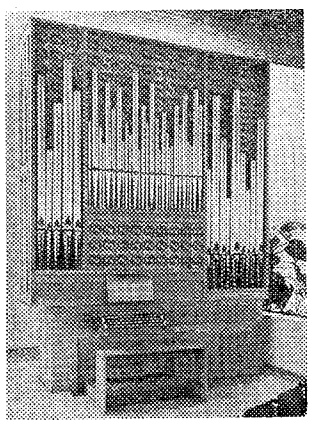

Echte kerkorgels
ook voor hedendaagse kerken

ORGELBOUW
Ernst Leeflang
Telefoon 05760 - 17582 en 17024
APELDOORN

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK
Firma L. SCHOTTE en Zn.
Bouw- en Aannemersbedrijf
WIERINGERWERF
Bedrijfsweg 2b Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

tfn 3788 · alphen a.d. rijn
maastricht · tfn 21248

technisch bureau n.v.
RIJDAM
metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

Voor uw
★ Kolen, Huisbrandolie,
★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
★ Tank-transporten
★ Butaan- en Propaangas
★ Campingflessen vullen
★ Containervuilafvoer
„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

Dr. Gort WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE IN TE GAAN
Asselsestraat 21—23, Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61, Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

Apeldoornse Begrafenis-Onderneming
FIRMA W. KAMPHUIS
NIEUWSTRAAT 73 - APELDOORN - TELEFOON 12873
Meer dan 60 jaar een betrouwbaar adres voor begrafenissen - crematies - transporten
ROUWKAMERS TER BESCHIKKING

Uw adres
VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN
Fa. A. J. Stoppels & Zoon
TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS
Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 21 AUG. 1970
6e Jaargang - No. 38

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

De Koninklijke Luchtmacht,

haar doelstelling en mogelijkheden

door E. H. van Eeghen

Na het vele dat onlangs gepuliceerd is geworden over de huidige toestand bij de Koninklijke Landmacht, is het wellicht nuttig nu eens de schijnwerper te richten op onze Luchtmacht, een wapen dat relatief in belangrijkheid voortdurend toeneemt, dat ongeveer 1 miljard gulden per jaar kost en waarover bij de gemiddelde Nederlander eigenlijk zo weinig bekend is.
Het is ondoenlijk in dit verband onze gehele luchtmacht door te lichten en ik zal mij derhalve beperken tot de meest belangrijke facetten.

Om te beginnen dan de zogenaamde „missile belt", in West-Duitsland gelegen, bewapend met Hawk en Nike raketten, die onze eerste luchtverdedigingslinie vormt.
De verdediging op de **grond** van deze zeer kwetsbare installaties is bepaald onvoldoende en het is de vraag of deze in tijd van oorlogsgevaar tijdig en afdoende versterkt zou kunnen worden.
Daarnaast kan geconstateerd worden, dat het overgrote deel van de moderne jagerbommenwerpers bij een massale aanval ongehavend deze „belt" kan passeren. Ook hier geldt o.m., dat een keten net zo sterk is als de zwakste (uitgeschakelde?) schakel. Men kan zich dus met recht afvragen, waarom deze missile belt überhaupt aangelegd is geworden. De reden hiervan is te vinden in de lage kosten.
Het Warschau-Pact heeft de betrouwbaarheid en het afdoende effect van een missile belt nooit geloofwaardig geacht en past derhalve zelf object-verdediging toe, welke ongetwijfeld veel geloofwaardiger is. Object-verdediging in Nederland bestaat vrijwel niet en dus rest ons de luchtbescherming door onze, voor dit doel bestemde, jagers.
De eerste vraag welke zich hier dan voordoet, is — (mede) gezien het gebeurde in mei 1940, toen onze luchtmacht voor meer dan 80 procent gedurende de eerste uren van de oorlog op de grond werd vernietigd — of onze vliegvelden afdoende beschermd zijn.
Dit is zeer zeker niet het geval. Er zijn geen „hangarettes", welke de vliegtuigen beschermen tegen een conventionele luchtaanval, noch is er voldoende en modern luchtafweergeschut beschikbaar.
De huidige situatie is derhalve bepaald niet beter dan in mei 1940; volgens sommige deskundigen zelfs slechter. Opgemerkt zij, dat de Warschau-Pact-landen wel degelijk beschikken over bovengenoemde afweermiddelen.
De tweede vraag dient dan te zijn: Wat kunnen onze gevechtsvliegtuigen uitrichten, aannemende dat zij niet op de grond vernietigd zullen worden? Deze vliegtuigen kunnen verdeeld worden in luchtverdedigingsjagers (Starfighters) en tactische jager-bommenwerpers (Starfighter, NF5 en nog korte tijd Thunderstreak).
De luchtverdedigingsjagers werken zeer nauw samen met de Ground Control Interception stations (G.C.I.). Deze laatste zijn, evenmin als de vliegbases, voldoende verdedigd en bijzonder kwetsbaar voor luchtaanvallen en raids van commando's of sabotagegroepen.
Voorts is hun aantal, evenals de bijbehorende radarstations, te gering en zou bijv. een aanval vanuit het Noorden op lage hoogte niet tijdig opgemerkt kunnen worden. Het ontbreken van low level radarapparatuur op de Waddeneilanden is hier opmerkelijk gevaarlijk.
Het Warschau-Pact daarentegen beschikt over relatief veel meer G.C.I.-radarstations, die bovendien voor een groot gedeelte mobiel zijn en daardoor effectiever en minder kwetsbaar.
Onze G.C.I.-radarstations schieten voorts ernstig tekort in hun informatie inzake de vlieghoogte van vijandelijke toestellen. Gevechtsleiding bij doelen op grote en geringe hoogten tegelijkertijd is vrijwel onmogelijk. Aangezien onze vliegers, zeker in oorlogstijd, niet kunnen rekenen op correcte en volledige radar- en radio-informatie vanaf de grond, is het dus essentieel, dat zij redelijk zelfstandig hun taak zouden kunnen uitvoeren.
De Starfighter beschikt hiertoe echter niet over de benodigde radarapparatuur. Haar huidige radar-uitrusting heeft slechts een bereik van 1/8 van de Phantom-radar, terwijl tevens de bewapening van een Starfighter een onafhankelijk optreden bemoeilijkt (dit ook in tegenstelling met de Phantom).
Het infra-rood systeem, dat naast de radar een steeds belangrijker detectie-functie gaat innemen, is bij de Starfighter zonder meer een mislukking. Dit zeer ernstige manko ment maakt de Starfighter dus nog „blinder". Tenslotte is de Starfighter in een luchtgevecht, gezien haar zeer hoge vleugelbelasting, slecht wendbaar en daardoor inferieur.
Vanwege haar extreem hoge snelheid zal zij echter wel een goede kans maken te ontsnappen, maar dat is nu niet bepaald de opzet bij een luchtverdedigingsjager.
In haar **tactische functie** kan de Starfighter slechts een kleine bommenlast meevoeren, hetgeen haar voor een conventionele taak ongeschikt maakt. Rest dus haar nucleaire functie, waartoe zij bepaald zeer geëigend is, mede vanwege haar goede navigatiesystemen.

Met de vervanging van de Thunderstreak door de NF5 heeft Nederland de beschikking gekregen over een vliegtuig, dat als voornaamste taak heeft vaste vijandelijke doelen te vernietigen alsmede directe luchtsteun te leveren aan eigen grondstrijdkrachten. Voor de luchtverdediging is dit vliegtuig niet bedoeld.
Vergelijken wij nu de oude Thunderstreak met deze NF5, dan zien wij **operationeel** geen wezenlijke verbetering. Weliswaar heeft de NF5 veel betere vliegeigenschappen en is het vliegtuig „nieuw", maar de bewapeningsmogelijkheden zijn niet groter (ook onder de Thunderstreak had men desgewenst Cluster-bommen kunnen bevestigen).
Gezien de verhouding actieradius: wapenlast komt de NF5 bepaald slechter uit de bus dan de stokoude, versleten Thunderstreak en deze verhouding is veelal bepalend voor haar taak, speciaal bij een conventionele oorlogsvoering.
Tenslotte kan nog opgemerkt worden, dat de constructie van de NF5 licht is, waardoor nu al zeker is, dat zij de duurzaamheid van de Thunderstreak niet zal kunnen benaderen.
In een Amerikaanse publikatie werd enige tijd geleden dit vliegtuigtype een „discard after use" (weggooien na gebruik) genoemd. Laten wij hopen, dat het zo'n vaart niet zal lopen, maar het is wel degelijk een indicatie, dat de Nederlandse luchtmachtleiding nu al naar de vervanging van dit vliegtuig, waarvan de aflevering juist is begonnen, zal moeten uitkijken.
Wat kan nu uit het bovenstaande geconcludeerd worden? Wat hebben wij momenteel aan onze luchtmacht en wat kunnen wij van haar, speciaal in het geval van een conventioneel conflict, verwachten?
In de eerste plaats is dus de grote kans dat in geval van een plotselinge conventionele overval onze vliegtuigen goeddeels op de grond vernietigd zullen worden, zonder meer aanwezig.
In de tweede plaats moet geconstateerd worden, dat onze jagers (Starfighters) met of zonder hulp van onze gevechtsleidingsstations ongeschikt zijn voor de vernietiging van moderne vijandelijke vliegtuigen.
In de derde plaats kan men stellen, dat de Starfighter in haar **conventionele** jager-bommenwerper-taak uiterst onrendabel is en de NF5 bij diezelfde taak tot de zwakste in haar categorie gerekend kan worden.
Onze luchtmacht is, aannemende dat zij vernietiging op de grond zal kunnen ontgaan, vrijwel alleen geschikt om één harde nucleaire klap uit te delen.
In mijn vorige artikel heb ik uiteengezet, dat een conventionele aanval uit het Oosten door veel militaire deskundigen waarschijnlijker geacht wordt dan een nucleaire.
Wij komen dan dus voor het dilemma te staan onze luchtmacht een conventionele taak toe te meten, waarvoor zij minder geschikt is of om zelf een nucleaire aanval (uiteraard na verkregen toestemming van de Amerikanen) te ontketenen.
Dit laatste zal in geval van een beperkt conflict, bijv. door de conventionele bezetting door het Warschau-Pact van Sleeswijk-Holstein, lang niet zeker zijn.
Ongetwijfeld zullen de Amerikanen zich tweemaal bedenken alvorens hier hun fiat aan te geven. Men kan zich trouwens ook nauwelijks voorstellen, dat bijv. de Westduitse regering enthousiast voor een dergelijk avontuur zou zijn.
Het behoeft derhalve geen betoog om te constateren in welk een tweeslachtige en moeilijke situatie Nederland zou komen te verkeren. Wij hebben dan immers een luchtmacht, die onnodig zwak is, terwijl het afschrikwekkende en preventieve effect, en daar gaat het momenteel om en laten wij hopen, dat het hierbij altijd zal blijven, in feite niet bestaat zolang het conflict zich in de conventionele sfeer zou afspelen. Bij de

(Vervolg op pagina 2)

Stuurgroep van KVP, ARP en CHU werkt aan program

ARP, CHU en KVP hebben een stuurgroep ingesteld, die tot taak heeft een ontwerp te vervaardigen voor een gezamenlijk urgentieprogram van deze drie partijen voor de periode 1971-1975.

De samenstelling van deze stuurgroep is als volgt: voor de ARP: prof. dr. W. Albeda, mr. B. W. Biesheuvel, drs. B. Goudzwaard, drs. D. T. Kuiper, dr. A. Veerman; voor de CHU: dr. E. Bleumink, prof. dr. J. W. van Hulst, dr. R. J. H. Kruisinga, J. T. Mellema, drs. B. J. Udink; voor de KVP: mr. R. J. Nelissen, drs. W. K. N. Schmelzer, mr. A. van der Stee, prof. dr. T. A. J. M. Steenkamp, drs. G. H. Veringa en mr. F. A. Bibo, secretaris.

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander,
Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

Kamerleden
VRAGEN
Bewindslieden
ANTWOORDEN

De heer Van der Peijl (CHU) informeerde naar de mening van de minister van Verkeer en Waterstaat over een rapport van de Britse Vereniging van Verkeersvliegers inzake de vliegvelden in Europa.

Hij stelde de volgende vragen:

1. Heeft de minister kennis genomen van publikaties omtrent een rapport van de Britse Vereniging van Verkeersvliegers, waarin 12 vliegvelden in Europa worden bestempeld als „technisch onvoldoende en zelfs gevaarlijk tijdens spitsuren"?
2. Heeft de minister voorts kennis genomen van mededelingen van de Vereniging van Nederlandse Verkeersvliegers, dat „de situatie op de Zuideuropese vliegvelden beslist niet zo verontrustend is als door de Engelse vliegers wordt voorgesteld", hetgeen door een woordvoerder van de Rijksluchtvaartdienst en door andere gezaghebbenden uit de Nederlandse luchtvaartwereld zou zijn bevestigd?
3. Is het waar, dat de Ifalpa (de Internationale Federatie van Verkeersvliegers te Londen) reeds enige tijd geleden een lijst van luchthavens heeft gepubliceerd, die volgens deze piloten onvoldoende zouden zijn uitgerust en heeft genoemde organisatie er bij de regeringen van de hierbij betrokken landen op aangedrongen hun luchthavens te verbeteren?
4. Is het voorts waar, dat zich juist dezer dagen op in het rapport van de Britse Vereniging van Verkeersvliegers genoemde vliegvelden — onder andere op het vliegveld van Barcelona en het Turnhouse vliegveld bij Edinburgh — opnieuw ongelukken hebben voorgedaan?
5. Acht de minister het niet dringend gewenst, dat aan de heersende onzekerheid omtrent de veiligheid van een aantal vliegvelden een eind wordt gemaakt, met name in het belang van een groot aantal vakantiegangers dat in de komende weken van deze vliegvelden nog gebruik zal moeten maken?
6. Indien bovenstaande vragen bevestigend worden beantwoord, is de minister dan bereid op korte termijn inlichtingen in te winnen over de situatie op de in het rapport van de Britse verkeersvliegers genoemde vliegvelden?

De heer Bakker, minister van Verkeer en Waterstaat, antwoordde:

1. De ondergetekende heeft inderdaad kennis genomen van enige publikaties omtrent een rapport van de Britse Vereniging van Verkeersvliegers omtrent 12 vliegvelden in Europa.
2. De ondergetekende heeft ook kennis genomen van mededelingen van de Vereniging van Nederlandse Verkeersvliegers omtrent een beperkt aantal van deze 12 vliegvelden, waarvan door de Nederlandse verkeersluchtvaart gebruik wordt gemaakt. Het is juist, dat de mededeling — „dat de situatie op deze Zuideuropese vliegvelden beslist niet zo verontrustend is als door de Engelse vliegers wordt voorgesteld" — is bevestigd door een woordvoerder van zijn ministerie.
3. De Internationale Federatie van Verkeersvliegers te Londen (IFALPA) houdt reeds jaren een lijst bij van luchthavens die, ieder voor zich, niet geheel voldoen aan de veiligheidsnormen, zoals de IFALPA deze heeft gesteld; deze lijst wordt op elke jaarvergadering bezien en, zo nodig, bijgewerkt. Voor het laatst vond dit plaats in maart 1970. De hierbij betrokken landen worden hierover in de regel door de vliegersverenigingen aldaar benaderd; de IFALPA coördineert.
4. Het is juist, dat zich op twee van de door de Britse Vereniging van Verkeersvliegers vermelde luchthavens, Barcelona en Turnhouse, ongelukken hebben voorgedaan. Volgens de beschikbare gegevens waren dit ongelukken, welke gebeurden tijdens de aanloop. Het is daarom onwaarschijnlijk, dat verband kan worden gelegd tussen vliegvelduitrusting en de oorzaak van deze ongevallen.
5. Zoals uit het antwoord op de zesde vraag moge blijken, behoeft — naar het oordeel van de ondergetekende — geen onzekerheid te heersen omtrent de veiligheid van een aantal vliegvelden.
6. De situatie op de in het rapport van de Britse verkeersvliegers genoemde luchthavens is, voor zover het luchthavens betreft die door de Nederlandse verkeersluchtvaart worden gebruikt, de ondergetekende bekend. Ook is hem bekend welke beperkingen de Nederlandse verkeersvliegers zijn opgelegd bij het gebruik van deze luchthavens. Deze beperkingen compenseren volledig het ontbreken van bepaalde hulpmiddelen, zodat voldaan wordt aan de in de verkeersluchtvaart gestelde hoge veiligheidseisen.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante.

Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

(Vervolg van pagina 1)

Warschau-Pact-landen is dit uiteraard al volkomen bekend. Niets van het bovenstaande is uit de vakliteratuur niet al sinds geruime tijd te lezen of te concluderen.

Nog meer verwonderd kan men zijn, wanneer men zich afvraagt waarom in ons parlement deze zaak niet duidelijk uit de doeken is gekomen. Geen van de militair deskundige parlementsleden noch de pers heeft aan dit ontstellende vraagstuk, dat kunnen zijn, enige aandacht gegeven.

Ook is het merkwaardig dat geen van de een „to be or not to be" voor ons land zou groeperingen in ons land die tegen atoombewapening vanwege morele redenen ageren, ooit in dit verband van zich hebben laten horen. Zij hadden hun geloofwaardigheid veel groter en reëler kunnen maken door zich bijv. te verzetten tegen de aankoop van de NF5 en vóór de aankoop bijv. de (dure) Phantom of de (relatief goedkope en oersterke) Skyhawk, die met hun veel grotere payload ideale transportmiddelen zijn voor **conventionele** wapenen.

Daarnaast is de Phantom tevens een uitmuntende luchtverdedigingsjager. Van de Phantom en de Skyhawk gaat een grote, afschrikwekkende, preventieve en conventionele werking uit welke, ik herhaal, een conventionele aanval uit het Oosten veel onwaarschijnlijker zou maken en anderzijds in die capaciteit **geen enkele offensieve bedreiging voor de Sovjet Unie inhoudt.**

Uiteraard aannemende dat het de groeperingen, in ons land die zich sterk verzetten tegen atomaire bewapening doch de noodzaak van een defensie inzien, werkelijk ernst is, is het zeer te betreuren dat zij dit niet in concreto bewezen door de hogere lasten welke de aanschaffing van deze Phantoms of Skyhawks had gevergd, bepleit te hebben.

Dit zou meer indruk gemaakt hebben dan alle betogen waarvan de consequenties zich toch voortdurend in het abstracte verliezen en reële alternatieven ontbreken.

Ook te betreuren valt, dat de Nederlandse regering deze problematiek nooit uit de doeken heeft gedaan. Men is op twee gedachten blijven hinken en hoewel zonder meer aangenomen mag worden, dat ook de Nederlandse regering een nucleaire oorlog met de allergrootste afschuw beschouwt, heeft zij toch een luchtmacht doen ontstaan die, zo zij ooit van de grond komt, grotendeels voor **dit** doel geëigend is. Dit is een hoogst ernstige zaak welke niet langer genegeerd kan worden.

Het heeft geen enkele zin zich hierbij te verschuilen achter de NATO. De NATO is afhankelijk van de wil van haar leden en deze behoeft niet eens eenstemmig te zijn. Noorwegen, dat geen atomaire bewapening toelaat (maar wel de fout maakte, de **goedkope** NF5 aan te schaffen), is hiervan een typisch voorbeeld.

Dit land is een even welkom lid gebleven. Ongetwijfeld hebben wij de NATO nodig. Voor onze veiligheid is deze nog essentieel, alhoewel men achter deze veiligheid, gezien de zeer zwakke conventionele bewapening van de NATO, langzamerhand helaas wel enige vraagtekens mag gaan zetten.

De NATO is voorts onontbeerlijk als collectief onderhandelingsapparaat tegenover het Warschau-Pact, teneinde tot een wederzijdse vermindering van de strijdkrachten en in de eerste instantie tactische nuclaire wapenen te geraken.

Het zal duidelijk zijn, dat al deze vraagstukken, inclusief de aard van de Nederlandse bewapening, gecompliceerd zijn, zowel vanuit nationaal als internationaal standpunt.

Men kan zich helaas niet aan de indruk onttrekken, dat de wijze van behandeling van deze problemen door de Nederlandse regering in de afgelopen jaren getuigt van een gebrek aan eigen visie en vaste wil. Deze zouden gegrondvest dienen te zijn op de steun van het overgrote deel van het Nederlandse volk, doch hoe is dit mogelijk als ons volk niet eens weet wat zich eigenlijk afspeelt?

De toestand bij onze luchtmacht is hier een typisch voorbeeld van.

E. H. van Eeghen.

Amsterdam, 17 augustus 1970.

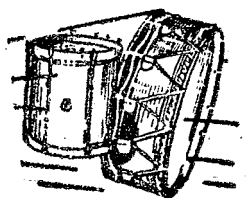

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

concreet
nieuw reformatorisch jongerenorgaan

Men verzoekt ons het volgende te plaatsen:

Wie kennis neemt van de inhoud van veel jongerenbladen, zal opmerken dat een niet aflatende stroom van linkse propaganda wordt uitgestort over de jonge generatie. De sleutelposities in de jongerenpers worden bijna uitsluitend bezet door linkse voorlichters. Stukken over dienstweigering, anti-Amerikaanse propaganda, aanvallen op de NAVO en artikelen waarin het gebruik van drugs als ongevaarlijk wordt beschreven, wisselen elkaar af.

Daarom is het hoog tijd dat er een jongerenorgaan komt dat duidelijk positief tegenwicht gaat geven tegen allerlei linkse informatie. Eind augustus gaat het eerste nummer van het nieuwe reformatorische jongerenorgaan „Concreet" verschijnen. Dit besluit kon genomen worden nadat op de eerste aankondiging van het blad al een groot aantal positieve reakties binnenkwam. Het blijkt dat veel jongeren andere dan eenzijdig linkse informatie willen lezen.

CNCREET zal, in gebondenheid aan het Evangelie, een helder geluid laten horen tegenover allerlei pacifistische denkbeelden en onrijpe geestesprodukten van het zgn. „kritisch denken." Hoewel CONCREET in de eerste plaats een orgaan voor jongeren zo tussen 16 en 30 zal zijn, zal het ook ouderen verheugen dat CONCREET wil medewerken aan een reformatorisch politiek reveil in ons land.

Uw steun voor ons streven in de vorm van een bijdrage of abonnement (minimum f. 2.50 voor het lopende jaar) is dringend gewenst.

Stel uw reaktie niet uit; bericht even aan: CONCREET, Postbus 285, Groningen,

dat u het eerste nummer van CONCREET wilt ontvangen.

Groningen Drs. J. G. van der Land
(eindredakteur CONCREET)

Belangrijk bericht voor Overijssel

De door de Unieraad tot lijstaanvoerder gekozen minister van Ontwikkelingshulp, drs. B. J. Udink, komt op zaterdag 5 september in Zwolle om daar op de ledenvergadering van de Kamerkring Zwolle een inleiding te houden. Deze vergadering is voor een ieder toegankelijk, zodat verwacht wordt, dat vele CHU-ers in Overijssel van deze unieke kans gebruik zullen maken om kennis te maken met onze nieuwe lijstaanvoerder. De vergadering wordt gehouden in hotel Suisse, Luttekestraat, en begint om half tien.

Op 16 oktober brengt de Tweede Kamerfractie een werkbezoek aan een nog nader te bepalen gebied in Overijssel. De kiesverenigingen in Overijssel ontvangen uiteraard nog nader bericht, maar laat iedere belangstellende nu reeds deze beide data noteren.

Secr. Kamerkring Zwolle.

De algemene herziening van de grondwet

Waarom geen referendum?

Zoals bekend is — men herinneren zich „PROEVE van een nieuwe Grondwet" —, is er een soort „nieuwe vertaling" van onze grondwet in voorbereiding. Daarbij is de vraag aan de orde gekomen, of zo'n algemene herziening volgens de gebruikelijke procedure kan plaats hebben of dat er speciale maatregelen genomen dienen te worden.
Het gaat er bijvoorbeeld om, of zo'n totale herziening in haar geheel aangenomen of verworpen dient te worden, of moet men ja tegen het ene en neen tegen het andere deel kunnen zeggen? Aan het laatste wordt de voorkeur gegeven, maar dan zit men bij gedeeltelijke verwerping met de moeilijkheid, dat in een deel van de grondwet modern en in een ander oud Nederlands wordt gebezigd. Hiervoor is thans — gehoord de Staatscommissie van Advies inzake de Grondwet en de Kieswet — een oplossing gevonden. Het betreffende wetsontwerp is dezer dagen bij de Tweede Kamer ingediend. Het wordt gaarne ter lezing aanbevolen aan belangstellenden. Zij zullen genieten van het fijne juridische steekspel zowel aan de kant van de staatscommissie als in de toelichting van de minister-president en de minister van Binnenlandse Zaken.

Additioneel artikel

De oplossing voor „stroomlijning" van nieuw-gewijzigd en oud-ongewijzigd bestaat in toevoeging van een zogenaamd additioneel artikel. Uit de aanbiedingstekst blijkt meteen al, dat duidelijk Nederlands geen vlotte taal behoeft te zijn en dat goede juridische formuleringen nog geen duidelijk Nederlands behoeven op te leveren. Hier volgt er een „proeve" van.
Ter overweging wordt aangeboden „een wetsontwerp van Wet houdende verklaring, dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet bij algehele grondwetsherziening."
De tekst zelf van bedoelde aanvullende bepaling laat zich gemakkelijker lezen: „Indien bij algehele grondwetsherziening één of meer voorstellen tot verandering in de Grondwet in tweede lezing niet door de Staten-Generaal worden aangenomen, kunnen, voordat de aangenomen voorstellen door de koning worden goedgekeurd, bij de wet:

a) de aangenomen voorstellen en de ongewijzigd gebleven bepalingen van de Grondwet voor zoveel nodig aan elkaar worden aangepast;

b) de indeling in hoofdstukken, paragrafen en artikelen, de opschriften en de nummering van de artikelen worden gewijzigd.

Het ontwerp van een wet, houdende bepalingen als bedoeld onder a, kunnen de Kamers der Staten-Generaal niet aannemen dan met tweederden van de uitgebrachte stemmen."

Geen Kamerontbinding

Naar men weet, kunnen de zittende Kamers (Staten-Generaal) geen grondwetswijziging vaststellen. Zij kunnen slechts meewerken aan een wet, welke verklaart, dat grond bestaat bepaalde veranderingen in overweging te nemen. Na afkondiging van deze „verklaringswet" worden beide Kamers ontbonden en vinden er nieuwe verkiezingen plaats. De nieuwe Kamers (Staten-Generaal) nemen het voorstel in behandeling en kunnen het slechts aannemen met twee-derden van het aantal uitgebrachte stemmen. Daarbij bestaat geen recht van amendement: het voorstel kan slechts verworpen of aangenomen worden, wijziging er van is onmogelijk.
Maar hoe moet dat nu als een deel van de „nieuwe vertaling" van de Grondwet wel en een ander deel niet aanvaard wordt en men het gehandhaafde oude deel slechts moderner omschrijven wil? Formeel kan er gesteld worden, dat dit laatste ook een wijziging van de Grondwet inhoudt en zou voor de gehandhaafde oude gedeelten al terwille van een moderner schrijfwijze de hele procedure opnieuw moeten beginnen.
Hier moet dan het nieuwe additionele artikel uitkomst bieden. Het gehandhaafde oude gedeelte kan uiteraard niet gewijzigd maar wel „gestroomlijnd" worden of zoals het omschreven wordt: „Zin en strekking van de aan te passen voorschriften zullen ongewijzigd dienen te blijven." Om dit nog eens te benadrukken zal voor deze „stroomlijning" dus „een minimum van twee-derden van het aantal uitgebrachte stemmen in elk van beide Kamers" vereist zijn.
Voegt men hieraan toe de reeds in de Grondwet ingebouwde beveiliging tegen overijlde wijziging van de Grondwet, dan lijkt ons het additionele artikel een aanvaardbare zaak.

Referendum

Om te voorkomen, dat we door de bomen het bos niet meer zien, zullen we voorbijgaan aan wat er allemaal aan spitsvondigheid naar voren gekomen is wat betreft de instelling van een grondwetskamer — wordt onzes inziens terecht afgewezen — en ons verder beperken tot wat staatscommissie en ministers zeggen over referendum en algehele grondwetsherziening.
De bestaande procedure brengt mee, dat bij grondwetswijziging de kiezers een beslissende stem is toegedacht. Immers, de zittende Kamers verklaren, dat er reden is tot een nader omschreven grondwetswijziging, worden vervolgens ontbonden, zodat de kiezers in de gelegenheid zijn een volksvertegenwoordiging te kiezen, die in meerderheid tegen de voorgenomen wijziging is, wanneer de kiezers dat althans zouden wensen. Hoe zeer dit principieel ook juist is, in de praktijk is het een lachertje. Er staan toch zoveel andere belangen tegelijk op spel, dat zo'n grondwetswijziging nauwelijks op de keuze der kiezers van invloed is. Doorgaans hindert dit ook niet, maar nu het om een algehele herziening van de Grondwet gaat, komen de zaken — menen wij — wel even anders te liggen.
We maken daarbij de volgende omschrijving van het referendum tot de onze: „Stemming door de kiesgerechtigde bevolking over een door de staatsorganen genomen of te nemen maatregel", in ons geval de algehele herziening van de Grondwet. Niet de partijen, maar uitsluitend deze herziening is dan de inzet van de verkiezingen.
Anders dan in ons land is bijvoorbeeld in Zwitserland het houden van referenda een veel voorkomende aangelegenheid. Het is er — blijkens ons ter beschikking staande informatie — reeds sedert 1830 in gebruik, maar — let op — het werd in 1848 verplicht gesteld voor wijziging van de Grondwet.

Mening Staatscommissie

De staatscommissie, dan nog steeds het hoofd brekend over wel of niet instellen van een speciale grondwetskamer voor de algehele herziening, zegt op een gegeven ogenblik: „Indien een meer directe uitspraak van het electoraat omtrent aanvaarding of verwerping van de herzieningsvoorstellen wordt beoogd, bestaat onvoldoende aanleiding hiertoe een intermediërend lichaam (bedoeld is: grondwetskamer) in te schakelen. In plaats van deze oneigenlijke vorm van referendum zou dan beter een rechtstreeks votum van het electoraat kunnen plaatsvinden."
We zouden ook kunnen zeggen: „Als een directer uitspraak van het kiezersvolk gewenst is, dan geen grondwetskamer als tussenweg, maar gewoon stemmen door de kiezers zelf: *voor of tegen*." Laten we eerlijk zijn, een staatscommissie kan zich zulke gewone zinnen niet laten aanmeten...
De staatscommissie is er echter niet voor. Met instemming komen de ministers er in hun toelichting op terug: „...door de gehele staatscommissie wordt () het referendum als procedure voor een algehele grondwetsherziening van de hand gewezen. Deze procedure leent zich, aldus de staatscommissie, niet voor een integrale grondwetsherziening, aangezien daarbij zo uiteenlopende vraagstukken aan de orde komen, dat van het electoraat niet kan worden gevergd hierover door middel van één rechtstreeks votum een uitspraak te doen. Evenmin is het mogelijk verschillende herzieningsvoorstelle afzonderlijk aan de kiezers voor te leggen, daar dit zo mogelijk nog hogere eisen aan hen zou stellen, terwijl voorts het onderling verband tussen de herzieningsvoorstellen bij een dergelijke gang van zaken niet tot zijn recht zou komen." De ministers zijn het hiermee dus eens.

Uitspraak toch gewaarborgd

De ministers wijzen er daarbij op, dat ook zonder referendum de kiezers — het electoraat — zich kunnen uitspreken over de algemene grondwetsherziening: „Voorts krijgt door middel van de tussentijdse kamerontbinding het electoraat de gelegenheid zich over de algemene strekking van de herzieningsvoorstellen uit te spreken."
Hierboven hebben we dit al een lachertje genoemd, blijkbaar speelt de ministers ook iets dergelijks door het achterhoofd, want ze zeggen er over: „Ofschoon de ervaring leert, dat de herzieningsontbinding er niet gemakkelijk toe leidt, dat het electoraat bewust bij de aanhangige herzieningsvoorstellen wordt betrokken" — maar ze vervolgen dan (naar wij menen) zichzelf tegensprekend: „wordt door deze herzieningsontbinding niettemin gewaarborgd, dat het electoraat zich kán uitspreken."

Wat is echter béter

Laten we nu eens aannemen, dat het in beide gevallen moeilijk is voor het „electoraat" zich een goed oordeel te vormen — maar daar komen we aanstonds nog op terug — dan blijft nog de vraag over, bij welke vorm de uitspraak het beste tot zijn recht kan komen.
Bij kamerontbinding en de daarop volgende verkiezingen, die zich in niets van andere onderscheiden, zou een kiezer voor de moeilijkheid kunnen komen staan, of hij de partij van zijn keuze ontrouw moet worden alleen ter wille van de grondwetswijziging. Afgezien hiervan zal die hele grondwetswijziging hem minder doen dan het totale pakket dat zijn partij bij de verkiezingsstrijd heeft ingezet. Met andere woorden: op deze wijze wordt snel even afgerekend met de grondwetswijziging, zelfs als het om een algehele herziening gaat.
Getuigt dit nu wel van voldoende respect voor de Grondwet, waarvan de wijziging met zoveel zorgen omringd wordt? Getuigt het ook van voldoende respect voor de kiezers, wier deskundigheid — laten we het voorzichtig zeggen — wat in twijfel getrokken wordt. Natuurlijk, zo is het niet door staatscommissie en ministers bedoeld. Hun teneur zal meer zijn: waar zullen we al die drukte voor aanhalen als het toch niks méér oplevert. Maar wij geloven niet, dat dit de slotsom mag blijven.
Een referendum zal de grondwetswijziging ongetwijfeld veel dichter bij de kiezers brengen. De politieke partijen kunnen daaraan hun steentje bijdragen door een goede voorlichting. Men onderschatte bovendien het inzicht van de gemiddelde kiezer niet. Als we in ons land niet zulk een trouw kiezersvolk — elke partij voor zich — kende, zou men er van staan te kijken, hoe radicaal anders zo nu en dan de verkiezingsuitslag zou zijn.
De totale herziening van de Grondwet is een uitstekende gelegenheid de belangstelling van de kiezers voor ons staatsbestel op te wekken.

Christelijk-Historisch

Ten besluite een letterlijk christelijk-historisch geluid. Het komt uit het vele jaren geleden verschenen boek „Het ontstaan, de beginselen en de geschiedenis van ONZE POLITIEKE PARTIJEN" van C. E. van Koetsveld. De Grondwet moet door de afscheiding van België veranderd worden — jaren dertig vorige eeuw — en vooraanstaande staatslieden willen tegelijk een aantal andere belangrijke wijzigingen doorvoeren. Deze „voorname veranderingen", zegt onder anderen Van Hogendorp, „zwemen op de lippen van alle Nederlanders". Het gaat om „de financiële publiciteit, het zijn de regelrechte verkiezingen, het is de ministeriële verantwoordelijkheid." Ingrijpende zaken in die tijd en het voorlopige resultaat is dan ook, dat de wijzigingen beperkt blijven tot de afscheiding van België.
Van Koetsveld schrijft erover: „onder het volk ontstond allengs volslagen onverschilligheid voor alle mogelijke politieke beginselen, en dus ook voor verandering en hervorming. En uit die onverschilligheid spon natuurlijk de conservatieve partij garen. Zeer snel won zij in kracht."
Heel het voortreffelijk boek van deze christelijk-historicus was een inzet in de strijd tegen politieke onverschilligheid. Daartoe wenste hij de kiezer kennis bij te brengen, zodat hij „zichzelve en anderen rekenschap zal kunnen geven van het gebruik dat hij maakt van zijn kiesrecht en dat hij bij het uitbrengen van zijn stem zal kunnen handelen met oordeel des onderscheids."

D. Rebel.

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

Belangrijke gebeurtenissen in het buitenland

Gebeurt er nog iets als de Kamerleden met vakantie zijn? Soms verbeelden we ons, dat er niets gebeurt. Maar de buitenlandse politiek is althans volop in beweging. De zorg om Israëls continu-oorlog met de Arabische staten duurt nu al meer dan drie jaar. Het wordt voor Israël een uitputtingsslag. Langzamerhand hebben de Arabieren zich georganiseerd in groepen van Palestijnse commando's. Deze kunnen wel vechten, maar treden niet als leger op, omdat ze dan in conflict komen met de Arabische staten, die de eigenlijke legers hebben. De tatiek van deze Palestijnse groeperingen maakt het Israël steeds moeilijker om overal tegelijk waakzaam en slagvaardig te zijn. We lezen hierover dag aan dag in de pers.

Nu is de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Rogers met een plan gekomen wat als doel heeft meet de strijd te staken en een aanvang te maken met het voeren van onderhandelingen. De hoofdpersoon van de Verenigde Arabische Republiek, president Nasser van Egypte, heeft hierin toegestemd, evenals Israël. Het leek een hoopvol gebeuren. Maar zoals Golda Meir, de minister-president van Israël, zei: „Het zal een lange en moeizame weg worden voor de vrede bereikt is."
Dat blijkt nu al. Israël ontdekte nieuwe raketinstallaties aan het Suez-kanaal en protesteerde. Het tragische is, dat het bewijs hiervan tot nu toe door Amerika niet geaccepteerd is. Nu zal iedereen zeggen: „Dus heeft Israël ongelijk, maar dan moet ik er toch op wijzen, dat de Israëlische verkenningspiloten een enorme ervaring hebben in het lokaliseren en opsporen van vijandelijke bases.
Het zal voor hen dus wel waarneembaar geweest zijn, maar voor een buitenstaander geen bewijs, dat deze bases er na het bestand gekomen zijn.
Hoe het ook zij, in elk geval worden de onderhandelingen die nog niet begonnen zijn, hierdoor niet bespoedigd. Wij hopen vurig, dat er toch iets uit het plan-Rogers zal komen, al begrijpen wij nu reeds, dat mevrouw Meir een juiste diagnose heeft gemaakt, toen zij sprak over de lange weg naar de vrede.

Duitsland

De tweede grote gebeurtenis is het niet-aanvalsverdrag tussen Rusland en West-Duitsland, dat door Brandt in Moskou is ondertekend. Wat zegt dat nu eigenlijk? Officieel is er nog nooit een vrede tussen Duitsland en de geallieerden getekend. West-Duitsland is ook nog steeds geen lid van de Verenigde Naties, maar is toch bondgenoot van de Westerse alliantie door het lidmaatschap van de Navo. Bovendien is Duitsland partner in de EEG. Eigenlijk een wonderlijke situatie.
H is deze situatie nu eigenlijk ontstaan? Door het gezamenlijk geconfronteerd worden van de westerse landen tegenover de politiek van Rusland. De bezetting van Oost-Duitsland heeft West-Duitsland altijd zwaar op de maag gelegen. Langzamerhand heeft Oost-Duitsland zich ontwikkeld tot een staat, weliswaar autonoom, maar toch met alle vezels verbonden aan het Oostblok.
Over het hoofd van Oost-Duitsland heen en ook buiten de andere westere landen om, sluit West-Duitsland dit. Voor mij is de grote vraag: Wat heeft Rusland hiermee bedoeld? Is het alleen dekking in de rug ten opzichte van China?
Rusland heeft dit niet-aanvalsverdrag gesloten buiten de landen van het Oostblok om. Betekent dit, dat de landen tussen Rusland en het Westen toch ook aan dit verdrag gebonden zullen zijn, al zaten zij niet aan de conferentietafel. Veel is nog niet duidelijk. Zal de bewaping nu minder worden? En zullen er divisies uit de Oostbloklanden worden teruggetrokken? Zijn er naast het verdrag, waarvan de tekst nog niet in details bekend is, nog geheime clausules?
't Zou mij niets verbazen, maar er bestaat 'n Springer-concern om ook daar achter te komen. De oppositie in West-Duitsland is fel tegen dit verdrag. Betekent dit dan, dat zij bij ratificatie ook tegen zullen stemmen? Of is het oppositie om de oppositie? Men zal toch ook in die kring wel inzien, dat Brandt voor West-Duitsland werkelijk iets bereikt heeft. Voor het eerst na 25 jaar. Deze ontwikkeling is uitermate boeiend en wat het nu in feite zal opleveren, moeten we nog afwachten. Het kan mee — of tegenvallen.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen

Stinkt onze welvaartsstaat zo?

door A. J. Kaland

Hoewel de kop van het artikel „Onze stinkende welvaartsstaat" van de hand van dr. Bleumink onheilspellender aandoet, dan het overgrote deel van zijn artikel, lijkt het me toch niet ondienstig de medaille ook aan de andere kant te belichten. Hier en daar, ook de aanhef van bedoeld artikel, lijkt het er op, dat het ijveren voor economische groei tot de kwalijke zaken gaat behoren. Het meest merkwaardige vind ik daarbij, dat in de wat linkse of radicale hoek die stemming het duidelijkst naar voren komt, terwijl juist deze stroming nog zo'n kostbare verlanglijst heeft ingediend, dat deze nooit gehonoreerd kan worden zonder een sterke economische groei.

We zijn weer allemaal korter of langer op vakantie geweest. Velen zullen daarbij wat minder dagbladen gelezen, radio gehoord en televisie gekeken hebben. Dat kan ook wel eens nuttig zijn. De meeste publiciteitsmedia hebben een niet al te zonnige kijk op het leven om ons heen. Vooral de laatste tijd zou je haast geloven, dat ons land, maar ook de wereld waarin wij leven, op de rand van de afgrond balanceert vanwege de verstoring van het milieu. Deskundigen en leken laten een vloed van verontrusting over onze samenleving heen gaan. Soms ben je geneigd te geloven, dat het riskant is adem te halen. Totdat je in de vakantie ervaart, dat er ook in ons land nog zoveel regio's zijn waar de welvaartsstaat helemaal niet stinkt. Het overgrote deel van ons land balanceert echt niet op de rand van de afgrond, stel al dat er plaatselijk inderdaad riskante situaties ontstaan.
Natuurlijk is het goed en ons aller plicht het leefmilieu zo goed mogelijk te houden dan wel te maken. Maar dat omvat heel veel waar economische groei onmisbaar voor is. Laten we eens proberen een paar factoren te noemen die tot een verantwoord leefmilieu behoren.

Noodzakelijke groei

Slechts een klein deel van ons volk is in staat zonder subsidie voor eigen huisvesting te zorgen. En dat in een al dan niet stinkende WELVAARTS-staat. De ontwikkeling van de volkshuisvesting in de meest ruime zin van het woord baart grote zorgen. De sanering en de reconstructie van steden en dorpen, de nieuwe behoeften en de kwaliteitsverbetering van het woonmilieu, kan slechts bevredigend verlopen indien een deel van onze economische groei daaraan wordt besteed.
De cultuur, onderwijs en vorming, vraagt ruimere fondsen ondanks de sterk gestegen uitgaven van de laatste jaren. We zullen de middelen zelf moeten opbrengen, zonder pot te verteren. Dat etekent een noodzakelijke groei van onze economie.
De CHU heeft in het politiek programma ook opgenomen, dat indien mogelijk de ontwikkelingshulp in de komende regeringsperiode zal dienen te verdubbelen. Voorwaarde hiervoor is eveneens een gezonde, expanderende economie.
In de sectoren volksgezondheid en maatschappelijke dienstverlening stijgen de kosten snel. De stichtingskosten van zieken-, verpleeg- en bejaardentehuizen stijgen onrustbarend. En wij streven naar meer, kwalitatief en kwantitatief. Het zal ook ergens vandaan moeten komen.
We noemen slechts enkele sectoren. Indien er al van een „godheid van onze welvaartsstaat" gesproken kan worden, dan is het voor deze vooruitgang dat wij ons buigen. De groeiende economie is slechts een middel om tot het doel te geraken.
Nu zal ik de laatste zijn, die de kosten van de economische groei buiten beschouwing wil laten. Integendeel, het is goed, dat we ons altijd weer bezinnen op de vraag wat we aan het doen zijn. Kosten en baten dienen tegenover elkaar te worden geplaatst. Ook niet of moeilijk kwantificeerbare kosten én baten dienen daarbij te worden betrokken. Een hinderlijke geur is een slechte zaak, maar wonen in krotten evenzeer. Het is mij wat te simpel en te goedkoop, zoals vandaag de dag kennelijk mode is, uitsluitend de negatieve kanten van onze samenleving aan de kaak te stellen. Onze Nederlandse samenleving komt een ander predikaat toe dan „stinkende welvaartsstaat." Vele goede voorzieningen zijn mogelijk geworden dank zij onze groeiende economie.

Hoekstenen

Voor degenen die snel vergeten is het misschien goed nog eens te herinneren aan de onder verantwoordelijkheid van het kabinet Cals uitgebrachte „Nota inzake groei en structuur van onze economie". Dat was in 1966 en eerste ondertekenaar is drs. J. M. den Uyl, toen minister van Economische Zaken. Toen was het reeds duidelijk, dat een aantal bedrijfstakken slechts weinig aan de groei kon bijdragen. De uitschieter, hoeksteen voor de groei, was en is chemie en aardolieraffinage. Een bedrijfstak die vandaag de dag de hevigste kritiek te verduren krijgt. Tot op zekere hoogte terecht, maar we dienen wel te beseffen, dat chemische, petro-chemische en metallurgische bedrijven meer doen dan alleen het milieu bederven. Zij leveren namelijk ook een bijzonder belangrijke bijdrage aan de groei van onze economie. Daardoor worden wij in staat gesteld meer voorzieningen te treffen op velerlei gebied dan anders het geval zou zijn.

Ook de meeste recente studies van het Centraal Planbureau wijzen in dezelfde richting. Trouwens, we zien en horen als leken ook wel voldoende om te beseffen, dat we onze welzijnsvoorzieningen wel op onze buik kunnen schrijven indien we alleen maar „rollend materieel" of textiel zouden produceren. Rente- en andere subsidies voor scheeps- en landbouw leveren ook weinig mogelijkheden op om ontwikkelingshulp te gaan verdubbelen...

Nuchterheid

Kortom, de bedoeling van dit artikeltje is, dat ik toch graag zou zien, dat we in alle nuchterheid de problematiek van vandaag de dag het hoofd zullen bieden. Met kreten schieten we niet veel op. Een emotionele benadering van facetten van onze samenleving, kan tot gevolg hebben dat het geheel meer kwaad dan goed wordt gedaan. Het is nog altijd fout geweest het kind met het badwater weg te gooien of de kip te slachten die de gouden eieren legt. Onze taal is vol van deze wijze lessen. Laten wij vooral de historie niet veronachtzamen.
Het milieubeheer dient bij de bevolking en bij de overheid centraal te worden geplaatst. De wetenschap, de technologische ontwikkeling, zal ongetwijfeld wegen vinden, waarlangs wij verder kunnen gaan. Het is daarbij echter overbodig ons af te zetten tegen economische groei in het algemeen of die van de chemie, petro-chemie en metallurgie in het bijzonder.
Milieubeheer en een voortgaande ontwikkeling van genoemde bedrijfstakken in het bijzonder en een voortdurende groei van onze economie in het algemeen, dienen hand in hand te gaan, elkaar ondersteunende, ter bereiking van ons aller doel: welzijn voor de mens.

A. J. Kaland,
Middelburg.

De Koninklijke Marine en haar p

door vice-admiraal

In de Nederlander wordt nogal eens gepubliceerd op defensiegebied door de heer E. H. van Eeghen. Tot nu toe heb ik mij ervan onthouden om na 37 jaar actieve, meest operatieve ervaring tot in de hoogste bevelvoerende functies (in Nederlands Nieuw-Guinea, ook over KL en KLU) enig commentaar te geven in uw blad.

Een algemene defensie-specialist heeft de CHU niet, tenzij men de meningen over personeelsbeleid en oefenterreinen (alleen voor de KL) van de heer Kikkert en de uitgebreide, maar praktisch geheel op landmacht gerichte beschouwingen van de heer E. H. van Eeghen (niet te verwarren met zijn verre neef naamgenoot, gep. kapt. ter zee C. H. van Eeghen, zie bijv. ACCENT van 18 t.e.m. 24 juli, blz. 13 en 14) voldoende vindt.
Het artikel op blz. 4 en 5 van De Nederlander van 17 juli geeft mij nu — na mijn vakantie — aanleiding tot de volgende, eerste opmerkingen:

1. Een typisch continentaal-georiënteerde mentaliteit van een burger (reserve KL-officier?) zoals helaas zoveel, en niet alleen in de CHU, voorkomt. Men denkt — om welke duistere reden dan ook — dat Nederland zo geschikt is om een bijdrage te land te leveren en dat te land een militair conflict bij uitstek voorkomen c.q. met succes beëindigd wordt. Indien men (bondgenootschappelijk) ter zee en in de lucht geen „gunstige situatie" schept, marcheren en opereren er per sé geen landmachtonderdelen, met name niet in West-Europa.

2. Lange tijd geleden filosofeerde ik — intern — over een verdeelsleutel 1/3 - 1/3 - 1/3 in plaats van die — waarop gebaseerde? — soort automatische sleutel al vele kabinetsformaties lang — van 1/4 - ½ - 1/4 voor de defensie-gelden om KM, KL en KLU. Ik ben ervan overtuigd, dat een onbevooroordeelde strategische analyse van de toestand eerder tot mijn oude idee zou komen dan tot de huidige gedragslijn.

3. De halve alinea aan „de marine" gewijd — ik vraag mij af, welke marinedeskundige hier gesouffleerd heeft! — beperkt de oppervlakte-eenheden tot mijnenvegers. Voorlopig wil ik hier — zonder uitleg even apodictisch — tegen-

Staatssecretaris Kruisinga

stelt Réveil ten voorbeeld

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid heeft onlangs het geheel vernieuwde huis „Henriëtte" in Apeldoorn officieel geopend. In dit protestantse huis worden vrouwelijke alcoholisten hulp geboden.
Aan de rede van de staatssecretaris, vermeld in de Protestantse Gezondheidszorg van juli '70, ontlenen wij het volgende:

Oorsprong van het Réveil

Dr. Kruisinga benadrukte, dat hij bijzonder graag de uitnodiging had aanvaard om daarmee nadrukkelijk de betekenis van het werk van de Stichting Henriëtte onder ogen te brengen.
„Het werk van en in Huize Henriëtte is een zegen geweest voor vele eenzamen in onze maatschappij. Huize Henriëtte is gesproten uit het christelijk réveil van 100 jaren geleden.
Bij een terugblik mag de inspiratiebron, die tot zoveel moeizame arbeid aanleiding heeft gegeven in de gezondheidszorg, niet worden vergeten. Daarom wil ik hier vandaag zeker bij stilstaan. Juist omdat het hier een christelijk sociale actie betreft in de sector van de geestelijke gezondheid, dus op psycho-hygiënisch terrein. Een gebied, waarop naar mijn stellige overtuiging zo ooit ook juist nu weer die actie als in de tijd van het réveil van node is.

In het kader van de psycho-hygiënische problematiek kan de vraag gesteld worden wat de betekenis **juist nu** is van het christelijk réveil van 100 jaar geleden voor de samenleving van nu. **Wat juist nu de betekenis is van de beleidslijn, die Groen van Prinsterer en de Savornin Lohman ons hebben meegegeven.**
Als wij de situatie, waarin de mannen van dit réveil, Bilderdijk, Heldring, Da Costa, Van Dijk, vergelijken met nu, dan zien wij enkele kenmerkende overeenkomsten.

In de eerste plaats:
toen als nu, een hooghartige en triomferende houding bij de aanhangers van rationalistische en materialistische theorieën.

In de tweede plaats:
toen als nu, miskenning van de noodzaak van een plaats van Christus in de wereld.
Het réveil in Nederland was — gelukkig — een verzet tegen de te sterk gehumaniseerde en gerationaliseerde achttiende eeuw, waarvan de geest ook in de volgende eeuw bleef voortbestaan.
Er zijn een drietal kenmerken van het réveil, die met name voor onze tijd van grote betekenis zijn. Het réveil is gekenmerkt geweest door:

in de eerste plaats de evangelische alliantie, die **in zijn fundament de oecumenische christelijke gezindheid** ademde;

in de tweede plaats door het **verlangen naar een gerealiseerde christelijke sociale actie.**
Naar een actie, zoals Slotemaker de Bruïne die zuiver formuleerde in zijn Christelijke Sociale Studiën, waarin hij samenvat:
„De zuivering in ons gehele geestelijke en sociale leven te bevorderen bij de enkelingen en de kerken, in gansch ons volk door gansch ons volk — te werken voor de vernieuwing van ons volksbestaan uit de kracht van Jezus Christus — te zoeken naar de losmaking van het gebondene en de opheffing van het gezonkene, niet in den weg der barmhartigheid enkel, maar in dienst van gerechtigheid vooral — te arbeiden aan de ontplooiing van de krachten des Evangelies — te haken naar de verheerlijking Gods."

En in de derde plaats door het **verlangen naar arbeid in christelijke gemeenschap.** Hetgeen betekende: het **werken in kleine kernen,** in groepen die als **krachtig zuurdesem in de maatschappij** konden werken.
Het réveil van de negentiende eeuw heeft in deze kenmerken nog zijn volle betekenis voor onze maatschappij behouden. Zij raakt hier aan de essentie van wat wij als psychohygiënische problematiek van de moderne tijd mogen aanduiden.

De oecumenische gezindheid van de christenheid is als ooit noodzakelijk. De christelijke sociale actie krijgt met name vanuit een mondiaal gezichtspunt een nieuw perspectief, maar ze heeft het ook in de actualiteit van de welvaartsstaat.
Over dit laatste zou ik hier in het bijzonder nog graag iets zeggen. Welvaartszorg, en daarmee de zorg voor de economie van het land, is — en dat wordt vaak vergeten — meer dan het economisme, het is meer dan het opvoeren van de produktiviteit, dat mag en dat moet in een bredere kring worden beseft.
In het verleden is vooral de vraag naar de rechtvaardige verdeling en de vraag naar een verantwoordelijke produktie herhaaldelijk en met nadruk gesteld.
De vraag en de beantwoording zijn daarbij sterk gericht geweest op de kwantitatieve facetten van dit vraagstuk. Er is weinig aandacht geweest voor de kwaliteit, voor de hoedanigheid van de welvaart.
Naast de vraag naar een verantwoordelijke produktie dient zich in het huidige stadium van ontwikkeling van onze welvaart daarom de vraag naar een **verantwoordelijke consumptie** met nadruk aan.
En dit is **een vraag die de essentie raakt van de milieu-hygiënische, van de psychohygiënische problematiek.** Verantwoordelijke consumptie staat in nauwe relatie tot de ethische waardering van de behoeften, van de noden en van de bevrediging van de behoeften.
In het rapport Welvaart en Welvaartsdenken van de Oecumenische Raad van Kerken wordt in dit kader gesteld: Men behoeft allerminst de grote winst en vooruitgang op technisch wetenschappelijk terrein, noch de zegen daarvan te ontkennen om nochtans overtuigd te zijn, dat de sociale en internationale vrede in de eerste plaats afhankelijk zijn van de gerechtigheid.
En **het Bijbelwoord, dat de mens niet alleen zal leven van brood (dat is de materiële welvaart), krijgt juist in een economie van overvloed een nieuwe en een kritische actualiteit.** Daarbij gaat de **strijd** niet tegen het brood of tegen de welvaart, maar wel **tegen een ideologie, die deze tot het fundament van het leven maakt, die de materiële welvaartsbevordering tot het idool van de samenleving maakt.**

Eenzaamheid, hardheid en vervreemding

In de derde plaats haakte het réveil **naar arbeid** in christelijke gemeenschap, het wilde werken in kernen, in **christelijke groepen die als krachtige zuurdesem in de maatschappij konden werken.** Dit aspect mogen wij niet vergeten, ook daarin heeft het réveil ons iets te zeggen!

Juist t.a.v. de psychohygiënische problematiek van eenzaamheid, hardheid en vervreemding waaronder onze huidige maatschappij gebukt gaat.

In het bijzonder heeft het réveil ons in dit verband iets te zeggen als het verlangt naar gezonde samenlevingsstructuren in de maatschappij.
Als het wijst op de betekenis die het gezin als cel, als bron van een gezonde maatschappij moet hebben. Als het daarnaast wijst op de paulinische waarheid, dat de christenen elkander nodig hebben. Er op wijst, dat ze elkander zeker nodig hebben in een geseculariseerde samenleving.
En dat christenen slechts tezamen het woord kunnen brengen en slechts gezamenlijk tot actie kunnen komen. De heenwijzing, de indicatie naar een levende en werkende christelijke gemeente die tal van verschijningsvormen kan hebben, is niet de geringste vingerwijzing, is niet de geringste eis van het réveil voor onze huidige gesecula-riseerde, gemechaniseerde maatschappij en de christelijke groeperingen daarbinnen in het bijzonder.
Agressie, eenzaamheid, hardheid, gebrek aan waardering voor de ander en liefdeloosheid, zo kenmerkend voor deze tijd, kunnen door geschiedschrijvers wel eens als de meest kenmerkende symptomen van dit tijdsbestek worden beschouwd."

Ongelooflijke cijfers

Vervolgens ging dr. Kruisinga in op het zich wijzigende consumptiepatroon in de welvaartsstaat. Hij noemde, zich nadrukkelijk onthoudend van enig commentaar, ontstellende cijfers.
In 1969 werd in ons land besteed
aan gedistilleerd: ruim 1½ miljard gulden (in 1960: 430 miljoen);
aan bier: ongeveer 1,4 miljard gulden (in 1960: 475 miljoen);
aan wijnen: ongeveer 400 miljoen gulden (in 1960: 130 miljoen).
En dan de verbruikscijfers per hoofd van de bevolking: bier 1955: 16 liter, 1965: 37 liter, 1969: 52 liter;
wijn 1955: 1,17 liter, 1965: 2,6 liter, 1969: 4,92 liter;
gedestilleerd 1955: 1,16 liter, 1965: 1,89 liter, 1969: 1,88 liter.
Voor bier en wijn in 14 jaar dus een stijging met meer dan 300 procent, voor gedistilleerd (op basis van 10 procent alcohol) met ruim 60 procent.
„Huize Henriëtte past als behandelingsinstituut voor vrouwelijke alcoholisten op unieke wijze in het schema van zorg ten behoeve van deze patiënten.
Gaarne wil ik ook ingaan op dit schema van zorg, waarbij zijn betrokken het vóórkomen van alcoholisme, de diagnostiek en de behandeling. Ik noem de ambulante voorzieningen, dus de medisch-maatschappelijke en de sociaal-medische consultatiebureaus voor alcoholisten. Deze vormen een netwerk van voorzieningen in ons land. Er wordt in teamverband gewerkt, waarbij veel aandacht wordt besteed aan de somatische, psychische en de maatschappelijke facetten van de ziekte. Het werk wordt mogelijk gemaakt door een financieringsstelsel, waarbij zijn betrokken de Ministeries van Justitie en van Sociale Zaken en Volksgezondheid.
Deze niet onbevredigende situatie wordt nog niet aangetroffen in de sector van de intramurale voorzieningen ten behoeve van deze patiënten.
Mogelijkheden van specifiek onderzoek en mogelijkheden van behandeling zijn in ons land nog niet in voldoende mate aanwezig. Beter is het gesteld met de verzorgingsinstituten. Deze zijn in vrij ruime mate aanwezig.
Ik noem de Stichting „Het Hooge Land" te Beekbergen en de vereniging „Nederlandse Centrale voor Praktische Werkverruiming en Hulpverlening" in Groesbeek, en Labretehuizen.
De voorzieningen stijgen thans uit boven de puur verzorgende instelling. Er wordt o.a. gebruik gemaakt van actievere verplegingsmethoden onder leiding van deskundigen.
Tot korte tijd geleden was er nog geen sprake van een deskundige aanpak. Minder gunstig was dus aanvankelijk de situatie in de sector van de intramurale voorzieningen voor onderzoek en behandeling.
Zo zijn niet tot volledige ontplooiing gekomen speciale afdelingen voor alcoholisten in psychiatrische ziekenhuizen. Er zijn enige afdelingen opgericht, maar ook opgeheven.
Ook de specifieke klinieken waren schaars. In de laatste tijd zijn enige toegevoegd aan het beperkte aantal. Het aantal neemt dus toe, ook in kwalitatieve zin met betrekking tot de behandeling.
Er zijn positieve tendenzen te constateren in de ontwikkeling van deze intramurale voorzieningen. Dit geldt gelukkig ook voor alle andere intramurale voorzieningen in de sector geestelijke gezondheidszorg.
Welke plaats neemt Huize Henriëtte in? Zij moet worden beschouwd als het instituut voor voortgezette behandeling. Daartoe zijn aanwezig deskundigen zoals psychiater, psycholoog, verpleegkundigen, functionarissen voor de creatieve therapie en bewegingstherapie. Het huis zelf is ook aangepast. Deze situatie is gerealiseerd in de laatste jaren.
Eerder was Huize Henriëtte ingesteld in het bijzonder op de verzorging. De mogelijkheden van behandeling waren toen beperkter van omvang maar in beide gevallen met volledige inzet van functionarissen en dit alles gedurende een periode van 70 jaar.
Het bestuur heeft gezorgd voor de mogelijkheden tot exploitatie en voor de continuïteit in het functioneren. Ook zijn inbreng was en is groot.
Het past mij om mijn dankbaarheid uit te spreken jegens dit bestuur en alle functionarissen van Huize Henriëtte. Bij dit alles mag niet worden voorbijgegaan aan het feit, dat Huize Henriëtte is bestemd voor vrouwelijke patiënten, enig in den lande.
Ook om deze reden mag aan het jubileum niet worden voorbijgegaan en ook niet aan de vernieuwing van Huize Henriëtte.
Met de bede, dat ook in de komende jaren zegen op de arbeid van Huize Henriëtte moge rusten, moge deze vernieuwing van dit tehuis geopend zijn.
Graag wil ik eindigen met de woorden die minister Talma op het 1e Congres van de Christelijke Alcoholbestrijders in 1909 sprak: De grote drijfkracht voor deze strijd ligt in Paulus' woord: Draagt elkanders lasten en vervult zo de **wet** van Christus."

---

pts in de Nederlandse defensie

aal L. E. H. Reeser

over stellen, dat de maritieme bondgenootschappelijke, operatief-gerede bijdrage van een welvarend land als het onze, met onze aanleg, ons potentieel, onze ligging, onze afhankelijkheid van „de zee", enz., behoort wat eenheden betreft te bestaan in grote lijnen uit:

een behoorlijk aantal fregatten (zowel geleide wapens — als onderzeebootbestrijdings-fregatten);
een aantal (minstens zes) moderne (waarbij het niet uitsluitend om „nucleaire" gaat) onderzeeboten;
twee of drie squadrons lange- en middelbare afstand onderzeebootbestrijdingsvliegtuigen;
een redelijke bijdrage in de gezamenlijke mijnenbestrijding in Kanaal en Noordzee.

4. De paragraaf over defensieleiding en conclusies zijn juist. Maar dan zullen de burger-politici ook genoeg bestuurservaring en de karaktereigenschappen moeten hebben om zich te realiseren en aan het parlement te zeggen, welke risico's genomen worden, indien het op grond van de militaire situatie gegeven politiek directief aan de strijdkrachten onvoldoende is, en/of indien, om welke reden dan ook, aan de door de verantwoordelijke bevelhebber(s) geformuleerde behoeften op basis van dit directief slechts ten dele voldaan wordt.

5. Waarom **alle** nadruk op conventionele bewapening moet liggen (conclusie 3) en West-Europa ge-denucleairiseerd moeten worden, is mij niet duidelijk, tenzij men de angst (pag. 4, laatste alinea) — alleen aan onze kant wel te verstaan — doorslaggevend vindt.

6. Tenslotte is het typerend, dat conclusies 5, 6, 7 (alleen KMA, geen KIM), 8 (de Nederlandse „soldaat", niet de „militair"), en zelfs 9 (alleen „militair kerkhof" en niet eens ook de mogelijkheid van „op zee ten onder gaan"), dat is 3/4 of 4/5 van de lengte van de conclusies, alleen op „leger" en „soldaten" slaat.
Wanneer zal de CHU op het gebied van defensie eens wat meer over de gezamenlijke strijdkrachten gaan spreken?

Alkmaar, 27 juli 1970 L. E. H. Reeser,
vice-admiraal b.d.

Informatie op het gehoor

door drs. A. van Dulst

Terug voor microfoon

Na zijn studietijd kreeg Aad van Dulst destijds de mogelijkheid om zich in velerlei aspecten van het het radiowerk te verdiepen. In die tijd was hij ook vaak voor de microfoon te beluisteren, o.m. als parlementair redacteur van wat toen bij de NCRV nog „Radiokrant" heette.

Eenmaal beland in de management-sector van het omroepbedrijf kwam daar nauwelijks meer iets van.

In zijn nieuwe WACC-baan is hij zo te horen „terug van weggeweest." Hij vertelde over dit wereldwijde mediawerk van de kerken al voor de microfoon van IKOR, KRO, NCRV en Wereldomroep.

Zondagmorgen hoorden we hem in het programma „Onderweg" over nieuwe kerkliederen in India en een paar dagen eerder over de rol van de informatie in het ontwikkelingsproces. In het korte bestek van laatstgenoemde 5 minuten-uitzending werden voldoende (gevoelige) punten aangeraakt om de tekst op te vragen en in ons weekblad te plaatsen. Nadere uitwerking volgt.

Eindredactie

„Waarom doet u dit voor ons?" Het was de eerste vraag na mijn verhaal in Malang op Oost-Java. We zaten er in een vormingscentrum met zo'n 50 jongeren, sterk geïnteresseerd in radiowerk. Jongens die zelf zenders bouwen en radiostudio's inrichten.

Jan Stroes (IKOR

Dit is Aad van Dulst, lange tijd staffunctionaris van de NCRV, nu zendingspredikant voor communicatiewerk. Hij maakt deel uit van de directie van de Wereld Associatie voor Chr. Communicatie: de WACC. Op uitnodiging van de Indonesische Raad van Kerken communiceerde hij 6 weken lang de communicatie in dat land. Ook in Malang.

Ja, Malang was haast alweer aan het eind van de rit. We spraken er over de rol, die informatie kan spelen in de ontwikkeling van een land. Het initiatief tot dit plaatselijk beraad was uitgegaan van jongeren, die ik eerder ontmoet had op een consultatie met christelijke stations uit heel Indonesië. Nu hadden ze in hun stad collega's uitgenodigd van de andere „amateur-stations" — en dat wáren er nogal wat. Dat je met de radio, met goed gegeven informatie, het ontwikkelingsproces van je land kunt versnellen, was voor de meesten níéuw.

Dat kon je de jongens dáár niet verwijten. Ze hoorden het voor het éérst, maar waren meteen bereid er wat aan te doen. Het regende vragen hóé dat dan moest. Ze zágen hun taak, en dat is méér dan van menige **regering** gezegd kan worden. Hoe komt dat toch?

Want hoe zal een land tot nátie worden, wanneer de mensen niet van elkaar weten en horen? Hoe zal een land tot ontwikkeling kunnen komen als de bevolking er niet over geïnformeerd, ertoe gemótiveerd wordt? Het is, dacht ik, dé ontbrekende schakel in de ontwikkelingsketen, die dan ook nogal eens uit elkaar valt...

Gelukkig komt er de laatste tijd begrip voor dat aspect, juist in de strijd tegen honger en armoede. De Freedom from Hunger Campaign bijv. heeft in november een congres gehouden over de dienst, die de massamedia aan de ontwikkeling kan bieden. Daarbij dacht men vooral aan de plattelandsgebieden, waar nog altijd het overgrote deel van de bevolking van de armere landen woont, miljoenensteden ten spijt. In die steden blijven de kranten vaak hêngen. De radio zou veel verder kunnen komen, maar heeft te weinig rekening gehouden — programmatisch wel te verstaan — met de agrarische gebieden. Dat is kortzichtigheid van de programmamakers, steedse hardhorigheid.

Vooral in de communicatie mét en vanuit het platteland wordt getraind personeel erg gemist in de massamedia. Daar komt nu eindelijk aandacht voor. Op het Tweede Wereldvoedselcongres, pas in Den Haag gehouden, is er **hoge prioriteit** voor gevraagd. Waarom zo láát? Omdat er een groot tekórt is aan studio's, aan materiaal, aan mankracht? Nou en óf!

Maar dat komt dan toch allemaal vaak weer voort uit een tekort aan begrip. Een tekort aan begrip voor de rol van de media in het ontwikkelingsproces. Op de officiële conferentie van de Freedom from Hunger Campaign in Rome werd het duidelijk gezegd: De **regeringsleiders** zouden hun oren er voor open moeten zetten.

De kerken doen het nu in ieder geval wèl. Op de vraag van mijn mohammedaanse hoorder op die trainingsmiddag in Malang kon het antwoord dan ook kort zijn: Omdat het belangrijk is voor jullie land, willen de kerken ook daarin hun land vèrder helpen. Op de Alg. 3-jaarlijkse vergadering van de Indonesische Raad van Kerken komen volgend jaar drie hoofdthema's aan de orde: KERK, VERKONDIGING én OPBOUW van het land, de participatie daarin van de kerken.

Tijdens mijn reis door Indonesië hebben we veel gesproken over de plaats en de taak van de kerk in een nieuw publiciteitsklimaat. Waar het maar kon, hebben we met christenen nagedacht, hoe we de nieuwe instrumenten radio en TV konden benutten voor de evangelieverkondiging. Maar christenen en niet-christenen moeten leren inzien, dat informatie een niet te missen fase is in het ontwikkelingsproces van een land.

Laat de zénding, laat de World Association for Christian Communication, ook daarin maar vóórop gaan. Zendingswerk is dienstbaarheid, óók als vóórtrekkers. Daarom vervoegen we communicatie tot communum maken, tot délen wat we sámen moeten weten om een land vérder te helpen op de weg naar ontwikkeling. Kerken dichtbij behoeven niet vèr te zoeken om daarin andere kerken bij te staan. Ook dát is een kwestie van communicatie, van gemeenschappelijk-maken van visie en realisering van **mankracht** en **specie.**

Jan Stroes (IKOR): dit was drs. A. J. van Dulst van de W.A.C.C., met hoofdkwartier in Londen, maar met een Nederlandse bankrekening. Bij de Raiffeisenbank in Hilversum (postgiro 368387).

(Radioprogramma „Kerk veraf en dichtbij" 13-8-'70, 19.35 uur).

Normen voor hoog- en laagbouw

door prof. dr. ir. H. G. van Beusekom

Toen ik in 1961 bezig was met het schrijven van een artikel over het in dat jaar verschenen rapport van de Commisise „Hoogbouw - Laagbouw" — een Commissie ingesteld door het Nederlands Instituut voor Volkshuisvesting en Stedebouw in opdracht van de minister van Volkshuisvesting — vroeg de betrokken redacteur mij: „en hoeveel procent hoogbouw stelt de Commissie nu voor nieuwe woonwijken in ons land voor?"

Mijn antwoord daarop moest zijn: „dat is nu juist de vraag, waarop de commissie **geen antwoord** geeft." De commissie behandelt in haar rapport achtereenvolgens de algemene problematiek, de woonbehoeften, de woonmogelijkheden, de toetsing van de woonvormen en het oordeel van de bewoners, en vervolgens de ruimtekundige en de financiële aspecten en de stedebouwkundige vormgeving. Ten aanzien van de concrete vraag: „hoeveel procent hoogbouw is in een woonwijk verantwoord?" laat het rapport ons in de steek. Men kan er zelfs volkomen tegenstrijdige conclusies aan ontlenen.

Aan de ene kant wordt de toepassing van „hoogbouw", d.i. bouw van flatgebouwen met een groot aantal woonlagen, gezien als een symptoom van de maatschappelijke ontwikkeling in die zin, dat de hoogbouwflat geleidelijk de normale woonvorm wordt voor de moderne mens. Deze „eigentijdse" woonvorm zal op den duur, naar mate de woonbeschaving verder doordringt, het eengezinshuis, dat nog een uiting van een egoistische gedachtenwereld is, goeddeels vervangen.

Aan de andere kant treft men in het rapport de duidelijke en niet te miskennen uitspraak aan, „dat hoogbouw een woonvorm is, die in het algemeen **niet in aanmerking komt voor gezinnen met jonge kinderen**, in verband met de aanmerkelijke beperkingen, die deze woonvorm aan hun natuurlijke behoeftebevrediging oplegt" (p. 66).

Deze twee stàndpunten, die beide door de commissie voor haar rekening worden genomen, zijn niet voldoende om een aanvaardbare norm te stellen voor het percentage hoogbouw, dat in nieuwe woonwijken wenselijk of toelaatbaar is.

Eén miljoen

Wat is er nu in de afgelopen bijna tien jaren na de verschijning van het rapport gebeurd? Gedurende die jaren zijn in ons land ruim **één miljoen woningen** gebouwd.

In 1962 lag 9 procent van alle goedgekeurde woningen in hoogbouw met 6 of meer bouwlagen; in 1967 was dit percentage gestegen tot 33. Voor de drie grote steden waren deze percentages 34 in 1962 en 77 in 1967, voor de gemeenten tussen 20.000 en 50.000 inwoners 3 in 1962 en 34 in 1967.

Deze cijfers wijzen op een sterke toeneming van de hoogbouw; wij kunnen dit trouwens aan het silhouet van elke stad en elk dorp van enige betekenis waarnemen.

Aan de andere kant horen wij van een toenemende weerzin van de bewoners en aanstaande bewoners tegen het wonen in hoogbouw. Deze weerzin komt heel duidelijk aan het licht in het stagneren van de „doorstroming".

Er zitten nog duizenden gezinnen in een voor hun inkomen te goedkope woning, die best naar een duurdere woning zouden willen verhuizen, als het maar geen hoogbouw is. Helaas zijn de aangeboden duurdere woningen overwegend **wel hoogbouw.**

Dit alles geeft ons intussen geen houvast om een toelaatbaar percentage voor de hoogbouw te bepalen. Wij zijn het met de commissie eens, dat hoogbouw ongeschikt is voor gezinnen met jonge kinderen. En wij kunnen er ook mee akkoord gaan, dat er andere vormen van huishoudingen zijn waarvoor hoogbouw wel geschikt is, zoals echtparen zonder kinderen, alleenstaanden enz. Dit levert ons echter nog geen percentages op.

Wat wenst de bewoner?

Het stemt tot verheuging, dat op het ogenblik de jongere generatie niet meer kritiekloos de hoogbouw-psychose volgt, maar tot een objectief oordeel tracht te komen. Als voorbeeld hiervan vraag ik de aandacht voor een artikel van dr. ir. H. Priemus (bouwkundig ingenieur van 1965) over de gewenste verhouding hoogbouw-laagbouw in „Stedebouw en Volkshuisvesting" van juli 1970.

Dr. Priemus stelt allereerst de vraag:

„Wat wenst de bewoner?"

De wensen van de bewoners zijn de laatste tijd object van vele onderzoekingen geweest. Er is onderzoek verricht in Twente, in Voorburg, in Hoogeveen, in Venlo, in Amsterdam, in Den Haag, in Alkmaar. Uit alle onderzoekingen onder redelijk heterogene groepen bewoners bleek steeds, dat **80 à 90 procent laagbouw** verkiest boven hoogbouw.

De voorstanders van hoogbouw voeren vaak aan, dat de bewoners hun oordeel baseren op de vrij slechte hoogbouw van tegenwoordig; goede hoogbouw kennen zij niet.

Dit is op zichzelf juist. Echter is ook de laagbouw van vandaag nog voor velerlei verbeteringen vatbaar.

De bewoners vergelijken de voor verbetering vatbare hoogbouw van vandaag met de evenzeer voor verbetering vatbare laagbouw en dan krijgt de laatste de voorkeur. „Zolang de ideale hoogbouw niet is uitgevonden" — zegt Priemus — „zal in het wensenpakket van de bewoners laagbouw domineren."

Al zeggen bewoners, dat ze merendeels laagbouw willen, **handelen ze er ook naar?** Ja, zegt Priemus, de voorkeur voor laagbouw is inderdaad een belangrijk verhuismotief van hoogbouwbewoners. Flats zijn tweemaal zo vaak bij verhuizingen betrokken als eengezinshuizen.

(Vervolg op pagina 7)

ZO denk ik er over

„Zo denk ik er over" is een rubriek voor insiders, wordt door rijp en groen gelezen en zal bij menigeen en vaak de vraag doen rijzen: „Moet dat nu zo?"

Ieder besluit, genomen door een groep, die meent, dat het volgens **hun eer en geweten** zo en niet anders goed is, dient gerespecteerd te worden. Natuurlijk kan een ander door dit besluit gekwetst zijn en het er voor 100 procent mee oneens zijn, maar laten wij dan niet trachten opzettelijk met allerlei dwarse slagen wonden toe te brengen aan de andersdenkenden en er fijntjes (of vroompjes) zout, peper en azijn in smeren. Het zijn iedere keer weer die slag- en smeerstukjes, die de rubriek onleesbaar maken.

Mag het misschien wat effectiever in positieve zin? Ook dat kan. Dank u.

H. de Boer, IJmuiden.

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

IR. BUREAU
FA. L. AAFTINK & ZN.
CENTRALE VERWARMINGSTECHNIEK
ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

Mabuwat n.v.
ZWIJNDRECHT
* UTILITEITSBOUW
* GEWAPEND BETONBOUW
* GRONDWERKEN
TELEFOON 01850 - 27866

HANAB N.V.
VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •
VEENDAM
Telefoon 05987 3800
GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

(Vervolg van pagina 6)

Bij een onderzoek te Hoogeveen bleek, dat van de bewoners van de hoogbouw 44 procent wenste te verhuizen. Indien echter niet anders zou worden aangeboden dan hoogbouwflats (van goede kwaliteit), daalde de animo om te verhuizen tot 8 procent. Ook hier bleek, dat een hoog percentage hoogbouw de doorstroming van de goedkopere oude woningvoorraad naar de nieuwbouw belemmert.
Bij een onderzoek van de gemeente Rotterdam bleek het opschuivingspercentage in de eengezinshuizen 69,9 procent en in de meergezinshuizen 41,3 procent te bedragen.
De Delftse lector dr. D. de Jonge wijst de diskrepantie tussen de grote vraag naar laagbouw en de grote produktie van hoogbouw als een belangrijke oorzaak aan, waarom er onvoldoende doorstroming plaats vindt van oudere woningen naar pas gebouwde.
Uit een rapport van het Research Instituut voor de Woningbouw te Delft citeert dr. Priemus: „Zeer hoog is de mate, waarin de woningwetflats zijn betrokken bij verhuizingen. Wat dit betreft, gedragen de flats zich eender als het groepje krotten aan de Witte Poort, die ook in het onderzoek zijn betrokken. Krotten en flats fungeren typisch als doorgangshuizen.
Zodra de tekortsituatie zou zijn gewijzigd in een overschotsituatie, is de kans groot, dat deze twee groepen het eerst leeg komen te staan.

Ruimtegebrek

De derde vraag is, of hoogbouw niet noodzakelijk is met het oog op **het ruimtegebrek.**
Met hoogbouw zijn inderdaad wat hogere dichtheden te behalen dan met laagbouw. Dr. Priemus wijst er echter terecht op, dat wanneer men de kwaliteit van het woonmilieu hoog stelt, deze dichtheidsverhoging nimmer erg groot kan zijn.
Ik zou hieraan willen toevoegen, dat de ontwikkeling van de agrarische sector in de laatste jaren ertoe geleid heeft, dat helemaal niet meer angstvallig gekeken wordt naar mogelijke besparing op de ingebruikneming van agrarische grond voor stedebouwkundige doeleinden. Wijl bovendien de mogelijke besparing door hoge bebouwing maar uiterst klein is, valt ook hieruit geen argument te ontlenen om de tegenwoordige ongebreidelde hoogbouw te verdedigen.
Tegen deze hoogbouw bestaan overigens ook ernstige bezwaren van medische zijde, die aan de praktijk zijn ontleend, doch nog niet wetenschappelijk onderzocht zijn.
Het belangrijke punt in het artikel van dr. Priemus vind ik, dat deze op grond van het bijeengebrachte cijfermateriaal tot bepaalde normen durft te besluiten.

In de huidige situatie;
met de huidige kwaliteit van hoog- en laagbouw;

met de huidige woonwensen;
met het huidige marktgedrag der bewoners;

komt hij tot de volgende percentages:
in stedelijke gebieden:
70 tot 80 procent laag en 20 à 30 procent hoog;

in landelijke gebieden:
80 tot 100 procent laag en 0 tot 20 procent hoog.

Deze cijfers geven het lang verwachte antwoord op de vraag, waarmee ik deze beschouwing begon. Het is natuurlijk een antwoord voor de toestand van vandaag. Voortgezet onderzoek in onze snel veranderende samenleving zal ons moeten leren, waarop wij in de toekomst zullen moeten rekenen.
Bedenkelijk blijft intussen, dat de tegenwoordige nieuwe woonwijken met overwegend hoogbouw — men denke aan de Bulmermeer met 92 procent hoogbouw — op verre na niet aan bovenstaande normen voldoen.
In het belang van de bewoners en in het bijzonder van dat van de jonge kinderen, voor wie zoals wij zagen, de hoogbouw — zoals in 1961 officieel is vastgesteld — in het algemeen **niet in aanmerking komt,** hopen wij, dat de voorgestelde percentages ingang zullen vinden.
Gaan wij op de tegenwoordige weg voort, dan lopen wij de kans, dat de nieuwe woningen in steeds mindere mate ten goede komen aan hen, die het ergst onder het woningtekort te lijden hebben.

FIRMA P. HULSBOS Jzn.
AANNEMINGSBEDRIJF
★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

nbm
N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM
voor:
WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN
uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.
KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

boele & van eesteren

b en van e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825 - 590
BERGAMBACHT

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ
N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

tuinaanleg

BINDER N.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.

- grond- en straatwerken
- drainages - rioleringen
- beplantingen
- windkeringen en afrasteringen
- aanleg grasgazons
- onderhoud van groenvoorzieningen
- onkruidbestrijdingen
- kleigrond - teelaarde
- graszaden en graszoden
- bloembakken

Dorpsdijk 50-52 - Postbus 20 - RHOON - Telefoon 01897-2367-2385

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 - Telefoon 01719 - 4500
NOORDWIJK

diaconessenhuis eindhoven
wilt u
verpleegster worden ?
vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

J. W. BRUININK en Zn. C.V.

Aannemersbedrijf en Onderhoudswerken
Hoogstraat 20 - Telefoon 03410-2038
HARDERWIJK

Houthandel R. van Aalderen & Zn. N.V.

Schutstraat 199 - Telefoon 05280-2021
HOOGEVEEN
Bouwhout - Triplex en boards
Gezaagd inlands grenen hout

Voor LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 Leeuwarden - Telefoon 05100 20841

Bouwbedrijf

VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERKEN

Fa. R. v. ROOYEN

Beatrixlaan 21-23, telefoon 08370 - 2209 - 5310, Wageningen

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES

N.V. Fabriek voor Houtbewerking

„LA VITESSE"

GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

N.V. Aannemersbedrijf

J. v. d. VLIES

Telefoon 01840 -3343
SLIEDRECHT

Uitvoering van:

- rijs-, zink- en
- glooiingswerken
- Handel- en rijsmaterialen

Aannemers KASSENBOUW

Firma SCHOTTE

OUDE LEEDEWEG 83 - 87 - TELEFOON 01736 - 2335 - 2464
PIJNACKER

AANNEMER METSELAAR

C. VAN KATWIJK

Hoofdweg 145 - Tel. 03489 361
ZEGVELD (U.)

FA. GEBR. BAKKER

Zevenpelsen 25 - IJLST - Telefoon 05155 - 253 b.g.g. 217 of 388
Fabriek van windmotoren voor polderbemaling en irrigatiedoeleinden, mechanische poldergemalen, motorkruisers enz.
Reparatie-inrichting poldergemalen
Groothandel in jacht- en scheepsbenodigdheden

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 - Telefoon 03480 - 2204
WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 26 AUG. 1970
6e Jaargang - No. 33

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Naderende verkiezingen voor de Tweede Kamer

De Tweede Kamerverkiezingen die op 28 april 1971 gehouden zullen worden, werpen hun schaduwen vooruit. Men merkt dat telkens uit partijbesluiten over lijstaanvoerders en uit gepubliceerde artikelen.

De CHU was er al vroeg bij. Op 20 juni jl. koos zij voor één lijstaanvoerder en benoemde daartoe drs. B. J. Udink, minister voor Ontwikkelingssamenwerking.

In andere partijen zien wij de strijd om één of meer lijstaanvoerders nog volop aan de gang. Bij de Partij van de Arbeid loopt een scheiding tussen hen die achttien ofwel zes ofwel één lijstaanvoerder willen hebben. Het idee van de achttien kan men wel laten schieten. Het gaat tussen één of zes.

Men wil daar meteen een meervoudig leiderschap van de fractie aan toevoegen. Dat is een regelrechte aanval op de huidige fractievoorzitter, drs. J. den Uyl.

De fractie stuurt — als wij de krantenberichten van 25 augustus mogen geloven — een nota aan het partijbestuur, waarin zij zich uitspreekt tegen een meervoudig politiek leiderschap zoals Nieuw Links voorstaat.

De nota zelf heb ik nog niet kunnen bemachtigen, maar het lijkt mij een reële en duidelijke opstelling van de PvdA-fractie. Men vraagt ook — en dat mogen ook meerdere partijen zich aantrekken — politieke deskundige en bestuurlijke bekwaamheid terwijl de continuïteit niet uit het oog mag worden verloren.

Wat ik ook een merkwaardige uitspraak vind, is het volgende: „Applaus buiten de Kamer is een andere zaak dan indruk maken in de Kamer." Daar gelden kennis van zaken, helderheid van voordracht en vermogen tot overtuiging.

Hieruit spreekt hetzelfde conflict wat zich ook bij ons en anderen voordoet. Van buiten af is er applaus of kritiek, maar als men de feiten kent, zoals de dingen in werkelijkheid gebeurd zijn in de Kamer, dan komt men tot een heel ander waardeoordeel.

De heer Den Uyl is wel actief bezig geweest in het reces. In „Socialisme en Democratie" van 7 augustus 1970 schrijft hij een uitvoerig artikel over: „De smalle marge van democratische politiek". Het is buitengewoon lezenswaard, al zal men het zeker niet met alles eens zijn.

Wat mij bijzonder frappeerde was zijn definitie over de buitenparlementaire acties. Het is namelijk zeer actueel en hoogst noodzakelijk, dat hierover eens klare wijn wordt geschonken. De verzwakking van de parlementaire democratie en de snelle groei van buitenparlementaire acties gaan hand in hand. Men doet wel alsof de buitenparlementaire actie iets nieuws is, maar Den Uyl wijst er terecht op, dat de besluitvorming steeds gevoed is en gestuwd door acties in de samenleving.

Als ik dan in mijn eigen herinnering terug mag gaan, dan denk ik aan de scherpe acties in 1949 tegen het voorstel van de regering tot soevereiniteitsoverdracht van Nederlands Indië aan Indonesië. De hoeveelheid schimpscheuten en lasterlijke aantijgingen die degene te verwerken kregen die voor de soevereiniteitsoverdracht meenden te moeten stemmen, zal ik nooit vergeten. Maar om tot het heden terug te keren. „De problemen uit een oogpunt van democratie ontstaan pas als de actiegroepen zich gaan bedienen van onwettige middelen dan wel er bewust op uit zijn het parlement buitenspel te zetten", zegt Den Uyl.

Men wil vaak naar het schijnt de wet verzetten en onderwerpt zich dus niet meer aan de regels van een op democratische wijze tot stand gekomen wetgeving. Als men vindt, dat iets niet klopt in de samenleving, dan zet men de wet opzij en gaat over tot eigenmachtige acties. Deze lijn doortrekkend komt men tot anarchie.

Volgens Den Uyl „treden veel grote gevaren aan het licht waar acties worden gevoerd met de bedoeling de wet te frustreren om daarmee de overbodigheid van het parlement te bewijzen. Zelden wordt het parlement zonder meer afgeschreven, meestal wordt het als onbruikbaar terzijde geschoven."

Dit alles lezend en overdenkend vraagt men zich af of er een generatie is opgestaan, die de parlementaire democratie in wezen niet meer aanvaardt. Men neemt niet aan, dat de meerderheid beslist en dat als eenmaal op democratische wijze een besluit genomen is, men zich er bij heeft neer te leggen, ook al is men het er dan niet mee eens.

Ik heb zeer summier dit onderdeel van het grote artikel van de heer Den Uyl naar voren gehaald, omdat ik het zo bijzonder de moeite waard vond. Het brengt mijn eigen gedachten onder woorden over de vraag, waar de moeilijkheden op dit gebied nu eigenlijk liggen.

Er is natuurlijk veel meer aan de orde in dit artikel. Bijzonder boeiend vond ik zijn beschouwing over het verkrijgen van een meerderheid van vooruitstrevenden. Hij erkent, dat het PAK (de combinatie van zogenaamd progressieve partijen) niet geslaagd is. Maar hij zegt ook: Wil men de verkiezingen winnen, dan zal men toch tot een zeker samenspel moeten komen. Het heeft mij dan ook altijd verbaasd, dat men de weg van het PAK opging. Immers, afsplitsingen zoals bijvoorbeeld de PSP en D'66, zijn begonnen om de eigen politieke gezichtspunten naar voren te brengen. En waarom zouden ze dan bij een eerstvolgende verkiezing in een grotere combinatie opgaan onder de titel PAK, die niemand aanspreekt, en waarbij geen eigen identiteit voor de kiezer is af te lezen. Hetzelfde geldt voor de CCP, de combinatie van christelijke partijen.

Dat is iets wat niet bekend is bij de gemiddelde kiezer. Men zoekt op de lijst naar de eigen KVP, de eigen PvdA, de bekende ARP en de vertrouwde CHU. Vindt men die niet, dan is men het spoor bijster.

Nog een enkel woord over de KVP-resolutie zoals Den Uyl dit hoofdstukje aankondigt. In maart 1969 werd door het partijcongres van de PvdA op voorstel van Han Lammers een motie aangenomen, dat men met de huidige KVP niet in zee zou gaan. Den Uyl maakt er geen geheim van, dat hij indertijd niet tot de meest fervente voorstanders van de congres-uitspraak behoorde. Hij vindt echter ook, dat een partij die zich respecteert niet van de ene dag op de andere van tactiek moet veranderen als een eenmaal gekozen tactiek niet tot onmiddellijk succes leidt, en ook overigens van wezenlijke veranderingen bij de KVP weinig te bespeuren valt. Dat laatste kan men, dunkt mij, na het rapport-Steenkamp moeilijk meer volhouden.

Toch gaan er stemmen op, dat deze resolutie moet worden herroepen, althans herzien. Dit wordt een boeiend punt voor het volgende PvdA-congres. Voor we weten wat de uitslag daarvan is, kan men geen conclusies trekken over een eventueel volgend kabinet.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Haex ziet kansen voor plan-Kikkert

Binnenkort zal de regering met voorstellen komen om het plan-Kikkert — een militair oefenterrein bij Ter Apel — uit te gaan voeren. Staatssecretaris J. C. E. Haex bevestigde in dagblad Trouw, dat de kansen voor het plan-Kikkert gestegen zijn en dat de plannen nu nader voorbereid worden.

„Maar het zou onfatsoenlijk tegenover de ministers en de Kamer zijn nu al meer mededelingen te doen", zo zei de staatssecretaris.

Het socialistische Tweede Kamerlid H. Wierenga meent te weten, dat het plan-Kikkert in de gedachte van defensie geen 3.000 ha (aanvankelijk genoemd) zal beslaan, maar 4.500 ha.

Mr. Scholten (c.h.):

bescherm woord 'bank'

Mr. W. Scholten, lid van de Tweede Kamer voor de CHU, heeft de minister van Financiën schriftelijke vragen gesteld naar aanleiding van de gang van zaken rond de Centrumbank. Hij vraagt de minister of het gebruik van het woord „bank" door instellingen die niet als kredietinstellingen staan ingeschreven, verboden kan worden.

In een toelichting zegt de heer Scholten, dat de gang van zaken met betrekking tot de Centrumbank de vraag doet rijzen of het gebruik van het woord „bank" in het maatschappelijk leven niet aan banden moet worden gelegd.

In de AVRO-actualiteitenrubriek Radiojournaal heeft mr. Scholten op 18 augustus jl. verklaard, dat de geheimzinnigheid waarmee de Centrumbank haar transacties omgeeft hem tegen de borst stuit.

„Men kan in de eerste plaats vragen, waar al dat geld vandaan komt, maar ik neem aan, dat de fiscus hier wel een antwoord op zal weten te vinden."

„Wat mij in het bijzonder hindert, is dat hier wordt geopereerd onder de naam van Centrumbank. Het gebruik van het woord bank suggereert namelijk, dat hier een instelling aan het werk is, die valt onder toezicht van de Nederlandsche Bank, via de Wet toezicht credietwezen en, voorzover mij bekend, is dat niet het geval."

„In de Wet toezicht credietwezen", aldus mr. Scholten, „is een bepaling opgenomen op grond waarvan het financiële instellingen die niet geregistreerd zijn, verboden kan worden het woord spaarbank te gebruiken."

„Ik vraag mij af", aldus mr. Scholten, „of deze bepaling niet tot banken in het algemeen moet worden uitgebreid."

DE STICHTING „UNIEPERS"

zal op **ZATERDAG 26 SEPTEMBER a.s.** des morgens 10.00 uur in een der zalen van het **JAARBEURS-CENTRUM** te UTRECHT een

bijeenkomst

houden, tot bijwoning waarvan zij uitnodigt:

A. donateurs van de Stichting „Uniepers";
B. abonnees op het C.H. Weekblad „De Nederlander";
C. leden van de C.H.U. en
D. belangstellenden in de C.H.-pers.

Na afhandeling van het huishoudelijk gedeelte, waarbij o.a. een overzicht van de financiën zal worden gegeven, zal deze bijeenkomst zijn gewijd aan

de betekenis van het opinieblad voor deze tijd

Donateurs en abonnees worden ter vergadering in de gelegenheid gesteld wensen kenbaar te maken en suggesties voor de C.H.-pers te doen!

Reserveert zaterdagmorgen 26 september a.s. voor deze bijzondere bijeenkomst.

Nadere bijzonderheden en een volledige agenda worden nog gepubliceerd.

Minister H. K. J. Beernink:

Wethouders moeten zoveel mogelijk elke groepering in raad vertegenwoordigen

Volgende week dinsdag 1 september komen overal in het land — met uitzondering van Breda — de op 3 juni j.l. gekozen gemeenteraden voor het eerst bijeen. De nieuwe raadsleden worden dan beëdigd en hun eerste taak zal zijn om een nieuw college van wethouders te kiezen. In de afgelopen weken hebben op tal van plaatsen voorbereidende besprekingen plaats gevonden over de samenstelling van het wethouderscollege. Hier en daar kwam daarbij de vraag naar voren, of dit college een afspiegelingscollege dan wel een programcollege zou moeten zijn.
De christelijk-historische minister van Binnenlandse Zaken, mr. H. K. J. Beernink heeft een uitgesproken mening. „Heel sterk moet gelet worden op een dusdanige samenstelling van het college van wethouders, dat het zoveel mogelijk iedere groep in de gemeenteraad vertegenwoordigt. Op een dergelijke wijze bestaat naar mijn mening de kans op behoorlijke samenwerking met de gemeenteraad, waarvan de wethouders deel uitmaken," aldus minister Beernink. Hij vindt, dat bij een programcollege een deel van het besturend college (de gemeenteraad) bij voorbaat uitgesloten wordt bij de samenwerking met het dagelijks bestuur.

Om zijn standpunt te staven wees de minister van Binnenlandse Zaken in een gesprek er op, dat onderscheid gemaakt moet worden tussen een college van burgemeester en wethouders en de ministerraad. „De wethouders", zo herinnerde hij er aan, „worden door en uit de gemeenteraad gekozen. Zij maken dus deel uit, als raadslid, van het besturend orgaan van de gemeente. De gemeenteraad is het hoofd van de gemeente. Alle leden van de gemeenteraad, met inbegrip van de wethouders, hebben in de gemeente een besturende functie."
Met het parlement is het geheel anders. „De ministers en de staatssecretarissen worden niet gekozen door het parlement en ze behoeven geen lid te zijn van het parlement. Verschillende malen kwam het voor, dat ministers en staatssecretarissen voor hun ambtsaanvaarding nooit lid van het parlement zijn geweest."
Minister Beernink wees er in het gesprek op, dat de ministerraad als geheel, als college, geen deel uitmaakt van het parlement. „Weliswaar werkt de ministerraad in samenwerking met het parlement, maar het parlement is geen besturend, doch een wetgevend lichaam."

Oppassen

Minister Beernink vindt, dat juist in verband met het verschil in karakter er voor opgepast moet worden, dat aan het college van burgemeester en wethouders — beter gezegd aan het college van wethouders — hetzelfde karakter wordt toegekend, dat inherent is aan de ministerraad.
„Bij de samenstelling van de ministerraad wordt een team gevormd, waarvan aangenomen wordt dat het in vruchtbare onderlinge samenwerking een bepaald program gaat uitvoeren. Bij de samenstelling van het college van burgemeester en wethouders moet evenzeer gelet worden op teamgeest. Juist het feit, dat de gemeenteraad een gans andere functie heeft dan het parlement brengt met zich mee, dat heel sterk gelet moet worden op een dusdanige samenstelling van het college van wethouders, dat het zoveel mogelijk iedere groep vertegenwoordigt", aldus minister Beernink.
De bewindsman wees er op, dat in het verleden de grote gemeenten in ons land een afspiegelingscollege hadden. „De praktijk heeft bewezen, dat op deze manier met elkaar heel goed en vruchtbaar kon worden samengewerkt." In kleinere plaatsen komt het wel voor, dat de meerderheid het college van wethouders samenstelt, maar het gebeurt ook vaak, dat een deskundige uit de minderheid in het college wordt opgenomen.

Niet veel verschuivingen

Minister Beernink zei bij de komende wethoudersverkiezingen in het algemeen niet veel verschuivingen wat de politieke samenstelling van de colleges betreft, te verwachten. Hij grondde deze mening op de verslagen, die hij las over de voorbesprekingen.
Het aantal wethouders is niet in alle gemeenten hetzelfde. Het varieert al naar gelang van de grootte van de gemeente. De gemeentewet schrijft voor, dat gemeenten met 20.000 inwoners of minder twee wethouders moeten hebben. In gemeenten tussen 20.000 en 100.000 inwoners kunnen er drie of vier wethouders zijn, naar eigen inzicht van de gemeenteraad. In de allergrootste gemeenten, boven 100.000 inwoners, mag het aantal wethouders variëren tussen vier en zes. Wil een gemeente een ander aantal dan in de gemeentewet genoemd staat, dan moet goedkeuring van het college van Gedeputeerde Staten verkregen worden. Minister Beernink deelde mee, dat er nogal wat aanvragen bij de diverse colleges van gedeputeerden zijn binnengekomen om een groter aantal wethouders goed te keuren.

Voorstander

Minister Beernink is er een voorstander van, om de vrijheid van de gemeenteraad te vergroten wat betreft het vaststellen van de omvang van het wethouderscollege. In het, in 1967 gepubliceerde eerste deel van een voorlopig ontwerp van een nieuwe gemeentewet — getiteld: „de gemeentewet herzien" — zegt de minister, dat hij er in beginsel van uit wil gaan, dat de raad het aantal wethouders vaststelt. „Onbeperkt kan deze vrijheid intussen niet zijn, aangezien anders het gevaar zou bestaan, dat het aantal wethouders in verhouding tot het aantal raadsleden onevenredig hoog zou worden opgevoerd", aldus een toelichting. De benedengrens zal daarom eenvoudigweg voor alle gemeenten gesteld dienen te worden op het minimum-aantal dat voor de samenstelling van een college in aanmerking komt, namelijk twee personen. „Er behoeft", aldus de verdere toelichting van minister Beernink, „overigens geen vrees te bestaan, dat een grote gemeente onder de nieuwe bepalingen zal besluiten met een tweetal wethouders te volstaan. Het maximum-aantal wethouders is gerelativeerd aan het aantal leden waaruit de raad tenminste bestaat, dat op zijn beurt weer samenhangt met het inwonertal van de gemeente. Hierdoor wordt het bepalen van de omvang van het college van burgemeester en wethouders in belangrijk ruimere mate dan thans het geval is aan het oordeel van de raad overgelaten, terwijl toch voorkomen wordt, dat het aantal wethouders ten opzichte van het aantal raadsleden te hoog is.
Slechts in gemeenten met niet meer dan 3.000 inwoners ontbreekt in de voorgestelde regeling de mogelijkheid om het aantal wethouders te variëren. Er zullen daar steeds twee wethouders zijn. In de allergrootste gemeenten, boven 200.000 inwoners, kan het aantal wethouders opklimmen tot negen. In deze opzet bestaat aan een algemene afwijkingsmogelijkheid onder toezicht van Gedeputeerde Staten geen behoefte meer", aldus de toelichting bij het desbetreffende ontwerp-artikel in „de gemeenewet herzien".

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo, A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst, H. Kikkert; H. Lokkerbol, Drs G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening
70154 t.n.v. Stichting Uniepers,
Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante.

Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander,
Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

Conferentie met jonge Duitse politici

Van 6 tot 8 november a.s. wordt in het kasteel Oud Poelgeest te Oegstgeest een conferentie gehouden in het kader van het Nederlands-Duits cultureel akkoord.
Als thema is voor deze bijeenkomst van jonge Nederlandse en Duitse politici (20-35 jaar) het welzijnsbeleid gekozen.
De CHU kan twee afgevaardigden naar deze conferentie zenden, waaraan overigens geen kosten zijn verbonden.
Terwille van een nuttig verloop van de conferentie moet wel de eis gesteld worden, dat men de gehele conferentie bijwoont.
Voorts is het wenselijk, dat men op enige politieke ervaring kan bogen, gezien de inhoud van het programma. De CH-afvaardiging staat onder leiding van het Tweede Kamerlid drs. A. M. de Boo.
Meerdere informatie over deze conferentie, alsmede opgave voor deelname bij: drs. J. G. de Klerk, secretariaat CH-Tweede Kamerfractie, Binnenhof 1a, Den Haag, telefoon (070) 61 49 11.

Uit de bundel 'Boven het Dal' van Nescio :

(BUITEN-IJ)
„Op den dijk naar Schellingwou kwam ons een christelijk-historisch uitziend heer tegen, zijn witte gezicht was glad geschoren, hij had een zwarte pandjesjas aan. Maar z'n hoed hatti in z'n hand en z'n overjas over z'n arm en hij floot. Het was 22 November. Dat vonden wij aardig, wij hadden de neiging, den man de hand te drukken, maar waren bang dat hij ons niet begrijpen zou en z'n gezicht was zoo erg wit."
(dit schreef Nescio in juli 1914!)

Delta-schaderegeling in de Tweede Kamer

Bij afwezigheid van de heer Van der Peijl heeft namens de CH-fractie de heer T. Tolman het woord gevoerd, toen de Tweede Kamer deze week debatteerde over de Delta-schaderegeling. Aan de speech van de heer Tolman ontlenen wij het volgende:

„Ik wil beginnen met enkele opmerkingen te maken over de grondslag van dit belangrijke wetsontwerp. Het gaat om „tegemoetkoming in de schade".
Deze formulering sluit aan op artikel 8 van de Deltawet, die dateert uit 1958. Er is sindsdien het één en ander gebeurd met bovengenoemde omschrijving, inzake schadekwesties.
Uitdrukkingen als tegemoetkoming en onevenredig zwaar zijn sinds 1961 onder aandrang van de Kamer gewijzigd in schadeloosstelling; naar billijkheid en „voor zover de schade redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van de betrokkene dient te blijven."
Tijdens discussies in de Kamer is steeds gewezen op de volgende elementen: Het begrip tegemoetkoming is zwakker dan schadeloosstelling. Vanzelfsprekend behoeft de schade, welke redelijkerwijs ten laste van de betrokkene behoort te blijven, niet te worden vergoed. „Behoren" is hier een rechtsvraag en tenslotte is gesteld, dat „naar billijkheid" de mogelijkheid biedt om naar beide zijden recht te doen, zowel in het nadeel als in het voordeel van de betrokkene.
De regering vat deze discussie thans weer op door te spreken van „tegemoetkoming" en daarbij een vrij nauwkeurige schadeberekeningsmethode in de wet vast te leggen. Zij gaat opnieuw met het begrip tegemoetkoming jongleren. Zo lezen we in de Memorie van Antwoord, dat het begrip „tegemoetkoming" op zich geen beletsel vormt om in bepaalde gevallen een volledige schadeloosstelling te verlenen, maar een volledige schadeloosstelling ligt in deze uitdrukking echter evenmin opgesloten."
En voorts: interpretatievragen kunnen zich voordoen, maar men beoogt in dit wetsontwerp een uitputtende omschrijving te geven.
De regering verwijst ook naar de Memorie van Antwoord van de Deltawet. Daar werd „zonder dat in het gecompliceerde vraagstuk van de schadevergoeding bij rechtmatige overheidsdaad" reeds gesteld, dat de tegemoetkoming „redelijk en billijk" moet zijn. Verwezen wordt dan naar de regeling voor de Oesterkwekers, waarbij bij toepassing van de factor 8 geen integrale schadevergoeding wordt verleend.
Ook in het thans te behandelen wetsontwerp wordt een vrij uitvoerige schadeberekeningsgrondslag vastgelegd. Maar er blijven — de regering erkent het zoals we gezien hebben — vragen van interpretatie.
Ik denk bijv. aan de winstbepaling: aan de vraag of men een bedrijf aanpassen, verplaatsen of sluiten moet.

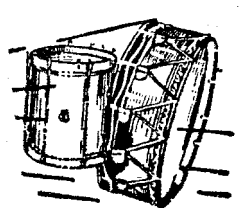

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Dit geheel overziende acht ik de huidige formulering van artikel 2 en de considerans niet zo erg gelukkig. Er dient in dit wetsontwerp een goede grondslag gecreëerd te worden voor toekenning van schadeclaims. In dit opzicht zou het m.i. beter zijn geweest om de omschrijving van de Monumentenwet, Boswet, wet R.O., Ontgrondingswet enz. over te nemen.
De regering verzet zich in de schriftelijke stukken krachtig in een haast panische angst voor integrale schadevergoeding. Dit is des te merkwaardiger omdat bij alle discussies over deze formulering steeds is gesteld, dat dit niet automatisch een integrale schadevergoeding inhoudt. Tussen integrale vergoeding en afwijzing van schadeclaims ligt echter een breed terrein. En juist wanneer dit terrein door de rechter of de Kroon betreden wordt, geeft de nieuwere formulering meer armslag en een betere basis voor beoordeling.

Stapje terug

Nu is het inderdaad zo, dat het onderhavige wetsontwerp betrekking heeft op de Deltawet, derhalve voor de behandeling van de door mij gememoreerde wetten, met een andere schade-omschrijving.
Op zich zelf mag dit m.i. geen reden zijn om de zaak dan maar op zijn beloop te laten. Als een wijziging van de Deltawet en de regeling voor Oesterkwekers nodig is, aangezien de formuleringen door de rechtsontwikkeling zijn achterhaald, mogen we daar niet tegen op zien.
Daarom zou ik graag zien, dat de regering nadere opening van zaken geeft over de door haar gewenste formulering van de schadevergoeding.
Waarom wenst men de formulering van de Boswet enz. niet over te nemen? Wil de regering in dit wetsontwerp de oude formulering nieuw leven inblazen, door tevens een nadere omschrijving van de schadeberekening te geven. Waarom heeft zij niet gedacht aan de nieuwe formulering, aangevuld met de berekeningsgrondslag, waardoor zij wellicht een nieuwe stimulans aan de jurisprudentie kan geven?
Wij hebben toch een gevoel, dat sinds de ontwikkeling vanaf 1961 in dit wetsontwerp een stap terug wordt gedaan.
Wanneer de regering er in slaagt onze vrees afdoende weg te nemen, willen wij bezien of wij de thans gekozen formulering kunnen accepteren.

Schade aan bedrijven

Bij de regeling van de bedrijfsschade gaat de minister uit van het principe van de gelijke eigen bijdrage naar draagkracht. In de praktijk heeft de koppeling van de schade-uitkering aan de gemiddelde winst een onbevredigende uitwerking.
In feite wordt de eigen bijdrage betrekkelijk willekeurig verdeeld, afhankelijk van de winst. In de praktijk loopt de eigen bijdrage van 80 procent naar beneden. In een geval schijnt zelfs 100 procent eigen bijdrage betaald te moeten worden.
Hoewel dus alle bedrijven door een zelfde overheidsdaad getroffen worden, werkt de praktijk totaal verschillend. Welke waarde moet bovendien aan een koppeling aan de winst worden toegekend? Het ontstaan van deze winst is afhankelijk van de bedrijfsvoering op een bepaald moment. Men kan in het recente verleden belangrijke vernieuwingen hebben gefinancierd, waardoor juist de laatste vijf jaar geen winst is opgetreden.
Anderzijds kan men verder terug in het verleden zijn gaan moderniseren. En juist op een moment, dat deze vernieuwing vruchten afwerpt, kan men opnieuw belangrijke bedragen moeten gaan financieren, omdat men nu slechts een geringe bijdrage ontvangt.
De opvatting van de minister, dat men soms dank zij technisch noodzakelijke aanpassing het hele bedrijf en daardoor de rentabiliteit kan verbeteren, heeft slechts betrekkelijke waarde, omdat in het wetsontwerp ook een aftrek nieuw voor oud is opgenomen.
Het amendement-Aantjes biedt mijns inziens een aanvulling, die het optreden van duidelijk aan de dag komende onbillijkheden in de schade-afwikkeling kan voorkomen.

Gemeenschapsschade

Een geheel eigen problematiek in dit wetsontwerp vormt de kwestie van de gemeenschapsschade. Het gaat hier onder meer om de gemeenten Yrseke, Tholen, Bruinisse, Zierikzee en Kortgene.
In de praktijk zal de Deltawerken voor deze gemeenten een belangrijke herstructurering met zich mee brengen.
Het centrale punt is hier de kwestie van de financiering. Het optimisme van de regering staat hier tegenover het pessimisme van de provincie Zeeland en de betrokken gemeenten.
De CH-fractie, hoewel van nature niet pessimistisch, is van oordeel, dat het optimisme van de regering wel erg groot is. Voor financiering uit het gemeentefonds voelt de regering niets en ook van een apart fonds wil men niets weten.
Er is, volgens de Memorie van Antwoord, een interdepartementale werkgroep ingesteld, die de coördinatie zal bekijken. Er zullen prioriteiten gesteld moeten worden. De ontwikkelingsprojecten hebben de volle aandacht. De kosten zullen via de begrotingen van verschillende departementen worden gefinancierd. Erg gelukkig is deze wijze van handelen niet.
Vooral zal de vraag zijn of de goedgekeurde en begonnen projecten in het vereiste tempo kunnen worden afgewerkt. Van de zijde van provincie en gemeenten verwacht men, dat de bijdragen niet toereikend zullen zijn. Los daarvan rijst de vraag of de betrokken gemeenten in de praktijk niet het slachtoffer zullen worden van het touwtrekken tussen diverse departementen, waardoor de nodige bedragen niet tijdig beschikbaar zullen zijn.
In dit geheel speelt bovendien het belang van een goede aansluiting van de nieuwe projecten — in de stukken is onder meer over recreatiegebieden gesproken — aan elkaar. Zodat niet, wanneer een gedeelte gereed is, de voortgang vertraagd wordt.
De minister is, zoals gezegd, optimistisch. Kan hij in zijn antwoord wellicht van dit optimisme nog iets meer op ons overdragen? Op welke wijze denkt men er voor te zorgen, dat de financiën niet tijdens de aanleg van projecten zullen stagneren? Wordt er een reserve in de begrotingen ingebouwd?
Als gevolg van de afsluiting van de Lauwerszee is het visgebied langs de kust verkleind. Bovendien is een verplaatsing van de garnalenstand opgetreden. Ten gevolge hiervan moet men verder uit de kust vissen. Een aantal vissers beschikt echter niet over de hiervoor benodigde grotere schepen.
Een aantal vissers heeft als gevolg van dit alles sinds januari reeds niets of vrijwel niets meer gevangen. Men hoopt, dat dit wetsontwerp de mogelijkheid schept om te komen tot aankoop van een groter schip, terwijl enkele oudere vissers wel zouden willen stoppen.
De Memorie van Antwoord is op vragen onzerzijds over deze kwestie weinig hoopvol. Men kan een uitkering ontvangen op basis van de aanpassingsregeling, die als financiële basis kan dienen voor modernisering van de vloot.
Daarnaast echter wordt gesteld, dat het pas na drie jaar mogelijk is te bekijken, of wijziging in de visstand optreedt als gevolg van de afsluiting.
Ik weet niet, of hierbij ook aan de garnalenstand is gedacht. In ieder geval zal het voor een aantal vissers te laat zijn, als men drie jaar moet wachten. Mijn concrete vraag is daarom: Wat mogen de Zoutkamper vissers van het onderhavige wetsontwerp verwachten? Zullen zij op korte termijn met dit wetsontwerp geholpen kunnen worden, zo neen, welke andere mogelijkheden staan dan voor hen open om op korte termijn te kunnen overschakelen op een voor hen noodzakelijk groter schip?

CH-studieconferentie

Evangelische radicaliteit kreet of werkelijkheid?

Onder de titel „Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid?" organiseert de Lohmanstichting op zaterdag 19 september a.s. een CHU-studieconferentie. Inleidingen worden gehouden door dr. P. A. Elderenbosch, ds. F. H. Landsman en ds. Y. Schaaf.
De conferentie vindt plaats in het Congres- en Vergadercentrum van de Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs, Jaarbeursplein te Utrecht, ze staat onder leiding van de waarnemend voorzitter van de CHU, ds. A. Oliemans te Dordrecht. De kosten van deelname (inclusief koffiemaaltijd) bedragen f 10,— per persoon.
Opgave vóór 12 september a.s. aan Bureau Lohmanstichting, Wassenaarseweg 7, Den Haag. Na aanmelding — met opgave of men als treinreiziger gebruik wenst te maken van spoorwegreductiekaarten (10 tot 30 procent) — wordt een map met documentatiemateriaal toegezonden.

Aanbevolen literatuur

De Vierde Assemblee van de Wereldraad van Kerken, rapport van de commissie oecumene en politiek (wordt aan de deelnemers toegezonden), 1969
Evangelie en Politiek, rapport (plus commentaar) van de commissie evangelie en politiek (wordt aan de deelnemers toegezonden), 1967
Evangelie en Politiek, rapport van een commissie van de ARP, Anti-Revolutionaire Staatkunde, mei 1970, J. H. Kok N.V., te Kampen.

Ethiek als Waagstuk, opstellen aangeboden aan dr. E. L. Smelik (in het bijzonder: dr. F. O. van Gennep, het radicalisme in de ethiek), Callenbach N.V., Nijkerk, 1969
David Caute: De linkse traditie in Europa, Wereldakademie (W. de Haan/J. M. Meulenhof), 1966

Op weg naar de ontknoping, Christen-Radikaal pamflet, samengesteld door Bas de Gaay Fortman en Wim in 't Veld, J. H. Kok N.V., Kampen, 1970

Georg Picht: De toekomst in eigen hand, serie Oekumene (Bosch en Keuning N.V. en Oekumenisch Aktie Centrum), Baarn, 1970. Een bespreking van dit boek zal worden opgenomen in De Nederlander van 2 september a.s.

Arnold J. Toynbee: Blokkerende gewoonten, pleidooi voor een wereldstaat, Aulareeks, het Spectrum N.V., Utrecht/Antwerpen, 1970
Bestaat er in uw kiesvereniging belangstelling voor de conferentie of het conferentiethema? Wellicht kunt u dan een vergadering over dit onderwerp bijeenroepen. Bovenstaande literatuur kan dienen als discussiemateriaal. Als de vergadering plaats vindt na 9 september, kunnen de deelnemers aan de conferentie bovendien beschikken over de documentatiemap.

Discussienota UNIERAAD en Landelijke Bestuursraad CHJO

De plaatsbepaling van de Christelijk-Historische Unie

De Unieraad en de Landelijke Bestuursraad van de CHJO discussiëren op 29 augustus a.s. in Utrecht over de plaats van de CHU. Aan een door het Dagelijks Bestuur opgestelde discussienota voor deze vergadering ontlenen wij het volgende:

Politieke verhoudingen, vernieuwing van binnen uit

Techniek, economie en communicatie hebben de laatste vijftig jaar het gezicht van de wereld veranderd, het staatkundig bestel van de meeste Westerse landen wijzigde echter nauwelijks. Zo ook in Nederland, waar de parlementaire democratie niet veel verschilt van die van vijftig jaar terug, waar de meeste grotere politieke partijen meer dan vijftig jaar geleden ontstonden en er betrekkelijk geringe wijzigingen optraden in de politieke machtsverhoudingen.
Grofweg kan men zeggen, dat het politieke veld in Nederland sinds vele tientallen jaren wordt bepaald door:

- een socialistische partij die zich na de strijd om de **sociale gelijkstelling** meer op de collectieve voorzieningen is gaan richten (gelijkheidspartijen);
- een liberale partij die de **individuele vrijheid** van een mens voorop plaatst (vrijheidspartij);
- en confessionele partijen die als **saamhorigheidspartijen** kunnen worden aangemerkt. (Vergelijk het boek van prof. dr. G. Kuypers: Het politieke spel in Nederland, 1967).

Regelmatig ontstonden er wel andere partijen en afsplitsingen, het algemene beeld veranderde daarbij niet, met uitzondering van de opkomst van de getuigende partijen SGP en GPV en voorts de wisselend aanhang van de CPN. Na 1960 zijn ontstaan: de Boerenpartij, D'66, de PPR en DS 70.
De BP was hetzelfde lot beschoren als vele andere voorgangers: na enig succes, teruggang tot een onbetekenende groepering. De laatste vijf jaar zijn er vernieuwingsbewegingen op gang gekomen binnen de Nederlandse partijen. Wij zullen daar kort bij stilstaan.

Het Progressief Akkoord (PAK)

Belangrijk is de ontwikkeling in het socialistische kamp, waarbij de voortzetting van de SDAP, de na-oorlogse PvdA (nadat de „doorbraak" grotendeels was mislukt) zich tot een constructieve, goevernementele volkspartij ontwikkelde. Na 1960 leken in de PvdA de collectieve voorzieningen onder de vlag van **„om de kwaliteit van het bestaan"** hoofdzaak te worden.
Er zijn duidelijke aanwijzingen, dat de volkspartij-gedachte met de sterke behoefte ook constructief samen met andere partijen een vooruitstrevend maar redelijk beleid te realiseren, het in de PvdA gaat verliezen van de Nieuw Links-ideologie, die een enigszins dogmatisch gekleurde politiek voorstaat. De strijd in de PvdA gaat om de vraag óf kleine voorhoedepartij óf volkspartij die (oude) socialistische stokpaardjes bereid is minder absoluut te zien. De uittocht uit de PvdA is begonnen, DS'70 krijgt er thans ook mensen van naam bij. Zelfs wanneer de PvdA de anti-KVP-motie intrekt is het de vraag, of deze in zich zelf verdeelde partij genoeg politieke ruimte heeft om met confessionele partijen samen te kunnen werken. Een niet te verwaarlozen Nieuw-Links-groep zou deze samenwerking wel eens kunnen blokkeren of voor de mogelijke partners niet aantrekkelijk maken. Wanneer Nieuw-Links op veel Tweede Kamerzetels beslag zal weten te leggen, lijkt samenwerking uitgesloten.
Wij betreuren deze ontwikkelingen, temeer omdat grotere verdeeldheid de duidelijkheid maar ook het goed functioneren van de parlementaire democratie niet dient.
Daarbij komt, dat de zogenaamde progressieve partijen zo veel prijs stellen op de eigen identiteit, dat samenwerking via het PAK het trappelzakje niet zal ontgroeien.

Zoeken naar ideologie

Zoals gezegd is in de PvdA eigenlijk een ideologische strijd gaande. Dat is niet zo merkwaardig, omdat de oude socialistische dogma's zijn uitgewerkt en de problemen in Nederland niet meer zo zeer in de klasse-tegenstellingen liggen. De PvdA was daarbij de partij voor de emancipatie van de (hand-)arbeiders.
ARP en KVP waren ook min of meer typische emancipatiepartijen, resp. voor het gereformeerde en rooms-katholieke volksdeel. Deze emancipatie heeft nu zijn beslag gekregen. En de ontwikkelingen — met name ook in de kerken — waren zodanig, dat oude dogma's zijn gerelativeerd. Daarbij zijn bepaalde scheidslijnen tussen de bevolkingsgroepen weggevallen en de automatismen (ik ben r.-k., **moet** KVP stemmen e.d.) gelden niet meer.
Deze ontwikkelingen hebben eraan meegewerkt, dat er in katholieke en gereformeerde kring „een doorbraak" op gang is gekomen, vergelijkbaar met die van de hervormden kort na de tweede wereldoorlog.
Men zou dit hele proces als **ont-dogmatisering** kunnen kenmerken: oude dogma's (van Marx, Schaepman, Kuyper, Hoedemaker, e.d.) worden thans minder absoluut gesteld en er wordt gezocht naar een eigentijdse verwoording van beginselen en ideologie.
In rooms-katholieke kring doet zich een sterk **declericaliserings**- verschijnsel voor: de bindingen tussen kerk en partij worden doorgesneden, het kerkelijk leergezag en veel andere katholieke dogma's worden op losse schroeven gezet. 1) De confessie als uitgangspunt voor politiek handelen wordt door vele katholieken erkend. Voor de oude dogma's kwamen sociale en evangelische bewogenheid in de plaats. Er is daarna slechts zeer ten dele van **deconfessionalisering** sprake.
Bij de confessionele partijen is er een zoeken naar een nieuwe verwoording van de beginselen. Het sterkst is dat bij de ARP en CHU. De rapporten „Evangelie en Politiek" van beide partijen getuigen daarvan, evenals het nieuwe beginselprogramma van de CHU. 2).

1) Vergelijk Rapport Grondslag en Karakter van de KVP (1966).

2) Rapport Evangelie en Politiek CH-tijdschrift 13e jaargang nr. 1 1967 en Evangelie en Politiek nota van AR-commissie (1970).

Discussievragen

Aan de gecombineerde vergadering van Unieraad en LBR (Landelijke Bestuursraad) CHJO op zaterdag 29 augustus 1970 in Utrecht worden de volgende vier discussievragen voorgelegd:

1. **Is in deze tijd christelijke partijvorming noodzakelijk of gewenst? Zo ja, waarom?**
2. **Wat moeten de voorwaarden zijn voor mogelijk verdere samenwerking van de CHU met ARP en KVP?**
3. **Wat zijn de meest karakteristieke kenmerken van de CHU?**
4. **Aan welke politieke (hoofd-)punten zal het komende kabinet prioriteit moeten geven?**

Pragmatisme

De VVD ontwikkelde zich de laatste paar jaren steeds meer in de richting van een pragmatische partij, waar de klassiek-liberale beginselen nauwelijks een rol meer spelen. Een punt waar de VVD druk mee manipuleert is de individuele vrijheid; dit schijnt dan het enige beginsel te zijn. Ondertussen wil men wel beginselpartij genoemd worden.
Dat is bij D'66 niet het geval, die het **pragmatisme** in het vaandel voert. Opgekomen als partij met „inspraak en democratie" als items, werd direct bij het begin het pragmatisme naar voren geschoven als antwoord op het verstarde partijstelsel (vandaar de ontploffingstheorie). Het pragmatisme is eigenlijk een reactie op het dogmatisme waarbij dan wordt verondersteld, dat beginselen snel tot stilstand en verstarring leiden en tot een behoudende politiek.
Het pragmatisme van D'66 wil zeggen (men treft deze opvatting en mentaliteit ook binnen de andere partijen aan, waaronder de confessionelen!): de feiten laten spreken en dan naar bevind van zaken beslissen. Beginselen zijn daarbij niet essentieel.
Ondertussen betekent dit ook, dat men geen mogelijkheden heeft — vooraf — ontwikkelingen te sturen. Daarvoor is immers een samenhangende visie op mens en samenleving **onontbeerlijk.**
Bovendien is het steeds opnieuw nodig te onderzoeken in welke richting de samenleving zich zal moeten ontwikkelen, met de visie op mens en maatschappij als uitgangspunt. Een perspectivische politiek kan alleen een hoopvol alternatief voor de samenleving van de toekomst geven.
Een pragmatische partij zal op de duur onmachtig zijn maatschappelijke vernieuwingen te realiseren en is men genoodzaakt achter de feiten (die niet altijd spreken) aan te lopen, alle futurologie ten spijt. Een pragmatische politiek valt dan ten prooi aan de technocratie.
Pas na 1960 is in Nederland het politiek heroriënteringsproces op gang gekomen. De ontwikkelingen gaan enerzijds in pragmatische richting. (D'66, voor een deel de VVD, die na het verlaten van deze partij door vele D'66-voormannen geen — ideologische — strijd kent), anderzijds is er een zoeken naar een eigentijdse visie op mens, maatschappij en overheid. Het ziet er naar uit, dat het heroriënteringsproces grotendeels binnen het bestaande partijstelsel zal gebeuren. Men noemt dat wel „vernieuwing van binnen uit".
De CHU heeft de laatste jaren bewezen hard te werken aan de vernieuwing van binnen uit. Zij wil positief mederichting geven bij de groei naar nieuwe partij-verhoudingen.

Taak en plaats van de CHU

Wat is nu de taak en de plaats van de CHU in dit heroriënteringsproces?
In de eerste plaats moet het een duidelijke zaak zijn, dat de CHU een beginselpartij wil zijn, een partij van mensen die persoonlijk en in gezamenlijkheid het Evangelie als uitgangspunt voor het politiek handelen erkennen. De Bijbel fungeert als „richtsnoer en toetssteen".

De CHU wil zich steeds opnieuw bezinnen op:

- **de relatie tussen Evangelie en politiek,** op wat het Evangelie ons in deze tijd te zeggen heeft; zij zal zich echter ervoor moeten hoeden standpunten tot dogma's te verklaren.
- op haar visie op mens, maatschappij en overheid en op wat dat concreet in de politiek betekent.
- op de normen en waarden die de maatschappij moeten kenmerken.

Ten tweede. De CHU heeft altijd een **brugfunctie** vervuld. Ze is er altijd op uit geweest politieke tegenstellingen te overbruggen, ze is vanouds een **saamhorigheidspartij** (ze is nooit een emancipatie-partij geweest!). Daarom zal de Unie ook een belangrijke functie moeten vervullen bij het naar elkaar toegroeien van de grote christelijke partijen. Zij zal het tot haar taak moeten stellen politieke tegenstellingen te verzoenen. Daar is vooral nu behoefte aan, gezien de hang naar extremisme en radicalisme. Daarom zijn wij voorstander van een politiek **topberaad** om na programvergelijking de mogelijkheden van verdere politieke samenwerking te onderzoeken. Voor dat topberaad denken wij aan: PvdA, VVD, D'66, DS'70, KVP, ARP en CHU.
De CHU is een open beweging ook in die zin, dat ze zich **niet in een christelijk kamp wil en mag opsluiten.** Pleiters voor de totstandkoming van een groot confessioneel machtsblok, waarbij politieke macht en doelmatigheid voorop gaan, zijn bij de CHU aan het verkeerde adres. De CHU is voorstander van christelijke politiek, waarbij duidelijk het Evangelie als kompas fungeert.
De ARP kwam in haar nota Evangelie en politiek (1970) tot de slotsom, dat het voeren van christelijke politiek vandaag noodzakelijker is dan ooit. Wij onderschrijven dat. Voor het voeren van een christelijke politiek komt het ons voor, dat een organisatorisch verband — zoals in de CHU of in de toekomst de gezamenlijke christelijke partijen — in de vorm van een christelijke politieke partij nodig is. Waarbij dan niet mee gezegd is, dat confessionele partijen het mandaat van christelijke politiek hebben.
Alleen binnen een confessionele partij vaart men allen op één kompas en men erkent en weet dat van elkaar. Christelijke politiek is een ideaal.
Maar het is met idealen net als met sterren, onbereikbaar, je kunt er echter wel op varen. Dat wil de CHU. Andere niet-confessionele partijen kennen dat ideaal niet. Christenen binnen deze partijen kunnen wel hun partijgenoten op het christelijk ideaal wijzen, maar de vaarroute van deze partijen wordt nu eenmaal anders uitgezet. Soms komt men dan wel op dezelfde plaats terecht, in andere gevallen echter niet. Daarom geven wij aan ons kompas de voorkeur.

Samenwerking tussen ARP, CHU en KVP

De samenwerking tussen de grote confessionele partijen is na 1967 — eigenlijk nog onverwacht — goed op gang gekomen. Daarvan getuigen onder meer de vele rapporten die door de Groep van Achttien — het samenwerkingsorgaan van ARP, CHU en KVP — zijn uitgebracht en het feit, dat thans vrij regelmatig in Eerste en Tweede Kamer een spreker namens deze drie partijen optreedt.
Verder is nu een begin gemaakt met de opstelling van een gezamenlijk urgentieprogram van ARP, CHU en KVP voor de kabinetsperiode '71-'75 en wordt er gedacht aan een aspirant-team van ministers.
De leiding van de CHU is verheugd over deze ontwikkeling, zich daarbij gesteund wetend door uitspraken van Algemene Vergaderingen en verschillende Unieraadsvergaderingen. Voorts wordt ook op plaatselijk en regionaal niveau hard gewerkt om verdere samenwerking te realiseren, niet zelden met succes.
Het D.B. zal deze ontwikkelingen blijven volgen en zo nodig initiatieven ontplooien om verdere samenwerking mogelijk te maken.

Waarom samenwerking

Er zijn een aantal ontwikkelingen die de groeiende samenwerking tussen ARP, CHU en KVP hebben gestimuleerd. Dat zijn onder meer:

- de ontkerstening;

— de groeiende samenwerking tussen de kerken op landelijk en plaatselijk niveau;

— de grote vlucht die de oecumenische beweging in de wereld heeft genomen. In de oecumenische beweging en in de kerken afzonderlijk is van een groeiende maatschappelijke bewustwording sprake.

Dit politiek engagement heeft niet nagelaten de opstelling van de politieke partijen te beïnvloeden. Er is nu een groeiend besef van verbondenheid tussen de r.-k. kerk en de Wereldraad van Kerken. Daarbij heeft ook de r.-k. kerk met haar encyclieken veel invloed uitgeoefend op de opstelling van de christenen (**niet** alleen de rooms-katholieken) in de politiek.
De duidelijke scheidsmuren tussen de kerken hebben tot ongeveer 1960 de politieke samenwerking tussen confessionele partijen in de weg gestaan. Door de (sociologische) binding van velen aan kerk en confessie waren er te veel barrières en vooroordelen.

Jhr. A. F. de Savornin Lohman schreef in 1922 in zijn brochure „De scheidslijn": „De kerk verdeelt, het Evangelie vereenigt". De CHU is voorstander van samenwerking, omdat wij hebben gezien dat de scheidslijnen tussen de kerken geen grensafbakeningen meer inhouden en dat er evenals bij de CHU in de ARP en KVP, een zoeken is naar een eigentijdse verwoording van beginselen en politieke uitgangspunten.
Politieke samenwerking hoeft daarbij geenszins te betekenen, dat theologische verschillen die er tussen de kerken (nog) bestaan, worden gerelaiveerd of verdoezeld. Integendeel. Trouwens binnen de CHU zijn mensen verenigd van zeer verschillende kerkelijke gezindte.

Als samenbindend element heeft altijd gefungeerd, dat ondanks theologische verschillen erkend werd dat het Evangelie maatgevend is voor het politiek handelen, waarbij in gezamenlijkheid moet gezocht worden wat dat concreet in de politiek van alle dag betekent. Het komt ons voor, dat dit ook voor de samenwerking van ARP, CHU en KVP kan gelden.

De CHU is dus geen voorstander van een groeiende samenwerking, omdat zij wil streven naar een grote confessionele partij die veel van de politieke macht aan zich trekt of omdat wij theologische verschillen willen verdoezelen, maar alleen omdat wij beseffen, dat bij alle drie partijen een hernieuwd zoeken is naar een eigentijdse benadering van christelijke politiek. Wij hebben elkaar daarbij nodig.
Ondertussen is deze samenwerking een proces van vallen en opstaan. Er moeten nog verschillende barrières tussen de kiezers en de partijkaders worden opgeruimd. Daarom ligt fusie en verdergaande organisatorische samenwerking nu nog niet in de rede. Dat kan over enkele jaren wel anders liggen.

Aan welke criteria moet een confessionele partij voldoen ?

Men zou ons in dit stadium, terecht, kunnen vragen welk (ideaal) beeld wij dan van een confessionele partij hebben. Welnu, in het kort hierop een antwoord. Dat geldt dan zowel voor de CHU alleen als voor het samenwerkend verband van ARP, CHU en KVP.

1. Een confessionele partij is een partij die het **bijbels getuigenis van beslissende betekenis vindt voor mens, maatschappij en overheid en van hieruit politiek wil bedrijven.**

2. Een confessionele partij is een **saamhorigheidspartij,** een volkspartij die de gehele samenleving wil dienen, zowel nationaal als internationaal.

3. Het moet een partij zijn, die streeft naar bijbelse gerechtigheid, naar solidariteit van sterkeren en zwakkeren, naar het dienen van God en medemens en naar een verantwoordelijke maatschappij.

4. Het is een partij die gekenmerkt kan worden door **openheid,** m.n.:
   - open voor het spreken van de kerken in wereldwijd verband;
   - open voor de ontwikkelingen in de maatschappij;
   - open voor al degenen die uitgangspunt of opstelling onderschrijven;
   - open voor samenwerking met alle andere partijen waarmee overeenstemming te bereiken is over hoofdpunten van een politiek beleid.

5. Een confessionele partij is een organisatie (die tot bestuur geroepen) een **competent** en **doelmatig** bestuur en beleid paart aan **dynamiek en openheid** ten opzichte van de ontwikkelingen in de maatschappij.

6. Confessionele politiek moet worden gekenmerkt door de **mentaliteit de problemen bij de wortel te durven aanpakken.**

Dit is datgene waarnaar de CHU moet streven, wat de voorwaarden moeten zijn voor het samenwerkingsverband van ARP, CHU en KVP.

Politieke hoofdpunten

De uitgangspunten en beginselen van de CHU zijn neergelegd in het dit jaar aangenomen beginselprogram. In het politiek program voor de jaren '71-'75 wordt de algemene visie op de politiek gegeven. Het politiek program is in het teken geplaatst van het welzijnsbeleid, waarmee bedoeld is dat het overheidshandelen (in samenwerking met de in de maatschappij aanwezige verbanden, organisaties etc.) dient te bevorderen **dat de mens, persoonlijk en in groepsverband; zich in lichamelijk, geestelijk en maatschappelijk opzicht kan ontplooien overeenkomstig zijn mogelijkheden en gaven.**
Het zal als eigentijdse concretisering van de christelijke politiek gestalte dienen te geven aan de **sociale dimensie van het Evangelie** om te zorgen dat de aarde bewoonbaarder en het leven leefbaarder wordt voor alle mensen.
In het rapport Welzijnsbeleid van de Achttien wordt aangegeven, dat een dergelijk welzijnsbeleid onder meer inhoudt:

— vernieuwing van de samenlevingsstructuren;

— bevorderen van grotere deelname van de burgers aan het bestuur;

— waarborgen dat een ieder zich in maatschappelijk opzicht kan ontplooien;

— grote nadruk op de toerusting en vorming met als hoofdpunten onderwijs en onderwijsvernieuwing, stimulering permanente vorming, culturele en creatieve ontwikkeling, sport en recreatie en

— dienstverlening aan degenen wiens welzijn is verstoord.

Dit betekent, dat in de komende periode speciaal de nadruk zal moeten vallen op de **immateriële aspecten** van het bestaan. De CHU heeft deze gedachten uit het welzijnsrapport in haar program verwerkt (men zie bijv. de hoofdstukken overheid en burger, onderwijs, vorming en dienstverlening en bij democratisering van het bedrijfsleven).
In vele discussies wordt welzijn nogal eens tegenover welvaart geplaatst. Wij vinden dat onjuist. De materiële welvaart heeft er aan meegewerkt, dat in de geïndustrialiseerde landen armoe en schaarste voor de meesten geen bedreiging meer inhouden, dat er veel gedaan kan worden aan sociale zekerheid, volksgezondheid, wegen en noemt u maar op. Al deze zaken bevorderen zeker ook het welzijn. Een groeiende economie is dus de kurk waarop een welzijnsbeleid drijft.
Alleen moeten we inzien, dat de huidige consumptiemaatschappij neveneffecten heeft zoals:

— **lucht-, bodem- en waterverontreiniging;**

— **concentratie van economische macht;**

— **problemen in de sfeer van psychohygiëne en geestelijke volksgezondheid.**

De CHU wil er hard aan werken deze knelpunten weg te ruimen. Daarbij komt, dat verschillende groepen van werkers het slachtoffer worden van de snelle economische ontwikkeling zoals de mensen in de agrarische sector, in middenstand en bepaalde andere bedrijfstakken. De CHU vindt dat daarom speciaal aandacht zal moeten worden besteed aan de **achterblijvende groepen in de samenleving.**

De derde hoofdlijn uit het politiek program van de CHU is duidelijk in het beginselprogramma aangegeven, namelijk: de **solidariteit van sterkeren en zwakkeren** in de samenleving, nationaal en internationaal. Dat betekent onder meer, dat Nederlad naar vermogen zal moeten bijdragen aan de verdere opbouw van de armere landen. Naast woningbouw, en onderwijs en vorming wordt in het program dan ook aan de ontwikkelingshulp een hoofdprioriteit gegeven.
Deze hoofdpunten zullen in het gezamenlijke urgentieprogram van ARP, CHU en KVP moeten worden teruggevonden.

v. Eeghen *antwoordt* Reeser

In antwoord op het artikel van Vice-Admiraal b.d. L. E. H. Reeser d.d. 21 augustus j.l., zou ik gaarne het volgende willen opmerken:

1) Voor de Koninklijke Marine heb ik vanaf mijn jongensjaren altijd de grootste sympathie en bewondering gehad. Qua organisatie, vaardigheid en teamgeest is zij immer superieur geweest aan de Koninklijke Landmacht. Kwalitatief wat materieel betreft helaas echter niet. Als (oorlogsinvalide) reserve K.L. officier zal ik de eerste zijn om dit volmondig toe te geven.

2) Geen enkele defensie is, zelfs bij verre na, volmaakt of geheel afdoende. Derhalve is Defensie een zaak van **prioriteiten.**
Natuurlijk zou ook ik gaarne moderne Nederlandse oorlogsbodems deel zien uitmaken van geallieerde eskaders in de Atlantische Oceaan en Middellandse Zee, maar anderzijds mogen wij niet vergeten dat zelfs de Nederlandse militaire vliegvelden vrijwel onverdedigd zijn en daardoor onze luchtmacht nauwelijks geloofwaardig is, dat onze Starfighters volgens het boekje nog zes jaar mee moeten doch momenteel reeds goeddeels (althans conventioneel) onbruikbaar, dat ons (nieuwe) tankwapen een vrijwel weerloze prooi zou zijn van vijandelijke luchtaanvallen en dat modern anti-tankgeschut in onze verdediging geheel ontbreekt om maar eens enkele zaken te noemen.
In een volgende oorlog, en de hemel verhoede deze, zullen de eerste dagen en weken voor West-Europa beslissend zijn, aannemende dat deze conventioneel gevoerd zal worden. Onze marine zou hier nauwelijks deel aan kunnen nemen met uitzondering van de beveiliging van de wateren rond Nederland en hiertoe zou speciaal onze Marine Luchtvaartdienst geëigend zijn.

3) Volgens mededelingen van de marineleiding zijn de NATO-afspraken inzake de Koninklijke Marine van geheel andere aard en veel minder bindend en concreet dan die inzake onze lucht- en landmacht.
Onze NATO-partners, en speciaal de Amerikanen, hechten kennelijk minder waarde aan onze marine-bijdrage, hetgeen overigens nog kort geleden in de Amerikaanse pers te lezen viel.

4) Een groot deel van onze oppervlakteschepen is momenteel kwalitatief inferieur. Ik verwijs naar de desbetreffende artikelen welke vorig jaar in het door Vice-Admiraal Reeser genoemde blad „Accent" en in „Ons Zeewezen" verschenen. Om hierin verbetering te brengen zullen grote bedragen nodig zijn.

5) Ik ben uiteraard verheugd te lezen dat de Vice-Admiraal Reeser het met mijn paragraaf en conclusies inzake de defensieleiding geheel eens is. Hij voert hieraan toe dat burger-politici als defensie beleidsmannen natuurlijk wel de wil en moed moeten kunnen opbrengen het Parlement onverbloemd de waarheid te zeggen. Geheel accoord, maar des te opmerkelijker is het dat de huidige ex-militaire bewindslieden (Minister President, Minister van Oorlog en twee Staatssecretarissen!) dit nu juist **niet** gedaan hebben en hiervoor Professor de Jong nodig hadden.
De defensienota 1968 gaf een misleidend beeld met „minima" welke al ruimschoots naar beneden overschreden waren.

6) Het is wellicht nuttig zich te realiseren dat de huidige vraagstukken inzake de marine-prioriteit zich ook reeds voordeden tijdens onze Koning-Stadhouder.
De hedendaagse situatie vertoont in veel opzichten een merkwaardige gelijkenis met toen. Ondanks de eclatante successen van de Ruyter en Tromp aarzelde Prins Willem III niet toch kort daarna onze marinetaak zeer aanzienlijk te besnoeien en goeddeels over te hevelen naar Groot Brittannië, ten einde de middelen te vinden om zich te land Lodewijk XIV met zijn enorme legers van 't lijf te kunnen houden. Een ongetwijfeld juiste en moedige afweging van prioriteiten waartegen ook toen, ten onrechte maar begrijpelijk, oppositie bestond.

7) Vice-Admiraal Reeser beklaagt zich ten rechte dat in „de Nederlander" de marine zo slecht vertegenwoordigd is. Ik zou een stap verder willen gaan: er zijn maar zeer weinigen in Nederland die überhaupt weten wat onze marine wil en kan. Ik sta maar al te gaarne open voor gefundeerde opinies van anderen, doch wil eerlijk bekennen dat tot op heden de (schaarse) marinevoorlichting mij allerminst overtuigd heeft, eerder het tegendeel, waarbij de tragikomedie van de Karel Doorman mij nog vers in het geheugen ligt.
Voor mij is uitsluitend van belang of de prioriteiten juist liggen en dat het materiaal dat wij onze marinemensen vervolgens ter beschikking kunnen stellen, werkelijk goed en modern is, hetgeen momenteel zeker niet het geval is.
De Marine Luchtvaartdienst staat mij (voorlopig?) dan ook als eerste voor de geest, maar dan niet met vliegtuigen welke een jaar na aanschaf reeds ernstige mankementen vertonen!
Indien de marine meent op een breed vlak prioriteiten te kunnen claimen zal zij dit heel wat duidelijker en beter gefundeerd moeten doen dan tot heden het geval was.

Kwaliteitseisen en voorzieningen sportkeuring

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga, heeft de Centrale Raad voor de Volksgezondheid in het kader van de planning van de noodzakelijke voorzieningen op het terrein van de volksgezondheid advies gevraagd over de medische sportkeuring.
De adviesaanvrage betreft onder meer de problematiek ten aanzien van:

a) de noodzaak c.q. de wenselijkheid;

b) de frequentie waarin

c) de wijze waarop, de methodiek en de intensiteit van de sportkeuring.

Dr. Kruisinga vraagt ten aanzien van bovenstaande onderwerpen een oordeel gespecifeerd voor:

1. de verschillende vormen van sport en

2. de verschillende leeftijdsgroepen.

Tenslotte wordt in de adviesaanvrage gevraagd welke voorzieningen personeel en materieel in kwantiteit en kwaliteit mede in het licht van de beantwoording van vorige vragen wenselijk zijn en of en in hoeverre zij in het licht van de totaalplanning van de voorzieningen op het gebied van de volksgezondheid mogelijk zijn. De adviesaanvrage van de staatssecretaris betreft zowel de „gewone" als de „topsport".

Ik was in Ambarawa

Het CH-Tweede-Kamerlid, mejuffrouw mr. E. A. Haars verbleef enkele weken in Indonesië. Voor ons weekblad schreef zij de volgende impressie:

Voor duizenden Nederlandse vrouwen en kinderen is Ambarawa een herinnering aan de moeilijkste jaren van hun leven in een kamp op Midden-Java. 15 augustus 1970 was het 25 jaar geleden dat voor hen het einde van de oorlog, maar nog geen einde aan de verschrikkingen kwam. Ik stond daar op die 15e augustus, tesamen met een gezin, waarvan de vader als kleine jongen met moeder en zusjes in het kamp kwam en op 12-jarige leeftijd alleen naar het mannenkamp werd overgebracht. Er was geen herdenking, er waren geen bloemen. Wij gingen alleen langs de gebouwen in dit vredige dorp op Midden-Java. De kampen 8 en 9 waren weer een klooster. „Kijk achter dat raam was onze kamer," zei hij.

Kamp 7 was afgebroken. Het vrouwenkamp was nu in gebruik bij de militairen en de visvijver was een rijstveld. Toch was er niet veel veranderd, maar er was nu rust en vrede. In het grote meer spiegelden de omliggende bergen en waren de vissers aan het werk.

We gingen naar de begraafplaats, waar zovelen hun laatste rust vonden. De doden uit deze droeve tijd waren naar elders overgebracht. Slechts het graf van mevrouw Bakker, overleden op 20 maart 1945 was nog in tact. Verder herinnerde niets meer aan de tijd die geweest is.

Toch heeft deze gang langs gebouwen en sawahs van het kleine Ambarawa mij meer duidelijk gemaakt van het leed, dat in Indonesië door de oorlog is gebracht, dan de kranslegging op de erebegraafplaats in Djakarta, die ik 2 jaar geleden bijwoonde.

Indonesië zoekt zich opnieuw een weg na alles wat het de laatste decennia heeft meegemaakt. Soms bemerk je bij jezelf een gevoel van dankbaarheid, dat wij Nederlanders hieraan iets kunnen bijdragen. Dit kwam vooral bij mij op, toen ik het afscheid mocht bijwonen van de heer en mevrouw Grijns-Spijkerboer. Zij hebben gedurende 10 jaar onafgebroken in opdracht van het Nederlandse en Indonesische Bijbelgenootschap mogen werken aan de vertaling van de Bijbel in het Bahasa Indonesia. Nu is dit werk gereed en zij konden naar huis gaan.

Maar beseffen wij wel, wat dit heeft betekend, 18 jaar lang, vanaf 1952 hebben zij onder de moeilijkste omstandigheden in Indonesië gewoond. Zij werkten door in een tijd, dat er voor henzelf en hun kinderen nauwelijks veiligheid of eten was. Zij leefden mee met de christelijke gemeente en gingen voort het volk van Indonesië een Bijbel te geven in hun eigen nieuwe taal. De dank voor deze trouw en volharding kwam bij het afscheid duidelijk naar voren. Zeker 250 mensen waren bij hun afscheid aanwezig. Een gehele dessabevolking was gekomen om voor hen een volledig wajongspel op te voeren. Het waren niet de Europeanen, die hier op het afscheid in hoofdzaak aanwezig waren. Neen, de bevolking zelf groette een gezin, dat 18 jaar lang hun lief en leed had gedeeld. Zij zijn naar hun vaderland teruggekeerd, maar zij lieten een Bijbel achter en de mogelijkheid om in eigen drukkerij de geschriften te d ken. Vooral degenen, die weten hoe behoefte er in Indonesië is aan gedr stukken, zullen beseffen wat dit b kent.

Nog een ander gesprek maakte diepe druk op mij. Ik was op bezoek bij hoofdbestuur van de Parkindo – prot. chr. partij van Indonesië. Ook hen is het niet eenvoudig om in overwegend Mohammedaanse land christelijke taak in het politieke le te vinden. Het is niet vanzelfsprek om christen te zijn. Zeer indring vroegen zij mij, hoe ik stond tegen de politiek vanuit mijn geloof. Meer ik mij ooit in ons eigen land reali sprak ik met hen over de taak die allen tegenover ons land en onze m mensen is opgedragen. Telkens bem te ik weer, hoe gemakkelijk wij het h ben in vergelijking met al degenen, in Indonesië werken aan de wanho grote taak om van dit immens g land met zijn massale bevolking goeds te maken. Alleen met geloof heilige overtuiging zullen zij kun slagen. Daar waar wij kunnen hel zullen wij onze hand moeten geven al is het nog zo weinig. Het Indonesis volk heeft er recht op.

MEJ. MR. E. A. HA

ZO *denk ik er over*

Ja, onze welvaartsstaat stinkt!

Blij was ik te merken, dat de brandende kwestie milieuhygiëne d.m.v. het artikel „onze stinkende welvaartsstaat" van E. Bleumink in uw blad aan de orde werd gesteld.

De reactie „stinkt onze welvaartsstaat zo?" van de heer A. J. Kaland heeft mij dermate verontrust, dat ik niet kan nalaten hierop te reageren, vrnl. om de sussende strekking van „het loopt zo'n vaart nog niet".

Laat ik beginnen met te verklaren, dat ik blij ben, dat publiciteitsmedia ons enigszins op de hoogte houden van wat er zich in onze levenssfeer zo aan het afspelen is. Het is ieders goed recht zich in zijn vakantie ook vrijaf te geven voor alarmerend nieuws, maar als de heer Kaland in een zakelijke discussie een dergelijke opmerking maakt, lijkt dit op een afleidingsmanoeuvre. De heer Kaland weet nl. wèl te signaleren waartoe onze toenemende welvaart zo goed is; over de wijze waarop de mens met z'n voortschrijdend technisch vermogen de natuur ontwricht en in gevaar brengt, wordt met geen woord gerept.

Onlangs hoorde ik iemand een lezing over milieubeheer besluiten met de opmerking „de mens is aangesteld als BEHEERDER doch niet als HEERSER van de natuur."

Ik meen wel te mogen stellen, dat er nog steeds in toenemende mate geheerst wordt daarbij vaak vergetend dat wij geheel van de natuur afhankelijk zijn. Is het u bekend hoeveel diersoorten er door onze natuurbeheersing al zijn uitgeroeid? Hoeveel woestijnen wij door onze roofbouw op de arme landen, door onze spuit-maar-raak landbouwmethoden hebben gecreëerd? Hoeveel rivieren en meren, van oorsprong zeer visrijk door giftige afvalstoffen van onze industrieën, tot dode wateren zijn geworden?

Dat de giftige uitlaatgassen van auto's zeer gevaarlijk voor onze gezondheid zijn, weten we zo langzamerhand wel; met angst vraag ik mij af hoe dat in het jaar 2000 zal zijn als naar voorspelling het aantal auto's verdubbeld zal zijn! We kunnen dit weer goed trachten te praten door te zeggen: er wordt aan „schone auto's" gewerkt. Onderwijl is men druk bezig met het bouwen van supersonische vliegtuigen, die eenmaal in de lucht, een hoeveelheid afval in de atmosfeer achterlaten, die ons laat betwijfelen of onze kinderen in het jaar 2000 nog wel een zomer zullen beleven. (Afval blijft in de dampkring rondcirkelen en houdt de stralingswarmte tegen).

Zo zijn er talrijke voorbeelden aan te voeren en dagelijks worden wij opnieuw geconfronteerd met feiten en verwoestingen die **niet meer** te herstellen zijn. Wat mij het meest verontrust is dat, ondanks het feit dat men zich sinds enige jaren aan het bewust worden is, wat er zich op dit gebied zo aan het afspelen is, voor onze toenemende welvaart alles moet wijken.

Als de heer Kaland stelt, dat „het overgrote deel van ons land niet balanceert op de afgrond", moeten we dan dat deel dat dat wel doet maar over het hoofd zien? De opmerking klinkt mij ongeveer in de oren als hetgeen men wel beweert: „Nou ja, zo'n vaart zal het wel niet lopen, klimatologisch zitten we er niet zo slecht voor."

Is het onze opdracht niet onze normen zo te stellen, dat ook de mindere, in dit geval het westen van het land, een levenskans behoudt?

M.i. niet door lucht, water en bodem maar vrijelijk te exploiteren en „redelijk" achter te laten voor de volgende consument. Elke afwijking van schoon behoren we ontoelaatbaar te achten, opdat ook de zwakkere mensen van onze samenleving (ouden van dagen, mensen met ademhalingsmoeilijkheden e.d.) optimale levenskansen behouden en niet de hoogste tol van deze vervuiling moeten betalen.

De stukjes ongerepte natuur zijn zo langzamerhand zeldzaam aan het worden in het westen. Een reden temeer om voor het behoud hiervan te vechten en te ageren tegen elke aantasting hiervan.

Als de heer Kaland stelt, dat slechts een klein deel van ons volk in staat is zonder subsidie voor eigen huisvesting te zorgen, dan heeft dat meer te maken met de ongelijkmatige inkomen- en vermogensverdeling in ons land dan met de vraag of het absolute welvaartsniveau zo nodig moet worden opgevoerd.

Is de norm voor wezenlijke vooruitgang, dat de winsten van de grote bedrijven maar blijven stijgen, het bruto nationale inkomen van de westelijke landen maar steeds hoger wordt? Geproduceerd moet er worden, niet om de mens gelukkiger te maken, integendeel: hebzucht is zich van ons aan het meester maken; behoeften die er niet zijn worden gecreëerd op allerlei manieren.

Waar moeten de zaken blijven die onze beschaving heeft afgedankt, omdat we steeds maar weer, mooier en groter moeten hebben? (Ik denk hierbij aan de afgedankte auto's, ons toenemend huishoudafval, de zwart-wit-tv-toestellen etc.).

Om de mens in de toekomst nog leefbaarheid te beschoren meen ik, dat de structuur van onze samenleving zal moeten veranderen, dat een voortgaande groei van het b.n.i. niet het meest urgente is, dat we nieuw zouden moeten verdelen van wat we bezitten.

Dat we niet, zoals de heer Nixon, ernstig volstaan onze verontrusting uit te spreken en allerlei acties tegen milieubederf aankondigen (terwijl hij onderwijl doorgaat ontbladeringsacties in Vietnam, hij toestaat dat in het diepste geheim chemische en biologische wapens worden opgebouwd en men er naar toewerkt om van deze wapens het dodelijk effect te verhogen).

Ik hoop, maar ben er niet gerust op, dat deze hypocriete wijze van benaderen van het probleem, bij belanghebbenden in ons land niet aanwezig is. „De weg die we hebben gegaan is bedriegelijk gemakkelijk, het is een vlakke weg, waarop we snel kunnen opschieten, maar aan het einde wacht ons gevaar. Er is een andere weg, die minder gebruikt wordt. Laten we die inslaan, op deze een enige kans geeft om een bestendiging te bereiken die het behoud van onze planeet verzekert." (Rachel Carson: „Silent Spring").

Nel Tijssen-Tijl, Santpoo

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

Het staat

DE NEDERLANDSE MILITAIREN

vrij zich te organiseren in een belangenvereniging. De Nationale Christen Onderofficieren Vereniging (N.C.O.O.V.) is de enig militaire belangenvereniging, welke is aangesloten bij een vakcentrale: het Christelijk Nationaal Vakverbond.

Het lidmaatschap van de vereniging staat niet alleen open voor onderofficieren en oud-onderofficieren.

Volwaardig lid kunnen zijn ALLE beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant, alsmede militairen in opleiding tot onderofficier.

De enige voorwaarde, welke voor het lidmaatschap wordt gesteld, is dat moet worden ingestemd met artikelen 2 en 3 van de statuten.

Daarover zal in het volgende nummer van „De Nederlander" op dezelfde wijze, dus per advertentie, uitvoeriger informatie worden verstrekt.

Wie meer wil weten van de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur van de vereniging, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

STROOMBERG

STIJGENDE OMZET !

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling · Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES

N.V Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

A. DE BOO

Industrie- en Handelmaatschappij N.V.
Sedert 1876

Vestigingen te

Delft Rotterdam - Spijkenisse

Handel in

alle bouwmaterialen wand en vloertegels zand en grint

Fabrikant van:

Betonmortel Betonwaren Kalkmortel

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en

Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71

Telefoon 05761 no. 276

KLARENBEEK

nijhuis
bouwbedrijf

MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW

Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

FA. GEBR. BAKKER

Zevenpelsen 25 IJLST Telefoon 05155 - 253 b.g.g. 217 of 388

Fabriek van windmotoren voor polderbemaling en irrigatiedoeleinden, mechanische poldergemalen, motorkruisers enz.

Reparatie-inrichting poldergemalen
Groothandel in jacht- en scheepsbenodigdheden

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

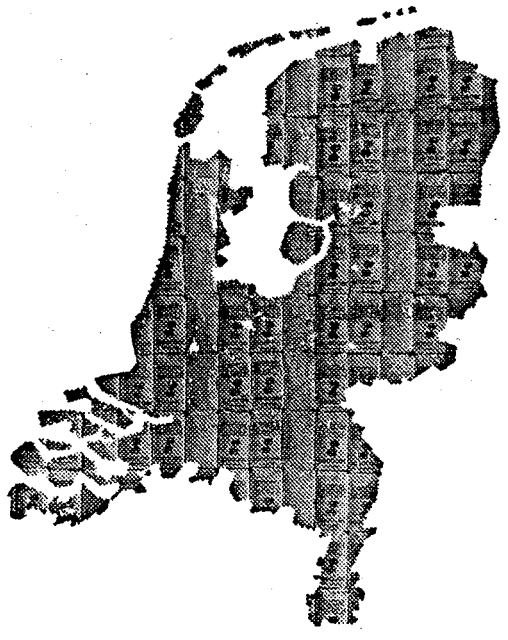

SUIKER UNIE

DINTELOORD - GRONINGEN - PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL-SAS VAN GENT-ZEVENBERGEN

COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

N.V. Aannemersbedrijf

J. v. d. VLIES

Telefoon 01840 -3343
SLIEDRECHT

Uitvoering van:

- rijs-, zink- en
- glooiingswerken
- Handel- en rijsmaterialen

boele & van eesteren

b
en van
e riouwstraat 182 tel 636916 den haag

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE

M. van der Voet N.V.

Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS

Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

BIJL TEXTIEL

De Kempenaerstraat 30 Telefoon 01710-50808

OEGSTGEEST

Makelaarskantoor Hoogenraad

Haagweg 171 - Telefoon 070 996560

RIJSWIJK (Z.H.)

Onroerende goederen

Hypotheken - Taxatiën

Politiek vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.

KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451

VEENENDAAL

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204

WOERDEN

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

FA. VAN LEUSDEN

zand- en grinthandel containervervoer

Telefoon 08370 - 2274 en 7070 - Nude 1

WAGENINGEN

BOUWBEDRIJF

Firma R. Wijbenga & Zn.

G. Japicxstraat 12
Tel 05100 25298
W. Loréstraat
Tel. 05100 25290
Euterpestraat 26
Tel. 05100 22075

LEEUWARDEN

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

Bouw- en Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71

Telefoon 05761 no. 276

KLARENBEEK

heeft nog enkele

BOUWTERREINEN

beschikbaar voor bungalows en villa's naar keuze aan de rand van het dorp Eerbeek.

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ

N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

APARTE AFDELINGEN voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.

SPECIALE TARIEVEN

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE

STOOMWASSERIJ CHEMISCHEWASSERIJ EN VERVERIJ DE NIJVERHEID APELDOORN

Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

IR. BUREAU

FA. L. AAFTINK & ZN.

CENTRALE VERWARMINGSTECHNIEK

ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

Mabuwat n.v.

ZWIJNDRECHT

* **UTILITEITSBOUW**
* **GEWAPEND BETONBOUW**
* **GRONDWERKEN**

TELEFOON 01850 - 27866

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 4 SEPT. 1970
6e Jaargang - No. 34

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Lijstaanvoerder Udink:

Beginselpartijen hèt antwoord op vrees, twijfel en onzekerheid

Drs. B. J. Udink, minister zonder portefeuille, belast met de aangelegenheden, betreffende de hulp aan ontwikkelingslanden en lijstaanvoerder van de CHU bij de Tweede Kamerverkiezingen 1971, heeft op de gecombineerde vergadering van de Unieraad en de Landelijke Bestuursraad van de Christelijk-Historische Jongeren Organisatie de volgende rede gehouden:

„Hoe staat het met het gezag? Is het niet zo, dat de democratie zichzelf opheft door een onverzadigbare drift naar vrijheid? Bijvoorbeeld wanneer de vaders het gewoon gaan vinden, dat hun kinderen doen wat zij willen en wanneer de vaders ervoor terugschrikken om tot hun volwassen kinderen een woord van vermaan te spreken? En wanneer de leraren bang zijn voor hun leerlingen en hen liever naar de mond praten dan hen met vaste hand op de rechte weg te leiden? De jongeren stellen zich op één lijn met de ouderen, en de ouderen plaatsen zich onder de jongeren en trachten bij hen in het gevlei te komen door hun dwaasheden en ongepastheden over het hoofd te zien of er zelfs aan deel te nemen om toch maar vooral niet de schijn te wekken, dat zij het spel willen bederven of autoritair zouden willen optreden. Op die manier verslappen de ziel en de weerstandskracht van de jongeren. Tenslotte gaan zij recht en wet verachten, omdat zij niets en niemand meer als gezag erkennen. En dit is het schijnbaar jeugdige en schone begin, niet van de vrijheid, maar van de tirannie."

> Ik zie jongeren elkaar verschrikt aankijken. Is dat de nieuwe lijsttrekker? Hebben zij aan zo'n man hun stem gegeven? Is hij een ouderwetse gezags- en fatsoensrakker? Ik zie ouderen instemmend knikken. Zo is het. Tucht en gezag zijn toch begrippen, die de nieuwe lijsttrekker eigen en dierbaar zijn. Het is een geruststelling. Hij staat op de bodem van het beginselprogramma der CHU, dat de democratie slechts veilig weet tegen de achtergrond van het van God ontvangen overheidsgezag.

Ik sprak niet zelf. Ik heb u een citaat voorgelezen uit het vijfde boek van Plato's „Politeia". Van over een tijdsverloop van 2300 jaren spreekt een politicus en een filosoof tot ons over zijn zorgen voor de toekomst. Het gezag wankelt, de generaties staan tegen elkaar op, de normen vervagen, de democratie is in gevaar. Zijn zorgen zijn ons niet vreemd. Zijn waarschuwingen over het einde der democratie door ongebonden vrijheid gaan niet aan ons voorbij. Met dit platonisch citaat betreden wij het spanningsveld der generaties, dat kenmerkend is voor de samenleving, waarin wij vandaag leven.

De lijstaanvoerder van de CHU, drs. B. J. Udink, spreekt de Unieraad en de LBR toe

In het huidig tijdsgewricht gaat politiek aan de essentie der dingen voorbij als zij niet tracht een antwoord te geven op de vragen, die door deze paren van tegenstellingen — gezag en vrijheid, jong en oud — aan ons worden gesteld.

Beginselpartijen meer dan ooit nodig

Zulk een antwoord kan alleen maar worden gegeven vanuit een beginsel, dat ontleend wordt aan een levens- en wereldbeschouwing. De plaats van het gezag, de ruimte voor de vrijheid, de normen voor de democratie vindt men niet door geval voor geval te onderzoeken en te oordelen, door pragmatisch te werk te gaan.
Daarom is de tijd der beginselpartijen niet voorbij, zoals men ons wel eens wil doen geloven. Integendeel, juist nu, nu de plaats van het gezag opnieuw moet worden bepaald en de inhoud van de vrijheid opnieuw moet worden gedefinieerd, nu nieuwe gedragspatronen voor mens en gemeenschap opkomen en moeten worden getoetst, zijn politieke partijen op basis van levensbeschouwing de groepering bij uitstek, geroepen en in staat tot een antwoord op de vrees, de twijfel en de onzekerheid, die veler harten vervult.

De christelijke partijen mogen en moeten de pretentie hebben thans in staat te zijn het nieuwe levensgevoel gestalte te geven, de nieuwe normen te kunnen vestigen en de nieuwe maatschappijstructuren op te richten, omdat in het getuigenis omtrent God en de mens, dat de wereld in de Bijbel gegeven is, juist de antwoorden gelegen zijn op de principiële vragen van onze tijd.

Er staat veel op het spel. Zullen de woelingen in onze huidige maatschappij chaos brengen en tenslotte, zoals Plato het vreest, uitlopen op een nieuwe dictatuur? Of zullen wij er in slagen een vernieuwde samenleving te vestigen, waarin gezag en vrijheid op een moderne wijze functioneren, waarin de moderne mens zich thuisvoelt en waarin meer rechtvaardigheid, meer kansen voor allen en meer welzijn heersen?
De uitdaging is geweldig. Zij eist onze vereende krachten. Want het staat helemaal niet vast, dat de beweging naar een humanere democratie, die wij — ondanks al het geschreeuw over het tegendeel — in de laatste 25 jaren hebben kunnen gadeslaan, ook zal worden voortgezet. De democratie is een tere plant, die zorgvuldige behandeling vereist. Sectarisme, dogmatisme, onverdraagzaamheid, kunnen het klimaat zo bederven, dat de plant door politieke luchtvervuiling sterft. Die politieke partijen, die a priori weigeren om samenwerking te zoeken met anderen, die anderen slechts naar hun pijpen willen laten dansen, werken meer aan die politieke luchtvervuiling.
Ik heb gezegd, dat onze vereende krachten vereist zijn, en ik kom daarop op de vraag of men de maatschappij ziet als eer worsteling van elkaar vijandige groepen, tijdelijk gepacifieerd doordat de ene groep de andere met geweld onderdrukt of als kader en resultante van een gezamenlijke worsteling om en naar vooruitgang. De CHU kiest in haar beginselprogramma beslist voor deze laatste, solidaire visie op de samenleving.
In artikel IV van het beginselprogram kan men lezen:
„De CHU verzet zich tegen het opdelen van de samenleving in groepen, onderscheiden naar godsdienst, ras, afkomst of maatschappelijke positie". En, had er aan toegevoegd kunnen zijn: „naar leeftijd".

Generatieconflict

Want er kondigt zich een nieuw conflict aan: dat der generaties. Wat jong is, is nieuw, is sterk, is radicaal, is alternatief, is goed. Wat oud is (en oud is in die visie

Vervolg op pag. 4

Een nieuw geloof

Onze lijsttrekker minister Udink eindigde zaterdag jl. zijn rede met de woorden van Teilhand de Chardin: „sinds tweeduizend jaar heeft de aarde misschien nooit zo'n grote behoefte aan een nieuw geloof gehad als nu, is zij ook nooit zo vrij van oude vormen en dus ontvankelijk geweest. Nu, of nooit, moet het christendom zich laten gelden met heel zijn vernieuwingskracht".
Is dat zo? Is er werkelijk die behoefte aan een nieuw geloof?
Bij Socrates kunnen we leren hoe toen, nu bijna tweeduizend jaren geleden, zelfs in de ogen der heidenen de tijd vol was, en zó rijp, dat Christus **moest** worden geboren.

Staan we nu voor een nieuwe geboorte? Als resultaat van het turbulente heden? Lees daarvoor Udink's rede. U vindt hem volledig in ons blad van vandaag. Er is meer vrijheid dan ooit. Ook een andere vrijheid, die velen doet vrezen en huiveren, die ook mag inspireren. Er is ook meer ontvankelijkheid, vooral ook omdat thans de gehele wereld toegankelijk is. Welk een ongelooflijke kansen voor de christen. Juist nu. Waarom juist nu? Vraag dat aan God en gebruik ze.

Udink is in zijn rede de problemen van nu waarlijk niet uit de weg gegaan. Van daaruit trekt hij strakke lijnen naar een leefbaarder maatschappij. Waarin wordt afgerekend met het zgn. pragmatisme, omdat slechts vanuit een levens- en wereldbeschouwing antwoord kan worden gegeven op die nieuwe maatschappij.
Jongeren en ouderen zullen dan inderdaad eendrachtig dit nieuwe geloof moeten ontdekken en willen overbrengen. Zullen de jongeren in staat zijn het anarchisme van nu op te sporen en te ontmaskeren? **Onze** jongeren?
Kunnen ouderen, u en ik, wezenlijk nog geïnspireerd worden tot een andere mentaliteit voor een betere maatschappij?
Ouderen en jongeren vormen tegenwoordig meer dan twee generaties. Eén generatie duurt niet lang. Tussen 18- en 25-jarigen kan men reeds wezenlijke verschillen aantreffen. En toch zal het nodig zijn, die allen te inspireren voor die nieuwe maatschappij, waarin op andere wijze geconsumeerd zal moeten worden, de prioriteiten een nieuwe rangschikking vragen.
Ook dat is Udink niet uit de weg gegaan. Integendeel, alhoewel hij ook duidelijk de beperktheid van vele mogelijkheden aangaf.
Als het waar is wat „De Nieuwe Linie" schreef, nl. dat driekwart der kiezers ook dit jaar weer traditioneel heeft gestemd, zal het mogelijk zijn velen van dat overblijvende kwart achter de CHU te krijgen. Indien we dit program duidelijk weten over te brengen.

Deze zaterdag was een voortreffelijke start voor onze Unie. September is aangebroken en daarmee de mogelijkheid de mensen weer bij elkaar te brengen. De rede van minister Udink kan voor alle kiesverenigingen goede bouwstenen leveren voor vruchtbare vergaderingen. Begin daar mee. U hebt zelden een betere gelegenheid, een mooiere kans en actueler gegevens gehad uw mensen te verzamelen.

Met deze rede en het nieuwe politiek program kunnen we aan het werk. **B.**

Discussiemiddag CHU en CHJO

„We weten nu wat er in ons midden leeft"

De Unieraad, het politiek adviescollege van de CHU, en de Landelijke Bestuursraad van de CHJO, de christelijk historische jongeren organisatie, hebben zaterdagmiddag 29 augustus j.l. in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht uitvoerig gediscussieerd over de plaatsbepaling van de Christelijke Historische Unie. De discussie, in drie groepen eerst en later plenair, geschiedde op grond van de uitgebrachte discussienota en aan de hand van vier vragen. Deze vragen waren:

1. Is in deze tijd christelijke partijvorming noodzakelijk of gewenst? Zo ja waarom?
2. Wat moeten de voorwaarden zijn voor mogelijke verdere samenwerking van de CHU met ARP en KVP?
3. Wat zijn de meest karakteristieke kenmerken van de CHU?
4. Aan welke politieke (hoofd)punten zal het komende kabinet prioriteit moeten geven?

De eerste discussiegroep behandelde de eerste twee vragen, t.w. die over de christelijke partijvorming en de voorwaarden voor mogelijk verdere samenwerking. De heer F. Boersma uit Nunspeet was de rapporteur van deze groep. Er waren in deze groep onder meer de volgende overwegingen: het christen-zijn dwingt tot politiek handelen en het politiek handelen krijgt gestalte in de christelijke politieke partij. Ook daar buiten werd evenwel op praktische gronden voor de christelijke politieke partij gekozen, op grond van het samenbindend element en het voortdurend aanspreken van de mensen binnen de partij. Het is moeilijk te zeggen wanneer er sprake is van principiële dan wel van praktische overwegingen. De vraag waartoe christelijke politiek moet leiden, is moeilijk te beantwoorden.

Wat de voorwaarden voor de samenwerking van de CHU met de KVP en ARP betreft: aan een kant werd gesteld, dat er geen voorwaarden moeten zijn, maar aan de andere kant werd gewezen op de nog steeds bestaande tegenstelling tussen Rome en de reformatie. Toch zal, als er rustig samenwerking nagestreefd wordt, nog moeilijk gezegd kunnen worden of die samenwerking moet uitmonden in een fusie dan wel in een federatie. Er zal steeds gewezen moeten worden op de mogelijkheden, die er op een gegeven ogenblik zijn.

Karakteristieken

De tweede discussiegroep behandelde de vraag over de meest karakteristieke kenmerken van de CHU. Rapporteur de heer Chr. van Gulyk uit Amsterdam somde de volgende op: openheid naar buiten, het zijn van een volkspartij, het zijn van een kritische partij, er is geen sprake van een generatieconflict of een mentaliteitsconflict, maar wel van tegenstellingen.

Rapporteur de heer A. F. van Lijnden uit Amsterdam bracht verslag uit van de besprekingen van de derde discussiegroep. Deze groep moest de prioriteiten voor het komend kabinet aangeven. De algemene klacht was evenwel, aldus de rapporteur, dat er onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om aan te geven, welke prioriteiten gesteld moeten worden. Eerst zal toch bekend moeten worden hoeveel alles kost.

De volgende prioriteiten werden genoemd: woningbouw, onderwijs en vorming, ontwikkelingshulp, spreidingsbeleid, sport en recreatie, en bescherming van de milieuhygiëne. Deze discussiegroep noemde de milieuhygiëne een heel belangrijke zaak en aangedrongen werd op het internationaal vaststellen van regels op dit gebied. Wat het onderwijs betreft werd gevraagd allereerst aandacht te besteden aan de verbetering van het basis-onderwijs. Bij de woningbouw werd tevens gewezen op de noodzaak van krotopruiming. Wat tenslotte de vrijetijdsbesteding betreft, werd gevraagd vooral te denken aan het scheppen van mogelijkheden voor die besteding.

Christelijke politiek

Unie-voorzitter prof. dr. J.W. van Hulst ging allereerst in op de rapportages. Hij wees er op, dat hij bewust gekozen heeft voor christelijke politiek. Socialisten en liberalen zeggen in deze tijd van ontkerstening, dat hun politiek handelen uit hun diepste overtuiging voortkomt. In de wereld van straks zullen vele beslissingen vanuit de diepste levensovertuiging genomen moeten worden. Voor mij, aldus prof. Van Hulst, is dat de religieuze levensovertuiging. Beginselpolitiek zal meer dan eens noodzakelijk zijn. Er moet voor gewaakt worden, dat de politieke overtuiging de diepste overtuiging wordt.

Minister drs. B. J. Udink, die als lijstaanvoerder van de CHU bij de komende Tweede Kamerverkiezingen op de gecombineerde vergadering aanwezig was, zei, dat het in onze samenleving gaat om beginselen van principiële aard. Deze kunnen alleen opgelost worden door het uitgangspunt van het geloof, van de christelijke levensbeschouwing. Christenen van andere partijen zijn daarin niet geslaagd, zij hebben zoveel ruimte moeten laten aan andere opvattingen. Die christenen hebben de aanvankelijke gedachte van het zuurdesem zijn niet kunnen waarmaken, aldus drs. Udink. Minister Udink wees de discussiegroep, die klaagde over de aanwezigheid van te weinig (financiële) gegevens om d eprioriteiten te kunnen aanwijzen op de prognoses van het Centraal Planbureau. Deze prognoses geven aan, dat de komende jaren f 600 miljoen tot f 700 miljoen per jaar beschikbaar komt voor nieuwe taken en het uitbreiden van bestaande taken.

Als de drie christelijke partijen hun programma gaan opstellen, zal precies moeten worden bekeken welke nieuwe taken kunworden aangepakt binnen de beschikbare ruimte. Drs. Udink zei, dat vergeten was één prioriteit te noemen, nl. die van internationale stabiliteit en veiligheid. Er zal ook geld beschikbaar moeten komen voor defensie en het optrekken van arme volkeren. „'t Zal een worsteling worden om alles te bereiken, wat we graag willen hebben", aldus minister Udink.

Concrete punten

Bij de daarop volgende algemene discussie zei de heer Tilanus jr., dat hij niet geloofde in het lijstje van de opgesomde prioriteiten. Deze prioriteiten gelden voor elke regering en voor elk land. „Wij zullen er bepaalde concrete punten moeten uithalen voor ons verkiezingsprogram." Volgens de heer Tilanus jr. zijn bij het bestrijden van de luchtverontreiniging het sluiten van de binnensteden en het voorschrijven van schone motoren zulke concrete punten. En als het om woningbouw en krotopruiming gaat, zal geprobeerd moeten worden ook dat te concretiseren.

De heer Tilanus jr. dacht met name aan de ruzie in Friesland over de bouw van een elektrische centrale aan het Bergumermeer. En wat het onderwijs betreft: een concreet punt is het opvangen van arme kinderen, die toch al achter liggen en minder studiemogelijkheden hebben.

De heer Dekker uit Elburg merkte op, dat uit de discussienota in de publiciteit veel aandacht kreeg de gedachte aan een topberaad. Als het om prioriteiten gaat, zo zei hij, dan zal vanuit de Unieraad, uitgaande van bekendheid met de kosten, een geheel en concreet pakket van prioriteiten moeten worden vastgesteld, alvorens dat topberaad gevoerd gaat worden.

De heer J. van Dalen onderstreepte, dat als het gaat om keuze van prioriteiten, de moed getoond moet worden om te zeggen, waarom bepaalde zaken niet op de keuzelijst voorkomen. De heer Van Dalen vond het ook noodzakelijk, dat bij het bepalen van de prioriteiten de vraag gesteld wordt: wat willen wij van onze groeiende welvaart prijsgeven om al onze verlangens te realiseren? Tenslotte achtte de heer Van Dalen het nodig, dat de prioriteitskeuze eerlijk gebracht wordt.

Een op de openbare vergadering aanwezig PvdA-kabouter, die zich voorstelde als Jules Vischjager, stelde minister Udink de vraag hoe hij denkt over de X-Y-actie, die onder meer gevoerd wordt in het kader van de komende vredesweek. Drs. Udink antwoordde onmiddellijk, dat die actie hem buitengewoon sympathiek is. De Nederlandse regering heeft zich bereid verklaard om als de gelden van die actie gebruikt worden voor ontwikkelingshulp-projecten, die projecten met 70 procent te subsidiëren. De actie, aldus minister Udink, gaat er van uit, dat de Nederlandse regering te weinig aan ontwikkelingshulp doet en dat de bevolking het te weinige moet aanvullen. Maar, zo voegde drs. Udink daaraan toe, momenteel staat Nederland in de wereld bovenaan wat de ontwikkelingshulp betreft.

Dr. C. Blankestein, lid van het dagelijks bestuur van de CHU, stelde zowel aan minister Udink als aan de CHJO een vraag over het protest van bepaalde groepen van de jeugd van vandaag.

Drs. Udink antwoordde, dat het de vraag is hoe het gesprek tussen jongeren en ouderen op gang gebracht moet worden. De CHU is daarmee reeds begonnen, zoals blijkt uit een gesprekconferentie van de Lohmanstichting enige tijd terug, waarbij vertegenwoordigers van protestgroepen aanwezig waren. De CHJO zou er ook mee kunnen beginnen, aldus minister Udink. „Wat tenslotte alles fundamenteel bepaalt, is de vraag in hoeverre wij bereid zijn jongeren concrete inspraak te geven op het staatkundig gebeuren. De verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd en de algemene meerderjarigheid, waarvoor de CHU zich uitsprak als eerste partij, wijst er op, dat de Unie bereid is naar de jongeren te luisteren en hen inspraak te geven."

De voorzitter van de CHJO, de heer Jac. Huijsen, zei, dat de jongeren inderdaad meer bij het werk betrokken moeten worden. Ze moeten meer verantwoordelijkheid hebben, anders wordt de aansluiting gemist, aldus de heer Huijsen. Hij zei, dat de CHJO zich steeds in het spanningsveld van de conflicten beweegt, dat er steeds meer naar de CHJO geluisterd wordt.

Indonesië

Een Nieuw-Linkser, die een deel van de vergadering bijwoonde — Nieuw-Links vergaderde zaterdag jl. ook in het Gebouw voor K. en W. — stelde minister Udink een schriftelijke vraag over het bezoek van president Soeharto van Indonesië aan Nederland en over de Nederlandse handelsbetrekkingen met Indonesië. „De Nederlandse regering heeft bij herhaling aan de Indonesische regering te kennen gegeven, dat zij het lot van de gevangenen in Indonesië betreurt. De Nederlandse regering heeft de Indonesische regering verzocht met spoed maatregelen te treffen opdat de gevangenen in de maatschappij kunnen terugkeren. Dat heeft minister Luns bij zijn bezoek aan Indonesië gedaan, dat heb ik bij mijn bezoek aan dat land gedaan", aldus drs. Udink.

De minister bestreed, dat de Nederlandse handel Indonesië zou uitbuiten. „Er is geen sprake van facistische en kapitalistische uitbuiting." De Nederlandse steun aan Indonesië bestaat voor 70 procent uit giften, en van dat geld komt niets terug. De overige 30 procent wordt gevormd door leningen met een looptijd van 30 jaar, een rente van 2½ procent en aflossing pas na de eerste tien jaar. Er zijn 40 Nederlandse bedrijven, die 23 miljoen dollar geïnvesteerd hebben. „De Indonesische regering verzoekt Nederland steeds de investeringen op te voeren. Commercieël betekent Indonesië praktisch niets voor Nederland. Het zal de komende jaren wel voornamelijk om hulpverlening gaan. Het volk van 120 miljoen mensen ligt ons na aan het hart. Wij willen dat volk terugbrengen van de rand van de afgrond, waar het door president Soekarno gebracht is".

Slotwoord

Unievoorzitter Van Hulst sprak een slotwoord. De betekenis van de discussie is hierin gelegen, dat we weten wat in het midden van de Unieraad leeft, aldus prof. Van Hulst. Hij zei daarmee rekening te zullen houden bij het leidinggeven.

Prof. Van Hulst deelde mee, dat hij persoonlijk bezig zal zijn met dat magische getal van 700 miljoen, het bedrag dat jaarlijks beschikbaar komt voor nieuwe taken. „Ik zal mij bezinnen op mogelijkheden om dit bedrag te vergroten. Nederland als welvarend land zal het wel moeten vergroten". Eerder op de middag was er op gewezen, dat een bedrag van 700 miljoen speodig besteed is, gezien de enorme kosten van allerlei zaken.

De Unievoorzitter zei niet te voelen voor een maximum-loongrens. „Er zit nog wel geld onder de mensen. We moeten proberen de 7000 miljoen op te voeren. We zullen dat de mensen dienen duidelijk maken. Dat zie ik als een opdracht."

H. Lokkerbol.

STICHTING „UNIEPERS"

Vriendelijke uitnodiging tot bijwoning van een

bijeenkomst

voor bestuurs- en redaktie-leden, donateurs en medewerkers op

zaterdag 26 september a.s.

des voormiddags 10.00 uur in een der zalen van het Jaarbeurs-Congres-Centrum, Jaarbeursplein te Utrecht.

Agenda

1. Opening
2. Bespreking samenstelling redaktie.
3. Gelegenheid tot het kenbaar maken van wensen ten opzichte van de inhoud van het weekblad „De Nederlander".
4. Financiën
5. Na afhandeling van 't zakelijke gedeelte zal de heer

G. A. KOK

Hoofdredacteur van de Provinciale Zeeuwsche Courant een

CAUSERIE

houden over: „Onze taak en mogelijkheden".

6. Korte gedachtenwisseling over het gesprokene.
7. Sluiting plm. 12.30.

Namens het Dagelijks Bestuur van Stichting „Uniepers"

B. Bol, voorzitter
D. Rebel, secretaris
D. v. d. Kwaak, penningmeester
Th. E. Vroegop, secretaresse-adm.

Ook abonnees op het Weekblad zijn hartelijk welkom.

Unievoorzitter Van Hulst:

Tot welke grens moet overheidsgezag tolerant blijven tegenover intolerantie

De voorzitter van de CHU, prof. dr. J. W. van Hulst, opende zaterdag j.l. de gecombineerde vergadering van de Unieraad en de Landelijke Bestuursraad der CHJO te Utrecht als volgt:

De Unieraad is het hoogste politiek college in de CHU. Ik neem mij voor heden een drietal punten aan de orde te stellen, die in het politieke leven bijzonder actueel zijn:

1. **de CHU en de partijpolitieke verhoudingen;**
2. **een nieuw initiatief bij defensie;**
3. **de komst van president Soeharto.**

Partijpolitiek

In **de partijpolitieke verhoudingen** is er — ondanks de vakantie — wel iets gebeurd, dat hier gememoreerd moet worden. U hebt uit de kranten kunnen vernemen, dat de drie samenwerkende confessionele partijen een Stuurgroep hebben gevormd, die poogt om nog in 1970 één urgentieprogram te concipiëren.

Deze Stuurgroep bestaat uit 15 personen; namens de CHU zitten daarin: Udink, Kruisinga, Mellema, Bleumink en Van Hulst. Ik mag verwachten, dat deze afvaardiging door u gesteund wordt.

Op 17 augustus heeft deze groep de gehele dag vergaderd. Wat mij die dag opnieuw en bij herhaling is opgevallen, is de ernstige wil om het met elkaar eens te worden. Er is een bijzonder grote mate van onderling begrip. Bovendien ziet iedere deelnemer het als een uitdaging, om met elkaar tot een positief resultaat te komen. Het staat eigenlijk voor iedereen vast, dat deze poging niet mag mislukken. Zouden wij wel schipbreuk lijden, dan maken wij ons land straks volstrekt onregeerbaar. Dit kan ik met des te groter stelligheid zeggen, omdat alle pogingen om tot linkse concentraties te komen, volstrekt zijn mislukt.

Het is een overal geconstateerd feit, dat het in-de-oppositie-gaan electoraal gunstige effecten met zich meebrengt. De huidige Nederlandse situatie maakt — althans tot op vandaag — op deze regel een duidelijke uitzondering.

De heer Den Uyl heeft in een uitermate boeiend artikel in Socialisme en Democratie een analyse gegeven van de partijpolitieke situatie in ons land.

Nu is Den Uyl een te geroutineerd politicus om zichzelf vast te plakken aan zwart-wit uitspraken, waar hij zich niet van los kan weken. Niettemin heb ikzelf de PvdA altijd serieus genomen in haar uitspraken. Dat mogen de socialisten mij niet kwalijk nemen. De PvdA heeft duidelijk gezegd in 1971 niet met de KVP te willen samenwerken. En Den Uyl — die in het genoemde artikel waarschijnlijk z'n visitekaartje als lijsttrekker presenteert — ziet het in feite niet anders.

„Ik deel echter niet de opvatting, dat het congres van de partij verstandig zou doen de motie zo maar even te laten vallen. Het is genoegzaam bekend, dat ik niet tot de meest fervente voorstanders van de congresuitspraak behoorde, maar ik vind ook, dat een partij die zich respecteert, niet van de ene dag op de andere van tactiek moet veranderen als een eenmaal gekozen tactiek niet onmiddellijk tot succes leidt en ook overigens van wezenlijke veranderingen bij de KVP weinig te bespeuren valt."

Regeringscoalitie

Nu hebben de KVP, de AR en de CHU duidelijk voor elkaar gekozen. Zij menen daarmee een positieve bijdrage te leveren, niet alleen voor de regeerbaarheid van ons land, maar ook voor een goede regeerbaarheid.

Hoe is nu Den Uyls houding hiertegenover? Hij zegt letterlijk: „Voor de komende Kamerverkiezingen moet het grote doel zijn om de regeringscoalitie een nederlaag te bezorgen."

Het is in een democratie een goed recht dit doel te stellen. De strijd van de PvdA gaat kennelijk niet in de eerste plaats tegen de KVP, de AR, de CHU, of de VVD. Het „grote doel" is de regeringscoalitie. Die moet kapot.

Heeft Den Uyl — toen hij dit neerschreef — er wel aangedacht, dat hij, indien dit ideaal bereikt wordt, het altijd weer een nieuwe coalitie moet zijn, waarmee de PvdA dan zal moeten regeren? En dat hij als coalitiepartners dan toch in de eerste plaats zal moeten zien naar de drie confessionele partijen?

Men begrijpe mij goed. Door de CHU wordt geen enkele constructieve partij op voorhand als regeringspartner afgewezen. Ook de PvdA niet. Maar de CHU moet er terdege rekening mee houden, dat de PvdA wel op voorhand de belangrijkste confessionele partij afwijst.

In de Stuurgroep zit van KVP-zijde ook prof. Steenkamp, aan wie men moeilijk conservatisme kan verwijten; maar ook iemand als Steenkamp laat zich niet zo maar vernieuwlinksen. Er is nog een element, waarmee Den Uyl naar mijn bescheiden mening in zijn artikel te weinig rekening heeft gehouden. Dat is de onzekerheid in de eigen partij.

Op de vraag, of Den Uyl nu werkelijk de opvatting van de PvdA heeft weergegeven, zou ik nog niet volmondig met ja durven antwoorden. Als er vandaag verkiezingen zouden zijn, zou men natuurlijk de PvdA kunnen stemmen; dan heeft men wel gestemd, maar men heeft nog niet gekozen. Want men weet vandaag niet, welke stroming morgen in de PvdA zal bovendrijven. Men weet zelfs niet, of het hoofd van de socialistische fractievoorzitter morgen gekroond of vermorzeld zal worden.

De liberalen

Laat nu niemand menen, dat in het verlengde van wat ik gezegd heb, een loflied op de VVD ligt. Wat mij in de politiek van de VVD stellig aantrekt, is het ontbreken van de onzekerheidsfactor die in het huidige socialisme zo sterk is.

In het geschrift „Liberalen op nieuwe wegen" vind ik een eerste ontwerp voor het verkiezingsprogram - 1971. Men kan deze beginselen óf huldigen óf volstrekt verwerpen. Maar men weet, waar men aan toe is. Dat draagt bij tot de politieke duidelijkheid. Toch zijn er punten, waar ik ernstige bedenkingen tegen heb.

Ik ben bereid met de liberalen een heel eind mee te gaan, als onder het hoofdstuk „justitie" beweerd wordt, dat de mondigheid van de individuele mens zich niet verdraagt met de betuttelende en bevoogdende regels van overheidswege. Maar als de VVD dit toepast op de terreinen van pornografie en abortus, dan krijg ik reserves.

Als iemand voor niet te weinig geld een tijdschrift wil kopen met blote plaatjes, hij ga rustig z'n gang. Maar nog vorige week meldden de dagbladen, dat de politie honderden tijdschriften in beslag had genomen, waarin de seksuele „gemeenschap" tussen mensen en dieren werd afgebeeld. Als ik het VVD-program zó moet interpreteren, dat de overheid hier geen taak zou hebben, en dat de strafrechter hier monddood gemaakt zou worden, dan vraag ik de CHU zich hiertegen te verzetten.

Amsterdam

Waartoe ongelimiteerde vrijheid kan leiden, hebben de Amsterdamse gebeurtenissen van deze week dwingend bewezen.

Ieder die mijn opvattingen over de hedendaagse jeugd kent, weet, hoe positief ik probeer te staan tegenover alles wat jong is en wat naar vernieuwing streeft.

Voor mij zijn de Damslapers niet per definitie de drop-outs en de mislukkelingen. Maar de totale situatie in Amsterdam dwingt ons tot het definitief beantwoorden van twee vragen:

a) Tot welke grens moet het overheidsgezag tolerant blijven tegenover de intolerantie?

b) Wat is de functie van het Nationaal Monument?

Zeer bevoegde personen verzekerden mij, dat in talrijke buitenlandse seksblaadjes de jeugd werd aanbevolen naar Amsterdam te gaan; dat is de enige stad ter wereld met een ongelimiteerde vrijheid op seksueel gebied. Ik vind dit een trieste reputatie.

Amsterdam: jeugdstad? Akkoord! Maar het klimaat in de hoofdstad moet ook in ethisch opzicht leefbaar blijven. Als dat in gevaar is, dan is het gezag er om uitgeoefend te worden en niet om het te laten verroesten. Maar als u naar de Kalverstraat in Amsterdam gaat, en u neemt 9 willekeurige mensen bij elkaar, dan moet u zien, dat 2 van hen niet gestemd hebben, één koos de kabouters, twee prefereerden de communisten, drie nieuw-links, één de KVP en de tiende van de 9 stemde AR of CHU. Dan moet men ook beseffen, dat de uitoefening van gezag bij zo'n constellatie heel moeilijk wordt. Het Nationaal Monument is voor mij een heilige plaats.

Dat de jeugd daar zijn jong-zijn uitviert, vind ik niet in strijd met de functie van dit Monument. Maar als men hier uitsluitend slapen, bij-slapen en vernielingen onder gaat verstaan, dan moeten wij serieus overwegen of hiermee de nagedachtenis van de ver over de 100.000 omgekomen Nederlanders niet wordt beledigd in plaats van geëerd.

Een overzicht van de gecombineerde vergadering van Unieraad en LBR van zaterdag 29 augustus jl.

Verwerpelijk en triest

De overval op de Indonesische Residentie door een groep Zuid-Molukkers is behalve een volstrekt verwerpelijk ook een triest gebeuren.

Verwerpelijk omdat we op hardhandige wijze werden geconfronteerd met een geweldpleging, die we in eigen land niet voor mogelijk hadden gehouden. Het gewapender wijze bezetten van een ambassadeurswoning en het gijzelen van buitenlanders wordt door ons terecht als een zeer ernstige inbreuk op de rechtsorde beschouwd. Minister-President De Jong achtte het, gezien de gijzelingen in Zuid-Amerika, dan ook gewenst op 10 april j.l. een Nederlands initiatief bij de Ver. Naties aan te kondigen om een betere beveiliging voor diplomaten te verkrijgen. Dat hij dit verzoek nu ook nog met Nederlandse ervaringen kan ondersteunen, pleit niet voor ons.

Daarnaast is het gebeurde enorm triest, omdat onderschatte frustraties („We hebben balen om jaar in jaar uit uitzichtloos in dit land rond te lopen", aldus 'n Ambonese jongere) bij Zuid-Molukkers een uitweg zochten in een richting, die niets positiefs oplevert. Alleen al de gedachte, dat een met stenguns en met pistolen afgedwongen gesprek met President Soeharto ook maar een begin van overleg en wederzijds respect zou kunnen opleveren, is zó naïef, dat ik de goedkeuring en tevredenheid van hun leiders gewoon niet kan begrijpen. M.i. leek het meer op een wanhoopsdaad om domweg iets, wat dan ook, te forceren.

Daarbij komt, dat deze gebeurtenis de nog altijd aanzienlijke goodwill, die de Zuid-Molukkers hier hadden, een behoorlijke knauw heeft gegeven. Dat is begrijpelijk, maar ook daarin schuilt ook weer gevaar, omdat de frustratie erdoor kan toenemen. Als dit ertoe leidt, dat ook de spanningen gaan toenemen, dat staan we voor de niet te ontlopen vraag, in hoeverre een niet volledig in onze samenleving geïntegreerde groep mensen bezig is een meer of min gevaarlijke staat in de staat te worden. Het stellen van deze vraag is op zichzelf al een trieste aangelegenheid.

Dit alles toont wel aan, dat over en weer veel geduld en wijs beleid moet worden opgebracht om dit vraagstuk tot een zo goed mogelijke oplossing te brengen.

Zeker is, dat met de gebeurtenissen in Amsterdam en Wassenaar en de wilde stakingen in onze havensteden wij aardig op weg zijn koploper te worden van de onrust. Voor hen, die gewend zijn voortdurend een bestraffende vinger op te heffen, wanneer het om andere landen gaat, is het ongetwijfeld een moeilijke tijd.

MR. C. A. Bos.

De CHU verwacht een duidelijk gecoördineerd beleid, waarbij betrokken zijn: de burgemeester van Amsterdam, de procureur-generaal, de officier van justitie, de commissaris der koningin en de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie.

Hoe diep wij het betreuren als er slachtoffers vallen, vooral als het onschuldige slachtoffers zijn, het moet in Nederland eindelijk eens uit zijn met het gemeier, dat in de eerste plaats de schuld wordt gezocht bij het gezag en in de laatste plaats bij hen die de Nederlandse wetten met de voeten treden.

En — wederom onder de reserve dat ik goed interpreteer — als de VVD een voor artsen wellicht ongelimiteerde abortuspraktijk voorstaat, dan heb ik nog zeer duidelijke reserves.

De CHU en de Defensie

Wij hebben onlangs in de bladen kunnen lezen, dat de CH-staatssecretaris Haex een boeiend initiatief gelanceerd heeft: afschaffing van de dienstplicht. Daarvoor zou dan in de plaats komen: dienstbereidheid. Natuurlijk is dit geen zaak om van vandaag op morgen te realiseren. Daar zal wel 8 à 10 jaar overheen gaan. Maar het principe is uitermate gezond. Daarmee heeft de CHU-bewindsman opnieuw bewezen, dat hij progressief kan denken.

slot op pag. 4 rechts onder

Vervolg van pagina 1 „Beginselpartijen

iedereen boven de dertig), is verouderd, is zwak, is reactionair, is gevestigde orde, is fout.
Een nieuw heidendom komt op, en zijn profeet heet Marcuse. Zijn discipelen vindt men aan de universiteiten, zijn werken vindt men op de barricaden en op de puinhopen, zijn doelstellingen vindt men in een nieuw aards paradijs, waar nieuwe mensen, los van God, los van de gesel van de arbeid, los van de moraliteit, los van het gezag, het vrije leven leiden van seksuele, geestelijke en materiële ongebondenheid, maar één dienst verrichtende die aan het eigen genot.
Om dat nieuwe aardse paradijs te vestigen, om de autoritaire structuren van de gevestigde orde, zowel in de kapitalistische als in de communistische bureaucratie te vernietigen, is geweld nodig. Een nieuwe revolutie is daarvoor nodig. Niet meer een arbeidersrevolutie, want de arbeiders zijn verloren voor de zaak der vooruitgang. Zij zitten bij de vleespotten van Egypte.
Neen! De jeugd, de jongeren, de intellectuele jongeren der universiteiten, der academies, zij begrijpen, zij voelen dit nieuwe tijdperk van de autonome, de ongebonden mens. Daarom zijn de universiteiten de nieuwe werkplaatsen van de revolutie. Aldus de nieuwe revolutionairen.
En precies daarom, moeten wij ons oog scherp richten op wat er aan die universiteiten gebeurt, moeten wij temidden van alles wat als oprechte vernieuwingsdrang en oprechte zorg voor een nieuwe samenleving ook op de universiteiten zich aandient, met geduld, maar met grote vastbeslotenheid, het nieuwe anarchisme opsporen, ontmaskeren en bestrijden. Want het heeft het gemunt op de grondslag zelf van ons bestaan.
Het is niet altijd gemakkelijk te onderscheiden tussen hen, die deels op goede gronden en in ieder geval met oprechte bedoelingen door demonstratie en actie opkomen voor veranderingen en hen, die geen ander doel hebben dan de samenleving te ondergraven en het gezag belachelijk te maken en te ontkrachten. U kunt er verzekerd van zijn, dat in vrijwel iedere demonstratie of actie deze beide groepen dooreengemengd zijn. Daarom roept krachtig optreden daartegen aan de ene kant bij hen, die het goed meenden en oprecht voor een zaak opkwamen, verontwaardiging op.
En daarom roept het nalaten van krachtig optreden bij anderen ergernis op, omdat de orde en het gezag tegen oproerkraaiers niet werden gehandhaafd.
En in beide gevallen, zowel bij krachtig optreden, als bij het nalaten daarvan, lachen de nieuwe revolutionairen en anarchisten in hun vuistje. Want er is onrust gesticht, twijfel gezaaid, gezag aangetast. En dat was toch immers de bedoeling?
Wij moeten deze kleine minderheden, die zich verborgen houden in vele nieuwe protestbewegingen, opsporen en bestrijden. Wij moeten dat doen terwille van het protest en terwille van de vernieuwing. Want doen wij dit niet, dan worden goede en kwade bedoelingen straks door een samenleving, die zich zal verdedigen en die zich niet straffeloos laat ondermijnen, op één hoop gegooid en beleven wij toch de reactie, die de dictatuur inluidt.

Constructieve dialoog

Er is maar één manier om die minderheden op het spoor te komen. Dat is dat alle jongeren, die de zaak der vernieuwing zelf werkelijk ter harte gaat zich inlaten met een constructieve dialoog met de oudere generaties. Ik roep de Nederlandse jongeren daartoe op. Ik mag dat met recht, ook namens de CHU doen, omdat zij de eerste politieke partij is geweest, die getoond heeft vertrouwen te hebben in de jeugd. Zij was immers de eerste, die gepleit heeft voor verlaging van de leeftijd voor het actief kiesrecht tot 18 jaar en voor het stellen van de meerderjarigheidsgrens eveneens op 18 jaar. Maar daarvoor is óók een grondige mentaliteitsherziening der ouderen nodig. Zij zullen moeten erkennen, dat veel van wat zich als gezag wil laten gelden vermolmd en inhoudsloos geworden is, dat meer vrijheid mogelijk is dan thans bestaat, dat er dingen in onze samenleving uitzichtsloos zijn vastgelopen, dat er geen inspiratie meer kan uitgaan van een gemeenschap, die geen ander doel heeft dan over 10 of 15 jaren tweemaal zo welvarend te zijn als nu, tweemaal zoveel auto's op de wegen te hebben, in plaats van één-, twee televisietoestellen per gezin, in plaats van naar Spanje naar Afrika met vakantie te gaan.
De ouderen moeten bereid zijn inbreuk toe te staan op het gevestigde, zonder vrees bereid zijn te onderzoeken of wat in het verleden dienstbaar was nu nog wel dienen kan. Maar de jongeren staan onder de verplichting deze uitgestoken hand te vatten, onder de vooronderstelling en tot het tegendeel blijkt aannemende, dat de ouderen oprecht zijn, hun eigen ideeën in te brengen in een positieve poging gezamenlijk verder te bouwen aan een gemeenschap, die werkelijk de moeite waard is. Zij hebben de plicht daarbij te erkennen, dat wat de generaties vóór hen tot nu toe hebben verricht, en wat zij thans aangeboden krijgen, naast wat fout is en verandering behoeft, zeer veel goeds bevat en zeer veel wat de moeite waard is om in stand te worden gehouden en om te verdedigen.
Zo kunnen ouderen en jongeren boven het generatieconflict uitgroeien. Zij kunnen vanuit de juiste gezindheid der solidariteit opnieuw vooruitgang bewerkstelligen. De christelijke partijen zijn bij uitstek groepen om deze solidariteit tussen oud en jong tot stand te brengen. Zij zijn er in de eerste helft van deze eeuw in geslaagd door een solidaire sociale politiek de klassestrijd te boven te komen. Zij zullen er in de tweede helft van deze eeuw in kunnen slagen door een solidaire vernieuwingspolitiek de generatiestrijd te boven te komen.
De CHU wil in ons land niet de klassestrijd van Marx vervangen zien door de generatiestrijd van Marcuse.

Vernieuwing

Maar kunnen wij terreinen aangeven, en actie voorstellen, waarbij jong en oud elkaar werkelijk vinden en beide het gevoel hebben te werken aan een toekomst, waarin het de moeite waard is te leven? Met andere woorden: wat betekent wat ik tot nu toe gezegd heb, in termen van politiek program en politiek handelen?
De CHU heeft de concretisering van haar christelijke solidariteitsvisie op de moderne samenleving neergelegd in een politiek werkprogram. Daarin staat uiteengezet wat de CHU verwezenlijkt wil zien op het internationale terrein van vrede, veiligheid en samenwerking en wat zij op het nationale terrein van bestuur en democratisering, van justitie, van welzijn en wonen, van onderwijs en vorming, van welvaart en economische groei wil tot stand brengen.
Er zijn mensen, die gezegd hebben: Dit program maakt van de CHU een linkse, een welhaast socialistische partij. En er zijn mensen, die zeggen: De CHU is toch eigenlijk niets anders dan een soort christelijke VVD.
Ik geloof daar niets van. Ik geloof, dat de CHU in dit politieke werkprogram zichzelf trouw is gebleven. Strevend naar maatschappelijke vernieuwing, maar ook wakend voor het behoud van de grondslagen van die maatschappij en voor de degelijkheid van bestuur.

Prioriteiten

Natuurlijk betekent dat, dat wij erkennen, dat ook nu een gezonde economie en krachtige economische groei noodzakelijk blijven. De tijd, dat de samenleving op haar lauweren kan gaan rusten, breekt misschien nooit aan, maar zij is in ieder geval nu niet aangebroken. De verlangens én de taken van het Nederlandse volk zijn nog zo omvangrijk en talrijk, dat wij ook in de zeventiger jaren voortdurend een hoog niveau van economische groei zullen moeten verwezenlijken. En aangezien wij weten en uit ervaring hebben kunnen vaststellen, dat de krachtigste economische groei tot stand komt in een maatschappij waar het particulier initiatief en de ondernemingsgewijze produktie voldoende speelruimte hebben, blijven wij daar voorstander van. Maar de vruchten van die economische groei zullen in de zeventiger jaren wèl anders moeten worden aangewend en verdeeld dan in het verleden, omdat een nieuwe maastchappij en nieuwe generaties andere prioriteiten stellen.
Wij willen immers wel de economische groei, maar wij willen niet, dat ons land een woestenij wordt, waar de hemel is verduisterd door de smook, en de aarde is vergiftigd door het afval.
Daarom zullen de bedrijven in de kosten van de produktie voortaan niet alleen moeten opnemen de bedrijfseconomische kosten, zoals wij dat begrip tot nu toe kenden, maar ook de maatschappelijke kosten, die door de produktie worden veroorzaakt, zodat in de toekomst de zorg voor het milieu een geïntegreerd deel van het economisch expansieproces uitmaakt. En voorzover die maatschappelijke kosten voor het instandhouden en verbeteren van het milieu niet rechtstreeks aan particulieren, een bepaald bedrijf of een bepaalde produktie kunnen worden toegerekend, om welke reden dan ook, zullen zij via de algemene middelen, dus via de belastingen, door ons volk als geheel moeten worden gedragen.
Welvaart en welzijn zijn geen tegenstellingen in deze visie, welzijn is een reeks nieuwe prioriteiten, die te verwezenlijken zijn op basis van toenemende welvaart.
En een andere prioriteit, die maakt, dat wij de vruchten der welvaart in de zeventiger jaren anders zullen willen verdelen dan in het verleden is, dat wij meer kansen voor allen willen en dat wij een humanere samenleving willen met meer zorg voor de zwakkeren. Dat betekent meer en beter onderwijs, zodanig, dat ons onderwijsbestel eraan meewerkt om ieder naar de mate van zijn gaven zoveel mogelijk een gelijke start te geven.
Het betekent voorts meer zorg voor de ouderen, voor de gehandicapten, verdere uitbouw van ons stelsel van sociale zorg en zekerheid.
Ook dat zal meer geld gaan kosten en legt een nieuw beslag op een deel van onze groeiende welvaart. Wij zullen het als burgers merken, doordat wij er belasting voor moeten betalen. En het is begrijpelijk, dat thans weer meer dan in het verleden de manier waarop wij wonen een hoge prioriteit krijgt. Waar wij toch in zoveel opzichten een beter leven en meer comfort hebben dan tien of twintig jaar geleden, moet ook onze behuizing aan die hogere kwaliteit van ons leven zijn aangepast. Dus: woningen van betere kwaliteit, opruiming van krotten en méér woningen. Het zal nog wel even duren voordat het moeizame proces is voltooid, waarbij de woningbouw op normale wijze kan worden gefinancierd. Dat ogenblik zal pas aanbreken als huren worden betaald, die een normaal rendement op het in woningen gestoken kapitaal verzekeren. Geleidelijke en continue verhoging en aanpassing van de huren, gepaard met individuele subsidies voor hen die deze last niet kunnen dragen, is daarvoor nodig. Maar zolang dat proces niet is voltooid, zal ook de hogere prioriteit voor de woningbouw belastingmiddelen vergen.
En dan is er het verlangen om bij te dragen aan een betere organisatie van de wereld om ons heen, om de solidariteit en de rechtvaardigheid niet alleen in en jegens ons eigen volk te betrachten, maar ook jegens de minder bedeelden elders in de wereld. De samenwerking met de volkeren in ontwikkeling kost evenzeer geld. Het is een hoge prioriteit, omdat het een eis van liefde tot de naaste is. En ook omdat het een verstandige politiek is, waardoor de wereld een klein beetje een veiliger plaats kan worden om in te leven. Het geld ervoor moet opnieuw uit de belastingen komen.
Is er ruimte voor het honoreren van al die verlangens en prioriteiten? Maar in beperkte mate niet meer dan dat wij als volk bereid zijn er de lasten voor op te brengen door stijging van de belastingdruk en beperking in de toeneming van het vrij besteedbaar inkomen. Er kan enig verschil van inzicht bestaan over de omvang van de ruimte die er is. Maar hoewel sommigen het trachten voor te stellen, dat hier nu de grote principiële verschillen in de politiek liggen, is dat toch niet juist.
Ook de VVD erkent thans in haar nieuwe ontwerp-program, dat aan een geleidelijke lastenverzwaring niet valt te ontkomen. Maar het is ook duidelijk — en men kan lezen uit het vóór-ontwerp van een verkiezingsprogram van de PvdA, dat zij dat thans óók erkent — dat hier slechts met grote geleidelijkheid kan worden te werk gegaan, omdat werkelijk drastische lastenverzwaringen alleen maar tot gevolg zullen hebben, dat de belastingbetalers deze lasten zullen proberen af te wentelen, waardoor de gevreesde inflatiespiraal van lonen en prijzen in werking treedt.
Als wij matiging en redelijkheid betrachten, kunnen wij de zeventiger jaren maken tot een decennium waarin een verdere stijging van de persoonlijke welvaart en het persoonlijk welzijn wordt verwezenlijkt in een nationale en een internationale samenleving, die rechtvaardiger en menselijker is, meer kansen biedt voor allen en veiliger is dan de samenleving van de zestiger jaren.
Maar — en daarmee keer ik terug tot wat ik in het begin heb gezegd — dan moeten wij de beginselen, waarop onze beschaving rust en de grondslagen van onze maatschappij beschermen en verdedigen tegen gevaar van buiten en ondermijning van binnen.
Op het gebied van de Defensie mag Nederland daarom niet marchanderen met de verplichtingen, die het heeft of die het in de toekomst toegewezen krijgt in het bondgenootschappelijk verband van de NAVO. Het moet die verplichtingen kwantitatief en kwalitatief zoals het behoort kunnen vervullen en het geld dat daarvoor nodig is, moet beschikbaar zijn.
Toch vraagt de toekomst meer van ons dan een bevriezing in vreesachtige afweer. Er is een nieuw levensgevoel, dat bezig is baan te breken. Dat levensgevoel is het wat velen doet uitzien naar samenwerking méér dan naar handhaving van eigen identiteit. Het is het levensgevoel, dat meer gedragen wordt door vertrouwen dan door vrees. Het is het levensgevoel, dat Teilhard de Chardin deed zeggen: „De Wereld is alleen naar voren interessant". Deze door vertrouwen gedragen houding tegenover de toekomst betekent internationaal, dat wij ons niet opsluiten in onze groep, of het nu de NAVO of de EEG is, maar dat wij grenslijnen overschrijden en in alle groepen, Oost en West, Noord en Zuid, gelijkgestemde volkeren zoeken, dwars door alle groeperingen heen om tot samenwerking te komen op welk terrein dan ook, dat zich als bruikbaar aandient.

Deze trek zal in de internationale politiek in de zeventiger jaren veel krachtiger naar voren moeten komen dan in het verleden het geval was. En deze houding van fundamenteel vertrouwen in de toekomst betekent nationaal, dat onze strijd om behoud der beginselen en grondslagen niet is een Spiro Agnew campagne voor „law and order". Niet dat wet en orde niet gehandhaafd zouden moeten worden. Dat moeten zij wel met kracht en met vastbeslotenheid. Maar wet en orde zijn vandaag en morgen niet meer dezelfde als in het verleden. Zij zullen iets moeten weerspiegelen van de nieuwe vrijheid, die de mondige mens verlangt, zij zullen iets moeten laten zien van het nieuwe levensvertrouwen, dat jongere generaties bezielt en waardoor de grenzen van het mogelijke en toelaatbare morgen verder weg liggen dan heden en gisteren. Veel kan worden toegelaten, wat geboren is uit een solidaire liefde voor de naaste en de samenleving. Niets kan worden toegelaten, wat geboren is uit onmaatschappelijkheid, zucht om te kwetsen of te vernederen.

Wij moeten op dit terrein onze weg gaan, bijgelicht door de beginselen, waarop wij onze politiek baseren. Zijn die beginselen een betrouwbare gids? Kunnen zij nog iets betekenen voor onze toekomst?
Ik eindig met nog eenmaal Teilhard de Chardin te laten spreken: „Sinds tweeduizend jaar heeft de aarde misschien nooit zo'n grote behoefte aan een nieuw geloof gehad als nu, is zij ook nooit zo vrij van oude vormen en dus ontvankelijk geweest. Nu of nooit moet het Christendom zich laten gelden met heel zijn vernieuwingskracht."

Slot van pag. 3

Als we daarnaast ook nog het plan-Kikkert noemen, dan heeft de CHU-politiek Nederland weer duidelijk stof tot nadenken gegeven.

Indonesië en Soeharto

Enkele weken geleden bracht ik een bezoek aan Indonesië. Een paar indrukken wil ik gaarne aan u overbrengen.

a) Het bezoek van prins Bernhard is in Indonesië als een historische gebeurtenis gewaardeerd; het enthousiasme kende nauwelijks grenzen. Indien koningin Juliana zou besluiten dit land te bezoeken, zou haar een ontvangst bereid worden, als wellicht nog nooit heeft plaatsgevonden.

b) De Nederlandse ontwikkelingshulp wordt aldaar bijzonder gewaardeerd. Dat deze gelden toch bij de verkeerden terechtkomen, of dat onze ontwikkelingshulp eigenlijk slechts tot doel heeft het Nederlandse bedrijfsleven te bevoorrechten, zijn kreten die men wel in Holland maar niet in Indonesië hoort.

c) Het aantal politieke gevangenen in Indonesië is nog steeds ongehoord groot: het loopt in de tienduizenden.
Niettemin heb ik de indruk, dat deze situatie voor de Indonesische regering een probleem is, dat men wenst op te lossen.
Men mag het in Nederland niet zó voorstellen, of president Soeharto nauwelijks oog heeft voor de menselijke nood, die achter dit probleem verborgen zit.

d) De komst van president Soeharto volgende week is wellicht een gerede aanleiding, om tal van vraagstukken met hem te bespreken. Reeds daarom meen ik, dat wij positief moeten staan tegenover dit bezoek. Dat het vraagstuk van de politieke gevangenen aan de orde gesteld moet worden, staat voor mij vast.

Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid?

door jhr. mr. D. J. de Geer

De Lohmanstichting heeft het aangedurfd deze vraag tot onderwerp van een studieconferentie te maken. Daarmede heeft bij een actueel en belangrijk onderwerp te pakken. De conferentie vindt plaats op zaterdag 18 september in het Jaarbeurs congres- en vergadercentrum in Utrecht. Dr. P. A. Elderenbosch en Ds. F. H. Landsman zullen inleidingen houden. Daarna komt het woord aan de conferentiegangers in groepsgesprekken en plenaire discussie. Daar is voorbereiding voor nodig om verder te komen dan de eerste emotionele reacties die de titel onwillekeurig oproept. Naast de documentatie die de deelnemers ontvangen, wil deze beschouwing aan de voorbereiding een bijdrage leveren.

Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid? Dat roept direct de vraag op of evangelie en radicaliteit wel bijeen horen. Radicaliteit zonder evangelie is ongetwijfeld mogelijk. Is evangelie zonder radicaliteit in de huidige omstandigheden ook mogelijk? Of misschien zelfs gewenst? In het onderstaande zal ik eerst aandacht geven aan de radicale veranderingen in de huidige wereld en vervolgens aan de betekenis van het evangelie daarvoor. Een goede leidraad daarbij is het boekje van Georg Picht, „De toekomst in eigen hand" 1). Lezing daarvan en in het bijzonder van de hoofdstukken 11 (blz. 108 tot 118) en 1 (blz. 8 tot 18) kan ik ieder aanraden.

Radicale veranderingen

Valt er nog te kiezen tussen het bijschaven van de bestaande politieke en sociale stelsels, en de noodzaak daar radicale verandering in aan te brengen? Voor de beantwoording is de wetenschappelijke en technologische revolutie, welke onze wereld volkomen verandert, doorslaggevend. Boerwinkel 2) geeft daarvan enige voorbeelden.
Tot in de 19e eeuw heeft de mens zich nooit sneller voortbewogen dan met de snelheid van het door hem bereden dier, dus ongeveer 40 km. per uur. Een normaal vliegtuig vliegt nu ongeveer 1000 km. per uur, terwijl ook mensen met een snelheid van 30.000 km. per uur door de ruimte schieten. In 1944 had de zwaarste gewone bom 'n explosieve kracht van 11.000 kg TNT. Nu zijn er waterstofbommen van 50.000.000.000 kg. TNT. Tot 1700 nam de wereldbevolking vrij regelmatig toe met 8 per 10.000 per jaar.
Deze bevolkingstoename is nu 25 maal zo snel. Tenslotte de communicatie; vroeger duurde het jaren voor feitelijke gebeurtenissen op politieke beslissingen in de wereld bekend werden. Nu hebben wij de moord op President Kennedy bijna meegemaakt, en zagen wij de eerste stap van de mens op de maan op het moment dat dit plaats vond. De wetenschappelijke en technologische revolutie heeft een kwalitatieve verandering van de menselijke geschiedenis tot gevolg. De mensheid heeft nu het voortbestaan van zijn eigen soort en de kwaliteit daarvan, in handen. Jean-Paul Sartre beschrijft dat als volgt: „Voor de ganse mensheid geldt: als zij blijft leven dan zal dat niet eenvoudig daarom zijn dat zij geboren is, maar omdat

Mensheid verantwoordelijk voor voortbestaan eigen soort

zij het besluit heeft genomen haar leven te prolongeren." De mensheid wordt derhalve gedwongen de verantwoordelijkheid voor haar toekomst te aanvaarden.
Een eerste voorwaarde voor het voortbestaan van de mensheid is het handhaven van de wereldvrede. Dit zal alleen zeker kunnen worden gesteld door een voldoende krachtig wereldwijd supra-nationaal gezag. In het politieke program van de CHU wordt het streven daarnaar centraal gesteld. Dit is echter niet voldoende. Locale oorlogen kunnen de huidige technische wapensystemen overwinnen. Dat heeft Vietnam ons geleerd. Picht waarschuwt, met vele anderen, dat wij er op moeten rekenen dat het vuur van de burgeroorlog zich over grote delen van de aarde zal uitbreiden. Dat geldt niet alleen voor ontwikkelingslanden; Noord-Ierland is al zover en in de VS en Zuid-Afrika is de dreiging reëel. Dit gevaar zal alleen overwonnen kunnen worden door het tot stand brengen van sociale gerechtigheid. Concreet wil dat zeggen een redelijke verdeling van voedsel, onderwijs en macht binnen nationale staten én wereldwijd. Dom Helder Camara stelt terecht dat vrede zonder gerechtigheid niet mogelijk is. Alleen op die basis ka een wereldrechtsorde gebouwd en gehandhaafd worden, waarin het verstand tot zijn recht kan komen.
Een tweede voorwaarde voor het voortbestaan van de mensheid is dat er voldoende voedsel, water en energie is. Picht heeft daar een hard hoofd in. Wat betreft het voedsel toont een recente studie van de Wereldvoedselorganisatie (FAO) aan dat, dank zij de wetenschappelijke ontwikkelingen, weinig meer onmogelijk is voor de mensheid, mits de politieke en sociale ordening zodanig is dat van de mogelijkheden optimaal gebruik wordt gemaakt. Op basis van het FAO-plan zou in 1985 ruim voldoende voedsel aanwezig zijn voor de totale mensheid. De spreiding van de productie zou een redelijke verdeling over de wereldbevolking mogelijk maken.
De totale investeringskosten voor de uitvoering van dit plan worden geschat op 110 miljard dollar. De grote problemen van de honger en de slechte voeding kunnen dus worden opgelost. Dat zou 110 miljard dollar kosten. **Per jaar** geeft de mensheid ongeveer 150 miljard dollar uit om oorlogen te voeren, of zich daarop voor te bereiden.
Wetenschap en technologie scheppen enorme mogelijkheden. Wij kunnen daar niet dankbaar genoeg voor zijn. Het gaat er echter om hoe zij aangewend worden. Dat is een zaak van de politiek. Planning van de wetenschap is noodzakelijk, d.w.z. dat vastgesteld moet worden welke onderwerpen prioriteit behoeven om bij te dragen aan een menswaardige toekomst.
Van de wetenschap zelf mogen wij dat niet verwachten. Eén van haar beginselen is immers haar „waardenvrijheid". De centrale taken voor de toekomst van onze wereld liggen derhalve niet op het gebied van de wetenschap en techniek, maar op dat van

Planning van de wetenschap, opdracht voor de politiek

de politiek. Onze politieke en sociale stelsels zijn hopeloos achter gebleven in hun ontwikkeling naar vormen waarin zij deze taak op de schouders kunnen nemen. Daarom is radicale verandering nodig van de politieke en sociale structuren. Waar moet de kracht voor deze verandering gevonden worden? Picht geeft daarop een concreet antwoord: van de macht van ons verstand. Het verstand zal moeten zorgen voor de menselijkheid van de mens die met steun van de wetenschap, een catastrofe kan voorkomen.

Evangelische radicaliteit

Picht definieert het verstand als het vermogen om verantwoordelijk te denken en te handelen. Verstand staat dan in tegenstelling tot de domheid zoals omschreven door Bonhoeffer 3), samen te vatten als het ophebben van oogkleppen. Beide begrippen hebben derhalve niets te maken met de intelligentie quotiënt. Zowel Picht als Bonhoeffer zien de moraal als de basis voor verstand, c.q. domheid. Picht meent, dat de wereldgodsdiensten de bron van de moraal zijn. Dit houdt in, dat de toekomst van de godsdiensten dan ook doorslaggevend is voor de vraag of de mens een toekomst heeft. Is het echter wel geoorloofd zo een band te aleggen tussen de godsdiensten en het verstand? „De verdenking dat wij de eerbiedwaardige naam van de godsdienst slechts gebruiken als een alibi voor onze reactionaire neigingen, steunt op een geweldig aantal moeilijk te weerleggen aanwijzigingen". Deze zinsnede van Picht behoeft onze voortdurende aandacht. Waar zouden wij echter anders bronnen voor verstand moeten zoeken? Picht wijst de mogelijkheid van een autonoom verstand (Europese Verlichting) af.
Ik deel zijn mening, dat niet het verstand voorwaarde is voor de mogelijkheid van waarheid, maar dat omgekeerd de waarheid voorwaarde is voor de mogelijkheid van verstand.

Kerken hebben evangelische radicaliteit opnieuw ontdekt

Picht geeft in zijn beschouwing eigenlijk geen lichtpunten. Men zou hem een onheilsprofeet kunnen noemen. Ik meen, dat er wel lichtpunten zijn. En wel omdat er duidelijke aanwijzingen zijn, dat de kerken zich van hun verantwoordelijkheid bewust worden.
Uit het proces, dat in de Top van de kerken aan de gang is, kan zich de evangelische radicaliteit ontwikkelen, die nodig is om het verstand te scheppen, dat een „verantwoordelijke maatschappij" tot stand kan brengen. Voorbeelden daarvan zijn de conclusies van de Wereldraad van kerken in Uppsala en he rapport van de Wereldraad over christenen in de technische en sociale revoluties van onze tijd 4), evenals encyclieken als „Populorum progressio" en „Pacem in erris". Uit deze geschriften blijk, dat in de top van de christelijke kerk de evangelische radicaliteit is te vinden. Er blijven twee belangrijke vragen. Zullen de leden van de kerken op deze weg kunnen volgen en heeft de kerk niet zodanig haar krediet verspeeld dat anderen niet meer bereid zijn naar haar te luisteren?

Confessionele partijvorming

Een geheel andere vraag is of confessionele partijvorming nuttig is voor het tot stand brengen van evangelische radicalieit. Ik kan mij voorstellen, dat deze vraag niet aan de orde zal komen op de conferentie. Wij zullen in eerste instantie de handen vol hebben met het denken over de radicale veranderingen waarvoor wij worden geplaatst en de rol van het evangelie daarin. Deze zaken te vermengen met de vraag naar het bestaansrecht van de confessionele partijen, kan het gesprek slechts vertroebelen. Toch is deze vraag uiterst actueel, alleen al omdat VVD en PvdA met elkaar wedijveren in het ontkennen van dit bestaansrecht. Ik ben daar nog helemaal niet van overtuigd. Het

Zonder evangelische radicaliteit confessionele partijen geen bestaansrecht

verbaast mij ook, dat deze partijen daar nog steeds mee komen, want daarmee brengen zij het gesprek terug op het oude thema: de beginselen. Terecht ontkennen zij, dat gemeenschappelijke uitgangspunten alleen voldoende zijn voor partijvorming. Terecht vroegen zij om een concrete politieke stellingname, op basis waarvan de kiezers hun keus kunnen bepalen. Aan deze wens wordt nu voldaan door middel van de politieke programma's. Het lijkt mij, dat PvdA, VVD en niet te vergeten D'66, zich daar nu maar op moeten richten. Dit neemt niet weg, dat de „christelijke partijen" zichzelf wel degelijk af moeen vragen of zij optimale organen zijn om de evangelische radicaliteit te dienen. Wij moeten dat intern, maar vooral ook extern doen. Met extern bedoel ik in gesprek met christenen die ervoor kozen in de niet-confessionele partijen te werken. Het „evangelisch politiek beraad", dat in december van start gaat, biedt daarvoor een unieke kans. Laten wij deze ook vanuit de CHU gebruiken.

Tot besluit een tweetal stellingen op dit punt uit mijn bijdrage aan de documentatie voor de conferentie.

1. **Zonder evangelische radicalieit hebben de confessionele partijen in de huidige situatie geen bestaansrecht.**
2. **De ratio van het handhaven van confessionele partijen verdient, ook binnen deze partijen, nader onderzoek.**

---

1. Onlangs verschenen in de serie oecumene, uitgegeven door Bosch en Keunig (127 blz. f 4,90). Prof. Picht is hoogleraar in de godsdienstfilosofie te Heidelberg.
2. In „Inclusief denken", uitgegeven door de Werkgroep 2000 in samenwerking met uitgeverij Paul Brand (1966).
3. In Verzet en overgave, uitgegeven door W. Ten Have N.V. Amsterdam 1968.
4. World conference on church and society, official report, Wereldraad van kerken, 1967 Genève.

Hotel-Restaurant
HAYTINK
LOOLAAN 25 · APELDOORN
Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen
Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

Prins Claus jarig

Sinds kort is Prins Claus het Nederlandse volk nog veel nader gekomen, doordat hij zich op het smalle pad van de interviews gewaagd heeft.
Allereerst één voor de televisie in de rubriek „Persoonlijk" van de NOS.
Interviewers waren de heren L. W. Brugsma, hoofdredacteur van de Haagse Post en Mr. H. W. Sandberg, hoofdredacteur van Het Parool. Ik weet niet hoe het komt, maar ik zat toch met een paar gefronsde wenkbrauwen naar deze uitzending te kijken. Voor mijn gevoel zijn deze interviewers een soort aasgieren, die erop uit zijn hun prooi te grijpen. Prins Claus reageerde daar zeer - misschien iets te gereserveerd op. Aan het slot kwam men toch weer op datgene, wat men aan 't begin afsprak te vermijden.
Daar wordt het brutale interview van de BBC van Kenneth Harris van 28 juni 1965 aangehaald, wat mij al bij de herinnering alleen nu nog doet steigeren! Prins Bernhard heeft toen gezegd: Mijn dochter heeft een sterk karakter, hij moet zich niet laten domineren".
„Vindt U dat dat gelukt is?" vraagt Sandberg. Prins Claus antwoordt hoogst fatsoenlijk en zelfs niet geïrriteerd „dat in ons gezin geen kwestie is van dominatie, noch van de ene noch van de andere kant". Hij had ook kunnen zeggen: Het gaat U geen barst aan! Maar dat zou natuurlijk verkeerd zijn uitgelegd. Trouwens de recensie, die er de volgende dag - uitgerekend in het Parool, de krant van Sandberg — stond, vond ik vrij misselijk. Alleen maar kritiek, dat het niet hard genoeg geweest was en niet over persoonlijke dingen ging. M.i. hoorde een hoofdredacteur zoiets in de hand te houden, al **kan** je het uitleggen als een kritiek op de interviewers en niet op Prins Claus. Hoewel **ik** daar mijn twijfel over heb!
Het tweede interview was dat van Hans Knoop, redacteur van het nieuw Israëlisch weekblad met Prins Claus. Het maakt een meer ontspannen indruk dan dat voor de televisie, wát zeer begrijpelijk is. Het is daardoor ook opener en duidelijker.
Treffend is wat Prins Claus zegt over de moeilijkheden rond zijn huwelijk naar aanleiding van het gesprek bij burgemeester Van Hall met de rabbijnen en enkele oudverzetsstrijders. Hij noemt dit de indrukwekkendste ontmoeting, die hij heeft gehad in de tijd, waarin hij werd geconfronteerd met groeperingen, die tegen „ons huwelijk" grote bezwaren hadden.
Het resultaat was, dat in een sympathieke gedachtenwisseling veel verhelderd is, maar dat de rabbijnen toch een daad gesteld hebben door niet aanwezig te zijn op 10 maart, „en daar hadden we volledig begrip voor", zei hij.
Wat mij in het hele interview treft is de grote eerlijkheid, waarmee Prins Claus juist zijn houding tegenover Israël definieert.
„Persoonlijk heb ik geen schuldgevoel tegenover Israël, maar in de collectiviteit draag ik heel duidelijk een gevoel van medeverantwoordelijkheid, waaraan ik me onder geen beding wil onttrekken".
Op de vraag, of Prins Claus een bezoek aan Israël zou willen brengen, zegt hij:„dolgraag".
Eerlijk is ook het slot, waarin hij vertelt, dat hij de Vierdaagse inderdaad heeft uitgelopen, maar bepaald niet zo feilloos als wel verondersteld is: „De mensen die dat dachten had ik graag mijn voeten laten zien."
We leren uit dit interview een man kennen, die al het mogelijke wil doen om zijn werk zo goed als 't maar kan te laten verlopen. Een man voor wie zijn gezin alles betekent, een man, die zich Nederlander is gaan voelen en die wij als zodanig aanvaard hebben. Dat is Prins Claus, die wij zeer hartelijk gelukwensen met zijn verjaardag op 6 september a.s. en waarvan wij hopen, dat hij nog heel lang met dat gelukkige gezin tot heil van Nederland zal bezig zijn.

C. W. T. Wttewaal C. van Stoetwegen.

Is de komende grondwetsherziening een referendum waard?

door drs. H. van Spanning

De heer D. Rebel stelt in De Nederlander van 21 augustus j.l. een interessante kwestie aan de orde: de procedure bij algehele grondwetsherziening.
Hij doet dit naar aanleiding van een onlangs ingediend wetsontwerp, waarin wordt voorgesteld een additioneel artikel in de grondwet op te nemen. In dit artikel wordt — populair gezegd — de mogelijkheid geopend de grondwet bij te schaven wanneer in tweede lezing bepaalde stukken zouden worden verworpen.
Ik wil hierover graag enkele opmerkingen maken. Niet zozeer ter bestrijding van Rebel — hoewel ik zijn conclusie niet tot de mijne maak — maar als bijdrage in de discussie over de grondwetsherziening.

Probleemstelling

De hoofdlijnen van de wijzigingsprocedure zijn reeds door Rebel geschetst. Deze procedure heeft twee kenmerken. Voor een grondwetsherziening is een gekwalificeerde meerderheid in de Staten-Generaal nodig, namelijk twee-derde van de leden; en voorts worden de kiezers geraadpleegd. De**ze** raadpleging heeft indirect plaats door middel van Kamerontbinding en het uitschrijven van nieuwe verkiezingen.
Maar in feite komen de kiezers er vrijwel niet aan te pas, omdat men in de praktijk deze ontbinding steeds laat samenvallen met het tijdstip waarop ook zonder grondwesherziening nieuwe verkiezingen nodig zijn. Het belang van de grondwetsherziening komt op die wijze weinig tot zijn recht. Dit probleem is ook in de staatsrechtelijke literatuur aan de orde gesteld. 1).
Er zijn in de loop der jaren diverse pogingen gedaan om de herzieningsprocedure te wijzigen. De belangstellende lezer zij verwezen naar de Proeve van een nieuwe grondwet, die hieromtrent een overzicht geeft. 2).
De laatste jaren zijn in de gedachtenwisseling over de grondwetsherziening twee punten naar voren gekomen: instelling van een speciale grondwetskamer en invoering van een referendum. Er zijn in de gedachtenwisseling over de Proeve nog betrekkelijk weinig standpunten in de kwestie van de herzieningsprocedure naar voren gekomen. Het denkbeeld om een grondwetskamer te laten kiezen is alleen door de Wiardi Beckmanstichting verdedigd. 3).
Het referendum is afgewezen door de Lohmanstichting in haar eindrapport over de Proeve. D'66 spreekt in haar program over de „nadere studie" ten aanzien van de mogelijkheden en wenselijkheden van een referendum. De VVD heeft zich in een congresresolutie uitgesproken voor een referendum, onder meer bij afschaffing van de tweede **lezing** en de evenredige vertegenwoordiging.
Het ontwerp-verkiezingsprogram van de liberalen bepaalt niets over een referendum. 4).

Opvatting regering

Het door de regering ingediende wetsontwerp inzake de herzieningsprocedure wijst zowel de grondwetskamer als het referendum af, in navolging van de staatscommissie-Cals-Donner. De Memorie van Toelichting wijst er onder meer op, dat een beslissing over een herziening veranderingen op velerlei terreinen van het staatsbestel kan meebrengen.
„Hiervoor zijn naast de regering de Staten-Generaal verantwoordelijk, aangezien zij in ons constitutioneel bestel, zoals de staatscommissie het uitdrukt, het draagvlak voor het regeerbeleid vormen en hun beslissingen dientengevolge deel uitmaken van een meer algemene politieke taakuitoefening."
Rebel betreurt de opvatting van de regering. Hij meent, dat de zaken „toch wel even anders liggen nu het om een algehele herziening van de grondwet gaat." Hij stapt over de bezwaren tegen het referendum heen.
Een referendum zal de grondwetsherziening dichter bij de kiezers brengen; de politieke partijen kunnen door een goede voorlichting hun steentje bijdragen; en het inzicht van de gemiddelde kiezer moet niet worden onderschat. Dit zijn, in het kort, Rebels argumenten voor een referendum.

Enkele vragen

Ik kom tot enkele vragen naar aanleiding van Rebels argumenten. Met alle waardering voor zijn standpunt, moet ik zeggen, dat ik zijn opvatting enerzijds te optimistisch acht en anderzijds te weinig passend bij de realiteit. En wel om de volgende redenen:

— De belangstelling voor de grondwet is in ons land sinds 1945 — ook op wetenschappelijk terrein — niet erg groot geweest. Prof. Van Maarseveen komt in dit opzicht tot een teleurstellende conclusie. 5).

— Ik betwijfel voorts of onder de kiezers voor de grondwetsherziening een levendige belangstelling bestaat. Daarvoor is de materie te complex. De staatsrechtontwikkeling wordt in ons land gevolgd door een vrij kleine groep beoefenaars van de staatsrechtwetenschap en een iets grotere groep belangstellenden.

— Daarbij komt, dat de grondwet in ons land niet functioneert als het nationaal symbool bij uitstek. Aangezien deze functie door de koningin wordt vervuld.

— Hoogstens zou de algemene belangstelling sterk kunnen toenemen als zeer essentiële grondslagen van ons staatsbestel in het geding zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan de positie van het koningschap; of opheffing van de evenredige vertegenwoordiging. Het is in dit verband opvallend, dat de VVD — die elke wijziging van het huidige kiesstelsel als aantasting van de evenredige vertegenwoordiging beschouwt — pleit voor een referendum in deze zaak.

— Een algemene grondwetsherziening wordt voorbereid via een intensief politiek overleg. Het moet een stuk zijn, dat uiteindelijk door minstens twee-derde der leden wordt ondersteund, zo mogelijk door een nog grotere meerderheid. De grondwetsherzieningen van 1888 en vooral 1917, waarbij de vragen rond het algemeen kiesrecht en de onderwijsvrijheid moesten worden opgelost, zijn hiervan typische voorbeelden.
In de praktijk heeft een grondwetsherziening doorgaans een compromiskarakter, waarbij sterke beginseluitspraken vermeden worden.

— Gesteld nu, dat er een referendum komt. Wat kunnen de partijen dan als voorlichtend orgaan doen? Betrekkelijk weinig. Aansporen tot verwerping als ze de herziening in eerste lezing hebben afgekeurd. Op toestemming aandringen, indien zij zich vóór de herziening hebben uitgesproken.
In beide gevallen ontstaat in de voorlichting een eenzijdig beeld, dat door de kiezers niet anders dan als normale verkiezingspropaganda wordt ervaren. Ik betwijfel of een objectieve oordeelsvorming zal worden bereikt.

— Daarbij komt de vraag wanneer aan een referendum waarde mag worden toegekend. Bij de tot nu toe gehouden verkiezingen zonder opkomstplicht bleef ruim 30 procent van de kiezers thuis.
Rebel wil via een referendum de waarde van de grondwet verhogen. Het is de vraag of bij een grote mate van onverschilligheid — zich uitend in het thuisblijven van de kiezer — de waarde van de grondwet niet eerder naar beneden wordt gehaald. 6).

Alternatieve oplossingen

Mijn betoog is wat aan de sombere kant. Vermoedelijk zal Rebel opmerken, dat ik nu alles bestrijd en geen alternatief aangeef om tot een betere kiezersuitspraak te komen. Het vervelende is echter, dat ik geen goede alternatieve oplossing zie.
Bij een keuze voor een betere kiezersuitspraak moeten we namelijk rekening houden met een sterke wens anderzijds, om de beslissende invloed bij de Staten-Generaal te laten. Het door de regering ingediende wetsontwerp beklemtoont dit. Ook in het verleden is dit steeds naar voren gekomen.
De Proeve wijst op de verwerping in eerste lezing van het voorstel in 1951 om een grondwetskamer in te stellen. We lezen daarover onder meer:
„Vele Kamerleden bleken afkerig van wat men beschouwde als een stap in de richting van een referendum, waarin zij een aanloop zagen tot het prijsgeven van de aan ons staatsbestel ten grondslag liggende representatieve gedachte. Ook kwam als bezwaar naar voren, dat in dit stelsel een belangrijke taak van de Staten-Generaal in handen zou worden gelegd van vertegenwoordigers die buiten het praktische parlementaire werk staan." 7).

Een grondwetskamer met adviserende stem?

Ik wil Rebel, die een voorstel doet, niet uitsluitend negatief antwoorden. Hij heeft recht op een alternatief voorstel. Ik wil dit ook formuleren, zij het na aarzeling.
Mijn gedachten gaan uit naar een Grondwetskamer met adviserende stem. Daardoor zou enerzijds de definitieve beslissing bij de Staten-Generaal blijven; anderzijds zou de kiezer toch gelegenheid krijgen een betere uitspraak te doen dan thans het geval is.
De procedure zou dan als volgt kunnen zijn:

a) De Staten-Generaal behandelt **in verenigde vergadering** de grondwetsherziening in eerste lezing; met recht van amendement. Volledigheidshalve zij opgemerkt, dat de verenigde vergadering thans reeds het amendementsrecht heeft krachtens artikel 122 grondwet.

b) Er wordt een aparte Grondwetskamer gekozen. Ik denk hierbij aan een niet te groot college van bijvoorbeeld 100 leden. De leden van deze Kamer mogen geen lid zijn van de Staten-Generaal.

c) Deze Grondwetskamer brengt advies uit over de voorgestelde herziening in eerste lezing. Zij doet derhalve uitsluitend suggesties.

d) De Grondwetskamer zendt haar advies naar de Staten-Generaal en de regering. Na het uitbrengen van dit advies wordt de Grondwetskamer ontbonden.

e) De Staten-Generaal komt **in verenigde vergadering** bijeen en stelt in overleg met de regering de definitieve eerste lezing vast. Amendering en wijziging blijft in deze fase dus mogelijk.

f) Na Kamerontbinding beslist de nieuwgekozen Staten-Generaal **in verenigde vergadering** over de grondwetsherziening. Thans zonder recht van amendement en met een meerderheid van twee-derde der uitgebrachte stemmen.

Tot zover deze schets, die niets meer wil zijn dan een eerste aanzet voor een alterna-

tieve procedure, waarbij de kiezer beter tot zijn recht kan komen. Ik wil bij voorbaat stellen, dat de procedure niet in alle opzichten bevredigend is. Zo zal bijvoorbeeld in betrekkelijk korte tijd de kiezer tweemaal naar de stembus moeten komen. Maar welke procedure bevredigt wel voor 100 procent?

Wat is een algehele herziening?

Tot nu toe zijn we echter om de belangrijkste vraag heengelopen. Die vraag luidt: Wat wordt verstaan onder een algehele herziening?
Ik wees er reeds op, dat een grondwetsherziening doorgaans een compromiskarakter draagt. In de praktijk zijn de laatste jaren belangrijke studies en rapporten inzake grondwetsherziening uiteindelijk slechts voor een klein deel verwezenlijkt.
En daarom kan de vraag worden gesteld of we wel een ingrijpende algehele herziening — waarop het betoog van Rebel feitelijk berust — kunnen verwachten. Dit is uiteindelijk een politieke vraag, die nog voor de kabinetsformatie 1971 aan de orde moet komen.
Wenst men in de periode 1971-1975 tot een vrij ingrijpende herziening van de grondwet te komen?
Zo neen, dan kunnen we de gedachtenwisseling over referenda en een grondwetskamer beter staken, omdat uitsluitend de lectuur die in de boekenkast blijft liggen er mee wordt uitgebreid. Dan is de door de regering voorgestelde wijziging in de herzieningsprocedure niet meer dan een stuk wetgevingstechniek, noodzakelijk om de grondwet een beetje op te lappen. Het is een „lijm- en kramartikel".
Zo ja — wil men inderdaad een herziening die meer is dan een redactionele aanpassing — dan is het voorgestelde artikel volstrekt onvoldoende.
Maar het is aan de politici om uit te maken van welke aard de algehele herziening zal zijn. De staatsrechtbeoefenaars zullen het materiaal dan wel aandragen.

Drs. H. van Spanning.

---

1. Zo spreekt Van der Pot in zijn Handboek (7e druk) voorkeur uit voor blijvende raadpleging van de kiezers „maar dan liefst op zuiverder wijze" (blz. 105). In de 8e druk, bewerkt door Donner, zijn de tussen aanhalingstekens vermelde woorden weggelaten (blz. 186).
2. Proeve (3e druk) blz. 193 e.v.
3. Het betreft hier een grondwetskamer voor de tweede lezing. In de staatscommissie-Cals-Donner hebben enkele leden — niet nader genoemd — deze suggestie nog eens onderstreept.
4. Volledigheidshalve zij vermeld. dat het GPV in haar rapport over de Proeve, bij de herzieningsprocedure, een versterkte invloed van de koning bepleit.
5. Prof. mr. H. Th. J. F. van Maarseveen: Iets over de staatsrechtelijke ontwikkelingen sinds 1945. (Bestuurswetenschappen mei 1970).
6. In deze richting gaat ook het eindrapport van de Lohmanstichting, over de Proeve Dit eindrapport verscheen in januari 1970. Kennelijk heeft de toen ophanden zijnde afschaffing van de Opkomstplicht bij de besluitvorming over het referendum — wellicht onbewust — een rol gespeeld.
7. Proeve blz. 195.

Politieke wensen van de NJC,

de Nederlandse Jeugd Gemeenschap

door R. van Dijk

Het secretariaat van de NJG heeft een aantal politieke wensen van deze koepelorganisatie ontvouwd. Speciaal van toepassing op de jeugd. Met deze wensen zal de CHU geen moeite hebben, want vele opmerkingen uit de publikatie zijn in het CHU-programma gemeengoed geworden.
De NJG wijst op de veelvormige samenleving met haar vele groepen, die ieder een eigen gedragspatroon en verschillende behoeften hebben, waarvoor ruimte en vrijheid moet zijn, andersdenkenden, andersgeaarden. In de samenleving zijn remmende factoren die de nieuwe behoeften in de weg staan en het achterblijven van de welzijnsvoorzieningen bij de zich razendsnel voortspoedende technologische ontwikkeling houdt enorme gevaren in. Zo kunnen steden dichtslibben met verkeer, het land, water, de lucht met verontreiniging. Er is de voortdurende behoefte aan opleiding en vorming (éducation permanente) en speciaal in Nederland is er het ruimteprobleem door woningtekort en bevolkingsgroei.

Het Jeugdwelzijn

Er wordt veel over gezegd, zoveel dat een apart jargon is ontstaan, dat door de jeugd zelf wel niet zal worden begrepen. De NJG wil: Bevordering van participatie, medezeggenschap en medeverantwoordelijkheid, toenemende van 0-18 jaar, o.a. door: verlaging van de wettelijke leeftijd van meerderjarigheid tot 18 jaar.
De CHU in Rotterdam doemt voor ons op. Deze wijziging in de Wet betekent dan wel: alle rechten, huwelijksleeftijd, minimumloon en ook: studietoelagen voor volwassenen.
Om te komen tot die situatie dient de leerplicht van 5-12 jaar te gelden en aansluitend tot 18 jaar de partiële leer- en vormingsplicht met stage-mogelijkheden.
Het onderwijs, zo gaat de nota verder, moet gericht zijn op alzijdige individuele ontplooiing. In het Hollands betekent dit: Meer kunstzinnige, maatschappelijke, lichamelijke vorming en stimulering van de zelfwerkzaamheid, kleinere klassen, in kleuter- en basisonderwijs, gratis middelbaar onderwijs.

Achterstand

Vervolgens dient de overheid een beleidsonderzoek te plegen en een inventarisatie van de behoeften van de jeugd.
De NJG constateert een achterstand in de beschikbare voorzieningen van het jeugd- en jongerenwerk als deel van het welzijnsbeleid. Ondanks de gestegen bijdragen uit de kas van de overheid is er een achterstand in faciliteiten voor ontmoeting, vrije tijdsbesteding en -vorming. Het ontbreekt ook aan initiatieven zoals experimentele jongerencentra en organisaties als stichting de Jonge Onderzoekers. Er is weinig of niets voor individuele jongeren, die niet in enige organisatie willen meedoen. Het is goed, dat de NJG daar oog voor heeft.
De NJG noemt in de nota een grote „groep immobiele en ongeïnteresseerde jongeren die tot engagement in groep en samenleving extra gestimuleerd moeten worden". Ik vraag mij wel eens af, of dat de jongeren uit die groep gelukkiger maakt. Immers door geëngageerd te zijn, ontstaat een stuk onvrede. En als je dan ontdekt, hoe langzaam en hoe weinig er in de maatschappij, waarop je kritiek hebt kan veranderen, zit je toch maar met een aardige frustratie opgescheept.

Subsidie

De NJG pleit gedetailleerd voor uitbreiding van de wettelijke regelingen voor de subsidie, in nauw overleg met het particulier initiatief, en geeft een aantal regels en wensen voor de subsidie-bepalingen, welke beslist de moeite waard zijn om door onze geachte afgevaardigde in de Kamer te worden bestudeerd. Het belangrijkste hierin is wellicht de wens tot decentralisatie van het subsidiebeleid naar plaatselijk, regionaal of provinciaal niveau.
De nota levert weliswaar geen opzienbarende onthullingen, maar is een weerspiegeling van wat bij de NJG leeft op basis van een voortdurend bezinnen op de eigen taakstelling. Kritiek op deze neerslag van wensen is alleen mogelijk als men tegelijkertijd een andere opvatting kan presenteren. Dit lijkt vooralsnog onmogelijk. v. D.

ZO *denk ik er over*

Autobezitters de dupe

Het is duidelijk, dat de voortdurende verbetering van de sociale voorzieningen, enz., enz., heel veel geld vergen. Dat die verbeteringen tot stand komen is zeer toe te juichen.
Logisch is, dat ze door **alle Nederlanders** betaald worden. De beste manier om dit te bereiken is m.i. **via de directe belastingen,** want dan betaalt een ieder naar draagkracht.
Oneerlijk, ja zelfs diefstal vind ik het, dat steeds weer een aanslag wordt beraamd op de bezitters van een auto, door middel van verhoging van de motorrijtuigenbelasting en de accijns of BTW op benzine. N.B. waarom betalen de bromfietsbezitters geen motorrijtuigenbelasting?
In de dertiger jaren, toen de prijs van een DKW slechts f 950,— was, kon een gewoon burgermannetje zo'n autootje niet kopen, omdat zijn inkomsten te laag waren. Nu hij meer salaris ontvangt en wèl een auto kan kopen, wordt het hem langzaam maar zeker weer onmogelijk gemaakt een eigen auto te bezitten en te laten rijden vanwege de reeds genoemde voortdurend terugkerende verhogingen, die zijn kosten telkens weer doen stijgen.
Waarom is er in de Kamers nu nooit eens een meerderheid te vinden om aan die aanslagen van de ministers paal en perk te stellen? Rijden de Kamerleden misschien op kosten van de Nederlandse staatsburgers in een auto?

L. P. van der Wilde,
Van Hogendorplaan 107c,
Vlaardingen.

Quo Vadis, West-Duitsland?

Op 5 juni 1970 viel, nadat er al het één en ander was gepasseerd, het Westduitse kabinetsbesluit, om met de Sowjet-Unie te gaan onderhandelen over het sluiten van een niet-aanvalsverdrag. Op 12 augustus jl. werd dit inderdaad het resultaat.
Toen de socialistische minister van justitie van West-Duitsland, dr. Gustav Heinemann, in maart 1969 met behulp van de liberale stemmen tot president gekozen werd — via een meesterlijke Russische manoeuvre — werd voor vele „Politiker" duidelijk welke trend zich in de Bondsrepubliek zich zou gaan doorzetten.
„Verandering door toenadering" is de politiek die de huidige Westduitse liberaal-socialistische regering voert. Deze uitdrukking is van Egon Bahr, die haar voor het eerst gebruikte in een rede te Tutzing, vijf jaar nadat hij lid van de SPD werd ('57) een een grote invloed op Willy Brandt heeft. Hoe graag wij ook ontspanning willen zien, wij moeten ervoor oppassen, dat er niet naar een vermeende ontspanning afgegleden wordt. Het niet-aanvalsverdrag dient tegen een bepaalde achtergrond gezien te worden. En wanneer we dat doen, valt het ons moeilijk hier juichend tegenover te staan. „Le Monde" schreef, dat Willy Brandt op het punt staat zijn strijd te winnen. Wij geloven eerder, dat dat opgaat voor zijn tegenpartij.
Al meermalen in de geschiedenis heeft Duitsland zich gericht op Rusland. Voorbeelden daarvan zijn er te over. Men kan zeggen, dat Brandt een traditie voortzet van hetgeen waar de rechterzijde van Duitsland zo vaak naar streefde.
De erfenis van Adenauer wordt verspeeld tot schade van het Westen. Het Westduitse blad „Die Welt" riep uit: „....In welke handen echter is een Duitsland-politiek gevallen die in naam van de kanselier Brandt bezig is alles op te geven wat burgemeester Brandt onder toejuiching van de natie eens belichaamde". Vanuit het standpunt van de USSR is het terecht, dat Brezjnew tijdens tijdens de ondertekeningsplechtigheid tegen Brandt zei: „Ik geloof, dat u een verdrag van grote betekenis hebt ondertekend".
In „De Nederlander" van 21 augustus, een datum die ons doet denken aan Tsjechoslowakije en de daarna volgende Brezjnew-doctrine, schreef freule C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen, dat „de oppositie (CDU/CSU) toch wel zal inzien, dat Brandt voor West-Duitsland werkelijk iets bereikt heeft. **Voor het eerst na 25 jaar**". Dit is een stelling die niet houdbaar is. Zowel West-Duitsland als de rest van het Westen mogen zich gelukkig prijzen, dat er na de Tweede Wereldoorlog CDU/CSU-regeringen aan het bewind zijn geweest en niet de SPD. Zij hebben vele goede dingen tot stand gebracht. Het is conform de mode de SPD op te hemelen en de CDU/CSU te kleineren, ook Nederlandse christen-democraten doen daaraan mee. Zonder reden. We moeten ervoor oppassen de geschiedenis geen geweld aan te doen!
De oppositie van CDU en CSU heeft tot heden niet veel effect gehad. Het Westduitse volk kan de huidige politiek van de liberaal-socialistische regering een halt toe roepen. Nog kan het, want, aldus Strauss: „De prijs voor deze politiek zullen eerst de Duitsers en vervolgens ed Europeanen en de vrije wereld betalen".

Gert Timmerman.

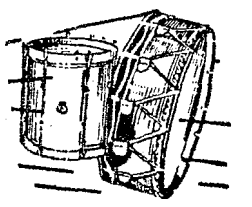

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 132 tel 636916 den haag

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres

AANNEMINGSBEDRIJF
Hoogvliet & Zn-nv
BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW
- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 Telefoon 26651 - 27034 - 24330

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF
M. DE RAAD & ZN.
Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 4500
NOORDWIJK

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

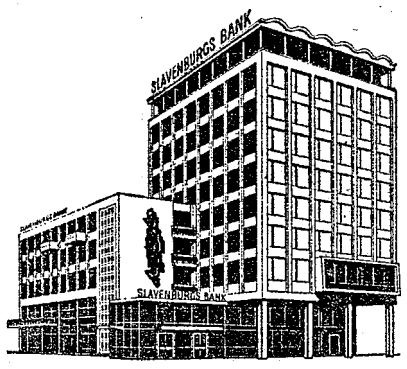

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

nijhuis
bouwbedrijf

MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW

Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

TIMMER EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
Dijklaan 84 Telefoon 01825 590
BERGAMBACHT

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.
KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451
VEENENDAAL

FIRMA P. HULSBOS Jzn.
AANNEMINGSBEDRIJF
★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

BOUWBEDRIJF
Fa. C. Spijker & Zn.
Van Ostadelaan 61
Telefoon
02150 - 11189 - 16777
HILVERSUM

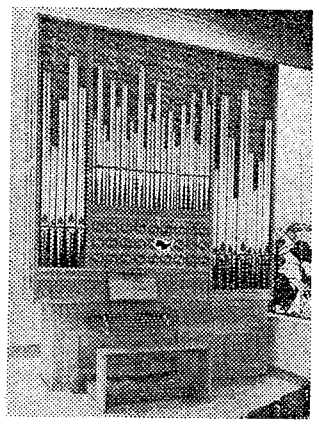

Echte kerkorgels
ook voor
hedendaagse kerken

ORGELBOUW
Ernst Leeflang
Telefoon 05760 - 17582
en 17024
APELDOORN

STIJGENDE OMZET!
Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:
Stroomberg's
Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling · Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

KOCH
Telefoon 05760-14259
Apeldoorn
Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school- en huismuziek.

diaconessenhuis eindhoven
wilt u
verpleegster worden?
vraag dan inlichtingen bij onze directrice.
onze cursussen vangen aan in:
september en januari

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 11 SEPT. 1970
6e Jaargang - No. 35

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Burger en politiek

door J. Tramper

Waar beleeft de burger de resultaten van wat de politici voor hem of haar brouwen? Natuurlijk interesseert een percentage van de bevolking de verdeling van het nationale inkomen, doch meer interesseert hem of haar de leefomstandigheden in zijn of haar directe omgeving.

Conclusie van de bevolking is dan ook wel, we hebben zat economen die voor ons uitzoeken, dat er een sluitende balans in de financiën komt, meer betalen we, wanneer we weten dat we er meer voor krijgen.

Eén van de zgn. prioriteiten, waarover de stuurgroep van onze confessionele partijen zich dan ook zullen moeten beraden, lijkt mij de leefbaarheid in en de betrokkenheid bij de directe omgeving van deze burger.

Het bewijs is in feite al geleverd, doordat na de recente rellen op de Dam het gemeentebestuur direct geconfronteerd wordt met het landsbestuur. Het wordt ook steeds meer gebruikelijk, dat de parlementsleden vragen aan de regering gaan stellen, ter openbare behandeling, over plaatselijke en persoonlijke feiten en omstandigheden. Bovendien is de door D'66 ingevoerde inspraakformule een gemeenschapsgoed geworden, waarmee de politici, overheidsorganen en noem maar op, druk aan het werk zijn. Zelfs is bij Verkeer en Waterstaat bij de aanleg van wegen e.a. een (on)zekere inspraakformule door de minister aangekondigd, dit is nogal wat bij een zo hiërarchisch orgaan.

Ook ruimtelijke ordening zal deze procedure gaan inlassen in een vroegtijdig stadium, 't is trouwens ook beter dan de wettige bezwaarschriftenprocedure, waardoor men een bouwplan e.a. 3 à 5 jaar of een veelvoud ervan kan ophouden.

Toch zal de burger moeten beseffen, dat inspraak niet betekent, dat dan ook zijn verlangen geheel of gedeeltelijk ingelost kan worden, omdat het strijdig kan zijn met het algemeen belang of een prevalerend groepsbelang of andere zwaarder wegende overwegingen. Besturen blijft toch het dienen van de burger en diens gemeenschap op basis van een compromis tussen mogelijkheden en wenselijkheden.

In vele opzichten zal het zoeken naar datgene wat bindt zwaarder moeten wegen dan hetgene wat scheidt.

Intussen is het wel zo, dat ondanks alle inspraak en betrokkenheid van de burger bij overheidsdaden en beslissingen de basis steeds wetenschappelijker wordt. Aan steeds meer facetten in de maatschappij worden eindeloze studies van commissies, deskundigen enz. als zaligmakend medium gepropageerd en ingevoerd. Wanneer een studie enige jaren, gebaseerd op cijfers en omstandigheden van de daaraan voorafgaande jaren, is beëindigd kan men in zeer veel gevallen constateren, dat door de dynamiek van de tijd waarin wij leven de conclusies van de studie al weer zijn verouderd.

Er dan nog mee werken kan zinloos zijn, wanneer visie en moed om beslissingen te nemen op grond van praktijkervaringen, met een ingebouwd risico, ontbreken, dan gaan wij achterlopen. Studies en onderzoek zijn gewenst, maar o wee als dit zaligmakend wordt, dan zal de bestuurbaarheid en leefbaarheid in vele gevallen op een fiasco uitdraaien.

Grotere verbanden

Zo ook is er een fors streven naar grotere eenheden, grotere verbanden. Dit is nodig gezien de schaalvergroting in de wereld, moge dan ook parallel aan de fusies van bedrijven, graag zelfs in minimaal een Europees verband, de grotere verbanden en efficiency in onze democratische regeerbaarheid doorgang vinden. Aldus een doorzichtiger politiekbeleid, waar — om maar een voorbeeld te noemen — een éénmansfractie de Tweede Kamer urenlang in slaap kan wiegen.

Verhoging van de kiesdrempel zoals de KVP voorstelt naar 5 is dringend noodzakelijk, 't zal vanwege „de kool en de geit" wel 2 worden, maar wanneer hierover de beslissing snel valt, is het misschien eindelijk eens afgelopen met nog verdere afsplitsing in partijen (gek maar waar, schaalvergroting bij de bedrijven, schaalverkleining in de politiek). Ook hier zullen dan de elementen die binden, zo broodnodig (beter gezegd in het landsbelang van de betere bestuurbaarheid), sterker gaan spreken dan datgene wat scheidt, noemen we maar als voorbeeld ultra-rechts. Ook de VVD zal dan eens duidelijk kunnen laten blijken, dat zij nog liberaal zijn of niet, in de zin van oudliberaal. Professor Witteveen kon als voorzitter van de Soefti-beweging wel een CHU-man zijn.

Mijn pleidooi voor de grotere verbanden lijkt inconsequent met wat ik nu ga belichten. Zoals ik reeds stelde, voelt de burger zich het meest betrokken bij zijn omgeving, zijn gezin, huis - straat - wijk, stad en directe omgeving — een goeie buur is beter dan een verre vriend.

Bij het aanbrengen van grotere verbanden tussen gemeenten, om niet te spreken van annexatie, de zogenaamde gewestvormen, noodzaak geworden voor de grote lijnen van de leefbaarheid, die door onderling gebrek aan vrijwillige samenwerking tussen de gemeenten onderling, naijver en concurrentie dodelijke sporen hebben nagelaten, is een federatief verband met rechten en verplichtingen mij veel liever dan een afgedwongen zoveelste bestuurslaag. Direct ingebouwd in de grotere verbanden zal evenwel een celbouw moeten zitten van eenheden die zichtbaar en aanspreekbaar blijven voor de burger.

Laat ik trachten dit met een voorbeeld te staven: 't is toch een schande voor onze CHU, dat wij in Amsterdam nog één raadszetel over hebben! Ja, maar Amsterdam heeft ook een overwegend linkse bevolking zal het tegenargument zijn. Ten eerste zijn er veel meer aan ons gelijkgestemden dan deze dooddoeners denken, ten tweede wat hebben wij er aan gedaan. Gaan alle steden en nieuw te stichten gewesten en agglomeraties deze kant uit, dan leggen wij als CHU-partij binnen de kortste tijd onze eieren, als boer Koekoek in een ander zijn nest.

Afstand kleiner

Daarom wil ik onze toppolitici ter overdenking in het beraad van de regeringsperiode 1971-1975 meegeven, streven naar grotere verbanden, maar tegelijkertijd trachten formules in te bouwen, waarbij de afstand tussen burger en stads- en gewestbestuur kleiner wordt. De stad en het gewest verdelen in districten of sectoren of hoe men dit noemt (wijkraden schijnen al afgedaan te zijn) met kleine staf van ambtenaren en een bureau, met district- of sectorbestuur, inclusief een financieel budget, met rechtstreekse vertegenwoordiging in het stadsbestuur, hetzij als stemgerechtigd lid, of als adviserend lid enz., alle vormen zijn denkbaar, mits het geen schijnvertoning is.

Minder betutteling van de regering over de gemeentefinanciën, ruimere kapitaalsmiddelen, zullen een hoge prioriteit horen te krijgen, wanneer de bevolking erom vraagt, om meer en betere voorzieningen, zullen ze het er ook voor over hebben, mits het in duidelijkheid overkomt. De politieke slogan van: heb je nog meer wensen, dan moet je er ook voor betalen, of wijs de middelen maar aan, is een dooddoener. Waar een wil is, is een weg, een tikkeltje kankeren hebben we als Nederlanders altijd al gedaan, maar we zijn ook bereid ons steentje bij te dragen als we weten waar het om gaat, en tenslotte bouwen we aan de toekomst.

ZATERDAG 19 SEPTEMBER CHU-STUDIECONFERENTIE

„Evangelische radicaliteit, kreet of werkelijkheid"

Plaats: Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht.

Aanvang: 10.00 uur.

Opgave: per briefkaart aan de Lohmanstichting, Wassenaarseweg 7, Den Haag, tel. 070-244517. Op de briefkaart vermelden of u gebruik wenst te maken van de reduktiekaarten voor treinreizigers.

Kosten: f 10.- (koffiemaaltijd inbegrepen), te voldoen aan de zaal.

Na opgave ontvangt u per omgaande het diskussiemateriaal. Het rapport „evangelie en politiek" van de ARP wordt alleen op aanvraag toegezonden.

STICHTING „UNIEPERS"

Vriendelijke uitnodiging tot bijwoning van een

bijeenkomst

voor bestuurs- en redaktie-leden, donateurs en medewerkers op

zaterdag 26 september a.s.

des voormiddags 10.00 uur in een der zalen van het Jaarbeurs-Congres-Centrum, Jaarbeursplein te Utrecht.

Agenda

1. Opening
2. Bespreking samenstelling redaktie.
3. Gelegenheid tot het kenbaar maken van wensen ten opzichte van de inhoud van het weekblad „De Nederlander".
4. Financiën
5. Na afhandeling van 't zakelijke gedeelte zal de heer

G. A. KOK

Hoofdredacteur van de Provinciale Zeeuwsche Courant een

CAUSERIE

houden over: „Onze taak en mogelijkheden".

6. Korte gedachtenwisseling over het gesprokene.
7. Sluiting plm. 12.30.

Namens het Dagelijks Bestuur van
Stichting „Uniepers"

B. Bol, voorzitter
D. Rebel, secretaris
D. v. d. Kwaak, penningmeester
Th. E. Vroegop, secretaresse-adm.

Ook abonnees op het Weekblad zijn hartelijk welkom.

Kamerdebat over „Wassenaar"

Vier regeringspartijen: strak beleid is nodig

De Tweede Kamer heeft vorige week een vreemde vergadering beleefd. Het was aanvankelijk niet de bedoeling geweest om op dinsdag 1 september te vergaderen in verband met de wettelijk voorgeschreven installatie van alle ruim 850 nieuwe gemeenteraden in het land en de daarop volgende wethoudersverkiezingen. Maar nadat maandag 31 augustus de bezetting had plaats gevonden van de residentie te Wassenaar van de Indonesische ambassadeur generaal Taswin werd nog diezelfde avond besloten de Tweede Kamer toch in vergadering bijeen te roepen voor het aanhoren van een verklaring van minister-president, de heer P. J. S. de Jong. Woensdag 2 september debatteerde de Kamer met de regering over de rellen in Amsterdam in de voorafgaande week. Donderdag 3 september was er geen openbare Kamervergadering. Op het hermetisch afgesloten Binnenhof vond, in de vergaderzaal van de Eerste Kamer een gesprek plaats tussen president Soeharto van Indonesië en de vaste Kamercommissies voor Binnenlandse Zaken, ontwikkelingssamenwerking en handelspolitiek.

Na de uiteenzetting van premier De Jong over de gebeurtenissen in Wassenaar vond een Kamerdebat plaats. Mr. B. W. van Biesheuvel, voorzitter van de anti-revolutionaire fractie, sprak bij dit debat mede namens de fracties van KVP, VVD en CHU. Hij vond het terecht, dat de minister-president in de vergadering van de Tweede Kamer was verschenen met een verklaring.
„Maandagavond hebben desgevraagd de fractievoorzitters van de regeringspartijen hun instemming betuigd met het voornemen de Kamer in een extra-vergadering bijeen te roepen. Het leek ons trouwens ook juist, dat de minister-president op zijn nadrukkelijk verzoek in de gelegenheid zou worden gesteld in de Kamer een verklaring af te leggen over de hoogst ernstige gebeurtenissen, die zich maandag in Wassenaar hebben voltrokken", aldus mr. Biesheuvel.
Nadat mr. Biesheuvel namens de vier fracties deernis had uitgesproken met de nabestaanden van de vermoorde jeugdige hoofdagent J. Moolenaar van de Wassenaarse politie, sloot hij zich aan bij hetgeen premier De Jong zei over de politie, die in ons land onder steeds moeilijker en hachelijker omstandigheden haar taak moet vervullen. „De politie heeft recht op steun van ons volk en op duidelijke leiding van degenen, die met deze leiding zijn belast."
Mr. Biesheuvel zei uit de door de regering verstrekte gegevens de conclusie te trekken, dat de minister-president in uiterst moeilijke en uiterst hachelijke omstandigheden, waarin hij moest optreden, verstandig en doeltreffend heeft geopereerd. „Wij zijn hem daarvoor dankbaar. De heer Den Uyl heeft veel gemist in de verklaring van de minister-president; ik heb in de verklaring van de heer Den Uyl één ding gemist, nl. een enkel positief woord van waardering voor het optreden van de minister-president in Wassenaar. Het had de oppositie gesierd. Er had maandag na de overval maar het minste of geringste moeten gebeuren of na de tragische dood van de hoofdagent zouden de zaken tot een nog veel grotere ramp zijn geëscaleerd."
Namens de regeringspartijen zei mr. Biesheuvel, dat de premier volkomen juist handelde, toen hij tot geen enkele concessie bereid was, noch jegens de overvallers, noch jegens de beide Zuidmolukse leiders. „In de veroordeling van de moord en de overval staan wij geheel achter de regering", aldus mr. Biesheuvel.
Hij citeerde met instemming een hoofdartikel van het ochtendblad Trouw: „èn de dood van de hoofdagent van politie èn de overval op de ambtswoning èn de vrijheidsberoving èn de bedreiging met de dood vormen hoogst ernstige delicten, die in een samenleving niet kunnen worden getolereerd."
„Dit kan noch in Wassenaar, noch elders. Hier past een strak beleid en de regering kan zich, wat dit betreft, verzekerd weten van de steun van onze vier fracties", zo voegde mr. Biesheuvel daaraan toe.

Ambonezen-probleem

Na gevraagd te hebben naar de zorg voor de nabestaanden van de omgekomen agent, naar het karakter van het toegezegde gesprek tussen de regering en de Zuidmolukse leiders en naar de activiteiten van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) ging de heer Biesheuvel nader in op het probleem van de Ambonezen. „Het probleem van de Zuid-Molukken is al jarenlang een vraagstuk, dat ook bij de regering en de Kamer veel aandacht heeft gekregen. De Handelingen (het stenografisch verslag) kunnen daarop wijzen. De woordvoerders van de AR-fractie hebben in het verleden, ook onlangs, vooral gewezen op de noodzaak van aanpassing aan een integratie in de Nederlandse samenleving van de Zuidmolukkers, waarvan de jongere generaties in Nederland zijn geboren. Dit is, naar mij dunkt, een realistische benadering. Het is duidelijk, dat door de overval door de jonge mensen in Wassenaar treffend is geïllustreerd hoe groot ook de verantwoordelijkheden zijn van degenen die de Zuidmolukkers leiding hebben te geven in hun denken en in hun handelen en voor de Nederlanders, die hun politieke aspiraties steunen. Het is onze wens, dat iets van de redelijkheid die leiders als Manusama en ds. Metiary maandag onder de druk der omstandigheden tijdens het overleg met de minister-president tentoon hebben gespreid, ook zou blijken in hun optreden elders, vooral ook in de voorlichting aan de jongere generatie der Zuid-Molukken, over hun echte, reële toekomstmogelijkheden. Wij van onze kant, in Nederland, zullen in grote wijsheid moeten voortgaan met ons te bezinnen over de integratie van deze groep in onze Nederlandse samenleving, waarbij echter onze tolerantie nimmer zal mogen leiden tot het laten ontwrichten van onze samenleving door fanatici. Ook zullen wij ons moeten hoeden voor racistische gevoelens jegens de Zuid-Molukken, na wat maandag in Wassenaar is gebeurd. Het zou ook niet stroken met onze typisch Nederlandse kritische gezindheid jegens het beleid in die landen, waar wij racisme bespeuren", aldus mr. Biesheuvel namens KVP, VVD, ARP en CHU.

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) - 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

J. T. Mellema over rellen in Amsterdam

Verontrusting over opstanden tegen het wettig gezag

„In toenemende mate blijkt, dat de huidige politiestructuur niet meer aansluit bij de huidige tijd. Het is tegenwoordig volstrekt gewoon en het komt herhaaldelijk voor dat een gemeente assistentie moet vragen van rijkspolitie of marechaussee", aldus zei vorige week woensdag in de Tweede Kamer de voorzitter van de christelijk-historische fractie, de heer J. T. Mellema aan het slot van zijn betoog over de regeringsnota inzake de rellen te Amsterdam. De uitspraak bracht de heer Mellema tot de stelling, dat „we in dit land één politie-apparaat moeten hebben, dat ingezet kan worden, daar waar het nodig is".
De heer Mellema zei daaraan te willen toevoegen, dat de Amsterdamse gebeurtenissen op zichzelf geen kortsluiting te zien hebben gegeven en dat uit die gebeurtenissen die conclusie niet getrokken kan worden. „Deze gebeurtenissen laten duidelijk zien, dat de tijd voorbij is, dat de gemeenten hun eigen boontjes kunnen doppen, in casu hun eigen politieverantwoordelijkheid kunnen dragen. De verantwoordelijkheid voor het politiebeleid, die bij de burgemeester ligt, is in haar huidige vorm niet meer te dragen. Nodig is in elk geval, dat in de periode, waarin de structuur ongewijzigd blijft, er een grotere invloed van de centrale overheid op het plaatselijk politiebeleid komt", aldus de heer Mellema.

Aan het begin van zijn beschouwingen had de heer Mellema gezegd, dat de problematiek met betrekking tot de rellen in Amsterdam raakvlakken heeft met de gebeurtenissen in Wassenaar. „De gebeurtenissen in Amsterdam en Wassenaar hebben duidelijk gemeenschappelijk de opstand tegen wat men het gevestigde gezag noemt."
„Het feit, dat de Kamer zich op twee achtereenvolgende dagen met deze problematiek bezig houdt, verontrust ons zeer", aldus de heer Mellema namens de christelijk-historische kamerfractie. „Er is wat mis in ons land. De tijd, dat Wim Kan wat spottend zong: Wat een land waar dit allemaal maar kan, ligt ver achter ons en de constatering, dat inderdaad in dit land alles schijnt te kunnen, heeft een grimmig karakter gekregen."
De heer Mellema citeerde een passage uit de rede, die lijsttrekker drs. B. J. Udink de zaterdag tevoren hield op de gemeenschappelijke vergadering van Unieraad en landelijke bestuursraad CHJO: „De plaats van het gezag, de ruimte van de vrijheid, de normen van de democratie vindt men niet door geval voor geval te onderzoeken en te oordelen, door pragmatisch te werk te gaan."
De heer Mellema zei het van ganser harte met minister Udink eens te zijn. „Het probleem, dat wij ook vandaag behandelen, is niet opgelost met de discussie van gisteren (over Wassenaar) en van vandaag (over Amsterdam), houdt niet op bij de constatering of er al of niet voldoende aandacht is besteed aan de beveiliging van mens en goederen, is niet af met het vaststellen of het bestuur van Amsterdam al of niet goed heeft gehandeld. De oorzaak zit dieper. De gebrokenheid van onze samenleving treedt steeds feller en agressiever naar buiten."
Udink erkennen, dat veel van wat zich als Udink erknenen, dat veel van wat zich als gezag wil laten gelden, vermolmd en inhoudsloos geworden is, dat meer vrijheid mogelijk is dan thans bestaat, dat er dingen in onze samenleving uitzichtloos zijn vastgelopen, dat er geen inspiratie meer kan uitgaan van een gemeenschap, die geen ander doel heeft dan over tien of vijftien jaren tweemaal zo welvarend te zijn als nu; tweemaal zoveel auto's op de wegen te hebben; in plaats van één, twee t.v.-toestellen per gezin; inplaats van naar Spanje naar Afrika met vakantie te gaan.
„Onbehagen, onvrede is begrijpelijk", aldus de heer Mellema. „Dit betekent niet, dat geweld, pure vernielzucht, straatterreur, een logisch verlengstuk daarvan zijn. Het is in deze tijd mode begrip te tonen. Maar de wereld kan ook aan begrip ten onder gaan. Begrip en tolerantie liggen dikwijls in elkaars verlengde, maar tolerantie, die niet duidelijk is genormeerd, leidt tot chaos. Amsterdam is daarvan een duidelijk voorbeeld", aldus de heer Mellema.

Tweeslachtig

Overgaande naar de situatie in Amsterdam herinnerde de woordvoerder van de christelijk-historische fractie er aan, dat in Amsterdam de mogelijkheid werd erkend, dat handelend zal moeten worden opgetreden. De algemene politieverordening werd gewijzigd, er werden opvangcentra gecreëerd en er kwamen slaapgelegenheden tegen lage prijzen. „Toch hanteerde men de politieverordening niet. Ik vind dat tweeslachtig. Bij het begin van de zomer hanteert men de nieuwe bepaling niet. Men wacht af. Men aarzelt eind juni of men in de zomer al of niet moet ingrijpen. De commissie van advies adviseert in meerderheid van niet."
De heer Mellema haalde aan, wat Unievoorzitter prof. dr. J. W. van Hulst op de gecombineerde vergadering van Unieraad en CHJO zei: „Wat wilt u? Als u naar de Kal-

(Vervolg op pagina 3)

De Koninklijke Marine

en haar plaats in de defensie (II)

Het hieronder volgende is hoofdzakelijk bedoeld als een vervolg op het eerste artikel, gedateerd 27 juli en geplaatst in de Nederlander van 21 augustus. Het zou mij veel waard geweest zijn, indien ik in de CHU niet de schijn op mij behoefde te laden om een controverse tussen de delen van de krijgsmacht te bevorderen. Als echter op de in mijn eerste artikel gestelde opmerkingen alleen wordt ingegaan met weer andere stellingname in „Van Eeghen antwoordt Reeser" in het nummer van 28 augustus, moge het voor de juiste opinievorming binnen de CHU bevorderlijk zijn, als ik toch ook daarop reageer.

Het is wel jammer, dat ik eerst rechtstreeks moet ingaan op een paar punten van het genoemde artikel om pas daarna mijn eigen opmerkingen wat nader uit te werken.

Reeds het eerste punt van het antwoord doet mij niet prettig aan. Het is, alsof het belangrijk is, dat de Koninklijke Marine bij de schrijver sympahie heeft. Ik kan mij niet voorstellen, dat ik — en dan misschien wel wat meer kennis dragend van de Koninklijke Landmacht dan de genoemde schrijver van de KM — een antwoord op een artikel van een ander op een dergelijke wijze zou aanvangen.

Er wordt daar gesteld, dat het materieel van de KM helaas echter niet superieur is aan dat der beide andere delen (waarom weer alleen de KL genoemd?). Ik weet heel goed, welke materiële feilen er aan heel veel van de schepen, vliegtuigen, commando-apparaten en logistieke ondersteuning van de KM kleven en ik mag — zonder geheimen uit mijn actieve loopbaan prijs te geven — wel stellen, dat ik deze toestand heel duidelijk daar als bevelhebber heb bericht. In ieder geval meen ik, dat voor de beschikbare fondsen een anders samengestelde zeemacht had behoren te worden gereedgesteld. Maar zou een rapportage over het leger beter uitvallen?

Het zou mij niet moeilijk zijn om enige tragi-komedies bij de KL te noemen, die mij heel goed bekend zijn en daarom deed het schrijven in het antwoord in punt 7) over Hr. Ms. „Karel Doorman" als zodanig in dit verband niet juist aan. Met welk recht meent de schrijver, dat hij tot een dergelijke conclusie mag komen? Waarom schrijft men zulke wonderlijke conclusies, als nu weer in punt 3) en punt 7), zonder mij eerst te raadplegen?

Als men dan niet wil weten uit de pers en uit bladen als Ons Zeewezen wat zeemacht betekent, laat men dan eens te rade gaan bij de kennis, die er in de CHU zelf aanwezig is, alvorens men maar beweert en concludeert ten aanhore van de leden van onze partij, die een twaalfde deel van de zetels in de Tweede Kamer bezet.

Natuurlijk willen de Amerikanen ons gaarne voor legercomponenten in de gezamenlijke krijgsmacht laten zorgen. Ieder land zal dit liefst zijn bondgenoot zien doen, want — en ik dacht, dat hier de juiste conclusie volgt in het altijd mank gaande voorbeeld uit een andere tijd van de Spaanse Successie-oorlog en de Vrede van Utrecht („Bij u, over u, doch **zonder** u") — het is zo, dat na een oorlog het bezit van een zeemacht veel gewicht in de schaal legt. In dit artikel is het nog niet de plaats om uitgebreider in te gaan op The Influence of Sea Power upon History. Dat zou wat uitgebreider dienen te geschieden dan in een enkele alinea.

Door mijn kennis uit mijn actieve diensttijd weet ik veel meer dan ik hier behoor te publiceren. Dat andere NATO-partners op een andere wijze aandringen op onze land- en luchtmacht-inspanning dan op het leveren van een maritieme component, is van hun zijde gezien begrijpelijk.

De „rustverstoorder" (c.q. vijand) ligt op het Euro-Aziatisch landcomplex en ontwikkelt geleidelijk aan ook reeds een indrukwekkend maritiem potentieel. Het is niet vanzelfsprekend, dat de meest waarschijnlijke agressie (en dus de hoogste prioriteiten, die daarop gebaseerd moeten zijn) ligt in een land-aanval. Het gebied van een huidige bondgenoot, die in de historie nogal is een kruipende agressie (koude oorlog - kleine plagerijen - incidenten ter zee - openlijke agressie tegen verbindingslijnen) in een omgeving, waar nucleaire wapenen minder catastrofale gevolgen hebben dan te land, een waarschijnlijkheid, die een hoge prioriteit moet hebben.

Ter nadere uitwerking van het eerste artikel mag ik wel enkele begrippen uit een confidentieel stuk (Colective Balanced Forces) citeren, aansluitend op het geschrevene in punt 3) van het eerste artikel.

a) Het gaat om **operatief- en gerede strijdkrachten** in de eerste plaats, want verrassing is de sleutel van de moderne strategie. Het is echter een in de jongste geschiedenis herhaalde malen gemaakte fout om van een toekomstige grote oorlog te veronderstellen, dat die van korte duur zal zijn. De initiële agressie zal onvergelijkbaar harder aankomen dan in het pre-nucleaire verleden, maar men dient tevens voorbereid te zijn op een voortzetting van de strijd.

b) **Afschrikken, voorkomen** is nu meer geboden dan ooit. Behalve in een gezond moreel van de gehele volken ligt deze afschrikking in een gereed militair apparaat, dat het juiste personeel en materieel heeft en strategisch en tactisch beter kan opereren dan de rustverstoorder. Te land ligt de afschrikking in onze directe omgeving in het opstellen van leger- en ondersteunende luchtmachteenheden in het gebied tussen ons grondgebied en het IJzeren Gordijn. Ter zee wordt de deterrant gevormd door zeestrijdkrachten, die operatief gereed zijn (met alles, wat dit aan bevelvoering, logistieke ondersteuning, geoefendheid impliceert) en die geacht mogen worden een escalatie ter zee te voorkomen.

c) Het bondgenootschap bestaat nu **geografisch** uit het Noordamerikaanse continent (de VS en Canada), de Noordatlantische Oceaan (de naamgever van de NATO) en het Westeuropese bruggehoofd (geografisch klein, uiterst industrieel en kwetsbaar, dicht bevolkt, in de vorm van een schier-eiland).
Op dit bruggehoofd ligt Nederland bij de monding van grote handelsrivieren. In de geschiedenis van ons volk nemen varen en vliegen een grote plaats in. Onze levenslijnen liggen voor een heel groot deel over de zee. De aanleg en de ervaringen in ons volk wijzen toch wel belangrijk in een maritieme richting.

Bovenstaande factoren zijn voorname redenen, waarom de huidige dosage van de beschikbare, budgettaire middelen — de verzekeringspremie in geld, die ons volk wil betalen in verband met de bedreiging — aan een onbevooroordeelde analyse behoort te worden onderworpen. Het voorlichten van een politieke partij als onze CHU op een wijze als tot nu toe was niet bevorderlijk voor een goede oordeelsvorming. Het zal moeten gaan om gezamenlijke (inter-service) kennis en niet die van één zijde.

Tenslotte wil ik nog nader uiteen zetten, waarom naar mijn mening het ministerschap van Defensie (niet „van Oorlog") en het staatssecretariaat bij Defensie van een militair of een recentelijk ex-militair onjuist is. De politieke chef zal het politiek directief opstellen, de hem voorgelegde, daaruit voortvloeiende behoefte-analyse al dan niet volledig overnemen, het overleg met het parlement voeren en tenslotte duidelijk verklaren en zelf accepteren, welke risico's er eventueel genomen worden.

De ex-militairen — hoe er ook over hun andere goede eigenschappen gedacht mag worden — zullen uit hun menselijke aard, zij werden er tientallen jaren toe opgeleid, ook op de stoel van de chef van de staf bevelhebber willen gaan zitten. De politieke en de militaire leiding hebben ieder een geheel andersoortige verantwoordelijkheid en behoren daar over en weer ruimte voor te laten.

De militair zal de politicus moeten overtuigen van de juistheid van zijn behoefte aan strijdkrachten, omgekeerd zal de politicus aan de militair dienen duidelijk te maken, dat de politieke richtlijnen en de toegewezen middelen optimaal zijn om de belangen van de staat te beschermen, om koningin en vaderland zo goed mogelijk te dienen.

ALKMAAR, 31 augustus 1970.

L. E. H. Reeser,
vice-admiraal b.d.

(Vervolg van pagina 2)

eens bewees, eigenschappen voor de strijd te land te hebben, wordt dan eerst geschonden. In een tijd van „nucleair deterrents" verstraat in Amsterdam gaat en u neemt negen willekeurige mensen bij elkaar, dan moet u zien, dat twee van hen niet gestemd hebben, één koos de kabouters, twee prefereerden de communisten, drie nieuw-links, één de KVP en de tiende van de negen stemde AR of CHU. Dan moet men ook beseffen, dat de uitoefening van gezag bij zo'n constellatie heel moeilijk wordt.'"

Ongelukkig gekozen

De christelijk-historische fractievoorzitter zei het tijdstip van het invoeren van het slaapverbod voor de Damslapers hoogst ongelukkig gekozen gevonden te hebben. „Het stadsbestuur begaat dan nog de stommiteit zijn maatregel drie dagen tevoren aan te kondigen met het al even ongelukkig gekozen aanvangsuur van zes uur 's avonds. Televisie en persfotografen van heinde en ver komen naar Amsterdam om niets van het feest te missen. Op maandag 24 augustus gaat het echt fout. Zoals iedereen — behalve het stadsbestuur zelve — had verwacht. Het stadsbestuur verwachtte hoogstens „speelse reacties". Om zeven uur waren 1.000 man voor dit spelletje op de Dam aanwezig."

De heer Mellema zei het eens te zijn met de minister-president, dat men zich moet hoeden voor wijsheid achteraf. „Het is hier bovendien niet de plaats om in alle details af te dalen. De burgemeester van Amsterdam is de eerst verantwoordelijke en de gemeenteraad van de hoofdstad is de plaats waar een debat thuis hoort."

Taxatiefouten

Het is, volgens de heer Mellema, een ernstige zaak, dat fouten gemaakt zijn, met name taxatiefouten. „Taxatiefouten zijn gemaakt in het uitgangspunt, in de tijd, in het standpunt van hen die naast de eigenlijke filosofisch ingestelde Damslapers de Dam bevolkten, in de reactie van het publiek en in de herhaling." De heer Mellema zei het niet eens te zijn met dat deel van de regeringsnota, waarin zijns inziens een te sterke lof voor het Amsterdamse stadsbestuur doorklinkt.

De heer Mellema zei niet te willen behoren tot diegenen, die het nationaal monument op de Dam te Amsterdam zouden willen verplaatsen. „Dat monument hoort daar, het moet er blijven. Ik begrijp, dat verwanten van de gevallenen, wier as in het monument is ingemetseld, ernstige bezwaren hebben tegen de situatie van de laatste maanden. Ik vond, dat juist de jeugd die zich afzet tegen de huidige maatschappij, gevoel moet hebben voor die piëteit die hier vereist is. Ik ben er niet van overtuigd, dat een kern van de Damhabitués dat ook niet heeft. Wat zich om hen heen heeft gegroepeerd is van een andere instelling en komt daar met andere oogmerken. Ik dacht, dat deze groep een onhoudbare situatie creëert en dat zij het is, die handelen noodzakelijk maakt. Handelen naar meerdere kanten. Ik denk hier aan een goed jeugdbeleid in al zijn facetten, maar ook aan een meebouwen aan een betere mentaliteit van de oudere generatie."

De heer Mellema liet er overigens geen misverstand over bestaan, dat zijn fractie het slaapverbod juist vond. Maar als je als gemeentebestuur handelend optreedt, moet je zorgen geen onnodige risico's te lopen: zes uur 's avonds was een verkeerde tijd omdat dan iedereen in de gelegenheid is te gaan kijken. „Ieder ander uur tussen 12 uur 's nachts en 6 uur 's avonds was beter geweest."

Twee maten

De christelijk-historische fractievoorzitter zei, dat de voorbereiding van de politie beter was dan in 1966. „Deze keer is er geen vacuum gevallen, maar toch ben ik niet tevreden. Niet minder dan 176 man gemeentepolitie en 200 man marechaussee, een kleine 400 man, waren nodig om de rust te herstellen. Eén van de trieste conclusies van het optreden van het marinepersoneel is, dat 70 ongegradueerde militairen, ongewapend, alleen met witte petten en koppelriem, in no-time de Dam schoonveegden. Ondanks de algemeen verbreide sympathie van het Nederlandse volk voor de bliksemactie van deze mariniers wil ik er geen misverstand over laten bestaan, dat dit recht in eigen handen nemen niet valt te verdedigen. Maar als men dat uitspreekt, dan moet ik toch wel zeggen, dat men bij dat eigenmachtig optreden (wat tegenwoordig veelvuldig voorkomt en wat men dan graag buitenparlementaire acties pleegt te noemen) met twee maten oordeelt."

De heer Mellema zei, dat het Tweede Kamerlid voor de PvdA, Hans van den Doel, op de frontpagina van het Vrije Volk, in zwembroek, trouwring en baard gekleed, als een soort nationale zwemheld wordt afgebeeld, omdat hij tegen het democratisch besluit van de gemeenteraad in 't Harde mee had gekraakt. Krakende kabouters, aldus de heer Mellema, worden door velen positief beoordeeld.

Wet en kader

„Individuele en collectieve vrijheden, alsmede de stabiliteit en de veiligheid van een gemeenschap kunnen alleen gedijen, wanneer de wet soeverein is en orde het kader, waarbinnen de mensen concurreren op sociaal, economisch en politiek terrein", aldus de heer Mellema.

„De grootste vijand van de menselijke sociale orde is geweld als uitlaat voor allerlei instincten, geweld als vervangingsmiddel van normen en wetten. In georganiseerde gemeenschappen komt het voort uit de radicalisering van politieke en sociale strijd. De geschiedenis van de mensheid toont een lange rij van tyrannen, avonturiers, gekken en demagogen, die geweld hebben aangeprezen als het meest creatieve feit in het historisch proces. En telkens waren er mensen die graag luisterden en klaar stonden om de woorden in daden om te zetten."

De heer Mellema zei, dat alles bij elkaar genomen, de instincten van de mens genomen moeten worden voor wat zij zijn. Zij moeten echter in toom worden gehouden door zelfdiscipline en de regels van georganiseerde gemeenschappen.

„Zo niet, dan weten wij exact wat er gaat gebeuren: dit land heeft onder een hele echte dictatuur gezucht", aldus de christelijk-historische fractievoorzitter. En hij vervolgde: „Een georganiseerde gemeenschap pleegt misschien niet zo gauw zelfmoord, is misschien niet gespeend van de geboden van zelfbehoud en overleving, maar moet zeker niet ten prooi vallen aan geweld en chaos. Daarom moet zij alle mogelijke middelen aangrijpen om te voorkomen, dat anarchie zich in haar midden nestelt.

Aangezien orde de algemene voorwaarde is, waarop alle geciviliseerde politieke alternatieven berusten, zijn goevernementen verplicht die essentiële voorwaarde te handhaven. Geweld in zichzelf is steriel, maar wanneer het wordt uitgeoefend tegen de orde, waarop de beschaving en de vrijheid zijn gebaseerd, is het wezenlijk misdadig.

Het gebouw van een gemeenschap — in het bijzonder wanneer zij economisch en technisch vèr ontwikkeld is — kan onmogelijk langdurig de spanningen doorstaan van gewelddadige agitatie, van wanordelijk gedrag of van het verbleken van de wet. Het verderf zal om zich heen gaan grijpen met een toenemende snelheid en zal onvermijdelijk leiden naar de desintegratie van zo'n staat."

De heer Mellema herhaalde, dat hij de eigengereidheid van het marinepersoneel afkeurde. „Ik vind hun optreden van „zo doen wij dat even" fout. Als ik overigens de regering was, zou ik ze wel wat vaker de politie laten assisteren, wanneer dat nodig zou zijn. Maar hun illegaal optreden is op geen enkele wijze goed te praten."

H. Lokkerbol.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE

A. J. Kaland over:

Politieke verantwoordelijkheid van de christen

Op verzoek van de provinciale kerkvergadering in Zeeland heeft de Zeeuwse CH-gedeputeerde en lid van het Dagelijks Bestuur van de CHU, de heer A. J. Kaland, onlangs gesproken over: „De politieke verantwoordelijkheid van de christen in de ontwikkeling van de Zeeuwse samenleving". Enkele delen uit zijn betoog laten wij hieronder volgen:

„Ons onderwerp handelt over u en mij als christen.

De eerste vraag rijst dan meteen: Heeft een christen dan een andere politieke verantwoordelijkheid?

Hoewel wij voorzichtig moeten zijn met onze exclusiviteit, ben ik bereid de vraag volmondig met ja te beantwoorden.

Een christen zal zich niet met één bepaalde belangengroep mogen identificeren, noch uit een veroverde machtspositie een meerderheidswil zonder meer opleggen aan andere groeperingen. De politieke verantwoordelijkheid van de christen brengt met zich mee, dat in een nauwgezette afweging van belangen de arme èn de rijke, de liberaal en de socialist, de progressieve èn de conservatieve natuur, als naaste wordt behandeld. Daarom worden hoge eisen gesteld aan de christen. Eisen van oprechtheid en van verdraagzaamheid. Ook in de politiek. Van u en van mij.

In de kerk krijgen wij nog steeds te verstaan, dat wij niet alleen onze naaste moeten liefhebben, maar ook dat wij daar verantwoordelijkheid voor dragen. Terecht.

Voor onze naaste dichtbij en veraf. Nog lang voor ontwikkelingshulp in de politieke strijd werd geïntroduceerd, zijn wij als christen geleerd voor missie en zending een steentje bij te dragen. Maar ook dichtbij zijn zichtbare tekenen opgericht die bewijzen, dat de kerk, de christen, al vroeg zijn verantwoordelijkheid besefte voor de naaste. Dat geldt in het bijzonder in de gezondheidssector.

Nu vanwege gewijzigde maatschappelijke structuren de overheidstaak enorm is uitgebreid en onze individuele verantwoordelijkheid steeds meer collectief tot uiting komt, is het duidelijk, dat de christen ook in die collectieve verantwoordelijkheid geen verstek mag laten gaan.

Het is de politiek die onze samenleving beheerst en gezicht en inhoud daarvan bepaalt. Uiteraard met inachtneming van de mogelijkheden van het moment.

Een tweede vraag: Wat doet de christen met zijn politieke verantwoordelijkheid? Slechts een paar opmerkingen daarover. Bij de laatst gehouden verkiezingen, die zowel voor de Provinciale Staten als voor de gemeenteraden, zonder opkomstplicht zijn gehouden, kwam ruwweg een derde gedeelte van onze bevolking niet ter stembus. In de grotere gemeenten meer, op het platteland minder. Bovendien, sociologische verkenningen wijzen in de richting van een betere opkomst van de „confessionele" stemmers. Plaatselijke kennis wijst in de richting, dat de meest kerkelijke partijen, SGP en ARP, hun aanhang het trouwst zagen opkomen.

Voor wat **deze** politieke verantwoordelijkheid betreft, komt de christen er nog niet zo slecht af. Althans, relatief gezien. Maar is de christen van zijn politieke verantwoordelijkheid af als hij zijn stem heeft uitgebracht?

Nee, natuurlijk niet. Zeker een christen is er niet klaar mee om zijn eigen verantwoordelijkheid massaal over te dragen aan een paar mensen. Het meedenken, meedoen, medeverantwoordelijkheid dragen voor allerlei activiteiten die het gezicht van onze samenleving bepalen, is zonder meer plicht. Desondanks is de kerk altijd op zoek naar werkers in de wijngaard. In allerlei andere samenlevingsverbanden is het niet anders. Ondanks het broeders hoeders zijn, loopt de christen nog altijd, net als in de gelijkenis, om de hulpbehoevende heen. De naaste, de samenleving, ook in Zeeland, heeft vele noden en behoeften.

Zeelands gedaanteverwisseling

We leven snel en we vergeten veel. Zeeland nu is aan een gedaantewisseling bezig. Wat daaraan is voorafgegaan, is geen kleinigheid. Eén dezer dagen las ik ergens, dat techniek, economie en communicatie het gezicht van de wereld hebben veranderd. En inderdaad, ook in Zeeland bleek de techniek tot veel in staat. Zeegaten werden en worden afgesloten; kilometers lange bruggen zijn en worden gebouwd; een kernenergiecentrale is in aanbouw en een diepgaande studie heeft uitgewezen, dat een tunnel onder het 30 meter diepe vaarwater van de Westerschelde technisch uitvoerbaar is.

De economie voert de produktie op, steeds meer. En nog worden niet alle behoeften bevredigd. Noch onze individuele, noch onze collectieve.

We willen meer woningen - of een betere - meer wegen, meer sportaccommodatie, meer recreatieve voorzieningen, meer voorzieningen voor bejaarden, zwakzinnigen en chronisch zieken. We willen meer aan maatschappelijke dienstverlening doen en aan cultuur, onderwijs en vorming. Van alles willen we meer! En de economie braakt de middelen uit, als een computer de cijfers...

Communicatie

En nu de communicatie. De moderne communicatiemiddelen zijn erg mededeelzaam. Een moord in Amsterdam en een toespraak van Agnew, we horen er vrijwel direct van. Maar communicatie is meer, dacht ik. Ik denk dan meer aan communicerende vaten: met elkaar in verbinding staan. Daar schort nogal wat aan, ook in de kerk.

Een lezer van Hervormd Nederland schrijft in het laatste nummer nog over het gebrek aan communicatie, dat hij voornamelijk zoekt in het feit, dat het overgrote deel van de hervormden, zoals ook tijdens de algemene kerkvergadering bleek, niet of onvoldoende op de hoogte was van hetgeen de kerk dacht, sprak, schreef of deed.

In hoeverre is kennisneming van de motivatie die aan de huidige Zeeuwse ontwikkeling ten grondslag ligt in overeenstemming met de politieke verantwoordelijkheid van de christen in onze Zeeuwse samenleving?

Bij een algemene Zeeuwse Volksvergadering zouden we wel eens hetzelfde kunnen constateren als tijdens de AKV.

Het dragen van politieke verantwoordelijkheid als christen eist bereidheid tot het opnemen van informatie. Evenzeer bereidheid tot communicatie. Slechts bij een goede communicatie, in de geest van oprechtheid en verdraagzaamheid, kan techniek en economie tot volle ontplooiing komen. Uiteraard ten dienste van de mens.

Naar mijn overtuiging zou de politieke verantwoordelijkheid van de christen in de ontwikkeling van de Zeeuwse samenleving moeten leiden tot actieve politieke deelname, waarbij oprechtheid en verdraagzaamheid zichtbare herkenningstekenen zouden moeten zijn.

Nu u iets weet van mijn algemene benadering, wil ik graag in deze provinciale kerkvergadering, als lidmaat van die kerk, mijn eigen politieke verantwoordelijkheid nog eens wat nader toelichten.

Milieu, kerkelijke gebondenheid en maatschappelijke afkomst hebben mij de keuze naar de CHU niet moeilijk gemaakt. Een eerste oriëntatie in 'n jongerenbeweging en de daarop gevolgde jarenlange discussie in plaatselijk, provinciaal en nationaal verband van de CHU, geeft mij de overtuiging dat ik destijds een goede keuze heb gemaakt. Ik kan me overigens wel indenken, dat een andere keuze eveneens tot voldoening zou hebben geleid.

Niettemin zou ik met name de vele leidslieden van de kerk, nog eens willen vragen hun politieke verantwoordelijkheid nog eens te toetsen aan de bijbelse normen. Het zou dan wel eens kunnen zijn, dat bij een actieve bemoeienis met de politiek, de zoveel bekritiseerde confessionele politieke organisatie, als **saamhorigheidspartij,** de beste gelegenheid bood tot communiceren in een geest van oprechtheid en verdraagzaamheid, waaruit politiek handelen in de goede richting voortkomt.

Acht jaar werk als gedeputeerde in Zeeland betekent in concreto:

a) gestage arbeid om de zeer uiteenlopende problematiek onder de knie te krijgen, zodat een eigen inbreng mogelijk is;

b) onderkenning van de structuurwijziging van onze samenleving, ook in Zeeland, waardoor voor bepaalde bevolkingsgroepen hun bestaansmogelijkheid verloren ging — landbouw, visserij en kleine middenstand — maar ook aanbod van een jongere generatie, beter geschoold en toegerust dan ooit te voren, zowel jongens als meisjes;

c) erkenning van de plicht die de overheid heeft, daar waar mogelijk nieuwe bestaansbronnen aan te boren, althans de totstandkoming daarvan bevorderen, aangepast aan het ontwikkelingsniveau van de bevolking;

d) afweging van alle belangen bij het nemen van diep ingrijpende beslissingen, na advisering door vele deskundigen;

e) ten volle overtuigd van de juistheid van de diverse maatregelen die door overheid en particulieren zijn getroffen, op allerlei niveaus, waar de huidige ontwikkeling uit voortkomt.

Protest

Desondanks tekenen bepaalde bevolkingsgroepen protest aan. De boventoon is vrees voor milieubederf en onvrede over het feit, dat anderen beslissingen nemen, zonder dat zij daarin kunnen meepraten, c.q. meebeslissen.

Daar kan je als politicus niet om heen. Zeker als christen niet. Dat doen we dan ook niet. We wisten en weten heel goed wat we doen. Net als ieder die een auto koopt. De laatste weet ook dat hij risico's neemt voor zichzelf en voor de ander. Met iedere meerdere auto neemt de verkeersonveiligheid toe, waardoor menselijk leven bedreigd wordt en materiële schade toeneemt. Bovendien ook nog de luchtverontreiniging. Desondanks kopen we auto's, ook in Zeeland, ook de protesterenden.

Eén dezer dagen heeft een gedeputeerde in Noord-Holland in een hem welgezind dagblad met enige trots gewag gemaakt van het instellen van een nieuwe portefeuille milieubeheer.

Vier jaar geleden deden wij het, op mijn voorstel, in Zeeland, waarbij ik zelf de portefeuille „luchtverontreiniging" kreeg. Toen reeds stelden wij een raad in om de communicatie te bevorderen en trokken we de schaarse deskundigen uit den lande aan om ons behulpzaam te zijn bij het oplossen van de nieuwe problemtiek die op ons af kwam. Desondanks zijn er critici die denken, dat er conform de woorden van Karel Appel maar wat aangerotzooid wordt. Het is dwaasheid, maar ook onzindelijk, te denken dat het provinciaal beleid, ook mijn aandeel daarin, gericht zou zijn op het scheppen van mogelijkheden tot het maken van grote winsten door buitenlandse kapitalisten en het aantrekken van buitenlandse koelies voor het vuile werk.

Dat desondanks zulke gedachten worden geuit, is een bewijs van de stelling, dat de communicatie achterblijft bij techniek en economie.

Het lijkt aannemelijk te stellen, dat de christen in deze Zeeuwse ontwikkeling een speciale politieke verantwoordelijkheid draagt met betrekking tot de communicatie. Mijnerzijds aarzel ik nooit in de Staten en daarbuiten, opening van zaken te geven en in contact te treden met allerlei groeperingen.

Ondanks de vele informatie, die met name ook een Provinciale Zeeuwse Courant vrijwel dagelijks geeft, zowel in nieuws als in commentaar, is de kennis van zaken bij vele discussiepartners gering. En u, PKV, kunt uw eigen verantwoordelijkheid echt niet volledig overdragen aan ds. Strating, één van de weinigen, die betrokken is bij en verantwoordelijkheid draagt voor diverse ontwikkelingsfacetten van de Zeeuwse samenleving.

Maar er is ook nog een ander protest. vrees voor zedenbederf, vrees voor normloosheid en het meegesleurd worden in de maalstroom van deze tijd, vol protest en nihilisme.

Het is minder luidruchtig, maar het is er wel. Meerderen menen, dat zij hun politieke verantwoordelijkheid, via hun stem, dan maar aan de SGP moeten overdragen.

In Middelburg is het aantal raadszetels sinds 1965 van 1 op 3 gekomen. Het lijkt er soms op, dat de kerk dit protest minder serieus neemt. Toch is het vaak afkomstig van zeer gelovige christenen.

Maar een christen kan zich er echt niet vanaf maken met een protestkreet tegen Agnew of Portugal, tegen milieubederf of zedenverwildering. De christen moet meedoen, actief worden.

Aan het slot van mijn verhaal wil ik nog even iets kwijt. In 1922 schreef De Savornin Lohman een brochure „de scheidslijn" met als ondertitel: De kerk verdeelt, het Evangelie verenigt. De kerkelijke en politieke afscheiding had Lohman sterk aangegrepen. Dat was in de tijd van het radikale verticalisme. Theologische twistgesprekken leken de overhand te voeren. Nu leven we in een periode, waarin het horizontalisme wat centraler lijkt te staan. Kennisdragende van de historische twistgedingen in het verleden, is het goed dat de kerk daar lering uit trekt.

De kerk zal nu dienen te voorkomen, dat het in het horizontale tot twistgesprekken komt.

In de tijd van de oecumene mag de kerk niet meer verdelen. Ook niet in het waar maken van haar politieke verantwoordelijkheid.

In de communicatie met andersdenkenden, in het opkomen voor de belangen van allen, in het uitdragen van de Evangelische boodschap in volle omvang, zal de christen zijn eigen politieke bijdrage kunnen leveren. Ook aan de ontwikkeling van de Zeeuwse samenleving. En daar verantwoordelijkheid voor dragen."

A. J. Kaland.

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

Minister Udink:

Ontwikkelingssamenwerking is structuurverandering

Drs. B. J. Udink, minister voor Ontwikkelingssamenwerking, heeft op 4 september jl. op de conferentie van jonge protestantse politici te Rijswijk gesproken over ontwikkelingsstrategie. De minister zei in zijn betoog:

Eén van de belangrijkste gevolgen van de Tweede Wereldoorlog is zonder twijfel geweest de snel in omvang en intensiteit toegenomen gemeenschappelijkheid van nationale en internationale belangen. Geen land, hoe groot of klein, waar ook gelegen, in welk stadium van ontwikkeling, op welk stramien ook geregeerd, kan zijn bestaan thans losmaken uit het grotere verband waarvan wij deel uitmaken. Wij zijn allen, of wij willen of niet, onherroepelijk bij de voortschrijdende ontwikkeling van de wereld als geheel betrokken.

Van dit planetaire ontwikkelingsproces maakt de samenwerking tussen meer en minder ontwikkelde landen een integrerend deel uit. Zij behoort tot de belangrijkste vraagstukken, waarvoor de wereld zich thans en in de komende tien en tientallen jaren ziet gesteld. Het is een vraagstuk, dat zich over grote delen van de aarde uitstrekt en enorme aantallen mensen omvat. Onze bemoeienis ermee spruit niet voort, zoals wel eens beweerd is, uit de behoefte ons bezig te houden met problemen, die ons als natie eigenlijk niet aangaan. Het vraagstuk raakt ons — niet alleen op grond van humanitaire overwegingen, maar ook omdat zijn politieke relevantie voor ons land niet minder groot is dan die van de Europese integratie, ja zelfs die van de vraagstukken van oorlog en vrede en de confrontatie tussen Oost en West. Wij maken deel uit van een wereld, waarin het soevereine eigenbelang niet langer het uitsluitend uitgangspunt van internationale politiek kan zijn, of, omgekeerd, waarin de belangen van andere landen wegende factoren zijn die onze politiek mede beïnvloeden en richting geven.

Deze constellatie brengt mij op een belangrijk facet van de Nederlandse ontwikkelingspolitiek. Het Nederlandse hulpverleningsbeleid bestaat niet alleen en niet eens in de eerste plaats uit onze bijdrage aan geld. Onze hulpverlening, uitgedrukt in geld, of in de vorm van goederen, of door middel van het uitzenden van deskundigen en vrijwilligers, vormt een onderdeel van ons beleid, waarvan het grote doel is het tot stand brengen van internationale samenwerking en vooruitgang.

Dit doel is niet willekeurig gekozen, maar vindt zijn ratio in de aard van het ontwikkelingsprobleem zelf. Dat probleem wordt maar al te vaak gesimplificeerd door het voor te stellen, alsof het kan worden opgelost door het overhevelen van de rijkdom van de één naar de armoede van de ander. Als de zaken zo eenvoudig lagen, zou internationale samenwerking overbodig zijn en zou men simpelweg kunnen volstaan met een administratief bureau, dat de hulpgelden doorgeeft en boekhoudkundig verantwoordt. De armoede in de ontwikkelingslanden is echter van structureel sociaal-economische aard en vindt haar voortzetting in de internationaal-politieke en economische verhoudingen. Dit vraagstuk kan alleen tot een oplossing worden gebracht door die beide, onderling samenhangende, structuren te veranderen.

Nieuw VN-instrument

Over de wijze waarop deze structuren veranderd moeten worden, zijn de meningen verdeeld. Op zichzelf behoeft dat geen verbazing te wekken. Er zijn ongeveer negentig ontwikkelingslanden, en — de communistische landen buiten beschouwing gelaten — een vijftiental donorlanden. Er is bovendien een groot aantal internationale lichamen in het leven geroepen.

Steeds meer deed zich de behoefte gevoelen aan een wereldwijd ontwikkelingsplan. Het zal u allen bekend zijn, dat aan de voorbereiding van een dergelijk plan, of ontwikkelingsstrategie, zoals dit plan is gaan heten, thans de laatste hand wordt gelegd. Op 24 oktober aanstaande zal met de aanvaarding van dit document door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het Tweede Ontwikkelingsdecennium worden afgekondigd. Daarmee zal, op basis van de vast te stellen doeleinden en aan te geven maatregelen, een nieuw instrument zijn geschapen, dat de ontwikkeling van de minder welvarende landen in versneld tempo tot verwezenlijking moet brengen.

Het zal een ieder duidelijk zijn, dat met aanvaarding van dit document nog niet op slag alle moeilijkheden overwonnen zijn, waarmee de internationale ontwikkelingspolitiek te kampen heeft. Een dergelijke pretentie zou trouwens in strijd zijn met het karakter van het ontwikkelingsvraagstuk, dat een oplossing binnen een luttel aantal jaren bij voorbaat uitsluit. De ontworpen strategie is niet meer, hoewel ook niet minder, dan de institutionele bekisting, waarin het cement van een nieuwe wereldsamenleving zal moeten worden gestort.

Gegeven de vele onberekenbare factoren waaraan de politiek, als ook processen van demografische, sociale en economische verandering, onderhevig zijn, kan niemand met absolute zekerheid voorspellen of de gestelde doeleinden alle binnen de daarvoor uitgestippelde termijn bereikt zullen worden. Moeilijkheden, tegenslagen, natuurrampen, wellicht zelfs revoluties kunnen het zorgvuldigst uitgewerkt patroon verstoren, ontwikkelingen vertragen of soms ook versnellen en een meer of minder ingrijpende aanpassing aan nieuwe omstandigheden noodzakelijk maken. Dit neemt niet weg, dat de strategie, zoals zij thans wordt voorbereid, de onontbeerlijke noemer is die de talrijke tellers van soms tegengestelde, vaak verstrengelde en altijd verweven belangen tot een gemeenschappelijk internationaal-politiek beleid kan herleiden. Onder deze gezichtshoek moet de betekenis van de strategie dan ook hoog worden aangeslagen.

Ook sociale hulp

Internationalisering van het ontwikkelingsbeleid kan ook het antwoord geven op de vaak en door velen gestelde vragen omtrent de doelmatigheid van de hulpverlening, en op de twijfels en de skepsis, die aan de wortels knagen van het ontwikkelingswerk. Zo hoort men nogal eens het verwijt, dat de hulpverlening te eenzijdig wordt gericht op economische groei met verwaarlozing van de sociale sector in de ontwikkeling van de derde wereld. Ik acht dit verwijt in het huidige tijdsbestek niet meer terecht.

Is de eerste schrede op de weg der ontwikkeling er ook één van sociale aard, ook de finale doeleinden van ontwikkeling zijn van sociale aard. Het stellen van economische criteria zijn slechts een middel om die uiteindelijke doeleinden te bereiken. Men zou zeggen, dat dit nogal duidelijk is en dat men ons voor wel erg onnozel houdt als men zou willen beweren, dat wij een zo eenvoudige waarheid zouden willen betwisten. Een dergelijke bewering mist bovendien grond. In de ontwikkelingsstrategie neemt de sociale ontwikkeling een belangrijke plaats in. In het rapport van de commissie Tinbergen, één der basisdocumenten van de strategie, wordt op het belang van sociale ontwikkeling de volle nadruk gelegd. Hoogstens kan worden toegegeven, dat de economische doelstellingen in de strategie in kwantitatieve zin concreter zijn geformuleerd dan de sociale, een verschijnsel dat zijn logische verklaring vindt in het feit, dat eerstgenoemde doeleinden zich naar hun aard nu eenmaal gemakkelijker laten kwantificeren dan de laatste.

Geen steun aan revolutie

Van meer politiek karakter is de vraag in hoeverre het ontwikkelingswerk wordt belemmerd of zelfs onmogelijk gemaakt door de structuur van de maatschappij, zoals deze thans zowel in de geïndustrialiseerde als in de minder ontwikkelde landen wordt aangetroffen. Wat de ontwikkelingslanden betreft, valt niet te ontkennen, dat de maatschappelijke structuur in een aantal van deze landen niet alleen door de graad van ontwikkeling der bevolking — waaraan nu eenmaal niet op stel en sprong iets valt te veranderen — maar ook door een zekere institutionele verstarring en het handhaven van feodale voorrechten een allen ten goede komende ontwikkeling in de weg staat.

Een werkelijk sociale politiek ontbreekt in deze landen. Dit feit heeft meer radicaal denkenden er toe gebracht de idee aan te hangen van de revolutie en te propageren, dat ontwikkelingsgelden onder meer voor het steunen van revolutionaire bewegingen zouden moeten worden aangewend. Ik heb al meermalen in het openbaar betoogd, dat dit laatste in elk geval moet worden afgewezen. Het steunen van revolutionaire bewegingen met uit donorlanden afkomstige overheidsgelden zou de internationale vrede en veiligheid in ernstig gevaar brengen.

Ik wil daaraan nog toevoegen ook in het algemeen geen voorstander te zijn van de idee revolutie aan te wenden als middel om structuurveranderingen door te voeren. Niet langs revolutionaire weg moeten en behoeven de structurele en sociale problemen in de betrokken landen te worden opgelost, maar door het op gang brengen van een groeiproces, als produkt van factoren, waartoe ook buitenlandse hulp en internationale samenwerking behoren. Dit groeiproces schept in zichzelf de ruimte, waarbinnen een sociale herstructurering kan plaatsvinden, die een maatschappij oplevert, waarin meer gelijkheid en meer rechtvaardigheid heersen. De moderne welfare-state van het hoogontwikkelde Westen, waarop zeker nog wel kritiek mogelijk is, is er niettemin het voorbeeld van hoe langs evolutionaire weg economische groei tevens wordt vertaald in sociale structuurverandering.

Waar stagnatie heerst, kan structuurverandering slechts plaatsvinden door geweld, door een revolutie, waarin nieuwe belangen worstelen met gevestigde belangen om hun deel van een menselijk bestaan te ontrukken aan de greep der heersende groepen. Waar groei is, kan de worsteling tussen nieuwe en gevestigde belangen plaatsvinden in de nieuwe ruimte die door die groei wordt geschapen en kan een herverdelingsproces op gang komen, waarbij alle maatschappelijke groeperingen hun hoop op vooruitgang kunnen behouden. Hier ontstaat de ruimte, waarbinnen geweld plaats kan maken voor overreding, waar dictatuur kan wijken voor democratie, waar revolutie kan worden vervangen door evolutie.

Het vervangen van stagnatie door groei is daarom het sleutelwoord voor de vooruitgang in vrede, voor de convergentie van intenties en belangen van maatschappelijke groepen binnen de arme landen en van de arme en rijke landen samen in een internationale samenwerking, waarbij de armen en de rijken beide profiteren, zij het de armen meer dan de rijken. Het internationale forum is op deze basis van groei de bij uitstek geschikte plaats en het meest geëigende middel om te bereiken, en er druk op uit te oefenen, dat tegenover de verplichting van de rijke landen hulp te geven, de ontwikkelingslanden zich verbinden tot het voeren van een reëel en sociaal ontwikkelingsbeleid, dat vooral de armen en armsten ten goede zal komen.

Een niet minder fundamentele kritiek wordt geleverd door hen, die er de nadruk opleggen, dat het vooral de maatschappelijke structuur in de geïndustrialiseerde landen is, die de ontwikkeling van de derde wereld belemmert. Zij wijzen de ontwikkelingssamenwerking in haar huidige vormen van de hand en voeren aan, dat het vooral de internationale handelsstructuur is — de ruilvoetverslechtering, vermindering van het aandeel van de derde wereld in de wereldhandel, het stelsel van invoerrechten en dergelijke — waardoor de welvarende landen zich ten koste van de arme landen verrijken. Niet ontwikkelingshulp, maar ingrijpende structuurveranderingen zijn het middel om de derde wereld uit de houdgreep van het Westen te bevrijden.

Evenals dit ten aanzien van de sociale ontwikkeling van feodaal gestructureerde landen in de derde wereld het geval is, acht ik internationale samenwerking het **enige** doelmatige middel om de voorgestane veranderingen te verwezenlijken. Er is niemand die beweert, dat zij reeds een in alle opzichten volmaakt functionerend instrument is. Men mag de hoop koesteren, dat dit instrument, na aanvaarding van de ontwikkelingsstrategie, aanzienlijk aan kracht en doelmatigheid zal winnen, maar ook dan zal het weefsel van internationale verbindingen en verplichtingen mazen en weeffouten vertonen. Wat echter ook haar tekortkomigen zullen zijn, zij zullen gering zijn in vergelijking tot de kortsluitingen, de frustraties en bovenal het tijdverlies, waarmee de poging tot het doorvoeren van ingrijpende hervormingen zonder de minste twijfel gepaard zal gaan.

Misschien moet ik nog één stap verder gaan. Misschien is het veeleer zo, dat structuurveranderingen het gevolg zijn van ontwikkeling en niet omgekeerd. Ik meen op goede gronden te kunnen stellen, dat de ontwikkelingssamenwerking zelf reeds een structuurverandering inhoudt en een volstrekt nieuw en in historische zin uniek verschijnsel is in de interstatelijke verhoudingen. Met alle kracht van onze wil en alle helderheid van onze geest moet deze ontwikkeling verder worden uitgebouwd en vervolmaakt. Dat is de taak, die ons de komende jaren te wachten staat en die niet zwaarder is dan waartoe de wereldsamenleving als geheel, op basis van gezamenlijke planning, actie en controle, in staat moet worden geacht.

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

Toekomstige drinkwatervoorziening vergt zeer veel speurwerk

Uit oogpunt van gezondheidsbescherming bevolking

Naar aanleiding van een desbetreffende vraag van de heer Dusarduijn hem nader te informeren met betrekking tot het speurwerkprogramma voor de toekomstige drinkwatervoorziening heeft dr. Kruisinga de Tweede Kamer der Staten-Generaal een brief toegezonden.

De noodzaak van het wetenschappelijk onderzoek klemt vooral aangezien door nieuwe vervuilingsstoffen van de moderne industrieën nieuwe gezondheidsbeschermingsvraagstukken rijzen.

Zowel de zware metalen als kwik en arsenicum als de insektenbestrijdingsmiddelen voegen nieuwe gezondheidsbeschermingsvraagstukken aan de bestaande op het gebied van de drinkwatervoorziening toe.
Voorraadvorming van oppervlaktewater zal zowel bovengronds als ondergronds noodzakelijk zijn. Uit een oogpunt van volksgezondheid en nationale economie moeten hoge eisen worden gesteld aan het afgeleverde produkt.
Naar het oordeel van dr. Kruisinga zullen ook vooral de toekomstmogelijkheden voor de verschillende ontzoutingstechnieken moeten worden geëvalueerd.
In het afgelopen jaar heeft de staatssecretaris overleg gevoerd met de VEWIN, waarbij de afzonderlijke speurwerkprogramma's in overeenstemming met elkaar werden opgesteld.
Door dr. Kruisinga wordt een overeenkomst met de VEWIN bevorderd, waarbij de onderzoekprogramma's voor gemeenschappelijke rekening, in gezamenlijk overleg vast te stellen en uit te voeren, nader worden geregeld.

Programma van onderzoekingen

Het speurwerkprogramma kan naar zijn feitelijke inhoud worden verdeeld in de volgende hoofdgroepen:

1. virologisch-toxicologisch onderzoek oppervlaktewater;
2. organische stof onderzoek oppervlaktewater;
3. limnologie;
4. ontzouting;
5. kunstmatige infiltratie;
6. filtratie en coagulatie;
7. geo-hydrologie;
8. constructie en distributie.

De staatssecretaris acht met name het onderzoek in de eerste hoofdgroep vanuit een oogpunt én van verantwoorde watervoorziening én van acceptabel gezondheidsbeschermingsbeleid van essentieel belang.

1. Onderzoek water op giftige stoffen en bacteriën

Het oppervlakte water dat zal moeten worden gebruikt voor de bereiding van drinkwater in Nederland, is vervuild door afvalstoffen van menselijke en vooral industriële herkomst.
De verwijdering uit dit water van virussen en giftige stoffen, waaronder organische stoffen, insektenbestrijdingsmiddelen en zware metalen, is uit een oogpunt van volksgezondheid van het grootste belang.
Hierbij zullen tevens de resultaten van vispathologisch biologisch onderzoek moeten worden betrokken.
Onderzoek op aanwezigheid en resistentie van bacteriën en virussen in oppervlaktewater en tijdens de verschillende stadia van zuivering, behelst in het speurwerkprogramma naast detectie o.m. de ontwikkeling van zuiveringssystemen, waarmee doordringing van deze stoffen in het aan de consument geleverde water wordt vermeden.
De onder de hoofdgroepen 2 en 3 genoemde proefinstallaties kunnen mede aan dit onderzoek dienstbaar worden gemaakt.
Verwacht mag worden, dat de betekenis van het onderzoek in deze hoofdgroep in komende jaren sterk zal toenemen.
Immers enerzijds neemt het medisch en epidemiologische inzicht toe, waardoor beter de invloed van stoffen uit het milieu op de gezondheid kan worden vastgesteld.
Anderszins kan worden geconstateerd, dat door de bij het stijgend nationaal inkomen stijgende produktie steeds meer stoffen in ons milieu komen, die fysiologisch actief zijn en waarvan verwacht moet worden, dat zij de gezondheid van de mens diepgaand beïnvloeden.
Als illustratie moge in dit verband worden genoemd de invloed van de toename van kwik in de omgeving van de mens op de gezondheid van de mens. Als bijlage bij het schrijven is gevoegd de samenvatting en de conclusies van een rapport: Milieuverontreiniging met kwik en kwikverbindingen. (Kwalitatieve en kwantitatieve aspecten voor het fysisch milieu en gevaren voor de volksgezondheid uit het Instituut voor Gezondheidstechniek).
In het bijzonder vestigt dr. Kruisinga daarbij de aandacht op:

a) Het opvallend hoge kwikverbindingengebruik in bijv. Japan en Nederland (3.000-5.000 g/km2).

b) Op de jaarlijkse aanvoer van kwik naar ons land via rivierwater (plm. 100 ton per jaar, waarvan 10 ton naar het IJsselmeer).

c) De in enkele landen waargenomen effecten op de gezondheid van hogere kwikconcentraties in het milieu van de mens.

2. Organisch stofonderzoek in water

Organisch stof in water kan leiden tot beinvloeding van de gezondheid van de ebruiker. Het leidt ook tot reuk- en smaakbezwaren van drinkwater, dat uit deze grondstof is bereid. Het is noodzakelijk te bepalen welke stoffen hiertoe aanleiding geven.

Ondergetekende moge in dit kader nog verwijzen naar de recent aan de Gezondheidsraad gezonden adviesaanvrage. Deze betreft de kwaliteitscriteria van water uit een oogpunt van gezondheidsbescherming. De adviesaanvrage is als bijlage bij het schrijven gevoegd.

3. Limnologie (invloed dieptespaarbekken)

In ons land zijn tot nu slechts enkele ondiepe bekkens van bescheiden omvang in gebruik.
Praktijk-onderzoek op ruime schaal in diepe bekkens kan niet worden gemist. Hierbij staan de volgende punten voor ogen:

a) noodzaak van voorbehandeling van het ruwe water;

b) regelmatige verwijdering van bodemslib;

c) continue en discontinue destratificatie;

d) beheersing van algengroei en het zelfreinigingsproces in reservoirs;

e) zuiveringsmethoden van water uit spaarbekkens.

4. Ontzouting

In ons dichtbevolkte land zijn de terreinen voor opslag van water schaars. Dientengevolge dienen deze reserveringen te worden beperkt. Deze doelstelling kan enerzijds worden bereikt door verbetering van de kwantitatieve en kwalitatieve karakteristiek van het aangeboden oppervlaktewater. Het kan anderzijds door de ontwikkeling van nieuwe technieken ook worden bereikt.
Dr. Kruisinga heeft daarom als doelstelling het onderzoeken van de mogelijkheden die ontzoutingstechnieken bieden met hoge prioriteit in het programma opgenomen.
Het ontzoutingsonderzoek richt zich heden op drie technieken:

a) flashverdamping;

b) elektrodialyse;

c) omgekeerde osmose.

In de toekomst zal ook ontzouting door middel van „uitvriezen" moeten worden bestudeerd.
Reeds drie proefinstallaties zijn of worden opgesteld, t.w.:

— één voor flashverdamping in Terneuzen (naast de reeds in bedrijf zijnde waterfabriek ter plaatse), ter beschikking gesteld door Werkspoor Water;

— een voor elektrodialyse in Rotterdam, ter beschikking gesteld door Werkspoor Water;

— één voor omgekeerde osmose, besteld in Israël, op te stellen bij de Amsterdamse waterleiding.

5. Kunstmatige infiltratie

In het kader van de opstelling van de basisplannen wordt nagegaan in hoeverre infiltratie van water uit de rivier de Rijn mogelijk is in zandpakketten van voldoende omvang. Deze werkwijze wordt op het ogenblik met succes toegepast in de duinen van Zuid- en Noord-Holland.
Het Veluwe-massief zou mogelijk wellicht een tweede gebied en één van zeer grote betekenis voor deze wijze van verwerking van oppervlaktewater eventueel kunnen vormen.
Naar de huidige inzichten zou het leveringsvermogen van dit gebied mogen worden geraamd op ca. 1 miljard m3 per jaar. Dit komt overeen met het vierde deel van het leveringsvermogen, dat de werken van basisplannen zullen moeten omvatten.
Alvorens tot deze realisering te kunnen overgaan, dient de techniek van de infiltratie uitputtend te worden bestudeerd.
De staatssecretaris acht het volstrekt essentieel, dat de unieke rol van natuurgebied, die de Veluwe thans in ons land vervult, bij deze aanwending in geen enkel opzicht wordt aangetast.
Hiertoe dient een proefinstallatie op semitechnische schaal te worden gebouwd. Hierbij is de keuze gevallen op het terrein van Gemeentewaterleidingen Amsterdam te Bloemendaal. Met deze proefinstallatie dienen voorts de verwijdering van organische stoffen, toxinen, bacteriën en virussen door biologische oxydatie en zelfreiniging bij kunstmatige infiltratie, te worden bestudeerd. Ook dit laatste is uit een oogpunt van gezondheidsbescherming van grote betekenis.
De uitvoering van dit programma-onderdeel geschiedt op het terrein van de Amsterdamse waterleiding. De proefinstallatie is in aanbouw; in de loop van 1970 kan met het beproevingsprogramma worden aangevangen.

6. Filtratie en coagulatie

Hoewel deze techniek alleszins tot bevredigende resultaten leidt, is zij toch voor verbetering vatbaar.

7. Geo-hydrologie

Het onderzoek van het Veluwegebied heeft zich tot nu toe uitgestrekt tot een algemene oriëntatie in het onderhavige gebied.
Aangetoond is, dat in beginsel grote mogelijkheden aanwezig zijn. Om in het kader van de basisplannen tot een juiste reservering van de terreinen te komen zal een aantal locaties in detail moeten worden onderzocht.
Hierbij geldt uiteraard de volstrekt essentiële voorwaarde ten aanzien van het Veluws natuurgebied, die onder ad 5 reeds werd gesteld.

8. Constructie en distructie

In het kader van de basisplannen geldt, dat een juiste reservering van terreinen voor de bouw van spaarbekkens medebrengt, dat de constructie van deze bekkens mogelijk moet zijn en aan stringente veiligheidseisen moet voldoen.

De geldmiddelen

Het programma is deels in uitvoering, deels in voorbereiding. Reeds zijn in uitvoering het onderzoek van de verschillende ontzoutingstechnieken en dat van de organische stoffen, terwijl de voorbereidingen voor het onderzoek limnologie en het onderzoek infiltratie nagenoeg voltooid zijn, zodat in de loop van 1970 met de uitvoering kan worden begonnen.
Voor de financiering van de bovenvermelde speurwerkactiviteiten zijn de volgende nog zeer voorlopig grove ramingen voorshands opgesteld. (Het betreft hier uitsluitend de materiële uitgaven):

1970:	f 1.600.000,—
1971:	f 2.000.000,—
1972:	f 2.500.000,—
1973:	f 2.500.000,—
1974:	f 2.000.000,—

Het voor 1970 benodigde bedrag is gevonden binnen de begrotingsartikelen 102 (wetenschappelijke onderzoekingen) en 104 (ontwikkelingswerk) van het directoraat-generaal van de Volksgezondheid.
De bovenbedoelde uitgaven betreffen de bijdragen van de rijksoverheid (uitsluitend de materiële). Overeengekomen is in beginsel, dat van de zijde van de waterleidingbedrijven hieraan een bedrag van dezelfde grootte zal worden toegevoegd.
Tenslotte kan worden vermeld, dat de regeling van de financiering ook bij de VEWIN reeds aanhangig is gemaakt in de ledenvergadering.

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

*

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND.

DRUKKER VAN:

Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort

DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141

Staatssecretaris Kruisinga vraagt om provinciale ziekenhuisplannen

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga, heeft Gedeputeerde Staten van alle provincies dringend verzocht de voorbereiding van een provinciaal ziekenhuisplan terstond ter hand te nemen.

Weliswaar moet het ontwerp van de wet Ziekenhuisvoorzieningen, die deze taak voorschrijft, de Eerste Kamer nog passeren, maar de staatssecretaris hoopt met deze vroegtijdige aansporing zeer spoedig na de invoering van de wet over de provinciale plannen te kunnen beschikken.

Deze dienen namelijk als aanloop voor een landelijk ziekenhuisplan, dat de basis wordt voor het in de wet verankerde goedkeuringsbeleid.

De plannen moeten zowel de geraamde behoefte aan ziekenhuizen, verpleegtehuizen en inrichtingen (de sector der intra-murale zorg) als de wijze waarop in die behoefte kan worden voorzien, aangeven.

De staatssecretaris acht het van groot belang, dat de provinciale besturen bij de samenstelling van de plannen de onderscheidene groepen van belanghebbenden metterdaad inschakelen. Op deze wijze kunnen de regionale en locale aspecten voldoende aandacht krijgen.

Voor het opstellen van de plannen zijn de provinciale besturen door dr. Kruisinga in het bezit gesteld van praktische richtlijnen. Deze stemmen grotendeels overeen met de uitgangspunten, zoals die tot dusver werden gehaneerd voor het planningsbeleid.

Het streven is er echter op gericht, deze uitgangspunten aan de hand van resultaten van nadere wetenschappelijke studies geleidelijk meer te verdiepen en uit te bouwen.

In zijn brief aan de dagelijkse besturen der provincies gaat dr. Kruisinga voorts uitvoerig in op enkele meer algemene aspecten, die voor een doelmatig volksgezondheidsbeleid van grote betekenis zijn.

Zo zal naar zijn oordeel, ter vermijding van kostbare doublures en terwille van een efficiënte aanwending van de beschikbare schaarse middelen en mankracht regionalisatie en integratie dienen te worden bevorderd, niet alleen bij de intra-murale maar ook bij de extra-murale (de verzorging buiten ziekenhuizen en inrichtingen) gezondheidszorg.

Hierdoor kan naar de mening van dr. Kruisinga een goed sluitend systeem van onderling op elkaar afgestemde voorzieningen worden opgebouwd, waardoor iedere patiënt steeds de meest geëigende behandeling kan ontvangen.

Nadrukkelijk stelt de bewindsman, dat het wetsontwerp niet alleen gericht is op een planning van de bedden, maar evenzeer — en met name voor de ziekenhuizen — op een planning van de functie per regio.

In dit verband wijst hij erop, dat een onderzoek gaande is naar een landelijk plan voor opvangcentra van ongevals-, vooral verkeersslachtoffers. Van belang is ook een doelmatige planning van nierdialyse-centra, waartoe de resultaten van een onderzoek door de Gezondheidsraad mede kunnen dienen.

Teneinde te voorkomen, dat zich in de periode tot de inwerkingtreding van de wet Ziekenhuisvoorzieningen ongewenste ontwikkelingen voordoen, acht de staatssecretaris het geboden, dat initiatiefnemers van bouwactiviteiten zich stipt houden aan de tot dusver gevolgde procedure en hun plannen derhalve ter goedkeuring aan hem voorleggen.

Het is hem namelijk gebleken, dat in sommige gevallen de gebruikelijke procedure niet wordt gevolgd.

Dat kan leiden tot realisering van ondoelmatige en te kostbare voorzieningen, die zelfs in bepaalde streken tot een overcapaciteit aan bedden leiden of kúnnen leiden.

Deze gang van zaken geeft de staatssecretaris reden tot bezorgdheid, zo laat hij de provinciale besturen weten. Hij vraagt met klem alle medewerking van de provincies op dit punt.

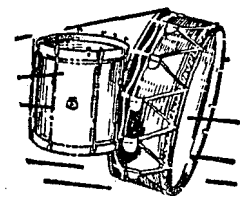

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

ZO *denk ik er over*

Abortus, mag het?

Nadat de CH-vrouwen zich vorig jaar in meerderheid voor abortus op medisch-**sociale** gronden uitspraken, is volgens een verslag in de pers de meerderheid van de AR-vrouwen ook zo ver gekomen. Hoe bestaat het?! Straks krijgen we nog de legalisering van de abortus in Nederland dank zij de steun van de prot. chr. partijen! Wel heb ik hoop, dat de meerderheid der artsen, die het „werk" moeten doen, er anders over denkt. Tenminste volgens het pocketboek „Sex in Nederland" (Utrecht 1969), dat de redactie werd toegezonden, beschouwt 78 procent onder de artsen abortus provocatus als zedelijk ontoelaatbaar. Ook verder valt, volgens dit boek, dat op een enquête berust in opdracht van het vrouwenblad Margriet, de seksuele moraal nog wel mee. Zo wordt voorhuwelijks seksueel verkeer door de meerderheid der jongeren slechts aanvaard in verband met het huwelijk, terwijl slechts een gering percentage de buitenhuwelijkse gemeenschap aanvaardt. En in De Rotterdammer van 30 juli jl. las ik, dat er van medische zijde veel protest is gekomen tegen de versoepeling van de abortuswetgeving in Amerika. Zelfs hebben tien verpleegsters geweigerd om te assisteren bij abortus-operaties, omdat zij dit in strijd achten met hun christelijke beginselen. Vertegenwoordigers van r.-k. ziekenhuizen hebben op een artsencongres in Chicago gedreigd met sluiting van hun ziekenhuizen.

Vorig jaar heb ik reeds eerder over de kwestie van de legalisering van de abortus in ons blad geschreven. Maar het probleem wordt met de dag acuter. Het wordt tijd, dat de kerken spreken! Is er dan niet een Woord Gods voor het leven, voor het intiemste leven, het huwelijksleven, het seksuele leven? Als men pleit voor abortus, rijst de vraag: Op welke gronden? Enkel op medische gronden of op medisch-sociale gronden? U voelt wel: Het zit'm in dit láátste: **sociale** gronden.

Dat er medische gronden kunnen zijn voor een abortus, is voor de gelovige protestant geen gewetenszaak. De protestantse medische ethiek is in dezen altijd geweest: De boom gaat boven de tak. De bescherming van het menselijk leven van de moeder is een gerechtvaardigd motief om de vrucht weg te nemen.

Maar wat verstaat men onder „sociale gronden"? Bijv. het ongehuwd zijn van de moeder? Of zwangerschap door overspel? Ik weet wel, dat ongewenste zwangerschap vele vrouwen in grote moeilijkheden brengt. Ik denk aan het geval van die vrouw uit Doesburg, die met haar vijf of zes kinderen zat en bovendien door haar man verlaten was en die nu in wanhoop een bankoverval pleegde om aan het nodige geld te komen voor een abortus-behandeling in Engeland.

En toch: Mogen wij menselijk leven vernietigen, als er geen medische grond voor is? De motivering „sociale gronden" kan men tot in het oneindige uitbreiden. In de praktijk gaat dit betekenen: Abortus voor ieder, die wil en herhaaldelijk! Is het hek één keer van de dam, dan zijn er geen grenzen meer...

Als men beslist sociale redenen heeft, financieel-economische en andere redenen om zich tegen gezinsuitbreiding te verzetten, zal men in overleg met de arts een vorm van geboorteregeling moeten zoeken of in onthouding moeten leven. Of heeft God niets met het ontkiemende leven in de moederschoot te maken? Men leze dan Psalm 139: 13-16! In ieder geval blijft abortus vernietiging van menselijk leven. Ik vraag héél eenvoudig: Mag dit? Mag het van God?

S. Kooistra, Rotterdam.

Consumenten contra verpakkingsindustrie

door R. van Dijk

Natuurlijk niet in Nederland. Nog niet. Wel in Amerika. Op „Earth Day", een dag van protest dit jaar in de Verenigde Staten, gericht tegen de milieu-vervuiling, demonstreerde men vooral tegen de verpakkingsindustrie met haar (afval-)produkten.

Er komt namelijk steeds meer verpakkingsmateriaal, wegwerp-flessen voor melk, azijn, slaolie, kartonnen verpakking voor frisdranken en andere vloeibare voedings- en genotsmiddelen, glazen flessen zonder statiegeld, zoals voor wijn. De verpakkingsindustrie levert een hygiënische, arbeidsbesparende en esthetische bijdrage gezien vanuit verschillende behoeften. Het vervelende bijverschijnsel is, dat het verpakkingsprodukt zelf, na korte tijd van gebruik hinderlijk aanwezig blijft. Niet-verteerbare plastic soorten — in het bos: laat niet als dank... — en sommige andere soorten materialen, zoals pvc, die bij verbranding zelfs giftige bestanddelen opleveren.

Overvloed van afval

Zelfklevende wikkel, non-returnabel bottle, krimpfolieverpakking, pvc, pliofilm, polypropeen, kunststofbuis, conservenblik, cellofaan, coating, polystyreenschuim, vacuümgevuld... slechts enkele termen uit de verpakkingsbusiness, maar ondertussen hebt u al een hele berg **troep** voor u liggen, bedrukt met fraaie reclame, voor sommigen tevens de naam van de „afzender" vermeldend.

Heeft de consument om die verpakking gevraagd? Is hij dus verantwoordelijk? Eigenlijk profiteert een hele serie van mensen van deze „convenience": fabrikant, groothandelaar, detaillist, verbruiker, maar niemand wil de verantwoordelijkheid dragen. De natuur (gooi 't maar in de gracht, in het bos, op straat) kan het niet aan, en van de zijde van de verpakkingsindustrie is maar weinig ondernomen voor een oplossing van deze situatie.

Wat wordt gedaan?

In de V.S. is van de zijde van de Foundation for Responsible Conservation of Our Environment kritiek geleverd op de verpakkingsindustrie. Géén der industrieën heeft, met als excuus de concurrentie-positie, individueel iets ondernomen, in tegendeel, men heeft gewacht tot de regering plannen maakte voor eventuele vernietigingsinstallaties. En wetten ging bedenken om het vuil aan de bron te bestrijden. De bestrijdingskosten worden dan weliswaar op die manier weer op de consument verhaald. Met een variatie op een uitspraak van dr. Kruisinga kan men zeggen, dat de milieu-vervuilende artikelen zichzelf tenslotte uit de markt zullen prijzen, wat ons dan weer een schoon milieu oplevert.

De verpakkingsindustrie moet er niet op rekenen, dat na enkele jaren het protest van Earth Day zal verstommen. De levende bewijsstukken liggen vóór ons. De verpakking van vandaag is de afval van morgen.

Ludieke pressie-methoden

Omdat het zo'n serieuze zaak is, past alleen een ludieke aanpak. CHJO'ers zullen dit bevestigen. Omdat de verpakking nl. ook dient om:

— de prijs van het produkt te verhogen;
— (soms) misleidend de inhoud aan te prijzen;
— de kosten van afvalverwerking te verhogen;
— de vervuiling te verergeren;

is het nodig te overwegen of men niet massaal: alle verpakking zou kunnen inleveren bij bijv. de supermarkten. Dus alle doosjes van de tubes tandpasta, alle kartonnen en plastic zakken van bijv. etenswaren, melk, teruggeven aan de kassière, en eens in de week, gezamenlijk met alle flatbewoners, per blok, alle rond de supermarkt te vinden verpakkingsafval te vergaren en aan de directie van het winkelbedrijf aan te bieden. Make it their problem.

v. D.

FIRMA P. HULSBOS Jzn.
AANNEMINGSBEDRIJF
★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

Het bestuur van de Christelijk-Historische kiesvereniging te Renswoude deelt U met leedwezen mede dat op 23 augustus is overleden haar sekretaris de heer

G. VALKENBURG

Hij was een trouw en goed bestuurslid.

De Heer trooste zijn vrouw, moeder en kinderen.

Namens het bestuur

D. Cozijnsen, voorzitter

M. Held, wnd. sekretaris

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-
ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

BOUWBEDRIJF
Firma
R. Wijbenga & Zn.
G. Japicxstraat 12
Tel 05100 25298
W. Lorestraat
Tel. 05100 25290
Eutarpestraat 26
Tel. 05100 22075
LEEUWARDEN

DE NEDERLANDER
OOK VOOR
FAMILIEBERICHTEN!

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

Dr. Gort WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE IN TE TE GAAN
Asselsestraat 21—23,
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61,
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES

N.V Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

D. DE VRIEZE N.V.
Noordkade 10 — Telefoon 05120 2421
HANDELSONDERNEMING
DRACHTEN
★
FABRIEK BUSSENVERF · KOUDWATERVERVEN · WITKALK UIERZALF EN VASELINE
★
GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN · CHEMICALIËN CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN · BORSTELWAREN KWASTEN

---

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

Houthandel S. O. DE VRIES n.v.
Oppedijkstraat 2
Telefoon 05155: 201 - 202 - 301 - 402
IJLST

RHINE CRUISES COMPANY
voor een goed verzorgde RIJN-MOEZEL REIS.
7 dagen met volledige verzorging.
Vertrek uit Nijmegen iedere zaterdag.
1-2-3-4-persoons hutten, stromend water, zeer goede keuken.
NAJAARSREIZEN TEGEN LAGE PRIJZEN.
Vraag onze gratis kleurenfolder.
RHINE CRUISES COMP.
Raadhuisstraat 38 - Maasbracht (L.) - Telefoon 04746 - 2196

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V.
Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

Voor uw
- ★ Kolen, Huisbrandolie,
- ★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
- ★ Tank-transporten
- ★ Butaan- en Propaangas
- ★ Campingflessen vullen
- ★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 · Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
Dijklaan 84 · Telefoon 01825 · 590
BERGAMBACHT

C.V. Makelaars- & Assurantiekantoor
A. H. VAN WAGENSVELD
Kerkewijk 71 - Telefoon 08385 · 11741
VEENENDAAL

Makelaarskantoor Hoogenraad
Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560
RIJSWIJK (Z.H.)
Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE
APARTE AFDELINGEN
voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN
STOOMWASSERIJ CHEMISCHEWASSERIJ EN VERVERIJ
„DE NIJVERHEID" APELDOORN
Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

---

boele & van eesteren
boele en van eesteren
rouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 18 SEPT. 1970
6e Jaargang - No. 36

de nederlander

Redactie : Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie : Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Mr. W. Scholten:

De miljoenennota van de zorg

Wanneer ik de miljoenennota 1971 in één woord zou willen karakteriseren, dan zou ik willen spreken van de miljoenen nota van de zorg. Zorg in de eerste plaats om de ontwikkeling van de inflatie en van de overbesteding. Maar ook zorg om binnen het kader van het structurele begrotingsbeleid tot een sluitende opzet te komen. En tenslotte zorg om de gemeentelijke financiën. Over deze drie aspecten wil ik in deze eerste beschouwing over de jl. dinsdag bij de Tweede Kamer ingediende miljoenennota 1971 een aantal opmerkingen maken.

Zorg om de inflatie en de overbesteding is één van de grondtrekken van deze miljoenennota. Over de nadelen van inflatie bestaat weinig verschil van opvatting. Zij leidt tot niet gewilde, onrechtvaardige gevolgen voor de inkomens- en vermogensverdeling, zij vertekent kostprijscalculaties en stimuleert het najagen van speculatiewinsten en zij kan onze internationale concurrentiepositie in gevaar brengen, wanneer de geldontwaarding hier te lande sterker is dan in het buitenland.
Deze zorg om de inflatie is volkomen terecht. Een geldontwaarding in een omvang, zoals we hier te lande in de laatste jaren meemaken kan op de duur een bedreiging gaan vormen voor de gehele opbouw van onze maatschappij. En we moeten helaas bekennen, dat — hoezeer onze theoretische kennis van economie en openbare financiën in de laatste tientallen jaren is gegroeid — wij helaas gefaald hebben om een instrumentarium te vinden, waarmee wij de geldontwaarding doeltreffend kunnen bestrijden. Wij hebben als volk niet die gezindheid kunnen opbrengen, welke noodzakelijk is om de beschikbare economische ruimte te verdelen tussen onze collectieve voorzieningen en de vergroting van onze persoonlijke welvaart zonder een geldontwaarding van deze omvang op te roepen.

Overbesteding

En bij deze inflatie voegt zich dan op dit moment de dreiging van de overbesteding, met als resultaat een groot tekort op de betalingsbalans. Misschien is de dreiging van deze overbesteding op dit moment nog wel acuter dan het spook van de inflatie. In ieder geval is het duidelijk, dat beide verschijnselen bij elkaar genomen tot maatregelen dwingen.
Het is onafwendbaar om in de economische situatie van dit moment bijzondere maatregelen te treffen. Het kabinet komt in deze miljoenennota met een pakket van voorstellen. Ik acht dat een juist beleid. Een beleid, dat ik wil steunen, ook al heb ik op onderdelen kritiek.
Ik zou er met nadruk voor willen waarschuwen een te rechtstreeks verband te leggen tussen dit pakket maatregelen en de turbulente ontwikkeling in de loonsfeer (de f 400,— golf), waarin wij ons thans bevinden. Ook zonder deze loonontwikkeling was het duidelijk, dat onze economie de grenzen van haar capaciteit nagenoeg had bereikt. Ook de investeringen van het bedrijfsleven hebben de bestedingen sterk opgestuwd. Deze investeringen bereiken dit jaar het hoogste niveau van de laatste tien jaren, nl. een percentage van 16½ van ons bruto nationaal produkt. Dat is mede een oorzaak van de grote spanning in onze economie.
Ik maak deze opmerking, omdat ik het bijzonder zou betreuren, wanneer de Nederlandse werknemer dit pakket van maatregelen als een met name tegen hem gericht pakket zou ervaren.
De centrale vraag van deze miljoenennota is of het kabinet erin zal slagen met dit pakket van maatregelen wederom een greep te krijgen op de gehele sociale, economische en financiële ontwikkeling. Bij de bespreking van dit pakket beperk ik mij tot de financiële kanten.
Ik ben mij bewust, dat ik daarmee wellicht de meest kritieke maatregelen, nl. de invoering van een loonpauze op termijn door toepassing van artikel 10 van de Loonwet, laat liggen. Overigens zal het voor een ieder, die aan de discussie over deze maatregel deelneemt, nuttig zijn nog eens de nieuwjaarsrede van de voorzitter van de SER, drs. J. W. de Pous, en het daarin vervatte pleidooi voor globaal ingrijpen na te lezen.

Lagere overheidsuitgaven, hogere belastingen

In de financiële sfeer omvat het pakket twee hoofdmaatregelen: Beperking van de overheidsuitgaven en (tijdelijke) verhoging van een aantal belastingen.
De beperking van de overheidsuitgaven omvat een bedrag van 140 miljoen gulden ten opzichte van een onverkorte uitvoering van de ontwerp-begroting. Het gaat hierbij in hoofdzaak om investeringsuitgaven en investeringsbijdragen. Om een zo snel mogelijk resultaat te bereiken zullen reeds in de laatste maanden van het lopende jaar de op basis van de begroting 1970 aan te gane verplichtingen worden beperkt.
De tijdelijke verhoging van belastingen omvat op jaarbasis een bedrag van 550 à 575 miljoen gulden. Dat is dus meer dan het drievoud van het bedrag van de beperking in de overheidsuitgaven. Vergeleken met de belastingverhoging is de beperking van de overheidsuitgaven aan de magere kant. Een verhouding van 1 op 2 in plaats van 1 op 3 zou m.i. tot een evenwichtiger geheel leiden. De nota geeft geen verdere indicatie in welke sferen deze beperking in de investeringsuitgaven zal worden gevonden. Naar mijn oordeel zal het noodzakelijk zijn, dat daarover vóór de algemene politieke en financiële beschouwingen medio oktober klaarheid komt.
De tijdelijke verhoging van een aantal belastingen met 3 procent per 1 januari 1971 omvat wèl de loon- en inkomstenbelasting, maar niet de omzetbelasting. Dit laatste omdat de omzetbelasting in het kader van de normale dekking van de overheidsuitgaven toch al belangrijk wordt verhoogd, nl. van 12 tot 14 procent. Daarnaast wordt de tweede tranche van de inflatiecorrectie in de loon- en inkomstenbelasting ad f 300 miljoen normaal uitgevoerd. Ik zou daarbij twee kanttekeningen willen maken.

„Wiebeltax"

In het systeem van tijdelijke verhogingen en verlagingen van belastingtarieven op conjuncturele gronden is het een zeer belangrijk beginsel, dat deze wijzigingen alle belangrijke belastingen omvat. Dus zowel de loon-, inkomsten- en vennootschapsbelasting in de directe sfeer als de omzetbelasting in de indirecte sfeer.
De eerste de beste keer, dat het systeem van „wiebeltax", zoals de wetenschap dit noemt, wordt gehanteerd, wordt dit beginsel van algemeenheid echter al verbroken; de omzetbelasting blijft buiten schot. Ik vind dat een weinig gelukkige start van het systeem, al ben ik op zichzelf uiteraard wel blij, dat de omzetbelasting niet nog hoger wordt dan 14 procent.
Mijn tweede kanttekening betreft het doorgaan van de tweede tranche van de inflatiecorrectie. Dat is, zoals bekend, een structurele maatregel, waarmee wordt beoogd een door de geldontwaarding scheefgegroeide situatie recht te trekken. Zo bezien kan zij zeer duidelijk onderscheiden worden van een op conjuncturele gronden door te voeren tijdelijke verhoging van het tarief.
De filosofie van beide maatregelen is geheel verschillend. Maar dat neemt uiteraard niet weg, dat het voor de gewone burger een wat merkwaardige zaak is, dat op één en dezelfde datum enerzijds de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting van f 300 miljoen worden verlaagd en anderzijds tijdelijk met plm. f 400 miljoen worden verhoogd. Twee oplossingen waren hier in theorie denkbaar. In de eerste plaats de oplossing, die het kabinet heeft gekozen, waarbij beide maatregelen onafhankelijk van elkaar worden doorgevoerd.
In de tweede plaats had men ook de oplossing kunnen kiezen van een tijdelijk uitstel (op conjuncturele gronden) van de tweede tranche van de inflatiecorrectie. De tijdelijke verhoging van de inkomstenbelasting zouden we dan kunnen beperken tot 1 procent. Het materiële resultaat van deze tweede oplossing is gelijk aan de eerste. Uit een oogpunt van beleidspresentatie zou deze tweede oplossing mogelijk de voorkeur hebben verdiend. Voor mij is dit in hoofdzaak een technische kwestie, die niet van voldoende belang is om daarvan politiek een grote zaak te maken.
Met het netto-resultaat van beide voorstellen, nl. handhaving van de inflatiecorrectie als structurele maatregel en daarnaast een tijdelijke conjuncturele verhoging van de tarieven van loon- en inkomstenbelasting, ga ik akkoord.
Over de voorgestelde tijdelijke heffing op de aannemingssom van bepaalde bouwwerken — een uit Zweden overgenomen maatregel — bevat de miljoenennota zo weinig bijzonderheden en laat zoveel vragen open, dat ik mijn oordeel voorlopig opschort. Deze heffing zal het effect hebben van een tijdelijke belasting op bepaalde investeringen.

Fiscus rekent rente

Een tweede punt in deze miljoenennota betreft de dekking van de voorgestelde uitgaven. Volgens de nota blijft de begroting 1971 ruimschoots binnen de grens van 6 procent, welke binnen het trendmatige begrotingsbeleid aan de stijging van de overheidsuitgaven is gesteld.
In zekere zin is dat een misleidende mededeling. Want zoals uit pag. 91 van de nota blijkt, is de feitelijke toeneming van de overheidsuitgaven in 1971 6,9 procent. Het verschil zit in extra-stijging van de zogenaamde niet-belasting-ontvangsten. Deze extra-stijging wordt volledig voor hogere uitgaven gebruikt.
In deze niet-belasting-ontvangsten is een nieuwe maatregel verwerkt, die mij op het eerste gezicht met tegenzin vervult. Voorgesteld wordt namelijk alle belastingplichtigen, die een aanslag ontvangen na afloop van het jaar, waarop de aanslag betrekking heeft (en dat is noodwendig het geval bij alle definitieve aanslagen in de inkomstenbelasting) rente te laten betalen over het bedrag van de aanslag.
Hoewel men aan de andere kant ook rente gaat vergoeden over de bedragen, die men eventueel op een aanslag terugkrijgt, per saldo wordt op deze wijze in de sfeer van de directe belastingen 80 miljoen gulden extra geheven.
Mijn tegenzin heeft twee gronden. In de eerste plaats wordt door deze maatregel de belastingdruk in de directe sfeer verder verzwaard, waarbij in belangrijke mate die groep natuurlijke personen wordt getroffen, die door de hoge tarieven van de inkomstenbelasting toch al zwaar worden belast. Bovenop die belasting moet nu nog eens een schep rente komen. Rente, die men als een extra-belasting zal ervaren.
In de tweede plaats lijkt mij deze fiscale

Slot op pagina 6

NOTEERDE

u al de vergadering van
zaterdag 26 september a.s.
's morgens 10 uur in het Jaarbeurscentrum, Jaarbeursplein te Utrecht, ter bespreking van

„de Nederlander"

zowel wat betreft het weekblad als het ledencontactblad?
Daar kunt u uw wensen kwijt en bent u van harte welkom.

Bestuur
Stichting Uniepers

Leuke ideeën voor propaganda

zijn welkom

Af en toe horen we van leuke acties, van originele ideeën bij de propaganda-voering voor de CHU.
Geeft deze eens door aan 't Uniebureau, Wassenaarseweg 7, Den Haag
Misschien kunnen deze ideeën ook door andere propaganda-commissies en kiesverenigingen gebruikt worden.
Bel of schrijf het Uniebureau. Dat is een kleine moeite.
Velen zullen u wellicht dankbaar zijn.

Hoofdpunten van het beleid van de CH-bewindslieden

Zoals de laatste jaren gebruikelijk is, heeft het kabinet-De Jong de hoofdpunten van het in het komend parlementaire jaar te voeren beleid samengevat. Naast de troonrede, door koningin Juliana uitgesproken en naast de miljoenennota met de verschillende departementale begrotingen geven die hoofdpunten een duidelijk inzicht.

Binnenlandse Zaken

De christelijk-historische bewindslieden van Binnenlandse Zaken, minister mr. H. K. J. Beernink en staatssecretaris mr. C. van Veen, zeggen in hun hoofdpunten ondermeer:

Grondwet. De Staatscommissie van advies inzake de Grondwet en de Kieswet zal naar verwacht wordt haar eindrapport vóór de Tweede-Kamerverkiezingen van 1971 kunnen uitbrengen. Het ter hand nemen van een algehele grondwetsherziening op basis van de voorstellen in dit eindrapport zal aan het volgende kabinet moeten worden overgelaten. De gedeeltelijke grondwetsherziening, welke op basis van voorstellen, die de staatscommissie in haar Tweede rapport heeft gedaan, in voorbereiding is, begint thans gestalte te krijgen. De verschillende wetsontwerpen zullen met het oog op de op 28 april 1971 te houden verkiezingen, uiterlijk op 9 maart 1971 in eerste lezing de Staten-Generaal gepasseerd moeten zijn.

Bestuurlijke organisatie. Het beleid, dat de Minister en Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken zich voorstellen te voeren m.b.t. de bestuurlijke organisatie is uiteengezet in de nota Bestuurlijke Organisatie. Tevens heeft de Minister van Binnenlandse Zaken zijn inzichten m.b.t. de gemeentelijke indeling nader doen blijken in de door hem opgestelde uitgangspunten en richtlijnen, die ter kennis zijn gebracht van de beide Kamers der Staten-Generaal, alsmede van de provinciale besturen en de gemeentebesturen.

— Het ontwerp voor een nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen, die o.m. de weg zal openen tot gewestvorming op ruime schaal, zal binnenkort aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Een eerste ontwerp voor een structuurschets voor de bestuurlijke indeling, die het gehele land omvat, zal hopelijk voor het einde van het komende kalenderjaar gereed komen.

Agglomeraties. Er wordt naar gestreefd, vóór het einde van het a.s. zittingsjaar een ontwerp van wet voor de bestuurlijke organisatie van Groot-Amsterdam in te dienen.

— Dat nog in het nieuwe zittingsjaar een ontwerp van wet tot herziening van de Wet openbaar lichaam Rijnmond ter overweging zal kunnen worden aangeboden, wordt wel gehoopt, maar kan niet worden toegezegd.

— Voor de Eindhovense agglomeratie kan voor het komende parlementaire jaar de indiening van een wetsontwerp in uitzicht worden gesteld.

— Met betrekking tot de Haagse agglomeratie zal, wanneer het wetsontwerp voor een nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen zal zijn ingediend, de betrokken gemeentebesturen worden gevraagd of een voorziening op basis van deze wet wenselijk wordt geacht. Nadat dit oordeel en dat van het provinciaal bestuur bekend zal zijn, zal dezerzijds terzake een standpunt worden bepaald.

— Dezelfde weg zal worden gevolgd ten aanzien van een aantal gebieden, met name ook agglomeraties, voor welke blijkens de structuurschets voor gewestvorming aanleiding bestaat, en een initiatief uit het gebied zelf uitblijft.

Provinciewet. Wijziging van de Provinciewet met betrekking tot de verantwoordingsplicht van Gedeputeerde Staten tegenover de staten en eventuele invoering van de verantwoordingsplicht van de Commissaris der Koningin aan de staten, is in voorbereiding.

Gemeentewet. De Minister van Binnenlandse Zaken hoopt het tweede deel van „De gemeentewet herzien" dit zittingsjaar te publiceren.

Decoratiestelsel. De voorgenomen wijziging van het decoratiestelsel heeft nader beraad gevergd. Vertrouwd wordt, dat het desbetreffende voorstel binnenkort aan de Staten-Generaal zal kunnen worden aangeboden.

Het Ombudsmanvraagstuk. Na het inmiddels terzake afgesloten schriftelijke vooroverleg kan de desbetreffende nota van de zijde der regering, thans in het parlement worden behandeld.

Wet op de lijkbezorging. Op korte termijn zal de indiening worden bevorderd van een wetsontwerp, dat met behoud van de in de bestaande wet neergelegde principia hoofdzakelijk de strekking heeft de bestaande bepalingen inzake de lijkbezorging aan deze tijd aan te passen.

Financiën Binnenlands Bestuur. De totale uitgaven uit het Gemeentefonds bedroegen in 1961 1399 miljoen; voor 1971 worden zij geraamd op 4591 mln.
Ingediend is een wetsontwerp tot verbetering van de verdeelsleutel van het Gemeentefonds. De onderzoekingen naar mogelijkheden voor verdere verbetering van deze verdeelsleutel o.m. door vaststelling c.q. wijziging van verfijningen worden voortgezet.
Daarbij wordt primair aandacht besteed aan algemeen werkende structurele factoren welke financiële moeilijkheden voor gemeenten kunnen medebrengen zoals stedelijkheid (met name het aanwezig zijn van een historische binnenstad), het doorsneden zijn door een groot vaarwater e.d.

De financiële problemen der grote gemeenten. Het overleg met de gemeentebesturen van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag heeft o.m. tot de conclusie geleid, dat specifieke onderzoekingen in verschillende sectoren van de gemeentehuishouding zullen moeten worden verricht. Voorts is t.b.v. onderzoekingen inzake de financiën van de grote gemeenten aan de directie financiën binnenlands bestuur een speciaal „bureau voor bijzondere adviezen" toegevoegd. Met de gemeentebesturen van Rotterdam en Amsterdam is overeengekomen, dat in de jaren 1970 t.e.m. 1974 door gezamenlijke inspanning maatregelen zullen worden genomen teneinde tot een sluitende begroting te geraken.

Centrale financiering. Wat de centrale financiering betreft, blijft het beleid gericht op het bereiken van een evenwicht tussen vraag en aanbod op de kapitaalmarkt, teneinde deze financiering te kunnen beëindigen. Overigens wordt gestreefd naar een zo rechtvaardig mogelijke verdeling van de schaarse kapitaalmarktmiddelen en in verband hiermede naar het verkrijgen van meer inzicht in de investerings- en financieringsbehoeften van de lagere overheid op wat langere termijn.

Financiering van gewesten. Gestreefd wordt naar het creëren van een financieel statuut voor gewesten, teneinde deze in staat te stellen de aan hen toevertrouwde bevoegdheden ook metterdaad uit te oefenen.

Openbare orde en veiligheid. Politie. Met betrekking tot de organisatie van de politie is een nota met vraagpunten aan de Tweede Kamer in uitzicht gesteld.
De minister beraadt zich over een aantal maatregelen, die nodig zullen zijn om het hoofd te bieden aan de verhoogde afvloeiing wegens functioneel leeftijdsontslag bij de gemeentepolitie, die in 1974 en latere jaren tot onevenredige proporties zal toenemen.
Het is wenselijk gebleken meer aandacht te besteden aan de taak van de gemeentepolitie op het stuk van ordemaatregelen. De mogelijkheid om de opleiding van de mobiele eenheden landelijk aan te pakken wordt bestudeerd.

Brandweer en Bescherming Bevolking. De stuurgroep, die de noodzakelijke ontwikkeling bestudeert van de lokaal georganiseerde hulpverlening tot regionale algemene hulpverleningsorganisaties — zowel voor vredes- als voor oorlogsomstandigheden — beijvert zich haar eerste rapport in oktober aan te bieden. Op basis van dit rapport zal de organisatie van het hulpverleningswezen wellicht op korte termijn ter hand kunnen worden genomen.

Bescherming Bevolking. In de loop van 1972 zal het landelijk onderzoek naar de mate waarin de bevolking hetzij in de eigen woning, hetzij in daartoe eventueel in te richten grote, al dan niet openbare gebouwen, een redelijke bescherming tegen radio-actieve neerslag zal kunnen vinden, zijn voltooid.

— Aan het bevoegd gezag van de BB-kringen is verzocht de versnelde vervanging van bij de organisatie BB als noodwachtplichtigen ingelijfde gewoon dienstplichtigen door buitengewoon dienstplichtigen met kracht ter hand te nemen.

Overheidspersoneelsbeleid. Algemeen; Georganiseerd Overleg. Het personeelsbeleid bij de rijksoverheid op langere termijn op de grondslagen die daarvoor in de afgelopen jaren werden gelegd, begint gaandeweg inhoud en gestalte te krijgen.
De bij een democratisch bestel behorende openheid wordt gediend met openbaarheid en voorlichting rondom het georganiseerd overleg. In het Centraal Georganiseerd Overleg is thans een gedachtenwisseling gaande over de vraag, hoe aan de openbaarheid meer inhoud kan worden gegeven.

Interdepartementale personeelsprojecten. Het eerst tot stand gekomen interdepartementale personeelsproject, gericht op de gemeenschappelijke werving, selectie, introductie, vorming en opleiding van jonge academici voor beleidsfuncties richt zich sinds kort in beginsel tot allen, voor wie de problematiek van het openbaar bestuur een belangrijk deel van hun studie vormde.

— Ter bevordering van een goede ontwikkeling van de verschillende personeelsprojecten, is het noodzakelijk gebleken de desbetreffende activiteiten te bundelen in een Bureau Interdepartementale Personeelsprojecten.

Spreiding Rijksdiensten. Naast de eerder voor spreiding aangewezen diensten en instellingen zijn onlangs het in Amsterdam en Rotterdam gevestigde Centraal Diergeneeskundig Instituut en het in Delft gevestigde Internationaal Instituut voor Luchtkartering en Aardkunde aangewezen voor verplaatsing naar Lelystad respectievelijk Enschede. De studie over de samenstelling van een tweede spreidingslijst is nog gaande.

Ambtenaar en werkstaking. In afwachting van een rapport terzake acht het kabinet het gewenst voor het overheidspersoneel op het stuk van de werkstaking de status quo (vooralsnog) te handhaven. Het blijft dit personeel verboden te staken, zij het, dat naar het oordeel van het kabinet de strafrechtelijke sanctie op stakingen van overheidspersoneel dient te vervallen.
In verband met dit laatste zal binnenkort een wetsontwerp worden ingediend, strekkende — onder meer — tot afschaffing van het strafrechtelijk stakingsverbod voor ambtenaren.

— Ten einde voor het burgerlijk rijkspersoneel het (vooralsnog) voortbestaan van het stakingsverbod ook na schrapping van de desbetreffende artikelen van het Wetboek van Strafrecht buiten twijfel te stellen, zal de opneming van een uitdrukkelijke bepaling terzake in de rechtspositieregelingen worden bevorderd.

Bezoldiging. Met betrekking tot de bezoldiging wordt elk jaar nagegaan of het zogenaamde trendbeleid zal worden voortgezet. Met dit systeem wordt beoogd het overheidspersoneel zoveel mogelijk in dezelfde mate te doen delen in de welvaartsstijging als de werknemers in het bedrijfsleven.

— Dit trendbeleid heeft bevredigend gewerkt; het zal voor 1971 worden voortgezet.

Overheidsorganisatie en -automatisering. De departementale organisatie-afdelingen worden geconfronteerd met een sterke vervlechting van organisatie- en automatiseringswerk. Daarbij zal bijzondere aandacht moeten worden besteed aan de communicatie tussen organisatie-afdeling en computercentrum, met name wat de toe te passen methoden en technieken betreft. Dit maakt het noodzakelijk over te gaan tot versterking van het centrale apparaat.
Besloten is tot samenvoeging van de Directie Organisatie Rijksdienst en het Bureau van de Raadadviseur voor de Automatisering tot een nieuwe Directie Overheidsorganisatie en -automatisering. Deze krijgt als taak het voorbereiden en uitvoeren van het beleid op het gebied van doelmatigheidsbevordering, organisatie en automatisering.

Ontwikkelingshulp

Drs. B. J. Udink, de christelijk-historische minister voor Ontwikkelingshulp, ziet de volgende hoofdlijnen in zijn beleid.

Ontwikkelingssamenwerking. In 1971 wordt voor de Nederlandse bijdrage in de ontwikkelingsbijstand f 970 miljoen begroot. Dit betekent een stijging met ruim 26 procent ten opzichte van het bedrag dat voor 1970 werd geraamd. Hiermee wordt het in 1968

Slot op pagina 6

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 . Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad „DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) 86 15 29.

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Mellema's commentaar

op de Troonrede

De **troonrede** geeft duidelijk aan, dat het kabinet-De Jong vervuld is van de moeilijkheden van dit moment. Een groot deel van het stuk is gewijd aan maatregelen op korte termijn. De troonrede heeft daardoor wat te sterk het karakter gekregen van een zakelijke samenvatting van de miljoenennota.

De **miljoenennota** maakt duidelijk, dat we in een periode leven, die het kabinet terecht met zorg vervult. Dat in deze situatie ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn, kan ik zeer wel begrijpen. De voorstellen zijn nogal gecompliceerd. Zonder nu reeds in te stemmen met de uitgewerkte plannen meen ik, dat het totale pakket onontkoombaar is.
Er is vanzelfsprekend gestreefd naar een duidelijke spreiding van lasten, maar ik heb persoonlijk nog wel enige reserve tegen verschillende onderdelen.

Conjuncturele maatregelen op dit moment schijnen mij — zoals gezegd — onontkoombaar, maar het isde vraag of via een algemene machtiging, een kabinet de bevoegdheden moet krijgen conjuncturele schommelingen af te stoppen. Dat beknot de parlementaire controle.
Ik wacht het desbetreffende SER-advies hierover met bijzondere belangstelling af. De voorgestelde beleidsbeslissingen hebben m.i. duidelijk een tweedelig karakter. Eén deel beoogt de algemene economische situatie, die in het jaar '70 is gegroeid en die het jaar '71 in moeilijkheden dreigt te brengen in algemene zin weer recht te trekken en het andere deel is gericht op de jongste loonontwikkelingen.
Beschouw ik deze maatregelen tegen de achtergrond van het reeds ingediende wetsontwerp over de structurele wijziging van de loon- en inkomstenbelasting, dan ben ik van oordeel, dat vooral de kleine zelfstandige ondernemer onevenredig zwaar wordt getroffen.
Met name de voorstellen in het genoemde wetsontwerp, welke betrekking hebben op: 1. de wijziging van de aftrekbaarheid van het onderhoud van woningen; 2. de nieuwe regeling buitengewone lasten; 3. de te betalen rente op achterstallige belastingschulden en 4. de investeringsaftrekregeling kleine zelfstandigen, roepen bij mij bezwaren op en ik acht het niet uitgesloten, dat mijn fractie zal proberen wijzigingen aan te brengen.
De passage in de troonrede over de landbouw, is beneden de maat. Vele tuinders en pluimveehouders, alsmede vele boeren in het noorden des lands, verkeren in bijzonder grote moeilijkheden. Dat de troonrede dit afdoet met „de inkomensontwikkeling ook in de landbouw en visserij is niet onbevredigend..." is onbegrijpelijk en in feite onjuist.

Bij aanneming van de voorstellen zal het gehele bedrijfsleven geen gemakkelijk jaar tegemoet gaan en vele wensen zullen moeten worden uitgesteld. In hoeverre hun concurrentiepositie zal worden aangetast, hangt voor een groot deel af van de ontwikkeling in de buurlanden met name in West-Duitsland.

Te verwachten valt, dat zeker een aantal bedrijfstakken het moeilijk zal krijgen en zeker is wel, dat bedrijfssluitingen niet zullen uitblijven.

Het **tweede deel van de voorstellen** heeft betrekking op de loon- en prijsontwikkeling. Het is zeer wel te begrijpen, dat dit kabinet de behoefte heeft gevoeld hierover advies te vragen aan de SER. Bijzonder belangrijk in deze kwestie zijn de mededelingen, die minister Roolvink maandagmiddag heeft gedaan. Toch zijn er nog teveel onbekende factoren om nu al een duidelijk, afgerond standpunt in te nemen. In ieder geval is het te hopen, dat de regering het gevraagde advies krijgt en dat de zo noodzakelijke communicatie overheid-bedrijfsleven weer wordt hersteld. Dat geldt niet alleen m.b.t. het loonbeleid, maar evenzeer het prijsbeleid.

Resumerende moge ik stellen, dat deze zorgelijke troonrede en miljoenennota de Nederlandse bevolking in al zijn geledingen tot de nodige zelfbeheersing en zelfbeperking zal brengen. Meer dan ooit hebben we te kiezen tussen welvaart en welzijn. De verantwoordelijkheid voor die keuze ligt niet uitsluitend bij dit kabinet, maar ook bij iedere individuele Nederlander. Het valt te prijzen in dit kabinet, dat ze de moed heeft de niet ongevaarlijke situatie van dit moment onder de ogen van het Nederlandse volk te brengen.
Over onderdelen heb ik nog mijn twijfels, maar het kabinet heeft mijn steun in zijn algemene benadering van de problematiek van dit moment.

Het slotakkoord

door H. Kikkert

Neen, melodieus en triomfaal is het slotakkoord van dit kabinet niet in de laatste troonrede.
Het laatste grote werkstuk van dit kabinet, troonrede en miljoenennota, weerspiegelen onze tijd. Er is zoveel gebeurd en er zijn zovele zorgen voor de nog resterende maanden voor dit kabinet, dat voor het triomfale geen plaats is.
Ons kleine land maakt deel uit van een groter geheel en niets van wat zich in Europees of wereldverband afspeelt, laat ons onberoerd. Vliegtuigkapers gebruiken onze vliegvelden om van daaruit hun slag te slaan.
Groepen in eigen land proberen via gijzeling hun wil door te zetten. Op sociaal-economisch terrein is het hier niet anders dan in Engeland, Frankrijk of West-Duitsland.
Wij worden als Nederlanders een beetje ruw wakker geschud. Maatregelen en oplossingen die gezocht worden, maken vaak de indruk van improviseren en ze doen wat amateuristisch aan.
Het vakwerk ontbreekt niet. Er zijn terreinen waar wij werkelijk koploper zijn. Milieuhygiëne en ruimtelijke ordening zijn hiervan goede voorbeelden. Eveneens op het terrein van de wijziging van de maatschappelijke structuur. Daar echter, waar plotseling krachten losbreken en ons overvallen, is het antwoord wat stuntelig.
De voorgeschiedenis van de troonrede is ook daarvan een afspiegeling. Wat is het belangrijkste?
De orde en rust in het land en het respecteren van elkaars vrijheid? De oververhitting van onze economie? De loongolf van de laatste weken met de daaraan verbonden stakingen? Het aangekondigde afkoelingspakket?
Hier zal bij een keuze wel niet alleen de smaak of interesse doorslaggevend zijn, maar veeleer datgene waar wij persoonlijk het dichtst bij zijn betrokken.
De oppositie benadert de voorstellen anders dan de regeringspartijen. Uiteraard is dat haar goed recht. Wel mag gevraagd worden daarvoor dan ook een bruikbaar alternatief te bieden.
Hoezeer wij hier en daar kritische kanttekeningen plaatsen bij het voorgestelde beleid. de oppositie heeft tot nu toe geen enkel nuchter voorstel gedaan, dat een betere oplossing geeft. Hoe zou het ook kunnen? De Partij van de Arbeid heeft voor de eigen moeilijkheden na vier jaar nog geen oplossing kunnen vinden.
D'66 is, geconfronteerd met theorie en praktijk, een wankel geval geworden en staat op het punt zelf te ontploffen. Van die kant komt het dus niet.
Een belangrijk deel van de troonrede en de miljoenennota is gewijd aan de sociaal-economische politiek.
Maatregelen worden aangekondigd om de uit de hand gelopen economie weer in rustiger banen te leiden. Om de schade voor onze volkshuishouding van de loonbeweging zo gering mogelijk te doen zijn.
De vrije loonpolitiek heeft hier en daar chaotische trekken aangenomen. Allerlei stromingen, of het nu Maoïstische of Fré Meis-communistische zijn, pogen in troebel water te vissen. De vakbeweging heeft het moeilijk om haar leden in de hand te houden.
Met het afwijzen van het centraal overleg vanwege de bezwaren tegen artikel 8 van de Loonwet, zijn er wel bepaalde geesten opgeroepen. De pogingen om middels een akkoord over de f 400,— uitkering ineens de zaak te redden zijn nog niet geslaagd, al is dit wel in het vooruitzicht.

Dubbeladvies

De regering heeft aangekondigd een dubbel SER-advies te vragen. Bij de behandeling van de Loonwet en de begroting van Sociale Zaken in de Eerste Kamer heeft de regering toegezegd een SER-advies te vragen over de inkomensverhouding. Dat kan niet zonder daarbij de loonpolitiek te betrekken. In het kader van het afkoelingspakket deelt de regering mee om advies aan de SER te willen vragen over een loonpauze via artikel 10 van de Loonwet.
De vakcentrales en de werkgeversorganisaties voelen zich met het doorgesneden tafellaken in de loonpolitiek ook niet gelukkig. Voor een goede sociaal-economische politiek is overleg nodig op topniveau. Gezamenlijk zijn de zeven voorzitters van het bedrijfsleven deze zomer naar Duitsland gereisd om daar het loonpolitieke systeem te bestuderen. Het rapport van deze studie zal wel niet lang meer op zich laten wachten.
Wij mogen aannemen, dat daaruit suggesties komen over de vraag hoe het ook in ons land zou kunnen op loonpolitiek-terrein. Suggesties die dan wel een ander loonpolitiek-systeem zullen inhouden, maar waarbij toch gesproken kan worden van een goed centraal overleg.
Alvorens daarover een oordeel te geven zullen wij het rapport moeten kennen.
Prof. dr. Zijlstra heeft enige maanden geleden ook een suggestie gedaan om het overleg weer op gang te brengen.
Mogelijk dat nu tegen de hiervoor geschetste achtergrond van de voorstellen in troonrede en miljoenennota mede daarin betrokken de studie van het bedrijfsleven, de tijd rijp is om van beide kanten bepaalde stappen te ondernemen.
Een stap naar elkaar toe dus. Verstandige politici zullen zich evenals bestuurders van vakcentrales bewust zijn, dat in een sfeer als nu heerst geen gezonde oplossingen kunnen worden gevonden.
Het aangekondigde te vragen SER-advies zou dan vooraf moeten gaan door een gerichte advies-aanvrage omtrent de totaliteit van de loonpolitiek.

H. Kikkert.

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

Senator D. Rijnders over:

Wijziging Algemene Bijstandswet

Aan het debat in de Eerste Kamer over wijzigingen in de Algemene Bijstandswet op 8 september j.l. werd namens de CH-fractie deelgenomen door senator D. Rijnders. Hij zei over het wetsontwerp o.m. het volgende:

Het wetsontwerp dat vanmiddag in discussie is, heeft onze instemming en beoogt een duidelijke verbetering voor de uitvoering van de wet en een aantal door de ervaring bewezen leemten wordt thans opgevuld. Een positieve waardering dus.

De mogelijkheid om in gemeenten met meer dan 50.000 inwoners de beslissing op bijstandsaanvragen te delegeren aan gemeente-ambtenaren kan een versnelde behandeling van de verzoeken betekenen.

Hoewel het juist is te stellen, dat de mandaat-verlening aan gemeente-ambtenaren (memo artikel 29a) niet van onbeperkte strekking dient te zijn, acht ik toch een inwoneraantal van 50.000 inwoners een wat willekeurig gegeven.

De gespecialiseerde huishouding van de middelgrote gemeenten tussen 20.000 en 50.000 inwoners, of de regionale verbanden van gelijke grootte, kunnen toch ook aan de criteria tot mandaatverlening voldoen, te weten zinvolle kennisneming van en een vlotte beslissing op bijstandsaanvragen.

De toezegging van de bewindslieden een eventuele verlaging van de limiet, indien de praktijk zulks wenselijk maakt, te willen overwegen en dan een soepele aanpassing bij algemene maatregelen van bestuur te allen tijde te willen mogelijk maken, komt aan mijn bezwaar enigermate tegemoet.

De door de publiciteitsorganen tot nu toe gegeven voorlichting over de mogelijkheden van de bijstandswet, hebben grotendeels wel een goed informatief effect gehad, al kan niet van alle voorlichting in dit verband worden gezegd dat deze objectief informatief was. Het is een bijzonder voorrecht heel openlijk te kunnen vertellen welke rechten men heeft voor het verlenen en verkrijgen van bijstand. Maar het hebben van rechten en een beroep daarop heeft een eenzijdig karakter.

De relatie tussen de overheid, die uit de overheidskas belangrijke fondsen voor bijstandsverlening veilig stelt, en degene die bijstand ontvangt, moet er één zijn van wederzijdse inbreng van verantwoordelijkheid en een evenwichtige combinatie van plichten en rechten. Vooral ook de voorlichting over deze wet vraagt een duidelijk streven de eigen verantwoordelijkheid van de ontvanger te stipuleren.

Op het terrein van de normering bestaat een volkomen chaos, hetgeen ik uit een oogpunt van rechtsgelijkheid ontoelaatbaar vind.

Plaatselijke invloed

Hoewel ik mij daarom dus in het algemeen wel wil scharen onder hen, die de landelijke normen graag gehanteerd zien, wil ik toch ook open oog houden voor enige belangrijke bezwaren, die zich bij de uitvoering kunnen voordoen en ten nadele van de lokale overheidstaak kunnen werken.

Landelijke normen geven aanleiding tot landelijke richtlijnen en omdat beide landelijk zijn en te veel „over één kam scheren", komt de individuele beoordeling van de bijstandsbehoefte in de knel.

Wanneer de bewindslieden zouden willen toezeggen, dat onder „landelijke normen" zoveel mogelijk **basisnormen** worden verstaan en dat er voldoende ruim spel voor de lokale overheid overblijft om vanuit het basis-gegeven een in- en aanpas toe te passen voor een individuele beoordeling, kan ik mij de voordelen van een landelijke normering voorstellen.

Vanuit deze zienswijze geredeneerd hoeft zulks geen aantasting van de gemeentelijke vrijheid te betekenen, maar mag het ook geen aanleiding geven tot ongewenste betutteling, tot administratieve rompslomp of tot onnodige kosten.

Ik acht het wenselijk de toezegging van de bewindslieden te vragen, waar op het erf van de bijstandsverlening de taak van de gemeenten verantwoordelijk en groot is, het accent van de lokaal-bestuurlijke invloed te willen blijven handhaven en bewaren. Een voortdurend contact en overleg over structurele maatregelen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, tijdig en intensief, acht ik voor een rustige beleidsvoering der samenwerkende overheidsniveaus van het allergrootste belang.

De relatering aan het minimumloon is wel een stap vooruit, maar het **minimumloon** geeft een **minimum** bestedingsniveau aan en **lager** dan dit bestedingsniveau mag niet worden verlangd. Dit niveau is uit maatschappelijk oogpunt thans reeds weinig toereikend en in veel individuele gevallen nauwelijks verantwoord hoog genoeg om in de dagelijkse noodzakelijke bestaanskosten te voorzien. De relatering aan het minimumloon is enige verbetering, maar blijft „minimum".

Ik heb mij wel afgevraagd of, nu een zeer gering aantal inwoners het minimumloon verdient, de gezochte relatering wel juist is. Mede doordat nu het minimumloon gaat stijgen met de loonindex, acht ik de voorgestelde relatering toch wel aanvaardbaar. Ook heb ik mij afgevraagd of de werker op minimumloon en de bijstandsontvanger gelijke onkosten hebben. En dan geloof ik, dat de bijstandsgerechtigde bij de vergelijking nu in een nadeliger positie is geplaatst.

Degene die op bijstand is aangewezen, moet als regel zeer lang van dit lage inkomen leven zonder mogelijkheden voor iets extra's; degene die het minimumloon verdient, heeft materieel meestal meer perspectief èn de mogelijkheden om met overwerk en dergelijke wat bij te verdienen.

Persoonlijk ben ik daarom voor de 100 procent norm, althans voor degenen die langdurig op bijstand zijn aangewezen en geen mogelijkheden hebben voor bijverdiensten en zeker voor gezinnen met meerdere niet verdienende kinderen. Als ik goed ben ingelicht, is zulks ook geadviseerd door een commissie van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn.

Het argument dat de gelijktrekking van de bijstandsuitkeringen met het minimumloon een doorkruising van het loonbeleid kan betekenen, is voor mij niet hanteerbaar. De bijstandontvangenden hebben voor een hoog percentage geen relatie met het arbeidsproces. Het zijn bejaarden, weduwen en minder-validen enz. De betrekking tot algemeen loonbeleid is mij daarom niet duidelijk. Maar de door mij genoemde groepen worden wel door de fixering op 95 procent getroffen.

De kraan van de bijstand mag wel worden bijgeregeld, maar niet dichter worden gedraaid. De welstand en welvaart van ons volk vragen pas in de **laatste** plaats beperkingen van voorzieningen en hulp voor hen die het 't eerst nodig hebben.

Zou de regering toch opnieuw in overweging willen nemen de 100 procent netto norm te gaan hanteren? Het zou mij bijzonder veel vreugde doen."

Nieuwe voorzitter bij CHJO

Op de kaderconferentie van de CHJO heeft Jac. Huijsen de leiding van de jongerenorganisatie overgedragen aan Folkert Boersma. Op de dit jaar gehouden algemene vergadering van de CHJO was Boersma reeds gekozen tot voorzitter, maar om studieredenen wilde hij met de aanvaarding van de CHJO-leiding wachten tot 12 september.

Jac. Huijsen is vier jaar voorzitter van de CHJO geweest. Daarvoor was hij een jaar algemeen secretaris en leidde hij de redactie van het CHJO-tijdschrift.

Op de najaarsconferentie van de CHJO, 10 en 11 oktober in conferentieoord De Vechtstroom te Oud Leusen (Ov.) neemt de CHJO afscheid van de oud-voorzitter.

Links op de foto: Jac. Huijsen, rechts de nieuwe voorzitter Folkert Boersma.

R. W. van Dijk

Herziening militair tuchtrecht

(Uit het rapport Commissie Lagerwerf)

Nadat de kersverse CHJO-voorzitter, Folkert Boersma, per september '70 in functie, in Stakkato, het CHJO-maandblad, zijn toorn uitspreekt over het rapport van de commissie Lagerwerf, enkele opmerkingen. „Oude tuchtrecht in een nieuw jasje" is een pijnlijk juiste kwalificatie voor het stuk dat de minister van Defensie met zijn collega van Justitie op 15 juli jl. uitgaf. In het Ten Geleide staat, dat de beide heren nog geen standpunt hebben kunnen bepalen.

Omvangrijk technisch werkstuk

Alle aspecten van het tuchtrecht worden behandeld, waarbij de commissie uitgaat van de bestaande situatie. Dat lijkt logisch, want met die situatie hebben we nu eenmaal te maken. Voeg daarbij het ervaringsfeit, dat elke verandering het resultaat is van een compromis... Toch komen er enkele gedachten in het stuk voor, die eigenlijk nooit zo duidelijk vanuit „defensie" werden gesteld en waarin enkele wezenlijke bezwaren tegen het systeem worden uitgedrukt; wij lichten hieruit de eenvoudige strafbare feiten.

Processuele bezwaren

De huidige praktijk is, dat eenvoudige strafbare feiten door een militair begaan, door een militaire commandant kunnen worden bestraft. Eenvoudige strafbare feiten — een voorbeeld schiet mij te binnen van opzettelijk vernielen van een dienstrijwiel — zijn toch strafbare feiten, en eigenlijk van een ander gehalte dan te lang haar of ongepoetste schoenen, welke laatste krijgstuchtelijke vergrijpen heten.

Volgens het Nederlandse recht, waaraan alle staatsburgers zijn onderworpen, dienen zulke strafbare feiten in een openbaar proces en door een onafhankelijke rechter te worden berecht. Met alle processuele waarborgen als: rechtsbijstand, gereglementeerde bewijsvoering en fixatie van ten-laste-gelegde feiten!

Dat is wel wat anders dan de situatie waarin een majoor in een rokerige kamer, gezeten onder het portret van Hare Majesteit een straf „uitdeelt", al of niet voorafgegaan door een onderzoek door juridische leken en naar gelang de beslissing van een hoger geplaatste leek (officieren).

Het Verdrag van Rome

Ook in het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden staat (art. 5): een militaire verdachte kan alleen voorlopige hechtenis worden opgelegd in afwachting van het moment waarop hij voor een bevoegde rechterlijke instantie is geleid, dan nog onder zekere voorwaarden. In art. 6 wordt omschreven aan welke eisen deze rechterlijke instantie moet voldoen: onafhankelijk en onpartijdig. Een militaire commandant mag dan proberen onpartijdig te zijn, onafhankelijk is hij niet. De bepalingen uit het Verdrag van Rome maken het onmogelijk dat een (eenvoudig) strafbaar feit via de militaire commandant in de vorm van een krijgstuchtelijke straf ('n „douw") wordt afgedaan, hij mag alleen voorlopig (justitieel) arrest opleggen.

Bovendien geeft art. 6 het recht op een openbare behandeling, een raadsman en zelfs een redelijke termijn waarbinnen deze behandeling moet plaatsvinden.

Art. 6, lid 2

In de huidige, gecompliceerde situatie bij het Nederlandse leger is het mogelijk, dat — nadat de commandant reeds een krijgstuchtelijke straf oplegde voor een (eenvoudig) strafbaar feit — blijkt, dat tóch nog een strafvervolging wordt ingesteld en de militair voor de krijgsraad nogmaals wordt bestraft. Dit nu, is in strijd met art. 6, lid 2, waar letterlijk staat: Een ieder die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd, wordt voor onschuldig gehouden, totdat zijn schuld voor de wet wordt bewezen. Eigenlijk te gek.

Bedrijfstucht

Het rapport-Lagerwerf is op zichzelf een compromis tussen een minderheidsstandpunt (progressief) en een meerderheidsstandpunt (niet zo vooruitstrevend). De tot-straffen-bevoegde meerdere zou zich uitsluitend moeten beperken tot echte krijgstuchtelijke vergrijpen, in de nieuwe opvatting alle „storingen in de bedrijfsorde", dit doet hij dan ook als bedrijfsleider.

In de conceptie-bedrijfstucht moeten enkele strafbare feiten tot krijgstuchtelijke vergrijpen worden verklaard. Dat kan goed. Het gaat om zaken van plichtsverzuim, afwezigheid, ongehoorzaamheden en onregelmatigheden bij de verrichting van wachtdiensten. Overigens een aanpassing bij de situatie van 1970 van een Wetboek van Militair Strafrecht, dat van rond de eeuwwisseling dateert.

Laat de minister van Defensie bij de nieuwe opzet voor het militair recht ook het rapport van de Vereniging van Dienstplichtige Militairen betrekken. Dit VVDM-rapport werd reeds in dit blad besproken.

v.D.

Initiatiefwetje van mej. E. A. Haars:

Verruiming van mogelijkheid voor stemmen bij volmacht

Het CH-Tweede Kamerlid mej. mr. E. A. Haars heeft bij de Tweede Kamer een initiatiefwetsvoorstel ingediend om de mogelijkheid van het stemmen bij volmacht te verruimen.

In haar toelichting op het voorstel schrijft zij:

Sinds 1951 is het stemmen bij volmacht aanzienlijk toegenomen, al heeft het verdwijnen van de opkomstplicht het aantal volmachten bij de jongste verkiezingen doen dalen.

Stemmen bij volmacht is uit ons huidige kiesrecht niet meer weg te denken. Aan de huidige bepalingen kleven echter naar het oordeel van de ondergetekende nog ernstige bezwaren.

Volgens de geldende wettelijke bepalingen moet een gevolmachtigde óf familielid óf huisgenoot zijn. Het zijn echter niet alleen de schippers, waarover in 1954 en 1956 werd gesproken, die geen familieleden of huisgenoten hebben om als gevolmachtigde op te treden. Ook alleenwonenden zullen niet altijd een familielid kunnen aanwijzen, dat voor hen kan stemmen. Ditzelfde geldt voor een echtpaar, dat met vakantie afwezig is. Voorts kunnen er bezwaren bestaan om een familielid met een andere politieke overtuiging als gevolmachtigde aan te wijzen. De heer Van den Heuvel heeft daarop in 1954 al terecht gewezen.

Een ander bezwaar is, dat wel de politieke partijen en degenen die rechtstreeks met de verkiezingen te maken hebben, van de juiste datum van de verkiezingen op de hoogte zijn, maar dat dit niet gezegd kan worden van alle kiezers. Wanneer derhalve de oproepkaarten voor de verkiezingen de kiezers eerst bereiken nadat de termijn voor het indienen van verzoeken om bij volmacht te stemmen verlopen is, zal een aantal kiezers met schrik bemerken, dat zij hun stem niet kunnen uitbrengen noch doen uitbrengen.

Deze overwegingen zijn voor de ondergetekede aanleiding geweest om een aantal wijzigingen van de Kieswet voor te stellen.

Deze voorstellen houden het navolgende in:

Allereerst zullen de oproepkaarten zo tijdig moeten worden verzonden, dat de kiezer de mogelijkheid heeft om nog een volmacht te verstrekken, nadat hij deze kaart heeft ontvangen. Hiertoe is een wijziging van artikel I, 6 noodzakelijk.

In de tweede plaats wordt de huidige regeling van volmachten aangevuld in deze zin, dat de vereiste familierelatie tussen volmachtgever en gevolmachtigde tot de vierde graad wordt uitgebreid. Deze uitbreiding opent de mogelijkheid, dat o.a. ook volle neven en nichten voor elkaar bij volmacht kunnen stemmen. Daarnaast wordt voorgesteld een tweede mogelijkheid voor het geven van volmachten te openen.

Naar het oordeel van de ondergetekende zou het onjuist zijn terug te grijpen naar de situatie van 1951, waarbij vrijwel ongelimiteerd volmachten konden worden afgegeven. De wantoestanden en vele klachten over knoeierijen, waartoe deze situatie heeft geleid, maken die regeling ook voor de toekomst onaanvaardbaar.

Om tegemoet te komen aan de gerechtvaardigde verlangens van alleenwonenden zonder familie en van degenen die plotseling verhinderd zijn aan de stemming deel te nemen, wordt de onderstaande regeling voorgesteld.

Naast de huidige regeling voor volmachten worden alle kiezers, die verhinderd zijn te stemmen, tot de 5de dag voor de verkiezing in de gelegenheid gesteld in persoon en vergezeld van een gemachtigde, die in hetzelfde kiezersregister is ingeschreven, ten gemeentehuize een persoonlijk verzoek in te dienen om bij volmacht te stemmen. De gemachtigde dient aldaar tegelijk te verklaren de volmacht aan te nemen.

Indien een kiezer tezamen met zijn gevolmachtigde ter gemeentesecretarie verschijnt, mag worden aangenomen, dat deze kiezer terdege weet, wat hij doet en wie hij als gemachtigde aanwijst. Voor deze wijze van volmachtgeven is daarom de beperking van gevolmachtigden tot familieleden en huisgenoten niet nodig.

Gevaar voor ronselen van stemmen of bestormen van tehuizen bestaat in deze gevallen niet. Maar degenen die te laat voor de thans reeds bestaande procedure zijn en de alleenstaanden kunnen worden geholpen.

De beperking van de gevolmachtigden tot kiezers uit hetzelfde kiezersregister als de volmachtgever is om louter administratieve redenen gebeurd. De uiterst korte termijn van 5 dagen geeft de gemeenten geen mogelijkheid meer om elders te informeren of de gevolmachtigde wel kiesgerechtigd is, dan wel of hij reeds door twee andere kiezers is gemachtigd. De controle dient derhalve tot één kiesregister beperkt te blijven.

Met dit wetsontwerp is aansluiting gezocht bij de bestaande wettelijke regeling. Het zou niet onaantrekkelijk zijn geweest om een volledig nieuw systeem voor te stellen door bijv. een algemene kiezerslegitimatie in te voeren. Een dergelijke ingrijpende wijziging geeft echter zoveel administratieve veranderingen, dat het naar de mening van de ondergetekende in een kort tijdsbestek niet te overzien is welke gevolgen een dergelijke wijziging zou hebben.

Daarom is bij dit wetsontwerp ermee volstaan om voor een aantal bezwaren, die bij de jongste verkiezingen zijn gebleken, een oplossing te zoeken. Een waterdicht systeem voor alle gevallen, waarin volmachten gewenst kunnen zijn, geeft het niet. Degenen die niet persoonlijk naar het gemeentehuis kunnen gaan en geen familieleden of huisgenoten hebben, orden met dit voorstel niet geholpen, evenmin als degenen die kort voor de verkiezingen plotseling ziek worden.

Toch zal met deze regeling een niet onbelangrijk groter aantal kiezers de mogelijkheid krijgen zijn stem uit te brengen, terwijl dat vroeger niet kon. Het zijn juist de meest geïnteresseerde kiezers, die de moeite zullen nemen om aldus te voorkomen, dat hun stem verloren gaat. Hen te helpen is een taak van de wetgever.

Prinsjesdag

Vroeger was Prinsjesdag alleen maar een feestdag. Gouden Koets met Koningin en Prins, ministers en kamerleden in gala, dames in lange japonnen. Zo was het voor de oorlog.

Na de oorlog werd het noodparlement op sobere wijze geopend door Koningin Wilhelmina. Dat was op 20 november 1945. Het jaar daarop werd er weer in de Gouden Koets gereden, die door de Duitsers blijkbaar niet was meegenomen, noch ontmanteld. Men kon zich weer vergapen aan een sprookje. We zijn nu enige tientallen jaren verder en steeds meer stemmen gaan op om Prinsjesdag niet meer tot sprookjesdag te maken.

Gala-uniformen zijn uit den boze, lange japonnen hebben wij sinds de oorlog niet meer gezien, uitgezonderd de vrouwelijke leden van de commissie van in- en uitgeleide. Dit jaar zijn er geen vrouwen in deze commissie. Geen mini, geen maxi, niets. Een aardig kluifje voor de Dolle Mina's om zich hier eens op te werpen.

De kamerheren met gouden galons waren vorig jaar al uit de stoet verdwenen. Dit jaar zal het civiele huis van de Koningin in jacquet verschijnen, nagevolgd door sommige kamerleden, die wel een gala-uniform hebben, maar dit niet meer aantrekken. Zo zakt men langzaam via de versobering naar het alledaagse.

Vervolgens moeten we ons afvragen of de Troonrede überhaupt gewenst of nodig is. In het rapport van de commissie heroriëntatie overheidsvoorlichting, de zogenaamde commissie-Biesheuvel, staat als eerste conclusie onder de titel „Geen primeurrecht van het parlement": „Het parlement is de vertegenwoordiging van het geïnformeerde volk". Tot nu toe geloofde ik in het bestaan van artikel 88 van de Grondwet, waar staat: „De Staten-Generaal vertegenwoordigen het gehele Nederlandse volk". Dus niet alleen het geïnformeerde volk.

Daaruit zou men de conclusie kunnen rede niet als eerste geïnformeerd wordt over de plannen der regering voor het eerstkomende begrotingsjaar, maar het rapport van de commissie-Biesheuvel maakt een uitzondering voor de troonrede. Dank zij radio en t.v. bereikt deze informatie het parlement en het Nederlandse volk tegenwoordig op hetzelfde moment.

Wie echter de laatste weken nauwlettend televisie, radio en dagbladen volgde, hoorde, las en zag niet eens meer veronderstelde stukken van de Troonrede, maar kreeg vooral van de heer Hoogendijk de Troonrede vrijwel kant en klaar voorgeschoteld.

Ik herinner me nog de tijd, dat Henry Faas parlementair redacteur was van de Volkskrant en geschorst werd, omdat hij het waagde enkele stukken uit de Troonrede te publiceren.

Prompt werd hem informatie onthouden. Ik hoor vader Drees nog daarover spreken bij de algemene beschouwingen. „Foei toch, die Faas", zei iedereen. Nu kikt niemand erover.

Ik blijf altijd zeer sceptisch ten aanzien van de nieuwsgierigheid van het „geïnformeerde volk" naar de inhoud van de Troonrede. Moeten we weer meer betalen of valt het mee? Dat is de enige vraag, die bij het grote publiek leeft.

En dan verwerkt men het gemakkelijker wanneer de Koningin het in de Troonrede zegt dan uit de mond van de heer Hoogendijk via de t.v. Iedereen zal nu wel zeggen: „Oh, maar zo is het niet bedoeld".

Maar ik vraag me toch af wat voor zin dat gissen en raden naar de inhoud van de Troonrede te betekenen heeft. Of men het nieuws nu 12 of 15 september hoort, maakt mijns inziens niets uit. Maar ik weet, dat men nu eenmaal jaagt op primeurs. De commissie-Biesheuvel schrijft zelfs een heel hoofdstuk over „Geen primeurrecht van het parlement". Daar heb ik nauwelijks enig verweer tegen gehoord of gelezen.

Toch is de belangstelling voor Prinsjesdag nog onverflauwd bij een groot deel van ons volk. Er wordt gevochten om toegangskaarten en voor staanplaatsen buiten en binnen de kamergebouwen en voor de Ridderzaal.

We hopen, dat het nog lang zo zal blijven.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

STICHTING „UNIEPERS"

Vriendelijke uitnodiging tot bijwoning van een

bijeenkomst

voor bestuurs- en redaktie-leden, donateurs en medewerkers op

zaterdag 26 september a.s.

des voormiddags 10.00 uur in een der zalen van het Jaarbeurs-Congres-Centrum, Jaarbeursplein te Utrecht.

Agenda

1. Opening
2. Bespreking samenstelling redaktie.
3. Gelegenheid tot het kenbaar maken van wensen ten opzichte van de inhoud van het weekblad „De Nederlander".
4. Financiën
5. Na afhandeling van 't zakelijke gedeelte zal de heer

G. A. KOK

Hoofdredacteur van de Provinciale Zeeuwsche Courant een

CAUSERIE

houden over: „Onze taak en mogelijkheden".

6. Korte gedachtenwisseling over het gesprokene.
7. Sluiting plm. 12.30.

Namens het Dagelijks Bestuur van Stichting „Uniepers"

B. Bol, voorzitter
D. Rebel, secretaris
D. v. d. Kwaak, penningmeester
Th. E. Vroegop, secretaresse-adm.

Ook abonnees op het Weekblad zijn hartelijk welkom.

In memoriam H. Bakker

Op zaterdag 29 augustus hebben we onze goede vriend, de zeer geachte heer N. Bakker, naar de begraafplaats in Wageningen gebracht. Hij stierf op 50-jarige leeftijd. In zijn menselijkerwijs gesproken relatief korte leven was Bakker jarenlang bestuurslid, waaronder enkele jaren voorzitter, van de CH-kiesvereniging.

Verschillende jaren maakte hij deel uit van de gemeenteraad. Zijn grote maatschappelijke belangstelling uitte zich ook bij het werk voor de Herv. diaconie en voor het bejaardentehuis „Nudehof". Naast zijn vrouw en drie kinderen laat hij een brede vriendenkring achter. Wij gedenken hem met dankbaarheid.

CH-Kiesvereniging
Wageningen

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE.

Vervolg van pagina 2

door de regering aangekondigde streefcijfer om in 1971 één procent van het nationale inkomen voor ontwikkelingssamenwerking te bestemmen, gerealiseerd.

— Het bereiken van deze doelstelling geeft Nederland de mogelijkheid zowel de bestaande programma's aanzienlijk uit te breiden als enkele nieuwe initiatieven te ondernemen. Hierbij is een belangrijke plaats ingeruimd voor de financiering van de ontwikkelingsbijstand via internationale organisaties en van multilaterale hulpprogramma's, teneinde bij te dragen aan de versterking van de structuur van de internationale samenwerking gedurende het Tweede Ontwikkelingsdecennium.

— De regering blijft haar volle medewerking geven aan de totstandkoming van een internationale ontwikkelingsstrategie voor de jaren zeventig, waarin de taken en verplichtingen worden neergelegd, die nieuwe richting moeten geven aan de ontwikkelingsinspanningen van alle betrokken landen.

— Voorbeelden van nieuwe initiatieven zijn beschikbaarstelling van bedragen voor participatie in het aandelenkapitaal van de Wereldbank, voor de Internationale Financierings Maatschappij en voor de financiering van de buffervoorraad voor tin, als uitvloeisel van de Vierde Internationale Tin-overeenkomst. Als verhogingen kunnen worden genoemd de bijdragen aan het VN-Wereldvoedselprogramma, het VN-Ontwikkelingsprogramma en van de doelbijdragen voor VN-Ontwikkelingsinstituten.

— Bij de bilaterale samenwerking geven de programma's voor hulp aan Suriname en de Nederlandse Antillen, hulp via consortia en IGGI, hulp aan Zuid-Oost-Azië, mede-financiering van particuliere organisaties en humanitaire hulp belangrijke verhogingen te zien, evenals de overheidsbijdrage aan de Financierings Maatschappij voor Ontwikkelingslanden.

Landmacht

De christelijk-historische staatssecretaris van Defensie, J. C. E. Haex, die speciaal de zorg voor de landmacht heeft, ziet de volgende hoofdlijnen.
Voor de Koninklijke Landmacht staat centraal de bijdrage van het legerkorps aan de NAVO, ter verzekering van de nationale veiligheid in Atlantisch verband. Hoofddoel van het landmachtsbeleid is het legerkorps en de organisatie van de nationale sector op het vereiste peil van gevechtswaarde te brengen en te houden.
De Koninklijke Landmacht is uitgegroeid tot een in vele opzichten modern instituut, dat echter nog een aantal tekortkomingen vertoont:

— het ontbreken van enkele voor de gevechtswaarde essentiële wapensystemen;

— een te geringe reactiesnelheid om doeltreffend te kunnen reageren op een verrassingsaanval;

— een te geringe geoefendheid van het personeel in kleinere en grotere verbanden.

Verschillende maatregelen zijn en worden getroffen om deze tekortkomingen weg te nemen.
Op materieelgebied (invoering van noodzakelijke nieuwe wapensystemen en vervanging van technisch of tactisch verouderd materieel) is de vervanging van het tankbestand reeds in gang. In 1970 tot en met 1972 worden de meeste Centurion-tanks bij de parate brigades van het legerkorps vervangen door Leopard-tanks. Centurion-tanks waarvan de bewapening verbeterd is, komen daardoor beschikbaar voor de mobilisabele divisie van het legerkorps. Met de aankoop van de Leopard-tanks is een belangrijke compensatie voor de Nederlandse industrie verbonden.
Door deelname in ontwikkelingen is de mogelijkheid geschapen om in komende jaren de brigades van het legerkorps uit te rusten met zeer mobiel luchtdoelgeschut en deze brigades daardoor te verzekeren van de onontbeerlijke verdediging tegen aanvallen uit de lucht.
Met de aanschaf van dit nieuwe wapensysteem zal in de jaren 1971 tot en met 1976 rond f 650 miljoen zijn gemoeid.
In het scala van pantserbestrijdingsmiddelen, waarover het legerkorps dient te beschikken, komen zwakke steeën voor, doordat bepaalde voorhanden zijnde wapens vooral tactisch verouderd zijn. Vervanging van deze wapens (boordwapens van de voertuigen, terugstootloze vuurmonden) door modernere met meer effectiviteit wordt voorbereid.
Daarbij wordt ook uitrusting van helicopters met anti-tankwapens overwogen.
De modernisering van het verbindingsstelsel van de Koninklijke Landmacht is deels gerealiseerd, deels in voorbereiding.
Voor de verbetering van de reactiesnelheid van de eenheden van het legerkorps betekent het beschikbaar komen in 1971 van spoor-transportmiddelen een belangrijke verbetering. Overleg is voorts gaande over versterking van de in West-Duitsland gelegerde brigade.
Het peil van de geoefendheid van de eenheden van de Koninklijke Landmacht geeft al geruime tijd zorg, omdat de mogelijkheden ontbreken voor de thans gemechaniseerde onderdelen om door oefeningen in grotere verbanden een t.o.v. de strijdkrachten van het Warschau Pact aanvaardbare vaardigheid te bereiken. Plannen om hierin verbetering te brengen door aanwijzing van enkele regionale oefenterreinen, zoals voorzien in de 2e nota ruimtelijke ordening, zijn bij de Tweede Kamer in behandeling. Daarnaast worden alle mogelijkheden tot oefenen in het buitenland te baat genomen; zoals in augustus 1970 in La Courtine.
Een herstructurering van met name de leiding van de Koninklijke Landmacht, de opleidingssector en de nationale sector is in 1969 in gang gezet. Deze herstructurering, die zich in uitwerking en uitvoering zal uitstrekken tot 1976, beoogt:

— de doelmatigheid van de organisatie te verhogen door maximale toepassing van nieuwe technieken, als automatisering;

— de structuur aan te passen aan een in de jaren 1970-1975 door dienstverlating plaatsvindende vermindering van het militair beroepspersoneel;

— de exploitatie-uitgaven te verminderen ten gunste van de investeringsruimte.

De reorganisatie in grote lijnen van de leidinggevende organen van de Koninklijke Landmacht is reeds uitgevoerd. Zo zijn de verschillende inspecties van wapens en dienstvakken opgeheven en is een centraal commando opleidingen Koninklijke Landmacht gevormd. In de komende jaren zullen de diverse organisaties, ook in de opleidingssector, worden „doorgelicht", opdat in 1976 een optimaal doelmatige structuur is verwezenlijkt. Daarbij is een extern organisatiebureau als adviserend deskundige ingeschakeld.
Verschillende procedures, als indeling van dienstplichtigen en indeling van mobilisabel personeel en voorraad- en onderhoudsbeheersing zijn reeds geautomatiseerd. Gewerkt wordt aan een geïntegreerd personeelsinformatiesysteem en aan plannen voor de automatisering van het commandosysteem van het legerkorps.
De legeringsaccommodatie wordt sinds 1967 geleidelijk aan ingevoerde nieuwe legeringsnormen aangepast.

Volksgezondheid

Tenslotte: de hoogtepunten van het beleid van de christelijk-historische staatssecretaris van Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga.

Welvaart en gezondheid. Toenemende aandacht zal worden gevergd voor de minder gunstige of zelfs negatieve verschijnselen van de welvaart. Bijzondere zorg zal zijn vereist in verband met de mogelijke negatieve effecten op de gezondheid van de bevolking zowel psychisch als lichamelijk, tengevolge van wijzigingen in het leefmilieu. Zolang de schade die de economische groei toebrengt aan het leefmilieu, zich nog onvoldoende laat kwantificeren, dient in elk geval te worden gestreefd naar een minimale belasting van het leefmilieu door in beginsel elke vorm van verontreiniging niet alleen te beperken, doch waar enigszins mogelijk ook te voorkomen. Het lijkt onvermijdelijk, dat daarvoor soms geheel nieuwe wegen moeten worden ingeslagen.
Hierbij is de toerekening van de kosten ter voorkoming van milieuverontreiniging een uiterst belangrijk aspect. Het uitgangspunt „de vervuiler betaalt" is méér dan een financieel probleem en wordt in wezen gedragen door het beginsel, dat de consument een verantwoorde keuze moet kunnen maken uit de hem aangeboden goederen en diensten. In de prijs, die hij daarvoor betaalt, dienen ook de kosten voor de instandhouding van het leefmilieu te zijn verdisconteerd. Indien dit doel wordt nagestreefd, ontstaat er een situatie waarbij met een minimum aan overheidsbemoeienis een produktie- en consumptiepatroon tot stand kan komen, dat leidt tot een minimale verontreiniging van het milieu.
Meer onderzoek is nodig om tot een exacter beoordeling te komen van welvaartsfactoren, die de gezondheid ongunstig kunnen beïnvloeden. Eerst als meer gegevens voorhanden zijn is het mogelijk een wetenschappelijk verantwoord beleid te voeren ten aanzien van de milieubeheersing in die zin dat ongewenste invloeden op de gezondheid van de mens, waar mogelijk, worden voorkomen. Het laat zich voorts aanzien, dat de ontwikkeling in de medische wetenschappen en de natuurwetenschappen in versneld tempo bouwstenen zal aandragen, die het mogelijk maken de kwaliteit van het menselijk leven te beïnvloeden. Deze gang van zaken zal tezamen met de veroudering van de bevolking en de betere toegankelijkheid van de voorzieningen (uitbreiding van het sociale-verzekeringssysteem, betere voorlichting en grotere verscheidenheid in het dienstverlenend apparaat) de vraag naar dienstverlening sterk doen toenemen. Dit zal zeker leiden tot een relatieve stijging van de bestedingen aan de gezondheidszorg alsmede tot een steeds groter aandeel van die zorg in het nationaal inkomen.
Het is verheugend, dat de betekenis van deze problematiek gaandeweg in brede kring wordt onderkend. Door een gemeenschappelijke inspanning zal het gelukken, de ongewenste neveneffecten van de welvaart te gaan beheersen.

H. L.

ZO *denk ik er over*

De meerstemmige geuren van de welvaartsstaat

In de nuttige en noodzakelijke discussie over de vraagstukken rondom de milieuhygiëne heeft het **zakelijke** betoog van A. J. Kaland op het artikel van Bleumink, o.a. Nel Tijssen-Tijl verontrust en van haar de kwalificatie afleidingsmanoeuvre meegekregen.
Geen opmerkelijk nieuws, want een veeg uit de pan mag iedereen verwachten, die de verontruste milieubewakers antwoordt in minder zwart-wit denken.
Het is symbolisch begrijpelijk om verontreinigers zwart en beschermers vit als passende kleuren toe te denken, maar het is niet eerlijk.
Ons kleurenpalet is veel uitgebreider dan deze twee uitersten. Wie zich inzet voor een goede zaak en dat is zonder twijfel het geval met allen die eerlijk bezig zijn met de vragen rondom het milieubeheer, heeft mijn sympathie.
Hij houdt dat, tot blijkt dat kleurenblindheid verhindert mij objectief voor te lichten.
Een zakelijk betoog zoals Kaland dat voert, spreekt velen met mij aan. Zakelijk dan bedoeld in de zin van nuchter, evenwichtig, correct objectief, naar de feiten juist.
Wie het signaleert als een bewuste poging tot oneerlijke informatie, ziet het onjuist en kent Kaland (nog) niet.
Wij moeten in deze hoogst belangrijke zaak terug van de positie waarin velen nu verkeren, namelijk dat het één en het ander niet zouden kunnen samengaan.
Het staat voor mij vast, dat het natuurlijke evenwicht — waar dat verstoord is — met aller inspanning en met de technologische ontwikkeling in staat zal zijn zich op korte termijn te herstellen.
Het vraagt ongetwijfeld aanzienlijke bedragen, die echter meer dan royaal indirect door de industrie gehonoreerd zullen worden.
Wie werkelijk wil bijdragen, kritisch en constructief tot behoud van leven van mens, dier en plant, moet in een nuchtere beschouwing de welvaartsstaat niet alleen als een verontreinigde, onleefbare en stinkende staat afbeelden.
De tijd, dat rokende schoorstenen als tekenen van werk en dus van welzijn werden beschouwd, is voorbij. Nu schijnen het alleen maar bronnen van luchtverontreiniging te zijn. Maar dat is te veel van het één en te weinig van het goede.
De mens leeft niet bij ongerepte natuur alleen. Was dat het geval, dan waren miljoenen mensen in de minder ontwikkelde landen te benijden.
Dat de gemiddelde leeftijd daar rond de 10 jaar ligt, tegen boven de 70 bij ons, wijst in een andere richting. Economische welvaart blijft dus nauw verbonden met de kans om te leven, of zo u wilt te sterven.
Een genuanceerd oordeel pro en contra past in iedere discussie. Dat is meestal voorbehouden aan zakelijk ingestelde lieden. Dat is wat anders dan commercieel.
Die overigens ook meer belang hebben bij een gezond en welvarend publiek, met perspectief voor 2000 en verder.

E. Ph. Nieuwkerk,
Poortvliet (Zld.).

Vervolg van pagina 1 (De miljoenennota)

rentebank een uitermate gecompliceerde zaak te worden, welke dwars ingaat tegen het juist door de huidige staatssecretaris zo gepropageerde streven tot vereenvoudiging van onze belastingheffing.
Tenslotte nog een enkele opmerking over het derde punt van zorg uit de miljoenennota: de gemeentefinanciën. Wederom dreigt een belangrijk tekort in het gemeentefonds. Dit wordt met name veroorzaakt door de zeer sterke stijging van de uitgaven voor sociale zorg, zoals die welke voortvloeien uit de bijstandswet. Het kabinet stelt twee categorieën maatregelen voor om dit dreigende tekort te voorkomen.
In de eerste plaats verhoging van belastingen tot dekking van de hogere gemeentelijke uitgaven. Het belangrijkste deel van de voorgestelde verhoging van de omzetbelasting moet aan deze stijging van uitgaven in de gemeentelijke sfeer worden toegeschreven. In de tweede plaats zal 50 procent van de kosten van verleende bijstand in geld aan thuiswonenden ten laste van de rijksbegroting worden gebracht. Dit zal gepaard gaan met het vaststellen bij wet van normen voor bijstand aan deze categorie. Mijn eerste indruk van deze voorstellen is gunstig; èn voor het rijk èn voor de gemeenten verwacht ik een vermindering van de problemen.
Ik sluit deze beschouwing af met de vermelding van een beslist positief punt uit deze miljoenennota; het financieringstekort, dat op de open kapitaalmarkt moet worden gedekt blijft beperkt tot f 400,— miljoen, hetgeen minder is dan het in de begrotingscijfers opgenomen bedrag aan aflossingen. Dat opent perspectieven voor een enigszins ruimere kapitaalmarkt, hetgeen ook voor de gemeentelijke investeringen van zeer groot belang kan zijn. Met de dreiging van een liquiditeitsverkrapping door het tekort op de betalingsbalans is dit mindere beroep op de kapitaalmarkt overigens ook wel een dwingende noodzaak.

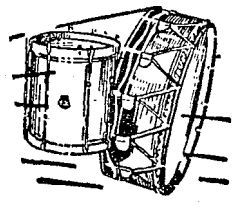

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

ZO *denk ik er over*

De Tweede Kamerleden Schuring (CHU) en Veerman (ARP) hebben de ministers van Defensie en van Onderwijs en Wetenschappen het volgende gevraagd: Zijn de bewindslieden bereid te bevorderen, dat in het Waterweggebied aan die leerkrachten vrijstelling van eerste opkomst wordt verleend, die in één van de gemeenten in genoemd gebied een functie bij het onderwijs willen aanvaarden?
Als toelichting stellen zij: Hoewel in verschillende delen van ons land problemen bestaan met betrekking tot de personeelsvoorziening bij het onderwijs, zijn de problemen in genoemd gebied van dien aard, dat vervulling van de vacatures op een andere dan bovengenoemde wijze niet is te realiseren. Het gaat hier niet uitsluitend om aanvaarding van een funcie bij het basisonderwijs. Ook het voortgezet onderwijs kampt met vele onvervulbare vacatures.

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

het is voor de nederlandse militairen

die zijn georganiseerd in de NATIONALE CHRISTEN ONDEROFFICIEREN VERENIGING.

een geruststellende gedachte, dat zij hun rechtspositie behandeld weten in twee organen van overleg met de overheid. Buiten het z.g. militaire georganiseerd overleg spreekt de NCOOV ook mee in de Christelijke Centrale voor Overheids- en Onderwijzend Personeel. Op die wijze wordt zijn stem ook gehoord in het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken.

Dit is één van de voordelen, welke de NCOOV zijn leden biedt tengevolge van zijn aansluiting bij het CNV.

Uitvoeriger informaties over de NCOOV worden gaarne verstrekt door het hoofdbestuur. Lange Gracht 11 te Amersfoort.

N.V. CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ
AMSTERDAM

VERPAKTE SUIKER
SNEL SMELTENDE TABLETTEN
GOUDSIROOP
BLANKE EN BRUINE BASTERD

FIRMA P. HULSBOS Jzn.
AANNEMINGSBEDRIJF
★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

KOCH
Telefoon 05760-14259
Apeldoorn
Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school- en huismuziek

BOUWBEDRIJF
Firma R. Wijbenga & Zn.
G. Japicxstraat 12
Tel. 05100 25298
W. Loréstraat
Tel. 05100 25290
Euterpestraat 26
Tel. 05100 22075
LEEUWARDEN

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES
N.V. Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

Van Zwol Groothandel N.V.
IN ROOKARTIKELEN
Eemstraat 76 Telefoon 03490 - 16914
AMERSFOORT

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

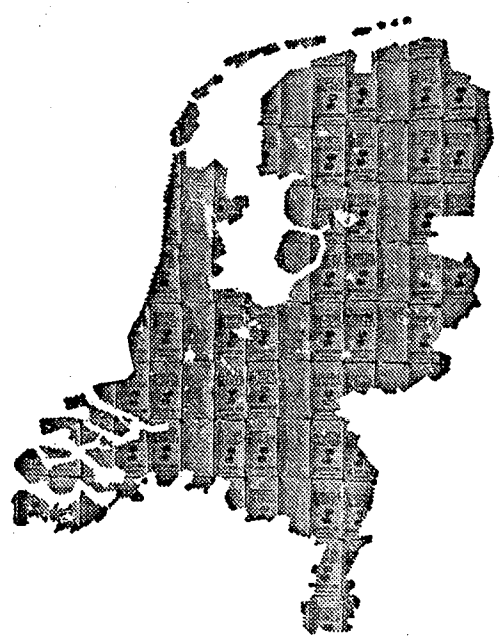

SUIKER UNIE
DINTELOORD – GRONINGEN – PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL–SAS VAN GENT–ZEVENBERGEN
COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?
CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V.
Morsweg 21 · Leiden · Telefoon 33260

boele & van eesteren

b en van e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

ELECTRO-TECHNISCH Installatie-bureau

Merwestroom N.V.

Voorstraat 450 - Telefoon 01850 - 34900 - Dordrecht
Vrieseweg 78 - Telefoon 01850 - 37288 - Dordrecht
Buiten Walevest 15 - Telefoon 01850 - 34900 - Dordrecht

Aanleg en onderhoud van elektrische installaties

LICHT
KRACHT
SIGNAAL
BLIKSEMAFLEIDER
NEON- EN GELUIDSINSTALLATIES
CENTRAAL ANTENNESYSTEEM

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 16777

HILVERSUM

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden?

vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

Mabuwat n.v.

ZWIJNDRECHT

* **UTILITEITSBOUW**
* **GEWAPEND BETONBOUW**
* **GRONDWERKEN**

TELEFOON 01850 - 27866

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en

Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71

Telefoon 05761 no. 276

KLARENBEEK

Garagebedrijf BREEDIJK

's-Gravenweg 200 227 -- Telefoon 010 - 333180 - 333395

CAPELLE AAN DE IJSSEL

Politiek vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

kbm KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

J. VELLEKOOP

Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige,
Adviezen in grond- en pachtzaken

Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 2203

's-GRAVENZANDE

A. DE BOO

Industrie- en Handelmaatschappij N.V.
Sedert 1876

Vestigingen te:
Delft - Rotterdam - Spijkenisse

Handel in:
alle bouwmaterialen, wand- en vloertegels, zand en grint

Fabrikant van:
Betonmortel - Betonwaren - Kalkmortel

Voor **LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN** (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 - Leeuwarden - Telefoon 05100 20841

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 - 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

de nederlander

Leden - contactblad

VRIJDAG 25 SEPT. 1970
6e Jaargang - No. 37
Verschijnt maandelijks

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

UNIE-VERS

door drs. G. van Leijenhorst

Na een onderbreking van twee maanden hebt u nu weer het eerste ledencontactblad van de parlementaire periode 1970-1971 voor u. In deze periode worden er van alle werkers (en we hopen dat zeer vele leden zich als zodanig aangesproken voelen) extra inspanning gevraagd om de verkiezingsuitslag op 28 april 1971 tot een succes te maken. De vergaderingen, die door Dagelijks Bestuur, Hoofdbestuur en Unieraad voor en na het zomerreces werden gehouden, stonden reeds in het teken van de komende verkiezingen. Van de hand van dr. E. Bleumink, de voorzitter is van de commissie-Strate Verkiezingen 1971, vindt u elders een uitvoerige beschrijving over de plannen, die door deze commissie worden uitgewerkt. In dit niet geheel vers zijnde Unie-verslag bepaal ik mij voornamelijk tot de overige zaken.

Benoemingen

In de vergadering van het Hoofdbestuur op 20 juni — die vooral gewijd was aan onderwerpen betreffende het secretariaat en de financiën — werd in de vacature-Van Mastrigt als lid van het Dagelijks Bestuur gekozen de heer **Wm. C. de Kruyf** te Den Haag. De heer De Kruyf is voorzitter van de Kamerkring Den Haag en heeft de Unie ook in tal van andere functies gediend. Op de vergadering van het Dagelijks Bestuur op 11 augustus werd hij benoemd tot **tweede secretaris**. Wij zijn blij, dat ook in het secretariaat de werkzaamheden nu wat verdeeld kunnen worden.

Een bijzonder prettige mededeling is tevens, dat per 1 oktober a.s. een nieuwe bureauchef is benoemd. Het is de heer H. Lindenburg te Nootdorp, die als administrateur werkzaam is bij de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Luchtvaart. De heer Lindenburg is 37 jaar, zodat we mogen verwachten dat hij nog vele jaren zijn beste krachten aan de Unie kan geven. Graag roepen we hem ook op deze plaats een hartelijk welkom toe, vertrouwend dat hij met veel genoegen zijn aandeel zal leveren om de Unie tot een nog hechtere organisatie te doen uitgroeien.

Vertrek

Op de vergadering van 20 juni heeft het Hoofdbestuur benoemd tot penningmeester van de Stichting Uniepers de heer **D. van der Kwaak**, die op het gebied van de financiën voor de Unie geen onbekende is. Hij neemt de plaats in van de heer **G. C. van Woudenberg**, die deze functie over een reeks van jaren met grote ijver heeft vervuld.

Per 1 augustus heeft mevrouw **H. Kop-Outshoorn** ons bureau verlaten, nadat ze gedurende 7 jaar met grote toewijding de ledenadministratie heeft verzorgd. We denken hierbij met name aan de periode toen de centrale ledenadministratie werd opgezet. Een werkzaamheid waarin zij een groot aandeel heeft gehad.

Politiek beraad

Zoals men reeds eerder uit de pers heeft kunnen vernemen, hebben de ARP, de CHU en de KVP een zgn. **stuurgroep** gevormd, die tot taak heeft om tot een **gezamenlijk kernprogram** te komen voor de a.s. Kamerverkiezingen. Voor de CHU maken hiervan deel uit de heren: prof. dr. J. W. van Hulst, minister drs. B. J. Udink, staatssecretaris dr. R. J. H. Kruisinga, J. T. Mellema en dr. E. Bleumink. De vergaderingen kenmerkten zich door een goede sfeer en hoewel er verschil in benadering bestaat t.a.v. een aantal vraagstukken, overheerst de bereidheid om tot een gezamenlijk standpunt te komen, aldus de heren Van Hulst en Udink op de vergadering van het Dagelijks Bestuur op 29 augustus.

Eén en ander betekent niet, dat alle activiteiten uitsluitend gericht zijn op de totstandkoming van het gezamenlijk kernprogram. Naast een grote mate van samenwerking bestaat er de wens om de eigen identiteit te behouden. Aan dit laatste wordt in ARP, CHU en KVP ook hard gewerkt. Wellicht ten overvloede vermelden we, dat de CHU dus gewoon met een eigen kandidatenlijst aan de verkiezingen deelneemt.

De CHU en de verkiezingen

De CHU heeft op 23 mei als eerste politieke partij haar program vastgesteld en heeft in het begin van deze maand ook het eerst haar **kernprogram** gepubliceerd. De inhoud hiervan wordt u ook in dit blad aangeboden.

Het is moedgevend, dat reeds in verschillende delen van ons land de eerste stappen zijn gezet om tot een effectieve propaganda-campagne te komen. De strategie-commissie stelt er prijs op allerlei acties zo goed mogelijk te coördineren. Vandaar dat onder meer contact zal worden opgenomen met de provinciale propaganda-commissies. Het Dagelijks Bestuur komt op 21 september bijeen om de voorlopige alfabetische groslijst samen te stellen van kandidaten voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer. Het Hoofdbestuur vergadert op 17 oktober. Naast de vaststelling van de alfabetische groslijst zal tevens voor de eerste keer een **adviescommissie** (ad hoc) worden benoemd, die binnen zes weken na die datum aan het Hoofdbestuur advies uitbrengt over de samenstelling van de kandidatenlijst.

De Unieraad

De Unieraad vergaderde op 20 juni en 29 augustus. Op 29 augustus werd samen vergaderd met de Landelijke Bestuursraad van de CHJO. Het thema was: de plaats van de CHU in de huidige politieke situatie. De redevoeringen van onze voorzitter prof. Van Hulst en van onze lijsttrekker minister Udink hebben ook buiten de vergaderzaal sterk de aandacht getrokken. (Voor een uitvoerig verslag verwijzen we naar De Nederlander van 4 september jl.). Dat er stof tot discussie werd aangedragen, werd bewezen door het feit, dat radio en televisie hieraan grote aandacht hebben besteed. Op 17 oktober hoopt de Unieraad opnieuw bijeen te komen om de Troonrede en de Miljoenennota te bespreken.

Op de vergadering van 20 juni memoreerde de voorzitter het feit, dat de heer drs. D. Schouten, die tientallen jaren veel voor de Unie heeft gedaan, gemeend heeft te moeten bedanken. De voorzitter heeft met algehele instemming van de Unieraad de heer Schouten in zijn woonplaats Waalwijk opgezocht, en hem de dank van de Unie overgebracht voor het vele werk, dat hij in allerlei functies (waarvan vele jaren als Hoofdbestuurslid) voor de Unie heeft verricht. Door dit onderhoud heb ik een duidelijker inzicht gekregen in de achtergronden, die tot het bedanken van de heer Schouten geleid hebben, zo verklaarde prof. Van Hulst.

Bezoek Kamerkringen

In het voorjaar werd een begin gemaakt met de reeds traditie geworden rondreis van voorzitter, secretaris en de heer Buntsma langs de Kamerkringen. Bezocht werden Assen, Zwolle, Haarlem en Den Haag. Wegens ziekte van de voorzitter kon het programma niet worden afgewerkt. In verband met de Kamerverkiezingen stellen wij ons voor de rondreis voorlopig niet te hervatten.

De doelstelling, het contact tussen Dagelijks Bestuur en Kamerkringen te bevorderen, zal in de komende periode door de verkiezingsactiviteiten stellig op andere wijze gehonoreerd worden. Dit neemt niet weg, dat wij gaarne bereid blijven een beperkt aantal Kamerkringen te bezoeken, indien de wens daartoe ter kennis wordt gebracht.

Tenslotte: Het Jaarboekje

Van de secretarissen van Kamerkringen, Statenkringen en kiesverenigingen is gelukkig een groot aantal gegevens, bestemd voor het jaarboekje, binnengekomen. Wij danken hen voor de vlotte toezending. Degenen die de betreffende lijst nog niet ingevuld hebben teruggezonden, verzoeken wij beleefd dit snel te willen doen.

G. van Leijenhorst.

Lijstaanvoerder UDINK

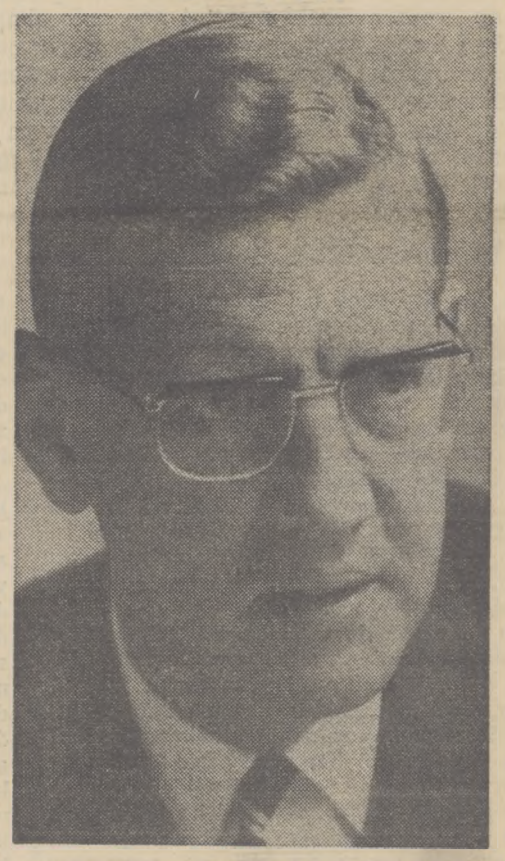

„Wij moeten de kleine minderheden, die zich verborgen houden in vele nieuwe protestbewegingen, opsporen en bestrijden. Wij moeten dat doen terwille van het protest en ter wille van de vernieuwing. Want doen wij dit niet dan worden goede en kwade bedoelingen straks door een samenleving, die zich zal verdedigen en die zich niet straffeloos laat ondermijnen, op één hoop gegooid en beleven wij toch de reactie, die de dictatuur inluidt. Er is maar één manier om die minderheden op het spoor te komen. Dat is dat alle jongeren, die de zaak zelf der vernieuwing werkelijk ter harte gaat zich inlaten met een constructieve dialoog met de oudere generaties. Ik roep de Nederlandse jongeren daartoe op. Ik mag dat met recht, ook namens de CHU doen, omdat zij de eerste politieke partij is geweest, die getoond heeft vertrouwen te hebben in de jeugd. Zij was immers de eerste, die gepleit heeft voor verlaging van de leeftijd voor het actief kiesrecht tot 18 jaar en voor het stellen van de meerderjarigheidsgrens eveneens op 18 jaar. Maar daarvoor is óók een grondige mentaliteitsherziening der ouderen nodig. De christelijke partijen zijn bij uitstek geroepen om de solidariteit tussen oud en jong tot stand te brengen."

Ziehier, een citaat uit de rede, waarmede minister Udink in de vergadering van de Unieraad op 29 augustus jl. als lijstaanvoerder van de CHU van start ging. Daarna kwam minister Udink in de pers en hoe! In de vele interviews met journalisten onderstreepte de lijstaanvoerder van de CHU dat hij met kracht wil werken aan de vernieuwingen in onze maatschappij. Alleen tegenover de prediking van de revolutie, tegenover het geweld stelt hij duidelijk: „Wij moeten ons in ons propvolle land beslist houden aan de regels van het maatschappelijk verkeer!"

Drs. A. M. de Boo

sprak in Kamer over de dagbladen

„Een gedeelte van de Nederlandse pers blijkt in meer of minder grote financiële moeilijkheden te verkeren, moeilijkheden die in het recente verleden — en in niet mindere mate thans — tot uitdrukking zijn gekomen in een aantal pogingen om in de krantenwereld zelf tot een oplossing te komen door middel van fusies en andere samenwerkingsvormen. In verband met deze niet al te rooskleurige positie van een aantal bladen, en rekening houdend met het geheel of gedeeltelijk verdwijnen van enkele kranten is de bezorgdheid ontstaan, of door deze concentratietendensen mogelijk de gevarieerdheid van de Nederlandse pers geen geweld zal worden aangedaan." Met deze woorden begon namens de christelijk-historische fractie drs. A. M. de Boo in de Tweede Kamer zijn beschouwingen in het Kamerdebat over de concentratietendensen in de dagbladwereld en de verdeling van STER-gelden over de bladen.

Drs. De Boo vond het terecht, dat een interdepartementale commissie aan het werk ging om de concentratietendensen te onderzoeken. Deze commissie heeft haar arbeid afgerond met een analyse en een aanbeveling om op bepaalde punten de Nederlandse pers tegemoet te komen. De regering besloot naar aanleiding van die aanbeveling enkele maatregelen te treffen. De belangrijkste was wel, dat nog een aantal jaren STER-gelden, t.w. f 10 miljoen per jaar, volgens een bepaalde sleutel over de bladen verdeeld worden.

„De ratio van de regeringsmaatregelen ligt in de overweging", aldus drs. De Boo, „dat het voor de democratie van grote, ja zelfs zeer grote betekenis is, dat wij kunnen beschikken over een rijk geschakeerde pers." Drs. De Boo zei het van harte met deze overweging eens te zijn. Hij wilde zelfs verder gaan en zeggen, dat in feite het verlies van elke krant, die een duidelijke signatuur draagt een verarming van het perswezen in ons land betekent. „Daarom is ook mijn fractie bijzonder veel eraan gelegen, de bestaande diversiteit zoveel als mogelijk in stand te houden. Dit is de grond waarop wij het toejuichen, dat deze regering een aantal maatregelen voorstelt om de rentabiliteit van de verschillende dagbladen te verbeteren."

Drs. De Boo zei, dat op grond van structurele oorzaken de Nederlandse pers zich reeds vóór de invoering van de etherreclame in een proces van heroriëntering bevond. „Dat de invoering van de etherreclame het probleem van de rentabiliteit belangrijk nijpender heeft gemaakt, staat vast. Daarom werden voor een eerste overgangsperiode van drie jaar terecht compensatie-uitkeringen uit de STER-pot verschaft. Maar nu staan wij voor het feit, dat dit heroriënteringsproces nog niet is afgelopen, en de concurrentie van de radio- en tv-reclame blijft. Wie de gevarieerdheid van de Nederlandse pers een goed hart toedraagt, zal met deze omstandigheid rekening moeten houden."

Wel en wee

De christelijk-historische woordvoerder meende, dat naast de invloed van de etherreclame echter ook andere, duidelijk structurele invloeden het wel en wee van de pers beïnvloeden, invloeden die leiden tot een noodzakelijke schaalvergroting in het dagbladwezen, welke naar zijn mening ook zonder de etherreclame maar dan wellicht in een langzamer tempo zou plaatsvinden. „Bij het krantelezend publiek is een duidelijke verschuiving in de behoefte ontstaan", aldus drs. De Boo. Hij noemde één van de structurele factoren: afgaande op de groei van de ochtendbladen en het floreren van de regionale pers mag men constateren, dat de voorkeur van de lezer, van de consument, blijkbaar uitgaat naar een combinatie van deze twee. En passant merkte drs. De Boo op, dat bij alle maatregelen, die ten aanzien van de pers worden voorgesteld, niet vergeten mag worden, dat de lezer zelf, de consument van het kranteNieuws, bepaald een invloed mag uitoefenen op wat hij lezen wil. „Wij moeten ons in dit debat hoeden voor een bepaalde vorm van bevoogding."

Een andere structurele oorzaak ligt, aldus drs. De Boo, in de ontwikkeling van de techniek in het krantebedrijf. „Steeds hogere investeringen waren en zijn nodig om bij de tijd te blijven. De investeringen kunnen slechts in grotere produktie-eenheden tot hun recht komen. Daarin verschilt het technisch bedrijf van het dagbladwezen nauwelijks van andere bedrijfstakken. Bij deze factoren komt dan nog de wanverhouding tussen de inkomsten uit abonnementsgelden en die uit advertenties. De Nederlander betaalt naar mijn oordeel te weinig voor zijn blad."

Herstructurering

Drs. De Boo zei, dat de dagbladen in het proces van herstructurering aan de genoemde structurele oorzaken evenzeer aandacht dienen te besteden als aan het verlies van reclame-inkomsten, omdat er sinds 1967 een blijvende concurrent op dit gebied in de ether is verschenen. Hij herhaalde, dat naar zijn mening het verlies van elk blad met een duidelijke signatuur tegelijkertijd een verlies is voor onze meningsvorming. „Ik ben aan de andere kant ook van mening, dat wij ons een beetje moeten hoeden voor overdrijving op dit punt. Wij moeten ons ervoor hoeden, dat wij uit bepaalde concentratietendensen de conclusie zouden overhouden, dat daarmee de democratie in gevaar zou komen op grond van het feit, dat de informatiestroom en de opiniestroom die ons bereiken niet gevarieerd genoeg meer zouden zijn.

Toegegeven: diversiteit van informatie en opinievorming is één van de belangrijkste voorwaarden voor een goed functioneren van de democratie. Het zou mij echter te ver gaan indien uit enkele noodzakelijke fusies en samenwerkingsverbanden de conclusie zou worden getrokken dat ons democratisch bestaan op ontoelaatbare wijze zou verschralen."

Tegen de achtergrond van het totaal van de informatiestroom staafde drs. De Boo dit met enkele argumenten.

In de eerste plaats, zo zei hij, staat naast het kwijnen van een aantal landelijke bladen een floreren van een kwalitatief bijzonder goede regionale pers. Plaatselijke nieuwsbladen zorgen voor een regionale concurrentie op het gebied van plaatselijk en regionaal nieuws. De diversiteit van de opinies wordt mede bepaald door de grote gevarieerdheid van weekbladen. Bovendien zei drs. De Boo van mening te zijn, dat een fusie of een samenwerking niet per sé hoeft te leiden tot een gelijkschakeling van opinies. In een krant kunnen verschillende meningen naar voren komen.

Verder, aldus drs. De Boo, kunnen fusies van gelijkgezinde bladen kwaliteitsverbeterend werken, doordat de toegenomen financiële kracht kan worden vertaald in een betere journalistieke kracht. „Nu wij spreken over etherreclame lijkt het mij goed, nog eens te bedenken dat door invoering van de tv de informatiestroom voor het Nederlandse publiek in niet onbelangrijke mate is vergroot. Al deze factoren brengen mij tot de conclusie, dat er bepaald geen reden is om dit moment al van een noodsituatie te spreken. Dat is bepaald niet het geval."

Bepaalde gevaren

Het blijft, aldus drs. De Boo, echter een feit, dat een mogelijk verdere uitdunning van de diversiteit bepaalde gevaren zal kunnen oproepen. „Daarom staat mijn fractie in beginsel ook wel positief tegenover de door de regering genomen maatregelen."

Drs. De Boo zei, dat zijn fractie met genoegen heeft geconstateerd, dat met name de zendtijd voor tv-reclame eerst is verruimd toen de advertentie-inkomsten van de bladen zijn gaan stijgen. „Wij zijn er ook tevreden mee, dat de abonnementen van dag- en nieuwsbladen onder het nultarief van de BTW zijn gerangschikt. Mijn fractie is verder van oordeel, dat juist de maatregel van een soepel beleid ten aanzien van de prijzen van de abonnementen bijzonder belangrijk is. We moeten daarbij evenwel heel nadrukkelijk de wens uitspreken, dat deze souplesse gehandhaafd blijft. De overheid zal er aan moeten meewerken, dat er een fifty-fifty-verhouding komt wat betreft de inkomsten uit abonnementen en de inkomsten uit advertenties. De afschaffing van het bijzonder tarief voor overheidsadvertenties heeft ook onze instemming."

Wat het belangrijkste punt van de overheidsmaatregelen betreft, te weten de verdeling van gelden uit de STER-pot over de bladen, plaatste drs. De Boo enkele kritische opmerkingen. In de eerste plaats wilde hij weten, waarom de gelden alleen onder de dagbladen verdeeld worden, en de tijdschriften daar niet bij zijn betrokken. Ook plaatste hij enkele vraagtekens achter de voorgestelde verdeelsleutel van de verdeling en hij vroeg zich af, of er geen gevaar van concurrentievervalsing ontstaat.

Drs. De Boo informeerde voorts naar de mogelijkheden van de instelling van een bedrijfsfonds en vroeg een studie daarover. Ook wilde hij, dat er gestudeerd wordt op het vraagstuk van het behoud van de onafhankelijkheid van een redactie ten opzichte van de directie. Een redactiestatuut is daarvoor de aangewezen weg. Het vraagstuk van het behoud van de onafhankelijkheid van de redactie moet fundamenteel tot een oplossing gebracht worden, aldus drs. De Boo.

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

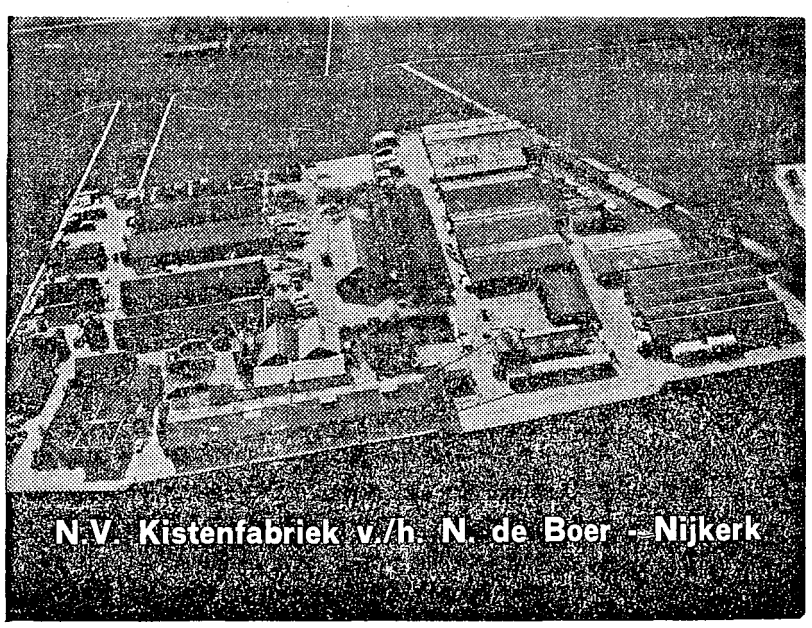

Een BRIL van
EIKENDAL
gaat bovenal!
WAGENINGEN
VEENENDAAL

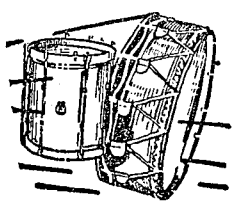

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 · 2652

Verkiezingsaktie van de CHU begonnen

Op zaterdag 29 augustus j.l. hield Drs. B. J. Udink zijn maiden-speech als lijsttrekker van de CHU. Dat was de start van de aktie voor de verkiezingen van de Tweede Kamer op 28 april volgend jaar. Het begin van een zware tijd voor de lijsttrekker en het Dagelijks Bestuur. Een zware tijd ook voor ieder Unielid, voor besturen van kiesverenigingen, kamer- en statenkringen. Alleen door gezamenlijke inspanning zullen we de kiezer duidelijk kunnen maken wat we willen: een politiek, gedragen door de evangelische boodschap, gekenmerkt door openheid, dynamiek en redelijkheid. Nu zullen we kunnen bewijzen dat christelijke politiek springlevend is. Dat betekent dat we NU met zijn allen de schouders er onder moeten zetten.

Commissie verkiezingen

Het lijkt verstandig bij een aantal hoofdpunten van de verkiezingsactie stil te staan. Een belangrijk **punt is**, dat voor een goede actie **planning** en **coördinatie** onontbeerlijk zijn. Het Dagelijks Bestuur heeft daarom besloten een commissie verkiezingen '71 in te tsellen. Deze commissie heeft onder meer tot taak voorstellen uit te werken voor propaganda en publiciteit en **de lijsttrekker te begeleiden bij de grote verkiezingsactie, die begin januari van start zal gaan.** De bedoeling is, dat de landelijke propaganda en publiciteit door bedoelde commissie zal worden gepland. Dit valt dan in een aantal punten uiteen.

Landelijke bijeenkomsten

Zo zijn er enige conferenties gepland en Unieraadsvergaderingen, waar belangrijke thema's zullen worden besproken. Vlak voor de verkiezingen zijn er vier regionale bijeenkomsten gepland en wel op zaterdag **24 april.** Op **17 april** zal de **algemene vergadering** van de CHU wordt gehouden (zie ook vergaderschema in dit blad).

Verkiezingsbiljetten en -folders

Er wordt thans een landelijk verkiezingsbiljet ontworpen: eenvoudig, aansprekelijk en niet duur. Er komt een kleine folder, die vlak voor de verkiezingen moet worden verspreid en een meer uitgebreide folder met het kernprogramma van ARP, CHU en KVP, die gebruikt kan worden op verkiezingsavonden e.d.
Gehoopt wordt, dat alle kiesverenigingen vroegtijdig dit materiaal zullen bestellen. In het verleden hebben verschillende kiesverenigingen en regionale propagandacommissie gebruik gemaakt van eigen biljetten en folders. Uiteindelijk zijn zulke aparte opzetjes duurder en wat erger is, het werkt de verwarring bij de kiezer maar in de hand.
Immers, wanneer men bijv. met de auto rijdt van Alkmaar via Utrecht naar Zwolle en men komt tenminste 5 soorten CH-verkiezingsposters tegen, waarop soms nauwelijks de letters CHU zijn te herkennen, dan komt dat een duidelijk Uniebeeld niet ten goede.

Kiesverenigingen die vroegtijdig hun materiaal bestellen, krijgen reductie.

Regionale propaganda verkiezingsteams

Naast de landelijke publiciteit is de regionale propaganda van grote betekenis. In verschillende provincies zijn er al propagandacommissies, die goed werk doen door onder meer over de provincie verspreid verkiezingsavonden te organiseren. De gedachte is **regionale verkiezingsteams te maken** (bijv. één voor de drie noordelijke provincies; Overijssel en Gelderland; Utrecht en Noord-Holland; Zuid-Holland; de drie zuidelijke provincies), die samen met de bestaande commissies en in overleg met de commissie verkiezingen '71 de regionale propaganda opzetten.

Vanaf januari 1971 zullen er over het gehele land zo'n 150 verkiezingsbijeenkomsten moeten worden belegd, waarvan op ongeveer 50 de lijsttrekker moet optreden. Dit laatste moet zo gespreid mogelijk (zowel in tijd als plaats) gebeuren. Daarom zal de commissie verkiezingen '71 de data voor deze bijeenkomsten plannen. De regionale teams — samengesteld uit de provinciale commissies en aangevuld met één of twee mensen met ervaring op het terrein van propaganda en public relations — zullen intensief hun streek moeten bewerken en zullen verdere acties moeten uitwerken.
Belangrijk is ook, dat op het Uniebureau precies bekend is welke bijeenkomsten e.d. er in het gehele land worden gehouden. Dat was in het verleden niet of nauwelijks bekend, zodat de dagbladen (wanneer men daar om vroeg — en dat gebeurt regelmatig) niet konden worden ingelicht.

Ieder kan zijn steentje bijdragen

De verkiezingsactie kan slagen wanneer ieder CH-lid een steentje bijdraagt.
Dat kan:

1. door nu reeds de provinciale propagandacommissies te activeren en in elke stad, streek of dorp ploegen te formuleren voor het „plakken" van verkiezingsbiljetten, het rondbrengen van verkiezingsfolders e.d.
2. door de commissie verkiezingen '71 met ideeën en suggesties te overstromen voor propagandavoering en publiciteit.
3. door een financiële bijdrage aan het verkiezingsfonds van de Unie. Niet vergeten: f 10,— Uniewerkfonds, Rotterdam, giro 45015.

E. Bleumink.

Vergaderingsschema tot Verkiezingen 1971

Het Dagelijks Bestuur van de CHU heeft het volgende vergaderschema voor het komende seizoen vastgesteld:

	1970
Maandag 21 september:	Dagelijks Bestuur.
Maandag 12 of vrijdag 16 oktober:	Dagelijks Bestuur.
Zaterdag 17 oktober:	Hoofdbestuur Unieraad (miljoenennota).
Vrijdag 6 november:	Dagelijks Bestuur.
Zaterdag 21 november:	Unieraad (Bespreking rapporten).
1e week december 30/11 of 4/12:	Dagelijks Bestuur.
Zaterdag 12 december:	Unieraad (Bespreking kernprogramma).
Zaterdag 19 december:	Hoofdbestuur (Vaststelling groslijst en advies).
	1971
Zaterdag 9 januari:	Congres: De buitenlandse politiek op nieuwe wegen of Ontwikkelingsstrategie.
Vrijdag 15 januari:	Dagelijks Bestuur.
Zaterdag 30 januari:	Groepsvergaderingen.
Vrijdag 5 februari:	Dagelijks Bestuur.
Vrijdag 5 maart:	Dagelijks Bestuur.
Zaterdag 13 maart:	Hoofdbestuur.
Zaterdag 20 maart:	Congres: Spreidingsbeleid.
Maandag 5 april:	Dagelijks Bestuur.
Zaterdag 17 april:	Algemene Vergadering.
Zaterdag 24 april:	4 regionale bijeenkomsten.

Samenstelling Commissie Verkiezingen '71

Drs. B. J. Udink,
lijsttrekker.

Dr. R. J. H. Kruisinga.

Dr. E. Bleumink,
lid D.B. (voorzitter).

Drs. A. M. de Boo,
lid Tweede Kamer,
politicoloog.

A. Buntsma,
public relation medewerker CHU.

Chr. v. Gulyk,
student politicologie.

Jac. Huysen,
voorzitter CHJO.

Ds. A. Oliemans,
vice-voorzitter D.B.

Mevrouw ir. N. C. de Ruiter,
Centrale van CH-vrouwen.

Leuke ideeën voor propaganda *zijn welkom*

Af en toe horen we van
leuke acties,
van originele ideeën
bij de propaganda-voering
voor de CHU.

Geeft deze eens door aan 't Uniebureau Wassenaarseweg 7 Den Haag

Misschien kunnen deze ideeën propaganda-commissies en ook door andere kiesverenigingen gebruikt worden.

Bel of schrijf het Uniebureau.
Dat is een kleine moeite.

Velen zullen u
wellicht dankbaar zijn.

CH-Studieconferentie

Evangelie en politiek

„Christelijke politiek is noodzakelijker dan ooit. In velerlei opzichten staan wij immers op een tweesprong. Techniek en economie bieden grote mogelijkheden, zoals het dempen van de kloof tussen rijke en arme landen, indammen van geweld, uitbannen van de hogere wapenbeheersing en -beperking of snelle verbetering van de gezondheidszorg. We hebben echter te maken met een eenzijdig ontwikkelde welvaartsstaat, met steeds verdere inperking van de vrijheid van de mens, met toenemend geweld en geestelijke verarming. Er is daarom meer dan ooit behoefte aan een perspectionische politiek, aan fundamentele wijzigingen van verhoudingen en structuren. Christen politici moeten zich van deze ver-antwoordelijkheid bewust zijn. Te lang is er gemoraliseerd over zondagsrust en de vrijheid van het onderwijs. Thans zijn er voor christelijke partijen meer verstrekkende vragen aan de orde".

Ziehier één van de grondgedachten die als een draad door de inleidingen en discussies heenliep **op de 3e CH studieconferentie gehouden op 19 september** in Utrecht. Ongeveer 60 deelnemers **— waaronder ook mensen uit D'66, de PPR en van de Feddemagroep** — namen aan de groepsdiscussie deel en luisterden naar de uitstekende inleidingen van: **dr. P. A. Elderenbosch, ds. F. H. Landsman en ds. Y. Schaaf; ds. A. Oliemans,** vice-voorzitter van de CHU, had de leiding van het congres.

Dr. Elderenbosch onderstreepte met name het belang van dergelijke conferenties: te lang was er in de Unie over fundamentele vragen nauwelijks nagedacht. Ds. Schaaf viel hem daarin bij, in een inleiding die speciaal de betekenis van de uitspraken van de kerken voor de politiek belichtte. Hij wees er op, dat na **Montreux** voor de wereldraad van kerken het moment van politieke actie is aangebroken. Het geven van 2 procent van de inkomsten der kerken voor ontwikkelingssamenwerking is daar een duidelijk voorbeeld van. Deze gelden zullen dan niet zo zeer voor technische bijstand moeten worden aangewend, maar voor **mentaliteitsverbetering** èn in de rijke èn in de arme landen.

In christelijke partijen geen plaats voor moralisme en „law and order"

„In onze tijd zien wij het **moralisme** in nieuwe vorm terug. Nu en ook in het verleden is de bijbel gebruikt als grabbelton, om via uit het verband gerukte teksten en morele waarden en verbodsregels aan te ontlenen. Dat is onjuist en gevaarlijk, omdat het ons ver afbrengt van de bijbelse boodschap. De bijbel wil ons leren de feiten te onderscheiden, wil ons leren inzien dat ideologieën en filosofieën gevaarlijk zijn (nationalisme, communisme etc.), dat Christus en Gods verkondiging altijd radicale veranderingen hebben opgeroepen." Christelijke politiek mag zich daarom ook niet identificeren met de bestaande orde. Al te vaak wordt met het elfde gebod geleefd: „Het hoort zo, het is altijd zo geweest." Het elfde gebod is totaal onbijbels, als er iets duidelijk is dan is het dit wel", aldus dr. Elderenbosch in zijn inleiding.

Ds. Landsman nam deze gedachte over. Dit punt speelde in de discussie ook een belangrijke rol. Zo vond Landsman het merkwaardig en gevaarlijk, dat zo zelden naar de oorzaken van de verschillende protestbewegingen wordt gezocht, te snel wordt een remedie gevonden welke het wettig gezag doet optreden. Op deze wijze worden structuurveranderingen in de maatschappij tegengehouden. Law and order moeten middelen zijn om de vrijheid en ontplooiing van mensen te waarborgen. Law and order, die structuurwijzigingen in de maatschappij blokkeren, tasten de vrijheid en verdere ontplooiing van de mens echter aan.

Ds. Oliemans sprak aan het begin van de conferentie de hoop uit, dat het congres een basis mocht zijn voor verder gesprek en discussie. **Drs. Feddema**, de uitgetreden A.R.-radicaal, vond het in ieder geval van groot belang, dat het gesprek tussen christenen uit allerlei kring wordt voortgezet en uitgebreid. Hij zei: „Hoewel onze wegen op het politieke erf uiteenlopen, is een gedurig gesprek over de fundamentele vragen van christelijke politiek noodzakelijk", met name ook tussen zijn groep, de PPR en de CHU en via de kerken.

Om de discussie in bredere kring voort te zetten worden de inleidingen en enkele andere belangrijke discussiebijdragen in 'n brochure gebundeld. Voor wie op deze brochure niet kan wachten, is bij de Lohmanstichting nog een congresmap voorradig (Wassenaarseweg 7, Den Haag). Uittreksels van de inleidingen van Elderenbosch en Landsman zijn in dit blad opgenomen.

E. Bleumink.

Dr. P. A. Elderenbosch

De Bijbel en de samenleving

„Evangelische radicaliteit" is een term die vooronderstelt, dat mensen het Evangelie als uitgangspunt van politiek en maatschappelijk handelen aanvaarden. Er moge dan dadelijk gesteld worden, dat het theologisch onaanvaardbaar is het Evangelie te isoleren van het geheel van de Schrift. Het getuigenis van profeten en apostelen, Oude en Nieuwe Testament is een ondeelbare eenheid.

De H. Schrift is de bron van de prediking van de christelijke kerk, een prediking die niet slechts over de persoonlijke verhouding van God tot mens gaat, maar evenzeer over de verhouding van mensen t.o.v. elkaar en t.o.v. de wereld. Voor de christen-politicus, al dan niet lid van een confessionele partij, is deze prediking het richtsnoer van zijn denken en handelen.

Het dualisme, dat de kerkelijke prediking wilde beperken tot de vragen van het persoonlijk menselijke leven, terwijl de politiek op eigen wetmatigheden zou moeten worden afgestemd, is verwerpelijk, omdat dit voortdurend dreigt God en wereld in een tegenstelling te plaatsen. En juist in verband met dit dualisme heeft men telkens weer het Evangelie willen isoleren van de boodschap van de profeten, die de sociale en politieke consequenties van het geloof in de God van Israël zo duidelijk hebben vertolkt.

Zodra de Bijbelse boodschap wordt losgekoppeld uit zijn politieke verband, steekt het moralisme de kop op. Wij zien dit in de laat-joodse methode van Schriftuitleg, wij vinden dit ook aldra in de Middeleeuwen terug. Wij kennen dat moralisme uit de opvoeding, zoals menig oudere onder ons die heeft ontvangen, vaak culminerend in zondags-verboden zoals de Joodse moralisten vaak overtrokken aandacht voor de bepalingen t.a.v. de sabbat aan de dag hebben gelegd. **In onze tijd zien wij het moralisme in nieuwe vorm terug — een politieke moraal moet nu uit de Schrift worden gelicht. En zoals Rabbijnen en middeleeuwse theologen teksten uit alle verband hebben gelicht om daarmee morele voorschriften te „bewijzen" zoals losse teksten ook dienst moesten doen als „bewijzen" voor dogmatische stellingen.**

Deze moraliserende beschouwing van de Schrift leidt tot kwalijke gevolgen:

a) is het mogelijk tekst tegen tekst uit te spelen en daarmee de betekenis van de Bijbel uiterst te relativeren. Elke ketter vindt zijn letter...

b) worden wet en genade losgemaakt van elkaar, de bijbelse teksten bouwen een super-ego op met de onvermijdelijke schuldgevoelens en de weer onvermijdelijk daaruit voortvloeiende pogingen daarvan los te komen.

Verdiept inzicht t.a.v. de Israëlitische situatie temidden van de politieke en maatschappelijke constellaties van de antieke volkeren, heeft een duidelijk reliëf gegeven aan de Bijbelse boodschap. Hierover enkele fundamentele noties:

a) De profeten hebben zich afgezet tegen de rijks-ideologie van Egypte en Babel, zoals later de evangelisten tegen dezelfde rijks-ideologie van de Romeinen wier keizertijd op spectaculaire wijze heeft aangeknoopt bij Egypte (Cleopatra!). Het rijk op aarde moet een pendant zijn van het hemelrijk, zo stelt deze ideologie. Deze rijksideologie heeft doorgewerkt tot de tijd van de Franse en de Russische revolutie, verdrukking van de profetische verkondiging. Het Derde Rijk van Hitler is daar eveneens een voorbeeld van.

b) Here Zebaoth, Evangelie, Heiland, Christus, Heer, Zoon van God zijn geladen politieke begrippen geweest en hebben **radicale** veranderingen opgeroepen, een totaal vernieuwde visie op het Rijk dat komt en van andere orde is dan het rijk van farao en Caesar.

c) De profeten zijn evenzeer geconfronteerd geweest met het stam-leven, de politieke en maatschappelijke vormen van de kleinere groep die leeft uit de relatie tot de doden, met name de stamvader. In de stam vinden wij vrede, recht, gezinsleven, uitingen van „bijelkaar-horen" die van grote betekenis zijn, maar de stam staat per definitie tegen de andere stammen, de handhaving van de stam t.o. andere stammen beheerst de maatschappij. Dat Israël een eenheid van 12 stammen is, naar de ene naam van Jakob/Israël genoemd boven de namen van Juda, Levi etc. is van onmetelijke maatschappelijke betekenis. En Gen. 22, het niet doorgegane offer van Isaäk door Abraham is radicaler in zijn betekenis dan menigeen denken zou. De stam, anders dan het statische rijk, is op drift, maar weet niet waarheen. Profeten en evangelisten verkondigen het doel: het rijk van God waar vrede is en recht.

d) **Enkele profeten en alle apostelen zijn tijdgenoten geweest van de filosofische denkers van Griekenland. Daar kwam de abstractie als uitgangspunt van politiek en maatschappij. Humanisten van alle eeuwen hebben Plato en Aristoteles verheerlijkt vanwege hun humaniteit, maar zagen over het hoofd, dat wanneer deze denkers gesproken hebben over hun zienswijze op de politiek zij tot de meest onmenselijke suggesties kwamen! Wat er gebeurt als een filosofie de politiek gaat beheersen, kan afgelezen worden uit de praktijk van achter het IJzeren Gordijn.**

De Bijbel wil ons leren „de geesten te onderscheiden". De modellen van het rijk, de stam en de abstractie blijven ook voor onze generatie een verzoeking. Het radicale van de Schrift is dan ook niet een toespitsing van een moraal, maar een opbouw van een gemeenschap waarin mensen bij name kunnen worden aangesproken en waar men naast „ruimtelijke ordening" ook zicht heeft op de orde van de tijd, op de weg van de schepping naar de voleinding, getuigend voor een cultuur die is wat dit woord ten diepste wil zeggen: een doen groeien en rijpen van het leven tot de volheid is gekomen.

Kamerleden

VRAGEN

Bewindslieden

ANTWOORDEN

Op schriftelijke vragen van het christelijk-historische Tweede Kamerlid dr. H. A. Schuring en een collega van de VVD-fractie over de Utrechtse kunstacademie Artibus heeft staatssecretaris Grosheide van Onderwijs geantwoord, dat nog niet te beoordelen is in hoeverre de uitvoerbaarheid van het besluit van het bestuur van Artibus om ruim 20 leerlingen de terugkeer naar de academie in het nieuwe studiejaar te ontzeggen, wordt beïnvloed door het beginselakkoord met betrekking tot de ingestelde commissie van goede diensten over de nieuwe statuten. Alle betrokkenen hebben namelijk nog niet hun oordeel over de ontwerpstatuten kenbaar gemaakt.

Naar aanleiding van schriftelijke vragen van het Tweede Kamerlid mr. W. Scholten en een collega van de KVP-fractie heeft minister Witteveen van Financiën meegedeeld, dat binnen een maand de indiening kan worden verwacht van de toegezegde nota over het vraagstuk van de zogenaamde dubbele heffing (de verzachting van de belastingdruk op uitgedeelde vennootschapswinsten).

In antwoord op schriftelijke vragen van de christelijk-historische Tweede Kamerleden mr. W. Scholten en drs. D. F. van der Mei heeft minister Nelissen van Economische Zaken geantwoord, dat sedert 1 januari '70 de prijs van gewone benzine steeg met 9,4 procent, die van super benzine met 8,5 procent, die van autogasolie met 14,3 procent, die van gasolie/huisbrandolie I met 21 procent en die van stookolie met 60,2 procent. De prijsstijgingen zijn een gevolg van de algehele krapte op de wereldoliemarkt.

Enerzijds is de vraag naar olieprodukten, vooral naar stookolie, exceptioneel hoog. Anderzijds wordt de aanvoer van ruwe olie bemoeilijkt ten gevolge van de door de Libische regering opgelegde produktiebeperking en door het uitvallen van de Trans-Arabische pijpleiding, bestemd voor het vervoer van ruwe aardolie van Saoedie-Arabië naar de Middellandse Zee. Dit heeft tot gevolg dat de ruwe aardolie uit verafgelegen gebieden aangevoerd moet worden, waardoor op zichzelf de transportkosten al beduidend worden verhoogd. Daar komt nog bij, dat voor deze aanvoer een aanzienlijk grotere tankcapaciteit vereist is. Zo is voor de aanvoer vanuit de Perzische Golf naar Rotterdam ruim viermaal zoveel tankerruimte benodigd als voor aanvoer van eenzelfde hoeveelheid uit Libië. Hierdoor is, aldus minister Nelissen, een grote krapte op de tankermarkt ontstaan met als gevolg dat de tankervrachttarieven zijn gestegen.

De minister deelt mee, dat de prijsverhogingen in overeenstemming zijn met het overeengekomen maximum prijssysteem.

Hij zal er nauwlettend op toe zien, dat prijsverhogingen beperkt blijven tot de hoogst noodzakelijke en dat prijsverlagingen waar en zodra mogelijk worden gerealiseerd.

Westland

Het christelijk-historische Tweede Kamerlid drs. A. M. de Boo heeft staatssecretaris Kruisinga van Volksgezondheid en minister Lardinois van Landbouw schriftelijk gevraagd of zij weten, dat de Westlandse tuinders in grote moeilijkheden verkeren als gevolg van de recente stijging van de stookolieprijzen. Ook vraagt hij of de bewindslieden kennis hebben genomen van Haagse rapporten inzake luchtverontreiniging, waaruit blijkt, dat het gebruik van stookolie voor kasverwarming in het Westland hierin een aanmerkelijk aandeel heeft. Gevraagd wordt naar een inzicht in de verhouding, waarin de verschillende bronnen voor het gebied van het Westland en omgeving bijdragen in de luchtvervuiling van deze regio.

De heer De Boo vraagt of de ministers niet van oordeel zijn, dat èn vanuit het gezichtspunt van de luchtverontreiniging èn vanuit het gezichtspunt van een economisch verantwoorde tuinbouw in het Westland snelle omschakeling van stookolie op aardgas gewenst is. „Zijn de bewindslieden bereid te bevorderen, dat deze omschakeling wordt bespoedigd en willen zij hieromtrent met de betreffende organisaties en publiekrechtelijke lichamen in contact treden?" aldus drs. De Boo.

EEG/VS

Naar aanleiding van vragen van het kamerlid drs. D. F. van der Mei (CHU) over de handelspolitieke verhouding EEG/VS heeft minister Nelissen van Economische Zaken geantwoord, dat de door de Duitse minister van Binnenlandse Zaken gedane suggestie tot het instellen van een bilateraal overlegmechanisme tussen de EEG en

Slot op pagina 7

Ds F. H. Landsman over:

Evangelische radicaliteit kreet of werkelijkheid?

Volgens Van Gennep, in zijn opstel in „Ethiek als waagstuk", is de term „evangelische radicaliteit" logisch gesproken onzin. Maar is het niet mogelijk, dat het begrip radicaal een eigen oorsprong en vulling heeft, op politiek terrein, dat een christen zich aangesproken voelt door politieke inzichten die tot nu toe tot de „linkse" traditie behoorden, maar die hij niet aanvaardt met hun ideologische achtergrond. En dat hij deze houding aanduidt met het begrip evangelisch.

Als echter „evangelisch" met „radicaal" wordt verbonden, moet uit het evangelie, uit de bijbel, zijn duidelijk te maken waaruit dan dat voorbehoud, die nieuwe vulling — beoogd met de toevoeging „evangelisch" — bestaat.
Overigens wijst Van Gennep ook op bijbelse gronden de verbinding evangelische radicaliteit af: In de partijpolitiek gaat het uiteindelijk om het opstellen van programma's, waarbij men uitgaat van normen, die via de wetgeving toepassing moeten vinden in de samenleving. Het materiaal daarvoor is in de bijbel niet te vinden, zeker niet voor een „radicaal" beleid.
In dit geval gaat men ervan uit, dat het evangelie alleen dan van constituerende betekenis voor de politiek zou zijn als het de functie kan hebben, die Van Gennep op bijbelse gronden niet mogelijk acht. Maar er zijn andere mogelijkheden, ten dele ook in Van Genneps opstel te vinden.
Hij spreekt van een radicale overgave van de mens aan Gods leiding en van God die zich radicaal geeft aan de mensen en in dit verband van een „eschaton", een „laatste werkelijkheid", die beslag legt op de mens. Dit zegt ons meer als we denken aan de boodschap van de profeten uit het O.T., die zich richtten tegen geweld, onderdrukking, enz. Zij beleven hun situatie als het critische moment in de geschiedenis.

Er is dus een betrokkenheid tussen goddelijk en menselijk handelen. Van Godswege is er een appèl op de horende mens, die ver-antwoordelijk wordt gesteld. Het wordt hem voorgehouden, dat als hij doorgaat in de door hem zelf gemaakte geschiedenis (van geweld, onrecht enz.), hij zijn eigen ondergang bewerkt. Maar als hij zich verantwoordelijk laat stellen en geloof hecht aan Gods woord, dan is er nog toekomst.

Geen radicaliteit als beginsel

Wij leven in een tijd, waarin wij, in bijbelse zin, opnieuw verantwoordelijk worden gesteld. Aan de horizon van onze geschiedenis doemt de dreiging van een eindgericht. Het appèl dat oproept tot een radicale ommekeer wordt hoorbaar.
Zoals van elke eschatologische situatie, is het dubbelzinnige dat de interpretatie van de werkelijkheid een geloofszaak is en dat deze kan worden weersproken door een andere interpretatie, die weer andere aspecten als „bewijsmateriaal" aanvoert. Het is zelfs mogelijk die andere aspecten gelovig zo te duiden, dat daaruit een heel ander perspectief te voorschijn komt. Een voorbeeld treffen we aan in het opstel van Herstel in „Op weg naar de ontknoping", waarin hij een beeld oproept van een nieuwe tijd, een nieuwe samenleving. Twee toekomstvisies tracht hij tot een synthese te brengen, een technologische en een evangelische.
Het tast echter de saeculaire eschatologie niet aan; het uitgangspunt is — in bijbelse, evangelische zin — niet radicaal genoeg. De werkelijke situatie is ambivalenter. **Menselijkerwijs gesproken zijn we niet op weg naar een gezuiverde maatschappij van vrije mensen, maar naar de zelfvernietiging. Wat moeten we in deze situatie nu zeggen en doen?**
Het antwoord schijnt duidelijk. Als waarheid en werkelijkheid samenvallen is er óók altijd een saeculair antwoord: Er moet een radicale structurele omwenteling plaats vinden. Revolutie dus.
De huidige situatie is kritiek. Telkens weer dreigen we op allerlei gebieden vast te lopen. Telkens weer is er de sterke drang naar fundamentele radicale wijziging van verhoudingen en structuren.
Wat is nu onze reactie op deze uitdaging? Radicaliteit is in het politieke handelen evangelisch alleen te rechtvaardigen als het behalve situationeel bepaald ook functioneel is: geen radicaliteit als beginsel, als doel in zich zelf. Uiteindelijk gaat het om de vervulling van Gods geboden. Het is temeer nodig dit te zeggen nu politieke radicaliteit vaak gelijkgesteld wordt met revolutionaire gezindheid. T.a.v. het evolutionisme wordt gezegd, dat dit ontoereikend is.
Evangelische radicaliteit kan echter geen andere bedoeling hebben dan het doorbreken van een bestaande „orde" die geen orde is. Dit hoeft niet met revolutionair geweld gepaard te gaan. In dit verband nog eens de ambivalentie van onze samenleving: enerzijds is radicale herstructurering nodig, anderzijds kan dit, waar het het meest nodig is, burgeroorlog en uiteindelijk zelfs gewapende internationale conflicten met zich meebrengen. De eis van functionaliteit betekent overigens niet, dat geweld onder alle omstandigheden moet worden afgewezen.
Nog in een ander opzicht moet de verbinding van evangelisch met radicaal de radicaliteit bepalen. De christen-politicus moet ervoor waken zich niet te laten meeslepen in de uitvoering van een radicaal-politiek programma, dat ideologisch is bepaald.

Vrijheid

Tenslotte dient de evangelische radicaliteit in alles gericht te zijn op de vrijheid, die steeds meer bedreigd wordt naarmate de technische cultuur zich autonoom ontwikkelt.
Ondanks alle lippendienst aan de vrijheid in vrijwel alle moderne staten in Oost en West, Noord en Zuid, is de vrijheid een goed, dat, naarmate de technische cultuur zich meer autonoom door gaat zetten, steeds meer bedreigd wordt.
En het proces van schaalvergroting en integratie, planning en programmering, dat moet worden geperfectioneerd in continentaal en intercontinentaal verband, wil onze, steeds dichter bevolkte planeet, bewoon- en leefbaar blijven, schijnt onvermijdelijk een verdere inperking van de vrijheid van de enkelingen en hun organische publiekrechtelijke en staatsrechtelijke levensverbanden, ten gevolge te hebben.
Merkwaardig, dat een man als **Arnold Toynbee**, die in zijn boek „Habit and Change" enerzijds zo'n lage dunk van het christelijk geloof blijkt te hebben, dat hij schrijft dat het nationalisme niets christelijks heeft behalve de onverdraagzaamheid en dat het fanatisme in alle drie de na-christelijke ideologieën — het individualisme, het nationalisme en het communisme — het droevige stempel is van hun christelijke oorsprong, dat dezelfde Toynbee anderzijds constateerde, dat door terug te keren tot de aanbidding van de mens, de ideologieën hun volgelingen opgesloten hebben in de sociale gevangenis, waaruit o.a. het christendom hen had bevrijd. (Ned. vertaling blz. 208).
Von Weizsäcker maakt niet de fout die sommige christen-dogmatici maken, die geen enkele relatie zien tussen de vrijheid, die gefundeerd is in God, de vrijheid waarmee Christus ons vrijgemaakt heeft — een vrijheid die ons tegelijk ons tekortkomen, onze onmacht als eerste ervaring van de liefde doet ervaren — en de verwerkelijking van de vrijheid in de westerse cultuur, de saecularisatie van de vrijheid en de toekomst van de vrijheid.
Deze relatie is er wel als opgave der liefde, die gerealiseerd wordt in het blijven creëren van vrijheid in het recht en het hoeden van de vrijheid in de bereidheid tot het vinden en realiseren van nieuwe gedragspatronen, het scheppen van veilige levensruimten door delegaties van macht en machtscontrole in de internationale samenleving en in het maatschappelijke leven.
Evangelische radicaliteit: misschien nog een kreet, maar het kan een werkelijkheid worden. Het is dringend nodig een poging tot een nieuwe legitimatie van het christelijk politiek partijwezen onder de gezichtshoek van de evangelische radicaliteit te ondernemen. Als christelijke politiek — politiek vanuit een evangelische verantwoordelijkheid — nog mogelijk is, dan zal het een radicale politiek moeten zijn in „evangelische" zin.

Wet en Orde

Gaat de CHU de verkiezingen tegemoet als de partij van wet en orde"? Het zou een angstaanjagend vooruitzicht zijn. De openheid naar de toekomst waaraan in de Unie in de afgelopen jaren met succes is gewerkt, zou met één klap gesloten worden.
Geruchten over de totstandkoming van de passage over misbruik van vrijheid in de troonrede willen, dat onze lijsttrekker, minister Udink, de profeet van orde en gezag in de ministerraad zou zijn geweest; hij zou het eigenlijk veel harder hebben willen zeggen; (zie met name de Volkskrant in de afgelopen weken). Dergelijke geruchten zijn bijzonder gevaarlijk. Zij hebben de neiging zich als een olievlek te verspreiden en tot gevestigde overtuiging te worden.
In een hoofdartikel van de Volkskrant van jl. zaterdag over dit onderwerp wordt de veronderstelling van een dergelijke houding van minister Udink al in verband gebracht met een algemeen gevoelen, dat op dit punt in de CHU zou leven. De studieconferentie van de Lohmanstichting over evangelische radicaliteit van zaterdag jl. heeft anders geleerd (zie ook het verslag van de conferentie). Daar kwam naar voren, dat „gezagshandhaving" door de overheid gemakkelijk tot „geweld" kan ontaarden, indien slechts gekeken wordt naar de verschijnselen en niet naar de wezenlijke oorzaken van onrust.
Geschrokken als ik ben van het stempel, dat de CHU nu dreigt te krijgen, heb ik de maidenspeech van lijsttrekker Udink op dit punt nog eens nagelezen. De kern treft hij, wanneer hij zegt: „Wet en orde zijn vandaag en morgen niet meer dezelfde als in het verleden" .Er kan meningsverschil bestaan over de ruimte die binnen de bestaande ordening aan afwijkende opvattingen gegeven moet worden. (Nederland heeft hier overigens een ongeëvenaarde traditie).
Men kan van mening verschillen over het moment waarop zodanig wordt afgeweken dat samenleven niet meer mogelijk is. Maar wanneer onze lijsttrekker stelt, dat „wet en orde" zelf in beweging zijn in de richting van meer vrijheid en meer levensvertrouwen, dan is daarmede principieel de rug toegekeerd aan dat wezenskenmerk van de „wet en ordehouding": het is altijd zo geweest, het moet altijd zo blijven en zo nodig zullen wij daar met geweld voor zorgen.
Dit neemt niet weg, dat gevaar dreigt voor de image van de CHU; ook de pers blijft gemakkelijk in oude vertrouwde patronen denken. En al heeft Shell nu een methode gevonden om olievlekken van het zee-oppervlak te verdrijven, het rechtzetten van een verkeerd imago is — zeker in een verkiezingstijd — moeilijk, zo niet onmogelijk. Ik hoop van ganser harte, dat lijsttrekker Udink, en met hem de CHU, het dreigende stigma met kracht zullen afwijzen en dat over het voetlicht kunnen brengen. Daarvoor is niet veel tijd beschikbaar.

D. J. de Geer.

Mr. Janssen van Raay in CH-tijdschrift:

Transfersysteem is in strijd met ons arbeidsrecht

Het transfersysteem, dat in het Nederlands beroeps-voetbal wordt toegepast, is in strijd met de openbare orde en goede zeden, daar het zowel in opzet als in uitwerking botst met de grondbeginselen van ons arbeidsrecht en indruist tegen de in diverse wettelijke regelingen verankerde bescherming van de werknemer als economisch zwakkere partij.

Tot deze conclusie komt mr. J. L. Janssen van Raay, in een artikel over beroepsvoetbal, opgenomen in het onlangs verschenen zomernummer van het CH-Tijdschrift.

De bekende Rotterdamse advocaat, die als juridisch adviseur van de Vereniging van Contractspelers, nauw betrokken is geweest bij enkele bekende processen in de wereld van het Nederlands prof-voetbal, schetst in dit essay de ontwikkeling en de huidige problematiek van het beroepsvoetbal in ons land.

Schrijver houdt een pleidooi voor een meer systematische benadering van de politiek voor de sport als maatschappelijk verschijnsel. Het verdient zijns inziens aanbeveling in 1971 een minister, of tenminste een staatssecretaris te belasten met sportzaken. Deze portefeuille zou — in navolging van andere landen — gecombineerd kunnen worden met bijvoorbeeld het jeugdbeleid.

Buitenlands cultureel beleid

Ook dr. I. N. Th. Diepenhorst, voorzitter van de Lohmanstichting, vraagt in een artikel over het buitenlands cultureel beleid, aandacht voor de kabinetsformatie in 1971. De auteur vergelijkt de wijze waarop in ons land aandacht wordt besteed aan het buitenlands cultureel beleid met enkele buitenlandse voorbeelden, te weten: de British Council, de Alliance Française en het Goethe Institut.

De heer Diepenhorst wijst op de sterk versnipperde werkwijze in ons land, waar de Departementen van Onderwijs en Wetenschappen, CRM en Buitenlandse Zaken, met daarnaast enkele particuliere instellingen zich met het buitenlands cultureel beleid bezig houden.

Hierdoor is dit beleid ver achtergebleven bij andere landen. De auteur bepleit coördinatie bij een onafhankelijke stichting, gesteund door de overheid. Zo mogelijk dient deze kwestie nog voor de kabinetsformatie in 1971 aan de orde te worden gesteld.

25 jaar woningbouw

Ir. A. B. J. de Koning, voorzitter van de commissie-volkshuisvesting van de Lohmanstichting, behandelt de ontwikkeling van de woningbouw in ons land over de periode 1945-1970.

Schrijver is van oordeel, dat de woningbouw in de afgelopen 25 jaar te vaak slachtoffer is geworden van partijpolitieke belangen. Woningbouwbeleid is zijns inziens niet te combineren met woningbouwpolitiek. Ir. De Koning werkt een aantal punten, die destijds in het Woningbouwrapport van de Lohmanstichting zijn neergelegd, nader uit. Hij bepleit onder meer afbraak van de huurprijsbescherming, en de Woonruimtewet.

De auteur prefereert een reclame van het bedrijfsleven om beter te gaan wonen boven de sinds 1945 gevolgde methode van betutteling. Voorts acht hij subsidie aan bewoners beter dan subsidie op woningen.

Vorige nummer

Door een misverstand was de opgave van het april/mei-nummer van het CH-Tijdschrift niet tijdig aanwezig voor opname in het Ledencontactblad. Voor belangstellenden willen we gaarne de inhoud van dit nummer alsnog vermelden.

Het april/mei-nummer bevat artikelen van drs. A. D. W. Tilanus over Medische Ethiek — met onder andere aandacht voor de abortus —; voorts een beschouwing van de heer A. Vons, directeur van de Lichtenberghuizen in Amersfoort over de National Health Service en tenslotte een artikel van drs. H. van Spanning, waarin wordt ingegaan op enkele staatsrechtelijke opvattingen van D'66.

Beide nummers kunnen besteld worden op het bureau van de Unie, Wassenaarseweg 7, Den Haag, telefoon 070-244517.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE

STIJGENDE OMZET !

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling · Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

De Nederlander ook voor al Uw familieberichten

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press packs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ

N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

---

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden ? vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in: september en januari

ROEL DEKKER

Ons Roombotergebak is voortreffelijk

Hoofdstraat 190, tel. 12076 Filiaal Kerschoten, telef 11352 — Filiaal Asselsestr 164, tel. 21194 Apeldoorn

---

VERZEND UW GOEDEREN

PER TRANSPORTBEDRIJF

„DE STORMVOGEL"

naar Amsterdam en Zaanstreek

REIGERSWEG 105 TELEFOON 32178 APELDOORN

Voor uw

- ★ Kolen, Huisbrandolie,
- ★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
- ★ Tank-transporten
- ★ Butaan- en Propaangas
- ★ Campingflessen vullen
- ★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 Rotterdam-24 Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).

Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

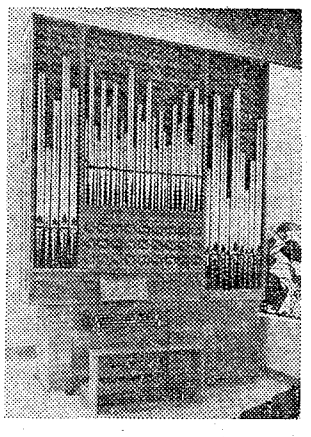

Echte kerkorgels

ook voor hedendaagse kerken

ORGELBOUW

Ernst Leeflang

Telefoon 05760 - 17582 en 17024

APELDOORN

Van de Craats' Graanhandel n.v.

Telefoonweg 32

EDE

Telefoon 08380 10483

UIT DE BOUW-WERELD

MACHINEFABRIEK STORK

HENGELO (O.)

Maakt deel uit van het VMF/Stork-Werkspoor concern

Machinefabriek voor stoomketels, stoomturbines, pompen, ventilatoren, compressoren, componenten voor nucleaire installaties en machines voor de kunststof verwerkende industrie.

N.V AANNEMERSBEDRIJF

Ph. DE KONING Jr.

Voor alle betonwerken

Vissersbuurt 110 Telefoon 01850 - 39543 - 51543

PAPENDRECHT

Techn. Handelsbureau

W. V/D SCHANS

IJSSELSTRAAT 25 - TELEFOON 01807-2751

Krimpen a.d. IJssel

Drs. J. A. UDING & PARTNERS

Advies- en Bemiddelingscollege voor financiële- en organisatorische belangen, Van Maerlantlaan 7 · Telefoon 03490 · 16853 AMERSFOORT

hypotheek

bijna 100 %, normale rente. Geen afsl. provisie. Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz. coll. contracten, spaarplannen. Organisatie en reorganisatiebedrijven.

Makelaarskantoor Hoogenraad

Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560

RIJSWIJK (Z.H.)

Onroerende goederen

Hypotheken - Taxatiën

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stonnels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS

Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71

Telefoon 05761 no. 276

KLARENBEEK

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204

WOERDEN

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

---

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

CH-vrouwen weer aan de slag

Nu de gezellige vakantietijd voorbij is, de kinderen weer naar school gaan en de dagelijkse dingen opnieuw hun vaste ritme hebben, nu kunnen de huisvrouwen weer tijd en animo krijgen voor politieke zaken.
Het bestuur van de Centrale van C.H.-Vrouwen kwam reeds bijeen om het winterwerk te organiseren.

12 november studiedag

De eerste landelijke bijeenkomst is gepland op 12 november a.s. in Utrecht. Als spreeksters zullen optreden mr. E. A. Haars en ir. N. C. de Ruiter, die actuele problemen van de **Ruimtelijke Ordening** zullen behandelen. Speciaal het **Milieubeheer** krijgt de aandacht, omdat wij allen de noodzaak voelen van schone lucht en zuiver water.
Deze studiedag is tevens een bijzondere algemene ledenvergadering, teneinde te komen tot een advies inzake de verkiezing van onze vrouwelijke Tweede Kamerleden. Beide inleidsters zullen hiervoor door het bestuur worden voorgedragen, waarna discussie over en met deze kandidaten kan plaatsvinden.

Zes vrouwelijke wethouders

Bij de verkiezing van wethouders hebben verschillende gemeenteraden hun keus laten vallen op een vrouw van de CH-fractie. Zo werd in Almkerk mevrouw A. H. Werther-van Suijlekom opnieuw benoemd, terwijl voor het eerst het college van B. en W. binnenstappen: mejuffrouw mr. L. C. Band te Breukelen, mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta te Sneek, mevrouw mr. H. A. Strijd-Groenewegen te Harderwijk, mejuffrouw M. J. Vosjan te Ommen en mejuffrouw Feitsma te Hilversum.
Allen onze hartelijke gelukwensen en veel wijsheid toegewenst bij de arbeid in de gemeente. Wij zijn ervan overtuigd, dat de inspraak van de vrouwen door deze benoemingen gestimuleerd zal worden.

Femina Rotterdam

Op de damesbeurs, die deze weken in Rotterdam wordt gehouden, zullen ook de CH-vrouwen acte de présence geven. Een vlotte folder is voor deze tentoonstelling opgesteld door de propagandacommissie, bestaande uit de dames Bot te Vlaardingen, Noteboom te Apeldoorn en ir. De Ruiter te Voorschoten. De groep Rotterdam zorgt voor de regelmatige bezetting van de stand en heeft de beschikking over „Vrouwengeluiden" en stencils met een uittreksel uit het program van de CHU, speciaal op die punten die momenteel bij de jonge vrouwen in de belangstelling staan.
De propagandacommissie zal haar activiteiten ook richten op de a.s. Tweede Kamerverkiezingen, waartoe contact is opgenomen met de commissie „Strategie" van de Unie.

Op de vrouw af

Verschillende vrouwenverenigingen gaan een nationale actie voeren om de vrouw meer te betrekken bij het maatschappelijk gebeuren. Radio- en televisie-uitzendingen worden voorbereid, terwijl enkele damesbladen speciale artikelen zullen publiceren. Door de vakantietijd kon de Centrale van CH-vrouwen nog niet reageren op deze actie, maar van onze kant zullen de organisatoren nu gewezen worden op de resultaten van onze laatste studiedag over „De vrouw op weg... waarheen?" Het speciale nummer van „Vrouwengeluiden", waarin zijn opgenomen de lezingen over de veranderende positie van de vrouw (opleiding, herscholing, crèches, arbeid buitenshuis, belastingheffing etc.) zal binnenkort verschijnen.

Wanneer op 9 november a.s. de landelijke actie „Op de vrouw af" haar hoogtepunt bereikt, hoopt de Centrale van CH-vrouwen ook vele nieuwe leden te kunnen inschrijven. Niemand hoeft daar echter op te wachten. Ons secretariaat is gevestigd: Meentweg 96, De Meern.

H. T.B.

NIEUWS VAN DE KIESVERENIGINGEN

- Drie maanden geleden brachten wij u het laatste „Nieuws van de kiesverenigingen". Wij besloten met de wens, dat het verenigingsleven in de zomermaanden niet tot stilstand zou komen. Wij zijn bijzonder dankbaar, dat wij u ondanks de vakanties vele goede berichten kunnen melden.
- Begin juli ontvingen wij bericht, dat de afdeling **Westenholte-Spoolde,** behorende tot de gemeentelijke kiesvereniging Zwolle, tot nieuw leven is gekomen Het volijverige dagelijkse bestuur, bestaande uit de heren:
  J. de Haan, Oude Veerweg 28, Zwolle (Spoolde), voorzitter;
  K. v.d. Kamp, Zalkerveenweg 9 1, Spoolde, secretaris en
  J. W. Bruins, Voorsterweg 12, Westenholte, penningmeester,
  slaagde erin **46 leden** in te schrijven!
- Ook in Friesland werd de nodige activiteit ontplooid:
  De kiesvereniging **Driesum, Wouterswoude** en **Dantumawoude** werd heropgericht met **25 leden**. Hulde aan de initiatiefnemers!
  Eenzelfde compliment geldt voor de afdeling **Suawoude,** heropgericht met 22 leden.
- De volgende kiesverenigingen verrasten ons met de opgave van een aantal nieuwe leden:

Exmorra-Allingawier	**12**	**leden**
Lutten	**10**	**"**
Vriezenveen (2e aanvulling!)	**18**	**"**
Gaasterland	**14**	**"**
Bloemendaal	**22**	**"**
Emmeloord	**9**	**"**
Doesburg	**5**	**"**

- Onderstaande kiesverenigingen, die haar ledenlijst toezonden, heten wij hartelijk welkom. Het verheugt ons, dat we ook deze leden in onze centrale ledenadministratie kunnen opnemen en hun het ledencontactblad kunnen toezenden
  Nieuwdorp (Zld.)
  Biervliet
  Hoek (Zld.)
  Maasdam
  Loenen a.d. Vecht
  Borne-Zenderen
  Bleskensgraaf
  Gaastmeer
  Middelharnis-Sommelsdijk
  Marle
  Cadzand-Retranchement
  Wagenborgen
  Mochten we door de drukte een afdeling hebben vergeten te vermelden, neemt u ons dat dan niet kwalijk Weest u overtuigd van onze erkentelijkheid voor elke activiteit!

A. E. M. Ravoo

Slot van pagina 4

de VS in de EEG geen onderwerp van verdere overweging is geweest.
Wel heeft het lid van de Europese Commissie, de heer Deniau, onlangs van gedachten gewisseld met de verantwoordelijke Amerikaanse autoriteiten over het geheel van de problemen, die in de betrekkingen tussen de EEG en de VS zijn gerezen. Daarvan is in de raad van de EEG verslag uitgebracht. Conclusies zijn hieruit niet getrokken.

Inmiddels is op initiatief van de directeur-generaal van het GATT in Genève informeel overleg tussen de belangrijkste partners in de wereldhandel op gang gebracht. Aanleiding was het indienen van voorstellen door de voorzitter van het Means and Ways Committee van het Huis van Afgevaardigden van het Amerikaanse Congres, die mogelijkheden tot beschermende maatregelen van de zijde van de VS inhouden, welke wanneer zij tot uitvoering zouden worden gebracht een ernstige bedreiging vormen voor de wereldhandel.

Doel van dit overleg is wegen en middelen te zoeken, waarop de huidige problemen en tegenstellingen op het terrein van de handelspolitiek in het kader van de algemene overeenkomst voor tarieven en handel tot een oplossing kunnen worden gebracht, en zo mogelijk de voorwaarden te scheppen voor een verdere vrijmaking van de wereldhandel. Minister Nelissen acht het van groot belang, dat het overleg tot resultaten leidt. Mochten deze onverhoopt uitblijven, dan kan zulks tot gevolg hebben een ernstige situatie op handelspolitiek terrein, die consequenties zal hebben voor de wereldhandel, met zijn onvermijdelijke terugslag op de nationale en internationale economische ontwikkeling.
De Nederlandse regering staat op het standpunt, dat de problemen tussen de VS en de EEG in het kader van de algemene overeenkomst voor tarieven en handel dienen te worden opgelost, aldus minister Nelissen. Bilaterale contacten tussen de VS en de EEG hebben de functie de weg te effenen naar een vruchtbaar overleg in het GATT (de algemene overeenkomst voor tarieven en handel). Institutionalisering van deze bilaterale contacten acht minister Nelissen niet in overeenstemming met deze multilaterale benadering. De minister zegt van mening te zijn, dat in het licht van het initiatief van de directeur-generaal van het GATT en in afwachting van de uitkomsten van dit overleg, de van Duitse zijde gedane suggestie voorshands kan blijven rusten.

H. L.

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CHU
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

Van de penningmeester

Als iemand in een vergadering herhaaldelijk kritiek uit op het bestuur, dan is het nog al eens gebruikelijk dat de criticus in het bestuur wordt gehaald. Niet onlogisch overigens. Negatief redenerend wordt de „oppositie" uitgeschakeld en positief gesteld: de criticus moet nu maar eens aantonen dat hij 't beter kan.....

In die laatste positie voel ik me.
Mag ik dan beginnen om te zeggen dat het niet meevalt. Het karwei vraagt voortdurend aandacht. Waarom is het toch zo'n opgave? In de eerste plaats omdat het bureau van de CHU wordt geconfronteerd met een aantal werkzaamheden die tot voor kort niet bestonden. Een centrale ledenadministratie met de daaruit voortvloeiende mutaties — met over het algemeen zeer trage besturen van kiesverenigingen — plus de verzending van een ledencontactblad vraagt nogal wat systeem en organisatie. De betaling van alle kosten, veroorzaakt door een verhoogde activiteit, eist een strakkere controle zowel op de uitgaven als op de tijdige inning van de contributies.
Voor wat betreft die strakkere controle op de uitgaven verzeker ik u dat ik hier alle aandacht aan zal schenken. Dat geldt echter ook voor de tijdige inning van de contributie! Dat eerste kan ik alleen af, maar dat tweede daar heb ik u voor nodig.

Wist u:
dat er nog steeds kiesverenigingen zijn die slechts f 3,- per lid afdragen?
dat nog een paar honderd kiesverenigingen de contributie over 1969 niet hebben afgedragen?
dat in het eerste half jaar van 1970 slechts ongeveer 1/3 deel van de kiesverenigingen de contributies over 1970 afdroegen?
dat er nog steeds tientallen kiesverenigingen zijn die geen ledenlijst hebben ingezonden zodat we niet over de namen en aantallen van deze leden beschikken?
dat deze controle en het achternalopen bergen werk en handen vol geld kost?
dat u, voorzover u tot de nalatige kiesverenigingen behoort dit onnodig veroorzaakt?
Nu stop ik maar met de „aanklacht". Maar één ding moet me nog van het hart: als we met z'n allen ons best doen, u en ik, is er van de CHU best een goed lopende organisatie te maken. Mijn eerste indruk is ook dat na het aanvaarden van de contributieverhoging tot f 11,50, ons contributieniveau zodanig is dat we met handhaving c.q. uitbreiding van ons ledental, voorlopig voldoende armslag hebben om redelijk te functioneren. Maar nogmaals: allemaal meewerken Het bestuur of een penningmeester kan het echt niet alleen.....
Tenslotte nog iets over de personeelsbezetting van 't bureau Wij hebben veel geadverteerd maar weinig resultaat geboekt Wij zoeken nog een paar medewerkers(sters) op het niveau van plm. f 1000,- salaris per maand. Voor een goede administratieve kracht mag 't zelfs nog wat meer zijn Onze part-time krachten hebben goed d'r best gedaan, maar als 't ever kan moet je over een — beperkt — aantal fulltimers beschikken. Anders functioneert een bureau niet optimaal. Als u ons hiermee zoudt kunnen helpen door iemand hierop te wijzen, bijzonder graag.
Een volgende keer hoop ik u wat nader in te lichten over de financiële situatie van de CHU Gaat u er nu wat aan doen?
Middelburg, aug 1970

A. J. Kaland

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

tfn 3788 alphen a.d. rijn technisch bureau n.v.
maastricht tfn 21248

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

Voor LOODGIETERS GAS- SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.
Kelders 27 Leeuwarden Telefoon 05100 20841

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 16777

HILVERSUM

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★
NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

AANNEMER METSELAAR

C. VAN KATWIJK

Hoofdweg 145 Tel 03489 361

ZEGVELD (U.)

Aannemers KASSENBOUW

Firma SCHOTTE

OUDE LEEDEWEG 83 87 TELEFOON 01736 - 2335 - 2464
PIJNACKER

Makelaarskantoor KOLPA

Beëdigde taxateurs en bouwkundigen
Lid N.B.M.
HILLEGONDASTRAAT 7 — TELEFOON 010 - 226144
ROTTERDAM

N.V. Aannemersbedrijf

J. v. d. VLIES

Telefoon 01840 -3343
SLIEDRECHT

Uitvoering van:

- rijs-, zink- en
- glooiingswerken
- Handel- en rijsmaterialen

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 4500
NOORDWIJK

Makelaardij R. W. van WEENUM

Beemterweg 36 - Telefoon 05762 - 270
WENUM (gem. Apeldoorn)

Taxatiën
Verzekeringen
Kredieten

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw- en Aannemersbedrijf
WIERINGERWERF
Bedrijfsweg 2b Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

Timmer- en Aannemersbedrijf

VAN WIERINGEN N.V.

Van Foreestlaan 9 - Telefoon 01720 - 3016

Alphen aan de Rijn

FA. TIJHUIS & KREIJKES

Aannemers van Timmer- en Metselwerken

Industrieweg 12 - Telefoon 05480-2834

RIJSSEN

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk
Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282
BENNEBROEK

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.

KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451
VEENENDAAL

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 Telefoon 010-343473
VLAARDINGEN

boele & van eesteren

boele en van eesteren rouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 2 OKT. 1970
6e Jaargang - No. 38

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Drs A. J. van Dulst:

De sport is politiek bewust geworden

Nu de politiek nog sport-minded

De voorganger van minister Klompé liet in 1966 bij zijn laatste begrotingsbehandeling nog weten, dat „de toenemende betekenis van de lichamelijke vorming en de sport voortdurend zijn aandacht had". Toch ziet de huidige bewindsvrouwe er voor een aparte minister nog steeds geen brood in: hij zou er geen dagtaak aan hebben . . . De op het oog zo verheugende mededeling van 4 jaar terug had opgevat kunnen worden als een traditioneel cliché, dat practisch jaarlijks in departementale begrotingsstukken valt terug te vinden. Maar bij mr. Vrolijk mocht een frissere kijk verwacht worden: hij had in de Haagse gemeenteraad zijn sportpartijtje al behoorlijk meegeblazen. In de lagere afdelingen van de politieke competitie kreeg de sport toen vaak al de hoge prioriteit, die op het Binnenhof onbekend was. Wat in de Kamers over sport ten beste werd gegeven, mocht volgens de bekende KRO-TV-rubriek „Brandpunt-Buitenspel" althans in januari 1969 nog nauwelijks naam hebben. De „B.B.-Bitterbal" werd dan ook uitgereikt aan de gezamenlijke vergadering van de beide Kamers der Staten-Generaal „wegens onverdienstelijkheid tegenover de sport".

In de laatste tien jaar heeft het denken over de sport een sterke ontwikkeling doorgemaakt. Vrij lang is dat onopgemerkt gebleven. Interne rapporten van de Ned. Sport Federatie kregen geen bekendheid. De bonden waren zich nog te weinig bewust, dat ze van de rand van het maatschappelijk gebeuren meer naar het midden moesten trekken. Nog in 1968 poneerde het orgaan van de Amsterdamse Sportraad de stelling, dat de sport de public relations verwaarloosd had. Daar leek het vaak ook op. Maar dr. Van Zijll, vanaf de oprichting van de NSF in 1959 de grote volhouder achter de schermen, heeft nu met de voortreffelijke nota „Sport '70" dan toch wel voluit de publiciteit gehaald. Het is een strijdwapen, waar men ook op het Binnenhof terdege rekening mee zal moeten houden. Het is een góéd stuk. En het is in stelling gebracht vóór de verkiezingen van 1971...

70+ 4 wenden zich tot 225

De sport is (eindelijk) politiek bewust geworden. Uit het rándgebied van de samenleving zijn de bestuurders uit 's-heren dreven *) naar het centrum gekomen en kreeg ook de maatschappij deel aan de zorgen van het sportgebeuren en de lichamelijke oefening. In de gemeenteraden werd dat het éérst duidelijk: raadsleden gaven een al hoger prioriteit aan sport, recreatie en jeugdzaken en de betreffende portefeuilles begonnen in de colleges van B. en W. steeds zwaarder te wegen. Maar in de hoogste afdeling van het politiek gebeuren kwam de sport er nog nauwelijks aan te pas. Zo kreeg het spel niet de kans tot volle ontplooiing te komen. Het werd, om in sportterminologie te blijven: „bevroren".

Oud-staatssecretaris Egas, die de BB-Bitterbal voor zijn collega's Kamerleden in ontvangst nam, moest erkennen dat sport onder hen nog altijd niet als een pólitieke specialiteit werd gezien. Op CR&M huizen volgens hem niet eens voldoende deskundigen om de sportnota op tijd te doen verschijnen.

In datzelfde jaar 1969 kwam minister Klompé met het uiterste minimum van een „discussienota" die een maximum aan kritiek te doorstaan kreeg, óók in de Tweede Kamer. Het mocht nauwelijks de naam van discussiestuk dragen, aldus de sportbonden. Ze vonden er in ieder geval nog dít positief aangrijpingspunt in, dat het de duw gaf, die nodig was om 70 bonden en 4 overkoepelende organisaties bijeen te brengen voor het opstellen van een goed doordacht plan. „Sport '70" is al datgene geworden, waarnaar volgens het Politiek Program van de CHU gestréefd dient te worden: **een landelijk plan voor sport en recreatie.** Als aangegeven in hoofdstuk 3, IV worden de behoeften voor de eerstkomende 5-6 jaar aangegeven en prioriteiten aangeduid.

T.a.v. de **uitwerking** gaat „Sport '70" echter vérder dan het CH-Program. Wil dít de uitvoering van het beleid in handen leggen van de besturen van gemeenten en provincies (waar het overigens voor zeker 90 procent al ligt), de georganiseerde sportbeweging vraagt ook heel concreet om een **bewindsman met politieke verantwoordelijkheid voor sport, lichamelijke opvoeding en recreatie.** Een dergelijke bewindsman zou op ambtelijk niveau terzijde gestaan moeten worden door een directoraat-generaal voor de drie onderdelen, met voor iedere hoofdafdeling een aparte directeur.

Minister Klompé wil daar, zo te horen, niet aan. Zij wil de sport niet geïsoleerd zien, geen scheiding aanbrengen tussen sport, jeugd en recreatie. Maar de sportbonden vragen juist om **coördinatie.** De scheiding, die de minister niet wil, is er namelijk al láng, verdeeld als de belangen zijn over teveel ministeries en rijksdiensten. Ook de hoofdredactie van het dagblad „De Rotterdammer", die men toch veelal geen woeste plannen kan verwijten, acht **op zijn minst** een cordinator noodzakelijk, wanneer een coördinator noodzakelijk, wanneer een aparte bewindsman geen haalbare

Oud en nieuw afwegen

Nu herinnert het woordje „haalbaar" meer aan politieke touwtrekkerij dan aan een wezenlijke visie op een toekomstig beleid. De CHU wordt geacht voor dat eerste niet geschapen te zijn en om het laatste gevráágd te hebben. „De snelle veranderingen die zich in het maatschappelijk leven voordoen, gevoegd bij de sterke wijziging in het behoeftenpatroon (verkeer, recreatie, sociaal-culturele voorzieningen)... **roepen de behoefte op aan een doelgericht beleid en coördinatie tussen de beleidsinstanties",** staat aan het begin van het Werkprogram-hoofdstuk over „Wonen, werken en recreatie".

Bewust leven in een dynamische maatschappij betekent zeker óók: onderkennen dat de rechtszekerheid t.a.v. de behartiging van gevestigde belangen niet automatisch voorrang mag houden op de rechtsbedeling t.a.v. nieuw ontwaarde taken. Bij de komende kabinetsformatie zullen die oude en nieuwe interessen eindelijk eens kritisch geëvalueerd moeten worden: iets waar we in 1967 al om gevraagd hebben, doch helaas weinig van gemerkt.

Intussen zijn we haast 4 jaar verder. Wéér is er veel veranderd. In sportkringen en gelukkig (getuige het Werkprogram) ook in de CHU. Vanuit de Ned. Chr. Sport Unie wordt ingestemd met de gedachte uit „Sport '70", dat via de NSF het nationale toporgaan voor de gehele sport kan worden opgebouwd, dat als gesprekspartner kan fungeren van de na-

Slot op pagina 5

Vaar wèl rook minder...

Drs. Van Dulst, één van onze redacteuren, moge in zijn huidige functie bij de World Association for Chr. Communication dan nogal eens buitenlands vertoeven, hij blijft de Nederlandse politiek goed volgen. Bijgaand artikel getuigt er van, dat oude sportliefde niet roest bij de ex-„Altius"-voorzitter, die zich ook in de Hilversumse gemeenteraad naam verwierf op het gebied van sport en recreatie.

Overigens: **drs. Van Dulst zal met zijn gezin zeker voorlopig in Nederland blijven wonen.** Zèlf trekt hij, zoals gezegd, er nogal eens op uit. Zo reist hij morgen af naar de Verenigde Staten, waar hij, geen fervent roker, tóch 40 sigaretten per dag zal inhaleren, of hij wil of niet.

Prof. De Jong, door hem in bijgaand artikel geciteerd, heeft nl. in dezelfde rede in het Scheveningse Circusgebouw gezegd, dat de lucht in New York al zo vervuild is, dat de mensen die er in leven, dagelijks een hoeveelheid giftige stoffen in de longen krijgen, die overeenkomt met wat ze binnen halen wanneer ze 40 sigaretten roken.

Overigens: vóór zijn vertrek leverde onze mede-redacteur de tekst in voor het boek **„Varen we wèl in de welvaart?"**, dat dit najaar zal uitkomen bij de Uitgeverij J. H. Kok te Kampen.

De januskop *van Bruins-Slot*

Het is altijd interessant om de commentaren van dr. Bruins Slot in Trouw, van tijd tot tijd eens te vergelijken. Mede door zijn Kamerlidmaatschap gedurende vele jaren, kent de heer Bruins Slot de politiek vrij goed. En dat maakt zijn commentaren ook zo waardevol. Er is echter een kleine moeilijkheid. De heer Bruins Slot denkt sterk situatief. Hij schijnt een dag na het schrijven van een commentaar niet meer te weten wat hij de vorige ochtend schreef.

Nu is dat meestal niet zo erg, want iedere dag heeft zijn eigen nieuws, dat voor commentaar in aanmerking komt. Maar wanneer men commentaren in Trouw na verloop van tijd nog eens terugleest, kan men interessante dingen zien.

Het commentaar van Trouw op het denkbeeld van D'66 om een bemiddelende rol te spelen tussen de KVP en de PvdA — Trouw van 3 september j.l. — biedt hiervan een interessant voorbeeld. Bruins Slot schrijft in de slotaliea van dit commentaar:

„Het komt ons voor dat het herstel van de betrekkingen tussen KVP en PvdA een zaak is, die deze partijen zelf moeten regelen. Dat zij daarmee de politieke verhoudingen in Nederland zouden dienen staat voor ons wel vast. Maar het zijn geen kinderen die het paternalisme van de heer Van Mierlo behoeven".

Vermoedelijk is de heer Bruins Slot vergeten dat hij eens een commentaar schreef naar aanleiding van het AR-convent in november 1969. Tijdens dit convent deed AR-voorzitter dr. A. Veerman de toezegging, dat de ARP een poging zou doen om tussen PvdA en KVP te bemiddelen.

„De situatie van de Naderlandse politiek is uiterst bedenkelijk geworden, er worden wegen geblokkeerd. Hier komen voor de gemeenschap grote nadelen uit voort. Bij ons leeft bereidheid deze zaak ter harte te nemen, het ons tot een grote zorg te maken en op welke ijze dan ook een bemiddelende rol te spelen, aldus dr. Veerman".

Dit schreef de verslaggever van Trouw op november 1969. Naar aanleiding hiervan schrijft Bruins Slot, in hetzelfde nummer van Trouw, in zijn commentaar, op de bekende plaats: pagina drie, links boven:

„Of die poging zal slagen is nog twijfelachtig. De eerste reacties van de kant van de PvdA geven weinig hoop, maar misschien zal die partij zich bij nader inzien wat soepeler opstellen. In elk geval verdient **elk streven** dat erop gericht is, de verstarring te doorbreken, waarin de Nederlandse politieke verhoudingen, gevangen zijn, steun".

Wanneer we nu het commentaar van 10 november 1969 vergelijken met het commentaar van 3 september 1970, zijn we toch geneigd ons de ogen flink uit te wrijven en nog eens te kijken of we wel goed gelezen hebben. Maar, het staat er werkelijk.

En dan vragen we ons af, waarom een bemiddelingspoging tussen KVP en PvdA van de ARP, op 10 november 1969, door Bruins Slot als een wenselijk streven wordt gezien, maar een bemiddelingspoging van D'66, d.d. 3 september 1970 als paternalisme wordt beschouwd.

Haast zouden we zeggen, de heer Bruins Slot denkt hier wel erg pragmatisch. En dat voor een hoofdredakteur, in wiens krant, het AR-Tweede Kamerlid Goudzwaard, kort voor de jongste Statenverkiezingen een artikel schreef, waarin het pragmatisme werd weergegeven als een leer, die verschrikkelijk gevaarlijk was en riekte naar volkssouvereiniteit.

Maar voor Bruins Slot zal de opstelling van de ARP op 10 november 1969 wel niet pragmatisch zijn geweest, maar een eis van evangelische radicaliteit.

Als nuchtere lezer krijg je toch de indruk, dat hier door Bruins Slot wel erg met twee maten wordt gemeten. Los van alle etikettering bedrijft Bruins Slot voor ons gewoon je reinste opportunisme.

Misschien is dit geen term, die in het pragmatisme thuis hoort of in het jargon van de evangelische radicaliteit, maar het is wel goed Nederlands, dat voor ieder verstaanbaar en begrijpelijk is.

Parlementaria

De Tweede Kamer heeft zich vorige week bezig gehouden met de wet universitaire bestuurshervorming, ook wel de wet-Veringa (naar de minister van Onderwijs en Wetenschappen) genoemd. „Van de bouwstenen, die de christelijk-historische kamerfractie destijds heeft aangedragen, is een goed aantal terecht gekomen, zelfs als hoeksteen, in het ontwerp van deze wet. Daarvoor zijn wij erkentelijk", zo zei, bij de behandeling van het wetsontwerp dr. H. A. Schuring namens de CHU-kamerfractie.

Aan het begin van zijn betoog herinnerde dr. Schuring er aan, dat vroeger een grote kloof bestond, een zekere tegenstelling tussen onderwijs en onderzoek aan de ene kant en de samenleving aan de andere kant. Zeker bestond er een zeer sterke kloof tussen de universiteiten enerzijds en de samenleving anderzijds. De samenleving had haar bezwaren tegen het onderwijs: men vond het onderwijs in het algemeen te theoretisch. Men verweet het onderwijs vaak, aldus dr. Schuring, dat het niet aan de werkelijkheid was aangepast, dat het niet voorbereidde voor de werkelijkheid. Hoe men de mensen, die aan wetenschap deden, zag, blijkt het best uit de term — in die tijd ontstaan —: „studeerkamergeleerde". Omgekeerd is het zo, aldus zei de christelijk-historische woordvoerder, dat onderwijs en universiteit van hun kant moeite hadden met de maatschappij en daarop neerzagen, dat zij de zuivere wetenschap — wat dit ook moge zijn — superieur achtten en dat vele geleerden ten opzichte van de maatschappij zich in isolement bewogen; dat zij in een ivoren toren zaten.

„Deze situatie", zo zei dr. Schuring, „is gelukkig voorbij. Er is nu niet meer zo'n kloof als wij hebben gekend. Men is nu veel meer maatschappelijk geëngageerd vanuit de gebieden van onderwijs en wetenschap, hetgeen zich onder andere uit in het feit, dat in de onderwijswereld het maatschappelijk leven intens wordt bestudeerd, getuige de sterke uitbreiding in deze tijd van de sociale wetenschappen".

Dr. Schuring meende, dat dit zich ook uit in het feit, dat het onderwijs zich niet alleen bezighoudt met de studie van de maatschappij, maar vaak ook, dat men vanuit het onderwijs middelen wil aangeven om te komen tot nieuwe structuren, tot betere structuren. „Wij zien dat met name vanuit de kringen van studentenactivisten, kritische leraren, kritische scholieren, die heftig en vaak origineel zoeken naar nieuwe vormen. Wij zien sinds enige tijd ook, dat de meer officiële organisaties van bijvoorbeeld leraren en onderwijzers zich ook bezighouden met deze maatschappijstructuren en dat zij zich, als zij zich op maatschappelijk gebied begeven, bovendien niet alleen wat gelegen laten liggen aan de eigen belangen en aan de eigen positie, maar dat zij zich ook bezighouden met de positie van anderen in de maatschappij. Studenten houden zich bijvoorbeeld bezig met de problemen van de werkende jeugd". Dr. Schuring merkte op, dat zijns inziens heel deze beweging positief gewaardeerd moet worden, „wij moeten er zelfs grote waardering voor hebben".

De christelijk-historische woordvoerder zei, dat daarnaast vanuit de maatschappij een sterke aandrang komt op elk terrein te komen tot democratisering, een democratisering, die wat het onderijws betreft dan moet zijn zowel extern, dat wil zeggen dat men een situatie krijgt, waarin iedereen zoveel mogelijk het voor hem of haar optimale onderwijs krijgt, als intern, dat wil zeggen dat men tracht te komen tot een situatie, waarbij iedereen medeverantwoorlijkheid kan dragen voor datgene wat gebeurt. Dr. Schuring meende, dat met name het streven naar democratisering één van de gangmakers, één van de motoren is geweest om te komen tot het ontwerp van de wet-Veringa.

Twee normen

Het ontwerp van de wet-Veringa diende, naar het oordeel van dr. Schuring, wat de waardering betreft naar twee normen te worden gemeten. De eerste norm is: voldoet het ontwerp aan de vraag naar democratisering? En de tweede: verzekert het een solide bestuur?

De woordvoerder van de christelijk-historische Tweede Kamerfractie zei, wat de tweede norm betreft, een zeer positieve indruk te hebben. „Tot nu toe werd het geld van het Nederlandse volk aan de universiteiten vaak verspild. Aan bijvoorbeeld één universiteit, die van Utrecht, had men 250 baasjes, namelijk de hoogleraren. Dat betekent, dat op deze wijze geen vaste lijn, geen echt beleid tot stand komt. Er komt ook geen interne coördinatie tot stand en bovendien was de aanpak van multidisciplinaire onderzoekingen vaak heel moeilijk, juist vanwege de autonomie van de hoogleraren. Om deze situatie te doorbreken is inderdaad een mogelijkheid van een nieuwe lijn, van een nieuw beleid nodig". Dr. Schuring zei te menen, dat de wet-Veringa daartoe in bepaalde opzichten zeer goede elementen heeft. „In de eerste plaats voorziet de nieuwe wet immers in de mogelijkheid van de aanstelling van fulltime bestuurders, bijvoorbeeld in het college van het dagelijks bestuur en ook in het college van dekanen".

Dr. Schuring wees er op, dat in de tweede plaats aan de autonomie van de hoogleraren in belangrijke mate geknibbeld is. „Misschien is deze wel afgeschaft". Vanuit de christelijk-historische fractie is jaren lang betoogd, dat de autonomie van de hoogleraren één van de kernproblemen en één van de kernfouten in het Nederlandse universitaire bestel was, aldus dr. Schuring. „De nu aangebrachte veranderingen zijn inderdaad hard en hard nodig".

Als gevolg van het een en ander valt in de huidige situatie, volgens dr. Schuring, een gebrek aan planning waar te nemen. „Ik heb mij door lieden, die in deze sfeer werken en ook in andere sferen hebben gewerkt, laten verzekeren, dat op het ogenblik de universiteit gemiddeld anderhalfmaal te duur bouwt, of anders gezegd: voor dezelfde hoeveelheid geld zet Philips anderhalf maal zoveel gebouwen neer als universitaire instanties".

Voordelen

Als de voordelen van het fulltime bestuur en de fulltime bestuurders bij een universiteit volledig gincasseerd kunnen worden, dan zal het volgens dr. Schuring nodig zijn dat die bestuurders mensen van niveau zijn, mensen waartegen de universiteit kan opzien en daardoor grote overtuigingskracht hebben. Ook de autonomie van de universiteit zal gediend zijn met een sterk bestuur. Een sterk bestuur, aldus dr. Schuring, kan groter gezag uitoefenen ten aanzien van Den Haag en beter en met meer gezag samenwerken met andere universiteiten en hogescholen. Bovendien geeft een sterk bestuur de mensen in de eigen universiteiten meer respons, waarmee de democratie wordt bevorderd. Dr. Schuring zei te weten, dat er voor fulltime bestuurders, van welke afkomst ook, een zekere angst is. Die angst komt enerzijds van bepaalde groepen hoogleraren die hun autonomie kwijtraken. Die angst is ook te zien bij bepaalde groepen studenten, die de angst verpakken in datgene wat zij „het Haagse centralisme" noemen. De christelijk-historische woordvoerder zei, dat de angst van geen van beide groepen terecht is.

Akkoord

Namens de christelijk-historische fractie in de Tweede Kamer kon dr. Schuring meedelen, dat deze fractie akkoord gaat met de hoofdstructuur van het wetsontwerp. „Wij kunnen wel met vreugde constateren, dat de ontwikkeling van de gedachten van velen sinds de indiening van de nota-Veringa (die aan het wetsontwerp voorafging) op vrijwel alle punten tot winst heeft geleid bij de uitvoering van bepaalde maatregelen en ook bij de vormgeving van het wetsontwerp". Dr. Schuring noemde als voorbeeld het feit, dat het wetenschappelijk corps op meer democratische wijze is gevoegd in een eenheid; hoogleraren, lectoren en wetenschappelijke medewerkers vormen samen één wetenschappelijk corps.

Een aantal kleine opmerkingen besloot de beschouwingen van dr. Schuring. Hij pleitte ondermeer voor een betere omschrijving van het stemrecht. Het wetsontwerp stelt voor, te bepalen dat stemrecht verkregen wordt zes maanden na het begin van het studiejaar Is het niet idealer als na het afleggen van het eerste examen dat recht wordt verleend? Want dan is aangetoond dat men aan de universiteit iets doet. Ook wilde dr. Schuring de leeftijdsgrens voor het aftreden van de leden van het college van bestuur, met uitzondering van de rector-magnificus, bepalen op 56 jaar, in plaats van op 70 jaar.

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening
70154 t.n.v. Stichting Uniepers,
Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Partijorgaan zorgt voor beeldvorming politieke partij

Het blad van een politieke partij heeft niet alleen tot de taak zorg te dragen voor de communicatie tussen en met de leden van die partij, maar moet ook zorgen voor de beeldvorming van de partij naar buiten.
Deze stelling ontwikkelde zaterdag jl. de heer G. A. de Kok, hoofdredacteur van de Provinciale Zeeuwse Courant op de te Utrecht gehouden bijeenkomst van de stichting „Uniepers", de uitgeefster van het Christelijk-Historisch Weekblad „De Nederlander".

Er ligt, aldus de heer De Kok, een grote relatie tussen een partijorgaan en de politieke partij zelf. In de negentiende eeuw toonden politieke partijen reeds een grote interesse voor een eigen orgaan: de Maasbode en de Rooms-Katholieke Staatspartij, Het Volk en de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SDAP - nu PvdA), De Standaard en de Anti-Revolutionaire Partij, De Tribune en de communistische partij, De Nederlander en de CHU. „Als je een krant in handen hebt, dan kun je er iets mee doen", zo was in die tijd het uitgangspunt, zo zei de heer De Kok. De bladen onderhielden niet alleen het contact met de eigen leden, maar zij waren ook bedoeld om het eigen geluid naar buiten te laten horen. De titel „Het wervende woord" voor een gedenkboek van Het Vrije Volk noemde de heer De Kok dan ook veelzeggend.

Sterk accent

Van de twee kenmerken voor een politiek orgaan, t.w. de communicatie met de eigen leden en de beeldvorming naar buiten, heeft de laatste een sterk accent gekregen, aldus de heer De Kok. De politieke partijen hebben een nieuwe taktiek ontwikkeld. Zij zijn overgegaan tot het aanstellen van functionarissen, die aan public relations doen. Zij pakken de zaken vakkundig aan. Voor amateurs is geen plaats meer. „De public relations-figuren gaan een bepaald orgaan opkloppen om wat te zeggen te hebben".

Daarnaast, aldus de heer De Kok, is er een bepaalde ontwikkeling geweest met betrekking tot de politieke beeldvorming. Er zijn niet alleen meer in het parlement politieke discussies. Buiten het parlement vinden veel debatten plaats en de partijcongressen hebben aan betekenis gewonnen. „Dit betekent", aldus de heer De Kok, „dat het partij-orgaan een belangrijke plaats heeft gekregen. Met het orgaan moet de partij naar buiten haar gezicht tonen. Zij moet met het orgaan aan de buitenwereld laten zien, wat zij precies is. Het zal dan ook bekwaam geredigeerd dienen te worden, waarbij niet op dubbeltjes gelet behoeft te worden".

De heer De Kok bepleitte in dit verband een ruime gratis verspreiding van een partij-orgaan, zodat vele buitenstaanders, met name degenen, die in de publiciteit werkzaam zijn, kennis kunnen nemen van de partij.

Wat „De Nederlander" betreft, meende de heer De Kok te moeten zeggen, dat er aan de inhoud van het blad een en ander schort. Degenen, die het blad lezen, zullen door de artikelen geprikkeld moeten worden. Er zal, zo zei hij, veel meer samenvattend en commentariërend geschreven dienen te worden.

De discussie over de inleiding van de heer De Kok richtte zich voornamelijk op het feit, dat er een nauw verband is tussen de beschikbare geldmiddelen en een op hoog peil staand partij-orgaan. Als er geen geld is voor het aantrekken van een aantal uiterst bekwame mensen, zal het orgaan noodgedwongen andere wegen moeten bewandelen.

Suggesties

De bijeenkomst van de stichting „Uniepers" droeg een geanimeerd karakter. Van de kant van het bestuur werd een inzicht gegeven in de financiële situatie. Het jaar 1969 leverde een flinke bate op, maar het eerste halfjaar van 1970 was, door het overschrijden van het aantal begrote pagina's — ondermeer als gevolg van de grote aandacht, besteed aan de nieuwe programma's van de CHU — teleurstellend. Van de kant van de aanwezige belangstellenden kwamen tal van suggesties voor de inhoud van „De Nederlander". Gepleit werd voor meer commentaar en voor artikelen, afgestemd op regionale problemen. Voorzitter B. Bol zegde toe, dat de wensen, zowel bij het stichtingsbestuur als in de redactie, onderwerp van beraadslaging zullen uitmaken.

H. Lokkerbol.

De Unie *op de gezags-toer*

Eerlijk gezegd ben ik nogal geschrokken van de gezags-toer waarop diverse unietoppers het de laatste tijd schijnen te gooien. 't Is al weer een tijdje geleden, dat senator Knottnerus de gezagsondermijners te lijf leek te willen. Staatssecretaris Haex had het er wat later ook over. Maar nu in twee weken tijds halen vier Unieleden de voorpagina's met „Telegraaf-voer"; maoisten, rellentrappers, maatschappijondermijners, die maar eens flink aangepakt moeten worden. Udink en Van Hulst hadden het er over in de openbare Unieraad-LBR-vergadering, Mellema bij de Damdebatten in de kamer, Schuring op de voorpagina van Trouw en op de radio en Udink — naar 't schijnt — wist via de troonrede zelfs de aandacht van The Timmes en Le Monde te trekken voor de gevaren, waarmee terro riserende minderheden onze samenleving zouden bedreigen.

Zo'n kumulatie van gezagspraat uit één raptij kan niet toevallig zijn. Er moet een beleid achter zitten. Of 't nu de verkiezingen van volgend jaar zijn, of de schrik bij de achterban het nieuwe (gematigd) progressieve Unieprogram, of een neutralisatie vooral van een aantal rapporten en kongressen, dat de Unie te wachten staat, ik weet 't niet. Wat ik wel weet is, dat die hele gezagstoer opgeblazen, eenzijdig en daarom gevaarlijk is.
Nou, nou, het vergt natuurlijk een uitgebreid verhaal om dat waar te maken. Goed, daar gaattie dan:
Waar draait de hele reutemeteut bij de vier heren om? Om twee bronnen van gevaar: De infiltranten die de massa tot rellen verleiden, die zich in organisaties binnendringen om tot rotzooi te manipuleren. En de intoleranten die letterlijk schijt hebben aan het vigerende stelsel van normen en instituties en aan dragers daarvan, te weten het „fatsoenlijke deel der natie".
De infiltranten zijn dan de maoïsten, aktivisten, Marcuse-adepten, etc. De intoleranten zijn de grote groep exotiese voddebalen, hippies, no-komformisten, etc., die slechts het eigen genot nastreven. Van beide „soorten" moet wat gezegd worden.

De infiltranten

Deskundigen schatten het aantal maoïsten, marxisties-leninisten, of hoe je ze ook noemen wilt, op een paar honderd, athans wat Nederland betreft. Vormen die nou werkelijk een bedreiging voor onze samenleving? Kijk je eerst naar hun aantal en je vergelijkt hun groei met die van de Telegraaf (nu al 600.000), dan zie ik dat niet zo zitten. Neem daarbij dat het sektarisme in die „gezagsondermijnende kringen" zo groot is, dat er bepaald geen sprake is van een solidair aktiefront, laat staan van een proletariaat, dan zie ik het nog minder zitten. Let dan ook nog op het feit, dat ze pas werkelijk aandacht op zich weten te vestigen, als er van establishment-zijde grote fouten worden gemaakt: de taktiese blunder (Mellema) van het Amsterdamse gemeentebestuur bij de Damrellen en de achterlijke sociale toestanden in de Rotterdamse haven (prof. v.d. Hoeven). Nou dan weten we het wel: weinig gevaar voor ons hoog-kapitalisme.
De minder opgewonde lieden van The Times suggereerden, dat de kop van de troonrede meer geëigend leek voor Noord-Ierland, Polen of Griekenland. Terecht verklaren zij die passage met het feit, dat het puriteinse formalistiese Nederland gewoon niet goed raad weet met een maatschappij in beweging. Dat lijkt mij trouwens ook de achtergrond van het misverstand, dat de overheid hier zo tolerant zou zijn. Het kan zeker een verklaring zijn voor de aktuele CHU-gezagstoer. De Unie heeft zich nooit driftig bezig gehouden met nieuwe ontwikkelingen. Waarom zou zij nu dan ineens wel raad weten met de huidige maatschappijbeweging. Die gezagstoer is gewoon paniekvoetbal.
Zo lang de Telegraaf, Elsevier, Libelle, de AVRO en de KVP nog ongeveer de doorsnee van de natie vormen, zal 't allemaal wel loslopen met de gevestigde belangen.

Intoleranten en evenwichtigen

„Intoleranten" is de nogal ongenuanceerde betiteling van het langharige werkschuwe volkje, dat zich schuldig maakt aan ongebreidelde vrijheidsuitspattingen: slapen en bijslapen en-plein-public, „evenwichtiger" vaderlanders hun mening opdringend, hasjrokend, uitsluitend gericht op eigen genot, andere opvattingen negerend Wel aan, laten we maar eens aannemen, dat dit beeld juist is. We moeten natuurlijk niet nalaten even het beeld van die „evenwichtigen" ernaast tepoten. Dat wordt gemakshalve — ook door de Unietoppers — meestal vergeten.
Goed, die „evenwichtigen" dan — CHU-stemmers, als ze erg evenwichtig zijn tenminste —, die buigen zich wel voor de gesel van de arbeid (Uding). Niet vanwege de gesel of voor de natie, maar voor hun eigen paradijsje: huisje-tuintje-autootje-tweede autootje-tweede huisje-kleuren tv-Costa Brava-prestige-soms macht. Kijk, over hedonisme gesproken (leer dat genot het hoogste goed is).
Onze kindertjes wordt nog altijd wijs gemaakt, dat je hard moet studeren voor een liefst zo hoog mogelijk baantje, dat je een heel net meisje/jongetje moet trouwen, een mooi huisje bouwen met een tuintje voor de kindertjes (twee is erg fatsoenlijk tegenwoordig). Zelfs christelijke kindertjes wordt dat ingepompt en niet: je moet hard studeren om andere mensen zo goed mogelijk te kunnen helpen later, je inkomen doet er weinig toe, je moet sober proberen te leven, omdat zoveel minder bedeelden jou nog zo nodig hebben bijvoorbeeld.
Dan zien we de „evenwichtigen" zich wegpiratend naar het voetbalstadion begeven (ook zo'n lief zooitje tegenwoordig). En nu vergelijken we dat publiek even met het pop-festival-publiek van Woodstock bijvoorbeeld, dat stickie, blikkie en brood broederlijk samen delend met z'n 500.000den, drie dagen in regen en modder vredelievend mens zit te wezen. Ja, bijgeslapen en blootgelopen werd er natuurlijk wel, maar 't is de vraag of dat volkje sexueel meer gefrustreerd was, dan de 100.000den Chick, Candy en Lach69-kopende evenwichtige vaderlanders. Moet u ook eens opletten wat voor type mensen nou eigenlijk vunzige moppen tappen. Moet u eens opletten, wie zich het meest tolerant en behulpzaam gedragen t.o.v. afwijkenden, invaliden, anders geaarden, anders begaafden, andere rassen. „Evenwichtigen" roken geen hasj, zij kunnen het wel af met alkohol, nicotine en tranquilizers (vergelijk even met een pepermuntthee-drinkende hasj-roker).
Blijft natuurlijk wel, dat het hippe volkje weinig vriendelijk is voor de representanten van de samenleving waar konsumptie, prestige en dubbele moraal troef is. Blijft natuurlijk dat ze hun eigen pop-festivals financieel torpederen door niet te betalen (doet Coca Cola maar), dat ze niks te beroerd zijn om eerst tegen milieu-bederf te demonstreren en daarna op de Dam te poepen. Nee, helemaal ideaal is het ontwikkelde alternatief nog niet.

Dus

Maar om daarom nu zo te keer te gaan tegen die „intoleranten", dat lijkt me onverantwoordelijk, als je nalaat de rotheid van de silent majority daar naast te zetten. Met de tussen-zin: we moeten bereid zijn met ze te praten, we moeten solidair zijn en we moeten bereid zijn tot een iets minder sterke welvaartsgroei (Udink), met zo'n zin ben je er natuurlijk niet.
Het lijkt me voor een christelijke partij zelfs veel belangrijker, noodzakelijker te strijden tegen het algemeen heersende hedonisme, al is het alleen maar vanwege de splinter en de balk. Als je een minderheid verwijt Marcuse als profeet te hebben, dan mag je de meerderheid in ons geval best aanwrijven Aristippus tot profeet te hebben. Een oproep tot solidariteit, is een loze kreet, als je tegelijker tijd niet poogt de anti-solidaire euvels te bestrijden als konkurrentie, egocentrisme, individualisme en materialisme, die zo kenmerkend zijn voor onze maatschappij.
Je mag best, je moet zelfs bereid zijn je eigen kiezers, jezelf en iedere en persoonlijk een spiegel voor te houden.

Houvast

Tot slot dit. We leven in een tijd van ontstellend snelle en grote veranderingen.
Iedereen ziet allerlei vertrouwde dingen om zich heen verdwijnen, onbekende dingen opduiken, men raakt z'n houvast kwijt.
Veel informatie werkt dissonant. We moeten als politieke groepering oppassen in zo'n situatie een zondebok te kreëren, die die hele dissonante toestand op z'n geweten zou hebben. In 1933 verkeerden de Duitsers ook in zo'n situatie. Een handjevol tamelijk onbeduidende kommunisten zaaide nog meer onrust. Toen greep Hitler zijn kans die dissonantie op te heffen door de mensen te mobiliseren rond die "kommunistische zondebok". Ik ben de laatste om te veronderstellen dat die vier Unielieden maar de geringste negatieve bedoeling zouden hebben, maar je moet natuurlijk wel oppassen, dat je er niet de kans toe schept.
Een klein groepje lastige lieden in een dissonerende maatschappelijke ontwikkeling is nooit gevaarlijk, als de middenmoot' maar niet gaat hollen. En die middenmoot gaat niet hollen als bijvoorbeeld de politici nuchter en takties blijven.

Het verhaal is nog niet uit. Juist in een tijd, waarin veel mensen hun houvast menen kwijt te raken, heeft een christelijke organisatie een bijzondere taak. Als christen weet je per slot van rekening waar je wel houvast aan kunt hebben. En daarom mag er best voor gewaarschuwd worden, dat wij ons houvast niet gaan zoeken via de zondebok. Laten wij — „evenwichtigen" — onze eigen maatschappelijke keukenmeiden-ideologie eens onder de loupe nemen en toetsen aan het Evangelie. En dan moet er wel wat meer veranderen dan solidair worden.

gcdb.

P.S. Het mag duidelijk wezen, dat ik geen enkel bezwaar heb tegen ondermijning van onze samenleving, waar het die fundamenten betreft, die instituties zijn van de genoemde euvels: konkurrentie, egocentrisme, individualisme, materialisme, etc. Wat er niet ondermijnd moet worden, heb ik in dit verhaal niet aangegeven. Dat was ook niet mijn bedoeling. Het ging er slechts om de discussie over de hele zaak zuiverder te maken. Sorry, dat ik even moest meimeren, voorzitter. Dit verhaal is trouwens tot stand gekomen zonder last of ruggespraak of instigatie van de pekinese voorzitter.

gcdb.

In memoriam
H. J. GRASMEIJER

Op de morgen van woensdag 23 september werden wij opgeschrikt door het bericht van het ongeluk met dodelijke afloop, dat onze oud-Uniegenoot Grasmeijer had getroffen.
Onze gedachten gaan allereerst uit naar zijn vrouw en drie kinderen, die hun man en vader reeds zo vroeg moeten missen.
Ondanks het feit, dat Grasmeijer onze Unie verlaten had, voelen we er toch behoefte aan een In Memoriam te schrijven.
De reden is, dat we hem en hij ons nooit werkelijk hebben losgelaten. Hij heeft het besluit tot heengaan genomen na velerlei voor hem teleurstellende gebeurtenissen. Wij hebben dat betreurd, maar er was op dat moment niets meer aan te doen.
Grasmeijer heeft jarenlang de C-H Unie gediend als Gemeenteraadslid en voorzitter van de C.H. Gemeenteraadsfractie te Rijswijk, als Hoofdbestuurslid, als lid van de Unieraad, als Voorzitter van de Kamerkring Dordrecht! Dat is veel naast zijn dagelijks werk op Defensie en het zijn belangrijke functies, die hij heeft vervuld. Daarom was het scheiden moeilijk voor ons, maar ook voor hem.
Voor mijzelf had ik altijd de gedachte: Grasmeijer krijgt eens toch spijt van zijn besluit en ik zie hem nog wel terugkomen. Hiertoe heeft hij niet meer de tijd en de kans gekregen.
Wij zijn dnakbaar voor het vele, dat hij naar zijn beste krachten en naar zijn zienswijze heeft gedaan voor de C.H.U. Moge God zijn vrouw en kinderen nabij zijn nu hun dynamische man en vader hen is ontvallen.
C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

Den Uyl
PvdA-lijstaanvoerder

Den Uyl is enige lijsttrekker van de PvdA geworden. Nieuw Links is een gevoelige slag toegebracht. Bij de kandidaatstelling zullen zij dit nog wel merken. Want een kandidatenlijst is bij voorkeur in overeenstemming met de politieke opvattingen en wensen van haar belangrijkste exponent: de lijstaanvoerder.

Het geeft in het algemeen meer garanties voor de parlementaire slagvaardigheid, souplesse en bovenal: de eenheid in de fractie. Nieuw Links zal gezien haar aanhang in het partijbestuur vast niet stilzitten, wat de positie van Den Uyl de komende maanden niet zal versterken. Hij zal in zijn tactiek tegenover Nieuw Links voortaan nog minder defensief moeten worden.

Hoe dan ook, op zijn minst moeten we blij zijn met de verkiezing van Den Uyl, een man die de parlementaire democratie een warm hart toedraagt.

Eigenlijk is hij meer democraat dan socialist, zoals de meesten in de „huidige" PvdA. In Den Uyl hebben de democraten van 1966 nu een duidelijke concurrent. Rechts van de PvdA bevindt zich ook nog DS'70, een groep van constructieve sociaal-democraten.

De vrees voor deze groep zal bepalend zijn voor 't antwoord op de vraag of de PvdA deze week haar anti-KVP-motie al dan niet zal wijzigen.

Commentator.

Waarom de eigen woning niet volledig uit de sfeer der inkomstenbelasting?

door D. Rebel

Het rumoer rond de loonontwikkeling en de verschijning van de miljardennota zouden ons bijna doen vergeten, dat op 26 augustus j.l. de Tweede Kamer een wetsontwerp „tot wijziging van de inkomstenbelasting en loonbelasting" is aangeboden. Er komt een aantal bepaald interessante zaken aan de orde, welke wij — voor zover we er tijd voor kunnen vinden — in een reeks artikelen aan een kritische beschouwing zullen onderwerpen. We beginnen met de fiscale plannen inzake de eigen woning.

Zoals meestal het geval is, loont het de moeite het voorstel uit te pluizen. De regering geeft niet alleen uitgebreid en punctueel haar eigen standpunt weer, maar vermeldt ook de opvattingen van de speciaal voor dit vraagstuk gevormde studiecommissie, bestaande uit ambtenaren van het ministerie van financiën en van het ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening.
In ons land wordt — laten we hopen: spoedig werd — ook de eigen woning gezien als een beleggingsobject. Daarbij wordt „de huurwaarde van de eigen woning als bestanddeel van het inkomen beschouwd". Dat heeft vooral in de na-oorlogse tijd met zijn „huurbeheersingsvoorschriften" tot talrijke verwikkelingen geleid. We kregen tenslotte te maken met de ‚zogenaamde economische huurwaarde, dat is het bedrag dat bij verhuur van het huis — met inachtneming van de huurbeheersingsvoorschriften — kan worden bedongen".
Tegenover de bijteling der huurwaarde staan dan diverse aftrekposten: grondbelasting, verzekering, afschrijving en. . — rijkste bron van meningsverschillen — onderhoudskosten. Opzettelijk hebben we in dit rijtje niet „de rente op hypotheek" geplaatst. Renteontvangsten over privé-beleggingen zijn in ons land nu eenmaal inkomsten, zodat rente-betalingen in de privé-sector aftrekbaar zijn, ook als het rente over hypotheek betreft.

Buitenland

Bedoelde studiecommissie heeft voor het antwoord op de vraag, of in deze toestand ook verandering dient gebracht te worden, terecht wat in andere EEG-landen en daarbuiten rondgekeken. Het blijkt dan, dat binnen de EEG alleen Franktijk de huurwaarde onbelast laat en buiten de EEG worden Denemarken en Zweden genoemd als landen, waar de huurwaarde wel en het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten als landen waar de huurwaarde niet belast wordt, anders dan in Frankrijk valt er dan ook niks af te trekken, naar onze mening terecht.
Voor de rest is het zoveel landen, zoveel regelingen, eensgezind zijn ze echter in de aftrek van hypotheekrente. Een paar bijzonderheden willen we hier nog vermelden. Duitsland kent vervroegde afschrijving: gedurende 8 jaar 5 procent van de kostprijs. Zweden stelt de netto huurwaarde „op een percentage van de waarde voor de vermogensbelasting". Hoe duurder het huis, hoe hoger naar verhouding de netto huurwaarde is.

Toenemend eigen woningbezit

Bij de beoordeling van dit vraagstuk zal men ook de veranderende omstandigheden in aanmerking moeten nemen. Aanvankelijk was eigen woningbezit slechts het voorrecht der welgestelden. Zij waren ook de enigen die belasting konden betalen. Al lang voor de oorlog kwam er echter een ontwikkeling op gang, waarbij de eigen woning steeds minder uitzondering werd. Een ontwikkeling, welke zich na de oorlog krachtig heeft voortgezet en juist in onze tijd een versnelling ondergaat, mede dankzij moderne aankoop-systemen en aanmoediging van de overheid door middel van subsidies: „Blijkens ter beschikking staande gegevens is het percentage eigen woningen gestegen van 28 in 1947 tot 34 in 1964".
Merkwaardig gestegen als men in aanmerking neemt, dat er wel zeer grote verschillen zijn tussen de kosten van een eigen woning en een huurwoning. We overdrijven niet als we stellen, dat de kosten van een eigen woning met het comfort van een woningwetwoning voor de bezitter van het eerste in veel gevallen driemaal zo hoog zijn dan voor de huurder van het laatste. Subsidies aan de eigenwoningbezitter hebben hier maar gedeeltelijk verbetering in kunnen brengen, terwijl het onverzadigbare karakter van onze fiscus meebracht dat de eigenwoningbezitter jaarlijks bij hem te biecht moest en slechts tegen betaling van belasting verder kon gaan. . en dat allemaal omdat de eigen woning geen bestedings- maar beleggingsobject zou zijn.
Beoelde studiecommissie bindt nu echter de kat de bel aan door op te merken: „Door toeneming van het eigen woningbezit wint echter het bestedingsaspect voortdurend aan betekenis, hetwelk wordt versterkt door het feit dat het kopen van een woning thans reeds mogelijk is tegen een contante uitgaaf, die in dezelfde orde van grootte ligt als de prijs van een duurzaam consumptiegoed als een auto".
De commissie vervolgt dan: „Concluderend kan men stellen, dat het hier om een verschijnsel gaat waarvan het „inkomensgehalte dubieus is".

Nauwkeuriger onderscheiden

Zoals in allerlei beroepen steeds meer specialisaties optreden — het manusje van alles is tegenwoordig de coördinator, de bedrijfsleider, de directeur —, leren we ook onze gedachten nauwkeuriger rangschikken en begrippen precieser onderscheiden. Een consumptie bestellen staat gelijk aan iets opdrinken en consumeren is eten, direct verbruiken, opmaken. Maar het begrip consumptie blijkt verder te gaan: ook kleren en schoeisel verbruiken we, maar evengoed een kachel, een t.v.-toestel en een auto. En zo weten we nu tevens, dat een huis bewonen eigenlijk principieel gelijk staat aan consumeren, al gaat zo'n huis een levenlang mee.
De studiecommissie zegt: „Naast de groep van hen die van oordeel zijn dat dit — het bezit van een eigen woning — inkomen is, is er ook een groep, die van mening is dat het gebruik van een eigen woning — mede omdat geen deelneming aan het economisch verkeer plaatsvindt — niet tot inkomen leidt".
Verliest men echter uit het oog dat bezit van een eigen woning gewoon consumeren is, dan kan men het volgende standpunt verdedigen: „Behalve met een verhuurder en huurder kan ook een vergelijking worden gemaakt met degene, die een gelijke vermogenswaarde niet investeert in een huis, maar in obligaties, hypotheken of andere beleggingen met geldelijke opbrengst. Deze personen worden voor het rendement belast, zodat er uit gelijkheidsoogpunt geen reden is, degene die een dergelijke vermogenswaarde in een huis belegt, dat hij zelf gaat bewonen, in een gunstiger fiscale positie te plaatsen".
De studiecommissie gooit het maar gauw — en naar wij nemen met goede redenen — over een andere boeg: „Er zijn meer verbruiksgoederen met een langere gebruiksduur. Het genot van het verbruik ervan wordt niet tot inkomen — ook niet tot fiscaal inkomen — van de verbruikers gerekend. Te denken valt aan auto's, televisietoestellen, wasmachines, jachten, camera's e.d. Bij deze goederen is het bestedingsaspect overheersend. Zou de eigen woning als consumptiegoed worden beschouwd, dan zou het in de inkomstenbelasting betrekken misplaatst zijn". „Daarbij zou te denken zijn aan het feit, dat iedereen nu eenmaal een dak boven het hoofd nodig heeft; dit karakter kan aan de andere verbruiksgoederen van lange levensduur niet worden toegekend".

Slotsom studiecommissie

„De commissie is van oordeel dat de eigen woning voor de inkomstenbelasting niet als een bron van inkomen moet worden beschouwd. Ze sluit zich aan bij de veldwinnende opvatting dat een eigen woning niet zozeer een belegd vermogensobject vormt, maar veeleer een verbruiksvoorwerp van lange levensduur". „Daarbij gaat de commissie ervan uit, dat de rente van leningen ter financiering van een eigen woning aftrekbaar blijft, en wel als persoonlijke verplichting".
„Ook uit een oogpunt van eenvoud in de belastingheffing brengt het niet langer als bron van inkomen beschouwen van de eigen woning voordelen met zich mee, zowel voor de belastingplichtige als voor de belastingdienst".
De commissie acht het ook van belang voor de bevordering van een goede bezitsvorming en ziet verder voordelen „vanuit een oogpunt van huisvestingsbeleid".
De commissie ziet alles tegen elkaar afwegende in de door haar verdedigde regeling toch wel enig fiscaal voordeel voor de bezitter van een eigen woning boven de huurder van een huis. Ze zou daarin willen voorzien — althans een meerderheid in de commissie — door een „correctie van de belastingvrije voet voor de eigenaarzelfbewoner". „Door middel van de belastingvrije voet in de inkomstenbelasting wordt namelijk rekening gehouden met de bestedingen die in de eerste levensbehoefte moeten voorzien". „Een deel van deze bestedingen en dus van de belastingvrije voet is voor huur van een woning bestemd". Daarom verbindt de commissie aan haar voorstel, de eigen woning buiten het inkomensbegrip van de inkomstenbelasting te plaatsen, de suggestie „de belastingvrije voet voor eigen-woningbezitters te verlagen met f 300". Ook op fiscaal terrein blijven wij dus een volk van grutters, die krenten zoeken, overigens met excuses aan onze nijvere kruideniers. Zouden we voor die f 300 niet in de plaats kunnen stellen de vele zorgen en inspanningen, die de „eigenaar-zelfbewoner" zich op de hals haalt en die de huurder aan de verhuurder mag overlaten?

Nadelen

Alvorens de bewindslieden het woord te geven eerst nog wat over mogelijke nadelen verbonden aan de voorgestelde regeling.
Men zou kunnen stellen, dat de huidige regeling, waarbij onderhoudskosten in mindering op de huurwaarde gebracht mogen worden, aanmoedigt tot een goed onderhoud van het huis. De vele „zelfdoeners" zullen daar echter niet zo zwaar aan tillen, want zij kunnen alleen maar de materiaalkosten aftrekken. Maar goed, in het algemeen doet men een uitgave makkelijker als ze een fiscale aftrekpost vormt.
Oude huizen worden nu nog wel eens verkocht, omdat de daarop volgende grote onderhoudsbeurt voor de nieuwe eigenaar geheel aftrekbaar is.
Een nadeel is ook, dat tuinonderhoud dan niet meer aftrekbaar zou zijn. Dat kan van invloed zijn en dat zou jammer zijn, want mooie tuinen sieren ook de rest van de buurt en soms een hele woonplaats op.
Daarentegen wordt het kopen van nieuwe huizen er aantrekkelijker door en bovendien is de voorgestelde regeling gemiddeld genomen zeker een voordeel voor de „eigenaar-zelfbewoner".

Regeringsstandpunt

De bewindslieden tenslotte kunnen een heel eind met de argumenten van de studiecommissie meegaan, maar ze vinden een bijtelpost — die f 300 — „van een voor iedereen gelijk bedrag weinig bevredigend". Dat zou geen recht doen ‚aan het bij de eigen woning onmiskenbaar mede aanwezige beleggingsaspect". Ook binnen de grenzen van wat men een normaal woongenot zou kunnen noemen, zijn er verschillen".
De regering wil daarom in tegenstelling met de commissie een variabele bijtelpost, warbij uitgegaan wordt van „de waarde in het economische verkeer van de woning". Bedraagt deze waarde

meer dan	doch niet meer dan	dan wordt uitgegaan van een huurwaarde van
f — —	f 30.000	f 150
f 30.000	— f 60.000	f 300
f 60.000	— f 120.000	f 600
f 10.0000	— f — —	f 1200

Andere voordelen worden dan niet meer in aanmerking genomen. De enige aftrekpospost wordt nog gevormd door de rente op hypotheek.
Als nevenvoordeel van de voorgestelde regeling zien de bewindslieden, dat deze regeling ‚het wonen in een eigen nieuw gebouwde woning, waarvan de economische huurwaarde betrekkelijk hoog is en de onderhoudskosten aanvankelijk gering — aantrekkelijk maakt. In zoverre de nieuwe regeling het eigen-woningbezit — en mogelijk ook de doorstroming — zou bevorderen" achten de bewindslieden „zulk een gunstig neveneffect".

Commentaar

Wij stellen ons — misschien wel in tegenstelling met wat sommige lezers van ons verwachten — wat radikaler op. Onzes inziens moeten we niet blijven hinken op twee gedachten. Er zijn voldoende principiële en praktische redenen om „de eigen woning voor de inkomstenbelasting niet als een bron van inkomen" te beschouwen. Dan ook geen bijtelposten, hoe bescheiden ook, waarbij bovendien ons het onaangename gevoel besluipt, dat ook kleine bijtelposten verhoogd kunnen worden.
Bovendien is de door de regering voorgestelde staffeling niet juist. In feite laat ze het beleggingsaspect van de eigen woning onderaan beginnen en bovenaan al gauw ophouden, terwijl men moet stellen, dat juist de goedkopere woning geheel als consumptiegoed beschouwd moet worden. Zo gezien zouden woningen beneden de f 100.000 al helemaal geen bijtelpost moeten kennen. Als er dan toch nog betaald moet worden, dan vanuit het luxe deel, dat — laten we zeggen — met beleggingsgeld gefinancierd moet worden. Ondertussen zijn wij van mening, dat hier beter in de sfeer van de vermogensbelasting opgetreden zou kunnen worden, nog daargelaten de vraag, wat straks de gemeenten met hun nieuwe „belastinggebied" gaan doen met vierkante en kubieke meters van percelen grond respectievelijk huizen.
Terecht zijn onze na-oorlogse regeringen niet bang geweest huurders te helpen door het beschikbaar stellen van gesubsidieerde woningen, zonder dat dit subsidie als inkomstenpost voor de inkomstenbelasting werd opgevoerd, terecht zijn en worden er ook subsidies verstrekt aan hen die een niet al te luxe huis voor zichzelf laten bouwen, nu ook fiscaal de lijn consequent doorgetrokken: eigen woningen passen in het streven naar bezitsspreiding, maar bovenal zijn ze van onschatbare waarde voor de totale opbouw van onze vrije maatschappij.

D. Rebel.

ELECTRO-TECHNISCH Installatie-bureau

Merwestroom N.V.

Voorstraat 450 - Telefoon 01850 - 34900 - Dordrecht
Vrieseweg 78 - Telefoon 01850 - 37288 - Dordrecht
Buiten Walevest 15 - Telefoon 01850 - 34900 - Dordrecht

Aanleg en onderhoud van elektrische installaties

LICHT
KRACHT
SIGNAAL
BLIKSEMAFLEIDER
NEON- EN GELUIDSINSTALLATIES
CENTRAAL ANTENNESYSTEEM

Nucleaire of conventionele bewapening voor Nederland

door E. H. van Eeghen

Er zijn te weinig onderwerpen waarover zoveel verontrusting bestaat en de meningen zozeer uiteenlopen als over dit vraagstuk. Ten einde tot een behoorlijke analyse te kunnen komen dienen wij het op te splitsen in twee aspecten.

1 Het morele.

2 Het militair-politieke.

1) In Nederland zijn uitsluitend **taktische** nucleaire wapenen opgeslagen ten behoeve van onze luchtmacht. De Amerikanen beschikken over de sleutel van deze opslagplaatsen.
Hoewel deze wapenen „licht" in hun soort zijn, hebben verschillende toch een uitwerking welke aanzienlijk groter is dan de bom welke op Hiroshima werd geworpen.
Het gebruik van deze wapenen zal, althans in Europa, altijd ook de burgerbevolking zeer ernstig treffen en gedeeltelijk vernietigen.
Gezien de demonische resultaten van het gebruik van deze, ook taktische, atoomwapenen hebben de Wereldraad van Kerken, de Paus en vele individuele Protestantse kerken, waaronder de Nederlands Hervormde, het aanwenden van deze bommen, onder welke omstandigheden ook, veroordeeld.
Men kan met deze duivelse middelen van geheel apart karakter geen christelijke waarden verdedigen.
Hoewel door bovengenoemde instanties de noodzaak van een veiligheidssysteem ten volle wordt ingezien, leggen zij zich toch bewust deze beperking op, vertrouwende dat God ons ook hier zal leiden, zelfs al zijn de potentiële strijdmiddelen aan beide zijden ongelijk. Ook David kende geen angst voor Goliath.
De beslissing tot het niet gebruiken van deze wapenen dient te vallen vóór een eventuele derde wereldoorlog, welke de hemel verhoede, in plaats van daarna, wanneer het atoomwapen automatisch haar eind gevonden zal hebben!
Een christelijke partij kan deze feiten niet negeren.

2) Het onlangs verschenen rapport van het Institute of Strategic Studies toont aan, dat het verschil in conventionele bewapening tusen de NATO in Europa en de Warschau-paktlanden schrikbarende vormen heeft aangenomen. Dit komt uitsluitend voort uit het feit, dat West-Europa voor haar (relatief dure) conventionele bewapening veel te weinig heeft over gehad.
In Nederland verminderden wij bijv. onze uitgaven in dit verband gedurende de afgelopen jaren relatief met 40 pct.
Gesteld het feit dat Rusland de verleiding zou kunnen gaan voelen zich te verzekeren van het Westeuropese industriële en arbeids potentieel ten einde zijn conflicten elders in de wereld (China, Midden-Oosten) tot een goed einde te kunnen brengen, dan zou zij dit op eenvoudige wijze kunnen bereiken zonder dat dit potentieel in het proces vernietigd zou worden en dus voor Rusland verloren zou gaan....
De **conventionele** bezetting van een klein deel van West-Europa, waar zich geen Amerikaanse troepen bevinden, zou haar onder de huidige omstandigheden nauwelijks tijd en moeite kosten. De NATO zou hiertegen geen conventioneel antwoord van betekenis kunnen stellen en zou dus nucleair moeten reageren, uiteraard niet op het bezette gebied, teneinde de eigen bevolking te ontzien, doch op Rusland zelf.
Zeer terecht hebben een aantal Britse militaire deskundigen er binnen en buiten het parlement op gewezen dat dit waarschijnlijk niet zal gebeuren.
Amerika zal er, en deze tendens wordt met de dag duidelijker, niets voor voelen om zich nucleair te laten vernietigen vanwege een conventionele bezetting van een onbetekenend stukje West-Europa dat zelf te lamlendig was, haar conventionele bewapening op peil gebracht te hebben welke een geloofwaardige conventionele tegenaktie mogelijk gemaakt zou hebben.
Ook Groot-Brittannië zou vermoedelijk een gelijke houding aannemen, zij het dat dit land in ruime mate mede schuldig is aan deze toestand in tegenstelling tot de Verenigde Staten.
Het resultaat van dit gebrek aan response betekent automatisch het einde van de NATO. Rusland kan dan kiezen tussen een geleidelijke verdere bezetting van West-Europa, of een verdrag met dit gebied hetgeen haar verschaft wat zij wenst en nodig heeft (industrieproducten, later waarschijnlijk ook mankracht).
Deze situatie zal ontstaan als gevolg van het feit, dat het machtsevenwicht tussen beide blokken, waaraan wij nu 25 jaar vrede te danken hebben, momenteel nauwelijks meer bestaat en steeds groeiende discrepantie tussen beider conventionele middelen in Europa, waardoor automatisch ook het preventieve effect van de atoomwapenen komt te vervallen.
Zodra het conventionele evenwicht weer hersteld is (en hier is nog een marge mogelijk) zal de attractie voor Rusland, om een conventionele, beperkte aanval te beginnen, vrijwel verdwenen zijn, aangezien haar dit geen uitzicht biedt.
Een Russische **nucleaire** overval op West-Europa is uiterst onwaarschijnlijk, aangezien deze juist zou vernietigen wat Rusland ter harer beschikking wenst te krijgen en voorts een nucleair antwoord van Amerika met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zou uitlokken.
Een terug draaien van de nucleaire bewapening op het Westeuropese continent op een quid pro quo basis met Oost-Europa tot de Russische Westgrenzen zou dus een eerste doel moeten zijn, waarbij dan de Westeuropese conventionele bewapening op een redelijk peil dient te worden gebracht.
Deze laatste houdt overigens geen enkele offensieve bedreiging in voor het nucleair gewapende Rusland.
Deze gedachte is in feite niet nieuw. Brandt raakte in zijn rede in Frankfort 3½ jaar geleden deze materie reeds aan. De vroegere opperbevelhebber van de NATO, Generaal Lemnitzer, zei in een rede, kort voor zijn afscheid, dat wat hem betrof de Westeuropese partners hun nucleaire bewapening gerust konden verminderen of afschaffen, indien zij er maar voor zorgden hun conventionele bewapening op peil te brengen. De preventieve werking hiervan zou groter zijn dan de nucleaire.
Hij slaakte hierbij de zucht, dat de offerbereidheid van de Westeuropese partners in deze veel te wensen overliet.
Het komt er dus op neer, dat wij zeer goed gehoor kunnen geven aan de herhaalde oproepen der kerken en toch een verantwoord veiligheidssysteem erop na kunnen houden.
Het nog afschuwelijker probleem van de **strategische** atoomwapenen moeten wij geheel aan de Amerikanen en Russen overlaten.
Zij dienen dit ingeslopen dodelijkste gif dat de wereld ooit gekend heeft, uit hun bloed te zuiveren, zo mogelijk in tijdig overleg met China.
Beide partijen beginnen nu gelukkig de absolute noodzaak van een beperking van deze wapenen in te zien.
De vraag rijst tenslotte, wat Nederland inzake de taktische atoombewapening vermag.
In absolute zin uiteraard heel weinig maar als voorbeeld wellicht meer dan men zou vermoeden.
Afschaffing van de taktische atoombewapening zonder meer door Nederland, zou internationaal geen indruk maken, integendeel, wij zouden ons alleen als onverantwoord boekstaven. Alleen indien wij de verwijdering van onze nucleaire wapenen gepaard zullen laten gaan met een uitbreiding van onze conventionele middelen tot een verantwoord peil, zouden wij op onze bondgenoten grote indruk kunnen maken. Wij bewijzen dan, dat wij bereid zijn ons dit offer te getroosten en dat het ons dus ernst is.
Bij dit alles dienen wij ons niet te laten ontmoedigen door bijv. een land als Frankrijk, dat overigens toch maar nominaal lid van de NATO is.
Als souverein land dienen wij eerst zelf een schone lei te hebben voor wij een geloofwaardige mening bij onze bondgenoten kunnen poneren. Dat dit moreel en militair mogelijk en verantwoord is, moge uit bovenstaande blijken.

Amsterdam, 10 september 1970.
E. H. van Eeghen.

Na Nasser

Het onverwachte overlijden van President Nasser komt op een bijzonder ongeschikt moment in de internationale politiek.
In de bijna 15 jaar van zijn leiderschap had hij zich een positie veroverd, die ver buiten de grenzen van Egypte werd erkend. Hoewel Caïro zeker als informeel centrum van de Arabische wereld fungeerde, heeft hij zijn grote droom om alle mohammedaanse Arabische landen te verenigen, nooit kunnen verwezenlijken.
Na zijn overlijden is de grote vraag nu: wat gaat er in het Midden-Oosten gebeuren?
Zal het Russisch communisme haar greep op de Arabieren nog kunnen verstevigen? Hoe zal de strijd om het leiderschap over de Palestijnse verzetsorganisaties zich verder ontwikkelen?
Het zijn vragen, waarop wij het antwoord niet kunnen geven. Eén ding is zeker: het machtsvacuüm, dat door het wegvallen van de Egyptische president is ontstaan, zal via een harde strijd worden opgevuld!

J. T. Mellema.

Slot van pagina 1: „De sport is politiek bewust geworden"

tionale overheid. En de NSSU heeft een paar keer per jaar contact met de AR- en CH-Kamerleden in de vaste commissie Sport. Met de Ned. Katholieke Sportfederatie is die relatie uitgebouwd tot de KVP-leden en wordt zo het complete terrein van de 18 bespeeld.
Laat overigens duidelijk zijn, dat „Sport '70" niet om een sport**minister** vraagt, wél (meer algemeen) om een **bewindsman.** Wat dat precies inhoudt, wordt aan de politici overgelaten. De sportbonden willen accentueren hoe moeilijk het is om de sport in de huidige taakverdeling van de departementen voluit een goede plaats te geven. Mellema heeft daar op de Alg. Vergadering van 23 mei in Rotterdam, zij het in bredere zin, ook over gesproken. De behartiging van het welzijnsbeleid ligt over een aantal departementen verspreid, zei hij o.m. Hij achtte het een vruchtbare gedachte het huidige subdepartement van Volksgezondheid samen te voegen met een groot aantal diensten, die thans onder CR&M vallen.

Welzijnsministerie

Van Zijll zal voor een dergelijke spelopvatting zeer wel te vinden zijn. Hij denkt aan een ministerie, waarin plaats is voor milieuhygiëne, volksgezondheid, recreatie en sport.
Prof. dr. L. de Jong heeft 14 dagen geleden iets dergelijks betoogd. Nederland heeft een groots opgezet plan ter bescherming van het leefmilieu nodig, zei hij op de lustrumreünie van de Stichting Oranjehotel. Het belang daarvan moet z.i. tot uitdrukking komen in de benoeming van een minister voor de milieuhygiëne: „We hebben ontdekt, dat wat wij stijgende **welvaart** noemen, afbreuk kan doen aan wat wij als **welzijn** voelen." Ook in zijn rede wordt gevraagd om een nieuw afwegen van belangen: alle overheidsvoorstellen, die op tafel komen, zullen getoetst moeten worden aan normen, die nodig zijn voor het behoud van een draaglijk leefmilieu.
Vanuit gewoon nuchter denken groeit steeds meer overeenstemming op dit gebied. Wanneer dit straks niet verdwijnt in de hitte van de politieke strijd, zal het dan toch eindelijk bij de kabinetsformatie van 1971 tot dáden kunnen komen. Namens 2,2 miljoen sportbeoefenaars ligt nu in ieder geval „Sport '70" op tafel, dat noch in de verkiezingscampagnes noch bij de kabinetsformatie van '71 van tafel geveegd kan worden. Daarvoor is het te zwar. En dat bedoel ik niet primair kwántitatief: vanwege de grote achterban, maar kwálitatief. Want „Sport '70" is een vóórtreffelijk stuk.

*) Vgl. dr. Van Zijll in interview Trouw: „Toen de sport in Nederland opkwam, werden de beoefenaren uitsluitend HEREN, die geen inmenging in hun hobby wilden. Ze hielden de politiek erbuiten, omdat die herinnerde aan maatschappelijke en zakelijke problemen. Sport was spel en in die sfeer was politiek banaal, de sport stond toen in de periferie van het maatschappelijk leven. Die sfeer heerste zelfs na de Tweede Wereldoorlog nog sterk."

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

Drs. A. D. W. Tilanus over :

Waterhygiëne en economie

Drs. A. D. W. Tilanus, lid van de Tweede Kamer voor de CHU, hield op 19 september jl. voor de CHJO Zuid-Holland in Vlaardingen een inleiding over „Waterhygiëne en economie". Een samenvatting van dit referaat laten wij hieronder volgen:

Rivieren, kanalen en beken lopen als bloedvaten door het land. Goed water is noodzakelijk voor drinkwater en huishoudelijk gebruik, industrieel gebruik, agrarisch gebruik, vervoer, sport en recreatie (vissen, zwemmen, watersport). Deze bloedvaten zijn ziek.
In voorgaande eeuwen was het gebruik van water en de afvoer van afvalstoffen gering. De natuur zag kans door mineralisatie het evenwicht te bewaren. Het water vervulde een kringloop-functie voor de organische stoffen.
In de 20e eeuw hebben drie factoren het evenwicht verstoord. Ten eerste de grote toename van de bevolking, ten tweede de aanleg van een openbaar waterleidingnet en ten derde de industrialisatie.

Rijn en Maas

Voor onze watervoorziening zijn wij aangewezen op de Rijn en de Maas. Het Rijnwater zoals het in Nederland komt is zodanig vervuild, dat af en toe de afname van water door de drinkwatermaatschappijen moet worden gestopt (endosulfan). In 1963 is de Internationale Commissie ter bescherming van de Rijn tegen verontreiniging ingesteld, die een adviserende taak heeft. Uit ervaring is gebleken, dat hier niet mede kan worden volstaan, maar dat het beheer van internationale wateren moet worden opgedragen aan een internationale beheerscommissie met ruime bevoegdheden. Hiervoor is in de Tweede Kamer gepleit.
Wat de Maas betreft: deze is minder vervuild dan de Rijn, maar de kalimijnen in Frankrijk brengen het zoutgehalte op een te hoog niveau. Tussen Maastricht en Heusden wordt door de Nederlanders zo veel vuil toegevoegd uit huishoudingen en industrie, dat het water dubbel zo vuil wordt.
Het is de vraag, of wij ondanks vele maatregelen in de toekomst voldoende schoon water uit Rijn en Maas zullen verkrijgen, mede gezien de toename van de bevolking en de grotere industriële waterbehoefte. Daarom worden proeven genomen met ontzouting van zeewater.

Speurwerkprogramma

Op 19 augustus j.l. heeft Staatssecretaris Kruisinga in een brief aan de Tweede Kamer een uitvoerig speurwerkprogramma voorgelegd. Uit oogpunt van volksgezondheid en nationale economie moeten hoge eisen gesteld worden aan het afgeleverde produkt. Nieuwe vervuilingsstoffen, afkomstig van de moderne industrieën, maar ook insectenbestrijdingsmiddelen, doen nieuwe gezondheidsbeschermingsvraagstukken rijzen. Ook het onderzoek naar bacteriën en virussen moet geïntensiveerd worden. Ook zal onderzoek naar de mogelijkheden van voorraadvorming van water zowel bovengronds als ondergronds noodzakelijk zijn. Het speurwerk zal ook gericht zijn op de ontwikkeling van nieuwe zuiveringssystemen.
Zoals vroeger de kringloop van organische stoffen het evenwicht bewaarde, zo zal een nieuwe kringloop van de economische produktie en de daarvan afkomstige afvalstoffen moeten worden ontwikkeld. Het is zoeken naar een kringlooptechnologie.
De overheid heeft een aantal instrumenten om aan de gevaarlijke ontwikkeling zo goed mogelijk het hoofd te kunnen bieden.
Dr. Goudzwaard geeft in zijn proefschrift de volgende opsomming:

1. Eliminering van de schadelijke stof, bijv. door physische of chemische maatregelen;
2. compensering van nadelige effecten, bijv. door financiële bijdrage;
3. neutralisering van het effect, bijv. door een tegemoetkoming in de kosten van filters;
4. contra-balancering, bijv. door bosaanplant tegen luchtverontreiniging.

In de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren en in de Wet op de Luchtverontreiniging zijn deze elementen verweven. Uiteraard brengen deze maatregelen kosten met zich mede, die afgetrokken behoren te worden van de economische groei.
Maar ook een ander economisch effect zou berekend moeten worden, namelijk de schade-effecten op het leven en welzijn van de mensen. Gebrek aan zwemwater, irritatie over vervuild viswater en overlast van olie op sportwater, zullen wij moeten proberen te kwantificeren en op het debet van de economische ontwikkeling te boeken.
De Nederlandse Waterschapsbank, die de waterschappen en andere publiekrechterlijke lichamen van geld voorziet voor het beheer van het water, heeft berekend,dat in de eerste vijf jaar ten minste f 500 miljoen geleend zal moeten worden voor installaties ter zuivering van het water.
Wij zullen alles in het werk moeten stellen om ons water niet verder te laten vervuilen, maar integendeel de reeds aanwezige vervuiling zo ver mogelijk terug te dringen.
Bij de vestiging van nieuwe industrieën zullen dan ook vier fasen in de besluitvorming moeten worden doorlopen:

1. De vraag, of de industriële vestiging economisch verantwoord en noodzakelijk is;
2. de vraag, of het effect van de vestiging op het milieu negatieve invloeden kan hebben;
3. onderzoek naar mogelijke varianten op de voorgestelde vestiging;
4. besluitvorming.

Het is duidelijk, dat inspraak van de bevolking, die in het milieu moet leven, niet gemist kan worden. Buitenparlementaire acties moeten positief gewaardeerd worden als rode waarschuwingslampjes. Het is ook duidelijk, dat de actie een gericht karakter moet hebben op één van de vier fasen van besluitvorming, teneinde het optimale effect te bereiken.

Samenvattend kan gezegd worden, dat voor het behoud van gezond water noodzakelijk zijn:

1. **Een evenwichtsherstel in de kringloop;**
2. **bereidheid bij de bevolking om te betalen;**
3. **een persoonlijke instelling van ieder.**

Staatssecretaris C. van Veen pleit voor

ruimtelijk beheer

Ter gelegenheid van de jaarvergadering van het ARKA-Beroepsverband van Katholieke Burgemeesters op 23 september jl. te Beverwijk heeft de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, mr. C. van Veen, een rede gehouden, getiteld: „Ruimtelijke ordening en bestuurlijke organisatie: ruimtelijk beheer". In zijn toespraak zei de staatssecretaris onder meer:

„Ruimtelijke ordening en bestuurlijke organisatie. Het is een actueel onderwerp en een voor bestuurders dagelijks weerkerend vraagstuk. U merkt dat ik spreek over „een vraagstuk" in de enkelvoudige vorm. Om te beginnen wil ik daarmede stellen, dat tussen ruimtelijke ordening en bestuurlijke organisatie een nauwere relatie bestaat dan eer oppervlakkige beschouwing wellicht doet vermoeden.
In de Nota bestuurlijke organisatie die minister Beernink en ik vorig jaar september aan de Tweede Kamer aanboden, vindt **u** in het begin reeds deze opmerking:

> „Voor het maatschappelijk leven wordt een nieuw patroon geweven; verantwoordingsplicht, medezeggenschap, openheid en inspraak lijken daarbij sprekende motieven te worden. Het zou verbazing wekken, indien de bestuurlijke organisatie, welke zo nauw met het maatschappelijk leven verband houdt en bovendien in vele opzichten stoelt op opvattingen van meer dan een eeuw geleden, temidden van deze geestelijke dynamiek onberoerd zou blijven".

Kijk ik nu naar hetgeen de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening opmerkt in zijn advies over de bestuurlijke organisatie in Nederland, in november 1968 uitgebracht aan de ministers Schut en Beernink en in februari verleden jaar eveneens aan de Tweede Kamer aangeboden, dan lees **ik**, ook al heel in het begin:

„Bij de verdere bestudering van dit onderwerp is de raad er te meer van overtuigd geraakt, dat er met het oog op de ruimtelijke ordening behoefte bestaat aan een herziening van de bestuurlijke organisatie, met name van het lokale bestuur. In vele delen van ons land is deze behoefte reeds duidelijk gebleken. Het is van belang, dat de lokale bestuursstructuur mede wordt aangepast aan de schaal waarop zich de ruimtelijke ontwikkeling voltrekt; zij dient voorts berekend te zijn op de zware eisen die de noodzaak vaen een goede ruimtelijke ordening aan de lokale overheid stelt op bestuurlijk, technisch en administratief gebied".

Uit deze twee citaten zal u reeds duidelijk zijn geworden, dat ruimtelijke ordening en bestuurlijke organisatie bepaald niet als vreemden tegenover elkaar staan. Daarom vraag ik zonder schroom en zelfs gaarne uw aandacht voor hetgeen de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening even verder opmerkt over de ontwikkelingen in de samenleving.

Schaalvergroting

De Raad ziet bij het proces van gebiedsvergroting twee ontwikkelingstendenties een belangrijke rol spelen: de maatschappelijke schaalvergroting en de ontwikkeling van het bestuur zelf.
De maatschappelijke schaalvergroting komt onder meer tot uiting in de grote mobiliteit van de hedendaagse mens. We werken veelal niet meer vlak bij huis; de auto brengt ons op vrije dagen verder naar buiten, onze sociale contacten zijn over een veel groter gebied gespreid dan eigen stad, wijk of dorp. Met onze groei naar 13 miljoen inwoners zij wij gegroeid — en groeien wij verder — van stad naar grote stad, naar agglomeratie en naar regio.
Op de, begin deze maand, te Bonn gehouden, Europese conferentie van ministers van ruimtelijke ordening was een (Engels) rapport over „Urbanisation and large concentrations in Europe" uitgebracht. In dit rapport wordt voor een aantal West-Europese landen als beeld van de mate van verstedelijking aangegeven, hoe de bevolking is gespreid over „urban areas", dat zijn woonkernen met meer dan 5000 inwoners en „large concentrations", steden met meer dan 100.000 inwoners. Daarin zien we, dat in Nederland het percentage van de bevolking dat buiten de „urban areas" met meer dan 5000 inwoners woont, in 1950 35 was, in 1969 27 en in het jaar 2000 vermoedelijk 15. In de „large concentrations" met meer dan 100.000 inwoners zijn de percentages: in 1950 31, in 1969 58 en in 2000 60. Was het tot voor ruim 10 jaren zo, dat vooral de steden sterk groeiden, deze ontwikkeling heeft zich reeds een aantal jaren duidelijk verplaatst naar de agglomeratiegemeenten rond de grote steden.
Momenteel zien we duidelijk het beeld — het sterkst in de Randstad, maar ook wel in het Zuiden en het Oosten — dat de groei van de agglomeratie afneemt en de groei in de stadsgewesten daarentegen toeneemt.
Hoe dan ook — we zijn al eens, en dat was kennelijk nog vóór de industrialisatie, genoemd een overbevolkte boerderij aan de Noordzee — Nederland met zijn ruim 13 miljoen inwoners spant wat de tweede vergelijking betreft de kroon: aan onze 58 procent in 1969 voor „large concentrations" kan geen ander Europees land tippen. Ook uit de memorie van toelichting op de begroting 1971 van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening blijkt, dat de bevolkingsaanwas rond de grote steden, niet alleen in het Westen maar ook elders in het land zich duidelijk doorzet. Minister Schut overweegt dan ook maatregelen om een verdere spreiding van het verstedelijkingspatroon tegen te gaan.
Het is voor luisteraars naar een toespraak altijd inspannend, cijfers opgesomd te krijgen; ik wil me daarom tot de voorgaande beperken. Maar voor de zoveelste keer — en we kunnen naar zijn mening daarop niet genoeg de nadruk leggen — blijkt weer eens, dat we in Nederland anno 1970 staan voor het feit, dat we met 13 miljoen mensen op een beperkt grondgebied moeten zien te leven, en dat betekent beslist heel wat meer dan alleen maar: het leven zien te houden. Waarom juist wij, bestuurders weten (en anders zal men het ons wel duidelijk voorhouden) dat regeren en vooruitzien één zijn, klemt dit probleem des te meer wanneer wij de voorspellingen over de bevolkingstoename in de nabije toekomst — en dat is het jaar 2000 inmiddels geworden! — onder ogen durven zien. Op ons grondgebied, een gegeven grootheid, zal het Nederlandse volk ook straks moeten kunnen leven, dat wil zeggen: wonen, werken, recreëren, kunnen ademen zonder zijn longen ten gronde te richten, kunnen drinken of zwemmen zonder kans op besmetting en zich kunnen verplaatsen zonder zich aan onevenredig grote risico's bloot te hoeven stellen.

Ruimtelijk beheer

U ziet, ik noem een aantal voorwaarden die strikt genomen niet geheel zijn onder te brengen in de ons vertrouwde mappen met het opschrift: „ruimtelijke ordening" of „bestuurlijke organisatie". Ik heb mij daarom afgevraagd, of we deze en andere elementen van het samengestelde probleem dat we nu trachten te overzien, misschien niet beter zouden kunnen etiketteren met de term „ruimtelijk beheer". Aldus geven we naar mijn mening duidelijker aan, dat dit probleem niet is opgelost als het maar eens een keer is „geordend" of „georganiseerd" maar, integendeel, dat de levensvoorwaarden voor ons volksbestaan zaken zijn, die voortdurende zorg, blijvend vooruitzien en intensieve begeleiding behoeven.
Zorg, vooruitzien en begeleiding worden van ons, bestuurders dus, verwacht — naast nog zóvele andere zaken, dat ik onwillekeurig moet denken aan een college, eens gehouden door professor Van Doorn onder de titel „Tegenvallende vooruitgang". Bij zóvele verwachtingen dreigt het gevaar — volgens sommigen is het reeds aanwezig — dat ook de term „tegenvallend bestuur" burgerrecht gaat verkrijgen. Dit gevaar kan slechts worden bezworen als de bestuurder zich verre houdt van een, wellicht in vroeger tijden nog te verdedigen, geïsoleerde opstelling, maar, integendeel, communicatie stelt in de plaats van isolement en aldus de „burger recht verkrijgen" laat op zo volledig mogelijk inzicht in handelen en beweegredenen van het bestuur. Want hoe vreemd het ook lijkt: hoe dichter wij op en naast elkander leven, hoe gebrekkiger wij tot goede en positieve communicatie schijnen te kunnen komen. Ik krijg wel eens het idee, dat we anno 1970 onze buurman eerder gewaarworden doordat hij op onze tenen gaat staan dan doordat hij ons de vriendenhand toesteekt. De vrees, dat buurman dezelfde gedachten over mij koestert, maakt, dat ik ook met persoonlijke betrokkenheid de vraag „Hoe maken en houden wij ons volle Nederland leefbaar?" vanmorgen met u poog te behandelen".

De fiscale politiek voor 1971

Er worden zware offers gevraagd

Zowel voor de dekking van de overheidsuitgaven in 1971 als voor de afremming van de conjunctuur worden het komende jaar zware offers van de belastingplichtigen gevraagd. In deze beschouwing plaats ik een aantal kanttekeningen bij de fiscale voorstellen van het kabinet, waarbij ik mede inga op het wetsvoorstel, dat al enkele weken vóór de verschijning van de miljoennennota bij de Tweede Kamer werd ingediend.

Een verhoging van de BTW met twee punten, namelijk van 12 tot 14 procent, is een moeilijke zaak. Zeker in deze fase van de conjunctuur, met zoveel spanning op de arbeidsmarkt en met arbeidsonrust. Maar gelet op de grote druk op de uitgaven (onderwijs en wetenschappen bijv. vraagt niet minder dan 650 miljoen gulden méér!) lijkt mij een verdere verhoging van de BTW dan vorig jaar was voorzien (een verhoging tot 13 procent was al door de Staten-Generaal aanvaard) een noodzakelijk kwaad. Ik vind het daarbij bijzonder verstandig om het tarief voor de eerste levensbehoeften ongewijzigd op 4 procent te handhaven. De reeds aangenomen verhoging tot 4,3 procent wordt dus ongedaan gemaakt. Dit betekent, dat de prijzen van de onder dit lage tarief vallende artikelen niet vanwege een stijging van omzetbelasting verhoogd behoeven te worden, met alle daaraan verbonden risico's van afrondingen naar boven. De uit de verhoging van de BTW voortvloeiede verhoging van de prijsindex van de particuliere consumptie kan daardoor beperkt blijven tot iets meer dan 0,6 procent. In mijn beschouwing in De Nederlander van vorige week heb ik over het al of niet doorgaan van het tweede deel van de zogenaamde inflatiecorrectie in de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting op 1 januari 1971 reeds mijn oordeel gegeven.

Als structurele maatregel heeft zij haar waarde behouden en dient niet ongedaan te worden gemaakt. Men kan twisten over de vraag of de correctie enige tijd moet worden uitgesteld, waartegenover dan de verhoging van de inkomstenbelasting met drie procent als conjuncturele maatregel f 300 miljoen gulden minder zou kunnen bedragen. Waarbij men wel moet bedenken, dat bij het niet doorgaan van de inflatiecorrectie ook de belastingvrije voet niet omhoog gaat!

In ieder geval staat vast, dat we per 1 januari globaal beschouwd niet minder loon- en inkomstenbelasting gaan betalen, zoals we gehoopt hadden, maar meer. En dat is gepaard aan de verhoogde omzetbelasting geen plezierige zaak. Maar in de gegeven situatie m.i. onvermijdelijk.

Ziektekosten

Ongelukkig ben ik met het voorstel tot wijziging van de regeling van de buitengewone lasten in de inkomstenbelasting. Ik heb er begrip voor, dat de huidige regeling niet gehandhaafd kan blijven, maar naar mijn oordeel is de staatssecretaris teveel naar de andere (fiscale) kant doorgeschoten.
Mijn wensen zijn:

a) verbreking van de gelijkstelling van kosten van ziekte met kosten van invaliditeit in deze zin, dat voor kosten van invaliditeit minder strakke grenzen zullen gelden. Het gaat m.i. niet aan hen, die blijvend door invaliditeit zijn getroffen (bijv. blinden) een zo strak fiscaal régime op te leggen;

b) het behouden van de aftrek voor dieetkosten. Dat bijv. de grote groep van suikerpatiënten geen extra kosten heeft, kan ik mij nauwelijks voorstellen;

c) het mede rekening houden met de eerste f 2.000,— ziektekosten, wanneer de totale ziektekosten deze grens overschrijden. Niet op de manier van dit moment (want die is inderdaad onjuist), maar bijv. met een glijdende schaal, waarbij de bezwaren van dit moment worden ondervangen, maar anderzijds toch rekening vordt gehouden met de invloed van het **totale** bedrag aan ziektekosten op de draagkracht.

Eigen woning

Voor het voorstel tot wijziging van de fiscale positie van de eigenaar-zelfbewoner kan ik evenmin enthousiasme opbrengen. Aan de ene kant krijgen de bezitters van dure nieuwbouwwoningen een fiscaal present in de schoot geworpen, anderzijds worden de bezitters van oude(re) huizen benadeeld door het niet meer aftrekbaar zijn van de onderhoudskosten.

Ik heb veel begrip voor het streven naar vereenvoudiging, maar dit mag niet gaan ten koste van een evenwichtige belangenafweging, ook van belangen buiten de direct fiscale sfeer gelegen.

Werkende gehuwde vrouw

Voor de verruiming van de aftrek voor de werkende gehuwde vrouw ben ik op zichzelf dankbaar. Ik heb reeds geruime tijd op verruiming van de bestaande regeling aangedrongen. Maar dat nu wordt voorgesteld ten aanzien van de vrouw, die meewerkt in het bedrijf van haar man (met name zijn dat de boerinnen en de vrouwen van middenstanders) de aftrek geheel te koppelen aan de winst die de man met zijn bedrijf maakt, acht ik onjuist. Want dat betekent, dat de aftrek geheel achterwege blijft, indien de man, misschien door een heel toevallige omstandigheid, in een bepaald jaar geen winst maakt. Of dat de aftrek heel klein is, wanneer de winst klein is.

En dat met name in de agrarische sfeer en de sfeer van de kleine middenstand deze situatie niet denkbeeldig is, behoef ik niet verder duidelijk te maken. Wat ik bepleit, is een aftrek voor de gehuwde vrouw, die gedeeltelijk wordt verleend onafhankelijk van de winst, die in een bepaald jaar door de man is gemaakt.

Zelfstandigenaftrek

Het is een goede zaak, dat het kabinet tracht nog in deze parlementaire periode op fiscaal gebied iets tot stand te brengen ten gunste van de zelfstandigen. Helaas is de ingestelde commissie Van Soest niet op een zodanig tijdstip met haar taak gereed gekomen, dat haar voorstellen in deze begroting konden worden verwerkt. De bewindslieden stellen nu in afwachting van het commissierapport een maatregel voor, die voor een aantal ondernemers in het midden- en kleinbedrijf een niet onbelangrijke tegemoetkoming kan betekenen. Maar mijn bezwaar tegen het voorstel is, dat juist de kleine middenstander — die door de gecombineerde druk van premie en belasting relatief heel zwaar wordt getroffen — er geen baat bij vindt. Er zijn talloze ondernemers in deze sfeer, die geen f 2.000 per jaar in hun bedrijf investeren. Zij vinden bij dit voorstel geen baat.

Aftrek reiskosten

Technisch bezien is het voorstel een verbetering. Maar ik vind het onbegrijpelijk, dat — geheel in afwijking van wat de Kamer in 1964 heeft bepleit èn gerealiseerd — er een einde wordt gemaakt aan de aftrek van reiskosten van mensen, die minder dan 10 km. van hun werk verwijderd wonen. Dit is een rechtstreekse belastingverzwaring voor veel werknemers en ik kan daar weinig begrip voor opbrengen.

Autokostenfictie

De wet bevat een fictie, dat een bedrag van 10 procent van de catalogusprijs van een personenauto geacht wordt te zijn besteed voor privé-ritten. Dat geldt voor auto's, die gebruikt worden door ondernemers. Thans wordt voorgesteld dit percentage te verhogen tot 15. Omdat de catalogusprijzen in de laatste twinig jaar veel minder zijn gestegen dan de exploitatiekosten van een auto. Hoewel ik niet over statistische gegevens beschik, waaruit ik zou kunnen afleiden, dat deze ontwikkeling inderdaad een verhoging van het percentage met vijftig procent rechtvaardigt, kan ik mij met de strekking van dit voorstel wel verenigen.

De suikeraccijns

De vorig jaar zomer doorgevoerde tijdelijke verlaging van de suikeraccijns wordt verlengd. In het kader van het streven om de kosten van levensonderhoud zo min mogelijk door de fiscale lastenstijgingen te doen beïnvloeden is dit een verstandige maatregel.
Wij zullen als kamerfracties binnen korte tijd een definitief oordeel over deze belastingvoorstellen moeten vellen. Daarbij zal ook aan de orde komen het — vorige week reeds door mij besproken — voorstel om rentevergoedingen te gaan vragen c.q. geven voor aanslagen, die na afloop van het kalenderjaar worden opgelegd. Ik wil nogmaals herhalen, dat mijn sympathie voor dit voorstel op het eerste gezicht uitermate gering is.

Ik hoop, dat met de bewindslieden een goed overleg over deze wetsvoorstellen mogelijk zal zijn. En dat met name de indiening van een gedeelte van deze voorstellen los van de miljoenennota niet een formaliteit is geweest. Anders gezegd: ik hoop en verwacht, dat bij de beoordeling van deze structurele wijzigingen in de inkomstenbelasting aan het aspect van de dekking in de begroting niet een allesbeheersend gewicht moet worden toegekend.

ZO *denk ik er over*

Verbeter de wereld . . .

Aan deze woorden, vele jaren geleden door een onopvallend landgenoot gesproken, moest ik denken, toen ik de uitslagen van de verkiezingen voor de leden der provinciale staten en de gemeenteraden aan mijn gedachten liet voorbijgaan.

Letten we in het bijzonder op de entourage van vermelde verkiezingen dan valt terstond in het oog, dat de ene politieke groepering na de andere zich met het predikaat „progressief" den volke kwam presenteren. En dit ging gepaard met een pakket vol verrassingen, op de verpakking waarvan een groot etiket was aangebracht waaruit duidelijk moest uitkomen, dat het streven naar vernieuwing van deze maatschappij centraal stond.

In allerlei toonaarden werd deze vernieuwingsdrang bezongen en werd er in geschriften naar gestreefd in eigentijdse bewoordingen de standpunten uiteen te zetten.

U kent dit wel!

We leven in een metabletische wereld, waarin de cascadische versnellingen om aanpassing en bijsturen van het gedragspatroon vragen. De oudere generatie wordt voorgehouden, dat wil zij de aansluiting in deze tijd van democratisering met de jongere generatie niet missen, zij vele opvattingen uit het verleden tot taboe dient te verklaren om de jongere generatie de speling te geven dié risico's te kunnen nemen, die de ouderen vroeger werden onthouden.

En zo zouden we verder kunnen gaan door de jongere generatie begrip te vragen voor de situatie waarin de oudere generatie grootgebracht is en daardoor thans in verkeert.

In welke prachtige volzinnen het streven naar verbetering van deze wereld ook worde samengevat, dacht ik, dat het levensgrote gevaar aanwezig is, dat om de kern van de zaak wordt heengedraaid.

Want verbetering van de wereld is niets anders dan verbetering van de karakterstructuur van elk mensenkind.

De onopvallende landgenoot, waarover ik in het begin sprak, nl. pater De Greeve, plaatste het startblok van waaruit de verbetering der wereld moet aanvangen, op de enige juiste plaats: het karakter van elk individu!

De door hem opgerichte bond was voor hem uitsluitend en alleen het kanaal waarlangs zijn oproep tot verbetering van de wereld elk individu moest bereiken. Niets meer en niets minder was zijn bedoeling, hetgeen moge blijken uit het feit, dat zijn bond volkomen zonder naam bleef.

Met één van zijn eerste spreuken: „Verbeter de wereld en begin bij jezelf!" dringt hij verder door dan alleen in de huiskamer. Wanneer het bij U en mij ernst is de wereld te verbeteren, dan moet onze ziel het klankbord zijn waar dit woord wordt opgevangen. Is het een goede ontvangst geworden dan moet ons denken, ons voelen en willen een merkbare verandering ondergaan.

We hebben zo vaak de mond vol nietszeggende kreten. We zijn grote meesters om ons in welgekozen woorden te kunnen uitdrukken. Mag ik eens een tweetal voorbeelden noemen?

Wel, we spreken: „om U eerlijk de waarheid te zeggen" en „niet om U onaangenaam te willen zijn". Moet een dergelijk spreken inhouden, dat we altijd leugens spreken of immer onaangenaam willen zijn? Of moet onze medemens concluderen, dat we ons bezondigen aan de een of andere vorm van onzindelijk denken?

Neen, natuurlijk niet! In deze **moderne** tijd willen we als **modern** mens **modern** denken.

Accoord! Wanner we derhalve modern willen gaan denken dan houdt dit in, dat we het nieuwe of inclusieve denken ons eigen wensen te maken.

We zijn dan op de goede weg naar de verbetering van de wereld, want het inclusieve denken is onlosmakelijk verbonden aan de wetenschap, dat wij ALLEN, dus ieder individu verantwoordelijk is voor het welzijn van de ander.

Nu gaan wij de verkiezingen voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal tegemoet.

indien we elkaar goed begrepen hebben zullen de voorbereidingen en de opkomst voor deze verkiezing een geheel ander beeld moeten gaan tonen.

Of beter gezegd! Wil ons land leef- en bestuurbaar blijven tot welzijn van alle ingezetenen dan hebben U en ik ons in te stellen op dit nieuwe inclusieve denken en dan kan het niet anders, dat wij op grond van onze verantwoordelijkheid voor de ander, niet rusten ons nieuwe gedragspatroon op onze omgeving over te brengen. Omdat deze totale vernieuwing der wereld van onderaf (dus vanuit elk individu) naar boven moet komen, ligt hier, naar mijn mening, een grootse taak voor onze kiesverenigingen om op deze wijze de komende verkiezing voor te bereiden en niets na te laten de kiezers te activeren.

W. J. Cramer,
Voorzitter C.H. Kiesver. „Utrecht-**Zuid**".

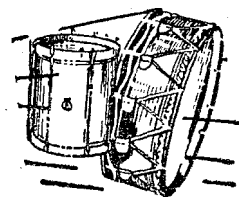

VAN DER GLAS

Heerenveen

Blaas- en Slaginstrumentenfabriek

Telefoon 05130 - 2652

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde. Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF
M. DE RAAD & ZN.
Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 1831
Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 4500
NOORDWIJK

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en
Aannemersbedrijf
J. A. Buitenhuis n.v.
Woudweg 71
Telefoon 05761 no. 276
KLARENBEEK

A. DE BOO
Industrie- en Handelmaatschappij N.V.
Sedert 1876
Vestigingen te :
Delft Rotterdam - Spijkenisse
Handel in :
alle bouwmaterialen
wand- en vloertegels
zand en grint
Fabrikant van
Betonmortel
Betonwaren
Kalkmortel

N.V. Aannemersbedrijf
J. v. d. VLIES
Telefoon 01840 -3343
SLIEDRECHT

Uitvoering van :
- rijs-, zink- en
- glooiingswerken
- Handel- en rijsmaterialen

Aannemers KASSENBOUW
Firma SCHOTTE
OUDE LEEDEWEG 83 87 TELEFOON 01736 2335 2464
PIJNACKER

tuinaanleg
BINDER N.V. - RHOON
Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.

- ★ grond- en straatwerken
- ★ drainages rioleringen
- ★ beplantingen
- ★ windkeringen en afrasteringen
- ★ aanleg grasgazons
- ★ onderhoud van groenvoorzieningen
- ★ onkruidbestrijdingen
- ★ kleigrond teelaarde
- ★ graszaden en graszoden
- ★ bloembakken

Dorpsdijk 50-52 Postbus 20 RHOON Telefoon 01897-2367-238

VOOR DE BETERE INSTALLATIES ?
CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V.
Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES
N.V Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

Voor uw
- ★ Kolen, Huisbrandolie,
- ★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
- ★ Tank-transporten
- ★ Butaan- en Propaangas
- ★ Campingflessen vullen
- ★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine)
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

diaconessenhuis eindhoven
wilt u
verpleegster worden ?
vraag dan inlichtingen bij onze directrice.
onze cursussen vangen aan in:
september en januari

Garagebedrijf BREEDIJK
CAPELLE AAN DE IJSSEL
's-Gravenweg 200-227 - Tel. 010 - 333180 - 333395

C.V. Makelaars- & Assurantiekantoor
A. H. VAN WAGENSVELD
Kerkewijk 71 - Telefoon 08385 - 11741
VEENENDAAL

AANNEMINGSBEDRIJF
Hoogvliet & Zn-nv
BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW
- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 - Telefoon 26651 - 27034 - 24330

FA. TIJHUIS & KREIJKES
Aannemers van Timmer- en Metselwerken
Industrieweg 12 - Telefoon 05480-2834
RIJSSEN

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 9 OKT. 1970
6e Jaargang - No. 39

de nederlander

Redactie : Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie : Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Minister Udink:

Wij moeten niet anderen onze ontwikkelingshulp laten betalen

Minister B. J. Udink heeft donderdag 1 oktober jl. de deelnemers aan de jaarvergadering van het jubilerende Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam toegesproken. Over onze taak in de nieuwe ontwikkelingsstrategie zei de lijstaanvoerder van de CHU het volgende:

„Onze taak was en is veeleer er met alle kracht naar te streven de ontwikkelingsstrategie tot leven te brengen en aan de toekomstige tenuitvoerlegging er van naar beste vermogen mede te werken. Ons buitenlands beleid is mede op het vervullen van die taak gericht en vindt als zodanig in internationale kring algemeen erkenning. Ik zie daarin geen reden tot nationale trots en nog minder tot het soort zelfoverschatting dat ons, Nederlanders, op ongelegen momenten wel eens parten speelt. Beter dan ons in slaap te laten wiegen door het zelfvoldane idee al heel wat te hebben gepresteerd, is het ook in eigen land te blijven ijveren om gelijke tred te houden met de voortgang van de internationale samenwerking. Dat zal een niet geringe besluitvaardigheid eisen en een beleid, dat structuurveranderingen ook binnenlands aanvaardbaar weet te maken. Ik ben er nog niet zo zeker van, dat wij als volk al bereid zijn al datgene te doen en toe te laten wat door de ontwikkelingsstrategie van ons zal worden gevergd. Het is daarom nodig ons daarop voor te bereiden, opdat wij niet — om met Paulus te spreken — na anderen te hebben bekeerd zelf verloren dreigen te gaan. Ik behoor niet tot degenen die menen dat wij genoodzaakt zijn daarvoor ons gehele sociaal-economische bestel ondersteboven te keren, maar evenmin geloof ik dat het vanzelf zal gaan. Ook nationaal moeten wij een strategie ontwerpen en daarin de doelstellingen en maatregelen aangeven die ons in staat zullen stellen onze internationale verplichtingen ten behoeve van de ontwikkelingslanden tijdig en volledig na te komen.

Herstructurering

Een dergelijke nationale strategie plaatst ons direct en in het bijzonder voor het vraagstuk van de herstructurering van onze eigen economie. Nakoming van onze internationale verplichtingen door verlaging van de invoertarieven voor produkten uit de ontwikkelingslanden en door het aanvaarden van een algemeen preferentiesysteem voor hun eindprodukten en halffabrikaten, zal tot gevolg hebben, dat de concurrentie uit de ontwikkelingslanden op bepaalde sectoren van onze economie aanzienlijk in kracht zal toenemen en de daarin werkzame industrieën in moeilijkheden kan brengen. Sociaal onaanvaardbaar als het zou zijn deze bedrijven het gelag te laten betalen voor een overigens noodzakelijke en onafwendbare ontwikkeling elders in de wereld, zal een herstructureringspolitiek moeten worden ontworpen, die er op is gericht de ongunstige neveneffecten van een veranderde handelspolitiek op te vangen en te neutraliseren. Om dit doel te bereiken zou, stel ik mij voor, uit het ontwikkelingsbudget een fonds moeten worden gevormd, dat wordt aangewend om de door de sterker wordende concurrentie in hun belangen getroffen bedrijven te helpen zich aan de gewijzigde omstandigheden aan te passen en zich toe te leggen op de produktie van die goederen, welke een hoger niveau van industrialisatie veronderstellen en beter passen in het industriële klimaat van ons land. Deze herstructureringspolitiek is, naast hulpverlening in de vorm van financiële overdrachten en het verlenen van technische hulp, en naast het nemen van handelspolitieke maatregelen, de derde component van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid. Daadwerkelijke uitvoering van dat beleid heeft natuurlijk zijn consequenties op en voor andere gebieden van overheidszorg, en zelfs op ons gehele sociaal-economische leven. Vast staat immers, dat als wij — zoals thans het geval is — van onze nationale middelen een bedrag van circa 1 miljard gulden per jaar ter beschikking willen stellen van de ontwikkelingslanden, dit in feite slechts kan gebeuren als wij er als volk voor zorgen, dat wij ongeveer 1 miljard gulden minder uitgeven dan wij verdienen. Of anders gezegd: dat wij er voor zorgen een betalingsbalansoverschot te hebben van circa 1 miljard gulden. Wat zien wij echter gebeuren? Voor 1970 en waarschijnlijk ook wel voor 1971 zal er niet een betalingsbalansoverschot zijn; integendeel wij zullen een betalingsbalanstekort hebben van circa 1 miljard gulden per jaar. In plaats van minder te besteden dan wij aan middelen beschikbaar hebben, besteden wij veel méér. En onze ontwikkelingshulp gaat daarmee lijken op de gift van de huisvrouw aan een collectant, die bij haar aan de deur komt. Zij wil graag geven, want zij vindt het doel sympathiek. Maar zij heeft een lege portemonnee, want zij heeft alles al uitgegeven. Zij snelt naar de buurvrouw om te lenen en met dit geleende geld speelt zij mooi weer tegenover de collectant. Voor een keer is dat niet erg en zeker niet als zij vervolgens zorgt, dat ze het geld aan haar buurvrouw terug betaalt. Maar als zij er lange tijd mee doorgaat en dit leven herhaalt, laat zij in feite haar giften en gaven voor goede doeleinden door de buren betalen zonder dat zijzelf er ook maar iets voor laat staan.

Anderen betalen

Nederland laat thans zijn ontwikkelingshulp door de internationale volkerengemeenschap betalen zonder dat het zelf zich er voldoende voor ontzegt. Alleen door matiging over het gehele terrein van onze nationale politiek kunnen wij de middelen vrij maken, waardoor wij werkelijk als volk zelf ontwikkelingshulp geven. Deze matiging betreft zowel onze consumptieve bestedingen en investeringen, als onze overheidsuitgaven en moet daarom tot uitdrukking komen in een op zelfbeheersing gerichte politiek van prijzen, lonen, investeringen en begrotigsuitgaven. Zij kan slechts worden bereikt als alle deelnemers aan het maatschappelijk proces, de sociale partners en de overheid zich daarvoor inzetten. Die matiging is heilzaam en noodzakelijk, niet alleen omdat wij ontwikkelingshulp willen geven, maar ook als wij een verdere ongestoorde groei van onze economie wensen. En ook dit laatste is dan weer van grote betekenis voor de ontwikkelingslanden wier groei mede verbonden is met, jazelfs gedeeltelijk afhankelijk is van onze groei.
Daarom is evenwichtigheid in de afweging van onze verlangens tegenover onze middelen niet alleen een nationale eigen verantwoordelijkheid, zij is tevens een morele verantwoordelijkheid tegenover de zwakkeren in de wereld. Wij kunnen van die verantwoordelijkheid niet af door te zeggen, dat de overheid hier nu maar voor moet zorgen. Want wij willen immers tegelijk in vrijheid — niet gehinderd door overheidsbemoeiing — onze prijzen kunnen vaststellen, onze loononderhandelingen voeren, onze investerings-beslissingen nemen! Als wij dat laatste begere, verkrijgen wij met die vrijheid tevens de verantwoordelijkheid van de zelfbeperking terwille van onze verre naaste.
Het is een innerlijke tegenstrijdigheid te roepen om veel en steeds meer ontwikkelingshulp en niet tegelijkertijd, op andere terreinen, voorstander te zijn van matiging in onze bestedingen. Vóór alles vergt zulk een politiek een bepaalde mate van nationale eendracht. Zijn wij al zover? Gezien de zich steeds verder uitsplitsende politieke groepsvorming in ons land, is er enige reden daaraan te twijfelen.
Het is daarom van groot belang de ontwikkelingsstrategie in brede kringen van ons land bekend te maken en het activeren van de publieke opinie voor dit doel met kracht ter hand nemen. Indien ons volk in de toekomst voor de vraag wordt gesteld, of het inbreuk wil toelaten op structuren die een betere arbeidsverdeling op wereldbasis in de weg staan, dan moet het bewust worden gemaakt, waarom het gaat en welke hogere, ja beslissende belangen er toe dwingen daarvoor offers te brengen.
In dit verband is de door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aanbevolen instelling van Nationale Commissies om het Tweede Ontwikkelingsdecennium tot levend besef van de bevolking in de betrokken landen te brengen, een suggestie die mij voorkomt ook voor ons land niet overbodig te zijn.

Nationale commissie

De oprichting van een Nationale Commissie, waarvan in de Memorie van Toelichting voor de begroting van 1971 gewag wordt gemaakt, heeft de strekking de gedachtenvorming en de informatie over de

Vervolg op pagina 2

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander,
Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

Vervolg van pagina 1

ontwikkelingsstrategie onder zo breed mogelijke kringen van het Nederlandse volk op gang te brengen en te stimuleren.
Daarmee zal, naar ik hoop, een instrument in het leven zijn geroepen, dat de presentatie van het ontwikkelingsvraagstuk in zijn internationale aspecten en nationale consequenties in geconcentreerde vorm ter hand kan nemen. Een bundeling van krachten is ook op het terrein van de voorlichting in ons land een voorwarde voor het welslagen van een nationale strategie. Ik zou in dit verband willen aanhaken aan een gedachte die indertijd door prof. Tinbergen is uitgesproken. Zoals de mensen pas onder de druk van oorlogsomstandigheden bereid en in staat zijn zich betrekkelijk veel te ontzeggen en tamelijk grote offers te brengen, zo kunnen wij wat hij noemde „de oorlog tegen de armoede" alleen winnen, indien wij thans bereid zijn minstens een vergelijkenderwijs klein gedeelte van onze groei in welvaart voor de ontwikkelingslanden te bestemmen. Ik zou deze gedachte willen doortrekken naar het gebied van de publieke opinie. Ook op dat gebied eist de oorlog tegen de armoede een iets grotere coherentie, een thuisfront van iets meer eenstemmigheid, dan wellicht met ons nationale karakter in overeenstemming is. Voor een zaak, waarbij het over de menswaardige toekomst van een paar miljard mensen gaat, lijkt mij het opbrengen van een zeker minimum aan saamhorigheid niet te veel gevraagd.
Ik meen, dat ook het Koninklijk Instituut voor de Tropen bij de presentatie van het ontwikkelingsvraagstuk een eigen taak heeft, en dat deze in de toekomst wellicht meer toegespitst zou kunnen worden op wat wel eens „de ontwikkeling van de ontwikkeling" wordt genoemd. Het Instituut heeft daarvoor stellig de outillage. Naast zijn afdelingen voor agrarisch onderzoek, sociaal wetenschappelijk onderzoek en tropische hygiëne, beschikt het Instituut over een actief museum. Ik zou de mogelijkheid willen onderzoeken om het museum een nog breder arbeidsveld te geven en tot het landelijke middelpunt te maken voor tentoonstellingen op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking, niet ongelijk aan de wijze waarop het Stedelijk Museum in deze stad dat gemaakt is op het gebied van de moderne beeldende kunst.
Een dynamisch trefcentrum dat met gebruikmaking van aansprekende audiovisuele middelen en door het organiseren van wisselende exposities de vele facetten van het ontwikkelingsvraagstuk aan het grote publiek presenteert en verduidelijkt, geheel in overeenstemming met het dynamische karakter van het ontwikkelingsproces zelf. Ook het onderwijs, waarmee het Instituut reeds veel contacten onderhoudt, zou met een verdere uitbouw van de reeds ondernomen museale activiteiten zijn gediend."

Linkse Telegraaf-manieren

De Nieuwe Rotterdamse Courant van dinsdag 29 september 1970 schreef in een hoofdartikel het volgende:

Udink is op het ogenblik in sommige kringen bijna een vies woord. Wat heeft de man misdaan? Hij heeft eind augustus een rede gehouden voor de christelijk-historische Unieraad, en die rede is velen het verkeerde keelgat ingeschoten.
Han Lammers, die inmiddels als wetder van Amsterdam tot het — althans tot een — establishment is gaan behoren, heeft minister Udink op grond van die rede een „afschuwelijke man" genoemd.
Brugsma, vroeger een vriend van Lammers (totdat hij in de hoofdredactie van Elsevier kwam) noemt Udink in de Haagse Post, waar hij nu hoofdredacteur van is, Spiro T. Udink — niet erg origineel, want die grap is vroeger ook al eens op Beernink uitgehaald. En ten slotte is ons nationale geweten, Van Mierlo, ook „erg geschrokken van de uitlatingen van Udink".

Nu, dat is voldoende om die rede er nog eens op na te lezen. Als je begint te lezen, schrik je inderdaad: dat is precies Spiro T. Agnew — totdat blijkt dat Udink uit Plato's Staat heeft geciteerd. Om aan te tonen dat er niets nieuws onder de zon is. Misschien hebben de heren niet verder gelezen dan die eerste passage.
Of misschien wel, want verderop in zijn rede gebruikt Udink zelf forse taal. Zo bijv. wanneer hij zegt dat „wij te midden van alles wat als oprechte vernieuwingsdrang en oprechte zorg voor een nieuwe samenleving, ook op de universiteiten, zich aandient met geduld maar met grote vastbeslotenheid het nieuwe anarachisme moeten opsporen, ontmaskeren en bestrijden. Want het heeft het gemunt op de grondslag zelf van ons bestaan".
En even later: „Wij moeten deze kleine minderheden, die zich verborgen houden in vele nieuwe protestbewegingen opsporen en bestrijden. Wij moeten dat doen ter wille van het protest en ter wille van de vernieuwing.
„Want doen wij dit niet, dan worden goede en kwade bedoelingen straks door een samenleving die zich zal verdedigen en die zich niet straffeloos laat ondermijnen, op één hoop gegooid en beleven wij toch de reactie die de dictatuur inluidt".
Dat is forse taal, maar, bij nader toezien, niet onsubtiel. Dat er minderheden zijn, ook op de universiteiten, die niet willen vernieuwen, maar vernielen, erkennen die minderheden zelf. Daar lag de scheidslijn tussen Ton Regtien en de kabouter Roel van Duijn in de debatten die zij dit voorjaar hebben gehouden. De eerste was de vernieler, de tweede de vernieuwer (als is het de vraag of zijn methodes wél Udinks goedkeuring wegdragen).

Tja, dat „opsporen, ontmaskeren en bestrijden" — dat klinkt erg politieachtig. Maar per slot van rekening is dat wat iedereen doet met tegenstanders. Als Udink er nog aan toegevoegd zou hebben: „.... en onschadelijk maken", dan zou er reden voor ongerustheid zijn geweest. Maar opsporen, ontmaskeren en bestrijden — dat doen ook Lammers en Van Mierlo met hun verklaarde tegenstanders; a fortiori als ze ooit minister worden en zekere verantwoordelijkheden voor handhaving van een minimale orde gaan dragen.
Dat het laten begaan van die minderheden op de dictatuur zal uitlopen — Udink bedoelt duidelijk een rechtse dictatuur — is in ons land nauwelijks voor te stellen. (Maar er gebeuren zo veel dingen, die we ons vijf, zes jaar geleden nog nauwelijks konden voorstellen).
In elk geval lokt het een reactie uit, die alles, zonder onderscheid, op één hoop gooit: alle protest, alle vernieuwing, goede en kwade bedoelingen. Die reactie is nu al merkbaar.
Udink onderscheidt wel. Hij onderkent een „oprechte vernieuwingsdrang en oprechte zorg voor een nieuwe samenleving". Hij verwerpt niet het protest als zodanig. Integendeel, die minderheden die op vernieling uit zijn, moeten bestreden worden „ter wille van het protest en ter wille van de vernieuwing".
Later in zijn rede erkent hij „dat veel van wat zich als gezag wil laten gelden vermolmd en inhoudloos is geworden, dat meer vrijheid mogelijk is dan thans bestaat, dat er dingen in onze samenleving uitzichtloos zijn vastgelopen".

Nog verder: „De ouderen moeten bereid zijn inbreuk toe te staan op het gevestigde". Ja, „wet en orde zijn vandaag en morgen niet meer dezelfde als in het verleden. Zij zullen iets moeten weerspiegelen van de nieuwe vrijheid die de mondige mens verlangt".
Allemaal schijnheiligheid? Misschien, maar dan moet dat eerst bewezen worden. Gebeurt dat niet, dan moeten ook die uitspraken verdisconteerd worden in het definitieve oordeel over Udink. Anders is hij het slachtoffer van Telegraafmanieren, waarover zijn beschuldigers zich anders zo terecht verontwaardigen. Linkse Telegraafmanieren — dat is overigens niets nieuws.

Tenslotte: Udink behoeft zichzelf niet al te veel zorgen te maken over het etiket dat zijn tegenstanders hem proberen op te plakken: electoraal zal het hem geen windeieren leggen. Maar de zindelijkheid in de politiek komt het niet ten goede.

J. Richter en „de Nederlander"

**De heer J. Richter te Rijswijk (ZH) meende er goed aan te doen om op 28 september jl. een groot aantal Unieleden een brief te schrijven. Daarin stelt hij, dat de voorzitter van de redactie van het weekblad „De Nederlander" opname weigerde van een door hem geschreven artikel onder het motto: „Een wolkje als eens mans hand". Zijn brief bevat ook de tekst van dit artikel.
Het is niet gebruikelijk in ons weekblad correspondentie van de redactie te publiceren. Ditmaal willen wij een uitzondering maken. De voorzitter van de redactie, de heer B. Bol, zond begin september de heer Richter het genoemde artikel terug met de volgende brief:**

Den Haag, 3 september 1970

AAN

De heer J. Richter,
Vondellaan 24,
RIJSWIJK (ZH)

Geachte Heer Richter,

Ik heb met belangstelling Uw verhaal, bestemd voor de Nederlander gelezen. Het is duidelijk, maar U zult het ongetwijfeld met me eens zijn, dat het veel te lang is.

Wij geven U graag het recht Uw mening weer te geven, dat weet U. Dat hebben we, naar ik dacht, de laatste tijd bij herhaling getoond. Maar het heeft alleen zin wanneer het stuk ook gelezen wordt. Daarvoor is dit m.i. veel te lang.

Bovendien krijgen we dan prompt ook weer anderen die menen even uitvoerig te kunnen schrijven over hun problemen. Hadden we 'n dubbele hoeveelheid papier, nou vooruit, dan konden we veel meer doen. Maar dat is niet te betalen.

Bij de door U genoemde „wolkjes" mag U gerust ook rekenen op commentaren onzerzijds, b.v. ook op ingezonden stukken.

Mocht het Uw bedoeling zijn een pittige jonge kerel als kandidaat op de lijst voor de Tweede Kamer te krijgen, graag ruimte, maar dan liefst kort en krachtig.

U weet dat ingezonden stukken dikwijls bekort worden door de redactie. Dat leek me in dit geval niet verstandig, althans nogal moeilijk. Daarom stuur ik het U hierbij terug. Wilt U het nog eens bekijken?

Met vriendelijke groeten,
w.g. B. Bol.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter
Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg
Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Voor de laatste maal:
KLAPROOSDAG

Dit jaar zal het Nederlands Oorlogsgraven Comité voor de laatste maal een beroep doen op het Nederlands volk om medewerking en steun te verlenen aan de „Klaprooscollecte".
Zoals bekend, wordt de opbrengst van deze collecte aangewend om nabestaanden van in de jaren 1940-1945 voor onze bevrijding gesneuvelde geallieerde militairen gastvrijheid in ons land te verlenen, zodat zij hier het graf van man, vader, zoon of broer kunnen bezoeken.
Sedert de bevrijding zijn op deze wijze vele tienduizenden nabestaanden van de in ons land begraven geallieerde soldaten (er zijn in Nederland meer dan 30.000 geallieerde oorlogsgraven op meer dan 500 kerkhoven) hier geweest. Maar vele anderen wachten nog.
Het comité hoopt dan ook, dat deze laatste Klaprooscollecte — die wordt gehouden in het jaar, waarin we herdachten dat we een kwart eeuw geleden werden bevrijd — een extra hoge opbrengst zal hebben. Hierdoor zal het mogelijk zijn, dat het werk van het Nederlands Oorlogsgraven Comité ook in de toekomst nog kan doorgaan, waardoor de nabestaanden, die nog niet naar Nederland kwamen, tóch kunnen worden uitgenodigd.
De „Klaaproos-collecte 1970" vindt plaats in de week van 9 tot 15 november, met als hoogtepunt zaterdag 14 november, „Klaproosdag".

Discussienota Lohmancommissie over Kernreconstructie

De commissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van de Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting heeft een discussienota samengesteld onder de titel „kernreconstructie".

In deze nota worden vijf thema's aan de orde gesteld:

a) **De methodiek van reconstructie en sanering.**
b) **De samenwerking tussen overheid en particulieren en tussen de overheidsorganen onderling bij reconstructieprocessen.**
c) **De inspraak tijdens het reconstructieproces.**
d) **De subsidiëring.**
e) **De vragen rond de grondspeculatie.**

Methodiek

In dit gedeelte wordt centraal gesteld, dat men bij reconstructie en sanering niet primair van totale amovering (het met de grond gelijk maken) van het betrokken gebied dient uit te gaan.
Gezocht moet worden naar een zoveel mogelijk samengaan van sanering en een mede door deze sanering revitalisering (een tot nieuw leven brengen) van stads- en dorpsdelen. Er behoort een congruentie te zijn tussen het, zonodig, afbreken en het ter plaatse of aangrenzend opbloeien van een nieuwe functie.
De commissie bepleit afstemming van de plannen op de vraag waar een wijk haar functie — eventueel na verbetering — kan behouden. Nieuwe openbare voorzieningen behoren in beginsel steeds daar te worden gesitueerd waar de wijk kwalitatief het minst is en de leefbaarheid het geringst.
In dit kader wordt in het rapport gewezen op de wenselijkheid om een reconstructiegebied in **zones** te verdelen, afhankelijk van de problematiek, die elke zone vertoont. De werkwijze en de wijze van subsidiëring dienen op de eigen problematiek van elke zone — binnen het totale reconstructiegebied — te worden afgestemd.
De huidige **procedures** rond reconstructieprocessen acht de commissie onbevredigend. Een versoepeling wordt wenselijk geacht. De commissie wijst met instemming naar het advies van de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening d.d. 1 juli 1970 en de opmerkingen, die hieromtrent in het rapport „Knelpunten" naar voren zijn gebracht. Voorts wordt bepleit om de Kroon bij beoordeling van een bestemmingsplan ex artikel 29 wet Ruimtelijke Ordening aan een termijn te binden.

Overheidstaak

De commissie acht voor het welslagen van reconstructieplannen een goede samenwerking tussen de gemeentelijke overheid en particulieren van belang.
De gemeente dient primair te activeren en te stimuleren en zonodig op essentiële punten zelf initiatief te nemen.
Verdieping van kennis inzake de rond een reconstructieproces optredende problemen van sociale en economische aard wordt urgent geacht.
De commissie is van oordeel, dat het bestuurlijk zwaartepunt bij een reconstructieproces vooral bij de gemeente moet liggen. Zij vraagt zo veel mogelijk matiging van Rijk en provincie teneinde onnodige betutteling van de gemeente te voorkomen. De provincie dient meer als adviseur dan als voogd van de gemeente op te treden.

Inspraak

De commissie acht goede voorlichting en het openstaan voor wensen en gedachten van alle betrokkenen bij het reconstructieproces noodzakelijk. Het gemeenschappelijk belang van alle betrokkenen bij een reconstructie: verhoging van de leefbaarheid in het betrokken gebied dient steeds voor ogen te staan.
Gepleit wordt voor het maken van een inventarisatie van inspraakprocedures, teneinde een keuze-arsenaal te kunnen opbouwen. Gedacht is hierbij aan publikatie van opgedane ervaringen via de vakpers.
Beklemtoond wordt, dat — onverschillig welke inspraakprocedure gekozen wordt — de gemeenteraad de instantie is die uiteindelijk dient te beslissen over de te volgen procedure.

Subsidiëring

De commissie beklemtoont de wenselijkheid van een gedifferentieerde aanpak van reconstructieprocessen door middel van zoneverdeling en een daarop afgestemd subsidiestelsel. Gewezen wordt op de noodzaak bij de subsidiëring ruimte te laten voor samenwerking van de gemeente met particuliere instanties. De commissie hoopt op een spoedige publikatie van het rapport van de commissie-Schouten. Gewezen wordt op de onmisbare grondslag van een goed subsidiestelsel voor het opstellen van meerjarenplannen door de gemeente.

Het tegengaan van speculatie

De commissie acht het tegengaan van speculatie tijdens reconstructieprocessen een urgente zaak. Vervolgens wordt aandacht besteed aan twee wetsvoorstellen over deze materie, die bij de Tweede Kamer aanhangig zijn te weten: wetsontwerp 10.590 en het initiatiefvoorstel-Van den Bergh c.s.
Het initiatiefvoorstel heeft volgens de commissie een sterk dogmatische inslag. Bovendien wordt in dit voorstel de bona fide ondernemer en de speculant te veel over een kam geschoren.
Het regeringsvoorstel biedt, aldus de commissie, een betere grondslag maar er blijft een aantal vragen liggen. In dit kader wordt gewezen op opmerkingen die onder meer door de VNG en door de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening over wetsontwerp 10.590 zijn gemaakt.
De commissie meent, dat dit wetsontwerp geen uitsluitsel geeft voor reconstructie van bebouwde kommen. Het wordt betreurd, dat nog geen goede oplossing is gevonden om te komen tot een voorkoopрecht van de gemeenten.
De commissie heeft voorts aandacht besteed aan de suggestie gedaan in een discussienota van de Heidemij om tot uitgifte van **deelnemersbewijzen** in een reconstructiegebied te komen. Zij acht genoemde nota aantrekkelijke kanten hebben — onder meer het denkbeeld om het kernreconstructieplan op een structuurplan te baseren en de inspraakgedachte waarvan wordt uitgegaan — maar ten aanzien van de deelnemersbewijzen wordt een nadere verdieping en uitwerking van dit denkbeeld gevraagd.

Samenstelling commissie Ruimtelijke Ordening

De commissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van de Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting is als volgt samengesteld:

a Subcommissie Volkshuisvesting:

J. Baarda, Sneek; G. W. Baris, Hummelo; A. van Eesteren, Wassenaar; ir. A. B. J. de Koning, Zwijndrecht; T. Oosterom, Rijswijk Z-H; mr. J. J. L. Pastoor, Wassenaar; mr. Sj. H. Scheenstra, Asperen; drs. H. van Spanning, 's-Gravenhage; J. Wieten, Apeldoorn.

b) Subcommissie Ruimtelijke Ordening:

jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, Vianen; mr. B. van Haersma Buma, Sneek; mr. A. J. Jansen, Rotterdam; drs. H. C. Knoppers, Abcoude; ir. J. Ph. L. Petri, Wageningen; mevr. ir. N. C. de Ruiter, Voorschoten; drs. H. van Spanning, 's-Gravenhage; drs. J. Tegelaar, Rijswijk Z-H; dr. ir. W. H. Ubbink, Middelburg.
Beide subcommissies hebben steeds gezamenlijk vergaderd, onder leiding van ir. A. B. J. de Koning. Als secretarissen traden op mevrouw ir. N. C. de Ruiter en de heren A. van Eesteren en mr. J. J. L. Pastoor. De redactie van het eindrapport was in handen van drs. H. van Spanning. Als adviserend lid werd aan de besprekingen deelgenomen door het Eerste Kamerlid D. Rijnders en de Tweede Kamerleden mej. mr. E. A. Haars en C. F. van der Peijl.

KEERPUNTEN EN KNELPUNTEN

door Mr. C. A. Bos

De zomervakantie heeft blijkbaar menigeen flink wat nieuwe energie gegeven. Want behalve dat er in de maand september dichtbij en veraf in een ongekend hoog tempo is vergaderd, zijn er ook nog al wat stoere gedachten ontwikkeld en uitspraken gedaan. Nemen we uit de grote verzameling enkele van de belangrijkste:
In de week van 14 setember kwam het Europese parlement in Straatsburg bijeen. De hoofdmoot vormde ongetwijfeld het optreden van de heer Malfatti, de nieuwe voorzitter van de Commissie van de Europese Gemeenschappen, over de werkzaamheden van de commissie en van de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Scheel als voorzitter van de Raad van Ministers van de Euroese Gemeenschappen.

Wat de heer Malfatti deed, was zo iets als het afleggen van een regeringsverklaring, gevolgd door een discussie bij monde van de verschillende fractievoorzitters. Na afloop was mijn indruk, dat ondanks de Italiaanse welsprekendheid van de heer Malfatti toch menigeen wat teleurgesteld was over dit eerste grote optreden van de commissie. Daarmee behoeft overigens de toekomst nog niet somber te zijn, want een billijke beoordeling kan pas gegeven worden, wanneer de commissie wat beter is ingespeeld in de grote Europese problemen. Anders was het evenwwel met de heer Scheel gesteld, die als één van de actuele problemen het niet-aanvalsverdrag met de Sovjet-Unie op het parlementaire tapijt bracht. Afgezien van enkele kritische interventies en wat gegrom van een aantal CDU/CSU leden, was na afloop het merendeel van de leden het erover eens, dat minister Scheel een sterke en knappe verdediging had gegeven van het verdrag.
De discussie over dit niet-aanvalsverdrag en de consequenties daarvan voor de Europese samenwerking werd voortgezet tijdens de studiedagen die de christen-democratische fractie van het Europese parlement hield in Leiden in de week van 28 september jl.
Als conclusie mag daaruit wel worden getrokken, dat de Duitse leden van de CDU-CSU het gevoel kregen toch min of meer geïsoleerd te staan in hun heftige kritiek op het verdrag. En dat ondanks de vrijwel algemene steun die zij kregen om vast te houden aan een gelijktijdige verbetering van de positie van West-Berlijn.

NAVO

Een ander onderwerp dat in de afgelopen weken de nodige aandacht kreeg, was de Atlantische en Nederlandse defensie.
Op de 16e bijeenkomst van de Atlantische Verdrags-Organisatie (ATA), die in de week van 21 september jl. in Den Haag werd gehouden, lieten achtereenvolgens de heren Brosio als secretaris-generaal van de NAVO, de Amerikaanse generaal Goodpaster als NAVO-bevelhebber in Europa en de Engelse admiraal Henderson als voorzitter van het militaire comité van de NAVO hun politieke en militaire licht schijnen.
Het opmerkelijkste was wel, dat de heren Brosio en Goodpaster over de ontwikkeling van de krachtsverhouding tusen het NAVO- en Warschaublok pessimistischer waren dan admiraal Henderson. Drongen beide eerstgenoemden daardoor meer aan op een verhoging van de defensiebijdrage van de NAVO-landen, de laatste — zonder overigens optimistisch te zijn — was eerder van oordeel, dat we al een heel eind op de goede weg zouden zijn bij een andere besteding van de beschikbare gelden.
Een soortgelijke discussie, maar dan vooral toegespitst op de Nederlandse bijdrage, kregen we de laatste weken ook voorgeschoteld van twee Nederlandse staatssecretarissen van Defensie, nl. de heer Haex van de Landmacht en de heer Duynstee van de Luchtmacht. Hamert eerstgenoemde op meer geld voor defensie, laatstgenoemde vindt het op dit ogenblik nog wel voldoende en ziet voor de komende tijd een aanmerkelijke kostenbesparing in een Europese bundeling van de defensie-inspanningen.
Menigeen wacht nu nog op een uitspraak van de heer Van Es van de Marine, die op staatssecretariaatsniveau de weegschaal naar de één of andere kant kan doen doorslaan. Of hij zich echter uit de tent zal laten lokken, betwijfel ik. Overigens komt het mij ook als niet zo erg verstandig voor om de tegenstellingen in de politieke top van Defensie op deze wijze te etaleren.

Meerjarenplan

Voor wat betreft de vraag: al of niet meer geld voor Defensie, meen ik, dat het antwoord beter gevonden kan worden wanneer een nieuwe regering met een nieuw meerjarenplan komt, waarbij ook de structuur van het defensie-apparaat aan een strikt objectief onderzoek moet worden onderworpen. Voor alles moet vermeden worden, dat op grond van te weinig gegevens en teveel emoties onjuiste beslissingen worden genomen. Het gaat bij Defensie om meer dan alleen aantallen tegenover aantallen plaatsen en dan te wijzen op een teveel of een te weinig. In dit verband is het ook voor ons van belang, dat president Nixon zojuist opdracht heeft gegeven om een nieuw grondig onderzoek in te stellen naar de intenties van Moskou op politiek-militair gebied. Daarbij komt het mij ook hoogst ongewenst voor om onze defensie-inspanning tot een inzet te maken van de komende verkiezingen. De zakelijkheid verliest het dan van de emotie en daarmede is niemand gediend.

In Memoriam
JHR BEELAERTS VAN BLOKLAND

Geheel onverwacht, zegt de advertentie, is de heer Beelaerts heengegaan. Maar niet onvoorbereid. Hij was 81 jaar en had een zwak hart.
Het was een bescheiden man met een intensieve belangstelling voor vele dingen. Hij was oud-burgemeester van Heerjansdam en Barendrecht. Na zijn 65e ging hij in Den Haag wonen, maar bij alle grote gebeurtenissen in Heerjansdam zowel als in Barendrecht was het echtpaar Beelaerts aanwezig, zelfs nog op vrijdag 2 oktober jl. in Barendrecht. Zonder enige invloed uit te oefenen op de gang van zaken kwamen zij. Hartelijk meeleven met ieders welzijn straalde van hen uit.
De CHU bleef zijn aandacht boeien! Nog op de vergadering van 14 september van de kiesvereniging waartoe hij behoorde, was de heer Beelaerts met zijn vrouw aanwezig. Wat mij altijd opviel, is dat in het zo geëxponeerd gelegen huis nl. op Javastraat 8 altijd, maar dan ook altijd het eerst een verkiezingsbiljet hing van de CHU. Voor de deur stoppen 3 bussen en vanuit de voorbijrijdende tram is het een opvallende aanblik!
Ik heb me wel eens afgevraagd hoe huize Beelaerts er zo vlug bij was. Als iedereen riep: Waar blijft de Unie met zijn aanplakbiljetten, dan verstomde dit geluid ineens als men voorbij Javastraat 8 kwam.
De oudere generatie gaat heen, gelukkig als de jongere op eigen wijze in deze voetsporen voortgaat.
Ik denk aan de zoon die in velerlei functies een plaats in onze Unie inneemt.
De trots van de vader, toen zijn zoon Pieter burgemeester van Wolphaartsdijk werd, is mij altijd bijgebleven.
Mevrouw Beelaerts blijft nu alleen achter; het zal haar zwaar vallen nu zij zo lang lief en leed met haar man heeft gedeeld. Moge God haar de kracht geven voort te gaan op de weg, die zij tot nu toe samen bewandelden.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Staatssecretaris Kruisinga over:

Volksgezondheid en Maatschappij

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga heeft op het 22ste ledencongres van de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst in het Congresgebouw te 's-Gravenhage op vrijdag 2 oktober jl. een rede gehouden over „Volksgezondheid en Maatschappij". In zijn betoog zei de bewindsman onder meer:

„Wanneer ik met een terugblik op de vorige eeuw en met een blik vooruit op de komende decennia die reeds het einde van een volgende eeuw betekenen, mij tracht rekenschap te geven van de wisselwerking tussen de maatschappelijke ontwikkeling en de ontwikkeling van de geneeskunde, dan stuit ik op een merkwaardige en verontrustende paradox.

Het is opvallend hoe in de tweede helft van de vorige eeuw de geneeskunde er in is geslaagd met bijzonder geringe kennis van de oorzakelijke mechanismen en een minimaal begrip van de menselijke fysiologie toch grote successen te boeken bij de bestrijding van de toen heersende volksziekten en plagen die de gezondheid bedreigden. Men denke slechts aan de pokken, aan de cholera, de tyfus en aan de rachitis en aan de inheemse malaria — die zo zeer gevreesd werd, dat de droogmaking van de Haarlemmermeer er bijna om was nagelaten.
Terwijl in het huidige tijdsgericht de geneeskunde beschikt over een gedetailleerde en vaak grondige kennis van de oorzaken van de volksziekten van deze tijd — en daarbij denk ik aan de hart- en vaatziekten, aan de kanker en ook aan de neurose en wij bovendien beschikken over een diagnostische en therapeutische bewerktuiging als nooit te voren en toch voorshands niet in staat zijn gebleken de voortgang van deze ziekten in de samenleving te stuiten.
Natuurlijk ben ik mij bewust van de grote betekenis van de moderne therapeutische mogelijkheden voor de behandeling van de individuele patiënt waar wij zeker trots op mogen zijn, maar het is een bijna griezelige paradox, dat een eeuw geleden met zo weinig kennis zo veel gedaan kon worden voor de volksziekten die de samenleving toen bedreigden, terwijl thans met een zoveel grondiger kennis en beter geoutilleerde wetenschap de gezondheidsproblemen die onze samenleving bedreigen in ernstige mate toenemen.
De Nederlandse gezondheidsvoorzieningen bevinden zich hierbij bij internationale vergelijking op een hoog niveau.
Er zijn sectoren van gezondheidsvoorzieningen waar maar enkele landen ter wereld de vergelijking met de Nederlandse voorzieningen kunnen doorstaan.
Bij internationale vergelijking van gezondheidsindicatoren toont ons land indicatoren die eveneens tot de beste ter wereld behoren.
De gezondheidsvoorzieningen in ons land zijn de laatste paar jaren belangrijk uitgebreid.
Er zijn thans ongever 25.000 gediplomeerde verpleegsters in ziekenhuizen werkzaam. Dat is belangrijk meer dan enkele jaren geleden. Het totaal aantal verplegenden beloopt momenteel meer dan het dubbele van het aantal gediplomeerden, dus ongeveer 50.000. Aantallen die in ons land nog niet bereikt werden.
Het aantal medische studenten is hoger dan ooit te voren. We leiden in ons land per miljoen inwoners nu 3 x zoveel medische studenten op als in Engeland.
De technologische ontwikkeling van de gezondheidszorg en de medische wetenschap dwingt tot grote investeringen ook om de belangrijke en vele nieuwe vindingen in de gezondheidszorg te kunnen toepassen.
Het totale investeringsniveau van investeringen is de laatste jaren in de gezondheidszorg belangrijk opgevoerd. In tal van sectoren is het verdubbeld. Het zal voor het jaar 1969 waarschijnlijk een bedrag bereiken in de grootte orde van één ongeveer één miljard.
Dat is een materiaal investeringsniveau in de gezondheidszorg dat nog nooit tevoren is bereikt.
Desondanks tendeert een aantal gezondheidsindicatoren naar slechtere cijfers in vergelijking met de vijftiger jaren.
Een tendens die zich overigens in landen met een hoog nationaal inkomen en een stijgend nationaal inkomen vrij algemeen waarneembaar is.
Het schijnt een paradox.
Is het een paradox?
Er is nog een andere schijnbare paradox.
De gezondheid van de mens in de tweede helft van de twintigste eeuw wordt in de eerste plaats bedreigd door toename van de welvaart.
Of beter door toename van de getallen waarmee thans nog de welvaart van een volk wordt vastgesteld. Het nationaal inkomen, het nationaal produkt en anders thans nog in gebruik zijnde economische indicatoren.
De te verwachten verdere levensduur voor mannen die met andere gezondheidsindicatoren tot het jaar 1950 onder invloed van betere geneeskundige verzorging en betere hygiënische omstandigheden regelmatig was gestegen, vertoont nu met name voor de mannen van dertig jaar en de mannen van 45 jaar een duidelijke dalende lijn.
We moeten constateren, dat het niet mogelijk is gebleken ondanks de enorm toegenomen geneeskundige mogelijkheden dit verschijnsel een halt toe te roepen.
Tot voor kort was het nog zo, dat de schadelijke neveneffcten van de zogenaamde stijgende economische welvaart niet aan het licht traden.
Nieuwe mogelijkheden geschapen door de technologische medische revolutie overtroffen deze negatieve effecten.
Die fase is thans voorbij.

Schaduwzijden welvaartsgroei

De positieve technologische ontwikkeling van de gezondheidszorg kon niet meer zoveel bijdragen aan de verbetering van de gezondheidstoestand van ons volk, dat zij opweegt tegen de schadelijke neveneffecten van de economische groei op de gezondheidstoestand van ons volk. Schadelijke neveneffecten die zich op een breed terrein laten gelden.
Bij duizenden tellen we jaarlijks de slachtoffers van het verkeer.
Van jaar op jaar neemt het aantal toe. Bij honderden tellen we levenslange invaliditeit veroorzaakt door bromfietsongevallen van zeer jeugdige bromfietsers.
De helft van alle sterftegevallen tussen 15 en 24 jaar wordt in Europa door de toegenomen verkeersintensiteit veroorzaakt.
Ieder jaar telt ons land alleen thans meer dan tienduizend doden door de toename van het roken van sigaretten, niet alleen aan longkanker ook aan hartziekten.
Werd in 1960 nog „slechts" 430 miljoen gulden aan gedestilleerd besteed in 1969 was dat 1½ miljard gulden. Werd in 1960 in ons land nog „slechts" 475 miljoen gulden besteed aan bier in 1969 is dat toegenomen tot 400 miljoen gulden.
De uitgaven voor alcoholgebruik zijn dus in 14 jaar gestegen met 300 procent. Het gebruik van alcoholhoudende dranken per jaar per hoofd van de bevolking is in de laatste tien jaar meer dan verdubbeld.
Geen wonder dat ons land thans veel meer dan twintigduizend alcoholisten telt en dat het aantal sterk toeneemt.
Toename van geslachtsziekten zowel syphillis als gonorrhoe zien we door vrijwel geheel Europa en nieuwe vormen van urethritis schijnen zich aan te dienen.
Ieder jaar meer slachtoffers vooral jeugdigen door het gebruik van verdovende middelen in al zijn verschillende vormen.
In de meeste Europese landen neemt het aantal jeugdigen waarvoor opname in psychiatrische ziekenhuizen nodig is toe.
Voor de leeftijdsgroep van 20-24 jaar is in de Europese landen met name de ziekenhuisopname wegens alcoholisme en verdovende middelen verontrustend. In enkele landen werd in deze leeftijdsgroep ongeveer 25 procent van de opnamen in psychiatrische ziekenhuizen door misbruik van verdovende middelen en alcohol veroorzaakt.
Ik heb nog niet genoemd de effecten op onze lichamelijke gezondheid van tal van in het milieu aanwezige fysiologisch actieve stoffen.

Milieuverontreinigers

Stoffen die op de biochemische processen die zich in het menselijk lichaam afspelen ongetwijfeld hun invloed doen gelden. Enerzijds weten wij van vele stoffen als geneesmiddel toepassend een voor de gezondheid nuttig gebruik te maken. Anderzijds worden wij bedreigd door ongewild in het milieu aanwezige stoffen die we als verontreiniging moeten kenmerken.
Ik wil slechts twee voorbeelden die tot bijzondere attentie moeten manen noemen.
In de eerste plaats de geconstateerde con-

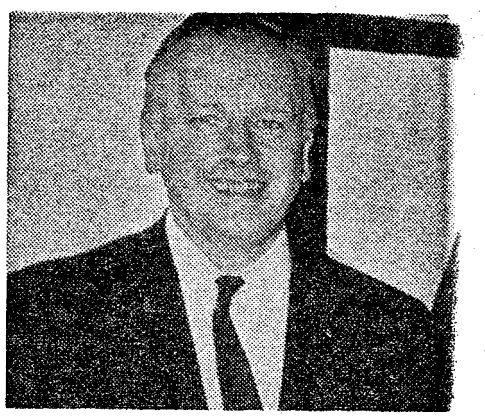

centraties gechloreerde koolwaterstoffen in moedermelk voor de zuigeling. Persistente bestrijdingsmiddelen waarvan de toediening boven de aanvaardbare dosis ligt.
In de tweede plaats de directe inbreng van de kwikverbindingen in het buitenmilieu via het gebruik. In ons land wordt jaarlijks tussen 3000 en 4500 gram per km2 aan kwikbevattende bestrijdingsmiddelen verbruikt.
De gemiddelde jaarlijkse aanvoer van kwik naar ons land via Rijnwater bedraagt circa 100 ton of rond 274 kg/gemiddeld per etmaal.
De onderzoekingen naar het effect van kwik op de gezondheid van de mens in Japan uitgevoerd zijn geenszins geruststellend.
Dit zijn slechts voorbeelden. Zij zouden met onderzochte consequenties van tal van vele zijn aan te vullen.
Dan noemde ik nog niet de nog onvoldoend onderzochte consequenties van tal van maatregelen voor de geestelijke en lichamelijke gezondheid van ons volk. Ik denk bijvoorbeeld aan de woningbouw.
Kort geleden is terecht naar mijn mening nadrukkelijk gewezen op de hoogbouw als bron van psychische traumata, wegens de onvrijheid, de lawaaihinder en de eenzaamheid bij flatbewoning.
Dat is een aantal aspecten van de gezondheidskeerzijde van de medaille die welvaart heet.
Ik ben mij ervan bewust geen opwekkende gezondheidsspiegel van deze tijd te hebben voorgehouden.
Een vergelijking met de 19e eeuw met het begin van de industriële revolutie dringt zich thans bij ons op.
Een terugblik leert ons, dat de factoren die inhaerent waren aan de nieuwe levensomstandigheden, zoals die ontstonden ten gevolge van die industriële revolutie, hebben geleid tot een sterke achteruitgang van de gezondheidstoestand tijdens de 19e eeuw (ondervoeding, alcoholisme, besmettelijke ziekten, tuberculose). Diezelfde landen zijn deze gevolgen van de economische ontwikkeling slechts **geleidelijk** gaan overwinnen, in die zin dat zij voor de mens de hygiënische voorwaarden zijn gaan scheppen om te geraken tot een werkelijke aanpassing aan de gewijzigde levensomstandigheden.
Maar juist op het ogenblik, dat de oplossing in het verschiet leek te liggen, doemden andere problemen op. Problemen nu die het gevolg zijn van weer nieuwe en veranderde economische omstandigheden die met zich brengen verontreiniging van het milieu, giftige afvalstoffen van de industrie, uitlaatgassen van motorvoertuigen en „ongezonde" levensgewoonten.
Zo worden wij nu weer geconfronteerd met belangrijke gezondheidsvraagstukken zoals op het gebied van hart- en vaatziekten, kanker, geestes- en zenuwziekten en die betrekking hebben op het vermogen van de bevolking zich aan te passen aan nieuwe veranderingen in de levensomstandigheden.
We moeten tot de conclusie komen, dat we er nog niet in zijn geslaagd de wetenschappelijke en technologische ontwikkeling op evenwichtige wijze aan te wenden om het welzijn van de mens te bevorderen.
Dan beseffen we, dat de vooruitgang van wetenschap en techniek de behoefte aan een geestelijk fundament, naar een ideologie naar het uitgangspunt van het menselijk handelen alleen maar doet toenemen.
En beseffen we, dat de vraag naar het geestelijk fundament, naar de ideologie, naar de oprechtheid en naar het uitgangspunt van het handelen van de mens niet door de vooruitgang van de wetenschap en technologie wordt opgelost, maar dat hij zich als gevolg van die ontwikkeling nog stelliger aandient.

Planning noodzaak

Dan rijst de vraag, welke veranderingen in de maatschappij we als gevolg van deze ontwikkeling nog moeten verwachten en op welke wijze een meer evenwichtige ontwikkeling kan worden bevorderd.
Daarvoor is nodig te weten, welke consequenties de technische en wetenschappelijke ontwikkeling en de daaruit voortvloeiende sociale veranderingen voor de plaats van de mens in zijn milieu precies hebben.
Hoe kan ons handelen aan die ontwikkeling van hygiënische technologie en medische wetenschap zó góed mógelijk worden aangepast?
Hoe kunnen we onze verantwoordelijkheid in deze waar maken en de ontwikkeling positief beïnvloeden?
Wij zullen dan een nauwkeurig inzicht moeten verkrijgen in de samenhang en wisselwerking tussen mens en milieu.
Exacte inventarisatie van de voor het peil van de gezondheid van mens en van zijn milieu van belang zijnde factoren zal moeten plaatsvinden.
De betekenis van die factoren voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid zal moeten worden vastgesteld.
Er is op dit gebied nog een groot tekort aan kennis van de relevante feiten en verbanden.
Grote activiteit voor het vinden van die feiten en verbanden is absoluut noodzakelijk.
Met name zullen de invloeden die over langere periode hun werking kunnen ontplooien de aandacht vragen.
Het zal ook betekenen grotere aandacht voor de ontwikkeling van de epidemiologie van de niet besmettelijke ziekten.
Daarnaast is geïntegreerde planning noodzakelijk. Voor de toekomst is immers met name de hygiënische planning van het grootste belang.
Daarbij zullen we in elk geval moeten constateren, dat de planning op het terrein van de milieuhygiëne nog niet op voldoende wijze is **geïntegreerd in de planning van de economische ontwikkeling als geheel.**
Deze situatie behoeft op zichzelf geen verwondering te wekken.
De economische analyse, die nog steeds de basis vormt voor wat welvaartsbeleid wordt genoemd, stoelt in hoofdzaak nog op de bestudering van verschijnselen ten aanzien van prijzen en marktsituatie.
De waarde van diensten voor de gezondheid van de bevolking en de instandhouding van het leefmilieu wordt nog dikwijls eenvoudig als een negatief element voor het verkrijgen van welvaart beschouwd.
In gezamenlijke verantwoordelijkheid staan wij voor de belangrijke en stimulerende taak het hoofdstuk van de economie en van de politiek ten dienste van de gezondheid van de mens en van een gezond leefmilieu te ontwikkelen.
Willen de verworvenheden op het gebied van de volksgezondheid niet verloren gaan, dan zullen ook verdergaande en ook nieuwe maatregelen getroffen moeten worden om een leefbare situatie te handhaven.

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE

Als regering haar zin krijgt:

Aftrekmogelijkheden ziektekosten wederom geringer

Tijd rijp voor verzekering tegen belastingschade

Het bij de Tweede Kamer ingediende „ontwerp van wet tot wijziging van de inkomstenbelasting en loonbelasting" bevat ook een nieuwe regeling voor de aftrek van buitengewone lasten. Dit artikel zal toegespitst worden op de ziektekosten.
Evenals bij de bestaande regeling worden buitengewone lasten naar hun aard verdeeld in onderscheiden sectoren. Daarbij luidt de nieuwe redactie als volgt:

1. Buitengewone lasten zijnde op de belastingplichtige drukkende:

a) uitgaven tot voorziening in het levensonderhoud van eigen en aangehuwde kinderen en pleegkinderen, voor wie geen kinderaftrek wordt genoten, en van andere bloed- of aanverwanten in de rechte linie of in de tweede graad van de zijlinie, voor zover zij meer bedragen dan f 200, of, zo dit minder is één percent van het onzuivere inkomen;

b) uitgaven ter zake ziekte, invaliditeit, bevalling en overlijden van de belastingplichtige, diens echtgenoot, diens eigen en aangehuwde kinderen en pleegkinderen van diens bloed- of aanverwanten in de rechte linie of in de tweede graad van de zijlinie, voor zover zij tezamen meer bedragen dan f 2.000, of, zo dit minder is, tien procent van het onzuivere inkomen;

c) uitgaven ter zake van zijn opleiding of studie voor een beroep, voor zover zij meer bedragen dan f 200, of, zo dit minder is, één percent van het onzuivere inkomen.

2. Als uitgaven ter zake van ziekte, invaliditeit en bevalling worden uitsluitend aangemerkt de daarmee verband houdende:

a) uitgaven voor genees-, heel- en verloskundige hulp, met inbegrip van farmaceutische en andere hulp- en kunstmiddelen en vervoer;

b) uitgaven voor extra gezinshulp.

Verschillen met bestaande regeling

Vergeleken met de bestaande regeling houdt de voorgestelde regeling zeker een aantal verbeteringen en vereenvoudigingen in.
Om te beginnen ontbreekt er de „algemene grens van 4 procent" aan. Het is thans namelijk zo, dat de buitengewone lasten tezamen „een bepaald minimum — in beginsel 4 procent van het onzuivere inkomen verminderd met de persoonlijke verplichtingen" — te boven moet gaan. Het percentage van 4 wordt echter beïnvloed door de gezinsopbouw: „Voor belastingplichtigen die aanspraak hebben op kinderaftrek wordt het percentage van 4 verminderd met ½ voor het derde en elk volgend kind voor hetwelk aanspraak op kinderaftrek bestaat, doch tot niet minder dan 1."
Volgens de nieuwe regeling behoeven de verschillende soorten buitengewone lasten niet meer bij elkaar geteld te worden, waarbij ze pas aftrekbaar worden als ze tezamen de „algemne grens" overschrijden. Elke categorie wordt op zichzelf bezien.
Is het thans zo, dat wanneer de algemene grens overschreden wordt alles afgetrokken worden mag — dus ook het bedrag beneden deze grens — bij de voorgestelde regeling mogen alleen de bedragen afgetrokken worden waarmee de minimum-grenzen overschreden worden.
Een ingrijpende — overigens niet principiële — wijziging is de verhoging van het percentage ter berekening van het deel der ziektekosten dat niet voor aftrek in aanmerking komt. Nu geldt, dat ziektekosten tot een bedrag van 5 procent van het onzuivere inkomen verminderd met de persoonlijke verplichtingen niet meetellen. Hieraan is evenwel een maximum van f 750,— verbonden, zodat als het genoemd inkomen f 20.000,— zou bedragen het niet-aftrekbare deel der ziektekosten niet 5 procent van f 20.000,— oftewel f 1.000,— bedraagt, maar beperkt blijft tot f 750,—.
Volgens het voorstel zou het dan „10 procent van het onzuivere inkomen" worden met een maximum van f 2.000,—.

Let er ook op, dat hier alleen van „onzuiver inkomen" gesproken wordt en niet van „onzuiver inkomen verminderd met de persoonlijke verplichtingen". Laatstgenoemd inkomen is uiteraard lager, want persoonlijke verplichtingen betreffen posten als premies voor algemene ouderdomswet (AOW), algemene kinderbijslagwet (AKW), algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBK), rente van schulden, pensioenpremie en dergelijke. Door deze nieuwe wijze van berekening bereikt de belastingplichtige nog moeilijker het punt waarop de ziektekosten aftrekbaar worden. Hiervan een voorbeeld: onzuiver inkomen f 19.000,—, hetzelfde onzuiver inkomen min persoonlijke verplichtingen f 15.000,—, in eerste geval moeten de ziektekosten de f 1.900,—, in het tweede geval de f 1.500,— gepasseerd zijn. Geen wonder, dat de fiscus bij de nieuwvoorgestelde regeling voor buitengewone lasten f 150 miljoen denkt over te houden.

Een vermindering van de aftrekmogelijkheid bestaat voorts in de voorgestelde uitsluiting van een aantal bijkomende kosten welke tot nog toe wel onder ziektekosten gerekend worden zoals „uitgaven wegens reizen in verband met ziekenbezoek en kraamvisite en de voor die gelegenheden gedane uitgaven voor bloemen, fruit of andere attenties." De bewindslieden zijn van oordeel, „dat mede tegen de achtergrond van de gestegen welvaart, aftrek van dergelijke uitgaven niet langer op zijn plaats is. Laatstgenoemde omstandigheid is tevens van invloed geweest op hun standpunt dat het in aanmerking nemen als buitengewone last van extra-uitgaven voor het houden van een dieet, voor reizen om gezondheidsredenen enzovoort weinig bevredigend is, omdat in deze gevallen de grens tussen normale en buitengewone uitgaven moeilijk te trekken is." Bovendien wordt de controle er op „illusoir" geacht.

Nadere argumentatie voorgestelde regeling

Waarom al deze verslechteringen?
Zoals bekend is, heeft de zogenaamde commissie-Hofstra zich diepgaand met dit vraagstuk bezig gehouden. In hun motivering vallen de bewindslieden op deze commissie terug. Zij zeggen, dat zij „het standpunt innemen — hetgeen zij evenals hun voorgangers ook steeds in het verleden hebben gedaan en waarvoor zij steun vinden in het rapport van de commissie-Hofstra — dat uitgaven, hoezeer deze naar hun aard een buitengewone last kunnen zijn, nochtans niet als zodanig in aanmerking mogen worden genomen en derhalve niet tot aftrek mogen leiden, zolang deze uitgaven deel uitmaken van het normale bestedingspatroon van vrijwel iedere belastingplichtige. Met name wordt hier gedacht aan de premie voor het ziekenfonds en andere vormen van ziektekostenverzekering die tegenwoordig nagenoeg algemeen een vaste paats innemen in het gezinsbudget. Maar ook daarnaast zijn er uitgaven, zoals bijvoorbeeld voor de huisapotheek, die weliswaar in het ruime verband van ziekte worden gedaan, doch die door hun algemeenheid het abnormale karakter missen."
Het beroep op de commissie-Hofstra is evenwel niet volledig, want deze commissie heeft aan haar uitspraken een conclusie verbonden welke door de bewindslieden niet is overgenomen en om die gevolgtrekking gaat het nu juist.

Verzekeringspremie persoonlijke verplichting

Voorbijgaande aan de „DrieStroken-Theorie" van de commissie-Hofstra komen we meteen aan de door de commissie voorgestelde oplossing, namelijk om de ziekenfondspremie en in het algemeen de premies voor ziektekostenverzekeringen als persoonlijke verplichting aan te merken, waardoor ze aftrekbaar worden voor de loon- en inkomstenbelasting.
De bewindslieden maken hier bezwaar tegen, niet omdat ze er tegen zouden zijn — althans dat zeggen ze niet — maar omdat „de aftrek van de premie als persoonlijke verplichting () tot een discrepantie leidt tussen de loon- en de inkomstenbelasting. Is bij de inkomstenbelasting immers een aftrek van de werkelijk betaalde premie mogelijk, de techniek van de loonbelasting dwingt tot een aftrek die kan afwijken van wat in werkelijkheid betaald is."
Hoewel het verleidelijk is dieper in te gaan op in het voorstel plus bijlagen ontwikkelende theorieën, zullen we er verder aan voorbijgaan.

Commentaar

Het geheel overziende, menen wij te mogen stellen, dat met het voorstel de vereenvouwetten gediend is, zowel naar de kant van de belastingdienst als die van de belastingbetaler. Een winstpunt vinden wij, dat het samentellen van de verschillende categorieën lasten achterwege kan blijven en de algemene grens van vier procent zou vervallen. De aftrek van uitgaven ter voorziening in het levensonderhoud van familieleden en van studie- en opleidingsuitgaven wordt er door vergemakkelijkt. Dat daarbij de eerste f 200 buiten beschouwing blijven, lijkt ons verdedigbaar te zijn.
Minder gelukkig zijn we met de voorgestelde regeling inzake de ziektekosten. Dat de fiscus af wil van vage kosten als uitgaven voor bezoek, dieet en gezondheidsreizen komt ons redelijk en verdedigbaar voor. Wel kunnen we ons uitzonderlijke omstandigheden voorstellen, waarbij deze kosten zo hoog oplopen dat daarvoor een aftrekmogelijkheid open zou moeten blijven. Wat ons evenwel bepaald onaanvaardbaar voorkomt is aan de ene kant de forse optrekking van het niet-aftrekbare deel der ziektekosten en aan de andere kant de — zwak geargumenteerde — afwijzing van de suggestie van de commissie-Hofstra de premie te rangschikken onder de persoonlijke verplichting. Met enige goede wil is hier wel een oplossing voor te vinden. Waarom zou hier ineens niet met vaste (forfaitaire) bedragen gewerkt kunnen worden?
De fiscus moet daarbij niet de ziekenfondspremie als basis nemen. Met deze premie wordt een stukje onzuivere herverdeling van het inkomen bedreven. Uitgangspunt is, dat de persoonlijk te betalen premie niet gekoppeld is aan het te lopen risico, maar aan het inkomen. Gemiddeld genomen is natuurlijk voor een alleenstaande het risico minder groot dan voor een gehuwd man, met vrouw en zes kinderen. Als beiden een even hoog inkomen hebben, betalen ze dezelfde premie, dat wil zeggen de één te veel en de ander te weinig. Als dat „te weinig" nu verhaald werd op de algemene middelen, zou men kunnen zeggen dat het om een sociale premiebepaling gaat, maar neen, dat „te weinig" moet betaald worden door de andere verplicht verzekerden die met elkaar gemeen hebben dat ze allen onder de zogenaamde welstandsgrens vallen. Daarom spraken wij van onzuivere herverdeling van het inkomen.
De fiscus moet dan ook niet van deze premie uitgaan, maar van wat op kostprijsbasis reëel betaald moet worden. Nevenvoordeel is, dat er dan wat klaarheid komt in het premiestelsel, terwijl er bovendien een doelbewuster kostenbewaking zal ontstaan.
De premie moet dan gebaseerd zijn op een all-in-polis: huisdokter, normale tandartsenbezoek, apotheek, specialisten en ziekenhuis. Dat is dan een premie waartegen iedereen zich tegen deze kosten dekken kan, zodat er — wanneer deze premie fiscaal aftrekbaar wordt gesteld, onverschillig of men zich wel of niet verzekerd heeft — achteraf geen reden kan zijn deze kosten als buitengewone lasten op te voeren.
Mocht zo'n regeling voorshands teveel voeten in aarde hebben, dan zijn wij er nog niet van overtuigd, dat uit een oogpunt van gelijke drukverdeling bij loon- en inkomstenbelasting de ziekenfondspremie niet aftrekbaar gemaakt zou kunnen worden. Men kan immers deze premie buiten de tabel houden, waarna het loon voor de berekening van loonbelasting enzovoort met de werkelijk betaalde ziekenfondspremie verminderd wordt. Dat gebeurt tenslotte ook met pensioenpremie.

Anders onbillijke verzwaring

Wanneer het voorstel ongewijzigd overgenomen zou worden, was er sprake van een onbillijke lastenverzwaring. Er mag niet vergeten worden, dat de hele studie van de commissie-Hofstra op gang is gekomen door de vorige verzwaring, die al onbillijk gevonden werd. Die studie zou dus nu alleen maar tot gevolg hebben dat de druk nog groter werd...
Terecht noemen de bewindslieden ziektekosten NAAR HUN AARD EEN BUITENGEWONE LAST. Daarbij is niet de grootte van het bedrag het zwaartepunt, maar de aard van het bedrag. Daarmee is de suggestie van de commissie-Hofstra, er een persoonlijke verplichting van te maken, tegelijk alleszins acceptabel geworden.
Men hoeft niet zo ver boven de „welstandsgrens" met zijn inkomen te zitten, om per f 1.000 30 procent belasting te betalen, dat wil zeggen dat men bijna f 3.000 nodig heeft om f 2.000 ziektekosten te kunnen voldoen, nog afgezien van andere verplicht te betalen premies welke het inkomen verminderen. Het wordt langzamerhand de moeite waard zich niet alleen tegen ziektekosten te verzekeren, maar tegen een „meerwaarde" die ziektekosten plus te betalen belasting inhoudt...
Nee, het laatste woord kan hier nog niet over gezegd zijn. Onze kamerleden moeten nog maar eens flink aan de bel trekken.

D. Rebel

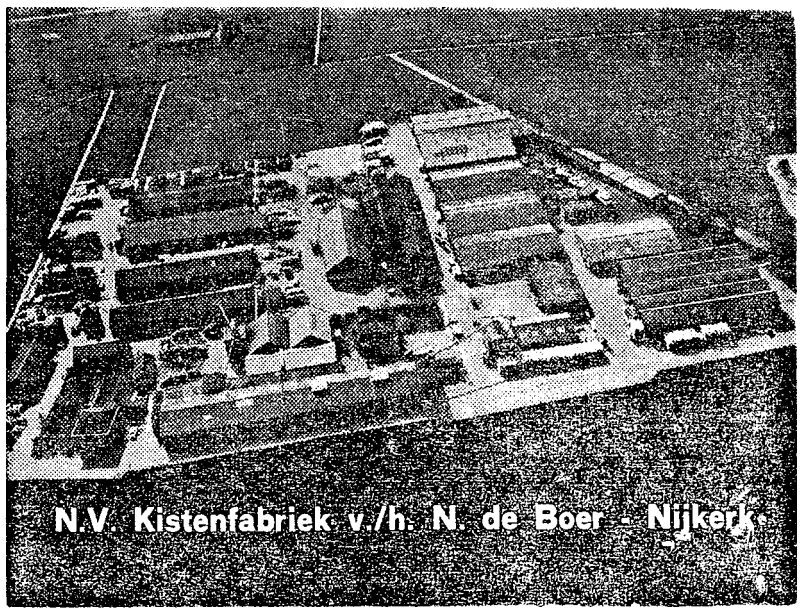

Udink en Kruisinga *in televisie-gesprekken*

Dinsdag 6 oktober jl. kwamen twee vooraanstaande CH-politici, drs. B. J. Udink en dr. R. J. H. Kruisinga, aan het woord in televisie-uitzendingen. In AVRO's Televizier gaf staatssecretaris Kruisinga zijn mening over het toenemend gebruik van drugs; op het andere net had lijstaanvoerder Udink een uitvoerig gesprek met het Brandpunt special-team over gezag en orde.
Het Parool schreef woensdag over Udink:

Udink tegen revolutionair extremisme

„Ik ben van mening, dat we het revolutionaire extremisme in onze samenleving moeten bestrijden. En als men mij op die gronden de man van Law and Order zou willen noemen, dan wil ik dat graag zijn. Want onze gedachtenuitwisseling dient plaats te vinden binnen de regels, die wij met elkaar hebben afgesproken. Die regels kunnen we veranderen, samen veranderen, maar niet eenzijdig gewelddadig radicaliserend trachten op te leggen."
Aldus drs. B. Udink, minister zonder portefeuille belast met ontwikkelingshulp en lijstaanvoerder van de CHU bij de komende Kamerverkiezingen, dinsdagavond in Brandpunt Special.
Drs. Udink signaleerde een opkomend geweldsklimaat en verklaarde in zijn rede ter gelegenheid van zijn verkiezing tot lijsttrekker van de CHU te hebben gewezen op revolutionaire bewegingen die protestbewegingen gebruiken om radicaliserende revolutionaire denkbeelden door te zetten. „Ik ben tegen revolutie. Revolutie betekent namelijk omverwerpen van de maatschappijen."
Op een vraag of de minister het geweld verklaarbaar achtte, antwoordde hij: „Ik ben ook van mening, dat wij een heleboel in de samenleving moeten veranderen teneinde de agressie en de spanningen weg te nemen. Maar u zult van mij nimmer vernemen, dat ik geweld goedkeur. Ik ben ervan overtuigd, dat we in de komende tien jaren bij voortduring zullen leven in een samenleving die de spanning kent tussen alles wat zij wil en datgene wat zij maar in beperkte mate kan verwezenlijken", aldus de heer Udink.

Afglijden

„Maar we mogen niet afglijden naar een gewelddadige samenleving. We moeten verdraagzaam zijn, we moeten ons beheersen, we moeten ons aan de regels houden, we moeten ook de politie steunen."
De heer Udink verklaarde, dat hem uit gesprekken met huisartsen is gebleken, dat er veel ongerustheid is onder de mensen.
„Ik zeg niet, dat we aan de afgrond staan van een Maoïstische revolutie. Maar we moeten de zaak rustig analyseren", aldus de minister.

De Tijd schreef woensdag over Kruisinga:

Kruisinga:

Drie grote gevaren bij druggebruik

Staatssecretaris Kruisinga van Volksgezondheid heeft dinsdagavond het druggebruik een „epidemie genoemd, die over heel Europa trekt". Volgens hem is een dringende waarschuwing tegen ieder gebruik van verdovende middelen op zijn plaats en moet men geen onderscheid maken tussen zogenaamde hard en soft drugs. Mensen die geruststellende verklaringen afleggen over het roken van soft drugs als marihuana en hasjiesj kunnen volgens hem geen deskundigen worden genoemd.
„Ik dacht, dat men een dergelijk onderscheid tussen soft en hard drugs niet mag aanbrengen", aldus de staatssecretaris. „Men gaat daarbij bovendien nog van het begrip soft drug uit en het woord soft suggereert iets zachts en dat is geenszins in overeenstemming met de zeer actieve giftige bestanddelen zoals het tetra hydro canabinol die in de hennep-produkten voorkomen."
De staatssecretaris gelooft ook niet, dat de commissie van deskundigen — die hij in 1968 samen met de minister van Justitie heeft ingesteld ter bestudering van het drug-probleem in Nederland — een van zijn mening afwijkend advies zal uitbrengen. Ik heb herhaaldelijk tegen druggebruik gewaarschuwd, aldus de staatssecretaris, ook bij de installatie van deze commissie.
De staatssecretaris zei één en ander in de televisierubriek AVRO's Televizier van dinsdagavond. De heer Kruisinga verduidelijkte welke gevaren er, volgens hem, zijn verbonden aan het gebruik van verdovende middelen. Hij wilde ze grofweg indelen in drie categorieën.
In de eerste plaats de lichamelijke gevaren. Giftige stoffen en hennep-produkten hebben een giftige werking op sommige menselijke organen, zoals bijvoorbeeld de hersenen. Op de tweede plaats bestaat het gevaar van de geestelijke afhankelijkheid van het gebruik van hennep-produkten, waar natuurlijk ook een lichamelijk substraat voor is. Verder treedt bij jongeren die verdovende middelen gebruiken, een stilstand op in de ontwikkeling van hun eigen persoonlijkheid.
Over het popfestival in Kralingen zei de staatssecretaris, dat het daar, volgens hem, niet was toegestaan verdovende middelen te gebruiken, maar dat het voor de justitie niet voldoende mogelijk was geweest de handel in alle mogelijk verdovende middelen te controleren. Het rapport, dat de raad voor de jeugdvorming heeft uitgebracht — waarin onder meer gepleit wordt voor het vrijgeven van bepaalde soft drugs en het instellen van drugwinkeltjes — getuigt volgens de staatssecretaris niet van enige deskundigheid op dit terrein.

CH-kamerleden naar Overijssel

De Kamerkring Zwolle verzoekt ons mede te delen, dat het bezoek van de CH-Tweede Kamerleden aan de provincie Overijssel in verband met de algemene politieke beschouwingen in de Tweede Kamer is uitgesteld tot vrijdag 30 oktober a.s.

De image van de Unie

Het artikel „Wet en Orde" van de heer D. J. de Geer in het jongste nummer van De Nederlander, geeft mij aanleiding tot enkele opmerkingen: volgens mij heeft minister Udink het thema van de gezagshandhaving terecht aangegrepen als één van de urgente zaken, waarmee wij ons thans bezig moeten houden. Voor mijn part mag het een soort startsignaal zijn voor de a.s. verkiezingscampagne.
De doorsnee burger, die dagelijks hard werkt voor zijn gezin, moet niets hebben van rellen en gewelddadige acties. Hij verlangt naar rust en orde en vraagt van de overheid de nodige garanties voor de veiligheid van zijn gezin. Velen en zeker de overgrote meerderheid van de CH-kiezers, ervaren deze tijd als een tijd van verval en normloosheid. Het kan daarom beslist geen kwaad, wanneer onze image gaat in de richting van wat meer flinkheid en kracht. Laten onze tegenstanders ons hierover maar kapittelen. Wij zullen er alleen maar stemmen door winnen. Bovendien zie ik niet waarom de openheid naar de toekomst, zoals de heer De Geer schrijft, hierdoor met één klap gesloten zou worden. Gezagshandhaving is toch niet het tegendeel van openheid, tenminste zo lang we leven in een democratische rechtsstaat. Juist door slapheid en lauwheid krijgen de negatieve krachten de kans om de democratie te ondermijnen en dát doet afbreuk aan de openheid. Er is dan immers geen goed gesprek meer mogelijk.
Onze lijsttrekker heeft bij het begin van zijn optreden een goede beurt gemaakt, dat hoor ik overal, en de eerste klap is een daalder ward.

H. Wisselink,
Bathmen.

ZO *denk ik er over*

Kamerverkiezingen en de CHU

Wanneer een buitenlander de programma's van een aantal van de, wat wij hier te lande noemen, grote partijen zou vergelijken, zou het hem moeilijk vallen te geloven, dat dergelijke programma's niet de basis van één partij kunnen vormen, maar zij „over diverse partijen zijn verdeeld."
Ook de Nederlandse kiezer, die niet zeer bewust — om welke reden dan ook — een partij aanhangt, heeft veelal dezelfde moeite. Dat geeft hem destemeer aanleiding vooral de personen (liefst persoonlijkheden) te beoordelen die de partijen verkiesbaar stellen en zijn keus, t.w. al of niet stemmen en zo ja op welke lijst, van zijn waardering voor de kandidaten te laten afhangen.
In de eerste plaats is voor de aan de verkiezingsstrijd deelnemende partij de keuze van de lijsttrekker van eminent belang. Naar mijn mening heeft de CHU een goed besluit genomen met de aanwijzing van minister Udink als lijsttrekker. We kunnen, dacht ik, van hem verwachten, dat hij een energieke verkiezingscampagne met een moderne aanpak zal voeren én daarbij duidelijk en openhartig de kiezers tegemoet zal treden — én op een duidelijke en een oprechte benadering van de adspirant-kiezer mag deze aanspraak maken.
Onder meer zal de heer Udink mijns inziens moeten kunnen uitspreken, dat hij bereid is de fractie van de CHU aan te voeren, indien de CHU geen regeringspartij zou zijn, c.q. hij niet voor een portefeuille in aanmerking zou (willen) komen.
Bovendien echter moet naar mijn mening de kiezer, in verdere afwijking van voorheen gevolgde procedures, reeds tijdens de verkiezingscampagne weten wie de fractieleider zal zijn, indien de heer Udink dit niet zou worden. De kiezer weet dan op welke potentiële minister(s) hij stemt en hij weet — en dat is voor hem belangrijk — voor welke fractieleider, nl. óf de heer Udink óf de heer X, hij kiest.
Voorts dient m.i. de samenstelling van de kandidatenlijst meer aangepast te worden aan de generaties stemgerechtigden dan thans het geval is. Dit zou tot gevolg moeten hebben, dat kritisch wordt bezien voor welke zittende Kamerleden (ik heb hierbij niemand speciaal op het oog maar stel het algemeen) er gewichtige redenen zijn, ze weer op een verkiesbare plaats te rangschikken en voor welke zulke redenen niet gelden.
Wat deze generatie-vertegenwoordiging betreft, is de situatie momenteel ongeveer de volgende:
Van de stemgerechtigden is 25 procent jonger dan 30 jaar, van de CHU-Kamerfractie 0 procent; 20 procent van de kiezers behoren tot de leeftijdsgroep van de 30- tot 40-jarigen, van de CHU-fractie 8 procent. De 40- tot 50-jarige stemgerechtigden maken 18 procent van de kiezers uit, van de CHU-fractie thans 50 procent. Tenslotte: 22 procent van de kiezers heeft een leeftijd tussen de 50 en 65 jaar, de CHU-fractie bestaat voor 33 procent uit leden uit deze leeftijdsgroep.
Uiteraard wil ik niet stellen, dat de leeftijdsgroep-percentages van de stemgerechtigden geheel terug te vinden moeten zijn in de CHU-fractie, maar wèl dat met bedoelde verhouding veel meer rekening gehouden moet worden dan thans het geval is. Vooral geldt dit ten aanzien van de vertegenwoordiging van de generatie jonger dan bijv. 35 jaar, welke generatie zijn stem in het parlement moet kunnen laten horen.
En daarnaast dient uiteraard met de kwaliteiten van degenen die op verkiesbare plaatsen worden gesteld rekening te worden gehouden. Bij deze kwaliteiten moeten m.i. ook gerekend worden „het de kiezer aanspreken".
Nogmaals — de CHU heeft een goede lijsttrekker, hij heeft recht op een te trekken lijst, waarmee hij bij de komende verkiezingsstrijd „uit de voeten kan".

C. H. J. van Beukering.

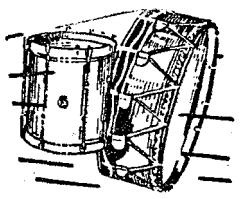

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

Elektriciteitsproduktie en waterverontreiniging

Wanneer het elektriciteitsverbruik in Nederland zich iedere tien jaar zal blijven verdubbelen, zal in 1990 voor de opwekking van deze energie een hoeveelheid koelwater nodig zijn van 2000 kubieke meter per seconde, even veel als de Rijn, onze belangrijkste leverancier van oppervlaktewater, aanvoert. Aangezien deze hoeveelheid voor vele doeleinden moet worden aangewend en het gebruik als koelwater de waterkwaliteit niet ten goede komt, dreigt in ons waterrijke land en gebrek aan koelwater te ontstaan.
De elektriciteitsproducenten onderzoeken dan ook de mogelijkheden die de Noordzeekust — naast de grote rivieren, het IJsselmeer en het Deltagebied — voor de vestiging van enkele zeer grote centrales biedt; behalve aan de Maasvlakte wordt gedacht aan IJmuiden. Bovendien overweegt men het maken van ondiepe koelmeren door het inunderen van polders, hetgeen zou kunnen worden ingepast in het streven tot beperking van het landbouwareaal.
Afgezien van de benodigde hoeveelheden vormt ook de beïnvloeding van de kwaliteit van het water een probleem. De opwarming in een centrale heeft nl. een effect dat overeenkomt met dat van verontreiniging met organische afvalstoffen; men spreekt dan ook van thermische verontreiniging. Oorzaken zijn o.m. dat temperatuurverhoging versnellend werkt op de biochemische processen van de levende organismen en daardoor het zuurstofverbruik verhoogt, dat warm water evenwel aanzienlijk minder zuurstof kan bevatten dan koud water en dat een deel van het plankton de plotselinge verwarming met 7 graden niet overleeft. Grote voorzichtigheid is dan ook geboden om te voorkomen, dat de elektriciteitsproduktie tot een verdergaande vervuiling van onze oppervlaktewateren bijdraagt. (Gegevens ontleend aan de zojuist verschenen aflevering van het tijdschrift „Natuur en Landschap", een uitgave van de Contact-Commissie voor Natuur- en Landschapsbescherming).

Mabuwat n.v.

ZWIJNDRECHT

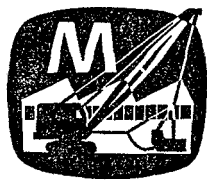

* UTILITEITSBOUW
* GEWAPEND BETONBOUW
* GRONDWERKEN

TELEFOON 01850 - 27866

IR. BUREAU

Fa. L. AAFTINK & Zn.

CENTRALE
VERWARMINGSTECHNIEK

ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE

APARTE AFDELINGEN
voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN
STOOMWASSERIJ CHEMISCHEWASSERIJ EN VERVERIJ
DE NIJVERHEID APELDOORN
Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

N.V. Aannemersbedrijf
J. v. d. VLIES
Telefoon 01840 -3343
SLIEDRECHT

Uitvoering van:
- rijs-, zink- en
- glooiingswerken
- Handel- en rijsmaterialen

FA. TIJHUIS & KREIJKES
Aannemers van Timmer- en Metselwerken
Industrieweg 12 - Telefoon 05480-2834
RIJSSEN

Elektro Technisch Installatie Bureau
„MERWESTROOM" N.V.
Buiten Walevest 15, Dordrecht, tel. 01850-34900
Uitvoering, onderhoud en ontwerpen van:
* licht
* kracht
* signaal
* communicatie
* meet en regel
* centrale verwarming
* luchtbehandeling
* koeltechn. installaties
te Gorinchem - Nieuwstad 5 - 7 - tel. 01830 - 2332
te Hardinxveld - Rivierdijk A. 426 - tel. 01846 - 2050

Techn. Handelsbureau
W. V/D SCHANS
IJSSELSTRAAT 25 - TELEFOON 01807-2751
Krimpen a.d. IJssel

Een BRIL van
EIKENDAL
gaat bovenal!
WAGENINGEN
VEENENDAAL

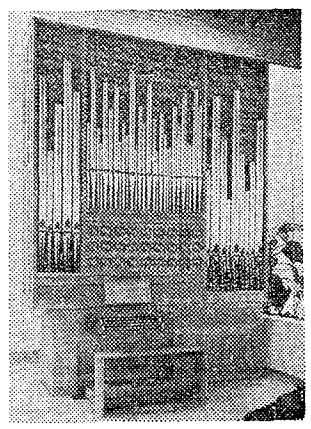

Echte kerkorgels
ook voor hedendaagse kerken
ORGELBOUW
Ernst Leeflang
Telefoon 05760 - 17582 en 17024
APELDOORN

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES
N.V. Fabriek voor Houtbewerking
„LA VITESSE"
GOES
Telefoon 01100-5413-5007-6493

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF
M. DE RAAD & ZN.
Pickéstraat 64 · Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 · 4500
NOORDWIJK

Makelaardij R. W. van WEENUM
Beemterweg 36 - Telefoon 05762 - 270
WENUM (gem. Apeldoorn)
Taxatiën
Verzekeringen
Kredieten

D. DE VRIEZE N.V.
Noordkade 10 — Telefoon 05120 · 2421
HANDELSONDERNEMING
DRACHTEN
★
FABRIEK BUSSENVERF · KOUDWATERVERVEN · WITKALK · UIERZALF EN VASELINE
★
GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN · CHEMICALIËN CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN · BORSTELWAREN · KWASTEN

IR. BUREAU
Fa. L. AAFTINK & Zn.
CENTRALE
VERWARMINGSTECHNIEK
ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946 1243

Drs. J. A. UDING & PARTNERS
Advies- en Bemiddelingscollege
voor financiële- en organisatorische belangen,
Van Maerlantlaan 7 · Telefoon 03490 · 16853
AMERSFOORT
hypotheek
bijna 100 %, normale rente. Geen afsl. provisie.
Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz.
coll. contracten, spaarplannen.
Organisatie en reorganisatiebedrijven.

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ
N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw- en Aannemersbedrijf
WIERINGERWERF
Bedrijfsweg 2b Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

Voor LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.
Kelders 27 - Leeuwarden Telefoon 05100 20841

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.

KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451
VEENENDAAL

Makelaarskantoor Hoogenraad

Haagweg 171 - Telefoon 070 996560
RIJSWIJK (Z.H.)
Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

nijhuis
bouwbedrijf

MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW

Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

Van Zwol Groothandel N.V.

IN ROOKARTIKELEN
Eemstraat 76 - Telefoon 03490 16914
AMERSFOORT

Van Gort WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE IN ZEE TE GAAN

Asselsestraat 21—23,
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61,
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V
Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

VERZEND UW GOEDEREN
PER TRANSPORTBEDRIJF
„DE STORMVOGEL"
naar Amsterdam en Zaanstreek
REIGERSWEG 105 TELEFOON 32178 APELDOORN

diaconessenhuis eindhoven
wilt u
verpleegster worden?
vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts f 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor f 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS
Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

ROEL DEKKER
Ons Roombotergebak
is voortreffelijk
Hoofdstraat 190, tel. 12076
Filiaal Kerschoten, telef 11352 — Filiaal Asselsestr. 164, tel. 21194 - Apeldoorn

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

Voor uw

- ★ Kolen, Huisbrandolie,
- ★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
- ★ Tank-transporten
- ★ Butaan- en Propaangas
- ★ Campingflessen vullen
- ★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).

Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

STROOMBERG

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 16 OKT. 1970
6e Jaargang - No. 40

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Israël *vóór en na Nassers dood*

door prof. dr. J. W. van Hulst

In september bezocht ik op uitnodiging van de Israëlische regering de staat Israël. Het doel was tweeërlei: een nauwkeurige kennisname van het onderwijs, en vervolgens een duidelijke oriëntering op politiek gebied, zowel nationaal als internationaal. Enkele indrukken volgen hier.

Spanningen voor jong en oud

Toen in mei 1948 de staat Israël werd gesticht, was het voor ieder duidelijk, dat dit bestaan van vele zijden aangevochten zou worden. In figuurlijke en in letterlijke zin.
Weliswaar haastten de Sovjet-Unie en Nederland zich om als eersten deze nieuwe staat te erkennen (de Sovjet-Unie sloeg in deze race Nederland met een neuslengte), doch dit belette de Arabische volkeren niet om één dag na de geboorte van de nieuwe staat de wapens op te nemen.
Eigenlijk is het sinds mei 1948 nooit vrede geweest voor Israël; zelfs geen dag. Drie „officiële" oorlogen werden weliswaar even zovele Israëlische overwinningen, maar de wapenstilstand betekende hoogstens, dat de strijd in mindere mate werd voortgezet.
Dit vergt van het volk van Israël ongehoord grote offers. Laten wij enkele cijfers noemen:

In de zesdaagse juni-oorlog (1967) sneuvelden meer dan 800 Israëlische soldaten. Dit is gezien de geweldige overmacht van de Arabische bevolking — meer dan 60 miljoen tegenover 2½ miljoen Joden — een uiterst gering aantal. Maar procentueel ligt het erg hoog. Verhoudingsgewijs zou het voor de Verenigde Staten hetzelfde zijn als er in 6 dagen 60 à 80.000 Amerikaanse soldaten sneuvelden.
In 1968 betreurde Israël 141 doden en 451 gewonden; in 1969: 290 doden en 865 gewonden. In 1967 waren er tussen Libanon en Israël geen incidenten; in 1968 waren er 20; in 1969 liep dit aantal op tot 160; terwijl er tot augustus 1970 in dat jaar al meer dan 400 incidenten gemeld moesten worden.
Deze situatie heeft tot gevolg, dat de kinderen in de grensgebieden nu al 22 jaar lang 's nachts in schuilkelders moeten slapen.
Ik heb in deze gebieden gevraagd naar kindertekeningen en naar verzamelingen die alle kinderen op hun eigen manier aanleggen. Uit het mij getoonde materiaal bleek overduidelijk, dat de kinderen leven en opgroeien in een sfeer van oorlog.
Zelf heb ik verschillende van deze schuilkelders bezocht. Het merkwaardige is, dat deze kinderen, als zij eens in veiliger streken gaan logeren in een normale slaapkamer zeer moeilijk kunnen slapen, omdat zij dan het gevoel hebben niet veilig te zijn.
Een hoogleraar in de opvoedkunde drukte het tegenover mij wel zeer kernachtig uit: „Wij hebbn maar één wens: onze kinderen op te voeden voor de vrede; maar de ontzettende dreigingen stellen ons voor de noodzaak onze kinderen op te voeden voor de oorlog."

De prijs van het cease-fire (staakt het vuren)

Het is op zichzelf een verheugend feit, dat de toch eigenlijk doorlopend met elkaar strijdende partijen tot een staakt-het-vuren zijn gekomen. Daarmede werd een totale oorlog op alle fronten afgewenteld. Maar het is voor de gehele wereld toch wel duidelijk geworden, dat Egypte deze periode voortdurend gebruikt om de raketten dichter naar het Suezkanaal te schuiven.
Op onderstaande schets geeft het gearceerde gedeelte het gebied aan, waarin de raketten worden verplaatst. De tekening is mij door de Israëlische generale staf ter beschikking gesteld.
Men zou kunnen redeneren, dat het in een moderne oorlogvoering niet zoveel uitmaakt of de raketten 50 km verder of dichterbij staan. Maar voor Israël is het een kwestie van zijn of niet-zijn.
Terecht meent men in Israël dan ook, dat Israël de prijs voor het cease-fire betaald heeft. En serieuze vredesonderhandelingen zijn slechts mogelijk indien de raketten teruggetrokken worden.

Israël en Nasser

Men kan de vraag opwerpen, wat een staatsman moet doen om zich in de ogen van zijn volk onsterfelijk te maken. Met het oog op Nasser zou men daar een nogal cynisch antwoord op kunnen geven: men moet drie oorlogen verliezen, waarin duizenden doden vallen en waarin men vrijwel al zijn materieel, inclusief de gehele luchtmacht, verspeelt; men moet in voor westerse begrippen histerische redevoeringen zijn volk de totale uitroeiing van alle Joden beloven; men moet een kanaal, dat voor de wereldhandel enorme betekenis heeft en dat voor zijn land een paar miljoen per dag (!) oplevert, sluiten; men moet aan de geldstroom van het toerisme definitief een eind maken; men moet duizenden militaire specialisten uit de Sovjet-Unie in zijn land toelaten, en hun een zeer invloedrijke positie geven.
Natuurlijk, het is nogal cynisch opgemerkt. Maar is het in strijd met de waarheid? Stellig niet.
En toch is er in Israël geen blijdschap geweest over Nassers dood. Want tenslotte was Nasser de enige staatsman, die in de gehele Arabische wereld gezag had. Hij was wellicht de enige politicus, die met gezag tegen de terroristen kon optreden. Daarom verheugt het mij, dat zijn laatste daad, de verzoening van Hoessein met El Fatah, een daad is geweest van positieve betekenis, die misschien voor een duurzame vrede grote betekenis kan hebben.
Van Nassers opvolger hebben wij nog geen duidelijk beeld. Onder een bepaalde reserve moeten wij opmerken, dat hij lang niet zo'n sterke persoonlijkheid is als Nasser; dat hij zich als fel anti-Amerikaans heeft doen kennen; en dat hij geen vriend is van de Sovjet-Unie.
Laten wij hopen, dat hij zijn politiek begint, waar Nasser mee eindigde: een politiek van verzoening en vrede.

Meer problemen dan oplossingen

Nasser kon iets wat Israël nooit zal kunnen; hij kon drie oorlogen verliezen en daarna „gewoon" verder gaan. Israël staat voor de absolute noodzaak **elke** oorog te winnen. Want het verlies van één oorlog betekent het definitieve eind van land en volk.
Vermoedelijk staat geen enkel land ter wereld momenteel in deze dwangsituatie.
Wie de stemming onder de Israëliërs probeert te peilen, ontdekt, dat er een zeer groot zelfvertrouwen is. Bij de vrome Joden rust dit zelfvertrouwen in Gods vertrouwen. Wel viel het mij op, dat bij „het gewone volk" zelfs een tendens was van overmoed; in de geest van „wij zijn onoverwinnelijk", „wij schieten ook de Russische piloten neer", „de vliegtuigen van de El Al kunnen niet gekaapt worden", enz.
Ik acht het een taak van de Israëlische regering om door goede voorlichting een bepaalde overmoed terug te brengen tot gezond zelfvertrouwen.
Een geweldig probleem is dat van de Arabische bevolking in en om Israël. Het is bijzonder verheugend, dat premier Golda Meïr thans duidelijk heeft gezegd, dat zij aan de oplossing hiervan positief wil medewerken.
Als wij zien, dat momenteel één miljoen Arabieren in voor hen bezet gebied" leven, dan is een oplossing urgenter dan ooit. Als het de Israëlische regering inderdaad mag gelukken dit te bereiken, dan zal zij één der duidelijkste oorzaken van de continue oorlogssituatie hebben weggenomen.

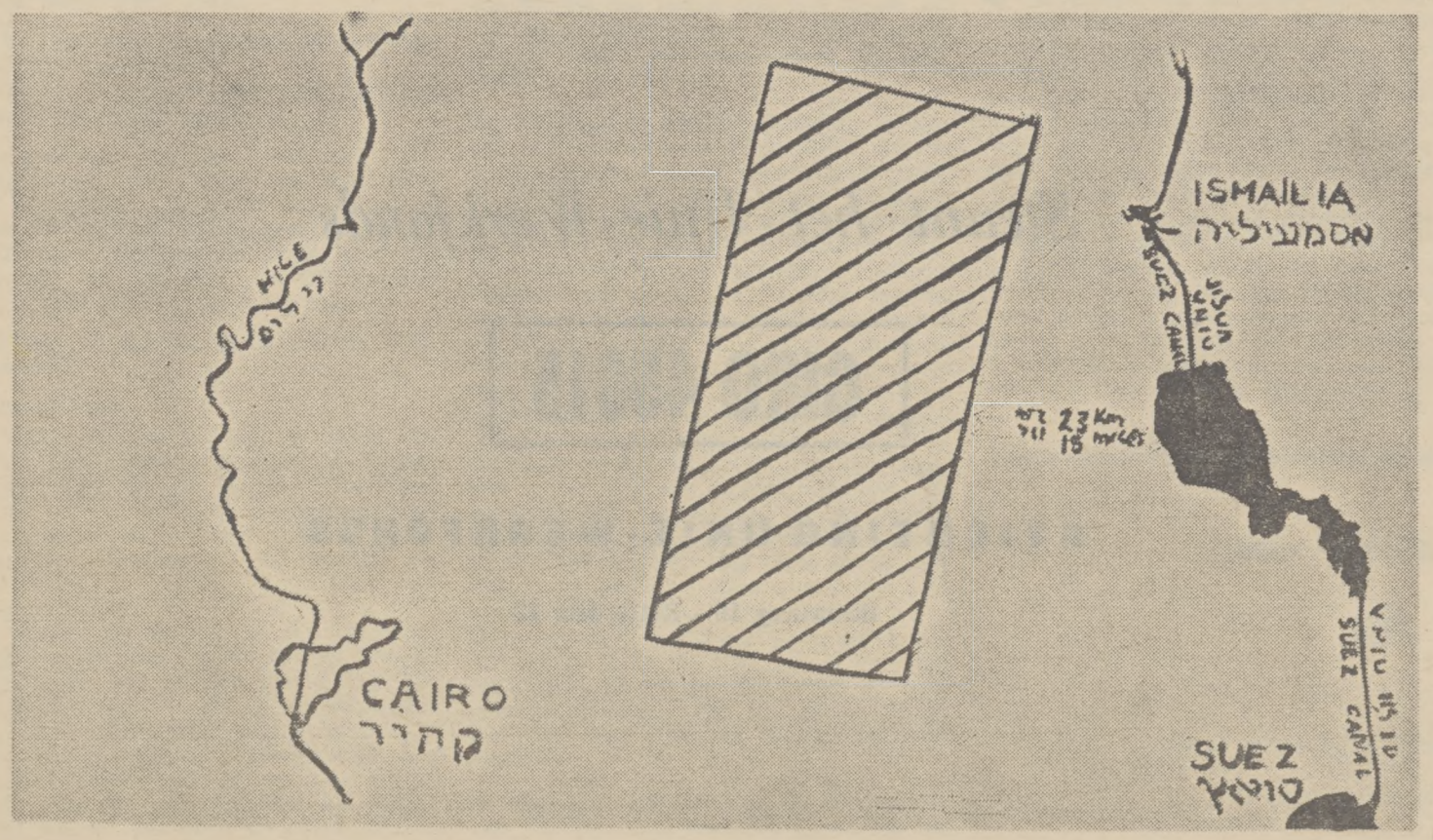

BON *Ja:*

ik versterk de Unie

Zend mij met ingang van heden Uw blad.

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar *f* 5.60

Regering wil wettelijke plicht inzake openbaarmaking

De regering heeft vorige week een belangrijk besluit bekend gemaakt. In een, door minister-president P. J. S. de Jong aan de Tweede Kamer aangeboden nota wordt meegedeeld, dat de regering een wettelijke verplichting tot openbaarmaking van bestuurlijke informatie wenst in te voeren.
De nota, met de naam „Openbaarheid van bestuur", is het antwoord van de regering op het rapport „Openbaarheid — openheid" van de commissie Heroriëntatie Overheidsvoorlichting, de commissie-Biesheuvel.
In de nota heeft de regering evenals de commissie-Biesheuvel onderscheid gemaakt tussen aktieve en passieve openbaarmaking. De regering is van oordeel, dat een algemene wettelijke regeling over de openbaarheid van bestuur een aantal uitzonderingen zal moeten bevatten. Zij stelt zich voor de wettelijke openbaarheidsverplichting geleidelijk in te voeren.

Nadat de nota „Openbaarheid—openheid" van de commissie-Biesheuvel aan het begin van de zomer 1970 gepubliceerd was, stelde de regering — teneinde het grote belang van een verdergaande openbaarheid van bestuur te beklemtonen — een stuurgroep in. Deze groep, die onder voorzitterschap stond van de christelijk-historische staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, mr. C. van Veen, kreeg tot taak op korte termijn beleidsbeslissingen met betrekking tot de openbaarheid van bestuur voor te bereiden.
„De nota van de regering", aldus zei staatssecretaris Van Veen vorige week op een in Den Haag gehouden persconferentie, „onderstreept, dat er een optimale zinvolle communicatie moet komen tussen overheid en burger. Als duidelijk uitgangspunt neemt de nota het grondwettelijk beginsel van de verhouding tussen de regering en het parlement, de vertegenwoordigster van het Nederlandse volk."
In zijn toelichting wees de christelijk-historische bewindsman er op, dat wat de actieve voorlichting betreft de regering publiciteit rond de beleidsvoorbereiding nodig acht. Deze publiciteit is noodzakelijk in verband met de opinievorming. De bedoeling is om niet meer te wachten met openbaarmaking tot de besluiten genomen zijn. Er moet tussentijdse publiciteit komen, met name wat betreft adviezen, ook van niet-ambtelijke bestuurslichamen en colleges.
De passieve voorlichting heeft betrekking op het toegankelijk maken van eenmaal genomen besluiten voor de burger. Met andere woorden, aldus de staatssecretaris, de burger krijgt het recht om geïnformeerd te worden — als hij belanghebbende is — over bepaalde beslissingen van de overheid. „Dit zal er toe moeten leiden, dat op elk departement een informatie-desk wordt ingericht."

Openbaarheid geen doel, maar middel

De regering ziet, aldus de nota, de openbaarheid niet als doel op zichzelf, maar als middel tot betere communicatie tussen overheid en burger. Ten aanzien van het gevoerde bestuur — de genomen besluiten en de motieven en feitelijke gegevens die daartoe hebben geleid — is de openbaarmaking middel tot het verschaffen van inzicht in dat bestuur aan de burger. Ten aanzien van het te voeren bestuur — de elementen van de beleidsvoorbereiding, van probleemstelling tot en met beleidsvoornemen — is ze middel om de burger te betrekken bij de opinievorming. De openbaarheid van bestuurlijke informatie is hiermee dus naar twee zijden zinvol begrensd.
Bij de begrenzing van het openbaarheidsbeginsel moet worden gelet op de grondslagen van ons staatsbestel en op andere democratische belangen: eenheid van beleid en ministeriële verantwoordelijkheid tegenover het parlement, doelmatigheid van het estuur en bescherming van de privésfeer.

Passieve openbaarmaking

Over de passieve openbaarmaking wordt in de nota nog het volgende opgemerkt. In de opvatting van de regering moet het niet zo zijn, dat een ieder bij een departement of rijksdienst elk stuk informatie kan verkrijgen, dat niet onder de uitzonderingsbepalingen valt. De informatie moet een functie vervullen in de communicatie tussen bestuur en burger; ze moet van belang zijn voor het inzicht van de burger in het gevoerde bestuur. Dit kan het geval zijn, als hij als direct belanghebbende bij de zaak, waarover hij informatie wenst, is betrokken. Het kan ook het geval zijn als hij, zonder direct belanghebbende te zijn, een bepaalde reden heeft zich over een bestuursbesluit en de wijze, waarop dit is tot stand gekomen, te oriënteren. De vrager zal wel duidelijk moeten maken, dat het hem erom te doen is, zijn inzicht met betrekking tot een bepaald bestuursbesluit en de grondslag, waarop het rust, te verhelderen. Zowel de overheid als de burger zullen hierbij in redelijkheid te werk moeten gaan.
De passieve openbaarmaking die de regering voorstaat, impliceert, dat de geïnteresseerde burger — onder het hiervoor vermelde algemene voorbehoud — door de betrokken bestuurlijke instantie geïnformeerd moet worden over de inhoud van het besluit, waar zijn belangstelling naar uitgaat, alsmede over de motieven en het feitenmateriaal, die tot dat besluit hebben geleid. Van wat aan het besluit is voorafgegaan, zijn alleen de motieven en het feitenmateriaal die aan het besluit ten grondslag liggen van wezenlijk belang voor het inzicht van de burger in het gevoerde bestuur. Hieronder kunnen ook vallen overwegingen, waarop bepaalde alternatieven zijn verworpen. De informatie, die de burger hieromtrent verkrijgt, moet hem in overzichtelijke en bevattelijke vorm worden verschaft. Alle andere ideeën, opvattingen en feiten, die tijdens de voorgeschiedenis wel naar voren zijn gebracht, maar niet van wezenlijke betekenis zijn geweest bij het tot stand komen van het besluit, vallen buiten de bestuurlijke informatieplicht.

Het beginsel van openbaarheid van bestuur is, aldus de nota, ook van toepassing op de vergaderingen van de ministerraad. Voor zover de raad formele besluiten vaststelt, zullen ze, met de motieven en het feitenmateriaal die eraan ten grondslag hebben gelegen, onder de verplichting tot openbaarmaking vallen, indien deze bijdraagt tot inzicht van de burger in het gevoerde bestuur. Evenmin als elders in de rijksdienst zal er voor de raad een verplichting bestaan, agenda's en notulen openbaar te maken. Dit geldt a fortiori voor de standpunten, die de individuele bewindslieden bij de discussie in de raad hebben ingenomen.

Informatiedesk

De regering acht het nodig, dat tenminste elk departement zal beschikken over een permanente „informationdesk" waar bezoekers in eerste instantie de weg kan worden gewezen. Voorts dienen, naar het oordeel van de regering, in de grote departementsgebouwen geschikte ruimten te zijn, waar zij, die informatie wensen, deze kunnen verkrijgen.
De regering is ten principale van mening, dat overheidsvoorlichting niet het karakter van public-relations mag krijgen en ook niet mag worden beschouwd als onderdeel van public-relations. Zij acht het wel juist om public-relations-adviseurs in de overheidsvoorlichting te betrekken in gevallen van concreet gerichte acties, die betrekking hebben op politiek niet-controversiële overheidsactiviteiten.

Lagere publiekrechtelijke lichamen

Naar het voorlopig oordeel van de regering is het niet nodig om de bestudering van de mogelijkheden tot meer openbaarheid bij de lagere publiekrechtelijke lichamen uit te stellen tot de voornemens voor de centrale overheid volledig zijn verwezenlijkt. Wel acht zij het doelmatig, harerzijds met het inwinnen van adviezen over deze mogelijkheden te wachten tot, na het overleg met de Staten-Generaal over de ingediende nota en over het aangekondigde wetsontwerp, die voornemens duidelijker zullen zijn omlijnd.

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK
HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening
70154 t.n.v. Stichting Uniepers,
Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Steunt het Unie-Werkfonds

GIRO 45015

STICHTING UNIE-WERKFONDS

Straatweg 19 - Rotterdam 12

Drs. Udink bij afscheid Jac. Huysen

De Unie heeft grote kansen en een grote opdracht

Bij het afscheid van de heer Jac. Huysen als voorzitter van de C.H.J.O. op 10 oktober jl. in Oud-Leusden (O.) heeft minister drs. B. J. Udink als lijstaanvoerder van de CHU de volgende toespraak gehouden:

Koos Huysen neemt vandaag officieel afscheid als voorzitter van de CHJO. Hem komen woorden van lof toe. Hij heeft ervoor gezorgd, dat de jongerenorganisatie van de Unie actief en levendig deelneemt aan de politieke discussie in ons land in een tijdsbestek waarin het politieke krakeel wel steeds heftiger wordt, maar waarin ook — en misschien juist wel daardoor — steeds meer mensen en juist steeds meer jonge mensen zich van de politiek afwenden.

Als ik naar de CHJO kijk, ben ik er trots op, dat zoveel jonge, moderne, geëngageerde mensen vandaag den dag bereid zijn aan de politiek deel te nemen vanuit de christelijk-historische beginselen. Koos Huysen neemt nu afscheid van de CHJO. Of hij ook afscheid neemt van de politiek waag ik te betwijfelen. Hij heeft er zijn hart een beetje aan verpand. Wie weet, zal de Christelijk-Historische Unie hem vragen opnieuw zich in een andere functie beschikbaar te stellen. Zij zou daarmee een verstandig besluit nemen.

Opdracht

Deelnemen aan de politiek vanuit de christelijk-historische beginselen. Wat betekent dat? Het betekent te weten, dat wij staan in een opdracht, dat wij Gods mede-arbeiders zijn, maar ook, dat het God is die de wasdom geeft. Het betekent, dat wij als mede-arbeiders onze verantwoordelijkheid kennen om naar Zijn Woord mee te werken aan de herschepping van Zijn aarde. Het betekent ook, dat wij de grenzen van ons vermogen weten te liggen in onze menselijke gebrekkigheid, die ons van al te fel oordelen en veroordelen zal terughouden.

En het betekent tenslotte, dat wij vol goede moed en hoop zijn, omdat wij weten, dat Hij het werk boven de mate van onze krachten voltooien zal.

Houden wij ons aan die beginselen? Ook in het dagelijks tumult van de politieke strijd? Willen wij werkelijk meewerken aan de herschepping van onze wereld? Het vernieuwend politiek inzicht, dat bij velen in de Unie leeft, heus niet alleen bij jongeren, is welkom in de Unie en wordt met vreugde begroet. Wij zullen allen tezamen, ouderen en jongeren, ons ten volle inzetten voor die nieuwe maatschappij, die wij willen. Wij hoeven elkaar niet tegen de schenen te schoppen. Laat dit soort radicalisme maar aan sommige andere, politieke partijen over.

Jongeren hebben de wijsheid niet in pacht, maar ouderen ook niet. Als wij de jongeren willen verstaan, blijkt, dat er zoveel positief geloof bij hen is, zoveel blijde levensverwachtingen, zoveel bereidheid om te werken aan een betere wereld. Wat dom, wat kortzichtig zou het zijn hen af te stoten, omdat zij in ons midden bezig zijn de Unie van de toekomst te bouwen. Ik bouw graag met hen mee.

Beginselvast

Zegt u niet, dat de Unie de Unie niet meer is. De Unie is de Unie wél, juist, heel typisch. Een open, een verdraagzame, een redelijke, een vernieuwende maar een beginselvaste partij. Een partij die vandaag ons volk meer te zeggen heeft dan ooit. Wat heeft zij te zeggen? Sommigen zijn druk bezig een karikatuur van ons te tekenen. Wij zouden maar één adagium kennen: gezag is gezag en als iemand wat anders wil, moet er op worden geslagen. Laat ik nog eens proberen te zeggen hoe het werkelijke beeld van de Unie is. Niet dat ik hopp de karikaturisten daarmee te bekeren. Maar wel om hun het excuus te ontnemen, dat zij niet anders wisten omdat wij nooit wat teruggezegd hadden.

De Christelijk-Historische Unie is van oordeel, dat de regels in onze samenleving er zijn om er ons aan te houden. Zij is van oordeel, dat tegen hen, die die regels overtreden moet worden opgetreden. Maar zij weet, dat géén gezag de moeite waard is in stand te blijven en dat géén regels kunnen worden gehandhaafd, die slechts uitdrukking zijn van een vreesachtige verstarring. Regels zijn er wel om nageleefd te worden, maar zij moeten ook aanvaard worden door de burgers. En zij worden slechts aanvaard als zij de uitdrukking zijn van wat wij gezamenlijk in onze tijd als juist ervaren. Dat betekent, dat zij de fundamentele waarden van onze samenleving moeten beschermen maar óók het nieuwe, dat zich aandient, gestalte geven.

Op talrijke terreinen is daarom voortdurend nieuwe wetgevende arbeid nodig.

Creatief zijn

De Christelijk-Historische Unie wil de crisis — die in velerlei opzicht onze samenleving teistert — dan ook in de eerste plaats te lijf met creative alternatieven, die de vernieuwing ruimte geven, maar het fundamentele bewaren. Het menselijker maken van onze maatschappij is daarbij de eerste taak.

Zeker ook een wetgevende taak. De verhouding binnen de onderneming, of breder gezegd, op de plaats waar wij werken, behoeven dringend verbetering. Daar, op de plaats waar de mens werkt, slijt hij nog altijd een groot deel van zijn leven.

Hoeveel frustratie, hoveel ergernis, hoeveel verdriet loopt hij daar dikwijls niet op? Nog vaak is de verhouding tussen hen, die leiding geven en hen die leiding ontvangen slecht, vol onbegrip. Nieuwe wetten, nieuwe regels kunnen daar veel aan veranderen. Democratisering in de onderneming, meer inspraak in het bestuur, democratisering van het onderwijs moeten plaatsvinden. Dit kabinet is daarmee begonnen. Het is een taak, die in 1971 niet is voltooid, die tusen 1971 en 1975 met grote kracht en energie moet worden voortgezet, maar die ook daarna steeds opnieuw zal moeten worden ter hand genomen.

Maar dan nog, als de regels zijn verbeterd en de wetten zijn vernieuwd, dan nog blijft er de verhouding tussen de mensen.

De gehele relatie tussen hem, die leiding moet geven en hem die onder die leiding moet functioneren, dient met veel grotere zorgvuldigheid te worden omgeven. Zeker, in een aantal bedrijven, in trainingscursussen wordt al veel gedaan. Toch: vindt de aanwijzing in een bedrijf van een chef of een voorman of een directeur vaak nog niet voornamelijk plaats vanuit de vraag of hij de vereiste technische of economische bekwaamheden heeft?

Speelt de vraag of hij met mensen kan omgaan, of hij de leiding kan geven, die ook op een natuurlijke wijze wordt aanvaard, wel altijd een voldoende grote rol? En moet bij dit alles ook niet de stem gehoord worden van hen die straks de leiding moeten aanvaarden?

Democratisering is een zaak van regels en wetgeving. Het is ook een zaak van mentaliteitsverandering. De Christelijk-Historische Unie wil én die wetten én die nieuwe mentaliteit, die de samenleving werkelijk menselijker kan maken.

Dat is geen zaak van pragmatisme. Dit soort arbeid, die nieuwe regels, maar ook een nieuwe geest wil scheppen, vereist beginselpolitiek. De Unie heeft grote kansen, maar ook een grote opdracht.

Maiden speech

CHJO-voorzitter

Folkert Boersma

Enkele punten uit de openingstoespraak van Folkert Boersma, voorzitter van de Christelijk-Historische Jongeren-Organisatie, op de najaarsconferentie op 10 oktober 1970 te Oud-Leusen (Ov.):

● Het lijkt zinvol stil te staan bij **de Christelijke Historische Unie.**
Wat is dat vandaag de dag voor partij en straks in de verkiezingen?

In de afgelopen drie jaar werd veel werk verzet binnen deze CHU: de organisatie werd aangepast en er kwam een nieuw Beginsel- en Politiek werkprogram tot stand. Het Politiek Werkprogram haakt in op de problemen van deze tijd. De CHJO heeft niets nagelaten het zover te krijgen.

Is hiermee nu ook het beeld van de Unie veranderd?

Ik betwijfel het!

Wat vinden wij van het nieuwe gezicht van de Unie bijvoorbeeld terug in de Kamerfracties? Nog onlangs, bij de behandeling van de wet op de Ondernemingsraad, was de CH-fractie niet te vinden voor een amendement van Goudzwaard, dat beoogde de ondernemingsraad eerder te betrekken bij fusieplannen.

Deze kleine stap dichter bij de democratisering van de onderneming kon de Tweede Kamerfractie van de CHU niet maken. Als deze fractieleden — ook op andere terreinen — het politiek werkprogram en de rapporten van de Achttien zó interpreteren dan herhalen wij onze twijfels over deze fractie. **Wil de Unie dan ook werkelijk een nieuw gezicht krijgen, dan moet zij zorgen, dat na de verkiezingen van volgend jaar een nieuwe fractie in de Tweede Kamer komt. De fractie willen wij „vernieuwd" noemen, wanneer — op zijn minst — de helft van het huidig aantal leden plaats maakt voor nieuwe.**

● Het kost de oppositie geen moeite ons in de behoudende hoek te schrijven of te praten. De lijsttrekker Udink belandde daar vrijwel onmiddellijk. **Wij zien in hem een man die een rol kan spelen in de Nederlandse politiek. Daarnaast weten wij, dat hij „deze tijd" aanvoelt en zich van daaruit weet te richten op de toekomst. Hij maakte dit laatste met name duidelijk op de voorjaarsconferentie en in de Landelijke Bestuursraad. Daarom heeft hij nu onze uitdrukkelijke steun. Wij vragen hem echter de draad van de voorjaarsconferentie en Landelijke Bestuursraad weer op te nemen. Een verkeerd beeld van hem schaadt de Unie. Als de Unie echter onder zijn leiding de „gezag en orde"-richting op zou gaan, dan is er de uitspraak van de CHJO over een negatief verkiezings-advies. Wij laten ons daarbij dan leiden door het beeld dat wij van de lijsttrekker en de CHU hebben en niet door dat „wat ervan gemaakt" wordt.**

● Er is nog de partij-vernieuwing, op breder plan: de samenwerking KVP, AR en CHU. Deze gaat steeds meer plaats vinden in een sfeer van „Samen sterk". De partijleiding heeft zich in alle stilte meester gemaakt van het gesprek tot samenwerking. Dit samenwerken of samengaan behoort **bezield te zijn van de uitdrukkelijke wil van christenen elkaar in de politiek te vinden en van de instelling af te kunnen zien van sektarische verschillen.** Zo zou onder partijvorming ook meteen „een nieuw vuur" gestookt kunnen worden. Dat lijkt nu uitgesloten. Het is nog slechts een kwestie van organisatie en politiek afstemmen op elkaar. Wie wenst zich een pakket van „drie in één" in plaats van die ene nieuwe christelijke volkspartij, met **een kritische inslag en een bewogenheid voor allen die in deze tijd, in dit land** en **in deze wereld niet kunnen ademen of leven.**

Laat men goed weten dat welke partij dan ook slechts toekomst heeft als zij de jeugd aanspreekt. Op die gronden heeft de Unie al geen toekomst meer; een soort pakket van drie van datzelfde allure heeft dat evenmin.

● **Hoe gaan wij nu naar de verkiezingen van '71?** Het doet verdacht aan — en dat kunt u plaatsen in de sfeer van de voorgaande opmerkingen — dat velen in de confessionele partijen reeds nu suggereren, dat de enig mogelijke regeringspartner zou zijn de VVD.

Dit is een kwalijk suggereren. Het wapen daarbij is de wanorde bij de PvdA. We hebben steeds gesteld: We moeten de programma's vergelijken en vervolgens kiezen. Maar achter een programma kan een mentaliteit schuil gaan, die een partij in deze tijd van drang naar en noodzaak van vernieuwing ongeschikt maakt voor een regeringstaak. Een partij die zich schrap zet tegen vernieuwing, reken ik daartoe en daarbij valt de verdenking waarachtig eerder op de VVD dan op de PvdA.

Men zal mijn gedachtengang onrealistisch noemen. Laat ik hierop dit zeggen: Met realisme alleen bouwt men geen toekomst op; daarbij is ook een idealisme nodig en durf risico's te aanvaarden, die het inslaan van nieuwe wegen met zich brengen. Wij zullen in het komende jaar de ontwikkelingen en het positie kiezen nauwgezet volgen.

● Er is dan nog een zaak die binnen de confessionele partijen de verkeerde richting in schijnt te gaan; de kwestie van de zedenwetgeving: pornografie, abortus enz...

De eigen verantwoordelijkheid van mensen in onze samenleving verdraagt geen betutteling rond deze zaken. Het schijnheilig gepraat over de zeden moet de frustraties, die daarover bestaan, camoufleren.

Met levensechte seksuele opvoeding in de gezinnen en zonodig op de scholen wordt deze samenleving een betere dienst bewezen. Wellicht zal men zich die noodzaak te meer bewust worden, wanneer de pornografie vrij is en de filmcensuur afgeschaft.

Ik heb geen woorden voor de wijze waarop sommige christenen het vraagstuk van de homofilie benaderen. De liefdeloosheid, die daarbij betracht wordt, kan niet door het evangelie geïnspireerd zijn.

● Al weer enige tijd geleden bracht dr. L. de Jong onze defensie ter sprake. Met een eenzijdige ontwapening of het opheffen van het NAVO-bondgenootschap lijkt de vrede niet gediend. Maar ik vraag mij evenzo af, of die vrede wel gediend is met een forse verhoging van het defensie-budget. Is een uitbreiding van het defensie-apparaat — ook al lijkt die noodzakelijk — een bijdrage aan de vrede en veiligheid in West-Europa? Ik betwijfel dit; elke uitbreiding brengt ons verder af van de gewenste ontmanteling van wapensystemen en dit geluid krijgt in de nu gaande discussie bijna geen aandacht.

Een klagen over geldgebrek voor de huidige defensie-inspanning wordt eerst geloofwaardig wanneer men het defensie-apparaat op zodanige wijze weet te organiseren, dat het aureool van verveling en verspilling plaats maakt voor dat van doelmatigheid.

● De zaak van de werkende jeugd „wordt nu aangepakt" hoort men steeds meer. Dat is wel juist; maar het probleem is eerst opgelost wanneer er geen werkende jeugd meer bestaat. In de jeugdnota die de CHJO dit jaar het licht heeft doen zien, pleiten wij voor een leer- en vormingsplicht van totaal 12 jaren.

Onze maatschappij moet op het gebied van onderwijs die kansen geven, dat elk kind zich zodanig kan ontwikkelen dat het tenslotte die plaats in de maatschappij vindt, die maximale ontplooiing en levensgeluk geven. In die richting moeten wij werken.

Leuke ideeën voor propaganda zijn welkom!

Geef deze eens door aan 't Uniebureau

Wassenaarseweg 7, Den Haag

Fractievoorzitter J. T. Mellema

„Pure machtshandhaving is de C.H.U. vreemd"

De christelijk-historische fractievoorzitter in de Tweede Kamer, de heer J. T. Mellema, heeft dinsdag j.l., bij het algemene politieke debat tussen Regering en Kamer, de suggestie ontzenuwd, dat de top van de CHU een pleitbezorger zou zijn voor het ongenuanceerd handhaven van de openbare orde. „Pure machtshandhaving is de CHU vreemd", aldus de heer Mellema. Hij toonde aan, de hand van het nieuwe beginselprogram van de Unie aan, dat de CHU zich altijd heeft geïdentificeerd met verdraagzaamheid, ook nu.

„De Unie", aldus de heer Mellema, „is wars van zgn. „sterke mannen", leiders, laat staan van een kolonelsregime." Volgens de christelijk-historische fractievoorzitter is met het uitspreken van de opvatting over de gezagsverhoudingen beoogd een onderstreping van de functie van de overheid om recht en orde te handhaven. „Wanneer de buitenwacht in plaats van recht, macht leest, dan is dat een fundamentele fout. Het gaat bij ons immers om de autoriteit en niet om de majoriteit. Iedere suggestie, dat wij via de macht anderen onze wil zouden willen opleggen, is dan ook een miskenning van het wezen van de CHU."

Op de algemene jaarvergadering van de CHU in Rotterdam zei de heer Mellema, dat tolerantie in onze samenleving een vereiste is, en hij voegde daaraan toe, dat tolerantie, die niet duidelijk is genormeerd, tot chaos kán leiden.
Bij het kamerdebat verduidelijkte de heer Mellema zijn stellingen: „Een maatschappij pleegt niet zo gauw zelfmoord, omdat ze niet gespeend is van een drang naar zelfbehoud, maar ze moet niet ten prooi vallen aan geweld en chaos. Geweld moge op zichzelf steriel zijn, maar wanneer het wordt uitgeoefend tegen recht en orde, waarop de beschaving en de vrijheid zijn gebaseerd, dan is het wezenlijk misdadig. de overheid heeft de plicht beiden te beschermen.
De vraag blijft bestaan: Wat is recht, wat is gerechtvaardigd?" Naar de mening van de christelijk-historische fractievoorzitter is deze vraag voortdurend in het parlement aan de orde. Ze wordt jaar na jaar aangevuld of gewijzigd. Want een evoluerende samenleving doet telkens opnieuw nieuwe onrechtvaardigheden ontstaan. De wetgever heeft tot taak zich daarop steeds opnieuw te bezinnen.
„Omdat de begrippen recht en orde voortdurend ter discussie staan en de meningen daarover zich sneller wijzigen dan in het verleden, is het meer dan ooit nodig de burger mee te delen, waarom en hoe beslissingen worden genomen. De burgr van vandaag heeft door zijn groeiende **mondigheid** meer inzicht nodig dan in het verleden. Hij heeft ook meer voorlichting nodig en daaraan ontbreekt in de huidige tijd nog wel het één en ander. Hij wil weten waarom iets wel en waarom iets niet kan."

Voorlichting

Sprekende over de voorlichting en de openbaarheid van het bestuur stelde de heer Mellema de vraag, of het niet tijd wordt om deze aparte problematiek erkenning te geven door een staatssecretaris aan de premier toe te voegen, die deze problematiek behartigt en de voorlichtingsdiensten van de verschillende departementen coördineert. „Over de departementale indeling wordt er bij iedere kabinetsformatie gediscussieerd en ook de laatste jaren is er enige wijziging in aangebracht. Toch is de globale indeling zo'n 100 jaar oud. Wanneer we bedenken, dat gedurende die tijd zowel de maatschappij als de taak van de overheid ingrijpend zijn veranderd, is de vraag gewettigd of de huidige verdeling van overheidstaken over de bestaande departementen nog wel aan de eisen van deze tijd beantwoordt", aldus de heer Mellema.
Nader op deze kwestie ingaande zei de voorzitter van de christelijk-historische kamerfractie, dat het aantal ministers en staatssecretarissen niet telkens belangrijk uitgebreid kan worden. „Toch zal er iets moeten gaan gebeuren. Van onze kant is de wens uitgesproken bijzondere aandacht te schenken aan het wetenschapsbeleid. Ook de milieuhygiëne neemt een steeds centralere plaats in in onze maatschappij."
De heer Mellema herinnerde aan de levende wensen om aparte bewindslieden voor de milieu-hygiëne, de bestuurs-problematiek en de politie. „Deze opmerkingen betekenen niet, dat ik nu al een pleidooi zou willen voeren voor een 4 of 5-tal nieuwe bestuursposten, maar wel, dat ik van mening ben, dat de volgende kabinetsformateur aan deze facetten aandacht moet besteden."

Politie

De heer Mellema kwam in zijn betoog terug op zijn interventie in het „Amsterdamdebat" over de politie. „Ik meen, dat er één nationaal politie-apparaat nodig is, dat verdeeld is in verschillende regionale eenheden, corresponderende met een minimum aantal inwoners van ongever 300.000. Deze eenheden moeten een zekere zelfstandigheid hebben op het gebied van het beheer. Onder beheer versta ik dan de zorg voor de aanwezigheid en instandhouding van het politie-apparaat, de zorg voor de paraatheid en de zorg voor de geestelijke en stoffelijke belangen van het personeel. Ik vind essentieel, dat de executieve bevoegdheid bij de lagere autonome gemeentbesturen blijft, maar dat het beheer wordt gewijzigd."
De laatste dagen is er, volgens de heer Mellema, ook en confrontatie met een andere kant van het politievraagstuk. „Terecht maakt men van politiezijde de Kamer het verwijt, dat wij niets doen wanneer zij bij hun optreden in het nauw komen. Ik acht het noodzakelijk om er geen misverstand over te laten bestaan, dat we achter de agent in de uitoefening van zijn beroep staan en het hem mogelijk willen maken dit beroep uit te oefenen!"

Niet onbelangrijke bijdrage

De heer Mellema zei zich gelukkig te prijzen, dat de noodzaak om aan de vernieuwingsdrang gestalte te geven, in het nieuwe CH-program doorklinkt. „In de inleiding van het politieke werkprogram wordt gesteld, dat alle maatregelen erop gericht moeten zijn, dat de mens individueel en in groepsverband zich kan ontplooien overeenkomstig zijn mogelijkheden in zijn opdracht. Dat moet leiden tot het dragen van verantwoordelijkheid, tot meespreken en tot meebesturen. Anders gezegd — en ik dacht, dat dat een gemeenschappelijk uitgangspunt van AR, de KVP en CHU is, dat het gehele overheidsbeleid het karakter zal moeten dragen van een welzijnsbeleid, waarin de economische groei, wetenschappelijke kennis en technische vooruitgang dienstbaar zijn gemaakt aan het welzijn — geestelijk en lichamelijk — van alle mensen, hier en overal! In dit licht bezien heeft dit kabinet een niet onbelangrijke bijdrage geleverd aan de verwezenlijking van deze politieke doelstelling.

Enkele facetten, die bij het beoordelen van het kabinetsbeleid direct in het oog springen zijn, volgens de heer Mellema: de structuur van de onderneming, de democratisering van het onderwijs, de steun aan landen in ontwikkeling, de wetgeving op het terrein van de milieuhygiëne, en het werkgelegenheidsbeleid.
Bij de beoordeling van het gevoerde beleid zijn er naast de vele positieve punten, volgens de heer Mellema, vanzelfsprekend ook delen van het beleid, waarvan hij moest zeggen, dat ze niet aan zijn verwachtingen hebben voldaan. „Eén van de belangrijkste onderdelen, waarin ik teleurgesteld ben, is het beleid t.a.v. het noorden van het land. Ik mis een werkelijk krachtig spreidingsbeleid. De migratiebalans is nog steeds negatief."

Landbouw

In zijn eerste reactie op de Troonrede had de heer Mellema in zijn commentaar gezegd, dat hij de passage over de landbouw beneden de maat vond. Bij het politieke debat in de Kamer voegde hij daaraan toe: „Er zijn verschillende delen van het land en meerdere bdrijfstypen, waar het inkomen in de landbouw niet bevredigend is. Er is een grote mate van onzekerheid en onrust en uit de Troonrede blijkt daarvan in het geheel niets.
De landbouw — maar dat geldt evenzeer voor de middenstand — is een bedrijfstak, die niet zoals velen denken achteraan komt, maar voorop loopt. Wij leven in een tijd, waarin sprake is van een fundamentele aanval op de produktiestructuur en de produktie-enheid. Aangezien in de landbouw, onderneming en ondernemer doorgaans in één persoon verenigd zijn, is hier de wijziging van de structuur menselijk, het meest schrijnend.
De landbouw heeft zich door middel van vele offers omgevormd van een arbeidsintensief tot een kapitaalintensief bedrijf en is in en situatie terecht gekomen, waarbij de problemen niet meer per bedrijf kunnen worden opgevangen. Welbewust heeft de landbouw de Europese integratie bepleit. Zij is daarbij andere bedrijfstakken voorgegaan. Het prijsbeleid heeft ze aan Brussel overgedragen in het vertrouwen, dat er tijdig een structuurbeleid zou zijn. De prijzen zijn bevroren. De Europese Commissie acht zich niet in staat voorstellen te doen zolang de Raad van Ministers niet aangeeft hoe de structurele en sociale ontwikkeling van de landbouw moet zijn, en de boer ploegt machteloos en moedeloos voort!
De geringe waarde van appel en ei is jammer genoeg vandaag niet alleen een spreekwoordelijk begrip!"
De heer Mellema zei graag in het antwoord van premier De Jong te horen, hoe zijn ambtgenoot van Landbouw de huidige „Brusselse Kermis" beoordeelt.
Tegen de achtergrond van de genoemde moeilijkheden, waarin landbouw en middenstand en de zelfstandige ondernemers in het bijzonder, zich bevinden, verheugde het de christelijk-historische fractie, dat het kabinet besloten heeft nog tijdens deze kabinetsperiode in de fiscale sfeer maatregelen ten behoeve van de zelfstandigen te treffen, zo bleek uit het betoog van de heer Mellema.

Oordeel

De heer Mellema sprak uit, dat een aantal andere fiscale voorstellen, welke bij de Kamer zijn ingediend, bij zijn fractie op belangrijke bezwaren stuit: het voorstel tot wijziging van de fiscale positie van de eigenaar/zelfbewoner, de regeling van de buitengewone lasten, de belastingverzwaringen, welke aan grote groepen van werknemers worden opgelegd door de voorgestelde wijziging van de aftrek van reiskosten en het voorstel tot rentebetaling over belastingaanslagen. „Het is te verwachten, dat wij zullen trachten door amendering hierin wijziging te brengen."
Meer waardering heeft de christelijk-historische fractie voor de aangekondigde verdere verlaging van de leerlingenschaal, het verbeteren van de positie van de werkende jongeren, en de verhoging van het woningcontingent met 2.000 woningen. Wanneer de regering absolute voorrang wil geven aan de volkswoningbouw en bouwwerken in de sectoren nijverheid, handel en verkeer wil temporiseren in bepaalde delen van het land, dan kunnen wij daar in principe wel mee akkoord gaan", aldus de heer Mellema.
Hij zei van mening te zijn, dat afremming niet mag gelden in de gezondheidssector. Uitbreiding van het aantal bedden met name in de sector van de verpleegtehuizen voor lichamelijk en geestelijk gehandicapten, waar nog een ernstig tekort is, is van even groot belang als de woningbouw!

Klapstuk

Het klapstuk van de Troonrede, het zgn. „afkoelingspakket", besprekende, maakte de heer Mellema allereerst enkele opmerkingen over wat de fiscalisten de „wiebeltax" noemen. „De Sociaal-Economische Raad noemt in zijn advies het voornemen van de regering juist, omdat zij met de conjuncturele hantering van de belastingtarieven, het politieke instrumentarium in de conjunctuurpolitiek versterkt. We zijn het met die benadering eens. Nationale conjunctuurpolitiek is in de huidige samenleving bijzonder moeilijk, omdat de invloed van het buitenland zo bijzonder groot is. De ervaring heeft verder geleerd, dat de timing in een conjunctuurbeleid op zichzelf al vreselijk moeilijk is en dat bovendien onze instrumnten, die we tot nu toe hanteerden, er niet beter op zijn geworden.
In zijn nieuwjaarsrede, die door de huidige voorzitter van de SER is gecultiveerd tot een veredelde troonrede op sociaal-economisch terrein, heeft de heer De Pous hier reeds uitvoerig op gewezen. Hij stelt nl., dat in het huidige tijdsgewricht de verhouding tussen globaal en gedetailleerd ingrijpen in het geding is. Zijn betoog bevat een pleidooi voor dat globale ingrijpen, en in

Het staat

DE NEDERLANDSE MILITAIREN

vrij zich te organiseren in een belangenvereniging. De Nationale Christen Onderofficieren Vereniging (N.C.O.O.V.) is de enig militaire belangenvereniging, welke is aangesloten bij een vakcentrale: het Christelijk Nationaal Vakverbond.

Het lidmaatschap van de vereniging staat niet alleen open voor onderofficieren en oud-onderofficieren.

Volwaardig lid kunnen zijn ALLE beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant, alsmede militairen in opleiding tot onderofficier.

De enige voorwaarde, welke voor het lidmaatschap wordt gesteld, is dat moet worden ingestemd met artikelen 2 en 3 van de statuten.

Daarover zal in het volgende nummer van „De Nederlander" op dezelfde wijze, dus per advertentie, uitvoeriger informatie worden verstrekt.

Wie meer wil weten van de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur van de vereniging, Lange Gracht 11 te Amersfoort.

dát licht bezien past een conjuncturele hantering van de belastingtarieven als een nieuw instrument. Wij zijn het daarmee eens", aldus de voorzitter van de christelijk-historische fractie. Hij zei met regering en SER dit conjunctuurinstrument onder hetzelfde beding van de SER te aanvaarden, nl. dat hieruit geen structurele verhoging van de overheidsuitgaven mogen resulteren!
„Wij vinden het juist, dat de regering de omzetbelasting van deze verhoging dit jaar uitsluit."
De heer Mellema zei, dat zijn fractie op dit moment nog geen oordeel uitspreekt over de vraag, of de indirecte belastingen al of niet volledig in het stelsel van de conjuncturele variaties van de belastingtarieven moeten worden betrokken. Daarnaast doet het ontbreken van de preventieve parlementaire controle de fractie aarzelen de gevraagde algemene machtiging dit najaar al te verlenen.

„Wij vinden, dat er een nadere studie over deze materie nodig is. Het komt ons voor, dat het de voorkeur verdient de verhoging van een aantal belastingtarieven per 1 januari 1970 door middel van een incidenteel wetsontwerp te realiseren."

De heer Mellema schortte zijn oordeel op over de loonpauze, in verband met het aan de SER gevraagde advies.
Het had hem verheugd, dat de regering naast de aanvrage over artikel 10 van de loonwet (de loonpauze) ook aan de SER een advies heeft gevraagd over de werking van de totale loonwet.

Buitenlands beleid

In de internationale politiek blijven wij, aldus de heer Mellema, leven tussen hoop en vrees. „De hoop op een betere, rechtvaardiger en veiliger internationale samenleving en de vrees voor een escalatie van lole conflicten. Ons beleid zal erop gericht moeten blijven de krachten van de hoop, waar mogelijk, met volharding en fantasie te steunen."
De heer Mellema merkte op, dat Nederland op het terrein van de ontwikkelingshulp dit streven metterdaad heeft waargemaakt. Hij voegde er aan toe, dat de CHU van mening is, „dat wij er daarmee nog niet zijn". In haar programma voor de komende periode heeft de Unie aan de ontwikkelingshulp opnieuw een grote prioriteit verleend, zo merkte de CH-woordvoerder op.
Er zijn, volgens de heer Mellema, in de internationale politiek, en met name ook in de Oost-West verhouding, zowel bemoedigende als teleurstellende ontwikkelingen. De besprekingen over de beperking van de strategische wapens, de SALT, vond hij een hoopgevend teken van het besef bij de grootmachten, dat een kernoorlog geen enkele oplossing kan bieden voor welk conflict dan ook. Ook het ontwapeningsoverleg in Genève noemde de heer Mellema, al zijn de resultaten uiterst mager, een teken van een begin van welwillendheid.
Hij waardeerde het, dat de Nederlandse regering zowel in het Geneefse ontwapeningsoverleg als in de ontwikkeling van de politieke verhouding tussen Oost en West een zeer actieve rol speelt.
Belangrijk achtte de heer Mellema de totstandkoming van het niet-aanvalsverdrag tussen Bonn en Moskou, ook al besefte hij, dat daarmee pas een begin is gemaakt met het scheppen van een beter klimaat tussen beide landen en dat dit begin pas werkelijk hoopvol wordt, wanneer ook inzake West-Berlijn een bevredigende regeling tot stand komt, m.a.w. dat er werkelijk een gat komt in de muur, die thans twee werelden scheidt.
„Intussen blijven er volop spanningen en conflicten bestaan. Wij denken aan Vietnam, aan de woelingen in de derde wereld en aan de uiterst explosieve situatie in het Midden-Oosten. Vooral die situatie benauwt ons ten zeerste en we zouden er dan ook bij de regering op willen aandringen, dat ze al haar invloed op de desbetreffende regeringen in het Midden-Oosten uitoefent om het voor drie maanden gesloten verdrag van het staakt-het-vuren te verlengen. Het is ondanks begrijpelijke aarzelingen van Israelische zijde, op dit moment o.i. de beste wg om tot onderhandelingen te komen. De hoop, dat dit vroeg of laat toch nog een oplossing van het probleem oplevert, is met de dood van Nasser vooralsnog niet verdwenen."
Zolang nog moet worden geleefd met slechts de hoop op betere internationale tijden, zolang met Oost-Europa nog geen veilige afspraken zijn gemaakt en de VN niet in staat zijn de vrede en veiligheid van haar leden te garanderen, is en blijft de NATO de hoeksteen van onze veiligheid, aldus de heer Mellema.
„Het is in dit bondgenootschap, dus in overleg met onze partners, dat wij ook voor de nabije toekomst de omvang van onze bijdrage voor de gemeenschappelijke defensie moeten vaststellen en daarvoor opkomen. Daarnaast zal opnieuw moeten worden nagegaan welke structuur de doelmatigste is voor de best mogelijke besteding van onze defensiegelden. Het komt mij voor, dat het één van de eerste taken van de nieuwe regering moet zijn op korte termijn met en nieuwe planning te komen op grond waarvan de Nederlandse defensiebijdrage in de komende jaren kan worden vastgesteld."

In eigen land

Aan het slot van zijn betoog zei de heer Mellema over de **partij-politieke** verhoudingen in eigen land het volgende: „De algemene onrust is in de jaren na de kamerverkiezingen van 1967 blijven bestaan. Van een duidelijke vernieuwing in het politieke patroon, laat staan van vereenvoudiging, is geen sprake. Toch dacht ik, dat er wel een conclusie valt te trekken, nl.: Het politieke onbehagen duurt nog steeds voort; nieuwe partijen worden nog steeds opgericht, hoewel tot nu toe nieuwe partijvorming niet succesvol is geweest.
Het is m.i. duidelijk, dat bij de verkiezingen in 1971 slechts een beperkt aantal partijen van wezenlijk belang zullen zijn. Van deze zullen ARP, KVP en CHU zo goed als zeker met één kernprogram met daarnaast hun eigen afzonderlijke gedetailleerde programs, de verkiezingen ingaan.
Mijn aanvankelijk veel gehoonde stelling „Samen uit — Samen thuis" is bezig realiteit te worden. De grote waarde van de gesprekken in de 18 en daarna is, dat veel van de onderlinge misverstanden nu zijn verdwenen. De samenwerking is niet meer weg te denken en de tijd lijkt mij niet ver meer, dat landelijk kan wat in Friesland bij de Statenverkiezingen reeds heeft plaatsgevonden.
Een toekomstige regering zal niet denkbaar zijn zonder de steun van deze 3 partijen. In dat licht bezien, is het vreemd, dat de PvdA zich nog steeds tot de KVP afzonderlijk wendt. Onbegrijpelijk is het, dat D'66 meent in staat te zijn die samenwerking te doorkruisen. De socialisten hebben in de afgelopen jaren een zeer felle onderlinge discussie gevoerd, die de muren van de partij heeft doen trillen. De verscheidenheid van mening binnen de partij is geen enkele politieke partij vreemd. Belangrijk is, of men die discussie met een grote eensgezindheid eindigt of dat de verdeeldheid blijft. Het leek er aanvankelijk op, dat de PvdA in die discussie zou blijven steken, maar de laatste tijd komt er weer enige lijn in. Wij volgen die ontwikkeling met belangstelling! De aanwijzing van de heer Den Uyl als algemeen lijstaanvoerder beoordelen wij positief.
De programmatische opstelling voor de verkiezingen zal bijzonder belangrijk blijken voor hetgeen er in de toekomst mogelijk is. Tot nu toe wijst niets erop, dat de partij bezig is zich uit haar vrijwillige ballingschap te bevrijden. Nog steeds probeert de PvdA anderen een keuze op te dringen en vergeet daarbij, dat zij zelf moet kiezen.
Wij wachten af!
De liberalen zijn op nieuwe wegen! Op grond van de thans gepubliceerde stukken moet worden vastgesteld, dat de VVD op enkele punten duidelijk van ons afstaat. Ik denk aan de volstrekte afwijzing van iedere wijziging van het kiesstelsel, aan de paragraaf 13 handelende over de zedelijkheidswetgeving en het voornemen een initiatief-ontwerp over het roulettespel in te dienen!
Op dit moment is iedere partij bezig zijn eigen stellingen nader te preciseren. Van de ontwikkeling is één ding duidelijk, dat „de 18" stap voor stap voortgaat. De CHU steunt die ontwikkeling van harte. Ze zal met haar eigen inbreng aan die samenwerkingvoortbouwen, maar ze zal daarbij haar eigen taak niet vergeten", aldus de heer Mellema.

H. L.

STIJGENDE OMZET !
Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:
Stroomberg's
Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.
Belt o eens voor offerte of proefbestelling · Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

IR. BUREAU
FA. L. AAFTINK & ZN.
CENTRALE
VERWARMINGSTECHNIEK
ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

Mabuwat n.v.
ZWIJNDRECHT
* UTILITEITSBOUW
* GEWAPEND BETONBOUW
* GRONDWERKEN
TELEFOON 01850 · 27866

Onderzoeken naar gezondheidsbeleid voor mens en milieu

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid dr. R. J. H. Kruisinga, heeft ten behoeve van het Instituut voor Toepassing van Atoomenergie in de Landbouw te Wageningen gelden beschikbaar gesteld om met betrekking tot het gezondheidsbeleid voor mens en milieu de volgende studies te verrichten.

1. Radio-biologische en genetische studies op insecten;
2. Microbiologische- en andere „wholesomeness" studies van bestraald voedsel;
3. Nucleaire technieken en bodembesmetting.

Radio-biologische en genetische studies op insekten: De staatssecretaris acht het een gezondheidsbelang van de eerste orde, dat de toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen sterk wordt ingeperkt.
Het onderzoek bevat een verdere uitwerking van de bestrijding van plagen met technieken, waarbij de toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen kan worden vermeden.

Microbiologische- en andere studies van bestraald voedsel: Het onderzoek heeft mede ten doel om in het kader van het gezondheidsbeleid de toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen te verminderen en voorts de ziekte veroorzakende stoffen in het voedsel te verminderen.
Het onderzoek bevat twee bestanddelen, nl. de vergelijking van bestraald voedsel en hetzelfde voedsel geconserveerd door een andere bekende methode en de proeven met dwergvarkens gebaseerd op een menselijk dieet.
Dr. Kruisinga heeft opdracht gegeven het onderzoek in samenwerking met het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid te Bilthoven uit te voeren.

Nucleaire technieken en bodembesmetting: In het kader van het gzondheidsbeleid van mens en milieu heeft de zorg voor de verontreiniging van water (oppervlaktewater en irrigatiewater), alsmede de zuivering van afvalwater een hoge prioriteit.
Het kwikgehalte van het oppervlaktewater en de verontreiniging van irrigatiewater afkomstig van kerncentrales, alsmede het probleem van de fosfaten bij de zuivering van afvalwater, zijn research-elementen die dringend nader onderzoek vereisen.
Hiertoe is door de staatssecrtaris onderzoek opgedragen betreffende het gedrag van organische kwikverbindingen in de bodem, alsmede het transport en de accumulatie van fosfaat in de bodem.

Staatssecretaris Kruisinga:

Internationale strijd om goed drinkwater komt op gang

De staatssecretaris van Volksgezondheid dr. R. J. H. Kruisinga heeft ter gelegenheid van de opening van de Aquatech-tentoonstelling en het daaraan verbonden congres op 13 oktober 1970 te Amsterdam een rede gehouden waaraan wij het volgende ontlenen:

De gezondheid van de mens is volstrekt afhankelijk van de beschikbaarheid en aanwezigheid van water, waarvan de samenstelling geen bedreiging vormt. De zorg voor het water is geen recente aangelegenheid.

In het bijbelboek Prediker wordt koning Salomo, die omstreeks 1000 jaren voor Christus leefde, sprekend ingevoerd. Hier memoreert deze monarch, dat hij grote werken tot stand heeft gebracht.

Hij stelt volgens de woorden van onze bijbelvertalers, dat hij vijvers, bestemd voor de irrigatie van bomen (N.B. Prediker II, 6), heeft tot stand gebracht. Hij zegt: „Ik groef watervijvers om daaruit een bos met jonge bomen te bevloeien."

Archeologische onderzoekingen hebben aangetoond, dat deze vijvers dienen te worden aangemerkt als reservoirs. Er zijn drie van deze reservoirs aangetroffen. Deze hadden een diepte van 8-19 m.

Zij voorzagen tevens, door middel van dichte leidingen, die ten dele als tunnels waren uitgevoerd, de stad Jeruzalem van water.

Dit oude voorbeeld toont aan, dat de techniek van de watervoorziening, wat haar wezenlijke kenmerken aangaat, niet veranderd is.

Dat hangt samen met een aspect, waarop ik de aandacht zou willen vestigen.

In de loop der eeuwen zijn tal van nieuwe produkten verschenen. Er zijn bepaalde produkten wat hun herkomst aangaat geheel veranderd. Men denke bijvoorbeeld aan de energievoorziening. In het jongste verleden zijn bepaalde krachtbronnen geheel verdwenen en vervangen door andere. Het water ontlenen wij echter nog steeds aan zijn natuurlijke kringloop. We ontlenen ze aan de stof, die door de aquaducten van Salomo werd vervoerd. Het was dezelfde als die nu door moderne leidingen worden getransporteerd.

In landen, waar geen watertekort is, is het dan ook doorgaans niet het water, zoals de natuur het biedt, dat zorgen baart. Het zijn de menselijke werken en menselijke handelingen, die het water ongezond maken. Het zijn menselijke handelingen die de bruikbaarheid ervan in gevaar brengen. De industriële ontwikkeling en de zogenaamd toegenomen welvaart hebben niet enkel gunstige gevolgen.

Elders heb ik er menigmaal op gewezen, dat de zienswijze, die de welvaart bepaald acht door omvang van de nationale produktie of het nationaal inkomen, aan zeer belangrijke realiteiten voorbijgaat. Deze gaat voorbij aan de kwalitatieve aspecten van de welvaart.

Strijd om goed water

Er zijn factoren, die van het grootste belang zijn in het menselijk levensmilieu. Factoren niet of moeilijk te kwantificeren. Factoren desondanks van overwegende betekenis voor het menselijk welzijn, voor de menselijke welvaart. Het zijn juist die factoren, die van levensgeluk, die bedreigd worden door de vervuiling van water, bodem en lucht en de vervuiling van ons geestelijk milieu.

Het is dan ook een gelukkige omstandigheid, dat nu vrijwel overal in de wereld tegen deze milieuverontreiniging protesten rijzen en de strijd wordt aangebonden.

Dat er eindelijk alom naar wordt gestreefd om aan de mens het water en daarmee de daaraan verbonden gezondheid die hij behoeft, in goede staat te brengen.

De strijd voor de bescherming van het water is nog niet gewonnen. Dat blijkt ook uit al de programma's, die op dit gebied internationaal en nationaal zijn opgesteld. Dat was volstrekt noodzakelijk.

In dit verband zou ik willen wijzen op het tienjarenplan voor de milieuhygiëne van de Wereldgezondheidsorganisatie.

Dat programma heeft betrekking op de periode tussen 1969 en 1981. De bestrijding van waterverontreiniging vormt een belangrijk onderdeel.

Ik wijs op de bilaterale wetenschappelijke samenwerking met West-Duitsland op dit gebied. Die samenwerking is volstrekt noodzakelijk. Dit overleg leidde tot instelling van werkgroepen, wier taak onder meer betrekking heeft op de bescherming van water tegen radio-activiteit en op wateranalyse.

In het kader van die samenwerking moet ook gewezen worden op het geregelde onderzoek door het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid betreffende de verontreiniging van water door giftige zware metalen en door bestrijdingsmiddelen. Endosulfan heeft helaas daarbij vermaardheid gekregen.

Ook de basisplannen voor de toekomstige watervoorziening, voorbereid door het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening, zijn aan te merken als een onderdeel van de maatregelen, volstrekt noodzakelijk om de beschikbaarheid van goed water mogelijk te maken.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal heb ik mededeling gedaan van de met deze plannen samenhangende speurwerk-activiteiten. Die spelen zich af op verscheidene gebieden.

Ze spelen zich af op het virologisch toxicologisch onderzoek van oppervlaktewater, op het organische stof-onderzoek van oppervlaktewater, op de limnologie, op de ontzouting, op de kunstmatige infiltratie in de bodem, op de filtratie en coagulatie, op de geohydrologie, op de contructie en de distributie.

Ik acht het een gelukkige omstandigheid, dat de Vereniging van Exploitanten van Waterleidingbedrijven bereid is om op een aantal gebieden in samenwerking met het Rijk speurwerk te verrichten.

ZO denk ik er over

CHJO en CHU

Met verontrusting las ik in de landelijke pers, dat de door de CHU gekozen lijsttrekker voor de kamerverkiezingen van 1971, drs. B. J. Udink, op de najaarsconferentie van de CHJO, vanuit die groep werd „bedreigd" met een negatief verkiezingsadvies, als hij zijn „gezag en orde"-richting zou handhaven.

Aannemende, dat één en ander in de pers juist is overgekomen, vind ik dit een verontrustende zaak. Van een voorzitter van de Christelijk-Historische Jongeren-Organisatie, die zijn taak, maar ook zijn plaats in de CHU verstaat, had men dacht ik iets anders en positiever mogen verwachten!

Het is toch warempel niet zo, dat zij alleen de dienst uitmaken, maar opgenomen zijn in een Unie, waar diverse stromingen verenigd zijn. Als men dan een maand nadat de lijsttrekker is aangewezen en nog maanden van de verkiezingen verwijderd, al begint de positie van die lijsttrekker te ondergraven, de helft van onze kamerleden al bij voorbaat wil vervangen, dacht ik, dat zij de CHU een bijzonder slechte dienst bewijzen.

Het samenstellen van de nieuwe lijst van leden voor onze Tweede Kamer zal op de daartoe geëigende wijze plaats vinden. Wij mogen toch op zijn minst verwachten, dat ook de jongeren zich met hun inbreng voorafdaar volledig achter zullen stellen.

Het gesprokene in de najaarsconferentie maakt op mij de indruk, dat men aan de goede bedoelingen van deze jongeren op zijn minst moet gaan twijfelen. Dat zou te betreuren zijn, omdat dit — dacht ik —

Vervolg op pagina 7

Zelfstandigenaftrek

andere naam voor beperkt herstel investeringsaftrek

door D. Rebel

Het wetsontwerp tot wijziging van de inkomstenbelasting en loonbelasting houdt ook de invoering van een zogenaamde zelfstandigenaftrek in, letterlijk: „Bij het bepalen van de in een kalenderjaar genoten winst wordt een zelfstandigenaftrek toegepast van tien percent van het bedrag, dat in dat jaar is geïnvesteerd in bedrijfsmiddelen, mits dat bedrag meer beloopt dan f 2.000."

In de memorie van toelichting zeggen de betreffende bewindslieden ,dat het hier gaat om een maatregel die zich in bepaalde opzichten op wijder terrein beweegt dan dat van de uitsluitend op beginselen van een verantwoorde lastenverdeling gegronde belastingheffing. De financiële problematiek van de zelfstandigen ligt in het bijzonder bij die categorieën ondernemers die voor de instandhouding van hun onderneming en voor de groei — noodzakelijk om met de maatschappelijke ontwikkeling in de pas te blijven — genoopt zijn tot relatief belangrijke investeringen. Voor grote groepen zelfstandigen neemt door de noodzaak van schaalvergroting en — in het bijzonder voor de landbouw — mechanisatie de omvang van de problematiek toe."

De regering ziet dus in, dat de belastingdruk voor winkeliers, agrariërs en andere zelfstandigen te groot geworden is. De druk op het bedrijfsleven is inderdaad de laatste tijd belangrijk toegenomen: geen vervroegde afschrijving meer — een uitzondering voor de provincies buiten de randstad Holaftrek, vertraagde afbouw investeringsland daargelaten — schorsing investeringsBTW, daarenboven de gestegen rentevoet, snelle stijging loonsom en van een aantal externe kosten. Deze ongenuanceerde lastenverzwaring dreigt voor een aantal — marginale — kleine bedrijven te zwaar te worden. In onze tijd van schaalvergroting met zijn fusies, op- en uitkopen, snel gegroeid grootwinkelbedrijf, gaat men al te gemakkelijk voorbij aan de grote economische inbreng van het middenstandsbedrijf en zijn voorname inbreng in de concurrentieverhoudingen en keuzemogelijkheden, wezenlijk onderdeel van onze maatschappelijke vrijheid.

Het is daarom meer dan een sympathiek gebaar, dat de regering nu de invoering van de zelfstandigenaftrek voorstelt.

Tweelingbroer van de investeringsaftrek

In feite is de invoering van de zelfstandigenaftrek niets anders dan een beperkt herstel van de investeringsaftrek, beperkt in die zin dat er alleen zelfstandigen onder vallen. Een verschil met de geschorste regeling voor investeringsaftrek is, dat de aftrek niet over twee jaar maar in één jaar kan geschieden, wat de liquiditeit van de onderneming bevordert. Geraamd wordt dat de schatkist er jaarlijks f 70 miljoen belastinggeld door derft, geld dat nu ten goede komt aan het bedrijf der zelfstandigen.

Net als bij de geschorste investeringsaftrek zijn onder meer gronden, woonhuizen en personenauto's er van uitgezonderd. In tegenstelling met de investeringsaftrek zal — als de kamers met het voorstel akkoord gaan — de zelfstandigenaftrek niet beperkt of geschorst kunnen worden. De bewindslieden zeggen daarover, dat ,gezien het sterk structurele karakter van de maatregel het gewenst is deze ook in een hoogconjunctuur te handhaven".

Commentaar

We nemen aan, dat onze kamerleden zich gaarne achter dit voorstel zullen scharen. Als CHU moet ons de vrije ontplooiing van het bedrijfsleven in zijn onderscheiden factoren ter harte gaan, juist nu in een complexe maatschappij als de onze een aantal wettelijke regelingen niet achterwege kan blijven: van c.a.o. tot vestigingsvergunning. Overigens menen wij, dat een botte — dat wil zeggen: algemene — schorsing van de investeringsaftrek ten tijde van hoogconjunctuur zeer wel een onjuiste maatregel kan zijn, ook al is ze misschien de schatkist niet onwelgevallig. Het argument daartoe klinkt echter niet onredelijk: de arbeidsmarkt is overspannen en dus moeten de bestedingen afgeremd worden. Door nu investeren minder aantrekkelijk te maken, zal het bestellen van kapitaalgoederen — dat wordt althans beoogd — wat trager gaan verlopen: a; investeren is duurder geworden, b; de onderneming gokt er op met uitstel te bereiken dat de bestelling gedaan zal kunnen worden in een tijdvak waarin de investeringsaftrek hersteld is.

Bij algemene schorsing van de investeringsaftrek wordt onzes inziens over het hoofd gezien, dat de zoenaamde diepte-investeringen juist in tijden van hoogconjunctuur noodzakelijker zijn: door de aanschaffing van moderne machines hoopt een onderneming met hetzelfde aantal medewerkers een hogere produktie te bereiken. Bij gebrek aan medewerkers — wat bij overspanning van de arbeidsmarkt immers het geval is — is dit zelfs de enige nogelijkheid, aangenomen, dat de organisatie van de arbeid al punctueel geregeld is.

Weliswaar kan men stellen, dat het bestellen van kapitaalgoederen aanvankelijk de druk op de arbeidsmarkt zal vergroten, maar macro-economisch geredeneerd gaat het hier uiteindelijk om ontspanning van de arbeidsmarkt: als iedereen werk heeft, arbeids en produktiemethoden goed geregeld zijn is produktieverhoging — afgezien van overwerk en dergelijke — alleen nog maar te verwachten van machines die meer kunnen produceren dan de in gebruik zijnde. In plaats daarvan bewandelt de regering nu de moeizame weg van beperking van de vraag. Toegegeven, dat daar tijdelijk niet altijd aan te ontkomen zal zijn, blijven wij stellen, dat „een botte — dat wil zeggen: algemene — schorsing van de investeringsaftrek" zeer wel gelijk kan staan aan het bekende paard achter de wagen spannen.

Dat de regering hier enigermate van terugkomt, zij het om heel andere redenen, doorthans de invoering van de zogenaamde zelfstandigenaftrek — jammer dat kleine n.v.'s er nu niet onder vallen — voor te stellen, juichen wij dan ook toe. Met een beetje goede wil zou men kunnen zeggen: met de nuancering is een begin gemaakt.

D. Rebel.

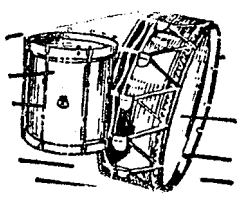

VAN DER GLAS

Heerenveen

Blaas- en Slaginstrumentenfabriek

Telefoon 05130 2652

meerdere CHU-ers in den lande zou verontrusten.
Lijsttrekker en leden voor de kamerverkiezingen zullen **ons aller** steun nodig hebben. Laten wij hun die, in het belang van onze politieke doelstellingen, dan ook onverkort en zonder voorbehoud geven.

L. v. Dommelen,
Plaatsverv. Unieraadslid, Woerden.

CHU en CHJO (II)

Bij het lezen van een artikel in de Rotterdammer van 10 oktober jl. onder de kop: „Desnoods stemmen jongeren niet op de CHU", kon ik een licht gevoel van wrevel toch niet onderdrukken. Naar aanleiding van de najaarsconferentie staat er te lezen: ‚Als de CHU onder leiding van Udink de „gezag en orde"-richting op zou gaan, zal de CHJO, de Christelijk-Historische Jongeren-Organisatie haar leden adviseren niet op de CHU te stemmen.'
Als dit inderdaad de kern van de openingstoespraak van de nieuwe voorzitter van de CHJO, Folkert Boersma, is, (ik ben er niet geweest) rijzen bij mij twee vragen:

1. Allerwegen is te horen en te lezen, dat de CHU een goed besluit heeft genomen met de aanwijzing van minister Udink als lijsttrekker. Ook de CHJO zegt, dat drs. Udink „nu onze uitdrukkelijke steun heeft". Waarom dan deze „chantage"?
2. Als de CHJO haar leden zal adviseren niet op de CHU te stemmen, op welke partij dan wel? Is dit kritisch begeleiden?

C. de Klerk,
Capelle aan den IJssel.

DE ZWIJGENDE MEERDERHEID ?
Daar hoor ik ook bij !

In het laatste nummer van De Nederlander las ik een artikel van een zekere gedb. (Leve de openheid).
Deze gedb. nu, maakte van recente uitspraken van de heren Udink, Schuring, Haex en Van Hulst, dankbaar gebruik om de zg. zwijgende meerderheid eens dapper de kast uit te keren.
Het artikel heeft me eerst kwaad gemaakt. Wat later voelde ik, dat het me ook goed zeer had gedaan. Weet u waarom? Wel, die zwijgende meerderheid daar hoor ik óók bij!
Ik werd geboren in 1922. Ik heb nog tamelijk bewust de crisis gezien. Bij ons in de straat zaten stoep aan stoep de hele dag mannen te kaarten. In de winkel van mijn ouders werd „werklozen" gehakt en margarine verkocht. Op speciale bonnen. Dáárna volgde de oorlog. De meesten van ons doken onder, werden naar Duitsland gesleept of offerden hun leven in het verzet. Vervolgens hadden we deel aan de wederopbouw. We zagen hoe ons volk de handen uit de mouwen stak en tenslotte een bepaalde welvaart bereikte.
En toen, ja toen, boem pats, waren we in één keer „de zwijgende meerderheid".
Op 2 april 1945 (tweede Paasdag) bracht ik voor de eerste keer, na maanden ondergedoken te zijn geweest, mijn meisje naar huis. Als een vrij man. Daags ervoor, éérste Paasdag, was Enschede bevrijd. Lachend, huilend en juichend tegelijk begroetten we de „second army". De „Churchill butchers". De Duitse macht was verbrijzeld.
Bij het afscheid nemen hebben we samen God gedankt. We hadden nooit eerder samen gebeden. Maar toen **moest** het, omdat we bijna barstten van geluk. Daarna beloofden we elkaar, hard te zullen werken, samen met ons volk, om deze bevrijding waar te maken!
Gongslag voor de eerste ronde!
Natuurlijk, er is in deze jaren veel blijven liggen. Hoe kon het anders? Met zo'n karwei. En met allemaal mensen die uiteindelijk toch ook weer allereerst aan het eigen ik dachten. (Jawel, in zonde ontvangen en geboren!). 25 jaar lang is er gewerkt. 25 jaren die voorbij vlógen. Het puin werd geruimd, er kwam vervoer, er kwam voedsel en langzaam maar zeker week de armoede ! En nu? We zijn verbijsterd! Waarom! Wel, nu wordt ons zondagsmorgens van de kansel toegeroepen, dat de NATO even heilloos is als het zwaard van Petrus. Nu horen we, dat de psalmdichters van eertijds vergeleken dienen te worden met „het langharig werkschuw tuig" van nu. Dat we ons moeten schamen voor de f 150 miljoen voor defensie!
We zijn verbijsterd! Waarom?
In onze jeugd waren we drankbestrijders. Met reden! Alcohol was een verschrikkelijke vijand. Vaak juist in de arbeidersgezinnen. We streden samen met bijv. de AJC. Daar was het geheelonthouder-zijn voorwaarde voor het lidmaatschap. En nu, nu is het juist de jeugd die de drugs introduceert.
We zijn verbijsterd als we ze zien liggen op de Dam. Volkomen nietsnuttig! Een vriend van mij kwam om in het verzet. Ik weet niet waar hij stierf en begraven ligt. Maar gevoelsmatig ligt hij voor mij dáár, op de Dam. Dat is zijn graf. En op dat graf poepen (om met gedb. te spreken) de Damslapers. Echter: „Wee hem die er kwaad van denkt..."
Toen ik jong en enthousiast, belijdenis deed in de N.H. kerk, kreeg ik van mijn ouders een kerkboekje. Dat gebruiken we, voor zo ver dat kan, nog. Er in lag een tekst, een woord van Paulus: „Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden". Ik, het naieve idealistje van toen, zag daarin een opdracht. Deed er mijn best voor, van dag tot dag...
En nu? Woorden als orde en gezag worden bespot. Door mensjes van radio en t.v. (Vult u zelf de namen maar in), door eigen jeugd.
Orde en gezag. Onze Beernink worden zelfs fascistoïde trekjes aangewreven. Maar ik hoor vaker en vaker, dat honderden vrouwen en meisjes **in Nederland** 's avonds de straat niet opdurven. Omdat hun lichaam niet veilig is.
Ik hoor, dat er straten in ons land zijn, waar je een tientje moet betalen aan zg. oppassers. Betaal je niet, dan worden jij en je wagen in elkaar gehengst. Slaat de politie zo'n vent in elkaar, dan leven we in een politie-staat. Dan worden de Griekse kolonels er bij gesleept om te tonen hoe gevaarlijk „dat alles" wel is.
Orde en gezag. Woorden om mee te spotten. Maar ambassadeurs, die in ons land vertoeven, zijn niet veilig meer, vliegtuigkapers vertrekken ook van onze vliegvelden en in een aantal jaren nam in ons land de misdaad met 50 procent toe.
Dezer dagen werd een meisje van 5 jaar, verkracht èn vermoord. O ja, ik weet het, de moordenaar zal wel een psychopaat zijn, een zieke stumper. Maar de vader en moeder gaan kapot van verdriet. Ja, ja, het zal je kind maar wezen. En de politie? Die staat samen met de zwijgende meerderheid perplex. De gebalde vuisten in de zakken.
De zwijgende meerderheid, daar hoor ik ook bij! En daarom doet het me zeer, wanneer ik middels De Nederlander bespot word. Doet het me zeer, wanneer gedb. hoont over paniekvoetbal, eigen paradijsjes, „hedonisme" (waar haalt een mens het vandaan), christelijke kindertjes, de rottigheid van de silent majoritij, etc.
Ik heb de indruk, dat gedb. wetenschappelijk gevormd wordt. Maar die vorming en die training krijgt hij, omdat een zwijgende meerderheid 25 jaar zwoegde en sappelde om ook „gewone" jongens een kans te geven.
Natuurlijk lees ik de Telegraaf. Samen met het A.D. en het Parool. Vroeger had ik ook nog de Volkskrant. Vóór de affaire Hilterman had ik er al een eind aan gemaakt. Moe van het gesakker. Zat van Opland.
De Telegraaf schenkt me dan nog eens het genoegen, dat misselijk makende salonidealistjes (vult u zelf maar weer de namen in) lik op stuk krijgen.
De zwijgende meerderheid, daar hoorde ik ook bij, al die jaren dat ik CHU stemde. Omdat de CHU er bij was. In alle kabinetten Drees. Die na jaren een magische klank kregen. En ik stemde ook CHU toen deze geen vertrouwen kon geven aan een kabinet, waarin een pralende, kakelende Vondeling penningmeester werd. Deze Vondeling overtrof de slechtste verwachtingen. De zwijgende meerderheid, daar hoorde ik ook bij, enkele maanden geleden in Rotterdam. Met oranje-vlaggetjes gaven mijn medebestuurder en ik hun stem aan ons Unie-bestuur. Aan ons nieuwe program!
Het werk van de afgelopen 25 jaar zal gestroomlijnd worden. Meer aandacht voor hen, die het tempo maatschappelijk niet konden volgen. Voedsel voor hen die hongeren naar brood èn gerechtigheid. Milieuzorg. Schoon water en frisse lucht! Een weduwe met 2 kinderen krijgt nu f 400,— in de maand. Dat is onrecht.
Wat een program! Wat een perspectief! Wat een opdracht!
Gongslag voor de tweede ronde!
Er zal weer gewerkt moeten worden. Er zal verdiend moeten worden. Anders komt er geen spaan van terecht! Er zal tijd moeten zijn voor ontspanning. En ruimte!
Wie het gaan doen?
Wel, mannen als Udink, Schuring, Haex en Van Hulst bijv. Die zijn niet zo bang voor de jongens van de VPRO (waar gedb. wel van zal kwijlen?). Ze zijn niet bang voor de pers. Laat ze om hen maar komen.
Waarom ook, ze hebben visie èn durf èn Geloof!
En de waterdragers? En de stenensjouwers? Wie zullen dat zijn? Wel, dat is de zelfde groep jongeren en ouderen als in de eerste ronde! U raadt het?
Natuurlijk; de zwijgende meerderheid!

A. van Heuven, Lochem.

„GEZAG EN ORDE" en de C.H.U.

> „Wij moeten de kleine (kwaadwillende) minderheden, die zich verborgen houden in vele nieuwe protestbewegingen, opsporen en bestrijden. Wij moeten dat doen terwille van de vernieuwing. Want doen wij dat niet, dan worden goede en kwade bedoelingen straks door de samenleving, die zich zal verdedigen en die zich niet straffeloos laat ondermijnen, op één hoop gegooid en beleven wij toch de reactie, die de dictatuur inluidt."

Het bovenstaande geeft duidelijk aan onder welk motto de CHU de verkiezingen wil ingaan en dit motto is in brede lagen van de bevolking zeer goed ontvangen. Wat bovendien te verwachten was, is echter ook gebeurd; de publiciteitsmedia, vooral de linkse, trachten de CHU in de conservatieve hoek te plaatsen, omdat de CHU zich op een terrein begeeft (de vernieuwing), waarvoor zij het monopolie opeisen. Onze „jongeren" hebben zich hierdoor al laten intimideren en uiten hun bezorgdheid, omdat in dit verband de naam van Spiro Agnew reeds is gevallen.
Mocht het inderdaad zo zijn, dat ook Spiro Agnew de bovenstaande opvatting heeft van „law and order", dan kan dit een verklaring zijn voor de sympathie, die de vicepresident ondervindt van de werkende burgers van Amerika.
Deze „image" wordt echter niet opgeroepen door de „vrije" Nederlandse publiciteitsmedia, die hun vrijheid gebruiken om volkomen subjectief te staan tegenover iedereen die vernieuwing wil door evolutie en niet door revolutie. Personen, die naast hun emotie ook hun verstand laten meespreken, worden bij voorbaat al in de conservatieve hoek gedrukt. Om bij deze media in de gunst te komen moet men zich links-radicaal opstellen.
Men moet de populariteit van deze media niet overschatten, als men wil luisteren naar het commentaar van de kiezers wordt het duidelijk, dat zij het parasiteren van Damslapers en de terreur van straatnozems en kabouters meer dan zat zijn.
De gewone burgers weten dat voor het dagelijks brood (ook in de toekomst) moet worden gewerkt; zij weten ook, dat voor elke samenleving spelregels noodzakelijk zijn, welke moeten worden nageleefd en zonodig door de overheid moeten worden gehandhaafd. Deze gewone burgers, die men nu wel fascistisch kan noemen maar het daarom nog niet zijn, zullen — noodgedwongen en in navolging van links-radicale groepen — op een nog grotere schaal het recht in eigen hand nemen als de overheid blijft toezien.
Radicalen zullen dan de kans waarnemen een dictatuur te vestigen. Hierbij is het onbelangrijk of deze radicalen zich socialistisch, communistisch, anarchistisch, pacifistisch, evangelisch, christelijk, mohammedaans of wat dan ook noemen, ze hebben allen dit gemeen, dat ze niet democratisch zijn.
Om de woorden van drs. Udink niet te laten verworden tot een loze kreet, is het noodzakelijk, dat het huidige kabinet tot daden overgaat. Hierbij moet dan duidelijk tot uiting komen, dat „law and order" niet een doel is in zichzelf, doch een noodzakelijk middel om de samenleving op democratische wijze te laten functioneren.
Het democratisch functioneren van onze samenleving kan heus wel eens een demonstratie verdragen die uit de hand loopt, doch wordt er dan eens flink geslagen, dan moet men dat ook sportief opnemen.
Niet iedereen zal ervan overtuigd zijn, dat een motto als bovenstaand nodig of zelfs maar gewenst is, in dit verband wil ik verwijzen naar Hervormd Nederland, een blad dat als representatief gezien wordt voor de Ned. Herv. Kerk, waarin ds. Ruitenberg — redacteur — anarchisme ziet als een aanvaardbaar alternatief voor de huidige vorm van samenleving en parasiterende Damslapers verdedigt. Ook zou ik willen wijzen op het vastlopen van de noodzakelijke onderwijsvernieuwing op verschillende plaatsen waar extreem-linkse groepen deze vernieuwing saboteren en op de protesten van de Amsterdamse en Haagse politie. Gaarne beveel ik u aan eens bij bevoegde en onverdachte instanties te gaan informeren.
Het zal echter allemaal zo'n vaart niet lopen, omdat de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking — ook de jongeren — voldoende nuchter is. (Gedb. noemt in dit verband de 600.000 Telegraaflezers; waarom de ruim 1.000.000 leden van de AVRO en TROS niet genoemd zijn, is mij niet duidelijk).
Ondanks die futuristen die ons willen doen geloven, dat de „schande" van de arbeid in de toekomst zal worden opgeheven, weet men, dat men voor het dagelijks brood en het beleg zal moeten blijven werken. Het is noodzakelijk, dat voor deze realisten een politiek onderdak overblijft en ik acht de CHU hiervoor een geschikte partij, omdat in deze partij naast nuchter realisme ook een gezonde dosis idealisme gevonden wordt. Daarom verwacht ik, dat „law and order", zoals geformuleerd door drs. Udink, meer succes zal hebben bij de a.s. verkiezingen dan een „image" welke de goedkeuring wegdraagt van de linkse pers en Hervormd Nederland.

Ir. J. Bijl.

Januskop van Bruins Slot

Naar aanleiding van het artikel daarover in het nummer van 2 oktober 1970 het volgende: Men kan de heer Van Mierlo eerder verwijten een Januskop te hebben dan de hoofdredacteur van Trouw.
De grief van de schrijver in de Nederlander is dat Bruins Slot wel de heer Veerman zou willen aanvaarden als bemiddelaar tussen KVP en PvdA, maar niet de heer Van Mierlo. En dan ben je dus een Janus met twee aangezichten.
Maar de heer Van Mierlo is het te doen om de ontploffing van alle bestaande partijen en nu zegt hij ook, dat hij KVP en PvdA wil verzoenen en zijn eigen partij bij die verzoening wil betrekken. Dat is inconsequent.
De heer Veerman gaat het er om de kloof die door een nogal ondoordachte motie van de PvdA is geschapen te dichten en dat is consequent, vanuit het standpunt dat de christelijke partijen altijd hebben ingenomen.
Is het dan zo vreemd, dat Trouw het laatst genoemde initiatief positiever beoordeelt dan het eerst genoemde?
De schrijver in De Nederlander zou misschien beter iets langer hebben kunnen nadenken over de politieke situatie in Nederland en over de figuur van Janus, dan in zijn artikel tot uitdrukking kwam.
Sans rancune overigens. De hoofdredacteur van Trouw begrijpt de frustraties van de schrijver in De Nederlander wel.

Bruins Slot (niet de burgemeester van Alphen aan de Rijn).

Open brief aan de Heer Richter te Rijswijk

U hebt gemeend in een schrijven gericht aan de leden van de CHU uiting te moeten geven aan uw grote zorg over de toekomst van onze Unie. Hoewel ik met u wel enige zorgen heb en de verkiezingsuitslagen ons tot nadenken moeten stemmen, moet het mij toch van het hart, dat u wat ál te somber gestemd bent. Juist de laatste tijd is er immers weer sprake van een betere sfeer en meer stijl in onze Unie, die reden tot vertrouwen geven.
De CHU doet weer mee in de Nederlandse politiek. Wij worden weer genoemd en wij zijn hoe dan ook weer in het nieuws. Geen muurbloempje meer. De positieve en flinke houding van onze bewindslieden heeft hieraan meegewerkt. Ons hoofdbestuur is actief en meer zelfbewust geworden. De vergaderingen in Rotterdam waren bepaald geen toogdagen en het nodige élan ontbrak dikwijls, maar de uitersten hebben elkaar toch voor een groot deel gevonden en wij hebben een bruikbaar program.
Het maken van programma's veroorzaakt tegenwoordig felle discussies; hieraan ontkomt geen enkele partij. De vrijblijvendheid en gemoedelijkheid van vroeger zijn verdwenen en het is allemaal veel strakker en harder geworden.
Het is echter onjuist dit in de schoenen te schuiven van onze jongeren. Laten wij blij zijn, dat we nog jongeren hebben. Dat zij thans veel meer aan de discussies deel nemen. Ik ben graag bereid heel veel van hen te verdragen. Bovendien dacht ik, dat de CH-jongeren nu wel begrepen hebben, dat ze zichzelf niet meer voorbij moeten lopen en overschreeuwen. Evenzo ben ik blij, dat er in onze Unie plaats is voor een centrumgroep, die de moed heeft een beetje als „waakhond" te gaan fungeren, wat beslist geen dankbare taak is.
Het grootste deel van de Unie wordt echter gevormd door de leden van het midden. Zij willen graag en zeker nu de verkiezingen voor de deur staan, de nodige rust om te werken aan de voorbereidingen hiervan. Het wordt tijd, dat wij nu meer dan ooit de handen ineenslaan en elkaar beter waarderen. Wij hebben elkaar hard nodig.
Vriend Richter, heb wat geduld. Laten wij het verleden nu maar begraven en vooruit zien. Door samen te werken voor hetzelfde doel, zullen wij elkaar beter leren kennen en begrijpen. Misschien zeggen wij dan straks: „Het is meegevallen, wij zijn de kinderziekten weer de baas. Wij zijn wel vogels van diverse pluimage, maar als het er op aan komt toch Unie-vrienden."

H. Wisselink, Bathmen.

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en

Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71

Telefoon 05761 no. 276

KLARENBEEK

Politiek vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde. Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,— Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

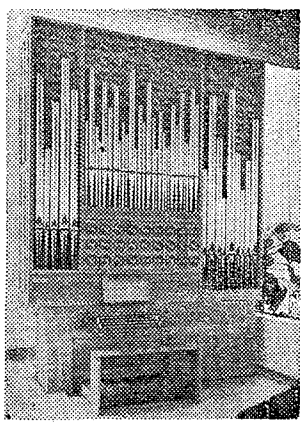

Echte kerkorgels

ook voor hedendaagse kerken

ORGELBOUW

Ernst Leeflang

Telefoon 05760 - 17582 en 17024

APELDOORN

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE

M. van der Voet N.V.

Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

N.V AANNEMERSBEDRIJF

Ph. DE KONING Jr.

Voor alle betonwerken
Vissersbuurt 110 Telefoon 01850 - 39543 - 51543
PAPENDRECHT

Elektro Technisch Installatie Bureau

„MERWESTROOM" N.V.

Buiten Walevest 15, Dordrecht, tel. 01850-34900

Uitvoering, onderhoud en ontwerpen van :

* **licht**
* **kracht**
* **signaal**
* **communicatie**
* **meet en regel**
* **centrale verwarming**
* **luchtbehandeling**
* **koeltechn. installaties**

te Gorinchem · Nieuwstad 5 - 7 · tel. 01830 - 2332
te Hardinxveld · Rivierdijk A. 426 · tel. 01846 - 2050

N.V.SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

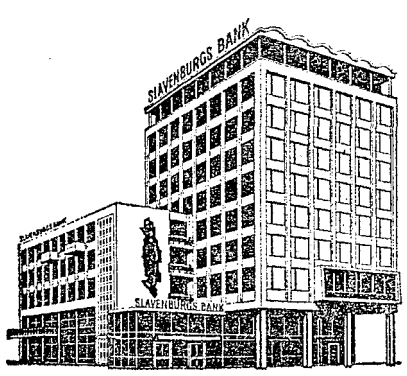

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

Makelaarskantoor KOLPA
ROTTERDAM
Beëdigde taxateurs en bouwkundigen
Lid N.B.M.
HILLEGONDASTRAAT 7 — TELEFOON 010 - 226144

Timmer- en Aannemersbedrijf

VAN WIERINGEN N.V.

Van Foreestlaan 9 Telefoon 01720 3016

Alphen aan de Rijn

Houthandel R. van Aalderen & Zn. N.V.
Schutstraat 199 - Telefoon 05280-2021
HOOGEVEEN
Bouwhout - Triplex en boards
Gezaagd inlands grenen hout

D. DE VRIEZE N.V.

Noordkade 10 — Telefoon 05120 2421

HANDELSONDERNEMING
DRACHTEN
★
FABRIEK BUSSENVERF · KOUDWATERVERVEN · WITKALK UIERZALF EN VASELINE
★
GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN · CHEMICALIËN · CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN · BORSTELWAREN · KWASTEN

de nederlander

Leden - contactblad

VRIJDAG 23 OKT. 1970
6e Jaargang - No. 41
Verschijnt maandelijks

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

UNIE-VERS

door drs. G. van Leijenhorst

Zaterdag 17 oktober vergaderde het Hoofdbestuur in Amersfoort. Op de agenda prijkte als belangrijkste agendapunten: „De Tweede Kamerverkiezingen 1971" en de „Verkiezingscampagne".

Allereerst werd de voorlopige alfabetische groslijst vastgesteld. Door de kiesverenigingen zijn 192 namen voor de kandidatenlijst opgegeven. 138 personen hebben bewilligd voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer in aanmerking te willen komen. Door de vergadering werd conform artikel 18 lid 2 van de Statuten nog één kandidaat aan de lijst toegevoegd. Besloten is voorts, dat er 18 kandidatenlijsten (in elke Kamerkring één) zullen worden ingediend, dat iedere lijst 30 namen zal tellen, met een gelijkluidende koplijst van 22 kandidaten en 8 op de staartlijst. Op de staartlijsten kunnen per Kamerkring zoals bekend verschillende namen voorkomen.

De adviescommissie

Op de vergadering werd tevens een commissie ad hoc ingesteld, die binnen zes weken advies uitbrengt aan het Hoofdbestuur omtrent de samenstelling van de kandidatenlijst. Door het Dagelijks Bestuur werden 9 personen gevraagd (volgens de Statuten het maximale aantal) om in deze adviescommissie zitting te nemen. Twee van hen, drs. J. W. Beerekamp en drs. J. W. de Pous konden zich niet beschikbaar stellen. Verschillende hoofdbestuursleden wilden toch graag de lijst aanvullen tot 9 personen, waarbij o.m. als motieven werden aangevoerd de regionale spreiding en de vertegenwoordiging van verschillende stromingen (dit laatste naar aanleiding van een brief van de Centrumgesprekskroep). Dit voorstel werd echter — met 12 stemmen voor en 14 stemmen tegen — verworpen.

De adviescommissie heeft nu de volgende samenstelling:

mr. H. K. J. Beernink, Rijswijk (Z.H.)
mevr. D. Y. W. de Graaff-Nauta, Sneek
ir. M. A. Geuze, Poortvliet
drs. J. van Helleman, Capelle a.d. IJssel
A. J. Kaland, Middelburg
C. J. van Mastrigt, Zeist
mr. Y. Scholten, 's-Gravenhage.

Het Hoofdbestuur gaf als zijn wens te kennen, dat als voorzitter van deze commissie zou optreden, de oud-minister van Justitie, de heer Y. Scholten.

De verkiezingscampagne

Eveneens werd door het Hoofdbestuur de commissie-verkiezingen 1971 benoemd. De samenstelling van deze commissie is reeds in het vorige ledencontactblad bekend gemaakt. Op voorstel van de vergadering zal aan de heer P. Bode, burgemeester te Veenendaal en gedurende vele jaren voorzitter van de landelijke propaganda-commissie, worden gevraagd het verkiezingsteam te versterken.

Over de propaganda en over het materiaal, dat beschikbaar zal komen, werd eveneens in het nummer van 25 september geschreven. Uit de nota die aan het HB werd aangeboden, citeren we nog slechts de volgende passage: „Bij de propagandavoering moet er rekening mee worden gehouden, dat de CHU met een aparte lijst uitkomt en met een eigen lijsttrekker. Met ARP en KVP is er een gezamenlijk urgentieprogramma. Voor de duidelijkheid dient dit bij de propagandavoering benadrukt te worden. Er is geen bezwaar tegen het op beperkte schaal organiseren van gezamenlijke CHU-ARP-KVP bijeenkomsten; het Uniebeeld mag daarbij echter niet teloor gaan."

Documentatiedienst

Naar aanleiding van de ingekomen stukken werd gesproken over deelname aan een documentatiedienst samen met de ARP en KVP. Het gaat hier om een blad dat om de veertien dagen verschijnt en in ongeveer 25 bladzijden de actuele krantenartikelen en commentaren op politieke gebeurtenissen bevat, een soort veredelde uitgave van een knipselkrant. De ARP heeft al veertien jaar een eigen documentatiedienst, de vraag is nu of we het — mede uit financiële overwegingen — het niet beter gezamenlijk kunnen doen.

Het zou prettig zijn eens te vernemen of hiervoor in de Unie veel belangstelling bestaat. De abonnementsprijs zal ongeveer neerkomen op f 20,— per jaar. Met 1000 abonnees uit de CHU kan de zaak — althans wat ons betreft — van de grond komen. Indien u belangstelling hebt, dan graag even een berichtje naar het Uniebureau, Wassenaarseweg 7, Den Haag.

De Unieraad

Zaterdag 17 oktober werd 's middags een Unieraadsvergadering gehouden. Na de openingsrede van de voorzitter, prof. Van Hulst, werd de Troonrede en de Miljoenennota aan de orde gesteld. De CH-fractieleider in de Tweede Kamer de heer J. T. Mellema, die een aantal discussiepunten had opgesteld, gaf op heldere wijze hierbij een toelichting, waarna een geanimeerde discussie volgde. Elders in dit blad vindt u een uitvoeriger verslag.

De organisatie

Onder de lijst van ingekomen stukken op de vergadering van het Hoofdbestuur was een brief van de heer A. Buntsma, gedateerd 26-9-1970, waarin hij meedeelde zijn benoeming tot voorlichtingsfunctionaris van de coöperatieve vereniging Suiker Unie te Rotterdam per 1 januari 1971 te hebben aanvaard. De heer Buntsma verzoekt het HB hem per 1 januari ontslag te verlenen als voorlichtingsfunctionaris van de CHU. Hoewel dit bericht niet geheel onverwacht kwam, wordt de Unie hiermee wel voor een aantal problemen geplaatst, die we spoedig zullen moeten oplossen; vooral met het oog op de gevarieerdheid van de werkzaamheden die hij in de Unie verricht. Naast het voorlichtingswerk is de heer Buntsma belast met de eindredactie van het ledencontactblad en het weekblad De Nederlander, de laatste tijd heeft hij veel werk gedaan voor de commissieverkiezingen 1971, terwijl hij ook nog 1½ à 2 dagen per week bij de genoemde Suiker Unie werkzaam is. Vanaf begin dit jaartot 1 oktober heeft hij bovendien nog de functie van bureau-chef waargenomen. Door de komst van de heer Lindenburg is hieraan een einde gekomen. Graag willen wij ook hier onze dank uitspreken voor het werk, dat hij in de moeilijke overgangstijd voor het bureau heeft gedaan. Het bestuur hoopt spoedig die stappen te ondernemen, die een goede continuïteit van de werkzaamheden waarborgen.

Reglementen

De Statutencommissie, bestaande uit de heren: mr. W. Scholten (voorzitter), jhr. mr. L. de Geer van Oudegein en mr. H. Meijering, heeft deze zomer nieuwe modellen gemaakt voor reglementen voor Kamerkringen en kiesverenigingen. Deze reglementen zijn op de laatste hoofdbestuursvergadering, behoudens enkele kleine wijzigingen, goedgekeurd. Wij hopen deze modellen spoedig aan de secretarissen van de Kamerkringen en kiesverenigingen toe te sturen. Voor het goed functioneren van onze Unie-organen zijn goede reglementen onontbeerlijk.

v. L.

Wie zal dat betalen?

De op 28 april 1971 te houden verkiezingen van de leden van de Tweede Kamer gaan heel wat kosten.

Een zeer sober opgestelde begroting wijst nu reeds aan, dat er minimaal f 150.000,— nodig is. Het zal u niet verbazen, dat dit bedrag niet aanwezig is. Het moet er dus komen. VAN ONS ALLEN TEZAMEN!

In de eerste helft van november ontvangt ieder ingeschreven lid van de Unie een brief van onze lijstaanvoerder, de heer Udink. Aarzel niet, voldoe zo vlug mogelijk aan zijn oproep.

Vul op de ingesloten accept-girokaart het bedrag in, dat u kunt missen. Vul in — indien niet reeds gebeurd — uw gironummer en vergeet uw handtekening niet.

Bent u geen rekeninghouder bij de Girodienst? Gebruik dan de kaart als stortingskaart. Dat kan ook.

Via de bank kan ook. Een speciaal voor de Verkiezingsactie 1971 geopend nummer, dat niet bestaat uit de bekende lange reeks van cijfers, maakt het u ook via de bank makkelijk. Doe het dan zo:

N.V. SLAVENBURG's BANK, Coolsingel, te ROTTERDAM, bankrekening nr. 799000 t.n.v. de STICHTING UNIE-WERKFONDS te ROTTERDAM.

Reeds nu ontvangen wij dagelijks giften voor de Verkiezingsactie 1971 (op Gironummer 45015 t.n.v. de STICHTING UNIE-WERKFONDS te Rotterdam). Wie vóór de start van de actie reeds spontaan reageert, ontvangt om administratieve redenen toch de brief van de heer Udink. Wil deze dan als dank voor uw reeds gestorte gift aanvaarden!

NOGMAALS: na ontvangst van genoemde brief snel handelen! Het in de brief gemelde bedrag is geen vaste norm. Minder wordt in dank aanvaard, meer is van harte welkom! Maar vooral: iedereen moet het doen. Een goede verkiezingscampagne is nodig. Zij kost geld, zeer veel geld. Maar uw geld wordt goed besteed en de Unie is een offer van ieder lid waard.

STICHTING
UNIE-WERKFONDS
H. van Riet-Augsburger.

Terugblik op de Algemene Beschouwingen

Niet het regeringsbeleid, maar de verkiezingen bepaalden debat

door drs. H. van Spanning

Niet het beleid van het kabinet-De Jong maar de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer — op 28 april a.s. — vormden het hoofdthema van de vorige week gehouden algemene beschouwingen. Dit is de belangrijkste conclusie, die na afloop van dit marathon-debat valt te trekken.
Hoe kan het anders gebeuren dat premier De Jong de betogen van Den Uyl en Van Mierlo over het „gezag en orde-vraagstuk" als „bijna karikaturaal" kon schetsen; en vervolgens voor dit antwoord de waardering van de oppositie-woordvoerders in ontvangst mocht nemen?
Hoe kon het anders gebeuren dat noch regerings- noch oppositiepartijen veel bezwaar maakten tegen het feit dat de SER de dag na de algemene beschouwingen zijn advies uitbracht over het omstreden artikel 8 van de Loonwet.?
En hoe kon het anders gebeuren dat berichten over de luchtvervuiling in de Rijnmond en het optreden van de politie in het Ambonezenkamp IJsseloord, de algemene beschouwingen twee dagen van de voorpagina's afhielden.?

Vorig jaar werd premier De Jong in de Kamer gekritiseerd, omdat hij kort voor de algemene beschouwingen, voor de radio, stelde, dat er in feite geen alternatief voor het zittend kabinet was. De ministerpresident was vorige week zo verstandig om een dergelijke uitspraak achterwege te laten. Maar juist deze algemene beschouwingen zijn een bevestiging van die stelling geweest.
De algemene beschouwingen waren in de eerste plaats een voorpostengevecht tussen de partijen; een aftasten van elkaars positie, op weg naar de stembus. We zullen dit toelichten aan de hand van drie onderwerpen, die ter sprake zijn gebracht:

— de handhaving van het gezag;
— de partijpolitieke situatie;
— de staatsrechtelijke vernieuwing.

Udink c.s. als boeman

Bij de discussie over „gezag en orde" deden Den Uyl en Van Mierlo een poging om recente uitspraken over dit thema, af te schilderen als dekmantel voor een falend regeringsbeleid.
Vooral de CHU was voor beide oppositie-woordvoerders de grote boosdoener. Den Uyl zag „het gehele CHU-bestand" — Udink, Kruisinga, Haex en Beernink — als de schuldigen. Van Mierlo noemde naast Udink, voorts Van Hulst en Mellema. „Het beleid faalt: daarom heeft de regering haar gezag verloren", aldus Den Uyl. Van Mierlo betoogde, dat de regering „aan het eind van een rit waarin mondjesmaat aan vernieuwing is gedaan, als aanloop naar de verkiezingen een klimaat oproept, alsof de grote revolutie voor de deur staat."
Van de zijde der regeringsgezinde fracties werd gesteld, dat men onderscheid dient te maken tussen anti-parlementaire acties en betogingen die het parlementaire werk willen versnellen. Schmelzer sprak in dit verband waardering uit voor de acties van de werkende jeugd.
Mellema verdedigde de CHU-bewindslieden waardig en bekwaam. Hij beklemtoonde, dat men een verkeerd beeld van de CHU schept door haar als straffe handhaver van de openbare orde af te schilderen. „De Unie is wars van sterke mannen, leiders, laat staan van een kolonelsregime. Zij heeft slechts de functie van de overheid als handhaver van recht en orde willen onderstrepen. Wanneer de buitenwacht in plaats van recht, macht heeft gelezen, is dat een fundamentele fout."
Opvallend waren bij dit onderdeel de betogen van Geertsema en Biesheuvel.
In het voetspoor van De Savorin Lohman wijdde de anti-revolutionaire fractieleider een beschouwing aan „gezag en vrijheid". Daarnaast constateerde hij elders in zijn rede, dat het kabinet niet de personificatie is van een politieke wil, een politieke conceptie. De regering komt ten opzichte van vele burgers in een zeker isolement. En daarom mag dit kabinet als zodanig geen inzet van de verkiezingen zijn, aldus Biesheuvel.
Nu was deze uitspraak op zichzelf niet nieuw. Ook van KVP- en CH-zijde is dit diverse malen betoogd. Biesheuvel plaatste deze opmerking echter in een deel van zijn betoog, dat was gewijd aan de werking van de democratie.
En daardoor kwam hij — hoewel van oordeel dat het kabinet veel goede dingen heeft gedaan — op dit punt toch iets dichter bij de oppositie dan de overige regeringspartijen.
Geertsema verklaarde, dat de VVD haar opvattingen over gezag en orde niet tot polarisatiepunt van de verkiezingen wilde maken. Gezag als middel en niet als doel tot rechtshandhaving is zijns inziens zo'n algemeen aanvaarde zaak, dat dit vechten tegen windmolens zou zijn.
Hiermee nam Geertsema duidelijk afstand van de oppositie, maar tevens werd de rede van zijn geestverwant Van Riel aanzienlijk in zijn strekking gereduceerd.
Tenslotte dient het subtiele betoog van premier De Jong over het gezag te worden vermeld. De minister-president zei onder meer, dat tolerantie en gezagshandhaving geen tegenstellingen zijn, maar dat beide verwezenlijkt moeten worden.
Tegen deze achtergrond miste het betoog van de oppositie elk effect. Temeer omdat Den Uyl en Van Mierlo nadrukkelijk stelden, dat zij **anti**-parlementaire acties afkeurden.
De rede van de premier maakte de woorden van Den Uyl en Van Mierlo tot een slag in de lucht. Op zichzelf ook niet zo verwonderlijk als men Udinks uitlatingen uit zijn verband haalt; of een citaat pakt zonder rekening te houden met bijv. Udinks interview in Brandpunt. Opvallend was voorts, dat Den Uyl in een lang citaat uit Udinks rede voor de Unieraad, een fragment van zijn uitlatingen over Marcuse citeerde over nieuwe mensen en daarbij begon met „los van de gesel van de arbeid". Wellicht onbewust — dat moet ik veronderstellen — liet de PvdA-woordvoerder hier de woorden „los van God" weg.
Al met al kon de oppositie in tweede termijn weinig anders doen dan het betoog van de premier over gezagshandhaving onderschrijven. Er werd nog slechts een weinig geslaagde poging gedaan om de CHU-bewindslieden in het kabinet te isoleren.
„We hebben na Udink, de zwijgende meerderheid van het kabinet gehoord", aldus Den Uyl.
In ieder geval heeft de discussie over gezag en orde duidelijk gemaakt, dat regering en Kamer in grote lijnen gelijk denken over deze kwestie. Het blijft de grote verdienste van het „gehele CHU-bestand", dat zij deze gedachtenwisseling op gang heeft gebracht en dat daarbij niet de opvattingen van de CHU, maar het „Van Rielisme" onder tafel is gewerkt.

De partijpolitieke situatie

Toen donderdagavond 15 oktober de Kamer in tweede termijn aan het woord kwam, bracht de discussie over de partijpolitieke verhoudingen, bijna letterlijk „ter elfder ure" enige sfeer in het debat. Men begon de strijdbijl voor de verkiezingen op te graven.
De positie van de 18 stond centraal in dit politiek steekspel. Schmelzer, Biesheuvel en Mellema hadden in eerste termijn reeds de betekenis van het komend kernprogramma van KVP, ARP en CHU onderstreept.
Vooral de rede van Biesheuvel viel — in vergelijking met voorgaande jaren — in dit onderdeel op. Het was een „klassieke" anti-revolutionaire rede, doorweven met citaten van Groen, Calvijn, Romeinen 13 en enkele VU-hoogleraren.
Biesheuvel betoogde, dat hij minder kritisch hoefde te zijn dan voorheen, omdat het financieel beleid van minister Witteveen van meer realisme getuigde. Dit lijkt echter een wat summiere aanduiding voor de geheel andere toon van zijn speech.
Wie kennis heeft genomen van het interview in de Haagse Courant van 10 oktober jl., met het AR-Tweede Kamerlid Schakel, waarin hij krachtig stelling nam tegen de radicalen in de ARP, is geneigd dieper liggende oorzaken achter deze accentverschuiving in Biesheuvls rede te zoeken.

VVD + stembusakkoord

Hoe dit ook zij, de voortgang van de 18 is een politieke realiteit. Geertsema was de eerste om dit te erkennen. Hij drong sterk aan op het sluiten van een stembusakkoord, „zo tijdig mogelijk", wat hij preciseerde als „rond de jaarwisseling".
Schmelzer en Mellema beklemtoonden, dat een stembusakkoord op basis van programvergelijking tot stand dient te komen. Hier zien we een duidelijk verschil in aanpak, dat verklaard kan worden uit het feit, dat de VVD — volgens planning — haar verkiezingsprogram eerst in maart zal vaststellen.
Mellema, en na hem Biesheuvel, in tweede termijn, wezen dan ook op de verschillen in de programs van hun partij en het ontwerp-program van de VVD ten aanzien van de zedelijkheidswetgeving. Mellema voegde hier de liberale opvattingen over het kiesstelsel en het roulettespel aan toe.

Anti KVP-resolutie

Biesheuvel trachtte een tip van de sluier rond het in februari te houden PvdA-congres op te lichten door bij Den Uyl een uitspraak over de anti-KVP-resolutie uit te lokken. Ook Schmelzer ging die weg op toen de socialistische woordvoerder tijdens een interruptiedebat — onder grote hilariteit — zijn zorg uitte over de toekomst van de KVP.
Den Uyl bleef in zijn antwoord geheel in de lijn van de anti-KVP-resolutie door te stellen, dat de KVP zich tijdig voor de verkiezingen voor een stembusakkoord met de PvdA dient uit te spreken. Dan kan, aldus Den Uyl, de veelbesproken anti-KVP-resolutie op het congres in februari nader worden bekeken.
Na deze uitdagingen van Schmelzer en Biesheuvel te hebben beantwoord ging Den Uyl zelf tot verdere onderstreping van de anti-KVP-resolutie over door Geertsema te verwijten, dat de VVD bereid is, eventueel ook zonder stembusakkoord, na de verkiezingen een kabinet met de partijen van de 18 te vormen.
Geertsema had in eerste termijn het uitblijven van een stembusakkoord een „beschamende vertoning" van de confessionele partijen genoemd. Den Uyl stelde, dat de PvdA in ieder geval niet aan zo'n beschamende vertoning wenst mee te doen. De liberale woordvoerder wees van zijn kant, naar de tijd, die tussen vaststelling van de programs en de verkiezingen over is om dit aan de kiezers duidelijk te maken.

Samen uit, samen thuis ?

Van Mierlo trachtte binnen de 18 enige onrust te zaaien door Schmelzer en Biesheuvel te vragen of zij de uitspraak „samen uit, samen thuis" onderschreven. De democraat haakte daarmee in op een uitspraak van Mellema, die in eerste termijn had betoogd: „Mijn aanvankelijk veel gehoonde stelling „samen uit, samen thuis", is bezig realiteit te worden."
Schmelzer ontweek een direct antwoord door deze vraag naar partijvoorzitter Van der Stee en lijstaanvoerder Veringa te verwijzen.
Biesheuvel beperkte zich tot de opmerking: „In ieder geval samen uit." De AR-fractieleider wees voorts de beperkte keuze van de kiezers tussen liberalisme en socialisme zoals Den Uyl en Geertsema wensen, af.
In dit verband bracht hij terloops de mogelijkheid ter sprake, dat de 18 — zonder stembusakkoord met andere partijen — een meerderheid halen bij de verkiezingen.
Biesheuvel sprak — naar hij meedeelde — filosoferend, omdat hij niet op het terrein van de partijvoorzitter, zijn fractiegenoot Veerman, wilde treden.

Dit was een belangrijke clausulering, omdat vorming van een zuiver confessioneel kabinet — dat hier Biesheuvel kennelijk even door het hoofd speelde — vermoedelijk op weerstand zal stuiten bij de radicalen die in de ARP zijn gebleven. Bovendien gaat dit denkbeeld enigszins in tegen het — door Schmelzer nog onderstreepte uitgangspunt — dat de 18 geen gesloten confessioneel blok willen zijn.
Al met al maakte dit onderdeel van de discussie duidelijk, dat het komend voorjaar — als het kernprogram van de 18 bekend is — de partijpolitieke molen op volle toeren zal gaan draaien.
De debatten maakten voorts zichtbaar, dat van het PAK vrijwel geen verwachtingen meer gekoesterd mogen worden; dat het denkbeeld van D'66 tot een combinatie van KVP, PvdA en de Democraten, momenteel niet serieus wordt genomen en dat de rol die de PPR dacht te kunnen vervullen in de Nederlandse politiek op hoog niveau, vrijwel is uitgespeeld.

De staatkundige vernieuwing

De gedachtenwisseling over de staatsrechtelijke vernieuwing heeft tijdens de algemene beschouwingen geleid tot twee suggesties.
De PvdA, D'66 en de Groep-Aarden (PPR) — zonder adspirant PAK-genoot de PSP — kondigden een initiatief-voorstel aan, waarin in navolging van de staatscommissie Cals-Donner wordt voorgesteld een aantal kiesdistricten te vormen en de kiezers de mogelijkheid te geven zich over een kandidaat-kabinetsformateur uit te spreken.
Ik kan hier kort over zijn. Enerzijds, omdat ik in De Nederlander van 16 januari jl.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter
Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

uitvoerig over dit voorstel van de staatscommissie — dat een krappe meerderheid van 9 tegen 8 stemmen haalde — heb geschreven. Anderzijds omdat tijdens de gedachtenwisseling in de Kamer duidelijk werd, dat dit initiatief-voorstel vrijwel geen kans maakt.

Voordracht voor de formateur?

Belangrijker was de suggestie van Schmelzer om te komen tot een procedure, waarbij de Kamer door middel van een openbaar debat de koningin een voordracht voor een kabinetsformateur kan doen.
Uit de eerste reacties bleek, dat ARP en CHU de voorkeur geven aan een nader beraad. De VVD was onmiddellijk enthousiast over Schmelzers denkbeeld. Overigens is dit vrijwel de enige vorm van staatsrechtelijke vernieuwing waar de lbieralen enthousiast over zijn.
Gelet op de discussie in de Kamer — waar vooral de freule ernstige bedenkingen uitte — en diverse rapporten uit KVP, ARP en CHU is de realisering van dit voorstel vooralsnog twijfelachtig.
In het ontwerp-Kernprogram van KVP en ARP komt de voordracht voor een kabinetsformateur niet voor. De formulering van het CHU-program laat weliswaar een ruime interpretatie toe 1), maar de commissie-grondwetsherziening van de Lohmanstichting heeft het denkbeeld ontraden. Daarentegen was de commissie-Duidelijkheid van de CHU (commissie-De Geer) er destijds voor, evenals de Kuyperstichting in haar advies over de Proeve van een nieuwe grondwet.
Ik acht het niet mijn taak om op deze plaats een oordeel over deze kwestie te geven. Wel zou ik in dit verband op een ander aspect rond de wens om de kabinetsformatie doorzichtiger te maken, willen wijzen.
Namelijk de publikatie van de adviezen der fractieleiders, zoals dit is bepleit door de commissie Openbaarheid-Openheid, in de wandeling de commissie-Biesheuvel genaamd.
Geertsema betoogde in de Kamer, dat bij het mislukken van het maken van een voordracht voor een formateur de formatieprocedure op de thans gebruikelijke wijze dient te worden voortgezet. En dan zonder publikatie van de adviezen. Ik vraag mij dan wel af wat we met deze schijnopenheid zullen winnen.
De commissie-Biesheuvel verdedigde publikatie van de adviezen door erop te wijzen, dat de verantwoordelijkheid voor de aanvaarding van de formatie-opdracht, uitsluitend bij de formateur ligt. Een betoog, dat regelrecht lijkt te zijn ontleend aan Onze Constitutie van prof. Oud, eens voorganger van Geertsema als woordvoerder voor de VVD in de Tweede Kamer.
De huidige liberale leider Geertsema ziet in publikatie van de adviezen echter een aantasting van de prerogatieven van de Kroon. 2).
Het komt mij voor, dat de openbaarheid meer gediend wordt met publikatie van de adviezen der fractieleiders dan met voortgang van de oude procedure als de voorgedragen formateur er niet komt. Het lijkt mij dan ook wenselijk, dat het vraagstuk van de openbaarheid van de adviezen in samenhang met de vragen rond de voordracht van de formateur wordt bezien.

Besluit

In dit artikel is een greep gedaan uit enkele onderwerpen, die bij de algemene beschouwingen aan de orde zijn gesteld.
Bij het doorlezen van dit stuk dacht ik aan één der vele definities die ik op de collegebanken leerde over de politicologie. Deze definitie luidde: Politicologie is de wetenschap, die je in staat stelt met iets meer inzicht je krant te lezen en naar de t.v. te kijken.
Dat dit artikel hiertoe een bijdrage mag leveren, is de wens van

drs. H. van Spanning.

1) „Beginselen en Werkprogram CHU", blz. 12 punt d, laatste volzin luidt: „Het recht tot **aanwijzen** van de formateur blijft bij de koning".
2) In De Nederlander van 17 juli j.l. is door mij een tegengestelde opvatting verdedigd.

Hotel-Restaurant
HAYTINK
LOOLAAN 25 APELDOORN
Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen
Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

Prof. Van Hulst tot Unieraad :

Druggebruik in Nederland

Sein staat op onveilig

De voorzitter van de CHU, prof. dr. J. W. van Hulst, heeft in de Unieraad van zaterdag 17 oktober jl. te Amersfoort de volgende toespraak gehouden:

U verwacht van mij terecht een uiteenzetting over de partijpolitieke verhoudingen in Nederland. Hoe boeiend het zou kunnen zijn om meer of minder diepgaande beschouwingen te wijden aan bijvoorbeeld: Nixons laatste vredesoffensief ten aanzien van Vietnam, of aan de situatie in het Midden-Oosten na Nassers dood, of aan de politieke onderdrukking in talrijke Zuidamerikaanse landen, momenteel moogt u, en hebt u recht op een duidelijke plaatsbepaling van de CHU in de gehele politieke constellatie in „ons dierbaar vaderland".
Ik moet dan helaas beginnen met op te merken, dat er in Nederland weinig te noteren valt, dat van een bepaalde politieke allure getuigt, waar visie en vaart achter zit, waar het Nederlandse volk een duidelijk houvast aan zou hebben.
Het blijft alles beperkt — ik moet het tot mijn verdriet opmerken — tot weinig geinspireerde initiatiefjes, die — om maar eens een cliché te gebruiken — als levenloze wichtjes zelfs geen minuut kans krijgen het levenslicht in te drinken.
Het initiatief van Van Mierlo, in z'n eigen kring niet onverdeeld gunstig ontvangen, schijnt allang weer verzand te zijn. Als ik mij niet vergis, is dit initiatief reeds bijgezet in het grote politieke mausoleum, waar zoveel plannen terecht kwamen; dat zijn die plannen, die onhandig geventileerd, spoedig gecremeerd werden, omdat niemand er de haalbaarheid van inzag.

Allure

De enige daad van een bepaalde politieke allure is de groeiende samenwerking tussen KVP, ARP en CHU. Wederom kan ik u zeggen, dat er heel hard gewerkt wordt aan een urgentieprogram. Wij hopen het binnen afzienbare tijd de Unieraad aan te bieden. Wellicht kunt u er begrip voor hebben, dat ik met een bepaalde tegenzin weer iets moet zeggen over de anti-KVP-motie van de PvdA. Na het laatste partijcongres van de PvdA krijg ik de indruk, dat die partij zich om die motie beweegt als een mug om de brandende kaars. Enerzijds koestert men zich in licht en warmte van de kaarsvlam, dat is de motie, terwijl men anderzijds toch wel bang is door diezelfde vlam verteerd te worden.
Imers, de motie staat nog kaarsrecht overeind. En enkele zeer linkse stromingen in de PvdA vinden, dat de vlam een behagelijke warmte en een helder licht verspreidt.
Anderen in die partij daarentegen weten maar al te goed, dat de gevorde oppositie geen aantoonbare winst heeft opgeleverd en dat er thans een reëel vooruitzicht is, maar al te goed, dat de gevoerde oppositie straks weer vier jaar oppositiepartij te waardigheid van de oppositie zou dan wel eens kunnen leiden tot nog grotere afbrokkeling.
Vergeten we ook niet, dat de socialisten herhaalde malen hebben geprofeteerd: de ondergang van het kabinet-De Jong is nabij. Maar evenzovele malen bleek de wens de vader van de gedachte te zijn.
Een duidelijk pluspunt voor de PvdA is intussen, dat zij besloot met één lijsttrekker te komen. Waren er voor deze ene partij zes elkaar tegensprekende lijsttrekkers geweest, dan zou dit inderdaad een stap zijn geweest in de richting van een vrijwillige crematie.
Dan was het naar mijn inzicht voor de PvdA onmogelijk geweest, om zowel regeringspartij als oppositiepartij te zijn. Dan was het mooie woord „pluriformiteit" slechts een verzachtende uitdrukking voor „chaos".
De vraag die ons nu in dit verband ernstig bezig houdt, is, of de partij bereid is Den Uyl te volgen. Als de duidelijk aanwezige pluriformiteit er toe leidt, dat men de lijsttrekker onvoldoende krediet geeft, dan moet de factor „onduidelijkheid" in de Nederlandse politiek wel extra zware accenten krijgen. Ik hoopt op het tegendeel.

Persoonlijkheid

Een volgend punt, waar ik uw aandacht voor vraag, is het punt **persoonlijkheid** in de Nederlandse politiek.
Wij moeten scherp inzien, dat het op zichzelf strikt noodzakelijk is, dat een partij met een zeer duidelijk en concreet verkiezingsprogram komt. Dat is straks voor de vorming van een nieuwe regering een dringende eis.
Laten we echter niet menen, dat de kiezers alleen naar het programma zien; misschien kijken zij er zelfs niet in de eerste plaats naar.
Maar zij zullen ongetwijfeld vragen, **welke mensen het programma straks uitvoeren.**
De menselijke persoonlijkheid wint het in de politiek van programmapunten. Daarom is de keuze van de lijsttrekker zo ongehoord belangrijk.
Op dit punt dienen de politieke partijen het euvel van de thuisblijvers aan te pakken. het kiezersvolk vraagt naar mensen wie het vertrouwen gegeven kan worden; en die het waard zijn. De kiezers vragen bovendien naar het principiële uitgangspunt van de politicus.
Politieke leiders — speciaal de lijsttrekkers — moeten het vermogen bezitten, om op duidelijke wijze onder woorden te brengen, wat er op dat moment onder ons volk leeft; bovendien moeten wij een bepaalde feeling hebben voor wat er morgen gebeurt. Want als er morgen iets gebeurt, moet men zich plotseling herinneren: dat heeft onze politieke vóórman gisteren al geformuleerd.

Lijsttrekker Udink

In de afgelopen weken is de lijsttrekker van de CHU, minister Udink, van vele kanten getest op zijn persoonlijkheidsgehalte. Door een zeer eenzijdig citeren van zijn rede voor de Unieraad op 29 augustus jl. gingen sommigen zich een volstrekt vertekend beeld van hem vormen. In woord en geschrift, voor radio en televisie, heeft hij echter getoond uit het hout gesneden te zijn, waaruit men politieke lijsttrekkers pleegt te snijden.
Udink heeft nu reeds ervaren, dat men heel graag tegen hem oploopt; maar dat het respect voor hem zal groeien naarmate hij staande blijft.
Niet minder moeilijk heeft men het de man gemaakt, die als tweede figuur in de Unie naar voren is gekomen.
Men zou kunnen zeggen: als het op Udink regent, drupt het op Kruisinga. Onze staatssecretaris voor de Volksgezondheid heeft in de afgelopen dagen getoond, dat hij ook tegen de stroom op durft te roeien. Met alle politieke risico's daaraan verbonden.
Hij heeft de strijd aangebonden tegen de langzame vergiftiging van ons volk, speciaal van de jeugd, door allerlei soorten drugs.

Drugs

Vanzelfsprekend is de Unievoorzitter geen deskundige op het gebied van de drugs.

Slot op pagina 5

NIEUWS VAN DE KIESVERENIGINGEN

Gaarne willen wij deze keer beginnen met een bericht, speciaal bestemd voor de **penningmeesters** van de kiesverenigingen. Het blijkt in vele gevallen, dat niet duidelijk is hoe hoog de contributie-afdracht aan het Hoofdbestuur is en op welke rekening(en) deze kan worden overgemaakt.
Tot en met 1970 betalen de plaatselijke kiesverenigingen jaarlijks in de maand maart f 9,— aan de Unie. Voor **damesleden** die tevens zijn aangesloten bij de Centrale van C.H. Vrouwengroepen of wier echtgenoten reeds lid zijn van een kiesvereniging, is **de helft** van dit bedrag verschuldigd. **Ditzelfde geldt voor leden, die tevens lid zijn van de CHJO.** (Zoals u weet, worden deze bedragen per 1 januari met f 2,50, resp. f 1,25 verhoogd).
Contributie-afdracht kan worden overgeschreven op postrekening **16 99 00** ten name van **penningmeester Hoofdbestuur CHU te 's-Gravenhage** of op onze rekening bij **Slavenburg's Bank N.V. te Rotterdam.**
Het jaar spoedt ten einde, de verkiezingen naderen met rasse schreden! Wij verwachten in de komende weken tientallen overschrijvingen. Stelt u ons niet teleur? Wij hopen geen vergeefs **beroep** te doen op uw **aller medewerking!**
Wilt u bij uw betaling vermelden het nummer van uw kiesvereniging, het jaar waarover contributie wordt afgedragen en het aantal leden, gesplitst in leden, damesleden en leden CHJO? Dit vereenvoudigt onze administratie.

- **Goed nieuws van de kiesverenigingen:** Bij de actie „Schip Ahoy" heeft **Vlaardingen** in enkele uren f 44.000,— bijeengebracht. Niet minder actief is de C.H.-kiesvereniging in deze stad. Het ledental steeg van **ruim 160** tot **over de 200!!** Een woord van dank en hulde aan allen die tot dit verrassende resultaat hebben bijgedragen!
  Goed voorbeeld doet god volgen. Welke kiesverenigingen mogen we een volgende keer op deze plaats vermelden?
- De eerste is er al: de afdeling **Emst (Gld.)** gaf ons **39** nieuwe leden op.
- Hartelijk welkom aan de leden van de kiesverenigingen in **Balkbrug** en **Achlum en Hitzum,** waarvan we de namen en adressen onlangs ontvingen. Balkbrug telt **47** leden en Achlum en Hitzum **25** leden.
- Verschillende kiesverenigingen gaven ons vele nieuwe leden op. We laten ze hieronder volgen in willekeurige volgorde. Waar mogelijk — vermelden we daarbij het aantal leden in 1969 en 1970 — dit ter vergelijking.

	Aantal leden in: 1969	1970
Valkenburg (Z.H.)	55	60
Poortvliet	39	46
Willemstad	26	35
Voorst-Twello	44	**78**
Zevenbergen	45	52
Steenwijk	40	50

- Tenslotte noemen we de volgende kiesverenigingen die ons verrasten met de opgave van een aantal nieuwe leden:

Nieuwdorp	4
Driewegen-Ovezande	5
Oudelande-Ellewoutsdijk	5
Aalten	8

Heel hartelijk dank voor al uw activiteiten!
Het kan zijn, dat we ook ditmaal één of meer afdelingen hebben vergeten door de grote drukte op ons bureau Daarvoor dan graag onze verontschuldiging.

A. E. M. Ravoo.

CHU-lijsttrekker drs B. J. Udink

Toekomst-verwachting

is essentieel voor Christenen en christelijke politiek

door Rob Vermaas

„Ik ben er van overtuigd dat de levensbeschouwelijke binding van de mens en het zich als christen geroepen voelen, zo alles bepalend in het leven is, dat al zijn werken en doen onder het beslag komt te liggen van de wil om als navolger van Christus te leven. Dat is in zijn eigen persoonlijke relatie tot God, in leven en gezin, in zijn werk en ook in zijn maatschappelijk en politieke arbeid". Voor Berend Jan Udink was dit in het begin van de vijftiger jaren het uitgangspunt, op basis waarvan hij in de politiek een keuze wilde doen. Het is precies dezelfde overtuiging die hem ook nu bindt aan een christelijke partij.

De nieuwe lijsttrekker van de CHU werd indertijd voor de Unie gewonnen door mr. Lichtenauer, het latere lid van de Eerste Kamer, nu lid van de Raad van State.
Naast de christelijke grondslag zag en ziet drs. Udink enkele voor hem doorslaggevende kenmerken in de CHU: „openheid, verdraagzaamheid en ook een positieve benadering van de toekomst".

De nu 44-jarige Udink begon zijn CHU-activiteiten in één van de Rotterdamse kiesverenigingen. Hij werd secretaris van een activeringscommissie, die het program voor de Rotterdamse raadsverkiezingen maakte en activiteiten voor de verkiezingen moest stimuleren. Geleidelijk kwam hij in het landelijke Uniewerk.
Drs. Udink maakte deel uit van heel wat commissies, waaronder de commissie buitenlandse en Europese politiek en de sociaal-economische commissie. Hij had een actief aandeel in de totstandkoming van het sociaal-economisch program, dat de CHU in 1963 uitbracht. Udink presenteerde het aan de pers en trad hiermee voor het eerst officieel namens de CHU op in de landelijke politiek.

Na de verkiezingen voor de Rijnmondraad van mei 1965 werd hij voorzitter van de gezamenlijke fractie van AR en CH, een taak die Udink vervulde tot hij in 1967 als minister voor ontwikkelingssamenwerking toetrad tot het kabinet-De Jong. Mede dankzij talrijke „spreekbeurten" voor plaatselijke kiesverenigingen was drs. Udink dus geen onbekende in de CHU. Zijn verkiezing tot lijsttrekker was voor sommigen toch een verrassing. Kwam het voor hem zelf onverwachts?
„Mij is gebleken, dat je krachtig wordt meegezogen, zodra je aan het politieke leven mee gaat doen. Mijn opvatting is, dat je de consequentie moet dragen van eerder genomen beslissingen. Toen ik minister werd, wist ik, dat ik me niet aan verdere politieke consequenties kon onttrekken. Het ministerschap zie ik niet als een elementje in je persoonlijke carrière, om daarna weer iets te gaan doen wat je zelf prettig vindt. Je weet, dat je de kans hebt, een deel van je verdere leven in de politiek bezig te zijn. Toen de voorzitter van de Unie me vroeg of ik lijsttrekker wilde worden, zei ik daarom ja."

Tegen het woord „carrière" zit minister Udink een beetje aan te kijken, „want hiermee lijkt het iets heel begerenswaardig." Dat is nou ook weer niet het geval. „Ik doe het vak met genoegen en toewijding, geloof ik, maar aan de andere kant is het een zwaar en dikwijls bewogen leven. Als je carrière wilt maken, zijn er voor iemand heel wat aantrekkelijker functies voor te stellen."
Udink vat het zo samen: „Een politieke loopbaan heb ik niet gezocht, ben ik niet uit de weg gegaan, betreur ik niet en zal ik voortzetten zolang de Unie vindt, dat dit haar belang dient."

Vertrouwen

Het kabinet-De Jong heeft de vier jaar er bijna opzitten en de plannen worden gemaakt voor de volgende regeringsperiode. Waar vinden we de CHU?

> „De politieke inzet van de CHU voor de toekomst van het land is opnieuw — en ik onderstreep opnieuw — te vinden op die plaats in het maatschappelijk gebeuren, waar de maatschappij moet worden herschapen tot een meer menselijke, meer leefbare en een meer hoopvolle samenleving, wetende dat wij handelen vanuit de opdracht die ons is gegeven: Gods mede-arbeiders te zijn."

Voor minister Udink betekent dat, dat de CHU zich niet nurks afwendt van de wereld, dat ze niet bestaat uit mensen die zeggen: „de Unie is de Unie niet meer en ons land is ons land niet meer en wat was het vroeger allemaal beter." De Unie heeft vertrouwen in de toekomst van ons land, van de mensen die dat land bewonen, en de Unie weet, dat er altijd ontzettend veel te doen is en te veranderen, omdat wij mensen altijd een werk hebben gemaakt, dat nimmer volmaakt is, zegt de nieuwe lijsttrekker. „We moeten altijd werken aan onrechtvaardigheden, altijd de slechte plekken in onze samenleving wegwerken. En altijd moeten we bezig zijn met het opruimen van het verouderde en het vermolmde. Maar wij mogen niet weggooien wat goed is uit het verleden en wat ons fundamenteel met de historie van ons volk verbindt."

Deze inzet van de CHU betekent, volgens minister Udink, ook, dat de Unie vertrouwen heeft in de jonge generaties die opkomen. „Wij behoren niet tot de mensen die zeggen, dat de jeugd van tegenwoordig niets meer is. In tegendeel, zij onder ons die opgroeiende kinderen hebben, weten, dat je als ouders elkaar soms eens aankijkt en zegt: Wat leuk, wat bewust en zelfstandig zijn onze kinderen."

Zeker, vervolgt Udink, soms denken we ook wel eens, dat ons vanuit de jeugd dingen tegemoet komen die niet kunnen. „Dat is ook zo. Daar moeten we dan op kunnen wijzen en we moeten een grens trekken. Die grens kunnen we alleen trekken als we innerlijk vast weten, dat we in de goede opdracht staan."
Er is nog iets, waardoor christelijke politiek volgens drs. Udink een hoopvolle toekomst heeft en waardoor men nooit kan zeggen, dat een christelijke partij een partij van behoud is, „want, zegt Paulus, het geloof is de vaste grond der dingen waarop wij hopen en het bewijs van datgene wat wij niet zien."

Democratiseren

Wat betekent dit alles nu concreet in de politiek?
„Concreet wil dit zeggen dat wij het nieuwe levensgevoel van de verantwoordelijke mens herkennen als positief en dat wij daarom de samenleving willen democratiseren. En nu moet dus de onderneming die een werkgemeenschap van mondige mensen is geherstructureerd worden. Natuurlijk moet er efficiency en leiding zijn maar er moet ook de in- en uitspraak van alle betrokenen zijn."
Uniegenoot Udink meent, dat er bijna geen levensterrein is aan te wijzen, waar de mentaliteitsverandering naar grotere evenwaardigheid van alle mensen niet tot zijn recht moet worden gebracht. „Denk maar aan bestuur van land, gemeente, provincie, waar het idee van „de regent beslist in afgesloten, hoge wijsheid" plaats moet maken voor de mentaliteit dat de man of de vrouw die door ons met de leiding is belast (belast mogen we wel onderstrepen) in grote openheid en met veel overleg komt tot beslissingen, die door ons allen moeten worden gedragen."

Op wat ander terrein betekent Udinks principiële stellingname, dat we onze gemeenschap leefbaar moeten maken. „Het benauwende wrakhout van onze welvaartsgroei moeten we de baas blijven. Ik bedoel al het lelijks, dat mee komt drijven. Afval, vuil, lucht- en bodemverontreiniging moeten we de baas worden. Al moeten we natuurlijk niet het kind met het badwater weggooien. We moeten niet bang zijn voor economische groei, maar wel de onaanvaardbare nevenverschijnselen uitbannen."

Zwaardere lasten

Om tot beheersing van die nevenverschijnselen te komen is volgens minister Udink veel actie en veel geld nodig. „De acties zijn belangrijk. Daarom juich ik de vele spontane acties uit de burgerij toe, als ze vervolgens uitmonden in pogingen om de doeleinden in de politiek te verwezenlijken langs de normale democratische procedures."
Alles wat we willen kost heel veel geld, beseft de econoom Udink. „Het staat vast, dat we niet alles tegelijk kunnen. Ook staat het vast, dat een belastingverhoging van belangrijke omvang door het Nederlandse volk niet wordt geaccepteerd. Zou men de belastingen toch sterk verhogen, dan wentelt het volk die lasten af door hogere lonen te vragen en de prijzen te verhogen."
Toch meent Udink, dat er meer middelen moeten komen. „Ik denk aan een gemiddelde jaarlijkse lastenverzwaring van ongeveer een half procent van het nationaal inkomen. Deze verzwaring kan al voor een belangrijk deel worden bereikt door in de komende periode tot '75 de reële progressie in de inkomstenbelasting niet terug te geven. In de periode 1968-1971 zijn die progressie-opbrengsten ook niet teruggegeven. Wel de progressie-opbrengsten t.g.v. de inflatie en dat zou ook in de volgende periode moeten gebeuren."
Hiernaast zijn, volgens drs. Udink, misschien nog enkele maatregelen nodig, maar hij meent dat met de financiële ruimte die beschikbaar komt, een goed vernieuwend program tot uitvoering is te brengen. Hierbij moeten woningbouw en krotopruiming, milieubeheersing, onderwijs en ontwikkelingshulp de belangrijkste prioriteit krijgen, zegt de christelijk-historische politieke leider met het urgentieprogram van de CHU. Naast de prioriteiten moeten we in toenemende mate geld blijven uitgeven — „helaas zou je kunnen zeggen" — aan defensie, zegt Udink. Ook noemt hij de zelfstandigen, voor wier positie meer zorg zal moeten worden gedragen.

Herstel overleg

Om uitvoering te kunnen geven aan „al die mooie plannen" is het zeker vereist, meent minister Udink, dat alle groeperingen bereid zijn om tot afspraken te komen over het reëel besteedbaar inkomen. „Met andere woorden, loonexplosies kunnen het hele beeld en alle goede plannen grondig bederven. Herstel van het overleg tussen overheid en de geledingen van het bedrijfsleven, in het bijzonder de vakbonden, is daarvoor een hele grote voorwaarde. De CHU moet trachten alles te doen om tot herstel van dit overleg bij te dragen."
Ziet minister Udink mogelijkheden om spoedig tot herstel van het overleg te komen? Hij meent, dat dit afhangt van alle betrokken partijen. „Ik geloof, dat de regering op dit punt al veel heeft gedaan om de atmosfeer te verbeteren."
Een speciaal politiek thema wil minister Udink de komende verkiezingstijd niet in de strijd gooien. Hij wil het nieuwe program van de CHU, het beginsel- en politiek program, centraal stellen. „De CHU onder mijn leiding zal streven naar een kabinetsbeleid waarin zoveel mogelijk van deze programs verwezenlijkt wordt. Dat betekent, dat wij velerlei vernieuwing wensen, terwijl wij ons willen houden aan de regels van de samenleving."

Internationaal

Tot nu toe sprak minister Udink alleen over het binnenlands beleid. Hoe kijkt zijn CHU aan tegen de rest van de wereld?
„In de internationale samenleving heeft Nederland kansen om een grote constructieve rol te spelen. Wij moeten niet naïef zijn, maar beseffen dat we in een wereld leven met bondgenootschappen. Nederland zit in de NAVO en de bestaande toestand vereist een goede defensie-inspanning. Wanneer we dit verwaarlozen, zouden we niet de vrede maar de oorlog dienen."
De minister van Ontwikkelingssamenwerking meent echter, dat Nederland een belangrijke bijdrage kan leveren aan de twee centrale thema's die hij in de wereld ziet:

— het conflict tussen de arme en rijke landen, dat volgens Udink even gevaarlijk voor de toekomst van de wereld is als het tweede punt;

— de verhouding tussen Oost en West.
Minister Udink vindt, dat de hele Nederlandse buitenlandse politiek er op moet zijn gericht, om de spanning uit die twee verhoudingen weg te halen en een eenheid van doelstellingen van de natiën in de wereld tot stand te brengen, gericht op ontwikkeling en sociaal-economische groei. Hierdoor zouden ook de arme landen opgetrokken kunnen worden en van stagnatie over kunnen gaan tot hoop op een goede toekomst.

Vierde wereld

Nederland moet volgens de CH-voorman geleidelijk over de grenzen van de eigen groep kijken, om te zoeken naar haar vrienden in de wereld. „We zijn daar mee bezig. We vinden onze vrienden in het Westen en het Oosten, ook in de arme landen. Zo is er een groepje landen ontstaan, dat een nieuw gezicht aan de wereld kan geven. Dit is niet meer het gezicht van de tegenstelling en de confrontatie, maar van het samengaan naar een nieuwe, veel lichtere en hoopvolle toekomst."

De landen waar minister Udink het over heeft, zijn: Joegoslavië, Nederland, Canada, Zweden, Chili, Colombia, Kameroen, Tunesië, India en Indonesië. „Dit zijn landen die nog wel alle tot een bepaalde groep behoren, maar die boven die groep willen uitreiken. Dit is wat ik wel eens genoemd heb de vierde wereld die aan het ontstaan is."
Minister Udink verwacht hier veel van: „Als men mij vraagt welke toekomst de wereld heeft, ben ik vol hoop. In het internationale werk binnen en buiten de Verenigde Naties heb ik deze niet tegen te houden wil gezien, om over de grenzen heen te reiken."
Zoals het internationaal is, ziet drs. Udink ook de binnenlandse ontwikkelingen. „Het gaat er om of we vol hoop en moed de toekomst tegemoet treden of bang zijn voor die toekomst en ons vreesachtig vastleggen op het bestaande. We mogen niet roekeloos en onvoorzichtig zijn, maar als Abraham trekken we naar het onbekende land, waarvan wij weten, dat het beter zal zijn dan het land, dat wij verlaten. Toekomstverwachting is essentieel voor christenen en christelijke politiek."

Weinig vrije tijd

Van minister Luns wordt wel beweerd, dat hij meer in het buitenland zit dan in Nederland. Wat reizen betreft is de ontwikkelingsminister echter een goede tweede in dit kabinet. Het gevolg is, dat zijn gezin hem maar weinig ziet. „Mijn gezin en ook ikzelf hebben vrij zwaar te lijden onder mijn huidige politieke functie en het lijsttrekkerschap zal dat zeker nog verzwaren. Wij koesteren de weinig vrije uren. Maar ons gezin is zo hecht verbonden, dat we weten dat alles goed in elkaar zit, al vinden we het niet leuk, dat ik veel weg moet zijn."
Voor dochters Lieke (16) en Hester (11), zoon Mark (12) en voor mevrouw Udink was het dus niet zo'n geweldig feest, dat pa werd gekozen tot lijsttrekker van de CHU.
Overigens volgt mevrouw Udink haar mans activiteiten met grote belangstelling. Lijsttrekker Udink zegt: „Mijn vrouw is erg kritisch op me. Van haar hoor ik altijd hoe ze vindt, dat ik me heb gedragen of misdragen. Aan die kritiek heb ik heel veel."
De kinderen zijn minder kritisch. Zij vinden het alleen maar erg als hun vader wordt aangevallen. „Ik heb ze gezegd, dat je je daar niets van aan moet trekken, maar soms hebben ze het er wel een beetje moeilijk mee. Daarbij komt, dat ze op school natuurlijk ook wel eens in de maling worden genomen."
Van de kinderen komt de politieke oppositie (nog?) niet in huize Udink. Mevrouw Udink heeft „voor zover ik weet, en dat is heel ver" altijd CHU gestemd, al heeft ze zich wel eens afgevraagd, of die CHU het allemaal nog wel was. Minister Udink vermoedt, dat zijn vrouw nu niet al te veel twijfels heeft...

Schouwburg

Sinds zijn benoeming tot lijsttrekker heeft minister Udink al heel wat van zich laten horen, maar het is ook wel eens interessant te weten, wie hij eigenlijk is, waar hij zich voor interesseert, wat hij doet in zijn schaarse vrije tijd.
Beter dan de journalist Nico Scheepmaker, kan niemand hem typeren. Scheepmaker noemde Udink een kruising tussen ds. Okke Jager en prof. Diepenhorst. In dit vraaggesprek voor het ledencontactblad bleek weer hoezeer Scheepmaker in de roos schoot. Rustig formuleert Udink zijn angstig lange zinnen, die toch altijd weer goed blijken te lopen. De voordracht is wat gedragen en nimmer steekt hij zijn christelijke levensvisie onder stoelen of banken."
Maar nu die vrije tijd. „Ik heb een heel sterke theologische, filosofische en culturele belangstelling. Als het maar even kan, gaan mijn vrouw en ik naar de schouwburg of een muziekuitvoering. Het is in het nieuwe seizoen al weer een keer gelukt: we waren bij de première van De Meeuw van Tsjechow. Een wat ouderwets stuk, dat me toch sterk boeide. Het werd heel goed gespeeld."
Ionesco, Pinter, Albee zijn Udinks favoriete toneelschrijvers. „Ook Osborn vind ik goed, al is die al weer wat ouder. De generatie die aan hen vooraf ging met Tennessee Williams en Arthur Miller, waardeer ik ook, maar als je het nu terugziet, valt het op, dat ze al niet meer zo van deze tijd zijn. Ionesco vind ik persoonlijk een heel groot toneelschrijver. Het laatste stuk, dat ik van hem zag, was De koning sterft. Eén van de grootste toneelstukken die ik in de laatste jaren gezien heb."
Een piano in de studeerkamer doet een tweede drs. Schmelzer vermoeden. De KVP-voorman verkoos immers een politieke carrière boven het beroep van musicus. De vergelijking blijkt echter niet op te gaan. „Ik speel heel graag piano, maar niet zo erg goed", bekent Udink. „Vroeger speelde ik thuis altijd orgel, maar toen ik ging trouwen was er in ons kleine huisje geen plaats voor het harmonium."
Op zijn reizen heeft minister Udink weinig tijd om zich in de kunst van de betrokken landen te verdiepen. „Meestal ben je op officieel bezoek en dan krijg je in het aangeboden programma wel eens iets van de cultuur van het land te zien, maar je hebt nauwelijks tijd zelf iets te gaan bekijken. Daarvoor heb ik alleen gelegenheid als ik in New York ben. Dan wil het wel eens voorkomen, dat je een avond overhoudt. Ik ga dan naar de opera of ik zit in het avant garde theater in Greenwich Village."
Wanner dit ledencontactblad verschijnt, zit minister Udink juist in New York. Twaalf dagen moet hij er zijn voor de zitting van de Verenigde Naties. Daarna gaat hij acht dagen naar Kenya. Maar tussen het reizen en het regeren door zet hij zich volledig in voor zijn nieue taak, die hij straks met volledige inzet op zich kan nemen: het lijsttrekkerschap van de CHU.
Bij de verkiezingscampagne rekent Udink op „alle harde werkers in het land". Wat kunnen zij doen? „In de eerste plaats kunnen zij opnieuw en met volle overtuiging in gesprekken en op politieke bijeenkomsten stellen, dat christelijke politiek een zaak is waar niet aan hoeft te worden getwijfeld.
Christelijke politiek is urgenter dan ooit. In de politiek gaat het de komende tijd om grote beslissingen, die alleen vanuit beginselen kunnen worden genomen. De mens staat bij deze beslissingen centraal en dan is het belangrijk welk beeld je van de mens hebt. Daarom zijn christelijke partijen thans belangrijker dan ooit. Daarom thans ook gezamenlijk optrekken der drie christelijke partijen op de evangelische grondslag. Daarom thans ook de inbreng, binnen deze samenwerking, van onze eigen specifieke CHU beginselen, want deze zijn in de gespannen verschuivingen van vandaag de dag waardevoller dan ooit.
En laten alle CHU-leden de mogelijkheden aangrijpen om onze denkbeelden bekend te maken. We moeten ons licht niet onder de korenmaat zetten. Ik zal het mijne er toe bijdragen om er iets goeds van te maken."

ROB VERMAAS.

Vervolg van pagina 3 „Druggebruik in Nederland"

Dat pretendeert hij ook niet. Maar ik pretendeer wel te kunnen lezen. Als ik dan de rapporten van de Wereldgezondheidsraad lees, en ik zie de verklaring, die zes gespecialiseerde artsen hebben afgegeven naar aanleiding van het standpunt van drs. Kruisinga, dan mag ik toch op z'n minst zeggen, dat ten aanzien van het druggebruik het sein in Nederland op onveilig staat.
Zij die op de bres staan voor onze volksgezondheid, moeten enerzijds een voorzichtig, anderzijds een doelbewust beleid voeren. Juist als de meningen over een bepaald probleem verdeeld zijn, mag van personen die regeringsverantwoordelijkheid dragen, verwacht worden, dat zij als wachters op Sions muren staan. De Unie dient hen zonder enige reserve te steunen. Zo steunen wij ook de beleidsmaatregelen in dit opzicht door de regering voorgesteld.
Het druggebruik dienen wij op ethische gronden te bestrijden en niet op strafrechtelijke. Geen gevangenisstraf voor druggebruikers, maar begeleiding; in sommige gevallen behandeling in speciale opvangcentra.
Van totaal andere orde is de vraag, hoe moet worden opgetreden tegen hen, die zich door de import van allerlei soorten verdovende middelen willen verrijken.
Nauw verbonden met het zojuist aangesneden vraagstuk is het punt, dat onlangs door prof. Speyer naar voren is gebracht, namelijk dat 25 procent van de Nederlandse bevolking psychische stoornissen vertoont. Of, zoals prof. P. C. Kuiper het formuleerde: ongeveer de helft van de Nederlanders leeft ongelukkiger en problematischer dan nodig is. Volgens hem heeft 50 procent van onze bevolking te kampen met geestelijke moeilijkheden, waardoor ze niet zo functioneert als mogelijk zou zijn.
Als prof. Kuiper in één van zijn conclusies zegt, dat de regeringspolitiek er onvoldoende op gericht is het leefklimaat te verbeteren, dan is het onze plicht om te luisteren door prof. Kuiper als volgt onder woorden is gebracht: „U moest ze eens zien, al die gevallen die ik hier krijg van affectieve verwaarlozing van de kinderen; mijn ouders hadden geen tijd voor mij, ze hielden niet van me."
Als mensen die het weten kunnen, ons zó op de feiten drukken, dan moet de Nederlandse politiek zich ten ernstigste afvragen, of het politieke roer niet omgegooid moet worden.
In Nederland blijven we blijkbaar hannesen over wat meer links, wat minder rechts of omgekeerd; over een motie die al of niet verzwakt of onverzwakt gehandhaafd moet blijven. En we weigeren kennelijk in te zien, dat het bestaan van ons volk op het spel staat.
De oorzaken van zeer veel vormen van geestelijke spanningen, die zelfs tot ernstige gestoordheid kunnen leiden, zijn nochtans duidelijk: we noemen slechts de woningnood, de nog niet voldoende op gang gekomen zorg voor de werkende jeugd, de tekorten aan recreatiemogelijkheden, de verontreiniging van lucht en water, de dreiging van oorlogen.

Oorzaken zoeken

Daarmede zijn wij wellicht doorgestoten naar de kern van de problemen. Wij moeten naar de oorzaken zoeken. Wij moeten ons opnieuw afvragen, waarom er thans zoveel agressie onder de mensen is; waarom men in toenemende mate grijpt naar óf licht óf zwaardere verdovende middelen; waarom er zich van tijd tot tijd geweldexplosies voordoen; hoe het komt, dat volgens prof. Kuiper ongeveer de helft van de Nederlanders kampt met psychische problemen; en hoe het mogelijk is, dat volgens prof. N. Speyer 25 procent van de bevolking in geïndustrialiseerde landen lijdt aan ernstige psychische storingen.
Misschien zeggen sommigen hier: deze psychiaters overdrijven. Welnu, dat kunnen u noch ik op dit moment uitspreken. Laten wij aannemen, dat zij overdrijven. Dan is het hoogstens een voor deze tijd bedenkelijk verschijnsel, dat men moet overdrijven, om gehoor te vinden.
Maar het is een keihard feit, dat ook ik dagelijks in mijn werk ondervind en dat Laten wij hier ook aan toevoegen, dat vroeger vele levens gedragen werden door Godsvertrouwen. Dit is thans niet alleen bij velen weggevallen, maar er is ook zeer weinig positiefs voor in de plaats gekomen. De gehele moderne roman- en toneelliteratur beschrijft ons de moderne mens als een ontwortelde mens, die geworpen is in een zinloos bestaan, zonder horizon of uitzicht.

Wie meent, dat de CHU hier geen taak heeft, is ziende blind en horende doof.
Vanuit een evangelische bezinning gaan wij de grote actuele problemen te lijf. Het verheugt mij, dat de KVP en de ARP samen met de CHU vanuit dezelfde bezinning willen pogen om langs politieke weg de leefbaarheid in Nederland te verhogen.
Het oud-Joodse ideaal „ieder onder zijn wijnstok en onder zijn vijgeboom" moge natuurlijk in letterlijke zin voor Nederland niet opgaan, nochtans dienen wij ernstig te zoeken naar een vertaling, die uitdrukt, dat het leven voor kind, volwassene en grijsaard de kwalificatie „goed" kan wegdragen. Dit is het waarachtige sjaloom, vrede. Tot deze bezinning en tot deze strijd roep ik u op.

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CHU
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

STEUN HET UNIEWERKFONDS!
GIRO 45015
ten name van de Stichting Uniewerkfonds
Straatweg 19 - Rotterdam

Drs. D. F. van der Mei bij financiële beschouwingen:

Waardering voor regeringsbeleid

„Wij hebben voor het regeringsbeleid in de afgelopen jaren bepaald waardering". Aldus zei vorige week bij het algemene politieke debat in de Tweede Kamer tijdens de financiële beschouwingen de christelijk-historische woordvoerder drs. D. F. van der Mei. Hij dacht aan de toepassing van het structurele begrotingsbeleid, aan het verminderen van het begrotingstekort en aan de meerjarenraming voor de uitgaven. „Dit alles is gepaard gegaan met een sterke toeneming van de overheidsuitgaven en een stijging van de belastingdruk. In de huidige situatie zitten we met een zware begroting in een overspannen economie, terwijl we nog steeds geen evenwicht hebben kunnen vinden tussen onze individuele wensen en datgene, wat wij als collectiviteit verlangen. En dat is een probleem dat dwars door de huidige conjuncturele moeilijkheden heen speelt".

Door het internationale karakter van de inflatie is, volgens drs. Van der Mei, een internationaal gecoördineerde bestrijding een noodzaak. Dit impliceert echter, zo zei hij, dat elk land ook z'n eigen verantwoordelijkheid waar maakt.
„Het programma, dat de regering voorstelt, zal ongetwijfeld remmend werken. De vraag is echter, of het voldoende zal zijn. Een vraag, die opkomt als men zich afvraagt of de veronderstellingen, waarop het bijsturingsprogramma berust, voldoende reëel zijn."
Drs. Van der Mei zei, dat zijn fractie nogal twijfels heeft. „De overheidsbijdrage in de vorm van de f 140 miljoen uitgaventemporisering heeft ons dan ook tot nu toe niet overtuigd. Juist ook omdat een effectieve inflatiebestrijding niet zonder medewerking van het bedrijfsleven kan slagen, zijn wij van mening, dat de regering er verstandig aan doet het advies van de SER over het gehele pakket van maatregelen mede in de beschouwing te betrekken, om daarna te bepalen welke remmingsbijdrage in de sfeer van de overheidsuitgaven gegeven moet worden."
Er is, aldus drs. Van der Mei, nog steeds geen evenwicht „tussen onze individuele wensen en datgene, wat wij als collectiviteit tot stand willen brengen." Dat maakt, volgens hem, dat door de remmende maatregelen van de regring de inflatiegolven wel minder hoog zullen worden, maar de stormoorzaken niet zullen worden weggenomen. Ook in de toekomst zal het erom gaan naast de noodzakelijke ontwikkeling van de collectieve bestedingen een daarmee in overeenstemming zijnde ontwikkeling van de private bestedingen te krijgen. Vandaar de vraag van de CH-fractie aan de regering om te onderzoeken in hoeverre men de SER kan inschakelen bij het geven van een richting aan de toekomstige ontwikkeling van de private en collectieve bestedingen.

Economische situatie

Aan het begin van zijn betoog stond drs. Van der Mei stil bij de internationale economische situatie. De Westerse economieën, zo zei hij, worden overspoeld door een geweldige inflatiegolf, een golf, welke gekenmerkt wordt door **grote** prijsstijgingen, waardoor de inflatiebestrijding duidelijk nationale en internationale aspecten heeft. In de landen van de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking bedragen deze prijsstijgingen de laatste jaren ongeveer 5 procent, hetgeen twee keer zo hoog is als een jaar of tien geleden. „Het inflatieproces is dus aanzienlijk versneld."
Drs. Van der Mei zei, dat de mogelijkheid en de wil om in de verschillende landen de inflatie te bestrijden, zijn afgenomn. „Er ontstaat een rekening houden met de zekerheid van een inflatoire ontwikkeling. Een bedenkelijke zaak. Zelfs al zou men het standpunt huldigen, dat economische groei nu eenmaal gepaard moet gaan met een beetje inflatie, dan is men thans met deze hoge prijsstijgingspercentages dat stadium bepaald wel voorbij."
In die situatie was het volgens de christelijk-historische woordvoerder vanzelfsprekend, dat de waarschuwing van dr. J. Zijlstra, president van de Nederlandse Bank, in zijn laatste jaarverslag actueel is. „Een waarschuwing, waarin hij terecht tot uitdrukking bracht, dat het proces van geldontwaarding, waarmee wij thans bezig zijn, uiteindelijk de grondslagen van onze maatschappij zal aantasten. Reeds 50 jaar geleden stelde Keynes, dat er geen subtieler middel is om de bestaande grondslagen van de maatschappij omver te werpen dan de geldontwaarding.
Het is dus logisch, dat de inflatiebestrijding, ook internationaal, thans de hoogste prioriteit heeft."
Ondanks het feit, dat internationale coördinatie van het economisch beleid zeer belangrijk is om de excessieve inflatie te boven te komen, is — zo zei drs. Van der Mei — de nationale verantwoordelijkheid in de inflatiebestrijding één van de fundamenten, waarop een effectieve internationale aanpak van het inflatieprobleem berust.
„Die nationale verantwoordelijkheid klemt te meer, wanneer we zien naar het open karakter van onze economie. Op het ene moment ondergaan we daardoor een sterke beïnvloeding van het inflatoire klimaat in het buitenland en op het volgende moment moeten we de invloed van sterke afremmende maatregelen bij onze belangrijkste handelspartners verwerken."

Sprekende over de nationale economische situatie, stelde de christelijk-historische woordvoerder, dat de economische ontwikkeling zodanig is, dat, ook zonder de recente loonbeweging, bijsturing noodzakelijk is."
De ontwikkeling van de bestedingen is daarvoor een duidelijk bewijs.
De situatie van overbesteding gaat gepaard met het voortduren van de werking van de loon- en prijsspiraal. Het is dus logisch, dat de regering gaat bijsturen, om uit de gevarenzône te komen, aldus drs. Van der Mei, maar hij betwijfelde sterk of alleen met deze bijsturing die sterke tendens tot overbesteding weggewerkt kan worden.

Loon- en prijspolitiek

Evenals het loonbeleid — zo zei hij — berusten de mogelijkheden van het prijsbeleid mede op de bereidheid tot medewerking bij het bedrijfsleven. „Het moet daar positieve weerklank kunnen vinden. Nu in de loonpolitiek een gedetailleerd ingrijpen meer op de achtergrond komt, zal dit ook voor het prijsbeleid z'n consequenties hebben. Dit is een ernstige zaak, in het bijzonder wanneer we naar de prijsstijgingspercentages kijken. Die zijn bepaald niet zodanig, dat op basis daarvan een soepeler prijsbeleid de meest aangewezen weg is."
Desondanks lijkt het drs. Van der Mei moeilijk zo niet onmogelijk om, nu de loonpolitiek een globaler karakter gaat krijgen, de prijspolitiek na een jaar van straf prijsbeleid op de oude voet voort te zetten. De inhoud van de prijsgedragsregels zal opnieuw in beschouwing moeten worden genomen en het mededingingsbeleid zal het nodige accent moeten hebben.
Wanneer men echter een globaler beleid in de sector van lonen en prijzen wil en aldus het totale conjuncturele instrumentarium verzwakt, dan zal dit volgens drs. Van der Mei tot consequentie hebben, dat de mogelijkheid voor de regering om door ingrijpen in de loon- en prijsontwikkeling schadelijke effecten voor de werkgelegenheid tegen te gaan, veel geringer wordt. Dit zal tot gevolg hebben, dat een te sterke loon- en prijsontwikkeling méér gekeerd zal gaan worden door een stuk werkloosheid dan thans het geval is.

Bijsturing

Na opmerkingen over de monetaire politiek en het begrotingsbeleid maakte drs. Van der Mei een aantal opmerkingen over het voorgestelde bijsturingsprogramma. „Ook zonder de recente loonbeweging noodzaakt de ontwikkeling van de bestedingen al tot bijsturen, zodat met de recente loonbeweging erbij die noodzaak alleen maar groter wordt. De instrumenten, die de regering heeft om de inflatie tegen te gan, zijn beperkt. Reeds in de vorige miljoennnota had de regering het voornemen tot de invoering van een tijdelijke belastingwijziging op grond van conjuncturele overwegingen aangekondigd. Wij hebben ons toen in principe positief opgesteld tegenover dit voornemen. Dat de regering thans in het kader van het bijsturingsprogramma gebruik maakt van dit instrument, achten wij juist."
Dat de regering ook een temporisering van de rijksuitgaven wil, was voor drs. Van der Mei vanzelfsprekend. „De omvang van die temporisering — f 140 miljoen — is op z'n minst genomen niet indrukwekkend."
Samenvattend zei drs. Van der Mei, dat de bijsturingsmaatregelen van thans de inflatoire golven geringer maken, maar zij pakken het onderliggende vraagstuk van de stormoorzaken onvoldoende aan. Naast de verbetering van het instrumentarium ter bestrijding van de inflatie zal er ook een verbetering nagestreefd moeten worden in de verhouding tussen private en collectieve bestedingen. Wanneer er een rem op de groei van de bestedingen gezet moet worden, wordt de SER ingeschakeld. Drs. Van der Mei pleitte ervoor, dat er onderzocht gaat worden in hoeverre men de SER kan inschakelen bij het geven van richting aan de toekomstige ontwikkeling van de private en collectieve bestedingen.

H. L.

Leuke ideeën voor propaganda *zijn welkom*

Af en toe horen we van
leuke acties,
van originele ideeën
bij de propaganda-voering
voor de CHU.

Geeft deze eens door aan 't Uniebureau Wassenaarseweg 7 Den Haag

Misschien kunnen deze ideeën
ook door andere
propaganda-commissies en
kiesverenigingen
gebruikt worden.

Bel of schrijf het Uniebureau.
Dat is een kleine moeite.

Velen zullen u
wellicht dankbaar zijn.

Evangelie en politiek

In De Nederlander van 25 september jl., pag. 5, gebruikt ds. Landsman het woord „geloof" op een wijze die misvatting in de hand zou kunnen werken omtrent de bedoelingen van Arnold J. Toynbee (zie: Aula 445).
Deze cultuurhistoricus heeft — vermoedelijk grotendeels terecht — een lage dunk van wat allerhande godsdienstvormen evangelisch gepresteerd hebben waar hij wraakt: fanatisme, nationalistische bezetenheid, onverdraagzaamheid en de **feitelijke** verwerping, door het christendom (dus **niet** door het **geloof**!), van de idealen van liefde, zelfopoffering en bekommernis om de gehele mensheid.

Toynbee's boekje heet voluit en ten rechte: Change and habit — the challenge of our time (1966) en, recent vertaald: Blokkerende gewoonten — pleidooi voor een wereldstaat; het is grotendeels geschreven om van de cultuurhistorische discipline uit een kritische bijdrage te leveren tot de eigentijdse discussies rondom beleidsbepalende e.a. aspecten. Dit vergt vanzelfsprekend interdisciplinaire ontvankelijkheid en optimale zuiverheid, die deze Brit blijkbaar zelf ambieert na te streven door — bijv. van de (Britse) historie uit (1648) in de Westerse actualiteit trekkende en opnieuw beklemtonende — als voornaamste en hoogste „doel van de mens, God te verheerlijken en hem eeuwig te smaken" (slotpagina 266) te vermelden.

De pedagoog prof. dr. J. W. van Hulst stipt in een recent leerboek de verdiensten aan van de unieke Nederlandse cultuurhistoricus prof. dr. J. Huizinga (promotor van dr. Juliana van Oranje-Nassau s.s.t.t.); in de samenleving der lage landen een zeldzame, profetische gestalte.

De voorwarden voor het samenleven heeft deze eminente landgenoot in 1935 inspirerend belicht met ‚In de schaduwen van morgen", hoofdstuk IV — Cultuurvoorwaarden, waar hij opmerkt: „Een cultuur zal metaphysisch gericht zijn of zij zal **niet** zijn."

Als men veelvuldig meent, dat het pendant van rationaliteit slechts irrationeel kan heten (met denigrerende bijbetekenis!) in plaats van spiritueel — en zèlfs het mallotige geluid vernomen kan worden, dat kandidaat volksvertegenwoordigers zouden moeten (dus ook: kúnnen?!) beschikken over „aangeboren beschaving", dan is cultuurhistorische toetsing van evangelisch geheten opvattingen bepaald geen overbodige weelde, doch verdient bijv. ook Toynbee zorgvuldige bestudering.

Jammergenoeg kunnen sommige adepten van de „koningin der wetenschappen" niet in toereikende mate beschikken over de interdisciplinaire instelling, die daar onontbeerlijk voor is — wellicht wegens de ten deze corrumperende invloed uit voorbije tijdperken waarin men weinig werd gehinderd door een overmaat aan doelmatigheidsoverwegingen.

Een facet van de uitdaging aan de gelovige in deze tijd is wellicht het bepalen van de plaats — in zijn eigen vermogens (aangeboren en ontplooid) — wáár het geloof zijn aanknopingspunt vindt — niet in de eerste plaatsin verstand, artistieke smaak of geweten, doch in de geestelijke intuïtie — d.w.z. niet binnen het bereik van onze redelijke vermogens, doch in het spirituele vlak, voor zover dit niet in beslag wordt genomen door artistieke bezieling en morele inblazingen.

M. van Vessem.

Schipluiden, 14 oktober 1970.

Kernprogramma van de C.H.U.

Verantwoording

Dit kernprogram is opgesteld op basis van het door de algemene vergadering van de CHU aangenomen politieke program, waarin de algemene visie is aangegeven voor het in de komende kabinetsperiode te voeren beleid.
Lang niet alle in het kernprogramma genoemde punten liggen in de direct financiële sfeer, waarvoor het dus nodig of mogelijk is financiële prioriteiten te stellen. Dit geldt ondermeer voor zaken op het terrein:

- van de buitenlandse politiek (m.u.v. EEG en ontwikkelingssamenwerking, zie hoofdstuk I);
- staatkundige vernieuwingen (HII);
- democratisering van het bedrijfsleven (punten 90 t.m. 94).

Anderzijds wordt in het program een pleidooi gevoerd voor meer **planning en coördinatie** met name op het terrein van

- het spreidingsbeleid (37, 38);
- haven- en industrialisatiebeleid (40 t.m. 43);
- wetenschapsbeleid (76);
- openluchtrecreatie (57 t.m. 60).

Voorts moet op verschillende terreinen de **herstructurering** de komende vier jaar grote aandacht krijgen zoals bij

- het binnenlands bestuur (31)
- het wetenschappelijk onderwijs (74, 75)
- de specifieke welzijnsbehartiging (77, 78).

Daarnaast zijn op verschillende terreinen (nieuwe) **wettelijke regelingen** gewenst zoals voor wat betreft:

- meerderjarigheidsgrens (28)
- zedelijkheidswetgeving (36)
- ordelijk economisch verkeer etc. (45)
- de geluidshinder (54).

In het program worden drie hoofdprioriteiten genoemd. Deze zijn:

- ontwikkelingssamenwerking (zie 2, 4 en 5)
- onderwijs en vorming (zie 35)
- woningbouw (zie 48)

Voor deze terreinen wordt een geleidelijke verhoging van de begrotingen bepleit, zo veel mogelijk te financiëren uit de ruimte die ontstaat door de stijging van het nationaal inkomen.
Daarbij zal binnen het raam van de mogelijkheden en gelet op de ontwikkeling van onze economie (in relatie met het buitenland) onderzocht moeten worden in welke mate een groei van de overheidsuitgaven mogelijk is t.b.v.

- milieu beheer
- uitvoerig spreidingsbeleid (zie de punten 37 t.m. 39)
- sport en recreatie (zie 58)
- achterblijvende groepen (zie 67 t.m. 70)
- defensie

Juist voor deze sectoren zal het nodig zijn een ontwikkelingsplan op te stellen.
De CHU gaat er van uit dat t.b.v. de uitbreiding van deze taken een verdere verhoging van de belastingdruk nodig zal zijn. (zie 99 en 100).

Waarom christelijke politiek ?

Omdat aan politiek, waarvan het Evangelie niet het uitgangspunt vormt, de kern ontbreekt.
In christelijke politiek gaat het allereerst om het dienen van God en de dienst aan de naaste.
Een christelijke partij streeft naar bijbelse gerechtigheid, naar solidariteit van sterkeren en zwakkeren.
De in de geschiedenis van ons volk gegroeide geestelijke en zedelijke normen zijn niet buiten de leiding Gods om gevormd.

Bij de verwezenlijking van het praktisch program blijft toetsing aan het Evangelie geboden, terwijl de veranderende maatschappelijke situatie steeds in het oog moet worden gehouden.
Een christelijke partij verzet zich tegen een opdelen van ons volk in groepen onderscheiden naar godsdienst, ras, afkomst of maatschappelijke positie.
Een christelijke partij is volkspartij, omdat zij het welzijn beoogt van heel de samenleving.

Vrede veiligheid en samenwerking

VREDE

Vrede is de fundamentele noodzaak voor elke samenleving; het is de vooronderstelling van het leven van de volkeren afzonderlijk en van hun onderlinge betrekkingen.
Wij dienen de vrede na te streven en te bevorderen. De vrede dient niet gegrond te zijn op angst voor oorlog, maar op recht, internationaal erkend.
Het „kruis" dat de wereld momenteel torst wordt gevormd door twee lijnen: de noord-zuid en de oost-westlijn.
De eerste (n.z.) toont ons de immense tegenstellingen tussen rijk en arm; de tweede (O-w) duidt de beide machtsblokken aan: Sovjet Unie en Verenigde Staten.
De belangrijkste doelstellingen van het Nederlandse buitenlandse beleid zijn:

- het streven naar een internationale rechtsorde
- het verminderen van de tegenstellingen tussen rijke en arme landen
- ontspanning tussen de volkeren, onderling, met bijzondere aandacht voor Oost en West
- Atlantische samenwerking
- Europese samenwerking.

1. De Verenigde Naties, de Atlantische samenwerking en de Europese integratie kunnen elk op een eigen manier vrede en veiligheid bevorderen. De praktijk der laatste jaren toont echter duidelijk hun ontoereikendheid aan. Het bekleden met meer autoriteit van de V.N. kan een stap betekenen op weg naar een betere internationale rechtsorde, geworteld in het rechtsbewustzijn van mens en volk.

2. Elke discriminatie op grond van huidskleur, geloofsovertuiging, geslacht of sociale status dient met kracht bestreden te worden.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

3. De ontwikkelingssamenwerking kan 'n duidelijk middel zijn om vrede en veiligheid te bevorderen, mits niet de (veelal versluierde) bedoeling voorzit, er zelf beter van te worden. Mede daardoor verdienen werelddiaconaat, zending en missie alle steun.

4. Het moet als een der urgentste taken van de V.N. worden gezien om te komen tot een Ontwikkelingshandvest, waarin een internationale ontwikkelingsstrategie zichtbaar is, inclusief een verdeelsleutel ten aanzien van de lasten die de rijke landen dienen te dragen.

5. Zolang deze sleutel er nog niet is, moet het Nederlandse streven erop gericht zijn de totale ontwikkelingsinspanning in de jaren '71-'75 te verdubbelen.

6. De verleende hulp dient pluriform te zijn: kapitaalsoverdracht, investeringen, kennisoverdracht, tariefpreferenties, uitzending deskundigen, enz.

7. Alle ontwikkelingshulp dient te worden geëvalueerd. Door deze evaluatie moet de Nederlandse burger een inzicht krijgen in de besteding der gelden. Vooroordelen, dat dit geld toch bij de verkeerden terecht komt, dienen krachtig weerlegd te worden.

OOST-WEST VERHOUDING, ONTSPANNING

8. De militaire inspanning van de beide machtsblokken, dient ons met grote zorg te vervullen. Er is duidelijk een wederzijdse angst. Wegneming van deze angst gaat helaas niet van vandaag op morgen. Niettemin moeten wij er een begin mee maken, hetgeen van onze zijde wel eens een risico kan inhouden, al dienen wij dit risico tot het uiterste te beperken.
Al zal ons streven gericht moeten zijn op algehele ontwapening, voorlopig is dit nog een fictie.

9. Het baseren van eigen verdediging op atoom-, bacteriologische en chemische wapens, is volstrekt onaanvaardbaar.

10. De Navo is voorlopig onmisbaar.
Grote prioriteit dient gegeven te worden aan haar betere politieke coördinatie, consultatie en besluitvaardigheid.
De Navo moet als militair tegenwicht tegen het Warschau-pact de „atoomdrempel" zo hoog mogelijk stellen door te beschikken over een doeltreffende conventionele strijdmacht.
Elk jaar opnieuw moet gesondeerd worden, of de Navo haar oorspronkelijk doel, de bevordering van vrede en veiligheid in de wereld, waarbij dus inbegrepen de ontspanning tussen oost en west, mogelijk maakt of verhindert.

11. De groep van 10 landen, waarbij Nederland, heeft tot taak het klimaat der wezerzijdse betrekkingen te verbeteren, zodat spoedig ontspanning in kan treden.

12. Tot ontspanning dragen bij (zodat Nederland initiatieven zal moeten ontplooien op deze terreinen:

- aanvaarding op korte termijn door zoveel mogelijk landen van het verdrag tegen verspreiding van de kernwapens, het althans voorlopig afzien van een Europese kernmacht;
- de (vanzelfsprekend niet ongeconditioneerde) erkenning van DDR en Oder-Neissegrens; non-agressie-pacten tussen West Duitsland en de Oost-Europese landen, waarvoor de Navo initiatieven dient te ontwikkelen, evenals voor een Europese veiligheidsconferentie;
- de oplossing van de Duitse kwestie, waarbij de hereniging van de beide Duitslanden niet als conditio sine qua non wordt gesteld;
- versteviging en uitbreiding van bilaterale contacten op vele gebieden.

13. En voorts:

- het herstel van het machtsevenwicht in het Midden Oosten met internationale erkenning en garantie van de grenzen van Israël en de Arabische landen;
- de toelating van China tot de Verenigde Naties en een permanente zetel voor dat land in de Veiligheidsraad en het behoud van de zetel van Formosa in de Assemblee der V.N.;
- de oplossing van de problemen van de vluchtelingen en van de politieke gevangenen, waar ook ter wereld.

DEFENSIE

14. De Nederlandse defensie dient geen tekorten te vertonen, waardoor het onverantwoord wordt de Nederlandse militair in noodgevallen in te zetten.

Als Nederland zich niet weerloos wil laten overweldigen, moet het bereid zijn voor zijn vrijheid een redelijke „verzekeringspremie" te betalen, neergelegd in een vast percentage van het bruto inkomen.

15. De principes van de Nederlandse defensie zijn die van het aangepaste antwoord in crisissituaties (flexible response) en de crisisbeheersing die een nucleair conflict zo lang mogelijk uitstelt.

16 Een gedemocratiseerde krijgsmacht moet een maximale openheid vertonen in haar besluitvorming; de militaire tucht moet volgens moderne principes zinvol functioneren; er dient sociale zekerheid te zijn voor alle betrokkenen bij de krijgsmacht.

17. Het gehele militaire apparaat vereist een scherp doordacht bedrijfsbeheer, met optimale kostenbewaking.

18. De krijgsmacht moet evolueren van dienstplicht naar vrijwilligheid.

19. **De Europese integratie** zij gericht op:

- economische samenwerking;
- politieke gelijkgerichtheid;
- sociale harmonisatie;
- verbetering van de oost-west verhoudingen;
- vermindering van de tegenstelling tussen rijke en arme landen;
- uitbreiding met andere democratisch geregeerde landen, speciaal — maar stellig niet uitsluitend — goede economische verhoudingen met de Verenigde Staten en met de Comecon;
- uitbreiding bevoegdheden Europese Parlement;
- bevordering van de supra-nationale gedachte door uitbreiding van de bevoegdheden van de Europese Commissie;
- een gemeenschappelijk beleid voor midden- en kleinbedrijf en voor de industrie;
- bevordering van de Europese gedachte onder de jeugd.

Overheid en burger

Het is in een democratie van groot belang, dat een ieder zich betrokken weet bij het maatschappelijk en politieke gebeuren. Dit betekent dat alles in het werk moeten worden gesteld om de actieve deelname van de bevolking — dat wil zeggen: het meedenken, meespreken en meeverantwoordelijkheid dragen — te bevorderen en te vergroten.
Van de besturen zal een grote mate van openbaarheid en openheid mogen worden verwacht; van de bevolking actieve belangstelling en een democratische instelling.

BEVOLKING-BESTUUR

20. De staatsburgerlijke vorming moet met name in onderwijs en vormingswerk worden gestimuleerd en organisaties die zich ten doel stellen de staatsburgerlijke vorming te bevorderen, verdienen financiële steun van de overheid.

21. Van overheidsbeslissingen zal bekend moeten zijn door wie, op welke gronden en wanneer deze worden genomen.
De overheidsdocumentatie, voorzover deze geen betrekking heeft op private handelingen, dient openbaar te zijn.

22. Het enquêterecht van vertegenwoordigende lichamen dient verruimd te worden.

23. Bevorderd dient te worden, dat openbare hearings worden gehouden.

VOLKSVERTEGENWOORDIGING

24. Ten einde het democratisch functioneren van het staatsbestel te bevorderen, is het gewenst, dat de invloed van de kiezer zich zal kunnen uitstrekken tot het bereiken van een regerbare meerderheid. Om deze invloed te vergroten dient gestreefd te worden naar een stelsel van evenredige vertegenwoordiging binnen een beperkt aantal districten, waarbij lijstverbindingen daarbinnen wel en daarbuiten niet zijn toegestaan.

25. Het dient gebruik te worden, dat na een tussentijdse kabinetcrisis, niet zonder dat nieuwe verkiezingen worden gehouden een nieuwe coalitie kan optreden welke geheel of gedeeltelijk bestaat uit andere partijen dan die deelnemen aan het afgetreden kabinet.

26. De gekozen minister-president of gekozen formateur wordt afgewezen. Het recht tot aanwijzen van de formateur blijft bij de koning. De openheid rond de formatie dient echter te worden bevorderd.

27. De minister-president en de vice-minister-president dienen een sterke coordinerende bevoegdheid te hebben. De coördinerende raden binnen de ministerraad dienen uitgebreid te worden.

28. Verlaging van de leeftijdsgrens van het actief kiesrecht tot 18 jaar is noodzakelijk en een snelle studie is nodig over verlaging van de leeftijd voor het passief kiesrecht. De CHU is voorstander van verlaging van de leeftijd van burgerrechtelijke meerderjarigheid tot 18 jaar.

29. De Eerste Kamer blijft gehandhaafd. De functie van de Eerste Kamer zal primair gericht moeten zijn op mede bespreken van wetsontwerpen en van het beleid op lange termijn. De begrotingsbehandeling kan worden vereenvoudigd.

GEMEENTEN EN PROVINCIES

30. Hier geldt eveneens het principe optimale openheid en openbaarheid.

31. Door de noodzaak van een gericht ruimtelijk beleid, door de noodzakelijke specialisatie van het apparaat gevoegd bij de schaalvergroting en een toeneming van de taken, is een herstructurering van het bestuur noodzakelijk.
Het verdient aanbeveling de mogelijkheden van intergemeentelijke samenwerking te vergroten en door middel van agglomeratie-organen te stimuleren.
In het licht van de schaalvergroting zal de interprovinciale samenwerking alsmede de provinciale indeling en de taken en posities van de provincies moeten worden bezien.
Decentralisatie van het bestuur, met name in de grote gemeenten verdient de aandacht.

De burgemeester dient benoemd te worden door de Kroon op voordracht van de Commissaris der Koningin, nadat de gemeenteraad is gehoord.

TITIE

33. Bij de strafrechtpleging dient de nadruk te vallen op de gedragsbeïnvloeding van de gestrafte.

Aan de modernisering van het gevangeniswezen in het algemeen en in het bijzonder wat de gebouwen betreft, moet een hoge prioriteit worden gegeven.

De schadeloosstelling van het slachtoffer dient beter te worden geregeld, bijvoorbeeld door een „Fonds tot schadeloosstelling" te stichten.

Een herziening van het wetboek van strafrecht is gewenst, met name met het oog op een heroriëntatie omtrent de strafwaardigheid van bepaalde daden. Te denken valt in dit verband aan delicten op het terrein van de zedelijkheid, het gebruik van stimulerende en verdovende middelen en de huisvredebreuk.

Werken, wonen en vrijetijdsbesteding

Iedere burger heeft

recht op werk onder sociaal verantwoorde omstandigheden;
recht op een goede woning en op een gezonde woonomgeving en
recht op recreatie mogelijkheden.

De noodzakelijke overheidsmaatregelen zullen in dit hoofdstuk worden aangegeven.

PREIDINGSBELEID

37. Een betere spreiding van de bevolking en de werkgelegenheid dient in de komende jaren met kracht bevorderd te worden.
Hiervoor is nodig de versnelde vestiging van industrieën, overheidsdiensten en dienstverlenende bedrijven buiten de Randstad Holland.

38. Voorts is noodzakelijk de versn.lde ontwikkeling van enige stadsgewesten van grote omvang in het Oosten, Noorden en Zuiden van ons land, gekoppeld aan verbetering van het culturele, sociale en medische verzorgingspeil in deze gebieden.

39. Om de „afstand" met de Randstad te verkleinen is de versnelde aanleg en verbetering van de autosnelwegen tussen de grote bevolkingscentra noodzakelijk.

INDUSTRIEBELEID

40. Met het oog op een goed ruimtelijk gebied, de gewenste spreiding en differentiatie van de werkgelegenheid en met het oog op de evenwichtige ontwikkeling van handel en industrie (in relatie met de EEG landen en de technologische ontwikkelingen op wereldschaal) is het noodzakelijk dat er een landelijk ontwikkelingsplan voor de zeehavens en de industrialisatie wordt opgesteld. Een aparte staatssecretaris zal met de coördinatie yan het haven- en industriebeleid (w.o. het energiebeleid) moeten worden belast.

41. Het zeehavenbeleid zal zich moeten richten op de snelle ontwikkeling van het Scheldebekken en het Noorden van het land.

42. De industrialisatie moet zo veel mogelijk worden geconcentreerd in grote kernen. In het westen is met betrekking tot de industrievestigingen 'n selectief beleid noodzakelijk, (gezien het ruimteprobleem en de aantasting van het milieu). Ook daarom moeten er buiten de Randstad genoeg aantrekkelijke vestigingsmogelijkheden zijn (met voortzetting van het huidige stimuleringsbeleid).

43. Voor bedrijfstakken die voor de noodzaak van ingrijpende structuurwijzigingen staan, verdient de ontwikkeling van een steun- en saneringsbeleid overweging.

HET MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF (ZIE OOK 63 en 67).

44. Een goed sociaal-economisch beleid vraagt de actieve bevordering van ondernemingsactiviteit. Hiertoe is nodig dat het beleid t.a.v. de gegarandeerde credieten wordt voortgezet en uitgebreid. Verder uitbreiding van onderwijs en voorlichting op dit terrein met financiële steun van de overheid, en een ruimtelijk beleid dat optimale kansen schept voor de kleine ondernemer.

45. Nodig is voorts: een (nieuwe) wettelijke regeling voor
— ordelijk economisch verkeer (colportage)
— openstelling van winkels
— vakbekwaamheidseisen.

LAND- EN TUINBOUW, VEETEELT EN VISSERIJ

46. De overheid zal door een actief beleid een evenwichtige ontwikkeling van land- en tuinbouw, van veeteelt en visserij moeten bevorderen (ontwikkelings- en saneringsbeleid) en de bedrijven moeten steunen bij het streven naar doelmatige produktiemethoden en grotere eenheden (voorlichting financieringsproblemen b.v. in fiscale sfeer.) Daarnaast goede voorlichting en intensieve begeleiding van degenen die zonder werk komen of tot bedrijfssluiting overgaan (zie ook 67).

47. Er zal voldoende ruimte moeten blijven gereserveerd voor gezonde agrarische bedrijven, gekoppeld aan structuurverbeterende maatregelen (ontsluiting, ontwatering en ruilverkaveling) en 't handhaven van voldoende levenskrachtige kernen in de overwegend agrarische gebieden.

VOLKSHUISVESTING

Hoofdpunten van het te voeren bouw- en huurbeleid zijn:

48. Een geleidelijke opvoering van het woningbouwprogramma.
Deze verhoging zal speciaal moeten worden aangewend:
— voor bestrijding van de woningnood in die streken waar ze nog groot is (Randstad)
— voor krotopruiming, buurt- en dorps- en stadssanering
— voor het bouwen van woningen voor sociaal- en economisch zwakkeren zoals grote gezinnen, lichamelijk gehandicapten, bejaarden, alleenstaanden, gezinnen van buitenlandse werknemers en studerenden.

49. Verdere bevordering van de (eventueel verplichte) doorstroming en totstandkoming van een geheel vrije woningmarkt met kostprijshuren. Aan gezinnen waarvoor de huur tijdelijk of blijvend te hoog is dienen individuele huursubsidies te worden verleend.

50. Stimulering van de verbetering van de woningkwaliteit en het woongerief.
Een en ander kan alleen wanneer iedereen er van doordrongen raakt dat een flink stuk van het inkomen aan het wonen moet worden besteed.

VERKEER EN VERVOER

Naast de punten 39, 40 en 41 moet aandacht worden gegeven aan:

51. bevordering van de verkeersveiligheid door goede hulpverlening, intensieve controle op verkeersgedrag en motorvoertuigen, verbetering van onderwijs en voorlichting.

52. Een goed functionerend openbaar vervoer (bus, tram, trein, taxi); aan de bedrijven dienen (tijdelijke) compensaties te worden gegeven voor het onrendabele deel van de dienstverlening.

ZUIVERHEID VAN LUCHT, BODEM EN WATER; MILIEUBEHEER

In de afgelopen jaren is door de overheid de bestrijding van de verontreiniging van water, bodem en lucht krachtig ter hand genomen, ondermeer door de totstandkoming van wettelijke regelingen die het mogelijk maken de verontreiniging te beperken en terug te dringen. Uitgangspunt is dat „de verontreiniger betaalt".
Verontreinigers zijn de industrie, maar ook auto's, huisbrand, rioolwater e.d.

53. Er zullen de komende jaren velerlei maatregelen nodig zijn zoals:
— strenge eisen aan de industrie voor wat betreft het lozen van vuil in water en lucht.
— uitbreiding en verbetering van rioolwater zuiveringsinstallaties, wat zal betekenen dat reinigingsrechten moeten worden verhoogd.
— maatregelen om verontreiniging door auto's en huisbrand veroorzaakt te beperken, hetgeen waarschijnlijk prijsverhogingen voor auto's en benzine zal meebrengen.

54. De overheid dient maatregelen te nemen om de geluidshinder te beperken.

55. Voorts is noodzakelijk internationale samenwerking om de milieu-aantasting te beperken en om te komen tot internationale normen en een code (in VN-verband) tegen het lozen van vuile lucht, water en afval (ook in de zee).

56. Stimulering, coördinatie en uitbreiding van het onderzoek naar hygiëne en behoud van het (biologische) milieu is noodzakelijk.

SPORT EN (OPENLUCHT) RECREATIE.

Belangrijke punten op deze terreinen zijn:

57. Opstelling van een landelijk ontwikkelingsplan voor sport en recreatie waarin behoeften en prioriteit zijn aangegeven.

58. In het ontwikkelingsplan dient prioriteit te worden gegeven aan
— de gespreide aanleg en uitbreiding van sportaccommodaties in de sterk verstedelijkte gebieden.
— de aanleg van enkele grote recreatieobjecten buiten de Randstad,
— het behoud en de ontwikkeling van het „Groene Hart" in Holland.

59. Bij de sport moet speciaal aandacht worden gegeven aan de kaderopleiding, aan verbetering van de opleiding in de lichamelijke opvoeding, aan begeleiding van topsporters en aan de gezinssport.

60. Tot slot zal er een landelijk natuurbeheersplan moeten worden opgesteld om bedreigde gebieden veilig te stellen.

SOCIALE ZEKERHEID

Een ieder heeft recht op bijstand wanneer het persoonlijke welzijn is verstoord.
Voor wat de sociale zekerheid betreft moet gestreefd worden naar:

61. Geleidelijke verhoging van de uitkeringen krachtens de AOW en de AWW.

62. Op langere termijn naar een welvaartsvast pensioen voor een ieder met maximumgrens en gebaseerd op het in het laatste gedeelte van de loopbaan bestendig bereikte inkomensniveau.

63. Uitbreiding van de arbeidsongeschiktheidswet voor niet-loontrekkenden.

64. Zo mogelijk opneming van het kinderbijslagstelsel in de loon- en inkomstenbelasting.

65. Op langere termijn uitbreiding van het stelsel van sociale zekerheid met een algemene basis-ziektekostenverzekering met een premie naar draagkracht en een beperkt eigen risico.

66. Opneming van alle sociale wetten in een wetboek en uitvoering van de sociale verzekering door een centraal orgaan met districtskantoren.

ACHTERBLIJVENDE GROEPEN

Door de snelle ontwikkeling van de maatschappij — mogelijk gemaakt door techniek, chemie en economie — zijn er verschillende groepen die in de verdrukking raken en (nog) niet delen in onze welvaart. Dit zijn ondermeer de bejaarden, de werkers in land- en tuinbouw, de kleine zelfstandigen in handel en ambacht en de werkers in bepaalde (oudere) bedrijfstakken (zoals strokarton, textiel, schoeisel). De overheid heeft mede de taak de achterblijvende groepen doeltreffend te helpen (zie ook hoofdstuk IV en 44, 45, 47, 48 en 49). Wij wensen een beleid gericht op:

67. Her- en omscholing van werknemers die zonder werk komen en van degenen die tot bedrijfssluiting overgaan, met behoud van oorspronkelijk salaris.
Voorzieningen tijdens werkloosheid in de periode voorafgaande aan de nieuwe dienstbetrekking dienen voor zelfstandigen onder de werkingssfeer van de werkloosheidsvoorziening te worden gebracht. Er dient een premiestelsel ter bevordering van omscholing en het volgen van vakopleidingen te worden overwogen.
Voor oudere werknemers en kleine zelfstandigen is een wachtgeldregeling of vervroegde pensionering het meest aangewezen.

68. Maatschappelijk werk en opbouwwerk in die gebieden waar door structuurwijzigingen, verstedelijking, streekverbetering e.d. spanningen moeten worden opgevangen (door het geven van doelsubsidies).

69. Betere dienstverlening en belangenbehartiging t.b.v. de buitenlandse werknemers.

70. Uitbreiding van het werk voor de bejaarden. Dit betekent naast verhoging van de AOW (zie 61 en 62) uitbreiding van de geriatrische hulp.
— uitbreiding van een goede spreiding van het aantal bejaarden-woningen en flats (met herziening va n het plaatsingsbeleid) en

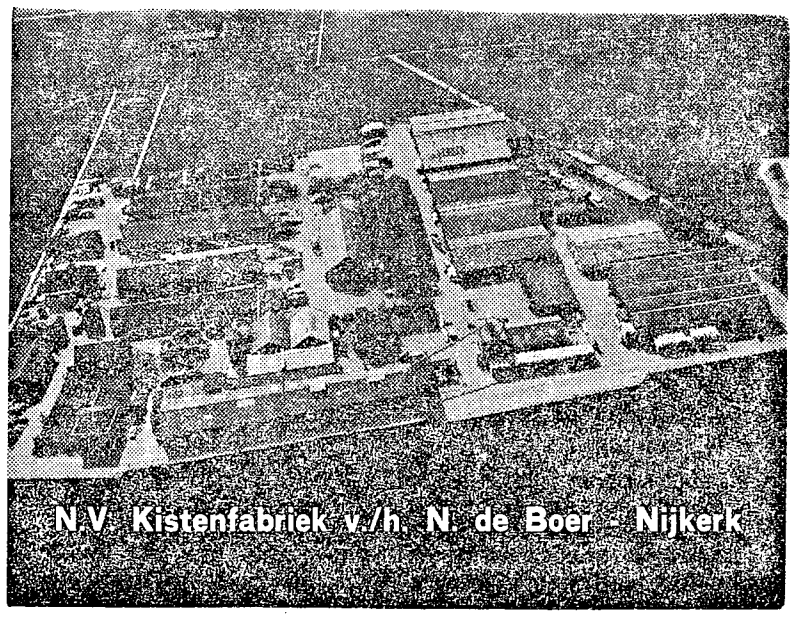

— van het open bejaardenwerk en de gecentraliseerde dienstverlening (dienstencentra).

Onderwijs en wetenschappen

Een goed onderwijsbeeld is er op gericht iedereen in de gelegenheid te stellen onderwijs te ontvangen dat bij zijn belangstelling past, zijn talenten tot ontwikkeling brengt en vormt tot een bewust levend en harmonieus mens.

71. Aan het gehele onderwijs moet een grote financiële prioriteit worden toegekend. De noodzakelijk groeiende onderwijsbegroting zal moeten worden aangewend voor:
   — geleidelijke verlaging van de leerlingenschalen bij het kleuteronderwijs en de laagste klassen van het basisonderwijs.
   — fasegewijze invoering van de partiële leer- en vormingsplicht voor werkende jongeren (ook meisjes)
   — uitvoering van de mammoetwet.

72. Voor een systematische benadering van de noodzakelijke onderwijsvernieuwingen is de instelling van een nationaal onderwijs planbureau gewenst, gekoppeld aan goed toegerust onderwijskundig onderzoek.

73. Periodieke bijscholing van alle leerkrachten is noodzakelijk.

74. Er moet naar integratie van het Hoger Beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs worden gestreefd.

75. Bij de universiteiten en hogescholen dient meer dan voorheen planning, coördinatie en samenwerking voorop te staan, zowel wat betreft onderwijs als onderzoek; de universiteiten dienen aan de grondregels van openbaarheid en democratisch functioneren te voldoen.
   Voorts is drastische herziening van de onderwijsprogramma's noodzakelijk, in de geest als door Posthumus voorgesteld.

76. De CHU is voorstander van een gecentraliseerd wetenschapsbeleid.
   Met de coördinatie, de planning en met het simuleren van de internationale samenwerking zal een minister zonder portefeuille moeten worden belast.

Specifieke welzijnsbehartiging

De specifieke welzijnsbehartiging richt zich met name ook op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de mens, op de verdere vorming en op de culturele en creatieve ontwikkeling van een ieder, en opbouwwerk en maatschappelijke dienstverlening en op het werk onder jongeren en bejaarden.
Dit zijn allemaal zaken die nauw met elkaar verweven zijn, die in onze welvaartsstaat steeds belangrijker worden en waarvoor het nodig is een doelmatig, doorzichtig en op de toekomst gericht beleid te voeren.

77. In dit verband bepleit de CHU de totstandkoming van een ontwikkelingsplan voor de specifieke welzijnsbehartiging, waarin de doelstellingen, organisatiestructuren en prioriteiten zijn aangegeven: Hierbij is breed opgezet wetenschappelijk onderzoek naar behoeften en toekomstige ontwikkelingen onontbeerlijk.

78. Het beleid op deze terreinen zal moeten bevorderen:
   — dat de verdere organisatorische snippering wordt tegengegaan en dat de vele particuliere organisaties streven naar samenwerking en bundeling. De CHU is voorstandster van een centrale welzijnsraad met coördinerende taken.
   — dat er voldoende ruimte komt (met name financiële) voor experimenten die 'n eigentijdse aanpak beogen.
   — dat de activiteiten van het particulier initiatief aansluiten bij de behoeften onder de mensen en dat meer mensen gebruik gaan maken van de geboden mogelijkheden. Een middel daartoe is de subsidiëring meer te richten op activiteiten dan op organisaties.
   — dat alle betrokkenen inspraak en medezeggenschap hebben bij het totstandkomen van het beleid (ook op regionaal niveau).

De laatste drie punten gelden met name voor het jeugdwerk, het bejaardenwerk, het vormingswerk en de actieve en passieve kunstbeoefening.

79. Het werk van de vormingsinstituten, volkshogescholen e.d. zal in samenwerking met andere instellingen (universiteiten, radio en t.v.) moeten worden uitgebouwd in de richting van permanente vorming van de gehele bevolking.

80. Aan de kunstenaars moeten in het maatschappelijk leven ruimere kansen worden geboden, ondermeer door ze meer in te schakelen bij de inrichting van het woon- werk- en leefklimaat van de bevolking. Een aparte rijksdienst zou hiertoe stimulerend kunnen werken.

81. Ten behoeve van de jonge generatie is de opstelling van een jeugdstatuut gewenst.

82. Wat betreft de maatschappelijke dienstverlening en de gezondheidszorg moet meer de nadruk vallen op het voorkomen (preventie) van stoornissen in het welzijn. Middelen daartoe zijn voorlichting omtrent goede leefgewoonten en het bevorderen van een goede woon-, werk- en leefomgeving (zie boven).
   Voorts systematisch onderzoek naar de factoren die bepalend zijn door de geestelijke volksgezondheid en de psychohygiëne.

Inkomens- en vermogensbeleid

Doel van het inkomens- en vermogensbeleid dient te zijn: het bevorderen van minder verschillen in de particuliere inkomens: het stimuleren van bezitsvorming bij personen met geen of weinig vermogen.

INKOMENSBELEID

Hoofdpunten zijn:

83. Het garanderen van een welvaartsvast inkomen aan hen, die lichamelijk en geestelijk niet in staat zijn aan het arbeidsproces deel te nemen.

84. Verschuiving van de premiegrens voor volksverzekeringen en eventueel invoering van premiepercentages naar draagkracht;

85. een subsidiebeleid gericht op de te subsidiëren persoon;

86. en het bevorderen dat het besteedbaar inkomen meer toeneemt naarmate het inkomen kleiner is.

VERMOGENSBELEID

Het beleid op dit terrein zal moeten worden gericht op

87. Het stimuleren van vrije besparingen d.m.v. premies en langs fiscale weg, met name gericht op de kleine spaarders.

88. Bevordering van eigen woningbezit.

89. Bevordering van overeenkomsten inzake spaarloon, vermogensaanwasdeling, winstdeling en investeringsloon.

DEMOCRATISERING BEDRIJFSLEVEN

Democratisering van het bedrijfsleven is een van de kernproblemen van onze samenleving. Met name op het gebied van de inspraak van de werknemers is snelle voortgang noodzakelijk.

90. Nodig is een sociaal plan om na te gaan op welke wijze en via welke middelen de werknemer medeverantwoordelijkheid kan dragen voor de gang van zaken in het bedrijf. Hierover dient de SER een advies uit te brengen.

91. De invloed van de factoren arbeid en kapitaal op de samenstelling van de raad van commissarissen moet even groot zijn.

92. De positie van de ondernemingsraad moet worden versterkt.

93. Ingrijpende beslissingen, zoals overplaatsing, fusie en sluiting dienen steeds met instemming van de raad van commissarissen en na bespreking in de ondernemingsraad te worden genomen. De overheid dient het recht te hebben in geval van fusies, die haar ongewenst voorkomen, in te grijpen.

94. Er dienen mogelijkheden te zijn voor een klachtenprocedure binnen de onderneming.
   onderneming.

BELASTINGPOLITIEK

Het belastingstelsel dient gegrondvest te zijn op rechtvaardige toepassing van het draagkrachtbeginsel. De minst draagkrachtigen behoren te worden ontzien. Anderzijds dienen de welvaartsbronnen van de Nederlandse gemeenschap tot verdere ontwikkeling te kunnen komen.

95. De belastingvrije voet voor de werkende gehuwde vrouw dient geleidelijk te worden verhoogd.

96. Gestreefd moet worden naar automatische aanpassing van de inflatoire progressiefactor.

97. Invoering van een systeem van negatieve inkomstenbelasting verdient nadere studie.

98. Gestreefd worde naar vereenvoudiging van de belastingwetgeving en door belastingplichtigen in te vullen formulieren.

FINANCIERING VAN OVERHEIDSUITGAVEN.

99. Gezien de noodzakelijke uitbreiding van bestaande overheidstaken en de aanvatting van nieuwe taken zal in de komende jaren stijging van de groei van het nationaal inkomen noodzakelijk zijn. Hierbij is voortdurende heroriëntatie op de bestaande overheidstaken noodzakelijk.
   Daarbij mag de financiering van de overheidsuitgaven niet leiden tot structurele inflatie en verdringing van het particuliere bedrijfsleven op de kapitaalmarkt.

100. De noodzakelijke ruimte voor stijging van de overheidsuitgaven kan worden gezocht in:
   het bevorderen van de besparingen;
   het voortdurend afwegen van bestaande prioriteiten;
   het toekennen van een grotere plaats aan het profijtbeginsel;
   belastingverhoging, waarbij met name moet worden gedacht aan de omzetbelasting en de vennootschapsbelasting, voorzover niet strijdig met de harmonisatie in de EEG.

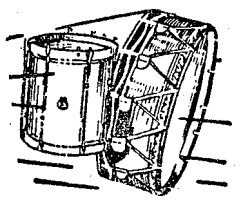

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

Unieraad besprak miljoenennota

De fractievoorzitter van de CHU in de Tweede Kamer, de heer J. T. Mellema, heeft zaterdag in een discussie met de Unieraad over de Troonrede en de miljoennennota betoogd, dat de jongste algemene beschouwingen in de Tweede Kamer tot de matste discussies van de laatste jaren kunnen worden gerekend. „De oppositie is niet ingegaan op de grote lijnen van het kabinet-De Jong; haar moties raakten duidelijk de kleine onderdelen van het beleid", aldus de heer Mellema.
De CH-fractieleider zei een unaniem advies over de zaken van de loonwet van grote waarde te vinden. Een standpunt over het SER-advies wilde hij niet innemen zolang de regering haar mening nog niet heeft gegeven. „Ik hoop, dat mijn fractie pas zal oordelen, wanneer alle stukken op tafel liggen", zei de heer Mellema, die tenslotte een goed overleg tussen bedrijfsleven en regering van grote betekenis vindt.
Het kamerlid mr. W. Scholten was weinig gelukkig met de fiscale voorstellen van staatssecretaris Grapperhaus. Vooral waar het gaat om de maatregelen inzake de bewoners van eigen woningen. Volgens hem worden in deze regeling de eigenaren van grote nieuwe woningen bevoordeeld boven de groep die een oude woning bezit en deze zelf bewoont. Er is bij dit alles ook het bezwaar, dat voor de belastingen geen nota's behoeven te worden overgelegd, zodat beunhazerij in de hand wordt gewerkt.
Mr. Scholten wil als tegenvoorstel lanceren geen belastingaftrek meer voor tuinaanleg, waarvan thans misbruik wordt gemaakt, en geen aftrek meer van kosten voor de tweede woning, waarmee eveneens sterk de hand wordt gelicht.
De Unieraad besteedde ook aandacht aan de gedachte van KVP-fractievoorzitter Schmelzer om de Tweede Kamer een kabinetsformateur te laten kiezen in plaats van een benoeming van deze figuur door de Kroon.

De oud-minister van Justitie, mr. Y. Scholten, zette de Unieraad uiteen, dat aan deze wijziging geen praktische voordelen zijn verbonden en dat ze bovendien staatsrechtelijke bezwaren oproept.
Hij toonde zich geen voorstander van het plan-Schmelzer en stelde zich hierdoor achter het CH-Tweede Kamerlid jkvr. Wttewaall van Stoetwegen, die drs. Schmelzer in het parlement interrumpeerde door te stellen, dat men niet moet knabbelen aan de bevoegdheden van de Kroon.

CHJO WIL HUIJSEN IN DE 2e KAMER

De Christelijk-Historische Jongerenorganisatie hoopt, dat haar oud-voorzitter Jac. Huijsen in de Tweede Kamer komt. Bij het afscheid van de jongerenvoorzitter, vorig weekend op de najaarsconferentie van de CHJO, zei vice-voorzitter Rob Vermaas, dat de steun aan de jongerenkandidaat niet moet worden gezien als een afscheidscadeautje „wegens bewezen diensten". Volgens Vermaas is Huijsen de aangewezen figuur om de politieke denkbeelden en mentaliteit van de jongere CHU-generatie te vertolken in de Tweede Kamer. Hij noemde Huijsen's speciale belangstelling voor het welzijnsbeleid, onderwijs en de culturele sector.
Jac. Huijsen is ruim vier jaar voorzitter geweest van de jongerenorganisatie. In 1965 werd hij algemeen secretaris, waarna hij op 30 april 1966 tot voorzitter werd gekozen.
In de CHU speelde Huijsen een belangrijke rol bij de vernieuwing, die in 1967 de Unie in beweging bracht. Hij was lid van de commissie-Scholten, die de voorstellen deed voor organisatorische en politieke vernieuwing. In de CH-delegatie werkte Huijsen mee aan het werk van de Groep van Achttien, het overlegorgaan van ARP, KVP en CHU. Vier jaar was Huijsen adviserend lid van het dagelijks bestuur van de Unie en lid van Hoofdbestuur en Unieraad.
Minister Udink maakte op de afscheidsreceptie van de jongerenvoorzitter een duidelijke toespeling op een eventueel kamerlidmaatschap van Huijsen. De lijsttrekker van de CHU zei, dat de Unie een verstandig besluit zou nemen, wanneer zij Huijsen vroeg zich opnieuw beschikbaar te stellen, voor een andere functie in de politiek.

Een BRIL van
EIKENDAAL

gaat bovenal!

WAGENINGEN
VEENENDAAL

Denkt u hier eens over na!

4 januari 1971 begint onze opleiding voor leerling-verplegenden.

DAT HOUDT IN:
een introduktieperiode van 10 weken, ter oriëntatie voor de opleiding die U in 3 jaar voert naar het diploma Ziekenverpleging B.

DAT HOUDT IN:
een aangename kombinatie van praktijk in de paviljoenen en theoretische vorming in ons moderne opleidingscentrum.

DAT HOUDT IN:
een grote kans voor jonge mensen vanaf 17 jaar en 7 maanden met tenminste een opleiding op MAVO-niveau (b.v. ook Inas-opleiding)

OM:
in het bezit te komen van een waardevol diploma.

OM:
een beroep uit te oefenen dat steeds meer belangstelling krijgt en veel toekomstmogelijkheden biedt.

Hebt u belangstelling?
Wacht dan niet langer en neem kontakt op met het hoofd Personeelszaken voor inlichtingen of een sollicitatie. Ons adres: Rijksstraatweg 113, Bennebroek (bij Haarlem) en ons telefoonnummer: (02502) 7241.

psychiatrisch ziekenhuis "vogelenzang"
te bennebroek (n.h.)

UITGAANDE VAN DE VERENIGING TOT CHRISTELIJKE VERZORGING VAN GEESTES- EN ZENUWZIEKEN

---

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden?

vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

CHR. RUSTHUIS „HEBRON"
Hilversum Loosdrechtseweg 27, telefoon 02150—47917

Herstellingsoord voor dames tot 65 jaar, die na ziekte of operatie hun taak nog niet aankunnen en enkele weken rust en verzorging nodig hebben. 30 bedden.
Prospectus en aanvraagformulier (ter beoordeling van onze behandelend geneesheer) worden gaarne toegezonden.
Directrice: Zr. J. A. DANE

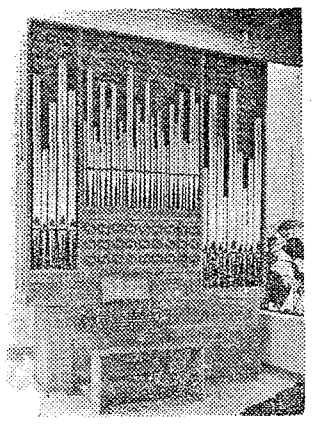

Echte kerkorgels
ook voor hedendaagse kerken

ORGELBOUW
Ernst Leeflang
Telefoon 05760 - 17582 en 17024
APELDOORN

KOCH
Telefoon 05760-14259
Apeldoorn

Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school- en huismuziek

---

tfn 3788 alphen a.d. rijn technisch bureau n.v.
maastricht - tfn 21248

RIJDAM
metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

De Christelijk Historische Unie

vraagt voor haar bureau in Den Haag een

SECRETARESSE

Tot haar taken behoren het contact met de kiesverenigingen en de verzorging van een deel van de correspondentie.

Sollicitaties te zenden aan het Bureau van de CHU, t.a.v. de heer H. Lindenburg, Wassenaarseweg 7, Den Haag.

DE NEDERLANDER OOK VOOR FAMILIEBERICHTEN!

ROEL DEKKER
Ons Roombotergebak is voortreffelijk
Hoofdstraat 190, tel. 12076 Filiaal Kerschoten, telef 11352 — Filiaal Asselsestr 164, tel. 21194 Apeldoorn

---

Voor uw
- ★ Kolen, Huisbrandolie,
- ★ Dieselolie, Benzine, Petroleum
- ★ Tank-transporten
- ★ Butaan- en Propaangas
- ★ Campingflessen vullen
- ★ Containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32 50 11 afdeling containers

AANNEMERSBEDRIJF
FA. RADIX & VEERMAN
Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204
WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

Houthandel R. van Aalderen & Zn. N.V.
Schutstraat 199 Telefoon 05280-2021
HOOGEVEEN
Bouwhout Triplex en boards
Gezaagd inlands grenen hout

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling · Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE

APARTE AFDELINGEN voor *inrichtingen, gestichten, hotels enz.* SPECIALE TARIEVEN

STOOMWASSERIJ CHEMISCHE WASSERIJ EN VERVERIJ „DE NIJVERHEID" APELDOORN

Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

ZO *denk ik er over*

Moet Huijsen in de Tweede Kamer??

Volgens persberichten is, tijdens een bijeenkomst van de CHJO, Huijsen voorgedragen als kandidaat voor de Tweede Kamer. Het is mij niet duidelijk waarom de CHJO, die zich nogal kritisch opstelt t.a.v. de kwaliteiten van de leden van de Tweede Kamer, Huijsen naar voren schuift.
Ongetwijfeld is Huijsen een begaafd spreker en ook geniet hij grote populariteit in bepaalde kringen. Dit stempelt hem echter nog niet tot een aanvaardbaar kamerlid. Zijn deskundigheid, bijv. op het gebied van het onderwijs, wordt door velen overtroffen, terwijl zijn populariteit slechts geldt voor beperkte kring. Voor velen is Huijsen een omstreden, zo niet een onaanvaardbare, figuur.
Heeft de CHJO geen andere kandidaten? Zeer zeker, in de eerste plaats wil ik wijzen op drs. Gerritse, een deskundige op het gebied van de vakbeweging met ervaring in de SER en op internationaal niveau. Als drs. Gerritse bereid is deze functie te aanvaarden, dan hebben we een uitstekend opvolger voor de heer Kikkert als deze zich t.z.t. zou willen terugtrekken.
In de tweede plaats wil ik wijzen op drs. Van Helleman, een veelbelovend jong econoom. Door het noemen van deze twee namen bedoel ik niet anderen uit te sluiten, de CHJO beschikt over veel meer potentiële kamerleden. Uiteraard zullen ook de jongere kandidaat-leden in publiek moeten verklaren, dat ze zich met de grote lijnen van de nieuwe programma's kunnen verenigen, hetgeen van Huijsen niet kan worden verwacht.
Een ander bezwaar tegen Huijsen is, dat hij in zijn gloedvolle toespraken niet altijd voldoende onderscheid maakt tussen waarheid en „dichtung". Deze opmerking slaat op het commentaar van Huijsen over het aandeel van de centrumgespreksgroep in het tot stand komen van de nieuwe programma's. Huijsen weet heel goed, dat deze groep hieraan vele zeer gewaardeerde bijdragen heeft geleverd.
Ook een bezwaar is de wijze, waarop Huijsen naar voren is geschoven, nl. met dreigementen. Dit zijn ondemocratische methoden die tegenwoordig vaker worden toegepast, door radicale activisten, doch in de CHU niet thuishoren.
Als deze persberichten juist zijn, dan kan de CHU Huijsen niet meer op de lijst hebben, laat staan op een verkiesbare plaats, omdat dit als een bewijs zou kunnen gelden dat de CHU zich laat intimideren door actie-groepen. Bovendien zou de werkwijze van de CHJO ook als een precedent kunnen gelden voor andere groepen als Huijsen toch wel op de lijst zou komen.
De werkwijze van het CHJO-bestuur zal velen aanleiding geven zich af te vragen wat er nu eigenlijk aan de hand is. Is het bestuur representatief of heeft er infiltratie plaats gevonden vanuit radicale actie-groepen, die, desnoods met geweld, de CHU willen laten ontploffen. Een diepgaand onderzoek lijkt mij zo langzamerhand wel gewenst.

Ir. J. Bijl.

CHJO

„Het gaat mij toch werkelijk te ver, dat de CHJO zich bezighoudt met een beoordeling van de zittende kamerleden van de CHU, door een cijfer te geven, wat naar hun mening, de kamerleden waard zijn.
Volgens de persberichten kwam er geen „voldoende" uit, want het hoogste cijfer was 47, terwijl 100 te halen was.
Dit is toch wel de maatschappij op z'n kop zetten, want eerder mag men verwachten, dat de kamerleden de jongeren beoordelen of zij wel geschikt zijn straks in de hedendaagse maatschappij, hun partij mee te blazen.
Natuurlijk is er verschil in capaciteit en intellect bij de kamerleden van onze Unie, maar dat is toch bij elke partij zo.
Naar mijn mening gaat het niet zozeer over de capaciteit der kamerleden, doch of zij wel „links" genoeg zijn.
Laten de „links-georiënteerden" toch vooral goed begrijpen, dat de zg. behoudende leden de Unie altijd nog op de been gehouden hebben.
Natuurlijk moet men zich aanpassen aan de veranderde maatschappelijke omstandigheden, doch dit kan toch zeker wel zonder naar links te zwenken. Wat mij betreft mogen die „linksen" gerust bedanken als lid van de Unie en zich aansluiten bij de radicalen van de AR. Dan is er weer een nieuw partijtje bij waar niets uitkomt. De CHU zal dan met één of twee kamerleden minder toch wel de CHU blijven en waarschijnlijk harder groeien.
En als men meent, dat de DDR erkend moet worden, laat men dan maar naar „Kameraad Ullbricht" gaan en zeggen: „Kerel, dat is een knap stukje werk dat jij met je „bazen uit Moskou" hebt geleverd in Tsjechoslowakije."

G. J. van der Stoel,
Wassenaar.

(Door zoekraken van de copij eerst heden geplaatst, Eindredactie).

Najaarsstudiedag C.H.-vrouwen

De Najaarsstudiedag van de Centrale van Christelijk-Historische Vrouwen wordt gehouden op donderdag 12 november a.s. in Hotel Terminus in Utrecht.

Thema voor deze dag is „De vrouw op zoek naar ruimtelijke ordening en beheersing van het milieu".

Als inleidsters treden op: Mej. mr. E. A. Haars, lid der 2e Kamer en mevrouw ir. N. C. de Ruiter, wetenschappelijk medewerkster aan de Technische Hogeschool te Delft.

De studiedag begint om 10.15 uur en eindigt te 15.00 uur; de kosten bedragen f 5.50 per persoon. Aanmeldingen voor deze dag worden gaarne ingewacht bij het secretariaat van de Centrale:

Mevrouw J. M. M. van der Mei - Zilverentand, Meentweg 96, De Meeren (Utrecht), tel. 03406 - 2130.

Het staat

DE NEDERLANDSE MILITAIREN

vrij zich te organiseren in een belangenvereniging. De Nationale Christen Onderofficieren Vereniging (N.C.O.O.V.) is de enig militaire belangenvereniging, welke is aangesloten bij een vakcentrale: het Christelijk Nationaal Vakverbond.

Het lidmaatschap van de vereniging staat niet alleen open voor onderofficieren en oud-onderofficieren.

Volwaardig lid kunnen zijn ALLE beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant, alsmede militairen in opleiding tot onderofficier.

De enige voorwaarde, welke voor het lidmaatschap wordt gesteld, is dat moet worden ingestemd met artikelen 2 en 3 van de statuten.

Daarover zal in het volgende nummer van „De Nederlander" op dezelfde wijze dus per advertentie, uitvoeriger informatie worden verstrekt.

Wie meer wil weten van de N.C.O.O.V. wende zich tot het hoofdbestuur van de vereniging. Lange Gracht 11 te Amersfoort.

IR. BUREAU
FA. L. AAFTINK & ZN.
CENTRALE
VERWARMINGSTECHNIEK
ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK- COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

*

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij

BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND

DRUKKER VAN

Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort

DIRECTIE: H. J. HEINE EN D. REBEL

NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 3141

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid Jagtlustweg telefoon (05130) 65 91.

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★
NIEUW VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277
★
ABBENES — TELEFOON 02534 - 226
★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn.

Van Ostadelaan 61

Telefoon

02150 - 11189 16777

HILVERSUM

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en

Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71

Telefoon 05761 no. 276

KLARENBEEK

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE

M. van der Voet N.V.

Morsweg 21 - Leiden - Telefoon 33260

TIMMER- EN AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

Dijklaan 84 - Telefoon 01825 - 590

BERGAMBACHT

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 4831

Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 - 4500

NOORDWIJK

J. VELLEKOOP

Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige,
Adviezen in grond- en pachtzaken.

Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 - 2203
's-GRAVENZANDE

Timmer- en Aannemersbedrijf

VAN WIERINGEN N.V.

Van Foreestlaan 9 Telefoon 01720 3016

Alphen aan de Rijn

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 Telefoon 010-343473

VLAARDINGEN

AANNEMER METSELAAR

C. VAN KATWIJK

Hoofdweg 145 Tel. 03489 361

ZEGVELD (U.)

kbm KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

Voor LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 Leeuwarden Telefoon 05100 20841

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 30 OKT. 1970
6e Jaargang - No. 42

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Afscheid of overgang

door H. Kikkert

Zaterdag 10 oktober 1970. Het conferentie-oord van de Pinkstergemeente „de Vechtstroom" herbergt een voor de eigenaren wat wonderlijk gezelschap.
Baardige jongelui zijn vergezeld van meisjes in maxi en mini en wat daar nog tussenin ligt. Je ziet het: ze zijn bij de tijd.
Toch is het niet alleen de modebewuste groep die hier aanwezig is, want bij nadere beschouwing zijn ook de sierlijk gesneden kleermakerskostuums, compleet met jas en vest, te zien. Even rondkijken voor je een dergelijke ruimte binnengaat is gewenst. Een rondblik op het erf overtuigt reeds dat de beruchte bezemwagen er niet staat. Maar je kan nooit weten of er geen ooievaar in de zaal is.
Deze spaarzame vogel laat echter ook verstek gaan. Blijkbaar is zelfs in deze prachtige omgeving de vuile rivier haar te veel en vandaar het ontbreken van haar muzikale geklepper. Een zacht achtergrondmuziekje zou stellig iets hebben kunnen goed maken. Ondanks het ontbreken van gewenste of ongewenste dieren en voorwerpen was het niet saai.

Uiteraard is dit al of niet saai vinden gebonden aan de persoon die w arneemt. De ene mens is de andere niet. De beoordeling van een schilderij is naast kennis een kwestie van smaak. Zo ook in de politiek of wat helaas ook voorkomt van vooringenomenheid.
De verslaggever van „Vrij Nederland" heeft het geheel blijkbaar heel anders waargenomen en op zich in laten werken. Dat mag en is het goed recht in een vrije democratie.
Toch ontkom ik niet aan de indruk, dat het verstoren van zijn vrije weekeinde hem parten heeft gespeeld. Enige frustratie is merkbaar bij het lezen van zijn pennevrucht in de rubriek „Bij ons in Holland".
Ook kan er enige jaloezie in het spel zijn geweest, namelijk dat de PvdA geen jongerenorganisatie meer heeft? Nieuw Links kan men moeilijk als zodanig kwalificeren. De CHU heeft wel een jongerenorganisatie, een avant-garde, zoals dat soms in alle felheid naar buiten trad.
Niet verwonderlijk op een dag als deze waar afscheid genomen moet worden van hun voorzitter Jac. Huijsen en de lijnen worden uitgezet voor de politiek in de zeventiger jaren.
Het is goed om de jeugd zo eens mee te maken. Om te luisteren naar wat er leeft in de harten en hoofden van deze jongemensen. Niet altijd aangenaam. Ervaring, gerijptheid en inzicht, maar ook het anders zien botsen hier met elkaar. Het is niet enkel generatieverschil wat tot uitdrukking komt.
Soms is ook het verschil tussen amateur en professional merkbaar. Is dat erg? Neen, de democratie heeft — moet die hebben — mondige mensen.
Toch zijn er waarden die ook hier tot uitdrukking worden gebracht, waarin we elkaar erkennen. Zo'n moment is er wanneer de voorzitter het scheppingsverhaal voorleest in de vertaling van Huub Oosterhuis.

Afscheid Jac Huysen

Wie is deze jongeman met het iet of wat sluik weggekamde haar, de lichtelijk sonore stem, de soms fel flitsende ogen wanneer deze oplichten?
Zijn beroep tekent zich niet af in zijn houding en gezicht. Houding en gezicht geven meer de indruk van een manager uit het bedrijfsleven dan van een man uit het onderwijs. Ook zijn benadering van de politiek heeft die zakelijke inslag. Zijn gevoel voor organisatie en het uitstippelen van lijnen weerspiegelen dit geheel. Meer weloverwogen dan impulsief.
Aangeboren gevoel voor politiek en de later geleerde kunst om deze te beheersen kan hem niet worden ontzegd.
En toch... is hij een man uit het onderwijs. Directeur van de christelijke kweekschool in Amsterdam was dr. J. W. van Hulst en ...leerling van deze kweekschool was Huijsen.
Merkwaardige samenloop van omstandigheden. Voorzitter van de Unie is prof. Van Hulst en adviseur van het door hem voorgezeten Dagelijks Bestuur zijn oud-leerling Jac. Huijsen.
De bekende Friese senator dr. K. de Vries is zijn geschiedenisleraar Wel opgevoed, ook christelijk-historisch, aan de voeten van Gamaliël.
Veel is er in de negen jaar dat Huijsen meeloopt in de politiek veranderd. Ook in zijn aandeel in de CHJO.
Gewoon lid van de groep Amsterdam, voorzitter van deze groep, voorzitter van de commissie Groepswerk van de FCHJG, voorzitter van de CHJO.
Organisatorisch dus een geheel andere opzet. Van federatie naar Christelijk-Historische Jongeren-Organisatie.
Reeds onder zijn voorganger, de Fries Baarda, tekende zich de wijziging af. De jeugd werd meer politiek bewust en nam niet langer genoegen met het zijn van studieclub en gezelligheidsvereniging. De wetgever honoreerde deze bewustwording met een verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd.
De jeugd kreeg medeverantwoordelijkheid in een volledig kiesrecht. Is het verwonderlijk, dat deze politiek bewust geworden jeugd de gevestigde partijen kritisch gaat bezien?
De vraag naar het waarom van het gescheiden optrekken van de christelijke partijen wordt hier het eerst gehoord.
In 1966, maar vooral na de verkiezingen in 1967, dringt de roep naar samenwerking ook in de partijen door.
Het is in deze tijd, dat Huijsen zijn stempel zet op de CHJO. Soms fel kritisch, maar altijd constructief bezig om ook in de CHU vernieuwingen aan te brengen.
Juist onder zijn leiding wordt voorkomen, waarmee ARP en KVP hebben te kampen, namelijk afsplitsing van radicale groepjes. De Unie blijft, zij het in moderne vorm, een eenheid.
De commissie onder leiding van oud-minister Scholten, waarvan ook Huijsen deel uitmaakte, heeft hiervoor de grondslag gelegd. Mogelijk hebben velen in de Unie niet beseft welke grote verdiensten dit driemanschap Scholten, Kaland en Huijsen aan de Unie hebben bewezen door het uitbrengen van dit rapport.
Uiteraard zou ik willen stellen heeft de CHJO en dus ook haar voorzitter met zijn acties reacties opgeroepen. Hoe kan het ook anders. Wie in de politiek werkt, daaraan een openbaar aandeel heeft, moet al zoekende en tastende zijn weg vinden.
Dat er fouten worden gemaakt, spreekt voor zich. Dat doen ook wij ouderen, zelfs als wij professional zijn. Dat dit protesten uitlokt, is ook vanzelfsprekend. Maar een partij verwerft haar aanhang en leden niet door niets te doen.
Dan komt de vraag naar erkenning. Naar erkenning van een beleidslijn vanuit een diepere overtuiging.
Welnu, de laatste zin van de afgetreden voorzitter van de CH-jongeren: „vanuit het Evangelie naar een nieuw perspectief" trekt de lijn door.
Hoe zou hij anders voorzitter van de CH-kiesvereniging te Delft kunnen zijn?
Ook het afscheid als voorzitter van de CHJO weerspiegelde de veranderde politieke omstandigheden.
De lijstaanvoerder, minister Udink, sprak de scheidende toe. Dat is de eerste keer, dat een lijstaanvoerder en een minister bij het afscheid een voorzitter van de CHJO toesprak. Zijn toespraak was gericht op de toekomst, ook van de nu scheidende CHJO-voorzitter.
Kwalitatief goede figuren kan de Unie niet missen.

H. Kikkert.

Conferentie Europese politieke partijvorming

De Nederlandse Politieke Jongeren Contact Raad organiseert in samenwerking met de Jongerenraad van de Europese Beweging in Nederland een weekendconferentie van 20 tot en met 22 november a.s. in het conferentie-oord Hydepark te Driebergen. Doel van deze conferentie is jongeren voorbereiden op de Europese eenheid, hen bewustmaken van het feit dat binnenlandse politiek slechts op Europees niveau kan worden uitgevoerd.

Aan deze conferentie zijn geen verblijfkosten verbonden, terwijl de reiskosten worden vergoed.

De organisatoren willen het aantal deelnemers op circa 70 politieke jongeren houden.

Inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst der aanmeldingen waarbij een politieke spreiding in acht wordt genomen.

Aanmeldingen voor deze conferentie kunnen worden gezonden aan de stichting NPJCR, Johan van Oldenbarneveltlaan 107, Den Haag.

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander, Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

De freule in Brandpunt

Zoals bekend is heeft drs. Schmelzer als KVP-fractieleider bij de algemene beschouwingen in de Tweede Kamer gepleit voor een kabinetsformateur die door de Tweede Kamer wordt voorgedragen. Jkvr. mr. C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen interrumpeerde drs. Schmelzer met de opmerking: „Denkt u nu heus dat u hiermee niet tornt aan de prerogatieven van de Kroon?"
In een Brandpunt-uitzending van dinsdag 20 oktober jl. sprak Ed van Westerloo met de freule over deze kwestie. Het t.v.-gesprek laten wij hieronder volgen.

Brandpunt: Toen u die interruptie plaatste, maakte u de indruk dat u erg kwaad was. Klopt dat?

Freule: Ja, ik was nogal ontdaan om dit zo plotseling te horen. Ik vind dat je je hiermee ineens zo maar een recht aanmatigt. Want doordat de Tweede Kamer zou gaan beslissen en kiezen voor een formateur zijn andere mensen die vroeger een advies gaven aan de Koningin uitgeschakeld. Ik denk bijvoorbeeld aan de Eerste-Kamervoorzitter, ik denk aan de vice-president van de Raad van State, ik denk ook aan de voorzitter van de Tweede Kamer, die allemaal apart door de Koningin gehoord worden. Tevens alle fractieleiders. En nu zou er zo maar — natuurlijk na intern beraad, zoals Trouw het noemt na veel gekonkelefoes — iemand gekozen moeten worden. En dan is dat een aanbeveling aan de Koningin en volgens mij zal zij zich daaraan dan moeten houden. Ze zou een conflict met de Kamer forceren als zij dat niet deed. Dus is zij niet meer vrij in haar bevoegdheid.

Brandpunt: Zou ze nu ook haar eigen oordeel niet meer kunnen gebruiken?

Freule: Ja, dat wordt nu eigenlijk buiten werking gesteld. Tenzij zij zegt, ja, maar ik wil die persoon per sé niet, dus ik kies een ander. De aanwijzing blijft inderdaad bij haar.

Brandpunt: Als we er nu van uitgaan, dat het mogelijk is dat ze toch buiten een aanbeveling van de Kamer om zou kunnen gaan, vindt u het dan nog erg dat de Koningin haar eigen oordeel niet meer zou kunnen laten gelden?

Freule: Ja, ik vind dat hier getornd wordt aan haar bevoegdheden.

Brandpunt: Is dat het eigenlijk waarover u ontdaan bent?

Freule: Ja, want ik vind dat we aan die bevoegdheden helemaal niet mogen komen. We hebben in ons beginsel-program 'n mooie paragraaf over 't constitutionele koningschap onder 't Huis van Oranje en ik geloof dat ook andere partijen die hebben. En dan ineens dan gaan we aan bevoegdheden tornen. Wat ik nu zo jammer vind is het feit, dat zo weinig mensen begrijpen hoe erg of dat eigenlijk wel is. Toen ik dan die interruptie geplaatst had, toen was er dan een meneer van de KVP — ik mag dat nu wel eerlijk zeggen — die naar mij toe kwam en zei: hoera en ik ben het met u eens. Vreselijk aardig allemaal. Ik heb toen gezegd: Maar meneer, wat hebt u in uw fractie gezegd. Toen zei hij: ja, ja, ik heb het toen niet helemaal begrepen. En zo zijn er meer.
Er was ook iemand die zei: „Ja, ik ben er helemaal tegen, het is helemaal fout. Maar ja, je moet nu eenmaal wat doen voor de vernieuwing. Nou vooruit dan maar."
Ik ben er falikant tegen. Je kunt toch niet wat doen om de vernieuwing, omdat je nou toch maar eens wat moet doen. Dus zo maar iets aanpakken wat heel ingrijpend is.

Brandpunt: Vindt u niet dat je in deze tijd toch wel kan verwachten, dat de kiezers mensen kiezen en dat gekozenen in het openbaar gaan debatteren over wie ze als formateur zullen aanwijzen? Vindt u dat een vernieuwing die veel te ver gaat?

Freule: Ja, op het ogenblik wel. Kijk, als je een president had, dan zou ik er heel anders over denken.
Maar we hebben hier een staatshoofd die boven de partijen staat. Volgens mij kan die veel meer doen in tijden van een formatie dan menigeen weet. U moet denken, in de Kamer krijg je een verhitte discussie en het is mogelijk dat er iemand misschien met een hele kleine meerderheid wordt gekozen. Stelt u zich voor dat er helemaal geen meerderheid komt. Dan gaan we weer terug naar Soestdijk en dan moet de Koningin de vuile was maar wassen. En dan beginnen we opnieuw met de oude methode zoals de heer Geertsema dat zei in zijn interventie. Ja, wat is er dan niet kapot gemaakt en verknoeid.

Brandpunt: Ja, maar het is in het verleden, ook na de oorlog, wel eens voorgekomen, dat de koningin of het staatshoofd afweek van het advies van de leider van de grootste fractie? Vindt u dat het in deze tijd ook nog moet kunnen?

Freule: Ja, dat moet kunnen. Waarom niet?

Brandpunt: U hebt goede contacten met het Koningshuis. Dat wordt altijd gezegd in interviews met u.

Freule: Ja, maar dat heeft hier helemaal niets mee te maken.

Brandpunt: Zou het niet zo kunnen zijn, dat de Koningin er zelf eigenlijk helemaal niet rouwig om zou kunnen zijn als ze dit voorrecht kwijt zou raken?

Freule: Kijk u eens even. Officieel is het zo in het Staatsrecht, de mening van het Staatshoofd doet er helemaal niet toe. Naar buiten weten wij er dus niets van. Ik weet, dat Vondeling in zijn boek — „Voorproef en nasmaak" heet het geloof ik — over dit idee praat en zegt: Het is een prachtig idee en ... je zou de Koningin van een grote last ontdoen.
Ik vraag me af of dat zo is. Dat weet ik niet. Maar daar is nooit iets van gebleken. Ik heb dit altijd van buitenaf gezien. Ik ben nooit als fractieleider in die functie opgetreden. Dus dat kan ik helemaal niet zeggen. Maar het is nooit gebleken, dat de Koningin er tegen opziet om die taak te vervullen.

Brandpunt: Als de Koningin dat voorrecht niet meer zou hebben, ziet u daarin een soort knagen aan de monarchie?

Freule: Ja natuurlijk. Ik vind, je zaagt aan de poten van de troon. En daar ben ik tegen. Daar ben ik kwaad over. En ik begrijp niet dat mensen die de hele dag: hiep hiep hoera voor de Koningin roepen, dat die nu zulke dingen naar voren brengen.

Brandpunt: Als u nou vindt dat de Koningin ook een eigen oordeel moet kunnen inbrengen — eventueel als dat nodig is — in de benoeming van zo'n formateur dan bedoelt u toch eigenlijk dat u in bepaalde gevallen wel eens meer waarde zou hechten aan het oordeel van de Koningin dan aan dat van de 150 gekozen Kamerleden die er dan in het openbaar over zouden discussiëren.

Freule: Dat kan ik me heel goed indenken. Want kijkt u eens. Ik heb al gezegd: De Koningin is het onpartijdige staatshoofd, die staat er boven. Die staat boven al die kijverijen van al die Kamerleden. Die heeft een onpartijdig oordeel: die heeft die hele politiek gevolgd vanuit haar bovenstandpunt — ja het is een gek woord — maar ik bedoel van een standpunt dat boven de partijen staat. Ik geloof — zoals ik vroeger wel eens gehoord heb van oudere politici die daar geweest waren, want daar wordt wel eens wat over verteld — dat er dikwijls een heel wijs oordeel uitgekomen is zowel van Koningin Wilhelmina als van Koningin Juliana en waar heel veel Kamerleden een punt aan zouden kunnen zuigen.

Brandpunt: Dat is uw standpunt ook na 25-jarig Kamerlidmaatschap?

Freule: Ja, ik heb eerlijk gezegd, in die 25 jaar er nooit over gepiekerd dat ik nog aan het einde mijner dagen zoveel over dit onderwerp zou moeten spreken. Maar het blijkt iedere keer weer nodig. We heben dat bij het huwelijk van Prinses Beatrix gezien en nu kwam dit weer plotseling op. En ja, toen ben ik een beetje abrupt op de kast gesprongen en ik zit er nog op, zo u ziet.

Brandpunt: En u blijft erop?

Freule: Ja, waarschijnlijk wel. Ik zou niet weten waarom ik eraf zou gaan.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Kamerkring 's-Gravenhage vraagt secretaris

De heer J. Speelman heeft per 1 september jl. zijn functie neergelegd. Ondanks alle daartoe aangewende pogingen zijn wij er nog niet in geslaagd een opvolger te vinden. Wie onder onze leden in Den Haag heeft belangstelling voor deze boeiende functie, of weet iemand die hiervoor bijzonder geschikt is.

Het secretariaat van de Haagse Kamerkring is geen dagtaak, doch vraagt in de komende maanden wel de inzet van de gehele persoon, zowel op administratief als organisatorisch terrein.

Met belangstelling wacht ondergetekende uw reactie af.

Stokroosstraat 285
telef. 607190.

Wm. C. de Kruyf,
voorz.

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

De ergerlijke staat

door R. W. van Dijk

Ja. De ergerlijke staat. U leest het goed, niet: de echtelijke staat. Dit artikel betreft namelijk de ongehuwden. In een inleiding op een thema-nummer van het maandblad Seq zegt de redactie: „De echtelijke staat is voor de wetgever nog steeds de meest ideale situatie. Dat honderdduizenden Nederlanders daar anders over denken is voor die wetgever geen punt. In allerlei situaties worden gehuwden bevoordeeld en mag de niet-gehuwde — zowel de alleenstaande of de met-elkaar-samenwonenden — braaf afwachten op wat de overheid hem of haar heeft toebedeeld". Het themanummer kreeg als opschrift mee: Het gevecht van de ongehuwde in de jungle van de wetgever.

Zelfs het concubinaat heeft voor de wetgever enige positieve betekenis, nl. als men kan aantonen — door midel van het bevolkingsregister! — dat men gedurende één jaar in concubinaat heeft gewoond, ontstaat het recht op een urgentieverklaring indien men een te kleine woning heeft en men samen minder dan f 12.000,— verdient. De discriminatie hierbij is weer: bij gehuwden in een overeenkomstig geval wordt alleen het inkomen van de man berekend tot die f 12.000,—...

Uitschudden

Ongehuwden worden in de duurste belastingsklassen ingedeeld, in de zg. strafklassen, die overigens nog uit de bezettingstijd dateren. Speciaal ongehuwden onder de 40 jaar vallen onder deze — in vergelijking met andere landen — nogal rancuneuze bepalingen. Ongehuwden, die evenwel gedurende vijf jaar getrouwd zijn geweest, krijgen een **beloning** in die vorm, dat zij mee mogen profiteren van de regeling die geldt voor gehuwden zonder kinderen. Ze hebben het dan toch maar vijf jaar lang geprobeerd, hoort men de wetgever hardop denken. Naar de afschaffing van de beruchte tariefsgroep I streeft de Nederlandse Vrijgezellenbond; een verzachting van het tarief voor ongehuwden van 40 tot 65 jaar kwam reeds tot stand per 1 juli 1967.

Alleen plichten, geen rechten

Mej. dr. Gerda Koen, bestuurslid van de vrijgezellenbond, zegt in een interview — in het toenmalige Alg. Handelsblad — „deze ongehuwdenbelasting is gebaseerd op de fictie, dat de ongehuwde goedkoper leeft dan het gezin... De ongehuwde betaalt meestal met geld, met energie, met extra arbeidsuren voor alles wat de liefhebbende en bekwame huisvrouw haar man verschaft".
Meestal zijn de Nederlandse vrijgezellen kamerbewoners. Voor deze kamers worden huren berekend, die meestal hoger liggen dan de hele huishuur, waarvan de kamer deel uitmaakt. Gemakshalve voor de onderverhuurder mag de kamerbewoner veelal niet koken, bezoek ontvangen ná bijv. 11 uur 's avonds, of iemand incidenteel te logeren hebben. Dus: buitenshuis eten en met bezoek het café in.
Niet alleen dat de belastingdruk in Nederland het hoogste is voor vrijgezellen in Europa (27,6 procent inkomstenbelasting), maar de ongehuwde is beslist onaangenaam getroffen als hij of zij verplicht is mee te betalen aan weduwen- en wezenpensioenen, AKW (Kinderbijslag) en een hoge ziekenfondsverzekering. Voor dit laatste betaalt de ongehuwde 3,6 procent van zijn inkomen, een gehuwde doet dit pas bij 7 kinderen. De premies zijn nl. gekoppeld aan het inkomen en niet aan de burgerlijke staat van de betalers. Evenwel: de ongehuwde krijgt in het kader van de AOW 70 procent uitgekeerd en de gehuwde 100 procent. Hier wordt wèl naar de burgerlijke staat gekeken, met als resultaat, dat e.e.a. in het nadeel van de ongehuwde uitvalt.
Voor wat betreft de AWW bestaan er in het geheel géén aanspraken, en de combinatie van deze premiebetaling met de kinderbijslagwetten is voor ongehuwden nogal pijnlijk. Alleen plichten, geen rechten.

Zalig de gever

Ouders mogen hun kinderen maximaal per jaar f 2.000,— schenken, en in het jaar van hun huwelijk f 10.000,—. Dit geldt dus niet voor ongehuwden. Ook bij erfenissen komen gehuwden er heel wat beter af dan anderen. Stel dat twee ongehuwden, bijv. twee dames, samen een huis kopen. Helaas overlijdt de één. Nu valt de helft van het huis toe aan het meest naaste familielid, indien géén maatregelen zijn getroffen via de notaris. Zijn er wèl maatregelen getroffen, dan erft bijv. de tweede dame alles, maar valt tevens in een zodanig hoog tarief van het successierecht, dat bijna de helft van het geërfde naar de belastingen gaat. (Ze zal het hele huis wel moeten verkopen...). Gehuwden zouden in dit geval minder belasting betalen en genieten bovendien een bepaalde vrijstelling.

Ongelijkheden in het kort

- ongehuwden kunnen in Nederland geen kind adopteren (dat meestal van een ongehuwde moeder is);
- ongehuwden hebben geen aanspraak op weduwen- en wezenpensioenen (waar ze wel voor betalen);
- ongehuwden hebben buiten de gewone f 2.000,— geen recht op schenkingen van de ouders (belastingvrij voor gehuwden, de ongehuwde kan ook zelf zulke schenkingen niet doen zonder dat dit voor de ontvanger belasting-gevolgen heeft);
- ongehuwden betalen het hoogste tarief in de inkomstenbelasting (en de hoogste tarieven in de ziekenfondsen);
- ongehuwden betalen te hoge kamerhuren en de hoogste huren in de vrije sector (vooral in de moderne ghetto's in het westen des lands: Bijlmermeer, Buitenveldert);
- ongehuwden ontvangen slechts 70 procent AOW (de gehuwde 100 procent, maar beiden hebben altijd een gelijk percentage betaald).

Belangenbehartiging

Wie behartigt de belangen voor de Nederlandse ongehuwden? In Nederland is er de N.V.B., de Nederlandse Vrijgezellenbond, die enkele succesjes bereikt heeft, maar overigens zeer concreet de dingen bij de naam weet te noemen: gelijke rechten op woonruimte voor ongehuwden en gehuwden. Afschaffing van leeftijdsgrenzen voor inschrijving als woningzoekende. Opheffing van het éénrichtingsverkeer in de solidariteits-bijdragen. Invoering van het zg. „zusterpensioen". Waarom een ongehuwde niet in een gesubsidieerde woning? Hij of zij draagt in niet-geringe mate bij aan deze subsidies!
De Nederlandse Vrijgezellenbond verricht buitengewoon nuttig werk door als lobby te fungeren. In het blad Ongehuwden-belangen worden telkens zaken gesignaleerd, die tot nadenken stemmen. U kent toch wel de gemiddelde personeelsadvertentie? Steevast wordt besloten met „voor gehuwden wordt alle medewerking verleend tot het verkrijgen van woonruimte". Het is je reinste discriminatie, maar hoe gemakkelijk gaat men hieraan voorbij.
De NVB stelt zich geen religieuze of politieke doelen, dat laatste wil echter zeggen: niet ten gunste van een bepaalde partij. Wel werkt zij op het geweten van de vrijgezellen in de politiek, een actie in het maandblad van de vereniging wekte op om op de ongehuwde kandidaat van de eigen politieke partij te stemmen. Dit doet wat naïef aan, hoewel: wordt dit consequent doorgevoerd, dan zou politiek Nederland even vreemd naar de verkiezingsuitslagen kijken. De Boerenpartij en de SGP hebben overigens dit „gat in de politieke markt" reeds ontdekt, blijkens uitlatingen van de geachte afgevaardigden van deze sekten.

Opmerkingen

De miljoenen die worden uitgetroken voor de studentenhuisvesting in flats e.d. steken schril af bij de huisvestingsproblemen van de ongehuwden. Idee: laat je als student inschrijven.
Een vergelijking van de inschrijvingsnormen van een dertigtal grotere gemeenten geeft, wat de leeftijdsnorm betreft, het volgende beeld te zien:

leeftijdsn.:	geen	18	20	21	25	27	29	30	35	40 jaar
aant. gem.:	4	1	1	2	2	1	1	10	6	2 gem.

De Vrijgezellenbond heeft 4 vragen voor politieke partijen in verband met de a.s. verkiezingen voor de Tweede Kamer:

I Bent u voor afschaffing van klasse I en Ia van de loon- en inkomstenbelasting?

II Bent u voor verlaging van de leeftijdsgrens van 40 naar 25 jaar van klasse Ia van de loon- en inkomstenbelasting?

III Bent u voor matiging van de premie van de verplichte ziekenfondsverzekering die betaald moet worden door ongehuwden (het aandeel van de ongehuwden in de kosten van deze verzekering bedraagt zoveel meer dan hun individuele verzekering zou kosten, dat er sprake is van een overtrokken solidariteit).

IV Bent u van mening, dat bij de betaling van premies voor sociale verzekeringen de grens van solidariteit van ongehuwden ten opzichte van gehuwden bereikt of overschreden is?

Rob W. van Dijk.

Links-west, oost-rechts

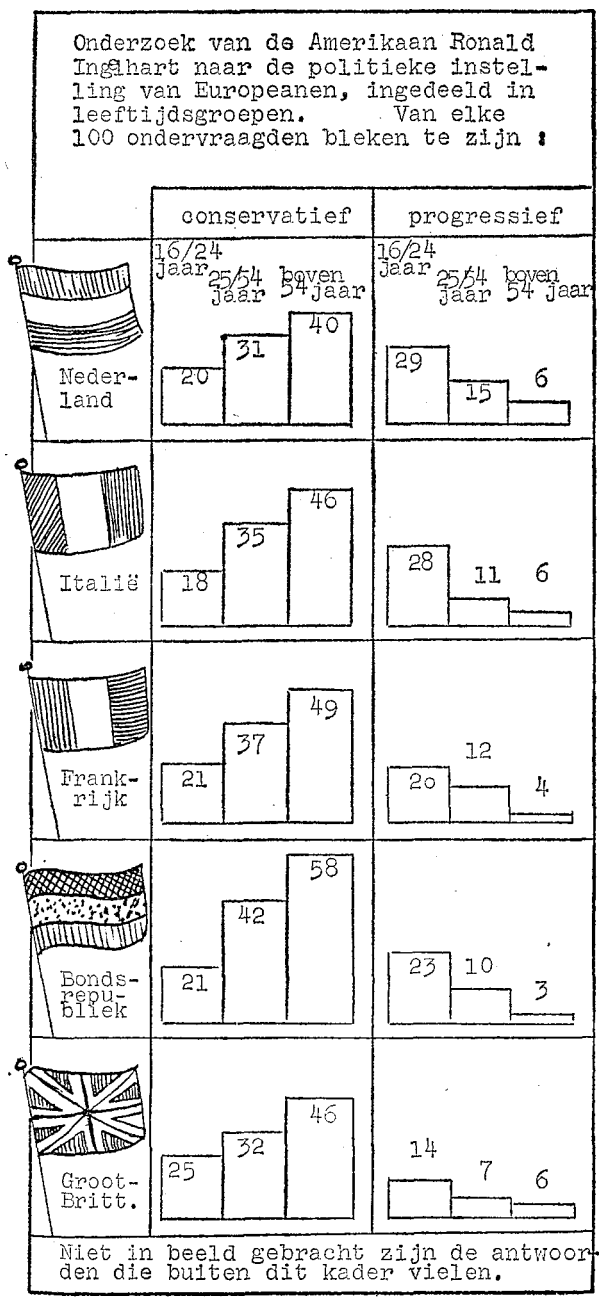

Een onderzoek van de Informatiedienst van de Europese Gemeenschappen te Brussel, onder een kleine 9000 Europeanen inzake de progressiviteit van de verschillende leeftijdsgroepen en over hun conservatisme, leverde voor de Westduitsers een zeer conservatief beeld op. In de loop van 1970 werd een tweede onderzoek gehouden door de Amerikaan Inglehart, waarbij ook de Engelsen werden betrokken. Nog is het beeld der Duitsers het meest conservatief, maar de hoop bestaat, dat door de grote groep jeugdigen spoedig een correctie optreedt.

Het weekblad Der Spiegel 1) schrijft hierover onder meer: De image van de eeuwige reactionaire Duitser, die, als hem zijn banksaldo maar wordt gelaten, alle regeringsstelsels wel voor lief wil nemen, werd gecorrigeerd door Inglehart. Centrum van conservatisme is niet Duitsland, maar in Europa zijn alle oudste generaties het meest conservatief. Zij die in de Tweede Wereldoorlog tegenover elkaar stonden, kunnen elkaar nu vinden op basis van hun conservatief-zijn. Hun zonen noemen zij beiden „links".

Maatstaven

Hoe onderscheidt men progressief-conservatief of wel: links en rechts?
Het is enigszins betrekkelijk, maar de treffende overeenkomsten per generatie en de geringe verschillen tussen de naties als geheel zeggen toch wel iets bij dit onderzoek van Inglehart.
Vier probleemstellingen liggen, in de vorm van trefwoorden ten grondslag aan zijn methode:

a) Tegengaan van de prijsverhogingen;
b) Orde op zaken in het land;
c) Uitbreiding meebeslissingsrecht van de bevolking bij belangrijke politieke zaken;
d) Bescherming van de vrije meningsuiting.

De proefpersonen moesten hún volgorde bepalen. Degenen die de beide eerste (a en b) kozen waren dientengevolge ‚conservatief". Koos men c en d, dan heette men ‚progressief". Andere combinaties dan a en b en c en d werden buiten beschouwing gelaten.
Zoals de illustratie reeds aangeeft, zijn tussen 18 procent (Italië) en 21 procent (Duitsland) jongeren van 16-24 jaar conservatief. Nederland is in alle opzichten het meest progressief: 29 procent van de 16-24 jarigen; 15 procent van de 25-54 jarigen en van de 54-plussers nog 6 procent. In Engeland liggen de zaken andersom. Daar is de jeugd conservatiever dan elders en minder progressief in cijfers.

Andere factoren

Bepalend voor de keuze uit de 4 punten bleek naast de leeftijd ook de maatschappelijke achtergrond. In tegenspraak met hun traditionele image als vooroplopers van de maatschappij bleek de categorie arbeiders de meest conservatieve antwoorden te geven. In de PvdA is het trouwens geen geheim, dat de gemiddelde lezer van de VARA-gids behoorlijk conservatief is.
In alle landen was de ondervraagde groep arbeiders telkens groter dan de andere groepen en telde vijf maal zoveel conservatieven als progressieven. Uit de zg. „bovenste laag" was men in het algemeen 3 maal zo vaak progressief als conservatief.
In Engeland lag dat anders: daar is de verhouding in de bovenlaag 5 conservatief tegen 3 progressief.
Nu is het onderzoek toch nog onbevredigend. Uit ontevredenheid met het kapitalisme hebben de linkse jongeren uit de ‚onderste" laag wellicht géén der vier punten willen kiezen. Bovendien zou men uit de cijfers kunnen concluderen, dat arbeiders rechts stemmen en intellectuelen links.

Rob W. van Dijk.

1) Der Spiegel, 16 oktober 1970.

Welzijn en Kabinetsformatie

door dr C. Blankestijn

1. Er is in de Nederlandse politiek op het ogenblik een duidelijke behoefte te constateren aan een herverkaveling van de departementale taken. Heel duidelijk wordt dit gedemonstreerd, door de VVD, die in het ontwerp-program: Liberalen op nieuwe wegen? daar een hele paragraaf aan wijdt. Enkele voorstellen, die voor dit artikel van belang zijn wil ik even noemen:

— Instelling van een departement van Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne;
— Instelling van een departement van Techniek en Wetenschap;
— Overheveling van Maatschappelijk Werk naar Sociale Zaken.

De KVP heeft in het ontwerp-kernprogramma gepleit voor de coördinatie van het gehele sport en recreatiegebied door één departement (thans CRM), waarmee de suggestie wordt gewekt, dat CRM blijkbaar moet worden opengebroken.
Ook de nota Sport '70 van de Nederlandse Sport Federatie mengt zich in dit koor en roept om een aparte bewindsman voor sport, recreatie en cultuur.

De heer Mellema heeft in zijn knappe toespraak op de Algemene Vergadering van de CHU op 23 mei jl. in Rotterdam ook enkele voorstellen gedaan. Eén daarvan was de formatie van een Ministerie voor Volksgezondheid en Maatschappelijk Werk.
Daarnaast kunnen wij nog wijzen op de stemmen, die opgaan voor een Ministerie van Milieuhygiëne en Volksgezondheid; op andere stemmen, die weer pleiten voor een zgn. welzijnsministerie, waarin het huidige CRM is samengevoegd met volksgezondheid en nog enkele taken van Justitie (kinderbescherming met name).

Specifieke welzijnsbeleid

2. Wanneer men de verschillende voorstellen rustig bekijkt, dan valt het toch wel op, dat de grootste drift tot herverkaveling zich richt op de zg. welzijnssector en daarbij in het bijzonder weer op het Ministerie van CRM. Nu moeten wij met die term welzijn wel voorzichtig zijn. Dat heeft het rapport Welzijnsbeleid van de Groep van Achttien ons wel duidelijk gemaakt. Immers, welzijn moet het teken zijn, waarin het totale beleid van de toekomende regering in de jaren 1971-1975 staat. Welzijnsbeleid moet de eigentijdse concretisering worden van christelijke politiek.
Met volledige handhaving overigens van en in overeenstemming met hetgeen in dit rapport van de ‚Groep van Achttien" is gesteld, is binnen het totale regeringspakket niettemin een sectoraan te wijzen, waar in het bijzonder de mens zelf de invalshoek is voor het bevorderen van het welzijn.
Deze sector wordt dan wel genoemd de sector van het specifieke welzijnsbeleid of van het welzijnsbeleid in engere zin. Het gaat daarbij dan in het bijzonder om de departementen van CRM, van Sociale Zaken en Volksgezondheid, van Justitie en van Onderwijs en Wetenschappen. Nu richten de pijlen van de herverkavelaars zich met name op dit specifieke welzijnsbeleid en nog meer in het bijzonder op het Ministerie CRM, op Volksgezondheid en op enkele taken van Justitie (kinderbescherming) en O. en W. (vormingswerk voor werkende jeugd).

3. Men kan zich afvragen wat de oorzaken hiervan zijn. Het antwoord daarop lijkt niet zo moeilijk. Wat is namelijk het geval? De betekenis van deze terreinen voor het totale welzijn van de bevolking groeit voortdurend. Naarmate de welvaart stijgt, stijgen ook de behoeften aan correctie daarop; Welvaartsziekten zijn niet alleen de milieuverontreiniging in de vorm van rook, kwalijke dampen en afval. Ook de psychische (milieu)hygiëne kan verstoord worden door de ontwikkelingen in onze maatschappij en de bedreiging van het geestelijk, maatschappelijk en cultureel welzijn is evenzeer een verschijnsel van onze huidige welvaartsmaatschappij, als de bedreiging van het natuurlijke en fysieke milieu in de vorm van water, bodem en lucht. Een belangrijk punt is echter, dat de ontwikkelingen op deze gebieden nog maar net begonnen zijn. Alles is nogin beweging en bovendien in heftige beweging. Het is daarom ook best begrijpelijk, dat departementale structuren, die een aantal jaren geleden tot stand kwamen nu niet meer in alle opzichten voldoen. Het is daarom ook wel begrijpelijk, dat degenen, die het meeste last ondervinden van eventuele tekortkomingen van de huidige departementale taakafbakening en cordinatie roepen om verandering.

Het is echter mijns inziens zeer de vraag of het wel zo verstandig is om nu weer te gaan herverkavelen. Integendeel: Ik wil daartegen waarschuwen en een m.i. betere oplossing voor de ongetwijfeld aanwezige coördinatieproblematiek voorstellen.

Waarom een waarschuwing

4a) Het specifieke welzijnsgebied staat nog helemaal aan het begin van de ontwikkeling. Departementale structuren, die nu voor de hand liggend lijken te zijn, kunnen over een paar jaar al weer een belemmering gaan vormen voor de ontwikkeling, zodat men in 1975 weer een nieuwe herverkaveling zou moeten bepleiten.

b) Er zullen ongetwijfeld nieuwe behoeften op het terrein van het lichamelijk, geestelijk en of maatschappelijk welzijn in de komende jaren naar voren komen en nieuwe activiteiten zullen nodig worden. Zie bijv. eens naar de opkomende behoeften aan speciale voorzieningen op het terrein van de adolescenten.
Enkele jaren geleden was dit alles nog totaal onbekend. Trouwens ook de zo veelvuldig in het nieuws zijnde milieuhygiëne is nog maar een betrekkelijk nieuwe topic. Deze nieuwe voorzieningen snijden vaak door de bestaande departementale structuren heen en zouden niet gediend zijn, bij het wat onnatuurlijk inwringen van zo'n voorziening binnen een departement.

c) Bij de uitvoering van de verschillende werkzaamheden op de betreffende terreinen zien wij een voortdurend verder naar elkaar toegroeien.
Zo beperkt het jeugdwerk zich niet meer alleen tot activiteiten van vrijetijdsbesteding en vorming. Bij bepaalde vormen van hulpverlening aan jongeren lopen allerlei activiteiten door elkaar heen: vormingswerk, hulp bij ongewenste zwangerschap; maatschappelijk werk; psychiatrische en psychologische hulp; opvang voor noodhuisvesting enz. De diensten-centra voor bejaarden omvatten materiële, recreatieve, sociaalmedische en culturele activiteiten.
Bij de zwakzinnigenzorg zijn soortgelijke ontwikkelingen gaande en zo zouden er nog wel meer te noemen zijn.
Bovendien ziet het er naar uit, dat deze interdisciplinaire benadering zich in de komende jaren nog verder zal verbreden. Kortom, de departementen, die zich met deze terreinen bezig houden, zullen meer en meer in hun beleid naar elkaar toegroeien en met elkaar rekening moeten houden. Dit proces is niet op te vangen door een herverkaveling in 1971. Daarna immers zal het weer doorgaan en het is helemaal niet denkbeeldig, dat in 1975 opnieuw een herverkaveling nodig zal zijn. Welnu, dat telkens opnieuw herverkavelen van departementen lijkt mij schadelijk voor de ontwikkeling van het werk en het beleid. Het verhoogt de onzekerheid van de ambtelijke organen en in strijd met wat bedoeld is, zou het wel eens vertraging en verstarring in de hand kunnen werken.

d) Nog een laatste opmerking moet in dit verband gemaakt worden. Op diverse terreinen wordt meer en meer de aandacht gevestigd op de preventie. Dat komen wij tegen op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening; wij zien het bij de geestelijke en bij de lichamelijke volksgezondheid. Psycho-hygiëne en milieuhygiëne zijn broertje en zusje. Termen als positieve gezondheidszorg, sociale actie, maatschappijkritische functie wijzen alle in dezelfde richting, nl. dat er voor de departementen van specifieke welzijnsbehartiging één gemeenschappelijk arbeidsveld is nl. de maatschappij en de vernieuwing en verbetering van de daarvoor in aanmerking komende maatschappelijke structuren. Het is te verwachten, dat deze accenten in de toekomst nog sterker zullen worden. Ook deze ontwikkeling echter wordt niet gediend met een herverkaveling. Integendeel, men kan zich voorstellen, dat een differentiatie in uitgangspuntvoor maatschappij-kritische arbeid de effectiviteit van deze arbeid zal verhogen.
Als men met 2 of 3 verschillende uitgangspunten uitkomt bij dezelfde conclusies en wenselijkheden, dan zal dit alleen maar de betekenis van deze conclusies en wenselijkheden vergroten.

5. Alle bovengenoemde overwegingen tezamen genomen, doen mij concluderen, dat een herstructurering van de departementen op het terrein van de specifieke welzijnsbehartiging geen oplossing biedt voor de behoefte aan coördinatie en onderlinge afstemming van het beleid van de betrokken departementen.
Als men al zou willen gaan herstructureren, dan zou eigenlijk maar één oplossing afdoende zijn, nl. de totstandbrenging van één reusachtig mammoetdepartement, waarin onderwijs, volksgezondheid, CRM en delen van Justitie zouden zijn samengevoegd. Zulk een departement zou dan één minister en misschien wel vier of vijf staatssecretarissen hebben, waarbij wij weer bij het oude idee van de zgn. kernministers terecht komen. Welnu, dat is naar mijn mening in de Nederlandse situatie om diverse redenen geen haalbaar voorstel. Alle andere pogingen tot herverkavelen zullen blijken weer nieuwe coördinatieproblemen te scheppen en mede op grond van alle bezwaren die wij al genoemd hebben, moeten wij concluderen, dat die ook geen reële oplossing bieden.
Wat dan wel, zo zal men misschien nu vragen. Ik meen, dat daarop het volgende antwoord gegeven kan en moet worden.

Een raamwet welzijnsbeleid

6. Wij hebben nodig een flexibele departementale structuur met een hoge graad van ingebouwde en verplichte coördinatie. Dit kan bereikt worden door de volgende maatregelen.

a) In de eerste plaats hebben wij nodig een zgn. **Raamwet Welzijnsbeleid**. Daaronder versta ik het aangeven van het algemene wettelijke en maatschappelijke kader, waarin in ons land het specifieke welzijnswerk zich moet voltrekken. Door het Ministerie van CRM is hiertoe een aanzet gegeven door de publikatie van het Memorandum m.b.t. het maatschappelijk en cultureel welzijn. Wanneer de strekking van dit memorandum ook zou kunnen worden uitgebreid tot de sectoren van onderwijs, geestelijke en lichamelijke volksgezondheid en eventueel sectoren van Justitie als reclassering en kinderbescherming, dan zou zowel op landelijk, provinciaal als plaatselijk vlak de Nederlandse samenleving kunnen gaan beschikken over een mechanisme, waardoor op de daarvoor geëigende niveaus systematisch aandacht kan worden gegeven aan het specifieke welzijnsbeleid. Coördinatieproblemen, participatie van de bevolking, planning e.d. kunnen dan worden opgelost opeen soepele — en bij de gegeven situatie — aangepaste manier.

b) Binnen deze Raamwet Welzijnsbeleid, die derhalve tenminste betrekking heeft op die departementen, die wij al eerder genoemd hebben (nl. CRM, Sociale Zaken en Volksgezondheid, Onderwijs en Justitie) heeft elk departement de ruimte om door eigen organieke wetgeving de ontwikkeling van het eigen terrein en de eigen taken te dienen. Gedacht kan bijv. worden aan wetgeving op het terrein van de sport, het jeugdbeleid, bejaardenbeleid, de samenwerkingsopbouw, gezondheidszorg, kinderbescherming e.d.
Deze organieke wetgeving moet echter worden afgestemd op het bredere terrein van de Raamwet Welzijnsbeleid. Daardoor is coördinatie verzekerd tussen bijv. een organieke wetgeving t.a.v. de structuur van de gezondheidszorg en een organieke wetgeving t.a.v. de structuur van de sociale dienstverlening. Deze organieke wetgeving zal dan ook een flexibele dienen te zijn en het zal meer dan eens kunnen voorkomen, dat meer dan één departement betrokken is bij het tot stand komen van een organieke wet. Daarnaast echter blijft het mogelijk, dat iedere organieke wet van een bepaald departement door de betreffende bewindsman afzonderlijk wordt gepresenteerd en ondertekend.
Hij behoudt derhalve zijn eigen identiteit en verantwoordelijkheid voor de betreffende functionele sector.

c) Binnen de regering functioneert een college van ministers, die bij het specifieke welzijnsbeleid betrokken zijn. Daarin hebben in ieder geval zitting de ministers, die bij de Raamwet Welzijnsbeleid betrokken zijn. De welzijnsgroep uit de ministerraad staat onder leiding van de minister-president of de vice-minister-president, aan wie duidelijke bevoegdheden moeten worden gegeven om desnoods coördinatie af te dwingen. Daarbij kan het hierna te noemen coördinatie-college voorstellen doen e.d.

d) Om de afstemming van de „Raamwet Welzijnsbeleid" en de organieke wetgeving zo goed mogelijk te doen verlopen, zal bovendien behoefte rijzen aan een adviescollege, waarin enerzijds ambtelijke vertegenwoordigers van de betreffende departementen zitting hebben en anderzijds vertegenwoordigers van het particuliere initiatief uit de samenleving. Dit adviescollege zal zich voortdurend bezig houden met het adviseren over de noodzakelijke samenhang tussen allerlei voorzieningen, over onderlinge afstemming van subsidieregelingen, over salariëring e.d. Kortom: dit college krijgt de opdracht de coördiatie daadwerkelijk voor te bereiden, te begeleiden en te bewaken.
Dit is een zo belangrijk college, dat degenen, die hierin zitting hebben welhaast een volledige werkkring hierin zullen moeten vinden. Het college staat rechtstreeks onder de minister-president of de vice-minister-president, die belast is met de leiding van de betreffende werkgroep uit de ministerraad. Onder dit college zullen overigens nog allerlei sub-groepen ad hoc, of als vaste commissie, stuurgroep e.d. kunnen fungeren. Die zullen echter naar behoefte moeten worden ingesteld.

Resultaten

7. Op basis van de bovengenoemde voorstellen kan het volgende worden bereikt.

a) De welzijnsbehartiging in engere zin kan zich in iedere functionele sector ontplooien en behoudt de eigen impulsen en de eigen identiteit. Tezelfdertijd echter kunnen nieuwe ontwikkelingen worden opgevangen; gemeenschappelijke taken kunnen worden behartigd (bijvoorbeeld preventie), eventuele verschuivingen in de onderlinge taakverdeling kunnen op een soepele wijze worden verwerkt, enz. Kortom de flexibiliteit waarover in het voorgaande is gesproken, is gewaarborgd.

b) De onderlinge samenwerking is verzekerd. De ontwikkeling van elk der functionele sectoren wordt gericht door de visie op het specifieke welzijnsbeleid, die gestalte heeft gekregen in de Raamwet. Een uit elkaar groeien is derhalve onmogelijk en — wat beter is gezegd: de coördinatie is gewaarborgd.

c) Een belangrijke impuls van deze nationale opzet kan uitgaan naar de opzet op provinciaal en lokaal niveau. Wellicht kan hierdoor bevorderd worden, dat onzinnige portefeuilleverdelingen tussen wethouders en tussen leden van Gedeputeerde Staten, zoals wij die nogal eens kunnen tegenkomen, in de toekomst minder gaan voorkomen.

d) Tenslotte — en dit is misschien nog wel het belangrijkste — kan op deze wijze ook een sterkere inbreng van deze sectoren worden geleverd aan het totale welzijnsbeleid van de regering.

C. Blankestijn.

Deense impressies

Meer dan een kwart aller Denen woont in wonderful Kopenhagen

door D. Rebel

Hoewel ik al verschillende malen in Denemarken geweest was, was dat steeds op door- of zakenreis en niet zoals nu met vakantie. In wonderful Kopenhagen nog wel, waar meer dan een kwart aller Denen metterwoon gevestigd is: 924.000 in Kopenhagen en bijna een half miljoen in de voorsteden. Wat staatkundige impressies van dit bezoek lijken me zeer geschikt als inleiding op enkele artikelen over de voorgestelde wijziging van het Nederlands wetboek van koophandel, 20 juli j.l. al aan de Tweede Kamer aangeboden: „Voorzieningen met betrekking tot de structuur der naamloze en besloten vennootschap" Die zijn nog al „veelkantig", anders gezegd: een zaak met vele kanten, maar ondertussen van niet te onderschatten betekenis. Aan deze „studiereis" gaat nu dus een „vakantieuitstapje" vooraf.

In zekere zin zijn het historische weken geworden: in Kopenhagen wandelde ik het Nationaal Museum — van 10.000 vóór onze jaartelling tot heden — door en aan het eind van mijn vakantie had ik als gevolg van mijn verhuizing vat uitgesteld „archiefwerk" te doen, waaronder een herindeling van notulen en andere dokumenten betreffende C.H. persverenigingen, zo zorgvuldig bijgehouden door wijlen de heer K. Jonker uit Apeldoorn. Wat heeft deze heer Jonker een mensenleven lang de C.H.U. trouw gediend! In zijn verzameling trof ik verkiezingskranten aan van de twintiger tot de zestiger jaren. Er zou heel wat over te vertellen zijn.

Reeds eerder heb ik in opdracht van het bestuur de jaargangen van „Koningin en Vaderland" — later het C.H. Weekblad — laten binden. Deze verzameling bevindt zich thans op het Uniebureau. Politicologen en sociologen zullen er heel wat van hun gading vinden.

Worstelend omhoog

Die „wandeling" door de Deense geschiedenis heeft me wel wat gedaan. Wat heeft de mens in zijn worsteling tegen de elementen, om eigen veiligheid maar ook uit brute geldingsdrang al een strijd geleverd! Te licht beoordelen wij de geschiedenis uit onze eigen comfortabele omstandigheden, maar in de „oudere steentijd" (10.000-.5000 voor Christus) had de mens slechts de beschikking over een spaarzaam instrumentarium. Men kan zich nauwelijks voorstellen hoe hij zich handhaven kon in het donkere en koude jaargetijde: geen kunstmatige warmte, geen licht, weggedoken in natuurlijke schuilplaatsen, omringd door een gevaarvolle dierenwereld, maar elke dag brak de dageraad weer aan en elk jaar de lente. Het is — wat de Duitsers treffend noemen — „unheimisch" soms, luguber wanneer men staat tegen opengelegde boomstamgraven, ontroerend ook: het graf van de „rijke vrouw" uit het begin onzer jaartelling, de povere resten met daarbij de gouden ring, de fraaie haarspelden, drinken etensgerei; heldhaftig: op de band opgenomen hoorngeschal, zoals 't aan het begin van onze geschiedenis weerklonken moet hebben, tot aan onze tijd en is het eigenlijk wonder, dat de mens met zijn rijkdom, trots en ijdelheid geen raad meer weet?

Mijns inziens wordt er in de gids niet overdreven als daar staat: „Het Nationale Museum, één der oudste en grootste cultuurhistorische musea niet slechts van Denemarken maar van de gehele wereld, heeft zich tot doel gesteld, de culturele ontwikkeling van de mensen in verschillende tijdperken en van alle werelddelen te tonen. Het is een soort cultuurhistorisch platenboek, waarvan de menigvuldige en verschillende cultuurprodukten de illustraties vormen. De kern van het museum bestaat uiteraard uit Deense verzamelingen. In de prehistorische afdeling kan men de culturele ontwikkeling volgen van de tijd na de ijstijd toen de eerste primitieve jagers ons land in bezit namen totdat het christendom in Denemarken wortel schoot", enzovoort, tot aan het Kopenhagen van vandaag, moderne imposante wereldstad, helaas deels ook grondig geteisterd door een niet aflatende luchtverontreiniging als gevolg van uitlaatgassen van honderden en honderden auto's, maar ook met fraaie autovrije winkelstraten, waaraan indrukwekkende warenhuizen staan, „musea" van onze springlevende eigen tijd. Kopenhagen met zijn beeldende kunst, concerten, opera, ballet, zijn tot in de nette boekhandel geëtaleerde pornografie, zijn „vrijmoedige" films, zijn prachtige kerken en indrukwekkend havencomplex met als wereldberoemd symbool de fragiele zeemeermin.

Er is veel in Denemarken wat aan ons land herinnert: land aan zee, met ponten en bruggen, arm aan natuurlijke grondstoffen voor de eigen idustrie, overvloedige agrarische produktie, zonder de EEG concurrent van formaat.

Kerkelijk

De onkerkelijkheid is er nog verder gevorderd dan in ons land. Eén van de monumenten, welke onderwerp zijn van de „sightseeing tours", is de Grundtvigskerk: zonder opzettelijk aangebrachte praal en pracht is het door vorm en grootte — gebouwd uit simpele gele steen — van een indrukwekkende schoonheid, monument tot eervolle nagedachtenis van Nicolai Frederik Severin Grundtvig (1783-1872), auteur en theoloog: Na een ernstige religieuze crisis „werd het hem duidelijk, dat intelligentie en verstand niet alles waren, maar dat het „Leben des Herzens" ook zijn recht op het mensenleven had. En daarmee begon hij zich tegen het almachtige rationalisme te keren. Zijn proefpreek in 1810 gaf hij de titel: „Waarom is des Heren Woord verdwenen uit Zijn huis?" Hij zou uitgebreide historische, theologische en mythologische boeken schrijven en dichtte prachtige psalmen, godsdienstige en nationale gezangen. Hij streefde daarbij naar politieke en religieuze vrijheid en stichtte de volkshogeschool — de onze stammen er nog vanaf — waar zonder dwang, door persoonlijk contact tussen leraren en leerlingen in christelijke en nationale zin kennis en inzicht werden bijgebracht. Hij drukte een stempel op het gehele geestelijke en politieke leven van Denemarken, aldus onze bronnen.

Maar in het monument te zijner gedachtenis, de Grundtvigskerk, waar 2.000 kerkgangers een zitplaats kunnen vinden, komen zondags niet meer dan een paar honderd mensen, aldus onze gids.

Zoals bekend is, is niettemin ca. 97 procent lid van de Evangelisch-Lutherse staatskerk, maar de kerkelijke meelevendheid is gering. Doop, bevestiging, kerkelijk huwelijk en kerkelijke begrafenis worden als tradities gehandhaafd. Sinds 1849 bestaat er godsdienstvrijheid in Denemarken. In de grondwet is echter vastgelegd, dat de Evangelisch-Lutherse Kerk staatskerk is en van de staat ondersteund wordt. De dominees hebben naast hun geestelijke arbeid ook ambtelijke werkzaamheden, want zij houden de „kerkboeken" bij, waarin zij aantekening houden van geboorte, doop, bevestiging, huwelijk, dood en begrafenis. Zij verstrekken ook uittreksels uit geboorteregisters, gegevens voor de statistiek en dergelijke.

De enige staatsburger in Denemarken die geen recht op godsdienstvrijheid heeft, is... de koning. De grondwet bepaalt, dat de koning tot de Evangelisch-Lutherse Kerk dient te behoren.

De politieke partijen

Het laat zich aanzien, dat de Deense omstandigheden niet tot confessionele partijvorming geleid hebben. Behoudens die drie procent is iedereen dezelfde godsdienst toegedaan, terwijl deze 3 procent weer over een groot aantal godsdiensten verdeeld moet worden: rooms-katholieken (26.000 personen in heel Denemarken), gereformeerden, baptisten, methodisten en Joden, terwijl men daarbij in Kopenhagen nog een Engelse, Noorse, Zweedse en Russische kerkelijke gemeente kent.

Daar de Deense staatsinrichting verbazend veel op de onze lijkt, zal ik me verder beperken tot de politieke partijen. Ik haal de gegevens uit een vorig jaar bij „Politikens Forlag Kopenhagen" verschenen boekje over het hedendaagse Denemarken. Net als bij ons zijn de leden van het parlement „slechts aan hun overtuiging gebonden en hoe dan ook niet aan uitspraken van hun kiezers". Er bestaat geen stemplicht. Sinds 1953 kent Denemarken geen Eerste Kamer meer, het parlement heeft daarentegen 179 leden (op een inwonertal van 4,6 miljoen.) De zittingsduur is normaal 4 jaar. Bij de afschaffing van de Eerste Kamer is een aantal „zekerheden" vastgesteld om „onvoldoend overwogen beslissingen" te kunnen verhinderen. Een wetsvoorstel kan pas in derde lezing vastgesteld worden, waarna het door de koning en één minister getekend dient te worden. In bepaalde gevallen kan een door het parlement aanvaard wetsvoorstel nog afgestemd worden door een dan te houden volksstemming (referendum). Voorts kent Denemarken al de „ombudsman", die door het parlement gekozen wordt. Hij moet waken tegen willekeur van bestuurderen en ambtenaren. Volgens mijn bron werkt zijn aanwezigheid in hoge mate preventief, waaraan toegevoegd wordt: „Het instituut van ombudsman wordt hier di wijls gezien als de mogelijkheid van de „kleine man" zich kostenloos en zonder bijzondere formaliteiten tot een beroepsinstantie te wenden."

Zes partijen

Vermeld worden zes partijen, waarvan ik hier de Duitse benamingen zal gebruiken (die spreken voor zichzelf): Die Sozialdemokratie, Die konservative Volkspartei, Venstre (die liberale Partei Dänemarks), die sozial-liberale Partei, die sozialistische Volkspartei, die links-sozialistische Partei.

De eerste vier stammen alle uit de tijd vóór 1919 en worden dikwijls de „oude partijen" genoemd, de overige twee zijn dan de „nieuwe". Een ander onderscheid ligt in het politieke vlak, want daarbij gaat het om „arbeiderspartijen" en „burgerlijke partijen". De „arbeiderspartijen" zijn de sociaaldemocraten, de socialistische volkspartij en de links-socialisten; de „burgerlijke partijen" worden gevormd door de conservatieve volkspartij, de liberale Deense partij en de sociaal-liberale partij. Wat mij bijzonder interesseerde was de doelstelling dezer partijen. Achter de partijen geef ik tussen haakjes het jaar van oprichting aan.

De sociaal-democraten (1871), de grootste partij, lijken me een soortgelijke ontwikkeling doorgemaakt te hebben als de Nederlandse socialisten, zo van SDAP tot PvdA, in nauwe verbondenheid met de vakbeweging. Het doel is thans stijging van de produktie door middel van geleide economie en in overeenstemming met de behoeften van het volk, stabilisering en tegelijk bevordering van het bedrijfsleven, de sociale verzekeringen en werkgelegenheid voor iedereen. De partij behoudt zich volledige vrijheid voor wat betreft mogelijke socialisering, openbare controle of staatsingrijpen, bevordering van de coöperatie en vergroting van de mogelijkheden tot — laat ik er van maken — particulier bezit, maar dan binnen het kader van de doelstellingen der partij. Daartoe behoort een zo gelijkmatig mogelijke verdeling van het inkomen, waarbij het land zijn sociale en culturele verplichtingen na moet kunnen komen. Machtsconcentratie in het bedrijfsleven moet tegengegaan worden, daarentegen moet de democratisering van bedrijf en industrie worden bevorderd. De partij is voor de NATO en Skandinavische samenwerking, maar wijst stationering van atoomwapens in Denemarken af.

De socialistische volkspartij — in 1958 ontstaan uit liquidatie der communistische partij — heeft tot doel doorvoering van het socialisme op parlementair-democratische grondslag. Zij staat een belangrijke vergroting van de staatsbemoeienissen voor inbegrepen regelingen voor het bedrijfsleven. Daartoe wordt een grondige hervorming van het belastingwezen noodzakelijk geacht. De partij is anti-militairistisch, vóór uittreding uit de NATO, tegen aansluiting bij de EEG op basis van het Verdrag van Rome, echter vóór uitbreiding van de Skandinavische samenwerking.

De links-socialisten (1967) zijn weer het produkt van een onenigheid binnen bovengenoemde socialistische volkspartij, letterlijk: „De links-socialisten behoren tot de „nieuw linksen", die in de 60-er jaren in Europa en Noord-Amerika naar voren kwamen." Deze partij „kan noch de door de sociaal-democraten aan de dag gelegde beginselloosheid noch de dogmatische bureaucratie en onmenselijkheid van het communisme goedkeuren. Zij neemt aan de parlementaire werkzaamheden deel zonder deze overdreven betekenis toe te kennen. Haar doel is een directe democratie, en de links-socialisten erkennen het feit, dat die zich niet door hogerhand opleggen laat." De links-socialisten zijn tegen de NATO e.d., en vinden, dat Denemarken zich met de „Derde Wereld" solidair moet verklaren tegen het imperialisme.

De burgerlijke partijen

Wat stellen de zogenaamde burgerlijke partijen in Denemarken hier nu tegenover, zal de belangstellende lezer willen weten. Wel, de lijnen zijn — althans op papier — vrij scherp te trekken.

De conservatieve volkspartij (1916) streeft naar bescherming van de persoonlijke vrijheid tegenover de macht van staat en organisaties, het scheppen van economische zekerheid door produktiestijging en volledige werkgelegenheid, onder meer door een belastingpolitiek die particuliere bel ggings- en investeringsactiviteiten geen hindernissen in de weg legt. De sociale wetgeving dient hulp te verzekeren aan allen die door ziekte of andere gebreken niet in staat zijn voor zichzelf en hun gezin te zorgen.

De partij wil het privaatbezit zo uitbouwen, dat zo mogelijk iedereen een eigen woning bezit en mede-eigenaar is in de produktiemiddelen.

Om vrije keus van de consument te verzekeren moeten socialisering alsmede staats- en particuliere monopolies afgewezen worden. De inflatie moet door vrije concurrentie bestreden worden en door aanpassing van de publieke uitgaven alsmede door verhoging van de produktie.

Om iedereen gelijke ontwikkelingskansen te waarborgen, moet de staat zorgen voor voldoend aantal hoger onderwijsinrichtingen, universiteiten enzovoort, alsook voor leningen, beurzen en belastingaftrek ten aanzien van studie-uitgaven.

De conservatieve volkspartij wenst een aan deze tijd aangepaste verdediging van Denemarken als deel van de gemeenschappelijke verdediging van West-Europa door de NATO.

De liberale Deense partij (1849), derde na de sociaal-democraten en de conservatieve volkspartij, streeft naar verzekering van persoonlijke en economische vrijheid van het individu door bescherming van het privaatbezit, vrije concurrentie en vrije handel. Zij neemt het dan ook op voor een economische politiek „met door generlei staatsbemoeienis gehinderde ontwikkelingsmogelijkheden van de ondernemingen". De overheidsuitgaven moeten beperkt worden, terwijl financieel-politieke maatregelen onevenwichtigheid in de economie en werkloosheid voorkomen moeten. De belastingen moeten al naar de omstandigheden zo aangepast worden, dat ze produktie en spaarzaamheid niet hinderen. Daarom wenst de liberale Deense partij vermindering van de inkomstenbelasting en in zekere mate in

Slot op pagina 6 bovenaan

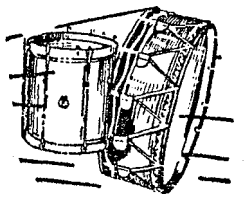

VAN DER GLAS

Heerenveen

Blaas- en Slaginstrumentenfabriek

Telefoon 05130 2652

Slot van pagina 5

plaats daarvan aanpassing van de omzetbelasting.
De partij is verder voor handhaving van plaatselijke autonomie en voor bevordering van de — wat wij noemen — bijzondere school (Privatschulwesen).
De liberale Deense partij is vóór Skandinavische samenwerking, Verenigde Naties, NATO en toetreding tot de EEG. Haar motto is „Vrijheid door verantwoordelijkheid".
De sociaal-liberale partij ontstond in 1905, toen radicale groeperingen uit de liberale Deense partij traden — ook toen al... —. De partij wijst zowel staatssocialisme als ultraliberalisme af. Oorspronkelijk tegen de NATO, heeft ze zich er later mee tevreden gesteld. Zij wenst vermindering van de defensie-uitgaven en bekorting van de dienst-tijd. Grote waarde hecht de partij aan verdere uitbouw van de sociale wetgeving, Skandinavische samenwerking en gebiedsontsluiting.
Met betrekking tot de arbeidsmarkt staan de sociaal-liberalen bindende uitspraken (Zwangschlichtung) in arbeidsconflicten voor.
Bij de verkiezingen in 1968 verdubbelde de sociaal-liberale partij haar aantal afgevaardigden. Samen met de conservatieve volkspartij en de liberale Deense partij vormde zij een regering onder leiding van de sociaal-liberaal Hilmar Baunsgaard. Sinds '53 had Denemarken onder leiding van de sociaal-democraten een coalitie, in 1964 verlorer zij de meerderheid en vormden een minderheidsregering, waarna zij in 1968 opnieuw een zware nederlaag leden.

De aanhangers

Tenslotte is het niet onbelangrijk te weten, waar genoemde partijen hun aanhang vinden. Mogelijk hebben onze propagandisten er voor de komende verkiezing nog wat aan...
De sociaal-democraten vormden aanvankelijk een zuivere abeiderspartij, later breidde haar aanhang zich uit tot employés, ambtenaren en platteland.
De conservatieve volkspartij haalt een derde van haar kiezers uit Groot-Kopenhagen, een derde uit provinciale steden en iets minder dan een derde van het platteland.
De liberale Deense partij moest het vroeger voornamelijk van de kleine boeren hebben, nu heeft ze talrijke aanhangers in de steden, speciaal in de zakenwereld en onder employés.
De sociaal-liberale partij trekt vooral de intellectuelen, de middenstand in de steden en de zelfstandige boeren.
Over de socialistische volkspartij en de links-socialisten heb ik wat dit betreft geen gegevens, maar het komt me voor, dat zij het vooral van de sociaal-democraten moet hebben die met hun partij overhoop liggen.
Tot zo ver Deense impressies.

D. Rebel.

Kamerleden VRAGEN — *Bewindslieden* ANTWOORDEN

De Tweede Kamerleden Schuring (CHU) en Van Dijk (VVD) hebben de staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen het volgende gevraagd:

1. Is het de staatssecretaris bekend, dat:
   a) aan deelnemers aan de MTO-schakelcursus — om een tweede graads bevoegdheid/honorering te verwerven – faciliteiten zijn verleend in de vorm van diensturen, nl.:
   aanvang cursus 's middags:
   's middags vrij;
   aanvang cursus 's avonds:
   andere ochtend 1e en 2e lesuur vrij;
   aanvang cursus 's avonds:
   vrijstelling avondschool;
   b) hiermee plm. 1400-1600 diensturen zijn verleend en even zoveel lesuren nauwelijks of niet waargenomen kunnen worden, hetgeen een stagnatie van het onderwijs inhoudt;
   c) deze regeling zal voortbestaan zolang er schakelcursussen gegeven worden?
2. a) Acht de staatssecretaris het rechtvaardig, dat anderen, die via o.a. m.o.-A studies een tweede graads bevoegdheid moeten verwerven, van deze faciliteiten verstoken blijven?
   b) Zo nee, wat denkt de staatssecretaris hieraan te doen?
3. Is het de staatssecretaris bekend, dat:
   a) de experimenterende MTS-en zonder faciliteiten inhoud moeten geven aan het nieuwe MTS-onderwijs;
   b) in deze nieuwe stijl MTS-en reeds grotendeels wordt toegepast wat thans bij de schakelcursussen zal gaan worden onderwezen (blijv. Samenvatting van de werkgroep MBOT (Lochem)?
4. Acht de staatssecretaris het niet onredelijk, dat zij die thans met hun gehele inzet en met hun derde graads bevoegdheden, inhoud geven aan de tweede graads MTS en niet kunnen voldoen aan het gestelde voor toelating tot de schakelcursussen (bijv. bezitters van de akten NI, HTS afd. chemische en fysische techniek, LO-akten) langs andere moeilijker wegen een tweede graads bevoegdheid in eigen tijd dienen te behalen, terwijl zij momenteel bekwaam geacht worden om gestalte te geven aan hun tweede graads MTS?
5. Is de staatssecretaris niet van mening, dat:
   a) de starre uitgangspunten ten aanzien van honorering naar bevoegdheid en met voorbijgaan aan het schooleigene tot ongewenste spanningen binnen de scholen leiden en dat dit in het bijzonder geldt voor het MTO;
   b) bij bevestigend antwoord op de vorige vraag, alsnog gezocht moet worden naar een meer gedifferentieerd uitgangspunt om spanningen en frustraties binnen één schooltype op te heffen?

Toelichting:

— bezitter akte Bakken plus schakelcursus — 2e graads;
bezitter HBS plus kweekschool plus hoofdakte plus LO-akte — 3e graads;

— bezitter Nj plus NIV plus NI plus schakelcursus - 2e graads;
bezitter Nj plus schakelcursus - 2e graads;

— bezitter HTS chemische techniek — 3e graads;
bezitter HTS afd. W. plus schakelcursus — 2e graads;

— verdringing van derde graads door tweede graads AVO-leraren doet in de scholen spanningen ontstaan, die nadelig voor het onderwijs zijn;

— het onderwijsniveau op de MTS zal niet hoger zijn dan op de oude UTS, integendeel, men verwacht achteruitgang.

Het niveau van het AVO-aktenbezit beweegt zich echter in omgekeerde richting. LO-akten-MO-akten.
N.B. De leraar Duits op de MTS moet in verband met de invoering van de keuzevakken op de MAVO vaak beginnen met elementair Duits, daar leerlingen dit vak niet hebben gekozen. Leerlingen afkomstig van het LTO hebben meestal helmaal geen Duits gehad.

De heren Laban (PvdA) en Masman (PvdA) vroegen de staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen:

1. Beschouwt de bewindsman de vragen d.d. 14 oktober jl. van de heren Schuring (CHU) en Van Dijk (VVD) betreffende de bevoegdheden en salariëring van de docenten bij het voortgezet onderwijs als een uitnodiging het zgn. salarisakkoord 1968 opzij te zetten en daarmee — om zijn eigen woorden te gebruiken — „het jachtseizoen te openen voor alle categorieën leraren"?
2. Zo ja, voelt hij zich dan geroepen zich ook nu „geërgerd te tonen" over deze poging het salarisakkoord te ondergraven, zoals hij dat deed tegenover de PvdA-leden, die tijdens het mondeling overleg op 28 mei jl. een pleidooi hielden voor het geven van de tweede graadsbevoegdheid aan de op 1 augustus 1968 bij het MTO werkzame AVO-leraren via in te stellen schakelcursussen?
3. Wil de bewindsman in logische aansluiting aan vraag 4 van de heren Schuring en Van Dijk ook de volgende vraag beantwoorden: „Acht de staatssecretaris het niet onredelijk, dat zij, die thans met hun gehele inzet en met hun derde graadsbevoegdheden inhoud geven aan de tweede graads MAVO-scholen en niet kunnen deelnemen aan schakelcursussen, zoals terecht voor bepaalde groepen technische leraren in het leven zijn geroepen, langs andere, moeilijker wegen een tweede graadsbevoegdheid in eigen tijd dienen te behalen, terwijl zij momenteel bekwaam geacht worden gestalte te geven aan hun tweede graads-MAVO"?

Toelichting op de vragen 1 en 2.

In het mondeling overleg is deze kwestie aan de orde geweest, waarbij o.a. de CHU-leden begrip toonden voor het feit, dat de staatssecretaris van het instellen van schakelcursussen voor de niet-technische leraren niet wilde weten, met het oog op de consequenties voor de MAVO-leraren. Nu het CHU-standpunt op zo korte termijn is gewijzigd, is het interessant daarover de opvatting van de staatssecretaris te kennen.

Leuke ideeën voor propaganda *zijn welkom*

Af en toe horen we van
leuke acties,
van originele ideeën
bij de propaganda-voering
voor de CHU.

Geeft deze eens door aan 't Uniebureau Wassenaarseweg 7 Den Haag

Misschien kunnen deze ideeën
ook door andere
propaganda-commissies en
kiesverenigingen
gebruikt worden.

Bel of schrijf het Uniebureau.
Dat is een kleine moeite.

Velen zullen u
wellicht dankbaar zijn.

ZO *denk ik er over*

Het kind van de rekening

In ons land vallen zo'n 20.000 kinderen onder het Instituut Kinderbescherming. Een aantal van hen wordt verzorgd door een kindertehuis, een aantal op andere wijze. De eerste groep valt grotendeels onder het departement van Justitie, althans financieel. Hoe langer hoe meer blijkt echter, dat de financiële steun van dit ministerie een sluitpost op haar begroting is.
Van de totale post kinderbescherming gaat 76 procent op aan salarissen van medewerkers. En die medewerkers zijn beslist niet alleen de praktische werkers!
Voor het gemiddeld inrichtingskind blijft er zo'n f 7,— per dag over voor eten, drinken, zakgeld, kleedgeld etc., terwijl daar bovendien nog het onderhoud van gebouwen, vernieuwing meubilair etc. af moet. Dit is een onhoudbare toestand.
Vandaar, dat ik een klemmend beroep wil doen op de CHU-fractie om tijdens de behandeling van de begroting van justitie, duidelijk stelling te willen nemen tegen dit beleid!
Of moet het feit, dat de CHU regeringsfractie is ons in dezen weer parten spelen. Als de CHU dan werkelijk iets wil doen aan „christelijke solidariteit met mensen en kinderen in nood", dan is hier de kans van haar parlementaire jaar! Wij wachten ongeduldig af!

H. J. Marrink,
Den Haag.

Kandidatenlijst voor de Tweede Kamer

Naar aanleiding van het artikel van ir. J. Bijl in De Nederlander van 23 oktober jl. lijkt het mij goed aan de samenstelling van de lijst van kandidaten voor de Tweede Kamer enige aandacht te schenken.
Ir. Bijl zegt (afgezien van het persoonlijke) toch wel goede dingen. In mijn meer dan vijftigjarige loopbaan als medewerker in Unieverband kan ik wel van enige ervaring spreken. Tegenwoordig wordt sterk de nadruk gelegd op specialiteiten. Echter, het blijkt dat de ontevredenheid van de kiezers hierdoor niet wordt weggenomen en de afstand tussen politici en leden niet kleiner maar groter wordt. Toch zullen enkele speciale personen moeten worden aangetrokken.
Maar een kandidatenlijst zal alle kiezers, zowel intellectuelen als minder-begaafden moeten aanspreken.

Daarom wil ik het volgende stellen:

1. De kandidaat moet goed christelijk-historisch zijn. Dit klinkt misschien wat belachelijk, maar ook in het verleden zijn meerdere functionarissen van de Unie te veel op eigen belang uit geweest. Men moet God willen dienen en zichzelf wegcijferen. Ook zullen alle mogelijke groeperingen (ook kerkelijke) aan hun trekken moeten komen, willen wij een volkspartij zijn.
2. Een kandidaat uit de CHJO en de werkende jeugd moet tot aan het einde van een zitting van vier jaar een leeftijd hebben die zijn vertegenwoordiging als jongere rechtvaardigt. Dus niet iemand die ouder is en zo de jongeren vertegenwoordigt.
3. Hetzelfde geldt voor vertegenwoordigers van de middenstand, de werknemers, de werkgevers (onderverdeeld in industrie, tuin- en landbouw, onderwijs enz.). Wil het goed zijn, dan zullen deze personen niet langer dan acht jaar zitting moeten nemen, omdat ze door de jaren heen het klimaat ontgroeien.
4. Ook de 65-plussers en bejaarden dienen kandidaat gesteld te worden. Dit als te-

genhanger van de klacht van de bejaarden, dat de bejaarden niet meer in de samenleving meegerekend worden.

5. Iedere kandidatenlijst moet vertegenwoordigers uit het gehele land bevatten, vooral ook de kopgroep.
Als kandidaat dient men een aanvaarding van het Kamerlidmaatschap niet te vertrekken uit de streek of provincie waar men woonachtig was toen men tot Kamerlid werd gekozen.

N. Koren,
26 oktober 1970. Schiedam.

Achttien jaar

Blijkens een bericht in „Het Vaderland" zou de regering akkoord gaan met de aanbeveling van de commissie-Wiarda om de meerderjarigheid naar 18 jaar te verschuiven! Ik meen mij te herinneren, dat de CHU hier zelfs achter zou staan. De maatregel lijkt mij funeste gevolgen te zullen hebben. Waarom niet de grens naar 20 jaar verschoven? Maar om daar nu ook de 18- en 19-jarigen bij te betrekken!? Dat zijn letterlijk nog tieners, van wie er velen de weelde niet zullen kunnen verdragen!

Hebt u niet gelezen wat de gevolgen waren in Engeland, toen men daar ook de rampzalige maatregel nam, om de grens naar 18 jaar te verplaatsen? Ik denk daarbij aan de kinderen, want dat zijn het soms nog, die toen ondanks de gegronde bezwaren van hun ouders, konden gaan trouwen? Het liep gelijk storm .

Nu al hoor ik hier van jongelui, die er naar informeren, wanneer dat ingaat. Want dan gaan ze gelijk op kamers wonen, c.q. trouwen. Waarom is het nodig om dan tevens de handelingsbekwaamheid te verruimen? Die kan dan m.i. geheel vervallen. Op het laatst zou je inderdaad terechtkomen bij kinderen die nog niet mogen werken!

Waarom moeten we toch overal een probleem van maken? De regering denkt wel aan een verzorgings- en opvoedingsplicht aan ouders, opdat die niet met 18 jaar hun kind financieel in de steek kunnen laten! Wat een slechte ouders.

Maar de kinderen behoeven dan m.i.v. hun 18e jaar niet meer te gehoorzamen! De ouders hebben dan alleen nog maar plichten en de kinderen rechten. Ik mag aannemen, dat u toch niet voor een dergelijk waanzinnig wetsontwerp gaat stemmen? Wanneer later blijkt, dat 18 jaar te vroeg gemikt is (en er komt ellende van!), dan is het vanwege het beginsel, dat met eenmaal verkregen rechten rekening moet worden gehouden, onmogelijk de dan 18-jarigen weer „onmondig" te verklaren, m.a.w. men zou dan toch nog met 2 jaargangen nieuwbakken meerderjarigen zitten, die dat recht niet meer ontnomen zou kunnen worden.

Ik vraag me af of de leden van de commissie-Wiarda wel weten wat zij aanbevelen. Hebben deze mensen zelf wel kinderen in deze leeftijd? Je zou haast denken, dat die commissie uit tieners bestaat.

Het zgn. probleem van de nazorg voor pupillen uit de kinderbescherming, behoeft dan ook geen oplossing. De 20-jarigen geven uiteraard minder zorg dan de 18-jarigen. Een kind begrijpt, dat wanneer de meerderjarigheid op bijv. 15-jarige leeftijd zou aanvangen, het aantal problemen legio zouden zijn. Men maakt problemen, waar ze niet behoeven te zijn. Dat de „oudere" minderjarige de wens heeft tot grotere zelfstandigheid, kan m.i. alleen van praktisch belang zijn voor de 20-jarigen.

Laten we niet de vingers branden met de tieners. Zelf heb ik 5 kinderen van 15 tot 24 jaar, dus ik weet er wel over mee te praten. Dit ter voorkoming van een weerwoord in de geest van: hij weet er niets van of iets dergelijks.

Ik hoop zeer, dat men zich in het eindrapport goed zal bedenken.

Overigens zullen Tweede en Eerste Kamer er hun fiat aan moeten verlenen. Het minste wat ik van de CHU verwacht is, dat ze tegenstemt, en pleit voor een meerderjarigheidsingang bij de 20 jarige leeftijd.

G. H. Albus,
Den Haag.

Najaarsstudiedag C.H.-vrouwen

De Najaarsstudiedag van de Centrale van Christelijk-Historische Vrouwen wordt gehouden op donderdag 12 november a.s. in Hotel Terminus in Utrecht.

Thema voor deze dag is „De vrouw op zoek naar ruimtelijke ordening en beheersing van het milieu".

Als inleidsters treden op: Mej. mr. E. A. Haars, lid der 2e Kamer en mevrouw ir. N. C. de Ruiter, wetenschappelijk medewerkster aan de Technische Hogeschool te Delft.

De studiedag begint om 10.15 uur en eindigt te 15.00 uur; de kosten bedragen f 5.50 per persoon. Aanmeldingen voor deze dag worden gaarne ingewacht bij het secretariaat van de Centrale:

Mevrouw J. M. M. van der Mei - Zilverentand, Meentweg 96, De Meeren (Utrecht), tel. 03406 - 2130.

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

Houthandel R. van Aalderen & Zn. N.V.
Schutstraat 199 - Telefoon 05280-2021
HOOGEVEEN
Bouwhout Triplex en boards
Gezaagd inlands grenen hout

meubelshowroom
MEELSTRAAT 31 TEL. 01110 - 2946
woningtextiel
APPELMARKT 4 TEL. 01110 - 2825
deurloo ZIERIKZEE

VERZEND UW GOEDEREN
PER TRANSPORTBEDRIJF
„DE STORMVOGEL"
naar Amsterdam en Zaanstreek
REIGERSWEG 105 TELEFOON 32178 APELDOORN

BOUWBEDRIJF
Fa. C. Spijker & Zn.
Van Ostadelaan 61
Telefoon
02150 - 11189 16777
HILVERSUM

VENTEVOGEL'S ASSURANTIEBEDRIJF
alle verzekeringen
BADHUISSTRAAT 89 - TELEFOON : 01184 - 2202/4461
VLISSINGEN

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts f 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor f 20,—.
Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

Tweederde van de Nederlandse suiker wordt geleverd door de zes fabrieken van de Suiker Unie, een onderneming waarin bijna 20.000 bietentelers samenwerken.

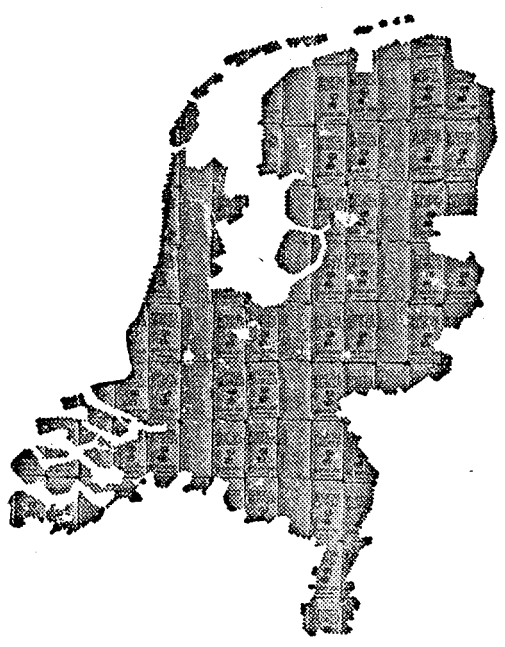

SUIKER UNIE
DINTELOORD - GRONINGEN - PUTTERSHOEK
ROOSENDAAL-SAS VAN GENT-ZEVENBERGEN
COOPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE U.A. GEVESTIGD TE ROTTERDAM, SECRETARIAAT POSTBUS 47 ROOSENDAAL

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

N.V Aannemersbedrijf

J. v. d. VLIES

Telefoon 01840 -3343

SLIEDRECHT

Uitvoering van:

- rijs-, zink- en
- glooiingswerken
- Handel- en rijsmaterialen

D. DE VRIEZE N.V.

Noordkade 10 — Telefoon 05120 2421

HANDELSONDERNEMING
DRACHTEN

★

FABRIEK BUSSENVERF · KOUDWATERVERVEN · WITKALK UIERZALF EN VASELINE

★

GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN · CHEMICALIEN CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN · BORSTELWAREN KWASTEN

C.V. Makelaars- & Assurantiekantoor

A. H. VAN WAGENSVELD

Kerkewijk 71 - Telefoon 08385 - 11741

VEENENDAAL

Houthandel S. O. DE VRIES n.v.

Oppedijkstraat 2
Telefoon 05155: 201 · 202 · 301 · 402
IJLST

A. DE BOO

Industrie- en Handelmaatschappij N.V.
Sedert 1876

Vestigingen te:
Delft · Rotterdam · Spijkenisse
Handel in:
alle bouwmaterialen, wand- en vloertegels, zand en grint
Fabrikant van:
Betonmortel · Betonwaren · Kalkmortel

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk
Rijksstraatweg 37 · Telefoon 02502 - 6282
BENNEBROEK

J. W. BRUININK en Zn. C.V.

Aannemersbedrijf en Onderhoudswerken
Hoogstraat 20 - Telefoon 03410-2038
HARDERWIJK

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER EN METSELBEDRIJF AANNEMERS
Oude Koudekerkseweg 50 telefoon 2148 MIDDELBURG

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw en Aannemersbedrijf
WIERINGERWERF
Bedrijfsweg 2b Telefoon 02272 279 b.g.g. 634

Aannemers KASSENBOUW

Firma SCHOTTE

OUDE LEEDEWEG 83 87 TELEFOON 01736 2335 2464

PIJNACKER

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★

NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277

★

ABBENES — TELEFOON 02534 - 226

★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

Bouw- en Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71
Telefoon 05761 no. 276
KLARENBEEK

heeft nog enkele

BOUWTERREINEN

beschikbaar voor bungalows en villa's naar keuze aan de rand van het dorp Eerbeek.

IR. BUREAU

Fa L AAFTINK & Zn.

CENTRALE
VERWARMINGSTECHNIEK

ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR 4
TEL 02946 1243

ALLES wit, bont, wol ONDER VOLLE GARANTIE

APARTE AFDELINGEN
voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN

STOOMWASSERIJ CHEMISCHE WASSERIJ EN VERVERIJ „DE NIJVERHEID" APELDOORN

Fa W. Karreman
Telefoon 32441

BOUWBEDRIJF

Firma R. Wijbenga & Zn.

G. Japicxstraat 12
Tel 05100 - 25298
W. Loréstraat
Tel. 05100 25290
Euterpestraat 26
Tel. 05100 22075
LEEUWARDEN

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

boele & van eesteren

boele en van eesteren rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 6 NOV. 1970
6e Jaargang - No. 43

de nederlander

Redactie : Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie : Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v Stichting Uniepers, Voorburg

Witteveen gaat rente heffen

door mr. W. Scholten

In de afgelopen week is bij de Tweede Kamer ingediend een voorstel van wet, die het mogellijk moet maken rente te gaan berekenen inzake belastingen. In mijn eerste commentaar op de Miljoenennota heb ik mij al kritisch over deze gedachte uitgelaten. Kennisneming van het concrete wetsvoorstel heeft mijn kritiek niet kunnen wegnemen; integendeel ik ben daarin versterkt. Kort samengevat komen mijn bezwaren op het navolgende neer.

1. Maatschappelijk zal deze renteberekening worden ervaren als een belastingverhoging. Formeel krijgt zij weliswaar het jasje van een niet-belastingontvangst, maar in de praktijk van het maatschappelijk leven zal men deze rentebetaling ervaren als een belastingverzwaring. Het grootste deel van de geschatte jaaropbrengst voor 1971 ad f 80 miljoen zal daarbij uit de sfeer van de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting komen. Ik vraag mij af, of een verdere belastingverzwaring juist in deze sfeer, mede gelet op de conjuncturele verhogingen van 3 procent, die eveneens per 1 januari toepassing zullen vinden, wel het meest voor de hand liggend.

2. De motivering voor deze rentebetaling is naar mijn oordeel uitgesproken zwak. Niet alleen wordt vergeten, dat vele belastingplichtigen en inhoudingsplichtigen allerlei gratis diensten voor de fiscus verrichten (loonadministratie etc.), maar bovendien is de getroffen vergelijking tussen loonbelasting en inkomstenbelasting erg eenzijdig. Het verschil tussen deze beide heffingen ligt namelijk niet alleen in de rentefactor, maar daarbij spelen verschillende andere factoren mede een rol. Zoals bijv. de vrijstelling voor f 400,— neveninkomsten, die loonbelastingplichtigen genieten.
Maar ook al zou er na afweging van alle relevante verschillen gesproken moeten worden van een fiscale tenachterstelling van de loonbelastingplichtigen, dan ligt nog een andere oplossing veel meer voor de hand. Namelijk het introduceren van een gering tariefsverschil tussen loonbelasting enerzijds en de inkomstenbelasting anderzijds.

3. De voorgestelde maatregel is uitermate gecompliceerd. Dat blijkt niet alleen uit de voorgestelde wettekst, maar misschien nog meer uit de daarbij gevoegde Memorie van Toelichting. Deze ingewikkelde opzet gaat naar mijn oordeel regelrecht in tegen het **streven** naar vereenvoudiging van onze belastingwetgeving en de toepassing **daarvan**. In andere fiscale wetsontwerpen, die dit najaar zijn ingediend, doen de bewindslieden van Financiën juist een sterk beroep op dit streven naar vereenvoudiging. Bij de introductie van deze rentegedachte schijnen zij dit aspect geheel vergeten te zijn.
Wanneer ik mij afwijzend tegenover de gedachte van dit wetsvoorstel opstel, dan betekent dit niet, dat ik het kabinet-De Jong de f 80 miljoen dekking voor de begroting 1971, welke uit dit voorstel zal voortvloeien, wil onthouden. Er moeten andere minder bezwaarlijke methoden te bedenken zijn. Ik hoop, dat de bewindslieden bereid zullen zijn over eventuele alternatieven een open gesprek met de Kamer te voeren.

Persoonlijke levenssfeer

In de Troonrede werd een bijzonder groot aantal ingrijpende wetsontwerpen genoemd, op welks afhandeling de regering prijs stelde. Daaronder was ook een wetsontwerp, dat heet: Enige strafbepalingen tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Het wetsontwerp lag er al drie en een half jaar en het werd hoog tijd, dat het in behandeling kwam. Heel veel mensen hebben gedacht, dat het hier ging om het afluisteren van buren, hinderen van flatbewoners, piano-spelen op late uren; dat bleek uit hearings die over dit wetsvoorstel werden gehouden. Daar kwam iedereen met persoonlijke klachten. Typisch verschijnsel van deze tijd: flatneurose, zich verbeelden dat er iets wordt afgeluisterd, terwijl er niets af te luisteren is, klachten over het openen van brieven die voor niemand belangrijk kunnen zijn, kortom, een zenuwtoestand bij velen die in deze tijd helaas meer voorkomt dan vroeger.
Maar daar gaat het hier niet over. Er is tegenwoordig een eenvoudige apparatuur in de handel, die het mogelijk maakt dat men op vrij grote afstand kan afluisteren. Wij weten allen, dat in vele landen ambassades rekening moeten houden met dergelijke apparaten, die aangebracht kunnen worden in telefoons, in lampen enz. zonder dat iemand er iets van merkt. Het gebruik van deze apparaten door particulieren wordt thans verboden, maar er is een uitzondering voor de binnenlandse veiligheidsdienst. Deze kan in bepaalde gevallen een voorstel doen aan drie ministers, namelijk de minister-president en de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie, om gedurende een maand af te luisteren. Gaat het om het afluisteren van telefoongesprekken, dan moet ook de minister van Verkeer en Waterstaat worden ingeschakeld.
Nu maakten in de Kamer natuurlijk diegenen moeilijkheden, die een groot wantrouwen koesteren tegen de BVD.
Mejuffrouw Goudsmit (D'66) vocht als een leeuwin voor het laten toetsen van deze bijzondere opdracht door de rechter. Zij was niet et overtuigen, dat de rechter hier een beleidsbeslissing zou moeten nemen die niet des rechters is.
De heer Koekoek (Boerenpartij) vond alles goed, als het maar niet door de Binnenlandse Veiligheidsdienst gebeurde. Bovendien waren ervaringen met de rechters slecht, zo bleek uit zijn betoog.
Minister Polak zei zeer terecht, dat het helemaal niet ging om wantrouwen in de rechterlijke macht, maar — en nu citeer ik hem woordelijk — : „Het is hier geen kwestie van vertrouwen, maar van een juiste regeling van staatsrechtelijke verhoudingen."
Bij de replieken werden de zaken wat toegespitst. Men wilde weten of kamerleden ook afgeluisterd werden. Toen zei minister Polak: „Ik vind, dat geen enkele regering bij voorbaat eens en voor al kan verklaren, dat zij nooit een lid van deze **Kamer** zou laten afluisteren. Ook al zal dit **één van** de laatste dingen moeten zijn waartoe **een regering** moet overgaan."
Dan interrumpeerde de heer Koekoek: „Gebeurt het nu of gebeurt het nu niet. Ik heb daar veel belang bij."
Minister Polak: „Ik zal het een verspilling van rijksgelden vinden, wanneer wij de heer Koekoek zouden afluisteren. Maar daar sta ik buiten, want de BVD ressorteert niet onder mij.
De heer Koekoek is nog steeds niet overtuigd en vraagt door.
Minister Polak wordt langzamerhand wanhopig en zegt dan: „Ik weet niet hoe ik nog duidelijker kan zeggen wat ik bedoelde. Maar als ik zeg dat ik vind, dat de BVD wel iets beters heeft te doen dan u afluisteren dan is het u misschien duidelijk."
De heer Koekoek zegt dan tenslotte: „Worden de kamerleden in dit gebouw afgeluisterd of worden de kamerleden niet afgeluisterd?"
Minister Polak: „In dit gebouw worden ze luidruchtig afgeluisterd. Gelukkig!"
Het was een kostelijke scène. Het slot was, dat het wetsontwerp werd aangenomen.

C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen.

Vierhonderd gulden ook voor dienstplichtigen

Het hoofdbestuur van de Vereniging van Dienstplichtige Militairen — een mij overigens onbekende organisatie — heeft de befaamde f 400 ook gevraagd voor dienstplichtige militairen. Ja, waarom eigenlijk niet?

In ons aardgas-tijdperk zouden we bijna vergeten, dat we ook eens een kolenprijzenvraagstuk gehad hebben. Ieder jaar kwam er een schepje bovenop, op de prijzen dan. Het was des te meer bevreemdend, omdat binnen het kader van de nieuwe Europese Kolen- en Staalgemeenschap alles godkoper zou worden: groter economische eenheden, daardoor goedkoper produktiemethoden en doelmatiger bedrijfsorganisatie. Er zou veel verbeterd kunnen worden, maar daarbij bleek, dat er dan ook wel wat aan de lonen en arbeidsvoorwaarden gedaan mocht worden, en ook kon men de mijnen niet gauw even sluiten en de mensen de straat opsturen op zoek naar geluk... De kolen werden daarom niet goedkoper — al hadden ze misschien anders nog duurder geworden — maar de mijnwerkers kregen wel een betere positie en daar alleen al voor zou de Europese Kolen- en Staalgemeenschap op zijn plaats geweest zijn.

Wijkverpleegsters werden en worden — en terecht — hogelijk geprezen, maar het honorarium van de verpleegsters was jarenlang niet om naar huis te schrijven en aan pensioen werd eigenlijk helemaal niet gedacht. Gelukkig, ook dat is veranderd.

Tekort aan leerling-verpleegsters, schrijven de kranten telkens weer. Maar ja, als men die meisjes moet laten werken tot ze er ongeveer bij neervallen tegen een salaris waarvoor men kantoormeisjes maar moeilijk krijgen kan — ondanks vaste uren, vakantie naar wens enzovoort — dan zal dat tekort nog wel even voortduren.

Natuurlijk, we zijn allemaal verzot op koopjes, maar — laten we zeggen — ons broodje mag niet goedkoop zijn ten koste van de redelijke beloning van de bezorger, winkelier, bakker of graanboer.

De noodzaak van een leger valt helaas niet te ontkennen en daarin past de militaire dienstplicht. En als het door een doelmatiger organisatie en een economischer beleid goedkoper kan en daardoor minder belastinggeld vraagt, alsjeblieft, maar het is langzamerhand wel duidelijk geworden, dat we er ons ten aanzien van de dienstplichtige militair niet langer met een zakcentje van af kunnen maken. Natuurlijk, lands veiligheid noodzaakt tot dienstplicht, maar laten we met elkaar er voor betalen wat het redelijkerwijs kosten moet en de dienstplichtige militair op overeenkomstige wijze schadeloos stellen. Daar behoort die vierhonderd-gulden-regeling ook bij. Volgens persberichten denkt minister Den Toom er net zo over, zodat het verder wel geen probleem meer zal zijn.

Een heel andere vraag is, hoeveel we met elkaar opgeschoten zijn als straks iedereen — want daar komt het ongeveer op neer — die vierhonderd gulden gekregen heeft. Nou ja, een zwartkijker die zich daar het hoofd over breekt!

RI.

Parlementaria

Bescherming persoonlijke levenssfeer

De Tweede Kamer heeft in de afgelopen maand oktober enige vergaderingen besteed aan de behandeling van een wetsontwerp met enige strafbepalingen tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Jonkvrouwe mr. C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen wijdde namens de fracties van de KVP, de ARP en de CHU interessante beschouwingen aan dit onderwerp en zij kwam tot de conclusie, „dat dit wetsontwerp tot wet verheven moet worden".

In het wetsontwerp wordt een ernstige poging gedaan om de persoonlijke levenssfeer te beschermen en wel met strafbepalingen. Jonkvrouwe Van Stoetwegen zei te menen dat iedereen het er over eens zal zijn, dat de persoonlijke levenssfeer hoe langer hoe meer wordt bedreigd. „Daarom", zo zei zij, „staan wij in beginsel positief tegenover dit wetsontwerp." Men moet zich afvragen, zo vervolgde jonkvrouwe Van Stoetwegen, of men er met dit wetsontwerp is. „Niet alles valt onder dit wetsontwerp; hierbij kan als voorbeeld de bescherming van het briefgeheim worden genoemd. Ik weet, dat de regering deze voorzieningen heeft getroffen voor de meest urgente gevallen. Een verdere uitbreiding ten aanzien van de onderwerpen, die in het wetsontwerp worden behandeld, zou slechts vertraging opleveren." Gebleken is, dat allerlei apparatuur tegenwoordig de mogelijkheid biedt om anderen af te luisteren. Afluisteren op zichzelf is al een kwalijke zaak, aldus jonkvrouwe Van Stoetwegen. Wanneer het echter met een technisch hulpmiddel gebeurt, dat op grote afstand en ondanks allerlei obstakels afluisteren mogelijk maakt, geeft het wel een gevoel van onbehagelijkheid, waartegen men zich niet wapenen kan. Het geeft een gevoel van onrust, dat, wanneer men iets in een kamer bespreekt, het zeker enige kamers verder en zelfs vanaf de straat op grote afstand kan worden beluisterd. Wanneer twee of meer mensen deelnemen aan een gesprek en dit wordt afgeluisterd, is degene die afluistert, strafbaar wanneer een technisch hulpmiddel wordt gebruikt. „Luisteren aan het sleutelgat valt hier niet onder", aldus jonkvrouwe Van Stoetwegen.

Nodig

Het apparaat kan in het vertrek zonder draad worden bevestigd en met een zender werken, die buiten kan worden ontvangen. De afstand kan honderden meters bedragen en het apparaat kan zo klein zijn, dat men het nauwelijks kan ontdekken. Jonkvrouwe Van Stoetwegen zei vernomen te hebben, dat zich reeds een aardige handel in dergelijke apparaten begint te ontwikkelen. „Die handel zal nu worden bemoeilijkt door een artikel in het wetboek van strafrecht, omdat iedere vorm van reclame daarbij wordt verboden. „De PTT heeft al lang een verbod op het hebben van eigen zenders, omdat de ether niet mag worden gestoord. Dit dekt helaas niet vele van de piepkleine afluisterapparaten die er tegenwoordig zijn en daarom is deze bepaling nodig in het wetsontwerp."
Trouwens, aldus jonkvrouwe Van Stoetwegen, het gehele wetsontwerp is nodig, omdat de PTT-wet dit niet kan bestrijken en ook niet daarvoor bedoeld is.

Telefoongeheim

Wat het telefoongeheim betreft, zei jonkvrouwe Van Stoetwegen, dat heel veel mensen zich verbeelden, dat zij worden afgeluisterd. Het bewijs van het tegendeel daarvan is vaak moeilijk te leveren. In dit verband dacht zij aan de velen, die flatneurose hebben en bij wie die verbeelding tot een obsessie is geworden. Dat werd ook beluisterd in een openbaar gehoor, dat een kamercommissie hield. „Het is natuurlijk de vraag of deze mensen door dit wetsontwerp hiervan afgeholpen worden. Deze bepaling is echter ook nodig. Bescherming tegen afluisteren door particulieren was tot nu toe strafrechtelijk niet mogelijk. Alleen voor PTT-ambtenaren bestonden strafbepalingen. Nu is het ook in verband met de veiligheid van de staat nodig, dat in de wet wordt vastgelegd, wat in de praktijk al bestond: het afluisteren van gesprekken is namelijk alleen toegestaan met machtiging van vier met name genoemde ministers. Bij het telefoongeheim is nu nieuw, dat de rechtercommissaris een bevel tot afluisteren kan geven aan een opsporingsambtenaar. Hier geldt het echter strafzaken, die des rechters zijn. In buitengewone omstandigheden kunnen de bevoegdheden van de wet ook door een ander gezag, in casu het militair gezag, worden uitgeoefend."
Jonkvrouwe Van Stoetwegen zei, wat dit laatste betreft, te hopen ervoor gespaard te blijven, dat het ooit zal gebeuren. Wij kennen, zo vervolgde zij, ook de bandopnamen, waarop wij niet zijn verdacht. „Men dreigt tegenwoordig wel eens met de slogan: ik heb het op een bandje. Dat moeten wij dan allen heel erg vinden. Nu zijn er echter mensen, die mogen en moeten afluisteren en opnemen, bijvoorbeeld ten behoeve van de veiligheid van de staat."
Jonkvrouwe Van Stoetwegen zei voorop te stellen, dat er op vertrouwd moet worden, dat geen misbruik wordt gemaakt van deze bevoegdheid, die de minister-president, de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken gezamenlijk uitoefenen. Zij deelde mee, evenwel toch een amendement van het KVP-lid Geurtsen te hebben ondertekend, dat enige rem op deze bevoegdheid wil inbouwen. „Ik geloof, dat dit goed is."
Jonkvrouwe Van Stoetwegen zei het juist te vinden, dat geen beroep op de rechter mogelijk is. „Wanneer de bewindslieden die bevoegdheid gebruiken, gaat het om zeer geheime dingen. Men zal nooit alle gegevens kunnen overleggen aan de rechter, zodat deze niet objectief kan oordelen over zaken, waar het om gaat. De parlementaire controle blijft altijd bestaan, maar ook deze controle kan niet volledig zijn, omdat openbaarheid niet volledig mogelijk is bij deze handelingen van de overheid. Zeker kan de vaste kamercommissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, dank zij de aan die commissie ter vertrouwelijke kennisneming ter beschikking gestelde gegevens, enigermate beoordelen of bepaalde maatregelen terecht zijn genomen. De mate van geheimhouding, die de omstandigheden in een concreet geval vereisen, zal echter ook hier beperkingen opleggen."

Veiligheid waarborgen

De woordvoerdster van de fracties van de KVP, de ARP en de CHU zei, dat sommige mensen nu zeggen: Dat is nu allemaal heel aardig, maar stel je voor dat wij hier een dictatuur krijgen; dan zou deze bevoegdheid verkeerd uitpakken.
Jonkvrouwe Van Stoetwegen antwoordde op deze opmerking, dat, indien in Nederland een dictatuur komt, alle wetten buiten werking gesteld zouden worden en anders worden uitgelegd. „Daar kan men zich dus nooit tegen wapenen. Wij moeten er echter op rekenen, dat wij in een democratisch land leven en dat de overheid ook in zo'n land bevoegdheden nodig heeft om de veiligheid van dat land te waarborgen."
Jonkvrouwe Van Stoetwegen herinnerde er aan, dat het wetsontwerp ook het maken van afbeeldingen — fotograferen en filmen — binnenshuis strafbaar stelt. „De vraag is gesteld, of dat niet te beperkt is, aangezien ook foto's van mensen die zich in een tuin bevinden de persoonlijke sfeer kunnen schaden. Denk aan de foto van John de Rooy van prinses Beatrix en de toenmalige heer Von Amsberg in het park van Drakensteyn. Dat valt dus ook niet hieronder. Hoe men zich daartegen dan moet beschermen, moeten de mensen zelf beoordelen."
Jonkvrouwe Van Stoetwegen zei te geloven, dat binnenshuis blijven in dergelijke gevallen het allerbeste is. „De regering heeft kennelijk gedacht, dat het te ver zou gaan tegen opnamen buitenshuis een bepaling in de strafwet op te nemen."
Wat het briefgeheim betreft zei jonkvrouwe Van Stoetwegen, dat het niet mogelijk wordt, dat machtiging wordt gegeven tot 't doorlichten of openen van brieven ten behoeve van de staatsveiligheid. Die mogelijkheid, zei zij, is er bij een strafonderzoek, volgens het wetboek van strafrecht, met rechterlijke machtiging. Bovendien wordt dit punt bekeken bij de herziening van de grondrechten.
Bij de replieken zei jonkvrouwe Van Stoetwegen het niet eens te zijn met een door het PvdA-kamerlid Franssen ingediend amendement om ook de voorzitter van de Kamer in te lichten als er afgeluisterd moet worden. „Het werk van de BVD — dat is nu eenmaal zo op het gebied van de contraspionage — moet uiterst geheim blijven. Als de voorzitter van de Kamer hierover bericht krijgt, gaat dit onherroepelijk verder naar de leden."
Jonkvrouwe Van Stoetwegen zei te geloven, dat dit helemaal de bedoeling niet is. „Wij hebben de vaste kamercommissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten: die wordt ingelicht. Als de voorzitter het in handen krijgt, moet het per sé aan meer mensen worden doorgezonden. Bovendien kan de commissie op elk moment de gelegenheid krijgen om vragen te stellen en inlichtingen in te winnen."
Tijdens de behandeling van het wetsontwerp diende het kamerlid Franssen (PvdA) een amendement in om een nieuw artikel vast te stellen, nl. het verbieden van het maken van t.v.-opnamen in winkels e.d., zonder dat het publiek daarvan duidelijk op de hoogte is gebracht. Omdat dit amendement vanuit de Kamer niet bestreden werd, nam minister Polak, die met minister Beernink het wetsontwerp verdedigde, het over.

Financieel statuut

Bij de behandeling van een reeks wetsontwerpen inzake het financieel statuut voor het koninklijk huis (waarbij ook grondwetswijzigingen voorgesteld werden) sprak de voorzitter van de VVD-fractie, mr. W. J. Geertsema, namens de fracties van de vier regeringspartijen. „De wetsontwerpen die voor ons liggen, vormen het richtsnoer voor de opvattingen van onze fracties, nl. het uitgangspunt dat de kosten die verbonden zijn aan de uitoefening van de koninklijke functie, behoren te worden vergoed. Vanuit dit standpunt bezien kunnen wij in het algemeen met de aanhangige wetsontwerpen onze instemming betuigen", aldus mr. Geertsema.
De heer T. Tolman betuigde namens de christelijk-historische kamerfractie instemming met het voorstel, de grenzen tussen de Friese gemeenten Harlingen, Barradeel, Franekeradeel en Wonseradeel te wijzigen. „De positie van Harlingen", zo zei hij, „moet centraal worden gesteld. Harlingen is een belangrijke ontwikkelingskern. Voor zover de ontwikkeling van deze gemeente kan worden gestimuleerd, moeten wij er aan meewerken", aldus de heer Tolman.
Toch had hij enige bedenkingen. Het voorstel is voor Barradeel en Wonseradeel niet van ingrijpende betekenis. Maar Franekeradeel zal het grootste dorp, t.w. Midlum, aan Harlingen kwijtraken en dan beneden de 4.000 inwoners komen. De heer Tolman wilde van minister Beernink horen of de belangen van Harlingen geschaad worden als Midlum bij Franekeradeel blijft.
„Inderdaad", antwoordde de bewindsman later in het debat. „Harlingen heeft op korte termijn grond nodig voor woningbouw en industrieën. Midlum speelt daarbij een rol."
Naar aanleiding van deze mededeling zag de heer Tolman af van zijn voornemen een amendement in te dienen om Midlum bij Franekeradeel te laten.

H. Lokkerbol.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

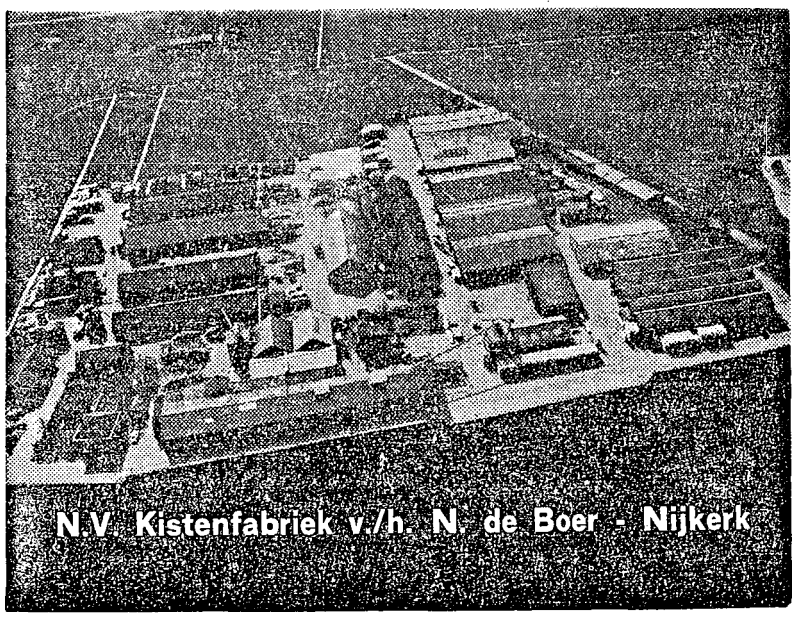

Suriname en Nederland

door mr. W. Scholten

In het kader van de tweejaarlijkse bezoeken van delegaties uit de Staten van Suriname en de Antillen en de Nederlandse Staten-Generaal is in de maand mei van dit jaar door Suriname het zg. contact-plan gelanceerd. Aan dit plan lag de gedachte ten grondslag, dat er behoefte bestaat aan veelvuldiger en regelmatiger contact tussen de drie parlementen in de vorm van tweezijdige of driezijdige bijeenkomsten. Dit plan is in de loop van de zomer door de drie parlementen aanvaard.

Als eerste resultaat van dit contactplan heeft in de afgelopen week een serie besprekingen plaats gevonden tussen een delegatie uit de Surinaamse Staten en de Nederlandse Staten-Generaal. Helaas was de Surinaamse delegatie niet volledig representatief: de oppositiepartijen hadden op het laatste ogenblik geweigerd deel ervan uit te maken. Zowel van Surinaamse als van Nederlandse zijde werd één en ander betreurd. Ondanks de beperkte samenstelling van de Surinaamse delegatie kan toch naar mijn oordeel van nuttige en geslaagde besprekingen worden gesproken. Er is op openhartige wijze over talrijke problemen met elkaar van gedachten gewisseld. De openbare slotzitting op vrijdagmiddag 30 oktober gaf daarvan een duidelijke indruk.

Commissiewerk

Eén van de belangrijke agendapunten was de staatkundige toekomst van Suriname. In augustus van dit jaar hebben de drie koninkrijksdelen besloten om een gezamenlijke commissie in te stellen. Teneinde Suriname en de Antillen in staat te stellen in de toekomst een keuze te maken uit realiseerbare staatkundige en volkenrechtelijke alternatieven, krijgt deze commissie tot taak om de mogelijkheden waaruit die keuze zou kunnen worden gemaakt, alsmede de consequenties van elk daarvan, te formuleren.
Naar mijn opvatting is de instelling van deze commissie een belangrijke stap op de weg naar verdere zelfstandigheid van Suriname en de Antillen. Over de samenstelling van de commissie is tot nu toe alleen beslist, dat zij zal bestaan uit een Nederlandse en Surinaamse en een Antilliaanse sectie. Naar mijn oordeel verdient het aanbeveling wanneer in deze commissie niet alleen deskundigen zullen worden opgenomen, maar ook mensen uit de parlementaire sfeer. Omdat het werk van deze commissie, dat weliswaar in eerste aanleg een technisch karakter heeft, naar mijn oordeel duidelijk beleidsaspecten zal gaan vertonen.

Referendum

Nu de parlementen van de drie koninkrijksdelen zulke goede betrekkingen aan het opbouwen zijn, is het raadzaam hen ook bij de verdere gedachtenontwikkeling ten aanzien van de staatkundige verhoudingen te betrekken. Blijkens onze besprekingen van afgelopen week wordt in Suriname in gelijke richting gedacht. Wat de bijdrage van Nederland aan de staatkundige ontwikkeling van Suriname betreft, is het m.i. juist om vast te stellen, dat het niet tot de taak van Nederland behoort om Suriname een spoedige zelfstandigheid op te dringen, maar wel om de gedachtenwisseling daarover te helpen bevorderen. In Suriname, dat een nationaal zelfstandigheidsplan zal gaan opstellen, wordt overwogen een referendum over de vraag van de zelfstandigheid te houden.
De meningen over een dergelijk referendum bleken tussen de regeringspartijen in Suriname uiteen te lopen. Het zg. PNP-blok gaat ervan uit, dat in het referendum alleen gevraagd zal worden naar het hoe en het wanneer van de nationale zelfstandigheid. De grootste regeringspartij, de partij van de Hindoestanen, de VHP, beschouwt een referendum als een concessie harerzijds binnen het regeringsakkoord (dat nl. inhoudt dat de verwerving van de nationale zelfstandigheid geen inzet vormt in deze kabinetsperiode). Zij ziet de mogelijkheden van vraagstelling in het referendum beslist ruimer dan de PNP. Voor een tijdslimiet voelt zij weinig.
Naar mijn oordeel is de vraag óf Suriname een referendum zal houden en zo ja op welke wijze een zuiver Surinaamse en dus binnenlandse aangelegenheid, waarmee Nederland zich niet moet inlaten.
Of Nederland de uitslag van een eventueel referendum onder alle omstandigheden als een richtsnoer voor zijn beleid zal kunnen aanvaarden, is een andere zaak.
Uiteraard is ook uitvoerig gesproken over de sociaal-economische situatie in Suriname en de opvang van Surinamers in Nederland.

Financiële problemen

De voorzitter van de Surinaamse delegatie (tevens voorzitter van de Surinaamse Staten) Lachmon heeft tijdens de openbare slotzitting een dringend beroep op Nederland gedaan om uitstel te geven voor de in de komende jaren op Suriname rustende verplichtingen voor betaling van rente en aflossing op leningen, die door Nederland in het kader van vroegere ontwikkelingsplannen aan Suriname zijn verstrekt.
Suriname verkeert namelijk in bijzonder grote financiële moeilijkheden. De infrastructurele werken die in het verleden met geleende gelden zijn tot stand gebracht werpen nog niet voldoende rendement af om nu aan de geldelijke verplichtingen tegenover Nederland te kunnen voldoen. Namens de Nederlandse delegatie heeft drs. Schmelzer verklaard zeer getroffen te zijn door dit ernstige beroep en toegezegd hierover met de regering van gedachten te zullen wisselen.
Een ander belangrijk punt betreft de kapitaalvoorziening van Suriname voor de uitvoering van belangrijke projecten tot ontsluiting van bodemschatten, zoals het plan West-Suriname tot ontginning en verwerking tot aluinaarde van bauxiet.
De heer Lachmon vroeg om een extra kapitaalstroom van enkele honderden miljoenen guldens, buiten het vijfjarenplan om. Van mijn kant heb ik in deze discussie de vraag opgeworpen of het niet nuttig zou zijn te onderzoeken in hoeverre de Surinaamse regering buiten Nederland kapitaal voor deze projecten kan aantrekken, indien Nederland bereid zou zijn de rente en aflossing op deze leningen te garanderen. Een dergelijke oplossing zou nl. het grote voordeel hebben, dat enerzijds het vijfjarenplan in stand kan blijven en anderzijds een verdeling van de totale ontwikkelingshulp van Nederland over Suriname en de Antillen enerzijds en de rest van de wereld anderzijds niet onevenwichtig zou worden.
Terugziende meen ik van nuttige en belangrijke besprekingen te kunnen gewagen. Suriname en Nederland zijn in de situatie van dit moment nog twee, staatkundig gelijkwaardige, partners in één Koninkrijksverband. Dat legt ons de vrplichting op om waar mogelijk elkaar te helpen. Openhartige besprekingen tussen parlementariërs zoals van vorige week zijn daarvoor een goed hulpmiddel.

Mr. W. Scholten.

C.H. Tweede Kamerfractie bezocht Overijssel

Een aantal leden van de CH-Tweede Kamerfractie heeft vrijdag 30 oktober een werkbezoek gebracht aan enkele gebieden in de provincie Overijssel. Het is een bezoek geworden, dat zich kenmerkte door een bijzonder goede verstandhouding en dat waardevolle informatie bevatte voor de parlementariërs.

De vele activiteiten van de CH-Kamerkring in Overijssel zijn bekend. Niet verwonderlijk dus, dat onder leiding van de actieve kamerkring-voorzitter, de heer H. Wisselink, een goed programma voor de kamerleden kon worden afgewerkt.

In het provinciehuis was het de commissaris der koningin, jhr. mr. Van Nispen tot Pannerden, die de gasten verwelkomde en hen enthousiast over zijn provincie sprak.

Ook Overijssel kent zijn knellende problemen en deze krijgen in het kader van het geheel toch te weinig de landelijke aandacht.

Voor twee gebieden in zijn gewest hield Overijssels eerste burger een klemmend pleidooi: het noord-westen (de streek rondom Giethoorn en Wanneperveen) en het noord-oosten (de omgeving van Hardenberg).

Meer details over deze „zorgenkinderen" van het provinciale bestuur verschafte de hoofdingenieur van de Provinciale Waterstaat, die aan de hand van een in 1968 vastgesteld streekplan het streven naar meer evenwicht in zijn provincie uit de doeken deed. Enerzijds landbouw en rietcultuur en anderzijds vormen van een nieuwe peiler: de recreatie.

In Wanneperveen konden de kamerleden later op de dag via een gloedvol betoog van burgemeester Wolf kennisnemen van één van de hoofdproblemen: de milieuhygiëne.

Nog altijd komt hier veel afvalwater van woningen en industrieën in het open water. Terwille van een goede recreatie is waterzuivering harde noodzaak. Voor steun aan dit karwei — kosten ongeveer een ton — vroeg de burgervader de medewerking van de kamerleden.

In Vollenhove voerde de CH-parlementariërs gesprekken met de burgemeester en met de voorzitter van de Streekraad om ook hier de problemen te doorzien.

Burgemeester Splunder van Hardenberg en een aantal collega's uit de omliggende plaatsen waren de gastheren in hun gebied. Zij legden onder meer de kamerleden een aantal verkeerstechnische puzzels voor: doortrekking van Rijksweg 36, aansluitingen en verbreding van andere wegen in dit noordoostelijk deel van Overijssel.

Ook de spoorlijn Almelo—Mariënberg kwam ter sprake, waarvan opheffing wordt gezien als een groot verlies voor deze streek.

Pluspunt van dit geslaagde werkbezoek was de erkenning van de betrokkenen, dat de problematiek van het noord-oosten en het noord-westen van Overijssel niet los gezien mag worden van de gehele provincie. Overijssel heeft meer wensen en verlangens.

Het werkbezoek werd besloten met een goedbezochte hearing in Vroomshoop, waar fractievoorzitter J. T. Mellema zijn gastheren dank bracht voor de goede en prettige sfeer, die dit bezoek tekende.

A. M. de Boo.

Leuke ideeën voor propaganda zijn welkom

Af en toe horen we van leuke acties, van originele ideeën bij de propaganda-voering voor de CHU.

Geeft deze eens door aan 't Uniebureau Wassenaarseweg 7 Den Haag

Misschien kunnen deze ideeën ook door andere propaganda-commissies en kiesverenigingen gebruikt worden.

Bel of schrijf het Uniebureau. Dat is een kleine moeite.

Velen zullen u wellicht dankbaar zijn.

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

Abortus provocatus en de strafwet

door dr C. Blankestijn

Bij het spreken over abortus provocatus zijn er drie verantwoordelijkheidsvelden te onderscheiden. Zij zijn overigens niet van elkaar los te denken en beïnvloeden elkaar over en weer.
Het gaat om het volgende:
a. de verantwoordelijkheid van de maatschappij
b. de verantwoordelijkheid van de vrouw
c. de verantwoordelijkheid van de arts.

I. De verantwoordelijkheid van de maatschappij

1. De verantwoordelijkheid van de maatschappij wordt manifest in die van de overheid. Dat geldt in ieder geval in 'n democratie. De verantwoordelijkheid v.d. overheid is: ervoor zorgt te dragen dat een zodanige maatschappij wordt gebouwd en gestructureerd, dat daar binnen de mens kan leven overeenkomstig zijn eigen mogelijkheden en zijn eigen verantwoordelijkheid. Dit betekent derhalve, dat de overheid verantwoordelijk is voor de structuur van de samenleving en dat de mens daarbinnen zijn eigen verantwoordelijkheid draagt. De overheid kan deze eigen verantwoordelijkheid v.d. mens niet overnemen of ongedaan maken. Dit laatste wordt geprobeerd in een politiestaat, een dicatatuur.

2. Deze gedachten hebben ook alles te maken met de ethiek. In het beginsel program van de CHU wordt gezegd in punt VI, dat de overheid het welzijn zal dienen te bevorderen met inachtneming van de uit het chrisendom voorgekomen geestelijke en zedelijke normen, of m.a.w. met inachtneming van de uit het christendom voortgekomen ethiek. Wij moeten dan in de eerste plaats onderscheiden een ethiek van de samenleving of, zoals het meestal wordt gezegd, een macro-ethiek. Daarbij gat 't om 't krakter v.d. samenleving, om 't geestelijke en maatschappelijke klimaat in de samenleving. 't Gaat om vraagstukken als een rechtvaardige inkomens- en vermogensverdeling; om ruimtelijke ordening, woningbouw, stadsplanning, wetgeving op allerlei terrein zoals bijvoorbeeld wetgeving t.av. huwelijk, gezin, eigendom, tussenmenselijke verhoudingen in het algemeen enz. enz. Richtsnoer daarbij is: Hoe kan in deze maatschappij zoveel mogelijk de bijbelse gerechtigheid gestalte krijgen en het welzijn van **allen** worden gediend?
Daarnaast is er een individuele ethiek van de afzonderlijke mens. Meestal noemen wij deze ethiek micro-ethiek. Ook in deze individuele ethiek gaat het om de rechtvaardigheid, de gerechtigheid en het welzijn van de mens, doch dan toegespitst op de beslissingen daaromtrent van de individuele mens. Ook daarbij zullen bijbelse normen en opvattingen een rol spelen, doch — wederom — in de interpretatie van de mens, die de ethische beslissingen moet nemen.

3. De voorgaande opmerkingen zijn van betekenis voor het overwegen van een bijbels-verantwoord standpunt in de wetgeving inzake omstreden vraagstukken als echtscheiding en abortus provocatus. Wij willen dat toelichten met de volgende opmerkingen.
Op zichzelf is het burgerlijk huwelijk, zoals wij dat nu kennen een maatschappelijke structuur, een maatschappelijke ordening. Het huwelijk is een geheel van (meestal wettelijk vastgelegde) regels voor het duurzaam samenleven van man en vrouw. De maatschappij — incasu de overheid — hecht er (naar onze beginselen op grond van Gods Woord) waarde aan, dat man en vrouw ze doorzaam samenleven en daarom wordt deze maatschappelijke structuur ook wettelijk geregeld. Dat is een duidelijke zaak van macro-ethiek. Dit huwelijk als instituut is nu als zodanig geregeld in het Burgerlijk Wetboek en het bestaat onafhankelijk van de vraag of twee mensen daar gebruik van maken, m.a.w. **of** zij in deze structuur, in dit instituut, willen intreden. Zij treden daarin, zodra zij gaan trouwen en daarmee onderwerpen zij zich vrijwillig aan de regels van deze structuur. Dit trouwen nu is een beslissing van micro-ethiek; dit is een individueel-ethische beslissing. Het besluit om te trouwen kan ook door niemand anders genomen worden dan door de huwenden zelf. Dat kan de overheid niet doen. Daartegenover staat echter, dat ook het besluit om het huwelijk te verbreken een besluit is van de gehuwden zelf. Dat is opnieuw een individuele, ethische beslissing. Er zijn door de maatschappij voor dat uittreden echter wel weer enkele regels gegeven (b.v. bescherming van de kinderen, alimentatie, e.d.) waaraan men zich moet houden. Dat is weer een zaak van macro-ethiek, van maatschappij-ethiek. De overheid kan en mag zich echter door macro-ethische maatregelen niet begeven in de micro-ethische beslissing van individuele mensen. Zo kan de overheid mensen niet dwingen om te trouwen en evenmin dwingen om getrouwd te blijven.

Zo geeft de overheid via maatschappij ethische beslissingen en maatregelen steeds het kader aan, waarbinnen de individuele ethische beslissingen moeten worden genomen.

Maatschappij-ethiek

Een zelfde soort beschouwing als met betrekking tot het huwelijk kan ook worden gegeven met betrekking tot de zwangerschap. Het is een zaak van maatschappij-ethiek dat de zwangerschap beschermwaardig is. Uit maatschappeij-ethische overwegingen kan 'n overheid echter niet een vrouw dwingen zich te laten bevruchten, zodat zij zwanger wordt. Dat is de individuele ethische beslissing van de vrouw zelf. Evenmin kan de overheid in de vorm van een algemene regel van maatschappij-ethiek de vrouw dwingen zwanger te blijven. Dat is ook haar eigen individuele beslissing. **Wèl is het een regel van maatschappij-ethiek, dat zowel het leven van de vrouw als van de vrucht beide bescherming verdienen.** Overtreding van deze algemene regel kan bestraffing ten gevolge hebben. Dat is geregeld in het Wetboek van Strafrecht. Het grote probleem bij abortus provocatus is echter, dat er situaties kunnen zijn, waarbij de bescherming van het leven van de vrucht kan leiden tot bedreiging van 't leven van de vrouw en omgekeerd. Hoe in zulk een concrete situatie moet worden beslist is echter **geen** zaak van macro-ethiek, maar van micro-ethiek, d. w.z. de overheid kan niet in algemene wettelijke bepalingen aangeven wanneer in een concrete situatie wel en wanneer niet een abortus toelaatbaar is. Dat is uitsluitend een beslissing van de vrouw én van de arts, die de ingreep moet doen. Terecht zei dan ook de Nederlandse regering in 1881-1886 „Als een conflict bestaat (op goede gronden vermoed wordt) tusschen 't belang van de moeder en dat van de vrucht, dan gaat 't belang van de moeder voor en weet de medicus wat hem te doen staat. Uit niets hoegenaamd is gebleken dat hier te lande de wetgever met zijne door hare algemeenheid altijd gebrekkige formules moet tusschen beide treden, het zij om de medici te beschermen tegen de juristen, hetzij om de maatschappij te beschermen tegen de medici".

Pluriformiteit

4. Een van de problemen, die zich bovendien bij het ordenen en structureren van de samenleving voordoen is het feit, dat de maatschappij is opgebouwd uit een grote verscheidenheid van groepen en stromingen, die ten aanzien van de eigen ontplooiing en ontwikkeling eigen waarden en normen huldigen, of m.a.w. een eigen individuele ethiek huldigen.
Onze maatschappij is een pluriforme maatschappij. De ordening en structurering van deze maatschappij zal daarom zodanig dienen te zijn, dat daarbinnen de pluriformiteit mogelijk blijft. Als dat niet het geval is, komen wij opnieuw in de politiestaat, de dictatuur. Als dat wèl het geval is krijgt de mens voldoende kansen om de eigen verantwoordelijkheid te realiseren en om de eigen persoonlijke kwaliteiten en capaciteiten tot ontwikkeling en ontplooiing te brengen. Tezelfdertijd moet deze ordening er ook weer voor zorgen, dat in „een zo ingewikkelde samenleving de mensen elkaar zo min mogelijk in de weg zitten" (Frenkel) m.a.w. de zelfrealisering en de zelfontplooiing mag niet gaan ten koste van de ander.
Daar komen wij weer bij de beschermingsfunctie van de overheid en dat is weer maatschappij- of macro-ethiek.
Deze beschermingsfunctie komt, wat de abortus provocatus betreft, in het Wetboek van Strafrecht tot uiting.
In de eerste plaats moeten genoemd worden de artikelen 295-298 W. v. Sr. In deze artikelen wordt abortus strafbaar gesteld als een misdrijf tegen het leven. De artikelen zijn in de rechtspraktijk onbruikbaar gebleken, omdat voor het strafwaardig zijn van de vruchtafdrijving bewezen moest kunnen worden, dat de vrucht op het moment van de abortus leefde. Dit nu bleek praktisch uitgesloten, zodat de artikelen vrijwel geen toepassing vonden. Dit heeft ertoe geleid, dat in 1911 in het kader van de zedelijkheidswetgeving van Regout artikel 251 bis Sr. werd ingevoerd. Hierbij is de bewijsmoeilijkheid van de artikelen 295-298 vermeden, zodat dit artikel gemakkelijker kon worden toegepast. Dat is, aanvankelijk dan ook gebeurd. Opmerkelijk is, dat in artikel 251 bis sr. abortus provocatus wordt gezien als een misdrijf tegen de zeden. Dat is eigenlijk dwaas, want je kunt je afvragen: welke zeden? In wezen zijn alle misdrijven gericht tegen de zeden n.l. tegen de normen en regels van goed, intermenselijk verkeer.
De wetgever van 1881-1886 die verantwoordelijk was voor de invoering van de artikelen 295-298 is er van uitgegaan dat verstoring van zwangerschap strafbaar diende te zijn, met uitzondering van die, waarbij het leven van de vrouw gevaar loopt. „Dan weet de arts, wat hem te doen staat (aldus de regering) d.w.z. dan zal hij dienen te handelen volgens de bekende regelen zijner kunst".
In 1911 bij de invoering van artikel 251 bis is deze opvatting niet gewijzigd, zodat ook thans nog verstoring van de zwangerschap strafbaar is, terwijl de arts, die een zwangerschap verstoort, als het leven van de moeder gevaar loopt, handelt „naar de erkende regelen zijner kunsten" en derhalve niet vervolgd zal worden. Grote moeilijkheden zijn echter in de laatste jaren ontstaan toen wij ons gingen afvragen wat wij moeten verstaan onder het in gevaar zijn van het leven van de moeder. Geldt dit uitsluitend het physieke bestaan, de lichamelijke gezondheid, of geldt dit ook het psychische bestaan, de geestelijke gezondheid.
De ontwikkeling van de mens- en gedragswetenschappen heeft ons meer en meer inzicht verschaft in het bestaan van de mens als psycho-somatische eenheid, waarvan de gezondheid ook in hoge mate wordt bepaald door de omgeving. Dat betekent voor het geval van de zwangerschap, dat, wanneer deze de psychische gezondheid van de vrouw in gevaar brengt ofwel rechtstreeks, ofwel via de repercussies, die deze zwangerschap heeft op het milieu van de vrouw (b.v. haar gezin, haar reeds geboren kinderen e.d.), dat dan ook verstoring van deze zwangerschap geïndiceerd kan zijn.
Hetzelfde wordt gezegd door de stuurgroep A.R.P.-C.H.U.-K.V.P. in de voorgestelde tekst voor een gemeenschappelijk urgentieprogram. Daar wordt n.l. onder hoofdstuk II punt 3 gezegd, dat abortus provocatus in beginsel alleen aanvaardbaar is, wanneer naar medisch-sociale indicatie het lichamelijk en geestelijk welzijn van de moeder ernstig wordt bedreigd. Er is nu echter een grote onzekerheidsfactor. Wie zal n.l. kunnen vaststellen wat precies de psychische gezondheid of — om met de stuurgroep te spreken — het geestelijk welzijn van deze bepaalde vrouw inhoudt; wat zij aan kan en in welke mate een ongewenste zwangerschap haar gezondheid of haar welzijn bedreigt.
Bovendien welke criteria moeten worden aangelegd om de mate van bedreiging vast te stellen e.d. Kortom: de toepassing van art. 251 bis Sr. is steeds problematischer geworden en de **formele** onzekerheid van de arts, die de ingreep moet verrichten, steeds groter, omdat zijn al of niet strafbaar zijn afhankelijk is geworden van de inzichten van de rechterlijke instanties met betrekking tot de inhoud van het in gevaar zijn van het leven van de vrouw.
Deze onzekerheid wordt ook niet opgelost door de voorgestelde tekst van de stuurgroep A.R.P.-C.H.U.-K.V.P. Vermoedelijk is dat ook niet de bedoeling geweest van de stuurgroep en heeft alleen voorgezeten het doen van een m.i. juiste macro-ethische uitspraak. Hoe deze uitspraak moet worden geëffectueerd in de wetgeving heeft de stuurgroep m.i. niet bezig ghouden. Dat wordt wel gedaan in dit artikel en ik meen, dat aan de bovengenoemde onzekerheid een einde moet worden gemaakt door herziening van de wetgeving met betrekking tot de abortus provocatus. Er is echter nóg meer. Er is ook het feit dat de **uitvoering** van een abortus provocatus een medische handeling is, zoals er nog zovele andere medische handelingen zijn. Wanneer nu zulk een medische handeling „ege artis", d.w.z. volgens de reglen der kunst, wordt verricht, dan blijft zo'n handeling helemaal buiten de strafwet. Wanneer dat nu voor andere medische handelingen geldt dan moet dat ook voor het uitvoeren van een abortus provocatus het geval zijn.

Abortus provocatus is een uitrst gecompliceerd en tegelijkertijd hoogst actueel vraagstuk. Ook de politieke partijen en de Nederlandse regering moeten zich met dit vraagstuk bezig houden, met name voor wat de wetgeving betreft. Zo is er recentelijk een initiatief-wetsontwerp tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht ingediend door twee leden der Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid. Ook is er werkzaam de z.g.n. Commissie Kloosterman, die aan de Nederlandse regering advies zal uitbrengen over een aantal aspecten van dit vraagstuk. Van heel recente datum is tenslotte 't ontwerp-urgentieprogram van de stuurgroep A.R.P.-CHU-KVP waarin ook een uitspraak voorkomt over abortus-provocatus, zij het meer in algemene zin en niet speciaal over de wetgeving.
Het bestuur van de Savornin Lohmanstichting heeft enige tijd geleden een commissie ad hoc ingesteld om te adviseren omtrent enkele onderwerpen op het terrein van de z.g.n. zedelijkheidswetgeving. Eén van deze onderwerpen is ook weer de abortus-provocatus (art. 251 bis Sr.) Over dit onderwerp schreef ik een artikel, dat in deze commissie mede uitgangspunt is geweest van de discussie.
Het artikel is naar aanleiding daarvan nog op enkele punten aangevuld en gewijzigd. Zoals het artikel nu gepubliceerd wordt verschijnt het weliswaar geheel onder mijn naam en verantwoordelijkheid, doch het kan gezien worden als een weergave van de teneur van de opvattingen van de overgrote meerderheid der commissie.
C.B.

Er is tenslotte nog een derde overweging, die in dit verband nogal belangrijk is, dat is n.l. de kwestie van de bewijslast. Wanneer n.l. abortus provocatus in de strafwet met straf wordt bedreigd, tenzij de handeling volgens de regelen der kunst (lege artis) is uitgevoerd, dan rust de bewijslast op de arts. Om **niet** vervolgd te worden, moet hij n.l. bewijzen, dat hij de ingreep „lege artis", d.w.z. volgens de regelen der kunst heeft verricht. Dat is echter in de juridische praktijk de omgekeerde wereld. De bewijslast rust n.l. niet op de arts, dat hij onschuldig is, maar op de officier van justitie, die moet bewijzen, dat degene, die een abortus heeft verricht schuldig is, doordat hij deze ingreep **niet** volgens de regelen der kunst heeft verricht.
Dit laatste kan echter alleen maar bereikt worden, als de lege artis uitgevoerde abortus geheel buiten de sfeer van het strafrecht wordt gehouden en met name de onbevoegde en derhalve de niet lege artis uitgevoerde verrichting van deze ingreep met straf wordt bedreigd.
Op grond van al deze overwegingen moet dan ook gepleit worden voor het geheel vervallen van strafbedreiging tegen een „lege artis" uitgevoerde abortus provocatus en de artikelen 295-298 Sr. alsmede 251 bis Sr. dienen dan ook geheel te verdwijnen.
Bij deze conclusie wil ik nog wel een opmerking van geheel andere aard maken. Dat betreft n.l. de besluitvorming. Ten aanzien van de besluitvorming is abortus provocatus (evenals een aantal andere medische handelingen) zo'n ingrijpende zaak, waar behalve physieke, ook geestelijke, maatschappelijke en eventueel religieuze aspecten aan verbonden zijn, dat de medicus, die zo'n medische handeling verricht pas daartoe slechts verantwoord kan besluiten na overleg met andere deskundigen. Het zal dan ook nodig zijn, dat **tegel**ijk met de door mij bedoelde wijziging van het Wetboek van Strafrecht in de Wet Uitoefening Geneeskunst een bepaling wordt opgenomen, waarin wordt voorgeschreven dat voor een aantal medische handelingen, waaronder abortus provocatus, de besluitvorming in inter-disciplinair team-verband tot stand dient te komen. Daarbij zal in de uitvoering van dit voorschrift ruimte moeten zijn voor fle biliteit in verband met de noodzaak, dat bij abortus nu eenmaal in een kort tijdsbestek de besluiten genomen moeten worden. Zo zou bijvoorbeeld de ruimte moeten bestaan voor een wisselende samenstelling van het team.

Hoewel het een beetje buiten de orde van dit artikel valt, dat met name is toegespitst op de wetgeving als vorm, waarin de overheidsverantwoordelijkhe en de maatschappij-ethiek tot uiting komen, wil ik voor alle duidelijkheid en volledigheid nog op drie andere aspecten van overheidsverantwoordelijkheid in dit opzicht wijzen.

a. In de eerste plaats zal alles gedaan moeten worden om de noodzaak van abortus te voorkomen. Dit kan alleen maar worden voorkomen door het bevorderen van een zo goed mogelijke sexuele opvoeding en voorlichting van jongeren **én** ouderen, opdat het gebruik van contraceptieve middelen en methoden een vanzelfsprekendheid wordt in alle gevallen van sexuele omgang, waarbij de wens van een kind niet voorop staat. Gelukkig wijst ook de stuurgroep A.R.P.-C.H.U.-K.V.P. op dit belangrijke aspect van de zaak.
Alles wat gedaan wordt op het terrein van voorlichting en vorming ten aanzien van sexualiteit, huwelijks- en gezinsleven zal m.i. dan ook ruimschoots overheidssteun moeten krijgen.
In ditzelfde verband moet er ook op worden gewezen, dat er een z.g.n. „morning after" pil bestaat. Wanneer op een gegeven moment de anti-conceptie zou hebben gefaald is het altijd nog mogelijk, dat de betreffende vrouw zich direct daarop tot haar huiswaarts wendt om dit preparaat te vragen, teneinde daarmee te voorkomen, dat zij alsnog zwwanger zal worden.

b. In de tweede plaats is het nodig dat er voldoende objectieve instanties zijn of komen, waar de vrouw (en haar partner) heen kan (kunnen) om deskundig advies te vragen voor het nemen van **haar** (hun) beslissing. Bovendien zullen vele van deze vrouwen (en haar partners) begeleiding behoeven. Begeleiding ook nà de ingreep maar ook begeleiding voor het geval de vrouw de zwangerschap uitdraagt en b.v. daarna haar kind afstaat is nodig. Kortom rondom het overwegen van, het besluiten tot, en het verwerken van een abortus zijn deskundige en bevoegde hulp-instanties nodig in ons land. Men kan zich afvragen, of de bureaus voor levens- en gezinsvragen niet als zodanig zouden kunnen gaan fungeren. Als dat niet het geval zou zijn, dan zouden er heel nieuwe instanties moeten komen.

c. In de derde plaats moet er nog op worden gewezen, dat het van groot belang is, dat de betrokkenen, die tot abortus besluiten ook deze individueel ethische beslissing zo goed en verantwoord mogelijk kunnen nemen. Daartoe moeten zij worden toegerust. Dat kan op allerlei wijzen, via voorlichting, vorming e.d. De mensen, die in dit veld van problemen hun eigen individuele beslissingen moeten nemen, moeten **kunnen** weten, welke zaken aan de orde zijn en waarover zij derhalve beslissen. De overheid zal ervoor moeten zorgen, dat de mensen dit kunnen. Organisaties, die in dit opzicht een functie hebben door middel van voorlichting, vorming e.d. moeten daartoe financieel in staat gesteld worden.
Met name ook van de kerken mag bij deze voorlichtings- en toerustingsarbeid veel verwacht en verlangd worden.

II. De verantwoordelijkheid van de vrouw

Bij het spreken van de verantwoordelijkheid van de **vrouw** en over haar individuele ethische beslissingen, moeten wij bij het overwegen van abortus provocatus ook direct de **vrucht** betrekken, evenals de **omgeving** van de vrouw, haar **partner** (al of niet echtgenoot), **haar gezin, haar reeds geboren kinderen.** De vrouw zal moeten afwegen. Wanneer een vrouw zwanger wordt en deze zwangerschap wordt door de vrouw ervaren als een bedreiging van haar leven, dan zal zij moeten afwegen het leven van haarzelf tegen het „leven" van de vrucht. Daarbij komen wij op twee uiterst moeilijke punten, n.l. wat is het „leven" van de vrouw. Is dat alleen het puur lichamelijk bepaalde leven, het lichamelijk gezond zijn, of ook het psychisch bepaalde leven, het psychisch gezond zijn. In het voorgaande hebben wij al opgemerkt, dat de ontwikkeling van de mens- en gedragswetenschappen ons in toenemende mate heeft geleerd, dat „het leven" met name ook in de laatstbedoelde zin moet worden verstaan. Nog niet hebben we gesproken over het leven van de vrucht. Wanneer spreken wij van het leven van de vrucht? Wat moeten wij daaronder verstaan. Wanneer begint het leven van de vrucht. Deze vraag is door de geschiedenis heen al een „heet hangijzer" geweest. „Was men ten tijde van het ontstaan van de christelijke kerk van mening, dat reeds bij de conceptie van een individu gesproken kan worden, later is men hieraan gaan twijfelen. Zo sprak de Catechismus Romanus zich in 1566 uit ten gunste van de opvatting dat de „bezieling" van de vrucht pas in een later stadium kan plaats vinden en wel nadat eerst de nodige lichamelijke ontwikkeling is voltooid. Had Paus Sixtus V in 1588 desondanks weer elke abortus provocatus strafbaar gesteld, Paus Gregorius XIV herriep dit in 1591 en besliste, dat de strafwet alleen gold voor een abortus provocatus **nà de bezieling, dat is na ongeveer 3 maanden"** (Drogendijk blz. 283).
Ook bij het bepalen van ons standpunt ten aanzien van het leven van de vrucht moeten wij de twee aspecten van leven, n.l. lichamelijk en geestelijk, opnieuw tot gelding laten komen.
Wij weten, dat er in het menselijk leven een opgaande en een neergaande lijn is. De neergaande lijn, d.w.z. naar het levenseinde toe, kan zodanig zijn, dat op een gegeven moment de mens alleen nog maar biologisch, lichamelijk, in leven wordt gehouden door alle mogelijke medische apparatuur, kunstmatige voeding e.d. De geestelijke aspecten van het leven zijn dan echter al weg, de hersenen functioneren niet meer, en in feite is die mens dan geestelijk dood. Op dezelfde wijze is er in de opgaande lijn van het leven sprake van een proces van „meer worden" van „toenemen van het leven".
De afzonderlijke eicel en de afzonderlijke zaadcel leven ook al en dragen — biologisch gezien — in beginsel met zich mee de potentie van menselijk leven. De samengesmolte eicel en zaadcel leven ook en de potentie van uitgroei naar menselijk leven is al wat sterker geworden, hoewel deze potentie nog louter biologisch bepaald is.
De ingenestelde, bevruchte eicel is ook nog puur biologisch, doch krachtens de verbinding met het moederlichaam krijgt deze potentie van menselijk leven de kans verder te gaan groeien om op een gegeven ogenblik het karakter te krijgen van reeël, van vol menselijk leven. Naarmate de tijd verstrijkt neemt deze potentie van menselijk leven toe en wordt de mogelijkheid van zelfstandig, vol menselijk bestaan groter. Ergens in dit groeiproces van toenemende potentie wordt de potentie derhalve realiteit en wordt het biologisch bestaan van de vrucht veranderd in het bestaan van een volwaardig mens. Niemand zal echter kunnen zeggen, wanneer en waar deze kwalitatieve verandering plaats vindt in het groeiproces. Dat zal voor de één anders zijn dan voor de ander. Een vrouw zal dat ook vaak zelf het scherpst ervaren in haar relatie tot de vrucht.
Aanvankelijk zal zij alleen constateren, dat zij „over tijd" is, later ervaart zij de zwangerschap pas reeël als zwangerschap en weer later ervaart zij een relatie met het in haar groeiende kind en is zij bewust in „verwachting" van de a.s. komst van het kind. Wanneer wij nu in het voorgaande hebben gesteld, dat het gaat om het afwegen van het „leven van de vrouw" tegen het „leven van de vrucht" dan zien wij wellicht nu na de gemaakte opmerkingen over de betekenis van het „leven", hoe moeilijk dit afwegen is. Wie zal hierin de beslissing moge nemen, als die gevraagd wordt. Moet de **arts** dat doen? Wie is hij, dat hij dit zou durven en kunnen? Moet de predikant of priester, dat doen? Daarvoor geldt hetzelfde. Er is er slechts één, die dat mag en dat is de vrouw **zèlf.** Zij is de **enig**e die op dit punt, ethisch gezien, **verantwoordel**ijk is en dan ook deze **beslissing** mag nemen. Zij zal dit, waar dat maar enigszins mogelijk is, doen samen met haar man, haar partner. Om deze beslissing te kunnen nemen zal zij alleen, of tezamen met haar partner meestal behoefte hebben aan deskundigen, die haar helpen, haar adviseren. Deze deskundige helpers en adviseurs kunnen de vrouw (en haar partner) helpen een zo verantwoord mogelijke beslissing te nemen. Zij kunnen de vrouw helpen te onderzoeken wat haar motieven zijn om tot een bepaalde beslissing te komen; zij kunnen haar helpen eventuele alternatieve oplossingen te zoeken en de mogelijke consequenties van de te nemen beslissing met haar onderzoeken en overwegen. Wie zullen deze deskundigen zijn? In de eerste plaats zal dat de huisarts zijn. Immers, hij is de vertrouwensfiguur van het gezin, hij kent de omstandigheden e.d. het beste. Met de huisarts samen zal de vrouw overleggen, wie zij nog meer zal raadplegen. Wij denken daarbij in het bijzonder ook aan haar pastor. Hij zal in deze zaken, waar de vragen van leven en dood bij aan de orde zijn, een geweldig belangrijke functie kunnen vervullen. Verder moet worden gedacht aan een vrouwenarts. Daarnaast echter ook aan een maatschappelijk werk(st)er, die de sociale aspecten van de problematiek kan overzien en eventueel een psychiater, voor de psychologische aspecten. Voor alle volledigheid zij hier nog eens herhaald, dat er in ons land voldoende objectieve en bevoegde instanties moeten komen, waar deze deskundigen tezamen aanwezig zijn om de gevraagde adviezen te geven.
Tenslotte echter zal de vrouw **zélf** (zo mogelijk tezamen met haar partner) de **enigen mogen** zijn, die de ethische beslissing neemt. Dat is **háár** opdracht en **háár** verantwoordelijkheid en niemand kan en mag die beslissing en die verantwoordelijkheid van haar overnemen.

III. De verantwoordelijkheid van de arts.

Zoals uit het voorgaande blijkt, is het een misverstand om te menen, dat de arts zou moeten beslissen voor de vrouw. Dat doet zij **zélf.** Ook is het een misverstand om te menen, dat de arts treedt in de verantwoordelijkheid van de maatschappij en representant zou zijn van de macro-ethische grondslagen van deze verantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid is gekanaliseerd in die van de overheid en in de **wetgeving,** die op het punt van de abortus provocatus bestaat. Daar ligt dan ook het enige punt, waarop de macro-ethische verantwoordelijkheid mag en kan worden toegespitst.
De arts treedt derhalve uitsluitend op namens zichzelf en draagt ook uitsluitend de verantwoordelijkheid voor zichzelf en zijn eigen optreden en de beslissing, die hij neemt is gebaseerd op zijn eigen individuele ethiek.
De arts heeft uiteraard wel een uiterst belangrijke rol te vervullen in het geheel van de behandeling van een abortus-aanvrage. Er zijn, aldus een recent rapport van de F.T.O.M. zes momenten aan te wijzen, bij welke de medicus een duidelijke medische taak heeft:

— bij het vaststellen van de zwangerschap en het bezien van andere medische aspecten.
— bij het vaststellen van eventuele neuropsychiatrische afwijkingen;
— bij het voorlichten over de medische aspecten en mogelijke consequenties van de ingreep;
— bij het inschakelen van anderen, die aandacht moeten gaan schenken aan de niet medische aspecten;
— bij de ingreep zelve
— bij de preventie met betrekking tot herhaling.

De opsomming van deze zes momenten, bij welke de medicus een duidelijke medische taak heeft, wijst erop, dat ook de medicus een aantal beslissingen moet nemen. Voor alle duidelijkheid zij er nog eens op gewezen, dat het derhalve daarbij om andere zaken gaat dan om de beslissing van de vrouw (wil zij abortus ja of nee) en ook om andere zaken dan om de verantwoordelijkheid en de opvattingen van de maatschappij (is abortus provocatus in het algemeen toelaatbaar ja of nee). De medicus neemt uitsluitend beslissingen voor zichzelf. De daarbij het meest in het oog springende zal dan wel zijn of hij de ingreep wil verrichten ja of nee.
Deze laatste beslissing neemt hij op grond van een aantal overwegingen. Daarbij kunnen een aantal technische overwegingen zijn b.v. medische contra-indicaties die 'n abortus uitsluiten of medische indicaties, die een abortus juist nodig maken. Daarbij kunnen en zullen veelal ook andere, dan medisch-technische overwegingen een rol spelen. Voor het bijeenbrengen van deze overwegingen zal de medicus behoefte hebben aan advies en hulp van andere deskundigen. Deze deskundigen zullen met name worden gerecruteerd uit de sectoren van de psychologische en sociale wetenschappen omdat juist het in de beoordeling betrekken van deze aspecten van het leven van de vrouw ook van zo fundamentele betekenis zijn voor het nemen van een juiste beslissing door de arts.
Ook de pastorale deskundige zal daarbij gehoord kunnen worden. Het gaat immers om zaken waar de laatste en diepste vragen van het menselijk leven bij aan de orde zijn en waaronder ook de relatie van mens tot God. Op dit punt zij nog eens herhaald dat er m.i. tegelijk met de wijziging van het Wetboek van Strafrecht in de Wet Uitoefening Geneeskunst een bepaling moet komen, waarin wordt voorgeschreven dat voor een aantal met name te noemen medische handelingen de besluitvorming het resultaat zal moeten zijn van multi-disciplinair beraad.
Overigens zullen bij de medicus ook een aantal persoonlijke elementen meespreken n.l. de persoonlijke, ethische opvattingen omtrent abortus, menselijk leven e.d. Kortom het medisch geweten en het persoonlijk geweten zullen beide een rol spelen. Wij moeten daarnaast overigens ook nog wel in de gaten houden, dat het duidelijk om twee verschillende beslissingen en verantwoordelijkheden gaat. De vrouw kan en mag nooit de beslissing van de arts overnemen, noch de arts dwingen tegen zijn medisch noch persoonlijk geweten in de ingreep te verrichten. De arts kan en mag nooit de beslissing van de vrouw overnemen, noch de vrouw dwingen een abortus te ondergaan of juist niet te ondergaan. Zo ook mag de arts de vrouw niet van hulp verstoken laten zijn, als hij zelf de ingreep niet wil verrichten, omdat hij het met de motivering van de vrouw niet eens is, of omdat hij ethische bezwaren heeft e.d. In zulke gevallen zal de arts dan altijd nog de vrouw moeten verwijzen naar een andere deskundige instantie, van wie hij meent te weten, dat die wel zal willen helpen. Wat doet de arts nu, als hij de ingreep verricht?

Slot op pag. 6

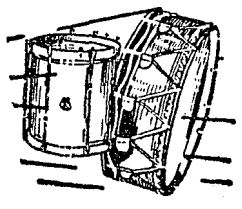

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 2652

Begaat hij een moord? Wij horen deze opmerking nog wel eens maken. Trouwens nog niet zo heel lang geleden werd deze opmerking ook gemaakt in verband met de geboorteregeling. Het verhinderen, dat een eicel en een zaadcel zouden samensmelten werd ook door sommigen beschouwd als moord op die zaadcel of die eicel. Deze opvatting is tegenwoordig echter wel achterhaald. Maar hoe zit dat nu met abortus provocatus? Is daar dan wel sprake van moord? Wij menen van niet en wij sluiten ons voor deze opvatting graag aan bij Drogendijk. „De omstandigheden waaronder bij abortus provocatus een aanslag op het leven van de nog ongeboren vrucht wordt gepleegd, verschillen hemelsbreed van die waarbij een moord op een volwassen individu plaats vindt. Immers om welke redenen wordt tot abortus provocatus besloten? Niet om zo maar een individu en dan nog wel een individu in ontwikkeling uit de weg te ruimen, maar om een volwassen individu bij wie sprake is van levensbedreiging of van gezondheidsbedreiging, het leven te redden c.q. de bedreiging van de gezondheid af te wentelen".

Wanneer dat nu op geen enkele andere wijze is te bereiken, dan door „het leven" van de vrucht op te offeren, dan is dat iets fundamenteel anders dan bij moord in de zin van het Wetboek van Strafrecht, nog geheel afgezien van de reeds in het voorgaande besproken en onmogelijk precies te beantwoorden vraag, wanneer gesproken kan worden van menselijk leven bij de vrucht.

Er kan echter wel sprake zijn van doden n.l. van doden van de potentie van menselijk leven. Wanneer dit echter gebeurt, dan gebeurt dit om leven, vol-menselijk leven, te redden. Dat is ook wat minister Modderman bedoelde in 1881-86, toen hij verklaarde waarom een abortus op medische indicatie niet strafbaar zou zijn. Ook bij de arts blijft het derhalve een punt van afwegen nl. het afwegen van „het leven van de vrouw" tegen „het leven van de vrucht".

De ene arts zal daarbij een andere grenslijn trekken dan de andere. Algemene regels zijn daarvoor niet te geven, ook geen algemene strafwetregels, en in de strafwet behoren dan ook dergelijke bepalingen niet voor te komen.

Overigens moeten wij in dit verband wel wijzen, op de verschillen die in dit opzicht hebben bestaan in de Rooms-Katholieke en de Reformatorische traditie. In de Rooms-Katholieke traditie mocht het leven van de vrucht niet opgeofferd worden terwille van het leven van de moeder Daarbij speelde ook de dooptheologie een rol n.l. de ongedoopte vrucht zou niet in 't paradijs en in de hemel kunnen komen. Er mag dus niet voor de al gedoopte moeder worden gekozen tégen het niet gedoopte nog niet geboren kind.

„In de Reformatorische traditie hebben de kaarten altijd anders gelegen. De opdracht om de natuur te onderwerpen, die al in Genesis 1 wordt gegeven is ook op dit terrein van toepassing Dit betekent, dat de medicus in de Reformatorische sfeer altijd de opdracht heeft gehad om, indien dit naar medisch inzicht nodig was het leven van de moeder te redden ten koste van het leven van het ongeboren kind. Deze beslissing kon des te gemakkelijker worden genomen, om in de Reformatorische dooptheologie de doop niet heilsnoodzakelijk is Bovendien is er in de Reformatorische theologie altijd een kwalitatief onderscheid gezien tussen het ongeboren kind, de vrucht enerzijds en de moeder anderzijds Dit wordt bevestigd door Exodus 21:22 e.v. waarin bepaald wordt, dat als twee mannen vechten en daarbij een zwangere vrouw treffen waardoor een abortus plaats vindt, degene die haar raakte met gelijke munt moet betalen als er met haar wat gebeurt Verliest zij het leven dan heeft ook hij zijn leven verbeurd Sterft echter alleen maar het kind dan moet een schadevergoeding worden betaald" (Kaptein)

IV. Conclusie: Abortus provocatus en de strafwet

1. In het voorgaande heb ik al enkele malen laten blijken, dat de strafwetgeving inzake abortus provocatus niet voldoet. Zij voldoet in de eerste plaats niet, omdat naar mijn mening (en naar die van vele anderen) het uitoefenen van een medische handeling volgens de regelen der kunst geheel buiten de sfeer van de strafwet behoort te blijven. Ook de kwestie van de bewijslast is in dit verband nog een belangrijk principieel punt Afgezien van deze principiële overwegingen voldoen de huidige strafwetbepalingen (295-298 en 251 bis) op grond van minder principiële overwegingen ook al niet.
   Voorts is abortus provocatus geen misdrijf tegen de zeden. Dat mag misschien in 1911 zo gezien zijn. Dat wordt nu niet meer zo gezien.
   Daarom is mijn eerste conclusie deze: Op grond van de verantwoordelijkheid v. de overheid in maatschappij-ethisch opzicht moeten de artikelen 295-298 Sr. en 251 bis Sr. worden afgeschaft en herziening van de wetgeving in dit opzicht is derhalve nodig.

2. Het is een grondregel van maatschappij-ethiek, dat er met straf wordt gedreigd tegen de verstoring en/of bedreiging van het leven van de mens. Dit geldt ook in geval van zwangerschap waarbij het leven van de vrouw en van de vrucht in het geding zijn. Het is voorts een regel van maatschappij-ethiek dat bij tegenstrijdigheid van de belangen van de individuele vrouw en haar vrucht de wet geen uitspraken kan en mag doen omtrent de oplossing van dit individuele ethische conflict. Dit mag alleen de vrouw zelf doen, die voor de eventuele uitvoering van haar ethische beslissing de hulp inroept van een arts.
   Ook de arts mag alleen zelf zijn ethische beslissing nemen of hij de ingreep wil verrichten ja of neen.
   In het kader van de maatschappij-ethiek moet er bij de wetgeving van uitgegaan worden, dat deze individuele beslissingen en de uitvoering daarvan ook verantwoord zijn. Mocht daar bij de medicus overigens aan getwijfeld worden, dan is er het medisch tuchtrecht om hem te corrigeren.
   De overheid moet echter wel ingrijpen tegen die vorm van abortus provocatus waarbij **niet** de deskundige arts wordt ingeschakeld, omdat daar de vooronderstelling van de juiste afweging van de belangen en het leven van de vrouw en de vrucht **niet** aanwezig is en derhalve een inbreuk wordt gemaakt op de macro-ethische verantwoordelijkheid van de overheid om het leven van de vrouw en de vrucht te beschermen.
   Daarom is mijn tweede conclusie deze: Er moet een nieuw artikel komen in het Wetboek van Strafrecht, waarbij met straf wordt gedreigd de abortus provocatus, uitgevoerd door een onbevoegde en ondeskundige persoon. De strafbaarstelling moet dan in het bijzonder worden gebaseerd op de in-gevaarbrenging van het leven van de vrouw én van de vrucht en het nieuwe artikel moet dan ook worden gegroepeerd onder de delicten tegen het leven. Teneinde te verzekeren, dat de beslissing van de arts inzake de door hem uit te voeren abortus provocatus op zo verantwoord mogelijke wijze tot stand kan komen, dient tegelijk met de wijziging van het Wetboek van Strafrecht in de Wet Uitoefening Geneeskunst een bepaling te worden opgenomen waarin wordt voorgeschreven, dat voor een aantal medische handelingen, waaronder abortus provocatus, de besluitvorming in interdisciplinair verband tot stand dient te komen. Overtreding van deze regel kan dan in het Medische Tuchtrecht worden geregeld.

3. Tenslotte zij hier als conclusie nog eens herhaald, wat wij in het voorgaande hebben gezegd omtrent de preventie van abortus provocatus en omtrent de besluitvorming van de vrouw (en haar partner) en omtrent de begeleiding van de vrouw.

   a. Een zo goed mogelijke sexuele opvoeding en voorlichting van jongeren en ouderen is nodig, opdat het gebruik van contraceptieve methode en middelen een vanzelfsprekendheid wordt in alle gevallen van sexuele gemeenschap, waarbij de wens van een kind niet voorop staat.
      Instanties die deze voorlichting geven, moeten ruimschoots gesteund worden door de overheid.

   b. In de tweede plaats zijn in ons land voldoende objectieve instanties nodig die de vrouw (en haar partner) kunnen helpen haar (hun) beslissing te nemen en die haar (hen) ook kunnen begeleiden na de beslissing. De bureaus voor levens- en gezinsvragen zouden als zodanig kunnen gaan fungeren.

   c. In de derde plaats moet gewezen worden op het enorme belang van een goede voorlichting rondom de door de betrokkenen te nemen individuele ethische beslissingen.
      Van de kerken mag en moet in dit verband veel verwacht worden.

Dr. C. Blankestijn.

Belangrijkste geraadpleegde literatuur.

1. Prof. dr. **A. C.** Drogendijk: „Standpuntbepaling inzake het vraagstuk van de abortus provocatus" en „Wettelijke zijde van het abortus provocatus vraagstuk" in Anti-Revolutionaire Staatkunde, 40e jaarg. nos. 6 en 7, juni en juli '70.
2. Prof. mr. Ch. J. Enschedé: „De abortuswetgeving in Nederland" in Medische Contact, 25e jrg., 17 juli 1970, blz. 779 e.v. „Over Abortus", Cahier no. **6** van het Seminarium Van Hamel, Amsterdam '70.
3. Mr. F. E. Frenkel: Achtergronden en perspectieven van de Nederlandse Abortuswetgeving. Medisch Contact, 25e jrg. 24 juli 1970 blz. 805 e.v.
4. Ned. Fed. van Instellingen voor de Ongehuwde Moeder en haar kind publiceerde het rapport: „Draaglast-draagkracht", Amsterdam 1970.
5. Ds. R. Kaptein, De ethische problematiek bij abortus provocatus in de „Haagsche Courant" van 4-4-1970.
6. Prof. dr. **A.** Querido „Abortus provocatus en de wet" in „De Ziekenfondsgids" 24e jrg. no. 4 blz. 68 e.v.
7. Abortus provocatus. Rapport van een commissie van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie, Amsterdam 1970.

Wijziging van het Wetboek van Koophandel

Het toekomstig bestuur van de grote Naamloze Vennootschappen

door D. Rebel

Mijn vrouw leest een roman, terwijl ik me verdiep in het 20 juli j.l. aan de tweede kamer aangeboden „ontwerp van Wet tot wijziging van het Wetboek van Koophandel (voorzieningen met betrekking tot de structuur der naamloze en besloten vennootschap").

Het is zaterdagavond en zij zegt: „Ben je nu nóg bezig?"

Ik: „Ik lees het met evenveel plezier als jij je roman". En dat is waar wanneer ik — om zo te zeggen — daarvoor gedisponeerd ben, pluis ik een wetsontwerp met evenveel plezier uit als een kryptogram van 't tegenwoordige Handelsblad N.R.C. (ter voorkoming van misverstand": het kan ook De Volkskrant, De Rotterdammer, Het Parool of Trouw zijn .).

De vraag naar inspraak kan ik daarbij goed verstaan. Het is inderdaad allemaal wat kryptogramachtig voor de oningewijde en daar zou men kregel van worden Politieke tijdschriften als de onze hebben dan ook een gewichtige taak in dezen, wetsontwerpen moeten opnieuw „vertaald" en kort samengevat gepubliceerd worden.

Vooral kort. Dat bleek me zaterdag weer eens tijdens de gecombineerde bestuursredactievergadering van de Stichting Uniepers. De mensen hebben teveel te lezen om al te lang met één onderwerp bezig te kunnen zijn. Akkoord, maar de lezers van een politiek blad zullen informatie wensen en zich daarvoor een groter inspanning moeten willen getroosten dan de gemiddelde dagbladlezer.

Het hier te bespreken wetsontwerp beslaat 26 dichtbedrukte pagina's vaktaal, verdeeld over twee kolom. Er zou een aardig boekwerkje van te maken zijn. De juridische medewerker van — het toen nog zo geheten — Algemeen Handelsblad schreef: „Het is overigens voor al degenen, die in de praktijk of anderszins met het vennootschapsrecht te maken hebben, te hopen, dat de wetgevende machine op dit gebied van het recht, na de afwikkeling van de aanhangige wetsontwerpen, tot een bedaarder tempo dan in de afgelopen jaren zal kunnen overgaan. Het bijhouden van de ontwikkeling binnen en buiten het parlement (men denke ook aan de SER-adviezen en aan de activiteiten in het verband van de EEG) levert bijkans een volledige dagtaak op!"

Snelle ontwikkeling

Het is al weer een poosje geleden, dat tijdens een lezing — ik weet niet eens meer waar het over ging — een professor achter me aan zijn buurman vroeg: „Wat bedoeltie met zoveel CC-inhoud van een motor?"
Wist die professor veel en hij was bescheiden genoeg om het te bekennen, maar in onze gespecialiseerde maatschappij geldt dit ons allemaal. We behoeven gelukkig ook niet alles te weten, om een goed staatsburger, een goed vakman te kunnen zijn, maar er blijven nu eenmaal onderwerpen over, die wel onze belangstelling verdienen, ook al zouden we er niet direct mee te maken hebben. Mijns inziens kan dit van ons onderwerp gezegd worden.
Wanneer men er voor is, is men dan rood of rechts, progressief of conservatief? Juist het te oppervlakkig kennisnemen er van kan tot verwarring aanleiding geven. Misschien kan ik dat met een voorbeld duidelijk maken.
Jarenlang reed ik — als mijn gezin met vakantie ging — de vrij lange weg alleen auto. Mijn vrouw had de handen vol aan de kinderen en de kinderen zelf konden nog niet over de bank heenkijken, zodat die ook niet in aanmerking kwamen. Het was wel vermoeiend, maar ik vond het nog wel zo prettig. Laten we er maar rond voor uitkomen: een man houdt het stuur graag zelf in handen. In deze omstandigheden was het bovendien ook juist, het kon ook niet anders.
Maar nu...
Nu... nemen — om in de stijl van het onderwerp te blijven — mijn gezinsleden deel in het bestuur. Pa zou het nog helemaal alleen kunnen, en soms moet dat ook nog wel, maar „ten principale" behoeft het niet meer.
Daarmee is tevens gezegd, dat wat vroeger goed was dit nu niet meer behoeft te zijn, terwijl bovendien wat nu goed is in vroegere omstandigheden wel helemaal fout kon zijn.
Er is een „Rapport van de Commissie Vennootschapsrecht betreffende het advies van de Sociale Economische Raad inzake de herziening van het ondernemingsrecht" verschenen. De commissie zegt over het wetsvoorstel: „Het onderhavige ontwerp is een experiment; een experiment waarin men vertrouwen mag hebben, omdat het blijkens het unanieme advies van de SER wordt gedragen door het georganiseerde bedrijfsleven. Het ontwerp sluit een verdere rechtsontwikkeling niet af."
Let op, „vertrouwen" en „rechtsONTWIKKELING". Na kennisneming van deze stukken deel ik deze mening volledig. Het is een knap werkstuk, dat getuigt van een welwillende opstelling aan beide kanten en van deskundigheid. De samenstellers en de stem-uitbrengers hebben begrepen, dat het om een voortgaande ontwikkeling gaat, waarbij men niet moet achterblijven, maar waarbij men ook te ver vooruit zou kunnen lopen.

Terug naar Denemarken

Alvorens — in het volgend nummer — met het ontwerp te beginnen, eerst nog even terug naar Denemarken, waarover ik vorige week een artikel publiceerde. De Deense partijen hebben — naar ik meen — heel goed begrepen waar het in de moderne maatschappij omgaat. De verdeling in „arbeiderspartijen" en „burgerlijke partijen" is een kwestie van politieke benamingen op historische gronden. Ze stamt uit de tijd, dat een „arbeider' geen „burger" was en een „burger" geen „arbeider"; aan de burger-belastingbetaler die stemrecht had

Slot op pag. 7 bovenaan

en aan de arbeider zonder stemrecht. Als ik de Deense partijen zou moeten onderverdelen, dan noemde ik de ene groep „de verdedigers van de centraal geleide economie met als grote baas vadertje staat" en de andere groep „de verdedigers van de vrije economie onder toezicht van vadertje staat", ik zou dat doen in de veronderstelling dat de waarheid ergens in het midden ligt. Ik zal de partijen verder gemakshalve onderscheiden als staatseconomen en bedrijfseconomen.

Wat zeggen de Deense staatseconomen? „Het doel is thans stijging van de produktie door middel van de geleide economie en in overeenstemming met de behoeften van het volk, stabilisering en tegelijk bevordering van het bedrijfsleven, de sociale verzekeringen en werkgelegenheid voor iedereen. (Desnoods) socialisering, openbare controle of staatsingrijpen, bevordering van de coöperatie en vergroting van de mogelijkheden tot particulier bezit, maar dan binnen het kader van de doelstellingen der partij. Daartoe behoort een zo gelijkmatig mogelijke verdeling van het inkomen, waarbij het land zijn sociale en culturele verplichtingen na moet kunnen komen. Machtsconcentratie in het bedrijfsleven moet tegengegaan worden, daarentegen moet democratisering van bedrijf en industrie worden bevorderd."

Nog een stapje verder: „...doel doorvoering van het socialisme op parlementair-democratische grondslag. ()... belangrijke vergroting van de staatsbemoeienissen, inbegrepen regelingen voor het bedrijfsleven. Daartoe wordt een grondige hervorming van het belastingwezen noodzakelijk geacht."

Dan de overtreffende trap: „...geen overdreven betekenis toekennen aan de parlementaire werkzaamheden. Doel is een „directe democratie".

Bedrijfseconomen

En wat zeggen de „bedrijfseconomische" partijen daar nu allemaal wel van? „...streven naar bescherming van de persoonlijke vrijheid tegenover de macht van staat en organisaties, het scheppen van economische zekerheid door produktiestijging en volledige werkgelegenheid, onder meer door een belastingpolitiek die particuliere beleggings- en investeringsactiviteiten geen hindernissen in de weg legt. Sociale wetgeving voor verzekering van hulp aan allen die door ziekte of andere gebreken niet in staat zijn voor zichzelf en hun gezin te zorgen. Uitbouwen van privaatbezit, zodat zo mogelijk iedereen een eigen woning bezit en mede-eigenaar is in de produktiemiddelen. Verzekering van de vrije keus van de consument door afwijzing van socialisering en particuliere monopolies. Bestrijding van de inflatie door vrije concurrentie en door aanpassing van de publieke uitgaven alsmede door verhoging van de produktie. Waarborging van gelijke ontwikkelingskansen voor iedereen."

Verder: „...financieel-politieke maatregelen ter voorkoming van onevenwichtigheid in de economie en van werkloosheid. De belastingen al naar de omstandigheden zo aanpassen, dat ze produktie en spaarzaamheid niet hinderen. Handhaving van de plaatselijke autonomie en bevordering van de bijzondere school."

Tenslotte: „...afwijzing zowel van staatssocialisme als van ultra-liberalisme. Verdere uitbouw van de sociale wetgeving. Gebiedsontsluiting. Met betrekking tot de arbeidsmarkt bindende uitspraken in geval van arbeidsconflicten."

Waar horen we nu bij?

Bij de samenstelling van het nieuwe werkprogramma van onze Unie hebben we elkaar ijverig met „rechts" en „links" om de oren geslagen, we hebben elkaar van liberalisme en van socialisme beschuldigd. Dat kon welhaast ook niet anders bij het vaststellen van een nieuwe koers in zulk een sterk veranderde en veranderende omstandigheden. Wat vroeger nadrukkelijk afgewezen is, staat nu als nummer zoveel in ons eigen program vermeld.

Naar mijn mening zijn we teveel op objecten afgegaan, hebben we ons te weinig principieel bezonnen. Zouden wij staatssocialisten zijn? Kom nou! Of ultra-liberalen? De gedachte alleen al! Nee, we zijn duidelijk een eigen partij, die geleerd heeft van harte ja te zeggen op een doelmatige en evenwichtige sociale wetgeving, maar tegelijk vasthoudt aan een zo groot mogelijke persoonlijke vrijheid, op politiek maar ook op economisch gebied, op dat van het onderwijs en in het algemeen op maatschappelijk terrein, maar dan geen vrijheid voor enkelen, voor bepaalde groepen, maar, juist, voor iedereen.

Daarom zullen we ons — dat hoop ik te gaan aantonen — best kunnen verenigen met „het toekomstig bestuur van de grote naamloze vennootschappen". Sterker, het zou door onze Unie uitgedacht kunnen zijn, maar zit ook niet ene De Pous de SER voor?

D. Rebel.

FIRMA P. HULSBOS Jzn.

AANNEMINGSBEDRIJF

★

NIEUW-VENNEP — TELEFOON 02526 - 2277

★

ABBENES — TELEFOON 02534 - 226

★

KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

IR. BUREAU

FA. L. AAFTINK & ZN.

CENTRALE VERWARMINGSTECHNIEK

ABCOUDE
HOOGSTRAAT 9
STATIONSSTR. 4
TEL. 02946-1243

nbm

N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM

voor:

WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN

uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.

KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts f 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor f 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

VOOR UW

- kolen, huisbrandolie,
- dieselolie, benzine, petroleum,
- tank-transporten
- butaan- en propaangas
- campingsflessen vullen
- containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32.50.11 afdeling containers

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 Telefoon 010-343473

VLAARDINGEN

VERZEND UW GOEDEREN

PER TRANSPORTBEDRIJF

„DE STORMVOGEL"

naar Amsterdam en Zaanstreek

REIGERSWEG 105 TELEFOON 32178 - APELDOORN

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN

dan

VAN ZEBEN'S

Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

Bouw- en
Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71

Telefoon 05761 no. 276

KLARENBEEK

heeft nog enkele

BOUWTERREINEN

beschikbaar voor bungalows en villa's naar keuze aan de rand van het dorp Eerbeek.

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en

Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v.

Woudweg 71

Telefoon 05761 no. 276

KLARENBEEK

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 6741 •

VEENDAM
Telefoon 05987 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

Op 15 november 1970 D.V. zijn onze ouders

J. VAN DIEREN

en

H. VAN DIEREN - VAN DIEREN

vijfentwintig jaar getrouwd.

Psalm 100 : 4
(nieuwe berijming)

Receptie 20 november a.s. van 14.30 tot 17.00 uur in het verenigingsgebouw Lexmond.

Lexmond, 2 nov. 1970
„De Zoom",
Kortehoevenseweg 185

Hun dankbare kinderen

DE NEDERLANDER OOK VOOR FAMILIEBERICHTEN !

MACHINEFABRIEK STORK

HENGELO (O.)

Maakt deel uit van het VMF/Stork-Werkspoor concern

Machinefabriek voor stoomketels, stoomturbines, pompen, ventilatoren, compressoren, componenten voor nucleaire installaties en machines voor de kunststof verwerkende industrie.

STROOMBERG

STIJGENDE OMZET !

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in Uw toonbank van:

Stroomberg's

Exportslachterijen en Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - Telefoon 08380/19004 (7 lijnen)

N.V.SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

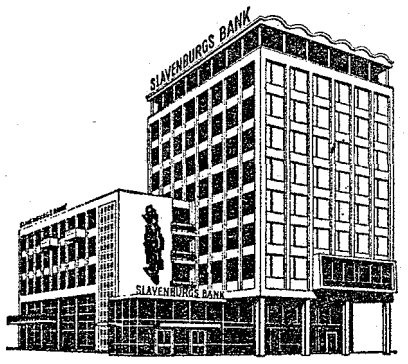

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

Denkt u hier eens over na!

4 januari 1971 begint onze opleiding voor leerling-verplegenden.

DAT HOUDT IN :
een introduktieperiode van 10 weken, ter oriëntatie voor de opleiding die U in 3 jaar voert naar het diploma Ziekenverpleging B.

DAT HOUDT IN :
een aangename kombinatie van praktijk in de paviljoenen en theoretische vorming in ons moderne opleidingscentrum.

DAT HOUDT IN :
een grote kans voor jonge mensen vanaf 17 jaar en 7 maanden met tenminste een opleiding op MAVO-niveau (b.v. ook Inas-opleiding).

OM :
in het bezit te komen van een waardevol diploma.

OM :
een beroep uit te oefenen dat steeds meer belangstelling krijgt en veel toekomstmogelijkheden biedt.

Hebt u belangstelling?
Wacht dan niet langer en neem kontakt op met het hoofd Personeelszaken voor inlichtingen of een sollicitatie. Ons adres : Rijksstraatweg 113, Bennebroek (bij Haarlem) en ons telefoonnummer : (02502) 7241.

PSYCHIATRISCH ZIEKENHUIS VOGELENZANG

psychiatrisch ziekenhuis "vogelenzang"

te bennebroek (n.h.)

UITGAANDE VAN DE VERENIGING TOT CHRISTELIJKE VERZORGING VAN GEESTES- EN ZENUWZIEKEN

TURFSTROOISEL

los in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3).

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ
N.V. OUD-SCHOONEBEKER

A. VELDKAMP - ERICA

Telefoon (05914) 331 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek

boele & van eesteren

b
en van
e rlouwstraat 182 tel 636916 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 13 NOV. 1970
6e Jaargang - No. 44

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Prijsbeleid
in de Tweede Kamer

De Tweede Kamer heeft zich dinsdag beziggehouden met een debat over het prijsbeleid. Namens de CHU voerde drs. Van der Mei het woord. De CH-afgevaardigde zei o.m. het volgende:

„De algemene economische situatie wordt nationaal en internationaal gekenmerkt door een versneld inflatieproces. In de O.E.S.O.-landen is het prijsstijgingspercentage aan het einde van de zestiger jaren het dubbele van dat aan het begin van dat decennium. Het ontwerp van het derde programma voor de economische politiek op middellange termijn van de EEG noemt voor de jaren 1971-1975 een gemiddeld groeipercentage van het algemeen prijspeil in Nederland van ongeveer 3%. We liggen dan in EEG-verband wel aan de kop. Ik weet niet hoe de minister hierover denkt, maar m.i. is dit niet zo'n geweldig aantrekkelijk vooruitzicht. Het rekening houden met de zekerheid van een inflatoire ontwikkeling wordt steeds sterker. De vraag hoe bestrijden we de inflatie wordt hoe langer hoe meer verdrongen door de vraag hoe leren we te leven met de inflatie. Het probleem van de inflatie speelt zoals gezegd ook internationaal een belangrijke rol. Internationale coördinatie van de bestrijding is uiteraard noodzakelijk. Het is dan ook begrijpelijk, dat men in O.E.S.O.-verband bezig is met een studie om op korte termijn aan te geven, welke maatregelen er genomen moeten worden om de inflatie te beteugelen.

Zonder op de resultaten van die studie vooruit te lopen zou ik de minister in het algemeen willen vragen **welke reële mogelijkheden van een internationaal gecoördineerde inflatiebestrijding** hij in O.E.S.O.-verband aanwezig acht.

Internationale coördinatie kan echter slechts zinvol zijn, wanneer men ook nationaal zijn verantwoordelijkheid waar maakt. Dit brengt mij op onze nationale economische situatie. Vorig jaar was het met name de strijd tegen de loon- en prijsspiraal, die centraal in de belangstelling stond. Thans is de overbesteding erbij gekomen. Allereerst zou ik de minister willen vragen naar de nieuwste cijfers van het C.P.B. over de ontwikkelingen in 1970 en 1971. Bij een toeneming van de verhitting van onze economie rijst de vraag of het pakket van maatregelen, dat de regering buiten de loon- en prijzensector denkt te nemen, voldoende tegendruk zal kunnen bieden. De begrotingspolitiek voor 1971 is geconstrueerd op basis van bepaalde veronderstellingen. Wordt daaraan niet voldoende voldaan, dan zal men z'n beleid moeten wijzigen. Als er ooit aanleiding is geweest in te grijpen dan is het thans. **Echter:** de mogelijkheden om via de verschillende conjunctuurpolitieke instrumenten de inflatoire ontwikkeling te corrigeren, worden steeds beperkter.

1. Daar is allereerst onze sterke afhankelijkheid van de buitenlandse economische ontwikkeling.
2. En daarbij komt, dat nationaal bezien de werking van het conjunctuurpolitieke instrumentarium sterk afhankelijk is van de medewerking van het bedrijfsleven. Met name denk ik aan de **loon- en prijspolitiek**. Wanneer de overheid met haar loon- en prijspolitieke maatregelen geen steun bij het bedrijfsleven vindt, dan is een zodanige politiek tot mislukken gedoemd. Om haar centrale verantwoordelijkheid voor het economisch gebeuren te kunnen waarmaken is ook een bepaald klimaat vereist, waarin overheid en bedrijfsleven elkaar kunnen vinden. Dat klimaat is er niet langer bij een **gedetailleerd** ingrijpen van de overheid in de loon- en prijsontwikkeling. Dat is uit het interimadvies van de SER over het gedetailleerd loon- en prijsbeleid als instrument van conjunctuurbeheersing duidelijk gebleken.
3. Als derde factor, nauw verband houdend met de tweede factor, komt dan nog, dat ook de **effectiviteit van de maatregelen** twijfelachtig geacht kan worden. Het interimadvies van de SER geeft dat duidelijk aan. En dan rijst de vraag: wegen de moeilijkheden, waarmee een **gedetailleerd** ingrijpen in de praktijk gepaard gaat op tegen de effectiviteit?
   Het alternatief is dan het gaan in de richting van een **globaal** beleid op het gebied van lonen en prijzen.

Dit alles leidt mij tot de constatering, dat ENERZIJDS: de oude instrumenten weinig effectief zijn en bepaald aanvuling en verbetering nodig hebben. Internationaal werken O.E.S.O. en EEG hieraan, terwijl nationaal de SER bezig is.

ANDERZIJDS echter vinden we ons met dat gegeven van die geringe effectiviteit van de oude instrumenten in een situatie van een oververhitte economie, waarin de nieuwe instrumenten nog niet beschikbaar zijn.

In die oververhitte economie bleken loon- en prijspolitiek niet meer volledig te kunnen functioneren. Het **overleg**, waaraan wij altijd zoveel waarde hebben gehecht en dat nu juist z'n grootste betekenis moest hebben, kan niet tot stand gebracht worden bij een gedetailleerde uitvoering van de loon- en prijswetgeving. De SER heeft hierover een belangrijk advies uitgebracht.

Loonpolitiek

Wat de loonpolitiek aangaat:
De SER adviseert art. 8 van de wet op de loonvorming buiten werking te stellen. Daardoor kan het centrale overleg zowel in eigen kring als tussen bedrijfsleven en overheid hersteld worden. De regering heeft dit advies gevolgd en art. 8 buiten werking gesteld.
De gevaren verbonden aan een te sterke stijging van de loonkosten zijn duidelijk. De huidige spanningen op de arbeidsmarkt zijn sterk bepalend voor de loonontwikkeling. De loononderhandelingen tot nu toe geven niet onmiddellijk het beeld van een rustiger ontwikkeling. Dat de regering in die omstandigheden art. 8 toch buiten werking stelt, wil ik ook zien als een demonstratie van haar wil om vertrouwen in het bedrijfsleven te stellen. Aan de andere kant moet ik ook erkennen, dat er geen andere reële mogelijkheid was. De regering heeft hier een bij de feitelijke omstandigheden passende verstandige keuze gedaan. Het gedetailleerde ingrijpen in de loonontwikkeling wordt hiermee buiten werking gesteld en daardoor kan de loonontwikkeling weer op geordende wijze in z'n werk gaan.
Dat de regering hier ook vertrouwen in het georganiseerd bedrijfsleven **kan** stellen is ook af te leiden uit het SER-advies zelf. Daarin staat nl. — en dat is van grote betekenis — dat de Raad van mening is, dat nu het loon- en prijsbeleid van gedetailleerd naar globaal is omgebogen aan dat globale beleid **reële inhoud** moet worden gegeven. Men spreekt zelfs van bepaalde concrete aanbevelingen m.b.t. de loon- en prijsontwikkeling. Er blijft op deze wijze een beleid m.b.t. de loon- en prijsontwikkeling, dat ofschoon globaal, mede gedragen zal worden door de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven.
Hierbij komt in de huidige situatie, dat we wat de prijs-politiek aangaat, te maken hebben met een calculatievoorschrift om langs die weg een bijdrage te krijgen aan het beteugelen van de kosteninflatie. Het is dus voor de hand liggend, dat ook van de zijde van de lonen een bijdrage geleverd moet worden. Dat zou m.i. in overeensteming zijn met het stellen door de SER, dat het globale beleid een **reële** inhoud moet hebben.
Tegen die achtergrond is het komende SER-advies van groot belang, juist wat betreft die concrete aanbeveling m.b.t. de loonontwikkeling.

Prijspolitiek

Wat de **prijspolitiek** aangaat.
Wat het tot nu toe gevoerde beleid betreft, adviseart de SER om **gelijktijdig** met het buiten werking stellen van art. 8 van de loonwet te bepalen, dat bij het gedurende die periode te voeren conjunctuurbeleid het instrument van gedetailleerd ingrijpen in de prijsvorming in de huidige vorm van prijsvoorschriften voor afzonderlijke goederen en diensten niet zal worden gehanteerd.
Als antwoord hierop trekt de regering 14 prijsbeschikkingen en een meldingsbeschikking in en vervangt deze door een **calculatie**beschikking, waarbij zij echter opmerkt, dat zolang zij niet de beschikking heeft over andere mogelijkheden ter voorkoming van ongewenste prijsverhogingen een — ook tijdelijk geheel uitsluiten van een gedetailleerd ingrijpen tot onaanvaardbare prijsstijgingen zou kunnen leiden. Dat gedetailleerd ingrijpen wordt dan beperkt tot markten, waar de mededinging onvoldoende werkzaam is en situaties, waarin uit andere hoofde een directe bemoeienis van de overheid met de prijsvorming geboden is.
De vraag in de huidige situatie is, of er een prijsbeleid nodig is. De prijsontwikkeling van het vorig jaar, van dit jaar en de verwachtingen voor het komend jaar (er wordt al van 6% gesproken) maken het nodig dat al datgene gedaan wordt wat mogelijk is om die sterke stijging wat in te dammen. Het rekening houden met de zekerheid van een inflatoire ontwikkeling zal zoveel mogelijk moeten worden tegengegaan. Daarbij komt, dat de loonontwikkeling in een zeer krappe arbeidsmarkt nu eenmaal niet onberoerd gelaten wordt door een verwachte sterke prijsstijging. Kan men die prijsverwachtingen wat doorbreken, dan zal dat een gunstige invloed kunnen hebben op de stijging van de loonkosten. Een volgend argument voor het hanteren van het prijspolitieke instrument is de kostenstijgingen, die wij tegemoet gaan. Ik denk hierbij aan de komende BTW-verhoging.
Dit alles pleit o.i. wel voor een beïnvloeding van de prijsvorming. De regering kan hier niet werkeloos toezien. Vergeleken met de prijsbeschikkingen, die we hadden, is het calculatievoorschrift geen **gedetailleerd** ingrijpen in de **gebruikelijke** zin van het woord. Wanneer men echter de globale maatregel leest, komt men overigens niet tot de conclusie, dat er veel details zijn overgeslagen. Er rijzen zo wel een aantal vragen, wanneer men een en ander overziet.

a. **tijdstip**, waarop de regering de maatregel heeft getroffen. Vrij algemeen is men daar niet gelukkig mee. Een wachten op het SER-advies van 13 november a.s. was volgens velen verstandiger geweest. Op dit punt is een verduidelijking van de houding van de regering noodzakelijk.
b. het aspect van het **herstel van het overleg** met het bedrijfsleven over de totale proble-

Slot op pagina 3

De staat ons aller voorbeeld

Bij mijn journalistieke bezigheden heb ik steeds onder meer als leidraad gehad me het liefst niet beter voor te doen dan ik ben: voor geheelonthouder spelen als je graag een slokje lust, de anti-militarist uithangen terwijl je ongewenste vreemdelingen liever wèl tegenhoudt, vegetarisch doen maar tegelijk in een karbonade bijten, nee, dat dan maar niet.

Daar moest ik aan denken tijdens een gesprek, dat ik deze week had met een overigens zeer sympathieke PTT-ambtenaar, die mij moest uitleggen hoe volgens mededelingen van de minister en zijns directeur-generaal het frankeringstarief voor dagbladen niet verhoogd zal worden met ingang van 1 fbruari 1971, terwijl het toch door elkaar genomen een 10 procent duurder wordt... me voorts moest verklaren hoe door invoering van een nieuw tarief voor periodieken als bijvoorbeeld onze bloedeigen Nederlander, nu nog vallend onder eerdergenoemd frankeringstarief, de porti met ingang van 1 februari 1971 met 50 à 100 procent gaat stijgen.

Dat moeten de kamerleden over het hoofd gezien hebben, gerustgesteld door ministers verklaring, dat de zogenaamde frankering bij abonnement ongewijzigd zou blijven. Het is gewoon snijden in eigen vlees, want ieder kamerlid weet dat zijn partij een blad uitgeeft dat noodlijdend is. Dan is er nog wel porti-verhoging denkbaar, maar toch geen verhoging van 100 procent door een staat wier ministers voortdurend met elkaar overhoop liggen als het gaat over loonpauzes, loonstop, prijzenstop. Want onze eigen staat moet net zo goed een voorbeeldig leven leiden.

De kosten en werkzaamheden nemen toe voor de overheid en daardoor moet er meer belasting geïnd worden. Akkoord. De kosten en werkzaamheden nemen toe voor de bedrijven en daarom moet er meer geld geïnd worden door middel van prijsverhoging. Stop! zegt de hoge overheid. De kosten en werkzaamheden van moeder de huisvrouw nemen toe en dus moet pa meer loon krijgen wil ze blijven uitkomen. Stop! zegt... nou ja, stop?...

Gematigd dan: gematigde prijsstijging, gematigde loonsverhoging en gematigde verhoging van overheidstarieven (belastingen) en tarieven van overheidsbedrijven. Maar als de BTW van 12 op 14 procent komt, dan is het verschil tussen 12 en 14 wel 2, maar 2 is ruim 16 procent van 12, een prijsverhoging van **16 procent dus.**

Wanneer PTT voor een Nederlander — ons blad dan — van 8 pagina's nu 2,6 cent porto per nummer rekent en per 1 februari 1971 4 cent, dan schijnt dit slechts een verhoging te zijn van 1,4 cent, maar 1,4 van 2,6 is ruim 53 procent. Is het een nummer van 12 pagina's, waarvan nu de bestelling ook 2,6 cent kost, dan wordt het nieuwe tarief zelfs 4,5 cent, natuurlijk ook dan is het verschil maar 1,9 cent, echter 1,9 is van 2,6 ruim 73 procent. Het kan nog ongunstiger, want een nummer van 16 pagina's, dat nu ook 2,6 aan porto vergt, gaat dan 5,5 cent kosten en inderdaad, het verschil bedraagt ook nu niet meer dan enkele centen (2,9), maar evenzeer is waar, dat 2,9 van 2,6 meer dan 110 procent is!

Er gaat echter ook een verlaging plaatsvinden voor dagbladen en daarmee gelijkgestelde nieuwsbladen: het tarief van 2,6 wordt teruggebracht tot 2,5, een verschil van 0,1 cent oftewel een verlaging van bijna 4 procent. Maar er gebeurt tegelijk nog iets anders: nu mag bijvoorbeeld een krant voor 't tarief van 5,1 cent maximaal 115 gram (16 pagina's regionaal dagbladformaat) wegen, dan niet meer dan 100 gram. Hierdoor komt de krant van 115 gram in het opvolgend tarief van 6 cent, een verschil van 0,9 cent, dat wil zeggen: een verhoging van ruim 11 pct.

Of de tarieven te hoog of te laag zijn, wordt hier in het midden gelaten, wat vaststaat is, dat deze prijsverhoging in strijd is met prijzenbeleid van onze regering.

Rl.

Jonkvrouwe mr. C. W. J. Wttewaall van Stoetwegen over de politie

„Mensen die in het gedrang komen"

Vorige week heeft de Tweede Kamer de begrotingen van justitie en van binnenlandse zaken behandeld. Omdat zowel het ministerie van binnenlandse zaken, als het ministerie van justitie met de politie te maken heeft — het ene voor wat betreft de gemeentepolitie en het andere voor wat betreft de rijkspolitie — was er een beraadslaging over de politievraagstukken in aanwezigheid van minister mr. C. H. F. Polak van justitie en van minister mr. H. K. J. Beernink van binnenlandse zaken.

Namens de christelijk-historische kamerfractie sprak jonkvrouwe mr. C. W. J. Wttewaall van Stoetwegen over de politie. Bij de voorbereiding van het debat was in commissieverband afgesproken, dat de beraadslagingen beperkt zouden worden tot een aantal punten. „Door al die punten", aldus jonkvrouwe wvan Stoetwegen, „loopt één rode draad".
Zij duidde die aan met de woorden: „Mensen die in het gedrang komen in letterlijke en figuurlijke zin".
Want, zo zei jonkvrouwe Van Stoetwegen, of we het nu hebben over de taak van de politie, de wettelijke fundering van het politie-optreden, de uitrusting van het politiepersoneel, coördinatie van het politiebeleid of de rechtspositie en de materiële voorzieningen voor — alweer — het politiepersoneel, dan gaat dit alles over mensen, die steeds meer in de knel komen.

Onzekerheid en onbehagen

„Er leeft onzekerheid en onbehagen bij de Nederlandse politie. Vooreerst is er allang een groot tekort aan mensen, die zich in dit langzamerhand hachelijk geworden bedrijf willen begeven", aldus de woordvoerster van de CH-fractie.

„Bovendien brengt dit tekort aan mensen mee, dat de rest overbelast wordt, en wat doet een overbelast mens? Die is geprikkeld en gauw aangebrand. Wordt men dan in een moeilijke situatie geplaatst, dan reageert men harder dan in normale omstandigheden. En dat kan en mag de politie niet overkomen. Altijd beheerst zijn is moeilijk, vooral als men gesard en getreiterd wordt.
Bovendien weten vele politiemensen niet waar zich aan te houden en zijn afhankelijk van het inzicht van de burgemeester. En dat verschilt nogal in de diverse gemeenten. Is een burgemeester tolerant, dan moet de politie ook tolerant zijn. Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan en als bij rellen, waar de burgemeester niet bij aanwezig is, de zaak uit de hand loopt en alsnog moet worden opgetreden, dan is Leiden in last. De politie krijgt altijd de schuld. Of ze zijn te slap, of ze zijn te hard, of ze zijn er niet gauw genoeg, of ze zijn er teveel of te weinig."
Jonkvrouwe Van Stoetwegen noemde de zaak-Capelle (het politie-onderzoek in het woonoord van Ambonezen) een duidelijk voorbeeld. „Achteraf beschouwd is het erg gemakkelijk om te zggen, dat hierbij teveel aan mensen en materiaal zijn ingezet." Jonkvrouwe Van Stoetwegen zei van oordeel te zijn, dat hier geen risico mocht worden genomen. Daarom steunde zij het beleid van de minister op dit punt.
„Laat het de politie tot troost zijn, dat het in Amerika precies zo is", zo vervolgde zij. Onlangs las zij in een brief uit Californië een beschrijving over de positie van de politie, die woordelijk van toepassing is op de situatie in Nederland. „Een schrale troost, maar het klopt wel. Merkwaardig is ook, dat bij televisie-uitzendingen van rellen continu hardhandig optreden gefilmd is, maar wat er aan voorafgegaan is, ziet men niet. En dan worden politie-autoriteiten ondervraagd zo in de trant van: kon u dit niet verhinderen en waarom hebt u niet dat gedaan. 't Verbaast me altijd, dat die mensen nog zo keurig antwoorden 'k Heb er nog nooit één horen zeggen: Je kunt het me doen! En hebben we wel eens aan de gezinnen van deze mensen gedaccht? Wat moeten die vrouwen uitstaan als man en vader dag en nacht op pad is om de openbare orde te handhaven."
De ministers zijn ook wel overtuigd, dat het allemaal niet zo best is, maar maatregelen zijn ook voor hen niet eenvoudig als er onvoldoende mensen beschikbaar zijn, aldus jonkvrouwe Van Stoetwegen. „Een troostprijs voor veel overwerk en zware belasting van enige honderden guldens is een pleister, die niet plakken zal. Dat bedrag moet zo zijn, dat het werkelijk iets voorstelt, maar daarmee zijn we er niet. Er moet ook bijstand zijn. De Koninklijke Marechaussee moet ter beschikking zijn, daar waar moeilijkheden te verwachten zijn."
Van regeringszijde zal men — volgens jonkvrouwe Van Stoetwegen — erop bedacht moeten zijn, dat mensen, die ervoor opgeleid zijn, voor bijstand in aanmerking moeten kunnen komen. „Dat gaat zomaar niet, er zullen maatregelen getroffen moeten worden om die bijstand te kunnen verlenen. De politie moet een steun in de rug hebben; zij zijn er ter bescherming van de bevolking, zij verdienen de volle aandacht en medewerking van de regering en van ons."

Dimensie gemist

Mejuffrouw mr. E. H. Haars sprak, namens de christelijk-historische kamerfractie, bij de behandeling van de begroting van Justitie. Zij zei, dat zij in de inleiding van de toelichting bij die begroting een dimensie gemist had, t.w.: het dienen van God en de naaste als uitgangspunt voor het politieke handelen. „Hugo de Groot is niet degene, waarop de CHU haar beleid baseert."
Mej. Haars vroeg aandacht voor de juridisch moeilijk te maken onderscheiding tussen dader en medeplichtige bij optreden van personen, die in groepsverband ernstige misdrijven plegen. Dit zou kunnen leiden tot een premie op optreden in gesloten gelederen. Hoe lossen andere democratische landen dit op? zo vroeg zij.
De CH-woordvoerster drong aan om op korte termijn een regeling te treffen, waardoor slachtoffers van bruut geweld, tegen hun persoon gericht, vergoeding van materiële schade kunnen krijgen uit 's Rijks kas.
Sprekend over de onlangs gepubliceerde richtlijnen voor het vervolgingsbeleid inzake pornografie, betuigde mej. Haars instemming met het streven om de vervolging meer uniform te doen verlopen. Verder zei zij de rechtspraak te willen afwachten.

Huurkoop

Inzake de **huurkoop van onroerend goed** achtte mej. Haars het leggen van een noodverband noodzakelijk. Als op het rapport van de commissie-Stein gewacht wordt, zullen nog meer mensen in het ongeluk worden gestort.
Zij bepleitte invoering van een wetsbepaling, waarbij huurkoop van onroerend goed slechts onder bepaalde voorwaarden tot stand kan komen en anders geacht wordt een huurovereenkomst te zijn. De huurkopers hebben dan als huurders tenminste de bescherming van de bepaling van huurbescherming en huurprijsvaststelling.

Kerkliederen

Mej. Haars vroeg aandacht voor de kwestie van het **auteursrecht op kerkliederen.** Ten aanzien van de dichters is deze kwestie geregeld, maar ten opzichte van de musici is in het overleg tussen de BUMA (het bureau voor auteursrechten voor muziek) en de kerken de vraag gerezen of de normale kerkdienst als een uitvoering in het openbaar beschouwd moet worden.
Tot nu toe is hierover nog geen rechtelijke uitspraak uitgelokt. Mocht dit gebeuren en de rechter deze vraag met ja beantwoorden, dan zal het moderne kerklied waarschijnlijk een stille dood sterven.
Aangedrongen werd om dit probleem uit de wereld te helpen door middel van een wijziging van de Auteurswet. De musici ontvangen reeds naast de gewone vergoeding royalties uit de verkoop van de nieuwe gezangenbundels. Zij kunnen echter, anders dan de tekstschrijvers, door hun band met de BUMA niet zelfstandig afstand doen van deze uitvoeringsrechten, vooropgesteld, dat deze rechten bestaan.
Sprekend over de kinderbescherming vroeg mej. Haars prioriteit voor wijziging van de subsidieregeling: zij drong aan op goed overleg over het beleid met de particuliere naar de stand van zaken met betrekking tot kinderbescherming. Voorts informeerde zij de eigen bijdrage in de bouwsubsidies.

H. L.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante, Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Kamerkring ZWOLLE

De laatste ledenvergadering (op vrijdagavond 20 november) van de kamerkring Zwolle, zal benut worden om met elkaar van gedachten te wisselen over de voorgestelde tekst van het Gemeenschappelijk Urgentieprogram van de KVP-ARP-CHU.
De bijeenkomst wordt deze keer gehouden te RAALTE in café Het Munstersche Posthuis, bij de Ned. Herv. Kerk (aanvang: kwart voor acht). De heren drs. A. de Boo en H. Wisselink zullen het urgentieprogram bespreken, waarbij vooral de volgende aspecten bekeken zullen worden:
a) De specifieke inbreng van de CHU in het program.
b) Een vergelijking op hoofdpunten met de programma's van de VVD en de PvdA
c) Bespreking van de prioriteiten.

Na de pauze zal een forum worden gevormd uit de beide inleiders, aangevuld met de leden van het Hoofdbestuur en de Unieraad uit Overijssel.
De tweede voorzitter van de Kamerkring, de heer W. Veldsink, zal de vergadering leiden. Er wordt weer gerekend op een flinke belangstelling.

H. Wisselink.

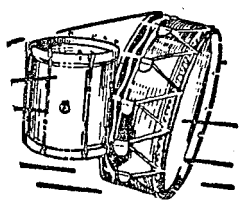

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

STEUN HET UNIEWERKFONDS!

GIRO 45015

ten name van de Stichting Uniewerkfonds

Straatweg 19 - Rotterdam

Mr. J. Scholten
over bevoegdheden van de Kroon

Het voorstel-Schmelzer over 'n Kamervoordracht voor een kabinetsformateur was voor mr. B. C. L. Waanders, parlementair redacteur van NRC/Handlsblad aanleiding een vraaggesprek te voeren met mr. Y. Scholten, oud-minister van Justitie. Dit vraaggesprek werd in NRC/Handelsblad van zaterdag 31 oktober jl. als volgt gepubliceerd:

Mr. Y. Scholten, oud-minister van justitie lid van de CHU heeft zich onlangs in een bijeenkomst van de Unieraad van zijn partij gekeerd tegen het voorstel van KVP-fractieleider Schmelzer, om de Tweede Kamer na gehouden verkiezingen zich te laten uitspreken over de vraag wie kabinetsformateur moet worden.

Toen de heer Schmelzer dit voorstel bij de algemene politieke beschouwingen in de Tweede Kamer deed, heeft jvr. Wttewaall van Stoetwegen (C.H.) daarbij meteen al een interruptie geplaatst: er zou hier een koninklijk prerogatief in het geding zijn. Mr. Scholten, thans advocaat in Den Haag, huldigt een soortgelijke opvatting, al meent hij, wanneer wij hem naar een toelichting vragen, dat het woord „prerogatief" — waarop men zich vaak verkijkt — niet juist is. Het gaat volgens hem om een „eigen bevoegdheid" van de Koning volgens ongeschreven regels van het Staatsrecht.

Vraag: Acht u sinds 1848 (de invoering van de ministeriële verantwoordelijkheid) of 1868 (de bevestiging van het parlementaire stelsel) nog werkelijke bevoegdheden van de Koning in ons staatsbestel aanwezig?

Mr. Scholten: „Ja, ook een constitutionele koning heeft bevoegdheden".

Vraag: Denkt u daarbij dan niet aan de Koning persoonlijk of toch aan de constitutionele koning?

Mr. Scholten: „Bij het aanwijzen van een kabinetsformateur of informateur is er een uitzonderlijk moment waarop deze twee aspecten dooreenlopen. Natuurlijk is de Koning in eerste instantie constitutioneel gebonden: wanneer bij een kabinetsformatie alle adviezen gelijkluidend zijn, zal de Koning deze volgen. Indien evenwel de adviezen uiteenlopen, dan zal hij een eigen beslissing nemen".

„De ministeriële verantwoordelijkheid komt alleen in het geding, als de aangewezen formateur slaagt; bij een mislukte formatie is deze verantwoordelijkheid afwezig".

Vraag: Vindt u dat een gewenste situatie?

Mr. Scholten: ‚Het is niet anders mogelijk. In het laatste geval is er nu eenmaal een ongrijpbare toestand. In het eerste — een geslaagde kabinetsvorming — kan de ministeriële verantwoordelijkheid wel tot gelding komen met als sanctie een (afkeurend) Kamervotum".

Vraag: Wanneer u dus een soort vacuüm signaleert (bij niet-geslaagde formatiepogingen) kan dan — ter opvulling van zo'n vacuüm — niet een Kamervotum uitkomst bieden in de trant van het voorstel-Schmelzer?

Mr. Scholten: „Dat is niet een geschikt middel. Het koningschap vormt een continuerend en stabiliserend element in ons staatsbestel. Voordracht van een formateur door het parlement zou een stuk aan deze continuïteit ontnemen.

„Er komt trouwens toch pas een Kamerdebat als de zaak achter de schermen is beklonken. Dat is slechter dan de huidige procedure. Wat heb ik dan aan een schijnopenheid?"

„Als men het vooraf niet eens wordt kan men het debat uitstellen. Pas na het debat zou de Koningin iets kunnen doen. In die tussentijd gonzen de geruchten en ontstaat wederom een slechtere situatie dan tot dusverre. Trouwens, als er in het parlement geen meerderheid voor iemand te vinden is, dan verhoogt dat het gezag van het parlement niet; bovendien komt de Koningin, die dàn wel iemand moet aanwijzen, in een moeilijker situatie dan nu".

„Een zwak punt in de suggestie van Schmelzer (en Geertsema) is, dat de Kamer niet opnieuw een keus doet als een eerste poging tot aanwijzing is mislukt. Waaróm niet, als het doen van een aanbeveling in dezen een recht van de Kamer zou zijn? Een procedure als voorgesteld door de heer Schmelzer is overigens niet nodig als de stembusuitslag duidelijk in de richting van één persoon wijst (Colijn in 1937; Drees in 1956). Voor ander gevallen is het een voordeel dat de Koning een eigen bevoegdheid heeft en een bemiddelende rol kan vervullen, juist omdat de Koning boven de partijen staat. Het voorstel komt er op neer, dat de Kamer de formateur zal gaan aanwijzen en de Koning in feite wordt uitgeschakeld".

Risico

Vraag: Bestaat niet het risico van kritiek op de Koning?

Mr. Scholten: „Het zou kunnen gebeuren dat de Koning wordt gekritiseerd, maar we moeten uitgaan van een verstandig en wijs koningschap. De ervaring heeft geleerd dat het staatshoofd niet met persoonlijke sympathieën of antipathieën werkt".

Vraag: De parlementaire historieschrijver Van Welderen Rengers schreef al lang geleden over het „toedichten" aan de Koning van bevoegdheden die feitelijk in een ongecontroleerde en dus ongrondwettige machtsuitoefening kunnen ontaarden. Hoe ziet u dit?

Mr. Scholten: „Dat gevaar is er niet. Zoals gezegd, relevant is alleen een geslaagde kabinetsformatie. Ons parlementaire stelsel en ons constitutionele koningschap beletten machtsmisbruik. Wijst de Koning 'n het parlement onwelgevallige formateur aan, die een kabinet vormt, dan zal het parlement dat kabinet naar huis sturen. Er zit een slot op de deur, waarvan het parlement elk ogenblik de sleutel kan omdraaien. Daarmee zal de Koning rekening houden.

Vraag: Hoe denkt u over artikel 129 van de Grondwet (de Kamers kunnen zich met andere voordrachten dan voorstellen van wet tot de Koning wenden)?

Mr. Scholten: „Voor een procedure als die van de heer Schmelzer zou geen grondswijziging nodig zijn. Overigens ziet ook de staatscommissie-Cals-Donner in een dergelijke gang van zaken — voordracht door het parlement — geen heil.

Slot art. „Prijsbeleid" van pagina 1

matiek van lonen en prijzen. De reacties van werkgeverszijde op de prijsmaatregel zijn sterk afwijzend.
Ik zou de minister willen vragen of er over de inhoud van het calculatievoorschrift vooraf overleg is gepleegd met het bedrijfsleven.

De spanningen in onze economie lopen verder op. Ik denk aan de ontwikkeling van de betalingsbalans en de prijzen. De mogelijkheden, die het bestaande conjunctuurpolitieke instrumentarium biedt, zijn zeer beperkt, ook al door het zeer **open** karakter van onze economie.
De bereidheid van het **georganiseerde bedrijfsleven** om een bijdrage te leveren aan het in toom houden van de inflatoire krachten zal in het komende SER-advies concreet gestalte kunnen aannemen.
De bereidheid van de **regering** om tegendruk te leveren, is duidelijk aanwezig. Naast de maatregelen van begrotingspolitieke aard denk ik ook aan die maatregelen, die ten doel hebben het **overlegklimaat** in de sector van de **lonen** weer gunstiger te maken. Dat daarbij risico's gelopen worden is duidelijk en onvermijdelijk. Het loonbeleid in de vorm van het buiten werking stellen van art. 8 van de loonwet heeft de mogelijkheid, dat er weer op een **geordende** wijze loonontwikkeling plaatsvindt, vergroot. Ik neem aan, dat het komende SER-advies het kader zal kunnen aangeven waarbinnen de loonontwikkeling in 1971 realiseerbaar geacht wordt. En dat zal dan weer een aanwijzing voor de regering geven m.b.t. het verder te voeren loonbeleid.
Wat het overlegklimaat op het gebied van de **prijsontwikkeling** aangaat heeft de regering blijkens de reacties een minder gelukkige greep gedaan.
Tenslotte: Van belang is ook welke nieuwe instrumenten van conjunctuurbeïnvloeding ter beschikking zullen komen. Wanneer we op het gebied van loon- en prijspolitiek naar een **globaal** beleid toe gaan, dan brengt dat mee, dat de mogelijkheid voor de regering om door ingrijpen in de loon- en prijsontwikkeling schadelijke effecten voor de werkgelegenheid tegen te gaan, geringer wordt. Dat zal tot gevolg hebben, dat een te sterke loon- en prijsontwikkeling méér gekeerd zal gaan worden door een stuk werkloosheid dan thans het geval is.

Leuke ideeën voor propaganda zijn welkom

Af en toe horen we van leuke acties, van originele ideeën bij de propaganda-voering voor de CHU.

Geeft deze eens door aan 't Uniebureau Wassenaarseweg 7 Den Haag

Misschien kunnen deze ideeën ook door andere propaganda-commissies en kiesverenigingen gebruikt worden.

Bel of schrijf het Uniebureau. Dat is een kleine moeite.

Velen zullen u wellicht dankbaar zijn.

Dr. Schuring wil kanaal door de Achterhoek naar de Rijn

„Er zou een kanaal gegraven moeten worden, dat Twente en de Achterhoek met de Rijn kan verbinden. Een kanaal van het gebied tussen Enschede en Hengelo dwars door de Achterhoek in de richting van Rees in Duitsland, dat tenslotte zal uitmonden in de Rijn. Kijk zo". Dr. H. A. Schuring legt zijn balpen op de kaart voor zich. De punt van de pen, waarmee het CHU-kamerlid (belast met de zorg voor de Achterhoek) manipuleert, ligt ligt tussen de beide grootste Twentse steden, waar straks vrijwel zeker het industriepark zal worden aangelegd.

Als aardrijkskundeleraar (hij is nu full-time kamerlid) heeft de kaart van Nederland voor hem geen geheimen. Hij weet als leraar, waarvan hij er twaalf jaar in Aalten doorbracht, en als kamerlid dat een gebied, dat tot ontwikkeling wil komen, vooral goede kansen heeft als er een uitstekende waterverbinding is. Onze voorouders stichtten hun steden aan de oevers van rivieren en zeeën. Ook vandaag nog geldt, dat een gebied, dat doktert aan de verbetering van de infra-structuur, behalve goede verbindingen over land en in de lucht ook goede waterverbindingen behoeft.
Er kan in het algemeen gesteld worden, dat Twente (en de Achterhoek) met de acties voor de E-8 en de uitbouw van vliegbasis Twenthe tot luchthaven voor burger- en vrachtvervoer flink aan de weg heeft getimmerd. De waterverbindingen hebben nog niet die aandacht gekregen, die ze eigenlijk zouden behoeven.
Het hele gebied van de belangengemeenschap Twente-Oost Gelderland ligt op dit moment, wat de verbindingen met belangrijke waterwegen betreft, zeer ongunstig. De beschikbaarheid van diep vaarwater is. dat blijkt ook in het Eems-Dollardgebied en in het gebied van de Schelde van vaak doorslaggevende betekenis bij vestiging van nieuwe bedrijven. Twente kan alleen wijzen op een nu eigenlijk te weinig bevaren, niet al te diep Twenthekanaal, dat het gewest met de IJssel verbindt.

Levensbelang

De heer Schuring vraagt zich af of dit voor de toekomst voldoende zal blijken te zijn. „Wil je gelijke vestigingskansen scheppen, dan zul je ook aan goede verbindingen te water moeten denken", zegt hij, daarna schetsend in welke richting „zijn" kanaal gegraven zou moeten worden: van een punt tussen Enschede en Hengelo zou het kanaal moeten lopen in de richting Haaksbergen — Eibergen — westelijk van Groenlo-Lichtenvoorde — westelijk van Aalten-Dinxperlo naar Rees, dat dicht bij de Rijn, Europa's zeer druk bevaren natuurlijke waterweg, ligt.

Als een industriepark kans van slagen wil hebben is zo'n waterweg van levensbelang, meent de heer Schuring, die een dergelijk kanaal ook een recreatieve functie toekent. Daarnaast zou het in de toekomst wel eens voor de drinkwatervoorziening van grote betekenis kunnen zijn, dat het toch zeker niet waterrijke gebied van Twente en de Achterhoek over een verbinding met de Rijn zou kunnen beschikken. Men kan zich, zoals nu voor het Veluwe-massief voorgesteld wordt, een infiltratiegebied denken in het TOG-gebied.
De aanleg van een dergelijk kanaal zal zeker een bedrag van zo'n honderd miljoen gulden vergen. Ondanks het bedrag, dat (de heer Schuring is daarvan overtuigd) velen zal afschrikken, vindt hij het toch de moeite waard er voor te knokken. Er zouden daarvoor impulsen vanuit het TOG-gebied moeten komen.
„De E-8 is primair, terwijl ook de aanleg van de Rw. 15 grote aandacht nodig heeft. Twente en de Achterhoek moeten zich ook inzetten om de staatssecretaris het dwaze plan van sluiting van spoorlijnen en van van laad- en losplaatsen uit het hoofd te praten. Maar het zou ook goed zijn, actie te voeren voor een zaak als de aanleg van een diep vaarwater", aldus de heer Schuring, die hoopt dat zijn idee in Twente en de Achterhoek verder uitgewerkt zal worden.

Interessant

Wethouder drs. A. Oldenhof van Enschede heeft het volgende commentaar:
„Het is een bijzonder interessant idee. Het komt me niet onlogisch voor, alleen vergt het enorme investeringen. Je moet wel weten, of die er weer uit kunnen komen. Ik ken de consequenties nog niet, maar het lijkt me meer dan de moeite waard de zaak te bestuderen. Ik zal het onderwerp verder aankaarten. Hopelijk kan er een studiecommissie worden gevormd, die op korte termijn, zo rond 1972, met een rapport kan komen."

Staatssecretaris Van Veen voor Unie van Waterschappen over gewestvorming

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, mr. C. van Veen heeft vrijdag 6 november de algemene ledenvergadering van de Unie van Waterschappen toegesproken. De bewindsman zei in zijn rede het volgende:

„Het is merkwaardig te constateren, hoe voorzichtig de wetgever in de loop der jaren is omgesprongen met de relatie tussen de gemeente en het waterschap.
Aan de voet van de bestuurskolom, op lokaalniveau, vormen gemeente en waterschap corporaties, die nevengeschikt, wat taken en bevoegdheden betreft zijn ingepast in een rijks- en provinciaal kader.
Het was de grote verdienste van Thorbecke, in de grondwet van 1848 voor gemeente en waterschap de hoofdlijnen te hebben getrokken waarlangs gemeenten en waterschappen hun bestuursactiviteiten konden ontplooien.
Historisch is daar eigenlijk weinig reden voor om de gemeente voorop te stellen. Eerder zou men op die grond althans (zeker) in het noorden en westen van het land aan het waterschap een primaat kunnen geven.
De tijd van de republiek kenmerkte zich op het terrein van de communale waterstaatszorg door het volkomen ontbreken van een organisatorisch onderscheid tussen waterschapszorg en de overige overheidstaken. Mij dunkt vooral een gevolg van de omstandigheid, dat de zorg voor de veiligheid vroeger de voornaamste overheidszorg was en dat daarvan de beveiliging van de bewoners van grote delen van ons land tegen het water een integrerend deel uitmaakte.
Uit deze collectieve zorg voor veiligheid tegen het water, groeiden corporaties, die zich deze beschermingstaak primair stelden, maar die zich, zijnde de belangrijkste overheidsorganisatie ter plaatse, ook gingen bekommeren om andere gemenschappelijke belangen.
In 1895, bij de totstandkoming van de Keurenwet kwam de samenhang tussen het gemeente- en waterschapbestuur nadrukkelijk aan de orde. Ik grijp hiervoor naar de kamerstukken.
Zou de totstandkoming van deze wet, aldus werd van de zijde der Kamer opgemerkt, niet een goede aanleiding zijn om voorschriften te geven, die als de belangen ineen zouden grijpen, een vruchtbare samenwerking tussen gemeenten en waterschap zouden waarborgen. De regering wilde daar maar niet één, twee, drie in treden. Zij was van mening, dat een goede oplossing van dit probleem niet gemakkelijk te vinden was en dat hier nadere studie vereist werd.
Het eerste is waar en het tweede niet minder. Er is sindsdien kennelijk langdurig en diep gedolven, want nog in de Memorie van Toelichting bij het ontwerp „Wet gemeenschappelijke regelingen" van 1950 lees ik, dat het probleem van de samenwerking tussen gemeenten en waterschappen in studie is, en dat de behoefte aan voorzieningen met betrekking tot de samenwerking tussen gemeenten en waterschappen niet is gebleken.
Sedert 1966 kent de Wet gemeenschappelijke regelingen de mogelijkheid van samenwerking tussen gemeente en waterschap. We moeten ons echter niet verbeelden, dat door deze samenwerkingsmogelijkheid, de relatie gemeente — waterschap geen probleem meer is.
Waar het ten diepste om gaat is, dat de verschillende overheidstaken, door de wetgeving voor gemeente en waterschap zo verkalveld liggen, dat we voor ingrijpende coördinatie- en integratievragen staan.
Ik kom daarop zo dadelijk in het kader van ons beleid op langere termijn nog terug, maar zou nu graag eerst iets zeggen over de **gewestvorming**.

De gemeente en de gewestvorming

Wat bedoelen wij, als we spreken over gewestvorming.
Onze plannen die een nieuw soort bestuur — het gewestelijk bestuur — introduceren, beogen in de eerste plaats het behoud van de gezonde, levenskrachtige gemeente, die in onze opvattingen tot de grondslagen van een goed openbaar bestuur behoort.
U dient dus allereerst, wanneer u over gewesten spreekt, te bedenken, dat wij niet beogen de vervanging van de gemeenten — door opheffing — door het gewest.
Wij zien de gemeente als een zeer belangrijk element in ons gedecentraliseerde staatsbestel. Ze vormt de hoeksteen van onze democratische staatsopbouw en als zodanig een niet te onderschatten eerste opvangstation van wensen, klachten, verlangens en ideeën uit de plaatselijke samenleving. Het is het bestuur van de gemeente die deze impulsen kan opvangen, kan coördineren en integreren tot een samenhangend, plaatselijk beleid, dat op zijn beurt ingepast in het provinciaal en rijksbeleid, een onmisbare schakel vormt in de keten van overheidsactiviteiten.
Hiermee is tegelijk gezegd, dat het goed-functioneren van de gemeente wezenlijk is voor ons openbaar bestuur.
Op dit goed-functioneren van de gemeente is ons beleid gericht. Kort samenvattend kunnen we een drietal ontwikkelingen onderscheiden, die de noodzaak van gewestvorming binnen onze gezichtskring brengen:

1 de verwijding van de samenlevingsverbanden, door de schaalvergroting van het maatschappelijk leven. (De Nota Bestuurlijke Organisatie zegt hiervan, dat het niet ongewoon is, dat de burger in de ene gemeente woont, in de andere werkt en in een derde ontspanning zoekt);

2. de voortgaande specialisatie in het gehele maatschappelijke leven, die quantitatief en qualitatief een toenemende druk op het bestuursapparaat betekent;

3. de accentverschuiving in de overheidszorg in de richting van steeds meer actieve overheidszorg tot versterking van het welbevinden van de individuele burger.

Deze omstandigheden dringen zich op aan het lokale bestuur en stellen zwaardere eisen aan het bestuursapparaat. Tal van reeds bestaande lokale voorzieningen, vooral in de sectoren planning en dienstverlening, behoeven een breder draagvlak dan de bestaande gemeenten veelal opleveren. Handhaven en opvoeren van het voorzieningenpeil — aldus kunt u ook in de Nota lezen — is een taak welker uitvoering om grondige voorbereiding en doordachte keuze vraagt.
Vele gemeenten nu is het niet mogelijk financieel en qua geboden werkkring de goede ambtenaar te werven, vast te houden en perspectief te bieden. In vele gemeenten ook is de keuze van bestuurders beperkt en is mede uit dien hoofde een verruiming van het potentieel welkom.
De vorming van grotere eenheden van lokaal bestuur biedt een oplossing van de zoëven geschetste problematiek. Of het nu gaat om de samenvoeging van gemeenten, om gewestvorming op basis van een daartoe gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen of om de grote conurbaties, in al deze gevallen zal een adequaat bestuursapparaat beschikbaar moeten zijn om de taken van het openbaar bestuur op lokaal niveau te kunnen behartigen.

Grenswijziging en samenvoeging

Wij stellen ons voor, dat wij in ons land moeten komen tot een versterking van het lokaal bestuur, en wel langs twee wegen:

1. grenswijziging en samenvoeging van gemeenten en

2. gewestvorming (op basis van een daartoe uitgebouwde Wet gemeenschappelijke regelingen).

Hoe wij ons de **grenswijziging en samenvoeging** van gemeenten denken, is uiteengezet in een tweede deel van de Nota Bestuurlijke Organisatie, die de minister en ik aan de Tweede Kamer uitbrachten, een tweede deel, dat een aantal richtlijnen voor grenswijziging en samenvoeging van gemeenten inhoudt.
Door toepassing van deze richtlijnen willen wij voor het gehele land komen tot bestuurskrachtige gemeenten, die elk op zich een taak van betekenis en ook een rol van belang bij de gewestvorming kunnen vervullen.
Wat de **gewestvorming** aangaat: Wij menen, dat deze in het algemeen gesproken van „onderop" dient plaats te vinden, dat met andere woorden de centrale overheid, geheel overeenkomstig het beginsel der decentralisatie, allereerst de **gemeenten** de ruimte moet geven de gewestvorming op gang te brengen, daartoe een algemeen wettelijk kader dient te geven, en vervolgens stimulerend en richtinggevend dient op te treden. In de uitbouw-Wet gemeenschappelijke regelingen, de structuurschets voor de bestuurlijke indeling en een duidelijke begeleiding van onze kant door toezicht en zonodig een direct ingrijpen, zal één en ander dan nader worden geconcretiseerd In het algemeen gesproken is dat onze beleidslijn!
Ik wil zo dadelijk nog nader stilstaan bij de structuurschets voor de bestuurlijke indeling, die ik zoëven ter sprake bracht, maar ik wil graag eerst nog een enkele opmerking maken over onze algemene beleidslijn.
Er wordt ons wel voorgehouden, dat de aanwijzing van gewesten rechtstreeks en direct door de wetgever dient te geschieden, omdat een dergelijke diepgaande reorganisatie van het Nederlandse bestuur een zaak van nationaal belang is. De instelling van gewesten zou alsdan in een meer-omvattend beleid kunnen worden geïntegreerd.
Ik zal de eerste zijn, om te erkennen dat de door ons opgestelde reorganisatieplannen van nationale betekenis zijn en ingepast dienen te worden in een meer-omvattend beleid.
Ik ben echter ook de eerste om met klem te betogen, dat gemeenten voor zo'n nationaal omvattend beleid **geen** lastige obstakels zijn, maar dat juist zij, met hun lokale en regionale inbreng, de beleidselementen zullen moeten helpen aandragen, om een stuk toekomstvisie zichtbaar te maken.
Diegenen, die zich zorgen maken over het gebrek aan gemeentelijk initiatief, over te weinig gemeentelijke bereidheid tot samenwerking, zou ik willen verzekeren, dat wij zorgen voor een duidelijke begeleiding door toezicht en zonodig direct ingrijpen, maar dat er geen enkele aanwijzing is voor de juistheid van de veronderstelling, dat de gemeenten een belemmering zouden zijn bij het ontwikkelen van een duidelijk beleid. Men behoeft zich naar het mij voorkomt, geen zorgen te maken over de voortgang in de gewestvorming als de nieuwe wet er eenmaal is. Er is allerwege grote bereidheid bij de gemeenten om samen met anderen nieuwe wegen in te slaan.
Zoals u bekend zal zijn, wordt binnen enkele maanden het wetsontwerp bij de Tweede Kamer ingediend, zodat ik verwacht, dat de eerste gewesten per 1 januari 1972 daadwerkelijk zullen kunnen functioneren. De grote belangstelling in gemeentelijke kring doet verwachten, dat reeds in het komende jaar verschillende gewesten zullen worden voorbereid.

Uniformiteit

Er wordt ook wel in het belang van een grote mate van uniformiteit gepleit voor direct wettelijk ingrijpen.
Nu wil ik geenszins ontkennen, dat een mate van uniformiteit noodzakelijk is. Ik wil echter drie opmerkingen maken.
In de eerste plaats zal het mogelijk zijn, deze uniformiteit waar wenselijk via het centrale toezicht op de gewestvorming te bevorderen.
In de tweede plaats gaat het er niet om, dat elk gewest precies hetzelfde doet en volgens precies hetzelfde patroon, maar veeleer om een voor de burger van het gewest herkenbare, op noodzakelijke taken afgestemde adequate bestuurlijke organisatie.

In de derde plaats moeten we erkennen:

a) dat wij nog geen ervaring hebben met echte gewesten;

b) dat de ervaring, die wij hebben met Rijnmond nog in genen dele heeft geleid tot een communis opinio, noch wat de bevoegdheden van het gewest betreft, noch ten aanzien van de wijze van samenstelling van zijn bestuur;

c) dat de overheidszorg voor ieder gewest in aanleg in een ander stadium van ontwikkeling verkeert;

d) dat men moet verwachten, dat er van gewest tot gewest een zekere divergentie van taken zal zijn.

Voor de voorstanders van een grote mate van wettelijk voorgeschreven uniformiteit is wel gewezen op de gemeentewet. Men dient echter het volgende te bedenken.
Toen de gemeentewet kwam, waren de gemeenten er in feite al. Toen kon er een algemene wet komen voor hetgeen al de gemeenten in werkelijkheid gemeen hadden. Dat was nogal wat. De gewesten zijn nog pas in opkomst. De ontwikkeling begint pas. Het is maatschappelijk onverantwoord deze nu reeds te fixeren. Er moeten nu mogelijkheden voor een voorspoedige groei worden gecreëerd; er moet ook een wilde groei worden voorkomen.
Al deze overwegingen doen ons vooralsnog grote waarde hechten aan de inbreng, die de gemeenten bij de gewestvorming kunnen hebben. Wij zien in een ontwikkeling van onderop — binnen het hiervoor geschetste juridische kader, met inbegrip van een actief beleid van stimuleren en toezicht — met zonodig direct ingrijpen — de beste waarborgen voor een op gang brengen van de gewestvorming.
Nu ik zo duidelijk de centrale begeleiding van de gewestvorming als een bestuurlijk novum heb geïntroduceerd, wil ik graag nog iets zeggen over de bestuurs-structuurschets.
Er zal onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken een structuurschets voor de bestuurlijke indeling van ons land worden opgesteld, die behalve voor de gemeentelijke indeling ook indicaties zal geven omtrent de omvang van de gewesten.
In een landelijk kaartbeeld zullen indicatief die gebieden worden aangeduid, waar een eenheid van lokaal bestuur op gewestelijke schaal tot stand zal kunnen komen.
In dit kaartbeeld zullen de huidige bestuurlijke grenzen van gemeenten en provincies niet bepalend zijn. De gewestelijke eenheden zullen elkaar niet mogen overlappen, zullen wat territoriale omvang en inwonertal betreft, onderling vrij sterk kunnen verschillen, doch zullen in de niet-verstedelijkte gebieden bij voorkeur minstens 75.000 à 100.000 inwoners moeten hebben.
Met de voorbereidingen van deze schets worden goede vorderingen gemaakt. De voorbereiding geschiedt in nauw overleg met de provinciale en gemeentebesturen en zal zeer waarschijnlijk op het tijdstip waarop de Wet het Staatsblad zal hebben bereikt, zover zijn gevorderd, dat een eerste ontwerp gereed is.
De schets wordt voor het gehele land opgezet aan de hand van eenzelfde methodiek, waarin normatieve en indicatieve elementen, mede op basis van sociaal-wetenschappelijk onderzoek, hand in hand gaan.

Bestuurlijk novum

Op deze wijze — dus via een gezamenlijke centrale — provinciale en gemeentelijke inbreng wordt de concrete gewestvorming in tweeërlei opzicht gediend:

1. de reorganisatie van het Nederlands bestuur krijgt een duidelijk nationaal kader, waarin een gezamenlijke visie op de toekomst zichtbaar wordt;

2. de gemeenten krijgen een duidelijk beeld van de wijze, waarop de gewestvorming gestalte kan krijgen.

Dit is een bestuurlijk novum, zeker. Toch hebben we aan een vergelijking met een zeer oude tak van bestuur niet geheel kunnen ontkomen. Er is reeds een onderwerp van bestuurlijke zorg, namelijk de waterhuishouding, die in andere — veelal grotere — verbanden dan die der gemeenten zijn primaire behartiging vindt. N.l. de waterschapszorg. De gedachte drong zich op of aan de grenzen van de waterschappen met tenminste een indicatie van betekenis zou moeten worden gehecht bij het bepalen van de omvang van de eenheden van lokaal bestuur op gewestelijke schaal.
Dit bleek echter niet wel doenlijk: daarvoor is er een te grote discrepantie tussen de grenzen der waterschappen en die van de samenlevingsverbanden.

Taken en bevoegdheden

Wat zullen de taken en bevoegdheden van het gewest zijn?
Wij zijn van mening, dat dit in de eerste plaats een vraag zal zijn welke de tot een gewest behorende gemeentebesturen — zoals gezegd onder goedkeuring van de Kroon — zullen dienen te beantwoorden.
De omvang en de aard van het takenpakket kan in beginsel van gewest tot gewest verschillen, al verwachten wij — afgaande op onze eerste indrukken — dat er wel een bepaald algemeen patroon zal ontstaan.
Bepalend voor het goed functioneren van het gewest zal naar mijn gevoelen zijn de bevoegdheid van het gewest, om via stimulering en waar nodig bindende coördinatie van de gemeentelijke activiteiten te komen

tot een gewestelijk beleid op hoofdzaken. Door middel van het gewest zal een bundeling van krachten moeten plaatsvinden, geconcentreerd op die lokaal-bestuurlijke taken, die het samenlevingsverband als geheel betreffen en de maat van de afzonderlijke gemeenten te boven gaan Onder deze taken zal zich meestal als eerste aandienen de planning — in grote lijnen — van de ontwikkeling van het samenlevingsverband met in aansluiting hierop de zorg — in eerste instantie — voor de juiste en tijdige realisering van de planning
Met het oog op deze taak zie ik voor elk gewest de noodzaak om te komen tot een ontwikkelingsprogramma

Onder een ontwikkelingsprogramma versta ik in dit verband dan een geheel van plannen, dat omvat:

1. een ruimtelijke planning, waarin de ontwikkeling van het gebied, in grote lijnen, vanuit een oogpunt van ruimtelijke ordening wordt aangegeven;

2. een planning vanuit een ander oogpunt dan van ruimtelijke ordening, waarin verder wordt ingegaan op de aard en draagwijdte van de voorzieningen, die op allerlei aspecten van overheidszorg — onderwijs, milieuhygiëne, verkeer en vervoer, etc. — moeten worden getroffen, alsmede

3. een uitspraak over de manier, waarop en het tempo, waarin de realisering van de planning dient plaats te vinden.

Het programma is geen stuk, dat ineens kan worden vervaardigd en vastgesteld om dan als afgeronde en definitieve handleiding voor het beleid te kunnen dienen. Het is veeleer een geheel, dat geleidelijk moet groeien, maar ook steeds weer moet worden bijgesteld. Het gaat er vooral om zichtbaar te maken, welke de te stellen doeleinden zijn, alsmede de middelen waardoor, de weg waarlangs en het tempo waarin deze doeleinden moeten of kunnen worden bereikt.
Voorts zal het gewest in het algemeen ook rechtstreeks uitvoerend werkzaam moeten kunnen zijn en wel met name ten aanzien van die voorzieningen in het uitvoerende vlak, die zich qua draagwijdte over meer dan één gemeente uitstrekken en een integrale aanpak vereisen.

Gewestraad

Aan het hoofd van een gewest zien wij een gewestraad, direct of indirect te kiezen door de tot het gewest behorende kiesgerechtigde burgers. We willen de keuze afhankelijk van de omvang van het taken- en bevoegdhedenpakket, in beginsel bij het gewest laten. Voor een, qua taken en bevoegdheden omvangrijk gewest, zien we de directe verkiezing als noodzakelijk.
In het algemeen gesproken is dit onze beleidslijn!
Daarmee zeg ik dan al meteen, dat wij in bepaalde uitzonderlijke gevallen andere wegen menen te moeten bewandelen. In de Nota Bestuurlijke Organisatie hebben de minister en ik als onze opvatting gegeven, dat zich onder andere in de noordvleugel en de zuidvleugel van de Randstad Holland op allerlei gebied een schaalvergroting voordoet van een zodanige omvang en met betrekking tot zodanige voor onze nationale huishouding essentiële belangen, dat de bestuurlijke schaalvergroting, die hierop een antwoord moet zijn, als een zaak primair van de formele wetgever moet worden beschouwd.
Met name gaat het hierbij dan om de bestuurlijke organisatie van de stadsgewesten Rijnmond en Groot-Amsterdam.
Voor wat Rijnmond aangaat, staat blijkbaar ook de formele wetgever zelf op dit standpunt. Voor de bestuurlijke organisatie in dit gebied is reeds een formeel-wettelijke regeling getroffen. Deze regeling, van de aanvang af bedoeld als proef, behoeft echter thans dringend wijziging en aanvulling. Wij hopen hiertoe spoedig te kunnen komen.
Een formeel-wettelijke regeling voor Groot-Amsterdam is in een vergevorderd stadium van voorbereiding. Zoals u weet, onderschrijft de Tweede Kamer onze opvatting, dat een dergelijke regeling op korte termijn dient te worden getroffen.
Tot zover het gewest
U hebt begrepen, dat de bewindslieden op Binnenlandse Zaken in de nabije toekomst een fikse taak wacht: het op gang brengen van de zo noodzakelijke versterking van het lokale bestuur.
De minister en ik realiseren ons echter zeer wel, dat we er met dit belangrijke, kortetermijn-werk niet zijn.
Wel zal door de hiervoor opgesomde maatregelen een aantal belangrijke knelpunten zijn weggenomen en doeltreffende mogelijkheden voor versterking van het lokale bestuur zijn gecreëerd.
Maar daarnaast zal nodig zijn een grondige bezinning over de toekomstige positie rijk, provincie en gemeente op gewestelijke schaal.

Studie en onderzoek

Grondslag voor deze bezinning zal zijn het resultaat van een studie, die in opdracht van de Raad voor de territoriale decentralisatie wordt verricht door het Instituut voor Bestuurswetenschappen, met gebruikmaking van de uitkomsten van een deels bestuurskundig, deels sociaal-psychologisch onderzoek, dat onder leiding van de hoogleraren Brasz en Boekestijn wordt ingesteld. De studie annex onderzoek, die ongeveer twee jaar zal vergen, heeft onder meer betrekking op:

1. de verhouding bestuur — bestuurden in het algemeen en het daarmee verband houdende vraagstuk van de binnengemeentelijke decentralisatie, waarbij men ook de vraag zal moeten bezien, of en in hoeverre vanwege de centrale overheid deze decentralisatie verder kan en moet worden bevorderd;

2. de wijze van decentralisatie van taken, in het bijzonder met betrekking tot de vraag, of het wenselijk is te streven naar een meer gedifferentieerd medebewind;

3. de regeling van het toezicht, waarbij naar voren komt de vraag, of het toezicht op de bestuurlijke eenheden op gewestelijke schaal bij het provinciaal bestuur moet blijven, dan wel aan de centrale overheid moet worden opgedragen (hierbij verdienen de bestuurlijke eenheden binnen conurbaties aparte aandacht);

4. de bevoegdheden van het provinciaal bestuur, waarbij de vraag ter beantwoording ligt, of ter voorkoming van stapelvorming van bestuurlijke eenheden aan dat bestuur op meer punten, dan waarin de bijzondere wetten thans voorzien, dirigerende bevoegdheid moet worden toegekend.

In deze studie en grondige bezinning op de totaal-structuur van onze bestuurlijke organisatie zal — ik zei het al in mijn inleiding — ook de positie van de waterschappen worden betrokkken.
Bij het verlenen van de opdracht heb ik met name ook aandacht gevraagd voor de functionele en territoriale decentralisatie en beklemtoond, dat hoewel de opdracht niet een direct bemoeienis met de positie van de waterschappen impliceert, voor zoveel nodig rekening zal moeten worden gehouden met de resultaten van de arbeid van de door de minister van Verkeer en Waterstaat ingestelde studiecommissie Waterschappen. Gelet op de bestuursrelaties tussen gemeente en waterschappen zal het ongetwijfeld van nut zijn, indien voor deze studie op de één of andere wijze een dwarsverbinding tussen de beide studiegroepen wordt aangebracht.

Naar ik heb begrepen is er reeds een periodiek contact tussen de secretariaten met uitwisseling van officiële gegevens en stukken. Op deze wijze ontstaat althans een zekere coördinatie.

Ik ben echter van mening, dat het wenselijk is dit contact uit te bouwen via een delegatie-uitwisseling over en weer!

Het is natuurlijk juist, dat men taken en bevoegdheden van beide corporaties elk van een eigen gezichtspunt uit beziet Voorkomen moet worden, dat door een strikt geïsoleerde visie relaties die er liggen, onderbelicht worden.

Min. Drs. B. J. Udink

spreekt dinsdag 17 november 's avonds 8 uur in Hotel Alpha te Lochem.

U bent hartelijk welkom.

De Federatie van Christelijke Partijen, Barchem, Laren en Lochem.

A. D. W. Tilanus

Ziek zijn of werken?

In „Soteria" het blad van de Ptotestants-Christelijke Artsen-Organisatie in Nederland schreef drs. A. D. W. Tilanus onlangs een artikel over „ziek zijn of werken?". Wij laten het hieronder volgen:

Er is de laatste tijd nogal wat discussie over de vraag van het ziekteverzuim en het effect van de geneeskundige contrôle Een betrekkelijk kleine toename van het ziekteverzuim kan door de grote getallen een belangrijke invloed hebben op de kosten van de ziekengeld-uitkeringen. Om een indruk te krijgen in welke orde wij moeten denken, geef ik de volgende getallen voor 1967:

Aantal verzekerden: 3.046.336; aantal ziekmeldingen per 100 verzekerden: 96,52; premie-opbrengst: f 1.305.054.000; aantal uitkeringsdagen: 34.472.241; gemiddeld uitkeringsbedrag per dag: f 25.89.

Omtrent het verloop van het ziekteverzuim, uitgedrukt in een percentage van de arbeidstijd, gedurende de laatste jaren, geeft de volgende statistiek een beeld:

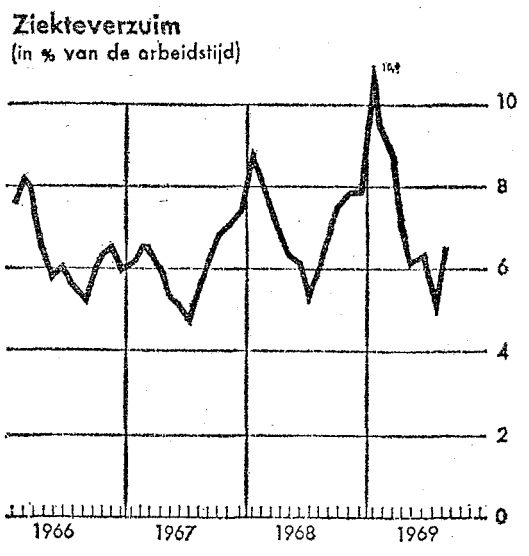

De vraag komt op, of er veel misbruik gemaakt wordt van de sociale voorzieningen. De minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid zegt in zijn Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer over zijn begroting 1970, dat dit moeilijk kwantitatief is te benaderen. Voor de Werkloosheidsverzekering geeft hij de volgende getallen:

1969	Gemidd. aantal uitkeringsgenietenden	Aantal fraudegevallen	Aantal aangiften bij de justitie
1e kwartaal	43.814	194	29
2e kwartaal	20.707	282	28
3e kwartaal	16.834	169	15

Het Ned. Instituut voor Preventieve Geneeskunde heeft volgens de indeling van Hogerzeil de ziektestatistieken nader geanalyseerd. Men maakt daarbij gebruik van een viertal macro-diagnosegroepen:

1. **Objectieve syndromen**

Er is een objectief vast te stellen en meetbare pathologische afwijking, die over de arbeidsongeschiktheid weinig verschil van mening toelaat. Tot deze categorie behoren: infectieziekten, nieuwvormingen, voedingsstoornissen, bloed-, hart- en vaatziekten, aandoeningen van huid, zintuigen, zenuwstelsel, uro-genitaalstelsel, aangeboren misvormingen en chronische aandoeningen van de luchtwegen.

2. **Objectief-subjectieve en subjectieve syndromen.**

Dit zijn aandoeningen, waarbij wel een objectief pathologisch substraat aanwezig kan zijn, maar die pas betekenis krijgen door de subjectieve klachten De beleving van de aandoening, mede beïnvloed door omgevingsfactoren, veroorzaakt de arbeidsongeschiktheid Tot deze categorie behoren ziekten van het spijsverteringsstelsel, het bewegingsapparaat en de zgn psychische ziekten (psychosen, neurosen, nervositas, hoofdpijn e.d.).

3. **Acute aandoeningen van de ademhalingsorganen.**

Griep, verkoudheid, e.d. duren gewoonlijk kort, zijn seizoengebonden, treden epidemisch op. De arbeidsongeschiktheid houdt verband met het medische en maatschappelijke normen en de subjectieve klachten van de patiënt.

4. **Ziektegevallen, waarvan de diagnose niet bekend is.**

Dit betreft voor 90 pct. door allerlei oorzaken niet gecontroleerde ziektegevallen. Zij zijn volgens een bepaald systeem over de eerste drie macro-diagnose-groepen verdeeld
Eén samenvatting van de statistieken volgens deze indeling geeft het volgende beeld:

	Aantal ziekmeldingen per man per jaar		Gemiddelde ziekteduur	Aantal ziektedagen per man per jaar	
		index	index		stijging in percenten
Objectieve syndromen	1955/6	100	100	3.9	
	1962/3	93	123	4.4	13
Objectief subjectieve syndromen	1955/6	100	100	6.2	
	1962/3	128	108	8.5	37
Ziekte ademhalingswegen	1955/6	100	100	4.8	
	1962/3	117	113	6.4	33

Vervolg op pagina 7 onderaan

Wijziging van het Wetboek van Koophandel

Van één naar vele vennoten

door D. Rebel

Wie belangstelling heeft voor erfelijkheidsleer, zal ongetwijfeld weten, dat toen de grote Mendel de grondslagen van de erfelijkheid ontdekte de wetenschappelijke wereld van zijn tijd er geen belangstelling voor had. Ze was er eenvoudig nog niet ontvankelijk voor en zag voorbij aan de enorme betekenis die Mendels ontdekking had.

Met ijzer, aardolie en uranium — om maar wat voorbeelden te noemen — is het niet anders gegaan.

Onze tijd brult — zo te zeggen — om inspraak en openbaarheid, maar mensen die er in ee praktijk wat mee te maken hebben, kunnen gemakkelijk aantonen dat de mogelijkheden tot inspraak die er zijn al lang nog niet volledig benut worden. Daarmee zeg ik niet, dat er niks zou behoven te veranderen.

Met de democratisering van het bedrijfsleven ligt het niet veel anders, er zijn al jarenlang mogelijkheden plenty, maar het uitbuiten ervan is een zaak apart. Een collega-directeur, die veel met ondernemingsraden te doen heeft, verzekerde me, dat de resultaten echt nog niet om naar huis te schrijven zijn. Trouwens, dat is algemeen bekend, daar behoeft men geen directeur voor te zijn, vakbondsleiders weten dat net zo goed en draaien daar ook niet omheen, zoals uit allerlei publikaties blijkt.

Hoe belangrijk ook de formele kanten van inspraak en medezeggenschap zijn, daarna komen ze pas tot hun recht als de nodige deskundigheid voorhanden is.

De naamloze vennootschap — en die is toch niet van gisteren pas — is wel bij uitstek de bedrijfsvorm die samenwerking tussen alle partners mogelijk maakt: tussen kapitaalverschaffers, toezichthouders, uitvoerders en medewerkers. Het is echter niet alleen een zaak van deskundigheid, aan alle echte samenwerking ligt welwillendheid ten grondslag. Daar bovendien elk mens een ander individu is, moet er wel eens met de wet in de hand opgetreden kunnen worden, waarom zou er anders — bijvoorbeeld — een onteigeningswet nodig zijn? En daarmee zitten we dan meteen weer in de voorgestelde wetswijziging met betrekking tot de structuur der naamloze vennootschap.

Raadselachtige naam

Naamloze vennootschap, n.v., raadselachtige naam eigenlijk. Het lijkt wat op „De Bond zonder Naam" van onze r.-k. landgenoten Ik heb onlangs geholpen bij de oprichting van een krant en omdat er nog een naam bedacht moest worden, stond er boven de eerste nummers „Krant Zonder Naam". Sindsdien denken ze daar, dat ik rooms ben...

Terzake, de naamloze vennootschap. Aan het andere eind, dat wil zeggen: meestal het begin, staat de eenmanszaak, geen zaak waarin maar één man werkt, maar wel een zaak die met het kapitaal van één man gedreven wordt De winkelstand, evenals de boerenstand, bestaat grotendeels uit eenmanszaken. Onder het motto „liever een klein baasje dan een grote knecht" werken vele middenstandrs van de vroege morgen tot de late avond om zo hun zaak en inkomen op gang te houden, door middel van een eigen bedrijf, dus waarin ze behalve veel moeite ook een groot deel van hun levensvreugde vinden. Daarbij gelukt het sommigen grote resultaten te boeken en prachtige bedrijven op te bouwen, waarbij zij zorgvuldig vennoten, compagnons en andere „fusie-gegadigden" uit de weg gaan.

Dat lukt niet altijd en dan moet er op één of andere manier een „schap" aangegaan worden — dat gehate Landbouwschap zorgen de zogenaamde Vrije Boeren op de Veluwe... Als christelijk-historisch publicist beschik ik natuurlijk over een historisch woordenboek en daarin lees ik over „schap" als „skap, nap om uit biervat te scheppen", „uitscheppen" en „doen ontstaan, creëren". Ons achtervoegsel „schap" moet afgeleid zijn van „skapa", oudhoogduits scaf „wijze gedaante" oudnoors skap „aard, vorm" en dan komen we toch weer bij scheppen terecht. Alleen maar voor de gezelligheid: skap is ook oudsaksisch en skep oudfries. Bij de oude Saksers was een skap — pleies — een houten rek. We kunnen met schap dus alle kanten uit: skap als houten rek, nap om iets vloeibaars mee te scheppen, schop om vaste stof mee op te scheppen, wat doen dus, maken, scheppen. Zo scheppen we vrienden: vriendschap, maar ook zaken: maatschappen en vennootschappen. Maat, makker, het is duidelijk, vennoot ligt wat verder af, volgens het „Etymologisch Woordenboek" van dr. J. de Vries is het opgebouwd uit „veem" en „vent", en een vent is een gezel, makker, jonge man, een ‚veem" is — voor ons doel — een verbond" (oorspronkelijk met elkaar aangegaan om sterk te staan tegen roofridders die de landvrede bedreigden). Ons „vent" is eigenlijk een verkorte vorm van „vennoot" en „vennoot" is weer afkomstig van „veem-ge-noot".

De lezer zal ondertussen begrepen hebben, dat bovenstaande opsomming niet alleen voor de aardigheid is. Door te zoeken naar de oorsprong van een woord ontdekt men soms tegelijk de (aanvankelijke) betekenis van een zaak, die met dat woord aangeduid wordt. Zo zijn onze vennootschappen naar oorsprong verbonden van vrienden, althans van mensen die gemeenschappelijk dezelfde zaak behartigden.

Schappen

Het eenmansbedrijf kan zo groeien, dat één man alleen het financieel niet bijbenen kan. Hij kan dan een maatschap aangaan, waaronder een overeenkomst verstaan wordt, „waarbij twee of meer personen zich verbinden om iets in gemeenschap te brengen met het oogmerk om het daaruit ontstane voordeel met elkander te delen." Het is niet de bedoeling hier diep op in te gaan, zodat slechts nog enkele opmerkingen over de maatschap volgen: de inbreng kan bestaan uit geld goederen, arbeid rechten vorderingen, goodwill en dergelijke.

De deelnemers aan de maatschap heten vennoten. Het vermogen van de maatschap staat apart van het eigen overig vermogen der vennoten. De maatschap heeft evenwel zelf geen rechtspersoonlijkheid, zoals onze naamloze vennootschap. Het vermogen behoort daardoor niet aan de maatschap zelf, doch aan de vennoten gezamenlijk.

De vennootschap onder firma is in wezen een maatschap, waarbij echter de vennoten onder een gemeenschappelijke naam een bedrijf uitoefenen. Het belangrijkste verschil tussen maatschap en firma is de aansprakelijkheid van de vennoten. Als bij een maatschap één der vennoten handelt, is hij persoonlijk aansprakelijk of hij moet van de andere vennoten volmacht gehad hebben. Bij een firma is echter elk der vennoten hoofdelijk aansprakelijk voor de verbintenissen van de firma. Schuldeisers kunnen dus ieder der vennoten aanspreken het volle bedrag te betalen en de aangesprokene moet dan maar zien, dat hij het van de andere vennoten terugkrijgt. Wel kan de bevoegdheid van de vennoten bij de akte van oprichting beperkt worden, wat ook uit de inschrijving in het handelsregister moet blijken. Ja, daar zitten nog wel wat addertjes onder het gras, maar daar wordt in het kader van dit artikel niet de jacht op uitgeoefend. Het gaat hier om de aansprakelijkheid der vennoten, achtereenvolgens bij maatschap, firma en naamloze vennootschap.

Worden bij maatschappen en firma's de mede-eigenaren vennoten genoemd, bij naamloze vennootschappen heten ze gewoonlijk aandeelhouders. Het grote verschil nu tussen aandeelhouders en de hier geheten vennoten (firmanten) is, dat ze — ofschoon zij gezamenlijk de eigenaren van de naamloze vennootschap zijn — niet persoonlijk aansprakelijk zijn voor de schulden van de n.v. Hun risico in de n.v. blijft beperkt tot het kapitaal dat ze er in de vorm van aandelen ingestoken hebben. Het maakt daarbij geen verschil of ze alleen maar aandeelhouder of bijvoorbeeld aandeelhouder-directeur zijn.

Misbruik ligt voor de hand. Iemand richt een n.v. op, gaat grote schulden aan, de n.v. gaat failliet, maar hij is niet meer kwijt dan zijn aandeel-kapitaal en dat is bij misbruik dan natuurlijk zeer bescheiden. Persoonlijk kan hij niet aangesproken worden, ook al heeft hij privé geld genoeg.

Maar daar is ook weer wat op gevonden. Om al te lichtvaardige ondernemingen tegen te gaan eisen banken van directeuren wel een persoonlijke garantie, anders gezegd: zij worden borg voor de n.v. en kunnen in het kwade geval voor het bedrag, waarvoor ze borg staan, privé worden aangesproken.

Rechtspersoon

De naamloze vennootschap is in tegenstelling met de maatschap en firma een rechtspersoon. Bij een maatschap behoort het vermogen aan de vennoten, de nv. heeft een eigen vermogen en neemt als zelfstandig orgaan deel aan het maatschappelijk verkeer. Dat is werkelijk een magnifieke vorm om met elkaar het bedrijf uit te oefenen, maar men moet niet vergeten, dat in ons land de naamloze vennootschap in de meeste gevallen het eindprodukt van een groeiproces is: het eenmansbedrijf werd een maatschap of firma, de firma werd later een n.v. Hierdoor hebben vele n.v.'s nog trekken van het eenmansbedrijf. Vooral als de omzetting van de bedrijfsvorm om fiscale redenen is geschied of om bij vererving de ongestoorde voortzetting van d zaak te waarborgen, is de directeur formeel wel „werknemer in dienst van de n.v." maar in de praktijk is hij nog de „eigenaar van het eenmansbedrijf" en niet zonder reden: het mag dan een n.v. zijn het is tevens het bedrijf, dat hij dikwijls ten koste van ongelooflijk grote inspanningen groot gemaakt heeft.

Men zou echter in onze tijd mogen verwachten, dat de naamloze vennootschap doelbewust direct als bedrijfsvorm gekozen wordt, laat ik zeggen bijvoorbeeld door een groep zetters, drukkers, administrateurs en journalisten, die gezamenlijk een periodiek gaan vervaardigen en uitgeven. Daar zijn we eigenlijk nog niet aan toe, ook natuurlijk omdat het niet zo eenvoudig is gevestigde verhoudingen te doorbreken. Wel is sprake van een doelbewuste ontwikkeling naar nieuwe verhoudingen, daar gaat deze reeks alleen maar over.

Nog even wat over die naam: naamloze vennootschap. Iedere n.v. heeft een naam, waarom dan dat „naamloze". Aanvankelijk is het verboden geweest in de naam van een n.v. persoonsnamen op te nemen. Het zou misleidend zijn: een n.v., een rechtslichaam dat zelfstandig aan het maatschappelijk verkeer deelneemt, met aandeelhouders, die niet meer riskeren dan hun eigen aandelen en dan zeker de n.v. de naam van Rijke Jan geven... Nou goed, ook daar zijn we overheen gekomen. Nu is de uitdrukking „naamloze vennootschap" misleidend, want de n.v. mag thans wel de naam van een persoon dragen.

Er zou dan ook wat voor te zeggen zijn, nu de wet ten aanzien van de naamloze vennootschappen toch gewijzigd wordt, een naam, een vlag te kiezen die beter de lading dekt. Wie weet er één?

D. Rebel.

ZO *denk ik er over*

Kamerleden vragen

Naar aanleiding van het gestelde in de rubriek „Kamerleden vragen, Bewindslieden antwoorden" in het christelijk-historisch weekblad. De Nederlander van vrijdag 30 oktober jl., wil ik graag twee opmerkingen maken.

Het is verheugend, dat ons CHU-kamerlid, de heer Schuring, samen met de heer Van Dijk van de VVD de staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen enige vragen heeft gesteld naar aanleiding van de bevoegdheden, schakelcursussen en daarmee veroorzaakte onredelijkheden en onrust bij het MTO.

Was het uitgangspunt van de staatssecretaris salariëring naar bevoegdheid op het eerste gezicht aantrekkelijk door z'n eenvoud, nu één en ander volgens dit principe uitgewerkt wordt, blijkt — en dat geldt in het bijzonder voor het MTO — dit uitgangspunt te rechtlijnig en star te zijn, waardoor situaties ontstaan, die tegen ieders rechtsgevoel indruisen. Een meer genuanceerde regeling zal veel onlustgevoelens en wrevel voorkomen.

De moeilijkheden die zich bij het MTO voordoen ziin op meerdere wijzen op te lossen. De oplossing, die de staatssecretaris koos (beperkte schakelcursussen) is van de aanwezige mogelijkheden de slechtste en veroorzaakt onnodig stagnatie in het onderwijs en spanningen onder de leraren.

Dat de CHU-kamerfractie zich flexibel opstelt en haar beleid aanpast aan de ontwikkelingen is juist. De opmerking van de zijde van de PvdA als zouden de CHU-leden „op zo'n korte termijn" van standpunt zijn veranderd, is dan ook kortzichtig. Daarenboven „begrip tonen" voor het standpunt van de staatssecretaris houdt nog niet in „het eens zijn met". Ook de bestuurs- en personeelsdelegaties zijn niet gelukkig met de gekozen oplossing, sterker nog er bestaan ernstige bezwaren.

De ontwikkelingen maken het noodzakelijk, dat alhoewel men toen begrip toonde, men zich nu meer kritisch opstelt t.a.v. de verdere gang van zaken en door het stellen van vragen zich nader wil oriënteren en standpunt wil bepalen.

Tot slot een tweede opmerking. De heren Laban en Masman veronderstellen in hun derde vraag, dat de MAVO-scholen evenals de MTS-en tweede graads zijn, dit is echter onjuist. De MAVO-scholen zijn derde graads.

E Roelofs, Almelo.

„De ergerlijke staat"

Gaarne wil ik reageren op het stuk „de ergerlijke staat" door R. W van Dijk met „de ergerlijke staat in de echtelijke staat". Onder het hoofd „Ongelijkheden in het kort" staat o.a. ongehuwden betalen het hoogste tarief in de inkomstenbelasting (en de hoogste tarieven in de ziekenfondsen).

De heer R. W. van Dijk heeft waarschijnlijk (zeker) niet de tarieven van de inkomstenbelasting nader bekeken.

Als voorbeeld nemen we twee vriendinnen die samen wonen, de één heeft een volledige baan, de andere werkt part time en een echtpaar waarvan de man een volledige baan heeft en de vrouw part time werkt.

Het salaris van een volledige baan is f 13.000,— en de part time baan f 8000,—
groep 1: f 2.649,— plus f 1.098,— is f 3.747,—
groep 1a: f 2.244,— plus f 885,— is f 3.129,—
echtpaar groep 2: f 21.000,— min f 2.000,—
is f 19.000 belasting groep 2 f 4.292,—
inkomen f 20.000,— plus f 10.000,—
groep 1: f 5.330,— plus f 1671,— is f 7.001,—
groep 1a: f 4.664,— plus f 1.382,— is f 6.046
echtpaar groep 2: f 30.000,— min f 2.000,—
is f 28.000,— belasting groep 2 f 7.288,—.

Wanneer de vrouw in loondienst is, heeft zij de volledige ziekenfondspremie te betalen. Het is zelfs zo, dat wanneer haar man verzekerd is bij het instituut ziektekostenvoorziening ambtenaren, de IZA, en de volle premie betaalt, zijn vrouw dan toch onder het ziekenfonds valt.

Het spijt mij, heer R. W. van Dijk, ik zie echt géén voordelen, wel vele nadelen, voor het werken van de gehuwde vrouw. Hoeveel dames zullen het niet moeten doen om hun studerende kinderen de gekozen opleiding te geven?

M. C. Kip Otten,
Ommen (Ov)

Plannenmakers waarheen ? ?

In bijlage drie, van de memorie van toelichting op de rijksbegroting voor het dienstjaar 1970, kunnen we het volgende lezen betreffende de nota inzake het memorandum in verband met de **hervorming van de landbouw** in de EEG.

Op bladz. 11 lezn we over bedrijfsvergroting.

De commissie spreekt zich uit voor het tot stand brengen van produktie-eenheden, die aanzienlijk groter zijn dan het overgrote deel van de bestaande bedrijven.

Een produktie-eenheid zou moeten bestaan uit één bedrijf of uit meer bedrijven, die samenwerken bij de voortbrenging van een bepaald produkt, enz.

En verder: in een volgende fase zou het beleid gericht moeten zijn op de vorming van moderne landbouwbedrijven met een optimale omvang, waarbij — anders dan bij een produktie-eenheid — de samenstellende bedrijven alle grond, vee en uitrusting geheel moeten **inbrengen en samenvoegen** teneinde tot een volledig gemeenschappelijke vorm van exploitatie te komen.

De produktie-eenheden en moderne landbouwbedrijven zullen rechtspersoonlijkheid bezitten; de betrokkenen zullen evenwel vrij zijn in de keuze van de rechtsvorm.

Vervolg op pag. 7

Vervolg van pag. 6

Hinderpalen van juridische en fiscale aard moeten worden weggenomen teneinde een vrije keuze te bevorderen.
Van deze ontwikkeling verwacht de commissie een aanzienlijke **stijging van het inkomen** per hoofd, een **betere aanpassing van de produktie** aan de markt, alsmede de mogelijkheid om **beter sociale omstandigheden** in het leven te roepen.
Ziehier de slogan van deze tijd.
Als je dit zo leest en ook nog iets weet van de hedendaagse ontwikkeling in de landbouw, dan vraag je je in alle gemoede af: „waar gaan we naar toe"?
In wat voor een tijd leven we toch?
Er wordt druppelsgewijs gif gespoten in de aderen van onze Nederlandse ondernemers, het moet hun duidelijk worden, dat ze het verkeerd doen, hun inkomens zijn te laag, ze nemen te weinig deel aan de welvaart.
Als we ons dan ook nog wat verdiepen in de Russische systemen van Sovchos en Kolchos, dan wordt het ons duidelijk „waar men naar toe wil"!
Men wil naar collectivisatie van de gehele Nederlandse samenleving.
Goed; men mag in Nederland nog wel wat vrijheid van handelen en initiatief hebben, men mag nog niet zo veel doen aan gedetailleerde planning, maar pas op: de gifspuiters weten precies hoe ze met de spuit moeten omgaan.
Laten we toch verstandig zijn in Nederland. Natuurlijk is er een ontwikkeling gaande en je kunt de tijd moeilijk tegenhouden, maar wij die ons christenen willen noemen, moeten de geest van deze tijd wel tegenhouden! In Rusland geeft men zo langzamerhand meer vrijheid aan de ondernemers, in Nederland is een tegengestelde ontwikkeling aan de gang.
Samenvoeging van bedrijven tot grotere eenheden is een waanzinnig geklets: „Gezamenlijke verantwoordelijkheid bestaat niet"!!!
Wanneer we, laten we zeggen door uitbreiding van de bedrijfsomvang (of het een landbouwbedrijf is of een andere onderneming doet hier niet terzake), inderdaad komen tot verhoging van het inkomen en verbetering van de sociale omstandigheden, zoals er wordt gezegd, zijn we er dan?
Zie eens om u heen, wat zijn de gevolgen van de welvaart.
Er is onrust; in de politiek, in de kerk, in het gezin, enz., alles schreeuwt om vernieuwing, alles moet op de helling.
De uitbreiding van de bedrijfsomvang heeft vaak als gevolg, dat de ondernemer veel geld moet lenen, om tot deze uitbreiding te komen.
Wat denkt u, zal hij overdag rustig kunnen werken en 's nachts goed kunnen slapen.
Er zijn mensen die hier geestelijk aan kapot gaan.
Houden de plannenmakers hier ook rekening mee?
Het moet eerst berekend worden of het economisch verantwoord is tot een bepaalde ingreep over te gaan.
Hier hebben we het sleutelwoord van deze tijd **economie.**
Alles moet onder een economische noemer worden gebracht, alles moet in getallen worden uitgedrukt en velen zijn geneigd wat neerbuigend te spreken over die mensen die hierdoor een lager quotient krijgen.
Natuurlijk moet de mens zich inspannen, dat is ook Bijbels dacht ik, maar wat baat het de mens als hij de hele wereld zou gewinnen en schade zou lijden aan zijn ziel!
Hier weten de plannenmakers waarschijnlijk weinig van af.
Wat betreft een betere aanpassing van de produktie aan de markt, ook dit is een holle frase. De Nederlandse boer is kwalitatief in staat ook met minder mensen evenveel of als het nog moet meer te produceren, daarom behoeven we niet samen te voegen of te gaan saneren.
Het staat levensgroot voor mij: „wij zijn in ons land op de verkeerde weg."
Natuurlijk wil ik niet terug naar 1930.
Ook niet naar de grote verschillen tussen rijk en arm; ook dit is onbijbels, er mag in een land als Nederland geen honger worden geleden, of gezinnen zijn waar kinderen nog maar met moeite gekleed kunnen worden.
Waar het mij om gaat, is dit: al kunnen we tegenwoordig dan meer deelnemen aan de welvaart, de behoeften raken toch nooit geheel bevredigd.
Zijn de mensen van 1970 gelukkiger dan voorheen, laten we ons er in vredesnaam voor hoeden, dat bepaalde economische denkbeelden het levensgeluk van anderen (onze naaste) niet in de weg staat.
Het gaat niet om de welvaart, maar in veel meerdere mate om het welzijn van de mens, die zich afhankelijk weet van zijn Schepper en iets betekent voor zijn naaste.
Rouveen, dankdag 1970. J. de Wolde.

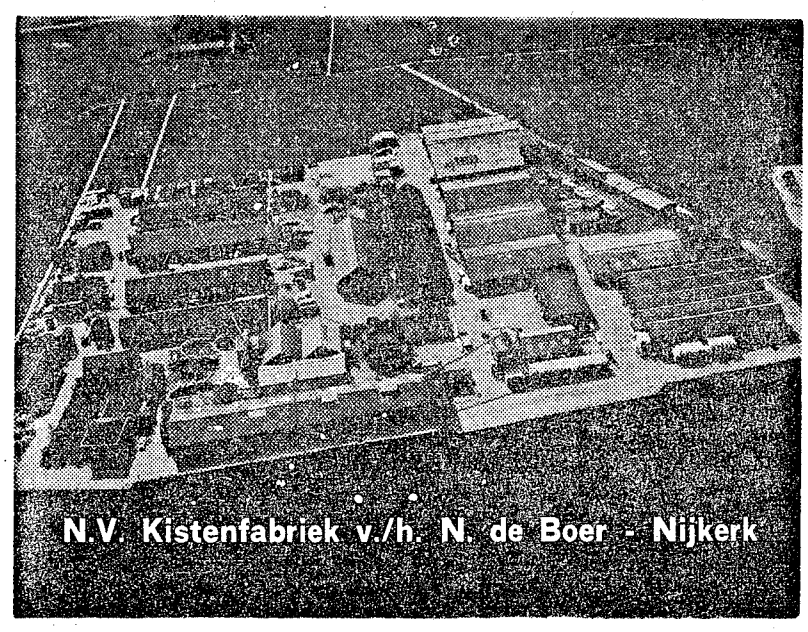

Slot van art. „Ziek zijn en werken" van pag. 5

Bij deze groepering van de beschikbare gegevens valt het op.

— dat het aantal ziekmeldingen bij de objectieve syndromen zelfs iets afneemt, maar de ziekteduur verlengd is;

— dat bij de objectieve syndromen het aantal ziekmeldingen sterk is toegenomen, maar de ziekteduur weinig is verhoogd;

— dat bij de ziekten van de ademhalingswegen zowel het aantal ziekmeldingen als de ziekteduur flink zijn toegenomen;

— dat het aantal ziektedagen per man per jaar vooral bij de twee laatste macro-diagnosegroepen, waarbij de subjectieve beleving een belangrijke rol speelt, percentagegewijze sterk zijn toegenomen.

De conclusie mag zijn, dat wij bij het toenemend ziekteverzuim niet direct moeten denken aan fraude, ook niet aan een verslechterende gezondheidstoestand, maar aan een toenemende invloed van subjectieve factoren, die tot arbeidsongeschiktheid leiden. Voor een gerichte therapie van het ziekteverzuim zullen die subjectieve factoren dan ook de grootste aandacht moeten hebben en nader geanalyseerd moeten worden.
Het rapport van de commissie onderzoek ziekteverzuim van het G.A.K., getiteld „Factoren, welke voor het verzuim van belang zijn" gaat op deze materie in en geeft een uitstekend overzicht van de verschillende aspecten, die hierbij een rol spelen. Een paar van die aspecten wil ik noemen. Daar zijn in de eerste plaats de persoonlijke omstandigheden van de patiënt In ongeveer 60 pct van de ziekmeldingen gaat het om lichtere ziektegevallen, zoals griep, spierpijn, hoofdpijn e.d. Men praat daarover met zijn vrouw, met collega's Men neemt zelf de beslissing of men ziek zal zijn of zal blijven werken Aan deze beslissing doet de ziektecontrôle niets toe of af. Het aantal ziekmeldingen wordt door de contrôle nauwelijks beïnvloed.
Wel zijn er factoren, die in het bedrijf gelegen zijn, die een beslissing om ziek te zijn kunnen versnellen. De arbeidsomstandigheden zijn van grote invloed. Zo is daar het feit, dat de gemiddelde leeftijd in de productie-bedrijven hoger ligt dan in de dienstverlenende bedrijven.
Veel jongeren krijgen een betere opleiding, waarmee ze in de administratieve sector of in de hoger functies een plaats krijgen. Het eenvoudige, meestal zwaardere werk blijf voor de ouderen over. Zij moeten voortdurend op de tenen staan om mee te kunnen en hebben er gauw behoefte aan eens een paar dagen eruit te zijn. Er ontstaat een afwezigheids-noodzaak.
Een andere factor kan zijn de mate van integratie in het bedrijf. Belangrijk daarvoor is het psychologisch klimaat in het bedrijf. Is er een autoritair of een democratisch klimaat? Ligt de nadruk op de communicatie van boven naar beneden en worden beslissingen weinig in overleg met de ondergeschikten genomen? Of aanvaardt men de betere scholing en de behoefte aan mondigheid en inspraak van de werknemers als een nuttige en noodzakelijke ontwikkeling? Als men op deze wijze de mensen bij het bedrijfsgebeuren betrekt, zal er een binding met het werk ontstaan, waarvan minder personeelsverloop en minder afwezigheids-behoefte het gevolg zijn. Een democratisch bedrijfsklimaat beïnvloedt zowel de ziektefrequentie als de ziekteduur gunstig.
In dit verband moet ik opmerken, dat in een democratisch bedrijfsklimaat ook geen autoritaire controlerend geneesheer past Ik zie daar liever de verzekeringsarts, die in het kader van een goed personeelsbeheer met een behoorlijke personeelsselectie, introductie in het bedrijf, bedrijfsscholing, promotiebeleid e.d., de vertrouwde raadsman van de werknemer in een individuele begeleiding bij ziekte is. Daarbij past ook geen leke-controleur. Het woord alleen al schept een afstand, enerzijds tussen de arts en deze functionaris, anderzijds tussen hem en de patiënt. Juist omdat de oorzaken van het ziekteverzuim meer verband gaan houden met subjectieve, psychologische en maatschappelijke factoren zou hier de maatschappelijk werker een voortreffelijk medewerker van de verzekeringsarts zijn.
In toenemende mate moeten bij de beslissing van ziek zijn of werken andere dan strikt medische aspecten beoordeeld worden. Er wordt eigenlijk een behavior-oordeel gevraagd en een gesprek met de patiënt is nodig om de diepere achtergronden van zijn afwezigheidsbehoefte te peilen Daarbij komt de vraag op, of ook de huisarts, die de patiënt in zijn gezinsmilieu kent, niet een belangrijke rol kan en moet spelen bij de beoordeling van het ziek zijn Is de in ons land gebruikelijk scheiding van behandeling en contrôle wel zo gelukkig? Als de contrôle meer het karakter van medische begeleiding krijgt, moet die scheiding op de helling komen.
Daar is ook nog een andere reden voor. In het huidige systeem is gebleken, dat, hoewel de medische contrôle vrijwel direct volgt op de lekencontrôle, in ongeveer 40 pct. van de gevallen de patiënt het werk had hervat, voordat de medische contrôle had kunnen plaatsvinden
Ook is gebleken, dat de ziektegevallen met een kortere ziekteduur dan 10 dagen ongeveer 60 pct van het totaal uitmaken, doch dat daarmede slechts 16 pct. van het uitgekeerde ziekengeld is gemoeid.
Moet daar zoveel tijd, energie, geld en mankracht voor de contrôle aan gegeven worden?
Mij dunkt, dat wij aan een grondige herziening van het medische contrôlesysteem toe zijn, enerzijds omdat het karakter van de contrôle zich wijzigt in medische begeleiding, anderzijds omdat de ziekteduur belangrijker wordt dan het aantal ziekmeldingen, dat meer verband houdt met het bedrijfsklimaat. Daarbij zouden de gedachten wellicht in deze richting kunnen gaan:

a. De 60 pct. lichtere gevallen kunnen door de huisarts behandeld en arbeidsgeschikt worden verklaard. Alleen bijzondere gevallen van frequent ziek zijn, zouden dan de aandacht van de verzekeringsarts behoeven te hebben.

b. Voor de overige gevallen kan de Gemeenschappelijke medische dienst een taak vervullen Ik heb destijds bij de behandeling van de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering in de Tweede Kamer een motie ingediend, die is aanvaard, waarbij gevraagd werd de GMD geleidelijk voor alle sociale zekerheidswetten in te schakelen Ik heb dit gedaan, omdat daar een team kan worden opgebouwd (en deels reeds aanwezig is) van verzekeringsartsen, arbeidsdeskundigen, maatschappelijk werkers, psychologen en wellicht nog andere deskundigen. Deze teams zouden in de vernieuwing van de verzekeringsgeneeskunde een bijzonder nuttig instrument kunnen zijn
Ik meen, dat een artsen-organisatie, die zich baseert op het Evangelie en die van daaruit een visie heeft op de mens als méér dan biologisch wezen, ook in de benadering van de zieke mens daarvan blijk moet geven. Dit kan betekenen, dat men niet wil volstaan met een biologische beoordeling van de pathologie van het ziek zijn, maar dat de zike mens geïntegreerde benadering van alle aspecten van het ziek zijn en werken waardig gekeurd wordt. Een als volwaardig beschouwde patiënt kan ook een grotere verantwoordelijkheid zelf dragen. De organisatie van de gezondheidszorg en de verzekerings-geneeskunde zal daarop gericht moeten zijn. Die inbreng in de discussie mag van een dergelijke artsenorganisatie verwacht worden.

Mabuwat n.v.

ZWIJNDRECHT

* UTILITEITSBOUW
* GEWAPEND BETONBOUW
* GRONDWERKEN

TELEFOON 01850 - 27866

boele & van eesteren

b
en van
e riouwstraat 182 tel 636916 den haag

diaconessenhuis eindhoven

wilt u

verpleegster worden ?

vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

VLOT SPREKEN

Overwin stotteren, blozen, verlegenheid. Vraag gratis prospectus aan Instituut Koning, Afd. Haarlem

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

nbm
N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM
voor:
WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN
uitgevoerd met het modernste materieel en bewaakt door eigen laboratoria.
KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

Politiek
vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke Ordening
- Europese Integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus
BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

46 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts f 25.—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de
CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor f 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres

ALLES wit, bont, wol ONDER VOLLE GARANTIE
APARTE AFDELINGEN
voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN
STOOMWASSERIJ CHEMISCHEWASSERIJ EN VERVERIJ
DE NIJVERHEID APELDOORN
Fa W Karreman
Telefoon 32441

AANNEMINGSBEDRIJF
Hoogvliet & Zn-nv
BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW
- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT
Molenvliet 9 Telefoon 26651 27034 - 24330

FA. GEBR. BAKKER
Zevenpeisen 25 IJLST Telefoon 05155 - 253 b.g.g. 217 of 388
Fabriek van windmotoren voor polderbemaling en irrigatiedoeleinden, mechanische poldergemalen, motorkruisers enz.
Reparatie-inrichting poldergemalen
Groothandel in jacht- en scheepsbenodigdheden

BUDDINGH NATUURSTEEN N.V.
KANAALWEG 10 - 11 — TELEFOON 08385 - 11451
VEENENDAAL

MAKELAARS- en EXPERTISEKANTOOR
BLOKLAND
Hugo de Grootstraat 70 — Telefoon 01840 - 3396
SLIEDRECHT

BIJL TEXTIEL
De Kempenaerstraat 30 - Telefoon 01710-50808
OEGSTGEEST

VOOR UW
- kolen, huisbrandolie,
- dieselolie, benzine, petroleum,
- tank-transporten
- butaan- en propaangas
- campingsflessen vullen
- containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.
West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32.50.11 afdeling containers

Elektro Technisch Installatie Bureau
„MERWESTROOM" N.V.
Buiten Walevest 15, Dordrecht, tel. 01850-34900

Uitvoering onderhoud en ontwerpen van :
* licht
* kracht
* signaal
* communicatie
* meet en regel
* centrale verwarming
* luchtbehandeling
* koeltechn. installaties

te Gorinchem - Nieuwstad 6 - 7 - tel. 01830 2332
te Hardinxveld - Rivierdijk A. 426 - tel. 01846 2050

nijhuis
bouwbedrijf
MEER DAN EEN HALVE EEUW
SPECIALISATIE IN
WONINGBOUW

Inlichtingen:
Molendijk 86 d (Postbus 1) Rijssen.

Voor LOODGIETERS- GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres:
GEBR. BEKKER N.V.
Kelders 27 - Leeuwarden - Telefoon 05100 - 20841

N.V. AANNEMERSBEDRIJF
Ph. DE KONING Jr.
Voor alle betonwerken
Vissersbuurt 110 - Telefoon 01850 - 39543 - 51543
PAPENDRECHT

de nederlander

VRIJDAG 20 NOV. 1970
6e Jaargang No. 45
Verschijnt maandelijks

Leden - contactblad

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers. Voorburg

Stemmen Gelden

door Unie-voorzitter J. W. van Hulst

De zaak die wij U thans voorleggen, is een **persoonlijke** zaak, die een appèl doet op Uw **persoonlijk geweten.**
De Unie meent namelijk, dat het haar taak en roeping is, haar principieel en haar praktisch politiek uitgangspunt voor zoveel mogelijk mensen duidelijk te maken. En U hebt reeds ingezien, dat dit niet zonder geld gerealiseerd kan worden.
Daarom leggen wij de zaak van onze Unie aan U persoonlijk voor. U moet ernstig met Uzelf te rade gaan. En daarna moet U het girobiljet invullen.
U krijgt daarmee een kans, om daadwerkelijk iets voor de Unie te doen.
Als Unie-voorzitter doe ik een appèl op Uw persoonlijke verantwoordelijkheid, ja op Uw persoonlijk geweten.

U LEEST HET TOCH VERKEERD!

Inderdaad: tien tegen één, dat U het verkeerd leest. Want U denkt, dat het opschrift van dit artikel gaat over de geldigheid van stemmen, of over het aantal stemmen dat geldt. De bedoeling is echter, dat U het woord „gelden" niet als een werkwoord leest, maar gewoon als een zelfstandig naamwoord, dus het meervoud van „geld"

Er is namelijk een bepaald verband tussen het aantal stemmen, dat op 28 april op de Unie wordt uitgebracht en de gelden die vóór 28 april op het Uniebureau binnenkomen.

Met deze laatste zin in Uw gedachten, moet U dus het opschrift boven dit artikel dus nog eens lezen. Dan staat er dus heel eenvoudig, dat er geld nodig is, om straks goed uit de stembus te voorschijn te komen.

Een materialistisch of een principieel uitgangspunt?

Gaat het in de Unie dan toch alleen om geld? Zijn we zó vermaterialiseerd, dat we alleen nog kunnen zeggen: geef! geef veel! geef nog meer!??
Als dat zo zou zijn, dan kunnen we het Uniebureau beter sluiten en onze C.H.-politici met pensioen sturen.
Laten we de zaken zo eerlijk mogelijk onder ogen zien. Het gaat in onze Unie om een principieel, een fundamenteel politiek denken. Daarbij is het Evangelisch getuigenis ons uitgangspunt.
Zó probeert de Unie nu al meer dan 60 jaar de landspolitiek te dienen.
Dat is onze Unie — we mogen het in alle bescheidenheid opmerken — toch wel enigermate gelukt.
De Unie heeft wel politieke partijen zien komen en verdwijnen. De Unie heeft zelf goede en minder goede verkiezingsuitslagen gekend. Maar in alle stormen is zij staande gebleven. Dat komt in de eerste plaats door het feit, dat zij beginselpartij is.
Doch deze waarheid moeten we niet ergens in een verborgen boekje opsluiten. Wij moeten het vertellen aan ieder die het horen wil. Wij moeten het vertellen voor de radio, voor de televisie, in onze bladen, op vergaderingen, op debatavonden. Maar dit alles kost geld, soms zelfs veel geld. Wij moeten mooie, aantrekkelijke folders laten drukken met aardige tekeningen, een goede tekst, een originele uitvoering. Dat komt ons werkelijk niet aanwaaien.
Ook in dit opzicht is de tijd van het amateurisme voorbij. De kiezer vraagt vakwerk; daar heeft hij recht op.
Daarom: geen materialistisch uitgangspunt. Maar het geld is nodig om het principe uit te dragen.

Uw persoonlijke verantwoordelijkheid

Onze tijd is de tijd van collectieve voorzieningen. Daar zijn we zo langzamerhand wel aan gewend.
We sparen collectief voor ziekte en oude dag. En als we niet oppassen, hebben we straks ook nog een collectief geweten. Het voordeel van zo'n geweten is, dat het nooit gaat spreken. Het maakt ons nooit onrustig.
Natuurlijk zullen er ook zaken zijn, waarvoor we een collectieve verantwoordelijkheid moeten dragen.
Maar toch is er ook nog zo iets als een persoonlijke verantwoordelijkheid. Deze kan er slechts zijn, omdat de mens een persoonlijk geweten heeft.

Waar gaat uw geld naar toe?

U hebt een girokaart ontvangen. Daarop is alles ingevuld.
Slechts drie vakjes zijn nog open: die voor het bedrag dat U wenst te offeren; het vakje van Uw eigen gironummer en tenslotte de plaats van Uw handtekening.
Reeds vandaag nog kunt U een persoonlijke daad verrichten. Onze verkiezingsactie 1971 (financiële actie) wordt verzorgd door de

STICHTING UNIE-WERKFONDS
adres: Straatweg 19,
Rotterdam 3012
Gironummer: 45015 t.n.v.
STICHTING UNIE-WERKFONDS
Bank: N.V. Slavenburg's Bank,
Coolsingel, Rotterdam, rekening nummer 799000 (dit nummer is uitsluitend voor de verkiezingsactie 1971).

Natuurlijk las u het goed!

Wij bedoelen: het opschrift boven dit artikel. Het is vanzelfsprekend, dat bij de verkiezingen op 28 april alleen de stemmen gelden.
Het kan in het opschrift niet om iets anders gaan.
Maar wij hebben bovendien duidelijk van elkaar begrepen, dat het zonder Uw geld niet zal lukken.
Want hoe meer **gelden er nu** binnenkomen, hoe meer stemmen **straks gelden.**

MEER DOEN VOOR HETZELFDE GELD

Er zou bijna vergeten worden, dat de regering-De Jong aan het begin van haar rit met opkomende werkloosheid te kampen had. Ze werd meteen maar voor die werkloosheid verantwoordelijk gesteld.
Een belangrijk gegeven was ook het streven naar belastingverlaging, inclusief de zogenaamde inflatiecorrectie. Het „miljard" werd van de daken geschreeuwd.
Nu is er gelukkig gemiddeld genomen allerwegen plenty werk en zelfs de VVD schijnt er van overtuigd te zijn, dat aan belastingverhoging niet meer te ontkomen valt, is het niet ter bestrijding van de inflatie dan toch wel om meer taken te kunnen uitvoeren. En als het dat niet zou zijn, dan in elk geval terwille van de voortgezette samenwerking, want ook te onzer zijde staat belastingverhoging genoteerd.
Ondertussen staat vast, dat in tijden van inflatie ook de overheid voorzichtig zou moeten zijn met uitbreiding van werkzaamheden. De vierhonderd-gulden-affaire zegt er genoegzaam van.
Na de professoren heeft nu „het ministerie van hervormde predikanten in Arnhem besloten, zo de f 400,— extra ook aan de predikanten zal worden uitgekeerd, deze terug te zullen storten in de kerkvoogdijkas". Wel zouden ze het toejuichen als „de allerlaagst gesalarieerden in onze samenleving" een toelage kregen „om hen meer soelaas te bieden in de stijgende kosten voor levensonderhoud".
En wat die belastingverhoging betreft, „DS'70 acht verhoging belastingdruk onnodig". De uitgetreden socialisten — straks onder aanvoering van de jonge en bekwame Drees? — blijken minder door de fiscus gebiologeerd te zijn. Zonder nu maar gauw even te zeggen of het inderdaad zo moet, kan ik de redenering van de voorlopige DS'70-voorzitter drs. A. van Stuyvenberg best begrijpen: „Hij meende, dat de „nodeloze belastingdruk" kan worden tegengegaan door de lage inkomens niet te helpen door middel van „sociale tarieven", waar volgens hem ook de niet-sociaal-zwakken van profiteren, maar in geld: „Dat kost minder en de mensen, ook de sociaal-zwakken kunnen dan zelf bepalen, waar ze hun geld aan uitgeven."
Hier pleiten scherpzinnige socialisten voor een stuk vrije consumptie... Het is me in ieder geval een heel stuk liever dan dat namen noemen van toekomstige ministers en presidenten. Ik kan me niet aan de indruk onttrekken, dat „men" ijverig elkaar het balletje toewerpt, desnoods mét belastingverhoging en dat terwijl het kabinet-De Jong nog vast in het zadel zit en de verkiezingen nog gehouden moeten worden.... Of doen die kiezers maar pro forma mee? Nou, dan hebben ze schoon gelijk als ze thuisblijven!
De „toppers" — ook binnen de ARP, CHU en KVP — zullen voorzichtig dienen te zijn met hun uitlatingen over toekomstige samenwerking, hetzij met liberalen of socialisten. Er valt niet alleen met redelijke liberalen, maar ook met redelijke socialisten, en evengoed met beiden, samen te werken voor de uitvoering van het waardevol vierjarenprogram. Ook is wel gebleken, dat eenzijdige samenwerking met liberalen tot slappe compromissen leidt op het terrein van loon- en prijsbeleid. Een regering zonder socialisten schijnt de onuitroeibare behoefte te hebben „socialer" te doen dan de socialisten, „roomser dan de paus" noemen onze r.-k. landgenoten dat zo treffend.
Waar hier een pleidooi voor gehouden wordt is: een onafhankelijk doelmatig beleid van onze drie partijen, graag mét, zo nodig zonder medewerking van anderen. Daar is onze inbreng groot genoeg voor, kan het althans zijn. Dat zouden we in maart a.s. het liefst zo moeten houden. Of daar beslist de belastingpers nog verder voor aangeschroefd moet worden, meen ik te moeten betwijfelen. Wel moet onze overheid trachten meer te doen voor hetzelfde geld. RI

PROPAGANDA-COMMISSIE CHU GEÏNSTALLEERD

Naast de commissie verkiezingen 1971 is thans werkzaam een propagandacommissie van de CHU, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende kamerkringen.

Deze propagandacommissie, die onder leiding staat van de DB-leden, de heren Wm. C. de Kruyf en ds. A. Oliemans, is te beschouwen als een uitvoerend orgaan van een aantal in de commissie verkiezingen 1971 ontwikkelde plannen.

De propagandacommissie werd dinsdag 10 november jl. in Utrecht geïnstalleerd, waarna een gecombineerde vergadering volgde van de commissie verkiezingen 1971 en de propagandacommissie.

De propagandacommissie is als volgt samengesteld:
Wm. C. de Kruyf, **voorzitter** (tevens Zuid-Holland), Stokroosstraat 285, Den Haag.
Ds. A. Oliemans Erasmuslaan 32, Dordrecht. Zuid-Holland. Tevens voor coördinatie met commissie verkiezingen '71.
H. Kikkert, Lommerlust 42, Zeist (Utrecht).
N. Wijma, De Meenthe 119, Leeuwarden (Friesland).
J. Korten, Pyramidenweg 64, Urk (Overijssel), vice-voorzitter.
J. Reezigt, Brucknerlaan 1, Apeldoorn (Gelderland).
R. Koeling, Hippingeslag 25, Emmen (Drenthe).
H. C Kok, Hildebrandstraat 17, 's-Hertogenbosch (Brabant), secretaris.
Ph. E. Nieuwkerk, Zuidstraat 19, Poortvliet (Zeeland)
L. E. H. Reeser, Egmonderstraat 12, Alkmaar (Noord-Holland).
A. Snel, Avenue Concordia 62, Rotterdam (reclame-deskundige).

Drs D. F. van der Mei:

Nota over structuurbeleid nodig

Bij de behandeling van de begroting van economische zaken in de Tweede Kamer heeft drs. D. F. van der Mei namens de christelijk-historische fractie gezegd het met minister mr. R. J. Nelissen eens te zijn, dat het hoe langer hoe meer de kant op gaat van een meer gericht industrieel beleid. Het gaat hoe langer hoe minder om het bevorderen van werkgelegenheid zonder meer, waarbij evenwel de specifieke werkgelegenheidsproblemen van bepaalde delen van het land met terzijde geschoven worden. „Wil men de industriële structuur versterken, dan is een meer gericht beleid noodzakelijk," aldus drs. Van der Mei.

Alhoewel er steeds gesproken wordt van een versterking van de industriële structuur kon drs. Van der Mei eigenlijk niet zien, waarom niet de versterking van de totale economische structuur in het oog gevat zou worden. Volgens hem moet de toenemende betekenis van de dienstensector een grote rol spelen.

Terecht heeft minister Nelissen in de toelichting bij zijn begroting gewezen op het grote belang van een samenspel tussen overheid en bedrijfsleven bij een meer gericht industrieel structuurbeleid. Met name geldt dit, aldus de bewindsman, „bij het vaststellen van het tijdstip, waarop en de plaats waar een stimulerend optreden van de overheid noodzakelijk of gewenst is, alsmede bij het bepalen van de vorm, waarin het beleid het meeste effect zou kunnen sorteren."

Het was drs. Van der Mei niet duidelijk geworden of deze veelomvattende taakomschrijving in dat meer gerichte industriële structuurbeleid leiden moet tot een bepaalde duurzame overlegvorm tussen overheid en bedrijfsleven. Daarom vroeg hij de minister hoe hij dat overleg met het bedrijfsleven ziet en welke vorm hij daaraan meent te moeten geven.

Wat de overheidssteun bij herstructurering betreft, zei drs. Van der Mei het ermee eens te zijn, dat de verantwoordelijkheid voor het wel en wee van een bedrijf bij de ondernemer berust. „Biedt de overheid dan ook steun bij de herstructurering, dan moet die steun aan bepaalde voorwaarden gebonden zijn: de tijdelijkheid, het herstel van rentabiliteit moet erin zitten en er moet een herstructurerings- en financieringsplan zijn.

Dit zijn redelijke voorwaarden. Een bedrijf, dat niet meer rendabel gemaakt kan worden instandhouden alleen vanwege de werkgelegenheid, is een stuk zelfbedrog, zowel voor ondernemers als voor werknemers. Het werkt versluierend en versterkt de economische structuur niet."

Sprekende over overheidssteun kwam de christelijk-historische woordvoerder bij het geval, dat de overheid steun verleent, wanneer er sprake is van concurrentievervalsing. „In dat geval van concurrentievervalsing moet naar de mening van de minister eerst getracht worden via de weg van het produceren van een beter produkt en van meer effectiviteit in de marketing antwoord te geven. Allereerst rijst dan de vraag in hoeverre het mogelijk is op die wijze door concurrentievervalsing ontstane prijsverschillen te overbruggen."

Zolang die concurrentievervalsing voortduurt, zal de overheid — geval voor geval bekijkend — genoodzaakt zijn om de eigen bedrijfstakken te helpen met een soort overbruggingssysteem tot de betrokken concurrentievervalsing is verdwenen. „Het is helemaal de vraag", aldus drs. Van der Mei, „of men bij het bestaan van concurrentievervalsing rustig de tijd en wat meer nodig is, krijgt om datgene te doen wat de minister aanprijst als middel."

De noodzakelijk geachte industrialisatie van de ontwikkelingslanden noemde drs. Van der Mei een zeer belangrijk punt, dat directe gevolgen kan hebben voor de industriële structuur van ons land. De Europese commissie heeft aangekondigd, dat er studies zullen worden verricht en later ook voorstellen gedaan omtrent de voorwaarden, waaronder bepaalde takken van industriële bedrijvigheid geleidelijk en geordend aan de ontwikkelingslanden kunnen worden overgedragen.

„Hoever is men in ons land met het bestuderen van de consequenties van één en ander", zo vroeg drs. Van der Mei.

Sprekende over het industrieel structuurbeleid roerde de christelijk-historische woordvoerder ook de kwestie van de buitenlandse investeringen in de EEG aan. Met de minister was hij het eens, wanneer deze stelt, dat het moeilijk aanvaardbaar is, dat de EEG zou willen overgaan tot een controle op buitenlandse investeringen in de EEG. „Ook in het kader van de Raad van Europa zijn wij tegen een betrekkelijk sterke stroming aangelopen, die in zijn houding t.o. met name Amerikaanse investeringen in Europa meer dan gereserveerd was. Het zit dus niet alleen in de EEG. Een reden te meer, om hier ook als regering zeer oplettend te zijn. Wanneer men aan de ene kant streeft naar een vrij internationaal handelsverkeer, dan moet men aan de andere kant het verrichten van investeringen door buitenlandse ondernemingen niet sterk aan banden willen leggen. Dit zou nl. een stap terug betekenen op de weg naar een sterkere vervlechting van de economische betrekkingen in de wereld", aldus drs. Van der Mei.

Naar zijn mening dient dit de grondgedachte te zijn van waaruit men het veel omvattende probleem van bijv. de Amerikaanse investeringen in Europa moet aanvatten.

Volgens drs. Van der Mei is het nodig, dat er een nota over het structuurbeleid komt, waarin meer uitgewerkt een beleidaanpak naar voren komt; waarin verder de relatie tot het EEG-industriebeleid en de verhouding tot de handelspolitiek meer gestalte krijgen. Een nota ook waarin aandacht moet worden besteed aan de samenhang met het landbouwbeleid en het sociale beleid. Tevens kan dan worden aangegeven, welke concrete samenspelvormen met het bedrijfsleven de regering voor ogen staan.

Fusies

In het kader van het economisch structuurbeleid maakte drs. Van der Mei ook opmerkingen over de fusieh. „Veel gebeurt op dit moment om de nadelige effecten bij het ontstaan van fusies tot een minimum te beperken. Wij staan positief tegenover al datgene, wat gebeuren moet om nadelige effecten, die het fusieverschijnsel kunnen begeleiden, zoveel mogelijk weg te werken."

Een ander aspect van het fusieverschijnsel staat, volgens drs. Van der Mei, wat buiten de belangstelling, wanneer over fusies gesproken wordt.

Heel algemeen gesteld ziet hij twee kanten aan het fusieverschijnsel:

a) de fusie als concentratie van economische macht, die zowel bij het ontstaan als bij het voortbestaan sociaal en economisch nadelige kanten kan hebben, die maatregelen vereisen;

b) de fusie als middel voor de noodzakelijke versterking van onze economische structuur, en als zodanig een zaak, die gestimuleerd zou moeten worden.

Aan dit laatste aspect besteedde drs. Van der Mei enige aandacht. „De sector structuuronderzoeken, die worden verricht, hebben vaak als centrale tendens in hun conclusies, dat er meer samenwerking tussen de ondernemingen vereist is. In de praktijk blijkt, door allerlei weerstanden, dit vaak zeer moeilijk. 't Gevolg kan zijn, dat ons dan nationaal economisch na zekere tijd de rekening wordt gepresenteerd. Dit kan zowel financieel als wat werkgelegenheid betreft nadelige gevolgen hebben."

Drs. Van der Mei wees op een studie van de Stichting Maatschappij en Onderneming, die enkele maanden geleden werd gepubliceerd. Deze studie, gewijd aan het fusieverschijnsel in ons land, komt op basis van een enquête tot een aantal interessante uitspraken. De stelling nl. „dat uit nationaal economisch oogpunt het fusieverschijnsel in Nederland — mede bezien tegen internationale achtergrond — eerder stimulering dan afremming behoeft, bijzondere factoren buiten beschouwing gelaten", is één van die uitspraken.

„Wanneer wij fusies zien als een noodzakelijke versterking van onze economische structuur", aldus drs. Van der Mei, „dan moeten we niet alleen zoeken naar waarborgen tegen nadelige effecten, die ze ongetwijfeld kunnen hebben, maar evenzeer naar mogelijkheden om de totstandkoming van verantwoorde fusies te bevorderen. De grote ondernemingen in ons land zullen zich bepaald wel kunnen redden in dit opzicht. Onze totale economie bestaat echter voor een relatief gering deel uit grote ondernemingen.

De SER is bezig met het ene aspect van het fusieverschijnsel; daarnaast is er evenzeer plaats voor een bestudering van de vraag of en zo ja in welke vorm de fusies gestimuleerd kunnen worden."

Bij de bespreking van de consumentenzaken behandelde drs. Van der Mei ook de agressieve verkoopmethoden. Het had hem verheugd, dat een wetsontwerp inzake die verkoopmethoden z'n voltooiing nadert, en hij zou graag vernemen, wanneer de Kamer dit voltooide wetsontwerp ontvangen zal.

Met belangstelling had hij ook kennisgenomen van het werk, dat met betrekking tot het treffen van een eventuele wettelijke voorziening tegen misleidende reclame wordt verricht.

H. L.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

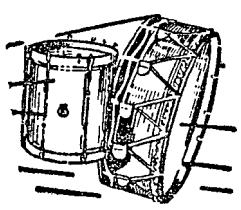

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Kamerleden
VRAGEN

Bewindslieden
ANTWOORDEN

De economische vooruitzichten voor de rietcultuur in N.W.-Overijssel zijn niet rooskleurig. In dit gebied bevinden zich 4000 ha riet op een totale oppervlakte in Nederland van 10.000 ha. Het riet wordt gebruikt voor afdekkingsdoeleinden, vooral in de bollencultuur en voor dakbedekking.

Naar de huidige inzichten zal de vraag naar riet voor afdekkingsdoeleinden nog verder afnemen.

Ook de vraag naar kwaliteitsriet voor dakbedekking is slechts van geringe omvang, terwijl daarin meer en meer wordt voorzien door invoer. Een onderzoek naar de mogelijkheden tot gebruik van riet als grondstof voor de papier- en kartonindustrie heeft tot de conclusie geleid, dat op dit terrein geen perspectieven aanwezig zijn, aldus minister ir. P. J. Lardinois in antwoord op vragen van het kamerlid dr. H. A. Schuring (CHU).

De betekenis van de rietcultuur in N.W.-Overijssel moet niet meer in de eerste plaats worden gezocht in de economische functie, maar in de betekenis voor de instandhouding en bevordering van het natuurlijk milieu in deze streek. Dank zij de bijzondere biotoop is het gebied van grote natuurwetenschappelijke betekenis en vervult het een belangrijke functie voor de recreatie.

In de gegeven constelllatie biedt het normale marktmechanisme onvoldoende zekerheid tot instandhouding van de rietcultuur in N.W.-Overijssel. Veiligstelling van de rietlanden dient dan ook eerder te worden nagestreefd buiten de economische sfeer. Belangrijke oppervlakten zijn reeds door de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland en door het Staatsbosbeheer aangekocht. In verband met de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden blijft daarmede ook een zekere werkgelegenheid voor de rietwerkers behouden.

De Centrale Cultuurtechnische Commissie heeft zich recentelijk naar aanleiding van een ruilverkavelingsaanvrage voor Giethoorn-Wanneperveen — na gepleegd vooroverleg — tot het college van Gedeputeerde Staten van Overijssel heeft gewend met de suggestie een bijzondere commissie in te stellen ter nadere formulering van de meest wenselijke ontwikkeling van dit gebied, gezien de veelsoortige belangen van landbouw, recreatie en natuur- en landschapsbescherming. Ook de problematiek van de vervangende werkgelegenheid in de directe of naaste omgeving komt daarbij aan de orde.

Hulde

De freule voor heel Nederland, Bob voor velen in de Kamer en daarbuiten, is op 20 november 25 jaar lid van de Tweede Kamer.
In het noodparlement begonnen, is zij nu bezig aan haar laatste jaar. Het zal vreemd zijn wanneer zij geen deel meer van de Nederlandse politiek uitmaakt. Zij en Luns zijn wel de meest bekende en meest populaire figuren die onze politiek rijk is. Beiden hebben die populariteit verworven door hun persoonlijke — van alle anderen afwijkende — benadering van de vraagstukken èn in hun opvallende wijze van optreden.
Het aantal mensen waarmee de freule relaties onderhoudt, is bijna ontelbaar. Zij weet wanneer iemand ziek is of jarig; en die kennis beperkt zich niet tot een kleine kring. Zowel van de leden van het personeel als van de leden van de Kamer, maar ook van vele anderen in het land, kent zij het wel en wee.
Ik herinner me nog heel goed dat kort nadat ik in de Kamer was gekomen, de freule bij mij op de boerderij kwam om kennis te maken met mijn vrouw en kinderen. Zij deed dit bij vele anderen en zij onderhield die relaties. Het moeten ontelbare briefjes zijn geweest die zij in die 25 jaar naast haar gewone werk heeft geschreven. Ik begrijp niet dat ze daar de tijd voor heeft gevonden.
Ik zie haar werk in de Parlementaire Enquête Commissie als het hoogtepunt van de afgelopen jaren. Daarnaast was justitie haar specifieke werkterrein en in het bijzonder de naturalisaties.
Hoevelen zouden haar hulp op dat terrein niet hebben ingeroepen?
De laatste jaren heeft ze een groot deel van haar tijd besteed aan het Presidium van de Tweede Kamer.
Politiek heeft de freule grote invloed. Door het gemak waarmee ze telkens weer contacten legt heeft ze op vele terreinen mede richting gegeven.
Haar „vrouw"-zijn heeft ze in de politiek nooit verloren. Ze is waarschijnlijk de enige vrouw waarvoor haar mannelijke collega's nog opstaan als ze een praatje komt maken.
Ze is een persoonlijkheid. Dat kun je niet van ieder Kamerlid zeggen. Ze is het al vele jaren. Ze is een begrip geworden. Een legende terwijl ze nog actief is!
Ik ben blij dat ik in het ledencontactblad van de CHU de gelegenheid krijg mijn gelukwensen aan te bieden en mijn bewondering voor haar uit te spreken. Hulde Bob!

J. T. Mellema

Kritische notities

Aftikken

Dirigent Bernard Haitink van het Concertgebouworkest heeft onlangs afgetikt, toen het grote wereldcongres van Reisagenten in de RAI geen aandacht kon opbrengen voor 't reeds aangevangen concert bij de openingszitting. De kwaliteit van het leven boog niet voor de kwantiteit zou men kunnen zeggen.
Het ziet er naar uit dat wij deze levenshouding meer zullen moeten aanleren en niet telkens voor feiten en hoeveelheden zullen moeten buigen. Neen, ik denk hierbij niet speciaal aan een affaire als Progil, want in Brussel kon men de stukken terzake wel eens beter en minder emotioneel bestudeerd hebben dan destijds in Amsterdam. Ik denk toch aan allerlei verschijnselen die de leefbaarheid verontrustend bedreigen en waarover lawines verwarrende publiciteit verschijnen. Eén voorbeeld: de afvalhoop en daarmee het afvalprobleem stijgt dagelijks door het toenemen van wegwerp-plasticverpakkingen.
We krijgen nu te horen dat over enige jaren deze plastics zo gemaakt zullen worden dat ze vanzelf en snel zullen afbreken. Wanneer dit 'n loos verhaal zou blijken worden we „begraven" onder ons eigen onvernietigbare vuil. Geef dan liever de kwaliteit, d.w.z. het vernietigbare papier en karton, benevens de statiegeldfles, in plaats van de kwantiteit van miljarden kleine - samen gigantische - „eeuwige" milieu verstoorders.

Voorteken

Half februari '71 zal in Groot Brittannië een revolutionaire gebeurtenis plaatsvinden, nl. de overschakeling op het decimale geldstelsel. Wel blijven er dan nog ponden en pennies, maar geen shillingen meer. Een pond bevatte 20 shillingen en een shilling weer 12 pennies, ergo vertegenwoordigde het Engelse pond 20 x 12 = 240 pennies. Voortaan zal een pond 100 pennies zijn en daarmee basta. Het oude geld zal nog anderhalf jaar geldig zijn.
Het oude eilandengebied past zich daarbij aan de continentale Europese situatie aan en dat zou een voorteken kunnen zijn voor de grote bekering, de toetreding tot de EEG, waarover de Britten echter niet alleen kunnen beslissen.

Kaleidoscoop

Het politieke panorama biedt voor de eenvoudige waarnemers soms verrassende perspectieven. Zo is het plotseling aan het doordringen dat het dappere groepje DS '70 - dat zelfs een kiesdrempel van drie zetels durft voor te staan op straffe van 't risico van eigen ondergang - wel eens op de wip zou kunnen komen te zitten bij 'n komende kabinetsformatie.
Is er dan geen Drees Jr. beschikbaar als lijstaanvoerder, als partijsecretaris toch wel blijkbaar. Een nare gedachte voor de PvdA, die zich nog altijd hoogmoedig boven de KVP van Steenkamp c.s. verheft, dat een andere verstoteling - en nog wel één uit de eigen familie - straks de verfoeide coalitie aan een verlenging zou kunnen helpen.
Het zij zo: al past er zo maar geen centrale post als het ministerschap van Financiën voor een stukje socialistische partij, waarom zou b.v. ontwikkelingshulp geen goede start voor een ministeriabele DS '70-er zijn?

Onderhoudskosten eigen woning

Mr. W. Scholten heeft zich de laatste tijd weer voortreffelijk geweerd bij 't opsporen van een aantal zwakke punten in de voorstellen Witteveen-Grapperhaus inzake belasting-vereenvoudiging.
Bijzonder afwijzend moeten wij staan tegenover de bedoeling het onderhoud voor de eigen woning niet langer aftrekbaar te stellen voor de belasting en te vervangen door een voor de fiscus - inderdaad - voordeliger vaststelling van de belastbare huurwaarde. De huidige bezwaren, te weten 't opknappen van bouwvallen (tweede woning bv.) op kosten van de fiscus en abnormaal hoog onderhoud van grote weelderige tuinen, zijn op andere wijze te ondervangen. Het onderhoud van met name nu nog goede oudere woningen zal - zeker gelet op de steeds stijgende kosten - helemaal in het gedrang komen. De bewoners van de 400.000 voor de oorlog gebouwde woningen - meest oudere mensen - krijgen het financieel veel moeilijker. Hun woningen worden minder waard en, een punt waar mr. J. de Wilde (Eerste Kamerlid VVD) dezer dagen op wees, de overgang naar een bejaardentehuis wordt voor deze categorie veel moeilijker. De doorstroming wordt dus belemmerd, in plaats van verbeterd. Het is een raadsel hoe minister Schut in zo'n afbraakmaatregel heeft kunnen berusten.

Insider

NIEUWS VAN DE KIESVERENIGINGEN

- Met blijdschap geven wij kennis van het groeiend aantal leden van de volgende kiesverenigingen:

	Aantal leden in 1969	1970
Vorden	35	39
Meppel	101	120
Ternaard	34	45
Woudsend	60	69
Wapenveld	37	43
Bussum	50	56

- Gedurende de laatste maanden mochten wij nog de volgende ledenlijsten ontvangen:

Kv. 471 Driewegen, Ellewoutsdijk, Oudelande en Ovezande 14 leden

- Een belangrijke mijlpaal in de Unie is bereikt: Het ledental heeft de **30.000** overschreden! Wie het dertigduizendste lid is en op welke datum hij of zij is ingeschreven, kunnen we helaas niet nagaan. Wij weten, dat van het vorige ledencontactblad meer dan **30.000** exemplaren zijn verzonden. En nu op naar de 35.000! Helpt u allen mee?
- Het bestuur van de kiesvereniging te **Valkenburg Z.H.** verzoekt ons mede te delen, dat tot secretaris is gekozen de heer **M. J. Vos, Middenjoght 3, Valkenburg Z.H.** Verzoeken om inlichtingen en opgave van nieuwe leden gaarna aan bovengenoemd adres.
- Het verheugt ons hier welkom te heten de kiesvereniging **Buren (Gld.)**. Deze afdeling kon bij de heroprichting **32** leden noteren! Secretaris is de heer **F. C. Bettinck, Rode Heldenstraat 28 te Buren.**

Hebt U Uw bijdrage voor de verkiezingsactie 1971 reeds overgemaakt?

Probleem van alle tijden

De wal keert het schip

„Ja maar", zo betoogde mevrouw mr. E. A. Haars in haar inleiding op de studiedag van de CH-vrouwen in Utrecht, „als ik die beslissing niet aandurf, dan doe ik het ook niet." Hiermee doelde spreekster op de vele problemen rond de milieuhygiëne, waarvoor de politicus zich vaak geplaatst ziet en waarover van hem of haar een beslissing wordt gevraagd. Zij pleitte sterk voor „the benefit of the doubt", al zal een moeilijk afwegen van belangen steeds vereist blijven.

Geschiedenis

In de geschiedenis zijn steeds aspecten van het milieubeheer van tijd tot tijd de aandacht komen vragen: ze werden — soms met veel moeite, tijd en tegen veel verzet in — opgelost; nieuwe doken echter spoedig weer op.
De ontwikkeling van de techniek in de vorige eeuw veroorzaakte nieuwe levensomstandigheden, met sterke achteruitgang van gezondheidstoestand en leefmilieu (krotbewoning rond fabrieken, kinderarbeid, alcoholisme, besmettelijke ziekten enz.). Als resultaat kwamen de woningwet en de arbeidswetten tot stand, alsmede een verbetering van de hygiënische voorwaarden ter aanpassing aan het nieuwe economische leven. De crisisjaren kwamen met alle ellende van dien, daarna de oorlogstoestand met vernietiging van een belangrijk deel van de technische en economische apparatuur, gevoegd bij een snelle bevolkingstoename na de oorlog, die oorzaak werden van een sterke nadruk op het economisch herstel.

Botsingen

Geleidelijk aan nam de welvaart toe. De gezinssamenstelling veranderde en de tot dan toe economisch vrije goederen, zoals mens even hard vraagt, schreeuwt om lucht, water en tot op zekere hoogte ook de ruimte, werden economisch belangrijke goederen. De jacht naar grote getallen en steeds meer welvaart verstoort thans opnieuw de gezondheid van mens en milieu. De welvaart zelf als economisch goed is nu geen probleem meer; we moeten nu echter wel zelf zien te LEVEN in een maatschappij die we niet totaal kapot maken. Daarbij treden botsingen op, voortdurende botsingen.
In **de landbouw** is zonder bestrijdingsmiddelen en kunstmesten geen produktie meer mogelijk, de **biologen** klagen over verstoring van het biologisch evenwicht. De **economen** stellen, dat zonder een sterke technische ontwikkeling de concurrentiepositie ondermijnd wordt. De **anti-vervuilers** stellen, dat de vervuilende industrie zèlf alle kosten van vervuiling moet betalen of verdwijnen. De **verkeersdeskundigen** willen een uitbreiding van het wegennet, de woningmarkt vraagt, schreeuwt om woningen, terwijl de **geestelijke volksgezondheid** van de ruimte en rust.

Gecoördineerd onderzoek

Als vooreerst enige conclusie zag mevrouw Haars de dringende noodzaak in van een gecoördineerd onderzoek naar alle oorzaken van milieuverontreiniging en de kosten van verbetering daarvan. Zij noemde daarbij drie hoofdpunten, nl. 1. de chemische verontreiniging, 2. het afvoeren van huisvuil, autowrakken, ijskasten, wasmachine, afvalwater en de vuile lucht en 3. de geestelijke hygiëne die zich bezig houdt met de gevolgen van lawaai, vrije tijd, hoog levenstempo, lopend bandwerk, de computer, en gebrek aan contact met de naaste.

Ruimtelijke ordening

De ruimtelijke ordening binnen deze problemen bemoeit zich met het verkeer (stadsreconstructie is een deel ervan). Wij zullen hier moeten lezen, dat het onmogelijk zal blijven elke binnenstad per auto te bereiken. Nodig zullen zijn voor de binnensteden goede aan- en afvoerwegen voor de bevoorrading van winkels, goed openbaar vervoer naar de binnenstad, ruime parkeergelegenheid buiten het centrum. Het interlokale verkeer zal zich op de grote autowegen blijven concentreren, terwijl het regionale en recreatieverkeer zal moeten leren, dat ruimte en snelheid beperkt zijn.
Wat de scheiding tussen woon- en werkgebieden betreft, pleitte spreekster voor frequent en snel openbaar vervoer tussen deze gebieden op vrije banen.
Een ruimtelijke planning over grotere bestuurseenheden, zowel t.a.v. industrie als van woningbouw en woningverdeling is dringend nodig. Gewestvorming is het woord hier.

Eigen taak

Tot slot dacht de spreekster, dat de vrouw hier toch ook wel een eigen taak zou hebben. Niet voorzover ze tezamen met de man volop in het maatschappelijk leven staat, ze dragen daar samen gelijke verantwoordelijkheid, maar wél voortvloeiende uit het feit, dat ondanks alle gelijkwaardigheid de vrouw ook in deze tijd toch een zeer belangrijke consument is, die veelal de huishoudportemonnee beheert.

Positieve bijdragen van de vrouw zag de spreekster in:

1. **een bewust zoeken waar in het gezin zelf onnodige vervuiling wordt veroorzaakt;**
2. **een accepteren, dat er een grens aan de materiële welvaart is;**
3. **het zijn van een evenwichtspunt, waarop de jeugd kan terugvallen;**
4. **het niet bang zijn voor nieuwe vormen van maatschappijbeleving, maar daarin positief meedenken;**
5. **het zien van de naaste, „het dragen van de ander", het terugkeren naar de gedachte van het kennen van de medemens en het van een christelijke bewogenheid uit openstaan voor de ander om aldus een deel van de eenzaamheid en vervreemding op te vangen.**
   De mens leeft niet alleen van brood.

E. S.-T.

Eventjes bezinnen

Naast al hetgeen hiernaast geschreven is, past toch ook wel een dringend beroep op al diegenen, die momenteel in staat zijn daadwerkelijk mede te werken aan de besluitvorming op het gebied van de milieu-hygiëne. Veel werd gedaan, veel is in voorbereiding, maar nog oneindig veel meer zal tot stand moeten komen, willen wij — ook als christenen van de daad — onze plicht op dit gebied niet verwaarlozen.
Nú toch is naar veler mening de tijd gekomen dat een keuze gedaan zal moeten; de tijd, dat soms — helaas — absoluut onaangename maatregelen getroffen moeten worden. Doen wij die keuze, dan is het mogelijk dat onze stem vergeefs klinkt, maar dan toch heeft de roep in de woestijn geklonken en zal er eens gehoor aan worden gegeven.
Zo populair als het schrijven en praten over milieuverontreiniging nu is, zo onpopulair zal de daadwerkelijke bestrijding ervan zijn. Veler belangen zullen geschaad worden om het ene grote levensbelang van allen te behartigen. Laat nu ook de CHU hierin een werkelijk christelijke beginselpartij zijn en haar geluid met kracht laten horen. Laat men zich niet alleen maar leiden door deskundigen die zeggen dat „het helemaal nog best kan", maar laten ook die deskundigen die zeggen dat „het absoluut niet kan" evenveel gehoor vinden en laat elke twijfel naar de kant van het NEE doorslaan. Daar ligt de moeilijke weg waarvan ons geweten zegt dat hij ingeslagen moet worden.

E. S.-T.

Concluderend moeten wij komen tot

.... **een algehele mentaliteitsverandering,**

.... **een begin maken vlak bij huis: in eigen omgeving doen wat mogelijk is,**

.... **het instellen van een speurcommissie,**

.... **een brief aan Staatssecretaris Kruisinga, waarin gevraagd wordt naar duidelijke criteria voor de huisvrouw in haar strijd tegen milieu-verontreiniging.**

Eventjes nadenken

- *Schoon water naar de zee dragen.*
- *Er was eens... een kikker...*
- *Keelpijn en rooie ogen maken de arbeid zoet.*
- *In troebel water valt niets meer te vissen.*
- *'t Is voor de Bakker.*
- *De ekonomie en de natuur sparen.*
- *De industrie met de gouden eieren slachten.*
- *Dooie vissies die je niet kan vreten.*
- *Zal 't mijn tijd wel duren?*
- *Alles went als je eenmaal doof bent.*
- *Hoge ovens spuien veel zwavel.*
- *Olie op de golven.*

E. S.-T.

WITTE LAMMETJES aan roze lintjes

Evolutie, geen revolutie

Al is het dan niet direkt nodig met de in de kop van dit verslag genoemde dieren te gaan wandelen om zo gehoor te geven aan de roep „Terug naar de natuur", toch is het op andere wijze terugkeren tot een meer natuurlijk milieu wel sterk aan te bevelen. Anders gezegd, zo betoogde mevrouw Ir. N. C. de Ruiter in haar inleiding op de studiedag van de CH-vrouwen in Utrecht, als wij er ons niet aan wennen het natuurlijke van het natuurlijke milieu weer natuurlijk te vinden, zullen er steeds méér technologische vindingen moeten plaatshebben om het, inmiddels volkomen onnatuurlijke milieu voor de mens, zó uit te balanceren en te konstrueren dat hij er „het leven kan behouden". Spreekster zag met nadruk de hele problematiek rond het milieu liggen in de sfeer van het WELZIJN. Heel beslist niet in die van de WELVAART, integendeel de teneur is vaak dat welvaart indruist tegen welzijn.

Vervullen en onderwerpen

Historisch gezien is onze huidige leefwijze nog steeds een voortzetting van de aloude opdracht de aarde te vervullen en te onderwerpen. Dat vervullen van de aarde heeft de mens gedaan, zo zelfs, dat men hier en daar al moet spreken van ruimtelijke overbevolking die een bevolkingspolitiek tot gevolg heeft.

De tweede opdracht, de aarde onderwerpen gaat thans al zover, dat ook de stratosfeer hierin betrokken wordt, terwijl het werken aan de biosfeer gestaag voortgang vindt.
Dit onderwerpen geschiedt door middel van een doorlopend proces van milieuverstoringen, dat steeds omvangrijker en ingrijpender wordt.
Steeds minder werd de mens afhankelijk van de „wilde" natuur. Als landbouwer plukte hij de vruchten van de door hem getemde natuur. Met die „tamme natuur" kwamen ook de plagen, zoals vermeerdering van schimmels en virussen, vogelplagen e.d., waaruit dan weer andere reacties ontstonden. De natuur reguleerde dit zelf en bracht weer een natuurlijk evenwicht tot stand. Naarmate de mens echter vindingrijker werd, werden ook de ingrepen omvangrijker.
De mens geeft ook zijn vindingen door aan volgende generaties, terwijl de dierenwereld zich voornamelijk aanpast door erfelijke veranderingen, die vaak verloren gaan als het individu sterft. Nadat de mens een eerste industriële revolutie doorstaan had omstreeks het midden van de 18de eeuw, kwam de tweede met de elektriciteit en de aardolie, terwijl sommigen nu stellen, dat we nu met het atoomtijdperk aan de derde begonnen zijn. Het atoom levert als energiebron onvoorstelbaar grotere hoeveelheden energie op dan de voorheen gebruikelijke bronnen.

Wetmatige groei

Techniek én wetenschap schrijden voort, praktisch wetmatig. Ze gaven ook aanleiding tot enorme sociale veranderingen. Deze waren echter alleen mogelijk, doordat de mens voor zichzelf een maatschappij stichtte, waarvan de leden veel meer in samenwerking en taakverdeling kunnen leven. Dit maatschappelijk verband met zijn onvoorstelbaar grote produktieve krachten gevolg van de praktisch wetmatige groei van wetenschap en techniek benauwt ons thans, juist door die wetmatigheid, door die onvoorstelbare groei van produktieve krachten.
Prediker stelde destijds al het nut daarvan ter discussie met de woorden: „Welk voordeel heeft de mens van al zijn zwoegen, zich aftobben onder zon? Alle dingen zijn onuitsprekelijk vermoeiend; het oog wordt niet verzadigd van zien en het oor wordt niet vervuld van horen!"
Produktieve krachten benutten is produce-

ren is aan de man brengen is stimuleren consumptie is kweken van behoeften is bevredigen van (steeds meer) behoeften is (steeds meer) produceren is (steeds meer) lucht-, water- en bodemverontreiniging én door produktie én door consumptie (auto, afval enz.).
Inderdaad uitermate vermoeiend, een sneeuwbaleffect zonder natuurlijk einde. De wal keert hier het schip niet!
Is de mens thans nog in staat zich te bevrijden uit dit autoritaire, alles omvattende systeem van de wetmatige groei, is de mens niet té ver gegaan in het onderwerpen van de natuur, zodat dit proces thans een eigen leven gaat leiden waaraan hijzelf en de biosfeer ten onder kan gaan?
Zou niet een andere mentaliteit, een andere politiek en een op andere waarden gebaseerde maatschappelijke ordening vereist zijn? Het gaat hier om de totale mensheid, waarvan tweederde nog immer honger lijdt.

Oorzaken

Sprekend over de huidige milieubeïnvloeding zag spreekster drie oorzaken, nl. **bevolkingsgroei,** die thans de wereldbevolking in 35 jaar laat verdubbelen, **verhoogdeproduktie en consumptie,** waarvan alleen de auto de helft van de luchtverontreiniging voor zijn rekening neemt, en **verstedelijking.** Dit laatste punt beschrijft een proces, dat eigenlijk al met de toren van Babel begon, doch dat thans een omvang heeft gekregen waardoor én de milieuhygiëne en de psycho-hygiëne sterk bedreigd worden. Mevrouw De Ruiter wees o.m. op de eetgewoonten (industrieel bereide, kunstmatig veranderde en met insecticiden en vergiften bespoten voedingsmiddelen), de zittende beroepen, managerziekte, werken in vuil en lawaai, leven in opeenhopingen van gelijkvormige woningen, flatneuroses, hoogbouwziekten (zoals bronchitis en oorontsteking), geestelijke spanningen. Dit urbanisatieproces verloopt thans over de gehele wereld tweemaal zo snel als de bevolkingstoename zelf.

Evolutionaire verandering

Tenslotte concludeerde spreekster uit alhetgeen over de zorg van het milieu en de vervuiling daarvan gezegd en geschreven is, dat we nu wel het punt bereikt hebben, waarop ons de rekening wordt gepresenteerd. In de natuur is er geen weg terug; wat uitgeroeid werd is nimmer terug te telen. Economisch gezien is al miljoenen jaren de strijd om ons bestaan beheerst door de schaarste en ook thans zal schaarste de inzet zijn van onze strijd om het bestaan. Geen economische schaarste echter, maar schaarste aan geestelijke waarden en aan biologisch-fysische kwaliteiten van ons leefmilieu. Deze schaarste op te heffen zal gaan ten koste van vele materiële waarden van nu. Het materiële zal moeten wijken voor het immateriële. Deze nieuwe strijd om de schaarste zal de aanzet zijn tot een totaal andere maatschappij-structuur. Dit proces kan zich evolutionair voltrekken, al menen sommigen dat alleen een revolutie de verlangde ommekeer kan bewerkstelligen. Trouwens, wat voor de één „slechts" een evolutionaire verandering is, betekent voor de ander al een revolutie. Deze evolutie vraagt van de technologie en de economie een humaan, sociaal maatschappelijk functioneren en vraagt van de totale mensheid een komen tot eigentijdse geestelijke waarden en religieuze normen; geen passief toezien hoe „men" het er af brengt, maar een kritisch begeleiden en actief meedenken en meedoen.
Als mogelijke middelen om tot het gewenste doel te geraken zag mevrouw De Ruiter o.m. de instelling van een Europese Ecologische Raad, die het Europese parlement moet adviseren omtrent wetgeving en reglementering op biosfeergebied en controle op de naleving. Deze raad zou moeten beschikken over een Europees Ecologisch Instituut, dat internationaal de studies coördineert, integreert en alles activeert wat zich bezighoudt met de zg. environmental sciences.
Naast internationale conventies zullen er ook bindende internationale wetten nodig zijn. Gewenst is een spoedige wetgevende bevoegdheid van het Europese Parlement.
In het algemeen dienen er normen te worden vastgesteld, waaraan menselijke en biologische waarden getoetst kunnen worden om te komen tot een juist afwegen van deze immateriële grootheden tegenover meetbare grootheden als direct financieel-economisch belang.
Nationaal dient Nederland te komen tot een duidelijke taakomschrijving en -verdeling tussen en coördinatie van de vele instanties en instituten die zich met biosfeerbelangen bezighouden, zowel van bedrijfsleven als van overheids- of semi-overheidsinstellingen.
Een nationaal Ecologisch Instituut zou daartoe kunnen worden opgericht, dat adviseert en rapporteert aan een eventueel tot stand te komen Welzijnsraad op de zelfde wijze als thans een Centraal Planbureau voor de Sociaal Economische Raad werkt. Komt die Welzijnsraad tot stand, dan zouden haar adviezen hetzelfde gewicht moeten krijgen als thans de SER-adviezen hebben. Ook ons onderwijs zal totaal anders gericht moeten worden; alles heeft op elkaar betrekking, niets gebeurt meer zonder dat dit gevolgen heeft elders; universitaire research zal moeten worden gebundeld in een Interuniversitair Ecologisch Research Instituut.
Iedere burger zal op enigerlei wijze geschoold moeten worden, opdat bepaalde noodzakelijke maatregelen niet vastlopen door onkunde van de bevolking. Nascholing aan tal van groepen is zeer gewenst. De materie waar het omgaat, is dermate verweven met tal van facetten van ons huidige bestel, dat onvermijdelijk een complex van ingrijpende maatregelen nodig zal zijn om één en ander nationaal en internationaal nu en in de toekomst in de gewenste banen te leiden.
E. S.-T.

Studiedag

In haar openingswoord van de Studiedag, tevens Algemene Vergadering van de Centrale van C.H.-Vrouwen, op 12 november te Utrecht, wees mevrouw mr. T. Grooten-van Boven op het grote belang van het dagthema; de ruimtelijke ordening en de milieuhygiëne, twee zaken van levensbelang, nauw met elkaar verbonden. Als inleidsters spraken mevrouw mr. E. A. Haars en mevrouw ir. N. C. de Ruiter. Een kort verslag van hun inleidingen wordt hiernaast gegeven.
Mevrouw Grooten bracht als verlangens van de Centrale naar voren: **„Wederom twee vrouwen in de Tweede Kamerfractie",** en stelde als zodanig de beide inleidsters voor.
Na levendige discussies tussen inleidsters en zaal, zich uitstrekkend van afvalzakken en stalmest via appelbomen en auto's naar veranderingen in mentaliteit en cultuurpatronen, gestimuleerd door het gebakje, dat ter gelegenheid van het 35-jarige bestaan van de Centrale van C.H.-Vrouwen werd aangeboden, ging men over tot de algemene vergadering.
Besloten werd de jubilerende freule jkvr. mr. Wttewaall van Stoetwegen een attentie te sturen ter gelegenheid van haar 25-jarig kamerlidmaatschap.
Ten aanzien van de kandidatuur van de twee inleidsters beval de voorzitster alle pogingen in het werk te stellen via kiesvereniging e.d., om haar op gunstige plaatsen op de officiële kandidatenlijst te krijgen. Beide dames bezaten volgens de Centrale de vereiste kwaliteiten. Met algemene stemmen besloten de aanwezigen deze kandidaten van harte te steunen. Voor de staart van de kandidatenlijst werden verschillende regionaal bekende vrouwen aanbevolen.

UNIE-VERS

door drs. G. van Leijenhorst

Nu ruim 5 maanden vóór 28 april is politiek Nederland reeds in de ban van de komende kamerverkiezingen. Overal in ons land zijn ook de Unieorganen begonnen zich op de grote competitie voor te bereiden. De Unieraad heeft al enkele vergaderingen besteed aan onderwerpen die rechtstreeks of zijdelings met de verkiezingen te maken hebben. Op zaterdag 21 november hoopt de Unieraad bijeen te komen, om het **kernprogram** van de drie samenwerkende partijen, de ARP, de CHU en de KVP, te bespreken. Op dit moment zijn reeds verschillende voorstellen tot amendering binnengekomen. De bedoeling is, dat alleen die zaken in behandeling komen, die afwijken van ons eigen Unieprogram en wel op hoofdpunten. Dit onder meer om tijdrovende discussies over bijzaken zoveel mogelijk te vermijden. De conclusies van de vergadering zullen aan de Stuurgroep van de drie partijen ter hand worden gesteld, waarna deze amendementen, samen met die van de ARP en KVP, in het definitieve program zullen worden verwerkt. Op 12 december zullen de ARP, de CHU en de KVP op verschillende plaatsen in de stad Utrecht bijeenkomen, om hun uiteindelijk „ja" of „nee" over het program uit te spreken. Op deze datum bestaat er trouwens nog de mogelijkheid bepaalde wijzigingen voor te stellen.

Eigen identiteit

Het gezamenlijk kernprogram geeft in hoofdlijnen aan waarin de drie samenwerkende partijen elkaar gevonden hebben. Daarnaast heeft (respectievelijk krijgt) elke partij zijn eigen meer uitgewerkt politiek programma, waarmee men zich aan de kiezer zal presenteren. Op de vergadering van de Unieraad op 21 november zal het **Unieprogram** worden uitgediept op het punt van het **bejaardenbeleid.** Dit gebeurt aan de hand van het onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk samengestelde rapport over dit onderwerp, waarbij de heer drs. A. D. W. Tilanus enkele kanttekeningen heeft gemaakt. Last but not least vermelden we, dat onze lijsttrekker minister drs. B. J. Udink op die dag een rede zal uitspreken over de „vergeten groepen" van onze samenleving.
De adviescommissie, die het Hoofdbestuur op 19 december a.s. zal adviseren omtrent de samenstelling van de kandidatenlijst van de Tweede Kamer, heeft reeds een paar keer vergaderd. Op 30 januari volgend jaar zullen de groepsvergaderingen zich over de definitieve lijst kunnen uitspreken. De kiesverenigingen maken we er in dit verband op attent, dat alleen die afgevaardigden stemrecht hebben, waarvan de kiesverenigingen de **contributies** over 1970 volledig hebben betaald.

Buitenlandse organisaties

De CHU is lid van de **Europese Unie van Christen-Democraten** — de E.U.C.D. — waarvan een Nederlandse equipe bestaat, die gevormd wordt door de ARP, de CHU en de KVP. Op 24 en 25 oktober is er in Brussel een zg. bureau-vergadering gehouden, die geheel, resp. gedeeltelijk door uw voorzitter en secretaris werd bijgewoond. Op de eerste dag werd de Italiaanse oud-premier Rumor met algemene stemmen herkozen tot voorzitter. Hij zal deze functie bekleden tot eind december 1971 Het jaar 1971 zal in het bijzonder worden benut om tot hervorming van de Europese Unie en van zijn instellingen te komen. Er wordt op gewezen dat de Europese Unie een nieuwe visie dient te ontwikkelen op de politieke werkelijkheid in de gehele wereld. Zo zal onder meer een duidelijk politiek beleid moeten worden ontwikkeld ten aanzien van de ontwikkelingslanden.
De heer Bruno Heck (CDU/CSU) hield een inleiding over de Oostpolitiek, wat neerkwam op een kritische beschouwing van het gesloten verdrag Moskou-Bonn. Prof. Kooijmans (ARP) vertolkte de opvattingen van diegenen, die wel positieve mogelijkheden in dit verdrag zagen
De heer Bernassola (Democrazia Cristiana) hield een interessante inleiding over de politieke ontwikkelingen in het Middellandse Zeegebied. Prof. Van Hulst onderstreepte, dat de positie van de staat Israël in dit gebied van grote betekenis is Hij hield een krachtig pleidooi om de erkenning van de staat Israël te bevorderen. In ander verband wees hij op de schending van de mensenrechten in Brazilië Hij wekte de christen-democratie van Europa op een duidelijke houding aan te nemen om hulp te verstrekken aan de jonge christen-democratie in Latijns-Amerika

De organisatie

Onder leiding van de nieuwe bureauchef, de heer H. Lindenburg, wordt hard gewerkt om de organisatie zo goed mogelijk te doen functioneren Nog steeds kampen we met personeelsgebrek. Begin november is mej A. E. M. Ravoo vertrokken, die een functie heeft aanvaard bij een Medisch Opvoedkundig Bureau in Den Haag. Er wordt aan gewerkt een nieuwe voorlichtingsfunctionaris te krijgen, nu de heer Buntsma ons per 1 januari gaat verlaten

het Jaarboekje

Helaas hebben enkele honderden kiesverenigingen nog niet gereageerd, om hun gegevens voor het nieuwe jaarboekje in te sturen. Opnieuw wekken we op deze plaats alle secretarissen op mee te werken om dit werk ten bate van de Unie mogelijk te maken. De kiesverenigingen die in gebreke zijn gebleven, zullen dezer dagen een nieuw formulier ontvangen. Eén en ander heeft tot gevolg, dat we nu niet in staat zijn het jaarboekje op de aanvankelijk geplande tijd uit te geven.
Het Dagelijks Bestuur heeft op de vergadering van 6 november besloten om nu zo spoedig mogelijk een eenvoudiger „adressenlijst" samen te stellen. Na de verkiezingen zal dan het eigenlijke jaarboekje verschijnen.
Tenslotte: weet u, dat u bij ons bureau het **Unie-program (Beginsel- en Politiek Werkprogram),** dat nu in een keurig uitgevoerd boekje is afgedrukt, kunt bestellen? Als u f 1,50 overmaakt op gironummer 169900 ten name van de Christelijk-Historische Unie te Den Haag onder vermelding „Program CHU", wordt het boekje u direct toegezonden. Bij afname van een groter aantal exemplaren ontvangt u een aanmerkelijke korting. Voor de komende verkiezingen moet u het zeker bij de hand hebben.
V. L.

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CHU
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

Hotel-Restaurant
HAYTINK
LOOLAAN 25 APELDOORN
Zalendisponibel voor recepties trouwpartijen en vergaderingen
Kamers warm en koud stromend water
Centrale Verwarming
tegenover de Grote Kerk
Telefoon 13911 (0 5760)

Een BRIL van EIKENDAL
gaat bovenal!
WAGENINGEN
VEENENDAAL

Staatssecretaris Kruisinga :

Grotc zorg over toenemend gebruik verdovende middelen

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga heeft op een conferentie van de CHU-jongeren, gehouden zondag 11 oktober 1970 te Oud-Leusden (O.) gesproken over de gevaren van verdovende middelen. De staatssecretaris zei hierover het volgende:

„Ik heb de afgelopen weken al enkele malen over de gevaren van verdovende middelen gesproken, ik zal u dus niet veel nieuws kunnen vertellen, daarom heb ik me afgevraagd of het opportuun was vandaag hier weer te spreken.
Maar aangezien u tegen de afspraak mijn komst als zeker had aangekondigd, meende ik, dat wegblijven van hier toch ook minder juist zou zijn en misschien verkeerd zou worden uitgelegd.
Aangezien van mijn zijde echter de laatste tijd zoveel over verdovende middelen is gezegd, leek het mij van veel belang, dat enkele deskundigen van zeer hoog niveau en met grote ervaring op dit gebied u eens iets zouden kunnen vertellen over grote gevaren aan het gebruik van hennepprodukten verbonden, opdat hierover ook bij u enige goede voorlichting zou tot stand komen.
Dat betekent, dat het mij verstandig lijkt, dat ik en in de discussie en in de inleiding mij enigermate beperk, zodat de deskundigen op dit terrein kunnen spreken.

Marokko

Dr. Gunning heeft in het kader van ontwikkelingshulp lange jaren in Marokko gewerkt, waar het gebruik van hennepprodukten zeer verbreid is en de gevolgen van langdurig gebruik bij vele patiënten gezien. Prof. Booy is hoogleraar in de psychofarmaca. Hij is een deskundige bij uitstek want zijn leerstoel omvat met name de studie van de invloed van farmaceutische produkten op de geest van de mens en op de hersenen. Hij moet alleen om die reden al bijzonder deskundig worden geacht.
Bovendien en dat maakt hem zeer bijzonder deskundig is hij daarnaast geruime tijd in Marokko geweest, waar hij in psychiatrische ziekenhuizen de grote ellende die het hennepgebruik in Marokko veroorzaakt, heeft gezien en aan u kan toelichten.
We zijn dus erg bevoorrecht vandaag twee uiterst deskundigen in ons midden te hebben, die kunnen toelichten waarom de Marokkaanse directeur-generaal van de volksgezondheid het gebruik van hennepprodukten, hashisch, marihuana, een gesel voor zijn land en zijn volk noemde, een opmerking die enkele dagen geleden door iemand in twijfel is getrokken.
Deze Marokkaanse regeringsvertegenwoordiger noemde dat naar zijn oordeel van de patiënten in psychiatrische ziekenhuizen 30 procent daar vertoefde wegens het gebruik van hennepprodukten.

Dr. Gunning en prof. Booy, die de gevolgen zelf met eigen ogen hebben gezien, zullen de ellende die het gebruik van hennepprodukten met zich meebrengt voor individu èn gezin èn samenleving goed aan u kunnen toelichten.
Prof. Booy heeft verder een filmpje bij zich, waarop enkele gevolgen van het hennepgebruik bij slachtoffers zijn te zien. Ik had erg gehoopt, dat dit hier zou kunnen worden afgedraaid, zodat u iets van de enorme ellende waartoe hennepgebruik kan leiden zou kunnen zien. Er is namelijk geen betere motivatie om op dit gebied van een Saulus een Paulus te worden, dan om die ellende met eigen ogen te hebben gezien of de ouders van de kinderen te hebben gesproken.

Maltha-conferentie

Dan heeft bovengenoemde twijfelaar aan de gevolgen in Marokko gemeend ook niets te kunnen vinden in de rapporten van de Wereldgezondheidsorganisatie omtrent de gevaren van cannabis en dr. Bewley zou mij iets kwalijk genomen hebben over zijn uitspraken in Maltha op de vergadering in Maltha. Vorig jaar werden door de Wereldgezondheidsorganisatie twee deskundigen verzocht een onderzoek in te stellen naar de gezondheidsproblemen van de opgroeiende jeugd en het verdovende middelen misbruik in Europa.
Zij brachten in de vergadering in Maltha, waar het comité voor Europa voor de Wereldgezondheidsorganisatie haar jaarlijkse programma en budget vaststelt, verslag uit aan dit comité, dat op het niveau van directeuren-generaal van de volksgezondheid vice-ministers en ministers bijeenkomt.
Er is ontkend, dat er iets in de verslagen zou staan; daarom lijkt het me goed hier nog eens even bij stil te staan. Ik heb hier voor me een deel van de op 26 september jl. door de regeringsvertegenwoordigers van de Wereldgezondheidsorganisatie vastgestelde tekst van het rapport over de zitting. Dit wil ik hier graag nog eens heel precies voorlezen.
„One representative referred to pressure in certain countries to legalize the use of cannabis."
Het was de vrouwelijke directeur-generaal van de Volksgezondheid in Denemarken, dr. Amundsen, die de vraag stelde. Zij was uitermate bezorgd over het toegenomen cannabisgebruik in haar land.
„In reply the consultant emphasized that those who were supporting that view were either unaware of, or deliberately ignoring available information on the real dangers to health involved in the use of the drug. While not as dangerous as heroin, cannabis was still a dangerous drug." Dat is de letterlijke tekst.
We hebben trouwens geen buitenlandse deskundige nodig, vandaag zijn er Nederlandse in uw midden.

Een andere Nederlandse deskundige van niveau prof. dr. E. L. Noach, hoogleraar in de farmacologie, wil ik hier nog citeren uit een toespraak gehouden op de Prov. Gezondheidsdag in Dordrecht op 13 mei 1969. Hij stelt:
„Marihuana is een typische vertegenwoordiger van wat men in het Duits een „Gesellschaftsgift" noemt: blijkbaar behoort de duidelijke tendens, zieltjes voor marihuana te winnen tot de psychofarmacologische effecten van deze stof. Het is mede dit belangrijke aspect, dat naar mijn mening plaatsing van marihuana onder de Opiumwet rechtvaardigt: we hebben immers te maken met een toxische stof, die de intrinsieke eigenschap bezit, tot uitbreiding van het gebruik te leiden.
Laten we het gebruik van deze stof tegenhouden zolang het nog beperkt is. Want ik wil hier als farmacoloog duidelijk stellen, dat ik van oordeel ben, dat marihuana toxische eigenschappen bezit. Hallucinaties, storingen in de tijdzin, vervallen van het oordeelsvermogen kan ik onmogelijk als „onschuldige" effecten beschouwen." Aldus prof. dr. E. L. Noach.

Solidariteit

Er is een andere passage uit het rapport van de Wereldgezondheidsorganisatie, waar ik nog een ogenblik uw aandacht voor zou willen vragen, en dat is de volgende:
paragraaf 69 van het verslagluidt:
The importance of close co-operation between countries to control illegal drug trafficking was underlined.
Aan de verdovende middelen problematiek zitten namelijk ook twee elementen van solidariteit.
Solidariteit met de zwakke in onze samenleving en solidariteit met de ontwikkelingslanden. Landen als Marokko zouden het hoogst ernstig vinden en ons hoogst kwalijk nemen als er een ontwikkeld land een liberale koers ten opzichte van verdovende middelen zou gaan varen. Solidariteit met de zwakke is het ook, toen de directeur van één van onze grote verslavingsklinieken (de heer Krauweel) tegenover een arts nadrukkelijk de gevaren van hennepgebruik had onderstreept; antwoordde die arts: ik begrijp dus goed van je (Krauweel) hennep is dus alleen schadelijk voor wat we kneusjes mogen noemen, waarop die directeur antwoorde: en waarvoor ben jij anders arts geworden dan om wat jij kneusjes noemt in onze samenleving te helpen.
Ik wil ook nog eens nadrukkelijk stellen, dat verslaafden patiënten zijn en ook als zodanig moeten worden behandeld, ook dat was een gezamenlijk standpunt in Maltha.
De betrokken passage luidt:
„It was generally recognized that drug problems insolved the legal, police and other authorities, nevertheless, it should not be forgotten that the addict was a patient and should be treated as such."
Maar ook dat geldt niet alleen voor hennep, waarom zou een hennepverslaafde wel als patiënt moeten worden beschouwd en de opiumverslaafde niet. Ik kan dáár geen begin van rechtvaardiging in zien.
En handelaren moeten worden bestraft, ik dacht, dat we daarvan mochten uitgaan.
Het gaat natuurlijk niet aan al de reacties op mijn vraaggesprek hier te citeren. De meest roerende waren die van dankbare ouders, dat het eens gezegd was, maar in verband met de handelaren wil ik toch nog een deel van een briefje citeren, dat ik net op mijn bureau kreeg.
„Uit uw tijdens genoemde uitzending naar voren gekomen standpunt hebben wij opgemaakt in u een grote steun te vinden bij het uitvoeren van onze stichtingsaktiviteiten.
Dagelijks ontvangen wij in ons Centrum, enige duizenden jonge mensen. Wij voelen ons, min of meer in de frontlinie.
Terwijl andere instellingen zoals Fantasio en Paradiso gesubsidieerd worden, is het voor u misschien interessant te weten, dat onze stichting reeds enige jaren haar belangrijk werk verricht, en daarbij, zij het met de grootst mogelijke moeite, nog steeds self-supporting is.
Ons verzoek om uw morele steun is zeker niet overdreven, hetgeen wel blijkt uit het feit, dat enkele handelaren in verdovende middelen zichzelf niet ontzien hebben de leider van het Centrum zwaar te mishandelen, omdat hij hen de toegang weigerde."

Grote zorg

Verdovende middelen en dat is dunkt me een belangrijk aspect kunnen niet alleen leiden tot ziekte en dood, zij kunnen ook in belangrijke frequentie anders dan andere schadelijke stoffen in onze samenleving leiden tot geestelijk dé-raillement van de verslaafde wat niet alleen voor de verslaafde, maar ook voor zijn omgeving en voor de hele samenleving een hoogst ernstige zaak is.
Daarenboven wordt door velen het gevaar van het effect dat tal van verdovende middelen het gevaar met zich brengen, dat ze leiden tot het kweken van aanhang, ze bot proselyteren tot zieltjes winnen, zoals prof. Noach zo duidelijk heeft gesteld.
Het toenemend verdovende middelengebruik in Europa moet aanleiding zijn tot grote zorg voor alle betrokkenen, temeer omdat ook andere wat men zou kunnen noemen de welvaartsziekten onder de jeugd toenemen, het zijn de geslachtsziekten, de gonorrhoe, de syphillis, nieuwe vormen van urethritis dienen zich aan, noodzaak voor behandeling in psychiatrische ziekenhuizen neemt toe onder de jongeren, de sterfteoorzaak geweldpleging en zelfmoord neemt toe onder de jonge leeftijdsgroepen, het moet alles aanleiding geven tot grote zorg.
Daarom is intensivering en versnelling van de uitvoering van het door mij aangeboden program ter bestrijding van de verdovende middelen zoals aangekondigd in mijn schrijven aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal van het grootste belang."

Data belangrijke Unie-vergaderingen

21 november	vergadering Unieraad
12 december	vergadering Unieraad ter behandeling van het urgentieprogram ARP/CHU/KVP
19 december	vergadering Hoofdbestuur ter bespreking kandidatenlijst Tweede Kamerverkiezingen 1971
23 januari	vergadering Unieraad
30 januari	groepsvergadering voor de opstelling van de kandidatenlijst Tweede Kamerverkiezingen 1971
6 februari	CHU-conferentie over ontwikkelingssamenwerking in het Berghotel te Amersfoort
13 maart	vergadering Hoofdbestuur
20 maart	CHU-studieconferentie over het spreidingsbeleid in Zwolle
17 april	Algemene Vergadering CHU te Utrecht
24 april	Regionale bijeenkomsten

diaconessenhuis eindhoven

wilt u

verpleegster worden ?

vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in :
september en januari

CHR. RUSTHUIS „HEBRON"

Hilversum - Loosdrechtseweg 27 - telefoon 02150 - 47917

Herstellingsoord voor dames tot 60 jaar, die na ziekte of operatie hun taak nog niet aankunnen en enkele weken rust en verzorging nodig hebben. 30 bedden.
Prospectus en aanvraagformulier (ter beoordeling) van onze behandelend geneesheer) worden gaarne toegezonden.

Directrice : Zr. J. A. DANE

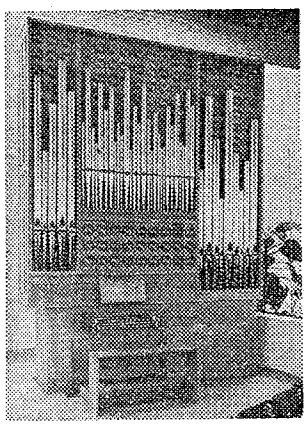

Echte kerkorgels

ook voor hedendaagse kerken

ORGELBOUW

Ernst Leeflang

Telefoon 05760 - 17582 en 17024.

APELDOORN

Van de Craats' Graanhandel n.v.

Telefoonweg 32

EDE

Telefoon 08380 - 10483

Politiek vraagt kennis van zaken...

- Het kiesrecht
- Partijstelsels
- Organisatie Politieke Partijen
- Inspraak en medezeggenschap
- Pressiegroepen
- Nieuwe Bestuursvormen
- Ruimtelijke ordening
- Europese integratie
- Ontwikkelingshulp

Dit zijn slechts enkele onderwerpen uit de cursus

BURGERSCHAPSKUNDE

Deze cursus is ontstaan met medewerking van alle politieke partijen.

40 Schriftelijke lessen met een totaal lesgeld van slechts *f* 25,—.

Vraag nog heden gratis prospectus onder nr. DN bij Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349 te Leiden.
Tevens kunt u zich inschrijven op de

CURSUS VOOR GEMEENTERAADSLEDEN 25 schriftelijke lessen voor *f* 20,—. Prospectus en aanmeldingskaart te verkrijgen bij bovenstaand adres.

KOCH

Telefoon 05760-14259
Apeldoorn

Kerkorgels
Elektronische orgels

voor kerk-, school- en huismuziek

Zaanse klokken

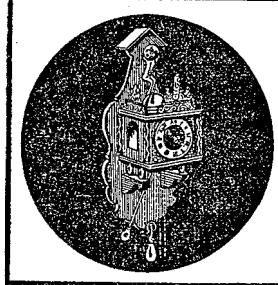

Maaskant
WINKELGALERIJ KERSCHOTEN
TEL. 15865 - APELDOORN

ROEL DEKKER

Ons Roombotergebak is voortreffelijk

Hoofdstraat 190, tel. 12076
Filiaal Kerschoten , telef. 11352 - Filiaal Asselsestr. 164, tel. 21194 - Apeldoorn.

W. Gort
WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE IN ZEE TE GAAN

Asselsestraat 21—23,
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61,
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN enz.
800 m2 toonruimte

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE

M. van der Voet N.V.

Morsweg 21 - Leiden - telefoon 33260

Houthandel R. van Aalderen & Zn. N.V.

Schutstraat 199 - Telefoon 05280 - 2021
HOOGEVEEN

BOUWHOUT — TRIPLEX EN BOARDS
GEZAAGD INLANDS GRENEN HOUT

Van Zwol Groothandel N.V.

IN ROOKARTIKELEN
Eemstraat 76 Telefoon 03490 16914
AMERSFOORT

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 - Telefoon 010-343473
VLAARDINGEN

In het Nederlands Hervormd Psychiatrisch Centrum

„Licht en Kracht" en „Port Natal"

te Assen

ontstaat binnenkort een vacature voor de functie van

ECONOMISCH ADJUNCT-DIRECTEUR

Deze functionaris zal mede richting geven aan het algemene organisatiebeleid en een belangrijk aandeel hebben in de begeleiding van het nieuw- en verbouwprogramma. Verlangd wordt ontwikkeling op academisch niveau en enige management-ervaring.

Eigenhandig geschreven brieven met curriculum vitae en een recente pasfoto gaarne binnen twee weken na verschijning van dit nummer zenden aan het bestuur van de

Vereniging Ned. Herv. Stichtingen voor Zenuw- en Geesteszieken,

Amersfoortsestraat 12A - Soesterberg.

Voor deze functie kan een psychotechnisch onderzoek worden verlangd.

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE

APARTE AFDELINGEN
voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN

STOOMWASSERIJ CHEMISCHE WASSERIJ EN VERVERIJ **DE NIJVERHEID" APELDOORN**

Fa. W. Karreman
Telefoon 32441

Makelaarskantoor Hoogenraad

Haagweg 171 - Telefoon 070 - 996560

RIJSWIJK (Z.H.)

Onroerende goederen
Hypotheken - Taxatiën

TIMMER- en AANNEMINGSBEDRIJF

J. STOUT

DIJKLAAN 84 - TELEFOON 01825 - 590

BERGAMBACHT

Drs. J. A. UDING & PARTNERS

Advies- en Bemiddelingscollege
voor financiële en organisatorische belangen,
Van Maerlantlaan 7 Telefoon 03490 - 16853
AMERSFOORT

hypotheek

bijna 100 %, normale rente. Geen afsl. provisie.
Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz
coll. contracten, spaarplannen.
Organisatie en reorganisatiebedrijven.

Voor **LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN** (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres :

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 - Leeuwarden - Telefoon 05100 - 20841

---

meubelshowroom

MEELSTRAAT 31 TEL. 01110 - 2946

woningtextiel

APPELMARKT 4 TEL. 01110 - 2825

deurloo ZIERIKZEE

VERZEND UW GOEDEREN

PER TRANSPORTBEDRIJF

„DE STORMVOGEL"

naar Amsterdam en Zaanstreek

REIGERSWEG 105 TELEFOON 32178 APELDOORN

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 - 6741 *

VEENDAM
Telefoon 05987 - 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

AANNEMER METSELAAR
C. VAN KATWIJK
HOOFDWEG 145 - TELEFOON 03489 - 361
ZEGVELD (U.)

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

AANNEMERSBEDRIJF
FA. RADIX & VEERMAN
Oudelandseweg 30 · Telefoon 03480 - 2204 - WOERDEN
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

VOOR AL UW BOUWWERKEN
Bouw- en
Aannemersbedrijf
J. A. Buitenhuis n.v
Woudweg 71
Telefoon 05761, no. 276
KLARENBEEK

FIRMA P. HULSBOS Jzn.
AANNEMINGSBEDRIJF
•
NIEUW VENNEP - telefoon 02526 - 2277
•
ABBENES - telefoon 02534 - 226
•
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF
M. DE RAAD & ZN.
Pickéstraat 64 Telefoon 01719 - 2100 - 4831
Oude Zeeweg 33 - Telefoon 01719 - 4500
NOORDWIJK

FA. VAN LEUSDEN
zand- en grinthandel
containervervoer
Telefoon 08370 2274 en 7070 - Nude 1
WAGENINGEN

Voor speciale
soort - kleur - maat
GRINT
ZAND
VAN LOON
VREESWIJK nv
Telefoon 03470 - 9444

nbm
N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM
voor :
WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN
uitgevoerd met het modernste materiaal en bewaakt door eigen laboratoria.
KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

J. SCHOTTE
Aannemersbedrijf en onderhoudswerk
Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282
BENNEBROEK

Bouwbedrijf
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERKEN
Fa. R. v. ROOYEN
Beatrixlaan 21-23, telefoon 08370 2209 5310, Wageningen

tfn. 3788 alphen a. d. rijn technisch bureau n.v.
maastricht tfn. 21248
RIJDAM
metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

Timmer- en Aannemersbedrijf
VAN WIERINGEN N.V.
Van Foreestlaan 9 - Telefoon 01720 - 3016
Alphen aan de Rijn

J. VELLEKOOP
Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige - Adviezen in grond- en pachtzaken
Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 - 2203
'S-GRAVENZANDE

boele & van eesteren
boele en van eesteren riouwstraat 182 telefoon 614537 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 27 NOV. 1970
6e Jaargang - No. 46

de nederlander

Redactie · Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v Stichting Uniepers Voorburg

Unievoorzitter Van Hulst:

Samenwerking met behoud van eigen karakter

In zijn openingswoord voor de Unieraad van zaterdag jl. zei de voorzitter, prof. dr. J. W. van Hulst, onder meer het volgende:

Deze week vonden in de Eerste Kamer de algemene politieke en financiële beschouwingen plaats. Dat was althans een reële mogelijkheid om zich wat meer duidelijkheid te verschaffen.
Wie b.v. in eerste instantie de socialistische woordvoerder, de hr Broeksz heeft gehoord zal bemerkt hebben, dat zijn opstelling tegen de confessionele partijen zeer scherp was; maar onder die drie partijen was er één, die vooral voorwerp van zijn kritiek was: dat was uitgerekend de C.H.U. Er is in ons kennelijk niet veel goeds. Maar ook in andere opzichten liet hij niet na, om de samenwerking tussen de drie partijen aan te vallen. Dat is natuurlijk zijn goed recht. Zo ging hij uitgebreid in op het punt van de zedelijkheidswetgeving, waarbij hij o.a. pleitte voor volstrekte vrijgeving van de abortus, de pornografie, de film, terwijl hij met nadruk stelde dat het huwelijk tussen homofielen wettelijk mogelijk gemaakt moest worden inclusief het erfrecht. Dit laatste sloeg natuurlijk niet op eventuele nakomelingschap.
Vervolgens poogde dezelfde spreker een duidelijke kloof te forceren tussen Steenkamp en de K.V.P.; de Anti-Revolutionaire progressieve jongeren en de partijleiding.
De heer Steenkamp moest hem er per interruptie aan herinneren, dat ook de C.H.U. progressief was.
Resultaat van de eerste dag: de kaarten leken geschud; samenwerking was nauwelijks mogelijk.
Maar op de tweede dag was het eigenlijk weer anders. Er bleken toch weer mogelijkheden tot samenwerking te zijn. Het zedelijkheidsbeleid kwam toch weer onder een ander licht te staan. Was in eerste termijn gepleit (zoals ik zei) voor de mogelijkheid van een huwelijk tussen homofiele partners, in tweede termijn bleken de socialisten genoegen te nemen met een bepaalde registratie, terwijl van een huwelijk niet meer werd gesproken.
Doch ook waren er weer mogelijkheden tot toenadering, waarbij de socialisten zelfs wel initiatieven wilden nemen om de anti-K.V.P. motie te liquideren. De heer Van Riel drukte het wel heel realistisch uit: de voortijdige conceptie van deze motie kwam thans blijkbaar voor abortus in aanmerking.
Alzo is de strijd weer volkomen open. Alleen de heer Berghuis van de A.R.P. koos duidelijk voor de P.v.d. A. Op mijn vragen aan hem, of 't niet wat prematuur is **nu** deze partij te kiezen, en of 't niet beter was eerst eens af te wachten hoe ongeveer half februari het program van de PvdA eruit zou zien, en of hij deze partij een blanco mandaat gaf, kreeg ik helaas geen antwoord.
Over het algemeen kan men zeggen, dat alle partijen bezig zijn de krachten te mobiliseren en strategisch gezien de zo goed mogelijke punten op het strijdtoneel te bezetten.
Het ziet er naar uit, dat een der belangrijkste strategische punten bezet zal worden door de drie samenwerkende confessionele partijen. Ondanks alle moeilijkheden groeit men langzaam naar elkaar toe, waarbij elke partij er duidelijk voor zorgt eigen karakter zo veel mogelijk te handhaven. Dat de CHU in dit opzicht niet achter blijft, moge voor ieder duidelijk zijn. Wel wil ik gaarne nog eens uiteenzetten, hoe de gang van zaken precies is.
Vanmorgen heeft de Unieraad enige uren de gelegenheid gehad het gezamenlijk program kritisch te bezien.
12 december zal vermoedelijk een historische dag voor Nederland worden. Dan beslissen de drie samenwerkende partijen, of zij inderdaad met één program de verkiezingen zullen ingaan.
Toch komt de Unieraad op 12 december niet alleen bij elkaar om ja of neen te zeggen. Op die datum mogen wij nog spreken over de tweede lezing van het program. Mocht dan blijken, dat er in de 3 partijen gelijkgerichte wensen leven, dan zal de Stuurgroep opnieuw deze wensen bezien, alvorens de eindredactie — die dan dus definitief is — wordt vastgesteld.
Nog een laatste vraag: wat is in dit alles de betekenis van ons eigen C.H.U. program? Onze nieuwe kamerleden zullen bereid moeten zijn het eigen program te ondertekenen en het ook uit te voeren. Zij zullen een grote loyaliteit moeten hebben tegenover het gemeenschappelijk program, dat als basis dient voor de nieuwe regering.
Mocht straks in de praktische politiek blijken, dat er verschillen zijn tussen eigen program en gemeenschappelijk program, dan mogen deze verschillen niet leiden tot een breuk in de samenwerking.
Dit geldt natuurlijk op precies dezelfde wijze voor K.V.P. en A.R.P.
Wij staan voor een heel nieuw begin in onze politiek. Degenen in de CHU die nu als lijsttrekker, fractievoorzitters, leden van de Stuurgroep en als Unievoorzitter aan de partij leiding pogen te geven, hebben de steun van de Unieraad meer dan ooit nodig.

Unieraad wil geen door Kamer voorgedragen formateur

Unievoorzitter prof. dr. Van Hulst zei over de resultaten van de bespreking in de ochtendvergadering van de Unieraad op 21 november jl. over het gezamenlijk kernprogramma het volgende:

„In de ochtendvergadering is over twee hoofdpunten uitvoerig gediscussieerd betreffende het urgentieprogram van de drie partijen.
Dat is over hoofdstuk 2: de geestelijke volksgezondheid en over hoofdstuk 10: de bestuurlijke vernieuwing en de democratisering.
Ten aanzien van de geestelijke volksgezondheid is een iets opener en genuanceerder tekst voorgesteld, die echter in geen enkel opzicht de essentie van het urgentieprogram raakt; zo is bijvoorbeeld in het abortusvraagstuk meer het accent gelegd op preventie en begeleiding; de verruiming van adoptiemogelijkheden is toegevoegd.
Veel gecompliceerder lag het punt van het al of niet geven van een aanbeveling aan de koning door de Tweede Kamer inzake een formateur.
De discussies hebben overtuigend uitgewezen, dat de Unieraad voorstander is van de grootst mogelijke openheid betreffende de kabinetsformatie, waarbij openbaarmaking der adviezen als een belangrijk punt werd gezien.
Zwaar woog voor de Unieraad echter de vraag, of door het voorstel in het urgentieprogram de openheid wel gediend was. De leden van de Stuurgroep behorende tot onze CHU waren van mening, dat de in het urgentieprogram voorgestelde procedure aan deze openheid bijdroeg.
Na ampele discussie bleek dat de Unieraad niet kon instemmen met het voorstel uit 't urgentieprogram, waarin gesteld werd dat de Tweede Kamer moet komen tot een voordracht van de formateur."

Senator Van Hulst:

Spelregels in samenleving zijn nodig

CH-senator Van Hulst zei bij de algemene beschouwingen in de Eerste Kamer het volgende over het gezag:

Wij vragen een gezag, dat zó algemeen erkend en innerlijk beaamd wordt, dat het in Nederland weer goed is om te leven; omdat wij het klasieke land zijn van de verdraagzaamheid en de gewetensvrijheid. Ook in de stad die zich nog altijd aan Amstel en aan IJ heerlijk open doet, en die als keizerin de kroon draagt van Europa, moet het leven goed zijn.
En juist in Amsterdam staan wij van tijd tot tijd voor een verkeerschaos in de samenleving.
En ook wij willen niet blijven staan bij een verouderde opvatting over verdraagzaamheid en gezag, maar wij dienen ons af te vragen, óf en in welke mate dit begrip voor hervertaling in aanmerking komt. Er zijn groepen wakker geworden, die op volwassen of onvolwassen wijze opstaan uit de dommel van hun bestaan.
Zij hebben een nieuw geloof in het leven en een eigen toekomstverwachting.
Zij vragen een benaderingswijze van een heel andere allure dan de vaak versleten wijze van denken van gisteren en eergisteren.
Er moet bij ons een bewogenheid zijn met die velen, die niet ten onrecht ontevreden, ongelukkig zijn, of als mens of als groep vereenzaamd, geïsoleerd..
Onder hen vinden wij ernstig nadenkenden, die heel gevoelig zijn voor leed en onmenselijk bestaan; in hun roep klinkt iets door van de revolte om Christus' wil. Een bijna klassiek voorbeeld hiervan zou ik Dom Helder Camara willen noemen.
In hun kritisch denken ligt een confrontatie met overheid en wetgever. Maar uit deze confrontatie moet een situatie groeien van een elkaar over en weer begeleiden in de samenleving, een elkaar opvoeren tot een hoogte van denken en doen, waarbij regering en wetgever een aantal spelregels bekrachtigt, beveiligt, waar maakt. Het moeten regels zijn die door gezamenlijke kracht en overleg in openheid worden verkregen.

Spelregels evolueren

Het is goed, dat de regering enkele van de thans nog geldende spelregels nader — kritisch — beziet. Want spelregels evolueren. Wie liever zegt evolutie dan revolutie, heeft gelijk. Maar hij moet ook bedenken, dat zij die de vreedzame ontwikkeling onmogelijk maken, door achter te blijven in denken en doen, de gewelddadige actie in huis halen.
Er moeten spelregels zijn, regels die tot beveiliging en geborgenheid leiden, die het verkeer van de groepen in de samenleving tot samen-leven regelen. En er moet ook zijn de waarborging, dat de rechtsstaat wordt beveiligd. Maar **tegen** allen die met agressieve daden en woorden tegen deze door gezamenlijk overleg en kracht verkregen evoluerende regels hun eigen mening geforceerd met rellen en stenen, met aanslagen, dreiging met de dood, kapingen, gijzelingen, bezettingen en geweld in alle onvrijheid voor de ander willen afdwingen, zullen wij duidelijke taal moeten spreken, gezagstaal.

De Amsterdamse orde-situatie

Deze was een typisch voorbeeld van gebrek aan eenheid van denken van de onderscheiden ambtsdragers en een onduidelijke beveiliging van de spelregels der rechtsstaat. En niemand is er gelukkig mee geweest. Het was verre van heerlijk te leven in die stad en de golf van onrust zet zich knagend voort. De roep om vrijheid en de wil tot verandering mag nooit de dictatuur van de afdwinging en de onvrijheid van de ander betekenen en nooit leiden tot anarchie. De overheid heeft de ongestoorde vrijheid van het opbouwen van de spelregels te waarborgen en de gestelde spelregels te handhaven door ze wáár te maken.
Maar dan ook wáár maken naar de essentie. Dat gaat niet zonder een geheel nieuwe wijze van denken en doen.
Maar ook met een nieuwe, creatieve wijze van optreden, die reeds in de stijl van dit optreden getuigenis aflegt van de oprechte wil elkaar opnieuw als mens tegenover mens te ontmoeten. En in deze ontmoeting zal de verantwoordelijkheid voor beiden verankerd moeten zijn.
Misschien zal de gezagsdrager dan wel eens alleen komen te staan. Maar als hij visionair en constructief is, zal hij in het horizontale vlak de naaste nooit loslaten. En in het verticale vlak weet hij zich de overheid bij de gratie Gods.
Slechts vanuit deze visie mogen de begrippen gemeenschap, révolte en volk met een nieuwe inhoud gevuld worden.
Dit betekent echter nooit ongelimiteerde vrijheid voor iedereen. Martin Buber heeft gezegd: ik houd van de vrijheid maar ik heb moeite om in haar te geloven. Hoe zou ik in haar kunnen geloven, terwijl ik haar in 't gezicht gezien heb?
De twee mensentypen die de vrijheid de zwaarste accenten gaven, zijn de revolutionair en de ketter.
Ik ben bereid m'n linkerhand te reiken aan de revolutionair en m'n rechterhand aan de ketter. Dat neemt echter niet weg, dat we de vrijheid voor onszelf en voor de medemens menigmaal hebben te dragen **als een kruis en niet als een kokarde.**

Begrotingsdebat van Tweede Kamer

Vorige week behandelde de Tweede Kamer twee begrotingen, te weten de begroting van het departement van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk en de begroting van het departement van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening. Tegen de zin van minister dr. M. A. M. Klompé van CRM in, stelde de meerderheid van de kamer zich achter twee ingediende amendementen, n.l. het voorstel om f 500.000 subsidie te geven aan Artis (van de CHU-fractie was dr. H. A. Schuring de enige voorstemmer) en het voorstel om de sportbonden f 600.000 meer subsidie te geven.

Namens de drie christelijke fracties voerde drs. A. M. de Boo (CHU) het woord over de begroting van minister Klompé en haar staatssecretaris drs. H. J. van de Poel. Drs. De Boo zei waardering te hebben voor het beleid van de bewindslieden. „Dit beleid is niet statisch, maar tracht mee te groeien met de ontwikkelingen, die zich vanuit de maatschappij aan ons opdringen. Het beleid getuigt van visie en flexabiliteit."
Met betrekking tot de natuur- en landschapsbescherming en de recreatie zei drs. De Boo verheugd te zijn over de coördinatie van recreatie en natuurbescherming onder het directoraat-generaal van volksontwikkeling en recreatie. Hij vroeg naar de inzichten van de minister inzake de instelling van een rijksdienst voor de openluchtrecreatie en natuurbehoud; een instelling in de geest als Staatsbosbeheer. „Zolang voor dit probleem geen oplosing gevonden is, is het dringend noodzakelijk dat bindende afspraken worden gemaakt tussen het Departement van CRM en dat van Landbouw. Hierbij dient bepaald te worden, dat de beleidsverantwoordelijkheid voor recreatie-objecten, inclusief de technische werken die hiervoor door Staatsbosbeheer worden uitgevoerd, uitsluitend bij CRM berust", aldus drs. De Boo. Hij vroeg naar het ontwerpen van een subsidieregeling voor het in dienst stellen voor de recreatie van boerderijen.

Onmogelijkheid

Drs. De Boo noemde de aanleg van de Rijnpoorthaven, een containerhaven, op de noordelijke oever van de Nieuwe Waterweg tussen Maassluis en Hoek van Holland, een planologische onmogelijkheid. Als de haven er toch komt, zal het noodzakelijk zijn een groenstrook rond de haven aan te leggen. Drs. De Boo informeerde, of met het Departement van CRM overleg gepleegd wordt over het aanleggen van die haven.

Voorts vroeg het christelijk-historische kamerlid aandacht voor de moeilijkheden in het watersportgebied bij Giethoorn en Wanneperveen, in verband met de milieu-hygiënische toestand van het water. „Deze gemeenten is steun toegezegd bij aanleg van een riolering, maar ze moeten zelf de kosten van het plan voor deze riolering bekostigen."
Drs. De Boo drong aan op interdepartementaal overleg over de financiering van dit project. De betrokken gemeenten kunnn het benodigde bedrag van f 70.000 niet zelf op tafel brengen.
Drs. De Boo wees er voorts op, dat voor het beleid ten aanzien van de milieuhygiënische aspecten in recreatiegebieden coördinatie noodzakelijk is tussen de verschillende departementen. Dit geldt met name voor het financiële aspect van deze zaak, zo zei hij. Ook informeerde hij naar de mogelijkheden, welke de minister heeft om maar enigszins tegemoet te komen aan de grote uitgaven, waarvoor de typische recreatiegemeenten zich zien gesteld. Bestaan er al definitieve plannen voor de inrichting van het recreatie aangekochte gebied in het Grevelingenbekken? aldus drs. De Boo.

Bouwbeleid

Bij de behandeling van de begroting voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening voerden namens de christelijk-historische kamerfractie het woord mejuffrouw mr. E. A. Haars en de heer C. F. van der Peijl. De heer Van der Peijl betuigde zijn instemming met de grondslagen van het bouwbeleid van minister ir. W. F. Schut. Hij wees op de noodzaak van continuïteit in de bouw en stelde de vraag, hoe de minister de noodzakelijke verandering denkt aan te brengen in de lange tijd, die met name op gemeentelijk niveau heengaat met het ontwerpen en goedkeuren van de plannen.
De christelijk-historische woordvoerder zei van oordeel te zijn, dat niet van een falend beleid van de minister kan worden gesproken. „De perspectieven die het beleid op lange termijn biedt, zijn van veel groter belang dan het resultaat van een bepaald jaar. Door een samenloop van omstandigheden is het beleid op korte termijn achtergebleven, maar op lange termijn belooft het beleid van deze minister succes."
De heer Van der Peijl informeerde, of minister Schut voldoende perspectieven ziet voor de financiering van de woningbouw, met name het betrekken van de kleine beleggers bij deze financiering. Kritiek werd geuit op het voornemen van de regering om de onderhoudskosten van eigen woningen in de toekomst niet meer aftrekbaar te maken voor de belasting.
Dit is, aldus de heer Van der Peijl, een aanvechtbare en verwerpelijke zaak, die bovendien de bevordering van het eigen woningbezit niet in de hand zal werken. „Deze maatregel zal er toe bijdragen, dat het onderhoud van oudere woningen zal worden verwaarloosd. Het voorstel zal beunhazerij bevorderen ten koste van het midden- en kleinbedrijf", aldus de heer Van der Peijl.
Hij verwees naar suggesties van zijn fractiegenoot mr. W. Scholten, om o.a. tuinonderhoudskoosten en opknapkosten van boerderijtjes, bestemd als tweede woning, niet meer aftrekbaar te stellen.
Inzake de voorgenomen investeringsheffing op de bouwsom van aannemingswerken vroeg de christelijk-historische woordvoerder zich af of deze maatregel wel het gewenste effect zal sorteren. „Is hier niet eerder sprake van een conjuncturele maatregel dan van een middel om de woningbouw te stimuleren?" zo vroeg hij.

Weinig uniformiteit

Mejuffrouw mr. Haars besprak in het bijzonder de vraagstukken van de ruimtelijke ordening. Zij zei van oordeel te zijn, dat bij het opstellen van streekplannen nog te weinig uniformiteit en coördinatie aanwezig is. Hierdoor zijn de streekplannen nog te weinig richtinggevend voor het nationale ruimtelijk beleid. De vraag werd dan ook gesteld of het streekplan niet een ruimere taak moet krijgen bij de coördinatie van economische, verkeerstechnische en sociale factoren. Op welke wijze, aldus mejuffrouw Haars, denkt minister Schut een eenheid van beleid, gebaseerd op integratie van de deelplanning in een nationale ruimtelijke planning te bevorderen?

In dit verband wees mejuffrouw Haars op de ontwikkeling van Purmerend. Volgens haar schort het daar juist aan coördinatie bij de planning en synchronisatie van de uitvoering. „De woningbouw en het maken van bestemmingsplannen zijn hier kennelijk voorop gelopen, waarschijnlijk door de grote druk van Amsterdam, maar de zonodige gelijktijdige infrastructurele maatregelen blijven achter."

Ook mejuffrouw Haars sprak over de aanleg van de Rijnpoorthaven. Bij haar was de vraag gerezen, welke zekerheid er bestaat, dat deze haven haar agglomererende werking op het Westland niet zal uitbreiden.
Sprekende over het verkeer wees mejuffrouw Haars op de sterke versnippering van het landelijk gebied als gevolg van de wegenaanleg. Er dient, volgens haar, een directe band te komen tussen ruimtelijk beleid en openbaar vervoer. „Met name in het dichtbevolkte westen dienen dubbeldekswegen te komen als combinatie van spoorweg/autoweg."
Mejuffrouw Haars vroeg aandacht voor de problematiek die ontstaat, wanneer een gebied vanwege nationale noodzaak een andere bestemming krijgt dan binnen het raam van de normale gemeentelijke ontwikkeling was te verwachten. In het bijzonder werd de industrievestiging aan de Moerdijk genoemd. Er zal een wettelijke regeling voor schadevergoeding moeten komen, wanneer bestemmingsplannen in verband met nationale bestemmingen drastisch moeten worden gewijzigd.

Vier punten

Bij de behandeling van de begroting van Landbouw in de Tweede Kamer, midden november, besteedde de christelijk-historische woordvoerder, de heer T. Tolman, aandacht aan vier punten: 1. de Europese landbouwpolitiek, het marktevenwicht en het prijsbeleid; 2. de nationale landbouwpolitiek, waaronder de inkomensontwikkeling en het structuurbeleid; 3. de landbouw en het leefmilieu; en 4. de problematiek van het noorden des lands.

Er is, volgens de heer Tolman, sprake van een wijziging van de totale situatie op de Europese markt. De „bergen" waarover zoveel is gesproken, het schrikbeeld van vele de bergen van boter en poeder, zijn verdwenen. Er is sprake van marktevenwicht en de kwestie van de overschotten kan geen redelijk argument meer zijn om prijsstijgingen en prijsaanpassingen tegen te gaan, aldus de heer Tolman.

Minister ir. P. J. Lardinois van Landbouw sprak onlangs over een redelijke trend voor de inkomensontwikkeling in de landbouw. Naar de mening van de heer Tolman is er evenwel sprake van een variabel beeld. „Er is sprake van een forse uitschieter in het zuidwestelijk akkerbouwgebied, waarschijnlijk een aardappel- en ui eneffect, er is sprake van een uidelijke daling van de inkomens in het veenkoloniale gebied en bij de koppeling rundvlees en veredeling is er sprake van enige stabiliteit op een te laag niveau. Bij koppeling veredeling en rundvee is er een stijging."
Er werden goede cijfers gevraagd. Men voert in Nederland, aldus de heer Tolman, soms een bijzonder star prijsbeleid. „Het is een moeilijke zaak, als de prijs van de consumptiemelk een cent wordt verhoogd, terwijl op hetzelfde moment de tandartsentarieven met acht procent worden verhoogd."
Volgens de heer Tolman krijgen bij het prijsbeleid de voedingsmiddelen een te zwaar accent met name wat betreft de consumptiemelk.

Milieu

Wat betreft het vraagstuk landbouw-milieu was het voor de heer Tolman de vraag: in hoeverre kan de landbouw een rol van betekenis spelen om de atmosfeer zo zuiver mogelijk te houden of te zuiveren.

„Men spreekt over de goede werking van groengordels. Het blijkt echter, dat bijvoorbeeld akkerbouwgewassen veel meer zuurstof produceren dan bossen". Volgens de heer Tolman zal minister Lardinois aan deze voor de landbouw en de samenleving belangrijke zaak, aandacht moeten gaan besteden.

Met betrekking tot het noorden des lands wees de heer Tolman er op, dat „het barst van initiatieven". Hij dacht aan de herstructureringsplannen voor de veenkoloniën, aan de ontwikkelingen in het Groninger akkerbouwgebied, aan de Friese structuurnota. Gevraagd werd naar de mening van de minister.

Regionaal

De heer H. Kikkert, die evenals drs. D. F. van der Mei namens de christelijk-historische fractie sprak bij de behandeling van de begroting van economische zaken, behandelde in het bijzonder de regionale industrialisatie. Volgens hem is ten aanzien van het noorden des lands de zaak in beweging gekomen. „Er is een goede ontwikkeling gestart, maar nodig is evenwel een structuurplan voor het noorden." De heer Kikkert zei de instelling van een raad voor de arbeidsmarkt voor het noorden gewenst te achten. Wat betreft de toepassing van de investeringspremieregeling voor het noorden merkte de heer Kikkert op, dat naast een afwijking naaar beneden ook een afwijking naar boven mogelijk moet zijn.
De heer Kikkert, die een actiever beleid inzake de spreiding van rijksdiensten bepleitte, besteedde ook aandacht aan de mededeling van minister mr. R. J. Nelissen van Economische Zaken, dat voor Overijssel een herindelingscommissie wordt opgericht. De bijzondere aandacht van deze commissie werd gevraagd door Noord-West-Overijssel.
De heer Kikkert deed de suggestie aan de rand van dit gebied toeleveringsbedrijven voor de recreatie te vestigen, zoals bijv. voor het vervaardigen van tenten en caravans.
Ook wees de heer Kikkert op de verontrusting, die in Zeeland is ontstaan over de schorsing van de investeringspremieregeling. „Had een gedifferentieerde toepassing zonder schorsing niet meer voor de hand gelegen?" zo vroeg hij.
Bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken vroeg mejuffrouw mr. E. A. Haars of in de grensgebieden met België en Duitsland een soepele regeling bestaat voor het over en weer verlenen van hulp bij calamiteiten met name op het gebied van brandweer, ziekenvervoer e.d.
Voorts werd gevraagd om een betere regeling voor het vervoer van stoffelijke overschotten over de grens. Met name in geval van overlijden van Nederlanders in het buitenland, doen zich hier diverse moeilijkheden voor.
Mejuffrouw Haars bepleitte een aanpassing van de wet op de Lijkbezorging, waarbij de stichting van crematoria op dezelfde wijze als het instandhouden van begraafplaatsen als een overheidstaak wordt gezien. Het oprichten van crematoria dient haars inziens evenals het instandhouden van begraafplaatsen een gemeentelijke taak te zijn.

H. L.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Unieraad over defensiepolitiek

De Unieraad, die zaterdag jl. in hotel Figi te Zeist het ontwerp-urgentieprogram van KVP, ARP en CHU aan een eerste lezing onderwierp, kwam in de besloten vergadering 's morgens niet gereed met de behandeling. Daarom viel het besluit 's middags, in de openbare bijeenkomst, niet te spreken over het bejaardenbeleid, maar de behandeling van het ontwerp-urgentieprogramma voort te zetten.
Na uitvoerige discussie zag de Unieraad geen aanleiding om door staatssecretaris J. C. E. Haex ingediende amendementen inzake de defensiepolitiek over te nemen. Volgens de staatssecretaris mocht niet zonder meer gesteld worden, dat gewaakt moet worden tegen een voortgaande verlaging van de atoomdrempel. Er had aan moeten worden toegevoegd, dat tevens beschikt moet worden over een doeltreffende conventionele strijdmacht, maar de Unieraad achtte dit niet noodzakelijk. Ook verwierp de Unieraad de volgende, door de staatssecretaris voorgestelde passage: „De handhaving van tenminste de huidige conventionele krachtsverhouding met het Warschaupact is een belangrijk middel om de vrede tussen Oost en West te bewaren en tegelijkertijd een belangrijke voorwaarde voor een duurzaam vergelijk tussen Oost en West. Bij een eenzijdige vermindering van NAVO-strijdkrachten dreigt het gevaar, dat de geloofwaardigheid van de bereidheid van het Westen wordt ondermijnd en de onderhandelingspositie van het Westen wordt verzwakt."
Evenmin wilde de Unieraad het volgende amendement aanvaarden: „De fundamentele motivering van de Nederlandse defensie-inspanning ligt in het op doelmatige wijze bijdragen aan het garanderen van ons vrije, democratische voortbestaan. De middelen daartoe zijn het voeren van een ontspanningspolitiek gepaard aan het voeren van een oorlogsvoorkomende defensiepolitiek. Een oorlogsvoorkomende defensiepolitiek houdt in het onderhouden van een geloofwaardige defensiebijdrage aan de NAVO, die mocht het nodig zijn, in staat is het NAVO-territoir te verdedigen."
De Unieraad verwierp ook een door de CHJO ingediend amendement, dat luidde: „Binnen de defensie-inspanning dient de nadruk meer te liggen op kwaliteit dan op kwantiteit, in verband hiermee is een doelmatigheidsonderzoek zeer wenselijk. Met betrekking tot de financiëring kan gedacht worden aan handhaving van de huidige defensie-inspanning — onvoorziene ontwikkelingen voorbehouden — waarbij rekening wordt gehouden met de stijging van lonen en prijzen."

Kiesstelsel

In het urgentieprogram-ontwerp wordt, wat het kiesstelsel betreft, de voorkeur uitgesproken voor een stelsel van evenredige vertegenwoordiging zonder meer. De Unieraad verenigde zich met een amendement, waarin werd voorgesteld aan die passage toe te voegen, dat een bepaalde vorm van het districten-stelsel mogelijk moet zijn. Afgewezen werd het amendement, waarin stond, dat ook voor het passieve kiesrecht de leeftijdsgrens bij achttien jaar dient te liggen."

H. L.

Huldiging van „onze freule"

De Unieraad heeft, in zijn zaterdag te Zeist gehouden vergadering, jonkvrouwe mr. C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen gehuldigd, omdat zij gedurende 25 jaar lid was van de Tweede Kamer. Eerder in de week was ook in de Tweede Kamer dit zilveren jubileum gememoreerd, bij de herdenking van het feit, dat vijfentwintig jaar geleden, op 20 november 1945, koningin Wilhelmina in een verenigde vergadering van de beide Kamers de gewone zitting van de voorlopige Staten-Generaal, ook wel genoemd het nood-parlement, opende.
Twee leden van de Tweede Kamer, jonkvrouwe Van Stoetwegen en de heer Frans Goedhart vierden hun zilveren jubileum. In kleine kring werd de heer Goedhart onderscheiden met het commandeurskruis in de orde van Oranje Nassau. Jonkvrouwe Van Stoetwegen was bij het uitreiken van deze onderscheiding aanwezig. Zij kreeg reeds eerder deze hoge onderscheiding.
In een toespraak, in een plenaire vergadering van de Tweede Kamer, zei kamervoorzitter mr. F. J. F. M. van Thiel, dat het aanvaarden destijds, in de toen bewogen periode na de bevrijding, van het lidmaatschap der Kamer geen gemakkelijke beslissing is geweest. „Voor de jubilarissen is een woord van grote waardering op zijn plaats", aldus de kamervoorzitter.
In de vergadering van de Unieraad zei Unievoorzitter prof. dr. J. W. van Hulst, dat het leven van jonkvrouwe Van Stoetwegen niet beschreven kan worden zonder daarbij de CHU te noemen. Maar over de CHU kan niet gesproken worden zonder „onze freule" te noemen, aldus prof. Van Hulst. „Wij danken u recht hartelijk voor hetgeen u voor land en volk gedaan hebt."

Prof. Van Hulst herinnerde er aan, dat jonkvrouwe Van Stoetwegen binnenkort 70 jaar wordt en volgend jaar, na de verkiezingen, niet meer terugkeert in de Kamer. Maar, zo voegde hij er aan toe, „de freule zal wel actief blijven". Met een boeket bloemen huldigde de Unievoorzitter de jubilaresse.
De heer G. Strijker bracht namens „Overijssel" dank voor het vele werk van jonkvrouwe Van Stoetwegen en overhandigde een boekenbon.
In haar dankwoord zei jonkvrouwe Van Stoetwegen veel waardering te hebben voor de gesproken goede woorden. Zij vond, dat voor haar de tijd van gaan gekomen is.

H. L.

Prof. dr. J. W. van Hulst in Senaat :

Kabinet moet nog ambitieus program afwerken

„Het kabinet-De Jong heeft de afgelopen jaren niet stilgezeten. Het heeft veel tot stand gebracht", aldus zei, vorige week in de Eerste Kamer, de voorzitter van de christelijk-historische fractie prof. dr. J. W. van Hulst bij de algemene beschouwingen. „Voor 28 april 1971 — de dag van de verkiezingen — moet evenwel nog een ambitieus programma worden afgewerkt."
Prof. Van Hulst zei het zedelijkheidsbeleid op het terrein van justitie in belangrijke mate te kunnen volgen. Hij was het niet eens met de opvatting van de socialistische senator J. W. Broeksz, die verwerpt dat een bepaalde groep een andere dwingt naar haar normen te leven. „De heer Broeksz wil geen normloze maatschappij; hij wil de ene normstructuur door een andere vervangen. Maar dit betekent, dat altijd groepen aan nieuwe normen zijn onderworpen."
Prof. Van Hulst zei kennis genomen te hebben van het pleidooi van de heer Broeksz inzake de volledige vrijheid voor pornografie en het homofiele huwelijk. „Dat zal straks verhelderend werken als wij ten opzichte van de PvdA positie moeten kiezen."
De christelijk-historische senator noemde de samenwerking van de drie christelijke partijen een daad van bepaalde politieke allure. „Wij willen streven naar het verhogen van de leefbaarheid in Nederland. Deze is duidelijk in gevaar." Wat tussen de drie partijen plaats vindt, is volgens prof. Van Hulst een nog nooit vertoond verschijnsel sinds de Napoleontische tijd. „Het ziet er naar uit, dat het streven met succes bekroond wordt." Prof. Van Hulst bestreed de opmerking van de kant van de oppositie, dat er sprake is van discrepantie tussen de nieuwe programs van de drie partijen. „De voorlopige programs kunnen de toets der kritiek doorstaan."
Prof. Van Hulst vond het vreemd, dat de AR-fractievoorzitter dr. W. P. Berghuis gezegd had met de PvdA te willen samenwerken. „Het programma van de PvdA komt eerst half februari gereed en dan is het voorbarig nu al te spreken over samenwerking."
De christelijk-historische fractievoorzitter verwachtte, met betrekking tot het probleem van het druggebruik, een gecoördineerd beleid van de regering. Hij bepleitte voorts, dat de EEG mogelijkheden opent om contacten te leggen met Indonesië en Zuid-Slavië.
Prof. Van Hulst vond het jammer, dat radio en tv, die mede met gemeenschapsgelden werken, de schijn wekken dat ze sabotage in de hand werken. Hij waardeerde het, dat de regering meer bewaking van militaire objecten toezegde. „Dat zal ontoereikend zijn. Er is een nieuwe mentaliteit nodig. Daarbij moeten onderwijs, opvoeding en de militaire dienst voorgaan."

H. L.

Ir. C. N. van Dis

Nu het oudste Tweede Kamerlid te kennen heeft gegeven, dat hij volgend jaar niet meer voor herverkiezing in aanmerking wil komen, wil ik graag naast de vele woorden, die door anderen aan hem zijn of zullen zorden gewijd, een persoonlijke herinnering plaatsen. Van Dis en ik hebben tegelijk in Delft gestudeerd; in 1912 kwamen wij als eerstejaars aan. Wij waren beiden lid van de SSR, de vereniging van studenten van Gereformeerde belijdenis aan openbare universiteiten en hogescholen.

SSR was wat men noemt een gezelligheidsvereniging, doch op principiële grondslag. Een sociëteit hadden wij toen nog niet; daarvoor was het aantal leden veel te klein. Het hele verenigingsleven speelde zich — behoudens een maandelijkse vergadering met lezingen en discussies in een gehuurd zaaltje — af op kamers van de leden. Ik heb persoonlijk voor mijn vorming aan deze kleine club veel te danken gehad.

Ook Van Dis deed mee; hij was een vlote, populaire figuur. Tot op een dag het bestuur een brief ontving, waarin Van Dis zonder opgaaf van redenen als lid bedankte.

Ik woonde in die tijd vlak bij hem. Zo kwam het misschien, dat de voorzitter mij vroeg, in de komende dagen eens bij Van Dis aan te lopen en naar de reden van zijn besluit te informeren.
Ik zie mij nog op een avond in de winter van 1913-'14 de kamer van Van Dis binnenkomen. Ik voelde een zekere spanning en daardoor moet ik enigszins bedeesd aan Van Dis hebben gevraagd, of hij mij wilde zeggen, waarom hij zo plotseling als lid had bedankt.
„Ja zeker", was het antwoord met een beslistheid en ernst, die wij niet van hem gewend waren, „ik ben bekeerd; God heeft mij staande gehouden en mij laten zien, dat ik op weg was naar een eeuwig verderf". Hij voegde hieraan nog een waarschuwing toe, dat wij met onze zogenaamde Gereformeerde beginselen evenzeer op de brede weg wandelden.

Hij vertelde nog, dat hij lid was geworden van de Christelijk Gereformeerde Kerk en dat hij met onze levenswijze ondanks de principiële grondslag niet meer mee kon doen.
Zo zijn wij gescheiden, behoudens een enkele keer een vluchtige groet op straat. Hij was de enige van onze club, die scheikunde studeerde, zodat er ook door de studie geen contact meer was.

Nog één keer heb ik Van Dis persoonlijk ontmoet. Het was tijdens de oorlog, toen hij zonder betrekking zat, doordat het dagblad De Banier, waarvan hij directeur was, niet meer kon verschijnen. Hij had toen bij een rijksdienst gesolliciteerd, waar een scheikundig ingenieur werd gevraagd. Hij vroeg mij om een introductie, die ik graag gegeven heb, al geloof ik niet dat deze veel gewicht in de schaal heeft gelegd. Van Dis had immers sedert een jaar of 12 zijn vak niet meer beoefend.

Ik hoor hem nu een enkele keer, wanneer de televisiecamera's in de Tweede Kamer opgesteld staan. Wanneer ik dan Van Dis op het spreekgestoelte zie staan, dan voel ik steeds weer diep respect voor de moed en de overtuigingskracht, waarmede deze man, die een fractie aanvoert, waar niet meer dan twee pocent van de kiezers achter staat, tegen de overgrote meerderheid van de Kamer in, met een bewonderenswaardige volharding steeds weer de dingen durft zeggen, zoals hij die ziet en zoals hij meent, dat ze op grond van Gods Woord behoren te zijn.

Ik kan mij dan ook ergeren, wanneer politici tegenover wat Van Dis zegt een laatdunkende houding aannemen of hem niet serieus nemen.

Want sinds die bewuste winteravond in Delft, nu meer dan vijf en vijftig jaar geleden, weet ik, dat Van Dis leeft in de vaste overtuiging van een direct ingrijpen Gods in zijn leven. Toen is hij op 't spoor gezet, waarop naar zijn innige overtuiging God hem nodig had. Op dat spoor is hij gebleven. En ook al zijn wij het niet in alles met zijn opvattingen eens, toch past het ons, nu hij de Tweede Kamer gaat verlaten, hem hulde te brengen voor zijn trouw aan zijn beginselen en de onverzwakte moed, waarmee hij voor die beginselen opkomt.

En het doet mij goed, dat bij die discussies over de wenselijkheid van een kiesdrempel blijkbaar de meerderheid van de Tweede Kamer van oordeel is, dat het geluid van Van Dis en van de fractie, waarvan hij de leider is, niet kan worden gemist.

Prof. dr. ir. H. G. van Beusekom.

Hebt U Uw bijdrage voor de verkiezingsactie 1971 reeds overgemaakt ?

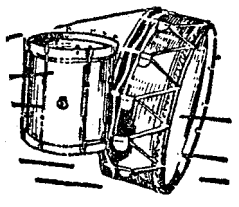

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Minister Udink roept op tot matiging van verlangens

In zijn functie van lijstaanvoerder van de CHU heeft minister drs. B. J. Udink zaterdag jl. de Unieraad voor de tweede maal toegesproken. In zijn rede zei de heer Udink het volgende:

Nu ongeveer 3 maanden geleden heb ik mij voor het eerst tot de Unieraad gericht met een toespraak, waarvan men veel kan zeggen, maar niet, dat zij geheel onopgemerkt is gebleven.
Die redevoering handelde over gezag en vrijheid, over de noodzaak in onze moderne samenleving de begrippen gezag en vrijheid 'n nieuwe inhoud te geven, waarin de moderne mens zich kan herkennen. Zij handelde over de noodzaak om regels te handhaven in ons onderling verkeer, maar ook over de noodzaak te erkennen dat de regels van gisteren niet die van vandaag kunnen zijn. Zij bevatte een oproep tot de ouderen om inbreuk op het gevestigde toe te staan en een oproep tot de jongeren om niet stil te staan bij het protest. Zij riep op tot verdraagzaamheid en samenwerking.

De toespraak is het startschot geworden tot een intensieve bezinning en 'n dikwijls emotionele gedachtenwisseling. Niet altijd is daarbij aan ieders oprechte bedoelingen recht gedaan. Omdat de Voorzitter der Unie en de Voorzitter van de Tweede Kamerfractie **terecht** bepaalde ordeverstoringen afkeurden, omdat Staatssecretaris Kruisinga **terecht** zijn bezorgdheid uitte over 't toenemend gebruik van harde zowel als zachte verdovende en waanverwekkende middelen, omdat Staatssecretaris Haex **terecht** waarschuwde tegen een verzwakking van onze defensieve kracht en

> omdat ikzelf — en ik meen **terecht — terwille van de vernieuwing en de vooruitgang** aandrong op zelfbeheersing en matiging werd uit sommige hoeken een vloed van beschuldigingen, ja van verdachtmakingen over de Unie uitgestort. De kolonels der C.H.U. zouden klaarstaan om, desnoods met geweld, een machtsregime in Nederland te vestigen.

Ik stel u voor, dat wij aan deze uitlatingen geen aandacht schenken maar die beschouwen als beteurenswaardige ontsporingen, die, hopen wij, niet sympthomatisch zullen zijn voor de naderende verkiezingstijd.
Laten wij volstaan met te constateren, dat de CHU overeenkomstig haar roeping en haar beginselen op een breed terrein de zo hoog nodige discussie heeft losgemaakt en haar verontrusting heeft uitgesproken over een aantal zaken, waarover velen in ons volk — en terecht — verontrust zijn.
En laten wij tevens constateren, dat wij er van overtuigd zijn, dat dit evenwichtige en redelijke Nederlandse volk in deze discussie en in deze worsteling, zichzelf getrouw, de goede antwoorden zal weten te vinden. Wat men ook van ons zal zal zeggen, hoe men ons ook zal trachten af te schilderen, wij zullen, getrouw aan onze beginselen onze bijdrage aan het formuleren van die antwoorden blijven geven, waarbij het bijbels getuigenis van Gods beloften en geboden voor ons van beslissende betekenis is voor de toekomst van ons volk.

Welke wereld ?

Intussen zou ik voor vandaag onze aandacht willen bepalen bij de vraag welke wereld het dan is, waarvoor wij in de bres willen staan. Gaan wij in de bres staan voor die wereld, waarin de paupers leven, waarin de hongerende onwetende en lijdende massa's van Azië, van Afrika en van Zuid-Amerika langzaam sterven? Is het die wereld die in de greep van de angst leeft, omdat zij zichzelf honderdvoudig kan vernietigen?
Is het de wereld, waarin wij én door onze eigen begeerte én door het systeem dat wij zelf hebben gecreëerd worden voortgejaagd en waarbij weerloos aan de kant blijven, zij die niet meevechten kunnen, de bejaarden, de gehandicapten, de zwakken — of zij nu zwak zijn, omdat zij op hun veertiende of vijftiende jaar moesten gaan werken en niets konden leren, of omdat zij in de knel zijn geraakt als kleine zelfstandigen, fijngemalen in de grote machinerie van het moderne grootbedrijf.
Is het die wereld, waarvoor wij in de bres willen staan? Neen, zeggen u en ik. Dat willen wij niet. Wij willen een wereld, waarin die paupers in de arme landen zich kunnen oprichten en menswaardig kunnen leven, wij willen een wereld, bevrijd van angst bevrijd van de tomeloosheid van ons eigen systeem en onze eigen begeerte, wij willen een wereld, waarin de solidariteit van sterken en zwakken gestalte heeft gekregen.
Onze geestesgesteldheid, ons program, onze samenwerking met de andere christelijke partijen zijn gericht op, reikhalzen naar die nieuwe wereld, waarin de nood zal zijn gelenigd, waarin het goed en gerust leven is in vrede en saamhorigheid. „Want" — zegt de apostel Paulus — „met reikhalzend verlangen wacht de schepping op het openbaar worden van de zonen Gods".
Dit reikhalzend verlangen kenmerkt de christen, zijn ganse leven, ook zijn leven in en met de maatschappij, ook zijn politieke overtuiging.
Welnu dan, waarop wachten wij nog? Waarom kiezen wij als christelijk-historische Unie niet de radicaalste weg, die zich aandient? Moeten wij het genoeg vinden als in ons politiek werkprogram staat, dat tussen 1971 en 1975 dient te worden gestreefd naar een verdubbeling van de totale Nederlandse ontwikkelingsinspanning? Wat is genoeg tegenover het lijden der miljoenen armen en hongerenden? Geeft het ons reikhalzend verlangen weer naar een wereld vrij van angst als dat program zegt, dat het bezit en het kunnen gebruiken van nucleaire wapens vooralsnog een realiteit is en dat naar een wederzijdse afschaffing van deze wapens steeds opnieuw met kracht zal moeten worden gestreefd?
Ik zal niet alle passages uit ons eigen programma, noch uit dat van onze christelijke zusterpartijen noch uit dat van andere politieke partijen voorlezen, waaruit blijkt, dat het reikhalzend verlangen naar een nieuwe wereld verstrikt raakt in het netwerk van lange termijndoelstellingen en korte termijn bereikbaarheden, van keuze en van prioriteiten.
Zeker, sommigen onder ons trekken de grenzen van het bereikbare elders dan anderen, en niet allen denken over keuze en prioriteiten hetzelfde. Maar ook het radicaalste program is voor een christen slechts een zwak teken, een kleine profetie van het toekomende Rijk, dat wij verwachten. „Want — zo zegt opnieuw de apostel— wij weten, dat tot nu toe de ganse schepping in al haar delen zucht en in barendsnood is. En niet alleen zij, maar ook wijzelf, wij die de Geest als eerste gave ontvangen hebben, zuchten". Hierin — in het vurig verlangen naar een nieuwe wereld en in het weten van de pijn van het moeizaam groeiende ligt de gesteldheid verankerd, die ons als christenen samen in de wereld en in de politiek doet werken. Het is de gesteldheid, die de radicalen tot bescheidenheid brengt en de conservatieven dwingt hun blik vooruit te richten. Hierdoor kunnen en moeten zij beiden — conservatieven en radicalen — de rug toekeren aan hun eigen pretenties in de politiek en samen als christenen op weg gaan.

Geen kleurloos midden

Natuurlijk zullen zij, die daarbuiten staan — niet omdat zij er buiten gezet worden, maar omdat zij zichzelf daarbuiten plaatsen — trachten dit alles te beschrijven als het kleurloze midden, dat niet in staat is te kiezen tussen behoud en vernieuwing.
Geen grotere fout zouden wij kunnen maken dan te trachten deze verwijten te ontgaan door radicaal te zijn met de radicaalsten of conservatief met de behoudendsten. Onze weg is nu eenmaal die geheel eigen weg die ik beschreven heb. Zij leidt uit boven de tegenstellingen van links en rechts, zijn niet zozeer die van het enerzijds en anderzijds maar van het diesseits tegenover het jenseits.

In die spanning is opgenomen zowel onze strijd om te behouden wat wij waardevol achten in onze maatschappij en waarvoor wij dankbaar durven zijn als onze worsteling om te vernieuwen en de weerbarstige materie, die ons in handen gegeven is om te vormen.
Er zullen er misschien wel onder u zijn, die zich afvragen waarom opnieuw zo uitvoerig moet worden stilgestaan bij de beginselen van onze politiek. Waarom ons niet bepaald bij het politiek werkprogram en bij de praktijk van de politiek van iedere dag? Mijn eerste antwoord daarop is, dat de politieke werkprogramma's der partijen van grote betekenis zijn. Zij geven de doelstellingen aan, waarop een regeringsbeleid voor een bepaalde periode zal zijn gericht als de desbetreffende partij of partijen tot de regeringsverantwoordelijkheid zullen zijn geroepen.
Zij zijn met toewijding tot stand gebracht en alle geledingen der partij hebben, als het goed is, er aan meegewerkt. Zij moeten daarom zeer ernstig worden genomen en niet lichtvaardig door compromissen worden gedevalueerd. Dat geldt ook voor het politieke werkprogram der C.H.U. en ook voor het gezamenlijke urgentieprogram der drie christelijke partijen.
Maar de werkelijkheid is niet identiek met een program. In iedere regeringsperiode doen zich omstandigheden voor, die geen program heeft kunnen voorzien. En er zijn hele delen van de levende werkelijkheid die zich in geen program laten vastleggen.
Daarom is de werkelijke grondslag voor een partij niet gelegen in haar program maar in haar beginselen. Die beginselen zijn niet alleen het fundament van het program maar tevens de grondslag voor het handelen in al die gevallen waarin het program niet voorziet of waarin het niet meer kan worden toegepast.
De beginselen zijn de werkelijke garantie voor de kiezer als hij zijn stem uitbrengt; de beginselen en de mensen, die vanuit deze beginselen beloven te handelen. Ik kan dan ook altijd nog niet begrijpen hoe 'n partij zoals D '66 kan zeggen dat pragmatisme — d.w.z. het van geval tot geval handelen naar bevind van zaken — haar uitgangspunt is voor haar politieke opstelling. Waar ligt bij die partij de garantie voor de kiezers?

Beginselen beslissen

En mijn tweede antwoord op de vraag waarom wij zozeer over de beginselen moeten spreken ligt in een opmerking, die ik reeds bij een eerdere gelegenheid heb gemaakt. In het huidig bestek zijn de belangrijkste vragen die ons bezighouden van principiële aard. Wij hebben te erkennen, dat de verschillen van inzicht ten aanzien van de hoofdlijnen van de sociaal-economische politiek, die moeten worden gevoerd in ons land betrekkelijk gering zijn. De inflatie moet worden bestreden, de ruimte voor uitbreiding van de overheidstaken is betrekkelijk gering, de belastingdruk zal niet kunnen worden verlicht en zal zelfs — voornamelijk door het binnenhouden van de reeële progressieopbrengsten, net als tijdens het kabinet De Jong is geschied — nog geleidelijk wat moeten stijgen. Heel erg veel zal dat niet kunnen zijn, omdat dan weinig anders wordt bereikt dan een hernieuwd aanjagen van de inflatie.
Maar binnen deze betrekkelijk geringe bewegingsvrijheid zijn het de beginselen, die beslissen over de wijze waarop de mogelijkheden worden benut. In de prioriteiten — de zorg voor bejaarden, de kleine zelfstandigen en de werkende jeugd, de armen in de derde wereld, de vermenselijking van onze samenleving door milieubeheersing, door democratisering in bestuur en bedrijf, door betere en meer woningen — zijn de beginselen 't richtsnoer. En voorts spelen in de huidige situatie waarin ons volk verkeert andere dan sociaal-economische en technische vraagstukken een grote rol. Welke houding wij moeten innemen tegenover al die nieuwe levensvraagstukken die zich aandienen — de nieuw opgeëiste vrijheden op het terrein der zeden, de nieuwe spanningsverhouding tussen gezag en vrijheid op vele gebieden — is een zaak van geestelijke grondslag, van beginsel, niet van opportuniteit of pragmatisme.
Beginselpartijen kunnen — ook moeizaam, ook worstelend — reiken naar een antwoord op deze vragen. Meer dan ooit vraagt daarom juist onze tijd om politieke organisatie naar beginselen, en zo voegen wij er aan toe, naar christelijke beginselen.
En dan tenslotte: waarom zoveel aandacht aan de beginselen? Omdat de beginselen praktijk zijn. Wie spreekt over de beginselen van de politiek spreekt over de praktijk van de politiek.
De uiteenzettingen, die ik heb gegeven over de eigen weg, de eigen grondslag van het samengaan van christenen in de politiek, een weg, die uitvoert boven de tegenstellingen, moeten wel tot de conclusie leiden, dat voor de confessionele partijen een keuze tussen partijen, die dit soort tegenstellingen vertegenwoordigen in het geheel niet voor de hand ligt. De weg der christelijke partijen is er een, die die keuze niet tracht **te ontgaan** maar haar **overbodig** bedoelt te maken. De praktische politieke situatie, waarbij de confessionele partijen geen meerderheid verkrijgen dwingt deze vaak tot 't zoeken van samenwerking met anderen. Hiermee wil niet gezegd zijn, dat zich zowel vóór als na een verkiezingsuitslag geen situatie zou kunnen voordoen, waarbij, zonder dat die dwang bestaat of zonder dat die dwang als dwang wordt gevoeld, toch ook samenwerking met anderen wordt gezocht en aanvaard. Zeker de C.H.U. die nimmer de antithese heeft gezocht of erkend, staat voor deze mogelijkheid, voor deze wenselijkheid zelfs, open.
Er kan zeker programmatisch en ook ten aanzien van personen en mentaliteiten op enig tijdstip, óók voor de verkiezingen, een zodanige evidentie ontstaan, dat een samenwerking met een der andere partijen zich als bijna vanzelfsprekend aandient.
Maar waarschijnlijk acht ik dit niet. Waarschijnlijker acht ik, dat, als na de verkiezingsuitslag opnieuw een kabinet met een coalitiekarakter moet worden gevormd met enig zuchten en steunen die coalitie zal tot stand komen, rekening houdende met de uitspraak, die de kiezer bij de stembus zal hebben gedaan.
Ik heb gezegd: de beginselen brengen de radicaal tot bescheidenheid, zij brengen de conservatief tot bewogenheid en in beweging. Zij creeëren een geestesgesteldheid waarbij niet het bestaande a priori als onjuist wordt afgewezen en waarbij evenmin vernieuwing a priori als aantasting van duurzame waarden wordt verworpen. In de strijd om de staatkundige vernieuwing, die in ons land gaande is wordt door ons de wens gekoesterd meer openheid te scheppen in zaken als de kabinetsformatie. Daarbij behoeven werkelijk niet nieuwe ideeën afgewezen te worden omdat zij nieuw zijn. Ook wordt een groot goed als de onaangetaste positie van de Kroon in ons staatsbestel wellicht minder snel in gevaar gebracht dan wij wel eens denken.
Maar even zeker is het, dat de staatkundige stabiliteit in ons land volstrekt niet zou zijn gediend als de politieke verdeeldheid welke ons land teistert, zou doordringen tot op de treden van de troon.

In de C.H.U. leeft daarom de overtuiging dat een oplossing moet worden gezocht waarbij een grotere openhartigheid en meer inzicht van de burger gepaard worden aan het behoud van een ruimte in ons staatkundig leven, waar de stabiliteit van de bovenpartijdige invloed van de Kroon in stand blijft.

Geen schaamte

Wij staan nu voor de taak vanuit onze beginselen en vanuit ons programma, samen met de beide christelijke zusterpartijen onze bijdrage te leveren aan de vernieuwing van de gemeenschap waarin wij leven. Wij zullen die taak niet trachten te vervullen door de indruk te wekken, dat wat tot nu toe is tot stand gebracht, niet dienstbaar meer kan zijn. Om mij tot de meest recente tijd te beperken, zeg ik met collega Veringa: wij hebben geen reden ons te schamen over wat het kabinet De Jong heeft tot stand gebracht, en ook niet over de samenwerking, die daarin met de liberalen gestalte heeft gekregen.
En ik citeer de Amerikaanse socioloog Lewis Mumford, die het volgende heeft gezegd: „Terwille van de continuïteit en van de accumulatie van culturele waarden hebben vroeger beschavingen meestal gewoonte en traditie overgewaardeerd. De gedachte, dat het verleden in plaats van gerespecteerd geliquideerd moet worden is een typisch kenmerk van het technologische tijdperk. De antropoloog Raglan heeft daarover ontnuchterende woorden gesproken toen hij zei: „dikwijls wordt aangenomen, dat verval het gevolg is van de dode hand van het conservatisme en het is natuurlijk een feit, dat godsdienstі-

ge of politieke theorieën, die zich baseren op de onfeilbaarheid van het verleden dikwijls tot verval moeten leiden. Maar men is er zich minder dikwijls van bewust, dat het verval van een beschaving zelfs nog sneller kan worden tot stand gebracht door de banden met het verleden te verscheuren". Als onze huidige beschaving haar kortstondigheid en haar vluchtigheid zozeer onderstreept, alsof verandering en beweging een absolute waarde zouden zijn en stabiliteit alleen maar een handicap, dan ontkent zij daarmee de eenvoudige feiten van de continuïteit van het leven en zelfs van het physieke voortbestaan".

Ontwikkelingssamenwerking

Maar nóch ons besef van de betekenis van continuïteit en traditie, nóch onze gematigdheid zijn 'n alibi voor 't met open ogen berusten in 't onrecht in de wereld. En wij kunnen er ons niet op beroepen als zou blijken, dat wij niet hebben herkend het nieuwe levensgevoel van onze tijd, dat grenzen wil opruimen, dat in een nieuwe ruimte en een nieuwe vrijheid wil leven en bewegen.
Dom Helder Camara, de Braziliaanse bisschop, de herder der ontrechten en zwakken in zijn land, is hier geweest. Hij heeft de noodkreet overgebracht van de onvoorstelbaar armen en wanhopigen die de continenten van 't Zuiden bevolken. Wij kunnen niet zeggen, dat wij genoeg hebben gedaan. Wij kunnen niet zeggen, dat wij immers reeds vooraan staan in de rij der helpende landen.
Wij kunnen niet zeggen, dat er nog zoveel in ons eigen land moet gebeuren en dat wij niet meer kunnen missen.
Samenwerking met die arme landen, door kapitaal beschikbaar te stellen, door de bereidheid hun goederen te kopen tegen lonende prijzen, door onze economische structuur zó aan te passen, dat er ruimte in de wereldeconomie ontstaat ook voor hen, blijft voor ons 'n hoge prioriteit, ook in de nieuwe kabinetsperiode. Deze ontwikkelingssamenwerking, zoals zij in de achter ons liggende jaren is gegroeid en zoals zij in de komende jaren verder moet worden uitgebouwd is bezig een nieuw gezicht te geven aan de internationale politiek en aan de Nederlandse buitenlandse politiek. Het nieuwe levensgevoel, waarover ik sprak, dat grenzen wil doen wegvallen en een nieuwe wereldwijde saamhorigheid wil beleven, is er in terug te vinden.
In vele opzichten is de organisatie van de Verenigde Naties niet geworden wat wij hadden gehoopt en verwacht. Maar juist op dit terrein van de samenwerking tussen de rijke en de arme landen heeft de vijf en twintigste algemene vergadering door de aanneming van 't tweede tienjarenplan voor de sociale en economische ontwikkeling een mijlpaal opgericht in de verhouding der volkeren.
Hier zijn scheidslijnen tussen machts- en belangengroepen van landen bezig weg te vallen in de gezamenlijke wil om sociale en economische groei tot stand te brengen.
Nederland heeft juist in de ontwikkelingssamenwerking de mogelijkheid een bijzondere rol in de buitenlandse politiek te spelen.
Hoe dikwijls overvalt ons in de internationale politiek niet een gevoel van machteloosheid. Wij zouden wel de tegenstellingen tussen Oost en West willen verzachten. Wij zouden wel een halt willen toeroepen aan de bewapeningswedloop en het recht van de sterke willen vervangen door de dienst van allen aan elkaar.
Wij zouden wel de tyrannieke stelsels, die de wereld kent, soms zelfs in landen, die met ons een bondgenootschap vormen, willen doen verdwijnen.
Maar onze stem wordt niet of nauwelijks gehoord. Het lijkt wel of de wereld onverstoorbaar haar weg gaat.
Maar hier, in de worsteling om de tegenstelling tussen rijk en arm te verzachten, heeft onze buitenlandse politiek een nieuwe kans gekregen. Wij hebben door de eigen offervaardigheid van ons volk, 'n voorbeeld kunnen zijn. En door dat voorbeeld hebben wij de morele positie verworven, waardoor men naar ons luistert. Wij hebben bouwstenen kunnen aandragen voor het nieuwe gebouw van 'n wereldwijde samenwerking voor ontwikkeling. Wij hebben bondgenoten in deze goede strijd kunnen vinden, niet alleen onder de landen van de groep van 't westen, waartoe wij behoren. Een brug is geslagen naar de landen van Afrika, Azië, Latijns-Amerika en zelfs Oost-Europa. Overal hebben wij vrienden getroffen, die samen met ons gewerkt hebben aan de ontwikkelings-strategie der zeventiger jaren. De internationale politiek heeft in dit alles een nieuwe dimensie gekregen en Nederland werkt in het hart daarvan. Zo heeft ook de Nederlandse buitenlandse politiek een nieuw perspectief gekregen. Boven onze machteloosheid en kleinheid worden wij uitgetild tot een nieuwe taak op een terrein waar wij werkelijk iets kunnen betekenen. Hierdoor kan de Nederlandse jeugd weer enthousiast worden voor buitenlandse politiek hierdoor wordt Nederland weer herkend en erkend in de wereld.

Dienstbaarheid

De houding van dienstbaarheid, die ons bezielt in het vervullen van deze brugfunctie in de wereld, zal in de komende jaren niet alleen onze ontwikkelingssamenwerking maar onze gehele buitenlandse politiek kunnen bezielen. Zij maakt ons geen minder trouwe bondgenoot, zij maakt ons wel een nieuwe partner in die vierde wereld, die aan het ontstaan is, van landen, die boven de groepstegenstellingen uitreiken naar een nieuwe wereldwijde volkerengemeenschap Natuurlijk zullen wij daarbij onze nuchterheid bewaren. Het is nu eenmaal een feit, dat de gewapende macht van het Oostblok, met zijn ontzagwekkende dreiging van nucleaire en conventionele bewapening nog steeds kwantitatief en kwalitatief toeneemt. Het zou schuldige luchthartigheid zijn als wij onze eigen verdediging in de NATO niet op peil zouden houden of brengen en als wij daarvoor de nodige offers niet zouden brengen. Maar wij blijven de horizon af speuren naar wat over deze muur van wederzijds wantrouwen heen ons de kans geeft samen te werken in de overtuiging, dat tenslotte het nieuwe levensgevoel der wereldwijde saamhorigheid het winnen zal.
Zoals wij hebben kunnen beleven, dat 't volgen van onze roeping in de internationale samenleving onze buitenlandse politiek nieuwe bezieling heeft gegeven, zo kan ook het aanvaarden van onze opdracht in de nationale samenleving de kluisters van het fantasieloze en bewegingloze doen verbreken. De nationale politiek kan dan weer tot een nieuw en inspirerend avontuur worden, waarvan het opnieuw de moeite waard is het mee te maken. Geen enkele staatkundige vernieuwing kan op zichzelf de grauwe sluier der eentonigheid en saaiheid van de nationale politiek wegrukken.
Alleen de inspiratie van de nieuwe opdracht en van de nieuwe dienstbaarheid kan dat. De weg daar naar toe is niet gemakkelijk, zoals geen enkele weg naar werkelijke creativiteit gemakkelijk is. Zij begint bij het offer. Het is het offer van de sterken in onze samenleving, die delen in de vruchten van onze groei, ten bate van de zwakken die niet de kracht en de middelen hebben om hun aandeel op te eisen en te verwezenlijken. Het is een offer dat moet worden gebracht om onze samenleving menselijker te maken. De zwakken moeten worden geholpen om zichzelf te helpen.
Hoewel zij wellicht de mogelijkheden om alle aangegeven wensen te vervullen toch nog overschatten, is het de onschatbare verdienste van het concept-actieprogramma van het overlegorgaan der drie vakcentrales dat het deze solidariteit uitspreekt maar ook in drie alternatieven aan de leden de offers voorbehoudt, die dit in termen van vrij besteedbaar loon met zich meebrengt.

Solidariteitspolitiek

In en door de vakbeweging is hierdoor onder de werknemers een gedachtenwisseling aan de gang gebracht, die van grote betekenis is voor de verwezenlijking van een werkelijke solidariteitspolitiek met de zwakken binnen en buiten onze grenzen. Ook het urgentieproramma der drie christelijke partijen en het werkprogram der C.H.U. wortelen in deze solidariteitsgedachte.

Nu geleidelijk aan velen in Nederland zich bewust worden van deze mogelijkheid en noodzaak om door matiging van onze verlangens een verantwoordelijke gemeenschap op te bouwen, neemt de kans toe op een solidariteitspolitiek waarbij tevens de inflatie effectief wordt bestreden. Inflatie is immers niet een geheimzinnig economisch gebeuren, dat als een soort blind economisch noodlot over ons komt. Het is een menselijk, een psychologisch gebeuren en het vloeit voort uit het feit, dat wij allen gezamenlijk onze wensen niet de beperking opleggen die door de omstandigheden wordt vereist. Ook de vervulling van de wensen voor de toekomst, hoe gerechtvaardigd ze ook zijn, vindt zijn beperking in de beschikbare mogelijkheden. Binnen die beperkte mogelijkheden zijn er ook op nationaal niveau prioriteiten, die door de christelijke partijprogramma's duidelijk worden gesteld.

Terecht stellen de programma's der christelijke partijen, dat de arbeidsongeschikten-invaliden en gehandicapten, ook als het zelfstandigen betreft en de bejaarden een verdere verbetering van hun positie kunnen en moeten krijgen. Het zal een grotere premiedruk met zich meebrengen, maar het moet worden gedaan, want de solidariteit vraagt erom.
Vele kleine zelfstandigen in landbouw en middenstand moeten nog leven v.e. inkomen dat lager ligt dan het wettelijke minimumloon. Deze middenstanders hebben er recht op dat de maatschappij hen te hulp schiet. Dat gebeurt thans reeds door hun de middelen ter beschikking te stellen om hun bedrijven te verbeteren en sterker te maken. En als zij getroffen worden door het niet meer kunnen werken hetzij door invaliditeit, hetzij door ouderdom, ook dan hebben zij recht op een menswaardig bestaan.
Alleen een volksverzekering kan hier uitkomst brengen en gestalte geven aan de solidariteit van alle bevolkingsgroepen.
Leer- en vormingsplicht voor jongeren onder de 18 jaar, beter onderwijs door verkleining van de klasseomvang in het kleuter- en basisonderwijs zullen de jonge mensen, die met een achterstand in opleiding en toerusting tot nu toe het leven in moesten, een goede en faire kans in onze samenleving geven.
Krotopruiming en verdere opvoering van de gesubsidieerde woningbouw zullen mensonwaardige woonomstandigheden kunnen opheffen en voor velen het begin van een geheel nieuw leven betekenen. Voor zulk een samenleving, zoals zij in de programma's der christelijke partijen is geschetst, is het de moeite waard in de bres te springen. Het is de moeite waard haar te verdedigen naar binnen en naar buiten, tegen milieuvervuiling, tegen vijanden van buiten, tegen inflatie, die haar ondermijnt. Om haar tot stand te brengen moeten wij gezamenlijk de tanden op elkaar zetten, want zij zal eerst offers van ons vergen.

Maar wij zullen het beleven, dat als wij eenmaal ons innerlijk bereid hebben verklaard tot dit offer, als wij onszelf de matiging in onze begeerten hebben opgelegd, die van ons wordt gevraagd, dat dan een nieuwe bezieling zich van het Nederlandse volk zal meester maken. Dan is de weg vrijgemaakt naar een goede toekomst. Dan zal die bezieling zich uitstrekken over ons ganse volksbestaan en krijgen wij nieuwe mogelijkheden te zien, waarvan wij thans nog niet eens kunnen dromen.
Deze nieuwe geest vaardig te doen worden, deze nieuwe gemeenschap te bouwen is christelijke politiek, is politiek van de Christelijk-Historische Unie.

Proefonderzoek hart- en vaatziekten

De regering heeft uit de zg. „Beleidsruimte" voor wetenschappelijk onderzoek 1 miljoen gulden beschikbaar gesteld ten behoeve van een geïntegreerd onderzoek op het gebied van hart- en vaatziekten.
Dit projekt is tot stand gekomen door samenwerking van de ministeries van Sociale Zaken en Volksgezondheid, van Onderwijs Wetenschappen en van Verkeer en Waterstaat.
Het betreft een onderzoek naar de bijdrage die de geautomatiseerde electrocardiografie kan leveren aan de diagnostiek van hartaandoeningen.
Aangezien thans computerprogramma's beschikbaar zijn voor de automatische analyse van zowel afleidingscardiogrammen als voor vectorcardiografie acht de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid het gewenst dat hiermede ervaring wordt opgedaan.
Dat is noodzakelijkheid alvorens kan worden overwogen of deze methode als routine werkwijze bij grote aantallen patiënten in Nederland zou kunnen worden toegepast.
Daarnaast zullen de Nederlandse ervaringen met geautomatiseerde analyse van electrocardiogrammen gebruikt kunnen worden om te komen tot een verdere verfijning van de onderzoekmogelijkheden. Hiertoe zullen ook nieuwe analyseprogramma's worden ontwikkeld.
Bij de uitvoering van het project zijn betrokken de automatiseringscommissie van de Interne Kliniek van het Academisch Ziekenhuis te Groningen, het Centraal Reken-Instituut der Rijksuniversiteit Leiden, de Cardiologische afdeling van het Academisch Ziekenhuis te Leiden, het Medisch Psychish Instituut T.N.O. te Utrecht, de Cardiologische afdeling van het St. Anthoniusziekenhuis te Utrecht en het Staatsbedrijf van de PTT.

Voor de coördinatie bij de uitvoering van dit omvangrijk geïntegreerd projekt is een interdepartementale begeleidingscommissie ingesteld onder verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga.

Onderzoek Volksgezondheidfactoren bij de Verkeersveiligheid

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga, heeft aan de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid als centraal lichaam voor het onderzoek ten behoeve van de verkeersveiligheid voor 1970 een rijksbijdrage van f 550.000,— toegezegd in de kosten van een aantal wetenschappelijke onderzoekingen t.b.v. de volksgezondheidsfactoren bij de verkeersveiligheid.

Het betreft hier o.a. onderzoeken naar voertuigtechnische maatregelen en vormgeving van auto's ter voorkoming of beperking van ongevallenletsels en ter vermindering van de ernst van deze letsels.
Dr. Kruisinga heeft in dit kader onder meer opdracht gegeven tot de volgende onderzoekingen:

In de eerste plaats zal een onderzoek worden ingesteld naar de constructie en het gebruik van valhelmen ter voorkoming van ongevallenletsels.

In de tweede plaats zal een aantal onderzoeken worden ingesteld op het gebied van het gebruik van alcohol bij wegverkeer.

In deze onderzoeken zullen o.a. betrokken worden de gedragseffecten van bestuurders, het aandeel van alcoholisten en recidivisten bij verkeersongevallen in het totaal van het aantal alcoholongevallen en het gezamenlijk gebruik van medicamenten en alcohol.

In de derde plaats zal een onderzoek worden ingesteld naar de frequentie van het vóórkomen en het gevaar van een aantal ziekten en afwijkingen, alsmede naar het gebruik hierbij van geneesmiddelen in het verkeer. De resultaten van dit onderzoek zijn van belang voor de al dan niet toelaatbaarheid hiervan in het verkeer.

In de vierde plaats zal een studie worden gemaakt van de meest doelmatige inrichting van ambulance-auto's.

Gironummer 4 50 15
UNIE-WERKFONDS
STICHTING
ROTTERDAM
voor uw bijdrage aan de
Verkiezingsactie 1971

De Unie opdoeken?

door Gerrit de Bruyn

Een noodzakelijke voorwaarde waaraan een democratie moet voldoen, is een zekere mate van politieke participatie van de burgers in zo'n democratie. We kunnen ons immers geen democratie voorstellen, waarin bijvoorbeeld 90 procent van de burgers bij verkiezingen thuis blijft. Anderzijds zegt een opkomstpercentage nog weinig over het politieke systeem. 95 procent opkomst in Griekenland wil bepaald nog niet zeggen, dat dat land een democratie is.

Willen de burgers in een democratie deel kunnen nemen aan de politiek, dan moeten daarvoor efficiënte mogelijkheden zijn. Verkiezingen zijn zo'n mogelijkheid. Wel bestaat er in ons land bij velen twijfel, of die mogelijkheid wel zo efficiënt is. De partijenchaos, de geringe relatie tussen verkiezingsuitslag en regeringssamenstelling, idem tussen verkiezingsprograms en politieke praktijk, etc. maken voor velen de verkiezingen tot een minder aantrekkelijke politieke bezigheid.
Een andere belangrijke mogelijkheid voor politieke participatie wordt gevormd door de politieke partijen. Tegenover de partijen — als traditionele mogelijkheid voor politieke participatie — valt in ons land een duidelijke ontwikkeling waar te nemen naar niet traditionele mogelijkheden. Politieke actiegroepen, teach-ins, politieke cafés, demonstraties, petitionnementen, etc. beleven een hoogconjunctuur.
Deze ontwikkeling kan er op duiden, dat de politieke partijen een onvoldoende of slechte mogelijkheid bieden tot politiek-bezig-zijn.

Partijen en actiegroepen

Laten we daarom eens proberen wat meer inzicht te krijgen in de betekenis van die ontwikkeling. Een schatting van aantallen participanten in partijen en niet traditionele participatiemogelijkheden kan verhelderend zijn.
Niezing 1) becijfert voor 1963 700.000 leden van politieke partijen in ons land. Voor 1965 komt hij tot een totaal van 675.000. Inmiddels is wel gebleken, dat we voor 1970 tot een aanmerkelijk lager totaal zullen komen. Vooral KVP, PvdA en CHU hebben aanmerkelijk minder leden dan vijf jaar geleden werd aangenomen. Het totaal zal nu niet veel hoger liggen dan 400.000. Dat betekent dat slechts zo'n 7 procent van de kiezers in 1970 lid is van een politieke partij, tegen zo'n 11 procent in 1965. We mogen aannemen, dat van die 400.000 leden er 150.000 zijn, die wel eens een vergadering van de partij bezoeken. Actieve leden — dat zijn leden die meer doen dan vergaderingetjes bezoeken: raadsleden, bestuursleden, commissieleden, „plakploegen", etc. — zullen niet meer dan 10 procent van de leden uitmaken. Dat houdt in: 40.000 actieve partijleden in Nederland.
Bezien we nu degenen, die zich op niet-traditionele wijze met politiek bezighouden, dan is kwantificering een moeilijke zaak. Toch kunnen we een eind komen. Neem de actiegroepen; u weet wel: „dolle mina", „de lastige zwanenburger", „kritiese leraren", VVDM, „angola kommitee", „man-vrouw-maatschappij" etc. etc. Alleen al in Amsterdam zijn er een paar honderd van die actiegroepen. We kunnen rustig aannemen dat er in het hele land zo'n 1000 van die groepen zullen zijn. Ook een schatting van tien leden per actiegroep is zeker niet aan de hoge kant. Dat betekent, dat er minstens 10.000, zo niet 20.000 of nog meer, vaderlanders zijn, die hun politieke belangstelling buiten de politieke partijen in actie om willen zetten. Ook al zouden er onder hen zijn, die tevens lid zijn van een partij, dan betekent dat toch, dat zij die actie in de partij zelf minder effectief achten.
Aan deze schattingen moet worden toegevoegd het verschijnsel, dat — wellicht met uitzondering van D'66 — het merendeel van de politieke partijen uit oudere leden zal bestaan, terwijl onder de niet-traditioneel-participerenden vooral jongeren zullen worden aangetroffen. We kunnen nu concluderen:

— de ledentallen van de politieke partijen lopen terug.
— het in vele onderzoekingen 2) geconstateerde wantrouwen en de grote kritiek t.a.v. de politici en de partijen blijven bepaald niet beperkt tot de mensen met geringe politieke belangstelling.
— onder de lieden die politiek actief zijn, beschouwt een groot deel (zeker 1 op de 4, zo niet 1 op de 2) de politieke partijen als weinig aantrekkelijke mogelijkheid om die activiteit in onder te brengen.
— deze verhouding zal — gezien de leeftijdsopbouw — in de toekomst wellicht nog verder ten nadele van de partijen veranderen, als de partijen althans „het roer niet omgooien".

Genegeerd probleem

Het voor velen slecht functioneren van de partijen als participatie mogelijkheid, maakt als probleem deel uit van een veel groter probleem, nl. dat van het functioneren van het politiek bestel als geheel.
De Unie is zich van dat grotere probleem wel bewust. Op grond daarvan is er de laatste jaren hard gewerkt aan vernieuwing van het staatkundig bestel (rapporten commissie grondwetsherziening), van het parlementaire stelsel (programdiscussies over kabinetsformaties, etc.), van het kiesstelsel (programdiscussies over beperktdistrictenstelsel, etc.), het partijstelsel (programmatische en organisatorische samenwerking in het kader van de „18", groot- en klein regeerakkoord, etc.), van program en organisatie van de Unie (commissie Scholten, commissie Haars).
Ten behoeve van een diepgaander discussie over allerlei actuele maatschappelijke problemen werden commissies ingesteld (jeugd- en jongerenproblematiek, abortus, drugs, pornografie, etc.).
De commissie CHU en Jonge Kiezer werd ingesteld om onder meer een antwoord te geven op de vraag: „Waarom heeft de CHU op jongeren zo weinig aantrekkingskracht?" Deze commissie heeft dezer dagen zijn werkzaamheden afgerond in een rapport, het probleem van de politieke partij als dat een visie geeft op bijna alle zaken, die jongeren bezig houden, maar juist niet op aantrekkelijke participatiemogelijkheid.
Sterker nog: niet alleen die commissie maar de Unie als geheel heeft dit probleem volslagen genegeerd. Het komt mij voor, dat de eigen functionering t.a.v. de politieke participatie als probleem zelfs niet onderkend wordt. Te gemakkelijk worden alle problemen van non-participatie teruggebracht op manco's aan het staatkundig-, parlementair-, partij- en kiesstelsel. Voor de Unie zou juist die participatie-ingang wel eens het belangrijkst kunnen zijn.
Immers, als de Unie als participatiemogelijkheid niet blijkt te voldoen, dan valt één van haar voornaamste bestaansgronden weg en dan zou de vraag of de Unie opgedoekt moet worden? zeer reëel zijn.

Dus...

Nu wil ik alvast stellen, dat de Unie zich op korte termijn moet gaan bezinnen op haar eigen functionering als mogelijkheid voor politieke participatie.

In een aantal volgende artikelen wil ik nader ingaan op de behoeften van de burgers t.a.v. politieke participatie en mogelijkheden die partijen en niet-traditionele participatievormen bieden tot het bevredigen van die behoeften.
Noten:

1. Dr. J. Niezing, „Inleiding tot de politieke sociologie", Assen, 1966, p.45.
2. Zie o.a. „De Nederlandse kiezers in 1967", een onderzoek van het Soc. Wet. Inst. van de Vrije Universiteit te Amsterdam, o.l.v. Kuypers/Hoogerwerf.
Westendorp, „Verslag van een onderzoek naar de houding tegenover het parlement", Sociologische Gids, nov./dec. 1965.
Daudt en Stapel, „Parlement, Politiek en Kiezer", Acta Politica afl. 1/4 1965/1966.

Gerrit de Bruyn.

ZO denk ik er over

„Wet en Orde"

Het ledencontactblad van september jl. bevatte een ingelijst stuk van de heer D. J. de Geer, waarin de volgende passages:
„Gaat de CHU de verkiezingen tegemoet als de partij van wet en orde? Het zou een angstaanjagend vooruitzicht zijn. De openheid (...) zou met één klap gesloten worden."
„In een hoofdartikel van de Volkskrant over dit onderwerp wordt de veronderstelling van een dergelijke houding van minister Udink al in verband gebracht met een algemeen gevoelen, dat op dit punt in de CHU zou leven."

Hierbij rijzen de volgende vragen:

a) Gelooft schrijver dan, dat de kiezers van de Unie niet de bedoeling hebben hun gehechtheid aan Wet en Orde met hun stemmen te bezegelen?
b) Denkt schrijver inderdaad, dat Wet en Orde in de weg zouden staan van openheid? Of veronderstelt hij, dat openheid bevorderd kan worden door het loslaten van Wet en Orde?
c) Meent schrijver wellicht, dat de heer Udink best wat zeggen mag over Wet en Orde, maar dat wij tegelijkertijd met woorden of met kandidaten kunnen laten blijken, dat wij het niet werkelijk menen zoals de lijstaanvoerder het zegt?

Bij het jongste onderzoek van de openbare mening bleek 86 procent van de Nederlandse huisvaders het inzicht te delen, dat minister Udink heeft geformuleerd. Denkt schrijver, dat dit percentage in de Unie lager ligt of hoger?

Brijnen.

Ir. J. Bijl en de jongerenkandidaat

„De werkwijze van het CHJO-bestuur zal velen aanleiding geven zich af te vragen wat er nu eigenlijk aan de hand is. Is het bestuur representatief of heeft er infiltratie plaats gevonden vanuit radicale actiegroepen, die desnoods met geweld, de CHU willen laten ontploffen. Een diepgaand onderzoek lijkt me zo langzamerhand wel gewenst."
Met deze boeiende, de argeloze lezer ongetwijfeld angst inboezemende volzinnen, besluit ir. J. Bijl zijn ingezonden brief in het vorige ledencontactblad. Wat is de reden van zijn verontruste hartekreet? Is een in Peking opgeleide gevechtseenheid van het dagelijks bestuur van de CHJO, gewapend met karabijnen, opgerukt naar de Wassenaarseweg om het Uniebureau op te blazen? Heeft de afdeling Den Haag van de jongerenorganisatie het regeringskoetsje gekaapt, toen minister Beernink de traditionele sluiting van het parlementaire zittingsjaar ging uitvoeren, of dwong de CHJO het vliegtuig tot landen in Havanna, toen minister Udink zich naar de algemene vergadering van de Verenigde Naties spoedde?
Niets van dit alles is waar. De aanleiding voor Bijl's roep om een „diepgaand onderzoek" ligt in het feit, dat de CHJO haar oud-voorzitter Jac. Huijsen graag zal zien als lid van de Tweede Kamer. Wie dit weet, zal het briefje van de heer Bijl lachend ter zijde leggen en op gezag van de Spreukendichter de zot niet naar zijn dwaasheid beantwoorden, opdat hij hem niet gelijk wordt.
De heer Bijl is echter lid van de CHU, evenals de leden van het dagelijks bestuur van de CHJO. Aangezien de CHJO openheid en goede communicatie voorstaat, menen wij, dat hij er recht op heeft, de overwegingen van de CHJO bij haar keuze voor Huijsen te vernemen. Hierbij komt, dat de heren Reus en De Snayer van de Centrumgespreksgroep in een o.i. onrechtvaardige aanval op de door ons zozeer gewaardeerde Unievoorzitter Van Hulst, tegelijkertijd enkele snerende opmerkingen aan het adres van de CH-jongerenkandidaat plaatsen.
Ruim vier jaar was Jac. Huijsen voorzitter van de CHJO. Onder zijn bekwame leiding is de organisatie versterkt en gegroeid tot een gezelschap politiek bewuste en kritische jongeren, die vanuit een open en moderne mentaliteit „geëngageerd" bezig zijn. De CHU kent Huijsen ook. Toen de Unieraad na de niet zo succesvolle verkiezingen van februari 1967 zich wat somber blikkend afvroeg hoe we nu verder moesten, besloot dit politiek adviescollege op inspiratie van Huijsen's CHJO, een driemanschap in te stellen, dat moest adviseren over organisatorische vernieuwing van de Unie, samenwerking met ARP en KVP en opstelling van een nieuw beginsel- en politiek program.
Van deze eerste commissie-Scholten maakte Huijsen deel uit en via hem stroomden de denkbeelden van de CHJO door naar de commissie en daarna naar de Unie, die op 16 december 1967 op de historische „massa"-bijeenkomst in de jaarbeurs in Utrecht een aantal besluiten nam, wat leidde tot de vernieuwde CHU, zoals die zich thans begint te manifesteren.
Als voorzitter van de CHJO heeft Huijsen zijn mening nooit onder stoelen of banken gestoken. Zelfs de heer Bijl erkent in zijn ingezonden brief, dat hij ongetwijfeld een begaafd spreker is. De kiesverenigingen die hem de laatste jaren uitnodigden, kunnen hier van getuigen. Of anders zal het de CHU-leden bekend zijn uit de talloze radio- en televisie-interviews van de vroegere jongerenvoorzitter. Hij spreekt niet alleen goed, maar hij heeft ook wat te zeggen. Aan dat laatste ontbreekt het heel wat politici en daarom is Huijsen voor de publiciteitsmedia interessant. Het was te wensen, dat alle CH-kamerleden zo vaak door pers, radio en televisie gevraagd werden hun mening te geven. Duidelijke stellingname is echter iets, waar niet iedereen evenzeer in uitblinkt. Bij Huijsen weet je wat je aan hem hebt.
Dat vanuit centrumgespreksgroep en verwante kringen dan bezwaar tegen zijn kandidatuur wordt gemaakt, is te begrijpen, want Huijsen heeft er nooit een geheim van gemaakt, dat hij het nieuwe program van de CHU, waar hij een belangrijke bijdrage aan leverde, een goed stuk vindt. Hij was degene die voor de CHJO de kandidatuur van Unievoorzitter Van Hulst en lijsttrekker Udink mede-ondersteunde. Terwijl vanuit centrumgespreksgroepkringen tegen het program en tegen de Unietop regelmatig bedenkingen zijn geuit.
De politieke gezindheid van de oude jongerenvoorzitter is voor de CHJO van geweldig groot en doorslaggevend belang.
Uit de vernieuwde politieke opstelling van de CHU springen enkele aspecten van het regeringsbeleid. De nadruk wordt onder meer gelegd op het welzijnsterrein. Dit nu is het gebied waar Huijsen zich het best op thuis voelt. Het is belangrijk om all-round politicus te zijn en het is voor iedere politicus wenselijk, dat hij, zoals de oud-fractievoorzitter in de Eerste Kamer mr. Bührmann over Huijsen zei, de politiek in de toppen van zijn vingers heeft, maar ook specialismen zijn van betekenis. Juist die welzijnssector en het cultuurbeleid en zijn deskundigheid op onderwijsgebied maken hem een zeer geschikte kandidaat voor de kamerfractie.
Tenslotte: De CHU heeft de laatste jaren duidelijk de wil getoond, zich open te stellen voor vernieuwing. Wil de CHU nu tonen, dat zij niet alleen maar de stemmen van jongeren wil hebben, maar tevens bereid is, de exponent van hun wereldje op de lijst te zetten, dan wordt het voor ieder nog meer zichtbaar, dat de Unie het meent. Vandaar waarschijnlijk, dat lijsttrekker Udink bij het afscheid van Huijsen als CHJO-voorzitter zijn kandidatuur ondersteunde. En vandaar waarschijnlijk, dat CHU-voorzitter Van Hulst tegenover het Kwartet verklaarde, het werk van Huijsen voor de CHU positief te waarderen. Vandaar ook, dat de CHJO de CHU vraagt, Huijsen op een verkiesbare plaats voor de Tweede Kamer-fractie te zetten.

Den Haag, nov. '70. Rob Vermaas,
vice-voorzitter CHJO.

„Ergernis" betreffende het M.T.O.

Naar aanleiding van het schrijven van de heer Roelofs uit Almelo in het CH-weekblad De Nederlander van vrijdag 13 november jl., onder het motto „Kamerleden vragen", het volgende:
De heer Roelofs schrijft daarin o.a., dat hij het niet eens is met de opmerking van de zijde van de PvdA als zouden de CHU-leden „op zo'n korte termijn" van standpunt zijn veranderd en noemt dit van de PvdA-leden kortzichtig.
Ik moet wel opmerken, dat het CHU-standpunt inderdaad veranderd is, dit is zonder meer duidelijk als u alle stukken nog eens herleest.
Het standpunt, dat de CHU nu inneemt vind ik volkomen juist.
Maar kunnen de PvdA-leden misschien de

Wijziging van het Wetboek van Koophandel

De Raad van commissarissen

Het is al weer enige jaren geleden, dat ik in onderhandeling was met een bedrijf over samenwerking of desnoods overneming. Met het oog op de leeftijd van de directeur-aandeelhouder waren de commissarissen tenminste voor samenwerking. „Maar", zei één hunner, „u mag aan ons oordeel niet teveel waarde hechten, want als we niet oppassen worden we op staande voet door de directeur ontslagen".
Wat was namelijk 't geval? De directeur had op een paar na alle aandelen en maakte alzo volledig de dienst uit overeenkomstig tikel 43 van het wetboek van koophandel: „Aan de algemene vergadering van aandeelhouders behoort, binnen de door de wet en de akte van oprichting gestelde grenzen, alle bevoegdheid, die niet aan het bestuur of aan anderen is toegekend."
Deze toestand kan men nog heel veel aantreffen. Ik ben geneigd zo'n n.v. een pseudo-naamloze-vennootschap te noemen. Het moge rechtens een n.v. zijn, in feite is het nauwelijks een maatschap, maar veel eerder een éénmansbedrijf. Dikwijls hebben ze hun bestaan aan fiscale overwegingen te danken: de eigenaar van het eenmansbedrijf wordt door de progressie in alle hevigheid getroffen en zal na overleg met zijn accountant bij voortdurende hoge winsten voorkeur geven aan het „gematigd" tarief van de vennootschapsbelasting.

In aandelen verdeeld

Gaan we nog even door met de romatische taal van het betreffende wetboek: „De naamlooze vennootschap is de vennootschap met een in aandelen verdeeld maatschappelijk kapitaal, waarin ieder der vennooten voor 'n of meer aandelen deelneemt. De vennooten (aandeelhouders) zijn niet persoonlijk aansprakelijk voor het geen in naam der vennootschap wordt verricht".
Zo'n vennoot, die 'n deel van 't kapitaal der vennootschap heeft ingebracht, is voor dat deel mede-eigenaar. Hij deelt naar verhouding in de uit te keren winst, hier dividend genoemd, en bij ontbinding van de n.v. krijgt hij een evenredig deel van wat overgebleven is: een echte mede-eigenaar dus. Komt bij ontbinding de n.v. tekort, dat hoeft de aandeelhouder echter niet bij te betalen of hij zou nog niet-volgestorte aandelen moeten hebben, want dan mag hij deze nog gauw even volstorten.
Is zo'n aandeelhouder zelf directeur, procuratiehouder of op andere wijze bij de n.v. en haar financiën betrokken, dan houdt hij meteer zelf wel een oogje op de gang van zaken. Maar hoe moet dat nu, wanneer hij aandeelhouder is in een n.v. waarbij hij buiten zijn aandelen verder geen belang heeft? Dan zal er toch een mogelijkheid tot controle moeten zijn, hij moet weten dat er met het door hem aan die n.v. toevertrouwde geld zorgvuldig omgegaan wordt. Daarom zijn er naast de directeuren toezichthouders nodig, commissarissen die het wel en wee der n.v. nauwkeurig volgen.

Deskundig toezicht

De wet zegt er van: „Door de algemeene vergadering van aandeelhouders kan en, voorzoover zulks door de akte van oprichting is voorgeschreven, zal een deskundige worden benoemd, teneinde op de boekhouding regeltig toezicht te houden, alsmede om aan de alemeene vergadering verslag uit te brengen omtrent de door het bestuur ontworpen balans en winst- en verliesrekening". „De deskundige is gerechtigd tot inzage van alle boeken en bescheiden der naamlooze vennoschap, waarvan de kennisneming tot richtige vervulling van zijne taak nodig is".
„Tenzij bij de akte van oprichting of bij besluit der algemeene vergadering anders is bepaald, brengt de deskundige zijn verslag ter kennis van de commissarissen, zoo die er zijn".
Er blijkt uit, dat op het ogenblik deskundige toezichthouders en commissarissen door de wet niet afgedwongen worden, wel natuurlijk als de akte van oprichting het voorschrijft.
Wordt de benoeming van een deskundig toezichthouder niet voorgeschreven, dan zijn de commissarissen — zoo die er zijn — bevoegd een deskundige (een accountant bijvoorbeeld) te benoemen.
Van de commissarissen zelf wordt gezegd: „Bij de akte van oprichting kan worden bepaald, dat er een of meer commissarissen zullen zijn. De akte van oprichting moet de taak van commissarissen omschrijven".
„Bij een in de akte van oprichting voorgeschreven reglement kunnen nadere regelen worden gesteld nopens de taak van commissarissen of de verdeeling daarvan over de verschillende commissarissen". „Als commissaris wordt beschouwd een ieder die, zij het ook onder anderen naam, bij de naamlozen vennootschap eene taak vervult, welke bij eene zoodanige naamloze vennootschap in den regel aan een commissaris is opgedragen."
De benoeming van commissarissen geschiedt voor zoover zij niet reeds bij de akte van oprichting heeft plaatsgehad, door de algemeene vergadering van aandeelhouders". „Echter kan bij de akte van oprichting worden bepaald, dat een of meer commissarissen, doch ten hoogste één derde van het geheele aantal, zullen worden benoemd door anderen dan de algemeene vergadering". „Een commissaris kan door de algemeene vergadering te allen tijde worden geschorst en ontslagen" (bij de niet door de algemen vergadering benoemde commissarissen komt dit recht toe aan degenen die buiten de n.v. het benoemingsrecht hebben).

Te allen tijde

Niet alleen de commissaris kan te allen tijde door de algemene vergadering ontslagen worden, ook de door deze vergadering benoemde deskundige toezichthouder, evenals de directeur(en): „Iedere bestuurder kan door de algemene vergadering van aandeelhouders te allen tijde ontslagen worden."
Wanneer men als commissaris of directeur echter zelf een belangrijk pakket aandelen heeft, valt dat nog wel mee. Ondertussen echter is de directeur, die helemaal geen aandelen heeft, geen onbekende verschijning meer. Het is vooral dan zaak, dat zijn benoeming op grond van een passende arbeidsovereenkomst geschiedt. Tenslotte is een directeur in zin der wet geen werkgever, maar werknemer in dienst ener n.v. De n.v. is immers een rechtspersoon, die zelf aan het maatschappelijk verkeer deelneemt, zij het door middel van de bestuurder(s).
Een belangrijk onderscheid is bij dit alles het verschil tussen een zogenaamde open en een besloten n.v. Van een open n.v. staan de aandelen ter beurze genoteerd en zijn deze aandelen voor iedereen verkrijgbaar, in principe althans. De aandelen van een besloten n.v. zijn meestal in beperkte kring verkrijgbaar en staan dikwijls op naam. Daardoor is bij de besloten n.v., waar de aandelen op naam staan, precies bekend wie de aandeelhouders zijn. Wil zo'n aandeelhouder zijn aandelen verkopen, dan is hij vaak aan allerlei beperkingen onderhevig: ze kunnen niet buiten de kring van de al aanwezige aandeelhouders verkocht worden of moeten eerst de n.v. aangeboden worden e.d.
Aandelen aan toonder — bij open n.v.'s — kunnen daarentegen vrij verhandeld worden. Daardoor is het mogelijk, dat een concurrent plotseling over een meerderheidspakket beschikt. Om dit te voorkomen zijn er weer allerlei dingen bedacht, waaraan hier verder voorbijgegaan wordt. De belangrijkste is wel, dat statutair regelingen getroffen worden, welke een aantal aandeelhouders het echt tot benoeming van directeuren en/of commissarissen geven (prioriteitsaandelen) of er wordt een holding-company gevormd. Zo'n „houdstermaatschappij" heeft wel zoveel aandelen in een bepaalde n.v. verworven, dat zij er de macht kan uitoefenen. Hoe zeer ook tegen deze machtsvorming aangekeken wordt, men mag niet vergeten, dat continuïteit in het bestuur en de wijze waarop het uitgeoefend wordt dikwijls een levensbelang voor de n.v. is. Men behoeft daarbij niet alleen aan de kapitaalverschaffers te denken, ook de werknemers hebben er grote belangen bij. Gewoonlijk wordt het helemaal niet prettig gevonden als de n.v., waaraan men jarenlang zijn beste krachten gegeven heeft, bij een fusie betrokken is: de continuïteit kan er door verstoord worden, waarmee allerlei gevestigde belangen ook van de werknemers in gevaar kunnen komen.
Dezer dagen las ik een mopje over de huidige fusie-drift. „Weet u", vroeg een spreker aan zijn gehoor, „waarom tegenwoordig veel mensen liever een ochtend- dan een avondblad hebben? Ze willen 's morgens voor ze naar het werk gaan nog gauw even lezen bij wie ze nu weer in dienst zijn..."

De Raad van commissarissen

Wanneer men zich in de wettelijke basis van onze naamloze vennootschappen verdiept, dan ontdekt men weer — althans zo is het mij vergaan — welke prachtige mogelijkheden tot samenwerking er zijn voor alle belanghebbenden.
Men brengt met elkaar een kapitaal samen, het zogenaamd maatschappelijk kapitaal, kiest een voorzitter (de directeur), benoemt een kascommissie (de raad van commissarissen), deze raad benoemt een accountant die de feitelijke controle uitoefent. Dit is niet alleen een controle op de directeur, maar bij grote n.v.'s ook vóór de directeur: want hij kan ook niet post voor post bijhouden wat er gebeurt.
Evengoed is de raad van commissarissen niet alleen de toezichthouder op het beleid van de directie, de functie van raad brengt mee, dat hij tegelijk adviseur is, want voor allerlei directionele beslissingen is de goedkeuring van de raad nodig: investeringen welke een zeker bedrag te boven gaan, overneming van of deelneming in andere bedrijven, het aangaan van leningen enzovoort. De directie heeft maar waar te maken, dat het nuttig en verantwoord is, tegelijk wil de raad uiteraard graag dat het wèl nuttig en verantwoord is en zal zich met de directie in de belangenafweging verdiepen.
Bij goedgeleide n.v.'s staat het belang van de n.v. voorop en dat zou dan tevens het belang van de eigenaren (de aandeelhouders) en de werknemers der n.v. moeten zijn Daarbij is een raad van commissarissen onmisbaar, waarbij ik de pseudo-n.v.'s buiten beschouwing laat. In de voorgestelde wetswijziging wordt daarom niet gesproken over „commissarissen, zo die er zijn" Daar heet het: „De vennootschap heeft een raad van commissarissen'. Maar dit geldt de „grote" n.v.'s. Voor de „kleine" n.v.'s luidt het: „Bij de akte van oprichting kan worden bepaald, dat er een raad van commissarissen zal zijn." Daarmee verandert er voor deze „kleine" n.v.'s dus niet veel, al is er sprake van een subtiel verschil, let maar op.
Nu luidt de redactie: „Bij de akte van oprichting kan worden bepaald, dat er één of meer commissarissen zijn."
De voorgestelde redactie is: „Bij de akte van oprichting kan worden bepaald, dat er een raad van commissarissen zal zijn."
Thans is er sprake van — laat ik zeggen — commissarissen als personen, dan van een raad, van een college. De Commissie Vennootschapsrecht merkt hier over op: „De huidige wet spreekt steeds over commissarissen en nimmer over een raad of college. De Commissie acht het aanbeveling te verdienen, dat ook in de wet de term raad van commissarissen wordt gebezigd, waardoor tot uitdrukking wordt gebracht dat commissarissen een college vormen, dat bij meerderheid van stemmen beslissingen brengt".
Daarbij heeft de commissie overwogen, of het aanbeveling zou verdienen alle naamloze vennootschappen een raad van commissarissen of althans één commissaris verplicht te stellen", dus niet alleen voor de „grote" n.v.'s. De commissie „meent echter deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden" voor wat in dit artikel pseudo-n. v. genoemd wordt: „Er kunnen goede gronden zijn om aan een vennootschap geen commissaris te verbinden. Men denke aan de kleine vennootschappen, waarbij leiding en kapitaalverschaffing in één persoon zijn verenigd, men denke ook aan de dochtervennootschappen".
Een conclusie waar ik me gaarne achter stel, al was het alleen maar omdat daarmee de werkelijkheid recht gedaan wordt. Er is nu eenmaal een scala van n.v.'s, een scala dat past bij onze vrije economie. Een scala, dat het bovendien mogelijk maakt, geleidelijk aan tot een reële n. v. uit te groeien.

Grote N.V.'s

Hierboven is grote en kleine voor zo ver het n. v.'s betreft tussen aanhalingstekens gezet. Wat wordt er in de voorgestelde wetswijziging namelijk precies mee bedoeld? Deze vraag wordt eerst beantwoord, alvorens in een volgend artikel ingegaan wordt op de wijze waarop de raad van commissarissen samengesteld en gekozen wordt als de voorgestelde wetswijziging wordt aanvaard.
In het wetboek van koophandel zal bij aanvaarding van het voorstel na artikel 52b een nieuwe paragraaf toegevoegd worden onder de titel „Van de Raad van commissarissen bij de grote naamloze vennootschappen." Er blijkt uit, dat er sprake is van een grote N.V. indien:

a) het geplaatste kapitaal der vennootschap tezamen met de reserves volgens de balans met toelichting tenminste tien miljoen gulden bedraagt;

b) de vennootschap, of een rechtspersoon waarvan zij rechtstreeks of middellijk voor eigen rekening tenminste de helft van de aandelen houdt, krachtens wettelijke verplichting een ondernemingsraad heeft ingesteld, en

c) bij de vennootschap en de rechtspersonen waarvan zij rechtstreeks of middellijk voor eigen rekening tenminste de helft van de aandelen houdt, tezamen in de regel tenminste honderd arbeiders in Nederland werkzaam zijn.

Let er op, het is niet „of of", maar „en en": geplaatst kapitaal en reserves moeten tenminste tien miljoen gulden bedragen, er moet een verplichte ondernemingsraad zijn en er moeten tenminste honderd werknemers zijn. Het gaat juist door dat „en en" echt om grote n.v.'s, naar mijn inzicht een verstandige gedragslijn.

D. Rebel.

---

bedoeling gehad hebben de staatssecretaris er attent op te maken, dat, nu nog meerdere leden van de onderwijscommissie niet achter zijn beleid staan.
Dit zou voor de staatssecretaris een reden te meer kunnen zijn, zijn standpunt in deze „kwestie van het M.T.O." te veranderen.
Heer Roelofs laten we in deze moeilijke zaak eensgezind optrekken, geen wiggen drijven tussen de partijen en groepen, en ons niet ergeren; dit heeft de staatssecretaris al gedaan.
Als laatste nog dit: ik meen te weten, dat er enkele MAVO-scholen 2e-graads zijn, o.a. één in Den Haag.

A. Roseboom, Hattem.

„Een nieuwe ruk aan de bel"!

Voor de Nederlandse „Landbouw" komt het overgrote deel van het inkomen uit de akkerbouw- en de rundveehouderijsektor!
Eigendoms- en pachtverhoudingen belemmeren sterk de noodzakelijke schaalvergroting in de genoemde sektoren. Een ongelukkige grondfinanciering kost de agrariër al gauw honderden guldens per half jaar en dus niet zelden 10 tot 15 ct. extra per kg van de betreffende gronden gewonnen produkt!
Deze kosten- en lastenverzwaring tast rechtstreeks de concurrentiepositie van de Nederlandse landbouw aan en werkt verder noodgedwongen ook sterk verhogend op de produktie in de veredelingssektor!
Geleidelijke overgang van eigendom grond op eigendom woningbezit (bezit van de woningwetwoningen) met de hulp van overheidswege, zonder veel bezwaren voor de Rijksbegroting, dit in plm. 15 jaar, zou het belangrijkste knelpunt, de grondfinanciering, voor de agrariërs kunnen wegnemen; verver vlot bedrijfsvergroting bewerkstelligen, de te zware financieringslast van de schouders van de agrariërs wegnemen, aldus de inkomenspositie sterk doen verbeteren en ook de jonge agrariërs weer perspektief bieden! De agrarische grond (te weten de grond met agrarische bestemming), met uitzondering van de tuinbouwgrond en maximaal 2 ha. grond bij de bedrijfsgebouwen, zou beheerd kunnen worden door bijvoorbeeld 5 interprovinciale Stichtingen, o.a. een voor Gelderland en Overijssel samen, elke Stichting te besturen door een agrarisch parlement met hierin overwegend agrariërs en verder agrarische deskundigen. Eigendomsrechten „bij bestemmingswijziging" worden gehandhaafd!
Dit is verkort de inhoud van mijn Agrarisch Reconstructieplan 1966.
Voor de zwaar belaste hypotheekboer, de fruitteler-eigenaar en de thans bedreigde pachter biedt toepassing van dit systeem weer nieuw perspectief en voor financiering buiten de landbouw (denk o.a. aan industrie, recreatie en verdere dienstverlening) komen er aldus financieringsmiddelen vrij middels het verhandelbaar zijn van de obligaties grondbezit en ook de obligaties woningbezit, dit in het belang van de gehele plattelandsontwikkeling!

Putten (Gld.) Ir. Gj. Aardema.

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw- en Aannemersbedrijf
WIERINGERWERF

Bedrijfsweg 2b - Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES

N.V. Fabriek voor Houtbewerking

„LA VITESSE"

GOES

Telefoon 01100 - 5413 - 5007 - 6493

---

tfn. 3788 alphen a. d. rijn technisch bureau n.v.
maastricht tfn. 21248

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

BOUWBEDRIJF

Firma R. Wijbenga & Zn.

G. Japicxstraat 12
Tel. 05100 - 25298
W. Loréstraat
Tel. 05100 - 25290
Euterpestraat 26
Tel. 05100 - 22075
LEEUWARDEN

BOUWBEDRIJF

Fa. C. Spijker & Zn

Van Ostadelaan 61

Telefoon :

02150 - 11189 - 16777

HILVERSUM

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en
Aannemersbedrijf

J. A. Buitenhuis n.v

Woudweg 71

Telefoon 05761, no. 276

KLARENBEEK

ROEL DEKKER

Ons Roombotergebak is voortreffelijk

Hoofdstraat 190, tel. 12076 Filiaal Kerschoten , telef. 11352 - Filiaal Asselsestr. 164, tel. 21194 - Apeldoorn.

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

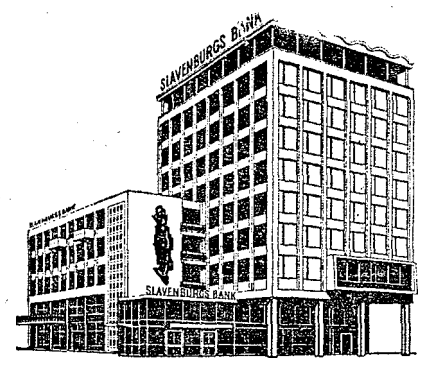

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

Drs. J. A. UDING & PARTNERS

Advies- en Bemiddelingscollege
voor financiële- en organisatorische belangen,
Van Maerlantlaan 7 Telefoon 03490 16853
AMERSFOORT

hypotheek

bijna 100 %, normale rente Geen afsl provisie.
Alle verzekeringen, 100% financiering artsen praktijken enz. enz.
coll. contracten, spaarplannen.
Organisatie en reorganisatiebedrijven

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE

M. van der Voet N.V.

Morsweg 21 - Leiden - telefoon 33260

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS
Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

Aannemers KASSENBOUW

Firma SCHOTTE

OUDE LEEDEWEG 83 87 - TELEFOON 01736 - 2335 - 2464

PIJNACKER

Denkt u hier eens over na!

4 januari 1971 begint onze opleiding voor leerling-verplegenden.

DAT HOUDT IN :
een introduktieperiode van 10 weken, ter oriëntatie voor de opleiding die U in 3 jaar voert naar het diploma Ziekenverpleging B.

DAT HOUDT IN :
een aangename kombinatie van praktijk in de paviljoenen en theoretische vorming in ons moderne opleidingscentrum.

DAT HOUDT IN :
een grote kans voor jonge mensen vanaf 17 jaar en 7 maanden met tenminste een opleiding op MAVO-niveau (b.v. ook Inas-opleiding).

OM :
in het bezit te komen van een waardevol diploma.

OM :
een beroep uit te oefenen dat steeds meer belangstelling krijgt en veel toekomstmogelijkheden biedt.

Hebt u belangstelling?
Wacht dan niet langer en neem kontakt op met het hoofd Personeelszaken voor inlichtingen of een sollicitatie. Ons adres : Rijksstraatweg 113, Bennebroek (bij Haarlem) en ons telefoonnummer : (02502) 7241.

psychiatrisch ziekenhuis "vogelenzang"

te bennebroek (n.h.)

UITGAANDE VAN DE VERENIGING TOT CHRISTELIJKE VERZORGING VAN GEESTES- EN ZENUWZIEKEN

---

boele & van eesteren

boele en van eesteren riouwstraat 182 telefoon 614537 den haag

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 4 DEC. 1970
6e Jaargang - No. 47

de nederlander

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v Stichting Uniepers, Voorburg

Plan faculteit Milieu-beheer aan de Technische Hogeschool Twente

Ingediend door: dr. K. van Dijk (V.V.D.)
dr. H. A. Schuring (C.H.U.) en
drs. A. D. W. Tilanus (C.H.U.)

De fracties van de VVD en de CHU zullen de minister van Onderwijs en Wetenschappen voorstellen, aan de technische hogeschool Twente een faculteit milieubeheer in te stellen. Het initiatief tot een dergelijk voorstel is uitgegaan van de heren dr. K. van Dijk (VVD), dr. H. A. Schuring (CHU) en drs. A. D. W. Tilanus (CHU).

He onderwijs in milieuhygiëne krijgt, menen VVD en CHU in het wetenschappelijk onderwijs tot nu toe te zeer versnipperd aandacht. Het onderwijs op dit terrein is nergens voldoende geïntegreerd in welke studierichting dan ook.
De heren Van Dijk, Schuring en Tilanus zijn van mening, dat een geïntegreerde studie milieubeheer de beste kans van slagen heeft aan de nog jonge Twentse hogeschool, die zelf ook zeer positief tegenover deze gedachten staat.
Een faculteit milieubeheer past in het geheel van het door de THT opgestelde rapport Grondslagen voor de uitgroei van de technische hogeschool Twente. In dit zogenaamde Grondslagenplan stelt men zich o.m. ten doel:

a) het scheppen van een universiteit, die zich richt op complexe probleemgebieden, die voor de toekomstige ontwikkeling van de samenleving van betekenis zijn (waaronder o.a. te rekenen zijn de volksgezondheid en de leefbaarheid).

b) het bevorderen van interdisciplinair onderzoek en onderwijs op terreinen, waar onafhankelijke wetenschapsrichtingen elkaar raken en het aanzien geven aan nieuwe takken der wetenschap

c) het voeren van een actief wetenschapsbeleid, dat de bij het voorgaande vereiste multi-disciplinaire en interdisciplinaire samenwerking bevordert.

De vraagstukken van het milieubeheer laten zich ruwweg onderscheiden in drie grote probleemreeksen:

1. de verontreiniging van bodem, water en lucht, mede veroorzaakt door de groeiende moeilijkheden van verwerking van ons afval.

2. de inrichting, de bestemming van onze schaarse ruimte voor respectievelijk agrarische, recreatieve en diverse bebouwingsbestemmingen (de ruimtelijke ordening in engere zin) en

3. de daarmee samenhangende bestuurlijke problemen (agglomeraties, gewesten, enz.).

Het is, volgens de VVD en de CHU, een duidelijke zaak, dat een zo complexe, aan problemen rijke zaak als het milieubeheer-onderwijs vraagt om een bijzondere wetenschappelijke aanpak. Uit de eerste grondslag van de Twentse TH blijkt, dat juist hier een dergelijke faculteit zeer goed past in de ontwikkelingsplannen.

Voor de problemen van de verontreiniging van bodem, water en lucht leveren de studierichtingen van de chemische techniek en de (op te richten) toegepaste biologie de basis, daarin bijgestaan door het met prioriteit te vestigen instituut voor gezondheidsresearch.
Voor de beide andere probleemreeksen zou datgene wat in Twente reeds aanwezig is aan maatschappijwetenschappen, zodanig moeten worden uitgebouwd, dat naast een bio-medische afstudeerrichting (afgesplitst van de reeds bestaande studierichting gezondheidstechniek) een planologische en een bestuurskundige richting mogelijk zullen zijn.
Ook het samenspel, dat de rijksuniversiteit van Groningen sinds vorig jaar met de Twentse ziekenhuizen heeft opgezet, heeft VVD en CHU doen besluiten, bij de aanwijzing van een faculteit milieubeheer de voorkeur te geven aan de Twentse hogeschool.
De samenwerking met de Groningse universiteit beoogt o.m.:

a) **uitbouw van gezondheidszorg in Twente.**

b) **het concreet gestalte geven aan biowetenschappen als één van de drie hoofdkernen van de toekomstige Twentse universiteit.**

c) **het in kwalitatief opzicht verbeteren van de opleiding aan de Groningse faculteit der geneeskunde en het helpen voorkomen van langdurige wachtperioden vooor studenten, die in de klinische fase van hun studie zijn gekomen (met het oog op het laatste is het essentieel, dat een aan de THT te vestigen biomedisch research-instituut de nodige wetenschappelijke achtergronden in de opleiding verzorgt).**

Opleidingspakket

Gedurende de opleiding tot milieu-ingenieur — een nieuwe titel — zal voor het kandidaatsexamen een studiepakket moeten worden samengesteld, waardoor deze ingenieur, die na dit examen kiest voor één van de drie richtingen een brede oriëntering en basis krijgt, waardoor hij op geen van de beide andere vakgebieden een vreemde zal zijn.
Dit zal dus zowel op het gebied der natuurwetenschappen als op het terrein der geesteswetenschappen interesse en een zekere aanleg vereisen. Ook om deze reden wordt de voorkeur voor een dergelijke faculteit in Twente uitgesproken, omdat de THT reeds een vergelijkbare basis kent voor de tot nu toe aan deze hogeschool verbonden studierichtingen.
In het eerste studiejaar namelijk heeft de THT een soort brugklas. Pas na dit jaar wordt beslist, welke studierichting men kiest.
Na de vierjarige doctoraal c.q. ingenieursopleiding zal een specialisatiemogelijkheid aanwezig zijn (postdoctorale cursussen), waarvoor ook medici kunnen inschrijven. Rond het bio-medisch research-instituut en de faculteit voor milieubeheer zullen in het voorstel van de VVD en CHU bovendien nascholings- en bijscholingsactiviteiten nodig zijn, voor diegenen die reeds op het terrein van het milieubeheer werkzaam zijn zonder een opleiding als nu voorgesteld.
Een recente uitspraak van staatssecretaris Kruisinga in een interview in Dagblad Tubantia, Zwolsche Courant en Arnhemsche Courant heeft de kamerleden Van Dijk, Schuring en Tilanus een ruggesteun gegeven bij de indiening van hun voorstel. De staatssecretaris zei in dit interview o.m.: „Ik zou het toejuichen, als de technische hogeschool prioriteit zou willen geven aan uitbreiding van het studiepakket met milieuhygiëne". Hij deelde voorts mee, dat minister Veringa tegenover een dergelijke gedachte wel positief zou staan.

Het plan van de heren Tilanus en Schuring, beiden CHU, en Van Dijk (VVD) om de Technische Hogeschool Twente uit te breiden met een faculteit voor milieu-beheer is te beschouwen als het doortrekken van een lijn, waarlangs de CH-Tweede Kamerleden hun onderwijspolitiek de laatste jaren hebben gevoerd.

De heren Schuring en Tilanus dienden een universiteitsplan in naar aanleiding van de wet-Veringa. De heer Schuring heeft altijd gepleit voor een Technische Hogeschool in Twente. Ook was hij voorstander van een medische faculteit in Twente.

De heer Tilanus heeft zich in de Kamer uitgesproken voor een faculteit Gezondheidszorg (preventief), die hij eveneens aan de TH in Twente wilde verbinden.
De heren Tilanus en Schuring hebben zich beiden destijds verzet tegen de achtste medische faculteit in Maastricht. Sinds 1963 hebben beide kamerleden steeds gehamerd op concentraties in het wetenschappelijk onderwijs.

Ook de research en de zo noodzakelijke bundeling daarvan, bijvoorbeeld aan de TH Twente, werd door de heer Tilanus sterk benadrukt tijdens de debatten over de wet op de verontreiniging van het oppervlaktewater en de wet op de luchtverontreiniging.

Kortgeleden hebben beide heren de minister vragen gesteld over de versnippering van het wetenschappelijk onderwijs. Het antwoord van de bewindsman was onthullend en bevestigde nog eens duidelijk, dat nog veel wetenschappelijk werk gecoördineerd moet worden.

In nevenstaand artikel worden de plannen voor de faculteit milieubeheer van de heren Schuring, Tilanus en Van Dijk beschreven.

Herzien program van de drie *ook aan CHU tegemoetkomend*

Uit de deze week verschenen herziene tekst van het gezamenlijk urgentieprogram der drie christelijke partijen blijkt duidelijk, dat de samenstellers rekening hebben gehouden met de inbreng van de politieke adviescolleges van de KVP, ARP en CHU.
Evenals bij de eerste tekst hebben de vertegenwoordigers van de drie in de Stuurgroep de nadruk willen leggen op wat de drie bindt en niet op wat hen nog scheidt.

Het is allerminst zo, dat in de Stuurgroep, die het urgentieprogram heeft geschreven en herschreven, de ene partij zich boven de andere heeft willen stellen. Gezamenlijk is ernstig gewerkt aan een stuk, waarin zoveel mogelijk „eigen zaken" zijn te herkennen. Het doet deugd dit te constateren.

Zo ziet de CHU zich in het herziene urgentieprogram terug op verschillende terreinen. De ontwikkelingshulp heeft een hoge prioriteit gekregen en het gezamenlijk program wil evenals het Unieprogram een verdubbeling van deze hulp.

Een Unie-standpunt is ook de opmerking over de defensie, waarvoor een vast percentage van het nationale inkomen moet worden uitgetrokken.

Het districtenstelsel is uit de nieuwe tekst verdwenen; deze kwesie lag ook in de CHU moeilijk.

Op verzoek van de CHU is de sport als nieuwe prioriteit in het programma opgenomen. Bovendien is het hoofdstuk sport en recreatie herschreven en zijn vele punten hierover uit het CH-program overgenomen. De voordracht voor een kabinetsformateur is eveneens uit het gezamenlijk programma geschrapt. De drie partijen pleiten thans voor een zo groot mogelijke openheid bij de kabinetsformatie.

De KVP, ARP en CHU verklaren, dat zij gezamenlijk in een sfeer van vertrouwen en na programvergelijking zullen onderzoeken met welke andere partijen zij hun program voor de komende jaren willen uitvoeren.
In het herziene program is in de paragraaf over de abortus povocatus eveneens rekening gehouden met de wensen van de CHU: meer nadruk valt op de preventie en op verruiming van de mogelijkheden tot adoptie.

De tekst over de drugs is eveneens gewijzigd. Het program stelt thans o.m., dat het beleid niet gericht moet worden op de bestraffing van de gebruiker maar op bestraffing van de handelaren. Voorts wil het program een onderzoek naar de vraag of een indeling in soft drugs en hard drugs mogelijk is.

De AOW-uitkeringen moeten volgens de drie partijen worden opgetrokken tot het minimumloon.

De tekst over de democratisering van het bedrijfsleven heeft eveneens een verandering ondergaan.

Het program noemt nu ook de aanstelling van een bewindsman voor het wetenschapsbeleid. Over de woningbouw is het program duidelijker: het bouwprogramma moet met 3000 woningen omhoog. Ook zal aandacht moeten worden geschonken aan de bouw van woningen voor alleenstaanden.

Niet oplossen van inflatieproblemen is ernstig

Bij de algemene financiële beschouwingen, die vorige maand in de Eerste Kamer gehouden werden — aansluitend aan het algemene politieke debat — heeft de christelijk-historische senator, jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein, er de aandacht op gevestigd, dat de discussie die zowel in het parlement als daar buiten over het financiële beleid wordt gevoerd een merkwaardig karakter draagt. „Het gaat daarbij zo nu en dan meer om de vraag of minister Witteveen van Financiën zich heeft gehouden aan het program van zijn partij (de VVD) en of het kabinet het regeringsprogram trouw is gebleven, dan om de veel wezenlijker vraag of het al dan niet een goed beleid is."
Jhr. De Geer vond dit een interessant onderwerp van gesprek in een vergadering van een bestuursorgaan van de VVD. „Nu zou men zich nog kunnen indenken, dat de critici van dit beleid door te wijzen op de afwijkingen van het partijprogram zouden willen proberen tweespalt te veroorzaken tussen de heer Witteveen en zijn partij omzodoende te bereiken dat deze bekwame bewindsman niet meer voor een post in een volgend kabinet beschikbaar zou zijn. Wij staan voor verkiezingen en dat feit is van invloed op het politieke leven." De christelijk-historische senator meende, dat de heer Witteveen al heeft doen blijken dat op zijn deelname aan een nieuw kabinet niet mag worden gerekend. „Wanneer dat juist is, valt ook deze mogelijke beweegreden weg."

Een vraag, waaraan nogal wat aandacht wordt besteed en die dan in negatieve zin wordt beantwoord, is volgens jhr. De Geer van Oudegein de vraag of het kabinet zijn program trouw is gebleven. „Die vraag zou interessant kunnen zijn voor de partijen, die de regering goed gezind zijn en dus ook voor de vertegenwoordigers van die partijen in het kabinet", zo zei hij en hij voegde daaraan toe: „Ik heb daaraan wel een boodschap en moet misschien de critici dankbaar zijn, dat zij mij hierop wijzen. Toch kan dit mij er niet toe brengen, een nauwgezet onderzoek te beginnen in hoeverre het verwijt, dat van het regeringsprogram wordt afgeweken, hout snijdt. Ik vind dat namelijk nauwelijks de moeite waard. Een program wijst de weg, die men hoopt te kunnen gaan, niet meer en niet minder. Het is onmogelijk de omstandigheden over een periode van vier jaar te kunnen voorzien. Het zijn die niet te voorziene omstandigheden, die het nodig kunnen maken van de uitgestippelde weg af te wijken. Wie daartoe niet bereid is, voert een verstard, krampachtig en onjuist beleid."
Jhr. De Geer van Oudegein zei van een regering wat anders te verwachten. Hij verwacht van haar de bewegelijkheid en soepelheid van geest, die het mogelijk moet maken een uitgestippeld beleid, neergelegd in een regeringsprogram, aan te passen aan de eisen van het moment. Hij prees het kabinet er voor, dat het dit heeft gedaan.
„Dat het daarbij niet mogelijk bleek, de lasten, die ons worden opgelegd, te verlichten en de stijging van de uitgaven meer te beperken dan is geschied, zal ongetwijfeld de minister van Financiën zelf het meest aan het hart gaan." De christelijk-historische senator zei geen behoefte te hebben de minister daarover lastig te vallen.

Inflatie

Bij een volgend onderwerp, nl. de inflatie, ligt het evenwel anders. „Hier heeft het kabinet zijn doel niet bereikt, terwijl er geen aanleiding was de koers te wijzigen." Herinnerd werd aan de opmerking, die minister Witteveen in de Tweede Kamer maakte en waarbij hij ruiterlijk erkende, dat „het kabinet dit ernstige probleem van deze tijd niet heeft kunnen oplossen."
Dat het probleem niet is opgelost, is een aanwijsbaar feit, dat door niemand wordt ontkend, aldus jhr. De Geer. Over de ernst ervan wordt niet door iedereen gelijk gedacht. „Ik vind het", zo zei hij, „met het kabinet een heel ernstig probleem. Met het constateren daarvan zijn wij er echter niet. Het zal moeten worden opgelost."
In de Tweede Kamer zei minister Witteveen, dat het kabinet alles heeft gedaan wat in zijn vermogen lag om de inflatie te voorkomen. „Is het zo, dat de minister in de Tweede Kamer zijn woorden zorgvuldig koos, toen hij zei, dat het kabinet het probleem niet heeft kunnen oplossen? Was het onmogelijk? Moet rekening worden gehouden met de kans, dat het onmogelijk zal blijven? Een ernstige vraag, die weer een volgende vraag oproept, namelijk of dan geen nieuwe beleidsinstrumenten kunnen worden gevonden, waarmee het onmogelijke mogelijk kan worden gemaakt", aldus jhr. De Geer van Oudegein. Hij vroeg aan de minister, welke waarde deze voor de bestrijding van de inflatie toekent aan het tot stand komen van een Europese monetaire unie. Indien het zo is, dat de inflatie daardoor beter kan worden tegengegaan, achtte jhr. De Geer dit op zichzelf een krachtig argument om met spoed tot een monetaire unie te komen, afgezien van de andere overwegingen die tot de noodzaak daarvan leiden.
Overigens, aldus de senator, is het niet mogelijk een monetaire unie afzonderlijk, geïsoleerd te bezien. „Zij veronderstelt een economische unie, maar vraagt ook om eenheid van beleid binnen de gemeenschap op budgettair, sociaal en fiscaal terrein. Deze gedachte uitspreken is gemakkelijker dan haar verwezenlijken. Dit betekent immers een zodanige overdracht van bevoegdheden aan Europese organen, dat de grote politieke beslissingen in die organen zullen worden genomen. Om het concreet te maken, het houden van algemene beschouwingen, als waarmee de Eerste Kamer nu mee bezig is, zal dan niet meer in Den Haag plaatsvinden, maar in het Europese parlement, dat daarvoor dan eerst een volwaardig parlement zal moeten worden. Daar zullen dan de grote lijnen van het begrotingsbeleid moeten worden getrokken. Hier, in de Eerste Kamer, zullen wij nog slechts binnen die lijnen opereren en zelfs daarbij zullen wij nog op grenzen stuiten, die elders zijn vastgesteld."

Belangrijke taak

Jhr. De Geer van Oudegein noemde het fiscale beleid als voorbeeld. Nu reeds wordt de noodzaak ervaren in het oog te houden, wat de partners van de EEG doen. Dat zal, volgens hem, in toenemende mate het geval zijn. „Dat betekent, dat wij politiek Europees moeten denken. Daar zijn wij bepaald nog niet aan toe. Enkelen in Nederland en ook in ons parlement brengen dit op, maar het kan zeker niet gezegd worden van al onze politici, laat staan van de Nederlandse bevolking."
De senator zei van mening te zijn, dat hierin voor de komende jaren een belangrijke taak ligt voor de organen in de samenleving, die zich met politieke voorlichting bezighouden, met name voor de politieke partijen. „Wanneer het niet op korte termijn lukt de geesten rijp te maken voor de ontwikkeling, die komen moet en die de nationale zelfstandigheid aanmerkelijk zal verkleinen en tenslotte vermoedelijk geheel zal doen verdwijnen, zal daaraan geen bewuste, krachtige leiding kunnen worden gegeven en zal de schade optreden, die het gevolg is van een aarzelend of van een onbegrepen beleid."

H. L.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 · Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) · 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Elders gelezen

CHU I

Als er één minister in het kabinet is, die het geld ver weg brengt, dan is het die zonder portefeuille, Udink. Sinds kort is hij lijsttrekker van de CHU. Dat bracht hem ertoe vorige week woensdag in de politieke zendtijd van de CHU voor t.v. een gesprek te voeren met Oe Thant, secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Dat gesprek diende er niet zozeer toe om Oe Thant uit te leggen wat precies de CHU is en voorstaat, maar om het belang van de minister te onderstrepen door andermans samenzijn. Wij weten nu tenminste dank zij dit soort voorlichting waar het geld van de ontwikkelingssamenwerking heengaat. Wij kunnen dat zelf constateren in de door de CHU ten behoeve van de regering afgestane zendtijd.

CHU II

Dat de staatssecretaris Haex van Defensie op de Unieraad een stevige nederlaag heeft geleden, is door de meeste kranten nauwelijks gesignaleerd.
Haex wilde onder meer in het urgentieprogramma opnemen, dat de vrede tussen Oost en West slechts bewaard kan worden als „tenminste" de huidige conventionele krachtsverhoudingen worden gehandhaafd. Dat betekent dus, dat er meer geld uitgegeven moet worden aan bewapening. De NAVO-top heeft onlangs de Nederlandse regering daarop ook gewezen en de ministers (of staatssecretarissen) die het daarmee eens zijn, gaan daarmee nu de boer op.
Dat de heer Haex — met name dank zij het tegenwicht van kamerlid Bos — zijn neus stootte, kan betekenen, dat men in de CHU tot de overtuiging is gekomen, dat de hele campagne voor Law and Order en voor hogere defensie-inspanningen, wel eens averechts kan werken bij de verkiezingen.
Haex krijgt overigens nog een kans, want de hele discussie zal ter kennis worden gebracht van een speciale stuurgroep. De vraag is, of er nog iets te sturen valt, als de NAVO heeft beslist.

CHU III

En dan de freule (Wttewaall van Stoetwegen). Vorige week vrijdag verloor ze bij Willem Duys een oorbel, en deed toen helaas de andere ook maar af. De dag erop verloor de CHU via haar een belangrijk punt van het urgentieprogramma, de aanbeveling van een formateur door de Tweede Kamer.
Eerder was die aanbeveling al opgenomen in het gezamenlijk urgentieprogramma van de drie christelijke partijen, en KVP en ARP hadden zich al akkoord verklaard. Voorzitter Van Hulst van de CHU haastte zich te verklaren, dat deze afwijking van het gezamenlijk program geen breekpunt mocht betekenen voor de drie.
Tenslotte weet hij, dat de drie christelijke partijen hoe dan ook altijd wel voor een formateur zorgen.

Kamerleden
VRAGEN
Bewindslieden
ANTWOORDEN

Vrij Nederland (28 november 1970) windt zich niet meer op over CHU-nieuws, maar voornamelijk over de wijze van presentatie ervan. Op zichzelf ook weer nieuws. Lees maar.

Begin november vroeg het Tweede Kamerlid drs. A. D. W. Tilanus (CHU) aan de minister-president, wanneer de nota betreffende de procedure van overleg tussen de regering en de Kamer over de voorgenomen subsidieregelingen tegemoet gezien mag worden. Bij deze schriftelijke vraag werd herinnerd aan de toezegging, die minister dr. M. A. M. Klompé van CRM op 10 december 1969 namens de regering deed.
Vorige week antwoordde premier P. J. S. de Jong op de schriftelijke vraag. In de periode, die verlopen is sedert de toezegging van minister Klompé, is na het rapport van de commissie-Biesheuvel inzake de heroriëntatie van de overheidsvoorlichting de regeringsnota „openheid en openbaarheid van bestuur" verschenen, aldus de minister-president. De subsidieregelingen, die in de vraag van de heer Tilanus worden bedoeld, behoren tot de besluiten waarover de nota handelt.
De wijze, waarop de voornemens met betrekking tot deze regelingen naar buiten kenbaar zullen worden gemaakt en ter discussie zullen worden gesteld, zal worden uitgewerkt in het wetsontwerp betreffende de openbaarheid van bestuur, dat thans wordt voorbereid, aldus het antwoord. Het komt de regering voor, dat het onder deze omstandigheden doelmatig is het resultaat van het verdere beraad over deze wet af te wachten, alvorens een standpunt inzake het contact tussen regering en Kamer over subsidieregelingen wordt geformuleerd.

H. L.

Mammoet of Middenschool ?

door mevrouw mr. B. Ubbink-Okkinga

De WVO (zg. Mammoetwet) is nog slechts een korte tijd (1968) in werking, maar de roep om een geheel ander onderwijssysteem laat zich al weer duidelijk horen. Hiermee bedoelen wij de roep om de middenschool. De naam is er al, terwijl de meningen over wat deze inhoudt zeer verdeeld en vaag zijn. Het komt er op neer, dat velen teleurgesteld zijn over de WVO en de wijze waarop deze wet wordt uitgevoerd en dat al weer gediscussieerd wordt over een nieuw systeem. Het is niet onze bedoeling hier een uitputtende opsomming te geven van de bezwaren, die genoemd worden tegen de Mammoetwet en van de overwegingen voor wat men dan de middenschool noemt. Wel echter enkele punten, die wij van belang achten voor een beter begrip van deze moderne schoolstrijd.

Vooropgesteld moet worden, dat het van het grootste belang is, dat er veel gedacht, gepraat en geschreven wordt over het onderwijs. Is onderwijs niet het belangrijkste wat de mens gegeven kan worden door de maatschappij en is het niet de basis waar deze maatschappij op rust! En deze mens en deze maatschappij staan thans in een enorm krachtenveld van veranderingen.

Maar daarnaast moet de WVO toch de kans gegeven worden om zijn waarde en mogelijkheden te bewijzen. En daarvoor is de tijd nog veel te kort geweest.

Scherpe scheiding

De grote lijn die door de kritiek tegen de WVO heenloopt, is, dat de bedoeling van sociale onderwijsgelijkheid voor alle kinderen, van passend onderwijs voor elk kind, met de WVO niet verwerkelijkt is. Van een wezenlijke onderwijsvernieuwing zou geen sprake zijn. Categorale schooleenheden als uitgangspunt zou onjuist zijn, want dit zou de sociale differentiatie naar milieu eerder doen toenemen dan afnemen. Dit laatste zou ook bevorderd worden, doordat in de Mammoetwet een te scherpe scheiding zou gemaakt zijn tussen algemeen voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs; een eenzijdige intellectuele vorming zou nog steeds primair gesteld worden.

Een oplossing voor deze bezwaren wordt gezocht in de vorm van een middenschool na het basisonderwijs (verlengde leerplicht). Staatssecretaris Grosheide gaf als zijn mening ruim een jaar geleden te kennen, dat hij de middenschool (3 of 4 jarig) zag voor alle leerlingen, knappe en minder knappe, voor elk kind een mogelijkheid tot volle ontplooiing, voor ieder op eigen niveau, veel differentiatie en keuzemogelijkheid, zowel intellectueel als manueel en expressief, geen jaarklassensysteem meer maar leerblokkensysteem voor groeppen leerlingen. Naast intellectuele vorming een persoonlijkheidsvorming, waarbij praktische vakken (technisch, huishoudelijk) een grote rol spelen.

Hierin zou de synthese gevonden moeten worden van sociale onderwijs-gelijkheid en intellectuele verscheidenheid.

Op deze middenscholen volgen dan de scholen met een specifiek gericht programma, zoals gymnasium, atheneum en HAVO, scholen voor beroepsonderwijs (uiteraard met een aangepast programma), waarvoor de keuze zoveel beter zou zijn voorbereid dan thans in de 1-jarige brugklas.

Voorstanders van een onderwijsstructuur in deze geest wijzen allereerst op de veranderende maatschappijstructuur. De roep om democratisering op allerlei gebied, de emancipatie van de vrouw, die de man-vrouw-maatschappij inleidt, de verkorting van de werktijd, die de gezinnen veel meer vrije tijd zal geven, om maar enige aspecten te noemen, die andere eisen aan de mens zullen stellen, maar ook vele mogelijkheden kunnen inhouden.

WVO niet benut

Bij de kritische geluiden in de discussies hoort men, dat de mogelijkheden van de WVO nog lang niet voldoende benut zijn; van de kant van het beroepsonderwijs, dat de MS wel eens zou kunnen leiden tot een nog grotere opeenhoping van intellectualistisch geschoolden, wat in wezen — wat de democratiseringsgedachte betreft — een negatief effect betekent, omdat democratisering toch inhoudt, dat alle menselijke kwaliteiten ontwikkeld kunnen worden en maatschappelijke waardering krijgen. Daartoe zou het beter zijn de mogelijkheden van het beroepsonderwijs uit te breiden. In „Informatie en Commentaar ten dienste van het christelijk voortgezet onderwijs" van oktober 1970 schrijft H. Ligteringen:

„In de MS wil men alle sociale lagen van de bevolking met al hun verschillen in leefklimaat en maatschappelijke- en onderwijsaspiraties in continue groepen met elkaar in aanraking brengen. Dit betekent, dat alle uitersten elkaar ontmoeten zullen. Het is de vraag of de onderscheiden groeperingen daar sociaal gelukkig mee zullen zijn. Sterker nog, de vraag rijst of juist vanwege de nivellerende omstandigheden niet alle partijen teveel te kort zullen komen, omdat zij vanwege wederzijdse uitersten teveel water in hun sociale wijn moeten doen. Een dergelijke omstandigheid is pedagogisch en didactisch een zeer slechte. Men bereikt er snel een pedagogisch en didactisch anti-effect mee. Het lijkt mij de moeite waard om zich op één en ander ernstig te bezinnen."

Een jaar geleden deelde staatssecretaris Grosheide mee, dat hij plannen had om in 1971 met deze middenschool te gaan experimenteren. Inmiddels lijkt dit nog te worden uitgesteld, omdat er eerst meer gestudeerd moet worden en de geldmiddelen niet direct aanwezig zullen kunnen zijn. Ongetwijfeld zal men daarbij ook naar Zweden kijken, waar leerplicht tot 16 jaar bestaat en een negenklassige Grundskola enigszins doet denken aan wat hier thans wordt overwogen. Ook in Zweden is echter een bevredigende onderwijsstructuur nog niet gevonden en gaat men door met experimenten en vernieuwingen.

Mr. B. Ubbik-Okkinga.

Loonbeleid?

Het is altijd weer een boeiende bezigheid krantekoppen over een en dezelfde twistappel met elkaar te vergelijken. „De Volkskrant" van zaterdag 28 november: „Kabinet stelt beslissing uit. Tot woensdag tijd voor loonberaad."
„Handelsblad NRC": „Kabinet schuift loonmaatregelen op de lange baan."

Zo op het eerste gezicht zou men zeggen, dat „Handelsblad NRC" gelijk heeft nu minister Roolvink zo „politiekerig" is gaan doen. Dreigen met aftreden en zo. Waarom? Het loonbeleid van de regering — zo daar al sprake van is — blinkt de hele regeertijd van het kabinet-De Jong al uit door zigzaggen: wel een loonstop, geen loonstop; wel een loonpauze, geen loonpauze; aanneming van een loonwet tegen de zin van de vakbond, maar geen uitvoering van diezelfde loonwet; maxima worden minima, nee, het is niet om naar huis te schrijven. Wie dan ook de schuldige mag zijn: de heer Roolvink of het kabinet waarvan hij deel uitmaakt, het is een twijfelachtig beleid.

„Het Parool" — ook van zaterdag —: ‚In Den Haag krijgt men dan ook steeds sterker de indruk dat de heer Roolvink beslist geen loonpauze wil en er desnoods voor uit 't kabinet wil treden. „Maar de regering is één zolang het tegendeel niet blijkt en alle ministers en staatssecretarissen er nog in zitten" zei de premier."

En verder: „De A.R.-minister van Sociale Zaken, die met het oog op de komende verkiezingen hernieuwde populariteit zoekt bij de werknemers, zou zich door een conflict om de loonpauze op tijd willen losmaken van het regeringsbeleid. Hij kan daar waarschijnlijk alleen nog van worden teruggehouden door de A.R.-fractie in de Tweede Kamer en met name door zijn grote politieke rivaal Biesheuvel."

„Handelsblad NRC": „De regering zal niet op korte termijn een beslissing nemen of ze een algemene loonmaatregel zal toepassen. Dit verklaarde minister-president De Jong gisteravond (27-11, R1.) na het kabinetsberaad, waarin de eerste ronde van het gesprek met de Stichting van de Arbeid het voornaamste punt van bespreking was."

„Trouw": „Verklaring De Jong klopt niet met die van Roolvink".

Ondertussen noemde CNV-voorzitter Lanser het een lichtpunt, dat een aantal werkgevers, met name in de vervoer- en bouwsector, zou overhellen naar het standpunt van de vakbeweging, „dat per bedrijfstak moet worden overeengekomen in hoeverre de reële welvaartsverbetering bij de produktiviteitsstijging moet achterblijven."

In elk geval zijn alle partijen het eens, „dat de extra 400 gulden zodanig in de loontabellen moet worden verwerkt, dat er geen cumultatief looneffect uit voortvloeit."

Zo was de stand op zaterdag 27-11 en het is niet zonder bezwaar van deze dag af een kort commentaar te schrijven voor dit nummer van 4 december. Als ik het er toch op gewaagd heb, dan slechts om er een paar minder aan tijd gebonden conclusies aan te verbinden.

Om te beginnen: waarom maken de regering en minister Roolvink het zich zo moeilijk? Dreigementen hebben geen effect meer als ze nooit uitgevoerd worden en kunnen dus beter achterwege blijven. Bovendien wordt het maximum van de regering in deze tijdsomstandigheden toch maar een minimum. Waarom het georganiseerd bedrijfsleven telkens weer de kans gegeven op de regering terug te vallen? Geef het de verantwoordelijkheid en de ruimte. Als ergens de wal het schip keert, dan hier. Dat weten vakbonden even goed als werkgeversorganisaties.

Rl.

Kamerkring Zwolle

Tijdens de druk bezochte vergadering van de kamerkring Zwolle te Raalte is er een proefstemming gehouden over de rangorde van de 9 prioriteiten, die in het ontwerp urgentieprogram van de KVP-ARP-CHU in alfabetische volgorde vermeld staan.

De uitslag van deze enquête was als volgt:

1. Beleid kleine zelfstandigen
2. Bevordering milieuhygiëne
3. Krotopruiming
4. Herziening basisonderwijs
5. Bejaardenbeleid
6. Defensiebeleid
7. Regionale beleid
8. Ontwikkelingshulp
9. Werkende jongeren.

Dat het zelfstandigenbeleid als nummer één uit de bus is gekomen, toont niet alleen aan, dat de CHU veel aanhangers onder deze bevolkingsgroep heeft, maar ook dat het momenteel hier sterk knelt.

Het is daarom een goed ding, dat behalve ons eigen program, ook het gemeenschappelijk program duidelijk laat uitkomen, dat de zelfstandigen het water tot de lippen is gestegen en dat het de hoogste tijd wordt, dat wij gezamenlijk de koe bij de horens pakken. De permanente inflatie maakt het deze nijvere bevolkingsgroep wel bijzonder zwaar.

Begin januari organiseert de kamerkring Zwolle in samenwerking met de afdeling Overijssel van de Vereniging van C.H.- gemeente- en provinciebestuurders een studiedag over de GEWESTVORMING. Deze wordt gehouden in Het Anker te WIERDEN. Als spreker is o.a. gevraagd: staatssecretaris Van Veen. Nadere mededelingen volgen.

H. Wisselink.

Kritische notities

P.T.T.-tarieven

Eindelijk heb ik een goede verklaring gehoord waarom de portl steeds omhoog moeten. Omdat de brieven steeds langer onderweg blijven. Trouwens de giro-afschrijvingen nu ook al.

Iedereen mag meepraten

straks vanaf de tribune in de raadszaal in Wormerveer en wat volgt. Dit beginsel wordt verkocht onder de mantel van demokratie en dan zelfs als toppunt. Het moge zo lijken; in feite zal het schijndemokratie blijken te zijn. Misschien dat er in een enkele kleine overzichtelijke gemeente nog mee te werken zal zijn, zodra het om grote gemeenten gaat met complex samengestelde raden is te verwachten dat vliegenvangers van allerlei allure vanaf de tribune de grootste verwarring zullen helpen stichten.
Het is toch waarachtig wel bekend dat er altijd en overal lieden te vinden zijn die heil vinden in dwarsliggen, afbreken en verwarring stichten. Men hoeft dan heus niet alleen aan linkse professionelen ter zake te denken. De goede mensen die zouden willen meepraten komen hoogstwaarschijnlijk juist in 'n dergelijk systeem niet aan hun trekken en in de verdrukking.
Er zijn in de maatschappij helaas 'n aantal warhoofden, die zelden of nooit via een lijst voldoende demokratisch gemeentelijk vertrouwen kunnen veroveren. Voor dezulken gaat men nu de deur en het spreekgestoelte openzetten. Bovendien voor dezulken die geen enkele verantwoordelijkheid als gemeentebestuurder dragen of mee op zich kunnen nemen. Het is 'n beschamende ontwikkeling, waarvoor allen die het goed menen met een reëele demokratie, moeten passen.

Volkstelling

Er zal wel een stuk angstpsychose zitten in het verzet tegen de komende automatisering van de bevolkingsregistratie, uitmondend in het bezigen van niet-zakelijke argumenten. Voor vele mensen zijn computers griezelige dingen: robots van een onbegrijpelijke ingewikkeldheid. Maar de geruststellende verklaringen van officiële zijde, dat misbruik niet zal kunnen voorkomen, zijn er niet sterker op geworden nu gepubliceerd is dat men in Zweden als één van de eerste daden na het tot stand komen van een dergelijke registratie overging tot het verkopen van de gehele lijst met namen en adressen aan een Amerikaans bedrijf. De overheid zal erg goed aan doen alle garanties om misbruik tegen te gaan uitputtend te doordenken en deze vervolgens omstandig van een brede volksvoorlichting te voorzien. En de bevolking zal zich moeten realiseren dat een overheid, waarvan zij - b.v. op het gebied van sociale voorzieningen - zo ongeveer alles verlangt, niet zonder uitgebreide persoonsgegevens kan arbeiden.

Plan Kikkert

Als zodanig is het plan voor een militair oefenterrein nabij Ter Apel bekend geworden. De Regering heeft thans een nieuwe nota daarover ingediend, waaruit blijkt dat men inderdaad in Westerwolde (gemeente Vlagtwedde en Stadskanaal) tot een groot oefenterrein wil komen. Het gaat om alternatieven: een klein plan (4000 ha) en een groot plan (8000 ha). De uitwijkmogelijkheden in Frankrijk geven slechts ten dele en tijdelijk oplossingen. Dit voorstel snijdt in de landbouw ter plaatse, doch de voorziene uitgaven zullen behoorlijke schadevergoedingen moeten inhouden en op 't eerste gezicht wijst een vuistsommetje daar ook op. De aardappelmeelindustrie zal zijn grondstoffen - gelet op de totale situatie in de landbouw - ongetwijfeld elders kunnen kompenseren, zij het ten koste van langere aanvoerlijnen dus met hogere vrachten. Ook dit punt zal geregeld moeten worden.
In dit potentiële werkloosheidsgebied komt uiteindelijk meer werkgelegenheid van belang. Meer dan 2000 ha zal bebost worden, zodat ook de natuurminnaars kompensatie kunnen krijgen. Ten slotte zal ons leger, d.w.z. onze eigen kinderen, ergens moeten oefenen.

Insider.

Wijziging van het Wetboek van Koophandel

De Raad van commissarissen in nieuwe samenstelling

door D. Rebel

Werken op commerciële basis werd en wordt vaak in de sfeer van bittere noodzaak getrokken: het gaat om het blote bestaan, om den brode. Maar al te dikwijls was en is dat waar.

Toch durf ik te stellen, dat de echte zakenman, de ware industrieel meer is dan een eenzijdig ingestelde materialist. Het stichten van een zaak, de opbouw en uitbouw er van is tegelijk een ideaal, ja, een artistieke aangelegenheid.

Juist als het zakendoen in de sfeer van bittere noodzaak is getrokken, wordt te weinig beseft, dat het hier tevens gaat om het levenswerk van vrije mensen, die bouwen en scheppen, bereid zijn daaraan — soms met grote opofferingen — hun leven te besteden. Dan gaat het om prestaties die in dezelfde orde liggen als die van de artiest of dat nu een schrijver, schilder of beeldhouwer is. Een ambitieus zakenman is geen ander mens dan de intelligente, maar tegelijk eerzuchtige sportman. Het is niet zo verwonderlijk, dat het topvoetbal in ons lieve landje zoveel belangstelling en bewondering oogst, het gaat om het algemeen menselijk verlangen naar zinvol, tevens waardevol handelen, gemengd met een brok avontuur of noem het geluk en wisselvalligheid. De mens is een onverbeterlijk gokker, of het nu om het rad van avontuur of de toto gaat, maar op zijn best als het gokje gecombineerd is met vaardigheid en inzicht: dominoën net zo goed als kaartspel en scrabbel. Dit staande houdend, zal men moeten begrijpen, dat aan het schema van godsdienstige, politieke en artistieke vrijheid de ondernemingsvrijheid niet kan ontbreken, wil de mens zich volwaardig kunnen ontplooien. Wie aan een ondernemer — of dat nu in de kwaliteit van eigen baas of directeur is — de directe beslissingsbevoegdheid zou willen onthouden, doet niets anders dan de opdrachtgever die meent voor een kunstenaar te kunnen uitmaken wat wel en niet artistiek is.

Het zal de lezer duidelijk zijn: ik ben voor de vrije onderneming, maar die vrijheid kan zeer wel aan regels en samenspel onderworpen zijn, te meer daar niet ontkend kan worden, dat de bittere noodzaak nog grotelijks aanwezig is. Deze totaliteit zullen wij, mensen die C.H. voor hun politieke overtuiging hebben staan, moeten testen aan Gods Woord, dat — als het goed is — van wezenlijke invloed moet zijn op onze keuze en beslissingen.

Vrij, maar hoe ?

Het is eigenlijk een simpel gegeven: als u mij geld toevertrouwt om er zaken mee te doen met de kans het geld kwijt te raken als de zaak mislukt, dan moet u vertrouwen in me hebben of althans vertrouwen in de mensen die mijn zaak controleren. Die controleurs zijn bij een naamloze vennootschap de door de algemene vergadering van aandeelhouders der n.v. benoemde commissarissen. Aanvankelijk waren die geldschieters, de aandeelhouders, directe belanghebbenden: ze werkten zelf in de n.v. mee of waren er eerder bij betrokken geweest. De nv. was hun inkomen, de zogenaamde bittere noodzaak.

Nu de n.v. — daar ga ik gemakshalve even van uit — groter en groter is geworden, zijn de belangen van de aandeelhouders persoonlijk nog maar betrekkelijk: een goed dividend, alstublieft, en een hoge reële waarde van het aandeel. Een billijke eis van degene die geld op basis van risico beschikbaar stelt.

Het is gemiddeld genomen echter een betrekkelijk klein belang, want de aandeelhouder-belegger zal het risico bovendien nog eens gaan spreiden door niet al zijn geld in één onderneming te beleggen.

Stelt men tegenover hem de werknemer in dienst van de n.v., in ons land heel vaak nog een leven lang, dan heeft deze werknemer minstens zo'n groot belang bij het wel en wee der n.v. als de aandeelhouder. Net als de aandeelhouder stelt hij wel vertrouwen in de directie, maar hij houdt er behoefte aan, dat ook namens hem de zaken gecontroleerd worden: commissarissen dus namens de werknemers van de n.v. Een billijke eis van degene die zijn arbeid in de n.v. inbrengt.

Wel, daarover zijn kroonleden, leden van de werkgeversorganisaties en leden van de werknemersorganisaties het dan ook volledig eens geworden, voorzover het grote n.v.'s betreft, waaronder verstaan worden — zoals bekend is — n.v.'s wier kapitaal en reserves f 10.000.000 of meer bedragen, die wettelijk verplicht zijn een ondernemingsraad in te stellen en die tenminste 100 werknemers hebben.

Wijze van benoeming

Nu worden in de regel commissarissen door de algemene vergadering van aandeelhouders benoemd, hoe zou het gaan als het aanhangig wetsvoorstel, verband houdend met deze affaire, aanvaard wordt? Het gaat dus over de grote n.v.'s.

Er zou dan aan artikel 52 van het wetboek van koophandel een aantal elementen toegevoegd zijn, met name artikel 52h:

„De vennootschap heeft een raad van commissarissen.

De commissarissen worden benoemd door de raad van commissarissen, voorzover de benoeming niet reeds is geschied bij de akte van oprichting of voordat dit artikel op de vennootschap van toepassing is geworden.

De bevoegdheid tot benoeming kan niet door enige bindende voordracht worden beperkt.

Bij de akte van oprichting kan worden bepaald, dat één of meer commissarissen doch ten hoogste een derde van het gehele aantal, van overheidswege zullen worden benoemd.

De raad van commissarissen bestaat uit natuurlijke personen ten getale van tenminste drie. Is het aantal commissarissen minder dan drie, dan neemt de raad onverwijld maatregelen tot aanvulling van zijn aantal.

De algemene vergadering van aandeelhouders, de ondernemingsraad en het bestuur kunnen aan de raad van commissarissen personen voor benoeming tot commissaris aanbevelen.

De raad geeft aan de algemene vergadering van aandeelhouders en de ondernemingsraad kennis van de naam van degene die hij wenst te benoemen, met inachtneming van het derde lid van artikel 50b.

De raad benoemt deze persoon, tenzij de algemene vergadering of de ondernemingsraad tegen de voorgenomen benoeming bezwaar maakt op grond van de verwachting, dat de voorgedragen persoon ongeschikt zal zijn voor de vervulling van de taak van commissaris of dat de raad van commissarissen bij benoeming overeenkomstig het voornemen niet naar behoren zal zijn samengesteld.

Het besluit tot kenbaar maken van een bezwaar moet worden genomen in de eerste vergadering na ontvangst van de kennisgeving; deze vergadering wordt niet eerder gehouden dan veertien dagen na de ontvangst van de kennisgeving.

Het bezwaar wordt aan de raad van commissarissen onder opgave van redenen medegedeeld.

Niettegenstaande het bezwaar van de algemene vergadering of de ondernemingsraad kan de benoeming overeenkomstig het voornemen geschieden, indien de Sociaal-Economische Raad op verzoek van de raad van commissarissen het bezwaar ongegrond verklaart.

De Sociaal-Economische Raad geeft deze verklaring niet dan nadat hij de raad van commissarissen en de door de algemene vergadering en de ondernemingsraad aangewezen vertegenwoordigers in de gelegenheid heeft gesteld omtrent het verzoek te worden gehoord. Tegen het besluit van de Sociaal-Economische Raad staat geen beroep open.

Voor de toepassing van dit artikel wordt onder de ondernemingsraad verstaan de ondernemingsraad van de onderneming der vennootschap, dan wel, indien deze ontbreekt, de ondernemingsraad die in stand wordt gehouden door een rechtspersoon, waarvan de vennootschap rechtstreeks of middellijk tenminste de helft van de aandelen voor eigen rekening houdt. Indien er meer dan een ondernemingsraad is, zijn deze raden gelijkelijk bevoegd. Is voor de betrokken onderneming of ondernemingen een centrale ondernemingsraad ingesteld, dan komen de bevoegdheden van de ondernemingsraad volgens dit artikel toe aan de centrale ondernemingsraad."

Het klinkt allemaal wat droog en eentonig, maar het mag ook niet voor tweeërlei uitleg vatbaar zijn.

Verschillen

Dat is dus wel heel iets anders dan het huidige „de benoeming van commissarissen geschiedt () door de algemeene vergadering van aandeelhouders". Daarenboven gaat het niet meer om commissarissen, maar om een raad van commissarissen. De raad vult zichzelf aan, waarbij dan de algemene vergadering van aandeelhouders, de ondernemingsraad en het bestuur (directie) inspraak is toegedacht doordat zij een aanbeveling kunnen doen.

Het klinkt vrij eenvoudig allemaal, maar — of men zich nu voor of tegen opstelt — het gaat hier toch echt om een knappe constructie, een goede vondst. De raad van commissarissen wordt zo nadrukkelijk een orgaan, dat met álle belanghebbenden der n.v. rekening heeft te houden.

Een verschil met de „arbeiderscommissaris" — waarover de laatste jaren zoveel te doen is geweest — is, dat niet één van de werknemers zelf commissaris kan worden bij de eigen n.v. Artikel 52j bepaalt namelijk onder meer, dat „personen die in dienst zijn van de vennootschap" geen commissaris kunnen zijn. Mijns inziens juist: de raad van commissarissen moet geheel onafhankelijk van de directie zijn en — wat het dagelijks bestuur betreft — de directie dient ook onafhankelijk te zijn van deze raad. Dit is al die jaren het hete hangijzer geweest.

In dit verband lette men er op, dat er tegen een voorgestelde benoeming van commissaris bezwaar kan worden gemaakt als de raad daardoor niet naar behoren zou zijn samengesteld. Daarbij hebben zowel de algemene vergadering als de ondernemingsraad het recht van veto. „Dit zal de raad trachten te voorkomen. Er zal dus een redelijke verhouding moeten bestaan tussen het aantal commissarissen uit de sfeer van de kapitaalverschaffers en die uit de sfeer van de werknemers. Daarbij worden echter uitgesloten „bestuurders en personen in dienst van een werknemersorganisatie welke pleegt betrokken te zijn bij de vaststelling van de arbeidsvoorwaarden" van „personen die in dienst zijn van de vennootschap".

Eisen aan een commissaris te stellen

Wie mag het dan wel zijn, zal men zich afvragen. Duidelijk is dat een aantal commissarissen tenminste het vertrouwen van de aandeelhouders en een aantal tenminste het vertrouwen van de werknemers zal moeten hebben. Gaarne neem ik daarbij een nadere uitwerking uit de memorie van toelichting over, welke nog slaat op de bestaande toestand — dus commissarissen „zoo die er zijn", benoemd door de algemene vergadering:

„Bij het toenemen van de omvang van de onderneming verschuift niet slechts de verhouding tussen kapitaalverschaffers en bestuurders, doch ook die tussen hen en commissarissen. Hoewel wettelijk het commissariaat facultatief is, zijn aan nagenoeg alle grote vennootschappen commissarissen verbonden; waar zij ontbreken, bestaat daarvoor gewoonlijk een bijzondere reden, zoals de noodzakelijke aanpassing aan een buitenlandse vennootschapsstructuur. Ofschoon de commissarissen formeel door de aandeelhouders worden benoemd, kan men geenszins zeggen, dat zij slechts namens dezen toezicht houden en slechts hun belangen behartigen. Zij plegen te worden gekozen om hun brede ervaring en veelal ook om hun kennis van het bedrijfsleven in het algemeen, naast de specifieke deskundigheid die zij in hun loopbaan hebben verworven. Naarmate de omvang en het belang der onderneming toenemen, zullen niet slechts hoger eisen aan hun kwaliteit worden gesteld, doch neemt ook de behoefte toe hen uit een ruimere maatschappelijke kring te kiezen om van een zo veelzijdig mogelijke ervaring te kunnen profiteren."

Daarbij moge blijken, dat de voorgestelde wetswijziging aansluit op de huidige ontwikkeling.

Met terzijdelating van allerlei interessante neven-aspecten zal deze reeks over de commissaris-nieuwe-stijl besloten worden met een artikel over de bevoegdheden van de raad van commissarissen. Om er vast aan te wennen, wordt hier er al één van genoemd: „De raad van commissarissen benoemt de bestuurders der vennootschap; deze bevoegdheid kan niet door enige bindende voordracht worden beperkt." Ter voorkoming van misverstand nogmaals, het gaat hier om de zogenaamde grote naamloze vennootschappen.

D. Rebel.

Vanuit het centrum

Wie de bouwmarkt wil kalmeren, hoeft maar één ding te doen: voor elk bouwwerk een rijksgoedkeuring eisen. Dat leidt onmiddellijk tot overweldigende stapels papieren en tot verkeersopstoppingen, vanwege al die naar Den Haag reizende burgemeesters om een uitzondering te bepleiten. Dit laatste is trouwens na enige tijd de laatst overgebleven mogelijkheid om toch nog een keer aan de slag te kunnen gaan.

Het moge wat overdreven zijn, maar de illustratie is toch voor een hoog percentage overeenkomstig de werkelijkheid. Een doelmatig centraal bestuur zal dan ook op vaardige wijze gebruik maken van de mogelijkheden tot medebestuur door provinciale en gemeentelijke besturen.

Dit alles schoot me te binnen bij het lezen van een uitstekende kritiek in „De Nederlandse Gemeente", het weekblad van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de nummers van 13 en 20 november. Eigenlijk is het een brief van genoemde vereniging aan de staatssecretaris van onderwijs en wetenschappen, betreffende het voorontwerp van wet op het basisonderwijs.

Niet alleen bij „Cultuur" maar ook bij „onderwijs" blijkt er een hang naar centralisatie te zijn. De hier bedoelde kritiek spreekt van „de centraliserende tendens van het ontwerp". Dit bevreemdt de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en zij citeert daartoe de nota over de bestuurlijke organisatie d.d. 15 september 1969 van de minister en staatssecretaris van Binnenlandse Zaken.

„De decentralisatie toch doet recht wedervaren aan het uiteenlopende karakter van onderscheidene gebiedsdelen en hun bewoners (). De burgerij wordt in haar verschillende geledingen meer in het bestuur betrokken en kan aldus de handelingen der bestuurders gemakkelijker controleren. De decentralisatie vormt verder een tegenwicht tegen overbelasting van de centrale organen en het is een krachtig wapen tegen bureaucratie. De organen van de lagere lichamen zijn in het algemeen sneller dan rijkswetgever in staat een nieuwe — door de omstandigheden geboden — regeling tot stand te brengen of een geldende regeling aan een zich gewijzigde situatie aan te passen. De ontwikkeling tendeert ook () in de richting van verantwoordelijkheid voor het zelfbestuur aan de gekozen vertegenwoordigingen van de lagere lichamen."

Daarnaast heeft S. O. van Poelje" aldus de nota terecht gewezen op het belang van democratie en doelmatig bestuursbeleid van de countervaling power" de tegenkracht welke juist bij sterke groei van de centrale bevoegdheden en van het centrale apparaat lagere publiekrechtelijke lichamen kunnen ontwikkelen. Hun dichtbij de bevolking staande organen nog niet te sterk in de ban van specialisme deskundigheid en perfectionisme gevangen" kunnen voorkomen dat maatregelen worden beraamd en ingevoerd waarvoor men in vele delen van het land en in grote groepen van de bevolking nog niet rijp en niet voorbereid is."

VNG zegt nu: Gezien dit uitgestippelde beleid van de regering bevreemdt het ons dat het vooorontwerp van de Wet op het basisonderwijs een duidelijk centraliserende tendens heeft."

Vanuit het centrum akkoord maar alstublieft alleen de grote lijnen. De C.H.-kamerleden mogen het wel extra in de gaten houden allemaal.

RI.

de Unie opdoeken? (2)

Een aktiegroep of een partij?

door Gerrit de Bruyn

In een artikel in De Nederlander van 27 november jl. stelden we vast, dat er ernstige bezinning nodig is op de wijze waarop de politieke partijen — en met name de Unie — functioneren als mogelijkheid voor politiek-bezig-zijn, voor politieke participatie. Waar de Unie de laatste jaren op alle feilen van ons vaderlandse politiek bestel zwaar heeft gestudeerd, is juist het facet „de politieke partij als participatiemogelijkheid" ten onrechte niet aan de orde gesteld. Ten onrechte, omdat wanneer een partij als politieke participatie-mogelijkheid slecht functioneert, één van haar voornaamste bestaansgronden kwijt is, waarmee de vraag of zo'n partij dan maar opgedoekt moet worden, reëel is.

In dit verhaal zullen we nader ingaan op de mogelijkheden en onmogelijkheden van politiek-bezig-zijn in ons politiek bestel. Dit probleem is actueel, niet alleen omdat de thuisblijvers bij de verkiezingen dit jaar zo groot in aantal bleken, maar ook omdat — zoals we in het vorige artikel vaststelden — van alle mensen die politiek actief zijn tegenwoordig zo'n belangrijk deel die activiteit buiten de politieke partijen om — bijvoorbeeld in actiegroepen — tot uiting brengt.

Politieke participatie

In het vorige artikel stelden we, dat we er tegenwoordig wel van overtuigd zijn, dat een flinke mate van politiek-bezig-zijn van de burgers een noodzaak is in een democratische samenleving. Welke factoren zijn nu van invloed op het participatie-gedrag van die burgers?

Vanuit de maatschappij op het individu kunnen we een aantal groepen factoren onderscheiden. De eerste groep omvat de positie, status, inkomen, sociale contacten van, en groepspressies op de burger. De tweede groep behelst de betekenis van de regeringspolitiek voor die burger en de derde de toegankelijkheid van informatie 1).

Wij zullen op al deze factoren niet nader ingaan, omdat zij voor dit betoog niet van direct belang zijn. Wel van belang is de factor, welke politieke structuur ons land heeft, in het bijzonder welke participatie (on)mogelijkheden er zijn.

Naast de factoren die vanuit de maatschappij de burger beïnvloeden in diens participatiegedrag, is het zinvol, dit gedrag te benaderen vanuit de behoeften van het individu. Juist dit laatste zal ons duidelijk maken, waar wij — in dit geval de Unie — als participatiemogelijkheid tekort schieten.

Politieke behoeften van de burger

We willen nu de belangrijkste sociale behoeften van de burger vertalen in politieke termen 2). Eerst dan de behoefte tot aansluiting: het conformeren aan de politieke normen van de samenleving of een politieke groepering. Dat kan inhouden „zich democratisch gedragen" door aan verkiezingen deel te nemen of het „lid worden" van een politieke groepering. Beide gedragingen kunnen de acceptatie vergemakkelijken in andere sociale contacten. In een verzuilde samenleving is de aansluiting bij een politieke groepering belangrijker voor het individu, dan in een samenleving waarin de verzuiling duidelijk afbraak-verschijnselen vertoont. In deze zin is de behoefte tot lid worden van een partij tegenwoordig minder sterk dan een aantal jaren geleden. Daar komt bij, dat de waarden en normen, die een partij thans representeert veel minder duidelijk zijn dan voorheen. De verschillen tussen de partijen zijn zoveel geringer geworden en de vleugels in de partijen maken het beeld van de partijen zo onduidelijk, dat het individu, dat zich maatschappelijk wil engageren, wellicht meer geneigd zal zijn zich bij een actiegroep aan te sluiten, omdat zo een duidelijker conformeren mogelijk is aan een bepaald maatschappelijk standpunt.

Dan is er de behoefte aan materieel gewin. Door het lidmaatschap van een politieke partij kan men „carrière maken", zakelijke belangen behartigen, contacten leggen. Op dit punt is de partij bepaald in het voordeel t.o.v. een actiegroep. Veelal zal buitenparlementair activisme zelfs door de maatschappij moeilijk geaccepteerd worden en kan daarmee iemands carrière nadelig beïnvloeden, triest genoeg.

De behoefte aan prestige kan zich in de politiek uiten in de contacten, die men wil leggen met politici, functionarissen met prestige, het zich verzekerd weten van toehoorders bij het verkondigen van een mening. Men kan prestige verwerven door zijn rol in politieke discussies, door kritieken, ideeën of functies. Vanuit de grote maatschappij gezien kan men via politieke partijen dan meer prestige verwerven dan via actiegroepen, omdat activisme door die grote maatschappij nog altijd zeer betrekkelijk gewaardeerd wordt.

Beïnvloeding

De machts-behoefte kan zich in politieke ambities uiten. In politieke kringen heet het meest zekere bewijs van iemands ambities, diens ontkenning ervan. Maar ook zonder ambities kan de machtsbehoefte zich uiten in de behoefte aan beïnvloedings(mogelijkheden) van het overheids- of partijbeleid. Voor een partijlid zijn de mogelijkheden tot beleidsbeïnvloeding slechts in theorie in behoorlijke mate aanwezig. In de praktijk echter blijkt dat zwaar tegen te vallen.

Het individuele lid, dat geen verdere partijfuncties heeft, „merkt" niets meer van zijn ingezonden stuk, van zijn klacht of suggestie aan een kamerlid (hooguit een antwoord als: „wij zullen goede nota nemen van uw opmerkingen"). Weinigen zal het lukken bepaalde opvattingen tot partijstandpunt te maken, en mocht dat toch lukken, wat blijkt daar dan van in de politieke praktijk? Ook de sterk getrapte democratie in de partijen bemoeilijkt directe beïnvloeding.

Nee, dan is aansluiting bij een actiegroep aantrekkelijker. De groep is klein, de directe beïnvloedingsmogelijkheden van de groep groot. Creatieve actie haalt makkelijk publiciteit, wat de invloed van de actie enorm versterkt. Alleen al het halen van de publiciteit zal een flink stuk machtsbehoefte bevredigen. En de mening van het arme partijlid gaat verloren in de massa en de ondoorzichtigheid van de partij...

Er is ook een behoefte aan altruïsme, het helpen van anderen. De partijen stellen altijd, dat altruïsme en (partij)politiek samengaan. Men is immers altijd bezig „de belangen van anderen te behartigen".

Dienstbaarheid is vrijwel het enige motief, dat politieke functionarissen durven te erkennen, als hun naar hun motivatie wordt gevraagd. Ieders belangen raken wel ergens de politiek. Wil men voor iemands belangen opkomen, dan kan in principe politieke participatie daartoe een goede mogelijkheid vormen. De mate waarin men er in slaagt anderen te helpen, hangt nauw samen met de beïnvloedingsmogelijkheden, waarover we al wat gezegd hebben.

Nieuwsgierigheid

Nog één belangrijke behoefte rest ons: de nieuwsgierigheidsbehoefte. Die speelt stellig een grote rol in de politieke participatie. Via die participatie immers moet het mogelijk zijn veel informatie te krijgen, die een belangrijk deel van de gebeurtenissen in iemands gezichtsveld kunnen verklaren. Politieke partijen kunnen het lid zeker veel van die informatie geven. Maar het gebrek aan openheid en openbaarheid, de ondoorzichtige structuur van de partijen zijn hier bepaald een rem. Is men bijvoorbeeld geïnteresseerd in de actuele volkstellingproblematiek, dan valt daarover via de partij of het partijbureau weinig informatie te krijgen. Van een „aktiekommitee weerbaarheid volkstelling" kan je ogenblikkelijk een uitstekende documentatiemap ontvangen.

Zo is over allerlei actuele zaken via actiegroepen goede — zij het vaak wat eenzijdig — informatie te krijgen, terwijl partijen — als na verloop van maanden toevallig een commissie iets geformuleerd heeft — maar weinig te informeren hebben. Op het Uniebureau kan men je niet veel meer verschaffen dan een politiek program, wat nota's en rapporten, een paar lezingen van unie-voormannen. De achterstand van de partijen is hier duidelijk.

Kanttekeningen

We hebben ons in het bovenstaande beperkt tot twee vormen van politiek bezig zijn, nl. partijen en actiegroepen. Er zijn nog veel meer participatiemogelijkheden: vakverenigingen, bijwonen van raadsvergaderingen, etc., hearings, teach-ins, politieke cafés, demonstraties, maar ook — en dat wordt nogal eens vergeten — politieke gesprekken thuis, op het werk, op school, in de kennissenkring, het lezen van politieke artikelen, het luisteren naar radio- en tv-debatten.

Voor dit verhaal heb ik mij beperkt tot de partijen (dat is immers het directe belang van de Unie) en de actiegroepen (als zeer populaire reactie op de allerberoerdst functionerende partijen). Bij het beschrijven van de partijen ben ik vooral uitgegaan van de plaatselijke manifestatie daarvan: de kiesvereniging. Juist daar blijkt het deplorabele functioneren van het partijwezen als participatiemogelijkheid het sterkst. Ook de actiegroepen hebben veelal een plaatselijke basis.

In een volgend artikel (slot) wil ik proberen wat conclusies te trekken en suggesties te doen tot een beter functioneren van de Unie.

Noten:

1. S. M. L. Lipset, „Political Man", New York, 1963, hoofdst. 6. J. Berting, „In het brede maatschappelijke midden", Meppel, 1968, hoofdst. 5.
   Zie v.w.b.informatie: het rapport „Openheid-Openbaarheid", van de commissie-Biesheuvel, staatsuitgeverij, 1970.
2. Krech Crutchfield Ballachey, „Individual" in society", New York, 1962, pag. 87 e.v.

Gerrit de Bruyn.

Openbaar bestuur in de moderne samenleving

(Staatssecretaris mr. Chr. van Veen in Amersfoort)

De Landelijke Bestuursraad van de CHJO hield in Amersfoort een bijeenkomst met een voortreffelijke inleiding van mr. Van Veen. De staatssecretaris logenstrafte met zijn betoog de sombere introductie van CHJO's Boersma als zou het onderwerp „bestuur" niet zo interessant zijn.

Samenleving en openbaar bestuur grijpen in elkaar als de stukjes van een legpuzzel. Door de snelle maatschappelijke veranderingen moet er in korte tijd veel gebeuren in de wijze, waarop het „bestuur" wordt verricht. Het representatiepatroon van de samenleving wijzigt zo snel, dat het niet kan blijven bij de periodieke verkiezingen als zijnde het moment waarop de kiezer zijn mening kan geven. Dit systeem is al te beperkt. Nodig is niet alleen de kiezer, maar de burger áchter die kiezer.

Inspraak

De publiciteitsmedia — krant, radio en t.v. — oefenen een soort controle uit op de activiteiten van de gekozenen. Via deze media wordt de „gekozene" vrij direct door de „kiezer" ter verantwoording geroepen... Inspraak is op ieders lippen. Het openbaar bestuur zal echter grondig moeten wijzigen om inspraak mogelijk te maken. Inspraak is een nieuwe dimensie: een zo groot mogelijke openbaarheid om iedere geïnteresseerde burger in een zo vroeg mogelijk stadium de overwegingen tot bepaalde plannen te geven. Ook de alternatieven, dus de nevenmogelijkheden.

Tot op heden heeft de overheid een ambtenaren-imago. Volgens sommigen een **vierde macht**, waarin ambtenaren de touwtjes èn de informatie in handen hebben. Complex en specialistisch, open(baar) alleen voor ingewijden. Het beeld van een ongrijpbare macht doemt op. Niet voor niets hebben alle politieke partijen het over openheid en inspraak.

Pogingen

Binnenlandse Zaken is druk bezig aan het opengooien van het ambtelijk apparaat. Een nota om de besturen tot een zo groot mogelijke openheid te verplichten. Een toegankelijk maken van de administratie, de departementen. Een evolutie, maar eigenlijk een revolutie, als men de ambtelijke sfeer beziet.

De grondwet kent rijk, provincie en gemeente eigen verantwoordelijkheden toe. In de sterk gespecialiseerde samenleving die de onze is, heeft zich echter een aantal taken aan dit gedecentraliseerde systeem onttrokken. De taken van provincie en gemeente komen in de knel door de directe — noodzakelijke — bemoeiingen van „Den Haag".

Gewesten

De gemeenten zoals Thorbecke die voor ogen stonden, passen niet meer in de werkelijkheid-van-nu. Allle gemeenten hadden bij hem dezelfde rechten en bevoegdheden. Nodig is thans een differentiatie, zodat een betere bewerktuiging van de gemeenten die dit nodig hebben plaats vindt.

In het centralisatiebeleid past het samenvoegen tot krachtiger eenheden, gewesvorming. Gewesten, om de gemeentelijke activiteiten zodanig te bundelen, dat de mogelijkheden worden uitgebuit. Het plaatselijk bestuur dient zijn belangrijke politie te hernemen. Er is sprake van een herverkaveling van bestuurstaken, d.i. het bijstellen van bestuur op de behoeften van de moderne samenleving.

De activiteiten van allerlei rijksdiensten tussen gemeenten en provincies (waterschappen?) herverdelen door middel van deze gewesten. Binnenlandse Zaken kent hiervoor een bestuurlijke structuurschets.

Het gewest is niet een bestuurslichaam in de serie rijk-provincie-gemeente. Bij deze laatste is het kenmerk, dat de hogere instantie voor de lagere bepaalt wat er gedaan moet worden en wat gelaten. Het gewest is de bundeling van een aantal (huishoudelijke) taken namens de betrokken gemeenten. Daarbij kan de rijksoverheid weliswaar aan het gewest taken delegeren.

Het gewest komt tegemoet aan de wensen enerzijds tot schaalvergroting, waar het coördinatie tussen gemeenten betreft, en tot schaalverkleining als het gaat om de indeling van ons land in maatschappelijk/economisch/geografisch bij-elkaar-behorende eenheden.

R. W. v. D.

Hebt U Uw bijdrage voor de verkiezingsactie 1971 reeds overgemaakt?

Onze buitenlandse politiek

door D. Rijnders

In de memorie van toelichting op de begroting van Buitenlandse Zaken voor 1971 wordt geconstateerd, dat de regering in haar internationale activiteiten wordt geconfronteerd met een veelheid en toenemende complexiteit van onderwerpen. Tegen deze trend noemt de minister van Buitenlandse Zaken twee remedies:

1. **een adequaat ambtenarenapparaat en**
2. **de instelling binnen het departement van een planbureau.**

Dit planbureau zal zich, volgens de minister, NIET bezighouden met het vastleggen van beleidslijnen op lange termijn, omdat hij de mogelijkheid daarvan voor een land als Nederland ontkent. De taken van het planbureau zouden zo beperkt moeten worden tot terreinverkenningen en het opstellen van wegwijzers (dit laatste woord zal volgens sommigen eigenlijk „wegwezers" moeten zijn ten aanzien van parlementariërs die al jaar en dag om planning van het buitenlands beleid vragen), want het is duidelijk, dat de minister eerder een research- en documentatie- dan een planbureau voor ogen staat.

Op de vraag of het, gezien het belang van Nederland, werkelijk onmogelijk is een beleid op lange termijn te ontwerpen, dat wil zeggen een buitenlandse politieke strategie te hebben zonder dat de nodige souplesse voor de tactiek en handelsvrijheid van alle dag wordt opgeofferd, hoop ik zo meteen terug te komen. Daaraan voorafgaand zou ik uit recente tijd nog een aantal punten willen aanstippen die elke regering in haar handelen op het internationale vlak moet verdisconteren.
Objectief gezien zijn daar bijvoorbeeld de plaats gevonden hebbende polarisering in blokken in de wereld, de institutionalisering van de studie van de politiek als wetenschapstak en de daarmee verbonden politisering van een groot deel van de bevolking (bijvoorbeeld door de meelevendheid ten aanzien van het lot van de zg. „Derde Wereld") Met deze politisering 1) neemt onder andere het aantal strijdpunten toe, de ontdekking van alternatieve oplossingen voor politieke vraagstukken en een beklemtoning van de verschillen tussen alternatieve oplossingen. Wordt dit laatste verschijnsel niet gedemonstreerd door de toenemende overtuigingskracht, waarmee bijvoorbeeld denk- en nuanceverschillen ten aanzien van controversiële onderwerpen als NATO en ontwikkelingssamenwerking worden uitgedragen? Specifiek voor Nederland kunnen nog enkele andere recente tijdsverschijnselen worden genoemd, die onmiskenbaar hun invloed op het handelen van Nederland in de wereld moeten hebben. Ik noem de afbraak van de positie van ons land als oud-koloniale macht (waarvan de laatste banden binnenkort volgens verwachting zullen worden geslaakt), de sterke industrialisatie van ons land en de deelname in de integratie van West-Europa, de hoge prioriteit die terecht ten onzent aan de ontwikkelingssamenwerking wordt gegeven. Is het nu zo, dat er uitsluitend sprake is van noviteiten en veranderingen, of zijn er toch duidelijk constanten voor het handelen van Nederland in de wereld? Met deze vraag staat en valt mijns inziens de mogelijkheid van een duidelijk buitenlands beleid voor Nederland. Om deze vraag te beantwoorden zou ik een poging tot een korte samenvatting van de Nederlandse visie in het verleden op het buitenlands beleid willen doen, een poging die de minister die zelf bekend staat als een historisch geïnteresseerd mens, mij niet euvel zal duiden.

Geschiedenis

Zou men in enkele woorden de wezenlijke trek van de geschiedenis van West-Europa willen schetsen, dan zou men kunnen zeggen, dat de kustbewoners in dit gebied, als het ware levend op het strand van het immense euraziatische continent, zich voortdurend tegen aanstormende gevaren uit dit uitgestrekte achterland hebben leren verdedigen, waarbij het waarschijnlijk niet toevallig is, dat de ontdekking van de basisgegevens van de moderne technologie in dit gebied heeft plaatsgevonden, gezien de benodigde weerbaarheid. Maar tevens was dit achterland onmisbaar voor de afzet van produkten en de handel voor dit westelijk gebied. Deze haat/liefde ten aanzien van het continent heeft in Nederland — juist door zijn geografische ligging in het hart van de grote handelsstromen in West-Europa — wel een uitgesproken karakter gekregen.

De Hollandse regenten in de 17e eeuw legden de grondslag van een buitenlands beleid voor Nederland, dat enkele eeuwen heeft standgehouden. Zij meenden, dat het belang van Nederland was gelegen in rust en vrede, teneinde de commercie te laten floreren. Slechts in het uiterste geval, dat wil zeggen indien belemmeringen van de handelswegen ontstonden, was de toenmalige republiek der Nederlanden bereid zich in een militair avontuur te storten — en het is kenmerkend dat die avonturen zich voornamelijk in het maritieme vlak afspeelden. De tijdgenoten hadden hiervoor het beeld van de kat die slechts haar nagels uitstrekt, indien zij wordt lastig gevallen. Het was daarom, dat de republiek der Nederlanden zich afkeerde van de woelige, militaire gebeurtenissen op het continent. De grote „ideoloog" van Holland in die tijd, Pieter de la Court, stelde zelfs voor een gracht bij Utrecht te graven om het isolement van de commerciële provincies ten aanzien van het onrustige vaste land veilig te stellen. De grote tegenhanger van deze politiek in Europa van die tijd was vooral Frankrijk en in de 19e eeuw pas ook Duitsland, verwikkeld als deze landen meestal waren in expansiepogingen op het Europese continent. Op deze wijze werd op grond van reële economische belangen van Nederland de anti-continentale evenwichtspolitiek van Nederland geïnstitutionaliseerd, die zich in de afgelopen eeuwen soms meer manifesteerde als onthoudingspolitiek dan als neutraliteitspolitiek.
Deze beleidshouding werd gesteund door een irenisch gerichte belangstelling voor het volkenrecht, zoals dat door Hugo de Groot werd gepraktiseerd. Het belang bij oplossingen van conflictstof langs volkenrechtelijke weg is nog steeds een wezenlijke trek van het Nederlandse beleid, gezien ook de actieve medewerking in organisaties als Volkenbond en UNO. Evenwel mag niet worden vergeten, dat dit Nederlandse beleid slechts mogelijk was onder de politiële functie van een andere, machtiger maritieme macht in Europa, te weten het Verenigd Koninkrijk. Pas toen die macht verzwakte en zich aantastbaar toonde, bleek de Nederlandse buitenlandse beleidslijn van commercie onder neutrale vlag onhoudbaar. Het was de tweede wereldoorlog die Nederland dit zich deed realiseren.
Na 1945 was het duidelijk, dat Nederland als entiteit te klein was geworden om de economische belangen van het land veilig te stellen in een neutrale opstelling in een wereld die grotere dimensies was gaan vertonen — de opkomst van de supermachten: de USSR en de USA — en het wegkruimelen van de beschermende functie van het Verenigd Koninkrijk. Hiermee was, zo leek het, ook een duidelijke streep gezet onder een eeuwenoude traditie van het buitenlands beleid: de weg van de non-commitment.
Verklaart deze schijnbaar onwrikbare koers tot wereldoorlog II het feit dat tot die tijd het buitenlands beleid nooit echt een politiek omstreden zaak is geweest in de publieke opinie, terwijl dit laatste wel in toenemende mate het geval is na 1945?

Verwijten

In de kritische stemmen die in de huidige periode worden gehoord, klinkt vaak het verwijt door, dat de Nederlandse opstelling of ondoorzichtig en alleen pragmatisch is, of in wezen stuurloos. Met dit laatste wordt dan meestal aangegeven, dat Nederland na 1945 geen duidelijke keuze heeft gemaakt tussen een naar Europa gekeerde of op de buitenwereld gerichte politieke binding. De keuze met andere woorden tussen „europeanisme" en „atlantisme". Weer anderen zien het één in het verlengde van het ander liggen. Immers men zou de vraag kunnen stellen of Nederland niet opnieuw dezelfde politiek in wezen voert als vóór de tweede wereldoorlog. Alleen neemt nu de militaire macht van de USA de rol over van het maritieme schild, dat het Verenigd Koninkrijk ons toenmaals bood. Het is deze beschouwing, die velen tot de gedachte brengt, dat Nederland een satelliet van de USA is; anderen menen zelfs, dat Nederland om deze relatie te beschermen op uiterst macchiavellistische wijze te werk gaat in de NAVO en ook bij de integratie van Europa, door eisen te stellen, zoals uitbreiding van de Europese gemeenschappen, die tegelijkertijd supra- en nationale gemeenschappen naar onze democratische opvattingen zouden moeten zijn. Hierdoor kan immers een te grote continentale gebondenheid worden voorkomen ten opzichte van de continentaal gerichte grotere Europese broers als Frankrijk en Duitsland — en flirten deze beide landen eigenlijk niet om strijd met de continentale supermacht USSR? — en tevens het evenwicht op het continent in het West-Europese vlak handhaven door middel van de toetreding tot de EEG van een eveneens maritieme, tot voor kort op isolement gestelde, tegenkracht als het Verenigd Koninkrijk. 2).
Hierbij komt, dat Nederland als belangrijk exporterend en diensten verlenend land — de Nederlandse industrialisering dateert in feite van na 1950 — nog steeds is gebaat bij rust, vrede en openheid teneinde zijn commercie te kunnen doen floreren.
Zo komt men vragenderwijs tot de conclusie, dat de tweede wereldoorlog in ons buitenlands beleid enerzijds discontinuïteit heeft gebracht, maar anderzijds de continuïteit niet geheel heeft uitgesloten, aangezien de geografische en economische positie weinig verandering, wel modernisering en aanpassing heeft ondergaan.
Indien deze redenering juist is, zou dan niet van Nederland in het bijzonder kunnen worden gesteld, dat het buitenlands beleid bij uitstek wel bepaalbaar is? Zou juist niet een daarop gericht planbureau de twee hoofdtendenzen in ons buitenlands beleid, te weten: enerzijds een nieuwe saamhorigheid bevorderen onder de Westeuropese „strandbewoners" van het immense euraziatische continent, en anderzijds een op openheid (hierin betrek ik ook de gedachten voor rechtvaardige verdeling van de welvaart over de hele wereld) en rust, zo men wil „atlantisme", gericht streven integreren en daartoe doelstellingen en etappes afbakenen?

Veranderingen

Zijn dergelijke plannen momenteel juist voor Nederland niet een levensnoodzaak, nu zich een periode schijnt voor te doen van nieuwe grote veranderingen? Ik denk hierbij aan het feit, dat de USA bezig is zich meer terug te trekken als politiële macht uit de wereld en zich meer inwaarts richt op binnenlandse problemen, gepaard gaande met een meer protectionistische houding (men denke hierbij aan de zg. Mills Bill) en de hiermee verband houdende vraag naar de nieuwe lastenverdeling en dus ook krachtsverhouding binnen de NAVO? Ik denk ook aan de Duitse Oost-politiek en de zucht van de USSR naar de technologische know-how van het Westen. Ik denk aan de uitbreiding van de Europese Gemeenschappen en de daaruit onvermijdelijk voortvloeiende vraag naar de Europese defensie, nu dat ook in de openingsspeech te Luxemburg op 30 juni jl. door de toenmalige Britse onderhandelaar, minister Barber, werd aangeroerd, met daarin verborgen het dilemma van een Europese kernmacht, waarvan de nucleus zou worden gevormd door een samengaan van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Ik denk ook aan de politieke unificatie van West-Europa die, zij het uiterst bescheiden, maar juist op het terrein van de buitenlandse politiek, zich aandient in het z.g. „rapport Davignon" 3).
Te denken valt ook aan de vergaande plannen voor een economische en monetaire unie tengevolge van de doelstellingen, neergelegd in het slotcommuniqué van de Haagse Topconferentie van 1 en 2 december jl.
Ik denk tenslotte aan de jongeren, die opnieuw het risico dreigen te lopen van leuzen en ideologisering in verharde en verouderde vormen.
Wat nu op het spel staat, is mijns inziens een groot aantal kernvragen die de rust en vrede en derhalve het economisch levensklimaat voor Nederland in de toekomst mede zullen bepalen. Eén van de belangrijkste kwesties zal de keuze, of het juiste evenwicht, zijn tussen een open, democratisch West-Europa met zijn blik gericht op de atlantische wereld, de Derde Wereld en pogend antithesen te vermijden en handelsbelemmeringen af te breken, of een continentaal gericht West-Europa met slechts een licht democratisch vernisje, een nieuwe supermacht, in antithese levend en niet overbruggend, binnen het nu al zo sterk gepolariseerde wereld-politieke systeem.
Concluderend zou ik daarom juist willen pleiten voor een planbureau met visie op lange termijn en een slagvaardig, realistisch en soepel optreden op het internationale vlak, hetgeen — en dat geef ik de minister grif toe — voor een middelgrote macht als de onze onontbeerlijk is. Dit vraagt inderdaad om een adequaat ambtenarenapparaat, waar de remuneratie dan ook naar zijn mag, mar het vraagt ook naar doorzichtigheid voor een bevolking die mee wil denken en bouwen, zoals dat is bedoeld in het rapport Biesheuvel. Ik moge in dit verband herinneren aan de uitspraak van een moedige opposant binnen het huidige totalitaire Sovjet-systeem en het klinkt als een waarschuwing: „Er is niets wreders en ziellozers dan een machine van ambtenaren en bureaucraten". 4).
Meer dan ooit wellicht gaat het nu aan de koers van Nederland te bepalen en zijn vitale economische belangen veilig te stellen, in een goed geplande visie met duidelijke doelstellingen.

1) Onder politisering wordt begrepen het ontstaan van (een) politiek of het toenemen van een mate van politiek.
2) — Prof. Russell, The Atlantic alliance in Dutch foreign policy: Int. Spect., 8-7-1969.
— S. J. Bodenheimer: Political union and microcosm of European politics, 1960-1966; Leiden, 1967.
— R. Bloes, Le plan Fouchet et le problème de l'europe politique, Europa college Brugge.
— J. L. Heldering, In dezer dagen NRC 24-8, 7-9, 221-9 1970.
— Int. Spect.: „Nederlandse buitenlandse politiek, aspecten, achtergronden", 8-1-1970.
— Practicus, Int. Spect. 8-7-1970.
— J. C. Boogman e.a., Nederland, Europa en de wereld. Ons buitenlands beleid in discussie. Meppel 1970.
3) Davignon, Burggraaf (Belg) is de voorzitter van de club van directeuren-generaal voor politieke zaken van de Zes, die het naar hem genoemde rapport voor unificatie van de buitenlandse politiek van de EEG heeft voorbereid na de topconferentie in Den Haag van 1 en 2 dec. 1969.
4) Uitspraak van de onlangs overleden Aleksej Jeografovitsj Kosterin, revolutionair, journalist en schrijver.

Gironummer 45015

STICHTING
UNIE-WERKFONDS
ROTTERDAM

voor uw bijdrage
aan de
Verkiezingsactie 1971

ZO denk ik er over

Het ministerie met meer inspraak !

Niet zo lang geleden beloofde zijne excellentie Bakker van Verkeer en Waterstaat meer inspraak. Hopenlijk hebben anderen betere ervaringen, maar m.i. gaan de hogere en lagere ambtenaren van Rijkswaterstaat gewoon door met hun dictatoriale bewind.
Heeft zijne excellentie zijn ondergeschikten niet geïnstrueerd? Lappen ze zijn voorschriften gewoon aan d'r laars? Malen de ambtelijke molens zo langzaam, dat het nog niet overal is doorgedrongen? Naar ik aanneem was de toezegging toch serieus bedoeld, en geen slogan, als zoethoudertje aangeheven, omdat ze past in het kader van deze tijd?
Ter zake: het gaat over het pijpleidingentracé door de Hoekse Waard, dat ter visie lag en waar tegen bezwaren konden worden ingediend. Een tracé waarbij de plaats van inkomst en verlaten (zinkers in Oude Maas en Hollands Diep) van bovenaf gegeven waren.
Dan is er natuurlijk op een traject van ruim 15 km door de Hoekse Waard, niet zo veel meer te schuiven tussen dorpen uitbreidingsplannen, recreatieterreinen enz. door.
Maar als dan, binnen dit beperkte gegeven, grondgebruikers en grondeigenaren, een kleine wijziging van het traject bepleiten, daarbij gesteund door de plaatselijke commissie van de bijna voltooide ruilverkaveling Hoekse Waard noord, en door het landbouwschap en door de cultuurtechnische dienst, dan lijken dat allemaal stemmen van roependen in de woestijn. Het heeft geen zin al onze argumenten; van rechter dus korter tracé; door kwalitatief mindere grond met vooral veel minder schadelijke doorsnijdingen, en geen tuinderijen op het traject, uitvoerig hier toe te lichten. Het heeft er alle schijn van, dat de „Rijkswaterstaatshemel" van koper is. Dat het ter visie gelegen tracé, toch bij voorbaat, ondanks de mogelijkheid van bezwaren indienen, onherroepelijk vast staat, als was het een wet van Meden en Perzen.
Je woont en werkt in de buurt van het uitgestippelde pijpleidingentracé. Bijna dagelijks zie je mensen van diverse instanties, boren, passen, meten, in kaart brengen. Maar op het door ons voorgestelde tracé, gebeurt niets. Geen onderzoek, geen afwegen van de mogelijkheden.
Bij het leggen van de Shell-propyleenleiding Pernis-Terneuzen, die niet kon wachten tot de regeling voor de pijpleidingenstraat klaar was, heb ik met eigen ogen aanschouwd welk een waarde moet toegekend worden aan sommige argumenten, die destijds werden aangevoerd, bijv. een dijkdoorkruising (geen water kerende zeedijk) méér in het door ons voorgestelde tracé.
Deze doorkruising van de westdijk is vele keren goedkoper geweest, dan het onder door boren van de rijkswegen. Want voor het kruisen van rijkswegen hebben de heren van Rijkswaterstaat hun voorwaarden zó, dat je daar als in de modder over de gelegen Shell-leiding voortploeterende suikerbietenboer graag „U" tegen zegt.
Intussen geeft dit alles ergernis. Men komt niet met kostenvergelijking, men weegt geen belangen af. Men gaat gewoon dóór. Alles wijst daarop. Men neemt de bezwaarschriften, tegen de ter visie gelegen hebbende pijpleidingenstraat ook niet serieus, men telt ze niet eens. Weet u, straks mogen we voor de vorm, nog een keer naar Den Haag, waar ze dan nog bereid zijn onze bezwaren aan te horen. Zonde van de tijd!
Intussen gaat het als aan de Moerdijk; „de polder al vol gespoten en de man nog in beroep bij de Kroon" of als in Zeeland: „de industrie gevestigd en de mogelijkheid van bezwaren indienen volgens de hinderwet moet nog komen".
Met een beroep op de toezegging van de minister van méér inspraak hadden we gehoopt op een uitspraak, die resulteerde in een voor onze agrarische economische bedrijfsvoering zo broodnodige wijziging van het pijpleidingstratentracé.
Ondanks bezwaarschriften is er tot nu toe van hoor en wederhoor, de m.i. juiste wijze van inspraak, geen sprake. Alles straks in kannen en kruiken, in een zó ver gevorderd stadium, dat gewoonweg geen wijziging meer mogelijk is! Welk kamerlid wil de minister eens vragen naar de resultaten en vorderingen van z'n toegezegde „méér inspraak". Voor ons is het nog niet te laat. In de Hoekse Waard ligt nog een reële mogelijkheid voor de minister om z'n woorden waar te maken. Om de daad bij het woord te voegen!

G. A. Rietveld,
Mijnsheerenland.

De C.H.U. beschermt de zwakkeren tot in de Unieraad

Het is terecht, dat de Christelijk-Historische Unie de zwakken in onze samenleving onder haar hoede neemt.
Het is een kern der christelijke politiek. Solidariteit tussen sterkeren en zwakkeren staat er in ons kernprogramma.
Stond dat laatste onze Unievoorzitter Van Hulst voor ogen toen hij, — naar de pers ons informeert — de beslotenheid van de morgenzitting van de Unieraad mocht toelichten?
De niet politici (zwakkeren) onder de Unieraadsleden worden gehinderd in hun uiten als de pers er bij is, zou Van Hulst hebben gezegd.
Ik vind dit weinig solidair, het wijst naar een onnodige bescherming. Daarbij is het ook niet juist.
Verreweg de meeste Unieraadleden kunnen hun boodschap met wie er ook bij kwijt.
Het verzoek tot beslotenheid is niet van de amateurs uitgegaan, doch juist van de professionals.
Overigens naar mijn gevoelens terecht, maar dan op grond van de te bespreken programmapunten o.a. betreffende de plaats van de koningin bij de kabinetsformatie.
Een bescherming van de Unieraad is in principe onjuist, en in de praktijk onnodig. Zij weet bepaald wel een standpunt te formuleren.
Juist op zaterdag 21 november bleek wat voor een volwassen beslissing de Unieraad durft te nemen.
Dat is overigens ook haar taak.
In open of besloten vergaderingen. Niet gehinderd door wie dan ook.

E. Ph. Nieuwkerk,
Zuidstraat 19,
Poortvliet.

Eerste Kamer

Het is bekend, dat de Tweede Kamer van de Staten-Generaal kampt met ruimtegebrek. Nu wil men hiervoor een nieuw pand bouwen, ergens in het centrum van Den Haag. Dit betekent een verdwijnen van de Tweede Kamer van het historische Binnenhof, maar ook o.a. een heviger worden van het parkeerprobleem. Wat moet dat gebouw niet gaan kosten? Zou het niet het ei van Columbus kunnen zijn om het gebouw van de Eerste Kamer, waarvan het nut sterk valt te betwijfelen, in gebruik te geven bij de Tweede Kamer en de Eerste Kamer op te heffen? Besparing? De laatste maatregel, welke door toedoen van de Eerste Kamer geen wet werd, was het Wetsontwerp op de Huurbelasting en vermoedelijk nog veroorzaakt, doordat er Eerste Kamerleden waren, die zelf in te goedkope huizen woonden! En moeten we geen JAREN in de geschiedenis teruggaan om weer een „succesje" van de Eerste Kamer te ontdekken? Een wetsvoorstel om de Eerste Kamer af te schaffen, zal natuurlijk na eventuele aanvaarding door de Tweede Kamer door de Eerste Kamer stellig worden verworpen; wie legt zijn eigen hoofd in de strop? Bij een Volksreferendum (voor zover mij bekend in ons land niet mogelijk) twijfel ik er niet aan of een daverende meerderheid zal zich vóór het opheffen van de Eerste Kamer uitspreken. Dit zou niet alleen een enorme financiële besparing betekenen, maar ook een tijdwinst t.a.v. de behandeling van wetsontwerpen. Het wil mij voorkomen, dat de leden van de Eerste Kamer zich desondanks financieel nog wel zouden kunnen redden. Het parlement zou dan op het Binnenhof kunnen blijven en de overheid geeft dan een prachtig voorbeeld van bezuiniging. De democratie zal er geen geweld mee aangedaan zijn.

G. H. Albus.

HET TIMMER-,
METSEL- EN AANNEMERSBEDRIJF

vestigt U w aandacht op het uitoefenen van onderhoudswerk, verbouw en nieuwbouw en verkoop.

Nieuwbouwpanden in de vrije sector

J. HENDRIKSE aannemer
Vlissingse Singel 30, Middelburg

FIRMA P. HULSBOS Jzn.
AANNEMINGSBEDRIJF
•
NIEUW VENNEP - telefoon 02526 - 2277
•
ABBENES - telefoon 02534 - 226
•
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

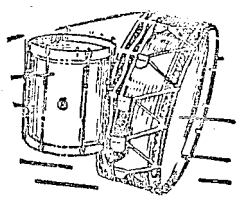

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Data belangrijke Unie-vergaderingen

12 december	vergadering Unieraad ter behandeling van het urgentieprogram ARP/CHU/KVP
19 december	vergadering Hoofdbestuur ter bespreking kandidatenlijst Tweede Kamerverkiezingen 1971
23 januari	vergadering Unieraad
30 januari	groepsvergadering voor de opstelling van de kandidatenlijst Tweede Kamerverkiezingen 1971
6 februari	CHU-conferentie over ontwikkelingssamenwerking in het Berghotel te Amersfoort
13 maart	vergadering Hoofdbestuur
20 maart	CHU-studieconferentie over het spreidingsbeleid in Zwolle
17 april	Algemene Vergadering CHU te Utrecht
24 april	Regionale bijeenkomsten

boele & van eesteren

b
en van
e
riouwstraat 182 telefoon 614531 den haag

MAKELAARS- EN EXPERTISEKANTOOR

BLOKLAND

Hugo de Grootstraat 70 — Telefoon 01840 - 3396

SLIEDRECHT

TECHNISCH HANDELSBUREAU
M. v.d. SCHANS

MACHINES - GEREEDSCHAPPEN - KOGELLAGERS

IJSSELSTRAAT 25 — TELEFOON 01807 - 2751

Krimpen aan de IJssel

Uw adres

VOOR ONDERHOUDSWERKEN, NIEUWBOUW EN VERBOUWINGEN

Fa. A. J. Stoppels & Zoon

TIMMER- EN METSELBEDRIJF AANNEMERS

Oude Koudekerkseweg 50, telefoon 2148, MIDDELBURG

AANNEMINGSBEDRIJF

Hoogvliet & Zn-nv

BURGERLIJKE- EN UTILITEITSBOUW

- NIEUWBOUW
- VERBOUW
- ONDERHOUD

ZWIJNDRECHT

Molenvliet 9 Telefoon 26651 - 27034 - 24330

Garagebedrijf BREEDIJK

CAPELLE AAN DE IJSSEL

's-Gravenweg 200-227 - Tel. 010 - 333180 - 333395

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid

Liesveld 151 - Telefoon 010-343473

VLAARDINGEN

diaconessenhuis eindhoven

wilt u

verpleegster worden?

vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:

september en januari

J. SCHOTTE

Aannemersbedrijf en onderhoudswerk

Rijksstraatweg 37 - Telefoon 02502 - 6282

BENNEBROEK

tuinaanleg

BINDER N.V. - RHOON

Aanleg en onderhoud van
GEMEENSCHAPPELIJKE TUINEN, PLANTSOENEN, PARKEN, SCHOOLTUINEN etc.

* grond- en straatwerken
* drainages - rioleringen
* beplantingen
* windkeringen en afrasteringen
* aanleg grasgazons
* onderhoud van groenvoorzieningen
* onkruidbestrijdingen
* kleigrond - teelaarde
* graszaden en graszoden
* bloembakken

Dorpsdijk 50 - 52 - Postbus 20 - RHOON - Tel. 01897 - 2367 - 2385

Denkt u hier eens over na!

4 januari 1971 begint onze opleiding voor leerling-verplegenden.

DAT HOUDT IN:
een introduktieperiode van 10 weken, ter oriëntatie voor de opleiding die U in 3 jaar voert naar het diploma Ziekenverpleging B.

DAT HOUDT IN:
een aangename kombinatie van praktijk in de paviljoenen en theoretische vorming in ons moderne opleidingscentrum.

DAT HOUDT IN:
een grote kans voor jonge mensen vanaf 17 jaar en 7 maanden met tenminste een opleiding op MAVO-niveau (b.v. ook Inas-opleiding).

OM:
in het bezit te komen van een waardevol diploma.

OM:
een beroep uit te oefenen dat steeds meer belangstelling krijgt en veel toekomstmogelijkheden biedt.

Hebt u belangstelling?
Wacht dan niet langer en neem kontakt op met het hoofd Personeelszaken voor inlichtingen of een sollicitatie. Ons adres: Rijksstraatweg 113, Bennebroek (bij Haarlem) en ons telefoonnummer: (02502) 7241.

psychiatrisch ziekenhuis "vogelenzang"

te bennebroek (n.h.)

UITGAANDE VAN DE VERENIGING TOT CHRISTELIJKE VERZORGING VAN GEESTES- EN ZENUWZIEKEN

FIJNHOUT
TRIPLEX
BOARDS
PLASTIC MATERIALEN
BOUWMACHINES

N.V. Fabriek voor Houtbewerking

„LA VITESSE"

GOES

Telefoon 01100 - 5413 - 5007 - 6493

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z.H.)
Telefoon 01718 - 6741 *

VEENDAM
Telefoon 05987 - 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD

VRIJDAG 11 DEC. 1970
6e Jaargang - No. 46

de nederlander

Redactie : Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie : Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154, t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Dr. H. Schuring komt met wetsontwerp :

Staatsinrichting en recht zelfstandige vakken

Het CH-Tweede Kamerlid drs. H. A. Schuring zal zeer spoedig een wetsontwerp indienen, waarbij staatsinrichting en recht in het gehele voortgezette onderwijs als zelfstandige vakken worden erkend.
Volgens de heer Schuring zullen deze vakken samen met maatschappijleer de kern vormen van een geprogrammeerde staatsburgerlijke en maatschappelijke vorming.
De CH-volksvertegenwoordiger heeft dit meegedeeld aan de Vereniging ter bevordering van modern onderwijs in de sociale wetenschappen.
De heer Schuring zou ook graag zien, dat straks in de wet op het basisonderwijs, die de LO-wet zal moeten vervangen, eveneens ruimte wordt geschapen om leerlingen van het basisonderwijs al het nodige bij te brengen over staatsinrichting, enz.
In een toelichting op zijn plannen constateert de heer Schuring het volgende: Van een bewuste opzet van een staatsburgerlijke en maatschappelijke vorming van onze jeugd in het onderwijs is nimmer sprake geweest. Ook in de nieuwe onderwijswetten is geen sprake van een gerichte opzet en programmering. Er kan dus gesteld worden, dat de maatschappelijke en staatsburgerlijke vorming in zijn geheel genomen geen voorgeschiedenis heeft gehad.
Een vooorgeschiedenis zou men kunnen vinden in de afzonderlijke vakken staatsinrichting, recht en maatschappijleer, die deze vorming zouden kunnen omvatten.

Staatsinrichting

Het vak staatsinrichting kwam onder de oude wetgeving alleen voor op de HBS. Voor alle afdelingen van de HBS kreeg de leerling in de derde klasse staatsinrichting. In 1942 werden de uren staatsinrichting in deze klasse door de bezetter gehalveerd. Dit bleef na de oorlog gehandhaafd. Op de HBS-A is staatsinrichting eindexamenvak (1-uursvak, 2 jaar). Op het gymnasium stond in het programma voor geschiedenis enige staatsinrichting vermeld, maar in de praktijk werd er aan het weinige weinig gedaan. Vlak voor het eindexamen worden de leerlingen enige weetjes bijgebracht over staatsinrichting; uiteraard zijn er uitzonderingen.
De Wet op het Voortgezet Onderwijs bracht voor de staatsinrichting geen vooruitgang, want het vak werd als tweede vak gevoegd bij de geschiedenis. Hoe het met de staatsinrichting in deze vakkencombinatie staat, moge blijken uit de opvatting van de gecommitteerden bij het eindexamen HAVO 1968:
„V. De staatsinrichting.
Ondanks een meestal behoorlijke kennis van dit onderdeel, meenden de **gecommitteerden** dat het nog wel eens teveel als een zelfstandig onderdeel van het examen beschouwd werd. Het is echter de **bedoeling**, dat in de lessen de staatsinrichting tegen de achtergrond van de historische ontwikkeling geplaatst wordt."
Het vak staatsinrichting wordt in deze koppeling met geschiedenis dus als zelfstandig vak met eigentijdse behandeling geheel te gronde gericht. Bovendien wordt voor staatsinrichting geen apart cijfer gegeven, de geschiedenisleraren vinden dat zij al te weinig uren hebben gekregen voor hun eigen vak, waarvoor zij geen schriftelijk eindexamen willen. Er is dus geen enkele controle, dat er in de lagere klassen, waar de combinatie verplicht is, voldoende aandacht aan de staatsinrichting wordt gegeven.
In de hogere klassen is geschiedenis een keuzevak, kiest men dit niet, dan krijgt men ook geen staatsinrichting, m.a.w. men krijgt dan helemaal geen staatsinrichting. Een afzonderlijk keuzevak staatsinrichting bestaat niet en kan ook niet op grond van de art. 12; 17,5e; en 18,5e worden ingesteld, omdat het wettelijk in de combinatie zit.
Staatsinrichting is een vak, waarbij men wel af en toe teruggrijpt op de ontwikkelingsgeschiedenis van een instelling of begrip, maar het moet — vooral voor jonge mensen — gericht zijn op het heden en de toekomst.

Recht

Het vak Recht is — voorzover wij de laatste vijftig jaar kunnen overzien — nimmer een zelfstandig vak geweest in het voortgezet onderwijs. Het was alleen op de HBS-A bekend als onderdeel van het vak Handelswetenschappen en Recht. Wel wordt er op de HBS-A een apart cijfer voor gegeven en is het ook een apart eindexamenvak, dat met de economie de mondelinge tegenhanger vormt voor boekhouden en handelsrekenen, die alleen schriftelijke eindexamenvakken zijn.
Oorspronkelijk bedoeld als handelsrecht is het om didactische redenen recht geworden met een uitgebreider programma dan alleen handelsrecht. Handelsrecht is bovendien een moeilijk te definiëren begrip.
Mogelijk uit deze ontwikkeling heeft men recht in de WVO opnieuw gekoppeld, maar ditmaal op het VWO met de economische wetenschappen. De vakkencombinatie is dus economische wetenschappen en recht. De complexiteit van economische vakken maakte dit begrip praktisch niet hanteerbaar voor het onderwijs.
De staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen ging daarop over tot splitsing van deze vakkencombinatie en wel in Economische Wetenschappen I en Economische Wetenschappen II en Recht. Na een protest van de kant van de toenmalige juristenactie onder leiding van mr. E. J. H. van der Vennen, werd dit gewijzigd in Economische Wetenschappen I en Recht en Economische Wetenschappen II en Recht, anders was men — zo een dergelijke splitsing al mogelijk was — hiermede afgeweken van de wet (art. 7,3e lid).
Voor deze beide vakkencombinaties wordt één cijfer gegeven per combinatie, dus geen afzonderlijk cijfer meer voor recht zoals op de HBS-A. Bovendien zijn economische wetenschappen I en II wel eindexamenvak — centraal schriftelijk — maar Recht niet.
U begrijpt wat er in de praktijk gaat gebeuren. De docenten voor beide combinaties zullen ongetwijfeld prijs stellen op een goed eindexamenresultaat en daardoor zal de nadruk zeker niet liggen op de behandeling van het Recht. Controle hierop is niet mogelijk, want er is geen apart cijfer voor Recht en voor Recht is geen apart lesuur meer uitgetrokken.
Dit is een zeer grote stap terug in vergelijking met de ontwikkeling op de HBS-A, die in de richting was gegaan naar een vrijwel zelfstandigheid van het vak Recht. dat dikwijls — omdat de directeuren en rectoren daar prijs op stelden — de laatste jaren bevoegd gegeven werd door een jurist.
Bovendien zijn Economische Wetenschappen I en Recht en Economische Wetenschappen II en Recht slechts keuzevakken, behalve op het Atheneum A, waar Economische Wetenschappen I en Recht een verplicht vak is.
Evenals bij geschiedenis en staatsinrichting maken ook deze wettelijke combinaties het onmogelijk voor de minister of het bevoegd gezag om op grond van de art. 12 17,5e en 18,5e om een afzonderlijk verplicht of keuzevak Recht in te stellen.
Op de HBS-B en het gymnasium kende men het vak Recht helemaal niet, hetgeen vooral merkwaardig is voor het gymnasium A, omdat dit bij uitstek als de vooropleiding voor de studie in de rechten werd beschouwd, hoewel ook velen van het gymnasium B deze studierichting kozen.
Het VWO, dat als een pre-universitair onderwijs wordt gezien, biedt door de keuzevakken de toekomstige studenten de gelegenheid om met de studierichting van hun eventuele keuze kennis te maken, maar dit is thans niet mogelijk voor Recht en Staatsinrichting.
Bovendien werken de genoemde combinaties als een afschrikking. Wil men Recht kiezen en geen economie I of II, dan kiest men de gehele combinatie niet, hetzelfde geldt voor geschiedenis en staatsinrichting.
Er is nog een bezwaar verbonden aan de combinaties van de economische vakken en recht. Economische wetenschappen I omvat de algemene economische theorie en statistiek en Economische Wetenschappen II bedrijfseconomie en bedrijfsadministratie volgens de opvatting van het ministerie. (Zie de bijlage van de Overgangswet WVO, hoofstuk 1, titel VI, nrs. 57 en 58).
Welnu de algemene economische theorie en daarmee ook de bedrijfseconomie wordt steeds meer een wetenschap met wiskundige toepassingen; voor het voortgezet onderwijs zal het dus steeds meer B-vak worden, terwijl Recht nog steeds een A-vak is. De combinatie is dus ook op grond van deze ontwikkeling ongelukkig. De bedrijfsadministratie zal niet meer zonder computerkunde kunnen, ook een B-vak.

Maatschappijleer

De geschiedenis van dit vak is begonnen met de WVO, waarbij het werd ingesteld. Hoewel diverse lerarengroepen of organisaties er mede bezig zijn, is er nog geen inhoud vastgesteld, noch is er op andere wijze vorm aan gegeven. Een meer dan een jaar oud verzoek van de pedagogische centra om subsidie voor een applicatiecursus voor leraren, die reeds maatschappijleer geven, bleef onbeantwoord. Er is niet voorgeschreven, dat er een cijfer voor dit vak wordt gegeven, het is geen eindexamenvak, het wordt bijna altijd gegeven in de eindexamenklas, terwijl op het ogenblik geen bevoegdheden voor dit vak zijn vastgesteld. Iedere leraar, die bevoegd is voor een ander vak, mag het geven. Het is bijzonder moeilijk gebleken voor een docent om aandacht voor dit vak te krijgen bij de leerlingen, die voor hun eindexamen zitten voor de andere vakken. Voorzover die docent al weet wat hij met dit vak aan moet. Dikwijls gaan deze uren verloren, omdat leerlingen in die tijd werken aan hun eindexamenvakken.

Advies omtrent Kamerkandidaten

De commissie van wijze mannen en vrouwen heeft het Hoofdbestuur van de Christelijk-Historische Unie advies uitgebracht over de kandidaatstelling voor de Tweede Kamerverkiezingen 1971.
Maandag jl. verscheen dit advies onverwacht in de dagbladen, reden waarom de redactie het secretariaat van de CHU eveneens het advies vroeg ter publikatie in het CH-weekblad.

De commissie heeft het HB 22 namen voorgelegd, die verdeeld zijn over vijf groepen.
In de eerste groep van het advies worden genoemd: drs. B. J. Udink, minister voor Ontwikkelingssamenwerking; drs. R. J. H. Kruisinga, staatssecretaris voor de Volksgezondheid en mr. Chr. van Veen, staatssecretaris van Binnenlandse Zaken.
De commissie zou graag zien, dat uit deze kopgroep straks ook een fractievoorzitter zal worden benoemd. Zij erkent hierbij wel, dat het kiezen van een voorzitter een zaak van de fractie is.
In de tweede groep, die evenals de andere groepen, de kandidaten in alfabetische volgorde vermeldt; worden genoemd: drs. G. Gerritse, secretaris van het CNV; en de kamerleden mej. mr. E. A. Haars, H. Kikkert, J. T. Mellema, mr. W. Scholten en drs. A. D. W. Tilanus. De derde groep wordt gevormd door: drs. A. D. M. de Boo, mr. C. A. Bos, beide kamerleden, drs. A. J. van Dulst te Hilversum, directeur van de internationale organisatie van christelijke radioverenigingen; H. Eversdijk, aardrijkskundeleraar, Heinkenszand (Zld.); J. C. E. Haex, staatssecretaris van Defensie voor de Landmachtzaken; T. Tolman, kamerlid.
In de vierde groep zijn genoemd: Jac. Huijsen, oud-voorzitter van de CHJO; drs. G. van Leijenhorst, secretaris van de CHU; mevrouw ir. N. C. de Ruiter namens de Centrale van CH-vrouwen en P. G. van der Weele, voorzitter van de Bond van Ondernemingen.
De slotgroep wordt gevormd door drs. H. J. Bos, Apeldoorn, socioloog; ir. J. M. van Duin, hoofdingenieur bij Waterstaat, Maastricht en de heer H. Wisselink te Bathem, voorzitter van de Kamerkring Zwolle.
Het Hoofdbestuur zal in zijn vergadering van 19 december a.s. zich met de kandidaatstelling bezighouden en dit advies van de commissie-ad-hoc in zijn beschouwingen betrekken. De commissie van advies bestond uit: mevrouw D. Y. W. de Graaff-Nauta en de heren mr. Y. Scholten (voorzitter), mr. H. K. J. Beernink, ir. M. A. Geuze, Poortvliet, C. J. van Mastrigt, Zeist, A. J. Kaland, Middelburg, drs. J. van Helleman, Capelle aan den IJssel.

CH-STUDIECONFERENTIE OVER ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Op zaterdag 6 februari 1971, 's morgens om tien uur, wordt een studieconferentie van de Christelijk-Historische Unie gehouden in het Berghotel te Amersfoort.
Thema van deze conferentie is de ontwikkelingssamenwerking. Als inleiders treden op minister drs. B. J. Udink en ds. Y. Schaaf te Overveen.
De studieconferentie gaat geheel uit van de Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting, het studiecentrum van de CHU.
De kosten voor deelname aan deze conferentie bedragen f 10,-, waarin de koffiemaaltijd is begrepen.
Deelnemers kunnen zich nu reeds aanmelden bij de Savornin Lohmanstichting, Wassenaarseweg 7, Den Haag, telef. (070) 24 45 16.
Nadere mededelingen zullen in een der volgende ledencontactbladen worden gepubliceerd.

Parlementaria

Parlement blijft druk bezig

De Tweede Kamer heeft vorige week tal van onderwerpen afgehandeld. Na de vele stemmingen over de belastingwetten werd de behandeling van de departementale begrotingen voortgezet, met name die van verkeer en waterstaat en die van de zaken met de west. Daar tussendoor was er nog een debat over de Europese samenwerking, in het bijzonder over de goedkeuring van een besluit van de ministerraad van de Europese gemeenschappen en van het daarbij behorende verdrag, over de vervanging van de financiële bijdragen van de lid-staten door eigen middelen van de gemeenschappen.

Namens de christelijk-historische kamerfractie namen de heren C. F. van der Peijl en T. Tolman deel aan het debat over de begroting van verkeer en waterstaat.
De heer Van der Peijl behandelde het openbaar vervoer, de verkeersveiligheid, de kleine handelsvaart, de „Groninger smeerpijp" en luchtvaartproblemen.
Hij achtte nadere studie over samenwerking tussen de Spoorwegen en het openbaar vervoer van belang. Het voornemen om het Economisch Bureau voor Weg- en Watervervoer een gericht onderzoek te laten doen naar kostenbesparende mogelijkheden had de instemming van de heer Van der Peijl. Hij beklemtoonde ook de noodzaak van aanleg van goede parkeervoorzieningen.
Voorts informeerde de heer Van der Peijl naar de stand van zaken rond het overleg tussen de minister en de ANWB over de verhouding tussen algemene middelen en bijdragen van de weggebruikers in de opcenten op de motorrijtuigenbelasting.
Sprekend over de verkeersveiligheid vroeg de CH-woordvoerder of het niet mogelijk is het opgezette onderzoek ten behoeve van de ongevallenregistratie te bespoedigen, en hij betuigde zijn instemming met het verzoek van de Stichting Verkeersonderwijs te Tilburg om in het scholenplan 1972-1974 een Verkeersacademie op te nemen.
Inzake de kleine handelsvaart verwees de heer Van der Peijl naar de brief van „De Groninger Eendracht" van 17 november jl. Hij verzocht de bewindsman spoedig adequate maatregelen voor deze bedrijfstak te nemen.

Smeerpijp

De heer Van der Peijl ging vervolgens in op de kwestie van de zogenaamde „smeerpijp". De overgrote meerderheid van de CH-fractie is, zo zei hij, van oordeel, dat:

1. men beginnen moet met de aanleg van de pijpleiding in de eerste fase;
2. opdracht moet worden verleend voor een uitvoerig onderzoek m.b.t. de consequenties van deze pijpleiding;
3. dat ten aanzien van de tweede fase opnieuw voor de aanvang een beslissing moet worden genomen;
4. dat daarbij zekerheid moet bestaan en duidelijke waarborgen moeten worden geschapen, dat de kritische grens niet wordt overschreden;
5. zou deze kritische grens worden overschreden dan moet worden overgegaan tot de bouw van een zuiveringsinstallatie.

De heer Van der Peijl informeerde voorts of op korte termijn een beslissing over de aanleg van de Schiphollijn kan worden verwacht. Sprekend over het rapport van de commissie-Falkenhagen inzake de aanleg van een nieuwe startbaan op Schiphol, merkte hij op, dat de fractie na ampele overwegingen tot de conclusie is gekomen, dat zo snel mogelijk naar een plaats voor een tweede nationale luchthaven moet worden gezocht en voorts, dat aan het aanleggen van een vijfde landingsbaan niet zal zijn te ontkomen.

Rijkswegen

De heer Tolman besprak het Rijkswegenfonds, en de voorgestelde verhoging van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting.
„De weggebruiker moet fors meer betalen als het wetsvoorstel wordt aangenomen", aldus de heer Tolman. „Het betekent geen versnelling in de aanleg en uitvoering van de wegen, maar de verhoging is noodzakelijk voor de gestegen kosten."
Bij de instelling van het Rijkswegenfonds was het verhoudingspercentage 70 procent uit de algemene middelen en 30 procent uit de opcenten van de motorrijtuigenbelasting. Als het wetsvoorstel aangenomen wordt, is de verhouding 55-45, zo zei de heer Tolman. „Een duidelijke verschuiving terwille van de continuïteit naar de opcenten."
De heer Tolman zei, dat minister Bakker bij de uitbreiding van wegen het accent in sterke mate op de Randstad en het Oosten legt.
„Ik ga er vanuit", zo zei hij, „dat de planning in andere landsdelen daardoor niet in de knel komt. Ik denk met name aan de economische belangen, die hierbij een rol spelen."
Over de E-8 wilde hij niet meer discussiëren. Deze weg is van grote betekenis en dient zo snel mogelijk gerealiseerd te worden.
In het landelijk autosnelwegennet blijft ook na 1974 de verbinding Amsterdam—Afsluitdijk en Arnhem—Zwolle ontbreken. De heer Tolman wees er nadrukkelijk op, dat deze wegen hoge prioriteit moeten hebben. Het had hem enigszins verbaasd, dat de vierbaansweg in Rijksweg 50 Emmeloord-Lemmer niet in het programma voor 1975 is opgenomen, dit ondanks de uitdrukkelijke toezegging van de minister.
Ook over Rijksweg 32 bij Wolvega maakte de heer Tolman een opmerking. „Eén en andermaal heeft dit tracé de aandacht van de minister gehad. Naast tijdelijke voorzieningen, waarvoor erkentelijkheid op zijn plaats is, is een plan ter discussie gesteld om een tijdelijke rondweg aan te leggen. Omtrent de keuze van het tracé is in de raad van de gemeente Weststellingwerf een storm van kritiek ontstaan over de gekozen oplossing.
Wij zijn van oordeel, dat een bevredigende alternatieve oplossing moeilijk te vinden is. Het lijkt mij wenselijk deze situatie nog eens te bekijken en ook met een kostenvergelijking te komen van een tijdelijke oplossing of een eerdere aanleg van de definitieve rondweg bij Wolvega."
Wat de verbreding van de weg Gouda-Oude Rijn betreft, zei de heer Tolman, dat dit wegvak op het beruchte lijstje staat, waarvan de voorbereiding met meer dan een jaar vertraagd is. De verbreding van de aardebaan maakt uitgebreid grondmechanisch onderzoek nodig. „Vanwaar deze summiere mededeling? Waarom vertelt de minister niet, dat er een alternatief plan is. Dat reeds twee jaar geleden een volledig uitgewerkt plan van vier aannemingsmaatschappijen aan Rijkswaterstaat is voorgelegd om een betonnen weg op palen van Gouda naar Utrecht aan te leggen. Een plan met volledige kostenbegroting.
Boze tongen beweren, dat dit plan door Rijkswaterstaat in de doofpot is gestopt. Nu ben ik niet allergisch voor boze tongen en ik geloof evenmin in doofpotten bij Rijkswaterstaat, maar het is toch op zijn minst merkwaardig, dat dit plan niet in een eerder stadium officieel ter kennis is gebracht. Ik wens een duidelijke toelichting en publikatie van deze plannen. Een plan dat 200.000 gulden kost, kan men niet zonder meer terzijde leggen. Er is hier sprake van serieuze arbeid. De cijfers in dit plan doen mij veronderstellen, dat het plan qua kostenvergelijking en technisch realiseerbaar is", aldus de heer Tolman.

Waterstaat

Eén van de belangrijkste zaken van het afgelopen jaar is volgens de heer Tolman ongetwijfeld geweest het installeren van een studiecommissie voor de toekomst van de Waddenzee.
„Men zal moeten zorgen voor voldoende mankracht en wetenschappelijke begeleiding van de commissie, zodat aan de talrijke facetten uitgebreid aandacht kan worden geschonken. Intussen merken we wel, dat veel geleerde of hooggeleerde sprekers en ook anderen verschrikkelijk paniekerig gaan doen, alsof de Waddenzee gaat verdwijnen en de indijking zien als het volgende klusje na de Deltawerken voor Rijkswaterstaat. We zullen het hoofd moeten koelhouden. Nu er een studiecommissie is ingesteld, heeft deze er recht op de arbeid zo ongestoord mogelijk te verrichten. Met allerlei alarmerende kreten is niemand gediend."
Wat de PTT betreft zei de heer Tolman, dat bij dit bedrijf ook dit jaar sprake is van een krachtige ontwikkeling. „Een verdubbeling van het aantal rekeninghouders, een jaarlijkse groei van 8 procent op de telefoonaansluitingen en een groei van het telecommunicatieverkeer van 10 à 11 procent. Deze opmerkelijke groei, die ongetwijfeld ook de komende jaren zal doorgaan, schept echter ook problemen, dat is duidelijk: problemen van financiering, problemen van personeelsvoorziening."
Mede dank zij aangekondigde tariefsverhogingen en verschuivingen geeft de PTT een gezond financieel beeld te zien, aldus de heer Tolman.

Europees debatje

Bij het Europees debatje in de Kamer behoorde mr. C. A. Bos (CHU) tot de ondertekenaars van twee moties, die aan het slot van het debat aangenomen werden. De ene motie, ingediend door drs. Th. E. Westerterp (KVP), stelde de Kamer voor uit te spreken, dat het Europees parlement het recht heeft in laatste instantie de begroting van de gemeenschappen te verwerpen, teneinde nieuwe begrotingsvoorstellen uit te lokken. De tweede motie, ingediend door ir. H. Vredeling (PvdA), bevatte de uitspraak, dat de bevoegdheden van het Europees parlement ten aanzien van het te voeren beleid in de Europese gemeenschappen in het algemeen en van de communautaire wetgeving in het bijzonder dienen te worden uitgebreid.
Mr. Bos, als voorzitter van de bijzondere kamercommissie, die de openbare behandeling van het besluit en het verdrag voorbereidde, verklaarde namens die commissie tijdens het debat, dat zij van de regering de toezegging vroeg haar interpretatie, dat het Europese parlement de door de Europese ministerraad ingediende begroting kan verwerpen, ook nu en in de toekomst bij voorkomende gelegenheden tot de hare zal maken. „De bijzondere commissie heeft mij eenstemmig gemachtigd de Kamer te adviseren het besluit en het verdrag goed te keuren op voorwaarde echter, dat de regering het standpunt, dat het parlement in laatste instantie de begroting kan verwerpen, deelt", aldus mr. Bos.
Staatssecretaris H. J. de Koster deelde mee, dat de regering op dat standpunt blijft staan.

Eerste Kamer

De Eerste Kamer hield zich vorige week bezig met de wet-Veringa, de wet inzake de universitaire bestuurshervorming. Uitgangspunt van deze wet is, dat in beginsel alle leden van de universitaire gemeenschap een aandeel in de beleidsbepaling kunnen leveren (interne democratisering). Een tweede doelstelling van de wet is de verhoging van de doelmatigheid van het bestuur van de instellingen van wetenschappelijk onderwijs.
„Men heeft staan dringen voor de winkel, waar democratisering te koop is", aldus prof. dr. J. W. van Hulst, voorzitter van de christelijk-historische senaatsfractie. Hij meende, dat de wet „met geweld" afgedwongen is. „Zou er zonder acties en geweld wel veel gebeurd zijn", zo vroeg prof. Van Hulst zich af. Hij wees er op, dat de CHU reeds vijf jaar geleden sprak over de noodzakelijke democratisering. Zijn fractie zou de minister steunen.

Suriname en Zuid-Afrika

Bij de behandeling van de begroting voor de zaken met de West zei mr. W. Scholten (CHU), sprekende over de samenstelling en de taakopdracht voor de koninkrijkscommissie (die de herziening van het statuut tussen Nederland, Suriname en de Antillen moet voorbereiden), dat het „niet-eeuwige" statuut een staatkundige brug naar zelfstandigheid is. Het is, aldus mr. Scholten, niet onze taak die brug op te halen, laat staan om op te blazen. De christelijk-historische woordvoerder noemde de kwestie van de KLM/Surinaamse luchtvaartmaatschappij een onplezierige zaak, die nadelig kan worden voor de verhoudingen.
Bij het debat kwam ook de reis van minister drs. J. A. Bakker naar Zuid-Afrika ter sprake. Mr. Scholten bestreed de kritiek op de reis en sprak over „overtrokken rumoer". Hij vroeg minister Bakker de bevestiging, dat de reis geen wijziging heeft gebracht in de principiële afwijzing door hem en door het kabinet van de apartheidspolitiek.

H. L.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter
Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz. nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg
Girorekening no 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag):
(070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

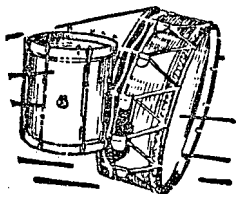

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

Bevoegdheden en het Europese parlement

De strijd om de bevoegdheden van het Europese parlement is vorige week in een nieuwe fase gekomen. De Tweede Kamer aanvaardde namelijk een wetsontwerp, dat de Europese Gemeenschappen voortaan eigen middelen geeft op basis van een begroting, die door het Europese parlement in ieder geval kan worden geamendeerd.

Tot zover is iedereen het met iedereen eens. Het grote en belangrijkste discussiepunt was echter de vraag, of het Europese parlement daarmee ook het recht krijgt de begroting eventueel te verwerpen. De Europese commissie, het Europese parlement en ook de Nederlandse regering menen van wel; de andere regeringen zwijgen vooralsnog.

Het was omtrent dat essentiële punt, dat het CHU-kamerlid mr. C. A. Bos als voorzitter van de bijzondere commissie, die voor dit wetsontwerp was ingesteld, in de Tweede Kamer de volgende verklaring aflegde: „Als voorzitter van de bijzondere commissie voor w.o. 10915 (eigen middelen) en sprekende namens deze commissie, zou ik gaarne uit de zojuist door de Kamer gemaakte opmerkingen over de voor ons liggende documenten één aspect willen lichten, dat weliswaar door alle sprekers reeds naar voren is gebracht, maar dat gezien het grote belang, dat de bijzondere commissie daaraan hecht, verdient nog eens extra te worden belicht en te worden onderstreept.

Dit aspect betreft de mening van de Europese commissie en van het Europese parlement, dat lid 6 van het nieuwe artikel 203 (EEG) aan het Europese parlement het recht geeft in laatste instantie de begroting van de gemeenschappen te verwerpen, teneinde nieuwe begrotingsvoorstellen uit te lokken. Deze mening is ook neergelegd in de slotalinea van de eerste ingediende motie (motie-Westerterp).

Het verheugt de bijzondere commissie, dat deze interpretatie van genoemd artikel bij de discussie in de raad van 20 en 21 april 1970 van Nederlandse zijde is aanvaard. De bijzondere commissie betreurt het, dat de raad zich uitdrukkelijk van iedere interpretatie van de verdragtekst heeft onthouden. Gezien het grote belang, dat hier op het spel staat, waar het immers gaat om de controle over gelden omtrent de besteding waarvan anders geen doeltreffende controle kan worden uitgeoefend, vraagt de bijzondere commissie van de regering de toezegging, dat zij deze eerder door haar aanvaarde interpretatie ook nu en in de toekomst bij voorkomende gelegenheden tot de hare zal maken.

Ik wil de regering niet in het onzekere laten over het gewicht, dat de bijzondere commissie aan de gevraagde uitspraak van de regering hecht.

De bijzondere commissie heeft mij dan ook eenstemmig gemachtigd de Kamer te adviseren de voor ons liggende wetsontwerpen te aanvaarden op voorwaarde echter, dat de regering het zojuist weergegeven standpunt omtrent het recht in laatste instantie de begroting te verwerpen, ten volle deelt."

De aanwezige Nederlandse bewindslieden Witteveen, Lardinois en De Koster, verklaarden uitdrukkelijk, dat de regering dit standpunt ten volle deelt.

De zes grootste fracties aanvaardden het wetsontwerp vervolgens. En daarme is de verdere strijd opnieuw naar het Europese vlak overgebracht. Dat ieder parlement, ook het Europese, zijn eigen bevoegdheden moet veroveren, is normaal. De geschiedenis leert dat. Waar het hier gaat om de jaarlijkse controle over een miljardenbedrag maakt de noodzaak om deze begrotingsbevoegdheden spoedig te verkrijgen alleen maar urgenter.

B.

Wijziging van het Wetboek van Koophandel

door D. Rebel

Bevoegdheden Raad van commissarissen-nieuwe-stijl

Het zal de lezer niet ontgaan zijn, dat de artikelen in het kader van de voorgenomen wijziging van het wetboek van koophandel betreffende de naamloze vennootschappen steeds voorzien waren van een inleidend praatje. Waarom?
Ten eerste was het mijn bedoeling de droge stof was huiselijk aan te kleden in de hoop, dat het ook de belangstelling zou krijgen van lezers die zich niet rechtstreeks bij deze affaire betrokken voelen. Maar belangrijker was toch wel, dat ik er mee aantonen kon, hoe nauw verweven praktische politiek is met onze godsdienst en levensbeschouwing. De naamloze vennootschap zal wel produkt zijn van ons „materieel denken", maar binnen het geheel van onze politieke Unie zou ze doelbewust object dienen te zijn van ons streven de Christelijke beginselen te laten doorwerken in de staatkunde.
Zo gezien was het inleidend praatje dus meer dan wat huiselijkheid alleen, het moest u en mij prikkelen tot bewust politiek rubriceren en... kiezen!
Tenslotte dan de vraag, welke bevoegdheden de raad van commissarissen bij grote n.v.'s zal krijgen als het betreffende wetsvoorstel inderdaad wet zal worden.

Leeftijdsgrens

Voor degenen, die de vorige artikelen niet hebben gelezen, volgt hier nog in het kort wat het wetsvoorstel onder een grote n.v. verstaat. Onder grote n.v.'s in de zin van het wetsvoorstel worden verstaan naamloze vennootschappen wier kapitaal en reserves f 10.000.000,— of meer bedragen, die wettelijk verplicht zijn een ondernemingsraad in te stellen en die tenminste 100 werknemers in dienst hebben. Hierbij moet niet aan één van de drie, maar aan alle drie voorwaarden voldaan zijn. Alleen 100 werknemers en een ondernemingsraad zijn dus niet voldoende, er moet ook een kapitaal plus reserves van f 10.000.000,— of meer zijn. Bovendien gelden buitenlandse en overwegend buitenlandse n.v.'s aparte maatstaven, waaraan hier verder voorbijgegaan wordt.

Alvorens op de bevoegdheden aan de raad van commissarissen-nieuwe-stijl in te gaan, eerst nog een aanmerking op de bepaling voor ALLE n.v.'s, dat commissarissen bij het bereiken van de 72-jarige leeftijd wettelijk verplicht worden af te treden. Natuurlijk willen de voorstellers hiermee bereiken, dat commissarissen niet tot het oneindige blijven meepraten zonder daartoe nog voldoende bekwaam te zijn. Het gaat mij echter te ver dit gemakshalve nu maar in de wet vast te leggen. Dit dient aan elke n.v. — de grote inbegrepen — zelf overgelaten te worden, althans naar mijn opvattingen.

Directeursbenoemingen

Nu dan de bevoegdheden van de raad van commissarissen bij grote n.v.'s. In het algemeen kan opgemerkt worden, dat het wetsontwerp ook in dit opzicht aansluit op de praktijk. Er komen echter wel een aantal principieel nieuwe bepalingen in voor, waarop nog nader ingegaan zal worden. Om te beginnen artikel 52L: „De raad van commissarissen benoemt de bestuurders der vennootschap; deze bevoegdheid kan niet door enige bindende voordracht worden beperkt. Hij ontslaat een bestuurder niet dan nadat de algemene vergadering van aandeelhouders over het voorgenomen ontslag is gehoord."

Aan de benoeming van bestuurders (directeuren) komt dan de algemene vergadering van aandeelhouders niet meer te pas. Ook kunnen er in de statuten van grote n.v.'s geen bepalingen meer opgenomen worden, welke bepaalde groepen van aandeelhouders het recht geven bij directeursbenoeming(en) met een bindende voordracht te komen. Deze rechten worden vaak toegekend aan aandeelhouders, die zelf of wier familieleden nauw betrokken zijn geweest bij de stichting van een n.v. Zij hebben er min of meer mee in de hand, dat de opvolger(s) van de directeur(en) uit de familie komen, zoals in een eenmansbedrijf de zoon de vader opvolgt. Bij kleine en middelgrote n.v.'s komt dit veelvuldig voor en daar blijft het onder de nieuwe wetgeving ook mogelijk. Terecht, maar bij de grote n.v.'s, anders gezegd: bij de wezenlijk onpersoonlijk geworden n.v.'s liggen de zaken anders. Hoewel niet wettelijk geregeld, gebeurt het ook nu al geregeld, dat directeuren van grote n.v.'s niet meer uit de kringen van aandeelhouders voortkomen. Ofschoon zulke n.v.'s soms nog een familienaam dragen, komen er in de directie dan helemaal geen personen van die naam voor noch familieleden onder andere naam.

Een verklaarbare en gewenste ontwikkeling: niet meer de relatie met de aandeelhouders, maar de bekwaamheid van de voorgestelde bestuurders moet de doorslag geven, uiteraard een levensbelang van de n.v. Natuurlijk is daarbij denkbaar, dat deze bekwaam geachte bestuurder toch wel een relatie met de aandeelhouders heeft, alleen geeft die relatie niet meer de doorslag. Zo'n relatie is slechts een nadeel als de betreffende kandidaat niet voldoende bekwaam is, bij gebleken geschiktheid kan ze een voordeel zijn, omdat de kandidaat van huisuit vertrouwd kan zijn met de problematiek van de n.v. en continuïteit van het beleid is van belang voor alle belanghebbenden.

In elk geval komt de beslissing bij de raad van commissarissen, maar op de samenstelling van deze raad hebben drie organen der n.v. belangrijke invloed: de algemene vergadering van aandeelhouders, de ondernemingsraad en het bestuur (de directie) der n.v. Daardoor hebben zij wel niet onmiddellijk, maar toch wel middellijk invloed op de benoeming van directeuren. En weer meen ik dan terecht: de aandeelhouders omdat hun geld goed en veilig belegd moet zijn, de werknemers omdat hun werkkring en inkomen er mee gemoeid zijn, de directie omdat bij de benoeming van een nieuwe directeur het van groot belang is, dat er tussen de reeds in functie zijnde directeuren en de nieuw te benoemen directeur een goede samenwerking tot stand zal moeten komen. Bovendien zal men van de directeuren, de feitelijke beheerders van het bedrijf, kunnen en mogen verwachten, dat zij ook wanneer zij opgevolgd worden (oneervol ontslag terzijde gelaten) het beste met de n.v. voor hebben.

Andere bevoegdheden

Artikel 52n over de bevoegdheden van de raad luidt als volgt:

„Aan de goedkeuring van de raad van commissarissen zijn onderworpen de besluiten van het bestuur tot:

a) uitgifte, verkrijging en intrekking van aandelen in en schuldbrieven ten laste van de vennootschap;

slot op pag. 4.

Kritische notities

Voorspelling I

Recessie op komst!

Voorspelling II

Vrijwel alle kerstoverdenkingen zullen het - zo zeer toepasselijk - over de volkstelling hebben.

Het Kaboutervolk

is, als we het goed begrepen hebben, in drieën gesplitst. Aanvoerder Van Duyn heeft van zijn fractie van vijf in de Amsterdamse raad eerst kabouter Peters naar Spanje zien verdwijnen, waar deze nu de roede van Zwarte Piet in de gevangenis van San Sebastian zou hebben gekregen. Overigens kan hij dan in goed Baskisch gezelschap zitten. De rest van de fractie is door midden gebroken en de helft dus in de richting van de PSP zijn geevolueerd, die dit douceurtje best kan gebruiken. Wij hebben met Sinterklaas voor de kleine toch maar geen puntmutsen gekocht.

Publiek en economie

kwam aan de orde in de discussie met dr. Mansholt tijdens de vergadering van de Vereniging voor Staathuishoudkunde. De sprekers van economische zijde hadden kritiek op tal van punten in 't landbouwbeleid van de EEG.
Dr. Mansholt etaleerde het verschil tussen theorie en praktijk door er telkens op te hameren dat economisch gezien er veel irrationeel mocht zijn of lijken, doch dat het politiek niet anders „haalbaar" was. Hij had zich te houden aan feiten en die corresponderen nu eenmaal vaak niet met de inzichten en bereikbaarheden van complexe binnen-Europese verhoudingen.
Prof. dr. F. Hartog vroeg zich in de ESB af, waarom er altijd gewacht moet worden tot het vervolgens in de politiek vastloopt, als langs economische weg van tevoren kan worden aangegeven dat het niet werkt.
Wij dachten dat daarvoor twee hoofdoorzaken waren aan te wijzen. In de eerste plaats leveren democratische verkiezingen geen uitspraak over het economisch beeld alleen. Sociale en welzijnsinplicaties zullen zelfs in steeds meerdere mate het beleid mede bepalen. Tenzij men bepaalde evenwichten zo verbreekt, dat de wal het schip keert.
In de tweede plaats zijn de economen het in het openbaar zo dikwijls oneens - zij plegen ook lid van verschillende politieke partijen met gevarieerde economische programma's te zijn - dat de goegemeente en zelfs de hen vertegenwoordigende overheid het allemaal niet zo eenvoudig ziet.

Zomertijd

Het Engelse Lagerhuis heeft aan de vooravond van de intrede in de EEG met grote meerderheid de zomertijd weer ingevoerd, na vanaf 1967 de standaard tijd te hebben gebruikt. Als het hier een laatste stuiptrekking is om de zelfstandigheid ten opzichte van het continent te handhaven - vooruit maar. Anders voorspelt deze nieuwe verbijzondering symbolisch niet veel goeds.

Pijpleiding

Het is heel verstandig van regering en Tweede Kamer geweest om alle gelegenheid te scheppen vóór de beslissing over het leggen van een pijpleiding door de Delta voor de Totalvestiging bij Vlissingen deze zaak nog eens door te nemen. Er mogen Tota(a)l geen risico's genomen worden, noch met 't oog op waterverontreiniging noch met 't oog op veiligheid bij het passeren van waterkerende dijken. Het ingelopen poldertje bij Dinteloord wijst erop dat de erfvijand nooit slaapt, zelfs niet bij stil weer.

Supersonisch vliegen

De Amerikaanse Senaat heeft het voorstel voor een miljardenkrediet voor de ontwikkeling van een reuzenvliegtuig dat zou moeten concurreren met de Concorde en de Tupolev afgestemd. Dit project voor een vliegtuig negen meter langer dan 'n voetbalveld, met grote geluidshinder en dito luchtvervuiling is in de Ver. Staten zwaar omstreden.
We kunnen niet beoordelen of het voorgoed van de baan is, maar deze stemming is wel een bewijs van gezond verstand.

Insider

Moeilijkheden in de Bijlmermeer

door prof. dr. ir. H. G. van Beusekom

De tijd ligt nog niet zo ver achter ons, dat de vraag, bij welke gemeente de in de Bijlmermeer te stichten woonstad zou moeten worden ingedeeld, het onderwerp vormde van een vinnig politiek gevecht. Minister Toxopeüs wilde deze woonstad deel laten uitmaken van een nieuw te vormen randgemeente van Amsterdam, waarbij Amstelveen als een aantrekkelijk voorbeeld voor ogen stond. De Tweede Kamer besliste echter door het aannemen van een motie voor Amsterdam. Zo is de Bijlmermeer sedert 1 augustus 1966, zij het slechts voor een aantal jaren, ingedeeld bij Amsterdam.

Het Amsterdamse gemeentebestuur besliste, dat de Bijlmer niet zo maar een Amsterdamse woonwijk zou worden als Geuzenveld, Osdorp of Buitenveldert, maar een stad voor mensen uit het jaar 2000, een parkstad met volledig gescheiden autoverkeer, met parkeergarages, binnenstraten met winkeltjes en koffieshops, alles met liften, huistelefoon, centrale verwarming en centrale vuilafvoer.
Een gemeentelijke folder sprak van een stad voor verliefden en vermoeiden, een leefklimaat dat aan de hoogste eisen voldoet, een lustoord, een stad in het groen, waar de nachtegaal zingt.
Die ideaalstad is men in 1967 gaan bouwen en daar heeft op 25 november 1968 het eerste gezin de eerste woning betrokken.
Nu klagen de stedebouwers altijd, dat hun idealistisch streven telkens verstoord wordt door mensen, die het niet kunnen laten over geld te praten. Dat is ook hier het geval. De stedebouwkundige experimenten in de Bijlmer moeten **betaald** worden en dat ervaren de gegadigden voor de woningen.
Deze worden grotendeels door woningbouwcorporaties gebouwd; de particulieren zien er geen brood in. Maar ondanks de hoge overheidsbijdragen begon men in 1968 al met huren van f 250,— tot f 360,— per maand. Deze huren worden volgens de regeling ieder jaar verhoogd. Bovendien zijn de huren van de later gebouwde woningen door de stijging der bouwkosten aanzienlijk hoger.
Het weekblad „Accent" heeft berekend, dat hier slechts mensen terecht kunnen met inkomens van f 20.000,— tot f 23.000,— en deze vormen niet veel meer dan 4 procent van de Amsterdamse bevolking.
Wethouder Elsenburg heeft destijds gezegd, dat het de taak van het gemeentebestuur is, te zorgen dat hier een woongebied onstaat, waar Amserdammers komen wonen en dan niet een bevoorrechte bevolkingsgroep, maar een brede laag van de Amsterdamse gemeenschap. De vraag is nu, wat hiervan is terecht gekomen.

Woonruimte

Eén van de motieven voor de annexatie van de Bijlmermeer was de behoefte aan woonruimte voor de bewoners van de te saneren binnenstad. Nu heeft wel niemand verwacht, dat deze bewoners in de Bijlmermeer huisvesting zouden vinden, maar men had gerekend op de **doorstroming**. De bewoners van de Bijlmermeer zouden goedkopere woningen elders in Amsterdam vrijmaken. Tot heden blijkt dit met 25 procent van de nieuwe bewoners het geval te zijn; 53 procent was inwonend en laat dus geen woning achter; 22 procent komt van elders. Inmiddels zijn zoveel woningen gereed gekomen, dat het inwonertal de 10.000 heeft overschreden. De Haagse Post heeft hieraan op 17 november een artikel gewijd, dat de titel draagt: „'t Aardige van de Bijlmermeer."
Wij lezen daarin, dat ondanks de beoordeling in de pers, die algemeen negatief uitvalt, het wonen in de Bijlmermeer nogal meevalt. De bewoners moeten een groot aandeel hebben in het bepalen van hun eigen leefklimaat. Hier krijgen zij hun kans. En dan volgt:
„De Bijlmermeer staat bol van communicatie. Waar tot voor enkele jaren vriendelijke koeien graasden, gonst het nu van inspraak en werkgroepen. Voor wie er zin in heeft, staan er bewonersorganisaties, kerngroepen, pionierscommissies en werkcomités klaar om iedere nieuweling onmiddellijk in te schakelen bij het collectief sleutelen aan het leefklimaat."
Wat één der geïnterviewde bewoners als het meest kenmerkende noemde: iedereen tutoyeert elkaar en er hangt in de vergaderingen een sfeer van keurige D'66 mensen. Nu gunnen wij graag aan al deze keurige mensen hun leefklimaat, maar daarmee hebben wij nog niet bereikt, dat op grote schaal onderdak wordt geboden aan die bevolkingsgroepen, welker huisvesting ons de meeste zorgen baart, omdat zij voor de toekomst van ons volk zo grote betekenis heeft: de gezinnen met jonge kinderen, waarvan er in Amsterdam nog duizenden volstrekt **onvoldoende gehuisvest** zijn. Wij hadden gehoopt, dat hier woonruimte zou worden geschapen voor een brede laag van Amsterdamse gezinnen.

Uitlaatklep

Wie gedacht heeft, dat de Bijlmer een kinderrijke stad zou worden, zegt de H.P., sloeg de plank ver mis, want er kwam een stroom van **alleenstaanden** op de Bijlmer af, zoals geen enkele stad of nieuwe wijk die kent. En een ingenieur van de gemeentelijke dienst volkshuisvesting zegt, dat „de Bijlmer fungeert als uitlaatklep voor groepen en enkelingen, die buiten het normale beeld van de woningdistributie vallen." En dan volgt een uitspraak, die onze bijzondere aandacht vraagt: „De Bijlmer zou zeker meer mensen kunnen herbergen dan er nu wonen, maar ik zeg liever: gun die mensen die extra-ruimte."
Nu gun ik graag, althans wanneer ik de middelen heb om royaal te zijn, aan ieder wat meer woonruimte dan de meest noodzakelijke. Het mag echter niet gaan ten koste van de gezinnen met kinderen. En dat is het geval, wanneer in het blok Hoogoord van de 272 flatwoningen 103 zijn toegewezen aan **alleenstaanden**, 83 aan gezinnen **zonder** en 85 aan gezinnen **met** kinderen.
Gezinnen, die de hoge huren in de Bijlmer kunnen en willen betalen, zijn er eenvoudig niet voldoende. Volgens de secretaris van de Federatie van woningbouwverenigingen heeft het wel eens drie maanden geduurd, vóór men alle opgeleverde flats verhuurd had. Op het ogenblik gaat het wat vlotter, doordat men geen andere norm meer aanlegt dan dat de gegadigde moet waar maken, dat hij ongeveer f 1500,— per maand verdient. „En zo verbaast het niemand," schrijft deze secretaris, „dat er eind 1969 een enkele alleenstaande in een 6-kamerflat en **honderden** alleenstaanden in 4-kamerflats te vinden zijn."
Niet minder dan 54 procent van de Bijlmerbewoners betaalt 18 tot 25 procent van het bruto inkomen aan huur en 20 procent is zelfs gedwongen meer dan 25 procent te betalen. Maar homofielen en andere gediscrimineerden hebben vaak al zoveel uitbuiting ervaren, dat ze aan hoge huurbedragen gewend zijn.

Van 120.000 naar 80.000

In het Haagse Post-artikel komen tenslotte nog een paar cijfers voor, die ik in het bijzonder naar voren wil halen.
Op het moment, waarop het bevolkingscijfer de 10.000 overschreed, vormden de alleenstaanden bijna 40 procent van de bevolking. Daardoor was de gemiddelde woningbezetting, die voor geheel Amsterdam 3,3 personen bedraagt, in de Bijlmer echter slechts 2,2 personen. Als het zo doorgaat, aldus de H.P., wordt de Bijlmer veel kleiner dan bedoeld was, namelijk geen 120.000, maar slechts 80.000 inwoners.
Dit wordt duidelijker, wanneer wij het in aantallen woningen uitdrukken:
Het huidige plan voor de Bijlmermeer is berekend op ongeveer 36.500 woningen, die bij de in Amsterdam normale woningbezetting huisvesting kunnen bieden aan 120.000 personen. Zou men met de uitvoering van dit plan tot het bittere einde doorgaan, dan zouden die 36.500 woningen inderdaad in de komende jaren worden gebouwd. Zij zouden bij de thans in de Bijlmermeer voorkomende bezetting slechts 80.000 personen kunnen opnemen, dat is evenveel als 24.500 woningen elders in Amsterdam.
Terwijl minister Schut scherp wordt aangevallen, wanneer het bouwprogram een paar duizend woningen achterblijft, worden hier 12.000 woningen feitelijk verspild. Dat wil zeggen, dat woonruimte voor 12.000 gezinnen minder tot stand komt dan bij een ander plan mogelijk zou zijn geweest.
In Amsterdam West varieert het percentage eengezinshuizen van 8 tot 25, het percentage 3 of 4 bouwlagen van 70 tot 75, het percentage hoogbouw van 8 tot 25. De Bijlmermeer heeft echter voor 90 procent hoogbouw van veelal 9 bouwlagen, terwijl het bouwen van eengezinshuizen „angstvallig is vermeden". En dat terwijl recente enquêtes hebben uitgewezen, dat 80 procent van onze bevolking de voorkeur geeft aan eengezinshuizen en tegenwoordig bouwwijzen met eengezinshuizen worden gepropageerd, waarbij per hectare nagenoeg evenveel woningen kunnen worden geplaatst als in een luxe hoogbouwstad als de Bijlmer.
De doorstroming werkt hier niet, omdat vele gezinnen zich wel het offer van een zeer hoge huur zouden willen getroosten voor een eengezinshuis, doch niet voor een flat op de zoveelste verdieping.
De huren in de Bijlmermeer zijn inderdaad hoog. In de gezamenlijke gemeenten van klasse I liep volgens het jongste verslag van de Centrale Directie van de Volkshuisvesting de gemiddelde huur, die voor nieuwe woningwetwoningen moest worden betaald, van rond f 137,50 per maand in het eerste kwartaal tot tegen de f 170,— in het laatste kwartaal. In de Bijlmermeer lopen als gezegd de maandhuren van f 250,— tot f 360,—. Hierin zit gemiddeld f 100,— overheidssubsidie.
Maar met deze huren, waarbij voor iedere huurder, die een auto heeft, nog komt de verplichte parkeergarage, betaalt men niet alleen de woonruimte, maar ook het kostbare „buitengebeuren", de parkaanleg, de entourage en de verkeersveiligheid, waarvan ik de kosten op f 13.000,— per woning geschat zag.

Ander stukje Bijlmer

De VVD-fractie in de gemeenteraad heeft onlangs voorgesteld, met het tot nu toe gevolgde systeem te breken en voor de rest van de Bijlmermeer een geheel ander plan te doen ontwerpen, waarin de helft van de woningen overeenkomstig de wensen van het Nederlandse volk in laagbouw zou worden uitgevoerd.
Het is begrijpelijk, dat de raad, nu een plan van 652 woningen voor uitvoering gereed lag, niet het risico wilde nemen, dat de voortgang van de bouw wellicht voor maanden zou stagneren.
Er kan echter nog veel meer in de Bijlmer gebouwd worden en met het oog daarop verdient het voorstel voor een alternatiefplan alle overweging.
Het weekblad „Bouw" (28 november) deelt inmiddels mede, dat voor de boven genoemde 652 woningen de totale kosten f 390,— per maand zullen bedragen of indien men een auto heeft f 440,— omdat dan het gebruik van de parkeergarage ad f 50,— per maand verplicht is.
Vier kilometer verder echter, in Abcoude, worden eengezinshuizen gebouwd voor f 190 tot f 204,— per maand voor 4 kamer woningen en f 246,— tot f 263,— per maand voor de 6 kamer woningen.
Voor deze woningen hebben bewoners van goedkope woningen wel de hogere huur over, omdat daarvoor een woonmilieu wordt vertkregen, zoals de meerderheid, ook van de Amsterdammers, dat wenst.
Het is intussen niet alleen de VVD-fractie in de gemeenteraad, die op herziening van het plan voor de Bijlmermeer aandringt. Reeds eerder heeft de Federatie van Woningbouwverenigingen, waarin alle politieke richtingen vertegenwoordigd zijn, inspraak gevraagd en aangedrongen op **lagere huren** door **vereenvoudiging** van het plan en **meer laagbouw.**
In de raadsvergadering van 11 november is door verschillende fracties aangedrongen op **lagere huren**. Wethouder Rossen verklaarde echter, dat ook al zou de overheidssubsidie verdubbeld worden, de huren voor velen toch nog niet te betalen zouden zijn. Het is duidelijk, dat men er dus ook met individuele huursubsidies niet komt.
Op de duur zal de gemeente er niet onderuit kunnen voor deze moeilijkheden, die zij aan zichzelf te wijten heeft, een andere oplossing te zoeken. Wethouder Rossen sprak trouwens op 11 november van een andere opzet voor Zuid-Bijlmer: „Wij moeten naar een ander systeem van bewoning."
Inderdaad spreken de bezwaren tegen de tot nu toe gevolgde gang van zaken zo duidelijk, dat er maar één oplossing is: voor het nog niet bebouwde deel van de Bijlmer **een geheel nieuw plan maken.**
Er zijn de laatste jaren in de stedebouw zoveel nieuwe geachten ontwikkeld, dat het mogelijk moet zijn een nieuw plan met een behoorlijk deel laagbouw te ontwerpen met aanmerkelijk lagere huren.
Een plan dat plaats biedt voor ongeveer een zelfde aantal woningen als het oude.

Slot van pagina 3 „Bevoegdheden Raad van commissarissen"

b) medewerking aan de uitgifte van certificaten van aandelen;

c) aanvrage van notering of van intrekking der notering van de onder a) en b) bedoelde stukken in de prijscourant van enige beurs;

d) duurzame, rechtstreekse of middellijke samenwerking met een andere vennootschap of rechtspersoon, alsmede verbreking van een zodanige samenwerking, indien deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekenis is;

e) rechtstreekse of middellijke deelneming in het kapitaal van een andere vennootschap, waarvan de waarde tenminste gelijk is aan het bedrag van een vierde gedeelte van het geplaatste kapitaal met de reserves der deelnemende vennootschap volgens haar balans met toelichting, alsmede een ingrijpende wijziging in de omvang van zodanige deelneming;

f) investeringen welke een bedrag gelijk aan tenminste een vierde gedeelte van het geplaatste kapitaal met de reserves der vennootschap volgens haar balans met toelichting vereisen;

g) een voorsel tot wijziging van de akte van oprichting;

h) een voorstel tot ontbinding van de vennootschap;

i) aanvrage van faillissement en van surséance van betaling;

j) beëindiging van de dienstbetrekking van een aanmerkelijk aantal arbeiders tegelijkertijd of binnen een kort tijdsbestek;

k) ingrijpende wijziging in de arbeidsomstandigheden van een aanmerkelijk aantal arbeiders."

Tot zo ver artikel 52 n, waaruit blijkt dat 't hier vooral om de zelfstandigheid en continuïteit van de n.v. gaat, waarbij nadrukkelijk de belangen van de werknemers genoemd worden. Behoudens deze bepalingen behoudt het bestuur alle vrijheid voor een slagvaardig beleid.

Algemene controle

De raad van commissarissen-nieuwe-stijl wordt, aldus het toezichthoudend orgaan, voor alle groepen belanghebbenden, waarvoor het ingevolge artikel 52 m alle ruimte heeft, want dit luidt aldus: „De raad van commissarissen stelt de balans en de winst- en verliesrekening vast."

Zo is in deze artikelenreeks deze affaire „en detail" bekeken, maar ik wil er graag ook de grote principiële lijn in ontdekken. Wel, dan gaat het mijns inziens hier om een goed doordachte constructie, passend in onze tijdsomstandigheden, waarbij de inbreng van de belanghebbende groepen in een evenwichtiger verhouding gebracht wordt, niet tegen maar juist met volledig behoud van het vrije ondernemingschap, wij moeten slechts leren, dat wat wij met elkaar binnen de vrije onderneming verrichten ook met elkaar besturen en de grote n.v. lijkt mij daartoe het meest geëigende oefenterrein.

D. Rebel.

Saneringscommissie voor Rijnmond geïnstalleerd

In zijn rede bij de installatie van de Saneringscommissie van het Rijnmondgebied heeft dr. R. J. H. Kruisinga, Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, op donderdag 26 november j.l. onder meer gesteld:

„In het ontwerp van wet inzake de luchtverontreiniging, dat dezer dagen in de Eerste Kamer der Staten-Generaal is behandeld, wordt de mogelijkheid gegeven, dat de regering, de raad inzake de Luchtverontreiniging gehoord, gebieden waar geregeld ernstige luchtverontreiniging optreedt, aanwijst als saneringsgebied.
Voor een saneringsgebied geldt dat daar „ter vermindering van de concentratie van in het besluit aangewezen verontreinigende stoffen maatregelen dienen te worden genomen."
Ditzelfde ontwerp van wet regelt ook, dat in een dergelijk geval een bijzondere commissie wordt benoemd.
Die commissie kan de regering een programma van maatregelen tot dit doel voorstellen. De wet geeft aanwijzingen voor de benoeming van de leden van een dergelijke commissie.
In de commissie behoren vertegenwoordigers van de betrokken gemeenten en provincies, van de betrokken inrichtingen, van bepaalde organisaties die zich ten doel stellen de luchtverontreiniging in het aangewezen gebied te beperken, de inspecteur van het staatstoezicht op de volksgezondheid en het districtshoofd der arbeidsinspectie in dit gebied.
Het is u allen bekend, dat op 12 en 13 oktober van dit jaar in het Rijnmondgebied opnieuw ernstige luchtvervuiling is opgetreden. Het was niet de eerste keer, dat dit het geval was. Het aantal malen dat in dit gebied ernstige luchtverontreiniging is opgetreden en het aantal klachten dat daar regelmatig is gemeld, is in de laatste jaren te groot geweest.
Daarom was de ernstige situatie op 12 en 13 oktober voor mij aanleiding te verklaren, dat het Rijnmondgebied, een gebied waar geregeld ernstige luchtverontreiniging optreedt, als saneringsgebied moet worden beschouwd.
Tevens was het aanleiding om overeenkomstig de in het genoemde ontwerp van wet geschetste regeling, een commissie bijeen te roepen. Zulks teneinde de regering voorstellen te doen voor een programma van maatregelen. Dat program zal tot sanering van dit gebied moeten kunnen leiden.
Het bedoelde ontwerp van wet is nog geen wet. Het zal, naar mag worden verwacht, nog een aantal maanden vergen voordat het geheel als wet in werking zal kunnen treden. Daartoe moeten mamelijk ook nog uitvoeringsbesluiten tot stand komen.
Hoewel de regering ernaar streeft deze maatregelen zo snel mogelijk tot stand te brengen, zou toch het wachten op het in werking treden van deze wet, naar het mij voorkomt, voor het gebied van Rijnmond een onnodig en ongewenst uitstel betekenen. Immers, het overleg in een commissie vergt eveneens tijd. Ditzelfde geldt voor het tot uitvoering brengen van de door deze commissie voor te stellen maatregelen. Er is, bovendien, geen reden om eraan te twijfelen of, nu de betrokkenen bereid zijn zich gezamenlijk over de te nemen maatregelen te beraden, zij ook bereid zullen zijn de uit dit overleg voortvloeiende maatregelen, te bevorderen.
Deze overwegingen hebben mij ertoe gebracht reeds nu een commissie bijeen te roepen. Deze zal zich kunnen beraden over in het Rijnmondgebied te nemen maatregelen teneinde de luchtverontreiniging aldaar zoveel mogelijk te beperken.

Taken

Het is aan uw commissie om te bepalen, op welke wijze zij haar taak wil uitvoeren. Het ligt voor de hand, dat daartoe eerst zal worden getracht, een overzicht van de huidige situatie te verkrijgen.

Daartoe zou kunnen worden nagegaan:

welke emissies thans in de atmosfeer worden gebracht,

wat er bekend is van de tot dusverre optredende concentraties van verontreinigende stoffen,

of deze gegevens voldoende zijn,

en voorts hoe groot de kans is op, door bijzondere meteorologische omstandigheden of door bedrijfsstoringen veroorzaakte, perioden met onaanvaardbaar hoge concentraties.

Daarna zoudt u kunnen overwegen welke maatregelen ter vermindering van de onder normale en onder buitengewone omstandigheden optredende luchtverontreiniging kunnen worden genomen, of welke maatregelen de kansen op ernstige luchtverontreiniging kunnen verminderen.

Teslotte zoudt u wellicht kunnen overwegen:

óf maatregelen dienen te worden getroffen, en zo ja, wèlke, teneinde het toezicht en de controle op de verschillende oorzaken van luchtvervuiling te verbeteren en te intensiveren.
Wellicht zal het uw commissie blijken, dat het nog niet mogelijk is thans reeds alle gewenste maatregel aan te geven, maar dat vooreerst wegen moeten worden aangegeven langs welke men tot het concretiseren van de gewenste maatregelen kan komen.

Landelijk meetnet

Dit alles geeft niet meer dan een zeer algemeen schema. Enkele gegevens over de feitelijke ontwikkeling en enkele gedachten over bepaalde mogelijkheden zou ik toch in het kort nog willen noemen.
Zo wordt thans een landelijk meetnet ontworpen en opgezet, waarmee, vooralsnog op 100 tot 150 plaatsen, in ons land het gehalte aan verontreinigingen van de lucht zal worden gemeten. Om technische redenen zal worden begonnen, of is reeds begonnen, met het meten van alleen zwaveldioxyde, maar het meetprogramma zal zo snel mogelijk worden verbreed tot de bepaling, naast zwaveldioxyde, van stikstofdioxyde, ozon en wellicht nog enkele andere bestanddelen.
In bepaalde gebieden, onder welke zeker

vervolg op pag. 6

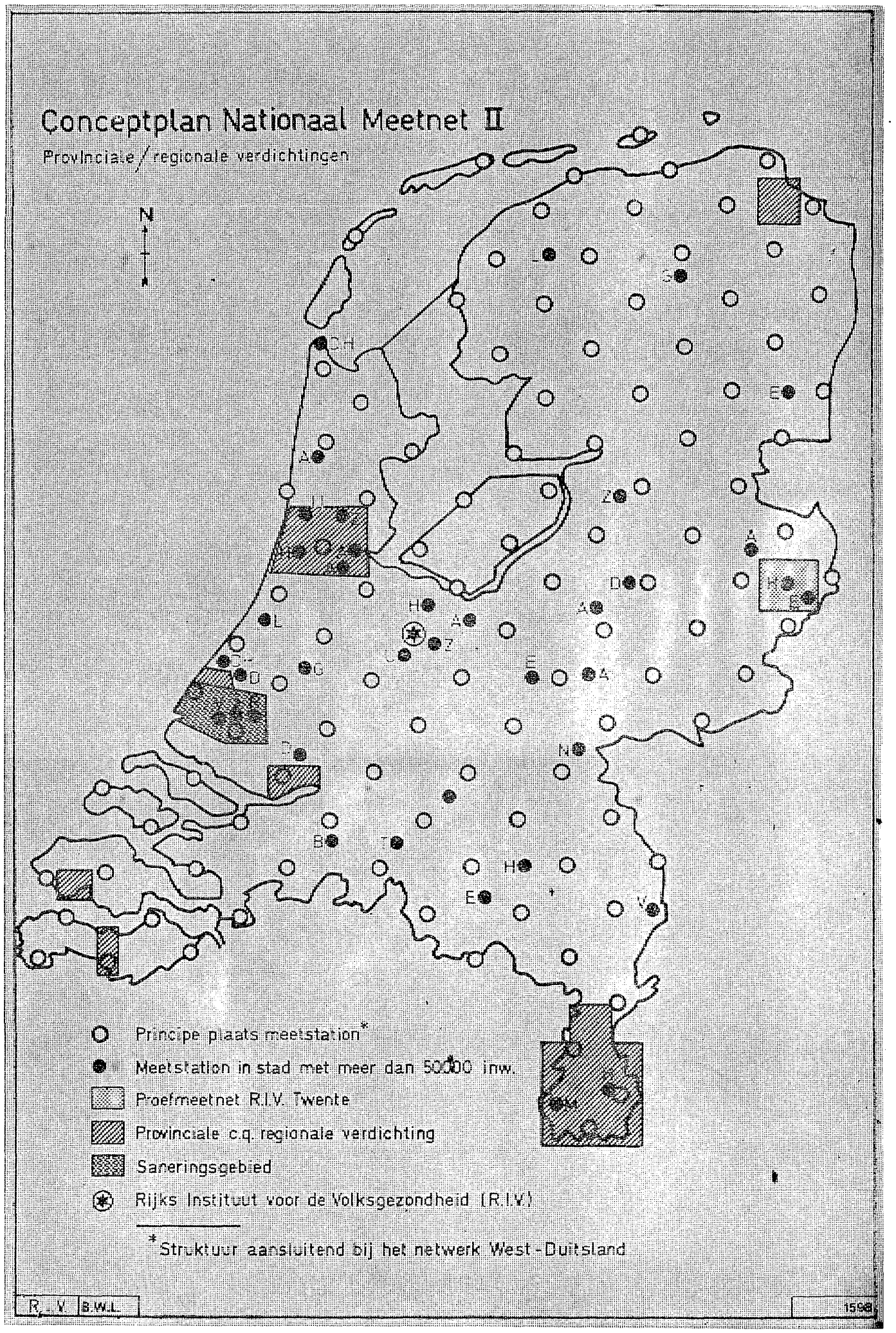

Rijnmond zal vallen, wordt dit meetnet verdicht, zodat daar per oppervlakte-eenheid meer gegevens zullen worden verkregen. U weet dat thans in Rijnmond 31 volledig automatisch werkende en met één centrale post verbonden opnemers, voorlopig alleen voor zwaveldioxyde, in werking zijn.
De opbouw van het landelijk meetnet is reeds in een vergevorderd stadium van voorbereiding.
De technische moeilijkheden, verbonden aan de transmissie van alle gegevens naar één centraal punt — dat het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid zal worden — zijn in feite opgelost.
Over de geografische opzet, de spreiding van de meetplaatsen over het gehele land, is het overleg nog niet geheel afgerond; daarbij is ook het staatstoezicht op de volksgezondheid nauw betrokken.
Ook uw commissie kan nog wensen met betrekking tot dit meetnet in, of in de omgeving van, Rijnmond formuleren. Daarmee zal bij de verdere ontwikkeling rekening kunnen worden gehouden. De ervaringen, opgedaan in de periode van 12 en 13 oktober, kunnen daarbij van grote betekenis zijn.
Een systematische technische evaluatie van de situatie van de industrieën, in overleg mèt deze industrieën uit te voeren door voldoende hoog gekwalificeerde ambtenaren of andere deskundigen — indien deze, buiten de industrie en het ambtenarenkorps, te vinden zijn — is één van de mogelijkheden, waaraan kan worden gedacht.
Dat daarbij voldoende contact wordt onderhouden met de betrokken inspecties, van het staatstoezicht op de volksgezondheid en met de arbeidsinspectie, spreekt wel vanzelf.
Ook de hulp van de ambtenaren, belast met de uitvoering van de Hinderwet, die — ondanks de soms gehoorde kritiek — zeer nuttig werk hebben gedaan. kan hierbij niet worden gemist.
Bij deze evaluatie zal tevens kunnen en. naar ik meen, moeten worden betrokken de kans op bedrijfsstoringen en zelfs calamiteiten en de maatregelen, dienende om de gevolgen van dergelijke gebeurtenissen te beperken.
Het feit dat pas in een later stadium bepaalde maatregelen verplicht kunnen worden gesteld noodzaakt geenszins tot afwachten. Wellicht kunnen reeds door het overleg verbeteringen tot stand worden gebracht, vóórdat dwingende voorschriften kunnen worden gegeven.
In Rijnmond bevinden zich bedrijven, die tot de grootste concerns van de wereld behoren. Deze beschikken dikwijls over goede deskundigen.
Dat dan ook de meest deskundige vertegenwoordigers van de overheid bij dit overleg en deze evaluatie moeten worden betrokken, behoeft geen betoog.
Zoals u weet is het aantal deskundigen op dit arbeidsgebied thans nog zeer beperkt, al mag worden verwacht dat het snel zal toenemen.

Samenwerking

Het wil mij voorkomen, dat vooralsnog het inschakelen van alle beschikbare deskundigheid noopt tot een zeer goede samenwerking tussen ambtenaren van het rijk, de provincie, de gemeenten en het openbaar lichaam Rijnmond. Inschakeling van deskundigen van het rijk is mede wenselijk, gezien de grote schaarste aan milieuhygiënische deskundigen die internationaal en ook in ons land bestaat.
In de Memorie van Toelichting van het reeds eerder genoemde ontwerp van wet is gesteld, dat de te nemen maatregelen in een op elkaar afgestemde vorm in een gericht actieprogramma dienen te worden samengevat.
Een deel der maatregelen zal betrekking hebben op het vergunningenbeleid, vergunningen krachtens de Hinderwet en de Wet Luchtverontreiniging.
U zult zich kunnen beraden in hoeverre in een saneringsgebied nieuwe vergunningen kunnen worden gegeven, of onder welke omstandigheden dit het geval kan zijn.
Ook kunt u voorstellen om aan reeds verleende vergunningen strengere voorwaarden te verbinden. Dat is na het in werking treden van de laatstgenoemde wet mogelijk.
Maar ook buiten het vergunningenbeleid om zijn vele acties mogelijk.
Zo kunnen beperkende maatregelen worden getroffen voor het gebruik van brandstoffen, zowel voor verwarmingsdoeleinden als in de industrie.
Het is u bekend, dat voor het Westland maatregelen zijn genomen, die binnen enkele jaren zullen leiden tot het gebruik van aardgas in plaats van olie voor de verwarming van kassen.
Het gebruik van bepaalde toestellen kan aan banden worden gelegd, hetzij blijvend, hetzij tijdelijk; daaronder vallen ook auto's en andere voertuigen.
Er kunnen regels worden gegeven voor het optreden in geval van storingen of indien de meteorologische situatie daartoe noopt.
Er kunnen maatregelen worden uitgevaardigd die verplicht worden zodra een waarschuwing wordt gegeven.
Daarnaast kunnen propaganda- en voorlichtingsacties, passend in het geheel der maatregelen, nuttig zijn. Ook kan de overheid een voorbeeld geven door zelf maatregelen te nemen teneinde bijv. de luchtvervuiling, veroorzaakt door het openbaar vervoer of de verwarming van openbare gebouwen, te verminderen. Kortom, het aantal mogelijkheden is zeer groot.
Inmiddels zal de overheid voortgaan met haar normale taak, ook in het Rijnmondgebied. Indien de ernstige situatie op 12 en 13 oktober jl. zou zijn ontstaan door gebeurtenissen in één specifiek bedrijf zal niet moeten worden geaarzeld krachtig op te treden. Hoewel de taak der bijzondere commissie voor het saneringsgebied bestaat in advisering omtrent maatregelen, welke de concentratie beogen te verminderen van verontreinigende stoffen, betreft dit slechts één der voorzieningen voor bijzondere omstandigheden, namelijk als in een gebied geregeld ernstige luchtverontreiniging optreedt.
Andere meer tijdelijke voorzieningen kunnen straks krachtens de wet in bijzondere omstandigheden door de commissaris der koningin genomen worden, en vertrouwd mag worden, dat ook reeds thans indien zich onverwachte situaties voordoen de medewerking van belanghebbenden verkregen zal kunnen worden, als een dergelijk optreden door de commissaris noodzakelijk wordt geacht.
In zo'n noodsituatie kan tot sluiting van een inrichting of staking van de verontreinigende handeling worden overgegaan voor een termijn van ten hoogste veertien dagen, eventueel telkens te verlengen voor een periode van een week.
Ook kan als luchtverontreiniging tijdelijk (enkele uren of dagen) dreigt op te treden een noodmaatregel gedurende 48 uren, ook telkens met 48 uren te verlengen, worden getroffen bestaande in bijv. stilleggen van verkeer of overschakeling op andere brandstof.
Zoals gezegd: dit zijn noodmaatregelen van andere aard, dan de in Rijnmond beoogde permanente sanering, waarover uw commissie zal adviseren. Uiteraard zal uw commissie moeten beschikken over feitelijke gegevens voor haar arbeid. Het hier te lande beschikbare deskundig potentieel, bij het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid, het Instituut voor Gezondheidstechniek van de Gezondheidsorganisatie TNO, de arbeidsinspectie van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid en bij de verschillende inspecties van het staatstoezicht op de volksgezondheid zal daaraan moeten bijdragen, evenals gegevens welke omtrent overeenkomstige situaties uit het buitenland betrokken kunnen worden.
Uw commissie is de eerste commissie van deze aard in ons land. Uw werk is zonder precedent. U zult wegen moeten zoeken om te kunnen komen tot het beoogde doel: sanering van het Rijnmondgebied, wegen die ten dele door anderen zullen moeten worden vervolgd. U zult daarbij moeten komen tot een afweging van belangen, ook daar waar geen methoden bestaan om dit afwegen volgens objectieve voorschriften te doen verlopen.
Uw taak is moeilijk, de beschikbare tijd beperkt. De regering vertrouwt erop, dat u, onder leiding van de commissaris der koningin in uw provincie, tot goede resultaten zult komen, opdat binnen zo kort mogelijke tijd de luchtverontreiniging in dit zo belangrijke en dichtbevolkte gebied zal zijn teruggedrongen tot een beter aanvaardbaar niveau. Hiermede verklaar ik uw commissie voor geïnstalleerd."

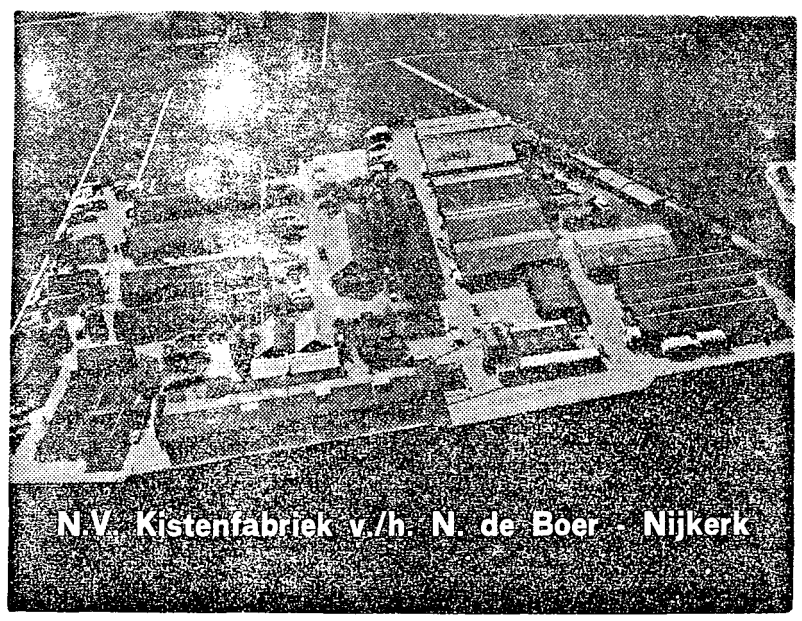

ZO *denk ik er over*

Wilt u zich levenslang opsluiten ?

In het nummer van 2 oktober jl. heb ik in de rubriek „Zo denk ik er over" getracht u mijn gedachten ten aanzien van de verbetering dezer wereld over te brengen. Daarbij heb ik het accent gelegd op de wezenlijke bron van waaruit uitsluitend en alleen die verbetering tot stand gebracht kan worden. In dat artikel stelde ik, dat deze verbetering slechts mogelijk is wanneer gezocht wordt naar de juiste aanpassing van het gedragspatroon van elk individu om op harmonische wijze met de ander te kunnen samenleven.
U en ik zijn er echter niet mee klaar, wanneer wij ons slechts beperken tot het neerschrijven en lezen van gedachten. Neen, we moeten er iets mee DOEN!
Want het ligt nu eenmaal in de aard van de mens om wel iets te lezen of een bepaald onderwerp met elkaar te bespreken, maar al heel spoedig is het uit het oog uit het hart, om dan maar weer rustig tot de orde van de dag over te gaan.
Ik meen mij toch niet te vergissen, dat u met mij moet onderschrijven, dat het onderwerp te belangrijk is om in de propvolle ijskast opgeborgen te worden.
Daarom wil ik met u verder praten; immers wij allen zeggen werkzaam te willen zijn tot het welzijn van alle mensen of zij nu veraf of dichtbij op onze weg geplaatst worden.
Maar dit welzijn is echter niet iets, dat zomaar uit de grond komt opborrelen. Neen, daartoe moeten boringen verricht worden en dat houdt in, dat elke passiviteit ons vreemd moet zijn. Of beter gezegd: „We moeten elkander tot activiteit aansporen, want we hebben nog maar weinig tijd."
Bij de beantwoording van de vraag hoe wij tot een harmonische samenleving met de ander kunnen komen, kunnen we twee kanten uit.
Wij kunnen ons op het standpunt stellen, dat wij niet bij machte zijn de verbetering dezer wereld te bewerkstelligen. Daar hebben we zo onze voormannen voor. Uiteindelijk hebben we hen op die plaats gekozen en hebben zij er maar voor te zorgen, dat één en ander in orde komt.
Bovendien, hoe zouden wij kunnen? Wij zijn immers niet politiek geschoold en bevinden ons niet op DE plaats waar wij invloed op de gang van zaken in deze wereld zouden kunnen uitoefenen. We kunnen er met onze buurman of kennissen wel eens een praatje over maken, maar och, dat zet geen zoden aan de dijk, vindt u niet, want wat moeten wij kleine niet-invloedrijke mensjes daaraan toch wel doen?
En vergeet ook niet, dat je het overal kunt horen, dat er zo weinig contact is tussen de kiezer en de gekozene, dat we meer zouden kunnen spreken, dat beiden elkaar volledig uit het oog verloren hebben.
Nu moeten we onmiddellijk toegeven, dat we af en toe wel eens een blik in de vergaderzaal van de Tweede Kamer der Staten-Generaal mogen werpen, wanneer één of ander belangrijk onderwerp een uitzending via de televisie noodzakelijk maakt; maar overigens worden we niet veel gewaar.
Ja, we zouden er de courant op kunnen naslaan. Inderdaad, maar dan lezen we een weergave van de gevoerde besprekingen door de bril van een bepaalde verslaggever gezien, die vanzelfsprekend ook zijn eigen inbreng heeft.
Overigens is het wel prettig, dat onze minister-president elke vrijdagavond via de televisie verslag uitbrengen van de beraadslagingen in de ministerraad gehouden, maar ook hij moet zich tot summiere mededelingen beperken.
Wat bijv. wel interessant was? Het interview, dat Joop van Thijn via de beeldbuis met onze minister van Binnenlandse Zaken heeft gehad. Hier was echt sprake van een openhartig gesprek, zonder vreemde woorden en glasheldere motiveringen van de zijde van de minister.
Weet u, wanneer we zo blijven doorredeneren dan behoren we tot die groep mensen, die niet de moeite willen nemen zichzelf te dwingen uit eigen beweging eens meer aandacht aan het politieke gebeuren in ons land en daarbuiten te schenken. We zitten dan heerlijk, met de sloffen aan onder het genot van een kopje koffie en een heerlijke sigaar „kastje te kijken" en meer niet. Dit kost immers weinig inspanning en wanneer het je niet meer interesseert, is er nog altijd de mogelijkheid om de knop om te draaien.
We mogen het er toch wel over eens zijn, dat wij op deze wijze de waakzaamheid bij onze bewustzijnsdrempel schromelijk verzaken door gevolg te geven aan onze eigen lustgevoelens door het niet willen aanpassen aan de realiteit van vandaag. Dat impliceert, dat wij onszelf LEVENSLANG OPSLUITEN, omdat wij elk sociaal contact, hetwelk nodig is om tot een harmonische samenleving te komen, volledig uit de weg gaan.
Waarom voelt menig bejaarde zich buiten de gemeenschap geplaatst? Daar hebben wij direct het antwoord voor klaar als we tegen hem of haar zeggen, dat zij zich niet in hun kamer moeten opsluiten, maar de deur naar de gemeenschap moeten openhouden en deelnemen aan de ontspanningsavonden in het bejaardencentrum gegeven.
Wat weten wij het toch goed te zeggen voor de ander en houden intussen onszelf buiten schot.
In de bezettingstijd konden de mensen elkaar in hun eigen groepering of stroming vinden, omdat er maar EEN doel voor ogen stond nl. de VRIJHEID herwinnen. De ouderen onder ons noemen die tijd een gevaarlijke maar mooie periode, omdat je op elkaar kon rekenen. En nu 25 jaar na de bevrijding is er van dit bolwerk slechts een bouwval overgebleven.
Op zichzelf is dit geen ramp, maar waar is die geest, die spirit gebleven? Moeten wij constateren, dat het hier een terugvallen is in ons heerlijke lustprincipe, waarin een ieder voor zichzelf wil zorgen en geen aandacht voor de ander meer heeft?
Nu wij weer in vrijheid mogen kiezen en niet meer aan een plicht tot opkomst gebonden zijn, zouden we gelet op de resultaten ons moeten afvragen of wij onze vrijheid wel AAN kunnen.
Wanneer levenslange opsluiting niet de bedoeling is dan zijn wij gekomen aan de andere kant van de beantwoording van de vraag op welke wijze tot een harmonische samenleving te kunnen komen.
Dan hebben we midden in de werkelijkheid te staan en de ogen er niet voor te sluiten.
Dan moeten we constateren, dat — indien het juist ware dat er onvoldoende communicatie tussen de kiezer en de gekozene is — er mogelijk in onze ontvangst- en zendapparatuur een los contact ontstaan is, dat gerepareerd moet worden. Indien uw telefoongesprek door één of andere oorzaak wordt verbroken dan gaat u evenmin bij de pakken neerzitten, maar u gaat via de kiesschijf opnieuw contact zoeken.
Nu moet u niet veronderstellen, dat ik met de gedachte speel een grootscheepse actie tot het winnen van leden voor onze Unie te ontketenen. Na een gesprek met één van onze kamerfractieleden van het eerste uur ben ik wel tot de conclusie gekomen, dat

dit onderdeel van onze activiteit niet het allerbelangrijkste dient te zijn.
Zeker, een groter ledental is onontbeerlijk, doch wanneer wij ons oog richten op de komende verkiezingen, dan gaat het niet in de allereerste plaats om leden maar om stemmen van kiezers.
Want laten wij toch de werkelijkheid onder ogen durven zien, dat wij als bestuursleden van de kiesverenigingen veelal de teleurstelling moeten incasseren, dat de ledenvergaderingen op enkele goede uitzonderingen na, zeer slecht bezocht worden.
Als bestuurders hebben wij onze medewerking te verlenen aan de beleidsvorming en wat moet ervan terecht komen wanneer de achterban verstek laat gaan?
Mag ik het dan ook zo stellen, dat onze gekozenen in de vertegenwoordigende lichamen precies hetzelfde gevoel moeten hebben, wanneer er geen voldoende ruggespraak met de achterban gehouden kan worden.
De non-activiteit richt zowel in de samenleving ten plattelande en in de steden als in de grote samenleving als volk een grote ravage aan in de communicatie-apparatuur.
Zou het daarom niet aanbeveling verdienen er op uit te trekken om kiezers op te sporen, die bij de komende verkiezingen hun stem op de Christelijk-Historische Unie willen uitbrengen? Dit zou kunnen gebeuren door in het rayon der kiesverenigingen per straat een eerste contact te leggen en dit te activeren door de verdere uitbouw in die straat ter hand te nemen.
Nu de tijd der verkiezingen met rasse schreden nadert, meen ik juist te handelen u deze suggestie door te geven.

W. J. Cramer,
Voorzitter CH-kiesver. „Utrecht-Zuid".

Structuurplannen enz.

Wij hebben in de loop van enkele jaren nogal wat structuurplannen voorgeschoteld gekregen.
Denkt u aan het bekende memorandum van de heer Mansholt, kort geleden het Friesche structuurplan en zoals we lazen in De Nederlander van 27 november jl. heeft ir. Aardema uit Putten in 1966 ook al een reconstructieplan opgesteld. Verder zullen er provinciaal en plaatselijk nog wel wat plannen ter berde zijn gebracht om de boer — ondernemer — duidelijk te maken, dat het anders moet, het kan niet meer zo.
Zo is alles in beweging.
Je ontdekt in de landbouwpraktijk, dat er veel boeren zijn die voelen dat ze heen en weer geslingerd worden, ze weten niet meer waar ze aan toe zijn.
Mansholt en de zijnen weten het wel „OPRUIMEN".
Door de mechanisatie is de rust en de stabiliteit verdwenen van de boerderij, dat is ook niet zo erg, door de mechanisatie wordt de boer in staat gesteld zijn werk vlotter en gemakkelijker uit te voeren. Ook dwingt mechanisatie tot grotere eenheden. Dit weten we allemaal wel.
Ik dacht, dat de bedoeling van alle structuurplannen was te streven naar een zeker evenwicht tussen de produktie en de behoefte, de boer te verzekeren van een redelijk inkomen, het beschermen van de boeren in de EEG tegen afbraakprijzen van de buitenwereld en het beschermen van de belangen van de consument.

We zien in de laatste jaren de kosten meer stijgen dan de opbrengsten, als gevolg hiervan moet de boer meer gaan produceren om zijn hoofd boven water te houden.
Ik zeg meer gaan produceren, bedoeld wordt goedkoper gaan produceren.
Dat valt niet mee (er zijn evenwel grote verschillen tussen de inkomens op vergelijkbare bedrijven), nu komt de nieuwe stimulans; we moeten aan structuurontwikkeling gaan doen.
Dit is het redmiddel voor onze boerenstand.
Een groot aantal kan gaan verdwijnen, de overblijvenden moeten flink gaan investeren en kunnen zo naar mijn mening tot hun dood een zorgelijk leven leiden omdat ze flinke schulden hebben gemaakt.
Dit alles bij elkaar maakt dat veel boerenzoons de landbouw vaarwel zeggen (op andere details ga ik u niet in), er is immers geen toekomst meer!
Bezie ik momenteel de ontwikkeling ook in typische agrarische gebieden dan zou ik een goede ontwerper van affiches en de drukker van ons blad nu reeds gaan verzoeken om alvast wat reclameplaten te maken met het volgende onderschrift: BOERENZOON WORDT BOER, ER LIGT EEN GOEDE TOEKOMST VOOR U". Met enkele jaren kunnen die dan opgehangen worden.
Ik weet dat we een primaire opdracht hebben de aarde te bebouwen en te onderhouden, dat we ook als vaders van een gezin te zorgen hebben voor dat gezin, maar het geklets iedere keer weer opnieuw alsof die boer — die zelfstandige ondernemer — die de grote kracht is van onze nationale economie het niet goed doet, dat moet nu maar eens ophouden.
Er wordt revolutie gekweekt, bent u daarvoor??
Of bent u ervoor, omdat alles van bovenaf geregeld wordt, dat we een passieve boerenstand overhouden.
We leven in een maatschappij, waar we steeds meer afhankelijk worden gemaakt.
Voelt u daarvoor?
Misschien vindt u het bovenstaande wat emotioneel geladen, maar ik moet het u zeggen.
Het is niet de economie „die alleen zalig maakt".
Rouveen. J. de Wolde.

Nota kernreconstructie weer verkrijgbaar

De nota kernreconstructie, die onlangs werd uitgebracht door de commissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van de Lohmanstichting, is thans weer verkrijgbaar.
Exemplaren zijn ad. f 2,50 per stuk inclusief verzendkosten verkrijgbaar bij de Savornin Lohmanstichting, Wassenaarseweg 7, Den Haag, telef. (070) 24 45 16.

Noordelijke problemen „Europeaniseren"

De Europese Beweging in Nederland streeft naar een Europese aanpak van de problemen in het Gronings-Drentse- en het aanliggende Duitse grensgebied. De landelijke en regionale organisaties van de Beweging hebben daartoe een regionaal project ontworpen, waarvan de eerste fase reeds is ingezet.
Een kleine groep deskundigen bestudeert thans de problemen in het noordelijke Nederlands-Duitse grensgebied, alsmede de plannen die reeds bestaan en de mogelijkheden tot samenwerking tussen de beide landen in de aanpak van de moeilijkheden. Duitse zusterorganisaties van de Europese Nauw wordt hierbij samengewerkt met de Beweging.
Bij het project staat voorop, dat ook de noordelijke problemen het beste kunnen worden opgelost in het kader van een Europese regionale politiek.
Op 19 maart a.s. wil de studiegroep de rapporten voorleggen aan een gezelschap Duitse en Nederlandse deskundigen en belangstellenden tijdens een ontmoeting in Groningen. Op 20 maart zal een openbare manifestatie worden gehouden in de Groningse Martinihal, waar, naar wordt verwacht, vertegenwoordigers van de Duitse, Nederlandse en Europese overheden hun visie zullen geven met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en de vakbeweging.
Er zijn reeds besprekingen gevoerd met vertegenwoordigers van de beide regeringen en van de Europese Commissie. Hieruit is gebleken, dat men zeker niet afwijzend staat tegenover het project, dat Europeanisering van de regionale problemen in het Noorden wil bevorderen.

ELECTRO-TECHNISCH Installatie-bureau
Merwestroom N.V.
Voorstraat 450 - Telefoon 01850 - 34900 - Dordrecht
Vrieseweg 78 - Telefoon 01850 - 37288 - Dordrecht
Buiten Walevest 15 - Telefoon 01850 - 34900 - Dordrecht
Aanleg en onderhoud van elektrische installaties
LICHT
KRACHT
SIGNAAL
BLIKSEMAFLEIDER
NEON- EN GELUIDSINSTALLATIES
CENTRAAL ANTENNESYSTEEM

STIJGENDE OMZET!
Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in uw toonbank van:
Stroomberg's
Exportslachterijen en
Vleeswarenfabriek N.V., Ede.
Belt u eens voor offerte of proefbestelling - TELEFOON 08380/19004 (7 lijnen)

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE
APARTE AFDELINGEN voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN
STOOMWASSERIJ CHEMISCHEWASSERIJ EN VERVERIJ
DE NIJVERHEID APELDOORN
Fa. W Karreman
Telefoon 32441

STEUN HET UNIEWERKFONDS!
GIRO 45015
ten name van de Stichting Uniewerkfonds
Straatweg 19 · Rotterdam

nbm
N.V. AANNEMERSBEDRIJF N.B.M. ZAANDAM
voor:
WEGENBOUWKUNDIGE WERKEN
WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
BOUWKUNDIGE WERKEN
PIJPLEIDINGEN
uitgevoerd met het modernste materiaal en bewaakt door eigen laboratoria.
KANTOREN: Den Haag, Zonenweg 23-35, telefoon (070) 81 43 31; Zaandam, Provincialeweg 184, telefoon (02980) 2 32 77; Vught, Taalstraat 68, telefoon (04100) 3 29 55; Heerenveen-Zuid, Jagtlustweg, telefoon (05130) 65 91.

Het nieuwe kantoorgebouw van Visser & Smit werd in 14 maanden gebouwd door Visser & Smit.

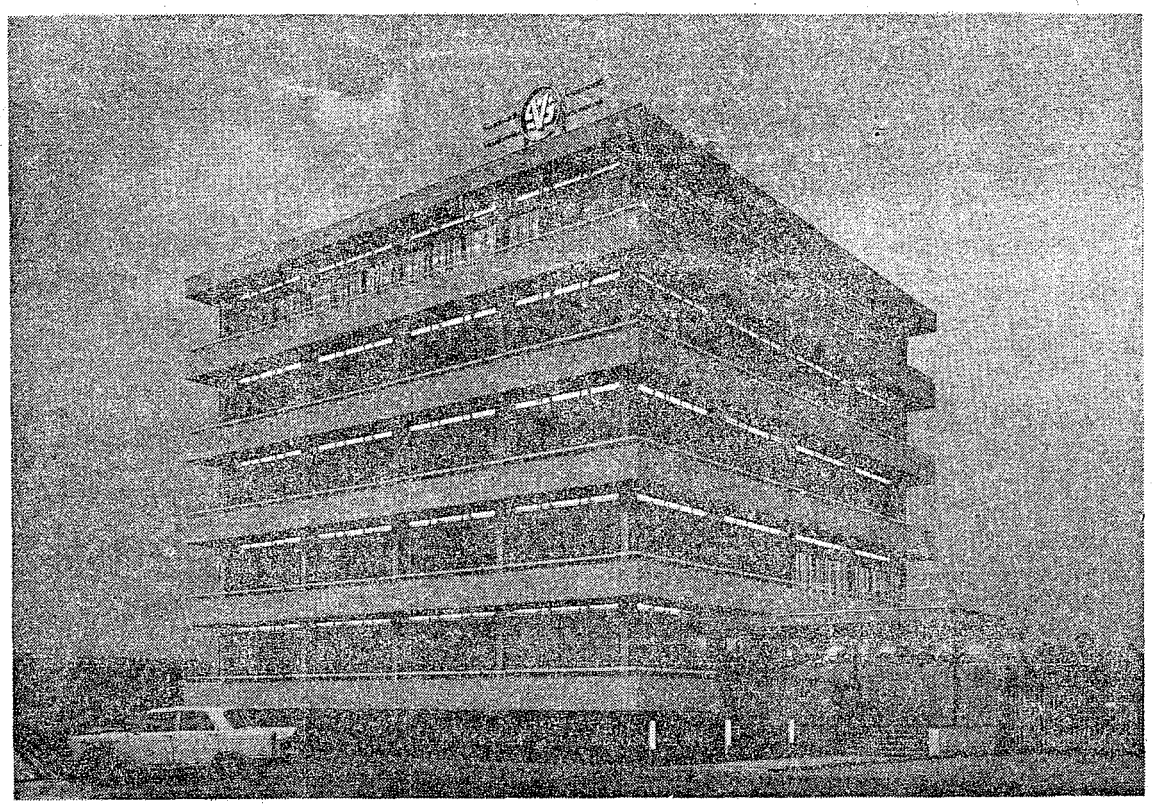

VISSER & SMIT'S AANN. MIJ N.V.

Papendrecht Telefoon 01850-51044

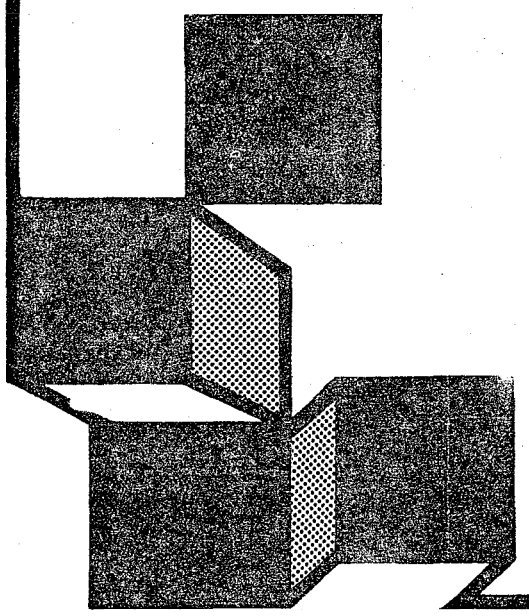

bouwwerken-heiwerken-
pijpleidingen-zinkers-
grondboringen

TURFSTROOISEL

los, in onverpakte balen of in plastic zakken van 80 en 150 l. Geperst in Lupoleen balen (press pacs van 0,17 m3 en 0,085 m3)

DOORGEVROREN ZWARTVEEN

(tuinturf ontheffingsno. 586), los in bulk of in plastic zakken van 80 l.

POTGROND

samengesteld volgens richtlijnen en onder regelmatige controle van de proefstations te Aalsmeer en Naaldwijk. Los in bulk of in plastic standaardzakken.

N.V. OUD-SCHOONEBEEKER

TURFSTROOISELFABRIEK EN VEENDERIJ

A. VELDKAMP - Erica

Tel. (05914) 331 - 332 kantoor en (05243) 201 fabriek te Schoonebeek.

D. DE VRIEZE N.V.

HANDELSONDERNEMING

Noordkade 10 — Telefoon 05120 - 2421

DRACHTEN

★

FABRIEK BUSSENVERF - KOUDWATERVERVEN - WITKALK - UIERZALF EN VASELINE

★

GROOTHANDEL GENEESMIDDELEN - CHEMICALIËN CELLULOSE EN SYNTHETISCHE AUTOLAKKEN - BORSTELWAREN - KWASTEN

tfn. 3788 alphen a. d. rijn technisch bureau n.v.
maastricht tfn 21248

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

Houthandel S. O. DE VRIES n.v.

Oppedijkstraat 2

Telefoon 05155: 201 - 202 - 301 - 402

IJLST

Aannemers KASSENBOUW

Firma SCHOTTE

OUDE LEEDEWEG 83 87 - TELEFOON 01736 - 2335 - 2464

PIJNACKER

UW ADRES
VOOR NIEUWBOUW EN ONDERHOUDSWERK

Firma L. SCHOTTE en Zn.

Bouw- en Aannemersbedrijf
WIERINGERWERF

Bedrijfsweg 2b - Telefoon 02272 - 279 b.g.g. 634

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 · Telefoon 01719 - 2100 - 4831
Oude Zeeweg 33 - Telefoon 01719 - 4500

NOORDWIJK

J. W. BRUININK en Zn. C.V.

Aannemersbedrijf en Onderhoudswerken

Hoogstraat 20 - Telefoon 03410-2038

HARDERWIJK

Van Gort WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE IN ZEE TE GAAN

Asselsestraat 21—23,
Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr 59—61
Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN
enz.

800 m2 toonruimte

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 · Telefoon 03480 - 2204 · WOERDEN

Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederland

Voor **LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN** (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres :

GEBR. BEKKER N.V.

Kelders 27 - Leeuwarden - Telefoon 05100 - 20841

boele & van eesteren

b
en van
e

riouwstraat 182 telefoon 614531 den haag

de nederlander

VRIJDAG 18 DEC. 1970
6e Jaargang - No. 49
Verschijnt maandelijks

Leden - contactblad

Redactie: Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage - Administratie: Van Deventerlaan 49, Voorburg - Giro 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Unievoorzitter Van Hulst:

CHU voert verkiezingsstrijd op sportieve wijze

De voorzitter van de C.H.U., prof. dr. J. W. van Hulst zei in zijn openingswoord ter vergadering van de Unieraad op zaterdag 12 december jl. te Utrecht, het volgende:

Op onze Unieraadsvergaderingen hebben we in de regel geen behoefte aan Latijnse citaten. Mag ik er bij wijze van uitzondering één noemen?
Meer dan 2000 jaar geleden kon men in de straten van het oude Rome het spreekwoord al horen: finis coronat opus. Dat is: het einde kroont het werk.
Het is nu al weer enige jaren geleden, — om precies te zijn: het was op 16 december 1967 —, dat de Unie in een zeer massale vergadering te Utrecht het besluit nam, om een echte politieke partij te worden. De Unie nam toen in principe het besluit, om een weg te zoeken, die zij samen met de KVP en de ARP zou kunnen gaan. Toen we dit besluit met overweldigende meerderheid namen, hadden we wel een vermoeden, dat het nog geruime tijd zou duren, alvorens een concrete vorm van samenwerking gevonden zou zijn. Maar met zekerheid kon niemand er een verstandig woord over zeggen.

Vandaag 12 december 1970, nu ons nog vier maanden scheiden van de verkiezingen, weten wij meer. Er is door de mensen die daartoe geroepen waren, enorm hard gewerkt. Er moest een heel concreet urgentie-program op tafel komen, waarmee de drie samenwerkende partijen de verkiezingen durven in te gaan. Nog slechts luttele weken geleden heeft de Unieraad zich gebogen over het eerste concept-program. De vergadering deed op 21 november wat des Unieraads was. Dat betekende dat er scherp vergeleken moesten worden: het urgentieprogram van de drie met het eigen partijprogram.

Kabinetsformateur

Wij weten allen, dat het punt van de kabinetsformateur niet gemakkelijk lag. De Unieraad zag duidelijk de rechten van de Kroon in gevaar, zodat de raad niet akkoord kon gaan met de door de Tweede Kamer aangewezen formateur. Enkele dagen later kwam dit punt natuurlijk opnieuw in de Stuurgroep. Met volstrekt behoud van eigen standpunten, kwamen ARP en KVP onmiddellijk tegemoet aan de bezwaren van de Unieraad: het punt ging er uit.
Bijzonder verheugend is verder, dat een aantal beslissingen van de Unieraad loyaal is overgenomen. Ik noem u:

de toegevoegde prioriteit inzake de sportbeoefening;
een uitvoeriger artikel over de sport;
het opnemen van een bewindsman voor wetenschapsbeleid;
de versterking van de paragraaf over de democratisering van het bedrijfsleven;
de betrekking van het woningbouwprogram op alleenstaanden;
het wegnemen van het punt inzake de belasting op reclame;
de toevoeging van een optrekking van de AOW tot het minimumloon;
een gewijzigde tekst over abortus provocatus en drugs.

De drie christelijke partijen willen gezamenlijk onderzoeken of het mogelijk is **voor** de verkiezingen — op basis van programvergelijking en beoordeling van de onderlinge vertrouwenssfeer, en op voorwaarde van wederkerigheid — tot een uitspraak te komen ten aanzien van samenwerking met één of meerdere partijen in een nieuwe regering.
Tijdig voor de verkiezingen zullen de drie samenwerkende christelijke partijen hun conclusie trekken en deze — hoe die ook zal luiden — publiekelijk motiveren.
Als wij dit zo overzien, dan heeft de Unieraad geen reden tot klagen.
Straks gaan wij ons weer over het herziene ontwerp buigen, om indien strikt noodzakelijk, nog met enige voorstellen te komen. Maar de Unieraad zal vandaag ook een beslissing moeten nemen. Uw DB heeft de democratische gang van zaken zo goed mogelijk in acht genomen. U zult straks ook ja of neen moeten zeggen.

Verkiezingsstrijd

Alvorens wij ons aan deze arbeid zetten, vraag ik uw aandacht voor de volgende punten.
De verkiezingsstrijd begint zich duidelijk af te tekenen. Nu al staan wij in de situatie, dat de strijd feller, harder gaat worden. Daarbij valt het mij op, dat velen in de CHU — electoraal beoordeeld — een duidelijk gevaar zien. Dat de CHU straks op een redelijke wijze uit de stembus tevoorschijn komt, dat mag in Nederland eigenlijk niet voorkomen.
Vandaar dat onze lijsttrekker, minister Udink, na z'n eerste optreden aan ons volk voorgehouden moest worden, als de man met wie men het kolonelsregime binnenhaalde. Toen echter na zorgvuldige analyse van zijn rede bleek, dat dit toch wel een al te gortige voorstelling van zaken was, zocht men naar een ander afschrikwekkend image. De Haagse Post komt de eer toe dit gevonden te hebben. Udink was geen kolonel, maar een dominee, die een prachtige preek hield op een zalvende toon, die uiteraard Paulus citeert; hij preekt voor louter christelijk historische gezichten, die allemaal op elkaar lijken. Het is jammer, dat in ons partijprogram niet een punt is opgenomen, waarin een prijsvraag wordt uitgeschreven voor de meest originele tekening van onze lijsttrekker. Ik zou dan misschien ook meedoen. Daar er origineler mensen zijn dan ik, behoef ik niet op de eerste prijs te rekenen.
Maar wat denkt u van de tweede bij het volgend voorstel.
Eerst is Udink militair, daarna dominee. Ik vind de combinatie: **legerpredikant.** Dan heb je veel aspecten van ons program in één persoon.
Wat ik maar zeggen wil is dit: de tegenstand tegen de Unie groeit. Reeds nu grijpt men naar middelen, die in een bokswedstrijd worden gekwalificeerd als stoten onder de gordel. Men begint kennelijk een beetje bang voor ons te worden.
In de komende maanden zullen wij met niemand de strijd uit de weg gaan. Maar wij willen de strijd strijden met open vizier, op sportieve wijze. Met erkenning van het recht van de ander en van het mens zijn van de ander. Ook in het politiek debat zullen wij niet onnodig wonden. Het respect voor de tegenstander blijft, ook al lopen de opvattingen uiteen.
In de komende maanden zullen wij elke journalist die ons wil interviewen daartoe de gelegenheid geven. Wij zullen aanwezig zijn bij de politieke debatten voor radio en televisie. Wij zullen in ons land spreekbeurten vervullen, waar dat mogelijk is. Wij zullen vragen, of daar niet alleen gelijkgezinden komen, maar vooral ook onze tegenstanders. Vanachter de katheder zullen wij de tegenstanders in de zaal natuurlijk onmiddellijk herkennen: want zij hebben immers geen christelijk historisch gezicht.

Loonpolitiek

Voor nog een tweede punt vraag ik uw aandacht. Ons land bevindt zich momenteel in loonpolitiek opzicht in een moeilijke positie. Veel CAO's zijn per 1 januari aan vernieuwing toe. De regering heeft haar verantwoordelijkheid beseft door stelling te nemen. Door de verdeeldheid in de Stichting van de Arbeid was zij meer dan ooit geroepen om dit te doen. Wij menen, dat hiermede het kabinet-De Jong opnieuw bewezen heeft, dat zij niet schuwt om maatregelen te nemen, die zij als volstrekt noodzakelijk acht, maar die lang niet altijd populair zijn.

Laten wij naar Bethlehem gaan

En het geschiedde in die dagen, lezen wij in Lukas 2. ,k Heb altijd de nijging om te lezen: En het geschiedde in die**zelfde** dagen.
Dat wil zeggen ook toen waren de spanningen niet van de lucht.
Eén van de belangrijkste zuilen waarop het Imperium Romanum, het Romeinse Rijk rustte, waren de sterke garnizoenen aan de grenzen. Safty first, veiligheid voor alles.
Rondom, de andere, niet-Romeinse wereld met zijn enorme dreigingen. Ook toen de balance of power. En bij zeer velen de hoop, dat er maar niets zou gebeuren. Dat zou immers het establishment doorbreken.
Bij de gratie van dit establishment genoot men van zijn panem et circeuses, zijn brood en spelen, gepaard aan een flinke dosis sex. Natuurlijk liepen er ook toen een aantal idealisten rond die de soberheid predikten. Net als nu. Maar er waren — net als nu — heel wat profeten bij die brood aten.
Al met al had de overheid het niet gemakkelijk. De volkstelling, die toen gehouden werd, had te maken met allerlei ontduikingen, die aan de orde van de dag waren.
Onvoorstelbare rijkdom naast ongekende armoede.

Jozef en Maria maakten deel uit van die wereld. Of ze leefden, of geleefd werden, weten wij niet. Een ding is zeker, het bevel van keizer Augustus was ook voor hen wet.
Ze hadden te gaan, naar Bethlehem, of ze wilden of niet. Hun enthousiasme zal wel niet groot geweest zijn. Maar bevel was bevel. En ze gingen, naar Bethlehem.
Daar werd, onder de erbarmelijkste omstandigheden, hun kind geboren. Ze noemden het Jezus, zoals de Engel het Maria had gezegd.
Jezus, d.w.z. de Redder (der wereld).
Ondertussen draait de wereld en de Romeinse politiek gewoon door.
Allemaal mensen, zoals U en ik, die knutselen aan het aardse huis.
Maar ondertussen is God bezig te bouwen aan het nieuwe, het Hemelse Huis, dat niet door mensen gemaakt wordt; dat echter wel voor mensen bestemd is.
Daarvoor brengen Engelen Hem de eer, in het besef dat dit de werkelijke Vrede betekent voor mensen, waarin God Zijn welbehagen heeft.
Het zijn herders, zelfkanters van die dagen, die de lofzang opvangen. Omstraald door de Goddelijke, bovenaardse heerlijkheid.
Herders, die kennelijk nog geen last hadden van „de zegeningen" van een overladen cultuur.
Mensen die nog blij konden zijn met een zelfgesneden rieten fluitje en die bereid waren onnozele dieren te beschermen, zo nodig, met de inzet van hun leven.
Als de engelen weg zijn en de duisternis weer „heerst", gaan de herders over tot daden.
Zij gaan naar Bethlehem!
Niet omdat de Keizer het bevolen heeft.
Maar omdat ze willen zien hetgeen geschied is en door God bekend gemaakt is.
Wat ze zien is een Kind in een kribbe.
Eerlijk gezegd niet iets om direct van onderste boven te raken. En toch.... toen zij het gezien hadden, maakten zij bekend hetgeen tot hen gesproken was over dit Kind.
Waarom? Omdat zij in dit Kind, geconfronteerd waren met de waarheid, de Goddelijke waarheid. Onwillekeurig schieten ons de woorden uit de lofzang van Maria te binnen: Hij heeft machtigen van de troon gestort en eenvoudigen verhoogd.
Dat gebeurt nog altijd. Als we het maar zien willen. De herders gingen op de knieën voor de Zoon van God, Jezus, de Redder der wereld.
Later zou Hij zelf het zo zeggen (tot zijn discipelen): Gij weet, dat zij die regeerders der volken heten, heerschappij over hen voeren en hun rijksgroten oefenen macht over hen. Zó is het echter onder u niet. Maar wie groot wil worden onder u, zal uw dienaar zijn, en wie onder u de eerste wil zijn, zal aller slaaf zijn. Want ook de Zoon des mensen is niet gekomen om Zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen.
Laten ook wij naar Bethlehem gaan en knielen voor Hem neer.

A. Oliemans

Ook KVP en ARP accoord met urgentieprogram

Ook de partijraad van de KVP en het partij-convent van de ARP zijn zaterdag 12 december jl. akkoord gegaan met de nieuwe versie van het concept-urgentieprogram van de drie christelijke partijen. Op de beide partijbijeenkomsten, zijn nog enkele suggesties gedaan ter aanvulling van het concept, maar zij waren niet van wezenlijke betekenis.
De stuurgroep van KVP, ARP en CHU, die het concept samenstelde, zal op haar slotvergadering aan het begin van de komende maand januari dan ook weinig moeite hebben om de definitieve tekst vast te stellen.
Zowel op de vergadering van de partijraad van de KVP als op die van het partij-convent van de ARP is nog uitvoerig gesproken over de verklaring, die aan het program wordt toegevoegd. Deze verklaring luidt:

„De drie christelijke partijen willen gezamenlijk onderzoeken, of het mogelijk is vóór de verkiezingen — op basis van programvergelijking en beoordeling van de onderlinge vertrouwenssfeer, en op voorwaarde van wederkerigheid — tot een uitspraak te komen ten aanzien van samenwerking met één of meer andere politieke partijen in een nieuwe regering. Tijdig voor de verkiezingen zullen zij hun conclusies trekken en deze, hoe die ook zal luiden, publiekelijk motiveren."

Bij de KVP werd een resolutie ingediend, waarin staat dat de partijraad van deze partij het laatste woord moet hebben over de keuze van een eventuele regeringspartner. Deze resolutie werd aanvaard. Eén der voorstemmers zei: „Als de PvdA zou volharden in haar onwijze afwijzing van de KVP, voorkomt een publieke verklaring van de confessionele partijen over hun voorkeur voor samenwerking in de volgende regeringscoalitie, dat wij automatisch vastzitten aan verlenging van de samenwerking met de VVD."
Op de vergadering van het partij-convent van de ARP werd de vrees uitgesproken, dat de programvergelijking door een klein clubje zou geschieden. Mr. dr. A. Veerman, de voorzitter van de ARP, antwoordde, dat het vergelijken van de programs geen zaak van enkelingen zal zijn. „We zullen dat in breder verband bezien. Er wordt zoveel mogelijk openheid betracht." Overigens kon dr. Veerman nog niet precies zeggen, wie in zijn partij het laatste woord zal hebben wat betreft de uitspraak inzake de samenwerking met andere partijen. „We streven in elk geval naar een duidelijke uitspraak Gedacht wordt aan het bijeenroepen van een „versterkt" partij-convent."
De stuurgroep van de drie christelijke partijen heeft niet alleen van de Unieraad van de CHU het verzoek gekregen het concept op enkele onderdelen te bezien. Bij de ARP leven enkele wensen, in het bijzonder om een uitspraak te doen over de middenschool. En bij KVP werd gevraagd de passages over de volksgezondheid iets te verscherpen.

Kabinetsformatie

De partijraad van de KVP en het partijconvent van de ARP lieten de uit het concept-urgentieprogram verdwenen passage over het aanwijzen van de kabinetsformateur niet onbesproken. Zoals bekend stond oorspronkelijk in dat concept: „Bij een zo belangrijke zaak als een kabinetsformateur moet de volksvertegenwoordiging als zodanig worden betrokken. De Tweede Kamer moet in een openbaar debat trachten te komen tot een voordracht van een informateur of formateur. Bij een politiek conflict, waarbij voortzetting van een bepaalde regeringscombinatie niet meer mogelijk is, moeten nieuwe verkiezingen worden uitgeschreven."
Toen de Unieraad van de CHU enkele weken geleden het concept van het urgentieprogram in eerste lezing behandelde, rezen bezwaren tegen de passage, waarin gezegd werd, dat de Tweede Kamer een voordracht voor een kabinets-(in)formateur zou moeten opmaken. De Tweede Kamerleden jonkvrouwe mr. C. W. I. Wttewaall van Stoetwegen en mr. W. Scholten, alsmede de Unie-secretaris drs. G. van Leijenhorst, dienden op die vergadering amendementen in om de bedoelde passage te schrappen. Zij stelden, dat de aanwijzing van een kabinetsformateur een zaak van de Kroon is en dat deze taak niet aan de Kroon mocht worden ontnomen.
De Unieraad sprak uit, dat de desbetreffende zin geschrapt moest worden — dit in tegenstelling tot de partijraad van de KVP en het partijconvent van de ARP, die de zin wilden handhaven.
De stuurgroep eerbiedigde de wens van de Unieraad en de zin verdween uit het concept. De passage kwam als volgt te luiden: „Bij een zo belangrijke politieke gebeurtenis als een kabinetsformatie dient de grootst mogelijke openheid te worden betracht. Bij een politiek conflict waarbij voortzetting van een bepaalde regeringscombinatie niet meer mogelijk is, moeten nieuwe verkiezingen worden uitgeschreven."
In de brief, waarin de stuurgroep de nieuwe versie van het concept-urgentieprogram aanbood aan ARP, CHU en KVP schreef zij, dat verschillend wordt gedacht over het aanwijzen van de kabinetsformateur. „De KVP en ARP zijn", aldus de stuurgroep in haar brief, „voorstanders van een in de Tweede Kamer te houden openbaar debat, dat kan leiden tot de voordracht van een formateur."

Resolutie

Op de vergadering van het partij-convent van de ARP kwam een resolutie, ingediend door de kamercentrale Tilburg. In deze resolutie werd gezegd, dat de ARP de voor- en nadelen moet onderzoeken van een openbaar debat over het aanwijzen van een kabinetsformatie en de aan te wijzen figuur voor de (in)formatie. De resolutie werd met een belangrijke meerderheid van stemmen aangenomen. Onder de voorstanders waren twee leden van het dagelijks bestuur van de ARP. De voorzitter van de anti-revolutionaire Tweede Kamerfractie, mr. B. W. Biesheuvel, wees er nog op, dat de studie wellicht te laat komt. Binnenkort, zo zei hij, zal de Tweede Kamer, en dus ook de AR-fractie zich moeten uitspreken over het initiatiefwetsontwerp, ingediend door PvdA, D'66 en de groep-Aarden (PPR) inzake het kiezen, door de kiezers, van de nieuwe kabinetsformateur.
Bij die gelegenheid zal er zeker ook een uitspraak komen over het opmaken van een voordracht door de Tweede Kamer.
Bij de partijraad van de KVP werd een resolutie aangenomen, waarin staat dat de KVP-fractie nog voor de Tweede Kamerverkiezingen een voorstel in de Kamer moet doen over een openbaar debat inzake de voordracht van een kabinetsformateur.
Reeds bij de algemene politieke en financiële beschouwingen in de Tweede Kamer, aan het begin van de maand oktober jl., had de voorzitter van de KVP-fractie, drs. W. K. N. Schmelzer, reeds een uitspraak in die richting gedaan.

Gemeenschappelijk verder

Nadat het partij-convent van de ARP zijn instemming met het urgentieprogramma had betuigd, zei de vooorzitter van de ARP, dr. Veerman, dat de drie christelijke partijen nu gemeenschappelijk verder gaan en tot een gemeenschappelijk beleid zullen komen. De drie fracties zijn, zo zei hij, moreel gebonden om het program ten uitvoer te leggen.
Met het urgentieprogram reageren volgens dr. Veerman ARP, CHU en KVP op het pragmatisme in de politiek. Hier is heel duidelijk stelling genomen tegen de wijze, waarop de program-partijen te werk gaan. „Wij gaan met elkaar uit van een duidelijk, concreet uitgangspunt. Wij hebben een gemeenschappelijke geloofsovertuiging en wij bezinnen ons op de betekenis van die overtuiging voor de christelijke politiek."
Dr. Veerman herinnerde er aan, dat er wel gezegd is, dat de nu ontstane samenwerking van de drie christelijke partijen een herstel van de coalitie uit het begin van de twintigste eeuw is. „De coalitie van het begin van deze eeuw was duidelijk naar binnen gericht. Het was een defensieve zaak, een soort bolwerk. Nu evenwel is de samenwerking open. Wij staan open in de Nederlandse politiek. Wij bedoelen niet, dat wij een exclusieve houding willen aannemen. Wij zijn bereid een bijdrage in de Nederlandse politiek te leveren met wie wij tot overeenstemming komen."
Op de vergadering van de partijraad van de KVP zei de voorzitter, mr. A. van der Stee, dat de drie christelijke partijen in de komende kabinetsperiode de grondslag moeten leggen voor een christen-democratische partij. Deze partij zal volgens hem in staat moeten zijn een nieuwe dimensie toe te voegen aan de christelijke politiek. Mr. Van der Stee zei, dat die partij geen grauwe centrumpartij mag worden. Het zal, zo zei hij, een partij moeten zijn die in staat is een nieuwe doctrine te vormen. Er moet een punt gezet worden achter de oude ideologieën, waarmee men in het verleden telkens panklare antwoorden dacht te kunnen formuleren."

Loonmaatregel

Evenals bij de Unieraad van de CHU het geval was, besteedden de partijraad van de KVP en het partij-convent van de ARP ook aandacht aan de loonmatigingsmaatregelen van de regering. Mr. B. W. Biesheuvel, de voorzitter van de AR-Tweede Kamerfractie, zei, dat als er een loonmaatregel komt, deze gewijzigd zal moeten worden. Het tijdstip, waarop de f 400,— verwerkt mogen worden in de CAO-lonen, zal vervroegd dienen te worden.
Mr. Biesheuvel deelde mee, dat zijn fractie het er over eens was, dat er een zekere matiging van de lonen zal moeten komen. Voor andere groepen in de bevolking zijn, of worden nog maatregelen genomen om te voorkomen, dat de economie verder oververhit wordt. Bij de AR-fractie, aldus mr. Biesheuvel, is waardering voor de wijze, waarop de regering getracht heeft tot overeenstemming te komen met het bedrijfsleven. Bij de uiteindelijke standpuntbepaling van de fractie zal een rol spelen, dat die fractie het algemeen belang moet dienen, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de vakcentrales, die voor een specifiek belang opkomen. Ook zal de AR-fractie trachten te voorkomen, dat de tegenstellingen tussen werkgevers en werknemers verder verscherpten en dat na 1 juni 1971, als de loonmaatregel voorbij is, geen loonexplosie ontstaat.
Bij de partijraad van de KVP zei voorzitter Van der Stee, dat de loonmaatregel in elk geval voor enkele groepen werknemers in het begin van volgend jaar in plaats van tot een vooruitgang van het besteedbaar inkomen tot een achteruitgang leidt. Later in het weekeinde werd bekend, dat van KVP-zijde een beroep gedaan was op wijze mannen om te trachten de werkgevers- en werknemersverenigingen alsnog tot overeenstemming te brengen.

CH-STUDIECONFERENTIE OVER ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Op zaterdag 6 februari 1971, 's morgens om tien uur, wordt een studieconferentie van de Christelijk-Historische Unie gehouden in het Berghotel te Amersfoort.
Thema van deze conferentie is de ontwikkelingssamenwerking. Als inleiders treden op minister drs. B. J. Udink en ds. Y. Schaaf te Overveen.
De studieconferentie gaat geheel uit van de Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohmanstichting, het studiecentrum van de CHU.
De kosten voor deelname aan deze conferentie bedragen f 10,-, waarin de koffiemaaltijd is begrepen.
Deelnemers kunnen zich nu reeds aanmelden bij de Savornin Lohmanstichting, Wassenaarseweg 7, Den Haag, telef. (070) 24 45 16.
Nadere mededelingen zullen in een der volgende ledencontactbladen worden gepubliceerd.

CHRISTELIJK HISTORISCH WEEKBLAD
de Nederlander

Redactie:
B. Bol, voorzitter

Drs. A. M. de Boo; A. J. van Dulst; Prof. dr. J. W. van Hulst; H. Kikkert; H. Lokkerbol; Drs. G. van Leijenhorst; Mevr. H. Tegelaar-Boonacker; R. Vermaas

Eindredacteur:
A. Buntsma

Redactieadres:
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
telefoon (070) 244516

Administratieadres:
Van Deventerlaan 49 - Voorburg

Abonnementsprijs f 10,— per jaar
of f 5,60 per half jaar
vooruit te voldoen op postrekening 70154 t.n.v. Stichting Uniepers, Voorburg

Studentenabonnement f 6,50 p. jaar
Losse nummers 30 cent
(directe betaling in postzegels)

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Het komt herhaaldelijk voor dat brieven, adresveranderingen, enz nog gezonden worden naar het adres van de vorige exploitante. Dat veroorzaakt moeilijkheden en ook vertraging in de verzending van ons week- en ledencontactblad. Wij verzoeken onze lezers in het vervolg rekening te houden met de adressen vermeld in onderstaande opgave:

STICHTING „UNIEPERS"
uitgeefster van het C.H. week- en ledencontactblad
„DE NEDERLANDER"

Redaktie:
p/a Bureau Chr. Hist. Unie
Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage
Telefoon (070) - 24 45 16

ADMINISTRATIE, abonnementen en advertenties:
Stichting „Uniepers", Van Deventerlaan 49, Voorburg.
Girorekening no. 70154 t.n.v. Adm. Stichting „Uniepers", Voorburg
Telefoon: (uitsluitend overdag): (070) 86 15 29

Advertentie-acquisitie:
N.V. Semper-Agendo, Postbus 327
Apeldoorn, Tel. (05760) - 18919

Gironummer 4 50 15
UNIE-WERKFONDS
STICHTING
ROTTERDAM
voor uw bijdrage aan de
Verkiezingsactie 1971

Een BRIL van EIKENDAL

gaat bovenal!
WAGENINGEN
VEENENDAAL

UNIE-VERS

door drs. G. van Leijenhorst

Als u dit leest, is de behandeling van de door de regering afgekondigde loonmaatregel in de Tweede Kamer al weer achter de rug. Op het moment, dat ik dit schrijf, wordt er overal in ons land koortsachtig overleg gepleegd om toch nog tot een voor alle groepen aanvaardbare oplossing te komen. Geen wonder dus, dat ook op de Unieraadsvergadering van 12 december — de vergadering waarop het kernprogram van ARP, CHU en KVP werd vastgesteld — tevens de behoefte bestond om over de getroffen loonmaatregel te spreken. De heer L. C. van Dalen vertolkte in een bewogen betoog de gevoelens, die er leven bij de werknemersorganisaties; de heer J. T. Mellema, verklaarde dat zijn Tweede Kamer-fractie op verschillende punten moeite heeft met het plan van de regering; hij sprak de wens uit, dat er zoveel aan veranderd zou worden, dat men met vertrouwen zijn stem aan het loonmatigingsbesluit zou kunnen geven. Minister Udink tenslotte verwees naar de regeringsverklaring, zoals die door premier De Jong en de ministers Roolvink en Nelissen was afgelegd.
We naderen de verkiezingen. De verkiezingsstrijd zal niet alleen worden gevoerd rondom de vastgestelde programs, maar ook zullen de actuele gebeurtenissen in de komende maanden een stevig woordje meespreken. Dit betekent, dat ten aanzien van de te voeren verkiezingscampagne niet volstaan kan worden met het uitwerken van een tevoren massief opgezette verkiezingsstrategie, maar dat tevens een grote mate van flexibiliteit vereist wordt om op allerlei min of meer onverwachte belangrijke gebeurtenissen adequaat en slagvaardig te reageren. Onze lijsttrekker, drs. B. J. Udink, lichtte op de vergadering van het Dagelijks Bestuur, die afgelopen zaterdag werd gehouden, nog eens toe voor welke problemen men gesteld kan worden. We prijzen ons gelukkig, dat de commissieverkiezingen 1971, onder leiding van dr. Bleumink, ook in dit opzicht de hand bij de pols (van de tijd) houdt.
Van deze commissie maken behalve de lijsttrekker deel uit: dr. R. J. H. Kruisinga, mevr. ir. N. C. de Ruiter, P. Bode, drs. A. M. de Boo, ds. A. Oliemans, Chr. van Gulyk, Jac. Huijsen en A. Buntsma (de laatste tot 1 jan. 1971). Als adviseur is toegevoegd de heer W. Snel van het reclamebureau Han Snel.
Behalve de Tweede Kamerverkiezingen vinden in april volgend jaar ook Eerste Kamerverkiezingen plaats. Op het bureau zijn de eerste werkzaamheden die hiervoor nodig zijn reeds ter hand genomen.

Het kernprogram van ARP

Een belangrijk stuk werk is op 12 december jl. afgerond. De drie grote christelijke partijen hebben nu officieel het gemeenschappelijk minimumprogramma vastgesteld, op basis waarvan zij met elkaar een politiek beleid willen voeren. Het is begonnen met de gesprekken van de Achttien. In deze groep werd een zevental rapporten samengesteld, welke de basisstof leverden voor het uiteindelijk gereed gekomen urgentieprogram.
Bij de vaststelling in de Unieraad sprak de voorzitter, prof. Van Hulst, van een historisch ogenblik; finis coronat opus: het einde kroont het werk! Door de leden van de Stuurgroep is de laatste tijd veel werk verzet. De resultaten van hun arbeid zijn op de twee Unieraadsvergaderingen van 21 november en 12 december uitvoerig onderwerp van discussie geweest. Zoals bekend, verklaarde de Unieraad zich met 33 tegen 9 stemmen tegen de aanwijzing van de kabinetsformateur door de Tweede Kamer.
De Stuurgroep heeft daarom dit punt in het eindontwerp niet meer opgenomen. Andere onderwerpen die 21 november uitvoerig aan de orde kwamen waren: de homofilie, de abortus provocatus, de pornografie, de drugs; het kiesstelsel, de wettelijke regeling gewesten, het veiligheidsbeleid en de (rentedragende) studieleningen. Een groot aantal voorstellen van de Unieraad is uiteindelijk in het definitieve program verwerkt.

Op de vergadering van 12 december werden geen grote veranderingen bepleit. Aanvullingen werden gevraagd met betrekking tot het bejaardenbeleid (meer erkende verpleeginrichtingen), de financiële positie van gemeenten en provincies, terwijl de behoefte bestond een aparte passage op te nemen over de Benelux.

De kandidatenlijst

Op 19 december wordt er een Hoofdbestuursvergadering gehouden, waarop de op 17 oktober benoemde commissie van advies een toelichting zal geven op het door haar uitgebrachte advies. De namen van de door de commissie aanbevolen 22 kandidaten hebt u — naar we aannemen — reeds in de dagbladen of in ons weekblad De Nederlander kunnen lezen. Het Hoofdbestuur zal een definitief advies vaststellen, dat zeer binnenkort naar de kiesverenigingen en kamerkringen zal worden gezonden. Zoals bekend worden op 30 januari de groepsvergaderingen gehouden, waarop de uiteindelijke kandidatenlijst door de kiesverenigingen en kamerkringbesturen zal worden vastgesteld. Het is in dit verband dus beslist noodzakelijk, dat de kiesverenigingen in de maand januari een vergadering beleggen. We herinneren er nog eens aan, dat alleen die afgevaardigden op groepsvergaderingen stemrecht hebben, wier kiesverenigingen aan de financiële verplichtingen over 1970 hebben voldaan.

Vergaderingen

Op 23 januari hoopt de Unieraad opnieuw bijeen te komen. Onderwerpen van discussie zullen zijn „De Unie en de jonge kiezer" aan de hand van een rapport, dat onder dezelfde naam uitkomt, en het bejaardenbeleid. Dit laatste onderwerp kon wegens tijdsgebrek op de Unieraadsvergadering van 21 november jl. niet meer aan de orde komen.
Op 13 maart vergadert het Hoofdbestuur om de Algemene Vergadering voor te bereiden. Deze vindt plaats op zaterdag 17 april in Utrecht. Andere vergaderingen, die mede in het teken van de komende verkiezingen staan, zijn reeds in het ledencontactblad van 20 november aangekondigd.

Het jaarboekje

Het verheugt ons bijzonder, dat we u kunnen meedelen, dat we teruggekomen zijn op ons besluit het officiële jaarboekje voorlopig nog niet uit te geven. De laatste weken zijn er gelukkig zoveel gegevens binnengekomen, dat we besloten hebben het oorspronkelijke plan toch uit te voeren. Daarbij weegt bij ons ook zwaar, dat we al die kiesverenigingen die zo snel hun medewerking hebben gegeven niet willen teleurstellen. In dit verband danken we ook mej. Vroegop, die ons zoveel werk uit handen heeft genomen. We hopen nu in het begin van het volgend jaar met een nieuw Unie-„handboek" uit te komen. Besturen van kiesverenigingen en eventuele contactpersonen, die nog niet hebben gereageerd en die hun gegevens toch nog in het nieuwe handboek opgenomen willen zien, hebben na verschijnig van dit blad nog maar een week de tijd. Ook kunnen nu nog tijssentijds opgetreden mutaties worden meegenomen.
die we het afgelopen jaar hebben mogen Unie heel hartelijk voor de medewerking, ondervinden. Er zijn in 1970 op organisa-Tenslotte... danken we de leden van de torisch terrein veel moeilijkheden geweest, die overwonnen moesten worden. We zijn blij, dat er begrip getoond is wanneer het apparaat wel eens stroef werkte. Gelukkig mogen we zeggen, dat er de laatste tijd vooruitgang is geboekt en het laat zich aanzien dat we met vertrouwen het nieuwe jaar kunnen beginnen.
Als we dit jaar overzien, dan is er veel waarvoor we dankbaar kunnen zijn, hoewel er ook veel falend mensenwerk bij is geweest. Het Kerstgebeuren leert ons, dat de resultaten van onze daden slechts bestaan bij de gratie van wat God gedaan heeft. In dit opzicht heeft al ons werk — ook het politieke ! — slechts een relatieve betekenis.
Dit te beseffen is nodig, immers het tempert onze overmoed en het behoedt ons voor moedeloosheid, elementen die ook in deze tijd christelijke politiek ongeloofwaardig maken. De Kerstboodschap stelt ons in een nieuwe verantwoordelijkheid, waarbij onze aandacht voor het welzijn van heel ons volk en van de gehele wereld nieuwe veerkracht en nieuw elan krijgt. Vooral ook in deze zin wensen wij u heel goede Kerstdagen toe. **v. L.**

Samen op weg

Zaterdag was voor Nederland een historische dag. Deze dag hebben de drie grote confessionele partijen een gemeenschappelijk urgentieprogramma aanvaard. Het was daardoor niet alleen een heel bijzondere dag voor politiek Nederland, maar vooral ook voor elk van de drie partijen, de ARP, de KVP en de CHU.

Dit is dan het resultaat, dat na de verkiezingen van 1967 via „de Achttien" is opgebouwd. Velen hebben zich in de afgelopen jaren — soms heftig — bezig gehouden met het resultaat van die studie. Wat zou het worden: één partij, een federatie van partijen of één gemeenschappelijk program? Het werd tenslotte een gezamenlijk urgentieprogram. Er zal nog wat aan de eindtekst geschaafd worden, maar de basis ligt er nu.

Daarnaast heeft dan elk der drie partijen nog haar eigen politiek en/of beginselprogram. Ter bewaring van de eigen identiteit!
Voor de één zal dit resultaat mager zijn, voor de ander wellicht het uiterst aanvaardbare.

Hoe zal het Nederlandse volk reageren? We weten het niet. Maar u en ik kunnen die reactie natuurlijk wel beïnvloeden. De verkiezingsstrijd is begonnen. Rekent er op, dat de tegenstanders fel zullen reageren. Bent u paraat, zodat u hen pittig van republiek kunt dienen? Misschien is het beter niet af te wachten, maar er zelf op uit te gaan om uw omgeving in en voor te lichten.

Eigenlijk is de verkiezingsstrijd al maandenlang aan de gang. Wanneer u leest hoe bijv. de Haagse Post telkens weer nieuwe vondsten weet te doen om onze lijsttrekker Udink of de heer Kruisinga te belagen of verdacht te maken, dan begrijpt u „de stoten onder de gordel" waar prof. Van Hulst zaterdag over sprak.

Jarenlang heeft men de confessionelen verweten — naast het feit, dat ze durfden bestaan — dat ze zo onduidelijk zijn. Welnu, er is nu duidelijkheid. De anderen kunnen nu weten waar wij staan en wat wij willen. De drie confessionele partijen samen.

Natuurlijk komen zij nu met nieuwe eisen. Eén van de laatste kent u al: zeg vóór de verkiezingen met wie u straks een regering zult willen vormen. Waarom? Uit angst? Of opdat een deel van de kiezers straks een extra argument krijgt om toch vooral niet op een confessionele partij te stemmen? Immers, kiezen de confessionelen de VVD, dan zal men de slogan vinden: Confessioneel is VVD, en wordt voor de PvdA gekozen, dan zal natuurlijk iedere stem aan de confessionelen de PvdA versterken. En gaat u zo maar door.

Het is misschien goed, dat onze tegenstanders zich over die keuze druk maken. Doet u het niet. Maakt u zich druk voor uw eigen beginsel, uw eigen partij, uw eigen lijsttrekker. En verheug u over de samenwerking van de drie. Dat is de enige positieve weg. En waarachtig de moeite waard. **Bol.**

Unieraad aanvaardt gezamenlijk urgentieprogram

De drie christelijke partijen, de KVP, ARP en CHU hebben zaterdag — elk in een eigen vergadering — een belangrijke stap gezet. Die stap betrof de aanvaarding van het gezamenlijk urgentieprogram van de drie partijen.

De Unieraad vergaderde in Utrecht en dit college slaagde erin om in een vergadering, die slechts de morgenuren in beslag nam, het urgentieprogram te accepteren.

De Unieraad had zaterdag minder werk, omdat reeds in een vorige vergadering het eerste concept van het urgentieprogram uitvoerig was besproken. In de openingstoespraak van Unievoorzitter Van Hulst, zie elders in dit blad, wordt vermeld welke inbreng de CHU op de eerste tekst van het program had.

De door de Stuurgroep van de drie partijen herziene tekst van het program was voor de Unieraad aanleiding op de volgende punten te wijzen.

De Stuurgroep wordt gevraagd een zinsnede op te nemen over de moeilijke financiële toestand, waarin vele gemeenten in ons land verkeren.
Voorts moet meer de nadruk worden gelegd op een nationaal sportbeleid.
Ook zal meer aandacht worden geschonken aan de stichting van erkende verpleegtehuizen voor bejaarden.
Tenslotte wordt aangedrongen op meer studie over de inkomens- en vermogensverhoudingen.

Niet zonder trots kon voorzitter Van Hulst aan het slot van de vergadering stellen, dat de Unieraad tot een goed besluit was gekomen, waarbij hij dank bracht voor de belangstelling en ijver van vele Unieraadsleden bij de bespreking van dit program.

Verkiezingscampagne

De nieuw gevormde propagandacommissie, samengesteld uit vertegenwoordigers uit de provincies, heeft haar eerste vergadering achter de rug. De voornaamste taken van deze commissie liggen op het vlak van het houden van verkiezingsbijeenkomsten in de regio en op een effectieve verspreiding van verkiezingsbiljetten en ander verkiezingsmateriaal.
Ofschoon reeds een aantal vergaderingen met de lijstaanvoerder minister Udink en de kiesverenigingen de mogelijkheid om via het Uniebureau een bekende Uniefiguur als spreker te vragen. Vanwege een zo goed mogelijke spreiding van de CHU-top over het gehele land, is spoed bij de aanvrage gewenst.
Het verkiezingsbiljet zal ook in het ledencontactblad worden afgedrukt, zodat een 30.000 kleine raambiljetten ter grootte van een dubbele pagina direct onder de Unieleden zal worden verspreid.
Het ontwerp voor het nieuwe biljet komt in de eerstvolgende vergadering van de propagandacommissie in bespreking. Het verkiezingsbiljet zal in verschillende afmetingen verkrijgbaar zijn.
De CHU zal ook een verkiezingsfolder uitbrengen, waarover de kiesverenigingen nader zal worden bericht omtrent uitvoering en inhoud.
Daarnaast zal het gezamenlijk urgentieprogram van de drie christelijke partijen worden verspreid. Met dit program kan worden gewerkt op de komende vergaderingen; om het aan belangstellenden uit te reiken. Het is niet bedoeld als een huis-aan-huis-geschrift, dat de eigen Uniefolder wel moet zijn.
De lezers wijzen wij gaarne op de komende belangrijke Unievergaderingen, waarvan de data elders in dit blad zijn vermeld.

L. C. van Dalen in Unieraad:

Loonmaatregel is geen hanteerbaar instrument

De loonpolitiek bleef op de vergadering van de Unieraad van zaterdag jl. niet onbesproken. Unievoorzitter Van Hulst zei er in zijn openingswoord dit van:

„Vanzelfsprekend mag ik thans niet zwijgen over de loonmaatregelen deze week genomen door de regering. Wij mogen met zekerheid stellen, dat de regering terdege wist, dat tegen deze maatregel het protest zou oplaaien. De vakbonden hadden dit eveneens duidelijk geprofeteerd. De bijzonder zwaarwegende motieven die de regering gehad moet hebben om tot deze onsympathieke daad over te gaan, zie ik als volgt.
De regering moet de inflatie zo krachtig mogelijk in de hand houden;
zij dient daartoe lonen en prijzen zoveel in haar vermogen is onder controle te houden;
met het oog op onze internationale concurrentiepositie dient zij een werkgelegenheidsbeleid te voeren, dat optimaal moet functioneren;
zij moet daarbij vooral rekening houden met de middenstand.
Nadat geen eenheid in de Stichting van de Arbeid te vinden bleek, heeft de regering een beslissing genomen.
En het is goed, dat Mertens vanmorgen (zaterdag - red.) in één der ochtendbladen verklaarde: „Het is niet zeker, dat een andere regeringscombinatie het beter zou hebben gedaan."

Volgende week zal in de Tweede Kamer de beslissing vallen over de loonpolitiek van het kabinet-De Jong. Daarbij zal men gooed moeten overwegen, dat van een geldontwaarding de werknemer in de eerste plaats de dupe wordt.
Voor een loonsverhoging die alleen de prijzen opjaagt, koopt men in letterlijke zin niet veel.
Wij wensen het parlement en de regering straks de wijsheid om voor ons volk de beste beslissing te nemen.

Maatregel werkt niet

In een debat in de Unieraad over de loonmaatregelen van de regering zei de heer L. C. van Dalen, dat geldontwaarding voor de werknemer zeer nadelig is. Hij was dat met de voorzitter eens. Een door de regering voorgestelde loonmaatregel werkt vandaag de dag niet, meende de heer Van Dalen. Werknemers en werkgevers moeten de vrijheid worden gelaten; beide waren en zijn er van overtuigd, dat op het gebied van de loonstijgingen matiging moet worden betracht. De heer Van Dalen betreurde het, dat de regering de maatregel heeft moeten nemen. De spreker benadrukte nog eens, dat deze maatregel als instrument niet werkt.
De komende dagen zal de vakbeweging de parlementsleden motieven in de hand moeten geven om de discussie met de regering zo goed mogelijk te voeren. Hij hoopte, dat een goed overleg tot stand zou komen, waarbij de werknemers niet de dupe zullen worden.
De heer Van Dalen zei te begrijpen, dat de regering een eigen verantwoordelijkheid draagt. Het is jammer, dat de werkgevers het niet hebben aangedurfd de onderhandelingen met de werknemers aan te gaan en dat men thans overgelaten is aan de besluiten van de regering. De weg naar vrije loonvorming is nu weer onmogelijk gemaakt. Dit betreuren wij in hoge mate.
Fractievoorzitter J. T. Mellema sprak van een uitermate belangrijke en ingewikkelde zaak. Het gaat thans om een onderdeel van een afkoelingspakket.
De CH-fractie heeft tot nu toe als uitgangspunt genomen: goed overleg tussen werkgevers en werknemers, goed overleg tussen regering en bedrijfsleven, een matiging van de loonsverhogingen, maar toch een ernstig nagaan of een reële loonstijging mogelijk is.
De heer Mellema betreurde het, dat in de SER drie verschillende standpunten naar voren zijn gekomen over al dan niet toepassen van artikel 10 van de Loonwet. De verdeeldheid in de SER is een vervelend punt. Persoonlijk vindt de heer Mellema de discussie over de f 400,— een probleem. De CH zou willen, dat hierover nog eens overleg wordt gevoerd.
Een volledig standpunt namens zijn fractie kon de heer Mellema nog niet geven. Ons weegt zwaar wat de regering in de Kamer zal zeggen. De fractieleider van de CHU sprak van een politiek mijnenveld, waaruit men alleen in gezamenlijk overleg zonder kleerscheuren kan uitkomen.
Als centrumpartij is de CHU niet gebaat bij onrust op het gebied van de lonen. Daarvan profiteren slechts uiterst links en uiterst rechts in de politiek.
Minister Udink zei niets te kunnen toevoegen aan de uitspraken van de drie bewindslieden: minister-president De Jong, minister Nelissen en minister Roolvink via de televisie. „Het spreekt natuurlijk vanzelf, dat de regering dinsdag met grote aandacht naar de Tweede Kamer zal luisteren om het gemeen overleg tenvolle tot zijn recht te laten komen."

ORGELS - PIANO'S
ELEKTRONISCHE ORGELS
BOOT
BODEGRAVEN
Tel. 01726-2541 - KERKSTRAAT 2-28
BEZOEKT ONZE TOONZALEN
OF VRAAGT BROCHURE

BON *Ja, ik versterk de Unie*

Zend mij met ingang van heden uw blad

Naam: .....

Adres: .....

.....

In te zenden aan de administratie van de Nederlander,
Van Deventerlaan 49, Voorburg.

Ik betaal per jaar *f* 10,— / per half jaar f 5.60

Van de penningmeester voor de kiesverenigingen

In het laatste nummer van dit jaar van ons ledencontactblad, moet mij nog iets van het hart. Kort en bondig.

- Welbedankt voor uw medewerking. Nog nooit te voren bracht een Unie zoveel op aan contributies in extra giften. Ga zo door!
- Zij die hier niet onder vallen: doe 't alsnog! Voor het einde van het jaar. Dat geeft een heleboel bevrediging. Probeer 't maar eens.
- U weet, dat de afdracht van 1971 f 11,50 per lid is? Voor dames- en jongerenleden f 5,75. Als u met het oog op de kandidaatstelling als kiesvereniging bij elkaar komt, neem dan een besluit tot aanpassing van de contributie.
- De inning en afdracht zal ook spoedig dienen te gebeuren. In art. 7 lid 3 van de statuten heeft u bepaald, dat de afdracht aan het Hoofdbestuur in maart van het lopende jaar moet plaats vinden. U heeft zelfs bepaald, dat dit een voorwaarde is voor het hebben van stemrecht op de groepsvergaderingen. U begrijpt het al: hoe eerder hoe beter, maar uiterlijk 31 maart, op Slavenburg's Bank, Rotterdam of postrekening 169900 t.n.v. Penn. CHU, Den Haag.
- Vanzelfsprekend heeft de kiesvereniging, die over 1969 de contributie (f 9,— per lid) nog niet heeft betaald, geen stemrecht op de groepsvergadering van 30 januari 1971. Doe het dus nu direct, want uw kiesvereniging moet straks meebeslissen.
- Ja, en dan zijn er nog afdelingen die verkiezingsmateriaal hebben besteld (voor de raadsverkiezingen) en nog niet hebben betaald. U wilt toch niet, dat een ander dat voor u doet?
- Een regel voor iedere dag van de week: Als ieder lid een nieuw lid aan brengt, kunnen we een nieuwe verhoging van de contributie misschien nog jaren uitstellen. In de komende maanden gaat het wel gemakkelijker dan na de verkiezingen. Uw kinderen treden vaak toe tot verenigingen van allerlei soort. Adviseert u ze ook wel eens lid te worden van de CHU?
  We hebben nu ruim 30.000 leden in onze centrale administratie. Heel mooi, maar niet genoeg. Doet u er wat aan? Slechts één nieuw lid aanmelden...

Nogmaals bedankt voor alles. Goede kerstdagen, prettige jaarwisseling, en dan... de schouders er weer onder. De Unie is het waard.

A. J. Kaland,
penningmeester.

Data belangrijke Unie-vergaderingen

23 januari	vergadering Unieraad
30 januari	groepsvergadering voor de opstelling van de kandidatenlijst Tweede Kamerverkiezingen 1971
6 februari	CHU-conferentie over ontwikkelingssamenwerking in het Berghotel te Amersfoort
13 maart	vergadering Hoofdbestuur
27 maart	CHU-studieconferentie over het spreidingsbeleid in Zwolle
17 april	Algemene Vergadering CHU te Utrecht
24 april	Regionale bijeenkomsten

De financiële actie

Voor de te voeren verkiezingsactie is thans reeds door ons ontvangen een totaal van

f **75.000,—**

Dit is een groter bedrag dan ooit door de CHU werd ingezameld, echter het is eerst de helft van het door ons begrote bedrag.

Deze eerste f 75.000,- zijn in korte tijd binnengekomen. Ruim 5000 leden hebben thans aan deze oproep gehoor gegeven. Aan al deze gevers onze hartelijke dank.

De overige leden zouden wij op het hart willen binden alsnog snel hun acceptgirokaart in te vullen, te tekenen en op te zenden. Laat een ieder medewerken om onze actie te doen slagen!
Stichting Uniewerkfonds Rotterdam Giro 45015

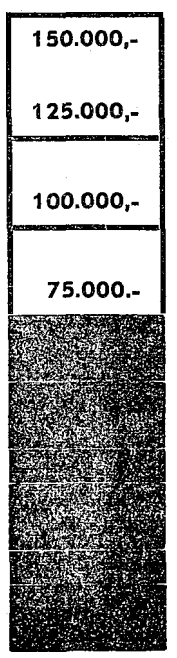

DE BEROEPSARBEID VAN DE VROUW NOG STEEDS DISCUSSIESTOF

Hoewel er al jaren geschreven en gesproken wordt over de buitenshuis werkende gehuwde vrouw, lijkt het of dit onderwerp langzamerhand een hoogtepunt bereikt. De Centrale van C.H.-Vrouwen heeft dus blijkbaar een goede greep gedaan door dit jaar uitvoerig te discussiëren over de veranderende positie van de vrouw. Vele aspecten kwamen ter sprake rond het thema DE VROUW OP WEG... WAARHEEN, zoals te lezen is in het extra nummer van VROUWENGELUIDEN, dat kort geleden verscheen.

Het ziet er echter naar uit dat de emancipatie zich vooral gaat toespitsen op de beroepsarbeid. Bij de aktie OP DE VROUW AF, die begin november op 70 plaatsen in het land met vrij veel succes werd gehouden, bleek dat ruim 40 procent van de bezoekers vooral geïnteresseerd was in de werkgelegenheid. Uiteraard kwamen daarbij ook zaken als kinderopvang, onderwijs en gemeenschappelijke voorzieningen ter sprake. Opvallend was echter dat niet alleen de jeugd vertegenwoordigd was, maar dat ook juist de wat oudere vrouw met grotere kinderen om inlichtingen vroeg.

Waarschijnlijk vermoedde de Maatschappij voor Nijverheid en Handel deze gerichte belangstelling, want eind november hield zij een congres over de BEROEPSARBEID VAN DE GEHUWDE VROUW. De Koningin en Prinses Beatrix, twee vooraanstaande werkende gehuwde vrouwen waren aanwezig. Door mevrouw Hedy de Boer-d'Ancona werd gesteld dat dé graadmeter voor maatschappelijke participatie en integratie het verrichten van betaalde en produktieve arbeid is. In Nederland heeft de gehuwde vrouw daarin een grote achterstand vergeleken bij andere landen. Toch heeft de SER reeds vijf jaar geleden een advies uitgebracht over de arbeid van vrouwen in Nederland en de Commissie Opvoering Produktiviteit rapporteerde in 1968 over „Het bedrijf en de werkende gehuwde vrouw". Het tekort aan arbeidskrachten was hierbij waarschijnlijk de drijfveer. Thans komen de wensen van de vrouwen zélf meer over het voetlicht. Verschillende sprekers op genoemd congres vroegen daarom aandacht voor scholing en bijscholing, flexibiliteit in de bedrijfsorganisatie en verkorting van werktijden. Het zijn allerlei factoren die ook op de studiedag van C.H.-Vrouwen naar voren kwamen, hoewel daar het accent minder lag op de beroepsarbeid en meer op de mentaliteitsverandering. Voor een juist inzicht is het nuttig de zestien pagina's in Vrouwengeluiden eens te bekijken, daarin zijn de verschillende lezingen opgenomen. Onderstaand alvast een kort resumé.

In de inleiding van de presidente, onder de titel „Een degelijke vrouw, wie zal haar vinden", wordt duidelijk gesteld dat het niet zó is dat de C.H.-Vrouwen op stel en sprong hun huishouding en taak als vrouw en moeder willen verlaten, maar dat zij wél de mogelijkheid moeten hebben hun eigen positie te bepalen.

Direct daarna wordt door mevrouw J. M. M. van der Mei-Zilverentant de vraag opgeworpen of de positie van de gehuwde vrouw bevoorrecht is, in tegenstelling tot de positie van de ongehuwde of alleenstaande vrouw. Zij ziet voor de politieke vrouwenorganisatie een uitdaging om de discriminatie van de alleenstaanden op te heffen. Bij de gehuwden zal er nog heel wat moeten veranderen alvorens het gestelde ideaal verwezenlijkt is, dat de vrouw in alle opzichten een zelfstandige positie in de maatschappij zal innemen.

Mevrouw E. M. A. Slot-Schouten stelt in haar hoofdstuk „Vrouw en arbeid": Eenvoudig gezegd komt het hierop neer dat het leven van de vrouw niet meer helemaal gevuld is met de verzorging van man en kroost. Zij pleit voor verruiming van de mogelijkheden van part-time werk.

Het is niet te verwonderen dat daarna gehamerd wordt op een goede opleiding en herscholing van de vrouw. Mevrouw H. J. Groenendijk-Bernard doet dit door nadrukkelijk de verschillen in opleiding van jongens en meisjes te verwerpen. Voor haar staat de beroepsopleiding naar aard en aanleg centraal. Verder vertelt zij over de mogelijkheden van de studiekostenregelingen, die nog te weinig bekend zijn.

Bij de behandeling van de plaats van het gezin en de opvang van kinderen wordt door mevrouw A. A. ten Kate-Veen gewezen op de hoge eisen die gesteld moeten worden aan kinderdagverblijven en crêches. Een speciale opleiding voor de leidsters acht zij daarom gewenst en een financiële bijdrage naar draagkracht van de ouders een billijke zaak.

„Man en vrouw dienen afzonderlijk belast te worden" is de stelling die mevrouw mr. T. Grooten-Van Boven geeft in haar hoofdstuk over de belastingen. Als tijdelijke oplossing denkt zij aan een verruiming van de bestaande aftrek- regelingen.

Voor een evenwichtige benadering pleit tenslotte mevrouw H. Tegelaar-Boonacker als zij waarschuwt tegen een al te materiële aanpak. Het vrijwilligerswerk op maatschappelijk en kerkelijk gebied is nog onmisbaar. In de toekomst zullen echter allerlei verschuivingen optreden waardoor vooral veerkracht van de vrouw gevraagd zal worden. Mentaliteitsveranderingen bij de mannen én vrouwen zijn echter wel noodzakelijk.

Tot slot geeft de secretaresse van de Centrale van C.H.-Vrouwen in het speciale nummer van VROUWENGELUIDEN een samenvatting van de taak van de organisatie, n.a.v. het 35-jarig bestaan.

Hopelijk worden nu vele mensen in de CHU zo nieuwsgierig dat zij hiervan wat meer willen weten. Dat kan, het secretariaat is Meentweg 96, De Meern (U.), tel. 03406-2130.

H. T. B.

Eventjes nadenken

De vrouw met de emancipatie weggooien

*

Vrouwen kakelen als kippen zonder kop,maar mannen leggen geen eieren

*

Man is man and woman is woman and (n)ever the twain will meet?

*

Emancipatie: van 3 K's naar 6 K's: Keuken én Kantoor, Kinderen èn Kreches, Kerk én Kerkvergadering

*

Het verschil tussen een man en een vrouw? Als ze 24 uur dienst hebben zijn het vrouwen

*

Toch blijft het leuk als ze de deur voor je openhouden

*

Een goede vrouw is een sieraad der schepping, maar soms hebben ze meer weg van een veiligheidsspeld

*

Zo de ouden zongen, piepen de jongen niet

*

Plan Schuring: Kleuterstaatkundige vorming

*

Minister (Paul) Bakker: Alles sal reg kom"

*

Sprookje: Er waren eens heel boze mannen en die wilden de Koningin een mooie prerogatief afpakken en toen kwam een lieve Freule en die riep heel hard: „Oranje boven" en toen liepen de mannen hard weg en toen mocht de Koningin dat ding gewoon houden.

EEN SOMBER VROUWENBOEK

Een somber boek heeft prof. dr. H. M. in 't Veld-Langeveld enige tijd geleden onder de titel VROUW - BEROEP - MAATSCHAPPIJ, ANALYSE VAN EEN VERTRAAGDE EMANCIPATIE het licht doen zien.

Somber, omdat deze gedegen en duidelijke studie van de positie van de vrouw in de huidige maatschappij én van haar verlangens naar verandering op tal van terreinen weinig aanleiding geeft tot optimisme omtrent een spoedige verwezenlijking van die wensen, noch tot een op korte termijn tot stand komende verandering (lees: verbetering) van haar positie.

Het boek bevestigt eigenlijk het bestaan van allerlei meningen en vooroordelen, waarvan de vrouw zich het bestaan wel bewust was, maar misschien toch niet in die omvang. Vooral het werken-willen van de gehuwde vrouw is diepgaand aan een onderzoek onderworpen. Prof. In 't Veld, hoogleraar in de empirische sociologie te Rotterdam heeft het oor te luisteren gelegd bij het onderwijs, bij het bedrijfsleven, bij de overheid. Zij heeft de gezinnen met hun vaststaand rollen-patroon van man, vrouw, kinderen, doorgelicht.

Zij constateert een duidelijk tekortschieten in het onderwijs, dat al te zeer tendeert naar een afleveren van een kant-en-klaar meisje-moeder-huisvrouw „produkt". Zij stuit op een sterk gebrek aan medewerking bij het bedrijfsleven als het om part-time werkers gaat, om nog niet eens te spreken van het „belachelijke idee" van carrière- en promotie-maken voor een vrouw. Zij treft bij de overheid nog minder enige bereidheid aan om ook maar de geringste voorziening te treffen die gehuwde vrouwen in een ambtelijke loopbaan behulpzaam zou kunnen zijn. Zij stipt de hoge standaard van huiselijke verzorging aan, die in ons land gebruikelijk is en waarvan de uitvoering op de schouders van de vrouw „behoort" te rusten en ook de traditionele rollenverdeling in de gezinnen, die maakt dat de vrouw die poogt daarin verandering te brengen het allesbehalve gemakkelijk heeft. Behalve haar last van „schuldgevoelens" kan dit ook een te snel overbelasten met zich brengen door de dubbele functie van de vrouw.

Toch geeft dit boek ook lichtpuntjes. Moeilijk is de weg, veel weerstanden zijn er te overwinnen, maar onweerstaanbaar kómt er verandering. Steeds meer vrouwen doen mee aan de nieuwe emancipatie, die, zij het moeizaam, veel moeizamer vaak dan vroeger, tot stand kan komen.

Wel zal geen gelegenheid onbenut moeten worden gelaten om ook politiek de mondigheid van de vrouw meer gestalte te geven. Met alleen maar meer vrouwen in gemeenteraden, Provinciale Staten en Staten-Generaal komen we er niet, al is dit wel een noodzakelijk strijdmiddel. Maar we moeten er ook de juiste vrouwen hebben, vrouwen die niemand een ander levenspatroon willen opdringen maar die wèl diegenen van haar seksegenoten die zich volledig als mens wensen te ontplooien, helpen dc vele belemmeringen die zij op hun weg vinden, zo snel mogelijk uit de weg te ruimen.

Dit is de uiterst nuttige les, die dit goed leesbare werk van prof. In 't Veld ons geeft. Een ieder die niet alleen leeft bij hopen en dromen, maar stevig gedocumenteerd met — zij het voorlopig weinig opwekkende — feiten wat wil bereiken, dient dit boek wel te lezen.

E. Sleijser-Tegelaar.

KUNNEN WE DE ROLLEN OMDRAAIEN?

In het boek van professor dr. H. M. in 't Veld, waarvan hiernaast sprake is, komt herhaaldelijk het woord „rol" aan de orde. het leek ons goed op dit rolbegrip wat nader in te gaan, daar menigeen niet goed weet wat er nu precies mee bedoeld wordt en wat de interpretatie ervan met de huidige vrouwen-emancipatie te maken heeft.

Prof. In 't Veld behandelt het rolconflict. De term „rol" is van huis uit een sociologisch begrip. Ieder mens is drager van één of meerdere rollen. Een rol is het geheel van gedragingen en activiteiten, die men verwacht van de drager ervan, bijv. van een vader, moeder, leraar, baas enz. Men koestert de verwachting, dat iemand zo en zo zal handelen als moeder, als vader enz. Die verwachtingen zijn op hun beurt weer gebaseerd op normen, waarden e.d., die in een bepaalde maatschappij gelden en die men tijdens opvoeding leert kennen.

Het rolconflict nu ontstaat als bijv. de rol van moeder, echtgenote botst met die van deelneemster aan het arbeidsbestel. Deze botsing komt voor bijna iedere vrouw voor in een bepaalde fase van haar leven, doch kan worden uitgesteld door bijv. bij het huwelijk op te houden met werken. De rollen zèlf botsen niet, maar er is een conflict tussen de verwachting die men heeft van de diverse rollen.

Tot nu toe verwacht men van de gezinsrol, dat de vrouw zorgt voor huishouden, man en kinderen. Met name opvoeding en verzorging van het jonge kind wordt en moet geheel door de vrouw verricht worden. Dit betekent, dat zij — bij deze bestaande rolverdeling tussen man en vrouw — niet in staat is een volledige betrekking te aanvaarden. Zij dient in haar gezin lichamelijk en geestelijk aanwezig te zijn. De rol in het arbeidsbestel verlangt tot op heden juist het dagelijks elders aanwezig zijn gedurende 8 à 9 uur en verantwoordelijkheid voor die arbeid te dragen.

Traditioneel wordt de oplossing van het - dus ontstane conflict gezocht in het niet-deelnemen aan het arbeidsbestel door de gehuwde vrouw.

Daar komt nog bij, dat in de loop der jaren een steeds grotere waardering van de gezinsrol is ontstaan en aldus geniet de gehuwde vrouw binnen het gezin hoge waardering. Zij is daar heden de gelijkwaardige partner van de man en in 1956 werd ook de handelingsonbekwaamheid bij wet opgeheven. Dit alles betekent, dat er voor een grote groep vrouwen geen sterke prikkel aanwezig is om te zoeken naar een andere oplossing van het conflict.

Toch is er momenteel meer speelruimte ontstaan om tot andere oplossingen van het rolconflict te komen. Overheidsvoorzieningen zoals crèches, aangepastere werktijden e.d. zullen daartoe nodig zijn. Beroepsonderwijs en leerlingenstelsel voor meisjes zijn een noodzaak. Het feit, dat vele normen in de afgelopen decennia al veranderd zijn, geeft aanleiding te denken aan een veranderende opvatting t.a.v. de geijkte mannen- en vrouwenrol t.o.v. arbeid en gezin.

F. Oostwoud-Schokking.

Gemeenschappelijk urgentieprogram van ARP CHU en KVP

De herziene tekst van het gemeenschappelijk urgentieprogram van ARP, CHU en KVP, waarover op 12 december jl. de drie partijen beraadslaagden, luidt als volgt:

I. Uitgangspunt en perspectief

1. Op velerlei gebied zijn er ontzaglijke ontwikkelingen aan de gang. Wetenschap en technologie bieden onvermoede mogelijkheden voor meer welvaart en welzijn. Zij leveren tegelijkertijd in toenemende mate risico's op, zij kunnen een bedreiging vormen voor een harmonieuze en vreedzame samenleving. De uitdaging van de 70-er jaren is de ontwikkelingen in goede banen te leiden met een eigen visie op mens en samenleving als uitgangspunt. Dat is het bewaren van Gods Schepping voor vernietiging en het voorkomen, dat de mens een speelbal wordt van economische of politieke macht, een willoos voorwerp van wetenschap en techniek. Zijn bestemming is immers het dragen van eigen verantwoordelijkheid als mens en medemens, die naar het beeld van God geschapen is.

2. De drie samenwerkende partijen staan — zoals neergelegd in hun rapport „Evangelie en politiek" — een politiek voor die geïnspireerd wordt door het evangelie. Daarin ligt een hoopvol perspectief voor mens en samenleving vanuit de opdracht tot naastenliefde en wederzijdse saamhorigheid.
Zij willen streven naar een maatschappij, waarin de bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt 't welzijn van allen wordt gediend en de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid kan beleven. In deze zin moet de samenleving worden vernieuwd en meer menswaardig gemaakt.

3. Inspraak en medezeggenschap van alle betrokken groepen is daarvoor onmisbaar. Verdere democratisering in het proces van politieke besluitvorming, binnen het bedrijfsleven en in het onderwijs is dan ook gewenst.
Tot behoud van de persoonlijke vrijheid en verantwoordelijkheid van alle mensen dient de overheid de openbare orde te handhaven en de veiligheid van haar onderdanen te waarborgen.

4. Het gehele overheidsbeleid zal het karakter moeten dragen van een welzijnsbeleid, waarin economische groei, de verdeling van de welvaart, bevordering van de milieuhygiëne, wetenschappelijke kennis en technische vooruitgang dienstbaar zijn gemaakt aan het welzijn van alle mensen.

5. Het buitenlands beleid dient het karakter te dragen van een vredesbeleid, gericht op de rechtvaardige samenleving van alle volkeren.

6. Ten aanzien van de financiering (overheidsuitgaven en sociale voorzieningen) hebben in de komende kabinetsperiode voorrang:
   - **uitbreiding van de woningbouw en krotopruiming** (VI, 5 t.e.m. 8);
   - **bejaardenbeleid** (V) (waaronder optrekking van de AOW tot het nettominimumloon) en beleid ten aanzien van **gehandicapten** (X, 1);
   - opvoering van de **ontwikkelingshulp** (XIII, 3);
   - het beleid ten aanzien van **kleine zelfstandigen** in landbouw en middenstand (IX) (waaronder uitbreiding van de WAO tot een volksverzekering);
   - **onderwijs** herziening van het **basisonderwijs**) (III, 1);
   - maatregelen ten behoeve van de **werkende jongeren** (III, 3);
   - het **regionale beleid** (VII, 1);
   - bevordering van de **milieuhygiëne** (II, 1);
   - bijstelling van de **defensie-uitgaven** op basis van onze internationale verplichtingen (XIII, 5, e);
   - bevordering van **actieve sportbeoefening** (IV, 2).

7. De drie samenwerkende partijen hebben getracht op de wezenlijke politieke vragen van deze tijd een antwoord te geven. Het is een antwoord waaraan ze zich alle drie gebonden achten en dat ook als inbreng moet gelden voor een komend kabinetsprogram.

De Stuurgroep van de drie partijen die de tekst van het concept voor eei gemeenschappelijk urgentieprogram heeft opgesteld, heeft de drie partijen geadviseerd om de volgende verklaring aan het program te koppelen:
„De drie christelijke partijen willen gezamenlijk onderzoeken, of het mogelijk is vóór de verkiezingen — op basis van programmavergelijking en beoordeling van de onderlinge vertrouwenssfeer, en op voorwaarde van wederkerigheid — tot een uitspraak te komen t.a.v. samenwerking met één of meer andere politieke partijen in een nieuwe regering. Tijdig voor de verkiezingen zullen zij hun conclusie trekken en deze, hoe die ook zal luiden, publiekelijk motiveren."

II. Lichamelijke en geestelijke volksgezondheid - milieubeheer.

Eén van de belangrijkste aspecten van het welzijnsbeleid is de zorg voor de geestelijke en lichamelijke gezondheid. Hierbij zal de komende jaren de nadruk moeten vallen op de zorg voor een gezonde woon-, werk- en leefomgeving (milieubeheer), de preventie en de geestelijke volksgezondheid.

1. Milieubeheer

De toenemende bedreiging van de menselijke gezondheid en de verstoring van het biologisch evenwicht in onze omgeving door de toenemende vervuiling van lucht, water en bodem zal een halt moeten worden toegeroepen. Onderzoek is gewenst naar de factoren die een bedreiging kunnen inhouden van het lichamelijk en geestelijk welzijn. Naast uitvoeringsbesluiten op het gebied van de water- en luchtverontreiniging dienen er op korte termijn wetten te komen tegen bodemverontreiniging, geluids- en trillingshinder. Ook 't stelsel der belastingheffing kan hiertoe worden ingeschakeld. Als uitgangspunt moet gelden, dat de „verontreiniger betaalt".
De middellange-termijn-planning zowel in nationaal als in EEG-verband zal mede op de milieubeheersing in de lidstaten betrekking moeten hebben.

2. Gezondheidsbescherming

Bij de volksgezondheid zal de nadruk moeten vallen op het voorkomen van ziekten. Niet alleen door de bedreiging vanuit het milieu moet de gezondheid worden beschermd, ook op het gebied van de vroegtijdige opsporing van ziekten die voor genezing vatbaar zijn, zal grotere activiteit moeten worden ontwikkeld. Dat geldt zeker voor de sterk toenemende welvaartsziekten als harten vaatziekten en kanker. Systematische gezondheidsvoorlichting, met name bij het onderwijs, is een belangrijk element van gezondheidsbescherming.

3. Geestelijke volksgezondheid

De laatste jaren hebben zich grote wijzigingen voorgedaan in de algemene opvatting over pornografie, homofilie, seksuele- en huwelijksmoraal. Wij vinden het juist, dat de homofiel als medemens wordt gerespecteerd. Dat seksuele voorlichting en opvoeding en het gebruik van anti-conceptionele middelen als normaal zijn aanvaard, is juist te achten.
Ook in deze tijd zullen normen en waarden moeten gelden. Deze zullen steeds aan het evangelie moeten worden getoetst, in het licht van de ontwikkelingen op het maatschappelijk terrein.
Uitgangspunten moeten zijn:

- eerbied voor het menselijk leven;
- respect voor de menselijke waardigheid.

Abortus provocatus

In de eerste plaats zal grote aandacht moeten worden besteed aan het voorkomen van abortus provocatus. Daarvoor zijn van belang:

- uitbreiding van seksuele voorlichting;
- bevordering van het beschikbaar komen van nog betere methoden en middelen van anti-conceptie.

Abortus provocatus blijft in beginsel alleen aanvaardbaar, wanneer naar medisch-sociale indicatie het lichamelijk en geestelijk welzijn van de vrouw ernstig wordt bedreigd.
Er zullen voldoende voorzieningen moeten komen om de vrouw te helpen en te begeleiden voor én na de beslissing inzake het al of niet uitvoeren van abortus. Wij bepleiten een vereenvoudiging van de adoptie.

Pornografie

Terwijl een grotere vrijmoedigheid in kunst en literatuur ten aanzien van de seksualiteit op zich aanvaardbaar is, dient onmenselijke en sadistische pornografie in de verbodssfeer te blijven. De overheid moet voorts optreden tegen het nadrukkelijk opdringen van pornografie.

Drugs

Aangezien het gebruik van verdovende en stimulerende middelen de laatste jaren sterk is toegenomen — hetgeen ons met zorg vervult — pleiten wij voor:

- meer wetenschappelijk onderzoek omtrent het druggebruik, zowel naar de oorzaken van het gebruik als naar de mogelijkheid of onmogelijkheid om ook ten behoeve van het beleid tot een indeling van hard en soft drugs te geraken;
- voorlichting over de gevolgen van het druggebruik en deskundige begeleiding van jongeren in het kader van het totale jeugdbeleid;
- benadering van verslaafden als patiënten; uitbreiding van hulp- en adviescentra, behandeling in gespecialiseerde klinieken;
- in afwachting van de resultaten van bovengenoemd onderzoek, 't richten van het beleid niet op bestraffing van de gebruiker, maar op bestraffing van de handelaren en op het bemoeilijken van de verkrijgbaarheid van drugs langs onwettige weg.

III. Onderwijs en wetenschappen

Het onderwijs moet zich richten op de vorming van jongeren en ouderen tot het dragen van een eigen verantwoordelijkheid in de samenleving van morgen. Daarbij dient de vrijheid van het onderwijs onverkort te worden gehandhaafd. Dit houdt in, dat ook in financieel opzicht bijzonder en openbaar onderwijs gelijke rechten bezitten.
Voorts zal het beleid gericht moeten zijn op de verdere democratisering van het onderwijs. Dit betekent, dat er meer mogelijkheden moeten komen voor inspraak van leerlingen in het onderwijs en dat bevorderd moet worden, dat meer kinderen uit de lagere inkomensklassen tertiair onderwijs kunnen gaan volgen.
Ter verkenning van de plaats en taak van het onderwijs in de maatschappij van morgen is een sociaal-cultureel planbureau noodzakelijk.
Mede tegen deze achtergrond bepleiten wij het volgende:

1. Opzet en inhoud van kleuter- en basisonderwijs dienen ingrijpend te worden herzien. Mede ter bevordering van de democratisering dienen de leerlingenschalen verder te worden verlaagd.

2. Het is gewenst, dat de „beslissende" schoolkeuze wordt verplaatst van de 12- naar de 15-jarige leeftijd.

3. De situatie van de werkende jongeren dient gelijkwaardig te worden aan die van leeftijdgenoten die voortgezet onderwijs volgen. Daartoe dient geleidelijk een partiële leer- en vormingsplicht te worden ingevoerd voor deze jongeren van resp. 15, 16 en 17 jaar.

4. Het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs moeten zoveel mogelijk op elkaar worden afgestemd.

5. De universitaire opleidingen moeten worden gesplitst in een eerste korte fase, die de wetenschappelijke voorbereiding is voor een maatschappelijk beroep, en een tweede die vormt tot zelfstandig wetenschappelijk onderzoeker.

6. Geleidelijk moet ter dekking van de kosten van levensonderhoud en als verantwoorde bijdrage in de onderwijskosten een stelsel van rentedragende studieleningen voor studerenden boven de 18 jaar tot stand komen.

7. Het wetenschappelijk onderzoek zal op basis van nationale en internationale coördinatie moeten worden gestimuleerd. Een afzonderlijke bewindsman zal hiermee moeten worden belast.

IV. Sport-, recreatie-, cultuur-, jeugd- en jongerenwerk

Een welzijnsbeleid vindt mede zijn uitdrukking in het scheppen van optimale kansen voor de vorming en creatieve ontwikkeling, voor sport en recreatie voor allen en een aanhoudende zorg voor de diverse groepen maatschappelijk zwakken.

1. Voor het goed functioneren van het beleid op deze terreinen is het totstandkomen van raamwetten noodzakelijk die onder meer:
   - objectieve normen voor de subsidiering aangeven, onder eerbiediging van het bestaansrecht van de daarbij betrokken instellingen of organisaties;
   - mogelijkheden openen voor overheidssteun aan activiteiten en organisaties die door niet-beroepskrachten worden uitgevoerd c.q. geleid;
   - het overleg tussen particuliere instellingen en overheid regelen en de samenwerking tussen de verschillende organisaties stimuleren;
   - inspraak geven aan degenen waarop het beleid betrekking heeft (bejaarden in bejaardenwerk, jongeren in jeugdwerk etc.);
   - ruimte bieden voor experimenten.

2. De overheid zal, gelet op de toenemende vrije tijd, samen met de particuliere organisaties een 10-jarenplan voor de sport en recreatie moeten opstelen, met een financieel schema. Coördinatie van het beleid ten aanzien van sport en recreatie zal onder verantwoordelijkheid van een departement moeten geschieden.

   Hoofdpunten zijn:

   - subsidiëring van overkoepelende en landelijke sportorganisaties via een raamwet (zie punt 1); daarbij stimulering van uitbreiding en verbetering van de kaderopleiding;
   - verdere opzet van het wetenschappelijk onderzoek voor sport en lichamelijke vorming;
   - het bedoelde 10-jarenplan moet voorzien in de ontsluiting van grote recreatiegebieden, aanleg van sportvelden, zwembaden en andere sportaccommodaties, realisatie van meer mogelijkheden voor dagrecreatie en

recreatieve sportbeoefening in de sterk verstedelijkte gebieden. Hiertoe behoort ook de ontwikkeling van het „groene hart" in de randstad Holland.

3. De kunstenaars zullen meer moeten worden ingeschakeld bij de inrichting van het woon-, werk- en leefklimaat van de bevolking.

4. Het vormingswerk (buiten schoolverband) zal moeten worden uitgebreid in de richting van de permanente vorming (éducation permanente). Hierbij is intensieve samenwerking tussen vormingsinstituten, jeugdwerk en onderwijsinstellingen met radio en televisie noodzakelijk.
In het kader van de éducation permanente is gewenst:

— uitbreiding van her- en bijscholing met name ook voor meisjes en gehuwde vrouwen;
— uitbouwen van het schriftelijk onderwijs en het avond- en vakantieonderwijs;
— uitbreiding van het werk van vormingscentra en volkshogescholen;
— bevordering van de toepassing van audiovisuele hulpmiddelen en het inschakelen van radio en televisie bij voortgezet en wetenschappelijk onderwijs (open universiteiten).

5. Voor wat de jonge generatie betreft, zal uitbreiding moeten worden gegeven aan het open jeugdwerk, aan het totstandkomen van jongeren-trefcentra en adviescentra. Jongeren dienen inspraak en medezeggenschap te hebben bij het jeugdbeleid op plaatselijk en landelijk vlak.

6. De overheid dient een gezonde verscheidenheid in de publiciteitsmedia te bevorderen aan de hand van criteria, opgesteld in overleg met alle betrokkenen.

V. Bejaarden

Bejaarden verdienen bijzondere aandacht. Ter aanvulling van de voorzieningen voor de gehele bevolking zullen in het kader van een gecoördineerd beleid bevorderd moeten worden:

— een eerste aanzet voor een meer definitieve oplossing van het pensioenvraagstuk, waartoe de AOW-uitkering geleidelijk tot het peil van het netto-minimumloon dient te worden opgetrokken (zie X, 1); hierbij kan ook aan een flexibele pensioneringsleeftijd worden gedacht; voorbereiding op de pensioenleeftijd;
— de huisvesting van bejaarden bij voorkeur in bejaardenwoningen en serviceflats;
— uitbreiding van de maatschappelijke dienstverlening, de gezondheidszorg en het cultureel werk voor de bejaarden.

VI. Ruimtelijke ordening, verkeer, vervoer en volkshuisvesting.

1. De overheid zal met kracht een goede spreiding van de bevolking en de werkgelegenheid moeten bevorderen.
Hiervoor is nodig:

— de versnelde vestiging van industrieën, dienstverlenende bedrijven en overheidsdiensten buiten de Randstad Holland;
— een verdere verbetering van de infrastructuur in de minder dicht bevolkte gebieden en van hun verkeersverbindingen met de Randstad;
— een ruimtelijke reconstructie van de Randstad Holland met behoud van het zgn. „groene hart".

2. In een nationaal zeehavenbeleid dient de overheid een evenwichtige verdere ontwikkeling van de grote zeehavens te stimuleren. Het accent zal de komende jaren moeten liggen op het Scheldebekken en op het noorden van het land (Eemshaven).

3. Mede ter ontlasting van de wegen en in de steden is een krachtige bevordering van het openbar vervoer gewenst.

4. De verkeersveiligheid vraagt grote aandacht. De overheid dient de veiligheid te stimuleren door het verplicht stellen van periodieke keuring van motorvoertuigen, wettelijke regeling van het rijschoolwezen en intensivering van het verkeersonderwijs.

5. In het volkshuisvestingsbeleid dient voorop te staan de zorg voor kwalitatief goede en betaalbare huisvesting van de lagere-inkomens-groepen, gehandicapten, bejaarden, krotbewoners, alleenstaanden en gezinnen van buitenlandse werknemers.
Het woningbouwprogramma dient geleidelijk te worden uitgebreid, te weten met omstreeks 3.000 woningen per jaar. Daartoe dient ter voorziening met voldoende financieringsmiddelen de noodzakelijke directe en indirecte steun van overheidswege te worden geboden.

6. Gemeentebesturen en woningbouwcorporaties dienen hun beleid krachtig te richten op de doorstroming, zodat er woningen beschikbaar komen voor de minder draagkrachtigen. De gemeenten moeten de bevoegdheid krijgen goedkope woningen bij voorkeur aan hen toe te wijzen.

7. Bij het huurbeleid dient het streven gericht te zijn op het bereiken van kostprijshuren, o.m. door voortzetting van het liberalisatiebeleid, versnelde huurharmonisatie en doorvoering van de wettelijk vastgelegde huuraanpassing. Aan degenen, waarvoor de huur tijdelijk of blijvend te hoog is, dienen individuele huursubsidies te worden verleend.

8. Ten behoeve van stadsvernieuwing, krotopruiming en woningverbetering dienen de wettelijke mogelijkheden der gemeenten te worden verruimd en subsidies opnieuw te worden bezien; ook is een betere coördinatie bij de toepassing der onderscheiden subsidieregelingen geboden.
Procedures zowel ter verdeling van subsidies als ter vaststelling van ruimtelijke plannen dienen te worden vereenvoudigd en bekort zonder tekort te doen aan de noodzakelijke inspraak van de bevolking.

VII. Het algemeen-economisch beleid

Het economisch beleid zal tot leidraad moeten hebben: het dienstbaar maken van economische ontwikkelingen en structuren aan het reële welzijn van alle mensen.
Om zo'n economisch beleid werkelijk te doen slagen, is een effectief Europees economisch beleid onmisbaar.
De lidstaten van de EEG zullen moeten komen tot een verdergaande coördinatie van hun beleidsinstrumenten en hun nationaal beleid moeten inpassen in de Europese planning op middellange termijn.

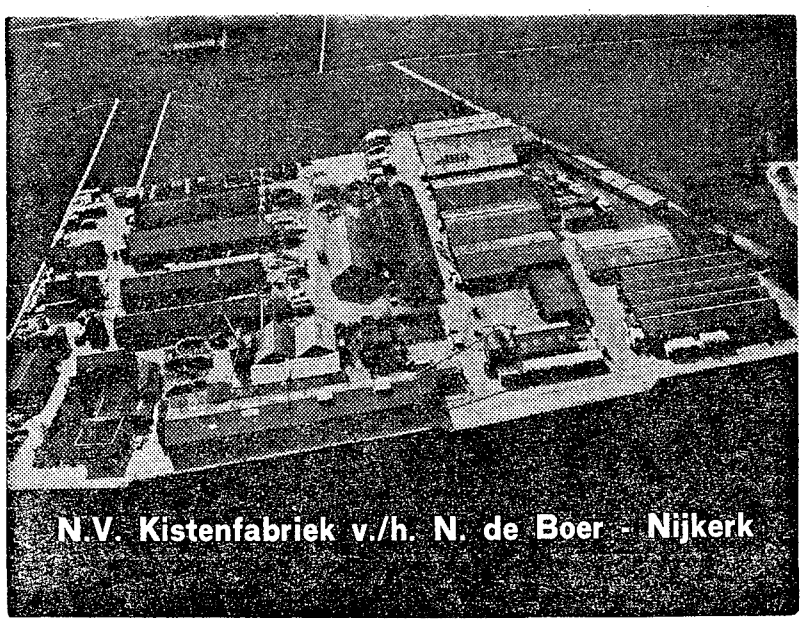

Daarnaast is ook op het nationale vlak noodzakelijk: de verdere vormgeving aan een **economisch structuurbeleid.**
Hierbij moeten vooropstaan:

1. de zorg voor voldoende werkgelegenheid en economische groei in de toekomst, ook in kwalitatieve zin;

2. de inpassing van onze economische bedrijvigheid in een welzijnsbeleid.

1. De zorg voor voldoende werkgelegenheid en economische groei in de toekomst vereist een sociaal-economische programmering op middellange termijn, waarbij — met inschakeling van het bedrijfsleven:

— systematisch de bestaande of toekomstige zwakke punten in de bedrijfstakken worden opgespoord;
— de kwaliteit van de voortbrenging en van de werkgelegenheidsstructuur wordt verbeterd;
— de regionale ontwikkelingskansen worden uitgebuit.

Elementen van deze programmering dienen te zijn:

a) het stimuleren van het samenwerken en het eventueel samenvoegen van Nederlandse bedrijven, waar dit een efficiënte bedrijfsopzet kan bevorderen;

b) een humaan arbeidsmarktbeleid, met inbegrip van maatregelen ter verlichting van de omscholings- en overschakelingsproblemen; daarbij zal ter aanzien van de buitenlandse werknemers een beleid moeten worden gevoerd, dat mede gericht is op de bevordering van de economische ontwikkeling van hun land van herkomst;

c) een sectorbeleid, ook voor Middenstand en Landbouw, waarbij rekening wordt gehouden met het eigen karakter van de diverse sectoren;

d) het consequent inzetten van beleidsinstrumenten ter vergroting van regionale ontwikkelingskansen, ook in tijden van conjunctureel herstel; in dit kader is wenselijk:

— het differentiëren van de premieregelingen, o.a. naar bedrijfstaktype;
— het stimuleren van economische schaalvergroting in de regio, o.a. door overheidssteun voor regionale industrieterreinen.

e) stimulering en tijdelijke steun van die bedrijfstakken van voldoende regionale of nationale betekenis, die na structuurverbetering weer tot rentabiliteitsherstel kunnen komen;

f) bescherming van bedrijfstakken tegen buitenlandse concurrentievervalsingen;

g) de bereidheid tot overheidsdeelneming, waar deze kan bijdragen om wezenlijke knelpunten — bijv. van regionale aard — op te lossen.

2. De inpassing van de economische bedrijvigheid in het kader van het welzijnsbeleid is nodig, omdat niet elke verhoging van produktie en consumptie voor ons welzijn bevorderlijk is. Alleen die economische groei achten wij wenselijk, waarbij:

— de verontreiniging van ons leefmilieu binnen verantwoorde grenzen wordt gehouden; en
— de economische macht voldoende gespreid is en verantwoord wordt gebruikt met inachtneming van de belangen van werknemers en consumenten.

Tegen deze achtergrond zal moeten worden aangestuurd op:

a) een wettelijke regeling, zo mogelijk op Europees niveau, ten aanzien van de totstandkoming van **fusies** en andere machtsconcentraties, mede op basis van de opgedane ervaringen met de SER-fusiecode inclusief een meldingsplicht bij de overheid, die het recht dient te hebben kennelijk schadelijke fusies nietig te verklaren.

b) wettelijke maatregelen ter bescherming van de consument tegen opdringerige reclame en aggressieve verkoopmethoden; zonder de waardevolle informatieve functie van de reclame te miskennen, staan wij een beleid voor, gericht tegen een verdergaande vercommercialisering van onze levensstijl, waartoe:

— het werk van de consumentenorganisatie dient te worden gestimuleerd; en
— een zekere afremming van een excessieve toeneming van reclame-uitgaven dient te worden bevorderd.

c) Het totstandbrengen van een betere arbeidsverdeling over de wereld als geheel; hiertoe dient een beleid te worden ontwikkeld, gericht op heroriëntatie van de Westeuropese industriële bedrijvigheid, waarbij de nadelige gevolgen door vroegtijdige programmering dienen te worden beperkt.

VIII. Democratisering van de onderneming

De zorg voor een voldoende inspraak van de werknemers in het gehele ondernemingsgebeuren dient een blijvend element van het overheidsbeleid te zijn. Daarom bepleiten wij:

1. een verruiming van de bevoegdheden van ondernemingsraden, mede door bevordering van experimenten op dit vlak; beslissingen die voor de werknemers van vitale betekenis zijn — zoals overplaatsing van het bedrijf, invoering van nieuwe produktiemethoden, fusie en beëindiging van het bedrijf, massaal ontslag — mogen niet worden genomen dan na raadpleging van de ondernemingsraad;

2. instelling van een klachtrecht binnen de onderneming voor individuele werknemers; beroepsrecht tegen kennelijk onredelijke beslissingen van de leiding;

3. een wettelijke regeling — na advisering door de SER — van medezeggenschapsstructuren ook in de daarvoor in aanmerking komende minder grote en besloten ondernemingen;

4. in de wettelijk verplichte jaarverslagen dient mede te worden gerapporteerd over hetgeen ter verwezenlijking van de democratisering is verricht;

5. tenslotte zal de overheid de scholing en vorming van de gekozen leden van ondernemingsraden krachtig dienen te stimuleren;

6. bevordering van inspraak van werknemers in een komend Europees vennootschapsrecht.

IX. Zelfstandigenbeleid

Het beleid ten aanzien van de vele kleine zelfstandigen met name in de sectoren Landbouw en Middenstand, zal in de komende periode verder moeten worden uitgebouwd. Velen in deze beide sectoren moeten leven van een inkomen, dat lager ligt dan het wettelijk minimumloon en kunnen hun ondernemersfunctie nauwelijks meer op een verantwoorde wijze uitoefenen. Daarom bepleiten wij in aanvulling op de maatregelen van algemeen economisch beleid:

— omscholingsfaciliteiten en verantwoorde beëindigingsuitkeringen voor resp. jongere en oudere kleine zelfstandigen;
— een consequent beleid ter bevordering van een betere economische **structuur** van de in stand te houden bedrijven, waarbij ook moet worden gelet op de noodzakelijke schaalvergroting; de „ontwikkelingskant" van de bestaande ontwikkelings- en saneringsfondsen zal meer dan tot nu toe uit de verf moeten komen;
— een verlichting van de financieringsproblemen voor kleinere bedrijven (door o.a. totstandkoming van een belastingvrije reserve; een verruiming van de mogelijkheid tot aantrekken van kapitaal);
— een aanpassing van het sociale beleid aan hun noden zoals door de uitbouw van de wet op de arbeidsongeschiktheid tot een volksverzekering;
— een ruimtelijk-ordeningsbeleid dat mede is gericht op voldoende ontwikkelingskansen voor Middenstand en Landbouw;
— een geïntegreerd Europees landbouwbeleid dat gericht is op de noodzakelijke structuurverbetering van de landbouw en daartoe — in nauwe onderlinge samenhang — omvat:
  — een modern en onderling gecoördineerd structuurbeleid,
  — een krachtig mededingingsbeleid,
  — een verantwoord prijsbeleid

X. Sociale zekerheid en dienstverlening

1. Op het terrein van de sociale zekerheid hebben voorrang:

— de uitbreiding van de wet op de arbeidsongeschiktheid tot een volksverzekering, met een bodemvoorziening voor de zelfstandigen. In dit kader moet tevens het probleem van de oudere ongehuwde vrouwen en de „oud-invaliden" een betere oplossing krijgen; een eerste aanzet voor een meer definitieve oplossing van het pensioenvraagstuk op basis van een pensioenwet. De AOW- en AWW-uitkerigen dienen geleidelijk tot het peil van het netto-minimumloon te worden opgetrokken. Het uiteindelijke doel is: een welvaartsvast pensioen van 70 procent van het laatst genoten inkomen voor iedereen;
— het verstrekkingenpakket van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten dient te worden uitgebreid.

2. Ter beperking van de aanmerkelijke stijging van de totale en gemiddelde premiedruk staan wij voor:

— een verdergaande afstemming van premiegrenzen en premiehoogte op de solidariteitsgedachte;
— gerichte sociale maatregelen uit de algemene middelen, indien tot een verhoging van het laagste tarief van de omzetbelasting wordt besloten;
— verschuivingen met name binnen de premielast t.b.v. nieuwe sociale voorzieningen (o.a. bevriezing en/of beëindiging van de kinderbijslag voor het eerste kind, mits de daarbij behorende compensaties voor de minst draagkrachtigen worden geboden);
— een verdergaande controle op het misbruik van sociale verzekeringen;
— doorlichting van de oorzaken van het toenemende arbeidsverzuim.

3. Een wettelijk jongerenstatuut voor de 14- tot 18-jarigen in het bedrijfsleven dient tot stand te worden gebracht.

4. De maatschappelijke dienstverlening ten behoeve van de buitenlandse werknemers zal moeten worden uitgebreid. Dit geldt ook voor het werk ten bate van lichamelijk en geestelijk gehandicapten, alsmede van onvolledige gezinnen.

XI. Inkomens- en vermogensverhoudingen

De inkomens- en vermogensverhoudingen in ons land zijn ook thans nog vatbaar voor ernsige kritiek. Het gehele overheidsbeleid zal in de komende kabinetsperiode dan ook mede gericht moeten zijn op het verkrijgen van meer rechtvaardige inkomens- en vermogensverhoudingen. Met name geldt dit voor het beleid ten aanzien van:

— het onderwijs,
— de arbeidsmarkt,
— de sociale zekerheid,
— de belastingen en uitgaven,
— onze economische groei.

Meer in het bijzonder staan wij voor:

1. Het opstuwen van de inkomens- en vermogensverwerving door de lagere-inkomensgroepen van werknemers en zelfstandigen. In het algemen zijn daarvoor nodig:

— een verdere democratisering van onderwijs en vorming;
— een bezitsvormingsbeleid, waarbij vermogensaanwasdeling krachtig wordt gestimuleerd en winstdelingsregelingen, spaarloon en eigen woningbezit worden bevorderd. Mocht blijken, dat dit beleid onvoldoende vruchten zou afwerpen, dan dienen wettelijke regelingen met een meer verplichtend karakter te worden overwogen.

Afzonderlijke maatregelen zullen daarnaast nodig zijn voor de grote groep van kleine zelfstandigen in landbouw en middenstand.

2. De vormgeving van een daadwerkelijk inkomensbeleid. Tot de instrumenten daarvan behoren:

a) een prijsbeleid, dat rekening houdt met verschillen in produktiviteitsontwikkeling en misbruik van economische machtsposities tegengaat;

b) een loonbeleid, gericht op een sociaal verantwoord minimumloon, het tegengaan van excessieve inflatiebevorderende loonstijgingen en het stimuleren van bepaalde vormen van niet-procentuele loonsverhogingen;

c) 'n sociaal-verzekeringsbeleid, waarbij in premiehoogte en premiegrenzen de solidariteitsgedachte meer reliëf gegeven wordt;

d) een belastingbeleid gericht tegen ongerechtvaardigde verrijking en ten bate van een betere vermogensspreiding.
In dit verband bepleiten wij: verhoging van de successierechten in de zijlinie, met optrekking van de belastingvrije voet in de rechte linie; gehele of gedeeltelijke vervanging van de vermogensbelasting — met de daarbij behorende aanpassing van de inkomstenbelasting — door een belasting van tenminste 20 procent op gerealiseerde vermogenswinsten.

XII. Bestuurlijke vernieuwing en democratisering

1. De schaalvergroting in onze dynamische samenleving vereist, dat de bestaande bestuursvormen, zo nodig ingrijpend, worden herzien en afgestemd op nieuwe ruimtelijke, sociale en economische ontwikkelingen, in het belang van alle betrokken burgers.
Derhalve:

a) de totstandkoming van bestuurlijk en financieel autonome stads- en streekgewesten of agglomeratie-organen op basis van een wet op de gewesten — zonodig ook over de provinciegrenzen heen —;

b) het opnieuw bezien van de taken en de omvang van alle provincies.

2. De burgers dienen sterker dan voorheen te worden betrokken bij het bestuur op alle niveaus. Geen herindelingsplannen van gemeenten of provincies, geen gewestvorming mag tot stand komen zonder tijdige inspraak vooraf van de bevolking. De nieuwe organen behoren rechtstreeks te worden gekozen. Benoeming van de Commissaris der Koningin door de Kroon na overleg met Provinciale Staten. Benoeming van de burgemeester door de Kroon na overleg met de gemeenteraad en met Gedeputeerde Staten.
Voor de burger moet een beroepsmogelijkheid worden geschapen tegen beschikkingen van lagere overheden.

3. Het is gewenst de leeftijdsgrens voor het actief kiesrecht en de meerderjarigheid tot 18 jaar te verlagen. De leeftijd voor het passief kiesrecht dient te worden verlaagd tot 21 jaar.

4. Bij een zo belangrijke zaak als een kabinetsformatie dient de grootst mogelijke openheid te worden betracht. Bij een politiek conflict waarbij voortzetting van een bepaalde regeringscombinatie niet meer mogelijk is, moeten nieuwe verkiezingen worden uitgeschreven.

5. Ter verkorting en vereenvoudiging van het proces van politieke beleidsvorming dient in de Eerste Kamer de behandeling van begrotingshoofdstukken en van wetsontwerpen slechts op aanvraag van een bepaald aantal leden plaats te vinden.

6. Een verdere verbetering van de personele en materiële toerusting van parlement en fractie dient tot stand te worden gebracht.

7. Overheidsdocumenten behoren in beginsel openbaar te zijn. Een wettelijke regeling moet daarin voorzien.

8. Bij kiesrecht-herziening dient het principe van de evenredige vertegenwoordiging te worden gehandhaafd

XIII. Buitenlands beleid en ontwikkelingshulp

Het buitenlands beleid moet gericht zijn op het tot stand brengen van een rechtvaardig en veilig politiek wereldbestel. Het moet uitgaan van de fundamentele gelijkwaardigheid van alle mensen ongeacht geloof, ras, maatschappelijke positie en overtuiging. Alle mensen en volkeren in de wereld worden steeds meer op elkaar aangewezen en van elkaar afhankelijk. Daarom moeten wij, waar mogelijk, in gemeenschapsverband met anderen werkzaam zijn.

1. Verenigde Naties

De Verenigde Naties vormen de belichaming van het streven om tot een werkelijk vreedzame en welvarende volkerengemeenschap te komen. Ook Nederland dient zich voortdurend in te spannen om de volkeren-organisatie te verbeteren en te versterken. Daartoe is wel overwogen, strategisch opgezette actie nodig, bij voorkeur in samenwerking met andere op dit punt gelijkgezinde landen, ongeacht de groep waartoe zij worden gerekend.
In de komende jaren dient deze actie in het bijzonder gericht te zijn op:

a) drastische verbetering van de werkwijze van de Algemene Vergadering en van de commissies;

b) bijeenkomsten van de Grote Vijf, inclusief de Chinese Volksrepubliek, onder auspiciën van de Verenigde Naties;

c) versterking van de mogelijkheden tot beslechting van geschillen door aanvaarding door zoveel mogelijk landen van de verplichte rechtsmacht van het Internationale Hof en beschikbaarstelling van troepeneenheden voor VN-acties;

d) instelling van nieuwe gezagsorganen op het gebied van de Rechten van de Mens, het leefmilieu, exploitatie van de zeebodem en ruimteonderzoek;

e) doeltreffende tegemoetkoming aan de wens naar universaliteit van de Verenigde Naties, o.a. door opneming van de Chinese Volksrepubliek, de Bonds Republiek Duitsland, de Duitse Democratische Republiek en levensvatbare nieuwe onafhankelijke staten en onderzoek naar de mogelijkheid van Associate Membership.

2. Europa

De Europese Gemeenschap moet worden uitgebreid en niet alleen sociaal-economisch, maar ook politiek sterker en meer democratisch worden gemaakt. Gezien de verantwoordelijkheid en dus dienstbaarheid van Europa in wereldverband behoort meer openheid van de Gemeenschap te worden nagestreefd.
Vereist is onder meer het tot stand komen van een gemeenschappelijke Europees sociaal-economische, handelspolitieke, monetaire, regionale en buitenlandse politiek met versterking van de positie van de Europese Commissie en het — rechtstreeks te verkiezen — Europese Parlement.

3. Ontwikkelingssamenwerking

Nederland moet krachtig bijdragen tot een internationale ontwikkelingsstrategie waardoor de arme landen binnen afzienbare tijd op eigen benen kunnen staan. Dit dient te geschieden door handelspolitieke maatregelen, aanpassing van de eigen sociaaleconomische structuur van de rijke landen en door een verdere verhoging van de financiële en technische ontwikkelingshulp van Nederland met toenemende inschakeling van particuliere activiteiten zoals die van missie en zending.
Er dient te worden gestreefd naar een verdubbeling van het totaal beschikbare bedrag aan publieke middelen in de volgende kabinetsperiode, zodat in 1975 een totaal niveau van circa 1750 miljoen gulden wordt bereikt.

4. Veiligheidsbeleid en Oost-West-verhouding

Het machtsevenwicht is grotendeels gefundeerd op de aanwezigheid van nucleaire wapens. Het is echter niet aanvaardbaar, wanneer onze verdediging haar zwaartepunt vindt in het mogelijk gebruik van deze nucleaire wapens. Daarom dient te worden gewaakt tegen een voortgaande verlaging van de zogenaamde atoomdrempel. Tevens zal krachtig moeten worden gestreefd naar een wederzijdse afschaffing van de nucleaire bewapening.
Zolang geen mondiaal veiligheidssysteem is geschapen, moeten wij een passend aandeel leveren voor een krachtige en hechte NAVO. De NAVO moet meer en meer uitgroeien tot een instrument van crisisbeheersing en moet mede een bijdrage leveren voor betere Oost-West-verhoudingen door haar rol bij de totstandkoming van een goed voorbereide Europese veiligheidsconferentie, alsmede in het streven om tot een wederzijdse beperking en afschaffing van de nucleaire bewapening te komen. Een afzonderlijke Westeuropese kernmacht naast die van de Verenigde Staten dient te worden afgewezen, terwijl er naar moet worden gestreefd om de nationale Engelse en Franse kernmachten minstens te coördineren binnen de NAVO-strategie.
Nederland zal ook zelfstandig en in Europees verband initiatieven moeten ontwikkelen ter verbetering van de Oost-West-verhouding. De betrekkingen tussen Oost en West dienen niet alleen op politiek gebied maar ook op economisch, cultureel, wetenschappelijk en sportief gebied te worden verstevigd.

5. Defensie

a) Het primaire doel van de defensie-inspanning is het voorkomen van oorlog en het beheersen van crises. Dit doel kan alleen worden nagestreefd binnen de kaders van Verenigde Naties en Noordatlantische Verdragsorganisatie.
De Nederlandse bijdrage aan de gemeenschappelijke verdediging in het verband van de NAVO dient te passen in de strategie van het aangepaste antwoord en moet derhalve met name voldoen aan hoge eisen van moreel, paraatheid, mobiliteit uitrusting en geoefendheid.

b) De defensie-inspanning dient mede dienstbaar gemaakt aan de vervulling van vredestaken in het kader van de Verenigde Naties, de bestrijding van rampen in en buiten Nederland.

c) Vooropstellend, dat Nederland behoort te voldoen aan vrijwillig aanvaarde verplichtingen in bondgenootschappelijk verband, is het — mede gezien de internationaal-politieke, strategische en technische ontwikkelingen — noodzakelijk, dat de taakstelling van de Nederlandse defensie in bondgenootschappelijk verband en de voor de vervulling daarvan vereiste middelen en methoden aan een hernieuwd kritisch onderzoek worden onderworpen.
Indien moet worden geconcludeerd, dat wijziging in taken en/of middelen noodzakelijk is, dan dient met kracht te worden gestreefd naar overeenstemming terzake in bondgenootschappelijk verband.
Tevens dient een onafhankelijk onderzoek plaats te vinden naar de meest doelmatige structuur van de parlementaire organisatie in ruime zin (horizontaal/verticaal).
Dit onderzoek dient bij voorkeur te geschieden door een gemengd civiel-militaire commissie. Het dient bouwstenen aan te dragen voor een nieuwe, zo spoedig mogelijk te publiceren defensienota.

d) Verdere verbetering van leef- en werkklimaat in de krijgsmacht is noodzakelijk.
Mede door een zo groot mogelijke openheid bij de verschaffing van informatie dient te worden gestreefd naar een verder verbeterde presentatie van het beleid, die het Nederlandse volk en met name de dienstplichtigen overtuigt van de noodzaak van een defensie-inspanning, die gericht is op het voorkomen van oorlog.

e) Teneinde een continu en doeltref-

Trouw
'n opmerkelijke krant
14 dagen GRATIS
Stuur mij
Naam: _____
Straat: _____
Plaats: _____
☐ gedurende 14 dagen een proefnummer. Daarna word ik
☐ maandabonnee (f 5.32)
☐ kwartaalabonnee (f 15.96)
☐ jaarabonnee (f 61.75)
☐ één of twee hokjes naar keuze zwart maken
DAGBLAD TROUW CHU
Postbus 859 Amsterdam
het ochtendblad met 'n mening

fend beleid te waarborgen dient bij de kabinetsformatie te worden gestreefd naar een duidelijke financieringsafspraak, zodat een eenmaal overeengekomen defensie-inspanning inderdaad in stand kan worden gehouden.
Daartoe kan worden gedacht aan een koppeling van de defensieuitgaven aan een voor de gehele periode geldend gemiddeld percentage van het Nationaal Inkomen.

6. Koninkrijk

Indien Suriname en de Nederlandse Antillen vanuit het streven naar volkenrechtelijke onafhankelijkheid en economische zelfstandigheid een wijziging of beëindiging van het Statuut wensen, dient Nederland daaraan op constructieve wijze medewerking te verlenen. Nederland dient ook zelfstandig initiatieven tot overleg daarover te ontwikkelen.
De Nederlandse bereidheid om bij te dragen aan de economische en maatschappelijke ontwikkeling van die landen dient onverkort gehandhaafd te blijven.

XIV. Financieel beleid

In dit program zijn diverse wensen opgesomd die veel geld kosten. Zij vergen dan ook een sterkere groei van de overheidsbestedingen dan van de particuliere bestedingen.
Om die verhoudingsgewijs sterkere groei te bereiken is echter meer nodig dan een aantal belastingmaatregelen. Daarvoor is ook noodzakelijk, dat die belastingmaatregelen metterdaad in de samenleving worden aanvaard, d.w.z., dat zij geen aanleiding geven tot extra loon en prijsverhogingen. In dat geval zou immers op de hogere belastingdruk en de verdere groei van de overheidsbestedingen de prijs komen te staan van een scherpe loon- en prijsspiiraal.
Daarom is voor het „trekken" van de genoemde programmapunten onontbeerlijk, dat door de overheid tijdig tevoren overeenstemming wordt bereikt met het georganiseerde bedrijfsleven over de beperkingen, welke men bij de groei van de voor consumptie beschikbare inkomens in de samenleving wil gedogen. Zonder een zekere rem op de groei van deze inkomens zal van een duidelijke uitbreiding van tal van openbare voorzieningen namelijk geen sprake kunnen zijn.
Meer in concreto staan wij het volgende financiële beleid voor:

1. Het begrotingsbeleid zal steeds mede dienstbaar moeten zijn aan een matiging van inflatoire spanningen. Inflatie — een aanhoudende druk op ons prijspeil — is immers één van de meest onbillijke vormen van inkomensherverdeling die er bestaat. Zij berooft de kleine zelfstandigen en „vergeten groepen" van hun levensmogelijkheden en leidt tot onvoorziene dalingen in het reëel besteedbaar loon van werknemers.
2. Het toepassen van een stringente voortgangscontrole op de doelmatigheid van de overheidsuitgaven, met inschakeling van de algemene rekenkamer.
Ruimte voor de financiering van nieuwe taken dient mede te worden gevonden door scherpe en systematische afweging van nieuwe- tegenover minder urgent wordende bestaande taken.
3. Voorzover de lasten van overheidsvoorzieningen verder in rekening worden gebracht aan hen die daarvan individueel profijt hebben, dient daarbij met de positie van de sociaal-zwakkeren rekening te worden gehouden.
4. De drie samenwerkende partijen achten het voor de uitvoering van dit program aanvaardbaar, dat de belastingdruk toeneemt met een half procent per jaar.
Voor deze gewenste verdere verhoging van de belastingdruk komen achtereenvolgens in aanmerking:
   a) het niet teruggeven van de zogenaamde reële progressie van de loon- en inkomstenbelasting (die echter gedeeltelijk moet worden benut voor een verdere optrekking van de belastingvrije voet);
   b) de middelen, aangewezen in de paragraaf Inkomens- en Vermogensverhoudingen, XI, punt 2d (successierechten, belasting op vermogenswinsten);
   c) een verhoging van de omzetbelasting, mede afgestemd op de in de EEG gewenste ontwikkeling (zonodig gepaard met gerichte sociale compensaties voor de minst-draagkrachtigen);
   d) een gematigde verhoging van de vennootschapsbelasting.
5. Ten aanzien van de inflatoire meeropbrengsten van de loon- en inkomstenbelasting zal in de komende kabinetsperiode een regeling van kracht dienen te worden, waarbij ervan wordt uitgegaan, dat deze meeropbrengsten regelmatig zullen worden gecorrigeerd. Bij die regeling dient echter:
   a) een zekere speelruimte te bestaan ten aanzien van tijdstippen van deze correctie;
   b) de mogelijkheid te worden opengehouden voor een met het oog op andere wezenlijke beleidsdoelstellingen niet of niet geheel realiseren van deze correctie. Bij het nemen van de beslissing speelt een belangrijke rol, of met het georganiseerde bedrijfsleven overeenstemming kan worden bereikt over een — voor de groei van de openbare voorzieningen gewenste — verdergaande matiging in de ontwikkeling van de beschikbare inkomens.
6. De belastingformulieren dienen verder te worden vereenvoudigd. Ook zal de structuur van onze belastingheffing doorzichtiger moeten worden gemaakt.

XV. Financiële verantwoording

Het urgentieprogram gaat uit van een aanvaardbare stijging van de belastingdruk van een half procent per jaar. Door het niet uitkeren van de zgn. reële progressie van de loon- en inkomstenbelasting stijgt de belastingdruk reeds met circa 1/4 procent. In dit program is dus 1/4 drukverzwaring voorondersteld door toedoen van aanvullende belastingmaatregelen.
Deze verdere stijging van de belastingdruk houdt in, dat er naar verhouding minder ruimte aanwezig zal zijn voor de verdere toeneming van de reëel besteedbare particuliere inkomens — zowel van loontrekkenden als van niet-loontrekkenden. Ruwweg kan worden gesteld, dat het urgentieprogramma eerst dan op een gezonde manier — d.w.z. zonder de inflatie te versterken — door onze volkshuishouding zal kunnen worden verwerkt, wanneer de stijging van de reële beschikbare particuliere inkomens per hoofd van de bevolking beperkt blijft tot maximaal 2 procent per jaar.
In dit geval komt jaarlijks circa f 700 miljoen vrij voor het verrichten van extra overheidsuitgaven, wat overeenkomt met een totaalbedrag van ca. f 2.800 miljoen in 1975 *). Daarvan vergen ontwikkelingshulp, alsmede onderwijs (verkleining van klassen) en werkende jongeren de grootste bedragen: beide meer dan f 600 miljoen. Woningbouw, gerichte sociale maatregelen en bijstelling defensie-uitgaven zullen elk extra bedragen vergen, die variëren tussen de 250 en 400 miljoen gulden. Bij het beleid t.a.v. de regio en t.a.v. de kleine zelfstandigen zullen extra bedragen nodig zijn, die variëren tussen de 150 en 300 miljoen gulden.
Bij dit programma is voorts verondersteld, dat extra uitgaven voor milieubeheer goeddeels zullen kunnen worden bekostigd uit de daarop gerichte speciale heffingen. Voorts zullen voor de financiering van de Wet op de Arbeidsongeschiktheid en de verdere optrekking van de AOW- en AWW-uitkeringen verschuivingen binnen het stelsel van sociale zekerheid nodig zijn (waaronder bevriezing, c.q. beëindiging van de kinderbijslag voor het eerste kind met de daarbijbehorende compensaties voor de minstdraagkrachtigen), alsmede een zekere verdere premie-verhoging.

*) Hierbij is aangenomen, dat het financieringstekort van het Rijk jaarlijks met tenminste 100 miljoen gulden zal moeten verminderen.
Voorts is verondersteld, dat de zgn. autonome groei van de overheidsuitgaven kan worden bestreden uit de met het Nationale Inkomen proportionele toeneming van de overheidsinkomsten. Zou deze autonome groei hoger uitvallen, dan zal de financiering daarvan — indien deze niet kan geschieden door middel van een beperking van bestaande overheidstaken — eveneens uit de genoemde hogere belastingdruk moeten geschieden.

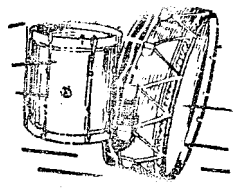

VAN DER GLAS
Heerenveen
Blaas- en
Slaginstrumentenfabriek
Telefoon 05130 - 2652

HELP EEN KIND AAN EEN KANS

„Pro Juventute" geeft deze unieke Oranjekalender - in kleur - uit ten bate van kinderen-in-moeilijkheden

f 4,25

Bezorgingskosten f 0,70 extra
Postgiro 517400 Kalenderactie „Pro Juventute"
Postbus 7101 Amsterdam
Tel. (020) 790949

Nota kernreconstructie weer verkrijgbaar

De nota kernreconstructie, die onlangs werd uitgebracht door de commissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van de Lohmanstichting, is thans weer verkrijgbaar.
Exemplaren zijn ad. f 2,50 per stuk inclusief verzendkosten verkrijgbaar bij De Savornin Lohmanstichting, Wassenaarseweg 7, Den Haag, telef. (070) 24 45 16.

Elders gelezen

Het weekblad Vrij Nederland schreef vrijdag 11 december 1970:

De CH-jongeren zijn boos, omdat hun oudste jongere, J. Huysen, zo'n lage plaats toebedeeld heeft gekregen op de kandidatenlijst voor de kamerverkiezingen. Maar wat wil je van een kandidatencommissie, die onder leiding staat van oud-minister Y. Scholten? Dan worden natuurlijk de geestverwanten van nu (Udink, Kruisinga, Van Veen) op de bovenste drie plaatsen genoteerd.
De CHU vaardigde trouwens ook naar de gesprekken van de drie christelijke partijen over het gezamenlijk urgentieprogram de arrivé's en passé's uit de partij af. De CH-jongeren zouden er goed aan doen lid te worden van een echte politieke partij.

Denkt u hier eens over na!

4 januari 1971 begint onze opleiding voor leerling-verplegenden.

DAT HOUDT IN:
een introduktieperiode van 10 weken, ter oriëntatie voor de opleiding die U in 3 jaar voert naar het diploma Ziekenverpleging B.

DAT HOUDT IN:
een aangename kombinatie van praktijk in de paviljoenen en theoretische vorming in ons moderne opleidingscentrum.

DAT HOUDT IN:
een grote kans voor jonge mensen vanaf 17 jaar en 7 maanden met tenminste een opleiding op MAVO-niveau (b.v. ook Inas-opleiding).

OM:
in het bezit te komen van een waardevol diploma.

OM:
een beroep uit te oefenen dat steeds meer belangstelling krijgt en veel toekomstmogelijkheden biedt.

Hebt u belangstelling?
Wacht dan niet langer en neem kontakt op met het hoofd Personeelszaken voor inlichtingen of een sollicitatie. Ons adres: Rijksstraatweg 113, Bennebroek (bij Haarlem) en ons telefoonnummer: (02502) 7241.

psychiatrisch ziekenhuis "vogelenzang"

te bennebroek (n.h.)

UITGAANDE VAN DE VERENIGING TOT CHRISTELIJKE VERZORGING VAN GEESTES- EN ZENUWZIEKEN

Streekziekenhuis „Prinses Beatrix"

GORINCHEM

In de pre-klinische opleiding die 1 maart 1971 begint is nog plaats voor toekomstige

leerling verpleegkundigen

zowel meisjes als jongens.

Diegenen die aan kleine klassen de voorkeur geven, raden wij aan nu te solliciteren.

De OPLEIDING TOT VERPLEEGKUNDIGE duurt 3½ jaar.

Voorwaarden waaraan u o.a. moet voldoen: In het bezit zijn van minstens Mulo-diploma, A.V.V. II-diploma, I.N.A.S. of daarmee gelijkstaande opleiding.

Het Streekziekenhuis is aangesloten bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

SALARIS:

Vanaf indiensttreding 1e jaar salaris van f 489,50 bruto per maand; terwijl ook onregelmatigheidstoeslag wordt uitgekeerd.

Reisgeldvergoeding tweemaal per maand boven f 2.50. Tegemoetkoming in aanschaf uniformen tot een bedrag van f 200.—.

Sollicitaties te richten aan de direktrice, Zuster A. Hettema, van het Streekziekenhuis. Postbus 90 te Gorinchem.

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Alle bankzaken
60 vestigingen in Nederland
Affiliatie te New York

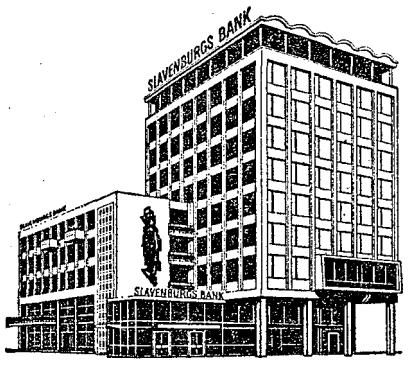

HOOFDKANTOOR ROTTERDAM

Wm. Gort WONINGINRICHTING
EEN ZAAK OM MEE IN ZEE TE GAAN

Asselsestraat 21—23, Apeldoorn, tel. 12908
Th. a Kempisstr. 59—61 Zwolle, tel. 16157

KAMERBREED TAPIJT
4000 m2 in voorraad
KARPETTEN — BEDDEN
GORDIJNSTOFFEN
BANKSTELLEN
SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN
enz.
800 m2 toonruimte

W. v. d. BERG

Voor al Uw
ELECTRISCHE APPARATEN

Boomgaardslaan 3 - Tel. 01738-294
B. M. Singel 1 - Tel. 01738-394
SCHIPLUIDEN

---

diaconessenhuis eindhoven

wilt u verpleegster worden?
vraag dan inlichtingen bij onze directrice.

onze cursussen vangen aan in:
september en januari

CHR. RUSTHUIS „HEBRON"

Hilversum Loosdrechtseweg 27 - telefoon 02150 - 47917

Herstellingsoord voor dames tot 60 jaar, die na ziekte of operatie hun taak nog niet aankunnen en enkele weken rust en verzorging nodig hebben. 30 bedden.
Prospectus en aanvraagformulier (ter beoordeling) van onze behandelend geneesheer) worden gaarne toegezonden.
Directrice: Zr. J. A. DANE

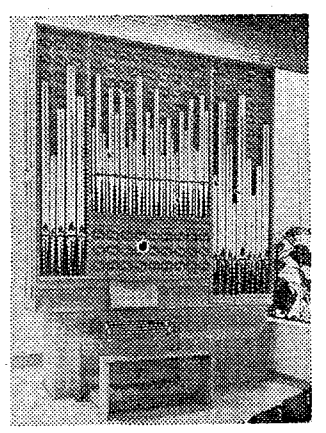

Echte kerkorgels

ook voor hedendaagse kerken

ORGELBOUW
Ernst Leeflang

Telefoon 05760 - 17582 en 17024.

APELDOORN

---

meubelshowroom
MEELSTRAAT 31 TEL. 01110 - 2946

woningtextiel
APPELMARKT 4 TEL. 01110 - 2825

deurloo ZIERIKZEE

DE KATTENBEKER

internationale kunstnijverheid
Liesveld 151 - Telefoon 010-343473
VLAARDINGEN

Zaanse klokken

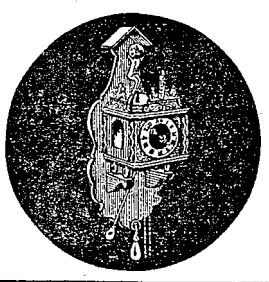

Maaskant
WINKELGALERIJ KERSCHOTEN
TEL. 15865 - APELDOORN

STIJGENDE OMZET!

Dan kwaliteitsvleeswaren en eerste klas varkens- en rundvlees in uw toonbank van:

Stroomberg's
Exportslachterijen en
Vleeswarenfabriek N.V., Ede.

Belt u eens voor offerte of proefbestelling - TELEFOON 08380/19004 (7 lijnen)

VOOR UW
- kolen, huisbrandolie,
- dieselolie, benzine, petroleum,
- tank-transporten
- butaan- en propaangas
- campingsflessen vullen
- containervuilafvoer

„DE KLOK" Handelsmij. n.v.

West-Varkenoordseweg 470 - Rotterdam-24
Ceintuurbaan 1 - Rotterdam-12 (uitsluitend benzine).
Telefoon 190.200,
Telefoon 32.50.11 afdeling containers

Stelt u prijs op
VAKWERK

KWALITEITS-ARTIKELEN
dan
VAN ZEBEN'S
Woninginrichting N.V.
LAARSTRAAT 12-20
ZUTPHEN

N.V. BARNEVELDSCHE BOEK-, COURANT- EN HANDELSDRUKKERIJ

sinds 1870 uitgeefster van de Barneveldsche Courant

Moderne rotatie- en handelsdrukkerij
BESTELLINGEN UIT HET HELE LAND

DRUKKER VAN :
Alle den Volcke - Terravisie - World Telexpress - De Bakermat - Denkavit Actualiteiten - diverse kerkbodes en andere plaatselijke periodieken - winkelbodes - boekwerken - brochures - jaarverslagen - rapporten enzovoort.

DIRECTIE : H. J. HEINE EN D. REBEL
NIEUWSTRAAT 13 - 23 — TELEFOON 03420 - 3141.

VERZEND UW GOEDEREN
PER TRANSPORTBEDRIJF
„DE STORMVOGEL"
naar Amsterdam en Zaanstreek
REIGERSWEG 105 TELEFOON 32178 APELDOORN

Garagebedrijf BREEDIJK
CAPELLE AAN DE IJSSEL
's-Gravenweg 200-227 - Tel. 010 - 333180 - 333395

KOCH
Telefoon 05760-14259
Apeldoorn
Kerkorgels
Elektronische orgels
voor kerk-, school- en huismuziek

ALLES wit, bont, wol, ONDER VOLLE GARANTIE
APARTE AFDELINGEN
voor inrichtingen, gestichten, hotels enz.
SPECIALE TARIEVEN
STOOMWASSERIJ CHEMISCHEWASSERIJ EN VERVERIJ
DE NIJVERHEID" APELDOORN
Fa. W Karreman
Telefoon 32441

UIT DE BOUW-WERELD

VOOR AL UW BOUWWERKEN

Bouw- en
Aannemersbedrijf
J. A. Buitenhuis n.v
Woudweg 71
Telefoon 05761, no. 276
KLARENBEEK

MACHINEFABRIEK STORK
HENGELO (O.)
Maakt deel uit van het VMF/Stork-Werkspoor concern

Machinefabriek voor stoomketels, stoomturbines, pompen, ventilatoren, compressoren, componenten voor nucleaire installaties en machines voor de kunststof verwerkende industrie.

BOUWBEDRIJF
Fa. C. Spijker & Zn
Van Ostadelaan 61
Telefoon :
02150 - 11189 - 16777
HILVERSUM

kbm
KORTEWEG'S BOUWMAATSCHAPPIJ N.V. BREDA

Voor LOODGIETERS-, GAS-, SANITAIRE- en LEIWERKEN (ook asfalt-shingles) in en op uw bouwwerken naar het sinds 1848 bekende en vertrouwde adres :
GEBR. BEKKER N.V.
Kelders 27 - Leeuwarden - Telefoon 05100 - 20841

Makelaardij R. W. VAN WEENUM
Beemterweg 36 - Telefoon 05762 - 270
WENUM (gem. Apeldoorn)
Taxatiën
Verzekeringen
Kredieten

FIRMA P. HULSBOS Jzn.
AANNEMINGSBEDRIJF
•
NIEUW VENNEP - telefoon 02526 - 227
•
ABBENES - telefoon 02534 - 226
•
KERKEN- EN SCHOLENBOUWERS
BURGERLIJKE EN UTILITEITSBOUW

Mabuwat n.v.
ZWIJNDRECHT
* UTILITEITSBOUW
* GEWAPEND BETONBOUW
* GRONDWERKEN
TELEFOON 01850 - 27866

UIT DE BOUWWERELD

HANAB N.V.

VALKENBURG (Z H)
Telefoon 01718 - 16741*

VEENDAM
Telefoon 05789 - 3800

GASLEIDINGEN
KABELWERKEN
ZINKERS

Het nieuwe kantoorgebouw van Visser & Smit werd in 14 maanden gebouwd door Visser & Smit.

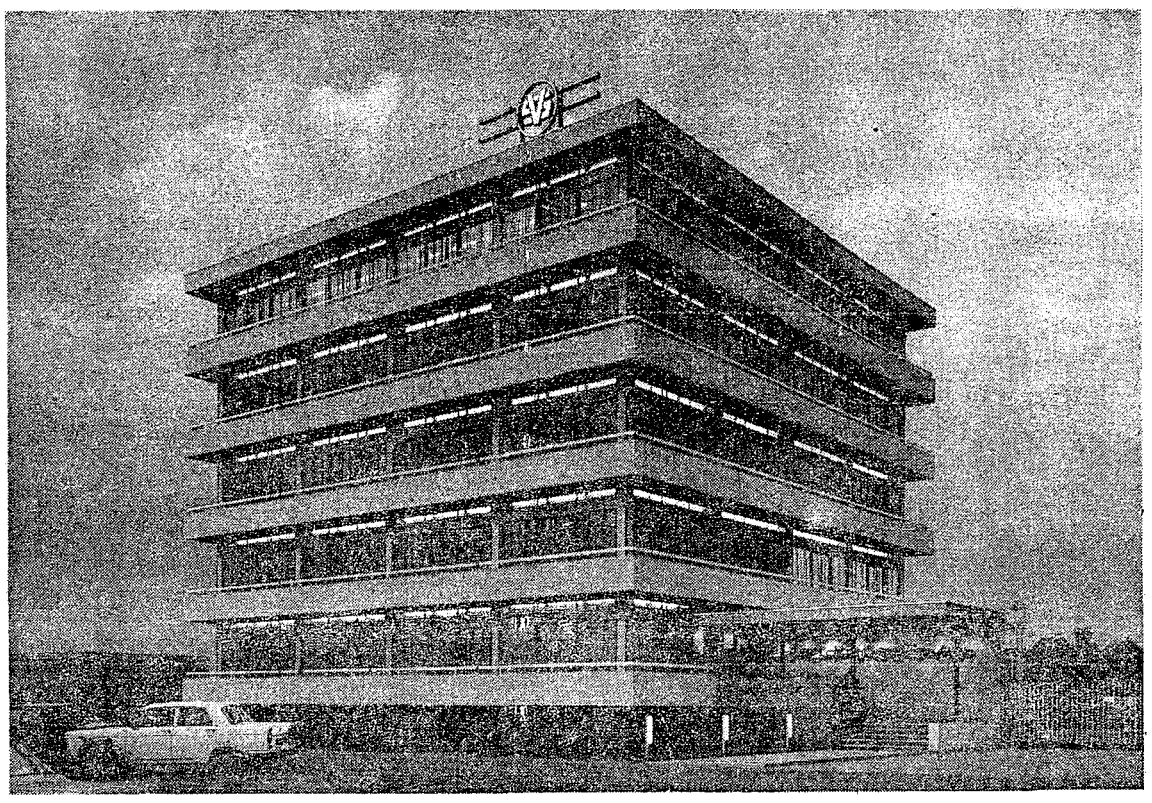

VISSER & SMIT'S AANN. MIJ N.V.

Papendrecht Telefoon 01850-51044

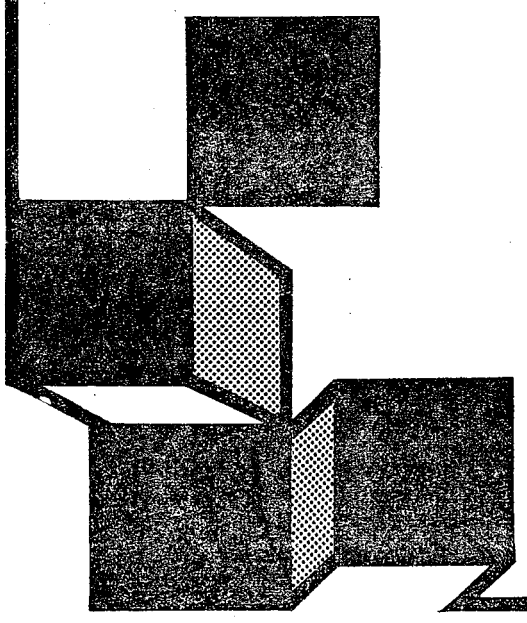

bouwwerken-heiwerken-
pijpleidingen-zinkers-
grondboringen

tfn. 3788 alphen a. d. rijn technisch bureau
maastricht tfn 21248

RIJDAM

metaalspuiten
machinebouw
staalkonstrukties

BOUW- en AANNEMINGSBEDRIJF

M. DE RAAD & ZN.

Pickéstraat 64 Telefoon 01719 2100 4831
Oude Zeeweg 33 Telefoon 01719 4500
NOORDWIJK

J. VELLEKOOP

Beëdigd taxateur in onroerende goederen,
Onteigeningsdeskundige Adviezen in grond- en pachtzake
Naaldwijkseweg 249a - Telefoon 01748 - 220
'S-GRAVENZANDE

AANNEMERSBEDRIJF

FA. RADIX & VEERMAN

Oudelandseweg 30 Telefoon 03480 2204 - WOERI
Verbouw - Nieuwbouw door geheel Nederla

VOOR DE BETERE INSTALLATIES?

CENTRALE VERWARMINGSINDUSTRIE
M. van der Voet N.V.
Morsweg 21 - Leiden - telefoon 33260

J. W. BRUININK en Zn. C.V.

Aannemersbedrijf en Onderhoudswerken
Hoogstraat 20 - Telefoon 03410-2038
HARDERWIJK

TIMMER- en AANNEMINGSBEDRIJF
J. STOUT
DIJKLAAN 84 - TELEFOON 01825 - 590
BERGAMBACHT

boele & van eesteren

boele en van eesteren riouwstraat 182 telefoon 614531 den haag